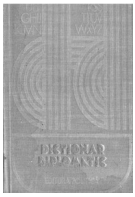

DICŢIONAR DIPLOMATIC

coordonatori
Petre Bărbulescu, Ionel Cloşca, Nicolae Ecobescu

Editura Politică
1979

AUTORI

Marin ALEXIE, dr. Nae ANDRONE, Miklos ANTAL, dr. Adolf ARMBRUSTER, Ion BARAC, dr. Gheorghe BĂDESCU, dr. Petre BĂRBULESCU, dr. Dan BERINDEI, dr. Leonid BOICU, dr. doc. Alexandru BOLINTINEANU, prof. univ. Silviu BRUCAN, prof. univ. dr. Ion C. BULBOREA, dr. Ion CALAFETEANU, dr. Elira CAMPUS, dr. Ion CAPROŞU, prof. univ. dr. Traian CARACIUC, conf. univ. dr. Gheorghe CAZAN, dr. Octavaan CĂPĂŢÂNĂ, dr. Dumitru CEAUŞU, dr. Paul CERNOVODEANU, Traian CHEBELEU, Costache CIUBOTARU, dr. Ionel CLOŞCĂ, Constantin COMOROVSKI, Alexandru COROIANU, general-maior (r.) Neagu COSMA, Dan COSTEL, Aurelia CRISTESCU, general-maior (r.) dr. Ion CUPŞA, dr. Ludovic DEMÉNY, dr. Ion DIACONU, dr. Mariana DRĂGHICI, dr. Victor DUCULESCU, dr. George

ELIAN, prof. univ. dr. Ion FILIPESCU, Valeriu FLOREAN, Vasile FORMEA, Nicolae FOTINO, prof. univ. dr. doc. Grigore GEAMĂNU, dr. Gheorghe T. GHEORGHE, prof. univ. dr. Dinu C. GIURESCU, prol, univ, dr, doc. Edwin GLASER, dr. Ioan GRLCESCU, Alexandrina GRIGORESCU, prof. univ. dr. doc. Vladimir HANGA, Dumitru D. IFRIM, Ovidin. IONESCU, Adrian IOSIPESCU, Constantin Mugurel ISĂRESCU, Gheorghe ISTRATE, prof. univ. dr. Mihai JACOTA, Dan LĂZĂRESCU, Panait LEFTER, prof. univ. dr. Vasile MACIU, prof. univ. George MACOVESCU, prof. univ. dr. Mircea MALIŢA, dr. Gheorghe MARCU, Beatrice MARINESCU, dr. DUMITRU MARINESCU, Gabriel-Florin MATEI, Ion MATEI, Mihai MATEI, prof. univ. dr. Dumitru MAZILU, dr. Teodor MELEŞCANU, dr. Constantin MIHĂILĂ, dr. Tudor MIRCEA, dr. Viorica MOISUC, prof. univ. dr. Camil MUREŞAN, dr. Ema NASTOVICI, dr. Manole P. NEAGOE, dr. Somulus NEAGU, conf. univ. dr. Tănase I. NEGULESCU, dr. Vasile NETEA, conf. univ. dr. Marţian NICIU, dr. Ion NISTOR, Constantin NIŢĂ, Ilie OLTEANU, Vasile OROIAN, prof. univ. dr. Gheorghe PLATON, dr. Ioan POHONŢU, Eugen POPA, Corneliu POPESCU, dr. Dumitra POPESCU, dr. Ovidin POPESCU, prof. univ. dr. doc. Tudor POPESCU, dr. Cristian POPIŞTEANU, Aurel PREDA, dr. Şerban RĂDULESCU ZONER, prof. univ. dr. doc. ing. Valter ROMAN, Florin ROŞU, dr. Vasile SECĂREŞ, dr. Traian SILEA, George SPRINŢEROIU, Sorin

STANCU, Nicolae STANCU, Dragoş STOENESCU, Dragoş ŞERBĂNESCU, Brânduşa ŞTEFĂNESCU, prof. univ. dr. Ludovic TAKACS, Gheorghe TINCA, prof. univ. dr. Ovidiu TRĂSNEA, Constantin I. TURCU, dr. Dumitru TUTU, dr. Gheorghe UNC, Constantin VASILIU, dr. Ioan VOICU, prof. univ. dr. Marin VOICULESCU.

Au mai colaborat:
Ioan ALEXANDRESCU, Lucian CIUBOTARU, Olimpiu CRAUCIUC, Aurel DAVID, dr. Gheorghe DRĂGHICI, Gheorghe DUMITRU, Ion GORIŢA, Nicolae IORDACHE, Dinu NICULAE, Alexandru NICULESCU, Ion POROJAN, Zaharia STOIAN, Valentin URUM, Mircea VÂLCU, Ion VLASIU

Coordonarea lexico-grafică: Rodica CHIRIACESCU

Coperta, supracoperta şi prezentarea artistică: Constantin NIŢULESCU

Cuvânt înainte

Apariţia Dicţionarului diplomatic – prima lucrare de acest fel şi de asemenea anvergură în literatura politică românească – constituie un eveniment editorial remarcabil, care răspunde unei necesităţi actuale a publicului din ţara noastră, interesului larg, de masă, faţă de domeniul relaţiilor internaţionale. Acest interes, întru totul firesc, îşi are originea în intensificarea şi diversificarea necontenită a raporturilor României cu celelalte state, în participarea susţinută a ţării noastre la eforturile consacrate soluţionării în interesul popoarelor a problemelor fundamentale care confruntă omenirea, în afirmarea sa pregnantă ca factor activ în slujba păcii, colaborării şi progresului în lume.

Mutaţiile profunde care au avut şi continuă să aibă loc în lume ca urmare a schimbării raportului de forţe în favoarea forţelor păcii, democraţiei şi socialismului, creşterea gradului de conştiinţă al maselor populare şi sporirea rolului lor în rezolvarea problemelor vieţii contemporane au determinat abordarea într-un mod nou a problemelor internaţionale. Aşa cum evidenţia tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretar general al Partidului Comunist Român, preşedintele Republicii Socialiste România, astăzi în lume „se afirmă tot mai puternic o politică nouă, de colaborare între state, pe baza deplinei egalităţi în drepturi, a principiilor independenţei şi

suveranităţii naţionale, a neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc – singura care poate asigura o evoluţie democratică a vieţii politice mondiale, raporturi de prietenie şi colaborare între toate naţiunile, întărirea securităţii şi păcii generale”[1].

În condiţiile împotrivirii tot mai puternice a maselor populare faţă de rezolvarea problemelor litigioase dintre state prin recurgerea la forţă sau ameninţarea cu forţa, diplomaţia – în sensul de politică, ştiinţă şi artă a negocierilor – se afirmă ca mijloc unic, în diversitatea formelor pe care le îmbracă, de abordare şi reglementare a problemelor fundamentale cu care este confruntată omenirea. Dacă în trecut războiul constituia alternativă ciclică şi permanentă a tratativelor, continuarea politicii din faza paşnică în cea a confruntării militare ca mijloc de soluţionare a problemelor internaţionale, în zilele noastre nu poate fi vorba, în niciun chip, de alternativă raţională la reglementarea paşnică pe cale politică, prin tratative, a diferendelor dintre state. Pericolul pe care îl prezintă o conflagraţie mondială pentru însăşi viaţa organizată pe Pământ face ca înfruntarea militară să-şi piardă semnificaţia cunoscută de ultima ratio, transformându-se în ultima irratio.

---

1 Nicolae Ceauşescu. Expunere la Şedinţa activului central de partid şi de 8 august 1978, Bucureşti, Editura politică, 1978, p. 7.

O trăsătură definitorie a diplomaţiei contemporane este determinată de diversitatea şi amploarea pe care le cunoaşte dezvoltarea raporturilor dintre state. Ca urmare a afirmării noilor principii, se dezvoltă un adevărat proces de democratizare a relaţiilor internaţionale. Marile probleme cu care este confruntată lumea contemporană – realizarea păcii şi securităţii, stăvilirea cursei înarmărilor şi trecerea la dezarmare, la lichidarea subdezvoltării şi făurirea unei noi ordini economice internaţionale, în care toate naţiunile să se poată bucura de cuceririle ştiinţei şi tehnicii moderne – pot să-şi găsească o rezolvare viabilă, trainică numai prin tratative şi înţelegeri cu participarea, în condiţii de egalitate, a tuturor statelor. O expresie a acestor mutaţii a constituit-o abordarea problemelor păcii, securităţii şi colaborării în Europa în cadrul Conferinţei general europene, unde s-au impus asemenea reguli democratice de desfăşurare a negocierilor cum sunt participarea la negocieri a tuturor statelor, adoptarea prin consens a hotărârilor, conducerea prin rotaţie a lucrărilor, desfăşurarea tratativelor în afara alianţelor militare şi altele.

Locul diplomaţiei în spatele uşilor capitonate, al tranzacţiilor între câteva puteri pe seama celorlalte ţări îl iau tot mai mult areopagurile cu participarea tuturor statelor interesate, O.N.U. Şi reuniunile de sub egida sa şi numeroasele întruniri internaţionale cu vocaţie universală fiind

o mărturie vie a acestui nou curs.

De asemenea, revoluţia tehnico-ştiinţifică şi necesitatea instaurării unei noi ordini economice internaţionale, care să ofere condiţiile necesare pentru propăşirea fiecărei naţiuni, pentru ca toate popoarele să se poată bucura în mod echitabil de cuceririle înaintate ale geniului uman, au schimbat caracterul dezbaterilor internaţionale, făcând ca dialogul diplomatic să aibă un conţinut nou, cuprinzând cea mai variată gamă de teme legate direct de asigurarea unei largi conlucrări paşnice între state şi în mod deosebit de cooperarea în domeniile multiple ale economiei, ştiinţei şi tehnicii. Mai mult chiar, volumul schimburilor comerciale şi intensitatea activităţii de cooperare economică devin tot mai mult un criteriu de măsurare a eficienţei relaţiilor diplomatice dintre state şi, totodată, un resort puternic pentru impulsionarea şi consolidarea raporturilor dintre ele. Astăzi, diplomaţia nu mai poate fi limitată la contactele politice şi acţiunile protocolare, ci este chemată să se angajeze activ în promovarea formelor superioare de cooperare între state – care să valorifice în mod reciproc avantajos resursele lor materiale şi umane –, cum sunt: cooperarea în producţie, în domeniul cercetării ştiinţifice; acordarea şi obţinerea de credite şi alte aspecte ale relaţiilor financiare între state; stimularea şi lărgirea schimburilor culturale, ştiinţifice, artistice, turistice, de persoane, acoperind practic întreaga gamă a

activităţilor umane susceptibile să facă obiectul schimburilor de valori materiale şi spirituale între popoare.

Ca urmare, creşte necontenit numărul de organizaţii şi agenţii internaţionale guvernamentale şi neguvernamentale specializate în diferite domenii ale activităţii umane. Alături de organismele clasice destinate reglementării conflictelor dintre state şi consolidării păcii, se afirmă cu toată forţa instituţiile noi menite să faciliteze instaurarea noii ordini economice internaţionale, progresul economic şi social în lume.

Probleme de o mare varietate au devenit obiect de examinare în organizaţiile şi conferinţele internaţionale, mergând de la cele privind pacea şi securitatea internaţională, reglementarea conflictelor dintre state, lichidarea colonialismului, dezarmarea şi dezvoltarea până la chestiuni tehnice, cum ar fi reglementarea transporturilor de mărfuri prin containere, asigurarea cantităţilor necesare de proteine populaţiei globului, standardizarea denumirilor geografice, problemele locuinţelor şi aşezărilor umane, acordarea de asistenţă în caz de catastrofe naturale, precum şi diverse alte probleme cu caracter social-umanitar.

Evoluţia vieţii internaţionale este marcată mereu şi mereu de noi fenomene şi procese, de apariţia continuă a unor probleme inedite, uneori de o mare complexitate. Corespunzător acestui

proces s-a dezvoltat şi se dezvoltă şi o terminologie diplomatică nouă, alături de cea clasică, tradiţională. Este o terminologie care foloseşte şi împrumută tot mai mult din vocabularul propriu domeniilor economiei, ştiinţei, tehnicii şi culturii, ca o consecinţă firească a amplificării legăturilor de colaborare între state în aceste domenii. Cerinţele vieţii şi ale stadiului atins de dezvoltarea societăţii omeneşti impun diplomaţiei să lucreze cu concepte noi, necunoscute până acum în istorie. Totodată, instrumentele juridice ale colaborării s-au adaptat şi ele la noile cerinţe ale raporturilor dintre state, s-au extins şi s-au diversificai. Un rol preponderent îl au actualmente contactele directe între şefii de stat şi de guvern, diplomaţia la cel mai înalt nivel, menite să asigure dezvoltarea pe diverse planuri a relaţiilor bilaterale, dar şi pentru a evidenţia posibilităţile de conlucrare în sfera relaţiilor internaţionale. În acest cadru, cu un dinamism deosebit se afirmă activitatea prodigioasă, pusă în slujba intereselor patriei şi, totodată, a ţelurilor socialismului, democraţiei şi păcii, a preşedintelui ţării noastre, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, a cărui contribuţie la făurirea unei lumi mai bune şi mai drepte este larg recunoscută pe plan mondial şi apreciată de opinia publică de pe toate meridianele globului. Pe lângă tratatele, convenţiile şi acordurile din trecut s-au impus forme noi de instrumente de colaborare, adaptate cerinţelor actuale, cum ar fi

declaraţiile comune şi declaraţiile solemne comune, semnate de şefii de state şi guverne, care introduc elemente noi în ceea ce priveşte forţa juridică a instrumentelor bilaterale de colaborare, îmbogăţind formele clasice, tradiţionale.

Diplomaţia contemporană este, de asemenea, puternic influenţată de creşterea gradului de cunoştinţe al maselor populare, de creşterea rapidă a proporţiilor cititorilor de carte prin reducerea analfabetismului, de extinderea masivă a sferei de cuprindere a mijloacelor moderne dezinformare în masă odată cu amplificarea interesului pentru evenimentele care au loc pe plan internaţional. Tratatele, acordurile şi poziţiile statelor sunt astăzi difuzate, în imensa lor majoritate, în ziare, în buletine oficiale şi în diverse alte publicaţii guvernamentale, precum şi în documente ale organizaţiilor internaţionale, sunt propagate prin radio, televiziune. Conţinutul acordurilor şi înţelegerilor intervenite şi, în general, problemele existente între diferite state sunt evocate pe larg, adesea în detaliu, în cuvântări publice, în conferinţe de presă şi în interviuri ale factorilor responsabili ai statelor.

Conştiente de indivizibilitatea păcii mondiale, de interdependenţa tot mai strânsă dintre problematica fiecărei naţiuni şi climatul politic internaţional, opinia publică, popoarele au devenit foarte sensibile la problemele internaţionale, pe care le urmăresc îndeaproape, fiind interesate în găsirea unor soluţii echitabile. De altfel,

problematica relaţiilor externe a început să deţină un rol important în programul oricărui partid politic care doreşte să ofere o anumită opţiune poporului din ţara sa, să câştige sprijinul populaţiei. Creşterea tot mai puternică a rolului maselor populare, al popoarelor în determinarea cursului evoluţiei societăţii omeneşti reprezintă una din marile schimbări revoluţionare ale epocii actuale. Se dezvoltă tot mai mult sentimentul solidarităţii umane, determinat de creşterea conştiinţei interdependenţei dintre popoare, în apărarea păcii, libertăţii şi independenţei popoarelor, în rezolvarea în trůn mod nou a problemelor internaţionale, se impune tot mai larg convingerea că nu se mai poate clădi fericirea unora pe seama altora şi că omenirea este confruntată cu aceeaşi soartă, pe care este chemată să o făurească împreună.

Vocabularul diplomatic nu mai aparţine unei pături alese, ci se răspândeşte în cele mai largi cercuri ale opiniei publice mondiale, în raport direct cu lărgirea contactelor dintre state, România dezvoltând într-un ritm dintre cele mai înalte din lume edificiul noii societăţi socialiste şi comuniste şi extinzând larg raporturile sale cu celelalte ţări în folosul reciproc şi al păcii generale.

Dicţionarul diplomatic caută să realizeze, într-o prezentare cât mai sintetică, expunerea ştiinţifică a noţiunilor cel mai frecvent întâlnite în activitatea de relaţii externe în patru mari domenii

– istoria diplomaţiei, relaţii politice şi economice internaţionale, drept internaţional, care, desigur, se întrepătrund.

Din imensa bogăţie a datelor şi faptelor istorice, dicţionarul se opreşte asupra acelor evenimente care au reprezentat momente de cotitură sau au jucat un rol important pentru evoluţia diplomaţiei şi a relaţiilor internaţionale, în general, şi a diplomaţiei şi relaţiilor externe ale României, în special. În rândul termenilor de drept internaţional şi relaţii internaţionale, dicţionarul acordă un spaţiu preponderent acelora care prezintă un interes deosebit pentru politica externă a României, pentru conceptele, principiile şi obiectivele activităţii sale internaţionale. În tratarea diferiţilor termeni se evidenţiază contribuţiile şi iniţiativele ţării noastre, ale tovarăşului Nicolae Ceauşescu la soluţionarea problemelor internaţionale şi, în general, la dezvoltarea colaborării între state. Iniţiativele româneşti majore la Organizaţia Naţiunilor Unite, pe plan general european sau regional sunt tratate în cadrul unor termeni de sine stătători. Termenii privind statele lumii acordă spaţii largi relaţiilor bilaterale ale României cu fiecare stat în parte, făcând şi un scurt istoric al acestor relaţii, dar punând accentul pe evoluţia lor în perioada contemporană. Amintind principalele date şi fapte care au jalonat această evoluţie, dicţionarul relevă rolul hotărâtor al întâlnirilor şi convorbirilor la nivel înalt prilejuite de vizitele tovarăşului Nicolae

Ceauşescu peste hotare sau ale şefilor altor state şi guverne în România pentru dezvoltarea largă a unor raporturi prieteneşti şi de amplă colaborare cu toate statele.

Călăuzit de interpretarea materialist-dialectică şi istorică a fenomenelor şi evenimentelor internaţionale, dicţionarul evidenţiază prin conţinutul său politica dusă cu consecvenţă de România pentru dezvoltarea relaţiilor de colaborare cu toate ţările socialiste, cu ţările în curs de dezvoltare, cu ţările nealiniate, cu toate statele lumii, fără deosebire de orânduire socială, pentru participarea sa activă la diviziunea internaţională a muncii şi schimbul mondial de valori. Totodată, el redă momentele mai importante şi principalii parametri ai eforturilor statornice ale României pentru înfăptuirea securităţii şi colaborării în Europa, iniţiativele şi activitatea sa susţinută îndreptate spre lichidarea subdezvoltării şi instaurarea unei noi ordini economice internaţionale, bazate pe deplină egalitate şi echitate, precum şi pentru realizarea unor măsuri efective în direcţia dezarmării generale, şi în primul rând a dezarmării nucleare. Dicţionarul ilustrează hotărârea României de a contribui activ, alături de celelalte state, la realizarea unor relaţii noi pe plan internaţional, la înfăptuirea năzuinţelor întregii omeniri de pace, bunăstare, independenţă şi libertate.

ŞTEFAN A. ANDREI

Nota asupra ediţiei

Dicţionarul diplomatic, prima lucrare de acest gen cu o asemenea amploare, care apare în ţara noastră, cuprinde, într-un număr de aproximativ 4.000 de articole, definiţii şi informaţii asupra principalelor concepte, evenimente, probleme şi noţiuni uzuale din domeniul diplomaţiei şi al relaţiilor internaţionale în general.

Sunt cuprinse, de asemenea, articole privind un important număr de organizaţii internaţionale guvernamentale şi neguvernamentale, în primul rând, acelea din care face parte România.

Acoperind o largă arie informaţională, dicţionarul selectează din noianul de evenimente şi probleme pe acelea care au constituit momente deosebite în evoluţia vieţii internaţionale într-o etapă dată, iar din cel al conceptelor şi noţiunilor uzuale doar pe acelea care pot ajuta marele public cititor să-şi formeze o imagine corectă şi cât mai completă asupra vastului domeniu al diplomaţiei şi relaţiilor internaţionale.

La selectarea şi coordonarea materialului informaţional, deosebit de vast, s-a căutat să se imprime un echilibru adecvat atât între diferitele domenii tematice abordate (relaţii politice internaţionale, relaţii economice internaţionale, drept internaţional, istoria diplomaţiei şi a relaţiilor internaţionale), cât şi în ceea ce priveşte

dozarea volumului de informaţii, pe domenii tematice şi în cadrul articolelor.

Pentru a uşura consultarea dicţionarului şi a oieri, totodată, posibilitatea unei informări cât mai largi asupra uneia sau alteia din probleme, s-a adoptat un sistem adecvat de trimiteri, iar unele articole complexe au fost grupate după criteriul tematic şi cronologic. Astfel, în cazul unor noţiuni, ca de pildă, acord, act, conferinţă, convenţie, declaraţie, protocol, tratat ş.a. s-a dat mai întâi într-un articol principal definiţia sau conţinutul noţiunii respective, iar în articolele subsumate acestuia şi înserate cronologic au fost prezentate unele din cele mai importante speţe ale noţiunii respective.

În dicţionar sunt folosite o seamă de abrevieri a căror explicaţie se află în lista inclusă la începutul volumului.

Pentru o rapidă orientare asupra conţinutului dicţionarului poate fi folosită lista articolelor, iar pentru completarea informaţiei în legătură cu unele date importante din istoria României, cu evoluţia relaţiilor diplomatice ale ţării noastre, cu membrii

O.N.U. ş.a. pot fi consultate anexele incluse la sfârşitul volumului.

Abrevieri

A.C.A.B.O.	Comitetul Consultativ al O.N.U. pentru Chestiuni Administrative şi Bugetare
A.C.A.P.	Agence Centrafricaine de Presse
A.C.I.	Agence Congolaise d'Information
A.C.I.	Alianţa Cooperatistă Internaţională
A.C.M.	Piaţa Comună Arabă
A.C.P.	Ţări în curs de dezvoltare din Africa, Zona Caraibilor şi Pacificului
A.C.R.	Automobil Clubul Român
A.C.T.C.	Agenţia Centrală Telegrafică Coreeană
A.D.I.	Agenţia pentru Dezvoltare Internaţională
A.D.I.R.I.	Asociaţia de Drept Internaţional şi Relaţii Internaţionale din R.S. România
A.D.N.	Allgemeiner Deutscher Nachrichtendienst
A.E.I.C.	Asociaţia Europeană de Istorie Contemporană
A.E.L.S.	Asociaţia Europeană a Liberului Schimb
A.F.P.	Agence France Press
AFRASEC	Organizaţia Afro-Asiatică de Cooperare Economică
AGERPRES	Agenţia Română de Presă

A.I.A.P.	Asociaţia Internaţională de Arte Plastice
A.I.C.C.F.	Asociaţia Internaţională a Congresului Căilor Ferate
A.I.D.C.	Consiliul Asiatic pentru Dezvoltarea Industrială
A.I.E.A.	Agenţia Internaţională pentru Energia Atomică
A.I.E.C.E.	Asociaţia Institutelor Europene de Conjunctură Economică
A.I.J.D.	Asociaţia Internaţională a Juriştilor Democraţi
A.I.O.E.C.	Asociaţia Ţărilor Exportatoare de Minereu de Fier
A.I.P.	Agence Ivoirienne de Presse
A.I.S.E.	Asociaţia Internaţională de Ştiinţe Economice
A.I.S.J.	Asociaţia Internaţională de Ştiinţe Juridice
A.I.S.M.	Asociaţia Internaţională de Semnalizare Maritimă
A.I.S.P.	Asociaţia Internaţională de Ştiinţe Politice
A.I.S.S.	Asociaţia Internaţională de Securitate Socială
A.I.S.S.E.E.	Asociaţia Internaţională pentru Studii Sud-Est Europene
A.I.T.	Alianţa Internaţională de Turism
A.I.T.A. (I.A.T.A.)	Asociaţia Internaţională pentru Transporturi Aeriene
A.I.U.	Asociaţia Internaţională a

	Universităţilor
A.K.P.	Agence Khmere de Presse
A.L.A.L.C.	Asociaţia Latino-Americană a Liberului Schimb
A.L.I.D.E.	Asociaţia Latino-Americană a Instituţiilor pentru finanţarea dezvoltării
A.M.B.M.O.	Asociaţia Mediteraneană pentru Biologie şi Oceanografie
A.M.P.	Agence Mauritanienne de Presse
A.N.A.	Anatolian News Agency
A.N.G.	Agencia Noticiosa da Guiné Bissau
A.N.O.P.	Agencia Noticiosa Portuguesa
A.N.P.	Algemeen Nederlands Presbureau
A.N.S.A.	Agenzia Nazionale Stampa Associata
A.N.Z.U.S.	Organizaţia politică şi militară regională creată prin Tratatul de securitate dintre Australia, Noua Zeelanda şi Statele Unite ale Americii
A.P.	Associated Press
A.P.A.	Austria Presse Agentur
A.P.E.M.P.	Asociaţii ale producătorilor şi/sau exportatorilor de materii prime
APIMONDIA	Federaţia Internaţională a Asociaţiilor de Apicultura
A.P.O.	Organizaţia Asiatică a Productivităţii
A.P.P.	Associated Press of Pakistan
A.P.S.	Algérie Presse Service

A.S.E.A.N. Asociaţia Statelor din Asia de Sud-Est
ASPAC Consiliul Asiei şi Pacificului
A.T.A. Agjensia Telegraf ike Shqiptare
A.V.P. Agence Voltaïque de Presse
A.Z.A.P. Agence Zaïre-Presse
B.A.D. Banca Africană de Dezvoltare
B.A.D. Banca Asiatică de Dezvoltare
B.C.I.E. Banca Americii Centrale pentru Integrare Economică
B.I.G.E. Banca Internaţională de Colaborare Economică
B.I.E. Biroul Internaţional al Expoziţiilor
B.I.I. Banca Internaţională de Investiţii
B.I.M.C.O. Conferinţa Maritimă Internaţională şi Baltică
B.I.P.M. Biroul Internaţional pentru Mărimi şi Greutăţi
B.I.R.D. Banca Internaţională de Reconstrucţie şi Dezvoltare
B.I.T.S. Biroul Internaţional de Turism Social
B.N.R. Banca Naţională a R.S. România
B.R.C.E. Banca Română de Comerţ Exterior
B.R.I. Banca Reglementelor Internaţionale
B.T.A. Bălgarska Telegrafna Aghenţia
C.A.C.M. Piaţa Comună a Americii Centrale
C.A.E. Comunitatea Africii de Est
C.A.E.R. Consiliul de Ajutor Economic

Reciproc

C.C.I. Camera de Comerţ Internaţională

C.D.E. Comunitatea Defensivă Europeană

C.D.I. Comisia de Drept Internaţional a O.N.U.

C.E.A. Comisia Economică a Naţiunilor Unite pentru Africa

C.E.C.O. Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului

C.E.D. Comisia Europeană a Dunării

CEDOR Centrul Demografic O.N.U. – România

C.E.E. Comunitatea Economică Europeană (Piaţa comună)

C.E.E./ O.N.U. Comisia Economică a O.N.U. pentru Europa

CENTO Organizaţia Tratatului Central

C.E.R.N. Centrul European al Cercetărilor Nucleare

C.E.S.; ECOSOC Consiliul Economic şi Social al O.N.U.

C.E.S.A.V. Comunitatea Economică a Statelor din Africa de Vest

C.I.A. Agenţia Centrală de Investigaţii

C.I.C.R. Comitetul Internaţional al Crucii Roşii

C.I.D. Comisia Internaţională a Dunării

C.I.J. Curtea Internaţională de Justiţie

C.I.M. Convenţia internaţională cu privire la transportul de mărfuri pe

căile ferate (1933)

C.I.S.A. Confederaţia Internaţională a Sindicatelor Arabe

C.I.S.L. Confederaţia Internaţională a Sindicatelor Libere

C.I.S.T. Centrul Internaţional de Informare Ştiinţifică şi Tehnică

C.I.T.C. Comisia Interguvernamentală pentru Tehnica de Calcul

C.I.T.C.F. Comitetul Internaţional al Transportului pe Căi Ferate

C.I.V. Convenţia internaţională cu privire la transportul de călători şi bagaje pe căile ferate (1933)

C.L.A.S.C. Confederaţia Latino-Americană a Sindicatelor Creştine

C.M.E. Confederaţia Mondială a Energiei

C.M.M. Confederaţia Mondială a Muncii

C.M.P. Consiliul Mondial al Păcii

C.M.R. Convenţia referitoare la contractul de transport internaţional de mărfuri pe şosele (1965)

COMMONWEALTH Comunitatea Britanică de Naţiuni

COSPAR Comitetul pentru cercetări spaţiale

C.P.A. Curtea Permanentă de Arbitraj

C.P.C.M. Comitetul Permanent Consultativ al Maghrebului.

C.P.J.I. Curtea Permanentă de Justiţie Internaţională

C.P.U.S.T.A.L.	Congresul Permanent de Unitate Sindicală a Oamenilor Muncii din America Latină
C.S.A.	Confederaţia Sindicală Africană
C.S.C.E.	Conferinţa pentru Securitate şi Cooperare în Europa
C.S.I.	Comisia Sericicolă Internaţională
C.S.P.	Comitetul de Stat al Planificării (R.S. România)
C.T.K.	Československá Tisková Kancelar
D.C.D.	Direcţia Centrală de Dispecer
D.I.C.	Dreptul Internaţional Contemporan
D.I.P.	Dreptul Internaţional Privat
D.P.A.	Deutsche Press Agentur
D.S.T.	Drepturi Speciale de Tragere
E.C.A.F.E.	Comisia Economică a Naţiunilor Unite pentru Asia şi Extremul Orient
E.C.L.A.	Comisia Economică a Naţiunilor Unite pentru America Latină
ECOSOC (C.E.S.)	Consiliul Economic şi Social al O.N.U.
E.C.W.A.	Comisia Economică a Naţiunilor Unite pentru Asia de Vest
EFE	Agencia EFE
E.N.A.	Etiopian News Agency
E.S.O.M.A.R.	Asociaţia Europeană pentru Studii de Opinie şi Marketing
EURATOM	Comunitatea Europeană a Energiei Atomice
F.A.I.	Federaţia Aeronautică

Internaţionala

F.A.O. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Alimentaţie şi Agricultură

F.C.C. Organizaţia de colaborare pentru folosirea în comun a containerelor în trafic internaţional

F.D.I.F. Federaţia Democrată Internaţională a Femeilor

El. A. Federaţia Internaţională a Automobilului

F.I.A. Federaţia Internaţională de Automatică

F.I.A.B. Federaţia Internaţională a Asociaţiilor de Bibliotecari

F.I.A.F. Federaţia Internaţională a Arhivelor de Filme

F.I.A.S.C. Federaţia Internaţională a Asociaţiilor de Studii Clasice

F.I.D. Federaţia Internaţională pentru Documentare

F.I.D.A. Fondul Internaţional de Dezvoltare Agricolă

F.I.F. Federaţia Internaţională Farmaceutică

F.I.H.U.A.T. Federaţia Internaţională pentru Locuinţe, Urbanism şi Amenajări Teritoriale

F.I.R. Federaţia Internaţională a Rezistenţilor

F.I.T. Federaţia Internaţională a Traducătorilor

F.M.A.N.U.	Federaţia Mondială a Asociaţiilor pentru Naţiunile Unite
F.M.I.	Fondul Monetar Internaţional
F.M.O.Î.	Federaţia Mondială a Oraşelor înfrăţite
F.M.O.S.	Federaţia Mondială a Oamenilor de Ştiinţă
F.M.T.D.	Federaţia Mondială a Tineretului Democrat
F.S.M.	Federaţia Sindicală Mondială
F.U.A.A.V.	Federaţia Universală a Asociaţiilor Agenţiilor de Voiaj
G.A.T.T.	Acordul General pentru Tarife şi Comerţ
C.E.P.L.A.C.E.A.	Grupul Ţărilor Exportatoare de Zahăr din America Latină şi Regiunea Mării Caraibilor
H.C.M.	Hotărâri ale Consiliului de Miniştri (în R.S. România)
I.A.I.	Institutul Internaţional African
I.C.O.	Organizaţia Internaţională a Cafelei
I.C.S.U.	Consiliul Internaţional al Uniunilor Ştiinţifice
I.D.A.	Asociaţia Internaţională pentru Dezvoltare
I.D.E.	Ranca Interamericană de Dezvoltare Institutul de Dezvoltare Economică
I.D.I.	Institutul de Drept Internaţional

I.F.A.	Federaţia Internaţională de Astronautică
I.I.E.P.	Institutul Internaţional pentru Planificarea Educaţiei
I.I.F.	Institutul Internaţional al Frigului
I.I.S.L.	Institutul Internaţional de Drept Spaţial
I.I.U.	Institutul Internaţional al Uraniului
I.L.A.	Asociaţia de Drept Internaţional
I.L.Z.S.G.	Grupul Internaţional de Studii pentru Plumb şi Zinc
I.M.C.O.	Organizaţia Maritimă Consultativă Interguvernamentală
I.M.E.K.O.	Confederaţia Internaţională de Măsură
I.M.F.	Federaţia Internaţională de Marketing
INCOTERMS	International Commercial Terms
INTERATOM-ENERGO	Uniunea economică internaţională pentru organizarea cooperării în producţie a livrărilor reciproce de utilaje şi acordarea de asistenţă tehnică în construirea centralelor nuclearo-electrice
INTERCHIM	Organizaţia internaţională de ramură pentru colaborarea în domeniul producţiei chimice de mic tonaj
INTERC	Uniunea economică

HIMFIBRE	internaţională în domeniul fibrelor
INTERELECTRO	Organizaţia internaţională pentru colaborarea economică şi tehnico-ştiinţifică în domeniul industriei electrotehnice
INTERELECTRO-TEST	Organizaţia internaţională de colaborare în domeniul laboratoarelor de încercare de mare putere şi înaltă tensiune
INTERMETAL	Organizaţia de colaborare în siderurgie
INTERPOL (O.I.P.C.)	Organizaţia Internaţională a Poliţiei Criminale
I.R.R.C.S.	Institutul Român pentru Relaţii Culturale cu Străinătatea
I.R.S.G.	Grupul Internaţional de Studii pentru Cauciuc
I.R.U.	Uniunea Internaţională a Transporturilor Rutiere
I.S.M.U.N.	Mişcarea Internaţională a Studenţilor pentru Naţiunile Unite
I.S.O.	Organizaţia Internaţională de Standardizare
I.U.C.N.	Institutul Unificat pentru Cercetări Nucleare
Î.C.R. (U.N.H.C.R.)	Înaltul Comisar al Naţiunilor Unite pentru Refugiaţi
JANA	Jamahiriya News Agency
J.N.A.	Jordanian News Agency
J.T.A.	Jewish Telegraphic Agency

L.O.R.C.S.	Liga Societăţilor de Cruce Roşie
M.A.N.	Marea Adunare Naţională (în R.S. România)
M.A.P.	Maghreb Arab Press
M.E.N.	Middle East News Agency
MONTAME	Mongol Tsahilgaan Medeeny Agentlag
M.R.S.O.	Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie
M.S.M.	Mişcarea Sindicală Mondială
M.T.I.	Magyar Távirati Iroda
N.A.T.O.	Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord
O.A.C.I.	Organizaţia Aviaţiei Civile Internaţionale
O.A.P.E.C.	Organizaţia Ţărilor Arabe Exportatoare de Petrol
O.C.A.M.	Organizaţia Comună Afro-Mauriciană
O.C.C.F.	Organizaţia de colaborare în domeniul căilor ferate
O.C.D.E.	Organizaţia pentru Cooperare şi Dezvoltare Economică
O.G.I.R.	Organizaţia de colaborare în domeniul producţiei de rulmenţi
O.C.P.T.	Organizaţia de colaborare a ţărilor socialiste în domeniul poştelor şi telecomunicaţiilor
O.C.T.I.	Oficiul Central al Transporturilor

Internaţionale pe Calea F erată

O.E.C.E. Organizaţia Europeană de Cooperare Economică

O.E.C.O. Organizaţia Europeană pentru Controlul Calităţii

O.I.C. Organizaţia Internaţională a Comerţului

O.I.J. Organizaţia Internaţională a Ziariştilor

O.I.M. Organizaţia Internaţională a Muncii

O.I.M.L. Organizaţia Internaţională de Metrologie Legală

O.I.P.C. (Interpol) Organizaţia Internaţională a Poliţiei Criminale

O.I.R.T. Organizaţia Internaţională de Radio şi Televiziune

O.I.V. Oficiul Internaţional al Viei şi Vinului

O.M.M. Organizaţia Meteorologică Mondială

O.M.P.I. Organizaţia Mondială a Proprietăţii Intelectuale

O.M.S. Organizaţia Mondială a Sănătăţii

O.M.T. Organizaţia Mondială de Turism

O.N.U. Organizaţia Naţiunilor Unite

O.N.U.D.I. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială

O.P.A.E.C. Organizaţia ţărilor arabe exportatoare de petrol

O.P.E.C. Organizaţia ţărilor exportatoare de petrol

O.P.V.F.S. Organizaţia pentru punerea în valoare a fluviului Sénégal

O.R.I.T. Organizaţia Regională Internaţională a Muncii

O.S.A. Organizaţia Statelor Americane

O.S.A.C. Organizaţia Statelor Americii Centrale

O.S.P.A.A. Organizaţia de Solidaritate a Popoarelor Afro-Asiatice

O.U.A. Organizaţia Unităţii Africane

P.A.M. Programul Alimentar Mondial

P.A.P. Polska Agencja Prasowa

P.C.R. Partidul Comunist Român

P.C.V. Parcul Comun al Vagoanelor de Marfă

P.E.N.-CLUB Federaţia Internaţională a P.E.N.-Cluburilor

P.N.A. Philippines News Agency

P.N.U.D. Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare

P.T.I. Press Trust of India

R.S.S. Rastriya Sambad Samiti

S.A.L.T. Tratative pentru limitarea armamentelor strategice

S.E.A.T.O. Organizaţia Tratatului Asiei de Sud-Est

S.E.L.A. Sistemul Economic Latino-American

S.F.I. Societatea Financiară Internaţionala

SIPRI Institutul Internaţional pentru Cercetarea Păcii de la Stockholm

SONNA Somali National News Agency

SUNNA Sudan National News Agency

TANIITG Novinska Agencija Taniung

T.A.N.U. Tribunalul administrativ al O.N.U.

T.A.P. T unis-Afrique-Presse

T.A.S.S. Telegrafnoe Agentstvo Sovetskogo Soiuza

U.A.I. Uniunea Academică Internaţională

U.A.I. Uniunea Astronomică Internaţională

U.A.T.I. Uniunea Asociaţiilor Tehnice Internaţionale

U.D.E.A.C. Uniunea Vamală şi Economică a Africii Centrale

U.E.O. Uniunea Europei Occidentale

U.E.P. Uniunea Europeană de Plăţi

U.G.A.A. Uniunea Generală Arabă de Asigurări

U.G.G.I. Uniunea Geodezică şi Geofizică Internaţională

U.G.S.R. Uniunea Generală a Sindicatelor din România

U.I.A. Uniunea Internaţională a Arhitecţilor

U.I.C. Uniunea Internaţională a Căilor Ferate

U.I.I.G. Uniunea Internaţională a Industriei Gazului

U.I.O.O.T. Uniunea Internaţională a Organismelor Oficiale de Turism

U I.P.M. Uniunea Internaţională a Presei Medicale

U.I.P.T.V. Uniunea Internaţională pentru Publicarea Tarifelor Vamale

U.I.S. Uniunea Internaţională a Studenţilor

U.I.T. Uniunea Internaţională a Telecomunicaţiilor

U.M.O.A. Uniunea Monetară Vest-Africană

UNCITRAL Comisia Naţiunilor Unite pentru Dreptul Comercial International

U.N.C.T.A.D. Conferinţa Naţiunilor Unite pentru Comerţ şi Dezvoltare

UNDRO Biroul Coordonatorului Naţiunilor Unite pentru Ajutoare în caz de Catastrofă

U.N.E.P. Programul Naţiunilor Unite pentru Mediul înconjurător

U.N.E.S.C.O. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură

U.N.H.C.R. (Î.C.R.) Înaltul Comisar al Naţiunilor Unite pentru Refugiaţi

U.N.I.C. Fondul Naţiunilor Unite pentru

E.F.	Copii
UNIBROIT	Institutul Internaţional pentru Unificarea Dreptului Privat
U.N.I.T.A.R.	Institutul Naţiunilor Unite pentru Formare şi Cercetare
U.N.R.R.A.	Administraţia O.N.U. pentru Ajutorare şi Reconstrucţie
U.N.R.W.A.	Agenţia Naţiunilor Unite pentru Ajutor şi Reconstrucţie
U.P.A	Uniunea Parlamentelor Africane
U.P.I.	United Press International
Ü.P.U.	Uniunea Poştală Universală
U.S.P.A.	Uniunea Sindicală Panafricană
U.T.C.	Uniunea Tineretului Comunist
U.T.I.	Uniunea Târgurilor Internaţionale
V.N.A.	Viêt-Nam Thong Tan Xa

A

ABANDON 1. Renunţare a unui asigurat (v. asigurare) la exercitarea drepturilor asupra proprietăţii asigurate (navă, încărcătură etc.) în favoarea asigurătorului, în situaţia pierderii totale a obiectului asigurat, în scopul obţinerii întregii sume asigurate. 2. (în dreptul maritim) Părăsirea de către echipaj a unei nave eşuate. Dacă a. a avut loc în apele teritoriale ale unui stat străin, după trecerea unui termen prevăzut în legislaţia acelui stat, nava eşuată intră în proprietatea statului în apele căruia a fost abandonată. În cazul în care, pentru salvarea unei nave în pericol de naufragiu, echipajul este nevoit să abandoneze o parte din încărcătură în mare, proprietarii navei şi ai mărfurilor salvate sunt obligaţi să dezdăuneze proprietarii mărfurilor abandonate. ~ **vamal**, modalitate de reglementare a unei operaţiuni de import-export, prin care proprietarul mărfii, în anumite condiţii excepţionale, cedează drepturile sale depozitarului mărfii (proprietarului antrepozitelor vamale) în schimbul unei indemnizaţii.

ABDICARE 1. (în sens larg) Renunţare la un drept. În relaţiile internaţionale renunţarea unui stat la anumite drepturi este valabilă numai dacă exprimă voinţa sa suverană, conform normelor dreptului internaţional. În cazul în care a. este consecinţa recurgerii la forţă sau la ameninţarea

cu forţa din partea altui stat, ea este nulă şi statul lezat poate să-şi revendice oricând dreptul la care a renunţat în aceste condiţii. 2. (în sens restrâns) Renunţare a unui monarh la tron. După uzanţele diplomatice, în cazul **a.** unui monarh este necesară prezentarea unor noi scrisori de acreditare din partea şefilor misiunilor diplomatice străine din ţara respectivă, precum şi din partea şefilor misiunilor diplomatice proprii, acreditate în state străine.

ABOLIREA SCLAVAJULUI, desfiinţarea sclaviei. A fost realizată în mod expres printr-un act internaţional, abia la 7 sept. 1956, când a fost semnată la Geneva Convenţia suplimentară privitoare la **a.s.**, a traficului de sclavi, a instituţiilor şi practicilor similare sclavajului. Convenţiile anterioare (Convenţia din 1841, Actul general cu privire la Congo, adoptat de Congresul de la Berlin din 1885 şi Actul general al Conferinţei de la Bruxelles din 1890) au interzis numai comerţul cu sclavi. Convenţia de la Geneva din 25 sept. 1926, referitoare la sclavaj, consacră, în principal, datoria statelor semnatare de a continua eforturile pentru înlăturarea progresivă a sclaviei. Potrivit art. 1 din Convenţia suplimentară de la Geneva din 1956, statele participante vor lua toate măsurile legislative ori de altă natură care sunt necesare pentru a obţine, în mod progresiv şi cât mai curând posibil, abolirea completă sau abandonarea instituţiilor şi practicilor privitoare la

sclavaj. A.s. a fost reafirmată de către O.N.U. În numeroase documente, între care: Declaraţia universală a drepturilor omului din 10 dec. 1948 (v.); Convenţia asupra mării libere adoptată în 1958 (v.); Pactul drepturilor politice şi civile ale omului adoptat în 1966 (v.) ş.a. Cu toate progresele realizate prin adoptarea acestor instrumente, practicile sclavajului mai dăinuie încă în unele părţi ale lumii. **A.s.** constituie un postulat al eliberării politice, naţionale şi sociale a popoarelor, consfinţit ca atare prin normele imperative ale dreptului internaţional şi de morala timpurilor noastre.

ABOLIŢIONISM, mişcare politică pentru desfiinţarea sclavajului apărută la sfârşitul sec. 18 în Anglia, Franţa şi S.U.A. Prin legea din 1833 – în Anglia, din 1848 – în Franţa şi în urma războiului de secesiune (1861 – 1865) din S.U.A., sclavajul a fost abolit în aceste ţări.

ABORDAJ 1. Ciocnire a două sau mai multe nave fluviale sau maritime sau a unei nave cu un corp fix sau plutitor în urma căreia pot rezulta avarii. Pe plan internaţional, au fost adoptate sub egida I.M.C.O. (v.), reguli unificate pentru prevenirea **a.** pe mare. Pentru urmărirea penală sau disciplinară a căpitanului sau a unei alte persoane în serviciul navei responsabile de **a.** în marea liberă sunt competente autorităţile statului al cărui pavilion îl poartă nava sau ale statului a

cărei cetăţenie o are persoana responsabilă de producerea **a.** Potrivit legislaţiei române, comandanţii navelor române au obligaţia de a înştiinţa oficiile consulare sau diplomatice române din ţara respectivă, dacă au depus un raport despre **a.** la autorităţile unor porturi străine. Sechestrarea sau reţinerea navei care a săvârşit **a.** nu poate fi ordonată, nici pentru măsuri de instrucţie, decât de autorităţile statului al cărui pavilion îl arborează. 2. Manevră de lupta în războiul naval care constă în a sal tare a unei nave de către o altă navă cu scopul de a o captura, jefui sau scufunda. Caracteristic epocii navelor cu rame şi vele, **a.** ca manevră de luptă şi-a pierdut importanţa pe măsura perfecţionării tehnicii militare, astăzi fiind totalmente abandonată.

ABORDARE, acţiune de apropiere a unei nave, de o alta navă ori de un corp fix sau plutitor având drept consecinţă ciocnirea dintre ele. Termenul mai are şi sensul de a urca la bordul unei nave sau de a ajunge la ţărm.

ABROGARE, scoatere din vigoare, totală sau parţială, a unui act intern sau internaţional. Spre deosebire de anulare, care produce efecte în mod retroactiv (ex tunc), **a.** produce efecte, în principiu, din momentul intrării în vigoare a actului abrogator (ex nunc).

A. poate fi expresă, când printr-un nou act internaţional se prevede că dispoziţiile actului

sunt abrogate, sau tacită, implicită, când există incompatibilitate între prevederile unui act nou şi cele ale actului vechi. În principiu, o prevedere nouă cu caracter general nu abrogă o dispoziţie anterioară cu caracter special: lex generalis non derogat legi speciali.

ABSOLUTISM, regim politic propriu monarhiei absolute, caracterizat prin concentrarea întregii puteri politice în mâinile monarhului care guvernează, neîngrădit de lege, cu ajutorul unei birocraţii centralizate, dependentă de acesta şi prin intermediul căreia realizează dictatura clasei dominante, exploatatoare. Apărut la începutul descompunerii feudalismului (mai întâi în statele vest-europene), **a.** a contribuit în prima sa perioadă la procesul de constituire a statului centralizat, fiind, în genere, sprijinit de burghezie. Devenind, cu timpul, o frână în calea dezvoltării relaţiilor de producţie capitaliste, **a.** a intrat în conflict cu burghezia. Ca regim politic, **a.** a fost lichidat de revoluţiile burgheze şi înlocuit cu sistemul parlamentar, concretizat îndeosebi în forma monarhiei constituţionale.

ABŢINERE, atitudine ce constă în faptul de a nu acţiona, a nu interveni, a nu exprima punctul de vedere cu privire la un eveniment survenit în viaţa internaţională. În procedura de vot a conferinţelor internaţionale, un membru prezent

la dezbateri poate să nu se pronunţe nici „pentru” nici „contra” unei propuneri puse la vot, declarând că se abţine. În Adunarea Generală a O.N.U. şi în reuniunile altor organizaţii internaţionale, majoritatea se stabileşte în raport cu numărul membrilor prezenţi şi votanţi, cei care se abţin nefiind consideraţi votanţi. Consecinţa acestui sistem este că **a.**, oricât ar fi de numeroase, nu împiedică adoptarea unei propuneri. În practica Consiliului de Securitate al O.N.U., la adoptarea unei hotărâri care necesită unanimitatea celor 5 membri permanenţi, **a.** de la vot a unui membru permanent nu este considerată vot negativ, ca atare nu exprimă exercitarea dreptului de „veto”.

ABUZ DE DREPT, exercitare, de către un stat, a unui drept, într-un anumit mod (de ex, cu rea-credinţă sau prejudiciind drepturile altor state), sau în împrejurări din care ar rezulta că acest exerciţiu a constituit un mijloc de a se sustrage de la o obligaţie internaţională ce cade în sarcina sa, sau că această obligaţie a fost îndeplinită în alt scop decât cel pentru care respectivul drept fusese recunoscut statului în cauză, scop care în fond contravine principiilor de drept internaţional.

A.C.A.B.Q., v. **COMITETUL CONSULTATIV PENTRU CHESTIUNI ADMINISTRATIVE ŞI BUGETARE**.

ACADEMIA DE DREPT INTERNAŢIONAL, centru de înalte studii de drept internaţional public şi privat şi relaţii internaţionale, cu sediul la Haga (Olanda), înfiinţat la 14 iul. 1923. Academia a fost constituită ca urmare a unei iniţiative aparţinând guvernului român, care, printr-o notă oficială, purtând data de 21 iul. /3 aug. 1907, propunea celei de-a doua Conferinţe de la Haga (1907) crearea unei Academii de drept internaţional. Definind profilul academiei, proiectul român susţinea că crearea academiei este reclamată de necesitatea dezvoltării sistematice a dreptului internaţional şi de aplicarea lui în practica relaţiilor interstatale şi propunea ca predarea cursurilor în mai multe limbi să fie făcută de către specialişti cu o competenţă recunoscută în dreptul internaţional; cursurile să se ţină anual, iar finanţarea lor să fie făcută de state pe bază de contribuţii; candidaţii la cursuri să fie selecţionaţi de statele respective. Fiind considerat ca foarte important, planul creării academiei, propus de ţara noastră a fost inclus în documentele oficiale ale Conferinţei. Cu mici amendamente – în ce priveşte mai ales finanţarea, care urma să se facă de către Dotaţia Carnegie pentru pacea internaţională şi nu de către state – actul de existenţă legală al Academiei a fost înregistrat la Haga în ian. 1914. Inaugurarea solemnă, care urma să se facă în luna nov. a aceluiaşi an, a fost amânată, din cauza primului război mondial, până la 14 iul. 1923.

Având ca principal obiectiv facilitarea examinării problemelor referitoare la raporturile juridice internaţionale, şi, implicit, întărirea ataşamentului faţă de principiile şi normele dreptului internaţional, Academia conferă anual un număr de burse de studii candidaţilor din diverse state. Anual, specialişti reputaţi, reprezentând diverse şcoli juridice, predau auditoriului cursuri de drept internaţional, de practică şi jurisprudenţă internaţională şi alte cursuri de ştiinţe conexe. Aceste cursuri sunt editate în colecţia Recueil des cours de l'académie de droit international. În 1957, în cadrul Academiei a fost creat un Centru de studii şi de cercetare a dreptului internaţional şi a relaţiilor internaţionale. În 1969, Academia a elaborat un program extern, constând în trimiterea de specialişti în ţările în curs de dezvoltare din Africa, America Latină şi Asia pentru a ţine sesiuni de trei săptămâni asupra subiectelor susceptibile a contribui la pregătirea de cadre naţionale în domeniile diplomaţiei, dreptului şi relaţiilor internaţionale. Academia a organizat asemenea sesiuni regionale în Maroc şi Columbia (1969), Mexic şi Iran (1970), Singapore (1971), Argentina (1972), Camerun (1973), Thailanda (1974), Venezuela (1975) şi Kenya (1976).

ACADEMIA DIPLOMATICĂ INTERNAŢIONALĂ, for ştiinţific fondat la Paris, în 1926, în scopul de a efectua studii asupra

principalelor probleme internaţionale care preocupă omenirea. Membrii Academiei sunt repartizaţi în trei categorii: titulari, asociaţi şi aderenţi. Academia numără printre membrii săi personalităţi de seamă ale vieţii politice, diplomatice şi ştiinţifice – şefi de state, şefi de guverne, miniştri ai afacerilor externe, miniştri din diverse alte domenii, diplomaţi, cetăţeni din toate ţările lumii. Între cele două războaie mondiale, România a fost reprezentată la Academie de o seamă de personalităţi marcante, în frunte cu Nicolae Titulescu, care a îndeplinit şi funcţia de preşedinte. Academia funcţionează în sesiuni ordinare, care au loc între 15 şi 20 ale fiecărei luni. În cadrul sesiunilor, membrii Academiei expun, cu titlu personal, comunicări din domeniul diplomaţiei şi ai dreptului internaţional public, dezbat probleme majore ale omenirii: organizarea păcii, înfăptuirea securităţii, dezarmarea, soluţionarea pe cale paşnică a diferendelor internaţionale, dezvoltarea economică, lichidarea colonialismului, dreptul internaţional, precum şi probleme specifice diferitelor continente sau regiuni. Academia publică dări de seamă asupra şedinţelor şi comunicărilor ştiinţifice prezentate. Studiile sunt publicate în buletinul Academiei: „Séances et Travaux de l’Académie Diplomatique”. Soluţiile preconizate în cadrul Academiei pentru diverse probleme de interes general sunt transmise şi unor organizaţii internaţionale, în special O.N.U.

ACADEMIA INTERNAŢIONALĂ DE ASTRONAUTICĂ, înfiinţată la Stockholm, la 16 aug. 1960, în timpul celui de-al XI-lea Congres al Federaţiei internaţionale de astronautică. Statutul său a fost revizuit în 1963,1965,1967,1969. Organizează reuniuni ordinare (la fiecare doi ani). Structură: Consiliul giranţilor (se reuneşte de două ori pe an), compus din preşedinte, fostul preşedinte, patru vicepreşedinţi, 12 giranţi. Comitete: pentru premii şi burse; publicaţii; relativitate spaţială; istoria astronauticii ş.a. Sub egida ei apar publicaţiile "Acta Astronautica" (lunar); „Astronautical Multilingual Dictionary" (în şapte limbi). Membri (1976): 519 membri cu titlu individual, aleşi pe viaţă şi 11 membri onorifici din 30 de ţări, între care şi România. Are sediul la Paris.

ACADEMIA INTERNAŢIONALĂ DE MEDICINĂ LEGALĂ ŞI SOCIALĂ, creată la Bonn (1938), cu prilejul primului Congres internaţional de medicină legală; statutul a fost revizuit în 1947. Urmăreşte promovarea cooperării internaţionale în domeniul medicinii legale, inclusiv în psihiatria medico-legală, medicina socială, criminologie şi toxicologie. Îşi desfăşoară activitatea în cadrul congreselor internaţionale organizate la fiecare trei ani. Structura: *Prezidiul* (compus din preşedinţi onorifici – foştii preşedinţi ai Academiei),

Comitetul preşedinţilor (compus din trei vicepreşedinţi, secretarul general, trezorierul – aleşi pe o perioadă de trei ani). Membri (plini şi asociaţi) din 49 de ţări, inclusiv România (1973). Academia întreţine relaţii cu ECOSOC (v.) şi O.M.S. (v.). Publicaţii: Buletinul Academiei, „Acta Medicinae Legalis et Socialis”, cu apariţie trimestrială, rapoartele congreselor, studii.

A.C.A.P., v. **AGENCE CENTRAFRICAINE DE PRESSE**.

ACCEPTARE 1. Mijloc juridic prin care statele pot deveni părţi la tratatele internaţionale. În unele tratate internaţionale termenul este folosit cu sens de a ratifica; în altele, el desemnează în acelaşi timp şi ratificarea (v.) şi aderarea (v.). 2. Procedură simplă şi rapidă care permite unui stat să-şi asume obligaţii convenţionale, fără a fi necesară procedura mai complexă a ratificării.

ACCIZĂ 1. Taxă care se plătea odinioară la intrarea unor mărfuri în anumite localităţi. 2. Impozit indirect, instituit în unele state, cu scopul de a descuraja consumul unor produse – în special băuturi şi tutun, produse de lux – pentru a influenţa repartizarea unor resurse, ori pentru a obţine venituri suplimentare; a. se percepe asupra cumpărării, producerii sau vânzării produselor respective. O mare amploare a luat a. după primul

război mondial şi mai ales după cel de-al doilea, când o serie de state au introdus taxe asupra vânzării unor produse, asupra cifrei de afaceri şi asupra operaţiunilor vamale, acestea constituind o importantă sursă de venituri pentru statele respective. De ex., între anii 1950 – 1960, a, a reprezentat jumătate din venitul public al Franţei şi Italiei; două cincimi din cel al R.F. Germania, Norvegiei, Austriei, Belgiei, Finlandei; o treime din cel al Suediei şi Elveţiei; o şesime din venitul naţional al Marii Britanii şi o cincime din veniturile federale ale S.U.A.

ACHIZIŢIE DE TERITORII, dobândire de către un stat a unor teritorii care nu i-au aparţinut anterior. Dreptul internaţional clasic recunoştea statelor dreptul de a achiziţiona noi teritorii prin toate modurile de dobândire a proprietăţii cunoscute în dreptul intern: cumpărare, schimb, donaţie, prescripţie, înzestrare etc. Ca mod unilateral de dobândire a unui teritoriu se cunoştea „ocupaţia iniţială” (luarea în stăpânire a unui teritoriu nou descoperit – „terra nullius”), cucerirea cu forţe armate şi anexiunea (v.). D.I.C. interzicând folosirea forţei şi ameninţarea cu forţa şi ocupaţia militară dispune că anexiunea, cucerirea de teritorii prin forţa armată nu dă drepturi asupra acestor teritorii. Declaraţia asupra principiilor dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state conform Cartei O.N.U. (v. rez. Ad. Gen. 2625 din

24 oct. 1970) precizează că teritoriul unui stat nu poate face obiectul achiziţiei de către alt stat. Definiţia agresiunii (v.) adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. (rez. 3.314/**XXIX** din 14 dec. 1974) consacră principiul că nicio achiziţie teritorială, rezultând de pe urma unei agresiuni, nu este licită şi ca atare nu trebuie recunoscută.

A.C.I., v. AGENCE CONGOLAISE D'INFORMATION.

A.C.I., v. ALIANŢA COOPERATISTĂ INTERNAŢIONALĂ.

A.C.M., v. PIAŢA COMUNĂ ARABĂ.

ACORD, înţelegere între două sau mai multe state, care reglementează probleme concrete ale relaţiilor dintre ele (de ex. ~ comercial, ~ de plăţi, ~ de colaborare culturală, ~ sanitar, ~ de colaborare tehnico-ştiinţifică etc.). De regulă, înţelegerile purtând denumirea de **a.** se încheie la nivel guvernamental şi intră în vigoare fără a necesita ratificarea ulterioară din partea organelor supreme ale puterii de stat. În sens larg, expresia de a. internaţional se poate referi la orice înţelegere încheiată între state, indiferent de denumirea pe care o poartă documentul (tratat, convenţie etc.) şi de nivelul la care a fost încheiat. România a semnat primele a. internaţionale după dobândirea independenţei de stat. Ampla

activitate internaţională desfăşurată de ţara noastră după 23 August 1944 este ilustrată şi de încheierea unui număr de circa 3.000 de **a.** bilaterale cu majoritatea statelor lumii. Se detaşează prin importanţa lor: ~ generale de colaborare, încheiate de România în urma vizitelor efectuate de preşedintele Nicolae Ceauşescu în mai multe ţări ale lumii sau a vizitelor întreprinse în ţara noastră de şefii unor state, care exprimă voinţa şi hotărârea comună a părţilor de a acţiona pentru extinderea şi aprofundarea relaţiilor de cooperare, de a lărgi şi intensifica colaborarea economică reciproc avantajoasă, prin dezvoltarea schimburilor comerciale şi a cooperării industriale, tehnice şi ştiinţifice în domenii de interes reciproc, în scopul folosii în eficiente a resurselor materiale şi umane, de a favoriza amplificarea schimburilor în domeniile ştiinţei, învăţământului, culturii etc. În baza acestor **a.**, care stabilesc cadrul general al colaborării, au fost încheiate **a.** de cooperare în diverse domenii de activitate: al petrolului, construcţiilor, agriculturii, transporturilor şi livrărilor de mărfuri, culturii „ştiinţei şi, în unele cazuri, au fost înfiinţate comisii mixte în vederea, examinării problemelor referitoare la îndeplinirea a. generale. Trebuie relevate ~ comerciale, de plăţi şi credite, peste 1.100, precum şi ~ de cooperare economică, tehnico-ştiinţifică şi industrială, peste 500 (circa 250 de **a.** privind transportul şi telecomunicaţiile, peste 100 în domeniul financiar-bancar, 26 privind

folosirea energiei nucleare în scopuri paşnice, 19 referitoare la desfiinţarea vizelor, altele privind asistenţa juridică în cauzele civile, familiare şi penale, precum şi în domeniul turismului) au fost încheiate de ţara noastră cu diferite state ale lumii, care ilustrează prezenţa activă a României socialiste în circuitul mondial de valori. Circa 1.000 dintre aceste **a.** sunt încheiate cu ţările socialiste. De asemenea, România participă la peste 500 de **a.** multilaterale, dintre care unele cu vocaţie universală, altele, cu vocaţie regională, iar altele cu vocaţie locală privind cele mai variate domenii. A. Încheiate cu România au la bază principiile fundamentale ale dreptului internaţional şi au ca scop promovarea şi întreţinerea unui climat de pace, înţelegere şi cooperare, de edificare a unei noi ordini politice şi economice internaţionale. ~ anti-dumping, înţelegere între două sau mai multe ţări în baza căreia se iniţiază o politică sau un ansamblu de măsuri îndreptate împotriva scăderii artificiale a preţurilor la produsele de import care au acces pe pieţele ţărilor semnatare. Regulile Acordului General pentru Tarife şi Comerţ (v.) prevăd posibilitatea impunerii de către ţările membre a unei taxe fiscale compensatorii (v.) la import pentru a contracara politica de dumping (v.), dacă s-a stabilit că o asemenea politică este promovată. ~ *a.-d.* există între ţările membre ale C.E.E. (v.). În cadrul Rundei Kennedy (v.) au fost stabilite între S.U.A., Canada, C.E.E. şi A.E.L.S. (v.) reguli anti-

dumping. ~ comercial, înţelegere prin care statele îşi reglementează relaţiile privind importul, exportul, tranzitul şi depozitarea mărfurilor, taxele vamale, sistemul de plată etc. ~ e. constituie un important mijloc de dezvoltare şi consolidare a relaţiilor de prietenie şi colaborare între state. Se disting: ~ *c.* pe termen scurt (1 an), mediu (2 – 3 ani) şi pe termen lung (10 – 15 ani). Între ţările socialiste se practică cu prioritate încheierea de ~ *c.* pe termen lung „de obicei pe perioade corespunzătoare planurilor economice de perspectiva, iar pe baza lor se încheie protocoale anuale, cuprinzând liste cu «mărfurile ce urmează să fie schimbate. În general, ~ *c.* cuprind prevederi referitoare la: principiile care stau la baza relaţiilor comerciale dintre statele respective (ex, acordarea „reciprocă a clauzei naţiunii celei mai favorizate), facilităţi (reduceri de taxe vamale, eliminări de restricţii cantitative), regimul contingentelor şi al licenţelor de import şi export, constituirea de comisii mixte, regimul plăţilor etc. În perioada 1971 – 1975 R.S. România a încheiat cu alte ţări peste 250 de ~ c. şi de cooperare pe termen lung. ~ *cultural*, înţelegere între state referitoare la modalităţile de efectuare a schimbului de valori spirituale şi la colaborarea în vederea creării unor astfel de valori. România a încheiat ~ c. cu ţările socialiste, cu o serie de ţări în curs de dezvoltare, precum şi cu alte state. ~ *de cooperare internaţională*; categorie de **a.** prin care se stabileşte cadrul juridic al cooperării. ~ *de*

c.i. reglementează modul în care se va proceda într-un anumit domeniu sau în mai multe domenii de cooperare care interesează statele participante. ~ de *c.i.* pot fi încheiate pe termen scurt (un an), pe termen mediu (2 – 3 ani), sau pe termen lung. De obicei, ~ de c.i. cuprind principiile şi problemele generale referitoare la activitatea de cooperare între ţările semnatare, aspectele concrete şi de detaliu urmând să fie consemnate în contractele de cooperare; se pot face referiri sau precizări şi în legătură cu unele chestiuni concrete (obiectul acţiunilor, perioada de desfăşurare, mecanismul de participare la acţiune, modul de decontare etc.). ~ *de frontieră*, act încheiat între state ce au graniţe comune, care reglementează drepturile şi obligaţiile fiecărei părţi privitoare la întreţinerea frontierei, la modul de utilizare a drumurilor de frontieră, la posibilităţile de trecere a frontierei de către diverse categorii de persoane – vameşi, lucrători la căile ferate, cetăţeni care posedă gospodării pe teritoriul celuilalt stat, autorităţi grăniceresti etc. ~ *de f.*, denumit uneori tratat de frontieră, convenţie de frontieră etc., are la bază criteriul interesului reciproc al părţilor de a-şi apăra suveranitatea de stat şi integritatea teritorială. România a încheiat ~ *de f.* cu toate statele vecine, precum şi alte se privind diferite aspecte ale regimului de frontieră, referitoare la probleme hidrotehnice, feroviare, ale pescuitului în apele de frontieră ş.a. ~ *de plăţi*, înţelegere încheiată între

guvernele a două sau mai multe state, care reglementează modalităţile de plată în vederea lichidării obligaţiilor reciproce derivând din comerţul lor exterior sau din operaţiuni necomerciale. ~ *de p.* se încheie, de obicei, odată cu a. comercial care da naştere la plăţi internaţionale. ~ *de p.* pot fi subîmpărţite în ~ *de p.* propriu-zise, care conţin prevederi referitoare la modul de desfăşurare al decontărilor operaţiunilor comerciale ce fac obiectul plăţilor, moneda de plată, modalităţile de acordare a creditelor, instituţiile angajate în decontări, termenul de valabilitate etc. Şi ~ *de p.* de clearing, care prevăd modalitatea centralizată a decontărilor în comerţul exterior şi în alte operaţii prin conturi speciale, deschise la băncile centrale sau la instituţiile speciale de clearing din ţările partenere prin înregistrarea reciprocă a creanţelor şi obligaţiilor. Prin decontarea în clearing, importatorii şi alţi debitori plătesc mărfurile cumpărate din străinătate şi achită obligaţiunile de credit fără a transfera valută străină, prin vărsarea sumelor aferente în contul de clearing al băncii centrale sau al unei instituţii de clearing, de sediu, convenţie încheiată între o organizaţie internaţională şi statui pe teritoriul căruia organizaţia respectivă îşi stabileşte sediul, de a. reglementează drepturile şi privilegiile de care beneficiază organizaţia pe teritoriul statului respectiv, precum şi obligaţiile ce revin acesteia, imunităţi le personalului şi ale delegaţiilor statelor

membre care participă la reuniunile organizaţiei, scutirea de impozite şi taxe vamale, facilităţi de procurare a materialelor necesare activităţii ei etc. De asemenea, ~ de a. stabileşte şi obligaţiile statului de reşedinţă, printre care obligaţia ca autorităţile locale să nu impieteze asupra desfăşurării activităţii organizaţiei. ~ *de tranzit*, înţelegere între două sau mai multe state prin care se reglementează ansamblul operaţiunilor de trecere prin vamă a mărfurilor negociate de către firme specializate, care au calitatea de tranzitar. În baza ~ *de t.* mărfurile traversează o ţară cu scutire de taxe vamale, sau apărate în faţa măsurilor prohibitive, care li s-ar aplica în mod normal, de tutelă, înţelegere convenită între O.N.U. şi un stat care administrează teritorii sub tutelă, în baza cap. **XII** din Carta O.N.U. Regimul tutelei era aplicabil teritoriilor aflate sub mandat, celor care urmau a fi detaşate de la statele inamice ca urmare a celui de-al doilea război mondial, precum şi teritoriilor plasate voluntar sub acest regim de către statele responsabile cu administrarea lor. ~ de t. cuprinde: condiţiile în care teritoriile sub tutelă urmează a fi administrate; autoritatea care administrează, şi care poate fi unul sau mai multe state sau O.N.U.; îndatoririle puterii administrante etc. De asemenea, ~ de t. poate să desemneze una sau mai multe zone „strategice” care poate cuprinde un întreg teritoriu sub tutelă, sau numai o parte a acestuia. În fapt, numai S.U.A. administrează zone

„strategice”. ~ de t. privind aceste zone sunt aprobate printr-o rezoluţie a Consiliului de Securitate. Pentru celelalte zone, aprobarea ~ de t. este dată de Adunarea Generală a O.N.U. Consiliul de tutelă (v.) are obligaţia de a veghea la îndeplinirea prevederilor ~ de t. Unul dintre scopurile principale ale ~ de t. este promovarea progresului multilateral al populaţiilor din teritoriile sub tutelă şi evoluţia lor progresivă spre autoguvernare şi independenţă (v. tutelă internaţională) * ~ inter guvernamental, a. internaţional la care părţile contractante sunt state suverane, indiferent de denumirea, forma, modul de elaborare sau de încheiere a a. Termenul este folosit pentru a diferenţia aceste a. de alte înţelegeri internaţionale, care pot fi încheiate între sau cu persoane particulare, între organizaţii internaţionale, între instituţii sau; organizaţii de drept public sau privat. ~ internaţional pe produse, înţelegere intervenită între principalele ţări importatoare şi exportatoare de un anumit produs de bază, în scopul unei intervenţii coordonate şi continui asupra jocului liber al cererii şi ofertei (v.) de pe piaţa acelui produs. ~ i. pe p ~ s-au constituit începând din 1950, ele putând fi oficiale (încheiat între guverne) şi oficioase (angajamente asumate fie de guverne, fie de producători). ~ i. pe p. tind spre o stabilizare a preţului produselor în anumite limite convenite, prin adaptarea oier tei la evoluţia conjuncturală a cererii. În acest scop, ~ î. pe p. utilizează, în

general, următoarele mecanisme: stabilirea unor cote (contingente) anuale de export şi de import pentru fiecare ţară, în raport cu vânzările şi achiziţiile din anii precedenţi; garantarea, în limita acestor cantităţi, a unui nivel maxim şi minim al preţului de comercializare, constituind, în acest scop, stocuri regulatoare (v.), ce sunt utilizate pentru intervenţie pe piaţă. Din aceste stocuri se fac vânzări în cazurile în care penuria de produse provoacă o creştere excesivă a preţurilor, sau se reconstituie stocurile în cazul în care supra-oferta poate provoca reduceri masive de preţ. În prezent sunt încheiate şase se oficiale (referitoare la cositor, cafea, zahăr, grâu, ulei de măsline, cacao) şi patru oficioase (referitoare la ceai, zinc, sisal, iută). România este parte să se pentru cositor şi cacao. ~ în formă simplificată, înţelegere internaţională încheiată printr-un document scris, cu o procedură simplă, nesolemnă şi care nu este supusă aprobării (v. aprobarea acordurilor internaţionale) sau ratificării (v.). v în f.s. poate fi realizat prin documente purtând diferite denumiri: schimb de note, schimb de scrisori, protocol, declaraţie comună, memorandum etc. Poate fi încheiat în orice domeniu, cu excepţia acelora a căror reglementare pe această cale ar fi în contradicţie cu prevederile constituţionale ale statelor contractante. Statele recurg, de obicei, la proceduri simplificate de încheiere a a. internaţionale în cazuri care nu prezintă o importanţă politică deosebită şi în care există un

interes major ca intrarea în vigoare să se facă de îndată.

În f.s. au aceeaşi forţă juridică obligatorie ca şi orice alt tratat internaţional. ~ regional, instrument convenţional internaţional la care pot fi parte state aparţinând unei regiuni geografice date. Obiectul ~ r. poate fi variat: politic, economic, social, ştiinţific. Carta O.N.U. precizează (cap. 8) că niciuna din dispoziţiile sale nu se opune existenţei unor a. Şi organisme regionale destinate a se ocupa cu chestiuni privind menţinerea păcii şi securităţii internaţionale într-o zonă determinată a globului, cu condiţia ca acestea să fie compatibile cu scopurile şi principiile Naţiunilor Unite. România acordă o deosebită atenţie ~ r., subliniind cu consecvenţă importanţa unor atari înţelegeri, atât pentru ţările din zona în cauză, cât şi pentru asigurarea păcii şi securităţii generale. Guvernul român a formulat, în 1957, şi a reînnoit, în 1959, propunerea încheierii unui tratat de înţelegere şi securitate colectivă a regiunii balcanice (v. Balcanii – zonă a păcii şi colaborării). ~ regional de asistentă reciprocă, înţelegere intervenită între statele situate în aceeaşi zonă geografică care prevede acordarea de ajutor mutual în caz de agresiune împotriva unuia dintre ele. ~ vamal, înţelegere încheiată între autorităţile vamale ale două sau mai multor state, în scopul realizării unei strânse colaborări în domeniul vamal. ~ v. cuprinde dispoziţii cu privire la reducerea sau consolidarea

taxelor vamale. ~ v. se prezintă sub forma unor a» autonome sau ca părţi ale unor a. comerciale. Cele mai des întâlnite ~ v. sunt referitoare la clauza naţiunii celei mai favorizate, la extinderea tarifelor preferenţiale sau la unificarea şi simplificarea formalităţilor vamale. 19L4 v **ACORD ÎNTRE ROMÂNIA ŞI ITALIA PENTRU** A **URMA** O **POLITICĂ EXTERNĂ COMUNĂ,** încheiat la 10/23 sept. Între România şi Italia, care, încă aliate formal alo Puterilor Centrale (v.), aveau interese asemănătoare şi urmăreau eliberarea conaţionalilor aflaţi sub stăpânirea monarhiei habsburgice s-au angajat de a nu ieşi din neutralitatea pe care o proclamaseră în primele zile ale războiului, fără a se aviza reciproc, în termen de opt zile. Părţile contractante s-au obligat totodată „să se concerteze astfel încât să ia aceeaşi atitudine pentru a-şi salvgarda interesele, atât în vederea menţinerii neutralităţii şi a eventualităţii unei medieri, cât şi în cazul că nu va mai fi posibilă păstrarea neutralităţii, interesele lor fiind ameninţate sau lezate”. Acordul, strict secret, marchează etapa premergătoare alăturării în război a Italiei (1915) şi a României (1916) de partea Antantei (v.). **ACORDUL SECRET ÎNTRE ROMÂNIA ŞI RUSIA,** încheiat la Petrograd la 18 sept. /1 oct. 1914, este cunoscut în istoriografie şi sub denumirea de Acordul Sazonov-Diamandy. Prin acest Acord Rusia asigura integritatea teritorială a României şi îi recunoştea dreptul de a-şi uni

provinciile din Imperiul austro-ungar a căror populaţie era românească. România se obliga să păstreze până la înfăptuirea acestui act o neutralitate binevoitoare. Acordul nu a intrat în vigoare, fiind înlocuit, în 1916, cu Tratatul secret dintre România şi Puterile Antantei (v.). 1920. **ACORDUL DE LA SPA,** încheiat la 16 iul. de Belgia, Franţa, Marea Britanie, Italia, Japonia şi Portugalia în scopul reglementării unor chestiuni ridicate de aplicarea tratatelor de pace şi a a. complementare semnate cu Germania, Austria, Bulgaria şi Ungaria. Conţine 3 părţi. Principalele sale prevederi, stipulate în art. 1, stabileau repartizarea sumelor primite de la Germania, cu titlu de reparaţii, în modul următor: Marea Britanie 22%, Franţa 52%, Italia 10%, Japonia 0,75%, Belgia 8%, Portugalia 0,75%, 6,5% din totalul sumelor erau rezervate Greciei, României, Regatului sârbo-croato-sloven şi puterilor nesemnatare ale Acordului, admise să beneficieze de aceste reparaţii. Alte clauze ale Acordului (art. 2 pct. 1) prevedeau că ansamblul sumelor primite de la Austria, Bulgaria şi Ungaria, ca şi sumele primite de la Italia, România, Regatul sârbo-croato-sloven şi Cehoslovacia, conform aranjamentelor din 10 sept. Şi 8 oct. 1919, vor fi repartizate astfel: 1/2 revenea statelor menţionate la art. 1, cu proporţiile fixate acolo; din cealaltă jumătate, Italia primea 40%, iar 60% urma a fi rezervată Greciei, României, Regatului sârbo-croato-sloven, ca şi puterilor nesemnatare admise

la reparaţii. Pentru România modul de repartiţie al reparaţiilor, stabilit prin acest Acord, era necorespunzător, întrucât i s-a propus 1% din reparaţiile germane şi până la 30% din reparaţiile austro-ungare-bulgare, neţinându-se seama că aceste procente nu acopereau nici pe departe pagubele de război, care se ridicau, numai pentru vechiul regat la suma de 31.099.400.188 lei aur, îngustând astfel posibilităţile României de a-şi plăti datoriile faţă de aliaţi (2.057.772.993 lei aur). Acordul de la Spa a fost un exemplu tipic al modului în care marile puteri şi-au tratat micii aliaţi. 1925. **ACORDURILE DE LA LOCARNO,** încheiate la 16 oct. 1925 şi semnate la Londra, la 1 dec. 1925, au intrat în vigoare la 14 sept. 1926, odată cu înregistrarea lor la Societatea Naţiunilor. Prin ele s-a încercat să se înlăture dificultăţile ivite la Conferinţa de pace de la Paris (v.) cu privire la organizarea securităţii în Europa postbelică. În urma Conferinţei de la Locarno (v.) au fost încheiate: 1) Tratatul dintre Germania, Belgia, Franţa, Marea Britanie şi Italia, numit şi Pactul renan de garanţie; 2) Convenţia de arbitraj dintre Germania şi Belgia; 3) Convenţia de arbitraj dintre Germania şi Franţa; 4) Tratatul de arbitraj dintre Germania şi Polonia; 5) Tratatul de arbitraj dintre Germania şi Cehoslovacia; 6) Nota colectivă a statelor participante la Conferinţa de la Locarno cu privire la art. 16 al Pactului Societăţii Naţiunilor în vederea intrării Germaniei în Societatea Naţiunilor; 7) Tratatul de garanţie între

Franţa şi Polonia; 8) Tratatul de garanţie între Franţa şi Cehoslovacia. Actele încheiate fac de la început discriminare între participanţi. Astfel, în timp ce prin Pactul renan de garanţie se asigura de către părţi inviolabilitatea graniţelor franco-germano-belgiene, inviolabilitate garantată şi de Marea Britanie şi Italia, Germania, prin tratatele de arbitraj încheiate cu Cehoslovacia şi Polonia, nu făcea decât să recunoască necesitatea ca în caz de ivire a unor diferende între părţile contractante să se apeleze pentru rezolvarea acestora la procedura arbitrajului şi concilierii (v.), l-am a garanta şi graniţele acestor state. Graniţele Cehoslovaciei şi Poloniei erau garantate de Franţa prin tratatele de garanţie încheiate cu cele două ţări. Departe de a organiza pacea şi securitatea în Europa interbelică, acordurile au deschis Germaniei calea repudierii prevederilor Tratatului de la Versailles (v.) şi apoi a păşirii pe calea agresiunii. Acordurile au fost încălcate de Germania hitleristă odată cu trimiterea forţelor militare în zona demilitarizată a Renaniei (v,). 1929. **ACORDURILE DE LA LATERAN,** încheiate între statul Vatican (v.) şi Italia, la 11 febr, au reglementat relaţiile dintre cele două părţi. Ele cuprind: 1) Tratatul politic şi de delimitare, prin care se reglementa definitiv problema anexării Romei, în 1870, de către Casa de Savoia (abrogarea „legii garanţiilor" din 13 mai 1871). Se crea statul Vatican, care primea recunoaşterea independenţei şi suveranităţii sale faţă de

autorităţile laice din Italia, bucurându-se de prerogativele născute din această recunoaştere; 2) Câteva anexe la tratatul politic, în care sunt stabilite limitele cetăţii Vaticanului, o serie de privilegii pentru imobilele cuprinse în perimetrul acestei cetăţi, reglementându-se, totodată, relaţiile financiare dintre statul Vatican şi Italia; 3) Concordatul dintre statul Vatican şi Italia prin care erau reglementate raporturile dintre biserica catolică şi statul italian, acordându-se bisericii catolice „liberul exerciţiu al puterii spirituale”, în ceea ce priveşte jurisdicţia ecleziastică, precum şi unele privilegii în domeniul căsătoriei şi al şcolii. 1932. **ACORDURILE DE LA LAUSANNE** semnate la 9 iul., la Conferinţa de la Lausanne (v.) au avut ca obiect reglementarea definitivă a problemei reparaţiilor (v*). Statele participante la Conferinţă au semnat următoarele documente: un acord cu Germania; un acord cu privire la măsurile de tranziţie vizând Germania; un acord asupra reparaţiilor negermane; o rezoluţie relativă la Europa centrală şi orientală; o rezoluţie relativă la convocarea unei conferinţe economice şi financiare mondiale. Prin Acordul încheiat cu Germania se hotărăşte realizarea unui nou statut al reparaţiilor prin care Germania urma sa depună la Banca reglementelor internaţionale (v.) o sumă de trei miliarde mărci aur. În felul acesta Germaniei i se anula, practic, plata datoriilor în contul reparaţiilor de război. 1933. **ACORDUL DE COLABORARE TEHNICĂ CONSULTATIVĂ**

DINTRE ROMÂNIA ŞI SOCIETATEA NAŢIUNILOR, semnat în ian, de guvernul ţărănist condus* de Vaida-Voievod, în scopul restaurării economice şi financiare a ţărir profund afectată de criza economică izbucnită în 1929, cu sprijinul tehnic al Societăţii Naţiunilor. Acordul era constituit din trei părţi: 1) Acordul propriu-zis; 2) două anexe; 3) patru scrisori. Clauzele cuprinse în aceste documente puneau economia şi finanţele ţării sub controlul unui număr de patru experţi străini, în fapt, sub controlul marii finanţe internaţionale, reprezentate de ei. Cei patru experţi erau: a) un expert ai trezoreriei şi bugetului; b) un expert pentru contabilitate; c) un expert în materio fiscală; d) un consilier financiar. În esenţă, mijloacele prevăzute în Acord în vederea restaurării economice a ţării se rezumau la noi reduceri de salarii ale muncitorilor şi funcţionarilor publici şi la adoptarea unor măsuri „ferme” de încasare a datoriilor publice, ceea ce însemna aruncarea efectelor crizei asupra maselor. Semnarea Acordului de către guvernul român a trezit puternica opoziţie a clasei muncitoare din România al cărui răspuns direct a fost dat prin eroicele lupte ale ceferiştilor şi petroliştilor din ian. – febr. 1933, cât şi a opiniei publice, a celor mai diverse cercuri politice, inclusiv a unor oameni politici din Partidul ţărănist. Deşi Acordul a fost ratificat de Camera deputaţilor şi de Senat, prevederile sale nu au fost puse în aplicare niciodată. La 18 mai 1934

guvernul român a comunicat Consiliului Societăţii Naţiunilor că programul de restaurare economică a ţării pe baza acordului respectiv „nu mai era aplicabil”. 1934 – 1936. **ACORDURILE (PROTOCOALELE) DE LA ROMA**y încheiate în mart. 1934 şi mart. 1936 între Austria, Italia şi Ungaria materializează, pe de o parte, tendinţa acestor trei state de a-şi uni eforturile în scopul revizuirii statu-quo-ului, iar pe de alta, dorinţa Italiei de a-şi consolida influenţa în regiunea dunăreană, mai ales că Planul de creare a Uniunii europene (v.), propus în 1932 de A. Briand, preşedintele Consiliului de Miniştri al Franţei, eşuase. La 17 mart. 1934 au fost semnate de şefii guvernelor celor trei ţari un număr de trei protocoale. Primul protocol stabilea bazele şi obiectivele politice ale colaborării; celelalte două, având ca obiectiv dezvoltarea relaţiilor economice creau, în acest scop, o seamă de facilităţi în privinţa mărfurilor care circulau între ele. La 24 mart. 1936 a fost semnat un act adiţional la protocoalele din 17 mart. 1934, prin care cele trei state se constituiau într-o grupare care avea un organ permanent de consultare reciprocă, format din miniştrii lor de externe. Fiecare dintre guvernele semnatare se obliga să nu ducă niciun fel de negocieri cu un al treilea stat dunărean, fără a avea o consultare cu celelalte state ale grup ului. 1935. **ACORDUL NAVAL** ANGLO-**GERMAN,** încheiat la 18 iun, printr-un schimb de scrisori între ministrul britanic de externe, sir Samuel

Hoare, şi împuternicitul lui Hitler, Joachim von Ribbentrop, prin care guvernul britanic acceptă cererile formulate de guvernul Reichului ca forţa flotei germane, ce urma a fi constituită, să fie raportată la totalul flotei comunităţii britanice, în proporţie de 35 la 100. În acelaşi timp, guvernul britanic accepta paritatea Marii Britanii cu Germania în privinţa tonajului total al submarinelor. Încheierea acestui acord a constituit un însemnat pas pe calea încurajării agresorilor. De altfel, la 28 apr. 1938, Germania, care pornise definitiv pe calea agresiunii şi războiului, înarmându-se masiv, a denunţat Acordul. **ACORDURILE DE LA ROMA,** încheiate la 7 ian., între Laval şi Mussolini, au avut ca obiect colaborarea dintre Franţa şi Italia în ceea ce privea apărarea independenţei Austriei în faţa pericolului înglobării acesteia în marele Reich nazist. Punct nodal al intereselor franceze şi italiene în zona dunăreană, Austria a devenit astfel puntea de legătură dintre cele două state şi pentru un timp aceasta a influenţat mult poziţia diplomaţiei franceze faţă de acţiunile agresive ale Italiei. Totodată, acordurile respective au stabilit o reglementare a diferendelor dintre cele două părţi în teritoriile coloniale şi în regiunea mediteraneană, acordând, în favoarea Italiei, o serie de rectificări de frontieră în sudul Tunisiei, pe coasta Somaliei (Italia primea insula Dumeirah din Marea Roşie) şi participarea financiară a acesteia la calea ferată Djibouti - Addis-Abeba.

Alte clauze stabileau abolirea progresivă, începând din 1945 a statutului privilegiat de care se bucurau italienii în Tunisia, colonie franceză. În afara acestor clauze, istoriografia acceptă în unanimitate faptul că, alături de prevederile formale ale acestor acorduri, discuţiile Laval-Mussolini au avut drept rezultat şi acordul tacit al lui Laval faţă de acţiunile întreprinse de Italia în Etiopia (v. Agresiunea Italiei împotriva Ethiopiei). 1936. **ACORDUL GERMANO-AUSTRIAC,** încheiat la 11 iul. a marcat, în primul rând, apropierea dintre Italia şi Germania. Mussolini socotea Austria ca propriul său domeniu de influenţă, contestând pretenţiile lui Hitler de a realiza Anschluss-ul (v.). Recunoscând prin acordul încheiat „completa suveranitate a statului federal al Austriei" şi angajându-se că nicio atingere nu va fi adusă protocolului de la Roma din 1934 şi nici actului adiţional din 1936. (v. Acordurile (Protocoalele) de la Roma), Hitler dădea formal satisfacţie Italiei, înlesnind astfel eliminarea contradicţiilor dintre cele două state agresoare şi, implicit, realizarea Axei Berlin-Roma (v. Axa Berlin-Roma-Tokio), Un scop nu mai puţin important al Acordului l-a constituit liniştirea opiniei publice internaţionale după acţiunea de forţă întreprinsă de Germania prin remilitarizarea zonei renane (v.). Acordul a constituit doar un mijloc de inducere în eroare atât a propriului aliat (Italia) cât şi a adversarilor direcţi şi, în general, a opiniei publice internaţionale, sub oblăduirea lui

dezvoltându-se în Austria „coloana a V-a” nazistă, ulterior Austria fiind alipită Reich-ului (12 mart. 1938) (v, Anschluss). 1937. **ACORDUL INTERNAŢIONAL AL ZAHĂRULUI,** înţelegere multilaterală, având ca scop comercializarea zahărului pe piaţa mondială la preţuri stabile şi remuneratorii pentru producători. În timpul ultimului război mondial, A cordul a devenit inoperant, fiind reînnoit de abia în 1953. Sub egida O.N.U., în 1958, a fost încheiat un nou acord pentru o perioadă de 5 ani, dar el a rămas în vigoare până în 1968 pe baza unor protocoale succesive. Ultimul acord a intrat în vigoare la 1 ian. 1969 şi a expirat la sfârşitul anului 1973, fiind semnatare 45 de state, dintre care 25 exportatoare de zahăr. Acordul prevedea: stabilirea unor cote de bază pentru exportul ţărilor producătoare, fixarea unor limite pentru preţurile zahărului, reglementarea producţiei de zahăr etc. Administrarea era făcută de către Consiliul internaţional al zahărului. Negocierile pentru reînnoirea Acordului, organizate sub auspiciile U.N.C.T.A.D., la finele anului 1973, au eşuat. 1938. **ACORDUL ANGLO-GERMAN,** încheiat la 30 sept, sub forma unei declaraţii comune semnate de Hitler şi Chamberlain prezenţi la München, cu ocazia semnării Acordului cu privire la Cehoslovacia. În declaraţie se consemna dorinţa guvernelor britanic şi german de a nu recurge la război unul împotriva celuilalt şi de a rezolva toate problemele dintre ele pe

calea consultărilor. Acest Acord, pecetluind actul de trădare de către cercurile politice britanice a intereselor poporului cehoslovac, marca, în acelaşi timp, un moment important în politica conciliatoristă faţă de agresorii fascişti. **ACORDUL DE LA MÜNCHEN,** v. Dictatul de la München, **ACORDUL DE LA SALONIC DINTRE ÎNŢELEGEREA BALCANICĂ ŞI BULGARIA,** încheiat la 31 iul. Între statele membre ale înţelegerii Balcanice, pe de o parte, şi Bulgaria, pe de altă parte, prevedea „... abţinerea acestor state, în relaţiile lor mutuale, de a recurge la forţă, conform acordurilor la care fiecare dintre aceste state au subscris în materie de neagresiune", convenind în ceea ce le priveşte să renunţe la aplicarea dispoziţiilor conţinute în partea a VI-a (clauze militare, navale şi aeriene) a Tratatului de la Neuilly (v.), ca şi la dispoziţiile conţinute în Convenţia privind frontiera în Tracia, semnată la Lausanne, la 24 iul. 1923. Prin acest act ţările membre ale înţelegerii Balcanice recunoşteau Bulgariei dreptul de a se înarma, interzis acesteia prin Tratatul de la Neuilly, şi se admitea Bulgariei, Turciei şi Greciei de a fortifica zonele demilitarizate din Tracia. **ACORDUL DINTRE MICA ÎNŢELEGERE ŞI UNGARIA**, încheiat între 21 – 23 aug, prin parafarea la Bled, în timpul sesiunii Consiliului permanent al Micii înţelegeri, a unui protocol între cele trei ţari membre ale acestei organizaţii şi Ungaria şi a unui protocol adiţional între România şi Iugoslavia, pe

de o parte, şi Ungaria pe de altă parte, prin care se făcea bilanţul negocierilor desfăşurate între statele Micii înţelegeri şi Ungaria, în 1937. Primul protocol prevedea recunoaşterea, de către ţările Micii înţelegeri, a egalităţii în drepturi a Ungariei în domeniul înarmării, angajamentul reciproc al semnatarilor de a nu recurge la forţă în relaţiile dintre ei. Protocolul adiţional prevedea publicarea simultană la Belgrad, Bucureşti şi Budapesta a unor declaraţii identice prin care fiecare guvern „în deplină suveranitate” se angaja să examineze toate elementele susceptibile de a contribui la stabilirea între ele a unor raporturi de bună vecinătate şi să ia toate măsurile necesare pentru a lichida toate dificultăţile de natură a împiedica dezvoltarea relaţiilor amicale cu Ungaria şi, respectiv, cu Iugoslavia şi România. Guvernul ungar a refuzat să dea o astfel de declaraţie în ceea ce priveşte Cehoslovacia, propunând pentru aceasta un text diferit, în care se făcea referire la minoritatea maghiară din Cehoslovacia; guvernul cehoslovac a respins textul propus. Prin poziţia adoptată, guvernul ungar încerca să izoleze Cehoslovacia spre care, în primul rând, se îndreptau în această perioadă pretenţiile revizioniste ale guvernului de la Budapesta. România şi Iugoslavia au refuzat, din solidaritate cu Cehoslovacia, să semneze documentele respective, condiţionând publicarea şi intrarea lor în vigoare de realizarea unei înţelegeri ungaro-cehoslovace în problema minorităţilor. În felul

acesta, încercările guvernului hortist de a izola Cehoslovacia de aliaţii ei au eşuat. **ACORDUL FRANCO-GERMAN,** încheiat sub forma unei declaraţii comune, semnată la Paris, la 6 dec., prin care guvernele francez şi german se angajau a acţiona pentru consolidarea situaţiei din Europa şi pentru menţinerea păcii generale. Încheiat după realizarea Acordului de la München (v.) şi în completarea Acordului anglo-german (v.) din 30 sept. 1938, Acordul a confirmat şi întărit politica conciliatoristă a cercurilor politice franceze într-un moment în care politica agresivă a Germaniei naziste căpătase contururi clare, lipsite de orice echivoc. **ACORDUL IT ALOBRI TAN IC** y încheiat la 16 apr. În condiţiile în care Germania realizase Anschluss-ul (v.), producând astfel o răcire a relaţiilor italo-germane şi o apropiere temporară între Italia şi Marea Britanie, avea menirea, în viziunea diplomaţiei britanice, de a rupe Italia de Germania, Departe de a atinge acest obiectiv, Acordul nu a făcut decât să întărească prestigiul Italiei, puternic diminuat odată cu înlăturarea influenţei sale din Austria, prin realizarea Anschluss-ului. În esenţă, prin acest Acord Marea Britanie recunoştea anexarea Ethiopiei de către Italia sub rezerva recunoaşterii acestei anexări de către Societatea Naţiunilor. La cea de-a 101-a sesiune a Consiliului Societăţii Naţiunilor, din primăvara anului 1938, în ciuda eforturilor depuse pentru aprobarea Acordului de către lordul Halifax, delegatul britanic, şi a

ajutorului pe care i l-a acordat din plin delegatul francez, Georges Bonnet, – eforturi ce se înscriau pe linia cunoscutei politici conciliatoriste a guvernelor celor două state –, Consiliul Societăţii Naţiunilor nu a aprobat Acordul. 1939. **ACORDUL ECONOMIC ROMÂNO-BRITANIC,** semnat la Bucureşti, la 11 mai, în scopul stimulării schimbului reciproc de mărfuri. Ponderea principală în exportul românesc în Anglia continuau să o aibă petrolul, cerealele şi lemnul. Specificând aplicarea clauzei naţiunii celei mai favorizate pentru societăţile petroliere în care erau interesaţi cetăţenii englezi – în ceea ce priveşte permisele de explorare şi de exploatare a ţinuturilor noi, acordarea de concesiuni –, Acordul prevedea, totodată, obligaţia statului român de a examina cheltuielile de transport pentru petrol, în intenţia de a prelua asupra sa uncie taxe, ca şi adoptarea unor măsuri în vederea stimulării exportului de petrol în Imperiul britanic. Cerealele, al căror plasament pe piaţa mondială era o problemă-cheie pentru exportatorii români, nu au avut în noul Acord vreo clauză avantajoasă părţii române, în vederea uşurării aplicării Acordului, s-a prevăzut instituirea unui comitet consultativ mixt, crearea de organizaţii comerciale speciale, acordarea de zone libere, la dispoziţia Marii Britaiii, în unele porturi româneşti şi consultarea specialiştilor englezi pentru standardizarea, conform necesităţilor engleze, a unor mărfuri destinate exportului în Anglia. Pe

plan financiar, Acordul cuprindea unele măsuri privind limitarea fluctuaţiilor cursului lirei şi a perioadei de negociabilitate, majorarea cu 5% a procentelor de devize libere ale B.N.R. la compensaţie, în lui. s-a semnat la Londra o convenţie româno-engleză prin care s-a hotărât ca Marea Britanie să acorde României un credit de 5.612.300 lire sterline, stabilindu-se rambursarea lui fie în produse ce interesau piaţa britanică; fie în numerar, în termen de 20 de ani de la intrarea în vigoare a noului acord. Acordul a fost ratificat la 12 iul. Acest Acord, alături de Acordul comercial încheiat cu Franţa la 31 mart., era menit – în concepţia cercurilor conducătoare româneşti – să permită României o oarecare libertate de mişcare în domeniul comerţului exterior, contracarând totodată efectele negative ale tratatului economic impus de Germania, la 23 mart. 1939.1944. **ACORDURILE DE LA BRETTON WOODS,** adoptate de Conferinţa monetară şi financiară a Naţiunilor Unite din 1 – 22 iul., la negocierea cărora au participat reprezentanţi a 44 state, şi prin care s-a hotărât înfiinţarea a doua instituţii financiare internaţionale: F.M.I. (v.) şi B.I.R.D. (v.). Cele două organizaţii au dobândit, în 1947, statut de instituţii specializate alo O.N.U.R.S. România a aderai la aceste Acorduri la 9 dec. 1972.1945. **ACORDURILE DE LA IALTA,** ansamblu de documente, realizate la Conferinţa de al Ialta din 4 – 12 febr. (v.) între U.R.S.S., S.U.A. Şi Marea

Britanie, menite să stabilească măsurile necesare care să ducă la înfrângerea, vânt mai curând, a Germaniei şi la organizarea păcii. Printre acordurile realitate se numără: Declaraţia asupra scopurilor războiului, prin care se prevedea un schimb de informaţii, sincronizarea planurilor militare şi obiectivele ce urmează a fi atinse (cap. „Înfrângerea Germaniei61) şi se stabilea o politică şi planuri comune faţă de Germania după capitularea acesteia: ocuparea de către forţele armate ale celor trei puteri a câte unei zone din Germania; asigurarea administraţiei şi controlului coordonat de o comisie centrală de control alcătuita din comandanţii şefi ai celor trei armate, cu cartierele generale la Berlin; invitarea Franţei de a ocupa o zonă în Germania; distrugerea militarismului german şi a nazismului; dezarmarea şi dislocarea tuturor forţelor armate germane; distrugerea sau preluarea întregului echipament militar german; eliminarea sau controlul întregii industrii germane care ar putea servi la producţia militară; pedepsirea criminalilor de război; reparaţii în natură pentru distrugerile cauzate; suprimarea partidului nazist, a legilor naziste, instituţiilor şi organizaţiilor naziste (cap. „Ocupaţia şi controlul în Germania”). Documentul prevedea obligaţia Germaniei la compensaţii în natură pentru pagubele pricinuite, în acest scop urmând să se constituie o comisie cu sediul la Moscova (cap. „Reparaţii”), precum şi crearea unei organizaţii internaţionale pentru

salvgardarea păcii şi securităţii, hotărându-se în acest scop convocarea conferinţei de la San Francisco pentru 25 apr., la care urmau să fie invitate, de asemenea, China şi Franţa (cap. „Conferinţa Naţiunilor Unite”); Declaraţia asupra Europei libere, document prin care cele trei state se angajau să ajute popoarele eliberate de sub jugul nazist să-şi rezolve prin mijloace democratice problemele economice şi politice urgente. Ajutorul viza: stabilirea elementelor unei păci interne; ajutorarea populaţiei sinistrate; constituirea de autorităţi guvernamentale provizorii. Printre Acordurile de la Ialta se înscrie şi cel referitor la reuniunile miniştrilor afacerilor externe, precum şi cel intitulat Unitatea pentru pace şi pentru război, în care se prevedea hotărârea comună de a menţine şi a întări în viitoarea pace unitatea de scop şi acţiune a celor trei guverne.

Acordurile de la Ialta conţin şi o seria de anexe referitoare la Organizaţia Mondială, dezmembrarea Germaniei, zona de ocupaţie încredinţată Franţei etc. Conferinţa a adoptat şi Protocolul relativ la compensaţiile stabilite între cei trei şefi de guverne la Conferinţa din Crimeea asupra reparaţiilor germane în natură, precum şi alte hotărâri privind marii criminali de război, frontiera italo-iugoslavă, relaţiile iugoslavo-bulgare, Europa răsăriteană, Iran, Convenţia de la Montreux (1936), strâmtorile Mării Negre. Acordul referitor la Japonia prevedea ca la trei-

patru luni de la capitularea Germaniei şi sfârşitul războiului în Europa, U.R.S.S. să intre în război împotriva Japoniei, stabilindu-se următoarele condiţii i menţinerea statu-quo-ului în Mongolia; restaurarea drepturilor pe care Japonia le-a încălcat prin atacul său asupra Rusiei, în 1904 (partea de sud a Sahalinului, precum şi insulele învecinate să revină U.R.S.S); portul comercial Dairen să fie internaţionalizat; Port Arthur să fie închiriat U.R.S.S. ca bază navală; calea ferată din estul Chinei şi cea din sudul Mongoliei, care fac legătura Dairenului cu interiorul, să fie exploatată de o comisie mixtă chino-sovietică; insulele Kurile să fie remise U.R.S.S.). 1948» **ACORDUL DE PLĂŢI INTRA-EUROPEAN,** înţelegere care a instituit sistemul de plăţi între ţările membre ale O.E.C.E. (v.). Acordul a fost creat pe baza Planului Marshall (v.), pentru a facilita repartizarea fondurilor americane destinate reconstrucţiei postbelice a ţărilor vest-europene şi, în acelaşi timp, pentru a contribui la procesul de echilibrare a balanţelor de plăţi ale ţărilor O.E.C.E. printr-un sistem multilateral de compensări reciproce, care să înlocuiască acordurile bilaterale şi să evite restricţiile la import. Acordul a fost înlocuit în 1950 cu Uniunea Europeană de Plăţi (v.). 1950. **ACORDUL PRIVIND IMPORTUL DE OBIECTE CU CARACTER EDUCATIV, ŞTIINŢIFIC SAU CULTURAL,** încheiat la 22 nov., la Lake Success, New York, sub auspiciile U.N.E.S.C.O., răspunde necesităţii de a facilita difuzarea obiectelor cu

caracter educativ, ştiinţific sau cultural. În vederea favorizării liberei lor circulaţii, Acordul prevede obligaţia părţilor, care au aderat la el, de a simplifica formalităţile aferente importului unor asemenea obiecte, înlesnirea vămuirii şi scutirea lor de taxe vamale la import. Acordul nu aduce atingere legilor statului contractant, tratatelor, convenţiilor ori înţelegerilor referitoare la protecţia dreptului de autor sau de proprietate industrială, precum şi brevetelor şi mărcilor de fabrică. În anexele la Acord sunt enumerate cărţile, publicaţiile, documentele, aparatele ştiinţifice şi alte obiecte cu caracter educativ, ştiinţific şi cultural care pot circula între statele contractante. România a aderat la acest Acord la 30 sept. 1970.1954. **ACORDURILE DE LA GENEVA CU PRIVIRE LA VIETNAM,** adoptate la Conferinţa de la Geneva, la care au participat: Franţa, R.P. Chineză, R.D. Vietnam, autorităţile de la Saigon, Laos, Kampuchia, Statele Unite ale Americii, Canada, R.P. Polonă, India, Thailanda şi Birmania.

U.R.S.S. Şi S.U.A. au deţinut funcţia de copreşedinte al conferinţei. Pe lângă acordurile privind Laosul şi Kampuchia, recunoscute ca state suverane şi independente, unitare, acordurile cuprind: 1) Agrementul dintre comandantul şef al forţelor Uniunii Franceze în Indochina şi comandantul şef al armatei populare a Vietnamului cu privire la încetarea ostilităţilor în Vietnam. Semnat la 20 lui, de cei doi comandanţi

militari, agrementul statorniceşte o linie de demarcaţie, o zonă demilitarizată, data şi ora încetării ostilităţilor, interzice introducerea de noi trupe, personal militar, arme şi muniţii în zonele respective, prevede schimbul de prizonieri, instituie o Comisie de control internaţională, compusă din India (preşedinte), Canada şi Polonia; 2) Declaraţia finală a Conferinţei de la Geneva din 21 iul., cu privire la problema restabilirii păcii în Indochina, care prevede unitatea Vietnamului, ţinerea de alegeri în Vietnam în iun. 1956 (v. Tratatul de la Paris cu privire la încetarea războiului şi încheierea păcii în Vietnam). 1955. **ACORDUL MONETAR EUROPEAN,** încheiat la 5 aug. Între ţările membre ale O.E.C.E. (transformată ulterior în O.G.D.E. (v.), a intrat în vigoare în ian. 1959, în urma desfiinţării Uniunii Europene de Plăţi (v.), când monedele principalelor ţări capitaliste industrializate au devenit liber convertibile. El reprezintă un sistem de clearing (v.) multilateral, unitatea de decontare fiind dolarul american. În cadrul Acordului, pentru dolarul folosit ca unitate de decontare s-a prevăzut clauza aur (v.). Pentru funcţionarea Acordului a fost creat Fondul Monetar European, menit să asigure acordarea de credite pe termen scurt ţărilor cu balanţe de plăţi externe deficitare. La 31 dec. 1972, Acordul a expirat, iar Fondul Monetar European a fost lichidat, un nou acord de cooperare monetară între ţările membre ale O.G.D.E. urmând să intre în vigoare. 1962.

ACORDUL FRANCO-ALGERIAN, încheiat la 19 mart, la Évian-les-Bains, ca urmare a tratativelor duse între reprezentanţii Franţei şi cei ai Frontului de Eliberare Naţională din Algeria, care, din 1954, a condus lupta armată pentru independenţă a poporului algerian. Acordul a dus la încetarea focului în Algeria şi apoi, după referendumul din lui. 1962, în care 99% din votanţi s-au pronunţat pentru independenţă, la proclamarea, la 25 sept. 1962, a Republicii Algeriene Democratice şi Populare. 1963. **ACORDUL ÎNTRE** R.S. **ROMÂNIA ŞI** R.S.F. **IUGOSLAVIA PRIVIND REALIZAREA ŞI EXPLOATAREA SISTEMULUI HIDROENERGETIC ŞI DE NAVIGAŢIE PORŢILE DE FIER, PE FLUVIUL DUNĂREA,** încheiat la Belgrad la 30 nov., materializează dorinţa celor două ţări vecine şi prietene de a utiliza resursele hidroenergetice ale Dunării, în interesul celor două popoare, de a folosi în interes comun posibilităţile oferite de fluviul Dunărea pentru dezvoltarea navigaţiei între România şi Iugoslavia, printr-o colaborare economică şi tehnică. Acordul angajează cele două părţi contractante să realizeze şi să exploateze sistemul hidroenergetic şi de navigaţie Porţile de Fier, alcătuit din: două centrale electrice, un baraj deversor în albia Dunării, două ecluze, una lângă malul stâng şi alta lângă malul drept al Dunării, o şosea şi lucrările necesare pentru construirea ulterioară a unei căi ferate pe baraj şi albia

amenajată a Dunării în aval de baraj etc. Acordul stabileşte parametrii fiecărui obiectiv şi termenul de dare în exploatare. Pentru aducerea la îndeplinire şi aplicarea prevederilor Acordului s-a creat Comisia mixtă româno-iugoslavă pentru Porţile de Fier. România a ratificat Acordul la 23 mart. 1964. Prevederile Acordului au fost realizate întocmai prin punerea lor în aplicare şi conlucrarea celor două state. Obiectivele au fost date în funcţiune la 17 mai 1972. La 2 dec. 1977 au fost inaugurate de către preşedintele României, Nicolae Ceauşescu, şi preşedintele Iugoslaviei, Josip Broz Tito, lucrările celui de-al doilea obiectiv hidroenergetic de la Porţile de Fier. 1968. **ACORDUL CU PRIVIRE LA SALVAREA ASTRONAUŢILOR, REÎNTOARCEREA ASTRONAUŢILOR ŞI RESTITUIREA OBIECTELOR SPAŢIALE,** adoptat de Adunarea Generală a O.N.U. prin rezoluţia 2.345/**XXII** din 1968 şi deschis semnării la 22 apr., a intrat în vigoare la 3 dec. Reprezintă al doilea tratat internaţional de drept spaţial şi primul document prin care se concretizează unele dintre prevederile Tratatului din 27 ian. 1967 privind principiile care guvernează activitatea statelor în explorarea şi folosirea spaţiului extraatmosferic, inclusiv Luna şi celelalte corpuri cereşti O Acordul stipulează acţiunile ce trebuie întreprinse şi de către cine pentru salvarea astronauţilor aflaţi în pericol, sau dacă au fost victime ale unui accident şi au aterizat forţat sau involuntar pe teritoriul

unui stat (altul decât autoritatea de lansare), sau au amerizat în marea liberă. 1971. **ACORDUL CU PRIVIRE LA CREAREA SISTEMULUI INTERNAŢIONAL ŞI** A **ORGANIZAŢIEI DE TELECOMUNICA ŢII SPA ŢI ALE „INTE**R**SPUTNIK** semnat la Moscova, la 15 nov., de reprezentanţii guvernelor din R.P. Bulgaria, R.S. Cehoslovacia, Republica Cuba, R.D. Germana, R.P. Mongolă, R.P. Polonă, R.S. România, R.P. Ungaria şi U.R.S.S., stabileşte elementele constitutive ale sistemului internaţional de telecomunicaţii prin sateliţi, apartenenţa lor şi crearea organizaţiei internaţionale „Intersputniku, al cărui scop este proiectarea, crearea, exploatarea şi dezvoltarea sistemului de telecomunicaţii prin sateliţi ai pământului. Acordul stabileşte, de asemenea, componenţa şi structura organizaţiei, precum şi modul de finanţare a activităţii acesteia şi tarifele de utilizare a canalelor de telecomunicaţii oferite de organizaţie. România este parte la Acord, pe care l-a ratificat la 25 iul. 1972. **ACORDUL DE LA WASHING TON** (numit şi Acordul Smithonifyn), încheiat în dec. 1971, între miniştrii de finanţe şi preşedinţii băncilor centrale din ţările membre ale Grupului celor 10 (v.), prin care s-a încercat să se reglementeze criza valutară şi comercială generată de suspendarea convertibilităţii în aur a dolarului şi introducerea de către Administraţia

S.U.A. a suprataxei la import (v.) de 10%, în aug. 1971. Acordul nu a reuşit să reintroducă

stabilitate în relaţiile valutare interoccidentale; în febr. 1973 dolarul a fost devalorizat din nou faţă de aur. 1972. **ACORDUL ÎNTRE GUVERNUL** R.S. **ROMÂNIA ŞI**

AI.E.A. **REFERITOR LA APLICAREA GARAN** T **IILOR ÎN CADRUL TRATATULUI CU PRIVIRE LA NEPROLIFERA REA ARMELOR NUCLEARE,** semnat la Vien a, la 8 mart. Şi ratificat la 11 oct, prevede acceptarea de către guvernul român a garanţiilor A.I.E.A. (v.) asupra tuturor materiilor brute şi tuturor produselor fisionabile speciale în toate activităţile nucleare paşnice exercitate pe teritoriul României, sub jurisdicţia sa sau întreprinse sub controlul său în orice alt loc, în scopul exclusiv de a verifica faptul ca aceste materii şi produse nu sunt deturnate spre arme nucleare sau alte dispozitive nucleare explozive. A.I.E.A. se angajează să aplice garanţiile astfel încât să evite stânjenirea progresului economic şi tehnologic al României sau a cooperării internaţionale în domeniul activităţilor nucleare paşnice. Acordul rănii ne în vigoare atâta timp cât România este parte a Tratatului cu privire la neproliferarea armelor nucleare (v/) „1973. **ACORDUL PRIVIND ÎNCETAREA RĂZBOIULUI ŞI RESTABILI REA PĂCII ÎN VIETNAM,** semnat la 27 ian., la Paris, conţine principiile pe baza cărora se fundamentează stabilirea păcii în Vietnam: respectul independenţei, suveranităţii, unităţii şi integrităţii teritoriale a Vietnamului, aşa cum se

prevedea în Acordurile de la Geneva cu privire la Vietnam din 1954 (v»); respectarea dreptului la autodeterminare al populaţiei sud-vietnameze, prevăzindu-se măsuri concrete în vederea reconcilierii şi înţelegerii naţionale; reunificarea treptată a Vietnamului pe cale paşnică, pe bază de discuţii şi acorduri între nord şi sud. Prin alte prevederi ale sale – respectarea drepturilor naţionale fundamentale ale popoarelor kampuchian şi laoţian –, Acordul a contribuit la edificarea păeii în întreaga Indochina. Împreună cu textele Acordului s-au mai semnat cinei protocoale adiţionale. Primul dintre ele se referă la deminarea apelor teritoriale, a porturilor şi canalelor R.D. Vietnam, cu începere de la 28 ian. 1973, sub responsabilitatea S.U.A. Şi cu asistenţa tehnică a R.D. Vietnam. Un alt protocol conţinea un calendar privind punerea în libertate a prizonierilor, atât militari cât şi civili precum şi a tuturor persoanelor capturate şi deţinute în perioada conflictului. Protocolul referitor la Comisia internaţională de control şi supraveghere priveşte componenţa comisiei formată din 1.160 de persoane (aparţinând următoarelor state: Polonia, Canada, Ungaria, Indonezia), atribuţiile, organizarea şi raporturile ei cu părţile semnatare ale Acordului. Un alt protocol se referă la Comisia militară cvadripartită creată prin dispoziţiile acordului de pace. Protocolul privind aplicarea încetării focului prevede ca, imediat după intrarea în vigoare, forţele terestre, maritime şi aeriene

aflate în Vietnamul de Sud să rămână pe locurile lor şi orice act de ostilitate să fie evitat. 1976. **ACORDUL DE LA KINGSTON** (Jamaica) privind reforma sistemului valutar internaţional, realizat în ian. În cadrul unei reuniuni a Comitetului Interimar (F.M.I.), a hotărât renunţarea la preţul oficial al aurului şi lichidarea treptată a stocului de aur aflat la dispoziţia F.M.I.; începând cu vara anului 1976, F.M.I. a trecut la vânzarea unei şesimi din stocul de aur aflat la dispoziţia sa, pentru formarea Fondului fiduciar (v.); modificarea cotelor de participare a ţărilor membre la F.M.I. Şi sporirea capacităţii de împrumut a fondului, în special pentru necesităţile ţărilor în curs de dezvoltare.

ACORDUL GENERAL PENTRU TARIFE ŞI COMERŢ (G.A.T.T.), tratat multilateral interguvernamental, încheiat la 30 oct. 1947 la Geneva de către reprezentanţii a 23 state şi intrat în vigoare la 1 ian. 1948. Textul Acordului a fost modificat şi completat de mai multe ori; în 1965 a fost adăugat un nou capitol intitulat „Comerţ şi dezvoltare”, menit să vină în întâmpinarea cerinţelor ţărilor în curs de dezvoltare. G.Á.T.T. a devenit un organism instituţionalizat având ca obiectiv principal organizarea de negocieri în scopul reducerii trec tate a taxelor vamale, a înlăturării restricţiilor cantitative şi a celorlalte obstacole netarifare în vederea liberalizării schimburilor comerciale. G.À.T.T. acţionează potrivit următoarelor principii fundamentale:

acordarea reciprocă a clauzei naţiunii celei mai favorizate (v.); interzicerea aplicării la import a restricţiilor cantitative, protejarea industriilor naţionale efectuându-se numai prin intermediul tarifului vamal; folosirea consultărilor între părţile contractante ca o metodă de evitare a prejudicierii intereselor ţărilor; luarea deciziilor prin consens (fiecare ţară dispune de câte un vot). Structura: Sesiunea anuală a părţilor contractante; Consiliul reprezentanţilor (îndrumă activitatea organelor subsidiare între sesiuni, formulează propuneri şi recomandări asupra problemelor dezbătute de sesiunea Părţilor contractante etc.); Comitetele şi grupele de lucru specializate pe probleme; Secretariatul. În cadrul rundelor de tratative (conferinţe tarifare) se negociază concesiile pe care părţile urmează să şi le acorde reciproc (reduceri directe de taxe vamale la anumite produse sau grupe de produse, micşorarea diferenţelor dintre taxele vamale generale şi cele preferenţiale, consolidarea – îngheţarea taxelor vamale). Concesiile se acordă reciproc şi ele au valoare egală; aplicarea clauzei naţiunii celei mai favorizate face ca de rezultatele negocierilor să beneficieze, în principiu, şi celelalte părţi contractante. Pentru sprijinirea exporturilor ţărilor în curs de dezvoltare, G.A.T.T., împreună cu U.N.C.T.A.D, (v.) a creat la Geneva, în mai 1964 „Centrul comun pentru comerţ internaţional. Până în prezent au avut loc şase runde de negocieri: Geneva, 1947; Annecy – Franţa, 1949; Torquay –

Anglia, 1950 – 1951; Geneva, 1956,1960 – 1961 (Runda Dillon) şi Geneva, 1966 – 1967 (Runda Kennedy). Ultima rundă de negocieri comerciale sub egida G.A.T.T., numita runda Tokio, a demarat în 1973, având ca obiective atât reducerea barierelor tarifare cât şi a celor ne tarifare; negocierile, deosebit de complexe, urmau să fie finalizate la sfârşitul anului 1978.

România a participat la activitatea G.A.T.T., din 1957, în calitate de observator, iar în oct. 1971 a devenit parte contractantă cu drepturi depline, în urma aderării, România şi-a consolidat clauza naţiunii celei mai favorizate în relaţiile cu ţările membre, a obţinut concesii tarifare realizate în cadrul Rundei Kennedy, precum şi unele liberalizări la produse existente în nomenclatorul de export.

ACORDUL INTERNAŢIONAL AL COSITORULUI, înţelegere interguvernamentala între principalele ţări producătoare şi consumatoare de cositor, încheiată în 1956 pentru o perioadă de 5 ani, cu drept de prelungire. Până în prezent au fost încheiate patru acorduri: 1956 – 1961,1961 – 1966,1966 – 1971,1971 – 1976. Forul suprem al Acordului este Consiliul internaţional al cositorului, compus din reprezentanţii tuturor ţarilor membre. Între obiectivele A.i.e. se înscrie asigurarea pe termen lung a unui echilibru între cererea şi oferta de cositor pentru evitarea fluctuaţiilor excesive de preţuri, precum şi pentru promovarea colaborării dintre ţările producătoare

şi cele consumatoare în rezolvarea problemelor legate de comercializarea acestui produs. Acordul acţionează asupra pieţei cositorului prin mecanismele economice specifice acordurilor internaţionale pe produse. Al cincilea Acord, intrat în vigoare la 1 iul. 1976, conţine unele prevederi noi, menite să contribuie într-o măsură mai mare la reglementarea pieţei acestui produs şi, în primul rând, la diminuarea fluctuaţiei preţurilor. Aderarea României la A.i.e., în oct. 1972, corespunde politicii sale externe de participare activă la cooperarea internaţională, contribuind pe această cale la stabilizarea pieţelor internaţionale ale produselor de oază.

A.C.P., v. **ŢÂRI ÎN CURS DE DEZVOLTARE DIN AFRICA, ZONA CARAIBILOR ŞI PACIFICULU**I.

ACREDITANT, stat care numeşte un reprezentant diplomatic într-un stat străin sau pe lângă o organizaţie internaţională.

ACREDITAR, stat în care este numit un reprezentant diplomatic al altui stat.

ACREDITARE, procedură de numire şi de intrare în funcţiune a şefului unei misiuni diplomatice în străinătate. În practica statelor, a. se desfăşoară astfel: se cere mai întâi consimţământul statului străin pentru numirea diplomatului (v. agrement). După primirea consimţamântului, diplomatul este numit în funcţie de către organul competent, conform normelor constituţionale ale statului acreditant. În

statul de reşedinţă, după ce diplomatul ia contact cu ministrul de externe, înmânează scrisorile de acreditare şefului statului, în cadrul unei solemnităţi (în cazul unui diplomat cu rang de ambasador sau de ministru plenipotenţiar). Însărcinatul cu afaceri (v.) se acreditează pe lângă ministrul de externe al statului acreditar (v.). Remiterea scrisorilor de acreditare marchează momentul intrării în funcţie a diplomatului ea reprezentant al statului său. Statele pot acredita reprezentanţi diplomatici şi pe lângă unele organizaţii internaţionale (de ex. O.N.U.). Conform Constituţiei R.S. România, a. reprezentanţilor diplomatici ai României şi primirea scrisorilor de a. ale reprezentanţilor diplomatici ai altor state sunt de competenţa preşedintelui republicii.

ACREDITIV, modalitate de plată utilizată în schimburile comerciale internaţionale, prin care importatorul dă instrucţii băncii sale (banca emitentă) de a plăti exportatorului, prin intermediul unei bănci corespondente, contravaloarea mărfurilor şi a serviciilor furnizate de către acesta. Ai permite dezvoltarea unor relaţii sigure şi operative între parteneri. Cea mai frecventă modalitate de plata uzitată în practica comercială internaţională o reprezintă ~ documentar; în acest caz plata efectuându-se de bancă în momentul prezentării, de către exportator, a setului de documente care certifică expedierea mărfii şi respectarea termenilor contractuali. ~ revocabil poate fi modificat sau

anulat din ordinul importatorului în cursul termenului de valabilitate, spre deosebire de ~ irevocabil care nu poate fi modificat sau anulat decât cu acordul ambilor parteneri. ~ irevocabil confirmat este deschis de banca intermediară la cererea băncii emitente (ordonatoare); banca intermediară confirmă beneficiarului deschiderea a. Şi se obligă, în acelaşi timp, să plătească documentele acestuia, irevocabil neconfirmat nu dă naştere unor obligaţii de plată din partea băncii intermediare, aceasta putând aviza beneficiarul asupra deschiderii a., dar angajamentul de plată rămâne în sarcina băncii emitente. După modul de utilizare şi deschidere există următoarele tipuri de a.: folosite în întregime sau parţial; pentru livrări succesive; transferabile de la un beneficiar la altul sau de la o bancă la alta; revolving (se reînnoieşte automat); folosite în derularea contractelor de valoare ridicată, cu livrări eşalonate în timp.

ACT, manifestare de voinţă a unei persoane sau a unui subiect de drept iaternaţional (ve). Când are drept scop crearea, modificarea sau stingerea unor raporturi juridice, poartă denumirea de juridic. În relaţiile internaţionale, actele de voinţă ale subiectelor de drept internaţional dau naşi ere unor raporturi juridice de drept internaţional, din ele rezultând drepturi şi obligaţii pentru părţi. Tratatele internaţionale, de ex., sunt a. de voinţă a statelor în vederea creării unor raporturi juridice de drept internaţional. ~ adiţional, înţelegere încheiată

între două sau mai multe state, prin care se completează, se interpretează sau se modifică prevederile unui acord încheiat anterior sau pe aceeaşi dată. ~ a. poate purta şi alte denumiri: protocol adiţional, acord adiţional, convenţie adiţională etc. ~ constitutiv al organizaţiilor internaţionale, tratat multilateral prin care se înfiinţează organizaţii internaţionale şi care stabileşte, în general, scopurile, principiile, modul de organizare şi funcţionare ale organizaţiei, calitatea de membru, organele, competenţa şi atribuţiile acestora şi având uneori denumiri specifice – cartă, statut, constituţie. ~ de război, măsură, acţiune cu caracter militar întreprinsă prin încălcarea legalităţii internaţionale de un stat împotriva altui stat, cu care nu se află în război, de stat, teoria ~ de stat, teorie potrivit căreia persoanele care au acţionat în calitate oficială, ca organe ale unui stat, nu pot fi trase la răspundere de către un alt stat pentru actele pe care le-au comis, chiar dacă acestea constituie încălcări grave ale dreptului internaţional, întrucât ele au acţionat din ordinul sau cu aprobarea statului al căror cetăţeni sunt şi deci au dus la îndeplinire un de a. Această teorie este contrară normelor şi principiilor dreptului internaţional, conform cărora persoanele fizice, care acţionează în calitate de organe ale statului şi săvârşesc infracţiuni internaţionale, răspund din punct de vedere penal. Acceptarea ~ de a. ar duce la nepedepsirea celor ce comit crime de drept

internaţional. Cu ocazia judecării principalilor criminali de război de către tribunalele militare internaţionale de la Nürnberg şi Tokio, apărarea a încercat să susţină teoria ~ de a. Tribunalul militar internaţional de la Nürnberg, întemeindu-se pe prevederile art. 7 şi 8 din Statut, potrivit cărora situaţia oficială a acuzaţilor, fie ca şefi de state, fie ca înalţi funcţionari, ori ca persoane ce au acţionat în conformitate cu instrucţiile guvernului lor, nu poate constitui o scuză absolutorie pentru acuzaţi, a respins teoria ~ de a. invocată de apărători. În mod analog s-a pronunţat şi Tribunalul militar internaţional de la Tokio. ~ diplomatic, document care consemnează o anumită atitudine, un acord între două sau mai multe state, o hotărâre într-o anumită problemă, măsuri care trebuie întreprinse etc, precum şi cele care privesc corespondenţa diplomatică, privilegiile diplomatice etc. ~ final, document cu caracter general care se adoptă la sfârşitul unei conferinţe internaţionale. Consemnează, de regulă, istoricul convocării conferinţei, statele participante, modul în care a fost organizată conferinţa, persoanele care au ocupat diferite funcţii de conducere în organismele conferinţei, modul de desfăşurare a lucrărilor, denumirea documentelor adoptate de conferinţă, supunerea lor spre semnare la sfârşitul conferinţei sau după terminarea acesteia. De regulă, f. este semnat de şefii delegaţiilor statelor participante la conferinţă. În ultimii ani, în cadrul unor conferinţe

internaţionale, au fost adoptate f. care includ nu numai elementele de fapt privind desfăşurarea conferinţei, ci şi hotărârile de fond ale acesteia, într-un ansamblu închegat. Astfel, Actul final al primei Conferinţe pentru comerţ şi dezvoltare de la Geneva din 1964 a inclus ansamblul principiilor şi recomandărilor adoptate de Conferinţă. Ca document de acest gen, f. al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa (1972 – 1975) (v.) prezintă o deosebită semnificaţie, fiind semnat de înalţii reprezentanţi ai statelor participante. Din partea României ~ /V al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa a fost semnat de preşedintele Nicolae” Ceauşescu. ~ ilicit, acţiunea sau inacţiunea prin care sunt violate una sau mai multe norme de drept internaţional, (v. delict internaţional.) Săvârşirea unui ~ i. antrenează, după caz, răspunderea materială, penală, politică sau morală a autorului ei.

Pentru ca acţiunea (delictum în commit ten de) sau inacţiunea (delictum in omittendo) să constituie un ~ i. În sensul dreptului internaţional, care să angajeze răspunderea autorului ei, sunt necesare mai multe condiţii: a) să existe o încălcare cu intenţie sau din culpă a unei norme de drept internaţional convenţionale ori cutumiare (de ex „dezlănţuirea unui război de agresiune, comiterea unor acte de genocid, violarea legilor şi obiceiurilor războiului etc.); b) ~ L să fie imputabil statului sau organelor sale, ori persoanelor particulare care au comis crime internaţionale; c)

prin ~ i. comis să se fi produs un prejudiciu moral sau material statului ori persoanelor lezate; d) să existe un raport de cauzalitate între ~ i. Şi prejudiciul (rezultatul) produs. Pot fi subiecte ale unui ~ i. statele şi persoanele oficiale care comit astfel de fapte în calitate de organe ale statului, organizaţiile internaţionale şi funcţionarii acestora, precum şi persoanele particulare care comit crime internaţionale (de ex, cei ce comit acte de terorism internaţional (v.), piraterie (v”), trafic de stupefiante (v.) etc). inamical, faptă care, fără a fi contrară „unor norme de drept, este îndreptată împotriva intereselor sau poziţiilor altui stat. ~ i. nu implică în mod necesar încălcarea unei norme de drept internaţional, dar orice a. ilicit, săvârşit în detrimentul altui stat, este un ~ i. faţă de acest stat. ~ original, document autentic al unui acord, tratat, convenţie etc., generator de drepturi şi obligaţii pentru părţile respective, purtând semnăturile reprezentanţilor îndrituiţi ai statelor şi uneori sigiliile acestora. Poate fi întocmit într-un singur exemplar sau în mai multe exemplare, având aceeaşi valabilitate. De pe o pot fi făcute copii în maniera stabilită de părţi. Tratatele şi convenţiile internaţionale se înregistrează la secretariatul O.N.U. care trimite copii certificate tuturor statelor sau numai celor interesale. Mici o parte la un tratat care nu a fost înregistrat astfel nu va putea invoca acel tratat în faţa vreunui organ al Naţiunilor Unite. De asemenea, statul depozitar remite statelor părţi

copii certificate conforme de pe originalul depozitat. ~ ostil 1» Acţiune întreprinsă, în timp de pace, de organele unui stat şi care exprimă o atitudine duşmănoasă faţă de alt stat. ~ o poate să vizeze fie teritoriul statului străin, fie cetăţenii sau bunurile acestuia. Statul lezat poate recurge la acţiuni diplomatice (notă de protest, suspendarea relaţiilor diplomatice) sau la măsuri de represalii (v.), care nu implică folosirea forţei sau de retorsiune (v.). De asemenea, statul lezat are dreptul să ceară repararea daunelor cauzate de o Dacă – o prezintă caracterul unei agresiuni armate, statul victimă are dreptul să ia măsuri de autoapărare (v.). 2. Rezistenţa opusă de o navă comercială neutră, în timp de conflict armat, la vizita pe care i-o solicită o navă militară. În această împrejurare, nava care opune rezistenţă la vizită poate fi tratată ca o navă inamică, fiind susceptibilă a fi sechestrată sau, după împrejurări, scufundată. 3. (în împrejurări determinate) Act de război (v.). ~ unilateral, manifestare de voinţă a unui singur subiect de drept internaţional care produce efecte juridice. ~ u. este recunoscut ca atare de dreptul internaţional şi produce efecte juridice numai în măsura în care manifestarea de voinţă a subiectului este în concordanţă cu principiile fundamentale ale dreptului internaţional (de ex.: recunoaşterea unui stat sau guvern, formularea de rezerve la tratatele internaţionale, ratificarea, aderarea sau denunţarea unui tratat; stabilirea lăţimii marii

teritoriale de către statul riveran, declaraţiile unilaterale ale statelor, declaraţia de neutralitate permanenta, notificările, emiterea de scrisori de acreditare, acordarea dreptului de azil, expulzarea, extrădarea, protestul, trimiterea de parlamentari, declararea unui „oraş deschis” etc.). 1456. **ACTUL DE LA VASLUI,** încheiat în mart. – mai, prevedea hotărârea voievodului Petru Aron şi a Adunării ţării de a plăti Porţii otomane – în urma ultimatumului dat de sultanul Mohamed II, la 5 oct. 1455 – o dare anuală de 2000 galbeni ungureşti pentru a păstra pacea între Imperiul otoman şi Moldova. Textul însuşi al ho tarir îi evidenţiază caracterul contractual al raporturilor româno-otomane, în care plata haraciului a însemnat, iniţial, garanţia menţinerii păcii dintre cele două state, fără alte condiţionări. 1651. **ACTUL DE NAVIGAŢIE,** lege engleză prin care intrarea în Anglia a mărfurilor coloniale era permisă numai dacă transportul acestora se efectua pe vase engleze; transportul mărfurilor provenite din ţările europene şi intrarea acestora în porturile engleze erau permise numai dacă erau efectuate cu vase britanice sau ale ţărilor din care proveneau mărfurile. A. de n. a determinat dezvoltarea flotei comerciale engleze, conducând la supremaţia Marii Britanii asupra mărilor pentru o lungă perioadă. 1335. **ACTUL** fsau **CONVENŢIA) DE ÎNVOIALĂ ÎNTRE MOLDOVA ŞI MUNTENIA,** încheiat la Iaşi, la 8 iul., se întemeia pe prevederile Regulamentelor organice

(v.), expresie a cerinţelor acute ale reglementării raporturilor dintre cele două principate surori, în sensul impus de procesul istoric ireversibil al unificării lor politice şi administrative. Actul reglementa trecerea locuitorilor dintr-un principat în altul, regimul proprietăţilor, negoţul etc. Reînnoit, Actul a stat ia baza Convenţiei vamale dintre Moldova şi Muntenia din 1847 (v.). 1857. **ACTUL DE NAVIGA ŢIE,** elaborat la Viena în conformitate cu dispoziţiile Tratatului de pace de la Paris, din 1856 (v.), care prevedeau că membrii Comisiei statelor riverane – Austria, Turcia, Württemberg, Muntenia, Moldova şi Serbia – urmau să elaboreze norme de navigaţie şi poliţie fluvială pe Dunăre pentru tot cursul său navigabil. În 1858, Actul a fost supus spre aprobare Conferinţei puterilor semnatare ale Tratatului de pace de la Paris (v.), marile puteri nefiind de acord cu drepturile date prin acest Act ţărilor riverane, l-au respins, prilej pentru a desfiinţa, în fapt, Comisia riveranilor (prevăzută de Tratat ea o comisie permanentă a Dunării) în favoarea C.E.D. (v.) care, în temeiul Tratatului, trebuia să aibă un caracter provizoriu. 1865. **ACT PUBLIC PRIVITOR LA NAVIGAŢIUNEA LA GURILE DUNĂRII,** încheiat la Galaţi, la 2 nov., între statele semnatare ale Tratatului de pace de ia Paris din 1856 (v,). Se compunea din două părţi: a) Actul public privitor la navigaţiunea la gurile Dunării şi b) Regulamentul de navigaţie şi de poliţie, aplicabil la Dunărea de Jos. A fost

confirmat de către Conferinţa de la Paris din 1866 (v.). Conform prevederilor sale, C.E.D. (v.) avea sarcina să elaboreze şi să facă să se execute diferite lucrări hidrotehnice, să administreze, fără amestecul vreunei puteri, construcţiile şi orice alte lucrări efectuate de ea, să elaboreze regulamente de navigaţie şi de poliţie fluvială şi să vegheze la aplicarea şi respectarea lor, să stabilească şi să perceapă taxe pentru acoperirea cheltuielilor prilejuite de lucrările efectuate pe porţiunea Dunării între Isaccea şi Marea Neagră. Navigaţia comercială pe Dunăre era liberă, accesul vaselor de război – indiferent de pavilion – era interzis la gurile Dunării, cu excepţiile prevăzute la art. 19 ale Tratatului de la Paris. Cu prilejul încheierii Actului, mandatul C.E.D. a fost prelungit până în 1871.1923. **ACTUL FINAL AL CONFERINŢEI DE LA LAUSANNE,** semnat la 24 lui, de participanţii la Conferinţa de la Lausanne (v.), face parte integrantă din Tratatul de pace încheiat între Puterile aliate şi Turcia, document care a înlocuit tratatul de la Sèvres (v.), din 10 aug. 1920. Textul enumera documentele semnate în cadrul Conferinţei. 1928. **ACTUL GE NERAL PENTRU REZOLVAREA PAŞNICĂ A DIFERENDELOR INTERNAŢIONALE,** adoptat de Adunarea Societăţii Naţiunilor, la 26 sept. 1927, stabileşte modul de funcţionare a concilierii, arbitrajului şi căii judiciare internaţionale ca mijloace de reglementare paşnică a diferendelor dintre state. Actul porneşte de la distincţia între

diferendele cu caracter juridic – supuse jurisdicţiei C.P.J.I. – şi celelalte diferende, supuse concilierii, iar dacă astfel nu puteau fi rezolvate, supuse arbitrajului. La actul general – care a fost conceput ca un corolar al Pactului Briand-Kellogg (v.) – au devenit părţi un număr restrâns de state; la forma revizuită a acestui act, din 1949, au devenit părţi numai 6 ţări: Belgia, Danemarca, Luxemburg, Norvegia, Suedia, Volta Superioară. 1929. **ACT DE CONCILIERE, DE ARBITRAJ ŞI DE REGLEM EN TA RE JUDECI ARĂ ÎNTRE STATELE MICII ÎNŢELEGER**1, semnat la Belgrad, la 21 mai de România, Iugoslavia şi Cehoslovacia, punea în vigoare recomandarea Adunării Societăţii Naţiunilor din 26 sept. 1928 privind încheierea unor convenţii de reglementare paşnică a diferendelor cuprinzând clauze referitoare la rezolvarea pe cale judiciară, arbitrală sau prin conciliere a litigiilor dintre cele trei state. Pentru a contracara planurile expansioniste ale Germaniei în Europa Centrală, statele Micii înţelegeri (v.) au hotărât să propună Ungariei şi Austriei un plan de colaborare economică. Germania şi Italia au fost profund neihulţumite de propunerea Micii înţelegeri şi au acţionat concomitent la Viena şi la Budapesta pentru a învenina cât mai mult relaţiile dintre cele cinci state. În aceste împrejurări, la Conferinţa Micii înţelegeri de la Belgrad (20 – 22 mai 1929) cele trei state au dat o replică hotărâtă tuturor acestor acţiuni, semnându-se, concomitent cu

protocoalele de prelungire a alianţelor pe cinci ani, şi Actul de conciliere, de arbitraj şi de reglementare judiciară, care consolida în mod vădit alianţa dintre ele. 1930. **ACTUL FINAL AL CONFERINŢEI DE LA HAGA,** semnat la 20 ian, de reprezentanţii Germaniei, Belgiei, Franţei, Marii Britanii, Italiei şi Japoniei în vederea reglementării unor chestiuni izvorând din război cu privire la: a) deschiderea unor negocieri oficiale referitoare la cererea formulată de cancelarul Reichului în problema evacuării anticipate a Renaniei; b) necesitatea reglementării complete şi definitive a problemei reparaţiunilor; c) constituirea unei comisii de anchetă şi conciliere ale cărei compunere, funcţionare, obiect şi durată trebuiau supuse negocierii între guverne. România a aderat la acest Act la 4 iun. 1930.1945* **ACTUL DE LA CHAPULTEPEC,** elaborat, la 6 mart., la cea de-a patra Conferinţă extraordinară consultativă interamericană de la Ciudad de México, din 21 febr. – 9 mart. 1945 (v. Conferinţele panamericane), pentru a adapta relaţiile interamericane la noile condiţii ale situaţiei create la sfârşitu) celui de-al doilea război mondiale Actul reafirmă în prima parte principiile adoptate de-a lungul anilor de conferinţele interamericane; în cea de-a doua parte conţine o declaraţie asupra securităţii colective pentru perioada de război (orice atac contra integrităţii teritoriale, suveranităţii şi independenţei politice a unui stat semnatar al Actului este considerat ca un

act de agresiune contra tuturor statelor semnatare; violarea frontierelor stabilite prin tratate este considerată un act de agresiune; orice ameninţare sau act de agresiune întreprinse în timpul războiului în curs era considerat o sabotare a eforturilor de război ale Naţiunilor Unite şi justifica măsuri de represalii, inclusiv folosirea forţei armate); cea de-a treia parte vizează perioada postbelică şi se referă la necesitatea încheierii unui acord multilateral, menit a preveni şi a reprima actele de agresiune sau ameninţare cu agresiunea; ultima parte învederează compatibilitatea organismului regional cu principiile şi scopurile O.N.U. Actul a creat un sistem interamerican de securitate. 1964. **ACTUL DE LA WASHINGTON,** adoptat de Conferinţa interamericană extraordinară între 16 – 18 dec., prevede un ansamblu de reforme ale structurii şi organizării O.S.A. (v.), precum şi revizuirea procedurilor de admitere a noilor state în organizaţie. Intrarea în această organizaţie este condiţionată, odată cu adoptarea acestui act, de: semnarea, de către statul solicitant, a Cartei organizaţiei şi angajamentul acestuia de a respecta obligaţiile ce-i revin în calitate de membru; votul a 2/3 din membrii Consiliului Permanent pentru a recomanda Adunării Generale noul membru şi care, la rândul său, tot cu votul a 2/3 din membri urma să aprobe intrarea acestuia în organizaţie, dacă statul care solicita intrarea în organizaţie avea o parte din teritoriu în litigiu cu o

ţară extra continentală, anterior datei de 18 dec, 1964, cererea nu putea fi luată în consideraţie până la rezolvarea litigiului, 1965. **ACTUL ECONOMIC ŞI SOCIAL DE LA RIO DE JANEIRO,** adoptat la cea de-a doua Conferinţă interamericană extraordinară, ţinută între 17 – 30 nov., materializează consensul participanţilor asupra problemei reformei structurii şi organizării O.S.A. (v.), care a constituit obiectul Conferinţei, afirmă voinţa unanimă a participanţilor de a consolida mijloacele de reglementare paşnică a litigiilor internaţionale. 1975. **ACTUL FINAL AL CONFERINŢEI PENTRU SECURITATE ŞI COOPERARE ÎN EUROPA,** elaborat de-a lungul unei conferinţe care a du rai, împreună cu etapa pregătitoare, aproape trei ani (v. Conferinţa pentru Securitate şi Cooperare în Europa), A fost semnat la 1 aug, la Helsinki, de înalţii reprezentanţi ai celor 35 de state participante (33 din Europa, S.U.A. Şi Canada). Din partea României Actul a fost semnat de preşedintele Nicolae Ceauşescu. Cuprinde: o introducere (care enunţă etapele conferinţei, statele participante, contribuţiile secretarului general al Naţiunilor Unite, C.E.E./O.N.U., U.N.E.S.C.O. Şi ale unor state participante, motivările politice care au determinat statele participante să adopte hotărârile respective şi afirmă voinţa lor politică de a se da deplin efect rezultatelor Conferinţei); dispoziţii pe capitole şi secţii, cu titluri, subtitluri – fiecare problemă distinctă în care Conferinţa a

luat hotărâri fiind tratată ca atare, cu un mic preambul şi dispozitiv – precum şi o încheiere. Actul final cuprinde: a) principiile menite să guverneze relaţiile dintre statele participante, care constituie principii ale dreptului internaţional, cristalizate în reguli ce precizează drepturi şi obligaţii ale acest or state; b) măsuri şi angajamente care concretizează unele din aceste principii prevăzând conduita corespunzătoare a statelor participante; c) angajamente asumate de aceste state în domeniile politic, militar, economic, cultural şi umanitar, al urmărilor Conferinţei, pentru rezolvarea unor probleme concrete privind întărirea securităţii, dezvoltarea cooperării şi continuarea eforturilor în aceste domenii, în conformitate cu principiile menţionate. Astfel, Actul final consacră şi dezvolta următoarele principii: egalitatea suverană, respectarea drepturilor inerente suveranităţii; nerecurgerea la forţă sau la ameninţarea cu forţa; inviolabilitatea frontierelor; integritatea teritorială a statelor; reglementarea paşnica a diferendelor; neintervenţia în afacerile interne; respectarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale; egalitatea în drepturi a popoarelor şi dreptul popoarelor de a dispune de ele însele; cooperarea între state; îndeplinirea cu bună credinţă a obligaţiilor asumate conform dreptului internaţional. Actul final cuprinde, de asemenea, măsurile adoptate de Conferinţă pentru a face efectiv principiul nerecurgerii la forţă sau la

ameninţarea cu forţa, care la origine are o propunere românească în acest sens. Şi principiul reglementării paşnice a diferendelor, precum şi angajamente privind dezvoltarea colaborării economice, a schimburilor comerciale, a cooperării industriale, tehnico-ştiinţifice, în domeniul mediului înconjurător şi în alte domenii, angajamente privind colaborarea şi promovarea înţelegerii în Mediterana, angajamente privind rezolvarea problemelor umanitare, dezvoltarea colaborării şi schimburilor în domeniile culturii, educaţiei şi informaţiei, angajamente privind modalităţile de continuare a eforturilor multilaterale pentru întărirea securităţii şi dezvoltarea cooperării în Europa. Actul final reprezintă astfel un document politico-juridic de importanţă fundamentală pentru promovarea unor noi relaţii între state pe continent, pentru continuarea eforturilor multilaterale în direcţia edificării securităţii şi dezvoltării cooperării în Europa. România a participat deosebit de activ la elaborarea prevederilor Actului final, aducând importante şi constructive contribuţii la precizarea şi detalierea principiilor relaţiilor dintre statele participante, cât şi la formularea unor prevederi cât mai clare şi mai angajante.

A.C.T.C., v. **AGENŢIA CENTRALĂ TELEGRAFICĂ COREEANĂ**.

ACTIV, totalitatea mijloacelor economice de

care dispune o persoană fizică sau juridică la un moment dat. A. este cuprins valoric în partea stângă („activ”) a bilanţului şi se compune din ansamblul bunurilor mobiliare (bani în numerar, stocuri, creanţe etc.), imobiliare (clădiri, terenuri, echipamente etc.), precum şi din titluri de valoare sau care ţin de domeniul dreptului industrial (brevete, licenţe etc.). ~ *de rezervă*, mijloc de plată internaţional recunoscut, ţinut, sub formă de rezervă, de oficialităţile monetare ale statelor, pentru finanţarea deficitelor plăţilor curente, pentru importuri în cazuri de forţă majoră sau pentru efectuarea altor plăţi externe urgente. Principalul ~ de r. este constituit din aur şi valute convertibile; în prezent se folosesc şi D.S.T. (v.). Uneori, noţiunea de ~ de r. cuprinde şi unele materii prime de maximă importanţă, cum ar fi cerealele, petrolul, metalele neferoase etc., care, în condiţii de disponibilitate, pot fi vândute, oricând şi rapid, pe piaţa internaţională şi, în consecinţă, schimbate contra altor mărfuri.

ACŢIUNE (în limbaj diplomatic şi juridic), ceea ce a făcut, ceea ce va face un stat, o organizaţie internaţională; desfăşurarea unei activităţi pentru atingerea unui ţel. ~ colectivă (concertată), măsură întreprinsă de mai multe state în vederea atingerii unui obiectiv politic stabilit de ele în comun. Dacă în trecut ~ e. Îmbrăca adesea caracterul unei intervenţii a unor mari puteri, menită să restabilească „echilibrul de

forţă” sau să smulgă unui stat mai slab anumite concesii, dreptul internaţional contemporan îngăduie numai ~ e. care promovează securitatea şi cooperarea internaţională, în conformitate cu regulile unanim admise ale dreptului internaţional. Astfel de acţiuni pot să urmărească soluţionarea paşnică a unor diferende, autoapărarea colectivă (v.) etc. Alte ~ e., ca expresie a colaborării politice a statelor şi în strictă conformitate cu dreptul internaţional contemporan, pot fi întreprinse de acestea prin organizaţii internaţionale, cum ar fi cele cu caracter regional. ~ coercitivă, măsură care urmăreşte să constrângă subiectele unui raport juridic să se conformeze voinţei celui ce o exercită. Carta O.N.U. interzice folosirea forţei sau a ameninţării cu forţa în relaţiile internaţionale, obligând statele să recurgă numai la mijloace paşnice pentru rezolvarea diferendelor dintre ele. Potrivit dispoziţiilor Cartei O.N.U., numai Consiliul de Securitate este împuternicit ca, acţionând în conformitate cu scopurile şi principiile Cartei, să recurgă la nevoie la ~ e. faţă de statele care prin actele lor pun în pericol pacea şi securitatea internaţională. Carta recunoaşte statelor dreptul la autoapărare pentru a respinge un act de agresiune armată, însă numai până când Consiliul de Securitate va fi luat măsurile necesare pentru menţinerea păcii şi securităţii internaţionale. Măsurile luate de statele membre în autoapărare trebuie să fie aduse imediat la cunoştinţa

Consiliului de Securitate şi ele nu vor afecta cu nimic puterea şi îndatorirea acestuia de a întreprinde oricând acţiunile pe care le va socoti necesare pentru menţinerea sau restabilirea păcii şi securităţii internaţionale (art. 51). De asemenea, este licită recurgerea la forţă din partea popoarelor coloniale pentru cucerirea independenţei naţionale şi realizarea dreptului lor de a decide singure asupra destinelor proprii. ~ diplomatică, măsură întreprinsă oficial de unui sau mai multe guverne pe lângă un alt guvern pentru a expune puncte de vedere asupra unei probleme, pentru a prezenta o cerere sau pentru a obţine de la acei guvern anumite decizii.

ADA «**KALEM,** fostă insulă pe Dunăre, situată în aval de Orşova. Datorită poziţiei sale strategice, a fost folosită de otomani în incursiunile lor în centrul Europei» Primele fortificaţii pentru oprirea atacurilor otomane au fost făcute de Iancu de Hunedoara. După victoria turcilor asupra maghiarilor (Mohács, 29 aug. 1526), insula intră în stăpânirea Imperiului otoman, apoi, prin pacea de la Passarowitz, 21 iul. 1718, trece în stăpânirea Austriei până la Í8 sept. 1739 când, în urma Tratatului de la Belgrad (v.), insula revine Imperiului otoman în a cărui stăpânire a stat până la încheierea Tratatului de la Berlin, 13 iul. 1878 (v.), când intra în stăpânirea Imperiului Austro-ungar. La sfârşitul primului război mondial, datorită unei omisiuni, insula nu a fost cuprinsă în reglementările de pace. Consiliul Suprem al

Puterilor Aliate, prin decizia din 28 iul. 1919, a atribuit această insulă României. Reglementarea definitivă a problemei acestei insule s-a făcut prin Tratatul de pace dintre Puterile Aliate şi Turcia (Lausanne, 24 iul. 1923), care fixa graniţele Turciei. Insula a fost acoperită de ape în 1969, cu prilejul construirii barajului de la Porţile de Fier.

ADDENDA, cuvânt latin cu sensul de 2 „adaos", „completare". În practica conferinţelor internaţionale poartă aceasta denumire documentele emise ulterior, în completarea unui alt document având aceiaşi număr de ordine ca şi documentul pe care îl completează.

ADDER AN GRIFF, *Planul ~*, v. **SEELÖWE,** *Planul ~.*

ADEN NEWS AGENCY, agenţie naţională de presă din Republica Democratică Populară a Yemenului, cu sediul la Aden.

ADERARE, act prin care un stat îşi exprimă consimţământul de a deveni parte la un tratat internaţional la încheierea căruia nu a participat. A. la un tratat bilateral nu poate avea loc decât cu acordul ambelor părţi contractante. A. la un tratat multilateral poate avea loc în cazul în care tratatul conţine prevederi privind a. altor state (tratate deschise). A. se efectuează prin remiterea unui instrument de a. către statul depozitar ai tratatului sau către organul desemnat în acest scop în tratat. De regulă, pentru tratatele încheiate sub egida O.N.U., instrumentul de a. se transmite secretarului general al acestei

organizaţii.

AD-HOC, locuţiune latină cu sensul „pentru acest (scop)” în dreptul internaţional public se foloseşte pentru a caracteriza o instituţie creată în vederea îndeplinirii unei sarcini speciale şi, în general, temporare. Astfel, un arbitraj poate fi constituit a.-h., un stat poate desemna un judecător a.-h. Înaintea C.I.J. Adunarea Generală a O.N.U. poate constitui un Comitet a.-h. pentru a examina o anumită problemă.

A.D.I., v. **AGENŢIA PENTRU DEZVOLTARE INTERNAŢIONALĂ**.

AD-INTERIM, locuţiune latină cu sensul: „provizoriu”. În D.I.P. se foloseşte pentru a se preciza că o anumită funcţie este îndeplinită în mod temporar de o altă persoană decât titularul. Astfel, în lipsa şefului unei misiuni diplomatice, funcţia acestuia este îndeplinită a. – i. de un agent în subordine.

A.D.I.R.I., v. **ASOCIAŢIA DE DREPT INTERNAŢIONAL ŞI RELAŢII INTERNAŢIONALE DIN** R.S. **ROMÂNIA**.

ADJUDECARE 1, Acţiune prin care proprietatea unui bun este atribuita persoanei fizice sau juridice care oferă preţul cel mai mare dintre toţi participanţii ta o licitaţie (v.). 2. Decizia prin care se acceptă oferta cea mai avantajoasă în cadrul licitaţiilor în vederea încheierii unui contract pentru livrări de utilaje, linii tehnologice etc, sau pentru executarea de lucrări de

construcţii. A. reprezintă baza juridică a contractelor de vânzare-cumpărare, încheiate în urma licitaţiilor. Importurile realizate de România prin licitaţii sunt hotărâte în baza Decretului nr. 152/1974 de către o comisie de a., coordonată de Ministerul Comerţului Exterior şi Cooperării Economice Internaţionale.

ADMINISTRAŢIA O.N.U. **PENTRU AJUTORARE ŞI RECONSTRUCŢIE** (U.N.R.R.A.), constituită la 9 nov. 1943 şi activând până la 31 mart. 1949, a fost prima agenţie înfiinţată pentru ajutorarea populaţiei din Europa şi Extremul Orient, cuprinzând un mare număr de refugiaţi (v.), ca urmare a celui de-al doilea război mondial. Obiectivul sau a constat în facilitarea refacerii industriei, agriculturii şi a structurilor economice ale naţiunilor care au fost afectate mai grav de război. U.N.R.R.A. a contribuit prin livrări de alimente, îmbrăcăminte, bunuri şi echipament industrial, medicamente la ajutorarea populaţiei din numeroase ţări, printre care Albania, Cehoslovacia, Grecia, Italia, Polonia şi Iugoslavia. După desfiinţarea U.N.R.R.A., activitatea ei a fost continuată de instituţiile specializate ale O.N.U., de U.N.I.C.E.F. (v.) precum şi de Î.C.R. (v.).

ADMINISTRAŢIE (în dreptul internaţional), exercitarea temporară de către un stat a puterilor de guvernământ asupra unui anumit teritoriu, fără dreptul de a dispune de acel teritoriu şi fără dreptul de suveranitate. Carta O.N.U. reglementează situaţia în care membri ai O.N.U.

au sau îşi asumă responsabilitatea de a administra „teritorii ale căror popoare nu au atins încă un grad deplin de autoguvernare” (art. 73), precum şi de a stabili regimul internaţional de tutelă „pentru administrarea şi supravegherea teritoriilor care vor putea fi supuse acestui sistem, fiecare printr-un acord ulterior” (art. 75). Potrivit prevederilor Cartei, puterile administrante au obligaţia de a dezvolta capacitatea popoarelor respective de a se administra singure, de a favoriza evoluţia lor spre independenţă (art. 73 şi 76). Desăvârşirea procesului decolonizării implică şi dispariţia noţiunii de a. din dreptul internaţional, incompatibilă cu dreptul fiecărui popor de a-şi decide singur destinele.

ADMITERE (în dreptul internaţional)

1. Totalitatea hotărârilor şi măsurilor prin care un stat este primit într-o organizaţie internaţională sau la tratative iniţiate de alte state. A. se realizează, de regulă, printr-o decizie a acestei organizaţii, potrivit procedurii stabilite în acest scop, nefiind suficientă simpla declaraţie de voinţă din partea statului respectiv. 2 «Acceptarea a ceea ce este cerut, pretins sau invocat de o persoană (de ex. o instanţă internaţională poate admite cererile uneia sau alteia din părţi, administrarea unei probe cerute de către una din părţi etc.). ~ străinilor, acceptare, din partea unui stat, cu sau fără condiţii, a pătrunderii, staţionării sau stabilirii străinilor pe teritoriul său. s., ca şi precizarea drepturilor şi obligaţiilor acestora, este

un drept suveran al statului. Statutul străinilor admişi pe teritoriul unui stat este reglementat de dreptul intern al acestuia, uneori ~ s. are loc pe baza unor convenţii internaţionale, fundamentate pe principiul reciprocităţii.

A.D.N., v. **ALLGEMEINER DEUTSCHER NACHRICHTENDIENST.**

AD-REFERENDUM, locuţiune latină cu sensul: „cu condiţia de a se obţine aprobarea superioară”. Ca etapă intermediară între redactare şi semnare definitivă, un tratat poate fi semnat a. – r. Semnarea a. – r. are loc mai ales atunci când reprezentantul are dreptul să negocieze şi este împuternicit de a semna tratatul numai sub rezerva aprobării guvernului său. În acest caz, semnătura reprezentantului are caracterul unei autentificări a textului.

ADUNARE (în dreptul internaţional), organ deliberativ al organizaţiilor guvernamentale sau neguvernamentale, compus din totalitatea reprezentanţilor membrilor. Competenţa a. este definită în actul constitutiv al organizaţiei. Uneori, termenul a. este însoţit de calificativul „generală” (de ex. Adunarea Generală a O.N.U.). (Pe plan intern), for reprezentativ creat în scopul discutării unor probleme de interes general. 1857. **ADUNAREA AD-HOC A MOLDOVEI** (1857 – 1858), constituită în baza hotărârii Conferinţei de la Paris din 1856 (v.), a adoptat, la 7/19 oct. 1857, o rezoluţie prin care cerea Unirea sub un principe

străin, ales de români sau desemnat de Puterile Garante, respectarea autonomiei Principatelor şi neutralitatea} nv sub garanţia colectivă a Puterilor Garante. Ulterior, a mai adoptat rezoluţii afectând domeniul relaţiilor externe: supunerea străinilor stabiliţi în Principate jurisdicţiei româneşti, „sloboda întemeiere a legămintelor comerciale ale Principatelor”, o nouă reglementare a obligaţiilor băneşti către Poartă, problema frontierelor ţării etc. 1857 – 1853. **ADUNAREA AD-HOC A ŢĂRII ROMÂNEŞTI**, constituită în baza hotărârii Conferinţei de la Paris din 1856 (v.), a adoptat la 9/21 oct. 1857 în unanimitate cele patru puncte ale programei naţionale prin care se cerea, între altele, în afara Unirii „chezăşuirea autonomiei”, a drepturilor internaţionale ale Principatelor, precum şi „neutralitatea teritoriului moldo-român”; programul extern a fost apoi dezvoltat în memorandumul adoptat la 6/19 nov., în care se afirmau dreptul de suveranitate şi dreptul de a încheia direct convenţii cu alte state, arătându-se că Principatele nu făceau parte integrantă din Imperiul otoman, având astfel dreptul de reprezentare şi se cerea ca, unindu-se, să-şi aleagă de preferinţă singure principele străin, prevăzut în programa naţională. 1913. **ADUNAREA CONSTITUANTĂ DE LA CERNĂUŢI,** a avut loc la 27 nov, sub prezidenţia lui Iancu Flondor, şi la care au participat toţi foştii deputaţi români în Parlamentul din Viena, foştii

deputaţi din Dieta provincială a Bucovinei, primarii din comune, intelectualii români, reprezentanţi ai naţionalităţilor conlocuitoare. Adunarea a luat, în unanimitate, hotărârea de a uni Bucovina cu România într-un stat naţional independent. A ales un consiliu de 50 de membri pentru a conduce în mod provizoriu afacerile Bucovinei. **ADUNAREA DE LA ALBA IU LI** A, eveniment istoric memorabil în viaţa poporului român, prin care, la 1 dec., s-a proclamat Unirea Transilvaniei cu România. A fost convocată la 7/20 nov, de Consiliul Naţional Român, fiind invitate să participe, prin reprezentanţi aleşi, toate circumscripţiile electorale de pe teritoriul Ardealului, Banatului.

Crişanei şi Maramureşului, instituţiile şi societăţile ecleziastice, şcolare, culturale, economice, reuniunile de meseriaşi şi învăţători, femei, organizaţiile muncitoreşti, asociaţiile studenţeşti, gărzile naţionale. Numărul total al reprezentanţilor oficiali a fost de 1.128. Pe lângă reprezentanţii aleşi au participat şi peste 100.000 de ţărani, muncitori şi intelectuali din toate părţile Transilvaniei. Lucrările Adunării s-au ţinut în sala Casinei din Cetate şi au fost prezidate de Gheorghe Pop de Băseşti, preşedintele P.N.R., asistat de episcopii Ioan I. Papp (Arad) şi Demetriu Radu (Oradea). Punctul culminant al lucrărilor l-a constituit discursul lui V. Goldiş, care, în încheiere, a propus Adunării votarea Unirii Transilvaniei cu România. Unirea a fost votată în unanimitate în

mijlocul unei uriaşe însufleţiri. Adunarea a mai votat rezoluţiile cu privire la libertatea şi egalitatea tuturor naţionalităţilor conlocuitoare, la introducerea sufragiului universal, libertatea presei şi a întrunirilor, reforma agrară, drepturile muncitorimii, precum şi a modului de conducere a Transilvaniei, până la convocarea unei adunări constituante. S-a omagiat, totodată, jertfa celor căzuţi pentru unitatea naţională, şi s-a adus un salut frăţesc popoarelor eliberate odată cu poporul român din Transilvania, precum şi un salut de mulţumire pentru concursul dat în timpul războiului de Puterile Aliate, Hotărârile Adunării au fost aduse la cunoştinţa mulţimilor adunate pe platoul lui Horia de către numeroşi oratori care au luat cuvântul de la 14 tribune, discursurile lor fiind primite cu aplauze furtunoase, ce au marcat adeziunea întregului popor român la actul Unirii. „Unirea Transilvaniei cu România – se arată în Programul P.C.R. – a constituit înfăptuirea firească aiâzuinţei seculare de unitate a poporului nostru, a visului pentru care au luptat şi s-au jertfit ne nu mărate generaţii de înaintaşi, împlinirea unei necesităţi obiective a însăşi dezvoltării istorice”.

ADUNAREA GENERALĂ A.O.N.U., organ principal al O.N.U., care cuprinde toate statele membre. A.G. este investită cu dreptul de a discuta şi a face recomandări asupra oricărei probleme de competenţa organizaţiei. În atribuţiile sale intră, de asemenea, alegerea membrilor nepermanenţi ai Consiliului de

Securitate (v.), a membrilor G.E.S. (v.). Împreună cu Consiliul de Securitate alege, prin vot separat, judecătorii pentru C.I.J. (v.). La recomandarea Consiliului de Securitate admite noi membri în O.N.U. Şi numeşte pe secretarul general al organizaţiei. Aprobă bugetul şi baremul cotizaţiilor statelor membre şi ascultă rapoartele anuale ale organelor O.N.U. În atribuţiile A.G. intră, de asemenea, iniţierea de studii şi formularea de recomandări în scopul promovării cooperării internaţionale în domeniile politic, economic, social, cultural, umanitar, al educaţiei etc., încurajarea dezvoltării progresive a dreptului internaţional, precum şi recomandarea de măsuri pentru aplanarea paşnică a oricăror situaţii de natură a dăuna bunăstării generale, relaţiilor prieteneşti dintre naţiuni. A.G» îşi desfăşoară lucrările în sesiuni ordinare, care au loc anual, începând din a treia marţi a lunii septembrie, în sesiuni extraordinare, convocate ori de câte ori este nevoie, iar, din 1950, şi în sesiuni extraordinare de urgenţă, care se convoacă într-un interval de 24 de ore. A.G. este alcătuită din toate statele membre ale O.N.U., fiecare dispunând de câte un vot. În timpul sesiunilor, lucrările A.G. sunt conduse de un birou (compus din preşedintele Adunării, 17 vicepreşedinţi şi preşedinţii comisiilor principale) şi se desfăşoară în plenară şi în comisiile principale, în număr de şapte (Comisia I – pentru problemele politice şi de securitate, inclusiv reglementarea armamentelor;

Comisia de politică specială; Comisia a Ţi-a – pentru probleme economice şi financiare; Comisia a Îil-a – pentru probleme sociale, umanitare şi culturale; Comisia a **IV**-a – pentru probleme de tutelă, inclusiv teritorii neautonome; Comisia a V-a – pentru probleme administrative şi bugetare; Comisia a VI-a – juridică). După necesităţi, A.G. poate înfiinţa organisme permanente subsidiare cu o componenţă mai restrânsă. Dintre acestea „cele mai importante sunt: Comisia dezarmării (v.), Comitetul special pentru operaţiunile de menţinere a păcii (v.), Comitetul pentru utilizarea paşnică a spaţiului extraatmosferic (v.) * Comitetul special împotriva politicii de apartheid (v.), Consiliul Naţiunilor Unite pentru Namibia (v.), Comitetul special însărcinat cu studierea situaţiei în ce priveşte aplicarea Declaraţiei asupra acordării independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale (v.), U.N.C.T.A.D. <v.), P.N.U.D. (v,) y O.N.U.D.I. (v.), U.N.E.P. (v.), U.N.l. G.E.F. (v.), U.N.H.C.R. (v.), U.N.R.W.A. (v.), À.C.A.B.O. (v.) r Comitetul neutru contribuţii, C.D.L. <v.), **UNCÍTRAL** (v.). În concepţia României, înfăptuirea cu succes a sarcinilor care stau în faţă O.N.U. este nemijlocit legată de îmbunătăţirea activităţii A.G*, fapt ce impune creşterea atribuţiilor şi a competenţeloracesteia… Printre sugestiile formulate de România în acest scop se numără îmbunătăţirea modului de adoptare a rezoluţiilor şi hotărârilor, astfel ca acestea să întrunească adeziunea pe cât posibil

unanimă a statelor; extinderea practicii ţinerii de sesiuni speciale, care să analizeze cu regularitate probleme majore ca: dezarmarea, dezvoltarea, edificarea unei noi ordini internaţionale; examinarea pe fond de către A.G. a rapoartelor Consiliului de Securitate şi dreptul de a formula recomandări pentru Consiliu în urma dezbaterii acestor rapoarte; îmbunătăţirea activităţii consiliilor şi organismelor auxiliare ale AoG. În sensul dezbaterii temeinice a punctelor de pe ordinea de zi, cu participarea directă a tuturor statelor interesate, pentru a se ajunge la consens şi a se putea prezenta concluzii şi soluţii concrete; includerea în Cartă a unor prevederi care să consacre regula consensului şi a normei după care rezoluţiile adoptate prin consens sau unanimitate de voturi să constituie angajamente ferme pentru toate statele membre, precum şi a unor prevederi care să stabilească necesitatea ca atât Á.G, cât şi Consiliul de Securitate să instituie, în fiecare caz în parte, pentru problemele importante, proceduri, mecanisme sau organisme corespunzătoare, care să urmărească ducerea la îndeplinire a rezoluţiilor adoptate.

AD VALOREM, locuţiune latină cu sensul „după valoare”. Sistem de stabilire a taxelor vamale (v.) şi impozitelor sub forma unui procent din valoarea (preţul) mărfurilor. Taxele vamale a.v. se calculează ca un procent aplicat la valoarea vamală a mărfurilor importate.

A.E.I.C., V. **ASOCIAŢIA EUROPEANĂ DE**

ISTORIE CONTEMPORANĂ.

A.E.L.S., v. **ASOCIAŢIA EUROPEANĂ** A **LIBERULUI SCHIMB**.

AERODROM, teren dotat cu construcţiile şi instalaţiile necesare circulaţiei aeriene (infrastructură aeronautică), afectat, fie şi numai pe timp lirriitat, decolărilor şi aterizărilor aeronavelor. A. dotat cu construcţii şi instalaţii pentru deservirea transportului public aerian de pasageri, mărfuri şi poştă (trafic aerian public) se numeşte aeroport. Aeroporturile care deservesc traficul aerian internaţional, întrunind condiţiile cerute de normele internaţionale pentru navigaţia şi circulaţia internaţională, fiind înzestrate şi cu organe vamale, de frontieră şi sanitare se numesc aeroporturi internaţionale (vamale). Caracteristicile tuturor aeroporturilor desemnate ca aeroporturi internaţionale trebuie să fie publicate de fiecare stat şi transmise O.A.C.I. (v.), care le comunică tuturor celorlalte state membre ale acestei organizaţii. Conducerea activităţii aeronautice pe un a. este încredinţată unui comandant. În România deschiderea a. civile pentru traficul aerian public, precum şi închiderea lor pentru acest trafic se face prin H.C.M., la propunerea Ministerului Transporturilor şi Telecomunicaţiilor. ~ flotant, staţie plutitoare artificială, construită în marea liberă (v.) de un stat sau de un

Í» articular. Principiul libertăţii mărilor v.) implică, pe de o parte, caracterul licit al

construirii şi întreţinerii unor vx/ f. f pe de altă parte, necesitatea ca funcţionarea lor să nu impieteze asupra exercitării de către alte state sau persoane a drepturilor cuprinse în noţiunea libertăţii mărilor.

AERONAVĂ, vehicul aerian cu destinaţii multiple, care se menţine în aer prin plutire sau prin acţiunea aerului asupra unor suprafeţe portante. A. poate fi utilizată ca mijloc de transport, de comunicaţie, de explorare, de observaţie şi de luptă. În conformitate cu normele dreptului internaţional, regula fundamentală în problema circulaţiei aeriene este că a sunt supuse exclusiv autorităţii statului al cărui pavilion îl arborează. Circulaţia a. În spaţiul aerian de deasupra statelor şi al mării libere este reglementată de Convenţiile de la Geneva din 1958 privind dreptul mării şi de Convenţia privind aviaţia civilă internaţională (v.). ~ civilă, aparat de zbor utilizat ca mijloc de transport şi de comunicaţie. Regimul juridic al ~ e. este reglementat de convenţiile adoptate la Conferinţa de la Chicago din 1 – 7 dec* 1944, printre care: Convenţia privind aviaţia civilă internaţională; Acordul privind tranzitul serviciilor aeriene internaţionale; Acordul privind transportul aerian internaţional. Convenţiile existente delimitează obligaţiile statelor privind folosirea ~ e. În timp de război şi în timp de pace. În baza Convenţiei ~ düda**TÂ**liicago, ~ e. nu au voie să transporte muniţii sau material de război, în interiorul sau

deasupra altui stat, dec îl numai cu aprobarea statului respectiv. În caz de război, statele nu sunt obligate să respecte convenţia amintită. ~ militară, mijloc de luptă» una din componentele de bază care alcătuiesc forţele armate ale unui stat. ~ m. sunt de mai multe categorii: de bombardament; bombardamentstrategic; cercetare; legătură; antisubmarine etc. În 1923, o comisie reunită la Haga a elaborat un amplu raport general care cuprindea, în 62 de articole, un adevărat cod cu privire la purtarea războiului aerian. Deşi raportul nu a fost ratificat de ţările participante la lucrările comisiei, totuşi, prevederile lui sunt considerate ca norme cutumiare. Un principiu general formulat în aceste reguli este acela că războiul aerian trebuie supus aceloraşi norme care guvernează războiul terestru sau maritim. La 10 iul. 1977 Conferinţa diplomatică de la Geneva a adoptat Protocolul adiţional la Convenţiile de la Geneva din 12 aug. 1949 relativ la protecţia victimelor conflictelor armate internaţionale prin care se interzice atacarea unei persoane care sare cu paraşuta dintr-un avion avariat. ~ m. trebuie să poarte un semn distinctiv pentru naţionalitate şi caracter militar; bombardarea intenţionată a populaţiei civile este contrară dreptului internaţional; obiectivele vizate din aer trebuie să fie numai militare; orice atac contra obiectivelor militare să fie astfel executat, încât populaţia civilă să nu fie bombardată prin neglijenţă; în situaţii

determinate, statele pot transforma în ~ m. aeronavele civile; m. pot fi atacate atât în timpul zborului cât şi la sol; ~ nemilitare nu pot fi atacate sau distruse (decât în caz de nesupunere), ci numai constrânse să aterizeze şi capturate. Personalul navigant al ~ n. este protejat de legile şi obiceiurile războiului (v.), întocmai ca şi combatanţii din forţele terestre sau maritime. Un aviator care coboară cu paraşuta este considerat inamic. Dacă este înarmat şi nu se predă, poate fi atacat. Trupele aeropurtate pot fi atacate înainte de a ajunge la sol. Regulile dreptului internaţional umanitar referitoare la regimul prizonierilor de război şi la tratamentul răniţilor şi bolnavilor se aplică şi în războiul aerian. ~ sani ~ tară, aparat de zbor ce face parte din acea categorie de aviaţie, care, înzestrată cu avioane şi elicoptere special amenajate, este folosită pentru transportul răniţilor, bolnavilor, medicamentelor, a personalului sanitar, precum şi pentru lestarea coletelor cu medicamente, sânge conservat etc. ~ s. se bucură de protecţie specială, ele neputând fi atacate. Pentru recunoaştere sunt obligate să poarte semnul heraldic al Crucii Roşii, Semilunii Roşii sau Leului şi Soarelui Roşii pe fond alb. Conform Convenţiei de la Geneva pentru îmbunătăţirea sorţii răniţilor şi bolnavilor din forţele armate în campanie, din 12 aug. 1949, ~ s. au voie să survoleze teritoriul părţilor beligerante în baza unui acord în care se specifică înălţimea la care se efectuează zborul, orele şi itinerarele

convenite. Ele sunt obligate să se supună somaţiei de aterizare şi controltiâui, după care pot să-şi continue zborul. În caz de aterizare forţată pe teritoriul unuia din beligeranţi sau pe teritoriul ocupat de aceştia, răniţii şi bolnavii vor fi prizonieri de război. Statul care i-a capturat are obligaţia de a se ocupa de protecţia şi îngrijirea lor. Întrucâfe Convenţia din 1949 impunea condiţia acordului prealabil între părţile beligerante, aviaţia sanitară nu a putut funcţiona pe câmpurile de luptă. Menţinând condiţia acordului prealabil, Protocolul adiţional din 10 iul. 1977 introduce o inovaţie: impune respectarea ~ 5. din momentul în care au fost recunoscute ca atare. Convenţia amintită prevede anumite obligaţii pentru ţările neutre. Astfel, ele sunt în drept să permită sau să interzică zborul ~ a. ale părţilor beligerante, dar numai în condiţii de egalitate, în caz că statele neutre permit zborul ~ s., acestea vor notifica înălţimile, orele şi itinerarele admise de comun acord cu ţările beligerante. În afara datelor consemnate, ~ s. nu se bucură de protecţia statelor neutre. Bolnavii şi răniţii debarcaţi în ţările neutre vor trebui îngrijiţi şi păziţi de autorităţile locale, astfel încât ei să nu poată lua parte din nou la operaţiile militare. Folosirea fără drept în timp de război şi în legătură cu operaţiile militare, a emblemei ori a denumirii de Cruce Roşie sau a celor asimilate acesteia în legătură cu ~ s. se pedepseşte conform jurisdicţiei fiecărei ţări.

AFFIDAVIT, cuvânt latin cu sensul’s. a afirmat”. (în legislaţia unor state) Declaraţie scrisă, făcută sub jurământ, în faţa unei autorităţi sau în altă formă procedurală prevăzută de lege, de către o persoană direct interesată sau un martor asupra unor anumite fapte sau cu privire la autenticitatea unor documente.

AFGHÁNISTÁN (denumirea oficială: Jomhuriyat Dâmucrâtiya i Afganistan. = Republica Democrată Afghanistan), stat situat în partea centrai-sudică a Asiei, învecinat cu U.R.S.S., R, P. Chineză, India, Pakistan şi Iran. Suprafaţa: 647.497 kinp. Populaţia (1975): 19.280.000 loc. Capitala: Kabul, 534.850 loc. (1973, cu suburbiile). Limba de stat: aâghana (pashtu); limbi oficiale: aâghana şi dări (farsi sau persana). Monjeda: 1 Afghani = 2 Krans = 100 Puls. Istoric. Stăpânit în antichitate de perşi, greci, părţi şi sasanizi, teri) mriul À. este cucerit de arabi (sec. 7), care îşi impun cultura şi religia. Primele menţiuni documentare despre poporul afghan, de limba indo-iraniană, datează din sec. 10 – 11. După pustiitoarele invazii mongole din sec. 13 – 14, A» este împărţit în sec. 16 – 17 între Persia şi Imperiul Marilor Moguli. În 1747, în timpul domniei lui Ahman Şah Durrani, se constituie statul afghan independent. Ca urmare a celor două războaie aâghano-engleze (1839 – 1842 şi 1878 – 1880), A. este supus de Marea Britanie care îşi instaurează protectoratul asupra teritoriului ţării. În urma celui de-al treilea război

anglo-afghan (mai – iun. 1919), Marea Britanie recunoaşte independenţa A., proclamată la 28 febr. 1919, A. devenind monarhie. La 17 iul. 1973 monarhia este abolită. La 27 apr. 1978 s-a proclamat Republica Democrată A. Organizarea de stat: republică prezidenţială. Întreţine relaţii diplomatice cu 64 de state (1976) şi este membru a 28 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România: Primul contact oficial între guvernele României şi A. s-a realizat în oct. 1957, cu prilejul vizitei în A. a unei delegaţii române reprezentând Ministerul Petrolului şi Chimiei. Relaţiile diplomatice între cele două ţări s-au stabilit la 5 iun. 1958, la nivel de legaţie, fiind ridicate la 28 ian. 1969 la nivel de ambasadă. Între România şi A. s-au statornicit raporturi prieteneşti, cele două ţări colaborând fructuos în cadrul O.N.U. Şi al altor foruri internaţionale. La 25 nov. 1976 între cele două ţări a fost semnat la Kabul primul instrument bilateral, un Acord de colaborare culturală şi ştiinţifică.

A.F.P., v. **AGENCE FRANCE PRESS**.

AFRASEC, v. **ORGANIZAŢIA AFROASIATICĂ DE COOPERARE ECONOMICĂ**.

AFRICĂ, continent situat între Oc. Atlantic (la V), Marea Mediterană (la N), Oc. Indian şi Marea Roşie (la E). Suprafaţa: 30.319.000 kmp. Populaţia: 395.266.000 loc. (1975). Africa este unul din leagănele omenirii, în partea orientală a continentului fiind descoperite cele mai vechi

urme de homo sapiens, datând de cca. 40 – 50.000 ani. Cu 12 milenii î.e.n., la încheierea epocii pietrei mijlocii, în Africa se pare că s-au format strămoşii boşimanilor, ai hotentoţilor şi ai pigmeilor. În mileniul 4 î.e.n., în delta Nilului apare una din cele mai mari civilizaţii ale antichităţii, care a dat naştere regatului faraonilor, ce avea să existe aproape 3.000 de ani exercitând o puternică influenţă asupra multor alte popoare din Africa şi din afara continentului. Prin sec. 17 î.e.n., pe Nilul mijlociu, în Nubia, a apărut o altă mare cultură (Kermaj care a întemeiat regatul Gush. Colonizat de egipteni, acesta îşi asigură independenţa în sec. 10 î.e.n., dominând la rândul său pe egipteni până către 660 î.e.n. În partea de N a Africii, locuită din timpuri străvechi de berberi, fenicienii au întemeiat Cartagina (în **NV** Tunisiei), iar apoi, pe la 630 î.e.n., grecii întemeiază Cirenaica, războaiele dintre aceştia şi cartaginezi durând timp de secole. După distrugerea Cartaginei (146 î.e.n.), Imperiul roman colonizează această parte a Africii, până când este cucerită de vandali (429 – 439)... Recuperată un secol mai târziu de Imperiul roman bizantin (533), Africa de Nord va fi definitiv preluată de arabi, după înverşunate războaie care au ocupat toată cea de-a doua jumătate a sec. 7. Către anul 900, berberii sunt arabizaţi aproape total, constituindu-se în această parte a Africii regate musulmane, care au persistat până în sec. 19, inclusiv în perioada când s-au aflat sub

Imperiul otoman (din sec. 15). La E de Nil, primele regate africane apar în mileniul 1 î.e.n., iar mai târziu, către sec. 1 î.e.n. Şi la S de Sahara – statele sudaneze. În sec. 8 – 11 pătrunde şi în aceste state islamismul. Primul dintre imperiile medievale a fost Ghana., la V de Sudan, ale cărui origini datează încă din sec. 5 î.e.n., întemeiat de triburile Seninke şi care a atins apogeul puterii prin sec. 11, dând naştere unor înfloritoare civilizaţii negro-musulmane. Prin sec. 12 – 13, se ridică Imperiul Mali, în Sudanul de V şi central, mai puternic ca Imperiul Ghana, dar cu o durată mai scurtă, format de triburile Mandinke, deosebit de înfloritoare în perioada 1312 – 1337 şi care începe să decadă prin sec. 15. În sec. 14 – 15 se ridică Imperiul Gao, fondat de triburile Songhai pe Nigerul mijlociu. Aproximativ în aceeaşi perioadă apare un alt mare imperiu, Kanem-Bornu, în jurul lacului Ciad.

Între aceste două imperii, încă de pe la anul 1.000, s-au format o serie de state ale triburilor Hana, cele mai importante fiind Kano, Katsina şi Zar ia, astăzi oraşe ale Nigeriei. Pe coasta de V a Africii, prin sec. 13 – 14 existau un mare număr de regate, printre cele mai de seamă fiind: Yoruba (Nigeria de V), Edo (Nigeria mijlocie de V), Akan (Ghana centrală), Wolof (Sénégal), Benin. Regatele triburilor Yoruba au fost unite mai târziu în Imperiul Oyo (1650 – 1810). Şi în restul Africii s-au creat şi au dăinuit formaţiuni statale. Când portughezii au ajuns în Congo, Angola (după 1483)

şi în Mozambic (după 1505) ei au intrat în contact cu regate bine organizate ale triburilor bantu: pe coasta de V – Kongo, Kakongo, Loango, Ndongo ş.a; pe cursul fluviilor Zambezi şi Limpopo – Imperiul Monomotaţia; la **NV** de Zambezi – imperiile Luba (apogeul în sec. 15 – 16) şi Lunda (sec. 16 – 17); în **NE** Zambiei de azi – regatul Cazembe (sec. 18); pe cursul superior al fluviului Zambezi – regatul Lozi (apogeul în sec. 19). În Africa australă, de asemenea, triburile bantu aveau, pe la mijlocul sec. 18, patru mari formaţiuni statale bine conturate: Lemba şi

Venda – în N Transvaalului şi S Rhodesiei; Tonga – pe Limpopo inferior şi S Mozambicului; Ngoni – pe câmpia de coastă, care a dat naştere Imperiului Zulu, la începutul sec. 19. Pe coasta de E a Africii este cunoscut, începând cu sec. 10, oraşul Kilwa (în Tanzania de azi), care a înflorit în sec. 13 – 15. În această parte a Africii migraţia popoarelor are o mare amploare, prelungindu-se până în sec. 15. Arabii ocupă regiunile de coastă, care sunt anexate la Imperiul Omanului, după mijlocul sec. 17. Pătrunderea europenilor în Africa are loc din 1440, la început în zonele de coastă, de unde iniţiază comerţul cu sclavi, puternic intensificat după colonizarea Americilor de către europeni, în special în sec. 17 – 18, comerţ care avea să înceteze abia în 1888. După unele date, cca. 10 milioane de africani au fost debarcaţi în acest răstimp ca sclavi în America (1/3 în Brazilia, 1/2 în Antile şi în N Americii de Sud), nesocotind

pe cei îmbarcaţi şi niciodată ajunşi (1,5 milioane de oameni). Primii europeni care intră în Africa sunt portughezii, care debarcă în Golful Guineea în a doua jumătate a sec. 15. În 1456 ocupă Capul Verde şi apoi Gambia, între 1502 – 1508, ei supun teritoriile colonizate de arabi din Zanzibar, Mombasa, Kiłwa, Sofaia (Mozambic), dar la sfârşitul secolului trebuie să abandoneze e parte din aceste teritorii datorită puternicelor revolte de aici; cedând Imperiul Oman (coasta estică până la Kilwa), Portugalia reţine Mozambicul. În 1Ş76 ei se instalează în Angola. În sec. 17 – 18 pătrund olandezii, francezii şi englezii, care creează factorii şi forturi, principalele centre fiind la Elmina (1637 – olandezii), în Senegal (1659 – francezii), la Accra (1664 – englezii). După 1652 colonii trimişi de Compania olandeză a Indiilor de Vest (burii) întemeiază o colonie în Africa australă, împingând spre N pe hotentoţi. În urma conflictului anglo-bur, în 1806, Anglia ocupă Capul, după care în această parte a Africii se intensifică dominaţia albilor asupra negrilor, stimulată de descoperirea zăcămintelor de diamant de la Kimberley şi apoi de aur în Transvaal. În 1830, Franţa ocupa Algerul, iar în 1844 Assinia şi Grand Bassam în Coasta de Fildeş, precum şi estuarul Gabonului. În 1861 Anglia ocupă Lagosul, iar în 1874 anexează Coasta de Aur (Ghana), înlăturând pe olandezi. Afirmarea Germaniei şi Italiei ca mari puteri imperialiste, după 1871, le aduce în conflict şi în competiţie cu

puterile imperialiste mai vechi, ceea ce s-a tradus, în special după 1880, într-o aprigă luptă pentru posesiuni coloniale în Africa. Începe perioada controlului şi exploatării colonialiste şi imperialiste, în urma căreia regatele şi formaţiunile statale existente îşi pierd total independenţa, iar structurile politice tradiţionale ale Africii sunt distruse. În 1879 belgienii supun micile state ce existau de-a lungul Congo-ului. În 1881 Franţa sileşte beiul Tunisului să-i accepte protectoratul. În 1882 englezii intervin în Egipt, pe care l-au disputat puternic cu francezii, după construirea canalului Suez (1869). În perioada de până la 1894 competiţia se duce pentru posesiuni în Africa centrală. Între 1881 – 1898, Franţa lichidează statul lui Toucouleur şi imperiul lui Samory, impunându-şi protectoratul asupra Sudanului nigerian, între 15 nov. 1884 – 26 febr. 1885, are loc Conferinţa de ia Berlin menită să concilieze, prin negocieri, interesele marilor puteri imperialiste în acapararea de colonii în Africa. Germania ocupă coastele „vacante” ale Africii – Togo, Camerun, Sud-vestu) African (Namibia), Italia se stabileşte în Eritreea şi Somalia, iar în 1889 îşi impune protectoratul Ethiopiei. Conferinţa a fost urmată de cunoscutele tratate imperialiste de împărţire a posesiunilor coloniale şi a zonelor de influenţă în Africa: tratatele dintre Franţa – Italia (1888) şi Anglia – * Germania (1890), Franţa – Anglia (1890), Anglia – Italia (1891), Anglia – Portugalia (1890 şi 1892),

Franţa – Germania (1885 – 1911) – care au trasat frontiere arbitrare, pe nişte hărţi inexacte, separând în mod artificial triburi şi etnii. Rezultatul a fost o hartă colonială a întregii Africi, cu excepţia Liberiei, independentă din 1847, completată în anii următori (1911 – Italia ia Tripoli de la Imperiul otoman; 1914 – Anglia colonizează Rhodesia de Sud) şi care nu avea să fie modificată decât după primul război mondial, pentru a reîmpărţi posesiunile coloniale ale fostelor imperii german şi otoman. După Tratatul de la Versailles (1919), prin sistemul mandatelor stabilit prin Pactul Societăţii Naţiunilor, Anglia şi Franţa împart Togo şi Camerun; Anglia preia cea mai mare parte à coloniilor germane din Africa de E, restul trecând la Belgia; Sud-vestul African intră sub administraţia

Africii de Sud. Rezistenţa popoarelor africane faţă de pătrunderea dominaţiei imperialiste străine a fost adesea dârză, revoltele fiind numeroase şi repetate. Mişcările anticolonialiste de la începutul sec. 20, îndeosebi în N Africii dar şi în Sénégal, în coloniile engleze din Africa de Vest, marchează pregnant trezirea conştiinţei naţionale a popoarelor asuprite, stimulând puternic mişcarea de eliberare naţională. În preajma izbucnirii celui de-al doilea război mondial lupta dintre marile puteri imperialiste pentru reîmpărţirea zonelor de dominaţie şi exploatare s-a reflectat puternic în Africa unde Italia a declanşat, în 1934, agresiunea contra

poporului etiopian. V. Agresiunea Italiei împotriva Ethiopiei (1934 – 1936). Africa va rămâne aproape în întregime colonizată până la sfârşitul celui de-al doilea război mondial, în acest răstimp exploatarea colonialistă manifestându-se cu maximum de intensitate. Al doilea război mondial a zdruncinat puternic poziţiile puterilor colonialiste în Africa, mai ales în N, unde forţe politice tot mai largi acţionau din ce în ce mai ferm pentru dobândirea independenţei. Mişcarea de eliberare naţională în restul continentului se maturizează şi se consolidează ceva mai târziu, însă va înregistra progrese rapide, astfel încât către începutul anilor ’60 practic nu mai există vreun teritoriu dependent în Africa unde să nu se fi format mişcări care să militeze pentru înlăturarea dominaţiei străine. Lupta lor s-a materializat în apariţia pe harta Africii a 46 noi state independente, alături de cele care existau la sfârşitul războiului (Egipt, Etiopia, Liberia şi Africa de Sud). Mişcarea politică a panafricanismului (v.), exprimată în câteva conferinţe panafricane în anii dinaintea independenţei Africii, a culminat cu formarea O.U.A. (1963) (v.). Una din deciziile de bază ale acestei organizaţii a fost aceea din 1964 potrivit căreia noile state independente vor respecta frontierele moştenite de la regimurile coloniale şi consacrate cu prilejul independenţei. O altă decizie importantă a O.U.A. a fost aceea de a acţiona împreună pentru eliberarea deplină a

întregului continent, în special în Africa australă, unde procesul decolonizării a avansat mai lent şi unde domină regimurile rasiste minoritare (Rhodesia de Sud, Namibia, Africa de Sud). Moştenirea colonialismului este adânc resimţită de tinerele state din Africa, găsindu-şi expresia în nivelul scăzut al forţelor de producţie, în monocultură, într-o structură necorespunzătoare a comerţului exterior, într-un comerţ interafrican destul de scăzut, într-o slabă organizare a circuitelor de distribuţie, în lipsa de cadre naţionale. În aceste condiţii, ţările africane s-au angajat într-un susţinut efort de dezvoltare economică şi socială, în majoritatea dintre ele statul jucând un rol esenţial în planificarea economică. Ideile socialismului, cu deosebire în anii ’70, câştigă tot mai mult teren în Africa, numeroase state africane orientându-se către socialism, ca o cale sigură de dezvoltare economică şi socială, rapidă şi armonioasă, sau adoptând principii socialiste de organizare a societăţii, ţinând seama de particularităţile lor, de condiţiile lor specifice în care clasa muncitoare este relativ puţin numeroasă, dar în curs de creştere, iar procesul de formare şi consolidare a naţiunilor nu este încheiat, de tradiţiile lor culturale, religioase, tribale. Ţările africane joacă un rol activ în viaţa internaţională, îşi aduc contribuţia la rezolvarea problemelor păcii şi securităţii internaţionale, la instaurarea unei noi ordini economice şi politice internaţionale.

AFRICA DE SUD, REPUBLICA ~

(denumirea oficială: Republic of South Africa I Republiek van Suid-Afrika = Republica Africa de Sud), stat situat în extremitatea meridională a Africii, cu ieşire la Oc. Indian şi Oc. Atlantic, învecinat cu Namibia, Botswana, Zimbabwe (Rhodesia de Sud), Mozambic şi Swaziland. Suprafaţa: 1.221037 kmp. Populaţia (1975): 25.470.000 loc.

Capitala administrativă (sediul cu vernului): Pretoria, 571.541 loc. (1971). Capitala legislativă (sediul parlamentului): Cape Town, 1.096.597 loc. (1971, aglomeraţia urbană). Limbi oficiale: afrikaans şi engleza. Mo neda: 1 Rand = 100 Cents. Istoric. În timpuri străvechi, teritoriul R.Á.S. a fost populat de boşimani şi hotentoţi. În sec. 10 – 16 aici pătrund triburile bantu din regiunea fluviului Zambezi. Primul european care atinge Capul Bunei Speranţe este navigatorul portughez Bartolomeo Díaz (1488). În sec. 17, navigatorul Jan van Riebeeck întemeiază, în numele Companiei Olandeze a Indiilor Orientale oraşul Kaapstaad (Cape Town), punând bazele colonizării olandeze (1652). În secolul următor, în zona acestui oraş se stabilesc imigranţi olandezi, germani, francezi, desemnaţi ulterior sub numele generic de buri. În 1806, englezii ocupă Colonia Capului şi, sub presiunea acestora, burii încep să migreze spre N (1836), întemeind, în 1839, statul Natal, care va fi, la rândul său, anexat de Marea Britanie (1843). Mi grind spre **NV**, burii

întemeiază republicile Transvaal (1852) şi Orange (1854). Ca urmare a războiului angâo-bur (1899 – 1902), republicile bure devin colonii britanice. La 31 mai 1910, Colonia Capului, Natal, Orange şi Transvaal se unesc, proclamându-se dominionul Uniunea Sud-Africană. La 31 mai 1961, Uniunea Sud-Africană se retrage din Commonwealth şi se proclamă republică independenta sub numele de R.A.S. Guvernul sud-african a oficializat, prin legile adoptate în anii ’50, politica de apartheid (v.) practicată de minoritatea albă pe bază de cutumă. Această politică a stârnit o vie reacţie de protest din partea populaţiei de culoare, manifestaţiile acesteia fiind şi uger os reprimate de autorităţi, cele mai ample fiind acelea încheiate cu masacrele de la Sharpeviile (martie 1960 – 74 morţi, 184 răniţi) şi Soweto (iunie 1976 – 140 morţi, peste 1.200 răniţi). Ca urmare a sfidării constante a recomandărilor O.N.U. de a pune capăt acestei politici şi a încălcării persistente de către guvernul sud-african a obligaţiilor ce-i revin conform Cartei O.N.U., rezoluţiilor Adunării Generale şi ale Consiliului de Securitate, în 1974 ţările africane au luat iniţiativa de a propune excluderea R.A.S. din O.N.U. Deşi a întrunit majoritatea de voturi, propunerea n-a putut fi adoptată datorită „triplului veto” opus de Franţa, Marea Britanie şi S.U.A., membri permanenţi ai Consiliului de Securitate. Cu toate acestea, la 12 nov. 1974, Adunarea Generală a O.N.U. a hotărât suspendarea participării R.A.S. la lucrările sale.

Organizarea de stat: republică parlamentară. R.A.S* întreţine relaţii diplomatice cu 33 de state (1976) şi este membră a 52 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1973). În conformitate cu prevederile rezoluţiilor O.N.U., România nu întreţine relaţii diplomatice, economice sau de altă natură cu R.A.S., datorită politicii de apartheid promovată de guvernul acestui stat.

AFRICA DE SUD-VEST, v. **NAMIBIA**.

AGENCE ARABE SYRIENNE D'INFORMATION, agenţie naţională de presă siriană, creată în 1966, cu sediul la Damasc.

AGENCE BURUNDAISE DE PRESSE, agenţie naţională de presă din Burundi, cu sediul la Bujumbura.

AGENCE CAMEROUNAISE DE PRESSE, agenţie naţională de presă din Camerun, eu sediul la Yaoundé.

AGENCE CENTRAFRICAINE DE PRESSE (A.C.A.P.), agenţie naţională de presă a Imperiului Centraârican, creată în 1974, cu sediul la Bangui.

AGENCE CENTRE D'INFORMATION **DE PRESSE,** agenţie naţionala de presă din Belgia, creată în 1946, la Bruxelles.

AGENCE CONGOLAISE D'INFORMATION (Á.C.L), agenţie naţională de presă din Republica Populară Congo, creată în 1961, cu sediul la Brazzaville.

AGENCE DE PRESSE SÉNÉGALAISE,

agenţie naţională de presă a Senegalului, creată în 1959 la Dakar.

AGENCE FRANCE PRESSE (A.F.P.), agenţie oficioasă franceză de presă, creată în 1944. Asigură informaţii din toate domeniile de activitate pentru presă, radio şi televiziune. Are sediul la Paris.

AGENCE GABONAISE DE PRESSE, agenţie naţională de presa din Gabon, cu sediul la Libreville.

AGENCE GUINÉENNE BE PRESSE, agenţie naţională de presă din Guineea, creată în 1960, cu sediul la Conakry.

AGENCE IVOIRIĔNNE DE PRESSE (Á.I.P.), agenţie naţională de presă din Coasta de Fildeş, creată în 1961, cu sediul la Abidjan.

AGENCE KHMERE BE PRESSE (A.K.P.), agenţie oficială de ştiri a guvernului Kampuchiei Democrate, creată în anul 1951.

A **GENCE MADA GA SC AB**-**PRE** S **SE**, agenţie naţională de presă din Republica Democratică Madagascar, creată în 1962, cu sediul la Tananarive.

AGENCE MALIENNE BE PRESSE, agenţie naţională de presă din Mali, cu sediul la Bamako.

AGENCE MÀURITANIÊNNE BE PRESSE (A.M.P.), agenţie naţională de presă din Mauritania, creată în 1975, cu sediul la Nouakchott.

AGENCE TCHÀBIÊNNE DE PRESSE”, agenţie naţională de presa din Ciad, cu sediul la

N’Djamena.

AGENCE TOGOLAISE BE PRESSE, agenţie naţională de presă din Togo, creata în 1975, cu sediul la Lomé.

AGENCE VOLTAÏQUE BE PRESSE (A. V, P.), agenţie naţionala de presă din Volta Superioara, creata în 1963 la Ouagadougou.

AGENCE ZAÏRE-PRESSE (AZAF), agenţie naţională de presă a Zairului, creată în 1957, cu sediul la Kinshasa.

ĂGENCIA EFE, agenţie de presă din Spania, cu sediul la Madrid.

ĂGENCIA NACIONÁL, agenţia oficială de presă braziliană.

ĂGENCIA NOTÏCIOSA DA GUINÉ BISSAU (Á.N.G.), agenţie naţionala de presă din Guineea-Bissau.

AGENCJA NOTÏCIOSA PÖRTUGUESA (A.N.O.P.), agenţie de informaţii portugheză, creată în 1975.

AGENT 1. Reprezentant oficial al unui stat sau al unei organizaţii internaţionale desemnat pentru îndeplinirea unei sarcini permanente sau speciale.

2. (În sens restrâns) Persoană trimisă de un stat în străinătate spre a exercita funcţii diplomatice sau consulare, în procedura judiciară sau arbitraia internaţională, a. reprezintă statul care l-a însărcinat să-i apere interesele înaintea organului de jurisdicţie. ~ comercial, da bursă, de navlosire, persoană fizică sau juridică care

reprezintă, pe bază de contract, interesele unui mandant (vânzător, cumpărător, armator, navlositor etc.), efect viind operaţiuni în numele şi pe contul acestuia. ~ consular, gradul cel mai mic în ierarhia consulară. ~ diplomatic, reprezentant diplomatic al unui stat în exterior, fie că este şef al; unei misiuni diplomatice (ambasador, ministru plenipotenţiar, însărcinat cu afaceri), fie membru ai personalului diplomatic ai misiunii (consilier, secretar, ataşat). Regulamentul de la Viena din 1815 folosea denumirea de ~ d. numai pentru şefii misiunilor diplomatice, celorlalţi membri ai personalului diplomatic, consideraţi ca făcând parte din suita şefului misiunii, nu li se recunoştea caracterul reprezentativ.

AGENTSTVO PECIATI NOVOSTI (A genţia de presă Novosti) t agenţie sovietică de presă pentru a face cunoscute realităţile din U.R.S.S. peste hotare. Funcţionează la Moscova din anul 1961.

AGENŢIA CENTRALĂ DE INVESTIGAŢII (EXA), principalul organism al administraţiei americane care îndeplineşte misiuni speciale de strângere, interpretare şi evaluare a informaţiilor şi care, de la reorganizarea sa pe baza Actului Securităţii Naţionale din 1947, a desfăşurat numeroase acţiuni clandestini, subversive şi de spionaj în S.U.A. Şi în străinătate. La începutul anului 1976, ca urmare a acuzaţiilor şi cercetărilor efectuate cu privire la activitatea **EXA**., aceasta a fost reorganizată. Pe baza unor

evaluări aproximative, C.I.A. dispune de un personal de 16.500 funcţionari, 80.000 agenţi şi un buget anual de 750.000.000 de dolari S.XJ.A.

AGENŢIA CENTRALĂ TELEGRAFICĂ COREEANĂ (A.C.T.C.), creată în anul 1946, devine, după proclamarea R.P.D. Coreene, agenţia oficială de presă a acestei ţări.

AGENŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU ENERGIA ATOMICĂ (A.I.E.A.), organizaţie internaţională creată la Viena, în 1957, prin intrarea în vigoare a statutului său, adoptat de Conferinţa de la New York, la 26 oct. 1956. Are ca principal obiectiv încurajarea şi înlesnirea folosirii energiei atomice în scopuri paşnice prin: favorizarea schimbului de informaţii ştiinţifice şi tehnice cu privire la folosirea energiei atomice în scopuri paşnice; efectuarea unor operaţii de intermediar la cererea statelor membre, pentru ca un stat membru să furnizeze altuia servicii, produse, aparataj sau instalaţii; luarea unor măsuri ca produsele, serviciile, aparatajul şi informaţiile furnizate de agenţie diferiţilor membri să nu fie utilizate în scopuri militare; stabilirea de norme de securitate pentru protecţia persoanelor şi bunurilor împotriva pericolelor radiaţiilor; repartizarea resurselor astfel încât să asigure folosirea lor eficace şi raţională în toate regiunile lumii, ţinând cont de necesităţile speciale ale ţărilor în curs de dezvoltare. A.I.E.A. prezintă rapoarte asupra activităţii sale Adunării Generale a O.N.U. Activitatea **AXE**.A. se întemeiază pe

principiul egalităţii suverane a tuturor membrilor. Are următoarele organe principale: a) Conferinţa generală, alcătuită din toate statele membre; b) Consiliul guvernatorilor, compus din 25 de membri, în care sunt reprezentate statele cele mai avansate în domeniul tehnologiei, energiei atomice, precum şi state desemnate potrivit criteriului distribuirii echitabile a locurilor între regiunile geografice; c) Secretariatul, condus de un director general, numit de Consiliul guvernatorilor pe o perioadă de patru ani. România este membră fondatoare a A.I.E.A., ratificând statutul Agenţiei la 26 apr. 1957. România a acceptat la 28 iul. 1970 Acordul asupra privilegiilor şi imunităţilor **AXE**.A.

AGENŢIA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU AJUTOR ŞI RECONSTRUCŢIE (U.N.R.W.A.), înfiinţată în 1949 printr-o rezoluţie a Adunării Generale a

O.N.U. În scopul de a asigura mijloace de existenţă refugiaţilor arabi aflaţi în Iordania, Gaza, Liban, care nu puteau fi nici repatriaţi şi nici stabiliţi în alte părţi după înfiinţarea statului Israel. În condiţiile în care aproape o jumătate din arabii refugiaţi trăiau în lagăre, U.N.R.W.A. avut sarcina de a le asigura mijloace elementare de existenţă, de a face să funcţioneze servicii publice pentru aceste persoane: şcoli, cantine, centre sanitare. În prezent, U.N.R.W.A. ajută aproape un milion şi jumătate de refugiaţi, precum şi pe descendenţii acestora. U.N.R.W.A. este condusă de

un comisar general, numit de secretarul general al O.N.U., pe baza avizului unei comisii consultative compusă din reprezentanţii a noua state desemnate de Adunarea Generală. Personalul cuprinde funcţionari internaţionali O, care asigură administraţia generală, şi salariaţi cu statut local, în general palestineni, care asigură funcţionarea serviciilor tehnice. Statutul U.N.R.W.A. a fost fixat prin acorduri cu statele pe teritoriul cărora aceasta îşi exercită activitatea.

AGENŢIA PENTRU DEZVOLTARE INTERNAŢIONALĂ, organism al Deparlamentului de Stat al S.U.A., creat în 1961, prin intermediul căruia se realizează programele guvernamentale de asistenţă economică pentru străinătate.

AGENŢIA ROMÂNĂ DE PRESĂ (AGERPRES), înfiinţată în 1949, este agenţia oficială de informaţii din România. Are o organizare şi dotare specifică obţinerii şi transmiterii rapide a celor mai variate informaţii. Difuzează în ţară ştiri interne şi externe, iar în străinătate informaţii cu privire la viaţa politică, economică, ştiinţifică şi culturală din România. Este împuternicită să transmită textele documentelor oficiale ale guvernului român. Are corespondenţi în ţară şi în străinătate. Primeşte, pe bază de contract, informaţii de la agenţiile de presă străine. Editează buletine de informaţii cu ştiri politice, economice, tehnico-ştiinţifice şi culturale din întreaga lume. Are sediul la

Bucureşti.

AGENŢIE 1, Instituţie sau organ internaţional, în considerarea funcţiei sale administrative (de ex. A.I.E.A.) (y.). 2. Reprezentanţă a unui stat în străinătate. ~ economică sau comercială, reprezentanţă prin intermediul căreia se promovează lărgirea schimburilor economice cu statul de reşedinţă 3. Reprezentanţă, sucursală sau birou al unei instituţii sau întreprinderi (bancare, de transporturi, de asigurări) cu sediul în altă localitate decât aceea în care se află sediul principal, înlesnind partenerilor încheierea operaţiunilor cu centrala „fără deplasarea la sediul ei. 4. Instituţie sau întreprindere cu activitate specifică. ~ de informaţii comercialer firmă specializată în furnizarea de informaţii privind solvabilitatea, onestitatea şi reputaţia diverselor firme sau persoane. Asemenea birouri funcţionează în ţările capitaliste dezvoltate; ele culeg informaţii cu privire la situaţia materială a diferitelor firmo şi la capacitatea lor de plată şi furnizează confidenţial, contra cost, informaţiile solicitate de clienţi. ~ de presă, instituţie de stat sau particulară, cu organizare şi dotare specifică în vederea obţinerii de informaţii şi date din toate domeniile de activitate ale vieţii materiale şi spirituale pe care, pe bază de contract, le pune la dispoziţie organelor de presă, radiodifuziunii şi televiziunii din ţară sau din străinătate (de ex. Agenţia Română de Presă,) Reprezentanţii ~ de p.

se numesc corespondenţi. ~ de p. au fost create în sec. 19.

AGENZIA NAZI ON ALE STAMPA ASSOCIATA (A.N.S.A.), agenţie oficioasă de ştiri din Italia, creată în 1945. Are sediul la Roma.

AGERPRES, v. **AGENŢIA ROMÂNĂ DE PRESĂ**.

AGIO/DESAGIO, termeni de bursă, reflectând corelaţiile care există între valoarea nominală şi cursul (preţul) pieţei al unei hârtii de valoare (v.). Cursul pieţei evoluează relativ independent de cursul înscris pe hirlia de valoare (valoarea nominală) în funcţie de raportul cerere-ofertă, de factorii speculativi etc. Când cursul pieţei depăşeşte valoarea nominală, rezultă o diferenţă în plus, care este un câştig pentru posesor, numit agio. În cazul în care preţul pieţei este mai mic decât valoarea nominală, rezultă o diferenţă în minus, respectiv o pierdere pentru posesor, numit desagio. Termenii a., respectiv <L, se utilizează şi în cazul anumitor operaţiuni de ce> ~ merţ exterior, în special operaţiuni de switch (v.) şi reprezintă diferenţa ce se înregistrează între cursul valutelor în clearing (v.) şi cel al valutelor convertibile, sau între preţurile mărfurilor schimbate în clearing şi preţul mărfurilor corespunzătoare, comercializate în valută convertibilă.

AGJENSIÎ TELE GRAFIKÊ SHQIP «TARE (Agenţia Telegrafică Albaneză – A.T.A.) y agenţie naţională albaneză de presă, creată în 1944, cu

sediul la Tirana.

AGREMENT, încuviinţare dată, de guvernul unui stat pentru ca o anumită persoană să fie numită în calitate de şef al misiunii diplomatice a unui stat străin. Statul acreditant {v.) trebuie să se asigure că persoana pe care intenţionează să o acrediteze ca şef de misiune pe lângă statul acreditar (v.) a primit a. acestui stat. Statul acreditar nu este obligat să-i prezinte statului a cred! tant raţiunile unui refuz de a. A. este cerut pe cale diplomatică la Ministerul de Externe al statului acreditar. Cererea de a. este însoţită de datele personale ale celui pentru care se cere a., prezentate pe hârtie simplă, fără semnătură, dată sau sigiliu. Atât cererea de a., cât şi eventualul răspuns negativ, sunt tratate confidenţial de ambele state. După primirea a., diplomatul devine persona grała (v.), putând fi numit în post de către statul său, iar numirea sa este publicată în presă. Fără a. nu poate avea loc numirea şefului misiunii diplomatice. Într-o formă mai simplificată a. se cere şi pentru ataşaţii militari (v,).

AGRESIUNE, DEFINIREA Primele încercări de a prezenta conţinutul acestei noţiuni datează din vremea romanilor, termenul însuşi având la bază verbul aggreditor, care în latina avea sensul de „a întreprinde ceva”, ţi-a face ceva urmărind un anumit scop”, în epoca modernă, tratatele de alianţă defensivă – cum ar fi cele din sec. 19 – obligau adesea pe semnatari ca, în cazul în care una din părţile contractante ar fi victima unei a.,

toate celelalte părţi să se considere atacate şi, în consecinţă, să recurgă ia apărare sau autoapărare. În această perioadă istorică, caracterizată prin liceitatea războiului, definirea noţiunii de a. rămânea o problemă de doctrină. În secolul nostru, în special după primul război mondial, s-a pus problema de a deosebi între statele în conflict pe cel care a recurs primul, în mod ilicit, la forţă de cel aflat în legitimă apărare, de a face o distincţie clară între agresor şi victimă. În art. 213 al Tratatului de la Versailles (v.) se pun pentru întâia oară bazele conceptului potrivit căruia statul care atacă primul, prin declanşarea unui război, trebuie să fie pedepsit. După 1919, odată cu apariţia Societăţii Naţiunilor, noţiunea de război de a., deşi nedefinită în Pact, este legată de aceea de sistem de securitate colectivă. D. a. ca atare s-a pus pentru prima oară atunci când a fost elaborat proiectul Tratatului de asistenţă mutuală din 1923. Ideea proiectului de tratat privind asistenţa mutuală a fost abandonată în 1924. În acelaşi an, în Protocolul de la Geneva pentru reglementarea paşnică a diferendelor internaţionale (2 oct.

1924) (v.) războiul de a. este calificat, din nou, drept crimă internaţională, preconizându-se un sistem automat de stabilire a a., bazat pe prezumţii legale, şi anume pe acelea potrivit cărora agresor este statul care refuză recurgerea la procedurile prevăzute în Pactul Societăţii pentru soluţionarea diferendelor (art. 10). Ideile

Protocolului şi Tratatului sus-menţionate, care marchează introducerea problemei definirii a. pe agenda Societăţii Naţiunilor, sunt reluate în Acordurile de la Locarno (16 oct. 1925) (v.). În textele acestor acorduri a. nu este definită, însă recurgerea la război este prohibită, cu excepţia autoapărării, în cazul în care, cu toată interdicţia de a recurge la război, s-ar declanşa, totuşi, conflagraţia armată. Anul 1928 marchează adoptarea Pactului Briand Kellogg (v.), prin care se interzice recurgerea la război ca mijloc de rezolvare a conflictelor internaţionale, deşi nici în acest instrument juridic să nu este definită. În perioada 1929 – 1933 d. a, a fost analizată la Conferinţa pentru reducerea şi limitarea armamentelor. Astfel, pornindu-se de la propunerea sovietică prezentată în Comisia generală a Conferinţei dezarmării (6 febr. 1933), propunere susţinută în cadrul discuţiilor de ministrul afacerilor externe al României, N. Titulescu, care o considera un preţios element de securitate, a fost elaborat, între altele, Actul relativ la d.a., care nu a putut fi însă adoptat din cauza opoziţiei delegaţiilor Angliei, Germaniei şi Italiei. Concepţia generală a Actului a fost reluată cu ocazia Conferinţei mondiale economice de la Londra, când au fost încheiate primele convenţii internaţionale privind definirea agresorului (v.). Evenimentele ulterioare au arătat că instrumentele juridice susmenţionate, inclusiv Pactul Societăţii Naţiunilor s-au dovedit lipsite de

forţa necesară pentru a pune semnatarii lor la adăpost de ororile celui de-al doilea război mondial. Chiar înaintea terminării războiului problema d. & e a fost ridicată din nou la Conferinţele de la Dumbarton Oaks şi, respectiv, San Francisco, fără a se cădea de acord asupra unui text; termenul de deşi nu a fost definit, a fost folosit în Carta O.N.U., aşa cum odinioară se procedase în cazul Pactului Societăţii Naţiunilor. Alt document, Statutul Tribunalului de la Nürnberg (ve), adoptat la Londra, la 8 aug. 1945, nu specifica, la rândul său, ce se înţelege prin se> dar aceasta nu a împiedicat ca membrii guvernului celui de-al III-lea Reich să fie judecaţi şi condamnaţi în baza lui, pentru comiterea faptelor de plănuire, pregătire, iniţiere sau ducere a unui război de a» Potrivit rezoluţiei 378 a Adunării Generale a O.N.U. problema d.a. a fost transmisă C.D.I., în cadrul căreia a fost dezbătută până în 1952, fără a se putea elabora un text acceptat de membrii acestui organism. În perioada 1952 – 1954, d.a. a figurat pe agenda unui Comitet special format din 15 membri, după care a fost luată în discuţie de un nou Comitet format din 19 membri, fără a se obţine nici de această dată un rezultat concret. Acest fapt a condus la situaţia ca la sesiunea din 1959 a Adunării Generale a O.N.U. să se adopte rezoluţia 1181 **(XIV)**, prin care se amâna examinarea acestei probleme. Reluarea discuţiei pe această temă în cadrul O.N.U. a avut loc abia în 1967, când Adunarea Generală a

adoptat rezoluţia 2.330(**XXII**), prin care s-a stabilit un Comitet special pentru d.a., format din 35 de membri, între care şi România. Comitetul special a adoptat, prin consens, în apr. 1974, textul Definiţiei agresiunii armate, însuşit în acelaşi an şi de Adunarea Generală a O.N.U. (Rezoluţia 3.314 (**XXIX**), marcând astfel încheierea cu succes a efortului statelor în acest domeniu şi contribuind la eliminarea posibilităţilor de a se încerca justificarea unor acte agresive, a impreciziei unor prevederi ale Cartei. D.a. este compusă dintr-un Preambul şi o parte dispozitivă (8 art.) în care sunt cuprinse elementele con

8 tit cu ti ve ale a* armate. Preambulul subliniază rolul în primul rând preventiv ai d.a. În partea dispozitivă se arată că „agresiunea este folosirea forţei armate de către un stat împotriva suveranităţii, integrităţii teritoriale sau independenţei politice a unui alt stat sau în orice alt mod incompatibil cu Carta Naţiunilor Unite (art. 1). Definiţia generală a a» – se referă numai la a. săvârşită prin forţa armată (agresiunea armată) şi nu cuprinde a* luată în accepţia sa mai largă (a. indirectă, economică sau ideologică). În accepţia d. a, noţiunea de stat ca subiect al actului de agresiune înglobează şi noţiunea de grup de state. Se recunoaşte, în acelaşi timp, că a poate fi îndreptată împotriva popoarelor în vederea lipsirii lor de independenţă şi libertate, ori împotriva exercitării dreptului popoarelor la autodeterminare (art. 5). Art. 2 conţine acele

elemente care conduc la constatarea, dacă s-a săvârşit sau nu un act de a», la calificarea acestuia ca atare şi ia stabilirea agresorului Astfel, statul care a recurs primul la forţa armată, în contradicţie cu prevederile Cartei, a comis un act de a.5 fapt ce constituie dovada suficientă, prima facie, privind calificarea sa ca agresor. Este vorba deci de un act comis cu intenţie (latura subiectivă), de o anume gravitate, care îl deosebeşte de acele acte de folosire a forţei, cum ar fi incidentele sporadice la frontieră, într-un cuvânt – „incidentele minore" la care se referă art. 4. Expresia „primul recurs la forţă", folosită în contextul art. 2* co n t un e az a principiul anteriorităţii, potrivit căruia statul care a atacat primul cu forţa armată un alt stat a săvârşit o a, în cuprinsul art. 3 sunt enumerate cazurile tipice de a., cum ar fi: invadarea sau atacarea teritoriului unui stat, bombardarea, blocada porturilor sau coastelor sale de către forţele armate ale altui stat etc. Între actele care pot fi calificate ca a. nu figurează folosirea armelor de distrugere în masă. Lipsa oricărei menţiuni în legătură cu acestea micşorează considerabil forţa politico-juridică a documentului luat în întregul său, cu toate că textul art. 3 are un caracter nelimitativ. Documentul se încheie cu tratarea aspectelor referitoare la răspunderea pentru actele de a. Astfel, în art. 5, a. este calificată drept crimă împotriva păcii internaţionale, comiterea ei atrăgând după sine răspunderea internaţională;

actul de a. nu poate fi justificat prin niciun considerent de orice natură ar fi el (politic, economic sau militar sau de alt fel). Documentul subliniază că orice achiziţie teritorială sau avantaj special, rezultând dintr-un act de a. trebuie considerate nule ab initio. Folosirea legitimă a forţei este prevăzută în art. 6 al documentului, care se referă, în acest sens, la prevederile Cartei (art. 51), şi anume, atunci când un stat este atacat de forţele armate ale altui stat şi, în consecinţă, forţa poate fi folosită numai în exercitarea dreptului de autoapărare individuală sau colectivă sau pe baza unei decizii a Consiliului de Securitate privind declanşarea acţiunii internaţionale de constrângere a agresorului.

AGRESIUNEA ITALIEI ÎMPOTRIVA ETHIOPIEI (1934 – 1936) a început odată cu incidentele de la Ual-Ual (graniţa dintre Etiopia şi Somalia, colonie italiană) care s-au desfăşurat între 23 nov. Şi 5 dec. 1934. Conflictul italo-ethiopian constituia, în fapt, o nouă verigă în lanţul crizei generale care se manifesta în acel moment pe plan internaţional, mai ales după declanşarea agresiunii Japoniei împotriva Chinei (1931 – 1933) (v.), eşuarea Conferinţei dezarmării (1932 – 1934) (.) şi părăsirea Societăţii Naţiunilor de către Japonia şi Germania, în 1933. Acţiunile de şantaj şi agresiune aveau drept scop în politica practicată de guvernul fascist al lui Mussolini transformarea Ethiopiei într-o colonie italiană. Actele agresive ale Italiei întregeau astfel

acţiunile forţelor care urmăreau distrugerea ordinii create prin tratatele de pace de la Versailles (y.), precum şi o nouă împărţire imperialistă a lumii, faţă de care Marea Britanie şi Franţa, garantele sistemului instituit prin aceste tratate, opuneau o politică de cedare şi de înţelegere cu agresorii. În acest context se înscriu şi Acordurile de la Roma (7 ian. 1935) (v.), încheiate între

Laval şi Mussolini, prin care Franţa, în schimbul unor prevederi ce urmăreau menţinerea influenţei sale în Europa centrală şi în zona danubiană, recunoştea practic „dreptul” Italiei de a acţiona în Etiopia, ca şi încercările făcute de Franţa şi Marea Britanie în cadrul negocierilor tripartite cu Italia începute la Paris, la 16 aug. 1935, prilej cu care cele două mari puteri au propus Italiei adoptarea unui „plan de asistenţă colectivă”, prin care se acceptau pretenţiile Italiei de a avea „interese speciale” în Etiopia. Respingând concesiile care i se făceau cu generozitate ca şi rezoluţiile adoptate în diferite foruri ale Societăţii Naţiunilor, la 2 oct. 1935 trupe italiene au trecut la ocuparea teritoriului Ethiopiei. Actele agresive comise de Italia împotriva Ethiopiei au trezit reacţia opiniei publice internaţionale, inclusiv a celei din România. Situându-se în fruntea acţiunilor de solidaritate cu poporul etiopian, P.G.R. a iniţiat o serie de acţiuni în sprijinul Ethiopiei formând, la începutul anului 1936, un Comitet de ajutorare a

poporului etiopian. În faţa agresiunii deschise a Italiei, Adunarea Societăţii Naţiunilor a hotărât, la 10 oct. 1935, luarea unor măsuri de sancţionare a agresorului şi crearea uniri organ de coordonare a acestor măsuri (Comitetul de coordonare, în care intrau toate statele membre ale Societăţii Naţiunilor şi Subcomitetul celor 18 state). În perioada 11 oct. 1935 – 6 febr. 1936, Sociétatea Naţiunilor (Comitetul de coordonare) a luat mai multe măsuri în acest sens: ridicarea embargoului asupra trimiterii de arme şi muniţii către; Etiopia şi instituirea embargoului asùpra trimiterii de arme şi muniţii în Italia, stabilirea de măsuri pentru a interzice relaţiile financiare între Italia şi ceilalţi membri ai Societăţii Naţiunilor, interzicerea importurilor şi exporturilor în Italia şi din Italia a unor articole, în afara petrolului. Eficienţa sancţiunilor s-a dovedit însă slabă, neluându-se şi măsuri în vederea urmăririi modului în care se respectau interdicţiile respective, ca şi datorită faptului că o serie de state nici nu le-au aplicat, în cadrul dezbaterilor care au avut loc la Societatea Naţiunilor, Nicolae Titulescu a exprimat în mai multe rânduri poziţia României faţă de agresiunea împotriva Ethiopiei ca şi hotărârca de a aplica pe deplin şi imediat sancţiunile. Politica concesionistă a jumătăţilor de măsură practicată de Franţa şi Marea Britanie şi-a dat şi cu acest prilej roadele nefaste. Aşa a apărut Planul Laval-Hoare (v.) prin care se urmărea o înţelegere între Franţa, Marea Britanie şi Italia pe

seama Ethiopiei, ceea ce a trezit cele mai vii nemulţumiri atât în cercurile politice franco-britanice cât sila Societatea Naţiunilor. În mai 1936 trupele fasciste italiene au ocupat Addis-Abeba, iar printr-un decret al regelui Italiei populaţia şi teritoriul acestui stat erau trecute „sub suveranitatea deplină şi întreagă a regatului Italiei”. La 6 iul. 1936 Adunarea şi Consiliul Societăţii Naţiunilor au votat ridicarea, de la 15 iul. 1936, a sancţiunilor contra Italiei, problema agresiunii Italiei contra Ethiopiei fiind astfel practic lichidată printr-o recunoaştere a faptului împlinit.

AGRESIUNEA JAPONIEI ÎMPOTRIVA CHINEI (1931 – 1933), începută la 18 sept. 1931, a avut ca pretext o explozie pe calea ferată sud-manciuriană, aflată sub administraţie japoneză, în cinci luni trupele japoneze au ocupat China de **NE** (Manciuria). Acest act agresiv materializa eforturile de expansiune teritorială pe care cercurile militariste nipone au început să le facă mai ales după izbucnirea, în 1929, a crizei economice mondiale. Scopul direct al acţiunii agresive a Japoniei viza începerea acţiunii de făurire a ceea ce urma a fi „Marea sferă de coprosperitate a Asiei Orientale” (v.), imperiu uriaş subjugat Japoniei. Una din etapele făuririi acestui plan a fost crearea statului marionetă Manciuko (1 mart. 1932). În urma apelului adresat de guvernul chinez Societăţii Naţiunilor la 21 sept. 1931, problema agresiunii Japoniei contra

Chinei a făcut obiect de dezbatere în cadrul diferitelor foruri ale organizaţiei, inclusiv în Adunarea şi Consiliul Societăţii Naţiunilor, fără a se putea ajunge însă la împiedicarea agresiunii. La 10 dec. 1931 Consiliul Societăţii Naţiunilor a hotărât crearea unei comisii de studiu – Comisia Lytton (v.), care, deplasându-se în China, a întocmit un raport asupra situaţiei create ca urmare a evenimentelor declanşate de agresiunea Japoniei. Raportul comisiei, fără a califica Japonia drept agresor, declara că „statul" Manciuko, fiind o creaţie a Japoniei, nu trebuie recunoscut pe plan internaţional. În şedinţa din 24 febr. 1933, Adunarea Societăţii Naţiunilor a votat în unanimitate concluziile raportului, reafirmând suveranitatea Chinei asupra Manciurei. Faţă de acest act Japonia părăseşte Societatea Naţiunilor, la 24 mart. 1933. Agresiunea Japoniei împotriva Chinei a constitxiit momentul în care Societatea Naţiunilor, neputând să stăvilească această primă criză gravă din relaţiile internaţionale, a păşit pe calea declinului.

AGRESOR» stat care exercită cel dintâi acte de forţă armată, ostilităţi efective armate, ce constituie fapte materiale directe şi manifeste îndreptate împotriva unui alt stat, enumerate în definiţia agresiunii (v.). A. violează principiile şi normele dreptului internaţional ce garantează integritatea teritorială, independenţa, suveranitatea, neamestecul în afacerile interne ale altui stat, dreptul fiecărui popor de a-şi hotărî

singur destinele.

AHDNAME, act care confirmă acordarea unui statut and unui teritoriu (sau populaţii) care se afla în afara teritoriului islamic (dar al-islam), dar care nu făcea parte din teritoriul războiului (dar al-harb), ci se afla într-o situaţie intermediară (dar al-and). În general, acest statut se acorda unor teritorii limitrofe stăpânirii musulmane, care se recunoscuseră într-un fel vasale. De obicei, puterea musulmană se limita la ocuparea unor puncte strategice, la menţinerea principilor locali şi a forţelor militare locale, în vederea participării la acţiuni comune împotriva inamicului comun. Raporturile turco-române au fost la început reglementate prin acordarea unor a. pentru fiecare din cele trei ţări române, în epoci, condiţii şi forme deosebite. Cu timpul, acestea n-au mai fost reînnoite în mod expres Ţării Româneşti şi apoi nici Moldovei, ceea ce nu înseamnă că ele nu au continuat să se bucure de acest statut, deoarece ele nu au fost incluse în dar al-islam. Transilvania, ca principat vasal al Imperiului otoman, avea, din motive politice, o situaţie privilegiată pentru că a a fost acordat pe tot timpul exercitării dominaţiei otomane, odată cu beratul de numire a principelui, cele două acte ajungând să se confunde.

V. capitulaţii, vasalitate.

AIDE-MÉMOIRE, notă diplomatică înmânată de un agent diplomatic celeilalte părţi, în cursul unor tratative sau convorbiri, cu scopul de a

rezuma problema discutată, a preciza anumite aspecte ale acesteia sau pentru a confirma declaraţiile făcute verbal. A.m. nu poartă decât menţiunea locului şi datei remiterii. Nu este semnat şi nu conţine nicio formulă de politeţe.

A.I.A.P., v. **ASOCIAŢIA INTERNAŢI ON ALA DE ARTE PLASTICE**.

A.I.C.C.F., v. **ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ** A **CONGRESULUI CĂILOR FERATE**.

A.I.D.C., v. **CONSILIUL ASIATIC PENTRU DEZVOLTAREA INDUSTRIAL**Ă.

A.I.E.A., v. **AGENŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU ENERGIA ATOMICĂ**.

A.I.E.C.E., v. **ASOCIAŢIA INSTITUTELOR EUROPENE DE CONJUNCTURĂ ECONOMICĂ**.

A.U.D., v. **ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ** A **JURIŞTILOR DEMOCRAŢI**.

A.I.O.E.C., v. **ASOCIAŢIA ŢĂRILOR EXPORTATOARE DE MINEREU DE FIER**.

A.I.P.» v. **AGENCE IVOIRIÈNNE DE PRESSE**.

A.I.S.E., v. **ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE ŞTIINŢE ECONOMICE**.

A.I.S.J., v. **ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE ŞTIINŢE JURIDICE**.

A.I.S.M., v. **ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE SEMNALIZARE MARITIMĂ**.

A.I.S.P., v. **ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE ŞTIINŢE POLITICE**.

A.I.S.S., v. **ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE SECURITATE SOCIALĂ**.

A.I.S.S.E.E., v. **ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU STUDII SUD-EST EUROPENE**.

A.I.T., v. **ALIANŢA INTERNAŢIONALĂ DE TURISM**.

A.I.T.A. (I.A.T.A.)., v. **ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU TRANSPORTURI AERIENE**.

A.**LU**., v. **ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ** A **UNIVERSITĂŢILOR**.

A.K.P., v. **AGENCE KHMERE DE (PRESSE**.

A.Ł.A.L.C., v. **ASOCIAŢIA LATINOAMERICANĂ** A **LIBERULUI SCHIMB**.

ALBANIA (denumirea oficială: Republiká Populióre Socialiste Shqipërisë = Republica Populară Socialistă Albania), stat situat în **SE** Europei în Peninsula Balcanică, învecinat cu R.S.F. Iugoslavia şi Grecia, având ieşire la

M. Adriatică şi M. Ionică. Suprafaţa: 28.748 kmp. Populaţia (1975): 2.480.000 loc. Capitala: Tirana.

195.000 loc. (1974). Limba oficială: albaneza. Moneda: 1 Lek = 100 Qindarka (Qintars). Istoric. În antichitate teritoriul A. a fost locuit de triburi ilirice şi trace. Parte a provinciei romane Illyricum (167 î.e.n. – 395 e.n.) şi a Imperiului bizantin (sec. 4 – 14). La sfârşitcul sec. 14 începe cucerirea A. de către turci, desa vârşită în 1478 – 1479, când devine provincie a Imperiului otoman. În perioada

1443 – 1468 se desfăşoară rezistenţa antiotomană a poporului albanez condusă de Gjergi Kastrioti (Skanderbeg). După răscoalele antiotomane din 1908 – 1912, A. Îşi proclamă independenţa (28 nov. 1912). Este primită în Societatea Naţiunilor (17 dec. 1920), devine republică (21 ian. 1925) şi apoi regat (1928 – 1939). La 7 apr. 1939 A. este atacată şi ocupată de Italia fascistă. După victoria luptei de eliberare a poporului albanez sub conducerea Partidului Comunist din Albania (29 nov. 1944), în ţară este instaurată puterea populară, A. proclamându-se la 11 ian. 1946 republică populară. Congresul Partidului Muncii din A. (nov. 1948) stabileşte programul construcţiei bazelor societăţii socialiste. Realizarea cu succes a celor două planuri anuale (1947,1948), apoi a planurilor cincinale, a marcat noi paşi pe calea întăririi societăţii socialiste. La 17 nov. 1975 în Adunarea Populară este prezentat proiectul celei de-a doua Constituţii socialiste a A. (votată în 1976), care se referă la actuala etapă de dezvoltare a ţării, etapa de edificare integrală a socialismului şi care prevede noua denumire a statului – Republica Populară Socialistă Albania. Organizarea de stat: republică populară socialistă. A. Întreţine relaţii diplomatice cu 71 de state (1976) şi este membră a 15 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţiile cu România: Relaţiile românoalbaneze au o veche tradiţie. Lupta de eliberare naţională a poporului albanez a fost urmărită cu simpatie de poporul

român, aceasta găsind un sprijin efectiv în România către sfârşitul sec. 19 şi începutul sec. 20. După proclamarea independenţei A –, între cele două ţări s-au stabilit relaţii diplomatice, la nivel de legaţie (28 dec. 1913 – data numirii reprezentantului român la Dürres). Întrerupte datorită războiului (formal de la 20 aug. 1919), relaţiile diplomatice au fost reluate la nivel de legaţie la 7 nov. 1924 (data acordării agrementului pentru reprezentantul român la Tirana). Întrerupte din nou datorită războiului (15 aug. 1939 – transformarea legaţiei române la Tirana în consulat general), relaţiile diplomatice sunt restabilite la nivel de legaţie, la 17 mart. 1948, fiind apoi ridicate la nivel de ambasadă la 20 iun. 1954. De-a lungul anilor, relaţiile de prietenie şi colaborare dintre cele două ţări au cunoscut o dezvoltare importantă, fiind încheiate o serie de acorduri şi convenţii care au aşezat aceste relaţii pe baze stabile. Printre acestea se numără: Convenţia de colaborare culturală (14 febr. 1953), Acordul privind serviciile poştale şi de telecomunicaţii (21 mart. 1959), Tratatul privind asistenţa juridică în cauzele civile, familiale şi penale (12 sept. 1960), Convenţia consulară (12 sept. 1960), Acordul comercial pe termen lung (25 dec. 1965), Convenţia privind colaborarea tehnico-ştiinţifică (30 mart. 1971), Acordul privind schimbul de mărfuri şi plăţile pe termen lung (30 mai 1971), Acordul privind transporturile aeriene civile (12 sept. 1974), Acordul privind schimburile

de mărfuri şi plăţile pe termen lung (26 iul. 1976).

ALGEMEEN NEDERLANDS PRESBUREAU (A.N.P.), agenţie de presă din Olanda, creată în 1934, cu sediul la Haga.

ALGERIA (denumirea oficială: Al Jumhürâya Al-Jazairlya Ad-Dimuqrătâya Ash-Sha bâya = Republica Algeriană Democratică şi Populară), stat situat în **NV** Africii, cu largă ieşire la M. Mediterană, învecinat cu Tunisia, Libia, Niger, Mali, Mauritania, Sahara Occidentală şi Maroc. Suprafaţa: 2.381.741 kmp. Populaţia (1975): 16.780.000 loc. Capitala: Alger, 1.240.000 loc. (1973, aglomeraţia urbană). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Dinar algerian = 100 Centimes. Istoric. Pe teritoriul ţării se încheagă la sfârşitul sec. 3 î.e.n. regatul Numidia, transformat în anul 46 î.e.n. În provincie romană (până în sec. 5 e.n.). A «este ocupată succesiv de vandali, bizantini şi arabi (sec. 8), fiind înglobată în Calif a tul omeiad. În 1518, A. recunoaşte suzeranitatea Imperiului otoman şi devine provincie a acestuia. În ciuda recunoaşterii formale a suzeranităţii otomane până în 1830, A* se bucură, din 1711, de o independenţă de facto. Odată cu ocuparea oraşului Alger începe cucerirea coloniala franceză (1830). După al doilea război mondial lupta pentru independenţă se intensifică şi capătă im caracter organizat şi de „masă. Mişcarea de eliberare naţională ia forma luptei armate prin declanşarea la 31 oct. / 1 nov. 1954 a revoluţiei antiimperialiste condusă de Frontul de Eliberare Naţională.

Victoria acesteia duce la proclamarea independenţei de stat a A. la 3 iul. 1962 (y, şi Acordul franco-algerian), care, de la 25 sept. 1962, adoptă actuala denumire. Organizarea de stat: republică prezidenţială, întreţine relaţii diplomatice cu 104

state (1976) şi este membră a 75 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România: Primele legături oficiale între România şi A. s-au stabilit încă înainte de dobândirea independenţei de stat a A. La 1 iul. 1921 la Alger ia fiinţă un consulat onorific român, iar la 8 iun, 1923 pe teritoriul A. se creează, la Oran, un al doilea consulat onorific al României. Ambele consulate sunt desfiinţate prin decretul din 24 febr. 1948. Poporul român a salutat cu deosebită satisfacţie victoria istorică obţinută de poporul algerian. La 20 mart. 1962 guvernul român a recunoscut guvernul provizoriu algerian şi a propus acestuia stabilirea de relaţii diplomatice. La 16 apr. 1962 între cele două ţări se stabilesc, înainte de proclamarea independenţei de stat a A., relaţii di

Îl omatice la nivel de ambasadă.

n decursul anilor, cele două ţări au dezvoltat relaţii prieteneşti şi de amplă colaborare. Momente remarcabile în evoluţia acestora le constituie vizitele oficiale şi de prietenie în A. ale preşedintelui Nicoaae Ceauşescu (11 – 16 mart. 1972 şi 2 – 3 dec. 1973) care au dat un puternic impuls dezvoltării cooperării românoalgeriene şi

întăririi colaborării lor pe arena internaţională. De asemenea, au avut loc numeroase schimburi de vizite la nivelul şefilor de departamente în urma cărora au fost încheiate tratate, convenţii şi acorduri bilaterale, între care: Acordul de colaborare culturală (7 iul. 1964), Acordul comercial şi de plăţi pe termen lung (15 mart. 1965), reînnoit la 23 febr. 1971, Acordul de cooperare ştiinţifică şi tehnică (22 aug. 1968), Protocolul de colaborare în domeniul petrolier şi minier (1968), contracte pentru livrarea de instalaţii de foraj (18 nov. 1969), înţelegerea privind schimburile în domeniul sporturilor (26 dec. 1970), Acordul privind transporturile aeriene civile (16 mart. 1972), Acordul privind furnizarea de către România a unui credit în livrări de instalaţii şi utilaje pentru construirea unor obiective economice în A. (16 mart. 1972), Protocolul privind dezvoltarea colaborării în domeniul învăţământului superior şi cercetării ştiinţifice (13 iul. 1973), Acordul privind sistemul de plăţi în relaţiile economice (31 dec. 1975), Protocolul de colaborare în domeniul agriculturii (5 mai 1976), Acordul comercial pe termen lung (24 sept. 1976). O comisie mixtă român o-algeriană de cooperare economică, ştiinţifică şi tehnică înfiinţată la 12 mart. 1972 analizează periodic stadiul îndeplinirii înţelegerilor în acest domeniu şi stabileşte noi măsuri pentru intensificarea schimburilor reciproce.

ALGÉRIE PRESSE SERVICE (A.P.S.), agenţie

naţională de presă din Algeria, cu sediul la Alger.

ALIANŢA COOPERATISTĂ INTERNAŢIONALĂ (A.C.I.), organizaţie internaţionala a cooperaţiei de consum, constituită la Londra, la 19 aug. 1895. La A.C.I. sunt afiliate cca. 670 mii de cooperative şi uniuni cooperatiste din peste 60 de ţari cu sisteme social-economice diferite, reunind cca. 320 milioane de membri (1976). Din partea României este membru al Á.C.L. Centrocoop. Un birou regional îşi desfăşoară activitatea la New Delhi pentru Asia de Sud-Est, iar altul la Mosh (Tanzania) pentru Africa Orientală şi Centrală. A.C.I. are şi un reprezentant pe lângă O.N.U. Urmărind (conform statutului adoptat în 1948) propagarea principiilor şi metodelor cooperatiste, promovarea mişcării cooperatiste în toate ţările, protejarea intereselor mişcării cooperatiste, menţinerea bunelor relaţii între organizaţiile afiliate, contribuţia la stabilirea unei păci şi securităţi durabile în lume, A.C.I. promovează şi înlesneşte schimburile de experienţă între organizaţiile cooperatiste din ţările membre, studiază problemele care interesează mişcarea cooperatistă, organizează cursuri în domeniul cooperatist cu sprijinul U.N.E.S.C.O., colectează date statistice de la organizaţiile afiliate, acordă asistenţă tehnică organizaţiilor cooperatiste din ţările în curs de dezvoltare prin intermediul Fondului de Dezvoltare, creat în 1954, organizează reuniuni şi seminarii, editează publicaţii. Structura:

Congresul (se întruneşte o dată la patru ani şi cuprinde delegaţii organizaţiilor afiliate); Comitetul central (format din 143 membri din 40 de ţări, se întruneşte anual); Comitetul executiv (format dintr-un preşedinte, doi vicepreşedinţi şi 13 membri aleşi dintre membrii Comitetului central); comitetele auxiliare şi Secretariatul general. A.C.I. Întreţine legătura cu **ECOSOC** şi alte instituţii specializate ale O.N.U. (U.N.E.S.C.O., F.À.O., O.**OL**, A.T.E.À.). A organizat 26 de congrese (ultimul în 1976, la Paris), precum şi numeroase seminarii în Europa, Asia şi Africa.

ALIANŢA INTERNAŢIONALĂ DE TURISM (A.I.T.), creată în 1898 sub denumirea de Liga Internaţională a Asociaţiilor Turiştilor din Luxemburg, a adoptat denumirea actuală în 1919. În 1947, împreună cu F.I.A. (v.), stabileşte un comitet general A.I.T./F-Ï.A., care, în 1950, se transformă într-o organizaţie permanentă O.T.A.A.I.T. are sediul la Geneva. Reuneşte cluburi şi asociaţii turistice şi automobilistice din întreaga lume: 141 cluburi membre, din 77 de ţări, inclusiv România, cu circa 46.000.000 membri (1976). Urmăreşte încurajarea, sprijinirea şi dezvoltarea turismului în general şi turismului automobilistic în special, asigurând scrisori de credit, librete de asistenţă tehnică etc.; face o intensă propagandă şi difuzează o largă informaţie privind educaţia rutieră a automobiliştilor şi a securităţii rutiere. Structura: Adunarea generală; Consiliul de administraţie, alcătuit din reprezentanţii a 46 de

membri; Comitetul director, din 21 de membri; Consiliile permanente sau temporare; Secretariatul general; Comisii permanente (vamală, financiară, campinguri caravaning, voiaj, turism nautic, turism social etc.).

ALIANŢĂ INTERNAŢIONALĂ, înţelegere cu caracter politic, încheiată între două sau mai multe state, pe baza căreia părţile se angajează să acţioneze în coaliţie (v.) pentru atingerea unor scopuri comune, fie realizarea unor obiective noi, fie menţinerea unor stări de lucruri existente. Cunoscută din cele mai vechi timpuri, a.i. reprezintă una din formele cele mai des întâlnite de raporturi interstatale în istoria relaţiilor internaţionale; cel mai vechi tratat de alianţă cunoscut este cel încheiat între Ramses al **II**-lea, faraon al Egiptului, şi Hatuşil al III-lea, regele hitiţilor (anul 1278 î.e.n.). A.I. poate fi permanentă sau temporară, defensivă sau agresivă, generală sau specială etc. A.I. cu caracter agresiv sunt contrare dreptului internaţional. De obicei, a.i. conţine şi clauza „casus foederis” (v.), conform căreia, în anumite situaţii, o parte este obligată să acorde sprijin militar, politic sau diplomatic partenerului.

ALIAT (în dreptul internaţional) 1. Stat care face parte dintr-o alianţă internaţională (v.). 2. Stat care participă la război alături de alte state, împotriva unui inamic comun, în baza obligaţiilor asumate în cadrul unui tratat de alianţă (v.).

A.L.I.B.E., v. **ASOCIAŢIA**

LATINOAMERIČANA A INSTITUŢIILOR PENTRU FINANŢAREA DEZVOLTĂRII.

ALLGEMEINER DEUTSCHER NACHRICHTENDIENST (A.D.N.), agenţie de presă, creată în 1946, care funcţionează în prezent ca instituţie oficială în acest domeniu a R.D. Germane.

AL PARI {„la paritate”), deplina concordanţă dintre valoarea nominală (înscrisă la emisiune) şi valoarea reala (cu care se tranzacţionează pe piaţă) a diferitelor hârtii de valoare: acţiuni, obligaţiuni, titluri de proprietate etc.

ALSACIA, LORENA, provincii în **NE** Franţei. În urma războiului francoprusac (1870 – 1871) au fost anexate ia Germania, conform clauzelor teritoriale ale Tratatului de pace, semnat, la 10 mai 1871, la Frankfurt am Main, în cadrul Imperiului german, A. Şi L-au avut un regim de excepţie. O constituţie acordată celor două provincii, în 1911, le-a creat o anumită autonomie. Prin Tratatul de la Versailles din 28 iun. 1919 (v.), clauzele Tratatului de la Frankfurt au fost complet abolite, cele două provincii fiind reintegrate Franţei, începând cu 11 nov. 1918, odată cu încheierea armistiţiului franco-german.

ALTERNAT, regulă procedurală prin care se realizează dreptul fiecărui stat de a fi numit primul în exemplarul care îi revine din textul tratatului la care este parte. Astfel, în acel exemplar, numele statului va figura pe primul loc, iar plenipotenţiarul său are dreptul de a ocupa

primul loc în enumerarea negociatorilor care figurează în preambulul tratatului, precum şi locul de onoare pentru semnare (cel din stânga, dacă semnăturile figurează pe acelaşi rând, cel de sus, dacă semnăturile figurează pe aceeaşi coloană). Regula a. exprimă principiul egalităţii în drepturi a statelor. În cazul tratatelor multilaterale, a. se aplică prin enumerarea statelor în ordinea alfabetică a denumirilor lor.

„AL TREILEA GHIŞEU”, mecanism distinct de finanţare a proiectelor de investiţie în cadrul Grupului Băncii Mondiale (v*), care acordă împrumuturi în condiţii intermediare – între condiţiile deosebit de favorabile acordate de I.D.A. (v.) şi condiţiile mai puţin favorabile acordate de B.I.R.D. (v.) – ţărilor în curs de dezvoltare. Acest mecanism a fost înfiinţat, la propunerea Comitetului Dezvoltării (v.), în lui. 1975, pentru o perioadă iniţială de un an, care s-a prelungit ulterior, acordând împrumuturi suplimentare ţărilor în curs de dezvoltare.

ALUVIONARE, proces natural prin care pe maluri sunt depozitate pământ, pietriş, mâl, de către un râu, fluviu şi chiar, mare, prelungind uscatul; este considerat de practica şi doctrina dreptului internaţional drept o mărire, pe cale naturală, a teritoriului. Se face parte din teritoriul statului respectiv.

AMBASADĂ 1. Reprezentanţa eu cel mai înalt grad diplomatic, condusă de un ambasador (v.). Înfiinţarea se are loc pe baza unui acord între

state, în urma stabilirii relaţiilor diplomatice. Cele dintâi a. au fost înfiinţate în antichitate. Documentele consemnează existenţa lor încă la egipteni, perşi, evrei, greci, romani. Din sec. 16 apar primele a. cu caracter permanent. Până la simit d sec. 19 incţia diplomatică stabilea misiuni diplomatice cu rang de a. numai între marile puteri, statele mici şi mijlocii având dreptul de a stabili numai reprezentanţe diplomatice de rang inferior. Afirmarea, în relaţiile internaţionale, a principiului egalităţii în drepturi a statelor (v") a impus stabilirea unei practici echitabile şi în domeniul reprezentării diplomatice. România întreţine relaţii diplomatice cu 131 de state (1978), toate la rang de a. În afara a. cu caracter permanent, în practica internaţională sunt şi a. temporare, create într-un anumit scop (de ex, pentru medierea unui conflict, încheierea unei păci, pentru a face o comunicare etc.). La terminarea misiunii respective a. Îşi încetează activitatea. 2. Localul în care îşi desfăşoară activitatea un ambasador (v. misiune diplomatică).

AMBASADOR 1. Persoană acreditată de un stat pentru a acţiona ca şef de misiune, pe lângă alt stat, pe lângă o organizaţie internaţională sau pe lângă organismele acesteia. Un a* poate fi acreditat ca şef de misiune în mai multe state, dacă niciunul dintre statele acreditare nu se opune la aceasta în mod expres. Un a. poate fi acreditat ca şef de misiune în acelaşi timp pe lângă un stat şi pe lângă o organizaţie sau un

organism internaţional. 2. Reprezentant diplomatic cu misiuni speciale într-un anumit stat sau în mai multe state (a. itinerant). 3. Cel mai înalt grad diplomatic (misiunile permanente pe lângă organizaţii internaţionale pot fi conduse de reprezentanţi sau delegaţi permanenţi cu grad de a.). Uneori, la aceeaşi misiune diplomatica pot lucra permanent mai mulţi diplomaţi cu rang de a., în afara şefului de misiune, fiind însă subordonaţi acestuia. 4. Ambasador extraordinar şi plenipotenţiar, denumire care atestă calitatea pe care a. şef de misiune o are de a reprezenta cu depline puteri pe şeful statului acreditar.

A.M.B.M.O., v. **ASOCIAŢIA MEDITERANEANA PENTRU BIOLOGIE**.

AMENDAMENT (în dreptul internaţional), text propus spre a fi introdus într-un proiect de act (tratat, rezoluţie, cartă, statut, regulament etc.) cu scopul de a preciza, completa sau modifica una sau mai multe din prevederile iniţiale. Pot fi introduse a. Şi la tratatele, actele etc, care au fost adoptate dacă toate părţile cad de acord (de ex. Carta O.N.U. prevede posibilitatea amendării acesteia). În procedura reuniunilor şi a organizaţiilor internaţionale, a. se pun la vot înaintea propunerii iniţiale pe care urmează să o modifice, iar dacă la acelaşi text s-au formulat mai multe a., ele se pun la vot în ordinea depărtării se dela textul a cărui amendare se propune.

AMENINŢARE LA ADRESA PĂCII, atitudine a unui stat care, prin declaraţiile sale, acţiunile

sau prin măsurile pe care le ia pune în pericol pacea ori periclitează raporturile normale existente între el şi un alt stat sau mai multe state; situaţie, diferend, acţiune a căror evoluţie poate să ducă la un conflict armat între state sau să lărgească un astfel de conflict. Carta O.N.U. se referă la prevenirea şi îndepărtarea ameninţărilor la adresa păcii şi precizează rolul Adunării Generale şi al Consiliului de Securitate în cazul în care se constată existenţa unei astfel de ameninţări.

AMERICA, continent situat în emisfera vestică, între 83°40 lat. N şi 56° lat. S, întinzându-se între regiunile arctice şi Cercul Polar antarctic, pe o lungime de 18.000 km şi sepârând Oc. Atlantic de Oc. Pacific. La extremitatea nordică a continentului se află Capul Morris Jesup din Groenlanda, iar la cea sudică, Capul Horn. Lărgimea continentului american este de 6.000 km în emisfera nordică (între Capul Charles şi Capul Flattery) şi 5.000 km în cea sudică (între Punta Parin as şi Capul São-Roque). A. este situată la V de Europa şi Africa, delimitând Oc. Atlantic, şi a fi de Asia, de care o separă Oc. Pacific. Are o suprafaţă de 42,7 milioane kmp şi o populaţie de 600 milioane locuitori (1975). A. este compusă din două mase continentale triunghiulare (America de Nord şi America de Sud), legata între ele de un istm îngust şi de numeroase insule (America Centrală). În funcţie de originea imigranţilor ce au colonizat A., se disting **AMERICA ANGLO-**

SAXONĂ, în care predomină populaţia de origine engleză (S.U.A. Şi, într-o măsură mai mică, Canada, unde o parte din populaţie este de origine franceză), şi **AMERICA LATINA** (v.), care include statele şi teritoriul America Centrale, Americii de Sud şi Mexicului şi în care elementul spaniol este dominant (exceptând Brazilia şi Argentina, unde preponderenţă au populaţiile originare din Portugalia şi, respectiv, Italia). Insule principale: Arh. Antiielor, Arh. Arctic Canadian, Groenlanda, Ţara de Foc. Peninsule mai importante: Alaska, California.

Florida, Labrador, Yucat în. A. este locuită de om încă din cuaternar, în epoca precolumbiană À. a fost populată de numeroase triburi amerindiene de vânători şi pescari, aflate în stadii diferite de dezvoltare, în zone dens populate, ca Anzii septentrionali, America Centrală şi Mexic, străluceau străvechi civilizaţii (aztecă, toltecă, maya, incaşă), în timp ce în celelalte regiuni triburile erau răzleţe şi primitive (huronii şi siouxii în N, indienii din Amazonia în S). Groenlanda şi întreg nordul continentului american, inclusiv Peninsula Labrador, au fost locuite de eschimoşi, răspândiţi pe coasta de **NV**. De origine asiatică, eschimoşii s-au stabilit pe continentul american venind din Asia prin strâmtoarea Bering într-o epocă îndepărtată, când probabil exista o legătură terestră între Asia şi extremităţile nordice ale A. În perioada marilor migraţii (cca. 30.000 ani î.e.n.) ce au avut loc pe continentul A., populaţii din

regiuni septentrionale au emigrat pe teritoriul Mexicului şi apoi au pătruns în America Centrală, în evul mediu (probabil sec. 10) vikingii au atins Groenlanda, apoi coasta de E a continentului. După descoperirea A., spaniolii au invadat America de Sud, America Centrală, Mexicul şi unele insule din Arh. Antile. Portughezii au ocupat Brazilia, francezii au colonizat îndeosebi Canada şi anumite insule din Arh. Antile, stabilind aşezăminte în Louisiana. Englezii s-au fixat în S.U.A. de astăzi, iar italienii în Argentina. Ca urmare a exterminării de către europeni a populaţiei autohtone (fuegieni, araucani, piei roşii ş.a.), au fost introduşi în A. sclavi negri din Africa, folosiţi în muncile grele de pe plantaţii. Denumirea A. provine de la numele exploratorului Amerigo Vespucci (începând cu anul 1507). Deşi vikingii au colonizat un timp câte, va zone din A. de **NE**, descoperirea A. este atribuită lui Cristofor Columb, care* la 12 oct. 1492, a debarcat pe insula Waţling din Arh. Bahamas, atingând apoi coastele ins. Cuba şi Haiti. Columb a numit aceste teritorii „Indii”, întrucât era convins că atinsese insulele descrise de Marco Polo ca alcătuind extremitatea răsăriteană a Asiei. În călătoriile sale din 1493 – 1496,1498 – 1500 şi 1502 – 1504 Columb a explorat Indiile de Vest, a atins America de Süd la gura fluviului Orinoco şi a navigat de-a lungul coastei Americii Centrale între Honduras şi Colón. În 1497, John Cabot a ajuns pe insula Terra Nova şi apoi în America de Nord. În 1500,

portughezul Pedro Alvarez Cabrai, aflat în căutarea Indiilor de Est, a debarcat în Brazilia la Monte Pascoal, proclamând luarea în posesie de către Portugalia a acestui teritoriu. Dispare treptat confuzia că noul continent ar reprezenta extremitatea estică a Asiei. În 1512, Diego de Velásquez ocupă Cuba, Juan Ponce de Léon explorează Arh. Bahamas, în 1520, Fernando Magellan trece prin strâmtoarea ce-i poartă numele, în 1519 – 1520, Francisco Hernandez de Córdoba şi Juan de Grijalva explorează succesiv coastele Peninsulei Yucat m şi Golful Mexic. Între 1524 – 1535, Francisco Pizzaro şi Diego de Alin a gr o desăvârşesc cucerirea Pen îl ui, spaniolii invadând apoi Chile, Argentina. În 1535, Jacques Cartier ajunge la Montréal. Explorarea A. este reluată în sec. 17 şi 18, atât pe coasta orientală (exploratorii Baffin, Hudson), cât şi pe cea occidentală (Vancouver, Cook), aceasta dovedindu-se (Bering, în 1728) a fi separată de coasta de **NE** a Asiei. În interiorul Americii de Nord sunt descoperite Marile Lacuri, apoi Munţii Stâncoşi

(Varennes de la Ve rend rye), sunt explorate fluviul Mississippi (Iolliet, Cavelier de La Salle), teritoriile îngheţate din **NY** Canadei (Hearne, Mackenzie). America de Sud este mai puţin cercetată până la începutul sec. 19, cinci Humboldt stabileşte principalele caracteristici ale teritoriilor Mexicului şi ale ţărilor situate la N de linia Ecuatorului. Dezvoltarea relaţiilor capitaliste de producţie în A. a stat la baza conflictelor dintre

tinerele colonii americane şi metropole, care au culminat cu războaiele de independenţă din anii 1775 – 1783 (America de Nord) şi 1810 – 1826 (America de Sud şi Centrală), ducând la crearea de state independente pe continent. /X/ **DE NORD** este denumirea dată părţii septentrionale a continentului american cuprinsă între Oc. Atlantic, Pacific şi îngheţat şi înglobând teritoriile Canadei, S.U.A. Şi cea mai mare parte a Mexicului (la N de istmul Tehuantepec). Groenlanda, cea mai mare insulă de pe glob, este teritoriu dependent de Danemarca. America de Nord măsoară 7.300 km lungime» Suprafaţa (inclusiv insulele învecinate): 24,2 milioane kmp. Populaţia: 300 milioane locuitori. Limbi oficiale: engleza americană (S.U.A., Canada), spaniola (Mexic), franceza (Canada, unde 30,4% din populaţie – peste 7 milioane locuitori – sunt de origine franceză, majoritatea acesteia fiind aşezată în zona Québecului). Populaţie eterogenă ca naţionalităţi. Relieful este constituit din câmpii şi podişuri (cel mai mare: Pod. Preeriilor). Munţi principali: Mţii Coastelor şi Mţii Stâncoşi (în V) şi Mţii Apalaşi (în E). Clima este diferenţiată, cu contraste puternice (arctică* în partea de **NE**, tropicală în regiunile din **SE**). Este populată din timpuri străvechi (cca. 40.000 ani î.e.n.) de eschimoşi (în N) şi de triburi amerindiene (algonidni, athabasci; iroquezi, seminoli, pueblo, apaşi.com atici: etc.). Principale tipuri şi regiuni de cultură străveche: zona

Mexicului (cultura aztecă, toatecă, maya,

zapotecă); **SV**, incluzând S.U.A, şi nordul Mexicului (pueblo); **SE** ŞI **NE** (muskogină, mound builder, iroqueză); zona arctică (eschimoşi). În urma călătoriilor întreprinse de exploratorii Giovanni Verrazano (1524) şi Jacques Cartier (1534 – 1536), Franţa revendică posesia unei mari porţiuni a Americii de Nord. Cu toate acestea, Franţa nu poate stabili colonii decât relativ târziu, după fondarea Québecului (1608). Prima aşezare europeană cu caracter permanent este fondată în 1565, în Florida, de spanioli. Englezii reuşesc să stabilească pe teritoriul nordamerican mai multe colonii puternice şi înfloritoare. În anii 1607 şi 1620 iau naştere primele două colonii engleze în Virginia (Jamestown şi New Plymouth), iar până în 1733 numărul acestora se ridică la 13, formând ulterior S.U.A. Francezii se stabilesc pe teritoriul Canadei, pe care îl declară colonie a coroanei franceze, intrând în conflict cu politica colonială a Angliei pe continentul american. Franţa este nevoită să cedeze Angliei Nova Scoţia şi Terra Nova (1713, prin pacea de la Utrecht), iar prin tratatul de la Paris (1763) Anglia ocupă toate posesiunile franceze din Canada. După terminarea războiului de independenţă a coloniilor engleze din America de Nord (1783), cca. 40.000 partizani ai Angliei din S.U.A. se stabilesc în Canada. S.U.A. cumpără Louisiana de la Franţa (1803), Florida de la Spania (1819) şi Alaska de la Rusia (1867). Între anii 1846 – 1848, în urma războiului eu Mexicul, S.U.A. anexează Texas, New Mexico şi California.

După războiul contra Spaniei (1898) S.U.A. anexează ins. Filipine, Puerto Rico, Guam, controlând Cuba, ins. Hawaii şi zona Canalului Panamá, unde construcţia şi controlul asupra acestúi canal interoceanic a facilitat dominaţia S.U.A. În M. Caraibilor. În 1823 este proclamată doctrina Monroe (v,). Continentul A. devine un sistem separat de cel european (Canada constituind dominion mai curând pe baza voluntară). Se disting, astfel, pe de o parte, state „anglo-saxone" în N (S.U.A. Şi Canada) şi, pe de altă parte, ţări rezultate din imperiul colonial spaniol şi portughez (Mexicul, în America de Nord, statele din America Centrală şi America de Sud), cunoscute sub denumirea de America Latină (v*). Spre deosebire de restul continentului, Canada (v.) şi S.U.A. (v.) au cunoscut o dezvoltare impetuoasă, numărându-se între cele mai dezvoltate state din punct de vedere economic din sistemul capitalist. ~ **CENTRALĂ** este o legătură istmica şi insulară între cele două Americi. Regiunea istmica, muntoasă şi îngustă, de origine vulcanică, se întinde pe o lungime de cca. 3.000 km între istmul Tehuantepec şi G. Darien. Lăţimea minimă: 70 km (istmul

Panamá) şi maximă: 860 km (Pen. Yucatán). Suprafaţa: 1,26 milioane kmp. Populaţia: cca. 40 milioane locuitori. Legătura insulară (Indiile de Vest) este alcătuită din Arh. Bahamas, Antilele Mari şi Antilele Mici, incluzând câteva mii de insule. America Centrală cuprinde, între alte state,

Costa Rica, Cuba, Rep. Dominicană, Guatemala, Haiti, Honduras, Jamaica, Nicaragua, Panamá, Salvador, Trinidad-Tobago. ~ **DE SUD** este denumirea dată părţii meridionale a A., mărginită la N şi S de istmul Panamá şi, respectiv, strâmtoarea Magellan şi Capul Horn şi măsurând 7.500 km lungime. Suprafaţa: 18,3 milioane kmp. Populaţia: peste 200 milioane locuitori (autohtoni, metişi, negri, mulatri, emigranţi europeni). Principale forme de relief: Mţii Cordilieri, Câmpiile Orinocului, Amazonului, Paranei, Pod. Guyanelor, Braziliei etc. Amazonul este cel mai bogat fluviu în apă de pe glob, iar Titicaca e cel mai mare lac (8.290 kmp) de altitudine (3.812 m) din lume. Are în componenţa sa statele Argentina, Bolivia.

Brazilia, Chile, Columbia, Ecuador, Guyana, Paraguay, Perú, Surinam, Uruguay, Venezuela.

AMERICA LATINĂ, nume generic sub care este cunoscut ansamblul de state situat la S de Rio Bravo (Rio Grande), cuprinzând Mexicul, America Centrală, insulele din M. Caraibilor (Antilele Mari şi Mici) şi America de Sud. Suprafaţa: 20.566.000 kmp. Populaţia:

321.610.000 locuitori (1975). Către anul 4.000 î.e.n. se pun bazele primelor culturi precolumbiene. Prima mare civilizaţie americană pare să fie cea a olmecilor, care către 1.000 î.e.n. Înflorea pe ţărmurile Golfului Mexic, cu principalul centru la Venta (statul Tabasco din Mexicul de azi) şi care * & dăinuit până către

începutul e, n. Pe la 300 e.n., o înfloritoare civilizaţie se dezvoltă în Mexicul central, la Teotihuacán, care îşi va exercita supremaţia asupra întregului Mexic extinzând-o în S până în Guatemala. Decăzând pe la anul 900, odată cu migraţia unor popoare din N, pe acest teritoriu înfloreşte o nouă civilizaţie, cea a toltecilor, urmată patru secole mai târziu de cea a aztecilor, care fondează în sec. 14 centrul Tenochtitlan (Mexic) „Noua Veneţie" pe care la 1519 conchistadorii spanioli au ras-o de pe suprafaţa pământului. În peninsula mexicană Yucatán, încă de pe la 700 î.e.n. populaţiile maya au dezvoltat o **ÎDO** gată cultură, creând Imperiul maya (sec. **IX** – X), care după o perioadă de decădere, către 900, va cunoaşte o nouă epocă de înflorire (sec. **XI** – **XV**). În America de Sud, între 300 î.e.n. – 600 e.n. sunt cunoscute o serie de culturi remarcabile, cum sunt Mochica (în N Perú-ului) şi Nazca (în S Perú-ului). Între 600 – 1.000, este cunoscută dezvoltarea centrului Tiahuanaco, în S regiunii andine a Perú-ului, care îşi va extinde treptat influenţa şi în N Perú-ului, iar în S până în Chile. Pe la 1.000, această influenţă disparee populaţiile din această zonă regrupându-se în câteva regate sau confederaţii: regatul Clximu (în N, pe coasta Atlanticului), confederaţiile chanca (pe văile din partea centrală a Perú-ului), regatul chincha (în S Perù-ului). De pe la 1400, micul trib al incaşilor din regiunea Cuzco începe cucerirea sistematică a regiunii înconjurătoare, ajungând, în 25 de ani, să

domine întreaga zonă a Anzilor centrali şi de S, iar pe la 1490 imperiul lor cuprinde partea de V a Columbiei, regiunile de coastă şi muntoase din Perii şi Ecuador, platourile înalte din Bolivia, partea de **NV** a Argentinei, N şi centrul statului Chile. Imperiul incaşilor, făuritor al unei mari şi bogate civilizaţii, avea să fie distrus de cuceritorii spanioli, care au profitat şi de luptele interne dintre conducătorii acestuia. În restul Americii de Sud, nu au avut loc dezvoltări comparabile. În perioada 500 – 1500 în N Americii de Sud, în Ecuadorul de azi, se cunosc o serie de state formate din triburile acatani, mantenos şi miiagros, care au reuşit să evite cucerirea lor de către incaşi şi care şi-au păstrat individualitatea până la venirea spaniolilor. În restul continentului spaniolii au găsit, de asemenea, triburi organizate în mici formaţiuni statale, destul de înfloritoare, ca cele ale triburilor taironas şi mulscos (în e Columbia). În regiunea Amazonului, primele mărturii ale unor civilizaţii datează de pe la 500, în insula Marajó – cultura ananatuba, a unor mici triburi semisedentare, iar de pe la 800, în S Braziliei – triburile tupiguarni. În extremitatea de S a statului Chile, europenii au găsit mici grupuri de pescari nomazi – alakalufi şi yahgani – iar spre E, în pampa, mici grupuri nomade – conas, în Ţara de Foc; tehuelci şi puelci, în Argentina; charmas, în Uruguay. După primele expediţii ale lui Columb (ultimul deceniu al sec. 15), care întemeiază, în 1493, Hispaniola (Haiti de azi), începe colonizarea

propriu-zisă a A.L. cu insulele din Caraibe: Puerto Rico (1508), Jamaica (1509), Cuba (1511) şi apoi ţărmul Panamá şi **NV** Columbiei (1508 – 1511). Strălucitele civilizaţii ale aztecilor şi incaşilor au putut fi supuse de spanioli cu mult mai greu şi după îndelungate lupte: 1519 – 1527 – Imperiul aztecilor; 1531 – 1543 – Imperiul incaşilor. Cucerirea restului A.L. a avut loc relativ rapid, de pe bazele din insulele Antile, Mexic şi Anzi. Portughezii, în virtutea Tratatului de la Tordesillas (1494), care definea sferele de expansiune şi colonizare între Spania şi Portugalia, au ocupat treptat, începând de pe la 1500, teritoriul Braziliei. Către 1550, continentul era deja împărţit, rămânând neocupat efectiv: Ţara de Foc, Pampa nordică în S şi zona Amazonului, precum şi o scamă de insule din Antile. Spania organizează noile sale cuceriri în 4 viceregate: Noua Spanie, cu subdiviziunile: presidencia Guadalajara şi audienci a México (pe teritoriul Mexicului de astăzi), căpităniа generală Santo Domingo (insulele din Caraibe), căpităniа generală a Guatemale! (America Centrală); Noua Grenadă, cu subdiviziunile: audicncia Santa Fé (Panamá şi Columbia), căpităniа generală Caracas (Venezuela), preşedinţia Quito (Ecuador); Perú, cu subdiviziunile: audienci a Lima (Perú), prosidencia Guazco (Bolivia de V), căpităniа generală Chile (N şi centrul statului Chile); La Plata, cu subdiviziunile: audiencia Charcas

(Bolivia de E) şi audiencia Buenos Aires

(Argentina, Uruguay, Paraguay, S statului Chile). Portugalia creează viceregatul Braziliei. Între 1623 – 164B olandezii, englezii şi francezii ocupă o serie de injiule „libere” din Antile. După numeroase lupte, Anglia reuşeşte, în 1655, să ia Jamaica de la Spania, în 1662 să ocupe Belize (Hondurasul britanic) şi să-şi asigure cea mai mare parte a insulelor din Antile. În a doua jumătate a sec. 17, Franţa ocupă partea occidentală a insulei Hispaniola (Haiti), ocupaţie recunoscută de Spania la 1697. Cucerirea şi colonizarea de către spanioli, ca şi de către ceilalţi europeni, au avut efecte din cele mai nefaste pentru populaţiile amerindiene, acestea fiind însoţite de violente represiuni, de nimicirea structurilor politice, religioase şi economice existente» de distrugerea oraşelor, doborârea templelor, exterminarea şefilor locali... A urmat o puternică exploatare economică, tipic colonialistă, prin monopolul comerţului (numai metropola era îndrituită să facă comerţ eu propria colonie), care avea să dureze peste 350 de ani. Regimul exploatării coloniale a dat naştere la numeroase revolte, în special din partea populaţiei indigene; printre cele de mare amploare fiind răscoala indienilor incaşi, cei mai crunt exploataţi, conduşi de Túpac Amaru (în Bolivia de azi) – înăbuşită în sânge prin masacrul din 1783. Cu timpul se formează în colonii o aristocraţie creolă care, pe măsura dezvoltării, intra tot mai mult în conflict cu metropola. Acest conflict avea să se accentueze

îndeosebi după războiul de independenţă al S.U.A. Primul stat din **AX**» care îşi cucereşte independenţa este Haiti, în 1804, după un lung şi greu război dus, în principal, de sclavii negri împotriva colonizatorilor francezi. Pe continent, primele mişcări separatiste – în vice-regatul La Plata (1810), în Mexic (1 Bl0– 1814), în Venezuela şi Gliile (1811) – nu izbutesc. Mişcările şi luptele se reiau, cu sprijinul S.U.A. Şi al englezilor, şi în 1817 Bolívar proclamă Statele Unite ale Columbiei, iar în 1821 independenţa Venezuelci. În marşul său spre S, încorporează Ecuadorul în Marea Columbie. Paralel, José de San Martin proclamă independenţa vice-regatului La Plata (1816), a Chile (1817) şi Perii (1821). Mexicul se proclamă independent în 1822 şi, în acelaşi an, şi Brazilia. După proclamarea, în 1821, a independenţei căpităniei generale a Guatemalei, se formează în 1823 Confederaţia Americii Centrale» care în 1839 se separă în cinci state independente: Guatemala, Dl Salvador, Nicaragua, Honduras şi Costa Rica. În 1825 Bolivia, iar în 1844 Republica Dominicană devin şi ele independente. Neyile state s-au găsit confruntate cu o situaţie eoonomică, socială şi politică deosebit de dificilă: stare generală de subdezvoltare, reţea slabă de transporturi şi comunicaţii, analfabetism, boli, sărăcie generală. Independenţa n-a adus ameliorări în situaţia maselor, structurile de exploatare şi opresiune fiind menţinute şi chiar accentuate. Comerţul cu

sclavi negri continua. Deceniile care au urmat au adus prosperitate doar pentru mici grupuri privilegiate: latifundiarii, bisericile şi o parte a intelectualităţii. Aceasta este perioada de formare şi dezvoltare a latifundiilor, realizate în special prin ocuparea de pământuri ce aparţineau comunităţilor indigene. Pe plan politic, este perioada caudillismului (a conducătorilor absolutist! care se succedau la conducerea republicilor), a instabilităţii guvernamentale, a numeroaselor conflicte dintre statele **AX**. După independenţă, **AX**. intră de fapt într-o eră semicolonială, căzând sub influenţa şi dominaţia neocolonialismului anglo-american. De altfel, încă din anii luptelor pentru independenţă, S.U.A. – ca cel mai vechi şi mai puternic dintre statele de curând independente – au căutat să-şi asigure un rol preponderent în **AX**.» doctrina Monroe (v.), proclamată la 2 decembrie 1823, fiind o expresie a acestei politici. A doua jumătate a sec. 19 şi anii până la primul război mondial reprezintă o perioadă de dezvoltare a capitalismului în **AX**.) de avânt economic, dar dirijat potrivit intereselor neocolonialismului: se dezvoltă industriile minieră (Chile) şi petrolieră (Mexic, Venezuela) – orientate către export, precum şi agricultura – orientată tot către export, pentru câteva produse: vite, cereale, banane şi cafea. Monopolurile străine deţin sau controlează majoritatea minelor şi plantaţiilor, precum şi a căilor ferate. Anglia reuşeşte relativ rapid să controleze din punct de vedere economic

o serie de ţări din A.L., în special Brazilia, Argentina, Perú şi Chile, astfel că până la primul război mondial aceste ţări erau adevărate colonii economice engleze. S.U.A. şi-au orientat exportul de capital şi dominaţia economică în special către Mexic, America Centrală şi Caraibe. De altfel S.U.A., după ce au anexat două treimi din teritoriul Mexicului, în urma războiului din 1898, iau Spaniei Puerto Rico şi Cuba, aceasta din urmă având să-şi dobândească independenţa în 1902. După primul război mondial, S.U.A. ocupă „vidul" lăsat în A.L. de puterile vest-europene, continuând politica lor de dominaţie economică şi de amestec în treburile interne ale acestor ţări, care au făcut repetate încercări fără succes la Societatea Naţiunilor de a obţine o interpretare oficială a doctrinei Monroe, de natură să pună anumite restricţii intervenţiei nord-americane. Prin anii '30, preşedintele Roosevelt afirmă „politica bunului vecin" faţa de A.L. Dezvoltarea industriei care a avut loc în acest timp în majoritatea ţărilor A.L. nu a adus progrese economice substanţiale, poziţiile acestor ţări în comerţul internaţional fiind în continuare slabe, exportul lor depinzând tot de 1 – 2 produse de bază. Ea a avut însă ca rezultat dezvoltarea clasei muncitoare, ceea ce face ca practic în toate ţările A.L. să se formeze partide comuniste care au jucat un rol important în viaţa politică a ţărilor lor, în special în perioada celui de-al doilea război mondial şi în perioada imediat următoare, când într-o serie de ţări aceste partide

au avut miniştri în guverne (Ecuador, Cuba, Chile) ori s-au manifestat foarte puternic (Brazilia, Guatemala). Dezvoltarea industriei se accentuează după al doilea război mondial dar, cu toate acestea, majoritatea ţărilor A.L. depindeau în anii ’60 şi *70 tot de exportul unui singur produs de bază pentru mai mult de 50% din veniturile lor din comerţul exterior. Neocolonialismul a menţinut continentul în stare de subdezvoltare, astfel că în 1960 A.L. producea numai 4 milioane tone oţel, adică 1% din producţia mondială. Încercările de a crea ostructură regională prin conferinţele panamericane (v.) au condus la crearea O.S.A. (v.), prin Carta adoptată în 1948 de Conferinţa statelor americane de la Bogotá. În vederea stimulării schimburilor economice şi comerciale reciproce, un număr de ţări din A.L. creează în 1957 Piaţa Comună a Americii Centrale (v.), iar în 1961 se înfiinţează Asociaţia Latino-Americană a Liberului Schimb (v.), din care fac parte toate statele Americii de Sud. În 1975 se creează S.E.L.A. (v.) – organizaţie a statelor din zonă menită să contribuie la întărirea independenţei statelor* A.L. Şi la reducerea decalajelor ce le despart de ţările industrializa te» Perioada contemporana este pentru A.L. o perioadă de profunde prefaceri politice, sociale şi economice în direcţia dezvoltării de sine stătătoare» în 1959, în Cuba, a învins revoluţia care a adus ţara pe calea socialismului» în 1970, frontul popular iese victorios în alegerile din Chile, guvernarea lui

fiind întreruptă în 1973 de forţele reacţionare cu sprijinul cercurilor imperialiste şi néocolonialiste. În ani à 60 şi 70, noi popoare se eliberează de colonialismul englez şi olandez, predamându-se state independente (Jamaica şi Trinidad-Tobago – 1962, Barbados – 1966, Bahamas – 1973, Grenada – 1974 Surinam – 1975). Ţările A.L. desfăşoară o luptă susţinută împotriva activităţilor nocive ale societăţilor transnaţionale, pentru a se elibera de tutelele néocolonialiste şi a-şi prelua bogăţiile naţionale în propriile mâini, pentru a se dezvolta liber* şi independent. Ele joacă un rol activ în viaţa internaţională, sprijinind mişcările de eliberare naţională şi lupta pentru lichidarea definitivă a sistemului colonial şi aducând remarcabile, contribuţii la codificarea şi dezvoltarea principiilor dreptului internaţional „la întărirea păcii şi securităţii internaţionale, printre acestea înser, iindu-se şi Tratatul privind denuclearizarea A.L. (v.), semnat în 1967 la Tlatelolco (Mexic. Angajate într-un efort de industrializare şi modernizare, ţările

A.L. participă activ la marile dezbateri internaţionale consacrate dezvoltării, aşezării relaţiilor economice dintre state pe baze noi, echitabile, făuririi unei noi ordini economice internaţionale.

AMFICŢIONIE, una din formele şi instituţiile legăturilor diplomatice ale Greciei antice. A. reprezentau uniuni religioase ce se creau în jurul sanctuarului unei divinităţi. Scopul principal al a.

era sărbătorirea şi cinstirea în comun a zeităţii respective, apărarea templului şi comorilor lui şi, de asemenea, pedepsirea profanatorilor datinilor sacre. Deseori, membrii a. se consultau în chestiunile de interes comun. Interzicând războaiele în timpul serbărilor religioase, a. se transforma într-o instituţie politică cu caracter internaţional. Printre cele mai importante a. ale Greciei antice a fost cea de la Delphi-Termopile, compusă din 12 comunităţi care a reprezentat la vremea ei o forţă politică de seamă, exercitând o mare influenţă asupra politicii internaţionale a Greciei antice. Preoţii de la Delphi declarau şi întrerupeau războaie, numeau şi rechemau conducători.

AMIABIL, caracter paşnic, direct şi nejurisdicţional al unor mijloace de soluţionare a diferendelor internaţionale, adică prin tratative diplomatice (v.). ~ compozitor, arbitru care, din considerente de oportunitate sau de altă natură, este împuternicit de statele părţi la un diferend internaţional să judece cauza prin analogie sau praeter legem, adică îndepărtându-se sau neglijând deliberat o regulă de drept şi chiar de a decide contra legem, în această situaţie arbitrul poate primi dreptul de a stabili o reglementare pentru viitor sau de a tranşa, printr-o sentinţă arbitrală cu caracter obligatoriu, un diferend politic.

AMLAŞ, ţinut situat în S Pod. Târnavelor, la **SV** de oraşul Sibiu, care, în august 1369 după un

război în care domnul Ţării Româneşti, Vladislav I (Vlaicu) a rezistat victorios unui atac din partea regelui maghiar Ludovic I, a fost acordat, prin Tratatul de pace încheiat cu acest prilej, ca feudă, împreună cu Făgăraşul (v.) domnitorului român în schimbul recunoaşterii de către acesta a suzeranităţii regelui maghiar. Cele două feude, intrate în posesia lui Ludovic (cca. 1374 – 1375) ca urmare a unei înrăutăţiri a relaţiilor românomaghiare vor fi stăpânite, apoi, pe la 1389 de Mircea cel Bătrân, rămânând în posesia domnilor Ţării Româneşti până în 1452 când Iancu de Hunedoara Le-a confiscat lui Vladislav al II-lea, pe care îl suspecta de politică fluctuantă între Ungaria şi Imperiul otoman.

AMORTIZARE (în relaţiile internaţionale), restituirea treptată de către debitor, la termenele şi cu ratele dinainte stabilite, a creditelor şi împrumuturilor externe primite. A. plus plata dobânzilor aferente constituie serviciul datoriei externe (v.); uneori între a. Şi serviciul datoriei externe nu se face distincţie, a. fiind înţeleasă ca restituire atât a ratelor scadente cât şi a dobânzilor aferente la creditele şi împrumuturile externe contractate.

A.M.P., v. **AGENCE MAURITANIENNE DE PRESSE**.

A.N.A., v. **ANATOLIAN NEWS AGENCY**.

ANATOLIAN NEWS AGENCY (A.N.A.), agenţie oficioasă de presă turcă fondată în anul 1920, are sediul la Ankara.

ANCHETĂ INTERNAŢIONALĂ, v. **COMISIE INTERNAŢIONALĂ DE ANCHETĂ**.

ANDORRA (denumirea oficială: Principauté d'Andorra – Principatul rei), stat situat în **SV** Europei, pe versantul sudic al Munţilor Pirinei, învecinat cu Franţa şi Spania. Suprafaţa: 453 kmp. Populaţia (1975):

26.560 loc. Capitala: Andorra-la-Vella = Andorre-la-Vieille, 10.930 loc.

(1975). Limbi oficiale: catalana, spaniola şi franceza. Moneda: francul francez, peseta spaniolă. Istoric. Principat independent din sec. 8, când Carol cel Mare dă o cartă prin care garanta independenţa A. şi-i acordă ajutor în lupta contra maurilor. În urma înţelegerii („paréage") din 1278, A. este pusă sub suzeranitatea conţilor francezi de Foix şi a episcopilor spanioli de Urgel. În 1589 drepturile Franţei revin lui Henric de Navarra, iar în 1806, după ce în 1793 guvernul revoluţionar francez renunţase la pretenţiile sale, A., este garantată ca republică prin Constituţia lui Napoleon. De-a lungul secolelor această autoritate a devenit pur nominală, A. plătind o taxă bianuală simbolică. Organizarea de stat: principat auto nom sub suzeranitatea preşedintelui Franţei şi a episcopului de Urgel. A. este reprezentată pe plan internaţional de Franţa; nu este membru al O.N.U. sau al instituţiilor specializate, dar este membru al unei organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Uniune poştală cu Spania.

ANDOSARE „operaţiune prin care se

efectuează transferul unor creanţe de la un beneficiar la altul. A. este practicată frecvent în transmiterea instrumentelor de plată (tratã, bilet de ordin, cec) şi a altor documente (conosament, dovadă de depozitare etc.) în cadrul operaţiunilor de comerţ exterior. Persoana care efectuează a. se numeşte andosant sau girant. A. poate fi nominală (gir plin), când se specifică numele beneficiarului, şi în alb (gir în alb), când nu se menţionează numele beneficiarului.

ANEXARE (ANEXIUNE), alipire de către un stat prin forţă, prin ameninţarea cu forţa sau printr-un tratat impus prin asemenea mijloace a unui teritoriu străin. A. a fost folosită mult în practica statelor feudale şi a statelor imperialiste şi a constituit adeseori un mijloc al expansiunii coloniale. „Decretul asupra păcii” din 8 nov. 1917, redactat de Lenin, proclama principiul păcii drepte, democratice, fără a. Şi contribuţii de război. Carta **CLN**.U. interzice implicit a*, prevăzând obligaţia statelor de a se abţine de la ameninţarea cu forţa sau folosirea forţei. Declaraţia asupra principiilor dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state conform Cartei (v.), proclamă că a», cucerirea de teritorii nu vor fi recunoscute. De asemenea, definiţia agresiunii (v.), adoptată de Adunarea Generală ą O.N.U., enunţă printre actele ce iřrfra în categoria de agresiune „orice a» prin folosirea forţei a teritoriului sau a unei părţi din teritoriul unui

stat”.

ANEXĂ) document alăturat unui tratat internaţional pentru a-l completa sau preciza. A. pot cuprinde: schimburi de note sau de scrisori conţinând precizări, lămuriri, interpretări ale unor prevederi ale tratatului, declaraţii cu privire la unele probleme care fac obiectul tratatului, liste de mărfuri, specificaţii, hărţi etc. A. fac parte integrantă din tratat, intră în vigoare odată cu acesta şi au aceeaşi forţă juridică ea şi tratatul. ~ secreta, document alăturat unui tratat internaţional, redactat separat, şi cu? e nu este destinat publicităţii. Poate purta diferite denumiri: protocol, schimb de scrisori, liste etc. Şi poate cuprinde completări la unele prevederi ale tratatului, clauze politice, precizări, interpretări, clauze preferenţiale sau anumite alte avantaje pe care părţile şi le acordă reciproc, dar doresc să nu fie cunoscute de alte state.

ANGAJAT CONSULAR, persoană aflată în serviciile administrative sau tehnice ale unui post consular (v.). A.e* se bucură de o parte a imunităţăor consulare (v.), regimul lui fiind stabilit de statul pe teritoriul căruia acesta funcţionează în temeiul curtoaziei internaţionale şi al principiului reciprocităţii.

A.N.G., v. **AGENCJA NOTICIOAS** a **DA GUÏNÉ BISSAU**.

ANGARIE 1. Rechiziţionarea de către un stat aflat în stare de război sau în situaţii de urgşniţă excepţională a unor bunuri mobile (automobile,

nave etc.) aparţinând unui străin. A. dă dreptul proprietarului la plata unei indemnizaţii. 2» (în evul mediu) Muncă forţată, impusă ţăranilor în Principatele Române.

ANGOLA (denumirea oficială: República Popular de Angola = Republica Populară Angola), stat situat în partea central-sudică a Africii, cu largă ieşire la Oc. Atlantic, învecinat cu R.P. Congo, Zair, Zambia şi Namibia. Suprafaţa: 1.246.700 kmp. Populaţia (1975): 6.761.000 loc. Capitala: Luanda, 480.613 loc. (1972, aglomeraţie urbană). Limba oficială: portugheza. Moneda: 1 Kwanza = 100 Centavos. Istoric. În evul mediu, pe actualul teritoriu al ţării fiinţau regatele Congo, Luanda şi A. Descoperită de navigatorul portughez Diogo Cao în 1482, coasta A. este transformată într-o posesiune portugheză, în sec. 16 – 19 fiind cucerit şi interiorul A. Frontierele A. sunt fixate în 1885 (Conferinţa de la Berlin). Populaţia autohtonă se răscoală în repetate rânduri în cursul acestui secol împotriva dominaţiei coloniale. Din 1961 mişcarea de eliberare naţională ia forma luptei armate iniţiată de Mişcarea Populară pentru Eliberarea Angolei (M.P.L.A.). Ca urmare a luptei hotărâte pentru eliberarea ţării dusă de poporul angolez, în ian. 1975 între guvernul portughez şi reprezentanţii mişcărilor de eliberare din A. este semnat un tratat privind acordarea independenţei ţării, proclamată la 11 nov. 1975. Reconstrucţia ţării, naţionalizarea companiilor particulare inaugurează procesul de dezvoltare independentă

a ţării. Organizarea de stat: republică prezidenţială. Recunoscută de peste 100 de state, A. a stabilit relaţii diplomatice cu 17 state (1976) şi a devenit membră a 6 organizaţii internaţionale guvernamentale. Relaţii cu România. România a acordat sprijinul său politic, diplomatic şi material poporului angolez în lupta sa pentru cucerirea libertăţii naţionale, întreţinând relaţii de colaborare cu mişcarea angoleză de eliberare naţională. După proclamarea independenţei A. România a recunoscut noul stat şi a stabilit cu acesta raporturi de prietenie şi de colaborare. La 18 dec. 1975 guvernele celor două state au convenit să stabilească relaţii diplomatice la rang de ambasadă.

AN GL O-**NORMANDE** (N **DEMANDE**), **INSULELE** ~ (denumirea oficială: Channel Islands), arhipelag în S Mării Mânecii, în largul Pen, franceze Cotentin. Suprafaţa: 194 kmp (insule pe.: Jersey 116 kinp, Guernsey 63 kmp). Populaţia (1973): 126.363 loc. Centrul administrativ: Saint Heliers – Saint Hélier, 28.135 loc. (1971) în ins. Jersey. Limba oficială: engleza; uzual un dialect franconormand „patois” (cu excepţia ins» Alderney). Moneda: 1 Liră sterlină (Pound) = 100 Pence. Parte a Normandie! (933), ins, se unesc cu coroana britanică în timpul cuceririi normande (1066), uniunea devenind permanentă din 1154. În 1204, **INS**.A. – N. rămân în stăpânirea regilor Angliei. Ocupate de trupele germane în cursul celui de-al doilea război

mondial (30 iun. 1940 – 9 mai 1945). Astăzi **INS**.A. – N. sunt un teritoriu autonom aparţinând coroanei britanice.

ANGOLA PRESS, agenţie de ştiri angoleză, creată în nov. 1975, cu sediul la Luanda.

ANIMUS, ~ heiligerandi, intenţia de a duce război. În dreptul internaţional contemporan care incriminează războiul de agresiune, noţiunea de ~ b. se confundă cu intenţia de a săvârşi actele materiale constitutive ale agresiunii armate. ~ debellandi} intenţia de a pune capăt existenţei, ca stat independent, a adversarului (v. debellatio). În baza normelor şi principiilor dreptului internaţional contemporan, rezultatele acţiunilor întreprinse eu sunt nule şi neavenite. ~ occupandi, intenţia de a ocupa. În trecut ~ o a fost socotit suficient, împreună cu un act simbolic de luare în stăpânire pentru dobândirea suveranităţii asupra teritoriilor „noi descoperite” şi a jucat, ca atare, un rol însemnat în istoria colonialismului. Actul general de la Berlin din 1885 a cerut acte efective de exercitare a stăpânirii asupra teritoriului „descoperit”, pentru a recunoaşte ocuparea acestuia. Principiile dreptului internaţional interzic astăzi ocuparea unui teritoriu străin.

AN INTERNAŢIONAL, perioadă de timp, de obicei de un an calendaristic, în care se organizează acţiuni de cooperare pe plan mondial într-un anumit domeniu, sau aniversarea unor personalităţi politice, ştiinţifice sau culturale.

Perioadele şi acţiunile de cooperare sunt în general stabilite de către organizaţii internaţionale (O.N.U., U.N.E.S.C.O.), de ex.: Anul geofizic internaţional, 1957 – 1959 (v.); Anul cooperării internaţionale, 1965 (v.);

Anul internaţional ai drepturilor omului, 1968 (v.); Anul internaţional al educaţiei, 1970 (v.); Anul internaţional de luptă împotriva rasismului şi discriminării rasiale, 1971 (v.); Anul mondial al populaţiei, 1974 (v.); Anul internaţional al femeii, 1975 (v.); anii: Shakespeare (1964), Dante (1966), Ghandi (1969), Lenin (1970), Dimitri e Cántemir (1973) etc. 1957. **ANUL GEOFIZIC INTERNAŢIONAL,** perioadă de 30 luni (1 iul. 1957 – 31 dec. 1959), în care a fost organizat de O.N.U. un program mondial de cercetări geofizice. Planificat iniţial pentru primele 18 luni ale respectivului interval, i s-a adăugat apoi încă un an (1959), perioadă denumită „Cooperarea geofizică internaţională”. Amploarea acţiunilor organizate în această perioadă a constituit un mare succes în cooperarea ştiinţifică internaţională care s-a materializat, printre altele, şi în adoptarea la 1 dec. a Tratatului privind Antarctica (v.). Aceste acţiuni au antrenat cooperarea între peste 70 de ţări, printre care şi România, participarea unui număr de aproximativ 30.000 de oameni de ştiinţă şi activitatea mai multor mii de centre ştiinţifice. 1965. **ANUL COOPERĂRII ÎN TERNAŢIONALE**y proclamat de Adunarea Generală a O.N.U. cu ocazia celei de-

a **XX**-a aniversări a O.N.U. Scopul său a fost întărirea înţelegerii şi cooperării internaţionale şi regionale. Acţiunile organizate s-au desfăşurat pe baza unor planuri şi programe, la a căror elaborare au contribuit unele instituţii specializate ale O.N.U. Şi A.I.E.A. România a susţinut ideea organizării A.e.i. Şi a iniţiat, împreună cu alte state, o serie de rezoluţii la sesiunile Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa şi O.I.M., menite să asigure concursul acestor organisme în sprijinirea activităţilor desfăşurate în cadrul A.e. i, 1968. **ANUL INTERNAŢIONAL AI DREPTURILOR OMULUI** proclamat de Adunarea Generală a O.N.U. pentru a marca, la 10 dec. 1968, împlinirea a douăzeci de ani de la adoptarea Declaraţiei universale a drepturilor omului (v.). Pentru sărbătorirea acestui eveniment O.N.U. a luat o serie de iniţiative: a elaborat un program de acţiune pe plan mondial, a proclamat Ziua internaţională pentru eliminarea discriminărilor rasiale, iar în apr. – mai 1968 a avut loc la Teheran Conferinţa internaţională a drepturilor omului (v.), ce a adoptat o proclamaţie în care se afirmă responsabilitatea Statelor în îndeplinirea obligaţiilor lor pentru realizarea deplină a drepturilor omului. 1970. **ANUL INTERN** A*

Ţ **ION AL AL EDUCAŢIEI,** proclamat de Adunarea Generală a O.N.U. la 17 dec. 1968, în scopul de a promova o abordare nouă şi dinamică asupra educaţiei. S-a urmărit: efectuarea unui

bilanţ asupra situaţiei existente în lume în domeniul educaţiei; concentrarea atenţiei statelor asupra unor teme majore privind ameliorarea educaţiei; creşterea resurselor disponibile pentru educaţie; întărirea cooperării internaţionale în domeniul educaţiei. Pe baza unor programe de măsuri iniţiate de Conferinţa generală a U.N.E.S.C.O. au avut loc numeroase manifestări care s-au desfăşurat la nivel internaţional şi naţional. România a susţinut ideea organizării acestui an şi a iniţiat, sub egida O.N.U., numeroase acţiuni precum: reuniuni internaţionale, editarea de manuale şcolare pentru acţiuni de alfabetizare în ţări în curs de dezvoltare, emisiuni de timbre speciale. 1971. **ANUL INTERNA** T **ION AL DE LUPTĂ ÎMPOTRIVA RASISMULUI ŞI DISCRIMINĂRII RASIALE,** proclamat de Adunarea Generală O.N.U. la propunerea Conferinţei internaţionale a drepturilor om ului (v.), reunită la Teheran (22 apr. – 13 mai 1968). Scopul acţiunilor întreprinse a fost să stimuleze realizarea unor progrese substanţiale în lupta contra discriminării rasiale sub toate formele sale, sub semnul solidarităţii internaţionale cu cei care luptă contra rasismului. În cadrul acestui An s-au intensificat eforturile statelor pe plan naţional şi internaţional, ale organismelor O.N.U. Şi ale instituţiilor sale specializate pentru eliminarea discriminărilor rasiale, a politicii de apartheid şi a tuturor manifestărilor rasiste. Activităţile organizate s-au

desfăşurat pe baza unui Program de măsuri, elaborat de Adunarea Generală a O.N.U, cu contribuţia unui număr de state, printre care şi România. 1974. **ANUL MONDIAL AL POPULAŢIEI,** proclamat de Adunarea Generală a O.N.U. la 11 dec. 1969, cu scopul de a stimula şi spori efortul statelor în rezolvarea problemelor populaţiei. În cadrul acestui an s-au desfăşurat o serie de activităţi vizând: culegerea şi analiza statisticilor demografice, măsuri pentru formarea personalului necesar programelor privind populaţia, extinderea activităţilor de educare şi informare, organizarea de conferinţe, seminarii, cursuri pe teme privind populaţia la nivel regional, naţional şi internaţional, dezvoltarea instituţiilor de cercetare şi formare în domeniul populaţiei etc. Manifestarea majoră a Anului a constituit-o desfăşurarea, la Bucureşti, a Conferinţei mondiale a populaţiei (v.). 1975. **ANUL INTERNAŢIONAL AL FEMEII,** proclamat de Adunarea Generală a O.N.U. pe baza unei propuneri româneşti, printr-o rezoluţie adoptată la 18 dec. 1972, în scopul desfăşurării unei activităţi intensive care să promoveze egalitatea în drepturi între bărbat şi femeie, să asigure deplina integrare a femeilor în efortul general de dezvoltare şi să crească contribuţia lor la lupta pentru pace. Manifestările organizate s-au desfăşurat pe baza unui Program aprobat de **ECOSOC,** la 16 mai Í 974, şi de Adunarea Generală a O.N.U., la 10 dec. 1974. Manifestarea principală a constituit-o Conferinţa

mondială a anului internaţional al femeii (v.) de la Ciudad de México. România a participat la acţiunile dedicate A.i.al f. organizând simpozioane, expoziţii, dezbateri cultural-artistice etc. 1979. **ANUL INTERNAŢIONAL AL COPILU' LU** I, proclamat de Adunarea Generală a O.N.U. În 1976 pornind de la situaţia precară a copiilor din ţările în curs de dezvoltare, care sunt subalimentaţi, nu au acces la servicii adecvate de sănătate, nu primesc pregătirea necesară viitorului lor şi sunt lipsiţi de condiţii elementare de existenţă. Anul 1979, care marchează şi a 20-a aniversare a Declaraţiei drepturilor copilului (v.), va trebui să constituie cadrul unor acţiuni menite să determine comunitatea internaţională să devină conştientă de nevoile specifice ale copiilor, să includă programele în favoarea copiilor în programele generale de dezvoltare economică şi socială. 1981. **ANUL**

INTERNA T **IO** N **AL AL PERSOANELOR HANDICAPATE,** proclamat de Adunarea Generală a O.N.U. În scopul ajutorării persoanelor handicapate de a se adapta fizic şi psihologic la viaţa socială, încurajându-se iniţiativele luate în acest scop la nivel naţional şi internaţional vizând: crearea posibilităţilor de folosire a forţei lor de muncă; deplina integrare în societate; încurajarea unor proiecte de studii şi cercetări destinate să le faciliteze participarea la viaţa cotidiană etc.

A.N.O. Pi, v. **AGENCI** A **NOTICIOSA PORTUGUESA**.

A.N.P., v. **ALGEMEEN NEDERLANDS PRESBURRAU**.

A.N.S.A., v. **AGRNZÏÀ NAZIONALE STAMPA ASSOCIATA**.

ANS ARIELU (în accepţia dată de C.I.J.), reunire de teritorii şi de populaţii, dintre care unele erau stabile, altele migratoare sau nomade şi care, aflându-se sub suveranităţi diferite, formau totuşi o entitate politică în devenire (de ex. „Ansamblul mauritanian”, termen folosit în avizul consultativ dat de C.I.J. În chestiunea Saharei Occidentale, 1975).

ANSCHLUSS, politică de cotropire şi lichidare ca stat a Austriei, promovată de imperialismul german după priniul război mondial, când Imperiul austro-ungar a fost desfiinţat. Reacţiunea germană, ca şi cea austriacă, vedea în A. o importantă condiţie pentru întărirea forţelor revanşarde. Una din primele încercări oficiale de realizare a A. a fost făcută prin publicarea, la 25 mart. 1931, a planului austro-german de uniune vamală (v.), care, înfăţişat sub forma unui aranjament cu caracter economic, viza, în fapt, realizarea A. Şi crearea unui hinterland german în bazinul danubian. Odată cu venirea la putere a regimului nazist în Germania s-au intensificat acţiunile cercurilor reacţionare germane şi austriece în vederea realizării A. În noaptea de 11/12 mart. 1938, cu o zi înainte ca poporul austriac să-şi spună părerea cu privire la eventuala alipire a Austriei la Reichul german

printr-un plebiscit, armata germană a ocupat Austria, care a fost desfiinţată ca stat şi înglobată în imperiul nazist, devenind astfel prima victimă a agresiunii naziste în Europa centrală. Conferinţa miniştrilor de externe ai U.R.S.S., Marii Britanii şi S.U.A. (Moscova, nov. 1943) a adoptat „Declaraţia cu privire la Austria" prin care A. a fost declarat nul şi neavenit. După înfrângerea Germaniei în cel de-al doilea război mondial, statul austriac a fost restabilit, redohândindu-şi, prin Tratatul semnat cu Marile Puteri în 1955 (v. Tratatul de stat cu Austria), deplina suveranitate.

ANTANTA (TRIPLA ÎNŢELEGERE), bloc politic şi militar format din Marea Britanie, Franţa şi Rusia. A luptat împotriva blocului Puterilor Centrale (Tripla Alianţă) (v.) în timpul primului război mondial (1914 – 1918) o) A. s-a format în cursul anilor 1904 – 1914 în condiţiile în care contradicţiile interimperialiste au început să capete amploare pe fondul luptei pentru împărţirea şi reîmpărţirea sferelor de influenţă. Neliniştită de înarmările navale ale Germaniei, Anglia s-a decis să se apropie de Franţa. La 8 apr. 1904 este semnat un Acord anglo-francez, însumând trei convenţii ce delimitau sferele de influenţă cu caracter colonial dintre cele două state. Marea Britanie recunoştea, între altele, dreptul Franţei de a exercita o „acţiune de ordine" în Maroc, iar Franţa se angaja de a nu împiedica „activitatea" engleză în Egipt. Această comunitate de interese colonialiste deschide calea colaborării

strânse dintre cele două puteri. Germania caută să împiedice dezvoltarea acestei înţelegeri, profitând şi de situaţia creată în Europa prin înfrângerea Rusiei (aliata Franţei) în războiul cu Japonia (1905). Ea provoacă incidentele care au ca efect criza marocană din 1905 – 1096, ce se încheie cu Conferinţa internaţională de la Algesiras, din 7 apr. 1906, dar nu reuşeşte să zdruncine înţelegerea franco-englea A. În timpul crizei marocane s-a trecut la consultări între Statele majore ale celor două ţări, iar Franţa a sfătuit Anglia să se apropie de Rusia. Marea Britanie, dat fiind şi programul naval votat în 1906 în Germania, decide să rezolve litigiile coloniale cu Rusia. La 31 aug. 1907 zg încheie o Convenţie ce delimitează sferele de interese coloniale în Asia ale Marii Britanii şi Rusiei. În asemenea împrejurări, a luat fiinţă blocul A., care îşi strânge legăturile pe măsură ce criza antebelică ia amploare. A. şi-a strâns şi mai mult relaţiile, din cauza atitudinii Germaniei. Războaiele balcanice din 1912 – 1913 relevă contradicţiile ireconciliabile dintre cele două blocuri. Între Rusia şi Austro-Ungaria, lupta pentru dominarea Balcańilor devine acută. Politica din ce în ce mai independentă a micilor state şi, îndeosebi, a României preocupă atât Puterile Centrale (România este legată de ele prin Tratatul secret din 1883) cât şi blocul A., care vrea să atragă România de partea sa. După 28 iun. 1914 (Atentatul de la Sarajevo) (v.), puterile A» trec la

acţiuni împotriva Puterilor Centrale. Conflictul austro-sârb serveşte drept pretext pentru amplificarea contradicţiilor dintre Rusia, Austro-Ungaria şi Germania. De asemenea, invadarea Belgiei şi a Luxemburgului de către Germania declanşează intervenţia Franţei şi apoi a Angliei. La 4 aug. 1914, A. se găseşte în stare de război cu Puterile Centrale. La 3 aug. 1914, România s-a declarat neutră, luând decizia de a nu pune în practică Tratatul cu Puterile Centrale. Între 1914 – 1916 că se apropie de Puterile A., care recunosc prin Tratatul din 4/17 aug. 1916 (v.) dreptul legitim al României asupra Transilvaniei şi a tuturor teritoriilor locuite de români, subjugate de Austro-Ungaria. În aceste condiţii, România intră în război alături de A. CV. Război mondial, primul ~).

ANTANTA BALCANICĂ, v, **ÎNŢELEGEREA BALCANICĂ**.

ANTANTĂ 1. Acord intervenit între două sau mai multe state, cu privire la anumite probleme existente sau eventuale, fără a fi nevoie de încheierea unei convenţii sau alianţe. 2. Acord sau tratat încheiat între anumite state, în vederea coordonării sau unificării politicii lor, precum şi pentru a-şi asigura o apărare comună (uneori şi pentru a denumi grupul politic rezultat din acest acord), de ex.: Mica Antantă (v.), Antanta Balcanică (v.). 3. ~ cordială, înţelegere, prietenie, comunitate de aspiraţii şi de vederi politice, existente între două state la diverse epoci, fără a fi

intervenit o alianţă între ele (de ex. e. dintre Anglia şi Franţa). 4. ~ regională, acord care intervine între statele unei regiuni determinate din lume sau, prin extensiune, politică aplicabilă acestor state (ex.: Liga Arabă, Pactul Renan) (v. Pactul Societăţii Naţiunilor).

ÁNTÁRA, agenţie oficioasă indoneziana de presă înfiinţată în 1932.

ANTARCTICA, v. **STATUTUL ANTARCTICII**? **TRATATUL ASUPRA ANTARCTICI**I.

ANTICOLONIALISM, termen generic semniâicând lupta, mişcarea şi toate acţiunile social-politice ale popoarelor împotriva colonialismului, pentru afirmarea independentă, de sine stătătoare. A. s-a intensificat în perioada imperialismului monopolist, în special după M.R.S.O., şi a luat un deosebit a vânt după al doilea război mondial. Ca rezultat al apariţiei sistemului mondial socialist (v.), al mişcărilor de eliberare naţională (v.), al schimbării raportului de forţe pe arena internaţională, sistemul colonial al imperialismului s-a destrămat. Din punct de vedere ai dreptului internaţional, a. are la bază principiul autodeterminării popoarelor (v.), înscris în Carta O.N.U. Şi consacrat ulterior în numeroase alte documente cu caracter juridic şi politic. În perioada postbelică, marea majoritate a fostelor colonii şi teritorii dependente din Asia, Africa şi America Latină au devenit state independente. A. se reflectă în numeroase documente politico-

diplomatice (de ex. Declaraţia asupra acordării independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale (v.), adoptată în 1960 de către Adunarea Generală a O.N.U.). România desfăşoară o intensă activitate a., a sprijinit şi sprijină sub toate formele lupta popoarelor coloniale pentru a-şi dobândi dreptul la autodeterminare (v. sistemul colonial al imperialismului şi autodeterminare).

ANTIC OMINTERN, PACTUL alianţă militară cu caracter agresiv, creată prin Tratatul de la Berlin, semnat la 25 nov. 1936, între Germania şi Japonia. P. ~ era îndreptat împotriva comunismului, a Internaţionalei a III-a Comuniste, şi urmarea să impună dominaţia mondială a monopolurilor germane şi japoneze. La P. ~ au aderat: Italia (6 nov.

1937), fapt ce a pus bazele

Axei Berlin – Roma – Tokio (v.), Ungaria şi Manciuko (24 febr. 1939).

Spania (27 febr. 1939). Ulterior, la 25 nov. 1941 P. ~ este prelungit pe cinci ani şi la el aderă Bulgaria, Finlanda, Danemarca, guvernul antonescian din România, precum şi guvernele marionetă din Slovacia, Croaţia şi de la Nankin.

ANTICOMUNISM, armă politicoideologică a imperialismului îndreptată împotriva mişcării comuniste şi muncitoreşti, a ţărilor socialist ei şi a răspândirii ideilor marxismului în lume. Pe plan politic, a. se manifestă prin persecutarea şi reprimarea mişcării comuniste în interior, iar în exterior, prin calomnierea orânduirii socialiste,

prezentarea falsificată a ţelurilor şi politicii partidelor comuniste, denaturarea principiilor socialismului ştiinţific. Totodată, a. reprezintă o tactică diversionistă care, în numele „pericolului comunist”, tinde să distragă atenţia de la cauzele reale ale diferitelor fenomene de criză sociala şi politică pe plan intern, să justifice acţiunile politice reacţionare, discriminatorii, îndreptate împotriva forţelor democratice şi progresiste, să mascheze şi să legitimeze, pe plan extern, o politică reacţionară, contrarevoluţionară şi agresivă. A. se regăseşte în atitudinea unor oameni politici din statele capitaliste, influenţând uneori negativ dezvoltarea relaţiilor internaţionale. Pe plan doctrinal, a» este o trăsătură dominantă a ideologiei imperialismului. În aceasta ipostază, a. a suferit importante metamorfoze în stilul şi tactica sa ideologică, generate de modificarea continuă a raporturilor de forţe pe plan internaţional în favoarea forţelor antiimperialiste şi revoluţionare. De la doctrine care îmbinau apologia făţişă a capitalismului contemporan cu negarea inevitabilităţii istorice şi chiar a legitimităţii orânduirii socialiste s-a trecut la doctrinele actuale care tind să şteargă deosebirile esenţiale dintre capitalism şi socialism, să ofere modele de dezvoltare viitoare ca sinteză a capitalismului cu socialismul. Prin aceste metode mai subtile, a, tinde să lipsească mişcarea revoluţionară mondială de obiectivul ei fundamental – lupta pentru socialism.

ANTIGUA (denumirea oficiala: Antigua), grup de trei insule situate în Arh. Antilelor Mici (grupul Leeward) din M. Caraibilor. Suprafaţa: 442 kmp (insule pe.: Antigua 280

kmp, Barbuda 160,5 kmp). Populaţia (1974): 72.000 loc. Centrul administrativ: Saint Ja/ins (în ins. Antigua), 23.464 loc. (1974, cu suburbii). Limba oficială: engleza. Moneda:! East Caribbean Dollar = 100 Cents. Istoric, Descoperită în 1493 de Cristofor Columb, A. este colonizată de englezi în 1632. Ocupată de trupele franceze în 1666, ins, este retrocedată anul următor Angliei care o transformă în sec. 18 în principala bază navală britanică din M. Caraibilor. În perioada ian. 1958 – aug. 1962 este încorpo3*aţă Federaţiei Indiilor de Vest, iar după dizolvarea acesteia revine la statutul, iniţial de colonie. Potrivit Acordului din 27 febr. 1967, A. este un teritoriu autonom, „stat asociaťб cu Marea Britanie şi membru al Asociaţiei Indiilor de Vest. Două zone, Parham Harbour şi Judge’s Bay {5,37 kmp), au fost cedate S.U.A. la 27 mart. 1941 pentru construirea de baze militare navale. O.N.U. consideră A. teritoriu neautonom în sensul cap. **XI** al Cartei.

ANTIIMPERIALISM, mişcare sociaâpolitică îndreptată împotriva politicii imperialiste, de forţă şi dictat, a tuturor formelor de exploatare, asuprire şi dominaţie a popoarelor. După al doilea război mondial, ca rezultat ai apariţiei sistemului mondial socialist, al destrămării sistemului colonial, al creşterii avântului luptei forţelor

revoluţionare democratice şi progresiste de pretutindeni, s-a creat un larg front a. care acţionează pentru pace, democraţie, cooperare şi securitate internaţională, pentru instaurarea unei noi ordini politice şi economice internaţionale (v.). Raportul de forţe pe plan internaţional cunoaşte profunde schimbări în favoarea forţelor a. Şi anticolonialiste. Reprezentând una dintre caracteristicile esenţiale ale epocii actuale, a. a căpătat valenţe cu valoare universală şi se afirmă ca una din cele mai largi mişcări internaţionale din istoria omenirii.

ANTÏLELE OLANDEZE (denumirea oficială: Nederlandse Antillen), posesiune colonială olandeză constituită din şase insule situate în M. Caraibilor în Arh. Antilelor Mici, formată din două grupe distincte – trei situate în apropierea ţărmului Americii de Sud, lângă coasta Venezuele! – celelalte trei aflate la cca. 900 km **NE** de primele. Suprafaţa: 961 kmp (Curaçao

472 kmp, Bonaire 281 kmp, Aruba 190 kmp). Populaţia (1973): 234.000 loc. Centrul administrativ:

Willemstad (în ins. Curaçao), 100.000 loc. (1973, aglomeraţia urbană). Limba oficială: olandeza. Moneda: 1 Florin (Gulden) Ned. Ani. – 100 Cents. Istoric. Descoperite de navigatori spanioli în 1499, A.O. sunt populate de aceştia începând cu 1527. Ins, revin Companiei Olandeze a Indiilor de Vest în 1634. Ocupate de englezi în perioada 1807 – 1815, A.O. sunt atribuite Olandei

prin Tratatul de pace de la Paris (1815). În 1949 colonia primeşte numele actual în locul celui de Curaçao. Potrivit Cartei Regatului Olandei (29 dec. 1954), A.O. primesc statutul de teritoriu autonom, parte integrantă a Regatului Olandei. Membru al O.M.M. Şi U.P.U., A.O. urmează să-şi dobândească independenţa până în 1980.

ANTITRUST, totalitatea legilor şi reglementărilor promulgate cu scopul de a preveni monopolizarea pieţei şi îngrădirea liberei concurenţe. Legi a. sunt acelea care, în principal, interzic: fuziunile între marile companii, dacă aceasta ar duce la slăbirea concurenţei pe piaţă; monopolizarea pieţei prin formarea de carteluri sau alt gen de înţelegeri monopoliste; încheierea aranjamentelor (contractelor) de exclusivitate; promovarea unei politici discriminatorii în materie de preţ, precum şi a altor înţelegeri denumite, pe scurt, „practici comerciale restrictive". Prima lege a., cunoscută sub denumirea de „Sherman Act", a fost adoptată de Congresul S.U.A. În 1890; ulterior, au fost adoptate astfel de legi şi de către celelalte ţări capitaliste dezvoltate. Legislaţiile a. au încercat să reglementeze activitatea de afaceri şi să limiteze forţa şi sfera de acţiune a marilor monopoluri, însă prevederile acestor reglementări nu au dus la rezultatele scontate, datorită procesului obiectiv al economiei capitaliste de centralizare a capitalului monopolist.

ANTON, PLANUL v. **ATTILA, PLANUL** ~.

ANUAR STATISTIC, publicaţie anuală editată

de instituţii naţionale şi organisme internaţionale de specialitate care cuprind date statistice privind dezvoltarea unor economii naţionale, regiuni geografice, ramuri economice. A, s. naţionale pot avea caracter global, cuprinzând date generale cu privire la evoluţia principalilor indicatori economici, situaţia ramurilor economiei naţionale, bugetul de stat, date cu privire la învăţământ, cultură, ocrotirea sănătăţii, comerţ etc. Există, de asemenea, a.s. specializate pe domenii specifice: industrie, agricultură, comerţ exterior (statistici vamale), transporturi etc. În România, a.s. este publicat de Direcţia Centrală de Statistică. A.s. internaţionale cele mai cuprinzătoare sunt publicate de Oficiul de statistică al O.N.U. Cele mai importante sunt: Anuarul statistic

(Statistical Yearbook), Anuarul demografic (Demographic Yearbook), Anuarul statisticilor naţionale (Yearbook of National Accounts Statistics), Anuarul statistic al comerţului internaţional (Yearbook of International Trade Statistics). A.s. privind situaţia economică a ţărilor membre sunt publicate, de asemenea, de C.A.E.R., O.C.D.E., C.E.E., A.E.L.S. ş.a.

ANUITATE 1. Plată constantă, care se efectuează anual pentru o anumită perioadă de timp de către debitor, în vederea stingerii obligaţiilor sale băneşti. 2. (în relaţiile economice internaţionale) Sumă de bani pe care statul debitor trebuie să o plătească în fiecare an pentru onorarea datoriei sale externe. A. cuprinde partea

din creditele (împrumuturile) externe care trebuie restituite în anul respectiv (numită şi amortizare), plus dobânzile anuale aferente. 3. (în unele ţări) încasări garantate pe care le va primi în viitor o persoană fizică sau juridică contra cumpărării pe loc a unui drept de a.

ANULAREA TRATATELOR, act unilateral prin care un stat îşi manifestă voinţa de a nu mai fi parte la un tratat internaţional. În cazul tratatelor bilaterale, a.t. de către una din părţi duce la încetarea efectelor tratatului însuşi. A.t. de către un stat este întemeiată şi în concordanţă cu drêptul internaţional numai când a fost determinată de neîndeplinirea sau încălcarea gravă a obligaţiilor asumate de către celelalte state părţi, ori în cazul tratatelor ilicite, încheiate? în condiţiile încălcării suveranităţii şi egalităţii în drepturi a statelor părţi. A.t. poate avea efect retroactiv, aplicându-se de la data încheierii tratatului, sau numai din momentul comunicării declaraţiei de anulare.

ANVIL, PLANUL ~, proiect anglo-american pentru debarcarea în S Franţei. Punerea în aplicare a fost hotărâtă la Conferinţa de la Teheran din 28 nov. – 1 dec. 1943 (v.). Forţele destinate debarcării – Armata 7 americană şi Armata 1 franceză – au fost sprijinite de 4.700 avioane de luptă şi de transport, 850 de nave de război şi numeroase nave de transport. La 15 aug. 1944 au fost lansate unităţile de desant aerian, urmate de desantul maritim, care au cucerit

câteva capete de pod. Forţele aliate au eliberat la 27 aug, oraşele Toulon şi Marsilia, iar la 2 sept, au intrat în Lyon, care fusese eliberat de forţele patriotice franceze din interior. La 11 sept., în apropiere de oraşul Dijon, au realizat joncţiunea cu forţele americano-engleze care debarcaseră în Normandia, eliberaseră Parisul şi înaintau vertiginos spre E şi **SE**y la începutul său, P. ~ şi-a schimbat denumirea în **DRAGON**.

A.N.Z.U.S. (iniţialele reprezintă primele litere ale denumirii în limba engleză a statelor membre – Australia, Noua Zeelandă, S.U.A.), organizaţie politico-militara regională creată prin Tratatul de securitate iniţiat de S.U.A., semnat la 1 sept. 1951, la San Francisco şi intrat în vigoare la 29 iun. 1952. A.N.Z.U.S. constituie emul din blocurile militare înfiinţate în cadrul sistemului Pactului de securitate al Pacificului (v.), care are ca scop acordarea de ajutor militar reciproc în cazul apariţiei unor situaţii încordate în bazinul Pacificului şi ridicarea potenţialului militar al ţărilor membre. De fapt A.N.Z.**ÏLS**. – este un instrument politico-militar al S.U.A. Structura: Consiliu, organ de conducere al organizaţiei, format din miniştrii afacerilor externe ai ţărilor membre; Comitetul permanent de coordonare, compus din adjuncţii miniştrilor afacerilor externe, care se reuneşte în şedinţe speciale la sediul său din Washington; Comitetul militar, care se întruneşte după cum convin guvernele celor trei ţări. Membrii lui sunt şi membrii S.E.A.T.O.

(v.), după formarea căruia rolul A.N.Z.U.S. a scăzut în sistemul de alianţe militare ale Pacificului. Are sediul la Canberra (Australia).

A.P., v. **ASSOCIATED PRESS**.

A.P.A., v. **AUSTRIA PRESS AGENTUR**.

APARTHEID, POLITICA DE ~ este denumirea dată în 1948 de guvernul Republicii Africa de Sud politicii sale de „dezvoltare separată” a raselor. Este o politică a supremaţiei minorităţii albe (17% din populaţia ţării) faţă de majoritatea populaţiei de culoare, prin care aceasta din urmă este privată de drepturi politice şi de cele mai multe din drepturile civile, este segregată din punctul de vedere al reşedinţelor, este plătită cu o fracţiune din salariile acordate albilor la muncă egală şi, în genere, supusă unei crunte represiuni poliţieneşti. Sistemul juridic al a., constituit dintr-o serie de legi adoptate de-a lungul anilor, este extrem de complex şi afectează toate aspectele vieţii: cere înregistrarea populaţiei pe baze rasiale, împarte ţara în zone rasiale – „homelands” sau „bantustans”, interzice populaţiei de culoare să iasă fără permis din zonele rezervate, să dobândească sau să posede proprietăţi în afara zonei rezervate, să călătorească fără cărţi de identitate, să intre în sindicate şi să-şi exercite dreptul la grevă etc.; de altfel, „zonele albe” ale ţării reprezintă 86,3% din întregul teritoriu, în vreme ce pentru majoritatea populaţiei ţării, de peste 80%, se alocă numai 13,7% în „homelands”. Politica de a. este

condamnată de opinia publică mondială ca o încălcare gravă a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului. În acest sens, au fost adoptate nximeroase rezoluţii de către O.N.U., de reuniunile O.U.A., ale statelor nealiniate şi ale altor organizaţii internaţionale. A. demonstrează incompatibilitatea lui, atât în teorie, cât şi în practică, cu principiile Cartei O.N.U. Şi ale Declaraţiei universale a drepturilor omului. Condamnarea şi acţiunile O.N.U. Împotriva politicii de ~ datează încă din 1946, de la prima sesiune a Adunării Generale, ele intensiiicându-se an de an, îndeosebi după proclamarea oficială a sistemului de a. Rezoluţii recente ale Adunării Generale califică politica de ~ drept „crimă împotriva umanităţii”. După masacrul de la Sharpeville, de la 21 martie 1960, când o manii estaţie paşnică a populaţiei de culoare a fost reprimată de poliţie, atitudinea O.N.U. Împotriva politicii de ~ a devenit şi mai ferma şi, în 1962, s-a creat un Comitet special împotriva politicii de ~ (v.).

Rezoluţiile Adunării generale cerând Africii de Sud să pună capăt politicii de a. Şi recomandând măsuri drastice împotriva acesteia – ruperea relaţiilor diplomatice, a legăturilor comerciale şi de altă natura, interzicerea accesului sau tranzitului navelor sau aeronavelor sud-africane etc. – ca şi rezoluţia Consiliului de Securitate 181 (1963), care recomandă solemn tuturor statelor să instituie un embargo privind vânzarea şi

transportul de arme, echipament şi material militar către Africa de Sud, n-au avut efectul dorit. Numeroase state occidentale n-au ţinut seama de aceste recomandări, ceea ce a permis Africii de Sud să-şi continue nestingherită politica de Guvernul sudafrican a ignorat aceste rezoluţii, situându-se pe poziţia că politica sa rasială ţine esenţialmente de domeniul jurisdicţiei sale interne şi, în conformitate cu art. 2, paragraful 7 al Cartei, Organizaţia nu trebuie să discute această problemă. Noile măsuri represive (masacrul de la Soweto, 1976), n-au putut determina populaţia de culoare să abandoneze lupta pentru abolirea politicii de Dimpotrivă, această luptă s-a intensificat şi a căpătat un caracter tot mai organizat. Condamnând energic guvernul sud-african pentru actele sale de represiune şi pentru menţinerea arogantă a sistemului de a., prin rezoluţia 418 (1977), în virtutea cap. **VII** al Cartei O.Ń.U., Consiliul de Securitate a instituit sancţiuni obligatorii împotriva Africii de Sud, hotărând ca „toate statele vor înceta imediat livrarea către Africa de Sud de arme şi de material conex de toate tipurile, inclusiv vânzarea sau transferul de arme şi muniţii, de vehicule şi material militar, de echipament de poliţie paramilitar şi de piese detaşate pentru articolele sus-menţionate şi că ele vor înceta, totodată, livrarea tuturor tipurilor de echipament şi furnituri, precum şi acordarea de licenţe, pentru fabricarea şi întreţinerea articolelor menţionate”. România s-a pronunţat cu

fermitate împotriva politicii de susţinând energic acţiunile întreprinse în cadrul O.N.U. pentru a pune capăt acestei politici şi acţionând în conformitate cu litera şi spiritul lor.

APATRID, persoană care nu are nicio cetăţenie. Regimul juridic al a. este stabilit, în lipsa unor prevederi existente în convenţii internaţionale, de către legislaţia statului pe al cărui teritoriu se găsesc. A. se bucură de drepturi mai restrânse decât cetăţenii statului pe al cărui teritoriu se găsesc sau decât străinii aflaţi aici şi care sunt resortisanţi ai altui stat. Ei pot avea unele obligaţii, ca de ex, acelea de a plăti impozite ori de a face serviciul militar. În România a. beneficiază de un regim juridic ca şi străinii. Problema a. a fost ridicată atâtea în cadrul Societăţii Naţiunilor, cât şi în cel al O.N.U., în sensul lichidării acesteia, prin acordarea cetăţeniei statului pe al cărui teritoriu se află a» Pe plan internaţional s-a admis că, în cazul a. punctul de legătură pentru raporturile juridice cu element de extraneitate este domiciliul său, iar în lipsa acestuia, reşedinţa. În acest sens, la 28 sept. 1954 s-a încheiat la New York, sub egida O.N.U., Convenţia privind statutul a.

APATRIDIE, situaţia juridică în care se găseşte un apatrid. De obicei, a. apare datorită deosebirilor dintre legislaţiile naţionale cu privire la cetăţenie, care fac posibil conflictul negativ de cetăţenie. Pentru reducerea efectelor negative ale a., la 30 aug. 1961 s-a încheiat la New York

Convenţia privind reducerea cazurilor de a»

APĂRARE COLECTIVĂ, formă de colaborare între state constând în acordarea reciprocă de sprijin şi ajutor, inclusiv sprijin militar, atunci când una dintre părţi este obiectul unei agresiuni armate. Dreptul de a.c. este consacrat de Carta O.N.U. Ţart. 51). Uneori, în scopul organizării a.c. statele încheie între ele alianţe politice şi militare. Înţelegerile dintre state privind a.c. pot juca un rol pozitiv în prevenirea unui război de agresiune* în menţinerea şi consolidarea păcii şi securităţii internaţionale.

APE (în dreptul internaţional), fluvii, lacuri, mări, oceane sau părţi ale acestora, în funcţie de regimul lor juridic sau de natura activităţii de cooperare internaţională în explorarea şi exploatarea lor. După natura lor, a. pot fi: fluviale sau maritime; după regimul lor juridic: naţionale şi internaţionale; după natura drepturilor

«exercitate de statul riveran în întinderea apelor mării de la ţărm spre larg: interioare, istorice, teritoriale; după regimul lor faţă de problemele războiului, neutre, a. ale beligeranţilor. ~ adiacente v. ~ de coastă. ~ de coastă, a. ce se întind de la ţărm spre larg, până la marea liberă (v.) şi care poartă diverse denumiri, în raport cu întinderea drepturilor pe «care statul riveran este îndreptăţit să le exercite asupra lor: a. maritime interioare (v.), marea teritorială (v.) şi zona contiguă (v.). În ultimul timp se contureează tendinţa statului riveran de a-şi atribui drepturi

exclusive asupra unor întinderi maritime mai mari, sub denumirea de zonă economică (v.) ~ frontalière (de frontieră), ape care stabilesc frontiere între două state. În lipsa unor convenţii sau înţelegeri în alt sens, pe cursul navigabil al unei ~ f. ele se întind până la linia de navigaţie a fluviului (linia talvegului, a adâncimii celei mai mari); pe cursul nenavigabil până la linia mediană. De asemenea, în lipsa unor convenţii în alt sens, în cazul unor lacuri, mări etc, care despart două state ~ f. se întind până la mijlocul acestora. ~ f. sunt supuse suveranităţii statului cărora aparţin, făcând parte din teritoriul de stat. ~ interioare, mările, fluviile, râurile, «canalele, lacurile situate în întregime pe teritoriul unui stat. A. maritime «dintre ţărm şi limita de la care începe să se măsoare marea teritorială (v.), cuprinzând golfurile şi băile interioare, precum şi apele porturilor (v. a. maritime interioare) sunt, de asemenea, considerate ~ i. Porţiunea dintre ţărm şi linia frontierei de stat pe cursurile de apă care formează frontiera dintre două sau mai multe state, precum şi porţiunea din cursurile de apă care traversează teritoriile a două sau mai multe state aflate în limitele frontierelor fiecărui stat sunt şi ele ~ ., fac parte din teritoriul naţional şi statul respectiv exercită asupra lor drepturi depline de suveranitate. Regimul juridic al ~ i., navigaţia, pescuitul şi orice alte utilizări economice sunt reglementate prin legile statului pe teritoriul căruia sunt situate. Statele pot

încheia cu alte state riverane ale unui curs de apă convenţii pentru reglementarea, în interesul lor comun, a condiţiilor de navigaţie, sau pentru exploatarea economică a resurselor acelui curs de apă (de ex. Acordurile încheiate în 1963 între România şi Iugoslavia pentru realizarea şi exploatarea sistemului hidroenergetic şi de navigaţie de la Porţile de Fier pe Dunăre, v.). ~ istorice, a. (de obicei, golfuri şi băi, v.) declarate interioare sau teritoriale de statele riverane pe considerente de ordin istoric (ale unui uz secular), bazate pe importanţa lor pentru economia naţională şi securitatea statului, deşi prin aplicarea regulilor obişnuite ale dreptului internaţional statutul lor juridic ar trebui să fie acela al mării teritoriale, al zonei contigue (v.) sau chiar al mării libere. Astfel, sunt considerate ~ i. Golful Hudson (Canada), Golful Bristol (Anglia), Golful Granville (Franţa), Golful Petru cel Mare (U.R.S.S.). ~ maritime interioare, a.

naţionale situate între ţărm şi marea teritorială care cuprind: a) a.

situate între ţărm şi linia de bază normală sau dreaptă a mării teritoriale; b) a. din băi sau golfuri istorice până la linia de bază a mării teritoriale; c) a. dintre insule sau grupuri de insule, care reunesc puncte ce stabilesc linia de bază a mării teritoriale; d) a. unor fluvii (estuare) şi lacuri, care servesc de acces într-un port maritim. ~ naţionale, a) A. maritime interioare, b) Marea teritorială. În cuprinsul acestor a. se exercită în mod deplin

suveranitatea şi jurisdicţia statului, din a cărui componenţă teritorială fac parte. ~ portuare, zonă de mare care cuprinde a. din porturi până la linia care uneşte instalaţiile şi construcţiile portuare aflate în punctele cele mai avansate spre largul mării. ~ p. fac parte din apele maritime interioare (v.

mare interioara), aflându-se sub suveranitatea deplină a statului riveran. Regimul juridic al navelor străine în ~ p. este diferit în funcţie de tipul de navă: militară, comercială etc.

(v. navă). ~ teritoriale, v. marea teritoriala.

APEL 1. Chemare cuprinsă într-un document, indiferent de denumirea acestuia, adresată statelor sau organizaţiilor internaţionale, de a întreprinde anumite acţiuni, de a adopta o anumită atitudine în relaţiile internaţionale, de a respecta principiile şi normele dreptului internaţional. Deşi în activitatea organizaţiilor internaţionale a. are o semnificaţie mai redusă decât recomandarea, ei constituie totuşi o formă importantă prin care acestea îşi realizează funcţiile ce le revin pentru menţinerea păcii şi securităţii internaţionale, pentru dezvoltarea cooperării între state. Cel mai des este folosit a. de organizaţiile neguvernamentale: (C.M.P. (v.), O.**LZ**. (v.).

Crucea Roşie Internaţionala (v.) şi altele) pentru a cere statelor, organizaţiilor sau persoanelor particulare să adopte o anumită atitudine. 2. Cale de atac împotriva unei sentinţe

judecătoreşti pronunţate de tribunale de primă instanţă. 1950. **APELUL DE LA STOCKHOLM,** adoptat în mart., la Cea de-a treia sesiune a Consiliului Mondial al Partizanilor Păcii de către Comitetul Permanent, cerea interzicerea necondiţionată a armei atomice, efectuarea unui strict control internaţional şi declararea guvernului care ar folosi primul arma atomică criminal de război. În acelaşi an, peste 500 de milioane de oameni din toate ţările lumii au semnat acest Apel. Opinia publică din România a salutat Apelul, care a fost semnat de milioane de muncitori, ţărani, intelectuali, tineri şi bătrâni. 1969. **APELUL STA TE LOR PARTICIPANTE LA TRATATUL DE LA VARŞOVIA CĂTRE TOATE STATELE EUROPEI,** adoptat la

Budapesta la 17 mart., eu prilejul Consfătuirii Comitetului Politic Consultativ al Tratatului. Reluând ideile Declaraţiei de la Bucureşti din ivii. 1966 (v.), referitoare la convocarea linei conferinţe europene de securitate* şi cooperare, Apelul cheamă la intensificarea eforturilor pentru întărirea păcii şi securităţii în Europa, apreciind că există perspective reale pentru soluţionarea acestora pe baza tratativelor, a colaborării tuturor statelor interesate, pentru organizarea conferinţei europene de securitater Statele semnatare ale Apelului subliniau ca „dezvoltarea colaborării rămâne unica alternativă reală la confruntarea militară periculoasă” şi „reafirmau propunerile lor îndreptate împotriva divizării lumii în blocuri

militare, a cursei înarmărilor şi ameninţărilor, rezultând din aceasta, pentru cauza păcii şi securităţii popoarelor”.

APEL NOMINAL, procedură la care se recurge în adunările délibérante pentru anumite voturi. La apelul numelui său, fiecare membru emite un vot oral, public („da”, „nu”.

„Abţinere” şi în uncie situaţii „neparticipare la vot”) asupra unei propuneri, unei moţiuni sau unui document supus spre adoptare adunării respective. La această procedură se recurge; îndeosebi în probleme importante, pentru a se consemna exact modul în care a votat fiecare participant, Un a.n. celebru este cel care a avut loc în Convenţia naţională care a fondat prima republică în Franţa (1792), în procesul lui Ludovic al **XV**I-lea, când, sub presiunea tribunalelor, – deputaţii au votat condamnarea la moarte a regelui. La reuniunile internaţionale guvernamentale de astăzi, în cazul unui vot prin a.n., delegaţiile statelor sunt chemate să-şi exprime votul în ordine alfabetică, primul votant fiind stabilit prin tragere la; sorţi.

A.P.E.M.P., v. **ASOCIAŢII ALE PRODUCĂTORILOR ŞI/SAU EXPORTATORILOR DE MATERII PRIME**.

APIMONDIA, v. **FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ** A **ASOCIAŢIILOR DE APICULTURĂ**.

A.P.O., v. **ORGANIZAŢIA ASIATICĂ** A **PRODUCTIVITĂŢII**.

APORTUL NET ÎN VALUTĂ, indicator al rentabilităţii exportului utilizat în comerţul exterior românesc în cazul mărfurilor de export, în care sunt încorporate materii prime şi materiale din import, sau exportabile. Se calculează ca raport procentual între preţul extern al mărfii de export din care s-a scăzut valoarea materiilor prime, materialelor, pieselor importate şi încorporate în marfa respectivă, precum şi valoarea aceloraşi componente provenite din producţia internă, dar care ar fi putut fi exportate ca atare, pe de o parte, şi totalul preţului extern al mărfii de export, pe de altă parte. Este utilizat în strânsă legătură cu ceilalţi indicatori ai rentabilităţii exportului, precum cursul de revenire ş.a.

A.P.P., v. **ASSOCIATED PRESS OF PAKISTAN**.

APRECIERE VALUTARĂ, creştere a valorii valutei naţionale. Pe plan intern, a.v. apare ca rezultat al deflaţiei (v.), respectiv al scăderii preţurilor. Pe plan extern, a.v. constă în creşterea cursului valutei naţionale faţă de alte valute, ca rezultat, îndeosebi, al excedentului de lungă durată al balanţei de plăţi (v,). În condiţiile cursurilor de schimb flotante (v.), noţiunea de a.v. este frecvent utilizată în locul revalorizării (v.).

APROBAREA ACORDURILOR INTERNAŢIONALE, act prin care un organ competert al statului îşi dă consimţământul cu privire la un acord internaţional (indiferent de

denumirea lui), încheiat de un reprezentant împuternicit în acest scop, sub rezerva aprobării. De regulă, a.a.i. se face de către guvern. Comunicarea aprobării către celelalte state se face prin notă diplomatică. Practica încheierii acordurilor cu clauza aprobării de către guvern constituie o procedură mai simplă decât aceea a ratificării (v.), care, de regulă, se face de către organul suprem al puterii de stat (parlament, sau şeful statului). În principiu, pot fi încheiate cu clauza aprobării înţelegerile internaţionale care privesc probleme a căror reglementare intră, potrivit prevederilor constituţionale ale statelor contractante, în atribuţiile organelor administraţiei de stat. În România a.a.i. Încheiate cu această menţiune se face de către Consiliul de Miniştri.

APROPIEREA ŞI EGALIZAREA NIVELURILOR DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ A STATELOR, proces istoric obiectiv de lichidare treptată a decalajelor economice dintre state, de ridicare a tuturor statelor la un grad superior de civilizaţie şi bunăstare legat direct de necesitatea instaurării unei noi ordini economice internaţionale (v.). Este un obiectiv care se pune pentru toate popoarele ţărilor în curs de dezvoltare... realizabil pe calea eforturilor fiecărui popor, prin folosirea maximă a mijloacelor umane şi materiale proprii, precum şi prin extinderea colaborării internaţionale şi utilizarea ajutorului necondiţionat al altor state. În „Programul

complex” (v.), adoptat de statele membre ale C.A.E.R., se subliniază oportunitatea realizării treptate a acestui proces în ţările socialiste, prin realizarea în mod conştient, pe baza folosirii pe multiple planuri, a superiorităţii orânduirii socialiste. În vederea apropierii şi egalizării relative a nivelurilor de dezvoltare economică ale statelor, România a propus alocarea, pentru propăşirea a celor mai puţin dezvoltate ţări ale lumii, a unei părţi din economiile rezultate de pe urma unor măsuri de dezarmare. Indicatorul care reflectă mai bine – până în prezent – procesul egalizării este venitul naţional pe locuitor.

A.P.S., v. **ALGÉRIE PRESSE SERVICE**.

ARABIA SAUDITĂ (denumirea oficială: Al Marulaha **AVA** rablya Asăaüdiya = Regatul Arab Saudit), stat situat în **SV** Asiei, cuprinzând cea mai mare parte a Pen. Arabia, învecinat cu Iordania, Irak, Kuwait, Qatar, Emiratele Arabe Unite, Oman, Rep. Democratică Populară a Yemenului, R.A. Yemen. Suprafaţa: 2.149.690 kmp. Populaţia (1974): 8.697.000 loc. Capitala: Riadb = Riad, 384.000 loc. (1975). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Ryal – 20 Qursii – 100 Halalah. Istoric. Locuită din mileniul 1 î.e.n. de triburi arabe, care întemeiază mici regate efemere, Pen. Arabia este unificată pentru prima dată (630 – 635) de Mahomed, întemeietorul islamismului, devenind pentru scurt timp centrul Imperiului arab. Odată cu decăderea Calafatului abasid, în sec. 9 – 10 iau naştere mici principate feudale, care în sec. 16

ajung sub suzeranitatea Imperiului otoman (menţinută cu întreruperi până în 1918). Abd al Aziz Ibn Saud, – emir din Nejd şi imam al wahhabiţilor, uneşte cea mai mare parte a Pen. Arabia, proclamându-se rege (29 sept. 1932) al A.S. Organizarea de stal: monarhie absolută, regat ereditar, regele domnind în conformitate cu dreptul sacru islamic. A.S* întreţine relaţii diplomatice cu 66 de state (1976) şi este membru al 28 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Între România şi A.S. nu s-au stabilit relaţii diplomatice.

ARANJAMENT 1. Înţelegere internaţională încheiată între două sau mai multe state pentru reglementarea unei anumite probleme determinate. 2. Acord internaţional (v.) destinat a reglementa o situaţie juridică delicată sau litigioasă. 3. Acord internaţional complementar, încheiat între părţi contractante la un tratat general (de ex. a. privind reglementarea unor servicii poştale încheiate între două sau mai multe state semnatare ale Convenţiei Poştale Universale). 1891. **ARANJAMENTUL DE LA MADRID PRIVIND ÎNREGISTRAREA INTERNAŢIONALĂ** A **MĂRCILOR**y revizuit cu prilejul conferinţelor diplomatice de la Bruxelles (1900), Washington (1911), Haga (1925), Londra (1934) şi Stockholm (14 iul. 1967). Aranjamentul a instituit O.M.P.I. (V.), creată în scopul de a proteja mărcile care se aplică produselor şi serviciilor înregistrate în ţara de origine şi al căror depozitar

este Biroul Internaţional al Proprietăţii Intelectuale. A fost, de asemenea, modernizată structura administrativă a uniunilor instituită la sfârşitul sec. 19 în domeniul proprietăţii industriale şi al proprietăţii literare şi artistice. România a aderat la acest Aranjament, la 26 oct. 1920. În concordanţă cu Aranjamentul de la Madrid, legea 28/1967 reglementează tratamentul naţional al străinilor, mărcile de serviciu, mărcile colective, precum şi condiţiile recunoaşterii priorităţilor convenţionale şi de expoziţie.

ARBITRAJ INTERNAŢIONAL, mijloc de rezolvare paşnică a unui diferend între state de către o persoană sau un organ stabilit prin acordul părţilor. A.i. a fost cunoscut încă în epoca sclavagismului, iar în epoca contemporană a dobândit o consacrare mai largă prin Convenţiile încheiate la Haga în 1899 şi 1907 (v.) cu privire la rezolvarea paşnică a conflictelor internaţionale. Prin Convenţia din 1907 s-a înfiinţat o C.P.A. (v.) cu sediul la Haga, care există şi astăzi, dar care este puţin folosită de state. Posibilitatea soluţionării diferendelor internaţionale pe calea arbitrajului este, de asemenea, prevăzută în Carta O.N.U.A.i. are caracter facultativ. Acordul prin care statele convin să supună diferendul dintre ele unui a.i. poartă denumirea de compromis (v.). A.i. poate fi instituit şi printr-un acord general, prin care statele se obligă să rezolve, pe calea arbitrajului, toate diferendele ce s-ar putea ivi între ele, în anumite domenii ale relaţiilor

bilaterale (tratate de arbitraj). Tratatele de arbitraj prevăd, de obicei, persoana care va funcţiona ca arbitru (un şef de stat ori altă persoană oficială de prestigiu sau o instanţă arbitrală), competenţa arbitrilor, regulile de procedură, principiile după care trebuie să se călăuzească arbitrii etc. În general, arbitrii aplică în soluţionarea diferendelor regulile dreptului internaţional. Sentinţa pronunţată de un a.i. are caracter obligatoriu şi trebuie executată de părţile în conflict. Majoritatea statelor recunosc a.i. numai ca o procedură instituită prin acordul ambelor părţi. România a acceptat a.i. ca mijloc de soluţionare a diferendelor ce s-ar putea ivi în aplicarea unor acorduri bilaterale cu caracter economic-comercial încheiate cu alte state. ~ comercial internaţional, mijloc de soluţionare a litigiilor patrimoniale, izvorâte din operaţiunile comerciale şi de cooperare externe. ~ cd, este efectuat de diferite organe arbitrale şi anume instituţii cu vocaţie universală, care soluţionează litigiile dintre organizaţiile economice din toate statele (de ex.: curtea de arbitraj a Camerei Internaţionale de Comerţ (v.) sau comisiile de arbitraj de pe lângă camerele naţionale de comerţ şi industrie); organe specializate pe anumite produse (de ex. Tribunalul de arbitraj al bursei de bumbac din Bremen); instituţii arbitrale create pe baza unor acorduri bilaterale (de ex. Comisia arbitrală americano-canadiană), care judecă litigiile dintre organizaţii economice aparţinând

celor două state; instituţii arbitrale create ad-hoc (temporar). ~ cd, se realizează pe baza unei convenţii arbitrale, încheiate, de regulă, sub formă scrisă. În ~ cd, se aplică normele şi principiile acceptate sau prestabilite prin voinţa părţilor în litigiu. Convenţiile internaţionale cele mai importante care reglementează ~ cd., semnate şi de România, sunt: Convenţia pentru recunoaşterea şi executarea sentinţelor arbitrale străine, încheiată la New York în 1958 (v.) şi Convenţia europeană asupra arbitrajului internaţional, încheiată la Geneva în 1961 (v.). Sentinţele sunt definitive şi executate nesilit, dacă procedura arbitrală a fost conformă cu convenţia. În România, ~ cd, este de competenţa Comisiei de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerţ, şi Industrie, în baza Decretului nr. 18/1976. În afară de cele două convenţii internaţionale menţionate mai sus, România este semnatară şi a Convenţiei de la Moscova (1972), care este aplicabilă în cazul litigiilor comerciale dintre ţările membre ale C.A.E.R.

ARCTICA, spaţiu geografic aflat între* Polul Nord şi ţărmurile nordice ale Europei, Asiei şi Americii de Nord – împărţit în cinci sectoare, aparţinând U.R.S.S., S.U.A., Canadei, Norvegiei şi Danemarcei. Fiecare sector cuprinde zona situată între Polul Nord şi litoralul statului căruia îi aparţine, având ca limite laterale meridianeleunind Polul Nord şi punctele de frontieră maritimă cele mai îndepărtate „din E şi

din V, fiecărui stat. Sectoarele arctice prezintă o deosebită importanţă, atât din punct de vedere strategic, cât şi prin resursele de care dispun. Suveranitatea unora din statele riverane la Oc. Arctic asupra celor mai importante insule din sectorul ce le aparţine a fost recunoscută, în mod expres, prin convenţii internaţionale (de ex, suveranitatea Norvegiei asupra insulelor Spitzbergen, prin Convenţia de la Paris, din 9 febr. 1920; suveranitatea Danemarcei asupra Groenlandei, prin convenţiile bilaterale cu S.U.A., 4 aug. 1916 şi Norvegia, 9 iul. 1924) sau prin hotărâri ale

G.P.J.I. (hotărârea din 5 apr. 1933, în litigiul danezo-norvegian asupra Groenlandei orientale).

ARGENTINA (denumire oficială: Republica Argentina = Republica Argentina), stat situat în **SE** Americii de Sud, cu larga ieşire la Oc. Atlantic, învecinat cu Bolivia, Paraguay, Brazilia, Uruguay, Chile. Suprafaţa: 2.776.889 kmp. Populaţia (1975): 25.384.009 loc. Capitala: Buenos Aires, 8.925.000 loc. (1974, aglomeraţia urbană). Limba oficială: spaniola.

Moneda: 1 Peso argentinian = 100

Centavos. Istoric. În epoca precolumbiană teritoriul A, a fost populat de triburi amerindiene (quechua, tupiguarani, piielche, araucani). Navigatorul spaniol Juan Díaz de Solis descoperă (1516) estuarul fluviului Rio de la Plata, iar Fernando Magellan străbate (1520) pentru prima oară strâmtoarea care îi poartă numele.

Colonizarea spaniolă este inaugurată în 1536 când Pedro de Mendoza întemeiază oraşul Santa Maria del Buen Aire (Buenos Aires). Conchistadorii spanioli înglobează teritoriul A. În Viceregatui Perii (până în 1776), apoi în Viceregatul Riode la Plata. Mişcarea de eliberare naţională a creolilor şi emigranţilor pentru separarea de Spania, izbucnită la 25 mai 1810, culminează di proclamarea independenţei „Provinciilor unite de la Rio, de La Plata” de către José de San Martin (9 iul. 1816). Actuala denumire a ţării este adoptată prin constituţia din 1826. Organizarea de stat: republică prezi denţială, stat federal. A. Întreţine relaţii diplomatice cu 131 de state (1976) şi este membru a 87 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Începutul contactelor oficiale între România şi A. datează din 27 sept. 1880, când preşedintele A., răspunzând notificării României cu privire la proclamarea independenţei de stat, salută cu simpatie intrarea României în familia naţiunilor independente. La 23 dec., la Buenos Aires a fost înfiinţat primul consulat onorific român, desfiinţat în 1884, reînfiinţat şi ridicat la rangul de consulat general onorific la 16 ian. 1929. În perioada interbelică, relaţiile româno-argentiniene cunosc un curs ascendent, culminând cu stabilirea de relaţii diplomatice la 12 mart. 1928 la nivel de legaţie (data comunicării acordului guvernului argentinian pentru ca reprezentantul român în Brazilia să fie acreditat şi în A.). Datorită

neprezentării la post a reprezentantului român, guvernul argentinian a considerat că între cele două ţări nu există relaţii diplomatice stabilite. La 30 dec. 1930, guvernul român acordă agrementul pentru reprezentantul argentinian la Bucureşti. Legaţia română la Buenos Aires este înfiinţată la 5 apr. 1934. În acelaşi an Nicolae Titulescu semnează în numele tuturor ţărilor Micii înţelegeri (12 dec. 1934) „Pactul Saavedra Lamas" (v.), iniţiat de ministrul de externe al A. Întrerupte în cursul celui de-al doilea război mondial (4 febr. 1944) relaţiile diplomatice sunt restabilite la 1 oct. 1946, la nivel de legaţie, şi ridicate, la 29 mart. 1964, Ia nivel de ambasadă. Relaţiile româno-argentiniene au cunoscut un continuu curs ascendent, punctul culminant constituindu-l vizita efectuată de preşedintele Nicolae Ceauşescu în Argentina (5 – 8 mart. 1974), cu prilejul căreia a fost semnat un tratat de prietenie şi cooperare, precum şi o serie de acorduri cu privire la cooperarea economică, tehnico-ştiinţifică şi culturală care au aşezat raporturile dintre cele două ţări pe o bază trainică, deschizând noi perspective unei colaborări fructuoase atât pe plan bilateral, cât şi pe plan internaţional.

ARHIPELAG, grup de insule, apele înconjurătoare care ţin de aceste insule şi alte elemente naturale care formează, în mod intrinsec, un tot geografic, economic şi politic, sau care sunt considerate, din punct de vedere istoric, ca atare.

ARHIVĂ 1. Totalitatea documentelor importante, a manuscriselor, imprimatelor – în original sau în copie – privind un stat, istoria sau funcţionarea actuală a acestuia, o regiune, o instituţie, o organizaţie internaţională etc, 2 «Localul unde sunt depuse documentele unui stat sau ale unei organizaţii internaţionale. ~ consulară, totalitatea documentelor, registrelor etc» consulare aparţinând unui post consular sau unei instituţii cu atribuţii consulare. ~ e. se bucură de inviolabilitate. ~ diplomatică, corespondenţă oficială a misiunii diplomatice, referitoare la misiune şi funcţiile sale* documentele, registrele, precum şi mobilierul destinat să le protejeze sau să le păstreze. ~ d. sunt inviolabile în orice moment şi în orice loc s-ar afla.

ARIERATĂ FINANCIARĂ, datorie a unui stat faţă de alt stat, rămasă neachitată după ce a ajuns la scadenţă. **AX** provine din datorii băneşti restante din trecerea unor bunuri din patrimoniul unui stat sau al cetăţenilor să-i în patrimoniul altui stat, din pagubele provocate de neîndeplinirea obligaţiilor asumate. România a încheiat cu o serie de state acorduri privind lichidarea aX, în care sunt stabilite atât sumele cât şi modalităţile de plată.

ARMATOR, persoană fizică sau juridică care armează, echipează şi exploatează o navă comercială, fiind, în acelaşi timp, şi proprietarul acesteia. În România flota comercială maritimă şi

fluvială aparţine statului şi este administrată de întreprinderea specializată **NAVROM**.

ARMĂ, mijloc de luptă (v.) e ~ de distrugere în masă, mijloc de luptă care, datorită caracteristicilor sale, produce pagube masive şi distrugeri generalizate, fără distincţie între beligeranţi şi neutri, între combatanţi (v.) şi populaţia civilă (v.). Conceptul de ~ de d. În m. implică două ele mente fundamentale: rău superfluu şi efect nediscriminat. Primul element, care are la bază ideea de eficacitate, include: proporţiile ravagiilor (provocarea de distrugeri masive, pagube generalizate), şi ale pierderilor de vieţi omeneşti (prin provocarea de suferinţe inutile ca urmare a contaminărilor, otrăvirilor în masă), iar cel de-al doilea, raportul dintre obiectivul vizat iniţial şi zona asupra căreia se extind efectele după utilizare. Aceste două elemente impun interzicerea oricăror asemenea a.

Datorită caracterului incontrolabil în spaţiu şi în timp al efecte lor biologice şi genetice ale acestor a., folosirea lor în cazul unui conflict armat constituie un act îndreptat nu numai contra unui inamic sau unor inamici, dar şi contra omenirii în general. În consonanţă cu principiile fundamentale ale dreptului internaţional, se impune interzicerea utilizării ~ de d. În m. ceea ce implică şi interzicerea perfecţionării de asemenea a., a răspândirii lor, precum şi distrugerea stocurilor existente. În categoria ~ de d. În m. intră: a. chimică (v.), bacteriologică (biologică)

(v.), cu napalm, nucleară ş.a. Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat o serie de rezoluţii care condamnă folosirea ~ de d. În m. De asemenea, există o serie de convenţii internaţionale care interzic folosirea, răspândirea, experimentarea sau amplasarea în anumite zone a unor categorii de astfel de a. România se pronunţă şi acţionează pentru scoaterea în afara legii ~ de d. În m. Şi în primul rând a. nucleare, pentru oprirea producţiei lor şi trecerea la lichidarea celor existente, propunând în acest scop adoptarea de măsuri privind: asumarea de către toate statele a angajamentului solemn de a nu folosi armele nucleare; interzicerea amplasării de noi arme nucleare pe teritoriul altor state; retragerea armamentului nuclear de pe teritoriul altor state; încetarea perfecţionării, experimentării şi producţiei armelor nucleare şi a mijloacelor de transportare la ţintă; încetarea producţiei de materiale fisionabile cu destinaţie militară; trecerea materialelor existente spre folosirea în scopuri paşnice şi transferarea unei cote-părţi în vederea utilizării de către toate statele, în cadrul unei largi cooperări internaţionale; reducerea şi lichidarea completă a tuturor stocurilor de arme nucleare şi mijloace de transportare la ţintă existente; interzicerea totală a armelor nucleare. ~ bacteriologică (biologică), mijloc de luptă care produce îmbolnăvirea sau uciderea în masă a oamenilor, animalelor şi distrugerea culturilor vegetale. Răspândirea germenilor patogeni se

poate face cu ajutorul muniţiei, aviaţiei, diversionistilor sau prin contaminarea directă, de la oameni şi animale, sau indirect, prin insecte bolnave sau purtătoare de germeni. Pericolul folosirii ~ b., prin efectele şi urmările care le pot produce agenţii patogeni, poate fi tot atât de grav ca efectul a. nucleare. Având în vedere marele pericol virtual pe care îl prezintă această armă, în 1971 a fost încheiată Convenţia cu privire la interzicerea perfecţionării, producţiei şi stocării ~ bacteriologice (biologice) şi cu toxine şi la distrugerea lor (v.). ~ chimică, armă de nimicire în masă al cărei efect se bazează pe folosirea proprietăţilor nocive ale substanţelor toxice de luptă. În timpul primului război mondial, substanţele toxice de luptă au fost fabricate şi folosite pe scară largă, ele provocând 1.300.000 de victime dintre care 100.000 de morţi. Până la primul război mondial nu existau norme precise care să interzică folosirea ~ e. Tratatele de la Versailles (v.), Saint Germain (v.), Neuilly (v.), Trianon (v.) şi Sèvres (v.) conţineau referiri prin care se interzicea ţărilor învinse în primul război mondial „fabricarea şi importarea gazelor înăbuşitoare, otrăvitoare şi alte similare”, în 1925 a fost adoptat (17 iun. 1925) Protocolul de la Geneva privind interzicerea folosirii în război a gazelor asfixiante, toxice sau similare şi a mijloacelor bacteriologice (v.)» România a devenit parte la 25 aug» 1929, cu unele rezerve. Protocolul de la Geneva, la care au aderat un

număr relativ mic de state (din rândul cărora lipsesc unele mari puteri ş.a.), nu a fost în măsură să oprească definitiv producerea ~ e. Acest lucru a determinat ca, pe plan internaţional, să: se iniţieze numeroase acţiuni menite’s* duce la interzicerea acestei a» de distrugere în masă. În 1966, Adunarea* Generală a O.N.U. a adoptat rezoluţia nr. 2162/**XXI,** care invită toate statele a se conforma strict principiilor şi obiectivelor Protocolului de la Geneva din 17 iun. 1925» în cadrul Comitetului de dezarmare de la Geneva continuă negocierile în vederea încheierii unei Convenţii privind interzicerea acestei a, /X/ ecologică, mijloc tehnic, existent, sau în curs de perfecţionare, utilizat, în scopul modificării fenomenelor naturale pentru a crea celui ce o foloseşte o situaţie avantajoasă în cadrul unir conflict armat. ~ e. poate cauza distrugeri imense prin mijloace cai introducerea în sistemul de nori” a unor agenţi chimici pentru producerea de precipitaţii abundente îil zone dorite; modificarea vremii, climei şi sistemului hidrologic; modificarea proceselor electrice din atmosferă; deturnarea uraganelor; modificări în parametrii fizici şi chimici ai mărilor şi oceanelor, care pot duce la modificări în sistemul hidrologic; stimularea unor unde seismice, care pot produce cutremure sau curenţi oceanici; modificarea stării naturale a. râurilor, lacurilor şi a altor elementeacvatice ale Pământului, care pot duce fie la secare, fie la inundaţii şi distrugerea sistemelor hidrotehnice

deranjarea echilibrului termal şi gazos dintre hidrosferă şi atmosferă; distrugerea vegetaţiei şi alte acţiuni care să ducă la dereglarea echilibrului ecologic al florei şi faunei; acţiunea asupra straturilor ionizate sau

«bzon, din atmosferă, introducerea de agenţi absorbanţi de energie şi alte acţiuni care pot duce la deranjarea» echilibrului Pământ-Atmosferă-Soare. Interzicerea folosirii tehnicii pentru modificarea mediului în scopuri militare a reţinut atenţia Adunării Generale a O.N.U. care, în 1974 a examinat această problemă în cadrul unui punct special înscris pe ordinea de zi. Problema a concentrat şi atenţia Comitetului de dezarmare de la Geneva, care a luat în discuţie un proiect de convenţie internaţională propus de U.R.S.S. ~ nucleară, cel mat puternic mijloc de nimicire în roasă. Efectul nimicitor se bazează pe folosirea energiei intranucleare, care se degajă în cazul anumitor reacţii nucleare. Datorită distrugerilor masive, efectului termic şi al undei de şoc, otrăvirii masive provocate de radioactivitatea degajată, utilizarea n. este considerată în afara legilor şi obiceiurilor aplicabile în caz de conflict armat (v.), Interzicerea folosirii armelor care provoacă suferinţe inutile inamicului şi populaţiei civile decurge din regulile deja statornicite, precum: Declamaţia de la St. Petersburg din 1868; Declaraţia de la Bruxelles din 1874; Convenţiile de la Haga din 1899 şi 1907 (v.); Tratatul de la Washington, din 1922, cu privire la ocrotirea pe

mare a vieţii neutrilor şi a nebeligeranţilor; Protocolul de la Geneva privitor la interzicerea folosirii în război a gazelor asfixiante, toxice sau similare şi a mijloacelor bacteriologice, din 1925 (v.); Convenţiile de la Geneva din 1949 privind victimele de război (v.); Convenţia de la Haga, din 1954, privind ocrotirea valorilor culturale în caz de conflict armat (v.). În rezoluţia 1653/**XVI** a Adunării Generale a O.N.U., din 24 nov. 1961, se arată că „folosirea armei nucleare şi termonucleare este contrară spiritului, literei şi scopurilor Cartei O.N.U. Şi constituie, ca atare, o violare directă a Cartei”. Rezoluţia subliniază că orice stat care foloseşte ~ n. este condamnat pentru dispreţuirea legilor umanităţii şi comite o crimă împotriva civilizaţiei. În documentul intitulat „Poziţia României în problemele dezarmării, în primul rând ale dezarmării nucleare, şi în instaurarea unei păci trainice în lume” (v.), difuzat la sesiunea Adunării Generale a O.N.U. din 5 nov. 1975, se arată că „a devenit o sarcină primor* dială a generaţiilor de astăzi de a face totul, a trezi toate conştiinţele, a canaliza toate energiile într-o singură direcţie – aceea de a impune măsuri hotărâte în domeniul dezarmării şi, în primul rând, al dezarmării nucleare, de a exclude cu desăvârşire forţa şi ameninţarea cu forţa din viaţa internaţionala, a elibera omenirea de coşmarul războiului atomic”.

ARMISTIŢIU 1. Instrument juridic prin care beligeranţii s-au înţeles să suspende temporar

ostilităţile şi care reglementează raporturile dintre beligeranţi în această perioadă. A. este o suspendare convenţională a ostilităţilor. A. ca instituţie de drept internaţional a fost prevăzut pentru prima oară în Convenţia semnată la Haga, la 18 oct. 1907. Termenul de a. era folosit încă din sec. 18. Convenţia de a. este o înţelegere încheiată între părţile beligerante, în scopul suspendării temporare a operaţiilor militare, fără a pune însă capăt războiului. După efectele pe care le produc, a, sunt de două feluri: parţiale şi generale. ~ parţial sau local, act provizoriu, cu caracter pur militar, fără semnificaţie politică deosebită, menit să pună capăt ostilităţilor în anumite sectoare ale frontului. ~ general, înţelegere cu caracter politic care se încheie, de regulă, de către comandanţi militari superiori, cu aprobarea guvernului. ~ g. se poate încheia fără limită de timp, până la elaborarea tratatului de pace, sau pe perioade mai scurte, sub rezerva prelungirii. Având ca principal efect încetarea operaţiunilor pe toate fronturile de luptă, ~ g. constituie un preludiu al sfârşitului războiului. După cel de-al doilea război mondial au fost încheiate o serie de ~ g., a căror caracteristică constă în faptul că au pus capăt unor ostilităţi militare declanşate fără declaraţie prealabilă de război. Astfel, în 1949 au fost încheiate acorduri de armistiţiu între statele arabe şi Israel: la 24 febr. 1949, a. dintre Egipt şi Israel; la 23 mart., între Liban şi Israel; la 3 apr., între Iordania şi

Israel; la 20 iul., între Siria şi Israel. În 1953 a fost încheiat a. din Coreea, iar în 1954, Acordul de armistiţiu de la Geneva privitor la încetarea ostilităţilor în Indochina. Acordurile de a, au ca principale efecte juridice: încetarea ostilităţilor armate între părţile în conflict şi interzicerea oricăror mişcări de trupe în zona de conflict, nu însă încetarea războiului. ~ capitulare, inovaţie adusă în tehnica încetării operaţiilor militare între beligeranţi, în baza căreia statul învingător impune învinsului condiţii care-şi vor găsi expresia în tratatul de pace (de ex. Convenţia de armistiţiu de la Siracusa din 3 sept. 1943, care a pus capăt ostilităţilor dintre Naţiunile Unite şi Italia, cuprinde dispoziţii adiţionale care au fost prevăzute în tratatul de pace din 10 febr. 1947). V. capitulare necondiţionatăl. 2. Statutul beligeranţilor între momentul încetării ostilităţilor şi încheierea păcii.

ARZ ODASI, biroul şi încăperea palatului în care se primeau ambasadorii străini la Poarta otomană. Pe lângă a.o de la înalta Poartă funcţiona şi un tribunal destinat a rezolva pricinile dintre negustorii străini prevăzuţii cu berate (v.) şi cei locali. Negustorii români din Constantinopol obţin dreptul de a apela la instanţa de la a.o în 1834.

ÁRZUHAL, petiţie adresată sultanului sau autorităţilor otomane. Când petiţia sau memoriul erau colective (în numele unui grup, de ex, boierii din Moldova sau din Ţara Românească) se numea arz magzar sau magzar. A. erau primite în birouri

special destinate de pe lângă palatul imperial (v. arz odasi).

A.S.E.A.N., v. **ASOCIAŢIA STATELOR DIN ASIA DE SUD-EST**.

ASEDIU, operaţie militară care constă în încercuirea cu forţe armate a unui oraş, unei localităţi sau a unui punct fortificat în scopul de a-i tăia comunicaţiile cu exteriorul şi a provoca predarea sa. Potrivit legilor şi obiceiurilor războiului, comandantul trupelor asediatoare trebuie să înştiinţeze autorităţile localităţii asediate înainte de a începe bombardarea acesteia.

ASENTIMENT, element esenţial al relaţiilor dintre state şi al formării normelor şi raporturilor juridice de drept internaţional. Este un principiu de bază ai dreptului internaţional, decurgând din suveranitatea statelor, din faptul că normele dreptului internaţional iau fiinţă din consensul statelor şi nicio normă nu obligă statul care nu şi-a dat a. la crearea ei. De asemenea, raporturile juridice create de state pe baza acestor norme presupun a» tuturor părţilor participante la asemenea raporturi. Lipsa a, sau vicierea acestuia prin violenţă, doi sau culpă constituie motive de nulitate sau anulabilitate a tratatelor internaţionale (v. consimţământ).

ASHMORE ŞI CARTIER, INSULELE

~ (denumirea oficială: Territory of Ashmore and Cartier Islands), insule situate în M. Timor, la cca. 560 km de oraşul Derby (Australia de Vest).

Suprafaţa: 5,18 kmp. (din care ins. Ashmore 1,89 kmp). Nelocuite, anexate de Australia ca „teritoriu extern” (din lui. 1938)»

ASIA, cel mai mare continent, atât ca întindere (două treimi din suprafaţa uscatului), cât şi ca populaţie, cuprins între Oc. Îngheţat (la N), Oc. Pacific (la E), Oc. Indian (la S), Marea Roşie, M. Mediterană, Marea Neagră, Munţii Caucaz, M. Caspică şi Munţii Ural (la V). Suprafaţa: 27.532.000 kmp. (fără U.R.S.S.). Populaţia 2.307,2 mii, loc. (1975, fără U.R.S.S.). Continent locuit din cele mai vechi timpuri, în A. s-au născut primele civilizaţii ale omenirii. Prin mileniul 4 î.e.n., pe văile Tigrului şi Eufratului, în S Mesopotamiei, sumerienii, veniţi de prin platourile înalte din **SV** Persiei, întemeiază o serie de oraşe-state independente (Nippur, Uruk, Ur, Lagaş, Larsa, Umma), care vor lupta pentru supremaţie, realizând la 2360 î.e.n., primul imperiu cunoscut al Mesopotamiei. Cucerit de akkadieni, care vor crea un mare imperiu, ce se întinde de la G. Persic până la M. Mediterană, până pe la 2200 î.e.n., când începe să decadă. Din contopirea sumerienilor cu akkadienii se naşte statul Babilon (întemeiat la 1830 î.e.n.), care sub domnia lui Hammurabi (1728 – 1686 î.e.n.) cunoaşte o puternică dezvoltare şi din timpul căruia datează unul din cele mai importante texte legislative ale antichităţii (codul Hammurabi). Babilonul a fost apoi cucerit de kasiţi, originari din Caucaz, care îl vor domina timp de aproape cinci secole. Prin sec.

12 î.e.n., în această zonă se afirmă assirienii, care încă pe la 2500 î.e.n. fondaseră oraşul Assir pe cursul superior al Tigrului, şi care realizează între 1112 – 1074 î.e.n. cel mai puternic stat din Oriem tul Apropiat. Statul lor se va dezagrega treptat, revenind la teritoriul vechii Assirii, sub presiunea triburilor arameice, prin sec. 7 î.e.n., posesiunile assiriene fiind împărţite între Media şi regatul noului Babilon, la rândul lor cucerite de perşi (suveranii ahemenizi), la 539 î.e.n. În A. de **SV** se dezvoltă, de asemenea, un complex de culturi: între 3.000 – 1500

Î.e.n., fenicienii (de origine nord-semitică) întemeiază pe coasta de E a M. Mediterane o serie de oraşe-cetăţi rivale (Byblos, Ugarit, Sidon, Tyr, Arados) – centre meşteşugăreşti şi comerciale înfloritoare, a căror viaţă economică şi politică a fost dominată pe rând de Byblos (2000 – 1800 î.e.n.), Sidon (sec. 16 – 14 î.e.n.) şi Tyr (sec. 11 – 9 î.e.n.), pentru a cădea apoi sub dominaţia assiriană, urmată de cea persană (539 – 332 î.e.n.). În A. Mică, prin 2000 î.e.n. se stabilesc hitiţii, care întemeiază către 1650 î.e.n. regatul hitit, ce cunoaşte o perioadă de expansiune (capturează Babilonul pe la 1530 î.e.n.; în 1269, regele hitşiţilor, Hait uşii **III,** încheie primul tratat de pace cunoscut în istorie cu faraonul egiptean Ramses al **II**-lea, dar se va diviza într-o serie de regate siro-hitite, ce vor fi absorbite de imperiul assir ian (sec. 8) şi apoi de cel persan. În Palestina, locuită de prin mileniile 3 – 2 î.e.n. de

triburile vest-semitice ale canaaneenilor, se stabilesc prin sec. 13 î.e.n. triburile ebraice, ce vor fi unificate către 1025 î.e.n. „punându-se bazele statului iudeo-israelian, care la rândul lui se va scinda în două regate separate – Israel (în N) şi Iudeea (în S), ce vor cădea şi ele sub dominaţia persană (539 – 332 î.e.n.). În V.Á. Mici, prin sec. 8 î.e.n. se constituie statul Lidya, care atinge apogeul la 561 î.e.n., când include coloniile greceşti de pe coasta de S, dar va decade după 546 î.e.n. trecând sub dominaţia persană. Imperiul persan, creat cu timpul de triburile perşilor stabiliţi către 1.000 î.e.n. În N.G. Persic, cunoaşte perioada apogeului sub dinastia ahemenizilor, se prin sec. 7 î.e.n., ajungând să se extindă de ia fluviul Indus, în E, până în Tracia, în V şi Egipt în S. Imperiul ahemenizilor n-a durat decât circa două secole, destrămându-se şi fiind cucerit de greci, sub Alexandru cel Mare (336 – 330 î.e.n.), însă cea mai mare parte a sa va continua să existe sub seleucizi. De pe la 250 î.e.n. se afirmă regatul part, întemeiat de triburile iraniene ale părţilor, care, după o perioadă de expansiune când şi-a extins dominaţia de la Eufrat până la Munţii Hindukush şi fluviul Indus – jucând rolul de intermediar între China şi Imperiul roman – va cădea la 224 e.n. Înfrânt de sasanizi (o dinastie locală din **SV** Podişului Iranului, întemeiată către 208 e.n.). Imperiul sasanid (cel de-al treilea imperiu persan) a cunoscut şi el o perioadă de înflorire şi expansiune timp de 4 secole, până când

Persia este cucerită de arabi (632 – 651). În Peninsula Arabia, către 610, Mohamed începe predicarea unei noi religii, islamismul, al cărei centru devine Meca (la 630). Urmaşii lui supun şeicatele din întreaga peninsulă, cuceresc Persia şi realizează un imperiu musulman unificat în A. de **SV**, care va începe marea ofensivă împotriva stăpânirilor bizantine din Orient. Sub dinastia omeiazilor, cu capitala la Damasc (Califatul Oraeiad, 661 – 750), imperiul s-a extins dincolo de Afghanistanul de azi până la fluviul Indus (712), în timp ce în V cucerise Cartagina (698), iar la 711 cucerise şi controla N Africii şi o mare parte a Spaniei. De la 750 puterea este cucerită de dinastia abbasizilor, care întemeiază în 762 Califatul Bagdad. Rivalitatea între dinastii va duce, începând de pe la 900, la dezagregarea Imperiului islamic. În 1055 turcii cuceresc Bagdadul şi în 1071 invadează Armenia. Cruciaţii europeni intră în Ierusalim la 1099. De pe la 1220, armatele mongole invadează Persia şi până la 1243 cuceresc cea mai mare partea a. Mici. În subcontinentul indian, prin mileniile 3 – 2 î.e.n., se pun bazele civilizaţiei hindu, când pe valea Indusului superior şi a Gangelui apar o serie de centre (oraşe) cu o înfloritoare viaţă economică (Harappa, în Pundjab, Mohenjodaro, în S). În perioada 1800 – 1500 î.e.n., în această regiune pătrund triburile vedice (ariene), care se stabilesc în **NV**, extinzându-se apoi treptat (1500 – 900 î.e.n.) pe valea Gangelui, împingând spre S

populaţiile ciravidiene cê locuiau aici şi întemeind prin sec. 6 î.e.n. o serie de mari state sclavagiste (Anga, Avanti, Magadha, Kosala, Valsa, Kasi ş.a.). Începând de pe la 543 î.e.n. se afirmă statul Magadha, care unifică majoritatea acestor state, ajungând în perioada 273 – 232 î.e.n. cel mai puternic stat al Indiei antice, ocupând partea de N a subcontinentului indian, inclusiv teritoriul Afghanistanului. El va decade treptat, după 184 î.e.n., fărâmiţându-se din nou în mai multe state, cele mai importante fiind Kathiawar, Malwa, R.ajasthan şi Sind. În S subcontinentului, populaţiile dravidiene întemeiază şi ele o serie de state (Cholas, Kerala, Pandyas), pătrund în Ceylon şi colonizează o parte din A. de Sud-Est. De prin 150 î.e.n. Începe invazia unor popoare din A. Centrală – sciţii (saka), părţii (pahlava) şi kusanii – care va continua timp de cea patru sec. În partea de N a subcontinentului până când, pe la 320 e.n., se afirmă statul Gupta care, după o perioadă de extindere teritorială, se va dezintegra prin sec. 6 în mai multe state mici. La 1001 încep atacurile arabilor, care anexează Pundjabul, precum şi micile regate din Sind şi întemeiază Sultanatul Delhi, incluzând Bengalul şi Biliarul. Arabii vor controla N subcontinentului până în sec. 18. În timp ce India hindusă decădea în N, în S avea loc «o sinteză între arieni şi dravidieni, dominată între sec. 7 – 12 de dinastia chalukya. Începând cu 918, se afirmă regatul Chola, care realizează prima unire a teritoriilor din S peninsulei indiene,

extinzându-şi apoi dominaţia asupra Ceylonului şi asupra unor importante părţi din Borneo, Malaysia şi Sumatera. În China, încă de prin mileniul 3 î.e.n. se dezvoltă o serie de culturi neolitice în N, civilizaţia chineză apărând prin mileniul 2 î.e.n., când, în special în epoca dinastiei Hsia, se dezvoltă scrisul şi folosirea bronzului, se ridică oraşe. După epocile dinastiilor Shang (1523 – 1027 î.e.n.) şi Chou

(1050 – 256 î.e.n.), în 221 î.e.n. se încheie procesul de unificare a Chinei, realizându-se Imperiul chinez care va dăinui, sub dinastia Han, până la 220 e.n., când se destramă în trei state (Wei, Wu şi Shu), pentru a se reface la 618, sub dinastia Tang şi a se diviza din nou, în 907. Sub dinastia Sung (960 – 1279), China cunoaşte o nouă perioadă de înflorire şi de dezvoltare a comerţului, întreruptă de cucerirea şi dominaţia mongolă, care avea să dureze până la 1368. În A. de Sud-Est, un complex de culturi neolitice, peste care s-au suprapus influenţe indiene şi chineze, a generat popoare de limbi malayopolineziene. Influenţele chineze, în special sub dinastia Shang, au fost deosebit de puternice în Vietnamul şi Caosul de astăzi. Prin sec. 1 e.n., o serie de expediţii colonizatoare, îndeosebi din Kalinga şi Bengal, răspândesc civilizaţia hindi, întemeind aşezări în Djawa, Sumatera, Borneo, peninsula Malaya, Kampuchia, Birmanin şi Thailanda. După câteva secole însă, budismul va deveni religia dominantă, apărând regate hindo-budiste, printre

cele mai bine cunoscute fiind cele din Sumatera (dinastia Sirvijaya), Djawa (dinastia Sailendra), Kampuchia (imperiul khmerilor, începând de prin sec. 6) şi Indochina (champii). Pe la începutul sec. 14, în regiune pătrunde islamismul, care va deveni în secolul următor religie dominantă. În Japonia în sec. 2 – 3 se cristalizează statul Yamato, unde prin sec. 4 pătrunde cultura şi scrierea chineză. Începând de pe la mijlocul sec. 7, viaţa politică va fi dominată de continue lupte pentru putere între diferite clanuri, familii, case şi facţiuni religioase – care au dat un specific propriu feudalismului japonez şi care aveau să dureze până către mijlocul sec. 19. În Coreea, regatul Choson, din N peninsulei, este cucerit de chinezi la 108 î.e.n. Şi dominat de aceştia la 313 e.n., când statul Koguryo, format la sfârşitul sec. 1 î.e.n., înlătură treptat pe chinezi, ajungând, ca prin sec.

3 e.n., să-şi exercite supremaţia până în Coreea centrală. Între sec. 4 – 6, japonezii îşi extind dominaţia asupra Coreei, până când Coreea este unificată la 668 de dinastia Silla şi va continua să rămână unificată sub dinastia Kory o, care i-a urmat (de la 918) până în sec. 13, când cade sub dominaţia mongolă. În A. Interioară* locuită din timpuri vechi de triburi nomade dispersate, prin sec. 13 triburile mongole sunt unite de Gingia Han care în scurt timp întemeiază cel mai mare imperiu cunoscut vreodată în lume, ce a durat mai bine de un secol, atingând la apogeul puterii sale (1340 – 1350) o vastă

întindere teritorială, de ia Oc. Pacific până în Europa, în regiunea carpato-dunăreană. După dezintegrarea Imperiului mongol, A. cunoaşte în secolele următoare o continuă dezvoltare politică, apariţia a noi şi puternice imperii şi regate, care vor decade abia către mijlocul sec. 19* odată cu pătrunderea şi extinderea sistemului colonial al imperialismului. Astfel, în sec. 13 – 14, în A. de Sud-Vest se ridică Imperiul otoman, care, cu Soliman Magnificul (1520 – 1566) atinge apogeul şi timp de patru secole avea să fie o puternică prezenţă în viaţa politică a Europei şi se în sub continentul indian, de prin sec. 16, se constituie şi se extinde treptat Imperiul Marilor Moguli (1526 – 1707) * care avea să se dezintegreze după neîncetatele campanii militare de cucerire a S Indiei. În A. de Sud-Est, de prin sec. 13 apar mai multe regate şi imperii, de durată mai mult sau mai puţin lunga, printre cele mai cunoscute fiind Imperiul Madjapahit (1293 – 1520), în Indonezia de astăzr şi puternicele regate din Birmania* Siam (Thailanda) şi Vietnam. În A* de Est, după alungarea mongolilor* China este reunificată, sub dinastia Ming (1368 – 1644), după care în China aici se instalează administraţia manciuriană, foarte puternică până către sfârşitul sec. 18, dar care se va clătina serios în urma marilor răscoale ţărăneşti ce au avut loc în prima jumătate a sec. 19. Primii vest-europeni care ajung în A. pe la sfârşitul sec. 15 sunt portughezii, care ocupă teritoriile Goa (în India) şi Macao (în China). Ei

sunt urmaţi de spanioli, care ocupă Filipinele în 1565 şi apoi de olandezi, care pun stăpânire pe Djawa şi Sumatera, între 1740 – 1815, englezii şi francezii îşi dispută ţărmurile Indiei, din lupta pentru supremaţie ieşind câştigători englezii, care în sec. 19 îşi extind rapid dominaţia în toată India, până la Munţii Himalaya. Pentru a-şi proteja noile cuceriri, englezii ocupă noi teritorii în Aden, Persia, Arabia, Birmania şi Singapore. Între timp, francezii îşi asigură controlul asupra Vietnamului, Laosului şi Kampuchiei. Numai Siamul (Thailanda) este menţinut independent, pentru a servi drept tampon între britanici şi francezi. China şi Japonia îşi păstrează şi ele independenţa politică, dar economiile lor sunt vizate de marile puteri imperialiste. Între 1840 – 1842, are loc primul război anglo-chinez („războiul opiului”), încheiat cu tratatul de la Nankin – primul tratat inegal impus Chinei de o putere europeană, prin care Anglia obţine Hong-Kong-ul şi deschiderea, pentru navele engleze, a cinci porturi chineze. În curând (1844), S.U.A. Şi Franţa vor obţine privilegii similare cu cele acordate englezilor. În 1854, S.U.A. obţin privilegii similare în Japonia, între timp, în A. de Sud-Vest, în vreme ce Imperiul otoman slăbea, Franţa se instalează în Siria, iar englezii pătrund tot mai mult, din punct de vedere economic, în celelalte ţări din această parte a lumii. Începe astfel epoca dominaţiei şi exploatării coloniale, care va fi presărată cu numeroase lupte între puterile colonialiste pentru noi debuşee şi

pentru a împărţi şi reîmpărţi continentul în sfere de influenţă. S.U.A. iau Spaniei Filipinele, în 1898. Japonia se dezvoltă rapid ca o mare putere capitalistă şi procedează la renegocierea tratatelor inegale ce i-au fost impuse de celelalte puteri imperialiste. Ea va ieşi învingătoare în războaiele cu China (1894 – 1895) şi cu Rusia (1904 – 1905), în urma cărora îşi extinde dominaţia asupra Taiwanului (1895) şi Coreei (1910) şi ocupă poziţii în Manciuria, de unde va încerca să-şi creeze un imperiu asiatic. Încă din a doua jumătate a sec. 19, popoarele A» încep să reacţioneze la exploatarea colonialistă străină. Între marile revolte anticolonialiste se evidenţiază cele din India (1857 – 1859, „răscoala cipailor”) şi din China (1900 „răscoala boxerilor”). Către sfârşitul sec. 19 se face puternic simţită trezirea conştiinţei naţionale a popoarelor A.; iau naştere mişcări naţionale şi de eliberare practic pe întreg continentul. În China, revoluţionarii reuşesc să înlăture dinastia şi să proclame republica parlamentară (1911 – 1912). M.R.S.O. are un puternic ecou. În 1921, în Mongolia învinge revoluţia populară. În Turcia, Kemal Atatürk proclamă republica, în 1923. O serie de ţări arabe din A., desprinse din Imperiul otoman, îşi proclamă independenţa după primul război mondial. Cu toate acestea, practic, până în preajma celui de-al doilea război mondial, întreaga A. a rămas sub dependenţa economică, colonialistă şi neocolonialistă, a marilor puteri

imperialiste. După cel de-al doilea război mondial, în cadrul profundelor schimbări care au avut loc pe arena internaţională, A. va cunoaşte profunde prefaceri, popoarele acestui continent păşind pe calea dezvoltării de sine stătătoare. Primele breşe serioase în sistemul colonial se produc în A. de Sud-Est şi Orientul Apropiat, unde mişcările de eliberare naţională, constituite în perioada interbelică, se maturizează şi reuşesc să obţină independenţa ţărilor lor încă în anii ’40: R.D. Vietnam (1945), Siria, Liban, Filipine (1946), India, Pakistan (1947), R.P.D. Coreeană, Birmania, Sri Lanka, Israel (1948) ş.a. În Vietnam şi Coreea, unde se instaurase puterea democratpopulară, intervenţia imperialistă a împiedicat desfăşurarea normală a procesului revoluţionar pe întregul teritoriu al acestor ţări. O mare însemnătate internaţională a avut victoria revoluţiei în China, încununată cu proclamarea Republicii Populare Chineze (1949). În încercările 1 er de a opri procesele revoluţionare, de a înăbuşi mişcările de eliberare naţională şi socială, de a stăvili pătrunderea ideilor socialismului, puterile imperialiste au creat în anii războiului rece pactele militare **CENTO** (1954) (v.) şi S.E.À.T.O. (1955) (ve). Cu toate acestea, profunde mutaţii şi prefaceri naţionale şi sociale au continuat să aibă loc în A. Decolonizarea a avansat treptat, noi state asiatice dobândindu-şi independenţa politică: Kampuchia (1953), Malaysia (1957), Kuwait (1961), Maldive, Singapore (1965), R.P.D. Yemen

(1967), Oman (1970), Bahrein, Qatar, Emiratele Arabe Unite (1971). Conştiente de interesele lor comune, generate de moştenirea grea lăsată de colonialism, încă din primii ani ai independenţei ţările A. au căutat să-şi întărească solidaritatea şi colaborarea, un elocvent exemplu în această privinţă fiind Conferinţa de la Bandung (.), din 1955. În căutarea unei politici proprii, active şi pozitive pe arena internaţională, o serie de state asiatice s-au numărat printre iniţiatorii mişcării de nealiniere. În procesul luptei împotriva imperialismului, colonialismului şi neocolonialismului, pentru afirmarea independentă a tuturor statelor, ţările A» au jucat un rol deosebit de important. O însemnătate istorică au avut victoria poporului vietnamez împotriva intervenţiei străine soldată cu unificarea ţarii şi proclamarea Republicii Socialiste Vietnam (1975), precum şi victoriile forţelor revoluţionare şi patriotice din Laos şi Kampuchia (1975) care au cucerit libertatea şi suveranitatea ţărilor lor, instaurând puterea populară. În imensa lor majoritate ţari nealiniate şi în curs de dezvoltare, ţările A» aduc remarcabile contribuţii la afirmarea principiilor «oi, democratice, ale raporturilor între state, la eforturile de întărire a păcii şi securităţii internaţionale, cum este spre exemplu iniţiativa privind proclamarea Ce. Indian ca zonă a păcii, participă activ, îndeosebi în cadrul O.N.U. Şi al Grupului celor 77, la acţiunile îndreptate spre instaurarea unei noi ordini economice

internaţionale.

ASIGURARE, raport juridic născut din lege sau dintr-un contract (poliţă de a.) în care o parte (asigurătorul) se obligă să plătească în schimbul unei prime de se celeilalte părţi (asiguratul) o sumă de bani, în cazul producerii unor daune asupra bunului sau persoanei ce a făcut obiectul a. A. poate fi de bunuri sau de persoane. În relaţiile de comerţ exterior, a. are o» extindere deosebit de largă în transportul mărfurilor pe cale maritimă. ~ cargo are ca obiect mărfurile transportate, putând fi efectuată pentru valoarea integrală sau parţială a mărfurilor, pentru durata unei călătorii sau pe o anumită perioadă de timp* ~ CASCO are ca obiect mijlocii de transport, putând fi încheiată pe durata unei călătorii, sau pentru o anumită perioadă de timp. În România a» sunt efectuate de A.D.A.S. Întreprinderile de comerţ exterior încheie asigurări cu A.D.A.S. prin intermediul **NAVLOMAR,** în cazul expediţiilor pe cale maritimă şi prin **ROM TRANS,** pentru mărfurile expediate cu celelalte* mijloace de transport.

ASISTENŢĂ, ajutor, sprijin, cooperare» materială sau morală, în viaţa internaţională A. poate fi acordată de un stat, de o organizaţie internaţional à* de un grup ad-hoc numit de o instanţa sau instituţie internaţională, de o navă „de o societate de stat sau particulară, de o persoană fizică. În sistemul Naţiunilor Unite, a. ocupă un loc de prim plan, în conformitate cu Carta… Astfel, potrivit art. 2 par. 5 al Cartei

O.N.U., membrii Organizaţiei au obligaţia de a acorda a. acesteia, în orice acţiune pe care o întreprinde în baza dispoziţiilor actului constitutiv al Naţiunilor Unite, şi de a se abţine de a oferi a. unui stat împotriva căruia Organizaţia întreprinde o acţiune preventivă sau coercitivă. Doctrina dreptului internaţional consideră că a intră în categoria obligaţiilor morale reciproce ale statelor. ~ fiscală, ajutor reciproc pe care şi-l acordă administraţiile din diferite state, comunicându-şi datele de care dispun sau îndeplinind anumite acţiuni, în scopul uşurării operaţiunilor de stabilire a nivelului impozitelor şi a modalităţilor practice vizând asigurarea încasării acestora. ~ judiciară, totalitatea serviciilor, facilităţilor şi actelor judiciare pe care o parte contractantă le efectuează în folosul celeilalte părţi, în temeiul unui acord, în vederea unei bune administrări a justiţiei pentru acele cazuri în care sunt implicaţi resortisanţi ai uneia din ele, iar urmărirea penală, judecarea cauzei, ori judecarea se face de instanţele judiciare ale celeilalte părţi contractante. Este o formă de ajutor pe care şi-l acordă statele în vederea facilitării exerciţiului funcţiunii judiciare în fiecare din ele şi pentru a asigura eficacitatea acesteia, de pildă prin extrădarea infractorilor şi prin executarea sentinţelor pronunţate de tribunalele celuilalt stat. ~ j. internaţională face, în general, obiectul unor acorduri între state (acorduri, tratate şi convenţii de ~ j. În cauzele civile, familiale şi penale). Până

la 1 ian. 1977, România a încheiat 18 asemenea instrumente juridice. ~ militară, ajutor acordat, la cerere, de un stat unui alt stat, sub forma trimiterii de trupe, de experţi, sau de consilieri militari, de material sau de echipament militar. m. desemnează şi ajutorul militar pe care un stat îl acorda, în timp de război, altor state în virtutea unor acorduri. ~ mutuală, angajare reciprocă a părţilor contractante, pe baza de convenţii, de a-şi oferi ajutor, inclusiv sprijin militar, în condiţii şi în măsura specificată în acorduri (v. Tratatele de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală încheiate de România cu state socialiste). ~ ostilă, act comis de către neutri, în războiul naval, în scopul ajutorării beligeranţilor. Ea se mai numeşte şi contrabandă prin analogie. Sub raportul actelor comise şi, implicit, al tratamentului lor, ~ o s-o divide în două categorii: ~ o directă, care constă în participarea navei la ostilităţi, punerea ei sub controlul sau ordinele unui agent al guvernului beligerant, navlosirea vasului unui stat beligerant etc., fiind sancţionată cu confiscarea navei şi supunerea ei unui tratament similar cu cel aplicat navelor neutre care efectuează contrabandă de război (v.) şi ~ o indirectă, care constă în transportul de călători ce fac parte din forţele armate ale unui beligerant, transmiterea de ştiri în folosul acestuia, transportul de militari sau persoane care în timpul cursei participă direct la operaţiile militare în folosul unuia dintre beligeranţi etc, cu ştirea proprietarului vasului, al

căpitanului sau a persoanei care a navlosit vasul, fiind sancţionată cu confiscarea vasului şi supunerea lui aceluiaşi tratament cu al navelor inamice. Persoanele încorporate în armata unui stat beligerant, aflate pe bordul unei nave, pot fi făcute prizonieri de război, chiar dacă nava nu este confiscată. ~ pentru dezvoltare, sprijin (material, financiar, tehnologic, inclusiv facilităţi comerciale) acordat de ţările dezvoltate, ţărilor în curs de dezvoltare, pentru ca acestea să-şi poată mobiliza şi utiliza în mai bune condiţii resursele de care dispun în folosul propriilor popoare. ~ pentru d. este acordată în primul rând de ţările dezvoltate, dar poate fi acordată şi de unele ţări în curs de dezvoltare. Oportunitatea asistenţei pentru dezvoltare decurge atât din spiritul de solidaritate internaţională, cât şi din obligaţia morală a ţărilor dezvoltate, care în trecut au exercitat dominaţia pl, exploatarea imperialistă şi colonialistă a popoarelor. ~ pentru d. nu trebuie confundata cu conlucrarea economică internaţională. Se poate califica drept a. numai acordarea de facilităţi speciale: credite cu dobândă mică sau fără dobândă, credite nerambursabile, formarea cadrelor în condiţii avantajoase sau fără plată etc, pentru d. presupune acordarea unui tratament preferenţial, fură reciprocitate şi fură discriminare ţărilor în curs de dezvoltare, în diferite domenii ale relaţiilor economice internaţionale. O latură importantă a ~ pentru d. trebuie să fie înlesnirea

accesului ţărilor în curs de dezvoltare pe pieţele de export, prin reducerea barierelor vamale şi de altă natură din ţările dezvoltate. ~ pentru d. se acorda atât sub formă bilaterală, cât şi sub forma contribuţiilor la un organism internaţional, care, la rândul lui întreprinde acţiuni în sprijinul ţărilor în curs de dezvoltare. ~ pentru a. nu trebuie legată de niciun fel de condiţii politice, în vederea asigurării caracterului necondiţionat al acestei a. Acele state care au devenit dezvoltate pe seama asupririi popoarelor slab dezvoltate vor trebui să acorde o a. ei mai substanţială acestor popoare, fără a le pune condiţii de natură să lezeze independenţa şi suveranitatea lor naţională. În concepţia României, odată cu sporirea eforturilor interne, cu concentrarea tuturor forţelor umane şi mijloacelor materiale pentru progresul rapid al industriei, agriculturii şi celorlalte ramuri economice, ţările rămase în urmă trebuie să beneficieze de e a. din ce în ce mai substanţială din partea ţărilor dezvoltate din punct de vedere economic. ~ umanitară, măsuri de protecţie întreprinse în timp de conflict armat faţă de răniţi, bolnavi, naufragiaţi de război şi populaţia civilă din teritoriile ocupate, precum şi faţă de personalul sanitar, incisiv ajutoarele care li se dau, cu agrementul părţilor în conflict. Îi. se acordă prin intermediul autorităţilor centrale ale statelor sau prin societăţile naţionale de Cruce Roşie, în baza convenţiilor internaţionale în vigoare, autorităţile militare vor putea face apel la

caritatea locuitorilor pentru ridicarea şi îngrijirea benevolă, sub controlul lor, a răniţilor, bolnavilor şi naufragiaţilor, acordând persoanelor care au răspuns la acest apel protecţie şi înlesnirile necesare. De aceeaşi protecţie se bucură şi personalul societăţilor naţionale de Cruce Roşie şi acela al altor societăţi de ajutor voluntar, valabil recunoscute şi autorizate de guvernele lor, care este exclusiv afectat la căutarea, ridicarea, transportul sau tratamentul răniţilor, bolnavilor, naufragiaţilor sau la prevenirea bolilor. Autorităţile militare au obligaţia să autorrzeze locuitorii şi societăţile de ajutor, chiar în regiunile ocupate, să ridice şi să îngrijească, în mod spontan, răniţii şi bolnavii de orice naţionalitate ar fi. În unele cazuri – u, semnifică şi ajutorul pe care statele şi organizaţiile internaţionale trebuie să-l dea populaţiei din ţările lovite de calamităţi naturale (cutremure, epidemii, secetă etc.).

ASOCIAT 1, Stat stat care, fără a fi membru cu drepturi depline al unei organizaţii internaţionale guvernamentale, participă la activitatea acesteia, pe baza unui acord încheiat conform statutului organizaţiei. Statutul de a. ~ este prevăzut, de ex., în Tratatul de la Roma, care menţionează că C.E.E. poate încheia cu state terţe acorduri „creând o asociere caracterizată prin drepturi şi obligaţii reciproce, acţiuni în comun şi proceduri speciale”; mai multe state au obţinut un statut de a. ~ precum Grecia (Acordul din 9 iul. 1961) sau Turcia (Acordul semnat la 12 sept.

1963), ori cele 18 ţări africane semnatare ale Convenţiei de la Yaoundé. În cadrul organizaţiei’s. ~ are mai multe drepturi decât statele terţe, dar mai puţine decât statele membre. 2. Puteri denumire pe care au purtat-o în timpul celor două conflagraţii mondiale statele care s-au alăturat Antantei şi, respectiv, coaliţiei antihitleriste. (în primul război mondial ele s-au numit Puteri Aliate ei Asociate).

ASOCIAŢIA ASIEI DE 3**UD-EST,** organizaţie internaţionala cu participarea Malay şi ei, Thailandei şi Filipinelor, creată în 1961, ce şi-a propus dezvoltarea colaborării economice, tehnice şi social-culturale, facilitarea schimbului de informaţii ştiinţifice şi lărgirea turismului. După crearea A.S.E.A.N. (v.), la cea de-a **IV**-a sesiune a miniştrilor de externe ai ţărilor membre (aug. 1968, Kuaâa Lumpur) participanţii s-au înţeles să predea A.S. – E.A.N. programele şi proiectele pregătite de asociaţie, aceasta încetându-şi practic, existenţa.

ASOCIAŢIA DE DREPT INTERNAŢIONAL (I.L.A.) e cea mai veche organizaţie internaţionala de jurişti, creată în 1873, la Bruxelles, sub denumirea de Asociaţia pentru reforma şi codificarea dreptului ginţilor. Actuala denumire i s-a dat la Conferinţa de la Bruxelles din 1895. Scopul său este studiul, interpretarea şi promovarea dreptului internaţional public şi privat, a dreptului comparat, elaborarea de propuneri în domeniul dreptului internaţional, al

înţelegerii internaţionale, Are sediul la Londra.

I.L.A. organizează la fiecare doi ani un congres al tuturor membrilor să-i Membrii **IX**.A. pot fi organizaţii naţionale sau persoane individuale (jurişti, armatori, asigurători, personalităţi interesate în ameliorarea dreptului internaţional). Lucrările Asociaţiei se organizează pe comisii care adresează rapoarte conferinţelor plenare. **LL**.A. publică, în limba engleză, toate rapoartele comisiilor precum şi discuţiile – în rezumat – care au loc la conferinţă (congres).

ASOCIAŢIA DE DREPT INTERNAŢIONAL ŞI RELAŢII INTERNAŢIONALE DIN ROMÂNIA R.S. (A.D.I.**RX**), organizaţie obştească înfiinţată în mart. 1966 în scopul promovării activităţii desfăşurate de specialiştii români în domeniul dreptului internaţional, al relaţiilor internaţionale, a) istoriei relaţiilor internaţionale şi a diplomaţiei româneşti. Cuprinde peste 400 de membri şi este afiliată la **LL**.A. (v.) şi la A.E.I.Č. de la Strasbourg. Are filiale în centrele universitare din Cluj-Napoca, laşi şi Craiova. A.**DXR**.I. urmăreşte studierea celor mai importante momente ale istoriei relaţiilor internaţionale şi diplomaţiei româneşti; dezvoltarea colaborării cu personalităţi şi instituţii care desfăşoară activităţi similare în străinătate. Activitatea ştiinţifică se desfăşoară în trei secţii (drept internaţional, relaţii internaţionale şi istoria relaţiilor internaţionale şi a diplomaţiei româneşti) care ţin şedinţe periodice de comunicări ştiinţifice în cercuri de studii cu

caracter permanent, în colocvii, conferinţe etc. Începând din 1969, A.**DXRX** a organizat, timp de trei ani consecutiv, la Bucureşti, câte un colocviu internaţional asupra securităţii şi cooperării în Europa, la care au participat specialişti din majoritatea statelor europene, din S.U.A. Şi Canada, precum şi reprezentanţi ai unor organisme internaţionale. A.**DXR**.I. publică trimestrial (în două ediţii, una în limba română, alta în limbi străine) „Revista română de studii internaţionale”, „Revue roumaine d’études internationales”. A.**DXR**.I. Întreţine relaţii cu instituţii şi personalităţi ale vieţii politice şi ştiinţifice din întreaga lume. Are sediul la Bucureşti.

ASOCIAŢIA de medicină aeronautică **ŞI SPAŢIALĂ,** fondată la 7 oct. 1929, sub denumirea de Asociaţia Aero ~ **M**edicală a Statelor U nite7 devine o organizaţie internaţională în aug. 1947, cu denumirea de Asociaţia A ei o-Medic ăla. Denumirea actuală datează din 27 ian. 1959. Urmăreşte dezvoltarea ştiinţei şi artei medicinii aviatice, aerospaţiale şi activităţilor sub apă, prin stimularea cercetării şi studiilor; stabilirea şi menţinerea cooperării între ştiinţele medicale şi alte ştiinţe interesate în dezvoltarea aeronauticii; promovarea, protecţia şi menţinerea securităţii în aviaţie şi activităţile de sub apă. Ţine sesiuni ştiinţifice anuale. Ester condusă de un Consiliu Executiv. Scoate publicaţia „Aviation, Space and. Environmental Medicine”. Are sediul la

Washington.

ASOCIAŢIA EUROPEANĂ A **LIRERUŁUI SCHIMB** (A.E.L.S.), constituită la 4 ian. 1960, din iniţiativa Marií Britanii, în urma semnării Convenţiei de la Stockholm de către Austria, Danemarca, Elveţia, Marea Britanie, Norvegia, Portugalia şi Suedia, are ca obiective: expansiunea activităţii economice în statele membre, ocuparea deplină a forţei de muncă, utilizarea raţională a rezervelor, eliminarea obstacolelor comerciale şi a concurenţei „neloiale”. Ulterior, au mai aderat la A.E.L.S. Islanda (1970), Finlanda (1961) şi Liechtenstein (1973), ultimele două ţări având statut de membri asociaţi. La sfârşitul anului 1972, Marea Britanie şi Danemarca au părăsit A.E.L.S., ca urmare a aderării lor la C.E.E. (v.). Fiind o zonă de comerţ liber, taxele vamale şi restricţiile cantitative din comerţul reciproc au fost desfiinţate la majoritatea produselor industriale încă de la 31 dec. 1966, cu trei ani mai devreme faţă de termenul convenit iniţial. Produsele agricole şi piscicole nu formează obiectul zonei libere» Faţă de terţi, fiecare ţară membră a A.E.L.S. aplică tariful vamal naţional. În cazul Portugaliei, care: a fost confruntată cu dificultăţi economice, şi al Islandei, care a aderat mai târziu la Asociaţie, s-a hotărât ca eliminarea taxelor vamale şi a restricţiilor cantitative la produsele industriale provenite din celelalte ţări membre să se efectueze treptat, până la 1 ian. 1980. În cadrul A.E.L.S. s-a trecut la

uniformizarea regulilor de origine şi atenuarea obstacolelor tehnice. Are sediul la Geneva.

ASOCIAŢIA EUROPEANĂ DE ISTORIE CONTEMPORANĂ (A.E.I.C.). A fost întemeiată în anul 1969 în scopuri exclusiv ştiinţifice, având sediul permanent la Strasbourg (Franţa). Îşi propune să faciliteze şi să dezvolte schimbul de opinii şi informaţii între cadrele universitare şi cercetătorii europeni ai domeniului istoriei de după Revoluţia burgheză din Franţa (1789); să promoveze şi să dezvolte activitatea de învăţământ şi cercetare în cadrul aceluiaşi domeniu; să colaboreze cu toate organizaţiile naţionale şi internaţionale de specialitate, interesate în promovarea şi dezvoltarea învăţământului şi cercetării istoriei contemporane. Pot fi membri ai Asociaţiei persoane fizice (cercetători, cadre universitare) şi juridice (organisme, comitete etc.) cu preocupări în domeniul amintit. Structură: Consiliu director ales de Adunarea generală. Din 1970 România este afiliată la A.E.I.C. prin A.D.I.R.L

ASOCIAŢIA EUROPEANĂ PENTRU STUDII DE OPINIE ŞI MARKETING (E.S.O.M.Á.R.), creată în sept. 1948 la Amsterdam, urmăreşte: promovarea înţelegerii între popoarele Europei prin prezentarea loială şi exactă a situaţiei lor, stabilirea şi menţinerea unor contacte profesionale strânse, facilitarea şi dezvoltarea intereselor profesionale şi încurajarea unui standard tehnic înalt. Editează manualul

E.S.O.M.A.R. Are 1.850 membri în 33 de ţări, între care şi România.

ASOCIAŢIA INSTITUTELOR EUROPENE DE CONJUNCTURĂ ECONOMICĂ (A.I.E.C.E.), creată la 25 oct. 1957, are ca membri 22 institute din următoarele ţări: Austria, Belgia, Franţa, R.F. Germania, Irlanda, Italia, Olan, da, Elveţia, Iugoslavia, Marea Britanie. A.I.E.C.E. facilitează atât activitatea institutelor membre cât şi colaborarea acestora în studierea unor probleme de interes comun. Are sediul la Bonn.

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ A CONGRESULUI CĂILOR FERATE (A.I.C.C.F.), constituită, la 13 dec. 1884, ca o comisie în cadrul Congresului Căilor Ferate, a fost reconstituită sub denumirea actuală la 15 sept. 1919. La A.I.CC.F. participă 77 de ţări, printre care şi România. Urmăreşte favorizarea dezvoltării transporturilor feroviare prin intensificarea schimburilor de experienţă între membrii săi. În acest scop organizează congrese (odată la 4 ani), reuniuni cu caracter general sau specializat, difuzează informaţii asupra anumitor probleme specifice, editează publicaţii tehnice, promovează cooperarea cu celelalte organisme feroviare internaţionale. Are sediul la Bruxelles.

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ A EDUCATORILOR PENTRU PACEA MONDIALĂ, înfiinţată la 25 apr. 1969, urmăreşte sprijinirea înţelegerii internaţionale şi a păcii mondiale prin intermediul educaţiei, învederând aplicarea

Declaraţiei universale a drepturilor omului (v.) prin promovarea progresului social, lărgirea comunicaţiilor internaţionale şi dezvoltarea coexistenţei paşnice. Organizează reuniuni lunare pentru discutarea unor probleme de importanţă naţională şi internaţională ale familiei sau comunicaţiilor. Editează revistele: „Peace Progress”, „Circulation Newsletter”. Membri: 8.500 persoane (ian. 1976), membri asociaţi, obişnuiţi, auxiliari, onorifici şi emeriţi din 55 de ţări, între care şi România. Are sediul la Huntsville (S.U.A.).

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ A JURIŞTILOR DEMOCRAŢI (A.I.J.D.), înfiinţată în oct. 1946 la Paris, are următoarele obiective: a) de a înlesni legăturile şi schimburile de opinii între juriştii şi asociaţiile de jurişti din toate ţările şi de a dezvolta spiritul de înţelegere şi colaborare reciprocă;: b) de a colabora la realizarea scopurilor înscrise în Carta O.N.U. Şi de a asigura acţiunea comună a juriştilor pentru: încurajarea aplicării în domeniul dreptului a principiilor democratice favorabile menţinerii păcii şi colaborării între popoare; apărarea şi dezvoltarea în legislaţie şi practic* a drepturilor şi libertăţilor democratice; promovarea independenţei tuturor popoarelor şi lupta împotriva oricărei restrângeri aduse prin legislaţie acestei independenţe. Poate adera la A.I.J.D. orice asociaţie de jurişti, naţională sau internaţională, al cărei scop şi a cărei activitate nu sunt în contradicţie cu scopul

Asociaţiei, precum şi orice* persoană care exercită o profesie său. o funcţie juridică sau se ocupă cil studierea sau predarea dreptului. Are sediul la Bruxelles. Asociaţia Juriştilor din R.S. România este membră a A.I.J.D, din 1964.

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ A RESURSELOR ACVATICE, organizaţie internaţională neguvernamentală, creată la 10 dec. 1971, care reuneşte persoane şi instituţii din cca. 62 de ţări „printre care şi România» Promovează la nivel internaţional: planificarea!

şi dezvoltarea ştiinţei, tehnologiei, cercetării şi educaţiei în materie de resurse acvatice; susţine, încurajează şi coordonează programele internaţionale în acest domeniu şi, ia special, colaborarea cu O.N.U. Şi cât instituţiile sale specializate. Are sediul la Wisconsin (S.U.A.).

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ A UNIVERSITĂŢILOR (A.I.U.), creat» în 1950 la Nisa, în urma hotărmior Conferinţei de la Utrecht (1948), ţinută, sub auspiciile U.N.R.S.C.O. Are ca obiective principale; promovarea cooperării internaţionale între universităţi şi institute de învăţământ superior; aducerea unor servicii! utile instituţiilor şi celorlalte organisme de îavăţământ superior să îi de cercetării ştiinţifică cu caracter guvernamental; «organizarea şi sprijinirea a orice fel de manifestări internaţionale în centrul cărora stau problemele universitare etc. Editează publicaţiile Bulletin de **VA**ssociation internaţionale des universités” (trimestrial) şi o serie de

neperiodice printre care: – „Liste internaţionale des universités”, Organisations Intéruniversitaires”. „Systèmes de grades intéruniversitaires” etc. A.**LU**. Întreţine relaţii cu o serie de instituţii specializate ale O.N.U., printre care: O.M.S., F.A.O., U.N.E.S.C.O. ş.a. Activitatea A.**LU*** – este strâns legată de cea a U.N.E.S.C.O., eu care a încheiat un acord de colaborare încă din 1952. În 1959 a fost iniţiat un program de studii U.N.E.S.C.O. – A.I.U. asupra învăţământului superior. Are sediul la Paris, în clădirea palatului U.N.E.S.C.O. România este prezentă în A.**LU**. prin Universitatea Alexandru Ioan Cuza-Iaşi (afiliată în 1951) şi Universitatea Bucureşti (afiliată în 1958).

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE ARTE PLASTICE (A.I.A.P.), creată în 1954, la primul Congres de arte plastice de la Veneţia, urmăreşte stimularea cooperării culturale internaţionale între artiştii plastici din toate ţările şi îmbunătăţirea, uşurarea şi apărarea situaţiei economice şi sociale a artiştilor pe plan internaţional prin încurajarea schimbului de persoane, de informaţii şi de opere – de artă. A.l. A.P. cooperează cu U.N.E.S.C.O. Şi cu organizaţiile existente în domeniul artelor. Membrii asociaţiei sunt comitetele naţionale ale pictorilor, sculptorilor şi gravorilor profesionişti din 60 de ţări (1976). Editează „Bulletin d’informaţion4.4. Are sediul la Paris. Din România a aderat la A.I.A.P., în 1960, Comitetul român al artiştilor plastici.

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE CIBERNETICĂ, înfiinţată la 7 ian. 4957, la Namur (Belgia), urmând primului Congres internaţional de cibernetică. Are ca principale obiective: urmărirea unor raporturi organizate şi permanente între cercetătorii din diferite ţări interesaţi în diferite sectoare ale ciberneticii; promovarea dezvoltării ştiinţei şi a aplicaţiilor sale tehnice; diseminarea informaţiilor privind realizările în acest domeniu. Structura: Adunarea generală (anuală), alege Consiliul administrativ, pe trei ani. Editează revistele: „Cybernetica" şi „Newsletter". Membri (1976): cu titlu individual (500) şi firme industriale (100) din 35 de ţări, între care şi România (din 1958). Are sediul la Namur.

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE GERONTOLOGIE, înfiinţată la 3 dec. 1950 cu prilejul primului Congres internaţional de gerontologie de la Liège. Şi-a revizuit statutul în 1960. Urmăreşte: promovarea întâlnirilor, congreselor şi altor activităţi în domeniul ştiinţelor biologice, medicale şi sociale, din câmpul gerontologie!; stimularea unor contacte strânse şi a cooperării între membrii societăţilor naţionale de profil şi între alţi cercetători din acest domeniu. Editează publicaţiile: „Bulletin", „Congress proceedings". Membri (1976): 41 de societăţi naţionale din 33 de ţări, între care şi România (din 1956). Are sediul la Baltimore (S.U.A.).

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE

SECURITATE SOCIALĂ (A.I.S.S.), creată ia 4 oct. 1927, la Bruxelles, sub denumirea de Conferinţa internaţională cu privire la fondurile de asigurare împotriva bolilor şi la societăţile de ajutor reciproc; actuala denumire a fost adoptată în 1947, împreună cu noul statut şi regulament (ultimele revizuiri în 1961). Are ca scop principal cooperarea pe plan internaţional pentru protecţia, promovarea şi dezvoltarea securităţii sociale în lumea întreagă, prin îmbunătăţiri şi perfecţionări de ordin tehnic şi administrativ. Membri (1976): 245 de instituţii din 103 ţări, inclusiv din

m

România (din 1956), cuprinzând peste 500 milioane de persoane asigurate. Are sediul la Geneva.

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE SEMNALIZARE MARITIMĂ (**AI**.S.M.), creată la 1 iul. 1957 ca urmare a celei de-a V-a Conferinţe cu privire la faruri şi alte ajutoare pentru navigaţie. Asociaţia are drept principal scop să încurajeze îmbunătăţirea continuă a dotării tehnice pentru semnauzarea maritimă. Structura: Conferinţa (la fiecare cinci ani), Comitetul Executiv. Şi-a alcătuit subcomitete care studiază problemele privind ajutorul necesar navigaţiei transmis prin mini-unde, frecvenţe, calculul intensităţii elementelor folosite, unificarea reglementărilor privind balizarea, ataşarea balizelor, sisteme pentru radio-navigaţie ş.a.m.d. Publică trimestrial un „Bulletin”. Sunt membri ai

A.I.S.M. autorităţi portuare maritime din 67 de ţări (1976). Are sediul la Paris. România este membră a A.**LS**.1L

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE SOCIOLOGIE» înfiinţată la 11 sept. 1949, la Oslo, ca Federaţie a asociaţiilor de sociologie. Şi-a modificat statutul prin introducerea calităţii de membru cu titlu individual, în sept. 1970 (Varna). Urmăreşte progresul cunoştinţelor sociologice în lume, asigurarea şi dezvoltarea contactelor între sociologii din lumea întreagă, încurajarea răspândirii şi schimbului de informaţii privind dezvoltarea cunoaşterii sociologice, facilitarea şi promovarea cercetărilor sociologice internaţionale Centru de sinteză pentru probleme de sociologie la scară mondială, **AXS** «desfăşoară activităţi de cercetare în domeniile sociologiei, prin intermediul a 30 de comitete de cercetare; întocmeşte programe internaţionale de cercetare, documentare în problemele ştiinţelor sociale; editează publicaţia „Current Sociology” (trei pe an). Membri (1976): 43 de asociaţii naţionale, şapte asociaţii regionale, 44 de institute şi centre de cercetare din 56 de ţări, între care şi România (din 1959). Are sediul la Montréal (Canada).

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE STUDII BIZANTINE» creată în lui. – aug. 1948, la Paris/Bruxelles, eu prilejul Congreselor al **VI**-lea şi al VII-lea de studii bizantine. Este membră a Federaţiei internaţionale a societăţilor de studii clasice şi a Comitetului internaţional de ştiinţe

istorice (v.). Publică: „Bulletin d information et de coordination”. Asociaţia are membri individuali în 28 de ţări, inclusiv România (din 1964); sunt, de asemenea, membri comitete naţionale în 23 de ţări (1976). Are sediul la Atena.

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE ŞTIINŢE ECONOMICE (A.I.S.E.), creată la Paris, în 1949. Are ca scopuri principale: iniţierea de măsuri privind colaborarea internaţională, destinate să faciliteze promovarea de contacte între economişti din diferite ţări prin organizarea unor conferinţe şi mese rotunde; dezvoltarea şi răspândirea cunoştinţelor în domeniul economic. Publică anual o broşură cuprinzând traduceri în limba engleză ale unor articole pe teme economice apărute în diverse limbi care nu au o largă circulaţie. A.I.S. E o are ca membri asociaţii naţionale din 44 de ţări (1976), inclusiv România (din 1959). Are sediul la Paris.

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE ŞTIINŢE JURIDICE (A.I.S.J.)» croată la Londra, la 19 iul. 1950, sub denumirea de Corňitetul internaţional de drept comparat; actuala denumire a fost adoptată în 1955. Urmăreşte promovarea şi dezvoltarea în lume a ştiinţelor juridice prin încurajarea studierii sistemelor juridice străine, organizarea de reuniuni ale juriştilor de diferite naţionalităţi; efectuarea de cercetări asupra aspectelor juridice ale cooperării în scopuri paşnice. **AAS**.J» are ca membri comitete naţionale din 38 de ţari (1976), inclusiv România; are, de

asemenea, membri asociaţi (institute şi asociaţii). Are sediul la Bruxelles.

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE ŞTIINŢE POLITICE (A.I.S.P.), fondată în 1949, la Paris, sub auspiciile U.N.E.S.C.O. Urmăreşte dezvoltarea ştiinţelor politice în lume, prin încurajarea asociaţiilor naţionale de ştiinţe politice, organizarea de conferinţe şi colocvii, facilitarea contactelor între specialişti, întreprinderea de cercetări şi documentaţii. A.I.S.P* editează cursuri pentru profesori. Organizează anual mese rotunde. Publică revistele: „International Political Science Abstracts" (trimestrial); „International Bibliography of Political Science" (anual) ş.a. Membri (1976): individuali (52Ü); 200 membri asociaţi (departamentele universităţilor de ştiinţe politice, biblioteci etc.), asociaţii naţionale din 36 de ţari, între care şi România (din 1968). Are sediul la Bruxelles.

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU DEZVOLTARE (I.D.A.), instituţie de credit creată la 24 sept. 1960 pentru a ajuta ţările în curs de dezvoltare să finanţeze mari proiecte de dezvoltare prin acordarea de împrumuturi în condiţii mai avantajoase decât cele uzuale. Principalele sectoare pentru care se solicită împrumuturi I.D.A. sunt: transporturile, industria, agricultura şi silvicultura, energia electrică, telecomunicaţiile, învăţământul. Resursele financiare ale **LD**.A. provin, în principal, din

subscripţii şi contribuţii ale membrilor să-i Conform statutului, membrii I.D.A. sunt împărţiţi în două categorii: ţările de prima categorie (ţările dezvoltate) şi ţările din categoria a doua (ţările în curs de dezvoltare). Cele din prima categorie depun contribuţiile lor în monedă convertibilă şi sunt folosite automat de către I.D.A*, în timp ce ţările din categoria a doua depun în monedă convertibilă numai 1/10 parte din contribuţie, restul fiind depus în monedă naţională. Folosirea de către I.D.A. a contribuţiilor în monedă naţională se face numai cu acordul ţării contribuitoare. Toate ţările în curs de dezvoltare pot primi credite din partea **LD**.A* Este instituţia specializată a O.N.U. Sunt membri ai I.D.A. 114 state (1976). Preşedintele Băncii Mondiale (v.) este şi preşedintele

I.D.A* Are sediul la Washington.

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU ÎNCERCAREA SEMINŢELOR, fondată în iulie 1924, la Cambridge (Marea Britanie), succedând Asociaţiei europene pentru încercarea seminţelor (înfiinţată în 1921 prin acordul a 16 ţari europene) şi-a revizuit constituţia la 4 iunie 1971. Are ca obiective principale dezvoltarea, adoptarea şi publicarea procedurilor standard pentru încercarea seminţelor; promovarea aplicării uniforme a acestor proceduri pentru evaluarea seminţelor care fac obiectul schimburilor internaţionale. Asociaţia editează bibliografii, cursuri şi elaborează proiecte de convenţii

internaţionale. Sub egida ei apar publicaţiile: „Seed Science and Technology”, „**ISTA** News Bulletin”, „Handbook on Seed Health Testing”. Membri (1973): reprezentanţi din 53 de ţări, între care şi România (din 1965), ai staţiunilor oficiale de încercare a seminţelor. Are sediul la Vasslevek (Norvegia).

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU STUDII SUD-EST EUROPENE (AAS.S.E.E.), înfiinţată la Bucureşti, la 23 apr. 1963, ca urmare a propunerii formulate cu prilejul Colocviului internaţional de civilizaţii balcanice (Sinaia, 8 – 14 iul. 1962). Scopul À.l. S.S.**EÆ**. este de a promova studiile balcanice şi, în general, ale Europei de Sud-Est, în domeniile ştiinţelor umanistice – istorie, arheologie, lingvistică, etnografie, filologie, folclor, artă etc. – din timpurile cele mai îndepărtate până în zilele noastre. Asociaţia îşi îndeplineşte sarcinile prin cooperare ştiinţifică, rolul său fiind de a facilita întâlnirile între specialişti şi accesul la surse, publicaţii şi documente ştiinţifice, precum şi prin încurajarea dezvoltării instituţiilor naţionale care se ocupă de studierea civilizaţiilor balcanice. De asemenea, ea iniţiază manifestări ştiinţifice comune, colocvii, congrese şi reuniuni internaţionale, întruniri ale specialiştilor, schimb de persoane, acordarea de burse, subvenţionarea unor studii etc. Membrii asociaţiei sunt comitetele naţionale sau instituţii ştiinţifice naţionale din 18 ţări (1976) iar acolo unde acestea lipsesc, persoane particulare, fără

drept de vot. Structura: Comitetul internaţional, care se reuneşte o dată la 4 ani; Biroul Comitetului internaţional, girează activitatea asociaţiei între sesiunile comitetului, punând în aplicare hotărârile acestuia. Are sediul la Bucureşti.

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU TRANSPORTURI AERIENE (A.I.T.A.; I.A.T.A.), organizaţie creată în apr. 1945, la Havana, din care fac parte companii de transport aerian care acţionează în trafic internaţional (membri activi) şi în trafic intern (membri asociaţi). I.A.T.A. are ca principale obiective promovarea comerţului aerian şi facilitarea colaborării între naţiuni în domeniul transporturilor aeriene. **LA**.T.A. Îşi desfăşoară activitatea prin intermediul a trei Conferinţe de trafic aerian, organizate pe zone geografice, în cadrul cărora sunt stabilite măsuri (separat pentru transportul de mărfuri şi de pasageri) cu privire la tarifele de transport, standardizarea documentelor, precum şi în legătură cu unele probleme tehnice. Deciziile luate în cadrul acestor conferinţe intră în vigoare numai cu acordul guvernelor interesate (din statele de unde provin companiile aeriene membre). I.A.T.A. colaborează îndeaproape cu O.A.C.I. (v.). Din organizaţie fac parte 110 companii aeriene din 83 de ţări (1976). Are sediul la Montreal (Canada).

ASOCIAŢIA LATINO-AMERICANĂ A INSTITUŢIILOR PENTRU FINANŢAREA DEZVOLTĂRII (A.L.I.D.E.), organizaţie

internaţională neguvernamentală, creată la 24 ian. 1968, reunind 61 organisme bancare din 19 ţări care îşi propun să contribuie la dezvoltarea Americii Latine. Dintre membrii asociaţi (instituţii bancare şi financiare) ai A.L.**I.B**.E. fac parte: I.D.B. (v.), B.I.R.D. (v.).

B.C.I.E. (v.), Corporaţia de Dezvoltare Andină. În calitate de reprezentant al mişcării de dezvoltare bancară din America Latină, A.L.**I.B**.E. favorizează: cooperarea şi schimburile între ţările membre, studierea problemelor de interes comun, sporirea contribuţiei membrilor săi la colaborarea Americii Latine, prin ameliorarea acţiunilor individuale şi colective orientate în această direcţie. Pentru a îndeplini aceste obiective A.L.I.D.E. a ţinut mai multe adunări generale, a organizat diferite reuniuni şi colocvii, editează o serie de publicaţii etc. Are sediul la Lima (Perú).

ASOCIAŢIA LATIN O-**AMERICANĂ** A **LIBERULUI SCHIMB** (A.L.A.L.C.), creată din iniţiativa Comisiei Economice a Naţiunilor Unite pentru America Latină, la 18 febr. 1960, prin semnarea de către Argentina, Brazilia, Chile, Mexic, Paraguay, Perii şi Uruguay a Tratatului de la Montevideo (care a intrat în vigoare ia 1 ian. 1961); la care ulterior au mai aderat Bolivia, Columbia, Ecuador şi Venezuela. Urmăreşte crearea unei zone de comerţ liber, prin desfiinţarea taxelor vamale şi a restricţiilor de orice natură pentru importurile provenind din ţările membre. Activitatea în cadrul A.L.A.L.C. se

desfăşoară pe baza Programului de liberalizare (al cărui termen de realizare a fost prelungit până în 1980. Are sediul la Montevideo (Uruguay).

ASOCIAŢIA MEDITERANEANĂ PENTRU BIOLOGIE MARITIMĂ ŞI OCEANOGRAFIE (A.M.B.M.O.), înfiinţată în 1964. Organizează grupuri de lucru pe subiecte specifice, promovează sobă mb un între studenţi şi cercetătei. Organizează cursuri, simpozioane etc. Mcmhri (individuali, ori colectivi angajaţi activ în cercetări de biologie marină şi oceanografie în M. Méditer an»), ăim diferite ţări, în special à în zon am e di ter an e an á.

ASOCIAŢIA OAMENILOR DE ŞTIINŢĂ DIN RETUBŁICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA, organizaţi e obştească, «reală în a aul 1956, având sediul în Bucureşti. Are ca obiectiv principal spibjiak ea coordonări activităţii ştiinţifice a oameatiior de ştiinţă din ixomâaia, a du ciná o contribuţie importantă ia dezvoltarea colaborării mtexm* ţi estale ia toate domeniile ştiinţei. Este membră a F.**SLO**.S. (v.).

ASOCIAŢIA ROMÂNĂ PENTRU NAŢtI**MTLE UNITE** 5 organiza ţie obştească creată la 26 iul. 1955, în scopul popularizării ţelurilor şi principiilor Naţiumiior Unite lat vederea întăririi păcii şi securităţii internaţionale, a dezvoltării colaborării politice, economice şi culturale între foste ţările. Asociaţia îşi desfăşoară activitatea pe întreg cuprinsul ţării, având filiale în principalele centre teritoriale. Forul suprem ai

Asociaţiei este Adunarea generală, compusă din delegaţii membrilor individuali şi colectivi. Este a & embră în Federaţia Mondială a Asociaţiilor pentru Naţiunile Unite cu sediul la Geneva (v.). În oct. 1974 a fost ergaiâizată la Bucureşti cea de-a IV-a Conferinţă a Asociaţiilor Europene pentru Na ţi unite Unite, care a dezbătut problema asigurării păcii şi securităţii în Europa, în perspectiva Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa. În mart. 1975, în şedinţa Comitetului Executiv al Federaţiei – avându-se în vedere experienţa pozitivă din ultimii ani – s-a hotărât crearea, la Bucureşti, a Centrului European al Asociaţiilor pentru Naţiunile Unite cu scopul de a aborda şi examina aspecte concrete ale securităţii şi cooperării pe continent.

ASOCIAŢIA „ROMÂNIA”, organizaţie obştească, creată la 4 apr. 1972 de Adunarea generală constitutivă (216 membri fondatori). Este persoană juridică „având sediul în Bucureşti. Scop principal: promovarea legăturilor cu ţara ale persoanelor originare din România „indiferent de naţionalitatea lor, stabilite în alte state. Potrivit statutului său, ea urmăreşte să sprijine, în strânsă conlucrare cu compatrioţii noştri, cetăţeni ai altor state, dezvoltarea legăturilor prieteneşti între* România şi ţările lor de reşedinţă, să contribuie la popularizarea în statele respective a realităţilor şi succeselor patriei noastre, să faciliteze legăturilecu ţara ale persoanelor originare din România. Activităţi de bază: îşi dă concursul – la

solicitarea coloniilor româneşti de peste hotare – la organizarea de reuniuni ştiinţifice, expoziţii, turnee de spectacole de teatru şi muzicale, concerte ş.a; înlesneşte* la cerere, procurarea de cărţi, manual o şcolare, reviste, discuri, obiecte de artizanat etc.; se preocupă de acordarea de burse de studii şi doctorat, pentru documentare sau specializare* facilitează vizite în ţară, în grup său, individual, ale celor originari din România pentru turism, odihnă, tratament, afaceri, cercetări sau în alte scopuri. Publică bilunar revista „Tribuna României”. Membri: fondatori şi alte persoane, cetăţeni ai statului român, care aderă la obiectivele sale. Structura: Adunarea generală, Consiliul de conducere şi Biroul Consiliului de conducere.

ASOCIAŢIA STATELOR DIN ASIA DE SUD-EST (A.S.E.A.N.), creată la 8 aug. 1967 de către Filipine, Indonezia, Malaysia, Singapore şi Thailanda cu scopul întăririi cooperării economice* înlăturării rămăşiţelor sistemului colonial şi a găsirii unor căi specifice şi eficiente de sprijinire a procesului de dezvoltare la nivel naţional şi regional. La Conferinţa specială de ia Kuala-Lumpur din 1971 s-a semnat „Declaraţia privind crearea unei zone a păcii, libertăţii şi neutralităţii în Asia de Sud-Esť6, iar la Conferinţa ministerială din 1973 au fost elaborate planurile vizând acţiunile comune în direcţia creării acestei zone. În mai 1975, Conferinţa ministerială a analizat noile condiţii create în regiune ca urmare

a victoriilor forţelor de eliberare din Indochina. La 23 febr. 1976 a avut loc în insula Bali (Indonezia) prima reuniune la nivel înalt a statelor membre ale A.S.E.A.N. la care au participat preşedinţii Filipinelor şi Indoneziei şi primii miniştri ai Malaysiei, Singaporelui şi Thailandei. S-au elaborat documente-eadru privind dezvoltarea colaborării între ţările membre, proiecte industriale comune, precum şi „Declaraţia asupra cooperării şi solidarităţii" şi un Tratat de prietenie şi cooperare. Are sediul la Bangkok (Thailanda).

ASOCIAŢIA ŢĂRILOR EXPORTATOARE DE MINEREU DE FIER (A.**LO***E-e o), organizaţie interguvernamentală constituită la 12 oct. 1975, cu sediul la Londra, din care fac parte: Algeria, Australia, Chile, India, Mauritania, Perú, Sierra Leone, Tunisia, Venezuela şi Suedia. A.I.O.E.C* urmăreşte apărarea intereselor ţărilor exportatoare de minereu de fier, obiectivele sale fiind: promovarea exporturilor de minereu de fier în condiţiile asigurării unei stabilităţi a acestora pe baza cunoaşterii cererii şi ofertei; o remunerare corespunzătoare legată de exploatarea, prelucrarea şi comercializarea acestei importante materii prime; o strânsă conlucrare între toate ţările membre în interesul dezvoltării lor economico-sociale. Intre activităţile desfăşurate de A.**ŁO**.E.C.

se înscriu: elaborarea de recomandări cu privire la volumul producţiei şi exportului de minereu de fier, astfel încât să se asigure o

exploatare raţională a zăcămintelor şi totodată o creştere a preţurilor şi implicit a veniturilor din export; schimb periodic de informaţii asupra planurilor de perspectivă referitoare la explorarea şi exploatarea de noi zăcăminte, la utilizarea capacităţilor de aglomerare şi peletizare, la evoluţia în perspectivă a consumului intern şi a excedentului de minereu pentru export. A.I.**OÆ**.C. nu este împuternicită să stabilească preţuri obligatorii şi uniforme de export.

ASOCIAŢIE 1. Categorie de organizaţie internaţională prin care statele stabilesc şi dezvoltă de regulă, la nivelul neguvernamental, relaţii de cooperare în domenii specifice. Uneori, sub acest termen se înţelege participarea mai multor state la activităţi comune pe termen lung în scopuri definite prin acordurile încheiate între ele. A. s-au dezvoltat începând din sec. 19. A. au un rol important în dezvoltarea colaborării internaţionale, a apropierii între popoare. 2. Organizaţie guvernamentală (v. organizaţie).

3. Organizaţie naţionala creată în vederea realizării unui anumit scop ce priveşte relaţiile internaţionale (v. de ex. A.D.I.R.I.). 4. Asociaţie (Uniune) de state, a. Între state, având de obicei un caracter politic, de ex, uniune personală.), uniune reală (v.), confederaţie (v.)? federaţie (v.) etc. Reprezintă o formă organizatorică a statului compus.

ASOCIAŢII ALE PRODUCĂTORILOR ŞI/SAU EXPORTATORILOR DE MATERII

PRIME (A.P.E.M.P.), organizaţii internaţionale create în scopul concertării acţiunilor ţarilor producătoare şi exportatoare de materii prime pentru realizarea unor venituri echitabile şi stabile din valorificarea acestora pe piaţa internaţională. Până în prezent au fost constituite asemenea asociaţii pentru ţiţei ((**XP**.E.C.) (v.), cupru (C.I.P.E.C.), minereu de fier (A.I.O.E.C.) (v.), bauxita (I.B.A.), uraniu, zahăr etc. Constituirea de Á.P.E.M.P. se înscrie în seria de măsuri preconizate de documentele adoptate la cea de-a VI-a sesiune extraordinară a Adunării Generale a O.N.U. (apr. – mai 1974) privind instaurarea unei noi ordini economice internaţionale. Constituirea şi consolidarea A.P.E.M.P. a fost recomandată şi cu ocazia diferitelor reuniuni ale ţărilor în curs de dezvoltare. În atribuţiile À.P.E.M.P. ar urma să intre: sprijinirea ţărilor în curs de dezvoltare în adoptarea unei poziţii unitare faţă de ţările industrializate; urmărirea evoluţiei preţurilor; garantarea compensării corespunzătoare a pierderilor cauzate unor ţări în curs de dezvoltare de evoluţia nefavorabilă a preţurilor, asigurarea cadrului instituţional pentru luarea de decizii de către ţările în curs de dezvoltare în relaţiile cu ţările dezvoltate etc.

A.S.P.A.C., v. **CONSILIUL ASIEI ŞI PACIFICULU**I.

ASSOCIATED PRESS (A.P.), una din principalele agenţii de presă din S.U.A., înfiinţată în 1848, cu sediul central la New York.

Majoritatea ziarelor şi posturilor de radio din S.U.A. folosesc serviciile acestei agenţii.

ASSOCIATED PRESS OF PARISTAN (A.P.P.), agenţie oficioasă de ştiri pakistaneză, creată în anul 1948.

ATAC* act de violenţă, cu caracter ofensiv sau defensiv. A.* ca moment al luptei, poate fi: terestru, aerian, naval. Conform Anexei la Convenţia privitoare la legile şi la obiceiurile războiului pe uscat, din 18 oct. 1907, atacatorului îi incumbă o serie de îndatoriri, cum ar fi: interzicerea de a ataca prin orice fel de mijloc oraşele, satele, locuinţele sau clădirile care nu sunt apărate; prevenirea autorităţilor şi a populaţiei civile; cruţarea clădirilor destinate cultelor, artelor, ştiinţelor, monumentelor istorice, spitalelor şi locurilor de adunare pentru bolnavi şi răniţi. D.I.C. interzice folosirea forţei armate de către un stat împotriva suveranităţii, integrităţii teritoriale sau independenţei politice a altui stat, sau în orice alt mod incompatibil cu Carta O.N.U.

A.T.A. v., **AGENŢIA TELEGRAFICĂ ALBANEZĂ**.

ATAŞAT* cel mai mic rang diplomatic. Practica diplomatică cunoaşte, ca urmare a diversificării relaţiilor internaţionale, şi o diversificare a atribuţiilor diplomaţilor, fapt ce a determinat apariţia unor funcţii distincte de ataşaţi speciali: ~ de presă, militar, ~ comercial, ~ cultural, ~ financiar, ~ agricol etc. Exista funcţia de a. care poate fi încredinţată unor

diplomaţi având rangul până la consilier. A. speciali sunt trimişi în cadrul misiunii diplomatice de către unele ministere ale statului acreditant, pentru a studia anumite probleme speciale sau de a întreţine relaţii cu organele corespunzătoare ale statului acreditar. ~ comercial (consilier comercial), funcţie diplomatică în care sunt numite persoane ce au drept sarcină specială dezvoltarea relaţiilor economico-comerciale cu statul acreditant; ~ e. studiază politica economică şi comercială a statului acreditant, conjunctura pieţelor comerciale, întreţine relaţii cu cercurile economico-comerciale, încurajează şi sprijină dezvoltarea schimburilor economice şi comerciale dintre întreprinderile şi firmele celor două state, informează organele statului acreditar în legătură cu aceste schimburi şi cu orice evenimente şi fenomene din viaţa economică a statului acreditant. Funcţia de a. sau consilier comercial de pe lângă misiunile diplomatice prezintă o importanţă crescândă. Unele ţări întreţin pe lângă misiunile lor diplomatice secţii comerciale (economice), al căror şef şi câteodată şi alţi membri ai secţiei au ranguri diplomatice; ~ cultural, persoană având rang diplomatic şi care se ocupă cu dezvoltarea relaţiilor culturale dintre cele două ţări, promovând interesele culturale ale ţării trimiţătoare. Funcţiile de ~ de presă, ~ cultural, ~ tehnico-ştiinţific etc, pot fi îndeplinite în cadrul misiunilor diplomatice de acelaşi diplomat. ~ de presă, persoana având rang

diplomatic în atribuţiile căruia intră: întocmirea de buletine informative asupra situaţiei politice interne a statului acreditar, informarea statului aereditant asupra modului în care sunt reflectate în presa ţării de reşedinţă principalele evenimente interne, cum ar fi dezvoltarea economică şi socială, evoluţia politică, poziţia partidelor politice, precum şi poziţii exprimate în statul acreditar asupra unor probleme ale vieţii internaţionale ca şi îndatorirea de a furniza presei locale informaţii asupra situaţiei interne sau poziţiei internaţionale a statului aereditant, organizarea de conferinţe de presă, expunerea unor declaraţii în numele reprezentanţilor diplomatici, intervenţia pentru corectarea unor ştiri false sau tendenţioase despre statul pe care-l reprezintă etc. ~ militar, funcţie diplomatică îndeplinită de cadre ale armatei care funcţionează pe lângă reprezentanţele diplomatice permanente ale statelor acreditante. Denumirea desemnează pe ~ m. ai armatei de uscat, ~ m. navali, ~ m. aero şi pe adjuncţii lor. ~ m. sunt subordonaţi ierarhic şefului de misiune diplomatică. ~ m. Îndeplineşte următoarele funcţii: colaborează cu autorităţile militare din statul acreditar în probleme militare interesând ambele state (pe baza unor acorduri stabilite pe cale bilaterală); reprezintă statul aereditant la ceremonii oficiale (cu ocazia zilei naţionale etc.); este consilier în probleme militare pe lângă şeful misiunii diplomatice (în vederea unei aprecieri competente

de către acesta din urmă a situaţiilor care comportă analize politico-militare). O funcţie importantă a ~ m. este aceea de observare şi informare pe căi legale, asupra situaţiei militare din statul acreditar. În îndeplinirea acestor funcţii ~ m. colaborează cu autorităţile militare locale, menţinând totodată un contact permanent cu ministerele şi departamentele de resort ale statului acreditar. Totalitatea ~ m. acreditaţi într-un stat alcătuiesc corpul ataşaţilor militari (v*), în fruntea căruia se află decanul corpului ataşaţilor militari (v.). În timp derăzboi, statele aliate pot să numească ~ m. speciali pe lângă comandamentele lor militare, în scopul informării reciproce şi al coordonării operaţiilor militare.

ATENTAT, acţiune sau tentativă de exterminare, prin mijloace (acte) criminale, a conducătorilor unui stat sau a reprezentanţilor săi, ori a altor personalităţi ce îndeplinesc importante activităţi de stat sau obşteşti cu scopul de a submina autoritatea statului şi a determina răsturnarea ordinii stabilite, de a înlătura anumiţi oameni politici, indezirabili unor cercuri străine, de a compromite relaţiile paşnice; dintre state, sau de a influenţa politica externă a statului vizat. A. poate fi îndreptat şi împotriva unei colectivităţi, prin acţiuni de ucidere sau de vătămare a integrităţii corporale ori a sănătăţii (otrăviri în masă, provocare de epidemii sau prin orice alt mijloc) de natură să slăbească puterea de stat/ A. se caracterizează în general printr-un complot

preliminar. V. Şi terorism internaţional. 1914 «A**TEŇTATUL DE LA SARAJEVO,** asasinarea la Sarajevo (Bosnia) la 2 & iun. 1914 a moştenitorului tronului Austro-ungari ei, arhiducele Franz Ferdinand, de către Prinkip (Printsip), membru al organizaţiei „Mâna Neagră64, ce lupta pentru eliberarea teritoriilor subjugate de Austro-Ungaria. Asasinatul a servit drept pretext pentru declanşarea «crizei din lui. 1914, ce a precedat izbucnirea primului război mondial (v.). Austro-Ungaria a profitat de ocazie şi a trecut imediat la acţiune, mai ales că situaţia creată de lupta naţionalităţilor subjugate ameninţa – existenţa imperiului. Ea trimite la 3 iul. 1914 un ultimatum deosebit de umilitor Serbiei, cerând nu numai sancţiuni, ci şi dreptul de imixtiune în treburile interne ale acestui stat. În România, ultimatumul a produs o profundă indignare determinând luări de poziţie ostile Austro-Ungariei. Când, Ia 28 iul. 1914, Austro-Ungaria a trimis Serbiei declaraţia de război, România era decisa să nu participe la agresiunea contra Serbiei. La 3 aug. 1914, s-a declarat neutră (v. neutralitatea României 1914 – 1916), rupându-se astfel de Puterile Centrale (v.). 1934. **ATENTATUL DE LA MARSILIA,** acţiune de terorism internaţional care se încadra în activităţile de amploare de acest fel ale cercurilor reacţionare fasciste ce urmăreau înlăturarea unor oameni politici care nu erau de acord cu politica fascistă, revizionistă. Acestei acţiuni i-au căzut

victime, la 9 oct. 1934, ministrul francez de externe, Louis Barthou, şi regele Iugoslaviei, Alexandru. Acţiunea a fost condusă şi organizată direct de către Germania şi Italia. Implicarea în asasinat a acestor state, ca şi a altor state revizioniste denotă că scopul direct al acestuia a fost curmarea cursului pozitiv pe care situaţia internaţională părea că pornise în acel moment, mai ales după intrarea Uniunii Sovietice în Societatea Naţiunilor la 18 sept, acelaşi an. Cele două personalităţi asasinate erau cunoscute pentru vederile lor opuse politicii agresive, revizioniste. 1944. **ATENTATUL DE LA** 20 **IULIE,** încercare nereuşită de a-l înlătura pe Hitler de la putere în contextul situaţiei defavorabile Germaniei în războiul mondial, pusă la cale de un grup de complotişti. Colonelul Klaus von Stauffenberg, care, venit la cartierul general al lui Hitler de la Rastenburg, pentru a participa la o consfătuire, şi-a plasat servieta în care se afla o bombă cu explozie întârziată în apropiere de locul pe care stătea Hitler. Explozia bombei a ucis mai multe persoane, însă Hitler a scăpat nevătămat. Crezând că complotul a reuşit, după explozie von Stauffenberg a dat semnalul „Walkyria" pentru declanşarea operaţiunii de a pune mâna pe poziţiile-cheie din capitala Germaniei. Nereuşita complotului a avut ca rezultat arestarea a circa 7.000 de persoane, dintre care 5.000 au fost executate. Numărul ofiţerilor implicaţi în complot şi executaţi a fost de 750, dintre care 20 de

generali. Alţi 49 de generali şi 4 feldmareşali s-au sinucis.

ATHENA GENCE, agenţie oficioasă de ştiri din Grecia, creată în anul 1896.

ATTILA, PLANUL ~ proiectul comandamentului german, aprobat de Hitler prin Directiva nr. 22 din 11 ian. 1941, de ocupare a întregului teritoriu al Franţei şi de capturare a flotei acesteia, în ipoteza că guvernul francez „ar deveni stânj enitor" pentru acţiunile germane din bazinul Mediteranei. În noaptea de 8/9 nov. 1942, când debarcarea trupelor americano-engleze în N Africii era iminentă, Hitler a transmis guvernului de la Vichy un ultimatum prin care îi cerea să declare război S.U.A. Şi Angliei. Conform Planului ~, la 10 nov, trupele germane au invadat S Franţei, iar cele italiene oraşul Nisa şi insula Corsica (operaţia Anton). La 26 nov. 1942, forţele germane au încercat să captureze flota franceză ancorată în baza navală de la Toulon (operaţia Lila), pentru a o împiedica să treacă de partea anglo-americanilor, care debarcaseră în N Africii. În această situaţie, 73 de nave franceze, cu un deplasament de 220.000 de tone, dintre care patru cuirasate, şapte crucişătoare şi 16 submarine, s-au autoscufundat. Doar cinci submarine au părăsit baza. Dispărea astfel una din cele mai puternice flote de război, fără să fi adus niciun folos ţării sale.

AUSTRALIA (denumirea oficială: Commonwealth of Australia = Uniunea

Australiană), stat situat pe continentul cu acelaşi nume din emisfera sudică între Oc. Pacific şi Oc. Indian. Suprafaţa: 7.686.848 kmp. Populaţia (1976): 13.604.000 loc. Capitala: Canberra, 198.000 loc. (1974, aglomeraţia urbană). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Australian Dollar = 100 Cents. Istoric. Descoperită de navigatori portughezi (sec. 16) A» este explorată de olandezul L.V. de Torres (1606). În 1642 A.J. Tasman descoperă insula care, din 1853, îi poartă numele. La 20 apr. 1770 James Cook declară A. posesiune britanică. În urma unei puternice imigraţii europene, pe teritoriul australian iau naştere colonii separate, care primesc din 1850 o largă autonomie internă. La 1 ian. 1901 cele şase colonii autonome (New South Wales, Victoria, South Australia, Queensland, Western Australia şi Tasmania) se unesc într-o federaţie (Commonwealth of Australia) cu statut de dominion în cadrul Imperiului britanic. Organizarea de stat: mo narhie constituţională, şeful statului fiind regina Marii Britanii, reprezentată de un guvernator general. A, întreţine relaţii diplomatice cu 101 state (1976) şi este membră a 91 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Istoria relaţiilor oficiale între România şi A. Începe la 1 oct. 1926, când se înfiinţează un consulat onorific al României la Sydney, ridicat la 1 dec. 1937 la gradul de consulat general onorific, desfiinţat în febr. 1948. La 6 aug. 1930 se încheie

primul tratat de comerţ şi navigaţie între România şi A. La 10 dec. 1941, ministrul S.U.A» la Bucureşti transmite, în numele guvernului australian, declaraţia privind existenţa stării de război între A* şi România, care a încetat la 23 aug. 1944. După semnarea Tratatului de pace de la Paris (10 febr. 1947) interesele A. sunt reprezentate în România de Marea Britanie. Relaţiile diplomatice între cele două ţări se stabilesc la 18 mart. 1968, la nivel de ambasadă. (A. considera că între România şi A. existau relaţii diplomatice întrucât, potrivit practicii australiene, A. se considera în relaţii diplomatice cu o ţară din momentul recunoaşterii acesteia). La 27 mart. 1968 Consiliul de Stat al R.S. România a hotărât înfiinţarea unui consulat general la Sydney. Schimburile comerciale şi contactele culturale cunosc o evoluţie ascendentă. Vizita viceprim-ministrului şi ministrului industriei şi comerţului din Australia în România (mai 1967) duce la încheierea unui acord comercial, iar vizita în Australia a unei delegaţii guvernamentale române condusă de un vicepreşedinta al Consiliului de Miniştri (martie 1969) duce la semnarea unui memorandum privind înfiinţarea unui comitet mixt de comerţ. La 29 mai 1975 se semnează un acord comercial şi de cooperare pe termen lung.

AUSTRALIAN ASSOCIATED PRESS, agenţie naţională de presă din Australia, creată în 1935, cu sediul la Sydney»

AUSTRIA (denumirea oficială: Republik

Österreich = Republica Austria) v stat situat în Europa Centrală, pe cursul mijlociu al Dunării, învecinat cu R.F. Germania, Cehoslovacia, Ungaria, Iugoslavia, Italia, Elveţia şi Liechtenstein. Suprafaţa: 83.850 kmp. Populaţia (1975): 7.519.900 loc. Capitala: Viena, 1.670.000 loc. (1975, aglomeraţia urbană). Limba oficială: germana. Moneda: 1 Schilling «= 100

Groschen. Istoric. Locuit de celţi (din sec. 4 î.e.n.) teritoriul A. face parte din provinciile romane Raetia, Noricum şi Panonia. După ce face parte din Imperiul franc (sec. 8) devine du – cât (1156) în cadrul Imperiului romano-german. În 1278 ducatul A» este cucerit de habsburgi. În 1453 A. devine arhiducat. În sec. 16 – 18 habsburgii, care obţin coroana imperială, implică A. aproape în toate războaiele europene, extinzându-şi puterea asupra Cehiei, Sileziei, Ungariei şi Transilvaniei. La sfârşitul sec. 18 şi începutul sec. 19, A. participă la aproape toate coaliţiile antinapoleoniene şi, în 1806, se transformă în imperiu de sine stătător. În 1848 – 1849 în A. Şi în teritoriile ocupate (Ungaria, Transilvania, Cehia, N Italiei) au loc revoluţii burghezo-democratice. În urma războaielor cu Franţa şi Italia (1859) şi cu Prusia (1866), Á. pierde pe rând toate posesiunile din Italia şi Germania. În 1867 între A. Şi Ungaria, care făcuse parte şi până atunci din imperiu, se realizează o uniune reală, o monarhie dualistă (ve. Austro-Ungaria). Prin încheierea alianţei cu Germania

(1879), A. pune bazele Triplei Alianţe (.). După destrămarea Imperiului austro-ungar, la 12 nov. 1918 este proclamată Republica A. (de la 1 oct. 1920 republică federală), care la 11 mart. 1938 este ocupată şi înglobată Germaniei fasciste, proclamându-se Anschluss-ul o). La 13 apr. 1945 A. este eliberată de trupele coaliţiei antihitleriste, teritoriul său fiind împărţit în patru zone de ocupaţie, sub controlul Consiliului aliat. La 27 apr. 1945, în A. se proclama cea de-a doua republică, în urma tratativelor de la Moscova (apr. 1955), la 15 mai 1955 Franţa, Marea Britanie şi U.R.S.S. semnează la Viena Tratatul de stat (v.) care restabileşte suveranitatea A. Parlamentul austriac votează la 26 oct. 1955 legea privind neutralitatea permanentă a A* (recunoscută la 6 dec. 1955 de marile puteri). A. se angaja să nu încheie pacte militare cu alte state* să nu participe la alianţe politice sau economice, îşi lua obligaţia de a mu permite altor state să stabilească pe teritoriul său baze militare. Organizarea de stat: republică federală.

A. Întreţine relaţii diplomatice cu 129 de state (1976) şi este membru al 84 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţiile cu România. Relaţiile dintre ţările române şi se datează din sec. 16 – 17, ele îmbrăcând forma unor convenţii politice de colaborare între domnitorii acestora şi împăraţii Ferdinand I, Rudolf al **II**-lea, Leopold I, Iosif I, Carol al VI-lea. În 1783 se înfiinţează în ţările române primele

consulate austriece. Domnitorul român Alexandru Ioan Cuza este recunoscut de A. ca domn al ambelor principate – Ţara Românească şi Moldova – la 6 sept. 1859. La 24 dec. 1868 Austro-Ungaria (v.) agreează înfiinţarea la Viena a primei agenţii diplomatice româneşti cu caracter oficios şi nu oficial, având competenţa reprezentării intereselor României şi la Berlin (Germania) şi Petersburg (Rusia). La 28 mai 1875 guvernul austro-ungar recunoaşte agenţiei româneşti de la Viena caracterul de agenţie diplomatică oficială. La 4 iul. 1875 se semnează o convenţie comercială între cele două ţări. După proclamare* independenţei de stat a României, agenţia de la Viena a fost ridicată la 22 sept. 1878 la rang de legaţie. Cu Republica A. România a stabilit relaţii diplomatice la 27 aug. 1920 la nivel de legaţie (data acordării agrementului pentru reprezentantul austriac la Bucureşti), întrerupte la 5 apr. 1938 (legaţia română la Viena a fost transformată în consulat general), ca urmare a încetării existenţei A. ca stat independent, relaţiile diplomatice românoaustriece sunt reluate la 8 oct. 1947 la nivel de reprezentanţă politică transformată în legaţie (1 aug. 1955) apoi ridicate de la 14 iulie 1963 la nivel de ambasadă. După această dată relaţiile româno-austriece s-au dezvoltat continuu în toate domeniile, culminând cu vizita preşedintelui federal Franz Jonas în România (11 – 17 sept. 1969) şi a preşedintelui Nicolae Ceauşescu în Austria (21 – 25 sept. 1970), care au

avut un rol determinant în evoluţia ascendentă a acestor relaţii. În perioada 16 – 22 nov. 1965 preşedintele Consiliului de Miniştri al României a efectuat o vizită oficială în A. cu care prilej au fost semnate (17 nov. 1965) un Acord comercial pe termen lung, o Convenţie cu privire la asistenţa juridică în materia dreptului civil şi de familie, o înţelegere privind desfiinţarea obligativităţii vizei pentru posesorii de paşapoarte diplomatice. Cancelarii federali Josef Klaus şi respectiv Bruno Kreisky au întreprins vizite oficiale în România la 10 – 14 iul. 1967 şi respectiv 10 – 14 iul. 1975 când au fost semnate o serie de acorduri, convenţii, înţelegeri şi protocoale în domeniile economic, tehnico-ştiinţific şi cultural, care ridica pe pian calitativ relaţiile dintre cele două ţări: Acord de colaborare economică şi cooperare industrială şi tehnică pe termen lung, Acord privind transporturile aeriene civile etc. Vizitele reciproce la nivel departamental au dus la încheierea altor acorduri bilaterale importante: Acord de cooperare industrială, economică şi tehnică (20 febr. 1968), Acord privind acordarea de taxe vamale preferenţiale (28 febr. 1968), Acord privind desfiinţarea vizelor (17 dec. 1968), Acord comercial de lungă durată (24 sept. 1970), Convenţie consulară (24 sept. 1970), Acord privind colaborarea culturală (17 sept. 1971), Acord de plăţi (11 apr. 1973), Acord de colaborare în domeniul turismului (12 dec. 1974). În perioada 27 – 30 sept. 1976 primul ministru al guvernului,

Manea Mănescu, a efectuat o vizită oficială în A. soldată cu semnarea unor importante instrumente bilaterale: Memorandum privind rezultatele tratativelor asupra cooperării industriale bilaterale, cooperării pe terţe pieţe şi extinderii schimburilor comerciale, Convenţie privind evitarea dublei impuneri pe venit şi avere, Acord interguvernamental de cooperare în domeniul ştiinţei şi tehnologiei, Convenţie de colaborare în domeniul aplicaţiilor paşnice ale energiei nucleare, în cadrul Acordului de cooperare în domeniul ştiinţei şi tehnologiei, Acord privind promovarea* protecţia şi garantarea reciprocă a investiţiilor.

AUSTRIA PRESSE AGENTUR (A.P.A.) *

agenţie oficioasă austriacă de ştiri creată în anul 1946, cu sediul la Viena.

AUSTRO-UN G **ARI** A, uniune reală între Austria şi Ungaria, realizată în 1867, în urma înţelegerii între clasele dominante din cele două ţări» în cadrul acestei monarhii dualiste* împăratul Austriei era şi rege al Ungariei. Deşi pe plan internaţional Imperiul austro-ungar se prezenta că am singur stat (existau ca organe comune Ministerul Afacerilor Externe, de Finanţe şi de Război) totuşi, fiecare îşi păstra entitatea sa distinctă „având guverne, parlamente, administraţie şi legislaţie proprie. Având un teritoriu în suprafaţă de 676.616* kmp şi o populaţie de cca. 51 mii, loc. A. – U. Îngloba numeroase naţionalităţi. Ca urmare a înfrângerilor

suferite în primul război mondial şi a intensificării mişcărilor de eliberare naţională a popoarelor subjugate, Imperiul austro-ungar s-a destrămat în 1918. Pe o parte a teritoriului fostei monarhii s-au creat statele naţionale Austria, Ungaria şi Cehoslovacia, alte părţi intrând în componenţa Iugoslaviei, Italiei, României şi Poloniei, desăvârşindu-le unitatea aaţional-statalăf

AUTARHIE, politică de izolare promovată de unele state în >de ea dea-şi servi mai bine interesele. A. presupune, în special, introducerea de restricţii severe cu privire la import, precum? şi unele măsuri de organizare a activităţii productive, care au drept scop încercarea de autosatisfacere a tuturor nevoilor naţionale, A. având la bază, în primul rând, ţeluri politice vine în contradicţie cu cerinţele legilor obiective ale dezvoltării economice. În condiţiile adâncirii diviziunii internaţionale a muncii, a intensificării participării statelor la circuitul economic mondial şi accentuării interdependenţei economice între state, a. trebuie considerată ca o politică anacronică, care nu poate avea <lrept consecinţă decât serioase daune şi prejudicii dezvoltării stalului care o adoptă.

AUTENTIFIC ARE, îndeplinirea unei proceduri stabilite prin lege de către un funcţionar public, inclusiv de către un funcţionar consular, în cadrul atribuţiilor sale de serviciu, prin care se conferă unui înscris o anumită valoare juridică. Astfel prin a. un act este investit cu garanţia

legală în ceea ce priveşte: realitatea semnăturilor pe care acesta le poartă; data certă a actului; existenţa liberei voinţe a semnatarilor; deplina cunoştinţă a semnatarilor asupra conţinutului actului. Actul autentic face dovadă deplină, până la înscrierea în fals, dar numai pentru menţiunile pe care funcţionarul sau consulul le-a făcut în cadrul competenţei lor. În vederea a. părţile se înfăţişează la consulat personal sau prin mandatar, legal împuternicit. Cererea de a.9 exemplarele înscrisului şi anexele sunt semnate de către părţi în faţa consulului, care este obligat să verifice capacitatea legală a acestora de a încheia acte legale. Un exemplar de pe actul a. rămâne în arhiva consulară. Încheierea de a. trebuie să menţioneze că au fost îndeplinite condiţiile esenţiale ale a. cerute de lege. Potrivit convenţiilor consulare bilaterale încheiate de România cu alte state, actele întocmite în condiţiile de mai sus au aceeaşi forţă juridică pe teritoriul celuilalt stat ca şi cum ar fi fost întocmite de autorităţile competente ale statului respectiv.

AUTOAJUTOR, v. **MĂSURI DE CONSTRÂN GERE**.

AUTOAPĂRARE, dreptul unui stat de a se apăra, folosind forţa armată, în mod individual sau colectiv, în cazul existenţei unui atac armat săvârşit împotriva sa sau împotriva unui alt stat de către un stat sau grup de state. Conform Cartei O.N.U., măsurile de a. individuala sau colectiva vor

fi aduse imediat la cunoştinţă Consiliului de Securitate şi vor continua până când Consiliul va fi luat măsurile necesare pentru menţinerea sau restabilirea păcii şi securităţii internaţionale. Dreptul la a. individuală, al statului victimă a agresiunii, sau colectivă (mai multe state legate sau nu printr-un tratat de asistenţă mutuală) nu trebuie să fie exercitat decât în cazul unei agresiuni armate din partea unui stat sau grup de state şi numai în cazul unui atac armat actual, iar nu potenţial sau iminent. Dreptul popoarelor aflate sub jugul colonial de a-şi cuceri independenţa prin luptă, inclusiv pe calea luptei armate, constituie o aplicare a dreptului la a.

AUTODETERMINARE, principiu fundamental ai dreptului internaţional contemporan care exprimă dreptul fiecărui popor de a-şi hotărî singur soarta. Originea a. ca principiu de drept internaţional se află în ideile revoluţiei franceze din 1789, care a proclamat dreptul unui popor într-un stat de a-şi alege propriul său guvern, îndreptat împotriva monarhiei absolute, principiul este menţionat în „Declaraţia asupra dreptului ginţilor", elaborată de abatele Grégoire şi supusă Convenţiei naţionale la 23 apr. 1795, care afirma că popoarele sunt independente şi suverane şi că fiecare popor are dreptul de a-şi organiza şi schimba forma de guvernare. Noţiunea de a. a evoluat odată cu dezvoltarea societăţii omeneşti. Dreptul popoarelor de a-şi hotărî singure soarta

este puternic afirmat de M.R.S.O.

În Decretul asupra păcii, căpătând o fundamentare teoretică în lucrările lui Lenin, în concepţia căruia „se naţiunilor nu poate avea, din punct de vedere istoric-economic, altă semnificaţie decât aceea a a. politice, a independenţei de stat, a formării de state naţionale”. Sub influenţa avântului luptei de eliberare naţională, dreptul popoarelor de a-şi hotărî singure soarta a fost inclus în Carta Atlanticului din 14 aug. 1941 („respectarea dreptului tuturor popoarelor de a-şi alege forma de guvernământ sub care vor trăi”). Declaraţia Naţiunilor Unite (v.), din 1 ian. 1942, şi alte declaraţii oficiale, pentru ca în Carta O.N.U. respectarea acestui drept să fie consacrată ca fundament al relaţiilor prieteneşti dintre state (art. 1 şi art. 55). Înţelesul a. a fost clarificat, dezvoltat şi codificat îndeosebi în cadrul O.N.U. Enunţarea dreptului popoarelor de a-şi hotărî singure soarta figurează pe prim plan în Declaraţia O.N.U. pentru acordarea independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale (v.), din 14 dec. 1960, care precizează că „toate popoarele au dreptul la liberă autodeterminare; în virtutea acestui drept, ele îşi determină liber statutul poliţie şi îşi desfăşoară liber dezvoltarea economică, socială şi culturală”. Declaraţia O.N.U. referitoare la principiile dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea dintre state, conform Cartei (v.) din 24 oct. 1970, consacră dreptul popoarelor de a-şi hotărî singure

soarta ca un principiu juridic în virtutea căruia „toate popoarele au dreptul de a-şi determina statutul politic în deplină libertate şi fără amestec din afară şi de a-şi desfăşura dezvoltarea economică, socială şi culturală”. Această Declaraţie defineşte pentru prima dată modurile de exercitare a acestui drept: „Crearea unui stat suveran şi independent, asocierea liberă, integrarea într-un stat independent sau dobândirea oricărui alt statut politic, hotărât în mod liber de către un popor, constituie pentru el mijloace pentru a-şi exercita dreptul de a-şi hotărî singur soarta”. Adunarea Generală a O.N.U. a consfinţit ea un „element fundamental ai dreptului popoarelor de a-şi hotărî singure soarta” dreptul popoarelor şi naţiunilor la suveranitatea permanentă asupra bogăţiilor şi resurselor naturale (v.) (rezoluţia 1803 (**XVII**) din 14 dec. 1962). Declaraţia O.N.U. asupra instaurării unei noi ordini economice internaţionale (v.) din 1 mai 1974 aşază a. printre principiile fundamentale pe a căror respectare deplină trebuie să se întemeieze noua ordine economică internaţională; între aceste principii figurează de asemenea respectul faţă de „suveranitatea permanentă integrală a fiecărui stat asupra resurselor naturale şi asupra tuturor activităţilor economice”. Actul final al Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa (v*) înscrie a» printre principiile de importanţă primordială care guvernează relaţiile reciproce între statele participante, declarând că

„în virtutea principiului egalităţii în drepturi şi a dreptului lor de a dispune de ele însele, toate popoarele au în permanenţă dreptul, în deplină libertate, de a determina, aşa cum doresc şi atunci când doresc, statutul lor politic intern şi extern, fără niciun amestec din afară, şi de a înfăptui conform voinţei lor dezvoltarea lor politică, economică, socială şi culturală”. România socialistă a situat respectarea dreptului popoarelor de a-şi hotărî singure soarta printre principiile fundamentale ale politicii sale externe. Aceasta s-a tradus, pe de o parte, în eforturi perseverente şi susţinute pentru recunoaşterea cât mai largă a acestui drept în viaţa internaţională, care figurează la loc de frunte şi în Declaraţiile solemne comune încheiate de România cu numeroase state, şi, pe de altă parte, în sprijinul multilateral şi consecvent acordat luptei popoarelor pentru a se elibera de sub dominaţia colonialistă şi, în general, de sub orice dominaţie străină, pentru a se dezvolta independent şi a-şi făuri viaţa potrivit intereselor şi aspiraţiilor lor.

AUTONOMIE, v. **CONFEDERAŢIE; FEDERAŢIE**.

AVALANCHE, OPERA ŢI UNEA în lui. 1943, dictatura fascistă a lui Mussolini a fost răsturnată. S-a format un nou guvern condus de mareşalul Pietro Badoglio, care a început tratative cu S.U.A. Şi Marea Britanie pentru ieşirea Italiei din război. Pentru a nu da naştere la suspiciuni şi represalii,

Badoglio a declarat că Italia va continua războiul alături de Germania. La 3 sept, tratativele cu aliaţii s-au încheiat prin semnarea în secret a armistiţiului, în condiţiile capitulării necondiţionate a Italiei, în aceeaşi zi, Armata 8 britanică a început debarcarea în Italia (operaţiunea Baytown). Dându-se publicităţii documentul de armistiţiu, hitler işti iau dezarmat armata italiană şi au organizat răpirea lui Mussolini (operaţia Eiche). Pe teritoriul italian ocupat de nazişti, Hitler a format un guvern fascist marionetă, în frunte cu Mussolini. La 9 sept. 1943, Armata 5 americană, cu un efectiv de 169.000 oameni, a debarcat la Salerno (Operaţiunea ~). Trupele americane au eliberat, la începutul lunii oct., oraşul şi portul Napoli, iar la 14 oct, au stabilit joncţiunea cu Armata 8 engleză, pe râul Volturno. În teritoriul ocupat de germani s-au constituit puternice detaşamente de partizani, care prin lupta lor au slăbit puterea trupelor germane, uşurând sarcina armatelor aliate. Capitularea Italiei (v.) a fost primul act al dezintegrării blocului fascist.

AVANTAJ RECIPROC, principiu fundamental al D.**LC**. care completează principiul egalităţii în drepturi a statelor, cu cerinţa ca raporturile dintre state să aibă un caracter echitabil pentru toate părţile. În acest fel, se stabileşte, pe lângă egalitatea juridică formală, şi o egalitate reală. În sens larg, principiul a.r. este valabil în orice domeniu al relaţiilor internaţionale. Colaborarea

între state nu trebuie să producă efecte unilaterale, avantaje sau privilegii pentru unele, dezavantaje pentru altele. Principiul a.r. În relaţiile internaţionale capătă în zilele noastre o recunoaştere dán ce în ce mai larga. Respectarea acestui principiu interesează în mod deosebit ţările în curs de dezvoltare şi statele noi formate pe ruinele imperiilor coloniale, care doresc lichidarea sechelelor relaţiilor de aservire din trecut. Principiul a.r. este consemnat în numeroase declaraţii solemne comune cât şi în diferite alte documente internaţionale încheiate de România cu alte state.

AVENANT, înţelegere internaţională destinată a aduce modificări unui acord anterior. Termenul a. este folosit mai ales în domeniul relaţiilor comerciale, desemnând un acord complementar la un acord comercial încheiat anterior. În prezent, acest termen este rar folosit.

AVIZ CONSULTATIV, părere exprimată de un for competent asupra unei probleme care i-a fost supusă spre examinare de o organizaţie internaţionala. Potrivit art. 96 din Carta O.N.U., C.I.J. (v.) are competenţa de a da a.c. la cererea Adunării Generale a O.N.U., a Consiliului de Securitate, precum şi a altor organe ale O.N.U. Şi a instituţiilor specializate, autorizate de Adunarea Generală în acest scop. În baza acestei prevederi, au fost autorizate să ceară a.c. din partea C.I.J., Consiliul Economic şi Social, Consiliul de Tutelă precum şi o serie de instituţii specializate. C.I.J.

poate da a.c. numai în probleme juridice, adică în probleme de drept internaţional. A.e. nu are caracter obligator, forul care l-a.

cerut fiind liber să ţină sau nu seama de concluziile avizului. A.e. are însă o valoare asemănătoare din punct de vedere moral-politic ca şi o hotărâre judiciară propriu-zisă iar uneori, în condiţiile stabilite în anumite documente internaţionale, are valabilitatea unei hotărâri pronunţate în apel. C.I.J. poate refuza să dea un a.c. atunci când acesta are ca obiect un diferend între state, în afară de cazul când jurisdicţia sa i-a fost acceptată de părţile în diferend.

A.V.P., v. **AGENCE VOLTAÏQUE DE PRESSE**.

A.Z.A.P., v. **AGENCE ZAÏRE-PRESSE**.

AXA BERLIN-ROMA-TOKIO, alianţă politică şi militară realizată prin semnarea, la 25 oct. 1936, a Tratatului de colaborare germanoitalian, care a pus bazele Axei Berli» – Roma şi a Pactului antieomintern, la 25 nov. 1936, de către Germania şi Japonia, la care a aderat la O nov. 1937 şi Italia. La 27 nov. 1940 Germania, Italia şi Japonia semnează Pactul tripartit (v.), care pecetluia Axa Berlin – Borna – Tokio. Scopul Axei era răsturnarea ordinii internaţionale pe calea agresiunii şi forţei şi instituirea dominaţiei celor trei state asupra întregii lumi.

B.A.D., v. **BANCA AFRICANĂ DE DEZVOLTARE**.

B.A.D., v. **BANCA ASIATICĂ DE DEZVOLTARE**.

BAHAMAS (denumirea oficială: The Commonwealth of the Bahamas = Uniunea Bahamas), stat situat în arh, coraligen cu acelaşi nume din Oc. Atlantic, în **NE** Cubei, format din 29 ins, mai mari, 661 mai mici (21 locuite) şi 2.387 reciti şi stânci. Suprafaţa: 13.935 kmp. Populaţia (1976): 215.000 loc. Capitala: Nassau (în ins. New Providence), 112.000 ioc. (1973). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Bahamian Dollar = 100 Cents. Istoric. Colonizate de englezi, începând cu anul 1646, devin oficial colonie britanică în 1783. După obţinerea autonomiei interne, la 1 ian. 1964,. Îşi proclamă independenţa în cadrul Commonwealth-ului la 10 iul. 1973. Organizarea de stat: monarhie constituţională, şeful statului fiind regina Marii Britanii, reprezentată de un guvernator general. B. Întreţine relaţii diplomatice cu 4 state (1976) şi este membru în 24 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). România a stabilit relaţii diplomatice cu B.

BAHRAIN (denumirea oficială: Dawlat al-Bahrain = Statul Bahrain), stat situat în arh, cu acelaşi nume din G. Persic, între Pen. Qatar şi Arabia Saudită. Suprafaţa: 622 kmp…

Populaţia (1975): 260.000 loc. Capitala: Manama (Al Manâmah), 148.000 loc. (1975). Limba oficială: arabă.

Moneda: 1 Bahrain Dinar – 1.000” Fils. Istoric. B. a fost stăpânit succesiv de-a lungul secolelor de sumerieni, ahmenizi, seleucizi, părţi şi sasanizi. În sec. 7 este cucerit de arabir iar în sec. 16 de

portughezi, în sec 17 de persani şi apoi de arabi originari din Kuwait. Şeicat de sine stătător (1783), B. devine, în urma tratatelor încheiate cu Marea Britanie (1820,. 1847,1856,1861,1867), de facto, un protectorat britanic. După ce, în perioada 1968 – 1071 face parte din Federaţia Emiratelor din G. Persic, îşi proclamă independenţa de stat la 14 aug. 1971. Organizarea de stat: monarhie constituţională. B. Întreţine relaţii diplomatice cu 41 de state (1976) şi este membru în 24 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). România a stabilit relaţii diplomatice cu R*

BAKHTÁR NEWS AGENCY, agenţie naţională de presă din Afghanistan, creata în 1939, cu sediul la Kabul.

BALANŢĂ, comparare, raportare a doua fenomene economice conexe. Cele mai importante h. În domeniul comerţului exterior sunt: ~ comerciala (v.), ~ de plaţi (v.), ~ conturilor curente (v.) etc. Urmărirea evoluţiei acestor b. furnizează indicaţii cu privire la situaţia unei ţări în raporturile economice internaţionale, contribuind la luarea unor măsuri corespunzătoare de politică economică (v.) externă. ~ comercială, tablou statisticoeconomic în care se înscriu şi prin care se compară importul şi exportul de mărfuri al unei ţări, pe o perioadă de timp determinată, de regulă un an. În w e., mărfurile importate sau exportate sunt trecute, de regulă, sub formă valorică, într-o unitate bănească

– stabilită (de obicei valuta ţării respective). Dacă exporturile depăşesc importurile, din punct de vedere valoric, e. este excedentară (activă), iar dacă importurile depăşesc exporturile, ~ e. este deficitară (pasivă); când importurile sunt egale cu exporturile, caz mai rar întâlnit în practică pentru un singur an, se spune că ~ e. este echilibrată. În relaţiile economice internaţionale, situaţia ~ e. este un indicator frecvent utilizat nu numai în definirea modului în care a evoluat comerţul exterior al unei ţări, dar şi în caracterizarea situaţiei economice de ansamblu a ţării respective. ~ datoriei internaţionale, cuprinde totalitatea creanţelor şi obligaţiilor externe ale unei ţări la un moment dat. La activ, ~ d.i. cuprinde toate drepturile pe care le are ţara respectivă faţă de străinătate (conturi curente, credite acordate şi nereatituite, hârtii de valoare etc.), iar la pasiv, toate obligaţiile pe care le are faţă de alte state. ~ de plaţi, situaţie statisticoeeonomică în care sunt trecute şi prin care se consemnează toate plăţile şi încasările externe ale unei ţări, rezultate din schimburile sale economice, de orice natură, cu străinătatea, pe o perioadă determinată de timp, de obicei un an. Principalele posturi ale ~ de p. sunt: 1 b. comercială; 2

b. transporturilor externe; 3 b. turismului; 4.6. celorlalte servicii (servicii bancare, asigur ari, drepturi de autor, reprezentanţe diplomatice şi comerciale* telecomunicaţii etc.); 5 b. transferurilor de profituri devenite exigibile

(dividende, cupoane, dobânzi, cotepărţi, beneficiu); 6 h. altor transferuri (transferuri de valute rezultate din migraţia forţei de muncă, donaţii etc.); 7 b» altor plăţi curente, oficiale sau private (cheltuieli militare în străinătate etc.); 8 b. investiţiilor directe; 9 b. investiţiilor indirecte (de portofoliu); 10 b. creditelor sau împrumuturilor guvernamentale (termen mediu şi lung); 11. b. creditelor sau împrumuturilor private (termen mediu şi lung); 12.6. mişcărilor de capital pe termen scurt; 13 modificări în rezervele oficiale de aur şi devize (inclusiv drepturile de tragere asupra F.M.L). Fiecare dintre aceste posturi pot fi excedentare (când încasările din străinătate depăşesc plăţile către străinătate), deficitare (când încasările din străinătate sunt mai mici decât plăţile către străinătate), sau echilibrate, pentru întreaga balanţă de plăţi deficitele sau excedentele echilibrându-se reciproc. Deşi ~ de p., în ansamblu, este echilibrată, noţiunea de dezechilibru al ~ de p. este frecvent utilizată, ea având un înţeles generic şi referindu-se la deficitele sau excedentele anumitor grupări de posturi. ~ plaţilor (conturilor) curenie, cuprinde totalitatea operaţiunilor de decontări internaţionale ale unei ţări, într-un interval dat (de obicei un an), în afara operaţiunilor cuprinse în balanţa capitalurilor şi a rezervelor oficiale de aur şi devize. Principalele posturi ale ~ p. (c) e. sunt: b, comercială; b. turismului; b, celorlalte servicii (transporturi, operaţiuni bancare, comerciale

etc.); b. schimburilor de valori materiale (brevete, licenţe, drepturi de autor etc.); dohânzi; transferuri (reprezentând plăţi curente ale rezidenţilor în străinătate şi invers); b. altor tranzacţii curente.

BALCANI (în accepţia istoric o-po litică încetăţenită mai ales în sec. 19 şi 20), zona care include ţările europene din **SE** continentului şi anume: Albania, Bulgaria, Grecia.

Iugoslavia, România şi Turcia. Zonă de confruntare a intereselor marilor puteri, la răscrucea drumurilor dintre Africa, Asia şi Europa, B. au fost socotiţi multă vreme „butoiul cu pulbere al Europei". Popoarele din ţările balcanice (albanezi, bulgari, greci, iugoslavi, români) au luptat timp de secole şi s-au sprijinit reciproc în lupta împotriva Imperiului otoman, pentru independenţa naţională faţă de orice dominaţie străină. Politica marilor puteri imperialiste de a dezbina şi supune aceste popoare le-a îndreptat uneori unele împotriva altora. Tendinţa de îmbunătăţire a relaţiilor între ţările balcanice, pentru menţinerea păcii şi dezvoltarea oo operării între ele, a cunoscut o anumită intensificare în perioada dintre cele două războaie mondiale. Alături de împiedicarea pătrunderii influenţei germane în zonă, acestea au fost obiectivele înţelegerii balcanice (1934) (v.), chiar dacă la ea nu au participat toate ţările din B. În condiţiile de după cel de-al doilea război mondial, când în patru din ţările balcanice s-a instaurat orânduirea

socialistă, România a făcut, în anii 19571959, propuneri în vederea transformării B. Într-o zonă de pace (v.

Balcanii – zonă a păcii şi colaborării, fără arme nucleare). Treptat, s-a statornicit o cooperare din ce în ce mai largă la nivel guvernamental, precum şi la nivel neguvernamental, pe planul asociaţiilor de medici, matematicieni, arhitecţi, ziarişti, a al festivalurilor de folclor şi teatre. În 1971 s-a încheiat la Bucureşti un Acord interguvernamental privind dezvoltarea colaborării în domeniul turismului, la care participă Bulgaria, Grecia, Iugoslavia, România şi Turcia. În şirul eforturilor deosebite din ultimii ani se înscrie, de asemenea, crearea pe baza unei rezoluţii a Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa, a unui Comitet pentru interconectarea sistemelor de energie electrică ale ţărilor balcanice. O importanţă deosebită a avut şi are Reuniunea de la Atena privind cooperarea economică şi tehnică multilaterală între ţări balcanice (.), ţinută la 26 ian. – 5 febr. 1976, prima reuniune guvernamentală de după război care a abordat probleme esenţiale ale cooperării în B.

BALCANII – ZONĂ A PĂCII ŞI COLABORĂRII, FĂRĂ ARME NUCLEARE (propunerea guvernului român), iniţiative româneşti pentru realizarea unui climat de pace şi colaborare în B «La 10 sept. 1957, guvernul român a adresat guvernelor Albaniei, Bulgariei, Greciei, Iugoslaviei şi Turciei mesaje exprimând

punctul său de vedere vizând acţiuni de natură să contribuie la instaurarea unei largi colaborări între statele din B. Şi propunând convocarea unei conferinţe a şefilor de guverne ai ţărilor balcanice, care să examineze şi să adopte hotărâri corespunzătoare în problemele privind întărirea păcii în

B., neagresiunea, rezolvarea prin mijloace paşnice a oricăror probleme litigioase, dezvoltarea relaţiilor economice, culturale, a contactelor între reprezentanţii opiniei publice. Mesajele subliniau că înţelegerea ţărilor balcanice nu este menită să devină o grupare opusă altor state din afara ei. Propunerile din 1957 au fost reafirmate şi dezvoltate în iun. 1959, în Declaraţia guvernului român cu privire la amplasarea în Grecia a rampelor de lansare a rachetelor teleghidate. În Declaraţie se arăta că s-ar putea examina şi adopta un tratat de înţelegere şi securitate colectivă a regiunii balcanice. Se propunea astfel transformarea regiunii balcanice într-o zonă a păcii şi bunei vecinătăţi, fără arme nucleare şi rachete. Aceste propuneri n-au întrunit la vremea respectivă asentimentul tuturor statelor din Balcani, astfel încât nu s-au putut materializa. Propunerile României privind denuclearizarea zonei Balcanice, transformarea acesteia într-o regiune a păcii şi colaborării, au fost reafirmate, în mod constant, în documentele oficiale, în cuvântări ale conducătorilor partidului şi statului român, precum şi în diferite foruri internaţionale,

între care Adunarea Generală a O.N.U. Şi Comitetul pentru dezarmare de la Geneva, ele păstrându-şi actualitatea.

BALIZAJ, totalitatea semnalelor folosite în operaţiunea de balizare (v,).

BALIZARE, operaţiune de instalare a semnalelor care marchează diferite puncte terestre, maritime sau fluviale, precum şi obstacolele navigaţiei maritime şi aeriene. Astfel sunt balizate spaţiile aeroporturilor – folosite pentru decolarea sau aterizarea avioanelor – şenalele navigabile ale unor fluvii, mai ales de interes internaţional, culoarele de navigaţie prin marea teritorială şi în apele portuare folosite de nave naţionale sau străine, spaţiile de securitate din preajma platformelor de foraj maritim, diferite obstacole periculoase pentru navigaţie etc. Potrivit Convenţiei de la Chicago din 1944 referitoare la aviaţia civilă internaţională, fiecare stat contractant se angajează să adopte şi să aplice în practică sisteme standard de b., semnalizare şi reglementări ce ar putea fi recomandate pentru aplicarea Convenţiei. În domeniul maritim, b. este o operaţiune importantă în zonele aglomerate ale traficului maritim.

BANCA AFRICANĂ DE DEZVOLTARE (B.A.D.), înfiinţată în aug. 1963 pe baza acordului pregătit de un comitet de experţi din nouă state africane, asistaţi de secretariatul Comisiei economice a

O.N.U. pentru Africa, în scopul de a contribui

la accelerarea dezvoltării economice şi la progresul social al statelor membre, favorizând integrarea progresivă a economiilor lor. Conducerea este asigurată de către un consiliu al guvernatorilor (care se reuneşte în fiecare an) şi de un consiliu de administraţie, compus din nouă membri, al cărui şef este, în acelaşi timp, şi preşedinte al băncii. Din totalul de 42 de state membre ale O.U.A., un număr de 41 de state sunt membre ale băncii (1976). B.A.D. are rol de organism de finanţare şi de promovare a dezvoltării, definind strategia globală a dezvoltării în Africa. Are sediul la Abidjan (Coasta de Fildeş).

BANCA AMERICII CENTRALE PENTRU INTEGRARE ECONOMICĂ (B.C.I.E.), instituţie bancară interguvernamentală creata la 8 mai 1961 de către El Salvador, Guatemala, Honduras şi Nicaragua, la care s-a asociat ulterior şi Costa Rica. B.C. le şi-a propus să promoveze dezvoltarea economică echilibrată a statelor membre, colaborarea dintre ele şi realizarea unui anumit nivel de integrare economică. În acest scop, asigură finanţarea proiectelor care favorizează dezvoltarea schimburilor comerciale în cadrul Pieţoi Comune a Americii Centrale, cooperarea economică şi integrarea. Are sediul la Tegucigalpa (Honduras).

BANCA ASIATICĂ DE DEZVOLTARE (B.A.D.), înfiinţata în nov. 1966 în scopul accelerării creşterii economice şi al promovării cooperării în Asia, sprijinirii dezvoltării ţărilor în

curs de dezvoltare din regiune, acordării de asistenţă financiară şi tehnică pentru pregătirea finanţării şi executării proiectelor de dezvoltare ale membrilor să-i Sunt membre ale B.A.D. 41 de ţări (1976) nu numai din Asia, ci şi din Australia, America de Nord şi Europa. Ţările din afara continentului asiatic participă la capitalul băncii în vederea cunoaşterii operative a proiectelor de dezvoltare, finanţate de către Bancă şi pentru a-şi adjudeca astfel unele contracte de cooperare. Are sediul la Manila (Filipine).

BANCA DE DEZVOLTARE A **CARAIBILOR,** creată prin Acordul din 18 oct. 1969 (intrat în vigoare la 26 ian. 1970) semnat de către 17 state şi teritorii din regiunea M. Caraibilor. Urmăreşte dezvoltarea economică a ţărilor membre, promovează cooperarea economică între membrii săi şi acordă atenţie ţărilor celor mai puţin dezvoltate din regiune. Astfel, sunt vizate: agricultura (acordarea de credite agricole pentru micii fermieri, acordarea de împrumuturi guvernelor pentru infrastructura agricolă), industria prelucrătoare (împrumuturi acordate guvernelor pentru infrastructura turistică), educaţia (împrumuturi acordate guvernelor pentru organizarea de cursuri universitare, formarea cadrelor didactice, calificarea tehnică şi profesională). Are sediul la Bridgetown (Barbados).

BANCA INTERAMERICANĂ DE DEZV **OLTÁŘE** (I.D.B.), înfiinţată în apr. 1959, ca

urmare a Acordului semnat de 21 de ţări din cele două continente americane. Şi-a început activitatea în oct. 1960. I.D.B. acordă sau garantează credite statelor membre sau firmelor particulare din aceste state, dă asistenţă tehnică şi îndrumări în domeniul său de activitate, urmărind să contribuie la accelerarea creşterii economice a membrilor să-i Este condusă de un consiliu de guvernatori. Fiecare stat membru dispune de 135 voturi, plus câte un vot pentru fiecare acţiune pe care o deţine la această bancă. Consiliul guvernatorilor alege pe preşedintele băncii, care conduce activităţile curente ale băncii, ajutat de un consiliu de directori executivi. I.D.B. are în subordine Institutul pentru integrarea latino-americană, creat în 1965, cu sediul la Buenos Aires. Sunt membre ale

I.D.B. 24 de ţări (1976). Are sediul la Washington.

BANCA INTERNAŢIONALĂ DE COLABORARE ECONOMICĂ (B.I.C.E.), înfiinţată ca urmare a semnării la 22 oct. 1963 de către ţările membre ale

C.A.E.R. a Convenţiei privind decontările multilaterale şi organizarea Băncii Internaţionale de Colaborare Economică. Convenţia a intrat în vigoare la 1 ian. 1964, când a început să funcţioneze şi Banca. Urmăreşte promovarea cooperării economice dintre ţările membre, a cooperării economice a ţărilor membre cu terţe ţări, facilitarea decontărilor multilaterale,

acordarea de credite pentru finanţarea comerţului exterior, realizarea de operaţii bancare corespunzătoare sarcinilor Băncii. La baza operaţiilor bancare efectuate de

B.I.C.E., în afara operaţiilor în ruble transferabile, stau cotele de capital vărsate de ţările membre, în aur şi devize, precum şi fondurile atrase prin depuneri din partea băncilor ţărilor membre sau a altor bănci. Conducerea este asigurată de un consiliu, format din reprezentanţi ai tuturor ţărilor membre. Hotărârile se iau cu unanimitate de voturi. Odată cu înfiinţarea B.I.C.E., decontările dintre ţările membre ale C.A.E.R. se fac în ruble transferabile (v.). Titularii conturilor pot folosi soldurile creditoare în ruble transferabile pentru efectuarea de plăţi în orice ţară membră a Băncii. Are sediul la Moscova. România este membru fondator al B.I.C.E.

BANCA INTERNAŢIONALĂ DE INVESTIŢII (B.I.I.), organizaţie internaţională la care participă Bulgaria, Cehoslovacia, R.D. Germană, R.P. Mongolă.

Polonia, România, Ungaria şi U.RS.S. În conformitate cu convenţia de creare, intrată în vigoare în 1971, şi cu statutul de funcţionare, B.I.I. constituie o organizaţie cu personalitate juridică, a cărei activitate se înfăptuieşte pe baza deplinei egalităţi în drepturi, a respectării suveranităţii tuturor ţărilor membre, fiind deschisa participării şi altor ţări. Dispune de un capital statutar, constituit în proporţie de 70% din

ruble transferabile şi 30% valute convertibile sau aur. De asemenea, se pot constitui şi alte fonduri, inclusiv în valute naţionale ale ţărilor membre. Activitatea B*LI» constă în efectuarea de operaţiuni de creditare pe termen lung şi mediu, în principal, pentru organizaţii economice şi bancare din ţările membre, acordarea de garanţii, precum şi efectuarea altor operaţii, cum sunt cumpărarea şi vânzarea de valută, aur sau hârtii de valoare. Organul de conducere este Consiliul, compus din reprezentanţi ai tuturor ţărilor membre; fiecare ţară dispune de un singur vot, independent de mărimea aportului la capitalul statutar. Şedinţele Consiliului sunt prezidate prin rotaţie de reprezentanţii ţărilor membre. În problemele principale ale activităţii hotărârile se iau numai în unanimitate. Consiliul hotărăşte direcţiile activităţii B.I.I. În ce priveşte creditarea şi mobilizarea de mijloace, nivelul dobânzilor practicate, principiile colaborării cu băncile ţărilor membre şi alte bănci, cu organizaţiile bancare internaţionale şi alte organizaţii similare, repartizarea beneficiilor, folosirea capitalului de rezervă şi a fondurilor speciale etc. Organul executiv de conducere al B.LL, subordonat Consiliului, este Direcţia, formată dintr-un preşedinte şi trei locţiitori, numiţi de Consiliu pe cinci ani. Comisia de revizie compusă dintr-un preşedinte şi trei membri, efectuează revizia periodică a activităţii Băncii şi verifică modul de îndeplinire a hotărârilor Consiliului.

BANCA INTERNAŢIONALĂ DE RECONSTRUCŢIE ŞI DEZVOLTARE (Bir **LR**.D.), înfiinţată la 27 dec. 1945 odată cu F.M.I. (v.), când reprezentanţii a 27 de state au semnat acordul pregătit la Conferinţa de la Bretton Woods (v.) din iulie 1944. Este cunoscută şi sub denumirea de Banca Mondială. Scopul iniţial ai Be**LILD,** a fost acela de a sprijini reconstrucţia şi dezvoltarea ţărilor membre, de a facilita investiţiile în scopuri productive pentru eliminarea urmărilor războiului. În prezent, B.I.R.D. acordă credite şi asistenţă tehnică ţărilor membre, pentru proiecte de dezvoltare economică. Fondul pentru acordarea împrumuturilor se constituie din plăţile efectuate de statele membre în contul subscripţiilor lor de capital; împrumuturi ale Băncii de pe diferite pieţe de capital ale lumii; câştigurile nete ale Băncii. Termenele pe care se acordă creditele oscilează între 10 – 25 ani, cu o dobândă de 8 – 9%. De la înfiinţare şi până la 30 iun. 1977, Banca a acordat împrumuturi în valoare totală de 38,6 miâiarde dolari. La 1 ian. 1977 erau membre ale B.I.R.D. 125 de ţări. Pentru a deveni membru al B.**ŁR**.D. o ţară trebuie să fie membră a F.M.I. România este membră cu drepturi depline a B.**L.R**.D. din 15 dec. 1972. Organele conducătoare ale B.I.R.D. sunt: Consiliul guvernatorilor şi Consiliul directorilor. Fiecare ţară membră este reprezentată de un guvernator în Consiliul guvernatorilor. Din consiliul directorilor fac parte 20 de directori, dintre care cinci sunt numiţi de S.U.A., Anglia,

Franţa, R.F. Germania şi Japonia, ca ţări având cele mai mari subscripţii de capital, iar ceilalţi sunt aleşi pe perioade de doi ani. Directorii votează cu numărul de voturi de care dispune ţara care i-a numit sau cea care i-a ales. Fiecare ţară membră dispune de drept de 250 voturi, primind câte un vot în plus pentru fiecare o sută de mii de dolari subscrişi la bancă. Pe lângă **BAR** D. funcţionează şi alte instituţii de specialitate: I.D.A. (v.), S.F.I. (v.) şi I.D.E. (v.). Sediul B.I.R.D. este la Washington.

BANCA REGLEMENTELOR INTERNAŢIONALE (B.R.L), înfiinţată în 1930 la Haga, pentru reglementarea datoriei germane, urmăreşte în prezent să contribuie la promovarea cooperării băncilor centrale ale ţărilor membre prin punerea la dispoziţia acestora a unor mijloace suplimentare pentru operaţiile financiare internaţionale. B.R.L. cooperează, de asemebea, cu B.I.R.D. (v.) şi cu F.M.I. (v.). Sunt membre ale B.R.L. 30 de state, inclusiv România. Banca funcţionează ca o societate pe acţiuni, având un capital de 600.000 acţiuni a 2.500 franci aur fiecare. Operaţiile efectuate de B.R.L. sunt de două categorii: a) bancare, de cumpărare şi vânzare a devizelor şi aurului şi de agent; b) de cerfcetare economică şi de informare prin publicaţiile periodice pe care le editează. Printre problemele economiei mondiale studiate permanent de

B.R.L. se află şi cele referitoare la piaţa

eurovalutelor. Rolul de stimulare a cooperării dintre băncile centrale este facilitat şi de faptul că

B.R.L. este printre puţinele instituţii financiare internaţionale care grupează ţări având orânduiri social-politice diferite. Are sediul la Basel (Elveţia).

BANCA ROMÂNĂ DE COMERŢ EXTERI OR (B.R.C.E.), instituţie bancară specializată în relaţiile de plăţi şi de credit cu străinătatea, îndeplinind atât funcţia de organ central valutar, cât şi pe cea de bancă comercială de stat. B.R.C.E. realizează politica partidului şi statului nostru în domeniul plăţilor, creditării şi controlului bancar valutar privind operaţiile cu străinătatea. Ea execută, de asemenea, totalitatea operaţiilor bancare în legătură cu comerţul exterior, asigurând, pe de o parte, încasarea contravalorii în devize a mărfurilor exportate şi serviciilor prestate, atât în cadrul acordurilor bilaterale sau multilate rale de plăţi, cât şi în valută convertibilă şi, pe de altă parte, plăţile externe ale mărfurilor importate.

B.R.C.E. execută la cerere şi operaţii cu caracter necomercial. B.R.C.E. dezvoltă permanent relaţiile cu băncile din străinătate şi încheie aranjamente şi convenţii cu acestea. B.R.C.E. poate participa cu părţi din capital la crearea unor bănci în străinătate (au fost astfel înfiinţate: Banca Franco-Română, Banca Anglo-Română etc.). În îndeplinirea atribuţiilor sale, B.R.C.E. deschide, pe bază de reciprocitate,

conturi în valută străină pentru băncile corespondente, acordă şi obţine credite bancare, deschide sau primeşte acreditive documentare, emite sau primeşte scrisori de garanţie în valuta străină etc. B.R.C.E. urmăreşte evoluţia situaţiei financiar-valutare internaţionale, dezvoltă contactele cu instituţiile financiare şi bancare din străinătate, organizezează sucursale, filiale, reprezentanţe proprii (are deja la Roma, Zürich şi Frankfurt) sau în cooperare în străinătate. Un rol deosebit revine

B.R.C.E. În asigurarea îndrumării de specialitate a unităţilor economice cu activităţi de comerţ exterior în ceea ce priveşte tehnica bancară, modalităţile de încasare sau de plată care trebuie prevăzute în contractele externe, luarea de măsuri de siguranţă bancară, respectarea disciplinei valutare etc. B.R.C.E. este persoană juridică, funcţionând pe principiul gestiunii economice. Organul colectiv de conducere al B.R.C.E. este Consiliul de administraţie. Are sediul la Bucureşti.

BANCĂ DE EXPORT – IMPORT, agenţie financiară guvernamentală care funcţionează în ţările capitaliste dezvoltate, menită să sprijine dezvoltarea comerţului exterior, în special a exporturilor ţărilor respective prin acordarea şi/sau garantarea creditelor externe. A apărut în condiţiile în care comerţul exterior joacă un rol tot mai important pentru fiecare ţară în parte.

BANCROFT, CONVENŢII acorduri încheiate,

în 1868, de reprezentantul diplomatic al S.U.A. la Berlin, George Bancroft, cu diferite state germane, prin care se soluţionau probleme de cetăţenie, ivite ca urmare a emigrărilor din statele respective către, America, precum şi problema privind revenirea ulterioară în patrie a unora dintre emigranţi. Potrivit acestor convenţii, cetăţenii unei părţi, naturalizaţi de cealaltă parte şi stabiliţi pe teritoriul său de cinci ani neîntrerupţi, erau recunoscuţi ca având numai noua cetăţenie. Totuşi, în anumite condiţii, ei puteau redobândi cetăţenia anterioară. S.U.A. au încheiat, cu mai multe state din Europa şi din America, în deceniile următoare şi chiar în perioada dintre cele două războaie mondiale, convenţii cu dispoziţii similare. Ele sunt cunoscute sub denumirea de Convenţii B.

BANCRUTĂ, fenomen specific sistemului de organizare socială bazat pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producţie, care constă în declararea, de către instanţa judecătorească competentă, a unei persoane fizice sau juridice drept insolvabilă (în stare de faliment), adică în imposibilitatea de a-şi onora datoriile scadente, după care urmează lichidarea forţată a bunurilor care aparţin debitorului. Declararea stării de faliment se face fie la cererea debitorului, fie la cererea creditorilor. Bunurile debitorului sunt sechestrate, activitatea lui economică este pusă sub control, iar, ulterior, întreaga avere a debitorului este distribuită creditorilor, în vederea

stingerii obligaţiilor.

BANGLADESH (denumirea oficială: Ghana Praja Tantri Bangla Desk = Republica Populară Bangladesh), stat situat în Asia central-sudică, cuprinzând cea mai mare parte a deltei fluviilor Gange şi Brahmaputra la

Oc. Indian şi limitat de India şi Birmanin. Suprafaţa: 143.998 kmp.

Populaţia (1976): 81.000.00.0 loc. Capitala: Dacca = Dhăkă, 1.7.30.352 loc. (1975, cu suburbiile). Limba oficială: bengali. Moneda: 1 Taka = 100 Paisas. Istoric. De la 14 aug. 1947 a făcut parte din Pakistan, cunoscut sub denumirea de Pakistanul de Est. După ce la 26 mai 1971 Pakistanul de Est îşi proclamă independenţa, trupele guvernului pakistanez intervin pentru a menţine teritoriul în cadrul Pakistanului. În condiţiile războiului îndopakistanez, la 16 dec. 1971 B, îşi proclamă independenţa de stat recunoscută de Pakistan în 1974, luând numele de Republica Populară B. Organizarea de stat: republică prezidenţială. B, întreţine relaţii diplomatice cu 67 de state (1976) şi este membru al 33 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). În urma recunoaşterii de către România a Republicii Populare B., cele două ţări au stabilit relaţii diplomatice la nivel de ambasadă la 29 iun. 1972. Relaţiile economice şi comerciale se dezvoltă pe baza acordului comercial pe termen lung, încheiat la 5 aug. 1972, precum şi a acordurilor de cooperare economică, tehnică şi

ştiinţifică şi de colaborare culturală încheiate în 1974.

BANGLADESH SANGBAD SANGAS TA, agenţie naţională de presă din Bangladesh, cu sediul la Dacca.

BANI, marfă specială care, datorită proprietăţilor sale deosebite, îndeplineşte funcţia socială de echivalent general al tuturor celorlalte mărfuri şi de instrument general al schimbului, în relaţiile internaţionale diferite instrumente de plată au rolul de bani internaţionali. Multă vreme funcţia de bani universali a fost îndeplinită de aur: banii naţionali dezbracă – în relaţiile externe – forma de monedă naţională şi apar ca o cantitate de metal galben specificată în legea de emisiune din fiecare ţară. În prezent se manifestă tendinţa de utilizare ca bani internaţionali şi a unor instrumente scripturale, de ex. Drepturile Speciale de Tragere (v.). ~

ieftini, scumpi, ~ fierbinţi, de numiri figurative, utilizate în relaţiile financiare internaţionale, pentru a defini succint fenomene caracteristice ale pieţelor monetare occidentale. Expresia ~ ieftinii (» cheap money”,» ea sy money”) defineşte o politică monetară de menţinere a d obniżailor la niveluri scăzute, promovată deliberat de autorităţile unui stat capitalist pentru atingerea anumitor obiective. (După 1970 autorităţile monetare ale unor ţări vest-europene – R.F. Germania, Elveţia, Olanda – au promovat, cu intermitenţă, o politică de ~ i.

pentru a atenua intrările de capitaluri speculative pe termen scurt în aceste ţări şi creşterea exagerată a cursului valutelor naţionale.) Expresia ~ scumpi (» dear money”,» tight money”) defineşte o politică opusă celei a ~ ieftini, dusă în scopul încetinirii activităţii economice, combaterii inflaţiei sau atragerii de capitaluri pe termen scurt. Începând cu 1965 şi, în special, în intervalul 1973 – 1975, mai multe ţări capitaliste dezvoltate au fost nevoite să ridice dobânzile pe pieţele monetare interne la niveluri deosebit de ridicate (10 – 14%), pentru a atenua procesul inflaţionist care luase proporţii galopante. Expresia ~ fierbinţi („hoţ money”), încetăţenită odată cu agravarea, în deceniul 60, a crizei sistemului valutar postbelic (v. Bretton Woods), defineşte capitalurile speculative pe termen scurt, care se mişcă rapid, prin intermediul operaţiunilor de arbitraj valutare, în interval de la câteva ore la câteva zile, dintr-o ţară în alta, în căutarea unor avantaje imediate (câştiguri rezultate din modificările cursurilor de schimb sau din dobânzi mai ridicate). Constituite în special din depozite bancare la vedere sau la termen (sub un an de zile), precum şi din alte fonduri lichide sau cu un grad ridicat de lichiditate, aceste capitaluri speculative pot dezechilibra sau echilibra rapid, dar temporar, balanţele de plăţi (v.) ale ţărilor occidentale, determinând fluctuaţii substanţiale ale cursurilor de schimb (v.). Semnificative în acest sens sunt mişcările de ~ /., care au

declanşat mai multe crize valutare occidentale, începând cu anul 1970.

BARBADOS (denumirea oficială: Barbados), stat situat pe ins, om o ni mă din Arh. Antiâele Mici din America Centrală (Oc. Atlantic). Suprafaţa: 431 kmp. Populaţia (1975): 265.000 loc. Capitala: Bridgetown, 109.000

loc. (1972, cu suburbiile). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Barbados

Dollar = 100 Cents. Istoric. Ins, este colonizată de englezi începând din 1627. În perioada ian. 1958 – aug. 1962 face parte din Federaţia Indiilor de Vest, revenind apoi la statutul de colonie britanică. După obţinerea autonomiei interne (16 oct. 1961) îşi pioclamă independenţa în cadrul Commonwealth-ului la 30 nov. 1966. Organizarea de stat: monarhie constituţională, şeful statului fiind regina Marii Britanii, reprezentată de un guvernator general. B. Întreţine relaţii diplomatice cu 30 de state (1974) şi este membru al 44 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1973). România a stabilit relaţii diplomatice cu B. la 1 sept. 1977.

BARBAROSSA, PLANUL ~, proiect de operaţii al Comandamentului german vizând cotropirea Uniunii Sovietice. Planul ~ prevedea, în esenţă, ca forţele germane să nimicească iniţial forţele sovietice din» Rusia occidentală”, apoi să înainteze rapid până la aliniamentul Volga-Arhanghelsk. Obiectivele strategice importante care urmau să fie cucerite erau Leningradul,

Moscova, şi bazinul Do neţului, efortul urmând să fie îndreptat spre capitala U.R.S.S. Totalul forţelor desfăşurate de Germania hitleristă şi sateliţii săi la frontierele de vest ale U.R.S.S. se ridica la 190 de divizii (din care 153 germane), cu aproximativ 5 milioane de oameni, 3.140 de tancuri, peste 50.000 de guri de foc, peste 4.900 de avioane. Prevăzută pentru 15 mai 1941 şi amânată din cauza campaniei din Balcani (v. Maritza, Planul ~), agresiunea s-a declanşat la 22 iun. Prin lovituri puternice, date prin surprindere, aviaţia şi blindatele germane, urmate de infanterie şi artilerie, au provocat pierderi mari trupelor sovietice şi au pătruns ad ne în teritoriul sovietic. Poporul sovietic, sub conducerea partidului comunist, s-a ridicat la luptă împotriva cotropitorilor. La începutul lunii nov. 1941, maşina de război hitleristă a fost oprită, cu pierderi uriaşe, în faţa Leningradului, Moscovei şi în zona Rostov. Bătălia de la Moscova a marcat un moment de cotitură în desfăşurarea celui de-al doilea război mondial.

BAREM, nivelul contribuţiei financiare, pe care fiecare ţară membră a O.N.U., a instituţiilor specializate sau a altor organisme sau conferinţe internaţionale cu buget propriu, o varsă pentru acoperirea cheltuielilor financiare ocazionate de desfăşurarea activităţii acestor organisme. La stabilirea b. pentru o ţară se au în vedere trei elemente principale: venitul naţional pe locuitor, capacitatea de plata a ţării şi numărul populaţiei.

În cazul O.N.U, Adunarea Generală stabileşte un b. maxim şi unul minim al contribuţiei. În exerciţiul 1978 – 1979

b. maxim este de 25% (S.U.A.), iar cel minim de 0,01% (cca. 60 de ţări dintre cele mai puţin dezvoltate din punct de vedere economic. Pentru România, b. În acelaşi exerciţiu financiar este de 0,24%.

BARTER, operaţie prin care părţile convin să schimbe între ele mărfuri de valori echivalente, care se derulează în baza acordului de b. În asemenea operaţii nu intervin, practic, transferuri de sume de bani, valorile mărfurilor care se schimbă compensându-se reciproc. Caracteristic pentru o operaţie de b. este faptul că fiecare dintre părţile contractante este în acelaşi timp şi vânzător şi cumpărător. Operaţiile de b., denumite şi compensaţii sau operaţii de troc, s-au dezvoltat ca urmare a restricţiilor valutare impuse de diferite ţări capitaliste.

BAYTOWN, OPERAŢIUNEA v. **AVALANCHE, OPERAŢIUNEA** ~.

BAZĂ MILITARĂ, zonă special amenajată şi dotată pentru pregătirea şi efectuarea operaţiunilor militare, care include: clădiri ce adăpostesc comandamentele şi trupele respective, depozitele (la suprafaţă sau subterane) pentru păstrarea tehnicii de luptă şi armamentului, rezervelor tehnico-materiale şi alimentare, aerodromuri, căi de comunicaţii ş.a. B.m. poate fi: terestră, navală, aeriană sau mixta, ocupată sau

neocupată de trupe, organizată de către o putere pe teritoriul său, ori în afara graniţelor acestui teritoriu. B.m* situate pe teritorii străine sunt un produs al relaţiilor de încordare dintre ţări şi popoare, o urmare a promovării politicii colonialiste, imperialiste de impunere a voinţei celui mai puternic. Ele au devenit unul dintre principalele instrumente de promovare a intereselor puterilor imperialiste în lupta pentru zone de influenţă. B.m. pe teritorii străine întrerup, practic, exercitarea prerogativelor fundamentale decurgând din suveranitatea de stat; constituie o sursă de fricţiuni şi neîncredere între state. România se pronunţă hotărât pentru lichidarea b.m. de pe teritorii străine.

BĂI ŞI **GOLFURI,** configuraţii geografice de ape, care pătrund adânc în teritoriul unuia sau mai multor state riverane. Cele două noţiuni sunt considerate, în general, drept sinonime. Convenţia de la Geneva din 1958 privind marea teritorială şi zona contiguă (v.) defineşte băile ca fiind sinuozităţi bine marcate ale ţărmului, a căror pătrundere în uscat este atât de profundă, faţa de lăţimea deschizăturii, încât cuprinde ape înconjurate de coastă, ce constituie mai mult decât simple inflexiuni ale acesteia; suprafaţa lor va fi egală sau mai mare decât un semicerc, având ca diametru linia trasă de-a curmezişul intrării crestăturii. Apele b. Şi g. urmează a fi considerate, potrivit aceleiaşi Convenţii, ca ape interioare ale unui stat, în situaţiile în care distanţa dintre liniile

refluxului, la punctele de intrare» aturale ale unei băi, nu depăşeşte 24 de mile. Dacă această distanţă ar depăşi totuşi 24 de mile, se va trage o linie de bază dreaptă de 24 mile, apele cuprinse înăuntrul acestei linii fiind considerate ape interioare ale statului riveran. Cât priveşte b. Şi g. la care sunt riverane mai multe state, regimul lor este stabilit prin acordul statelor riverane. O situaţie aparte o prezintă b* şi g. „istorice”, cărora li se recunoaşte calitatea de ape interne, chiar şi dacă lăţimea lor, la intrare, este mai mare de 24 de mile, ca urmare a existenţei unui uz continuu şi îndelungat sau a unor interese speciale ale statului riveran (de ex. G. Hudson, ce aparţine Canadei, G. Granville, aparţinând Franţei, G. Riga şi Petru cel Mare, aparţinând U.R.S.S. Şi G. Bristol, ce aparţine Angliei).

BĂLGARSKA TELEGRAFNA AGHENŢIÎ (B.T.A.), agenţie telegrafica bulgară fondată în 1898; a activat ca organism oficios, iar după crearea R.P. Bulgaria, ca instituţie oficială de presă a acestei ţări.

V. BANCA AMERICII CENTRALE PENTRU INTEGRARE ECONOMICĂ.

BEI (BEG) 1. (La sasanizi) Unul din titlurile regilor. 2. (La turcii otomani) Titlu acordat înalţilor funcţionari civili sau militari (în ierarhia militară otomană un paşă cu două tuiuri purta titlul de b.). 3* Titlu acordat unor suverăni vasali Imperiului otoman (de ex, domnii ţărilor române erau b., titulatură cu semnificaţie de „prinţ”).

BEILERBEI (BEGLERBEG) („beg al begilor”, „comandant al comandanţilor”), titlu purtat, la origine, de comandantul şef ai armatei şi mai apoi de guvernatorul general al unei mari provincii, având atribuţii civile şi militare. La sfârşitul marilor cuceriri (mijlocul sec. 16) în Imperiul otoman erau 40 de b.

BEILIC (BEGŁIC) 1. Dare sau obligaţie în natură către sultan sau către domn. 2, Demnitar turc care transmitea poruncile Porţii domnilor ţărilor române şi care locuia în case speciale, numite b. În Bucureşti strada unde locuia h. se numea „podul b”. (astăzi Calea Şerban-Vodă).

BELGIA (denumirea oficială: Royaume de Belgique Koni nkrijk Belgie – Regatul Belgiei), stat situat în V Europei, cu ieşire la M. Nordului, învecinat cu Olanda, R.F. Germania, Luxemburg, Franţa. Suprafaţa: 30.514 kmp. Populaţia (1976): 9.890.000 loc. Capitala: Bruxelles – Brussel.

1.054.970 loc. (1977, aglomeraţia urbană). Limbi oficiale: flamanda, franceza şi, în E, germana. Moneda: 1 Franc belgian (Frank) = 100 Centimes (Centiemen). Istoric. Locuit în antichitate de triburile celtice ale belgilor, teritoriul B. este cucerit şi transformat în provincie romană (sec. 1 î.e.n. – Gallia Belgica). Populată în sec. 3 – 4 de triburi germanice (franci, saxoni), B. a făcut parte din statul franc (sec. 5 – 9). La sfârşitul sec. 14 (1385) şi în sec. 15 Flandra, respectiv Brabantul, intră în stăpânirea ducilor Burgundiei. B. Şi Luxemburg revin apoi

Habsburgilor (1477) şi fac parte, până în 1713, din Ţările de Jos spaniole. Provinciile sudice din Ţările de Jos, grupate în 1579 în „Uniunea din Arras” răiri în continuare sub dominaţia spaniolă, graniţa dintre R. Şi Olanda fiind stabilită prin Pacea Westfalică (1648) (v.). Prin Tratatul de pace de la Utrecht (1713) (v.), B. revine Austriei, iar în 1795 este anexată de Franţa şi ocupată până în 1815, când, unită cu Olanda şi Luxemburg, formează Regatul Unit al Ţarilor de Jos. B. se proclamă stat independent (18 nov. 1830) şi devine monarhie constituţională neutră (20 nov. 1830). În cele două războaie mondiale neutralitatea B. este încălcată de trupele germane care ocupă ţara. Împreună cu Olanda şi Luxemburg, B. a încheiat, în 1948, acordurile pentru crearea Uniunii vamale Benelux. Organizarea de stai: monarhie constituţională. B. Întreţine relaţii diplomatice cu 134 de state (1976) şi este membru al 107 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Legăturile româno-belgiene datează încă din sec. 14 – 15 sub forma schimburilor comerciale care devin foarte intense în sec. 19. În 1838 sosesc în ţările române primii consuli belgieni (17 nov. 1838, primul consulat ia Galaţi cu caracter comercial). Mutat la 4 mai 1842 la Bucureşti, consulatul este transformat la 13 febr. 1859 în consulat general, iar în 1870 în agenţie diplomatică şi consulat general. În perioada 1853 – 1890 mai iau fiinţă un consulat la Iaşi (14 mai 1853), un viceconsulat la Brăila (1854), un

consulat la Constanţa (28 nov. 1880), o agenţie consulară la Sulina (14 dec. 1880) şi un consulat la Craiova (12 dec. 1890). La 17 mart. 1880 (data sosirii la Bucureşti a reprezentantului belgian) între România şi B. au fost stabilite relaţii diplomatice la nivel de legaţie. În deceniile următoare relaţiile româno-belgiene s-au dezvoltat continuu şi în multe domenii. La 11 febr. 1941, la cererea guvernului hitlerist, relaţiile diplomatice se întrerup, legaţia romă de la Bruxelles fiind transformată în consulat general. La 4 iul. 1946 însărcinatul cu afaceri a.i. al B. la Bucureşti prezintă ministrului de externe al României scrisoarea de cabinet, relaţiile diplomatice între cele două ţări fiind astfel reluate la nivel de legaţie. La 3 dec. 1963 acestea sunt ridicate la nivel de ambasadă. Relaţiile româno-belgiene s-au dezvoltat şi diversificat continuu în perioada postbelică. Între 24 – 26 oct. 1972 preşedintele Nicolae Ceauşescu efectuează o vizită oficială în B. când se semnează Declaraţia solemnă comună, eveniment important în relaţiile reciproce, prin care cele două ţări se angajează să dezvolte colaborarea economică, tehnico-ştiinţifică şi culturală, să favorizeze schimburile de persoane şi turistice, constituind, în acelaşi timp, o contribuţie la înfăptuirea securităţii europene, la făurirea unor relaţii noi între statele continentului. Între 11 – 14 oct. 1976, regele B., Baudouin, face la rândul sau o vizită oficială în România marcând astfel progresul continuu în relaţiile dintre cele două

ţări. Între cele două ţări s-au încheiat o serie de acorduri de colaborare privind diverse domenii, cum ar fi: turismul (1969), utilizarea paşnică a energiei nucleare (1974), ştiinţele medicale şi sănătatea publică (1976) ş.a.

BELIGERANT (în dreptul internaţional), stat în stare de război cu un alt stat. Calitatea de b. produce efecte juridice şi politice atât în ceea ce priveşte relaţiile dintre statele b*, cât şi între acestea şi statele neutre (v. efectele juridice ale războiului). Potrivit regulilor cutumiare ale dreptului de război, calitatea de b. poate fi recunoscută răsculaţilor împotriva guvernului unui stat, dacă aceştia deţin o parte* din teritoriul statului, au organe proprii de conducere şi desfăşoară operaţii militare într-o formă organizată. În acest caz, răsculaţii dobândesc, atât faţă de guvernul statului împotriva căruia luptă cât şi în relaţiile cu state terţe, drepturi şi obligaţii asemănătoare cu ale unui stat b. Calitatea de b. o au şi popoarele care luptă pentru eliberarea teritoriului de trupele cotropitoare ale statului agresor, cât şi popoarele din colonii, care luptă cu arma în mână împotriva trupelor guvernelor colonialiste pentru a-şi câştiga libertatea şi independenţa naţională.

BELIGERANTĂ, participare a unui stat, a unei mişcări de eliberare naţională la un conflict armat. Situaţia de b. prezintă importanţă în raport cu legile şi obiceiurile aplicabile în caz de conflict armat, toate părţile beligerante beneficiind, în

condiţii de reciprocitate, de aceste legi şi obiceiuri. Recunoaşterea b. are drept scop şi efect asimilarea combatanţilor la un conflict neinternaţional (v.) cu combatanţii participând la conflictele internaţionale.

BELIZE (denumirea oficială: Belize), teritoriu situat în America Centrală istmică, în partea **SE** a Pen. Yucatán, limitat de Mexic şi Guatemala având ieşire la M. Caraibilor. Suprafaţa: 22.965 kmp. Populaţia (1975): 150.000 loc. Centrul administrativ: Belmo pan, 4.000 loc. (1974). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Belize

Dollar = 100 Cents. I stone. Unul din centrele străvechi ale civilizaţiei maya, teritoriul B» a fost în mare măsură depopulat odată cu pătrunderea bolilor lumii vechi, rămânând doar grupuri maya răzleţe. De prin 1638 în regiunile nepopulate ale B. se stabilesc tăietori de lemne englezi veniţi din Jamaica şi care au început să aducă masiv sclavi africani, astfel încât numărul acestora a ajuns să reprezinte către sfârşitul sec. 18.90% din populaţia B. În 1862 teritoriul este declarat oficial colonie britanică, subordonată Jamaicăi, sub numele de Hondurasul Britanic (din 1884 colonie de sine stătătoare). Potrivit Constituţiei din 1 ian. 1964, amendata ultima dată la 1 iun. 1974, B* este teritoriu cu autoguvernare, ţinând de coroana britanică. Acordarea independenţei este întârziată datorită pretenţiilor teritoriale ale Guatemalei asupra B. Negocierile dintre Guatemala şi Marea Britanie, începute încă în 1961, nu au ajuns la

niciun rezultat. Rezoluţii ale Adunării Generale a O.N.U. din 1975 – 1976 se pronunţă pentru independenţa şi integritatea teritorială a B.

BELTUL MAEE, BELTUL MIC ŞI **SUND,** strâmtori care leagă M. Baltică de M. Nordului. În anii 1780 şi 1800, Suedia şi Danemarca, state riverane baltice din acea perioadă, a încheiat convenţii prin care M. Baltică a fost declarată închisă pentru circulaţia navelor de război ale statelor ne riverane. Convenţia de la Copenhaga din 1857 a desfiinţat taxele impuse anterior pe Sund, însă nu a reglementat toat-b problemele referitoare la naviga»ţi-a navelor de război. În 1938 şi apoi în 1951, Danemarca (în teritoriul căreia se includ, în întregime, Beltul Mare şi Beltul Mic şi parţial Sund) a stabilit, unilateral, limitări în legătură cu trecerea prin strâmtori a vaselor de război, fără a se face însă vreo diferenţiere între vasele de război ale statelor riverane şi ale celor neriverane. În ultima vreme, în legătură cu M. Baltică să-l exprimat idee i te nsformării sale într-o „mare a păcii”, idee care a fost primită f ivorabil de opinia publică inteniţională.

BENELUX, uniune vamală, transformată ulterior în uniune economică cu evidente elemente general-politice, între Belgia, Olanda şi Luxemburg. Originea B. este Convenţia vamală, adoptată, în principiu, în sept. 1944 la Londra, şi intrata în vigoare în 1948. Bva abolit taxele vamale (v.) şi contingentele la import între ţările

membre, adoptând, în final, un tarif vamal comun. În 1958 a fost semnat un nou acord între reprezentanţii celor trei ţări (intrat în vigoare în 1960), prin care s-a fixat drept obiectiv formarea unei uniuni economice. În baza acordului, cele trei ţări permit pe teritoriul lor o circulaţie liberă a mărfurilor, serviciilor, capitalului şi forţei de muncă, promovează o politică economică şi socială coordonată pe plan intern şi o politică economică comună pe plan extern în 1958, B. a aderat la C.E.E. (ve).

BENIN (denumirea oficială: République Populaire du Benin = Republica Populară Benin), stat situat pe coasta occidentală a Africii, în Golful Benin (Golful Guineea) învecinat cu Volta Superioară, Niger, Nigeria şi Togo. Suprafaţa: 112.622 kmp. Populaţia (1975): 3.197.000 loc. Capitala: Porto Novo, 104.000 loc. (1975); reşedinţa preşedintelui şi sediul guvernului: Cotonou, 178.000 loc. (1975). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 Franc C.F.A. = 100 Centimes. Istoric. În sec. 15 pe litoralul B. pătrund portughezii, iar din sec. 17 olandezii, francezii şi englezii. În sec. 17 pe teritoriul B. ia naştere regatul Dahomey, care ajunge la apogeul puterii sale în prima jumătate a sec. 18. Între 1888 – 1894 teritoriul este cucerit de francezi şi transformat în colonie, inclusă în Africa Occidentală Franceză (1904 – 1958), sub numele de Dahomey. În 1958 devine republică autonomă, în cadrul Comunităţii Franceze, iar la 1

aug. 1960 îşi proclamă independenţa. La 30 nov. 1975 denumirea ţării este schimbată din Dahomey în Republica Populară B. Organizarea de stat: republică prezidenţială. B. Întreţine relaţii diplomatice cu 55 state (1976) şi este membru al 55 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România: Ţara noastră a recunoscut noul stat încă de la data proclamării independenţei acestuia (1 aug. 1960) şi a hotărât să stabilească relaţii diplomatice la rang de ambasadă (29 iun. 1962). În vederea dezvoltării relaţiilor dintre cele două ţări s-au semnat la Cotonou un acord de schimburi comerciale, un acord de colaborare tehnico-ştiinţifică şi un acord de colaborare culturală între cele două ţări (19 dec. 1963), şi un acord de cooperare culturală şi ştiinţifică (15 mart. 1976). Evoluţia pozitivă a relaţiilor româno-benineze şi-a găsit o elocventă expresie în convorbirile preşedintelui Nicolae Ceauşescu şi preşedintele B., Mathieu Kérékou, cu prilejul vizitei acestuia în România (21 – 24 iul. 1976), când au fost semnate Declaraţia solemnă comună şi alte înţelegeri, care au deschis noi posibilităţi de colaborare reciproc avantajoase între cele două ţări.

BERAT (BARAT), act oficial al Porţii otomane, decret, privilegiu, împuternicire consulară. B. humaium, decret imperial. Act pe care îl primeau domnii Ţărilor Române la urcarea pe tron (sec. 17 – 19).

BERLIN, CONGRESUL DE LA înainte de

semnarea Tratatului ruso-turc de la San Stefano (v.), Anglia şi Austro-Ungaria, sprijinite de Germania, şi-au exprimat nemulţumirea faţă de hotărârile unilaterale ce urmau a fi luate prin negocierile ruso-turce. După publicarea Tratatului de la San Stefano, Austro-Ungaria a cerut convocarea unui congres al celor şapte puteri semnatare ale Tratatului de la Paris din 1856 (v.). Locul de desfăşurare a congresului a fost fixat la Berlin, înainte de întrunirea Congresului, puterile interesate – Anglia, Rusia, Austro-Ungaria şi Imperiul otoman – au ajuns, prin tratative secrete, la un acord. Congresul s-a deschis la 1/12 iun. 1878 şi a durat o lună. Reprezentanţii României, Serbiei, Muntenegrului şi Greciei au fost primiţi numai în câte o şedinţă, spre a susţine interesele ţărilor lor, fără a avea drept de vot. Congresul a modificat simţitor conţinutul Tratatului de la San Stefano. Guvernul român, nemulţumit de Tratatul de la San Stefano, a trimis la Berlin o reprezentanţă compusă din I.C. Brătianu, preşedintele Consiliului de Miniştri, şi M. Kogălniceanu, ministrul afacerilor străine. La 19 iun. /l lui. 1878 reprezentanţii României au fost primiţi în Congres spre a-şi susţine interesele ţării lor. Primul a luat cuvântul M. Kogălniceanu. „Credem, pe bună dreptate – a spus el – că nicio parte a teritoriului actual nu trebuie să fie despărţită de România”. A adăugat că la începutul războiului „Rusia a semnat cu România o convenţie prin care a garantat în mod expres

integritatea teritorială a teritoriului român”. În continuare, a cerut: revenirea Deltei Dunării la România, o despăgubire de război, recunoaşterea independenţei ţării şi garantarea neutralităţii acesteia. În acelaşi sens a vorbit

I.C. Brătianu. Tratatul de pace semnat la Berlin la 1/13 iul. 1878 (v.), de Germania, Austro-Ungaria, Franţa, Marea Britanie, Italia, Rusia şi Turcia recunoaşte independenţa României (art. 43), care este obligată să cedeze Rusiei judeţele Cahul, Ismail şi Bolgrad (art. 45); de asemenea recunoaşte unirea Dobrogei, a gurilor Dunării şi a Insulei Şerpilor cu România (art. 46). Autoritatea C.E.D. (v.) a fost extinsă până la Galaţi. **PROBLEMA** B., fostă capitală a Reichului german. Prin Protocolul din 12 sept. 1944, S.U.A., Marea Britanie şi U.R.S.S. au convenit să împartă teritoriul Germaniei în trei zone, iar B. să fie ocupat în comun de cele trei puteri. B. a fost apoi divizat în trei părţi, stabilindu-se un comandament interaliat pentru administrarea oraşului. La 11 febr. 1945, la Conferinţa de la Ialta (v.), s-a repartizat şi Franţei o zonă de ocupaţie în Germania, fapt confirmat prin Protocolul din 5 iun. 1945, de la Potsdam (v. Conferinţa de la Potsdam). Cu această ocazie, s-a hotărât ca administrarea regiunii B. să fie condusă de o autoritate interaliată, compusă din cei patru comandanţi militari, fiecare asigurând conducerea prin rotaţie. Datorită contradicţiilor între puterile învingătoare, Comandamentul interaliat nu a putut însă

funcţiona, şi administraţia cvadripartită s-a destrămat. La 8 mai 1948 se formează în zonele occidentale de ocupaţie R.F. Germania, cu capitala la Bonn, iar la 7 oct. 1949 este proclamată R.D. Germană, cu capitala la B. Problema B. se pune, în continuare, în privinţa statutului B. occidental, a relaţiilor acestuia cu cele patru mari puteri, cu R.D. Germană şi R.F. Germania. Deşi atât în Constituţia R.F. Germania cât şi în Constituţia B. occidental s-au inclus prevederi conform cărora B. occidental este o parte a R.F. Germania, acestea nu au fost recunoscute de marile puteri. Statutul B. a făcut, de-a lungul anilor, obiectul multor controverse şi chiar conflicte. Cele patru mari puteri au ajuns la încheierea Acordului cvadripartit asupra B. occidental, semnat la 3 sept. 1971 de reprezentanţii U.R.S.S., S.U.A.

Marii Britanii şi Franţei. Acordul prevede că părţile se vor strădui să contribuie la înlăturarea încordării şi preîntâmpinarea complicaţiilor în regiunea în cauza; în regiune nu trebuie utilizată forţa sau ameninţarea cu forţa; statele semnatare vor respecta reciproc drepturile şi răspunderile lor individuale şi comune care rămân neschimbate; că situaţia la care s-a ajuns în regiune nu va fi modificată în mod unilateral. Sunt înscrise clauze privitoare la circulaţia de tranzit nestingherită a persoanelor civile şi mărfurilor între sectoarele occidentale ale B. Şi R.F. Germania, prin teritoriul R.D. Germane; este menţionată, totodată, poziţia celor trei puteri

occidentale potrivit căreia legăturile între sectoarele occidentale ale B. Şi R.F. Germania vor fi menţinute şi dezvoltate ţinându-se seama de faptul ca aceste sectoare continuă să nu fie parte constitutivă a R.F. Germania şi să nu fie guvernate de aceasta; este de asemenea menţionată Declaraţia guvernului U.R.S.S. că comunicaţiile între sectoarele occidentale ale B. Şi regiunile limitrofe cu aceste sectoare, precum şi acele regiuni din R.D. Germană care nu sunt vecine cu aceste sectoare, vor fi îmbunătăţite; există şi o prevedere privind problemele enclavelor mici, precizându-se că ele pot fi soluţionate prin schimbul de teritorii. În sfârşit, Acordul reglementează prin anexele sale reprezentarea intereselor sectoarelor occidentale ale B. În străinătate şi activitatea consulară a U.R.S.S. În aceste sectoare.

BERMUDE, INSULELE ~ (denumirea oficială: Bermuda Islands), arh. În Oc. Atlantic, la 965 km E de Capul H altéras (S.U.A.), constituit din cca. 360 insule, insuliţe şi stânci coraligene (numai 20 locuite). Suprafaţa: 53,3 kmp (din care ins. Great Bermuda 39 kmp). Populaţia (1975): 60.000 loc. Centru administrativ: Hamilton, 14.156 loc. (1975), în ins. Great Bermuda. Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Bermuda Dollar = 100 Cents. Istoric. Descoperite în 1503 de navigatorul spaniol Juan de Bermúdez (de la care îşi iau numele), ins. Încep să fie colonizate de englezi din 1612 (ins. St. George’s) şi guvernate

(1615 – 1684) de „Somers Island Company”. Colonie a Coroanei britanice (1684), B. devine în sec. 18 – 20 o importantă bază navală britanică. În 1941 guvernul englez concesionează S.U.A. pe 99 ani bazele aero-navale Great Sound şi Castle Harbour. Potrivit Constituţiei, intrată în vigoare la 8 iun. 1968 şi amendată la 18 apr. 1973, ins. B. au autonomie internă.

BERNA MA) agenţie naţională de ştiri în al ay slană, creată în 1967 cu sediul la Kuala Lumpur.

BHUTAN (denumirea oficială: Druk Yul = Ţara Dragonului), stat situat în partea central-sudică a Asiei, în **SE** Munţilor Himalaya, învecinat cu India şi R.P. Chineză. Suprafaţa: 46.600 kmp. Populaţia:

1150.000 loc. (1976). Capitala: Thimphu (Thimbu), 25.000 loc. (1972) – reşedinţă de vară şi Punakha, 34.000 loc. (1972) – reşedinţă de iarnă. Limba oficială: dzongk-ha (dialect ai tibĕ tanei). Moneda: 1 Ngu ltrum =

2 Tikohung – 100 Sertum. Istoric Principat întemeiat în sec. 8. În sec. 18 principatul B. recunoaşte suzeranitatea chineză. În 1864 – 1865 Marea Britanie ocupă partea sudiea a ţării, pe care o anexează la colonia India, în schimbul unor subvenţii anuale, în 1910 Marea Britanie recunoaşte formal independenţa B., dar, printr-un tratat, îşi asumă controlul asupra politicii externe a statului. La 8 aug. 1949 India preia reprezentarea intereselor externe ale B. Protectorat indian), în Tratat stipulându-se şi

retrocedarea suprafeţelor anexate în 1864. În 1961 India preia şi apărarea teritoriului. Organizarea de stat: monarhie ereditară de tip parlamentar. B. Întreţine relaţii diplomatice cu două state (1976) şi este membru în cinci organizaţii internaţionale guvernamentale (1976).

B.I.C.E., v. **BANCA INTERNAT**! O**NALĂ DE COLABORARE ECONOMICĂ**.

B.I.E., v. **BIROUL INTERNAŢIONAL AL EXPOZIŢIILOR**.

B.I.I., v. **BANCA INTERNAŢIONALĂ DE INVESTIŢII**.

BILATERAL) caracterul unui act, înţelegere, convenţie internaţională, încheiate între două părţi care stipulează drepturi şi obligaţii reciproce pentru acestea.

BILATERALISM, sistem de echilibrare a schimburilor economice şi, în special, a celor de mărfuri pe cale bilaterală, prin care se realizează, în fapt, un regim de compensare bilaterală. Are unele asemănări cu barterul (v,).

BILET LA ORDIN) înscris sub forma unui angajament expres şi necondiţionat (luat de o persoană, numită semnatar, faţă de o persoană, numită beneficiar) de a plăti o anumită suma de bani, la scadenţă. B. la o este o formă a cambiei (v.) şi este utilizat în relaţiile internaţionale atât ca instrument de plată, cât şi de credit. B. la o trebuie să întrunească o serie de condiţii de fond (să se bazeze pe un fapt comercial legal şi să fie cert în toate elementele pe care le cuprinde) şi de

formă (să cuprindă: denumirea expresă a b. la o angajamentul expres şi necondiţionat de a plăti suma de bani înscrisă în cifre şi litere, data şi locul emiterii, scadenţa, beneficiarul şi semnatarul).

B.I.M.C.O. v. **CONFERINŢA MĂRIŢIMĂ INTERNAŢIONALĂ ŞI BALTICĂ**.

BIMETALISM, sistem monetar în care unităţile monetare aveau o exprimare metalică dublă, de regulă în aur şi argint (b. aur-argint). Acest sistem a cunoscut în evoluţia sa două faze:

b. aur-argint cu monedă paralelă, caracterizat prin aceea că între monedele de aur şi cele de argint nu există niciun raport de schimb legal obligatoriu şi b. aur-argint cu monedă dublă, caracterizat prin aceea că între monedele de aur şi cele de argint exista un raport de schimb legal obligatoriu. La începutul sec., b. aur-argint a fost înlocuit cu monom ctalismul aur.

BIPATRID, persoană care are dublă cetăţenie. Această situaţie apare, de obicei, prin obţinerea unei noi cetăţenii, fără a se pierde cea anterioară. Fiecare din statele a cărei cetăţenie o are b. Îl consideră ca fiind cetăţeanul său. Statele terţe pot considera b. ca cetăţean al oricăruia din statele a cărui cetăţenie o are acesta. Statele interesate pot reglementa prin convenţii conflictele care apar sau pot apărea în legătură cu b.

V. BIROUL INTERNAŢIO. **NAL PENTRU MĂSURI ŞI GREUTĂŢI**.

BIP OLARI SM, teorie în relaţiile

internaţionale, conform căreia două centre de putere polarizează în jurul lor principalele forţe din lume. În perioada postbelică, teoria b. a fost folosită pentru a exprima poziţia predominantă a celor două mari puteri nucleare, S.U.A. Şi U.R.S.S., în politica mondială. Conţinutul principal al acestei teorii era militaro-strategic, fiind definit de enorma capacitate de distrugere acumulată de cele două puteri în era racheto-nucleară şi de potenţialul de anihilare reciprocă atins de ele. Numeroşi autori, în special americani, afirmau extinderea b. de la domeniul militar la cel politic. Concepţia b. reeditează, într-o formă nouă, vechea doctrină a rolului determinant al marilor puteri şi a împărţirii lumii în zone de influenţă aparţinând acestora. Dar sfera de acţiune a imperialismului (v.) s-a îngustat, iar raportul de forţe (v.) înclină în favoarea forţelor democraţiei, progresului şi socialism mului, ceea ce se exprimă pe plan politic prin creşterea rolului statelor mici şi mijlocii în viaţa internaţională şi prin necesitatea participării tuturor statelor, indiferent de mărime şi putere la rezolvarea problemelor cu care este confruntată omenirea.

B.I.R.D., v. **BANCA INTERNAŢIONALĂ DE RECONSTRUCŢIE ŞI DEZVOLTARE**.

BIRMANIA (denumirea oficială: Pz/idaung-su Soug she li Thama tha Myanma N ainggan-Daw = Republica Socialistă a Uniunii Birmane), stat situat în Asia de Sud-Est, pe coasta vestică a Pen. Indochina, limitat de R.P. Chineză, Laos,

Thailanda, Bangladesh, India. Suprafaţa: 678.033 kmp. Populaţia (1975): 31.240.000 loc. Capitala: Rangun (Rangoon), 2.100.000 loc. (1974, cu suburbiile). Limba oficială: birmana. Moneda: 1 Kyat = 100 Pyas. Istoric. Pe teritoriul ţării s-a format în sec. 11 un puternic stat feudal, în sec. 17 – 18 portughezii, olandezii, francezii şi englezii înfiinţează primele factorii comerciale. Un nou regat birman centralizat (Ava) este creat în 1752 – 1760. În urma a trei războaie anglo-birmane (1824 – 1826,1852,1855), B. este transformată în posesiune britanică (1 ian. 1886) şi înglobată administrativ în colonia India (până la 1 apr. 1937). Supusă în timpul celui de-al doilea război mondial ocupaţiei japoneze, B. Îşi proclamă independenţa la 4 ian. 1948, sub numele de Uniunea Bine ană, şi refuză să facă parte din Commonwealth. În mart. 1962 puterea este preluată de un Consiliu Revoluţionar care adoptă programul „Calea Birmaniei spre socialism” şi proclamă B. republică (30 apr. 1962). În ian. 1974 se elaborează constituţia ţării, care consacră şi actuala denumire a statului – Republica Socialistă a Uniunii Birmane. Organizarea de stat: republică federală, stat socialist suveran şi independent al poporului muncitor, potrivit constituţiei. B. Întreţine relaţii diplomatice cu 57 de state (1976) şi este membră în 37 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Relaţiile diplomatice româno-birmane se stabilesc la 15 mart. 1956, la nivel de legaţie. La 3 ian.

1962, reprezentarea diplomatică dintre cele două ţari este ridicată la nivel de ambasadă. După stabilirea relaţiilor diplomatice s-au stabilit şi s-au dezvoltat legături în domeniile politico-diplomatic, economic, cultural-ştiinţific. O importanţă deosebită în procesul de dezvoltare a relaţiilor româno-birmane au avut-o contactele dintre conducătorii şi alte personalităţi din cele două state, îndeosebi vizitele în B. ale preşedintelui Consiliului de Miniştri (28 – 31 mart. 1958) şi pre şedinţelul Consiliului de Stat al României (20 – 22 oct. 1962), precum şi vizita în România a preşedintelui Consiliului Revoluţionar, generalul Ne Win (24 – 27 iun. 1966). Principalele instrumente bilaterale sunt: acordul comercial şi un Protocol de plăţi (semnate la 7 febr. 1956), un nou acord comercial (febr. 1969)., care trasează liniile generale ale dezvoltării comerţului între cele două ţări, acord de colaborare între agenţiile de presă din cele două ţări (dec. 1968), acord între societăţile de radiodifuziune (1957) ş.a. Vizita ministrului afacerilor externe al B. În România (18 – 22 sept. 1976) a constituit o nouă contribuţie la întărirea relaţiilor prieteneşti şi de colaborare româno-birmane.

BIROU DE PRESĂ, organism care funcţionează în special în cadrul organizaţiilor internaţionale importante (de ex. O.N.U.). Serveşte atât organizaţiei internaţionale respective cât şi agenţiilor de presă naţionale sau regionale, care îşi trimit, de obiceiy corespondenţii de presă în

oraşele de sediu ale organizaţiilor internaţionale, între aceşti corespondenţi şi b. de p. ale organizaţiilor există o strânsă conlucrare. R. de p. Îşi constituie şi marile agenţii în diferite părţi ale globului, fie cu caracter permanent fie temporar, în funcţie de desfăşurarea anumitor evenimente.

BIROUL ADUNĂRII GENERALE A.O.N.U., se constituie la fiecare sesiune a Adunării Generale şi se compune din preşedintele Adunării Generale, care îl prezidează, cei 17 vicepreşedinţi şi preşedinţii celor şapte mari comisii. Biroul examinează proiectul ordinii de zi, lista suplimentară de probleme şi cererile de înscriere a problemelor noi pe ordinea de zi şi face recomandări Adunării Generale cu privire la ele. Biroul face de asemenea recomandări cu privire la data închiderii sesiunii; ajută preşedintele şi Adunarea Generală să stabilească ordinea de prioritate a problemelor care trebuie examinate şi să coordoneze lucrările tuturor comisiilor Adunării Generale; asistă preşedintele în conducerea ansamblului lucrărilor Adunării Generale care ţin de competenţa acestuia. El poate să aducă modificări de formă, dar nu de fond* rezoluţiilor adoptate de Adunarea Generală. Biroul se întruneşte periodic în cursul fiecărei sesiuni spre a examina progresul lucrărilor Adunării Generale. El se întruneşte*

de asemenea, de fiecare dată când preşedintele consideră necesar sau la cererea unui alt membru al său.

BIROUL COMERCIAL AL REPUBLICILOR AMERICANE, organism permanent al Uniunii Internaţionale a Republicilor Americane (v.), cu sediul la Washington, creat la 14 apr. 1890, în scopul strângerii de informaţii cu caracter comercial şi al difuzării acestora către statele americane. Cea de-a treia Conferinţă a statelor americane (v. Conferinţele panamericane) a transformat acest organism în Biroul internaţional al republicilor americane, având competenţe mai largi (v. Uniunea panamericană).

BIROUL COORDONATORULUI NAŢIUNILOR UNITE PENTRU AJUTOARE ÎN CAZ DE CATASTROFĂ (UNDRO) a fost creat în 1972, în baza unei hotărâri a Adunării Generale a O.N.U. Are sarcina de a centraliza informaţiile privind catastrofele produse în lume, necesităţile de ajutoare de urgenţă, precum şi donatorii posibili care le pot furniza. **UNDRO** mobilizează şi coordonează asistenţa furnizată de diferite organisme din sistemul Naţiunilor Unite precum: F.A.O. (v.), P.A.M. (v.), O.M.S. (v.), **UNICEF** (v.) ş.a. În caz de catastrofe. Îndeplineşte şi un rol umanitar, coordonând acţiunile de hrănire şi adăpostire a victimelor războaielor civile etc. **UNDRO** este condus de Coordonatorul Naţiunilor Unite pentru ajutoare în caz de catastrofe, care este subordonat direct secretarului general al O.N.U. Are sediul la Geneva.

BIROUL INTERNAŢIONAL AL EXPOZIŢIILOR (B.I.E.), organizaţie

internaţională guvernamentală înfiinţată la Paris, în 1931, printr-o Convenţie internaţională, semnată în 1928 şi modificată în 1966. Stabileşte garanţiile şi facilităţile pe care ţara organizatoare trebuie să le ofere participanţilor la o expoziţie internaţională; în principiu, niciun stat membru al B.I.E. nu are dreptul să organizeze o expoziţie internaţională fără o prealabilă înregistrare a acesteia la **PXE**. Şi nici să participe la o expoziţie organizată de un stat care nu este membru al B.I.E. fără acordul Biroului. Publică „Buletinul B.I.E.41. Sunt membre 38 de state (1976), inclusiv România.

BIROUL INTERNAŢIONAL DE TU ~ RISM SOCIAL (B.I.T.S.), creat la 7 iun. 1963, în urma Congresului de la Bruxelles. Urmăreşte promovarea şi dezvoltarea, la nivel internaţional, a turismului social, coordonarea activităţilor turistice ale membrilor, informarea lor asupra tuturor problemelor de turism social, atât sub aspect cultura7, cât şi în privinţa consecinţelor sociale şi economice. La R.I.T.S* sunt afiliate asociaţii naţionale din 18 ţări (1976). Din România este afiliat A.C.R. (1969). Ale sediul la Bruxelles.

BIROUL INTERNAŢIONAL PENTRU MĂSURI ŞI GREUTĂŢI (B.I.P.M.), organism interguvernamental înfiinţat prin Convenţia din 20 mai 1875 (modificată la 6 oct. 1921), cu sediul la Sèvres. Organizaţia are ca scop conservarea prototipurilor de lungime şi de greutate, verificarea etaloanelor prototip la cererea statelor

sau instituţiilor specializate, determinarea constantelor fizice fundamentale, ameliorarea sistemului internaţional de unităţi. Are ea membri 44 de ţări (1976) între care şi România.

BISTRIŢA, cunoscut centru meşteşugăresc şi comercial din **NE** Transilvaniei. În 1529 cu prilejul alianţei dintre Petru Rareş şi Ioan Zápolya, îndreptată împotriva partidei filobabsburgice susţinute de saşii transilvăneni, Ioan Zápolya a acordat domnului moldovean ca feude: Ungu

io

raşul, cu 34 de sate, Valea Rodnei, cu 23 de aate, mine de aur şi argint, Bistriţa, cu 23 de sate, pe lângă Cetatea de Baltă (.) şi Ciceui (v.), care fuseseră deţinute de domnii moldoveni şi în sec. 15. Modificându-şi orientarea politică, Petru Rareş a încheiat la 4 apr. 1535 o alianţă cu Ferdinand de Habsburg, obţinând şi din partea acestuia recunoaşterea drepturilor asupra Ciceului, Cetăţii de Baltă, Unguraşului şi Bistriţei. În urma acestui fapt, partida lui Zâpolya reocupă una din feude (Unguraşul, în 1536). Stăpânirea domnului moldovean la Bistriţa nu s-a instaurat efectiv, iar pierderea domniei, în 1538, în urma marii expediţii a lui Soliman (Suleiman) **ÎI** în Moldova, a lichidat posibilităţile de valorificare a drepturilor dobândite prin tratatele din 1529 şi 1535.

B.I.T.S., v. **BIROUL INTERNAŢIONAL DE TURISM SOCIAL***

BLOCADĂ, ansamblu de măsuri prin care un stat sau un grup de state urmăresc izolarea altui

stat sau altor state, de război, acţiune întreprinsă, în timpul unui conflict armat, de către o parte beligerantă cu scopul de a împiedica accesul vaselor inamice sau neutre în porturile inamicului. Regulile dreptului internaţional în acest domeniu au fost codificate de Conferinţa navală de la Londra din 1909. Potrivit Declaraţiei adoptate de această conferinţă, b. trebuie să fie efectivă, adică asigurată cu forţe suficiente pentru a interzice accesul la litoralul inamic. Declaraţia de b. trebuie să conţină precizarea datei de la care începe b., limitele geografice ale litoralului blocat şi termenul în cadrul căruia navele aparţinând statelor neutre pot părăsi zona respectivă. ~ economică, ansamblu de măsuri luate împotriva unui stat constând din întreruperea legăturilor comerciale şi financiare, interzicerea relaţiilor economice cu alte ţări. ~ e. poate fi exercitată în mod legitim numai ca măsură colectivă, în condiţiile stabilite de Carta O.N.U. ~ maritimă paşnică. Împiedicarea, de către un stat, cu forţele sale navale militare, a comunicaţiilor cu porturile şi litoralul unui alt stat, fără a se afla în stare de război cu acesta. ~ m.p. a fost adeseori folosită în trecut de marile puteri imperialiste, cu scopul de a impune altor state anumite condiţii. D.I.C. interzice folosirea b. În timp de pace, aceasta constituind un act de agresiune (v.). Consiliul de Securitate al O.N.U. poate recurge la instituirea unei b. colective, folosind forţe navale ale statelor membre, în cadrul acţiunilor menite să asigure

menţinerea sau restabilirea păcii. (art. 42 din Cartă).

BLOC MILITAR, alianţă a unui grup de state în vederea promovării sau apărării prin mijloace militare a unor interese comune pe plan internaţional (v. Şi bloc politic). În decursul istoriei au existat diferite b.m. După cel de-al doilea război mondial, S.U.A. au promovat doctrina creării de alianţe politico-militare, iniţiind crearea N.A.T.O. (v.), S.E.A.T.O. (v.) t **CENTO** (v.), A.N.Z.U.S. (v.). Faţă de crearea alianţei nord-atlantice în 1949, statele socialiste europene au încheiat, în 1955, Tratatul de la Varşovia (v.). Instrumente ale divizării lumii, b.m. au devenit total anacronice, constituind, în condiţiile intensificării fără precedent a cursei înarmărilor (v.), o sursă de încordare, de ameninţare la adresa păcii şi securităţii internaţionale. Încă din 1945, la Conferinţa Naţională, P.C.R., s-a pronunţat împotriva divizării lumii în b.m. România militează cu consecvenţă pentru desfiinţarea b.m., se pronunţă, împreună cu celelalte ţări socialiste membre ale Tratatului de la Varşovia, pentru abolirea concomitentă a N.A.T.O. Şi Tratatului de la Varşovia, acţionează pentru instaurarea ireversibilă a unui sistem de securitate bazat nu pe echilibrul periculos dintre b.m., ci pe respectul deplin al principiilor

D.I.C.

BLOC POLITIC, asociaţie de state, care urmăreşte realizarea în comun a unor scopuri

politice. Istoria relaţiilor internaţionale dovedeşte că b.p. nu au fost în măsură să garanteze pacea şi securitatea omenirii, constituind, în general, un instrument de dominaţie a ţărilor mici de către marile puteri imperialiste. România susţine în mod consecvent că b.p. Şi militare sunt un anacronism şi trebuie să dispară (v. Şi bloc militar).

BLOC VALUTAR, grupare de ţări capitaliste constituită pe baza hegemoniei economico-valutare a ţării care conduce blocul respectiv. B.v. s-au format în perioada interbelică, odată cu prăbuşirea sistemului monetar internaţional bazat pe etalonul aur, devenind efective după marea criză economică din anii 1929 – 1933. B.v. au fost constituite de ţările care au reuşit să păstreze între ele, în anumite limite, convertibilitatea dintre valutele lor, în virtutea unor anumite dependenţe anterioare, de natură economico-financiară sau chiar politică. Astfel s-au constituit: ~ al lirei sterline (1931), când Anglia a renunţat în mod oficial la etalonul aur, din bloc făcând parte Anglia, ca ţară hegemonă, ţările Imperiului britanic (cu excepţia Canadei şi a teritoriului Hong-Kong), precum şi alte ţări dependente de Anglia. Decontările dintre ţările membre se făceau în lire sterline, iar rezervele valutare ale acestor ţări erau ţinute la Banca Angliei. Faţă de terţi, blocul lirei sterline menţinea o politică de devalorizări competitive şi control valutar; ~

al dolarului (1933), creat odată cu lichidarea etalonului-aur în S.U.A., includea S.U.A., Canada şi

ţările Americii Latine. A funcţionat, în mare, ca şi blocul lirei sterline, fiind însă mai puţin restrictiv ca acesta; ~ al aurului (1933) între ţările care au intenţionat să păstreze etalonul-aur: Franţa, Belgia, Olanda, Elveţia, Italia şi Polonia. S-a dizolvat în 1936; b.v. al Germaniei, (1939) funcţionând până în 1945. În perioada postbelică, pe baza ~ al lirei sterline şi ~ al dolarului s-au format zonele valutare ale lirei sterline şi, respectiv, ale dolarului.

BLOCUL NEUTRILOR, denumire a grupării ce s-a încercat a se constitui din statele mici şi mijlocii situate în E Europei, care, la începutul celui de-ai doilea război mondial, au rămas în afara conflictului. Iniţiativa creării b.n. aparţine guvernului român care, la 30 oct. 1939, propune: neutralitatea desăvârşită a statelor participante la un asemenea bloc faţă de puterile aflate în conflict; neagresiunea între statele membre ale blocului şi păstrarea obligaţiunilor de asistenţă mutuală stipulate între unele state din bloc; xn cazul unor agresiuni externe asupra unui stat membru, ceilalţi membri ai blocului vor păstra cel puţin o atitudine de neutralitate binevoitoare faţa de acesta; normalizarea măsurilor militare luate ea frontierele comune; contacte directe între miniştrii de externe şi schimburi de informaţii politice şi economice; luarea unor măsuri de ordin economic în baza comunităţii de acţiune. La bloc urmau să participe ţările înţelegerii Balcanice (România, Iugoslavia, Grecia, Turcia) (v.), plus

Bulgaria, Ungaria şi Italia Grecia, Turcia şi Iugoslavia şi-au dat aprobarea la 16,18 şi, respectiv, 19 sept; în schimb, guvernele de la Budapesta şi Sofia s-au declarat împotriva participării ţărilor lor la b.n. Marile Puteri, în funcţie de propriile interese în **SE** Europei, au adoptat poziţii diferite: Anglia a aprobat de la început proiectul guvernului român; Franţa, după o ezitare iniţială, şi-a dat, în final, consimţământul; guvernul german s-a pronunţat clar şi hotărât împotriva acestuia, iar guvernul italian, după ce susţinuse la început formarea unei astfel de grupări, a cărei conducere spera să-i revină, s-a pronunţat, de asemenea, împotrivă. Refuzul guvernelor ungar şi bulgar şi, mai ales, atitudinea ostilă a guvernelor german şi italian au dus, în final, la eşecul încercărilor de formare a b. n.

BLOCUL STATELOR AGRARE DIN EUROPA CENTRALĂ ŞI RĂSĂRITEANĂ, grup de state constituit în scopul ducerii unor acţiuni comune vizând înlăturarea efectelor dezastruoase ale crizei agrare, generată de criza economică mondială din anii 1929 – 1933 (v.). Iniţial a cuprins trei state – România, Iugoslavia şi Ungaria, întrunite la Conferinţa de la Bucureşti (lui. 1930) pentru a da un răspuns comun la chestionarul privind modalităţile de rezolvare a efectelor crizei adresat statelor lumii de Conferinţa pentru eliminarea restricţiilor şi prohibiţiilor la import şi export (1929). Numărul acestor state a crescut la opt – Bulgaria,

Cehoslovacia, Estonia, Iugoslavia, Letonia, Polonia, România şi Ungaria, întrunite la Conferinţa agrară de la Varşovia (aug. 1930), când a fost adoptată o rezoluţie ce cuprindea o seamă de propuneri adresate Societăţii Naţiunilor. Propunerile vizau luarea unor măsuri care să ducă la îmbunătăţirea situaţiei economice a statelor respective, lovite de efectele crizei, între care acordarea unui regim preferenţial pentru produsele exportate de aceste state. Statele Blocului agrar au acţionat în comun şi cu prilejul Conferinţei de la Stresa (sept. 1932) (v.), când reprezentantul României, economistul V. Madgearu, a fost ales preşedinte al blocului, Calitate în care el a făcut mai multe intervenţii în cadrul Conferinţei, susţinând punctele de vedere ale acestor state.

BOICOT, mijloc de constrângere care constă în întreruperea relaţiilor economice, a comunicaţiilor feroviare, maritime, aeriene, poştale şi a altor mijloace de comunicaţii, precum şi ruperea relaţiilor diplomatice, B. a apărut în practica internaţională la începutul sec. 20. Pe baza Cartei O.N.U., dreptul de a hotărî instituirea b. faţă de un stat aparţine Consiliului de Securitate. Acesta a dispus asemenea măsuri împotriva regimului rasist din Rhodesia al lui Ian Smith prin rezoluţiile 232 (1966) din 16 dec. 1966 şi 253 (1968) din 29 mai 1968, precum şi împotriva guvernului Africii de Sud, prin rezoluţia 418 (1977) din 4 nov. 1977 (v. sancţiuni). ~

economic, refuz organizat pentru între ţinerea sau promovarea oricăror relaţii economice. Substratul ~ e. poate fi şi politic sau de altă natură. ~ e. nu se înscrie în legalitatea internaţională, se practică însă, uneori, de către unele ţări şi companii internaţionale cu scopul de a determina un partener să-şi revizuiască poziţia.

BOLIVIA (denumirea oficială: Republica de Bolivia = Republica Bolivia), stat situat în partea central-vestică a Americii de Sud, limitat de Brazilia, Paraguay, Argentina, Chile, Perú, Suprafaţa: 1.098.581 kmp. Popu laţia (1976): 5.790.000 loc. Capitala: constituţională – Sucre, 106.590 loc (1975); administrativă – La Paz 850.000 loc. (1971). Limba oficială: spaniola. Moneda: 1 Peso Boliviano = 100 Centavos. Istoric. Locuit în epoca precolumbiană de triburile amerindiene quechua şi aymara, teritoriul R. devine în sec. 15 parte a imperiului incas, după prăbuşirea căruia devine posesiune spaniolă (1535 – 1538). Inclus în 1543 în viceregatul Perú şi în 1776 în viceregatul Rio de la Plata, B. este cuprinsă de răscoala lui Túpac Amaru (1780 – 1781), cea mai mare mişcare anticolonialistă a indienilor din America de Sud. La începutul sec. 19 s-a intensificat mişcarea de eliberare naţională. Lupta pentru independenţă a fost condusă de A.J. de Sucré. După bătălia de la Ayacucho (9 dec. 1824), B. se eliberează de sub dominaţia spaniolă şi îşi proclamă independenţa la

6 aug. 1825, adoptând numele actual în

cinstea lui Simon Bolívar. În urma „Războiului Pacificului” (1879 – 1883) pierde provincia Antofagasta şi ieşirea la Oc. Pacific, iar prin tratatul de la Petropolis (1903) cedează Braziliei regiunea Acre. În urma conflictului cu Paraguay (1932 – 1935) pierde 2/3 din teritoriul disputat – Chaco (v.). Organizarea de stat: republică prezidenţială. B. În treţine relaţii diplomatice cu 58 de state (1976) şi este membră în 71 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Relaţiile oficiale româno-boliviene datează de la 17 mai 1905, când s-a instituit primul consulat onorific al B. la Bucureşti, care a stimulat interesul pentru schimburile economice între cele două ţari. Sporadice la început, legăturile dintre România şi R. s-au dezvoltat mai mult în perioada interbelică, îndeosebi prin intermediul Societăţii Naţiunilor. La 17 mart. 1937, B. deschide un consulat general onorific la Cernăuţi. Stabilirea relaţiilor diplomatice dintre cele două ţări s-a produs la 18 oct. 1969, la nivel de ambasadă. În 1969, s-au încheiat un acord cadru de cooperare economică şi tehnică şi un acord comercial pe termen lung, care au creat premisele dezvoltării relaţiilor economice dintre cele două ţări.

BOLNAVI, RĂNIŢI ŞI NAUFRAGIAŢI, victime de război (v.). Termenul se referă la aceste categorii aparţinând: membrilor forţelor armate; miliţiilor şi corpurilor de voluntari; membrilor mişcărilor de rezistenţă organizate; personalului

care urmează forţele armate, fără a face parte din ele (membrii civili ai echipajelor avioanelor militare, corespondenţii de război, furnizorii, membrii unităţilor de lucru sau ai serviciilor însărcinate cu bunăstarea armatei), membrii echipajelor, inclusiv comandanţii, piloţii şi elevii marinei comerciale ş.a. B., r. Şi n. unui beligerant căzuţi în puterea adversarului vor beneficia de regimul prizonierilor de război. După împrejurări, puterea care la capturat poate hotărî dacă trebuie să-i reţină sau să-i debarce într-un port neutru ori într-un port al adversarului, cu obligaţia, în acest ultim caz, pentru persoanele respective de a nu putea servi în forţele armate ale ţării lor până la sfârşitul războiului. Părţile în conflict vor putea apela la caritatea comandanţilor vaselor de comerţ sau a ambarcaţiunilor neutre pentru a lua la bord şi îngriji b., r. Şi n. Vasele care vor răspunde la apel, precum şi cele care în mod spontan ridică astfel de victime se bucură de o protecţie specială şi de înlesniri în exercitarea misiunii lor.

BOMBARDAMENT, v. **MIJLOACE DE LUPTĂ**.

BONA FIDE, expresie latină cu sensul de „cu bună-credinţă” (v.).

BON DE TEZAUR, titlu de credit pe termen scurt folosit în statele capitaliste pentru atragerea unor fonduri private; b. de t. este, în esenţă, un bilet la ordin (v.) emis de către stat. Asemenea titluri au fost create pentru prima dată în Anglia,

în 1877, devenind apoi o metodă uzuală a împrumutului public. Folosirea b. de t, reprezintă o creştere a rolului statului capitalist în domeniul financiar.

BONIFICAŢIE, reducere de preţ consimţită de exportator pentru ca importatorul să fie de acord cu recepţionarea unor mărfuri a căror calitate este inferioară celei prevăzute în contract. B. are un caracter penalizator şi intervine în urma reclamaţiilor întemeiate primite de la clienţii externi în legătură cu calitatea, ambalajul, prezentarea, marcajul, sortimentele mărfii livrate etc.

BONITATE FINANCIARĂ 1. Încredere pe care o inspiră o persoană fizică sau juridică atunci când solicită un credit. 2. (în relaţiile de comerţ exterior) Situaţia economieo-financiară a partenerului extern, gradul de încredere pe care îl inspiră. Aprecierea b.f. se face pe baza bilanţului, a situaţiei profiturilor şi pierderilor, precum şi a modului în care au fost onorate, în trecut, obligaţiile contractuale. 3. (în relaţiile economice internaţionale) Poziţia financiară a ţărilor care au datorie externă (capacitatea acestor ţări de a onora serviciul datoriei externe, oportunitatea contractării de noi împrumuturi şi credite externe). În acest sens, b.f. a unei ţări se apreciază pe baza indicatorilor datoriei externe (ponderea serviciului datoriei externe în exporturi sau acumulări, eşalonarea în timp a datoriei rămase etc.).

BOOM, avânt rapid al activităţii economice în lumea capitalistă însoţit de o rată relativ scăzută a şomajului, de reducerea stocurilor şi creşterea profiturilor, consumului şi investiţiilor. De regulă, perioadele de b. sunt urmate de depresiuni economice, caracterizate prin fenomene opuse celor menţionate anterior.

BORN ARE, v. **DEMARCARE**.

BOTSWANA (denumirea oficială: Republic of Botswana = Republica Botswana), stat situat în Africii, limitat de Zimbabwe, Republica Africa de Sud şi Namibia. Suprafaţa: 600.372 kmp. Populaţia (1976): 690.000 loc.

Capitala: Gaborone, 33.142 loc. (1976). Limba oficială: Se Tswana. Moneda: 1 Poola = 100 Thebe. Istoric. Ocupată de Marea Britanie, partea nordică a ţinuturilor locuite de becliuani devine, sub numele de Bechuanaland, protectorat britanic (1885). Zona de la S de râul Motopo este acordată „Companiei britanice a Africii de Sud" (1889), anexată coloniei Capul Bunei Speranţe (1895) şi inclusă, în 1910, în Uniunea Sud-Africană. Protevoratul Bechuanaland obţine la 1 mart. 1965 dreptul la autoguvernare internă. La 30 aug. 1966, se proclamă republică independentă, sub numele de B., membru al Commonwealth-ului. Organizarea de stat: republică prezidenţială. B. Întreţine relaţii diplomatice cu 32 de state (1976) şi este membră în 29 organizaţii internanale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. La scurt timp după proclam1 ea independenţei,

România a recunoscut B. (1 oct. 1966) La 7 oct. 1971 s-au stabilit relaţiile diplomatice la nivel de ambasadă. Schimburile comercial între cele două ţări sunt relativ reduse, dar în urma negocierii unor acorduri de cooperare economică bazate pe dorinţa reciprocă de valorificare a posibilităţilor de cooperare, relaţiile economice au perspective de dezvoltare.

BOTSWANA INFORMATION SERVICES, agenţie de informaţii din Botswana, cu sediul la Gaborone.

BOUVET (denumirea oficială: Bouvetoya), ins, vulcanică în S Oc. Atlantic, la **SV** de capul Bunei Speranţe (2.575 km). Suprafaţa: 58,5 kmp. Nelocuită. Staţiune meteorologică şi de radio. Posesiune norvegiană de la 27 febr. 1930.

BRAZILIA (denumirea oficială: Republica Federativa de Brasil = Republica Federativă a Braziliei), stat situat în partea de E a Americii de Sud, cu largă ieşire la Oc. Atlantic, învecinat cu Columbia, Venezuela, Guyana, Surinam, Guyana Franceză, Uruguay, Argentina, Paraguay, Bolivia, Perù. Suprafaţa: 8.511.965 kmp. Populaţia (1976): 110.000.000 loc.

Capitala: Brasília (inaugurată la 21 apr. 1960), 800.000 loc (1974, cu aria metropolitană). Limba oficială: portugheza. Moneda: 1 Cruzeiro – 100

Centavos. Istoric. Populată în epoca precolumbiană de triburi amerindiene (tupi, arahuaco, caribe etc.). B, este descoperită la 22 apr. 1500 de navigatorul portughez Pedro Alvares

Cabrai. Colonizarea portugheză începe în perioada 1530 – 1532, dar mai ales în a doua jumătate a sec. 16 (în 1565 este fondat oraşul Rio de Janeiro, din 1763 capitala B,). Mişcarea de eliberare din sec. 18 duce la proclamarea independenţei B. la 7 sept. 1822 (imperiu de la 12 dec. 1822). După abolirea sclaviei (1888), împăratul este detronat şi B. se proclamă republică federativă (15 nov. 1889), sub numele de „Statele Unite ale B”. Prin tratatul de la Petropolis (1903) obţine de la Bolivia teritoriul Acre. După primul război mondial devine membru al Societăţii Naţiunilor (1920). Prin noua Constituţie din 17 oct. 1969 primeşte numele actual – Republica Federativă a B. Organizarea de stat: republică prezidenţială, stat federal. B. Întreţine relaţii diplomatice cu 107 state (1976) şi este membră în 94 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Legăturile româno-braziliene datează din secolul trecut. La 2 oct. 1880 un trimis extraordinar cu misiune specială din România, primit de împăratul B., notifică dorinţa României, de curând independentă, de a dezvolta bune relaţii cu B. În scrisoarea de răspuns la această notificare (14 oct. 1880), împăratul B. Îşi exprimă interesul faţă de fericitul eveniment pentru naţiunea română, evocând relaţiile stabilite între cele două ţări.

B. deschide un consulat la Bucureşti (19 mart. 1915) şi mai târziu unul la Galaţi (11 febr. 1921). Primul oficiu consular în B. (consulat onorific) este deschis la 1 mai 1921, iar un al doilea consulat la

São Paulo (16 mart. 1926). Relaţiile diplomatice se stabilesc la 7 ian. 1928, la nivel de legaţie (data acordării agrementului pentru reprezentantul român ea Rio de Janeiro). Legăturile româno-braziliene au cunoscut o continuă dezvoltare în perioada interbelică, îndeosebi în domeniul cultural, dar şi pe plan economic, reglementate de acordul comercial din 1931. Întrerupte la 5 mart. 1942. datorită războiului, relaţiile diplomatice româno-braziliene sunt reluate la 22 mart. 1961, la nivel de legaţie şi ridicate, la 9 mai 1974, la nivel de ambasadă. Între cele două ţări au fost încheiate în anii 19741975 o serie de acorduri comerciale şi de cooperare economică, de colaborare tehnico-ştiinţifică, culturale. Vizita în B. a preşedintelui Nicolae Ceauşescu (4 – 7 iun. 1975) marchează un moment istoric în relaţiile bilaterale, care, prin rezultatele sale, a deschis largi perspective de colaborare economică, de extindere a schimburilor comerciale şi de colaborare tehnico-ştiinţifică. Cu acest prilej a fost semnată, de asemenea, Declaraţia solemnă comună a preşedinţilor celor două ţări.

BRĂILA, oraş şi port dunărean care a jucat un rol însemnat în comerţul Ţarii Româneşti cu ţările din S Dunării şi cu Imperiul otoman, încă din sec. 15. Datorită importanţei sale economice şi strategice, B. a fost trecută sub administraţia otomană, după expediţia sultanului Soleiman (Suleiman) al II-lea în Moldova, din 1538. Imediat, turcii au construit la B. o puternică cetate şi au

anexat o mare parte din fostul judeţ al B., creând astfel raiaua Brăilei. Este cea mai întinsă dintre aşa-numitele raiale ale Ţării Româneşti, cuprinzând 55 de sate (faţa de 35 câte cuprindea Giurgiu şi de numai trei câte avea Tumu). Alături de români, o însemnată parte a populaţiei musulmane (minoritară numericeşte) formată din: soldaţii cetăţii, funcţionari, negustori, unii meseriaşi, este aşezată în sate, fiind posesoare de timare şi citii curi. Nemusulmanii din sate posedau pământuri (ei fi) şi plăteau ispendje şi impozite pe pământ. Din punct de vedere administrativ şi militar, B. era subordonată centrului de la Silistra. Cetatea, având un număr mare de apărători, era condusă (ea şi întreaga regiune) de un paşă cu două sau chiar cu tre' tuiuri. Prin B. se exportau ia Istanbul cereale, animate, piei, lemn, ceară, miere, sare, iar spre Transilvania peşte sărat; se importau sau tranzitau mărfuri orientale specifice. La B., în timpul administraţiei otomane, se stabilea preţul griului. Sfârşitul dominaţiei otomane asupra B» este legat de pacea de la Adrianopol (1829) (v. Tralat W de la Adrianopol), în urma căreia cetatea a fost dărâmată şi oraşul a fost practic reconstruit. După 1829 întreaga regiune a reintrat în stăpânirea Ţării Româneşti, reîntregind vechile hotare ale judeţului Brăila.

B.R.C.E., v. **BANCA ROMÂNĂ DE COMERŢ EXTERIOR**.

BRETTON WOODS, v. **ACORDURILE DE LA**

BRETTON WOODS; CONFERINŢA DE LA BRETTON WOODS.

BREVET, titlu juridic de protecţie a invenţiilor, destinat să consacre, în principal, dreptul exclusiv de exploatare al titularului pe o perioadă determinată, la expirarea căruia invenţia intră în domeniul public. Titularul b. are dreptul exclusiv de a exploata în folosul său obiectul brevetat sau de a-l da în exploatare unor persoane autorizate de el, cât şi facultatea de a urmări, înaintea organelor de jurisdicţie competente, persoanele care aduc atingere drepturilor sale. În România, autorul invenţiei beneficiază de o opţiune între a cere acordarea unui b. individual şi a ceda unei organizaţii socialiste drepturile sale cu privire la invenţie, şi anume acelea care prin natura lor sunt transmisibile. Consimţind o asemenea cesiune, autorul dobândeşte un certificat de inventator, care îi asigură, atât lui cât şi succesorului său în drepturi, vocaţia la recompense patrimoniale în iei şi în valută (dacă invenţia este valorificată în străinătate). Ca efect al cesiunii, b. se eliberează pe numele organizaţiei socialiste cesionare, acesteia revenindu-i, în mod corelativ, obligaţia de a asigura aplicarea invenţiei în ţară şi valorificarea ei în străinătate. Se asigură astfel o îmbinare între interesele colective şi cele personale ale autorului.

B.R.I., v. **BANCA REGLEMENTELOR INTERNAŢIONALE**.

BROKER (În relaţiile economice

internaţionale), persoană care se ocupă cu mijlocirea încheierii contractelor prin punerea în legătură a vânzătorului cu cumpărătorul. B, nu are relaţii contractuale de durată cu niciunul din cei doi parteneri, ci lucrează pe seama unor ordine izolate. Este specializat în mijlocirea comerţului cu un număr limitat de produse sau a unor servicii (navlosirea vaselor, asigurare etc.). Remunerarea b. se face printr-o primă de curtaj, exprimată printr-un procent din valoarea contractului încheiat. Obligaţiile şi drepturile b. În calitate de intermediar se prevăd în contractul de curtaj.

BRUNEI (denumirea oficială: Bru noi), sultanat situat în Asia de sud-est în N ins. Kalimantan (Borneo), cu ieşire la M. Chinei de Sud (160 km), format din două enclave separate de zona râului Limbay = Sarawak şi din ins. Labuan. Suprafaţa: 5.765 kmp.

Populaţia (1976): 180.000 loc. Centrul administrativ: Bandar Seri

Begawan, 75.600 loc. (1972). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Brunei Dollar = 100 Cents. Istorie. Înainte de venirea spaniolilor B. este un stat feudal puternic care-şi întinde autoritatea asupra ins. Kalimantan (Borneo) şi Filipine. Vizitat de corăbiile lui Magellan (1521), spaniolii încearcă să-l cucerească fără a reuşi (1580). În 1888 sultanul recunoaşte protectoratul britanic, iar în 1906 cedează definitiv puterea rezidentului britanic. Ocupat de trupele japoneze (dec. 1941), B. a fost reocupat de forţele armate australiene

(iun. 1945). Potrivit Constituţiei din 29 sept. 1959, amendată la 6 ian. 1965, şi a acordului din 23 nov. 1971 (prin care B. primeşte autonomia internă), Marea Britanie, printr-un înalt Comisar, este responsabilă de relaţiile externe ale sultanatului şi are un rol consultativ în problemele de apărare. O.N.U. consideră B. ca fiind teritoriu neautonom, în sensul cap. **XI** al Cartei.

V. BÄLGARSKA TELEGRAFNA AGHENÂIA.

BUCUREŞTI, capitala R.S. România (1.807.044 loc. – 1977). Prima atestare documentară a B. datează din anul 1459 când un hrisov pomeneşte oraşul ca reşedinţă a lui Vlad Ţepeş. Ulterior Unirii Principatelor, în 1862, devine capitală a statului român. La B. s-au desfăşurat importante reuniuni internaţionale şi au fost încheiate numeroase documente internaţionale. Sunt de amintit în acest sens încheierea, mai ales începând din sec. 19, a unor convenţii, tratate, acorduri bi şi multilaterale, între care: Tratatul de pace din 16/28 mai 1812 încheiat între Rusia şi Turcia (v.); Convenţia de la 4/16 apr. 1877 dintre România şi Rusia (v.); Tratatul de pace din 19 febr. /3 mart. 1886, încheiat între Serbia şi Bulgaria; Tratatul secret din 11/23 nov.

1892 dintre România, Austro-Ungaria şi Germania; Tratatul de pace din 28 iul. /10 aug. 1913, încheiat între România, Grecia, Muntenegru, Serbia şi Bulgaria; Tratatul secret de

alianţă din 4/17 aug. 1916, încheiat între România pe de o parte şi Rusia, Franţa, Anglia şi Italia de altă parte (v.); Tratatul de pace din 24 apr. /7 mai 1918, încheiat între România pe de o parte şi Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria şi Turcia pe de altă parte (v.). În perioada interbelică, precum şi în cea postbelică, la B. s-a desfăşurat o vie activitate diplomatică, concretizată prin încheierea a numeroase documente internaţionale. Între 4 – 7 iul. 1966 a avut loc la B, Consfătuirea Comitetului Poliţie Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varşovia şi în îl are a conducătorilor partidelor comuniste şi muncitoreşti şi a şefilor de guverne ale ţărilor membre ale

C.A.E.R. Cu acest prilej s-a adoptat Declaraţia cu privire la întărirea păcii şi securităţii în Europa (r.). În zilele de 27 şi 28 iul. 1971 s-a desfăşurat la B. cea de-a **XXV**-a sesiune a Consiliului de Ajutor Economic Reciproc, ocazie cu care s-a adoptat Programul complex ai adâncirii şi perfecţionării în continuare a colaborării şi dezvoltării integrării economice socialiste a ţărilor membre ale C.A.E.R. (v.). Între 1 – 30 aug. 1974 a avut loc la B. Conferinţa Mondială a Populaţiei, prima manifestare de mari proporţii desfăşurată sub egida O.N.U. În afara sediului Organizaţiei, în zilele de 25 şi 26 nov. 1976 a avut loc la B. Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varşovia. Cu acest prilej a fost adoptat documentul intitulat

„Pentru noi orizonturi în destinderea internaţională, pentru edificarea şi dezvoltarea cooperării în Europa”. Mărturie a prestigiului de care se bucură în lume România socialistă, concepţia politică larg cuprinzătoare a preşedintelui Nicolae Ceauşescu, în ultimii ani capitala României a fost gazda unui număr impresionant de importante reuniuni ştiinţifice internaţionale.

BULĂ PAPALĂ, act oficial emis de Sf. Scaun pentru soluţionarea unor importante probleme de drept canonic şi, câteodată, de ordin politic. Printre acestea din urmă menţionăm celebra b.p. Inter caietera, dată de Alexandru V, la 4 mai 1493, ce împărţea teritoriile care nu fuseseră încă luate în stăpânire de prinţii creştini – atât cele descoperite până atunci, elt şi cele ce puteau îi descoperite în viitor – între regatele Spaniei şi Portugaliei. B.p. sunt redactate de către cancelaria papală, semnate de Papa şi întărite cu o pecete sferică – bulă. În general, sunt denumite cu primele cuvinte cu care începe textul lor (de ex. Inter caietera, Unigenitus etc.)

BULGARIA (denumirea oficială: Narodna Republika Bălgarija – Republica Populară Bulgaria), stat situat în **SE** Europei, în N Pen. Balcanice, învecinat cu România, Turcia, Grecia, Iugoslavia având ieşire la Marea Neagră. Suprafaţa: 110.912 kmp. Populaţia (1975): 8.810.000 loc. Capitala: Sofija = Sofia, 1.035.480 loc. (1972, aglomeraţia urbană). Limba

oficială: bulgara. Moneda: 1 Leva = 100 Stotinki. Istoric. Locuit din mile n. Îl î.e.n. de triburi trace, teritoriul B. face parte în sec. 1 – 4 din Imperiul roman, iar în sec. 4 – 6 din cel bizantin. În sec. 5 – 6 teritoriul ţării este populat de triburi slave, iar în a doua jumătate a sec. 7 de triburile proto-buâgare, asimilate de slavi în procesul cristalizării relaţiilor feudale. În 681 se creează primul ţarat bulgar, cu capitala la Pliska, care dăinuie până în 1018, când intră în stăpânirea Imperiului bizantin. Ocupaţia bizantină se menţine până la răscoala din 1185 condusă de Petru şi Asan, în urma căreia s-a creat Imperiul vlaho-bulgar (1185 – 1396). În ultimul deceniu al sec. 14 B. este cotropită de turci, sub stăpânirea cărora a rămas timp de cinci secole. Lupta de eliberare a poporului bulgar culminează cu răscoala din apr. 1876. În urma războiului ruso-româno-ture (1877 – 1878) B. este eliberată şi proclamată principat autonom sub suzeranitate otomană. În 1908 B. Îşi proclamă independenţa, iar Ferdinand de Saxa-Coburg devine ţar. B. participă la cele două războaie balcanice (1912 – 1913) şi la primul război mondial (1915 – 1918) de partea Puterilor Centrale. În 1919 ia fiinţă Partidul Comunist Bulgar. În 1941 pe teritoriul bulgar sunt introduse trupe germane. Mişcarea antifascistă culminează la 9 sept. 1944 cu insurecţia armată condusă de P.C. Bulgar, moment care marchează începutul revoluţiei socialiste în B. Dictatura monarhofascistă este răsturnată şi este instaurată

puterea populară. La 15 sept.

1946 este proclamată Republica Populară B., noua constituţie din 4 dec»

1947 consfinţind victoria orânduirii democrat-populare. Congresul al X-lea al P.C.B. (1971) deschide perspectiva desfăşurării construcţiei societăţii socialiste dezvoltate şi a trecerii la comunism. Organizarea de stat: re publică populară, stat socialist. B* întreţine relaţii diplomatice cu 104 state (1976) şi este membră în 65 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Legăturile dintre România şi B. au vechi şi bogate tradiţii. Începuturile relaţiilor, oficiale datează din 1848 când este numit un comisar român la Varna, devenit în 1869 agent comercial. Relaţiile diplomatice între cele două ţări vecine se stabilesc încă înainte de proclamarea independenţei de stat a B., la 28 iul. 1879, la nivel de agenţie diplomatică (data acordării agrementului pentru reprezentantul român la Sofia). Acest act a fost precedat la 28 mart. 1879 de numirea unui consul român la Rusciuc (azi Ruse). La 19 oct. 1890

România mai deschide un viceconsulat la Varna. După dobândirea independenţei de stat a B., relaţiile diplomatice sunt ridicate la nivel de legaţie la 16 iun. 1909 (data acordării agrementului pentru reprezentantul român la Sofia). Întrerupte în perioada 10 iul. 1913 – 17 aug. 1913 şi din nou la 30 aug. 1916, relaţiile diplomatice dintre cele două ţări sunt reluate la 1

oct. 1920, la nivel de legaţie. România şi B. au ridicat relaţiile diplomatice la nivel de ambasadă la 15 febr. 1948. După război, raporturile dintre cele două ţări s-au dezvoltat continuu şi multilateral, caracterizând-u prin prietenie, colaborare şi cooperare în multiple domenii. În 1948 s-a încheiat Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală, reînnoit în 1970. S-au înmulţit contactele la nivel ministerial, cultural, între specialişti, dar mai ales au avut loc numeroase vizite şi întâlniri la nivelul şefilor de partid şi de stat ai celor două ţări. În ultimii ani aceste vizite reciproce au loc aproape anual şi chiar de mai multe ori pe an, reflectând relaţiile de prietenie şi colaborare statornicite între cele două partide şi state, puternicele sentimente de stimă şi preţuire reciprocă, de trainică solidaritate internaţionalistă ce anima popoarele român şi bulgar. Tovarăşul Nicolae Ceauşescu a vizitat Bulgaria la 15 aug. Şi 13 – 18 sept. 1965,14 – 15 febr., 4 – 9 aug. Şi 13 – 19 sept. 1966,28 – 30 sept. 1967,6 – 7 mart. 1968,11 – 12 sept. Şi 18 – 21 nov. 1970,27 – 28 sept. 1972,11 – 12 mai 1974,27 – 28 iul. 1976,5 – 8 sept. 1977 şi 5 apr. 1978, iar tovarăşul Todor Jivkov a făcut vizite în România la 23 – 25 mart. Şi 18 – 26 iul. 1965,4 – 8 iul. 1966,17 – 21 apr. Şi 28 sept. – 1 oct. 1967,9 – 10 aug. 1972,14 – 17 febr. Şi 16 – 20 iun. 1975,2 – 4 oct. Şi 25 – 26 nov. 1976. Rezultatele acestor vizite s-au concretizat în numeroase obiective economice construite în comun, în proiectarea

unor obiective hidroenergetice şi de navigaţie pe Dunăre, s-au materializat în extinderea cooperării economice şi tehnico-ştiinţifice, în volumul schimburilor comerciale în continuă creştere, în amplificarea schimburilor culturale, precum şi într-o activa conlucrare pe arena internaţională.

BULETIN DE CURIER, document special, nominal, eliberat de Ministerul Afacerilor Externe sau de misiunea diplomatică persoanelor însărcinate cu transportul corespondenţei diplomatice. B. de e. asigură corespondenţei diplomatice imunitatea de care se bucură pe teritoriul statelor străine, conform uzanţelor internaţionale.

BUNĂ CREDINŢĂ, loialitate, fidelitate în executarea obligaţiilor şi în exerciţiul drepturilor, în conformitate cu conţinutul şi finalitatea prevederilor înţelegerilor internaţionale, respectarea ordinii juridice şi a echităţii. Obligaţiile internaţionale trebuie să fie interpretate şi duse la îndeplinire de părţi cu b.e. Principiul, cunoscut încă din dreptul roman, a fost consacrat de-a lungul timpurilor de către practica şi teoria dreptului internaţional. Este prevăzut în Carta O.N.U. (art. 2, paragraf 2). Respectarea b.e. În interpretarea obligaţiilor internaţionale urmăreşte să determine sensul real şi echitabil al clauzelor contractuale în vederea executării lor juste.

BUNĂ VECINĂTATE, noţiune cu caracter politic desemnând relaţii de prietenie între state

bazate pe încredere, colaborare şi cooperare reciproc avantajoasă, respectul suveranităţii, independenţei şi egalităţii în drepturi, soluţionarea pe cale paşnică a diferendelor, respectarea strictă a tuturor normelor dreptului internaţional. Instaurarea relaţiilor de b.v. tinde să asigure un climat de pace şi securitate între state. B.v. nu generează îndatoriri de asistenţă militară în cazul când unul din statele din vecinătate ar fi obiectul unei agresiuni. De asemenea, b.v. nu obligă la părăsirea alianţelor din care un stat face parte, nici nu exclude intrarea în viitor în asemenea alianţe. România militează în mod consecvent pentru instaurarea unor relaţii de b.v. Între toate statele.

BUNE OFICII, mijloc de rezolvare paşnică a diferendelor internaţionale, care constă în acţiunea unui terţ – stat, organizaţie internaţională sau persoane oficiale – într-un diferend eu scopul de a convinge părţile să încerce rezolvarea conflictului prin tratative directe. Scopul b.o s-o limitează la a aduce părţile la masa tratativelor, fără ca cel ce-şi oferă serviciile să participe la tratative sau să facă propuneri pentru rezolvarea diferendului. B.ce pot fi oferite de state din propria lor iniţiativă, sau la cererea părţilor în conflict. Instituţia b.o este cunoscută din timpuri foarte vechi. Reglementarea ei prin tratate multilaterale s-a făcut prin Convenţiile de la Haga din 1899 şi 1907 (v.) privind soluţionarea paşnică a diferendelor

internaţionale (art. 2 – 8 din Convenţia I se la ambele Conferinţe), care tratează această instituţie împreună cu mediaţiunea. Părţile participante la aceste Convenţii s-au obligat ca înainte de a recurge la arme să solicite b.o ale unor state prietene „dacă împrejurările permit aceasta". Carta O.N.U. (în art. 33) obligă părţile dintr-un diferend, „a cărui prelungire poate pune în primejdie menţinerea păcii şi securităţii internaţionale", să caute să-l rezolve prin mijloace paşnice. Deşi nu enumera explicit b.o printre aceste mijloace, totuşi este neîndoielnic că se referă şi la acest mod de rezolvare a diferendelor internaţionale în formula „ori prin alte mijloace la alegerea lor". De altfel, Consiliul de Securitate a folosit acest mijloc în conflictul dintre Indonezia şi Olanda, numind în acest scop o comisie din reprezentanţii a trei state (S.U.A., Belgia şi Australia). Obligativitatea recurgerii la mijloace paşnice, între care şi la b.o, este prevăzută şi în statutele altor organizaţii internaţionale (O.S.A., art. 24; Liga Arabă, art. 5).

BUNURI, lucruri care pot face obiectul drepturilor şi obligaţiilor patrimoniale. În aceeaşi măsură sunt b. operele de creaţie ştiinţifică, literară şi artistică, precum şi alte valori ce pot fi preţuite în bani. B. sunt acele valori economice care sunt utile pentru satisfacerea nevoilor materiale şi spirituale ale omului şi care sunt susceptibile de apropiere sub forma drepturilor patrimoniale. În sens larg, sunt b. Şi drepturile

patrimoniale asupra lucrurilor. Statele pot încheia convenţii pentru reglementarea aspectelor internaţionale privind b. (de ex. În legătură cu navele, aeronavele, b. aflate în cursul transportului pe teritoriul unui stat terţ, adică altul decât cel în care se află locul de expediere ori cel de destinaţie). ~ culturale 1. Bunuri mobile sau imobile care prezintă o importanţă deosebită pentru patrimoniul cultural al popoarelor, cum sunt monumente de arhitectură, de artă sau istorice, terenuri arheologice, grupuri de construcţii care, în ansamblu, prezintă un interes istoric sau artistic, opere de artă, manuscrise, cărţi şi alte obiecte de interes artistic, istoric sau arheologic, precum şi colecţii ştiinţifice, colecţii importante de cărţi, arhive sau reproduceri ale bunurilor enumerate mai sus. 2. Clădiri în care sunt conservate sau expuse ~ e.: biblioteci, depozite de arhive, precum şi adăposturile în care sunt aduse acestea în caz de conflict armat. Conform Convenţiei de la Haga, din 14 mai 19Š4, privind protecţia ~ e. În caz de conflict, armat (v.), b. definite mai sus se bucură, în caz de război, de o protecţie specială. Ele trebuie ocrotite şi respectate de către beligeranţi. Ocrotirea ~ e. trebuie pregătită încă în timp de pace, fiecare stat care le deţine având datoria de a le ocroti împotriva efectelor posibile ale conflictelor armate. Protecţie specială se acordă ~ e. prin înscrierea lor în „Registrul internaţional al bunurilor culturale sub protecţie specială”. Pentru

a le desemna e.

vor fi prevăzute cu un semn distinctiv care constă dintr-un scut ascuţit în jos, în culorile albastru şi alb. ~ e. imobile, sub protecţie specială, vor fi însemnate cu semnul distinctiv repetat de trei ori. De aceeaşi protecţie se bucură şi personalul afectat (v. Convenţia pentru protecţia bunurilor culturale în caz de conflict armat).

BURSĂ, instituţie capitalistă prin intermediul căreia se vând şi se cumpără mărfuri fungibile şi hârtii de valoare. B. au luat fiinţă odată cu formarea relaţiilor de producţie capitaliste, primele b. fiind înfiinţate în sec. 16, la Anvers (1531) şi Londra (1554). Ulterior, s-au înfiinţat b. În toate oraşele mai importante din ţările capitaliste. B. sunt organizate, de obicei, de cercurile de afaceri şi/ sau de statul capitalist, ele funcţionând după un regulament riguros. Există două mari categorii de b.: de mărfuri şi de valori. ~ de mărfuri sunt pieţe pe care se tranzacţionează o serie de materii prime, numite mărfuri de b», ca: metalele neferoase (cupru, zinc, cositor, plumb); metale preţioase (aur, argint, platină); cereale (grâu, porumb, orz etc.); zahăr; ulei; cafea; cacao; ceai; lâna; bumbac; cauciuc ş.a. La b. nu se vând şi cumpără în mod necesar mărfuri fizice, ci mai ales drepturile (titlurile) de proprietate ale partizilor de mărfuri. ~ de m. se găsesc în toate ţările occidentale. Cele mai importante ~ de m. pentru comerţul internaţional sunt cele din

Londra, urmate de cele din New York, Chicago şi Paris. ~ de valeri, pieţe pe care se tranzacţionează hârtii de valoare (cambii, bonuri de tezaur, certificate de depozit, obligaţiuni, acţiuni preferenţiale, acţiuni obişnuite, alte titluri de proprietate etc.). Cele mai importante tranzacţii care se încheie la ~ de v. Şi care ocupă ponderea hotărâtoare în totalul tranzacţiilor bursiere sunt vânzările şi cumpărările de acţiuni, efectuate la un anumit curs de piaţă, în funcţie de cererea şi oferta pentru acţiunea respectivă. În fazele de criză şi incertitudine sunt preferate fondurile lichide şi sunt efectuate importante vânzări de acţiuni, situaţie care generează scăderea cursului acestora ducând uneori la crahuri financiare, cura a fost cel din 1929. În fazele de avânt sunt preferate acţiunile şi celelalte active investiţionale pe termen lung, preferinţe care determină creşterea cursului acţiunilor. Cunoaşterea modului în care se desfăşoară activitatea la ~ de v. Şi urmărirea indicilor cursului acţiunilor prezintă însemnătate pentru studierea conjuncturii economice capitaliste; din acest considerent, ~ de v. sunt deseori numite „barometrul economiei capitaliste”. Cele mai importante ~ de v. sunt cele din New York (numită şi din Wall Street). Londra, Tokio, Paris şi Frankfurts

BURSIER O.N.U., beneficiar al unei indemnizaţii acordată de Naţiunile Unite, direct sau printr-un organism subsidiar, pentru efectuarea unui stagiu de specializare sau de

practică într-un anumit sector de activitate. Cea mai mare parte a b. O.N.U. sunt finanţaţi din fondurile dirijate prin canalele P.N.U.D. (v.). O.N.U. acordă însă burse şi prin U.N.I.T.A.R. (v.) şi serveşte de intermediar pentru burse oferite de statele membre unor persoane din teritorii neautonome. Regimul b. O.N.U. este stabilit printr-un regulament special. Bursele sunt atribuite numai candidaţilor desemnaţi de guvernele lor. Scopul esenţial al bursei constă în a permite beneficiarului să obţină prin specializarea efectuată cunoştinţe noi şi competenţă profesională care să-l ajute să participe mai activ în dezvoltarea economică şi socială a ţării sale. România beneficiază de burse acordate de O.N.U. Şi, la rândul său, acordă facilităţi pentru efectuarea stagiilor unor bursieri străini, a căror specializare este finanţată fie direct de O.N.U., fie de România, în cadrul programelor de asistenţă tehnică.

BURUNDI (denumirea oficială: Re publica Y} Uburundij République du Burundi – Republica Burundi), stat situat în partea centrală a Africii, la L. Tanganyika, învecinat cu Rwanda, Tanzania şi Zair. Suprafaţa: 27.834 kmp. Populaţia (1976): 3.860.000 loc. Capitala: Bujumbura.

100.000 loc. (1974). Limbi oficiale: kirundi şi franceza. Moneda: 1 Franc B. = 100 Centimes. Istoric. Teritoriul B. populat de triburi bantu (hutu), este cucerit în sec. 15 – 16 de păstori tutsi care întemeiază sub dinastia Banyinginya un

puternic stat feudal (sec. 18 – 19). Anexat la Germania (1899 – 1903), teritoriul B. este inclus în colonia Africa Germană de Est. Din 1919 teritoriul trece sub mandatul Societăţii Naţiunilor, administrat de Belgia, intrând, împreună cu Rwanda, în componenţa teritoriului Rwandaurundi (1922). Din 1946 până la obţinerea independenţei este teritoriu sub tutela O.N.U., administrat de Belgia. Regat independent, sub denumirea de B., de la 1 iul. 1962. La 2S nov. 1966 monarhia este abolită şi înlocuită cu un regim republican. Organizarea de stat: republică prezidenţială. B. Întreţine relaţii diplomatice cu 48 de state (1976) şi este membru în 35 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu Remania. România a recunoscut B. ca stat independent şi suveran încă de la proclamarea sa la 1 iul. 1962. Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 8 aug. 1968, la nivel de ambasadă. Schimburile de vizite la nivel guvernamental şi semnarea unor instrumente juridice jalonează drumul dezvoltării relaţiilor comerciale dintre cele două ţări. În urma vizitelor ministrului afacerilor externe şi cooperării din B. În România (31 mart. – 7 apr. 1970 şi 15 – 19 febr. 1976), precum şi a ministrului român al afacerilor externe în B. (15 – 18 mai 1970) se semnează o serie de acorduri privind cooperarea economică şi tehnică, schimburile comerciale şi colaborarea culturală şi ştiinţifică, care au creat premise pentru dezvoltarea relaţiilor românoburundeze.

CABLU SUBMARIN, fir metalic acoperit cu

un strat izolator, aşezat pe fundul mărilor şi oceanelor, care serveşte pentru întreţinerea comunicaţiilor telegrafice şi telefonice dintre state. Dreptul de a instala e.s. În marea liberă este un corolar al principiului libertăţii mărilor. Instalarea e. s, trebuie să se facă astfel încât să nu se prejudicieze interesele navigaţiei. Potrivit Convenţiei asupra marii libere (v.) de la Geneva, din 1958, orice stat este obligat să ia măsurile legislative necesare, pentru a sancţiona ruperea sau deteriorarea unui e.s. În marea liberă, de către o navă purtând pavilionul său sau de către o persoană supusă jurisdicţiei sale. Conform Convenţiei de la Haga din 1907 privind legile şi obiceiurile războiului terestru, pe timp de război este permisă distrugerea e.s. ce leagă teritoriile a doua state beligerante inamice. Pot fi însuşite sau distruse şi e.s. dintre un teritoriu ocupat de inamic şi un teritoriu neutru, însă numai în caz de absolută necesitate şi cu plata, după încheierea păcii, a despă* gubirilor corespunzătoare.

CABOTAJ, navigaţie maritimă, fluvială şi aeriană între localităţi de pe teritoriul aceluiaşi stat. În navigaţia maritimă prin mic se înţelege transportul efectuat între două porturi amplasate pe malurile aceleiaşi mări sau fluviu, iar prin ~ mare se înţelege transportul efectuat între două porturi care se află amplasate pe ţărmurile unor mări diferite, dar aparţinând aceluiaşi stat. În navigaţia aeriană, e. presupune transportul de mărfuri, poştă şi pasageri efectuat de o companie

străină în interiorul unei alte ţări. În principiu, Convenţia de la Chicago privind aviaţia civilă internaţională (1944) respinge ~ aerian.

În practică se întâlnesc foarte puţine cazuri de ~ ele fiind convenite prin acorduri bilaterale între state.

C.A.C.M., v. **PIAŢA COMUNĂ** A **AMERICH CENTRALE**.

CADIU, persoană care administra justiţia după şari a sau dreptul canonic musulman. C. avea şi anumite atribuţii administrative şi executive (de ex: e. dunăreni – de la Giurgiu, Nicopole, Vidin etc. – aveau atribuţii privind controlul şi executarea unor ordine privind ţările române). C. de la serhaturi (v.) (de ex, cel de la Giurgiu) judecau pricinile dintre musulmani şi nemusulmani. După 1774 aceste pricini erau judecate în prima instanţă de domn şi de divan efendi (secretarul turc al domnului) şi numai ca instanţă de apel aceste pricini erau judecate de e. din Giurgiu, pentru Muntenia şi de cel din Brăila, pentru Moldova.

CADUCITATE 1. Încetarea valabilităţii unui tratat ca urmare a faptului că niciuna din părţi nu-l mai aplică au nu-l recunoaşte, dată fiind apariţia unei situaţii care face imposibilă executarea sa (de ex, tratate care nu mai corespund cerinţelor dezvoltării relaţiilor dintre statele părţi sau stadiului de dezvoltare a dreptului internaţional şi care nu mai sunt aplicate de părţi timp îndelungat, fără ca vreunul din state să fi pretins executarea

lor), în acelaşi sens se mai foloseşte şi noţiunea de desuetudine. 2. Imposibilitatea de executare a unui tratat ca urmare a dispariţiei definitive a unui element indispensabil executării tratatului. C. diferă de abrogare (v.), denunţare (v.), şi de ieşirea din vigoare a tratatelor conform prevederilor lor exprese.

C.A.E., v. **COMUNITATEA AFRICII DE EST**.

C.A.E.R., v. **CONSILIUL DE AJUTOR ECONOMIC RECIPROC**.

CAFTAN, haină lungă, îmblănită, de stofă colorată (oferită cu diferite ocazii, de ex, de Bairam) în semn de distincţie înalţilor funcţionari otomani „principilor vasali, ambasadorilor şi trimişilor străini. Domnii români erau îmbrăcaţi cu e. atunci când erau primiţi în audienţă la sultan, cu ocazia investiturii sau în alte împrejurări. Ceremonia îmbrăcării cu e. era organizată de kaftandji başi şi se făcea, de obicei, în prezenţa marelui vizir. Domnii români acordau şi ei e. boierilor sau celor ce urmau a fi trecuţi în rândul boierilor şi trimiteau în dar e. cu blănuri preţioase mai marilor Porţii.

CAIMACAM 1. Locţiitor al marelui vizir.

2. (în administraţia Imperiului otoman) Şeful unei kaza. 3. (în armata turcă în timpul Imperiului) Grad corespunzând azi locotenent-colonelului

4. ~ divan, denumire a divanu, lui în timpul lipsei marelui vizir din capitală. 5. (în ţările române în a doua jumătate a sec. 17) Locţiitor al

domnului. De obicei, mai mulţi e. numiţi de domn formau o căimăcămie, care efectua treburile curente în timpul cuprins între numirea şi înscăunarea domnului (şi venirea lui în ţară). Domnul lăsa e. Şi când lipsea din diferite motive din ţară. Instituţia căimăcamiei a început să fie practicată în mod obişnuit odată cu amestecul turcilor în numirea domnului, înlăturându-se practica coregenţei, a locţiitorului de domn, a regenţei mamei (doamnei) în timpul minorităţii etc. Dreptul domnului de a numi căimăcămii înainte de ocuparea scaunului şi de venirea în ţară era recunoscut de turci, exceptând unele situaţii abuzive, când au numit caimacamii fără consultarea domnului. Atribuţiile erau aceleaşi ca şi prerogativele domniei „săvârşind toate câte atârnă de domnie”. Instituţia a existat până în 1866.

CAMBIE titlu de credit, de regulă pe termen scurt (sub un an), utilizat în economia de piaţă în operaţiunile comerciale şi în operaţiunile financiare. C. are două forme de prezentare: trata şi biletul la ordin (v.). C. este un titlu de credit negociabil pe piaţa capitalurilor (la bursele de valori occidentale), putând fi vândută înaintea scadenţei la valoarea ei, mai puţin un anumit scăzământ numit scont. Pentru a deveni negociabilă, e. trebuie să fie acceptată (andosată) de către tras. În plăţile internaţionale e. este frecvent utilizată în special ca titlu de credit cu scadenţă la trei luni. Odată cu dezvoltarea altor

mijloace de decontare internaţională prin intermediul băncilor, rolul e. are tendinţa de diminuare.

CAMERA BE COMERŢ INTERNAŢIONALĂ (G.C.I.), creată în anul 1920 ca urmare a hotărârii, adoptate la Conferinţa comerţului internaţional (1919, Atlantic City), de a înfiinţa o organizaţie permanentă a cercurilor mondiale de afaceri. Reuneşte camerele de comerţ naţionale din 52 de ţări (1976). Are ca obiective: reprezentarea pe plan mondial a tuturor domeniilor de activitate economică şi, în special, a comerţului, industriei, transporturilor şi finanţelor; colectarea şi difuzarea opiniilor exprimate de cei interesaţi în afacerile internaţionale; impulsionarea unor acţiuni care vizează ameliorarea relaţiilor economice dintre naţiuni şi soluţionarea problemelor economice internaţionale; favorizarea unei mai bune înţelegeri între oamenii de afaceri şi între organizaţiile economice din diferite state, pentru a contribui la stabilirea unor relaţii prieteneşti între toate naţiunile şi la menţinerea păcii în lume. Între domeniile de preocupare ale C.C.I. se înscriu: eliminarea obstacolelor din calea comerţului internaţional (în colaborare cu G.A.T.T.); stimularea creşterii echilibrate a comerţului internaţional cu mărfuri şi servicii şi a circulaţiei internaţionale de capitaluri publice şi private; stabilizarea pieţelor mondiale de materii prime şi produse de bază; coordonarea eforturilor de reglementare în domeniul transporturilor;

satisfacerea nevoilor tehnologice ale ţărilor în curs de dezvoltare; apărarea proprietăţii industriale; acordarea unei atenţii prioritare nevoilor specifice ale ţărilor în curs de dezvoltare şi problemelor mediului înconjurător etc. Între activităţile desfăşurate de C.C.I., în scopul intensificării schimburilor internaţionale, se înscrie şi elaborarea unor norme uniforme, aplicabile în comerţul exterior, cum sunt Regulile **INCOTERMS** 1953 (v.) şi Regulile şi uzanţele uniforme privind creditele documentare (1962). Are sediul la Paris.

CAMERA DE COMERŢ ŞI INDUSTRIE) asociaţie de întreprinderi comerciale şi industriale creată în 1920, în urma Conferinţei comerciale internaţionale de la Atlantic City (S.U.A.) din 1919, în scopul promovării comerţului interior şi/sau exterior al unei ţări. Prima cameră de comerţ din lume a fost creată la Marsilia (Franţa) în 1599. În România această asociaţie este o organizaţie obştească cu personalitate juridică care urmăreşte întărirea relaţiilor externe ale ţării noastre prin întreţinerea şi dezvoltarea de legături cu organizaţii internaţionale similare, firme, organizaţii economice şi asociaţii profesionale din străinătate. Asigură protejarea drepturilor de proprietate industrială, publicitatea comercială, organizarea de târguri şi expoziţii internaţionale în ţară şi străinătate, controlul cantitativ şi calitativ al mărfurilor de export şi import, eliberarea de certificate de origine, prestarea de

servicii pentru firmele şi organizaţiile străine care au reprezentanţe în ţara noastră. Este afiliată la C.G.I. (v.). Membrii sunt unităţi socialiste de stat, organizaţii cooperatiste şi alte organizaţii care desfăşoară activitate de comerţ exterior. Pot să devină membri şi alte unităţi socialiste de stat, precum şi oameni de ştiinţă sau specialişti în domeniul comerţului exterior. În cadrul ei funcţionează Comisia de arbitraj. Organizarea şi activitatea Camerei de comerţ a R.S. România sunt reglementate de Decretul nr. 623, din 21 nov. 1973.

CAMERĂ DE PROCEDURĂ SUMARĂ, complet format din cinci judecători, desemnat de C.I.J. (v.) şi anterior de C.P.J.I. (v,). Este competentă să judece cauze, la cererea părţilor, după o procedură simplificată şi rapidă. În practica celor două Curţi de la Haga s-a recurs la o asemenea cameră o singură dată (hotărârea din 12 sept. 1924 a C.P.J.I., pentru interpretarea Tratatului de pace de la Neuilly (v.) din 1919, dintre Puterile Aliate şi Bulgaria).

CAMERUN (denumirea oficială: République Unie du Cameroun/United Republic of Cameroon = Republica Unita Camerun), stat situat pe coasta de V a Africii Ecuatoriale, la G. Guineea, învecinat cu Nigeria, Ciad, Imperiul Centrafrican, Congo, Gabon, Guineea Ecuatorială. Suprafaţa: 475.442 kmp. Populaţia (1976): 6.540.000 loc. Capitala: Yaoundé.

300.000 loc. (1977, cu suburbiile). Limbi

oficiale: franceza şi engleza. Moneda: 1 C.F.A. Franc = 100 Centimes. Istoric. În evul mediu teritoriul C. este locuit de triburi sudaneze şi bantu, iar în sec. 19, în zona centrală, se stabilesc triburi fulbe, care întemeiază emiratul Adamaoua. Coasta Ce, descoperită în sec. 15 de navigatorul portughez Diogo Că o, este colonizată de germani la mijlocul sec. 19. Colonie germană din 1884, e devine, în 1922, teritoriu sub mandat al Societăţii Naţiunilor sub administraţia Franţei şi Marii Britanii (din 1946, sub tutela O.N.U., administrat de cele două ţări). În 1958, C. francez obţine autonomia internă şi la 1 ian. I960 îşi proclamă independenţa. În urma unui plebiscit organizat sub egida O.N.U. (20 apr. 1961) în

C. britanic, partea sa nordică se uneşte cu Nigeria (1 iun. 1961), iar cea de sud cu e., care devine republică federală. Constituţia din 2 iul. 1972 proclamă C. stat unitar, consacrând actuala denumire a statului: Republica Unită C. Organizarea de stat: republică prezidenţială, stat federal. C. Întreţine relaţii diplomatice cu 73 de state (1976) şi este membru în 72 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Reledii cu România. România a recunoscut C, din momentul obţinerii independenţei naţionale, o delegaţie română participând la această festivitate. La 13 febr. 1964 s-a semnat, la Paris, primul acord comercial între cele două ţări, care stabileşte cadrul dezvoltării relaţiilor comerciale pe baza de egalitate şi avantaj reciproc. La 14 mai 1970 s-au

stabilit relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Schimbul de vizite la nivelul miniştrilor afacerilor externe (mai 1970 în C., lui. 1977 În România) a contribuit la întărirea relaţiilor prieteneşti şi de colaborare dintre cele două ţări.

CANADA, (denumirea oficială: Ca nada), stat situat în jumătatea septentrională a Americii de Nord, învecinat cu S.U.A., având ieşire la Oc. Arctic, Oc. Pacific şi Oc. Atlantic. Suprafaţa: 9.976.139 kmp. Populaţia (1976): 23.140.000 loc. Capitala: Ottawa, 669.000 loc. (1976, cu aria metropolitană). Limbi oficiale: franceza şi engleza. Moneda: 1 Canadian Dollar = 100 Cents. Istoric. Populată din timpuri străvechi de triburi amerindiene (algonkini şi athabaaci) şi de eschimoşi, C. este vizitată la începutul sec. 11 de normanzi şi relevată Europei la sfârşitul sec. 14 şi începutul sec. 15. Colonizarea franceză începe după fondarea oraşului Québec (1608) devenind oficial colonie franceză în 1663. Prin pacea de la Utrecht (1713), Franţa cedează Marii Britanii Acadia (Nova Scoţia) şi Terra Nova, iar în urma războiului de 7 ani (1756 – 1763) Marea Britanie ocupă toate posesiunile franceze din Ce, care îi sunt cedate prin Tratatul de la Paris (1763). În 1791, teritoriul C. este împărţit în C, superioară (populaţie majoritară engleză) şi în C. inferioară (populaţie majoritară franceză). Prin unirea provinciilor Nova Scoţia şi New Brunswick cu Co, se instituie la 1 iul. 1867 Confederaţia Canadiană, stat federal independent cu statut de dominion

britanic. Participă la primul război mondial alături de Antantă, iar în 1939 intră în război împotriva Germaniei hitleriste. Statutul de la Westminster (1931) consacră independenţa deplină a C. Organizarea de stat: monarhie constituţională, stat federal, şeful statului fiind regina Marii Britanii reprezentată de un guvernator general. C. Întreţine relaţii diplomatice cu 135 state (1976) şi este membru în 94 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Istoria relaţiilor oficiale româno-canadiene începe în 1919, când guvernul român înfiinţează consulate generale onorifice la Montreal (transformat în 1938 în consulat general de carieră) şi Hamilton. În perioada nov. 1929 – mai 1930 funcţionează un asemenea consulat şi la Regina. În perioada interbelică, între România şi C. s-au semnat un Aranjament între administraţiile poştale privitor la serviciul mandatelor poştale (15 dec. 1932) şi un Ajcord asupra scutirii de taxe consulare pentru vizele certificatelor de originea mărfurilor (27 iul. 1937). Consulatul general de la Montreal, reprezentanţă consulară română pentru întreaga Canada, a funcţionat până la 15 febr. 1941. Relaţiile diplomatice între cele două ţări se stabilesc la 3 apr. 1967, la nivel de ambasadă. De-a lungul timpului între cele două ţări s-au statornicit relaţii prieteneşti şi de cooperare, reglementate printr-o serie de acorduri, tratate şi convenţii: un acord comercial, cu acordarea reciprocă a clauzei naţiunii celei mai favorizate

(1968), un acord privind reglementarea arieratelor financiare (1971) şi alte acorduri şi aranjamente de cooperare. Un rol deosebit de important în dezvoltarea relaţiilor româno-canadiene l-a avut întâlnirea preşedintelui Nicolae Ceauşescu cu premierul e. Pierre Elliot Trudeau (Helsinki, 31 iul. 1975), care a stimulat folosirea, în forme reciproc avantajoase, a posibilităţilor existente pentru amplificarea colaborării între România şi C. În domeniile politic, economic, tehnico-ştiinţific şi cultural.

CANAL DIPLOMATIC, legătura şi comunicarea între două sau mai multe state prin intermediul ministerelor de externe şi misiunilor diplomatice, în forme şi metode specifice activităţii diplomatice.

CANAL MARITIM INTERNAŢIONAL, cale navigabilă specială, săpata pe teritoriul unui stat sau la proximitatea a doua state, pentru a lega două mări sau oceane. Regimul e.m.i. se stabileşte fie în mod unilateral, fie prin convenţii bilaterale sau multilaterale. Principala problemă politicojuridică pe care o ridică asemenea căi artificiale de navigaţie internaţională este aceea a libertăţii de navigaţie. Până la sfârşitul sec. 19 şi începutul sec. 20 se aprecia, în general, că, fiind vorba de căi internaţionale, ele trebuie să fie deschise navigaţiei în orice condiţii. Sub aspect juridic, regimul lor era considerat ca o „situaţie obiectiva”, cu efecte obligatorii faţă de toate subiectele de drept internaţional, deşi regulile

respective erau elaborate de un număr restrâns de state, în special mari puteri. În sec. 20 dobândirea independenţei de către numeroase state şi consolidarea suveranităţii altor state au făcut ca problema libertăţii de navigaţie prin canalele internaţionale să fie privită în strânsă corelaţie cu interesele statului sau statelor pe teritoriile cărora se află asemenea căi navigabile. Sunt e.m.i. Canalul Kiel (v.), Canalul Suez (v.) şi Canalul Panamá (v.). **CANALUL KIEL** uneşte M. Nordului (deschisă) cu M. Baltică (închisă). De la construirea lui de către Germania (canalul se află integral pe teritoriul german) în 1895 şi până la 1919, canalul era considerat apă interioară a Germaniei. După tratatul de la Versailles (28 iun. 1919), care a reglementat jart. 380 – 386) statutul Canalului, acesta a fost deschis navigaţiei tuturor statelor în condiţii de egalitate. Germania hitlerist a a repudiat, prin nota din 14 nov. 1936, prevederile Tratatului de la Versailles privind C.K. Şi a declarat că navigaţia pe acesta va fi liberă, pentru toate statele aflate în stare de pace cu Germania, sub condiţia reciprocităţii. După sfârşitul celui de-al doilea război mondial nu s-a ajuns la o nouă reglementare. În fapt, se practică libertatea de navigaţie pentru toate pavilioanele. **CANALUL SUEZ**I construit în întregime pe teritoriul Egiptului, are o lungime de 161 km şi leagă M. Mediterană cu Oc. Indian prin Marea Roşie, asigurând astfel drumul cel mai scurt dintre ţările Europei şi cele din bazinul Oc. Indian şi ale

părţii vestice ale Oc. Pacific. Regimul navigaţiei a fost instituit prin Convenţia de la Constantinopol din 1888 dintre Austro-Ungaria, Franţa, Germania, Italia, Marea Britanie, Olanda, Rusia şi Turcia, care şi-au asumat şi rolul de garanţi. Potrivit acestei Convenţii, Lu S. este neutralizat (v.) şi demilitarizat (v.), deschis navelor comerciale şi militare ale tuturor statelor pe bază de egalitate, atât în timp de pace, cât şi în timp de război. Blocada (v.) sau alte acţiuni războinice sunt interzise în zona canalului, în 1936, pe baza unui tratat cu Egiptul, Anglia a obţinut dreptul de a apăra Cu S., scop în care a plasat trupe în zona acestuia. În 1951 Egiptul a denunţat Tratatul din 1936, iar între 1951 – 1956 a avu\ loc retragerea trupelor engleze. În lui. 1956, Egiptul a naţionalizat Compania universală a C* S., iar în apr. 1957 a publicat o Declaraţie, înregistrată la O.N.U., în sensul ca respectă termenii şi spiritul Convenţiei din 1888, că va fi garantul Convenţiei, iar de administrarea canalului se va ocupa un organism egiptean. Între 1967 – 1975 C.S. a fost închis navigaţiei, ca o consecinţă a conflictului din Orientul Apropiat. **CANALUL PANAMA,** canal interoceanic, lung de 69,6 km şi lat de 100 – 300 m, ce traversează istmul Panamá unind Oc. Atlantic cu Oc. Pacific. Statutul juridic al

C.P. se întemeiază pe două tratate bilaterale: Tratatul Hay-Pauncefote, din 18 nov. 1901, încheiat între

S.U.A. Şi Anglia, prin care guvernul britanic

recunoaşte S.U.A. dreptul exclusiv de a controla şi a asigura securitatea canalului, şi Tratatul HayBunau-Varilla, din 18 nov. 1903, prin care S.U.A. obţineau concesia pe 99 de ani a zonei C.P. În temeiul acestor două tratate C.P. este deschis navelor tuturor ţărilor, atât în timp de pace, cât şi de război, dar S.U.A. Îl pot fortifica şi transforma, cum au şi făcut, într-o bază militară. După primul război mondial, între cele două părţi au mai survenit unele acorduri, care însă nu au modificat în esenţă statutul juridic al canalului. Ca urmare a afirmării tot mai puternice a voinţei poporului panamez de a-şi redobândi suveranitatea asupra C.P., în urma negocierilor americano-panameze din 1964 – 1977, s-a ajuns la semnarea (7 sept, 1977) de către preşedintele S.U.A. Şi şeful guvernului panamez a unui nou tratat asupra C.P –, care abrogă tratatul din 1903, precum şi toate celelalte convenţii şi acorduri intervenite ulterior între cele două ţări în legătură cu C.P. Prin noul tratat, se recunoaşte Republicii Panamá suveranitatea asupra teritoriului C.P., şi în virtutea acestei suveranităţi Panamá cedează S.U.A., până la 31 dec. 1999, „drepturile necesare pentru reglementarea tranzitului navelor prin C.P. Şi pentru a administra, opera, întreţine, îmbunătăţi, proteja şi apăra Canalul64, în acest timp, Panamá urmează să aibă o participare crescândă la administrarea, protecţia şi apărarea

C.P. Tot la 7 sept. 1977, cele două ţări au semnat un Tratat privind neutralitatea

permanentă a C.P., care precizează că scopul urmărit este ca acest canal „să rămână sigur şi deschis pentru tranzitul paşnic al navelor tuturor naţiunilor, pe bază de deplină egalitate” şi defineşte un ansamblu de reguli ce trebuie respectate de nave, inclusiv cele militare, în timpul tranzitului.

CAN CEL ARIE, ansamblul birourilor unei misiuni diplomatice (v.) sau al unui post consular (v.). În e. agenţii diplomatici şi consulii primesc sau eliberează actele şi documentele diplomatice, corespondenţa diplomatică (v.), conservă arhivele, ţin la zi registrele; tot aici sunt îndeplinite formalităţile care intră în competenţa agentului diplomatic sau a consulului.

C. **AND** F. (cost and freight „cosi şi navlü”), clauză prevăzută în contractele de comerţ exterior, conform căreia preţul datorat de cumpărător acoperă costul mărfii şi navlul. Potrivit ac es tei clauze, vânzătorul suportă toate cheltuielile ocazionate de obţinerea licenţei de export şi încărcarea mărfii pe navă, precum şi navlul până la portul de destinaţie. Cumpărătorul suportă cheltuielile de obţinere a certificatului de origine şi al documentelor consulare, taxele vamale şi unele cheltuieli necuprinse în navlu (descărcarea, transbordarea mărfii etc.). Toate riscurile se transmit de la vânzător la cumpărător, în momentul în care marfa a trecut efectiv bordul navei în portul de încărcare, în cadrul termenului convenit.

CANTON ŞI ENDERBURRY, INSULELE /X/ (denumirea oficială: Canton and Enderhurry Islands), ins. În Pacificul central, în N Arh. Phoenix, la circa 2.675 km **SV** de Hawaii. Suprafaţa: 70 kmp. Populaţia (1970): circa 400 loc. (numai pe ins. Canton = Mary). Istoric. Anexate de Marea Britanie în perioada 1889 – 1892, ins. C. Şi E. sunt incluse în colonia britanică a ins. Gilbert şi Ellice (la 18 mart. 1937). În baza Acordului de la 6 apr. 1939, încheiat pe 50 de ani, devin un condominium anglo-american. În timpul celui de-al doilea război mondial (1939 – 1944) ins. C. Şi E* reprezintă o importantă bază aero-navală, la S de ruta Honolulu – Noua Caledonie, iar după aceea o bază de rachete americane şi un centru de telecomunicaţii spaţiale. Personalul administrativ american părăseşte ins. C. la 22 dec, 1967, iar cel britanic la 12 febr. 1968, pe ins, rămânând doar câfceva sute de locuitori (ins. E. este nelocuită din
1945).

CANUNNAME (KANUNNAME), decret al sultanului cuprinzând dispoziţii juridice care reglementează o situaţie. Spre deosebire de dreptul islamic (sari a), e. avea ca izvor juridic cutuma ţinuturilor cucerite sau chiar obiceiuri şi tradiţii. Prin e* se reglementau raporturile între populaţia re aya şi clasa proprietarilor de pământ, se fixau impozitele, taxele sau amenzile, atribuţiile guvernatorilor şi kadiilor, sau se organizau sandjaburile etc. Unele e. au fixat drepturile şi

obligaţiile „vlahilor” sau ale „voinicilor” şi ale altor categorii care se bucurau de privilegii. Ţările române care şi-au păstrat autonomia internă şi întreaga suveranitate în ceea ce priveşte organizarea, instituţiile şi rânduielile proprii, nu au fost guvernate prin e. Cu toate acestea, anumite teritorii ale ţării noastre, supuse direct administraţiei otomane, au avut astfel de e. Încă din see. 16: Regiunile de la Dunăre (raialele Giurgiu, Turnu, Brăila, Dobrogea, Banatul)» o parte a Moldovei (teritoriile răpite Moldovei după cucerirea Chiliei şi Cetăţii Albe şi, mai ales, teritoriul luat după 1538).

CAPACITATE JURIDICĂ 1. (în dreptul internaţional) aptitudinea unui stat sau a unei organizaţii internaţionale de a fi titulară de anumite drepturi şi obligaţii internaţionale, precum şi puterea juridică de a îndeplini actele corespunzătoare. Astfel, statele au, printre altele, capacitatea de a negocia şi încheia tratate internaţionale.

O.N.U., ca persoană juridică, are capacitatea de a contracta, de a dobândi şi vinde bunuri mobile şi imobile, de a sta în justiţie, de a duce tratative în a încheia acorduri cu statele membre, precum şi cu alte organizaţii internaţionale etc. 2. Totalitatea drepturilor şi îndatoririlor cu caracter de drept internaţional pe care le au statele şi organizaţiile internaţionale. Termenul este preluat din dreptul privat. Referindu-se la capacitatea juridică a organizaţiilor internaţionale, unele

convenţii subliniază expres capacitatea lor juridică (Convenţia cu privire la privilegiile şi imunităţile O.N.U, din 13 febr.
1946).

CAPITUL ARE, încetarea operaţiilor militare şi a rezistenţei din partea tuturor forţelor armate ale unui stat beligerant, ori a unor unităţi militare ale acestuia. C. se poate produce într-un loc fortificat sau în câmp deschis, pe mare sau în baze maritime. Intenţia de e. se manifestă prin ridicarea unui drapel alb şi ea se consemnează într-un acord. Acordul privind e* nu se referă decât la teatrul de operaţiuni (v.), la soarta trupelor şi a armamentului, dar nu implică cedarea teritoriului predat. Potrivit dreptului aplicabil în caz de confilet armat, la o unei forţe armate trebuie să se ţină seama de regulile onoare! militare; membrii armatei care au capitulat nu trebuie maltrataţi sau umiliţi, ci trebuie să li se asigure tratamentul prizonierilor de război. De obicei, armele şi armamentul forţelor care au capitulat sunt luate ca pradă de război. În cel de-al doilea război mondial, ostilităţile au încetat prin acte de e. necondiţionate din partea statelor care făceau parte din coaliţia fascistă. ~ condiţionată, modalitate de încetare a ostilităţilor în baza condiţiilor stabilite prin negocieri între părţile beligerante. ~ necondiţionată, modalitate de încetare a ostilităţilor y în care partea învingătoare nu este legată de nicio obligaţie

convenţională faţa de statul învins. Astfel s-a pus capăt ostilităţilor dintre Naţiunile Unite şi Germania hitleristă prin Actul de ~ n. din 9 mai 1945 şi celor dintre Naţiunile Unite şi Japonia din 2 sept, 1945.1443. **CAPITULA REA ITALIEI** a avut loc în condiţiile creşterii mişcării antifasciste interne şi ale debarcării trapelor aliate în Sicilia şi în S Italiei, ceea ce a dus la înlăturarea lui Mussolini, la 24 iul. 1943. A doua zi, regele a însărcinat pe mareşalul Badoglio cu formarea unui guvern militar, care a început, la 19 aug., la Lisabona, tratative oficiale secrete cu aliaţii. Aceste tratative au fost încheiate la 3 sept „prin semnarea armistiţiului. Potrivit acordului respectiv, guvernul italian se angaja să înceteze operaţiile militare împotriva aliaţilor, să pună la dispoziţia lor aeroporturile şi bazele maritime de război italiene ş.a. Armistiţiul a fost ţinut însă secret şi dat publicităţii abia în ziua de 8 sept., considerată ca dată a capitulării Italiei. La 13 oct., Italia a declarat război Germaniei; în aceeaşi zi, a fost dată publicităţii Declaraţia Angliei, S.U.A. Şi U.R.S.S. de recunoaştere a veobeligeranţei în război contra Germaniei64 a noului guvern italian. Ieşirea Italiei din război, principalul aliat al Germaniei hitleriste în Europa, a grăbit sfârşitul războiului. 1945 o **CAPITULA REA GERMANIEI** a avut loc în condiţiile când cea mai mare parte a teritoriului ei era ocupată de armatele aliate, iar frontul armatei hitleriste era destrămat într-o serie de unităţi izolate unele de altele,

comandanţii nazişti ai acestor unităţi începând, rând pe rând, să capituleze şi să se predea trupelor sovietice şi anglo-americane. Aliaţii cereau însă încetarea generală a ostilităţilor şi semnarea capitulării pe toate fronturile. La 7 mai 1945, la Reims, unde se afla cartierul generalului Eisenhower, s-a semnat protocolul preliminar al capitulării fără condiţii a tuturor forţelor militare germane, de infanterie, marina şi aviaţie. Actul oficial al capitulării necondiţionate a forţelor armate germane a fost semnat la 8 mai, la Berlin, în suburbia Karlshorst. O zi mai târziu, la 9 mai, popoarele întregii lumi au sărbătorit ziua victoriei. Războiul a luat astfel sfârşit în Europa. **CAPITULAREA JAPONIEI** a avut loc la patru luni după cea a Germaniei, în condiţiile în care forţele armate americane debarcau pe teritoriul Japoniei, iar

U.R.S.S. intrase în război împotriva acesteia (8 aug. 1945). Deşi soarta războiului era hotărât a, S.U.A. au supus bombardamentelor atomice oraşele Hiroshima (6 aug.) şi Nagasaki (9 aug.). Zdrobită, Japonia a semnat, la 2 sept. 1945, pe bordul cuirasatului „Missouri”, actul de capitulare necondiţionată a forţelor sale armate. Odată cu aceasta cel de-al doilea război mondial a luat sfârşit.

CAPITULAŢI! **REGIMUL** ~, acte încheiate de unele state europene cu ţări din Orient şi care reglementau situaţia străinilor pe teritoriul acestor ţări. Prin extensiune s-au numit

convilegiile care derivau din aceste acte. Cele mai cunoscute sunt e „încheiate între Poarta otomană şi statele europene şi care, nu numai că acordau puterii creştine respective clauza naţiunii celei mai favorizate în materie comercială, dar şi un statut privilegiat străinilor aparţinând acelor state şi stabiliţi în Imperiul otoman (privilegii personale; dreptul de a fi judecaţi de propriii lor consuli, privilegii în libera practicare a negoţului, anumite scutiri de impozite, garantarea libertăţilor religioase şi privilegii colective concretizate în faptul că ei formau o colonie, o „naţiune” în jurul consulului respectiv). Cu sensul de privilegii, termenul de e, apare în două situaţii diferite, ele fiind desemnate prin acelaşi termen arab „cahd” (v. ahdname): a) Raporturile dintre statul musulman puternic şi cel nemusulman, mai slab, care este primit într-un fel de vasalitate (situaţie intermediară între teritorii înglobate islamului – dar al islam – şi teritorii inamice care pot forma obiectul unei cuceriri – dar al hârb); b) Raporturile dintre state musulmane şi cele creştine, care nu indicau un raport de subordonare, ci simple privilegii comerciale. Prin extensie, au fost numite e. Şi reglementările care au fixat statutul privilegiat al ţărilor române, Raguzei, anumitor teritorii greceşti. În ceea ce priveşte ţările române, ele au obţinut ahdname la începutul sec. 15. Muntenia, Moldova – la mijlocul aceluiaşi secol, iar Transilvania – un secol mai târziu. Transilvaniei i s-au reînnoit mereu ahdnamele pe

când Munteniei şi, mai apoi, Moldovei, nu i s-au mai reînnoit. Cu toate acestea, ambele ţări române au continuat să se bucure de autonomie şi de un statut aparte în dreptul public otoman. Cea mai cunoscută o este cea din 1535 acordată Franţei (reînnoită în 1581,1597,1604,1673 şi 1740), urmată apoi de cele încheiate cu alte state, ca: Veneţia, în 1540, Anglia, în 1583, Olanda, în 1612, Austria, în 1718, Prusia, în 1761, Spania, în 1782, Rusia, după 1774, toate confirmate prin tratate politice ulterioare. În sec. 19, e. au mai obţinut Sardinia, America de Nord, Portugalia şi chiar Grecia. Acordarea e. se explică prin faptul că într-un stat islamic, ca cel otoman, dreptul civil se confundă cu cel religios (sari a). De aici decurge jurisdicţia străinilor care dintr-un privilegiu şi tratament excepţional concedat de Poartă în favoarea naţionalilor unor state prietene s-a generalizat în a doua jumătate a sec. 18, odată cu sporirea numărului consulilor străini, într-un fel de drept comun de care urmau să se bucure supuşii statelor străine în Imperiul otoman. Puterile europene, profitând de slăbiciunea Imperiului otoman, au căutat să extindă regimul e. Şi asupra ţărilor române. Conducătorii otomani au căutat, prin reformele care au urmat hatişerifului de la Gülhane şi h atihum alunului de ia 1856 (v. tanzimal), ca şi în urma Tratatului de la Paris, să creeze condiţii pentru desfiinţarea sau măcar restrângerea privilegiilor acordate prin e. Regimul ~ a fost desfiinţat, în mod unilateral, printr-o

declaraţie a guvernului otoman la 9 sept. 1914, acţiune nerecunoscută de puterile europene. Convenţional, e. au fost abolite prin Tratatul de la Lausanne, din 24 iul. 1923.

CAPTIVITATE, situaţia, starea în care se află o persoană după capturarea şi punerea sa sub autoritatea statului inamic. Tratamentul acestora face obiectul Convenţiei de la Geneva privind soarta prizonierilor de război (v. prizonieri de război).

CAPTURĂ, bunuri de orice fel folosite în război, instalaţii militare, armament, mijloace de transport, mijloace de subzistenţă etc., aflate pe câmpul de luptă şi care, aparţinând unuia dintre beligeranţi, au intrat în stăpânirea celuilalt beligerant, ca urmare a operaţiilor militare. În războiul maritim, pot fi e. vasele de război ale inamicului cu proviziile lor, precum şi vasele afrctate de inamic, dacă participă direct sau indirect la operaţiile de război. Ofiţerii şi echipajul vaselor capturate trebuie trataţi ca prizonieri de război. Pot fi, de asemenea, e» vasele de comerţ inamice, împreună cu încărcătura lor, precum şi vasele de comerţ neutre care s-au făcut vinovate de infracţiuni la regulile neutralităţii (v. contrabandă de război). Validitatea juridică a capturării vaselor de comerţ şi a încărcăturii lor trebuie supusă judecăţii unui tribunal de prize maritime ale statului în numele căruia a fost efectuată e. (v. prize maritime).

CAPUCHEHAIE 1. Corp de oaste special din

rândul ienicerilor. 2. Agent sau intendent al guvernatorilor de provincie pe lângă Poartă. 3. Trimis sau agent permanent al statelor vasale sau al unor autorităţi privilegiate (de ex. Patriarhia). 4. Ministru rezident sau ambasador al statelor străine, mai târziu însărcinat cu afaceri al acestor state. Solii permanenţi ai domnilor români la Poarta otomană au fost, împreună cu bailli veneţieni, primii rezidenţi permanenţi ai unor puteri străine la Constantinopol. Mai târziu, când se stabilesc şi se generalizează ambasadele permanente la Constantinopol, e. Ţărilor române sunt socotiţi în rândul celorlalţi trimişi ai statelor străine. Chiar în epoca de adâncire a dependenţei Moldovei şi Ţării Româneşti faţă de Poartă, e ţărilor române aveau însemnate atribuţii de ordin diplomatic, pe lângă cele legate de obligaţiile acestor ţări faţă de Imperiul otoman (reprezentarea domnitorului, ţinerea evidenţei obligaţiilor faţă de turci, reglementarea problemelor frontierei şi ale mişcărilor de populaţie dintr-o parte în alta a frontierei otomane ş.a.). C. aveau şi atribuţii diplomatice: participau în mod oficios la unele tratative, menţineau relaţii normale cu alte e. Şi cu ambasadele străine. În cadrul autonomiei judiciare a ţărilor române, e. aveau şi atribuţii de ordin, consular privind litigiile legate de proprietăţile imobiliare din ţările române soluţionate la Constantinopol (după 1835). Prin Tratatul de la Kuciuk-Kainargi (1774) (v.), statutul e. Ţărilor române capătă o consacrare

internaţională. Numărul e. era în general de trei (uneori şi mai mulţi), în fruntea lor fiind un baş e. La început, reşedinţa e. Ţărilor române era la Bogdan saray (Moldova), Vlah saray (Ţara Românească) sau la Erdel Han – (e. Şi solii Transilvaniei). Cu timpul, e. n-au mai locuit în palatele ţărilor respective, iar în sec. 19 se contura tendinţa ca agenţii ţărilor române să-şi aibă sediul în cartierul Pera, unde se stabiliseră ambasadele străine. În afară de e. de la Constantinopol, existau şi e, de margine, e. de la serhaturile dunărene, e. de pe lângă mari comandanţi de oşti provinciale (Babadag, Bender, Hotin etc.). Domnii Moldovei aveau şi un e. pe lângă hanul Grini cei şi unul pe lângă yaii agasai din Rugeac. C. Ţărilor române se transformă, după 1859, în agent diplomatic al Principatelor Unite, apoi al României.

CAPUGI BAŞ („comandant de capugi”), corp care alcătuia garda interioară şi exterioară a palatului sultanului otoman şi în care nu intrau decât fii ai paşilor şi ai înalţilor funcţionari. În sec. 18 erau cca. 500. Ei introduceau ambasadorii străini în audienţă la sultan, conduceau pe domnii români după investitură până în capitala acestora. Unora li se încredinţa comanda unor corpuri de oaste, altora însărcinări secrete, de mare importanţă. Unc.b. era trimis, de obicei, pentru à surprinde un guvernator bănuit de insubordonare, pentru depunerea sau chiar suprimarea acestuia.

CAPUL VERDE (denumirea oficială:

Repůblica de Cabo Verde = Republica Capul Verde), stat insular situat în Oc. Atlantic, la 500 km V de Sénégal. Suprafaţa: 4.033 kmp

(din care ins. São Tiago cu 991 kmp, în grupul Sotavento şi ins. São Antao cu 780 kmp, în grupul Barlavento). Populaţia (1976): 303.000 loc. Capitala: Praia, 32.289 loc. (1972), în ins. São Tiago. Limba oficială: portugheza. Moneda: 1 Cabo Verde Escudo = 100 Centavos; 1.000 Escudos – 1 Conto. Istoric. Descoperite în 1456 de navigatorul Veneţian Alvise la da Mósto, în serviciul prinţului Portugaliei Henric Navigatorul, ins.

C.V. sunt vizitate în 1460 de Riogo Gomez şi colonizate începând cu anul 1462. Sub stăpânire particulară (1456 – 1495), apoi ca parte a domeniului regal portughez (din 1495), ins. C.V. devin posesiune portugheză efectivă din anul 1587. Sub conducerea mişcării de eliberare naţională, populaţia ins. C.V. Îşi obţine, în condiţiile dezmembrării imperiului colonial portughez, dreptul la independenţă, acestea proclamându-se la 5 iul. 1975 republică independentă. La 6 iul. 1975 ultimele trupe portugheze părăsesc ins. C.V. Organizarea de stat: republică prezidenţială. C.V. Întreţine relaţii diplomatice cu 12 state (1976) şi este membru în 7 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. România a stabilit relaţii diplomatice cu C.V. la nivel de ambasadă, la 17 sept. 1975. Relaţiile dintre România şi C.V. sunt

într-o fază de început, bazele acestora fiind puse prin convorbirile dintre preşedintele Nicolae Ceauşescu şi primul ministru al guvernului român cu primul ministru al C.Y., Pedro Pires, cu ocazia vizitei în România a acestuia (14 – 20 oct. 1975), când s-a semnat un protocol privind iniţierea şi dezvoltarea relaţiilor bilaterale în domeniile cooperării economice, schimburilor comerciale, culturii şi în alte domenii de interes reciproc.

CARANTINĂ, măsură de precauţie, constând în izolarea unei să" unor persoane, a unor animale sau mărfuri, vase ş.a.m.d., care au fost în contact cu persoane, animale, obiecte contaminate sau provin dintr-o regiune unde există o epidemie, în principiu, pe un timp egal cu perioada maximă de incubaţie a bolii în cauza. Convenţii internaţionale, bilaterale şi multilaterale, se ocupă de amănuntele realizării e, în general, a măsurilor menite să preîntâmpine răspândirea pe teritoriul altor state a bolilor contagioase, a epidemiilor.

CARTA 1, Document solemn prin care două sau mai multe state proclamă necesitatea respectării unor principii şi norme fundamentale ale dreptului internaţional şi stabilesc anumite acţiuni ori formulează anumite direcţii (linii de conduită) în vederea realizării unui obiectiv comun (de ex. Carta Atlanticului (ve) e 2* Varietate a tratatului internaţional (v.) care stă la baza creării unei organizaţii internaţionale mondiale sau regionale, de ex. Carta O.N.U. (v.), Carta de la Bogotá (?,). 3. Document care recomandă statelor

membre principiile şi normele generale care trebuie respectate în relaţiile lor internaţionale într-un anumit domeniu (de ex. Carta drepturilor şi îndatoririlor economice ale statelor (v.). 1941, **CARTA ATLANTICULUI,** declaraţie comună redactată cu prilejul convorbirilor dintre Franklin Roosevelt şi Winston Churchill, primul în calitate de preşedinte al S.U.A., cel de-al doilea în calitate de prim-ministru al Angliei. Convorbirile au avut loc în prima jumătate a lunii aug. 1941 în Atlanticul de Nord, la bordul unui vas de război. C.A. cuprinde opt puncte. Primul punct constituie o declaraţie solemnă, conform căreia cele două părţi nu urmăresc nicio expansiune teritorială sau de altă natură; punctele 2 şi 3 se referă la dreptul popoarelor la auto determinare şi autoguvernare; punctele 4 şi 5 tratează egalitatea accesului la schimburi comerciale şi materii prime, îmbunătăţirea condiţiilor de muncă, precum şi stabilitatea economică şi securitatea socială a tuturor naţiunilor; punctele 6 şi 7 se referă la stabilirea unei păci care să ofere tuturor naţiunilor „siguranţă în interiorul graniţelor lor6 şi asigurarea ca toţi oamenii, în toate ţările, să poată trăi „eliberaţi de teamă şi nevoi64; punctul 8 se referă la necesitatea ca toate naţiunile lumii să renunţe la folosirea forţei. C.A. a fost primul document care cuprindea formulări juridice de principii pentru viaţa internaţională de după cel de-al doilea război mondial. Ea a fost dată

publicităţii la 14 aug. 1941 şi contrai e nnată la 1 ian. 1942, la Londra, de S.U.A., Anglia, U.R.S.S., China şi alte 22 de state; eu acest prilej a fost elaborat un document privind modul de reconstrucţie paşnică a lumii după război: „Declaraţia Naţiunilor

Unite din 1 ianuarie 1942” (v.), în care a fost inclusă şi C.A. 1945. **CARTA NAŢIUNILOR UNITE (CART**A

O.N.U.) 9 tratat internaţional, cu vocaţie de universalitate, semnat la 26 iun. 1945, cu prilejul Conferinţei de la San Francisco. A intrat în vigoare la 24 oct. 1945, după depunerea instrumentelor de ratificare de către China, Franţa, Marea Britanie, S.U.A., U.R.S.S. – membri permanenţi în Consiliul de Securitate –, precum şi de către majoritatea celorlalte state semnatare (procedură prevăzută în art. 110 pet. 2 şi 3). C.O.N.U. se compune dintr-un preambnt şi 111 articole, dispuse în 19 capitole, privind, în primul rând, scopurile şi principiile organizaţiei, membrii, organele de lucru, modurile de reglementare paşnică a diferendelor şi acţiunilor în cazul actelor de agresiune, cooperarea economică şi socială internaţională, acordurile regionale, regimul unor teritorii care nu se autoadministrează. Mai cuprinde prevederi referitoare la C.I.J., precum şi diverse dispoziţii privind procedura de semnare, ratificare şi modificare a Cartei etc. C.

O.N.U. a fost elaborată în condiţiile din.

perioada celui de-al doilea război mondial,

fiind rodul colaborării dintre marile puteri aliate, învingătoare în acest război, al confruntării unor ideologii diferite, precum şi al unui complex de interese, nu întotdeauna convergente. C.O.N.U. cuprinde principiile fundamentale ale dreptului internaţional: egalitatea suverană a tuturor statelor, abţinerea de la ameninţarea cu forţa şi de la folosirea ei, reglementarea prin mijloace paşnice a diferendelor, neintervenţia în treburile de competenţă naţională a statelor, respectarea angajamentelor internaţionale, obligaţia de a coopera în vederea păcii şi progresului. În acelaşi timp, C.O.N.U. reflectă şi voinţa marilor puteri învingătoare în cel de-al doilea război mondial de a-şi păstra în continuare un rol preponderent în soluţionarea unora din problemele majore ale vieţii internaţionale. În ansamblu, C.O.N.U. a servit drept un instrument util pentru promovarea cooperării între state, pe baza principiilor fundamentale ale D.I.C., a favorizat întreprinderea unor acţiuni îndreptate spre menţinerea şi consolidarea păcii şi securităţii internaţionale. Considerând C.O.N.U. ca un document fundamental al relaţiilor dintre state şi ca instrument al apărării păcii şi promovării progresului, România militează pentru ca acest instrument să fie pus în concordanţă cu realităţile lumii contemporane, cu tendinţele de progres şi aspiraţiile vitale ale popoarelor. În acest spirit, România s-a pronunţat pentru eliminarea tuturor prevederilor depăşite din e. O.N.U., cum sunt cele

care recunosc în fapt dreptul unor ţări de a avea colonii (cap. **XI**) şi de a ţine sub tutelă alte teritorii şi popoare (cap. **XII**), cele care conţin dispoziţii împotriva ţărilor foste inamice ale coaliţiei antihitleriste (art. 53 şi 107) sau fac distincţie între ţările semnatare şi cele care au aderat ulterior la Cartă (art. 3). În concepţia

României C.O.N.U. trebuie să afirme cu tărie dreptul fundamental al fiecărui popor de a fi deplin stăpân pe destinele sale, să reflecte principiile de drept şi justiţie pe care le-a impus evoluţia relaţiilor internaţionale inclusiv obiectivul egalizării nivt cuilor de dezvoltare economică a tuturor statelor, ca bază reală a democratizării vieţii internaţionale. În vederea îmbunătăţirii modului de funcţionare a O.N.U. (v.), România a formulat o serie de propuneri concrete de completare a Cartei cu prevederi privind creşterea rolului Adunării Generale (v.) în examinarea problemelor majore ale păcii şi securităţii internaţionale, folosirea procedurii consensului (v.) în problemele esenţiale care vizează pacea şi securitatea, instituirea de proceduri şi mecanisme care să urmărească aducerea la îndeplinire a rezoluţiilor adoptate, lărgirea componenţei Consiliului de Securitate (v.), aplicarea principiului rotaţiei periodice în ocuparea locurilor în toate organismele subsidiare cu componenţă restrânsă, precizarea prevederilor cu caracter militar. 1948. **CARTA DE LA HAVANA,** convenţie semnată de 54 de state, la încheierea Conferinţei

O.N.U. pentru comerţ şi utilizarea torţei de muncă, ce a avut loc la Havana în nov. 1947 – mart. 1948. Alcătuită din două părţi, Carta prevedea crearea unei Organizaţii Internaţionale a Comerţului şi cuprindea principii generale menite să promoveze un comerţ fără restricţii, care să reducă şi să suprime progresiv barierele vamale în vederea facilitării schimburilor comerciale internaţionale. Convenţia nu a fost ratificată de cele mai multe state, astfel că organizaţia nu a luat fiinţă. Comisia pregătitoare care a fost însărcinată cu redactarea Cartei Organizaţiei Internaţionale a Comerţului a elaborat în 1947 G.A.T.T. (.). **CARTA DE LA BOGOTA,** adoptată la cea de-a **IX**-a Conferinţă interamericană de la Bogotá din 30 apr. – 2 mai 1948, care a pus bazele O.S.A. (v.). Carta a instituţionalizat raporturile interamericane într-o concepţie ce-şi are rădăcinile în particularităţile istorico-sociale, tradiţiile şi, mai ales, în relaţiile complexe ale popoarelor din această zonă a lumii (v. Conferinţele panamericane). Ea consacră astfel scopurile urmărite de statele membre, normele care trebuie să guverneze relaţiile dintre ele, precum şi mijloacele pentru traducerea lor în viaţă. Pentru îndeplinirea obligaţiilor lor regionale în condiţiile stipulate de Carta O.N.U. (art. 52 – 54) şi, implicit, pentru atingerea ţelurilor propuse, statele americane au pus la baza Cartei un sistem de principii de drept internaţional, unele deduse din Carta O.N.U., altele specifice continentului, cum ar fi, de pildă, principiul solidarităţii. Un

întreg capitol din Cartă (al **IV**-lea) este consacrat drepturilor şi îndatoririlor fundamentale ale statelor (egalitate în drepturi, dreptul la apărarea integrităţii şi independenţei, dreptul de a hotărî asupra propriei dezvoltări, dreptul de a-şi organiza liber viaţa economică, politică şi culturală, dreptul la inviolabilitate teritorială etc.). În Cartă rezolvarea paşnică a diferendelor ocupă un loc important. Stabilind cadrul principial al acestei activităţi, Carta lasă pe seama Pactului de la Bogotá (v.) stabilirea procedurilor şi determinarea mijloacelor corespunzătoare pentru aplicarea lor. Ea instituie organele O.S.A. care sunt: conferinţa interamericană, consfătuirea consultativă a miniştrilor de externe, consiliul, uniunea panamericană, conferinţele şi organizaţiile specializate. Prin Protocolul de la Buenos Aires, din febr, 1970, s-a încercat să se imprime mai mult dinamism organismelor existente. Astfel, Conferinţa interamericană, care în Carta din 1948 era organul suprem al organizaţiei, a fost transformată în Adunare Generală, care se reuneşte, mi la cinci ani ca predecesoarea sa, anual; consiliile, în număr de trei (Consiliul permanent al O.S.A.

Consiliul interamerican economic şi social şi Consiliul interamerican pentru educaţie şi cultura), au devenit autonome şi dependente direct de Adunare; Uniunea panamericană a fost transformată în secretariat general, condus de un secretar general, al cărui mandat a fost redus de

la zece la cinci ani. În Cartă au fost introduse două capitole noi, intitulate „norme economice” şi „norme sociale”. Pe plan general se poate aprecia ca în urma acestor reforme ale C. de la B. s-au accentuat tendinţele menite să favorizeze creşterea ponderii statelor latino-americane în luarea deciziilor. 196$. **CARTA ORGANIZAŢIEI UNITĂŢII AFRICANE (CARTA** O.U.A.), act constitutiv al O.U.A. (v.), adoptat la Conferinţa de la Addis Abeba din 23 mai 1963 (v.), a şefilor de stat şi de guverne din 30 de state africane independente. Carta este alcătuită dintr-un preambul, în care sunt enumerate motivele invocate în sprijinul creării O.U.A. Şi 30 de articole. Printre scopurile organizaţiei se enumera: întărirea unităţii şi solidarităţii; coordonarea şi intensificarea cooperării şi eforturilor pentru condiţii mai bune de existenţă; apărarea suveranităţii, integrităţii teritoriale şi independeaţei statelor membre; abolirea tuturor formelor de colonialism etc. Pentru îndeplinirea acestor scopuri se proclamă următoareale principii: egalitatea suverană a statelor membre; neamestecul în treburile interne; respectarea suveranităţii şi integrităţii teritoriale şi a dreptului a existenţă independenta; rezolvarea paşnică a diferendelor, prin tratative, mediere, conciliere sau arbitraj; afirmarea unei politici de nealiniere faţă de orice bloc militar etc. Carta consacră şi cadrul adecvat pentru realizarea obiectivelor propuse, prin aplicarea principiilor adoptate.

Astfel, ea a creat următoarele structuri organizatorice: Conferinţa şefilor de stat şi de guvern – ca organ suprem –, care se întruneşte, de regulă, o dată pe an; Consiliul miniştrilor, care se compune din miniştri ai afacerilor externe, din oricare alţi miniştri desemnaţi de guvernele statelor membre şi se întruneşte în sesiuni ordinare şi extraordinare. Secretariatul general, organul administrativ al O.U.A., desemnat de conferinţa şefilor de stat şi de guvern la propunerea Consiliului miniştrilor. Comisiile specializate, alcătuite din miniştri împuterniciţi sau din alţi miniştri sau plenipotenţiari, desemnaţi de state, în număr de cinci: 1) ComXia economică şi socială; 2) Comisia de educaţie şi cultură; 3) Comisia de sănătate, igienă şi alimentaţie; 4) Comisia de apărare; 5) Comisia tehnică, ştiinţifică şi de cercetări. Carta mai prevede crearea unei comisii de mediere, conciliere şi arbitraj (v.), precum şi o serie de clauze filiale – aderare, retragere din organizaţie, amendare, revizuire etc. 1967. **CARTA DE LA ALGER** (denumirea oficială **CARTA DE LA ALGER** A **ŢĂRILOR ÎN CURS DE DEZVOLTARE**), document elaborat la reuniunea ministerială a grupului ţărilor în curs de dezvoltare, cunoscut sub denumirea de Grupul celor 77 (v.). Carta a constituit platforma pe care s-au situat ţările în curs de dezvoltare la cea de-a doua Conferinţă a U.N.C.T.A.D. (New Delhi, 1968). Caria se pronunţă pentru relaţii juste în dezvoltarea comerţului internaţional; pentru

transferul accelerat de cunoştinţe tehnice spre ţările în curs de dezvoltare; propune să li se acorde acestora un sistem general de preferinţe nediscriminatorii şi nereciproce; proclamă ca factor principal al dezvoltării efortul din partea ţarilor în curs de dezvoltare îndreptat spre mobilizarea propriilor resurse şi modernizarea structurilor economice şi sociale; cere ca ţările industrializate să aloce 1% din venitul lor naţional brut asistenţei economice pentru ţările în curs de dezvoltare. **CARTA DE LA punct** A **DEL ESTE,** denumire dată Declaraţiei preşedinţilor statelor din America Latină, semnată la 14 apr, cu ocazia Conferinţei interamericane la nivel înalt de la Punta del Este, prin care se trasează un amplu program de colaborare economică. Prin C. de la P. del E. s-a prevăzut crearea, începând din 1970, a unei pieţe comune latino-americane, al cărui stadiu final urmează a fi atins în 19.5, precum şi a unui Fond special a cărui administrare va fi încredinţată B.l. D. (v.) şi va servi la finanţarea acţiunilor de interes comun, cum ar fi producţia de energie, echipamente de transport şi comunicaţii ş.a. Ideea care stă ia baza acestui document este aceea că dezvoltarea economică constituie cel mai eficace mijloc de consolidare şi apărare a independentei politice. 1974. **CARI** A **DREPTURILOR ŞI ÎNDATORIRILOR ECONOM** i (E **ALE STATELOR,** document adoptat ia 12 dec, prin rezoluţia a 3.281 (**XXX**) a Adunării Generale a O.N.U. Cea de-a III-a sesiune a U.N.C.T.A.D. (v.) ţ

de la Santiago de Chile, a hotărât înfiinţarea unui grup de lucru însărcinat cu elaborarea Cartei, alcătuit iniţial din 31 de state, inclusiv România, iar apoi din 40. Proiectil) elaborat de grup a fost supus aprobării Adunării Generale a O.N.U. Caria este alcătuită dintr-un preambul şi patru capitole. Capitolul I, intitulat „Elemente fundamentale ale relaţiilor economice mondiale”, conţine un număr de 15 principii menite a guverna raporturile economice dintre state, unele prevăzute şi în Carta O.N.U., altele încorporate în documente economice în ultimii ani. Capitolul al ŢI-lea, „Drepturile şi îndatoririle economice ale statelor” cuprinde elementele-cheie ale Cartei: dreptul suveran al fiecărui stat de a-şi alege sistemul economic, politic, social-cultural, fără constrângere sau amestec din exterior; suveranitatea permanentă, deplină a statelor, inclusiv posesiunea, folosinţa şi dispoziţia asupra tuturor bogăţiilor, resurselor naturale o activităţilor economice; dreptul fiecărui stat de a reglementa şi exercita autoritatea asupra instituţiilor străine în concordanţă cu legile şi reglementările sale, cu obiectivele şi prioritățile sale naţionale; dreptul fiecărui stat de a reglementa şi supraveghea activitatea societăţilor transnaţionale şi interdicţia pentru acestea din urmă de a interveni în treburile statului gazdă; dreptul statului de a naţionaliza, expropria sau transfera proprietatea bunurilor străine; îndatorirea statelor de a contribui la dezvoltarea

comerţului internaţional; dreptul tuturor statelor de a participa efectiv şi deplin la procesul internaţional de luare a deciziilor pentru soluţionarea problemelor mondiale economice, financiare şi monetare. Alte articole se referă la transferul de tehnologii, la tarife şi preferinţe, la corelaţia dintre preţurile de import şi preţurile de export. Capitolul **III** cuprinde prevederi referitoare la fundul mărilor şi oceanelor şi la subsolul acestora, precum şi la mediul înconjurător, iar capitolul **IV** prevede că această Cartă va fi reexaminată din cinci în cinci ani de către Adunarea Generală a O.N.U. România a militat de la început pentru adoptarea Cartei, având un rol activ în grupul de elaborare al acesteia, unde, prin poziţia sa şi prin soluţiile propuse, a adus o contribuţie însemnată la elaborarea prevederilor ei. Totodată, România a depus şi depune toate eforturile pentru ca acest document să reprezinte un instrument de bază în consolidarea unor relaţii economice internaţionale echitabile, în făurirea unei noi ordini internaţionale.

CARTE COLORATĂ, denumire dată, după culoarea coperţilor, unor publicaţii oficiale editate de guvernele diferitelor state. C.e. cuprind şi culegeri oficiale de documente diplomatice. Astfel de culegeri au fost editate de Marea Britanie (Cartea albastră), Franţa (Cartea galbenă), Belgia (Cartea gri), Austria (Cartea roşie), Italia (Cartea pierde) ş.a.

CARTEL 1. (în limbaj diplomatic) înţelegere între beligeranţi privind răscumpărarea sau schimbul de prizonieri de război 2* (în limbaj economieo-financiar) acord privind probleme economice şi financiare ale unui grup de întreprinderi industriale.

CARTELUL INTERNAŢIONAL AL OŢELULUI, înfiinţat în 1926 de monopolurile capitaliste din industria siderurgică din Germania, Franţa, Belgia şi Luxemburg cu scopul instituirii controlului asupra pieţei mondiale a oţelului. Între membrii Cartelului a avut loc o împărţire a pieţei mondiale a oţelului, stabilindu-se cote de producţie, import, export, precum şi preţuri de vânzare. După cel de-al doilea război mondial, datorită schimbării raportului de forţe între ţările capitaliste, a fost creată C.E.C.O. (v.), uniune monopolistă integraţionistă cu caracter suprastatal.

CASUS BELLI, expresie latină cu sensul „caz (motiv) de război”. Desemnează actele sau evenimentele care, violând sau ameninţând în mod grav interesele fundamentale ale unui stat, justifică declararea războiului, în războaiele nedrepte e.b., invocat pentru a se recurge la război, nu coincide cu motivele reale ale războiului. De pildă, Atentatul de la Sarajevo (28 iun. 1914, v.), nu constituia adevăratul Ceh, care să fi justificat declanşarea primului război mondial, ci doar un simplu pretext, cauza reală a acestuia fiind lupta dintre ţările imperialiste

pentru o nouă împărţire a lumii. D.I.C., consacrând principiul neagresiunii, restrânge sfera de aplicare a e.b. la războaiele de autoapărare (cf. art. 51 din Carta O.N.U.), inclusiv războaiele de eliberare duse de popoarele din colonii.

CASUS FOEDERIS, expresie latină cu sensul „situaţia prevăzută în tratatul de alianţă". Desemnează clauza, cuprinsă într-un tratat de alianţă, ce prevede, în anumite condiţii, obligaţia statelor membre de a acţiona în comun. C.f. este prevăzut, de pildă, în art. 4 al Tratatului de la Varşovia (1955), precum urmează: „În cazul unui atacarmat în Europa din partea vreunui stat sau grup de state împotriva unuia sau mai multor state semnatare ale Tratatului, fiecare stat semnatar al Tratatului, în cadrul exercitării dreptului la autoapărare individuală sau colectivă, în conformitate cu articolul 51 al Cartei O.N.U., va acorda statului sau statelor care au fost supuse unui asemenea atac ajutor imediat, în mod individual, în înţelegere cu celelalte state semnatare ale Tratatului şi prin toate mijloacele care i se par necesare, inclusiv folosirea forţei armate. Statele semnatare ale Tratatului se vor consulta imediat asupra măsurilor ce trebuie luate în comun în scopul restabilirii şi menţinerii păcii şi securităţii internaţionale".

CATEGORII DE TRATATE INTERNAŢIONÂLE9 stabilite în raport cu natura şi conţinutul relaţiilor internaţionale pe care le reglementează,

principalele e. de t. i, sunt: 1) Tratatele politice, care se împart, la rândul lor, în mai multe subcategorii, şi anume: a) tratate internaţionale multilaterale de interes general (v.), care reglementează probleme de cea mai mare importanţă pentru pacea, securitatea şi colaborarea internaţională şi prin care statele îşi asumă în mod reciproc anumite obligaţii şi responsabilităţi; b) tratate de alianţă (v.), prin care două sau mai multe state se angajează să acţioneze în comun, cu forţele lor armate, în vederea apărării unor interese; c) tratate de asistenţă mutuala (v.), prin care statele participante îşi asumă obligaţia de a-şi acorda în mod reciproc ajutor, în cazul în care unul din ele este victima unei agresiuni din partea unui stat terţ; d) tratate regionale de asistenţă mutuală (v.), prin care statele contractante, care de regulă se află în aceeaşi regiune geografică, îşi asumă obligaţia să-şi acorde în mod reciproc ajutor în caz de agresiune împotriva uneia dintre părţi; e) tratate de neagresiune (v.), prin care statele contractante îşi asumă obligaţia de a se abţine în mod reciproc de la orice atac armat în relaţiile dintre ele; f) tratate de neutralitate (v.), prin care se instituie neutralitatea permanentă ori numai pe timp de război; g) tratate de pace (v.); h) declaraţiile solemne comune (v.). 2) Tratatele (acordurile) economice, care îmbrăţişează o serie largă de raporturi între state şi care, în actualul stadiu de dezvoltare a relaţiilor internaţionale,

joacă un rol deosebit de important. Prin intermediul lor statele realizează cooperarea internaţională în domeniile economic, tehnic, ştiinţific, monetar, financiar, participă la procesul de înfăptuire a unei noi ordini economice internaţionale. 3) Acordurile culturale şi de colaborare tehnică şi ştiinţifică, care contribuie din ce în ce mai mult la asigurarea colaborării şi înţelegerii între popoare. 4) Acordurile privind problemele juridice, cu un larg câmp de aplicaţie, reglementează un mare număr de raporturi internaţionale (de ex, tratatele de asistenţă juridică în cauzele civile, penale, de familie, probleme de cetăţenie, de extrădare, de arbitraj internaţional etc.).

CAUŢIUNEA „JUMCATUM SOLVI”, garanţie pecuniară pe care străinul trebuie să o depună în unele state la introducerea unei cereri de chemare în judecată sau a unei cereri de intervenţie la un organ de jurisdicţie, în scopul asigurării plăţii cheltuielilor de judecată, la care ar putea să fie obligat prin hotărârea instanţei. Legislaţia României, care instituie egalitatea în drepturi a străinului cu cetăţeanul român, nu cunoaşte e „J.s.”. În tratatele de asistenţă juridică încheiate de România se prevede scutirea de e „J.s.66 în materie civilă, de familie şi penală a cetăţenilor români în celălalt stat contractant, precum şi a cetăţenilor statului cocontractant în România.

CAYMAN, INSULELE ~ (denumirea oficială: Cayman Islands), grup de ins, coraligene în M.

Caraibilor (Arh. Antileie Mici) la **NV** de Jamaica. Suprafaţa: 259 kmp (din care ins. Grand Cayman 220 kmp). Populaţia (1975): 11.000 loc. Centrul administrativ: George Town, 4.106 loc.

(1970) în ins. Grand Cayman. Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Cayman Islands Dollar = 100 Cents. Istoric. Descoperite în 1503 de Cristofor Columb, sunt ocupate curând de Spania; în 1670 sunt cedate Angliei, împreună cu Jamaica. Populate de colonişti aduşi din Jamaica, începând din 1734. Administrate din 1863 până ia 6 aug. 1962 de guvernatorul Jamaicăi, după care devin colonie britanică de sine stătătoare. O.N.U. consideră ins. C. teritoriu neautonom, în sensul cap. 11 al Cartei.

CĂIMĂCĂMIILE DE TREI, conduceri provizorii ale Ţarii Româneşti şi Moldovei, instituite, în baza art. 49 al Convenţiei de la Paris din aug. 1858 (v.), până la alegerea noilor domni. Preluând puterea în luna oct., e. de t., Ştefan Catargiu, Anastase Panu şi Vasile Sturza – în Moldova, şi Ioan Manu, Emanoil Băleanu şi Ioan Al. Filipescu – în Ţara Românească, au asigurat conducerea până la 5/17 ian. În Moldova, şi 24 ian. / 5 febr. 1859 în Ţara Românească.

C.C.I., v. **CAMERA DE COMERŢ INTERNAŢIONALĂ**.

C.D.E., v. **COMUNITATEA DEFENSIVĂ EUROPEANĂ**.

C.D.I., v. **COMISIA DE DREPT INTERNAŢIONAL** A.O.N.U.

C.E.A., v. **COMISIA ECONOMICĂ A NAŢIUNILOR UNITE PENTRU AFRICA**.

CEAUŞESCU, NICOLAE, secretar general al Partidului Comunist Român, preşedintele Republicii Socialiste România, comandantul suprem al forţelor armate. Eminent om politic şi militant comunist român, personalitate de prestigiu a vieţii politice internaţionale, tovarăşul Nicoaae Ceauşescu şi-a consacrat energia şi pasiunea revoluţionară slujirii intereselor fundamentale ale naţiunii române, viaţa sa împletindu-se organic cu istoria partidului şi a patriei, cu drumul eroic parcurs de poporul român din anii luptei împotriva nedreptăţilor sociale până în anii marilor victorii în construirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate. S-a născut la 26 ianuarie 1918, în comuna Scorniceşti, jud. Olt, într-o familie de ţărani (al treilea, din zece copii). De la 11 ani a început să lucreze în diferite ateliere şi fabrici din Bucureşti. S-a încadrat din fragedă vârstă în mişcarea muncitorească. În 1933 a intrat în rândurile Uniunii Tineretului Comunist şi, în acelaşi an, a devenit membru al

Partidului Comunist Român. În anii 1933 – 1936 a activat ca secretar al comitetelor regionale Prahova şi Oltenia ale U.T.C. Şi a participat la o serie de acţiuni de masă cu caracter democratic, antifascist. Ca reprezentant al tineretului democrat, a făcut parte din Comitetul Naţional Antifascist din România, înfiinţat în

1933. Activitatea sa revoluţionară, patriotică

şi antifascistă i-a atras stima şi admiraţia tovarăşilor de luptă, dar şi repetate arestări şi întemniţări. Între 1936 – 1938, a fost deţinut în închisorile de la Braşov şi Doit ana. În 1939 a devenit secretar al Comitetului Central al U.T.C.

A luat parte la organizarea demonstraţiei populare de la Bucureşti din 1 mai 1939 pentru apărarea independenţei României împotriva pericolului hitlerist. În acelaşi an a fost condamnat de Tribunalul Militar pentru activitate antifascistă, e iar în lui. 1940 a fost arestat şi întemniţat, până în 1944, la închisorile din Bucureşti şi

Caransebeş, şi apoi în lagărul de deţinuţi politici de la Târgu Jiu. A continuat să lupte, împreună cu ceilalţi militanţi ai P.C.R., pentru răsturnarea regimului fascist antonescâan, pentru scoaterea ţării din războiul antisovietic, pentru alăturarea României la coaliţia antihitleristă. După victoria de la 23 august 1944 a insurecţiei naţionale armate antifasciste şi antiimperialiste, a participat la marile acţiuni politice de masă pentru democratizarea ţării, sprijinirea frontului antihitlerist, instaurarea unui guvern democratic, reorganizarea aparatului de stat, înfăptuirea reformei agrare, refacerea economiei naţionale. În acea perioadă a activat ca secretar al C.C. al U.T.C. În oct. 1945, la Conferinţa Naţională a P.C.R. este ales membru al C.C. Din 1946 până în 1948 a îndeplinit funcţia de secretar al Comitetului regional de partid Dobrogea, iar apoi al Comitetului regional de partid Oltenia. În

alegerile parlamentare din nov. 1946 a fost ales deputat de Olt în Adunarea Deputaţilor, candidând pe lista Blocului Partidelor Democratice. În 1948 a participat la Congresul de unificare a Partidului Comunist Român cu Partidul Social-Democrat, fiind ales membru supleant al C.C. al partidului unificat. Din 1952 este membru al C.C. al P.C.R. Între 1948 – 1950 a îndeplinit funcţia de locţiitor al ministrului agriculturii, iar între 1950 – 1954 a condus Direcţia Superioară Politică a Armatei, deţinând, totodată, funcţia de locţiitor al ministrului forţelor armate, cu gradul de general locotennt. În această perioadă şi-a continuat şi desăvârşit studiile, absolvind un curs special al Academiei Militare, şi, ulterior, Academia de Studii Economice din Bucureşti. În apr. 1954 a fost ales secretar al C.C. al P.C.R. La Congresul al **VI** 1 l-ea al partidului (dec. 1955) a prezentat raportul asupra Statutului P.C.R. La Congres a fost ales membru al Biroului Politic al C.C. al P.C.R. În această calitate a desfăşurat o activitate susţinută în domeniul muncii organizatorice de partid, al legăturilor partidului cu organizaţiile obşteşti. Îndeplinind aceste importante funcţii de partid şi de stat, tovarăşul Nicolae Ceauşescu* a adus remarcabile contribuţii la dezvoltarea patriei pe calea socialismului, la elaborarea şi realizarea politicii de industrializare socialistă, de cooperativizare a agriculturii, de formare şi educare a armatei române de tip nou, la întărirea partidului şi a organizaţiei revoluţionare a

tineretului, la întreaga operă de dezvoltare socialeconomică a ţării. Din mart. 1965, plenara C.C. al P.C.R. l-a ales primsecretar al C.C. al P.C.R. La Congresul al **IX**-lea al partidului (lui. 1965) a fost ales membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent şi secretar general al C.C. La Congresul al X-lea al partidului (aug. 1969) a fost ales secretar general al P.C.R., funcţie în care a fost reales la Congresul al **XI**-lea (nov. 1974), fiind totodată şi membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. Şi al Biroului Permanent al Comitetului Politic Executiv. Este deputat în Marea Adunare Naţională din 1948, când a candidat pe lista Frontului Democraţiei Populare, în primele alegeri organizate după proclamarea Republicii. A condus, în calitate de preşedinte, Comisia pentru elaborarea noii Constituţii a ţării, care a proclamat Republica Socialistă România, adoptată de Marea Adunare Naţională la 20 aug. 1965. În dec. 1967 a fost ales preşedinte al Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România. La 28 mart. 1974, Marea Adunare Naţională l-a ales în înalta funcţie de Preşedinte al Republicii Socialiste România, în care a fost reales în mart. 1975. La constituirea, în mai 1973, a Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice şi Sociale a fost ales preşedinte al acestui organism. Între 1968 – 1974 a deţinut funcţia de preşedinte al Consiliului Naţional ai frontului Unităţii Socialiste, iar din 1974 este preşedintele Frontului Unităţii Socialiste. Este preşedintele Consiliului

Apărării Republicii Socialiste România, de la organizarea acestuia în mart. 1969, fiind în această calitate şi comandantul suprem al forţelor armate ale ţării. A condus numeroase delegaţii oficiale cu prilejul vizitelor în diferite ţări din Europa, Aida, Africa şi America şi s-a întâlnit cu şefi de state şi guverne, reprezentanţi a numeroase state, cu conducători de partide politice, organizaţii şi mişcări progresiste, democratice şi de eliberare naţională. În oct. 1970 a participat la sesiunea jubiliară à Adunării Generale a O.N.U., unde a expus poziţia României în principalele probleme ale vieţii internaţionale. Principalele rapoarte, discursuri, articole şi interviuri ale tovarăşului Nicolae Ceauşescu, în care sunt expuse liniile directoare ale politicii interne şi externe româneşti, au fost publicate în 15 volume la Bucureşti, în Editura politică, acoperind perioada între 1965 – 31 mart. 1978. Numeroase «edituri din străinătate au publicat «culegeri de texte din aceste lucrări. Este preşedinte de onoare al Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice din România; Doctor Honoris Causa al Universităţii din Bucureşti, precum şi al Universităţii centrale din Quito (Ecuador), Universităţii naţionale San Marcos şi Universităţii naţionale de inginerie din Lima (Perú), Universităţilor din Beirut (Liban), Buenosăires şi Sud-Bahia Blanca (Argentina), Universităţii Filipinelor, Universităţilor din Yucatăn (Mexic), Nisa (Franţa) şi Teheran (Iran). A fost distins cu

titlul de Erou al Muncii Socialiste (1964), precum şi cu alte ordine şi medalii româneşti şi străine. În 1971, cm prilejul aniversării a 50 de ani de la crearea P.C.R., i s-a conferit titlul de Erou al Republicii Socialiste România, cea mai înaltă distincţie românească. Anii de când tovarăşul Nicolae Ceauşescu se află în fruntea partidului şi statului reprezintă o perioadă fără precedent în istoria României, marcată prin afirmarea puternică a forţelor creatoare ale poporului în toate domeniile vieţii, materiale şi spirituale. Toate marile realizări ale acestei perioade sunt strâns legate de numele şi activitatea tovarăşului Nicolae Ceauşescu, care s-a distins atât prin faptul că este un strălucit exponent al clasei muncitoare, purtătoare a progresului social, cât şi prin puternica sa personalitate, caracterizată de o excepţională capacitate de analiză ştiinţifică, materialist-dialectică, a fenomenelor vieţii şi de acţiune revoluţionară. A avut un rol decisiv în fundamentarea teoretică şi elaborarea Programului partidului adoptat de Congresul al XÂlea care prezintă într-o formă închegată, unitară, gândire a teoretică, ideologică şi politică a P.C.R., care va călăuzi munca întregului partid şi popor în perioada istorică a făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintării României spre comunism. Cu spiritul de înaltă răspundere, fermitatea şi dinamismul care îl caracterizează şi întruchipând în mod strălucit legătura dialectică dinore activitatea internă şi

cea internaţională, în înfăptuirea revoluţiei şi construcţiei socialiste, pe care de altfel a dezvoltat-o şi teoretic, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a adus contribuţii de cea mai mare însemnătate la promovarea intereselor de progres şi prosperitate ale naţiunii, la elaborarea şi traducerea în viaţa a politicii partidului şi statului. Aprecierea cea mai autorizată asupra acestor contribuţii a fost făcută de cel de-al **XI**-lea Congres al partidului, care în Rezoluţia adoptată arată: „Congresul exprimă înalta sa apreciere faţă de contribuţia hotărâtoare adusă de secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, la elaborarea şi înfăptuirea politicii externe a partidului şi statului nostru, faţă de activitatea neobosită desfăşurată pe arena internaţională, în slujba cauzei socialismului, progresului social, libertăţii şi independenţei popoarelor, a promovării principiilor noi de relaţii între state, întemeiate pe deplina egalitate şi respectul fiecărei naţiuni”. Cuvântările şi interviurile sale, alături de generalizarea teoretica a experienţei româneşti în transformarea revoluţionară a societăţii, aduc contribuţii teoretice şi practice de mare valoare la analiza materialist-dialectic a a situaţiei internaţionale, a problemelor care confruntă omenirea contemporană. Un exemplu elocvent în această privinţă îl constituie profunda analiză ştiinţifică a caracteristicilor de bază ale dezvoltării mondiale actuale şi a principalelor tendinţe ale vieţii

internaţionale care a fost făcută în raportul prezentat Conferinţei Naţionale a partidului, în dec. 1977, şi care a relevat noile regrupări pe arena mondială determinate de schimbările produse în raportul de forţe internaţional, ascuţirea contradicţiilor dintre diferite state şi grupări de state, intensificarea luptei pentru o nouă împărţire a lumii şi a zonelor de influenţă, necesitatea întăririi solidarităţii şi conlucrării tuturor forţelor înaintate, a tuturor popoarelor care se pronunţă pentru dezvoltarea progresistă a omenirii, pentru pace şi colaborare. Internaţionalist consecvent, tovarăşul Nicolae Ceauşescu este un militant exemplar şi stăruitor pentru înfăptuirea în viaţă a liniei politice a partidului şi guvernului de a pune pe prim plan dezvoltarea relaţiilor de colaborare cu toate ţările socialiste. Întâlnirile sale frecvente cu conducători de partid şi de stat din celelalte ţări socialiste au constituit nu numai evenimente de prim ordin pentru dezvoltarea multilaterala a relaţiilor dintre România şi ţările respective, ci şi contribuţii active la cauza unităţii ţărilor socialiste, a întăririi colaborării lor. O deosebită semnificaţie are teza elaborată de tovarăşul Niçoise Ceapşescu potrivit căreia cu cât sunt mai mari rezultatele obţinute de fiecare ţara socialistă pe calea dezvoltării economico-sociale, cu cât se dezvoltă mai larg colaborarea lor internaţională, cu atât cresc forţa socialismului, prestigiul său pe plan mondial. Perseverente eforturi a depus tovarăşul Nicolae

Ceauşescu pentru făurirea unor relaţii de tip nou între ţările socialiste, care să fie un model pentru relaţiile viitoare dintre toate statele lumii, pentru netezirea căii spre înţelegere şi încredere între toate ţările socialiste. Aceste eforturi au la bază teza, fundamentată de tovarăşul Nicolae Ceauşescu, potrivit căreia existenţa sau apariţia unor aprecieri diferite sau deosebiri de păreri nu trebuie să impieteze asupra colaborării dintre ţările socialiste şi că, pornind de la ceea ce este comun, de la principiile socialiste, de la interesele generale ale socialismului şi păcii, trebuie făcut totul pentru dezvoltarea unei colaborări active, pentru depăşirea divergenţelor de orice fel. În acelaşi spirit, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a depus eforturi neobosite pentru dezvoltarea solidarităţii şi colaborării dintre P.C.R, şi celelalte partide comuniste şi muncitoreşti, pentru întărirea unităţii şi coeziunii forţei – O.r revoluţionare, progresiste şi democratice de pretutindeni, a întregului front antiimperialist. „A fi comunist, a fi internaţionalist – a spus tovarăşul Nicolae Ceauşescu – înseamnă a acţiona consecvent pentru relaţii prieteneşti de solidaritate cu toate ţările socialiste, cu toate partidele comuniste şi muncitoreşti”. Sub permanenta îndrumare a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, înflăcărat apărător ai dreptului fiecărei naţiuni de a-şi hotărî singură soarta, România a promovat o politică de extindere a relaţiilor de colaborare cu ţările în curs de dezvoltare, în scopul progresului

economico-social al fiecărei ţări şi ai întăririi solidarităţii lor în lupta comună împotriva politicii imperialiste, colonialiste şi néocolonialiste, precum şi de sprijinire multilaterală a mişcărilor de eliberare naţională. Reprezentând cu fermitate aspiraţiile fundamentale ale poporului român de independenţă naţională şi prosperitate, spiritul său secular de dreptate şi echitate, tovarăşul Nicolae Ceauşescu este un militant hotărât pentru instaurarea principiilor dreptului internaţional în relaţiile dintre toate statele: deplina egalitate în drepturi, respectarea independenţei naţionale, neamestecul în treburile interne şi avantajul reciproc „nerecurgerea la forţă sau la ameninţarea cu forţa în relaţiile interstatale. Tovarăşul Nicolae Ceauşescu are merite deosebite în elaborarea acestor principii şi în aplicarea lor fermă în raporturile României cu toate statele. Pe plan internaţional, numele său este strâns asociat luptei pentru generalizarea acestor principii în relaţiile dintre toate statele. O originală contribuţie în această privinţă au adus tratatele de prietenie şi cooperare şi declaraţiile solemne comune) semnate fa nivel înalt, pe care România le-a încheiat, din iniţiativa tovarăşului Nicolae Ceauşescu, cu 42 de state de pe toate continentele, documente care detaliază şi precizează înţelesul acestor principii, într-un spirit de înaltă răspundere nu numai pentru destinele poporului român, ci şi pentru soarta păcii şi cooperării în lume, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a

desfăşurat şi desfăşoară o amplă activitate pentru ca România să aducă contribuţii efective la soluţionarea marilor probleme care confruntă omenirea, la rezolvarea pe cale politică a diferendelor dintre state, la statornicirea unui climat de pace şi destindere. Militând energic şi activ pentru făurirea unui sistem nou de securitate în Europa, care să abandoneze logica blocurilor militare şi a cursei înarmărilor, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a dezvoltat unul din cele mai clare şi mobilizatoare concepte asupra securităţii europene, arătând că aceasta trebuie să constea într-un sistem de angajamente ferme şi măsuri concrete de natură să ducă la excluderea folosirii forţei şi a ameninţării cu folosirea forţei în relaţiile dintre state, să ofere fiecărui stat garanţia că se află la adăpost de orice act de agresiune, că se poate dezvolta liber, în condiţiile participării la o largă colaborare internaţională, în aplicarea acestui concept, a dus o activitate permanentă în promovarea, pregătirea şi desfăşurarea cu succes a Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa. După adoptarea Actului final, a adus contribuţii deosebite la înţelegerea caracterul îi de tot unitar a acestui document? i-a necesităţii traducerii integrale în viaţă a prevederilor sale, ca o etapă hotărâtoare pentru înfăptuirea securităţii şi cooperării pe continent. În concepţia tovarăşului Nicolae Ceauşescu, adoptarea unor măsuri concrete de dezangajare militară şi dezarmare este un factor esenţial fără de care nu

se poate vorbi de pace şi securitate nici în Europa şi nici în altă parte a lumii. Aceeaşi concepţie relevă rolul de prim ordin pe care îl are dezvoltarea largă şi neîngrădită a colaborării în toate domeniile, între toate statele continentului, în condiţii de egalitate şi avantaj reciproc, precum şi abordarea în spiritul umanismului revoluţionar a colaborării dintre statele europene în domeniul cultural-artistic, precum şi în alte probleme de ordin umanitar. Luptător hotărât pentru afirmarea noului în viaţa internaţională, tovarăşul Nicolae Ceauşescu este un promotor neobosit al instauraiii unei noi ordini ecnomice şi politice internaţionale. În concepţia sa, această ordine nouă apare ca un proces înnoitor, revoluţionar, care trebuie să-şi propună înlocuirea vechiului sistem de raporturi dintre state. Noua ordine economică trebuie abordată în strânsa conexiune cu noua ordine politică, ele formând o unitate dialectică. Nu este vorba doar de reajustări sau modificări superficiale, de o schimbare de „ambalaj”, ci de schimbări de fond în structurile existente, de instaurarea unor raporturi de tip nou între state. Pe plan economic, esenţa noii ordini o constituie, în concepţia tovarăşa ui Nicolae Ceauşescu, crearea condiţiilor pentru un progres mai rapid al ţărilor rămase în urmă, ca o necesitate imperioasă pentru dezvoltarea societăţii umane, determinată de realitatea că mizeria şi bogăţia nu pot coexista la nesfârşit şi că asemenea stări de lucruri duc inevitabil la situaţii de instabilitate, la conflicte, cu

repercusiuni grave pentru pacea şi securitatea internaţională. Se relevă, totodată, rolul hotărâtor, de neînlocuit, al efortului propriu al fiecărui popor pentru lichidarea stării de subdezvoltare şi reducerea decalajelor. A concepe dezvoltarea economico-socială independentă ca un rezultat al ajutorului din afară înseamnă – a subliniat tovarăşul Nicolae Ceauşescu – a condamna ţara la rămânere în urmă. Acordându-se un rol important colaborării economice internaţionale în înlesnirea eforturilor de dezvoltare ale ţărilor rămase în urmă, în concepţia tovarăşului Nicolae Ceauşescu, prin colaborarea internaţională, întemeiată pe egalitate în drepturi şi avantaj reciproc, trebuie să se acorde ţărilor în curs de dezvoltare un sprijin substanţial, material, financiar, tehnologic. Pornind de la aceste principii generale, tovarăşul Nicolae Ceauşescu evidenţiază câteva direcţii de bază care trebuie urmărite în procesul făuririi noii ordini economice internaţionale: promovarea formelor superioare de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică, care să contribuie la punerea în valoare a bogăţiilor naturale ale ţărilor în curs de dezvoltare, să creeze în aceste ţări o bază industrială şi alimentară naţională, să le modernizeze structurile economice şi să le ajute în formarea cadrelor naţionale proprii necesare construcţiei economice şi sociale; stabilirea unui raport just între preţurile materiilor prime şi ale produselor agro-alimentare şi cele ale produselor industriale, pe baze economice, ţinându-se seama

atât de cheltuielile de producţie, cât şi de valoarea de întrebuinţare a mărfurilor, astfel încât să se favorizeze dezvoltarea ţărilor producătoare de materii prime şi, totodată, să se asigure venituri raţionale producătorilor industriali; reaşezarea pe baze noi, echitabile, a relaţiilor valutare şi a sistemului monetar internaţional; soluţionarea problemei alimentaţiei şi stimularea producţiei agricole, prin elaborarea unor programe complexe pentru dezvoltarea producţiei agricole, recuperarea terenurilor nefolosite, realizarea unor sisteme moderne de irigaţii şi altele; accesul larg ai tuturor statelor la cuceririle ştiinţei şi tehnicii contemporane, fără discriminări şi bariere, promovarea şi stimularea cercetării ştiinţifice a ţărilor în curs de dezvoltare. Ptapoartele tovarăşului Nicolae Ceauşescu la congresele şi conferinţele naţionale ale partidului, precum şi expunerile făcute cu diverse prilejuri au cristalizat o concepţie românească unitară şi mobilizatoare în acelaşi timp asupra dezarmării, văzută ca o problemă fundamentală a relaţiilor internaţionale contemporane, în interconexiunea ei strânsă cu problemele păcii şi securităţii, precum şi ale dezvoltării. Pe lângă numeroase iniţiative, propuneri şi sugestii de programe de acţiune şi măsuri concrete în acest domeniu, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a elaborat şi dezvoltat teze de mare valoare cum este aceea privind rolul opiniei publice internaţionale, al popoarelor în domeniul dezarmării, ducând la concluzia că problema

dezarmării va putea fi soluţionată prin lupta unită a maselor populare, a tuturor popoarelor. Susţinător activ şi perseverent al democratizării relaţiilor internaţionale, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a enunţat teze şi aprecieri a căror actualitate este demonstrată tot mai mult de desfăşurarea evenimentelor internaţionale. Astfel este aprecierea privind creşterea continuă a rolului ţărilor mici şi mijlocii, nealiniate şi în curs de dezvoltare în viaţa internaţională, în afirmarea noilor principii de relaţii dintre state, precum şi aceea că participarea acestor ţări la soluţionarea problemelor internaţionale constituie o garanţie ca soluţiile ce se vor conveni vor corespunde mai bine intereselor tuturor naţiunilor, a cauzei păcii şi colaborării generale. În acest context un rol sporit trebuie să capete O.N.U. Şi alte organizaţii internaţionale a căror activitate, adaptată cerinţelor vieţii internaţionale contemporane, pot aduce o importantă contribuţie la democratizarea relaţiilor dintre state, ia soluţionarea marilor probleme care confruntă umanitatea. În aceeaşi concepţie se înscrie şi teza, verificată de viaţă, potrivit căreia soluţionarea durabilă a problemelor complexe care preocupă omenirea nu se poate realiza doar de câteva state, ci reclamă participarea activă a tuturor statelor, în condiţii de egalitate. Viabilitatea, prestigiu] şi autoritatea de care se bucură cuvântul României pe plan internaţional sunt nemijlocit legate de numele şi activitatea tovarăşului Nicolae Ceauşescu, care

conduce cu energie şi dăruire poporul român pe noi trepte de civilizaţie socialistă, asigurându-i un loc demn în rândui popoarelor lumii.

C.E.C.O. «v. **COMUNITATEA EUROPEANĂ A CĂRBUNELUI ŞI OŢELULUI**.

C.E.D., v. **COMISIA EUROPEANĂ A DUNĂRII**.

CEDOR, v. **CENTRUL DEMOGRAFIC** O.N.U. — **ROMÂNIA**.

C.E.E., v. **COMUNITATEA ECONOMICĂ EUROPEANĂ (PIAŢA COMUNĂ)**.

C.E.E./O.N.U., v. **COMISIA ECONOMICĂ** A.O.N.U. **PENTRU EUROPA**.

CEHOSLOVACIA (denumirea oficială: Československá Socialiştická Republika = Republica Socialistă Cehoslovacă), stat situat în Europa central-es tică, învecinat cu R.D. Germană, Polonia, U.R.S.S. Ungaria, Austria, R.F. Germania. Suprafaţa: 127.869 kmp. Populaţia (1976): 14.976.000 loc. Capitala: Praga, 1195.676 loc. (1976. cu suburbiile).

Limbi oficiale: ceha şi slovaca. Moneda: 1 Koruna (Coroană) = 100 Haleru. Istoric. Locuit din timpuri străvechi de triburi celtice (jumătatea milen. 1 î.e.n.), pe teritoriul C, migrează în sec. 1 e.n. triburi germanice venite din N. În sec. 5 – 6 se stabilesc aici triburi ale slavilor de apus care creează un stat (629 – 659). În anul 830 se pun bazele statului feudal, cunoscut sub numele de Cnezatul Marilor Moravii, care adoptă creştinismul. Se destramă (906) sub loviturile

ungurilor. În sec. 10 se dezvoltă un stat ceh, cu centrul în Roemia, care cunoaşte apogeul în a doua jumătate a sec. 13, având un rol important în viaţa economică, politică şi culturală a Europei. Tronul Boemiei revine în 1310 familiei de Luxemburg, iar Carol **IV** devine împărat al Imperiului roni a n o – g e r în a n. În sec. 11 Slovacia este ocupată de statul ungar. În 1526 Cehia trece sub stăpânirea Habsburgilor. Înfrângerea răscoalei antihahsburgice (1618 – 1620) şi înăbuşirea răscoalei cehilor în timpul războiului de 30 de ani (1618 – 1648) duc la pierderea totală a independenţei Cehiei (care se bucurase de o oarecare autonomie în Imperiul habsburgic). În 1867, în condiţiile creării Imperiului austro-ungar, Cehia intră în componenţa Austriei, iar Slovacia în cea a Ungariei. La 28 oct. 1918, prin destrămarea Imperiului austro-ungar ca urmare a luptei de eliberare naţională a popoarelor ceh şi slovac, se proclamă Republica Cehoslovacă, împreună cu Iugoslavia şi România, C. creează" în 1920 – 1921 Mica înţelegere (v.) e Prin Acordul de la München (29 – 30 sept. 1938) (v.) Germania fascistă ocupa regiunea sudetă, iar la 15 mart. 1939 întreaga Cehie este ocupată de trupele germane. Hitleriştii înfiinţează pe teritoriul ceh aş anumitul „Protectorat al Cehiei şi Mora viei", Slovacia fiind proclamată stat „independent" hx frunte cu un guvern marionetă clerical-fascist. Răscoala slovacă din aug. 1944 şi insurecţia armata din

Praga, care culminează cu «liberarea oraşului la 9 mai 1945, creează condiţii unor transformări sociale şi politice care duc la proclamarea Republicii Democrate Populare Cehoslovace (9 mai 1948), Realizarea cu succes a celor cinci planuri cincinale pune bazele societăţii socialiste. La 11 iul. 1960, este proclamată Republica Socialistă Cehoslovacă, care devine stat federal compus din două republici socialiste (R.S. Cehia şi R.S. Slovacia) la 1 ian. 1969. Organizarea de stat: republică socialistă, stat federal. C. Întreţine relaţii diplomatice cu 106 state (1976) şi este membră în 66 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Legăturile dintre România şi C. Îşi au geneza în permanente şi vechi interese politice comune, fiind caracterizate de o tradiţională şi încercată prietenie. Relaţiile diplomatice se stabilesc la 6 apr. 1919, la nivel de reprezentanţă politică (data numirii reprezentantului guvernului cehoslovac în România), fiind ridicate la 30 ian. 1920 la nivel de legaţie (data numirii reprezentantului cehoslovac la Bucureşti). Întrerupte la 1 iul. 1939, ca urmare a subjugării C. de către Germania hitlerista, legaţia română la Praga este transformată în consulat general. Sub presiunea Germaniei, România stabileşte relaţii diplomatice la nivel de legaţie cu statul marionetă al Slovaciei, la 16 aug. 1939 (data acordării agrementului pentru reprezentantul slovac la Bucureşti), care vor înceta la 30 aug. 1944 (data hotărârii guvernului

român de a nu recunoaşte guvernul slovac). Relaţiile diplomatice cu C. sunt reluate la 7 iun. 1945 la nivel de reprezentanţă politică, fiind ridicate la nivel de legaţie la 1 oct. 1945 şi apoi, la 1 dec. 1947, la nivel de ambasadă. De atunci între România şi C. s-au dezvoltat relaţii de strânsă prietenie şi colaborare în toate domeniile. În 1948 între România şi C. s-a semnat Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală, reînnoit în 1968. Între cele două ţări s-au încheiat, de asemenea, de-a lungul anilor numeroase acorduri, convenţii şi protocoale care au contribuit la dezvoltarea largă a relaţiilor comerciale şi de cooperare economică, a colaborării în domeniul cercetării ştiinţifice şi tehnologice, precum şi în domeniul cultural, artistic şi al turismului, aşezând relaţiile dintre popoarele celor două ţări pe baze trainice, cu mari perspective de continuă înflorire. În procesul adâncirii raporturilor multilaterale româno-cehoslovace, vizitele tovarăşului Nicolae Ceauşescu în C. (1968,1973), vizita în România a secretarului general al Partidului Comunist din Gustav Husák (1971,1977), precum şi frecventele întâlmirî dintre conducătorii de partid şi de stat ai celor două ţări cu diferite ocazii s-au înscris ca momente de o deosebită semnificaţie, conferind de fiecare dată noi dimensiuni legăturilor de strânsă colaborare dintre cele două partide, popoare şi ţări. Convorbirile şi înţelegerile reciproce realizate cu aceste prilejuri au deschis largi perspective relaţiilor de prietenie şi conlucrare româno-

cehoslovace, aducând, totodată, importante contribuţii la cauza întăririi păcii şi socialismului.

„CELE PATRUSPREZECE PUNCTE" ALE PREŞEDINTELUI WOODROW WILS ON*
Condiţiile de pace prezentate la 8 ian. 1918 de către preşedintele S.U.A., Woodrow Wilson, sub forma unui mesaj adresat Congresului Ś.U.A., în care erau incluse un număr de 14 puncte. Acestea acopereau aproape întreaga problematică ce urma să facă obiectul viitoarei conferinţe de pace: diplomaţia deschisă; suprimarea barierelor vamale; dezarmarea; problemele coloniale; atitudinea faţă de Rusia; problema Belgiei; Alsacia şi Lorena; frontiera italiană; popoarele asuprite din Imperiul Austro-ungar; statele balcanice, între care şi România; problema Imperiului otoman şi a naţionalităţilor de sub dominaţia acestuia; strâratorile Mării Negre; Polonia; crearea

Societăţii Naţiunilor. În ciuda amplorii sale, programul preşedintelui american era expus într-o formă vagă, scopul său primordial fiind, în fapt, realizarea supremaţiei internaţionale a Statelor Unite, a expansiunii sale economice în întreaga lume. Aceasta s-a confirmat, atât la Conferinţa de pace de la Paris (v.) cât şi prin politica dusă de S.U.A. În perioada interbelica.

CENTO, v. **ORGANIZAŢIA TRATATULUI CENTRAL**.

CENTR-AFRICAN, IMPERIUL ~ (denumirea oficială: Empire Centrafricain – Imperiul Centrafricain), stat situat în partea centrală a

Africii, limitat de Ciad, Sudan, Zair, Cone: o şi Camerun. Suprafaţa: 622.984 kmp. Populaţia: 2.610.000 loc. (1975). Capitala: Bangui, 350.000 loc. (1975). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 C.F.A. Franc = 100 Centimes. Istoric. Numeroase mărturii dovedesc existenţa aşezărilor umane în C. Încă din neolitic şi paleolitic. Mai târziu, pe acest teritoriu se stabilesc pigmei Ba binga (în S) şi triburi Sango (în valea Oubangui). Către sfârşitul sec. 19 are loc penetraţia franceză în regiunea dintre Ciad şi Congo, sultanii triburilor din C. opunând însă rezistenţă. Această rezistenţa este înfrântă în 1900. Răscoalele populare din C. au continuat timp de 30 de ani. În 1908, C. este administrat, împreună cu Ciadul, sub denumirea Oubangui – Chari – Tehad, în cadrul Federaţiei franceze a Africii Ecuatoriale. În 1916, C. devine colonie de sine stătătoare, sub numele de Oubangui-Chari. Lupta pentru independenţă începe în 1945, când s-a creat Mişcarea pentru evoluţie socială a Africii negre (M.E.S.A.N.). La 1 dec. 1958, teritoriul Oubangui-Chari este proclamat republică autonomă în cadrul Comunităţii franceze, iar la 13 aug. 1960 îşi proclamă independenţa sub denumirea Republica Africa Centrală. La 31 dec. 1965, în urma unei lovituri de stat, puterea este preluată de colonelul Jean-Eêdel Bokassa, care devine şi preşedinte al M.E.S.A.N. „iar în 1972 preşedinte pe viaţă al Republicii. La 4 dec. 1976, Congresul extraordinar al M.E.S.A.N. a hotărât schimbarea denumirii

statului în Imperiul Centr-african. Preşedintele Bokassa a devenit împărat, festivităţile de încoronare având loc la 4 dec. 1977. Organizarea de stat: monarhie constituţională. Întreţine relaţii diplomatice cu 54 de state (1976) şi este membru a 50 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. România a recunoscut C. chiar din ziua proclamării independenţei. Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 6 febr. 1968, la nivel de ambasadă. În acelaşi an s-au încheiat trei acorduri menite să asigure un cadru optim iniţierii şi dezvoltării relaţiilor bilaterale: Acordul cadru de cooperare economică, Acordul comercial pe termen lung şi Acordul de colaborare culturala şi ştiinţifică. Momente de cea mai mare importanţă pentru impulsionarea raporturilor de cooperare dintre cele două ţari au fost vizitele şefului Imperiului Centrafrican în România (lui. 1970 şi lui. 1973) şi vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în e (mart. 1972), cu prilejul cărora s-au convenit o seamă de măsuri de fructificare a posibilităţilor de amplificare a raporturilor de colaborare dintre cele două state, precum şi dezvoltarea legăturilor pe linie de partid şi a organizaţiilor de masa. Dintre instrumentele de colaborare adoptate la nivel înalt, un rol important îl are Acordul general de colaborare

(1973), în baza căruia s-au iniţiat o serie de acţiuni de cooperare, reciproc avantajoase, în domeniile forestier, agricol şi minier.

CENTRU DE PUTERE, nucleu ce

concentrează pârghiile şi mijloacele cele mai importante ale deciziilor. Tendinţa de creare a unor e. de p. În sistemul internaţional şi în mişcarea muncitorească, care să emită decizii obligatorii pentru state şi partide naţionale întâmpină opoziţia hotărâtă a popoarelor, deoarece ea contravine suveranităţii şi independenţei statelor, dreptului la dezvo ltare şi acţiune autonomă a partidelor. Marile transformări revoluţionare care au loc astăzi în lume au pus la ordinea zilei democratizarea relaţiilor dintre state, exprimată, în primul rând, prin participarea directă şi efectivă pe baza de egalitate a tuturor statelor la abordarea şi soluţionarea problemelor lumii contemporane. V. zone de influentă.

CENTRUL DE INFORMARE AL O.N.U.

În termenii rezoluţiei Adunării Generale a O.N.U. din 4 febr. 1952 privind „Principiile de bază ale activităţii O.N.U. În domeniul informării”, Departamentul de informare al O.N.U. a fost împuternicit „să creeze şi să întreţină o reţea de centre de informare, organizate fie pe criteriul lingvistic, fie pe criteriul regional, fie pe ambele, ţinând seama de necesităţile efective particulare ale fiecărei regiuni” în scopul de a se asigura „informarea popoarelor din toate părţile lumii asupra O.N.U”. În 1977 existau 56 de centre, deservind peste o sută de ţări, printre care şi Centrul din Bucureşti, înfiinţat la 8 iun. 1970, ca urmare a acordului încheiat între guvernul român

şi O.N.U. Pentru informarea opiniei publice asupra activităţilor O.N.U. ele folosesc bibliotecile de care dispun, mijloace audiovizuale, precum şi manifestări organizate cu concursul autorităţilor din ţările respective.

CENTRUL DEMOGRAFIC O.N.U.

— **ROMÂNIA (CED OR)**, inaugurat la 28 aug. 1974, în timpul lucrărilor Conferinţei Mondiale a Populaţiei de la Bucureşti, are următoarele obiective: a) organizează cursuri şi seminarii de formare şi perfecţionare în demografie şi în domeniile conexe pentru bursieri O.N.U. proveniţi mai ales din ţările în curs de dezvoltare; b) efectuează, dirijează şi publică, în consultare cu O.N.U., lucrări de cercetare fundamentală şi aplicativă referitoare la tendinţele demografice şi raporturile acestora cu dezvoltarea economico-socială; programul de cercetare al **CEDOR** este axat pe analiza realităţilor demografice din ţările în curs de dezvoltare şi pe relaţiile populaţiei cu resursele, mediul ecologic şi social, planificarea, dezvoltarea rurală şi alimentaţia, sănătatea, urbanizarea, educaţia ş.a; c) furnizează informaţii, oferă documentaţie şi servicii consultative în materie demografică şi în domenii conexe. Personalul de specialitate al **CEDOR,** alcătuit în principal din demografi, sociologi şi economişti, este asigurat de către O.N.U. Şi guvernul român. Are sediul la Bucureşti.

CENTRUL DE STUDII ECONOMICE ŞI SOCIALE AL ŢĂRILOR ÎN CURS DE

DEZVOLTARE, instituţie de cercetare, creată la 14 sept. 1976, la iniţiativa preşedintelui de atunci al Mexicului, Luis Echeverria Alvarez, inaugurată la Ciudad de México în perioada lucrărilor Conferinţei asupra cooperării economice dintre ţările în curs de dezvoltare (v.). Are ca obiective: studierea şi difuzarea experienţei ţărilor în curs de dezvoltare, elaborarea unor studii privind rezolvarea problemelor economice şi sociale, identificarea unor mecanisme noi de colaborare şi crearea de tehnologii care să accelereze procesul dezvoltării economice în aceste ţări. Centrul funcţionează ca instituţie mexicană deschisă unei largi colaborări internaţionale. România, ca ţară socialistă în curs de dezvoltare, a participat la inaugurarea Centrului şi contribuie la activităţile sale cu specialişti în domeniul economie.

CENTRUL EUROPEAN AL CERCETĂRILOR NUCLEARE (C.E.R.N.), înfiinţat la Geneva, în 1954, sub auspiciile U.N.E.S.C.O., este alcătuit din 12 state membre: Austria, Belgia.

Danemarca, Elveţia, Franţa, R.F. Germania, Grecia, Italia, Marea Britanie.

Nervegia, Spania şi Suedia. Iugoslavia are statut de observator. Scopul DE.R.N. este ca, prin cercetări comme în domeniul fizicii atomice, să descopere noi posibilităţi de utilizare paşnică a energiei nucleare. Programele de cercetare ale C.E.R.N. se axează, în special, pe studierea naturii particulelor elementare în domeniul marilor energii. Ele se realizează cu ajutorul echipelor

mixte alcătuite din oameni de ştiinţă ai statelor membre. Întreţine relaţii strânse cu Institutul Unificat de Cercetări Nucleare de la Dubna (v.), schimbul de savanţi constituind principala formă de colaborare dintre aceste două centre. La C.E.R.N. au făcut stagii de practică şi specialişti din România, bursieri ai A.I.E.Á. (v.). C.E.R.N. editează publicaţiile „Scientific Reports" şi „C.E.R.N. Courrier".

CENTRUL EUROPEAN PENTRU ÎNVĂŢĂMÂNTUL SUPERIOR, instituţie regională a U.N.E.S.C.O., cu sediul la Bucureşti, prima de acest gen din Europa, înfiinţată, pe baza unui acord între România şi U.N.E.S.C.O., la 21 sept. 1972, cu scopul de a promova colaborarea interuni versit ară între statele europene. Are ca obiective: efectuarea unei documentaţii în problemele învăţământului postliceal în Europa; coordonarea activităţii centrelor de documentare din ţările europene în acest domeniu; elaborarea unor studii cu privire la evoluţia sistemelor şi instituţiilor de învăţământ universitar din Europa; realizarea unor schimburi de experienţă în privinţa modernizării şi dezvoltării învăţământului. Centrul desfăşoară o serie de activităţi ca: elaborarea de studii, organizarea unor întriniri ale specialiştilor şi experienţe-pilot. În concepţia Ptomâniei, Centrul are un rol important şi în unirea eforturilor universitarilor pentru înfăptuirea securităţii europene, pentru promovarea idealurilor păcii şi colaborării în

rândul tineretului.

CENTRUL INTERNAŢIONAL DE INFORMARE ŞTIINŢIFICĂ ŞI TEHNICĂ (C.I.S.T.), creat prin semnarea Convenţiei de înfiinţare, la 27 febr. 1969, de către guvernele Bulgariei „Cehoslovaciei, R.D. Germane, Mongoliei, Poloniei, României, Ungariei şi U.R.S.S. În 1973 a aderat şi Cuba. În preocupările Centrului intră: elaborarea de propuneri pentru crearea sistemului internaţional de informare ştiinţifică şi tehnică, deservirea informaţională tehnico-ştiinţifică a organizaţiilor părţilor contractante şi publicarea, în acest scop, de materiale informative, executarea de cercetări ştiinţifice în domeniul teoriei şi practicii informării tehnico-ştiinţi fi ce. Are sediul la Moscova.

CENTRUL INTERNAŢIONAL DE STUDII PENTRU CONSERVAREA ŞI RESTAURAREA BUNURILOR CULTURALE, fondat în mai 1958 sub egida U.N.E.S.C.O. are ca principale obiective: culegerea, studierea şi răspândirea de documentaţii privind problemele ştiinţifice şi tehnice ale conservării şi restaurării bunurilor culturale; coordonarea şi promovarea cercetării. Îndeplineşte misiuni de urgenţă în caz de distrugeri neprevăzute ale operelor de artă. Editează monografii de specialitate. Membrii (1976): guverne din 60 de ţări, între care şi România; membrii asociaţi: diferite instituţii naţionale de specialitate din diferite ţări. Are sediul la Paris.

CEREMONIAL DIPLOMATIC, reguli protocolare şi de curtoazie privind onorurile şi distincţiile acordate diplomaţilor în funcţiune, după rangul lor. C.el cuprinde indicaţii referitoare la ordinea diplomaţilor, la întâmpinarea lor la sosirea în ţară sau la plecare, la locurile de onoare cu ocazia recepţiilor şi a audienţelor solemne sau particulare, la vizite de etichetă, la distincţiile cu care este onorat un diplomat străin în anumite ocazii ş.a. Fiecare stat îşi stabileşte propriul său e.d., ţinând seama şi de uzanţele internaţionale în materie.

CEREMONIAL MARITIM, manifestare exterioară de respect sau curtoazie efectuată de o navă, folosind pavilionul, pânzele, sirena, salvele de tun etc., în faţa unei alte nave, a unui port, a unei fortăreţe sau persoane de rang înalt. C.m. este reglementat de reguli cu caracter cutumiar, precum şi regulamente edictate pe plan naţional. Navele comerciale îndeplinesc primele semnele de e.m. faţă de navele militare.

CERERE-OFERTĂ, raport prin intermediul căruia acţionează legea valorii pe plan internaţional şi se stabilesc valoarea internaţională a mărfii (v.) şi preţurile internaţionale (v.). În general, cererea mondială pentru un anumit produs poate fi reflectată de totalul importurilor, în timp ce oferta mondială de totalul exporturilor. Dacă oferta unui produs pe piaţa mondială este mai mare decât cererea solvabilă pentru acel produs, atunci preţul său

internaţional scade sub valoarea internaţionala. Dimpotrivă, când oferta produselor este mai mică decât cererea solvabilă, preţul internaţional creşte peste valoare.

CERERE RECONVENŢIONALĂ, cerere prin care pârâtul îşi formulează pretenţiile faţă de reclamant într-un proces internaţional. În cazul procedurii prevăzute pentru e.r.

poate fi prezentată instanţei în cursul desfăşurării procedurii contencioase, numai dacă sesizarea acesteia a fost făcută prin cerere unilaterală. Prevederile art. 63 din regulamentul C.I.J. autorizează prezentarea e.r. Dacă obiectul ei concordă cu obiectul cererii introductive de instanţă (pentru a nu se deplasa obiectul diferendului) şi dacă este compatibilă cu competenţa C.I.J. După ce se constată că aceste două condiţii sunt îndeplinite, e.r. se alătură plângerii statului-parte reclamant, urmând a fi soluţionate deodată.

C.E.R.N., v. **CENTRUL EUROPEAN AL CERCETĂRILOR NUCLEARE**.

CERTIFICAT, înscris prin care se confirmă (de către organele competente) exactitatea unui fapt, autenticitatea unui document sau se ătesta o anumită calitate. ~ de asigurare, document întocmit de către o companie de asigurări sau de către un agent de asigurare pentru a atesta că marfa este acoperită printr-o poliţă de asigurare. ~ de calitate, document prin care furnizorul intern sau extern adevereşte că marfa livrată corespunde

din punct de vedere calitativ clauzelor stipulate în contract. El se eliberează de organizaţiile sau instituţiile de specialitate convenite de cele două părţi prin contractul de vânzare-cumpărare. ~ de înregistrare, act scris prin care o autoritate sau instanţă etc, naţională sau internaţională atestă primirea/depunerea unui document. ~ de origine, document însoţitor al mărfurilor exportate, cerut, în mod expres, în unele situaţii de către autorităţile vamale ale ţării importatoare, pentru a se dovedi care este ţara de origine a mărfurilor respective, de o sunt cerute atunci când o ţară acceptă importul numai din anumite ţări sau când regimul vamal aplicat de ţara importatoare este diferit în funcţie de ţara exportatoare* ~ de o sunt emise de instituţii autorizate, în special de camerele de comerţ. Mărfurile care sunt exportate de ţările în curs de dezvoltare spre ţările dezvoltate, care acordă preferinţe tarifare generalizate (v.), pentru a răspunde regulilor de origine (v.) trebuie să fie însoţite de un ~ de o formular A (document care reuneşte o declaraţie a exportatorului cu un certificat de origine). ~ sanitar-veterinar, document prin care furnizorul intern sau extern atestă că animalele, păsările sau produsele animaliere (carne, unt, conserve) şi vegetale (fructe, legume) exportate nu sunt contaminate de boli sau de paraziţi. Sunt eliberate de organismele de specialitate din ţările exportatoare.

C.E.S., v. **CONSILIUL ECONOMIC ŞI**

SOCIAL AL O.N.U.

C.E.S.A.V., v. **COMUNITATEA ECONOMICĂ A STATELOR DIN AFRICA DE VEST**.

ČESKOSLOVENSKÁ TISKOVÁ KAN

CELAR (C.T.K.), agenţie cehoslovacă de presă creată în 1918; acţionează ca organ oficial de presă al R.S. Cehoslovace.

CESIUNE DE CREANŢĂ operaţiune prin care o persoană sau o firmă (cedent) transmite unei alte persoane sau firme (cesionar) un bun sau un drept. C. de e, este folosită în legătură cu: a) transmiterea de către creditor, în schimbul unei sume de bani, a drepturilor pe care acesta le are faţă de un debitor; b) transmiterea de către debitor unui terţ a proprietăţii sale pentru ca acesta să lichideze obligaţiile debitorului în condiţiile cele mai eficiente; c) transmiterea unei datorii interguvernamentale, efectuată cu consimţământul tuturor statelor interesate.

CESIUNE DE TERITORIU, renunţare a unui stat la dreptul de suveranitate asupra unui teritoriu şi transferarea acelui teritoriu către un alt stat. C. de t. poate interveni în aplicarea unui tratat de pace sau a unui alt acord internaţional. Prin tratatele de pace încheiate după primul şi cel de-al doilea război mondial s-au prevăzut, de asemenea, unele e. de t. de la un stat la altul. Consacrând principiul respectării integrităţii teritoriale a statelor, D.I.C. admite în unele cazuri modificări de teritoriu, în strictă conformitate cu principiul dreptului popoarelor de a-şi hotărî

singure soarta. Actul final al Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa declară că statele semnatare „consideră că frontierele lor pot fi modificate, prin mijloace paşnice şi prin acord”.

CETATEA DE BALTĂ, cetate şi mic domeniu, situate odinioară în apropiere de Blaj. După pacea încheiată cu turcii în 1487, Ştefan cel Mare şi-a îmbunătăţit relaţiile cu Ungaria; în acest context Matei Corvin i-a acordat în Transilvania două feude: Ciceul (v.) şi C. de B., probabil pe la 1489. În 1529 Ioan Zápolya reiterează oferta lui Matei Corvin în cadrul unei alianţe îndreptate împotriva pretenţiilor lui Ferdinand de Habsburg asupra Transilvaniei, care, la rândul său, recunoaşte drepturile domnului moldovean asupra celor două cetăţi, printr-un tratat din 4 apr. 1535. Ele sunt pierdute de Moldova după alungarea din domnie a lui Petru Rareş şi după instaurarea regimului principatului autonom în Transilvania (1541). Ştefan Rares, în 1551, şi Alexandru Lăpuşneanu, prin 1552 – 1553, au încercat să le recâştige, ducând în acest scop tratative cu imperialii. Cel din urmă a obţinut, în 1558, de la sultan un ordin de a fi repus în drepturi asupra ambelor feude, dar fără rezultat efectiv. Şi despot Vodă, la 1562, face o încercare similară, bazându-se, pe cât se pare, pe marea răscoală a secuilor izbucnită în acest an.

CETĂŢENIA FEMEII CĂSĂTORITE.

Încheierea sau desfacerea căsătoriei între persoane de cetăţenii diferite, cât şi schimbarea cetăţeniei soţului, nu produce ipso facto efecte

asupra cetăţeniei femeii. Expresie a principiului egalităţii în drepturi dintre bărbaţi şi femei, precum şi a principiului liberului consimţământ, aceasta regulă şi-a găsit consacrarea în Convenţia asupra cetăţeniei femeii căsătorite, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U., la 29 ian. 1957. Potrivit Convenţiei, fiecare dintre statele semnatare se angajează ca, în cazul căsătoriei între o străină şi unul din cetăţenii săi, la cererea soţiei, aceasta să dobândească, printr-o procedură privilegiată, cetăţenia soţului său. În prezent, un număr din ce în ce mai mare de state au consacrat în legislaţia lor internă principiul conform căruia pentru ca o femeie să dobândească cetăţenia soţului său, care are o altă cetăţenie, ea trebuie să-şi manifeste aceasta opţiune şi să renunţe în mod expres la propria-i cetăţenie. În legea cetăţeniei române (Legea nr. 24/1971) se prevede că încheierea Căsătoriei între un cetăţean român şi un străin nu produce niciun efect asupra cetăţeniei soţilor. Tot astfel, declararea nulităţii, anularea sau desfacerea căsătoriei nu produce niciun efect asupra cetăţeniei soţului care a dobândit cetăţenia română în timpul căsătoriei (art. 4). România a aderat la Convenţia asupra cetăţeniei femeii căsătorite la 22 sept. 1960.

CETĂŢENIE, legătură politică şi juridică permanentă dintre o persoană fizică şi un stat, exprimată printr-un ansamblu de drepturi şi îndatoriri faţă de acel stat; se dobândeşte prin naştere, prin repatriere, prin înfiere şi prin

acordarea la cerere. În privinţa dobândirii e. prin naştere există două sisteme: jus sanguinis (v.) şi jus soli (v.). Potrivit legii române a cetăţeniei (Legea nr. 24/1971) este cetăţean român şi copilul, născut în străinătate, care are cel puţin un părinte român, sau care este născut pe teritoriul României din părinţi necunoscuţi; e. română se pierde prin retragere, ca sancţiune pentru fapte grave, prin care cel care le săvârşeşte devine nedemn de a purta titlul de e. român, precum: aflându-se în străinătate, se face vinovat de fapte ostile faţă de România, sau de natură a aduce ştirbire bunului ei renume, se înrolează în forţele armate ale unui stat străin, ori, fără autorizarea autorităţilor române, ocupă o funcţie publică în serviciul unui alt stat, pleacă din ţară în mod clandestin sau fraudulos etc. C. se mai pierde prin înfiere şi, în mod excepţional, prin renunţare aprobată în condiţiile legii (v. schimbare de cetăţenie). Conform legii române căsătoria nu are nicio influenţa asupra e. române (v. cetăţenia femeii căsătorite).

CHACO, regiune naturală în centrul Americii de Sud care cuprinde N Câmpiei Parană şi podişurile prea ndine. Vasta zona C. boreal a constituit obiectul unui conflict între Bolivia şi Paraguay, care îşi are rădăcinile în epoca dominaţiei coloniale. Guvernul bolivian, care urmărea să obţină o ieşire la Oc. Pacific prin utilizarea fluviului Paraguay, a declanşat în 1927 acţiuni militare în regiunea Chaco. După câteva

tentative neizbutite de soluţionare paşnică a conflictului, în 1928 au fost sesizate Uniunea Panamericană şi Societatea Naţiunilor. În urma apelului acestora, la 3 ian. 1929 reprezentanţii celor două state au semnat un protocol prin care au constituit o comisie internaţională de conciliere (v.) care şi-a început lucrările la Washington. La 12 sept. Comisia a prezentat celor două state raportul, prin care le recomandă: să uite cele petrecute anterior; să se revină la situaţia existentă la 5 dec. 1928; să reia relaţiile diplomatice. Aprobând raportul, Bolivia şi Paraguay au, comunicat celei de-a V-a Adunări a Societăţii Naţiunilor acordul intervenit între ele. Între 1930 – 1932 noi ciocniri armate au deteriorat relaţiile dintre cele două state. Prin Tratatul de pace, prietenie şi frontieră din 21 iul. 1938, diferendul a fost supus spre soluţionare pe cale arbitrală Argentinei, Braziliei, Chile, S.U.A. Şi Uruguayului. Prin sentinţa arbitrală a acestor state, pronunţată la 10 oct.

1938, zona disputată este împărţită între cele două pretendente, punându-se astfel definitiv capăt conflictului.

CHESTIONAR O.N.U., document cuprinzând un număr de întrebări adresate de O.N.U., de obicei sub semnătura secretarului general sau a unui adjunct al acestuia, prin care sunt cerute statelor membre informaţii, cu caracter general sau specific, destinate, de regulă, întocmirii unor rapoarte* în mod frecvent, răspunsurile la Ce O.N.

Ue sunt publicate în anexele la rapoartele pertinente. Substanţa răspunsurilor oferite de guverne îşi găseşte reflectarea în raportul propriu-zis, întocmit de serviciile competente ale secretariatului O.N.U.

CHESTIUNEA ARMELOR SÂRBEŞTI DIN 1862, transport de arme din Rusia în Serbia (455 care), ce a străbătut în teritoriul român peste 600 km, din preajma Belgradului şi până la Gruia, de unde a fost trecut în Serbia. Principatele Unite, acordând tot sprijinul operaţiei, inclusiv cel militar, au respins cu curaj pe tărâm diplomatic imixtiunea Puterilor Garante, care cereau interzicerea acestui transport.

CHESTIUNEA ARMELOR MAGHIARE DIN 1859, negocierile dintre Principatele Unite şi emigraţia revoluţionară maghiară au dus în primăvara anului 1859 la încheierea unei convenţii

Inn care se stabilea expedierea în principate, în vederea depozitării lor, în preajma frontierei moldo-transilvănene, a 20.000 puşti, destinate a fi folosite în eventualitatea unei acţiuni a revoluţionarilor maghiari împotriva Imperiului habsburgic. Grabnica încetare a războiului francosardo-austriac a făcut ca armele, ajunse în Principate, să nu mai fie destinate scopului iniţial, ci să ajungă la dispoziţia forţelor armate româneşti.

CHESTIUNEA ARMELOR MAGHIARE DIN 1860, în baza unei convenţii încheiate în sept.

1860 între guvernul piemontez şi emigraţia revoluţionară maghiară au fost trimise spre Galaţi cinci vase cu 50.000 puşti destinate revoluţionarilor maghiari; transportul fiind interceptat de reprezentanţii Imperiului habsburgic, armele debarcate au fost sechestrate de autorităţile române; după lungi negocieri, desfăşurate la Iaşi, Bucureşti şi Constantinopol, armele sechestrate au fost îmbarcate pe două vase de război britanice, fiind retrimise, în 1862, în Italia.

CHILE (denumirea oficială: Republica de Chile – Republica Chile), stat situat pe coasta de **SV** a Americii de Sud, cu largă ieşire la Oc. Pacific, învecinat cu Perú, Bolivia şi Argentina. Suprafaţa: 756.945 kmp. Populaţia (1976): 10.454.000 loc. Capitala: Santiago, 3.700.000 loc. (1972, aglomeraţia urbană). Limba oficială: spaniola. Moneda: 1 Peso chilian = 1.000 Escudos. Istoric. Locuit în epoca precolumbiană de amerindieni, teritoriul statului chilian intră în componenţa Imperiului incas (sec. 15). În 1520, Magellan străbate primul strâmt o area care îi poartă numele. Spaniolii cuceresc (1535 – 1538 şi 1540 – 1545) o mare parte din teritoriul actualului C. Şi întemeiază oraşul Santiago (1541). În timpul dominaţiei spaniole, C. este înglobat în Viceregatul Perú şi în Căpităniа Generală C. (din 1778). În cursul războiului pentru independenţa coloniilor spaniole din America (1810 – 1826) se proclamă un guvern autonom (18 sept. 1810), iar

apoi Republica Independenta C. (12 febr. 1818). În urma „războiului Pacificului” („războiul salpetrului”), din 1879 – 1883, împotriva Boliviei şi Perului, C. obţine provincia Antofagasta. La 24 oct. 1970, la preşedinţia Republicii este ales Salvador Allende, reprezentând partidele progresiste grupate în Frontul Unităţii Populare. La 11 sept.

1973 se p o du ce o lovitură de stat, preşedintele Allende este ucis şi se instituie un regim de dictatură militară. Organizarea de stat: republica prezidenţială. C. Întreţine relaţii diplomatice cu 68 de state (1976) şi este membru în 86 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Începuturile relaţiilor oficiale româno-chiliene datează din 1880. Primele documente oficiale sunt scrisorile schimbate între şefii celor două state cu prilejul notificării de către România a cuceririi independenţei de stat (20 apr. 1880, respectiv 16 nov. 1880). Stabilirea de relaţii consulare are loc la 24 nov. 1911, când e. deschide un consulat onorific la Bucureşti (desfiinţat între 1926 – 1928). Întâiul consulat onorific al României la Santiago este înfiinţat la 1 iul. 1921. Relaţiile diplomatice între cele două ţări s-au stabilit la 5 febr. 1925 (data scrisorii de cabinet a ministrului de externe chilian privind acreditarea însărcinatului cu afaceri la Bucureşti). Întrerupte în timpul celui de-al doilea război mondial (20 mai 1943), relaţiile diplomatice au fost reluate la 31 mart. 1965 la nivel de ambasadă. Între cele două

ţări s-au încheiat un acord comercial pe termen lung (1968) şi alte acorduri de cooperare economică, tehnică şi ştiinţifică (1968 şi 1971).

CHINA (denumirea oficială: Zhonghua Renmin Gon Gheguo = Republica Populară Chineză), stat situat în E

Asiei, cu larga ieşire la Oc. Pacific (14.000 km), învecinat cu U.R.S.S., Mongolia, R.P.D. Coreeană, Vietnam, Laos, Birmanie, India, Bhutan, Nepal, Afghanistan. Suprafaţa: 9.596.961 kmp. Populaţia (1976): 852.130.000 loc. Capitala: Beijing, 8.000.000 (1970, aglomeraţia urbană). Limba oficială: chineza. Moneda: 1 Yuan = 10 Jiao = 100 Fen. Istoric. Locuită din cele mai vechi timpuri, în C. apare prin mileniul 3 î.e.n. una dintre cele mai strălucite civilizaţii ale antichităţii. Este unul din cele mai vechi state ale lumii, primele formaţiuni statale (statul Shang) datând din sec. 16 î.e.n. C. cunoaşte în continuare o istorie zbuciumată de formare şi destrămare a diferitelor state sub diferite dinastii, de războaie şi răscoale. După 1279 e. este cucerită de mongoli, care întemeiază dinastia Yxian, după a căror alungare, în 1368, **CL** cunoaşte o perioadă de înflorire economică. Marele război ţărănesc din 1628 – 1645 este înăbuşit cu ajutorul manciurienilor, care cuceresc întreaga ţară, instaurând dinastia Ţin (1644 – 1912). În 1751 Tibetul intră definitiv în componenţa C. În urma celor două „războaie ale opiumului” (1840 – 1842 şi 1856 – 1860), purtate împotriva C. de Anglia şi

Franţa, şi a încheierii unor tratate înrobitoare cu marile puteri, începe aservirea ţării de către capitalul străin. Prin pacea de la Shimonoseki, care încheie războiul chino-japonez din 1894 – 1895, Japonia anexează Taiwanul, parte integrantă a C. Ca urmare a revoluţiei burghezo-democratice din 1911 – 1913. dinastia manciuriană este înlăturată, C. proclamându-se republică, la 1 ian. 1912, dar puterea rămâne în mâna unor cercuri legate de interesele străine. În deceniile următoare, după crearea P.C. Chinez (1 iun. 1921), începe şi se intensifică lupta de mare amploare antifeudală şi antiimperialistă, luând forma războiului civil şi de eliberare (1924 – 1927). În cursul celui de-al doilea război civil revoluţionar (1927 – 1937) este creată Armata Roşie Chineză (1927). La 18> sept. 1931 începe agresiunea imperialismului japonez asupra C. prin ocuparea Manciuriei, unde creează „statul Manciuko”, iar în 1937 Japonia, începe un război pentru cucerirea întregii C. În cursul războiului de eliberare (1937 – 4945) poporul chinez, sub conducerea P.C. Chinez în frunte cu Mao Zedong, repurtează, numeroase victorii. După capitularea. Japoniei (2 sept. 1945) şi în condiţiile* celui de-al treilea război civil revoluţionar (1946 – 1949) întregul teri

m

toriu al ţării esteeliberat. Rămăşiţele Gomindanului (partid burghez întemeiat în 1912), sprijinite de S.U.A., se retrag în ins. Taiwan. La 1 oct. 1949 este proclamată la Beijing Republica

Populară Chineză. Marea victorie a revoluţiei chineze şi proclamarea Republicii Populare Chineze constituie un eveniment de importanţă istorică în viaţa omenirii, un factor important în schimbarea raportului de forţe pe plan mondial în favoarea socialismului, exercitând o puternică înrâurire asupra luptei revoluţionare a popoarelor. După cucerirea victoriei, poporul chinez, sub conducerea P.C. Chinez, a desăvârşit revoluţia burghezo-democratică şi a păşit pe calea revoluţiei socialiste, obţinând rezultate remarcabile în toate domeniile de activitate. Deşi membru fondator al O.N.U., R.P. Chineză şi-a recăpătat locul legitim în forumul mondial abia în 1971, când Adunarea Generală a O.N.U. Îi restabileşte (25 oct. 1971) drepturile legitime la

O.N.U. Şi C. Îşi reia locul printre cei 5 membri permanenţi ai Consiliului de Securitate. În ian. 1975, Adunarea Naţională a Reprezentanţilor Populari din întreaga C. adoptă o nouă Constituţie care consfinţeşte dispariţia oricăror forme de proprietate capitalistă şi statuează că R.P. Chineză este un stat socialist al dictaturii proletariatului, în care întregul nucleu al conducerii poporului este

P.C. Chinez. Organizarea de stat: republică populară, stat socialist. China întreţine relaţii diplomatice cu 108 state (1976) şi este membră în 34 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). C. se afirmă ca puternică forţă a contemporaneităţii în lupta împotriva imperialismului, colonialismului şi

neocolonialismului, aducând contribuţii esenţiale la procesul transformărilor revoluţionare din lume, la cauza eliberării naţionale şi sociale, la promovarea păcii şi socialismului. Relaţii cu România. Legăturile dintre poporul român şi chipez au vechi îşi îndelungate tradiţii; începutul relaţiilor oficiale româno-chineze datează de la 20 apr. 1880 când suveranul României notifică împăratului C. dobândirea independenţei de stat, la care acesta a răspuns, la 25 ian. 1881, recunoscând România ca stat suveran şi independent. Relaţiile diplomatice între cele două state se stabilesc la 3 iul. 1939, la nivel de legaţie (data acordării agrementului pentru reprezentantul chinez la Bucureşti), dar vor fi întrerupte la 21 iul. 1941. Guvernul antonescian recunoaşte guvernul „statului" Manciuko, aflat sub controlul Japoniei şi la 24 mart. 1941 stabileşte cu acesta relaţii diplomatice, la nivel de legaţie (data comunicării agrementului pentru reprezentantul român la SinKing), care vor înceta în aug. 1945. La 8 oct. 1941 este deschis la Shanghai un consulat onorific al României. Independent de relaţiile oficiale pe linie de stat, între popoarele român şi chinez s-au făurit trainice legături avându-şi rădăcinile în trecutul lor revoluţionar. Încă în condiţiile grele ale ilegalităţii, comuniştii români şi-au manifestat activ simpatia şi solidaritatea internaţionalistă cu lupta comuniştilor chinezi pentru înlăturarea dominaţiei străine şi cucerirea libertăţii. România

a recunoscut Republica Populară Chineză imediat după proclamarea sa, relaţiile diplomatice fiind stabilite la 5 oct. 1949, la nivel de ambasadă. În noile condiţii istorice, când popoarele român şi chinez au trecut la opera de făurire a revoluţiei socialiste, legăturile tradiţionale de prietenie au dobândit o temelie şi mai trainică. Între România şi C. s-au statornicit relaţii de strânsa prietenie şi solidaritate, cunoscând o continuă dezvoltare şi diversificare în toate domeniile, pe baza principiilor respectării independenţei şi suveranităţii naţionale, egalităţii în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc şi întrajutorării tovărăşeşti. Raporturile româno-chineze au, de asemenea, un larg cadru juridic constând din acorduri, convenţii, înţelegeri şi protocoale de natură politică, economico-comercială, tehnico-ştiinţifică, culturală, sportivă etc. În decursul anilor au avut loc numeroase schimburi la diferite niveluri pe linie de partid şi de stat, guvernamentală, parlamentară, militară şi de altă natură. Au vizitat R.P. Chineză primul secretar al C.C. al P.G.R. (1956), o delegaţie guvernamentală condusă de preşedintele Consiliului de Miniştri, în urma căreia s-a semnat prima Declaraţie comună româno-chineză (apr. 1958) şi altele la acelaşi nivel (mart. 1964, sept. 1969). Premierul Consiliului de Stat, vicepreşedinte al C.C. al P.C. Chinez, Ciu En-lai, a vizitat România în fruntea unor delegaţii la 23 – 27 mart. 1965 şi 16 – 24 iun. 1966. O contribuţie de

cea mai mare însemnătate la dezvoltarea relaţiilor româno-chineze au adus-o întâlnirile şi convorbirile tovarăşului N icolae Ceauşescu cu Mao Zedong, (în En-lai şi cu ceilalţi conducători chinezi de partid şi de stat cu ocazia vizitei oficiale de prietenie a delegaţiei de partid şi guvernamentale române în C. (1 – 9 ian. 1971) – moment de importanţă istorică pentru raporturile dintre România şi C., ale cărui rezultate au deschis noi şi ample perspective conlucrării dintre cele două partide, ţări şi popoare. Comunicatul comun adoptat cu această ocazie a aşezat relaţiile de prietenie româno-chineze pe baze stabile, trainice, conferind o amplă deschidere colaborării multilaterale frăţeşti şi având, totodată, prin poziţiile şi principiile afirmate, o deosebită valoare internaţională. În anii care au urmat o importanţă deosebită au avut schimburile de mesaje dintre tovarăşul Nicolae Ceauşescu şi tovarăşul Hua Kuo-fen, preşedintele P.C. Chinez, premierul Consiliului de Stat al Pentru. P. Chineze, privind dezvoltarea continuă şi multilaterală a colaborării româno-chineze. Importantn etape în dezvoltarea pe multiple planuri a prieteniei româno-chineze le-au constituit vizitele oficiale de partid şi de stat întreprinse de tovarăşul Nicolae Ceauşescu în R.P. Chineza (14 – 20 mai 1978) şi de tovarăşul Hua Kuo-fen în România (16 – 21 aug. 1978), ale căror rezultate au marcat un moment hotărâtor în amplificarea şi diversificarea relaţiilor de colaborare în toate domeniile între ţările şi pe*

poarele noastre.

CHINA NOUĂ (HSINHUA), agenţia de presă a R.P. Chineze, creată în 1937. Din 1950 funcţionează ca organ oficial de ştiri şi informaţii al acestei ţări.

CHRISTMAS, INSULA ~ (denumirea oficială: Christmas Island), ins, în Oc. Indian, situată la circa 360 km **SV** de ins. Djawa. Suprafaţa: 134,67 kmp. Populaţia (1974); 2.895 loc. Centrul administrativ: Flying Fish Cove, 1.300 loc. (1971).

Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Australian Dollar – 100 Cents. Istoric, Descoperită de navigatorul olandez Mynors la 24 dec. 1643, ins. C. de vine posesiune britanică din ian. 1888. Plasată sub jurisdicţia coloniei Straits Settlements (1889), încorpo rată în colonia Singapore (1900), inse este ocupată în timpul celui de-al doilea război mondial de trupele ja poneze (10 apr. 1942). Administrată sub forma unei colonii separate până la 1 oct. 1958, când, potrivit acordului dintre Marea Britanie şi Australia, devine „teritoriu extern" al acesteia din urmă.

CHUNG-**YANG TONGSHIN (CHUN**G**YANG)** (Agenţia Centrală Telegrafică Coreeană – A.C, T.C.), fondată la 25 dec. 1946. Are sediul la Phenian.

C.I.A., v. **AGENŢIA CENTRALĂ DE INVESTIGAŢII**.

CIAD (denumirea oficială: République du Tehad = Republica Ciad), stat situat în partea

central-nordică a Africii, în zona lacului Ciad, învecinat cu Libia, Sudan, Imperiul Centrafrican, Camerun, Nigeria şi Niger. Suprafaţa: 1.284.000 kmp. Populaţia

(1975): 4.213.000 loc. Capitala: N'Djamena, 390.000 loc. (1977, cu suburbiile). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 C.F.A. Franc = 100 Centimes. Istoric, în evul mediu pe teritoriul C. iau naştere statele islamice Kanem, Bomu, Baguirmi şi Waddai. Francezii ocupă teritoriul în 1897, integrându-l (1906) în colonia Oubangui-Chari Tchad, iar în 1922 în Africa Ecuatorială Franceză. La 28 oct. 1958 C. devine republică autonomă în cadrul Comunităţii Franceze, iar la 11 aug. 1960 îşi proclamă independenţa de stat. Organizarea de stat: republică prezidenţială. C. Întreţine relaţii diplomatice cu 51 de state (1976) şi este membru a 50 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. România a recunoscut noua republică imediat după proclamarea independenţei sale. Relaţiile diplomatice au fost stabilite la 15 iul. 1969, la nivel de ambasadă. Între cele două ţări a fost semnat un Acord comercial pe termen lung (1969) urmat de încheierea unui Acord de cooperare economică şi tehnică (1971) şi a unui aide-mémoire privind cooperarea în agricultură, industria minieră şi petrolieră, în domeniul învăţământului (1974).

CICEU, cetate medievală situată la **NE** de oraşul Dej, obţinută de Ştefan cel Mare de la regele maghiar Matei Corvin, împreună ou

Cetatea de Baltă (v.), odată cu apropierea politică a lui Ştefan de Ungaria după pacea încheiată cu turcii la 1487. Pe domeniul cetăţii C., în mănăstirea de la Vad, pentru care Ştefan a construit o biserică în stil moldovenesc, s-a constituit pentru românii din partea de N a Transilvaniei un episcopat ortodox, ai cărui titulari erau hirotonisiţi la Suceava. Domeniul şi cetatea C. sunt reconfirmate ca feudă a lui Petru Rareş de către Ioan Zápolya, prin Tratatul din 1529, şi de Ferdinand de Habsburg, prin Tratatul din 4 apr. 1535. Aici s-a refugiat Petru Rareş în 1538, scăpat din Moldova în condiţii dramatice, după marea expediţie turcească împotriva sa. După această dată şi după instaurarea regimului autonom al principatului în Transilvania (1541), calitatea de feudă a domnilor moldoveni a acestei cetăţi nu mai é menţionată.

OCHI ECONOMIC CAPITALIST, formă de dezvoltare a economiei capitaliste, în care perioadele de a vânt alternează cu cele de stagnare sau reducere a producţiei. În forma sa clasică e.e.e. cuprinde patru faze distincte: criza, depresiunea, înviorarea şi avântul. În perioada postbelică au intervenit o serie de modificări în modul de desfăşurare a e.e.e.: datorită politicii economice a statului capitalist, perioadele de criză n-au cunoscut, în general, amploarea şi durata celor antebelice; fazele ciclului s-au comprimat, astfel încât în majoritatea cazurilor au rămas ca faze distincte numai recesiunea şi avântul

conjunctura]; inflaţia a devenit un însoţitor cvasi-perinanent al e.e.e., inclusiv ai fazei de recesiune, ceea ce a generat fenomenul numit stagflaţie (v.). Având în vedere ponderea pe care o au ţările capitaliste dezvoltate în comerţul internaţional, precum şi interdependenţele crescândè dintre ţările lumii, e.e.e. influenţează în mare măsură condiţiile existente pe piaţa mondială; în faza de recesiune comerţul internaţional are tendinţa de stagnare sau scădere, iar în faza de a vânt, de creştere, influenţând, în consecinţă, posibilităţile de export pe pieţele externe. Studierea modului în care evoluează e.e.e. Şi determinarea fazei de recesiune sau a vânt se face în funcţie de mai mulţi indicatori ai ciclului economic (v.).

C.I.C.R., v. **COMITETUL INTERNAŢIONAL AL CRUCII ROŞII**.

C.I.D., v. **COMISIA INTERNAŢIONALĂ** A **DUNĂRII**.

C.I.F. – (Cost, Insurance, Freight – cost, asigurare, navlu –), clauză prevăzută în contractele de comerţ exterior, conform căreia preţul datorat de cumpărător acoperă costul mărfii, asigurarea maritimă şi na viul. Potrivit acestei clauze, vânzătorul suportă toate cheltuielile ocazionate de obţinerea licenţei de export, încărcarea mărfii pe nava, plata navlului şi a asigurării până în portul de destinaţie. Cumpărătorul suportă cheltuielile de obţinere a certificatului de origine şi al documentelor consulare, taxele vamale şi unele cheltuieli, dacă

acestea nu au fost cuprinse în navlu (descărcarea, transbordarea mărfii etc.). Ťoate riscurile se transmit de la vânzător la cumpărător, în momentul în care marfa a trecut efectiv bordul navei, în portul de încărcare, în cadrul termenului convenit (v. F.O.B.).

CIFRĂ DE AFACERI, totalitatea încasărilor din vânzări (livrări) şi prestări de servicii ale unei întreprinderi capitaliste; în limbajul de specialitate se mai numeşte şi „vânzări" sau „venituri totale brute". În relaţiile economice internaţionale, e. de a. este un indicator frecvent utilizat pentru a ilustra mărimea unei întreprinderi, puterea ei economică şi financiară. Alţi indicatori care oglindesc puterea economică şi financiară a corporaţiilor capitaliste sunt: total active; capital propriu; volumul profiturilor. Indicatorii puterii economi co-financiare a întreprinderilor capitaliste pot genera aprecieri diferite, de ex.: o întreprindere poate avea capitalul propriu relativ mic, dar, printr-o abilă utilizare a capitalului împrumutat, poate avea o e. de a, relativ mare.

CIFRU DIPLOMATIC, ansamblul de caractere convenţionale (cifre şi semne) folosite pentru transmiterea corespondenţei diplomatice (v.), spre a i se asigura respectarea caracterului său secret. Dreptul misiunilor diplomatice de a folosi un cifru este unanim recunoscut.

C.I.J., v. **CURTEA INTERNAŢIONALĂ DE JUSTIŢIE**.

C.I.M., v. **CONVENŢIA INTERNAŢIONALĂ**

CU PRIVIRE LA TRANSPORTUL DE MĂRFURI PE CĂILE FERATE.

C.I.P.C., v. **COMISIA INTERNAŢIONALĂ DE POLIŢIE CRIMINALĂ (INTERPOL)**.

CIPRU (denumirea oficială: Kypriaki Dimokratiaj Kibris Cilmhuriyeti = Republica Cipru), stat insular situat în E.M. Mediterane, Ia 64 km de ţărmul Asiei Mici (Turcia). Suprafaţa: 9.251 kmp. Populaţia (1975):

639.000 loc. (ciprioţi greci 78,2%, ciprioţi turci 17,5%). Capitala: Nicosia (Nikosia), 118.000 loc. (1973, aglomeraţia urbană). Limbi oficiale: greaca şi turca. Moneda: 1 Liră C „– 1.000 Mils. Istoric. Insula, populată în sec. 15 î.e.n. de greci, devine în antichitate şi evul mediu un teritoriu disputat, fiind cucerită succesiv de egipteni, hit biţi, fenicieni, asirieni, perşi, macedoneni, romani, bizantini, arabi. În cursul celei de-a treia cruciade (1191 – * 1193), C. este cucerit de englezi şi stăpânit apoi de familia de Lusignan până în 1489, când revine Veneţiei. Cucerită de turci în 1570 – 1571, ins, este trecută temporar, în baza unui acord secret (1878), Marii Britanii care o proclamă, în 1925, colonie a coroanei britanice. În urma luptei de eliberare naţională şi a tratatelor de la Zürich (19 febr. 1959) şi Londra (1 iul. 1960) între Marea Britanie, Grecia şi Turcia, care devin puteri garante, C. Îşi proclamă independenţa de stat (16 aug. 1960) şi devine republică (1 oct. I960). Membru în Commonwealth (din 1961). În urma izbucnirii unor incidente între populaţia

greacă şi turcă, Consiliul de Securitate trimite trupe O.N.U. (1964) pentru menţinerea păcii în C, (care continuă şi azi să se afle pe ins.). În urma unei lovituri de stat (lui. 1974) împotriva regimului legal, trupele turceşti ocupă 1/3 din ins., fiind invocată poziţia de putere garantă a Turciei. Rezoluţia Adunării Generale a O.N.U. din 2 nov. 1974 cere respectarea suveranităţii, integrităţii teritoriale şi independenţei C., retragerea grabnică a tuturor forţelor armate străine din C., sistemul constituţional al ţării fiind de competenţa exclusivă a celor două comunităţi din insulă. Organizarea de stat: republică prezidenţială. C. Întreţine relaţii diplomatice cu 65 state (1976) şi este membru ŕn 43 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. La 19 aug. 1960 România recunoaşte C. ca stat independent şi, la 13 nov. 1960, stabileşte relaţii diplomatice cu acesta la nivel de ambasadă. Vizitele reciproce ale unor personalităţi din cele două ţări au contribuit la dezvoltarea relaţiilor dintre România şi C. Relaţiile economice româno-cipriote se desfăşoară în baza Acordului comercial de lungă durată, semnat la Nicosia (19 iun. 1962) şi a protocoalelor anuale de mărfuri şi plăţi. Au mai fost încheiate un Acord de colaborare culturală (6 ian. 1972), un program de schimburi cultural-ştiinţifice (1 aug. 1972), un Acord privind desfiinţarea vizelor (12 apr. 1972), un Acord de colaborare în domeniul turismului (2 mai 1972), şi alte convenţii şi înţelegeri guvernamentale. Un

moment important în evoluţia relaţiilor româno-cipriote l-a reprezentat întâlnirea preşedintelui Nicolae Ceauşescu cu preşedintele Republicii C. arhiepiscopul Makarios (Helsinki, 30 iul. 1975), cu prilejul căreia s-a convenit să se acţioneze în continuare pentru dezvoltarea colaborării pe multiple planuri, în interesul celor două popoare, al cauzei păcii şi securităţii în regiune şi în lume.

CIRCUIT ECONOMIC MONDIAL, totalitatea legăturilor şi tranzacţiilor economice care au loc între ţările lumii. El cuprinde schimburile internaţionale de mărfuri şi servicii, comerţul invizibil, relaţiile de credit şi financiare, acţiunile de cooperare în domeniul producţiei materiale şi al cercetării ştiinţifice etc.

CIRCULARĂ (în corespondenţa guvernamentală internaţională), notă diplomatică transmisă de Ministerul Afacerilor Externe tuturor, sau tine i părţi a misiunilor diplomatice acreditate în ţara respectivă, cu conţinut identic. C. sunt utilizate pentru a se aduce la cunoştinţa misiunilor diplomatice un anumit fapt, o dispoziţie legală, o măsură protocolară etc., care interesează activi tatatea misiunilor. C. sunt folosite şi pentru a se comunica statelor străine, prin intermediul misiunilor diplomatice străine, anumite evenimente politice survenite în statul de reşedinţă şi care interesează relaţiile internaţionale.

CIRCUMSCRIPŢIE CONSULARĂ, parte din teritoriul statului de reşedinţă, atribuit, prin

înţelegerea dintre două state, unui post consular (v.) în scopul exercitării funcţiilor consulare (v.). C.e. se stabileşte odată cu numirea consulului, prin patenta consulară (v.) şi prin exequatur (v.). Consulul are dreptul de a exercita funcţiile consulare numai în cadrul e.e. De obicei, în urma încheierii unei convenţii consulare (v.), prin acordul dintre state, se stabileşte numărul consulatelor şi întinderea circumscripţiilor consulare. În e.e. se găseşte şi sediul consulatului.

C.I.S.A., v. **CONFEDERAŢIA INTERNAŢIONALA A SINDICATELOR ARABE**.

C.I.S.L., v. **CONFEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A SINDICATELOR LIBERE**.

C.I.S.T., v. **CENTRUL INTERNAŢIONAL DE INFORMARE ŞTIINŢIFICĂ ŞI TEHNICĂ**.

C.I.T.C., v. **COMISIA INTER GUVERNAMENTALĂ PENTRU TEHNICA DE CALCUL**.

C.I.T.C.F., v. **COMITETUL INTERNAŢIONAL AL TRANSPORTULUI PE CĂI FERATE**.

C.I.U., v. **CONVENŢIA INTERNAŢIONALĂ CU PRIVIRE LA TRANSPORTUL DE CĂLĂTORI ŞI BAGAJE PE CĂILE FERATE**.

C.L.A.S.C., v. **CONFEDERAŢIA LATINO-AMERICANĂ A SINDICATELOR CREŞTINE**.

CLASE ALE CONSULILOR, categorii în care sunt împărţiţi şefii posturilor consulare (v.). Conform Convenţiei de la Vieil a cu privire la relaţiile consulare (1963), aceste clase sunt:

consul general (v.), consul (v.), viceconsul (v.) şi agent consular (v.). Statele au dreptul să-şi fixeze şi alte denumiri pentru şefii posturilor consulare. Consulii, indiferent de clasa căreia îi aparţin, se bucură, din partea statului pe al cărui teritoriu funcţionează, de aceleaşi drepturi şi au aceleaşi îndatoriri faţă de acel stat.

CLASE ALE ŞEFILOR MISIUNILOR DIPLOMATICE, categorii (ranguri) în care sunt împărţiţi şefii misiunilor diplomatice. Au fost stabilite pentru prima dată la Congresul de la Viena din 1815 şi completate la Congresul de ia Aachen din 1818. Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile diplomatice, din 18 apr. 1961, prevede, în art. 14, că: „Şefii de misiune se împart în trei clase, şi anume: a ambasadorilor sau nunţiilor acreditaţi pe lângă şefii de state şi a celorlalţi şefi de misiune cu rang echivalent; a trimişilor, miniştrilor sau internunţi îl or acreditaţi pe lângă şefii de state; a însărci naţii or cu afaceri acreditaţi pe lângă ministerele afacerilor externe". Şefii misiunilor diplomatice de toate clasele se bucură de aceleaşi drepturi în îndeplinirea funcţiilor lor. Deosebirea dintre diferitele clase apare numai în ceea ce priveşte ceremonialul (v.) şi protocolul diplomatic (v.); ambasadorii sunt consideraţi ca reprezentând nu numai statul, ci şi personal pe şeful statului; ei pot duce tratative cu şeful statului străin; de obicei, ambasadorii şi miniştrii plenipotenţiari sunt numiţi de către şeful statului, iar însărcinaţii cu afaceri, de către

ministrul de externe. Ambasadorii şi miniştrii plenipotenţiari sunt acreditaţi pe lângă şeful statului de reşedinţă, iar însărcinaţii cu afaceri, pe lângă Ministerul de Externe al statului de reşedinţă. Ministrul afacerilor externe poate încredinţa conducerea unei misiuni diplomatice, unui însărcinat cu afaceri (v.) titular. În timpul absenţei şefului misiunii diplomatice, aceasta este condusă de un însărcinat cu afaceri adin terim (v.), funcţia respectivă revenind diplomatului cu cel mai înalt grad din cadrul misiunii (v. rang diplomatic).

CLAUZĂ, dispoziţie specială sau accesorie, înserată într-un document internaţional, prin care se stipulează anumite prevederi în legătură cu condiţiile de aplicabilitate, termene, precizarea anumitor drepturi etc. ~ „amiabilei compoziţii”, formă de arbitraj în care arbitrii sunt autorizaţi ca, în cazul în care niciuna din părţi nu va stabili eu argumente juridice temeiul de drept al pretenţiei, să dea diferendului soluţia pe care o vor considera oportună. În aceste cazuri arbitrajul se transformă într-un fel de mediaţiune (v.), aur, prevedere înscrisă într-un acord sau contract economic, reprezentând una din modalităţile prin care se urmăreşte prevenirea pierderilor rezultate dintr-o posibilă depreciere a valutei în care este exprimată valoarea, contractul sau acordul. Prin această prevedere partenerii se obligă ca, în cazul modificării cursului valutei respective, plăţile să se efectueze în valuta contractului, la paritatea aur

menţionată expres în contract. Ca urmare a generalizării cursurilor de schimb flotante, varianta efectuării în aur a plăţilor nu se mai utilizează, iar ~ a. este utilizată tot mai puţin, în locul ei fiind preferat coşul valutar (v.). ~ Calvo, stipulaţie înscrisă într-un contract încheiat între un stat şi un cetăţean străin, prin care acesta din urmă consimte, în mod direct sau indirect, să renunţe, în total sau în parte, la protecţia diplomatică a propriului său stat cu privire la contestaţiile pe care le-ar putea genera punerea în aplicare a respectivului contract. În aceeaşi măsură în care se renunţă la această protecţie, se aplică normele juridice ale statului cu care s-a contractat (v. Doctrina Calvo, pentru a cărei punere în aplicare a fost imaginată această clauză). ~ colonială, dispoziţie înscrisă în tratate internaţionale, prin care se prevede în mod expres dacă tratatele încheiate de o anumită metropola îşi extind sau nu efectele asupra teritoriilor aflate în stare de dependenţă colonială faţă de metropolă. ~ e. se înfăţişează fie într-o formă „negativă”, în care caz orice tratat se aplică de drept teritoriilor dependente, cu excepţia situaţiilor când se înserează o clauză de excludere a teritoriului respectiv de la aplicaţia tratatului, fie într-o formă „afirmativă”, când tratatul nu se aplică teritoriului dependent, decât în ipoteza în care se prevede expres acest lucru, prin înserarea unei ~ e. În practica internaţională sunt cunoscute ambele forme ale acestei clauze. Practica

secretariatului O.N.U. În problema succesiunii – statelor noi dă expresie accepţiei „negative” a clauzei coloniale, prezumând – în lipsa unei ~ e. – că orice tratat încheiat de fosta metropolă se aplică, anterior independenţei, întregului teritoriu colonial. După cucerirea independenţei noul stat nu este obligat să respecte tratatele încheiate anterior de fosta metropolă. Prin faptul că presupune puterea metropolei de a decide asupra relaţiilor internaţionale ale unui popor, căruia ar fi trebuit să-i acorde independenţa, ~ e. este incompatibilă cu principiile fundamentale ale

D.I.C., cu dreptul popoarelor de a-şi hotărî singure soarta. ~ compromisorie, v. compromis. ~ de arbitraj, v.com promis. ~ de garanţie, prevedere conţinută într-un tratat internaţional şi destinată să asigure respecta-6 rea obligaţiilor asumate de părţi. – ~ de reexport, modalitate prin care într-un contract de vânzare-cumpărare, – de comerţ exterior, cumpărătorului mărfii i se asigură dreptul de a revinde (reexporta) marfa importată. ~ federală, prevedere care se referă la drepturile şi îndatoririle statului federal şi ale statelor care compun federaţia în raporturile lor reciproce şi în privinţa activităţii pe plan internaţional, reglementată de tratatul internaţional în care ~ f. este înserata, în înţelegerile internaţionale ~ /. se întâlneşte rar, întrucât, cu foarte mici excepţii, pe plan internaţional acţionează numai statul federal, iar nu statele care-l compun. În dreptul internaţional aplicabilitatea înţelegerilor pe întreg

teritoriul statelor contractante este prezumată. Potrivit Convenţiei cu privire la dreptul tratatelor, încheiate la Viena în 1969, un tratat leagă fiecare parte pentru ansamblul teritoriului său, afară de cazul când din tratat rezultă o intenţie diferită sau se stabileşte în alt mod (art. 29). ~ finală, prevedere cuprinsă într-un tratat internaţional, de regulă, la sfârşitul tratatului, conţinând dispoziţii relative la intrarea în vigoare, ratificare, durata tratatului, măsuri tranzitorii cu privire la aplicarea lui, condiţiile aderării altor state, înregistrare, modificare, prorogare, reînnoire etc. ~ Martens, prevedere din Convenţia de la Haga, din 1907, referitoare la legile şi obiceiurile războiqjui terestru (v.), potrivit căreia: „Până la elaborarea unui corp mai complet al legilor războiului, înaltele părţi contractante declară ca, în cazurile care n-au fost prevăzute în reglementările adoptate de ele, locuitorii şi beligeranţii rămân sub protecţia şi sub reglementarea principiilor dreptului ginţilor, aşa cum rezultă ele din obiceiurile stabilite de popoarele civilizate, din legile umanităţii şi din imperativele conştiinţei publice”. Conţinutul ~ M. este reprodus în esenţă şi în Convenţiile de la Geneva, din 1949, privind victimele războiului (v.). Scopul ~ **M**. este de a asigura aplicarea unor principii de drept internaţional cu caracter umanitar şi în situaţii nereglementate prin codificarea dreptului internaţional umanitar (v.) 9 din cauza lacunelor inerente oricărei codificări, ori a apariţiei

ulterioare codificării a unor noi tehnici militare. ~ de nerespons abilitate, prevedere contractuală prin care părţile convin ca, în caz de neexecutare sau de întârziere în executarea contractului, debitorul să fie exonerat, în parte sau total, de obligaţia reparării prejudiciului astfel provocat. În raporturile dintre organizaţiile socialiste nu sunt permise clauzele de exonerare sau de limitare a răspunderii. ~ naţiunii celei mai favorizate, prevedere specială, înscrisă într-un acord internaţional, prin care părţile contractante îşi acordă reciproc aceleaşi avantaje şi privilegii pe care le-au acordat sau le vor acorda unui stat terţ. Această clauză se practică în relaţiile dintre state şi se aplică în domeniile care sunt indicate în acordurile încheiate: comerţ, navigaţie, situaţia juridică a persoanelor etc. Se disting două forme ale clauzei:

a) forma necondiţionată şi fără compensare, care constă în obligaţia asumată de fiecare dintre părţile contractante de a extinde toate drepturile, avantajele, privilegiile şi înlesnirile acordate, sau care vor fi acordate unei terţe ţări; b) forma condiţionată sau cu compensare, care constă în extinderea condiţionată sau în compensaţie a oricăror înlesniri, avantaje şi privilegii acordate, sau care vor fi acordate unei terţe ţări. Forma condiţionată a fost mult aplicată în acordurile comerciale încheiate între state până la jumătatea secolului trecut. În prezent este larg răspândită forma necondiţionată şi fără compensaţii care

facilitează colaborarea dintre state pe baza respectării egalităţii în drepturi şi a avantajului reciproc, eli – minând astfel posibilitatea aplicării unui tratament discriminatoriu. Reprezintă urmă din principiile fundamentale ale

G.A.T.T. protocolară, prevedere figurând la finele unui tratat, care reglementează anumite chestiuni generale privind existenţa tratatului, precum: durata, intrarea în vigoare, schimbul instrumentelor de ratificare, păstrarea originalului tratatului, numărul exemplarelor întocmite, caracterul autentic al unor anumite versiuni, data şi locul semnării etc. V. Şi clauza finală. ~ „şi omnesclauză cuprinsă într-un acord internaţional, potrivit căreia acordul, sau anumite prevederi ale acordului, se vor aplica numai dacă toate statele implicate în situaţia pe care o are în vedere acordul sunt parte contractantă la acesta. Clauza are ca scop să evite situaţia ca state terţe, prin faptul că nu participă la acord, să obţină avantaje unilaterale, nefiind obligate să respecte angajamentele asumate de statele contractante. ~ valutară, prevedere înscrisă în contracte sau acorduri economice, prin intermediul căreia părţile se asigură că nu vor înregistra pierderi în cazul unor modificări ale cursului valutei de plată, în intervalul de la semnarea contractului sau acordului, până la efectuarea plăţii. Dacă intervin astfel de modificări, plata se efectuează pe baza cursului valutei de plată faţa de o altă valută (eventual grup sau coş valutar) considerată de

parteneri mai stabilă şi înscrisă expres în contract prin ~ v.

CLEARING, sistem de decontare, în domeniul plăţilor internaţionale, utilizat de unele state în scopul compensării creanţelor şi obligaţiilor care se nasc în relaţiile de plăţi externe. Decontările se efectuează prin intermediul instituţiilor financiare, desemnate în cadrul acordurilor de e. Lichidarea plăţilor se face prin înregistrarea şi compensarea în conturile de e. a creanţelor şi obligaţiilor reciproce izvorâte din operaţiunile de export şi import şi din alte activităţi convenite între părţi. Moneda convenţională a conturilor de e. poate fi moneda naţională a unuia sau a ambilor parteneri sau a unei ţări terţe, atunci când aceasta prezintă o mare stabilitate. La anumite intervale de timp, soldul conturilor de e. se lichidează în primul rând prin livrări de mărfuri şi servicii de către ţara debitoare, iar diferenţa prin plata în aur, valute liber convertibile sau prin intermediul operaţiunilor de switch (v.). În cadrul acordurilor de e. se stabileşte un plafon valoric, sub forma creditului tehnic, care este destinat să acopere decalajele dintre export şi import, datorită faptului că cele două operaţiuni nu se realizează sincronizat.

CLIMAT INTERNAŢIONAL, ambianţa, atmosfera în care se desfăşoară relaţiile dintre state într-o anumită perioadă. Poate exista astfel un e.i. de destindere şi înţelegere, de colaborare şi respect reciproc, de încordare şi neîncredere (ex,

perioada războiului rece). C.L. este determinat de o serie de factori cum sunt: raportul ce există între diferitele forţe ce acţionează în viaţa internaţională, dezvoltarea proceselor revoluţionare ce au loc în diferite ţări ale lumii şi sporirea influenţei şi capacităţii lor de acţiune, succesele obţinute de forţele progresiste în lupta împotriva Apoliticii imperialiste de forţă şi dictat etc. Evoluţia evenimentelor internaţionale demonstrează creşterea neîncetată a hotărârii popoarelor de a instaura un climat de pace, securitate şi destindere internaţională. România acţionează cu fermitate şi consecvenţă pentru înfăptuirea unui asemenea e.i. care să asigure triumful relaţiilor bazate pe egalitate, respectul independenţei şi suveranităţii naţionale, ai neamestecului în treburile interne, renunţarea la forţă şi la ameninţarea cu forţa, democratizarea relaţiilor internaţionale. V. Şi conjunctură.

CLUBUL DE LA ROMA, for internaţional cu caracter neoficial, fără statut, buget şi sediu, înfiinţat în apr. 1968, care reuneşte personalităţi din diferite sectoare de activitate din mai multe ţări ale lumii pentru a dezbate principalele probleme ce confruntă lumea contemporană. C. de la R. organizează diverse cercetări şi reuniuni internaţionale (ex. Salzburg, 1974; Mexic, 1975; Alger, 1976), în vederea găsirii unor soluţii de înlăturare a fenomenelor de dezechilibru din evoluţia omenirii. Primul raport către Club, intitulat „Limitele creşterii” (1972), a fost realizat

de o echipă de cercetători de la Institutul de tehnologie din Massachusetts (S.U.A.J. sub conducerea prof. Dennis L. Meadows. Autorii raportului ajung la concluzii negativiste, conform cărora creşterea economică şi demografică trebuie să înceteze (v. limitele creşterii). C. de la R. nu şi-a însuşit aceste concluzii, dar raportul a avut ecou în opinia publică internaţională şi a declanşat o acţiune de clarificare a conceptelor, de reorientare a activităţii ştiinţifice în problemele privind resursele naturale, hrana, relaţiile economice dintre ţările dezvoltate şi cele în curs de dezvoltare, transferul de tehnologie şi aspectele noii ordini economice internaţionale (v.). Gel de-al doilea raport, intitulat „Omenirea la răspântie" (1974), a fost întocmit de M. Mesarovič şi E. Pestei. Const stând fenomenele de criză şi tensiunile sociale cu care se confruntă societatea capitalistă, autorii conchid necesitatea transformării sistemului mondial prin promovarea cooperării internaţionale şi prin crearea unei noi ordini economice mondiale, fără a avea în vedere perspectiva revoluţionară, istorică a transformării socialiste a societăţii. Al treilea raport al C. de la R., intitulat „Restructurarea ordinii internaţionale" (1976), întocmit de un grup de 20 de experţi (zece din ţări în curs de dezvoltare, printre care şi România, şi zece din ţări industrializate) sub conducerea prof. Jan Tinbergen, are ca tema lumea a treia şi problema decalajelor economice. În dezbaterea din cadrul

reuniunii de la Alger (25 – 28 oct. 1976) a C. de la R., la care au participat peste 350 de personalităţi politice, ştiinţifice şi economice din 56 de ţări (printre care şi România), au fost prezentate o serie de idei, concepte şi proiecte vizând instaurarea unei noi ordini economice internaţionale.

C.M.E., v. **CONFEDERAŢIA MONDIALĂ A ENERGIEI**.

C.M.M., v. **CONFEDERAŢIA MONDIALĂ A MUNCII**.

C.M.P., v. **CONSILIUL MONDIAL AL PĂCII**.

C.M.R., v. **CONVENŢIA REFERITOARE LA CONTRACTUL DE TRANSPORT INTERNAŢIONAL DE MĂRFURI PE ŞOSELE**.

Cfi**ALIJ**I. **ANTIHIXLERISTĂ**J instituită în timpul celui de-al doilea război mondial (v.) între statele împotriva cărora Puterile Axei (v.) au declanşat războiul de agresiune şi cotropire. Un moment important pe calea creării e.a. l-a constituit încheierea, la 2 sept. 1940, a Acordului anglo-american, în virtutea căruia Marea Britanie primea 50 de distrugătoare, iar S.U.A. se angajau să apere posesiunile britanice şi americane din emisfera occidentală. Marea Britanie închiria S.U.A., pe termen de 99 de ani, baze militare în ins. New-foundiand, Bermude, Bahamas, Jamaica, St. Lucia, Trinidad şi Guyana britanică. Prin adoptarea, de către Congresul S.U.A., la 11 mart. 1941, a „legii împrumutului şi închirierii” („Lend and Lease Act”) s-a creat posibilitatea ca S.U.A. să

dea cu împrumut ori să închirieze armament oricărei ţări a cărei apărare avea o însemnătate vitală pentru S.U.A., ceea ce a însemnat, de asemenea, un moment important pe calea creării c-a. Odată cu atacarea Uniunii Sovietice de către Germania hitleristă şi sateliţii săi, la 22 iun. 1941, e.a. a început să prindă contur mai clar, prin crearea alianţei sovieto-angloarnericane. Primele acte oficiale ale acestei alianţe le-au constituit Acordul se victobri tanie, semnat la Londra, Ia 12 iul. 1941, şi intitulat „Cu privire la acţiunile comune în războiul împotriva Germaniei”, prin care cele două părţi se angajau să colaboreze şi să-şi acorde ajutor reciproc în lupta comuna, precum şi să nu încheie pace separată cu inamicul (acord considerat ca fiind primul document oficial al e.a.) şi Carta Atlanticului (v.), adoptată în urma discuţiilor anglo-americane şi publicată la 14 aug. 1941, la care a aderat şi U.R.S.S. printr-o declaraţie publicată la 24 sept. 1941. Lupta comună împotriva Puterilor Axei a dus ia consolidarea şi lărgirea e.a., la ea aderând toate statele, precum şi guvernele în exil care luptau contra acestora. România s-a alăturat la e.a. odată cu izbucnirea insurecţiei naţionale armate întifasciste şi antiimperialiste de la 23 aug. 1944 (v.) când, răsturnând guvernul antonescian, a întors armele împotriva Germaniei hitleriste şi s-a alăturat Naţiunilor Unite, contribuind din plin la victoria finală asupra Puterilor Axei. C.a. s-a menţinut, practic, până la sfârşitul celui de-al

doilea război mondial.

COALIŢIE, alianţă, asociaţie, înţelegere între două sau mai multe state, între partide şi grupări politice, tinzând la realizarea unui anume scop. C. este temporară, poate avea caracter militar sau politic. Cea mai cunoscută este e. antihitleristă (v.) din timpul celui de-al doilea război mondial. Sunt, de asemenea, cunoscute e. Îndreptate împotriva lui Napoleon

I. /X/ burghezo-moşierească din România, alianţa vârfurilor burgheziei şi moşierimii în vederea promovării intereselor social-economi ce alo celor două clase. ~ electorală, alianţa mai multor partide în vederea obţinerii în comun a cât mai multor voturi şi mandate. ~ e. poate fi încheiată numai în vederea unor anumite alegeri. ~ guvernamentală, înţelegere a mai multor partide politice, uneori pe baza unui program comun, în vederea formării guvernului.

COASTA DE FILDEŞ (denumirea oficială: République de Cote dĺvoire = Republica Coasta de Fildeş), stat situat pe coasta de V a Africii centrale, pe ţărmul nordic al G. Guineea, învecinat cu Mali, Volta Superioară, Ghana, Liberia şi Guineea. Suprafaţa: 322.463 kmp. Populaţia (1975): 6.673.013 loc. Capitala: Abidjan.

830.000 loc. (1974, cu suburbiile). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 C.F.A. Franc = 100 Centimes. Istoric. Descoperit de portughezi în 1475, litoralul C. de F. este vizitat în sec. 17 – 18 de negustori francezi, care înfiinţează primele

factorii şi aşezări cu coloni europeni. În 1893, C. de F. devine colonie franceză încorporată Africii Occidentale Franceze (1904 – 1958). După 1946, mişcarea de eliberare naţională ia un puternic a vânt. În 1958 devine republică autonomă în cadrul Comunităţii Franceze şi la 7 aug. 1960 îşi proclamă independenţa de stat. Organizarea de stat: republică prezidenţială. e. de F. Întreţine relaţii diplomatice cu 73 de state (1976) şi este membră a 55 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Ţara noastră a recunoscut noul stat independent la 9 aug. 1960 şi a stabilit cu acesta relaţii diplomatice, la rang de ambasadă, la 17 mai 1967. În aug. 1966 o delegaţie, guvernamentală română participă la festivităţile prilejuite de aniversarea proclamării independenţei C. de F., iar în anii care au urmat au avut loc schimburi de delegaţii care au purtat discuţii cu privire la dezvoltarea relaţiilor între celê două ţări, încheindu-se mai multe acorduri comerciale şi de cooperare economică şi tehnică. Întâlnirea preşedintelui Nicolae Ceauşescu cu preşedintele C. de F», Félix Houphouët-Boigny (Rabat, 21 sept. 1973) şi îndeosebi vizita oficială a preşedintelui Nicolae Ceauşescu în C. de F. (27 febr. – 2 mart. 1977) au avut o importanţă hotărâtoare pentru dezvoltarea multilaterală a raporturilor românoivoriene, cu acest ultim prilej convenindu-se o seamă de acţiuni pentru diversificarea relaţiilor politice, a cooperării economice, tehnice, ştiinţifice şi

culturale şi, de asemenea, pentru întărirea conlucrării celor două ţări pe planul relaţiilor internaţionale. Cu acelaşi prilej, cei doi preşedinţi au semnat acordul privind crearea unei comisii mixte de cooperare românoivoriană în domeniile economic, juridic, ştiinţific, tehnic şi cultural.

C **OBELI GERANTĂ,** situaţie în care se afla un stat care participă la război, alături de alte state, împotriva unui inamic comun, dar fără ca această participare să aibă la bază un tratat de alianţă. Calitatea de e. dă dreptul statului respectiv să ia parte, împreună cu celelalte state beligerante, la negocierile pentru încheierea păcii, să fie parte contractantă la tratatul de pace, să primească reparaţii (v.) pentru daunele cauzate de război etc.

COC OS/KEELING, INSULELE ~ (denumirea oficială: Cocos Keeling Is lands), grup de 27 insule coraligene, grupate în doi atoli, situat în Oc. Indian, la circa 1.100 km **SV** de ţărmurile Indoneziei. Suprafaţa: 14,24

kmp (ins, locuite Home, West, Direction). Populaţia (1973): 643 loce Centrul administrativ: Bantam.

Limba oficială: engleza. Moneda:

1 Australian Dollar = 100 Cents. Istoric. Descoperite în 1609 de navigatorul englez William Keeling, ins, rămân nelocuite până în 1826, data sosirii primilor colonişti. În 1857 sunt proclamate colonie a coroanei britanice, iar în 1878 trec sub controlul guvernatorului din Ceylon. Mai târziu,

ins. C. sunt plasate sub jurisdicţia coloniei Straits Settlements (1886) 4 iar apoi încorporate coloniei Singapore (1903). Potrivit Actului privind Insulele Cocos, încheiat între Marea Britanie şi Australia la 23 nov. 1955, şi amendat ultima oară în 1973, adminisstraţia este transferată Australiei, devenind „teritoriu extern" australian. O.N.U. consideră ins. e drept teritoriu neautonom, în sensul cap. 11 al Cartei.

COD AL CRIMELOR ÎMPOTRIVA PĂCH ŞI SECURITĂŢII UMANITĂŢII (proiect), elaborat în 1954 de către Comisia de drept internaţional, din însărcinarea Adunării Generale a O.N.U. Dezvoltă şi sistematizează principiile conţinute în statutele tribunalelor militare internaţionale de la Nürnberg – şi Tokio. Cu toate că nu a fost adoptat de Adunarea Generală a O.N.U., proiectul de cod este apreciat drept o contribuţie importantă la eforturile pentru menţinerea păcii şi securităţii internaţionale.

COD DE CONDUITĂ ansamblu de principii şi norme ale dreptului internaţional general care stabilesc elementele esenţiale ale comportamentului statelor în relaţiile dintre ele, respectiv drepturile şi îndatoririle fundamentale ale acestora în raporturile internaţionale. România a propus Adunării Generale a O.N.U. elaborarea şi adoptarea în cadrul O.N.U. a unui asemenea e. de e. cu caracter universal, în care să fie statuate drepturi le şi îndatoririle fundamentale ale statelor. În concepţia românească, acestea, cu titlu

exemplificativ, sunt: dreptul sacru al fiecărui stat, la existenţă liberă, la independenţă şi suveranitate naţională; dreptul inalienabil al fiecărui popor de a-şi decide de sine stătător soarta, cu toate drepturile şi îndatoririle ce decurg din el pentru fiecare stat şi popor; egalitatea deplină în drepturi a tuturor statelor; dreptul fiecărui popor la dezvoltare şi progres; obligaţia statelor de a nu interveni în treburile interne sau externe ale altor state; respectarea inviolabilităţii frontierelor şi integrităţii teritoriale a fiecărui stat; obligaţia statelor de a se abţine, în relaţiile lor internaţionale, de la ameninţarea cu forţa sau folosirea forţei; dreptul inerent al fiecărui stat de a se apăra cu toate mijloacele împotriva oricărui atentat la adresa suveranităţii şi independenţei Sale naţionale, inclusiv cu cele militare în cazul că este supus unei agresiuni armate; dreptul fiecărui stat de a participa în condiţii de deplină egalitate la rezolvarea problemelor internaţionale de interes comun; dreptul şi îndatorirea statelor de a coopera între ele în toate domeniile; dreptul fiecărui stat de a avea deplin acces la cuceririle ştiinţei şi tehnicii; obligaţia statelor de a-şi îndeplini cu buna credinţă angajamentele asumate în conformitate cu dreptul internaţional. C.de.e. ar fi o completare şi o precizare a principiilor Cartei O.N.Ü., în concordanţă cu cerinţele edificării unei noi ordini internaţionale, ale întăririi securităţii internaţionale şi dezvoltării unei cooperări eficiente cu participarea şi cu Luarea în

considerare a intereselor tuturor popoarelor, a tuturor statelor. Elementul nou pe care îl aduce propunerea României şi care, de altfel, îi conferă şi o valoare aparte constă în faptul că acest e. de e. este conceput să aibă o forţă juridică depăşind caracterul documentelor în materie adoptate până acum de Adunarea Generală a O.N.U. (ex. Declaraţia asupra principiilor dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state, conform Cartei, v»). De aceea, adoptarea unui asemenea e de e. ar constitui o importantă contribuţie la democratizarea relaţiilor internaţionale.

COD INTERNAŢIONAL 1. Tratat internaţional cuprinzând un ansamblu sistematic de dispoziţii referitoare la o materie determinată (de ex.: Codul de drept internaţional privat din 20 febr. 1928, adoptat la Havana de cea de-a VI-a Conferinţă 1 internaţională americană, denumit Codul Bustamante; proiectul de cod al crimelor contra păcii şi securităţii umanităţii (v.), elaborat de Comisia de drept internaţional a O.N.U. În 1954). 2. Culegere de documente internaţionale referitoare la o materie determinată, prin care se sistematizează principalele reguli, principii şi proceduri referitoare la materia respectivă (de ex. Codul internaţional al muncii, publicat de Biroul Internaţional al Muncii). Asemenea culegeri înlesnesc consultarea şi aplicarea documentelor pe care le cuprind. 3. Ansamblu de reguli stabilite prin acorduri internaţionale în materie de

comunicaţii (de ex. Codul internaţional al semnalelor, Codul internaţional pentru transmiterea observaţiilor făcute în cursul zborurilor de recunoaştere meteorologică – aşa-numitul Cod Recco, întocmit de Organizaţia Meteorologică Mondială). V «şi cod de conduită.

CODIFICAREA DREPTULUI INTERNAŢIONAL, gruparea şi sistematizarea normelor dreptului internaţional, de origine cutumiară sau convenţională, în scopul asigurării unităţii acestora, precizării conţinutului lor şi înlăturării contradicţiilor dintre ele. C.d.i. nu urmăreşte numai enunţarea precisă şi metodică a unor norme juridice existente ci şi crearea unor norme noi, pe baza principiilor generale, facilitând astfel dezvoltarea progresivă a dreptului internaţional. În epoca noąstra, activitatea de codificare tinde să asigure, totodată, participarea tuturor statelor la opera de stabilire a normelor dreptului internaţional în timp ce, în trecut, acestea erau stabilite mai ales de marile puteri, în special pe cale cutumiară. C.d.i. poate fi oficială, realizată de către state de comun acord, şi neoficială sau ştiinţifică, întreprinsă de instituţii ştiinţifice naţionale sau internaţionale sau de oameni de ştiinţă, în mod individual. După conţinut, C.d.le poate fi generală, când cuprinde ansamblul normelor dreptului internaţional sau parţială, când cuprinde numai unele ramuri sau domenii ale dreptului internaţional. Ideea e.d.i. a apărut cu câteva secole în urmă, la început prin

lucrările unor publicişti, din nevoia de a preciza conţinutul normelor în vigoare ale dreptului internaţional, cele mai multe de origine cutumiară. Codificări parţiale, oficiale s-au realizat la unele congrese şi conferinţe internaţionale. Astfel, la Congresul de la Viena, din 1815, a fost codificat regimul fluviilor internaţionale şi s-a realizat o codificare parţială a dreptului diplomatic. La Congresul de la Paris, din 1856, au fost codificate unele norme ale războiului maritim, iar la Conferinţa de la Geneva, din 1864, normele privind ajutorul datorat militarilor bolnavi sau răniţi. Cele mai importante rezultate s-au obţinut, în această perioadă, prin codificarea legilor şi obiceiurilor războiului (v.) şi a mijloacelor juridice de reglementare a litigiilor internaţionale, prin convenţiile adoptate la Conferinţele de la Haga, din 1899 şi 1907 (v.). După primul război mondial s-au obţinut unele codificări parţiale, printre care un rol mai important îl au Protocolul de la Geneva, din 1925, privind interzicerea folosirii în război a gazelor asfixiante şi a armelor bacteriologice (v.) şi Convenţia de la Geneva, din 1929, privind tratamentul prizonierilor de război, al răniţilor şi bolnavilor. Societatea Naţiunilor a convocat, în 1930, la ilaga, o conferinţă pentru „codificarea progresivă a dreptului internaţional”, care însă a dat rezultate neînsemnate. După cel de-al doilea război mondial s-a acordat o deosebită atenţie e.d.i. Carta Naţiunilor Unite (v.), adoptată la Conferinţa de la San Francisco (v.), la 26 iun.

1945, deşi nu constituia un cod de drept internaţional propriu-zis, conţine principii de bază ale relaţiilor dintre state şi, ca atare, se bucură de mare autoritate. În 1947, Adunarea Generală a O.N.U. a înfiinţat C.D.I. (v»), formată din jurişti din diferite ţări, cu mare autoritate în domeniul dreptului internaţional. De la crearea ei, C.D.I. a pregătit mai multe proiecte de codificare, unele rămase fără rezultat, altele adoptate sub forma unor convenţii internaţionale. Din prima categorie face parte Codul crimelor împotriva păcii şi securităţii umanităţii (v.), elaborat în 1954. Dintre rezultatele activităţii de codificare a C.D.I. o importanţă deosebită o prezintă cele patru convenţii privind codificarea dreptului mării, adoptate de Conferinţa de la Geneva, din 1958, Convenţia cu privire la relaţiile şi imunităţile diplomatice (v.), adoptată de Conferinţa de la Viena, din 1961, Convenţia cu privire la relaţiile consulare (v.) r adoptată la Conferinţa de la Viena, din 1963, şi Convenţia cu privire la dreptul tratatelor (v.), adoptată la o conferinţă care a avut loc tot la Viena în 1969. Opera de e.d. I se află încă la începuturile ei. România se pronunţă în favoarea continuării e.d. i, şi participă activ la înfăptuirea ei, luând iniţiative în această direcţie (v. cod de conduită).

COERCIŢIUNE, întrebuinţare a constrângerii pentru a impune respectarea obligaţiilor legale de către persoanele fizice şi juridice. În dreptul intern, este exercitată de organele de stat, anume

create în acest scop. În relaţiile internaţionale, respectarea obligaţiilor statelor se asigură prin constrângerea, inclusiv cea morală, exercitată de state, individual sau colectiv, în condiţiile stabilite de dreptul internaţional. În problemele ce privesc pacea şi securitatea internaţională, Carta O.N.U. conferă Consiliului de Securitate dreptul de a lua măsuri obligatorii pentru state, inclusiv folosirea forţei. V. Şi dreptul internaţional.

COEXISTENŢA PAŞNICĂ, concept de bază al relaţiilor dintre state care consacră renunţarea la război ca mijloc de rezolvare a problemelor litigioase dintre state şi postulează rezolvarea lor pe calea tratativelor, prin respectarea independenţei şi suveranităţii naţionale, a integrităţii teritoriale, egalităţii în drepturi a tuturor statelor, luarea în consideraţie a intereselor reciproce, neamestecul în treburile interne ale altor state, dezvoltarea reciproc avantajoasă a colaborării economice şi cultural-ştiinţifice între toate statele, fără nicio discriminare, participarea tuturor statelor, independent de natura orânduirii sociale, la soluţionarea problemelor internaţionale. Principiile e.p. se referă la relaţiile dintre state şi nu privesc z lupta de clasă dintre proletariat şi burghezie sau lupta ideologică pe plan internaţional. Principiile e.p. şi-au găsit formularea sau oglindirea în importante documente internaţionale, în primul rând în Carta Naţiunilor Unite; au fost formulate, de asemenea,

sub forma a cinci principii (pancea şi la), la 28 apr. 1954, de către R.P. Chineză şi India. Principiile respective au căpătat o largă recunoaştere internaţională, fiind însuşite de multe alte ţări şi incluse în Declaraţia Conferinţei ţărilor Asiei şi Africii de la Bandung (1955) (v.), ca şi în documentele altor reuniuni internaţionale, printre care Conferinţa statelor nealiniate de la Belgrad (1960), Cairo (1964), în Carta Organizaţiei Unităţii Africane (v.), în diferite declaraţii guvernamentale bi- şi multilaterale. În decursul anilor, principiile e.p., ca şi conţinutul acesteia, au evoluat, cunoscând precizări şi dezvoltări. Adunarea Generală a O.N.U. a abordat, începând din 1964, problema codificării principiilor e.p., astfel că, în 1970, cea de-a **XXV**-a sesiune jubiliară a Adunării Generale a O.N.U. a adoptat Declaraţia asupra principiilor dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state, conform Cartei Naţiunilor Unite (v.) «O deosebită dezvoltare şi precizare au căpătat-o principiile respective în Actul final al Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa (Helsinki, 1975) (v”). România promovează în mod constant o politică de pace şi colaborare internaţională, o politică de e.p. În spiritul e.p. Între state, al conlucrării între toate naţiunile şi popoarele globului, România realizează o colaborare din ce în ce mai largă cu toate celelalte state, afirmându-se ca partener activ în cadrul schimburilor internaţionale de valori materiale şi spirituale.

COIMPERIU, v. C **OND** O **MINIU**.

COLABORAREA ECONOMICĂ INTERNAŢIONALĂ, în condiţiile progresului tehnico-ştiinţific contemporan, progresul rapid al fiecărei ţări este legat de participarea activă la diviziunea internaţională a muncii. C.e.i. este, în acelaşi timp, un drept şi o datorie a fiecărui stat. Orice izolare nu poate duce decât la stagnare, la rămânere în urmă, cu repercusiuni adânci asupra întregii dezvoltări economico-sociale a ţării respective. Factor de seamă al progresului, e.e.i. joacă un rol tot mai important în dezvoltarea materială a statelor, contribuie la valorificarea superioară a potenţialului material şi uman al fiecărei ţări, la accelerarea introducerii în producţie a celor mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii. Promovată în formele ei moderne, e.e.i. se afirmă tot mai mult ca o formă avansată a relaţiilor internaţionale, ca una din pârgliile principale ale dezvoltării şi diversificării economiilor naţionale şi comerţului exterior. Factor important în accelerarea progresului economic şi social, e.e.i. constituie astăzi o componentă de bază a politicii economice a statelor. Un obiectiv important al e.e.i. constă în sprijinirea eforturilor pe care ţările în curs de dezvoltare le fac pentru a se dezvolta ca entităţi statale independente pentru a-şi făuri instituţii proprii puternice şi trainice, pentru a-şi alcătui şi a realiza programe naţionale de dezvoltare economică şi socială, pentru a recupera

rămânerea în urmă faţă de statele industrializate. Rolul crescând care revine e.e.i. reclamă aşezarea ei pe respectarea riguroasă a suveranităţii şi independenţei naţionale, a neamestecului în treburile interne, a egalităţii în drepturi şi avantajului reciproc.

„COLOANA A CINCEA”, denumire a trădătorilor folosiţi de imperialişti pentru a organiza diversiuni, acte de sabotaj şi, în general, pentru a dezorganiza spatele frontului unei ţări. Prima oară s-a recurs la această expresie în anii războiului naţional-revoluţionar al poporului spaniol (1936 – 1939), în declaraţia generalului Mola, unul din comandanţii rebelilor fascişti spanioli, care, înaintând împotriva Madridului cu patru coloane în 1936, a spus „Mai am o a cincea coloană în interiorul Madridului” (referind. u-se la fasciştii care se aflau în oraş şi care-i îndeplineau ordinele în spatele frontului). În preajma şi în timpul celui de-al doilea război mondial, organizaţiile fasciste din România constituiau „coloana a cincea” a Germaniei hitleriste, folosită pentru realizarea politicii cercurilor guvernante naziste pe teritoriul ţârii noastre.

COLOCVIU INTERNAŢIONAL, reuniune a unor experţi, cercetători, practicieni, reprezentanţi ai opiniei publice, savanţi, universitari etc, pentru a dezbate şi analiza aspectele teoretice şi practice ale unor chestiuni privind relaţiile internaţionale (de ex. e.i. organizate la Bucureşti în problemele securităţii şi

cooperării în Europa, în perioada de pregătire a Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa (v.).

COLOMBIA PLRESS, agenţie naţională de presă din Columbia, având sediul la Bogotá.

COLONIALISM, politică de înrobire şi exploatare a popoarelor din ţările slab dezvoltate, de jefuire a bogăţiilor acestor ţări, de transformare a lor în surse de materii prime şi braţe de muncă ieftine, în pieţe de desfacere avantajoase. C. a avut drept consecinţe: a) frânarea proceselor dezvoltării economice şi social-culturale a ţărilor respective, care a generat fenomenul subdezvoltării şi marile decalaje dintre nivelurile de dezvoltare ale statelor; b) menţinerea lor în afara vieţii internaţionale; c) crearea unor focare de încordare şi conflict pe plan mondial. În sec. 15 – 16, odată cu marile descoperiri geografice, în epoca acumulării primitive a capitalului, mai întâi Spania şi Portugalia, iar apoi, în prima parte a sec. 17, Olanda şi mai târziu Anglia şi Franţa se afirmă ca mari puteri coloniale. Lupta pentru supremaţie colonială s-a dat multă vreme între Anglia şi Franţa, până la apariţia, în sec. 19, a unor noi puteri coloniale (Belgia, Germania, Italia). Cea de-a doua jumătate a sec. 19 şi începutul sec. 20 este etapa unei înfruntări acerbe între marile puteri ale vremii, în cursul căreia se recurge la cele mai variate metode şi procedee pentru a dobândi şi exploata teritorii coloniale: de la războaiele directe între metropole

şi expediţiile militare împotriva popoarelor colonizate, la armele mai rafinate ale tratatelor inegale, nedrepte şi înrobitoare, de natură să asigure stăpânirea resurselor naturale şi umane din colonii. În preajma primului război mondial, în 1914,56% din populaţia globului se afla sub jugul colonial. După războaiele de independenţă de la începutul sec. 19 şi războiul hispano-american de la sfârşitul aceluiaşi secol, care consacră accesul la independenţă politică al Americii Latine, puternicele mişcări antifeudale şi anticoloniale din Asia (China, India, Coreea, Indonezia, Mongolia) şi din Africa, de la începutul sec. 20 marchează cu pregnanţă trezirea conştiinţei naţionale a popoarelor asuprite. Un puternic factor stimulator l-a constituit în această privinţă victoria M.R.S.O. După cel de-al doilea război mondial s-a accentuat criza sistemului colonial al imperialismului pe fondul crizei generale a sistemului capitalist mondial. Avântul mişcărilor de eliberare naţională a generat procesul ireversibil al lichidării e. conducând în zilele noastre ca rezultat, în primul rând, al luptei popoarelor oprimate, la prăbuşirea totala a acestui sistem anacronic, contrar cerinţelor afirmării independente şi suverane a popoarelor. Un rol important în acest proces revine Declaraţiei pentru acordarea independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale (v.), adoptată de Adunarea Generală a 0.N.U., la 14 dec. 1960, care proclamă obiectivul lichidării e. România a sprijinit şi sprijină lupta popoarelor pentru

eliberare naţională, acordând mişcărilor de eliberare naţională ajutorul său multilateral – politic, diplomatic, militar şi material.

COLONIE, teritoriu lipsit de independenţa politică şi economică, aflat sub dominaţia unui stat imperialist (metropolă). Relaţiile internaţionale ale e. sunt asumate de metropolă, iar legislaţia aplicabila în interior este, de asemenea, edictată de metropolă, care poate să-şi asume direct adminisstraţia e. prin guvernatori şi funcţionari numiţi de ea. e au apărut în epoca instaurării capitalismului şi s-au extins odată cu trecerea acestuia în etapa de dezvoltare şi avânt industrial. Statele capitaliste şi-au stabilit adesea dominaţia asupra popoarelor din e, prin forţa armelor, prin războaie de jaf şi cotropire. Urmărind la început ocuparea de pământuri unde pot fi găsite „aur şi alte lucruri preţioase”, e vor fi curând supuse unei crâncene exploatări economice, fiind folosite ca surse de materii prime, pieţe de desfacere şi surse de braţe de muncă ieftine. Potrivit Cartei O.N.U. statele coloniale au obligaţia să favorizeze progresul populaţiilor indigene şi dezvoltarea capacităţii de autoguvernare a popoarelor din e. Majoritatea covârşitoare a fostelor e. şi-au cucerit independenţa, iar lichidarea completă a sistemului colonial este aproape de împlinire. V, şi colonialism.

COLONIE NAŢIONALĂ, grup de persoane de aceeaşi cetăţenie sau naţionalitate care locuiesc într-o ţară străină; se foloseşte acest termen şi

pentru a desemna resortisanţii unui stat locuind într-un oraş străin (de ex, colonia română din Viena).

COLONIZARE 1. Popularea unor pământuri nelocuite şi înfiinţarea unor aşezări omeneşti. În timpurile cele mai vechi, popoarele lumii antice (fenicienii, grecii, romanii) au înfiinţat colonii, care au devenit, cu timpul, oraşe-cetăţi, având propria lor organizare şi independenţă politică (se pot cita în acest sens coloniile greceşti înfiinţate pe litoralul Mării Negre, în sec. 7 – 6 î.e.n.: Histria, Gallatis, Tomis). 2. Acapararea de teritorii străine, supunerea lor prin forţa dominaţiei politice, economice şi militare a statelor capitaliste, care au transformat aceste teritorii în colonii (v.).

COLUMBIA (denumirea oficială: Republica de Colombia = Republica Columbia), stat situat în **NV** Americii de Sud, cu ieşire la Oc. Pacific şi M. Caraibilor, învecinat cu Panamá, Venezuela, Brazilia, Perú, Ecuador. Suprafaţa: 1.138.914 kmp. Populaţia

(1975): 24.717.000 loc. Capitala: Bogotá (Santa Fé de Bogotá), 2.978.700 loc. (1973) (districtul special). Limba oficială: spaniola. Moneda: 1 Peso colombiano = 100 Centavos. Istoric. Populat din timpuri străvechi de triburi de amerindieni (civilizaţia chibcha), teritoriul C. este descoperit (în 1499) şi cucerit de spanioli (1536 – 1538), care îl denumesc Noua Grenadă şi întemeiază oraşul Santa Fé de Bogotá (1538). C.

aparţine Viceregatului Perú până în 1739, când devine nucleul Viceregatului Noua Grenadă, care mai includea Ecuadorul, Panamá şi Venezuela, în cursul războiului pentru independenţa coloniilor spaniole din America, izbucnit în 1810, la 17 dec. 1819 se proclamă Republica Federativă Marea C. rezultată din unirea e. Şi a Venezuelei, căreia ulterior i se alătură şi Ecuador (1822). După destrămarea federaţiei (1830), Noua Grenadă se proclamă republică independentă (29 febr. 1832), iar în 1863 adoptă denumirea de Statele Unite ale C. (din 1886 Republica C.). La 3 nov. 1903, Panamá se desprinde de C. Şi se proclamă independentă. Organizarea de stat: republică prezidenţială. C. Întreţine relaţii diplomatice cu 68 de state (1976) şi este membră în 71 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România: Istoria relaţiilor românocolumbiene începe în 1880, când, în urma schimbului de mesaje între şefii celor două state, C» recunoaşte independenţa României. Sporadice la început, primele schimburi comerciale se realizează în preajma celui de-al doilea război mondial. La 1 sept. 1940 este înfiinţat un consulat general onorific al României la Bogotá. Stabilirea relaţiilor diplomatice la rang de ambasadă (15 nov. 1967) a fost precedată de vizite ale unor delegaţii parlamentare (1959 şi 1963). Schimburile de delegaţii între guvernele celor două ţări s-au concretizat într-un Acord de cooperare economică şi tehnică, un Acord comercial şi de plăţi şi un

Acord de colaborară culturală (1968). Un moment deosebit al dezvoltării relaţiilor bilaterale l-a constituit vizita oficială în C. (10 – 13 sept. 1973) a preşedintelui Nicolae Ceauşescu, cu acest prilej fiind semnate Declaraţia solemnă comună a celor două ţări şi mai multe acorduri privind cooperarea în domeniul cercetării şi valorificării unor zăcăminte de petrol, a unor zăcăminte de cărbuni cocsificabili şi în diferite alte domenii, între 19 iun. – 2 iul. 1974 vizita în România a preşedintelui C., Alfonso López Michelsen (la acea dată preşedinte ales), a ocazionat continuarea dialogului la nivel înalt, care a consemnat hotărârea celor două ţări de a depune eforturi pentru realizarea în viaţă a acordurilor încheiate, contribuind la consolidarea relaţiilor prieteneşti, de solidaritate şi colaborare dintre România şi C.

COMANDO, detaşament (grup) militar sau paramilitar, însărcinat cu executarea unor misiuni deosebite, ai cărui membri, în general în număr redus, au dobândit o pregătire specială. Prilejuită de regulă de starea de război (v.) (acţiunile în spatele inamicului etc.), în perioada postbelică activitatea e. şi-a făcut apariţia şi în timp de pace, mai ales cu ocazia actelor teroriste. V. Şi terorism internaţional.

COMBATANT, persoană care ia parte activă şi directă la operaţiile militare în caz de conflict armat. După legile şi obiceiurile aplicabile în caz de conflict armat, au calitatea de e. membrii forţelor armate, membrii miliţiilor şi corpurilor de

voluntari, luptătorii din rezistenţă (partizanii, membrii mişcărilor de guerila) etc., luptătorii din mişcările de eliberare naţională, populaţia civilă care, la apropierea inamicului ia spontan armele pentru a lupta împotriva lui, marinarii de pe navele comerciale care, de asemenea, la apropierea navelor de război inamice, pornesc la luptă împotriva lor. Când cad în puterea mamieului, au drept la tratamentul prizonierilor de război.

COMENTATOR DIPLOMATIC, personalitate politică, ziarist sau o altă persoană, care expune, analizează şi interpretează diverse evenimente internaţionale, acţiunile de politică externă ale unui stat sau ale unor organizaţii internaţionale.

COMERŢ, categorie care semnifică schimbul unei game largi şi variate de produse sub forma de vânzare – cumpărare. Prin e. ca ramură de bază a economiei se stabileşte legătura dintre producţie şi consum, realizându-se circulaţia mărfurilor pe plan naţional schimburile de produse în cadrul pieţei interne alcătuiesc e. interior) şi internaţional. Modul dă producţie existent într-o anumită ţară determină şi natura şi formele de e. În activitatea comercială în capitalism se urmăreşte obţinerea de profituri, iar în socialism creşterea bunăstării celor ce muncesc. ~ de mijlocire, activitate comercială în cadrul căreia operaţiunile de vânzare-cumpărare de mărfuri şi servicii pe piaţa internaţională se realizează prin intermediul unei persoane fizice

sau juridice terţe (comisionar, agent, broker). Recurgerea la ~ de m. prezintă avantaje, îndeosebi atunci când se urmăreşte pătrunderea cu mărfuri pe o piaţă monopolizată sau când firma intermediară dispune de o reţea de comercializare ramificată şi eficientă. ~ de m. prezintă, însă, principalul dezavantaj că exportatorul (importatorul) se află în strânsă dependenţă faţă de firma intermediară, accesul şi gradul de adaptare la cerinţele pieţei externe sunt limitate, iar încasările din exporturi sunt grevate de comisionul care se transmite mijlocitorului. ~ de tranzit, trecerea mărfurilor dintr-o ţară în alta prin scutire de taxe vamale şi apărarea lor faţă de măsurile prohibitive. Prestarea de servicii pentru transmiterea mărfurilor străine reprezintă o sursă importantă de venituri pentru statele care beneficiază de o poziţie geografică favorabilă şi o reţea de transporturi corespunzătoare. ~ „est-vest\ denumire care se dă uneori e. Între ţările socialiste (uneori numai cele europene) şi ţările capitaliste. Inconsistenţa acestui termen, uzitat în occident, care nu reprezintă altceva decât o expresie a politicii de blocuri, a rezultat şi cu ocazia Conferinţei de la Helsinki pentru securitate şi cooperare în Europa din lui. – aug. 1975. România, în cadrul organismelor internaţionale, susţine renunţarea la această formulare considerând că relaţiile comerciale cu toate statele, indiferent de orânduirea lor socială, trebuie să se bazeze pe principiile deplinei

egalităţi în drepturi, neamestecului în treburile interne şi a avantajului reciproc. ~ exterior. 1. (în sens larg) Sistem de relaţii comerciale sau de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică pe plan extern cuprinzând vânzarea-cumpărarea de mărfuri, de licenţe pentru folosirea brevetelor de invenţii sau a procedeelor tehnologice, proiectarea şi executarea de lucrări, transportul şi expediţiile internaţionale, turismul internaţional, consignaţia sau de ~ p o zi tul, reprezentarea şi comisionul, operaţiunile financiare valutare, asigurările, cooperarea în domeniile industriei, agriculturii, sistemului financiar-banear, ştiinţei şi tehnicii şi, în general, orice acte sau fapte de comerţ şi prestări de servicii internaţionale, precum şi prospectările, ofertele, demersurile, tratativele şi înţelegerile privind asemenea operaţiuni. 2. (în sens restrâns) Operaţiuni de export şi import de mărfuri şi servicii, respectiv schimburi comerciale ale unei ţări cu străinătatea. ~ e. reprezintă calea prin care o ţară beneficiază de avantajele diviziunii internaţionale a muncii, un factor important al creşterii economice, aflat în strânsă corelaţie cu factorii interni ai dezvoltării, dar în raport de subordonare faţă de aceştia. ~ e. poate fi vizibil, când schimburile comerciale au ca obiect bunuri corporale (mărfuri) sau invizibil, când nu implică schimburi directe de mărfuri (vizibile): prestaţii de servicii, transporturi, asigurări, turism etc.; brevete de invenţii şi know-how, transferuri băneşti particulare şi

guvernamentale etc. Tehnicile de ~ e. sunt într-un proces continuu de diversificare, alături de formele tradiţionale de vânzare-cumpărare, un rol tot mai important tinzând să-l joace, pe plan mondial, tehnicile de comercializare – compensaţiile, operaţiunile de switch, operaţiunile paralele, leasingul, consulting-engâneeringul. În România, ~ e. este monopol de stat (Decretul nr. 317/1949). Activitatea de ~ e. Şi de cooperare economică internaţională în România este reglementată de Legea nr. 1/1971. Operaţiunile de ~ e. se realizează de către întreprinderile specializate de e. În străinătate, atribuţii de ~ e. au misiunile diplomatice, agenţiile economice precum şi celelalte reprezentanţe permanente şi temporare. România întreţine relaţii economice cu peste 140 state, din toate regiunile globului. ~ internaţional y sistem de relaţii economice dintre ţări, care iau forma schimburilor de mărfuri şi servicii prin operaţiuni de export şi import pe baza diviziunii internaţionale a muncii. ~ i. se referă la relaţiile economice dintre mai multe ţări, cuprinzând o regiune mai mare sau mai mică a globului, în timp ce termenul de comerţ mondial (v») se referă la relaţiile economice dintre toate statele lumii. ~ mondialy sistem de relaţii economice între ţări care iau forma schimburilor de mărfuri şi servicii prin operaţii de export şi import între toate statele lumii. Principalele trăsături ale ~ m. contemporan: ritmul de creştere devansează dinamica produsului mondial;

exceptând anii 1952,1953,1958 şi 1975 volumul ~ i. a prezentat o tendinţă continuă de creştere; participarea inegală a grupelor de ţări la ~ m. \ creşterea ponderii produselor prelucrate în ~ m., principalii furnizori fiind ţările capitaliste dezvoltate; principalele articole de export pentru ţările în curs de dezvoltare le reprezintă produsele neprelucrate sau este cu un grad scăzut de prelucrare; principalele curente de schimb se realizează între ţările capitaliste dezvoltate. Cu toate rezultatele pozitive obţinute pe linia atenuării şi eliminării lor restricţiile tarifare şi netarifare continuă să exercite o influenţă negativă asupra ~ m., în special asupra produselor exportate de ţările în curs de dezvoltare; încheierea de acorduri pe produse menite să apere în primul rând interesele ţărilor furnizoare s-a extins în ultimii ani (v. comerţ exterior). Sistemul instituţional al ~ m. se află într-un proces continuu de perfecţionare (v. O.N.U. U.N.C.T.A.D., G.A.T.T., F.M.I. B.I.R.D.). Un imperativ al instaurării unei noi ordini economice internaţionale (v.) este dezvoltarea neîngrădita, pe criterii echitabile a ~ m., care trebuie să se desfăşoare pe baze ce exclud orice presiune sau amestec al unor ţări în treburile interne ale altora. România militează cu consecvenţă pentru promovarea între statele lumii a unor schimburi comerciale şi de cooperare economică internaţională cât mai largi, pe baza deplinei egalităţi în drepturi şi avantajului

reciproc. V. Şi comerţ internaţional.

COMERŢ CU INAMICUL, un stat beligerant are dreptul să interzică orice ope raţie comercială cu statul inamic sau cu cetăţenii acestuia. Contractele comerciale încheiate înainte de edictarea acestei interdicţii pot fi anulate. Comerţul resortisanţilor statului beligerant cu statele neutre este, în principiu, permis în ceea ce priveşte atât importul cât şi exportul de mărfuri, în condiţiile neutralităţii diferenţiate, statul neutru are dreptul să interzică vânzarea de arme către un beligerant agresor, dar poate permite exportul materialelor de război către state beligerante care duc un război de autoapărare. În comerţul maritim, navele neutre pot transporta mărfuri destinate beligeranţilor, care nu sunt susceptibile de a fi folosite în război, precum şi materiale destinate îngrijirii răniţilor şi bolnavilor (v. contrabandă de război). Statul beligerant poate lua măsuri în scopul de a împiedica vasele comerciale neutre să intre în porturile inamice şi să organizeze supravegherea necesară pentru respectarea acestor măsuri (v. blocadă).

COMISAR 1. (în relaţiile internaţionale) Persoană desemnată pentru exercitarea unei funcţii, de regulă cu caracter administrativ sau tehnic; adeseori face parte, în calitate de expert, din delegaţiile statelor la negocierea unor probleme cu caracter special sau operaţiuni particulare. Uneori se numesc e. pentru a proceda la pregătirea unui tratat, a unei delimitări de

frontieră, pentru a lua parte la o conferinţă. 2. „Titlu dat unei persoane investită, printr-un act internaţional, cu o funcţie guvernamentală (de ex. e. pentru teritoriul Sarre (Saar), funcţie creată prin Acordul dintre Franţa şi R.F. Germania din 20 oct. 1954). 3. Funcţionar internaţional (de ex. Înaltul e. al O.N.U. pentru refugiaţi). 4. Membru al unei comisii internaţionale cu caracter tehnic. 5. Reprezentant diplomatic cu rang de ambasador (de ex, ambasadorii pe care ţările Commonwealth-ului (v.) îi acreditează reciproc se numesc „înalţi comisari”).

COMISIE 1. Grup (colectiv) organizat ce reuneşte un număr variabil de persoane, care fac parte dintr-un congres, conferinţă, dintr-o adunare internaţională, sau dintr-un consiliu, care are sarcina să îndeplinească o anumită activitate, cum ar fi examinarea anumitor probleme, formularea de propuneri, întocmirea de rapoarte etc. Termenul este folosit uneori cu înţelesul de comitet, pentru a desemna o reuniune cu o participare mai restrânsă. 2. Organ instituit de două sau mai multe state sau de către un organism internaţional, însărcinat cu o misiune, temporară sau permanentă, având drept scop rezolvarea unor probleme, exercitarea unei supravegheri «au a unor funcţii guvernamentale sau administrative, ori formularea anumitor propuneri sau rapoarte. ~ internaţională de anchetă, constituită pentru elucidarea unor stări de fapt controversate între părţi în conflict şi

reglementată prin Convenţiile de la Haga privind soluţionarea paşnică a diferendelor internaţionale din 1899 şi 1907 (Convenţia I a ambelor conferinţe) urmăreşte elucidarea împrejurărilor de fapt în care s-a produs evenimentul ce constituie obiectul diferendelor dintre părţi. Având un caracter facultativ, comisia se organizează pe baza înţelegerii dintre părţi. Convenţiile de la Haga prevăd procedura de urmat în activitatea comisiilor. Această procedură se aplică numai dacă părţile nu dispun altfel. Comisia se limitează la constatarea „stării de fapt", statele fiind obligate a pune la dispoziţia comisiei datele cerute. Comisia poate efectua descinderi, administra dovezi sau alte măsuri pentru elucidarea faptelor. Despre constatările sale comisia întocmeşte un raport care se comunică părţilor. Părţile nu sunt obligate să accepte constatările comisiei, dar, în practică, asemenea constatări influenţează părţile în atitudinea lor. Părţile pot împuternici comisia cu dreptul de a trage şi concluzii din constatarea stării de fapt, precum şi de a face propuneri de soluţionare a conflictului. Pe baza prevederilor convenţiilor de la Haga au fost încheiate între state convenţii prevăzând organizarea de ~ i. de a. Sunt cunoscute convenţiile de acest gen încheiate de S.U.A., denumite Tratatele Bryan (v.), cu statele de pe continentul american. ~ i. de a. au apărut şi în practica Societăţii Naţiunilor (Comisia Lytton (v.) cu privire la agresiunea japoneză în China).

Procedura anchetei internaţionale este prevăzută şi în Carta O.N.U. Potrivit art. 34 al Cartei, Consiliul de Securitate poate ancheta orice diferend sau situaţie care ar putea duce la fricţiuni internaţionale sau ar putea da naştere unui diferend, pentru a stabili dacă prelungirea diferendului sau situaţiei poate pune în primejdie menţinerea păcii şi securităţii internaţionale. ~ internaţională de conciliere, organ colegial cu caracter permanent, creat de state în vederea reglementării pe cale paşnică a unui diferend care a apărut între ele sau care s-ar putea ivi în viitor. În mod obişnuit ~ i. de e. sunt alcătuite dintr-un număr impar de membri. – 3 sau 5, ori, în mod excepţional, dintr-un singur membru (Tratatul de conciliere şi arbitraj din 18 iun. 1924 dintre Ungaria şi Elveţia şi cel dintre Haiti şi Danemarca din 5 apr. 1938). În ~ i. de e. alcătuite din cinci membri, doi sunt numiţi de state dintre naţionalii lor, iar ceilalţi trei sunt desemnaţi de comun acord, în unele tratate au fost prevăzute şi alte variante: câte doi naţionali de fiecare stat şi un membru neutru ales de comun acord sau toţi membrii neutri. Această ultimă variantă a fost prevăzută şi în Actul general al Micii înţelegeri; comisii cu un număr par de membri, câte doi de fiecare parte (aceasta este soluţia adoptată de România şi de alte ţări socialiste după cel de-al doilea război mondial). Membrii ~ i se e. sunt numiţi fie pe o perioadă nelimitată de timp (Acordurile de la Locarno, Tratatul de conciliere şi

reglementare judiciară dintre Elveţia şi Italia din 20 sept. 1924 ş.a.), fie pe o durată fixă, de trei ani, de pildă. Pentru a li se asigura independenţa, membrii ~ i, de e, se bucură de anumite imunităţi. Competenţa ~ i. de e. se extinde la anchetarea faptelor şi la găsirea unei soluţii de reglementare a diferendului. Astfel ~ i. de e. examinează materialitatea faptelor controversate, documentele prezentate de părţi, audiază martori, fac expertize, anchete etc. Şi, pe baza unei proceduri desfăşurate în contradictoriu, încearcă să ajungă la o soluţie acceptabilă pentru ambele părţi, soluţie al cărei rezultat duce la tranşarea în fond a diferendului. Toate lucrările comisiei, inclusiv raportul şi procesul-verbal, pot rămâne secrete potrivit voinţei părţilor (v. conciliere internaţională). ~ mixtă, organism internaţional, cu caracter permanent sau temporar, format din delegaţii desemnate de fiecare stat, pe baza paritară, însărcinat cu examinarea şi reglementarea unor anumite probleme date în.com – petenţa lor prin acordul statelor. ~ m. cu caracter permanent se întrunese în sesiuni periodice. După obiectul activităţii lor, ~ m. pot fi: de anchetă (v.), instituite pentru examinarea împrejurărilor de fapt şi a cauzelor unui incident sau al unui diferend; de conciliere (v.), instituite pentru examinarea unui diferend şi elaborarea unei soluţii prin recomandări sau avize, fără caracter obligatoriu; de arbitraj (v.), având competenţa de a da o decizie obligatorie în

soluţionarea unui diferend. ~ m. pot fi instituite în diferite alte domenii: pentru delimitarea frontierei de stat, pentru realizarea anumitor obiective economice de interes comun, pentru întărirea colaborării în domeniul cultural etc. Un rol important pentru dezvoltarea colaborării cu alte state îl are Comisia guvernamentală mixtă de cooperare economică şi tehnico-ştiinlifică, instituită de România în relaţiile cu state socialiste şi cu numeroase alte state ale lumii (de ex. Franţa, India, Mexic, Turcia, Irak etc.). ~ rogatorie 1. (În materie penala) Procedură prin intermediul căreia un organ de urmărire penală sau o instanţă de judecată dintr-o ţară solicită unui organ de urmărire penală sau unei instanţe judecătoreşti din străinătate să efectueze anumite acte, în limitele competenţei lor, ce constau în administrarea unor probe, efectuarea unor cercetări locale, a unor expertize etc. În România, ~ r., solicitată de organul de urmărire penală, se înaintează procurorului general, iar cea solicitată de instanţa penală se înaintează ministrului justiţiei, care intervine la Ministerul Afacerilor Externe pentru transmiterea ~ r. Actul procedural, îndeplinii în ţara străină, potrivit legii acelei ţări, este valabil înaintea organelor judiciare române. Organul de urmărire penală sau instanţa de judecată din România poate efectua r. cerute de organe de urmărire penală ori de instanţe judecătoreşti străine. Cererea adresată din străinătate pentru efectuarea ~ r. se trimite

de către Ministerul Afacerilor Externe, după caz, fie procurorului general care sesizează organul de urmărire penală, fie ministrului justiţiei, care sesizează instanţa de judecată competentă română. 2. (în materie civilă) Procedură prin mijlocirea căreia un organ jurisdicţional dintr-o ţară solicită unui organ jurisdicţional dintr-o altă ţară să administreze, în cadrul competenţei sale, anumite dovezi. Obiectul unei ~ r. Îl poate constitui o audiere de martori, luarea interogatoriului uneia din părţi, efectuarea unei expertize, îndeplinirea unei cercetări locale. ~ r. se transmite în străinătate pe cale diplomatică, dacă nu s-a convenit altfel între cele două state implicate. România a reglementat prin tratatele sale de asistenţă juridică posibilitatea efectuării de ~ r. În materie civilă, de familie şi penală. România este, de asemenea, parte la Convenţia de la Haga din 1 mart. 1954 privitoare la procedura civilă, care reglementează şi procedura ~ r. internaţionale în materie civilă şi comercială (Decret de aderare nr. 81 din 19 mart. 1971).

COMISIA DEZARMĂRII, creată de Adunarea Generală a O.N.U. În 1952, prin contopirea a două organisme mai vechi: Comisia pentru energia atomică şi Comisia pentru armamentele convenţionale. În baza hotărârilor Adunării Generale a O.N.U., C.D. a fost însărcinată să pregătească propuneri care să fie încorporate într-un tratat, sau tratate, pentru reglementarea, limitarea şi reducerea forţelor armate şi

armamentelor, pentru eliminarea tuturor armamentelor principale, adaptabile la distrugeri în masă şi pentru un control internaţional efectiv asupra energiei atomice, în vederea asigurării interzicerii armelor atomice şi folosirii energiei atomice numai în scopuri paşnice. Conform statutului său, C* D, trebuia să prezinte rapoarte atât Consiliului de Securitate, cât şi Adunării Generale a O.N.U. La început, Comisia a fost compusă din membrii Consiliului de Securitate, plus Canada, reprezentând principalul organism de negociere în problemele dezarmării. În anul 1957, Adunarea Generală a O.N.U. a decis lărgirea C.D. adăugându-i încă 14 membri, iar în 1958 a hotărât ca din această Comisie să facă parte toţi membrii O.N.U. Cu toate acestea, rolul Comisiei a fost diminuat continuu, iar între 1958 şi 1977, C.D. a ţinut doar două sesiuni, în 1960 şi 1965. Sesiunea specială a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării (1978) a stabilit ca succesoare a C.D. o nouă comisie de dezarmare formată din toţi membrii O.N.U. Comisia este un organ deliberativ subsidiar al Adunării Generale având rolul de a examina şi face recomandări în diferite probleme în domeniul dezarmării şi de a da curs hotărârilor şi recomandărilor sesiunii speciale a Adunării Generale.

COMISIA DE DREPT INTERNAŢIONAL A.O.N.U. (C.D.I.) înfiinţată prin rezoluţia 174 (II) a Adunării Generale a O.N.U. din 1947. În conformitate cu statutul său, „Comisia are drept

obiectiv promovarea dezvoltării progresive a dreptului internaţional şi codificarea acestuia”. Compoziţia actuală a Comisiei este de 25 de membri, asigurându-se o reprezentare de ansamblu a principalelor forme ale civilizaţiei şi a principalelor sisteme juridice. Mandatul de membru al C.D.I. este de cinci ani. Membrii C.D.I. sunt, de obicei, specialişti reputaţi de drept internaţional. Printre temele care au fost examinate până în prezent şi au format obiectul unor proiecte de convenţie sau alte documente internaţionale sunt: drepturile şi îndatoririle statelor; căi şi metode pentru a face mai uşor realizabilă cunoaşterea dreptului internaţional cutumiar; înfiinţarea unei jurisdicţii penale internaţionale; rezervele la convenţiile multilaterale; definirea agresiunii (v); codul crimelor împotriva păcii (v.); naţionalitatea, inclusiv apatridia (v.); dreptul mării; procedurile arbitrale; relaţiile şi imunităţile diplomatice; relaţiile consulare; dreptul tratatelor; misiunile speciale (v.); relaţiile dintre state şi organizaţiile internaţionale, C.D.I. are pe agenda sesiunilor sale următoarele teme: succesiunea statelor (la tratate sau în alte materii decât tratatele); răspunderea statelor; clauza naţiunii celei mai favorizate; problema tratatelor încheiate între state şi organizaţii internaţionale sau între două sau mai multe organizaţii internaţionale. Comisia este reprezentată la lucrările Adunării Generale a O.N.U. prin preşedintele sesiunii, iar raportorii săi

speciali sunt deseori invitaţi, în calitate de experţi consultanţi, la conferinţele de codificare convocate sub auspiciile O.N.U.

COMISIA DE INFORMARE ÎN PRINCIPATELE ROMÂNE A **PUTERILOR GARANTE** (1856 – 1 x858), formată în vara anului 1856, în baza hotăeârilor Congresului de la Paris (v.), în componenţa sa intra: Savfet Efendi (Turcia), Ch. de Talleyrand-Périgord (Franţa).

H.W. Bulwer (Anglia), E.V. Richtboffen (Prusia), C. Rašily (Rusia), Lielimaim Palmrode (Austria) şi R. Benzi (Piemont). Comisia a funcţionat, în plenul ei, în Principate, din primăvara lui 1857 şi până în primăvara lui 1858. Urmărind evoluţia evenimentelor din Ţara Românească şi Moldova, analizând stările de spirit, menţinând contact cu Adunările ad-hoc de la Iaşi şi Bucureşti, ea şi-a încheiat activitatea prin întocmirea unui raport general, la 7/19 apr. 1858, referitor la viitoarea organizare a Principatelor Române, neputându-se însă ajunge, din pricina divergenţelor dintre puteri, la un punct de vedere unanim în toate problemele. Opiniile comisiei a-i fost înaintate Conferinţei de la Paris (mai – aug. 1858).

COMISIA DE MEDIERE, CONCILIERE ŞI ARBITRAJ A.O.U.A., organism creat în baza art. 19 din Carta O.U.A. (v.) ale cărui reguli de funcţionare au fost definite prin protocolul aprobat, în lui. 1964, de conferinţa şefilor de state şi guverne. Este alcătuită dintr-un număr de 21

membri, aleşi pentru o perioadă de cinci ani de Adunarea şefilor de state şi guverne. Competenţa Comisiei se extinde numai la diferendele dintre statele membre ale O.U.A. Sesizarea Comisiei poate fi făcută atât de state-parţi la diferend sau interesate în diferend, cât şi de anumite organe ale O.U.A. Recursul la Comisie este facultativ, statele având libertatea de a-şi alege oricare dintre cele trei mijloace preconizate: mediere (v.), conciliere (y.) sau arbitraj (v.).

COMISIA DUNĂRII, organizaţie internaţională fluvială dunăreană, constituită în baza art. 5 al Convenţiei relative la regimul navigaţiei pe Dunăre, semnată la Belgrad, la 19 aug. 1948. Spre deosebire de vechile comisii – C.E.D. (v.) şi C.I.D. (v.) –, care erau împuternicite cu atribuţii executive şi administrative, incompatibile cu suveranitatea de stat, C.B. are numai atribuţii de coordonare, informare reciprocă şi de executare a unor lucrări de interes comun. Comisia se compune din reprezentanţi ai următoarelor state dunărene: Austria, Bulgaria, Cehoslovacia, Iugoslavia, România, Ungaria şi U.R.S.S. La sesiunile Comisiei sau la reuniunile de experţi ai statelor membre participă, fără drept de vot, experţi ai Ministerului de Transport al R.F. Germania. Sediul Comisiei este la Budapesta, iar limbile de lucru sunt franceza şi rusa. C.D. Îşi desfăşoară activitatea în sesiuni ordinare sau extraordinare. În limitele competenţelor stabilite de Convenţia Dunării din 1948, Comisia adoptă

recomandări sau, după caz, hotărâri, care sunt puse în aplicare potrivit legislaţiei interne a fiecărui stat membru. Lucrările curente ale Comisiei sunt aduse la îndeplinire de un secretariat format din personal recrutat dintre cetăţeni ai statelor membre. Printre lucrările de bază elaborate de Comisie sunt: dispoziţiile fundamentale ale navigaţiei pe Dunăre, reguli privind supravegherea fluvială, sistemul de balizaj uniform pe Dunăre, recomandări privind stabilirea gabaritelor şenalului, lucrările hidrotehnice sau de altă natura, profilul în lung al Dunării, recomandări pentru unificarea regulilor vamale, sanitare, sanitar-veterinare, fitosanitare etc.

COMISIA ECONOMICĂ A **NAŢIUNILOR UNITE PENTRU AFRICA** (C.E.A), organ regional subsidiar al **ECOSOC,** creat la 29 apr. 1958. C.E.A. are 42 de state membre (Africa de Sud a fost exclusă de la lucrări prin rezoluţia **ECOSOC** din 30 iul. 1963) şi trei membri asociaţi – Franţa, Anglia şi Spania. Comisia este chemată să contribuie la dezvoltarea economică a ţărilor Africii, la întărirea legăturilor economice dintre ele, precum şi la dezvoltarea colaborării economice a acestor ţări cu celelalte state ale lumii. Pe această linie, C.E.A. a formulat recomandări, multe transpuse deja în practică, vizând dezvoltarea cooperării între statele membre prin crearea de grupări economice subregionale (de ex. Comunitatea Economică a Africii Orientale, Uniunea Vamală şi Economică a

Africii Centrale ş.a.) şi a adoptat numeroase rezoluţii, având ca obiective aplicarea prevederilor Programului de acţiune pentru instaurarea unei noi ordini economice internaţionale, promovarea prelucrării materiilor prime în regiune, realizarea planului african de aplicare a ştiinţei şi tehnicii pentru dezvoltare, încurajarea investiţiilor şi a industrializării etc. Are sediul la Addis Abeba (Etiopia).

COMISIA ECONOMICĂ A **NAŢIUNILOR, UNITE PENTRU AMERICĂ LATINĂ** (E.C.L.A.), organ regional subsidiar al **ECOSOC,** creat la 25 febr. 1948. Are mandatul să stimuleze dezvoltarea economică şi socială şi cooperarea dintre statele regiunii. Este formată din 29 de state membre din America de Nord, America Latină şi zona Caraibilor. Franţa, Olanda, Anglia, R.F.G. Şi Elveţia iau parte la activităţile

E.C.L.A. cu mandat consultativ. Ţine şedinţe plenare la fiecare 2 ani. E.C.L.A. şi-a căpătat un mare prestigiu în cadrul ţărilor A mericii Latine ca for de studiu şi iniţiativă pentru cooperare regională şi subregională şi pentru îmbunătăţirea structurală a activităţilor de cercetare în statistică, comerţ, planificare. Are sediul la Santiago de Chile.

COMISIA ECONOMICĂ A **NAŢIUNILOR UNITE PENTRU ASIA DE VEST** (E.C.W.A.), organ regional subsidiar al **ECOSOC,** creat în iun. 1974 în cadrul reuniunii la care au participat

12 ţări arabe din Asia: Bahrein, Irak, Iordania,

Kuwait, Liban, Oman, Qatar, Arabia Saudită, Siria, Emiratele Arabe Unite, R.D.P. Yemen şi R.A. Yemen. România, împreună cu alte

13 state, precum şi Fondul Arab pentru Dezvoltarea Economică şi Socială au fost admişi ca membri cu drept de vot consultativ. Are ca principale obiective: desfăşurarea unor acţiuni sistematice în vederea ridicării nivelului activităţii economice şi strângerii legăturilor economice ale ţărilor din regiune, atât între ele cât şi cu celelalte ţări în curs de dezvoltare. Cu ocazia creării E.C.W.A. a fost aprobat programul de activitate care prevede realizarea unor proiecte comune la scară regională în domeniul energiei, resurselor minerale, turismului, agriculturii şi industriei, precum şi înfiinţarea unui centru regional de formarea cadrelor, elaborarea de studii demografice etc. Până în 1979 are sediul provizoriu la Beirut (Liban), urmând ca, ulterior, să se hotărască asupra sediului permanent.

COMISIA ECONOMICĂ A **NAŢIUNILOR UNITE PENTRU ASIA ŞI EXTREMUL ORIENT** (E.ca **FJE**k), organ regional subsidiar al **ECOSOC,** creat ia 28 mart. 1947, din care fac parte 25 de state. Comisia este chemată să contribuie la dezvoltarea economică a ţărilor de pe continentul asiatic, precum şi a legăturilor dintre acestea şi celelalte state ale lumii. Elaborează studii şi acordă asistenţă ţărilor membre în probleme privind dezvoltarea şi planificarea în industrie, agricultură, materii prime, surse de apă şi

energie, comerţ, finanţe, transporturi şi comunicaţii, ştiinţă şi tehnologie, construcţii de locuinţe. Organul suprem al comisiei este sesiunea plenară, care se convoacă în fiecare an. Activitatea Comisiei se desfăşoară prin intermediul grupelor de lucru, comitetelor, subcomitetelor şi conferinţelor specializate. Are sediul la Bangkok (Thailanda)

COMISIA ECONOMICĂ A.O.N.U. **PENTRU EUROPA** (C.E.E./O.N.U.), organ regional subsidiar al **ECOSOC,** înfiinţat la 28 mart. 1947, la ale cărui activităţi participă toate ţările europene, plus S.U.Á. Şi Canada. Comisia contribuie la promovarea şi dezvoltarea relaţiilor economice dintre statele membre, precum şi dintre acestea şi celelalte state ale lumii, la înlăturarea restricţiilor, discriminărilor şi altor bariere din calea cooperării şi a comerţului intereuropean, la stimularea tendinţelor spre destindere şi, prin aceasta, la instaurarea şi consolidarea unui climat de securitate şi cooperare în Europa. În acest scop, Comisia întreprinde măsuri menite să faciliteze iniţierea de acţiuni în vederea întăririi legăturilor economice între ţările membre; iniţiază întocmirea de studii asupra problemelor economice cu care ţările membre sunt confruntate precum şi asupra evoluţiei situaţiei economice a acestor ţări pentru desprinderea tendinţelor de lungă durată; colectează, evaluează şi difuzează informaţii cu caracter economic, tehnic: şi statistic, editând publicaţii corespunzătoare; facilitează încheierea

de convenţii sau acorduri multilaterale în diferite domenii etc. Priorităţile în cadrul C.E.E./O.N.U. au suferit modificări de-a lungul anilor. În perioada postbelică imediată accentul era pus pe refacerea economică a Europei, iar în prezent eforturile Comisiei sunt. Îndreptate spre identificarea şi diminuarea obstacolelor din calea cooperării şi a comerţului intereuropean, spre intensificarea şi diversificarea cooperării economice şi tehnico-ştiinţificn între ţările membre, spre stabilirea unor raporturi economice de durată între ele. Organul principal al C.E.E./ O.N.U. este sesiunea plenară, care se ţine de obicei o dată pe an sau ori de câte ori este necesar, la cererea majorităţii ţărilor membre. Începând cu 1969, funcţionează în timpul sesiunilor plenare şi un comitet sesional cu scopul de a analiza activităţile organelor subsidiare, facili tind astfel lucrările plenarei. Toate sesiunile plenare ale Comisiei s-au ţinut la sediul acesteia din Geneva, cu excepţia sesiunii a ”29-a din 1974, care a avut loc la Bucureşti. Comisia are 15 organe subsidiare principale, care dezbat şi adoptă măsuri în problemele specifice legate de activitatea diferitelor sectoare economice. Au fost create, de asemenea, un mare număr de grupe de lucru, de studiu, de experţi etc., cu caracter permanent sau ad-hoc. Organul permanent care asigură legătura între guverne, pregăteşte şi organizează reuniunile Comisiei este Secretariatul, organizat pe divizii corespunzătoare principalelor sectoare de activitate ale Comisiei.

Este condus de un secretar executiv. Comisia adoptă declaraţii, rezoluţii şi decizii. Procedura adoptării lor prin consens a devenit o practică curentă, ca reflectând evoluţia pozitivă a activităţilor C.E.E./O.N.U. Intre rezultatele mai deosebite ale Comisiei se înscriu: adoptarea Convenţiei asupra arbitrajului comercial, a Convenţiei asupra circulaţiei şi semnalizării rutiere, a Convenţiei **TIR** pentru transportul rutier de mărfuri, a Codului de circulaţie şi semnalizare pe căile navigabile, a Protocolului relativ la standardizarea calităţii fructelor şi legumelor, a Acordului referitor la transportul rutier al mărfurilor periculoase; elaborarea ghidului pentru redactarea contractelor privind transferul de know-how în industria mecanică; stabilirea unui program special de activitate în domeniul aplicării metodelor moderne matematice şi a tehnicilor de calcul electronic în cercetarea economică; publicarea unor studii, rapoarte şi statistici asupra situaţiei şi tendinţelor pe termen lung ale pieţei cărbunelui, oţelului şi produselor siderurgice, producţiei şi consumului de produse forestiere; organizarea de colocvii, seminarii, voiaj e de studii şi alte reuniuni de experţi în probleme privind planificarea pe termen lung, aplicarea ştiinţei şi tehnologiei în industrie, producţia, distribuţia şi consumul de energie electrică, gaz natural, cărbune, oţel şi produse siderurgice, îngrăşăminte chimice, fibre sintetice etc. Încheierea cu succes a Conferinţei pentru securitate şi cooperare în

Europa (C.S.C.E.) (ve) a impulsionat preocupările C.E.E./O.N.U. pentru intensificarea şi lărgirea schimburilor comerciale şi a cooperării economice şi tehnico-ştiinţifice între ţările membre, în acest scop au fost revăzute programele de activitate pe termen lung ale Comisiei şi organelor sale pentru a ţine seama de prevederile Actului final al C.S.C.E. România participă activ la lucrările C.E.E./O.N.U., din 1949 cu titlu consultativ, din 1952 cu drept de vot, iar după admiterea sa în O.N.U., în 1955, ca membră cu drepturi depline. În cadrul sesiunilor plenare ale Comisiei, reprezentanţii României s-au pronunţat constant pentru creşterea rolului C.E.E./O.N.U. pe planul cooperării europene în domenii de interes general, au acţionat în direcţia adaptării Comisiei la exigenţele conlucrării active pe multiple planuri între toate ţările membre, prezentând, în acest scop, o serie de idei şi propuneri concrete. Delegaţiile române au iniţiat adoptarea de către C.E.E./O.N.U. a peste 40 de rezoluţii. Ca urmare a unor asemenea iniţiative s-au creat trei din cele 15 organe principale de specialitate ale Comisiei (Comitetul gazului, Comitetul pentru industria chimică, Consilierii guvernelor C.E.E./O.N.U. pentru ştiinţă şi tehnologie). De asemenea, România a fost gazda a numeroase reuniuni organizate sub egida C.E.E./O.N.U.

comisia europeană a Dunării

(C.E.D.), organism creat prin Tratatul de la Paris (30 mart. 1856), din care făceau parte

Austria, Franţa, Marea Britanie, Prusia, Rusia, Sardinia şi Turcia. Durata de funcţionare a C.E.D. urma să fie de doi ani, principala sa misiune constând în asigurarea organizării şi desfăşurării în bune condiţii a lucrărilor tehnice pentru degajarea gurilor fluviului de aluviuni, în vederea creării unor condiţii normale de navigaţie între Isaccea şi Mare Neagră prin Canalul Sulina. Sediul C.E.D. era la Galaţi. Crearea C.E.D. a fost rezultatul unui compromis între marile puteri ale vremii, care îşi urmăreau propriile obiective politice şi economice în zona danubiană. Austria, de pildă, putere riverană, vizând stabilirea monopolului său asupra navigaţiei pe Dunăre, susţinea limitarea termenului de funcţionare a C.E.D. urmărind, în schimb, întărirea activităţii Comisiei riveranilor, creată în virtutea aceloraşi prevederi ale Tratatului de la Paris ca organism permanent de asigurare a aplicării prevederilor acestui tratat cu privire la regimul de navigaţie pe Dunăre. V. Dunărea, Regimul juridic al Marile puteri neriverane vor contracara permanent încercările Austriei, ajungându-se astfel ca C.E.D. să-şi continue existenţa piuă în ajunul celui de-al doilea război mondial, în timp ce Comisia riveranilor nu va avea decât o existenţă sporadică. O serie de coaiferinţe internaţionale care au adoptat diferite reglementări cu privire la regimul Dunării, ca de pildă Actul public, semnat la Galaţi (2 nov. 1865) şi sancţionat de Conferinţa de la Paris (28 mart. 1866), Tratatul de la Londra

(1871) şi Tratatul de 3 a Berlin (13 iul. 1878) ş.a. au prelungit consecutiv termenul de funcţionare al C.E.D. Prin Tratatul de la Berlin (1878), C.E.D. i-au fost acordate noi prerogative, între care şi dreptul de exteritorialitate (v.), ceea ce însemna, practic, prejudicierea într-o mare măsură a intereselor României decurgând din independenţa şi suveranitatea sa de stat. Tratatul de la Versailles (21 iul. 1919) şi Convenţia adoptată la Conferinţa internaţională a Dunării (23 iul.

1921) au fixat noile prerogative şi componenţa C.E.D. Astfel, după această dată, în C.E.D. intrau reprezentanţii Franţei, Italiei, Marii Britanii şi României, din nov. 1930 fiind admisă şi Germania. Competenţa Comisiei, conform noilor reglementări, se întindea asupra „Dunării maritime" (de la Brăila la Marea Neagră). Prin prerogativele largi de care dispunea şi pe care le exercita în fapt petentoriul naţional al ţării noastre, C.E.D. aducea grave atingeri suveranităţii de stat a României, fapt care a dus la o seamă de conflicte de competenţă între România, pe de o parte, şi celelalte state membre ale C.E.D., pe de altă parte. La Conferinţa de la Sinaia (18 aug. 1938) C.E.D. a hotărât transmiterea în cea mai mare parte a prerogativelor sale României. Germania şi Italia, care se retrăseseră din C.E.D. (1936), au reintrat în comisie la 1 nov. 1939, a dorind la Aranjamentul încheiat la Conferinţa de la Sinaia, căruia i s-au modificat unele articole.

COMISIA INTERALIATĂ PENTRU

REPARAŢII, creată în urma hotărârii Conferinţei de la l-ai la (1945) (v.). Avea sarcina de a stabili suma globală a reparaţiilor pe care Germania trebuia să o plătească pentru pierderile provocate naţiunilor aliate în timpul celui de-al doilea război mondial, de a fixa cota ce revine fiecărei naţiuni interesate şi de a întocmi planul concret pentru plata reparaţiilor. Conferinţa de la Ialta şi Conferinţa da la Potsdam (1945) (v.) au adoptat şi uneia hofcărâri cu privire la principiile care urmau să stea la baza lucrărilor Comisiei. În ceea ce priveşte plata reparaţiilor de război de către foştii aliaţi ai Germaniei, aceasta s-a reglementat prin tratatele de pace încheiate cu statele respective.

COMISIA INTERGUVERNAMENTALĂ PENTRU TEHNICA DE CALCUL (C.I.T.C.), creată prin Convenţia privind colaborarea în domeniul elaborării producţiei şi folosirii mijloacelor tehnicii de caicul, semnată la 23 dec. 1969 de guvernele R.P. Bulgaria, R.S. Cehoslovacă, R.D. Germană, R.P. Polona, R.P. Ungara şi U.R.S.S. În 1973 au aderat România şi Republica Cuba. Se ocupă de colaborarea în domeniul producţiei, livrărilor reciproce şi folosirii unui sistem unitar de maşini electronice de calcul universale şi de conducere, al echipamentelor periferice, asigurării programelor şi produselor de tehnică electronica, precum şi în domeniul creării sistemelor de conducere pe baza acestor maşini. Organul de conducere poartă aceeaşi denumire ca şi comisia interguvernamentală şi este format din

reprezentanţii părţilor naţionale membre la Convenţie, la nivel de ministru sau adjunct de ministru. Organizaţia are şi organ executiv. Are sediul la Moscova.

COMISIA INTERNAŢIONALĂ A **DUNĂRII** (C.I.D.), organism creat prin Tratatul de la Versailles (21 iun. 1919) şi Convenţia adoptată de Conferinţa internaţională a Dunării (23 iul. 1921) în a cărei componenţă intrau reprezentanţii statelor riverane, împreună cu marile puteri membre ale C.E.D. (v.) (Franţa, Italia, Marea Britanie). Germania, stat riveran, iniţial neadmisă în C.Î.D., va fi primită în 1930, dar o va părăsi în 1936. Competenţa C.**LD**. se întindea asupra porţiunii Dunării de la Ulm (Germania) şi până la Brăila, între sarcinile sale numărându-se cele vizând aplicarea prevederilor regimului Dunării (v.) instituit prin Tratatul de la Versailles şi prin Convenţia internaţională a Dunării. C.I.D. «a funcţionat până la 12 sept. 1940, când prin 1 onvenţia de la Viena a fost desfiinţată.

COMISIA INTERNAŢIONALĂ A **MARILOR BARAJE,** fondată în 1928, urmăreşte: încurajarea îmbunătăţirii proiectării, construcţiei, întreţinerii şi funcţionării marilor baraje; schimburi de informaţii într-o comitetele naţionale de profil; convocarea de reuniuni periodice; organizarea cercetărilor şi experimentelor. Este condusă de un birou numit pentru trei ani. Organizează congrese internaţionale pentru specialişti. Editează „Technical dictionary on dams” (Dicţionarul tehnic

al barajelor), publicat cu sprijinul financiar al U.N.E.S.C.O. Membri: comitete naţionale din 74 de ţări (1976), între care şi România (din 1957). Are sediul la Paris.

COMISIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU EXPLORAREA ŞTIINŢIFICĂ A **MĂRII MEBITERANE,** înfiinţată în 1919, serveşte ca centru de legătură pentru cercetătorii laboratoarelor privind Mediterana; promovează activităţi internaţionale comune ale ţărilor riverane Mediteranei; elaborează sinteze. Editează „Bulletin de liaison des laboratoires" (semestrial). Membri: guverne din 17 ţări (1976), între care şi România. Are sediul la Monte Carlo (Monaco).

COMISIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU IRIGAŢII ŞI DRENAJ, înfiinţată la 24 iun. 1950, sub numele Comisia internaţională pentru irigaţii şi canale. În ian. 1951 a luat denumirea actuală. Urmăreşte stimularea, promovarea şi aplicarea ştiinţei şi tehnicii în irigaţii, drenaj sub aspectele ingineresc, economic şi social. Organizează congrese la circa trei ani pentru dezbaterea problemelor specifice în irigaţii, drenaj, controlul revărsărilor etc. Editează: „Bibliography on Irrigation Drainage", „Flood Control and River Training" (anual) „Multilingual Technical Dictionary on Irrigation and Drainage" ş.a. Membri: Comitete naţionale din 66

de ţări (1976), între care şi România (din 1958). Are sediul la New Delhi (India).

COMISIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU PESCUITUL ÎN ATLANTICUL DE NORD-VEST, înfiinţată la 3 iul. 1950. Are ca principale obiective: investigarea, protecţia şi conservarea fondului piscicol din **NV** Oc. Atlantic pentru a face posibilă menţinerea unei exploatări susţinute din acest fond. Are acorduri de cooperare eu F.A.O. Şi cu Consiliul internaţional pentru explorarea mării. Activează în domeniul planificării şi cooperării în munca de cercetare; selectează şi apreciază rezultate, colecţionează şi publică statistici şi mostre de peşte recoltat, face propuneri pentru reglementarea pescuitului. Editează: „Statistical Bulletin”, „Research Bulletin” ş.a. Membri: guverne din 16 ţări

(1976), între care şi din România. Are sediul la Dartmouth (Canada).

COMISIA LYTTON, comisie de studiu înfiinţată ca urmare a unei rezoluţii a Consiliului Societăţii Naţiunilor, adoptată la 10 dec. 1931, pentru examinarea faptelor legate de agresiunea declanşată la 18 sept. 1931 de Japonia împotriva Chinei (v.). Denumită după numele preşedintelui său, lordul Lytton, C.L. s-a deplasat la începutul lui 1932 în China. La 1 oct. 1932, ea a prezentat secretariatului general al Societăţii Naţiunilor un raport de concluzii din care reieşea că Japonia a comis o agresiune împotriva Chinei, deşi nu declara expres Japonia ca stat agresor. Raportul confirma suveranitatea Chinei asupra Manciuriei şi declara că „statul” Manciuko, creat în urma

agresiunii Japoniei, nu trebuia recunoscut de niciun stat. Fiind supus aprobării Adunării extraordinare a Societăţii Naţiunilor, raportul C.L* a fost adoptat în unanimitate, la 24 febr. 1933, ceea ce a determinat reacţia Japoniei, care a părăsit Societatea Naţiunilor.

COMISIA NAŢIONALĂ A.R.S. **ROMÂNIA PENTRU** U.N.E.S.C.O., instituţie cu rol consultativ, înfiinţată la 29 oct. 1964 cu scopul de a contribui la aplicarea de către România a programului U.N.E.S.C.O. Şi de a dezvolta relaţii de colaborare în domeniul educaţiei, ştiinţei şi culturii cu comisiile simiâare din alte ţări. Funcţionează pe lângă Ministerul Afacerilor Externe şi are sediul la Bucureşti.

COMISIA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU DREPTUL COMERCIAL INTERNAŢIONAL (UNCITRAL), organ al Adunării Generale a O.N.U., creat în 1966, prin rezoluţia 2.205 **(XXI)**. Urmăreşte: a) să coordoneze activităţile organizaţiilor care se ocupă de armonizarea şi unificarea normelor dreptului comercial internaţional şi să coopereze cu acestea; b) să favorizeze o participare elt mai largă la convenţiile internaţionale existente şi o acceptare cât mai generală a legilor tip şi legilor uniforme; c) să pregătească convenţii internaţionalenoi, legi tip şi legi uniforme noi precum şi să încurajeze codificarea şi o acceptare cât mai largă a termenilor, regulilor, uzanţelor şi practicilor de comerţ internaţional; d) să caute mijloacele pentru

asigurarea unei interpretări şi aplicări uniforme a convenţiilor internaţionale şi a legilor uniforme din domeniul dreptului comercial internaţional; e) să strângă şi să difuzeze informaţii privind legislaţiile naţionale şi evoluţia juridică modernă, inclusiv aceea a jurisprudenţei, în domeniul dreptului comercial internaţional; f) să stabilească şi să menţină o strânsă colaborare cu U.N.C.T.A.D. Şi să asigure legătura cu alte organizaţii internaţionale interguvernamentale şi neguvernamentale oare se ocupă de armonizarea şi unificarea progresivă a dreptului comercial internaţional. **UNCITRAL** e compus din 36 de state, alese pentru o perioadă de şase ani de Adunarea Generală, după principiul rotaţiei „ţinându-se seama de reprezentarea corespunzătoare a principalelor sisteme economice şi juridice existente în lume „precum şi de ţările dezvoltate şi celei în curs de dezvoltare. România a fost membră a **UNCITRAL** între 1966 – 1976*

COMISIA OCEAN O **GRAFICĂ INTERGUVERNAMENTALĂ,** înfiinţată conform rezoluţiei Conferinţei interguvernamentale pentru cercetări oceanografice (lui. 1960, Copenhaga) prin decizia celei de-a 11-a Conferinţe generale a 1**LN**.E.S.C.O. (nov. 1960). Statutul a fost modificat în 1969, iar Regulile de procedură în 1971. Are ca principale obiective: promovarea investigării ştiinţifice a oceanelor în vederea unei înţelegeri mai largi a naturii şi resurselor acestora prin

acţiuni concertate ale statelor membre. Numără 88 de membri (1976), între care şi România. Are sediul la Paris.

COMISIA PENTRU POLITICĂ EXTERNĂ ŞI COOPERAREA ECONOMICĂ INTERNAŢIONALĂ A **MARII ADUNĂRI NAŢIONALE** A.R.S. **ROMÂNIA,** comisie permanentă, constituită din deputaţi în cadrul M.A.N., cu sarcina de a analiza şi aviza proiectele de legi, de decrete şi de alte acte normative care reglementează probleme de politică externă şi de cooperare economică internaţională, proiecte de legi şi de decrete pentru ratificarea tratatelor, acordurilor şi altor documente internaţionale semnate de reprezentanţii autorizaţi ai statului român sau la care aderă România. Exercită, din însărcinarea Consiliului de Stat şi a Biroului M.A.N., controlul asupra modului în care organele de stat rezolvă sarcinile ce le revin din actele normative adoptate de organul suprem în domeniul respectiv.

COMISIA PREGĂTITOARE A **CONFERINŢEI DEZARMĂRII** A **SOCIETĂŢII NAŢIUNILOR,** creata printr-o hotărâre a Consiliului Societăţii Naţiunilor (dec. 1925) imediat după semnarea Acordurilor de la Locarno (v.), în conformitate cu concluziile unui comitet de studiu, prezidat de Paul Boncour, care primise însărcinarea din partea Consiliului de a elabora propuneri privind crearea unui organism care să pregătească o conferinţă în vederea reducerii şi

limitării înarmărilor. În compunerea Comisiei pregătitoare, care la început a fost restrânsă, au intrat (în 1930) 27 de state, dintre care trei nu făceau parte din Societatea Naţiunilor (S.U.A., U.R.S.S. Şi Turcia). Comisia a ţinut şase sesiuni între 1926 şi 1930. La ultima sa sesiune, Comisia a elaborat un proiect de Convenţie pentru limitarea şi reducerea armamentelor (6 nov. 1930), care a fost supus Consiliului Societăţii Naţiunilor. Acesta a hotărât convocarea Conferinţei pentru limitarea şi reducerea înarmărilor (v.), la 2 febr. 1932, ia Geneva. Datorită puternicelor contradicţii dintre marile puteri, dintre puterile învingătoare şi cele învinse în primul război mondial, dintre statele care apărau statu-quo-ul şi cele revizioniste, proiectul de Convenţie elaborat de Comisia pregătitoare era vag formulat şi conţinea numeroase rezerve din partea ţărilor participante la dezbaterea şi finalizarea lui. Guvernul U.R.S.S., care a participat la şedinţele Comisiei, începând din nov. 1927, a propus dezarmarea generală şi totală ca fiind unicul mijloc de a asigura o pace trainică, dar Comisia a respins această propunere. O puternică opoziţie faţă de proiect a opus Germania care cerea înlăturarea clauzelor limitative referitoare la înarmarea statelor, incluse expres în tratatele de pace. România, alături de alte state mici şi mijlocii, a acţionat pentru adoptarea unei convenţii în care să se specifice angajamentul statelor de a se trece la limita» rea înarmărilor.

COMISIA SERICICOLĂ INTERNAŢIONALĂ (C.S.L), creată la 11 iun. 1948, la Ales (Franţa), prin rezoluţia celui de-al **VII**-lea Congres sericicol, având rolul de comisie permanentă a congreselor sericicole internaţionale. Urmăreşte: promovarea, dezvoltarea şi perfecţionarea, sub aspect tehnic, ştiinţific şi economic, a tuturor activităţilor legate de sericicultură; coordonarea activităţii vizând creşterea viermilor de mătase; efectuarea de cercetări vizând ameliorarea speciilor viermilor de mătase şi combaterea bolilor acestora. Membri: 14 ţări (1976), inclusiv Piomânia (din 1959). Are sediul la Ales (Franţa).

COMISIILE ADUNĂRII GENERALE A.O.N.U., organe ale Adunării Generale care dezbat anumite categorii de probleme şi adopta proiecte de hotărâri (decizii, rezoluţii, recomandări), ce sunt supuse apoi votului în şedinţele plenare ale Adunării Generale. La lucrările lor participă toate ţările membre ale O.N.U. sau numai o parte a acestora, componenţa reînnoindu-se în acest caz de regulă prin rotaţie, periodic. Comisiile aleg un birou propriu, format dintr-un preşedinte, vicepreşedinţi şi un raportor şi se conduc după regulamentul de procedură al Adunării Generale. Pe timpul sesiunii ordinare a Adunării Generale, funcţionează şapte comisii principale în care sunt reprezentate toate statele membre ale O.N.U.: Comisia pentru probleme le politice şi ale securităţii, inclusiv cele referitoare la dezarmare (I); Comisia politică specială;

Comisia economică şi financiară (II); Comisia problemelor sociale, umanitare şi culturale (III); Comisia de tutelă, inclusiv teritoriile neautonome (IV); Comisia problemelor administrative şi bugetare (V); Comisia juridică (VI).

COMITAS GENTIUM, v. **CURTOAZIE INTERNAŢIONALĂ**.

COMITET 1. (în relaţiile internaţionale) Organism, deseori subsidiar, creat în cadrul unei conferinţe sau organizaţii internaţionale, având o compoziţie restrânsă şi însărcinat cu atribuţii limitate şi temporare într-un domeniu dat (verificarea deplinelor puteri, redactare, bune oficii). În O.N.U., e. sunt alcătuite pe-baza practicii reprezentării geografice echitabile a statelor membre. În procesul diplomaţiei multilaterale, e. au, căpătat, în anumite împrejurări, stabilitate şi dispun de un mandat structurat, elaljorat şi supus modificării de către organul (organizaţia) care le-a creat. 2. Organizaţie internaţională propriu-zisă.

COMITETUL CELOR ZECE STATE PENTRU DEZARMARE, organism de negociere în problemele dezarmării, creat în 1959, printr-o decizie a miniştrilor de externe ai Angliei, Franţei, S.U.A. Şi U.R.S.S. A fost compus, în spiritul concepţiei blocurilor, pe bază paritară din zece state: Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, România, U.R.S.S., Anglia, Canada, Franţa, Italia, S.U.A. Sarcina Comitetului consta în elaborarea măsurilor concrete de punere în aplicare a rezoluţiei Adunării Generale a O.N.U. din 20 nov.

1959 cu privire la dezarmarea generală şi completă. Comitetul şi-a desfăşurat activitatea în primăvara lui I960 (mart. – iun.) la Geneva. De la început, sarcinile ce reveneau acestui organism au fost interpretate în mod diferit: în timp ce ţările socialiste au subliniat necesitatea transpunerii în viaţă a rezoluţiei privind dezarmarea generală şi completă, statele occidentale au insistat asupra explorării căilor pentru un acord de reduceri şi limitări ale forţelor armate şi armamentelor ţărilor participante. U.R.S.S. a prezentat un proiect de tratat privind înfăptuirea dezarmării generale şi complete sub un strict control internaţional. Comitetul nu a putut să se achite de sarcinile ce i-au fost încredinţate. La 27 iun. 1960, ţările socialiste şi-au întrerupt participarea la lucrările Comitetului şi au adus problema dezarmării în faţa Adunării Generale a O.N.U. Ulterior, Comitetul a fost înlocuit prin Comitetul celor 18 state pentru dezarmare. V. Şi Conferinţa Comitetului pentru dezarmare.

COMITETUL CONSULTATIV AL O.N.U. **PENTRU CHESTIUNILE ADMINISTRATIVE ŞI BUGETARE** (A.C.A.B.O.), creat prin rezoluţia Adunării Generale a O.N.U. din 13 febr. 1946, este compus din 13 membri aleşi cu titlu personal, pe o bază geografică largă, prin rotaţie, la trei ani, dintre care trei trebuie să fie experţi financiari de reputaţie. Mandatul Comitetului cuprinde, printre altele, examinarea proiectelor de buget ale O.N.U. Şi întocmirea unui raport cu observaţii către

Adunarea Generală, avizarea problemelor de ordin bugetar şi administrativ aflate pe agenda Adunării Generale. Practic, Comisia a V-a a Adunării Generale (v. Comisiile Adunării Generale a O.N.U.) nu discută nicio problemă aflată pe ordinea sa de zi fără a avea un raport din partea A.C.A.B.O.

COMITETUL AD-HOC PENTRU CARTA NAŢIUNILOR UNITE, creat de Adunarea Generală a O.N.U. la sesiunea a **XXIX**-a, în 1974, în urma dezbaterilor asupra punctului „Necesitatea examinării de propuneri privind revizuirea Cartei Naţiunilor Unite”. Comitetul ad-hoc, alcătuit din 42 de state membre, a primit următoarele sarcini: a) să discute în detaliu observaţiile trimise de guverne; b) să examineze toate propunerile specifice şi suplimentare pe care guvernele le-ar face în vederea creşterii eficacităţii O.N.U. În realizarea obiectivelor sale; c) să examineze toate celelalte propuneri ţnenite să ofere mai multă eficacitate funcţionării O.N.U. care nu presupun modificarea Cartei; d) să enumere propunerile care atrag atenţia în mod deosebit. De asemenea, Adunarea Generală a invitat statele să comunice secretarului general al O.N.U. observaţiile şi propunerile lor cu privire la îmbunătăţirea Cartei Naţiunilor Unite, iar acesta să întocmească un document analitic asupra poziţiilor exprimate. Documentul pregătit de Secretariat şi răspunsurile statelor au format baza discuţiilor în Comitet, care a prezentat raportul său celei de-a **XXX**-a sesiuni a Adunării Generale,

în 1975. V. Comitetul Special pentru Carta Naţiunilor Unite şi întărirea rolului organizaţiei.

COMITETUL CELOR 33 **DE STATE PENTRU MENŢINEREA PĂCH,** v. **COMITETUL SPECIAL PENTRU** O**PERAŢIUNILE DE MENŢINERE** A **PĂCII**.

COMITETUL CELOR 18 **STATE PENTRU DEZARMARE,** v. **CONFERINŢA COMITETULUI PENTRU DEZARMARE**.

COMITETUL DE COORDONARE PENTRU ELIBERAREA AFRICII, creat printr-o rezoluţie a Conferinţei la nivel înalt a statelor africane de ia Addis Abeba (22 – 25 mai 1963) cu ocazia constituirii O.U.A. (v.). Scopul Comitetului este de a armoniza politicileţărilor independente din Africa în ceea ce priveşte sprijinul acordat mişcărilor de eliberare naţională. Funcţionează ca organism al O.U.A. Şi este subordonat direct Conferinţei la nivel înalt a organizaţiei, care, cu prilejul reuniunilor anuale, analizează şi evoluţia procesului de decolonizare a Africii. A fost cunoscut şi sub numele de Comitetul celor 9, după numărul statelor care erau reprezentate; actualmente, datorită necesităţii intensificării luptei de eliberare naţională pe continent, numărul membrilor comitetului a crescut. Sediul Comitetului este la Dar es Salaam (Tanzania), însă el îşi poate desfăşura sesiunile şi în alte capitale ale statelor* membre.

COMITETUL DE DECOLONIZARE, v. **COMITETUL SPECIAL ÎNSĂRCINAT CÂT**

STUDIEREA SITUAŢIEI ÎN CEEA CE PRIVEŞTE APLICAREA DECLARAŢIEI ASUPRA ACORDĂRII INDEPENDENTEI ŢĂRILOR ŞI POPOARELOR COLONIALE.

COMITETUL DEZVOLTĂRII, organ, ministerial comun al F.M.I. Şi Grupului B.I.R.D., creat în oct. 1974, având drept scop să studieze şi să prezinte Consiliului guvernatorilor al F.M.I. Şi B.I.R.D. rapoarte v şi propuneri privind aspectele legate de sprijinirea, creşterii economice în ţările în curs de dezvoltare. C.D. este format din reprezentanţi a 20 de state, atât dezvoltate cât şi în curs de dezvoltare. Pe baza propunerilor făcute de e. D. s-a hotărât crearea Fondului fiduciar (v.) în cadrul F.M.I. Şi celui de-al treilea ghişeu (v.) în cadrul B.I.R.D. Are sediul la Washington.

COMITETUL INTERNAŢIONAL AL CRUCII ROŞII (C.**LC**. **RÍ**), instituţie independentă, neutră pe plan politic, ideologic şi religios, care acţionează în principal în timp de război, război civil sau tulburări interne. Creat în 1863 la Geneva sub denumirea de Comitetul internaţional şi permanent pentru ajutorare a militarilor răniţi, este organul fondator al Crucii Roşii < (v.) şi promotor al convenţiilor internaţionale cu caracter umanitar (1929,1949,1977, Geneva). Alcătuit din 25 de membri, cetăţeni elveţieni, C.**L.C**.R. acţionează în favoarea victimelor conflictelor armate (v.). S-a preocupat permanent de codificarea dreptului umanitar în sensul asigurării unei protecţii eficiente victimelor

conflictelor armate şi al limitării stricte a actelor de violenţă la necesităţile militare. În acest scop, organizează reuniuni ale experţilor pentru studierea problemelor care se pun, face recomandări guvernelor, iniţiază rezoluţii în reuniuni internaţionale etc.

COMITETUL INTERNAŢIONAL AL TRANSPORTURILOR PE CĂI FERATE (C.I.T.C.F.), creat în 1902 la Viena, ea organ al administraţiilor de căi ferate care au aderat la Convenţia asupra transportului de pasageri şi bagaje pe calea ferată (C.I.V.) sau şi la Convenţia asupra transportului de bunuri pe calea ferată (C.I.M.). Îşi propune să contribuie la dezvoltarea dreptului internaţional privind transportul pe calea ferată, pe baza convenţiilor de la Berna (C.I.V. Şi C.I.M.), la adoptarea de norme standard în alte probleme ţinând de dreptul internaţional referitor la transport. La activitatea

C.I.T.C.F. participă administraţii de căi ferate din 30 de ţări (1976), printre care şi România.

COMITETUL INTERNAŢIONAL DE ŞTIINŢE ISTORICE, fondat la 14 mai 1926, la Geneva. Are ca principal obiectiv progresul ştiinţelor istorice prin intermediul coordonării internaţionale. Editează „Bulletin d' Information" „Bibliographie internaţionale des sciences historiques" j.a. Membri (1976): 12 organizaţii internaţionale de profil; comitete naţionale de istorie din 47 de ţări, între care şi din România (din

1956). Are sediul la Paris.

COMITETUL NAŢIONAL F.A.O. (România), organism interministerial, creat la 27 iul. 1961, cu scopul de a dezvolta relaţiile de colaborare şi cooperare ale României cu F.A.O. (v.). Este format din 32 de membri, reprezentanţi ai unor instituţii participante la activitatea F.A.O. Activitatea Comitetului este coordonată de Ministerul Agriculturii şi Industriei Alimentare.

COMITETUL NAŢIONAL PENTRU APĂRAREA PĂCII DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA, organ de conducere a mişcării pentru pace din România, creat în anul 1949, sub denumirea de Comitetul permanent pentru apărarea păcii. Actuala denumire datează din anul 1955. Are sediul la Bucureşti. Este afiliat la Consiliul Mondial al Păcii.

COMITETUL NAŢIONAL ROMÂN PENTRU FOfo**DUL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU COPII,** organ cu caracter consultativ, înfiinţat la 8 sept. 1971 cu scopul de a dezvolta relaţii de colaborare cu U.N.I.C.E.F. (v.) şi cu Comitetele naţionale pentru U.N.I.C.E.F. Funcţionează pe lângă Consiliul Naţional al Organizaţiei Pionierilor şi organizează manifestări artistice, expoziţii, emisiuni la radio şi televiziune, concursuri naţionale pentru copii, acţiuni de popularizare a activităţii U.N.I.C.E.F. Are sediul la Bucureşti.

COMITETUL O.N.U. **PENTRU UTILIZAREA PAŞNICĂ** A **SPAŢIULUI EXTRAATMOSFERIC,** organism subsidiar al Adunării Generale a O.N.U.,

înfiinţat la 12 dec. 1959, cu scopul de a promova cooperarea internaţională în problemele ştiinţifice şi tehnice ale activităţilor spaţiale şi de a sprijini elaborarea unei legislaţii internaţionale care să reglementeze aceste acţiuni. Comitetul este alcătuit din 37 de state. Are două subcomitete (ştiinţific-tehnic şi juridic) şi trei grupe de lucru (pentru sisteme de navigaţie prin sateliţi, televiziunea directă prin sateliţi şi detectarea resurselor Pământului prin sateliţi) compuse din toate statele membre ale Comitetului. A elaborat textele Tratatului cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în explorarea şi folosirea spaţiului extraatmosferic, inclusiv Luna şi alte corpuri cereşti (v.), şi a Acordului cu privire la salvarea astronauţilor, reîntoarcerea astronauţilor şi restituirea obiectelor spaţiale (intrat în vigoare în dec. 1968) şi a contribuit la pregătirea primei Conferinţe a Naţiunilor Unite pentru explorarea şi folosirea paşnică a spaţiului extraatmosferic (v.). România este membru fondator al Comitetului şi deţine funcţia de vicepreşedinte, de la crearea acestuia.

COMITETUL PENTRU CERCETĂRI SPAŢIALE (C08**PAR**), comitet special al Consiliului International al Uniunilor Ştiinţifice (I.C.S.U.), creat în oct. 1958, în scopul de a se continua realizarea programelor de cooperare în materie de cercetare a spaţiului cosmic cu ajutorul rachetelor şi sateliţilor, care fuseseră întreprinse în cursul Anului geofizic internaţional

(1957 – 1958). Sunt membri ai **COSPAR**Î academiile naţionale de ştiinţe sau alte instituţii ştiinţifice naţionale din ţări care, având programe de cercetări spaţiale, au aderat la I.C.S.U., precum şi uniunile ştiinţifice internaţionale care se interesează de cercetările spaţiale. Academia R.S. România a aderat la **COSPAR** în 1963. Are sediul la Paris.

COMITETUL PENTRU FOLOSIREA PAŞNICĂ A **FUNDULUI MĂRILOR ŞI OCEANELOR DINCOLO DE LIMITA JURISDICŢIEI NATCONALE,** organism subsidiar al Adunării Generale a O.N.U., creat la 21 dec. 1968 în scopul studierii principiilor, normelor şi mijloacelor de promovare a cooperării internaţionale în explorarea şi folosirea resurselor fundului mărilor, exclusiv pentru scopuri paşnice, şi a posibilităţilor instaurării unui mecanism internaţional în acest domeniu. Comitetul a pregătit Declaraţia asupra principiilor care guvernează fundul mărilor şi oceanelor dincolo delimita jurisdicţiei naţionale (v»), adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. În 1970. Alcătuit iniţial din 42 de state, între care şi România, Comitetul a fost lărgit succesiv la 86 şi 91 de state, primind sarcina să pregătească cea de-a III-a Conferinţă a O.N.U. pentru dreptul mării (v.). Şi-a încetat activitatea în 1973, odată cu începerea lucrărilor acestei conferinţe.

COMITETUL PERMANENT CONSULTATIV AL MAGHREBULUI (C.P.C.M.), grupare

economică subregională africană, înfiinţată la Conferinţa de la Tanger, din 28 nov. 1964, de patru state din N Africii (Algeria, Libia, Maroc, Tunisia). În sept. 1970 Libia s-a retras din CaP.C.M. Scopul C.P.C.M. este de a coordona şi impulsiona cooperarea economică dintre ţările membre prin: înfiinţanea unei bănci pentru dezvoltarea Maghrebului; coordonarea transporturilor terestre, navale, aeriene; studierea relaţiilor sale cu G.E.E. (v.). Pornind de la Carta adoptată în 1968 relaţiile dintre statele membre s-au dezvoltat lent, deşi s-au semnat multe acorduri de colaborare bi- şi multilaterale şi s-au înfiinţat o serie de comitete şi comisii. De-abia după 1970 s-au obţinut progresele reale în domeniul transporturilor feroviare, maritime şi aeriene. Are sediul la Tunis (Tunisia).

COMITETUL POLITIC CONSULTATIV, comitet creat în virtutea prevederilor Tratatului de la Varşovia, potrivit căruia „Părţile contractante se vor consulta între ele asupra tuturor problemelor internaţionale importante care afectează interesele lor comune, călăuzindu-se după interesele păcii şi securităţii internaţionale. Ele se vor consulta neîntârziat în interesul asigurării apărării comune şi menţinerii păcii şi securităţii ori de câte ori, după părerea oricăreia dintre ele, se va ivi primejdia unui atac armat împotriva unuia sau mai multor state semnatare ale Tratatului” (art. 3). În scopul înfăptuirii acestor consultări şi pentru examinarea problemelor

legate de aplicarea Tratatului, s-a creat un C» F.C. Cu prilejul întrunirilor C.P.C., la care, de obicei, şefii delegaţiilor sunt conducătorii de partid şi de stat ai membrilor Tratatului, se adoptă comunicate, declaraţii etc., care se dau publicităţii (v. Organizaţia Tratatului de la Varşovia).

COMITETUL SPECIAL ÎNSĂRCINAT CU STUDIEREA SITUAŢIEI ÎN CEEA CE PRIVEŞTE APLICAREA DECLARAŢIEI ASUPRA ACORDĂRII INDEPENDENŢEI ŢĂRILOR ŞI POPOARELOR COLONIALE, organism subsidiar al Adunării Generale a O.N.U. cunoscut şi sub numele de Comitetul special al celw 24, creat de Adunarea Generală a O.N.U. la 27 nov. 1961 (17 membri; 24 membri din 1962) având în sarcină examinarea problemelor privind dreptul la autodeterminare şi evoluţia spre independenţă a popoarelor care se mai află sub dominaţia colonială. În prezent, în preocupările sale intră examinarea situaţiei din Rhodesia, Namibia, precum şi alte 30 de teritorii mai mici dispersate pe tot globul. În atribuţiile sale intră: identificarea mijloacelor celor mai adecvate pentru aplicarea rapidă şi integrală a Declaraţiei la toate teritoriile care nu sunt încă independente; propunerea de măsuri concrete în acest sens; întocmirea de rapoarte pentru fiecare teritoriu şi prezentarea acestora Adunării Generale a O.N.U. În cooperare cu puterile administrante, Comitetul organizează anchete asupra condiţiilor existente în teritoriile coloniale.

Începând din 1964, Comitetul studiază rolul intereselor economice străine în teritoriile coloniale, în special în Africa australă şi maniera în care aceste interese frânează progresul spre independenţă, iar din 1967 a început să supravegheze activităţile şi aranjamentele militare ale puterilor coloniale în teritoriile aflate sub administraţia lor. Întreţine relaţii cu O.U.A, şi cu mişcările de eliberare naţională.

COMITETUL SPECIAL ÎMPOTRIVA POLITICII DE APARTHEID, organism permanent subsidiar al Adunării Generale a O.N.U., înfiinţat la 6 nov. 1962 în scopul urmăririi evoluţiei politicii rasiste a guvernului Africii de Sud şi al prezentării de rapoarte periodice în această problemă. Are două subcomitete: unul pentru petiţii şi informare asupra apartheidului şi altul însărcinat cu urmărirea aplicării rezoluţiilor şi deciziilor O.N.U. În legătură cu politica de apartheid. Alcătuit iniţial din 11 state, componenţa i-a fost lărgită în 1970 la 18 state (v. Şi apartheid).

COMITETUL SPECIAL PENTRU CARTA NAŢIUNILOR UNITE ŞI ÎNTĂRIREA ROLULUI ORGANIZA. **ŢIEI,** creat de Adunarea Generală a O.N.U. la sesiunea a **XXX**-a, în 1975, prin restructurarea Comitetului ad-hoc pentru Carta Naţiunilor Unite (v.) ca urmare a contopirii celor două puncte de pe agenda sesiunii iniţiate de România: „Creşterea rolului Naţiunilor Unite în menţinerea şi consolidarea păcii şi securităţii

internaţionale, dezvoltarea cooperării între toate naţiunile şi promovarea regulilor de drept internaţional în relaţiile dintre state” – 1973 şi, respectiv, „Necesitatea examinării de sugestii privind reevaluarea Cartei Naţiunilor Unite” – 1969.

Comitetul special, compus din 47 state, inclusiv România, are ca sarcină: a) să examineze în detaliu observaţiile primite de la guverne privind sugestiile şi propunerile referitoare la Carta Naţiunilor Unite şi întărirea rolului Organizaţiei Naţiunilor Unite în menţinerea şi consolidarea păcii şi securităţii internaţionale, dezvoltarea cooperării între toate naţiunile şi promovarea normelor de drept internaţional în relaţiile dintre state; b) să examineze toate celelalte propuneri pe care statele le-ar putea face în vederea creşterii eficacităţii organizaţiei în realizarea obiectivelor sale; c) să întocmească o listă a propunerilor care au fost făcute în cadrul Comitetului şi să le precizeze pe acelea care s-au bucurat de un interes deosebit. Crearea acestui Comitet special a consacrat concepţia României şi a altor state conform căreia eforturile de creştere a rolului O.N.U. În menţinerea păcii, edificarea securităţii şi dezvoltarea cooperării între state trebuie să fie îndreptate atât spre raţionalizări care nu reclamă modificarea Cartei, cât şi spre aducerea la zi a acesteia. Lucrările Comitetului înregistrează însă progrese lente din cauza divergenţelor care se manifestă între marea

majoritate a statelor membre, care se pronunţă pentru începerea unui proces real de adaptare a O.N.U. la cerinţele lumii contemporane, şi unele state care consideră Carta intangibilă şi se opun măsurilor de înnoire a structurii şi activităţii organizaţiei.

COMITETUL SPECIAL PENTRU OPERAŢIUNILE DE MENŢINERE A **PĂCII,** numit în mod curent şi Comitetul celor 33 sau Comitetul celor 33 de state pentru menţinerea păcii, a fost creat la cea de-a **XX**-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. „În 1965, din reprezentanţii a 33 de state, între care şi România. Potrivit mandatului său, Comitetul are sarcina să întreprindă o examinare cuprinzătoare a problemei operaţiunilor de menţinere a păcii sub toate aspectele lor. Comitetul a trecut la elaborarea a doua proiecte de documente de bază: a) linii directoare pentru operaţiunile Naţiunilor Unite de menţinere a păcii sub autoritatea Consiliului de Securitate şi în concordanţă cu Carta O.N.U. Şi b) linii directoare privind observatorii militari ai O.N.U., desemnaţi sau autorizaţi de Consiliul de Securitate pentru ducerea la îndeplinire a unor misiuni stabilite de Consiliu. În 1968, Comitetul a creat un grup de lucru format din 13 state, pentru elaborarea unor principii privind realizarea operaţiunilor O.N.U. de menţinere a păcii, precum şi norme de funcţionare a observatorilor militari. Dezbaterile au reliefat însă divergenţe profunde: în timp ce o serie de ţări

în curs de dezvoltare se pronunţă pentru ca şi Adunării Generale să-i revină atribuţii pe linia adoptării de măsuri pentru menţinerea păcii, cerând şi modificarea Cartei O.N.U. În acest sens, unele ţări se opun modificării Cartei şi creşterii rolului Adunării Generale. Ca urmare, lucrările Comitetului sunt, practic, blocate.

COMITETUL ŞTIINŢIFIC AL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU STUDIUL EFECTELOR RADIAŢIILOR IONIZANTE, organism subsidiar al Adunării Generale a O.N.U., înfiinţat la 3 dec. 1955 în scopul efectuării unor studii şi anchete prin care să se evalueze riscurile cauzate de radiaţiile ionizante speciei umane şi să se cunoască efectele lor. Alcătuit iniţial din 15 membri, în 1973 numărul acestora a fost ridicat la 20.

COMITENT, persoană care împuterniceşte, pe baza contractului de comision, o altă persoană, numită comisionar, să participe la efectuarea unor operaţii comerciale şi financiare cu terţii. Comisionarul acţionează fie în nume propriu, fie în numele comitentului dar, în general, numai pe contul acestuia din urmă. Întreprinderile de comerţ exterior din ţara noastră acţionează în calitate de e. atunci când încheie contracte de comision cu firme străine pentru vânzarea sau cumpărarea de mărfuri, dar pe plan intern ele îndeplinesc rolul de comisionari în raporturile cu întreprinderile producătoare.

COMMONWEALTH, denumire a asociaţiei de

state alcătuită între Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, dominicanele britanice şi alte state, care au fost colonii engleze şi şi-au dobândit independenţa de stat. (în 1977, C. cuprindea, alături de Marea Britanie, 35 de state independente şi 40 de teritorii). Principalele documente definitorii pentru legăturile dintre statele membre ale C. britanic sunt Declaraţia Conferinţei Imperiale din 1926, precum şi Statutul de la Westminster din 1931. Membrii C. sunt subiecte cu drepturi depline de drept internaţional. În relaţiile lor reciproce nu se consideră străine: reprezentanţii lor diplomatici nu sunt ambasadori, ci înalţi comisari, ale căror privilegii şi imunităţi se stabilesc prin lege; legea engleză poate fi adoptată sau nu de un membru al C. britanic. Simbolul unităţii membrilor C. este coroana britanică. Organul suprem al C. a fost în anii 1907 – 1937 Conferinţa imperială a C

COMORE (denumirea oficială: République Démocratique des Comores = Republica Democratică Comore) 9 stat insular în Oc. Indian, la **NV** de ins. Madagascar. Suprafaţa: 2.171 kmp

(din care ins. Grande Comore 1.148 kmp., Anjouan 359 kmp., Mohéli 290 kmp etc.). Populaţia (1975): 310.000 loc. Capitala: Moroni (în ins. Grande Comore), 15.241 loc. (1972). Limba oficială: franceza. Moneda:

1 Franc C.F.A. = 100 Centimes.

Istoric. Descoperite de portughezi la începutul sec. 16, ins. C. sunt ocupate de francezi (ins.

Mayotte în 1843) şi transformate în protectorat francez (1886). În perioada 1914 – 1946 sunt administrate de guvernatorul general din Madagascar. La 9 mai 1946 obţin autonomie administrativă în cadrul Republicii Franceze şi devin, potrivit legilor din 22 decembrie 1961 şi 3 iane 1968 (largă autonomie internă), „teritoriu de peste mări" al Franţei. În urma referendumului din 22 dec. 1974 populaţia ins. C* (cu excepţia ins. Mayotte – 36,72%) se pronunţă pentru independenţă. La 6 iul. 1975 cinci deputaţi ai ins. Mayotte proclamă apartenenţa ins, la Republica Franceză cu statut de autonomie internă (la 1 aug. 1975 trupele franceze ocupă toate clădirile administrative din ins. Mayotte). La 6 iul. 1975 Camera Deputaţilor din ins. C. proclamă unilateral independenţa (deputaţii din ins. Mayotte sunt absenţi), iar la 3 aug. 1975 C. se proclamă republică. O.N.U. Şi O.U.A. au adoptat rezoluţii cerând ca ins. Mayotte să fie restituită autorităţilor comoriene, asigurându-se integritatea teritorială a statului. Organizarea de stat: republică prezidenţială. C. Întreţine relaţii diplomatice cu 16 state (1976) şi este membră a 7 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Imediat după obţinerea independenţei noului stat, România a recunoscut e. Între cele două ţări s-au stabilit relaţii diplomatice, la nivel de ambasadă, la 7 aug. 1976. România se pronunţă pentru respectarea integrităţii teritoriale a C.

COMPANIE, întreprindere capitalistă organizată sub forma societăţilor industriale, comerciale, de transport etc. Termenul a început să fie folosit încă din sec. 17 de către întreprinderile olandeze şi engleze, care obţinuseră monopolul comerţului cu ţările coloniale.

COMPENSAŢIE, operaţiune comercială în cadrul căreia se realizează un schimb echivalent de mărfuri şi servicii între vânzător şi cumpărător, fără utilizarea mijloacelor de plată. Operaţiune frecvent întâlnita în activitatea de comerţ exterior, e* poate îmbrăca forma bilaterală, când este realizată de două sau mai multè firme din două ţări, şi forma multilaterală (ex. C. tiiumghiulară), când la ea participă firme din mai multe ţări. Operaţiuni de e. se realizează, de asemenea, prin intermediul acordurilor de clearing încheiate între state.

COMPETENŢA C.I.J., capacitatea conferită C.I.J. prin Carta O.N.U. Şi Statutul C.I.J. de a judeca în conformitate cu normele dreptului internaţional diferendele între state de care este sesizată (~ contencioasă) şi de a da, la cerere, avize consultative (v.) asupra problemelor juridice consultativă). ~ contencioasă se extinde numai la state, doar ele putând fi părţi în litigiile judecate de C.I.J. ~ consultativă, adică dreptul de a cere avize consultative C.I.J. Îl au Adunarea Generală şi Consiliul de Securitate, precum şi alte organe ale O.N.U. Şi instituţii specializate, autorizate în acest

sens de Adunarea Generală.

COMPETENŢĂ EXCLUSIVĂ, dreptul unui stat de a se ocupa de anumite probleme, de a hotărî, de a îndeplini anumite acte sau acţiuni, fără ca vreun alt stat sau for din afară să se poată amesteca. În acest sens, Carta O.N.U., prin art. 2, alin. 7, exclude intervenţia O.N.U. „În afaceri care ţin în mod esenţial de competenţa naţională a statelor6. Când un alt stat sau o organizaţie internaţională intervin în chestiuni care intră în competenţa exclusivă a unui stat, aceasta constituie un amestec în treburile statului respectiv.

COMPLEX ECONOMIC NAŢIONAL, denumire utilizată pentru a caracteriza, în totalitatea ei, economia naţională a unei ţări, cu întregul ei potenţial economic, cu tot sistemul de relaţii, proporţii şi interdependenţe. Spre deosebire de ţările capitaliste, în care e.e.n. este caracterizat prin contradicţii antagonice, prin disproporţii, în ţările socialiste e.e.n. este unitar în esenţa sa, ca urmare a caracterului unic, naţional al proprietăţii socialiste. C.e.n. participă, ca entităţi de sine stătătoare, la circuitul economic mondial, la cooperarea economică internaţională.

COMPLEX MILIT AR-INDU STRI AL, fenomen caracteristic al capitalismului monopolist de stat, cu o structură specifică, istoriceşte determinată. Se înfăţişează ca o structură relativ stabilă, care exprimă legăturile şi interesele comune ale industriaşilor, financiarilor, conducerii

armatelor, politicienilor şi ale aparatului de stat, unite prin interesul de a consuma o parte apreciabilă a venitului naţional în scopuri militare. Acţiunile e.m. – i. constituie o sursă de alimentare a cursei înarmărilor şi de încordare a situaţiei internaţionale contemporane.

COMPROMIS, act prin care părţile convin să supună un diferend, după apariţia acestuia, arbitrajului sau justiţiei internaţionale. C. se poate referi la un diferend concret, ivit în relaţiile statelor în cauză, sau poate fi stipulat într-un tratat, pentru cazul unor neînţelegeri privind aplicarea acestuia (clauză compromisorie). Statele pot conveni ca toate diferendele sau toate diferendele de o anumită categorie ce s-ar putea ivi în relaţiile lor viitoare să le supună arbitrajului obligator. C. este un tratat internaţional şi el este supus aceloraşi reguli de formă şi de fond ca oricare alt tratat internaţional (v.).

COMUNICAT COMUN, document de drept internaţional cuprinzând o informare oficială cu privire la rezultatele tratativelor purtate între şefii statelor, şefii guvernelor sau miniştrii afacerilor externe, în cursul întrevederii acestora. C.e. adoptat de reprezentanţii a două sau mai multe state consemnează poziţia acestora asupra unor probleme internaţionale în care sunt interesate, precum şi atitudinea lor cu privire la soluţiile şi măsurile de luat în domeniul relaţiilor internaţie «ale, având uneori însemnătatea unui acord între părţi. România foloseşte frecvent în practica sa

internaţională e.e. eu ocazia întrevederilor oficiale ale şefului statului, ale primului ministru al guvernului şi ale ministrului afacerilor externe. C.e. poartă, uneori, semnaturile reprezentanţilor statelor care au luat parte la tratative.

COMUNITATEA AFRICII DE EST (C.A.E.), grupare economică din E Africii; îşi are originea în Organizaţia Serviciilor Comune Est-Africane (fondată în 1962), pe care a înlocuit-o la 6 iun. 1967 printr-un tratat de constituire (de la Kampala) semnat de către Kenya, Tanzania şi Uganda. Are ca obiective principale: întărirea şi reglementarea relaţiilor industriale, comerciale şi de altă natură dintre statele membre pentru a asigura dezvoltarea accelerată şi echilibrată a acestora.

COMUNITATEA DEFENSIVĂ EUROPEANĂ (C.D.E.), proiect de creare a unei organizaţii propus de Franţa, care, în virtutea Tratatului de la Paris din 1952, urma să se finalizeze cu realizarea unei forţe vest-europene integrate, la care să participe şi trupele R.F. Germania, căreia i se permitea un anumit grad de reînarmare. La forţa militară unită urmau să participe şase state (Franţa, R.F. Germania, Italia, Belgia, Olanda şi Luxemburg). Anglia, care a refuzat să se alăture proiectului francez, s-a angajat în schimb să menţină în R.F. Germania patru divizii motorizate precum şi o prezenţă aeriană militară. Planul a eşuat prin respingerea acestuia, în aug. 1954, de către Adunarea naţională franceza.

COMUNITATEA ECONOMICĂ EUROPEANĂ (PIAŢA COMUNĂ) (C.E.E.), grupare închisă din care fac parte Franţa, R.F. Germania, Italia, Olanda, Belgia, Luxemburg, Anglia, Irlanda şi Danemarca. A luat fiinţă prin semnarea, de către primele, şase ţări, a Tratatului de la Roma, la 25 mart. 1957, intrând efectiv în vigoare la 1 ian. 1958. Anglia, Irlanda şi Danemarca au devenit membre la 1 ian. 1973. Principalele prevederi ale Tratatului de la Roma care definesc scopul acestei grupări sunt: desfiinţarea taxelor vamale şi a restricţiilor cantitative în comerţul dintre statele membre; stabilirea unui tarif vamal comun şi a unei politici comerciale comune faţă de ţările terţe; libera circulaţie a forţei de muncă, serviciilor şi capitalurilor; instituirea unei politici comune în domeniul agriculturii, transportului, energeticii etc. În perioada de tranziţie spre înfăptuirea uniunii economice şi monetare s-a realizat uniunea vamală prin liberalizarea treptată a schimburilor comerciale reciproce şi aplicarea unui tarif vamal comun faţă de terţi la 1 iul. 1968. Conducerea executivă este îndeplinită de către Comisia executivă a C.E.E., care are nouă membri numiţi pe o perioadă de patru ani. Problemele de politică economică curentă sunt rezolvate de Consiliul ministerial, fiecare ţară membră fiind reprezentată în consiliu de către un ministru. Există un Parlament comunitar şi o Curte de justiţie a C.E.E., iar ca instituţii consultative, un

Comitet economic şi social şi un Comitet monetar. De asemenea, au fost înfiinţate unele organisme comune: Banca Europeană de Investiţii, care asigură, în principal, fonduri pentru investiţii în diferite regiuni ale C.E.E., în special în cele mai puţin dezvoltate; Fondul social european, menit să reglementeze unele probleme de muncă şi angajare a forţei de muncă care apar la nivelul comunităţii. Prin Tratatul de fuziune (Paris, 1967), C.E, E, subsumează Euratomul (v.) şi C.E.C.O. (v.), toate cele trei comunităţi având aceleaşi organe de conducere. În febr. 1971, Consiliul ministerial al C.E.E, a decis adoptarea unui program privind realizarea uniunii economice şi monetare până în 1980, decizie reafirmată ulterior în cadrul conferinţelor la nivel înalt ale ţarilor membre. Realizarea uniunii economice urmăreşte o concentrare a politicilor economice ale statelor membre la nivel comunitar, prin hotărâri adoptate în comun; crearea unei pieţe comunitare a capitalurilor şi realizarea unei politici bugetare pe plan comunitar; deplasarea treptată a centrelor de decizie de pe plan naţional pe plan comunitar şi are în vedere dezvoltarea cooperării politice pentru realizarea unui suprastat vest-european. Uniunea monetară are ca scop o convertibilitate reciprocă totală şi ireversibila între monedele naţionale pe întreg teritoriul C.E.E., eliminându-se fluctuarea cursurilor valutare prin fixarea unor raporturi fixe de paritate. Calitatea de membru deplin al C.E.E. este atribuită numai ţărilor

europene, dar se pot asocia şi alte state. Astfel, din 1958,18 state africane sunt asociate la C.E.E. Şi beneficiază de asistenţă financiară, exporturile acestor ţări având acces în C.E.E. fără a fi supuse taxelor vamale. Kenya, Uganda şi Tanzania sunt asociate din 1971, iar dintre ţările europene sunt asociate Grecia (1962), Turcia (1964), Malta (1971). C.E.E. a încheiat acorduri preferenţiale cu Maroc şi Tunisia (1969), Spania şi Israel (1971), Cipru, Egipt şi Liban (1972) şi un acord nepreferenţial cu Iugoslavia (1973). După aderarea Angliei la C.E.E., ţările Commonwealth-ului pot deveni asociate. Cu mai multe ţări din Africa, zona Caraibilor şi Pacificului, C.E.E. a încheiat Convenţia de la Lomé (v.). Prin întregul sistem de tratate şi acorduri, C.E.E. este legată de 60 ţări din Europa, Asia, Africa şi America Latină. Are sediul la Bruxelles.

COMUNITATEA EUROPEANĂ A CĂRBUNELUI ŞI OŢELULUI (C.E.C.O.), grupare monopolistă suprastatală vest-europeană în domeniul cărbunelui şi siderurgiei, având drept scop formarea unei pieţe comune a cărbunelui şi produselor siderurgice, în vederea unei repartizări mai judicioase a producţiei şi creşterii productivităţii muncii în ţările membre. C.E.C.O. a fost creată pe baza Planului Schuman (v.), prin semnarea, în apr. 1951, la Paris, a Tratatului internaţional de constituire (intrat în vigoare în aug. 1952) de către şase ţări: R.F. Germania, Franţa, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg. Pe

parcursul a doi ani au fost eliminate treptat contingentele, taxele vamale şi celelalte restricţii din comerţul reciproc cu cărbune şi produse siderurgice. În febr. 1958, ţările membre ale C.E.C.O. au adoptat taxe vamale comune în schimburile comerciale cu cărbune şi produse siderurgice cu ţările terţe. Conform tratatului de constituire, ţările membre au instituit controlul practicilor restrictive în comerţul reciproc cu cărbune şi produse siderurgice, precum şi controlul fuziunilor firmelor din această ramură. Puterea executivă în cadrul Comunităţii a deţinut-o, până în 1967, înalta Autoritate (organul suprem executiv), care era împuternicită să stabilească nivelul preţurilor, producţiei şi schimburilor reciproce, să impoziteze producătorii şi să acorde împrumuturi pentru investiţii în ramură. În urma Tratatului de fuziune, încheiat la Paris în 1967, organele de conducere ale C.E.C.O. au fuzionat cu organele de conducere ale C.E.E., C.E.C.O. ne mai având organe proprii de conducere.

COMUNITATEA EUROPEANĂ A **ENERGIEI ATOMICE (EURATOM)**, parte integrantă a C.E.E. (v.), înfiinţată la 25 mart. 1957 la Roma, odată cu aceasta, printr-un tratat separat intrat în vigoare la 1 ian. 1958. Are ca obiective principale: coordonarea politicilor ţărilor membre în domeniul cercetării nucleare şi crearea unei pieţe comune pentru materialele şi echipamentele nucleare între ţările membre. Structura, funcţiile, principiile de activitate şi organele auxiliare sunt

identice cu cele ale C.E.E. Coordonează activitatea ştiinţifică în ţările membre, efectuează cercetări proprii şi şcolarizări speciale. Are un centru comun care pregăteşte proiectele de construcţie a centralelor atomo-electrice, compus din patru colective de cercetare: Ispra (Italia), Petten (Olanda), Mol (Belgia), Karlsruhe (R.F. Germania). În 1961 s-a înfiinţat Centrul de informare şi documentare al **EURATOM**.

COMUNITATEA ECONOMICĂ A **STATELOR DIN AFRICA DE VEST** (C.E.S.A.V.), grupare economică creată la 31 mai 1975, prin semnarea Tratatului de la Lagos de către 15 ţări şi intrată în vigoare la 4 nov. 1976. C.E.S.A.V. Îşi are originea în fosta Comunitate Economică a Africii de Vest (G.E.A.O.), creată în mai 1970, care cuprindea numai 7 state şi care, la rândul ei, reprezenta o reorganizare a Uniunii vamale a Africii de Vest, înfiinţată în 1959. C.E.S.A.V. Îşi propune fondarea unei uniuni economice a statelor membre prin: suprimarea progresivă şi reciprocă a taxelor vamale şi a altor taxe echivalente; desfiinţarea obstacolelor din calea liberei circulaţii a persoanelor, bunurilor, serviciilor şi capitalurilor; adoptarea unor politici comerciale comune şi a unui tarif vamal comun faţă de importurile din alte ţări cu excepţia mărfurilor provenite din C.E.E.; armonizarea serviciilor agricole; promovarea unor proiecte comunitare în transporturi, în domeniul financiar şi monetar; crearea unui fond comunitar de cooperare, compensare şi dezvoltare. Are

sediul la Ouagadougou (Volta Superioară).

COMUNITATEA FRANCEZĂ, grupare de state şi teritorii creată de Franţa. Aceasta a succedat Uniunii franceze (v.) din momentul proclamării Constituţiei din 1958, care prevedea trei categorii de membri: departamentele de peste mări, guvernate ca părţi integrante ale Republicii Franceze, cu reprezentare în parlamentul acesteia; teritoriile de peste mări cu autonomie locală, respectiv cu un consiliu guvernamental propriu, responsabil faţă de o adunare teritorială aleasă şi cu reprezentare în parlamentul francez; republicile autonome. După 1960, când aceste republici au devenit state independente, Constituţia a fost amendată astfel ca ele să poată rămâne în C.F* în prezent, se mai declară ca făcând parte din C.F. Imperiul Centrafrican, Republica Populară Congo, Ciad, Gabon, Senegal. C.F., ca atare, nu a mai organizat activităţi concrete în ultimii ani. Totuşi, continuă să funcţioneze zona francului, din care, pe lângă ţările menţionate mai fac parte Benin, Camerun, Coasta de Fildeş, Volta Superioară, Mali, Niger, Togo. În 1973,1975 şi 1976 au avut loc conferinţe franco-africane la nivel înalt.

CONAC 1. Hotel, caravanserai, staţie. 2. Etapă. 3. (Prin extensie) Casă mare, palat. 4. (în Imperiul otoman) Obligaţie de găzduire. Solii şi ambasadorii străini se bucurau de nafaka, tayin, konak, kaftan, ceea ce includea întreţinerea, găzduirea, acoperirea cheltuielilor de transport.

CONCESIUNE, transmiterea, de regulă de către un stat, a drepturilor de folosinţă asupra unor terenuri, zăcăminte, păduri, ape, întreprinderi etc, unor concesionari din ţara respectivă sau din străinătate. Condiţiile de e. sunt stipulate într-un acord (v.) sau contract (v.), în trecut e. era folosită pe scară largă de către puterile coloniale pentru exploatarea bogăţiilor altor popoare. După al doilea război mondial, monopolurile imperialiste au continuat să obţină pe calea e. profituri fabuloase. Odată cu destrămarea sistemului colonial şi intensificarea luptei popoarelor pentru independenţă şi dreptul de a dispune liber de bogăţiile şi resursele lor naţionale, sfera de acţiune pe calea e. a monopolurilor imperialiste s-a restrâns. Totodată, caracterul acestora a suferit, în multe cazuri, schimbări esenţiale, printre care aceea de a se pune la baza e. principiul avantajului reciproc, ceea ce corespunde intereselor părţii concesionante.

CONCESIUNEA STROUSBERG, în 1868 guvernul român a concesionat consorţiului de căi ferate prusian, condus de Strousberg, construirea şi exploatarea unei reţele de 914 km şi 800 m în România, care garanta o dobândă de 7 x/2% la capitalul investit, preţul km de cale ferată construit fiind calculat la suma exorbitantă de 270.000 franci. Sediul consorţiului a fost fixat la Berlin şi, prin stăruinţa lui Carol I, din partea guvernului român a fost numit comisar

Ambronn, funcţionar superior al statului prusian. În anii următori Ambronn a fraudat statul român cu sume considerabile în favoarea lui Strousberg, ceea ce a provocat o puternică mişcare a opiniei publice româneşti. Administraţia incorectă a lui Strousberg l-a împins la faliment la 1 ian. 1871, fără să fi terminat decât o parte din reţeaua de cale ferată ce i se concesionase.

CONCILIERE INTERNAŢIONALĂ, mijloc de rezolvare paşnică a diferendelor internaţionale. În cazul în care comisiile de anchetă (v.) sunt împuternicite ca, stabilind starea de fapt ce constituie cauza diferendului dintre părţi, să facă şi propuneri pentru rezolvarea acestuia, ele au şi rolul de conciliaţiune. Propunerile făcute de comisiile de conciliere (v.) nu sunt obligatorii pentru părţi. Actul general de conciliere, de reglementare juridică şi de arbitraj aprobat de sesiunea a **IX**-a, din 1928 a Adunării Societăţii Naţiunilor reglementează procedura comisiilor de conciliere în cap. I al convenţiei, arătând că sarcina comisiilor este de a clarifica cauza diferendului şi de a încerca realizarea unui acord între părţi. Actul general a suferit unele modificări prin rezoluţia Adunării Generale a O.N.U. din 28 apr. 1949. Între cele două războaie mondiale un număr mare de tratate bi- şi multilaterale au prevăzut concilierea, unele dintre acestea impunând chiar în mod obligatoriu părţilor recurgerea la acest mod de rezolvare a diferendelor internaţionale. C. i, a fost cuprinsă în

Convenţia de la Belgrad privind navigaţia pe Dunăre (1948), în Tratatul de stat cu Austria (1955), şi în alte acte internaţionale.

CONCORDAT, convenţie încheiată între guvernul unui stat şi papă, în calitatea acestuia de cap al bisericii romano-catolice. C. reglementează probleme cum ar fi: exercitarea libertăţii cultului catolic, învăţământul confesional, statutul clerului (în special în desemnarea şi investirea episcopilor), drepturile şi obligaţiile patrimoniale ale bisericii (inclusiv eventualele subvenţii de stat), trimiterea unui nunţiu apostolic etc. Deşi, potrivit sistemului juridic contemporan, e. au ca obiect esenţial raporturi juridice aparţinând dreptului intern al unui stat, încheierea lor urmează normele dreptului tratatelor. Primele e. datează de la începutul sec. 12 (e. de la Londra, 1106; e. de la Worms, 1122), când în occidentul creştin autoritatea monarhului asupra populaţiei de pe teritoriul său era principial limitată de cea a bisericii. C. din sec. 19 şi 20 (începând cu cel încheiat în 1801 de Napoleon Bonaparte cu papa Pius **VII**) marchează, în general, despărţirea tot mai netă a statului de biserică, restrângând privilegiile acesteia. Unele guverne, spre a folosi în seopuri politice legăturile lor cu Vaticanul, îi acordă o poziţie dominantă în raport cu alte confesiuni (e. spaniol din 1953). V. Acordurile de la Lateran.

CONCURENŢĂ, luptă desfăşurată, pe plan naţional şi internaţional între organizaţiile

capitaliste de producţie, comerciale sau bancare, având ca mobil final obţinerea de profituri cât mai ridicate. Mijloacele luptei de e. ale acestor organizaţii sunt (în esenţă aceleaşi pe plan naţional şi internaţional): a)

de natură economică – realizarea producţiei la un preţ de cost mai scăzut, practicarea pe o perioadă mai lungă sau mai scurtă a unor preţuri de desfacere mai reduse, perfecţionarea caracteristicilor tehnice şi calitative ale produselor etc. – şi b) de natură extraeconomică – violarea secretului comercial, bancar sau industrial, însuşirea frauduloasă a unor rezultate obţinute de concurenţi în activitatea de producţie şi cercetare etc. – , acestea din urmă venind în conflict cu uzanţele sau normele de drept pe plan naţional şi internaţional.

CONDIŢII DE PACE, propuneri pe care un stat beligerant (v.) le prezintă celuilalt stat beligerant, în vederea încetării stării de război şi încheierii unui tratat de pace O.C. de p. pot fi stabilite, în linii mari, cu ocazia încheierii convenţiei de armistiţiu sau în cadrul negocierilor preliminare de pace. De obicei, e. de p. se referă la problemele legate de: încetarea ostilităţilor, eliberarea prizonierilor de război, modificări teritoriale, limitarea forţelor armate, despăgubiri pentru pagube cauzate de război etc. În cel de-al doilea război mondial, condiţiile capitulării Germaniei hitleriste au fost stabilite la Conferinţa de la Ialta (Crimeea) (v.). După capitularea

necondiţionată a Germaniei hitleriste (8 mai 1945), a avut loc Conferinţa de la Potsdam (v.), care a stabilit condiţiile rezolvării principalelor probleme legate de instaurarea păcii.

CONDOMINIUM, formă de exercitare în comun – de multe ori cu caracter provizoriu – de către două sau mai multe state a suveranităţii asupra aceluiaşi teritoriu. Ce reprezintă un mod de rezolvare provizorie a contrarietăţii de interese între state revendicând un anumit teritoriu. Se pot cita astfel: e. pruso-austriae asupra regiunilor Schleswig-Holstein şi Luxemburg (1864 – 1866); e. germano-belgian asupra teritoriului Moresnet (1816 – 1920); e S.U.A., Angliei şi Germaniei asupra Insulelor Samoa (1889 – 1899); e. anglo-egiptean asupra Sudanului (1899 – 1935); e. tranzitorii create prin tratatele de pace din 1919 – 1920 asupra portului Fiume, Galiţiei de est şi Tracici de vest, în favoarea unor puteri învingătoare în primul război mondial. C. se întâlneşte rar în epoca contemporană, constituind o situaţie de excepţie. În prezent, mai subzistă e* franco-spaniol asupra Andorrei (creat în 1278), e. anglo-francez asupra Noilor Hebride (înfiinţat în 1900) şi e. anglo-american asupra insulelor Canton şi Endei burry (înfiinţat în 1939).

CONFEDERAŢIA DUNĂREANĂ, proiect a cărui idee a apărut în Franţa, imediat după Pacea de la Versailles (v.) în anumite cercuri politice având interese atât pentru economia Ungariei, cât şi pentru sprijinirea Poloniei care, în 1920, se

găsea în stare de război cu Rusia Sovietică. România, ca şi alte state naţionale unitare din Europa centrală, s-au opus acestui proiect, astfel încât el a eşuat. În mart. 1932, primul ministru al Franţei, André Tardieu, în scopul contracarării planurilor expansioniste ale Germaniei în Europa centrală şi al întăririi influenţei franceze în această zonă, a elaborat un nou proiect pentru crearea Uniunii economice danubiene (v,), conform căruia statele din bazinul danubian trebuiau să renunţe la clauza naţiunii celei mai favorizate şi să stabilească în raporturile lor comerciale tarife preferenţiale. Statele Micii înţelegeri au primit cu mari rezerve acest plan. Din motive politice şi economice au căutat totuşi căi de înţelegere cu Austria şi Ungaria. La Conferinţa de la Lausanne (16 – 19 iul. 1932) (v.), s-a discutat, într-un cadru internaţional mai larg, planul Tardieu, care reedita planul francez al e. de din 1920.

CONFEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A SINDICATELOR ARABE (C.I.S.A.), organism sindical înfiinţat în 1956 prin afilierea majorităţii centralelor sindicale naţionale din ţările arabe, având sediul la Cairo. **EXS**.A. «Întreţine relaţii de cooperare cu F.S.M. (v.) – între U.G.S.R., sindicatele ţiin ţările arabe şi C.I.S.A. există raporturi bune, de prietenie şi cooperare, care se înscriu în cadrul relaţiilor ce se dezvoltă pe multiple planuri între România şi statele arabe. Se afirmă hotărârea comună a U.G.S.R. Şi C.**I.S**.A. de

a-şi aduce contribuţia la dezvoltarea şi consolidarea unităţii de acţiune în mişcarea sindicală internaţională, de a folosi în continuare posibilităţile existente pentru adâncirea relaţiilor de prietenie şi solidaritate militantă între ele, corespunzător libertăţii, independenţei naţionale, păcii şi înţelegerii internaţionale.

CONFEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A SINDICATELOR LIBERE (C.I.S.L.), organizaţie sindicală internaţională, creată în 1949 la Londra, de către centralele sindicale de sub influenţa social-democraţiei din Anglia, S.U.A., Franţa, Olanda, Belgia şi alte ţări care au părăsit F.S.M. (v.). Prin crearea C.I.S.L., liderii de dreapta ai sindicalelor au dus la scindarea unităţii de luptă a clasei muncitoare, urmărind orientarea sindicatelor spre o politică reformistă. C.I.S.L. Înglobează circa **GO** de milioane de membri. În ultimii ani, în cadrul centralelor sindicale afiliate la C.I.S.L., ca urmare a puternicei mişcări revendicative care domină lumea capitalistă, se accentuează tendinţele şi aprecierile mai realiste asupra noilor contradicţii ale capitalismului monopolist contemporan, se formulează obiective de luptă care depăşesc orientarea „clasică”, programatică a sindicatelor aflate sub influenţa social-democratici. În majoritatea centralelor sindicale afiliate la C.I.S.L. Şi, în special, în cele din Italia, Franţa, Austria ş.a. au loc ample dezbateri privind locul sindicatelor în lupta clasei muncitoare, realizându-se paşi însemnaţi spre

unitatea sindicală naţională. Congresul al X-lea al C.I.S.L. Ţinut în 1972, nu a adus însă schimbări esenţiale în linia generală. Contrar tendinţelor de unitate care se manifestă pe plan naţional în multe ţări, forul suprem al C.I.S. Le-a respins numeroasele propuneri de unitate ale F.S.M. Procesul de realizare a unităţii sindicale în forme variate se manifestă însă cu putere în tot mai multe ţări capitaliste din lume. În spiritul tradiţiilor internaţionaliste ale oamenilor muncii şi a poporului român, U.G.S.R. dezvoltă larg raporturile sale internaţionale, întreţinând relaţii de prietenie, colaborare şi solidaritate şi cu centralele sindicatelor din ţările afiliate la C.I.S.L* Are sediul la Bruxelles.

CONFEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE MĂSURĂ (I.M.E.K.O.), creată în lui. 1961, reuneşte societăţi tehnice şi ştiinţifice de măsură din 22 ţări (1976), printre care şi România. I.M.E.K.O. urmăreşte promovarea schimburilor internaţionale de informaţii ştiinţifice şi tehnice referitoare la perfecţionarea tehnicilor de măsură; studierea şi fabricarea de instrumente de măsură şi utilizarea lor în cercetarea ştiinţifică şi în industrie; organizarea de congrese şi de se minării specializate. Are sediul la Budapesta.

CONFEDERAŢIA LATINO-AMERICANĂ A SINDICATELOR CREŞTINE (C.L.A.S.C.), organizaţie regională a C.M.M. (v.), care grupează centralele sindicale naţionale din America Latină, aflate sub influenţa partidelor democrat-creştine,

având peste 5 milioane de membri. În ultimii ani, între **EX**…S.C., C.P.U.S.T.A.L. (v.) şi alte organizaţii continentale din America Latină au avut loc contacte în vederea stabilirii unor acţiuni comune pentru lupta împotriva marilor monopoluri străine şi autohtone. S-a ajuns la un consens în vederea convocării unei conferinţe a tuturor organizaţiilor sindicale naţionale, indiferent de afiliere sau orientare, pentru elaborarea unei platforme comune de luptă privind drepturile şi interesele oamenilor muncii şi înfăptuirea aspiraţiilor fundamentale ale popoarelor latino-americane.

CONFEDERAŢIA MONDIALĂ A **MUN**Cil (C.M.M.), organizaţie sindicală internaţională, C.M.M. reprezintă noua denumire a Confederaţiei Internaţionale a Sindicalelor Creştine (C.I.S.C.), creată în 1920, care uneşte, în special, centralele naţionale sindicale aflate sub influenţa partidelor democrat-ereştine din ţăiile capitaliste. Schimbarea denumirii organizaţiei la cel de-al **XVI**-lea Congres al său (1968) reflectă deplasarea „spre stânga” a unor importante pături muncitoreşti, dar nu a însemnat schimbarea concepţiei fundamentale social-creştine care continuă să stea la baza organizaţiei. C.M.M. este formată din 11 federaţii profesionale, fiind conduse de Comitetul Executiv şi Secretarul general. Reuneşte circa 12,7 milioane de membri, grupaţi în organizaţii sindicale naţionale din 75 de ţări. Sindicatele afiliate la C.M.M. militează pentru majorarea salariilor, îmbunătăţirea condiţiilor de

muncă, reducerea timpului de lucru, mărirea duratei concediului plătit, egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul etc. Mişcarea grevistă şi revendicativă impulsionată de consecinţele crizei economice profunde, asupra nivelului de viaţă ai maselor muncitoare, ce a cuprins ţările capitaliste, reprezintă una din direcţiile în care se reflectă tendinţa de cooperare, de apropiere între conducătorii C.M.M. Şi ai C.I.S.L. (v.), între aceştia şi F.S.M. (v.). Are sediul la Bruxelles.

CONFEDERAŢIA SINDICALĂ AFRICANĂ (C.S.A.), organizaţie sindicală continentală, fondată în 1962 la Conferinţa de la Dakar, unde îşi are sediul. C.S.A. include 30 de centrale sindicale naţionale cu aproximativ 1 milion de membri. Majoritatea organizaţiilor sindicale care au aderat la C.S.A. sunt afiliate şi la C.I.S.L. (v.). Divizarea centralelor naţionale sindicale africane la nivelul continentului, existenţa, în multe din ţările africane, a câte treipatru centrale sindicale – afiliate sau neafiliate pe plan internaţional – fărâmiţează forţele muncitoreşti. Ca urmare, în mişcarea sindicală africană se manifestă tot mai accentuat tendinţa de unitate sindicală pe plan naţional şi continental. Preocuparea pentru constituirea unei singure centrale sindicale, prin unificarea C.S.A. Şi a U.S.A.A. (v.) este frecvent abordată în dialogul ce are loc în cadrul mişcării sindicale africane.

CONFEDERAŢIE **DE STATE,** uniune alcătuită din două sau mai multe state care, păstrându-şi

suveranitatea, rămân subiecte distincte de drept internaţional. Asocierea în confederaţie se face în temeiul unui tratat care stabileşte raporturile între statele membre, precum şi relaţiile dintre acestea şi confederaţie, scopurile confederaţiei, organele comune, cât şi îndatoririle ce revin statelor membre în vederea realizării intereselor comune. Pactul confederal încredinţează e. de a. numai o competenţă limitată la gestiunea intereselor declarate în mod expres a fi comune. Confederaţia are un organ comun (organ central) denumit dieta sau congresul. Aceasta este o adunare la care iau parte reprezentanţii statelor confederate ce votează instrucţiile imperative ale guvernelor lor şi ale cărei hotărâri trebuie luate în unanimitate, urmând ca ele să fie aprobate ulterior de statele membre. Lipsită de elemente instituţionale puternice, care să-i faciliteze acţiunile proprii, e. de a. nu s-au dovedit trainice, devenind adeseori simple faze de tranziţie spre constituirea unui stat federal, formă superioară de asociere statală. C. de a. mai importante cunoscute în istorie sunt: Statele Unite

(1778 – 1787, când se transformă într-un stat federal); Confederaţia elveţiană (1291 – 1848, când devine, de asemenea, un stat federal); Confederaţia germanică (Deutscher Bund) care, creată prin Actul final al Congresului de la Viena din 1815, a fost dizolvată, în urma războiului izbucnit între statele confederaţiei, prin Tratatul de la Praga din 1866; Confederaţia Germaniei de

Nord (Norddeutscher Bund) f creată prin constituţia din 1867, transformată în scurtă vreme, în 1871, într-un stat federal.

CONFERINŢA COMITETULUI PENTRU DEZARMARE, organism de negocieri în problemele dezarmării, înfiinţat la 20 dec. 1961. În primii opt ani a purtat titlul de Comitetul celer 18 state pentru dezarmare, cu următoarea componenţă: Anglia, Mir mania, Brazilia, Bulgaria, Canada, Cehoslovacia, Egipt, Etiopia, Franţa, India, Italia, Mexic, Nigeria, Polonia, România, Suedia, S.U.A., U.R.S.S. Franţa a refuzat de la început să participe la lucrările Comitetului. În 1969 componenţa Comitetului celor 18 a fost mărită prin admiterea a noi membri – Japonia, Mongolia, Argentina, iugoslavia, Maroc, Olanda, Pakistan şi Ungaria – luând actuala denumire. În 1975, Comitetului i s-au alăturat încă cinci state: Iran, Perú, R.D. Germană, R.F. Germania şi Zair, numărând astfel 31 de membri. Comitetul şi-a început activitatea la 14 mart. 1962, la Geneva, în prezenţa miniştrilor de externe ai ţărilor participante, având ca sarcină sa poarte negocieri, în spirit de maximă urgenţă, în scopul ajungerii la un acord asupra dezarmării generale şi complete sub control internaţional efectiv. El a fost solicitat să raporteze Comisiei dezarmării a O.N.U. (v.) asupra progreselor realizate, până la 1 iun. 1962, iar Adunării Generale, imediat ce va fi realizat un acord. Comitetul a lucrat sub conducerea a doi copreşedinţi – U.R.S.S. Şi S.U.A. De la început s-a

decis organizarea în aşa fel a activităţii Comitetului încât să permită negocierea simultană a trei domenii: dezarmarea generală şi completă; măsuri de întărire a încrederii (colaterale); încetarea experienţelor cu arme nucleare. În prima perioadă a activităţii sale, Comitetul a examinat în principal proiectul de tratat pentru dezarmarea generală şi completă sub un strict control internaţional, prezentat la 15 mart. 1962 de către U.R.S.S. Şi schiţa principalelor prevederi ale unui tratat de dezarmare generală şi completă într-o lume paşnică, introdus de S.U.A. Negocierile privind încheierea unui tratat de dezarmare generală nu au dat rezultate. Comitetul s-a angajat tot mai mult în examinarea unor măsuri colaterale dezarmării, pe primul plan al preocupărilor aflându-se neproliferarea armelor nucleare. Un acord în acest sens a fost perfectat în 1968 şi a intrat în vigoare în 1970 (v. Tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare). Alte rezultate ale negocierilor din Comitet în domeniul măsurilor colaterale s-au materializat în încheierea unor alte convenţii şi tratate: Convenţia asupra interzicerii perfecţionării, fabricării şi stocării armelor bacteriologice (biologice) sau cu toxine şi asupra distrugerii lor (v.) şi Tratatul cu privire la interzicerea amplasării armelor nucleare şi a altor arme de distrugere în masă pe fundul mărilor şi oceanelor şi în subsolul lor (v). De atunci, Comitetul a început examinarea, în principal, a interzicerii armelor chimice şi

încetării tuturor experienţelor cu arma nucleară, fără să fi ajuns la un acord. Ulterior, Comitetul s-a concentrat şi asupra altor două probleme, iniţiate de U.R.S.S., privind: a) interzicerea utilizării în scopuri militare sau oricare alte scopuri ostile a tehnicilor de modificare a mediului înconjurător şi b) interzicerea dezvoltării şi fabricării noilor tipuri de arme de distrugere în masă şi a noilor sisteme ale unor asemenea arme. În ciuda numeroaselor recomandări din partea O.N.U., a voinţei şi eforturilor majorităţii statelor mici şi mijlocii, Comitetul de dezarmare de la Geneva s-a menţinut în afara problemelor reale pe care le reprezintă cursa înarmărilor şi dezarmarea, ocupându-se de aspecte care sunt practic lipsite de semnificaţie pentru rezolvarea sarcinii de bază trasată de Adunarea Generală a O.N.U. Numeroase propuneri şi idei avansate de statele participante, inclusiv România pentru a remedia această situaţie nu s-au bucurat de atenţia cuvenită. La sesiunea specială a Adunării Generale a O.N.U. (1978), Conferinţa Comitetului pentru Dezarmare a fost înlocuită cu un nou Comitet pentru dezarmare, format din 40 de state, din care face parte şi România.

CONFERINŢA DE DREPT INTERNAŢIONAL PRIVAT, instituţionalizată, cu sediul permanent la Haga, organizează periodic sesiuni de lucru, se ocupă cu elaborarea unor norme pentru reglementarea raporturilor care se stabilesc între persoane fizice sau juridice din state diferite. Prima sesiune a Conferinţei de la

Haga a avut loc în 1893. În sesiunile ulterioare s-au încheiat convenţii privind anumite domenii ale dreptului internaţional privat. Astfel, la 14 nov. 1896 s-a încheiat Convenţia privind procedura civilă, care a fost înlocuită prin cea din 17 iul. 1905; la 12 iun. 1902 s-au încheiat trei convenţii, privind căsătoria, divorţul şi separaţia de corp, tutela minorilor, iar 3 a 17 iul. 1905 s-au încheiat convenţiile privind efectele căsătoriei şi tutela majorilor. În cursul activităţii sale, Conferinţa de la Haga a elaborat şi alte convenţii privind: legea aplicabilă în materia accidentelor de circulaţie rutieră; obţinerea probelor în străinătate în materie civilă sau comercială ş.a. De asemenea, au fust adoptate recomandări relative la schimbul de informaţii între organele naţionale ale statelor membre ale Conferinţei România nu este membră a Conferinţei, dar a aderat la unele convenţii elaborate de aceasta.

CONFERINŢA ISLAMICĂ, organism instituţionalizat al statelor musulmane sau cu populaţie preponderent musulmană, creat în mai 1971, după Conferinţa la nivel înalt a statelor musulmane de la Rabat, la 25 sept. 1969, având ca scop: promovarea solidarităţii între ţările islamice; consolidarea cooperării în domeniile economic, social, cultural, ştiinţific şi în alte domenii; consultări în probleme privind participarea ţărilor membre la organizaţiile internaţionale; lupta pentru eliminarea segregaţiei şi discriminărilor rasiale şi eradicarea completă a colonialismului;

adoptarea de măsuri pentru consolidarea păcii şi securităţii internaţionale; sprijinirea poporului palestinean pentru a-şi redobândi drepturile şi teritoriul său; întărirea luptei popoarelor musulmane în scopul asigurării demnităţii, independenţei, drepturilor lor naţionale; crearea unei atmosvere propice pentru promovarea cooperării şi înţelegerii între ţările membre şi toate statele lumii; sprijinirea pe diferite căi a mişcărilor de eliberare naţională. Ulterior, C.I. şi-a mai propus drept scop să contribuie la rezolvarea problemelor legate de instaurarea unei noi ordini economice internaţionale, bazate pe relaţii juste şi echitabile. Activităţi: adoptarea Cartei islamice (1972) şi a Declaraţiei de politică generală (1974); crearea Agenţiei Internaţionale Islamice de Ştiri – I.I.N.A. (1972) şi a Băncii Islamice de Dezvoltare (1974); instituirea Fondului de Dezvoltare Islamică (1974). Membri: 41 de ţari plus Organizaţia pentru Eliberarea Palestinei cu statut de observator. Are sediul la Jeddah (Arabia Saudită).

CONFERINŢA MARITIMĂ INTERNAŢIONALĂ ŞI BALTICĂ (B.I.M.C.O.), organism creat în 1905; funcţionează sub actuala denumire din 1927.

B.I.M.C.O. reuneşte armatori şi alte persoane sau organizaţii care activează în domeniul transporturilor maritime, cuprinzând în 1976 membri din 86 de ţări, între care şi România. Urmăreşte examinarea şi soluţionarea tuturor problemelor legate de transporturile maritime, în

vederea dezvoltării cooperării în acest domeniu; sporirea randamentului traficului portuar; utilizarea raţională a tonajului disponibil; combaterea practicilor comerciale neloiale, a neglijenţei, a lipsei de eficienţă; difuzarea de informaţii şi recomandări cu privire la condiţiile comerciale şi portuare şi a taxelor portuare; standardizarea documentelor de transport maritim ş.a. Are sediul la Copenhaga (Danemarca).

CONFERINŢA MONDIALĂ A **ENERGIEI** (C.M.E.), organizaţie neguvernamentală fondată la 11 iul. 1924 în scopul examinării problemelor privind resursele de energie, producţia, transportul, transformarea şi utilizarea energiei sub toate formele sale, raportul între energie şi activitatea economică în general; colecţionează şi publică date privind resursele energetice şi utilizarea lor. Membri: comitete naţionale din 72 de ţări (1976), inclusiv România. Are sediul la Londra.

CONFERINŢA NAŢIUNILOR UNITE ASUPRA DREPTULUI MARII, reprezintă forumul în care naţiunile dezbat problemele complexe ale regimului mărilor şi oceanelor planetei, în perspectiva revoluţiei ştiinţificotehnice contemporane şi a promovării unei noi ordini economice mondiale. Actuala Conferinţă – a III-a – după cele două conferinţe anterioare din 1958 şi 1960 – ţinute la Geneva a fost convocată de Adunarea Generală a O.N.U* în 1970, şi a avut şase sesiuni la New York (1973), Caracas (1974),

Geneva (1975), New York (mart. – mai şi aug. – sept. 1976, mai lui. 1977), urmărind să stabilească un nou regim internaţional echitabil pentru zonele de jurisdicţie naţională, pentru zona internaţională a teritoriilor submarine, reguli adecvate pentru organizarea şi desfăşurarea cercetării ştiinţifice marine, realizarea transferului de tehnologii şi ocrotirea mediului marin. Noi sesiuni au avut loc la Geneva în 1978 şi 1979.

CONFERINŢA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU COMERŢ ŞI DEZVOLTARE (U.N.C.T.A.D.), organ specializat, permanent ai Adunării Generale a O.N.U., creat la 30 dec. 1964. Are ca principale obiective? favorizarea expansiunii comerţului internaţional în scopul accelerării dezvoltării economice, în primul rând a comerţului dintre ţările în curs de dezvoltare şi celelalte ţări; formularea de principii şi recomandări privind dezvoltarea comerţului internaţional; facilitarea coordonării celorlalte instituţii aparţinând O.N.U. cu activitate în domeniul comerţului internaţional şi dezvoltării economice; luarea de măsuri împreună cu organele competente ale O.N.U. În ce priveşte negocierea şi adoptarea de instrumente juridice multilaterale în domeniul comerţului. Structuras organul suprem este Conferinţa, care se întruneşte în sesiuni plenare la intervale de patru ani (prima sesiune a avut loc la Geneva, în mart. – iun. 1964, a doua la New Delhi, în febr. – mart. 1968, a treia la Santiago de Chile, în apr. – mai

1972, şi a patra la Nairobi, în mai 1976); Consiliul pentru comerţ şi dezvoltare, organul permanent al Conferinţei, se întruneşte în sesiuni ordinare bianuale şi în sesiuni extraordinare ori de câte ori este necesar. Este format din reprezentanţii a 68 de state, inclusiv România. Secretariatul are sediul la Geneva şi un birou de legătură la New York. Principalele iniţiative ale ţării noastre la primele două sesiuni ale U.N.C.T.A.D. sunt: contribuţia la elaborarea principiilor fundamentale ale acordurilor economice şi comerciale vizând efectuarea de livrări de echipamente industriale pe credit, rambursabil prin cote părţi din producţia realizată; contribuţia la reliefarea importanţei utilizării pentru dezvoltarea economică a resurselor financiare eliberate prin dezarmare; susţinerea formării de personal tehnic specializat în domeniul promovării exporturilor ţărilor în curs de dezvoltare. La sesiunile U.N.C.T.A.D. din 1972 şi 1976 România a susţinut platforma ţărilor în curs de dezvoltare (Grupul celor 77) (v.), iar ca membră a acestui grup, începând din febr. 1976, a participat activ la elaborarea şi promovarea iniţiativelor ţărilor în curs de dezvoltare.

CONFERINŢĂ INTERNAŢIONALĂ 1. Reuniune a reprezentanţilor (delegaţilor) statelor, ai unor organizaţii naţionale sau chiar a unor persoane fizice în scopul dezbaterii şi soluţionării unor probleme internaţionale. Regulile de organizare şi de desfăşurare a că o s-au

dezvoltat treptat, începând din sec. 17, primele baze fiind puse de Congresele de la Münster şi Osnabrück (pacea westfalică, 1648) şi cel de la Viena (1815). Iniţiativa convocării unei e.i. poate aparţine unui stat, unui grup de state, sau unei organizaţii internaţionale. De obicei, statul iniţiator lansează invitaţiile şi găzduieşte pe teritoriul său conferinţa (în cazul conferinţelor iniţiate de o organizaţie internaţională, trimiterea invitaţiilor se face de secretarul general al organizaţiei). La o e.i., în baza principiilor suveranităţii şi egalităţii în drepturi, trebuie să fie respectat dreptul de a participa al tuturor statelor, mari sau mici, interesate în examinarea problemelor aflate pe agenda conferinţei. Statul care nu ia parte are dreptul să nu recunoască hotărârile adoptate. C.i. se deschide printr-o şedinţă solemnă, în care se evocă scopurile ei, se stabileşte modalitatea de verificare a deplinelor puteri ale delegaţiilor (în mod obişnuit se alege o comisie de verificare) şi se procedează la adoptarea ordinii de zi, precum şi a regulamentului potrivit căruia se vor desfăşura lucrările (v. regulament de procedură). Lucrările e.i. se desfăşoară în şedinţe plenare, iar când agenda este încărcată, şi în comisii, subcomisii, comitete, grupuri de lucru care examinează, în primă instanţă, problemelere le sunt repartizate şi elaborează un raport adresat conferinţei. C.i. al cgr de asemenea, birouri care conduc lucrările lor. Concluziile e.i. cu privire la soluţionarea

problemelor dezbătute se consemnează în documentele care se adoptă: tratate, convenţii, protocoale, pacte, acorduri, declaraţii, rezoluţii etc. Dacă aceste acte sunt numeroase, ele pot fi integrate într-un act final (v.). Dezbaterile sunt consemnate în procese verbale. La încheierea lucrărilor, ca şi în cursul desfăşurării conferinţei, pot fi publicate comunicate pentru informarea opiniei publice. În epoca postbelică importanţa e.i. a crescut foarte mult datorită diversificării şi amplificării relaţiilor internaţionale. C.i, contribuie la dezvoltarea cooperării şi colaborării între state, la rezolvarea unor probleme importante pe ivind pacea şi securitatea internaţională.

2. Organism permanent, instituicanalizat, guvernamental sau ne guvernamental. În practica internaţională au fest organizate mai multe feluri de e.i.: ~ ambasadorilor. 1. Întâlnirea dintre ambasadorii unor state acreditaţi Zb aceeaşi capitală pentru discutarea şi soluţionarea unei probleme internaţionale (de ex.: ~ a. care au avut loc după războaiele napoleoniene de la Paris (1814) şi Viena (1815); Conferinţa de la Viena (1854) din timpul războiului Crimeii; Conferinţa de la Berlin din 1880, referitoare la medierea în conflictul greco-Lurc). 2. ergan creat în 1919 de Consiliul suprem al Antantei pentru examinarea problemelor concrete legate de înfăptuirea Tratatului de pace de la Versailles (v.). ~ de pace, reuniune a statele r aflate în stare de război, în scopul examinării şi statornicirii condiţiilor păcii şi

al încheierii unui tratat de pace. La ~ de p. Întrunite după conflicte internaţionale importante pot fi invitate, pe lângă statele care au fost în război, şi alte state interesate în problemele oare urmează a fi reglementate. În afara tratatului de pace o), ~ de p. adopta uneori şi alte documente internaţionale, menite să asigure colaborarea statelor după încheierea păcii. Astfel, Conferinţa de pace de la Paris (1919 – 1920) (v.) a elaborat Pactul Societăţii Naţiunilor (v.), care a alcătuit preambulul tratatelor de pace încheiate cu Puterile Centrale. ~ la nivel înalt, întâlnire la care participă şefii de state sau de guverne. Astfel de conferinţe au fost reuniunile de la Teheran (28 nov. – 1 dec. 1943) (v.), Ialta (4 – 12 febr. 1945) (v.), Potsdam (17 iul. – 2 aug. 1945) (v.) între şefii de guverne ai U.R.S.S., S.U.A. Şi Angliei. În epoca postbelică, întâlnirile şi ~ la n.î. tind să devină o parte integrantă a activităţii diplomatice (de ex. Conferinţa de la Bandung, din 1955 (v.), Conferinţa de la Geneva, din 1955 (v.), Conferinţa statelor africane de la Addis Abeba, din 1963 (v.), Conferinţele ţărilor nealiniate de la Belgrad (1961), Cairo (1964), Lusaka (1970), Alger (1973), Colombo (1976). 1855. **CONFERINŢA DE LA VIENA** (3/15 mart. – 23 mai/4 iun.), a reunit reprezentanţii Austriei, Franţei, Angliei, Rusiei şi Turciei, în vederea stabilirii preliminariilor păcii şi a încheierii războiului Crimeii; la 14/26 mart, delegatul francez, Bourqueney, a depus un memorandum prin care a propus unirea

Principatelor Române; dezbaterile Conferinţei dezvoltate în jurul problemei Principatelor, a Dunării, a Mării Negre, a problemelor teritoriale etc. s-au încheiat fără ca părţile beligerante să poată realiza un acord referitor la reducerea forţelor navale ruse, pretinsă Rusiei de aliaţii occidentali şi de Turcia. 1856. **CONFERINŢA DE LA CONSTANTINOPOL REFERITOARE LA PRINCIPATELE ROMÂNE,** reuniune la care reprezentanţii Puterilor Garante şi cei ai Porţii au făcut propuneri referitoare la reorganizarea Principatelor, încheind un protocol la 29 ian. /Îl febr.; unele stipulaţii ale acestui protocol pot fi regăsite în Convenţia de la Paris din 1858; afirmaţia că cele două ţări constituiau „parte integrantă a

Imperiului otoman” a fost întâmpinată cu protest de opinia publică românească. 1859. **CONFERINŢA DE LA PARIS ÎN VEDEREA RECUNOAŞTERII DUBLEI ALEGERI** A **LUI ALEXANDRU IO AN CU ZA** s-a desfăşurat în trei şedinţe: primele două la 26 mart. /7 apr. Şi 1/13 apr., când cinci dintre Puterile Garante – Franţa, Anglia, Rusia, Sardinia şi Prusia – au recunoscut dubla alegere şi a treia la 25 aug. /6 sept, când Austria, înfrântă în războiul din Italia, şi Turcia, izolată şi-au dat şi ele adeziunea la actul istoric de la 5/17 ian. Şi 24 ian. /5 febr. 1859.1861. **CONFERINŢA DE LA CONSTANTINOPOL PENTRU REC UNO AŞ TE REA UN** l El 1 **PO LI TWÊ ŞI ADMINISTRATIVE** A

PRINCIPATELOR UNITE, conferinţă a Marilor Puteri – Anglia, Austria, Franţa, Italia, Prusia, Rusia, Turcia – deschisă la 13/25 sept, la care, cu toată împotrivirea Turciei şi a Austriei, s-a recunoscut unirea definitivă a Principatelor Unite. În urma hotărârilor Conferinţei la 11/23 dec. 1861 Alexandru Ioan Cuza a dat o proclamaţie către românii din ambele principate arătând „că unirea este îndeplinită" şi că de aici înainte există o singură România. Ca urmare, la 22 ian. /3 febr. 1862 s-a format primul guvern unitar al Principatelor Unite şi la 24 ian. /5 febr. 1862 şi-a deschis lucrările Adunarea electivă a României. 1864. **CONFERINŢA REPREZENTANŢILOR PUTERILOR GARANTE DE LA CONSTANTINOPOL PRIVIND RECUNOAŞTEREA NOII CÂRMUIRI INSTITUITE DE AL**.I. **CUZA LA** 2/14 **MAI** 1864, a avut la bază un protocol secret din 10/22 mai, dintre Poartă şi ambasadorii Franţei şi Angliei, prin care faptul împlinit era practic acceptat; în ultima şedinţă a Conferinţei reprezentanţilor Puterilor s-a încheiat Protocolul din 16/28 iun. 1864, care accepta Statutul, cu unele mici modificări, şi dădea Principatelor dreptul de a efectua orice modificare internă, fără imixtiunea Puterilor

Garante, 1866. **CONFERINŢA DE LA PARIS PRIVIND PRINCIPATELE ROMÂNE** (26 febr. /lO mart. – 23 mai/4 iun.), avea ca obiectiv problema aducerii unui principe străin în România

şi a eredităţii domniei. Reprezentantul Imperiului otoman s-a pronunţat împotriva acceptării principelui străin şi a eredităţii domniei, în timp ce reprezentantul Franţei a cerut, în primul rând, să se consacre Unirea, iar cel al Italiei să nu se înlăture eventualitatea principelui străin. Reprezentantul Rusiei s-a pronunţat atât contra principelui străin cât şi pentru separarea Principatelor. La 20 apr. /2 mai Conferinţa a aprobat o Declaraţie, conform căreia dreptul de a hotărî menţinerea sau nu a Unirii Principatelor revenea Adunării ce urma a se întruni, specificându-se ca domnul să fie pământean. 1876 – 1877. **CONFERINŢA DE LA CONSTANTINOPOL** (12 dec. – 20 ian.), cu participarea reprezentanţilor puterilor semnatare ale Tratatului de la Paris din 1856 (v,), urmărea ameliorarea se artei popoarelor balcanice supuse Imperiului otoman. Stăruitor solicitată de D. Brătianu, trimis în misiune – specială pentru a obţine din partea acestui for o garanţie a neutralităţii perpetue şi a integrităţii României, Conferinţa nu a avut însă rezultatul scontat. 1908 – 1909. **CONFERINŢA DE LA LONDRA ASUPRA DREPTULUI MARITIM,** reuniune internaţională convocată din iniţiativa Angliei, în scopul de a se stabili un acord cu privire la unele din problemele dreptului războiului maritim asupra cărora Marile Puteri nu se puseseră de acord la Conferinţa de codificare a legilor şi obiceiurilor războiului (Haga, 1907). În afară de

Anglia, au participat: Austro-Ungaria, Franţa, Germania, Italia, Japonia, Rusia şi S.U.A. Conferinţa s-a ocupat, în special, de următoarele probleme: blocada maritimă, contrabanda de război, determinarea proprietăţii inamice pe mare, transferul vaselor de comerţ inamice sub pavilion neutru, organizarea Curţii Internaţionale de Prize Maritime. Conferinţa a adoptat, la 26 febr. 1909, un document cunoscut sub denumirea de Declaraţia de ia Londra (v.), care, deşi nu a fost ratificat, a fost totuşi considerat ca o codificare a dreptului războiului maritim în vigoare. 1919 – 1928. **CONFERINŢA DE PACE DE LA PARIS** (18 ian. 1919/21 ian. 1920), desfăşurată în scopul elaborării textelor tratatelor de pace dintre ţările învingătoare în primul război mondial (27 de state, printre care şi România) şi ţările învinse (Germania, Austria, Ungaria, Bulgaria şi Turcia). Ca expresie a raporturilor de inegalitate caracteristice societăţii capitaliste, ţările reprezentate la Conferinţă au fost împărţite în patru categorii. Prima era alcătuită din cele cinci mari puteri „având interese cu caracter general” – Franţa, Anglia, Italia, S.U.A., Japonia – arogându-şi dreptul de a participa la toate comisiile şi şedinţele şi care, în fapt, au decis conţinutul Tratatului de pace. În a doua categorie intrau statele beligerante, printre care şi România, având „interese cu caracter special” şi cărora Marile Puteri le admiteau să participe numai la acele şedinţe unde se discutau probleme care „le

interesau”. Categoria a treia era alcătuită din statele care rup ses eră relaţiile cu statele aliate ale Germaniei. A patra categorie cuprindea state neutre, precum şi state pe cale de a se forma; acestea puteau să facă declaraţii orale sau scrise dacă erau invitate de una dintre Marile Puteri şi numai cu privire la probleme care le interesau direct. Conferinţa s-a încheiat prin semnarea Tratatelor de la Versailles (v.) care, deşi purtau pecetea intereselor Marilor Puteri, au consfinţit, totodată, crearea unor state naţionale (Cehoslovacia, Polonia) şi desăvârşirea formării altora (România, Iugoslavia), ca urmare a luptei maselor populare din ţările respective. 1928.

CONFERINŢA DE LA SAN REMO, (19 – 26 apr.), reuniune internaţională desfăşurată la San Remo (Italia), cu participarea Franţei, Angliei şi Italiei.

Conferinţa a avut ca scop repartizarea mandatelor (v.) de administrare a ţărilor arabe. S-a hotărât astfel ca Franţa să primească sub administraţie Siria şi Libanul, iar Marea Britanie, Irakul, Palestina şi Transiordania. Protectoratul Marii Britanii asupra Palestinei a fost recunoscut cu condiţia respectării Declaraţiei Balfour (v.) şi răspunderea pentru deplina egalitate de tratament a tuturor cultelor în locurile sfinte. Tot în cadrul reuniunii s-a realizat, fără ştirea Italiei, un acord secret anglo-francez, prin care companiile franceze aveau dreptul de a exploata 125% din zăcămintele de petrol din Mossul dacă Franţa

renunţa la această provincie. La conferinţă s-a discutat şi problema strâmtorilor Mării Negre, la dezbaterea acestei chestiuni pârtiei când şi o delegaţie română. La reuniune s-a hotărât instituirea libertăţii de navigaţie pentru navele comerciale şi de război ale tuturor ţărilor, distrugerea fortificaţiilor de pe ţărmurile Bosforului şi Dardane Mor şi înfiinţarea unei Comisii internaţionale pentru supravegherea navigaţiei prin strâmtori. Din comisie făceau parte, alături de Marea Britanie, Franţa, Italia şi Japonia cu câte două voturi şi România şi Grecia cu câte un vot. Turcia, Rusia sovietică şi Bulgaria erau excluse din această comisie, în schimb S.U.A. putea să participe după ratificarea Tratatului de pace de la Versailles (v.) şi intrarea ei în Societatea Naţiunilor. Astfel, marile puteri loveau în interesele României, ca ţară aliată, excluzând totodată statele riverane de la exercitarea controlului asupra navigaţiei prin strâmtori. 1921. **CONFERINŢA DE LA BARCELONA** (10 mart.), reunită sub egida Societăţii Naţiunilor, cu scopul de a elabora o Convenţie generală privitoare la regimul căilor navigabile de interes internaţional. Conferinţa a adoptat, la 19 apr. 1921, Convenţia, Statutul şi Protocolul adiţional asupra căilor navigabile de interes internaţional (v.), care sunt şi astăzi în vigoare (România a aderat la acestea la 9 mai 1924).

Deşi prevederile acestor acte erau conforme cu normele dreptului internaţional, Marile Puteri

s-au prevalat de ele pentru a se instala în bazinele fluviilor internaţionale, în dauna dezvoltării independente, economice şi politice a ţărilor riverane. **CONFERINŢA DE LA LONDRA** (21 febr. – 14 mart.), reuniune desfăşurată cu participarea, pe de o parte, a Puterilor Antantei – Anglia, Franţa, Italia, Japonia, Belgia şi Grecia – iar, pe de altă parte, a doua foste state inamice – Germania şi Turcia. A dezbătut: a) problema Orientului Apropiat şi b) problema reparaţiilor de război (v*). În privinţa primei chestiuni, Conferinţa a examinat, la iniţiativa Franţei şi Italiei, propunerea privind încetarea războiului greco-turc şi revizuirea Tratatului de pace de la Sèvres din 1920 (v.). Datorită dezacordului dintre aliaţi şi a opoziţiei greco-turce, Conferinţa s-a terminat fără rezultat, problema găsindu-şi rezolvarea abia prin Tratatul de pace de la Lausanne din 1923. În problema reparaţiilor de război, delegaţia germană la Conferinţă a prezentat un contraproiect la planul pentru plata reparaţiilor, elaborat la Conferinţa de la Paris (ian. 1921). Puterile Antantei nu au acceptat această propunere şi, faţă de opoziţia Germaniei, şi-au extins zona de ocupaţie pe teritoriul acestui stat. 1921 – 1922. **CONFERINŢA DE LA CANNES** (dec. – ian.), reuniunea Consiliului suprem aliat din primul război mondial având ca obiectiv realizarea unui pact de garanţii franco-britanic şi rezolvarea unor probleme privind reparaţiile de război (v.). Marea Britanie a propus cu această

ocazie (11 ian. 1922) un proiect de pact prin care se angaja să vină în ajutorul Franţei şi B elgiei în cazul în care aceste state ar fi fost victimele unei agresiuni neprovocate din partea Germaniei. Cercurile politice franceze au socotit nesatisfăcător proiectul de pact asupra căruia s-a căzut de acord, ceea ce a dus la demisia cabinetului francez condus de Aristide Briand. Cu această ocazie s-a propus convocarea unei conferinţe a tuturor statelor europene, inclusiv Rusia sovietică şi cea mai mare parte a statelor învinse în primul război mondial (Germania, Austria, Ungaria şi Bulgaria), care să examineze unele probleme ale reparaţiilor de război în contextul situaţiei economice şi financiare din Europa. La Conferinţă s-a adoptat o rezoluţie prin care statul sovietic era recunoscut în situaţia în care accepta o serie de condiţii, între care şi recunoaşterea datoriilor contractate de guvernul ţarist, acordarea de despăgubiri pentru confiscarea sau sechestrarea proprietăţilor particulare străine ş.a. Totodată s-a propus convocarea Conferinţei de la Genova (v.).

CONFERINŢA DE LA DAIREN {26 aug. 1921 – 16 apr. 1922), desfăşurată în prezenţa delegaţiei Republicii Sovietice a Extremului Orient şi a Japoniei cu privire la retragerea trupelor de invazie japoneze din această republică sovietică. Japonia, care se obligase în cadrul înţelegerilor încheiate la Conferinţa de la Washington (1921 – 1922) (v.) să-şi retragă trupele din Siberia, a pus

capăt, la 16 apr. 1922, convorbirilor de la Dairen, întrucât înţelegea să-şi menţină trupele de ocupaţie în această parte a teritoriului sovietic. În timpul Conferinţei de la Washington, reprezentanţii Republicii Sovietice din Extremul Orient, deşi neinvitaţi la acea Conferinţă, au denunţat refuzul Japoniei de a evacua teritoriul sovietic contropit. **CONFERINŢA DE LA WASHINGTON** (dec. 1921 – ian. 1922), convocată din iniţiativa preşedintelui S.U.A., Warren Harding, imediat după înfiinţarea Societăţii Naţiunilor, s-a preocupat de următoarele probleme: dezarmarea navală; chestiunea Pacificului şi a Extremului Orient; statutul juridic al noilor mijloace de luptă – gazele toxice şi submarinele – ş.a. La lucrări au luat parte Franţa, Italia, Japonia, Marea Britanie şi S.U.A., iar la dezbaterea unor probleme au mai fost invitate Belgia, Olanda, Portugalia şi China. Rezultatele Conferinţei au fost materializate în patru tratate internaţionale: cu privire la limitarea armamentelor navale (tratatul celor nouă) (v.), la utilizarea submarinelor şi a gazelor asfixiante; la principiile politicii faţă de China; la tarifele vamale ale Chinei; patru rezoluţii privind necesitatea amendării legilor şi obiceiurilor războiului, crearea unui birou de informaţii pentru chestiunile Extremului Orient, diverse probleme referitoare la China, cum ar fi: extrateritorialitafcea agenţiilor poştale străine, forţele armate străine staţionate în această ţară, staţiunile T.F.F., reducerea forţelor

armate chineze ş.a. În timpul Conferinţei au mai fost negociate, în afara cadrului acesteia, următoarele tratate: Tratatul celor patru puteri („The Four Power Treaty”) dintre S.U.A., Marea Britanie, Franţa şi Japonia, cu privire la posesiunile lor insulare în Oc. Pacific; Tratatul chino-japonez, stipulând retrocedarea către China a drepturilor şi intereselor în provincia Shandong; Tratatul dintre S.U.A. Şi Japonia cu privire la ins. Yap şi a celor din Oc. Pacific la N de Ecuator, plasate sub mandat (v.). Majoritatea acestor tratate au fost ulterior ratificate şi clauzele lor executate. Tratatul cu privire la limitarea armamentelor navale, cel mai important dintre acordurile realizate, stabilea următoarele tonaje pentru navele de linie ale statelor semnatare: pentru S.U.A. Şi Marea Britanie – 525.000 t, pentru Japonia – 315.000 t, iar pentru Franţa şi Italia – 175.000 t. Aceste prevederi nu au fost respectate, în ceea ce priveşte fortificaţiile şi bazele navale se prevedea menţinerea statu-quo-ului. 1922. **CONFERINŢA DE LA GENOVA** (10 apr. – 19 mai), convocată ca urmare a hotărârii Conferinţei de la Cannes (1921 – 1922) (v.) cu scopul de a examina problemele colaborării economice dintre state; s-a desfăşurat cu participarea unui număr de 29 de state (împreună cu dominioanele britanice – 34). În cadrul Conferinţeit un loc important l-au ocupat încercările marilor puteri capitaliste de a impune ltusiei sovietice condiţii oneroase în privinţa

înapoierii datoriilor contractate de guvernele ţariste. Încheierea, în timpul lucrărilor Conferinţei a Tratatului de la Rapallo (v.), de către Rusia Sovietică şi Germania, a adâncit fisura dintre marile puteri învingătoare în primul război mondial în privinţa poziţiei faţă de Rusia. Conferinţa şi-a întrerupt lucrările la 19 mai 1922, deoarece poziţiile delegaţiilor statelor participante nu au putut li conciliate, hotărându-se ca problemele dezbătute să fie încredinţate analizării unei comisii constituită special în acest scop. Problemele care au făcut obiectul dezbaterilor (onferinţei au fost luate în discuţie în cadrul Conferinţei de la Haga din iun. 1922, încheiată, la rândul său, fără niciun rezultat. În cadrul lucrărilor, la 17 mai 1922 preşedintele delegaţiei române a făcut o declaraţie cu privire la un angajament permanent de neagresiune faţă de Rusia, bazat pe statu-quo. 1922 – 1923. **CONFERINŢA DE LA LAUSANNE** (22 nov. – 24 iul.), iniţiată de Franţa, Italia şi Marea Britanie ca urmare a denunţării de către Turcia a Tratatului de pace de la Sèvres, 1920 (v.). La Conferinţă au participat Marea Britanie, Franţa, Italia, Japonia, Grecia, România, Iugoslavia şi Turcia. S.U.A. au trimis un observator, în timp ce la discutarea anumitor aspecte ale problemei au fost invitate Bulgaria, Albania, Olanda, Spania, Portugalia, Norvegia şi Suedia. Delegaţia sovietică a fost admisă doar la dezbaterea problemelor teritoriale, militare şi a regimului strâmtorilor. După

îndelungi dezbateri, a fost elaborat noul Tratat de pace cu Turcia, la 24 iul. 1923 (v. Tratatul de la Lausanne), prin care a fost înlăturat regimul capitulaţiilor (v.) impus Turciei şi s-a adoptat Convenţia privitoare la regimul strâmtorilor, 24 iul. 1923 (v.), prin care acestea erau demilitarizate, acordându-se libertate de trecere vaselor comerciale şi militare, cu unele prevederi limitative pentru această din urmă categorie de vase. La Conferinţă, România a acţionat în vederea impunerii şi respectării neabătute a principiului libertăţii strâmtorilor şi pentru consacrarea acestuia într-un tratat internaţional, evitându-se astfel preponderenţa în strâmtori a vreunei mari puteri. Convenţia a lăsat deschisă problema strâmtorilor căreia i se va da o rezolvare la Conferinţa de la Montreux din 1936 (v.). 1925. **CONFERINŢA DE LA LOCARNO** (5 – 16 oct.), reunită cu participarea miniştrilor de externe ai Angliei, Belgiei, Cehoslovaciei, Franţei, Germaniei, Italiei şi Poloniei pentru a găsi rezolvarea problemelor care constituiau după primul război mondial obstacole în calea unor soluţii de organizare a securităţii în Europa. Conferinţa a adoptat, la 16 oct., Acordurile de la Locarno (v.). Rod al căutărilor de către Franţa a unor noi mijloace în vederea apărării statu-quo-ului teritorial, prin asigurarea graniţelor stabilite după primul război mondial, Conferinţa a dat posibilitate Germaniei ca, prin acordurile amintite, să se elibereze de obligaţiile impuse prin tratatele

de pace. Conferinţa a ajuns la o soluţie de compromis în ceea ce priveşte interpretarea art.16 din Pactul Societăţii Naţiunilor şi, odată cu aceasta, asupra problemei intrării Germaniei în organizaţie. Departe de a-şi atinge scopul propus – asigurarea păcii şi statu-quo-ul –, Conferinţa şi Acordurile de la Locarno au deschis Germaniei noi posibilităţi de a păşi pe calea revanşismului şi agresiunii. 1928 – 1929. **CONFERINŢA EXTRAORDINARĂ INTERNAŢIONALĂ DE CONCILIERE ŞI ARBITRAJ** (10 dec. – 5 ian.) şi-a desfăşurat lucrările la Washington, ca urmare a hotărârii celei de-a şasea Conferinţe a statelor americane, Havana, 16 ian. – 20 febr. 1928 (v. Conferinţele panamericane). La lucrările sale au participat jurişti şi specialişti în dreptul internaţional din statele americane. Conferinţa a adoptat trei documente fundamentale: 1) Convenţia generală de conciliaţi une interamericană (v.); 2) Tratatul general de arbitraj interamerican (v.); 3)

Proiectul de arbitraj progresiv. Cele trei texte aveau menirea de a crea un mecanism viabil de asigurare a păcii în momentul în care între statele semnatare izbucnea un conflict. 1930. **CONFERINŢA DE CODIFICARE** A **NORMELOR DREPTULUI INTERNAŢIONAL** (13 mart. – 12 apr.), convocată de Societatea Naţiunilor în capitala Olandei. Au participat reprezentanţi a 48 de state. Încă din 1925, un comitet de experţi a primit sarcina de a pregăti o listă provizorie de

probleme, a căror reglementare pe cale de acord internaţional, putea fi considerată ca realizabilă. În sept. 1927, după ce a luat cunoştinţă de raportul comitetului, Adunarea Societăţii Naţiunilor a decis convocarea Conferinţei pentru codificarea normelor de drept internaţional în trei domenii: a) naţionalitatea (cetăţenia); b) marea teritorială; c) răspunderea statelor. Denumită „prima conferinţă pentru codificarea progresivă a dreptului internaţional”, Conferinţa nu a dat rezultate. A fost adoptat un proiect de convenţie asupra statutului juridic al mării teritoriale şi mai multe protocoale cu privire la cetăţenie – documente care nu au intrat în vigoare. V. Şi Comisia de drept internaţional. 1932. **CONFERINŢA DE LA LAUSANNE** (16 iun. – 19 iul.) a avut drept obiectiv reglementarea definitivă a problemei reparaţiilor (v.), ţinându-se seama de condiţiile create de criza economică mondială aflată în plină desfăşurare. După laborioase tratative urmărind punerea de acord a intereselor total contradictorii ale Marilor Puteri s-a ajuns, la 9 iul. 1932, la adoptarea Acordurilor de la Lausanne (v.), prin care Germania, folosindu-se mai ales de disensiunile anglo-franceze şi de orientarea concesivă faţă de ea a cercurilor politice britanice, a obţinut un succes răsunător: anularea plăţii reparaţiilor.

Acest succes va duce la întărirea poziţiei internaţionale a Germaniei, marcată printr-o înăsprire a atitudinii sale faţa de o serie de

probleme majore ale vieţii internaţionale, în primul rând în cadrul Conferinţei dezarmării fv» Conferinţa pentru limitarea şi reducerea armamentelor, 1932), unde va cere cu tot mai multă vehemenţă acordarea dreptului de egalitate la înarmări. Participând activ la lucrările Conferinţei, Nicolae Titulescu a subliniat cauzele care au determinat succesul Germaniei „remarcând între acestea contradicţiile dintre marile puteri, dar, mai ales, poziţia Franţei, care, în ciuda forţei sale militare şi economice, a ales o cale capitulantă de ieşire din situaţia creată, ceea ce va influenţa în mod negativ evoluţia ulterioară a evenimentelor internaţionale. **CONFERINŢA DE LA ST RE SA** (5 – 20 sept.), reuniune convocată ca urmare a prevederilor Actului final al Conferinţei de la Lausanne (1932) în scopul găsirii unor soluţii în vederea restaurării economice şi financiare a statelor din Europa centrală şi orientală, ale căror economii au fost profund afectate de criza economică izbucnită în 1929. Alături de statele zonei centrale şi orientale a Europei, la Conferinţă au participat şimarile puteri occidentale. În cadrul Conferinţei, Blocul statelor agrare (v.), al cărui preşedinte era ministrul român.

V. Madgearu, a cerut un regim preferenţial pentru produsele agricole ale Europei orientale. Franţa, Germania şi Italia au convenit asupra unui proiect de acord în care se prevedea acordarea unui «asemenea regim pentru ţările agricole din

Europa şi crearea unui fond care să servească la sporirea preţului pentru grâul european. Întrucât fondul urma să fie întreţinut şi de ţările care nu importau grâu din Europa, acestea nu au acceptat proiectul. În acest fel* hotărârile luate de Conferinţă au rămas fără niçi un rezultat practic. 1932 – 1934. **CONFERINŢA PENTRU REDUCEREA ŞI LIMITAREA ARMAMENTELOR,** şi-a început lucrările la 2 febr. 1932, continuând, de fapt, eforturile desfăşurate în această direcţie de alt for creat de Societatea Naţiunilor încă în 1925 – Comitetul pentru pregătirea Conferinţei dezarmării. La lucrările Conferinţei au participat 61 de state: membre (54) şi nemembre (7) ale Societăţii Naţiunilor. Încă de la începutul lucrărilor, în cadrul Conferinţei s-au manifestat cu pregnanţă puternice divergenţe, generate de interesele total deosebite, între marile puteri imperialiste participante, divergenţe dominate de eforturile asidue ale Germaniei de a obţine egalitatea de înarmări cu celelalte mari puteri şi de a înlătura astfel unele din principalele prevederi ale tratatelor de la Versailles. Dincolo de aceste contradicţii, conjunctura internaţională în care au început lucrările Conferinţei era nefavorabilă, dat fiind că agresiunea Japoniei împotriva Chinei (v.), începută în sept. 1931, era în plină desfăşurare, Societatea Naţiunilor nereuşind să stăvilească actele agresorilor. În acelaşi timp, Germania, anunţând încetarea plăţii reparaţiilor, a adăugat

noi elemente negative în evoluţia situaţiei internaţionale. În aceste condiţii, în ciuda eforturilor desfăşurate de statele mici şi mijlocii, de alte state care urmăreau luarea unor măsuri concrete de dezarmare, lucrările Conferinţei au eşuat. Aceasta s-a vădit încă în oct. 1932, când Germania, pentru a şantaja Conferinţa, a părăsit lucrările acesteia sub motiv că nu i se acordă egalitatea de înarmări. La 12 dec. 1932, fără a consulta celelalte state participante la Conferinţă, Marea Britanie, Franţa, Italia şi S.U.A. au căzut de acord, într-o conferinţă restrânsă, să acorde Germaniei egalitatea de înarmări. Această măsură nu a dus însă la activizarea Conferinţei, ci, dimpotrivă, Germania, după venirea lui Hitler la putere, a acţionat şi mai intens de pe poziţii de forţă şi şantaj, în oct. 1933 părăsind definitiv Conferinţa şi, apoi, Societatea Naţiunilor. Acest fapt a avut puternice xepercusiuni negative asupra lucrărilor Conferinţei, determinând, în cele din urmă, eşecul său. În cadrul Conferinţei, România a depus, alături de alte state mici şi mijlocii, eforturi asidue pentru transpunerea în viaţă a prevederilor Paotului Societăţii Naţiunilor (v.) în legătură cu dezarmarea (art. 8), eşecul acesteia însemnând pentru diplomaţia românească spulberarea speranţei înlăturării unor noi pericole de agresiune şi război, ale căror prime victime au fost întotdeauna statele mai mici şi mai slabe, în ciuda eşecului său de fond, Conferinţa s-a soldat şi cu un rezultat pozitiv: la propunerea Uniunii Sovietice,

făcută în cadrul Conferinţeiy s-a elaborat, cu contribuţia substanţială a lui Nicoaae Titulescu, definiţia agresiunii (v. agresiune), pe baza căreia au fost încheiate Convenţiile pentru definirea agresiunii (v.), semnate la 3,4 şi 5 iul. 1933 la Londra de mai multe state, între care şi România. 1935. **CONFERINŢA DE LA STRESA** şi-a deschis lucrările la 11 apr, cu participarea lui Laval şi Flandin (Franţa), MacDonald şi John Simon (Marea Britanie) şi Mussolini (Italia). Scopul Conferinţei a fost elaborarea unei politici comune franco-anglo-italiene faţă de Germania, după ce aceasta, încâlcind prevederile tratatelor de pace, a re militarizat zona renană (v. re militarizarea zonei renane). În cadrul Conferinţei, Franţa şi Marea Britanie au făcut Italiei importante concesii în speranţa realizării unui front comun împotriva Germaniei. Ele au acceptat propunerile Italiei de modificare a clauzelor militare ale tratatelor de pace (v. Tratatele de la Versailles) privind înarmarea Austriei, Ungariei şi Bulgariei, ceea ce a însemnat un nou şi important pas pe calea întărim forţelor revizioniste, revanşarde. Statelor membre ale Micii înţelegeri (v), li s-a notificat oficial de către Marea Britanie şi Franţa înţelegerile la care s-a ajuns la Conferinţă cerându-li-se, totodată, să-şi reglementeze problemele pendinte cu Austria, Ungaria şi Bulgaria pe calea tratativelor, ceea ce a dus la protestul şi opoziţia acestora.

1936. **CONFERINŢA DE LA MONTREUX**

(22 iun. – 20 iul.), reuniune desfăşurată la invitaţia guvernului Turciei, cu participarea următoarelor nouă state: Bulgaria, Franţa.

Grecia, Iugoslavia, Japonia, Marea Britanie, România, Turcia şi U.R.S.S. Obiectul Conferinţei l-a constituit revizuirea prevederilor Convenţiei de la Lausanne, 1923 (v.) privind strâmt orile care afectau suveranitatea Turciei, ameninţând, în acelaşi timp, securitatea statelor riverane. Dezbaterile s-au referit în special la proiectul prezentat de delegaţia britanică, faţă de care delegaţia sovietică a propus un amendament al cărui conţinut prevedea că dispoziţiile convenţiei strâmtorilor nu puteau afecta ori limita „punerea eventuală în aplicare a măsurilor prevăzute prin Pac t (Pactul Societăţii Naţiunilor) faţă de un stat agresor şi nici împiedica trecerea prin strâmtori a vaselor de război, cu misiunea de a îndeplini angajamentele de asistenţă asumate, sau ce urmau să fie asumate în viitor de anumite state semnatare ale Convenţiei de la Montreux”. Amendamentul a fost susţinut de reprezentantul României, Nicolae Titul eseu, a cărei activitate laborioasă a însemnat; un aport deosebit la adoptarea Convenţiei de la Montreux (v.), prin care Turcia era autorizată să remilitarizeze străintorile, şi care a înlocuit astfel Convenţia de la Lausanne. **CONFERINŢA ÎN TE RAME RICAN** A **EX TRA ORDINARĂ PENTRU CONSOLIDAREA PĂCII** (10 – 23 dec.), convocată la Buenos Aires,

în condiţiile în care acţiunile agresive ale Germaniei, Italiei şi Japoniei se intensificaseră. Conferinţa a adoptat o serie de hotărâri faţă de evenimentele ce se desfăşurau în Europa şi Asia, conferind, totodată, un conţinut nou conceptului de securitate, care până atunci era determinat de doctrina Monroe (v.). Noul concept de securitate este materializat în documentele adoptate acum: Convenţia asupra menţi neni, garantării şi restabilirii păcii.

Convenţia privind coordonarea, extinderea şi executarea tratatelor existente între statele americane, Protocolul adiţional privind neintervenţia ş.a. Toate aceste documente înscriu norme şi principii incompatibile cu doctrina Monroe, prevăzând ca principiu de bază al organizării securităţii statelor americane principiul consultărilor colective. 1937. **CONFERINŢA DE LA BRUXELLES** (2 – 3 nov.), reuniune a puterilor semnatare ale Tratatului de la Washington (Tratatul celor nouă), convocată în urma hotărârii Adunării Societăţii Naţiunilor, în vederea discutării consecinţelor războiului agresiv al Japoniei împotriva Chinei. Germania şi Japonia au refuzat să participe, astfel că recomandările făcute de Conferinţă de a se acorda un ajutor Chinei şi Japoniei în soluţionarea conflictelor pe calc paşnică au rămas fără rezultat. V. Şi agresiunea Japoniei împotriva Chinei. 1943. **CONFERINŢA DE LA CASABLANCA** (14 – 26 ian.), s-a desfăşurat cu participarea S.U.À.,

reprezentată prin preşedintele F.D. Roosevelt, şi Marea Britanie, reprezentată prin W. Churchill. Printre hotărârile adoptate se numără: continuarea operaţiunilor militare din Africa până la nimicirea totală a forţelor Axei (v.); începerea pregătirilor pentru debarcarea în Sicilia; continuarea pregătirilor pentru deschiderea celui de-al doilea front în Europa prin debarcarea, în 1943, pe continent, în situaţia în care se întrevedea prăbuşirea iminentă a Germaniei (în situaţia în care un asemenea eveniment nu se întrezărea s-a hotărât debarcarea în Europa, în anul 1944). Conferinţa a hotărât, de asemenea, ca în tratativele cu marile puteri inamice (Germania, Italia şi Japonia) să se adopte principiul „capitulării necondiţionate”. Guvernul sovietic a fost informat asupra rezultatelor Conferinţei prin scrisori trimise de Roosevelt şi Churchill lui Stalin.

CONFERINŢA DE LA MOSCOVA A MINIŞTRILOR DE EXTERNE AI U.R.S.S., **MARII BRITANII ŞI** S.U.A. (19 – 30 oct.), avea înscrise pe ordinea sa de zi unele probleme esenţiale privind evoluţia în continuare a războiului şi organizarea lumii după înfrâagerea puterilor Axei (v.). La propunerea delegaţiei sovietice s-a discutat problema deschiderii celui de-al doilea front în Europa – înfăptuirea planului Overlord (v.) (v. război mondial, al doilea ~). Conferinţa a adoptat: Declaraţia cu privire la Italia, prin care se preciza că politica Puterilor Aliate în această ţară trebuie

să ducă la lichidarea fascismului şi la instaurarea în ţara a unui regim democratic. Totodată, se instituia Consiliul consultativ pentru problemele Italiei, în care urmau să intre reprezentanţii U.R.S.S., S.U.A., Marii Britanii, Comitetului francez de eliberare, ca şi reprezentanţii Iugoslaviei şi Greciei şi i se recunoştea Italiei statutul de cobeligeranţă în război; Declaraţia cu privire la Austria, prin care Anschluss-ul (v.) era declarat nul; Declaraţia cu privire la răspunderea liitleriştilor pentru atrocităţile comise, prin care se hotăra pedepsirea naziştilor care se făceau vinovaţi de crime de război; Declaraţia U.R.S.S., S.U.A., Marii

Britanii şi Chinei cu privire la securitatea generală (v.), prin care cele patru pu ieri îşi exprimau hotărârea de a continua războiul până la zdrobirea definitivă a puterilor Axei, angajându-se, totodată, ca în perioada postbelică să-şi îndrepte eforturile spre organizarea păcii şi securităţii generale, hotărând să creeze în acest scop o organizaţie internaţională (v. O.N.U.). Conferinţa a marcat un pas important spre consolidarea coaliţiei antihitleriste (v.), în I r-un moment în care duşmanii săi sperau într-o slăbire a acesteia. **CONFERINŢA DE LA QUÉBEC** (aug.), reuniune anglo-americană în cadrul căreia au fost examinate mai ales probleme cu caracter militar, privind cel de-al doilea război mondial. La reuniunile plenare ale Conferinţei au participat Fr. D. Roosevelt, W. Churchill, miniştrii de externe

american şi britanic, precum şi reprezentanţii statelor majore ale celor două părţi. În cadrul Conferinţei s-au luat în discuţie planurile de debarcare în Europa, „Overlord” (v.) şi „Varianta balcanica” (v.), susţinută de Churchill. Conferinţa a optat pentru „Planul Overlord”, care prevedea debarcarea în Franţa în 1944. Un loc important în cadrul lucrărilor Conferinţei l-au ocupat problemele războiului din Pacific. Datorită punctelor de vedere divergente cu privire la modalităţile de desfăşurare a războiului şi la ponderea pe care fiecare din părţi urma să o aibă în cadrul efortului militar din această zonă, nu s-a luat nicio hotărâre cu privire la operaţiile militare propriu-zise. Totuşi, aceasta a echivalat cu respingerea propunerilor engleze care urmăreau ca Marea Britanie să controleze un front mai larg de operaţii. Conferinţa a aprobat planul operaţiilor militare americane în Pacific, care prevedea ocuparea, în cursul anilor 1943 – 1944, a Insulelor Marshall, Caroline şi Mariane. Ca o compensaţie pentru Marea Britanie, americanii şi-au dat consimţământul pentru crearea unui comandament separat al frontului din Asia de sud-est sub control britanic. Prin Acordul anglo-american, semnat la 19 aug., s-au pus şi bazele colaborării dintre cele două părţi în domeniul cercetărilor atomice. Problemele politice luate în discuţie au avut un caracter provizoriu deoarece U.R.S.S. nu a participat la Conferinţă. La propunerea guvernului sovietic, în toamna anului

1943, a avut loc Conferinţa de la Moscova a miniştrilor de externe ai U.R.S.S., S.U.A. Şi Marii Britanii (v.), care a luat în dezbatere aceste probleme. **CONFERIN TA DE LA TEHERAN** (28 nov. – l dec.), prima conferinţă care a reunit pe şefii de state şi guverne ai U.R.S.S., Angliei şi S.U.A., aliate în cel de-al doilea război mondial. Ea a fost consacrată, cu precădere, problemelor militare, legate de desfăşurarea războiului. Conferinţa a respins „Varianta balcanică" susţinută de premierul englez şi a adoptat hotărârea de deschidere, de către aliaţii occidentali, a celui de-aï doilea front în Europa împotriva Germaniei Lillelăşte. Debarcarea în Franţa a fost stabilită pentru luna mai 1944, aliaţii occidentali angajându-se să utilizeze, pentru reuşita operaţiei, 35 de divizii. Pentru a facilita desfăşurarea acestor acţiuni şi a împiedica transferarea de trupe germane de pe frontul de răsărit pe cel de apus, delegaţia sovietică a declarat că forţele armate ale U.R.S.S. vor declanşa concomitent o mare ofensivă, pe frontul sovieto-german. La Teheran s-au discutat şi s-au adoptat unele hotărâri privind războiul împotriva Japoniei, convenindu-se ca, după terminarea războiului în Europa, U.R.S.S. să intre în război împotriva Japoniei. Conferinţa a prilejuit, totodată, un schimb de vederi între aliaţi cu privire la statutul de după război al Germaniei. Conferinţa a avut un rol important în întărirea colaborării celor trei mari puteri în timpul războiului (v. Declaraţia

de la Teheran). 1944.

CONFERINŢA DE LA BRETTON WOODS (1 – 22 iul.), desfăşurată cu participarea a 44 de state, a adoptat acordurile de constituire a

B.I.R.D* (v.) şi a F.M.I. (v.), introdu când o anumită ordine în domeniul relaţiilor monetare şi financiare internaţionale aproape complèt dezorganizate de război. **CONFERIN ŢA DE LA CHICAGO** (1 nov. – 7 dec.), convocată în scopul elaborării unui nou regim al spaţiului aerian (v.). Conferinţa a creat O.A.C.I. (v.) şi a elaborat o serie de convenţii, care au înlocuit regimul spaţiului aerian creat prin Convenţia de la Paris din 1919. Printre Convenţiile elaborate se numără: Convenţia privind aviaţia civilă internaţională (v.), Convenţia cu privire la tranzitul serviciilor aeriene, precum şi 12 rezoluţii şi recomandări în probleme de ordin tehnic-administrativ. **CONFERINŢA DE LA DUMBARTON OAK** şi s-a desfăşurat în două etape: între 21 aug. Şi 28 sept. – cu participarea U.R.S.S., S.U.A. Şi Marii Britanii – şi între 29 sept.

şi 9 oct. – cu participarea S.U.A., Marii Britanii şi Chinei. Organizarea Conferinţei în două etape se explica prin aceea că U.R.S.S. nu intrase încă în război împotriva Japoniei şi nu participa la acele consfătuiri care priveau acest război. La sfârşitul lucrărilor au fost adoptate propuneri pentru crearea unei organizaţii internaţionale generale, care marchează acordul statelor participante cu privire la o gamă largă de probleme privind

viitoarea organizaţie. Unele capitole au fost menţinute, fără schimbări deosebite, la Conferinţa de la San Francisco (v.). În privinţa unor probleme discutate nu s-a ajuns la un acord deplin, ci numai la enunţuri de reglementare (procedura de vot în Consiliul de Securitate, problema teritoriilor dependente ş.a.). S-a căzut de acord asupra componenţei Consiliului de Securitate (cinci membri permanenţi şi şase nepermanenţi), a delimitării funcţiilor dintre Consiliu şi Adunarea Generală, în care urmau să fie reprezentate toate statele membre ale organizaţiei. 1945. **CONFERINŢA DE LA 1ALTA** (4 – 12 febr.), s-a desfăşurat cu participarea şefilor de state şi de guverne ai U.R.S.S., S.U.A. Şi Angliei (I.V. Stalin, F. Roosevelt, W. Churchill), precum şi a miniştrilor afacerilor externe. La Conferinţă s-a făcut mai întâi un tur de orizont asupra desfăşurării operaţiilor militare, aliaţii punându-se de acord asupra eforturilor militare comune în vederea zdrobirii Germaniei naziste. Desfăşurată în condiţiile în care războiul în Europa intrase în faza sa finală, Conferinţa a dezbătut în principal probleme legate de organizarea postbelică a Europei. În ceea ce priveşte soarta viitoare a statului german, aliaţii au fost de acord în a adopta asemenea măsuri încât Germania să rămână în imposibilitate de a mai provoca, prin potenţialul ei economic şi militar, noi războaie. S-a preconizat împărţirea ei în zone de ocupaţie, hotărându-se, de asemenea, ca Franţa să fie

invitată a face parte dintre puterile de ocupaţie în Germania. S-a evaluat la 20 miliarde de dolari suma reparaţiilor din partea Germaniei, dintre care jumătate se preconiza a fi repartizată U.R.S.S. pentru pagubele uriaşe pricinuite pe teritoriul său de cotropitorii fascişti. S-a discutat problema înfiinţării O.N.U. (.). fixându-se ca dată a convocării conferinţei de constituire a acestei organizaţii ziua de 25 apr. 1945, la San Francisco. Cei trei şefi de delegaţii au căzut de acord ca în Consiliul de Securitate, marile puteri să aibă drept de veto. S-a ajuns, în principiu, la un acord în ce priveşte intrarea U.R.S.S. În războiul împotriva Japoniei, la două-trei luni după înfrângerea Germaniei. V. Şi Acordurile de la Ialta. **CONFERINŢA DE LA POTSDAM** (17 iul. – 2 aug.), ţinută cu participarea şefilor de state şi guverne ai U.R.S.S., S.U.A. Şi Angliei:

I.V. Stalin, H. Truman (Roosevelt decedase la 12 apr. 1945), W. Churchill, înlocuit la 28 lui, cu C. Attlee (devenit prim-ministru în urma victoriei în alegeri a laburiştilor), precum şi a miniştrilor afacerilor externe ai ţărilor respective. În centrul atenţiei Conferinţei s-au situat problemele legate de adoptarea unei politici comune a aliaţilor în Germania până la crearea condiţiilor instaurării unui guvern unic, cu care să se încheie tratatul de pace. S-a ajuns la un acord cu privire la împărţirea Germaniei şi a Berlinului în patru zone de ocupaţie. S-au concretizat principiile care să ducă la lichidarea potenţialului

industrial-militar german, la demilitarizarea completă a Germaniei, la denazificarea şi democratizarea sa. S-au reglementat problemele privind reparaţiile datorate de Germania ţărilor cu care s-a aflat în război şi unele probleme de frontieră. S-a ho tarit, de asemenea, crearea Consiliului miniştrilor de externe ai U.R...S.S., S.U.A., Marii Britanii, Franţei şi Chinei, care avea ca sarcină elaborarea tratatelor de pace cu Italia, România, Bulgaria, Ungaria şi Finlanda. Marea Britanie, S.U.A. Şi China au adoptat o declaraţie prin care cereau Japoniei să capituleze fără condiţii (26 iul.), declaraţie la care s-a alăturat ulterior şi U.R.S.S. (9 aug. 1945) (v. Acordurile de la Potsdam). **CONFERINŢA DE LA SAN FRANCISCO** (25 apr. – 26 iun.), convocată ca urmare a hotărârii Conferinţei de la Ialta (.) cu scopul de a dezbate şi adopta documentele elaborate la Conferinţa de la Dumbarton Oaks (v.): 1) Propunerile premergătoare pentru constituirea unei organizaţii internaţionale de securitate; 2) Statutul viitoarei organizaţii. La Conferinţă au participat reprezentanţii unui număr de 50 de state. De-a lungul a noua săptămâni de dezbateri au fost propuse circa 1250 de amendamente în vederea completării sau modificării textelor supuse dezbaterii. Conferinţa şi-a concentrat atenţia mai ales asupra a trei probleme principale: a) scopurile şi principiile viitoarei organizaţii; b) rolul Consiliului de securitate; c) regimul de tutelă. În ceea ce priveşte primele două probleme,

dezbaterile nu au adus modificări de fond, rămânând valabile principiile stabilite la Conferinţa de la Ialta. Au fost operate modificări în ceea ce priveşte obiectivul regimului de tutelă, stabilindu-se că scopul acestui regim instituit asupra unor teritorii este de a asigura „evoluţia lor progresivă spre autoguvernare sau independenţa”. La 26 iun. 1945 dezbaterile Conferinţei s-au încheiat prin adoptarea Cartei Naţiunilor Unite (v,). Carta a intrat în vigoare la 24 oct. 1945, dată ce marchează, totodată, începutul activităţii oficiale a O.N.U. **CONFERINŢA ÎN TERAMERICANĂ ASUPRA PROBLEMELOR RĂZBOIULUI ŞI ALE PĂCII** (21 febr. – 8 mart.) şi-a desfăşurat lucrările la Chapultepec (lângă México City), cu participarea tuturor statelor americane, cu excepţia Argentinei. În cadrul Conferinţei au fost adoptate mai multe rezoluţii privind: dreptul internaţional; declaraţia de principii sociale ale Americii; sugestii, pentru îmbunătăţirea proiectului Cartei Naţiunilor Unite (care fusese elaborată cu 6 luni în urmă la Dumbarton Oaks); Carta economică a Americii etc. Cu acest prilej a fost adoptat Actul de la Chapultepec (v.), prin care se recomanda încheierea unui tratat privind apărarea comună a statelor americane. Conferinţa a constituit o etapă pe calea constituirii, în 1948, a O.S.A. (v.). 1946. **CONFERINŢA DE PACE DE LA PARIS** (29 iul. – 15 oct.), convocată în scopul reglementării problemelor intervenite după cel de-al doilea

război mondial prin semnarea tratatelor de pace cu fostele aliate ale Germaniei: Bulgaria, Finlanda, Italia, România şi Ungaria. La Conferinţă au participat, pe de o parte, reprezentanţii U.R.S.S., S.U.A., Angliei, Franţei, Chinei, Australiei, Belgiei, Bielorusiei, Braziliei, Olandei, Greciei, Indiei, Canadei, Noii Zeelande, Norvegiei, Poloniei, Ucrainei, Cehoslovaciei, Ethiopiei, Iugoslaviei, Uniunii Sud-Africane, fiind invitate să-şi spună părerea Mexic, Cuba, Egipt, Iran, Irak, Albania şi Austria, iar pe de altă parte statele foste aliate ale Germaniei. În total au fost prezente 33 de state. În timpul Conferinţei, la 12 aug. 1946, guvernul român a dat publicităţii documentul intitulat „Atitudinea României faţă de Conferinţa de pace”, în care se arata că, urmare alăturării României, după 23 aug. 1944, coaliţiei antihitleriste (v.), a contribuţiei materiale şi militare, a jertfelor poporului român la cauza victoriei asupra fascismului, România este îndreptăţită să i se recunoască calitatea de cobeligerantă în lupta împotriva Germaniei, este în drept să obţină înlăturarea, din proiectul tratatului de pace a clauzelor economice care afectau grav situaţia internă a ţării. Din cauza neînţelegerilor existente între o serie de state participante asupra a numeroase probleme privind statornicirea raporturilor cu cele cinci state cu care urmau să se semneze tratate de pace, s-a stabilit ca problemele nereglementate la Conferinţă să fie dezbătute de Consiliul miniştrilor de externe ai

U.R.S.S.

S.U.A., Angliei şi Franţei, care în sesiunea ţinută la New York (4 nov. – 11 dec. 1946) a definitivat cele cinci tratate de pace. Acestea au fost semnate la Paris, la 10 febr. 1947, şi au intrat în vigoare după depunerea instrumentelor de ratificare, la 15 sept. 1947 (v. Tratatele de pace de la Paris).

1948. **CONFERINŢA DUNĂRII,** s-a ţinut la Belgrad între 30 iul. – 18 aug. În virtutea hotărârii adoptate de Consiliul miniştrilor de externe (v.) la 12 dec. 1946, în vederea elaborării unei noi convenţii referitoare la regimul de navigaţie pe Dunăre. La lucrările Conferinţei au participat reprezentanţii Bulgariei, Cehoslovaciei, Franţei, Iugoslaviei, Marii Britanii, României, Ungariei, U.R.S.S., S.U.A. Şi Ucrainei. Austria a participat ca invitată cu titlu consultativ deoarece nu se semnase încă tratatul de pace cu acest stat. Încă de la începutul lucrărilor s-au manifestat divergenţe acute între statele occidentale, care susţineau valabilitatea în continuare a principiilor Convenţiei Dunării din 1921 (v. Convenţia stabilind statutul definitiv al Dunării), şi statele socialiste, care socoteau convenţia respecţi vă caducă. Conferinţa a adoptat Convenţia despre regimul navigaţiei pe Dunăre (v.) cu şapte voturi, unul împotrivă (S.U.A.), iar două state (Franţa şi Marea Britanie) nu au participat la vot.

1949. **CONFERINŢA DIPLOMATICĂ PENTRU ELABORAREA CONVENŢIILOR**

PRIVIND PROTECŢIA VICTIMELOR DE RĂZBOI, convocată de Consiliul federal elveţiae, între 21 apr. – 21 aug. La lucrările sale au participat 68 de state, inclusiv România, dintre care patru cu titlu de observator. A fost precedată de reuniuni ale experţilor, convocate de C.I.C.R. (v.), în cadrul cărora s-au elaborat proiecte de propuneri. A adoptat, la 12 aug. 1949, pe baza proiectelor pregătite de

C.I.C.R. cele patru convenţii privind protecţia victimelor de război Cv.): Convenţia privind îmbunătăţirea

Boartei răniţilor şi bolnavilor din forţele armate în campanie; Convenţia privind îmbunătăţirea sorţii răniţilor, bolnavilor şi naufragiaţilor din forţele armate pe mare; Convenţia cu privire la tratamentul prizonierilor de război; Convenţia cu privire la protecţia persoanelor civile în timp de război. 1954. **CONFERINŢA DE LA GENEVA** (26 apr. – 21 iul.), convocată pentru a dezbate probleme privind: reglementarea paşnică a problemei coreene şi restabilirea păcii în Indochina. La. discutarea primei chestiuni au luat parte delegaţiile U.R.S.S., Angliei, Franţei, Chinei şi S.U.A., conduse de miniştrii afacerilor externe, ministrul afacerilor externe al R.P.D. Coreene, reprezentanţii Coreei de Sud, precum şi ai Australiei, Belgiei, Greciei, Canadei, Columbiei, Luxemburgului, Noii Zeelande, Olandei, Filipinelor, Thailandei, Turciei şi Ethiopiei, ale

căror trupe au participat la războiul din Coreea alături de S.U.A. Nu s-a putut realiza un acord asupra principiilor de unificare pe cale paşnică a Coreei pe baze democratice şi de soluţionare a problemelor legate de unificare, astfel încât discuţiile asupra acestei chestiuni nu a dus la niciun rezultat. La discutarea problemei încetării focului în Indochina, în afara delegaţiilor celor cinci mari puteri, au participat reprezentanţii R.D. Vietnam şi ai celor trei state asociate, care pe atunci făceau parte din Uniunea franceză (Vietnamul de Sud, Laos şi Kampuchia). Conferinţa a adoptat hotărâri menite să pună capăt războiului în Indochina. Reglementarea paşnică a cuprins trei acorduri privitoare la încetarea operaţiilor militare în Vietnam, Laos şi Kampuchia şi declaraţia Franţei cu privire la respectarea independenţei celor trei stateind o chineze şi cu privire la retragerea trupelor sale de pe teritoriile lor. Cât priveşte Vietnamul, s-a prevăzut stabilirea unei linii de demarcaţie provizorie, care să treacă aproximativ prin centrul ţării, ceva mai la sud de paralela 17; la N acestei linii urmau să staţioneze forţele armatei populare a Vietnamului, iar la S, forţele Uniunii Franceze. 1955. **CONFERINŢA DE LA BANDUNG,** prima reuniune a ţărilor afro-asiatice, care a avut loc între 18 – 24 apr., cu participarea a 340 de reprezentanţi din 29 de state din Africa şi Asia: Afghanistan.

Arabia Saudită, Birmanin, Kampuchia, Sri

Lanka, R.P. Chineză, Ghana, Egipt, Etiopia, Filipine, India, Indonezia, Iordania, Irak, Iran, Japonia, Laos, Liban, Liberia, Libia, Nepal, Pakistan, Thailanda, Siria, Sudan, Turcia, Republica Democrată Vietnam, Vietnamul de Sud, Yemen. Conferinţa, care a constituit prima manifestare de amploare a ţărilor afro-asiatice, a examinat problemele dezvoltării economice, politice şi culturale ale statelor participante, dreptul popoarelor la autodeterminare şi drepturile omului, necesitatea cuceririi independenţei de către ţările coloniale şi instaurarea păcii mondiale, în cadrul Conferinţei au fost adoptate rezoluţii menite să contribuie la dezvoltarea cooperării economice între ţările afro-asiatice şi la lichidarea colonialismului sub toate formele şi manifestările sale. În documentul final adoptat de Conferinţă se enunţă cele zece principii de la Bandung, care vor fi recunoscute ca principii fundamentale ale cooperării dintre state: suveranitatea şi integritatea teritorială a tuturor naţiunilor; egalitatea raselor şi naţiunilor; respectul drepturilor omului; neintervenţia în treburile interne ale altor ţări; dreptul la legitimă apărare, individuală sau colectivă; refuzul de a recurge la alianţe militare menite să servească interesele unor mari puteri şi condamnarea oricărei presiuni din partea marilor puteri; abţinerea de la folosirea forţei; reglementarea paşnică a diferendelor; încurajarea cooperării internaţionale; respectarea justiţiei şi a

obligaţiilor internaţionale. Conferinţa a avut o mare însemnătate pentru ţările în curs de dezvoltare, afirmând necesitatea unităţii şi solidarităţii lor, iar proclamarea celor zece principii a constituit pentru popoarele aflate sub dominaţia colonială un puternic sprijin moral în lupta lor pentru cucerirea independenţei naţionale. **CONFERINŢA DE LA GENEVA** (18 – 23 iul.), a şefilor de state şi guverne ai U.R.S.S., S.U.À., Marii Britanii şi Franţei. Ordinea de zi a Conferinţei a cuprins: problema germană, problema securităţii europene, problema dezarmării, problema dezvoltării contactelor dintre Vest şi Est. Referitor la problema dezarmării, şefii guvernelor celor patru mari puteri au considerat necesară crearea unui sistem de control şi reducerea tuturor înarmărilor şi forţelor armate. În legătură cu dezvoltarea contactelor dintre Est şi Vest, conferinţa a recomandat unor experţi să examineze măsurile care ar putea duce la o treptată înlăturare a barierelor care împiedică contactul liber şi comerţul paşnic dintre popoare şi la realizarea unor asemenea contacte şi relaţii reciproc avantajoase pentru statele interesate. Asupra celorlalte puncte aflate pe ordinea de zi a Conferinţei nu s-a ajuns la concluzii comune. 1958 şi I960. **CONFERINŢA DE LA GENEVA** privind dreptul mării, convocată sub auspiciile O.N.U., a avut ca obiect de dezbatere probleme legate de dreptul mării, adoptându-se următoarele

convenţii: Convenţia cu privire la marea liberă (v.), Convenţia asupra mării teritoriale şi zonei contigue (v.), Convenţia asupra platoului continental (v.), Convenţia asupra pescuitului şi conservării resurselor vii în marea liberă <.). 1961. **CONFERINŢA NAŢIUNILOR UNITE ASUPRA RELAŢIILOR ŞI IM UNI TAŢILOR DIPLOMATICE** (2 mart. – 14 apr.), a avut loc la Viena cu participarea a 81 state. A dezbătut numeroase probleme privind relaţiile şi imunităţile diplomatice, misiunile speciale etc. Conferinţa a adoptat Convenţia asupra relaţiilor diplomatice (v.), care cuprinde 53 de articole în care se reglementează principalele aspecte ale relaţiilor diplomatice permanente între state. Au fost, de asemenea, adoptate două protocoale facultative în legătură cu obţinerea naţionalităţii şi, respectiv, reglementarea obligatorie a diferendelor. 1963. **CONFERINŢA DE LA ADDIS ABEBA,** a ţărilor africane reunită, la cel mai înalt nivel, între 22 şi 25 mai, a adoptat Carta Unităţii Africane (v.), care a pus baza O.U.A., precum şi o serie de rezoluţii cu privire la decolonizare, apartheid, discriminare rasială, dezarmarea generală, probleme economice, nealinierea şi O.N.U. La Conferinţă au luat parte şefii de stat sau de guverne din 30 de ţări. **CONFERINŢA DE LA VIENA CU PRIVIRE LA RELAŢIILE CONSULARE** (8 – 24 apr.), reuniune a plenipotenţiarilor, reprezentând 92 de state, printre care şi România, ţinută sub egida O.N.U., la care a fost adoptată Convenţia cu

privire la relaţiile consulare (v.), precum şi două protocoale facultative cu privire la dobândirea cetăţeniei şi la reglementarea obligatorie a diferendelor. 1967. **CON** F **ERIN TA NA Îl uN ILO** R

UNITE PENTRU STANDARDIZAREA NUMELOR GEOGRAFICE (4 – 22 sept.), a fost covocată la Geneva prin hotărârea Consiliului Economic şi Social al O.N.U. La lucrări au participat 111 reprezentanţi din 55 de ţări, între care şi România, precum şi observatori din partea unor instituţii specializate ale O.N.U. (F.A.O., U.I.T. Şi U.F.U.). Ordinea de zi a Conferinţei a cuprins între altele: standardizarea naţională; termeni geografici; cooperarea internaţională în scopul standardizării numelor geografice. Conferinţa a adoptat 20 de rezoluţii care recomandau, în principal, următoarele măsuri şi acţiuni ale O.N.U.: crearea unei Comisii permanente a Naţiunilor Unite pentru nume geografice compusă din experţi; încurajarea schimbului de informaţii, stabilirea şi distribuirea de bibliografii; sporirea asistenţei tehnice spre ţările interesate; convocarea de reuniuni regionale şi subregionale pentru examinarea problemelor comune şi promovarea standardizării numelor geografice ş.a. Cea de-a doua Conferinţă convocată şi pregătită prin intermediul Consiliului Economic şi Social al O.N.U. s-a desfăşurat la Londra, în perioada 10 – 31 mai 1972.1963. **CONFERINŢA DE LA TEHERAN PRIVIND DREPTURILE OMULUI**

(22 apr. – 13 mai), convocată sub auspiciile O.N.U., în cadrul acţiunilor din Anul internaţional ai drepturilor omului (v.), având ca obiect aprecierea progreselor înregistrate de la adoptarea Declaraţiei universale a drepturilor omului (v.), precum şi formularea unui program în această materie. Conferinţa a adoptat, de asemenea, Proclamaţia de la Teheran, care reprezintă o reafirmare a principiilor cuprinse în Declaraţia universală a drepturilor omului şi în alte instrumente internaţionale referitoare ia drepturile omului. **CONFERINŢA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU EXPLORAREA ŞI FOLOSIREA PAŞNICĂ** A **SPAŢIULUI EXTRAATMOSFE**RIC (14 – 27 aug.), desfăşurată la Viena, la care au participat reprezentanţi a 78 de state. Conferinţa a avut drept scop să examineze beneficiile practice rezultate de pe urma programelor spaţiale, în raport cu realizările ştiinţifice şi tehnice, precum şi posibilităţile oferite ţărilor, în primul rând celor în curs de dezvoltare, de a participa la cooperarea spaţială internaţională. **CONFERIN TA ŢARILOR NE POSE SOARE DE ARME NUCLEARE** (29 aug. – 28 sept.), s-a desfăşurat la Geneva cu participarea a 96 de ţări, între care şi România. Au luat parte şi patru puteri nucleare – Anglia, Franţa, S.U.A., U.R.S.S. – acestea din urmă neavând însă drept de vot. A adoptat 14 rezoluţii şi un Document final cu privire la: măsuri de garantare a securităţii statelor neposesoare de arme nucleare; crearea de

zone libere de armament nuclear; neproliferarea armelor nucleare; încetarea apropiată a cursei înarmărilor şi dezarmarea nucleară; programe de cooperare în domeniul folosirii paşnice a energiei nucleare. 1963 – 1969. **CONFERINŢA DIPLOMATICĂ DE LA PENTRU CODIFICAREA DREPTULUI TRATATELOR,** s-a desfăşurat sub egida O.N.U., fiind convocată de Adunarea Generală a O.**NU**., în cadrul acţiunilor întreprinse de această organizaţie pentru codificarea dreptului internaţional. La baza lucrărilor Conferinţei a stat un „proiect de articole despre dreptul tratatelor”, elaborat de C.D.I. (v.). Proiectul întocmit de G.D.I. a fost examinat de Adunarea Generală a O.N.U., care, în sesiunea a **XXII**-a (1967), a hotărât întrunirea unei conferinţe diplomatice pentru adoptarea unei convenţii în această materie. La 23 mai 1969, Conferinţa a adoptat Convenţia privind dreptul tratatelor (v.) prin care se realizează codificarea unuia din domeniile importante ale dreptului internaţional. 1972. **CONFERINŢA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU MEDIUL ÎNCONJURĂTOR** (5 – 16 iun.), conferinţă neguvernamentală convocată la Stockholm, ca urmare a unei rezoluţii a Adunării Generale a O.N.U. Au participat 114 state, inclusiv România. Pe ordinea de zi au fost înscrise următoarele teme; planificarea şi gestiunea aşezărilor umane în vederea asigurării calităţii mediului înconjurător; gestiunea resurselor naturale din punct de vedere al mediului

înconjurător; determinarea poluanţilor de importanţă internaţională şi lupta împotriva acestor poluanţi; aspectele educative, sociale şi culturale ale problemelor de mediu şi informarea opiniei publice asupra acestor probleme; dezvoltarea şi mediul; incidenţele internaţionale ale acţiunilor în domeniul mediului. Conferinţa a adoptat Declaraţia asupra mediului înconjurător care cuprinde 26 de principii privind drepturile şi obligaţiile statelor în domeniul protecţiei mediului de viaţă al omului; căile şi mijloacele de dezvoltare a cooperării internaţionale în acest domeniu. A fost adoptat, de asemenea, un.

Plan de acţiune privind mediul înconjurător, care cuprinde 109 recomandări de acţiuni la nivel internaţional pentru protecţia mediului înconjurător. A fost creat Consiliul de administraţie a programelor pentru mediul înconjurător (v.), organ subsidiar al Adunării Generale a O.N.U. Conferirea a desemnat ziua de 5 iun, drept Ziua mondială a mediului înconjurător. 1972 – 1975. **CONFERINŢA PENTRU SECURITATE ŞI COOPERARE ÎN EUROPA** (C.S.C.E.), moment semnificativ al procesului marilor transformări ce se produc în lumea contemporană. Meritul iniţierii acestei Conferinţe a revenit ţărilor socialiste care, în Declaraţia cu privire la întărirea păcii şi securităţii în Europa (Bucureşti, 6 iul. 1966) (v.), au propus întrunirea statelor continentului european în vederea instituirii unui sistem de securitate pe

continent şi pentru asigurarea colaborării general-europene, pe baza principiilor dreptului internaţional şi prin adoptarea unor măsuri vizând dezarmarea şi destinderea militară în Europa. Iniţiativa convocării C.S.C.E. a aparţinut guvernului Finlandei, care, la 25 nov. 1970, a adresat statelor europene, S.U.A. Şi Canadei un aide-mémoire (v.) propunând organizarea unei reuniuni pregătitoare a C.S.C.E., propunere ce a întrunit consensul. Pregătirea şi desfăşurarea C.S.C.E. a parcurs patru etape succesive: a) consultările multilaterale desfăşurate la Dipoli, lângă Helsinki (22 nov. 1972 – 8 iun. 1973), la nivelul ambasadorilor statelor participante acreditaţi în capitala finlandeză (32 de reprezentanţi ai statelor europene şi reprezentanţii S.U.A. Şi Canadei); b) faza întâi, desfăşurată la Helsinki (3 – 7 iul. 1973), la nivelul miniştrilor de externe, care a adoptat Recomandările finale ale consultărilor multilaterale; c) faza a doua, desfăşurată la Geneva (29 aug. 1973 – 20 iul. 1975), la nivelul experţilor, care au elaborat documentele conferinţei; d) faza a treia, desfăşurată la Helsinki (27 iul.

1 aug. 1975) la nivel înalt, care a adoptat Actul final al C.S.C.E. (v.), prin semnarea acestuia de către înalţii reprezentanţi ai statelor participante. C.S.C.E. a consacrat noi reguli şi modalităţi de desfăşurare a negocierilor şi de luare a hotărârilor, la conturarea şi afirmarea

cărora o contribuţie majoră a adus România. Încă înainte de începerea consultărilor multilaterale România a difuzat participanţilor la aceste consultări documentul intitulat „Aranjamente de procedură”, care a servit drept document de bază la adoptarea regulilor de procedură ale consultărilor multilaterale şi care, ulterior, au fost adoptate şi de Conferinţa propriu-zisă. Acestea prevedeau în esenţă: participarea tuturor statelor la toate activităţile, inclusiv în organele subsidiare; participarea statelor la lucrările C.S.C.E. ca state independente şi suverane, în condiţii de deplină egalitate, indiferent de sistem social, de mărime, nivel de dezvoltare, apartenenţă la alianţele militare; organizarea democratică a lucrărilor conferinţei, pe baza principiului rotaţiei tuturor delegaţiilor la conducerea organelor de lucru ale C.S.C.E.y a rotaţiei locului de ţinere a lucrărilor acesteia; adoptarea prin consens a tuturor hotărârilor. Procesul îndelungat al dezbaterilor a evidenţiat ideea fundamentală căreia îi da expresie Actul final, ca securitatea europeană, pentru a fi durabilă şi reală, trebuie să se bazeze pe principiile noi, democratice ale raporturilor dintre state. Aceste principii sunt definite pe larg şi cu claritate în „Declaraţia privind principiile care guvernează relaţiile reciproce dintre statele participante”, ce a fost inclusă în Actul final, constituind prima parte a acestuia. Consemnând angajamentul statelor participante de a respecta

şi aplica pe deplin aceste principii în relaţiile lor reciproce, Actul final înscrie şi unele măsuri de edificare a încrederii şi anumite aspecte ale securităţii şi dezarmării; prevede un ansamblu de acţiuni şi înţelegeri cu privire la dezvoltarea cooperării în domeniile economic, tehnico-ştiinţific şi al mediului înconjurător, precum şi la intensificarea schimburilor culturale şi de presă, cooperarea în domeniul umanitar. Pornind de la concepţia sa generală privind organizarea unei securităţi reale şi trainice pe continentul european, ale cărui elemente definitorii sunt: sistemul de angajamente; măsuri care să facă efectivă nerecurgerea la forţă şi la ameninţarea cu forţa şi sistemul de garanţii împotriva unor eventuale acte de agresiune, România a adus o contribuţie însemnată la cristalizarea unui nou concept de securitate în cadrul C.S.C.E., din care forţa să fie exclusă cu desăvârşire. Determinantă pentru această contribuţie a fost activitatea permanentă, neobosită desfăşurată de tovarăşul Nicolae Ceauşescu în promovarea, pregătirea şi desfăşurarea cu succes a Conferinţei. Printre iniţiativele României, un loc important a ocupat propunerea privind adoptarea unui document cuprinzând măsuri destinate să facă efectivă nereeurgerea la forţă şi la ameninţarea cu forţa, idee care, ulterior, a întrunit adeziunea tuturor statelor participante fiind inclusă în Actul final (partea 2, cap. 8, pet. i). Înscriindu-se ca un moment cu implicaţii profunde asupra evoluţiilor

viitoare pe continentul european şi în lume, C.S.C.E. este, în concepţia României, o etapă a procesului mai larg de destindere în viaţa internaţională, care trebuie continuat şi consolidat prin măsuri concrete, de natură sa întărească încrederea dintre state, să elimine complet sechelele celui de-al doilea război mondial şi ale războiului rece, să deschidă largi orizonturi colaborării şi cooperării între toate statele continentului, asigurând popoarelor europene o dezvoltare paşnică, ferită de pericolul unor ingerinţe străine în treburile lor interne. Actul final prevede, de asemenea, modalităţile de continuare a eforturilor multilaterale începute de C.S.C.E., sub forma reuniunilor reprezentanţilor statelor participante, a reuniunilor de experţi ai acestor state şi posibilitatea unei noi Conferinţe (v. Follow-up). Prima dintre reuniunile reprezentanţilor a început la Belgrad, la 4 oct. 1977, şi a fost precedată de o reuniune pregătitoare. Reuniunea de la Belgrad a avut ca obiective evaluarea aplicării Actului final, examinarea de propuneri privind adoptarea de noi măsuri în vederea întăririi securităţii şi dezvoltării cooperării în Europa şi stabilirea modalităţilor privind reuniunile viitoare. În acest sens, au fost prezentate circa 80 propuneri, între care propunerile României privind aspectele militare ale securităţii, dezvoltarea cooperării industriale, tehnico-ştiinţifice şi în domeniul agriculturii, acţiuni culturale general-europene, asigurarea

formelor organizate de continuare a eforturilor multilaterale. 1974. **CONFERINŢA DIPLOMAŢICĂ ASUPRA REAFIRMĂRII ŞI DEZVOLTĂRII DREPTULUI INTERNAŢIONAL APLICABIL ÎN CAZ DE CONFLICT ARMAT,** convocată de guvernul elveţian, şi-a desfăşurat lucrările la Geneva în patru sesiuni: 1974,1975,1976 şi 1977. La lucrările sale au fost reprezentate peste 125 de state, inclusiv România, 10 mişcări de eliberare naţionala recunoscute de O.U.A. Şi Liga Arabă, precum şi observatori ai 35 de organizaţii internaţionale, guvernamentale şi neguvernamentale. Scopul său a fost completarea Convenţiilor de la Geneva din 12 aug. 1949 privind victimele de război (v.), cu norme care să întărească protecţia beneficiarilor şi, în special, a populaţiei civile până la asigurarea unei imunităţi totale a vieţii şi bunurilor acesteia, precum şi protecţia ziariştilor aflaţi în misiuni periculoase. La 10 iul. 1977 Conferinţa a adoptat Protocolul adiţional la Convenţiile de la Geneva din 12 aug. 1949 aplicabil în conflictele armate internaţionale şi Protocolul adiţional la Convenţiile de la Geneva din 12 aug. 1949 aplicabil în conflictele neinternaţionale. **CONFERIN ŢA MONDIALĂ** A **POPULAŢIEI** (1930 aug.), prima reuniune internaţională la nivel guvernamental, cu caracter politic (faţă de celelalte reuniuni privind populaţia, care au avut un caracter tehnic – 1927,1954 şi 1965), iniţiată de O.N.U., pentru a dezbate politica demografică, eveniment major al Anului Mondial

al Populaţiei (v.), care s-a desfăşurat la Bucureşti. Au participat 137 de state, reprezentanţi a patru mişcări de eliberare naţională, cinci instituţii specializate ale O.N.U., observatori din 11 organizaţii interguvernamentale şi 109 organizaţii neguvernamentale. A dezbătut teme privind: tendinţele recente şi de perspectivă în domeniul resurselor şi mediului înconjurător, evoluţiei demografice şi dezvoltării economice şi sociale, populaţia şi familia, planul mondial de acţiune privind populaţia. Conferinţa a adoptat: Planul mondial de acţiune privind populaţia, instrument politic al cărui scop principal este de a dota statele cu mijloace sporite şi eficace pentru rezolvarea problemelor demografice, naţionale sau regionale, şi de a promova e acţiune internaţională conform necesităţilor lor. Pentru realizarea acestui scop Planul stabileşte o serie de principii, obiective şi politici demografice privind: creşterea populaţiei, mortalitatea şi morbiditatea, formarea familiilor şi condiţia femeii, migraţia internă şi internaţională, structura populaţiei, formularea unei politici demografice conform cerinţelor şi particularităţilor naţionale ale statelor, îmbunătăţirea şi dezvoltarea culegerii şi analizei datelor, cercetarea ştiinţifică în problemele de demografie; un număr de 21 de rezoluţii şi patru recomandări privind diverse aspecte ale politicii demografice. La deschiderea lucrărilor Conferinţei a participat preşedintele Nicolae Ceamşescu, care a expus în cuvântarea «a

principalele considerente ale ţării noastre în problemele populaţiei: analiza politicii demografice să se facă în raport cu condiţiile istorice naţionale, economieosociale din fiecare ţară; să se pornească de la faptul că omul constituie factorul determinant al progresului économico-social; să se aibă în vedere necesitatea dezvoltării continue a forţelor de producţie; rezolvarea problemelor populaţiei este strâns legată de eliminarea raporturilor inegale şi inechitabile pe plan naţional şi internaţional şi a stării de subdezvoltare. În cadrul Conferinţeiy România a iniţiat rezoluţia Pentru o lume mai dreaptă, care proclamă solemn hotărârea ferma de a acţiona pentru o lume mai justă bazată pe principiile dreptului internaţional, şi enunţă un ansamblu de principii care integrează îmbunătăţirea condiţiilor de viaţa şi, în general, soluţionarea problemelor populaţiei în eforturile consacrate dezvoltării, întăririi păcii, securităţii şi colaborării internaţionale. **CONFERINŢA MONDIALĂ** A **ALIMENTAŢIEI** (15 – 16 nov.), reuniune convocată de O.N.U. la Roma cu scopul de a examina dezvoltarea căilor şi mijloacelor prin care statele ar putea să acţioneze concret în vederea soluţionării problemei alimentaţiei mondiale în contextul mai larg al dezvoltării şi cooperării internaţionale. La lucrări au participat delegaţii din 130 de ţări, printre care şi România, şi reprezentanţi a peste 100 de organizaţii neguvernamentale. În dezbateri s-a pus un accent

deosebit pe înfăptuirea unei politici alimentare mondiale care să urmărească luarea unor măsuri suplimentare, menite să ducă la creşterea producţiei alimentare, a consumului şi a comerţului ţărilor în curs de dezvoltare. A avut ca rezultat iniţierea a patru acţiuni majore: înfiinţarea unui

Consiliu Mondial al Alimentaţiei, a unui Fond International de Dezvoltare Agricola (v.), promovarea de acţiuni internaţionale privind securitatea alimentară mondială şi luarea unui angajament de a oferi mărfuri şi finanţare corespunzătoare pentru asistenţă alimentară până la un nivel minim de 10 milioane de tone cereale pe an. A adoptat rezoluţii privind: soluţionarea problemei critice a livrărilor de îngrăşăminte; restructurarea Comitetului interguvernamental al Programului Alimentar Mondial (v.); principalele instituţii de urmărire a recomandărilor Conferinţei; soluţionarea problemei alimentare mondiale şi dezvoltarea agriculturii. A elaborat un proiect de Declaraţie privind eradicarea foametei şi malnutriţiei. România a participat activ la lucrări, promovând concepţia că problema alimentaţiei poate fi soluţionată prin: elaborarea unor programe speciale privind dezvoltarea producţiei agroalimentare, în mod deosebit în ţările în curs de dezvoltare; intensificarea efortului propriu conjugat cu o largă colaborare bilaterală şi multilaterală între state; oprirea cursei înarmărilor; participarea echitabilă a

statelor la comerţul internaţional; acţiunea unită a popoarelor pentru lichidarea subdezvoltării, pentru făurirea unei noi ordini economice şi politice internaţionale (v.). 1975 – 1977. **CONFERINŢA ASUPRA COOPERĂRII ECONOMICE ÎN TERNA Ţ ION ALE (DIALOGUL NORD-SUD)**, reuniune inaugurată la 16 dec. 1975 la Paris, ca urmare a unei iniţiative luată în oct. 1974 de Franţa. Au participat 27 de state (şi o delegaţie a Pieţei comune): 19 state în curs de dezvoltare şi opt ţari capitaliste dezvoltate; secretarul general al O.N.U. Şi reprezentanţi ai unor organisme economice, comerciale, financiare şi monetare internaţionale. A urmărit găsirea căilor şi mijloacelor de instaurare a unor relaţii economice internaţionale noi. Conferinţa a examinat problemele energiei, materiilor prime, ale dezvoltării şi unele chestiuni financiare conexe. În acest scop s-au creat patru comisii, la fiecare din ele participând 15 ţări (10 ţări în curs de dezvoltare şi cinci ţări dezvoltate), care şi-au început activitatea de examinare a problemelor enunţate la 16 febr. 1976. Nereuşind să ajungă la rezultate concrete, Conferinţa şi-a încheiat lucrările la 3 iun. 1977. Participanţii au căzut de acord să transmită raportul Conferinţei către Adunarea Generală a O.N.U. Şi să se continue discuţiile asupra chestiunilor ce au făcut obiectul Conferinţei în cadrul sistemului Naţiunilor Unite. **CONFERINŢA MONDIALĂ A AN ULUI ÎN TERNA Ţ ION AL A L FEMEII** (19

iun. – 2 iul.), prima conferinţă mondială, interguvernamentală consacrată condiţiei femeii, care a avut loc în cadrul Anului International al Femeii (v.). A fost organizată de O.N.U. Şi s-a desfăşurat la Ciudad de Mexice, cu participarea a 133 de state. A adoptat prin consens: Planul mondial de acţiune, ce cuprinde recomandări privind promovarea drepturi! ar femeii şi declararea unui Deceniu al Naţiunilor Unite pentru femeie şi dezvoltare (v.); Declaraţia de la Ciudad de México privind egalitatea femeii şi contribuţia ei la dezvoltare şi pace. România a fost raportor general al Conferinţei şi a iniţiat rezoluţia (59 coautori) Integrarea femeii în procesul de dezvoltare". 1976. **CONFERINŢA ASUPRA COOPERĂRII ECONOMICE ÎNTRE ŢĂRILE DE DEZVOLTARE** (13 – 21 sept.), prima reuniune internaţională asupra cooperării economiee între ţările în curs de dezvoltare, convocată în baza deciziei adoptate la cea de-a treia sesiune ministerială de la Manila a Grupului celor 77 (v.), care a avut loc la Ciudad de México, cu participarea a peste 100 de ţări în curs de dezvoltare din Africa, Asia, America Latină, Europa, inclusiv România. A avut ca obiective principale: întărirea solidarităţii şi a unităţii de acţiune a ţărilor în curs de dezvoltare în vederea dialogului cu ţările dezvoltate şi elaborarea unor măsuri concrete de intensificare a colaborării şi a întrajutorării reciproce, pentru realizarea programelor de dezvoltare economică

independentă. Conferinţa a adoptat Programul de măsuri pentru cooperarea economică între ţările în curs de dezvoltare, care exprimă hotărârea ţarilor în curs de dezvoltare de a-şi dezvolta economiile în conformitate cu necesităţile şi aspiraţiile popoarelor lor, de a întări independenţa lor politică şi economică în scopul realizării unei noi ordini economice şi politice, preconizând o serie de măsuri între care: dezvoltarea comerţului, punerea în valoare a resurselor naturale, valorificarea resurselor umane, creşterea capacităţilor ştiinţifice şi tehnologice, dezvoltarea cooperării monetar-financiare, exercitarea unui control al activităţilor companiilor transnaţionale, amplificarea cooperării la nivel subregional, regional şi interregional ş.a. **CONFERINŢA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU AŞEZĂRILE UMANE** (31 mai – 11 iun.), prima reuniune interguvernamentală mondială, sub egida O.N.U., care a dezbătut problema dezvoltării aşezărilor umane locale, oraşelor şi satelor în strânsă legătură cu protecţia mediului înconjurător, iniţiată de Consiliul de Administraţie al P.N.U.E. (v.). Şi-a desfăşurat lucrările la Vancouver (Canada), cu participarea a circa 5.000 de delegaţi din 140 de ţări, a reprezentanţilor organismelor specializate ale O.N.U. Şi A.I.E.A., a observatorilor din partea mişcărilor de eliberare naţională recunoscute de O.U.A. Şi de Liga Arabă, ca şi a organizaţiilor interguvernamentale interesate. A adoptat: Declaraţia de principii, Programul de

cooperare internaţională, precum şi Recomandări pentru acţiuni naţionale. România este membră a P.N.U.E. Şi a făcut parte din Comitetul pregătitor al Conferinţei. În 1975 ţara noastră a organizat, în cadrul acţiunilor pregătitoare ale Conferinţei un seminar referitor la aşezările umane. În cadrul Conferinţei România a prezentat lucrarea „Dezvoltarea aşezărilor umane şi problemele mediului înconjurător în România”. 1977. **CONFERIN TA NA TIU NI LOR UNITE ASUPRA RESURSELOR DE APĂ**} prima reuniune cu caracter mondial de acest gen, care s-a desfăşurat între 14 – 25 mart, la Mar del Plata (Argentina). La Conferinţă au participat reprezentanţi din 145 de ţări; între care şi România, precum şi reprezentanţi ai unui mare număr de organizaţii internaţionale, grupări şi asociaţii neguvernamentale; a fost precedată de alte cinci reuniuni organizate de comisiile economice regionale ale O.N.U. – da Addis Abeba, Bagdad, Bangkok, Geneva şi Lima. Conferinţa a dezbătut probleme privind folosirea apei în diverse domenii de activitate, adoptarea unor măsuri eficiente pentru valorificarea resurselor de apă şi pentru prevenirea şi combaterea poluării apei, realizarea de proiecte şi programe pe termen lung cu scopul asigurării nevoilor de apa ale omenirii, în special pentru ţările în curs de dezvoltare. S-a evidenţiat faptul că rezolvarea problemelor privind utilizarea eficientă a resurselor de apă impune o amplă cooperare

internaţională, bazată pe dreptul suveran al fiecărei ţări de a-şi elabora propria sa politică în ce priveşte administrarea resurselor de apa, ca şi a tuturor celorlalte resurse naţionale, ca parte integrantă a politicii generale de dezvoltare economico-socială. De asemenea, s-a subliniat ideea necesităţii valorificării resurselor de apă în contextul cerinţelor instaurării unei noi ordini economice internaţionale* Aceste idei au fost promovate activ de România. Reuniunea a hotărât proclamarea perioadei 1980 – 1990 drept Deceniu al aprovizionării internaţionale cu apă potabilă şi a adoptat: planul de acţiune de la Mar del Plata, care are ca scop intensificarea cooperării internaţionale pentru conservarea resurselor de apă şi facilitarea accesului ţărilor în curs de dezvoltare la tehnologia modernă destinată satisfacerii necesităţilor de apă potabilă ale acestora; un document privind cooperarea între ţănie în curs de dezvoltare în acest domeniu; o rezoluţie prezentată de grupul statelor latino-americane care cere S.U.A.

să recunoască Republicii Panamá suveranitatea asupra Zonei Canalului Panamá.

CONFERINŢELE AFRO-ASIATICE, reuniuni internaţionale, guvernamentale şi neguvernamentale, ale reprezentanţilor ţărilor din Africa şi Asia. Conferinţa de la Bandung (1955) (v,). a fost prima reuniune afro-asiatică care a proclamat „cele zece principii de la Rândung”. Conferinţe de acest gen au mai avut loc ia: Cairo

(1957,1959,1972), Conakry (i960), Moshi (1963), Winneba (1965), Tripoli (1970). În cadrul acestor conferinţe au fost examinate probleme concrete ale dezvoltării economice şi politice şi s-au adoptat importante rezoluţii politice prin care se afirmă necesitatea dezvoltării suverane şi independente, a statelor afro-asiatice, a înfăptuirii unităţii şi solidarităţii lor în lupta împotriva imperialismului, pentru lichidarea colonialismului, neocolonialismului, rasismului sub toate formele şi manifestările.

CONFERINŢELE DE LA HAGA (1899,1907), prima Conferinţă, întrunită la iniţiativa Rusiei, şi-a desfăşurat lucrările între 18 mai – 29 iul. 1899. La lucrările sale au participat 26 de state, dintre care 20 din Europa, două din America şi patru din Asia. Lucrările s-au desfăşurat în trei comisii: prima a dezbătut problemele dezarmării, a doua, legile şi obiceiurile războiului, şi ultima, mijloacele paşnice de reglementare a diferendelor internaţionale. În cadrul primei comisii au fost elaborate: o declaraţie generală, care proclama limitarea cheltuielilor militare, şi trei declaraţii speciale: declaraţia privind interzicerea, pentru o perioadă de cinci ani, de a lansa proiectile şi explozive din baloane sau prin mijloace analoage; declaraţia interzicând lansarea de proiectile care au ca scop răspândirea de gaze asfixiante; declaraţia asupra interdicţiei folosirii gloanţelor care se turtesc sau se fragmentează în corpul uman. Prima declaraţie, nefiind reînnoită, şi-a încetat existenţa la 4 sept.

1905, iar celelalte două nu şi-au găsit nicio aplicabilitate în timpul primului război mondial. A doua comisie a adoptat Convenţia referitoare la adaptarea războiului maritim la principiile cuprinse în Convenţia de la Geneva din 22 aug. 1864, cu privire la protecţia victimelor de război şi Convenţia privind legile şi obiceiurile războiului terestru. Lucrările celei de-a treia comisii s-au încheiat prin adoptarea Convenţiei asupra aplanării pe cale paşnică a conflictelor internaţionale, cel mai important document ai Conferinţei, Această Convenţie, alcătuită din 61 de articole, a reglementat procedurile de aplanare a neînţelegerilor dintre state – bunele oficii (v.), mediaţia (v.), concilierea (v.); a instituit comisiile internaţionale de anchetă (v.) şi a organizat arbitrajul internaţional (v.), creând C.P.A. (v.). Fără a fi reuşit să găsească marilor probleme soluţiile cele mai potrivite care frământau omenirea în acea perioadă, Conferinţa a constituit, prin rezultatele obţinute, un imbold pentru dezvoltarea, precizarea şi concretizarea pe mai departe a ideilor conturate în documentele adoptate. Astfel, la câţiva ani de la Conferinţa de la Haga, statele latino-americane au încheiat numeroase tratate de arbitraj şi au creat prima curte de justiţie internaţională. Ideea reglementării paşnice a diferendelor a prins rădăcini şi pe continentul european, mai ales în urma succesului obţinut de Comisia internaţională de anchetă în soluţionarea diferendului anglo-rus

de la Dogger Bank (v.). A doua Conferinţă a fost reunită din iniţiativa S.U.A., între 15 iun. – 18 oct. 1907, cu scopul de a continua opera începută de prima Conferinţă, din 1899 (v.), cu participarea a 45 de state (21 din Europa, 20 din Americi şi 4 din Asia). Şi-a desfăşurat lucrările în cadrul a patru comisii: Comisia I s-a ocupat de ameliorarea Convenţiei privitoare la mijloacele paşnice de aplanare a conflictelor internaţionale; Comisia a II-a, de convenţia referitoare la războiul terestru şi cele trei declaraţii adoptate la Conferinţa de la Haga din 1899, precum şi de adoptarea unei Convenţii privind drepturile şi datoriile neutrilor în războiul terestru; Comisia a III-a, de probleme referitoare la războiul naval – bombardamentul naval, folosirea torpilelor şi minelor submarine, regimul navelor beligerante în porturile neutrilor ş.a; Comisia a **IV**-a, de transformarea navelor comerciale în nave de război, regimul proprietăţii private în războiul maritim, contrabanda de război (v.), blocusul (v.), distrugerea prizelor maritime neutre în caz de forţă majoră etc. La această Conferinţă au fost elaborate 14 convenţii (v. Convenţiile de la Haga), care cuprindeau o gamă largă de reglementări privind limitarea folosirii forţei armate în relaţiile internaţionale, inclusiv obligativitatea declaraţiei de război, interzicerea folosirii, forţei pentru recuperarea creanţelor contractuale ş.a. Pentru prima dată, problema neutralităţii este codificată, iar iniţiativele cu caracter umanitar, cum ar fi interzicerea

bombardării localităţilor neapărate, ameliorarea condiţiilor echipajelor capturate, au fost consacrate în documente internaţionale. Marea majoritate a reglementărilor adoptate la Conferinţă se refereau la legile şi obiceiurile războiului – terestru şi naval – 12 din cele 14 convenţii adoptate abordând această problemă. Conferinţa s-a pus de acord şi asupra unor principii referitoare la limitarea mijloacelor de vătămare a inamicului, la interzicerea tehnicii de luptă care ar produce distrugeri peste limitele necesităţilor militare, la distincţia între beligeranţi şi neutri, între populaţia civilă şi combatanţi, între obiectivele militare şi nemilitare. Conferinţa a codificat astfel în mare măsură legile şi obiceiurile războiului. În prezent, multe din reglementările respective au căzut în desuetudine.

CONFERINŢELE PANAMERICANE, reuniuni ale statelor americane, desfăşurate pe parcursul a peste o jumătate de secol şi care au marcat principalele momente ale evoluţiei instituţienalismului interamerican. Între 1889, când a avut loc I-a Conferinţă panamericană, şi 1948, când a avut loc cea de-a **IX**-a Conferinţă, care a creat O.S.A. (v.), s-au desfăşurat în total 15 reuniuni interamericane, dintre care nouă ordinare şi şase extraordinare. Prima Conferinţă internaţională americană a avut loc în condiţiile în care aceste state şi-au obţinut independenţa, înlăturând dominaţia colonială spaniolă şi se orientau către o colaborare mai strânsă cu S.U.A.,

sperând în acordarea, din partea acestora, a unui ajutor în procesul dezvoltării lor economice (S.U.A. având, totodată, un rol moderator în conflictele frontalière ce măcinau noile state latino-americane). Conferinţa a marcat astfel trecerea de la hispanoamericanism la panamericanism (v.). Principalele sale hotărâri s-au materializat în crearea Uniunii Internaţionale a Republicilor Americane (v.) şi în adoptarea unei rezoluţii care condamna cuceririle teritoriale prin forţa, precum şi alte rezoluţii şi declaraţii ce acopereau o largă gamă de aspecte ale relaţiilor interamericane. Dintre conferinţele panamericane mai importante pot fi amintite: a **IV**-a Con* ferinţă panamericană* care şi-a desfăşurat lucrările între 12 iul. – 10 aug. 1910, la Buenos Aires, şi care a hotărât reorganizarea Biroului Uniunii Internaţionale a statelor americane sub denumirea de*Uniunea panamericană (v.); a **VI**-a Conferinţă pana meri cană şi-a desfăşurat lucrările între 16 ian. – 20 febr. 1928 la Havana, având un mi important în procesul ins ti tu ţi o n-ai iz arii raporturilor interamericane. La această conferinţă intervenţia S.U.A. În treburi» Ie interne şi externe ale statelor latino* americane a devenit notorie. În acest context se înscrie prima condamnare directă a acţiunilor intervenţioniste nord-americane de către o conferinţă panamericană. Abordând problemele păcii şi războiului, Conferinţa a adoptat

O serie de documente, ca de pildă: o rezoluţie

în care se condamna hotărât războiul de agresiune, ca fiind o crimă internaţională, menţionându-se că orice agresiune este ilicită şi de aceea era declarată prohibită, Conferinţa hotărând ca toate conflictele să fie rezolvate prin metoda arbitrajului. Un rol important în crearea instrumentelor juridice ale panamericanismului l-a jucat Conferinţa extraordinară interamericană de conciliere şi arbitraj, care a avut loc la Washington, între 10 dec. 1928 şi 5 ian. 1929. Ea a adoptat trei documente fundamentale: Convenţia generală de conici liaţiu ne interamericană (v.); Tratatul general de arbitraj interamerican (v.); Protocolul de arbitraj progresiv ş.a. Cea de-a **VII** – a Conferinţă panamericană, ţinută în condiţiile în care criza economică mondială (1929 – 1933) (v.) îşi pusese cu putere amprenta asupra vieţii internaţionale, a adoptat Declaraţia drepturilor şi datoriilor statelor (v»). Evenimentele petrecute în Europa, după venirea lui Hitler la putere în Germania, l-au determinat pe preşedintele Roosevelt să iniţieze convocarea la Buenos Aires, între 10 – 23 dec. 1936, a Conferinţei interam ieri cane extraordinare pentru consolidarea păcii (ve). Se pune acum capăt, teoretic, doctrinei Monroe (v.), adoptindu-se principiul consultărilor între toate statele americane în cazul în care pacea era ameninţata. Cea de-a VIII-a Conferinţă panamericană s-a desfăşurat

1 a Lima, între 9 – 27 dec. 1938, în condiţiile

în care omenirea se apropia cu paşi mari de izbucnirea celui de-al doilea război mondial. Ea a adoptat Declaraţia asupra principiilor solidarităţii americane O, cunoscută şi sub denumirea de Declaraţia de la Lima. După izbucnirea celui de-al doilea război mondial a fost convocată la Ciudad de Panamá, între 23 sept. – 3 oct. 1939. prima reuniune consultativă a miniştrilor afacerilor externe ai statelor americane în scopul stabilirii unei poziţii comune faţă de război. Reuniunea a adoptat o serie de documente care exprimau, în general, concepţia statelor americane de a se menţine departe de orice conflict extracontinental, de a izola cele două Americi de restul lumii. Dintre principalele documente adoptate amintim: Declaraţia de neutralitate generală a republicilor americane (v.) şi Declaraţia de la Panamá. Odată cu extinderea agresiunii hitleriste în Europa a avut loc la Havana, între 21 – 30 iul. 1940, cea de-a II-a Conferinţă extraordinară consultativă, având ca obiectiv împiedicarea transferării coloniilor deţinute de Franţa şi Olanda în America Latină către Germania şi întărirea măsurilor de protecţie. Principalul document al Conferinţei a fost Declaraţia asupra asistenţei reciproce şi cooperării defensive a naţiunilor americane (v.), cunoscută sub denumirea de Declaraţia de la Havana. După atacul Japoniei de la Pearl Harbor, care a determinat intrarea S.U.A. În cel de-al doilea război mondial, a fost convocată cea de-a III-a Conferinţă consultativă interamericană care

şi-a desfăşurat lucrările la Rio de Janeiro, între 15 – 22 ian. 1942, scopul ei fiind de a transpune în practică prevederile Declaraţiei de la Havana, prin care statele americane au hotărât ruperea relaţiilor diplomatice, consulare, comerciale şi financiare cu puterile agresoare şi să le declare război. Cea de-a **IV**-a Conferinţă consultativa extraordinară a avut loc la Ciudad de México, între 21 febr. – 9 mart. 1945, în ajunul capitularii Germaniei, având ca obiectiv principal problemele referitoare la organizarea păcii. Statele latino-americane şi-au manifestat cu acest prilej nemulţumirea faţă de hotărârile adoptate U Conferinţa de la Dumbarton Oaks (v. \ privitoare la crearea O.N.U, (v.), niciunul dintre statele respective nefiind invitat la această Conferinţă. Statele americane au hotărât după aceea să avanseze o serie de propuneri vizând îmbunătăţirea organizării şi structurii O.N.U. Conferinţa a adoptat, totodată, o serio de documente, care au lărgit bazele instituţionalismului panamerican, între care Actul de la Chapultepec (v.), a cărui denumire oficială este „Asistenţa reciprocă şi solidaritatea americană”, precum şi o seamă de alte rezoluţii şi declaraţii. A **VIII**-a Conferinţă panamericană, desfăşurată în aug. 1947, la Rio de Janeiro, a avut ca obiectiv elaborarea unui tratat multilateral care să consolideze principiile adoptate în Actul de la Chapultepec. Inspirat în cea mai mare măsură de diplomaţia americană, documentul adoptat, Pactul

de la Rio, urmarea să imprime alianţei un caracter preponderent militar. Se încheie acum o etapă a procesului instituţi n înnteramerican. Cea de-a **IX**-a Conf erinţă panamericană, care a avut loc la Bogotá, între 30 apr. – 2 mai 1948, a deschis o etapă nouă în procesul instituţionalismului interamerican, marcată de crearea O.S.A. (v.).

CONFERINŢELE ŢĂRILOR NEALINIATE, reuniuni ale şefilor de state şi guverne din Africa, Asia, America Latină şi Europa, la care s-au pus bazele şi s-a dezvoltat mişcarea nealiniaţilor (v.). Prima Conferinţă la nivel înalt a ţărilor nealiniate s-a desfăşurat la Belgrad (Iugoslavia) între 1 – 6 sept. 1961. La lucrări au participat 28 de ţări, dintre care 25 cu drepturi depline. Au fost adoptate următoarele documente: Declaraţia asupra pericolului de război; Apelul pentru pace şi Declaraţia şefilor de stat sau de guvern ai ţărilor nealiniate, denumită şi Carta nealinierii. A doua Conferinţă s-a ţinut la Cairo (Egipt) între 5 – 10 oct. 1964. Au participat 57 de ţări (47 cu drepturi depline). A fost adoptat Programul pentru pace şi cooperare internaţionala. A treia Conferinţă a avut loc la Lusaka (Zambia) între 8 – 10 sept. 1970. Au participat 63 de state (54 cu drepturi depline). Printre documentele adoptate se numără: Declaraţia asupra păcii, independenţei, dezvoltării, cooperării şi democratizării relaţiilor internaţionale şi Declaraţia privind nealinierea şi dezvoltarea economică. Au mai fost adoptate următoarele rezoluţii cu privire la: discriminarea

rasială şi apartheidul, nealinierea şi Naţiunile Unite, situaţia din Orientul Apropiat, decolonizarea, întărirea rolului ţărilor nealiniate ş.a. Între 8 – 11 aug. 1972 a avut loc, la Georgetown (Guyana), Conferinţa ministerială a statelor nealiniate, la care au participat delegaţi şi observatori din 60 de ţări. Printre documentele adoptate se numără Declaraţia de la Georgetown, privind lichidarea totală şi definitivă a colonialismului. A patra Conferinţă la nivel înalt a avut loc la Alger (Algeria) între 5 – 9 sept. 1973. Au participat delegaţi şi observatori din 84 de ţări. Au fost adoptate: Declaraţia politică şi Declaraţia economică; Programul de acţiune şi 10 rezoluţii, care relevă hotărârea statelor respective de a se elibera de orice dominaţie străină, anularea tratatelor şi acordurilor impuse cu forţa, cooperarea efectivă între ele etc. Între 25 – 29 aug. 1975 s-a ţinut la Lima (Perú), Conferinţa ministerială a statelor nealiniate, la care au participat 84 de state, printre care şi România, în calitate ele invitat. Au fost adoptate: Programul de la Lima de solidaritate şi ajutor mutual; Strategia pentru întărirea unităţii şi solidarităţii ţarilor nealiniate şi instaurarea unei noi ordini internaţionale. S-a hotărât crearea Fondului de solidaritate pentru dezvoltarea economică şi socială a ţărilor nealiniate; a Fondului special pentru finanţarea rezervelor de materii prime şi produse strategice exportate de ţările în curs de dezvoltare; a Fondului de solidaritate pentru

reconstrucţia Vietnamului, Kampuchiei şi Lao suini şi înfiinţarea Consiliului asociaţiilor ţărilor producătoare şi exportatoare de materii prime. A cincea Conferinţă la nivel înalt s-a ţinut între 15 – 19 aug. 1976 la Colombo (Sri Lanka), cu participarea a 85 de delegaţii ale statelor membre, a 21 de reprezentanţi ai statelor cu statut de observatori şi a şapte state invitate. României i s-a acordat acum, prin consens, statutul de invitat la activitatea mişcării nealiniaţilor. Conferinţa de la Colombo a constituit un pas înainte spre întărirea colaborării şi consolidarea mişcării de nealiniere, dirijându-i întreaga activitate spre edificarea unei noi ordini economice şi politice1 internaţionale, a unei lumi mai drepte şi mai bune. Hotărârile Conferinţei au fost înscrise în: Declaraţia politică, Declaraţia economică, Programul de acţiune, precum şi în 16 rezoluţii.

CONFISCARE (în relaţiile internaţionale) 1. Însuşirea, fără despăgubire, a unor bunuri aparţinând inamicului, în baza unei hotărâri judecătoreşti sau a unei dispoziţii administrative. 2 «(în sens restrâns) Trecerea definitivă a unui bun inamic în patrimoniul statului care l-a sechestrat. Astfel, în războiul naval, e, este actul prin care Curiea de prize maritime validează prada de război. În războiul terestru, e. proprietăţii private este, în principiu, interzisă. În schimb pot fi confiscate bunurile mobile aparţinând statului inamic, apte a servi necesităţilor militare, cum sunt depozitele de

arme, mijloacele de transport, magaziile de provizii, muniţiile etc.

CONFLICT INTERNAŢIONAL 1. Neînţelegere, ciocnire de interese între state în chestiuni internaţionale, a căror rezolvare o doresc într-un anumit sens sau într-o măsură deosebită. Când e.i. se agravează, poate duce, printr-o ascuţire deosebită, la ameninţare cu forţa, la demonstraţii militare sau la folosirea forţei şi, în final, la război. 2. Situaţie apărută în relaţiile dintre două sau mai multe state ca urmare a începerii ostilităţilor dintre ele, exprimând deci o stare de lucruri foarte gravă sau care a devenit extrem de gravă. 3. Conflict armat internaţional, e.i. generat de situaţia în care două sau mai multe state sunt angajate în folosirea forţei pentru a-şi pune în aplicare pretenţiile lor opuse. Un asemenea conflict rezultă din încercarea de impunere prin forţă a unui interes unilateral. El poate fi generat, de asemenea, de ciocnirea a două sau mai multe state în urmărirea dohândirii exclusive a unor avantaje pe cale violentă. România se pronunţă cu consecvenţă pentru prevenirea şi curmarea neîntârziată a conflictelor internaţionale care constituie un grav pericol pentru pacea întregii omeniri. Totodată, România acţionează pentru punerea în aplicare a obligaţiei tuturor statelor de a-şi soluţiona conflictele dintre ele exclusiv pe cale paşnică şi, în primul rând, prin intermediul negocierilor diplomatice. 4. Conflict armat neinternaţional, luptă armată între un

guvern şi forţe interne insurgente. C.a.n. este una din formele cele mai ascuţite ale luptei între forţe politice, sociale şi militare dintr-un stat, care intervine atunci când orice altă formă de dialog nu mai este posibilă. Existenţa unui e.a.n. este atestat de faptul că acţiunea ostilă, dirijată contra unui guvern legal prezintă un caracter colectiv şi un minimum de organizare. Deci în calificarea e.a.n. trebuie să se ţină seamă de următoarele elemente: durata conflictului; numărul şi încadrarea grupurilor insurgente; instalarea sau acţiunea lor pe o parte a teritoriului; existenţa victimelor; mijloacele puse în mişcare de către guvernul legal pentru a restabili ordinea. O intervenţie străină alături de uná sau de alta din părţile în conflict, transforma e.a.n. În conflict armat internaţional. Aplicarea legilor şi obiceiurilor războiului ridică o serie de dificultăţi legate de obligarea insurgenţilor să respecte aceste reguli încă din momentul începerii rezistenţei (ceea ce ar putea însemna lipsirea lor de mijloacele de acţiune). Totodată ei trebuie să respecte regulile cu caracter umanitar. Trebuie să li se recunoască calitatea de beligerant şi tratamentul de prizonieri de război atunci când sunt prinşi. Ei pot să primească ajutor de orice natură şi să trimită ştiri.

CONGO (denumirea oficială: Répu blique Populaire du Con go = Republica Populara Congo), stat situat în partea centrală a Africii, în bazinul inferior al fluviului Zair (Congo), Ia Oc. Atlantic, limitat de Camerun, Imperiul

Centrafrican, Zair, Gabon. Suprafaţa: 342.000 kmp. Populaţia (1976): 1.390.000 loc. Capitala: Brazzaville, 301.600 loc. (1974, cu suburbiile). Limba oficială: franceza. Moneda: 1

C.F.A. Franc = 100 Centimes. Istoric. În cursul evului mediu pe teritoriul de azi al ţării exista regatul C., creat în sec. 13. După descoperirea estuarului fluviului Congo (1482), pe litoral sunt întemeiate factorii portugheze, iar în sec. 17 – 18, franceze. În 1880 francezii ocupă teritoriul C. Şi întemeiază oraşul Brazzaville. Ca urmare a intensificării mişcării de eliberare naţională, e «îşi proclamă independenţa de stat la 15 aug. 1960. Actuala denumire (Republica Populară Congo) este adoptată la 3 ian. 1970. Organizarea de stat: republică prezidenţială. Întreţine relaţii diplomatice cu 57 de state (1976) şi este membru în 52 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Ţara noastră a recunoscut R.P.C. chiar în ziua proclamării independenţei noului stat şi a stabilit cu acesta relaţii diplomatice la nivel de ambasadă la 18 aug. 1966. Vizitele diferitelor personalităţi, din cele două ţări pe linie de partid şi guvernamentală au pus bazele unei trainice colaborări în toate domeniile. S-a creat o Comisie mixtă de cooperare economică şi tehnică (1970) şi s-au încheiat mai multe acorduri, între care Acordul de cooperare economică şi tehnică, Acordul de colaborare tehnico-ştiinţifică şi Acordul comercial pe termen lung (1969), Acordul cadru privind cooperarea în

domeniul agriculturii (1975) ş.a. Relaţiile dintre cele două ţări s-au amplificat substanţial în urma vizitei preşedintelui Nicolae Ceauşescu în **RJP**.C, (18 – 21 mart. 1972), cu ocazia căreia s-a ajuns la o serie de înţelegeri pentru punerea în valoare a posibilităţilor de colaborare româno-congoleze în avantajul ambelor popoare. Dialogul la nivel înalt al celor două ţări a continuat cu vizita în România a preşedintelui R.P.C., Marien N'Gouabi (10 – 12 iul. 1973) cu prilejul căreia, alături de alte înţelegeri privind lărgirea cooperării bilaterale, s-a semnat Declaraţia solemnă comună a României şi R.P.C. – expresie a relaţiilor de solidaritate şi colaborare fructuoasă care s-au dezvoltat între popoarele român şi congolez, care a deschis noi perspective pentru amplificarea acestor relaţii atât pe plan bilateral, în domeniile economic, tehnic, ştiinţific şi cultural, cât şi printr-o activă conlucrare pe plan internaţional.

CONGRES INTERNAŢIONAL, reuniune a reprezentanţilor unor state. În sec. 17 – 19 e.i. se numeau reuniunile ţinute cu participarea diplomaţilor şi a oamenilor de stat, convocate pentru rezolvarea celor mai importante probleme internaţionale, în special pentru încheierea păcii şi pentru rezolvarea problemelor teritoriale. Astfel, au fost e.i. de la Viena, din 1815; de la Paris, din 1856; de la Berlin, din 1878. Denumirea de e.i. este folosită şi pentru a desemna reuniuni fără caracter diplomatic (de ex, congresul poştal, medical, geologic etc.) sau ale unor organizaţii

sociale (congresele păcii, congresele antifasciste etc.).

CONGRESUL DE LA VIENA (sept. 1814 – iun. 1815), întrunire internaţională la nivel european, convocată în urma terminării victorioase a războaielor purtate de armatele unor puteri europene împotriva Franţei napolconeene. Rolul conducător printre statele reprezentate la Congres l-au avut Anglia, Rusia, Prusia şi Austria, care urmăreau restabilirea rânduielilor politice perimate, împărţirea teritoriilor statelor mici ale Europei, înfăptuiarea „directoratului" marilor puteri, crearea unui sistem de relaţii internaţionale bazat pe inegalitate, asuprire şi exploatare şi împlinirea propriilor pretenţii teritoriale. Actul final, semnat la 9 iun. 1815, stipula următoarele: Franţa era reducă la graniţele din 1792, Bourbonii erau restauraţi în Franţa, Spania şi Regatul celor două Sicílii; Anglia îşi extindea imperiul colonial şi lua în stăpânire Malta şi Ins. Ionice; Austria obţinea Galiţia, Tirolul, Triestul, Dalmaţia, Stiria, Lombardia şi Veneţia, pierdute în timpul războaielor napoleoniene; Rusiei i se recunoştea stăpânirea asupra Finlandei şi Basarabiei, primind şi teritoriul fostului ducat al Varşoviei (unde a creat Regatul Poloniei); Prusiei i se recunoştea stăpânirea asupra unora dintre teritoriile poloneze şi obţinea N Saxoniei şi provincia Renania-Westfalia; Statele germanice, al căror număr a fost redus de la 360 la 38, au alcătuit Confederaţia

germană, sub conducerea Austriei; Olanda primea Belgia, iar Danemarca, Schleswig şi Holstein; Piemontul lua titlul de Regatul Sardiniei, mărindu-şi teritoriul prin alipirea Savoiei şi a Nisei; Elveţia şi-a redobândit suveranitatea, fiindu-i recunoscute statutul de stat federal şi neutralitatea permanentă. Pentru a apăra noua configuraţie politică europeană şi în vederea reprimării luptei revoluţionare şi a mişcărilor de eliberare naţională, suveranii Austriei, Rusiei şi Prusiei au semnat, la 26 sept. 1815, actul de constituire a Sfintei Alianţe (v.). Sistemul relaţiilor internaţionale stabilit de Congres a fost lichidat în mare parte încă din prima jumătate a sec. 19, ca urmare a luptei revoluţionare şi de eliberare naţională a popoarelor în cauză.

CONGRESUL EMIGRANŢILOR NAŢI» **ONALITĂŢILOR ASUPRITE DIN MONARKIA AUSTRO-UNG ARĂ,** expresie a luptei de independenţă a popoarelor asuprite din monarhia habsburgica, s-a desfăşurat între 8 şi 11 apr. 1918, la

Roma cu participarea a numeroşi delegaţi din emigraţia română „cehoslovacă, iugoslavă şi polonă, precum şi reprezentanţi ai aliaţilor din Italia, Franţa, Anglia, S.U.A. Congresul a fost prezidat de senatorul Rufâini, iar vicepreşedinţi au fost: Draghicescu (România), Trumbici (Iugoslavia), Beneş (Cehoslovacia), Zamerski (Polonia), Franklin Bouillon (Franţa), W. Stred (Marea Britanie), Gay (S.U.A.). Rezoluţia finală a

Congresului preciza ţelurile luptei duse de români, italieni, iugoslavi, cehoslovaci şi polonezi pentru constituirea propriilor state sau desăvârşire* unităţii şi independenţei lor politice, Se arăta, de asemenea, că Imperiul austro-ungar constituia obstacolul fundamental în realizarea aspiraţiilor naţionale ale acestor popoare şi că, în consecinţă, era neapărat necesar ca toate popoarele oprimate din acest imperiu să-şi unească forţele în lupta lor de eliberare.

CONGRESUL DE LA BERLIN (1878), v. **BERLIN, CONGRESUL DE LA** ~e

CONGRESUL PERMANENT DE UNITATE SINDICALĂ A **OAMENILOR MUNCII DIN AMERICA LATINĂ** (C.P.U.S.T.A.L.), organ sindical cu caracter consultativ al organizaţiilor sindicale clin ţările Americii Latine, creat în 1964. Întreţine relaţii permanente cu F.S.M. Unui din obiectivele C.P.U.S.T.**ÀX**. Îl constituie realizarea unităţii sindicale prin extinderea luptei comune a celor ce muncesc din America Latină, împotriva companiilor multinaţionale, pentru independenţă, democraţie şi progres social. C.P.U.S.T.A.Ł. are constituite organizaţii sindicale continentale pe ramuri profesionale (ale muncitorilor poligrafi, ale oamenilor muncii de pe plantaţii, din comerţ etc.). Între C.P.U.S.T.A.L* şi U.G.S.R, există relaţii strânse de cooperare.

CONJUNCTURĂ, ansamblul elementelor şi fenomenelor caracteristice dintr-un anumit domeniu (economic, politic, internaţional) la un

moment dat, care oglindesc stadiul şi tendinţele ce au loc în acel domeniu. Studierea şi cunoaşterea Ce într-un anumit domeniu constituie o importantă pârghie, cu ajutorul căreia se poate influenţa, într-un sens sau altul, evoluţia ulterioară a domeniului respectiv. Studiul conjunctural presupune o abordare dialectică a problemei, observarea atentă a diferitelor tendinţe, analiza ştiinţifică a condiţiilor, datelor şi cifrelor, prezentarea obiectivă. Necesitatea prognozării cursului evenimentelor viitoare a impus înfiinţarea, în foarte multe state, a unor organe sau instituţii speciale de e., precum şi intensificarea acestei activităţi în cadrul O.N.U. Şi al altor organizaţii internaţionale. ~ Economică internaţionala, totalitatea fenomenelor şi trăsăturilor caracteristice ale economiei mondiale, ale unui grup de ţări sau ale unor pieţe de mărfuri şi servicii, într-o perioadă de timp determinată, care reflectă starea generală a proceselor economice şi tendinţele lor de dezvoltare. Studierea e. L urmăreşte evidenţierea evoluţiei fenomenelor economice, fluctuaţiilor şi interdependenţelor dintre acestea, precum şi evaluarea intensităţii şi efectelor lor asupra cererii, ofertei şi dinamicii preţurilor, în vederea elaborării de prognoze pe termen scurt, mediu şi lung. Principalii indicatori care servesc la analiza e. L sunt: producţia, consumul, investiţiile, stocurile, comenzile, forţa de muncă, comerţul, preţurile, creditele etc. În România urmărirea

evoluţiei ~ e.i. curentă şi de perspectivă, se realizează de către Institutul de Economie Mondială (v.) şi de către compartimentele de marketing (e* din cadrul unităţilor economice cu sarcini de comerţ exterior).

CONSENS (înţelegere, acord în practica internaţională), mod de adoptare a unei hotărâri în cadrul unor conferinţe sau al reuniunilor unor organe internaţionale multilaterale, nu prin vot, ci prin asentimentul tuturor statelor (organizaţiilor) participante. La propunerea României, e. a fost adoptat ca modalitate de luare a hotărârilor în cadrul Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa (v.). Ce se defineşte prin absenţa oricărei obiecţii la adoptarea deciziei în cauză. Astfel, un reprezentant poate să nu fie de acord cu fiecare amănunt al reglementării la care este chemat a-şi da asentimentul, dar doreşte să nu împiedice adoptarea ei. În acest caz el îşi va manifesta e., având însă posibilitatea de a formula rezerve asupra acelor detalii care nu i se par acceptabile, C. Întruchipează voinţa de colaborare a statelor, de a edifica pe această bază viaţa internaţională. C. exprimă egalitatea în drepturi a tuturor participanţilor nu numai la examinarea problemei, dar şi la adoptarea hotărârii menite să o rezolve, creându-se astfel premisele optime pentru traducerea în viaţa a celor hotărâte.

CONSENSUL DE LA Vlăfă **DEL MAR**»

document adoptat în mai 1969 de către miniştrii de externe ai statelor latino-americane,

prin care se consacră dreptul inalienabil al acestor state asupra bogăţiilor lor naţionale şi se exprimă hotărârea fermă a guvernelor respective de a aşeza relaţiile lor economice şi comerciale cu statele dezvoltate pe stricta respectare a principiilor fundamentale ale dreptului internaţional. Documentul conţine poziţii de principiu şi propuneri concrete vizând, în special, raporturile economice cu S.U.A.: controlul naţional asupra activităţii economice şi financiare al firmelor străine; degrevarea creditelor provenite din S.U.A. de condiţia cheltuirii lor în această ţară; revizuirea restricţiilor care limitează accesul produselor de provenienţă latino-americană pe piaţa S.U.A.; acordarea unor tarife vamale preferenţiale, care să compenseze, cel puţin parţial, deteriorarea preţurilor la materiile prime, principalul capitol al exporturilor ţărilor latino-americane. Consensul reprezintă prima platformă politico-ecooomică comuna a unor state în curs de dezvoltare împotriva dependenţei economice faţă de statele industrializate.

CONSILIU 1. Denumire adoptată de unele organizaţii internaţionale guvernamentale sau neguvernamentale (de ex. Consiliul Mondial al Păcii (v.), Consiliul Internaţional al Griului etc.). 2, Organ al unei organizaţii internaţionale, cu anumite atribuţii determinate prin statutul organizaţiei, având un număr redus de membri (de ex. Consiliul de Securitate al O.N.U. (v.)., Consiliul Economie şi Social (v.), Consiliul de Administraţie

al Organizaţiei Internaţionale a Muncii etc.).

CONSILIUL ALIAT DE CONTROL PENTRU GERMANIA, creat în conformitate cu hotărârile Conferinţei de la Ialta (v.), în baza Acordului dintre U.R.S.S., S.U.A. Şi Anglia cu Franţa, din 5 iun. 1945. Consiliul urma să înfăptuiască puterea supremă a celor patru puteri în Germania, în decursul întregii perioade de îndeplinire de către aceasta a prevederilor fundamentale ale capitulării necondiţionate. Obiectivele activităţii sale au fost precizate în cadrul Acordului de la Potsdam (v.) din aug. 1945. Format din cei patru comandanţi supremi ai trupelor de ocupaţie din Germania, Consiliul urma să fie convocat cel puţin o dată la zece zile. Funcţia de preşedinte era îndeplinită, pe rând, de către fiecare din cei patru membri ai săi, iar hotărârile erau adoptate în unanimitate. Consiliul a adoptat o serie de decizii importante, decurgând din Acordul de la Potsdam. În 1946, S.U.A. Şi Anglia au încheiat un acord cu privire la unificarea zonelor lor de ocupaţie (crearea Bizoniei). Drept urmare, zonele americană şi engleză au ieşit de sub competenţa Consiliului. În 1948, zonei unificate anglo-americane i s-a alipit şi zona franceză şi în zonele unificate a fost efectuată o reformă monetară. De la 23 mart. 1948, reprezentanţii S.U.A., Angliei şi Franţei au refuzat să-şi continue activitatea în cadrul organelor Consiliului, care, astfel, şi-a încetat practic activitatea.

CONSILIUL ALIAT DE CONTROL PENTRU

JAPONIA, creat în dec. 1945, odată cu Comisia privind Orientul îndepărtat. Sarcina sa consta în a face recomandările necesare comandantului suprem al armatei de ocupaţie în Japonia (care era american), cu scopul punerii în aplicare a condiţiilor capitulării. Din Consiliu făceau parte reprezentanţii S.U.A. Preşedinte), U.R.S.S., Chinei şi Marii Britanii. Consiliul funcţiona la Tokio. Ca urmare a încheierii Tratatului separat de pace de la San Francisco între S.U.A. Şi Japonia, partea americană a hotărât unilateral, în 1952, întreruperea activităţii Consiliului. Guvernul sovietic a protestat printr-o declaraţie împotriva acestui act.

CONSILIUL ASIATIC PENTRU DEZV OLT ARE A **INDU STRIALĂ** (A.I.D.C.), inaugurat în sept. 1966, are ca scop: realizarea progresivă a unei armonizări a planurilor de dezvoltare industrială a statelor membre; punerea în aplicare – în colaborare cu statele membre interesate – a proiectelor de cooperare de pe urma cărora vor beneficia cel puţin două ţări membre; sprijinirea ţărilor membre în pregătirea studiilor de perspectivă pentru industrie şi a studiilor pentru diferite proiecte, aducând totodată şi o contribuţie tehnică şi financiară la punerea lor în aplicare. În activităţile desfăşurate de A.I.B.C. se includ: organizarea de reuniuni de discuţii, de colective de cercetare, de misiuni de anchetă, de grupuri de experţi în anumite ramuri industriale. Membrii A.I.D.C. sunt guvernele a 29 de ţări din Asia şi

Oceania. Are sediul la Bangkok (Thailanda).

CONSILIUL ASIEI ŞI PACIFICULUI (ASPAC), organizaţie interguvernamentală regională înfiinţată la 14 iun. 1966, având drept obiectiv să constituie un cadru de consultări între ţările membre pentru problemele de interes comun şi să contribuie la întărirea solidarităţii şi colaborării în domeniile politic, economic, social şi cultural între ţările membre. Sunt membri A.S.P.A.C. 8 ţări din zona Asiei şi Pacificului. Sediul organizaţiei este la Bangkok.

CONSILIUL CELOR PATRU, creat la 25 mart. 1919, ca urmare a faptului că organul de conducere al Conferinţei de pace de la Paris (v.), Consiliul celor Zece s-a dovedit a fi o instituţie greoaie (de la 24 mart, delegaţia Japoniei nu a mai participat la deliberările Consiliului celor Zece, exceptând şedinţele în care se discutau probleme referitoare la ţara sa). În aceste împrejurări s-a născut Consiliul din care făceau parte Wilson, Lloyd George, Clemenceau şi Orlando, care până la 6 mai 1919 a rezolvat toate chestiunile litigioase pe baza avizelor date de comisii şi de Consiliul miniştrilor de externe (v,), dar propunând uneori şi soluţii proprii. A fost o expresie elocventă a manifestării politicii imperialiste a marilor puteri învingătoare în primul război mondial.

CONSILIUL CELOR ZECE, for suprem al Conferinţei de pace de la Paris (1919) (v.), alcătuit din câte doi reprezentanţi ai marilor puteri

CS.U.À., Franţa, Anglia, Italia, Japonia). De regulă, aceştia erau: preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministrul de externe. Consiliul stabilea ordinea de zi a lucrărilor, audia delegaţiile la conferinţă şi trimitea în faţa unor comisii speciale problemele complexe. Au fost create 52 de comisii pentru studierea şi pregătirea proiectelor de hotărâri ale Conferinţei de pace. Şedinţele Consiliului la care se mai adăugau, de obicei, în medie 20 de specialişti, s-au dovedit greoaie şi – după o experienţă de două luni – şefii delegaţilor S.U.A., Franţei, Angliei şi Italiei au preferat să discute într-o formulă restrânsă (v. Consiliul celor Patru), chiar dacă în mod formal, deciziile rămâneau de competenţa Consiliului celor Zece.

CONSILIUL DE ADMINISTRAŢIE AL PROGRAMELOR PENTRU MEDIUL ÎNCONJURĂTOR, organism subsidiar al Adunării Generale a O.N.U., creat la 15 dec. 1972 în scopul promovării cooperării internaţionale în domeniul mediului înconjurător, furnizării directivelor generale pentru orientarea şi coordonarea programelor ce privesc acest domeniu în cadrul sistemului O.N.U., examinării problemelor ce se ridică în privinţa mediului şi promovării schimbului de informaţii. Îşi desfăşoară activitatea pe baza unui plan de acţiune pentru mediul înconj urâtor, ce cuprinde 106 recomandări formulate de Conferinţa Naţiunilor Unite asupra mediului înconjurător (v.). În componenţa Consiliului sunt alese 58 de state pe o perioadă de trei ani.

Consiliul, care se reuneşte anual în sesiuni plenare, are un secretariat pentru activităţi curente, condus de un director executiv. Sediul secretariatului este la Nairobi (Kenya). Ptomânia a făcut parte din Consiliul încă de la crearea sa, fiind realeasa în 1974 şi 1977 pentru mandate consecutive.

CONSILIUL DE AJUTOR ECONOMIC RECIPROC (C.A.E.R.), înfiinţat la 23 ian. 1949, urmăreşte să contribuie la adâncirea şi perfecţionarea colaborării şi cooperării economice a ţărilor membre, la dezvoltarea planică a economiei naţionale a fiecărei ţări, la accelerarea progresului lor economic şi tehnic, la ridicarea nivelului industrializării ţărilor cu industrie mai puţin dezvoltată, la creşterea continuă a productivităţii muncii, la apropierea şi egalizarea treptată a nivelurilor de dezvoltare economică şi la creşterea neîncetată a bunăstării popoarelor lor. Este fondat pe baza egalităţii suverane a tuturor statelor membre, colaborarea dintre ele înîaptuindu-se pe baza respectării suveranităţii de stat, independenţei şi intereselor naţionale, neamestecului în treburile interne, egalităţii depline în drepturi, avantajului reciproc şi întrajutorării tovărăşeşti. Ţările merrmre fondatoare, care au semnat şi ratificat statutul organizaţiei, sunt: Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, R.D. Germană, România, U.R.S.S. Şi Ungaria. Ulterior, au devenit membre ale C.À.E.R. Mongolia, în 1962, şi Cuba, în 1972.

Din anul 1961, Albania nu mai participă la activităţile, C.A.E.R. Statutului C.A.E.R., adoptat la 14 dec. 1959, i-au fost aduse unele modificări prin Protocolul semnat la 21 iunie 1974. Fiind o organizaţie deschisă, din C.A.E.R. poate face parte orice tară care împărtăşeşte scopurile şi principiile acestuia şi îşi asumă obligaţiile decurgând din statut. Urmare unei convenţii încheiate în 1965, Iugoslavia colaborează cu ţările membre ale C.A.E.R. Într-o serie de domenii. La 16 mai 1973 Finlanda a semnat un Acord de colaborare cu C.A.E.R. Asemenea acorduri au mai fost încheiate cu Irak şi Mexic. C.A.E.R. organizează colaborarea economică şi tehnico-ştiinţifică multilaterală a ţărilor membre pentru folosirea cât mai raţională a resurselor lor naturale şi accelerarea dezvoltării forţelor de producţie; contribuie la perfecţionarea diviziunii internaţionale socialiste a muncii pe calea coordonării planurilor de „dezvoltare a economiilor naţionale, specializării şi cooperării în producţie; întreprinde măsuri pentru studierea problemelor economice şi tehnico-ştiinţifice care prezintă interes pentru ţările membre; sprijină aceste ţări la elaborarea, convenirea şi înfăptuirea de măsuri în domeniile dezvoltării industriei lor, a agriculturii, schimburilor de mărfuri şi servicii, transporturilor, schimbului de realizări tehnico-ştiinţifice şi de experienţă în producţie, folosirii mai eficiente a investiţiilor alocate de ţările membre pentru construirea de obiective ce

prezintă interes pentru două sau mai multe ţări membre. Un moment important în activitatea C.A.E.R. l-a constituit adoptarea în 1971 a Programului complex al adâncirii şi perfecţionării în continuare a colaborării şi dezvoltării integrării economice socialiste a ţărilor membre, în conformitate cu scopurile şi principiile statutului C.A.E.R. (v,). Acest program favorizează intensificarea şi extinderea colaborării şi cooperării economice şi tehnico-ştiinţifice dintre ţările membre, contribuie la dezvoltarea economiei naţionale a fiecărei ţări, şi prin aceasta, la creşterea influenţei socialismului în lume. Urmează ca, în continuare, să fie elaborate programe speciale de colaborare pe termen lung, care să conţină acţiuni concrete menite să contribuie la dezvoltarea multilaterală, eficientă a economiilor naţionale ale ţărilor membre, la accelerarea procesului de apropiere şi egalizare a nivelurilor lor de dezvoltare, la asigurarea satisfacerii necesităţilor acestor ţări de materii prime, combustibili şi energie, maşini, utilaje şi alte mijloace de producţie, de mărfuri alimentare şi industriale de larg consum etc. Organele de bază ale C.A.E.R. sunt: Sesiunea, Comitetul executiv, comitetele, comisiile permanente şi secretariatul. Limbile oficiale sunt limbile tuturor ţărilor membre. Organele C.A.E.R. – sunt împuternicite să adopte, fiecare în limitele competentei sale, recomandări şi hotărâri. În problemele colaborării economice şi tehnipo-

ştiinţifice se adoptă recomandări care se transmit ţărilor membre pentru examinare şi aprobare de către organele competente, conform legislaţiei lor interne. În problemele organizatorice şi procedurale se adoptă hotărâri care intră în vigoare, dacă nu se prevede altfel în însuşi textul hotărârii, din ziua semnării protocolului şedinţei organului respectiv al C.A.E.R. Toate recomandările şi hotărârile se iau cu acordul ţărilor interesate, fiecare ţară având dreptul să declare interesul sau neinteresul său în orice problemă ce se examinează. Aceste recomandări şi hotărâri nu se extind asupra ţărilor care s-au declarat neinteresate în problema respectivă. Fiecare din aceste ţări poate, însă, să se alăture ulterior recomandărilor şi hotărârilor adoptate de celelalte ţări membre. C.A.E.R. poate să stabilească şi să întreţină relaţii cu organismele O.N.**IL**, cu organizaţiile internaţionale specializate şi cu alte organizaţii internaţionale. Caracterul şi forma acestor relaţii se stabilesc prin înţelegere cu organismele şi organizaţiile respective, îndeosebi pe calea încheierii de convenţii. România participă în mod activ la activităţile organelor C.**AÆ**.R. acţionând în mod constant pentru adâncirea şi perfecţionarea colaborării şi cooperării economice şi tehnico-ştiinţifice cu ţările membre. În acest scop, ţara noastră a prezentat o serie de propuneri concrete. În acelaşi timp, ţara noastră acţionează pentru dezvoltarea şi diversificarea colaborării şi cooperării economice

şi tehnico-ştiinţifice cu celelalte ţări socialiste, cu toate statele lumii, în interesul cauzei socialismului, al progresului social-economic, al păcii şi colaborării mondiale.

CONSILIUL DE COOPERARE VAMA, LA, organizaţie interguvernamentală, înfiinţată la 16 dec. 1950, în scopul studierii problemelor privind cooperarea vamală; examinarea aspectelor tehnice ale regimurilor vamale; simplificarea formalităţilor vamale impuse comerţului internaţional, elaborarea de convenţii internaţionale vamale şi difuzarea de informaţii privind tehnica vamală. Are ca membre guvernele din 79 de ţări (1976), inclusiv România. Are sediul la Bruxelles.

CONSILIUL DE STAT, organ suprem al puterii de stat cu activitate permanentă, subordonat M.À.N.C. de S. este ales de M.A.N. dintre membrii săi, pe durata legislaturii, în prima sesiune a acesteia. Preşedinte al C. de S. este preşedintele R.S. România. C. de S. se compune din preşedinte, vicepreşedinţi şi membri. C. de S. emite decrete şi adoptă hotărâri, care sunt semnate de preşedintele R.S. România. Pentru întreaga sa activitate este răspunzător în faţa M.A.N. În intervalul dintre sesiunile M.A.N. are următoarele atribuţii principale: stabileşte norme cu putere de lege, care se supun, la prima sesiune, dezbaterii M.A.N., numeşte şi revocă pe primul ministru, Consiliul de Miniştri şi Tribunalul Suprem (ultimele două organe, numai atunci când

M.A.N. nu se poate întruni din cauza unor împrejurări excepţionale); da legilor în vigoare interpretarea general-obligatorie; acordă amnistia; controlează aplicarea legilor şi hotărârilor M.A.N., activitatea Consiliului de Miniştri, a ministerelor şi a celorlalte organe centrale, precum şi a Procuraturii; declară, în caz de urgenţă, mobilizarea parţială sau generală; declară, în caz de urgenţă, starea de război. Starea de război poate fi declarată numai în cazul unei agresiuni armate împotriva României sau împotriva unui alt stat faţa de care România are obligaţii de apărare mutuală, asumate prin tratate internaţionale, dacă s-a produs situaţia pentru care obligaţia de declarare a stării de război este statornicită. Printre atribuţiile ce le exercită în mod permanent, se înscrie şi ratificarea şi denunţarea tratatelor internaţionale, cu excepţia acelora a căror ratificare este de competenţa M.A.N.

CONSILIUL DE TUTELĂ, organ principal ai O.N.U., creat în scopul de a asigura administrarea, sub supravegherea Adunării Generale şi a Consiliului de Securitate, a teritoriilor care s-au aflat sub regimul mandatelor (v.) în perioada interbelică, a teritoriilor desprinse de la statele învinse în cel de-al doilea război mondial, precum şi a teritoriilor supuse, în mod voluntar, de către statele care le administrau. Potrivit Cartei, C. de T. trebuie să fie alcătuit din două categorii de membri, numeric egale, şi anume: membrii O.N.U.

care au în administrare teritorii sub tutelă, membrii permanenţi ai Consiliului de Securitate care nu administrează asemenea teritorii şi un număr egal de membri ai O.N.Ü., aleşi de către Adunarea Generală pentru o perioadă de trei ani dintre statele care nu administrează asemenea teritorii. Principalele obiective ale C. de T. erau: promovarea progresului politic, economic şi social al popoarelor din teritoriile sub tutelă şi evoluţia lor spre independenţă; încurajarea respectării drepturilor omului şi dezvoltarea sentimentului de independenţă a popoarelor; asigurarea în aceste teritorii a unui tratament egal în chestiunile de ordin social, economic şi comercial. Consiliul reflectă, în fapt, interesele marilor puteri coloniale care au participat la elaborarea Cartei O.N.U., consacrind de jure dreptul unor state de a guverna alte popoare. C. de T. este un organism anacronic; începând din 1975, când Australia a părăsit Consiliul ca urmare a abolirii tutelei sale asupra teritoriului Noua Guinee, din Consiliu mai face parte o singură ţară în calitate de putere administrantă – S.U.A., care exercită tutela asupra Insulelor Pacificului, restul ţărilor membre fiind reprezentate în calitatea 3 or de membri permanenţi ai Consiliului de Securitate (v. Şi Tutelă internaţională).

CONSILIUL ECONOMIC ŞI SOCIAL AL O.N.U. (C.E.S., **ECOSOC**), unul din organele principale ale O.N.U., creat pentru îndeplinirea funcţiilor Organizaţiei, enunţate în cap. 19 al

Cartei (Cooperarea economică şi socială internaţională). Consiliul poate efectua sau iniţia studii şi rapoarte cu privire la chestiuni internaţionale din domeniul economic, social, cultural, al educaţiei, al sănătăţii publice şi din alte domenii conexe; poate face recomandări în scopul de a promova respectarea efectivă a drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale pentru toţi; poate pregăti proiecte de convenţii şi convoca reuniuni internaţionale asupra unor chestiuni de competenţa sa; poate coordona activitatea instituţiilor specializate prin consultări şi recomandări. Iniţial a fost alcătuit din 18 membri, aleşi de Adunarea Generală pe termen de 3 ani. Ca urmare a intrării în vigoare, la 31 aug. 1965, a amendamentelor la art. 61 al Cartei, numărul membrilor a crescut de la 18 la 27. La 20 dec. 1971, Adunarea Generală a hotărât să adopte un nou amendament la art. 61 al Cartei, intrat în vigoare la 12 oct. 1973, prin care numărul membrilor Consiliului a crescut ia 54. Consiliul ţine anual două sesiuni, de primăvară (la New York) şi de vară (la Geneva), în cadrul cărora înfiinţează, după necesităţi, comitete sesionale (economic, social şi de coordonare). Alege, în fiecare an, un birou format din preşedinte şi trei vicepreşedinţi, aceştia din urmă condu când lucrările comitetelor sesionale. Consiliul şi-a creat o reţea de organe subsidiare, comisii şi comitete tehnice. România a fost aleasă membră a Consiliului în perioadele 1965 – 1967,1974 – 1976

şi 1978 – 1980.

CONSILIUL EUROPEI, organizaţie de cooperare creată la 5 mai 1950 de ţările vest-europene cu scopul de a realiza o mai mare unitate între ele în promovarea intereselor lor comune. Structura: Comitetul miniştrilor – alcătuit din miniştrii de externe ai tuturor statelor membre, are o competenţă largă, puţind examina orice probleme ce ţin de îndeplinirea obiectivului organizaţiei şi face recomandări guvernelor pe baza regulii unanimităţii, în mod normal se reuneşte de două ori pe an; Adunarea consultativă – alcătuită din reprezentanţi desemnaţi de parlamentele naţionale, în principiu în număr proporţional cu mărimea populaţiei ţărilor respective. Adopta rezoluţii şi recomandări pentru Comitetul miniştrilor; Com isii tehnice şi consultative, în diferite domenii – lucrează între sesiunile Comitetului miniştrilor şi Adunării consultative. De-a lungul existenţei sale a adoptat aproximativ 90 de convenţii şi acorduri privind cele mai diferite aspecte ale cooperării între ţările membre. Organizaţia numără 20 state membre (1977). Are sediul la Strasbourg (Franţa).

CONSILIUL MONDIAL AL PĂCII (C.M.P.) * organizaţie internaţională neguvernamentala, creată în 1949 la Congresul mondial al partizanilor păcii,» care şi-a ţinut lucrările simultan la Paris şi Praga, în scopul îndrumării activităţii comitetelor naţionale ale mişcărilor pentru apărarea păcii şi a ajutorării unităţii de

acţiune a tuturor forţelor care lupta pentru pace, pe baza principiilor coexistenţei paşnice. Membrii CM.P. sunt personalităţi proeminente ale vieţii publice, sociale şi ştiinţifice provenind din diverse ţări şi reprezentând diferite opinii politice, credinţe religioase şi curente ideologice. C.M.P* se întruneşte anual în sesiuni plenare şi în sesiuni extraordinare, când situaţia o cere. Ca structură organizatorică, C.M.P. este alcătuit dintr-un prezidiu, care se întruneşte trimestrial şi un secretariat care este organul permanent, cu sediul la Viena. În decursul existenţei sale, C.M.P. a acţionat pentru pace şi prietenie între popoare, a contribuit la întărirea frontului antirăzboinic, a adus o contribuţie activa ia conferinţele internaţionale şi regionale puse în slujba păcii; a fost promotorul unor importante acţiuni şi iniţiative internaţionale, ca de pildă: Congresul popoarelor pentru apărarea păcii (Viena, Î2 – 20 dec. 1952), Congresul mondial pentru dezarmare generală şi pace Moscova, 9 – 14 iul. 1962) ş.a.

CONSILIUL MINIŞTRILOR A FACE» **SILOR EXTERNE*** organism creat în 1945 prin hotărârea Conferinţei de 3 a Potsdam (v.), în componenţa căruia intrau reprezentanţii Angliei, Chinei, Franţei, S.U.Á. Şi U.R.S.S., în scopul „continuării lucrărilor pregătitoare necesare reglementarilor de pace”. A ţinut şase sesiuni în perioada 1945 – 1949 în care, printre altele, a dezbătut şi pregătit tratatele de pace cu Bulgaria, Finlanda, Italia, România şi Ungaria, proiectul

tratatului de stat cu Austria, ca şi probleme legate de Germania. Din 1949 a încetat să funcţioneze.

CONSILIUL MINIŞTRILOR DE EXTERNE* for al Conferinţei de pace de la Paris (v.) creat de şefii delegaţiilor marilor puteri la 25 mart. 1919. Cunoscut şi sub numele de Consiliul celor Cinci, a ţinut mai multe şedinţe fără a avea drept să ia hotărâri, ci numai să refere Consiliului celor Patru (v.).

CONSILIUL NAŢIONAL AL UNITĂŢII ROMÂNE* constituit la 2 oct. 1918 de emigranţii români de la Paris, în scopul de a combate pacea separată încheiată de guvernul Marghiloman cu Puterile Centrale, la 7 mai 1918, şi de a obţine, din partea Aliaţilor, recunoaşterea sa ca singurul factor politic autorizat a vorbi în numele poporului român. Ca preşedinte al Consiliului a fost ales Take Tonescu, iar ca vicepreşedinţi: Vasile Lucaciu, O. Goga, dr. C. Angelescu şi I. Th. Florescu. La 12 oct. a fost recunoscut de guvernul francez, la 5 nov, de guvernul S.U.A., la 12 nov, de guvernul englez, iar la 19 nov, de guvernul italian. Consiliul dispunea de ziarul săptămânal „La Roumanie”.

CONSILIUL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU NAMIBIA* creat în 1967 de către Adunarea Generală a O.N.U. ca singura autoritate legitim investită să administreze, până la obţinerea independenţei, teritoriul Namibiei şi să-l pregătească în vederea acestui eveniment. Aceste atribuţii n-au putut fi exercitate datorită refuzului

guvernului Africii de Sud, care ocupă ilegal Namibia, de a permite accesul Consiliului în teritoriu. Ca organ al O.N.U., C.N.U.N. examinează anual situaţia din Namibia şi condiţiile în care se desfăşoară lupta de eliberare a poporului namibian, reprezintă Namibia în conferinţele internaţionale, se consultă cu statele în privinţa aplicării rezoluţiilor O.N.U. referitoare la Namibia. Consiliul este format din 25 de membri, între care şi România (v. Namibia).

CONSILIUL NORDIC, organizaţie internaţională destinată să promoveze cooperarea economică între ţările nord-europene membre: Danemarca.

Islanda, Norvegia, Suedia (membre fondatoare, în 1953) şi Finlanda (care a aderat în 1955). C.N. se întruneşte în sesiuni anuale. Participă delegaţii de parlamentari din ţările membre (care au drept de vot) şi membri ai guvernelor (fără drept de vot); unele sesiuni au ocazionat şi întâlniri ale primilor miniştri. La sesiuni sunt adoptate recomandări de natură să faciliteze cooperarea economică; de asemenea, Consiliul ministerial, for creat în 1971, are sarcina de a „pregăti şi orienta adâncirea cooperării economice" a ţărilor membre. Potrivit Tratatului elaborat de C.N. la sesiunea de la Helsinki (1962), această cooperare priveşte toate domeniile, exceptând apărarea şi relaţiile externe ale ţărilor membre.

CONSIMŢĂM ÎNTUL LA CĂSĂTORIE,

condiţie de fond, indispensabilă pentru valabilitatea căsătoriei. Majoritatea statelor au consacrat în legislaţia lor internă cerinţa consimţământului soţilor la încheierea căsătoriei, în vederea îmbunătăţirii condiţiei femeii, cât şi a înlăturării acelor practici în care numai unul din soţi are libertatea de a alege, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat, la 7 nov. 1962, Convenţia privind consimţământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie şi înregistrarea căsătoriilor. Conform acestei Convenţii, căsătoria trebuie să se încheie pe baza liberului consimţământ al viitorilor soţi, să fie înregistrată de o autoritate competentă, iar statele semnatare să stabilească, printr-o dispoziţie legală internă, vârsta minimă pentru căsătorie. În România, codul familiei prevede în mod expres cerinţa consimţamântului viitorilor soţi la încheierea căsătoriei (art. 16 e.f.), cât şi sancţiunea nulităţii căsătoriei în cazul în care aceasta s-a încheiat cu nesocotirea obligaţiei menţionate (art. 19 e.f.).

CONSOLATO DEL MAR, veche colecţiee de norme juridice, cuprinzând reguli cutumiare de drept comercial şi maritim în vigoare, aplicabile în bazinul mediteraneean atât în timp de pace cât şi de război. Întocmită la Barcelona „la mijlocul sec. 15 (prima ediţie tipărită datează din 1494), a fost tradusă în italiană, începând din 1549, bucurându-se de o mare autoritate până în sec. 18. Prevede reguli cu privire la navele şi proprietatea privată inamică, deosebite de cele referitoare la corăbiile

şi bunurile neutre. Proprietatea inamică transportată pe vase neutre putea fi confiscată, dar navele neutre trebuiau restituite proprietarilor lor. De asemenea, bunurile neutre de pe corăbiile inamice – cu excepţia contrabandei (v.) – rămâneau proprietarilor lor, dar nu şi corăbiile inamice capturate.

CONSORŢIU BANCAR INTERNAŢIONAL, înţelegere între bănci sau instituţii financiare din diferite ţări, prin care se stabileşte şi se realizează operaţiunile de finanţare a anumitor acţiuni economice determinate (construirea unor obiective industriale, efectuarea unor importante tranzacţii de comerţ exterior, realizarea unor acţiuni de cooperare etc.). C.k. I se constituie ca urmare a volumului mare de credite solicitate adesea de derularea operaţiunilor (sau unei singure operaţiuni) economice, credite care nu pot fi asigurate de o singură bancă. C.b.i. constituie o formă importantă prin care se realizează cooperarea internaţională în domeniul bancar.

CONSTR INGERE (în dreptul internaţional), acţiunea exercitată de un stat sau de mai multe state asupra unuia ori mai multor state, prin care îl (le) obligă (sileşte) să adopte o anumită conduită Spre deosebire de dreptul în tern, unde respectarea normelor juridico este asigurată în caz de nevoie prin forţa coercitivă a statului, în dreptul internaţional nu există un aparat de constrângere care să intervină atunci când un stat violează normele de conduită interstatale, încalcă

drepturile altor state, comite acte inamicale faţa de alte state. Din această cauză se admite că, în astfel de cazuri, statele pot lua, ele însele, anumite măsuri de e*, în mod individual sau în colectiv, cu scopul de a obliga statul în culpă să pună capăt acţiunilor sale ilicite, în trecut, dreptul internaţional admitea, fără nicio limită, dreptul statelor de a recurge, în mod individual, la măsuri de e* contra altor state. Aceste măsuri de e. se încadrau în noţiunea de autoajutor (v.) şi puteau fi fără folosirea forţei armate: retorsiunea (v.), represaliile (v.), embargoul (v*), boicotul (v.), ruperea relaţiilor diplomatice (v.) sau cu folosirea forţei armate: blocada maritimă (v*) 7 ocupaţia militară a unui teritoriu, represaliile armate în general.

D.I.C. interzice folosirea forţei sau ameninţarea cu folosirea forţei în relaţiile dintre state şi stabileşte obligaţia rezolvării diferendelor internaţionale prin mijloace paşnice admiţând măsuri de e numai în cazuri cu totul excepţionale. După primul război mondial s-au făcut primele încercări de a se stabili unele forme ale e. colective. Pactul Societăţii Naţiunilor prevedea posibilitatea recurgerii la sancţiuni economice şi militare colective împotriva statelor agresoare, dar prevederile sale s-au dovedit ineficiente. După cel de-al doilea război mondial, Carta O.N.U. a creat un sistem colectiv de mijloace de e», militare şi nemilitare, şi a înfiinţat un organ principal al organizaţiei, în competenţa căruia intră folosirea

acestor mijloace – Consiliul de Securitate (v.). Măsurile colective de e. cu folosirea forţei armate pot fi stabilite numai de Consiliul de Securitate, cu excepţia cazului de autoapărare individuală sau colectivă, prevăzut de art. 51 din Cartă, în condiţiile prevăzute în acest articol. Consiliul de Securitate poate hotărî şi aplicarea unor măsuri de e. fără folosirea forţei armate, precum: ruperea relaţiilor diplomatice, întreruperea comunicaţiilor, sancţiuni economice etc. O măsură de e. utilizată tot mai des în ultimul timp în practica O.N.U. este excluderea de la unele conferinţe şi organizaţii internaţionale din sistemul Naţiunilor Unite a anumitor state care nesocotesc sistematic prevederile Cartei şi rezoluţiile adoptate în cadrul O.N.U., cum este cazul Africii de Sud.

CONSUL, persoană numită de un stat în calitate de şef al unul pe st consular (v), al său pentru îndeplinirea funcţiilor consulare (v.) într-o anumită circumscripţie consulară (.) C. urmează în grad după consulul general (v.). În Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile şi imunităţile consulare (1963), e. este numit „funcţionar consular”, termen prin care se înţelege orice persoană, inclusiv şeful de post consular (v*). Procedura de numire şi rechemare a e., sediul şi circumscripţia consulară sunt reglementate de statul care îl numeşte, în înţelegere cu statul de reşedinţă. Spre deosebire de diplomaţi, e. nu sunt reprezentanţi politici ai statului lor. Ei nu reprezintă ţara lor în totalitatea relaţiilor cu statul străin, ci numai în

domeniul relaţiilor consulare. În cazul în care ţara sa întreţine în ţara de reşedinţă şi un consulat general, e va fiAsubordonat consulatului general. În practica statelor burgheze este răspândită împărţirea e în două categorii: bugetari şi nebugetari sau onorifici. C. bugetari sunt cetăţeni şi funcţionari ai statului în numele căruia funcţionează. C. nebugetari sau onorifici îndeplinesc funcţia consulară pentru un anumit stat, pe lângă profesiunea lor obişnuită şi principală; ei sunt, de obicei, comercianţi, cetăţeni ai statului de reşedinţă a consulatului; ei nu se bucură de privilegii şi imunităţi consulare. C. fac parte din corpul consular (v.). Ei se bucură de drepturi şi au obligaţii faţă de statui de reşedinţă în conformitate cu dreptul internaţional ale cărui reguli, în această privinţă, sunt în mare măsură codificate în Convenţia cu privire la relaţiile şi imunităţile consulare, încheiată la Viena în 1963 (v.). Cei dintâi e. apar în ţările române în sec. 18, după tratatul de la Kuciuk-Kainargi (v. Consulate în Principatele Române). Primele consulate româneşti au luat fiinţă după 1880 în Turcia, Bulgaria şi Grecia. ~ general, funcţionar consular cu gradul cel mai înalt; conduce un consulat general situat, de obicei, într-o localitate de o deosebită importanţă a statului de reşedinţă.

CONSULATE ÎN PRINCIPATELE ROMÂNE, în urma păcii de la Kuciuk-Kainargi (1774) iau fiinţă în Principatele române primele consulate ale marilor puteri. Drepturile şi privilegiile consulilor

erau fixate prin capitulaţiile (v.) din 1740. Primul consulat a fost al Rusiei în 1781, urmat de cel al Austriei (1783), Prusiei (1787), Franţei (1798), Angliei (1803), Greciei 11835), Serbiei (1836), Belgiei (1838), Ş.U.A. (1857). Consulii desfăşurau o activitate politică, comercială şi de apărare a intereselor supuşilor lor, numiţi şi sudiţi. Jurisdicţiile consulare au intrat în vigoare odată cu înfiinţarea consulatelor. Unii din consulii marilor puteri au încercat în dese rânduri să-şi exercite influenţa asupra actelor de guvernare ale domnilor, ceea ce a dat naştere la conflicte. După unirea Principatelor, în 1859 – 1861, diplomaţia română a dus o stăruitoare acţiune până când a obţinut abolirea jurisdicţiei speciale a consulilor în apărarea intereselor supuşilor străini.

CONSULTARE 1. Examinare în comun a unei probleme, a unei situaţii, a unei atitudini de adoptat, a măsurilor ce urmează să fie luate într-o anumită împrejurare internaţională. 2. Aviz al unui jurisconsult sau al unei organizaţii internaţionale asupra unei chestiuni în litigiu (de ex.: avizele consultative date de C.I.J. (v.». 3. Consultare populară, operaţie prin care locuitorii unui teritoriu sunt chemaţi să-şi exprime voinţa lor cu privire la statutul acelui teritoriu (v, plebiscit sau referendum).

CONTAINMENT – POLICY OF ~ (Politică de îndiguire), doctrină politicomilitara a Statelor Unite, având drept scop împiedicarea răspândirii ideilor socialismului şi revoluţiilor democrat-

populare care ieşiseră victorioase în Uniunea Sovietică şi în unele ţări din Europa răsăriteană. A fost sugerată pentru prima dată într-un memorandum, din febr. 1946, al diplomatului american George Kennan, precum şi în cartea publicistului american G. Wells Bases Overseas, care milita pentru extinderea bazelor militare ale S.U.A. la scara întregului glob. În practică doctrina s-a tradus printr-o largă campanie pentru instaurarea dominaţiei mondiale a S.U.A., prin refacerea ţărilor capitaliste vest-europene pe calea planului Marshall (v.), prin înconjurarea ţărilor socialiste cu un lanţ de blocuri şi baze militare ale S.U.A. Şi ale aliaţilor acestora. Prin diplomaţia atomică e* se află la originea „războiului rece”.

CONTENCIOS INTERNAŢIONAL, soluţionarea diferendelor internaţionale prin organe judiciare cu caracter internaţional. Aceste organe sunt fie instanţe juris dicţionale cu caracter permanent, precum C.I.J. (v.), fie instanţe constituite ad-hoc prin acordul părţilor, cum sunt tribunalele de arbitri constituite în cadrul C.P.A. (v.). În principiu, recurgerea la e.i. este facultativă şi este condiţionată de consensul tuturor părţilor interesate. Statele însă pot da declaraţii de acceptare a jurisdicţiei obligatorii a unora dintre instanţele jurisdicţionale permanente. Această acceptare se face sub condiţia reciprocităţii. Uneori, jurisdicţia obligatorie a unei instanţe internaţionale poate fi prevăzută în tratate.

CONTIGUITATE 1. Apropierea unui spaţiu de un altul, cu care se atinge.

2. Noţiune invocată în trecut (teoria e.) spre a susţine că ocuparea efectivă a unui teritoriu de către un stat îi dădea dreptul de suveranitate asupra tuturor teritoriilor „fără stăpân” aflate în proximitatea sau în vecinătatea sa şi că un stat care ocupa efectiv anumite părţi ale unui teritoriu ar fi obţinut drept deplin şi asupra celorlalte părţi de teritoriu „fără stăpân”, contigui părţilor stăpânite în mod efectiv. 3. (În perioada postbelică) Concepţie conform căreia un stat are, într-o porţiune limitată a mării libere, denumită zona contiguă (v.), dincolo de apele sale teritoriale, anumite drepturi speciale (pescuit, vamă, control sanitar etc.).

CONTINGENTARE, instrument al politicii comerciale a statelor, caracterizat prin stabilirea unor plafoane cantitative sau valorice, în limita cărora se poate efectua importul şi exportul unor mărfuri sau grupe de mărfuri între două ţări. În general, înscrierea contingentelor se face în listele de mărfuri care se anexează la acordurile comerciale încheiate între două ţări. Contingentele, pe care unele ţări capitaliste dezvoltate le stabilesc câteodată unilateral, reprezintă un obstacol netarifar, cu un pronunţat caracter restrictiv pentru exporturile ţărilor în curs de dezvoltare. G.A.T.T. cuprinde prevederi împotriva aplicării contingentelor în comerţul dintre părţile contractante.

CONTRABANDĂ DE RĂZBOI, trecerea peste graniţă a unor obiecte şi mărfuri care, datorită utilităţii lor pentru război, nu pot îi transportate pe o navă inamică sau neutră, sancţiunea acestei interdicţii fiind confiscarea lor. Mărfurile, articolele şi obiectele considerate de un stat drept e. de in trebuie publicate în actele sale interne şi notificate pe cale diplomatica tuturor statelor. Interdicţia pentru naţionalii unui stat neutru de a transporta în contul unui beligerant obiecte care ar contribui la sporirea potenţialului militar al acestuia constituie un obicei străvechi în practica statelor. Elementele materiale ale e. de r* sunt: natura obiectelor şi mărfurilor transportate (utilitatea lor în timp de război) şi destinaţia lor (un stat inamic). În ceea ce priveşte primul element (natura obiectelor şi mărfurilor transportate) se distinge: contrabanda absolută, contrabanda relativă sau condiţională şi obiecte care nu pot avea niciodată caracterul de contrabandă de război (mărfuri libere). Obiectele şi mărfurile care constituie contrabanda absolută se caracterizează prin faptul că servesc exclusiv pentru război (materialele explozive, muniţiile, aparatele de fabricat muniţii, obiectele de campanie, echipamentul militar, nave şi ambarcaţii de război, blindaje etc.). La stabilirea caracterului de e.a. a acestor mărfuri se are în vedere destinaţia lor finală (teritoriul inamic). Când sunt destinate teritoriilor inamice sau ocupate de inamic, aceste mărfuri sunt

susceptibile de confiscare, orice reclamaţie fiind de competenţa tribunalelor de prize. Contrabanda condiţională, adică obiectele susceptibile a fi utilizate atât în timp de pace cât şi în timp de război, cuprinde alimente, combustibili şi materiale lubrifiante, îmbrăcăminte, ţesături, metale preţioase, hârtie monedă, pulberi explozive nemilitare ş.a. Ca şi în cazul contrabandei absolute, lista poate fi completată de state. Mărfurile care nu pot face obiectul e. de Iz, aşa-zisa listă liberă, sunt: bumbacul brut, seminţele oleaginoase, piei, diverse minereuri, porţelanuri, sticlărie, maşini agricole, articole de moda, pietre preţioase, mobilă etc., precum şi obiectele şi mărfurile ce servesc pentru îngrijirea răniţilor şi bolnavilor. Obiectele din această ultimă catégorie neputând fi declarate C «de r. nu pot fi, ca atare, nici confiscate, ci numai rechiziţionate, în caz de imperioasă necesitate militară, în schimbul unei despăgubiri.

CONTRACTANT, subiect de drept care este parte la un act juridic de natură civilă (contract) sau internaţională (tratat). În Convenţia de ia Viena (1969) cu privire la dreptul tratatelor, „prin expresia stat contractant se înţelege un stat care a consimţit a se lega prin tratat, fie că acesta a intrat sau nu în vigoare”. În sens restrâns, calitatea de contractant aparţine numai părţilor originare la tratat, nu şi celor care au aderat ulterior.

CONTRACT DE COMERŢ EXTERIOR, act

juridic ce consfinţeşte acordul de voinţă prin care o persoană sau firmă, denumite exportator, având sediul (domiciliul) pe teritoriul unui stat, se obligă să transmită dreptul de proprietate asupra unui bun ori să presteze un serviciu către o altă persoană sau firmă, denumite importator, cu sediul (domiciliul) într-un alt stat, iar acesta din urmă obligându-se să dea în schimb preţul convenit. C. de c-e. Încheiat între întreprinderi din ţările membre ale C.A.E.R. sunt reglementate de Condiţiile generale de livrare C.A.E.R. (1968). Întreprinderile de comerţ exterior încheie e. de e. e. numai sub formă scrisă.

CONTRACT DE NAVLOSIRE, înţelegere prin care armatorul se obligă faţă de navlositor, în schimbul plăţii unui navlu (v.), să pună la dispoziţia acestuia, la termenul şi în locul stabilit, o parte sau întreaga navă în bună stare de navigabilitate, în vederea transportării unor mărfuri între două sau mai multe porturi.

CONTRACT DE VÂNZARE-CUMPĂRARE, act juridic prin care se exprimă acordul de voinţă sub formă verbală sau scrisă între două părţi, denumite vânzător şi cumpărător, având ca scop transferul proprietăţii asupra unui bun, în schimbul obţinerii unei sume de bani (preţul).

CONTRACT INTERNAŢIONAL, contract patrimonial încheiat între două state, ori între un stat şi o întreprindere sau o persoană fizică resortisantă a altui stat, precum şi între întreprinderi de comerţ exterior (v.) aparţinând

unor state diferite. Dintre contractele internaţionale între două state, cele mai importante, de regulă, sunt contractele de comerţ exterior, de împrumut şi investiţii.

CONTRASTALIE, valoarea penalizărilor aplicate de armator navlositorului pentru depăşirea timpului de operare a navei în portul de încărcare/descărcare, timp stipulat în contractul de navlosire (v.). Modalitatea de calculare a e. este în funcţie de natura mărfurilor şi uzanţele portuare.

CONTRIBUŢIE DE RĂZBOI, sumă de bani a cărei plată era impusă de un beligerant autorităţilor locale sau populaţiei unui teritoriu ocupat, cu titlul de echivalent pentru rechiziţii neefectuate, represalii, amenzi, sau acoperirea cheltuielilor trupelor de ocupaţie. C. de r. au constituit adesea un mijloc de spoliere a populaţiei teritoriului ocupat. Sub această denumire se înţelegea în trecut şi plata unor sume de bani impusă de statul învingător statului învins, sub pretextul acoperirii cheltuielilor de purtare a războiului. Tratatele de pace încheiate după primul şi al doilea război mondial nu prevăd plata unor e. de r., dar au menţinut sistemul reparaţiilor (v.) pentru compensarea pagubelor provocate de război.

CONTROL INTERNAŢIONAL 1. (în acordurile internaţionale de dezarmare). Sistem de supraveghere şi verificare internaţională a modului în care sunt respectate şi aplicate

angajamentele asumate de state printr-un acord de dezarmare care prevede, în acelaşi timp, măsuri practice menite să împiedice sau să combată încălcări ale acordului de către un stat sau grup de state, să determine respectarea integrală, de către toate statele părţi, a dispoziţiilor acordului. Procedurile de control sunt negociate şi stabilite de comun acord de către statele participante la un tratat. În funcţie de obiectul interdicţiei unui acord dat, de voinţa ţărilor negociatoare, asemenea proceduri pot fi: observare, consultări şi cooperare în legătură cu pretinse încălcări ale acordului, inspecţii la faţa locului, verificarea prin mijloace naţionale ale statelor, deferirea problemei spre rezolvare Consiliului de Securitate al O.N.U. Un sistem internaţional eficace şi viabil de e. i. trebuie să fie efectuat prin intermediul unui organism corespunzător şi destinat să servească exclusiv pentru verificarea obligaţiilor asumate prin tratat; la mecanismul de control, astfel conceput, trebuie să aibă posibilitatea să participe toate statele părţi, care doresc aceasta. Un atare sistem de control trebuie să ţină seama de interesele tuturor ţărilor, fără nicio discriminare. 2. (în legătură cu armamentele) Acţiuni întreprinse de state pentru reglementarea şi limitarea cursei vertiginoase a înarmărilor, pentru a pune sub control ascensiunea cantitativă şi calitativă a armamentelor, ca un prim pas spre oprirea, reducerea şi în final, eliminarea lor din arsenalele

statelor.

CONTROL (POLITICA) AL PREŢURILOR ŞI VENITURILOR, componentă a politicii economice a ţărilor capitaliste dezvoltate, la care se apelează, în special, în perioadele de creştere puternică a preţurilor. Spre deosebire de politica monetară şi politica fiscală, care influenţează preţurile şi veniturile în mod indirect prin intermediul creşterii sau descreşterii cererii globale, prin e. al p. Şi v. statul capitalist dirijează nemijlocit preţurile şi veniturile din economie, în vederea atingerii anumitor obiective: limitarea creşterii salariilor oamenilor muncii; atenuarea procesului inflaţionist; atenuarea creşterii exagerate a profiturilor etc.

CONTROL VALUTAR, ansamblul măsurilor întreprinse de către autorităţile unui stat cu scopul de a supraveghea, controla sau interzice anumite operaţiuni de schimb ale valutei naţionale cu alte valute. C.v. urmăreşte ameliorarea situaţiei anumitor posturi ale balanţei de plăti. În prezent toate ţările lumii, inclusiv cele care au valute convertibile, exercită anumite forme de e.v. mai puţin în ceea ce priveşte operaţiunile legate de activitatea curentă de comerţ exterior şi mai mult pentru operaţiunile legate de turism, investiţii în străinătate, mişcări de capitaluri speculative.

CONVENŢIE, înţelegere realizată între două sau mai multe state prin care se reglementează relaţiile lor într-un anumit domeniu. După semnarea sa de către reprezentanţi împuterniciţi

ai statelor contractante, e. intră în vigoare prin aprobare sau ratificare (v.), dacă această din urmă condiţie este prevăzută în e. Ca şi pentru orice alt tratat internaţional, principiul de bază care guvernează materia e. internaţionale este „pacta sunt servanda” (v.), adică obligaţia de a le respecta şi aplica cu bună credinţă, în practica României e. i. au jucat un rol important încă din sec, trecut, constituind un mijloc juridic de drept internaţional în lupta pentru dobândirea independenţei de stat. Primă e. i. multilaterală la care ţara noastră a devenit parte cu drepturi egale, alături de Austria, Turcia şi Serbia, a fost Convenţia telegrafică de la Timişoara, la care a aderat la 4/6 iun. 1862, după care a mai aderat şi la alte e. i. multilaterale, încheind, totodată, numeroase e. bilaterale, printre care: Convenţia dintre România şi Serbia pentru extrădarea reciprocă a criminalilor şi dezertorilor (Bucureşti 4/16 iun. 1863), Convenţia telegrafică încheiată la Viena (10/22 mai 1865) şi Bucureşti (12/24 iun. 1865) între România şi Austria, Convenţia telegrafică de la Bucureşti încheiată între România şi Rusia (8/20 aug. 1868) ş.a. Numărul e. i., încheiate de ţara noastră creşte sensibil odată cu apropierea de momentul obţinerii independenţei sale de stat. Alături de sporirea numărului acestor e* intervin schimbări în ceea ce priveşte însăşi valoarea acestor acte internaţionale, unele dintre ele tinzând deja să nu mai recunoască suzeranitatea otomană. Un act de

o deosebită importanţă politică l-a constituit în acest sens semnarea la Bucureşti a Convenţiei consulare dintre România şi Rusia de la 22 nov. /4 dec. 1869. Pe aceleaşi coordonate se înscrie şi Convenţia comercială dintre România şi Austro-Ungaria, încheiată la Viena la 10/22 iun. 1875. Ea a avut un important rol politic în lupta pentru contracararea tendinţelor Porţii otomane de a-şi menţine suzeranitatea asupra ţării noastre. O altă e, de o importanţă politică deosebită a fost Convenţia, comerciala românorusă, încheiată la 15/27 mart. 1876. După obţinerea independenţei de stat, România a participat la încheierea a numeroase e. bilaterale şi multilaterale în calitate de subiect deplin de drept internaţional. Principalele e. cu caracter bilateral încheiate în această perioadă reglementau relaţiile sale cu celelalte state în domeniile comercial şi de navigaţie, consular, poştă şi telecomunicaţii etc. Pe plan multilateral, România a devenit parte la unele e. de codificare a dreptului internaţional, a aderat la e. care au creat primele organizaţii internaţionale şi a participat, alături de alte state, la elaborarea unor e. care reglementează raporturile de colaborare în domenii noi ale vieţii mondiale. Plomâni a a fost astfel prezentă la cele două conferinţe de pace de la Haga din 1899 şi 1907 (v. Conferinţele de la Haga), unde a avut contribuţii remarcabile la elaborarea unor documente, dintre care unele îşi mai păstrează şi astăzi actualitatea. După primul război mondial,

România a fost printre primele state care a încheiat e. de neagresiune şi a militat pentru încheierea unei e. privind definiţia agresiunii (v.). Participantă activă la lucrările Societăţii Naţiunilor (v.) şi la alte reuniuni şi conferinţe internaţionale, România a semnat în perioada respectivă o serie de e. adoptate în cadrul acestora în domeniile maritim, fluvial, al radiodifuziunii, vamal, comercial, juridic etc. După insurecţia naţională armată antifascistă şi antiimp erialistă din aug. 1944 (v.), România a manifestat o preocupare constantă pentru întărirea şi diversificarea cadrului juridic al colaborării bilaterale şi multilaterale. În perioada 31 dec. 1947 – 31 dec. 1976 România a devenit parte la peste 3.500 de înţelegeri internaţionale dintre care circa 950 sunt ce, iar dintre acestea aproximativ 480 sunt multilaterale. Între e. mul tilaterale se numără: 156 de e. Şi protocoale referitoare la colaborarea în cadrul C.A.E.R; 18 e. de comerţ, vamale şi de arbitraj comercial internaţional; 68 de e. privind transporturile internaţionale; 12 e. privind produsele de bază şi protecţia plantelor; 19 e. privind protecţia drepturilor intelectuale şi industriale; 46 de e. Şi aranjamente privind telecomunicaţiile internaţionale; 11 e. privind dreptul marii; 42 de e. privind pescuitul oceanic, maritim şi fluvial; patru e. privind responsabilitatea în caz de poluare a mărilor şi oceanelor; nouă e. adoptate de O.I.M. Şi alte 22 de e. privind cooperarea în

alte domenii. Dezvoltarea amplă a schimburilor României în domeniul educaţiei, ştiinţei şi culturii, precum şi în cel umanitar este ilustrată şi de cele 15 e. din acest domeniu, la care ea a devenit parte, iar interesul pentru sfera diplomatică şi consulară este dovedit de cele opt e. multilaterale din acest domeniu, ia care ea a devenit parte prin semnare, aderare sau ratificare. Promovând cu consecvenţă o politică de conlucrare constructivă în domeniul umanitar, România este parte la 31 de e. reglementând drepturile omului, nouă e, privind ocrotirea sănătăţii, şi şase Ce referitoare la protecţia victimelor de război. Cele peste 470 de e.t. bilaterale, îmbrăţişând domenii din cele mai variate ale conlucrării internaţionale, vin să întregească imaginea legăturilor externe de vastă cuprindere ale României. Între acestea se remarcă e. reglementând probleme consulare (22), de asistenţă juridică în materie civilă, penală şi familială (6), precum şi desfiinţarea vizelor (7), regimul frontierei de stat (129), Ce sanitare, veterinare şi fitosanifcare (50), e. referitoare la asistenţa medicală şi prevederile sociale (45), e. hidrotehnice şi de apărare împotriva inundaţiilor (113), e. privind pescuitul, ce privind cooperarea în alte domenii (80). Cea mai mare parte dintre acestea (peste 400), sunt, cum este şi firesc, e. consacrate raporturilor de colaborare cu statele socialiste. Cu ţările capitaliste România a încheiat circa 40 de e. bilaterale, iar cu ţările în curs de dezvoltare, circa 20. adiţională, document prin

care se modifică, se completează sau se interpretează prevederile unei convenţii încheiate anterior. Ea are acelaşi termen de valabilitate ca şi convenţia iniţială. ~ comercială internaţională, înţelegere încheiată, în majoritatea cazurilor, sub forma scrisă între guvernele statelor, între organizaţii internaţionale cu caracter comercial, precum şi între instituţii specializate din diferite ţari. ~ e.i. stabileşte cadrul juridic general pe baza căruia se reglementează raporturile comerciale dintre părţi, iar uneori şi activităţile legate de acestea, cum sunt prestaţiile de servicii, relaţiile financiar-bancare, regimul vamal etc. ~ e.i. conţine prevederi cu caracter general privind principiile, drepturile şi obligaţiile părţilor, obiectivele urmărite etc., pe baza cărora se încheie în final acţiuni concrete. ~ e.i. apare sub diferite forme: ~ propriu-ziso, tratate de comerţ, acorduri comerciale, protocolari, memorandumuri ş.a. Comisia O.N.U. pentru dreptul comercial internaţional (UNCITRAL) (v.) are printre atribuţiile sale elaborarea de noi ~ e.i. ~ consulară, înţelegere bilaterala sau multilaterală prin care se reglementează relaţiile consulare dintre state. Cadrul juridic general al desfăşurării relaţiilor consulare a fost înscris în Convenţia de la Viena şi a intrat în vigoare la 19 mart. 1967. Prin ~ e. bilaterale statele confirmă, dezvoltă sau extind sfera de aplicare a dispoziţiilor cadru din Convenţia de la Viena privind relaţiile consulare. De asemenea, în ~ e. bilaterale pot fi înserate

reguli ale dreptului internaţional cutumiar, aplicabile problemelor care n-au fost soluţionate prin prevederile Convenţiei de la Viena. România a aderat la Convenţia de la Viena şi a încheiat ~ e. bilaterale cu numeroase state ale lumii. ~ de frontieră, înţelegere bilaterală prin care statele limitrofe stabilesc regimul de frontieră (v,). Între România şi statele vecine (Bulgaria, Iugoslavia, Ungaria şi U.R.S.S.) au fost încheiate tratate şi e* bilaterale ce reglementează linia de frontieră şi modul de cercetare şi rezolvare a unor probleme de frontieră. În vederea asigurării rezolvării paşnice şi operative a conflictelor şi incidentelor de frontieră, aceasta a fost împărţită, prin reglementările existente, în secţiuni şi sectoare în care îşi desfăşoară activitatea doi împuterniciţi de frontieră – cíle unul desemnat de către fiecare stat. Dacă eventualele conflicte de frontieră nu pot fi rezolvate de către aceşti împuterniciţi, aplanarea lor se face pe cale diplomatică. ~ privind desfiinţarea vizelor, stipulează: categoriile de persoane scutite de vize, cărora li se acordă vize la cerere ori li se refuză intrarea sau şederea pe teritoriul statelor părţi, punctele de frontieră accesibile; asigurarea libertăţii de deplasare pe teritoriul statelor părţi; procedura în caz de pierdere sau distrugere a paşapoartelor; suspendarea provizorie a aplicării unor dispoziţii din convenţie pentru motive de securitate sau de sănătate publica etc. Ele sunt încheiate pe cale bilaterală. 1527. CONVENŢIA ÎNCHEIATĂ ÎNTRE

SIGISMUND, REGELE POLONIEI, ŞI PETRU RAREŞ, DOMNUL MOLDOVEI (12 mai, Cracovia), stabileşte modul de reglementara a pricinilor din zona graniţei dintre cele două ţări; fixând amănunţit modul de administrare a justiţiei şi atribuţiile, în această privinţă, ale dregătorilor moldoveni şi polonezi din cetăţile şi oraşele de margine, modul de percepere a amenzilor şi a taxelor de judecată. 1701. CONVENŢIA PRIVIND HOTARELE TRANSILVANIEI CU TARA ROMÂNEASCĂ ŞI MOLDOVA (5 mart., Pistra], semnată, în urma păcii de ia Karlowitz, de reprezentantul împăratului Austriei şi de cel al sultanului, prevede respectarea de către părţi a hotarelor existente înainte de război între Transilvania, pe de o parte* şi Ţara Românească şi Moldova, aflate sub protecţia Porţii, pe de altă parte. 1775. CONVENŢIA DE CESIUNE TERITORIALĂ ŞI DEMARCAŢIE ÎNCHEIATĂ ÎNTRE AUSTRIA ŞI TURCIA (26 apr. /7 mai, Constantinopol), stipulează cedarea Bucovinei către Austria (art. 2), slabilindu-se, totodată, limitele teritoriale ale acestei provincii. Sunt delimitate, de asemenea, graniţele Transilvaniei cu Ţara Românească şi Moldova. De remarcat că Poarta otomană nu avea niciun drept de a ceda altor puteri teritorii ale ţărilor române care de drept şi de fapt nu erau cuprinse în graniţele Imperiului otoman. 1779. CONVENŢIA LĂMURITOARE A TRATATULUI DE LA KUCIUK-KAINARGI, ÎNCHEIATĂ LA AINALI-KAVAK (10

mart., Constantinopol), confirmă (în nouă puncte) stipulaţiile Tratatului de la Kuciuk-Kainargi şi rezolvă, în avantajul Rusiei, litigiile provenite din aplicarea acestuia. Principatelor Române le sunt întărite garanţiile stipulate prin Tratatul de la Kuciuk-Kainargi (1774) (v"), Rusia obligându-se să uzeze de dreptul la intervenţie, exclusiv, pentru respectarea dispoziţiilor specificate în

Convenţie. 1826. CONVENŢIA DE LA AKKERMAN (25 sept. /7 oct.), încheiată între Rusia şi Poarta otomană în scopul punerii în executare a Tratatului de pace din 16/28 mai 1812 de la Bucureşti (v.). Convenţiei i-au fost ataşate două acte separate: unul, relativ la Serbia, iar celălalt la Moldova şi Ţara Românească. Acesta din urmă prevedea domni aleşi pe şapte ani de Divanuri, dintre boierii pământeni, scutirea Moldovei şi Ţării Româneşti de plata tributului şi a redevenţelor pe timp de doi ani, fixarea tributului şi a redevenţelor către Poarta otomană, libertatea comerţului în limita restricţiilor impuse de obligaţia aprovizionării cu grâne a Porţii otomane, îndatorirea domnitorilor (împreună cu Divanurile respective) de a elabora măsurile necesare ameliorării situaţiei din Principate, măsuri ce urmau să facă „obiectul unui regulament general pentru fiecare provincie", însemnătatea Convenţiei pentru Principalele Române constă în stabilirea premiselor reorganizării lor constituţionale şi administrative. 1847. CONVENŢIA VAMALĂ D INTRE MOLDOVA ŞI

ŢARA ROMÂNEASCĂ, intrată în vigoare la 1 ian. 1848, a desăvârşit un act de mare însemnătate istorică, care are drept punct de plecare Convenţia din 8 iul. 1835. În afara unor prevederi menite să pună la adăpost interesele marii boierimi (prinderea şi restituirea locuitorilor fugiţi dintr-un Principat în celălalt din cauza exploatării etc.), Convenţia reglementează raporturile dintre Moldova şi Ţara Românească în sensul unificării economice, ca prim pas spre unirea politico-administrativa: căsătoriile între tineri, regimul proprietăţii, înlesnirile acordate sătenilor de la graniţă, care treceau dintr-un principat în altul, libera plutire pe Siret etc. Convenţia prevede suprimarea vămilor dintre cele două principate, unirea vamală dintre Moldova şi Ţara Românească. Convenţia consfinţea existenţa unui regim vamal unic impus de crearea pieţei naţionale unice pe care se va clădi economia statului naţional român unitar. 1849. CON V EN TIA DE LA BALTA LIMAN (19 apr. – l mai), încheiată între Rusia şi Poarta otomană, prevedea numirea de către sultan, cu asentimentul Rusiei, a domnitorilor Moldovei şi Ţării Româneşti pe o perioadă de şapte ani, înlocuirea Adunărilor ordinare şi extraordinare cu Divanuri (compuse din mari boieri), constituirea a doua comisii (la Iaşi şi Bucureşti) pentru revizuirea Regulamentelor organice (v.), prelungirea ocupaţiei ruso-turce, numirea câte unui comisar extraordinar rus şi otoman în fiecare principat etc.

Convenţia, încâlcind din nou autonomia Principatelor Române, instituia un regim reacţionar menit să înăbuşe orice încercare revoluţionară care ar fi condus Principatele pe calea emancipării sociale şi naţionale, paralizând liberul exerciţiu al administraţiei autonome. A fost ultimul act ruso-turc menit să reglementeze regimul juridic al Principatelor Române. 1854. CONVENŢIA DE LA BOYACIKÖY (14 iun.), încheiată între Austria şi Poarta otomană (cuprinzând şapte articole), prevede ocupaţia armată austriacă a Moldovei şi a Ţării Româneşti, reglementează raporturile turco-austriece în Principate, stipulează obligaţia Austriei de a respecta proprietăţile, legile, cultul şi obiceiurile din teritoriile ocupate. Deşi Convenţia lăsa să se înţeleagă că ocupaţia respectivă avea să se producă sub mandat otoman, austriecii au izbutit destul de repede (deşi foarte greu) să se debaraseze de o tutelă incomodă şi nedorită. În împrejurările create de războiul Crimeii, Convenţia a avut o însemnătate evidentă: ea consfinţea deteriorarea ireparabilă a raporturilor de alianţă ruso-austriecc, întârzia ridicarea la luptă pentru emanciparea socială şi naţională a popoarelor de la Dunărea de Jos, îndeosebi a românilor care au întâlnit în ocupaţia armată austriacă o stavilă puternică în calea luptei lor pentru unire. CONVENŢIA TELEGRAFICĂ DIN T RE A US

TRIA ŞI MOLDOVA (10 nov.), stabileşte

obligaţiile celor două părţi privitoare la constituirea şi funcţionarea reţelei de telegrafie electrică în Moldova. Încheiată fără avizul prealabil al Curţii suzerane, Convenţia confirma atât specificul statutului juridic internaţional al Principatelor Române, cât şi străduinţa cabinetului din Viena de a-şi crea o situaţie particulară în raporturile cu Moldova şi Ţara Românească. Pe de altă parte, Convenţia poartă amprenta stării izvorită din grelele condiţii ale ocupaţiei armate austriece a Principatelor Române din anii 1854 – 1857. În urma încheierii Convenţiei, Moldova a aderat la Uniunea telegrafică germano-austriacă (mart. 1855), la cel de-al treilea tratat adiţional al acestei uniuni (nov. 1855) şi la noua Convenţie încheiată între Uniunea telegrafică germano-austriacă, Franţa şi Belgia (ian. 1856). 1858. CONVENŢIA DE LA PARIS „PENTRU ORGANIZAREA DEFINITIVĂ” A PRINCIPATELOR ROMÂNE (7/10 aug.), înţelegere a celor şapte Puteri Garante (Turcia, Franţa, Rusia, Austria, Anglia, Sardinia, Prusia) încheiată la sfârşitul dezbaterilor Conferinţei de la Paris (v.), şi, totodată, act fundamental pentru Moldova şi Ţara Românească. Prin Convenţie, celor două ţări li s-a dat titulatura de Principatele Unite, confirmându-se, totodată, suzeranitatea Porţii şi garanţia colectivă a Puterilor Garante, ca şi autonomia Principatelor; puterile publice urmau să fie încredinţate domnilor şi Adunărilor elective, o Comisie Centrală trebuind să asigure

uniformitatea legislaţiei; se prevedea „progresiva” introducere a inamovibilităţii magistraturii; faţă de Imperiul otoman, Principatele erau obligate la un tribut anual; de asemenea, investitura domnilor urma să fie acordată de Poartă, pe lângă care se acreditau agenţi ai celor două ţări; domnii urmau să fie aleşi pe viaţă, cu condiţia vârstei de 35 ani, a venitului de 3.000 galbeni, a ocupării de funcţii publice timp de zece ani; se mai stabilea responsabilitatea ministerială; la Focşani se înfiinţa o Curte de casaţie/ comună celor două ţări; armatele Principatelor trebuia să fie organizate identic, ele putând fi reunite; moldovenilor şi muntenilor li se asigurau drepturile cetăţeneşti şi drepturi egale „în unul şi celălalt Principat”; se recomanda revizuirea legislaţiei agrare „având în vedere îmbunătăţirea stării ţăranilor”; caimacamii existenţi urmau să fie înlocuiţi prin elte o căimăcămie de trei (v.). Convenţiei i se anexau dispoziţii electorale. În 1864, a fost decretat Statutul dezvoltator al Convenţiei de la Paris (v.). I860. CONVEN TULE TELEGRAFICE ÎNCHEIATE DE PRINCIPATELE UNITE, au constituit pe plan internaţional o afirmare a unităţii şi, totodată, a drepturilor suverane ale Principatelor Unite. Cea dintâi Convenţie telegrafică a fost cea încheiată cu Rusia la 3/15 dec. 1860, completată în 1861 şi intrată în vigoare la 1/13 febr. 1862. A doua a fost Convenţia telegrafică cu Austria, încheiată în iun. 1862, la Timişoara; la ea au aderat de asemenea, Imperiul

otoman şi Serbia. În sfârşit, în luna mai 1865, Principatele Unite au aderat, la Paris, la Convenţia internaţională telegrafică (înlocuită apoi, succesiv, prin Convenţia de la Viena din lui. 1868, cea de la Roma, din ian. 1872 şi cea de la Petersburg, din lui. 1875). V. Şi Convenţia telegrafică dintre Austria şi Moldova (10 nov. 1854). 1877. CONVENŢIA ROMÂNO-RUSĂ PRIVIND TRECEREA TRUPELOR RUSE PRIN ROMÂNIA (4/16 apr.), stabilită la întrevederea guvernamentală româno-rusă de la Livadia (Crimeea), ca urmare a acceptării propunerii române, de Consiliul prezidat de ţarul Alexandru II, privind trecerea armatelor ruse pe teritoriul României. Pentru elaborarea proiectului Consrenţiei a fost trimis la Bucureşti, în nov. 1876, contele Nelidov. Împreună cu I.C. Brătianu, preşedintele Consiliului de Miniştri al României, acesta a elaborat proiectul în secret, dar guvernul rus a amânat semnarea lui, sperâni că va obţine, prin Conferinţa convocată la Constantinopol, autonomia Bulgariei, Bosniei şi Hertregovinei. Eşecul Conferinţei şi împotrivirea Porţii de a primi condiţiile prevăzute în Protocolul de la Londra (19/31 mart. 1877) au determinat Rusia să semneze Convenţia cu România pentru a putea începe astfel războiul contra Imperiului otoman. În urma unui consiliu de miniştri lărgit, prezidat de Carol I, Convenţia a fost semnată la Bucureşti la 4/16 apr. 1877 de M. Kogălniceanu, ministrul afacerilor străine al României, şi de baronul N.

Stuart, agentul diplomatic al Rusiei. Convenţia prevedea că guvernul român va asigura armatei ruse „libera trecere prin teritoriul României şi tratamentul rezervat armatelor amice”, cheltuielile ocazionate de trebuinţele ei rămânând în sarcina guvernului rus. Acesta „se obliga a menţine şi a face a se respecta drepturile politice ale statului român, astfel cum rezultă din legile interioare, şi tratatele existente, precum şi a menţine şi apăra integritatea actuală a României”. O convenţie speciala privind relaţiile trupelor ruse cu autorităţile române a fost semnată în aceeaşi zi. Ulterior, Convenţia a fost ratificată de – ţarul Alexandru îl şi, pe baza unei legi votate de Corpurile legiuitoare, de Carol I. 1886. CONVENŢIA DE LA BERNA (9 oct.), instituie Uniunea pentru protecţia proprietăţii literare şi artistice. A făcut obiectul unor revizuiri succesive (Berlin, 1908; Roma, 1928; Bruxelles, 1948; Stockholm, 1967). Convenţia îşi propune să ocrotească proprietatea literară şi artistică prin: a) asimilarea regimului juridic al operelor resortisanţilor statelor Uniunii cu cele ale naţionalilor statului pe teritoriul căruia trebuie asigurată protecţia; b) acordarea unui minimum de protecţie, aplicabil în mod uniform în relaţiile dintre statele participante la Uniune, indiferent de prevederile legislaţiei naţionale a statului (făcând parte din Uniune) pe teritoriul căruia urmează să se asigure protecţia. Sunt considerate „naţionale” operele care au fost publicate întâi pe teritoriul

unui stat, chiar dacă autorul este resortisant al unui alt stat. 1899. CONVENŢIILE DE LA HAGA, denumire dată documentelor adoptate de: 1) Conferinţa de la Haga din 1899 şi care cuprind trei convenţii, trei declaraţii şi un act final, o rezoluţie şi şase recomandări. Cele trei convenţii se referă la: reglementarea paşnică a litigiilor internaţionale; aplicarea la războiul maritim a Convenţiei de la Geneva din 22 aug. 1864; legile şi obiceiurile războiului. Această din urmă Convenţie constituie o codificare a dreptului de război. Preambulul Convenţiei cuprindea clauza Martens (v.); 2) Conferinţa de la Haga din 1907, care cuprinde următoarele 14 convenţii: Convenţia pentru reglementarea paşnică a conflictelor internaţionale; Convenţia privind limitarea folosirii forţei pentru recuperarea creanţelor contractuale; Convenţia referitoare la începerea ostilităţilor; Convenţia privind legile şi obiceiurile războiului terestru; Convenţia referitoare la drepturile şi obligaţiile puterilor şi persoanelor neutre în caz de război terestru; Convenţia referitoare la regimul vaselor de comerţ inamice la începerea ostilităţilor; Convenţia referitoare la transformarea de vase de comerţ în vase de război; Convenţia cu privire la punerea de mine submarine automate de contact; Convenţia privind bombardarea prin forţe navale în timp de război; Convenţia pentru adaptarea principiilor Convenţiei de la Geneva la războiul maritim; Convenţia cu privire la anumite restricţii în

exercitarea – dreptului de priză în războiul maritim; Convenţia referitoare la stabilirea unei Curţi internaţionale de prize; Convenţia privind drepturile şi obligaţiile puterilor neutre în caz de război maritim; Declaraţia referitoare la interdicţia de a lansa proiectile şi explozive din baloane. Cea mai însemnată dintre aceste înţelegeri a fost Convenţia cu privire la legile şi obiceiurile războiului terestru. Această Convenţie a reprezentat, în esenţă, dreptul cutumiar în vigoare în ceea ce priveşte dreptul aplicabil în timp de război, fiind parţial înlocuită, după cel de-al doilea război mondial, prin Convenţiile (patru) de la Geneva pentru ameliorarea se ar tei victimelor războiului (12 aug. 1949) (v.), 1908. CONVENŢIE ÎNTRE ROMÂNIA ŞI BULGARIA PENTRU DELIMITAREA FRUNTARIEI FLUVIALE PE DUNĂRE (1/14 ian.), semnată la Sofia, prevede ca linia de frontieră să urmeze „mijlocul fluviului la apele mici, când acestea curg într-o singură albie, şi mijlocul braţului care conţine talveg-ul fluviului, când fluviul este împărţit în unul sau mai multe braţe”. Convenţia defineşte, totodată, noţiunea de talveg (v.) şi reglementează dreptul de posesiune asupra insulelor de pe Dunăre ale celor două părţi contractante. Insulele din stânga fruntariei, trasată de către o comisie mixtă – compusă din câte un delegat ai fiecărei ţări –, vor aparţine României, iar cele din dreapta, Bulgariei. Talveg-ul va fi verificat la fiecare 10 ani şi toate insulele care au trecut „într-un mod evident şi

durabil" dintr-o parte într-alta a acestuia urmau să facă parte din teritoriul statului în apele căruia se găseau. 1916. CONVENŢIE MILITARĂ ÎNCHEIATĂ DE ROMÂNIA CU FRANŢA, MAREA BRITANIE, ITALIA ŞI RUSIA (4/17 aug., Bucureşti), în virtutea clauzelor stipulate în Convenţie, România urma să-şi mobilizeze toate forţele de uscat şi de apă pentru a ataca Austro-Ungaria cel mai târziula 15/28 aug. 1916. La rândul ei, Rusia se obliga să atace pe tot frontul austriac, pentru a uşura României operaţiile militare. Flota rusă trebuia să apere portul Constanţa şi să se opună la orice debarcare de trupe inamice pe coastele româneşti şi la orice pătrundere pe Dunăre. Vasele de război ruseşti folosite pe Dunăre erau puse sub ordinele Comandamentului suprem al armatei române, urmând să opereze în colaborare cu escadra româna de monitoare. Rusia, Franţa, Anglia şi Italia se obligau să furnizeze României muniţii şi material de război şi să declanşeze o mare ofensivă atât pe frontul de la Salonic, cât şi pe frontul cu Austro-Ungaria, cu 10 zile înainte de intrarea României în război, să pună la dispoziţia ei personalul tehnic strict necesar, pentru pregătirea în România a muniţiilor şi a materialului. Reprezentanţi ai armatei române urmau să fie ataşaţi pe lângă cartierele generale aliate şi invers. Convenţia precizează că armistiţiile vor fi hotărâte de comun acord. Părţile au stabilit rămânerea în vigoare a Convenţiei până

la încheierea păcii generale. 1921. CONVEN TIA, STATUTUL ŞI PRO TOCOLUL ADIŢIONAL ASUPRA CĂILOR NAVIGABILE DE INTERES INTERNAŢIONAL, încheiate la Barcelona, la 20 apr., sub auspiciile Societăţii Naţiunilor, se află şi în prezent în vigoare (România a aderat la Convenţie la 9 mai 1924). Ele stabilesc un cadru juridic unitar în legătură cu utilizarea căilor navigabile, considerate de statele contractante ca fiind de interes internaţional. Potrivit acestor documente, fiecare stat contractant se angajează ca, pe căile navigabile ori pe porţiunile de căi navigabile aflate sub suveranitatea sa, să acorde un regim de egalitate deplină pentru navele, bunurile şi cetăţenii celorlalte state părţi, cât şi facilităţile de ordin fiscal şi vamal. Administrarea căilor navigabile de interes internaţional este exercitată de fiecare din statele riverane sub suveranitatea căruia se găseşte acea cale navigabilă, care vor elabora reglementări de natură să asigure buna desfăşurare a navigaţiei pentru toate statele părţi. Diferendele între statele contractante privitoare la interpretarea sau aplicarea prevederilor Convenţiei au fost date în competenţa C.P.J.L. (v.). Prin Protocolul adiţional, statele semnatare ale Convenţiei se angajează să-şi acorde pe bază de reciprocitate dreptul de navigaţie şi pe căile aflate sub suveranitatea lor, care nu au fost considerate a fi de interes internaţional. România a ratificat Convenţia la 13 ian. 1925. CONVENŢIA DE ALIANŢĂ DE

F EN SIVĂ ÎNTRE ROMÂNIA ŞI CEHOSLOVACIA, semnată la Bucureşti, la 23 apr. 1921, exprimă hotărârea ambelor părţi de a menţine integritatea teritorială câştigată de popoarele lor în urma luptelor eroice purtate pentru realizarea unităţii statale. În preambul, părţile se angajează să respecte ordinea stabilită prin Pactul Societăţii Naţiunilor (v.) şi Tratatul între Puterile aliate şi asociate pe de o parte şi Ungaria, pe de altă parte. Se prevedea încheierea unei convenţii militare defensive, stabilindu-se, totodată, că niciuna dintre părţi nu va putea încheia vreo alianţă, fără a înştiinţa, în prealabil „cealaltă parte. Convenţia a fost prorogată, iar la 16 febr. 1933, prin adoptarea Pactului de organizare a Micii înţelegeri (v”), a fost prelungită fără limită. CONVENŢIA DE ALIANŢĂ DEFENSIVĂ ÎNTRE ROMÂNIA ŞI POLONIA, semnată la Bucureşti la 3 mart. 1921, angajează cele două state să se ajute reciproc în cazul în care unul dintre ele ar fi fost atacat în condiţiile constituirii unui casus foederis (v.). Convenţia, militară, semnată în aceeaşi zi, parte integrantă a Convenţiei de alianţă „prevedea mijloace defensive de apărare a frontierelor de est ale ambelor părţi. Art. 6 al Convenţiei prevedea că România îşi rezerva dreptul de a transforma în alianţe defensive acordurile de principiu cu Iugoslavia şi Cehoslovacia. Convenţia a avut o semnificaţie cu mult mai larga, deoarece nu viza doar graniţa de est a ambelor state, ci şi

interesele lor în Europa centrală. CONVENŢIA DE ALIANŢĂ DEFENSIVĂ ÎNTRE ROMÂNIA ŞI REGATUL SÂRBILOR». CROAŢILOR ŞI SLOVENILOR» semnată la Belgrad, la 7 iun. 1921, conţinea un preambul şi şapte articole. Părţile îşi exprimau hotărârea de a păstra integritatea lor teritorială, câştigată prin lupta popoarelor care au desăvârşit, în 1918, unitatea statelor lor naţionale, ca şi menţinerea ordinii stabilite prin Pactul

Societăţii Naţiunilor şi Tratatul de la Trianon (4 iun, 1920) dintre Puterile Aliate şi Asociate, de o parte, şi Ungaria de cealaltă parte (v.) şi prin Tratatul de la Neuillÿ (27 nov. 1919) dintre Puterile aliate şi asociate şi Bulgaria (v.). Se prevedea încheierea unei convenţii militare defensive (art. 2), părţile angajându-se de a nu încheia vreo alianţă iară a se înştiinţa în prealabil (art. 3). Convenţia a fost prorogată la 7 iun. 1923, la 13 iun. 1926, la 21 mai 1929. Prin adoptarea Pactului de organizare al Micii înţelegeri din 16 febr. 1933 (v.), durata Convenţiei se prelungeşte fără limită. CONVEN ŢIE S TA BI LIND STĂTU TUL DEFINITIV AL DUNĂRII, semnată la Paris, în 1921, între Belgia, Franţa, Marea Britanie, Grecia, Italia, România, Regatul sârbocroato-sloven şi Cehoslovacia. Convenţia, conform tratatelor de la Versailles (v.), Saint-Germain (v.), Neuilly (v.) şi Trianon (v.) reglementa libera navigaţie pe Dunăre, fluviu internaţional. În virtutea prevederilor sale au fost organizate două comisii: Comisia Europeană a Dunării (v.), a cărei

competenţă se extindea şi asupra regiunii Dunării maritime şi Comisia Internaţională a Dunării (v.), a cărei competenţă se extindea asupra Dunării fluviale navigabile şi asupra căilor fluviale declarate internaţionale. 1923. CONVENŢIE ASUPRA REGIMULUI INTERNAŢIONAL AL CĂILOR FERATE, încheiată la Geneva, la 9 dec. Împreună cu Statutul şi Protocolul de semnătură, conţine reglementări sumare şi sintetice ale îndatoririlor internaţionale, recunoscute în materie de transporturi internaţionale pe calea ferată. CONVENŢIA DE LA LAUSANNE (24 iul.), adoptată de Conferinţa de la Lausanne (1922 – 1923) (v.), împreună cu regulamentul anexă privitor la trecerea vaselor, prevedea trecerea liberă prin strâmtori în timp de pace ca şi în timp de război, Turcia fiind neutră, pentru toate navele comerciale şi militare, indiferent de pavilion, cu unele îngrădiri privind tonajul. În situaţia în care, în timp de război, Turcia ar fi fost beligerantă, vasele de sub pavilion neutru îşi păstrau libertatea de trecere cu îngrădiri privind tonajul. Prin Convenţie se instituia o comisie internaţională, intitulată Comisia strâmtorilor, care urma să supravegheze circulaţia liberă a navelor prin strâmtori, formată din Franţa, Marea Britanie, Italia, Japonia, Bulgaria, Grecia, România, U.R.S.S. Şi Iugoslavia (v. Convenţia de la Montreux (1936); Strâmtorile Mării Negre). 1928. CONVENŢIA GENERALĂ DE CONCILIA ŢI UNE ÎN RICANĂ, adoptată de Conferinţa

extraordinară interamericană de conciliere şi arbitraj (1928) (v”), prevede, în esenţă, condamnarea războiului ca instrument al politicii internaţionale, supunând procedurii concilierii toate diferendele, de orice natură, ce apăreau între statele semnatare şi care nu puneau fi rezolvate pe cale diplomatică. Prin Convenţie a fost creat de asemenea un organism permanent de menţinere a păcii – Comisia de anchetă şi conciliere. CONVENŢIA ÎNTRE ROMÂNIA ŞI GERMANIA DESTINATĂ A PUNE CAPĂT DIFERENDELOR FINANCIARE E

XI st en te între cele două

GUVERNE, a intrat în vigoare la

9 febr. 1928, după efectuarea schimbului instrumentelor de ratificare. Germania se obliga a vărsa României 75.500.000 reichsmark, iar guvernul român renunţa la toate drepturile decurgând pentru el din art. 297 şi din unele paragrafe ale părţii a – X-a din Tratatul de la Versailles (v.). Cele două guverne renunţau, totodată, la toate acţiunile lor în faţa tribunalului arbitrai mixt germano-român, precum şi la alte neînţelegeri ivite până atunci în probleme de bunuri, drepturi şi interese. CONVENŢIA PRIVIND EXPOZIŢIILE INTERNAŢIONALE, semnată la Paris, la 22 nov. 1928, modificată şi completată prin protocoalele din

10 mai 1948,16 nov. 1966 şi 30 nov. 1972, stabileşte cadrul juridic al cooperării internaţionale pe planul manifest arilor

expoziţionale, oferind statelor participante posibilitatea de a organiza expoziţii internaţionale pe teme ce prezintă interes pentru aceste ţări. Prevede durata şi frecvenţa expoziţiilor, caracterul acestora, modul de înregistrare, obligaţiile organizatorilor de expoziţii şi ale statelor participante, regimul vamal şi regulamentul general al expoziţiilor, precum şi facilităţile acordate de statul gazda celorlalte state participante la expoziţie. Convenţia a instituit o organizaţie internaţională denumită Biroul Internaţional al Expoziţiilor (v.). România a aderat la această Convenţie la 4 aug. 1960.1929. CONVENŢIA PENTRU UNIFICAREA UNOR REGULI PRIV1 TO A RE LA TRAN SPOR T UL

A ERIAN ÎN TERNA Ţ ION AL, încheiată la Varşovia, la 12 oct., în scopul asigurării unei reglementări unitare a condiţiilor efectuării transportului aerian internaţional, a documentelor utilizate în acest transport şi a răspunderii transportorului. România a ratificat Convenţia în 1931. A fost modificată prin Protocolul din 28 – sept. 1955, ratificat de Prezidiul M.A.N. a ţării noastre, în 1958.1933. CONVENŢIA INTERNAŢIONALĂ CU PRIVIRE LA TRANSPORTUL DE CĂLĂTORI ŞI BAGAJE PE CĂILE FERATE (C.I.V.), încheiată la Roma, la 23 nov., în scopul revizuirii Convenţiei internaţionale cu privire la transportul de călători şi bagaje, semnată la Berna la 23 oct. 1924. La Convenţie au fost anexate: formularul recipisei de bagaje şi

regulamentul relativ la oficiul central de transporturi internaţionale pe căile ferate. România a ratificat această convenţie împreună cu anexele sale prin Legea nr. 1.004, publicată în M.O. nr. 59 din 12 mart. 1937. CONVENŢIA PENTRU UNIFICAREA ANUMITOR REGULI CU PRIVIRE LA DAUNELE CAUZATE DE CĂTRE AERONAVE TERŢILOR PE Psemnată la Roma, la 29 mai 1933, cu ocazia celei de a treia Conferinţe de drept privat internaţional aerian, instituie o reglementare unitară în legătură cu responsabilitatea pentru daunele cauzate de către aeronave terţilor pe Pământ. România a ratificat această Convenţie la 22 febr. 1935. CONVENŢIILE PENTRU DEFINIREA AGRESIUNII, semnate la Londra (3 – 5 iul.). Prima Convenţie a fost semnată sub forma unui pact regional de neagresiune la 3 lui, de reprezentanţii României, Estoniei, Letoniei, Poloniei, Turciei, Iranului, Afghanistanului şi Uniunii Sovietice. Conţinutul documentului evidenţiază principiile potrivit cărora statele au în mod egal dreptul de a-şi apăra inviolabilitatea teritoriilor şi de a obţine securitatea necesară liberei lor dezvoltări. Convenţia stabilea cu precizie faptele care, comise de un stat, îl defineau ca agresor: declaraţia de război unui alt stat; invadarea cu forţe armate a teritoriului altui stat, chiar fără declaraţie de război; atacarea altui stat cu forţe terestre, aeriene sau navale; iniţierea unui blocus naval al coastelor sau porturilor unui alt stat; sprijinirea pe teritoriul său a unor bande

armate, formate pentru a invada un alt stat sau neluarea unor măsuri împotriva acestor bande. Convenţia, care avea un caracter exemplificativ, nu limitativ, prevedea că niciun fel de considerente de ordin politic, militar, economic sau de altă natură nu pot justifica agresiunea. A doua Convenţie s-a semnat la 4 lui, sub forma unui pact general de neagresiune, având, însă, acelaşi conţinut, de către Mica înţelegere (v.), Turcia şi Uniunea Sovietică, fiind deschisă tuturor statelor ce ar dori să adere la ea (la 23 iul. 1933 a aderat Finlanda). A treia Convenţie a fost semnată de Uniunea Sovietică şi Lituania la 5 iul. În Germania hitleristă ca şi în ţările revizioniste şi revanşarde, Convenţiile de definire a agresiunii au produs o mare nemulţumire, subliniindu-se că U.R.S.S. a semnat un act cu Mica înţelegere ca entitate diplomatică şi politică, ceea ce a mărit prestigiul acestei organizaţii regionale antirevizioniste. Convenţiile de definire a agresiunii au completat Tratatul multilateral de renunţare la război, semnat la Paris la 27 aug. 1928 (v. Pactul de la Paris) şi au stat la baza principiilor Pactului înţelegerii Balcanice (v.). CONVENŢIA EUROPEANĂ DE RADIODIFUZIUNE, încheiată la Lucerna, la 19 iun. Normele sale se referă la notificarea frecvenţelor fixate în plan, calitatea emisiunilor, drepturile ţărilor necuprinse în regiunea europeană, interferenţe, relaţiile cu Uniunea Internaţionala de Radio, aplicarea Convenţiei internaţionale de telecomunicaţie de la

Madrid din 1932 şi intrarea în vigoare a Convenţiei. Planul de la Lucerna, anexat la Convenţie, cuprinde dispoziţii generale şi lista staţiunilor pe ţari cu indicarea frecvenţei şi lungimii de undă (v. Convenţia europeană de radiodifuziune, Copenhaga 15 sept. 1948). România a ratificat Convenţia la 12 nov. 1936. CONV EN TIA ÎN TERNA TIONALĂ CU PRIVIRE LA TRANSPORTUL DE MĂRFURI PE CĂILE FERATE (C.I.M.), încheiată la Roma, la 23 nov. Scopul Convenţiei a fost de a revízu i Convenţia internaţională cu privire la transportul de mărfuri pe căile ferate, semnată la Berna la 23 oct. 1924. Convenţia cuprinde prescripţii relative la obiectele admise la transport, la formularele documentelor de transport. Convenţia instituie, totodată, regulamentul relativ la Oficiul central de transporturi internaţionale pe căile ferate, regulamentul privitor la comisia de experţi, regulamentul internaţional relativ la transportul vagoanelor particulare şi regulamentul internaţional relativ la transportul coletelor exprese. România a ratificat această Convenţie şi Protocolul de acord privitor la transportul mărfurilor pe căile ferate la 12 mart. 1937.1934. CONVENŢIILE MILITARE ALE STATELOR ÎNŢELEGERII BALCANICE (v. Şi înţelegerea Balcanică), încheiate conform hotărârii luate de reprezentanţii celor patru state. Astfel: a) la 29 nov. 1935, şefii statelor majore au semnat la Belgrad textul unei Convenţii în trei, iugoslavo-

româno-turce, p unind în practică clauzele privitoare la securitate, incluse în Pactul înţelegerii Balcanice, semnat la Atena la 9 febr. 1934; b) la 10 nov. 1936, şefii statelor majore ai armatelor Turciei, Iugoslaviei, României şi Greciei au semnat la Bucureşti Convenţia militară în patru, referitoare la luarea măsurilor corespunzătoare împotriva unor atacuri ale altor state. Convenţia conţine diferite ipoteze, stabilind forţele de luptă şi modalităţile de cooperare dintre cele patru armate. Erau prevăzute reuniuni periodice ale celor patru state majore. Convenţiile militare şi, îndeosebi cea din 1936, au întărit coeziunea înţelegerii Balcanice, grav ameninţată de statele fasciste şi revanşarde. 1936. CONVENŢIA DE LA MONTREUX, adoptată la 20 iul., înlocuieşte Convenţia de la Lausanne (1923) (v.). Menţinând valabilitatea principiului libertăţii navigaţiei prin strâmtori pentru navele comerciale, în cazul neutralităţii Turciei, Convenţia stabilea că în caz de război, numai navele neutrilor pot beneficia de acest drept, cu condiţia de a nu colabora cu inamicul. Ci; privire la navele militare, Convenţia făcea o diferenţiere între navele riveranilor şi cele ale neriveranilor. În principiu, navele militare ale riveranilor dispun de dreptul de trecereprin strâmtori, prevăzându-se pentru aceasta două situaţii: a) în timp de pace: navele militare ale riveranilor se bucură de libertatea de trecere, cu condiţia cererii unui preaviz de la guvernul turc, cu opt zile înainte de

a pătrunde în strâmtori. Ele pot trece numai ziua şi nu în grup. Pentru statele neriverane, erau prevăzute condiţii diferite: de preaviz – trebuia solicitat cu 15 zile înainte; de tonaj – nu pot trece prin strâmtori decât nave uşoare, de suprafaţă; de şedere – maximum 21 de zile; b) în timp de război;

1) în cazul în care Turcia era neutră, navigaţia prin strâmtori a navelor de război ale beligeranţilor este interzisă; cele ale neutrilor, pot trece liber; 2) în cazul în care Turcia este beligerantă, aceasta va acţiona cum crede de cuviinţă. Aceeaşi prevedere era menţionată şi pentru situaţia în care Turcia aprecia că este ameninţată de un pericol iminent de război. Convenţia a suprimat cu efect imediat regimul demilitarizării şi a autorizat Turcia să-şi remilitarizeze zona strâmtorilor. De asemenea, în dispoziţiile generale ale Convenţiei s-a prevăzut desfiinţarea Comisiei strâmtorilor, creată în 1923, şi trecerea atribuţiilor acesteia în seama guvernului turc (v. strâmtorile Mării Negre). 194 e – 1941. CONVENŢIA DE ÎMPRUMUT ŞI ÎNCHIRIERE, sistem iniţiat în 1940 de preşedintele Roosevelt şi consfinţit printr-o lege din 11 mart. 1941, cunoscută sub numele de Lend Lease Act, ce autoriza livrarea de mărfuri, fără termen de plată, statelor a căror apărare era esenţială pentru însăşi securitatea S.U.A. Mărfurile nefolosite urmau a fi restituite după încetarea ostilităţilor. Pe această bază, S.U.A. a livrat până în 1945, către 39 de state ale coaliţiei

antihitleriste (v.), mărfuri în valoare de aproape 50 miliarde dolalari. 1944. CONVENŢIA DE ARMISTIŢIU DINTRE NAŢIUNILE UNITE ŞI ROMÂNIA. După actul de la 23 aug. 1944 (v* Insurecţia naţională armată antifascistă şi antiimperialistă) guvernul român a trimis la Moscova, la 29 aug. 1944, o delegaţie pentru tratative în vederea încheierii Convenţiei de armistiţiu cu guvernele Naţiunilor Unite. Tratativele au început la 10 sept. Şi s-au încheiat la 12 sept., când s-a semnat Convenţia de armistiţiu de mareşalul Uniunii Sovietice R.I. Malien ovski, împuternicit al guvernelor sovietic, englez şi american, iar din partea guvernului român de L. Pătrăşcanu, D. Dămăceanu, B. Ştirbei şi Gh. Pop. Principalele prevederi ale

Convenţiei recunoşteau faptul că de la 24 aug. 1944, ora 4 a.m., România a încetat cu totul operaţiunile militare împotriva U.R.S.S. Şi aliaţilor ei şi a intrat în război alături de Puterile Aliate împotriva Germaniei şi Ungariei „pentru a restaura independenţa şi suveranitatea României”, şi în acest scop va participa la operaţiunile militare cu 12 divizii (art. 1); forţele sovietice şi ale celorlalţi aliaţi beneficiau de înlesniri pentru libera lor mişcare pe teritoriul României (art. 3); se stabilea că graniţa româno-sovietică era cea din 28 iun. 1940 (art. 4); România urma să plătească drept compensaţii către U.R.S.S. suma de 300.000.000 dolari eşalonat, în timp de şase ani, în mărfuri (produse petroliere, cereale, lemne,

vase maritime şi fluviale, diverse maşini etc.) (art. 11); guvernul român se obliga să colaboreze cu aliaţii la arestarea şi judecarea persoanelor acuzate de crime de război (art. 14), să dizolve imediat toate organizaţiile prohitleriste aflate pe teritoriul ţării şi să nu permită în viitor existenţa unor astfel de organizaţii (art. 15); administraţia civilă românească era restabilită pe întreg teritoriul României (art. 17); era creată o Comisie Aliată de Control în România care trebuia să supravegheze, până la încheierea păcii, modul în care sunt executate prevederile Convenţiei (art. 18); Puterile Aliate recunoşteau nulitatea Dictatului de la Viena şi era exprimat acordul lor ca Transilvania să fie restituită României (art. 19). CONVENŢIA PRIVIND AVIAŢIA CIVILĂ INTERNAŢIONALĂ, instrument juridic principal elaborat de Conferinţa de la Chicago (v.), prin care se stabileşte un nou regim al spaţiului aerian (v.). Ea reafirmă principiul suveranităţii statelor asupra spaţiului aerian de deasupra teritoriului lor, precizând, totodată, că aeronavele civile neafectate serviciilor aeriene internaţionale regulate se bucură de dreptul de a pătrunde pe teritoriul statelor contractante, de a-l traversa în tranzit fără escală şi de a face escale necomerciale fără autorizaţie prealabilă, statele respective fiind în drept de a interzice pentru motive de necesitate militară sau în interesul securităţii publice, zborul avioanelor străine în anumite zone – ale spaţiului lor aerian. Aeronavele de stat, adică cele folosite

pentru servicii militare, vamale sau de poliţie, nu vor putea survola teritoriul altui stat sau ateriza pe acest teritoriu fără autorizaţie prealabilă. În timp de război dispoziţiile Convenţiei nu aduc vreo atingere libertăţii de acţiune a statelor contractante, fie ele beligerante sau neutre. Acelaşi principiu se aplică oricărui stat contractant care proclamă stare de criză şi o comunică Consiliului. Prin Convenţie se instituia şi O.A.C.I. (v.). România a aderat la această Convenţie la 24 apr. 1965.1946. CONVENŢIE ASUPRA PRIVILEGIILOR ŞI IMUNITĂŢI LOR NAŢIUNILOR UNITE, adoptată de Adunarea Generală o O.N.U. Ia 13 febr., conferă O.N.U. calitatea de persoană juridică cu dreptul de a încheia contracte, a dobândi şi vinde bunuri mobile şi imobile, recunoscându-i imunităţi şi privilegii, cum sunt: imunitatea de jurisdicţie pentru bunurile şi activul său, inviolabilitatea sediilor şi a arhivelor, dreptul de a obţine fonduri, aur sau devize şi de a efectua operaţii financiare şi bancare în orice monedă, scutirea de impozite a acţiunilor, veniturilor şi proprietăţilor, scutirea de taxe vamale, de interdicţii şi restricţii, a obiectelor importate sau exportate de organizaţie în scopuri oficiale, precum şi a publicaţiilor sale, facilitarea comunicărilor oficiale etc. Sunt, de asemenea, recunoscute imunităţi de jurisdicţie penală şi civilă şi anumite privilegii reprezentanţilor membrilor organizaţiei, funcţionarilor şi experţilor O.N.U. Rumania a aderat la Convenţie la 21 apr.

1956.1947. CONVENŢIA CU PRIVIRE LA PRIVILEGIILE ŞI IMUNITĂŢILE INSTITUŢIILOR SPECIALIZATE, aprobată de Adunarea Generală a O.N.U. la 21 nov.

Convenţia recunoaşte personalitatea juridică a instituţiilor specializate, capacitatea acestora de a încheia contracte, de a dispune de bunuri mobile şi imobile, de a sta în justiţie* etc. Instituţiilor specializate şi bunurilor acestora li se recunoaşte imunitatea de jurisdicţie, precum şi o serie de privilegii, cum ar fi: scutiri de impozite, taxe vamale etc. De asemenea imunităţi se bucură şi reprezentanţii statelor membre, participanţi la reuniuni ale instituţiilor specializate şi funcţionarii acestora. România a aderat la Convenţie la 14 iul. 1970.1948. CONVENŢIA DESPRE REGIMUL NAVIGAŢIEI PE DUNĂRE, elaborată la Conferinţa Dunării de la Belgrad, ţinută între 30 iul. – 18 aug. (v.). Convenţia \ prevede în esenţă:

a) navigaţia pe Dunăre este liberă şi deschisă supuşilor, vapoarelor comerciale şi mărfurilor tuturor statelor în condiţii de egalitate în ceea ce priveşte drepturile portuare şi taxele de navigaţie, precum şi condiţiile cărora este supusă navigaţia comercială, cu excepţia traficului între porturile aceluiaşi stat; b) navigaţia pe Dunăre este interzisă navelor de război ale statelor nedunărene. Navele de război ale statelor dunărene pot naviga numai pe porţiunea de fluviu inclusă în propriile graniţe, iar în afara acestora numai cu acordul statului respectiv; c) stabilirea

regulilor de navigaţie pe Dunăre, precum şi supravegherea fluvială; sanitară şi poliţienească împreună cu efectuarea lucrărilor hidrotehnice necesare menţinerii Dunării în stare de navigaţie sunt de competenţa statelor limitrofe ale sectoarelor respective; d) pentru sectoarele unde navigaţia prezintă dificultăţi se instituie administraţii speciale, compuse din reprezentanţi ai statelor limitrofe, care funcţionează pe principiul deplinei egalităţi în drepturi a statelor membre în aceste administraţii. Textele din Convenţie referitoare la înfiinţarea şi funcţionarea celor două administraţii fluviale (Porţile de Fier şi Dunărea de Jos) nu mai sunt în concordanţă cu noile realităţi ce au survenit. Construcţia marii Hidrocentrale de la Porţile de Fier a modificat substanţiale condiţiile de navigaţie, statele părţi ale Convenţiei convenind la desfiinţarea administraţiei, iar prin trecerea tuturor funcţiilor şi competenţelor fostei administraţii mixte (româno-sovietice) a Dunării de Jos către partea română, administrarea Dunării de Jos a rămas în exclusivitate în sarcina României, pe teritoriul căreia se află canalul navigabil Sulina; e) pentru unificarea regimului de navigaţie pe Dunăre, şi pentru reglementarea unitară a problemelor legate de navigaţie, care interesează toate statele dunărene, se înfiinţează Comisia Dunării (v.). Regimul consacrat prin Convenţia din 1948 se aplică numai părţii navigabile a Dunării de la Ulm la Marea Neagră, prin braţul Sulina. CONVENŢIA

PENTRU PREVENIREA ŞI REPRIMAREA CRIMEI DE GENOCID, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. la 9 dec. 1948, declară genocidul (v.) drept o crimă care încalcă normele dreptului internaţional, incriminând astfel actele săvârşite cu intenţia de a distruge, parţial sau total, un grup naţional, etnic, rasial sau religios (exterminarea membrilor unor astfel de grupuri, producerea de leziuni corporale sau tulburări mintale, crearea de condiţii de viaţă care să ducă la distrugerea fizică, dislocare, deportare, transfer de populaţie, măsuri de sterilizare etc., complotul pentru săvârşirea unor astfel de acte, precum şi tentativa şi instigarea). Convenţia a intrat în vigoare la 12 ian. 1951. România a aderat la Convenţie la 3 nov. 1950. În legislaţia noastră penală faptele de genocid sunt incriminate şi sancţionate cu severitate. 1949. CONVEN ŢI-A DE LA GENEVA ASUPRA CIRCULAŢIEI RUTIERE, adoptată la 19 sept, cu scopul de a înlesni dezvoltarea circulaţiei rutiere internaţionale şi de a-i asigura securitatea stabilind reguli uniforme. Convenţia, recunoscând statelor dreptul de a reglementa folosirea drumurilor lor, stabileşte condiţii de folosire a acestor drumuri pentru circulaţia internaţională. În acest sens, Convenţia conţine reguli aplicabile circulaţiei rutiere, dispoziţii privind semnalizarea, reguli aplicabile automobilelor, remorcilor şi conducătorilor de automobile în circulaţia internaţională, condiţii ce trebuie îndeplinite de autovehicule. Şi conducătorii auto în circulaţia

internaţională etc. La Convenţie este anexat şi un protocol relativ la semnalizarea rutieră. România a aderat la Convenţie la 5 dec. 1960. CONVENŢIILE DE LA GENEVA PENTRU PROTECŢIA VICTIMELOR DE RĂZBOI (12 aug.). În număr de patru, aceste Convenţii constituie o nouă etapă în dezvoltarea dreptului internaţional umanitar (v.) şi întărirea legalităţii internaţionale; Convenţia pentru îmbunătăţirea sorţii răniţilor şi bolnavilor din forţele armate în campanie; Convenţia pentru îmbunătăţirea sorţii răniţilor, bolnavilor şi naufragiaţilor din forţele armate pe mare; Convenţia privitoare la tratamentul prizonierilor de război şi Convenţia privitoare la protecţia persoanelor civile în timp de război. Convenţiile enunţă, ca unul din principiile fundamentale, respectarea, protejarea şi tratarea cu umanism a populaţiei civile şi a persoanelor scoase în afara luptei, extinzând proiecţia dreptului internaţional la toate cazurile de conflict armat şi nu numai la războaiele internaţionale, cum era cazul până atunci, ameliorează şi lărgeşte statutul prizonierilor de război, incluzând în cercul beneficiarilor protecţiei şi pe membrii mişcărilor de rezistenţă şi consolidează, în acelaşi timp, măsurile de control asupra aplicării acestor Convenţii. Pe parcursul aplicării lor, la aceste Convenţii au devenit părţi prin ratificare, aderare sau declaraţii de continuitate 137 de state. România, care a participat la toate fazele negocierilor, aducând o contribuţie de substanţă la

elaborarea celor patru Convenţii, le-a ratificat la 14 mai 1954. La 10 iul. 1977, Conferin ţa diplomatică asupra reafirmării şi dezvoltării dreptului aplicabil în caz de conflict armat (v.) a adoptat două Protocoale adiţionale la cele patru Convenţii de la Geneva, protocoale elaborate în faza de proiect de o conferinţă a experţilor convocată în anii 1971 şi 1972 din iniţiativa C.i. C.R. Prin cele două Protocoale adiţionale se extinde sfera de aplicare a normelor de drept umanitar, se elaborează norme menite să completeze dreptul existente şi se universalizează convenţiile privind protecţia victimelor de război. 1951. CONVEN TI A PRIVIND DREPTUL FEMEII LA UN SALAIUU EGAL CU AL BĂRBATULUI, PENTRU O MUNCĂ EGALĂ, adoptată în cadrul Conferinţei Generale a prevede, în esenţă, că statele părţi se obligă să aplice, prin reglementări interne, principiul retribuţiei egale a bărbaţilor şi femeilor pentru o muncă egală. 1952. CONVENŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU FACILITAREA IMPORTULUI DE MOSTRE COMERCIALE ŞI DE MATERIAL PUBLICITAR, încheiată la Geneva, la 7 nov., sub egida O.N.U., în scopul înlesnirii circulaţiei internaţionale a mostrelor şi materialului publicitar prin simplificarea condiţiilor de import al mărfurilor şi scutirea de taxe vamale a unor produse ca: mostre, ambalajele mărfurilor transportate, materialul profesional, produsele prezentate la târguri internaţionale, expoziţii, congrese şi alte

manifestări. România a aderat la această Convenţie la 4 iul. 11968. CONVENŢIA PRIVIND DREPTURILE POLITICE ALE FEMEI 1, elaborată din iniţiativa O.N.U., proclamă că femeile se bucură de aceleaşi drepturi politice ca şi bărbaţii, au dreptul egal de a alege şi de a fi alese în orice instituţii naţionale constituite potrivit principiului eligibilităţii, au dreptul de a ocupa orice funcţii de stat şi sociale. Deşi nu cuprinde decât în parte revendicările democratice pentru obţinerea unei depline egalităţi în drepturi a femeilor cu bărbaţii, Convenţia a constituit un mare pas în direcţia colaborării internaţionale în domeniul afirmării şi realizării drepturilor fundamentale ale omului. România a ratificat Convenţia la 9 iun. 1954.1954. CONVENŢIA DE LA HAGA PRIVIND PROCEDURA CIVILĂ, încheiată la 1 mart, de către statele care au participat la cea de-a Vlî-a sesiune a Conferinţei de drept internaţional privat, înlocuind în raporturile dintre statele respective, Convenţia privind procedura civilă încheiată la Haga, la 17 iul. 1905. Noua Convenţie se referă la: comunicarea actelor judiciare şi extrajudiciare; comisiile rogatorii (v.); cauţiunea, Judecatum solvi" (v.); asistenţa judiciară gratuită; eliberarea gratuită a extraselor după actele de stare civilă; constrângerea corporală ş.a. Prin această Convenţie s-a realizat unificarea normelor în domeniul raporturilor procedurale civile cu element de extraneitate. România este parte la această Convenue. CONVENŢIA

INTERNAŢIONALĂ PENTRU PREVENIREA POLUĂRII APELOR MĂRII PRIN HIDROCARBURI, încheiată la Londra, la 12 mai, este prima convenţie internaţională, încheiată sub egida l. M.C.O. (v.), în scopul prevenirii poluării mărilor prin hidrocarburi. Convenţia se bazează pe un sistem de zone de interdicţie în interiorul cărora vasele nu au permisiunea să cureţe sau să golească balastul din cisterne, iar deşeurile trebuie eliminate în afara acestor perimetre. Iniţial, ca regulă generală, Cânvenţia a stabilit o zonă de interdicţie de 50 mile marine distanţă faţă de coastă, ce putea fi însă redusă, sau, dimpotrivă, extinsă până ia maximum 100 mile. Convenţia mai prevede, printre altele, obligaţia montării pe nave a unor dispozitive în scopul de a evita anumite scurgeri de combustibil. Potrivit Convenţiei, s-a creat un registru de hidrocarburi în care se consemnează natura, motivul, locul şi ora deversărilor de hidrocarburi ce ar putea avea efect poluant.

Registrul de hidrocarburi poate fi controlat de autorităţile oricărui stat contractant, dacă nava se găseşte într-un port aflat sub jurisdicţia sa. Prevederile sale au fost modificate prin Convenţia de la Londra, din 11 apr. 1962. Cu acest prilej se extind considerabil perimetrele în care deversarea petrolului este interzisă şi, totodată, se creează noi interdicţii de deversări în Mediterană, Marea Roşie, precum şi în jurul Indiei şi Madagascarului, adică pe rutele pe care se prevede o intensificare

a navigaţiei maritime. Pentru navele de peste 20.000 tdw se instituie un regim special, în sensul că li se interzice orice deversare de hidrocarburi, în orice parte a mării Prin excepţie însă, anume când se dovedeşte că păstrarea la bord a deşeurilor nu este posibilă, deversarea poate avea loc în afara zonelor de interdicţie, dar cu obligaţia ca aceste deversări voluntare de hidrocarburi să fie comunicate guvernului de care aparţine nava şi totodată I.M.G.O. CONVENŢIA PENTRU PROTECŢIA BUNURILOR CULTURALE ÎN CAZ DE CONFLICT ARMA T, încheiată la Haga, la 14 mai, împreună cu Protocolul Convenţiei, porneşte de la constatarea că în cursul ultimelor conflicte armate bunurile culturale au suferit daune grave, că pagubele aduse patrimoniului cultural aparţinând oricărui popor constituie pagube aduse patrimoniului cultural al întregii omeniri. Convenţia defineşte categoria de bunuri culturale (v.) şi angajează părţile să le asigure o protecţie generală şi, în unele cazuri, una specială, pregătită încă în timp de pace împotriva efectelor posibile ale unui conflict armat. În acest sens, Convenţia cuprinde reguli referitoare la imunitatea bunurilor culturale, la semnalizare şi control, la transporturile de bunuri culturale, la respectarea personalului afectat protecţiei unor astfel de bunuri etc. România a ratificat Convenţia şi Protocolul acesteia la 28 ian. 1958, prevăzând în legislaţia sa penală (art. 360 din Codul penal) pedeapsa cu închisoarea de la

5 la 15 ani, interzicerea unor drepturi şi confiscarea parţială a averii pentru distrugerea, sub orice formă, fără necesităţi militare, a bunurilor culturale în caz de conflict armat, precum şi jefuirea sau însuşirea sub orice formą a unor astfel de bunuri de pe teritoriile aflate sub ocupaţie militară. 195.6 «CON V EN ŢIE S U PLIMENT ARĂ

PRIVITOARE LA ABOLIREA SCLAVAJULUI, A TRAFICULUI DE SCLAVI ŞI A INSTITUŢIILOR ŞI PRACTICILOR SIMILARE SCLAVA JULUI, semnată la Geneva, la 7 sept., consacră obligaţia statelor părţi de a adopta toate măsurile legislative şi altele, necesare a obţine abolirea completă a practicilor similare sclavajului şi traficului de sclavi. Statele părţi se angajează să-şi acorde un concurs mutual şi să colaboreze cu O.N.U., comunicând secretarului general copii după legi, regulamente sau decizii administrative puse în vigoare în scopul aplicării Convenţiei. România, care este parte la Convenţiile de la Geneva din 1926 şi din 1956 privitoare la sclavaj, a ratificat Convenţia la 1 aug. 1957.1957. CONVENŢIA PRIVIND CETĂŢENIA FEMEII CĂSĂTORITE, adoptată la 20 febr, de Adunarea Generală a O.N.U* menţionează că fiecare stat contractant acceptă că încheierea şi desfacerea căsătoriei între cetăţeni şi străini nu pot avea efecte ipso facto asupra cetăţeniei femeii. Schimbarea cetăţeniei bărbatului în timpul căsătoriei nu împiedică pe soţia acestuia să-şi păstreze

cetăţenia sa. Fiecare stat contractant acceptă, de asemenea, ca o străină căsătorita cu un cetăţean al său să poată dobândi, la cererea sa, cetăţenia soţului, beneficiind în acest scop de o procedură privilegiată. România a aderat la această Convenţie la 22 sept. 1962.1958. CONVENŢIA ASUPRA MĂRII LIBERE, încheiată la Geneva, la 29 apr., reglementează următoarele probleme privind regimul juridic al mării libere: noţiunea de mare liberă (v.), libertatea de navigaţie, libertatea pescuitului, libertatea de a pune cabluri şi conducte petroliere submarine, libertatea de survol, regulile aplicabile navelor care navighează în această zonă, dispoziţii referitoare la naţionalitatea navelor, acordarea pavilionului, definirea navelor de război, abordajul în marea liberă, obligaţii de salvare pe mare, pirateria şi combaterea ei, controlul navelor în marea liberă, dreptul de urmărire în marea liberă, reguli referitoare la evitarea poluării cu hidrocarburi sau deşeuri radioactive. România a ratificat această Convenţie în 1961. CONVENTI A ASUPRA MĂRII TERITORIALE ŞI ZONEI CONTIGUE, încheiată la Geneva, la 29 apr., reglementează probleme referitoare la regimul juridic al mării teritoriale (v.) şi al zonei contigui (v.); deâitriţia mării teritoriale, delimitarea şi defřmrea noţiunii de golfuri, a insulelor, dreptul de trecere inofensivă a navelor prin marea teritorială, regulile aplicabile în această zonă, definiţia zonei contigui, limita zonei contigui, drepturile speciale ale statului

riveran în aceasta zonă. România a ratificat ac (Ta stă Convenţie în 1961. CONVEN

TMI asupra pescuitului şi

CONSERVĂRII RESURSELOR VII ÎN MAREA LIBERĂ, adoptată la 26 apr., în scopul de a întări cooperarea internaţională în prevenirea exploatării excesive a resurselor vii în marea liberă. Confirmând dreptul tuturor statelor ca naţionalii lor să pescuiască în marea libera, Convenţia conţine obligaţia generală a statelor de a adopta, individual sau în cooperare, măsuri de conservare a resurselor vii în marea liberă când este necesar, prevăzând şi alte obligaţii specifice. Convenţia statuează, de asemenea, dreptul statului riveran de a lua parte ia orice cercetare şi reglementare privind conservarea resurselor vii în marea liberă adiacentă apelor sale teritoriale. Întregul regim preconizat în Convenţie depinde de o procedură specială pentru reglementarea diferendelor ce apar în cazul în care statele părţi angajate în pescuitul într-o anumită zonă a mării libere nu reuşesc să convină asupra unor măsuri de conservare: dacă părţile nu cad de acord cu o metodă de rezolvare paşnică în conformitate cu art. 33 al Cartei O.N.U., ele îşi pot supune diferendele unei comisii speciale alcătuite din cinci membri. Convenţia a intrat în vigoare în 1966. CONVENŢIA ASUPRA PLATOULUI CONTINRENT AL, încheiată la Geneva, la 29 apr., reglementează probleme privind regimul juridic al platoului continental (v.), definiţia şi delimitarea

lui, drepturile statului riveran de a explora şi exploata resursele sale naturale, regimul „zonelor de securitate”, al apelor de deasupra platoului continental, considerate ca mare liberă (v.), şi al spaţiului aerian, reglementează dreptul de trecere inofensivă prin apele de deasupra platoului continental şi stabileşte regulile privind punerea şi întreţinerea de cabluri ori conducte petroliere submarine. România a ratificat această Convenţie la 12 dec. 1961. CONVENŢIA PENTRU RECUNOAŞTEREA ŞI EXECUTAREA SENTINŢELOR ARBITRALE STRĂINE, adoptată la New York, la 10 iun., conţine angajamentul părţilor contractante de a supune arbitrajului, prin convenţie scrisa, anumite diferende privind raportul de drept, contractual sau necontractual, referitor la o problemă susceptibilă a fi reglementată prin această procedura. În baza Convenţiei, obiectul diferendului arbitrai şi al sentinţei arbitrale îl constituie raporturile de drept civil sau comercial între persoane fizice sau juridice, inclusiv între persoane care nu sunt cetăţeni ai statelor contractante. Convenţia determină sentinţele cărora se aplică după două criterii: după un criteriu obiectiv – sentinţa să fie dată pe teritoriul unui alt stat decât pe acela unde se cere recunoaşterea şi executarea ei – şi un criteriu subiectiv – se aplică numai sentinţelor care nu sunt considerate ca sentinţe naţionale în statul unde este cerută recunoaşterea şi executarea lor. România a aderat la această

Convenţie la 10 iul. 1961, sub rezerva „de a aplica Convenţia numai la diferendele rezultate din raporturi de drept contractuale sau necontractuale, care sunt considerate comerciale de către legislaţia sa” şi că va aplica Convenţia la recunoaşterea şi executarea sentinţelor date pe teritoriul unui stat contractant. Sentinţele date pe teritoriul unui stat ne contractant vor fi aplicate pe baza reciprocităţii conform convenţiei încheiate între părţi. CONVENŢIA PRIVIND SCHIMB URILE ÎN TERNA TIO

NALE DE PUBLICAŢII, adoptată la 3 dec, de către Conferinţa Generală a U.N.E.S.C.O., în scopul asigurării liberei circulaţii a ideilor şi cunoştinţelor între popoarele lumii prin facilitarea schimburilor de publicaţii atât între organismele guvernamentale cât şi între instituţiile neguvernamentale cu caracter educativ, ştiinţific şi tehnic sau cultural, fără scop lucrativ. Normele stabilite în vederea realizării acestui scop privesc: aria de aplicare a schimburilor de publicaţii, serviciile de schimb, modul de transmitere, cheltuielile de transport, tarifele şi condiţiile de expediere, înlesniri vamale şi de altă natură, coordonarea internaţională a schimburilor, publicarea informaţiilor şi studiilor furnizate de statele contractante, asistenţa U.N.E.S.C.O., raporturile faţă de acordurile anterioare, acordurile bilaterale ce pot fi încheiate pentru completarea dispoziţiilor convenţiei etc. România a ratificat Convenţia la 26 febr. 1965.1959.

CONVENŢIA ÎNTRE GUVERNELE ROMÂNIEI, BULGARIEI ŞI U.R.S.S. PRIVIND PESCUITUL ÎN MAREA NEAGRĂ, semnată la Varna, la 7 iul., în scopul de a asigura dezvoltarea pescuitului marin şi folosirea raţională a resurselor piscicole. Pentru elaborarea şi coordonarea măsurilor de aplicare a Convenţiei a fost constituită o Comisie mixtă compusă din vite un reprezentant al fiecărei părţi. România a ratificat Convenţia la 16 ian. 1960. CONVENŢIE PRIVIND CAPACITATEA JURIDICĂ, PRIVILEGIILE ŞI IMUNITA ŢI LE C.A.E.R., încheiată la Sofia, la 14 dec., de către reprezentanţii statelor membre ale C.A.E.R., în scopul de a recunoaşte capacitatea juridică a C.A. Elă. Şi de a stabili privilegiile şi imunităţile reprezentanţilor ţărilor membre ale Consiliului. Recunoaşterea calităţii de persoană juridică acordă C.A.E.R. dreptul de a încheia convenţii, de a dobândi, închiria şi înstrăina bunuri şi de a se prezenta în justiţie. Bunurile, activul şi documentele C.A.E.R., au fost declarate inviolabile şi se bucură de imunitate faţă de orice forme de imixtiune administrativă sau judecătorească. Cu excepţia plăţilor pentru serviciile comunale şi alte servicii similare, C.A.E.R. este scutit de toate impozitele şi taxele directe atât cele de stat cât şi cele locale, de taxele vamale şi de orice restricţii în aducerea şi expedierea obiectelor destinate folosirii în serviciu. C.A.E.R. se bucură de aceleaşi facilităţi privind telecomunicaţiile ca şi reprezentanţele diplomatice. Convenţia cuprinde,

de asemenea, privilegiile şi imunităţile de care se bucură reprezentanţii ţărilor membre şi funcţionarii Consiliului. România a ratificat Convenţia în 1960.1969. CONVENŢIE PRIVIND LUPTA ÎMPOTRIVA DISCRIMINĂRII ÎN DOMENI UL ÎN VĂ ŢĂMÂN T ULUI, adoptată la Geneva, la 14 deli, sub egida U.N.E.S.C.O., interzice orice discriminare întemeiată pe rasă, culoare* sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine naţională sau socială, situaţie economică sau naştere* care are drept rezultat suprimarea şaualterarea egalităţii de tratament în ceea ce priveşte învăţământul. Statele membre se obligă să dezvolte şi să aplice o politică naţională menită să asigure egalitate de posibilităţi şi de tratament în domeniul învaţământului şi, mai ales, să instituie învăţământul primar obligatoriu şi gratuit, să generalizeze şi să facă accesibil pentru toţi învăţământul mediu; să facă accesibil, – după capacităţile fiecăruia, în condiţii de deplină egalitate, învăţământul superior, să asigure în toate instituţiile de învăţământ public condiţii echivalente în ceea ce priveşte calitatea învăţământului; să acorde resortisanţilor străini de pe teritoriul părţilor accesul la învăţământ ca şi propriilor lor naţionali. Conform Convenţiei statele convin, de asemenea, că educaţia trebuie să urmărească deplina dezvoltare a personalităţii umane, întărirea respectului drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi că ea trebuie să favorizeze înţelegerea, toleranţa şi prietenia între

toate naţiunile şi toate grupurile rasiale, precum şi dezvoltarea activităţilor Naţiunilor Unite pentru menţinerea păcii. Părţile vor trebui să înainteze periodic rapoarte Conferinţei Generale a U.N.E.S.C.O. (v.), în care să informeze în legătură cu măsurile legislative, interne, de realizare a acestei Convenţii, rezultatele obţinute şi obstacolele întâlnite. România a ratificat Convenţia la 20 apr. 1964.1961. CONVENŢIA DE LA VIE NA CU PRIVIRE LA RELAŢIILE DIPLOMATICE, convenţie internaţională multilaterală, adoptată la Conferinţa de la Viena, la 18 apr., şi intrată în vigoare la 24 apr. 1964. Codifică normele de drept internaţional referitoare la activitatea misiunilor diplomatice (v.), reglementează stabilirea relaţiilor diplomatice (v.) şi înfiinţarea misiunilor diplomatice. Convenţia stabileşte procedura de numire şi rechemare a şefilor misiunilor diplomatice, precum şi «clasele şefilor misiunilor diplomatice (v.). Ea cuprinde prevederi referitoare la privilegiile (v.) [şi imunităţile (v.) misiunii diplomatice şi ale membrilor săi, categoriile personalului misiunii diplomatice. Convenţia] are două protocoale facultative, cu privire la jurisdicţia obligatorie a cu j. Şi cu privire la dobândirea cetăţeniei. România a ratificat Convenţia la 8 iul. 1968, făcând unele rezerve. CONVENŢIA EUROPEANĂ DE ARBITRAJ COMERCIAL INTERNAŢIONAL, încheiată la Geneva, la 21 apr., exprimă dorinţa părţilor de a contribui la dezvoltarea comerţului european prin

înlăturarea, în măsura posibilităţilor, a unor dificultăţi susceptibile de a împiedica organizarea şi funcţionarea arbitrajului comercial internaţional în relaţiile dintre persoanele fizice sau juridice din diferite ţări ale Europei. Normele cuprinse în Convenţie, reglementează: domeniul ei de aplicare, capacitatea persoanelor juridice de drept public de a se supune arbitrajului, capacitatea străinilor de a fi arbitri, organizarea arbitrajului, declinarea competenţei arbitrale, competenţa judiciara, legea aplicabilă în rezolvarea litigiului, motivarea sentinţei, anularea sentinţei arbitrale etc. Anexa conţine reglementări referitoare la compunerea şi modul de funcţionare a Comitetului Special prevăzut de art. IV al Convenţiei. România a ratificat Convenţia la 25 iun. 1963. CONVENŢIA UNICĂ ASUPRA STUPEFIANTELOR, adoptată la New York, la 30 mart., a intrat în vigoare în 1964 şi a fost modificată prin Protocolul încheiat la Geneva, la 25 mart, 1972. Scopul urmărit a fost apărarea sănătăţii umane prin sintetizarea într-o reglementare unitară a prevederilor referitoare la stupefiante şi prin înlocuirea dispoziţiilor cuprinse în tratatele internaţionale încheiate în acest domeniu în perioada 1912 – 1953. Principalele obiective ale Convenţiei constau în: a) codificarea regulilor în materie de stupefiante; b) extinderea controlului asupra culturilor de plante din care se extrag stupefiantele „naturale” şi asupra producerii şi circulaţiei acestor substanţe; c) simplificarea mecanismului de control

internaţional, toate subordonate prevenirii şi combaterii abuzului de stupefiante. Prin dispoziţiile penale cuprinse în art. 36, a fost pusă în sarcina părţilor obligaţia dea incrimina şi pedepsi faptele contrare stipulaţiilor Convenţiei privind: cultura, producţia, fabricaţia, extracţia, prepararea, deţinerea, oferirea, punerea în vânzare, distribuirea, procurarea, vânzarea, livrarea indiferent sub ce formă, mijlocirea, trimiterea, expedierea prin tranzit, transportul, importul şi exportul stupefiantelor. România a aderat la Convenţie şi la Protocolul privind modificarea acesteia la 21 nov. 1973.1963. CONVENŢIE REFERITOARE LA INFRACŢIUNI ŞI LA ANUMITE ACTE SĂV. ÎRSITE LA BORDUL AERONAVELOR, încheiată la Tokio, ia 14 sept., a intrat în vigoare la 4 dec. 1969. Elaborată în scopul întăririi securităţii aeronavelor, a persoanelor şi bunurilor aflate la bordul acestora, Convenţia oferă un cadru favorabil colaborării internaţionale în direcţia prevenirii şi combaterii infracţiunilor şi a altor acte ce se pot săvârşi la bordul aeronavelor în zbor. Astfel, se consacră un număr de norme privind sfera de aplicare, în caz de săvârşire la bordul unei aeronave în zbor & unor infracţiuni sau alte acte de natură să pericliteze securitatea acesteia, prevederi referitoare la capturarea ilicită a aeronavelor. România a aderat la această Convenţie la 21 nov. 1973. În decretul de aderare, România a înscris o rezervă în legătura cu procedura diferendelor în

faţa C.I.J., cerând să se prevadă că asemenea diferende vor fi supuse C.I.J. numai cu consimţământul părţilor în litigiu, pentru fiecare caz în parte. CONVENŢIA DE LA VIEN A ASUPRA RESPONSABILITĂ TII CIVILE ÎN DOMENIUL PAGUBELOR NUCLEARE, adoptată la Conferinţa întrunită la 29 apr. – 19 mai în capitala Austriei, sub egida A.leA. Potrivit prevederilor Convenţiei, răspunderea pentru pagube „nucleare" este de ordin obiectiv, singura dovadă care incumbă reclamantului fiind aceea a raportului de cauzalitate între accidentul nuclear şi paguba suferită. Răspunderea incumbă celui ce exploatează instalaţia nucleară. Acesta nu se poate exonera de răspundere invocând greşeala victimei, forţa majoră, cazul fortuit sau greşeala unor terţe persoane, dar nu răspunde de accidente nucleare survenite din cauza unui conflict armat, a unor ostilităţi, război civil sau insurecţie. Răspunderea celui ce exploatează instalaţia nu poate întrece quantumul stabilit în conformitate cu Convenţia. CONVENŢIA DE LA VIENA CU PRIVIRE LA RELAŢIILE CONSULARE, adoptată la 24 apr, la Conferinţa de la Viona cu privire la relaţiile consulare (v.). Convenţia reglementează stabilirea relaţiilor consulare, deschiderea consulatelor, statorniceşte funcţiile, privilegiile şi imunita ţii e consulare (v.), stabileşte clasele şefilor posturilor consulare (v.), procedura de numire şi intrare în funcţiune a consulilor şi de numire a personalului consular. Convenţia prevede

obligaţia statului de reşedinţă de a crea toate condiţiile pentru îndeplinirea funcţiilor de către postul consular, precum şi inviolabilitatea personală (v.) a. funcţionarilor consulari. Convenţia reglementează, de asemenea, drepturile şi obligaţiile consulilor onorifici (v.). România a aderat la Convenţie în 1972. CONVENŢIE PRIVIND DECO N ŢĂRILE M UL TILA TER ALE ÎN RUBLE TRANSFERABILE ŞI ORGANIZAREA BĂNCII INTERNAŢIONALE DE COLABORARE ECONOMICĂ, încheiată la Moscova, la 22 oct., între guvernele statelor membre ale C.A.E.R., în scopul perfecţionării sistemului decontărilor şi întăririi influenţei valutar-finan clare asupra îndeplinirii obligaţiilor reciproce. Decontările multilaterale în ruble transferabile au început să se efectueze după 1 ian. 1964. Conţinutul aur ai rublei transferabile este de 0,987412 grame aur pur. Pentru decontările cu celelalte părţi contractante, fiecare parte care deţine mijloace în conturile de ruble transferabile poate dispune în mod liber de aceste mijloace. Ţara noastră participă cu cota de 16 milioane ruble transferabile la suma de 300 milioane ruble ce reprezintă capitalul statutar al

R.I.C.E. (v.). 1965» CONVENŢIA

ÎN TE RNA T ION ALA A TELECOMUNICAŢIILOR adoptată la Montreux, la 12 nov., înlocuieşte vechea Convenţie de la Geneva din 1959. Recunoscând dreptul suveran al fiecărui stat de a reglementa telecomunicaţiile

proprii, Convenţia stabileşte structura, obiectul şi componenţa U.I.T. (v.), drepturile şi obligaţiile membrilor şi nemembrilor ei asociaţi. România a semnat Convenţia la 12 nov. CONVENŢIA PRIVIND ELIMINAREA TUTUROR FORMELOR DE DISCRIMINARE RASIALĂ, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U., la 21 dec., a fost deschisă semnării la New York, la 7 mart. 1966. Condamnând discriminarea rasială, segregaţia rasială şi apartheidul, precum şi orice propagandă şi organizaţii sau teorii bazate pe superioritatea unei rase sau unui grup de o anumită culoare sau origine etnică, Convenţia proclamă egalitatea tuturor oamenilor în faţa legii şi dreptul la o protecţie egală a legii împotriva oricăror discriminări sau incitări la discriminare. Afirmând necesitatea de a se elimina toate formele şi manifestările de discriminare rasială în toate părţile lumii, manifestări susceptibile să tulbure pacea şi securitatea popoarelor şi convieţuirea popoarelor în cadrul aceluiaşi stat, statele părţi ale Convenţiei se obligă să condamne orice propagandă, să prevadă ca infracţiuni difuzarea de idei bazate pe superioritate sau ura rasială şi să interzică organizaţiile care incită la discriminare rasială. România a aderat la Convenţie în 1970. CON VIEN TIA REFERI TO A RE

LA CONTRACTUL DE TRANSPO R T ÎN TERNA T IO N AL DE MĂRFURI PE ŞOSELE (C.M.R.) 9 elaborată la Geneva, la 19 mai, în

scopul uniformizării condiţiilor generale în care se execută contractul de transport internaţional de mărfuri pe şosele. Ea reglementează relaţiile ce decurg din executarea contractului de transport cu mijloace auto în trafic internaţional, stabilind răspunderi precise, precum şi documentele de transport uniforme, necesare în acest scop. Convenţia stabileşte de asemenea, garanţiile pentru executarea transportului în bune condiţii şi modalităţile de soluţionare a eventualelor diferende ce se pot ivi pe parcurs. România a aderat la Convenţie la 20 nov. 1972.1967. CONVENŢIA PENTRU INSTITUIREA ORGANIZAŢIEI MONDIALE A POPRI ETĂŢII în adoptată la Conferinţa diplomatică de la Stockholm din 11 – 12 iul., la care a participat şi România. Convenţia a creat O.M.P.L. (v.) menită a asigura protecţia proprietăţii industriale şi literar-artistiee în întreaga lume şi a institui o forma noua de cooperare administrativă între uniunile de proprietate intelectuala. România a ratificat Convenţia în 19GB. 1968* CONVENŢIA ASUPRA ÎMPRESURI PŢI BÍLIT A TII CRIMELOR DE RĂZBOI ŞI A CRIMELOR CONTRA UMANITĂŢII, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U., la 26 nov., ratificată de România ia 29 iul. 1969. Convenţia prevede imprescriptibilitatea crimelor de război (v*) şi a crimelor contra umanităţii (v.), aşa cum au fost definite în Statutul Tribunalului International de la Nürnberg din 1945 şi în special a infracţiunilor grave enumerate în Convenţiile de

la Geneva din 12 aug. 1949 pentru protecţia victimelor de că & boi (v.), Principiile insensé în Convenţie se regăsesc în legislaţia română. 1969 «CONVENŢIA CU PRIVIRE LA DREPTUL TRATATELOR, semnată la Viena, la 23 mai, constituie o etapă importantă a procesului de codr fiecare şi dezvoltare progresivă a d. repptului internaţional. Proiectul de convenţie cu privire la dreptul tratatelor a fost elaborat de C.DA, la recoman* darea Adunării Generale a O.N.U» Convenţia reuneşte ansamblul de prin* cipii şi reguli ce guvernează materia tratatelor. Subliniind importanţa tratatelor ca izvor ai dreptului internaţional şi ca mijloc de dezvoltare a cooperării paşnice între state. Convenţia reafirmă totodată, în preambulul său, principiile fundamentale ale dreptului internaţional şi pune la baza încheierii şi executării tratatelor principiile liberului consimţământ, al bunei credinţe şi a principiului „pacta sunt servanda”. Menţionând că prevederile sale nu se aplică acordurilor internaţionale încheiate între state şi alte subiecte de drept internaţional sau între acestea din urmă, şi nici acordurilor care nu au fost încheiate în forma scrisă, Convenţia arata că prin aceasta nu – se aduce nicio atingere valorii juridice a acelor acorduri. Convenţia stipulează că diferendele privitoare la tratate trebuie să fie soluţionate prin mijloace paşnice şi în conformitate cu principiile justiţiei şi ale dreptului internaţional. O lipsă a Convenţiei constă în faptul că nu consacră în

prevederile sale principiul universalităţii tratatelor multilaterale generale, potrivit căruia toate statele au dreptul de a deveni parte la astfel de tratate, CONVENŢIA CU PRIVIRE LA MISIUNILE SPECIALE, adoptată pe baza unui proiect prezentat de către C.D.I. În 1969, la a XXIV-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U., prin rezoluţia 2.530 şi deschisă semnării la INew York, la 16 dec. Totodată, a fost adoptat şi un Protocol privind rezolvarea diferendelor apărute în legătură cu misiunile speciale. Convenţia defineşte misiunea specială, prevede normele referitoare la trimiterea, acceptarea, funcţiile, activitatea şi componenţa acestora şi stabileşte, totodată, un statut de privilegii şi imunităţi analog celui acordat misiunilor diplomatice permanente. Convenţia precizează ca pentru funcţionarea unei misiuni speciale nu este nevoie ca statele respective să întreţină relaţii diplomatice. CONVENŢIA INTERNAŢIONALĂ ASUPRA INTERVENŢIEI ÎN MAREA LIBERĂ ÎN CAZ DE ACCIDENT MARITIM

ANTREN ÎN D SAU PUTÂND ANTÂÂÊNA O POLUARE PRIN HIDROCARBURI, încheiată sub egida

I.M.C.O., la Bruxelles, la 29 nov., creează o nouă instituţie de drept internaţional – dreptul de intervenţie – opus principiului libertăţii ce se aplică în cazul mării libere. Prevederile sale urmăresc atât interesele ţărilor de coastă, cât şi cele ale statului de pavilion. Fiind o excepţie de la

regulă, condiţiile de exercitare a dreptului de intervenţie au fost circumscrise cu minuţiozitate. Acest drept de intervenţie în marea liberă nu se poate exercita decât într-un accident care s-a produs sau care este iminent. Pentru garantarea proporţionalităţii măsurilor luate în raport cu pericolul efectiv produs sau care s-ar putea produce, convenţia stabileşte ca la măsurile luate trebuie să se aibă în vedere următoarele elemente: întinderea şi probabilitatea pagubelor iminente; rezultatul probabil al măsurilor luate; rezultatul final al daunelor cauzate de către aceste măsuri. Dreptul de intervenţie se poate exercita numai în marea liberă, nu şi în marea teritoriala, unde toate drepturile se exercită în virtutea suveranităţii statului respectiv. Convenţia se aplică tuturor navelor din marea liberă, cu excepţia navelor militare şi a navelor guvernamentale afectate unui scop necomercial. CONVENŢIA ÎN TERNA TIONALĂ ASUPRA RĂSPUNDERII CIVILE PENTRU

PRODUSE DE POLUARE, încheiată sub egida I.M.C.O., la Bruxelles, la 29 nov., urmăreşte asigurarea unei despăgubiri echitabile a daunelor provocate victimelor poluării. În acest sens, se prevede că răspunderea civilă pentru toate daunele cauzate pe teritoriul sau în marea teritorială a unui stat contractant, ca urmare a unui accident în marea liberă provocat de această navă aparţine proprietarului sau armatorului navei ce transportă hidrocarburi. Convenţia se aplică

tuturor navelor care transportă mai mult de 2000 tone de hidrocarburi, cu excepţia navelor militare şi a navelor guvernamentale utilizate pentru servicii necomerciale. 1970. CONVENŢIA PENTRU REPRIMAREA CAPTURĂRII ILICITE A AERONAVELOR, încheiată la Haga, la 16 dec., în cadrul Conferinţei de drept aerian. Convenţia defineşte elementele infracţiunii de capturare ilicită a aeronavelor civile stabilind că statele contractante să ia măsurile necesare de anchetare şi stabilire a faptelor privind capturarea ilicită a aeronavelor şi a actelor de violenţă săvârşite împotriva pasagerilor şi echipajelor. Statele se obligă să-şi acorde reciproc asistenţă judiciară în vederea judecării şi pedepsirii celor vinovaţi, a restituirii navei comandantului legitim şi înlesnirii pasagerilor de a-şi continua călătoria. Infracţiunea este considerată ca justificând extrădarea obligatorie a autorului prezumat ai infracţiunii pentru exercitarea acţiunii penale. România a aderat la această Convenţie la 19 apr. 1972, făcând o rezervă, în sensul neacceptării jurisdicţiei obligatorii a C.I.J. pentru reglementarea diferendelor privind interpretarea sau aplicarea Convenţiei. 1971. CONVENŢIE ASUPRA INTERZICERII, PERFECŢIONĂRII, FABRICĂRII ŞI STOCĂRII ARMELOR BACTERIOLOGICE (BIOLOGICE) SAU CU TOXINE ŞI ASUPRA DISTRUGERII LOR, elaborată în cadrul Comitetului de dezarmare de la Geneva (v.), a fost adoptată de Adunarea Generală a

O.N.U., la 16 dec. La 10 apr. 1972. România a semnat textul Convenţiei concomitent la Moscova, Washington şi Londra – capitalele celor trei state depozitare – alături de reprezentanţii altor 46 de state. Convenţia cuprinde angajamentul statelor părţi: a) de a nu perfecţiona, fabrica, stoca, dobândi sau conserva agenţi microbiologici sau alţi agenţi biologici care nu sunt folosiţi în scopuri paşnice, sau arme, echipament ori vectori destinaţi a folosi astfel de substanţe în scopuri ostile sau în caz de conflict; b) a distruge sau a converti în scopuri paşnice, în cel mult nouă luni de la intrarea în vigoare a Convenţiei, a tuturor agenţilor, toxinelor, armelor, vectorilor care se găsesc sub controlul sau jurisdicţia lor; c) a nu transfera niciunul din elementele enumerate mai sus, à nu ajuta, încuraja sau incita un stat, grup de state sau organizaţie internaţională de a fabrica sau a le dobândi; d) a adopta măsuri legislative pentru interzicerea sau împiedicarea, punerea la punct, fabricarea, stocarea, achiziţionarea sau conservarea acestora; e) a negocia cu bună credinţă pentru încheierea unui acord asupra interzicerii perfecţionării, fabricării, stocării şi distrugerii armelor chimice. CONVENŢIE PENTRU REPRIMAREA ACTELOR ILICITE ÎNDREPTATE CONTRA SECURITĂŢII AVIAŢIEI CIVILE, încheiată la 23 sept., la Montreal (Canada), în scopul favorizării cooperării internaţionale în domeniul prevenirii diverselor forme de intervenţie ilicită în activitatea aviaţiei

civile. Convenţia incriminează actele de violenţă săvârşite împotriva unei persoane aflate la bordul unei aeronave în zbor, distrugerea sau deteriorarea unei aeronave în serviciu, plasarea la bordul acesteia a unor dispozitive sau substanţe de natură a o distruge sau a o deteriora, ori a tulbura funcţionarea unor instalaţii sau servicii de navigaţie aeriană. Prin Convenţie, statele se angajează să sancţioneze cu severitate asemenea infracţiuni şi să ia toate măsurile necesare asigurării reintrării cât mai urgent cu putinţă în funcţiune a aeronavei. România a ratificat Convenţia la 30 mai 1975.1972. CONVENŢIA PENTRU PREVENIREA PÓL UĂRII MARINE PRIN OPERAŢIUNI DE IMERSIUNE EFECTUATE DE CĂTRE NAVE ŞI AERONAVE, încheiată la Oslo, la 15 febr., obligă părţile contractante să întreprindă toate măsurile posibile pentru evitarea poluării mediului oceanic, în special a NE Oc. Atlantic, cauzată de imersiunea unor substanţe nocive. Originalitatea acestei Convenţii constă în aceea că ea nu vizează numai petrolul şi derivatele sale, ci şi toate celelalte substanţe nocive care ar putea perturba echilibrul biologic al mediului oceanic. Substanţele, în funcţie de nocivitatea lor, sunt grupate în trei categorii, denumite, potrivit Convenţiei, „lista neagră, lista gri şi lista albă”. Imersiunea substanţelor nocive, enumerate în lista neagră, este cu desăvârşire interzisă, pe când a celor din lista gri este permisă, de la caz la caz, pe baza unui permis special elaborat de o autoritate

naţională competentă sau fără acest permis special, dar, cu aprobarea autorităţii naţionale competente, curii este cazul substanţelor specificate în lista albă. Obiectul de reglementare a acestui tratat se regăseşte într-o formă completă în Convenţia de la Londra încheiată la 29 dec, 1972 (v. Şi Convenţia referitoare la prevenirea poluării mărilor rezultând din imersiunea deşeurilor. CON V EN ŢI-A REFERITOARE LA PREVENIREA POLUĂRII MĂRILOR REZULTÂND DIN IMERSIUNEA DEŞEURILOR, încheiată la Londra, la 29 dec., este cea mai completă în privinţa prevenirii poluării apelor marii, întrucât se inspiră atât din Declaraţia de la Stockholm (v.) cât şi din Convenţia de la Oslo (v. Convenţia pentru prevenirea poluării marine prin operaţiuni de imersiune efectuate de către nave ei aeronave). Este primul document internaţional care enunţă obligaţia generală a statelor contractante de a favoriza, individual sau colectiv, controlul efectiv al tuturor surselor de poluare din mediul marin precum şi angajamentul statelor contractante de a lua toate măsurile posibile pentru evitarea unei poluări a mediului marin prin imersiunea unor substanţe. Convenţia se aplică de părţile contractante tuturor navelor, aeronavelor şi platformelor înmatriculate pe teritoriul părţilor contractante, sau celor care încarcă pe teritoriul lor deşeuri care urmează să fie scufundate. Convenţia are trei anexe în care sunt grupate substanţele nocive, în privinţa răspunderii

internaţionale, Convenţia invită părţile contractante să elaboreze procedurile de reglementare a responsabilităţii în materie de daune cauzate de imersiunea unor substanţe. 1973. CONVENŢIA INTERNAŢIONALĂ ASUPRA. ELIMINĂRII ŞI REPRIMĂRII CRIMEI DE APARTHEID, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U., la 30 nov., precizează că apartheidul (v.) este o crimă contra umanităţii şi că actele inumane rezultate din politica şi practica de apartheid sau din alte politici şi practici asemănătoare sunt crime care contrazic normele dreptului internaţional, ţelurile şi principiile Cartei Naţiunilor Unite, constituind o serioasă ameninţare pentru pacea şi securitatea internaţională. Convenţia face apel la statele participante să împiedice prin toate mijloacele perpetuarea politicii de apartheid în toate formele sale, să ia toate măsurile legislative, juridice şi administrative pentru urmărirea, judecarea şi pedepsirea tuturor persoanelor responsabile sau acuzate de acte definite drept crime de apartheid. CONVEN ŢI-A PENTRU PREVENIREA POLUĂRII CAUZATE DE CĂTRE NAVE, încheiată ia Londra, la 2 nov., sub auspiciile I.M.C.O., codifică măsurile menite să prevină poluarea mediului marin de către nave. Convenţia conţine dispoziţii privind construcţiile petroliere şi obligaţia statelor contractante în privinţa creării în porturile lor de zone terminale de încărcare şi descărcare petrolieră, cu instalaţii de recepţionare a

reziduurilor. Totodată, Convenţia creează noi zone speciale în care se interzice orice evacuare de hidrocarburi. Astfel de zone au devenit M. Mediterană, Marea Neagră, M. Baltică, M. Roşie şi Golful

Persic. Potrivit Convenţiei, toate tancurile petroliere, precum şi alte tipuri de nave al căror tonaj depăşeşte 10.000 tdw vor trebui să fie echipate cu dispozitive de înregistrare automată a descărcărilor. Convenţia mai conţine dispoziţii referitoare ia evacuarea de pe nave a apelor uzate, a resturilor şi a altor gunoaie. Convenţia se aplică tuturor navelor guvernamentale utilizate pentru servicii necomerciale. 1974 «CONVENT IA PENTRU PROTECŢIA MEDIULUI MARIN ÎN ZONA MĂRII BALTICE, încheiată la Helsinki, la 22 mart., de către statele riverane ale Balticii: U.R.S.S., Polonia, Suedia, R.D.G., R.F.G., Danemarca şi Finlanda. În ansamblu, Convenţia constituie o „regionalizare" a dispoziţiilor Convenţiei I.M.C.O. din 1973 (v. Convenţia pentru prevenirea poluării cauzate de către nave, încheiată la Londra, la 2 nov. 1973) care a declarat Baltica, Marea Neagră şi Mediterana zone speciale în ceea ce priveşte protecţia mediului marin împotriva poluării. Părţile contractante s-au obligat să aplice dispoziţiile Convenţiei navelor şi aeronavelor înmatriculate pe teritoriul lor sau arborând pavilionul lor, celor care încarcă în limitele teritoriilor lor sau în apele lor teritoriale materiale destinate a fi scufundate, sau celor

bănuite că efectuează evacuări în marea lor teritorială. Prin Convenţie s-a înfiinţat o comisie a cărei preşedinţie se atribuie la fiecare doi ani, prin rotaţie. Fiind un organ de cooperare a statelor părţi la Convenţie, comisia este principalul organism chemat să aplice şi să adapteze permanent prevederile Convenţiei la realităţile practice. Convenţia prevede ca părţile contractante se angajează să realizeze şi să adopte în comun norme relative la această responsabilitate. 1975. CONVENŢIA DE LA LOMÉ, semnată la 28 febr, la Lomé (Togo) între ţările membre ale C.E.E. Şi 46 ţări în curs de dezvoltare din Africa, Zona Caraibilor şi Pacificului, denumite pe scurt A.C.P. Convenţia, încheiată pe o perioadă de cinci ani, prevede măsuri concrete de colaborare şi cooperare economică şi în domeniul schimburilor comerciale între ţările participante. Astfel, aproape toate exporturile A.C.P. către C.E.E. pot pătrunde pe pieţele Comunităţii, exceptate de taxe vamale sau alte taxe echivalente şi fără a li se aplică restricţii cantitative, fără de reciprocitate pentru ţările A.C.P.

CONVERTIBILITATE, posibilitate de a preschimba liber însemnele băneşti ale unei ţări, fie pe o cantitate de aur, corespunzător conţinutului oficial (variantă care în practică nu se mai utilizează), fie pe o cantitate de valută străină, potrivit cursului de schimb. C. poate fi integrală, adică nesupusă unor condiţionări speciale, sau

Umilała, în funcţie de natura operaţiei, de ţara de reşedinţă a deţinătorului sau de alte criterii.

CONVOI DE NAVE, vase comerciale care, în timp de conflict armat, navighează în grup. În cazul în care aceste nave sunt escortate de nave de război neutre, ele se bucură de protecţie, fiind scutite de dreptul de vizită (v.) din partea navelor militare beligerante, toate informaţiile necesare fiind furnizate de comandantul convoiului, în cazul în care comandantul navei de război beligerante în drept a efectua vizita are motive să bănuiască netemeinicia dMelor furnizate de comandantul convoiului, îi comunică aceste bănuieli şi acesta din urmă procedează la vefâficări. Dacă faptele contestate justifică bănuielile, navelor în culpă li se ridică protecţia convoiului.

COOK, INSULELE ~ (denumirea oficială: Cook Islands), grup de 15 insule în Paeificul de ßud, la circa 3.220 km NE de Noua Zeelandă, dispuse în două formaţiuni coraligene şi vulcanice, situate la 320 km una de alta. Suprafaţa: 240,6 kmp. Populaţia (1971): 21.227 loc. Centrul administrativ: Awarua (în ins. Rarotonga), circa 6.000 loc. Limba oficială: engleza.

Moneda: 1 Dollar neozeelandez =

100 Cents. Istoric. Populate de polinezieni în sec. 13 – 14, ins. C. sunt descoperite în 1773 de navigatorul James Cook, ocupate de Marea Britanie (1888) şi cedate Noii Zeelande (iun. 1901) ca dependenţă externă. Potrivit legii din 4 aug. 1965, ins. C. shit un teritoriu autonom (cu

autoguvernare internă) „liber asociat” cu Noua Zeelandă. O.N.U. consideră ins. C. un teritoriu neautonom, în sensul cap. 11 al Cartei. S.U.A. reclamă suveranitatea asupra ins. Danger, Manihiki, Rakahanga, Penrhyn.

COOPERARE INTERNAŢIONALĂ 1.

Dezvoltarea, în domenii diverse, prin tratate-cadru şi prin acţiuni concrete, liber şi egal convenite, a relaţiilor existente între state. Domeniile în care acţiunile de e.i. se pot realiza sunt: politic, economic, social-cultural etc. C.i. poate avea loc sub forma unei colaborări internaţionale între state, între instituţii guvernamentale şi neguyerna înentale, între întreprinderi comerciale şi economice. În condiţiile lumii contemporane, a dezvoltării fără precedent a cuceririlor ştiinţei şi tehnicii, a perfecţionării mijloacelor de comunicaţie şi transport, e.i. se lărgeşte continuu şi se impune ca o necesitate obiectivă a diviziunii mondiale a muncii. Lărgirea relaţiilor internaţionale şi intensificarea acţiunilor de cooperare este una din condiţiile de dezvoltare internă a statelor lumii contemporane. Cooperarea între state se intensifică, la rândul său, ca o cerinţă prioritară pentru menţinerea şi întărirea păcii internaţionale şi pentru soluţionarea paşnică a diferendelor ce se ivesc în lume. Direcţiile în care e. i, trebuie să acţioneze cu prioritate sunt: dezarmarea, în primul rând dezarmarea nucleară, reducerea decalajului în ceea ce priveşte dezvoltarea

statelor, comba terea poluării mediului, folosirea în scopuri paşnice a energiei nucleare, explorarea şi exploatarea în scopuri paşnice a fundului mărilor şi oceanelor etc. C.i. presupune egalitatea deplină în drepturi a partenerilor, libertatea lor de voinţă. 2. Principiu prevăzut în Carta O.N.U., potrivit căruia statele trebuie să coopereze unele cu altele, pe baze bi- şi multilaterale, în vederea menţinerii şi întăririi păcii şi securităţii internaţionale. Principiul cooperării între state este unul din principiile fundamentale ale dreptului internaţional, care se impune în tot mai largă măsură în relaţiile internaţionale. Acţionând cu consecvenţă pentru realizarea e. i» România îşi lărgeşte şi doreşte să-şi dezvolte cooperarea în toate domeniile, în primul rând cu statele socialiste, cu ţările în curs de dezvoltare, dar şi cu celelalte state ale lumii, fără deosebire de orânduire socială. C.i. reprezintă unul din principiile de bază ale politicii externe a României, economică internaţionala, sistem de relaţii care se statornicesc pe bază de contract între centre de decizie din două sau mai multe state – persoane juridice şi/sau persoane fizice – pe o durată determinată, vizând realizarea unor proiecte comune în domeniul producţiei industriale şi agricole, construcţii, comerţ, transporturi, activităţi bancare, turism şi cercetare tehnico-ştiinţifică. Cooperarea industriala deţine ponderea principală în cadrul ~ e.i. România se pronunţă pentru dezvoltarea şi diversificarea ~ e.i.,

manifestând, totodată, un interes deosebit pentru realizarea unor forme de cooperare cu alte state, cum sunt: construirea în ţară noastră de noi obiective economice, dezvoltarea şi modernizarea celor exis1 tente, pentru care partenerii externi livrează maşini, utilaje, documentaţii şi asistenţă tehnică, rambursarea efectuându-se prin livrări din produsele obţinute sau alte produse convenite; constituirea de societăţi mixte de producţie şi comercializare în ţară şi străinătate; fabricarea în Ptomânia a unor instalaţii, utilaje etc, pe baza tehnologiei furnizate de parteneri, rambursarea efectuându-se în cote-părţi din producţia realizată, constituirea în străinătate de instituţii financiar-bancare ş.a. O contribuţie determinantă în dezvoltarea ~ e.i. a Ptomâniei a fost adusă de preşedintele României, Nicolae Ceauşescu (v.), cu prilejul întâlnirilor cu şefi de state şi guverne de pe toate continentele şi semnarea cu aceste prilejuri a celor aproximativ 50 de declaraţii solemne, tratate şi acorduri generale. Pe această baza, în cincinalul 1971 – 1975 au fost contractate 225 acţiuni de cooperare economică, industriala şi tehnică. ~ în comercializarea produselor, acţiune de sine stătătoare, independentă de cooperarea internaţională în producţie sau de cooperarea tehnico-ştiinţifică internaţionala, prin intermediul ei putându-se stabili şi pune în aplicare un program comun de marketing care vizează lansarea şi desfacerea unui anumit produs (produse). Principala formă de ~ în e.p. o

constituie desfacerea în comun (numita şi oferta comună pentru comercializare) prin care două sau mai multe întreprinderi din ţări diferite, care sunt legate printr-un acord de cooperare în producţie (coproducţie, subproducţie ete.) şi care dispun de acelaşi produs sau de produse similare (apropiate) convin să desfacă sub o singură marcă comercială produsele respective; marca comercială este fie a unuia din parteneri sau poate fi o marcă noua, stabilită în comun» O formă de ~ în e. p, care cunoaşte o tot mai largă utilizare, este desfacerea mărfurilor în comun prin intermediul societăţilor mixte» Uneori în sfera ~ în e.p. sunt incluse şi o serie de înţelegeri (de multe ori secrete) care se încheie între firme din diferite ţări capitaliste privind specializarea pe produse şi desfacerea produselor, stabilirea pieţelor de desfacere şi specializarea firmelor pe anumite pieţe de desfacere, sau specializarea pe clientelă. ~ în e.p. s-a intensificat şi diversificat continuu în perioada postbelică datorită creşterii concurenţei pe pieţele de export, ridicării standardelor calitative (solicitate de cumpărător), dificultăţilor legate de plasarea mărfurilor pe pieţele externe. ~ în e.p. Între parteneri din diferite ţări constituie un mijloc eficient de cunoaştere a caracteristicilor pieţelor externe, de depistare a preferinţelor consumatorilor pe pieţele de export şi de direcţionare, în consecinţă, a activităţii de producţie în ţările respective. ~ în domeniul financiar-bancar, activitate ce se poate realiza fie

între bănci sau instituţii financiare separate, fie prin intermediul unor bănci mixte. Cooperarea internaţională care urmăreşte finanţarea diferitelor acţiuni sau operaţiuni de interes statal se realizează prin intermediul organismelor specializate ale O.N.U. (O.N.U.D.I. Grupul Băncii Mondiale), sau al organismelor financiare regionale; în cazul ţărilor socialiste membre ale C.A.E.R. funcţionează două instituţii financiare specializate, B.I.C.E. (v*) şi B.I.I. (v.), iar ca instituţii financiare regionale pot fi menţionate B.A.D. (v.), B.I.D. (v.) ş.a. Societăţile mixte bancare-financiare (băncile mixte) şi consorţiile bancare internaţionale (v.) constituie alte două forme utilizate pe scară tot mai largă a ~ în d.f. – b. ~ tehnico-ştiinţifică, domeniu important în care se desfăşoară activitatea de cooperare economică internaţională, schimbul reciproc de informaţii şi cunoştinţe ştiinţifice şi tehnologice. ~ t. – ş. contribuie la reducerea decalajelor tehnico-ştiinţifice dintre ţări şi constituie un important mijloc al transferului de tehnologie spre ţările în curs de dezvoltare. ~ t. – ş. se desfăşoară atât la nivel guvernamental cât şi la nivelul întreprinderilor şi instituţiilor de cercetare. La nivel guvernamental, ~ t. – ş. se realizează pe plan bilateral, prin intermediul organismelor naţionale de specialitate, iar pe plan multilateral, prin intermediul organizaţiilor internaţionale. ~ t. – ş. interguvernamentală cuprinde, de regulă, programele de cercetare de

mare anvergură. O formă de ~ i. – s. interguvernamentală, care s-a dezvoltat în mod deosebit, o constituie formarea şi perfecţionarea cadrelor de specialişti, îndeosebi a cadrelor de specialişti din ţările în curs de dezvoltare. ~ t. – ş. Între întreprinderi se realizează printr-o multitudine de forme: realizarea unor programe comune de cercetare între institute de cercetare sau de proiectare specializate; schimbul de informaţii tehnico-ştiinţifice (brevete, documentaţii tehnice, proiecte etc.) între întreprinderi productive sau institute de cercetare (proiectare) cu profil apropiat; acordarea asistenţei tehnice de specialitate; crearea unor instituţii, laboratoare sau centre comune de cercetare ştiinţifică; efectuarea de studii, analize, verificări comune la staţii pilot pe bază de coproducţie (v.).

COPRODUCŢIE, formă de cooperare în producţie, care se poate stabili între guverne sau între întreprinderi producătoare din ţari diferite, prin care partenerii convin să realizeze un produs sau să construiască, în comun, un obiectiv. Fiecare din parteneri execută părţile, reperele, subansamblele în care este specializat şi dotat la nivel optim, asamblarea făcându-se acolo* unde partenerii convin. Fiind o cooperare bazată pe specializarea partenerilor, pe complimentaritatea lor, e. este o formă stabilă şi durabilă de cooperare, interesele partenerilor fiind strâns legate şi convergente în ceea ce priveşte

desfăşurarea eficientă a procesului de producţie, creşterea productivităţii muncii şi îmbunătăţirea parametrilor tehnico-calitativi ai produsului.

REPUBLICA POPULARĂ DEMOCRATĂ COREEANĂ (denumirea oficială: Choson Minchu-Chui înmân Konghwa-Guk = Republica Populară Democrată Coreeană), stat situat în Asia de Nord Est, partea nordică, de la paralela 38°, a Pen. Coreea, învecinat cu U.R.S.S., R.P. Chineză, Coreea de

Sud. Suprafaţa: 120.538 kmp. Populaţia (1976): 16.250.000 loc. Capitala: Phenian, 1.500.000 loc. (1974, aglomeraţia urbană). Limba oficială: coreeana. Moneda: 1 Won = 100 Chun (Geon). Istoric. Primul stat coreean, Choson, este cucerit la sfârşitul sec. 2 î.e.n. de imperiul chinez. La sfârşitul sec. 1 î.e.n. se formează regatul Koguryo, care uneşte posesiunile chineze din Coreea şi îşi extinde teritoriul până în partea centrală a Coreei, în E şi V Coreei se constituie regatele Palkeche şi Silla, ultimul reuşind să unifice Coreea (676) pentru două secole. După destrămarea acestuia, regatul Koryo reuşeşte să reunifice Coreea (935} până în sec. 13, când este cucerită de mongoli. Coreea se eliberează de dominaţia mongolă în a doua jumătate a secolului 14, dar în 1637 este obligată să recunoască suzeranitatea imperiului chinez, până în 1895 când, în urma războiului chino-japonez, Japonia îşi instaurează protectoratul asupra Coreei, anexând-o în 1910. După crearea, în 1925, a Partidului

Comunist din Coreea, în 1930 – 1936 se declanşează lupta naţională de eliberare, în 1934 creându-se armata revoluţionară populară coreeană condusă de Kim Ir Sen. În aug. 1945, nordul Coreei până la paralela 38° lat. N este eliberat cu sprijinul armatei sovietice, instituindu-se temporar, potrivit unor acorduri dintre Puterile Aliate, o administraţie militară sovietică. Trupele S.U.A., debarcate în sept. 1945, ocupă partea sudică a Coreei. Conferinţa de la Moscova (dec. 1945) a hotărât restabilirea Coreei ca stat independent, unitar şi democratic. Comitetele populare create în partea de N a ţării înfăptuiesc adânci transformări democratice. Ca răspuns la proclamarea unilaterală a Republicii Coreea, în partea de S a ţării, Adunarea Populară (aleasă în aug. 1948) proclamă la 9 sept. 1948 R.P.D.C. La 25 dec. 1948 se încheie retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul R.P.D.C. În perioada 25 iun. 1950 – 27 iul. 1953 are loc? războiul din Coreea, încheiat cu armistiţiul de la Panmunjon, în care S.U.A...

sprijină guvernul sud-coreean în lupta sa contra R.P.D.C. În 1958 se înregistrează triumful relaţiilor socialiste în industrie şi agricultură în R.P.D.C. Declaraţia comună a Nordului şi Sudului, dată concomitent publicităţii la Phenian şi Seul (4 iul. 1972), defineşte cele trei principii convenite în vederea reunificării ţării: independenţă, reunificare paşnică, unitate naţională, în febr. 1977, R.P.D.C. a prezentat doi propuneri constructive cu privire la unirea eforturilor pentru

depăşirea dificultăţilor şi realizarea unui progres concret pe calea reunificării patriei prin negocieri. Organizarea de stat; republică populară, stat socialist. R.P.D.C. Întreţine relaţii diplomatice cu 93 de state (1976) şi este membră în 15 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. La 26 oct. 1948 guvernul român salută constituirea guvernului R.P.D.C. Şi stabileşte relaţii diplomatice cu noul stat socialist, la nivel de ambasadă. În timpul războiului din Coreea, România şi-a manifestat deplinul sprijin moral şi politic faţa de lupta dreaptă a poporului coreean. Schimbul de vizite din 1956 la nivelul primilor secretari ai celor două partide, a preşedintelui Consiliului de Miniştri al României (1957 şi 1964), a preşedintelui Prezic diului Adunării Populare Supreme a R.P.D.C. (1959), au contribuit la consolidarea legăturilor de prietenie, solidaritate şi colaborare dintre cele două ţări. În această perioadă, s-au încheiat o serie de acorduri între România şi R.P.D.C.: un acord comercial şi de plăţi, Acordul de colaborare tehnico-ştiinţifică şi Acordul de colaborare culturala (1956), convenţiile de colaborare bilaterală între agenţiile de presă şi comitetele de stat ale radiodifuziunii (1956), o convenţie de colaborare între academiile celor două ţări (1963). O nouă contribuţie la dezvoltarea relaţiilor de prietenie româno-coreene a adus-o vizita neoficială în România a tovarăşului Kim Ir Sen (1966). Schimburile de mărfuri dintre cele două ţări se desfăşoară, începând din 1957,

pe baza acordurilor comerciale de lungă durată (ultimul pe perioada 1971 – 1975). În 1970 a fost semnată Convenţia privind înfiinţarea comisiei interguvernamentale consultative în problemele relaţiilor economice şi tehnico-ştiinţifice. Evenimente memorabile de însemnătate istorică în evoluţia ascendentă a relaţiilor de colaborare, prietenie şi solidaritate militantă dintre cele două ţări şi popoare, le-au constituit vizitele oficiale ale delegaţiilor de partid şi guvernamentale conduse de tovarăşul Nicolae Ceauşescu în R.P.D.C. (9 – 15 iun. 1971,20 – 23 mai 1978) şi vizita oficială a delegaţiei de partid şi guvernamentale conduse de tovarăşul Kim Ir Sen în România (22 – 26, mai 1975). Cu prilejul acestor dialoguri la nivel înalt s-au realizat noi înţelegeri cu privire la colaborarea economică, tehnico-ştiinţifică şi mutuală dintre cele două popoare. Semnarea de către conducătorii de partid şi de stat ai celor două ţări a Tratatului de prietenie şi colaborare între R.S. România şi R.P.D.C. (26 mai 1975) a reprezentat un moment nou, de o importanţă deosebită, în relaţiile dintre cele două popoare şi state, care a deschis perspective largi extinderii colaborării multilaterale românocoreene, afirmând hotărârea lor comună de a conlucra strâns, atâtjm construcţia socialistă în cele două state, elt şi în afirmarea cu putere a principiilor socialismului, a cauzei păcii şi colaborării între naţiuni. România a sprijinit cu consecvenţă iniţiativele politice şi eforturile R.P.D.C. pentru unificarea paşnică a

patriei, fără amestec străin şi pe baze democratice.

COREEA DE SUD (denumirea oficială: Daehan Minkuk = Republica Coreea) 9 stat situat în Asia de Nord-Est, cuprinzând jumătatea sudică a Pen. Coreea, cu ieşire în Oc. Pacific (M. Japoniei şi Marea Galbenă). Suprafaţa: 98.484 kmp. Populaţia (1976): 35.860.000 loc. Capitala: Seul, 6*889.470 loc. (1973).

Limba oficială: coreeana. Moneda: 1 Won = 10 Hwan = 100 Chun. Istoric. Pentru perioada până la 1945 V» îi.jP.D. Coreeană. Alegerile separate din e. de S., aflată sub ocupaţia trupelor S.U.A., sunt urmate de proclamarea unilaterală, la Seul, a Republicii Coreea (17 iul. 1947). Se formează un guvern (15 aug. 1948), care încheie un tratat de asistenţă mutuală şi apărare cu S.U.A. (26 ian. 1950). În perioada 25 iun. 1950 – 27 iul. 1953 are loc războiul din Coreea, încheiat cu armistiţiul de la Panmunjon, în care trupele S.U.A. sprijină guvernul sud-corecan în lupta împotriva R.P.D. Coreene. Un tratat privind staţionarea de trupe nord-americane în C. de S. este semnat în aug. 1953. La 4 iul. 1972 este dată publicităţii, concomitent la Phenian şi Seul, Declaraţia comună a Nordului şi Sudului care defineşte principiile asupra cărora părţile au convenit în vederea reunificării ţării: independenţă, reunificare paşnică, unitate naţională. Autorităţile C. de S. au tărăgănat traducerea în viaţă a acestor principii. Organizarea de stat: republică prezidenţială. C. de

S. Întreţine relaţii cu 90 de state (1976) şi este membră în 56 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). România nu întreţine» relaţii diplomatice cu C. de S.

CORESPONDENT DE PRESĂ 1. Colaborator al unui organ sau al unei organizaţii de presa (ziar, revistă, agenţie de presă etc.), care trimite redacţiei sale informaţii cu privire la evenimente din viaţa politică, economică, socială, culturală, sportivă etc., petrecute într-un anumit loc sau zona. 2. Reprezentant temporar (permanent) ai unui organ sau organizaţii de presă trimis (acreditat) peste hotare în vederea realizării unor materiale de presă destinate informării opiniei publice din ţara acreditară. Statutul (drepturile, obligaţiile etc.) corespondenţilor este îndeobşte prevăzut în acorduri, convenţii şi înţelegeri de colaborare, încheiate între organele de presă din diferite ţări. C. de p. permanenţi sunt acreditaţi cu aprobarea ministerelor afacerilor externe, pe baza cererilor exprese, înaintate acestora în formă scrisa, de către organele de presă interesate. C. de p. acreditaţi în state străine li se facilitează vizite de documentare, convorbiri, interviuri şi participarea la acţiuni cu caracter naţional sau internaţional.

CORESPONDENŢĂ DIPLOMATICĂ, comunicare oficială, făcută în scris, între şefii de stat şi de guvern, între Ministerul Afacerilor Externe şi alte ministere ale statului acredita? şi misiunile diplomatice străine, precum şi între

misiunile diplomatice acreditata în capitala aceluiaşi stat. Formale e.d. sunt împărţite, după conţinut şi după aspectul lor tehnic, în: notă personală; notă diplomatică, aide-mémoire; memorandum; scrisoare particulară cu caracter semioficial. Cod, se redactează în limba statului de la care provine şi este însoţită, în semn de curtoazie, de o traducere neoficială în limba statului destinatar, în corespondenţa diplomatică se folosesc şi alte limbi de circulaţie internaţională (franceza, engleza, rusa etc.). C.d. are un caracter oficial. În documentele e.d. nu se admit corecturi, prescurtări şi sublinieri. C.d. se transmite prin curier special, dar poate fi înmânată şi personal sau transmisă prin poştă.

CORP CONSULAR, totalitatea consulilor – consuli generali, consuli, viceconsuli şi agenţi consulari – care funcţionează într-o anumită localitate (oraş, port, regiune etc.). În cadrul e.e., precăderea consulilor se stabileşte în funcţie de rang şi de clasă, iar în cadrul aceluiaşi rang, după data intrării în funcţiune, în mod oficial, a consulului, cu gradul respectiv, în circumscripţia consulară respectivă.

CORPUL ATAŞAŢILOR MILITARI, totalitatea ataşaţilor militari, navali şi aero, precum şi adjuncţii acestora acreditaţi într-un stat. C.a. În este condus de un decan al ataşaţilor militari O

CORSAR, până la mijlocul sec. 19, statele beligerante puteau să autorizeze – prin scrisori de cursă – înarmarea unor nave particulare,

denumite nave e», în scopul de a le folosi împotriva inamicilor, pe mare. Navele e. aveau dreptul să jefuiască navele comerciale inamice în profitul armatorului. Operaţiile navelor e. erau considerate licite, iar echipajele lor aveau dreptul să fie tratate ca prizonieri de război. Această instituţie a fost abolită prin Declaraţia de la Paris din 16 apr. 1856. Cu toate acestea, unele state au continuat, sub diferite forme, expediţiile de e. Termenul de e. a fost folosit pentru a desemna vasul, pe armatorul vasului şi oamenii echipajului.

COSPAR, v. COMITETUL PENTRU CERCETĂRI SPAŢIALE.

COSTA RICA (denumirea oficială: Repûblica de Costa Rica = Republica Costa Rica), stat situat în America Centrală istmică, între Marea Caraibilor şi Oc. Pacific, învecinat cu Nicaragua şi Panamá. Suprafaţa: 50.700 kmp.

Populaţia (1975): 2.010.000 loc. Capitala: San José, 428.041 loc. (1973, cu suburbiile). Limba oficială: spaniola. Moneda: 1 Colon = 100 Céntimos. Istoric. Populată de triburi amerindiene chorotegas şi huertares, C.R. este descoperită de Cristofor Columb (sept. 1502) – Coasta atlantică şi de Gil Gonzales Dávila (1522) – litoralul dinspre Oc. Pacific. După cucerirea spaniolă (1560) este inclusă în Căpitănia Generală Guatemala. La 15 sept. 1821 îşi proclamă independenţa; este inclusă în Imperiul mexican (1821 – 1823) şi face parte (1823 – 1838) din Federaţia Provinciilor Unite ale America Centrale, împreună cu Guatemala,

Nicaragua, El Salvador şi Honduras. Din 1838 este republică de sine stătătoare. Organizarea de stat: republică prezidenţială. C.R. Întreţine relaţii diplomatice cu 66 de state (1976) şi este membră în 62 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. C.R. Întreţine relaţii cu România, care datează încă din perioada 1880 – 1881 când, printr-un schimb de mesaje între şefii celor două state prilejuit de notificarea de către România a dobândirii independenţei sale de stat şi a dorinţei sale de a stabili relaţii de bună şi cordială prietenie cu C.R. (20 apr. 1880) preşedintele C.R. salută independenţa României şi se pronunţă pentru o prietenie constantă şi reală între cele două ţări. Deşi din documentele existente nu rezultă că între cele două ţări s-ar fi stabilit relaţii diplomatice, un document oficial al Ministerului de Externe român din 4 mai 1943 menţionează că la 26 mai 1942 C.R. a rupt relaţiile diplomatice cu România. În perioada postbelică, relaţiile diplomatice între România şi C.R. au fost stabilite la 4 iul. 1970, la nivel de ambasadă. În 1969 – 197 o au loc schimburi de delegaţii economice. În urma vizitei ministrului relaţiilor externe a C.R. În România (1971) s-a semnat un Acord comercial pe termen lung. Un moment de importanţă istorică în relaţiile bilaterale 3-a constituit vizita în C.R. a preşedintelui Nicolae Ceauşescu (3 – 5 sept. 1973), cu prilejul căreia a fost semnat Tratatul de prietenie şi colaborare dintre cele două ţări, care a aşezat relaţiile

româno-cos tari cane pe temelii trainice şi, totodată, s-a înscris în viaţa internaţională ea o contribuţie activă la politica nouă, ca un exemplu în care două popoare cu orânduiri sociale diferite, dar animate de dorinţa progresului lor economico-soeiai, pot să colaboreze şi să participe la dezvoltarea colaborării cu toate statele lumii. Tot cu această ocazie au fost încheiate acorduri de cooperare în domeniile economic (petrolier, minier, industria lemnului, agricultură), tehnico-ştiinţific şi cultural. Între 22 – 25 apr. 1974 au avut loc noi convorbiri la nivel în alt A

CU; ocazia vizitei în România a preşedintelui C.îl, José Eigneres Ferrer, care a marcat un nou moment important în dezvoltarea prieteniei şi colaborării dintre popoarele român şi costarican.

COSTUL VIEŢII, suma cheltuielilor efectuate de către o familie pentru bunurile alimentare şi ne alimentare care-i sunt necesare şi pentru serviciile pe care le utilizează într-o anumită perioadă de timp, se exprimă ca nivel general al consumului de bunuri şi servicii, precum şi ca indice general al preţurilor eu amănuntul şi al tarifelor.

COŞ VALUTAR denumire generică a mai multor valute. Noţiunea este utilizată în domeniul relaţiilor financiare internaţionale, după suspendarea, în august 1971, a convertibilităţii în aur a dolarului. Lipsa unui etalon monetar internaţional, aşa cum a fost aurul sau dolarul S.Ů.A. În sistemul Bretton Woods, a făcut dificilă aprecierea modului în care evoluează cursul unei

valute. Fluctuaţiile puternice şi tendinţele deosebite ale cursurilor de schimb ale valutelor occidentale au impus ca aprecierea şi consemnarea unei tendinţe să se facă în funcţie de e.v. De ex., încă din anul 1971, evoluţia cursului dolarului a fost comensurată în acest fel, luându-se în considerare cursul zilnic al dolarului faţă de valutele celorlalte ţări capitaliste dezvoltate, pe baza indicilor valutari (v.) w Conform recomandărilor făcute de Comitetul celor 20 al F.M.I. (v.), din vara anului 1974, valoarea D.S.T. (v.) a început să fie calculată zilnic în funcţie de un astfel de c-v., în care sunt incluse valutele a 16 ţări membre ale F.M.I. (fiecare dintre aceste ţări are o pondere în comerţul internaţional care depăşeşte 1%).

COTĂ DE BURSĂ le Curs valutar dintr-o anumită zi pe o anumită piaţă financiară. Poate fi: direct, când indică preţul unei unităţi dintr-o valută străină exprimată în valută naţională, şi indirect, când preţul unei unităţi de monedă naţională este exprimat în unităţi ale unei valute străine. 2. Curs de acţiune al diverselor firme sau titluri de stat pe o anumită piaţă financiară.

3. Preţ la care se comercializează mărfurile de bursă.

COTIZAŢIE (în relaţiile internaţionale), contribuţie bănească ce revine fiecărui stat membru al unei organizaţii internaţionale pentru acoperirea cheltuielilor ordinare ale acelei organizaţii. Se calculează, de regulă, pe un

exerciţiu financiar de un an, fiind exprimate într-o monedă convertibila (dolari, franci elveţieni etc.). Neplata e. poate atrage sancţiuni: retragerea dreptului de vot, suspendarea trimiterii documentaţiei şi, în unele cazuri extreme, chiar măsuri de excludere. Sistemul de calculare a e* la marile organizaţii internaţionale (O.N.U. Şi instituţiile sale specializate) se bazează pe capacitatea de plată a statelor, noţiune care înglobează ca element principal venitul naţional pe un locuitor. Alte sisteme de calculare a e au în vedere anumite activităţi specifice (comerţ exterior, turism, trafic aerian), în funcţie de profilul organizaţiei respective.

C.P.A., v. CURTEA PERMANENTĂ DE ARBITRAJ.

C.P.C.M., v. COMITETUL PERMANENT CONSULTATIV AL MACHREBULUI.

C.P.J.Ł, v. CURTEA PERMANENTĂ DE JUSTIŢIE INTERNAŢIONALĂ.

C.P.U.S.T.A.L., v. CONGRESUL PERMANENT DE UNITATE SINDICALĂ A OAMENILOR MUNCII DIN AMERICA LATINĂ.

CRAH FINANCIAR, v. CRIZĂ.

CREDIT, relaţie bănească apărută în legătură cu acordarea de împrumuturi băneffti unor persoane fizice sau juridice şi transferul de bunuri şi servicii la care rambursarea contravalorii urmează să se efectueze nu în momentul livrării, ci la un termen ulterior, numit scadenţă. C. (în capitalism) reprezintă mişcarea capitalului de

împrumut, în procesul rotaţiei capitalului apar mijloace băneşti, temporar disponibile, care prin intermediul creditului se transformă în capital de împrumut. C. (în socialism) reprezintă o formă de mobilizare de către stat a mijloacelor băneşti temporar disponibile şi de repartizare planificată a acestora pentru satisfacerea nevoilor economiei naţionale. C. se acordă întreprinderilor şi organizaţiilor economice pentru acoperirea unor cheltuieli permanente sau sezoniere privind producţia, circulaţia sau transportul mărfurilor etc, sub formă de e. bancar. C. au mai multe forme: ~ bancar, împrumuturi băneşti, acordate de bănci firmelor comerciale şi industriale (pentru investiţii şi activităţi productive); ~ comercial, utilizat numai în ţările capitaliste, este acordat sub forma de mărfuri de către firmele industriale şi comerciale prin utilizarea unor instrumente de plată şi credit; ~ de consum, acordat persoanelor particulare sub forma vânzărilor de mărfuri de folosinţă îndelungată; ~ de export, acordat unei instituţii guvernamentale sau particulare în scopul finanţării unor exporturi de mărfuri şi servicii; ~ documentar (v. acreditiv); ~ extern, contractat de persoanele fizice şi juridice, aparţinând unui anumit stat, în străinătate; ~ ipotecar, acordat în ţările capitaliste de băncile ipotecare proprietarilor funciari şi antreprenorilor de construcţii de locuinţe, rambursarea lui fiind garantată prin bunuri imobiliare; tehnic, reprezintă plafonul valoric stabilit în cadrul

acordurilor de clearing şi este destinat să acopere decalajele dintre export şi import, datorită faptului că cele două operaţiuni nu se realizează sincronizat;

~ pe termen scurt poate fi sau nu purtător de dobândă; ~ stand-by, introdus de către F.M.I. În 1952, reprezintă un e. internaţional, potrivit căruia ţara beneficiară poate, în limitele termenului scadent, să refolosească posibilitatea de împrumut dacă rambursează, între timp, e. sau o parte a acestuia.

CREDITARE TAXE VAMALE, amânare a efectuării plăţii taxelor vamale. Această amânare se acordă, uneori, de către organele vamale sau de stat, cu condiţia prezentării de garanţii şi a plătim dobânzilor aferente.

CRIME CONTRA PĂCII, infracţiuni internaţionale deosebit de grave care aduc atingere păcii şi securităţii internaţionale. C. contra pe au fost definite prin Statutul Tribunalului Militar International de la Nürnberg (art. G, lit. a) astfel: „plănuirea, pregătirea, dezlănţuirea sau ducerea unui război de agresiune (v. agresiune) prin violarea tratatelor, acordurilor sau garanţiilor internaţionale, precum şi participarea la un plan deliberat sau la un complot cu scopul de a comite oricare dintre acţiunile enumerate 4. Constituie, de asemenea, e. contra p. propaganda de război incriminată ea infracţiune internaţionala prin rezoluţia adoptată de Adunarea Generală a O.N.Ü. ia 3 nov. 1947, care

condamnă propaganda de război în orice formă şi în orice ţară, care are ca scop sau care poate crea sau mări o ameninţare a păcii, o violare a ei sau un act de agresiune. În România codul penal a inclus propaganda de război printre infracţiunile împotriva păcii şi omenirii (art. 356).

CRIME CONTRA UMANITĂŢII, infracţiuni internaţionale cum sunt asasinatul, exterminarea, sclavia, deportarea şi orice act inuman, comis faţă de populaţia civilă, înainte sau în timp de război, din motive politice, sociale, rasiale sau religioase de către autorităţile unui stat ori de către particulari care acţionează la instigarea sau cu consimţământul acelor autorităţi. Constituie unele din infracţiunile cele mai grave contra individului sau contra unui grup uman. Statutul Tribunalului Militar International de la Nürnberg distinge-două categorii de crime contra umanităţii: prima constă în acte inumane săvârşite contra populaţiei civile (asasinatul, exterminarea, ducerea în sclavie etc.), iar cea de-a doua cuprinde persecuţiile pentru motive politice, – rasiale sau religioase. Printre acţiunile calificate e. contra u. figurează genocidul (v.), folosirea armelor de exterminare în masă (v.) şi politica de apartheid (v,). C. contra u. sunt incriminate şi în dreptul penal intern al unor state. Codul penal al României prevede sancţiuni severe împotriva autorilor acestor crime, care merg până la pedeapsa cu moartea, dacă faptele sunt săvârşite în timp de război (art. 357 şi 358).

CRIME DE RĂZBOI, infracţiuni ce constau în

încălcarea legilor şi obiceiurilor războiului. Potrivit Statutului Tribunalului Militar International de la Nürnberg şi a celui de la Tokio, aceste încălcări cuprind: asasinatul, rele tratamente şi deportarea pentru muncă forţată, sau pentru orice alt scop a populaţiei civile din teritoriile ocupate, asasinarea sau torturarea prizonierilor de război sau persoanelor aflate pe mare, executarea ostaticilor, jefuirea bunurilor publice sau private, distrugerea fără motiv ą oraşelor şi satelor sau devastarea nejustificată de exigenţe militare. Această definiţie nu este limitativă, ci exemplificativă. Noţiunea de e* de r. s-a lărgit considerabil, mai ales după cel de-al doilea război mondial. Numeroase fapte, care altă dată nu erau socotite contrare dreptului internaţional, sunt azi calificate infracţiuni sau crime (de ex.3 luarea de ostatici, torturarea sau uciderea lor). Convenţiile de la Geneva, din 1949 privind victimele de război (v.) precizează că în conflictele armate sunt interzise oricând şi oriunde: luarea de ostatici, execuţiile fără judecată, tortura şi orice tratament crud şi dezonorant. Pentru săvârşirea unor e, der., statele poartă răspunderea politică, materială şi morală, iar persoanele fizice vinovate, răspunderea penala, fără să poată invoca în apărare faptul că au executat ordinul guvernului sau al superiorilor lor.

CRIZA CEHOSLOVACĂ (1938 – 1939), declanşată în urma acţiunilor de forţă ale

Germaniei hitleriste, după realizarea Anschluss-ului (v), în contextul politicii de cedare dusă de guvernele francez şi britanic. Un rol important în declanşarea crizei l-a avut acţiunea Partidului naţional-socialist din regiunea sudetă, condus de Konrad Henlein, care a cerut, la 20 apr. 1938, autonomia acestei regiuni şi dreptul de a se administra conform legislaţiei Germaniei naziste. Această acţiune a fost însoţită de intensificarea provocărilor militare germane la graniţa cu Cehoslovacia şi de cererea de cedare a regiunii sudete către Germania. Repetatele cedări ale Franţei şi Marii Britanii au încurajat Germania nazistă care şi-a mărit pretenţiile cerând imediat ocuparea militară a regiunii sudete. A urmat Conferinţa de la München în urma căreia a fost cedată Germaniei regiunea sudetă, guvernul cehoslovac fiind silit, în acelaşi timp, să accepte în urma unui ultimatum cedarea către Polonia a unei părţi a teritoriului său. La 3 oct. 1939, prin primul Dictat de la Viena, Ungaria horthystă răpea Cehoslovaciei un teritoriu cu o suprafaţă de 12.000 kmp şi un milion de locuitori. Odată cu aceasta se încheia prima etapă pe calea desfiinţării statului cehoslovac înfăptuită, câteva luni mai târziu, prin proclamarea „independenţei” Slovaciei la 14 mart. Şi apoi, în urma invadării teritoriului Cehoslovaciei la 15 mart, de către trupele hitleriste şi horthyste, a anexării restului teritoriului acestui stat la Germania (Boemia şi Moravia au fost transformate în protectorate

germane) şi Ungaria (Ucraina subcarpatică). Desfiinţarea statului cehoslovac a însemnat distrugerea echilibrului din Europa centrală şi de SE, destrămarea cu această ocazie a Micii înţelegeri (v.), fapt ce a avut puternice repercusiuni negative asupra evoluţiei politice din această zonă. De-a lungul întregii perioade a e-e. România a încercat să sprijine guvernul Cehoslovaciei cu mijloacele pe care le avea la dispoziţie.

CRIZA ECONOMICĂ MONDIALĂ, cea mai gravă criză de supraproducţie a sistemului capitalist mondial (v.) al cărui început l-a marcat marele crah al bursei din New York (29 oct. 1929). C.e, m. a afectat toate ţările capitaliste, efectele sale fiind cu atât mai profunde cu cât s-a desfăşurat pe fondul crizei generale a sistemului capitalist (v.). Ea a lovit, în primul rând, clasa muncitoare şi masele ţărănimii, agravându-le situaţia, dar ea a afectat, de asemenea, şi alte pături sociale, precum intelectualitatea, micii comercianţi, micii meseriaşi ş.a. Prăbuşirea preţurilor pe piaţa mondială a fost catastrofală: între oct. 1929 şi sfârşitul anului 1932, preţul produselor industriale scade cu 30%, iar al materiilor prime cu 50%. Are loc o scădere bruscă a producţiei industriale mondiale cu consecinţe dezastruoase pe plan social producând ruina şi mizeria a zeci de milioane de oameni. Ca rezultat al acestei situaţii deosebit de critice, pe planul relaţiilor economice internaţionale se intensifică

tendinţa statelor capitaliste către protejarea propriilor interese printr-o politică vamală prohibitivă (v. protecţionism vamal), ceea ce are drept rezultat reducerea importurilor şi devalorizarea monetară menită să faciliteze exporturile. În această situaţie volumul comerţului mondial a scăzut simţitor. Cee, m. s-a manifestat cu tărie pe planul relaţiilor internaţionale, ascuţind puternic lupta dintre monopolurile şi puterile imperialiste pentru pieţe şi sfere de influenţă, astfel că, în ciuda eforturilor făcute de guvernele statelor capitaliste pentru a lua unele măsuri comune pe plan internaţional, care să-i atenueze efectele, între care un loc important l-au avut conferinţele ce s-au desfăşurat pe plan internaţional în această perioadă, în special sub egida Societăţii Naţiunilor (v.), rezultatele acestor eforturi au fost nule. Rezultatele e. ebm» au deschis o etapă nouă pe plan internaţional, ce marca începutul unei perioade în care contradicţiile interimperialiste, ca şi cele generate de tendinţele de dominare a statelor mai slabe de către cele imperialiste mai puternice încep să capete şi forme conflictuale deschise, iar cursa înarmărilor ia, odată cu aceasta, proporţii uriaşe. România a fost, la rândul său, crunt lovită de efectele crizei care au început să fie resimţite încă din 1928, cuprinzând treptat sectoarele producţiei, circulaţiei şi schimbului. Aruncând greutăţile provocate de criză pe umerii oamenilor muncii, guvernele naţional-ţărăniste care au

condus ţara în cea mai mare parte a perioadei 1929 – 1933 au căutat să o rezolve prin concedierea a mii şi mii de muncitori, prin reduceri masive de salarii şi creşterea impozitelor, precum şi prin împrumuturi externe care au subordonat m şi mai mare măsură economia românească monopolurilor imperialiste. O altă încercare, pe aceeaşi linie, a constituit-o semnarea, în ian. 1933, a Acordului de asistenţă tehnică cu Societatea Naţiunilor (v.).

CRIZA GENERALĂ A CAPITALISMULUI* proces istoric complex şi ireversibil de descompunere a capitalismului, care afectează toate compartimentele vieţii sale economice, sociale, politice şi ideologice. Expresie a adâncirii contradicţiilor, a acţiunii legilor interne ale capitalismului, cegeac» (vsistemul mondial al capitalismului) semnifică procesul prăbuşirii sale totale şi al trecerii revoluţionare la socialism. Prima fază a e» g.ac. s-a declanşat odată cu victoria M.R.S.O. – care a dus la făurirea primului stat socialist. După circa trei decenii, ca urmare a revoluţiilor socialiste care au avut loc într-un şir de ţari, la sfârşitul celui de-aï doilea război mondial, socialismul s-a transformat într-un sistem mondial (v. sistemul mondial socialist), ceea ce a marcat adâncirea c-g. a c –, începutul celei de-a doua faze în evoluţia sa. Formarea şi dezvoltarea sistemului socialist mondial au adâncit e.g. a e», au grăbit declinul acestei orânduiri, îngustându-i baza de acţiune, slăbindu-i considerabil poziţiile

pe arena mondială. Pe baza analizei contradicţiilor proprii capitalismului, a noilor procese şi schimbări survenite în lumea contemporană, Programul P.C.R. ajunge la concluzia că „ne aflăm la începutul unei noi faze a crizei sistemului capitalist, care cuprinde toate sferele vieţii sociale şi afectează într-o măsură mai mare sau mai mică thate continentele”. O particularitate importantă a crizei capitalismului o constituie agravarea contradicţiilor interimperialiste, a rivalităţilor economice şi politice dintre ţările capitaliste avansate, ca urmare a accentuării caracterului inegal al dezvoltării lor şi a conflictelor de interese pe care acestea le generează. Un factor de adâncire a e. şi a e. Îl reprezintă contradicţia dintre ţările capitaliste dezvoltate şi ţările în curs de dezvoltare, ale căror eforturi spre progres au de înfruntat politica imperialistă, colonialistă şi ne o colonialistă, relaţiile inechitabile menţinute încă în viaţa internaţională. Baza obiectivă a acestei contradicţii o constituie decalajul între nivelul indicatorilor dezvoltării lor economice care continuă să crească. Menţinerea decalajelor economice constituie un factor de îngustare a pieţei mondiale, de adâncire a crizei economice, reduce până la urmă posibilităţile de dezvoltare şi ale ţărilor înaintate din punct de vedere economic, afectează grav însăşi dezvoltarea economică generală. Corectarea unor asemenea grave anomalii impune instaurarea unei noi ordini economice şi politice internaţionale < (v*),

necesitate imperioasă a lumii de azi şi componentă ineluctabilă a procesului de evoluţie a omenirii pe calea progresului. Relevând trăsăturile e.g. a e., nu trebuie subapreciate rezervele însemnate de care acesta încă dispune, pericolele pe care le generează politica cercurilor militariste, reacţionare, posibilităţile de conflicte nefiind excluse atâta timp cât mai persistă imperialismul. Tocmai pornind de la aceasta, în Programul P.C.R. se subliniază ca o necesitate stringentă a zilelor noastre înfăptuirea unei puternice unităţi de acţiune a tuturor popoarelor lumii, a tuturor forţelor revoluţionare şi curentelor progresiste ale contemporaneităţii pentru a zădărnici uneltirile cercurilor imperialiste, a asigura înfăptuirea unei lumi a păcii, colaborării şi echităţii.

CRIZA RENANĂ (REMILITARIZAREA ZONEI RENANE), declanşată la 7 mart. 1936, când trupe germane au reocupat zona Renaniei (v.), demilitarizată prin prevederile Tratatului de la Versailles, consfinţită şi prin prevederile Acordurilor de la Locarno (Pactul renan de garanţie) (v.), a constituit una din verigile importante ale politicii de cedare pe care Franţa şi Marea Britanie o duceau faţă de acţiunile de forţă şi şantaj ale puterilor agresoare. În loc să ia măsuri ferme pentru a impune respectarea prevederilor tratatelor de pace, Franţa, a cărei securitate era ameninţată direct de acţiunea de forţă a Germaniei, s-a mulţumit, influenţată fiind

de Marea Britanie, să aducă această problemă în dezbaterea Societăţii Naţiunilor. Posibilităţile organizaţiei erau departe de a-i permite să ia măsuri ferme. Pentru puterile agresoare, cedarea de către Franţa şi Marea Britanie în e. r, a însemnat o primă încurajare directă a agresorilor, un pas pe drumul ce va duce la cel de-al doilea război mondial.

CRIZĂ, moment critic care intervine în evoluţia vieţii internaţionale, a raporturilor dintre state, a unui sistem, regim sau guvern. Asemenea momente, fie că este vorba de viaţa internă a unui stat sau de cea internaţională, se caracterizează prin ascuţirea contradicţiilor, apariţia unor fenomene de încordare, schimbări în raportul de forţe. În general, în cursul e. Şi al depăşirii lor au loc perturbări în relaţiile sau orânduirea existente. În unele cazuri, Ce pot avea caracter de proces. Termenul de e. este consacrat în expresii (de ex.: ~ generală a capitalismului (ve), ~ politică, ~ economică9 ~ de guvern, ~ de regim, ~ guvernamentală, ~ monetară, ~ energiei şi a materiilor prime, ~ internaţională etc.). economică de supraproducţie, fază a ciclului economic capitalist care se manifestă prin supraproducţia de mărfuri, prin restrângerea, în proporţii însemnate, a producţiei şi desfacerii mărfurilor, creşterea şomajului, înrăutăţirea condiţiilor de viaţă ale maselor de oameni ai muncii. ~ energetică, fenomen economico-social complex, care reflectă insuficienţa resurselor

energetice clasice în raport cu nivelul tehnicii şi tehnologiei actuale, cu repartizarea pe glob şi caracterul exploatării acestor resurse. ~ e. este strâns legată de risipa de resurse din ţările capitaliste dezvoltate, concomitent cu starea de subdezvoltare a unor ţări. În forma sa acută, e. a izbucnit cu putere începând cu a doua jumătate a anului 1973 sub forma perturbaţiilor mondiale în producţia şi comerţul cu ţiţei. ~ financiară, dereglare a sistemului financiar-bancar al unei ţări. ~ f. apare în ţările capitaliste ca o însoţitoare a crizelor economice de supraproducţie sau în mod independent şi constă în dereglarea circulaţiei băneşti, lipsa de fonduri lichide, neachitarea plăţilor ajunse la scadenţă, restrângerea creditului şi creşterea nivelului dobânzilor, falimente de bănci şi alte instituţii financiare. O formă aparte a ~ f. este bursei de valori, care constă în scăderea puternică a cursului acţiunilor, lichidări în masă de active pe termen lung (acţiuni, obligaţiuni, titluri de proprietate) şi ulterior reducerea considerabilă a operaţiunilor de bursă. Când ~ f., respectiv ~ bursei de valori se manifestă în mod brusc şi violent, prin prăbuşirea cursului acţiunilor şi falimente în lanţ ale instituţiilor financiare, noţiunea este cunoscută şi sub denumirea de crah financiar. ~ valutară, dereglare a sistemului de decontări externe al unei ţări, manifestată prin devalorizarea valutei naţionale, introducerea restricţiilor valutare, închiderea pieţei valutare

etc. v. sunt determinate de apariţia şi persistenţa deficitelor în balanţa de plăţi (v.) a ţării respective. ~ sistemului valutar capitalist postbelic (sistemul Bretton Woods), perturbare treptată a relaţiilor valutare dintre ţările capitaliste, manifestată în principal sub forma e. repetate ale valutelor de rezervă ale sistemului (dolarul şi lira sterlină) şi renunţarea, începând cu 1971, la principalele prevederi înscrise în acordurile de la Bretton Woods (renunţarea la cursurile de schimb fixe, la etalonul aur, la convertibilitatea-aur etc.).

CRUCEA ROŞIE, mişcare internaţională cu caracter umanitar instituită cu scopul de a contribui la ameliorarea situaţiei victimelor conflictelor armate, în 1859 la Geneva se constituie un comitet format din cinci personalităţi elveţiene ce îşi propunea să creeze o societate de ajutorare a răniţilor, de război, şi să elaboreze unele reguli cu caracter umanitar. În febr. 1863, Comitetul celor cinci se reuneşte sub numele de Comitetul internaţional, şi permanent de ajutorare a răniţilor militari, pronunţându-se pentru convocarea unei conferinţe internaţionale care să discute aspecte legate de imposibilitatea serviciilor militare sanitare de a acorda ajutor tuturor răniţilor, între 26 şi 29 oct. 1863 are loc la Geneva o Conferinţă internaţională grupând reprezentanţi din 16 ţări, care a adoptat o rezoluţie referitoarela situaţia răniţilor pe câmpul de luptă, recomandându-se crearea de societăţi

care să vină în ajutorul serviciului sanitar militar, necesitatea unui act diplomatic care să asigure neutralitatea răniţilor şi personalului care îi îngrijeşte, stabilirea unui semn distinctiv pentru personalul medical, spitale, ambulanţe etc. Necesitatea unui acord internaţional duce la convocarea Conferinţei diplomatice în aug. 1864, la care iau parte reprezentanţi din 12 state şi care se încheie cu semnarea Convenţiei de la Geneva pentru ameliorarea se artei răniţilor din armatele în campanie. Convenţia a fost dezvoltată şi îmbogăţită în 1906, apoi în 1927. Ulterior, C.I.C.R. (v), a mai iniţiat şi alte convenţii cu caracter umanitar: Convenţia cu privire la adaptarea la războiul maritim a principiilor convenţiei de la Geneva din 1864 (Haga, 1899); Convenţia cu privire la navele spital (21 dec. 1904); cele patru Convenţii de la Geneva din 12 aug. 1949 cu privire la victimele de război (v,). Extinderea considerabilă a acţiunilor societăţilor naţionale de C.R. după primul război mondial, diversificarea activităţii lor pentru ca urmările războiului să fie ameliorate, creşterea numărului societăţilor naţionale şi noile aspecte ale acţiunilor C.R. pe timp de pace au impus crearea unui organism internaţional care să dezbată problemele şi sarcinile acestora pe plan naţional şi internaţional. Unicul organism existent, C.I.C.R., nu era în măsură să răspundă aspectelor ridicate de activitatea societăţilor pe timp de pace. Astfel, la 5 mai 1919, cu prilejul Conferinţei medicale de la

Cannes, se creează Liga societăţilor de C.R. (v.), Semiluna Roşie, Leul şi Soarele Roşu. Ea are ca obiect încurajarea şi facilitarea acţiunilor umanitare ale acestora. Acţionează cu multă eficacitate, prin rolul său operaţional, în domeniul ajutoarelor internaţionale în caz de dezastre naturale, precum şi în realizarea sarcinilor Programului de dezvoltare al C.R.C.R. cuprinde C.I.C.R., Liga Societăţilor de C.R. (Federaţia) şi societăţile naţionale de C.R., Semiluna Roşie, Leul şi

Soarele Roşu. Conferinţa internaţională a C.R., convocată la intervale de patru ani, este cea mai înaltă autoritate deliberativă a C.R. Internaţionale şi reuneşte pe reprezentanţii organizaţiilor de C.R. Şi ai guvernelor semnatare ale convenţiilor de la Geneva.

CRUŢARE, regulă de drept internaţional prevăzută în art. 23, lit. a din Anexa la cea de-a IV-a Convenţie de la Haga din 1907 privind legile şi obiceiurile războiului terestru, în baza căreia părţile beligerante au obligaţia de a acorda trupelor care se predau un bun tratament şi a nu le pune viaţa în pericol. Formulată ca o interdicţie la o eventuală declaraţie din partea unui beligerant că „nimeni nu va fi cruţat”, regula cruţării interzice ameninţările proferate de beligeranţi de a lichida unele Categorii de inamici sau un anumit grup etnic.

C.S.A., v. CONFEDERAŢIA SIND! CALĂ AFRICANĂ.

C.S.C.E., v. CONFERINŢA PENTRU SECURITATE ŞI COOPERARE ÎN EUROPA.

C.S.I., v. COMISIA SERICICOLĂ INTERNAŢIONALĂ.

C.T.K., v. ČESKOSLOVENSKÁ TISKOVÁ KANCELAR.

CURA (denumirea oficială: Repûblica de Cuba = Republica Cuba), stat insular situat în America Centrală, în Arh. Antilelor Mari (M. Caraibilor). Suprafaţa: 114.524 kmp. Populaţia

(1975): 9.528.000 loc. Capitala: Havana = La Habana, 2000.000 loc.

(1976, cu aria metropolitană). Limba oficială: spaniola. Moneda: 1 Peso = 100 Centavos. Istoric. Locuită din timpuri străvechi de triburi amerindiene, C. este descoperită în timpul primei călătorii a lui Cristofor ColumJ> (29 oct. 1492) şi ocupată de conchis tadorii spanioli (1511 – 1512).

Populaţia aborigenă este exterminată, iar pentru munca pe plantaţii au fost aduşi în sec. 16 – 19 sclavi negri din Africa. Ceste proclamată căpitanat general, în fruntea căreia se aflau ofiţeri spanioli. În sec. 17– 18 se intensifică lupta sclavilor negri şi a ţăranilor pentru apărarea intereselor lor {răscoalele din 1717 – 1720,1723).

Mişcarea de eliberare naţională culminează cu războaiele de independenţă din 1868 – 1878 şi 1895 – 1898. În urma războiului hispano-american (1898), C. devine independentă (republica proclamată la 21 febr. 1901). S.U.A. impun C, Amendamentul Platt (21 iun. 1901), care

consfinţeşte dreptul S.U.A. de a interveni în politica internă a C., recurgând în repetate rânduri la forţa armatei împotriva mişcărilor sociale (1899 – 1902,1906 – 1909,1912,1917 – 1922). În 1952, se instaurează regimul de teroare şi corupţie al lui Fulgencio Batista. Mişcarea de eliberare împotriva regimului Batista, iniţiată în 1953 („Mişcarea de la 26 iulie”), ducela înfrângerea forţelor dictaturii şi la fuga lui Batista din ţară (1 ian. 1959). După înfăptuirea reformei agrara radicale (1959), lichidarea analfabetismului (1959 – 1961) şi naţionalizarea monopolurilor străine (1960), Ce trece la etapa dezvoltării socialiste (1961 – 1962). C. Întreţine relaţii diplomatice cu 85 de state (1976) şi este membră a 65 de organizaţii internaţionale guvernamentale {1976). Relaţii cu România. Primele contacte oficiale româno-cubaneze duc la deschiderea la Havana a unui consulat onorific românesc (2 mai 1919). Desfiinţat la scurtă vreme de la această dată, este reînfiinţat la 1 iul. 1928 şi funcţionează până în 1942. Relaţiile diplomatice se stabilesc la 13 apr. 1927, la nivel de legaţie (data comunicării hotărârii C* de a înfiinţa un oficiu diplomatic la Bucureşti – care însă nu s-a materializat). La 27 sept. 1942, datorită războiului relaţiile diplomatice se întrerup. Cu prilejul vizitei unei delegaţii guvernamentale române, la 26 oct. 1960 între România şi Republica C. s-au stabilit relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Relaţiile românocubaneze au cunoscut o evoluţie

ascendentă, marcată de intensificarea şi diversificarea contactelor pe diferite planuri, a colaborării economice, tehnico-ştiinţifice şi culturale. Au efectuat vizite în C. o delegaţie română de partid (7 – 15 febr. 1968), o delegaţie guvernamentală română (26 oct. 1960) în urma căreia a fost semnat un Acord comercial şi de plăţi româno-cubanez (un nou Acord a fost semnat la Bucureşti la 5 mart. 1973), o delegaţie guvernamentală economică română (19 – 26 oct. 1967) cu care prilej s-a creat Comisia mixtă româno-cubaneză de colaborare economică şi tehnico-ştiinţifică. Anual se încheie protocoale privind schimburile comerciale. Întâia reglementare în domeniul cultural între cele două ţări a fost semnarea la Havana (28 oct. 1960) a unui Acord de colaborare culturală. Din doi în doi ani se stabilesc programe de colaborare în domeniul educaţiei, ştiinţei şi culturii. Momente majore, care au avut un rol determinant în dezvoltarea relaţiilor bilaterale, le-au constituit întâlnirile şi vizitele la nivel înalt ale conducătorilor de partid şi de stat ai României şi C. În perioada 26 – 30 mai 1972 o delegaţie de partid şi guvernamentală în frunte cu Fidel Castro a vizitat România, iar între 29 aug. – 3 sept. 1973 preşedintele Nicolae Ceauşescu a vizitat C. Cu aceste prilejuri, s-au realizat o serie de înţelegeri cu privire la colaborarea bilaterală, la extinderea cooperării economice, tehnico-ştiinţifice şi culturale, precum şi la dezvoltarea conlucrării pe

linie de partid, care au adus contribuţii de cea mai mare însemnătate la întărirea relaţiilor de prietenie şi solidaritate dintre popoarele român şi cubanez.

CUCERIRE 1. (În sens larg) Orice dobândire de teritoriu obţinută prin forţă de un stat în dauna altui stat, chiar dacă este consacrată printr-un tratat. 2. (în sens restrâns) Dobândirea unui teritoriu la sfârşitul unui război de la statul învins, statul învingător st abil în du-şi suveranitatea sa asupra acelui teritoriu. Dreptul internaţional contemporan nu recunoaşte e. ca titlu de dobândire de teritorii (v. debellatio).

CURIER DIPLOMATIC 1. Persoană care transportă corespondenţă diplomatică (v.)» C-d, nu poate îi reţinut, sechestrat sau percheziţionat. Statele străine pe al căror teritoriu trece e.<L, sunt obligate, conform dreptului internaţional, să-l sprijine şi să-l ocrotească. C. & are paşaport diplomatic şi buletin de curier (v.) diplomatic. 2 «Corespondenţa diplomatică transportată la un moment dat de e.d

CURSĂ (în dreptul războiului maritim), ansamblul operaţiilor de război maritim efectuate de corsari (v.). Termenul era folosit pentru a desemna operaţiunea prin care persoane particulare – corsarii – înarmează şi folosesc în timp de război nave, cu autorizaţia, sub controlul şi răspunderea unui stat beligerant, cu scopul de a urmări şi captura pe mare vapoarele de comerţ aparţinând resortisanţilor ţărilor inamice.

Corsarii, pe de o parte, îşi asumau riscurile, iar pe de alta, îşi însuşeau captura. Prin extensiune, termenul a fost folosit şi pentru a desemna urmărirea în vederea capturării şi confiscării navelor de comerţ inamice de către bastimentele de război ale unui stat beligerant. Numeroase state au renunţat la e. exercitată de particulari, fie prin tratate bilaterale, fie prin Declaraţia de la Paris, semnată la 16 apr. 1856, care proclamă abolirea e.

CURS DE SCHIMB (CURS VALUTAR) * preţul unităţii monetare a unei ţari, exprimat în unităţile monetare ale altor ţări. La stabilirea e* de a. se iau în considerare mai multe elemente, printre cele mai importante fiind: conţinutul în aur a unităţii monetare (prioritate metalică), situaţia balanţei de plăţi externe, consecinţele fenomenului de ieşire (fugă) a aurului din ţară etc. C. de a. este fix sau flotant (v.). ~ multiple, în funcţie de obiectivele politicii economice şi valutare ale unui stat pot fi aplicate concomitent mai multe e. de a* De ex., pentru încurajarea turismului internaţional se poate utiliza, alături de cursul oficial, un e» de a. special pentru turiştii străini. Banca Naţională a R.S. România emite lunar lista de cursuri pentru valută în cont, în care sunt exprimate pe două coloane cursul oficial în lei pentru operaţiuni comerciale şi cursul oficial în lei cu primă pentru operaţiuni necomerciale. ~ fixe şi ~ flotante, două extreme ale politicii cursurilor de schimb, rezultate din două feluri

diferite de abordare de către stat, prin politica sa economică, a problemei cursurilor de schimb. ~ fixef rezultat al unei politici continue de intervenţie a statului pe pieţele valutare pentru menţinerea unor anumite raporturi între valute, din convingerea că dezvoltarea economică internă şi a relaţiilor economice internaţionale găseşte în cursurile fixe un stimulent indispensabil, flotante, presupun înlăturarea parţială sau totală a intervenţiei statului şi determinarea zilnică a cursului de către mecanismul pieţei (prin raportul cerere-ofertă), această politică fiind adoptată în ultimii ani de ţările capitaliste dezvoltate datorită fenomenelor de criză din relaţiile internaţionale şi diferenţierilor, de la ţara la ţară, în rata inflaţiei şi ritmului creşterii economice.

CURTEA INTERNAŢIONALĂ DE JUSTIŢIE (C.I.J.), principalul organ judiciar al O.N.U. Funcţionează pe baza statutului său care face parte integrantă din Carta O.N.U.C.I.J*> continuă activitatea C.P.J.I. (v.), înfiinţată după primul război mondial. Se compune din 15 judecători aleşi concomitent pe timp de nouă ani de către Adunarea Generală şi de Consiliul de Securitate dintre persoane care se bucură de mare autoritate morală „calificate să ocupe cele mai înalte funcţii judecătoreşti în ţara lor, jurişti de competenţă recunoscută în domeniul dreptului internaţional. În componenţa C.I.J. nu pot figura în acelaşi timp doi membri de aceeaşi cetăţenie. În exerciţiul funcţiunii lor, membrii C.I.J. se bucură de privilegii

şi imunităţi diplomatice. C.I.J. Îşi alege dintre membrii săi un preşedinte şi un vice-preşedinte pe termen de trei ani. Sediul C.I.J. este la Haga. În atribuţiile Curţii intra rezolvarea diferendelor pe care statele i le supun, precum şi darea unor avize consultative (v.). Numai statele pot fi părţi în cauzele pe care le judecă Curtea. Statele membre ale O.N.U. sunt membri de drept ai C.I.J. Alte state pot adera la statutul acesteia, dacă sunt admise de Adunarea Generală, la recomandarea Consiliului de Securitate. Sunt de competenţa C.I.J. toate cauzele pe care i le supun părţile, precum şi toate cazurile prevăzute în mod special în tratatele şi convenţiile în vigoare. Jurisdicţia C.I.J. În materie contencioasă este facultativă, însă statele părţi la statutul ei pot accepta, nu sau fără rezerve printr-o declaraţie prealabilă, depusă la Secretariatul Curţii, jurisdicţia obligatorie a Curţii pentru toate diferendele cu caracter juridic pe care le vor avea cu alte state (clauza facultativă a jurisdicţiei obligatorii). Unele tratate internaţionale prevăd, de asemenea, jurisdicţia obligatorie a C.I.J. În judecarea diferendelor C.I.J. aplică: «convenţiile internaţionale, cutuma internaţională, principiile generale de drept. Ca mijloace auxiliare, Curtea poate face referiri la jurisprudenţa şi doctrina dreptului internaţional. Dacă părţile sunt de acord, Curtea îşi poate întemeia hotărârile pe principiul echităţii (exaequo et bono) (v.) însă fără a se îndepărta de principiile dreptului internaţional. În faţa C.I.J. părţile sunt

reprezentate prin agenţi, asistaţi de consilieri şi avocaţi. Procedura are două faze: scrisă şi ora Jă. Şedinţele sunt publice, în afara cazului în care părţile cer şedinţă închisă. Hotărârile Curţii sunt adoptate cu majoritatea simplă de voturi a judecătorilor prezenţi. În caz de paritate, votul preşedintelui decide. Judecătorii care nu sunt de acord cu soluţia data pot formula opinii separate (v.). În cazul în care unii judecători sunt de acord cu soluţia dată, dar pe alte considerente, pot formula opinii individuale (v.). Hotărârea C.I.J. este definitivă. Revizuirea poate avea loc în termen de zece ani de la data pronunţării pe baza descoperirii unui fapt de natură să exercite o influenţă hotărâtoare asupra soluţiei şi care, la pronunţarea hotărârii, nu a fost cunoscut Curţii precum şi părţii care cere revizuirea, cu condiţia ca ignorarea de către ea a faptului invocat să nu fi fost datorată neglijenţei sale. Cererea de revizuire trebuie făcută în termen de cel mult şase luni de la descoperirea faptului nou. Dacă o parte refuză să execute obligaţiile ce îi revin în conformitate cu hotărârea pronunţată, cealaltă parte poate să se adreseze Consiliului de Securitate, care la rândul sau poate, dacă socoteşte necesar, să facă recomandări sau să decidă asupra măsurilor necesare executării hotărârii C.I.J. Măsuri de constrângere pot fi ordonate de Consiliul de Securitate numai dacă neexecutarea hotărârii Curţii aduce atingerea păcii şi securităţii internaţionale. Prin activitatea sa C.I.J. a

contribuit la dezvoltarea dreptului internaţional (de ex. În chestiunea delimitării platoului continental, cu privire la dreptul de pescuit maritim, a protecţiei diplomatice, regimul juridic al Namibiei, efectele juridice ale rezervelor la tratate).

CURTEA PERMANENTĂ DE ARBĬTRAJ (C.P.A.)» creată prin convenţiile adoptate la cele două Conferinţe de la Haga din 1899 şi 1907 în scopul de a stimula rezolvarea diferendelor internaţionale prin arbitraj internaţional (v"). Convenţia întâi din 1907 prevede procedura de constituire a tribunalelor de arbitri dacă părţile nu au stabilit alte reguli prin acordul dintre ele. C.P.A. Îşi are sediul la Haga. Ea se compune din personalităţi de o competenţă recunoscută în probleme de drept internaţional, numite de statele-părţi la convenţie. Persoanele astfel numite (cel mult patru pentru fiecare stat) sunt înscrise pe o listă păstrată la sediul Curţii. Lucrările curente şi de grefa ale C.P.A. sunt asigurate de Biroul Internaţional Permanent, condus de un secretar general. Membrii C.P.A. sunt numiţi pe termen de şase ani. Mandatul lor poate fi reînnoit. Dacă statele în conflict doresc să se adreseze Curţii, alegerea arbitrilor o vor face de pe lista membrilor acesteia. Dacă părţile nu se înţeleg asupra componenţei tribunalului de arbitri, fiecare din ele va desemna câte doi arbitri, dintre care numai unul poate fi naţionalul său. Aceşti arbitri aleg împreună un supraarbitru. Recurgerea la

arbitraj se face prin semnarea de către părţi a unui compromis (v.) în care se determină obiectul litigiului, termenul şi modul de numire a arbitrilor, puterile speciale conferite Curţii, limba de lucru şi, în general, toate elementele asupra cărora părţile au convenit. Procedura arbitrală (v.) se compune de regulă din două faze distincte: faza scrisă şi dezbateri. Şedinţele sunt secrete. Hotărârile se iau cu majoritatea de voturi a membrilor. Hotărârea arbitrală soluţionează diferendul în mod definitiv şi fără drept de apel. Părţile pot să-şi rezerve, prin compromis (v.), dreptul de a cere revizuirea sentinţei arbitrale. Cererea de revizuire se adresează instanţei care a pronunţat sentinţa, dacă nu există o altă înţelegere. Ea poate fi motivată numai pe descoperirea unor noi împrejurări care ar fi fost de natură sa influenţeze esenţial sentinţa şi care erau necunoscute tribunalului, precum şi părţii care cere revizuirea. Un Consiliu administrativ permanent compus din reprezentanţii diplomatici ai statelor acreditaţi la Haga şi prezidat de ministrul afacerilor externe al Olandei exercită conducerea şi supravegherea Biroului International Permanent al Curţii. C.P.A. a fost mai activă până la primul război mondial. În activitatea ei, C.P.A. a pronunţat câteva hotărâri de principiu care au îmbogăţit doctrina dreptului internaţional (ex. În materia dublei naţionalităţi, în chestiuni de drept maritim, cu privire la procedura de urmat în arbitrajul internaţional).

CURTEA PERMANENTĂ DE JUSTIŢIE INTERNAŢIONALĂ (C.P.J.I.), precursoare a C.I.J. (v.), creată de Societatea Naţiunilor după primul război mondial. Statutul C.P.J.I. a fost elaborat de un comitet de jurişti şi aprobat de Adunarea şi Consiliul Societăţii Naţiunilor, dar Curtea nu a devenit un organ propriu al Societăţii Naţiunilor, ci a funcţionat independent, pe baza statutului ei. Între 31 iul. 1922, data primului aviz consultativ, şi 4 apr. 1939, data încetării activităţii, C.P.JX s-a pronunţat în 83 cauze, prin decizii, avize consultative şi ordonanţe.

CURTIER, v. BROKER.

CURTOAZIE INTERNAŢIONALĂ, ansamblu de reguli fără caracter juridic apărute în practica relaţiilor internaţionale şi care privesc îndeosebi formele procedurale în care au loc contactele dintre reprezentanţii diferitelor state. Nerespectarea regulilor e.i. nu atrage după sine răspunderea de drept internaţional a statelor. Regulile e.i. joacă totuşi un rol important în ceremonialul diplomatic, constituind un mijloc de creare şi de menţinere a unei atmosfere propice relaţiilor dintre state.

CURZON, LINIA linie de demarcaţie, recomandată în 1919 de către Consiliul superior al Antantei ca graniţă de răsărit a Poloniei, consemnată în Declaraţia cu privire la graniţa temporară de răsărit a Poloniei, seinnată de Georges Clemenceau, ca preşedinte al Conferinţei de pace de la Paris (v,), la 8 dec. 1919.

CUTUMA INTERNAŢIONALĂ, izvor ai dreptului internaţional, e.i. cuprinde totalitatea regulilor de conduită apărute în practica relaţiilor interstatale şi recunoscute de state ca având valoare juridică, în sensul că exprimă o normă de drept internaţional. La formularea e.i. contribuie existenţa unei practici îndelungate şi generalizate a statelor (inveterata consuetudo), precum şi recunoaşterea lor că acea practică are forţă juridică obligatorie (opinio juris). C.r joacă un rol important în relaţiile internaţionale, normele dreptului internaţional general, în bună parte, fiind de origine cutumiara. În cadrul O.N.U. s-au efectuat lucrări pentru precizarea normelor cutumiare prin codificarea lor în tratate multilaterale. S-a ajuns astfel la codificarea majorităţii regulilor cutumiare privind dreptul maritim, dreptul diplomatic şi consular, dreptul tratatelor. Cu toate acestea, domenii importante ale relaţiilor internaţionale (răspunderea statelor, succesiunea statelor etc.) sunt încă reglementate de norme cutumiare. Norme cutumiare pot lua naştere şi în relaţiile unor grupe de state cu aplicabilitate numai între acestea. C.i. nu poate înlocui o regulă de drept cu caracter imperativ (jus cogens).

CVASIDELICT INTERNAŢIONAL, faptă cauzatoare de prejudicii săvârşită fără intenţie (din neglijenţă sau imprudenţă), angajând răspunderea internaţională a unui stat pentru pagube produse prin acea faptă. Termenul, preluat

din domeniul dreptului civil, este foarte rar folosit.

DANEMARCA (denumirea oficială: Kongeriget Danmark = Regatul Danemarcei) y stat situat în NV Europei, cuprinzând Pen, Iutlanda şi insulele învecinate. Se învecinează cu R.F. Germania, având ieşire la M. Baltică şi

M. Nordului. Suprafaţa: 43.069 kmp. Populaţia (1976): 5.070.000 loc.

Capitala: Copenhaga – Kifbenhavn.

1.383.073 loc. (1973, aglomeraţia urbană). Limba oficială: daneza. Moneda: 1 Krone (coroană) = 100.0 re. Istoric. Teritoriul D. este locuit în antichitate de populaţii germanice, iar în sec. 5 – 6 de danezi, veniţi din S Pen. Scandinave. Statul danez, întemeiat în 900, atinge culmea puterii sale în sec. 11 (1018 – 1035), când stăpânea şi teritoriile Norvegiei şi Angliei, în cadrul uniunilor cu Norvegia (1380 – 1814) şi cu Islanda (1380 – 1943), regatul D. rămâne factorul politic hegemon. În Uniunea de la Kalmar (1397 – 1523), alături de Norvegia, Islanda, Suedia şi Finlanda, D. este forţa politică determinantă. În sec. 16 – 17 are loc o continuă luptă cu Suedia pentru supremaţia în M. Baltică, balanţa înclinând treptat în favoarea Suediei. În urma războiului de 30 de ani D. pierde toate posesiunile sale din S Pen. Scandinave şi din M. Baltică. Prin pacea de la Kiel (1814) cedează Norvegia Suediei, iar Helgolandul trece la Anglia. În urma războiului din 1864 cedează Austriei şi Prusiei provinciile Schleswig şi Holstein (primite prin hotărârile

Congresului de la Viena, 1814 – 1815). Nordul Schleswigului revine D. În urma unui plebiscit, în 1920. Neutră în primul război mondial, este ocupată de trupele hitleriste (apr. 1940– mai 1945). Organizarea de stat: monarhie constituţională ereditară. D. Întreţine relaţii diplomatice cu 125 de state (1976) şi este membră în 106 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Primele relaţii oficiale româno-daneze datează din 1879, când un trimis al domnitorului României pe lângă regele danez (11 – 18 apr. 1879) notifica dobândirea independenţei de stat a ţării. Încă înainte de independenţa României, D. a înfiinţat un consulat la 24 ian. 1853, la Galaţi, care a funcţionat până după cel de-al doilea război mondial. La 24 ian. 1879 se creează la Sulina un viceconsulat onorific, dependent de cel de la Galaţi. Primul consulat onorific român în D. ia fiinţă la 24 dec. 1892, la Copenhaga. La 11 apr. 1910 între cele două ţări se semnează o Convenţie comercială, întâia reglementare juridică a relaţiilor economice românodaneze. Prevăzuta a rămâne în vigoare până la 18 apr. 1922 este denunţată un an mai devreme în vederea adoptării unui nou regim vamal. La 3 oct. 1916 este înfiinţat un consulat danez şi la Bucureşti. La 26 apr. 1917 se stabilesc relaţii diplomatice, la nivel de legaţie (data acordării agrementului pentru reprezentantul român la Copenhaga). În perioada interbelică, între cele două ţări se dezvoltă relaţii de

colaborare pe plan economic şi cultural-ştiinţifie, ilustrate de schimburile de vizite ale unor personalităţi ale vieţii politice, economice şi culturale, de organizarea reciprocă a unor expoziţii şi turnee artistice, traduceri de cărţi ş.a. În această perioadă, România mai deschide un consulat onorific la Aarhus (16 nov. 1923), iar D. Înfiinţează un nou consulat la Turda (9 nov. 1928) şi două viceconsulate la Brăila şi Constanţa (13 nov. 1928). Niciodată întrerupte de la stabilirea lor, la 24 dec. 1964 relaţiile diplomatice dintre cele două ţări sunt ridicate la nivel de ambasadă. După această dată relaţiile româno-daneze au cunoscut un proces de continuă dezvoltare şi amplificare, jalonat de vizitele reciproce pe linie guvernamentală, parlamentară şi de altă natură, care au contribuit la creşterea şi diversificarea schimburilor comerciale, la concret tizarea unor acţiuni de cooperare şi la intensificarea legăturilor tehnico-ştiinţifice, culturale şi artistice. Momente importante în această evoluţie au fost schimbul de vizite la nivelul primilor miniştri ai celor două ţări (în De – aug. 1966; în România – aug. 1967), precum şi vizita ministrului de externe danez în România (febr. 1976), cu prilejul cărora s-au încheiat o serie de acorduri şi înţelegeri privind dezvoltarea relaţiilor româno-daneze.

DATORIE EXTERNĂ (PUBLICĂ), sumă în valută convertibilă, datorată, la un moment dat, de o ţară altor ţări. D.e. este înţeleasă, de obicei, ca datorie publică externă, adică totalul creditelor şi

împrumuturilor pe care guvernul unei ţări le are de onorat în exterior; în acest sens, în d.e. nu sunt incluse creditele şi împrumuturile externe contractate de sectorul privat al ţării în cauză. D.e. apare în mod distinct în cazul ţărilor cu valută neconvertibilă care sunt în marea lor majoritate ţări în curs de dezvoltare. Pentru ţările cu valută convertibilă d.e. poate fi confundată adesea cu datoria (publică) internă, sau asimilată acesteia. D.e. contractată prin apelarea la credite şi împrumuturi externe poate avea drept cauză: stimularea creşterii economice interne pe calea majorării fondurilor de acumulare; depăşirea situaţiilor de forţa majoră (calamităţi naturale, tulburări sociale); plata anumitor furnituri externe (în special importul de maşini şi utilaje care se onorează, de regulă, prin intermediul creditului comercial); realizarea anumitor investiţii cu asistenţă externă. Dacă sunt depăşite anumite limite, d.e. constituie o problemă dificilă pentru ţara îndatorată. Pe plan mondial, problema d.e. a devenit tot mai grava în ţările în curs de dezvoltare, în special în ţările cel mai puţin dezvoltate (în care apar tot mai multe dificultăţi în achitarea serviciului datoriei externe) datorită ritmului scăzut de creştere economică, instabilităţii veniturilor în valute convertibile, fluctuaţiilor pe care le înregistrează preţurile produselor de bază pe piaţa internaţională şi necesităţilor crescânde de fonduri procurate din exterior. Serviciul d.e. reprezintă plăţile anuale în

contul de, pentru ono

Jparea ratelor scadente şi a dobânzilor Itifercrvte; se mai numeşte şi anuitate (v.). În ţările în curs de dezvoltare care recurg la asistenţă externă în vederea creşterii lor economice, totalul intrărilor de capital (într-un an) constituie fluxurile brute de capital; dacă din fluxurile brute de capital se scad ieşirile de capital reprezentând serviciul datoriei se obţin fluxurile nete de capital. Raportul dintre serviciul «Le şi veniturile totale din exporturi în anul respectiv poartă denumirea de rata d.e. În istoria relaţiilor internaţionale d.e. a fost folosită ca pretext pentru amestec în treburile interne ale altor state şi stabilirea dominaţiei asupra acestora (de ex, repetatele amestecuri în treburile Turciei în sec. 19 în legătură cu „datoria faţă de Imperiul otoman”). Problema «Le se ridică şi în legătură cu succesiunea statelor. În dreptul internaţional nu există o normă care să oblige statele succesoare la plata d.e. contractate de statul la care succedă. Statul sovietic a anulat, în 1918, împrumuturile contractate de guvernele ţariste. După primul război mondial, prin Tratatul de la Saint Germain s-a făcut distincţia între d.e. generală a Imperiului austro-ungar, care a fost împărţită între statele succesoare proporţional cu baza contributivă, şi d.e. gaj a ia sau garantată cu mine, căi ferate etc., împărţită proporţional eu volumul resurselor respective. Statele formate ca urmare a destrămării colonialismului au adoptat soluţii

diverse, numeroase state iieacceptând să plătească datoriile contractate de fostele metropole.

DAUNA (PREJUDICIU) (în dreptul internaţional), pagubă suferită de un stat, o persoană juridică sau un particular ca urmare a neîndeplinirii unei obligaţii contractuale sau a săvârşirii unui fapt ilicit de către un alt stat, sau de către o altă persoană fizică sau juridică ce aparţin unui stat străin. Pentru stabilirea valorii totale a d. se ia în considerare atât pierderea efectivă (damnum emerr gens), cât şi câştigul nerealizat (lucrum cessans). Cel păgubit are dreptul să fie dezdăunat în natură sau prin echivalent.

D.C.D., v. DIRECŢIA CENTRALĂ DE DISPECER.

DEBELLATIO, desfiinţarea fiinţei naţionale a unui stat învins în război prin anexarea lui de către învingător. Foarte des uzitată în trecut, această practică este în prezent incompatibilă cu normele şi principiile D.I.C.

DECALAJ, discrepanţă care există între nivelurile de dezvoltare ecom>mică şi tehnico-ştiinţifică ale ţărilor dezvoltate şi cele ale ţărilor în curs de dezvoltare. ~ absolut, diferenţa, în mărime absolută, dintre produsul naţional brut pe locuitor din ţările dezvoltate şi ţările în curs de dezvoltare. ~ economic, diferenţă între nivelurile de dezvoltare economică a ţărilor lumii. În esenţă, ~ e. exprimă gradul diferit de dezvoltare a forţelor

de producţie şi sunt ilustrate de discrepanţele care rezultă din compararea principalilor indicatori ai dezvoltării economice (v.), dintre care cei mai ilustrativi sunt: produsul naţional brut (?); produsul intern brut; venitul naţional pe locuitor; ponderea industriei şi, în special, a industriei prelucrătoare în produsul naţional brut; productivitatea muncii; dezvoltarea învăţământului; producţia pe locuitor pentru unele produse industriale de bază, precum şi consumul pe locuitor al unor produse alimentare esenţiale; numărul relativ de spitale, şcoli, aşezăminte culturale etc.; structura comerţului exterior şi exportul pe locuitor; indicatorii nivelului de trai, infrastructura; serviciile, în condiţiile lumii contemporane, principalul ~ e. este între grupul ţărilor în curs de dezvoltare (v.) şi grupul ţărilor capitaliste dezvoltate, concretizat în fenomenul subdezvoltării (v*). ~ e. dintre ţările dezvoltate şi ţările în curs de dezvoltare nu au existat întotdeauna, ele sunt un corolar ai dezvoltării economiei mondiale în ultimele două secole, un rezultat nemijlocit al politicii imperialiste, colonialiste şi néocolonialiste de dominaţie şi asuprire a popoarelor, de jefuire a bogăţiilor lor naţionale, consecinţă a relaţiilor economice inechitabile. Lichidarea subdezvoltării, a ~ e. dintre state impune o politică nouă în relaţiile internaţionale, instaurarea unei noi ordini economice şi politice internaţionale (v.) care să favorizeze apropierea şi, în final, egalizarea

nivelurilor de dezvoltare ale statelor. În afara acestui ~ e. fundamental, în condiţiile lumii contemporane există ~ e, şi între unele ţări socialiste, ca urmare a situaţiei economice diferite moştenite de la vechea orânduire, precum şi un e. Între nivelul de dezvoltare a unor ţări socialiste şi a ţărilor capitaliste dezvoltate. ~ general, forma cea mai utilizată de exprimare a decalajului economic, rezultând din raportarea produsului intern, luat pe locuitor, al ţarilor dezvoltate cu produsul intern, luat pe locuitor, al ţarilor în curs de dezvoltare. ~ relativ, discrepanţa dintre ponderea celor două grupe de ţări în produsul naţional brut mondial sau în producţia industrială mondială.

DECANUL CORPULUI ATAŞAŢILOR MILITARI, ataşatul militar (v*), aero sau naval, cu cel mai înalt grad şi cel mai vechi în funcţie în statul acreditar. Funcţia de decan adjunct al ataşaţilor militari este îndeplinită de ataşatul militar imediat următor în ordinea de precădere. Îndeplineşte, în genele, atribuţii de reprezentare (reprezintă corpul ataşaţilor militari pe lângă autorităţile statului de reşedinţă), atribuţii de ordin protocolar (participă la anumite ceremonii oficiale, transmite felicitări, condoleanţe etc.) şi atribuţii de protecţie a ataşaţilor militari din statul aoreditar.

DECANUL CORPULUI CONSULAR, consulul (v) cel mai înalt în rang şi cel mai vechi în funcţie în acest rang, în circumscripţia consulară (ve),

care se află în fruntea corpului consular (v.). El îndeplineşte funcţia de a reprezenta corpul consular în problemele de ordin protocolar.

DECANUL CORPULUI DIPLOMATIC, diplomatul, cel mai înalt în rang şi cel mai vechi acreditat în acest rang într-un stat, care se află în fruntea corpului diplomatic (v.). În unele state, în care sunt acreditaţi nunţii papali (v.), există obiceiul ca nunţiul, indiferent de vechimea sa în acreditare, să îndeplinească funcţia de d.e.d.

D.e.d. Îndeplineşte funcţii de ordin protocolar, de acord cu ceilalţi membri ai corpului diplomatic, prezintă felicitări în numele corpului său, după caz, exprimă condoleanţe guvernului sau şefului statului de reşedinţă; el conduce corpul diplomatic la diferite ceremonii etc.; dă informaţii şi consultaţii colegilor să-i diplomaţi asupra practicii protocolare din statul de reşedinţă; informează corpul diplomatic asupra dorinţelor exprimate de Ministerul Afacerilor Externe al ţării de reşedinţă, sau cu privire la diverse dispoziţii protocolare. D.e. d, poate lua apărarea privilegiilor de ceremonial ale membrilor corpului diplomatic faţă de autorităţile ţării de reşedinţă (de ex, precăderea membrilor corpului diplomatic faţa de autorităţile locale, participarea corpului diplomatic la ceremonii, locul corpului diplomatic la aceste cremonii etc.). La cerere, decanul poate avea roiul de arbitru în litigiile dintre membrii corpului diplomatic. D.e.d. trebuie să se abţină de la intervdnţii în afacerile interne ale ţarii de

reşedinţă, de la exercitarea de presiuni asupra guvernului şi de la orice acţiuni care ar duce la încălcarea dreptului internaţional.

DECENIUL DE LUPTĂ ÎMPOTRIVA RASISMULUI ŞI A DISCRIMINĂRII RASIALE (1973 – 1983), proclamat de Adunarea Generală a O.N.U. printr-o rezoluţie din 15 nov. 1972 şi inaugurat la 10 dec. 1973, cu prilejul aniversării a 25 de ani de la adoptarea Declaraţiei universale a drepturilor omului (v.). Este conceput ca o perioadă de luptă împotriva discriminărilor rasiale sub toate formele sale, la nivel naţional, regional şi internaţional. Acţiunile şi măsurile preconizate în cadrul acestui deceniu se desfăşoară pe baza unui program, elaborat de către Comitetul pentru eliminarea discriminărilor rasiale. România, care s-a pronunţat şi se pronunţă ferm împotriva tuturor formelor de discriminare rasială, a sprijinit de la început ideea unui asemenea Deceniu de luptă şi a participat nemijlocit la pregătirea lui.

DECENIUL DEZARMĂRII (1970 – 1980), proclamat de Adunarea Generală a O.N.U., prin rezoluţia din 16 dec. 1969 pornind de la propunerea în acest sens formulată de România, la 3 apr. 1969, în Comitetul de dezarmare de la Geneva, în scopul organizării mai eficiente a eforturilor statelor pentru obţinerea unui progres substanţial în negocierile de dezarmare. Adunarea Generală a cerut Comitetului de dezarmare să elaboreze un program detaliat privind încetarea

cursei înarmărilor şi realizarea unor măsuri de dezarmare în cadrul D.d*, precum şi armonizarea D.d, cu cel <le-ai doilea Deceniu al Dezvoltării (v.). Obiectivele D.d. n-au putut fi însă îndeplinite întrucât, în ciuda eforturilor depuse de România şi de alte state, elaborarea unui asemenea program a fost tărăgănată în Comitetul de la Geneva.

DECENIUL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU DEZVOLTARE, perioada 1961 – 1970, stabilită de Adunarea Generală a O.N.U., prin rezoluţia din 19 dec. 1961, cu scopul de a se realiza o acţiune concertată pe plan internaţional pentru a contribui la accelerarea progresului economic şi social al ţărilor în curs de dezvoltare. Acţiunile din cadrul Deceniului s-au desfăşurat pe baza unui program de cooperare economică internaţională, al cărui obiectiv principal – sporirea ritmului de creştere anuală a venitului naţional global cu 5% în ţările subdezvoltate – nu a fost realizat. Ca urmare, în această perioadă decalajul dintre ţările industrializate şi cele rămase în urmă a continuat să crească, iar o parte din venitul naţional al ţărilor în curs de dezvoltare a fost transferată către societăţile transnaţionale (v.). În vederea continuării şi îmbunătăţirii strategiei dezvoltării, Adunarea Generală a O.N.U. a proclamat, la 24 oct. 1970.

Î>rintr-o nouă rezoluţie, cel de-al doica Deceniu al Naţiunilor Unite pentru dezvoltare (1971 – 1980). Strategia cuprinde un ansamblu de obiective şi măsuri privind: dezvoltarea producţiei,

a resurselor financiare, a comerţului internaţional, ştiinţa şi tehnica, punerea în valoare a factorului uman etc, cu scopul de a lichida decalajele dintre ţările dezvoltate şi cele rămase în urmă. România a sprijinit adoptarea celor două programe ale O.N.U., considerând că transpunerea în viaţă a măsurilor preconizate de noua strategie a dezvoltării necesită realizarea unor acţiuni urgente, începând cu stabilirea unor domenii prioritare şi a responsabilităţilor fiecărei ţări în procesul dezvoltării.

DECENIUL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU FEMEIE (1976 – 1986), proclamat de Adunarea Generală a O.N.U., la recomandarea Conferinţei mondiale a Anului internaţional al femeii (v.), pentru a se asigura o activitate susţinută la nivel internaţional şi naţional în promovarea condiţiei femeii. Vizează desfăşurarea de activităţi pe baza unor programe de aplicare a Planului mondial de acţiune în vederea realizării obiectivelor Anului internaţional al femeii, în cadrul acestui deceniu, organismele internaţionale guvernamentale, neguvernamentale şi naţionale vor acţiona pentru înfăptuirea recomandărilor din Planul mondial de acţiune în scopul ameliorării situaţiei femeii în lume.

DECIZIE 1. Act sau hotărâre prin care un organ competent stabileşte măsurile sau căile de urmat într-un domeniu de activitate. 2. Hotărâre a unei instanţe de justiţie internaţională sau de arbitraj internaţional. 3. Hotărâre a unei reuniuni

internaţionale, a unui organ sau instituţie internaţională.

DECLARAŢIE 1. Act politic, prin care conducerea unui stat, a unui guvern, a unui partid, a unei6 asociaţii politice sau cu caracter social îşi exprimă public poziţia sa oficială cu privire la o anumită problemă (ex. d. de politică externă) sau eveniment (ex. Declaraţia în chestiunea Orientului Apropiat). 2. Înţelegere prin care două sau mai multe state exprimă, în mod oficial şi în comun, poziţia lor în anumite probleme ale vieţii internaţionale, lineori, în d. sunt expuse principiile generale după care înţeleg să se conducă statele în relaţiile lor internaţionale. Termenul defineşte adesea un acord intervenit între două sau mai multe state în anumite probleme determinate (de ex. Declaraţia de la Londra din 1909 cu privire la dreptul războiului maritim (v.), Declaraţia cu privire la neutralitatea Laosului din 1962 etc.). 3. Declaraţie unilaterală, acord internaţional (de ex. d. unilaterală prin care un stat recunoaşte jurisdicţia obligatorie a C.I.J. Şi care, în relaţiile dintre statele ce au făcut asemenea declaraţii, are forţa obligatorie a unui tratat). ~ de blocus (de blocadă), comunicare adusă la cunoştinţa tuturor statelor interesate despre măsurile instituite de un stat în scopul împiedicării, prin folosirea forţelor sale armate, a comunicaţiilor cu litoralul şi cu porturile altui stat. Potrivit Declaraţiei de la Londra din 1909 (v.), declararea blocadei poate fi făcută de guvernul statului care instituie blocada,

sau de autorităţi navale acţionând în numele său. ~ de b. trebuie să precizeze data de la care începe blocada, limitele geografice ale litoralului blocat fi termenul în care vasele neutre pot părăsi zona blocată. În trecut, ~ de b. a fost folosită în practica statelor atât în timp de război câfr şi în timp de pace, în cazul unor conflicte grave (v. blocada paşnică). În D.I.C., care interzice folosirea forţei în relaţiile dintre state, fapta unui stat de a institui cel dintâi, în tünp de pace, o blocadă maritimă constituie crima de agresiune armată» ~ de nou ~ * tralitate, document prin care un stat exprimă poziţia sa de neutralitate în diferite împrej urări ale vieţii internaţionale, în practica statelor, ~ de n. poate lua diferite forme, în funcţie de conţinut. În caz de război, neutralitatea poate fi declarată printr-o notă diplomatică adresată statelor beligerante, sau printr-un act intern, adus la cunoştinţa statelor interesate. Neutralitatea permanentă (v.) poate fi stabilită printr-un act unilateral al statului neutru sau printr-un acord încheiat de alte state. Astfel, neutralitatea permanentă a Elveţiei a fost stabilită printr-un Tratat încheiat de marile puteri în 1815 la Congresul de la Viena. Austria a proclamat statutul său de neutralitate permanentă printr-o lege internă adoptată la 26 oct. 1955, şi adusă la cunoştinţa celorlalte state. ~ de război, comunicare oficială făcută de un stat altui stat despre încetarea stării de pace şi începerea războiului între ele. ~ de r. constă, de obicei,

dintr-o notă diplomatică transmisă în formă solemnă celuilalt stat. Ea trebuie notificată şi statelor neutre. Potrivit Convenţiei a III-a, adoptată la Conferinţa de la Haga din 1907, acţiunile militare dintre state nu pot începe fără o avertizare prealabilă şi neechivocă care să aibă fie forma unei ~ de r. motivate, fie forma unui ultimatum conţinând declararea condiţionată a războiului. În practică, au fost însă cazuri în care statele agresive nu au respectat această obligaţie. Astfel, Germania hitleristă a dezlănţuit războiul în 1939 fără ~ de r. Tot astfel a procedat Japonia prin atacarea, prin surprindere, a flotei americane la Pearl Harbor, la 7 dec. 1941. Întrucât

D.I.C. interzice folosirea forţei ca mijloc de soluţionare a conflictelor dintre state, fapta unui stat de a declara, cel dintâi, război altui stat constituie o ameninţare cu forţa, act interzis de Carta O.N.U. 4. Declaraţie solemnă comună, acord internaţional de deosebită importanţă prin care două sau mai multe state proclamă în mod solemn voinţa lor comună de a pune la baza relaţiilor lor reciproce, precum şi a relaţiilor cu celelalte state, principiile dreptului internaţional care guvernează relaţiile dintre state, şi reafirmă poziţia ce o au faţă de principalele probleme ale vieţii internaţionale. Practica adoptării unor ~ izvorăşte din schimbările petrecute în viaţa internaţională, din tendinţele generale spre destindere şi aşezarea relaţiilor dintre state pe baze noi. Prin adoptarea acestor declaraţii, statele tind să creeze

un sistem de angajamente ferme, de natură să contribuie la respectarea strictă a principiilor şi normelor de drept internaţional precum şi la extinderea continuă a relaţiilor dintre ele. Ca o expresiei a politicii constructive şi creatoare pe planul relaţiilor internaţionale dusă de România, preşedintele Nicolae Ceauşescu a semnat împreună cu şefii unui mare număr de state ~ s.e. prin care sunt afirmate: dreptul fiecărui stat la existenţă liberă, independenţă şi suveranitate; egalitatea în drepturi a tuturor statelor indiferent de mărime, nivel de dezvoltare şi sistem politic, economic şi social; abţinerea de la folosirea forţei ori ameninţarea cu forţa; neamestecul în treburile interne; respectarea integrităţii teritoriale şi a inviolabilităţii frontierelor; dreptul inalienabil al fiecărui popor de a-şi alege şi dezvolta liber sistemul său politic, economic şi social, corespunzător voinţei şi intereselor sale proprii; soluţionarea prin mijloace paşnice a diferendelor dintre state; dreptul şi îndatorirea statelor de a coopera între ele în scopul promovării păcii şi securităţii internaţionale şi a progresului economic şi social. În aceste ~ ş.e. semnate de România sunt reafirmate, totodată, unele luări de poziţii în diferite probleme importante ale relaţiilor internaţionale, cum sunt cele privind întărirea rolului O.N.U. În menţinerea şi consolidarea păcii şi securităţii internaţionale, realizarea unor măsuri eficiente în domeniul dezarmării, condamnarea colonialismului şi

neocolonialismului, instaurarea unei noi ordini economice internaţionale, realizarea unei diviziuni internaţionale a muncii juste şi echitabile, cât şi exprimarea dorinţei părţilor de a continua acţiunile de colaborare în diferite forme, îndeosebi în problemele internaţionale de interes comun. /X/ s.e. semnate de România au fost aduse, în cea mai mare parte, la cunoştinţa O.N.U. asigurând prin aceasta o largă cunoaştere a conţinutului lor de către state şi demonstrând, în acelaşi timp, deosebita lor valoare ca acte juridice internaţionale. Aducând o importantă contribuţie la precizarea conţinutului principiilor de drept internaţional şi la generalizarea lor în raporturile dintre state, prin conţinutul şi însemnătatea prevederilor lor, ~ s.e. sunt, totodată, importante documente internaţionale cu caracter politic. 5. Declaraţie vamala, document întocmit de persoane fizice sau juridice care, conform legislaţiei naţionale, au obligaţia să solicite vămuirea mărfurilor de import, export sau tranzit. ~ v. trebuie depusă vămii unde are loc vămuirea (la frontieră sau la o vamă din interior) într-un termen determinat de legislaţia naţională. Elementele de bază ale ~ v. sunt: felul, cantitatea, valoarea, originea şi destinaţia mărfurilor. ~ vvizată de autorităţile vamale, constituie, de regulă, titlu executoriu pentru perceperea drepturilor de import. 1904. DECLARAŢIA DE LA PETERSBURG, încheiată între Rusia şi Marea Britanie, în dec., în vederea soluţionării

„incidentului de la Hull”, izbucnit în urma scufundării, din eroare, de către marina rusă de război (în noaptea du 21 spre 22 oct. 1904) a unor nave de pescuit britanice considerate drept torpiloare japoneze. În baza Declaraţiei a fost constituită o comisie internaţională de anchetă, care s-a reunit la Paris, la 22 dec. 1904. După două luni de activitate, la 25 febr. 1905, comisia a redactat un raport în care, apreciind responsabilitatea părţii ruse, a impus-o la plata unei indemnizaţii de 65.000 de lire sterline în favoarea guvernului britanic. Acceptarea de către părţi a raportului a exercitat o influenţă pozitivă asupra Conferinţei de la Haga din 1907 care, în Convenţia privind reglementarea pe cale paşnică a conflictelor internaţionale (v.), a dezvoltat mult procedura anchetei (v. Dogger Bank). 1909. DECLARAŢIA DE LA LONDRA, document adoptat, la 26 febr., la Conferinţa asupra dreptului războiului maritim (Londra, 1908 – 1909), conţinând reguli cu privire la ducerea războiului maritim. Principalele probleme reglementate prin Declaraţie sunt următoarele: caracterul inamic sau neutru al unui vas este determinat de pavilionul pe care are dreptul să-l poarte; transferul sub pavilion neutru al unui vas inamic, efectuat înainte de începerea ostilităţilor, este valabil, în afară de cazul când se dovedeşte că acest transfer a fost făcut în mod intenţionat pentru a ascunde caracterul inamic ai vasului; definirea contrabandei de război (v.); condiţiile

stabilirii şi menţinerii blocadei maritime; organizarea şi funcţionarea Curţii internaţionale de prize maritime etc. Declaraţia a fost semnată de: Anglia, Austro-Ungaria, Franţa, Germania, Italia, Japonia, Olanda, Spania, S.U.A. Şi Rusia, dar nu a intrat în vigoare, nefiind ratificată de niciuna din aceste puteri. Declaraţia prezintă totuşi importanţă pentru dreptul internaţional, formulând norme corespunzătoare practicii statelor şi codifie înd dreptul în vigoare în materia tratată. 1917, DECLARAŢIA BALFOUR, denumire sub care este cunoscută scrisoarea adresată, la 2 nov., de ministrul britanic al afacerilor externe, lordul Arthur James Balfour, lordului L.W. Rothschild. În această scrisoare era precizată politica Marii Britanii în Palestina: „Guvernul Maiestăţii sale priveşte favorabil stabilirea în Palestina a unui cămin naţional (naţional home) pentru poporul evreu şi va depune cele mai mari strădanii pentru a facilita realizarea acestui scop, fiind clar că nimic nu va fi făcut din ceea ce ar prejudicia drepturile civile şi religioase ale Comunităţilor neevreeşti existente în Palestina sau a drepturilor şi statutului politic de care se bucură evreii în oricare altă ţară”. Declaraţia a fost recunoscută de Franţa şi S.U.A. În 1918 şi cuprinsă în întregime în Tratatul de pace de la Sèvres (v.). La 24 iul. 1922, Consiliul Societăţii Naţiunilor a acordat Marii Britanii mandat de administrare a Palestinei, în preambulul căruia Declaraţia era inclusă în întregime. DECLARA TI A

DREPTURILOR POPOARELOR DIN RUSIA, adoptată de guvernul sovietic, la 3 (16) nov. 1917, proclama următoarele principii ale statului sovietic în problema naţională: egalitatea şi suveranitatea tuturor popoarelor din Rusia; dreptul popoarelor din Rusia la liberă autodeterminare până la despărţire şi formarea unui stat independent; desfiinţarea privilegiilor şi îngrădirilor naţionale şi naţional-religioase de orice fel; libera dezvoltare a minorităţilor naţionale şi a grupurilor etnice. 1934» DECLARAŢIA DREPTURILOR ŞI ÎN DATORIRILOR S TA TELORR document ad" bptat la cea de-a şaptea Conferinţă panamericană (v. Conferinţele panamericane), consacrând principiul neintervenţiei în cadrul instituţionalismului panamerican. Conform Declaraţiei, niciun stat nu avea dreptul să intervină în afacerile interne sau externe ale altor state. Cu prilejul adoptării acestui document, S.U.A. au prezentat o declaraţie unilaterală prin care îşi rezervau şi pe viitor drepturile* aşa cum au fost ele interpretate şi exercitate până atunci, materializând opoziţia sa puternică faţă de consacrarea, în relaţiile interamericane, a unui principiu care i-ar fi îngrădit acţiunile hegemonice. 1938. DECLARAŢIA ERA N CO-GE R MA N A (ACORĎ UL F RAN CO-GE RM AN), semnată la 6 dec. 1938, la Paris, în atmosfera de optimism a cercurilor conciliante franceze şi britanice de după semnarea Acordului de la München (v.) 9 Declaraţia proclama

necesitatea relaţiilor paşnice între Franţa şi Germania. În aceeaşi zi s-a dat publicităţii un Comunicat comun, în care erau înserate alocuţiunile semnatarilor declaraţiei, Ribbentrop şi Bonnet, prin care se elogia contribuţia Declaraţiei la „liniştea” şi „pacea” generală. Guvernul britanic a aprobat Acordul printr-o declaraţie a primului ministru, Chamberlain, făcută în Camera Comunelor, la şase zile după semnarea acestuia. Actul respectiv a constituit încă o etapă pe calea încurajării acţiunilor agresive ale Germaniei. DECLARAŢIA ASUPRA PRINCIPIILOR SOLIDARITĂŢII AMERICANE (DECLARAŢIA DE LA LIMA), document adoptat de cea de-a opta Conferinţă interamericană (v. Conferinţele panamericane), care şi-a desfăşurat lucrările între 9 – 27 dec. 1938 la Lima. Declaraţia reflecta îngrijorarea crescândă a statelor americane faţă de evoluţia negativă a evenimentelor pe plan internaţional, stabilind un sistem de acţiuni comune în caz de război sau ameninţare cu război. Prin această Declaraţie s-a perfecţionat procedura consultativă interamericană, creându-se Reuniunea miniştrilor afacerilor externe. 1939. DECLARAŢIA DE NEUTRALITATE A ROMÂNIEI, adoptată în seara zilei de 6 sept., în urma întrunirii Consiliului de coroană care, analizând situaţia internaţională după atacarea Poloniei de către Germania şi intrarea în război a Angliei şi Franţei, a hotărât în unanimitate porci am are a neutralităţii României

faţă de părţile aflate în conflict. Hotărârea luată era rezultatul unui întreg ansamblu de factori interni şi externi, în care determinantă a fost convingerea guvernului român, larg aprobată de opinia publică din ţară, că în situaţia istorică concretă, deosebit de complexă, existentă în acea perioadă, neutralitatea putea crea condiţiile favorabile menţinerii independenţei şi suveranităţii naţionale, integrităţii teritoriale a ţarii. Proclamarea neutralităţii nu a reprezentat un act singular în viaţa internaţională, ci s-a înscris în largul curent neutralist care a cuprins în această perioadă nu numai Europa, ci şi alte continente. Guvernul român, în pofida presiunilor guvernului german şi a pericolelor la care expunea ţara, a dat neutralităţii o interpretare favorabilă Poloniei, Angliei şi Franţei şi, în acest sens, a acordat un larg sprijin Poloniei şi refugiaţilor polonezi. DECLARAŢIA DE NEUTRALITATE GENERALĂ A REPUBLICILOR AMERICANE, document adoptat la prima reuniune consultativă a miniştrilor afacerilor externe ai republicilor americane (v. Conferinţele panamericane), care a avut loc la Ciudad de Panamá (23 sept. – 3 oct.), convocată în vederea stabilirii unei poziţii comune faţă de războiul care izbucnise în Europa, ameninţând să se extindă şi pe continentul american. Documentul declara neutralitatea statelor americane faţă de acest conflict şi cuprindea o seamă de măsuri concrete, pe linia creării unei „zone de securitate” în jurul

coastelor celor două Americi (de Nord şi de Sud), care să apere această zonă de războiul ce izbucnise şi să protejeze traficul interamerican de pericolele atacurilor navelor beligerante. Prin Declaraţie s-a creat Comitetul internaţional de neutralitate, care, în 1942, se va transforma în Comitetul juridic interamerican. 1940. DECLARAŢIA ASUPRA ASISTENTEI RECIPROCE ŞI COOPERĂRII DEFENSIVE A NAŢIUNILOR AMERICANE (DECLARAŢIA DE LA HAVANA), principalul document adoptat de cea de-a noua Conferinţă extraordinară consultativă a statelor americane (v. Conferinţele panamericane), care a avut loc la Havana între 21 – SE lui. Şi care, în contextul extinderii agresiunii Germaniei şi Italiei a materializat, prin hotărârile adoptate, concepţia izolării statelor americane de conflictul european. 1942, DECLARAŢIA DE LA WASHINGTON, document al celor 26 de state care se aflau în stare de război cu Puterile Axei (v.); a fost elaborată de F. Roosevelt şi

W. Churchill, de comun acord cu guvernul sovietic, curând după intrarea S.U.A. – în cel de-al doilea război mondial. Declaraţia, semnată la 1 ian., cunoscută şi sub numele „Declaraţia Naţiunilor Unite”, afirmă că fiecare stat semnatar se obligă să folosească toate resursele sale militare şi economice împotriva ţărilor agresoare, să colaboreze cu celelalte state şi să nu încheie pace separată cu inamicul. Declaraţia era deschisă pentru oricare stat, chiar nebeligerant, care

împărtăşea principiile expuse în Carta Atlanticului (v.) şi dorea să contribuie la înfrângerea agresiunii fasciste. Semnarea acestui document perfecta încheierea coaliţiei antifasciste (v,). 1943. DEC LA RA TI A CELOR PA TR U

STATE CU PRIVIRE LA SECURITATEA GENERALĂ, document adoptat de U.R.S.S., S.U.A., Marea Britanie şi China, la 30 oct., cu ocazia Conferinţei miniştrilor afacerilor externe ai celor patru state, ţinută la Moscova (19 – 30 oct.). Documentul, pornind de la schimbările petrecute în lume după adoptarea Cartei Atlanticului (v.) în 1941, exprima voinţa statelor semnatare – de a continua războiul cu puterile Axei (v.) până la victoria finală asupra acestora, angajându-se, totodată, ca după terminarea războiului să depună toate eforturile pentru asigurarea păcii şi securităţii internaţionale, pentru crearea unei organizaţii internaţionale care să fie în măsură să răspundă acestor deziderate. În Declaraţie era cuprins angajamentul statelor semnatare de a nu folosi forţa în vederea rezolvării problemelor litigioase, şi de a acţiona împreună cu ceilalţi membri ai Naţiunilor Unite pentru ca în per io ada postbelică să se ajungă la o înţelegere în domeniul dezarmării. DECLARAŢIA DE LA TEHERAN (DECLARAŢIA CELOR TREI NAŢIUNI), elaborată de Conferinţa de la Teheran (v,), la 1 dec. Ea degajă trei idei fundamentalei sincronizarea operaţiilor militare pentru înfrângerea Germaniei; eliberarea de flagelul războiului pentru mai multe

generaţii şi un apel la cooperarea postbelică. După ce exprimă hotărârea celor trei şefi de stat şi de guvern de a colabora atât în timpul războiului cât şi după aceea, Declaraţia cuprinde un plan de război vizând nimicirea Germanier stabilind amploarea şi termenele des – făşurării operaţiilor şi exprimă hotărârea de a obţine cooperarea ţărilor mici în perioada de după război 1944. DECLARAŢIA GUVERNULUI SOVIETIC CU PRIVIRE LA INTRAREA TRUPELOR SOVIE* TI CE PE TERITORIUL ROMÂNIEI, făcută la 2 apr. În numele guvernului sovietic de V.M. Molotov, comisarul poporului pentru afacerile străine al U.R. SÂS. Deda* ralia arăta că guvernul sovietici „nu urmăreşte scopul de a ci o bând* vreo parte din teritoriul României sau de a schimba orânduirea socială existenta în România” şi că „intrarea trupelor sovietice pe teritoriul României este dictată exclusiv de necesităţi de război şi de faptul că trupele inamice continuă rezistenţa”. A fost reconfirmată prin Declaraţia Comisariatului poporului pentru afacerile străine al U.R.S.S. din 25 aug. 1944. DECLARAŢIA DE LA PHILADELPHIA, act elaborat de Conferinţa internaţională a muncii în 1944, cu ocazia împlinirii a 25 de ani de existenţă a O.I.M, Declaraţia defineşte ţelul şi obieotr vele O.I.M. În perioada postbelică, constituind o bază de orientare pen* tru activitate acesteia. Ideile fundamentale conţinute în Declaraţie sunt! munca nu este o marf a; sărăcia în orice parte a lumii

constr tuie un pericol pentru prosperitatea tuturor; toţi oamenii, indiferent de rasă, credinţă, sex au dreptul de a urmări atât bunăstarea lor materială, cât şi dezvoltarea spirituală în condiţii de libertate şi demnitate, de securitate economică şi posibilităţi egale. 1945. DECLARAŢIA PRIVIND EUROPA ELIBERATĂ, v. ACORDURILE DE LA 1 ALT A. 1948. DECLARAŢIA UNIVERSALĂ A DREPTURILOR OMULUI, adoptată de Adunarea Generală a Naţiunilor Unite la 10 dec., a consacrat drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului, esenţiale pentru libera şi deplina dezvoltare a persoanei umane. În cele 30 de articole, Declaraţia proclamă drepturile elementare ale persoanei (dreptul la viaţă, la libertate şi la inviolabilitatea persoanei, egalitatea tuturor oamenilor în faţa legii, fără niciun fel de discriminări, apărarea drepturilor sale în faţa unei justiţii imparţiale); drepturile civile şi politice (dreptul la cetăţenie, libertatea de gândire, dreptul de vot universal, dreptul de azil, dreptul la adunare şi asocieri paşnice); drepturile social-economice (dreptul la muncă şi la remunerarea egală pentru muncă egală, dreptul la asigurare socială, dreptul la odihnă şi învăţătură, participarea la viaţa culturală a ţării). De asemenea, Declaraţia conţine prevederi cu privire la interzicerea torturilor, tratamentului inuman, a pedepselor brutale, robiei şi negoţului de robi. În România, Constituţia consfinţeşte drepturile omului fără deosebire de naţionalitate, rasă, sex

sau religie, egalitatea tuturor locuitorilor ţării în toate domeniile vieţii economice, politice, juridice, sociale şi culturale. Constituţia asigură, totodată, şi garanţiile materiale necesare pentru respectarea drepturilor omului. 1955. DECLARAŢIA DE LA BAND UNG CU PRIVIRE LA PROMOVAREA PĂCII ŞI COLABORĂRII ÎN TERNA T ION ALE (DECLARAŢIA CELOR ZECE PRINCIPII), adoptată la Conferinţa ţărilor Asiei şi Africii, care s-a ţinut la Bandung între 18 – 24 apr. (v. Conferinţa de la Bandung). În Declaraţie se arată că problema păcii fiind legată de problema securităţii internaţionale, toate ţările au datoria de a colabora, în special prin intermediul O.N.U., în vederea înfăptuirii reducerii înarmărilor şi interzicerii armelor nucleare, sub un control internaţional eficace. Libertatea şi pacea, stipulează Declaraţia, sunt, de asemenea, legate între ele. „Dreptul la autodeterminare trebuie să-l aibă toate popoarele, libertatea şi independenţa trebuie să fie acordate cât mai repede acelor popoare care mai sunt încă în stare de dependenţă”. În acest sens, se stipulează că toate ţările trebuie să aibă dreptul de a-şi alege în mod liber sistemul politic şi economic, propriul mod de viaţă, în conformitate cu scopurile şi principiile Naţiunilor Unite. Declaraţia enunţă ideea, înscrisă şi în Carta O.N.U., după care statele trebuie să dea dovadă de toleranţă, să trăiască în pace unul cu altul ca buni vecini şi să dezvolte colaborarea prietenească pe baza următoarelor principii:

respectarea suveranităţii şi independenţei tuturor statelor, neamestecul în treburile interne, dreptul la autoapărare individuală şi colectivă, abţinerea de la acte de agresiune sau ameninţarea cu agresiunea sau de la folosirea forţei împotriva integrităţii teritoriale sau a independenţei politice a oricărei ţări, reglementarea litigiilor internaţionale prin mijloace paşnice. Totodată, Declaraţia impune şi obligaţia statelor de a se abţine de la folosirea acordurilor cu privire la apărarea colectivă în interesele particulare ale vreuneia din marile puteri, abţinerea de la exercitarea de presiuni împotriva altor ţări. Declaraţia exprimă convingerea ca colaborarea prietenească, în conformitate cu aceste principii, ar contribui la menţinerea şi întărirea păcii şi securităţii internaţionale, iar cooperarea pe plan economic, social şi cultural ar contribui la realizarea unei stabilităţi generale. 1959. DECLARAŢIA DREPTURILOR COPILULUI, adoptată înunanimitate la cea de-a XIV-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U., a reafirmat şi actualizat Declaraţia de la Geneva din 1924 a Societăţii Naţiunilor asupra drepturilor copilului. Declaraţia cuprinde un număr de zece principii, care stipulează dreptul copilului la alimentaţie, la o locuinţă, timp liber, la îngrijiri medicale corespunzătoare, la educaţie gratuită. De asemenea, să i se creeze condiţii de dezvoltare într-un mod sănătos şi normal din punct de vedere fizic, intelectual, moral, spiritual şi social, în

condiţii de libertate şi demnitate. Copilul să fie crescut într-un spirit de înţelegere şi prietenie între popoare, de pace şi fraternitate şi să fie apărat de orice formă de neglijenţă, cruzimi şi exploatare, fiind protejat contra practicilor care pot duce la discriminări. Declaraţia invită părinţii, bărbaţii şi femeile fiecare în parte, ca şi organizaţiile de binefacere, autorităţile locale şi guvernele naţionale, să recunoască drepturile pe care le enunţă şi să depună eforturi pentru a asigura respectarea lor. D3 asemenea, recomandă guvernelor statelor membre, instituţiilor specializate interesate şi organizaţiilor neguvernamentale să dea o mai largă publicitate textului Declaraţiei. În România, drepturile copilului înscrise în documentele internaţionale au fost proclamate în acte normative, înaintea adoptării acestora de către cea de-a XIV-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. 1960. DECLARAŢIA PENTRU ACORDAREA INDEPENDENTEI ŢARILOR ŞI POPOARELOR COLONIALE, document adoptat de Adunarea Generală a O.N.U. Ia 14 dec, pe baza proiectului a 43 de state afro-asiatice. Declaraţia, adevărată Cartă a decolonizării, cuprinde o definiţie a teritoriilor neautonome, ca teritorii geografic separate sau distincte din punct de vedere etnic sau cultural de statele care le administrează, condamnă în termeni categorici colonialismul şi cere să fie abolit fără întârziere. Supunerea populaţiei la subjugare, dominaţie şi exploatare străină – se

precizează în Declaraţie – constituie o negare a drepturilor fundamentale ale omului, este potrivnică Cartei O.N.U. Şi compromite cauza păcii şi cooperării mondiale. Toate popoarele au dreptul la autodeterminare; în temeiul acestui drept, ele determină în mod liber statutul lor politic şi urmăresc dezvoltarea lor economică, sociala şi culturală. Sintetizând principiile care impun abolirea colonialismului, Declaraţia formulează, totodată, în manieră imperativă, consecinţele practice şi de imediată aplicare: încetarea oricăror acţiuni ar mate împotriva popoarelor coloniale; măsuri neîntârziate de a transfera întreaga putere, fără rezerve, condiţii sau discriminări popoarelor din teritoriile neautonome şi celor aflate sub tutelă. Niciun pretext, cum ar fi lipsa de pregătire în domeniile politic, economic sau social ş.a., nu poate fi invocat pentru a întârzia independenţa. Declaraţia a dat un puternic sprijin politic mişcărilor de eliberare naţională şi a impulsionat procesul de decolonizare. La 24 oct. 1970, sesiunea jubiliară a Adunării Generale a O.N.U. a adoptat Programul de acţiune în vederea aplicării integrale a Declaraţiei privind acordarea independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale – care constituie un nou pas pe calea eforturilor de lichidare a colonialismului. Pentru urmărirea punerii în aplicare a Declaraţiei, Adunarea Generală a O.N.U. a creat un Comitet special pentru decolonizare. 1963. DECLARAŢIA O.N.U. CU PRIVIRE LA

ELIMINAREA TUTUROR FORMELOR DE DISCRIMINARE RASIALĂ, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U., la 20 nov., şi prin care este afirmată în mod solemn necesitatea de a se elimina rapid toate formele şi toate manifestările de discriminare rasială în toate părţile lumii şi de a se asigura respectarea demnităţii persoanei umane. În Declaraţie se arată că discriminarea pe motive de rasă, culoare, sau origine etnică constituie o ofensă adusa demnităţii umane ce trebuie să fie condamnată, ea reprezentând o violare a principiilor Cartei O.N.U. Şi a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, proclamate prin Declaraţia universală a drepturilor omului (v.) şi un obstacol în calea relaţiilor paşnice dintre naţiuni. Acolo unde există încă discriminări rasiale, statele respective trebuie să ia măsuri eficace pentru abrogarea oricăror legi sau acte normative ce permit aceste discriminări şi să adopte dispoziţiile legislative necesare pentru eliminarea lor. Declaraţia prevede necesitatea de a se pune capăt, fără întârziere, politicii de segregaţie rasială şi de apartheid (v.). Ea cere ca statele şi celelalte organizaţii internaţionale să ia măsurile ce se impun în vederea abolirii tuturor formelor de discriminare rasială. România a contribuit în mod activ la elaborarea aceste Decictraţii. 1965. DECLARAŢIA NAŢIUNILOR UNITE PRIVIND PROMOVAREA ÎN RÂNDUL TINERETULUI A IDEALURILOR DE PACE, RESPECT RECIPROC ŞI ÎNŢELEGERE ÎNTRE

POPOARE, document adoptat de Adunarea Generală a O.N.U., la 7 dec., în urma dezbaterilor care au avut loc în perioada 1960 – 1965 pe marginea punctului înscris la propunerea României pe ordinea de zi a celei de-a XX-a sesiuni a Adunării Generale. Primul principiu enunţat în Declaraţie proclamă că „tineretul trebuie să fie educat în spiritul păcii, dreptăţii, libertăţii, respectului reciproc şi al înţelegerii, pentru a promova drepturi egale pentru toţi oamenii şi toate naţiunile, precum şi progresul economic şi social, dezarmarea şi menţinerea păcii şi securităţii internaţionale”. Declaraţia sublinia, de asemenea, necesitatea educării tineretului în scopul asigurării apropierii între popoare; asociaţiile şi organizaţiile de tineret să promoveze scopurile Naţiunilor

Unite, ati-l pe plan naţional cât şi pe plan internaţional. A fost primul document de acest fel adoptat pe plan internaţional, dând expresie unei concepţii profund umaniste în ceea ce riveşte educarea tinerei generaţii, n baza prevederilor Declaraţiei, în cadrul O.N.U. Şi al altor organisme din sistemul său, îndeosebi U.N.E.S.G.O., au fost adoptate programe concrete de acţiune şi au fost organizate numeroase manifestări şi reuniuni internaţionale, în iniţierea cărora România a jucat întotdeauna un rol central care au reluat şi aprofundat sub diferite aspecte problemele complexe ale educării tineretului. 1966. DECLARAŢIA ASUPRA PRINCIPIILOR COLABORA

RII CULT URALE INTERNA Ţ ION ALE, document adoptat de Conferinţa generală a U.N.E.S.C.O., la cea de-a Xdv-a sesiune a sa, la 4 nov., prin care sunt proclamate principiile colaborării culturale internaţionale. Guvernele, autorităţile, asociaţiile şi instituţiile răspunzătoare de activităţile culturale au fost îndemnate să se inspire în mod constant din acele principii spre a realiza în mod treptat, prin colaborarea tuturor naţiunilor întărirea păcii şi realizarea prosperităţii în lume. România a avut o contribuţie activă la elaborarea acestui document care se regăseşte, între altele, în art. 10, potrivit căruia colaborarea culturală va acorda o importanţă deosebită educaţiei morale şi intelectuale a tineretului, în spiritul prieteniei, înţelegerii internaţionale şi al păcii. Prin conţinutul său, Declaraţia reprezintă un instrument fundamental pentru promovarea largă a colaborării culturale, chemată, între altele, să dezvolte relaţiile paşnice şi prietenia dintre popoare, să le permită o mai bună înţelegere reciprocă a modurilor lor de viaţă, să amelioreze, în toate părţile lumii, condiţiile vieţii spirituale ale omului şi ale existenţei sale materiale. Declaraţia a servit, de asemenea, la elaborarea altor documente internaţionale importante, cum este Actul final al Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa (1 aug. 1975) (v.). DECLARAŢIE CU PRIVIRE LA ÎNTĂRIREA PĂCII ŞI SECURITĂŢII ÎN EUROPA, document adoptat cu prilejul Consfătuirii de la Bucureşti a

Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varşovia (4 – 6 iul.), semnat de conducătorii de partid şi de stat ai R.P. Bulgaria, R.S. Cehoslovace, R.D. Germane, R.P. Polone, R.S. România, R.P. Ungare şi U.R.S.S. Declaraţia de la Bucureşti a constituit un eveniment politic major în viaţa politică europeană, demonstrând preocuparea consecventă a statelor socialiste semnatare de a-şi aduce contribuţia activă la consolidarea păcii şi securităţii în Europa. Declaraţia exprimă convingerea acestor state că pentru crearea unui cadru trainic pentru pace şi securitate în Europa relaţiile dintre state trebuie să fie întemeiate pe principiile suveranităţii şi independenţei naţionale, egalităţii în drepturi şi neamestecului în treburile interne, pe respectid integrităţii teritoriale. Înfăptuirea dezideratului comun al tuturor naţiunilor europene presupune răspunderea şi contribuţia fiecărui stat, mare sau mic, indiferent de orânduirea sa politică şi socială, la stabilirea unei colaborări demne între state suverane, independente şi egale în drepturi. Pe baza unei analize multilaterale a proceselor şi tendinţelor politice care aveau loc în viaţa continentului, Declaraţia a evidenţiat intensificarea şi dezvoltarea curentului în favoarea lichidării rămăşiţelor „războiului rece” şi a obstacolelor care stau în calea colaborării general-europene, precum şi concluzia că s-au creat condiţii şi posibilităţi pentru abordarea într-un mod nou a problemei securităţii în Europa,

renunţându-se la negocierea „de la bloc la bloc”, şi că au apărut forţe sociale şi politice capabile să promoveze cu succes acest deziderat. Declaraţia a prezentat, totodată, o platformă largă cuprinzând un ansamblu de propuneri cu privire la direcţiile de acţiune în vederea întăririi securităţii în Europa: 1) dezvoltarea între toate statele europene a unor relaţii de bună-vecinătate pe baza principiilor fundamentale ale

D.I.C.; 2) lichidarea concomitentă a alianţelor militare existente şi, până la înfăptuirea unei asemenea măsuri, realizarea unei înţelegeri privind lichidarea organizaţiilor lor militare; 3) adoptarea unor măsuri parţiale îndreptate spre destindere militară pe teritoriul european, cum ar fi lichidarea bazelor militare străine, retragerea tuturor trupelor de pe teritoriile altor state, măsuri îndreptate spre îndepărtarea pericolului unui conflict nuclear; 4) excluderea posibilităţii ca R.F. Germania sa obţină, direct sau indirect, accesul la arma nucleară; 5) recunoaşterea „frontierelor existente în realitate între statele europene”; 6) reglementarea paşnică a problemei germane, „pornindu-se de la realităţi, şi, în primul rând, de la recunoaşterea faptului existenţei celor două state germane – R.D. Germană şi R.F. Germania”; 7) Convocarea unei „conferinţe general-europene pentru discutarea problemelor referitoare la asigurarea securităţii în Europa şi la stabilirea unei colaborări general-europene”. Propunerile constructive cuprinse în Declaraţie

caracterul lor deschis şi de lucru, au găsit un puternic ecou în opinia publică europeană şi au exercitat un efect mobilizator asupra forţelor progresiste, asupra cercurilor politice realiste de pe continent. În spiritul principiilor şi propunerilor Declaraţiei, România a desfăşurat o vie activitate internaţională, aducându-şi contribuţia la netezirea drumului spre securitate, la crearea unui climat de pace şi încredere pe continent. În perioada care a urmat, România a normalizat relaţiile cu R.F. Germania, a acţionat viguros pentru îmbunătăţirea şi dezvoltarea relaţiilor cu toate ţările continentului, problematica securităţii europene situându-se constant la loc de frunte pe agenda convorbirilor preşedintelui Nicolae Ceauşescu cu numeroşi conducători politici ai statelor europene. Prin activitatea politico-diplomatică pe care propunerile din Declaraţie au declanşat-o, în cadrul căreia România s-a manifestat ca un factor deosebit de activ, şi datorită marilor schimbări petrecute în viaţa internaţională care au dat un puternic impuls luptei împotriva politicii de inegalitate, de forţă şi dictat, chemarea din Declaraţia de la Bucureşti a prins viaţă, concretizându-se nouă ani mai târziu în Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa (v.). DECLARA ŢI-A ÎN DOPARIS TA NEZĂ DE LA TAŠKENT, semnată la 10 ian. 1966, ca urmare a întâlnirii în capitala Uzbckistanului a primului ministru al Indiei şi a preşedintelui Republicii Pakistan. Întâlnirea a avut ca scop

examinarea stadiului relaţiilor dintre India şi Pakistan, găsirea căilor celor mai favorabile pentru restabilirea relaţiilor paşnice între cele două ţări, favorizarea înţelegerii mutuale şi a raporturilor amicale dintre cele două popoare. Părţile au convenit să-şi unească eforturile pentru a restabili relaţiile de bună vecinătate între India şi Pakistan şi, în conformitate cu prevederile Cartei O.N.U., să nu recurgă la forţă, soluţionând orice diferend pe cale paşnică. Cele două părţi au căzut de acord ca până la 25 febr. 1966, trupele respective să-şi reia poziţiile deţinute înainte de 5 aug. 1965. Declaraţia preconiza, de asemenea, măsuri pentru repatrierea prizonierilor de război, soluţionarea problemelor relative la refugiaţi şi la restituirea bunurilor însuşite de cele două părţi în timpul conflictului. 1969. DECLARAŢIA CONSFĂTUIRII MINIŞTRILOR AFACERILOR EXTERNE AI STATELOR PARTICIPANTE LA TRATATUL DE LA VARŞOVIA, adoptată la Praga, la 31 oct., exprimă năzuinţele şi voinţa guvernelor R.P. Bulgaria, R.S. Cehoslovace, R.D. Germane, R.P. Polone, R.S. România, R.P. Ungare şi U.R.S.S. de a întreprinde noi acţiuni, individual şi în colaborare cu alte state, în scopul destinderii şi consolidării securităţii, al dezvoltării colaborării paşnice în Europa. Participanţii la Consfătuire au propus ca următoarele probleme să fie incluse pe ordinea de zi a conferinţei general-europene: înfăptuirea securităţii europene şi renunţarea la folosirea forţei sau la ameninţarea cu folosirea

acesteia în relaţiile reciproce dintre state în Europa; extinderea relaţiilor comerciale, economice şi tehnico-ştiinţifice pe baza egalităţii în drepturi, în scopul dezvoltării colaborării politice între statele europene. De asemenea, s-a propus ca în cadrul unor consultări bilaterale sau multilaterale între statele interesate, să se examineze orice alte probleme şi propuneri care ar fi de natură să asigure succesul conferinţei. 1970DEC LA RA ŢIE CU PRIVIRE LA PROBLEMELE ÎNTĂRIRII SECURITĂŢII ŞI DEZVOLTĂRII COLABORĂRII PAŞNICE ÎN EUROPA, adoptată la Berlin, la 2 dec., în cadrul consfătuirii Comitetului Politic Consultativ al ţărilor participante la Tratatul de la Varşovia. În Declaraţie se arată că disocierea clară şi definitivă a R.F. Germania de Acordul de la München poate contribui la însănătoşirea climatului în Europa. Re aii rmând poziţia expusă în Declaraţia de la Bucureşti din 1966 (v.), participanţii la Consfătuire au exprimat hotărârea partidelor şi guvernelor ţărilor lor de a înfăptui noi acţiuni menite să asigure securitatea în Europa şi în întreaga lume. DECLARAŢIA DE PRINCIPII GUVERNÂND FUNDUL MĂRILOR ŞI OCEANELOR ŞI SUBSOLUL ACESTORA DINCOLO DE LIMITELE JURISDICŢIEI NAŢIONALE, document adoptat de Adunarea Generală a O.N.U., la 17 dec. Declaraţia prevede că există o zonă a fundului mărilor şi oceanelor, a subsolului acestora dincolo de limitele jurisdicţiei

naţionale, zonă ale cărei limite precise ar urma să fie determinate. Declaraţia stipulează, pentru prima dată într-un document de o asemenea anvergură, ca zona menţionată, precum şi resursele ei, constituie „patrimoniul comun al umanităţii”» în consecinţă, în această zonă niciun stat nu va putea pretinde sau exercita suveranitatea, sau drepturi suverane. Toate activităţile priviň d zona vor fi guvernate de un regim internaţional ce urmează a fi stabilit şi, în conformitate cu acesta, zona va fi deschisă în mod exclusiv pentru scopuri paşnice tuturor statelor, fie ele riverane sau fără litoral, fără nicio discriminare. Explorarea zonei şi exploatarea resurselor ei se vor face spre beneficiul întregii omeniri. La elaborarea regimului juridic pentru această zonă se va acorda o atenţie deosebită intereselor şi necesităţilor ţărilor în curs de dezvoltare, indiferent dacă sunt riverane sau fără litoral. Acest document a stat la baza activităţii Comitetului O.N.U. pentru folosirea în scopuri paşnice a fundului mărilor şi oceanelor dincolo de limitele jurisdicţiei naţionale (v.). DECLARAŢIE ASUPRA PRINCIPIILOR DREPTULUI INTERNATIONAL PRIVIND RELAŢIILE PRIETENEŞTI. ŞI COOPERAREA ÎNTRE STATE/CONFORM CARTEI NAŢIUNILOR UNITE, document adoptat în unanimitate de Adunarea Generală a O.N.U., la 24 oct., în prezenţa şefilor de state şi guverne, între care şi preşedintele Nicolae Ceauşescu, cu prilejul sesiunii jubiliare consacrate aniversării a 25 de

ani de la crearea Organizaţiei. Declaraţia codifică, ţinând seama de evoluţiile şi schimbările intervenite în viaţa internaţională, principiile de bază ale raporturilor dintre state înscrise în Carta O.N.U. (art. 2), precizând conţinutul şi înţelesul lor. Proiectul Declaraţiei a fost elaborat de un Comitet special creat de Adunarea Generală, în 1963, la iniţiativa mai multor state printre care şi România. Principiile codificate în Declaraţie sunt:

a) principiul potrivit căruia statele trebuie să se abţină, în relaţiile lor internaţionale, de a recurge la ameninţarea cu forţa sau la folosirea forţei împotriva integrităţii teritoriale sau a independenţei politice a oricărui stat, ori în orice alt mod incompatibil cu scopurile Naţiunilor Unite; b) principiul e potrivit căruia statele trebuie să rezolve diferendele lor internaţionale prin mijloace paşnice astfel încât pacea şi securitatea internaţională, precum şi justiţia să nu fie puse în pericol; c) principiul referitor la obligaţia de a nu interveni în afacerile care ţin de competenţa naţională a unui stat în conformitate cu Carta; d) îndatorirea statelor de a coopera unele cu altele conform Cartei; e) principiul egalităţii în drepturi a popoarelor şi dreptului lor de a-şi hotărî singure soarta; f) principiul egalităţii suverane a statelor; g) principiul potrivit căruia statele trebuie să îndeplinească cu bună credinţă obligaţiile pe care şi le-au asumat conform Cartei. Declaraţia proclamă legătura organică dintre aceste principii, precizând că „în interpretarea şi

aplicarea lor, principiile care preced sunt legate între ele şi fiecare principiu trebuie să fie interpretat în contextul celorlalte principii”. Ca membră a Comitetului special, România a adus, pe parcursul celor Şapte ani de activitate ai acestuia, numeroase contribuţii la formularea cât mai exactă şi mai clară a fiecărui principiu. Ca urmare a unei propuneri româneşti, Declaraţia cuprinde o prevedere finală care proclamă că „principiile Carter care sunt înscrise în prezenta Declaraţie, constituie principii fundamentale ale dreptului internaţional şi cheamă, prin urmare, toate statele să se inspire din aceste principii în conduita lor internaţională şi să-şi dezvolte relaţiile mutuale pe baza respectării riguroase a sus-menţionatelor principii”. Militând cu energie pentru respectarea fermă a acestor principii, pentru generalizarea lor în practica relaţiilor dintre toate statele, România a acţionat totodată pentru ridicarea pe o treaptă superioară a procesului de codificare a principiilor dreptului internaţional, corespunzător noilor cerinţe ale vieţii contemporane. 1972. DECLARAŢIA DE LA STOCKHOLM, semnată ca urmare a Conferinţei O.N.U. cu privire la mediul înconjurător, care s-a desfăşurat în capitala Suediei între 5 şi 16 iun. Declaraţia subliniază că folosirea nechibzuită ą imensei forţe dobândite de umanitate poate provoca rezultate dezastruoase: pe luare, perturbări profunde ale echilibrului ecologic, distrugerea sau epuizarea unor resurse de neînlocuit, condiţii periculoase pentru

sănătatea fizică, mintală şi socială a omului etc. Arătând că o mare parte din problemele ridicate de mediu sunt cauzate de subdezvoltare, Declaraţia afirmă necesitatea unei cât mai largi cooperări internaţionale pentru reducerea continuă a decalajelor economice dintre ţările lumii. Între măsurile necesare apărării şi îmbunătăţirii mediului înconjurător, Declaraţia menţionează: importanţa unei planificări raţionale care să pună de acord imperativele dezvoltării cu problematica mediului; folosirea plenară a realizărilor ştiinţei şi tehnicii în scopul protecţiei mediului; educarea tinerei generaţii în spiritul responsabilităţii faţă de mediu. Declaraţia enunţă obligaţia statelor de a veghea ca activităţile desfăşurate în limitele jurisdicţiei lor să nu prejudicieze mediul înconjurător în alte state sau în regiuni ce nu ţin de nicio jurisdicţie naţională şi necesitatea colaborării statelor în vederea perfecţionării dreptului internaţional în legătură cu problemele mediului. DECLARAŢIE PRIVIND PACEA, SECURITATEA ŞI COLABORAREA ÎN EUROPA, adoptată la 26 ian., la Praga, în cadrul Consfătuirii Consiliului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varşovia. Au fost reiterate constatările din documentele adoptate anterior cu privire la condiţiile favorabile con vocării Conferinţei general-europene în problemele securităţii – şi cooperării. Declaraţia mai conţine o descriere a următoarelor principii fundamentale ale securităţii europene şi ale

relaţiilor dintre state în Europa: inviolabilitatea frontierelor, nerecurgerea la forţă, coexistenţa paşnică, legăturile reciproc avantajoase dintre state, dezarmarea şi sprijinirea O.N.U. Declaraţia se preocupă şi de reducerea forţelor armate şi armamentelor în Europa. Statele participante şi-au exprimat opinia că ea ar trebui rezolvată în aşa fel încât să nu se aducă prejudicii ţărilor care vor lua parte* la o asemenea reducere. De asemenea, examinarea şi definitivarea căilor de rezolvare a acestei probleme să nu fie prerogativa alianţelor militare-politice existente în Europa. 1974. DECLARAŢIA ASUPRA INSTAURĂRII UNEI NOI ORDINI ECONOMICE INTERNAŢIONALE, document adoptat de Adunarea Generală a O.N.U., la 1 mai, care consacră principiile ce trebuie să stea la baza noii ordini economice* internaţionale şi anume: egalitatea suverană a statelor, autodeterminarea tuturor popoarelor, inadmisibilitatea cuceririlor teritoriale prin forţă, integritatea teritorială şi neamestecul în treburile interne ale statelor; cooperarea cât mai largă între toate statele; participarea deplină şi reală a tuturor ţărilor, pe bază de egalitate la reglementarea problemelor economice mondiale; dreptul fiecărei ţări de a adopta sistemul economic şi social pe care îl consideră cel mai corespunzător pentru propria sa dezvoltare; suveranitatea permanentă şi integrală a fiecărui stat asupra resurselor sale naturale şi asupra tuturor activităţilor economice; dreptul pentru

toate statele, teritoriile şi popoarele supuse unei ocupaţii sau dominări străine, ori politicii de apartheid, de a obţine restituirea şi o indemnizaţie globală pentru exploatarea, reducerea şi degradarea resurselor lor naturale; dreptul ţărilor în curs de dezvoltare şi a popoarelor ale căror teritorii se află sub dominaţie colonială sau rasială de a obţine libertatea şi dobândirea controlului efectiv asupra resurselor lor naturale şi activităţilor economice; raporturi juste şi echitabile între preţurile materiilor prime, produselor primare, articolelor manufacturate şi semifinite exportate de ţările în curs de dezvoltare şi bunurile importate de acestea; acordarea de asistenţă şi tratamente preferenţiale pentru ţările în curs de dezvoltare; dezvoltarea prin măsuri individuale şi colective a cooperării economice, comerciale, financiare şi tehnice între ţările în curs de dezvoltare ş.a. Statele membre ale O.N.U. sunt chemate să facă tot ce le stă în putinţă pentru asigurarea punerii în aplicare a Declaraţiei. România a avut o contribuţie activă la elaborarea şi adoptarea acestei Declaraţii.

DECOLONIZARE, proces de eliberare naţională a popoarelor coloniale, de formare şi afirmare a noilor state independente, de lichidare a sistemului colonial al imperialismului şi a urmărilor sale de natură politică, socială, economică şi culturală.

D. este rezultatul luptei anticolonialiste, antiimperialiste şi antineocolonialiste a popoarelor

şi constituie una din principalele cauze ale accelerării, după al doilea război mondial, a crizei generale a capitalismului (v.). În acelaşi timp, d. este una din trăsăturile caracteristice ale epocii actuale şi un factor esenţial în schimbarea raportului de forţe pe arena internaţională în favoarea forţelor păcii şi progresului social. Un rol important în realizarea d. a revenit O.N.U., care a dezbătut această problemă pe larg, pe baza principiului autodeterminării popoarelor (v.), înscris în Cartă, la toate sesiunile Adunării sale Generale. În 1960 a fost adoptată la O.N.U. Declaraţia privind acordarea independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale (v.), în anul următor fiind creat Comitetul special pentru d. În 1970 s-a adoptat Programul de acţiune pentru îndeplinirea integrală a acestei Declaraţii. Ca rezultat al d., în perioada ian. 1945 – dec. 1977 s-au constituit 87 de noi state independente din fostele colonii, teritorii dependente sau neautonome. În prezent, continuă procesul de d. a ultimelor teritorii aflate sub dominaţia şi controlul străin, de consolidare a independenţei statelor noi, de lichidare a urmărilor colonialismului şi neocolonialismului. R.S. România a participat şi participă activ la procesul de d., acordând sprijin politic, diplomatic, moral şi material tuturor popoarelor coloniale şi noilor state independente, pronunţându-se ferm pentru lichidarea definitivă a colonialismului şi neocolonialismului, a rasismului şi politicii de apartheid, fiind solidară cu lupta popoarelor

pentru dreptul lor sacru de a se dezvolta în mod liber, potrivit propriei lor voinţe şi aspiraţii.

DECONTARE INTERNAŢIONALĂ, operaţie prin care o parte contractantă achită o datorie faţă de cealaltă parte contractantă, prin transferul sumei datorate, în condiţiile de plată înscrise în contract. În relaţiile de plăţi externe ale României, operaţiile de d.i. se organizează de către

B.R.C.E., care exercită monopolul valutar al statului socialist.

DECRETUL ASUPRA PĂCII, primul decret al Puterii sovietice, elaborat de V.I. Lenin şi adoptat de cel de-al II-lea Congres general al Sovietelor din Rusia, 3 a 26 oct. (8 nov.) 1917, a doua zi după victoria Revoluţiei din Octombrie. Prin acest decret, guvernul sovietic a propus popoarelor şi guvernelor tuturor ţărilor participante la primul război mondial să încheie o pace dreaptă şi democratică, fără anexiuni şi contribuţii. Propunând încheierea unui armistiţiu pe timp de cel puţin trei luni în vederea negocierilor de pace, guvernul sovietic se declara gata să examineze orice altă propunere de pace. Propunerile sale fiind respinse, guvernul sovietic a început tratativele pentru încheierea unei păci separate cu Puterile Centrale (v.).

DE FACTO, expresie latină ce desemnează existenţa unei anumite situaţii de fapt, care nu are, oricare nu a dobândit şi consacrarea juridică necesară.

DEFLÂŢIE, situaţie a economiilor de piaţă

caracterizată prin încetinirea generală a activităţii economice. Termenul de d. este utilizat în special pentru economiile ţărilor capitaliste dezvoltate, în condiţiile în care acestea cunosc o scădere a venitului naţional, a angajării forţei de muncă, a preţurilor şi comerţului exterior. În comerţul internaţional defineşte o perioadă de scădere a cererii şi preţurilor. Uneori, în sens restrâns, d. este înţeleasă numai ca opusul inflaţiei (v.). Politica deflaţionistă defineşte ansamblul de măsuri economice luate în statele capitaliste în scopul combaterii inflaţiei, a atenuării „supraîncălzirii" economice sau a corectării dezechilibrului balanţei de plăţi. P.d. poate fi promovată fie prin măsuri monetare (majorarea dobânzilor, sporirea rezervelor obligatorii, contingentarea creditului, reducerea masei monetare) şi/sau prin măsuri fiscale (majorarea impozitelor, reducerea cheltuielilor guvernamentale, realizarea unor excedente în bugetul statului).

DE JURE, expresie latină ce desemnează existenţa unei situaţii conforme cu normele de drept.

DELEGAT (în relaţiile internaţionale), persoană numită de un stat pentru a participa, în numele său, la o conferinţă sau într-o organizaţie internaţionala. În sens restrâns, termenul poate desemna şi pe trimisul unui stat care participă la o conferinţă fără a avea depline puteri. Astfel, la Conferinţele de drept internaţional privat de la

Haga, d. se deosebeşte de plenipotenţiar (v.) prin aceea că nu dispune de depline puteri (ve).

DELEGAŢIE 1. (în relaţiile internaţionale) Grup de persoane împuternicite de un stat să participe şi să acţioneze în numele său la o conferinţă, într-o organizaţie internaţională, sau pentru a-l reprezenta la anumite negocieri. În sens restrâns, termenul poate desemna şi pe trimişii unui stat care participă la o conferinţă fără a avea depline puteri. ~ guvernamentala, misiune împuternicită de un guvern pentru a-l reprezenta la negocieri (v.), la conferinţe internaţionale (v.) sau la sesiunile organizaţiilor internaţionale (v.). Ea constituie o formă a diplomaţiei ad-hoc (v.), are o împuternicire specială şi se bucură de imunitate diplomatică (v.), precum şi de unele privilegii diplomatice. 2. Act prin care o persoană este desemnată ca delegat. În practica diplomatică acest act se prezintă sub forma deplinelor puteri (v.) semnate, în funcţie de uzanţele şi normele existente, de şeful statului, şeful guvernului sau de ministrul afacerilor externe. Misiunile permanente ale statelor pe lângă U.N.E.S.C.O., spre ex., poartă denumirea de d. permanente.

DELIBERARE, (în activitatea organelor de jurisdicţie internaţională) faza ce urmează după judecarea unui diferend (v.) în care instanţa internaţională examinează temeiurile de fapt şi de drept ale cauzei în vederea pronunţării soluţiei. Statutul C.I.J. prevede: „Curtea se retrage în Camera de Consiliu pentru a d.; d* Curţii sunt şi

rămân secrete” (art. 54).

DELICT INTERNAŢIONAL, act ilicit prin care un stat, un organ al său, o organizaţie internaţională, ori o persoană particulară violează una sau mai multe norme de drept internaţional. Actul delictuos se poate manifesta sub două forme: ca acţiune pozitivă (delicta commissiva) sau ca inacţiune (delicta omissiva) şi atrage răspunderea internaţională (v.) a celui care a săvârşit-o. Pentru ca acţiunea sau inacţiunea să poată angaja răspunderea autorului (statul sau organele sale, organizaţia internaţională, ori o persoană particulară), este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor elemente: comiterea unui act ilicit cu intenţie sau din neglijenţă; actul ilicit să fie imputabil statului sau organelor sale ori persoanelor particulare care au săvârşit astfel de acte; prin actul ilicit să se fi produs un prejudiciu material sau moral statului ori persoanelor lezate; să existe un raport de cauzalitate între acţiunea ilicită şi prejudiciul produs.

D.i. poate consta în nesocotirea unui acord internaţional (tratat, convenţie) sau a unor reguli cutumiare de natură a atrage nu numai o răspundere materială, ci să îmbrace formele cele mai primejdioase, mergând până la dezlănţuirea unui război de agresiune, cea mai gravă dintre infracţiunile internaţionale. Cât priveşte calificarea unui fapt ca d.i., ea poate fi dată de o instanţă internaţională, de statele lezate

interesate, sau de un stat terţ, acceptat ca mediator.

DELICTA JURIS GENTIUM, fapte contrare dreptului internaţional comise de persoanele particulare (de ex, terorismul internaţional (v.), pirateria (v.), comerţul cu sclavi, traficul de stupefiante, falsificarea de monedă (v.), difuzarea de publicaţii obscene, comerţul cu femei şi copii etc.). De regulă, prin acorduri, tratate sau convenţii internaţionale, statele semnatare îşi asumă obligaţia să incrimineze în legislaţia lor penală şi să sancţioneze ca atare aceste infracţiuni.

DELIMITARE, operaţiune de stabilire a frontierei de stat (v.) care constă în consemnarea în prevederile unui tratat (denumit tratat, convenţie sau acord de frontieră) a direcţiei frontierei, descrierii traseului fixat pe harta topografică la scară mică, anexată la tratat. D. este o operaţiune de natură convenţională.

DEMARCARE, operaţia tehnică efectuată de comisii mixte, compuse din reprezentanţi ai statelor părţi, care constă în a fixa pe teren, cu ajutorul unor semne de d., linia de frontieră (v.) dintre două state. Semnele de d. pot fi: stâlpi de beton sau de lemn, de formă paralelipipedică (care se folosesc la d. frontierei pe râuri, pârâuri, canale, precum şi pentru reperarea poziţiei bornelor principale la frontiera terestră); piloni de lemn (prin care se marchează traseul de frontieră pe râurile şi canalele ale căror albii s-au modificat,

frontiera de stat rămânând neschimbată); borna principală cu două elemente de suprafaţă – de formă tronconică – şi reperul subteran (care se implantează la distanţe de 1 – 2 km, de regulă, în punctele de frontieră ale liniei de frontieră); borna intermediară sau ajutătoare (care pune în evidenţă frânturile mici ale liniei de frontieră între bornele principale); piramidele de beton (care marchează punctele în care se intersectează liniile de frontieră a trei state; acestea se mai numesc şi triplex confinium – piramide cu trei feţe. Frontiera României are triplex confinium în trei puncte: la N – cu U.R.S.S. Şi Ungaria, la V – cu Ungaria şi Iugoslavia şi la S – cu Iugoslavia şi Bulgaria); geamandurile (utilizate pentru marcarea frontierelor maritime). Semnele de frontieră sunt situate la distanţe regulate şi sunt vopsite cu anumite culori, de obicei albe, având aplicate pe ele litere care semnifică iniţialele statului respectiv. D. intervine, de obicei, după ce traseul general a fost delimitat printr-un tratat de frontieră. Se încheie un proces-verbal (care face parte din tratatul de frontieră), în care se descrie traseul frontierei, se întocmesc hărţi la scara mare, pe care se marchează frontiera stabilită şi se fac fotografii sau scheme ale unor porţiuni sau semne de frontieră.

DEMERS DIPLOMATIC, acţiune întreprinsă de guvernul unui stat – prin Ministerul Afacerilor Externe, misiunile diplomatice sau alte organe de relaţii externe – pe lângă guvernul unui alt stat. D.

d., oare poate îmbrăca forma scrisă – notă, declaraţie, memorandum etc. – sau verbală, constă în comunicarea sau solicitarea unor informaţii, formularea de propuneri sau adresarea unui protest ori a unei cereri.

DEMILITARIZARE, regim juridic prevăzut, de regulă, în unele tratate internaţionale (v.) care constă în înlăturarea sau limitarea instalaţiilor militare şi a fortificaţiilor de pe un anumit teritoriu, desfiinţarea armamentelor şi retragerea forţelor armate. D. poate fi parţială sau limitată, ori totală. Astfel, d. priveşte fie numai anumite porţiuni de teritoriu sau distrugerea numai a anumitor categorii de instalaţii militare, fie un teritoriu întreg sau distrugerea tuturor instalaţiilor militare. D. limitata sau parţială a fost prevăzută în: Convenţia de la Paris din 1856 (v.), prin care Rusia era obligată să demilitarizeze malurile Mării Negre; în Tratatul de la Sèvres (1921) (v.), care impunea Turciei obligaţia de a demilitariza zona strâmtorilor Mării Negre; în Tratatul de la Versailles (1919) (v.), prin care Germania era obligată să demilitarizeze malurile Rinului, plus o zonă de 50 km pe malul drept (v. Renania); în Tratatul de pace cu Italia (10 febr. 1947), care prevede demilitarizarea frontierelor Italiei cu Franţa şi Iugoslavia. Au cunoscut regim de d. totală şi o serie de insule, state şi chiar continente: ins. Aaland (1921 – 1940 şi prin Tratatul de pace cu Finlanda din 1947); ins. Spitzbergen şi Urşilor (1920); Germania (prin

Acordul de la Potsdam (v.); Continentul Antarctic (prin Tratatul cu privire la Antarctica (v.). Începând din sec. 19 s-a aplicat un regim de d. Şi unor căi maritime de interes internaţional (Canalul Suez (v.), strâmtorile Gibraltar, Magellan ş.a.). V. Şi zonă demilitarizată. ~ cosmosului, adoptarea unui statut juridic demilitarizat pentru spaţiul extra atmosfer ic şi corpurile cereşti, premisă fundamentală pentru folosirea sa paşnică. Prin ~ e. s-ar asigura ca în spaţiul cosmic să nu fie amplasate arme de niciun fel, în primul rând arme nucleare şi alte mijloace de distrugere în masă. Spaţiul extraatmosferic ar urma să nu fie folosit în scopuri militare. Începând din deceniul trecut, pe plan internaţional s-au luat unele măsuri în direcţia denuclearizării spaţiului extraatmosferic, ceea ce constituie un prim pas în direcţia demilitarizării şi neutralizării sale totale. Astfel, în 1963 a fost încheiat Tratatul de la Moscova, prin care au fost interzise experienţele nucleare şi în cosmos (spaţiul extraatmosferic) (v.). Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat în 1963 o rezoluţie prin care este salutat Acordul dintre U.R.S.S. Şi S.U.A. de a nu amplasa pe orbită rachete având la bord arme nucleare sau altfel de arme de distrugere în masă. /v/ e. este condiţionată de adoptarea şi punerea în aplicare pe Pământ a unor măsuri efective de dezarmare, care să asigure pacea şi securitatea internaţională.

DEMOCRATIZAREA RELAŢIILOR INTERNAŢIONALE, proces de participare din ce

în ce mai largă a tuturor statelor la viaţa internaţională şi de creare a unor condiţii optime pentru ca fiecare stat să ia parte, pe bază de egalitate, la rezolvarea problemelor internaţionale. D.r.i. presupune respectarea strictă în raporturile dintre state a principiilor independenţei şi suveranităţii naţionale, egalităţii în drepturi, a neamestecului în treburile interne, a renunţării la folosirea forţei şi a ameninţării cu forţa, a avantajului reciproc. Soluţionarea problemelor internaţionale de interes general nu mai poate fi monopolul unui grup sau a unei categorii de state, indiferent de mărime şi putere. Conform principiilor D.I.C., toate statele au drepturi şi îndatoriri egale şi sunt membri egali ai comunităţii internaţionale. Totodată, d.r.i. are drept consecinţă întărirea independenţei statelor naţionale, creşterea rolului şi locului fiecărui stat, a răspunderii sale în viaţa internaţională. D.r.i. presupune abolirea politicii imperialiste de forţă şi dictat, a colonialismului (v.) şi neocolonialismului (v.). D.r.i., ca proces, îmbracă aspecte şi forme cum sunt: participarea obligatorie a unui stat la rezolvarea oricărei probleme care afectează interesele sale; luarea în considerare a poziţiei şi intereselor fiecărui stat participant, pe baza regulii un stat un vot, sau, conform unei practici care se impune din ce în ce mai mult în relaţiile internaţionale, pe baza regulii consensului (.); examinarea din ce în ce mai largă a problemelor de interes general în organele şi organismele la

care participă toate statele; creşterea numărului membrilor organelor restrânse ale organizaţiilor internaţionale; participarea tuturor statelor, prin rotaţie, la activitatea organelor restrânse; conducerea lucrărilor reuniunilor şi conferinţelor internaţionale prin rotaţie de reprezentanţii tuturor statelor participante. Un rol important în impulsionarea procesului de d.r.i. revine O.N.U. (v.) altor organizaţii internaţionale menite să asigure participarea unui număr cât mai mare de state la dezbaterea şi rezolvarea noilor probleme cu care este confruntată omenirea. Pentru aceasta se impune însă creşterea rolului acestor organizaţii în viaţa internaţională, ca şi democratizarea propriilor lor structuri, continua democratizare a activităţii lor.

DEMONSTRAŢIE NAVALĂ, concentrare a unor forţe militare navale în apropierea coastelor maritime ale altui stat, în scopul de a-l determina să acţioneze într-un anumit mod.

D.n. reprezintă o manifestare deforţă, un act de ameninţare cu folosirea forţei, interzis de normele dreptului internaţional. Potrivit Cartei (art. 42)

d.n. este permisă numai dacă este decisă de Consiliul de Securitate (v.), în cadrul competenţei sale de a lua măsuri de constrângere cu folosirea forţei armate, în cazul unei ameninţări împotriva păcii, unei încălcări a păcii şi unui act de agresiune, urnând să fie executată cu forţele maritime ale statelor membre ale O.N.U.

DENEGARE DE DREPTATE (în dreptul internaţional) a) neadmiterea străinilor ca părţi litiganle înaintea organelor de jurisdicţieale unui stat, precum şi abţinerea sau refuzul acestor organe de a îndeplini un act al funcţiei lor; b) întârzierea abuzivă din partea organelor de jurisdicţie în soluţionarea unui proces referitor la un împricinat străin.

BENUCLEARIZARE, ansamblu de măsuri care, adoptat de state printr-un acord internaţional, ar avea scopul de a duce la crearea de regiuni ale lumii caracterizate prin absenta totală a armelor nucleare. Asemenea măsuri trebuie însoţite de garanţii de securitate din partea statelor posesoare de arme nucleare în sensul că aceste arme nu vor fi folosite împotriva ţărilor situate într-o atare regiune (v. Şi zonă denuclearizată).

DENUMIREA TRATATELOR INTERNAŢIONALE, diversificarea relaţiilor internaţionale a determinat şi o diversificare a d.t.i., fiecare dintre acestea definind un anumit gen de raporturi pe care le reglementează sau nivelul la care se încheie. Cele mai frecvente denumiri de înţelegeri întâlnite în practica internaţională sunt: acord (v.), act (v.), act de capitulare (v.), aranjament (v.), armistiţiu (v.), avenant (v.), Cartă (v.), cartel (v.), capitulaţie (v.), compromis (v.), comunicat comun (v.), convenţie (v.), declaraţie (v.), gentleman’s agreement (v.), modus vivendi (v.), pact (v.), protocol (v.), schimb de note (v.), statut, tratat (v.). Intre aceste

denumiri nu există deosebiri de esenţă, tratatul internaţional având aceeaşi forţă juridică, indiferent de denumirea pe care o poartă.

DENUNŢAREA TRATATELOR, act unilateral al unui stat, parte la un tratat, prin care acesta face cunoscut că nu, se mai consideră legat de acel tratat. De regulă d. t* se poate face în virtutea unei clauze exprese a tratatului, ori atunci când celelalte părţi consimt la aceasta. Pot face obiect al denunţării şi tratatele care nu conţin o clauză în acest sens, dacă o astfel de posibilitate rezultă din intenţia părţilor ori din însăşi natura tratatului (art. 56 din Convenţia de la Viena, 1969 (v.). D.t. se poate face atât în cazul tratatelor bilaterale, cât şi în cazul tratatelor multilaterale. În prima ipoteză, denunţarea are ca efect încetarea aplicării tratatului. În cea de-a doua, tratatul rămâne în vigoare faţă de părţile care nu l-au denunţat. Dot, trebuie notificată în mod expres. De obicei, această notificare se face depozitarului tratatului. În situaţia când tratatul nu conţine prevederi în legătură cu denunţarea, aceasta trebuie notificată cu cel puţin 12 luni înainte de data de la care statul respectiv nu mai doreşte să se considere legat de acel tratat. D.t. poate fi determinată de anumite evenimente, cum sunt: războiul, schimbarea fundamentală a împrejurărilor în care a fost încheiat tratatul (v. clauza rebus sic Stantibus), încetarea calităţii de subiect de drept internaţional a uneia din părţi, imposibilitatea de executare a tratatului datorită

dispariţiei ori distrugerii obiectului ce a determinat încheierea tratatului ele.

DEPARTAMENTUL DE STAT, titulatura oficială a Ministerului Afacerilor Externe al S.U.A. Activitatea operativă a D. de S. este condus de Secretarul de stat (ministrul afacerilor externe), numit de preşedinte. Structura organizatorică a D. de S. este următoarea: a) Birourile regionale (pentru Africa, pentru America, pentru Europa, pentru Orientul îndepărtat şi Orientul Apropiat şi pentru Asia de sud), care sunt îndrumate de câte un secretar asistent. Ele sunt împărţite pe oficii; b) Direcţia afacerilor economice; c) Direcţia pentru probleme privind organizaţiile internaţionale; d) Direcţia pentru probleme pentru educaţie şi cultură; e) Agenţia internaţională pentru dezvoltare ş.a. În baza legislaţiei interne a S.U.A., din conducerea D. de S. mai face parte o echipă de experţi în care intră: câte un secretar şi un subsecretar adjunct pentru probleme politice şi pentru probleme administrative, un consilier şi un preşedinte ai consiliului de planificare a politicii, un consilier juridic, un director al problemelor internaţionale de ştiinţă, 11 secretari asistenţi, un administrator al Biroului de securitate şi al problemelor consulare şi un director al problemelor de informare şi cercetare.

DEPARTAMENTUL PRICINILOR STRĂINE, titulatură desemnând vechea instituţie a postelniciei, a cărei origine se leagă de

atribuţiile postelnicului. Denumirea de D.P.S. apare la sfârşitul sec. 18, ca urmare a angrenării Principatelor Române în modificarea raporturilor internaţionale din E continentului după pacea de la Kuciuk Kainargi (v. Tratatul de la Kuciuk Kainargi) a stabilirii agenţiilor consulare străine la Bucureşti şi Iaşi (v. Consulatele în Ţările Române) etc. Atribuţiile acestui departament includeau relaţiile domnitorului cu străinătatea, cu agenţiile consulare, pricinile care angajau supuşii străini etc. Denumirea se menţine oficial până la intrarea în vigoare a Regulamentelor organice (v.) (1831 în Ţara Românească şi 1832 în Moldova).

DEPENDENŢE AMERICANE ÎN MAREA BERING, ins. În Marea Bering, în SV Alaska! la N de Arh. Aleutine. Suprafaţa: 3.745 kmp. Populaţia: 1.013 loc. Centrul administrativ: Gambeli. Inse St. Matthew este descoperită de europeni în anul 1728. Ins. Pribiief, semnalată încă din 1767, este descoperită de navigatorul rus Gherasim Pribil of, care o ia în posesie pentru Rusia. Revine S.U.A. În anul 1867, odată cu cumpărarea Alaskăi de la Rusia şi este declarată rezervaţie de către guvernul american (1868). Cedată companiilor comerciale pentru vânătoarea de foci (1870 – 1910), ins, sunt reconfirmate ca aparţinând S.U.A. În 1910. Administrativ depind de statul Alaska.

DEPENDENTE ANGLO-AMERICANE DIN OCEANUL PACIFIC, ins, situate în grupul Line Islands (Sporadele Ecuatoriale) din Pacificul central, la S de Arh. Hawaii. Suprafaţa: Ins.

Maiden, 35,3 kmp, Ins. Starbuck, 2,6 kinp (descoperită în 1823), Ins. Caroline, 11 kmp, Ins. Flint, 2,7 kmp, Ins. Yostok, 0,2 kmp (descoperită în 1820) şi Ins. Christmas, 575 kmp (cel mai mare atol din Oc. Pacific). Disputate între Marea Britanie şi S.U.A., sunt considerate de ambele puteri dependenţe proprii. Atolul Christmas, descoperit de James Cook în 1777, este anexat de Marea Britanie în 1888 şi transformat în colonie (1892). În 1919 este inclus în colonia Ins. Gilbert şi Ellice. Este folosit în comun de Marea Britanie şi S.U.A. pentru aviaţie şi comunicaţii potrivit înţelegerii din 6 apr. 1939 (ca şi cond amin în mul Canton şi Enderburry) în vigoare 50 ani.

DEPENDENŢE BRAZILIENE, mici insule vulcanice situate în zona Atlanticului central, la E de coastele Braziliei (Capul São Roque). Fernando de Noronha, mic arh, la SE de Capul São Roque. Suprafaţa: 26 kmp.

Populaţia (1970): 1.241 loc. Centrul administrativ: Remédios. Constituie un teritoriu de care depind şi Atol das Rocas şi recifele São Pedro şi São Paulo (în total 8 kmp). Colonie penitenciară în trecut, azi este un important punct de escală aeriană. Ins. Trinidade (11 kmp) şi Martini Vaz (nelocuită), mici ins, situate în zona centrală a Oc. Atlantic, dependente de statul brazilian Espírito Santo.

DEPENDENŢE CHILIENE ÎN OCEANUL PACIFIC, mici teritorii insulare (351 kmp) situate în Pacificul centralestic, la V de coastele Americii

de Sud. Islas Dezveninradas, situate la circa 965 km V de coasta chiliana. Suprafaţa: 3,33 kmp. Cuprind ins. San Félix 1,6 kmp, San Ambrosio 1,5 kmp, Gonzales 0,2 kmp. Dependente de provincia chiliana Atacama. Arh. Juan Fernandez, situate la circa 580 km V de oraşul Valparaiso. Suprafaţa: 185 kmp. Populaţia: circa 300 loc. Cuprinde ins. Robinson Crusoe (Mas a Tierra), 95 kmp, Alejandro Selkirk (Más Afuera), 85 kmp şi Santa Clara, 5 kmp. Dependent de provincia chiliana A concagua. Ins. Paştelui (Isla de Pascua, Rapa Nui), situată la circa 3.000 km de coasta Americii de Sud, a fost descoperită de navigatorul olandez Jakob Roggeveen în anul 1722. Anexată la Chile în 1888. Suprafaţa: 162,5 kmp. Populaţia: 1.400 loc. Centrul administrativ: Mataveri. Dependentă de provincia chiliana Valparaiso. Sala y Gómez, mică insulă nelocuită situată la 3.380 km V de Chile, dependentă de provincia Valparaiso. Suprafaţa: 0,12 kmp. Diego Ramirez, mic arh, nelocuit în S Oc. Pagific, la circa 100 km SV de Capul Hoorn.

DEPLINE PUTERI (PLENIPOTENTE), document care conferă, după caz, persoanei indicate în cuprinsul lui, dreptul de a semna tratate internaţionale, de a participa la congrese şi conferinţe internaţionale (v.) sau de a purta negocieri în numele statului de la care emana d. p. Acest document se emite, de obicei, în numele şefului statului pentru semnarea unui tratat supus ratificării şi în numele guvernului pentru semnarea unui tratat care nu este supus

ratificării. Ministerul Afacerilor Externe eliberează, de obicei, d.p. necesare pentru participarea la conferinţe sau la sesiuni ale organizaţiilor internaţionale. D.p. ale plenipotenţiarilor sunt schimbate, în cazul negocierilor bilaterale, sau sunt depuse în scopul verificării, în cazul conferinţelor internaţionale. Verificarea d.p. este menţionată în preambulul tratatului sau acordului pentru a cărui încheiere au fost emise, cu specificarea că ele au fost găsite „în bună şi cuvenită formă64. În cadrul conferinţelor internaţionale, verificarea d.p. este efectuată de o comisie special constituită în acest scop şi care prezintă un raport ce trebuie aprobat de conferinţa.

DEPOZITAREA TRATATELOR, depunerea textelor originale ale tratatelor multilaterale spre păstrare, la unul sau mai multe din statele semnatare, la o organizaţie internaţională ori la principalul funcţionar administrativ ai unei astfel de organizaţii (de ex, secretarul general al O.N.U.). Principalele atribuţii ale depozitarului sunt următoarele: păstrarea textului original al tratatului; primirea şi păstrarea tuturor instrumentelor, notificărilor şi comunicărilor referitoare la tratat; asigurarea înregistrării tratatului la secretariatul Naţiunilor Unite; întocmirea de copii, certificate, după textele originale ale tratatului în diferitele limbi cerute de tratat şi comunicarea lor către părţile la tratat sau către cele care-au calitatea să devină părţi;

informarea statelor-părţi în legătură cu diferitele notificări sau comunicări pe care le-a primit, cum sunt rezervele şi răspunsurile la rezerve.

DEPRECIERE VALUTARĂ, diminuare a valorii valutei naţionale. Pe plan intern, d.v. apare ca rezultat al procesului inflaţionist şi constă în scăderea puterii de cumpărare în mărfuri a unităţii băneşti naţionale.

Pe plan extern, d.v. constă în scăderea cursului valutei naţionale faţă de alte valute, ca rezultat, îndeosebi, a deficitului cronic al balanţei de plăţi. În condiţiile cursurilor de schimb (v.) flotante, ca urmare a lipsei oricărui punct fix de referinţă stabilit oficial, noţiunea de d.v. este frecvent utilizată în locul devalorizării (v.).

DEPUNEREA CĂRŢILOR DE VIZITĂ, practică protocolară diplomatică constând în prezentarea cărţilor de vizită (cu prenumele, numele şi funcţia titularului) şi echivalând cu o vizită reală. Protocolul d.e. de v. comportă reguli precise, în funcţie de ţară şi circumstanţe. La prima vizită de prezentare, precum şi la ultima, vizita de rămas bun în ţara de reşedinţă a misiunii diplomatice, nu se admite, în principiu, trimiterea sau depunerea cărţilor de vizită.

DEPUNEREA SCRISORILOR DE ACREDITARE, v. ACREDITARE.

DEROGARE, termen prin care se desemnează excepţia de la o regulă sau de la un regim juridic. D. este însoţită, de obicei, de explicaţii sau justificări şi este de strictă interpretare, cel care

derogă trebuind să se conformeze condiţiilor cerute pentru a ieşi de sub incidenţa regulii sau regimului juridic în cauză. În raporturile internaţionale, d. au o frecvenţă mică.

DESISTARE 1. (în dreptul internaţional) Renunţarea la folosirea reglementării prin justiţie a unui diferend de către partea sau părţile care au apelat la serviciile acesteia. În acest caz, instanţa ia act printr-o ordonanţă (v.) de dorinţa părţilor. 2. Renunţarea la o pretenţie sau drept (v. renunţare).

DESPĂGUBIRE 1. Compensarea unei pagube. 2. Sumă pe care una din părţile contractului economic o datorează celeilalte părţi pentru pagubele pricinuite acesteia din vina sa. D. sunt datorate şi de organizaţiile de transport pentru pierderea sau deteriorarea mărfurilor pe timpul transportului. 3» Sumă pe care asigurătorul o plăteşte asiguratului în cazul producerii daunei provocate de un risc asigurat, în condiţiile contractului de asigurare. ~ de război, suma de bani pe care statul răspunzător pentru dezlănţuirea unui război de agresiune este obligat să o plătească statului victimă a agresiunii. ~ de r. sunt stabilite prin tratatul de pace sau o alta reglementare intervenită în urma războiului. În trecut, statul învingător impunea celui învins obligaţia plăţii unei ~ de r., dar această obligaţie nu se întemeia pe ideea răspunderii pentru dezlănţuirea războiului ei pe „dreptul învingătorului” şi constituia adesea o formă de spoliere a statului învins (de ex. ~ de r. plătite de

Franţa Germaniei, în urma războiului din 1870 – 1871). După cel de-al doilea război mondial, ~ de r. Înscrise în tratatele de pace au fost concepute sub forma de reparaţii (v.), noţiune bazată pe răspunderea statelor pentru agresiune şi obligaţia acoperirii unei părţi din cheltuielile cauzate de război.

DESTINDERE proces de îmbunătăţire a relaţiilor internaţionale în ansamblu, de eliminare a surselor de tensiune şi conflict, de rezolvare a problemelor internaţionale ţinând seama de interesele şi aspiraţiile tuturor popoarelor. Marile mutaţii şi transformări revoluţionare care se produc în viaţa internaţională contemporană, creşterea forţelor antiimperialiste (v.) şi îngustarea sferei de acţiune a politicii imperialiste au determinat schimbarea raportului mondial de forţe (v*) în favoarea forţelor care acţionează f pentru pace, socialism şi democraţie.

n acest context, în zilele noastre s-a conturat începutul unui proces de d. În viaţa internaţională, marcat prin trecerea de la politica „războiului rece” la o politică de colaborare şi înţelegere, de eforturi pentru rezolvarea paşnică a problemelor internaţionale, în primul rând, d. este un proces dinamic, care nu înseamnă îngheţarea unei stări de lucruri, menţinerea unei situaţii date, ci presupune exercitarea deplină a suveranităţii de către fiecare stat şi participarea sa plenară la viaţa internaţională. În al doilea rând, d. este un proces complex, care trebuie să cuprindă toate

sferele relaţiilor internaţionale: politic, economic, militar, cultural; nu poate exista d. durabilă în domeniul politic, dacă se menţine confruntarea militară şi conţii nuă cursa înarmărilor; d. presupune o largă colaborare economică, schimbul de valori culturale, cunoaşterea şi apropierea între popoare; de ca fenomen al relaţiilor dintre state, nu înseamnă renunţarea la concepţii ideologice şi politice diferite, la lupta pe planul ideilor şi concepţiilor despre viaţă şi societate. Totodată, d. este un proces universal care trebuie să cuprindă toate regiunile lumii, presupunând protecţia intereselor fundamentale, de pace, securitate, dezvoltare, cooperare, ale tuturor ţărilor, mari sau mici, dezvoltate şi în curs de dezvoltare, indiferent de regimul lor social-politic. Ţinând seama de situaţia internaţională, se poate afirma că cel de-al optulea deceniu al sec. 20 a marcat un curs spre d. care este însă fragil, datorită elementelor de insecuritate şi confruntare care mai există în lume, în special datorită cursei înarmărilor, menţinerii blocurilor militare (v.), politicii imperialiste de dominaţie şi dictat în relaţiile internaţionale. De aceea, este necesară consolidarea acestui curs, aprofundarea-d., extinderea sa la toate sferele vieţii internaţionale şi la toate statele lumii.

DESUETUDINE) încetarea obligativităţii unor reguli de drept prin neaplicarea lor constantă de-a lungul unei perioade mari de timp. Un tratat internaţional neaplicat consecvent în relaţiile

statelor semnatare cade în d*

DETERENTUL (DISUASIUNEA) NU» CLEAR) concept strategic elaborat şi utilizat în doctrinele militare occidentale, în special în S.U.A. Conform acestui concept, rolul primordial al armelor nucleare, într-un proces de continuă dezvoltare şi perfecţionare, ar fi acela de a descuraja folosirea acestora de către adversarul potenţial. Strategii oficiali americani argumentează că existenţa actuală a unei capacităţi nucleare de distrugere reciprocă a două mari puteri, U.R.S.S. Şi S.U.A., reprezintă elementul esenţial de descurajare împotriva izbucnirii războiului nuclear. Doctrinarii occidentali susţin că existenţa acestui „echilibru al terorii" ar fi de natură a împiedica declanşarea războiului nuclear şi a apăra pacea. Marea majoritate a ţărilor, socialiste, nealiniate, în curs de dezvoltare, neposesoare de arme nucleare, între care şi România, resping conceptul periculos şi retrograd al disuasiunii nucleare sau al echilibrului terorii. Acest concept încurajează intensificarea cursei înarmărilor nucleare, se opune conceptului dezarmării şi reprezintă un pericol constant la adresa păcii, neexistând nicio garanţie împotriva izbucnirii războiului nuclear fie deliberat, fie prin accident, eroare de calcul sau lipsă de comunicaţii.

DEUTSCHE PRESS AGENTUR (D.P.A.), agenţie oficioasă de ştiri din R.F. Germania, creată în anul 1949, cu sediul la Hamburg.

DEVALORIZARE, reducere oficială a valorii

unei valute naţionale faţă de etalonul în care este exprimată (aur, D.S.T., dolar, alte valute străine). În sens restrâns, la d. se recurge numai în condiţiile unor cursuri de schimb (v.) fixe. În condiţiile cursurilor de schimb flotante d. este înlocuită cu deprecierea valutară. În sens larg, d. defineşte orice scădere a cursului de schimb (v.) al unei valute pe pieţele valutare. D. sunt determinate de apariţia şi persistenţa deficitelor balanţelor de plăţi (v.), fie sub forma deficitelor plăţilor curente, fie sub forma ieşirilor nete de capital. Creşterea preţurilor interne datorită procesului inflaţionist, slăbirea activităţii economice interne sau nivelul relativ scăzut al dobânzilor interne acţionează, de regulă, în sensul d. valutei naţionale. Deteriorând raportul de schimb (pentru acelaşi volum fizic exportat este obţinută mai puţină valută străină), du constituie o pierdere de venituri, putând agrava procesul inflaţionist şi reduce nivelul de trai al maselor.

D. sunt utilizate de ţările capitaliste pentru echilibrarea balanţelor de plăţi şi/sau pentru stimularea activităţii economice interne. ~ competitive, cunoscute sub denumirea de dum, ping valutar, constituie forme extreme ale luptei de concurenţă dintre ţările capitaliste pe piaţa internaţională.

DEVIZE, mijloace de plată utilizate în decontările internaţionale, reprezentate prin documente de plată (tratã, cec, bilet de ordin) şi hârtii de valoare (acţiuni, obligaţiuni, titluri etc.),

exprimate în monedă străină, precum şi prin valute efective şi în cont. ~ de clearing (sau de cont) 9, obţinute din exporturile de mărfuri şi servicii în statele cu care sunt încheiate acorduri de clearing, sunt deşi două feluri: ~ de e. Ţări socialisto şi ~ de e. Ţări nesocialiste. ~ liberei sunt exprimate în valute liber convertibile (dolarul american, marca vest-germană, yenul japonez etc.), ce pot fi schimbate fără nicio restricţie, fiind acceptate de majoritatea statelor pentru plata mărfurilor şi serviciilor, întrucât oferă, în general, e stabilitate mai mare a puterii de cumpărare. Regimul devizelor în ţara noastră este reglementat prin Decretul nr. 210 din 14 ian. 1960 şi o serie de alte acte normative emise ulterior.

DEZACORD, lipsă de acord, de înţelegere, între două sau mai multe subiecte de drept internaţional. De ex., la o conferinţă internaţională, un stat îşi exprima d. faţă de o propunere pusă în discuţie, votând împotriva adoptării acestei propuneri, în cazul încheierii unui tratat multilateral, un stat poate exprima d. cu privire la o anumită prevedere a tratatului, formulând o rezervă (v.) la acea prevedere, fie cu ocazia semnării, fie a ratificării tratatului.

DEZARMARE, ansamblu de măsuri în vederea limitării, reducerii şi lichidării depline: a armamentelor şi a desfiinţării forţelor armate ale statelor, a căror punere; în practică ar constitui un pas esenţial în eliminarea războiului din relaţiile internaţionale. Încă la sfârşitul sec 18 o seamă de

oameni de ştiinţă propuneau, în contextul unor planuri pentru o pace universală şi perpetuă, reducerea şi limitarea forţelor armate. În sec. 19, ideea d, poate fi întâlnită, sub diferite forme, în toate programele mişcărilor pacifiste. În 1899 se întruneştela Haga prima Conferinţă internaţională – la care participau reprezentanţi oficiali din 26 de state – consacrată problemelor d. Ea marchează momentul introducerii acestei idei în circuitul oficial al relaţiilor dintre state. Negocieri în domeniul d. Încep însă abia după 1920, – sub auspiciile Societăţii Naţiunilor, care consacră în Pactul său ideea reducerii şi limitării armamentelor. În 1925, se constituie Comisia pregătitoare a Conferinţei pentru d. (v.). În cadrul său, România a militat pentru reducerea armamentelor în funcţie de nivelul de securitatede care beneficiază fiecare ţară şi crearea de zone demilitarizate. Începând din 1932, se întruneşte Conferinţa pentru limitarea şi reducerea înarmărilor (?), la care au luat parte 61 de state, fără să se realizeze însă vreun progres* După cel de-al doilea război mondial s-a pus din nou, cu acuitate, problema realizării d. Primele rezoluţii ale Adunării Generale a O.N.U. recunosc rolul esenţial al d. pentru asigurarea păcii şi securităţii popoarelor. La 24 ian. 1946 se creează Comisia pentru energia atomică, cu sarcina urgentă de a face propuneri pentru eliminarea armelor atomice, iar la 13 febr. 1947, Comisia pentru armamente convenţionale, însărcinată cu definirea principiilor

reducerii forţelor armate şi a armamentelor. Ulterior, au fost constituite organisme specializate de negociere: Comisia d. (1952) (v.), Comitetul celor 10 state pentru d. (v.) (1960) şi Comitetul celor 18 state pentru d. (1962). Devenind membră a O.N.U. (1955), România a făcut parte din toate forumurile de negociere în problemele dezarmării. În baza deciziilor Adunării Generale a O.N.U., negocierile din Comitetul celor 18 state au fost orientate către încheierea unui tratat de dezarmare generała şi totală (U.R.S.S* şi S.U.A. au prezentat proiecte de tratat). După îndelungate şi nefructuoase dezbateri, discuţiile din Comitetul celor 18 (extins, succesiv, până la 31 de membri) au fost orientate spre măsuri colaterale de dezarmare. Au fost încheiate, astfel, mai ales ca urmare a negocierilor între marile puteri: Tratatul de interzicere în atmosferă, spaţiul cosmic şi sub apă a experienţelor cu arme nucleare (1963) (v.) 9 Tratatul de neproliferare a armelor nucleare (1968) (v.) etc. Numeroase rezoluţii ale Adunării Generale a O.N.U. cer însă reluarea negocierilor în problema d. generale şi totale, în 1969, Adunarea Generală a O.N.U. a proclamat, pe baza unei propuneri avansate de România, deceniul 1970 – 1980 ca Deceniu al d. (v.). România consideră că în domeniul d. este necesar să se treacă la măsuri concrete, de oprire a înarmărilor, în primul rând a celor nucleare. S-ar impune, în acest context, să se acţioneze pentru: îngheţarea cheltuielilor militare, a efectivelor militare şi armamentelor la

nivelul anului 1978, odată cu angajamentul ca, ulterior, încă în anul 1979, să se treacă la reducerea treptată a acestora. Într-o primă etapă, până în 1985, reducerea ar trebui să fie cel puţin 10 – 15 la suta fuţii de nivelurile actuale şi să cuprindă toate componentele forţelor armate şi toate categoriile de armamente; Adoptarea de către toate statele a angajamentului de a nu amplasa noi trupe şi armamente pe teritoriile altor state şi de a trece apoi la reducerea treptată a a efectivelor existente; Stabilirea unor zone de securitate, demilitarizate, pe

O adâncime de 15 – 20 km de la frontierele naţionale, precum şi asumarea angajamentului ferm al tuturor statelor privind notificarea mişcărilor de

1 rupe şi manevrelor militare de anvergură, renunţarea la manevre militare, în special multinaţionale, în apropierea frontierelor altor state; Desfiinţarea concomitentă a blocurilor militare, inclusiv a N.A.T.O. Şi a Tratatului de la Varşovia; Adoptarea unor mani ni de dezarmare nucleară, începând cu încheierea unui acord prin care h l atele posesoare de arme nucleare sň-şi asume angajamentul de a nu folosi astfel de arme împotriva statelor nenucleare, până la interzicerea şi lichidarea totală a armelor nucleare; Crearea unor zone de pace şi cooperare internaţională, în care să nu se amplaseze armament nuclear, inclusiv în Balcani; Elaborarea unui program concret de acţiune sub egida A.I.E.A. privind

conlucrarea şi cooperarea internaţională în domeniul folosirii energiei atomice pentru scopuri paşnice; Adoptarea unor măsuri de dezangajare militară şi dezarmare în Europa: reducerea şi încetarea manevrelor militare, a oricăror demonstraţii de forţă la graniţele altor ţări; Reducerea, până în 1985, cu 10 – 15 la sută a trupelor şi armamentelor străine aflate pe teritoriile altor state europene; Desfiinţări; a bazelor militare străine, în primul lind a bazelor nucleare, şi retragerea tul uror trupelor în interiorul graniţelor naţionale. România a difuzat la O.N.U. un document oficial intitulat „Poziţia Komâniei în problemele dezarmării, în primul rând ale dezarmării nucleare şi în instaurarea unei păci trainice în lume” (v.) e, iar în 1978 a înscris în documentele O.N.U. Hotărârea C.C. al P.C.R.

privind poziţia ţării noastre asupra dezarmării. În 1978., Adunarea Generală a O.N.U. s-a întrunit într-o sesiune extraordinară (23 mai – 30 iunie) pentru examinarea situaţiei pe planul înarmărilor şi al negocierilor de dezarmare. A adoptat un Document final cuprinzând Declaraţia de principii, Programul de măsuri şi acţiune şi Mecanismele de negociere. A fost creat un nou Comitet pentru dezarmare, format din 35 de state, din care face parte şi România, şi a fost revitalizată Comisia dezarmării a O.N.U., fêrmata din toate statele membre ale O.N.U.

DEZAVUARE acţiune (act) prin care guvernul sau alte organisme de stat competente aduc la

cunoştinţa celor interesaţi sau a opiniei publice că reprezentantul sau diplomatic sau altă persoană cu împuterniciri oficiale a acţionat contrar instrucţiilor primite, fără să aibă mandat sau depăşindu-şi mandatul. D. atrage după sine* rechemarea reprezentantului diplomatic sau a respectivei persoane oficiale.

DEZMEMBRARE (în relaţiile internaţionale), acţiune de distrugere a unităţii teritoriale a unui stat, ducând la divizarea lui în mai multe state sau la ruperea unei părţi a teritoriului său, pentru a fi alipită la alt stat. D.I.C. interzice d., considerând-o ca încălcare a unora din cele mai importante principii şi norme ale lui, între care: suveranitatea şi independenţa naţională, integritatea teritorială, dreptul popoarelor de a dispune de ele însele. Conform Declaraţiei asupra principiilor dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state (v.), fiecare stat trebuie să se abţină de la orice acţiune menită să rupă, parţial sau integral, unitatea naţională şi integritatea teritorială a altui stat sau a altei ţări. Nu constituie asemenea acţiuni luptele popoarelor coloniale pentru eliberare şi, în general, acţiunile popoarelor împotriva dominaţiei şi subjugării străine, pentru constituirea de state naţionale independente. Acestea constituie forme de exercitare a dreptmui popoarelor de a dispune de ele însele.

DEZMINŢIRE, act prin care un guvern declară că un fapt, o afirmaţie etc, nu corespunde

adevărului, prin care se neagă, se contestă veridicitatea unui fapt sau a unei afirmaţii, se arată ca ceva este altfel decât a fost prezentat, înfăţişat sau afirmat.

D. poate îmbrăca forma scrisă, din partea guvernului sau a unei instituţii guvernamentale autorizate, sau forma verbală, din partea unui reprezentant sau însărcinat al guvernului. De obicei, d. are un caracter public; în cazuri speciale poate fi transmisă confidenţial unui alt guvern sau guverne direct interesate.

DIAC (în ţările române, în sec. 14 – 18), logofăt care redacta actele cancelariei domneşti în limbi străine. În afara localnicilor, d. erau recrutaţi şi din rândurile armenilor, grecilor şi italienilor, ştiutori de carte, folosiţi şi ca secretari domneşti. Corespondenţa diplomatică a fost redactată în sec. 14 – 16, cu precădere în slavă (pentru ţările din Balcani), şi latină (pentru Occident sau statele vecine, Ungaria şi Polonia); din sec. 16 s-a folosit şi turca pentru relaţiile cu Poarta otomană. În decursul sec. 16 – 18, serviciile cancelariei domneşti s-au diversificat, existând d, sau secretari domneşti şi pentru limbile maghiară (relaţii cu Ungaria), greacă (legături cu Orientul ortodox şi uneori cu Rusia), italiană (republicile italiene, uneori şi cu Imperiul romano-german), polonă (pentru relaţiile cu Coroana sau magnaţii poloni) şi franceză (ambasadorii marilor puteri apusene la Constantinopol).

DIALOG, schimb de păreri sau informare

reciprocă în vederea unei mai bune cunoaşteri. D. are un caracter explorator şi nu implică angajamente; poate permite părţilor desprinderea unor concluzii de interes comun.

D. presupune receptivitate şi respect din partea fiecărei părţi. Pe plan internaţional, d. politico-diplomatic se impune tot mai mult ca metodă paşnică de rezolvare a diferendelor, conflictelor sau problemelor de relaţii, elt şi realizării unui climat de pace, înţelegere şi colaborare. România militează pentru intensificarea d. politic şi diplomatic, la toate nivelurile, pentru rezolvarea tuturor problemelor pe calea schimbului reciproc de vederi, prin tratative.

DIALOGUL NORD-SUD, v. CONFERINŢA ASUPRA COOPERĂRII ECONOMICE INTERNAŢIONALE (1975).

D.I.C., v. DREPT, ~ internaţional contemporan.

DICTAT, act prin care unul sau mai multe state impun unui alt stat prin presiuni politice, economice, ameninţare cu forţa armată, blocadă militară sau economică, sau prin orice alte mijloace, să accepte, împotriva voinţei sale, anumite condiţii sau anumite hotărâri. Pe plan juridic s-au făcut progrese pentru eliminarea d. din viaţa internaţională (incriminarea recurgerii la forţă sau la ameninţarea cu forţa, ne val abilitat ea acordurilor încheiate sub imperiul constrângerii de orice fel etc.), dar el reapare sub forme mascate. România respinge de plano politica de

d., acţionând cu fermitate pentru instaurarea în relaţiile dintre state a principiilor dreptului internaţional, pentru democratizarea vieţii internaţionale (v.).

DICTATUL DE LA MÜNCHEN (1938). După anexarea Austriei în mart. 1938 (v, Anschluss), agresiunea hitleristă viza nemijlocit Cehoslovacia. Semnalul crizei cehoslovace Da dat şeful partidului naţional-socialist din regiunea sudetă, care a cerut, în apr. 1938, autonomia şi dreptul acestei regiuni de a se administra în conformitate cu legislaţia Germaniei naziste (v. criza cehoslovaca). În aceste condiţii, la München s-a desfăşurat între 29 – 30 sept. 1938 o Conferinţă cu participarea lui Hitler, Mussolini, Chamberlain şi Daladier. Delegaţia cehoslovacă a fost invitată numai pentru a asculta verdictul. Rod al politicii de forţă, agresiune şi dictat pe care puterile Axei (v.) o duceau cu o vigoare crescândă, şi în acelaşi timp, a politicii de cedare dusă de guvernele Franţei şi Marii Britanii, Conferinţa de la München a adoptat Acordul de la München, dictat al celor patru mari puteri prin care, satisfăcând pretenţiile agresive ale lui Hitler, Chamberlain şi Daladier urmăreau să păstreze, în aceste condiţii, pacea. În virtutea acestui dictat revin nea sudetă, împreună cu toate instalaţiile (inclusiv cele militare) şi cu toate bunurile ce se găseau pe teritoriul ei, a fost cedată Germaniei. Guvernele ungar şi polon au profitat de această ocazie, ocupând şi ele teritorii din Cehoslovacia. Odată cu

această Conferinţă se încheia o primă etapă pe calea desfiinţării statului cehoslovac, în numele unei păci himerice. D. de ia M., care datorită faptului că a fost încheiat prin forţă este nul ab initio, a fost condamnat cu tărie de opinia progresistă şi democratică europeană şi de cea din România. În 1974, tratatul încheiat între R.F. Germania şi Cehoslovacia a prevăzut nulitatea ab initio a Dictatului.

DICTATUL DE LA VIENA, PRIMUL

~, act prin care, la 2 nov. 1938 Cehoslovaciei i s-a impus de către Germania şi Italia cedarea către Ungaria a sudului Ucrainei subcarpatice şi a Slovaciei cu un teritoriu de peste 12.000 kmp şi cu o populaţie de peste 1 milion de loc.

DICTATUL DE LA VIENA, AL DOI LEA ~, act prin care României i-au fost impuse, sub ameninţarea cu forţa, importante cedări teritoriale. La 4 iul. 1940 guvernul german a cerut guvernului român să înceapă tratative eu guvernele Ungariei şi Bulgariei cu privire la efectuarea unor revizuiri teritoriale în favoarea acestora, ca „o condiţie primordială pentru pacificarea reală a Balcanilor”. Guvernele german şi italian au „invitat” România şi Ungaria să trimită delegaţi pentru ziua de 29 aug. 1940 la Viena. Aici, pe un ton ultimativ, Ribbentrop şi Ciano au cerut celor două delegaţii (delegaţia română era formată din M. Manoilescu şi V. Pop, iar cea ungară din Csacky şi Teleki) să accepte necondiţionat „arbitrajul” Axei. La 30 aug., în

palatul Belvedere din Viena, Ribbentrop şi Ciano au comunicat hotărârea prin care România era obligată să cedeze o suprafaţă de 43.492 kmp, cu o populaţie de 2.667.007 locuitori, din care majoritatea români. Această hotărâre a reprezentat un dictat impus României de guvernele Germaniei şi Italiei. Detaliile traseului noii graniţe urmau să fie stabilite pe teren de o comisie mixtă româno-ungară. Teritoriul românesc atribuit Ungariei trebuia să fie evacuat de trupele române pe etape, în decurs de 15 zile. Românii rămaşi pe teritoriul cedat dobândeau automat cetăţenia ungară. Ei aveau dreptul să opteze în decurs de şase luni pentru cetăţenia română. Persoanele ce făceau uz de acest drept erau obligate să treacă în România în termen de un an. Aceleaşi principii erau aplicate populaţiei maghiare care locuia în restul României. Totodată, miniştrii de externe ai Axei au înmânat lui M. Manoilescu două scrisori cu conţinut identic, prin care, în numele guvernelor lor, dădeau garanţii de inviolabilitate şi integritate teritorială statului român astfel mutilat. În noaptea de 30 spre 31 aug., la Bucureşti a fost convocat un Consiliu de Coroană, membrii acestuia fiind informaţi de hotărârea de la Viena. O parte a celor prezenţi s-a pronunţat împotriva acceptării sentinţei de la Viena. Vestea despre D* de la V «a umplut de durere şi mânie pe toţi cetăţenii ţării indiferent de naţionalitate, care în cele mai diverse modalităţi au ţinut să-şi facă cunoscute sentimentele de

indignare şi de revoltă. După victoria insurecţiei din aug.

1944 şi alăturarea României la Naţiunile Unite, armata română s-a angajat cu toate forţele în lupta împotriva Germaniei naziste şi Ungariei horthyste, pentru eliberarea întregului teritoriu al ţării de sub ocupaţia fascistă. La 25 oct. 1944 a fost eliberată ultima localitate românească, realizându-se anularea, în fapt, a D. de la V. De drept, al doilea ~ a fost anulat prin Tratatul de pace de la Paris, din 10 febr. 1947, care statua: „Hotărârile sentinţei de la Viena din 30 aug. 1940 sunt declarate nule şi neavenite. Frontiera dintre România şi Ungaria este restabilită prin articolul de faţă, astfel cum exista la 1 ian. 1938”.

DIETA DE LA DEBREŢIN (1541), convocată la 18 oct. 1541 de Gh. Martinuzzi, cu participarea reprezentanţilor nobilimii din Transilvania. D. de la D. a recunoscut situaţia creată după moartea lui Ioan Zápolya (1540), când turcii, împotrivindu-se aplicării Tratatului de la Oradea (1538), prin care moştenirea regatului Ungariei şi a voievodatului Transilvaniei urma să revină lui Ferdinand de Habsburg, au ocupat Buda (29 aug. 1541) şi au transformat Ungaria în paşalâc, recunoscând drept principe al Transilvaniei pe Ioan Sigismund Zápolya, sub regenţa mamei sale, Isabella, şi sub guvernarea efectivă a lui Gh. Martinuzzi. Transilvania s-a constituit astfel în stat autonom sub suzeranitatea Porţii (v. dietă).

DIETA DE LA TÍRGU MUREŞ (20

ian. 1542), convocată de Gheorghe Martinuzzi, în urma încheierii Tratatului de la Gilău (29 dec. 1541), prin care a adus la cunoştinţa D* de la T.BL hotărârea sultanului de a-i încredinţa guvernarea Transilvaniei. D* de ia T» M* a acceptat situaţia, numindu-l pe Martinuzzi locţiitor al principelui. Ea se înscrie printre dietele care au pus bazele organizării autonome a principatului Transilvaniei, sub suzeranitatea otomană.

DIETA DE LA TURDA (2 mart. 1542), una dintre dietele care au pus bazele organizării politico-administrative a principatului autonom al Transilvaniei. Ea a precizat compoziţia consiliului principelui, format din 22 de membri (câte şapte pentru fiecare din cele trei „naţiuni" privilegiate şi un reprezentant al capitlului episcopal din Alba Iulia). A votat, de asemenea, punerea armatei, a veniturilor vistieriei şi a veniturilor unor bunuri episcopale la dispoziţia curţii princiare şi a locţiitorului principelui, în acel moment, Gheorghe Martinuzzi.

DIETĂ (în Transilvania), instituţie feudală ce constituie o dezvoltare a „adunărilor" sau a „congregaţiilor" obşteşti nobiliare din perioada voievodatului. Prima asemenea congregaţie a avut loc în 1288, ulterior ele ţinându-se cu o oarecare regularitate, în perioada voievodală, fiind convocate de voievodul numit de regele Ungariei, de rege însăşi, sau, mai rar, de către vicevoievozi. D. se transformă în organ principal de guvernământ şi legislativ al ţării în perioada

principatului autonom al Transilvaniei (1541 – 1691) (v. Şi Dieta de la Debreţin; Dieta de la Târgu Mureş; Dieta de la Turda) aflat sub suzeranitatea otomană. Ea avea în principiu dreptul de a-l alege pe principe, care urma apoi să fie confirmat de Poartă, dezbătea şi vota legile ţării, hotăra în problemele mai importante privind politica internă şi externă. Cele mai largi prerogative avea d. În ţmvinţa organizării interne, căci ingerinţele Porţii erau în acest domeniu cel mai puţin resimţite. Prin componenţa sa, d* avea un pronunţat caracter de clasă, fiind compusă din reprezentanţii stărilor privilegiate şi din reprezentanţii personali ai principelui, fiind deci dominată de nobilime. Românii care constituiau majoritatea populaţiei din Transilvania, lipsiţi de stări privilegiate, erau excluşi de la participarea la d. Numărul membrilor d. a variat în cursul istoriei între 127 şi 287. Dreptul de a convoca d. aparţinea exclusiv principelui, care însă era obligat să o convoace cel puţin o dată pe an. La nevoie, principele putea să convoace d. de două sau chiar mai multe ori pe an. Prezentarea la convocare era obligatorie, prevăzându-se pedepse severe pentru absenţă. D. Transilvaniei îşi pierde în timpul stăpânirii austriece cea mai mare parte a drepturilor şi prerogativelor sale, fiind lichidată de Curtea de la Viena, ultima având loc în 1867.

DIFEREND, neînţelegere, dezacord între state cu privire la o pretenţie sau un interes. În conformitate cu principiile dreptului internaţional,

statele au obligaţia de a soluţiona d. care se pot ivi între ele prin mijloace paşnice, fără a recurge la forţă sau la ameninţarea cu folosirea forţei. CartaO.N.U. indică mijloacele paşnice pe care le pot folosi statele pentru soluţionarea diferendelor: tratativele (v.), anchetele (v.), mediaţiunea (v.), concilierea (v.), arbitrajul (v.), justiţia internaţională (v.), organizaţiile internaţionale (v.) ş.a. D. a căror prelungire ar putea pune în primejdie menţinerea păcii intră în competenţa Consiliului de Securitate al O.N.U. ~ juridic (în relaţiile internaţionale), litigiu în care se opun pretenţii de natură juridică (de ex, pretenţia unui stat la un drept contestat de alt stat, negarea unei obligaţii invocate de o parte, dezacord asupra interpretării sau a modului de aplicare a unei reguli de drept, ori a unui angajament convenţional, natura şi întinderea despăgubirilor cuvenite pentru violarea unei obligaţii internaţionale). Expresia este folosită în mod frecvent pentru a desemna un d. susceptibil de a fi soluţionat pe cale arbitrai a sau judiciară. ~ politic, litigiu constând într-o opoziţie de interese. ~ p. porneşte de la o pretenţie contestată, tinzând să modifice situaţia existentă prin invocarea oportunităţii politice, echităţii, avantajului reciproc etc. În practică, d. se prezintă, de obicei, ca o strânsă împletire de laturi politice şi juridice. Istoria soluţionării paşnice a ~ p. atestă dificultăţile pe care le comportă clasificarea acestora în pur politice, ori pur juridice.

DIN OFICIU, din proprie iniţiativă, fără a fi sesizat de cineva. Potrivit Cartei O.N.U., Consiliul de Securitate, atunci când constată existenţa unui diferend (v.) între state a cărui prelungire ar putea primejdui menţinerea păcii şi securităţii internaţionale, poate să se sesizeze d.o şi să invite părţile să-şi rezolve diferendul prin mijloacele paşnice prevăzute în Cartă. În procedura judiciară internaţională, datoria instanţelor judiciare sau arbitrale este să pună d.o în discuţia părţilor aspecte ale litigiului care ţin de dreptul imperativ (jus cogens).

D.I.P., v. DREPT, ~ internaţional privat.

DIPLOMA LEOPOLDINĂ, act semnat la 16 oct. 1690, de împăratul Austriei, Leopold I, şi de Nicolaą Bethlen, reprezentantul stărilor din Transilvania. Acest act de mare însemnătate a constituit pentru o perioadă de un secol şi jumătate fundamentul politic şi juridic al stăpânirii austriece în Transilvania. Cuprindea 18 puncte, prin care se stabilea: exercitarea liberă a confesiunilor recunoscute; menţinerea tuturor daniilor, privilegiilor şi beneficiilor acordate de regi, de principi pentru nobilime; menţinerea în vigoare a legilor ţării; menţinerea autonomiei săseşti şi a dreptului municipal al naţiunii săseşti; confirmarea vechilor libertăţi, drepturi şi privilegii date saşilor şi secuilor; scutirea saşilor de găzduire, de obligaţia de a asigura transportul poştal şi instituirea poştei şi hanurilor întreţinute şi administrate de imperiu; scutirea secuilor liberi

de dări şi încartiruire, ei rămânând să îndeplinească serviciul militar; numirea în funcţii numai dintre „indigeni de fapt dintre nobilii maghiari, fruntaşii saşi şi secui; danii pentru străini puteau fi date numai din pământul care a ajuns pe seama fiscului; convocarea anuală a dietei; menţinerea tuturor organelor administrative şi judecătoreşti cu toate rânduielile lor; guvernatorul să trăiască în ţară şi să depună jurământ de respectare a legilor ţării; libertatea comerţului, ţinându-se seama de privilegiile nobilimii etc. Diploma stabilea şi darea anuală a ţării care în timp de pace era 50.000 de taleri, iar în timp de război 400.000 florini renani, precizând că noi dări nu vor fi introduse. D.L* a fost acceptată de Dieta de la Făgăraş, apoi modificată fără ştirea ei şi edictată ia 4 dec. 1691.

DIPLOMAT, reprezentant al statului în relaţiile oficiale, politice cu statele străine. D. lucrează fie în cadrul unei misiuni diplomatice O, fie în centrala Ministerului Afacerilor Externe, fie în misiuni speciale (v.). D. se bucură de imunitate diplomatică O» precum şi de anumite privilegii diplomatice (v*), atunci când se afla în străinătate. D. sunt de diferite clase sau ramguri diplomatice (v*).

DIPLOMAŢIE 1 «Conducerea raporturilor unui stat dat cu un alt stat, sau grupuri de state, prin mijloace sau căi oficiale. D. cuprinde astfel, deopotrivă, acţiunea proprie a agenţilor diplomatici şi activitatea specifică a ministrului

afacerilor externe (secretarului de stat), a adjuncţilor săi, ea şi activitatea şefului de stat, a primului ministru, precum şi a altor persoane în domeniul politicii externe. În acest fel, d. se prezintă ea un instrument de bază al ansamblului relaţiilor externe ale unui stat, al apărării drepturilor şi intereselor acestuia, al conduitei sale practice în viaţa internaţională. 2* Formă distinctă a raporturilor bilaterale şi multilaterale dintre state, caracterizată prin întreţinerea unor raporturi şi activităţi oficiale şi căutarea, prin intermediul negocierilor, a unei acomodări a intereselor statelor prin înţelegeri directe, în această accepţie, vocaţia d. rezidă în asigurarea bunăstării popoarelor, menţinerea unor relaţii paşnice, de cooperare şi de înţelegere între ele, cu respectarea personalităţii fiecărui stat şi popor. În cazul unor neînţelegeri, d. este chemată să contribuie în mod nemijlocit la identificarea căilor prin care să se restabilească încrederea între state, stingându-se un anumit diferend şi eliminându-se, sau atenuându-se cauzele care l-au determinat, în prezent asistăm la o veritabilă „mondializare” a d. În 1914 se aprecia că aproximativ 20 de state aveau „interese reale” în viaţa internaţională şi toate, cu două-trei excepţii, erau ţări europene. În prezent, pe scena politică a lumii se manifestă 159 de state cu un aparat diplomatic propriu. 3. Arta de a asigura, conduce şi practica negocierile în numele unui stat cu alt stat sau state. Tratativele alcătuind instrumentul

de bază al d., înţelesul acesteia s-au modelat în chip corespunzător, desemnând un ansamblu de procedee şi metode consacrate de-a lungul timpului pentru a promova interesele naţionale ale Statelor în raporturile lor reciproce. 4* Reprezentarea externă a unui stat şi aparatul destinat acestei funcţii, ansamblul serviciilor şi persoanelor însărcinate cu aceasta. D. poate fi examinată pe şcoli, distingând, de ex.

d. românească (v.), franceză, americană, rusă etc. Noţiunea de reprezentare externă s-a îmbogăţit considerabil în ultimele decenii, departamentele de specialitate din diverse domenii fiind antrenate, alături de ministerele afacerilor externe, la înfăptuirea unui număr tot mai mare de sarcini din domeniul relaţiilor externe. Aceasta a permis cristalizarea unor concepte noi ca cel de d. economică, sau culturală, ramuri ale d., a căror specificitate derivă, deopotrivă, din obiectivele proprii ale cooperării internaţionale pe planul relaţiilor economice şi culturale şi din participarea directă a reprezentanţilor departamentelor de specialitate la activităţile de negociere şi de punere în aplicare a celor convenite între părţi. 5. Carieră diplomatică, profesie oficial recunoscută al cărei obiect de sine stătător este d* Existenţa acestei cariere este atestata juridiceşte de reglementările de drept intern privind personalul diplomatic şi corpul diplomatic. Convenţiile internaţionale privind privilegiile şi imunităţile diplomatice vin că

legitimeze un sens al d. consacrat de practica tuturor statelor suverane. 6. Sensul figurat al ei., încetăţenit prin uzaj curent şi literatura beletristică, derivă din calităţile de tact, abilitate şi prudenţă proprii persoanelor antrenate în practica diplomatică. Fenomenul „multilateralităţii” a introdus inovaţii în domeniul instituţiilor şi metodelor d., creând noi tipuri de misiuni diplomatice. D. reprezintă o disciplină distinctă, oare prin obiect şi metodă îşi capătă o individualitate aparte. D. reclamă însă un vast arsenal conceptual, atât pe planul practicii, cât şi pe cel al examinării ştiinţifice a disciplinei. În sec. 20 o dezvoltare considerabilă au cunoscut-o metodele diplomatice şi cu deosebire metoda negocierilor. Intrarea într-o eră a diplomaţiei reprezintă o realitate incontestabilă marcată de extinderea şi intensificarea dialogului în toate sectoarele de bază ale relaţiilor internaţionale: dezarmarea, securitatea internaţională şi regională, asistenţa tehnică, cooperarea în noi domenii (atom, cosmos, oceane, mediul înconjurător, populaţie, alimentaţie, aşezări umane etc.). Se dezvoltă tot mai mult diplomaţia la nivel înalt, precum şi diplomaţia itinerantă, fenomene dictate de nevoile vieţii internaţionale actuale care solicită participarea factorilor cei mai înalţi ai statelor la negocierea unor importante probleme internaţionale, proces înlesnit în mare măsură de gradul de dezvoltare la care au ajuns mijloacele de comunicaţie. Consolidarea unei

forme noi a d. contemporane – d. multilaterală – este şi ea determinată de accentuarea caracterului dinamic al relaţiilor internaţionale din epoca noastră, ilustrat de interdependenţa sporită dintre statele lumii, ceea ce a făcut să crească rolul organizaţiilor internaţionale şi în primul rând cei al Organizaţiei Naţiunilor Unite. Contribuţia României la opera de codificare şi de dezvoltare progresivă a regulilor d. s-a materializat la numeroase acţiuni vizând formularea unor norme bazate pe principiile fundamentale ale D.I.C., norme care să corespundă intereselor statelor suverane. Preocuparea constantă a României în acest domeniu este reflectată de încheierea unui mare număr de acorduri bilaterale care vin să consolideze eşafodajul juridic al raporturilor ţării noastre cu alte state. Un aspect-cheie pentru întregul studiu al fenomenului de in epoca contemporană este necesitatea legăturii ei cu viaţa şi cu poporul pe care trebuie» a îl slujească. Validitatea programului politicii externe a unei ţări postulează drept condiţie ca acesta să întrunească adeziunea populară, iar prevederile sale să fie rezultatul unor dezbateri dintre cele mai largi cu respectarea dreptului maselor populare de a participa la procesul complex al elaborării politice externe. ~ ad-hoc, formă de d., la care statele recurg, de regulă, în mod temporar, pentru înfăptuirea unor sarcini determinate. Formele ~ ad-hoc sunt variate. În conformitate cu rapoartele Comisiei de drept internaţional, principalii

purtători ai ~ ad-hoc sunt: trimişii itineranţi, delegaţii la conferinţele diplomatice (pentru diferite probleme) şi mai ales misiunile speciale (v.) etc, atomică, care defineşte d. americană în anii în care Statele Unite au deţinut monopolul armei atomice şi superioritatea în ceea ce priveşte arsenalul militar nuclear. La adăpostul acestei forţe militare, în perioada războiului rece au fost folosite şantajul atomic şi ameninţarea cu utilizarea armelor nucleare în scopul obţinerii dominaţiei asupra altor ţări, amestecului în treburile interne ale altor state, impunerii cu forţă a unor puncte de vedere şi poziţii, răsturnării prin forţă a unor regimuri legale şi instalării unor regimuri reacţionare, sprijinirii forţelor colonialismului şi reprimării mişcărilor de eliberare. ~ economică, reprezentare a intereselor economice ale statului în străinătate, negocierile pe terne economice, încheierea de tratate şi convenţii bilaterale şi multilaterale în materie. Adăugând participarea la activitatea organizaţiilor internaţionale, generale sau speciale, precum şi la conferinţe şi congrese internaţionale, ~ e. multilaterală dohindeşte o maro extindere. Teme ca: planificarea, resursele naturale, industrializarea, populaţia, aşezările umane, comerţul internaţional, asistenţa tehnică, cooperarea tehnico-ştiinţifică au intrat în dialogul internaţional, iar ~ e. este chemată să-şi aducă o contribuţie dintre cele mai însemnate la stimularea activităţilor puse în slujba progresului

economic al tuturor statelor lumii. ~ militară, totalitatea măsurilor şi mijloacelor utilizate pe cale diplomatică pentru realizarea anumitor scopuri în domeniul militar. Parte integrantă a d. În general, ~ rń, serveşte la realizarea obiectivelor politicii externe a statelor respective. Prin birourile ataşaţilor militari din cadrul reprezentanţelor diploma ti ce, prin tratative în probleme militare, în cadrul organizaţiilor, conferinţelor, reuniunilor internaţionale şi prin alte forme ~ m. contribuie la codificarea unor norme de drept internaţional, la discutarea şi soluţionarea unor probleme majore ale contemporaneităţii. Activitatea diplomatică a militarilor se desfăşoară atât în cadrul organizaţiilor internaţionale cu structuri eminamente militare, cât şi în organizaţii internaţionale de alte profiluri. În organizaţiile politico – militar e iniţiate de S.U.A. după cel de-al doilea război mondial, printre care şi N.A.T.O., ~ m. urmăreşte conducerea şi orientarea activităţii organizaţiilor respectivea pentru înfăptuirea politicii de forţă. În aceste organisme internaţionale au fost create structuri militare. ~ secretă, formă a «h în care negocierile şi alte acţiuni diplomatice sunt întreprinse fără ca de desfăşurarea şi rezultatele acestora să fie informată opinia publică. ~ s. a fost practicată pe scară largă în trecut, în relaţiile dintre ţările capitaliste şi îndeosebi de marile puteri, corespunzând concepţiei despre de ca instrument

al politicii de forţă şi de dominaţie, pentru pregătirea de războaie de agresiune şi servind politicii antipopulare a claselor dominante. În epoca contemporana, statele socialiste, tinerele state independente, ţările mici şi mijlocii, din dorinţa de a preveni combinaţiile politice şi diplomatice ale marilor puteri în dauna drepturilor şi intereselor lor, promovează o diplomaţie deschisă, un nou sistem de relaţii internaţionale bazate pe deplina egalitate în drepturi, pe respectul dreptului fiecărui popor de a-şi decide singur destinele, pe echitate şi justiţie.

DIPLOMAŢIA ROMÂNĂ. Diplomaţia practicată pe teritoriul României are o vechime de peste două milenii. Hero dot şi alte izvoare contemporane lui se referă la tratativele cerute de convieţuirea coloniilor greceşti cu pământenii, în statul geto-dac găsim o instituţie diplomatică corespunzătoare întinderii şi rolului jucat de această ţară. Dacii elaborau cu grijă diferite scheme de alianţe, menite să le apere existenţa alături de lumea greacă şi romană. Pentru atingerea acestui scop fundamental, înaintaşii noştri au folosit toate metodeie şi formele de diplomaţie cunoscute în antichitate: solii, adunări, tratative, garanţii, tratate. Dacă în relaţiile unor conducători geto-daci (ca Zalmodegicos, Rhemaxos sau Rurebista) cu cetăţile elene de pe ţărmul pontic rămâne dominantă politica de convieţuire şi de echilibru, aspectele militare predomină în raporturile dintre daci şi romani. Cu

toate acestea, încercările de a reglementa diferendele prin formule politice negociate sunt prezente în toate fazele istoriei relaţiilor ďaco-romane de la Burebist à la Decebal. Cu toată raritatea informaţiilor scrise, forme de activitate diplomatică se regăsesc pe teritoriul ţării noastre şi în mileniul migmţiunilor, între anul 275, când admiliivt raţia şi armata romană se retrag din Dacia, şi sec. 14, când statul feudal centralizat al Ţării Româneşti se află constituit. Voievozii din Transilvania sec. 9 şi 10 au legături cu statul morav, cu ţaratul bulgar şi cu Imperiul bizantin, iar formaţiunile politice îi în Oltenia şi Muntenia din prima jumătate a sec. 13 întreţin relaţii permanente cu regatul ungar, ceea ce implică anumite forme de reprezentare, de transmitere a mesajelor, de discutare a intereselor comune sau apropiate. Odată cu dobândirea independenţei Ţării Româneşti (1330) şi Moldovei (1359) începe o nouă fază şi în istoria diplomaţiei româneşti. Cele două ţări intră cu depline puteri şi autoritate în circuitul relaţiilor dintre statele feudale sud-est europene. Împotriva expansiunii unor puternici vecini, ţelul principal al politicii externe şi al diplomaţiei muntene şi moldovene a fost de a păstra fiinţa şi continuitatea statelor respective. În acest context, factorul predominant pentru politica externă şi diplomaţia ţărilor române este constituit, timp de peste patru secole şi jumătate, de prezenţa Imperiului otoman pe linia Dunării. Alţi parteneri importanţi ai acţiunilor diploma tice

ale ţărilor române în această perioadă au fost regatele Ungariei şi Poloniei. O importanţă deosebită o prezintă momentele de coordonare a acţiunilor diplomatice ale celor trei voievodate, Ţara Românească, Moldova şi Transilvania. De-a lungul sec. 14 şi 15 se deosebesc câteva mari etape. Pentru Ţara Românească, de la constituire ca stat feudal şi până la începutul domniei lui Mircea cel Bătrân (1386), dominantă a fost problema relaţiilor cu regatul Ungariei. De la 1386 şi până la finele cârmuirii lui Vlad Ţepeş (1462), confruntările militare şi acţiunile pentru stabilirea unor raporturi de coexistenţă cu Poarta otomană se află pe primul plan. După 1462 până la marea ofensivă a lui Soliman Magnificul spre Ungaria (1521), raporturile turco-muntene sunt statornicite şi rămân într-un relativ echilibru. În Moldova, începând cu 1359, acţiunile diplomatice au fost îndreptate, timp de un secol, în principal spre menţinerea unui echilibru între regatele Ungariei şi Poloniei. Cârmuirea lui Ştefan cel Mare (1457 – 1504) aduce, prin epopeea sa militară şi acţiunea sa politicodiplomatică de un remarcabil realism şi o largă viziune europeană, stabilirea unui modus vivendi cu Poarta otomană şi salvgardarea statului moldovean cu instituţiile sale. Atât pentru Ţara Românească elt şi pentru Moldova o constantă este formată de raporturile lor de interdependenţă cu voievodatul Transilvaniei, pe plan militar şi economic, ca şi poliţie şi diplomatic. De altfel, interdependenţa a

fost o condiţie necesară pentru dăinuirea acestor state faţă de puternicul lor vecin. Astfel, îndelungata rezistenţă şi recunoaşterea ca stat a Ţării Româneşti de către Poartă a întârziat, un timp, atacurile otomane asupra Moldovei. Eroica rezistenţă militară şi continua acţiune diplomatică a Moldovei lui Ştefan cel Mare duce, în final, la o reglementare cu Poarta similară cu aceea încheiată anterior între Imperiul otoman şi Muntenia. Ambele ţări române amintite au avut, în diferite faze ale sec. 15, în centrul atenţiei colaborarea cu Transilvania, care, de altfel, sub Iancu de Hunedoara, s-a aflat pe prima linie a rezistenţei antiotomane. În cadrul rezistenţei antiotomane, lupta armată a fost conjugată cu o continuă acţiune diplomatică, ceea ce a permis asigurarea continuităţii neîntrerupte a vieţii de stat. Diplomaţia voievodatelor româneşti din sec. 14 – 15 utilizează toate instituţiile şi formele epocii. Reprezentarea, negocierea, încheierea tratatelor se efectuau cu ajutorul soliilor. Mărturii documentare atestă exercitarea neîntreruptă a dreptului de solie. Pentru discutarea unor probleme importante de stat se foloseau şi întâlnirile la nivel înalt. Dreptul de reprezentare şi dreptul de negociere au fost exercitate neîntrerupt odată cu acela de a încheia tratate. Câteva zeci de texte autentice s-au păstrat din sec. 14 – 15. Experienţa diplomatică a acestei perioade este cuprinsă şi în învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie, carte care exprimă

însemnătatea acordată negocierilor diplomatice şi soluţiilor politice pentru menţinerea statului şi instituţiilor sale. În sec. 16, Imperiul otoman începe o mare ofensivă în Europa Centrală. Cucerirea Belgradului (1521), victoria otomană de la Mohács (1526) şi crearea Paşaiâeuiui de Buda (1541) duc la stabilirea unui nou raport de forţe în Europa de sud-est. Între Imperiul habsburgic şi cel otoman, ajunse în contact direct după dezmembrarea regatului ungar, se creează un echilibru până la asediul Vienei din 1683. Pentru ţările române, Austria va constitui mult timp unica alternativă pentru realizarea unei politici antiotomane. Transilvania devine un voievodat autonom sub suzeranitatea Porţii. De reţinut că raporturile transilvano-otomane urmează principiile de bază anterior statornicite între Imperiul otoman de o parte, Muntenia şi Moldova, de altă parte. Formarea principatului Transilvaniei (care include şi o parte din Banat, Maramureşul şi uncie comitate la V de munţii Apuseni – numite „Partium”) duce la accentuarea interdependenţei celor trei ţări, a căror istorie, în sec. 16, nu poate fi înţeleasă decât prin realitatea legăturilor complexe economice, politice, militare şi culturale dintre ele. Relaţiile externe şi activitatea diplomatică a principatelor române se desfăşoară cu unele particularităţi impuse de aceste realităţi: pe de o parte au loc manifestările concordante cu politica Porţii, pe de altă parte se dezvoltă în paralel o diplomaţie ce urmăreşte slăbirea

presiunii otomane, cu obiectivul final al redobândirii independenţei depline. Dacă relaţiile diplomatice cu terţii sunt puse de obicei în surdină, pentru a nu provoca suspiciunea Porţii, ele continuă însă neîntrerupt, asigurând permanenţa funcţiilor de reprezentare, negociere, de încheiere a tratatelor. Apare, totodată, funcţia de reprezentant al Ţării Româneşti şi Moldovei la Istanbul (v. capuchehaie). Ultimul deceniu al sec. 16 înscrie acţiunea militară, politică şi diplomatică de mare desfăşurare şi de largă viziune a lui Mihai Viteazul, care reuşeşte, deşi pentru scurt timp, să realizeze unirea celor trei ţări române, premisă absolut necesară pentru asigurarea independenţei lor. Unirea înfăptuită în 1599 – 1600 însumează forţe şi factorii de coeziune care, până atunci, acţionează în relaţiile dintre Ţara Românească şi Moldova de o parte, Transilvania de altă parte. Destrămată, îndeosebi, printr-o întreită intervenţie militară dinafară – polono-turco-austriacă – această primă unire politică a rămas o idee torţă, până la realizarea ei deplină în anul 1918. În sec, 17, colaborarea între principatele române se accentuează. Totodată, participarea mai activă a Rusiei în relaţiile sud-est, europene deschidea o nouă posibilitate de a consolida poziţia ţărilor române faţa de Poartă. La reînceperea confruntării dintre habsburgi şi Imperiul otoman (1683), d.r. Încearcă recâştigarea independenţei sau, cel puţin, ameliorarea statutului existent. Dacă Transilvania nu reuşeşte să-şi menţină

independenţa faţă de habsburgi decât până la începutul sec. 18, pentru Ţara Românească şi Moldova alianţa cu Austria sau cu Rusia rămânea singura posibilitate pentru a obţine modificări în raporturile cu Poarta. Diplomaţia munteană şi cea moldoveana au încercat timp de peste două decenii ambele soluţii, dovedind o concepţie clară a ţelurilor urmărite, o nuanţată informare şi cunoaştere a desfăşurării evenimentelor, o bună organizare a aparatului diplomatic, necesar pentru îndeplinirea cu succes a misiunilor şi pentru încheierea tratatelor, ca şi capacitatea de adaptare rapidă la noile situaţii. De la redeschiderea problemei orientale (1683) (v.) şi până la începutul domniilor fanariote, d.r. a urmărit ca obiectiv maxim câştigarea independenţei. Deşi acest obiectiv nu a putut îi atins, esenţial rămâne faptul ca d.r. a afirmat drepturile fundamentale ale Ţării Româneşti şi Moldovei – restaurarea independenţei şi integrităţii lor teritoriale –, a obţinut înscrierea acestor drepturi în acte internaţionale. În această perioadă, aparatul diplomatic al ţărilor române se amplifică, iar funcţiile de informare, negociere, încheiere a tratatelor şi de reprezentare flint îndeplinite cu continuitate. Desigur, d.r., din cauza statutului special al principatelor faţa de Poartă, nu a putut folosi, cu excepţia capuchehaielor de la Istanbul, acreditarea unor reprezentanţi permanenţi pe lângă puterile, vecine. Cu toate acestea, o reţea întreagă de solii suplineşte

această lacuna (ca de exemplu în anii lui Constantin Brâncoveanu* care trimite în misiuni pe Gheorghe Castriotul, David şi Teodor Corbea, Panait Radu ş.a.). Epoca fanarioţilor (din 1711 în Moldova şi 1716 în Ţara Românească, până la 1821) înseamnă un regres şi pentru d.r. Dominaţia Porţii se accentuează. Principatele sunt obligate să îndeplinească, în primul rând, repetatele cereri ale puterii suzerane, în condiţiile în care teritoriul lor devenea teatru de război (circa 23 ani de operaţii militare, timp de 112 ani, rechiziţiile de tot felul ale trupelor străine). Dar, în acelaşi timp, cu diferite prilejuri şi mai ales la negocierile de pace turco-ruso-austriece (pentru încheierea războiului din 17681774 şi 1786 – 1791), delegaţi munteni şi moldoveni au cerut, pe temeiul vechilor înţelegeri (v. capitulaţii) f restabilirea unor drepturi fundamentale ale celor două ţări în raporturile lor cu Poarta, după cum se formulează şi propunerea unirii Munteniei şi Moldovei. Dezideratele legitime şi restaurarea unor drepturi suverane nu şi-au găsit împlinirea în această etapă. Rămâne însă semnificativ faptul că asemenea obiective politice majore au fost formulate în cadrul unor tratative ale marilor puteri, şi că aceste ţeluri vor fi reluate de d.r. În sec. 19 până la realizarea Unirii din 1859 şi restabilirea independenţei în 1877. În epoca fanariotă apar şi primii consuli străini la Iaşi şi Bucureşti, ca urmare a prevederilor tratatului de la Kuciuk-Kainargi (1774) (v.). Consulatele ruse au

luat fiinţă primele, urmate de cele austriece (1783) şi de acelea ale Prusiei (1785), Franţei (1798) şi Marii Britanii (1803). Perioada dintre Revoluţia lui Tudor Vladimirescu (183T) şi Revoluţiile de la 1848 aduce şi pe planul relaţiile? externe ale ţărilor române unele a cumulări, care însă nu şi vor găsi expres!! decât în etapa următoare, începând cu 1848. Domniile pământene sunt restabilite după 1821* Convenţiile de la Akkermann (1826) (v.) şi Tratatul de la Adrianopole (1829) (v.) confirmă autonomia celor două Principate, sub dubla supraveghere a puterii suzerane – Poarta otomană – şi a celei protectoare, Rusia. Principatele reintră în circuitul economic european. Noile sarcini externe ridică necesitatea unei organizări adecvate: apare pentru prima dată funcţia de secretar de stat (ministru de externe) în Sfatul Administrativ Extraordinar (Consiliul de Miniştri). Revoluţiile din 1848 desfăşurate în ţările române marchează, prin ţelurile lor fundamentale, şi începuturile d.r. moderne. Ele formulează şi înscriu în programul lor obiectivele care vor determina liniile directoare ale politicii externe şi d.r. Şi care se va realiza în 1859 – 1862 prin Unirea Principatelor, în 1877 – 1878 prin recâştigarea şi recunoaşterea independenţei depline şi, în 1916 – 1920, prin formarea statului naţional unitar. În timpul Revoluţiei din Muntenia, guvernul provizoriu a căutat să obţină recunoaşterea regimului de către Poartă şi de alte state europene, desfăşurând o

intensă activitate prin agenţii diplomatici cu misiune specială trimişi în diferite capitale: D. Ghica la Istanbul, A.D. Gelescu-Negru la Viena şi Paris, Ioan Maiorescu la Frankfurt ş.a. intervenţia armatei turceşti şi a celei ţariste şi arestar qa guvernului provizoriu nu a putut opri acţiunile revoluţionarilor români. Refugiaţi în diferite capitale europene, ei au desfăşurat o vastă activitate pentru apărarea cauzei Principatelor şi a drepturilor lor. Diplomaţi fără depline puteri, reprezentând un stat unitar încă neconstituit, fără mijloace materiale, ei au pregătit pe plan internaţional marele act de la 1859, au anticipat toate formele unei diplomaţii organizate. Dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza la Iaşi şi Bucureşti, la 24 ian. 1859, determină şi obiectivele imediate ale d.r.: recunoaşterea alegerii de către statele garante şi, într-o a doua etapă, a unirii depline a celor două ţări. În acest scop au fost trimişi cu misiuni speciale: Vasile Alecsandri la Paris, Londra şi Torino, Ludovic Steeg. e la Viena şi Berlin, două delegaţii la Istanbul ş.a. În epoca lui A.I. Cuza, afirmarea <hr, moderne se regăseşte şi în convenţiile semnate după 1859 cu alte state, marcând exercitarea dreptului de a încheia tratate. Tot acum se observă un început şi în organizarea aparatului diplomatic propriu-zis. Ău luat fiinţă agenţii diplomatice permanente la Paris (1860) şi Belgrad (1863) şi a fost reorganizată cea de la Istanbul (1859). Se acordă atenţie şi lărgirii structurii Ministerului de externe (1859 şi 1862).

După înlăturarea lui A.I. Cuza, d.r. Îşi păstrează obiectivele perioadei 1859 – 1866, şi anume dezvoltarea relaţiilor bilaterale, inclusiv deschiderea de noi agenţii, precum şi încheierea unor convenţii şi acorduri în care România îşi manifesta una din prerogativele sale de stat suveran. Redeschiderea problemei orientale în 1876 şi intervenţia Rusiei în conflict reprezintă momentul iniţierii unor acţiuni pentru recunoaşterea independenţei României. Negocierile cu Rusia au dus la încheierea Convenţiilor din 4/16 apr. 1877 (v.), prin care guvernul român asigura libera trecere pentru armata rusă, iar guvernul ţarist se angaja să asigure respectarea drepturilor politice şi să menţină integritatea statului român. În urma bombardării de către turci a localităţilor de pe malul românesc al Dunării, parlamentul român proclamă la 9 mai „independenţa absolută” a ţării. Ministrul de externe cere tuturor agenţilor diplomatici din străinătate să explice guvernelor din ţările de reşedinţă necesitatea acestui act istoric. Deşi armata română participă alături de armata rusă la luptele împotriva turcilor cu o vitejie recunoscută în elogioase cuvinte şi de comandamentul rus şi de toţi observatorii străini, deşi intervenţia armatei noastre a avut loc într-o etapă dificilă pentru trupele ţariste, reprezentanţii României nu au fost primiţi la tratativele care au dus la încheierea păcii de la San Stefano (mart. 1878) şi nici la Congresul de la Berlin (v.). Este un

exemplu tipic pentru epoca respectivă, când marile puteri hotărau asupra destinului ţărilor mai mici, fără consultarea acestora. Congresul de la Berlin a recunoscut independenţa României, proclamată încă de la 9 mai 1877 şi câştigată pe câmpurile de luptă. Începea o nouă etapă, de participare mai amplă a statului român independent la desfăşurarea relaţiilor intereuropene. Primul pas consta în extinderea legăturilor diplomatice. Chiar în ziua încheierii Congresului de la Berlin (1/13 iun. 1878), Ministerul de externe român trimitea o circulară agenţiilor sale diplomatice anunţând dorinţa guvernului român de a ridica nivelul de reprezentare la rangul de legaţie. Acest lucru s-a efectuat treptat. În plus, au mai fost înfiinţate şi alte legaţii la Sofia, Londra şi Atena. Lărgirea relaţiilor diplomatice a fost însoţită şi de încheierea unui mare număr de acorduri, convenţii şi tratate bilaterale şi multilaterale. Ca urmare a creşterii activităţii diplomatice a fost reorganizat şi Ministerul de externe în 1873 – 1874, stabiliirdu-se structura şi atribuţiile fiecărui serviciu. Pe lângă dezvoltarea relaţiilor bilaterale, d.r. a avut de îi cut faţă, în perioada 1878 –

1914, unor probleme majore ale relaţiilor intereuropene: poziţia faţă

«le alianţele militare şi politice ale marilor puteri, crizele balcanice din 1912 – 1913 şi negocierile privind intrarea României în primul război mondial. Declanşarea conflictului din 1914

dintre cele două grupări de state imperialiste, Tripla Alianţă (v. Puterile Centrale), şi Tripla înţelegere (v* Antanta) a pus d.r. În faţa unei alternative fundamentale: între acţiunea alături de Puterile Centrale pe baza tratatelor încheiate, sau schimbarea orientării în vederea împlinirii dezideratului primordial, înfăptuirii unităţii statului naţional. În mod firesc, a doua linie de conduită a fost adoptată, fiindcă ea răspundea dorinţei celor mai largi clase şi categorii sociale, fiindcă ea împlinea o necesitate vitală pentru mersul înainte al naţiunii române. Intervalul 1914 – 1916, până la intrarea României în război, a fost folosit pentru o susţinută negociere menită a fixa momentul şi condiţiile în care urma să se producă participarea armatei române la operaţiile militare. Deşi conflagraţia a avut un caracter imperialist, participarea României a avut caracterul unui război just, urmărind exclusiv formarea statului naţional unitar. După 1918, împlinindu-şi idealul naţional şi preocupată de a-şi întări noul statut cât şi de a-şi menţine integritatea teritorială, România întreprinde un sistem de alianţe atât pe plan general european, concretizate în formula securităţii colective sau în tratate bilaterale cu marile puteri, cât şi pe plan regional – acorduri care reprezentau apărarea sa diplomatică şi aveau la bază orientarea guvernului român spre întărirea alianţei cu Franţa şi Marea Britanie. Activitatea diplomatică a României în acea perioadă reprezenta susţinerea conştientă a principiului

naţional şi principiului colaborării internaţionale, cu consecinţa lor naturală, dreptul la existenţă egală a tuturor statelor. Acordurile regionale reprezentau în concepţia diplomatică a României modalităţi de suplinire a carenţelor sistemului de securitate, instituit de Societatea Naţiunilor. N. Titulescu a teoretizat mai târziu această poziţie, arătând că natura pactelor regionale diferă esenţial de cea a alianţelor militare dinainte de război. Un astfel de acord regional este Mica înţelegere (v.), iniţiată de diplomaţia română prin Take Ionescu. În această perioadă România participă permanent, prin ambasadorii săi din capitalele marilor puteri aliate, la dezbaterile din arena diplomaţiei europene. Totodată, diplomaţia română înregistrează eforturi pentru reluarea relaţiilor cu fostele Puteri Centrale. Această fază este caracterizată prin înfiinţarea unui mare număr de misiuni diplomatice. România se grăbeşte să deschidă reprezentanţe în ţările nou apărute pe harta Europei: în Polonia (1919), Cehoslovacia (1920), Ungaria (1920) şi Finlanda (1921). Ca urmare, Ministerul Afacerilor Străine îşi lărgeşte structura (lui. 1921). Toată această perioadă este dominată de personaje remarcabile ale din.: Take Ionescu, I.G. Duca.

N. Titulescu, ale căror eforturi urmăreau deplina afirmare egală a României alături de marile puteri europene şi recunoaşterea în acest fel a meritelor ei în cadrul instituirii unui sistem de securitate europeană. Ca ministru al României

la Londra şi, ulterior, ministru de externe, N. Titulescu a dominat d.r. interbelică. Este momentul intrării d. r» într-o etapă de participare activă la viaţa internaţională. Perioada ascensiunii fascismului a găsit în d. r» o ripostă continuă împotriva primejdiei pe care acesta o reprezenta pentru pacea şi securitatea internaţională. Stabilirea de relaţii diplomatice cu U.R.S.S. (1934) şi constituirea Pactului Balcanic (1934) (v. Înţelegerea Balcanică) se înscriu pe linia eforturilor pentru consolidarea păcii generale în Europa împotriva ameninţăm ţărilor revizioniste. Ca ministru de externe, N. Titulescu a dat un puternic impuäs politicii de extindere a reprezentanţelor diplomatice, care a avut ca rezultat înfiinţarea a numeroase misiuni. În faţa pericolului crescând al fateismului, d.r., sub conducerea lui N. Titulescu, urmărea întărirea legăturilor cu Franţa şi U.R.S.S. La SS aug. 1936, Titulescu a fost însă înlăturat din guvern. Cu toate acestea, a.r. Îşi continuă eforturile pentru asigurarea unor garanţii ferme anglo-franceze şi pentru fortificarea înţelegerii Balcanice. Guvernele condusa de A. Călinescu, Argetoianu şi apei Gh. Tătărăscu au în centrul orientării externe menţinerea statuque-ului teritorial. În ultimele luni care preced declanşarea celui de-al doilea război mondial, eforturile d. r* au fest concentrate spre apărarea independenţei şi integrităţii teritoriale a ţării, o atenţie deosebită fiind acordată încercărilor de organizare a unui sistem

de securitate regională sau generală, menit să bareze calea agresorilor. În acest context se înscrie turneul ministrului de externe în principalele capitale europene, ca şi vizita la Bucureşti a ministrului adjunct de externe sovietic. Aceeaşi linie politică este continuată şi după cotropirea Poloniei în sept. 1939, dar sistemul politic din care făcea parte şi România, alianţa cu Franţa şi Anglia, se prăbuşeşte odată cu capitularea mareşalului Pétain (iun. 1940). Statele din Europa de Sud-Est sunt, la rândul lor, nevoite să cedeze pe nad în faţa înaintării maşinii de război hitleriste. Din oct. 1940, România se afla practic sub ocupaţia trupelor germane, iar în anul următor era ttrâtă în războiul antisovietic. Instaurarea dictaturii militaro-fasciste a generalului Antonescu şi împingerea României în războiul antisovietic păreau să fi zădărnicit întreaga activitate politică şi diplomatică dusă de România timp de două decenii pentru păstrarea fiinţei naţionale şi apărarea ideii de drept. Istoria a restituit însă drepturile unei naţiuni care se călăuzise după preceptul: „În viaţa internaţională, î. realitate, nu eşâp stimat decât în măsura la care ştii să-ţi aperi drepturile” (N. Titulescu). După realizarea actului istoric de la 23 August 1944, care a deschis calea unei evoluţii noi, democratice fi progresiste a societăţii româneşti, România a parcurs mai multe etape ale dezvoltării sale isteriee, înfăptuind revoluţia democratică şi apoi revoluţia socialistă, trecând ulterior, după

consolidarea noii orânduiri, la edificarea societăţii socialiste multilateral dezvoltate. În toată această perioadă de profunde prefaceri, d.r. se integrează mai mult ca oricând în efortul naţional, urmărind realizarea obiectivelor prioritare ale politicii generale a statului român, atât pe plan intern cât şi pe tărâm internaţional. După negocierea şi semnarea Tratatului de pace de la Paris (v.), diplomaţia ţării noastre şi-a concentrat eforturile asupra realizării acordurilor de normalizare a relaţiilor sale internaţionale, începând cu reluarea raporturilor diplomatice şi ridicarea rangului misiunilor diplomatice de la legaţie la ambasadă şi terminând eu reglementarea arieratelor financiare şi intrarea României în 1955 în O.N.U., toate aceste negocieri de normalizare restabilesc poziţia ţării noastre în viaţa internaţionala. În deceniile care au urmat, participarea ţării noastre la dezbaterea şi soluţionarea problemelor internaţionale a fost din ce în ce mai activă. Hotărârilor adoptate de Congresele al IX-lea (1965), al X-lea (1969) şi al XI-lea (1974) ale P.C.R. ca şi de Conferinţele Naţionale din 1972 şi 1977 le revine un rol esenţial în ridicarea activităţii externe a ţării pe o treaptă superioara. În această perioadă, sub conducerea şi cu participarea directă a tovarăşului Nicolae Ceauşescu la fundamentarea teoretică şi la elaborarea metodelor şi soluţiilor practice, politica externă şi diplomaţia ţării noastre se disting printr-o intensă activitate de abordare a problemelor majore ale

contemporaneităţii. Aşa cum arăta preşedintele

Hiatului român la Congresul al XI-lea n 1 P.C.R. „putem afirma că nu au existat probleme mai importante în viaţa mondială la care România să nu fi participat într-o formă sau alta, nducându-şi contribuţia la soluţionarea lor în interesul tuturor popoarelor, al colaborării internaţionale4. Direcţiile principale de acţiune ale politicii externe şi diplomaţiei ţării noastre sunt date de coordonatele sale obiective: România este o ţară socialistă europeană, situată în Peninsula Balcanică; ca mărime se situează între statele mici şi mijlocii, iar ca nivel economic se află între ţările în curs da e loz volt are. Activitatea diplomatică a României este fundamentată pe concepţia legalităţii internaţionale. Principiile care stau la baza politicii externe şi acţiunilor diplomatice ale României, înscrise şi în Constituţia ţării, şi-au găsit expresia în tratatele de prietenie şi cooperare şi declaraţiile comune semnate în ultimii ani de ţara noastră cu alte state. România promovează consecvent o politică de colaborare şi pace, de dezvoltare a relaţiilor cu toate statele, fără deosebire de orânduire Socială. Dinamica legăturilor diplomatice ale ţării noastre este semnificativă în acest sens: în 1978 România avea relaţii diplomatice cu 131 state, faţă de 37, înainte de cel de-al doilea război mondial (16 în 1945 şi 66 în 1965). Un rol de prim ordin în amplificarea 4 icestui dialog internaţional este deţinut de diplomaţia la nivel înalt. Vizitele efectuate de

preşedintele României în numeroase ţări din Europa, Asia, Africa şi America şi cele primite în România au deschis noi perspective dezvoltării relaţiilor cu aceste ţări, contribuind în acelaşi timp la promovarea unor noi raporturi internaţionale. Opţiunea fundamentală a activităţii externe a României este întărirea prieteniei, alianţei. Şi colaborării bilaterale şi multilaterale cu toate ţările socialiste. O atenţie principala este acordată dezvoltării celaborării cu statele care au păşit pe calea dezvoltării independente, cu ţările în curs de dezvoltare şi ţările nealiniate. În spiritul coexistenţei paşnice, România promovează relaţii econemice şi culturale cu toate statele lumii, fără deosebire de orânduire socială, inclusiv cu statele capitaliste dezvoltate, participând activ la diviziunea internaţională a muncii. Iniţiativele româneşti în organizaţiile internaţionale guvernamentale şi neguvernamentale indică o activitate susţinută în domeniul diplomaţiei multilaterale, urmărind consecvent promovarea păcii şi securităţii internaţionale, realizarea dezarmării, asigurarea condiţiilor pentru dezvoltarea independentă a fiecărei naţiuni, statornicirea unor relaţii noi interstatale, extinderea cooperării dintre state şi participarea fiecărei ţări la circuitul mondial de valori. Ca ţară europeană, România acordă o semnificaţie deosebită realizării securităţii şi colaborării în Europa, transpunerii în viaţă a documentelor semnate de ţările participante la Conferinţa

general-europeană de la Helsinki. Ţara noastră manifestă o preocupare constantă pentru dezvoltarea colaborării bilaterale şi multilaterale între toate ţările balcanice, pentru transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii şi colaborării. Acţionând pentru trecerea la măsuri concrete în domeniul dezarmării, diplomaţia română activează în direcţia lichidării conflictelor şi surselor de încordare care pot periclita pacea generală, pentru soluţionarea politică a tuturor diferendelor pe calea negocierilor. O problemă fundamentală a lumii contemporane este necesitatea lichidării subdezvoltării. Diplomaţia română depune eforturi în această direcţie pentru instaurarea unei noi ordini economice internaţionale, pentru stabilirea unor relaţii de colaborare economică în condiţii de egalitate şi echitate, pentru construirea unei lumi mai bune şi mai drepte. V. Şi Politica externă a Republicii Socia ~ liste Rymania; Relaţiile diplomaţiee ale României.

DIRECŢIA CENTRALĂ DE DISPECEH ÇD.C.D.), creată la 25 iul. 1962 de guvernele R.P. Bulgaria, R.S. Cehoslovace, R.D. Germane, R.P. Polone, R.S. România, R.P. Ungare şi Ü.R.S.S. cu scopul de a organiza funcţionarea în paralel a sistemelor energetice interconectate ale ţărilor participante. În acest scop se elaborează scheme ale regimurilor de funcţionare în paralel şi măsuri pentru asigurarea unei frecvenţe normale, se convin grafice de livrare de putere între sistemele energetice ale părţilor, se contribuie la lichidarea,

împreună cu organizaţiile de dispecer ale părţilor, a regimurilor de avarie care periclitează funcţionarea în paralel a sistemelor energetice. Organul de conducere este Consiliul format din reprezentanţii organelor de resort ale părţilor la convenţie. Organul executiv: Direcţia D.C.D. Are sediul la

Praga.

DISCREŢIONAR, modalitate de a acţiona (putere d., competenţă d.) sau acţiunea ca atare (act de măsură d., hotărâre d.). Această noţiune exprimă ideea unei latitudini complete asupra oportunităţii luării unei decizii sau acţionării într-un anumit mod. Fără a se opune direct, caracterul d. al unei acţiuni sau decizii deschide posibilitatea încălcării legalităţii şi normelor de drept intern sau, după caz, celor de drept internaţional.

DISCRIMINARE ECONOMICĂ, regim de politică economică externă a unei ţări sau a unui grup de ţări capitaliste, aplicat frecvent în relaţiile cu ţările socialiste ori în relaţiile cu ţările în curs de dezvoltare, generând condiţii mai puţin favorabile pentru acestea în relaţiile comerciale şi în sistemul de creditare. D.e. contravine principiilor generale ale comerţului inter – naţional şi, îndeosebi, principiului egalităţii în drepturi. La baza d.e. stau, de cele mai multe ori, motive de t al ură politică. Ca forme de d.e. pot fi menţionate embargoul (v.), taxele vamale discriminatorii, contingentările, practicile netarifare de politică comerciala etc. D.e., ca

instrument de concurenţă, se manifestă şi în relaţiile economice dintre ţările capitaliste. România se pronunţă pentru desfăşurarea neîngrădită a relaţiilor economice între state, pentru eliminarea d.e., considerând că toate statele, mari sau mici, trebuie să beneficieze de condiţii egale de participare la circuitul economic mondial, indiferent de orânduirea lor socială şi politică sau de situarea lor geografică.

DISCRIMINARE RASIALĂ, politică de diferenţiere sau persecutare a unor categorii de oameni, pe considerente de rasă, culoare, origine naţională sau etnică. Prin d.r. se urmăreşte restrângerea sau anulai rea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului. Se poate întâlni în toate domeniile: politic, social, al educaţiei şi culturii, al folosirii forţei de muncă, al retribuirii muncii, al condiţiilor de locuit şi în alte domenii ale vieţii publice. Republica Africa de Sud şi Rhodesia, ţări în care un grup minoritar de albi domină populaţia de culoare, practică astăzi o d.r. dintre cele mai brutale. În scopul promovării ideii de egalitate între oameni şi pentru înlăturarea tuturor formelor de d.r. Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat, la 2C nov. 1963, Declaraţia Naţiunilor Upite cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (v.), iar la 21 dec. 1965, Convenţia internaţională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (v.), care a intrat în vigoare la 4 ian. 1969. În 1966, Adunarea Generală a O.N.U. a declarat ziua de 21

mart, ca Ziua internaţională pentru eliminarea discriminării rasiale. În deplină concordanţă cu prevederile acestor doeiimente România militează activ pentru abolirea tuturor formelor de d.r.

DISEMINARE NUCLEARĂ, creşterea numărului de state care dispun de arsenale nucleare. D.n. se poate înfăptui ca urmare a dobândirii autonome de către noi state a capacităţii de a produce arme nucleare sau prin transferul de cunoştinţe ştiinţifice, tehnologii, material sau instalaţii nudeare între un stat nuclear şi unul nenuclear. În momentul de faţă există numeroase state aşa-numite „aproape nucleare4. Pentru împiedicarea chi., în 1968 a fost încheiat tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare (v.).

DISPARIŢIA STATELOR, încetarea unui stat de a mai fi subiect de drept internaţional ca urmare a pierderii independenţei şi suveranităţii sale. În practica vieţii internaţionale se cunosc mai multe modalităţi de d.s.: încorporarea sau anexarea unui stat de către un alt stat (v. debellatio); unirea forţată a unui stat cu un alt stat; dezmembrarea unui stat în mai multe state independente (de ex.: Austro-Ungaria după 1918); împărţirea unui stat între mai multe state, care încorporează părţi din teritoriul fostului stat (cazul Poloniei, care către sfârşitul sec. 18 a fost împărţită şi încorporată de Austria, Prusia şi Rusia ţaristă).

DISPATCH MONEY, sumă de bani pe care armatorul (v.) se obligă, prin contractul de

navlosire (v.), să o plătească navlositorului drept primă pentru efectuarea operaţiunilor de încărcaredescărcare înainte de expirarea termenului stabilit. Această sumă se calculează pe zile sau fracţiuni de zile, fiind, de regulă, egală cu jumătate din cuantumul contrastaliilor (v.).

DISPOZITIV le Partea unei rezoluţii în care este concretizată hotărârea organului ce a adoptat-o. 2 «Partea finală a unei sentinţe pronunţate de o instanţă judecătorească internaţională sau de un organ arbitrai internaţional, în care este enunţată decizia luată.

DISUASIUNE v. DETERENTUL (DISUASIUNEA) NUCLEAR.

DIVIZIUNEA INTERNAŢIONALĂ A MUNCII, proces istoric obiectiv de specializare a ţărilor în producerea şi desfacerea pe piaţa mondială a unor mărfuri anumite în funcţie de acţiunea unor factori ca progresul tehnic, diversitatea condiţiilor economice naţionale şi a condiţiilor naturale etc. Apariţia şi adâncirea d.i. am. a fost determinată, în primul rând, de dezvoltarea industriei, care presupune existenţa nu numai a unei pieţe interne, ci şi a uneia externe. Caracterul d.i. am., consecinţele acesteia asupra stadiului de dezvoltare economică a ţărilor şi a relaţiilor dintre ele au fost influenţate puternic de natura orânduirii social-politice a ţărilor participante la circuitul economic mondial. Astfel, existenţa unor ţări capitaliste puternic industrializate şi a marilor monopoluri a determinat dezvoltarea unei d.i. am,

de tipul industrie-agricultura, respectiv divizarea ţărilor în producători şi furnizori de produse finite şi producători şi furnizori de materii prime agricole sau de tipul industrie extractivăindustrie prelucrătoare. Urmările unei astfel de d.i. am. s-au concretizat în nivelul scăzut de dezvoltare economică a ţărilor specializate în producţia de materii prime, având adesea caracterul de monocultura. Apariţia şi dezvoltarea ţărilor socialiste au marcat schimbări şi în d.i. am. Aceste schimbări sunt orientate spre lichidarea împărţirii lumii în ţări industrializate dezvoltate şi ţări agrare înapoiate.

DJIBOUTI (denumirea oficială: République de Djibouti = Republica Djibouti), stat situat în E Africii, la intrarea în Marea Roşie, învecinat cu Etiopia şi Somalia. Suprafaţa: 23.000 kmp. Populaţia (1975): 240.000 loc. Capitala: Djibouti, circa 130.000 loc.

(1975). Istoric. Populat de triburi somaleze (kush) care au traversat în timpul mileniului I.M. Roşie şi strâmtoarea Bab el Mandeb, supunând şi asimilând populaţia băştinaşă, teritoriul

D. face parte în evul mediu din Sultanatul Mascat şi Zanzibar. După ce în 1859 francezii pătrund în portul Djibouti, în 1862 aceştia cumpără teritoriul Obock de la sultanul local, iar apoi treptat transformă în colonie şi protectorat noi localităţi: Tadjura, Godbaad ş.a., reuşind să acapareze întregul teritoriu, care în 1866 este proclamat colonie, sub numele de Coasta

Franceză a Somaliei (Somalia franceză). La 3 iul. 1967, Franţa îi atribuie denumirea de Teritoriul Francez al Populaţiilor Afar şi Issa. Opoziţia populaţiei faţă de administraţia colonială franceză, mişcarea de eliberare naţională se dezvoltă în a doua parte a anilor ’60 şi se intensifică în anii ’70. După ce la 19 dec. 1972 acordă teritoriului autonomie internă lărgită, Franţa a fost nevoită să accepte acordarea independenţei acestuia. În urma negocierilor dintre autorităţile franceze şi liderii populaţiei din D., la 8 mai 1977 s-a organizat un referendum în cadrul căruia populaţia a fost întrebată dacă doreşte ca teritoriul să devină independent. Participanţii la referendum s-au pronunţat masiv pentru independenţă (peste 97%), care a fost proclamată la 27 iun. 1977.

BJIZIA (DJIZYA), impozit de capitaţie care, în dreptul islamic, era datorat de nemusulmani. El a ajuns să se confunde cu impozitul haraci (kharadj) (v.). Similar sau identic cu haraciu (kharadji sau kharadidji), termeni întrebuinţaţi în sec. 16 ca apoi să cedeze locul termenului de d.

DOBÂNDĂ, parte din plusprodus plătită sub formă bănească de către debitor creditorului pentru suma de bani împrumutată. Mărimea d. arată condiţiile în care put fi obţinute împrumuturi pe pieţele de capital (v.). În capitalism mărimea d. se formează spuntan, ca rezultat al luptei de concurenţă, în funcţie de cererea şi oferta pentru capitalul de împrumut. În socialism mărimea d. se

stabileşte de stat, avându-se în vedere justa folosire şi rambursare la termen a sumelor împrumutate. În practica financiară internaţională există o mare varietate de d., în funcţie de operaţiunea de credit implicată, de tipul creditorului sau debitorului. În relaţiile economice internaţionale interesează, în primul rând, rata şi nivelul d. la împrumuturile care se acordă între participanţii la circuitul mondial de valori; d. practicate de instituţiile financiare internaţionale (F.M.I., B.I.R.D., I.D.A., S.F.I.

B.I.C.E., Băncile regionale de dezvoltare); d. instituţiilor financiare naţionale care au rolul de a stimula dezvoltarea comerţului exterior (ex, băncile de import-export) sau de a acorda asistenţă financiară pentru dezvoltare; d. la împrumuturile intergu-vernamentale; d. la creditele private de export; d. la depozite pe piaţa euro valutelor şi la eurocredite (v. libor). ~ bancară» d. pe care o practică băncile în operaţiunile lor. Există două mari categorii de ~ 6.: d. la depozitele bancare (v.), respectiv d. pe care le plătesc băncile la depunerile diferiţilor posesori de fonduri şi d. la împrumuturile acordate de bănci, adică d. percepute de bănci atunci când acordă împrumuturi.

DOCTRINA CALVÖ, formulată de juristul argentinian Carlos Calvo, în 1868, sub influenţa resentimentelor provocate în America Latină de intervenţia puterilor europene în Argentina, Uruguay şi Mexic. Ea afirmă teza potrivit căreia

nu trebuie admisă niciun fel de intervenţie, inclusiv cea diplomatică, pentru recuperarea daunelor provocate cetăţenilor străini în urma unui război civil, deoarece o astfel de intervenţie contravine egalităţii în drepturi a statelor. Această doctrină s-a materializat în aşa numita clauză Calvo (v.).

DOCTRINA BRACO-PORTER, elaborată ca urmare a intervenţiei comune întreprinse de Anglia, Germania şi Italia împotriva Venezuelei, în 1902, pentru a o constrânge să plătească datoriile pe care această ţară le avea faţă de cetăţenii celor trei state. Doctrina care poartă numele ministrului de externe al Argentinei, dr. Drago, a fost formulată într-o notă adresată guvernului S.U.A. Potrivit acestei doctrine, trebuie exclusă orice intervenţie cu folosirea forţei pentru a constrânge un stat să-şi plătească datoriile publice faţă de creditorii străini, de la care a contractat împrumuturi.

D.D. – P. şi-a găsit ulterior consacrarea, cu unele rezerve, în Convenţia a II-a adoptată la Haga în 1907, sub denumirea de Convenţia Porter. Conform acestei Convenţii, folosirea forţei nu era însă complet interzisă, ea fiind admisă atunci când statul debitor refuza să accepte arbitrajul ori când, după ce a acceptat arbitrajul, refuza să execute sentinţa arbitrala. Prevederile Convenţiei Porter, care admit, în unele cazuri, folosirea forţei, sunt contrare D.I.C., care interzice orice forme de intervenţie.

DOCTRINA ESTRADA, concepţie potrivit căreia niciun guvern nu are dreptul, în virtutea principiului suveranităţii statelor, de a statua asupra legitimităţii altor guverne, atunci când se pune în discuţie problema recunoaşterii acestora. Doctrina, care poartă numele ministrului de externe al Mexicului, Cajigal Estrada, a fost formulată de acesta la 27 sept. 1930, într-o declaraţie oficială, şi ea constituia o replică data doctrinelor Tobar (v.) şi Wilson, conform cărora statele trebuiau să refuze recunoaşterea guvernelor ajunse la putere în urma unei revoluţii sau a unui război civil. Potrivit D.E., ceea ce se cere atunci când un guvern ajunge la putere pe calea unei revoluţii sau schimbării de regim este ca guvernul respectiv să fie suficient de puternic pentru a menţine ordinea în interior şi a-şi îndeplini obligaţiile sale internaţionale. În cazul formării unui astfel de guvern, celelalte state trebuié Jlă se limiteze la menţinerea sau la rechemarea agenţilor să-i diplomatici, fără a formula opinii în legătură cu legimitatea acelui guvern. D.E. a reprezentat un element de progres în raport cu doctrinele Tobar şi Wilson.

DOCTRINA MONROE, prezentă în* mesajul adresat de preşedintele S.UA., James Monroe, Congresului (2 dec. 1823), sub forma unei Declaraţii şle principii. Ea conţine, în esenţă, ţfM teze principale: a) statele europie să nu-şi lărgească posesiunile coloniale deţinute în America de Nord şi de Sud şi să nu se amestece în

treburile interne ale statelor din această regiune; b) statele americane să nu intervină în conflictele dintre statele europene; c) intervenţia statelor europene cu scopul de a oprima statele independente din America constituie o manifestare neprietenească faţă se’s. U.A. Având un conţinut complex îi contradictoriu, D.M. conţinea uncie principii pozitive pentru etapa istorică în care a fost lansată, ca de pildă principiul neamestecului în treburile interne în opoziţie cu principiile intervenţioniste pe care era clădită Sfânta Alianţă (v”). Caracterul real al R.M. s-a exprimat însă în relaţiile dintre S.U.A., care a lansat-o, sistatele latinoamericăne: S.U.A. Îşi rezervau drepturile asupra zonei celor două Americi, iar marile puteri europene, grupate în Sfânta Alianţă, asupra restului lundi.

DOCTRINA ŞTIM SON, formulată de secretarul de stat al S.U.A., Henry Stimson, într-o notă adresată de Departamentul de Stat al S.U.A., la 7 ian. 1932, Chinei şi Japoniei, ca urmare a declanşării agresiunii Japoniei împotriva Chinei (18 sept. 1931) (v.) şi în care se preciza că guvernul S.U.A. nu recunoştea nicio situaţie, tr atât ori înţelegere realizate prin mijloace contrare rânduielilor şi obligaţiilor stabilite prin Pactul Briand-Kellogg din 27 aug. 1928 (v.). Concepţia de baxă a B.S. consta în nerecunoaşterea modificărilor teritoriale intervenite prin folosirea forţei, constituind astfel un corolar al interzicerii recurgerii la război, în general la folosirea forţei

ca instrument al politicii externe. Emanaţie a politicii izolaţioniste, practicate în acea perioadă de S.U.A., D.S. Încerca să înlăture eventualele ştirbiri ale drepturilor americane în China de către agresorii japonezi prin nerecunoaşterea faptului împlinit şi prin condamnarea morală a actelor agresive. Un rol important în fixarea acestei atitudini faţă de actele respective l-a avut faptul că cercurile de afaceri americane, grav afectate de efectele crizei economice mondiale izbucnite în 1929, nu doreau să renunţe la avantajele pe care le aveau din relaţiile cu Japonia.

DOCTRINA TOBAR, concepţie potrivit căreia statele trebuie să refuze recunoaşterea unui guvern ajuns la putere în urma unei revoluţii sau război civil, până când nu va fi aleasă în mod liber o reprezentanţă populară care să reorganizeze ţara „în forme constituţionale”. D.T., care poartă numele promotorului ei, ministrul de externe al Ecuadorului, a fost consacrată în Tratatul din 20 dec. 1907, încheiat între Costa Rica, Guatemala, Honduras, Nicaragua şi Ei Salvador şi reafirmată în Tratatul din 1923, încheiat între aceleaşi state. În esenţă, această doctrină are un caracter intervenţionist, admiţând practic amestecul în treburile interne ale altei ţări. O variantă a acestei doctrine este teoria „legitimităţii” constituţionale, emisă de preşedintele S.U.A.W. Wilson, conform căreia se refuza recunoaşterea unui guvern fondat pe violenţă ori pe uzurparea în mod neconstituţional a puterii.

DOCTRINĂ DE DREPT INTERNAŢIO
N-AI*, ansamblu de concepţii exprimate cu privire la diferite reglementări, instituţii sau principii de drept internaţional cum sunt: rolul şi funcţiile dreptului internaţional, izvoarele sale, subiectele, principiile şi normele care stau la baza sa, modalităţile de elaborare a acestor norme şi particularităţile aplicării acestor norme, atât în relaţiile dintre state, cât şi în cadrul organizaţiilor şi organismelor internaţionale. Există ~ generale, care vizează ansamblul problematicii aspectelor juridice internaţionale (de ex, doctrina nihilismului sau doctrina sociologică etc.), precum şi specifice, care explică sau încearcă să fundamenteze un aspect concret ai dreptului internaţional. Doctrina cuprinde nu numai lucrările specialiştilor dreptului internaţional, ci şi ale organizaziţiilor ştiinţifice internaţionale ca A.D.I. sau Í.D.I. O operă doctrinară importantă o constituie lucrările Comisiei de Drept Internaţional a O.N.U. (v.), care cuprinde rapoartele specialiştilor, proiectele elaborate, comentariile şi dezbaterile din cadrul ei. Doctrina nu are un rol creator de drept; ea constată, sistematizează, interpretează sau apreciază dreptul internaţional, contribuind la dezvoltarea sa prin analiza ştiinţifică a normelor sale, în lumina principiilor fundamentale, finalităţilor şi factorilor care îi determină orientarea.

DOCTRINĂ MILITARĂ, concepţie adoptată de state sau elaborată de specialişti în problemele

fundamentale ale organizării militare, cuprinzând principiile, formele şi procedeele aplicate în pregătirea forţelor armate şi în ducerea războiului, în raport cu necesităţile, sarcinile şi interesele naţiunii respective. Orientarea generală şi elaborarea liniilor directoare ale d, m. constituie atributul politicii, fiind realizate, de regulă, de conducerea politică a statului şi având un puternic caracter de clasă. Dan, românească contemporană stabileşte sarcinile armatei pornind de la obiectivele politicii interne şi externe ale ţării, având la bază orientarea strategică fundamentală, afirmată în repetate rânduri de preşedintele Nicolae Ceauşescu, că „România socialistă nu urmăreşte şi nu va urmări niciodată ţeluri agresive împotriva vreunui stat, că în orice împrejurări, întotdeauna, patria noastră, poporul român va lupta numai şi numai pentru apărarea independenţei şi suveranităţii sale, pentru a asigura naţiunii noastre dreptul de a-şi făuri societatea socialistă şi comunistă în mod liber, în conlucrare cu celelalte ţari socialiste”. Doctrina represaliilor masive, d.m. care prevede riposta printr-o ofensivă nucleară generalizată în cazul unui atac chiar şi limitat. D.r.m. a fost d.m. oficială a S.U.A. În cursul deceniului al şaselea, în condiţiile monopolului şi apoi ale superiorităţii nucleare americane. Pe baza d.r.m., atenţia principală a fost acordată dezvoltării aviaţiei strategice şi creării rachetelor balistice intercontinentale, ca mijloace principale de

transport a armelor nucleare. Doctrina ripostei flexibile, d.m. adoptată de S.U.A. la începutul deceniului al şaptelea, ca urmare a pierderii supremaţiei nucleare şi apariţiei posibilităţii distrugerii reciproce a beligeranţilor într-un război nuclear generalizat. Noua d.m. consideră ca războaiele cele mai posibile în zilele noastre sunt cele limitate, locale. Autorii săi apreciau că, paralel cu dezvoltarea unei puternice forţe nucleare, trebuie luate măsuri pentru întărirea forţelor clasice, ceea ce ar da putinţa S.U.A. să aleagă mijloacele cele mai potrivite pentru întreaga gamă de confruntări în care ar putea fi implicate. Doctrina ripostei gradate, d.m. occidentală în cadrul căreia se prevede dozarea modului de folosire a mijloacelor de luptă în funcţie de acţiunile adversarului (de natura atacului), tratându-se fiecare caz în parte, conform particularităţilor sale. V. Şi război.

DOCTRINE ECONOMICE CONTEMPORANE, teorii şi concepţii aparţinând unor orientări, şcoli sau curente de gândire care exprimă interesele economice fundamentale ale unei clase sau grup social în contextul epocii actuale, epocă a trecerii omenirii de la societatea capitalistă la societatea comunistă. Din punctul de vedere al intereselor de clasă pe care le exprimă, al sistemului social-economic pe care îl reprezintă există: a) doctrine economice burgheze, care apără şi justifică orânduirea capitalistă, interesele claselor exploatatoare în general, ale burgheziei

monopoliste în special şi b) doctrina economică revoluţionară a clasei muncitoare, exponentă a orânduirii socialiste, a intereselor clasei muncitoare, ale maselor populare în ansamblul lor. Totodată trebuie subliniat că punctele de vedere din gândbhea economică contemporană nu pot fi reduse la categoriile de doctrine economice burgheze şi doctrina economică revoluţionară a clasei muncitoare; în ţările capitaliste industrializate sâtit şi doctrine economice care exprimă interesele unor grupuri şi pături sociale intermediare (ale micii burghezii), altele se declară socialisto dar oscilează între interesele burgheziei şi ale clasei muncitoare. În cadrul doctrinei economice burgheze contemporane s-au conturat o serie de preocupări majore: a) privind cerinţele mecanismului economiei capitaliste. În cadrul acestei tendinţe se confruntă curentele dirijiste care propagă deschis necesitatea intervenţiei statului în economie ca factor de echilibru (keynesismul, neokeynesisraul, teoriile burgheze ale planificării capitaliste, teoriile burgheze ale creşterii economice) cu curentul neoliberal care îşi manifestă încă încrederea în virtuţile liberei concurenţe. Trebuie însă precizat că şi neoliberalismul apelează la pârghiile de care dispune statul capitalist atunci când echilibrul economic este deteriorat. Atât dirijismul cât şi neoliberalismul nu sunt numai curente de gândire economică ci şi politică economică promovată de o serie de guverne occidentale; b) problematica

economică a „lumii a treia” (problemele subdezvoltării, necesitatea instaurării unei noi ordini economice internaţionale, relaţiile economice cu aceste ţări, exportul de capital etc.). Dacă gânditorii burghezi acordă în prezent o atenţie sporită problematicii economice a ţărilor „lumii a treia” şi, îndeosebi, subdezvoltării nu o fac din spirit de compasiune faţă de acestea, ci pentru că fenomenul subdezvoltării a devenit astăzi un obstacol şi în calea ţărilor capitaliste avansate din punct de vedere economic; c) viitorul societăţii umane (teoriile „convergenţei” sistemelor social-econo mice, ale „societăţii industriale”, „postindustriale”, „superindustriale”, „societăţii de consum” etc.). Faţă de creşterea necontenită a influenţei socialismului în lume, o serie de teoreticieni burghezi contemporani încearcă să primenească terminologic orânduirea capitalistă, să demonstreze capacitatea sa de adaptare la noile transformări. D.el). ca şi societatea pe care o apără şi o justifică trec printr-o stare de criză, fapt recunoscut de însăşi istoriografia burgheză. Fiind angajate în efortul de legitimare a unei orânduiri anacronice, d.e.b. nu pot să insufle încrederea maselor în orânduirea respectivă, nu pot oferi răspunsuri veridice şi eficiente la problemele ridicate de viaţa economică şi social-politică actuală. Criza d.e.b. contemporane se manifestă şi în funcţia socială pe care o îndeplinesc: funcţia ideologică (apologetică) şi pragmatică (utilitară). Datorită faptului că prin

funcţia programatică se urmăreşte perfectibilitatea sistemului economic capitalist, se poate spune că şi această funcţie îndeplineşte un rol ideologic. Doctrina economică revoluţionară a clasei muncitoare în epoca actuală s-a îmbogăţit cu noi teze şi concluzii teoretice. Tezele fundamentale elaborate de Marx, Engels şi Lenin privind esenţa exploatatoare a orânduirii capitaliste, inevitabilitatea trecerii omenirii de la capitalism la socialism, rolul şi misiunea istorică a clasei muncitoare etc. Îşi păstrează şi astăzi valabilitatea. Desfăşurându-şi activitatea în alte epoci istorice, clasicii socialismului ştiinţific nu au putut şi nici nu şi-au propus să emită concluzii şi soluţii universal valabile. Condiţiile noi cer concluzii teoretice şi soluţii practice noi. Răspunsurile d.e.r.e.m. la problemele cu care se confruntă astăzi omenirea decurg din analiza concretă a faptelor, în atenţia sa stau probleme privind: edificarea noii orânduiri sociale, în funcţie de condiţiile concret istorice ale fiecărei ţări, rolul ţărilor în curs de dezvoltare în contextul diviziunii internaţionale a muncii, locul istoric ai capitalismului monopolist de stat, necesitatea aşezării relaţiilor economice între state pe baze echitabile, a instaurării unei noi ordini economice mondiale etc. Confirmată de practică, d.e.r.e. rula a cărei îmbogăţire o contribuţie de seamă au adus-o Partidul Comunist Român, secretarul său general, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, reprezintă un preţios îndreptar în eforturile generale ale

clasei muncitoare, ale oamenilor muncii de făurire a unei societăţi mai bune şi mai drepte, a societăţii socialiste şi comuniste.

DOCTRINE POLITICE CONTEMPORANE, ansamblu de teze, teorii, concepţii cu privire la natura şi evoluţia societăţii, a statului, a regimurilor politice, a partidelor şi organizaţiilor social-obşteşti. D.pec, exprimă întotdeauna interesele unor anumite clase şi categorii sociale, năzuinţele şi idealurile acestora. Din acest motiv se disting d.p.e. progresiste, revoluţionare sau conservatoare, reacţionare, în funcţie de natura Maselor şi păturilor sociale care le-au generat şi le susţin. Alături de doctrinele economice (v.), juridice (v), t sociologice, etice, d.p. e* joacă un rol de seamă în cadrul societăţii şi, în funcţie de natura lor, pot contribui fie la accelerarea mersului societăţii pe calea progresului, în consens cu cerinţele lui, fie la încetinirea dezvoltării sau la îngreunarea acesteia. Dacă avem în vedere d.p.e. burgheze contemporane constatăm că în ultimele 2 – 3 decenii s-au format şi dezvolfeat un sistem de asemenea teze, orientări, care, deşi toate apologetice la adresa societăţii burgheze, caută să fie cât mai motivate, întemeiate în implantate în realitate. Astăzi avem de-a face, mai ales în ultimii 30 – de ani, cu pretenţii destul de răspândite în literatura burgheză de specialitate că societatea trece de la ia za sociopolitică la una tehnotronică, în care revoluţia social-politică nu s-ar mai justifica,

deoarece revoluţia tehnico-ştiinţifică ar asigura, singură, evoluţia societăţii spre progres. Pe acest „fundament” se formează cunoscutele doctrine de orientare tehnocraţi & a, orientarea convergento-logică, teoria de politizării, dezideologizării, teoria societăţii postindustriale ş.a. Este evident că asemenea d.p.e. pornesc nu de la revoluţia tehnico-ştiinţifică propriu-zisă, ci de la exagerarea rolului acesteia în viaţa socială, mergând până la substituirea ei revoluţiei social-politioe, până la decretarea ei drept o „cauza moyens” a întregului progres istoric. Un alt set de d.p.e. ar fi cele privitoare la democraţie. Este vorba de teoriile mai moderne, ale democraţiei pluraliste, teoria grupurilor de presiune şi teoria aşa-ziselor sisteme sau modele cu privire la democraţie: liberal, totalitar, autoritar. O alta grupare de orientări doctrinare sunt cele care se formează pornindu-se de la teoriile şi concepţiile mai vechi, cărora li se adaugă un „neo” în faţă. Aici se înscriu doctrinele neoliberale, neofasciste, néocolonialiste, neoanarhiste ş.a. De asemenea, într-un alt set de orientări se înscriu cele care vizează aşa-numita „lume a treia”. Acestea se manifestă sub forma unor teorii ce vizează neocolomalismul economic, politic, comercial, tehnologic, cultural, spiritual în general. În sfârşit, un grup de d.p.e. de acest gen vizează suveranitatea sau absenţa suveranităţii statelor ori naţiunilor. Aici se includ doctrinele mai vechi care „motivau” renunţarea la suveranitatea statelor şi naţiunilor pornind de la fundamentele

politicorcligioase, conform cărora deţinătorul suveranităţii ar fi divinitatea. Cele mai moderne sunt cele cunoscute sub numele de teoria disocierii statelor şi naţiunilor, teoria transferului de competenţă, teoriile şi orientările mondialiste, suveranitatea limitată sau relativă, realismul politic. Realitatea demonstrează pe deplin şi incontestabil că orice stat, orice naţiune s-au format, consolidat şi menţinut prin stricta impunere şi apărare a suveranităţii naţionale, a independenţei sale pţi plan intern şi extern. Burghezia, de pildă, ca o clasă progresista la început, era interesată să apere idealurile de unitate, de independenţă, de suveranitate, care ofereau unica soluţie de negare a rânduielilor vechi impuse şi apărate de feudalitate, de orientările conservatoare, scolastice, religioase. Poziţia burgheziei faţă de suveranitate, ca o puternică pârghie în dezvoltarea statului burghez suveran şi independent, s-a păstrat în cadrul amintit o perioadă de vreme. Pe măsura evoluţiei ideii de suveranitate, a împlinirii idealurilor de naţiune burgheză înşişi unii din reprezentanţii ei au dezavuat sau respins brutal raţiunea suveranităţii. Atât „argumentările”, cât şi modalităţile uzitate de politologii, juriştii sau sociologii întru negarea suveranităţii şi a raţiunii ei suficiente sunt diferite în formă, dar identice în finalitatea şi conţinutul lor. De pe poziţiile nihilis fc-pozitiviste, cunoscutul jurist burghez Hans Kelsen, de pildă, pretinde că suveranitatea nu este

o calitate a unui obiect real care ar putea fi percepută sau recunoscută în mod obiectiv într-un fel oarecare. Ea, susţine el, nu este decât o ipoteză, neconstituind în niciun fel un „maximum de putere reală”. După un raţionament al său „statele care, în comparaţie cu marile puteri, nu au nicio putere reala pentru a fi luate în considerare sunt socotite la fel de suverane ca şi aceste mari puteri”. După alţi politologi burghezi, suveranitatea a devenit în zilele noastre şi mai anacronică, a devenit un obstacol în calea constituirii unor forme de conlucrare internaţională. După cunoscutul politolog francez Maurice Duverger, suveranitatea dă naştere la multe nenorociri şi de aceea statelenaţiuni trebuie depăşite. „Statul se devalorizează. Numeroase fapte arată aceasta evoluţie. Mai întâi dezvoltarea organizaţiilor internaţionale. Societatea Naţiunilor a marcat deja un progres faţă de haosul anterior, O.N.U., cu toată infirmitatea sa, marchează un progres faţă de Societatea Naţiunilor şi organizaţiile internaţionale mai limitate marchează progrese şi mai vădite”. O mai recentă „atestare” a pierderii suveranităţii o încearcă numeroşi politologi burghezi pornind de la „teza” că nici nu stăpânesc şi nici nu se supun suveranităţii, că ei stăpânesc sau se supun doar autorităţii sau puterii. Autoritatea şi puterea fiind la fel de vechi ca şi societatea politică însăşi, ele nu s-au bucurat totdeauna de sprijin sau nu au suferit întotdeauna constrângerile pe care teoria

suveranităţii vrea să le impună. Conform raţionamentelor de genul celor de mai sus, suveranitatea nu este un fapt, ci un concept care ar putea lipsi. Întrebarea pentru viitor este, după opinia lor, dacă comunitatea suverană şi statul vor învăţa să se controleze sau nu, dar pentru aceasta vor avea nevoie de ajutorul altor concepte şi nu de acela al suveranităţii. Doctrina disocierii statului şi a naţiunii, variantă nihilistă prin care numeroşi politologi burghezi susţin că în zilele noastre suveranitatea devine, chipurile, superfluă, deoarece societatea nu a avut întotdeauna aceasta structură, ci ea a cunoscut formele tribală, de clan, de feudă, de imperiu etc. Şi nimic nu ne împiedică, după Jean Boissonnat, să ne gândim la o eventuală restructurare a societăţii în vechea maniera; „nu vedem pentru ce într-un univers unde totul pare a fi în mişcare, adică tehnicile, ideologiile, comportările, numai societatea politică ar păstra structuri de neschimbat”. În logica unei asemenea orientări, disocierea statului şi a naţiunii ar presupune reîmpărţirea puterilor statului între o autoritate naţională şi o autoritate multinaţională care s-ar institui treptat Dacă statele şi naţiunile în fazele lor timpurii erau răspunzătoarele principale pentru suveranitatea popoarelor respective, astăzi, pretinde doctrina amintită, societatea diversificându-se foarte mult, toate celelalte instituţii, organizaţii sunt şi ele răspunzătoare deopotrivă şi de suveranitate ca şi de alte probleme sociale, educative. Doctrina

transferului de competenţă, varianta cosmopolitica prin care suveranitatea ar fi perimată. Conform acestei teorii, în zilele noastre, cooperarea crescândă dintre state pe toate planurile ar presupune în realitate o limitare a competenţelor unor state, limitare liber gândită şi acceptată. Autorii acestei doctrine sau orientări pretind că „... adesea aceasta nu este decât o simplă limitare: competenţa pe care un stat o exercită nu dispare în neant, ci este exercitată de către un alt stat sau de către un organism internaţional, fie în numele statului care nu o mai exercită, fie în numele statului sau organismului internaţional care o exercită în locul său. Există astfel o substituire sau un transfer de competenţă". Aşa stând lucrurile, conform acestei orientări între noţiunile de suveranitate naţională şi de supranaţionalitate ar fi o dilemă falsa, opunerea lor s-ar dovedi anacronică, iar principiul unanimităţii în organismele internaţionale ar trebui înlocuit cu cel al majorităţii însoţit de garanţia* pentru minoritari. Un loc aparte între aceste teorii nihiliste îl ocupă doctrinele mondialiste sau universaliste. Ideea obsedanta a acestor „soluţii" ar fi aceea a trecerii de ia structurile şi instituţiile naţionale la acelea supranaţionale (zonale, interzonale, mondiale). În fond, doctrinele în cauză nu reprezintă ceva cu totul nou, ei ele s-au formulat înainte de cel de-al doilea război mondial. Astăzi, însă, adepţii acestora pretind că popoarele tind să evolueze me

vitabil către o formă economică şi politică comună. Lumea de astăzi ar trebui, chipurile, să depăşească faza aspiraţiilor „teritoriseentrice” şi să le accepte pe acelea „antropocentrice”. Doctrinele mondialiste sau universaliste datează de mai multă vreme, ele debutând prin proiecte de creare a Statelor Unite ale Europei, combătute de V.I. Lenin încă în 1915 prin vestitul studiu: „În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei”. Substanţa acestei doctrine: un guvern mondial, un tribunal şi un drept mondial, o armată mondială şi chiar o limbă unică. După cel de-al doilea război mondial s-a propus ca O.N.U. să fie transformată într-un asemenea organism mondial… Doctrina realismului politic, variantă a negării suveranităţii naţiunii şi statelor prin preamărirea forţei, a puterii în relaţiile internaţionale. Această doctrină s-a afirmat îndeosebi după cel de-al doilea război mondial şi capătă o extindere mai mare în ultimele decenii, fiind promovată cu precădere de S.U.A. ca expresie de expansiune şi dominaţie mondială. D.r.p. postmerge unor teze sau concepţii exprimate mai înainte în Germania, de pildă prin Macbtpolitic (politica forţei) sau a noului machiavelism, a primatului „raţiunii de stat” etc. Astăzi d.r.p., susţinută de doctrinari precum Hans Morgenthau, Arnold Wolters, George Kennan, Robert Tucker, R. Osgood ş.a., preamăreşte politica forţei, a sfidării, situează „interesul naţional” deasupra tuturor celorlalte interese, concep forţa drept mijloc principal al politicii

interne şi externe, declară războaiele ca inevitabile în epoca noastră. D.r.p. cere ca totul să fie gândit şi tradus în termeni de putere şi să nu se cramponeze de precepte morale, care sunt bine venite numai în măsura în care ele slujesc scopului propus. În spiritul d.r.p. y întreaga politică internaţională este o luptă pentru putere. Doctrina suveranităţii relative sau limitate, teorie nihilistă, cosmopolită, care porneşte de la raţionamentul ea stadiul cooperării internaţionale, schimbul de valori economice, tehnice, ştiinţifice, culturale etc, ar cere depăşirea cadrului naţional şi că s-ar impune crearea unor organisme şi foruri supranaţionale. Acestea ar fi justificate – raţionează susţinătorii lor – de necesitatea „depăşirii frontierelor" prin internaţionalizarea forţelor de producţie, prin realizarea unei colaborări şi cooperări între state în toate domeniile etc. Declanşând numeroase implicaţii economice, politice, juridice, etice, concepţia suveranităţii limitate – indiferent din ce parte ar veni ea –, implicând o ştirbire a suveranităţii de stat este în contradicţie cu principiul suveranităţii, a cărei cerinţă fundamentală este ca întregul proces de elaborare şi dirijare a politicii interne şi externe într-o ţară sau alta constituie un drept şi o datorie a statului respectiv, o nota proprie a esenţei politicii pe care o urmează fiecare ţară, fiecare naţiune, fiecare stat. România militează pentru apărarea responsabilităţii fundamentale a fiecărui stat de a realiza dezvoltarea economică,

socială şi culturală a poporului său fără niciun amestec extern. Indiferent de numele teoriei, de „fundamentarea” ei teoretică, filosofică sau economică – concepţia sau practica folosită pentru a ciunti sau înlătura total suveranitatea şi independenţa naţiunilor sunt respinse de un număr tot mai însemnat de ţări, de grupări şi personalităţi politice.

DOCUMENT DIPLOMATIC, termen care desemnează instrumente: unilaterale (declaraţie, notă verbală, notă semnată, scrisoare personală, aidemémoire, memorandum, notă de protest etc.); bilaterale (declaraţii şi comunicate comune, note colective, acorduri, schimburi de note etc.); sau multilaterale (declaraţii, rezoluţii, convenţii etc.) ţinând de sfera diplomaţiei. Prin extindere, d.d. desemnează orice act oficial scris din domeniul diplomaţiei. Cu acest înţeles, în categoria ild, intră toate comunicările scrise dintre ministerele afacerilor externe şi misiunile diplomatice.

DOCUMENTE DE BORD 1. (La aeronave) Acte cu care, potrivit reglementărilor internaţionale, fiecare aeronavă folosită în navigaţia internaţională va trebui să fie înzestrată. Acestea sunt: a) certificatul de înmatriculare; b) certificatul de navigabilitate; c) autorizaţiile corespunzătoare pentru fiecare membru al echipajului; d) carnetul de drum; e) autorizaţia pentru staţia de radio, dacă este dotată cu o asemenea staţie; f) dacă transportă călători, lista nominală a acestora cu indicarea punctelor de

îmbarcare şi de destinaţie; g) dacă transportă mărfuri, un document referitor ia acestea şi declaraţiile detaliate privind încărcătura. 2. (La nave) Documente pe care orice vas, ce efectuează transporturi internaţionale, trebuie să le aibă în mod obligatoriu ia bord. Dintre d. de b. menţionăm: certificatul de clasificare a vasului, permisul de navigaţie, actul de proprietate, certificatul de capacitate, registrul de echipaj, jurnalul de bord, manifestul navei etc. Aceste documente arată situaţia juridica şi starea tehnică a vasului, precum şi situaţia echipajului.

DOGGER BANK, INCIDENTUL DE IA în noaptea de 20 spre 21 oct. 1904, ora 1, în plin război ruso-japonez, escadra rusă comandată de amiralul Rojdestrenskii, care naviga prin M. Nordului spre Extremul Orient, a primit o informaţie greşită, cum că torpiloare japoneze, alimentate în largul Oc. Atlantic de petroliere şi nave de comerţ, navigând sub pavilion fals, s-ar pregăti să atace flota rusă din M. Nordului sau chiar din M. Baltică. Navigând în totală obscuritate, echipajul, întâlnind în cale vase de pescuit engleze, care, din motive nelămurite, nu aveau aprinse luminile de poziţie, le-a luat drept torpiloare japoneze şi a deschis focul asupra lor, provocând moartea a doi pescari şi rănirea altor şase, precum, şi scufundarea unei nave şi avarierea altor cinci. Acest incident, cunoscut şi sub numele de Incidentul de la Hull, a determinat guvernul britanic să acţioneze; la 26 oct.,

ministrul de externe al Angliei, lordul Landsdowne, a invitat în audienţă pe ambasadorul Rusiei la Londra, înmânându-i un ultimatum, în care îi punea în vedere că dacă flota care a comis atacul nu se va opri în portul Vigo pentru a lămuri faptele, înainte de sfârşitul săptămânii, cele două state se vor afla în război. O zi mai târziu, o nouă comunicare a guvernului englez sugera guvernului rus constituirea unei comisii internaţionale de anchetă (v.), care să acţioneze în conformitate cu procedura instituită prin art. 9 – 14 din Convenţia de la Haga din 1899. Propunerea fiind acceptată, au avut loc negocieri pentru încheierea convenţiei de anchetă, cunoscută în istoria diplomaţiei sub numele de Declaraţia de la St. Petersburg (v.).

DOMINAŢIA OTOMANĂ ÎN ŢĂRILE ROMÂNE. Regimul politic al După căderea ţărilor române sub dominaţia otomană, raporturile acestora cu Poarta se întemeiau la început, pe principiul islamic al statutului unor teritorii (dar al-cahd) care presupunea acordarea (chiar neconfirmată ulterior) a unui ahdname (v.) special sau cuprins în beratul de numire a voievodului. Acest ahdname (propriu-zis „convenţie”) presupunea din partea ţărilor care-i primeau îndatorirea de a fi „prieten al prietenului şi duşman al duşmanului”, ceea ce implica participarea la expediţiile sultanului. Acest fel de vasalitate mai implica şi ocuparea unor puncte strategice de către puterea islamică, în speţă, Imperiul otoman. Fireşte, obligaţia primordială în baza dreptului islamic (şar ia) era

plata haraciului (v,). În schimb, ţărilor respective li se garanta, pe baza acestor relaţii contractuale, integritatea teritorială, apărarea, păstrarea vechilor orânduieli, iar j) la la hameiului se făcea după sistemul maktû, adică plata globală, şi nu perceput direct de la locuitori de către funcţionarii otomani, ceea ce implica păstrarea întregii structuri sociale şi a vechilor instituţii, neintervenţia în treburile strict interne, interzicerea colonizărilor cu elemente musulmane şi consacrarea ideii de frontieră, care separa nu două provincii ale aceluiaşi imperiu ci două state. În procesul de stabilire a suzeranităţii otomane asupra ţărilor române se observă că trăsăturile de dependenţă se adâncesc cu timpul, însă regimul juridic rămâne în esenţă acelaşi. Formula prin care stăpânirea otomană consacră autonomia acestora este în sec. 17 – 18 aceea de teritorii, în toate privinţele libere, înregistrate separat şi plătind haradjul maktû ab initio? regim de care se bucurau diverse teritorii mărginaşe, atât nemusulmane cât şi musulmane, ale Imperiului otoman, Iu baza unor vechi aranj ameute. Dintre cele ne musulmane, Moldova şi Muntenia sunt cele mai însemnate, autonomia acestor ţări fiind o realitate recunoscută de toate statele şi de Poartă, care o invoca în tratativele cu terţii. Regimul juridic nu a fost iniţial identic între cele trei ţari române, deosebirile fiind legate de vechimea, de condiţiile diferite în care au intrat sub dependenţa Porţii otomane, de poziţia lor geografică. Cea mai

mare dependenţă faţă de Poartă o avea Muntenia, în timp ce Moldova „ţară de margine” s-a bucurat de un regim aproape independent până în 1538, iar în protocolul otoman, chiar după această dată, Moldova va avea o preeminenţă până către sfârşitul sec. 17. Transilvania a avut, ca principat autonom, între 1541 – 1699, un statut cu un grad de autonomie mai mare (reînnoirea permanentă a ah rina me – lei, libertate mai mare în domeniul politicii externe, dreptul principelui de a bate monedă, reprezentarea celor trei „naţiuni64 etc. Cu toate că ţările române îşi păstrează autonomia, cu timpul, amestecul turcilor în viaţa politică internă este din ce în ce mai insistent. Numirea domnului se făcea adesea fără consultarea ţării, domnii fiind schimbaţi des. La numirea lor, domnii celor trei ţări, cu mici diferenţe, primesc cam aceleaşi însemne şi distincţii ale domniei: halat (hilat) sau cabaniţa burca (börk), steag şi sceptru sau buzdugan. Restrângerea autonomiei ţărilor române se accentuează mai ales începând din a doua jumătate a sec.17 când, la decadenţa şi insuccesele Imperiului otoman, se adăuga pierderea Ungariei şi a Transilvaniei, conjugate cu apariţia mai aproape de graniţele Moldovei şi Munteniei, a celor două imperii: cel habsburgic şi cel rus. Instaurarea domniilor fanariote reprezintă soluţia exercitării unui control direct şi mai sigur prin cârmuitori credincioşi Porţii, speranţă de multe ori înşelată deoarece şi unii domni fanarioţi vor fi atraşi sau vor forma partide favorabile

puterilor creştine. Autonomia ţărilor române, apărată în tot timpul dominaţiei otomane prin mijloace militare, politice sau economice cu imense sacrificii umane şi materiale, a avut un însemnat rol naţional prin păstrarea instituţiilor tradiţionale, mai ales în domeniul culturii. Totodată, ţările române au constituit centre de rezistenţă ale luptei antiotomane, având un rol însemnat în anumite perioade mai ales în păstrarea şi înflorirea culturii popoarelor din sud-es tul european, în renaşterea lor naţională, în lupta de eliberare de sub jugul otoman. Regimul economic al Obligaţiile economice ale ţărilor române, diferenţiate iniţial ca şi gradul lor de dependenţă politică au constat în plata haraciului (kliaradj), sporit periodic, şi a unor daruri (v. peşcheş), care oficial se ridicau la circa 25 – 30% din valoarea haraciului, în fapt, ele fiind mult mai ridicate. Iniţial, haraciul nu depăşea, în sec. 15,2 – 3.000 du câţi de aur, la începutul sec, următor, 5.000 de galbeni pentru Moldova şi 14.000 de galbeni pentru Muntenia. La mijlocul sec. L6 era de 50.000 de galbeni pentru Muntenia, 30.000 pentru Moldova, pentru ca la sfir şi tul aceluiaşi secol să atingă cifre maxime de 125 – 155.000 şi, respectiv, 65.000 de galbeni. Viguroasa acţiune a lui Mihai Viteazul aduce, la reluarea relaţiilor, o scădere a haraciuiui, care era în prima jumătate a sec. 17 de 32.000 de galbeni pentru Muntenia, sporit treptat către sursitul sec. Şi considerabil mărit sub fanarioţi. Peşcheşurile sunt daruri în

natură sau în bani, anuale sau ocazionale date sultanului şi marilor dregători otomani. Se dădeau daruri cu prilejul înscăunării, cu prilejul numirii în funcţie a marelui vizir şi a altor demnitari şi chiar cu prilejul mazilirii domnilor. Se adăugau numeroase furnituri în natură: miere, ceară şi diverse materiale şi provizii pentru armata, materiale de construcţii şi lucrători pentru repararea cetăţilor. O parte din furniturile pentru aprovizionarea armatelor se făceau în contul haraciuiui, însă modul în care se cerea aşa-numita havalea (v.) şi timpul scurt de procurare îngreuia şi mai mult aceste obligaţii ale ţârilor române. Exploatarea otomană era agravată de monopolul comercial, de livrările pentru aprovizionarea Constantino polului, de diferite tranzacţii comerciale oneroase impuse locuitorilor etc. Transilvania, ca principat autonom în perioada dominaţiei otomane, cunoaşte un regim politic şi economic relativ mai bun faţă de al celorlalte două ţări române. Cuantumiil haraciuiui nu trecea de 10.000 ducaţi, crescut în sec.17 până la 15.000 de ducaţi. Se dădeau peşcheşuri şi contribuţii pentru aprovizionarea armatelor, însă mult mai mici. Către sfârşitul dominaţiei otomane în Transilvania (circa 1660 – 1690), regimul economic se agravase şi în această ţară. Consecinţele economice ale dominaţiei otomane s-au făcut vizibile prin creşterea fiscalităţii, a aservirii ţăranilor care nu puteau plăti birul, datorită condiţiilor materiale precare în care erau ţinute masele.

DOMINICA (denumirea oficială: Dominique), insulă în Oc. Atlantic (M. Caraibilor), în Arh. Antilelor Mici (grupul Windward), între Guadelupa şi Martinica. Suprafaţa: 751 kmp.

Populaţia (1976): 80.000 loc. Centrul administrativ: Roseau, 16.800 loc.

(1973). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 East Caribbean Dollar = 100 Cents. Istoric. Descoperită de Cristofor Columb la 3 nov. 1493, este inclusă în donaţia făcută contelui de Carlisle, dar caraibii (locuitorii băştinaşi) rămân în posesia pământurilor lor până în sec. 18. Colonizată de francezi, D. este ocupată de englezi în 1759. Reocupată de francezi în 1778, este înapoiată Marii Britanii în 1783, care o transformă definitiv în posesiune a Coroanei în 1805. Încorporata ins. Leeward (1883) administraţia sa este transferată ins. Windward la 1 ian. 1940. În 1956 D. obţine autonomia internă, iar în perioada ian. 1958 – aug. 1962 este încorporată Federaţiei Indiilor de Vest. Potrivit Acordului din 1 mart. 1967, este un teritoriu autonom, stat asociat cu Marea Britanie, membru al Asociaţiei Indiilor de Vest. O.N.U. Îl consideră teritoriu neautonom în serie* sul cap. 11 al Cartei.

DOMINICANĂ, REPUBLICA ~ (denumirea oficială: Republica Dominicana – Republica Dominicana), stat situat în America Centrală insulară (Arh. Antilele Mari), cuprinzând circa 2/3 ale părţii orientale din ins. Haiti, pe care o împarte cu statul eu acelaşi nume. Suprafaţa:

48.734 kmp. Populaţia (1976): 4.840.000 loc. Capitala: Santo Domingo y 877.645 loc. (1974, cu suburbiile). Limba oficială spaniola. Moneda: 1 Peso dominican – 100 Centavos. Istoric. Descoperită de Cristofor Columb la 5 dec. 1492 care o numeşte „La Espanola", ins. Haiti este împărţită prin tratatul de la Ryswick (1697) între Franţa (treimea de vest) i Spania. În urma păcii de la Basel 1795), întreaga ins, devine posesiune franceză. Parte a Republicii Haiti (1804.1808), scurt timp independentă (1808) şi din nou posesiune spaniolă (1814 – 1821), R.D. Îşi proclama pentru a doua oară independenţa la 1 dec. 1821. Ocupată de Haiti (1822), la 27 febr. 1844, devine din nou şi definitiv independentă. În perioada 1916 – 1934 S.U.A. Îşi instituie protectoratul asupra R.D., dublându-l cu

O ocupare de facto militară (1916 –

1924). În 1938, la preşedinţia statului vine Rafael Trujillo, care instituie un regim dictatorial de teroare, încheiat în 1961 cu asasinarea acestuia. În 1965, în

1 r-o perioadă de frământări politice, S.U.Á. intervin cu forţele lor armate în R.D. Organizarea de stat: republică prezidenţială. R.D. Întreţine relaţii diplomatice cu 46 de state (1976) şi este membră în 65 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Între România şi R.D. s-au stabilit relaţii oficiale în secolul trecut cu prilejul schimbului de mesaje între Carol I, acesta notificând dobâzidirea independenţei de stat a

României (20 apr. 1880) şi preşedintele R.D. care în răspunsul său îşi exprima dorinţa de a strânge relaţiile de prietenie sinceră şi cordială dintre cele două ţări. Relaţiile dintre România şi R.D. au fost însă sporadice. Abia în 1932, R.D. deschide un consulat onorific la Bucureşti (24 iun.), iar România înfiinţează un consulat onorific la Santo Domingo (1 aug.). După cel de-al doilea război mondial, între cele două ţări nu s-au stabilit relaţii.

DOMINION, denumire dată încă înainte de primul război mondial unora din coloniile Marii Britanii şi anume: Canada, Australia, Noua Zeelanda şi Africa de Sud. Până la primul război mondial, această denumire corespundea unei forme de organizare administrativă deosebită de a celorlalte teritorii coloniale, în conţinut însă nefiind nicio deosebire între d. Şi alte teritorii coloniale. În perioada dintre primul şi cel de-al doilea război mondial, statutul d. a evoluat în direcţia dobândirii calităţii de subiect de drept internaţional. Astfel, d. care au participat la primul război mondial au semnat tratatele de pace din 1919, au devenit membre ale Societăţii Naţiunilor, unele primind chiar mandat de a administra teritorii coloniale care aparţinuseră Germaniei şi Turciei, în 1931 a fost adoptat statutul de la Westminster (v.), prin care d. au dobândit autonomie deplină şi au fost declarate egale în drepturi cu metropola – Anglia. Rămânea totuşi o anumită subordonare, d. având ca şef de

stat regele Angliei, actele legislative ale organelor lor parlamentare trebuind ratificate de Coroana britanică pentru a intra în vigoare. După cel de-al doilea război mondial, procesul de înfăptuire a independenţei d. se desăvârşeşte; d. devin membre ale

O.N.U.; însăşi denumirea de d. este înlocuită cu aceea de ţară a comunităţii (Commonwealth Country); subordonarea faţă de Coroana britanică a devenit nominală, menţinându-se o anumită influenţă a Angliei în temeiul legăturilor economice, al tradiţiei, al legăturilor politice între statele membre ale Commonwealth-ului (v.).

D.P.A., v. DEUTSCHE PRESS AGENTUR.

DRAGOMAN, interpret, translator. A jucat un rol însemnat în relaţiile comerciale şi diplomatice între statele musulmane şi cele creştine, începând din sec. 12. Apariţia sa se datorează faptului că musulmanilor li se interzicea prin religie învăţarea unor limbi străine. Cele mai vechi tratate încheiate între statele musulmane riverane Mediteranei şi oraşele sau statele creştine sunt negociate prin d. În Imperiul otoman serviciul dragomanatului şi marele d. sunt organizate sub Mehmed II. La mijlocul sec. 17, odată cu reorganizarea serviciilor privind relaţiile externe, marele dragomana! începe pe mâna grecilor din Fanar care-l menţin până la 1821. Către sfârşitul epocii fanariote, Poarta hotărâse ca accedarea la tronurile Moldovei şi Ţării Româneşti să se facă numai dintre cei ce fuseseră mari d. În afară de d.

Porţii erau şi d. Flotei, recrutaţi tot dintre greci. După 1821, rolul grecilor ca d. decade. Locul de este luat de biroul interpreţilor.

DRAPEL, însemn al statului a cărui suveranitate o simbolizează. D. de stat se arborează pe clădirile guvernamentale, iar la sărbătorile naţionale şi pe alte clădiri. El este arborat şi de misiunile diplomatice ale statului, de reprezentantele comerciale şi de consulatele din străinătate, cu ocazia sărbătorilor naţionale proprii sau ale statului de reşedinţă. Legile şi obiceiurile statului de reşedinţă reglementează amănuntele cu privire la dreptul reprezentanţelor diplomatice, comerciale, consulare etc, de a arbora d. lor naţional. Vasele militare sau comerciale aparţinând unui stat, cetăţenilor sau instituţiilor sale, navighează sub d. său care poartă în acest caz denumirea de pavilion (v.).

DREPT, ansamblul normelor juridice, care reglementează raporturile sociale într-o societate anume, stabilite sau sancţionate de stat, ce exprimă voinţa clasei dominante şi a căror aplicare este garantată de forţa de constrângere a statului. Exprimând în norme juridice voinţa clasei dominante, deţinătoarea puterii de stat, d. urmăreşte – prin toate prevederile sale – să apere, să consacre şi să dezvolte acele raporturi sociale care convin şi sunt folositoare clasei respective. Devin norme juridice, numai acele reguli sau norme de conduită, pe care statul le investeşte cu putere obligatorie, exprimându-le într-o anumită

formă consacrată (lege, decret, regulament, decizie, or din etc.). D., întocmai ca şi statul, este determinat de baza economică a societăţii, iar dezvoltarea sa este indivizibil legată de mutaţiile ce se produc în această bază. Generat de baza economică, d. odată apărut, nu rămâne inactiv faţă de această bază, ci, dimpotrivă, ajută acesteia să capete formă şi să se consolideze, contribuind totodată la lichidarea vechii baze şi a vechilor clase. Spre deosebire de d. existent în orânduirile sociale bazate pe exploatare, care reprezenta expresia voinţei unor clase exploatatoare, d. socialist este un d. calitativ nou, care, încă de la începutul formării sale, reflectă interesele şi năzuinţele majorităţii poporului. În normele de socialist îşi găsesc consacrarea aspiraţiile şi interesele tuturor membrilor societăţii, îmbinându-se în mod armonios interesele generale cu cele individuale. În raport cu natura relaţiilor sociale pe care le reglementează „d. se subîmparte în diferite ramuri cum sunt: d. constituţional, d. administrativ, d. civil, d. familiei, d. penal, d. internaţional public, de internaţional privat, ş.a.m.d. ~ aerian (intern, internaţional), ansamblu de norme juridice care reglementează activitatea statelor în domeniul navigaţiei aeriene. Aceste norme se referă, în special, la navigaţia aeriană civilă, şi mai puţin la cea militară care cade sub incidenţa legilor şi obiceiurilor războiului (v,). ~ a. prezintă două aspecte: 1) Aspectul intern, concretizat în legislaţia fiecărui stat, mai

ales sub forma unor coduri aeriene. Codul aerian al R.S. România, adoptat în 1953 şi modificat în decursul anilor, consacră suveranitatea statului socialist român asupra spaţiului său aerian, pe care îl împarte în trei zone: a) spaţiul de navigaţie aeriană, deschis aeronavigaţiei tuturor aeronavelor; b) zonele rezervate pentru lucru aerian, destinate unor activităţi aeronautice determinate (zone de şcoală, de încercare a aeronavelor etc.); c) zone interzise pentru navigaţia aeronavelor. Actele şi faptele juridice petrecute la bordul aeronavelor civile înmatriculate în România, precum şi a aeronavelor civile străine, în timp ce zboară prin spaţiul aerian al României, sunt supuse dispoziţiilor legilor române. Pătrunderea aeronavelor civile străine în spaţiul aerian al României este condiţionată de o aprobare prealabilă dată, de obicei, prin acordurile aeriene încheiate de statul român cu alte state. 2) Aspectul internaţional y concretizat în ~ a., internaţional y parte integrantă a d. internaţional public. Normele ~ ad, sunt consacrate în convenţii internaţionale bi- şi multilaterale cum sunt: Convenţia de la Paris (1919), Convenţia de la Havana (1928), Convenţiile de la Chicago (1944) ele. Principiul fundamental al ~ ad, este suveranitatea deplină a fiecărui stat asupra spaţiului său aerian. ~ consular, totalitatea normelor juridice care reglementează relaţiile dintre state în problemele consulare şi anume: statutul juridic al

consulatelor, numirea consulilor, recunoaşterea lor, drepturile şi obligaţiile lor, privilegiile şi imunităţile consulare ş.a. Normele ~ e. sunt cuprinse în tratatele internaţionale, în special convenţii consulare (v.), în reguli cutumiare, precum şi în actele legislative de d. intern. Cel mai important act internaţional adoptat în acest domeniu este Convenţia de la Viena, din 1963, cu privire la relaţiile consulare (v.) care a înfăptuit codificarea ~ e. ~ diplomatic y reglementează problemele referitoare la relaţiile diplomatice (v.) dintre state. Domeniile la care se referă această ramură a d. internaţional sunt cele cu privire la diplomaţia la nivel înalt, la organele de stat ale relaţiilor externe, misiunile speciale (v.) sau diplomaţia ad-hoc (ve), misiunile diplomatice (v.), relaţiile dintre state şi organizaţiile internaţionale, precum şi cele dintre organizaţii internaţionale sau diplomaţia organizaţiilor internaţionale. Principalul izvor de ~ d. este tratatul internaţional. Dintre tratatele multilaterale încheiate în acest de meniu, mai importante sunt: Regulamentul adoptat la Congresul de la Viena din 1815 privind rangurile reprezentanţilor diplomatici, completat prin Protocolul de la Aix-la-Chapelle din 1818, Convenţia de la Havana din 1928 cu privire la funcţionarii diplomatici, Convenţia de la Viena din 1961 cu privire la relaţiile diplomatice. În unele privinţe se mai aplică şi cutuma ca izvor al ~ d. ~ internaţional fluvialy ansamblul regulilor de d. internaţional

privind navigaţia pe fluviile internaţionale (v.), ca şiutilizarea acestora în alte scopuri decât navigaţia (pescuit, instalaţii hidroenergetice, irigaţii). Pornind de la faptul că fiecare fluviu internaţional are specificul său şi că utilizarea sa face obiecţii! unei reglementări convenţionale multilaterale (în cazul navigaţiei) ori îndeosebi bilaterale (în cazul utilizării lui în alte scopuri decât navigaţia), precum şi de la inexistenţa unei practici constante şi generale, unii autori contestă existenţa unui ~ i.f. ca un ansamblu de principii şi norme de aplicare generală. Codificarea şi dezvoltarea progresivă a regulilor de d* internaţional privind utilizările cursurilor de apă internaţionale în alte scopuri decât navigaţia au fost incluse în programul de lucru al Comisiei, de drept internaţional (v.). ~ inter naţional maritim, ansamblul normelor şi principiilor care reglementează raporturile dintre state cu privire la utilizarea apelor maritime internaţionale. Aplică principiile d. internaţional general în domeniul maritim, şi cuprinde, totodată, o serie de reguli specifice acestui domeniu. Majoritatea normelor şi regulilor ~ i.m. s-au creat în mod cutumiar. În prezent, o parte considerabilă a principiilor şi instituţiilor ~ i. m, sunt codificate prin convenţiile adoptate la Conferinţa asupra dreptului mării de la Geneva (v.), din 1958. Numeroase alte convenţii multilaterale reglementează regimul apelor maritime sub diferite aspecte (pescuit, poluare, salvarea vieţii omeneşti pe mare, prevenirea

abordajelor, cabluri submarine, regimul strâmtorilor, conservarea resurselor biologice, reguli aplicabile în timp de război etc.). Mutaţiile intervenite în urma codificării la Conferinţa de la Geneva (1958) au dus la necesitatea revizuirii ~ i.m. y mai ales din cauza necesităţii de a se ţine seama de interesele legitime ale ţărilor în curs de dezvoltare, de a se statornici o ordine internaţională economică şi politică nouă, democratică, justă şi echitabilă (v. Conferinţa O.N.U. asupra dreptului mării). ~ internaţional penal, ansamblul normelor juridice instituite prin convenţii internaţionale în scopul apărării ordinii şi legalităţii internaţionale şi care sancţionează infracţiunile ce aduc: atingere normelor şi principiilor de <L internaţional. Sunt sancţionate în primul rând faptele persoanelor fizice care, acţionând în calitate de organe ale unui stat, săvâr Şesc în numele acelui stat acte contrare îl internaţional împotriva unuia sau mai multor state, şi care silit incriminate ca atare drept infracţiuni. Astfel, de ex., Tratatul de la Versailles din 1919 prevedea în art. 227 responsabilitatea fostului împărat al Germaniei, Wilhelm îl de Hohenzollern, pentru crimele de război comise de ţara sa. Scoaterea războiului de agresiune în afara legii şi considerarea sa precum cea mai gravă crimă internaţională a dus la apariţia unor norme care sancţionează pe cei vinovaţi de pregătirea, declanşarea şi purtarea războiului. Prin Actul de la Londra, din 8 aug. 1945, semnat de Anglia,

Franţa, S.U.A. Şi U.R.S.S., s-a hotărât instituirea unui tribunal militar internaţional care să judece şi să pedepsească pe criminalii de război. În acest scop a fost creat Tribunalul militar internaţional (v.) de la Nürnberg, în al cărui statut a fost definit conţinutul crimelor contra păcii (v*), crimelor contra umanităţii (v), şi a crimelor de război (v.), şi care, împreună cu Tribunalul militar internaţional de la Tokio, a judecat pe principalii criminali de război ai puterilor Axei. Principiile înscrise în Statutul Tribunalului de la Nürnberg au fost confirmate prin rezoluţia adoptată de Adunarea Generală a

0. N.U. la 11 dec. 1946 şi completate printr-o serie de documente internaţionale ulterioare cum sunt: Convenţia cu privire la prevenirea şi reprimarea crimei de genocid din 1948 (v.), Declaraţia universală a drepturilor omului din 1948 (v.), Convenţia asupra imprescriptibilităţii crimelor de război şi crimelor contra umanităţii din 1968 (v»), Proiectul de cod al crimelor contra păcii şi securităţii, elaborat de Comisia de drept internaţional în 1954 etc. În conformitate cu documentele menţionate, principalele infracţiuni săvârşite de persoanele fizice care acţionează în calitate de organe ale unui stat sunt crimele împotriva păcii, crimele de război şi cele împotriva umanităţii. i.p. sancţionează totodată şi faptele penale săvârşite de persoane particulare care, prin conţinutul lor, încalcă normele de drept internaţional. Asemenea fapte penale sunt

terorismul internaţional (v,), traficul de stupefiante, traficul de sclavi (v.), pirateria maritimă (v.), pirateria aeriană, falsificarea de monedă (v.), traficul cu femei şi copii, difuzarea de publicaţii obscene etc. Şi aceste infracţiuni sunt prevăzute şi reglementate prin acorduri internaţionale, statele obligându-se să le incrimineze în legislaţia lor penală internă. ~ internaţional privat, ramură a d, care reglementează raporturile juridice dintre persoanele fizice şi juridice în care apar elemente de extraneitate* Normele ~ i.p. (norme conflictuale) determină legea aplicabilă în cazul când un raport juridic cade sub incidenţa legilor mai multor state. Sistemul ~

1. p. mai cuprinde şi normele ce determină statutul juridic al străinilor. Izvoarele ~ i.p. se găsesc parte în legislaţia internă a statelor, parte în tratate internaţionale (v.) şi în cutuma internaţională (v.). Cele mai importante tratate internaţionale în domeniul ~ i.p. privesc: asistenţa judiciară, relaţiile consulare, transporturile internaţionale, arbitrajul în comerţul internaţional. ~ internaţional contemporan, ansamblul normelor de drept instituite prin acordul de voinţă al statelor şi care reglementează, în principal, relaţiile dintre state. Subiectul principal al ~ IX. este statul suveran. Organizaţiile internaţionale interguvernamentale pot avea această calitate numai în limitele necesare îndeplinirii scopurilor pentru care au fost create. Normele ~ IX. se

materializează fie în forma tratatului internaţional, fie în forma cutumei internaţionale. Totalitatea normelor ~ IX. formează sistemul juridic internaţional. În cadrul acestui sistem distingem norme generale cu caracter imperativ (v. jus cogens), de la care statele nu pot deroga, şi norme cu caracter dispozitiv-supletiv, aplicabile numai în cazul când statele în relaţiile lor reciproce nu dispun altfel. La baza sistemului juridic internaţional stau principiile fundamentale ale ~ IX. (v.). ~ IX. are un caracter general, în sensul că normele lui şi principiile de bază amintite sunt aplicabile în relaţiile tuturor statelor faţă de fiecare stat, fără deosebire de regimul lor social-politic. În afară de d. internaţional general există şi se pot forma norme cu caracter regional în relaţiile unor grupe de state. Aceste norme însă nu pot deroga de la principiile fundamentale, cu caracter imperativ (jus cogens) al d. internaţional general. În relaţiile statelor socialiste au apărut norme şi instituţii de ~ i.e. caracteristice relaţiilor de colaborare socialiste, pătrunse de spiritul solidarităţii internaţionale şi al întrajutorării lor frăţeşti. – internaţional umanitar, ansamblu de norme menite să asigure protecţia tratamentului uman al persoanelor scoase din luptă şi al acelora care nu participă direct la ostilităţi, denumite victime de război (v.). Cel mai vechi document în acest domeniu datează din 22 aug. 1864 şi este intitulat Convenţia de la Geneva pentru ameliorarea sorţii militarilor răniţi în armatele în

campanie (tot atunci a fost creată şi G.R.T.). Treptat, aria de cuprindere a reglementărilor din domeniul umanitar s-a lărgit, extinzând protecţia la categorii diverse de beneficiari: victime de război, prescriind tratament uman persoanelor scoase din luptă – bolnavi, răniţi, naufragiaţi, prizonieri de război etc.; populaţia civilă (v.), interzicând orice act de ostilitate directă împotrivă acesteia; combatanţi (v.), impunând limitarea utilizării mijloacelor de vătămare a inamicului; bunurile culturale (v.), consacrând norme care interzic atacarea şi distrugerea lor. În ultimul timp, în ~ i.u. sunt incluse tot mai frecvent norme care nu sunt direct legate de conflictele armate, ci de protecţia persoanei umane faţă de alte pericole şi nedreptăţi sociale – genocid (v.), discriminări rasiale (v.) şi politica de apartheid (v,), încălcarea drepturilor fundamentale ale omului. i.u. a fost consolidat în 1949 la Conferinţa de la Geneva, care a adoptat cele patru Convenţii privind victimele de război (.). Realizarea acestor instrumente juridice, alcătuite din aproximativ 400 de articole, constituie un moment important în dezvoltarea ~ i.u. Astfel, este enunţat, ca unul din principiile fundamentale, respectarea, protejarea şi tratarea eu umanism a populaţiei civile, a fost extinsă protecţia d. internaţional la toate cazurile de conflict armat, şi nu numai la războaiele între state ca până atunci, a fost lărgit statutul prizonierilor. Se război, incluzându-se în cadrul beneficiarilor protecţiei sale şi membrii

mişcărilor de rezistenţă şi conselidându-se, în acelaşi timp, măsurile de control asupra aplicării convenţiilor. Pe parcursul aplicării lor aceste convenţii au devenit aproape universale, la ele devenind părţi, prin ratificaie, aderare sau declaraţii de continuitate, 137 de state. Datorită unor lacune şi imperfecţiuni, dar mai ales condiţiilor în care trebuiau aplicate, ele nu au reuşit să asigure respectarea ~ i.u. Punerea în concordanţă a principiilor şi normelor ~ i.u. cu finalitatea D.I.C., cu normele şi principiile sale este o necesitate a coexistenţei paşnice şi a făcut obiect de preocupare a numeroase organizaţii şi reuniuni internaţionale. Conferinţa experţilor convocaţi la Geneva din iniţiativa C.R.I. a elaborat două proiecte de protocoale adiţionale la Convenţiile de la Geneva din 12 aug. 1949. Aceste documente au constituit baza de discuţii a Conferinţei diplomatice asupra reafirmării şi dezvoltării ~ i.u. au fost adoptate la 10 iul. 1977. Se evidenţiază următoarele direcţii de dezvoltare a ~ i.u.: ilegalizarea armelor de distrugere în masă, printr-un instrument cu caracter de universalitate; interzicerea sau limitarea utilizării unor arme convenţionale în raport cu efectele lor pe elmpul de luptă; extinderea sferei de aplicare a normelor de d., aplicabile în caz de conflict armat neinternaţional, în special la tipurile de conflicte care în ultimul timp au ocupat ponderea cea mai mare în viaţa internaţională; elaborarea de noi norme, care să completeze d. existent şi să-l

orienteze spre ţelul propus şi, în sfârşit, universalizarea instrumentelor juridice adoptate în acest sens, astfel ca la ele să devină părţi toate statele şi organizaţiile interesate. ~ penal internaţional, totalitatea normelor juridice prin care un stat delimitează jurisdicţia sa penală în raport de jurisdicţia penala a celorlalte state, cât şi ansamblul de norme prin care statele îşi acordă, în mod reciproc, asistenţă penală în lupta împotriva criminalităţii. Spre deosebire de d. internaţional penal, ale cărui norme îşi au izvorul în convenţiile internaţionale, normele ~ p.i. au ca principală sursă legislaţia penală internă a statelor. Prin prevederile sale, ~ p.i. asigură reprimarea acelor infracţiuni care, deşi sunt îndreptate împotriva ordinii interne a statelor, conţin anumite elemente de extraneitate, cum ar fi: împrejurarea ca după comiterea infracţiunii autorul ei s-a refugiat într-o altă ţară, ori infracţiunea s-a săvârşit în afara teritoriului unui stat, dar loveşte în interesele sale. În astfel de cazuri, pentru a se putea aplica legea penală a statului respectiv împotriva infractorilor, este necesar să se îndeplinească pe teritoriul altor state o serie de acte judiciare, ca de ex, identificarea şi arestarea autorilor infracţiunii, cercetarea lor, extrădarea acestora etc. Statele prevăd în legislaţia lor internă, precum şi prin acorduri încheiate între ele, modalităţile prin care îşi acordă în mod reciproc asistenţă juridică în cauzele penale şi în temeiul acestor prevederi

îndeplinesc pe teritoriul lor actele judiciare solicitate de statul lezat prin infracţiune. ~ războiului, parte din d. internaţional cuprinzând norme juridice, aplicabile raporturilor dintre statele aflate în stare de război, inclusiv reguli cu privire la mijloacele de ducere a războiului şi la relaţiile între beligeranţi şi statele neutre. Unele reguli cu privire la război au apărut încă din cele mai vechi timpuri. În epoca modernă, principiile fundamentale care formează ~ r. Îşi au originea într-o serie de convenţii internaţionale încheiate mai ales cu începere din cea de-a doua jumătate a sec. 19, precum şi în cutume internaţionale dezvoltate în cursul războaielor. Ele sunt cunoscute sub denumirea de legile şi obiceiurile războiului (v.). Principalele reguli ale ~ r. se referă la: mijloacele permise şi ilicite de ducere a războiului; tratamentul prizonierilor şi răniţilor; drepturile beligeranţilor în teritoriul inamic odlipat în cursul ostilităţilor; regulile cu privire la războiul maritim; drepturile şi obligaţiile statelor neutre; efectele războiului în raporturile dintre beligeranţi; suspendarea ostilităţilor şi terminarea războiului. Violarea normelor ~ r. constituie crimă de război şi airage după caz răspunderea internaţională, materială, penală, politică sau morala a statelor şi a persoanelor vinovate (v. dreptul internaţional al conflictelor armate). ~ spaţial (cosmic), ansamblul normelor juridice create de către state pentru a reglementa relaţiile dintre acestea sau organizaţii internaţionale în

explorarea şi folosirea spaţiului extraatmosferic şi a corpurilor cereşti. ~ s. este o parte componentă a d. internaţional public, ale cărui principale izvoare sunt: Tratatul cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în explorarea şi folosirea spaţiului extraatmosâeric, inclusiv a Lunii şi celorlalte corpuri ceroşti (v.) din 27 ian. 1967, Acor«1 ul cu privire la salvarea astronauci! or, reîntoarcerea astronauţilor şi restituirea obiectelor spaţiale (v.) din 22 apr. 1968, Convenţia cu plivire la răspunderea internaţională pentru daunele cauzate de obiectele lansate în spaţiul extraatmosferie, din 29 mart. 1972, Convenţia cu privire la înregistrarea obiectelor lansate în spaţiul «Xlraatmosferio din 1974. Datorită domeniului nou al relaţiilor internaţionale pe care îl reglementează, ~ s. prezintă anumite particularităţi care îşi găsesc expresie în principiile, normele şi instituţiile sale specifice, conM i i lui îi ci o dezvoltare progresistă a U. internaţional public.

DREPTUL DE AZIL, dreptul unui stat de a acorda în virtutea suveranităţii sale permisiunea de a intra şi de a se stabili pe teritoriul său unor cetăţeni străini sau unor persoane lavă cetăţenie, urmărite pentru activitatea politică, obştească, ştiinţifică rlc, desfăşurată în ţara lor. Acordarea il, tic a. presupune în mod corelativ şi refuzul de a dispune extrădarea celui ce a beneficiat de azil politic. D. Îl e a. este prevăzut în Declaraţia universală a drepturilor omului (v.) şi unele

principii generale fac obiectul Declaraţiei asupra azilului teritorial (adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. la 14 dee. 1967). Nu pot beneficia de d, de a, persoane vinovate de crime contra păcii, de crime de război sau de crime contra umanităţii, precum şi infractorii de drept comun. România acordă azil pe teritoriul său străinilor urmăriţi pentru activitatea lor în apărarea intereselor celor ce muncesc, pentru participarea la lupta de eliberare naţională sau de apărare a păcii. Potrivit art. 75 pet. 9 din Constituţia R.S. România, d. de a. se acordă de către preşedintele României. ~ diplomatic, primirea şi adăpostirea în localurile unei misiuni diplomatice a unor cetăţeni ai statului de reşedinţă, urmăriţi pentru activităţi politice. După cum a decis şi C.I.J. În diferendul dintre Columbia şi Perú, privind ~ d. (1950), nu există o regulă cutumiară de drept internaţional care să consacre ~ d. ~ d. se aplică în anumite limite, mai ales între statele din America Latină, care au încheiat mai multe convenţii multilaterale pentru reglementarea lui (Convenţiile de la Havana 1928, de la Montevideo – 1953 şi de la Caracas – 1954).

DREPTUL DE CAPTURĂ, drept specific războiului naval care are ca rezultat prada de război (v.), sechestrarea (v,), confiscarea (v.) unei nave, când se constată, în urma vizitei (v.), caracterul inamic al acesteia. În baza legilor şi obiceiurilor aplicabile în războiul naval, d. de e. exclude distrugerea navei, în afara unei necesităţi excepţionale, cum ar fi avarierea gravă a navei

capturate, blocarea porturilor naţionale, nesiguranţa conducerii navelor, ivirea inamicului, împiedicarea misiunii navei de război etc. Distrugerea navei capturate este condiţionată de asigurarea securităţii echipajului, a pasagerilor şi a documentelor de bord. Regimul echipajelor şi al pasagerilor de pe navele inamice capturate este diferenţiat. Astfel, toţi membrii echipajelor de pe navele de război vor fi făcuţi prizonieri. De asemenea, vor fi făcuţi prizonieri echipajul, ofiţerii şi comandantul, precum şi cetăţenii inamici îmbarcaţi pe nave de comerţ inamice, dacă aparţin cadrelor active ale marinei de război, dacă fac parte din forţele armate inamice sau dacă prestează un serviciu util şi direct operaţiilor sale militare, precum şi cei care opun rezistenţă la vizită sau captură. Pasagerii, atât cei inamici, cât şi cei aparţinând statelor neutre, vor fi puşi în libertate şi repatriaţi, cu excepţia celor aflaţi în slujba inamicului sau care se deplasau într-o ţară inamică pentru a se înrola în forţele armate ale acesteia.

DREPTUL DE LEGAŢIE, dreptul unui stat de a primi şi de a trimite agenţi diplomatici, indiferent de titlul şi rangul acestora. Statele au un d. de I. activ – trimiterea de reprezentanţi diplomatici în alte state – şi un d. de 1. pasiv – primirea reprezentanţilor diplomatici ai altor state. D. de 1. este un atribut exclusiv al statelor independente şi suverane. În statele federale, statele componente nu au, de regulă, acest drept.

DREPTUL DE NAVIGAŢIE ÎN MAREA TERITORIALĂ, drept ce se recunoaşte în favoarea vaselor comerciale străine, în condiţiile trecerii inofensive (v.) prin marea teritorială (v.) a statului riveran, în părţile indispensabile navigaţiei internaţionale. El include trecerea pentru a intra în porturi sau ieşi din acestea, precum şi traversarea mării teritoriale, fără a intra în apele interioare ale statului riveran; în acest ultim caz, aşa cum se prevede în legislaţia română şi a altor state, traversarea este permisă numai pe căile de navigaţie uzuală sau când se urmează ruta obişnuită a vaselor. Sunt exceptate situaţiile de forţă majoră, cum sunt cazurile de avarii sau de adăpostire de furtună, când navele străine pot fi nevoite să se abată de la căile obişnuite de navigaţie. Cuprinde, de asemenea, dreptul de oprire şi ancorare a vaselor comerciale străine în marea teritorială, dar numai în măsura în care oprirea şi ancorarea constituie incidente obişnuite de navigaţie sau se impun unui vas ce se află în stare de derivă sau de primejdie. Statul riveran este obligat să facă cunoscute pericolele care, după cunoştinţa sa, pot ameninţa navigaţia în marea teritorială. În zonele mai periculoase pentru navigaţie, statul riveran poate institui pilotajul obligatoriu. Navele străine nu pot fi supuse unor taxe pentru trecerea prin marea teritorială, cu excepţia celor ce se percep ca remunerare pentru anumite servicii efectiv prestate (pilotaj, remorcaj etc.).

DREPTUL DE RĂSPUNS, prerogativă procedurală a participanţilor la o dezbatere internaţională. Astfel, potrivit Regulamentului interior al Adunării Generale a O.N.U., „în cursul unei dezbateri, preşedintele poate comunica lista oratorilor şi, cu asentimentul Adunării Generale, să declare această listă închisă”. Cu toate acestea, preşedintele poate să acorde d. de r „unui membru oarecare, atunci când un discurs pronunţat după închiderea listei oratorilor face o atare hotărâre oportună. În practica, d. de r. se exercită prin intervenţii scurte şi se concretizează într-o reacţie clară la anumite aserţiuni ce au putut fi făcute într-un discurs dat, în care au fost abordate în mod direct aspecte interesând nemijlocit pe autorul răspunsului. V. Şi replică.

DREPTUL DE VIZITĂ 1. Dreptul de a inspecta şi a lua măsuri de constrângere asupra unei nave comerciale. În general, o navă comercială nu poate fi supusă controlului sau unor măsuri de constrângere în marea liberă decât din partea unui vas de război al statului al cărui pavilion nava îl arborează. De la această regulă dreptul internaţional admite unele excepţii. Astfel, un vas de război are dreptul de a vizita şi lua măsuri împotriva oricărei nave comerciale străine, când există motive întemeiate de a bănui că nava respectivă: a) se ocupă cu pirateria; l>) se ocupă cu traficul de sclavi; c) nrborând un pavilion străin, sau refuzi ud să înalţe pavilionul său, este în realitate o navă de aceeaşi naţionalitate ca şi

vasul de război. În aceste cazuri, vasul de război are dreptul să verifice documentele care autorizează purtarea pavilionului şi să treacă la cercetarea vasului suspect. D. de v* nu se aplică vaselor militare şi altor vase de stat, comerciale sau necomerciale. Aceste vase se bucură de imunitate şi se supun numai jurisdicţiei slutului lor. Nava reţinută fără motiv valabil urmează să fie indemnizată pentru orice pierdere sau pagubă suferită. 2. Dreptul ce se recunoaşte în timp de război forţelor navale ale unui stat beligerant, de a opri în marea liberă un vas de comerţ arborând un pavilion neutru şi de a proceda la verificarea documentelor de bord, eventual de a-l controla, pentru a se asigura că acesta respectă regulile neutralităţii. Ve şi convoi, vizită.

DREPTUL DE URMĂRIRE, dreptul pe care îl are statul riveran de a urmări în marea liberă şi sechestra o navă comercială străină, pentru încălcări aduse legilor şi regulamentelor acestui stat. Urmărirea trebuie începută în momentul în care nava străină sau una din ambarcaţiile sale se găseşte în apele interioare (v.), în marea teritoriala (v.) sau zona contiguă (v.) a statului ale cărui autorităţi încep urmărirea şi poate fi continuată în marea liberă (v.), cu condiţia să nu fi fost întreruptă. D. de u „încetează din momentul în care nava urmărită intră în marea teritorială a statului al cărui pavilion îl poartă sau a unui stat terţ. Urmărirea se efectuează numai prin vase de război sau aeronave militare, ori prin alte nave

sau aeronave afectate unui serviciu public şi special autorizate. De regulă, în cazul urmăririi în marea liberă şi sechestrării unei nave, faptul se notifică statului al cărui pavilion este arborat de acea navă. Dacă vasul este oprit şi sechestrat în împrejurări care nu justifică exercitarea d. de n., proprietarul vasului trebuie să fie despăgubit pentru toate prejudiciile ce i s-au cauzat.

DREPTUL LA AUTODETERMINARE, v. AUTODETERMINARE.

DREPTUL LA AUTODETERMINARE AL ROMÂNILOR DIN TRANSILVANIA, declaraţie elaborată la 12 oct. 1918 la Oradea, de Comitetul de direcţie al Partidului Naţional R amân, în numele poporului român din Transilvania şi citită în Parlamentul din Budapesta, la 18 oct. 1918. Prin declaraţie se afirma că poporul român doreşte să beneficieze de completa sa libertate naţională şi cu un mai recunoaşte dreptul guvernului şi al parlamentului maghiar de a vorbi în numele românilor din Transilvania. Reprezentarea intereselor acestora în orice împrejurare urma să se facă de acum înainte numai de către organele alese de Adunarea naţională românească. Orice hotărâri şi acorduri ce s-ar fi încheiat fără aprobarea acestor organe erau considerate ca nule şi neavenite.

DREPTUL NATURAL, veche teorie de drept potrivit căreia ar exista o serie de norme dintre cele mai importante ale dreptului internaţional, care ar decurge din natura lucrurilor şi s-ar

impune statelor, independent de voinţa acestora. Unii autori au susţinut că dreptul internaţional este format numai din norme de d.n. Ulterior, s-a acceptat că dreptul internaţional ar fi format atât din norme de d.n., cât şi din norme de drept pozitiv (v.), acordându-se normelor de d. n* caracter imperativ, în sensul că toate celelalte norme trebuie să fie conforme acestora. În sec. 18 şi 19, aceste curente au pierdut teren, pe măsură ce evoluţia relaţiilor internaţionale şi necesitatea de a reglementa aceste relaţii în forme mai precise, mai sigure, au favorizat implantarea concepţiei pozitiviste asupra dreptului internaţional, în sensul de drept stabilit conform unor proceduri proprii acceptate de state ca atare. Participarea efectivă a tuturor statelor, în condiţii de deplină egalitate, la elaborarea şi adoptarea principiilor şi normelor dreptului internaţional a devenit una din cerinţele de bază ale relaţiilor internaţionale; normele de drept nu pot decurge decât din consimţământul statelor, din acordul lor de voinţă.

DREPTURI CÂŞTIGATE 1. (în dřeptul internaţional) Drepturi care s-au născut sub imperiul legilor unui stat şi sunt invocate în alt stat, când intervine o schimbare de suveranitate asupra unui teritoriu, datorită faptului că acel teritoriu trece de la un stat la altul. Drepturile subiective, născute în conformitate cu dreptul în vigoare asupra unui anumit teritoriu, nu devin caduce datorită exclusiv faptului că acel teritoriu

trece sub suveranitatea altui stat. 2. (în dreptul internaţional privat) Drepturi sau situaţii juridice care se nasc datorită elementului de extraneitate, prin aplicarea legilor unui stat şi sunt invocate apoi în alt stat (conflictul de legi în timp şi în spaţiu sau teoria drepturilor dobândite). Nu există «Le împotriva dreptului fiecărui popor de a-şi hotărî singur destinele.

DREPTURI URMĂRITE, drepturi faţă de care s-a pornit procedura de urmărire, prin executarea silită. Această categorie de drepturi interesează, deci, în raportul dintre debitor şi creditor, în dreptul internaţional privat, atunci când dreptul născut sau constatat într-un stat urmează să fie realizat cu ajutorul unei executări silite efectuate pe teritoriul altui stat.

DREPTURILE DIPLOMATULUI FAŢĂ DE STATUL DE REŞEDINŢĂ, drepturile de care se bucură diplomatul de a reprezenta şi apăra interesele statului său, de a purta negocieri cu Ministerul Afacerilor Externe al ţării de reşedinţă, cu diplomaţii străini aflaţi pe teritoriul acestui stat, precum şi cu autorităţile centrale ale statului de reşedinţă, de a menţine legătura prin corespondenţă, de a acorda protecţie diplomatică (v.) persoanelor fizice sau juridice ale statului său pe teritoriul statului de reşedinţă, de a se bucura, pe bază de reciprocitate, de imunităţi şi privilegii diplomatice (v.).

DREPTURILE OMULUI ŞI LIBERTĂŢILE FUNDAMENTALE, drepturi esenţiale pentru viaţa,

libertatea, demnitatea şi dezvoltarea persoanei umane, a căror respectare universală şi efectivă trebuie încurajată şi promovată prin cooperarea internaţională. Cooperarea internaţională în acest domeniu, care începe să se dezvolte după primul război mondial în cadrul Societăţii Naţiunilor (v.) şi O.I.M. (v.), devine unul din obiectivele O.N.U. (v.). Reflectând reacţia opiniei publice şi a popoarelor faţă de violările flagrante şi sistematice ale drepturilor omului şi nenumăratele atrocităţi săvârşite de nazişti înainte şi în timpul celui de-al doilea război, ca şi de imperialiştii japonezi, Carta O.N.U. reafirmă credinţa semnatarilor ei în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea şi valoarea persoanei umane, în egalitatea în drepturi pentru toţi fără nicio discriminare, ca şi a naţiunilor mari şi mici. În cadrul O.N.U. au fost adoptate o serie de convenţii şi alte documente internaţionale cu caracter universal în care sunt formulate drepturile omului şi libertăţile fundamentale în ansamblul lor: Declaraţia universală a drepturilor omului, 1948 (v.), Pactele internaţionale privind drepturile omului, 1966 (v.), Convenţia privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, 1965 (v.), Convenţia pentru prevenirea şi reprimarea crimei de genocid, 1948 (v.), Convenţia suplimentară privitoare la abolirea sclaviei, a traficului de sclavi

? 4 a instituţiilor şi practicilor simili ca sclavajului, 1956 (v.), Convenţia privind

consimţământul la căsătorie, vârsta. a minimă pentru căsătorie şi înregistrarea acesteia, 1962, Convenţia privind drepturile politice ale femeii, 1952 (v.), Declaraţia privind promovarea în rândul tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc şi înţelegere între popoare, 1965 (v.) ş.a. Printre domeniile de acţiune a O.N.U. În vederea promovării respectului universal ai drepturilor omului, cele mai importante sunt: asigurarea realizării dreptului popoarelor de a dispune de ele însele, drept fundamental al omului; eliminarea discriminării rasiale şi curmarea politicii de apartheid; promovarea egalităţii în drepturi între bărbaţi şi femei; protecţia drepturilor tineretului; implicaţiile asupra drepturilor omului ale progresului ştiinţei şi tehnicii, ale protecţiei mediului înconjurător, ale problemelor populaţiei şi alimentaţiei; incriminarea, urmărirea şi pedepsirea crimelor de război şi crimelor contra umanităţii; combaterea criminalităţii; interzicerea traficului cu stupefiante şi narcotice. Cooperarea internaţională în domeniul drepturilor omului se desfăşoară şi în instituţii specializate din sistemul O.N.U., îndeosebi în cadrul O.I.M. (v.) şi U.N.E.S.G.O. (v,), precum şi în cadrul unor organizaţii internaţionale regionale. Prevederi referitoare la drepturile omului au fost înscrise şi în Actul final al Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa (ve). Cooperarea internaţională în domeniul drepturilor omului trebuie să se desfăşoare în limitele principiilor

fundamentale alo dreptului internaţional, ale respectării cu stricteţe a suveranităţii statelor şi neamestecului în treburile lor interne. Potrivit convenţiilor internaţionale, garantarea drepturilor omului pe care le prevăd se asigură de către statele părţi, prin legislaţia lor internă. Numai în cazul când încălcări flagrante şi sistematice ale drepturilor omului, cum sunt politica de apartheid şi discriminare rasială din Africa de sud, constituie o ameninţare a păcii şi securităţii internaţionale O.N.U. este competentă să ia măsurile prevăzute în Cartă pentru asemenea situaţii.

DREPTURILE ROMÂNILOR CĂTRE ÎNALTA POARTĂ, titlul articolului publicat de Nicolae Bălcescu în mai multe numere din „Poporul suveran” în aug. 1848, în perioada negocierilor regimului revoluţionar din Ţara Românească cu Imperiul otoman. În articol se susţinea că „ţeara noastră românească nu fu niciodată supusă cu sabia, ci de bunăvoie a sa se recunoscu supt protecţia turcilor” şi se sublinia faptul că singura obligaţie ce revenea Ţării Româneşti era de a plăti tribut, sultanului revenindu-i şi dreptul de „a întări pe domnul ales de ţară”.

DREPTURI SPECIALE DE TRAGERE (D.S.T.), activ internaţional de rezervă, numit figurativ şi „aur-hârtie”, creat şi emis în cadrul F.M.L. (v.). Prin funcţiile pe care le îndeplinesc, D.S.T. sunt bani internaţionali de cont (scripturali), care pot fi utilizaţi pentru stingerea la nivel interguvernamental a obligaţiilor dintre ţările

membre ale F.M.I. Sistemul D.S.T. a intrat efectiv în vigoare în lui. 1969, prima emisiune, de circa 9,3 miliarde

B.S.T., făcându-se pentru perioada 1970 – 1972. Emisiunea de D.S.T. este hotărâtă în cadrul F.M.I., cu o majoritate de vot de cel puţin 85%. Sumele emise se repartizează automat între statele membre în funcţie de cota de participare a fiecărui stat la

F.M.I., la fiecare emisiune, fără nicio obligaţie de contraprestaţie din partea beneficiarului. Disponibilităţile astfel create de D.S.T. pot fi utilizate în diferite operaţiuni cu F.M.I., spre ex, pentru cumpărarea de valută convertibilă, în vederea echilibrării balanţelor de plăţi. Criza şi prăbuşirea sistemului valutar Bretton Woods, în special creşterea vertiginoasă a lichidităţii internaţionale (v.) sub forma valutelor de rezervă nu au permis funcţionarea normală a D.S.T. În cadrul reformei sistemului valutar internaţional (v.) se preconizează creşterea rolului D.S.T.

DREPTURILE ŞI OBLIGAŢIILE FUNDAMENTALE ALE STATELOR, atribute şi îndatoriri esenţiale ale statelor, a căror exercitare, în conformitate cu normele şi principiile dreptului internaţional, joacă un rol hotărâtor în asigurarea legalităţii internaţionale (v.). Drepturile fundamentale sunt inerente oricărui stal; toate statele beneficiază în aceeaşi măsură de ele şi nu pot renunţa la aceste drepturi deoarece ele sunt sacre, inalienabile, intangibile şi indivizibile. Orice

lezare a lor poate periclita însăşi existenţa statelor, creând o situaţie gravă pentru pacea şi securitatea lumii, fiind contrară eticii şi legalităţii şi având drept consecinţă răspunderea internaţională a celui ce încalcă aceste drepturi. Fiecare stat are datoria de a-şi îndeplini obligaţiile ce-i revin în raporturile cu celelalte state ale lumii. Între drepturile şi obligaţiile fundamentale ale statelor există o unitate dialectică, de intercondiţionare reciprocă; promovarea drepturilor se face în condiţiile îndeplinirii obligaţiilor, iar orice abatere de la obligaţii afectează realizarea drepturilor. Preocuparea pentru determinarea sferei şi conţinutului lor a apărut în condiţiile epocii moderne, când au fost elaborate o serie de documente general-obligatorii, care să fie acceptate de către toate statele şi să cuprindă adevărate reguli de conduită etică, politică şi juridică în viaţa internaţională. Crearea O.N.U. Şi transformările social-politice din lume survenite după cel de-al doilea război mondial au oferit un cadru nou pentru definirea lor şi a declanşat un proces de codificare oficială sub egida O.N.U. Dintre documentele adoptate de O.N.U. menţionăm: proiectul de Declaraţie asupra drepturilor şi îndatoririlor statelor (1949); Declaraţia asupra principiilor de drept internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state conform Cartei Naţiunilor Unite, 1970 (v.); definiţia agresiunii (v.) şi Carta drepturilor şi îndatoririlor economice ale statelor

(1974) (v.).

În contextul preocupărilor pentru instaurarea unei noi ordini internaţionale, problema precizării drepturilor şi îndatoririlor fundamentale ale statelor capătă o însemnătate deosebită (v. Declaraţia asupra instaurării unei noi ordini economice internaţionale; Declaraţia şi Planul de acţiune de la Lima; Programul de la Lima de solidaritate şi ajutor reciproc şi Declaraţia de la Manila adoptate de Grupul celor 77). În spiritul politicii sale externe, de promovare în relaţiile dintre state a unor principii noi, de egalitate, stimă, respect şi de încetăţenire în viaţa internaţională a unor reguli democratice de conduită, România a propus, la cea de-a XXX-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U., elaborarea şi adoptarea unui Cod de conduită (v.) cu caracter universal, în care ar urma să fie statuate drepturile fundamentale ale statelor (la existenţă, la suveranitate şi independenţă, de a decide singur asupra propriilor destine, la pace şi securitate, la dezvoltare şi progres, la integritatea teritoriului şi la inviolabilitatea frontierelor, la autoapărare, la suveranitate asupra resurselor naturale, la egalitate, de a participa la rezolvarea problemelor internaţionale, la cooperare, de a face comerţ, de acces la cuceririle ştiinţei şi ţphnicii, de a face parte din organizaţiile internaţionale, de a participa la tratatele internaţionale, la un tratament nediscriminatoriu), precum şi obligaţiile fundamentale ale lor (respectarea personalităţii

statelor, a suveranităţii şi independenţei lor naţionale, nerecurgerea la forţă sau la ameninţarea cu forţa, integritatea teritorială şi inviolabilitatea frontierelor, reglemenfarea paşnică a diferendelor, neamestecul în treburile altor state, respectarea suveranităţii permu non te asupra resurselor naturale, promovarea progresului economic şi uncial al tuturor popoarelor, întărirea iftoii şi securităţii internaţionale, înăptuirea dezarmării, nerecurgerea la

Ijropagandă în favoarea războiului, iohidarea colonialismului şi neocolonialismului, respectarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, eliminarea discriminării rasiale, dezvoltarea colaborării internaţionale, conservarea şi protejarea mediului ambiant, îndeplinirea eu bună-credinţă a obligaţiilor asumate). România a militat şi militează pentru respectarea drepturilor legitime ale tuturor statelor şi, în acelaşi timp, lui îndeplineşte obligaţiile ce-i revin faţă de toate statele lumii.

D.S.T. v. DREPTURI SPECIALE DE TRAGERE.

DUBLA CETĂŢENIE, situaţie în care no găseşte o persoană de a avea, în acelaşi timp, două cetăţenii. Înlăturarea consecinţelor juridice de d. e» se realizează, de regulă, pe calea convenţiilor internaţionale. România a încheiat asemenea convenţii, potrivit cărora persoanele cu el.e. pot opta pentru una din ele (v. bipairid).

DUBLĂ IMPUNERE (în relaţiile economice

internaţionale), percepere repetată a unor impozite, fie reale, fie personale, de către două sau mai multe state de la acelaşi subiect de drepturi, privitor la aceeaşi materie impozabilă şi pentru aceeaşi perioadă de timp. În scopul evitării d.i., convenţiile interstatale prevăd în mod obişnuit că veniturile provenind de la bunuri imobile sunt impozabile numai în statul contractant în care sunt obţinute. Beneficiile unei întreprinderi având naţionalitatea unui stat contractant sunt impozabile numai în acel stat. Dacă însă întreprinderea desfăşoară o activitate în celălalt Hiat contractant, printr-un sediu permanent aflat în acel stat, beneficiile întreprinderii pot fi impuse aici, dar numai în măsura în care acestea au fost realizate prin acel sediu permanent. Beneficiile unei întreprinderi având naţionalitatea unui stat contractant, realizate din exploatarea în trafic internaţional a navelor şi aeronavelor, sunt scutite de impozit – în sistemul acestor convenţii – în celălalt stat contractant. Venitul obţinut de către un rezident al unui stat contractant din servicii cu caracter profesional sau din alte activităţi de natură asemănătoare sunt impozabile numai în acel stat contractant. Dacă rezidentul dispune de o bază fixa la dispoziţia sa în celălalt stat contractant sau este prezent în acel stat o anumită perioadă de timp dintr-un an fiscal, venitul poate fi impus aici, dar numai în măsura în care acel venit s-a realizat prin baza fixa sau este obţinut în timpul perioadei

de timp arătate.

DUE DILIGENCE (în dreptul internaţional), grija sau diligenţa pe care un stat neutru trebuie s-o depună în îndeplinirea obligaţiilor de neutralitate care sunt menţionate într-un tratat internaţional. În acest sens, expresia a fost folosită în Tratatul de la Washington, din 8 mai 1871, dintre Marea Britanie şi S.U.À., precum şi în sentinţa arbitrale din 14 sept. 1872, intervenită între aceleaşi părţi.

DUMPING, vânzare, în general la export, la preţuri mult mai mici decât preţurile pieţei şi, de multe ori, sub nivelul costurilor de producţie. Vânzarea la preţuri de d. constituie o discriminare în comerţul internaţional practicată de marile monopoluri. ~ valutar, export de mărfuri la preţuri mai reduse pe seama devalorizării (v.) valutei naţionale. Practica d. este incriminată prin acorduri internaţionale (v. Şi taxă fiscală la import) printre care şi de G.A.T.T. (v.).

DUNĂREA, REGIMUL JURIDIC AL ~. Istoria r.j. al D. este expresia importanţei economice şi militare a acestei artere de navigaţie. Primele date despre regimul de navigaţie pe D. parvin din sec. 11 şi 12. Ele atestă identitatea cu regimurile celorlalte fluvii europene, care recunoşteau statelor riverane dreptul exclusiv de navigaţie prin sectorul fluvial respectiv; orice acces pentru navele străine fiind subordonat acordului statului teritorial. Din sec. 15 şi până la începutul sec. 19, D. a pierdut din importanţa sa economică din

cauza stăpânirii otomane. După intrarea D. În sfera de influenţă turcească, regimul de navigaţie a fost consemnat în convenţiile încheiate cu statele europene şi în special cu Austria şi Rusia. În 1616, prin tratatul austro-turc, se stabilea pentru prima dată r.j. al D. În ciuda dominaţiei otomane, ţările române şi-au păstrat până în sec. 18 sistemul vamal propriu la D. Actul final al Congresului de la Viena din 1815 (v.) prevedea libertatea de navigaţie pe fluviile internaţionale şi fixa un sistem de taxe unic. Deşi stipulaţiile aveau un caracter general, au rămas neaplicate pe D., întrucât s-au opus Prusia şi mai ales Turcia, care, deşi stăpână pe guri şi pe cursul inferior al D., nu a fost invitată la Congres. Prin Tratatele de la Bucureşti, 1812 (v.), Akkerman, 1826 (v.), şi Adrianopol, 1829 (v.), încheiate între Turcia şi Rusia, libertatea de navigaţie pe D. inferioară s-a stabilit în favoarea celor două state. Prin acest din urmă Tratat se stabilea libertatea comerţului Principatelor Române. În Convenţia de la Petersburg din 25 iul. 1840, încheiată între Rusia şi Austria, se introduc principiile proclamate în Actul final al Convenţiei de la Viena din 1815. Deşi Convenţia de la Petersburg a fost încheiată pe termen de 10 ani, se recunoştea ca permanentă menţinerea principiului libertăţii de navigaţie pe D. proclamat în preambul. Tratatul de la Petersburg încheie o primă etapă din istoria regimului navigaţiei pe D., etapă care durează până la jumătatea sec. 19 şi care se caracterizează

prin reglementarea pe cale unilaterală sau bilaterală. Convenţia de la Paris din 1856 a marcat în regimul de navigaţie pe D. Începutul etapei reglementării convenţionale. Cele cinei articole din Convenţie (15 – 19), referitoare la B., au dus la afirmarea unor noi reguli de drept pentru această importantă arteră de navigaţie. Astfel, libertatea navigaţiei pe fluviile internaţionale se aplică B. Şi gurilor sale. Era o prevedere cu caracter stimulatoriu pentru comerţul internaţional. În aceleaşi coordonate se înscriu şi următoarele două norme prevăzute în acelaşi articol: cea care pune capăt practicii perceperii taxelor de peaj (de trecere), precum şi cea după care elaborarea regulamentelor de poliţie şi de carantină pe D. este lăsată în seama statelor riverane. Totodată, în Convenţie s-a prevăzut crearea, pentru o perioadă de doi ani, a C.E.D. (v.) (cu caracter temporar) şi a Comisiei riverane (permanentă). Convenţia de la Paris din 23 iul. 1921 a adus elemente noi regimului B. Ea divizează B. În două: D. maritimă – de la Brăila la mare – şi B. fluvială – de la Brăila la Ulm –, prevăzând pentru fiecare din porţiuni câte o Comisie – C.E.D., pentru prima, şi C.I.D. (v.), pentru cea de-a doua. Tratatul de la Trianon (v.) a instituit a treia comisie, cu sediul la München: Comisia tehnică permanentă a regimului apelor Dunării. În preajma şi în timpul celui de-al doilea război mondial au fost încheiate o serie de noi acte internaţionale, ca: Acordul de la Bucureşti din 1 mart. 1939, Aranjamentul de la

Viena din 12 sept. 1940, care vădesc tendinţele expansioniste ale Germaniei pentru stăpânirea bazinului dunărean. Prin Aranjamentul de la Viena din 12 sept. 1940 s-a hotărât dizolvarea C.I.D. Şi crearea în locul acesteia a doua noi organisme: Consiliul Dunării fluviale – din care făceau parte Germania, Bulgaria, Ungaria, italia, România, Slovacia şi Iugoslavia, iar din oct. 1940 şi U.R.S.S. – şi Comitetul special al Consiliului Dunăpii fluviale, alcătuit din Germania, România şi Iugoslavia. Regimul aciuai I al Condiţiile existente după cel de-al doilea război mondial au impus elaborarea unui nou regim al! >, care să asigure libera navigaţie pe acest fluviu în conformitate cu interesele şi drepturile suverane ale ţârilor dunărene şi să ducă la strângorea legăturilor economice şi culturale ale ţărilor dunărene între elé şi cu alte ţări. Astfel, Conferinţa de la Belgrad (30 iul. – 18 aug. 1948) (v.) a adoptat Convenţia despre regimul navigaţiei pe Dunăre, intrată în vigoare la 11 mai 1949, şi care stabil ea Le actualul regim al D, Acest regim are la bază următoarele principii: libertatea de navigaţie pentru supuşii, navele comerciale şi mărfurile tuturor statelor în condiţii de egalitate; interdicţia navigaţiei vaselor de război ale statelor nedunărene (navele de război ale statelor dunărene pot naviga numai pe porţiunea de fluviu inclusă în graniţele statului respectiv, iar în afara acestora, numai cu acordul statului respectiv); este de competenţa exclusivă a statelor riverane

stabilirea regulilor de navigaţie pe D., precum şi de supraveghere fluviala, sanitară şi poliţienească, împreună cu efectuarea lucrărilor hidrotehnice necesare menţinerii D* în stare de navigaţie. Pentru sectoarele unde navigaţia prezintă dificultăţi se instituie administraţii speciale compuse din reprezentanţi ai statelor riverane, iar pentru unificarea regimului de navigaţie pe B* şi pentru reglementarea unitară a problemelor legate de navigaţie s-a înfiinţat o Comisie a Dunării (v.). Regimul stabilit prin Convenţia despre regimul navigaţiei pe Dunăre se aplică numai de 3 a Ulm până la Sulina pe cursul navigabil al Dunării şi pe braţul Sulina.

E.C.A.F.E., v. COMISIA ECONOMICĂ A NAŢIUNILOR UNITE PENTRU ASIA ŞI EXTREMUL ORIENT.

ECHIDISTANŢĂ!... Punct egal depărtat de cele mai apropiate puncte de pe ţărmuri maritime sau linii de bază care delimitează apele interioare aparţinând unor state maritime. Prin linie de e. Între două state despărţite de frontiere maritime se înţelege o linie închipuită care trebuie să se păstreze pe tot traseul său la egală distanţă de cele mai apropiate puncte de coastă sau linii de bază care delimitează apele interioare aparţinând acelor state. 2 «Metodă de delimitare a spaţiului maritim şi a platoului continental (v.), recunoscută în dreptul internaţional.

ECHILIBRU BUGETAR 1. Principiu de politică financiară susţinut şi aplicat în perioada de

ascensiune a capitalismului, fiind apoi abandonai, după zguduirile crizelor economice şi înlocuit cu ideea deficitului sistematic al bugetului şi a reglării vieţii economice prin recurgerea la inflaţie, utilizarea împrumuturilor şi a altor mijloace financiare. În socialism se urmăreşte realizarea e.b. ca o cerinţă a conducerii planificate a economiei naţionale. 2. Stare de concordanţă între cele două mari capitole ale bugetului de stat – venituri şi cheltuieli.

ECHILIBRU ECONOMIC, stare de concordanţă dinamică între laturile interdependente ale producţiei sociale, rezultată din acţiunea conjugată a factorilor tehnici, economici şi social-politici. E.e. presupune existenţa unor corelaţii optime între: gradul de utilizare a resurselor materiale şi gradul utilizării forţei de muncă; ritmurile de dezvoltare a ramurilor şi subramurilor producţiei materiale; cerere şi ofertă; venituri şi cheltuieli; creşterea productivităţii muncii sociale şi a Areniturilor reale; creşterea produsului social şi a venitului naţional; dinamica forţei de muncă şi creşforça numerică şi pregătirea forţei de muncă. E.e. În socialism se realizează prin folosirea pârghiilor economice în cadrul planului naţional unic al dezvoltării economico-sociale.

ECHILIBRU EUROPEAN, principiu fundamental în jurul căruia s-au elaborat normele relaţiilor politice şi diplomatice europene, începând din sec. 16, ca o reacţie a unora din

marile puteri europene (mai ales a Franţei şi Angliei) în faţa tendinţei de integrare a Europei occidentale şi centrale de către Imperiul lui Carol Quintul (1519 – 1556) şi Filip II (1556 – 1598). Franţa a promovat principiul mai întâi prin alianţa cu regele Francisc I, cu sultanul Soliman Magnificul şi cu principii protestanţi din Germania împotriva Casei de Habsburg. În Anglia a fost practicat de Henric VIII (1509 – 1547), din îndemnul sfetnicului său, cardinalul Wolscy, pentru a menţine echilibrul de puteri (Balance of Power) între Francisc I şi Carol Quintul. Majoritatea papilor au aplicat pe plan politic acest principiu, chiar împotriva unor suverani catolici. Acest principiu va exprima, astfel, cu fidelitate contradicţiile dintre marile puteri ale timpului, ca şi încercările neizbutite de rezolvare a acestor contradicţii. Principiul e. e. a căpătat contur mai ales după Conferinţele de la Münster şi Osnabrück (1645 – 1648), în urma cărora s-a încheiat pacea westfalică (1648), şi care cuprindea, în mare, următoarele idei: interdependenţa tuturor puterilor europene recunoscute ca având o cârmuire legitimă; necesitatea unui echilibru de forţe între toate acestea pentru a se împiedica hegemonia unei singure puteri sau a unui grup de puteri; respectarea statu-quo-ului teritorial în Europa şi, prin extensiune, în colonii. O variantă a acestui principiu, nu totdeauna recunoscută de diplomaţia oficială, prevedea sporiri teritoriale corespunzătoare, compensatorii în Europa (ca de

pilda cazul împărţirii Poloniei)

sau în colonii, în ipoteza în care un singur stat ąąu mai multe state realizau prin războaie de agresiune, prin forţă câştiguri teritoriale substanţiale, care ar fi modificat echilibrul între marile puteri. Principiul a fost aplicat în tot cursul sec. 18, iar între 1795 – 1815 a fost aplicat de marile puteri europene împotriva Franţei revoluţionare şi a lui Napoleon. Congresul de la Viena din 1815 (v.) a aplicat într-o largă măsură acest principiu, inclusiv varianta compensaţiilor, făcând modificări teritoriale în Exiropa după interesele marilor puteri şi peste capul popoarelor, ca de pildă unirea Belgiei cu Olanda şi instalarea Prusiei pe Rin, în fostele electorate arhiepiscopale, pentru a controla Franţa; acelaşi principiu, în extinderea lui cea mai largă, a inspirat hoţ arârile Congresului de la Viena în ceea ce privea Germania, şi mai ales Polonia. Vreme de un secol, până la izbucnirea primului război mondial, principiul a constituit baza diplomaţiei şi politicii internaţionale în Europa. Mijloacele politico-juridice folosite pentru aplicarea lui au fost: tratate de garanţii între marile puteri; jocul alianţelor acestora; conferinţe ale marilor puteri pentru asigurarea concertului european. Ultimul principiu s-a dovedit deosebit de fecund, prilejuind: congrese ale marilor puteri europene (Viena, 1814 – 1815; Paris, 1856; Berlin, 1878) sau întâlniri la nivelul ambasadorilor (1831, Londra, pentru problema Belgiei; 1841, Londra,

pentru problema Orientului 1858, Paris, pentru convenţia acordată Principatelor Române; 1871, Londra, pentru revizuirea Tratatului de la Paris din 1856; 1906, Algesiras, pentru problema Marocului etc.) care au hotărât destinele unor popoare şi state fără a le consulta şi, de multe ori, împotriva voinţei acestora. Între 1891 – 1907, constituirea blocului imperialist al Antantei (v.) s-a făcut în mare măsură pentru a asigura echilibrul în Europa, împotriva preeminenţei dintre 1879 – 1904 a Blocului imperiaâist ai puterilor Triplei Alianţe (v.). Primul război mondial a rezultat tocmai din contradicţiile puternice dintre aceste două blocuri imperialiste care urmăreau fiecare, într-o formă sau alta, instituirea unui echilibru european dominat de ele, evident, cu consecinţe asupra întregii vieţi internaţionale.

ECHILIBRU VALUTAR, stare de concordanţă între încasările şi plăţile în valută ale unei ţări pe o perioadă de timp determinată. E.v* este reflectat de balanţa de plăţi şi, în mod determinant, influenţat de situaţia balanţei comerciale.

ECHIPAJ MARITIM, totalitatea marinarilor înrolaţi şi îmbarcaţi pe un vas. U Echipajul vaselor comerciale maritime, marinari utilizaţi la conducerea navei şi a serviciilor de bord, angajaţi în condiţiile stabilite prin legislaţia statului sub pavilionul căruia navighează nava. Pentru infracţiunile comise pe teritoriul unui alt stat, unde au debarcat, sau la bordul vaselor, într-un port străin, membrii echipajelor vaselor

comerciale – spre deosebire de cei ai navelor militare – sunt supuşi jurisdicţiei locale. Conform unei uzanţe generale, statul riveran exceptează de la aplicarea jurisdicţiei sale infracţiunile săvârşite de membrii echipajelor vaselor comerciale străine, când acestea nu depăşesc cadrul navei şi nu aduc atingere intereselor locale. 2. Echipajul navelor militare:

a) personalul care deserveşte o navă de război, inclusiv piloţii şi elevii; b) forţele maritime îmbarcate e.n.m. face parte din forţele armate ale statului, este supus disciplinei militare şi subordonat unui comandant cu grad militar. Echipajele militare ale unui stat, împreună cu navele de război pe care le deserveşte, alcătuiesc forţele maritime.

ECHITATE, principiu care impune respectarea exigenţelor dreptăţii, a ceea ce este just şi rezonabil în procesul de elaborare şi aplicare a dreptului internaţional, a rezolvării problemelor internaţionale. E. ocupă un loc central în reglementările necesare edificării unei noi ordini internaţionale (v.), precum şi în diferite domenii speciale, ca de ex. În delimitarea spaţiilor marine aflate sub jurisdicţia statelor cu ţărmuri limitrofe sau opuse. Un tribunal arbitrai, ca şi G.I.J., poate soluţiona o cauză potrivit regulilor e* (ve exaequo et bono), dacă părţile au convenit astfel. Aplicarea e. În soluţionarea unui diferend între state nu înseamnă că ar fi posibilă încălcarea principiilor fundamentale ale dreptului internaţional.

E.C.L.A., v. COMISIA ECONOMICĂ A NAŢIUNILOR UNITE PENTRU AMERICA LATINĂ.

ECOLOGIE, ştiinţă care studiază interacţiunea dintre organisme şi mediul înconjurător (biotic şi abiotic), axindu-se asupra circulaţiei materiei şi energiei în biosferă, principiilor productivităţii biologice, dinamicii populaţiilor de animale şi principiilor conservării şi reproducerii resurselor naturale. Accentul în această ştiinţă s-a deplasat în ultimii ani de la o animală şi e. plantelor la raporturile dintre om şi mediul înconjurător. Mutaţiile produse în atmosferă şi în oceane, epuizarea unor resurse naturale, poluarea şi degradarea mediului înconjurător, creşterea accelerată a populaţiei, procesul de urbanizare şi interacţiunea lor reciprocă la scară planetară au creat o nouă problematică, ce stă tot mai mult în centrul dezbaterilor internaţionale (v. Conferinţa Naţiunilor Unite pentru Mediu, 1972).

ECOSOC, v. CONSILIUL ECONOMIC ŞI SOCIAL AL O.N.U. (C.E.S.).

ECUADOR (denumirea oficiala: Republica del Ecuador = Republica Ecuador), stat situat în NV Americii de Sud, cu ieşire la Oc. Pacific, având graniţe cu Columbia şi Perii. Suprafaţa: 283.561 kmp. Populaţia (1976): 7.310.000 loc. Capitala: Quito, 557.100 loc. (1973). Limba oficială: spaniola. Moneda: 1 Sucre – 100 Centavos. Istoric. Populat în epoca precolumbiană de triburi amerindiene, teritoriul E, intră în componenţa Imperiului incaş (sec. 15). Cucerit de spanioli,

începând cu 1532, E. este inclus în imperiul lor colonial. La 10 aug. 1809 îşi proclamă independenţa, dar mişcarea de eliberare este temporar înăbuşită de spanioli. În timpul războiului pentru independenţa coloniilor din America (1810 – 1826), după bătălia de la Pichineha (24 mai 1822), face parte din Republica Federativă Marea Columbie, iar după destrămarea acesteia, se proclamă republică independentă (13 mai 1830). Organizarea de stat: republică prezidenţială. E. Întreţine relaţii diplomatice cu 65 de state (1976) şi este membru în 71 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Primele relaţii oficiale între România şi E. sunt prilejuite de notificarea (20 apr. 1880), făcută de România în legătură cu proclamarea independenţei de stat a ţării, la care preşedintele E. a răspuns, ia 8 iul. 1881, exprimându-şi dorinţa de a stabili „relaţii cordiale de prietenie” între cele două ţări. Relaţiile consulare se stabilesc prin schimbul de note din 7 iul. Şi 20 nov. 1900, concretizându-se în înfiinţarea unui consulat onorific ecuadorian la Bucureşti. România înfiinţează un consulat onorific la Guayaquil, la 1 febr. 1938. Relaţii mai consistente între cele două ţări se dezvoltă însă abia după cel de-al doilea război mondial. În urma vizitei unei delegaţii economice guvernamentale ecuadoriene (oct. 1967), este semnat la Bucureşti un acord comercial şi un aranjament de plăţi pe perioada 1968 – 1970 Râdanie, diplomatice se stabilesc la

12 nov. 1968, la nivel de ambasadă. Dezvoltarea relaţiilor româno-ecuadoriene cunoaşte un moment istoric odată cu vizita în E. a preşedintelui Nicolae Ceauşescu (13 – 15 sept. 1973). Cu această ocazie au fost semnate Declaraţia solemnă comună, Acordul de cooperare economică, industrială şi tehnică, precum şi alte documente privind extinderea cooperării bilaterale. Având un rol hotărâtor în întărirea raporturilor de prietenie şi conlucrare româno-ecuadoriene, dialogul la nivel înalt a continuat cu ocazia vizitei preşedintelui

E., Guillermo Rodriguez Lara, în România (7 – 11 mart. 1975), când au fost convenite mai multe acorduri şi convenţii de colaborare în domeniile petrolier, minier, agricol şi industrial, precum şi extinderea colaborării ştiinţifice şi culturale.

E.C.W.A., v. COMISIA ECONOMICĂ A NAŢIUNILOR UNITE PENTRU ASIA DE VEST.

E.F.E., v. AGENŢIA E.F.E.

EFECTELE JURIDICE ALE RĂZ

BOIULUI, privesc în principal raporturile dintre statele beligerante şi îndeosebi relaţiile între beligeranţi; raporturile între statele beligerante şi cetăţenii inamici; raporturile dintre cetăţenii statelor aflate în război. În ce priveşte relaţiile dintre beligeranţi, războiul duce la sau este precedat de ruperea relaţiilor diplomatice, cât şi la încetarea altor categorii de raporturi, cum ar fi cele economice, comerciale, culturale, ştiinţifice etc. Statele beligerante trebuie să

înlesnească plecarea agenţilor diplomatici şi consulari, a familiilor şi bunurilor acestora, să ocrotească localurile misiunii, precum şi arhivele ce nu au putut fi transportate. Beligeranţii pot încredinţa ocrotirea intereselor lor şi a cetăţenilor lor în statele inamice unor state terţe, neimplicate în conflict. În ce priveşte tratatele dintre statele beligerante, existenţa lor depinde de natura şi conţinutul acestor tratate, cât şi de interesele beligeranţilor. Bunurile proprietate ale statului inamic sunt supuse confiscării. În legătură cu raporturile dintre beligeranţi şi cetăţenii inamici, s-a instituit regula potrivit căreia trebuie să se acorde un termen la începerea ostilităţilor pentru ca aceştia din urmă sa părăsească teritoriul statului beligerant. Statele beligerante pot admite în anumite condiţii ca cetăţenii inamici să rămână pe teritoriul lor. În acest caz, li se pot impune o serie de restricţii, ca interdicţia de a părăsi o anumită localitate sau regiune, angajamentul de a se abţine de la acte ostile, ori internarea lor. Cu excepţia restricţiilor menţionate, cetăţenii inamici care au rămas trebuie să beneficieze de regimul străinilor în timp de pace. Bunurile proprietate a cetăţenilor inamici nu sunt supuse confiscării. Această regulă nu a fost însă aplicată în mod uniform în practica statelor. În ce priveşte raporturile dintre cetăţenii statelor aflate în război, acestea sunt reglementate în principal prin normele de drept intern ale fiecărui stat. Războiul poate produce efecte juridice şi între statele

beligerante şi statele neparticipante la război, neutre sau nebeligerante.

EFECTELE TRATATELOR INTERNAŢIONALE, consecinţele intrării în vigoare a tratatelor internaţionale. Pentru părţile contractante, e.t.i. constau în obligaţia de a executa cu bună-credinţa prevederile acestuia pe teritoriul lor. Un tratat nu creează nici obligaţii şi nici drepturi statelor terţe fără consimţamântul acestora (art. 34 din Convenţia de la Viena din 1969). Printr-un tratat internaţional poate lua naştere un drept pentru un stat terţ, dacă părţile la acel tratat înţeleg să confere acest drept statului respectiv, grupului de state căruia îi aparţine, ori tuturor statelor şi dacă statul terţ consimte să accepte dreptul ce i s-a conferit. Consimţamântul statului terţ este prezumat dacă el nu s-a manifestat într-un mod contrar. Un tratat produce efecte pentru toate părţile, pe întreaga durată pentru care a fost încheiat, cu excepţia cazurilor când termenul de aplicare a fost prelungit, ori când au intervenit situaţii care duc la încetarea efectelor sale.

EFICIENŢA ECONOMICĂ A COMERŢULUI EXTERIOR, raport între eforturile pe care le implică participarea la diviziunea internaţională a muncii şi efectele acestei participări asupra economiei naţionale. Este vorba de efectele directe, imediate, măsurabile, concretizate în economia de muncă socială, realizată prin activitatea de export şi import, şi de efectele indirecte şi de perspectivă, mai greu de exprimat

matematic. În această ultimă categorie intră creşterea nivelului tehnic, folosirea mai completă a forţei de muncă, accelerarea procesului de creştere economică, promovarea unor relaţii de colaborare între state etc. Indicatorii de e.e. a cee, folosiţi frecvent sunt: cursul de revenire brut planificat, cursul de revenire brut efectiv, cursul de revenire net efectiv (care reflectă aportul net în valută), aportul valutar pe tona de marfa exportată (care reflectă gradul de rentabilitate a exportului diverselor produse).

EGALITATE DE TRATAMENT, absenţă a oricărei discriminări în raporturile pe care un stat le întreţine cu alte state în diverse domenii. În practica relaţiilor internaţionale, e. de t. este invocată cu deosebire în sfera cooperării economice, în legătură cu tratamentul comercial la care este supus un stat în raporturile sale cu alte state, distingându-se atât aplicarea unei egalităţi comerciale complete (deseori prevăzută în acorduri), cât şi tratamentul preferenţial (sau diferenţial). E. de t. postulează acordarea unor drepturi similare şi recunoaşterea unor îndatoriri similare în raporturile dintre state, în timp ce tratamentul preferauţiul sau diferenţial se referă la existenţa unor disparităţi în atitudinea adoptată «Io un stat faţa de alte state. Ee de t. un poate exprima, între altele, prin acordarea unui regim naţional (v.) roMorueanţilor altor state. Exigenţele

0. de I. nu sunt în contra dicţie cu cerinţa acordării unor preferinţe vamale generalizate

ţărilor în curs de dezvoltare în scopul sprijinirii şi accelerării progresului lor economic. Fundamentul e. de

1. Îi ofere principiul egalităţii în drepturi care exprimă nu numai postulatul egali tă ţii juridice, ci şi dreptul statelor la egalitate politică şi economică în relaţiile internaţionale, precum şi participarea lor, pe bază de egalitate, la examinarea şi luarea deciziilor în probleme internaţionale ce prezintă interes pentru toate statele lumii.

EGALITATEA ÎN DREPTURI A STATELOR, principiu fundamental al

D.I.C., potrivit căruia toate statele, indiferent de mărimea teritoriului sau a populaţiei, de putere economică sau militară, de sistem politic, economie şi social şi de nivelul de dezvoltare au drepturi şi obligaţii egale. E. În el a’s. decurge din suveranitatea şi independenţa statelor, care impun excluderea din viaţa internaţională a dominaţiei şi subordonării, tratarea fiecărui stat în mod egal. În virtutea egalităţii în drepturi, fiecare stat are dreptul să participe în condiţii de egalitate la examinarea şi soluţionarea problemelor internaţionale de interes comun, precum şi dreptul de a-şi alege propria orânduire internă. Principiul egalităţii în drepturi interzice orice încercare de a impune altor state o anumită orientare politică, o anumită conduită şi de a le obliga să accepte soluţii şi reglementări, la elaborarea cărora nu a participat, ca manifestări

ale politicii imperialiste de hegemonie, forţă şi dictat. Egalitatea în drepturi îşi găseşte expresia în numeroase reguli specifice în toate domeniile dreptului internaţional (y. egalitate suverană).

EGALITATE SUVERANĂ, principiu fundamental al D.I.C., potrivit căruia orice stat trebuie să se bucure în mod egal de toate drepturile inerente suveranităţii, printre care, în special dreptul la egalitate juridică, integritate teritorială, libertate şi independenţă politică, la alegerea şi dezvoltarea liberă a sistemului sau politic, social, economic şi cultural, la stabilirea propriilor sale legi şi reglementări. E.s. presupune, de asemenea, dreptul fiecărui stat de a defini şi conduce în mod liber relaţiile sale cu alte state, în conformitate cu principiile fundamentale ale dreptului internaţional şi îndatorirea de a îndeplini integral şi cu bună-credinţă obligaţiile internaţionale pe care şi le asumă şi de a trăi în pace cu celelalte state. Principiul e.s., care este o simbioză între principiile suveranităţii (v.) şi egalitatea în drepturi a statelor (v.), este consacrat în Carta O.N.U. (v.), în tratate internaţionale, în documente O.N.U. cu caracter universal, printre care Declaraţia asupra principiilor dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea a între state conform Cartei (v.). În această Declaraţie, ca şi în Declaraţia privind principiile care guvernează relaţiile reciproce dintre statele participante, cuprinsă în Actul final al Conferinţei pentru

securitate şi cooperare în Europa (v.), au fost definite principalele elemente ale acestui principiu.

EGALIZAREA TREPTATĂ A NIVELURILOR DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ A ŢĂRILOR SOCIALISTE, proces istoric obiectiv de lichidare a decalajelor economice moştenite de la capitalism, de ridicare a tuturor statelor socialiste la un grad superior de civilizaţie şi bunăstare. Se realizează în mod conştient prin măsuri complexe care vizează dezvoltarea susţinută a forţelor de producţie în fiecare ţară, asigurarea unui ritm de dezvoltare comparativ mai ridicat în ţările mai puţin dezvoltate, creşterea cu prioritate a ramurilor economice moderne, introducerea tehnologiei de vârf etc. Egalizarea economică a ţărilor socialiste, membre ale C.A.E.R., este o sarcină de actualitate, înscrisă în Programul complex (v.) care derivă din caracterul socialist al relaţiilor de producţie din ţările socialiste, din dezvoltarea între acestea a colaborării politice, economice şi tehnico-ştiinţifice şi a întrajutorării tovărăşeşti. Apropierea şi egalizarea treptată a nivelurilor de dezvoltare economică ale statelor membre ale C.A.E.R. este o cerinţă legică obiectivă, o manifestare esenţială a superiorităţii noii orânduiri socialiste, care are o importanţă principială, atât pentru lărgirea şi intensificarea colaborării economice dintre ţările socialiste membre ale C.A.E.R., cât şi pentru afirmarea superiorităţii socialismului în lume. În

concordanţă cu aceste considerente, România susţine necesitatea adoptării unor măsuri care, în condiţiile sporirii efortului propriu ai ţărilor socialiste mai puţin dezvoltate, să dea o mai concretă şi eficientă orientare colaborării între ţările membre ale C.A.E.R., în vederea sporirii substanţiale a rolului acestei organizaţii în egalizarea nivelurilor de dezvoltare. În acest sens, România a prezentat la cea de-a XXIX-a sesiune a C.A.E.R. (Budapesta, 1975) propuneri cu privire la elaborarea programului de măsuri pentru egalizarea treptată a nivelurilor de dezvoltare economică a ţărilor membre ale C.A.E.R., care să contribuie ia realizarea în linii generale a acestui proces în următorii 15 – 20 ani.

EGIPT, REPUBLICA ARABĂ ~ (denumirea oficială: Al – Jumhůríya Mişr al-Arabâya = Republica Arabă Egipt) 9 stat situat în extremitatea de NE a Africii, în bazinul inferior al Nilului, învecinat cu Israel, Sudan şi Libia, cu ieşire la M. Mediterană şi M. Roşie. Suprafaţa: 1.001.449 kmp (din care 59.202 kmp în Asia – Pen. Sinai). Populaţia (1976): 38.228.000 loc.

Capitala: Cairo, 6.824.000 loc. (1975, cu suburbiile). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Egyptian Pound (Lira) = 100 Piastres. Istoric. Pe teritoriul de azi al ţării ia fiinţă (la începutul mileniului 3 î.e.n.). E. faraonic, care, timp de peste două milenii, a constituit una din cele mai înfloritoare civilizaţii ale antichităţii. Ocupat succesiv de perşi şi greci, puternicul stat

sclavagist devine (30 î.e.n.) provincie a Imperiului roman, apoi a Imperiului bizantin (395 e.n.). Cucerit de arabi (639 – 641), devine provincie a Galifatului de Bagdad, după destrămarea căruia (sec. 9 – 10) se transformă într-un stat de sine stătător. În 1517 E «este cucerit de turci şi inclus în Imperiul otoman, rămânând formal o provincie a acestuia până la 14 sept. 1914. În timpul campaniei napoleoniene (1798 – 1801) este cucerit de francezi, dar aceştia sunt obligaţi de armata anglo-turcă să capituleze şi să se retragă, restaurându-se formal autoritatea sultanului otoman asupra E. După construirea Canalului Suez (1859 – 1869) imixtiunea francohritanică în E. se accentuează. Intervenţia militară britanică (1882) duce la transformarea de facto a E. În protectorat britanic (oficial din 1914). La 28 febr. 1922, E. Îşi proclamă independenţa de stat ca monarhie constituţională. În 1936 este semnat Tratatul anglo-egiptean prin care Marea Britanie avea dreptul de a menţine trupe şi de a construi baze militare pe teritoriul egiptean. În 1951 E, denunţă tratatul militar din 1936, iar în urma loviturii de stat antimonarhice conduse de Gamal Abdel Nasser (23 iul. 1952) regele Faruk este detronat şi E. se proclamă republică suverană (18 iun. 1953) care păşeşte pe calea revoluţiei antiimperialiste şi antifeudale. Naţionalizarea companiei Canalului Suez (26 iul. 1956) provoacă agresiunea franco-britanico-israeliană împotriva E» (oct. – nov. 1956). În perioada 1958 – 1961,

împreună cu Siria şi Yemenul, formează Republica Arabă Unită (denumirea a în? păstrată de E. până în 1071 cínrl ia actuala denumire). În urma conflictului armat arabo-israelian din iun. 1967, Israelul ocupă Pâni. Sinai şi Zona Gaza. Un nou război mabo-israelian se declanşează în oct. 1073, în urma căruia se ajunge la convocarea Conferinţei de pace de la Geneva, care conduce în febr. 1974 la semnarea Acordului egipteano-israelian de dezangajare militară în Sinai. După aceasta au început lucrările de deblocare a Canalului Suez, redat navigaţiei în iun. 1975. În sept. 1975 se încheie un nou Acord de dezangajare egipteanoisraelian, intrat în vigoare în febr. 1976. Organizarea de stat: republică prezidenţială. E. Întreţine relaţii diplomatice cu 126 de state (1976) şi este membru a 82 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Intre România şi E. au existat legături din cele mai vechi timpuri, mai ales comerciale. Încă din timpul domniei lui Cuza s-a urmărit crearea unei reprezentanţe diplomatice româneşti în E. Relaţiile diplomatice se stabilesc la 1 apr. 1906, la nivel de agenţie diplomatică (data decretului privind hotărârea României de a deschide agenţia diplomatică la Cairo). La 3 apr. 1926, relaţiile diplomatice sunt ridicate la nivel de legaţie (data acordării agrementului pentru reprezentantul egiptean la Bucureşti). În perioada interbelică, România a deschis un viceconsulat onorific la Cairo (16 nov. 1921), un consulat

onorific la Alexandria (1 oct. 1925) şi un viceconsulat onorific la Port Said (16 iun. 1929). Datorită celui de-al doilea război mondial, la 15 dec. 1941 relaţiile diplomatice sunt întrerupte şi vor fi restabilite la 2 apr. 1947, la nivel de legaţie. La 1 apr. 1957 relaţiile diplomatice sunt ridicate la nivel de ambasadă. La Alexandria funcţionează un consulat general al României. Relaţiile tradiţionale româno-egiptene au cunoscut un neîncetat curs ascendent şi o multilaterală dezvoltare în domeniile politico-diplomatic, economic, tehnico-ştiinţific şi cultural. Un rol de prim ordin în dezvoltarea acestor relaţii l-a avut vizita în E. a preşedintelui Nicolae Ceauşescu (2 – 6 apr. 1972), cu ocazia căreia s-au semnat o seamă de acorduri şi convenţii de colaborare economică şi tehnică. O nouă întâlnire şi convorbiri între şefii celor două state au fost prilejuite de vizita preşedintelui E* Anwar El Sadat în România (27 – 30 iun. 1974), în timpul căreia s-a semnat la Bucureşti Declaraţia solemnă comună a celor două ţări. Întâlnirile la nivel înalt românoegiptene, care au continuat cu ocazia vizitelor preşedintelui Nicolae Ceauşescu în E ”, la 25 apr. 1975 şi 11 – 13 mai 1977, precum şi a vizitei preşedintelui Anwar EI Sadat în România (29 – 31 oct. 1977), au marcat momente importante în istoria relaţiilor dintre cele două ţări, dând o bază trainică raporturilor prieteneşti şi de colaborare dintre România şi E. Intensitatea acestor raporturi este relevată de frecvenţa vizitelor reciproce ale delegaţiilor pe linie de

partid, guvernamentală şi neguvernamentală între cele două state, de cadrul juridic larg al relaţiilor bilaterale. În apr. 1972 a fost semnat Protocolul de colaborare între P.C.R. Şi Uniunea Socialistă Arabă. O comisie mixtă guvernamentală româno-egipteană analizează periodic stadiul îndeplinirii acordurilor din domeniul economic şi tehnic, precum şi a noului acord comercial pe termen lung încheiat la 13 mai 1977.

ELEMENTELE TERITORIULUI DE STAT, solul, subsolul, apele, precum şi spaţiul aerian de deasupra solului şi apelor. Teritoriul terestru este format din uscatul aflat sub suveranitatea unui stat, indiferent de locul unde este situat din punct de vedere geografic.

T.t. poate fi compus din una sau mai multe părţi separate (de ex. S.U.A. În componenţa cărora intră Alaska şi Hawaii statele insulare etc.). Coloniile, protectoratele sau teritoriile aflate sub tutelă nu sunt considerate parte componentă a t. de a. al metropolei. Subsolul intră în componenţa t.t. (sau acvatic) de stat, statul având dreptul neîngrădit de a explora, exploata şi folosi resursele sale. Teritoriul acvatic este format din apele râurilor, lacurilor şi canalelor, din apele porturilor, radelor, băilor precum şi din marea teritorială sau apele teritoriale. Platoul continental (v»), solul şi subsolul mării până la o anumită adâncime a acestuia, sunt o prelungire a teritoriului statului îi veran fiind supus suveranităţii acestuia, în componenţa teritoriului

de stat intră, de asemenea, spaţiul aerian (v.), situat deasupra teritoriului terestru sau acvatic, asupra căruia statul îşi exercită în întregime suveranitatea precum şi sectoarele polare ale Arcticii (ve), care fac parte din teritoriul statelor învecinate cu acest continent.

ELEMENTELE TRATATELOR INTERNAŢIONALE, componentele esenţiale ale unui tratat, indispensabile pentru validitatea acestuia sunt: – a) subiectele (părţile); b) voinţa părţilor; c) obiectul tratatului, a) Pot încheia tratate şi, ca atare, pot fi părţi la ele numai statele, uniunile de state, naţiunile ce lupta pentru crearea statelor naţionale şi organizaţiile internaţionale (în limitele competenţei lor); b) Pentru ca un tratat să fie valabil, este necesar ca voinţa (consimţamântul) părţilor să fie exprimată în mod liber. Este lipsit de validitate tratatul în care consimţământul uneia din părţi a fost viciat prin eroare, doi, «corupţie sau constrângere (violenţă) exercitată prin ameninţare sau folosirea forţei; c) Obiectul tratatului internaţional îl constituie raporturile internaţionale reglementate prin acel tratat. Obiectul tratatului trebuie să fie licit şi posibil de realizat. Tratatul are un obiect licit atunci când acesta este în concordanţă cu normele unanim recunoscute ale dreptului internaţional şi care au un caracter imperativ (jus cogens). Tratatele pot conţine şi unele elemente accesorii, cum sunt termenul sau condiţia, dar absenţa lor nu afectează validitatea tratatelor

respective.

EL SALVADOR (denumirea oficială: Repûblica de El Salvador – Republica El Salvador) y stat situat în America Centrală Istmică, cu ieşire la Oc. Pacific, învecinat cu Guatemala şi Honduras. Suprafaţa: 21.393 kmp. Populaţia (1976): 4.120.000 loc. Capitala: San Salvador, 416.900 loc. (1974, cu suburbiile). Limba oficială: spaniola. Moneda: 1 Colón = 100 Centavos. Istoric. Teritoriul S., locuit din timpuri străvechi de triburi amerindiene maya şi nahua, este cucerit în 1524 – 1525 de conchistadorii spanioli şi inclus în Căpitănia Generală Guatemala. Odată cu celelalte republici central-americane îşi proclamă independenţa la 15 sept. 1821. În perioada 1823 – 1838 face parte din Federaţia Provinciilor Unite ale Americii Centrale. În 1839 se proclamă stat independent şi la 31 ian. 1841 republică. În perioada 1931 – 1944 în ţară este instaurat un regim dictatorial. Incidentele de frontieră cu Hondurasul duc la izbucnirea unui conflict armat (1969), aplanat în cadrul O.S.A. Organizarea de stat: republică prezidenţială. S.

Întreţine relaţii diplomatice cu 49 de state (1976) şi este membru în 56 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Primele contacte oficiale între România şi S. sunt ocazionate de notificarea la 20 apr. 1880 a independenţei de stat a României, pe care preşedintele S. a salutat-o în scrisoarea de răspuns din 19 oct. 1880 transmisă regelui

României. La 26 mart. 1903, S. a înfiinţat un consulat onorific la Galaţi, iar la 29 i-aţi. 1934 un consulat general la Bucureşti. Activitatea acestora a fost întreruptă datorită celui de-al doilea război mondial. După război, între cele două ţări s-au stabilit legături economice, stimulate de înţelegerea privind dezvoltarea schimburilor comerciale reciproce şi cooperarea economică (5 febr. 1970) şi de Acordul de cooperare economică, industrială şi tehnică pe termen lung (2 mai 1974).

ELVEŢIA (denumirea oficială: Schweizerische Eidgenossenschaft f Confédération Suisse I Confederazione Svizzera! Confederazium Svizzera – Confederaţia Elveţiană), stat situat în Europa centrală, în inima Munţilor Alpi, învecinat cu R.F. Germania, Austria, Liechtenstein, Italia şi Franţa. Suprafaţa: 41.288 kmp. Populaţia (1975): 6.333.200 loc. Capitala: Berna, 285.800 loc. (1976, aglomeraţia urbană). Limbi oficiale: germana, franceza, italiana. Moneda: 1 Franc elveţian (Franken) = 100 Centimes (Rappen). Istoric. Teritoriul

E., populat din timpuri străvechi de triburile germanice ale helveţilor, este supus în arm! 58 î.e.n. de Cesar. În sec. 5, în SV se stabilesc burgunzi, iar în NE al am ani, E. făcând parte în sec, următor din regatul francilor. În faţa tendinţelor expansioniste ale Regatului burgund şi ale Imperiului romano-german, trei cantoane elveţiene (Un, Schwyz şi Unterwalden) creează o confederaţie (1291), la care se adaugă Lucerna

(1332), Zürich (1351), Berna (1353), Glarus şi Zug. Prin tratatul de pace Westfalie, independenţa Confederaţiei Elveţiene este recunoscută pe plan european (1648). Congresul de la Viena (1815) declară E* stat cu neutralitate perpetuă (de atunci E. nu a mai participat ia niciun conflict armat). În perioada 1798 – 1803 pe teritoriul Ee este creată Republica Helvetica, dependentă de Franţa, în baza Constituţiei din 1848, E. se proclamă stat federal unitar. În sec. 19 – 20 E. duce o politică de strictă neutralitate. Nu a devenit membră a O.N.U. Şi nu face parte din pacte militare. Pe teritoriul E. au avut şi îşi au sediul mai multe organizaţii internaţionale (Crucea Roşie, Societatea Naţiunilor, O.N.U., O.M.S., U.P.U. etc.) şi s-au organizat numeroase conferinţe internaţionale. Organizarea de stat: republică federală. E. Întreţine relaţii diplomatice cu 131 de state (1976) şi este membră a 88 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Încă înainte de stabilirea relaţiilor diplomatice, între România şi E. au existat numeroase legături, mai ales comerciale. Astfel, în 1878 se semnează prima convenţie comercială româno-elveţiană, care contribuie la intensificarea legăturilor economice între cele două ţări. După recunoaşterea independenţei României (în 1880), la 14 febr* 1880 se încheie o convenţie consulară. E. Înfiinţează la 1 oct. 1881 un Consulat general la Bucureşti şi un viceconsulat la Galaţi, iar România deschide la 14 febr. 1891 consulate onorifice la

Berna şi Geneva, iar la 10 febr. 1903 la Zürich (din 1919 consulat general). În anul 1893 se semnează la Bucureşti un Tratat de comerţ prin care cele două ţari îşi acordă reciproc clauza naţiunii celei mai favorizate. Tot la Bucureşti se încheie, în 1904, o Convenţie adiţională care prelungea acest tratat până la 31 dec. 1917. La 9 mai 1911 între cele două ţări se stabilesc relaţii diplomatice la nivel de legaţie (data comunicării Acordului pentru deschiderea legaţiei române la Berna). România a mai deschis un consulat onorific la Basel (1 mart* 1914). După primul război mondial, relaţiile româno-elveţiene se amplifică neîncetat, îndeosebi pe tărâm economic. E «înfiinţează noi agenţii consulare la Cluj (19 febr. 1937), Chişinău (10 febr. 1939) şi Cernăuţi (25 nov. 1939). precum şi un consulat la Brăila (26 febr. 1942). România înfiinţează, de asemenea, la 1 febr. 1942, noi consulate onorifice la Fribourg şi Lugano. Niciodată întrerupte de la stabilirea lor, relaţiile diplomatice au fost ridicate, la 24 dec. 1962, la nivel de ambasadă. Relaţiile româno-elveţiene s-au amplificat pe diferite planuri, fiind reglementate printr-o serie de acorduri, între care Acordul privind transporturile internaţionale de mărfuri (mai 1966), Acordul privind transporturile aeriene civile (iun. 1967), Acordul economic de termen lung (dec. 1972) * Un moment important în dezvoltarea acestor relaţii l-a constituit vizita în România a preşedintelui Confederaţiei Elveţiene, Willy Spühler (18 – 22 apr. 1969).

EMBARGO* măsură cu caracter preventiv care constă în interzicerea importurilor, exporturilor sau a ieşirii din porturile unui stat a navelor străine, sau reţinerea forţată a bunurilor de orice fel aparţinând unui terţ, pe care le sechestrează. E» se instituie, de obicei, la începutul unui conflict armat. Deseori însă e. depăşeşte caracterul unei măsuri de prevedere, îmbrăcând forma unor acţiuni de constrângere. D.I.C. interzice folosirea e. ca mijloc de constrângere exercitat de către state. Conform Cartei O.N.U., e* este admis numai ca măsură adoptată de Consiliul de Securitate împotriva unui stat care a violat legalitatea internaţională. Astfel, la recomandarea O.N.U., o serie de state au instituit un e. În privinţa importurilor şi exporturilor Republicii Africii de Sud9 Rhodesiei etc, care promovează o politică de apartheid şi discriminare rasială. ~ de presa, interzicerea de a publica în presă până la o anumită dată şi oră a anumitor ştiri, documente etc, care le sunt comunicate sub această condiţie. Printr-un asemenea e. se urmăreşte de obicei ca anumite ştiri să apară concomitent în toate capitalele statelor direct interesate, respectându-se astfel egalitatea în drepturi a acestora.

EMIGRAŢIE, părăsirea propriei ţări în scopul stabilirii definitive într-o ţară străină. Cauzele e. sunt multiple, cele mai importante fiind de natură economică: subdezvoltarea, carenţele organizării economice, insuficienţa dezvoltării tehnice,

şomajul, lipsa de pământ etc. La acestea se adaugă persecuţiile politice, rasiale, religioase, în unele cazuri spiritul de aventură, mirajul îmbogăţirii etc. În general, e. prezintă unele neajunsuri pentru ţara de emigrare, deoarece se pierde o forţă umană uneori bine calificată şi întreprinzătoare, precum şi investiţiile făcute cu instruirea acesteia.

Dar şi pentru statul de imigrare acest fenomen poate avea efecte negative: scăderea salariilor, a nivelului de trai, conflicte între autohtoni şi emigranţi etc.

EMIRATELE ARABE UNITE (denumirea oficială: Al-Imârdt alArabiya al-M uttahida), federaţie de emirate situată în SV Asiei, în Peninsula Arabia cu ieşire la Golful Persic, învecinată cu Oman, Arabia Saudită şi Qatar. Suprafaţa: 83.660 kmp.

Populaţia (1975): 655.900 loc. Capitala: Abu Dhabi, 60.000 loc. (1973). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 E.U.A.

Dirham – 1.000 Fils. Istoric. Populată în sec. 7 de arabi, aşa-numita „Coastă a Piraţilor" încheie în 1820 un tratat cu Compania Britanică a Indiilor de Est prin care aceasta se obliga să suprime comerţul cu sclavi şi pirateria (tratat reînnoit în 1853). Între anii 1885 şi 1968 teritoriul este protectorat britanic, sub denumirea de Omanul Contractual. Un acord (1892) prevedea controlul britanic al afacerilor externe. Împreună cu Bahrain şi Qatar, în perioada 1968 – 1971, Omanul

Contractual constituie Federaţia Emiratelor din G. Persic. La 2 dec. 1971 emiratele Abu Dhabi, Dubai, Sharjah, Ai man, Umm al Qiwain, Fujaira, devenite independente, proclamă statul federal E.A.U. (Ras al Khaima se raliază la 10 febr. 1972). Petrolul, principala bogăţie a statului, a început să fie exploatat din 1959. Organizarea de stat: stat federal.

E.A.U. Întreţin relaţii diplomatice cu 44 de state (1976) şi sunt membre a 30 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Între România şi E.A.U. s-au stabilit legături comerciale şi economice, în continuă creştere, reglementate de înţelegerea privind dezvoltarea relaţiilor comerciale şi a cooperării tehnice şi economice semnată la 26 aug. 1972. România nu întreţine relaţii diplomatice cu E.A.U.

E.N.A., v. ETIOPIAN NEWS AGENCY.

ENCICLICĂ PAPALĂ, document papal adresat tuturor clericilor precum şi tuturor catolicilor, prin care Vaticanul (v.) face cunoscut acestora poziţia şi directivele conducerii bisericii catolice în legătură cu anumite probleme religioase, etice, sociale, politice etc. Astfel, de ex, papa Ioan al XXIII-lea prin e.p. din 1963, intitulată „Pacem in terris”, s-a pronunţat pentru înlăturarea primejdiei războaielor şi pentru necesitatea asigurării păcii între popoare.

ENCLAVĂ 1. Stat sau teritoriu aparţinând unui stat, situate în întregime în interiorul unui alt stat (de ex. Lesotho este un stat e., fiind înconjurat în

întregime de teritoriul Africii de Sud. 2. Stat care nu are ieşire la mare.

ENGINEERING (în relaţiile economice internaţionale), activitate de concepţie, proiectare, realizare şi punere în folosinţă a unei lucrări, respectiv instalaţii, de obicei în industria constructoare de maşini, chimie, amenajări funciare etc, sau în ramurile conexe; cunoştinţele şi experienţa dobândite în urma unei asemenea activităţi. Uneori, e. este echivalent cu asistenţa tehnică.

E. s-a detaşat ca o activitate independentă, în special în perioada postbelică. Relaţiile internaţionale în domeniul e. sunt strâns legate de cooperarea economică şi telmico-ştiinţifică internaţională, de transferul de tehnologie.

EPOCA CONTEMPORANĂ, perioadă istorică inaugurată de victoria M.R.S.O. din Rusia, eveniment care a marcat trecerea omenirii de la capitalism la socialism, epoca unor profunde schimbări economice, social-politice, culturale şi tehnico-ştiinţifice, a unor mari transformări revoluţionare structurale, a apariţiei unor noi tendinţe în evoluţia relaţiilor internaţionale. Socialismul ştiinţific, spre deosebire de concepţiile apologetice, empiriste sau iraţionaliste, analizează problematica e.e. pornind de la factorii obiectivi şi subiectivi ai dezvoltării societăţii, de la procesele care se impun în evoluţia omenirii, de la tendinţele fundamentale care se conturează în viaţa popoarelor. Apreciind că e.e. se caracterizează

prin transformări revoluţionare sociale şi naţionale radicale, Programul P.C.R. defineşte e. e» ca epoca revoluţiei socialiste, a trecerii de la societatea capitalistă, împărţită în clase antagoniste, bazată pe exploatarea şi asuprirea socială şi naţională, la societatea comunistă în care este lichidată orice formă de exploatare şi asuprire, în care nu există clase antagoniste. Epoca actuală pe care o străbate omenirea este epoca prăbuşirii dominaţiei imperialiste, colonialiste şi néocolonialiste, a lichidării politicii de forţă şi dictat, a aşezării relaţiilor dintre state şi naţiuni pe principii noi, de egalitate, de respectare a independenţei şi suveranităţii naţionale, a făuririi unei noi ordini economice şi politice internaţionale (v.). E. e. se caracterizează printr-o amplă revoluţie tehnico-ştiinţifică mondială (v.), care creează condiţii optime pentru dezvoltarea rapidă a forţelor de producţie, pentru creşterea producţiei de bunuri materiale în vederea satisfacerii necesităţilor de viaţă ale tuturor popoarelor, pentru rezolvarea marilor probleme cu care este confruntată omenirea. În e.e. continuă să se dezvolte contradicţiile sociale, de clasă, contradicţiile dintre lumea socialistă şi lumea capitalistă cuprinsă de o criză generală de ansamblu (v. criza generală a capitalismului), se accentuează contradicţia dintre ţările în curs de dezvoltare şi ţările dezvoltate din punct de vedere economic, ceea ce face ca evoluţia mondială contemporană să fie deosebit de contra» dictone.

E.e. se remarcă prin amplificarea fără precedent şi universalizarea luptei pentru progres social şi naţional, la care participă largi forţe: ţările socialiste, clasa muncitoare, partidele comuniste şi muncitoreşti, mişcarea de eliberare naţională, ţările care şi-au cucerit independenţa şi au păşit pe calea dezvoltării de-sine-stătătoare, mişcările antimonopoliste şi antiimperialiste, ale ţărănimii, intelectualităţii, tineretului, studenţilor, femeilor, pături intermediare antimonopoliste, mişcarea pentru pace, securitate şi colaborare între naţiuni. Unitatea strânsă a acestor forţe constituie un factor determinant pentru accelerarea progresului istoric, pentru transformarea revoluţionară a societăţii omeneşti, pentru instaurarea egalităţii, colaborării şi respectului reciproc între toate popoarele lumii. Analiza fenomenelor care se succed pe scena lumii contemporane conturează unele trăsături specifice ale e. e.: schimbarea continuă şi accentuată a raportului de forţe pe plan mondial (v.) în favoarea forţelor socialismului, progresului şi păcii; accelerarea progresului istoric şi deschiderea unor largi perspective pentru trecerea în viitor a noi popoare pe calea socialismului; accentuarea universalităţii procesului revoluţionar şi lărgirea evantaiului de forţe angajate în lupta revoluţionară; creşterea diversităţii formelor şi mijloacelor de acţiune în lupta pentru progres social şi naţional; adâncirea crizei generale a sistemului capitalist; realizarea unei noi ordini, democratice, în relaţiile

internaţionale, a unei politici de pace şi colaborare, în ultima vreme asistăm la o ascuţire a contradicţiilor în viaţa internaţională, la o intensificare a tendinţelor de reîmpărţire a zonelor de influenţă, de întărire a dominaţiei în diferite părţi ale lumii. În opoziţie cu aceste tendinţe se afirma tot mai puternic aspiraţia popoarelor spre o politică nouă, de colaborare între state, pe baza deplinei egalităţi în drepturi, a principiilor independenţei şi suveranităţii naţionale, a neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc.

ERGA OMNES, expresie latină cu sensul „faţă de toţi", iar în dreptul internaţional, „faţă de toate statele" (de ex, extinderea lăţimii mării teritoriale) are efecte e. o; tratatele nu pot, în genere, să aibă efecte e. o; deciziile C.I.J. nu au efecte e. o, ci inter partes (v.) *

ESCALADARE, concepţie politico-militara de factură imperialista, expansionistăconform căreia angajarea şi desfăşurarea acţiunilor în cursul unei confruntări armate trebuie să aibă loc într-un mod similar înaintării pe o scară, fiind posibilă parcurgerea tuturor treptelor, dar şi oprirea pe o anumită treaptă sau dezescaladarea, atunci când au fost atinse obiectivele urmărite. Practic, e. s-ar realiza printr-o gradare a presiunii exercitate asupra adversarului, atât în privinţa nivelului de violenţă la care se duce lupta, cât şi a gravităţii riscurilor pe care acesta şi le-ar asuma continuând conflictul. Astfel, în funcţie de acţiunile

adversarului, sunt întrevăzute amplificarea operaţiilor, trecerea la întrebuinţarea unor arme cu o putere de distrugere tot mai mare.

E.S.O.M.A.R., v. ASOCIAŢIA EUROPEANĂ PENTRU STUDII DE OPINIE ŞI MARKETING.

ETALON, cantitate determinată de metal preţios (aur şi s-au argint), pe care o conţine unitatea bănească a unei anumite ţări, servind la măsurarea valorii. Mecanismele e. aur au determinat concentrarea aurului în câteva ţări, ceea ce a făcut ca după primul război mondial e, aur să fie înlocuit treptat, în tot mai multe ţări, cu e, aur-lingouri (caracterizat prin concentrarea stocurilor de aur sub forma lingourilor, în tezaurele băncilor centrale şi circulaţia banilor de hârtie cu acoperire parţială în aur), sau cu e. aur-devize (care, în plus faţă de e. aurlingouri, se caracterizează prin păstrarea sub formă de rezervă, de către băncile centrale, alături de aur şi a anumitor valute convertibile în aur). Conferinţa monetară şi financiară internaţionala de la Bretton Woods (1944} a pus la baza relaţiilor economice internaţionale e. aur-devize (alături de aur, că e. internaţional a fost utilizat dola

Tul S.U.A.), care a funcţionat până la suspendarea convertibilităţii în aur a dolarului (1971).

ETERIA, societate secretă organizată în 1814 după modelul carbonarilor, cu scopul de a realiza „unirea armată a tuturor creştinilor din Imperiul otoman, pentru a face să triumfe crucea asupra

semilunii”. S-au creat un comitet central la Constantinopol şi eforii (secţii) în centre unde erau colonii greceşti puternice. Domnul Moldovei, Mihail Şuţu, mitropoliţii Moldovei şi Ţării Româneşti şi o serie de mari boieri din cele două ţari erau membri ai E.; eforii au fiinţat la Bucureşti, Iaşi, Galaţi. Mişcarea a interesat în mod deosebit Rusia, care întrevedea în situaţia ce s-ar fi putut crea în Balcani un nou prilej de amestec în treburile interne ale Imperiului otoman. Ţarul Alexandru, ministrul său de externe Gapodistria (grec originar din Corfu), Stroganof, ambasadorul rus de la Constantinopol, erau la curent cu intenţiile E. sprijinind declanşarea insurecţiei. Aceasta trebuia să creeze în sud-estul Europei o stare de anarhie generală, pe care Poarta, neputând-o domina, ar fi permis ţarului, în numele Sfintei Alianţe (creată împotriva mişcărilor revoluţionare din Europa) să intervină pentru restabilirea ordinii şi impunerea unor soluţii convenabile Rusiei. Placul a fost compromis de imprudenţa şi lipsa de abilitate politică a prinţului Alexandru Ipsilanti, general în armata rusa, aghiotant al Ţarului Alexandru. Pentru a determina alăturarea forţelor revoluţionare din Balcani la insurecţia antiotomană, acesta a făcut cunoscut că acţiunea sa era sprijinită de ţar şi că armata rusă avea să-i sprijine. Ţarul, Capodisjbria şi Stroganof au trebuit să dezmintă afirmaţiile lui Ipsilanti, care a fost destituit şi condamnat împreună cu cei ce i se alăturaseră. Un rol de

seamă în insurecţie era prevăzut să aibă Tudor Vladimirescu: în fruntea {unei armate populare, el urma să izgonească pe domnul Ţârii Româneşti, să instaureze o putere favorabila E., care să sprijine trecerea lui Ipsilanti în Sudul Dunării. Între Tudor Vladimirescu şi Ipsilanti au existat deosebiri mari de vederi. Ipsilanti urmărea strict eliberarea naţională, Tudor Vladimirescu, care lansase lozinca „Dreptate şi slobozenie”, lupta pentru o eliberare atât socială cât şi naţională. După dezavuarea făcută de ţar, el a încercat să se depărteze de Ipsilanti, vrând să realizeze partea socială a programului său revoluţionar. Atras într-o cursă de Al. Ipsilanti, Tudor Vladimirescu a fost ucis de oamenii acestuia. Puţinele forţe pe care E. reuşise să le adune în Ţările Române au fost nimicite de trupele otomane; Ipsilanti a fugit în Transilvania, unde a fost arestat.

ETIOPIA (denumirea oficială: Yatyiopya Manguist = Etiopia Socialists), stat situat în Africa orientală cu ieşire la M. Roşie, învecinat cu Sudan, Kenya, Somalia şi Djibouti. Suprafaţa: 1.221.900 kmp. Populaţia (1971): 27.950.000 loc. Capitala: Addis Abeba, 1.011.565 loc. (1974, aglomeraţia urbană). Limba oficială: amharica. Moneda: 1 Birr = 100 Cents. Istorie. Teritoriul E., populat din timpuri străvechi, este influenţat de civilizaţia egipteană şi apoi de cea elenistică. În sec. 1 e.n. În estul E. ia naştere statul sclavagist timpuriu Aksum, care cuprinde în sec. 4 – 5 Pen. Arabia (ajunge la cea mai mare înflorire în sec. 5 – 6 când

îşi extinde dominaţia şi asupra Yemenului) şi se destramă în sec. 8. În sec. 13 se constituie statul feudal etiopian, cu capitala la Gondar. După o slăbire a autorităţii, centrale, ca urmare a luptelor interne dintre principii feudali (sec. 17 – 18) statul se destramă în câteva principate feudale independente. Negusul Theodor II (1855 – 1868), care a dus o politică de întărire a puterii centrale, reuşeşte să unifice statul şi să se opună tendinţelor coloniale britanice. Totuşi, în 1867 – 1868, englezii, susţinând pe şefii feudali locali ostili lui Theodor, înfrâng oastea negusului. În a doua jumătate a sec. 19, începe pătrunderea capitalului englez, francez şi italian în economia ţării, în 1882 şi 1885 Italia ocupă porturile Assab şi Massaua şi proclamă litoralul E, colonie (1890), sub numele de Eritreea. Italia încearcă să ocupe întreaga

E. Şi să o transforme în colonie, dar negusul Menelik II (1889 – 1913) obţine o mare victorie la Aduwa (1896) împotriva armatei italiene. Italia este obligată să recunoască, prin Tratatul de pace de la Addis Abeba (1896), independenţa E., care devine în 1923 membru al Societăţii Naţiunilor. În 1935 Italia fascistă declanşează agresiunea împotriva E. (v.) şi, în ciuda rezistenţei poporului ocupă, în 1936, întreaga ţara. Rezistenţa populară şi sprijinul forţelor britanice duc la capitularea trupelor italiene (1941). PotrivithotărâriiO.N.TJ. (1952), fosta colonie italiană Eritreea este unita pe baze federative cu E., iar în 1962 se proclamă

reuniunea lor deplină. Introducerea unei noi Constituţii (1955), primele alegeri parlamentare, o reformă agrară, măsuri pentru industrializarea ţării, constituie încercări de modernizare a vieţii economice şi social-politice. La Addis Abeba are loc Conferinţa statelor africane care decide crearea O.U.A. (22 – 25 mai 1963) şi alege capitala E. ca reşedinţă permanentă a acestui for. La 12 sept. 1974 împăratul Haile Selassie I este înlăturat, puterea politică fiind preluată de un Consiliu Militar Administrativ. La 22 mart. 1975, monarhia este abolită şi titlurile imperiale sunt desfiinţate, se naţionalizează o serie de ramuri industriale, se adoptă legea reformei agrare. În dec. 1976 Consiliul Militar Administrativ Provizoriu este reorganizat, având menirea de a acţiona, pe baza principiilor socialismului ştiinţific, pentru realizarea revoluţiei naţional-democratice. Titulatura oficială a ţării devine Etiopia Socialistă. Organizarea de stat: republică. E. Întreţine relaţii cu 94 de state (1976) şi este membră a 43 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Închegate faptic de multă vreme şi întărite în împrejurările agresiunii fasciste italiene asupra

E., împotriva căreia România a luat atitudine hotărâtă la Societatea Naţiunilor, legăturile dintre cele două state sunt oficializate la 2 iul. 1957, când se stabilesc relaţii diplomatice la nivel de legaţie, care, la 11 dec. 1966, sunt ridicate la nivel de ambasadă. Momente importante în dezvoltarea

acestor relaţii le-au constituit vizitele împăratului E. În România (26 – 29 sept. 1964) şi a preşedintelui Consiliului de Stat aí R.S. România în E. (5 – 9 dec* 1966). O importanţă deosebită pentru relaţiile româno-ethiopiene au avut întâlnirile preşedintelui Nicolae Ceauşescu cu delegaţiile Consiliului Militar Administrativ provizoriu al E, care au vizitat România (mart. 1975 şi mart. 1977) şi, în mod deosebit, întâlnirea cu lt. col. Mengistu Haile Mariam, preşedintele Consiliului (dec. 1978), prilej cu care s-a semnat Declaraţia R.S. România şi Etiopiei Socialiste, alte documente comune, care au pus bazele dezvoltării colaborării pe multiple planuri între cele două state.

ETIOPIAN NEWS AGENCY (E.N.A.), agenţie naţională de presă din Etiopia, cu sediul la Addis Abeba.

EURASIA, denumirea ansamblului teritorial format din Europa şi Asia, având o suprafaţă de 54.870.000 de kmp, adică peste o treime din suprafaţa uscatului, şi o populaţie reprezentând trei sferturi din totalul locuitorilor lumii.

EURATOM., v. COMUNITATEA EUROPEANĂ A ENERGIEI ATOMICE.

EUROCREDIT, credit acordat pe europicţe (v.) în eurovaluate (v.), pe termen mediu (de obicei 5 ani) de către una sau mai multe bănci din circuitul eurovalutelor. E. au luat o deosebită amploare în ultimii ani, astfel încât, alături de întreprinderi private, guvernele a tot mai multe ţări au devenit

beneficiare de e. Dobânda percepută poate fi fixă sau flotantă, şi ea se calculează prin adăugarea unei marje suplimentare la rata dobânzii existente pe piaţa eurovalutelor (v. libor). Piaţa e, este o piaţă de capitaluri internaţionale pe termen mediu la care participă băncile din circuitul eurovalutelor şi beneficiarii de e.

EURODOLAR, depozite în dolari existente în băncile din afara S.U.A., inclusiv filiale ale băncilor acestei ţări în străinătate, destinate operaţiunilor pe termen scurt şi mediu, precum şi operaţiunile de arbitraj valutar. Termenul, care nu se referă numai la depozitele de dolari din Europa, a început să fie utilizat către sfârşitul dec. 6 pe măsură ce a crescut volumul de dolari acumulaţi în străinătate, ca urmare a împrumuturilor şi cheltuielilor tot mai mari efectuate de către S.U.A. În alte ţări, şi odată cu trecerea principalelor ţări capitaliste dezvoltate la libera convertibilitate a monedelor lor naţionale. E. reprezintă pentru băncile centrale un stoc de lichiditate internaţională (v.), alături de aur şi devize. Existenţa e. limitează posibilitatea statelor de a-şi exercita controlul asupra cursurilor de schimb.

EUR O OBLIGAŢIUNE, obligaţiune emisă şi comercializată pe europieţe (v.). E. este un titlu de credit negociabil care urmează să fie răscumpărat de emitent, de obicei după 7 – 15 ani, şi care dă posesorului posibilitatea încasării anuale a unui venit fix (numit cupon). Prin emisiunea de obligaţiuni, care se face în rândul băncilor din

circuitul eurovalutelor (v,), emitentul (întreprinderi producătoare sau comerciale etc.) obţine lichiditate internaţională sub forma depozitelor în euro valute. E. se pot comercializa, de ex, la bursele de valori, între diferiţi posesori, în funcţie de cerere şi ofertă, formându-se valoarea lor de piaţă (care poate fi diferită de valoarea nominală). Emisiunea şi comercializarea e. se realizează pe piaţa e., piaţă de capitaluri internaţionale pe termen lung, la care participă emitenţii şi posesorii de e. Emisiunea de e. Înseamnă plasarea disponibilităţilor lichide ale băncilor din circuitul eurovalutelor în diferite investiţii productive sau de altă natură, întrucât emitentul dă, de obicei, o utilizare materială fondurilor astfel obţinute. Pe piaţa e, are loc transformarea capitalului pe termen scurt (eurovaluto) în capital pe termen lung.

EUROPA, continent situat în emisfera septentrională, între 71°8* latitudine N (Capul Nord din Pen. Scandinavă) şi 36° latitudine N (Capul Tarifa din Pen. Iberică) şi, de la V ia E, între 9°3 V longitudine V (Capul Roca din Pen. Iberica) şi 67°20 longitudine E (partea de NE a Uralului polar din U.R.S.S.). Măsoară 4.000 km între extremităţile N – S şi circa 6.000 km între punctele extreme V – E. Limita estică a E. (Mţii Ural, fluviul Ural, Marea Caspică şi Mţii Caucaz) nu este unanim admisă în rândul specialiştilor, unii fixând alte puncte de despărţire a E, de Asia. Ţărmurile E, sunt scăldate la N de Oc. Îngheţat, la

V de Oc. Atlantic, iar la S de M. Mediterană şi Marea Neagră. Suprafaţa: 10.050 mii kmp (fără marea Albă şi Azov). Populaţia: circa 663 mii, loc. Istoric.

Denumirea E, este tot atxfe de veche ca şi istoria ei. E. a fost locuită, încă din era cuaternară, de omul de Neanderthal, căruia i-a urmat o rasă mai evoluată – omul de Cromagnon. Două noi tipuri etnice au apărut la începutul epocii noastre: unul brahicefal, de talie mica, şi altul dolicefal, de talie înaltă. Actualele populaţii europene au moştenit, într-o măsură mai mare sau mai mică, trăsăturile acestor rase. Având la bază o origine comună de ordin rasial şi lingvistic, precum şi obiceiuri şi instituţii politice similare, popoarele din E. şi-au dezvoltat trăsături caracteristice proprii, nemtâinite în alte continente. S-a creat, treptat, un sentiment de unitate europeană raportat la alte mase continentale şi nu la convieţuirea triburilor sau popoarelor europene, angajate între ele în nenumărate lupte şi războaie indiferent de eventuala lor origine comună. Un atare sentiment de unitate a fost favorizat de dezvoltarea comerţului, a ştiinţei şi artei, de cuceririle militare şi invaziile barbarilor. Trei mari evenimente au pus bazele acestei unităţi (sec. 5 î.e.n. – sec. 8 e.n.): răspândirea culturii greceşti în bazinul mediteranean, instaurarea dominaţiei romane şi invazia popoarelor migratoare de origine germanică, care au distrus organizarea socială şi politică a imperiului. 1. Civilizaţia

greacă s-a dezvoltat între sec. 6 – 4 î.e.n. În oraşele greceşti, sub influenţa vechilor civilizaţii din Egipt şi Asia. A atins cea mai mare înflorire între sec. 3 – 1 î.e.n. În regatele fondate de succesorii lui Alexandru cel Mare. Tocmai aceasta civilizaţie, denumită elenism, s-a răspândit treptat în Imperiul roman şi, de aici, în toată E., punându-şi o puternică amprentă îndeosebi în ştiinţă şi artă. Astfel, în toate limbile europene actuale există cuvinte de origine greacă: matematică, aritmetică, geometrie, mecanică, astronomie, fizică, chimie, biologie, filosofie, gramatică, metodă, logică, dialectică, critic, empiric etc. (în ştiinţă) sau muzică, poezie, liric, epic, tragedie, comedie, drama, teatru (în artă).

2. Imperiul roman cuprinde, în sec. 2, nordul Africii şi vestul Asiei, iar în E. ocupa ţările mediteraneene, Spania, Franţa şi sudul Angliei. În tot acest imens teritoriu a fost instaurată pax row ana, luptele inter tribale au fost oprite, romanii stabilind garnizoane permanente de-a lungul întregii lor frontiere. Politica Imperiului roman de a-şi fixa graniţa la Dunărea de jos a generat numeroase conflicte între daci şi romani, atingând apogeul la începutul sec. 2 prin campaniile împăratului Traian în Dacia. Prin în Mngerea finală a lui Decebal, Dacia este transformată în provincie romană (106 – 271). Începe procesul de romanizare a dacilor, de formare a populaţiei daco-romane, elementul fundamental în etnogeneza poporului român (formarea acestuia,

ca şi a limbii române, se încheie în sec. 9 – 10). Deşi o mare parte a E. rămăsese în afara Imperiului roman (Scoţia, Irlanda, Germania, Scandinavia, Austria, Rusia), totuşi această zonă era slab populată. Civilizaţia romană a supravieţuit imperiului. Astfel, limba latină, care a stat la baza formării limbilor romanice, a constituit, până în sec. 17, limba comună a E. Dreptul roman a reprezentat fundamentul sistemelor europene de drept, unele principii păstrându-şi valabilitatea şi astăzi (în materie» de proprietate, contracte etc.). Sub Imperiul roman a pătruns în E. religia creştină, care a devenit în sec. 4 obligatorie. 3. Invaziile popoarelor migratoare au început în anul 376 (deschizând epoca evului mediu în E.), odată cu sosirea vizigoţilor, care s-au stabilit iniţial la S de Dunăre (în Imperiul roman), apoi au trecut în Galia. Vandalii au traversat Spania, stabilindu-se la început în Andaluzia, apoi au trecut în Africa. Burgunzii s-au aşezat în Savoia, apoi s-au extins la E de Ron. Francii s-au fixat în Galia, iar ostr o goţii în Italia. Triburi germanice, venind dinspre ţărmurile Mării Nordului (saxonii, anglii) s-au stabilit în S şi E Insulelor Britanice. În sec. 6 împăratul Iustinian învinge pe vandali şi ostrogoţi, le desfiinţează regatele, dar un popor germanic, lombarzii, cuceresc nordul Italiei şi Toscana până la zidurile Romei. În sec. 7 arabii cuceresc nordul Africii şi vestul Asiei, apoi Spania, o parte din Galia de S, ajung la Ron, punând bazele Imperiului

arab. În urma invaziilor popoarelor migratoare, vizigoţii şi ostrogoţii din ţările mediteraneene au fost absorbiţi – fără a lăsa urme – de populaţiile locale; tracii s-au romanizat treptat, în sec. 6 – 7, nemaifiind menţionaţi în izvoarele istorice; ţările de la graniţele Germaniei, depopulate între sec. 3 – 5., au fost repopulate de germani. Repopularea Galici, la N de Loara, de către franci, a insulelor britanice de către angli, saxoni şi iuţi, a nordului Italiei de către lombarzi a dus la crearea Franţei, Angliei şi Lombardiei, ţări care au constituit centrele unei noi civilizaţii europene în evul mediu. O etapă importantă în cristalizarea relaţiilor feudale în E. a fost marcată de Carol cel Mare (Charlemagne), rege al francilor (768 – 814), împărat al Occidentului (800 – 814) şi cel mai de seamă reprezentant al dinastiei carolingiene. Cu ultimul val de invazie barbară au sosit vikingii din Pen. Scandinavă, care, în sec. 9, au pustiit coastele EL de V, nordul Germaniei, Insulele britanice, Franţa, Spania şi chiar Italia. Ei au stabilit aşezări permanente în Anglia şi în Franţa (în Normandia, a cărei denumire provine de la cea a vikingilor: Normans = oameni din N). În E. s-au aşezat finii, venind din Asia; după huni şi avari au venit ungurii, care au pătruns în Europa Centrala; odată cu sosirea lor, era marilor migraţii se încheie, popoarele rămânând astfel definitiv aşezate, cel puţin la V de Vistula şi Carpaţi. În E continentului, lumea slavă, care popula încă din mileniul ÎI î.e.n. teritoriul dintre Nipru, Carpaţi,

Oder şi M. Baltică, are de suportat invaziile mongolilor timp de câteva secole (1235 – 1481), până ia domnia lui Ivan al III-lea, care formează, practic, un imperiu, respingându-i definitiv pe mongolo-tătarî. În perioada 1096 – 1270 feudalii dine, apuseană şi centrală întreprind la îndemnul bisericii catolice opt expediţii militare, denumite cruciade, împotriva musulmanilor, sub pretextul eliberării mormântului lui Hristos. Începând cu sec. 10, populaţia fostei Dacii începe să fie menţionată cu numele de „vlahi”, „valahi”, în sec. 14 iau naştere statele feudale Ţara Românească (1310) şi Moldova (13591. În Transilvania, românii constituie majoritatea clasei iobagilor. Imperiul roman de răsărit (Imperiul bizantin) are de făcut faţă la numeroşi invadatori (perşi, bulgari, sârbi), în timp ce Imperiul roman occidental începe, după Carol cel Mare, să se dezagrege, restabilindu-se însă după anul 962, sub regele german o tton I (Sfântul itnperiu roman de naţiune germană). Un important eveniment, căderea Constantinopolului (1453), vine să schimbe destinul E. răsăritene: turcii îşi înti» d stăpânirea în Pen. Balcanică, a celei mai mari părţi din coastele M. Negre, ajungând până la Budapesta (Ungaria se prăbuşeşte prin înfrângerea de la Mohács – 1526 –, căzând sub jugul otoman). Ţările române sunt nevoite să accepte suzeranitatea turcilor, dar nu-şi pierd niciun moment autonomia. În acest timp, în urma războiului de 100 de ani contra Angliei (1337 – 1453), Franţa parvine

(sub Ludovic XI) la unitate politică. Astfel, spre sfârşitul sec. 15 în E. de V se formează trei mari a state: Anglia, Franţa şi Spania. În sec. 16, Italia este divizată în numeroase republici (Veneţia, Genova), regate (Neapole), mari ducate (Toscana) etc. În Imperiul germanic, coroana aparţine, din sec. 14, casei Habsburgilor, dar autoritatea împăratului e slabă, datorită numeroaselor mici state, ducate, principate ş.a. care intrau în componenţa sa. La NE de Imperiul german se află regatul Poloniei, ultimul flancat la E de Lituania. Între Don şi Volga domină tătarii; marele cnezat al Moscovei (fondat de Ivan al III-lea) ocupă regiunea cuprinsă între Moscova – Novgorod şi Oc. Îngheţat. Finlanda reprezintă o provincie a Suediei, în timp ce Norvegia este parte integrantă a Danemarcei. Spania devine putere preponderentă în E. prin îmbogăţirea ei pe seama colonizării Americii şi prin alegerea regelui ei, Carol Quintul (descendent al Habsburgilor), ca împărat al Imperiului german (1519). Ţara Românească, Moldova şi Transilvania realizează pentru prima dată unirea politică sub Mihai Viteazul (1600). Din punct de vedere cultural, se remarcă înfiinţarea la Paris a primei universităţi europene (sec. 13), care devine modelul universităţilor create ulterior în Anglia, Imperiul germanic

?; i în alte ţări din E. (cu excepţia Italiei). Între sec. 12 – 15 predomină în

E. arhitectura şi sculptura gotică, originară

din Franţa. Sunt scrise cărţi în limba latină – limba internaţională a E., tratând îndeosebi probleme teologice şi filosofice, care sunt apoi traduse în alte limbi europene. Sec. 14 – 16, perioadă în care începe destrămarea feudalismului şi apar germenii relaţiilor capitaliste, sunt marcate de epoca Renaşterii, fenomen general european, caracterizat prin mari schimbări în economie şi structura social-politică (începe procesul de formare a statelor naţionale), în domeniul ştiinţei şi culturii (înfloresc arta, literatura, gândirea filosofică ş.a.). Personalităţi puternice renascentiste: Alberti, Brunelleschi, Bramante (arhitectură), Donatello, Michelangelo, Verrocchio (sculptură), Leonardo da Vinci, Rafach Tizian, Veronese, Tintoretto, Van Eyck, Dürer (pictură). În aceeaşi epocă (see. 15) are loc o mişcare social-politică anticatolică, cunoscută sub denumirea de Reformă, în urma căreia este serios zdruncinată autoritatea bisericii catolice şi apar bisericile protestante. În sec. 17, după Congresul de la Nijmegen (1678), franceza devine limba diplomatică a Europei, înlocuind astfel latina. Pe plan politic, sec. 17 se distinge prin rivalitatea dintre Franţa şi Austria, consfinţită pe plan militar prin războiul de 30 de ani, încheiat prin tratatul de pace westphalic, care a limitat puterea casei Habsburgilor. Spania începe să intre în decădere, fiind nevoită să cedeze Franţei două provincii, prin Tratatul Pirineilor (1659). Richelieu pregăteşte supremaţia Franţei pe continent sub Ludovic XIV,

consacrata şi prin tratatele de la Aix-ia-Chapelle (1668), Nijmegen (1678), Ryswick (1697).

În urma păcii de la Karlowitz (1699), sultanul este nevoit să cedeze Ungaria; Transilvania este încorporată în Imperiul habsburgic. Disputa franco austriacă este tranşată în alte trei tratate, încheiate la Utrecht (1713), Rastadt (1714) şi Aix4 a-Chapelle (1748), în urma războiului de succesiune a Austriei. În acest timp se ridică o nouă putere – Prusia –, care încearcă să-şi impună supremaţia. În războiul de 7 ani (1756 – 1763), care a avut la baza conflictul franco-britanie în legătură cu politica lor colonială pe noul continent al Americii, Prusia, sprijinită de Anglia, învinge armatele aliate ale Austriei, Franţei şi Rusiei. În 1766 şi 1768, Franţa ia în stăpânire Lorena şi Corsica. O altă mare putere începe să se afirme în E: Rusia. Petru cel Mare (1682 – 1725) îşi adaptează imperiul la tipicul statelor europene; el organizează campanii împotriva turcilor, cucerind cetatea Azov; încheie un tratat de alianţă cu domnul Moldovei, Dimitiie Cant emir, care devine sfetnicul său după înfrângerea ruşilor de la Stănileşti (1711); Petru I luptă împotriva Suediei, în „războiul Nordului” (1700 – 1721), cucerind provinciile Baltice şi ieşirea la mare în N; în 1709 îl învinge la Poltava pe Carol al XII-lea al Suediei. Prin tratatele de la Nystadt (1721) şi Abo (1743), Rusia obţine Carelia, Livonia, jumătate din Finlanda, iar în 1772 provinciile răsăritene ale Poloniei. Ameninţată până la Viena de armata

otomană (în 1683), Austria îi respinge pe Curci şi, prin tratatele de la Karlowitz (1699) şi Passarowitz (1718) recuperează Ungaria şi anexează o parte din Bosnia, din Serbia, precum şi Banatul şi Oltenia, ultimele patru fiind retrocedate Turciei prin tratatul de la Belgrad (1739). Ulterior, Austria anexează partea de N a Moldovei (Bucovina) (1775) şi Galiţia. Către sfârşitul sec. 18, Italia rămâne în continuare divizată în ducate, publici, regale, statele Papalităţii ş.a., (Mii anul iiind în posesia Austriei), Prusia stăpâneşte Silezia şi o parte din Polonia, Rusia îşi adaugă Gurlanda (1793), restul Finlandei (1809), o parte din Polonia, regiunea caucaziană. Suedia păstrează jumătate din Finlanda şi o parte din Pomerania. Norvegia realizează o uniune personală (v.) cu Danemarca. Lupta pentru supremaţia comercială şi colonială dintre Anglia şi Franţa (sec. 17 – 18) se încheie cu victoria primei, care, acaparând vaste teritorii în Asia şi America de N, pune bazele imperiului său colonial (în 1783, cele 13 colonii nord-amerioane se desprind de Anglia, formând S.U.A.). Revoluţia burgheza din Franţa (1789 – 1794) pune capăt orânduirii feudale în această ţară, produce mutaţii la scara întregului continent, tulburând geografia politică a E. În 1792 Franţa devine republică. Rod iniţial al revoluţiei, Napoleon Bonaparte instaurează dictatura militară, proclamându-se (după consulat) împărat al Franţei. El facilitează, prin politica sa internă, consolidarea şi dezvoltarea relaţiilor burgheze în

Franţa, de numele lui fiind legate codul civil (1804, în vigoare şi astăzi; a servit drept model pentru redactarea codurilor din numeroase state, inclusiv România, în 1864), precum şi codurile comercial (1808) şi penal (1810) – temelia juridică a orânduirii burgheze. Napoleon înfrânge rând pe rând coaliţiile celorlalte mari state europene (al căror principal şi permanent bastion este Anglia) contribuind la zdruncinarea relaţiilor feudale în E. Prin celebrele sale victorii de la Arcole (1796), Marengo (1800), Austerlitz (1805), Jena (1806), Wagram (1809) etc. Napoleon impune tratate de pace favorabile Franţei (Basel – 1795, Campo Formio – 1797, Lunéville – 1801, Pressburg – 1805.

Tilsit – 1807, Viena – 1809 ş.a.), prin care imperiul său îşi extinde dominaţia directă sau indirectă asupra Spaniei, Italiei şi statelor germane până la Elba. Austria şi Prusia pierd teritorii importante; este format (1807 – 1809) marele ducat al Varşoviei. Gigantul edificiu napoleonian – paradox politic fără coeziune şi raţiune de a fi din punct de vedere geografic, etnografic sau tradiţional – se năruie ca urmare a campaniei dezastruoase din Rusia (1812) şi a înfrângerii de la Waterloo de către puterile aliate (Anglia, Rusia, Austria, Prusia). Prin tratatele de la Paris şi Viena (1814 şi 1815), Franţa revine la frontierele ei din 1792, învingătorii trecând la reorganizarea generală a E., prin întărirea lor: Prusia dobândeşte provinciile renane, Austria

primeşte Lombardia şi Veneţia, Rusia, pe lângă restul Finlandei, anexat în 1809 obţine ducatul Varşoviei, iar Anglia dobândeşte o parte din coloniile franceze şi olandeze. Belgia şi Olanda formează Regatul Ţărilor de Jos (Netherlandia), iar Norvegia trece sub dominaţia Suediei. În timpul Restauraţiei franceze (1815 – 1830), cancelarul austriac Metternich exercită o influenţă importantă asupra politicii internaţionale, urmărind prezervarea statu-quo-ului teritorial, a principiilor absolutiste şi a stipulaţiilor congresului de la Viena din 1815. El iniţiază congrese internaţionale cu participarea celor 5 puteri (Anglia, Franţa, Austria, Rusia „Prusia) la Aix-la-Chapelle (1818% Carlsbad (1819), Viena-Troppau (1820), Laibach (1821), Verona (1822). În 1815, Prusia, Austria şi Rusia creează la Paris „Sfânta Alianţă" (v.). Revoluţia din lui. 1830 din Franţa, care înlătură dinastia Bourbonilor* antrenează după sine mişcări revoluţionare în Belgia, Italia şi Polonia. În timp ce în ultimele două ţări revolta este înfrântă de armatele ruseşti şi austriece, Belgia reuşeşte, cu sprijinul Franţei, să se constituie într-un regat independent şi neutru (acordurile din 1831 şi 1839), aducând o primă ştirbire a clauzelor tratatului de la Viena din 1815. În ultimele decenii ale sec. 18 şi începutul sec. 19, în Anglia are loc un fenomen cu profunde implicaţii în viaţa social-politică – revoluţia industrială – care apoi serăspândeşte în Franţa, Germania, S.U.A., Japonia ş.a. (în România – se

desfăşoară mai târziu, încheindu-se până la izbucnirea primului război mondial); punând bazele industrializării şi marcând victoria definitivă a relaţiilor de producţie capitaliste asupra celor feudale, acest proces duce, totodată, la apariţia şi dezvoltarea proletariatului, clasa consecvent revoluţionară a societăţii capitaliste, singura interesată până la capăt în lichidarea exploatării omului de către om, în construirea socialismului. Tot în Anglia are loc, în deceniile 4 şi 5 ale sec. 19, prima mişcare revoluţionară de masă a proletariatului 4 in istoria mişcării muncitoreşti – ehartismul. În această perioadă Karl Marx fundamentează concepţia materialistă a istoriei şi teoria comunismului ştiinţific; împreună cu Friedrich Engels, el întocmeşte în 1848 „Manifestul Partidului Comunist”, în care expune concepţia despre lume a partidului revoluţionar al proletariatului şi relevă rolul istoric al acestuia de constructor al societăţii comuniste, în 1864, Marx şi Engels contribuie nemijlocit la crearea Internaţionalei I. Comuna din Paris (1871) reprezintă prima mare experienţă de dictatură a proletariatului în istoria omenirii. Viaţa politică a E. este zguduită din temelii de mişcările revoluţionare din 1848, având caracter burghezo-democraţie şi naţional. Revoluţia izbucneşte în luna ian. În Italia, apoi în febr. În Franţa, răspândindu-se în întreaga E., cu excepţia Rusiei, Spaniei şi a ţărilor scandinave. În anii 1848 – 1849 revoluţia se desfăşoară aproape simultan în ţările

române, în urma revoluţiei, în Franţa este proclamată republica (1848 – 1852), după care se instaurează regimul celui de-al doilea imperiu (1852 – 1870). Deşi prin venirea la cârma Francei a lui L. Napoleon, tratatul de la

Viena este încălcat, marile puteri îl recunosc ca împărat al Franţei, întrucât el restabileşte monarhia şi promite menţinerea statu-quo-ului. În 1854 – 1855 Rusia încearcă fără succes să-şi adauge noi teritorii aflate în stăpânirea otomană, fiind înfrântă în războiul Crimeii. Prin tratatul de pace de la Paris (1856) principatele române sunt puse sub autoritatea Puterilor Garante. În anul 1859 începe procesul de unificare a Italiei în jurul dinastiei de Savoia din Regatul Sardiniei (un rol important având G. Garibaldi). După campania lui Napoleon III, aliatul Sardiniei, Austria cedează Lombardia, iar popoarele peninsulei se unesc, formând Regatul Italiei (1861), care se lărgeşte apoi prin unirea cu Veneţia (1866), desăvârşindu-se în 1870 prin ocuparea Romei. Apare astfel cea de-a şasea mare putere europeană: Italia. În ian. 1859 este realizată unirea Moldovei şi Ţării Româneşti, prin alegerea ca domn a lui Al. I. Cuza în ambele ţâri, reunite în 1862 într-un singur stat centralizat – România. Devenind prim-ministru al Prusiei (1862), Bismarck urmăreşte unificarea Germaniei „prin fier şi sânge”, pe care o realizează prin trei războaie împotriva Danemarcei (1864), Austriei (1866) şi Franţei (1870 – 1871) în urma cărora dobândeşte

Schleswig-Holstein, statele germane din N şi S, Alsacia şi o parte din Lorena. Regele Prusiei se proclamă împărat (Kaiser) al Germaniei, devenită mare putere militară. Perioada cuprinsă între anii 1871 – 1914 este supranumită „pacea armată”. Ea se caracterizează prin sporirea vertiginoasă a cursei înarmărilor şi prin diferite sisteme de alianţă între marile puteri, impuse de interesele divergente aflate la ordinea zilei: chestiunea Alsaciei şi a Lorenei (între Franţa şi Germania), problema balcanică (între Rusia şi Austria în special, ca urm are a războiului răsăritean dintre Rusia şi Turcia), rivalităţile maritime dintre Anglia şi Germania ş.a. În 1877 – 1878 Rusia se află în război cu Turcia, pe care o învinge, cu un ajutor important din partea armatelor române aliate. Rusia ţaristă îşi creează, prin pacea de la San Stefano (1878), avantaje teritoriale considerabile, reduse însă prin tratatul de la Berlin (1878), graţie eforturilor lui Bismarck, devenit cancelar al Imperiului german (1871); Bosnia şi Herţegovina revin Austriei, stârnind nemulţumirea Rusiei şi rivalitatea acestor puteri în peninsula Balcanică; Serbia, Muntenegru, Grecia şi Bulgaria obţin câşiguri teritoriale. La 9 mai 1877 România îşi proclamă independenţa, consolidată prin războiul de independenţă (1877 – 1878), recunoscută pe plan internaţional prin tratatul de la Berlin. Este restabilită autoritatea României asupra Dobrogei. În 1881, prinţul Carol I, din familia princiară Hohenzollern-Sigmaringen, este încoronat rege al

României. Pentru a-şi salvgarda cuceririle sale, Germania se aliază în 1878 cu Austro-Ungaria (monarhie dualistă creată în 1867), iar apoi (1882) cu Italia, formând blocul poliţieo-militar „Tripla alianţă", (ve)? reînnoit în 1887,1892 şi 1902* (se destramă în 1915, prin ieşirea Italiei), în ciuda puternicelor divergenţe cu Austro-Ungaria, România aderă, în 1883, la Tripla alianţă. Pentru a contrabalansa blocul militar al puterilor centrale, Franţa încheie o convenţie militară cu Rusia (1893) şi o înţelegere cordială cu Anglia (1904). Ia naştere „Tripla înţelegere" (Antanta) (v), e Marile puteri se găsesc astfel divizate în două blocuri militare opuse, aliate într-un instabil echilibru. Spre sfârşitul sec. 19, în România se răspândeşte marxismul şi intră în arena vieţii politice clasa muncitoare care, în 1893, îşi creează propriul partid politic, Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România (din 1910, Partidul Social-Democrat). În 1889 ia fiinţă Internaţionala a II-a, uniune internaţională a partidelor socialiste, care se destramă în timpul primului război mondial. După criza balcanică din 1908 izbucnesc, în 1912 – 1913, cele două războaie balcanice. România participă la al doilea război balcanic, încheiat cu pacea de la Bucureşti (1913), prin care regiunea din S Dobrogei (Cadrilaterul) intră în componenţa statului român. Ca urmare a contradicţiilor dintre marile puteri imperialiste, angajate în lupta pentru reîmpărţirea sferelor <łe influenţă şi pentru acapararea de colonii şi

teritorii’s trăim», la 28 iul. 1914 izbucneşte primul război mondial între Tripla alianţă şi Antanta, cuprinzând apoi alte ţări: Turcia (1914) şi Bulgaria (1915) – de partea puterilor centrale şi Belgia, Serbia, Muntenegru, apoi Italia (1915), România (1916) şi S.U.A. (1917) ş.a. de partea Antantei. În Rusia ţarismul este răsturnat în febr* 1917 de revoluţia democratică, iar în oct. 1917 are loc prima revoluţie socialistă victorioasă în istoria omenirii, care, sub conducerea partidului comunist (bolşevic), creat, şi condus de V.I. Lenin, răstoarnă puterea exploatatorilor şi instaurează dictatura proletariatului sub forma Sovietelor, inaugurând epoca trecerii omenirii de la capitalism la socialism. Rusia Sovietică (ulterior U.R.S.S.) semnează tratatul separat de pace de la Brest-Litovsk. Forţele contrarevoluţionare, sprijinite de puterile imperialiste încep, în vara anului 1918, intervenţia făţişă împotriva Rusiei Sovietice. Primul război mondial ia sfârşit cu victoria Antantei, concretizată prin sistemul tratatelor de pace de la Versailles (1919 – 1920). Se petrec importante modificări teritoriale: în baza principiului autodeterminării popoarelor, din Rusia se desprinde Finlanda; imperiul austro-ungar se dezmembrează în Austria şi Ungaria; se formează Regatul sârbilor, croaţilor şi slovenilor; Cehia şi Slovacia devin Cehoslovacia; este restabilit statul polon independent). Franţa recuperează Alsacia şi Lorena, iar Italia Trieste, Tirolul ş. a».

În urma conferinţei de pace de la Paris ia fiinţă, la 10 ian. 1920, Societatea Naţiunilor (v.), organizaţie internaţională destinată să garanteze pacea şi securitatea internaţională (în anii 1930 şi 1931

N. Titulescu este preşedintele Adunării generale a Societăţii Naţiunilor). În perioada interbelică, România se orientează spre crearea unui sistem de alianţe regionale; în anii 1920 – 1921 este creată, cu participarea României, Cehoslovaciei şi Iugoslaviei, Mica înţelegere (v.) (Mica Antantă); în 1929 România aderă la pactul Briand Kellogg (v,). Eşuează însă eforturile unor state, între care şi România, de a făuri pe continent un sistem de securitate colectivă. Principalele clauze ale tratatelor de la Versailles sunt rând pe rând încălcate de Germania fascistă, care duce o politică de revanşă şi anexiune. La 1 sept. 1939, Germania hitleristă, aliată cu Italia fascistă şi Japonia militaristă, dezlănţuie cel de-al doilea război mondial, cu scopul instaurării dominaţiei lor asupra lumii, lichidării independenţei popoarelor şi exterminării fizice a unor naţiuni întregi. Războiul se încheie în 1945 prin înfrângerea puterilor Axei, la care România a avut o importantă contribuţie. După terminarea războiului, la Paris (1947) s-au încheiat tratate de pace cu Italia, România, Bulgaria, Ungaria şi Finlanda şi, în 1955, cu Austria. România recuperează partea de N a Transilvaniei, răpită prin dictatul de la Viena (1940) (v.); în urm a

războiului, în viaţa internaţională se instituie un nou raport de forţe. În acest cadru, pentru menţinerea păcii şi securităţii internaţionale, se creează O.N.U. (v.), la care România devine membră în 1955. După cel de-al doilea război mondial numeroase state au păşit pe cale a construcţiei socialiste (Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, R.D. Germană, Iugoslavia, Polonia, România, Ungaria). În aceste ţări se dezvoltă procesul de întărire a unităţii de stat, de afirmare a forţelor democratice, de realizare a unor măsuri care să asigure progresul economic şi social. Prima parte a perioadei postbelice se caracterizează printr-o stare de încordare (război rece) în relaţiile internaţionale, perioada în care sunt create cele două blocuri militare opuse: Organizaţia Tratatului Nord

Atlantic (N.A.T.O.) (v.) şi Tratatul de la Varşovia. Ultimii ani sunt însă marcaţi de eforturile statelor europene pentru destindere, fapt ilustrat de Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa (v.) când, pentru prima dată în istorie, 33 state europene (plus S.U.A. Şi Canada) s-au aşezat la masa tratativelor pentru a încerca să edifice un nou sistem de securitate pe continent.

EUR. OPIAŢA, termen generic care desemnează toate pieţele de capitaluri internaţionale private. Cele trei segmente ale e. sunt: piaţa eurovalutelor (y.); piaţa eurocreditelor (v.); piaţa euroobligaţiunilor (v). Limitate iniţial la

piaţa euro dolarului (v.) 9 e. a cunoscut o continuă diversificare după 1960, atât în ceea ce priveşte operaţiunile financiare de pe aceste pieţe (în afara formării de depozite bancare, au început să fie mobilizate şi acordate credite pe termen mediu şi să fie emise obligaţiuni pe termen lung), cât şi în privinţa valutelor utilizate (în afara dolarului S.U.A. au fost utilizate într-o măsură tot mai mare marca vestgermană, francul elveţian, guldenul olandez, lira sterlină şi francul francez). Denumirea de „euro" provine de la faptul că, iniţial, spaţiul geografic al e. era limitat la Europa occidentală. Principalele centre financiare ale e. sunt: Londra, Zürich, Paris, Frankfurt, în Europa; Singapore, în Asia; São Paolo, în America de Sud. E. constituie o sursă importantă de lichiditate internaţională. Pe aceste pieţe sunt depuse, sub forma depozitelor bancare în eurodolari, în euromărci, în eurofranci elveţieni etc, surplusurile de valute convertibile ale participanţilor la comerţul internaţional şi sunt atrase ronduri lichide sub forma creditelor bancare sau emisiunilor de obligaţiuni, în ultimii ani, ca urmare a accentuării operaţiunilor speculative, în special a celor efectuate de corporaţiile multinaţionale, e. au devenit deosebit de instabile, agravând criza sistemului valutar internaţional".

EURO VALUTĂ, valută convertibilă care circulă în afara sistemului bancar al ţării de origine. Dolarii reprezintă ponderea principală (circa 80 la suta) în totalul e. Mărcile vest-

germane, care circulă în afara sistemului bancar din H.F. Germania, se numesc euromărci; francii elveţieni care circulă în afara Elveţiei se numesc eurofranci elveţieni ş.a.m.d. Principalele operaţiuni financiare care se efectuează cu e. sunt formarea, transformarea şi transferarea depozitelor bancare. Piaţa e. este o piaţă de capitaluri internaţionale pe termen scurt pe care acţionează băncile cave fac operaţiuni în e. Şi clienţii acestor bănci (corporaţii multinaţionale, întreprinderi comerciale etc.).

EX AEQUO ET BONO, expresie latină cu sensul „după consideraţii de echitate şi de morală" folosită pentru a desemna posibilitatea rezolvării unui diferend internaţional nu pe baza dreptului, ci pe aceea a echităţii. Părţile: 1 într-un diferend internaţional care se supun arbitrajului sau justiţiei internaţionale se pot înţelege ca aceste organe misdicţionale să decidă asupra diferendului pe baza echităţii, dar nu prin încălcarea principiilor de drept internaţional. Această posibilitate, prevăzută şi pentru C.I.J., în cazul când părţile sunt de acord în acest sens, nu a fost folosită niciodată.

EXCELENŢĂ, titlu acordat, în unele ţări, demnitarilor (şefi de state, membri ai guvernului, ambasadori sau miniştri plenipotenţiari).

EXCEPŢII PRELIMINARE, mijloc de apărare prin care se poate pune capăt cursului judecăţii unei cauze de un tribunal sau curte internaţională înainte de a se intra în fondul cauzei.

E.p» se divid în: excepţie de necompetenţă şi excepţie de inadmisibilii al e. ~ de necompetenţă, mijloc de contestare a dreptului instanţei de a judeca litigiul. ~ de inadmisibilitate, se întemeiază pe lipsa unor condiţii indispensabile desfăşurării judecăţii, ori pe motive de natură să împiedice această desfăşurare în faţa instanţei. Din ele fac parte: începuizarea tratativelor diplomatice; existenţa unei tranzacţii; autoritatea lucrului judecat; litispendenţa (v.); începuizarea căilor interne de atac; lipsa caracterului naţional al reclamaţiei. Regulamentul C.I.J. prevede că orice excepţie trebuie prezentată cel mai târziu înainte de expirarea termenului fixat pentru prima piesă a procedurii scrise ce trebuie depusă de partea care ridică excepţia. La primirea e.p. se suspendă judecata, iar preşedintele înştiinţează partea adversă şi îi cere să depună observaţii până la un termen care i se fixează în acest scop.

EXCES DE PUTERE, încălcarea de către un organ a reglementărilor care îi stabilesc competenţa şi modul de exercitare a funcţiilor sale. De ex.

e. de p. al unui organ de arbitraj poate să rezulte, în cadrul unui litigiu ce intră în competenţa sa, din faptul că s-a pronunţat asupra unei chestiuni pe care părţile nu i-au supus-o spre rezolvare (ultra petita), sau dacă s-a întemeiat pe documente care nu au fost puse în discuţia părţilor.

EXECUTAREA TRATATELOR

INTERNAŢIONALE, aducere la îndeplinire a obligaţiilor asumate de către state printr-un tratat internaţional.

Executarea tratatelor trebuie să se facă de către toate părţile contractante, cu bună credinţă. Respectarea tratatelor constituie un principiu fundamental ai dreptului internaţional (v. pacta sunt servanda). Modul în care statele asigură e.t.i. În dreptul intern este reglementat de fiecare stat, potrivit sistemului său constituţional. În practica generală a României, e.t.i. nu se face pe baza adoptării unor acte normative speciale, întrucât în virtutea principiului unicităţii puterii actele care conferă tratatelor forţă obligatorie emană de la aceleaşi organe ale puterii de stat care edictează şi normele de drept intern. În practica altor state executarea obligaţiilor asumate prin tratate internaţionale reclamă şi adoptarea unor acte normative speciale. E.t. i, presupune o independenţă completă a statelor. Statul execută tratatele în virtutea competenţei şi responsabilităţii sale, fără niciun amestec din afară. El răspunde, pe planul dreptului internaţional, faţă de părţile contractante, de executarea obligaţiilor asumate prin tratat.

EXECUTIVE AGREEMENT (înţelegere pentru executare), denumire dată în dreptul S.U.A. unor înţelegeri internaţionale menite să intre în vigoare – cât priveşte S.U.A. – prin simpla semnătură a preşedintelui.

EXEQUATUR CONSULAR 1. Act oficial prin

care guvernul unui stat recunoaşte consulului străin această calitate a sa, îi acordă permisiunea de a-şi îndeplini funcţiile consulare (v.) în circumscripţia consulară (v.) şi dă dispoziţie autorităţilor locale să-l sprijine în realizarea atribuţiilor sale.

E.e. poate lua forma unui document separat, a unei menţiuni sau a unei simple semnături a ministrului afacerilor externe pe patenta consulară (v.). În unele state, e.e. emană de la şeful statului, în altele, consulul îşi începe exercitarea funcţiilor sale după ce autorităţile centrale i-au acordat permisiunea în acest sens, publicând-o în presă, ceea ce înlocuieşte e.e. Bacă e.e. este retras, funcţia consulară i-neotează. 2. Aprobarea, în forme prevăzute de legislaţia internă, de a executa pe teritoriul unui stat o hotărâre judecătorească pronunţată de un tribunal străin.

EX GRATIA, expresie latină cu sensul de „din bunăvoinţă”, folosită pentru a se arăta că un subiect de drept internaţional acţionează nu în temeiul unei obligaţii legale, ci impulsionat de un sentiment de bunăvoinţa, de curtoazie internaţională.

EXIL, sancţiune constând din expulzarea unei persoane de pe teritoriul statului al cărui resortisant este ca urmare a săvârşirii unei infracţiuni – de obicei un delict politic – sau a unei alte fapte pentru care este considerat indezirabil. Sancţiune cunoscută în aproape toate legislaţiile

mai vechi, e. este rar întâlnit în legislaţiile moderne. În Franţa, de ex., o lege din 28 iun. 1886 (abrogată la 24 iun. 1950) interzicea domicilierea pe teritoriul francez a şefilor fostelor familii domnitoare şi a fiilor mai mari ai acestora.

E. poate fi şi voluntar, având în acest caz semnificaţia unui act de protest împotriva unor regimuri politice (de ex., exilul voluntar al unor germani în alte ţări, în timpul dictaturii fasciste).

EXOD DE COMPETENŢE, fenomenul deplasării forţei de muncă de înaltă calificare dinspre ţările în curs de dezvoltare spre cele capitaliste dezvoltate. Acest fenomen produce grave prejudicii ţărilor în curs de dezvoltare care, în mod obişnuit, suferă de o lipsă acută de cadre calificate, pentru a căror pregătire cheltuiesc importante mijloace financiare. Ţările capitaliste dezvoltate culeg în schimb roadele acestor eforturi financiare. E. ele e. face să crească decalajul dintre ţările capitaliste dezvoltate şi ţările în curs de dezvoltare, venind astfel în contradicţie cu aplicarea în viaţă a principiilor şi obiectivelor care vizează instaurarea unei noi ordini economice internaţionale.

EXPERT 1. Persoană calificată prin cunoştinţele sale de specialitate şi care este însărcinată de un organ de jurisdicţie, de un organ internaţional iau printr-un acord interstatal să studieze o problemă de ordin juridic sau tehnic şi să-şi exprime avizul scris asupra ei. 2. Denumire dată, în materie ilo asistenţă tehnică

internaţională, unui tehnician desemnat de o organizaţie internaţională spre a da consultaţii de specialitate asupra chestiunilor de competenţa sa, autorităţilor din ţara căreia îi dă consultaţii.

EXPERTIZĂ, lucrare efectuată de un expert (v.), singur sau în colaborare cu alţii, şi al cărei rezultat poate servi ca mijloc de probă.

EXPORT, totalitatea operaţiilor cu caracter comercial, prin care mărfurile produse sau prelucrate într-o ţară sunt vândute pe piaţa altor ţări. Noţiunea de e* include uneori şi prestările de servicii pentru străinătate sau pentru t urişti! străini (e. invizibil). Caracterul şi structura ce unei ţări depind de o scrie de factori ca: gradul de dezvolt are economică, intensitatea participării la diviziunea internaţională a muncii, conjunctura economică generală etc. E. are două funcţii economice principale, contribuind, pe de o parte, la procurarea mijloacelor de plată necesare acoperirii importurilor şi, pe de altă parte* la desfacerea, pe pieţele externe, a unor produse care, din raţionamente economice, depăşesc necesarul de consum intern. ~ de capital, operaţia de plasare de capital în ţări străine pentru a fi investit în ac ti vilă ţi productive, comerciale, financiare etc. În scopul obţinerii de profituri mai mari decât cele ce se obţin pe piaţa naţională. ~ de e, caracterizează faza imperialistă a capitalismului, ci rid monopolurile internaţionale au o mare dezvoltare. Formele principale ale ~ de e. sunt: productiv şi de împrumut, Pentru a

contracara efectele negative ale investiţiilor străine, multe din ţările în curs de dezvoltare supun unui control riguros importul de capital, orientându-l spre ramurile care prezintă cel mai mare interes pentru economia naţională şi opunându-se astfel tendinţei exportatorilor de capital de a investi cu prioritate în ramurile care asigură profituri imediate şi foarte înalte.

RX POST FACTO, expresie latină cu sensul de „datorită unui fapt ulterior", folosită pentru a preciza consecinţele pe care o situaţie de fapt sau de drept, ulterioară unui act juridic, o poate avea asupra acestuia din urmă. De ex, un tratat încheiat în conformitate cu principiile şi normele fundamentale ale dreptului internaţional poate îi lovit de nulitate e „p» f. Şi să înceteze de a mai produce efecte juridice dacă conţinutul lui devine incompatibil cu noile norme imperative ale dreptului internaţional (jus cogens). Principiul este înscris în art. 64 din Convenţia de la Viena asupra dreptului tratatelor din 1969 (v,).

EXPOZIŢIE INTERNAŢIONALĂ, prezentarea, de către mai multe state, într-un cadru organizat, a unor produse industriale, agricole, de opere literare şi artistice în scopul promovării cooperării internaţionale în diferite domenii de activitate, dezvoltării schimbului de valori materiale şi spirituale între state. Primele e. i», în accepţia de azi a cuvântului, au fost organizate la sfârşitul sec. 18 şi începutul sec. 19. Au fost organizate expoziţii universale la: Londra, 1851; Paris, 1900

şi 1937; New York, 1939; Bruxelles, 1958; Montreal, 1967; Ōsaka, 1970 ş.a. E.r se organizează în mari centre industriale şi comerciale. Pe lângă e. L, organizate pe timp limitat, au apărut şi e.i. cu caracter permanent. De asemenea, se pot organiza expoziţii itinerante, amenajate în trenuri sau autovehicule speciale. E.i., ca şi târgurile, dau posibilitatea organizării unei largi campanii publicitare, folosindu-se forme variate de propagandă (v. Convenţia privitoare la expoziţiile internaţionale).

EXPROPRIERE, act de stat prin care sunt preluate de la unul sau mai mulţi proprietari bunurile care le aparţin, cu sau fără plata unei despăgubiri.

E. cu efecte internaţionale vizează bunurile, creanţele, titlurile aparţinând cetăţenilor străini sau unor state străine pe teritoriul statului expropriator sau cetăţenilor acestui stat cu privire la bunurile acestora din străinătate. E. dispusă de un stat îşi produce efectele sale asupra bunurilor situate şi pe teritoriul altor state dacă acestea aparţin cetăţenilor statului care a dispus e.

EXPULZARE, act prin care autorităţile unui stat dispun ca o persoană să părăsească imediat sau în cel mai scurt timp teritoriul pe care se află, cu interdicţia de a reveni, recurgând, dacă este cazul, şi la constrângere. Spre deosebire de legislaţiile mai vechi, în prezent nu se admite, de regulă, e. propriilor naţionali. E. diplomaţilor şi consulilor este condiţionată de declararea lor

drept persona non grata (v.) şi de refuzul acestora de a părăsi teritoriul statului de reşedinţă.

EX QUAI, clauză contractuală referitoare la modalităţile de livrare a mărfii în operaţiunile de vânzare-eumpărare internaţionale, în conformitate cu regulile INCOTERMS 1953. În baza clauzei e.o vânzătorul are obligaţia să pună mărfurile la dispoziţia cumpărătorului pe cheiul portului convenit, să se îngrijească de ambalajul şi condiţionarea mărfii respective, să suporte costul operaţiunilor de control (al calităţii, cantităţii, dimensiunilor) şi să suporte riscurile şi cheltuielile până în momentul predării mărfii. Cumpărătorul are sarcina să preia marfa imediat ce i-a fost pusă la dispoziţie şi să suporte toate riscurile şi cheltuielile din momentul preluării ei.

EX SHIP, clauză contractuală referitoare la modalităţi de livrare a mărfii în operaţiunile de vânzare-cumpărare internaţionale, în conformitate cu regulile INCOTERMS 1953. În baza acestei clauze vânzătorul are obligaţia să ţină marfa la dispoziţia cumpărătorului, la bordul vasului, la locul uzual de descărcare în portul convenit. Vânzătorul are obligaţia să-l informeze din timp pe cumpărător despre data la care soseşte marfa şi să procure documentele pentru luarea în primire a acesteia, să suporte riscurile şi cheltuielile până în momentul predării efective a mărfii, să suporte costul operaţiilor de control etc. Cumpărătorul are obligaţia să preia imediat mărfurile ce i-au fost puse la dispoziţie şi să achite costul lor, să suporte

riscurile şi cheltuielile din momentul preluării mărfii, să suporte taxele vamale, spezele de scoatere din vamă, precum şi orice alte taxe plătibile în momentul sosirii şi în legătură cu descărcarea şi/ sau importul acelei mărfi.

EXTERIT ORI ATÂT ALE, ficţiune folosită în vechiul drept internaţional pentru a explica imunitatea de jurisdicţie de care se bucură unele persoane, resortisante ale unui stat, în perioada în care se află pe teritoriul altui stat (de ex., şefi de state, reprezentanţi diplomatici şi consulari etc.}.

E. se referă şi la localurile ambasadelor şi consulatelor, la navele de război considerate, potrivit acestei ficţiuni, că s-ar afla în afara teritoriului statului pe care în fapt se găsesc. În practica veche a fost cunoscut regimul capitulaţiilor (v.) ce consacra un tratament inegal (de ex, cetăţenilor străini, exceptaţi de la jurisdicţia locala în favoarea jurisdicţiei consulilor statelor respective). În prezent, se admite din ce în ce mai mult că recunoaşterea imuniiăţilor şi privilegiilor personale ale agenţilor diplomatici (consulari), ca şi ale reprezentanţei diplomatice (consulare) cui atare constituie nu o consecinţă cu cu, ci o aplicare a principiilor suveran ilăţii statelor şi cooperării internaţionale. În privinţa navelor militare, acestea se bucură de imunitate de jurisdicţie penală şi civilă nu în virtutea e., ci ca o consecinţă a respectării suveranităţii statului străin căruia îi aparţine nava militară. Statutul trupelor străine staţionate temporar pe I.cri loriul

altor state nu este un statut de e. recunoscut ca urmare a unei reguli universale de drept internaţional, vi ca urmare a unei reglementări intervenite pe baza înţelegerii dintre state.

EXTRĂDARE, act prin care un stat remite unui alt stat o persoană urmărită sau condamnată de acest din urmă etat. E o are loc la cererea statului interesat ca persoana extrădată să fie cercetată, judecată sau să execute pedeapsa la care a fost condamnată.

E. este un atribut suveran al fiecărui stat, care poate admite sau refuza predarea persoanei a cărei e. se cere, le se acordă în condiţiile prevăzute în convenţii bilaterale sau multilaterale de e., pe bază de reciprocitate sau potrivit legilor interne. Principalele condiţii de fond ale e. sunt: fapta pentru care se cere e. să fi fost prevăzută ca infracţiune în legislaţia ambelor state (principiul dublei incriminări); persoana extrădată să nu fie judecată pentru o altă infracţiune decât cea pentru care a fost cerută; persoana e. să nu fie supusă la executarea unei alte pedepse decât cea pentru care a fost obţinută.

E. propriilor cetăţeni nu se admite (principiul neextrădării propriilor cetăţeni). Potrivit Legii nr. 4 din 18 mart. 1971 plivind e., nu pot fi e. nici persoanele care au obţinut dreptul de azil în România şi nici persoanele fără cetăţenie domiciliate în ţara noastră. Unele tratate internaţionale (Acordul de la Londra, din 1945, pentru înfiinţarea Tribunalului militar

internaţional de la

Nürnberg, Tratatele de pace de la Paris din 1947, Convenţia privind imprescriptibilitatea crimelor de război şi crimelor contra umanităţii din 1968) prevăd obligativitatea e. criminalilor de război şi a celor vinovaţi de crime contra umanităţii, printre care genocidul (v.) şi crima de apartheid (v*). Alte tratate (Convenţia pentru reprimarea capturării ilicite de aeronave (v.) din 1970, Convenţia pentru reprimarea actelor ilicite îndreptate contra securităţii aviaţiei civile (v.) din 1971 şi Convenţia pentru reprimarea infracţiunilor contra agenţilor diplomatici din 1973) prevăd obligativitatea e. persoanelor care au comis infracţiuni prevăzute de ele, dacă statul pe teritoriu] căruia au fost săvârşite nu decide să-şi exercite propria sa jurisdicţie penală. În România, Codul penal din 1969 prevede că e. se acordă sau poate fi solicitată pe bază de convenţie internaţională, pe bază de reciprocitate şi, în lipsa acesteia, în temeiul legii. Legea din 1971 privind e. reglementează condiţiile şi procedura acesteia. Dispoziţiile cu privire la o» sunt cuprinse şi în unele tratate de asistenţă juridică privind cauzele civile, familiale şi penale, încheiate de România cu alte state.

EX WORKS (franco fabrică), clauză contractuala referitoare la modalităţile de livrare a mărfii în operaţiunile de vânzare-cumpărare internaţionale, în conformitate eu regulile INCOTERMS 1953. Clauza e-w. prevede obligaţia

vânzătorului de a pune la dispoziţia cumpărătorului marfa, la termenul convenit, în depozitul uzinei vânzătorului. În baza acestei clauze, în sarcina vânzătorului intră ambalarea mărfii şi suportarea cheltuielilor privind controlul acesteia; cumpărătorul este obligat să preia imediat mărfurile ce-i sunt puse la dispoziţie, să-şi procure mijlocul de transport şi să suporte cheltuielile de transport până la destinaţie, taxele vamale etc., precum şi riscurile din momentul în care marfa i-a fost pusă la dispoziţie.

F.A.I., v. FEDERAŢIA AERONAUTICĂ INTERNAŢIONALĂ.

FALKLAND, INSULELE (denumiree oficială: Malvínee, Falkland Isiand Ą arh, situat în partea de $ a Oc, Atlastic, la 480 km E de Str. Magellane format din două insule principale (East Falkland şi West Falkland) şi circa 200 insuliţe (între care depend căţele South Georgia şi South Sandwich}. Suprafaţa: 11.961 kmp. Populaţia: 1.799 loc. (1974). Centrul administrativ: Port Statûey, 1.098 loc. (1971 în ins. East Falkland. Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Falkland Islands Pound (Lira) = * 100 New Pence. Istoric. Descoperite de navigatorul englez John Davis (1592), ins. F. sunt recunoscute ca aparţinând Spaniei prin tratatele de la Tordesillaş (7 iun. 1594) şi Madrid (13 ian. 1750), aceasta neexercitând însă o ocupare efectivă a, lor. Denumirea actuală datează din Î690 (în onoarea primului lord al Amiralităţii – Falkland), francezii din Saint-Malo numindu-le

Malouines (1901). Prima colonizare a ins. (1764) o fac francezii din St. Malo care întemeiază aici o mică colonie de circa 80 persoane. Expediţia engleză condusă de amiralul Byron (1765) duce la ocuparea Port Egmont-ului, iar spaniolii în ripostă cuceresc ins. În urma expediţiei condusă de Juan Ignacio Madariaga (9 iun. 1770). În perioada 15 sept, 1773 – 20 mai 1774, în urma unei înţelegeri între cele două puteri arh, este predat englezilor. În 1820 Argentina dobândeşte dreptul la succesiune asupra ins., considerându-le în prezent teritoriu argentinian. La 3 ian. 1833 Marea Britanie intervine cu flota şi colonizează arh., stabilind o bază mmtară la Port Stanley. Potrivit ultimei Constituţii din 1 ian. 1949, ins. F, reprezintă teritoriu colonial britanic. Problema decolonizării ins. F. estainscrisă în preocupările O.N.U. În dec. 1977, la New Yorke au început tratative între Argentina şi Marea Britanr cu privire la schimbarea regimului ac apartenenţă a ins. F.

FALL GELB (PLANUL GALBEN), întocmit de comandamentul german în 1940 pentru cotropirea Belgiei, Olandoi şi Franţei. Declanşarea ofensivei o fost a minată de 11 ori, din cauza timpului nefavorabil şi a pregătirilor ne terminate. După ce planul a căzut în mâna belgienilor, Hitler a adoptat o variantă nouă care prevedea o acţiune în forţă cu unităţile blindate, prin S Belgiei, peste Munţii Ardeni etc, care, fiind socotiţi de comandamentul francez greu accesibili, au fost neglijaţi în planul

de apărare. Pentru invazia Olandei, Belgiei şi Franţei, comandamentul german a concentrat 137 de divizii (dintre care 10 de tancuri şi o motorizate, eu 2.800 de tancuri şi peste 3.000 avioane de luptă). Ofensiva germană, declanşată la 10 mai, s-a desfăşurat vertiginos. Trupele de ia aripa dreaptă au pătruns în Olanda, guvernul olandez s-a refugiat la Londra, iar armata, izolată şi părăsită, a capitulat la 15 mai, predând Haga Sără lupta germanilor. Marile unităţi blindate germane, trecând peste Ardeni, au ieşit pe Mensa, în sectorul Sedan, pe care au forţat-o în mai multe puncte (13 şi 15 mai). Continuând apoi ofensiva, la 21 mai au ieşit la Canalul Mânecii, despicând astfel în două dispozitivul strategic al aliaţilor şi izolând în Flandra 40 de divizii engleze, franceze şi belgiene. Atacată continuu şi supusă unor bombardamente masive de aviaţie, armata belgiană a capi tuia t la 27 mai. După ieşirea la mare, blindatele germane s-au dirijat spre N, dar, spre surprinderea generală, s-au oprit în faţa portului Dunkerque, permiţând englezilor să evacueze, între 27 mai şi 4 iun., peste 337.000 de oameni (Operaţia Dynamo). La 14 iun. Parisul, declarat oraş deschis, a fost ocupat de trupele germane fără luptă. Guvernul francez a demisionat şi s-a format un altul, în frunte cu mareşalul Pétain, care a cerut armistiţiul. La 22 iun., în pădurea Compiègne, reprezentanţii francezi au semnat capitularea ţării lor. La 24 iun. Franţa a fost nevoită să accepte şi condiţiile lui

Mussolini, care intrase în război la 10 iun. V. Şi război mondial, al doilea ~.

FALL WEISS (PLANUL ALB), întocmit de comandamentul german pentru invadarea Poloniei. Aprobat de Hitler la 3 apr. 1939, planul prevedea mfrângerea Poloniei într-o campanie „fulger", prin lovituri masive date cu forţe superioare de tancuri şi aviaţie. În zorii zilei de 1 sept. 1939,1.590.000 de oameni, cu peste 2.500 de tancuri şi aproximativ 2000 de avioane s-au năpustit asupra Poloniei. Frontul polonez a fost rupt pe mai multe direcţii şi, în decurs de o săptămână, cu toată rezistenţa eroică a trupelor poloneze, agresorii au cucerit cele mai importante zone economice şi industriale ale Poloniei. La 6 sept., guvernul polonez s-a mutat la Lublin, iar statul-major la Brest. Campania din Polonia a durat aproximativ trei săptămâni, în decursul cărora armata poloneză a fost înfrântă şi ţara ocupată. V. Şi războiul eludat; război mondial, al doilea ~.

FALSIFICAREA DE MONEDĂ, infracţiune sancţionată atât de legislaţia internă a statelor, cât şi de normele dreptului internaţional penal şi care constă în confecţionarea sau alterarea, în orice mod, a monedelor metalice sau de hârtie, a titlurilor de credit public, cecurilor, titlurilor de orice fel pentru efectuarea plăţilor sau a oricăror alte valori asemănătoare. Prin consecinţele sale, această infracţiune interesează întreaga comunitate internaţională. Prin Convenţia de la

Geneva din 1929 privind reprimarea falsificatorilor de monedă, al cărei obiect îl constituie asigurarea protecţiei internaţionale a tuturor monedelor naţionale, şi la care este parte şi România, s-a prevăzut obligaţia statelor semnatare de a coopera între ele în vederea descoperirii, prinderii, judecării şi pedepsirii falsificatorilor de monedă. Convenţia incriminează: fabricarea sau alterarea în mod fraudulos, prin orice miiioace, a monedei; primirea, procurarea, introducerea în tară, ori punerea în circulaţie a monedei false; fabricarea ori procurarea de instrumente destinate falsificării de monedă. În aplicarea acestei convenţii, statele au introdus, în general, în legislaţia lor penală internă, prevederi ce ocrotesc alături de moneda naţională şi moneda străină, în Codul penal al României, sancţionându-se infracţiunea de falsificare de monede (art. 282 cod penal), precum şi infracţiunea de fabricare şi deţinere a instrumentelor în vederea falsificării de valori (art. 285 cod penal), se arata printr-o dispoziţie expresă (art. 284 cod penal) că prevederile acestor infracţiuni se aplică şi atunci când astfel de fapte privesc monede sau timbre ale altor state, ori alte valori străine.

F.Á.O., v. ORGANIZAŢIA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU ALIMENTAŢIE ŞI AGRICULTURĂ.

F.A. Se (free alongside ship = franco lângă navă), clauză prevăzută, în contractele de comerţ exterior, conform căreia vânzătorul suporta toate

cheltuielile şi riscurile care revin mărfii până în momentul în care ea este depusă efectiv lângă navă, în portul de încărcare desemnat de cumpărător.

FAZELE ÎNCHEIERII TRATATE

LOR, etape ale procesului de încheiere a tratatului. Pentru a putea fi încheiat, un tratat trebuie să parcurgă mai multe etape şi anume: a) prezentarea deplinelor puteri; b) negocierea tratatelor; c) redactarea textului tratatului; d) semnarea tratatului, a) Prezentarea deplinelor puteri. Pentru a putea negocia, adopta sau semna un tratat, reprezentanţii statelor participante trebuie să fie investiţi cu depline puteri, în sensul de a avea, de la autoritatea competentă din statul lor, împuternicirea necesară, care este consemnată într-un document oficial emanând de la acea autoritate. Sunt consideraţi, în virtutea funcţiilor lor, ca reprezentanţi ai statelor şi deci absolviţi de obligaţia de a prezenta depline puteri, pentru toate actele ce le încheie, şefii de stat, şefii de guvern, miniştrii de externe, precum şi şefii misiunilor diplomatice pentru adoptarea textului unui tratat între statul acreditant şi statul aereditar. De asemenea, au acelaşi regim şi reprezentanţii acreditaţi ai statelor la o conferinţă internaţională, ori pe lângă o organizaţie internaţională, pentru adoptarea teartului unui tratat în acea conferinţă sau organizaţie. Deplinele puteri pot fi acordate reprezentanţilor statelor pentru toate fazele încheierii tratatelor sau numai

pentru unele din ele. b) Negocierea tratatelor, în cadrul căreia se discută problemele de fond şi de formă ale tratatelor, se prezintă propuneri şi proiecte de texte, se fac schimburi de note etc. Negocierile pot avea loc pe căile diplomatice obişnuite, prin intermediul unor persoane special împuternicite, în cadrul unor conferinţe sau congrese internaţionale, ori în cadrul organizaţiilor internaţionale, cum este de ex. O.N.U., unde au fost negociate şi pregătite numeroase proiecte de tratate, c) Redactarea textului tratatului este făcută după ce părţile au ajuns ia un acord. În general, un tratat este alcătuit dintr-un preambul, din partea principală ce conţine de fapt fondul tratatului, precum şi partea finală, care se referă, de obicei, la probleme de procedură, durata, modul de intrare în vigoare şi de încetare a tratatului etc. Unele tratate conţin şi anexe ce detaliază, completează ori interpretează anumite prevederi ale tratatului. În ce priveşte limba de redactare a tratatului, ea este stabilită prin acordul statelor contractante, care pot conveni ca tratatul să fie elaborat în una sau mai multe limbi oficiale. d) Semnarea tratatului are, în raport de voinţa părţilor contractante, consecinţe juridice diferite. Astfel, un tratat poate fi considerat încheiat ca urmare a semnării sale şi ca atare dobândeşte forţă obligatorie din acel moment, ori poate dobândi efect juridic printr-o procedură ulterioară semmirii (cum este de ex, ratificarea), a îl naţie în

care semnarea tratatului echivalează numai cu autentificarea sa. Îiilre elaborarea tratatului şi semnarea mu definitivă poate interveni uneori

O procedură intermediară şi anume parafarea sau semnarea ad-referendum. Parafarea, care constă în semnarea «le către reprezentanţii statelor a tratatului numai cu iniţialele lor, are loc atunci când părţile contractante nu au acordat reprezentanţilor lor depline puteri pentru semnarea definitivă. În această situaţie, parafarea are ca efect certificarea textului rezultat din train live. Semnarea ad-referendum are loc, atunci când împuterniciţii părţilor im au mandat de a semna tratatul. Această semnătură reprezintă un act de autentificare, având totodată şi valoarea unei semnături provizorii.

FĂGĂRAŞ, domeniu situat în S Transilvaniei, semnalat documentar din timpuri foarte vechi (1222) ca locuit de români („Terra blachorum"). Unul din Cnu trele de migraţie ale românilor trânti Ivăneni înspre Ţara Românească, în urma cărui fapt tradiţia istorică despre descălecatul" acestei ţări de către Negru Vodă – având un anumit miez istoric real – indică tocmai F. ca ţinut de origine al legendarului voievod întemeietor (la sfârşitul sec. 13). În aug. 13 o9, după un război în care domnul Ţării Româneşti, Vladislav 1 (Vlaicii), a rezistat victorios unui atac din páriou regelui Ungariei, Ludovic I, acesta din urmă a acordat domnilor Ţării Kornâneşti – în schimbul recunoaşterii suzeranităţii maghiare – două feude în S

Transilvaniei: F. Şi Amlaşul (v.). Reluate prin 1374 – 1375, în urma înrăutăţirii relaţiilor dintre Ungaria şi Ţara Românească, ele au ajuns din nou în posesia domnilor munteni în timpul lui Mircea cel Bătrân, probabil pe la 1389. F., ca şi Amlaşul, a rămas în această situaţie până la 1452.

1 ind Ian cu de la Hunedoara le-a conliseat definitiv de la Vladislav II, ca sancţiune pentru presupusa duplicitate politică a acestuia.

F.C.C., v. ORGANIZAŢIA DE COLABORARE PENTRU FOLOSIREA ÎN COMUN A CONTAINERELOR ÎN TRAFIC INTERNAŢIONAL.

F.D.I.F., v. FEDERAŢIA DEMOCRATĂ INTERNAŢIONALĂ A FEMEILOR.

FEDERAŢIA AERONAUTICĂ INTERNAŢIONALĂ (F.A.I.), organism internaţional neguvernamental, creat la 14 oct. 1905, în care orice stat poate fi reprezentat printr-un singur membru activ, care poate fi un club aeronautic naţional, asociaţie de aviaţie, societate, federaţie, grup, ori corporaţie recunoscute de către F.Á.I. Are sediul la Paris. Principalele obiective statutare ale F.Ă A sunt: facilitarea zborurilor în scopuri necomerciale; reprezentarea aviaţiei necomerciale în organizaţii de aviaţie internaţională (v. O.A.C.I., I.A.T.A.); continua modernizare a unui cod care să permită compararea justă şi ştiinţifică a performanţelor realizate de piloţii din diferite state în spaţiul aerian şi cosmic; organizarea unor campionate mondiale regulate la toate specialităţile aeronautice, aeronave, elicoptere,

baloane etc. România este reprezentată prin Federaţia de Aeronautică Română din cadrul Consiliului Naţional de Educaţie Fizică şi Sport.

FEDERAŢIA DEMOCRATĂ INTERNAŢIONALĂ A FEMEILOR (F.D.I.F.), creata la 1 dec. 1945. la Paris. Biroul a fost înfiinţat la Congresul, mondial al femeilor (Copenhaga, 1953), care a asociat figuri proeminente de femei, ca şi grupuri şi organizaţii neafiliate la

F.D.I.F. Are ca principale obiective: unirea femeilor, indiferent de rasă, naţionalitate, religie şi convingeri politice, în câştigarea şi apărarea drepturilor lor ca cetăţene, mame şi angajate; protejarea copiilor şi apărarea păcii, democraţiei şi independenci naţionale; stabilirea legăturilor de prietenie şi solidaritate între fernet lin întreaga lume. Reuniunile F.D.LFE au caracter deschis şi la acestea participă observatori şi invitaţi. Sub egida ei apare publicaţia „Women of the Whole World”. Are ca membri organizaţii naţionale şi membri individuali din 104 ţări (1976). Mişcarea de femei din România este reprezentată în F.D.ŁF. Încă de la înfiinţarea federaţiei. Are sediul la Berlin.

FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A ARHIVELOR DE FILME (F.I.A.F.), înfiinţată la Paris, în lui. 1938, cu scopul de a sprijini păstrarea moştenirii artistice şi istorice a cinematografiei, de a facilita schimburile internaţionale de filme şi documente privind istoria şi arta cinematografică şi de a promova dezvoltarea culturii şi artei cinematografice. Are membri asociaţi şi

corespondenţi în 38 de ţări (1976). Arhiva Naţională de Filme din România este afiliată la F.I.AJF. din 1959. FI.Á.F* organizează adunări generale anuale. Editează: „Manuals on prezervation of films”, „Annual catalogue of publications of F.I.A.F. members”. Are sediul la Bruxelles.

FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A ASOCIAŢIILOR DE APICULTURA (APIMOŃBIA), organizaţie neguvernamentală la care sunt afiliate asociaţii naţionale din 56 de ţari (1976), cuprinzând peste 15.000.000 de apicultori, care acţionează în domenii comune de activitate. Scopul: să promoveze colaborarea între apicultorii din diferite ţări. Are statut special consultativ F.A.O., iar din 1972 statut special din partea ECOSOC. Participă, prin institutul său din Bucureşti, la realizarea proiectelor programelor elaborate de F.A.O. pentru construirea unor obiective apicole şi întocmirea unor variante de programe privind extinderea apiculturii în ţările în curs de dezvoltare. România ia parte la activităţile federaţiei şi, începând din 1970, la Bucureşti funcţionează Institutul internaţional de tehnologie şi economie apicolă. Ţara noastră acordă asistenţă tehnică, utilaje şi instalaţii apicole, deţinând în acest domeniu primul loc în lume.

FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A ASOCIAŢIILOR DE BIBLIOTECARI (F.I.A.B.), creată la Roma, în iun. 1929, cu scopul de a sprijini cooperarea internaţională în domeniul

biblioteconomiei şi bibliografici. Colaborează cu Organizaţia Internaţională pentru Standardizare, în vederea standardizării în domeniul cărţilor şi bibliotecilor. Are organizate secţii şi comitete de studii biblioteconomice. Membrii

F.I.A.B. sunt asociaţii internaţionale şi asociaţii naţionale, iar membrii asociaţi: biblioteci, şcoli de bibliotecari şi organisme guvernamentale. Din România participă la activităţile

F.I.A.B. Asociaţia Bibliotecarilor (din 1957).

FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A ASOCIAŢIILOR DE STUDII CLASICE (F.I.A.S.C.), creată în sept. 1948 la Paris, sub auspiciile U.N.E.S.C.O., cu scopul de a încuraja cercetările asupra civilizaţiilor antice ale Greciei şi Romei, pe care asociaţiile naţionale şi societăţile internaţionale de fspecialitate îşi propun să le efectueze. Ea contribuie, de asemenea, la elaborarea studiilor

U.N.E.S.C.O. asupra rolului disciplinelor umanitare în educaţia şi cultura modernă. La activitatea F.I.A.S.C. iau parte asociaţii naţionale din 36 de ţări (1976), printre care şi România, şi societăţi internaţionale de specialitate.

FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A AUTOMOBILULUI (F.I.A.), înfiinţată la Hamburg, în iun. 1904, cu scopul de a sprijini cooperarea pentru dezvoltarea circulaţiei auto internaţionale, susţinerea regulilor sporturilor auto, asigurarea unităţii mişcării automobilistice şi apărarea

intereselor materiale şi morale ale automobilismului în toate ţările. Împreună cu A.I.T. (y.) formează O.T.A.A.C.R. este nombril al F, I.A. Încă din 1904, în 1958 fiind reconfirmată afilierea.

F.I.A. editează „Atlas Camping and Guru vanning**, „F.I.Á. Sporting Bulletin” (lunar); „F.I.Á. Information Bulletin**, „General List of Automobile Records** şi „Road itineraries. Arc sediul la Paris.

FEDERAŢIA INTER NAŢIONALĂ A IV în

— CLUBURILOR (P.E.N), creată în Anglia, în 1921, de C.A. Dawson Scott, mil) preşedinţia lui John Galsworthy, cu o asociaţie mondială a scriitorilor, editorilor şi traducătorilor în toate domeniile literare şi ştiinţifice, cu scopul de a promova cooperarea internaţională în interesul literaturii, libertăţii de exprimare şi a hunei înţelegeri generale. Statutul IM2.N. În forma sa actuală a fost adoptat în 1948 la Copenhaga. Organizează anual congrese internaţionale. Membrii P.E.N. sunt centre autonome din diverse ţări. Centrul Naţional pentru

P.E.N. din România este membru al FEDERAŢIEI INTERNAŢIONALE A.P.E.N. – CLUBURILOR din anul 1960. Editează „International P.E.N. Bulletin of Selected Books**, „PEN News** cu suplimentul „Newsletters**, „New Poems** ş.a.

FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A REZISTENŢILOR (F.I.R.), constituită la 3 iul. 1951,

cu sediul la Viena, reuneşte comitetele naţionale din 20 de ţări în care a acţionat mişcarea de rezistenţă în timpul celui de-al doilea război mondial. Programul de activitate al F.I.R., adoptat la cel de-al doilea Congres din nov. 1954, a pus în faţa Comitetului executiv şi a organizaţiilor naţionale sarcina luptei pentru pace, independenţă naţională şi securitatea ţărilor lor, precum şi sarcina apărării drepturilor luptătorilor din rezistenţa. Comitetul foştilor luptători antifascişti din România, ca membru fondator al F.I.R., participă activ la lucrările acestei organizaţii.

FEDERAŢIA INTERNAŢIONALA A TRADUCĂTORILOR (F.I.T.), înfiinţată la Paris, în dec. 1953, cu scopul de a reprezenta traducătorii pe plan internaţional şi de a contribui la dezvoltarea problemelor teoretice şi practice privind traducerile. F.I.T. organizează congrese la fiecare trei ani, la care participă delegaţii organizaţiilor membre. Are ca membri organizaţii naţionale ale traducătorilor din 26 de ţări (1976), inclusiv din România.

FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE ASTRONĂUTICĂ (I.F.A.), organizaţie neguvernamentală, creata în 1951 în baza unei rezoluţii adoptată de primul Congres internaţional astronautic (Paris, 1950). Potrivit statutului din oct. 1968, scopurile Federaţiei sunt: favorizarea dezvoltării as tronau ticii în scopuri paşnice; promovarea difuzării de date tehnice şi alte

informaţii privind astronautica; încurajarea participării la cercetări de astronautica pe plan naţional şi internaţional; organizarea şi convocarea unor congrese şi simpozioane etc. Grupează asociaţii naţionale din 37 de state (1976), membru votant putând fi o singură asociaţie din fiecare stat parte. România a devenit membra a I.F.À. În 1960. Are sediul la Geneva.

FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE AUTOMATICĂ (F.I.Á.), creată la 11 sept. 1957, la Paris. Urmăreşte promovarea ştiinţei şi tehnologiei automaticii în toate domeniile activităţii umane. La activitatea F.I.A. participă organizaţii naţionale, ştiinţifice sau profesionale, din domeniul construcţiilor de maşini din 38 de ţări (1976) printre care şi România. Scoate publicaţia: „IFAC Informa! ion Bulletin4.

FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ DF, MARKETING (I.M.F.), creată te martie 1961 Ia Roma, grupează asociaţiile profesionale de marketing din 24 de ţări (1973), între care şi România. Promovează aplicarea principiilor şi metodelor ştiinţifice în studiul şi practica marketingului, încurajează crearea de asociaţii de marketing, înlesneşte schimbul de informaţii şi experienţă între acestea. Editează publicaţiile: „International Marketing Federation Newsletter”, „World Education în Marketing”. I.M.F. a organizat conferinţe, seminarii internaţionale, din care unul la Timişoara

(1974); seminarii pe teme speciale de

marketing, din care unul la Bucureşti (1972); congrese mondiale de marketing, din care unul la Bucureşti (1974). Preocupările pe linia organizării producţiei şi desfacerii folosind tehnici moderne, inclusiv din domemâul marketingului, au cunoscut o largă răspândire în România, un rol important în difuzarea acestor tehnici revenind ÄROMAR, precum şi colaborării ei cu I.M.F.

FEDERAŢIA INTERNAŢIONAL! FARMACEUTICĂ (F.I.F.), creată în 19121 a Haga, unde are şi sediul. Urmăreşte dezvoltarea farmaciei pe plan internaţional, ca profesie şi ca ştiinţă. Editează publicaţiile: „Journal mondial de pharmacie" „Bulletin d' Informations". Cuprinde 62 de asociaţii naţionale din 51 de ţări (1976), între care să România.

FEDERAŢIA INTERNAŢIONAL! PENTRU DOCUMENTARE (F.I.D.), creată la 2 sept. 1895, la Bruxelles, sub denumirea de Institutul internaţional de bibliografie. S-a transformat în Institut International de Documentare în 1931, iar în 1938 devine federaţie. Statutul în vigoare al F.I.D. datează din 29 aug. 1959. Participă la extinderea cooperării internaţionale în domeniul informaticii. Are membri naţionali în 62 de ţari (1976). Din România la activităţile F.I.D. participă diferite centre şi institute de documentare. Editează publicaţiile: „F.I.D. News Bulletin", F.I.D. Yearbook", „F.I.D. Catalogue of Publication", „Teoretical Problems of Informatics", „Directories of Science Information Sources" s.a. Are sediul la

Haga.

FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU LOCUINŢE, URBANISM ŞI AMENAJĂRI TERITORIALE (F.I.H.U…T. – denumire adoptată în 1958), creată în 1913 sub denumirea de Asociaţia internaţională pentru sistematizarea oraşelor şi marilor localităţi, care se transformă în 1926 în Federaţia internaţională pentru sistematizarea locuinţelor şi oraşelor. Urmăreşte promovarea studiilor privind teoria şi practica sistematizării teritoriilor şi oraşelor pe plan naţional şi internaţional. Organizează periodic congrese internaţionale cu tematică. Are ca membri societăţi naţionale, regionale, locale şi membri individuali, în 62 de ţări (1976). Comitetul pentru problemele Consiilor populare din România este afiliat şi participă la activităţile F.I.H.U…T. din 1959. Editează publicaţia „Bulletin”, precum şi monografii. Are sediul la Haga.

FEDERAŢIA MONDIALĂ A ASOCIAŢIILOR PENTRU NAŢIUNILE UNITE (F.M.A.N.U.), organizaţie neguvernamentală, constituită la 2 aug. 1946 ca forum internaţional de mobilizare a opiniei publice de pretutindeni la realizarea ţelurilor O.N.U., a scopurilor şi principiilor Cartei O.N.U. Funcţionează pe baza Constituţiei, aprobate de Adunarea generală a reprezentanţilor asociaţiilor naţionale, cu o majoritate calificată de voturi. Adunarea generală (Congresul), organul suprem al Federaţiei, alege Comitetul Executiv,

preşedintele, preşedinţii de onoare, vicepreşedinţii şi Secretarul general. Asociaţia Română pentru Naţiunile Unite (v.) participă activ la lucrările F.M...N.U., reprezentanţii ei fiind aleşi în organele de coordonare a congreselor, iar la Adunarea generală de la Moscova, preşedintele Asociaţiei Române a devenit membru al Comitetului Executiv al F.M.A.N.U. Federaţia colaborează cu asociaţiile naţionale pentru Naţiunile Unite din 72 de ţări (1976).

PEDBKAŢIA MONDIALĂ A FOŞTILOR COMBATANŢI, organizaţie internaţională a veteranilor şi victimelor războiului, care reuneşte organizaţii naţionale din 50 de ţări cu 20 milioane de membri. Fondată la Paris în 1950, militează pentru respectarea stric* «a principiilor Cartei Naţiunilor Unite şi pentru aplicarea De claia* iei universale a drepturilor omului (v,). Comitetul organizator al veteranilor din războiul antifascist din România deşi nu este membru al Federaţiei, întreţine legături cu aceasta şi cu organizaţiile sale naţionale.

FEDERAŢIA MONDIALĂ A OAMENILOR DE ŞTIINŢĂ (F.M.O.S.), creată în 1946, din iniţiativa marelui fiz Otan Frédéric Joliot-Curie şi a fizicianului de renume mondial prof. John Bernal. F.M.O.S., a cărei activitate se desfăşoară pe baza principiilor umaniste asupra valorii şi rolului social al ştiinţei în societatea contemporană, are ca scop să contribuie la dezvoltarea ştiinţei, să faciliteze folosirea integrală a rezultatelor

ştiinţifice pentru binele omenirii. „Constituţia Federaţiei61 şi „Carta oamenilor de ştiinţă”, cele două documente programatice ale F.M.O.S., definesc drepturile şi îndatoririle oamenilor de ştiinţa în epoca contemporană, conţin prevederi în ce priveşte ştiinţa şi răspunderile omului de ştiinţă faţă de societate şi faţă de omenire în general; obligaţia oamenilor de ştiinţă să studieze cauzele fundamentale ale războiului; să acţioneze împotriva folosirii rezultatelor ştiinţei în scopuri de război şi, îndeosebi, împotriva metodelor de distrugere în masă. Asociaţia Oamenilor de Ştiinţă din România este afiliată la F.M.O.S.

FEDERAŢIA MONDIALĂ A ORAŞELOR ÎNFRĂŢITE (F.M.O.I.), organiza ţie neguvernamentală creată la 28 apr. 1957, la Aix-les-Bains (Franţa). În prezent, are în componenţa sa peste 1500 oraşe din 55 de state de pe toate continentele (1976). F.M.O.I, promovează ideea cunoaşterii reciproce, a stabilirii – pe bază de egalitate şi respect – a relaţiilor de colaborare şi prietenie între locuitorii oraşelor din diferite state ale lumii. F.M.O.I. Îşi desfăşoară activitatea prin congresele organizate la doi ani şi prin alte manifestări internaţionale. România este reprezentată în F.M.O.I. prin opt oraşe înfrăţite cu oraşe din diferite ţări, unele fiind şi ele membre ale

F.M.O.I. Astfel: Cluj este înfrăţit cu Dijon (Franţa), Craiova cu Nanterre (Franţa), Galaţi cu Coventry (Anglia), Constanţa cu Turku (Finlanda),

Boulogne-sur-Mer (Franţa), Sulmona (Italia) şi Alexandria (R.A. Egipt), Sinaia cu Aosta (Italia), Iaşi cu Poitiers (Franţa), Satu Mare cu Zutphen (Olanda), Baia Mare cu Kitwe (Zambia). Intre aceste oraşe ale României şi cele cu care sunt înfrăţite au avut loc schimburi în diferite domenii. Are sediul la Paris.

FEDERAŢIA MONDIALĂ A TINERETULUI DEMOCRAT (F.M.T.D.), fondată în 1945, la Londra. Şi-a modificat statutul în 1957 (Kiev), 1962 (Varşovia), 1966 (Sofia). F.M.T.D. reuneşte organizaţii naţionale de tineret de diferite orientări politice, filosofice şi religioase, care se pronunţă pentru pace, libertate şi democraţie, independenţă naţională, pentru un viitor mai bun al tineretului. Principalele organe ale F.M.T.D, sunt: Adunarea (se întruneşte la fiecare trei ani); Comitetul executiv (ales de Adunare, se reuneşte odată pe an) şi Biroul. Organizează seminarii, tabere de muncă voluntară, ajutoare de solidaritate internaţională. Editează publicaţiile: „W.F.D.Y. News", „World Youth", buletine specializate etc. Membri (1976): 250 organizaţii, totalizând 101 milioane de tineri din 115 ţări ale lumii. U.T.C. Şi U.A.S.C. din România fac parte din F.M.T.D, Sediul permanent (secretariatul general) al FeM.T.D. se află la Budapesta.

FEDERAŢIA SINDICALĂ MONDIALĂ (F.S.M.), organizaţie sindicală internaţională, înfiinţată în 1945 la Congresul Sindical Mondial ţinut la Paris. Statutul F.S.M., adoptat de congres, arată că

„F.S.M. este creată în vederea îmbunătăţirii condiţiilor de viaţă şi de muncă ale popoarelor din toate ţările şi pentru a le uni în urmărirea ţelurilor tuturor oamenilor iubitori de libertate”. Unitatea realizată ia primul congres s-a menţinut până în anul 1949, când au părăsit F.S.M. centralele sindicale din Anglia, S.U.A., Franţa, Olanda, Belgia şi din alte ţări. F.S.M. a continuat să-şi dezvolte permanent activitatea, unind în prezent în rândurile sale aproape 2/3 din numărul total de membri de sindicat din întreaga lume. Alături de centralele sindicale din ţările socialiste, la ea sunt afiliate un număr important de centrale sindicale din ţările capitaliste dezvoltate, precum şi din alte zone ale lumii. Prin numărul mare de membri de sindicat organizaţi în centralele sindicale naţionale afiliate, precum şi prin conţinutul programelor lor social-economice F.S.M. reprezintă un însemnat detaşament al clasei muncitoare internaţionale. În F.S.M. „pot intra organizaţii sindicale din toate ţările, de cele mai diferite orientări, în condiţiile respectării drepturilor şi independenţei lor, fără deosebire de concepţii politice, filosofice şi de rasă ale membrilor acestor organizaţii, indiferent de orânduirea social-politică dintr-o ţară sau alta”. La congresul al VI 11-lea al F.S.M., ţinut în 1973 la Varna (Bulgaria) au participat 584 de delegaţi, invitaţi şi observatori, reprezentând peste 200 de organizaţii sindicale naţionale, regionale şi internaţionale, afiliate sau neafiliate la

F.S.M., din 93 de ţări de pe toate continentele. Congresul a acordat o atenţie deosebită refacerii şi dezvoltării solidarităţii şi unităţii de acţiune a sindicatelor şi oamenilor muncii din întreaga lume. Acţionând în acest sens, F.S.M. a lansat o serie de propuneri menite să lărgească şi mai mult unitatea de acţiune a sindicatelor. U.G.S.R. are o prezreaţă activă! în cadrul mişcării sindicale europene şi mondiale. Are sediul la Praga.

FEDERAŢIA UNIVERSALĂ A ASOCIAŢIILOR AGENŢIILOR DE VOIAJ (F.U.A.A.V.), creată la 22 nov. 1966, la Roma, prin fuziunea Federaţiei Internaţionale a Agenţiilor de Voiaj şi a Organizaţiei Universale a Asociaţiilor Agenţiilor de Voiaj. Îşi propune să acţioneze ca instrument de negociere cu principalele organizaţii internaţionale, guvernamentale sau neguvernamentale, în chestiuni privind turismul, industria agenţiilor de voiaj şi profesia de agent de voiaj, locul turismului şi agenţiilor de voiaj în economia mondială etc. La activitatea F.U.A.Á.V. participă asociaţii naţionale din 67 de ţări (1976), printre care şi România.

FEDERAŢIE 1. Formă de organizare statală alcătuită prin asocierea mai multor state. Caracteristicile f. sunt următoarele: este alcătuită din unirea mai multor ţări într-un singur stat; statele componente ale f. Îşi pierd, de regulă, din punct de vedere ai dreptului internaţional, independenţa; în cadrul f. puterea este centralizată; organele legislative, executive şi

judecătoreşti, ca şi cetăţenia şi armata, sunt unice; paralel cu organele supreme ale puterii şi administraţiei de stat funcţionează şi organe ale statelor care compun f; calitatea de subiect de drept internaţional aparţine exclusiv f., care este în drept a declara război şi încheia pace, a primi şi acredita reprezentanţi diplomatici etc. Raporturile dintre f. Şi statele componente se stabilesc prin Constituţie, care, în anumite limite, acordă acestora din urmă dreptul de a se manifesta direct în relaţiile internaţionale. Statele care compun f. dispun de o anumită autonomie, în special administrativă. În decursul istoriei au existat, o serie de f. care au reprezentat fie asocieri de state independente, fie creaţii ale marilor puteri coloniale, care doreau prin aceasta să-şi perpetueze dominaţia asupra posesiuni ler ce compuneau f. În secolele trecute nu funcţional ca între altele: Uniunea de la Kalmar, care grupa Norvegia, Islanda, Suedia, Finlanda şi Danemarca (13 t7 – 1523); Federaţia Provinciilor Unite ale Americii Centrale 11823 – 1838, Guatemala, Nicaragua, Fi Salvador, Honduras şi Costa Rica); A usiro-ungaria (1867 – 1918) etc. În cea de-a doua categorie se înscriu: Africa Occidentală Franceză (1904 – 1958), Africa Ecuatorială Franceză (1910 – 1958), Federaţia Emiratelor din Golful Persie (Bahrain, Qatar şi alte 7 şeieate – 1968 – 1971). În epoca actuală au existat o serie de sau state federale care s-au destrămat sau şi-au modificat organizarea de stat: Federaţia Ethiopiei

şi Eritreei (1950 – 1962), Federaţia Mali (creată în 1959 între Sénégal, Sudanul francez, Dahomey şi V1 ta Superioară), Republica Arabă Unită (1958 – 1961, Siria, Egipt, Yemen) etc. În prezent, în lume există 20 de state federale. Ca forma de guvernămint majori tarte a f. sunt republici (18), altele sunt monarhii. Între statele federale ale lumii actuale se numără: Argentina (22 provincii federale), Australia (6 state şi 2 teritorii), Austria (9 landuri! Birmania (7 districte, 4 state naţionale şi 1 teritoriu autonom), Brasília (21 state, 4 teritorii federale şi 1 district federal), Canada (10 provincii şi 2 teritorii), Elveţia (22 cantoane), Emiratele Arabe Unite (7 e ~ mirate), R.F. Germania (10 landuri), India (22 state şi 9 teritorii autonome), Malaysia (13 state şi 1 teritoriu federal), Mexic (31 state şi 1 district federal), Nigeria (19 state), Pakistan (4 provincii), S.U.A. (50 de state şi 1 district federal), Tanzania (2 regiuni), Venezuela (20 de state, 1 district federal şi 2 teritorii). Dintre statele socialiste sunt constituite în f.: a) U.R.S.S. Conform Constituţiei U.R.S.S., cele 15 republici unionale sunt state socialiste sovietice (v. U.R.S.S), având fiecare Constituţia sa, conformă cu Constituţia Uniunii (art. 76). Ele au dreptul să intre în relaţii cu state străine, să încheie cu acestea tratate şi să facă schimburi de reprezentanţe diplomatice şi consulare, precum şi să participe la activităţile organizaţiilor internaţionale (art. 80). În U.R.S.S., în cele 15 republici unionale sunt incluse teritorial

20 republici autonome şi 8 regiuni autonome. Un alt stat socialist organizat pe baze federale este Cehoslovacia (2 republici socialiste); b) Un statut inspirat din principiul statului federal socialist este consacrat şi în Constituţia R.S.F. Iugoslavia, alcătuită din 6 republici socialiste şi 2 republici autonome. 2» Asociaţie a unor organizaţii internaţionale cu caracter neguvernamental (obşteşti, profesionale, confesionale) din state diferite sau din acelaşi stat, alcătuite în baza unui act constitutiv şi care urmăreşte obiective comune (de ex.: Federaţia Sindicală Mondială (v.), Federaţia Democrată Internaţională a Femeilor (v.), Federaţia Internaţională a Rezistenţilor (v.), Federaţia Internaţională a Automobiliştilor (v.) etc.). La 1 ian. 1977, organizaţii şi persoane din România erau parte la 103 federaţii internaţionale.

FEROE» INSULELE ~ (denumirea oficială: Faereerne, Faroyar), arh. În Atlanticul de N, la 380 km N de Marea Britanie, compus din 22 ins., dintre care 18 locuite. Suprafaţa: 1.399 kmp (din care ins. Ström? 392 kmp, 0 ster? 286 kmp, Vage 188 kmp). Populaţia (1974): 39.000 loc. Centrul administrativ: Thorshavn (în ins.

Ström?), 11.181 loc. (1974). Limba oficială: daneza. Moneda: 1 Krone icoroana daneză) = 100.0 re. Istoric. n sec. 7 ins. F. sunt populate de celţi, iar în sec. 8 – 9 sunt cucerite de norvegieni. Confirmate ca posesiune daneză în 1380, când regina Margareta a Danemarcei moşteneşte tronul

Norvegiei. După destrămarea uniunii danezo-norvegiene, în urma păcii de la Kiel (1814), ins. F. rămân în stăpânirea Danemarcei. În timpul celui de-al doilea război mondial, când Danemarca a fost ocupată de trupe germane, ins.

F. au fost preluate de Marea Britanie. La 14 sept. 1946, în urma unui plebiscit, insularii consimt să rămână sub suveranitatea coroanei daneze. Din oct. 1948, ins. F. constituie o provincie daneză autonomă. Potrivit Constituţiei daneze (1953), ins. F. sunt parte a Regatului Danemarcei.

F.I.A., v. FEDERAŢIA INTERNAT! 0NALĂ A AUTOMOBILULUI.

F.I.A., v. FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE AUTOMATICĂ.

F.I.A.B., v. FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A ASOCIAŢIILOR DE BIBLIOTECARI.

F.I.A.F., v. FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A ARHIVELOR DE FILME.

F.I.A.S.C., v. FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A ASOCIAŢIILOR DE STUDII CLASICE.

F.I.D., v. FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU DOCUMENTARE.

F.I.D.A., v. FONDUL INTERNAŢIONAL DE DEZVOLTARE AGRICOLĂ.

FIDEICÜMIS, expresie folosită în Tratatul de ia V ersailles (v.) pentru a caracteriza situaţia juridică a Societăţii Naţiunilor faţă de bazinul Saar şi a arăta că acesta nu se autoguvernează, adică nu are suveranitate. Carta O.N.IL nu mai

foloseşte această expresie, ci pe aceea de teritorii neautonome sau care nu se autoguvernează şi sistemul internaţional de tutelă (v. tutelă internaţională).

F.I.F., v. FEDERAŢIA INTERNAT! ONALĂ DE FARMACEUTICĂ.

F.I.H.U.A.T., v. FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU LOCUINŢE, URBANISM ŞI AMENAJĂRI TERITORIALE.

FIJI (denumirea oficială: Fiji/Fidji), stat insular situat în arh, cu acelaşi nume din SV Oc, Pacific, cuprinzând circa 800 de insule şi insuliţe vulcanice şi coratigene, din care 105 locuite. Suprafaţa: 18.272 kmp (din care ins. Viti Levu 10.947 kmp, Vanua Levu 5.534 kmp, Taveuni 562 kmp). Populaţia (1976): 580.000 loc. Capitala: Suva, 80.248 loc. (1966, cu suburbiile). Limba oficială: fijiana. Moneda: 1 Fiji Dollar = 100 Cents. Istoric. Populate de melanezieni şi polinezieni, ins. F. sunt descoperite de navigatorul olandez Abel Janszoon Tasman (1643), vizitate de căpitanul James Cook (1774) şi explorate de navigatorul american Charles Wilkes (1840). În anul 1858 regele local, sub presiunea S.U.A., oferă ins. F. Marii Britanii care le anexează, transformându-le, în 1874, în colonie britanică. Autorităţile coloniale au încurajat între 1879 – 1920 imigraţia de muncitori originari din India şi China. După obţinerea autonomiei interne (1 sept. 1966), F. Îşi proclamă, la 10 oct. 1970, independenţa în cadrul Commonwealthului. Organizarea de stat:

monarhie constituţională, şeful statului fiind regina Marii Britanii, reprezentată de un guvernator general. F. Întreţine relaţii diplomatice cu 11 state (1976) şi este membru a 32 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Între România şi F. s-au stabilit relaţii diplomatice la nivel de ambasadă, la 15 aug. 1975.

FILIPINE (denumirea oficială: Republika îi g Pilipinas, Republica de Filipinas, Republic of the Philippines = Republica Filipinelor), stat situat în SE Asiei, cuprinzând arh, cu acelaşi nume din Oc. Pacific. Suprafaţa: 299.681 kmp. Populaţia (1976): 43.750.000 loc. Capitala: Manila, 1.454352 loc. (1975). Limbi oficiale: tagalog (filipineza), spaniola şi engleza. Moneda: 1 Peso Filipino = 100 Centavos. Istoric. Populat din cele mai vechi timpuri de triburi aëta şi malaeze, pe teritoriul F. se manifestă în antichitate şi evul mediu influenţa civilizaţiilor indiană, dbineză şi indoneziana. Primul european care debarcă în F, este Magellan, în 1521, care inaugurează epoca cuceririi spaniole. În anul 1571 este fondat oraşul Manila. Răscoalele populare anticoloniale culminează cu războiul de eliberare antispaniol (1896) condus de A. Bonifacio, în urma căruia F. se proclama independent ca republică provizorie (12 iun. 1898). S.U.À., învingătoare în războiul hispano-american, îşi instituie însă dominaţia asupra F. (Tratatul de la Paris din 10 dec. 1898 prin care Spania le cedează F.S.U.À.). Mişcarea de eliberare

naţională a poporului filipinez este înăbuşită în iun. 1901. În 1934 F, obţin autonomia interna. În cursul celui de-al doilea război mondial F, se află sub ocupaţia japoneză (8 dec. 1941 – 111 febr. 1945), devenite unul dintre principalele teatre de operaţiuni militare din Oc. Pacific. La 4 iul. 1946, F. se proclamă republică independentă. După 1957, F. depune eforturi pe calea dezvoltării economice şi soci ale, a întăririi independenţei şi suveranităţii ţării. Organizarea de stat: republica prezidenţială. F. Întreţine relaţii diplomatice cu 78 de state (1976) şi este membră în 61 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Legăturile dintre Humania şi F. sunt de dată relativ recentă. Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 11 mart. 1972, la nivel de ambasadă. Un moment de însemnătate istorică în relaţiile româno-filipineze l-a constituit vizita întreprinsă în F. de preşedintele Nicolae Ceauşescu în perioada 9 – 13 apr. 1975, cu prilejul căreia s-a semnat Declaraţia solemnă comună a preşedinţilor celor două ţări şi câteva acorduri care au pus bazele unei colaborări economice, tehnico-ştiinţifice şi culturale, de prietenie şi conlucrare trainică între popoarele român şi filipinez.

FINANŢARE COMPENSATORIE (în comerţul internaţional cu produse de bază), metodă prin care ţările în curs de dezvoltare exportatoare de produse de bază, care înregistrează scăderi importante ale veniturilor lor din exporturile

respective şi, în consecinţă, deficite ale balanţei comerciale, primesc sub formă de împrumut, din diferite surse, fonduri pentru a contrabalansa dezechilibrul plăţilor externe. Un mecanism de f, e, care a funcţionat în perioada postbelică este facilitarea de e, a F.M.I.

FINANŢARE EXTERNĂ modalitate de completare sau substituire a resurselor interne de finanţare a comerţului exterior sau a unor programe de investiţii. F.e. se realizează, de regulă, prin credite comerciale private (garantate sau nu de organisme guvernamentale), credite guvernamentale, precum şi prin credite sau împrumuturi mobilizate pe pieţele valutare internaţionale.

FINE DE NEPRĬMIRE 1. Mijloc de apărare, tinzând la respingerea, de către organul de jurisdicţie sesizat, a unei cereri, fără examinarea temeiniciei sale de fond. În asemenea cazuri, respingerea cererii este urmarea lipsei de calitate sau de interes a petiţionarului, a prescripţiei dreptului material la acţiune sau a expirării unui termen de decădere. 2. Fin de non recevoir (în limbaj diplomatic), refuz al unui organ căruia i s-a adresat un demers diplomatic (v.) de a lua în consideraţie chestiunea supusă atenţiei.

FINLANDA (denumirea oficială: Suomen Tasavaltaj Republiken Finland = Republica Finlanda), stat situat în N Europei cu largă ieşire la G. Finie şi Botnic (M. Baltică), învecinat cu U.R.S.S., Suedia, Norvegia. Suprafaţa: 337.009

kmp (din care 31.557 kinp lacuri). Populaţia (1976):

4.730.000 loc. Capitala*: Helsinki.

860.502 loc. (1974, cu suburbiile). Limbi oficiale: finlandeza şi suedeza, Moneda: 1 Markka = 100 Pennia. Istoric. Teritoriul F. este populat în primele sec, ale erei noastre de triburi fino-ugrice (sum, i-am, saam) venite dinspre S şi E. În sec. 12 – 14, F.

este cucerită treptat de Suedia, fiind proclamată ducat (1284) şi apoi mare ducat (1581) în cadrul regatului suedez. În urma războiului ruso-suedez (pacea de la Frederikshavn, 1809), F. este alipită la Rusia sub denumirea de Marele Ducat al F. (autonom). La 17 iul. 1917 F. se proclamă independentă şi devine republică la 6 dec. 1917. În 1939 – 1940 se desfăşoară războiul sovieto-finlandez care se încheie cu înfrângerea F. În 1941 – 1944 F. participă la războiul hitlerist împotriva U.R.S.S. În timpul preşedinţilor Paasikivi (1946 – 56) şi Kekkonen (din 1956), F. cunoaşte o dezvoltare economică şi socială rapidă şi promovează o politică de neutralitate. Organizarea de stat: republică prezidenţială. F. Întreţine relaţii diplomatice cu 106 state (1976) şi este membru a 83 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Relaţiile dintre cele două ţări datează încă din sec, trecut. La 17 nov. 1890 ia fiinţă un consulat onorific român la Helsingfors (azi Helsinki), care, de la 28 apr. 1907, este ridicat la rangul de

consulat general. România a fost una dintre primele ţări care a recunoscut (primăvara 1920) F. ca stat independent şi suveran, stabilind relaţii diplomatice cu noul stat la 28 iun. 1920 (data acordăm agrementului pentru reprezentantul finlandez la Bucureşti). În perioada interbelică, relaţiile între cele două ţări se dezvoltă. F. deschide, la 9 nov. 1922, un consulat general la Bucureşti şi un consulat la Constanţa, iar la 15 oct. 1936 un consulat onorific la Galaţi. Guvernele celor două ţări încheie un Acord de clearing privind efectuarea plăţilor exportului finlandez în România (1935). La 12 aug. 1963 cele două state hotărăsc ridicarea relaţiilor diplomatice la nivel de ambasadă. După această dată relaţiile româno-finlandeze cunosc un continuu curs ascendent, ele fiind jalonate de schimbul de vizite la cel mai înalţi nivel, precum şi de un număr mare de instrumente juridice: Acordul guvernamental de cooperare economică, industrială şi tehnică (1969)., Acordul privind desfiinţarea vizelor (196Ś), Acordul cultural (1974), Acordul de colaborare în domeniul turismului

(1975) ş.a. Preşedintele F., Urho Kekkonen, a vizitat România între 22 – 26 sept. 1969, iar preşedintele Nicolae Ceauşescu a vizitat F. În perioada 29 iun. – 3 iul. 1971, precum şi cu ocazia semnării Actadui Final al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa (29 iul. – 1 aug. 1975). S-au efectuat, de asemenea, schimburi de vizite la nivelul primilor miniştri ai celor două ţări

(în 1968 şi 1977 în F., respectiv în 1974 în România), precum şi al altor membri ai guvernelor celor două ţări.

F.I.O. (liber de cheltuieli de încărcare] descărcare) y clauză stipulată în contractele de navlosire (Charter party), potrivit căreia cheltuielile de încărcare şi descărcare a mărfii simt suportate de navlositor, ele nefiind incluse în na viul plătit armatorului. Uneori, la aceste cheltuieli se adaugă şi cele referitoare la stivuirea (F.I.O.S.) sau nivelarea (F.I.O.T.) mărfii în calele navei.

F.I.IL* v. FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A REZISTENŢILOR.

FIRMAN 1. Ordin sau edict al sultanului otoman. În multe cazuri aceste ordine erau date după discuţii prealabile care avuseseră loc în divanul imperial. Sensul noţiunii de f. este foarte variat şi destul de neprecis. De obicei, se disting două categorii de documente emanate de la sultan sau în numele lui: a) proclamaţii, mesaje, declaraţii; b) ordine, edicte, ordonanţe cu caracter de firman. 1791. FIRMANUL (KÜKÜM) S ULTAN ULUI SELIM III, dat lui Mihai Şuţu, domnul Ţării Româneşti, face cunoscut că după încheierea păcii cu Austria, la 4 aug. 1791 (şi apoi cu Rusia) se întăresc vechile privilegii ale ţărilor române, se scutesc cele două ţări de plata dărilor către Poartă pe timp de doi ani. Cuantumul haraciului (v.) rămânea neschimbat (cel fixat în 1783). Se reglementează modul de soluţionare al pricinilor

dintre creştini şi musulmani, se reafirmă autonomia judiciară a ţării, se interzice negustorilor străini să aibă moşii sau aşezări stabile în ţară. Se reglementează modul de cumpărare a oilor şi furniturilor pentru armată şi aprovizionarea capitalei, plătindu-se un preţ curent la schela de la Brăila. Se reaminteşte şi de un arz (v.) al boierilor Munteniei prin care se plângeau de reglementările în domeniul agrar ale lui Mavrogheni; de aceea Firmanul promite boierilor că dacă vor arăta supunere vor putea stăpâni moşiile pe care le-au posedat. 1802. FIRMANELE PORTU OTOMANE CĂTRE MUNTENIA ŞI MOLDOVA, două firmane (din 12/24 sept.) cu un conţinut identic, care fixează, între altele, libertăţile, precum şi obligaţiile celor două ţări române faţa de Poarta otomană. Se stabilea ca în afară de haraci (Ve) cele două ţări să nu mai plătească alte dări. Acesta era fixat la 619 pungi pentru Muntenia şi 135 pungi şi 445 de lei şi jumătate pentru Moldova. Negustorii otomani nu aveau voie să pătrundă pe teritoriul Principatelor, să păşuneze vitele, să ia produse fără plată, ori să practice negoţul fără aprobarea domnitorului sau a dregătorilor acestuia. Rusia avea dreptul de a interveni în favoarea celor două Principate pe lângă Poarta otomană. Se instituia domnia pe 7 ani în cele două ţări române, iar boieriile ţărilor urmau a fi date pământenilor. 1006 (martie). FIRMAN OTOMAN ADRESAT PRINCIPATELOR ROMÂNE, prevedea scutirea

celor două Principate de dările vechi, supuşii acestora urmând a-şi achita datoriile proporţional cu veniturile pe anul în curs. Se stabileau modalităţile de judecare în cauzele în care erau cuprinşi un creştin şi un mahomedan, fiind interzis pentru un mahomedan de a poseda bunuri ori turme în principate. Demnitarii otomani în trecere prin ţările române nu aveau voie a pretinde ori a lua cele necesare fără a plăti. Alimentele şi oile furnizate Porţii otomane trebuiau plătite la preţurile curente şi furnizate doar în măsura în care principatele nu duceau lipsa acestora. Tăiatul şi transportul lemnului necesar Porţii urmau a fi plătite. Era învederat dreptul Rusiei de a interveni prin ambasadorul său pe lângă Poarta otomană în favoarea ţărilor române. Tribut(ve) Munteniei era fixat la 619 pungi de piaştri, iar al Moldovei la 135 de pungi. Durata domniei era fixată ia 7 ani, domnitorul neputând fi demis, fără a fi consultat ambasadorul Rusiei.

F.I.T., v. FEDERAŢIA INTERNA»ŢIONALĂ A TRADUCĂTORILOR.

FLOTĂ COMERCIALĂ, totalitatea navelor maritime şi fluviale destinate transportului de mărfuri. F.e. mondială este formată din următoarele tipuri principale de nave: petroliera, nave pentru transportul mărfurilor în vrac (în special minereuri, cărbuni, fosfaţi şi cereale), nave pentru transportul mărfurilor generale (cargouri) şi nave polivalente (transportă alternativ mărfuri uscate şi lichide). F.e, este exploatată în două

regimuri şi anume: i) de tramp, când navele încarcă mărfuri şi operează pe diverse rute în funcţie de acordul intervenit între armator şi navlositor şi 2) de linie, când navele operează pe rute regulate conform unor orare şi tarife prestabilite. F.e. maritimă a României este prevăzută să atingă în 1980 o capacitate de circa 3 milioane tdw, iar în anul 1990 de circa 11 milioane tdw. La nivelul anului 1990 se urmăreşte ca flota sub pavilion românesc să participe cu circa 75 – 80 la suta la transportul mărfurilor care fac obiectul comerţului exterior al României.

FLUVIU INTERNAŢIONAL» curs na vigabil al unei căi naturale de apă până la vărsarea în mare, care separă sau traversează diferite state. Regimul juridic al f.i. este guvernat de două principii: libertatea de navigaţie pentru toate navele comerciale şi reglementarea navigaţiei de către statele riverane. Odată cu expansiunea capitalismului, principiul libertăţii de navigaţie a căpătat din ce în ce mai mare recunoaştere internaţională (Tratatul de la Paris din 1814 a stabilit libertatea de navigaţie pe Rin, iar Actul final al Congresului de la Viena din 1815 a extins acest principiu şi la alte fluvii europene; Actul general al Congresului de la Berlin din 1885 a proclamat internaţionale fluviile Niger şi Zair (Congo); Tratatul din 1853 a recunoscut caracterul internaţional al fluviului La Plata. În afara acestora au mai fost proclamate ca atare fluviile Oder, Niemen, Escaut, Amazon etc.).

Principiul libertăţii de navigaţie a fost reafirmat în sec. 20 prin Tratatul de la Versailles din 1919 pentru Dunăre, Elba, Oder, Niemen. Cea mai largă reglementare a regimului celor 21 de f.le considerate ca atare şi în prezent s-a făcut la Conferinţa de la Barcelona din 1921 (v.), convocată de Societatea Naţiunilor, care a elaborat un statut şi o convenţie „asupra regimului căilor de navigaţie de interes internaţional” (v,). Convenţia de la Barcelona, cu toată reglementarea sa cuprinzătoare nu a stabilit decât în principiu statutul f.i., reglementarea propriu-zisă a navigaţiei pe f.i. revenind exclusiv statelor riverane. Fiind ratificată numai de un număr restrâns de state, Convenţia nu a putut stabili o reglementare pentru toate f.i. După normele dreptului internaţional în vigoare şi din practica statelor în acest domeniu rezultă ca navigaţia pe f.i. este guvernată de următoarele reguli: a) navigaţia este liberă pentru vasele comerciale ale tuturor statelor, nu şi pentru vasele de război ale statelor străine (navele de război ale statelor riverane pot naviga numai în sectorul de pe teritoriul lor, iar în sectoarele aparţinând altor state numai cu acordul acestora); b) statele riverane trebuie să menţină fluviul în stare de navigaţie, având dreptul de a percepe taxe pentru lucrările efectuate în acest scop; c) fiecare stat riveran îşi exercită, în limitele domeniului său fluvial, competenţa exclusivă în materie de poliţie fluvială, supraveghere vamală şi sanitară; d)

reglementarea regimului navigaţiei pe un f.i. constituie atributul statelor riverane respective care pot consimţi ca la asemenea reglementări să ia parte şi state neriverane, interesate în navigaţia pe aceste căi. Pentru unele fluvii s-au creat comisii internaţionale. Potrivit principiilor dreptului internaţional, în componenţa acestor comisii fluviale trebuie să intre numai statele riverane, în virtutea suveranităţii ce le revine asupra domeniului lor fluvial. Progresele tehnice înregistrate începând cu sfârşitul sec. 19 au dus la creşterea importanţei rolului economic al f.i. În sensul utilizării lor variate – pentru irigaţie, mai ales, pentru producerea forţei hidro-electrice. Această triplă funcţiune a f.i., susceptibilă de a modifica substanţial regimul apelor şi de a afecta interesele statelor converane, a impus noi reglementări convenţionale. La baza reglementărilor privind utilizarea hidroenergetică a f.i. trebuie să stea principiul suveranităţii teritoriale, această suveranitate exercitându-se în cadrul sectoarelor contigue ale unui f.i. pe porţiunea dintre ţărm şi frontiera fluvială, iar în cazul sectoarelor succesive ale acestui fluviu pe între & ga porţiune a acestora. O aplicare a acestui principiu se găseşte în Acordurile de la 30 nov. 1963 dintre România şi Iugoslavia privind Sistemul hidroenergetic şi de navigaţie la Porţile de Fier (v.).

FLUX DE CAPITAL, fonduri financiare care se deplasează dintr-o ţară în alta în urma efectuării

diferitelor operaţiuni (decontări, transferuri de depozite bancare, împrumuturi etc.). În balanţa de plăţi (v.), f. de e., denumit iincovi şi mişcări de capital, reprezintă operaţâmile financiare cuprinse în balanţa «apitalurilor prin care se echilibrează balanţa plăţilor curente.

F.M.A.N.U., v. FEDERAŢIA MON
dial! a asociaţiilor pentru
NAŢIUNILE UNITE.

F.M.I. „v. FONDUL MONETAR INTERNAŢIONAL.

F.M.O.Î., v. FEDERAŢIA MONDIALĂ A ORAŞELOR ÎNFRĂŢITE.

F.M.O.S., v. FEDERAŢIA MONDIALĂ A OAMENILOR DE ŞTIINŢĂ.

F.M.T.D., v. FEDERAŢIA MONDIALĂ A TINERETULUI DEMOCRAT.

„FOAMEA" ŞI „FUGA" DE DOLARI, fenomene caracteristice relaţiilor valutar-financiare internaţionale din perioada postbelică. Aşa numita „foame" de dolari, apărută în perioada 1945 – 1951, a constat într-o cerere susţinută pentru valuta americană din partea celorlalte ţări capitaliste, datorită necesităţilor mari de bunuri materiale în vederea reconstrucţiei postbelice şi contrabalansării deficitelor considerabile ale balanţelor de plăţi ale acestor ţări în relaţiile lor cu S.U.A. Deoarece dolarul era singura valută convertibilă în aur şi mijlocul de plată internaţional recunoscut, „foamea" de dolari a continuat până la finele deceniului al şaselea, cu

toate că balanţele plăţilor curente ale ţărilor vest-europene şi Japoniei au devenit excedentare, iar balanţa de plaţi a S.U.A. a început să înregistreze deficite tot mai mari. După 1960, cererea de dolari a slăbit în condiţiile unei oferte în creştere, iar rezervele oficiale de dolari ale ţărilor vest-europene şi Japoniei au ajuns la niveluri ridicate, astfel încât guvernele acestor ţări nu au mai fost dispuse să achiziţioneze dolarii excedentari oferiţi pe pieţele valutare. „Foamea" de dolari a dispărut treptat, fiind înlocuită de o situaţie de supraofertă tot mai evidentă de valută americană, denumită figurativ „fuga64 de dolari. „Fuga" de dolari a luat amploare după 1965 când a devenit evident că dolarul era supraevaluat, fiind iminentă devalorizarea lui faţă de aur şi alte valute occidentale. După 1970 crizele repetate de pe pieţele valutare şi generalizarea măsurilor de schimb flotante au contribuit la succesiunea operaţiunilor de vânzare cu cele de cumpărări importante de dolari în funcţie de situaţia din economia americană, comparativ cu economiile celorlalte ţări occidentale.

FOARFECĂ PREŢURILOR, distanţă procentuala (ecartul) dintre diferiţi indici ai preţurilor internaţionale. F.p. se calculează, în special, pentru următoarele grupe mari de produse: produse de bază (v.), pe de o parte, şi produse finite (manufacturate) pe de altă parte; produse agricole şi produse industriale; produse exportate şi produse importate de o anumită ţară.

Spre deosebire de indicele raportului de schimb (v.), care se calculează ca raport între indicii preţurilor produselor de bază şi indicii preţurilor produselor manufacturate, f.p. se calculează ca diferenţă între aceşti doi indici de preţ. Oficiul de statistică al O.N.U. urmăreşte f.p. dintre preţurile de export la materii prime furnizate de ţările în curs de dezvoltare şi preţurile de import ale produselor finite livrate de ţările capitaliste dezvoltate.

F.O.B. (free on board = franco bord), clauză prevăzută în contractele de comerţ exterior prin care vânzătorul se obligă să livreze marfa la bordul unei nave desemnate de cumpărător. Vânzătorul suportă toate cheltuielile şi riscurile până în momentul în care marfa a trecut efectiv bordul navei în portul de încărcare convenit şi furnizează cumpărătorului, la cererea şi pe cheltuiala acestuia, certificate de origine, conosamente şi alte documente solicitate. Cumpărătorul este obligat să închirieze nava, să avizeze vânzătorul în timp util asupra datei de intrare a acesteia în portul de încărcare şi să suporte toate cheltuielile şi riscurile din momentul în care marfa a trecut efectiv bordul navei.

FOLLOW-UP ACTIVITIES, continuarea unei acţiuni politico-diplomatice, în forme şi activităţi convenite de statele participante.

FONDUL AURULUI (pool-ul aurului>, acord încheiat în oct. 1961 între S.U.A. Şi şapte ţări vest-europene (Anglia, Belgia, Elveţia, Franţa, R.F.

Germania, Italia şi Olanda), prin care s-a constituit un stoc de aur de 250 milioane dolari (la preţul de 35 dolari uncia), care urma să fie utilizat pentru a se menţine stabil preţul aurului pe piaţa din Londra. Banca Angliei a acţionat ca mandatară a F.a. Datorită cererii tot mai mari de aur, menţinerea preţului fix, de 35 dolari pe uncie, a devenit tot mai dificilă. În consecinţă, F.a. s-a autodizolvat (v. piaţa internaţională a aurului}.

FONDUL DE COOPERARE MONETARA AL C.E.E. ", înfiinţat în 1973, în cadrul C.E.E., prin intermediul căruia ţările membre intervin pentru a menţine cursul valutelor lor naţionale în limitele de fluctuare stabilite, ale sistemului vest-european de flotare concertată. Fondul conceput ca un pas important în procesul de realizare a uniunii economice şi monetare a ţărilor membre ale C.E.E., se formează prin cotele de participare ale ţărilor membre. Totuşi, dificultăţile legate de armonizarea politicilor economice ale ţărilor membre ale C.E.E. au generat numeroase crize ale sistemului vest-european de flotare concertată, fondul funcţionând în condiţiile în care valutele unui număr de ţări comunitare nu fac parte din „şarpele comunitar" (limitele de fluctuaţie şi intervenţie în jurul valorii paritarej.

FONDUL DE ECHIPAMENT NAŢIUNILOR UNITE, creat de Adunarea Generală a O.N.U. În 1966, având drept scop acordarea către ţările în curs de dezvoltare de împrumuturi cu dobândă mică sau de donaţii pentru investiţii capitale în

economia lor. Resursele I. de e. urmau să fie asigurate prin contribuţii voluntare. Creat în urma acţiunilor întreprinse de ţările în curs de dezvoltare, de e. nu a putut practic să demareze, întrucât ţările dezvoltate au manifestat rezerve la crearea sa şi nu au făcut contribuţii voluntare, în aceste condiţii, administrarea f. de e. se execută provizoriu, de către administraţia P.N.U.D. (v.).

FONDUL FIDUCIAR, creat în vederea finanţării în condiţii concesionai e (dobândă scăzută, elemente de donaţie) a ţărilor în curs de dezvoltare, în special a ţărilor cel mai slab dezvoltate, membre ale F.M.I. Problema formării f... a fost abordată, iniţial, la sesiunea anuală F.M.I.— B.I.R.D. din sept. 1975, iar prin Acordul de la Kingston (Jamaica) (ve,), în ian. 1976, s-a stabilit un set de măsuri privind modul de formare şi regulile de funcţionare ale Lf* F.f. se formează treptat, din beneficiile care rezultă prin vânzarea pe piaţa liberă a unei şesimi din stocul de aur al F.M.I.; vânzările de aur ale F.M.I. au început în iun. 1976 şi se fac eşalonat, prin sistemul licitaţiilor publice periodice, pe parcursul a patru ani.

FONDUL INTERNAŢIONAL DE DEZVOLTARE AGRICOLĂ (F.I.D.A.), organizaţie specializată a O.N.U., creată în iun. 1976, cu scopul de a mobiliza şi furniza resurse suplimentare pentru finanţarea dezvoltării agriculturii în ţările în curs de dezvoltare. În vederea realizării acestui scop, F.LD*A. furnizează mijloace financiare, sub

diferite forme pentru: proiectele şi programele ce vizează crearea şi dezvoltarea sistemelor de producţie alimentară; stimularea politicilor saţâeriale ale statelor în acest domeniu; ameliorarea nivelului nutriţional şi al condiţiilor de viaţă ale celor mai sărace ţări în curs de dezvoltare. F.I.D.Á. are relaţii cu O.N.U., cu instituţiile sale specializate (în special F.Á.O.) şi cu unele organizaţii neguvernamen tale» Are 90 de state membre. România este membră a F.I.D.A., sprijinind de la început ideea înfiinţării sale, apreciind-e ca o acţiune importantă pe linia rezolvării problemei alimentaţiei în lume şi a instaurării unei noi ordini economice internaţionale. Are sediul la Rema.

FONDUL MONETAR INTERNAŢIONAL (F.M.I.), instituţie specializată a O.N.U. A luat fiinţă la 27 dec. 1945, când 29 de guverne au ratificat Acordul de înfiinţare a F.M.I. Şi a B.I.R.D., elaborat de Conferinţa monetară şi financiară a Naţiunilor Unite de la Bretton Woods (lui. 1944). F.M.I, are ca scop: promovarea colaborării monetare internaţionale şi facilitarea expansiunii echilibrate a comerţului intertiaţional prin crearea unor mecanisme care să permită ajustarea cursurilor de schimb; organizarea de consultări internaţionale pentru perfecţionarea practicilor valutare; eliminarea restricţiilor valutare etc. Fiecare membru participă la capitalul F.M.I. cu o cotă parte de 25 la sută în aur şi 75 la sută în monedă naţională, a cărei mărime este stabilită în

funcţie de venitul naţional, situaţia balanţei comerciale, rezervele valutare etc. În funcţie de mărimea cotei se stabileşte numărul de voturi de care dispune o ţară membră şi drepturile sale de tragere, în baza Acordurilor de la Kingston (v.) s-a hotărât să se renunţe la politica cursurilor de schimb fixe, practicate în sistemul postbelic Bretton Woods, ţările urmând să-şi aleagă sistemul de cursuri de schimb convenabile, inclusiv flotant şi să le folosească sub supravegherea F.M.I. Tranzacţiile cu F.M.I. iau forma cumpărărilor (tragerilor) valutelor altor ţări membre pentru volumul echivalent al propriilor lor valute. Ţara care primeşte asistenţa financiară plăteşte F.M.I, echivalentul în moneda sa naţională, la paritatea stabilită, pentru volumul de valută străină pe care doreşte să-l cumpere (tragă). În acelaşi timp să angajează ca, într-un interval de 3 – 5 ani, să-şi „răscumpere" propria monedă plătind în aur sau într-o valută liber convertibilă acceptată de F.M.I. Sumele trase de la F.M.I. sunt destinate redresării balanţelor de plăţi externe. F.M.I. are 128 membri (1976). România a aderat la F.M.I. În dec. 1972. Are sediul la Washington.

FONDUL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU COPII (U.N.I.C.E.F.), creat la 11 dec. 1946, cu scopul de a ajuta copiii, în special pe cei din ţările lovite de război, furnizându-le alimente, îmbrăcăminte şi medicamente. Adunarea Generală a O.N.U. a hotărât transformarea U.N.I.C.E.F. Într-

un program de lungă durată, menit să ajute guvernele, în special pe cele ale statelor în curs de dezvoltare, să îmbunătăţească condiţiile de viaţă ale copiilor şi adolescenţilor, iar prin rezoluţia Adunării Generale din 6 oct. 1953, programul dobândeşte un caracter de permanenţă. U.N.I.C.E.F. este un organism cu statut semiautonom în sistemul Naţiunilor Unite. Resursele sale provin din contribuţii voluntare ale guvernelor, precum şi din diverse donaţii din partea unor organizaţii şi persoane particulare. El acordă asistenţă în domeniile alimentaţiei, sănătăţii, asigurărilor sociale, educaţiei, participând la proiecte în peste 110 ţări sau teritorii, în care trăiesc peste 800 de milioane de copii în vârstă de până la 15 ani. Pentru contribuţia adusă la ameliorarea condiţiilor de viaţă a copiilor, U.N.I.C.E.F. a fost distins în 1956 cu Premiul Nobel pentru Pace. În România fiinţează din sept. 1971 Comitetul Naţional Român pentru U.N.I.C.E.F. (v.), ca organ cu caracter consultativ, menit să contribuie la dezvoltarea colaborării cu U.N.I.C.E.F» şi comitetele naţionale similare din alte ţări. Între 1972 – 1974 România a fost membră a Consiliului executiv al U.N.I.C.E.F.

FONDURILE DE DEZVOLTARE ALE ŢĂRILOR ARABE PRODUCĂTOARE DE PETROL, instituţii prin intermediul cărora sunt mobilizate veniturile petroliere excedentare ale ţărilor arabe producătoare de petrol, în vederea finanţării proiectelor de dezvoltare economică din ţările

arabe, precum şi din cele africane. În acest cadru au luat fiinţă o serie de instituţii financiare interguverna mentale cu o participare arabă multinaţională şi instituţii financiare naţionale de asistenţă bilaterală. Aceste instituţii se caracterizează prin obiectivul comun urmărit (dezvoltarea economică a fiecărui stat arab în parte şi crearea unor structuri economice integrate la nivel regional), precum şi prin condiţiile avantajoase de finanţare (termen de 15 – 50 de ani, o rată a dobânzii de 3 – 6 la sută).

FOREIGN OFFICE, denumirea oficială a ministerului de externe al Marii Britanii. Primii secretari de stat (miniştrii de externe) au fost numiţi la începutul sec. 17. În 1968, F.Û» şi Commonwealth Office s-au unit într-o singură instituţie, denumită The Foreign arid Commonwealth Office.

FOR FOT (free on rail – free on truck – franco vagon sau camion), clauză prevăzută în contractele de comerţ exterior prin care vânzătorul este obligat să comande un vagon de natura şi dimensiunile necesare, atunci când marfa constituie încărcătura unui vagon complet şi să încarce marfa la termenul convenit, suportând toate cheltuielile şi riscurile până în momentul în care vagonul este remis căilor ferate. Cumpărătorul suportă cheltuielile de obţinere a titlului uzual de transport, certificatului de origine (v.) şi a documentelor consulare, taxele vamale (v.) sau alte speze aplicate în legătură cu exportul

mărfii.

FORMAŢII ŞI AŞEZĂMINTE SĂ NIT ARE, ambulanţe mobile care însoţesc armata în campanie şi unităţile sanitare fixe unde se asigură tratamentul bolnavilor şi răniţilor (v.) de război. F.A.S. se bucură de o protecţie specială în timp de conflict armat, ele neputând face obiectul atacurilor din partea inamicului în nicio împrejurare.

FORŢĂ ARMATĂ, totalitatea forţelor militare ale unui stat în care se includ forţe umane şi materiale. În organizarea apărării naţionale a României, forţele armate se compun din armată şi trupele Ministerului de Interne. Formaţiunile extremiâitare cuprind gărzile patriotice, formaţiunile de apărare locală antiaeriană, detaşamentele de pregătire a tineretului pentru apărarea patriei, precum şi alte organe şi organizaţii ce se vor stabili prin lege. F.a. are multiple şi variate structuri şi mijloace de luptă specializate (trupe de uscat, forţe aeriene, forţe maritime etc.), constituind elementul principal al sistemului apărării naţionale. Fiecare element component al sistemului are o organizare, dotare şi destinaţie proprii, completându-se reciproc şi asigurând eficienţa participării populaţiei la efortul de apărare.

FORŢĂ INTERNAŢIONALĂ, ternaţie militară pusă la dispoziţie sau plasată sub ordinele unei autorităţi internaţionale, acţionând fie în baza actului său constitutiv, fie ca urmare a încheierii

unui acord special între state, în conformitate cu Carta, Consiliul de Securitate poate decide adoptarea unor măsuri de constrângere cu folosirea forţei armate, atunci când constată existenţa unei ameninţări a păcii, a unei violări a ei, sau a unui act de agresiune. Aceste măsuri pot consta în operaţiuni executate cu forţe aeriene, maritime sau terestre ale membrilor organizaţiei. Pentru realizarea unor atari măsuri, membrii O.N.U. se obligă prin Cartă să pună la dispoziţia Consiliului de Securitate, la cererea sa, şi pe baza unor acorduri speciale, forţele armata necesare (v, forţe de urgenţă ale O.N.U. Şi operaţiuni de menţinere a păcii).

FORŢĂ MAJORĂ, eveniment imprevizibil şi de neînlăturat a cărui producere împiedică executarea unei obligaţii sau respectarea unei reguli de drept internaţional (de ex.: cutremur, incendiu, inundaţii catastrofale, război). F.în, exonerează de răspundere pe debitorul obligaţiei neexecutate. Ea poate să desfiinţeze obligaţia, dacă obiectul acesteia piere din cauza evenimentului, executarea devenind astfel imposibilă sau poate, deopotrivă, să întârzie executarea obligaţiei (de ex.: explozie, dare întrerupe temporar lucrul, unei fabrici), în acest ultim caz obligaţia subzistând, dar justificând depăşirea termenului convenit. Debitorul, care se pretinde liberat prin efectul f.m., trebuie să dovedească imposibilitatea de executare consecutivă evenimentului-obstacol. În temeiul

principiului de libertate a convenţiilor, părţile pot, prin acordul lor, să asimileze f.m. anumite situaţii independente de voinţa lor şi având efectul să exonereze pe debitor de obligaţie.

FORŢE ANTIIMPERIALISTE, ansamblul forţelor sociale şi politice care acţionează în vederea realizării unor obiective fundamentale comune: eliberarea naţională de sub orice dominaţie străină, consolidarea independenţei politice şi economice, lichidarea politicii imperialiste de agresiune şi dictat şi salvgardarea păcii mondiale, asigurarea unei dezvoltări democratice, progresiste, în concordanţă cu dorinţa legitimă a fiecărui popor, înlăturarea mćirilor discrepanţe dintre nivelurile de dezvoltare ale statelor şi instaurarea unei noi ordini economice şi politice internaţionale (v.). În condiţiile actuale, lupta antiimperiali stă şi-a lărgit substanţial aria de cuprindere, ea uneşte noi forţe sociale şi politice diverse sub aspectul apartenenţei de clasă şi de partid, al concepţiilor ideologice, religioase etc. Principalele f.a. sunt ţările socialiste, clasa muncitoare, organizaţiile ei politice şi profesionale, tinerele state independente care au păşit pe calea dezvoltării de sine stătătoare, mişcările de eliberare naţionale, ţărănimea, intelectualitatea, mase largi de femei, tineretul, păturі mijlocii, cercuri Nemo nop o liste, reprezentanţi ai unor formaţiuni politice burgheze cu vederi progresiste etc. Aceste forţe evidenţiază o mare varietate în ce priveşte orientările politice,

concepţiile şi fermitatea acţiunilor. Unitatea tuturor acestor forţe, acţiunea lor convergentă reprezintă un factor decisiv, esenţial în lupta antiimperialistă, pentru abolirea vechilor relaţii de inegalitate şi asuprire, pentru instaurarea unor noi relaţii internaţionale, pentru pace şi progres social.

FORŢE DE URGENŢĂ ALE O.N.U., forţe militare constituite ad-hoc, cu scopul de a preîntâmpina reizbucnirea ostilităţilor într-o zonă de conflict şi de a contribui la stabilizarea situaţiei. Regulile de constituire şi utilizare a acestor forţe sunt: forţele de urgenţă ale O.N.U. pot fi trimise într-o ţară numai cu acordul acesteia; sunt furnizate numai de state care nu sunt membre permanente ale Consiliului de Securitate; sunt recrutate de secretarul general al O.N.U.; trebuie recrutate din state reprezentând toate zonele geografice şi sunt constituite prin contribuţia voluntară de contingente şi mijloace financiare ale unor state membre. Până în prezent aceste reguli nu au fost concretizate în norme şi principii clare; cazurile în care s-a hotărât constituirea unor forţe militare ale O.N.U., statutul lor, au fost determinate pentru fiecare situaţie în parte, fără a exista criterii precise adoptate de Adunarea Generală. La IB febr. 1965, Adunarea Generală a O.N.U. a hotărî t crearea unui Comitet special alcătuit din 33 de state – printre care şi România – a cărui misiune este de a studia sub toate aspectele operaţiile de menţinere a păcii.

Comitetul nu a reuşit însă să-şi îndeplinească mandatul. La lucrările Comitetului România a susţinut între altele: să se consacre dreptul ca, în conformitate cu principiul rotaţiei, toţi membrii O.N.U. să participe la alcătuirea forţelor militare ale organizaţiei; să se recunoască prin Cartă dreptul Adunării Generale de a îndruma cu privire la utilizarea forţelor militare aflate sub egida O.N.U.; să se prevadă, de asemenea, în Cartă necesitatea acordului prealabil al statelor aflate în conflict faţă de compoziţia naţională a forţelor O.N.U.

FORŢE MARITIME, categorie componentă a forţelor armate (v.) ale unui stat. Toate unităţile marinei militare, indiferent de construcţie sau dimensiuni trebuie să poarte semnele exterioare distinctive ale naţionalităţii statului respectiv şi să fie comandate de persoane aflate în serviciul statului, iar numele lor să figureze pe lista ofiţerilor flotei militare. De asemenea, fiecare unitate a marinei militare trebuie să fie compusă din echipaje de marinari instruiţi, puse sub conducerea unui comandant. Conform Convenţiei a VII-a de ia Haga din 1907, din categoria de mai sus fac parte şi navele comerciale transformate în nave de război, precum şi navele înarmate spontan de populaţia unui teritoriu neocupat, dacă acţionează deschis şi respectă legile şi obiceiurile războiului (v.). Regimul juridic al ~, regimul internaţional al i.m. este diferit pentru perioada de pace şi starea de război, iar pentru prima

situaţie, şi în funcţie de locul unde îşi desfăşoară acţiunile. 1. Statului ~ în timp de pace: a) în marea libera. Forţele navale ale unui stat se bucură de imunitate completă de jurisdicţie faţă de orice stat, cu excepţia statului al cărui pavilion îl poartă nava. Ele au dreptul dea naviga liber în apele Internationa

Ie, nefiind supuse decât legilor statului naţional. F.m. au, de asemenea, dreptul de a controla navele comerciale care poartă acelaşi pavilion ca şi ele. Dacă întâlneşte în marea liberă navă comercială străină, nava militară o supune controlului numai dacă există motive întemeiate a bănui că această navă: a) se ocupă cu pirateria; b) se ocupă cu vânzarea de sclavi şi c) că este de aceeaşi naţionalitate ca nava de război, însă arborează un pavilion străin sau refuză să arboreze pavilionul naţional. De asemenea, dacă există motive să se creadă că o navă comercială străină a contravenit legilor şi regulamentelor unui stat în apele căruia se află, navele de război ale acestuia au dreptul să le urmărească (cu condiţia ca urmărirea să înceapă când nava bănuită se află în apele interioare, în marea teritorială sau în zona contiguă ale statului care întreprinde urmărirea). Dreptul de urmărire încetează când nava urmărită intră în apele teritoriale ale ţării căreia îi aparţine, sau în acelea ale unui stat terţ. $>) în porturi. Condiţiile de intrare, şedere şi ieşire a forţelor navale în porturile unui stat străin sunt determinate prin

legislaţia internă a fiecărui stat. În principiu, ele pot intra în porturile unui stat străin numai în următoarele situaţii:

a) dacă au obţinut o autorizaţie în acest sens; b) dacă au făcut o notificare (în cazul în care legislaţia statului gazdă nu prevede o autorizaţie); ei când au fost surprinse de furtună sau au fost avariate. Nu au nevoie de autorizaţie sau de notificare navele de război la bordul cărora se află şeful statului sau reprezentantul diplomatic care se prezintă la post în statul acreditar. În porturile României i.me străine pot pătrunde numai pe baza unei aprobări obţinute de la guvernul român pe cale diplomatică. La sosirea în port, aceste nave sunt obligate să ancoreze la locul indicat, să se supună pilotajului, iar debarcarea echipajului să se facă numai cu aprobarea organelor portuare* Persoanele înarmate, care sunt invitate? a diferite solemnităţi sau ceremonii oficiale, pot debarca numai cu aprobarea comandantului garnizoaner F» m, găzduite în porturile R.S. România le sunt interzise manevrele, instrucţia, fotografierea, să facă hărţi ori măsurători etc. Cele care nu respectă legislaţia statului român pot fi invitate să părăsească portul, putându-se solicita statului pavilionului să aplice sancţiuni vinovaţilor sau, dacă este cazul, să repare pagubele pricinuite, e) în marea teritorială. În baza Convenţiei de la Geneva din 1958 cu privire la marea teritorială şi zona contiguă (v.), navele de război se bucură, în general, de dreptul de trecere inofensivă prin

marea teritorială, eu condiţia de a respecta regulile statului riveran. Navele submarine sunt obligate să navigheze numai la suprafaţă jfi să arboreze pavilionul lor naţional. În cazul în care nu respectă regulilestatului riveran, pot fi invitate să părăsească apele teritoriale. România, precum şi alte state, a făcut o rezervă la această regulă în sensul că statul riveran are dreptul de a stabili ca trecerea navelor de război străine prin apele sale teritoriale să fie subordonată unei aprobări speciale, d) în strâmtările internaţionale. Strâmt orile internaţionale fiind considerate prelungiri ale mării libere, f.m. se bucură de libertate de navigaţie, în condiţii de egalitate, atât în timp de pace cât şi în timp de război. În cazul strâmtorilor care fac legătura între o mare deschisă şi una închâsă, navele de război ale riveranilor se bucură, în principiu, de libertate de navigaţie (y. strâmtorile Mării Negre). e) în canale internaţionale. Navele de război ale tuturor statelor au dreptul de navigaţie, în condiţii de egalitate, atât în timp de pace cât şi în timp de război, cu condiţia care cer ea să se facă fără oprire, fără debarcare de trupe sau de materiale de război, f) în fluvii internaţionale. Navigaţia forţelor maritime ale neriveranilor estee în principiu, interzisă pe porţiunile de fluvii aparţinând statelor străine. Cele ale riveranilor pot naviga numai pe porţiunile de fluviu incluse în graniţele statelor respective, iar în afara acestora numai-cu aproba? rea statelor respective. 2.

Statutul forţelor maritime în timp, de război F.m. au dreptul deca duceluyţa, uzinc de toate mijloacele admisfiptiel legile şi obiceiurile aplicabile îţi caz de Conflict armat (v.). Astfel, lor le este permis de a naviga sub pavilion fals, adică de a folosi pavilionul inamic pentru a se apropia şi a se depărta de navele acestuia, de a folosi nave capcană (nave camuflate în scopul de a provoca apropierea navelor inamice şi a le captura sau scufunda), atacurile simulatee folosirea însemnelor inamicului ş.a. Ele au dreptul, de asemenea, de a efectua bombardamentul naval, de a lansa mine marine, de a efectua blocusul (v. blocadă), de a institui zone maritime de război (v,), de a exercita dreptul de priză (v.). Legile şi obiceiurile aplicabile în caz de conflict armat impun beligeranţilor obligaţia ca, în desfăşurarea operaţiilor lor militare, să nu împiedice libertatea de navigaţie a neutrilor. În acest sens, le este interzis să mineze sau să întreprindă orice fel de acţiuni care ar împiedica libertatea de navigaţie pe mări şi oceane, în marea liberă, f. m, ale unui stat beligerant au dreptul de a captura, iar în anumite condiţii, de a scufunda navele comerciale ale inamicului. De asemenea, ele pot distruge sau demonta conductele şi cablurile submarine care leagă două state beligerante sau un stat beligerant de unul neutru. Forţelor navale ale beligeranţilor le este interzis de a comite acte de ostilitate în apele neutre, de a viola apele acestora şi de a captura nave inamice în aceste ape.

Statutul f. m, ale beligeranţilor în apele statelor neutre este determinat de acestea din urmă. Dacă statele neutre admit,» m* ale beligeranţilor beneficiază, în condiţii de egalitate, de dreptul de trecere – inofensivă prin apele lor teritoriale* Statele neutre au dreptul de a admite şederea f. m, beligerante în port prii e lor, durata şederii fiind limitată în principiu la 24 de ore şi la trei nave pentru un stat. Prelungirea şederii peste această limită poate fi determinată numai de reaua stare a mării sau de necesitatea reparării unei avarii. F.me ale beligeranţilor pot staţiona în porturile neutrilor şi pentru a se aproviziona; ele pot lua combustibil numai atât cât le este necesar pentru a ajunge în cel mai apropiat port al ţării lor sau pentru a-şi completa hrana. Reîmprospătarea aprovizionării într-un port al aceleiaşi ţări nu se poate face decât după trei luni. Navele beligerante care nu respectă indicaţiile puterilor neutre sau încalcă neutralitatea acestora pot fi reţinute împreună cu întregul echipaj.

FORŢELE NUCLEARE MULTILATERALE N.A.T.O., proiect politico-militar, strategic, datând din 1964 – 1965, care consta în crearea unei entităţi politice şi de securitate vest-europene ce urma să posede şi să controleze independent arme nucleare. Se proiecta a fi creată prin cedarea voluntară de către o putere nucleară (Anglia) către această organizaţie independentă a întregului său arsenal nuclear, renunţând la dreptul de veto în favoarea unei decizii a forţei

colective. Niciunul dintre membrii neposesori de arme nucleare ai entităţii nu putea obţine o putere independentă de a folosi armele nucleare. Nu s-a putut ajunge la un acord asupra acestui proiect, multe cercuri politice obiectând faţă de accesul, fie şi indirect, al R.F. Germania la armele nucleare şi la deciziile colective de utilizare sau neutralizare a acestor arme.

FRANCHIZÀ 1. Clauză cuprinsă în poliţa de asigurare, care exonerează pe asigurător de obligaţia de a despăgubi pe asigurat de un anumit procent de pierderi (de obicei acest procent nu depăşeşte 5 la sută din valoarea mărfii asigurate). În cazul în care paguba ivită a depăşit procentul stabilit prin poliţa de asigurare, asiguratul va fi despăgubit de către asigurător. 2» Scutire de taxe vamale acordata pentru bunurile importate (de ex, importate de către oficiile diplomatice şi consulare).

FRANCO FRONTIERĂ, clauză prevăzută în contractele de comerţ exterior, conform căreia vânzătorul suportă toate cheltuielile şi riscurile legate de marfa până când ea este pusă la dispoziţia cumpărătorului la locul de livrare convenit la frontieră. De asemenea, vânzătorul are obligaţia să procure o serie de documente cerute de livrarea mărfii fie pe cheltuiala sa (licenţă de export, document de transport, certificat de depozitare etc.), fie pe cheltuiala cumpărătorului (documente solicitate de autorităţile din ţara importatorului).

FRANŢA (denumirea oficială: République Française = Republica Franceză), stat situat în V Europei, cu largă ieşire la Oc. Atlantic şi M. Mediterana, învecinat cu Belgia, Luxemburg, R.F. Germania, Elveţia, Italia, Monaco, Spania şi Andorra. Suprafaţa: 551.255 kmp. Populaţia (1976): 52.920.000 loc. Capitala: Paris, 8.196.746 loc. (1968, aglomeraţia urbană). Limba oficială: franceza.

Moneda: 1 Franc = 100 Centimes. Istoric. În antichitate teritoriul de azi al F, este locuit de celţi, care sunt supuşi de romani (59 – 51 î.e.n.). În sec. 5 – 9 teritoriul F. devine centrul statului francilor, ajuns la maximă înflorire sub Caro1 cel Mare. După divizarea imperiului carolingian (843), partea sa occidentală se transformă în statul feudal francez. Orânduirea feudală este lichidată de revoluţia burgheză izbucnită la 14 iul. 1789, care impune proclamarea republicii (1792). F. devine apoi imperiu sub Napoleon (1804 – 1815), regat (1815 – 1848). În urma revoluţiei din febr. 1848, în F. este proclamată a II-a republică (1848 – 1852), urmată de cel de-al doilea imperiu (1852 – 1870). În urma înfrângerii F. În războiul franco-prusac (1870 – 1871) este proclamată cea de-a III-a republică (1870 – 1940). Comuna din Paris, creată de revoluţionarii francezi în mart. 1871, primul stat al proletariatului, va fi brutal lichidată la scurt timp (mai 1871) de burghezie. Prin pacea de la Frankfurt pe Main (1871), F. pierde Alsacia şi Lorena (v.). În a doua jumătate a sec. 19 şi

începutul sec. 20 devine una dintre marile puteri coloniale ale lumii. Ea va participa de partea Triplei Alianţe la primul război mondial (1914 – 1918). În urma atacării Poloniei de către Germania la 1 sept. 1939, F. declară război Germaniei (3 sept. 1939) (război ce va intra în istorie sub denumirea de război" ciudat v,), dar va fi invadată de trupele germane şi obligată să capituleze (22 iun. 1940). O largă mişcare de rezistenţă a poporului francez, în care P.C. Francez a deţinut un rol deosebit de important, s-a organizat în întreaga ţară. În urma debarcării aliaţilor în Normandia (6 iun. 1944) şi a insurecţiei victorioase de la Paris (25 aug.1944), în F. se instaurează guvernul provizoriu condus de Charles de Gaulle. În 1946 se proclamă cea de-a IV-a republică, urmată, în 1958, de cea de-a V-a. Membră a pactelor militare N.Á.T.O. (1949) şi S.E.A.T.O. (1954), F. se retrage din organismele militare ale acestora (în perioada 1966 – 1967). Organizarea de stat: republică prezidenţială. F. Întreţine relaţii diplomatice cu 140 de state (1976) şi este membră a 128 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii ca România. Între România şi F. au existat vechi şi neîntrerupte relaţii de prietenie, care au cunoscut o dezvoltare puternică încă de prin sec. 17 – 18. În ultimul deceniu al sec. 18 se înfiinţează în Principate un consulat general al F. la Bucureşti (1797) şi un altul la Iaşi (1798). În deceniile următoare F «va deschide noi oficii consulare în România: Botoşani

(14 iul. 1833 – agenţie consulară), Galaţi (24 iun. 1838 – agenţie consulară), Focşani (11 apr. 1849 – agenţie consulară), Giurgiu (10 ian. 1852 – consulat).

Brăila (9 mart. 1852 – viceconsulat), Craiova (11 dec. 1854 – agenţie consulară), Bârlad (6. oct. 1856 – agenţie consulară), Roman (16 oct. 1856 – agenţie consulară), Călăraşi (24 apr. 1873 – agenţie consulară), Tulcea

(5 ian. 1879 – viceconsulat) şi Constanţa (12 mai 1879 – agenţie consulară). În momentele importante ale istoriei României, F. acordă sprijin revoluţionarilor români (1848), susţine pe căi diplomatice cauza Unirii Principatelor (1859), lupta poporului român pentru consolidarea autonomiei principatelor şi pentru cucerirea independenţei României. La 7 sept. 1860 se înfiinţează, şi este recunoscută, agenţia diplomatică română de la Paris. La 20 febr. 1880, F. recunoaşte independenţa de stat a României şi, începând cu aceasta dată, între cele două ţări se stabilesc relaţii diplomatice la nivel de legaţie. În perioada următoare, relaţiile românofranceze cunosc o dezvoltare multilaterală, intensificându-se mult legăturile economice şi comerciale, precum şi cele culturale. Ca urmare a amplorii acestor relaţii, România a înfiinţat la rândul ei o serie de consulate onorifice în F*: Marsilia (1 apr. 1888), Nisa şi Le Havre (19 dec. 1889), Menton (28 oct. 1891), Bordeaux (12 dec. 1891), Rouen (8 ian. 1895) şi Dunkerque (2 nov. 1905). După

primul război mondial, relaţiile se dezvoltă în continuare, ambele ţări procedând la deschiderea de noi oficii consulare». Astfel F. deschide agenţii consulare la Chişinău (8 mai 12) 19), Cluj (20 mai 1920), Cernăuţi (23 mart.1922), Timişoara (29 mai 1922) şi Turnu Severin (1 apr. 1940), iar România înfiinţează consulate onorifice la Lille şi Boulogne sur Mer (1 nov. 1920), Lyon (1 mai 1921), Toulouse (1 iun. 1921), Cannes (1 iul. 1921), Montpellier (1 aug. 1921), Nantes (11 oct. 1921), Caen (1 nov. 1921), Brest (1 iun. 1922), Rochefort sur Mer (16 iul. 1922), Strasbourg (16 mai 1923), Bayonne (1 nov. 1925), Béziers (1 oct. 1926), Nancy (1 nov. 1929), Cherbourg (1 nov. 1930, viceconsulat) şi Vichy (1 sept. 1940). La 29 nov. 1938, relaţiile diplomatice sunt ridicate la nivel de ambasadă, fiind readuse apoi, în timpul gpivernării antonesciene, la 12 sept. lÔdbO, la nivel de legaţie pe lângă guvernul de la Vichy, care vor fi întrerupte la 9 aug. 1944. După război relaţiile au fost restabilite la nivel de reprezentanţă politică la 7 febr. 1946 şi ridicate la nivel de legaţie la 17 sept. 1947, iar apoi, la 17 dec. 1963, la nivel de ambasadă. Un moment important pentru dezvoltarea relaţiilor româno-franceze l-a constituit vizita în F» a preşedintelui Consiliului de Miniştri al României (27 – 29 mai 1967). O însemnătate hotărâtoare pentru evoluţia continuu ascendentă a relaţiilor tradiţionale de prietenie şi colaborare dintre România şi F. a avut-o dialogul la nivelul cel mai înalt dintre cele două

ţări ocazionat de vizita preşedintelui Charles de Gaulle în România (14 – 18 mai 1968), când s-a semnat o Declaraţie comună: şi o Convenţie consulară, şi de vizita în F. a preşedintelui Nicolae Ceauşescu (15 – 49 iun. 1970), care au dat e baza trainică şi mari perspective de dezvoltare multilaterală acestor relaţii, reglementate de un cadru juridic deosebit de larg. Schimburile comerciale, economice, cooperarea în producţie, colaborarea ştiinţifică, cultural-artistică, schimburile turistice, au cunoscut o continuă amplificare după aceste vizite. În lui. 1975 primul ministru al F. vizitează România, iar în dec. 1976 primul ministru al guvernului român întreprinde o vizită oficială în Franţa, prilejuri cu care se semnează noi acorduri şi convenţii de colaborare e ~conomică, aducând noi contribuţii la întărirea şi diversificarea raporturilor dintre cele două ţari.

FRONTIERĂ» limită juridică în cadrul căreia statul îşi exercita suveranitatea sa deplină şi exclusivă, iar naţiunea dreptul său la autodeterminare. F. constă într-o linie trasată între diferite puncte de pe suprafaţa globului, care desparte teritoriul unui stat de teritoriul altui stat, în larg de marea libera, în înălţime de spaţiul cosmic, iar în adâncime până la limita unde mijloacele moderne permit exploatarea lui. F* între statele vecine se stabileşte de obicei prin tratate, iar frontiera mării teritoriale prin declaraţii unilaterale ale statelor. După modul de stabilire, f. se împart în două mari categorii:

naturale, stabilite în funcţie de particularităţi geografice – culmile muntoase, litoralul, albiile râurilor etc. Şi geometrice, linii convenţionale drepte care despart teritoriile celor două state. Mai rar se întâlnesc f, astronomice, care după direcţia lor coincid cu o paralelă sau un meridian geografic (ex. f. dintre S.U.À. Şi Canada sau dintre sectoarele polare arctice). După elementele componente, f. se împart în: terestre, care despart uscatul între două state; fluviale, care despart în două apele unui fluviu (pe linia mediană, când fluviul este nenavigabil, şi pe talveg (v.), când este navigabil); maritime, care despart marea teritorială (v.) de marea liberă (v.) şi aeriene, care pornesc perpendicular, de pe f. terestre sau acvatice, în sus, până la limita inferioară a spaţiului cosmic (v.). F., ca şi teritoriul statului (v”) sunt inviolabile. Ele au jucat un rol însemnat în relaţiile internaţionale, delimitarea lor în decursul istoriei fiind obiectul unor numeroase conflicte. Pentru delimitarea, paza şi prevenirea conflictelor de f» se stabileşte, prin legi interne-şi prin convenţii internaţionale, un anumit regim de f. (v.). Litigiile de f. ca orice alte litigii între state, potrivit D.I.C., trebuie rezolvate prin mijloace paşnice, cu respectarea principiilor fundamentale ale dreptului internaţional. ~ vamală, linia unde începe sau se termină teritoriu! a doua state vecine, inclusiv punctele vamale situate în porturi, aeroporturi, şosele, autostrăzi şi alte locuri ale frontierei terestre, unde se exercită controlul

mărfurilor de import, export şi în tranzit, al bunurilor, mijloacelor de transport etc. Şi se percep taxele stabilite prin legile fiecărui stat. ~ v. se confundă, de regulă, cu cea de stat, fiind mai largă decât aceasta, în sensul că an locuri (puncte) precis determinate prin legile statului sau prin convenţii bilaterale pe unde tranzitează, ori sunt depozitate o mare cantitate de mărfuri se exercită controlul vamal şi se percep taxele corespunzătoare. V «şi taxă vamală.

F.8.M., v. FEDERAŢIA SINDICALĂ MONDIALĂ.

F.U.A.A.V., v. FEDERAŢIA UNIVERSALĂ A ASOCIAŢIILOR AGENŢIILOR DE VOIAJ.

FUNCŢIE CONSULARĂ, atribuţie a funcţionarilor consulari cu privire la relaţiile consulare. Cele mai importante. e. sunt: protejarea în statul de reşedinţă a intereselor statului Irimiţător şi ale cetăţenilor săi, persoane fizice sau juridice, în limitele admise de dreptul internaţional; favorizarea dezvoltării relaţiilor comerciale, economice, culturale şi ştiinţilice între cele două state şi promovarea în orice alt mod a relaţiilor amicale în cadrul dispoziţiilor dreptului consular; eliberarea de paşapoarte şi documente de călătorie cetăţenilor statului trimiţător, precum şi vize şi alte documente; acordarea de ajutor şi asistenţă cetăţenilor, persoane fizice sau juridice ale statului trimitător. În cadrul acestor funcţii, consulul acţionează în calitate de notar şi de ofiţer de stare civilă, transmite acte judiciare şi extra-

judiciare sau efectuează comisii rogatorii (y.); exercita drepturi de control şi inspecţie asupra vaselor maritime şi a navelor fluviale având naţionalitatea statului pe care îl reprezintă şi asupra aeronavelor înmatriculate în acest stat, precum şi asupra echipajelor lor şi le acorda asistenţă; efectuează anchete privitoare la incidentele survenite în cursul călătoriei şi reglementează divergenţele de orice natură survenite între căpitan, ofiţeri şi marinari. Consulul poate exercita orice alte funcţii încredinţate unui post consular de către statul trimiţător, funcţii care nu sunt interzise de legile şi regulamentele statului de reşedinţă, sau la care acesta nu se opune. În exercitarea Lc., consulul se poate adresa autorităţilor locale ale statului de reşedinţă, din circumscripţia sa consulară sau, în unele state, şi organelor centrale. F.e. Îşi găsesc limitele din punct de vedere al fondului, pe de o parte, în legile statului trimiţător, pe de altă parte, în legile statului pe teritoriul căruia sunt exercitate aceste funcţii.

FUNCŢII ALE MISIUNILOR DIPLOMATICE, atribuţii ce revin misiunii pentru realizarea relaţiilor diplomatice dintre statul acreditant (v.) şi statul acreditar (v.). Constau în special în: a) a reprezenta statul acreditant în statul acreditar; b) a ocroti în statul acreditar interesele statului acreditant şi ale cetăţenilorsăi, în limitele admise de dreptul internaţional; c) a duce tratative cu guvernul statului acreditar; d) a informa prin toate

mijloacele licite despre condiţiile şi evoluţia evenimentelor din statul acreditar şi a raporta cu privire la acestea guvernului statului acreditant; e) a promova relaţii de prietenie şi a dezvolta relaţiile economice, culturale şi ştiinţifice între statul acreditant şi statul acreditai1. V. Şi misiune diplomatică; ambasadă; legaţie; rangurile misiunii diplomatice.

FUNCŢIONAR e CONSULAR, orice persoană (angajat) care îndeplineşte o funcţie consulară (v.), inclusiv şeful oficiului (postului) consular. F.e. Şi membrii săi de familie se bucură de privilegiile şi imunităţile ce-i sunt, acordate prin convenţii bisau multilaterale. Practica convenţională recunoaştele, dreptul de a exercita funcţiile consulare în domeniul relaţiilor de comerţ şi navigaţie, stării civile şi notariale, în materie de succesiuni, în materie de vize şi paşapoarte, precum şi dreptul de a acorda asistenţă şi protecţie cetăţenilor statului de trimitere aflaţi, temporar sau permanent, în statul de reşedinţă. Dreptul consular modern are tendinţa de a acorda f. e* funcţii politico-diplomatice şi, drept urmare, de a-i acorda aceleaşi privilegii şi imunităţi ca agèntului diplomatic (v. imunităţii şi privilegii diplomatice). În acest sens sunt convenţiile consulare încheiate între ţările socialiste şi cele încheiate de România cu unele state capitaliste di privire la persoana şefului oficiului consular. F.e. este obligat să respecte legile şi regulamentele statului de reşedinţă (v, consul).

FUNCŢIONAR INTERNAŢIONAL, persoană însărcinată, în baza unui acord interstatal, de a exercita în mod permanent, sub controlul mai multor state, sau în aparatul unei organizaţii internaţionale, anumite funcţii oficiale de interes internaţional. Potrivit Cartei O.N.U., f. L sunt recrutaţi ţinându-se seama de considerentul de a se asigura organizaţiei serviciile unui personal care să posede cele mai înalte calităţi de muncă, de competenţă şi de integritate; în îndeplinirea sarcinilor de serviciu, L sunt obligaţi să nu solicite şi să nu primească instrucţii de la vreun guvern sau vreo autoritate exterioară organizaţiei; ei sunt datori să se abţină de la orice act incompatibil cu statutul lor de f. L, fiind răspunzători numai faţă de organizaţie. La rândul lor, statele membre ale O.N.U. se obligă să respecte caracterul exclusiv internaţional al funcţiilor personalului organizaţiei şi să nu caute să-l influenţeze în executarea sarcinilor. În decursul unui mandat, f. L nu pot ocupa posturi în afara organizaţiei. Regulamentul f. L îi obligă să se abţină de la orice manifestare incompatibilă cu calitatea pe care o deţin; ei sunt obligaţi să respecte secretul informaţiilor despre care iau cunoştinţă în virtutea funcţiei lor oficiale. În scopul facilitării îndeplinirii atribuţiilor ce le revin, f.i. beneficiază de imunităţi şi privilegii, cum sunt: imunitatea de jurisdicţie pentru actele săvârşite în calitatea lor oficială, scutiri de impozite şi taxe pentru salariul primit din partea organizaţiei, scutiri de plata taxelor vamale pentru

efectele personale achiziţionate într-o altă ţara etc. Conducătorii organizaţiilor internaţionale, în calitatea lor de înalţi f. L, se bucură de imunităţi şi privilegii similare cu cele acordate agenţilor diplomatici, în relaţiile bilaterale dintre state. Statutul f.i. din Secretariatul O.N.U. este stabilit prin Convenţia privind privilegiile şi imunităţile Naţiunilor Unite, adoptată de Adunarea Generală a

O.N.U., la 13 febr. 1946, la care România este parte. Au statut de f.i. membrii Secretariatelor organizaţiilor internaţionale (O.S.A., O.U.A.

Liga Statelor Arabe ş.a.), judecătorii C.I.J. ş.a.

FUNDAŢIE, aşezământ înfiinţat din iniţiativa unei persoane fizice sau juridice şi destinat realizării unui interes obştesc, precizat în actul constitutiv (de ex. o bibliotecă, o şcoală, un spital). Pentru constituirea unei., dispunătorul afectează printr-un act cu titlu gratuit (donaţie, testament) o parte sau toate bunurile sale aşezământului pe care îl creează. Legea statului pe al cărui teritoriu se află determină dacă şi în ce măsură aceasta constituie o persoană juridică. ~ CARNEGIE (pentru pacea internaţională), creată în scopuri pacifiste, în 1905, de către industriaşul american Andrew Carnegie. Împărţită în trei secţii (contacte şi învăţământ; economie şi istorie; drept internaţional), ~ C. desfăşoară o vie activitate, patronează publicarea de lucrări privind istoria economiei, relaţiile sociale şi de drept internaţional, organizează cercetări ştiinţifice în

cadrul unui program de schimburi internaţionale de savanţi, cadre didactice şi studenţi.

FUZIUNEA STATELOR, unificarea a doua sau mai multor state, ce are t a rezultat fie crearea unui nou stat unitar, fie aceea a unui stat compus – uniunea personală (v.), uniunea reală (v.), confederaţia de state (v.) sau statul federal (v. federaţie). În timp ce prin crearea unui stat unitar, ca rezultat al f.s., apare un nou subiect de drept internaţional, în cazul formării unor state compuse ca urmare a f. s „părţile componente ale statului compus îşi pot păstra uneori calitatea de subiecte de drept internaţional. De ex. În cazul asocierii a două sau mai multe state într-o uniune personală (v,), fiecare stat component al uniunii îşi păstrează calitatea de subiect distinct de drept internaţional. Tot astfel, îşi păstrează calitatea de subiect distinct de drept internaţional şi statele ce alcătuiesc o confederaţie (v,). Una din principalele probleme pe care le ridică f.s. Şi crearea unui nou subiect de drept internaţional este aceea a succesiunii lor (v,).

GABON (denumirea oficială: République Gabonaise = Republica Gabon), stat situat în partea central-ves tică a Africii „cu largă ieşire la Oc. Atlantic, învecinat cu Guineea Ecuatorială, Camerun şi Congo. Suprafaţa: 267.667

kmp. Populaţia (1976):! 202.063 loc. Capitala: Libreville, 186.154 loc. (1976., cu suburbiile). Limba oficială: franceza, Moneda: 1 Franc C.F.A. =

100 Centimes. Istoric. Teritoriul G» este

populat în evul mediu de triburi bantu. Navigatori portughezi explorează litoralul G «în 1471, dar primele aşezări europene sunt stabilite aici de francezi abia în 1839. Zece ani mai târziu, sclavii eliberaţi întemeiază oraşul Libreville. Colonie franceză din anul 1878, G, este inclus (1910 – 1958) în Africa Ecuatorială Franceză. În 1958 G. devine republică autonomă în cadrul Comunităţii Franceze, iar la 17 aug. I960 îşi proclamă independenţa de stat. Organizarea de stai: republică prezidenţială. G. Întreţine relaţii diplomatice cu 58 de state (1976) şi este membru în 60 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Ţara noastră a recunoscut G. ca stat independent şi suveran în aug. 1960. Ministrul român al afacerilor externe a vizitat

G. În mai 1970. Relaţiile diplomatice s-au stabilit la! 9 sept. 1972, la nivel de ambasada. În urma vizitei în G, a unei delegaţii economice române, s-au purtat negocieri privind schimburile economice, tehnic o-ştiinţifice şi culturale şi a fost semnat (12 nov. 1969) un Acord comercial pe termen lung între cele două ţări. Între 23 şi 26 iun. 1975 preşedintele gabonez, G – mar Bongo, a efectuat o vizită oficială în România, Convorbirile dintre preşedintele Nicolae Ceauşescu şi preşedintele o mar Bongo, înţelegerile realizate cu acest prilej au pus bazele unor relaţii trainice de solidaritate şi colaborare între cele două ţari, deschizând perspective continuei lor amplificări.

Cu acest prilej a fost semnată Declaraţia solemnă comună şi au fost încheiate noi acorduri de mur o importanţă pentru dezvoltarea fvluţiilor între cele două ţări: Acoro ui general de cooperare economică hi tehnică, Acordul comercial pe termen lung, Acordul de cooperare culturală şi ştiinţifică, precum şi Acordul privind crearea unei comisii mixte g cu v ornamentale româno-gaboneze.

GAMBIA (denumirea oficială: Republic of Gambia = Republica Gambia) 9 hiat situat în V Africii, pe ţărmul Oc, A llantic. Suprafaţa: 11.295 kmp. Populaţia (1976): 540.000 loc. Capitala: Jlanjul, circa 50.000 loc. (1973, cu suburbiile). Limba oficială: engle za. Moneda: 1 Dalasi = 100 Bu tut. Istoric. În sec. 10 – 11 teritoriul G* face parte din Imperiul Ghana, iar în sec. 13 – 14 din Imperiul Mali, în secolele următoare cade sub stăpânirea Angliei, care îl transformă în colonie. În 1857 Marea Britanie îşi instaurează stăpânirea deplină asupra ambelor maluri ale fluviului G., zonă care, în 1894, este declarată protectorat britanic. După obţinerea primei Constituţii (1954) şi a autonomiei interne (1963), G. se proclamă stat independent în cadrul Commonweaâth-ului (18 febr. 1965). La 24 apr. 1970, în urma unui referendum.

G. se proclamă republică. Organizarea de stat: republică prezidenţială.

G. Întreţine relaţii diplomatice cu 50 de state (1976) şi este membră în 30 de organizaţii

internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. România a recunoscut G. io că din ziua proclamării independenţei acesteia. La 30 iul. 1971 între Komânia şi G. s-au stabilit relaţii diplomatice la nivel de ambasadă.

GAP (euv, engl, cu sensul de „spărtură", „breşa", „gol"), termen utilizat pentru a exprima noţiunea de decalaj între nivelurile de dezvoltare economică şi tehnică a statelor.

GARANT* termen care desemnează atributul unui stat izvorât dintr-un tratat internaţional, de a garanta alt stat (v. garanţia unui tratat).

GARANŢIE (în relaţiile interstatale) 1. Obligaţia asumată de un stat sau de mai multe state, printr-un tratat internaţional, de a respecta, asigura şi apăra menţinerea unei anumite situaţii existente în raporturile internaţionale. G. poate avea ea obiect integritatea teritorială a statului garantat, independenţa sau securitatea sa (de ex. Tratatul de la Londra din 13 iul. 1963, referitor la Cipru). Uneori g. tinde la menţinerea situaţiei juridice a unui teritoriu determinat (de ex, garantarea de către statele membre în Societatea Naţiunilor a Constituţiei oraşului liber Danzig). G. poate fi unilaterală, dacă este acordată statului garantat fără reciprocitate din partea acestuia. În măsura în care implică o subordonare a statului garantat faţă de garanţi, g. este potrivnică principiului egalităţii suverane a statelor. Ea poate avea caracter bilateral sau multilateral devenind în acest ultim caz o garai! ţie colectivă (v.) (de ex.

g. instituită prin Acordurile de la Locarno, din 16 oct.

1925). G. creează în sarcina garanţilor obligaţia de a da statului garantat ajutorul convenit prin tratat şi care poate să constea într-o intervenţie diplomatică sau chiar, dacă nu se ajunge astfel la rezultatul urmărit, în exercitarea unor acte de constrângere, inclusiv folosirea forţei armate, bineînţeles în cadrul principiilor generale ale dreptului internaţional. Statul garantat are dreptul de a cere garanţilor să-şi îndeplinească obligaţiile ce le revin. 2. Clauză a contractelor externe de vânzare-cumpărare care antrenează răspunderea vânzătorului faţă de cumpărător în ceea ce priveşte calitatea, parametrii tehnici, randamentul etc, precum şi în cazul unor vicii ascunse ale produsului care face obiectul contractului. ~ colectivă, categorie de g. În care toţi garanţii trebuie să acţioneze pentru a determina îndeplinirea angajamentului de către cel pentru care au dat g. sau să participe direct la îndeplinirea angajamentului respectiv. Pentru a se evita situaţiile în care intrarea în acţiune a obligaţiei de g. ar putea fi împiedicată de faptul că unul din garanţi nu-şi îndeplineşte sau este în imposibilitate de a-şi îndeplini angajamentul luat, uneori se foloseşte expresia g. colectiva şi individuală (rezultând explicit că, în principiu, garanţii trebuie să acţioneze împreună, dar că fiecare, luat izolat, este ţinut să-şi respecte angajamentul chiar şi atunci când unul sau mai

mulţi cogaranţi nu se pot alătura acţiunii de g.). ~ e. a fost des uzitată în sec. 18 – 19, în special în cazul constituirii unor state noi, sau al adoptării unui statut de neutralitate; în sec. 20 această instituţie juridică îşi găseşte aplicare în situaţii relativ restrânse ca număr. ~ e. poate fi dată de două sau mai multe state ori de o organizaţie internaţională, iar modalitatea juridică cea mai frecvent uzitată în acest scop este aceea a unei declaraţii (v. clauza şi omnes). ~ mutuala, angajament reciproc al unor state de a respecta între ele sau în raporturile cu alte state anumite principii, reguli, situaţii, de a acţiona într-un anumit fel. Uzitată frecvent în privinţa respectării independenţei, suveranităţii, integrităţii teritoriale ~ m. s-a extins considerabil la toate normele fundamentale ale relaţiilor dintre state. Asemenea g. sunt deseori încorporate în tratate, declaraţii şi alte acte juridice internaţionale. O formă specifică a ~ m. este asistenţa mutuală (v.) care, în anumite condiţii, implică acordarea de ajutor prin mijloace militare. ~ unui tratat, termen care desemnează anumite măsuri pentru asigurarea executării unui tratat fie de către părţile contractante între ele, fie de unul sau mai multe state care nu devin părţi, în practica statèlor s-au succedat diferite forme de g. Între părţile la un tratat: jurământul (v.), sistemul o statecilor, gajul (v.), ipoteca (v.), ocuparea unei porţiuni de teritoriu etc.)

g. mutuală sau sistemul solidarităţii. Uneori, părţile la un tratat solicită g. din partea altor state

că vor respecta tratatul, fie sub forma unor declaraţii, fie prin semnarea unor acte adiţionale (de ex., Tratatul de la Tlatelolco, privind denuclearizarea Americii Latine (v.), este însoţit de un Protocol adiţional II, deschis semnării statelor care posedă arme nucleare prin care acestea se obligă la respectarea statutului de zonă denuclearizată al Americii Latine). Garantarea unui tratat de către state care nu devin părţi contractante poate avea loc în cazul aderării unuia sau a mai multor participanţi direcţi; g. se acordă atunci, de obicei, printr-un act unilateral (declaraţie).

GARANŢIILE UNILATERALE FRANC OBRIT ANICE (mart. – apr. 1939), garanţii acordate Poloniei (31 mart. 1939) de Marea Britanie, la care s-a alăturat şi Franţa, în contextul creşterii pericolului agresiunii şi războiului, mai ales după desfiinţarea, la 15 mart. 1939, a statului cehoslovac cotropit de Germania hitleristă. La 13 apr., guvernele Franţei şi Marii Britanii au acordat garanţii României şi Greciei sub forma unor declaraţii unilaterale, identice, pe care primul ministru al Franţei, Édouard Daladier, şi primul ministru al Marii Britanii, Neville Chamberlain, le-au făcut în parlamentele ţărilor respective şi în care se arăta că cele două guverne acordau „cea mai mare importanţa prevenirii oricărei modificări impusă prin forţă, sau prin ameninţarea forţei, a statu-quo-ului în Méditera na şi în Pen. Balcanică,

asigurând România şi Grecia că în cazul în care va fi întreprinsă o acţiune care ameninţa vădit independenţa lor şi faţă de care guvernele celor două state considerau că este în interesul lor vital de a rezista cu forţele lor naţionale, Franţa şi Marea Britanie se socoteau angajate a le acorda imediat întreaga asistenţă ce le sta în putere".

G.A.T.T., v. ACORDUL GENERAL PENTRU TARIFE ŞI COMERŢ.

GDAŃSK (în germ. Danzig), oraş în N Poloniei, port în golful cu acelaşi nume al M. Baltice, centrul administrativ al voievodatului G.; 421.000 loc. (1975). În baza tratatului de la Versailles şi a Convenţiei de la Paris (9 nov. 1920) dintre Polonia şi oraşul G., acest port a căpătat statutul sui-generis de oraş liber (v.). Plasat sub jurisdicţia Poloniei şi sub autoritatea unui înalt comisar al Societăţii Naţiunilor, având un statut politic autonom, oraşul liber Danzig a fost o sursă continuă de litigii între Germania şi Polonia. În 1939, guvernul celui de-al 3-lea Reich a făcut din problema Danzigului pretextul agresiunii sale împotriva statului polonez. Hitler a pus la cale la Danzig o provocare (unităţi hitleriste îmbrăcate în uniforme poloneze au participat la un atac simulat, înscenat contra teritoriului german) pentru a justifica invadarea Poloniei.

GENOCID (exterminarea ginţii), una din cele mai grave crime împotriva umanităţii (v.). Prima definiţie a g. se găseşte în actul de acuzare al principalilor criminali de război din oct. 1945, şi

apoi, în rezoluţia Adunării Generale a O.N.U. din 11 dec. 1946, prin care g. a fost declarat crimă internaţională, contrară spiritului şi scopurilor O.N.U. La 9 dec. 1948, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat Convenţia cu privire la prevenirea şi reprimarea genocidului (v.), la care România este parte. G. este o crimă care constă în acţiuni comise cu intenţia de a extermina, în întregime sau parţial, un grup naţional, vi ale, rasial sau religios. Actele de g. nu se mărginesc numai la exterminarea fizică, ci pot viza şi vătămarea gravă a integrităţii fizice şi mintale, supunerea intenţionată a grupului la condiţii de existenţă de natură a-i atrage distrugerea fizică, totală sau parţială, măsuri cu scopul de a împiedica naşterile în sânul grupului şi transferul forţat al copiilor dintr-un grup în alt grup. Complotul pentru săvârşirea g., tentativa şi instigarea directă şi politică la comiterea g., indiferent dacă făptaşii sunt persoane care ocupă posturi de răspundere în stat, funcţionari publici sau persoane particulare, sunt contrare normelor şi principiilor D.I.C. De asemenea, g. practicat fie în timp de pace, fie în timp de război, constituie, potrivit dreptului internaţional, o crimă pe care fiecare stat are datoria să o prevină şi să o pedepsească. Între infracţiunile contra păcii şi omenirii, Codul penal al României incriminează şi fapta de g., pentru care prevede pedeapsa maximă.

GENTLEMAN S AGREEMENT, înţelegere

internaţională încheiată, de obicei verbal, de către reprezentanţi oficiali ai statelor (de ex. În 1946 membrii permanenţi ai Consiliului de Securitate al O.N.U. s-au înţeles printr-un g.a. ca alegerea membrilor nepermanenţi ai Consiliului să asigure reprezentarea celor 5 regiuni geografice de pe glob). Faptul că aceste înţelegeri nu au formă scrisă nu exclude caracterul lor obligatoriu. Dificultatea care rezultă din asemenea înţelegeri constă numai în stabilirea conţinutului exact al acordului realizat pe această cale. Din această cauză, statele recurg rar la încheierea unor acorduri sub forma de g.a.

GEOPOLITICĂ, studiul raporturilor ce există între mediul natural înconjurător şi politica statelor. Deşi preocupări de acest gen au existat încă din antichitate, g. apare ca disciplină odată cu publicarea, în 1903, a lucrării de geografie politică a lui Fr. Ratzel. Studiile de g. s-au dezvoltat în Germania, mai ales între cele două războaie mondiale. Karl Haushofer a întemeiat la München, în 1924, un institut de g. (Institut für Geopolitik) şi o revistă de g. („Zeitschrift für Geopolitik”). În timpul dominaţiei hitleriste, geopolifcicienii germani au pus în circulaţie ideea de spaţiu vital (v.) spre a justifica războaiele de cotropire a teritoriilor altor state. După cel de-al doilea război mondial, studiile de g* au luat un alt curs (în Franţa mai ales), iar unii istorici (Turner şi Toynbee) i-au aplicat tezele în domeniul cercetării istorice. În realitate, nu mediul natural

înconjurător, ci interesele de clasă determină politica statelor.

G.E.P.L.A.C.E.A., v. GRUPUL ŢĂRILOR EXPORTATOARE DE ZAHĂR DIN AMERICA LATINĂ ŞI REGIUNEA MĂRII CARAIBILOR.

GERMANIA, stat situat în Europa central-nordică, ce a fiinţat până în mai 1945. Istoric, în antichitate, teritoriul G. a fost populat de triburi germanice, celtice şi slave. În sec. 1 î.e.n. – 1 e.n., regiunile de S şi V ale e., până la Rin şi Dunăre sunt transformate în posesiuni ale Imperiului roman. Către anul 6 e.n. se constituie prima mare uniune de triburi germanice, iar pe la 185 uniunea de triburi a alamanilor în SV G. În sec. 6 – 9 francii includ în regatul lor ţinuturile locuite de triburile alamanilor, turingilor, saxonilor, frizilor şi bavarilor. Prin Tratatul de la Verdun (843), regatul franc (Imperiul carolingian) este dezmembrat, iar în partea de E a acestuia, după stingerea ultimului rege din dinastia carolingiană, la 911 ia naştere statul feudal german, în 919 la tron se instaurează dinastia saxonă (ottoniană) care, sub Otto cel Mare, încoronat de papă la Roma în 962, pune bazele Sfântului Imperiu roman de naţiune germană – caracterizat prin existenţa în cadrul său a numeroase principate, ducate, comitate, cu un pronunţat grad de autonomie. În sec. 10 – 12, principii germani îşi extind teritoriile spre răsărit, în regiuni locuite de slavi. Prin sec. 11 începe dezvoltarea oraşelor, independente de puterea principilor feudali, care se vor uni în Liga

Hanseatică (Lübeck, Wismar, Rostock, Hamburg ş.a.) şi vor juca în sec. 14 – 15 un rol economic şi politic important în M. Baltică, unde monopolizează comerţul. Principii germani au creat Uniunea Protestantă (1608) şi Liga Catolică (1609) şi au declanşat războiul de 30 de ani (1618 – 1648), încheiat cu Pacea Westfalica, care a consacrat fărâmiţarea G. În peste 300 de mici formaţiuni statale. Sec. 18 este marcat de ascensiunea Prusiei, proclamată regat la 18 ian. 1701, care după războaiele pentru Silezia (1740 – 1742,1744 – 1745) şi războiul de 7 ani (1756 – 1763) se afirmă ca mare putere europeană. În 1815 se creează Confederaţia germană, alcătuită din 34 monarhii şi 4 oraşe libere. După victoria în războaiele împotriva Austriei (1866) şi Franţei (1870 – 71), Prusia, sub Bismark, realizează unificarea

G. proclamând, la 18 ian. 1871, Imperiul federal german. Participă la primul război mondial în care a fost înfrântă. La 3 nov. 1918 în G. izbucneşte o revoluţie burghezo-demoeratică, ce răstoarnă monarhia şi, la 9 nov. 1918, proclamă republica, consacrată prin Constituţia Republicii Germane, adoptată la Weimar. La 31 iul. 1919 la Bremen (10 ian. – 4 febr. 1919) şi în Bavaria (13 apr. – 1 mai 1919) se proclamaseră republici sovietice, care au fost însă înfrânte de reacţiune. Prin Tratatul de la Versailles (1919) «G, pierde toate coloniile, precum şi Alsacia şi L o rena, obţinute prin forţă în 1871 în războiul contra

Franţei, şi este obligată la plata unor importante despăgubiri de război. La 30 ian. 1933 Hitler devine cancelar al G., instaurând dictatura fascistă şi promovând pe plan extern o politică agresivă. La 1 sept. 1939 G. atacă Polonia, decţanşând al doilea război mondial, care se încheie cu capitularea necondiţionată a G. la 9 mai 1945. Teritoriul G. este ocupat de

U.R.S.S., S.U.A., Marea Britanie şi Franţa care preiau puterea supremă în G. Şi împart ţara în zone de ocupaţie. Conferinţa de la Potsdam din 1945 (v.) fixează noile graniţe ale

G. Şi stabileşte liniile directoare ale organizării postbelice a G. pe baza principiilor demilitarizării, denazificării şi democratizării (v. R.D. Germană, R.F. Germania). Relaţiile eu România. Legăturile româno-germane datează cu mult înaintea realizării unităţii naţionale a celor două state, manifestându-se mai ales pe plan cultural. Încă în 1714 Dimitrie Cantemir era membru al Academiei din Berlin. Influenţa culturii germane în ţările române se face mai mult simţită de pe la începutul sec. 19. Pe măsura dezvoltării capitalismului în G., capitalul prusac începe să pătrundă treptat în ţările române. În această perioadă, până la unirea ţărilor române din 1859, Prusia a deschis consulate în diverse oraşe româneşti, iar România a deschis, după 1880, o serie de oficii consulare în diferite oraşe germane. În perioada premergătoare Unirii şi după aceea, trimişi diplomatici speciali ai ţărilor române caută

se obţină sprijinul Prusiei pentru cauza poporului român. După înfăptuirea unităţii naţionale a G., deşi domnitorul Carol era rudă cu împăratul G ”, Wilhelm, relaţiile politice româno-germane au cunoscut o evoluţie sinuoasă, fiind uneori foarte încordate, îndeosebi ca urmare a afacerii Stroussberg şi a simpatici pe care România a arătat-o Franţei în timpul războiului francoprusac. La 6 mai 1872 ia fiinţă agenţia diplomatică a României la Berlin. Relaţiile diplomatice între cele două ţări s-au stabilit la 20 febr. 1880, la nivel de legaţie. În timpul primului război mondial, G. a cotropit o bună parte a teritoriului României pe care avea s-o ocupe şi s-o exploateze timp de doi ani (1916 – 1918). Relaţiile diplomatice au fost întrerupte la 28 aug. 1916 (data rechemării reprezentantului român la Berlin) şi au fost restabilite după război, la 29 sept. 1920, la nivel de legaţie (data acordării agrementului pentru reprezentantul român la Berlin}. În anii care au urmat, România a înfiinţat o serie de consulate onorifice în G., iar G. a deschis consulate generale în România. După venirea la putere a hitleriştilor, România a fost, datorită resurselor sale petroliere şi agricole, unul din obiectivele importante ale planurilor agresive ale G. hitleriste, care a dus o politică sistematică de includere a României în sfera de influenţă germană. În condiţiile procesului de izolare a României, datorită politicii de cedare şi capitulare în faţa G. pe plan internaţional, România a devenit tot mai

vulnerabilă în faţa presiunii forţelor fasciste şi a încercat să evite agresiunea G. mizând pe compromisuri economice, concretizate în Tratatul asupra promovării raporturilor economice între Regatul României şi Reichul german (v.) (mart. 1939), care a avut grave repercusiuni asupra ţării. G. a reuşit după instaurarea dictaturii militaro-i as ciste în România, în sept. 1940, să-şi aservească total ţara. Relaţiile cu G. au fost rupte odată cu declanşarea insurecţiei naţionale armate antifasciste şi antiimperialiste şi cu Declaraţia guvernului României din 24 aug. 1944, care confirma starea de război între România şi G.

REPUBLICA DEMOCRATĂ GERMANĂ (denumirea oficială: Deutsche Demokratische Republik), stat situat în Europa central-nordică, cu ieşire la M. Baltică, învecinat cu Polonia, Cehoslovacia şi R.F. Germania. Suprafaţa: 108.178 kmp. Populaţia (1976): 16.786.057 loc. Capitala: Berlin.

1.101.123 loc. (1976). Limba oficială: germana. Moneda: 1 DDR Mark = 100 Pfennige. Istoric. În condiţiile unificării zonelor de ocupaţie americană, engleză şi franceză create după înfrângerea Germaniei hitleriste în cel de-al doilea război mondial şi constituirii R.F. Germania (7 sept. 1949), în zona de ocupaţie sovietică ia fiinţă, la 7 oct. 1949, R.D.G. ”, primul stat socialist ai muncitorilor şi ţăranilor din istoria naţiunii germane. Organele de stat ale R.D.G. preiau funcţiile administraţiei militare sovietice (11 nov.

1949). După înfăptuirea, înainte de termen, a planului de doi ani (1949 –

1950) şi a primului plan cincinal (1951 – 1955), care pun bazele societăţii socialiste, şi încheierea cooperativizării agriculturii (1960), în 1963 este adoptat programul construcţiei desfăşurate a socialismului dezvoltat în R.D.G* La 6 apr. 1968 este votată, printr-un referendum popular, o nouă Constituţie (amendată la 7 oct. 1974), Constituţia primului stat socialist al naţiunii germane. La 9 nov. 1972 este parafat tratatul privind bazele relaţiilor dintre R.D.G. Şi R.F. Germania (ratificat de Camera Populară a R.D.G. la 13 iun. 1973). Organizarea de stat: republică socialistă. R... IXG. Întreţine relaţii diplomatice cu 1! 3 state (1976) şi este membră în 51 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Încă din primele zile ale creării R.D.G., România a salutat cu căldură primul stat german al muncitorilor şi ţăranilor, şi-a manifestat sprijinul şi solidaritatea deplină cu lupta pentru făurirea unei orânduiri noi, democratice şi progresiste pe pământul Germaniei. La 24 oct. 1949 între cele două ţări sunt stabilite relaţii diplomatice la nivel de legaţie, care la 17 oct. 1953 sunt ridicate la nivel de ambasadă. Între România şi R.D.G. s-au statornicit şi se dezvoltă strânse relaţii de prietenie şi colaborare multilaterală, jalonate de întâlnirile la nivel înalt prilejuite de vizitele în România ale delegaţiilor de partid şi guvernamentale ale R.D.G.

(20 – 23 sept. 1950,15 – 19 sept. 1962,18 – 25 iul. 1965,4 – 7 iul. 1966,11 – 12 mai 1972) şi de vizitele în R.D.G. ale delegaţiilor de partid şi guvernamentale române Í24 – 2$ apr. 1957,1 – 3 dec. 1970,8-Ï0 iun. 1977), precum şi de schimburile de vizite la nivelul primilor miniştri (în România ian. 1975, aug. 1975; în R.D.G. – iun. 1976) şi de frecventele întâlniri la alte niveluri, pe linie de partid şi de stat. Un rol determinant în dezvoltarea continuu ascendentă a relaţiilor dintre România şi R.D.G. l-au avut întâlnirile şi convorbirile dintre tovarăşii Nicolae Ceauşescu şi Erich Honecker (mai 1972, lui. 1975, iun. 1976, febr. 1977, iun. 1977), care au constituit evenimente de seamă în raporturile dintre cele două partide, ţări şi popoare, deschizând de fiecare dată noi şi ample orizonturi conlucrării frăţeşti în opera de construcţie socialistă şi colaborării pe arena internaţională. La 12 mai 1972 cei doi conducători de partid şi de stat au semnat la Bucureşti Tratatul de prietenie şi asistenţă mutuală dintre cele două ţări, care* a creat un cadru propice pentru o puternică şi multilaterală dezvoltare a raporturilor dintre România şi R.D.G. În cincinalul 1971 – 1975 a avut loc o dublare a schimburilor economice, în raport cu cincinalul anterior, iar pentru următorii cinei ani se prevede o nouă creştere substanţială a acestor schimburi. Concomitent, a avut loc o evoluţie a colaborării economice spre forme noi, cu o eficienţă sporită, dezvoltându-se cooperarea

şi specializarea în producţie, concretizată în construirea în comun a unor importante obiective economice, atât în România, cât şi în R.D.G., în domeniile siderurgiei, exploatării miniere, termoenergeticii, industriei chimice, mecanicii fine şi opticii. Se dezvoltă raporturi directe între organe şi organizaţii economice şi tehnico-şliinţifice din cele două ţâri. Au fost încheiate şi se realizează cu succes numeroase ácordĥri, convenţii şi protocoale care contribuie la dezvoltarea colaborării pe plan cultural, tehnico-ştiinţific, în domeniul poştei şi telecomunicaţiilor, transporturilor rutiere şi aeriene, utilizării energiei nucleare în scopuri paşnice. Concomitent, s-au dezvoltat relaţiile frăţeşti de solidaritate internaţionalistă dintre P.C.R. şi P.S.U.G., amplificându-se continuu colabororarea tovărăşească, consultările în probleme de interes comun, schimbul de delegaţii şi de experienţă dintre ele, contribuind la cunoaşterea reciprocă a realizărilor în construirea socialismului, în folosul întăririi prieteniei dintre popoarele celor două state, al cauzei generale a socialismului. Legăturile dintre cele două ţări au primit un nou şi puternic impuls cu prilejul semnării la Berlin (10 ium 1977), de către tovarăşii Nicolae Ceauşescu şi Erich Honecker a „Declaraţiei cu privire la adâncirea prieteniei şi dezvoltarea colaborării frăţeşti dintre Partidul Comunist Român şi Partidul Socialist Unit din Germania, dintre Republica Socialistă România şi Republica

Democrată Germană”.

REPUBLICA FEDERALĂ GERMA

NIA (denumirea oficială: Bundes republik Deutschland), stat situat în Europa central-nordică, cu ieşire la M. Nordului şi M. Baltică, învecinat cu Danemarca, R.D. Germană, Cehoslovacia, Austria, Elveţia, Franţa, Luxemburg, Belgia şi Olanda. Suprafaţa: 248.131,3 kmp. Populaţia (1976): 61.480.000 loc. Capitala: Bonn.

233.156 loc. (1977). Limba oficială: germana. Moneda: 1 Deutsche Mark – 100 Pfennige. Istoric. R.F.G. se constituie la 7 sept. 1949 prin unificarea zonelor de ocupaţie americană, engleză şi franceză, create în urma înfrângerii Germaniei hitleriste în cel de-al doilea război mondial. Statutul de ocupaţie britanic, francez şi american este suprimat la 26 mai 1952. În urma ratificării tratatelor de la Paris (5 mai 1955) cu S.LLA., Marea Britanie şi Franţa, R.F.G. devine stat suveran. Insula Helgoland este retrocedată în 1952, iar în 1957 regiunea Saar devine cei de-al 10-lea land al R.F.G. În 1949 R.F.G. aderă la Planul Marshall (v.), iar în 1955 devine membru al N.A.T.O., în anul următor introducând serviciul militar obligatoriu. În sept. 1955 se stabilesc relaţii diplomatice între R.F.G. Şi U.R.S.S. În sept. 1968 ia fiinţă Partidul Comunist German. În urma alegerilor din sept. 1969 s-a format pentru prima oară de la constituirea

R.F.G. un guvern de către partidele social-

democrat şi liberal-democrat, în frunte cu cancelarul Willy Brandt. Acest guvern încheie (în 1970) tratatele cu U.R.S.S. Şi Polonia (ratificate în 1972), prin care semnatarii renunţă la folosirea forţei şi ameninţării cu forţa în reglementarea chestiunilor litigioase şi consideră ca inviolabile frontierele actuale ale statelor din Europa, inclusiv linia Oder-Neisse şi frontiera dintre cele două state germane. La 8 nov. 1972 este parafat Tratatul privind bazele relaţiilor dintre R.D.G. Şi R.F.G. (ratificat la 11 mai 1973). În 1973 este semnat Tratatul dintre R.F.G. Şi Cehoslovacia, prin care Acordul de la München (v.) din 1938 este considerat nul şi relaţiile dintre cele două state se normalizează. Organizarea de stat; republică federală. R.F.G. Întreţine relaţii diplomatice cu 133 de state (1976) şi este membră în 115 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. După decretul din 7 mart. 1955 al Prezidiului Marii Adunări Naţionale, prin care se înceta starea de război cu Germania, România s-a pronunţat în numeroase prilejuri pentru normalizarea relaţiilor cu R.F.G. În 1964 la Frankfurt pe Main şi Bucureşti s-au deschis reprezentanţe comerciale ale celor două state. Extinderea schimburilor de vizite oficiale, a relaţiilor economice, a schimburilor culturale, ştiinţifice şi tehnice, a condus la stabilirea, la 31 ian. 1967, a relaţiilor diplomatice între România şi R.F.G. la nivel de ambasadă, act politic realist, de pionierat în procesul de normalizare a raporturilor

europene, care a corespuns intereselor celor două ţări şi, în acelaşi timp, a constituit un sprijin concret dat tendinţelor noi care îşi făceau loc în Europa la vremea respectivă. În anii care au urmat, relaţiile bilaterale au cunoscut un progres neîntrerupt la care o contribuţie cu totul deosebită au adus-o vizitele şi întâlnirile la nivel înalt: vizita vicecancelarului Willy Brandt în România (3 – 7 aug. 1967), vizita oficială a preşedintelui R.F.G., Gustav Heinemann, în România (17 – 20 mai 1971) şi îndeosebi vizita oficială a preşedintelui Nicolae Ceauşescu în R.F.G. (26 – 30 iun. 1973) şi întâlnirea preşedintelui Nicolae Ceauşescu cu cancelarul R.F.G., Helmut Schmidt (31 iul. 1975). Declaraţia solemnă comună semnată cu prilejul vizitei preşedintelui Nicolae Ceauşescu în R.F.G. a aşezat relaţiile româno-vest-germane pe temelia solidă a principiilor noi ale dreptului internaţional, deschizându-le ample perspective de dezvoltare. Raporturile dintre România şi R.F.G. simt reglementate printr-un cadru juridic amplu, un rol important având Acordul pe termen lung privind colaborarea economică, industrială şi tehnică, Acordul de colaborare culturală şi ştiinţifică, Acordul de colaborare în domeniul cercetării ştiinţifice şi dezvoltării tehnologice (semnate în iun. 1973). Progresul realizat în relaţiile dintre cele două ţări îşi găseşte expresia mai ales pe planul schimburilor economice şi comerciale, al căror volum s-a triplat în cincinalul 1971 – 1975, ca şi în domeniul schimburilor tehnico-ştiinţifice şi

culturale, al turismului şi contactelor directe dintre oameni.

GHANA (denumirea oficială: Republic of Chana = Republica GhanaJ, stat situat în V Africii, pe ţărmul G. Guineea, mărginit cu Coasta de Fildeş, Volta Superioară şi Togo. Suprafaţa: 238.537 kmp. Populaţia (1976): 10.310.000 loc. Capitala: Accrat

900.000 loc. (1974, aglomeraţia urbană). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 New Cedi = 100 Pesewas. Istoric. În sec. 13 pe teritoriul G. se stabilesc triburi akan venite din N. Între 1697 – 1730 triburile ashanti sunt unite într-o confederaţie cu capitala la Kumasi. Descoperit (1471) de portughezi şi numit Coasta de Aur, litoralul G. devine un centru al comerţului de sclavi către cele două Americi, practicat de pe tughezi, olandezi, danezi şi britanici, care, începând cu 1553, stabilesc aici o serie de aşezări. După şapte războaie (1805 – 1896) în cadru! cărora statul Ashanti s-a împotrivit cuceririi de către Marea Britanie, teritoriul G. devine colonie britanică în 1874 (Coasta de Aur), iar în 1896 este transformat în protectorat britanic. În 1954 acesta obţine autonomia internă, iar la 6 mart. 1957 devine stat independent sub denumirea de G., în cadrul Commonwealth-ului. În 1956, în urma unui referendum organizat sub egida O.N.U., Togo britanic hotărăşte unirea sa cu G. (realizată în 1957). G. se proclamă la 1 iul. 1960 republică. Organizarea de stat: republică prezidenţială. G.

Întreţine relaţii diplomatice cu 82 de state (1976) şi este membru a 64 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. România a recunoscut independenţa de stat a G. chiar din ziua proclamării acesteia. Cu prilejul vizitei oficiale efectuate în România de preşedintele G., Kwame Nkrumah (9 – 10 aug. 1961), la 10 aug; 1961 între cele două ţări s-au stabilit relaţii diplomatice, la nivel de ambasadă. La 30 sept. 1961 au fost semnate la Bucureşti o serie de acorduri care au stabilit cadrul contractual al relaţiilor economice, culturale şi tehnice dintre România şi G.: un Acord comercial de lungă durată şi un Acord de plăţi, care prevedeau clauza naţiunii celei mai favorizate şi, respectiv, sistemul de plăţi în cont de clearing, reînnoite în 1966; un Acord de colaborare tehnico-ştiinţifică, Acordul de cooperare culturală şi un Acord privind transportul aerian şi maritim. De-a lungulanilor, a avut loc un continuu proces de apropiere, înţelegere şi respect reciproc între cele două ţări. Schimburile economice au cunoscut creşteri substanţiale, ca şi colaborarea în domeniile tehnico-ştiinţific, cultural şi al învăţământului. România şi

G. au realizat, de asemenea, o conlucrare activă în organizaţiile internaţionale. Un moment de importanţă deosebită în dezvoltarea relaţiilor bilaterale l-a constituit vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în G. (25 – 27 febr. 1977), cu ocazia căreia s-au încheiat o serie de înţelegeri privind

cooperarea în domeniile minier, petrolier ni agricol, realizarea unor lucrări în comun, pregătirea de cadre prin trimiterea la studii în România a unor tineri ghanezi. Declaraţia solemnă comuna semnată de şefii celor două state cu prilejul vizitei aşază raporturile bilaterale pe baza trainică a principiilor noi ale dreptului internaţional şi exprimă voinţa ambelor ţări de a acţiona împreună în direcţia unor transformări înnoitoare în viaţa internaţională.

GHANA NEWS AGENCY, agenţie naţională de presă din Ghana, creată în 1957, cu sediul la Accra.

GIBRALTAR (denumirea oficială: Gibraltar) 1. Mică peninsulă stâncoasă în extremitatea sudică a Pen. Iberice, despărţită de Spania printr-o îngustă zonă neutră. Suprafaţa: 6,5 kmp. Populaţia (1975): 29.362 loc. (inclusiv garnizoana militară). Centrul administrativ: Gibraltar, 20.000 loc. (1967). Limba oficială: engleza.

Moneda: 1 Gibraltar Pound (Lira) = 100 Pence. Istoric. Supusă în 711 de mauri, care ridică o mică fortăreaţă, G. intră în timpul reconquistei (1462) în componenţa Castiliei.

G. este ocupat de trupe britanice (1704) în timpul războiului de succesiune la tronul Spaniei, act legalizat prin Tratatul de pace de la Utrecht (1713). Asediat de trupele franceze şi spaniole (1779 – 1783), G., transformat într-o puternică bază militară navală, rămâne în stăpânirea Marii Britanii şi după al doilea război mondial, în ciuda

repetatelor cereri de retrocedare formulate de Spania. Înec când din 1964, Spania efectuează presiuni şi restricţii de tranzit. Potrivit Ordinului Consiliului privind Gibraltarul, din 1969, şi a Instrucţiilor regale, din 11 aug. 1969, G. este un teritoriu autonom ţinând de coroana britanică. O.N.U. consideră G. drept un teritoriu neautonom în sensul cap. 11 al Cartei. Adunarea Generală a

O.N.U. a invitat, în 1965, Anglia şi Spania să angajeze tratative pentru a se ajunge la o soluţie privind decolonizarea teritoriului. 2. Strâmtoarea ce uneşte M. Mediterană cu Oc. Atlantic, una din principalele căi maritime de interes mondial. Circulaţia prin strâmtoare este liberă pentru navele tuturor ţărilor. Pentru asigurarea libertăţii de navigaţie prin strâmtoare Anglia, Franţa şi Spania au încheiat în 1904 o convenţie asumându-şi obligaţia de a nu construi fortificaţii sau instalaţii militare pe ţărmul de sud, african (marocan). Deşi o nouă convenţie în acest sens a fost semnată de Anglia şi Franţa în 1907, Anglia şi-a creat şi menţinut pe coasta nordică a strâmtorii, pe teritoriul spaniol, o puternică bază militară ce a jucat un rol important în operaţiunile militare, mai ales navale, din Mediterana şi Atlantic în al doilea război mondial. V* strâmtori.

GILBERT, INSULELE – (denumirea oficială: Gilbert Islands Colony), teritoriu format din 33 de ins., majoritatea coraligene, situate în Pacificul central-vestic, între arh. Fiji şi Marshall, la N şi S de Ecuator, constituite în trei grupuri principale:

Gilbert.

Line şi Phoenix. Suprafaţa: 258,9 kmp. Populaţia (1973): 52.000 loc. Centrul administrativ: Bairiki, 17.188 loc.

(1973), în ins. Tarawa din arh. Gil bert. Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Australian Dollar = 100

Cents. Istoric. Semnalate probabil de navigatorul spaniol A. de Mendana în 1567, ins. G. sunt vizitate de exploratori şi negustori englezi (1767 – 1824) şi de comandorul american Wilkes în 1846. Protectorat brita ale din 1892, ins. G., împreună cu Ellice, devin la 12 ian. 1916 colonie a Coroanei britanice, în urma unui referendum (aug. – sept. 1914), administrate de guvernatorul din ins. Solomon. De la 1 ian. 1972 sunt conduse de un guvernator propriu, tot sub jurisdicţia ins. Solomon (până în aug. 1974). Ins. Ocean este luată în posesie de Marea

Britanie în 1900. Arh. Line intră în componenţa coloniei în 1916, ins. Christmas în 1919, iar la 18 mart. 1937 graniţele coloniei sunt extinse prin includerea arh. Phoenix. La 1 nov. 1975 din colonie se separă ins. Ellice, care, sub denumirea de Tuvalu, este administrată separat de la 2 ian. 1976. Ins. Malden, Starbuck, Caroline, Flint şi Vostok, toate nelocuite, din arh. Line, precum şi ins. Birnie, Gardner, Hull, McKean, Sydney şi Phoenix din arh. Phoenix sunt disputate între Marea Britanie şi S.U.A.O.N.U. consideră ins. G. drept teritoriu neautonom în sensul cap. 11 al

Cartei.

GIRŢ operaţiune prin care beneficiarul unei hârtii de valoare (tratã, bilet de ordin, cec, conosament (v.), dovadă de depozitare etc.) transferă asupra unei alte persoane dreptul de proprietate şi obligaţiile ce decurg din acest document.

GOLF, v. BĂI ŞI GOLFURI.

GRAD DIPLOMATIC, treaptă în ierarhia diplomatică în cadrul administraţiei centrale a Ministerului Afacerilor Externe şi în cadrul misiunii diplomatice, în străinătate. Gradele sau rangurile diplomatice general folosite sunt: a) ambasador (v.); b) trimis exordinar şi ministru plenipotenţiar (v.); c) consilier; d) secretar I, secretar II, secretar 111; e) ataşat (v.). Gradele sau rangurile diplomatice au importanţă pentru stabilirea ordinii de precădere a diplomaţilor în cadrul personalului diplomatic al misiunii. Şefii misiunilor diplomatice sunt împărţiţi în clase (v. clasele şefilor misiunilor diplomatice)

GRECIA (denumirea oficială: Hellènikë Demokratía = Republica: Elenă), stat situat în S Europei, în Pen. Balcanică, cuprinzând şi numeroase insule din M. Mediterană (M. Ionică şi Egee). Suprafaţa: 131.944 kmp.

(inclusiv Hágion Óros = Muntele Athos, 336 kmp.). Populaţia (1976):

9.170.000 loc. Capitala: Atena.

2.540.241 loc. (1971, aglomeraţia urbană, incluzând şi portul Pireu). Limba oficială: greaca.

Moneda: 1 Drahma = 100 Leptaie (singular lepta). Istoric. G. a fost leagănul unor vechi civilizaţii, care au avut o contribuţie însemnată la cultura mondială. Prin mileniul 3 – 2 î.e.n., în ins. Creta înfloreşte civilizaţia minoică căreia îi urmează cea micenianã (sec. 15 î.e.n.) în Peloponez. Prin sec. 10 î.e.n. grecii colonizează ţărmurile Asiei Mici, apoi, în cadrul epocii marii colonizări (sec. 2 – 6 î.e.n.), fondează colonii pe coastele Mării Negre, Africii, Italiei şi Spaniei meridionale. Macedonia îşi impune dominaţia asupra

G. (338 î.e.n.). Provincie romană (din 146 î.e.n.), G» face parte din Imperiul roman de răsărit, apoi din Imperiul bizantin (din 1261). În sec. 14 – 15 G. este cucerita de Imperiul otoman, împotriva căruia grecii au dus o îndelungată luptă culminând cu războiul de eliberare naţională din 1821 – 1829 şi cu proclamarea independenţei (1822), care pun bazele statului grec modern. În 1832 G. devine regat. După războaiele balcanice (1912 – 1913), în urma cărora Creta şi părţi ale Macedoniei intră în componenţa statului grec, a primului război mondial (1914 – 1918), la care a participat alături de Antantă, şi a războiului greco-turc (1919 – 1922), G. capătă configuraţia teritorială actuală. La 25 mart. 1924 G. se proclamă republică, dar în 1935 este restaurată monarhia, instaurându-se o dictatură militară (1936 – 1941). Atacată de Italia fascistă (28 oct. 1940) şi ocupată de trupele germane (6 apr. 1941), G. este obligată să capituleze (23 apr.

1941). Ca urmare a luptei poporului grec, în care partidul comunist a deţinut un rol important, G. se eliberează de sub dominaţia fascistă (sept. – oct. 1944). La 21 apr. 1967 are loc o lovitură de stat militară în urma căreia se instituie un regim dictatorial. La 1 iun, 1973

G. se proclamă republică. În lui. 1974.

G. revine la un regim civil. În acelaşi nu, G. se retrage din organismele militare ale N.A.T.O. Organizarea de sfat: republică parlamentară. G. Întreţine relaţii diplomatice cu 106 state (1.976) şi este membră în 78 de organiza I. Îi internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Între poporul român şi cel grec au existat legături strânse din cele mai vechi timpuri, cele două popoare sprijinindu-se reciproc în lupta împotriva asupririi otomane, pentru desăvârşirea formării statelor naţionale. Datorită intenselor schimburi comerciale şi ca m-mare a prezenţei în ţara noastră a unui mare număr de emigranţi greci, au luat fiinţa, începând din deceniul al patrulea al sec. 19, numeroase reprezentanţe consulare greceşti în România, între care la Botoşani (1832), consulate generale la Bucureşti, Galaţi şi Iaşi (25 febr. 1835) ş.a. La 24 ian. 1876 oficiul de la Bucureşti este ridicat la rang de agenţie diplomatică. Relaţiile diplomatice între România şi G. s-au stabilit la 9 ian. 1880 Ia nivel de legaţie (data numirii reprezentantului român la Atena). Întrerupte la 15 oct. 1892, relaţiile diplomatice sunt reluate la 15 iul. 1896 (data decretului de

numire a reprezentantului român la Atena) şi din nou întrerupte la 13 iun. 1906 şi reluate la 15 apr. 1911 {data decretului de numire a reprezentantului român la Atena). În perioada pula la primul război mondial, România a deschis consulate onorifice la Salonic (7 mart. 1880), Pireu (29 iul. 1880), Patras (30 oct. 1880), Corfu (19 nov. 1880) ş.a. Între cele două războaie mondiale între România şi

G. s-au dezvoltat relaţii de strânsa colaborare şi au avut loc schimburi de vizite ia diverse niveluri. Cele două ţări au încheiat numeroase acorduri şi înţelegeri, între care Pactul de înţelegere Balcanică (1934) (v.). La i ian. 1939 relaţiile diplomatice sunt ridicate la nivel de ambasadă, dar sunt întrerupte la 24 iun. 1941 datorită războiului, legaţia română la Atena continuând însă să funcţioneze până la 15 iun. 1944, când a fost transformată în consulat general. Relaţiile diplomatice dintre România şi G. sunt reluate la 25 aug. 1956, la nivel de ambasadă. În anii care au urmat, între cele două ţari s-au statornicit relaţii de bună vecinătate şi cooperare. Între 26 – 27 mai 1975, primul ministru al G, a efectuat o vizită oficială în România, cu care prilej a fost semnată Declaraţia solemnă comună care a aşezat relaţiile dintre cele două ţări pe o bază trainică, deschizându-le largi perspective. Un an mai târziu (26 – 29 mart. 1976) preşedintele Nicolae Ceauşescu a efectuat o vizită oficială în G., care a constituit un moment de mare

însemnătate în dezvoltarea şi mai susţinută a relaţiilor de conlucrare prietenească româno-clene. Cu prilejul vizitei a fost lărgită baza juridică a raporturilor bilaterale prin încheierea Acordului pe termen lung de colaborare economică şi cooperare industrială şi tehnică, a Acordului comercial pe termen lung şi a Acordului de plăţi, care au deschis noi căi de progres în cooperarea bilaterală, cu accent pe formele avansate de colaborare, inclusiv crearea de societăţi mixte şi acţiuni de cooperare pe terţe pieţe, prevăzându-se o dublare a volumului schimburilor economice în perioada 1976 – 1980.

GREFIER, funcţionar al unui organism judiciar intern sau internaţional însărcinat să desfăşoare o activitate de grefă (pe plan internaţional în secretariatul unui tribunal arbitrai, al G.P.A., al C.I.J. sau al oricărei alte instituţii jurisdicţionale internaţionale). Funcţia de g. este prevăzută expres în art. 21, paragraf 2 din Statutul C.I.J.

GRENADA (denumirea oficială: Grenada), stat în America Centrală insulară, în S Arh. Antilelor Mici din Oc. Atlantic. Suprafaţa: 344 kmp (din care ins. Grenada 311 kmp şi ins. Grenadines 33 kmp). Populaţia (1975): 107.779 loc. Capitala: Saint George’s, 30.000 loc. (1972), în ins. Grenada* Limba oficială: engleza. Moneda: 1 East Carribean Dollar = 100 Cents.

istoric. Descoperită şi denumită Conception de Columb în 1498, G. este colonizată de guvernatorul francez din Martinica (1650) şi

trece, în 1674, sub stăpânirea Franţei. Ocupată de englezi în 1762, trece din nou în mâinile Franţei (1779) care este obligată să o cedeze Marii Britanii prin Tratatul de la Versailles (1783). În 1795 englezii reprimă cu brutalitate o răscoală a locuitorilor insulei. În perioada ian. 1958 – aug. 1962 este inclusă în Federaţia Indiilor de Vest, după dizolvarea acesteia revenind la statutul iniţial de colonie britanică. La 3 mart. 1967 obţine autonomia internă ca stat asociat cu Marea Britanie, membru al Asociaţiei Indiilor de Vest, iar la 7 febr. 1974 îşi proclamă independenţa de stat în cadrul Commonwealth-ului. Organizarea de stat: monarhie constituţională, şeful statului fiind regina Marii Britanii reprezentată de un guvernator general. G. Întreţine relaţii diplomatice cu 5 state (1976) şi este membru în 26 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Între România şi G. s-au stabilit relaţii diplomatice ia 3 apr. 1975, la nivel de ambasadă.

GROENLANDA (denumirea oficială: Grönland), cea mai mare ins, de pe glob, situată în partea septentrională a Oc. Atlantic, în NE Americii de Nord. Suprafaţa: 2.175.600 kmp, dintre care numai 341.700 kmp neacoperiţi de gheţuri. Populaţia (1975): 49.468 loc. Centrul administrativ: Godthăb, 8.788 loc. (1975). Limba oficială: daneza. Moneda; 1 Krone (coroana daneză) = 100.0 re. Istoric. Descoperită în 982 de vikingul Eric Raunde, care o numeşte „Insula verde” şi întemeiază primele aşezări (986).

G. trece în 1261 sub stăpânirea Norvegiei. Părăsită ulterior, G. este redescoperită de englezi (sec. 15), dar colonizarea modernă începe în sec. 18. Colonie daneză după 1721, rămâne, în urma desfiinţării uniunii danezo-norvegiene (1814), în stăpânirea Danemarcei. În 1941, după ocuparea Danemarcei de către Germania hitleristă.

S.U.A. stabilesc baze aeronavale în

G. Potrivit Constituţiei daneze din 5 iun. 1953, devine parte a Regatului Danemarcei, iar în anul 1959 este declarată provincie a Danemarcei.

GRUP GEOGRAFIC, totalitatea membrilor unei organizaţii internaţionale aparţinând unei zone geografice determinate (Europa răsăriteană, America Latină, Asia etc.). Necesitatea introducerii acestei noţiuni în practica diplomatică şi a organizaţiilor internaţionale decurge din cerinţele asigurării unei repartizări echitabile între state a locurilor în diversele organisme şi în posturile de conducere ale forurilor internaţionale. G.g. au consultări între ele şi pot desemna candidaţi pentru diferite posturi sau funcţii în organizaţie. Repartizarea echitabilă a posturilor, ţinând seama de g.g., se inspiră din principiul egalităţii în drepturi a statelor.

GRUP NAŢIONAL AL C.P.A., personalităţi înscrise de state pe o listă a

C.P.A., dintre care statele părţi la un diferend internaţional pot să-şi aleagă arbitrii. Această listă este compusă din grupuri naţionale, constituite pe baza principiului că fiecare stat poate să-şi

desemneze patru persoane, având calificarea necesară, pentru o perioadă de şase ani. La lista compusă pe baza g.n. participă şi România.

GRUPUL ANDIN, grupare subregională în cadrul Asociaţiei Latino-Americane a Liberului Schimb (A.L.A.L.G.) (v.), creată la 26 mai 1969 prin semnarea de către Bolivia, Chile, Columbia, Ecuador şi Perú a Acordului de la Cartagena, la care ulterior a aderat şi Venezuela (în 1976 Chile s-a retras din G.A.). Spre deosebire de A.L.A.L.C., G.A, îşi propune nu numai liberalizarea treptată a schimburilor comerciale, ci şi realizarea în final a unei uniuni economice şi politice a ţărilor semnatare, scop în care urmăreşte să favorizeze dezvoltarea economică echilibrată şi coordonată a sta1 e*Lor membre prin aplicarea unei politici de integrare economică şi să contribuie la crearea pieţei comune a

A.L.A.L.C. În mai 1974, la cea de-a 14-a sesiune a Comisiei G... (organul suprem de conducere al Pactului Andin), de la Lima, s-a creat Corporaţia Andină pentru dezvoltare, cu sediul în Caracas, în scopul elaborării unei politici economice, stabilirii de proiecte concrete privind investiţiile capitale, precum şi asigurării finanţării acestor proiecte. Are sediul la Lima (Perú).

GRUPUL BĂNCII MONDIALE, grupare de instituţii financiare: B.I.R.D. (v.), A.I.D. (v.), S.F.I. (v*). Instituţia cea mai reprezentativă în cadrul acestui grup este B.I.R.D., denumită deseori, impropriu, Banca Mondială.

B.I.R.D. Şi celelalte instituţii din cadrul grupului nu au rolul de bancă mondială, deoarece nu sunt instituţii financiare de emisiune şi reglare a lichidităţii internaţionale, ci bănci internaţionale de investiţii.

GRUPUL CELOR 10 (Clubul de la Paris), format din zece ţări capitaliste dezvoltate care au o influenţă hotărâtoare (deţinând majoritatea numărului de voturi în cadrul F.M.I.) în relaţiile valutar-financiare internaţionale: Anglia, Belgia, Canada, Franţa, R.F. Germania, Italia, Japonia, Olanda, Suedia şi S.U.A. În 1962 aceste ţări semnaseră Acordul General de împrumut (G.A.B. — General Agreement to Borrow) prin intermediul căruia s-au majorat disponibilităţile de creditare ale F.M.I. Ulterior, reprezentanţii ţărilor semnatare ale G.A.B. s-au întâlnit periodic pentru a discuta problemele sistemului valutar internaţional.

GRUPUL CELOR 46, compus din 46 de ţări din Africa, zona Caraibilor şi a Pacificului (A.C.P.), care au încheiat cu Piaţa comună, în febr. 1975, Convenţia C.E.E./A.C.P. de la Lomé, în baza acestei Convenţii ţările A.C.P. beneficiază la exportul de produse în cadrul C.E.E. de un regim preferenţial nereciproc care prevede: scutirea de taxe vamale şi de restricţii cantitative pentru toate produsele industriale şi pentru 96 la sută din produsele agricole; reguli de origine mai favorabile decât cele oferite ţărilor industrializate; instituirea unui mecanism de stabilizare a veniturilor de export

care se aplică la 12 categorii de produse (arahide, cacao, cafea, bumbac, nuci de cocos, de palmier şi palmist, piei brute şi tăbăcite, produse din lemn, banane, ceai, sisal brut, minereu de fier); asistenţă financiară în valoare de cca. 4 miliarde dolari; măsuri vizând promovarea cooperării industriale C.E.E./A.C.P. Ţările A.C.P. acordă membrilor C.E.E. clauza naţiunii celei mai favorizate.

GRUPUL CELOR 77, înfiinţat în timpul lucrărilor primei Conferinţe a U.N.C.T.A.D. (v.), Geneva 1964, când ţările în ours de dezvoltare, membre ale U.N.C.T.A.D., pe atunci în număr de 77, au iniţiat o Declaraţie exprimând poziţia lor de principiu faţă de problematica conferinţei. Declaraţia sub" linia necesitatea întăririi unităţii statelor în curs de dezvoltare care, fiind confruntate cu probleme comune în procesul dezvoltării, sunt direct interesate într-o nouă politică în domeniul comerţului internaţional şi al dezvoltării economice. În acest sens se preconiza luarea oricăror măsuri pentru sporirea contactelor şi consultărilor dintre ele în vederea elaborării de obiective economice comune şi iniţierii unor acţiuni în sfera cooperării economice internaţionale. După prima sesiune a U.N.C.T.A.D., colaborarea ţărilor în curs de dezvoltare în cadrul grupului s-a lărgit şi consolidat, îndeosebi în preajma unor manifestări şi fenomene economice de mare importanţă internaţională. Astfel, au avut loc reuniunea de la Alger din oct. 1967, premergătoare celei de-a II-a Conferinţe pentru

comerţ şi dezvoltare din 1968 de la New Delhi, reuniunea de la Lima din oct. – nov. 1971, în contextul pregătirilor pentru U.N.C.T.A.D. III de la Santiago de Chile din 1972 şi reuniunea de la Manila, din ian. – febr. 1977, în vederea pregătirii sesiunii U.N.C.T.A.D. – IV de la Nairobi, din 1977. G. celor 77 are o compoziţie eterogenă din punct de vedere al nivelurilor de dezvoltare, al orânduirilor social-economice etc, ale statelor membre. El constituie însă o manifestare a solidarităţii şi unităţii de acţiune a ţărilor în curs de dezvoltare în domeniul relaţiilor economice şi comerciale internaţionale. A apărut ca o reacţie a tinerelor state preocupate de lichidarea stării de subdezvoltare economică şi eliminarea din relaţiile economice internaţionale a practicilor inechitabile, discriminatorii şi în vederea creării condiţiilor favorabile progresului economic şi reducerii decalajelor ce le separă de statele industrializate. Deşi participarea este deschisă exclusiv ţărilor în curs de dezvoltare, G. celor 77 nu s-a instituţionalizat în sens juridic, activităţile sale având loc sub forma consultărilor, conferinţelor ministeriale şi a unor întâlniri ad-hoc ale delegaţiilor ţărilor respective la reuniuni economice internaţionale sau la sediile unor organizaţii internaţionale (New York, Geneva). În timpul scurs de la înfiinţare, G. celor 77 a reuşit să influenţeze adoptarea unor recomandări şi măsuri care vin în întâmpinarea cerinţelor ţărilor în curs de dezvoltare, cum sunt instituirea sistemului de

preferinţe vamale nereciproce pe care le acordă ţările dezvoltate ţărilor în curs de dezvoltare, sporirea asistenţei financiare internaţionale şi îmbunătăţirea condiţiilor de acordare, adoptarea strategiei internaţionale pentru cel de-al doilea Deceniu al Naţiunilor Unite pentru dezvoltare (v.), recunoaşterea necesităţii participării ţărilor în curs de dezvoltare la discuţiile şi negocierile cu privire la reforma sistemului monetar internaţional, adoptarea unor măsuri speciale în favoarea ţărilor cel mai puţin avansate din cadrul ţărilor în curs de dezvoltare etc. Deşi grupul îşi păstrează denumirea originară – cei 77 – cu timpul, numărul membrilor a crescut, depăşind o sută de ţări în curs de dezvoltare din Africa, Asia, America Latină şi Europa, lărgirea lui realizându-se în special prin asocierea ţărilor devenite ulterior membre ale O.N.U. sau ale instituţiilor specializate. România, ţară socialistă în curs de dezvoltare, a devenit oficial membră a G. celor 77 în 1976, politica sa exprimând cu consecvenţă solidaritatea cu ţările în curs de dezvoltare în lupta pentru instaurarea în relaţiile dintre state a unei ordini noi, echitabile şi democratice.

GRUPUL INTERNAŢIONAL DE STUDII PENTRU CAUCIUC (I.R.S.G.), organizaţie interguvernamentală creată în 1944 de către guvernele Olandei, Angliei şi S.U.A., care reuneşte guvernele din 31 de ţari (1976) producătoare şi/sau consumatoare de cauciuc (natural sau sintetic). Urmăreşte să faciliteze discutarea

problemelor legate de producţia, consumul şi comerţul cu cauciuc (natural şi sintetic); studiază piaţa mondială a cauciucului şi informează asupra evoluţiei cererii şi ofertei; analizează măsurile destinate să contribuie la promovarea consumului mondial de cauciuc. LR.S.G. nu acţionează instituţionalizat asupra funcţionării pieţei cauciucului; el prezintă guvernelor participante recomandări cu privire la adaptarea politicilor lor la evoluţia probabilă a pieţelor, recomandări care nu au caracter obligatoriu. Are sediul la Londra.

GRUPUL INTERNAŢIONAL DE STUDII PENTRU PLUMB ŞI ZINC (I.Ł.Z.S.G.), organizaţie interguvernamentală creată în 1959, ca urmare a hotărârii adoptate la Conferinţa Naţiunilor Unite pentru plumb şi zinc ţinută la Geneva în nov. 1958. Reuneşte guvernele din 30 de ţări (1976) interesate în producţia, consumul şi comerţul cu plumb şi zinc. I.L.Z.S.G* facilitează consultările interguvernamentale cu privire la comerţul internaţional cu plumb şi zinc şi elaborează studii referitoare la situaţia mondială a acestor materii prime. A pregătit o serie de studii de specialitate cu privire La: mecanismul preţurilor, factorii care influenţează consumul de plumb şi zinc, producţia în comun a plumbului şi zincului. I.L.Z.S.G. nu acţionează instituţionalizat asupra funcţionării pieţelor la aceste materii prime. Arc sediul la New York.

GRUPUL ŢĂRILOR EXPORTATOARE DE ZAHĂR DIN AMERICA LATINĂ ŞI REGIUNEA

MĂRII CARAIBILOR (G.E.P.L.A.C.E.A.), for consultativ şi de coordonare în probleme referitoare la producţie şi comercializare, creat la 15 mart. 1976, care urmăreşte în principal obţinerea unor preţuri juste şi remuneratorii pe piaţa internaţională a zahărului. Cele 23 ţări membre, care asigură aproape 70 la sută din exportul mondial de zahăr, au căzut de acord să adopte

O poziţie comună la întrunirile şi tratativele internaţionale. Principalele direcţii de activitate preconizate de

G.E.P.L.A.C.E.A. sunt: acordarea de asistenţă acelor ţari producătoare care întâmpină dificultăţi deosebite, intensificarea schimbului reciproc de informaţii privind comercializarea, organizarea unui schimb reciproc de documentaţie tehnică privind maşinile agricole şi culturile destinate producţiei de zahăr.

GUADELUPA (denumirea oficială: Guadeloupe), grup insular în arh. Antilelor Mici în Oc. Atlantic (Marea Caraibilor), format din două ins, mari şi şapte ins, dependente. Suprafaţa:

1.780 kmp (dintre care 1.059 kmp ins. Grande Terre şi Basse Terre; dependenţele – Marie Galante 158 kmp, Saint Martin, sectorul francez, 52 kmp, Saint Barthélemy 21 kmp, Désirade 20 kmp etc.). Populaţia (1975): 354.000 loc. Centrul administrativ: Basse Terre, 16.000 loc. (1970). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 Franc = 100 Centimes. Istoric. Descoperită de Columb în 1493,

Ce este ocupată de francezi în 1635, care o transformă în colonie (1674). Ins, este stăpâni tă de englezi în 1759 – 1763,1794,1810 – 1813, transferată Suediei în 1813, apoi retrocedată Franţei în 1816. În timpul celui de-al doilea război mondial G. a fost stăpânită de guvernul de la Vichy până în lui. 1943. Potrivit Constituţiilor franceze din 13 oct. 1946 şi 4 nov. 1958, G. este departament de peste mări al Franţele.

GUAM, INSULA ~ (denumirea oficială: Guam Island) ins, vulcanică în V Oc. Pacific, cea mai mare din arh. Mariane. Suprafaţa: 549 kmp. Populaţia (1975): 104.572 loc. (inclusiv

30.952 militari americani şi familiile lor). Centrul administrativ: Agana»

31.560 loc. (1970, cu suburbiile).

Limba oficială: engleza. Moneda r

1 Dollar S.U.A. = 10Ó Cents. Istoric. Descoperită de Magellan la 6 mart. 1521, ins. G. este ocupată de Spania şitransformată în posesiune spaniola în 1695. Prin Tratatul de pace de la Paris (10 dec. 1898), care încheie războiul hispano-american, G, devine posesiune a S.U.A., care instalează aici o importantă bază aero-navală, ins, devenind un nod de navigaţie şi de cabluri transpacifice. În cursul celui de-al doilea război mondial este ocupată de trupe japoneze (11 dec. 1941), dar reocupată de trupele americane (20 iul. – 10 aug. 1944). La 28 ian. 1945 baza navală de la Apra devine sediul forţelor navale americane din Pacific. Neîncorporat la S.U.A., teritoriul este

administrat din 1949 de Departamentul Interior al Statelor Unite. O.N.U. consideră G. teritoriu neautonom în sensul cap. 11 al Cartei.

GUATEMALA (denumirea oficială! Republica de Guatemala = Republica Guatemala) t stat situat în extremitatea de N a Americii Centrale istmice, cu ieşire la Oc. Pacific şi M. Caraibilor, învecinat cu Mexic, Belize, Honduras şi El Salvador, Suprafaţa: 108.889 kmp. Populaţia (1976): 6.260.000 loc. Capitala: Ciudad de Guatemala, 820.000 loc. (1974). Limba oficială: spaniola.

Moneda: 1 Quetzal = 100 Centavos. Istoric. În epoca precolumbiană G. a fost locuită de indieni maya şi quiché. Conchistadorul Pedro de Alvarado cucereşte G. (1523 – 1524), ce devine nucleul Căpităniei Generale a G», care ajunge să cuprindă, în sec. 16 – 18, întreaga Americă Centrală spaniolă. La 15 febr. 1821 G. Îşi proclamă independenţa, dar este inclusă apoi în Imperiul mexican (1822 – 1823). Ulterior, G. devine nucleul Federaţiei Provinciilor Unite ale Americii Centrale din care mai făceau parte Costa Rica, El Salvador, Honduras şi Nicaragua (1823 – 1839). La 19 apr. 1839.

G. se proclamă republică de sine stătătoare. Organizarea de stat: republică prezidenţială. G. Întreţine relaţii diplomatice cu 51 de state (1976) şi este membră în 71 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Primele contacte oficiale dintre România şi G.

datează din sec. 19, când, la 20 apr. 1880, suveranul României a notificat preşedintelui G. dobândirea independenţei de stat, la care acesta a răspuns, la 13 sept. 1880, salutând evenimentul şi exprimând dorinţa de a stabili „relaţii de prietenie sinceră” între cele două state. G. a deschis un consulat la Galaţi (3 nov. 1902, un consulat general de la 14 iun. 1907), un consulat general la Timişoara (27 ian. 1931) şi un consulat la Bucureşti (15 mai 1934). România a înfiinţat un consulat onorific la Ciudad de Guatemala, la 15 dec. 1922. Relaţiile consulare au încetat la 1 apr. 1942, datorită războiului.

GUERILĂ) mişcare organizată de rezistenţă sau de luptă pentru autodeterminare, alcătuită din combatanţi voluntari ce nu fac parte din forţele armate, dar se află sub protecţia legilor şi obiceiurilor aplicate în caz de conflict armat (v.). Acţiunile luptătorilor de g. au un caracter just, de legitimă apărare împotriva unor agresori sau a unor puteri care menţin sau impun regimuri de agresiune şi subjugare cu caracter colonial. După normele dreptului internaţional în vigoare, luptătorii de g. se bucură de statutul beligerant (v.) cu condiţia să îndeplinească următoarele condiţii: a) să se conformeze, în operaţiunile lor, principiilor dreptului conflictelor armate; b) să marcheze, în operaţiunile lor, caracterul lor de combatanţi, purtând armele pe faţă sau distingându-se de populaţia civilă, fie printr-un semn distinctiv, fie prin orice alt mijloc; c) să fie

organizaţi şi puşi sub un comandament care să aibă răspunderea acestor subordonaţi.

GUINEEA (denumirea oficială: République de Guinee = Republica Guineea), stat situat în V Africii, la ţărmul Oc. Atlantic, învecinat cu Guincea-Bissau, Sénégal, Mali, Coasta de Fildeş, Liberia şi Sierra Leone. Suprafaţa: 245.857 kmp. Populaţia (1975): 4.530.000 loc. Capitala: Conakry. 525.671 loc. (1972, cu suburbiile). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 Syli = 100 lauris. Istoric. În evul mediu teritoriul G. a făcut parte din imperiile Ghana şi Mali, devenind în sec. 15 statul independent: Fouta Djalâon. În sec. 16 aici se stabilesc triburi fulbe, care în sec. 18 întemeiază un puternic stat feudal. Stabiliţi în zona litoralului, francezii ocupă teritoriul G. (1882 – 1897) înfrângând, după o dârză rezistenţă, statul Ouassoulou de pe cursul superior al Nigerului/ Transformată în colonie, G. face parte în perioada 1904 – 1958 din Africa Orientală Franceză. Intensificarea mişcării de eliberare naţională a condus la proclamarea independenţei G. la 2 oct. 1958. Organizarea de stat: republică prezidenţială. G. Întreţine relaţii diplomatice cu 84 de state (1976) şi este membră în 34 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. România s-a aflat printre primele state care au recunoscut oficial Republica Guineea (9 oct. 1958). Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 14 nov. 1958 la nivel de

ambasadă. Schimburile de vizite pe linie de stat şi de partid, iniţiate în 1966, au pus bazele unei colaborări trainice în multiple domenii, consolidând reia Viile de prietenie între cele două ţări. S-au încheiat o serie de instrumente bilaterale care reglementează relaţiile româno-guineeze: un Acord comercial şi de plăţi şi un Protocol cu privire la colaborarea economică şi tehnică (ambele la 1 dec. 1966), protocoale anuale privind schimburi de mărfuri, protocoale asupra cooperării economice şi tehnice, un Acord de colaborare în domeniile ştiinţei, educaţiei, ocrotirii sănătăţii, culturii şi sportului (în vigoare de la 12 mai 1966), protocoale cu privire la detaşarea de specialişti români în G. (10 mai 1972,21 nov. 1973) ş.a. Un moment de importanţă istorică în relaţiile româno-guineeze l-a constituit vizita în G. a preşedintelui Nicolae Ceauşescu (9 – 11 mart. 1974), cu prilejul căreia a fost semnat Tratatul de prietenie şi colaborare între România şi G., care conferă o temelie trainică colaborării şi solidarităţii între P.C.R. Şi P. Democrat din G., între popoarele celor două ţări. Cu acelaşi prilej s-au încheiat importante acorduri şi înţelegeri cu privire la cooperarea economică, tehnico-ştiinţifică şi culturală şi a fost creată Comisia mixta de cooperare economică şi tehnică a celor două ţări, deschizându-se astfel calea unei largi cooperări în avantajul reciproc.

GUINEEA-BÏSSAXJ (denumirea oficială: Republica da Guiné-Bissau = Republica Guineea

Bissau), stat situat în Africa occidentală, pe ţărmul Oc. Atlantic, mărginit de Sénégal şi Guineea. Suprafaţa: 36.125 kmp. Populaţia (1976): 535.000 loc. Capitala: Madina de Boć; sediul guvernului: Bissau, 100.000 loc. (1970, cu suburbiile). Limba oficială: portugheza. Moneda: 1 Peso Guineea = 100 Centavos. Istoric. În evul mediu, teritoriul G. – B. este populat de numeroase triburi africane (bolante, fulbe, mandiako etc.). Navigatorul portughez Nuno Tristâo descoperă coasta G – B.

În anul 1446, iar în sec. 16 – 18 portughezii îşi extind treptat dominaţia spre interiorul teritoriului, făcând din acesta o bază a comerţului cu sclavi. Până în 1897, când devine colonie de-sine-stătătoare, G. – B. este administrata de guvernatorii ins. Capului Verde. Populaţia africană s-a răsculat în repetate rânduri (1890 – 1910,1912* – 1915,1917 – 1925,1930) împotriva dominaţiei coloniale. În 1956 este întemeiat, în ilegalitate, Partidul African al Independenţei din G. – B. Şi Insulele Capului Verde (P.A.I.G.C.), care declanşează, în 1961 – 1962, insurecţia armată împotriva dominaţiei coloniale portugheze. În teritoriul eliberat se proclamă la 24 sept. 1973 Republica Guineea-Bissau, stat independent şi suveran, recunoscut un an mai târziu de Portugalia (10 sept. 1974). Organizarea de stat: republică. G. – B. Întreţine relaţii diplomatice cu 44 de state (1976), este membră în 10 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. România a acordat întregul său sprijin –

politic, diplomatic, material – mişcării de eliberare a poporului din G. – B. condusă de P.A.I.G.C. În iunie 1972 s-a semnat la Bucureşti, de către preşedintele Nicolae Ceauşescu şi Amiicar Cabrai, conducătorul P.A.I.G.C. „primul act oficial internaţional încheiat de reprezentanţii legitimi ai poporului din G. – B. (Comunicatul comun în urma vizitei lui Amiicar Cabrai în România). Salutând cu căldură proclamarea Republicii G. – B., România a stabilit relaţii diplomatice cu noul stat la 16 nov. 1973, la nivel de ambasadă. După această dată, relaţiile dintre cele două ţari au cunoscut o continuă dezvoltare» un moment de o deosebită importanţă fiind vizita preşedintelui Consiliului de Stat al G. – B., Luis Cabrai, în România (7 – 10 apr. 1976). Declaraţia solemnă comună şi celelalte acorduri şi înţelegeri realizate cu acest prilej (Acord comercial pe termen lung, Acord de cooperare în domeniul învăţământului, Protocol privind unele acţiuni de cooperare economică) au constituit acte de cea mai mare importanţa pentru dezvoltarea relaţiilor bilaterale în domeniile politic, economic şi cultural, xieschizând ample perspective pentru ridicarea pe o treaptă superioară a prieteniei dintre partidele, guvernele şi popoarele celor două ţări.

GUINEEA ECUATORIALĂ (denumirea oficială: Republica de Guinea Ecuatorial = Republica Guineea Ecuatorială), stat situat în partea central-vestică a Africii, cuprinzând teritoriul continental Mbini (fost Rio Muni) şi ins, vulcanice Macias

Nguema Biyogo (fost Fernando Póo), Pagalu (fost Annobón), Corisco, Elobey Grande şi Elobey Chico, situate în G. Guineea. Suprafaţa: 28.051 kmp. (din care

Mbini 26.000 kmp; ins. Macias Nguema Biyogo 2.017 kmp, Pagalu 17 kmp etc.). Populaţia (1976): 320.000

loc. Capitala: Malabo (fost Santa

Isabel), 40.000 loc. (1973), pe ins. Macias Nguema Biyogo. Limba oficială: spaniola. Moneda: 1 Ekueie = 100 – Centimos. Istoric. Ins. Fernando Póo este descoperită în 1469 de navigatorul portughez care i-a dat numele, iar ins. Annobón în 1471. Amândouă sunt cedate Spaniei prin Tratatul de la El Pardo (1778). La jumătatea sec. 19 spaniolii ocupă teritoriul Rio Muni, toate posesiunile devenind protectorat (1885) sub numele de Guineea spaniolă. La 1 apr. 1960 Guineea spaniolă este dizolvată, teritoriul luând denumirea „Provinciile spaniole Fernando Póo şi Rio Muni” ai căror locuitori primesc cetăţenie spaniolă şi drept de reprezentare în Cortesuri. În urma unui plebiscit (15 dec. 1963), frovniciile obţin autonomia internă.

n urma referendumului de la 11 aug. 1968 care dă o Constituţie, ins. Fernando Póo, Annobón şi teritoriul Rio Muni se proclamă republică independentă (12 nov. 1968) sub numele de Republica G.E. Organizarea de stat: republică prezidenţială. G.E. Întreţine relaţii diplomatice cu 23 de state (1976) şi este membră în 19

organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. România a recunoscut G.E. În ziua în care această ţară a devenit independentă. La 9 mart. 1972, între cele două ţari se stabilesc relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Între România şi G.E. s-au statornicit relaţii prieteneşti de solidaritate şi colaborare, se dezvoltă schimburile comerciale şi s-au iniţiat acţiuni de cooperare economică.

GUVERN, organul suprem al administraţiei de stat, cunoscut şi sub denumirea de Consiliu] de Miniştri. G. Îi revine un rol de seamă în relaţiile internaţionale. El exercită conducerea generală a relaţiilor generale, adoptă cele mai însemnate hotărâri în acest domeniu şi dă directive Ministerului Afacerilor Externe şi reprezentanţilor diplomatici din străinătate. Numeşte delegaţiile însărcinate să ducă tratative pentru încheierea acordurilor internaţionale care nu urmează a fi ratificate şi aprobă aceste acorduri după semnarea lor de către reprezentanţii împuterniciţi în acest scop. Numeşte reprezentanţi permanenţi pe lângă unele organizaţii internaţionale şi anumite alte categorii de reprezentanţi diplomatici şi consulari. Şeful g. poate primi reprezentanţi diplomatici ai statelor străine, să încheie acorduri, să participe la conferinţe internaţionale, desfăşurând astfel o importantă activitate diplomatică. ~ de fapt, guvern care exercită efectiv autoritatea sa asupra unui stat sau a unei părţi din teritoriul acestuia, după ce s-a

stabilit în această calitate prin lovituri de stat, insurecţie etc. ~ de drept, constituit conform prevederilor constituţionale căruia i se opune însă un ~ de fapt, insurecţional. Termenul poate desemna şi un guvern care, cu toate că a fost constituit în mod neconstituţional, este recunoscut pe plan internaţional pentru a xreprezenta statul respectiv. ~ militar, condus şi forrhat din personalităţi provenite din rândul armatei, de obicei, constituit printr-o lovitură de stat. ~ provizoriu, guvern cu caracter temporar, constituit în diferite împrejurări politice: într-un stat nou format, înainte de adoptarea Constituţiei etc, în măsura în care este recunoscut pe plan internaţional ~ p. poate acţiona în domeniul relaţiilor externe ca orice ~ de drept, poate încheia tratate, poate numi reprezentanţi diplomatici etc. ~ în exil, stabilit pe teritoriul unui stat străin din cauza ocupării teritoriului naţional de către forţele armate ale altui stat. Funcţiile unor asemenea g. se referă mai ales la probleme legate de desfăşurarea războiului.

GUYANA (denumirea oficială: Cooperative Republic of Guyana = Republica Cooperatistă Guyana), stat situat în NE Americii de Sud, cu ieşire la Ce. Atlantic, învecinat cu Venezuela, Brazilia şi Surinam. Suprafaţa: 214969 kmp. Populaţia (1975): 857.000 loc. Capitala: Georgetown, 200.000 loc. (1972, cu suburbiile). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Guyana Dollar = 100 Cents. Istoric. Coasta G. este descoperită în

1499 – 1500 de navigatorul spaniol Alonso de Ojeda, dar rezistenţa triburilor amerindiene arawak, caribi şi warran care trăiau aici, clima dificilă şi absenţa metalelor preţioase împiedică o colonizare spaniolă efectivă. Abia către 1620 olandezii fundează colonia Essequibo; sub auspiciile Companiei olandeze a Indiilor Occidentale este fundată colonia Berbice (1624), iar apoi Demerara (1645), stabilindu-se aici colonişti olandezi, englezi şi francezi. În 1803 englezii iau în stăpânire teritoriul de la olandezi. Prin tratatele de la Londra şi Paris (1814 – 1815) sunt stabilite graniţele posesiunilor britanice, olandeze şi franceze. Posesiunile Essequibo, Berbice şi Demerara sunt unite în 1831 în G, Britanică, colonie a Coroanei. După abolirea sclaviei (1837) este încurajată imigrarea muncitorilor din India, China şi Europa pe plantaţiile de trestie de zahăr. Frontierele coloniei cu Venezuela, subiect de controversă, sunt rediscutate în 1895, recurgându-se la arbitrajul S.U.A., astfel încât majoritatea revendicărilor engleze sunt confirmate până în 1899. În 1904 este supusă arbitrajului şi frontiera cu Brazilia. În 1928 teritoriul primeşte un statut de autoguvernare limitată. După constituirea unui guvern interimar (1953 – 1957), în mart. 1961 G. Britanică obţine o largă autonomie internă, iar la 26 mai 1966, sub numele de G. Îşi proclamă independenţa în cadrul Commonweaithului. La 23 febr. 1970, G. se proclamă republică cooperatistă,

luând denumirea actuală. Organizarea de stat: republică prezidenţială. G. Întreţine relaţii diplomatice cu 62 de state (1976) şi este membră în 36 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Între România şi G. s-au stabilit relaţii diplomatice la nivel de ambasadă (20 iun. 1973). Raporturile româno-guyaneze au cunoscut în anii care au urmat o dezvoltare, multilaterală, căpătând un puternic impuls în urma vizitei oficiale în România a primului ministru Linden Forbes Sampson Burnham şi a convorbirilor purtate cu preşedintele Nicolae Ceauşescu (23 – 27 mart. 1975), cu ocazia căreia s-a semnat un Acord de cooperare economică, industrială şi tehnică şi un Acord cultural. În apr. 1976, între cele două ţări a fost încheiat un Acord comercial pe termen lung.

GUYANA FRANCEZĂ (denumirea oficiaia: Guyane Française), teritoriu situat pe coasta de NE a Americii de Sud, ia Oc. Atlantic, între Surinam şi Brazilia. Suprafaţa: 91.000 kmp.

Populaţia (1975): 55.924 loc. Centrul administrativ: Cayenne, 24.518 loc.

(1967). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 Franc = 100 Centimes. Istoric. Coasta G.F. este descoperită în 1499 de expediţia condusă de Alonso de Ojeda şi Amerigo Vespucci. În anul 1637 francezii întemeiază oraşul Cayenne, dar popularea coloniei se ace abia prin sec. 18. Teritoriul este succesiv ocupat de olandezi (1664; 1667 – 1677), englezi (1664 – 1667), portughezi

(1809 – 1814) şi francezi (1677 – 1809 şi apoi din 1814). În perioadele 1794 – 1805 şi 1852 – 1938 colonia a servit ca loc de deportare a deţinuţilor. Aici a fost închis căpitanul Dreyfus (1894 – 1899). Frontiera cu Brazilia este precizată prin arbitrajul din 1900. Prin decretul din 6 iul. 1930 teritoriul este divizat (până la 1 ian. 1947) în colonia Guyana (regiunea de coastă) şi Teritoriul Inini (78.500 kmp). Potrivit Constituţiilor franceze din 13 oct. 1946 şi 4 nov. 1958, G.F. este un departament de peste mari al Franţei (statut reafirmat în 1964).

GYMNAST, PLANUL v. TORCHE.

PLANUL

HAÏTI (denumirea oficială: République d'Haïti = Republica Haiti), stat cuprinzând treimea vestică a insulei cu acelaşi nume din M. Caraibilor (arh. Antilele Mari), învecinat cu Rep. Dominicană. Suprafaţa: 27.750 kmp. Populaţia (1975): 5.880.000 loc. Capitala: Port-au-Prince, 525.000 loc. (1972, cu suburbiile). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 Gourde = 100 Centimes. Istoric. Ins. H. este descoperită la 5 dec. 1492 de Columb, care o denumeşte La Espafiola (Hispaniola). În 1697, prin Tratatul de la Ryswick, partea apuseană a ins, este cedată de Spania Franţei (care o denumeşte Saint-Domingue), iar în urma păcii de la Rasei (1715) întreaga ins, revine Franţei. La sfârşitul sec. 18 în ins, ia naştere mişcarea de eliberare a negrilor şi mulatrilor, condusă de Toussaint-Louverture. În urma răscoalei negrilor, a mulatrilor şi apoi a

sclavilor negri (1791 – 1803), condusă de Dessalines, H., fostă colonie franceză, îşi proclamă independenţa (1 ian. 1804) sub numele de Republica Haiti, primul stat independent din M. Caraibilor şi America Latina. În perioada 1822 – 1844 din statul Haitian face parte şi estul ins., dar în 1844 o răscoală consacră definitiv împărţirea insulei în Rep. H. Şi Rep. Dominicană, în perioada 1915 – 1934 H. se află sub protectoratul S.U.A., fiind ocupat de facto de trupe americane. Ales preşedinte în 1957, François Duvalier instaurează un regim dictatorial, continuat după moartea sa, în 1971, de fiul său Jean-Claude Duvalier. Organizarea de stat: republică prezidenţială. H. Întreţine relaţii diplomatice cu 57 de state (1976) şi este membru în 53 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Între România şi ŞI. au existat relaţii oficiale, inaugurate prin schimbul de mesaje dintre şefii celor două state prilejuit de notificarea independenţei de stat a României (20 apr. 1880), salutată de preşedintele Rep.

H. (8 ian. 1881). H. a înfiinţat un consulat general onorific la Bucureşti, la 9 ian. 1933, iar România un consulat onorific la Port-au-Prince. În cursul celui de-al doilea război mondial, la 24 dec. 1941, H. a declarat război României, după care, Ia 1 apr. 1942, guvernul român a hotărât închiderea consulatelor.

HAR ACI (haragi» haracier, kbaradj) (în practica fiscală otomană) 1. Impozit financiar

(tributum soli). 2. Impozit (în general). 3. Impozit de capitaţie, confundându-se astfel cu termenul de geaize (gizya) (v. peşcheş). Legitimitatea h. era legată de prevederile Coranului, după care pământul aparţinea lui Allah şi trimisului său. Prin li, se exprima dreptul comunităţii musulmane asupra pământurilor cucerite. Erau mai multe feluri de pa mint un impozabile: a) pământuri aparţinând musulmanilor, din care unele plăteau numai dijma şi altele, la origine ale noilor convertiţi, plăteau ori fa, ori dijma; b) pământuri ocupate cu forţa de la infideli care erau împărţite ca pradă şi lăsate noilor proprietari care plăteau dijma. Altele erau convertite în waqf şi locuitorii plăteau fa. Aceste pământuri cucerite cu forţa puteau să fie concedate particularilor sau arendate; c) pământuri anexate printr-un tratat. Regimul lor depindea de doctrina şi practicile respective. De obicei, aceste pământuri nu făceau parte din dar al-vilan, ci se aflau într-o situaţie intermediară dar al-ahd, h. pe care-l plăteau locuitorii unor astfel de pământuri era în fapt geaize, capitaţie. De obicei, erau două situaţii fundamentale: aceea în care h. era prelevat direct de către agenţii fiscului şi aceea când se plătea global de către conducătorul? comunităţii nemusulmane (principe, conducător religios etc.). Teritoriile: ţărilor române n-au fost niciodată incluse în sistemul administrativ şi fiscal al imperiului şi au plătit de la început fa. În sistemul global, prin domn, în care se materializau astfel;

relaţiile contractuale instituite prin tratate (v. capitulaţie) între ţările române şi Poarta otomană. V. Şi dominaţia otomană; tribut.

HATIHUMAIUN (khalt-i humayun), v. HATIŞERIF.

HATIŞERIF (Haiti şerif) (în cancelaria otomană), denumind iniţial ordinul de executare scris de suveran în fruntea unei diplome, termenul a ajuns mai târziu să denumească documentul însuşi. Era scris sau semnat de sultan; spre deosebire de un simplu firman, h. se referea la probleme importante, solemne. Astfel, la sfârşitul sec. 18 şi la începutul sec. 19, actele privind reforme sau reglementări menite să reorganizeze Imperiul otoman sau unele regiuni erau uneori fa. În ţările române termenul de la, era cunoscut în legătură cu anumite acte solemne date de sultani. Astfel, sunt aşa-numitele fa, de privilegii, date după 1774, prin care se precizau şi se limitau obligaţiile ţărilor române faţă de Poartă. Din punct de vedere otoman, în mod formal, aceste fa, pot fi privite ca acte interne ale imperiului. Ele au fost date, însă, în virtutea obligaţiilor acestuia şi pentru ţările române socotite entităţi separate în dreptul public otoman. Í774. HATIŞERIFUL AD RE SAT DOMNITORULUI MOLDOVEI, G RIGO RE CHICA (4 nov., Constantinopol), afirmă vechile privilegii ale Moldovei pornind de la realităţile de după război şi de la prevederile Tratatului de la Kuciuk Kainargi (v.). Se reafirma autonomia judiciară a ţării. Negustorii turci nu puteau

pătrunde în ţară fără ştirea domnului; se interzicea aşezarea lor şi posedarea de către aceştia a unor proprietăţi funciare. HATIŞERIFUL SULTANULUI ABDUL HAMID I ADRESAT DOMNI TORULUI M UN TENIEI, ALEXANDRU IPSILANTI (15 – 24 dec., Constantinopol), prevedere similară cu cea comunicată domnului Moldovei în beratul (v.) de numire din 27 sept. 1774 şi în fa, special acordat la 4 nov, cu unele completări specifice Ţării Româneşti. 1784. HATIŞERIFUL DAT DE SULTANUL OTOMAN ABDUL HAMID I ÎN EA V O ARE A MUNTENIEI ŞI MOLDOVEI, reînnoieşte prevederile unor acte date în trecut şi stabileşte cuantumul tributului pentru Muntenia la o19 pungi, iar pentru Moldova la 135 de pungi şi 444 de piaştri.

HA VALE A, transfer de sume sau venituri ale statului în favoarea unor terţi, în Imperiul otoman mandatul de h. era un hükm (ordin) ai sultanului, care specifica beneficiarului suma de plătit. Ordinele de h. erau de mai multe tipuri. Ţările române au fost supuse sistemului h. mai ales în sec. 18, când, din necesitatea de a face faţa unor cheltuieli militare, cârmuirea otomană trimitea voievozilor ordine de a da bani „de a procura provizii sau materiale în contul haraciului (v.). Prin caracterul lor neaşteptat, nelegat de o dată fixă, h. au ajuns să însemne la români „sarcină grea, angara, greutate sau povară fiscală”.

HEGEMONIE, relaţie de la conducător la condus, întâlnită în alianţele inegale, în care statul

cel mai puternic îşi asumă atribuţii specifice, atât în interiorul alianţei – dând în fapt dispoziţii pe care ceilalţi membri ai raportului hegemonial trebuie să le îndeplinească –, cât şi în raport cu statele din afara alianţei, pe care, în fapt, o reprezintă în legăturile cu aceste din urmă state. Din ambele puncte de vedere, h. nu este compatibilă cu finalitatea şi normele de bază ale relaţiilor şi legalităţii internaţionale contemporane. Politica de bloc favorizează apariţia şi dezvoltarea raporturilor hegemonice, tinde să promoveze distanţarea statului h. de restul aliaţilor săi, să transforme relaţiile normale dintre state în raporturi de la bloc la bloc.

H. constituie o instituţie caracteristică politicii de dominaţie şi este sortită să dispară prin instaurarea, la scară mondială, a unor raporturi internaţionale conforme cu imperativele echităţii, eticii şi legalităţii internaţionale.

HEIMATLOS, persoană care nu are nicio cetăţenie, fie că n-a avut cetăţenie niciodată, fie că a pierdut-o pe cea care o avea şi nu a dobândit alta. Termenul este înlocuit tot mai mult cu cel de apatrid (v.).

HINDUSTAN SAMACHAR, agenţie de presă din India, creată în 1948. Are sediul la New Delhi.

HONDURAS (denumirea oficială: Republica de Honduras – Republica Honduras) y stat situat în America Centrală ist mică, cu largă ieşire la

M. Caraibilor (Oc. Atlantic), învecinat cu Nicaragua, El Salvador şi Guatemala. Suprafaţa:

112.088 kmp.

Populaţia (1976): 3.130.000 loc. Capitala: Tegucigalpa, 317.000 loc. (1975, cu suburbiile). Limba oficială: spaniola. Moneda: 1 Lempira = 100 Centavos. Istoric. În epoca precolumbiană

H. este locuit de triburile amerindiene paya, chorotegas şi leneas. După descoperirea sa de Columb (1502), H „este cucerit, începând din 1524, de conchistadorul spaniol Cristóbal de Olid şi inclus în Căpitănia Generală a Guatemalei. La 15 sept. 1821 H. Îşi proclamă independenţa împreună cu celelalte republici central-americaiie. Inclus în Imperiul mexican (1822 – 1823), H. face parte, împreună cu Guatemala, Nicaragua, El Salvador şi Costa Rica, din Federaţia Provinciilor Unite ale Americii Centrale. La 5 nov. 1823, H. devine republică independentă de sine stătătoare. Organizarea de stat: republică prezidenţială. II. Întreţine relaţii diplomatice cu 49 de state (1976) şi este membru în 56 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Primele contacte oficiale între România şi II. au avut loc cu ocazia notificării independenţei de stat a României (20 apr. 1880) şi a răspunsului de salut transmis de preşedintele H. (10 aug. 1880). Relaţiile între cele două ţări au fost însă sporadice. Între România şi H. s-au stabilit, la 11 iul. 1973, relaţii diplomatice la nivel de ambasadă, creându-se posibilitatea dezvoltării legăturilor bilaterale.

HONG KONG (în chineză Xiang gang) *

teritoriu situat în apropiere de litoralul sud-estic al R.P. Chineze la ţărmul M. Chinei de Sud. Suprafaţa: 1.045 kmp. Populaţia (1976): 4.440.000 loc. Centrul administrativ: Victoria, 1.100.000 loc. (1973, aglomeraţia urbană). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Hong Kong Dollar = 100 Cents. Istoric. În 1841, ins, chineză

H.K* (77 kmp) este ocupată de Marea Britanie, care impune Chinei cedarea ei prin Tratatul de la Nankin (1842), transformând-o în colonie. Oraşul Kowloon de pe continent (7 kmp) este cedat prin Convenţia de la Pekin (1860) şi încorporat coloniei în 1863, iar Noile Teritorii (o porţiune din Pen. Kowloon şi ins, adiacente – 948 kmp) sunt arendate Marii Britanii pe 99 ani, printr-un Tratat semnat la 9 iun. 189/8. Între 1941 – 1945, H.K. este ocupat de trupe japoneze. O.N.U. Înscrie H.K. printre teritoriile neautonome, în sensul cap. 11 al Cartei. După restabilirea drepturilor legitime ale R.P. Chineze la O.N.U., guvernul chinez a informat O.N.U. că H.K. este o parte a teritoriului chinez ocupată de autorităţile britanice şi, în consecinţă, problema H.K. a fost scoasă de pe agenda Comitetului O.N.U. pentru decolonizare.

HOTARÏRI ALE decizii, ordo nanţe, acte prin care C.I.J. soluţionează diferendele supuse de statele părţi.

H. ale C.I.J. cuprind o parte expozitivă şi una dispozitivă. În partea expozitivă sunt cuprinse menţiuni referitoare la componenţa Curţii, numele

judecătorilor, data pronunţării, părţile în litigiu, expunerea procedurii, concluziile părţilor, împrejurările de fapt şi motivarea în drept. Dispozitivul cuprinde decizia (hotărârea) propriu-zisă a Curţii, referiri la obligaţiile de plată a cheltuielilor de judecată, semnătura judecătorilor. H» sunt citite în şedinţă publică după ce agenţii părţilor au fost înştiinţaţi în modul cuvenit. Originalul h. care poartă semnătura preşedintelui se păstrează în arhivele Curţii în timp ce copii după acestea sunt comunicate de grefier fiecăreia din părţi, statelor membre ale O.N.U., prin intermediul secretarului general al Naţiunilor Unite, precum şi statelor care au calitatea de a se judeca la Curte. H. ale C.I.J. au întotdeauna forţă obligatorie faţă de părţi. Forţa obligatorie a acestora are un caracter relativ, în sensul că ele nu sunt obligatorii decât pentru părţile la diferend şi numai cu privire la cauza care a fost soluţionată. H. ale C.I.J. sunt considerate ca având forţă obligatorie din ziua în care au fost citite în şedinţa publică. Din acel moment h. sunt definitive şi nu mai pot fi atacate. Curtea fiind desesizata nu mai poate reveni asupra h. sale, nici din oficiu, nici la cererea părţilor. Fiind definitive, h. pronunţate de Curte au putere de lucru judecat.

HOWLAND, BAKER ŞI JARVIS, INSULELE insule situate în centrul Oc. Pacific, la N şi S de Ecuator, la N V de arh. Phönix şi la S V de atolul Christmas. Suprafaţa: 12,14 kmp (din care Howland 2,26 kmp, Baker 2,18 kmp şi Jarvis 7,7

kmp). Ins. Howland este semnalată în anul 1822 de o balenieră americană şi luată în posesie de către S.U.A. În 1934. În anul următor este stabilită o aşezare permanentă de către colonişti veniţi din Hawaii, iar insula este plasată sub administraţia Departamentului Interior al S.U.A. Şi proclamată teritoriu al S.U.A. În 1936.

HSINHUA NEWS AGENCY (CHINA NOUĂ), agenţie de presă a R.P. Chineze, înfiinţată în 1937 (reorganizată în 1949), cu sediul la Pekin.

HUSKY (Voinicul), PLANUL ~, plan ungi o-american de cucerire a Siciliei în timpul celui de-al doilea război mondial. A fost iniţiat la Conferinţa de la Casablanca, din 14 – 24 ian. 1943 şi hotărât la Conferinţa de la Washington, din mai acelaşi an. Planul – urmărea cucerirea supremaţiei depline a aliaţilor în M. Mediterana şi crearea unor condiţii favorabile pentru debarcarea în Italia şi scoaterea ei din război. Debarcarea a început în noaptea de 9/10 iul. 1943. La 17 aug, unităţile germane au părăsit Sicilia, trecând în Italia peste strâmt o are a Messina, în timp ce trupele italiene se predau în masă aliaţilor. Operaţiunea H. şi-a atins integral scopul propus.

V. INSTITUTUL INTERNA.ŢIONAL AFRICAN.

I.C.O., v. ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ A CAFELEI.

I.C.S.U., v. CONSILIUL INTERNAŢIONAL AL UNIUNILOR ŞTIINŢIFICE.

I.D.A., v. ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU DEZVOLTARE/

I.D.B., v. BANCA INTERAMERICANĂ DE DEZVOLTARE.

I.D.E., v. INSTITUTUL DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ.

I.D.I., v. INSTITUTUL DE DREPT INTERNAŢIONAL.

I.F.A., v. FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE ASTRONAUTICĂ.

1.1. E.P., v. INSTITUTUL INTERNAŢIONAL PENTRU PLANIFICAREA EDUCAŢIEI.

I.I.F., v. INSTITUTUL INTERNAŢIONAL AL FRIGULUI.

I.I.S.L., v. INSTITUTUL INTERNAŢIONAL DE DREPT SPAŢIAL.

1.1. U., v. INSTITUTUL INTERNAŢIONAL AL URANIULUI.

I.L.A., v. ASOCIAŢIA DE DREPT INTERNAŢIONAL.

ILEGALITATE, act contrar prevederilor legale existente. În dreptul internaţional actele ilegale sunt acele manifestări prin care se încalcă normele şi principiile fundamentale ale dreptului internaţional.

I.L.Z.S.G., v. GRUPUL INTERNAŢIONAL DE STUDII PENTRU PLUMB ŞI ZINC.

V. ORGANIZAŢIA MARITIMĂ CONSULTATIVĂ INTER GUVERNA MENTALĂ.

I.M.E.K.O., v. CONFEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE MĂSURĂ.

V. FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE MARKETING.

IMIGRARE, stabilirea unei persoane într-o ţară străină, după ce şi-a părăsit propria-i ţară. Stabilirea străinilor pe teritoriul unui stat este reglementată în mod exclusiv prin legislaţia acestuia.

IMPERIALISM, stadiu specific în evoluţia sistemului mondial capitalist (v.) caracterizat prin concentrarea şi centralizarea pe scară largă a producţiei şi capitalului, prin dominaţia economică şi politică a marilor monopoluri, prin fuziunea capitalului bancar cu cel industrial şi crearea unor uniuni monopoliste internaţionale, prin intensificarea asupririi naţionale şi exploatării sociale pe scară mondială. În evoluţia istorică, i „ca fază „superioară" a dezvoltării capitalismului, se afirmă la începutul sec. 20, impulsionat de transformarea capitalismului monopolist în capitalism monopolist de stat. Noua fază a capitalismului a cunoscut la rândul ei perioade concrete de evoluţie, determinate atât de mecanismul modului de producţie bazat pe exploatare şi asuprire, dominat de criza sa generală tot mai accentuată, cât şi de modificarea raportului de forţe pe plan mondial (v.) în favoarea forţelor antiimperialiste (v.). Ł, cu noile sale forme de organizare şi acţiune, duce la adâncirea contradicţiilor capitalismului, la apariţia unor noi contradicţii; deşi mai dispune de posibilităţi de adaptabilitate, el nu mai poate asigura o dezvoltare satisfăcătoare a forţelor de producţie, declanşează crize accentuate, crize de energie şi

materii prime, accentuează inegalităţile pe plan mondial, divizarea lumii în bogaţi şi săraci. Pe plan politic, i» acţionează în direcţia restrângerii democraţiei „clasice” burgheze prin întărirea puterii executive în dauna puterii legislative, stimularea forţelor politice de dreapta, încercarea de transfer a unor funcţii ale statului capitalist unor organisme internaţionale, supranaţionale. I. se manifestă pe planul relaţiilor internaţionale prin politica de forţă şi dictat, prin tendinţa de dominare economică şi politică a altor popoare, prin încălcarea dreptului lor la libertate, independenţă şi suveranitate naţională, prin promovarea colonialismului şi neocolonialism mului. Încercând să oprească transformarea revoluţionară a lumii, procesele progresiste care au lop în societatea contemporană, cercurile imperialiste acţionează în direcţia răsturnării unor guverne şi regimuri democratice, sprijină activ forţele cele mai retrograde din diferite ţări, se amestecă în treburile interne ale statelor. În nu şi-a schimbat caracterul său agresiv, el generează surse de tensiune şi încordare în raporturile internaţionale, acţiunile sale agresive creează pericolul de războaie, inclusiv al unei noi conflagraţii mondiale. În condiţiile actuale, ale schimbării raportului de forţe în favoarea socialismului, democraţiei şi păcii, aria de acţiune şi de influenţă a i. s-a redus substanţial; împotriva politicii cercurilor reacţionare şi agresive se ridică uriaşe forţe de pe întreg cuprinsul globului.

Unitatea tuturor forţelor care acţionează împotriva politicii i. reprezintă o condiţie esenţială în stăvilirea acţiunilor retrograde şi agresive ale acestuia.

IMPORT, totalitatea operaţiilor cu caracter comercial, prin care se introduc într-o ţară, pentru consumul productiv şi individual, mărfuri provenind din alte ţări. Conceptul de i. Înglobează, uneori, pe lângă mărfuri, şi serviciile prestate de alte ţări contra plată, inclusiv cele de deservire a propriilor turişti în străinătate. Această categorie de i. poartă denumirea generală de i. invizibil. Caracterul şi structura economică a i. În economia socialistă depind de obiectivele economice ale etapei date, acesta fiind subordonat nevoilor dezvoltării economiei naţionale în ansamblu.

IMPRESCRIPTIBILITATEA CRIMELOR DE RĂZBOI, principiu de drept internaţional în baza căruia cei ce comit crime de război (v.), crime contra păcii (v.) şi crime contra, umanităţii (v.) nu pot beneficia de prescripţie (v.). Pedepsirea criminalilor de război, indiferent de timpul scurs de la data comiterii crimelor, a fost prevăzută într-o serie de documente juridico-diplomatice internaţionale: Legea nr. 10 a Consiliului de control din Germania din 20 dec. 1945, rezoluţiile Adunării Generale a O.N.U. nr. 3/1 şi nr. 170/11, din 13 febr. 1946 şi, respectiv, 31 oct. 1947 privind extrădarea şi pedepsirea criminalilor de război şi rezoluţia nr. 95/1 din 11 dec. 1946, care confirmă principiile de drept internaţional recunoscute prin

Statutul Tribunalului militar internaţional de la Nürnberg şi prin sentinţele acestui tribunal, precum şi rezoluţiile nr. 2184 /XXI, din 12 dec. 1966*, şi 2202/XXI, din 16 dec. 1966, prin care Adunarea Generală a O.N.U. a condamnat în mod expres drept crime contra umanităţii violarea drepturilor economice şi politice ale populaţiilor indigene, precum şi politica de apartheid. La 26 nov. 1968, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat Convenţia asupra i.e. de r. Şi a crimelor contra umanităţii, ratificată de România la 29 iul. 1969. În baza acestei Convenţii sunt imprescriptibile următoarele crime, indiferent de data la care au fost comise: a) crimele de război; b) crimele contra umanităţii, inclusiv cele săvârşite prin atac armat sau ocupaţie şi actele inumane care decurg din politica de apartheid, precum şi crima de genocid. Vinovaţi de comiterea unor asemenea crime se pot face reprezentanţii autorităţilor de stat şi persoanele particulare care participă la comiterea lor ca autori sau complici, sau la incitarea directă la comiterea oricăreia dintre crimele respective, oricare participă la o înţelegere în vederea comiterii lor, indiferent de stadiul execuţiei în care s-ar afla. Statele părţi la Convenţie se obligă să adopte măsuri interne, legislative sau de alt ordin, care să permită extrădarea persoanelor vinovate de crime de război şi crime contra umanităţii, precum şi măsuri necesare a asigura imprescriptibilitatea acestor crime, atât în ceea ce priveşte urmărirea

cât şi în ceea ce priveşte pedeapsa. România a adoptat măsurile corespunzătoare pentru aplicarea prevederilor sale.

IMUNITĂŢI CONSULARE, totalitatea drepturilor de care beneficiază un post consular (v.) şi membrii postului consular pe teritoriul statului de reşedinţă, ca urmare a exceptării acestora de la jurisdicţia acestui stat. I.e. se acordă pe bază de reciprocitate, prin convenţii bilaterale. Convenţia multilaterală de la Viena, din 1963, cu privire la relaţiile consulare (v.) lărgeşte sfera şi conţinutul i.e. apropiindu-le de imunităţile diplomatice (v.). Posturile consulare beneficiază de următoarele imunităţi: inviolabilitatea localurilor, a arhivelor şi documentelor consulare; autorităţile statului de reşedinţă nu pot pătrunde în localul postului consular decât cu consimţământul şefului postului consular, al persoanei desemnate de acesta ori a şefului misiunii diplomatice a statului trimiţător; localurile consulare şi bunurile postului consular nu pot fi rechiziţionate; postul consular are libertatea de a comunica cu guvernul său prin orice ôiijloace de comunicaţie, inclusiv curierii diplomatici sau consulari, valiza diplomatică sau consulară, mesajele de cod sau cifrate şi poate utiliza un post de radioemisie cu asentimentul statului de reşedinţă. Funcţionarilor consulari (v.) şi membrilor, de familie ai acestora le sunt acordate următoarele imunităţi: inviolabilitatea personală; ei nu pot fi reţinuţi sau arestaţi pentru

fapte săvârşite în afara funcţiilor lor decât în caz de crimă gravă, ru excepţia acţiunilor izvorâte dintr-un Cou traci personal, ori a acţiunilor intenta în «de un terţ pentru o pagubă ce rezultă dintr-un accident cauzat în hiatul de reşedinţă de un vehicul al unui membru al postului consular. Membrii postului consular pot fi însă chemaţi să depună ca martori în faţa instanţei judiciare a statului de reşedinţă, cu excepţia cazurilor când faptele asupra cărora urmează să depună mărturie au legătură cu exercitarea funcţiilor lor. Membrii postului consular beneficiază de i.e. de la intrarea pe teritoriul statului de reşedinţă pentru a ajunge la post sau, dacă se găsesc deja pe acel teritoriu, din momentul intrării lor în funcţie la postul consular.

I.e. Încetează din momentul în care beneficiarul lor a părăsit statul de reşedinţă ori a expirat termenul ce i s-a acordat în acest scop. Membrii postului consular au datoria de a respecta legile statului de reşedinţă şi de a nu se amesteca în treburile interne ale acestui stat.

IMUNITĂŢI DIPLOMATICE, totalitatea drepturilor de care beneficiază o misiune diplomatică şi membrii personalului diplomatic pe teritoriul statului unde îşi desfăşoară activitatea (statul acreditar), ca urmare a exceptării acestora de la jurisdicţia statului de reşedinţă. I.d. se acordă pe bază de reciprocitate, prin convenţii bilaterale, în virtutea egalităţii suverane a statelor, în scopul de a asigura îndeplinirea în cât mai bune

condiţii a funcţiilor misiunii diplomatice. I.d. sunt reglementate şi prin Convenţia de la Viena din 1961 cu privire la relaţiile diplomatice (v.). Principalele imunităţi ale misiunii diplomatice sunt: inviolabilitatea localurilor misiunii, a arhivei şi documentelor diplomatice; organele statului de reşedinţă nu au dreptul să pătrundă în localul misiunii decât cu consimţământul şefului misiunii; misiunea are deplina libertate de a comunica cu guvernul său, inclusiv prin intermediul curierilor diplomatici, mesaje prin cod sau cifrate şi poate utiliza, cu asentimentul statului de reşedinţă, un post de radioemisie; corespondenţa oficiala şi valiza diplomatică sunt inviolabile; curierul diplomatic se bucură de inviolabilitatea persoanei sale. În ce priveşte i.d. personale ale agenţilor diplomatici, de care beneficiază şi membrii familiilor acestora, sunt următoarele: inviolabilitatea persoanei agentului diplomatic (acesta neputând fi reţinut sau arestat sub nicio formă), precum şi a locuinţei sale particulare, a documentelor, corespondenţei şi bunurilor sale; se bucură de imunitate deplină de jurisdicţie penală a statului acreditar şi, cu anumite excepţii, de imunitate de jurisdicţie civilă şi administrativă. Deşi nu există obligaţia statelor de a acorda i.d. Şi membrilor personalului administrativ şi tehnic, precum şi celui de serviciu, totuşi, pe bază de reciprocitate şi de curtoazie internaţională, statele acordă acestor categorii de persoane anumite imunităţi, dacă nu sunt cetăţeni ai statului

acreditar. Aceasta practică a fost consacrată şi în Convenţia de la Viena din 1961 (art. 37).

I.d. Încep să-şi producă efectul din momentul în care persoana, îndrep lăţită să beneficieze de ele, a trecut, graniţi statului de reşedinţă şi încetează în momentul în care acea persoană a părăsit teritoriul statului acreditar. Persoanele ce beneficiază de i.d. au datoria să respecte legile statului acreditar şi să nu se amestece în treburile interne ale acestuia. La i.d. nu poate renunţa decât statul acreditant, agenţii diplomatici neavând un astfel de drept.

INAMIC, stat beligerant eu care un alt stat se află în stare de război (v.); forţele armate ale beligerantului adversar; cetăţenii statului beligerant adversar.

INCIDENT, eveniment neaşteptat, de proporţii relativ restrânse, care poate provoca o înrăutăţire bruscă a relaţiilor dintre statele implicate, rezultat al încălcării de către un stat a normelor dreptului internaţional sau a drepturilor şi intereselor legitime ale altui stat. ~ de frontieră, acţiune care constituie o încălcare a regimului frontierei de stat (v.). Astfel, sunt considerate ~ de /. trecerea ilegală de persoane sau de bunuri peste frontieră; trageri cu arma peste frontieră; zborul aeronavelor peste linia frontierei, în afara coridoarelor permise pentru survol; deteriorarea sau distrugerea semnelor care marchează linia frontierei; extinderea unui incendiu peste linia frontierei. Prin tratatele încheiate de România cu

statele vecine şi care reglementează regimul frontierelor de stat s-a stabilit ca prevenirea producerii unor ~ de f. Şi rezolvarea cazurilor survenite să intre, în prima instanţă, în atribuţia „împuterniciţilor de frontieră”, numiţi de fiecare parte. ~

— Diplomatic, încălcarea imunităţii diplomatice (v.) sau a altor drepturi ale reprezentantului diplomatic al unui stat, sau când un diplomat comite un act ce depăşeşte competenţa sa sau săvârşeşte acte inamicale (v.) faţa de statul de reşedinţă.

INCOGNITO, termen latin cu sensul – „fără a fi cunoscut”, folosit pentru a desemna că un şef de stat sau o personalitate de rang înalt călătoreşte în străinătate fără a face cunoscută sau a invoca calitatea sa oficială şi, astfel, fără a pretinde să i se facă onorurile ce i se cuvin. Secretul călătoriei şi al identităţii persoanei poate fi păstrat din curtoazie; în mod obişnuit, şeful de stat sau persoana de rang înalt care călătoreşte i. foloseşte un titlu temporar, care poate fi foarte îndepărtat de adevărata sa calitate. Chiar atunci când călătoreşte i. şeful de stat se bucură de imunitatea cuvenită funcţiei ce o – deţine.

INCOMPETENŢĂ 1. Lipsa de aptitudine a unui stat, a unei instituţii internaţionale sau a unuia dintre organele lor de a îndeplini anumite acte juridice.

2. Lipsa calităţii (puterii) unui organ jurisdicţional internaţional de a soluţiona anumite

categorii de litigii. Lipsa de competenţă a fost de mai multe ori invocată de statele părţi în cauzele judecate de C.I.J., ca excepţie preliminară. Actele îndeplinite şi hotărârile pronunţate fără competenţă sunt nevalabile. Înlăturarea lor poate fi obţinută de partea interesată în modul prevăzut de regulile dreptului internaţional, de tratatele internaţionale sau, după caz, de legile statului în cauză. V. Şi excepţii preliminare.

INCOTERMS (International Comercial Terms), reguli comerciale internaţionale elaborate de Camera Internaţională de Comerţ de la Paris, în 1936, şi revizuite în 1953. INCOTERMS reprezintă o culegere de uzanţe comerciale acceptate pe plan internaţional, formulate succint, cu scopul de a oferi o serie de reguli de interpretare a clauzelor principale utilizate în contractele de comerţ exterior, pentru a fi folosite facultativ de către firmele care preferă siguranţa regulilor internaţionale faţă de nesiguranţa interpretării aceloraşi clauze în ţări diferite. Principalele clauze referitoare la condiţiile de livrare, cărora INCOTERMS le asigură o interpretare uniformă, sunt: works (franco fabrică), F.O.R. (franco vagon), F.A.S. (franco lângă vas), F.O.B. (franco la bord), C. and F. (costul şi na viul), C.I.F. (cost, asigurare şi navlu), Ex ship (de pe vas) şi Ex quay (de pe chei).

INDEMNIZAŢIE DE RĂZBOI, preştaţie pecuniară pe care, în trecut, statul învingător în război o impunea celui învins, ca o condiţie a restabilirii păcii. Obligaţia de a plăti o L de r. nu

se baza pe ideea reparării pagubelor provocate de război, ci rezulta din „dreptul” învingătorului de a impune voinţa sa celui învins. I. de r. a devenit, mai ales în sec. 19, un mijloc de spoliere a statului învins, urmărind totodată să frâneze dezvoltarea economică şi militară viitoare a acestuia. Astfel a fost

Impună Franţei de către Prusia în 18.71 plata unei i. de r. de 5 miliarde frânei aur, V. Şi contribuţii de război.

INDEPENDENŢĂ 1. (În dreptul internaţional) Atribut fundamental al stalului, ce constă în dreptul exclusiv al lires la ia de a lua hotărâri şi soluţiona problemele sale interne şi externe fără niciun fel de amestec din partea altor state. Complex de drepturi suverane ale statului, privind rezolvarea problemelor interne şi externe conform voinţei proprii, fără niciun amestec din afară. Aceasta înseamnă că statul, rrspectând principiile şi normele dreptului internaţional, drepturile suverane ale altor state, nu este supus în înfăptuirea politicii sale interne şi externe mei unei autorităţi, nici unui alt stat, stabilind, potrivit voinţei sale, Constituţia, legile, organele de conducere, planurile de dezvoltare economică şi socială, organizarea administrativ-terit ori ăla şi, în general, tot ceea ce priveşte viaţa naţiunii, precum şi conţinutul şi formele relaţiilor sale cu alte state, şi, în ansamblu, reglementarea relaţiilor sale internaţionale. 2. Realitatea politică, situaţia de fapt a statului, conformă cu aceste drepturi.

Dreptul popoarelor de a se constitui în state independente, de a de hindi şi menţine i. de stat, reprezintă elementul esenţial ai dreptului popoarelor de a dispune de ele însele. Întreaga desfăşurare a vieţii internaţionale arată că respectarea i. naţionale de stat are o însemnătate hotărî boare pentru dezvoltarea unor relaţii normale între state; amestecul în treburile altor state şi popoare, sub orice formă, duce la încordare şi neîncredere între state, dăunează cooperării internaţionale şi pune în pericol cauza păcii. În acelaşi timp, încălcarea i. unui stat înseamnă o încălcare a dreptului poporului respectiv de a dispune de soarta sa, căci statul naţional independent este rezultatul exercitării acestui drept. Exercitarea permanentă a acestui drept impune menţinerea i. de stat, deci dreptul său la existenţă şi legitimitatea luptei pentru menţinerea şi întărirea cu sale. Politica externă a României se bazează pe principiul respectului i. statelor (art. 14 din Constituţie). Acest principiu este înscris în tratatele de prietenie, declaraţiile solemne, comunicatele comune şi în alte documente încheiate de România cu alte state.

INDIA (denumirea oficială: Bharat Juktarashtra = Uniunea Indiană), stat situat în S Asiei, învecinat cu Pakistan, R.P. Chineză, Nepal, Bhutan, Birmanin şi Bangladesh. Suprafaţa: 3.287.590 kmp (inclusiv Sikkim). Popu laţia (1976): 610.080.000 loc. Capitala: New Delhi, 301.801 loc. (1971). Limba oficială: hindi;

recunoscute prin Constituţie ca limbi oficiale încă 14 limbi, folosite în statele federale. Moneda: 1 Rupee (Rupia) = 100 Paise. Istoric. Primele civilizaţii pe teritoriul I, (mileniul 2 î.e.n.) sunt contemporane cu civilizaţiile din Egipt şi Mesopotamia. Apogeul civilizaţiei antice indiene este atins de două mari imperii care reuşesc să unifice cea mai mare parte a peninsulei indiene: Maury a (sec.

4 – 3 î.e.n.) şi Gupta (sec. 4 – 5 e.n.). În sec. 6 – 7 începe procesul cristalizării relaţiilor feudale. Cele mai puternice formaţiuni statale medievale sunt sultanatul Delhi (sec. 13 – 16), sultanatele Balimani şi Uijayanagar (sec. 14 – 16) şi Imperiul Marilor Mo guli (sec. 16 – 19). Primii europeni care ating coasta Malabar sunt portughezii (în 1498 navigatorul portughez Vasco da Gama), care pun stăpânire pe o parte a coastei apusene a I. În urma războiului de 7 ani (1756 – 1763), colonialismul britanic elimină concurenţa franceză, pentru ca în următorul secol să-şi extindă dominaţia asupra întregii I. În 1858 L este proclamată oficial colonie britanică, timp în care dominaţia engleză este puternic zguduită de răscoala anticolonialista a cipailor (1857 – 1859). În prima parte a sec. 20 se intensifică lupta de eliberare naţională de sub dominaţia colonială, în frunte cu Mahatma Ghandi şi apoi cu Jawaharlal Nehru, care obligă Marea Britanie să acorde I. independenţa (15 aug. 1947), ca dominion. În 1947 fosta colonie britanică este împărţită după

criterii religioase în dominioanele Uniunea Indiana şi Pakistanul. La 26 ian. 1950, I. se proclamă republica federală în cadrul Commonwealth-ului. În 1956 sunt transferate I. stabilimentele franceze Pondicherry, Karikal, Mahé şi Chardernagor, iar în 1961 coloniile portugheze Goa, Daman şi Din sunt eliberate şi reintegrate oficial teritoriului ţării. În perioada care a urmat dobândirii independenţei, guvernele ţării adoptă măsuri pentru dezvoltarea economică şi socială a L, pentru modernizarea vieţii de stat şi publice. În 1947 – 1948,1965 şi 1971 conflicte armate opun I. Pakistanului. La 9 iul. 1972 primii miniştri ai celor două ţări semnează la Simla un acord prin care cele două state se angajează să renunţe la folosirea forţei în rezolvarea problemelor bilaterale. În 1976 Sikkim-ul devine cel de-al 22-lea stat indian. Organizarea de stat: republică federală. I. Întreţine relaţii diplomatice cu 134 de state (1976) şi este membră în 84 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţiile cu România. Deşi relaţiile româno-indiene pe linie de stat sunt de dată relativ recentă, legăturile dintre cele două popoare datează de mai bine de un secol. În 1926, marele om de litere şi filosof indian Rabindranath Tagore a vizitat România, stimulând interesul pentru dezvoltarea legăturilor culturale între popoarele român şi indian. La 16 iul. 1929, România a deschis un consulat onorific la Bombay. Relaţiile diplomatice între cele două ţări s-au stabilit la 14 dec. 1948, la

nivel de legaţie, iar la 11 nov. 1957 acestea sunt ridicate la nivel de ambasadă. Vizitele la nivel înalt au contribuit, în decursul anilor, la cimentarea prieteniei dintre cele două popoare şi la continua dezvoltare a relaţiilor româno-indiene în toate domeniile. Au vizitat I. preşedintele Consiliului de Miniştri al României (mart. 1958) şi preşedintele Consiliului de stat (12 – 20 oct. 1962). Au făcut vizite în România vicepreşedintele I. (26 – 29 iun. 1956), preşedintele I. (7 – 10 oct. 1965). Primele acorduri comerciale româno-indiene au funcţionat în perioadele 1954 – 1958,1959 – 1962,1963 – 1971. Un nou Acord comercial şi de plăţi pe termen lung pentru anii 1971 – 1975 a fost semnat la Bucureşti, prevăzând acordarea reciprocă a clauzei naţiunii celei mai favorizate. Primul Acord de schimburi culturale a fost semnat la New Delhi, Ia 30 apr. 1957. Acordul de cooperare ştiinţifică şi tehnologică, semnat în 1969, prevedea crearea unui consiliu ştiinţific mixt. La 30 aug. 1971 s-a semnat la Bucureşti un Acord privind folosirea energiei atomice în scopuri paşnice, pe termen de 5 ani, cu posibilităţi de prelungire automata. Un rol de prim ordin în extinderea raporturilor prieteneşti şi de cooperare româno-indiene l-au avut întâlnirile şi convorbirile la cel mai înalt nivel prilejuite de vizita în România a primului ministru al I., Indira Ghandi (16 – 19 oct. 1967), de vizita în I. a preşedintelui Nicolae Ceauşescu (13 – 18 oct. 1969) şi de vizita în România a preşedintelui I., Venkata Giri (3 – 6 oct. 1973). Înţelegerile şi

acordurile convenite cu aceste ocazii au creat o bază solidă relaţiilor româno-indiene, conferindu-le largi perspective de dezvoltare şi diversificare. În aplicarea acestor înţelegeri, vizita primului ministru al guvernului român în I. (mai 1976), cele ale ministrului de externe al I. (ian. 1977) şi ale altor personalităţi indiene în România, precum şi activitatea Comisiei mixte de cooperare economică, au adus contribuţii de seama la continua intensificare a relaţiilor dintre cele două ţări, în avantajul reciproc.

INDICE AL PREŢURILOR DE COMERŢ EXTERIOR (INDICII PREŢURILOR DE ÉXPORT ŞI DE IMPORT), mărime relativă care oglindeşte schimbarea medie a preţurilor de export sau rin import faţă de o perioadă considerata ca bază de comparaţie* I. ai şi de e.e. se calculează, cu bază fixă MUS bază în lanţ, pentru total export.ro» pecii v import sau pentru anumite grupe sau subgrupe de mărfuri exportate (importate).

INDICE AL PREŢURILOR INTERNAŢIONALE, mărime relativă care exprimă variaţia medie a preţurilor principalelor produse pe piaţa mondială, la o anumită dată faţă de o perioadă luată drept bază de comparaţie. I. al p.i. se calculează, de regulă, cu bază fixă, pentru produsele de bază (ve), prin raportarea seriilor de preţuri ale acestor produse, obţinute pe o piaţă reprezentativă (v.) * în special a cotaţi îl or de la bursele de mărfuri (v.). Dintre principalii i. ai p.i. se pot aminti: În S.U.A., Moody şi Dow Jones; în

Anglia, Reuter, Financial Times şi Economist; în R.F. Germania.

H.W.W.A. Şi D.I.W.; în Belgia, AGEFI, iar în C.E.E., O.S.C.E. Oficiul de statistică al O.N.U. calculează indicele O.N.U. pentru preţurile produselor de bază în comerţul internaţional. Indicele se calculează din 1954 pentru două grupe mari de ţări (ţări dezvoltate şi ţări în curs de dezvoltare) pe baza unor serii de preţuri furnizate atât de ţările exportatoare cât şi de cele importatoare (cola ţii de bursă, preţuri de licitaţie, preţuri de tranzacţie). În România se calculează indicele sintetic, elaborat de către Institutul de economie mondială pentru preţurile internaţionale, ale principalelor materii prime, semifabricate şi produse agroalimentare. El cuprinde 63 de produse (inclusiv sortimente), repartizate în 11 subgrupe, care deţin o pondere mare în exportul şi importul României.

INDICE VALUTAR, mărime relativă care măsoară aprecierea (revalorizarea „de facto”) sau deprecierea (devalorizarea „de facto”) unei valute sau a unui grup de valute, de 3 a un punct de referinţă. I.v. este caracteristic perioadelor det flotare a cursurilor de schimb (v.), cântd au loc variaţii zilnice, de mai mare sau mai mică amploare. El se calculează ca raport între cursul zilei şi cursul fix (de referinţă) luat ca bază de calcul.

INDONEZIA (denumirea oficială: Republik Indonesia = Republica Indonezia), stat situat în SE

Asiei, cuprinzând arh. (13.677 ins., din care 6.044 locuite) care separă Oc. Indian (la V) de Oc. Pacific (la E). Suprafaţa: 1.919.270 kmp. Populaţia (1976): 139.620.000 loc. Capitala: Djakarta (Jakarta Raya).

4.915.000 loc. (1973). Limba, oficială: bahasa Indonesia. Moneda: 1

Rupiah = 100 Sen. Istoric. La începutul erei noastre pe teritoriul I. fiinţează o serie de principate influenţate de civilizaţiile indiană şi chineză. În ins. Djawa şi răsăritul ins. Sumatera înfloresc în sec. 7 – 10 regatele feudale Sirvijaya şi Mataran. În sec. 13 se formează statul Madjapahit, care în sec. 14 – 15 îşi extinde amtoritatea asupra întregului teritoriu indonezian. Primii europeni (portughezii) sosesc în I. la începutul sec. 16. Prin intermediul „Companiei Indiilor Orientale" (1602 – 1657) olandezii intră treptat în posesia teritoriului I. pe care îl deţin până în 1941. Zguduită de dese răscoale (îndeosebi cele din 1825 – 1830; 1926 – 1927)

dominaţia colonială este pusă în faţa unei puternice mişcări de eliberare. În perioada 1942 – 1945 trupe japoneze ocupă I. Lupta de eliberare este încununată prin proclamarea, la 17 aug. 1945, a independenţei I. ca republică. În pofida încercărilor Olandei şi Marii Britanii de a înăbuşi pe cale militară tânăra republică (1945 – 1947; lui. – aug. 1947; 1948 – 1949), L, a cărei independenţă fusese recunoscută de Olanda în 1949, se proclamă republică unitară (17 aug. 1950),

centralizata, lichidându-se sistemul federativ. La 1 mai 1963 este inclus în L ultimul teritoriu ocupat de Olanda, Irianul de vest. Organizarea de stat: republică prezidenţială. I. Întreţine relaţii diplomatice cu 74 de state (1976) şi este membru în 70 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. România recunoaşte independenţa noului stat şi la 20 febr. 1950 stabileşte cu el relaţii diplomatice, la nivel de legaţie, care vor fi ridicate, la 9 iun. 1960, la nivel de ambasadă. Numeroase contacte bilaterale au condus la semnarea unor acorduri, tratate şi convenţii, care reglementează juridic raporturile între cele două ţări. Primul Acord comercial este semnat la 31 iun. 1954, la Djakarta. Cel de-al doilea este semnat la 27 nov. 1956, a cărui valabilitate a fost prelungită până în 1962. La 25 mai 1956 guvernele celor două ţări hotărăsc să înfiinţeze reprezentanţe comerciale în capitalele respective. Preşedintele la vizitat România (11 – 14 apr. 1960 şi 31 mai – 5 iun. 1961), iar preşedintele Consiliului de Stat a vizitat I* în oct. 1962 şi, respectiv, 15 – 18 aug. 1965. În 1960 s-au semnat Acordul de colaborare tehnico-ştiinţifică şi Acordul cultural, iar în 1961 s-a convenit asupra creării unei comisii mixte guvernamentale de colaborare economică şi tehnică, în 1962 se încheie un Acord comercial de lungă durată şi un Protocol privind dezvoltarea colaborării economice şi tehnice. În vederea soluţionării unor probleme economice bilaterale ia 9 iul. 1971 se

încheie un Acord privind reglementarea plăţilor pendinte între cele două ţări. Cadrul juridic care reglementează relaţiile bilaterale s-a lărgit prin semnarea la 9 sept. 1972 a unui Acord de cooperare economică şi tehnică pe termen lung.

INDULT îngăduinţă acordată navelor comerciale surprinse de declanşarea ostilităţilor într-un port inamic de a-l părăsi într-un anumit interval de timp spre a evita să fie capturate. Această practică a fost prevăzută, fără a deveni obligatorie, de Convenţia avl-a de la Haga din 18 oct. 1907.

Convenţia prevede posibilitatea acordării unui termen de L navelor care se găseau la începutul ostilităţilor în porturile beligerante, celor care intrau într-un asemenea port fără a cunoaşte starea de război, precum şi celor care navigau pe mări, ignorând izbucnirea ostilităţilor.

INFECTARE OSTILĂ) concepţie tradiţională în materie de prize maritime (v.), potrivit căreia caracterul inamic al unui vas se extinde şi asupra mărfii neutre pe care o transportă acesta. De asemenea, caracterul inamic al mărfurilor pe care le transportă un vas neutru se extinde şi asupra vasului, dacă însumează o valoare, volum sau greutate de o treime din vas, iar mărfurile care constituie contrabanda de război, transportate pe un vas neutru, atribuie această calitate şi altor mărfuri aparţinând aceluiaşi proprietar, transportate pe acelaşi vas.

INFLAŢIE, fenomen caracteristic economiei

capitaliste, care defineşte un dezechilibru al întregului mecanism economic, manifestat, în principal, printr-un exces de mijloace de plată, însoţit de creşterea preţurilor. I. determină deprecierea puterii de cumpărare a banilor ca urmare a emiterii lor peste nevoile reale ale producţiei şi circulaţiei mărfurilor. Urmările i. sunt: reducerea puterii de cumpărare a banilor, scăderea veniturilor reale ale populaţier datorită creşterii mai rapide a preţurilor în raport cu salariile etc.

INFORMATOR) persoană îmbrăcată în uniformă militară care, în timp de conflict armat, pătrunde în spatele frontului inamic cu misiuni de cercetare pentru a culege informaţii spre a le transmite forţelor sale armate, în cazul în care cad în puterea inamicului, i. se bucură de regimul prizonierilor de război.

INFRACŢIUNE INTERNAŢIONALĂ, încălcare gravă a normelor de drept Intwnaţional care pune în pericol baaolo convieţuirii paşnice a statelor, noch vitatea şi ordinea internaţională şi care este sancţionată de dreptul internaţional, atrăgând răspunderea penală a celor vinovaţi de săvârşirea lor. Fol, comite U. persoanele fizice ce acţionează în calitate de organe ale Hiatului cât şi persoane particulare.

V. Şi dreptul internaţional penal.

IN LIMINE LITIS, expresie latină cu sensul „la începutul procesului”, care denumeşte o excepţie procedurală, utilizată, în special, pentru a

desemna anumite mijloace de drept care trebuie folosite în scopul unei eficienţe juridice, în această fază (i.l. L), adică înainte de începerea dezbaterilor asupra fondului procesului. Aşa de ex., excepţiile preliminare (v.), prin care se cere soluţionarea unei chestiuni prealabile înainte de a se începe judecarea în fond sau excepţiile, numite câteodată şi fine de nepři mire (v.), lipsa de calitate sau de interes a reclamantului, nefolosirea căilor interne sau diplomatice pentru soluţionarea diferendului, expirarea unor termene, viciile de formă etc., urmează a fi ridicate i.l. L, pentru a înlătura dezbaterea cererii introductive de instanţă, sub sancţiunea de a nu mai putea fi invocate după ce s-a intrat în fondul cauzei.

INSTITUŢIE SPECIALIZATĂ, organizaţie creată printr-un acord interstatal ale cărei obiective sunt limitate la anumite domenii (economic, social, cultural, sanitar, ştiinţific), ele având competenţă de reglementare în materii cu precădere tehnice. Sunt i.s. ale O.N.U.: O.I.M. (v.), U.P.U.

(v.), U.N.E.S.C.O. (v.), O.M.S. (v.), U.I.T. (v.), O.M.M. (v.), F.A.O. (v.). O.À.G.I. (v.), F.M.I. (v.), B.I.R.D. (v.), G.A.T.T. (v.), S.F.I. (v.), A.I.D. (.), I.M.C.O. (v.), O.M.P.I. (v.) şi O.M.T. (v.). Fiecare poseda caracteristici proprii şi competenţe particulare. Legăturile dintre aceste organizaţii şi

0. N.U. sunt definite în Cartă, iar prin tratate internaţionale separate s-a fixat cadrul practic în care aceste instituţii sunt legate de O.N.U.

Majoritatea i.s. sunt asociate în acţiuni coordonate ale O.N.U. pentru acordarea de asistenţă tehnică ţărilor în curs de dezvoltare. I.s. dispun de autonomia necesară bunei lor funcţionări, având organe proprii de conducere şi mijloace financiare distincte. Statele membre ale O.N.U, au dreptul, dar nu şi obligaţia, de a face parte din i.s. Admiterea se face după o procedură variabilă de la o instituţie la alta.

INSTITUTUL DE DREPT INTERNAŢIONAL (I.D.I.), asociaţie ştiinţifică cu caracter neguvernamental, fondată în 1873 la Gând (Belgia). Scopul I.D.I. este de a favoriza progresul dreptului internaţional prin următoarele activităţi: a) formularea principiilor generale ale ştiinţei, pentru a putea răspunde conştiinţei juridice a lumii civilizate; b) sprijinirea tuturor încercărilor serioase de codificare treptată şi progresivă a dreptului internaţional; c) favorizarea consacrării oficiale a principiilor care vor fi fost recunoscute ca fiind în armonie cu nevoile societăţii moderne; d) contribuţia, în limita competenţei sale, la menţinerea păcii şi la respectarea legilor şi obiceiurilor războiului; e) examinarea dificultăţilor care se vor ivi în interpretarea sau aplicarea dreptului emiţând la nevoie avize juridice motivate în cazurile neclare sau controversate; f) concursul dat, prin publicaţii, prin învaţământul public şi prin orice alte mijloace, la triumful principiilor de justiţie şi umanitate, care trebuie să guverneze relaţiile dintre popoare.

1. D.I. se compune din membri individuali, al căror număr este limitat la 60, precum şi din membri asociaţi, în număr de 72. Membrii sunt aleşi dintre specialiştii din diverse ţări, care au adus servicii dreptului internaţional în domeniul teoriei şi practicii.

I.D.L. lucrează în sesiuni ale membrilor, o dată pe an.

INSTITUTUL DE ECONOMIE MONDIALĂ, institut cu caracter de cercetare din România. Studiază tendinţele economiei mondiale, pe ansamblu şi pe grupe de ţări, principalele forme ale relaţiilor economice internaţionale, conjunctura pieţelor externe. Asigură îndrumarea metodologică a compartimentelor de conjunctură din ministere şi întreprinderi de comerţ exterior. Elaborează şi editează materiale pentru informarea curentă şi documentarea sistemului de comerţ exterior şi cooperare economică internaţională. Institutul are ca principale domenii de cercetare: economia ţărilor socialiste; economia ţărilor în curs de dezvoltare; economia ţărilor capitaliste dezvoltate; prognoza evoluţiei economiei mondiale; participarea României la cooperarea economică internaţională; căile lărgirii şi creşterii eficienţei comerţului exterior al ţării noastre; colaborarea economică în cadrul

C.A.E.R.; conjunctura pieţelor internaţionale; modificările şi tendinţele preţurilor pe piaţa mondială; organismele economice internaţionale; noua ordine economică internaţională; teorii

referitoare la relaţiile economice internaţionale; reglementările actuale şi tendinţele în evoluţia dreptului economic internaţional, în ce priveşte comerţul şi cooperarea, transportul internaţional, dreptul maritim, dreptul vamal, dreptul de proprietate industrială, arbitrajul internaţional. Institutul se subordonează Institutului Central de Cercetări Ee o no mice (care funcţionează în subordinea Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice şi Sociale) şi Ministerului Comerţului Exterior şi Cooperării Economice Internaţionale.

INSTITUTUL INTERNAŢIONAL AFRICAN (I.A.L), creat în 1926, reuneşte reprezentanţi din 90 de ţări (1976), printre care şi România. I.A.L. centralizează informaţii în materie de etnologie, de lingvistică şi date cu caracter social din Africa, organizând cercetări în aceste domenii. Cercetează, de asemenea, efectele sociale ale industrializării în Africa, precum şi incidenţa condiţiilor moderne de viaţă asupra căsătoriei şi vieţii de familie în Africa. Organizează seminarii internaţionale. Are sediul la Londra.

INSTITUTUL INTERNAŢIONAL AL BREVETELOR, înfiinţat la 6 iun. 1947 pe baza acordului între Belgia, Franţa, Luxemburg şi Olanda, care a intrat în vigoare la 10 iun. 1949 şi a fost revizuit în febr. 1961. Institutul se ocupă de evidenţa şi avizarea invenţiilor, desfăşurarea de cercetări documentare în toate domeniile ştiinţei şi tehnologiei etc. Este condus de un consiliu de administraţie format din câte un reprezentant al

fiecărei ţări membre. Sunt membre ale Institutului 9 ţări europene (1976). Are sediul la Haga.

INSTITUTUL INTERNAŢIONAL AL FRIGULUI (I.I.F.), creat la 21 iun. 1920, la Paris, printr-un acord interguvernamental, succedind Asociaţiei internaţionale a frigului (creată în 1908). Urmăreşte stimularea în diferite ţări a cercetării ştiinţifice, elaborarea unor studii tehnico-economice; dezvoltarea utilizării tehnologiei frigului (refrigeratoare), în special în alimentaţie şi agricultură, în industrie şi în domeniul sănătăţii şi igienei; face recomandări guvernelor şi organizaţiilor internaţionale cu privire la depozitarea la frig şi la transportarea în refrigeratoare a alimentelor perisabile/, facilitarea utilizării refrigeratoarelor în ţările tropicale. Are ca membri 53 de state (1976), inclusiv România. Are sediul la Paris.

INSTITUTUL INTERNAŢIONAL AL URANIULUI (I.I.U.) * asociaţie comercială constituită la 12 iun. 1975 «le producătorii de uraniu din Australia, La nada, Franţa, Republica Africa dn Sud şi Anglia, care cumulează circa 60 la sută din producţia de uraniu a ţărilor capitaliste. Membrii fondatori ai I.I.U. sunt 15 companii din vrie cinci ţări. Principalele funcţiuni ale I.I.U. sunt: editarea unor publicaţii pentru prezentarea punctelor de vedere alo membrilor să-i şi furnizarea cadrului de informaţii referitor la cerere şi ofertă.

I.I.U. nu se ocupă de politica de preţuri.

I Consumatorii de uraniu pot fi admişi ca membri asociaţi. Are sediul la Londra.

INSTITUTUL INTERNAŢIONAL DE DREPT SPAŢIAL (I.I.S.L.), creat în 1960 de către Federaţia Internaţională de Astronautică (v.), ca organ consultativ. Efectuează studii asupra aspectelor juridice şi sociologice ale astronauticii; procedează la cercetări şi investigaţii pentru acumularea şi răspândirea de cunoştinţe privitoare la dreptul spaţial şi la sistemele de telecomunicaţii; organizează simpozioane. I.I.S.L. are membri individuali, aleşi pe viaţă, din 48 de ţări, inclusiv România. Are sediul la Paris.

INSTITUTUL INTERNAŢIONAL PENTRU CERCETAREA PĂCII DE LA STOCKHOLM (SIPRI), creat în anul 1966, la Stockholm, pentru a comemora o îndelungată perioadă – 150 de ani – de pace neîntreruptă a Suediei. Cunoscut îndeosebi sub denumirea sa abreviată – SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) – este un institut, cu statut independent, ce îşi propune ca scop cercetarea problemelor păcii şi conflictelor, abordând în mod ştiinţific acele aspecte importante care preocupă într-un înalt grad factorii de decizie politică din viaţa internaţională. Obiectul primordial de cercetare l-a constituit, până în prezent, problemele vizând înarmările, dezarmarea şi controlul armamentelor, SIPRI oglindind, în lucrările sale, evoluţia, stadiul actual, precum şi consecinţele nefaste ale cursei înarmărilor, măsurile ce se impun pentru ca

negocierile din domeniul dezarmării să ducă la rezultate concrete, efective. Personalul SIPRI* ca şi organele conducătoare (Consiliul guvernatorilor şi Consiliul ştiinţific) au un caracter internaţional; mijloacele financiare necesare cercetătorilor sunt acordate de parlamentul suedez, între lucrările cele mai cuprinzătoare editate de SIPRI se numără cele opt anuare privind înarmările şi dezarmarea în lume (1969 – 1977). Alte lucrări importante: „Comerţul cu arme în lumea a treia” (1971), „Problema războiului chimic şi biologic”, „Reducerea forţelor armate în Europa”, „Problemele proliferării nucleare”, „Armamentele şi dezarmarea în era nucleară”, „Armele de distrugere în masă şi mediul ambiant” ş.a.

INSTITUTUL INTERNAŢIONAL PENTRU PLANIFICAREA EDUCAŢIEI (I.I.E.P.), centru mondial pentru cercetarea şi planificarea educaţiei, înfiinţat în 1963 de U.N.E.S.C.O. pentru a ajuta statele membre şi, în primul rând, ţările în curs de dezvoltare în eforturile lor de dezvoltare a educaţiei, de modernizare a învăţământului. Realizează schimburi de informaţii cu institute din domeniul educaţiei din 55 de ţări (1976), inclusiv România. Are sediul la Paris.

INSTITUTUL INTERNAŢIONA! PENTRU UNIFICAREA DREPTU* LUI PRIVAT (UNIDROIT), creat la 20 apr. 1926, la Roma, prin Acordul încheiat între guvernul Italiei şi Consiliul Societăţii Naţiunilor; inaugurat la 30 mai 1928. Examinează metodele vizând armonizarea şi

coordonarea dreptului privat între state sau grupuri de state; pregăteşte şi stimulează adoptarea de către state a unei legislaţii uniforme de drept privat; pregăteşte şi prezintă proiecte de legi uniforme la conferinţe diplomatice sau în alte organisme. Are ca membri 48 de state (1976), inclusiv România. Are sediul la Roma.

INSTITUTUL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU FORMARE ŞI CERCETARE (U.N.I.T.A.R.), organism permanent subsidiar al Adunării Generale a O.N.U., înfiinţat la 11 dec. 1963, în scopul perfecţionării funcţionarilor naţionali din ţările în curs de dezvoltare, care au o pregătire de bază, şi al specializării lor în probleme de interes internaţional, inclusiv pentru diplomaţie, prin organizarea de cursuri şi seminarii la sediul său sau în diverse ţări, cu o durată de 2 – 6 luni. U.N.I.T.A.R. a elaborat diverse studii privind: exodul de cadre tehnice calificate din ţările în curs de dezvoltare; reglementarea paşnică a diferendelor internaţionale; cooperarea economică internaţională; discriminarea rasială; statutul şi problemele ţărilor şi teritoriilor foarte mici; evaluarea asistenţei tehnice; ştiinţa şi tehnologia; transferul şi tehnologia; problemele déstructura ale O.N.U. Şi instituţiilor sale şi relaţiile cu organizaţiile regionale. Este un organism autonom în sistemul Naţiunilor Unite, condus de un director executiv şi având un Consiliu de administraţie format din 28 membri, numiţi de secretarul general al O.N.U. Are sediul la New

York.

INSTITUTUL PENTRU PROBLEMELE UNEI NOI ORDINI ECONOMICE INTERNAŢIONALE, organism de cercetare cu caracter internaţional, înfiinţat în sept. 1975 de un grup de personalităţi ale vieţii politice, economice şi culturale din Europa şi de pe alte continente. Are drept scop efectuarea de studii şi organizarea de mese rotunde în diverse părţi ale lumii şi în special în America Latină cu privire la necesitatea instaurării unei noi ordini economice internaţionale. Prima manifestare din cadrul programului său de activităţi a constituit-o organizarea, în nov. 1975, a unei mese rotunde, ce s-a desfăşurat în două sesiuni, la Paris şi Bucureşti, având ca temă: Problemele unei noi ordini economice internaţionale. Modul în care este concepută noua ordine economică internaţională de preşedintele Nicolae Ceauşescu. Ca o recunoaştere a contribuţiei valoroase a preşedintelui Nicolae Ceauşescu la elaborarea conceptului şi principiilor unei noi ordini economice şi politice internaţionale şi la transpunerea lor în viaţă, Institutul l-a ales preşedinte de onoare. Institutul este condus de un Consiliu de administraţie, având ca preşedinte pe Arturo Frondizi (fost preşedinte al Argentinei) şi ca secretar general pe Giancarlo Elia Valori (Italia). Are sediul la Paris.

INSTITUTUL ROMÂN PENTRU RELAŢIILE CULTURALE CU STRĂINĂTATEA (I.R.R.C.S.),

organizaţie socială creată în 1947, în scopul realizării şi dezvoltării relaţiilor culturale ale României cu celelalte ţări. I.R.R.C.S. sprijină organizarea peste hotare de manifestări culturale, expoziţii, conferinţe cu scopul de a face cunoscută cultura românească; întreţine relaţii de cooperare cu asociaţiile, instituţiile, personalităţile străine din domeniul ştiinţei şi culturii; invită în România personalităţi din aceste domenii şi trimite în străinătate oameni de artă, cultură şi ştiinţă. Membrii I.R.R.C.S. sunt atât persoane fizice (oameni de ştiinţă, artişti, intelectuali), cât şi organizaţii de interes public cu un caracter social-cultural. I.R.R.C.S. Întreţine relaţii cu organizaţii şi personalităţi din 112 ţări ale lumii. Are sediul la Bucureşti.

INSTITUTUL UNIFICAT PENTRU CERCETĂRI NUCLEARE (i. U.C.N.)

(de la Dubna), creat în virtutea unui acord internaţional semnat la Moscova, la 26 mart. 1956, de către reprezentanţii a 11 state socialiste. Pornind de la importanţa pe care o pre

Kin I fi utilizarea paşnică a energiei nucleare şi necesitatea cooperării între state în domeniul fizicii nucleare teoretice şi experimentale, statutul I.U.C.N. prevede ca toate activităţile Milo să fie dirijate spre utilizarea paştii vă a atomului prin promovarea cooperării internaţionale în acest domeniu. În vederea realizării programului său de activitate, I.U.C.N. dispune de baza materială necesară (localuri, laboratoare, aparataj etc.) pusă

la dispoziţie de către U.R.S.S. la începu tul activităţii şi dezvoltată pe parcurs prin contribuţiile statelor participante.

IINSTRUMENT DE RATIFICARE, document prin care se confirmă ratificarea unui tratat bisau multilateral de către statul care l-a încheiat. Semnal de persoana care este competentă să angajeze statul parte la tratat şi rare este, de obicei, şeful statului, documentul este destinat să fie remis fie guvernului celuilalt stat contractant, fie unui alt guvern, anume indicat în tratat (depozitarul). Nu toate tratatele sunt supuse ratificării. Sunt tratate care intră în vigoare fără cu aştepta procedura schimbului instrumentelor de ratificare, adică la semnare sau aderare

INSULELE PACIFICULUI (denumirea oficială: Trust Territory of the lfacific Islands), grup de insule şi insuliţe vulcanice şi coraligene în Pacificul central-vestic, care constituie arh. Caroline, Marshall şi Mariane, cunoscute şi sub denumirea de Micronezia. Suprafaţa: 1375 kmp

(numai partea terestră locuită). Populaţia (1976): 120.000 loc. Centrul administrativ: Koror (în arh. Palau). Limba oficială: engleza. Moneda:

1 American Dollar = 100 Cents. Istoric. Descoperite de Magellan în 1521, I.P. devin posesiune spaniolă în 1686, până când sunt vândute Germaniei în perioada 1889 – 1899, care le transformă în colonie. Ocupate de Japonia în anul 1914, îi revin acesteia prin

Tratatul de la Versailles (1919) şi sunt

administrate ca teritoriu sub mandat (1920 – 1944). Ocupate de trupele americane în timpul celui de-al doilea război mondial, devin la 18 iul. 1947 teritoriu sub tutela O.N.TL administrat de S.U.A. ca zonă strategică. Ins. Bikini şi Eniwetok (arh. Marshall) au constituit poligoane ale S.U.A. pentru experienţe nucleare în atmosferă. La 17 iun. 1975, ins. Mariane, care făceau parte din posesiune, au devenit teritoriu autonom cu statut de „stat liber asociat” cu S.U.A., separare aprobată de Consiliul de Securitate al O.N.U. la 14 iul. 1976. Pentru restul teritoriului, S.U.A. trebuie să încheie un acord cu Consiliul de Securitate privind încetarea regimului de tutelă până cel mai târziu în 1981.

INSURECŢIA NAŢIONALĂ ARMATĂ ANTIFASCISTĂ ŞI ANTIIMPERIALISTĂ DIN ROMÂNIA. La 23 august 1944, în condiţiile adâncirii crizei regimului dictaturii militarofasciste, a creşterii rezistenţei şi luptei antifasciste şi a premiselor favorabile create prin ofensiva victorioasă a armatelor sovietice în zona Iaşi Chişinău, a succeselor celorlalte armate ale statelor coaliţiei antifasciste (v.), P.C.R., care unise în jurul său toate forţele patriotice ale ţarii, ridicând la luptă masele largi ale poporului, a condus la biruinţă insurecţia naţională armată antifascistă şi antiimperialistă, care a avut drept rezultat doborârea dictaturii antonesciene, ieşirea României din războiul hitlerist şi alăturarea ei

coaliţiei antihitleriste. Însufleţită de chemările partidului, de un fierbinte patriotism, întreaga armată română a întors armele împotriva Germaniei hitleriste şi Ungariei hortyste, luptând cu hotărâre, umăr la umăr cu arirata sovietică, până la victoria finală. După declanşarea Insurecţiei s-a constituit un guvern format din militari şi tehnicieni, partidele din F.N.D. fiind reprezentate prin câte un secretar de stat fără portofoliu. Acţiunile de luptă ale unităţilor militare şi formaţiunilor de luptă patriotice au început în noaptea de 23/24 august, generalizându-se în zilele următoare pe întregul teritoriu al ţării. După lupte înverşunate, militarii români şi muncitorii organizaţi în formaţiuni de luptă patriotice au zdrobit rând pe rând grupările de forţe germane din diferite puncte ale Capitalei şi, până la 26 august, au curăţat oraşul de duşmani. Concomitent cu luptele din zona Capitalei s-a desfăşurat cu succes lupta armată şi în alte regiuni ale ţării: în zonele Ploieşti şi Braşov, în Dobrogea, în porturile dunărene, în Oltenia şi Banat. Între 23 şi 31 aug. 1944, cea mai mare parte din teritoriul ţării a fost curăţat de trupele germane. Forţele insurecţionale au provocat inamicului pierderi care se cifrează la peste 61.000 de oameni, printre care mai mult de 5.000 de morţi. Au fost capturate 222 avioane, 438 de nave fluviale şi maritime şi o mare cantitate de armament, tehnică de luptă şi mijloace de transport. Victoria Insurecţiei a marcat o piatră de

hotar în istoria poporului nostru; ea a constituit, în acelaşi timp, un important eveniment pe plan internaţional. Alăturarea României la coaliţia antihitleristă, cu întregul ei potenţial economic şi militar, a însemnat o puternică lovitură dată coaliţiei de state fasciste, o întărire apreciabilă a forţelor care luptau împotriva fascismului. Insurecţia română a zădărnicit planurile comandamentului german şi ale guvernului antonescian de a prelungi rezistenţa pe Carpaţii Orientali, pe linia fortificată Focşani-Brăila şi de a transforma Carpaţii Meridionali într-o barieră greu de trecut pentru forţele sovietice. Ofensiva forţelor sovietice şi Insurecţia poporului român au schimbat net situaţia politică şi militară din SE Europei în favoarea coaliţiei antihitleriste; trupele germane din Peninsula Balcanică erau izolate şi în pericol de a fi nimicite. Insurecţia a constituit, totodată, începutul revo* luţiei populare în ţara noastră. Sfărâmând dictatura militaro-fascistă, ea a descătuşat energia revoluţionară a proletariatului şi a celorlalte categorii de oameni ai muncii. P.C.R., organizatorul şi unificatorul mişcării de rezistenţă, iniţiatorul Insurecţiei şi principala forţă organizatoare şi conducătoare a acesteia, a ieşit cu un mare prestigiu din adânca sa ilegalitate de peste 20 de ani, devenind participant la guvernarea ţării. Masele populare, bucurându-se de drepturi şi libertăţi pe care nu le avuseseră pipă atunci, şi-au croit drum larg în arena politică a ţării, pe care se desfăşura, cu

forţă irezistibilă, un proces de continuă modificare a raportului forţelor de clasă în favoarea lor.

INSURECŢIE, acţiune violentă, armată, întreprinsă în vederea cuceririi puterii politice sau pentru eliberarea ţării şi izgonirea de pe teritoriul naţional a forţelor ocupantului. Sunt cazuri în care i. Îmbină sarcinile luptei de clasă (urmărind schimbarea radicală a structurilor social-economice şi politice) cu cele ale luptei de eliberare naţională. Înfăptuirea ţelurilor revoluţionare pe care şi le propune i. este legată nu numai de pregătirea şi organizarea forţelor destinate să participe nemijlocit la preluarea puterii de stat, ci şi de mobilizarea şi obţinerea unui sprijin larg din partea maselor populare. Folosirea i. ca formă de luptă depinde de raportul real de forţe şi de gradul de împotriviri a claselor exploatatoare sau a ocupantului. În anumite condiţii, i. se poate transforma în război civil (v.) sau în război de eliberare naţională (v.).

INTEGRITATE TERITORIALĂ, principiu fundamental, imperativ ai dreptului internaţional care interzice însuşirea (dezmembrarea) şi încălcarea teritoriului unui stat. Astăzi, când dreptul internaţional incriminează agresiunea (v.), în general recurgerea

Ia forţă şi la ameninţarea cu forţa ca instrument al relaţiilor între state, nu recunoaşte dobândirea de teritorii obţinute prin forţă, principiul i.t. dobândeşte valenţe noi, apărând ca un corolar al principiilor fundamentale ale

dreptului internaţional contemporan.

(iurta Naţiunilor Unite (v.), Declaraţia asupra principiilor dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state, conform Cartei (v.), se referă în mod expres la i.t., ca un bun câştigat de omenire care trebuie ferit de atingeri. În lumina principiului i.t. apare limpede incompatibilitatea colonialismului, neocolonialismului, protectoratului colonial, toate practicile de cotropire şi dezmembrare a teritoriului naţional cu caracterul relaţiilor internaţionale contemporane, cu pacea şi securitatea internaţională. Sunt incompatibile cu principiul i.t. – cu toate consecinţele morale, politice, juridice, decurgând de aici – arenda teritorială impusă de o voinţă străină statului „arendator", prezenţa bazelor militare străine (v.), a trupelor străine, folosirea abuzivă a teritoriului de stat, poluarea mediului de viaţă a statelor vecine poate, în cazuri grave (de ex, experimentarea armelor nucleare etc.), să afecteze i.t. a altor state. Declaraţiile solemne comune încheiate de România cu alte state la cel mai înalt nivel constituie o contribuţie însemnată la elucidarea conţinutului principiului – i.t. Şi la afirmarea lui în relaţiile dintre state.

INTERATOMENERGO, v. UNIUNEA ECONOMICĂ INTERNAŢIONALĂ PENTRU ORGANIZAREA COOPERĂRII ÎN PRODUCŢIE A LIVRĂRILOR RECIPROCE DE UTILAJE ŞI ACORDAREA DE ASISTENTĂ TEHNICĂ ÎN

CONSTRUIREA CENTRALELOR NUCLEARO-ELECTRICE.

INTERCESIUNE, acţiune a unui stat prin care acesta urmăreşte să convingă un alt stat să adopte în relaţiile internaţionale o anumită atitudine. Această acţiune nu trebuie să fie săvârşită prin violarea suveranităţii statului respectiv, prin presiuni, ameninţări sau folosirea forţei. I. nu trebuie să nesocotească dreptul statului independent de a decide liber în problemele politicii sale interne şi externe.

INTERCHIM, v. ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE RAMURĂ PENTRU COLABORAREA ÎN DOMENIUL PRODUCŢIEI CHIMICE DE RHC TONAJ.

INTERCHIMFIBRE, v. UNIUNEA E. CONOMICĂ INTERNAŢIONALĂ ÎN DOMENIUL FIBRELOR.

INTERELECTRO, v. ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU COLABORARE ECONOMICĂ ŞI TEHNICO. ŞTIINŢIFICĂ ÎN DOMENIUL INDUSTRIEI ELECTROTEHNICE.

INTERELECTROTEST, v. ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE COLABORARE ÎN DOMENIUL LABORATOARELOR DE ÎNCERCARE DE MARE PUTERE ŞI ÎNALTĂ TENSIUNE.

INTERES NAŢIONAL, ţel fundamental şi mobil hotărâtor care călăuzeşte şi animă conduita fiecărui stat în viaţa internaţională. I.n. al unui stat reprezintă un concept generalizat al elementelor ce alcătuiesc nevoile şi năzuinţele

sale vitale. Existenţa, respectarea personalităţii, independenţa, suveranitatea, integritatea teritorială, securitatea, bunăstarea economică se numără printre elementele ce dau materialitate i.n. Şi determină finalităţile acţiunilor întreprinse în conformitate cu acesta. Armonizarea intereselor naţionale cu interesele întregii omeniri, într-o lume a interdependenţelor, este un postulat al cooperării paşnice dintre state. Această armonizare trebuie să se facă însă cu stricta respectare a normelor şi principiilor dreptului internaţional. Principalele mijloace de conciliere a divergenţelor ce pot apare între i.n. ale diverselor state cuprind: diplomaţia, reglementarea paşnică a diferendelor (în primul rând pe calea negocierilor), organizaţiile regionale şi organizaţiile mondiale, printre care primul loc îl ocupă O.N.U. Concilierea divergenţelor trebuie să se realizeze în conformitate cu principiile dreptului internaţional.

INTERMETAL, v. ORGANIZAŢIA DE COLABORARE ÎN SIDERURGIE.

INTERNARE, măsură luată de autorit aţi în baza căreia o persoană este izolată într-o anumită localitate sau într-un lagăr special, pe care nu are voie să le părăsească. În timp de război, se permite i.: a) prizonierilor de război; b) cetăţenilor statului inamic aflaţi pe teritoriul unui stat beligerant sau pe teritoriul ocupat în timpul ostilităţilor, dacă această măsură este impusa de consideraţiuni de securitate; c) militarilor din

forţele armate beligerante refugiaţi pe teritoriul unui stat neutru. Potrivit cutumei internaţionale, precizate în Convenţiile de la Geneva din 1949 privind victimele de război (v.), persoanele i. trebuie tratate cu omenie, viaţa şi onoarea lor să fie respectate în toate împrejurările. I. trebuie să ofere toate garanţiile de igienă şi sănătate. Violarea acestor reguli constituie o crimă de război.

INTERNAŢIONALISM, v. RAPORTUL NAŢIONAL-INTERNAŢIONAL.

INTERNAŢIONALIZARE 1. Stabilirea pentru anumite spaţii (oraş, teritoriu, fluviu, canal) a unui regim cu caracter internaţional convenţional; acest regim poate să se refere la: a) norme de drept convenţionalizate (de ex, fluviile cu caracter internaţional); b) acordarea anumitor competenţe unor organe internaţionale; c) substituirea suveranităţii de stat printr-o organizaţie guvernamentală cu caracter internaţional (cazul oraşelor Tanger.

Danzig (v.), Trieste, teritoriul Sarr, după primul război mondial). 2, Crearea pentru anumite resurse sau servicii a unui regim de exploatare în comun de către mai multe state sau organizaţii internaţionale. 3. Intervenţie a unor state terţe sau a unui organ internaţional în soluţionarea unei probleme interesând un stat sau pendinte între două sau mai multe state. 4. (în dreptul internaţional) Intervenţie a unor state terţe într-un conflict armat intern (ve) e

INTERNAŢIONAL NEWS SERVICE PAPUA-NEW GUINEA, agenţie de informaţii din Papua Noua Guinee, creată în 1969, cu sediul la Boroko.

INTER PARTES, expresie latină cu sensul „între părţi”, utilizată, în special, pentru a se specifica efectele relative ale tratatelor internaţionale (v,). Tratatele internaţionale au forţă de lege între părţile contractante i.p. Şi nu pot nici vătăma, nici aduce vreun beneficiu terţelor persoane. Este aplicarea cunoscutului adagiu res inter alios acta aliis neqjie nocent neque prodest (ceea ce s-a convenit între alţii nu vată mă şi nici nu foloseşte terţilor). Anumite pacte pot avea, în mod excepţional, şi în anumite limite, efecte în favoarea terţilor, asemenea stipulaţiilor pentru altul din dreptul intern (de ex, clauza naţiunii celei mai favorizate v.). În asemenea caz Un, efectele se produc totuşi numai după o manifestare de voinţă a statului terţ suveran, ceea ce consacră principiu) că tratatele produc efecte i» p. (v. erga omnes).

INTERPOL, v. ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ A POLIŢIEI CRIMINALE (O.I.P.C.).

INTERPRETAREA TRATATELOR INTERNAŢIONALE, operaţiune prin care se determină sensul şi conţinutul unui tratat. Are ca principal obiectiv asigurarea unei cât mai juste aplicări a prevederilor unui tratat.

Principalul rol în interpretarea unui tratat îl au statele părţi la acesta, în dreptul internaţional

neexistând un organism însărcinat, ca în dreptul intern, cu interpretarea autentică a normelor juridice. Cerinţa fundamentală a unei interpretări este aceea ca ea să se facă cu bună-credinţă. „Un t ratat trebuie să fie interpretat cu bună-credinţă, potrivit sensului obişnuit ce urmează să fie atribuit termenilor tratatului în contextul lor şi în lumina obiectului şi scopului său” (Convenţia de la Viena din 1969). Interpretarea trebuie, totodată, să îndeplinească următoarele condiţii: a) să fie conformă cu principiile fundamentale ale drept ului internaţional şi să nu afecteze drepturile statelor; b) să asigure eficacitatea tratatului; c) să existe o unitate de interpretare. Există mai multe metode de interpretare, şi anume: a) gramaticală; b) logică; c) teleologică (luarea în considerare a scopului pentru care a fost încheiat tratatul); d) istorică; e) sistematică. Se poate face apel şi la unele mijloace complementare de interpretare, cum ar fi de ex, utilizarea lucrărilor pregătitoare ale încheierii tratatelor. Când textul tratatului a fost autentificat în mai multe limbi, fiecare din aceste texte pot fi utilizate pentru interpretare. În afară de interpretarea autentică a tratatelor, pe care o fac statele părţi, acestea pot conveni ca interpretarea unui tratat să fie dată unui for internaţional cum ar fi de ex. C.I.J.

INTER SE, expresie latină cu sensul „relaţii între ei”, utilizată pentru a desemna acele relaţii care se statornicesc între membrii unei comunităţi, în opoziţie cu cele stabilite între o

asemenea comunitate şi state terţe (de ex, raporturile dintre membrii Comunităţii britanice de naţiuni).

INTERVENŢIE, acţiunea unui stat de a se amesteca în treburile altui stat. I. reprezintă o încălcare a principiilor şi normelor dreptului internaţional şi, în special, a principiului neintervenţiei (v.). ~ armată, act de cu exercitat de către un stat prin folosirea forţelor armatê. ~ a. implică invazia unei ţări, ocuparea unui teritoriu, demonstraţii de forţă navală sau aeriană, blocus, ameninţare cu folosirea forţei etc. Termenul este folosit şi pentru a desemna acţiunea militară întreprinsă şi continuată de către un stat pe teritoriul unui alt stat, nu pentru a-l ataca, ci pentru a-l asista în îndeplinirea uneia din funcţiile sale, sau pentru a i se substitui în exercitarea ei, pentru restabilirea ordinii. ~ a. a fost şi este un instrument politic de hegemonie şi imperialism izolat sau colectiv, o gravă încălcare a dreptului fiecărui popor de a fi stăpân asupra propriilor destine.

D.I.C. interzice orice ~ a. În treburile altui stat. Carta O.N.U. prevede, în mod expres, interzicerea amestecului străin în treburile care ţin de jurisdicţia internă a statelor. Principiul neintervenţiei armate este reluat şi în rezoluţia Adunării Generale a O.N.U. din dec. 1972, privind nefolosirea forţei în relaţiile internaţionale şi interzicerea folosirii armelor nucleare. ~ valutară, totalitatea măsurilor întreprinse de băncile

centrale de emisiune ale ţărilor capitaliste dezvoltate pentru a vinde sau a cumpăra mijloace de plată străine, în scopul urcării sau scăderii cursului valutei naţionale, efectuate de aceste bănci se bazează pe efectele legii cererii şi ofertei (v.).

INTRAREA ÎN VIGOARE A TRATATELOR, momentul din care un tratat începe să producă efecte juridice. De regulă, statele stabilesc în chiar textul tratatului modalităţile şi data intrării în vigoare a acestuia, care, de cele mai multe ori, coincide cu data semnării tratatului ori cu aceea a schimbului sau a depunerii instrumentelor de ratificare. Uneori, părţile contractante stabilesc acest moment la o dată ulterioară semnării ori ratificării acestuia, sau numai după ce a fost semnat ori ratificat de ian anumit număr de state, în lipsa unei prevederi exprese, un tratat intră în vigoare în momentul în care toate statele care au participat la negocieri şi-au manifestat consimţământul de a fi parte la tratat, prin semnare, ratificare, schimbarea instrumentelor de ratificare, acceptare, aprobare sau prin orice alt mijloc stabilit. Când un stat devine parte la un tratat ulterior intrării sale în vigoare, pentru acel stat tratatul intră în vigoare numai din momentul în care a devenit parte contractantă. Un tratat, sau o parte din el, se poate aplica cu titlu provizoriu şi înainte de intrarea sa în vigoare, dacă printr-o clauză a tratatului s-a prevăzut acest lucru.

INVAZIE, pătrundere pe teritoriul unui stat a forţelor armate aparţinând altui stat. Invazia se deosebeşte de atac (v.) prin proporţiile considerabile ale forţelor armate folosite. Prin Declaraţia adoptată de Adunarea Generală a Ó.N.U. la 14 dec. 1974, pentru definirea agresiunii, i. teritoriului unui stat, precum şi ocuparea militară, chiar temporară, a teritoriului unui stat, ca rezultat a unei asemenea acţiuni, sunt calificate ca acte de agresiune (v.) şi atrag răspunderea internaţională a statului ce o comite.

INVESTIŢII EXTERNE, plasarea unor mijloace financiare în întreprinderi industriale, agricole, comerciale etc, din afara ţării, le se pot realiza fie de persoane particulare, fie de stat, direct sau prin intermediul băncilor. Ţările capitaliste dezvoltate practică pe scară largăle, care, pe lângă faptul că permit obţinerea unor profituri mai mari decât cele care ar putea fi obţinute în propriile teritorii, constituie şi un mijloc de depăşire a barierelor tarifare şi netarifare practicate de diferitele ţări.

INVIOLABILITATE, imunitate conferită de dreptul internaţional, de care se bucură anumite persoane când se află în străinătate – şeful statului, şeful guvernului, membrii reprezentanţelor diplomatice, membrii forţelor armate ş.a., precum şi bunuríje statului aflate în străinătate. ~ personală a diplomatului, cea mai importantă dintre imunităţile şi privilegiile personale ale diplomaţilor (v.). Ea constă în

ocrotirea diplomatului, de către statul de reşedinţă, împotriva oricăror atentate şi în garanţia că împotriva persoanei lui nu vor fi aplicate niciun fel de măsuri de constrângere şi niciun fel de presiuni din partea autorităţilor şi a funcţionarilor ţării de reşedinţă. Diplomatul nu poate fi arestat sau reţinut pe cale judiciară sau administrativă, iar autorităţile ţării de reşedinţă trebuie să ia toate măsurile pentru a împiedica orice atingere adusă persoanei diplomatului, libertăţii, demnităţii şi onoarei lui. În numeroase state, legile penale pedepsesc atentatele împotriva reprezentanţilor statelor străine. Atacurile împotriva diplomaţilor creează încordare între state. ~ p. a d. nu exclude posibilitatea ca statul de reşedinţă să ia măsuri de apărare împotriva eventualelor uneltiri ale diplomatului sau pentru a-l împiedica să săvârşească o infracţiune ori să încalce legile şi obiceiurile locale şi, de asemenea, să – expulzeze. ~ sediului şi a arhiveier misiunii diplomatice obligă autorităţile statului de reşedinţă să nu pătrundă şi să nu permită ca cineva să pătrundă în sediul misiunii diplomatice fără asentimentul şefului misiunii. Statul de reşedinţă are obligaţia de a lua măsurile necesare pentru ocrotirea sediului misiunii diplomatice şi a arhivei împotriva oricăror atentate. Trebuie respectată atât timp cât se recunoaşte statutul diplomatic al misiunii; dacă pe teritoriul misiunii au loc evenimente sau acţiuni (incendii, explozii, comploturi împotriva statului de reşedinţă etc.) ce

pun în pericol ordinea şi securitatea statului de reşedinţă, misiunea este datoare să ia măsuri pentru a face să înceteze aceste evenimente sau acţiuni, iar când nu poate s-o facă prin propriile forţe, ca poate cere concursul autorităţilor Varii de reşedinţă. Autorităţile statului de reşedinţă nu pot însă pătrunde, vhiar în aceste condiţii speciale, în sediul misiunii, fără asentimentul şefului misiunii diplomatice. Inviolabilil al ea sediului misiunii nu-i dă însă acesteia dreptul de a reţine cu forţa persoane în sediul său. Statul acredilar are obligaţia specială de a lua toate măsurile corespunzătoare pentru a împiedica invadarea sau deteriorarea localurilor misiunii, tulburarea liniştii misiunii sau afectarea demnităţii membrilor acesteia. Localurile misiunii, mobilierul şi celelalte obiecte care se găsesc acolo, precum şi mijloacele de transport ale misiunii nu pot face obiectul nici unei percheziţii, rechiziţii, sechestru sau măsuri executorii. Arhivele şi documentele misiunii sunt inviolabile în orice moment şi în orice loc s-ar afla. ~ teritorială, protecţia specială de care se bucură din partea D.I.C. suveranitatea de stat (v.), supremaţia teritorială şi frontierele unui stat. ~ t. are valoare de normă imperativă, de jus cogens gentium (v.). ~ de conflict armat, protecţia specială a unor categorii de persoane şi bunuri: a parlamentarilor (v.), a proprietăţii private în războiul terestru etc. Prin analogic, termenul se poate referi şi la protecţia anumitor obiective – spitale, şcoli, bunuri culturale (v.).

IORDANIA (denumirea oficială: AU Marulaka AUU rdunnlya Al-Hashimlya – Regatul Haşemit al Iordaniei), stat situat în SV Asiei, cu ieşire la Marea Roşie, învecinat cu Siria, Irak, Arabia Saudită şi Israel. Suprafaţa: 97.740 kmp. Populaţia (1976): 2.780.000 loc. Capitala: Amman, 640.000 loc. (1974, cu suburbiile). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Dinar iordanian

— 1.000 Fils. Istoric. Pe teritoriul I. populat de triburile semite ale cananeenilor, amoreilor şi cele arabe ale nabateilor se constituie un puternic stat sclavagist (sec. 2 î.e.n.). Ocupat de egipteni şi romani (1 î.e.n.

2 e.n.), teritoriul este cucerit de arabi în sec. 7. În perioada 1516 – 1918 face parte din Imperiul otoman, iar din 1920 este acordat, de Societatea Naţiunilor, Marii Britanii spre administrare sub mandat. În 1922 se creează emiratul Transiordaniei la E de fluviul Iordan, care obţine în 1928 o oarecare autonomie internă. Mişcarea pentru independenţă determină Marea Britanie să renunţe la mandat (22 mart. 1946) şi astfel se proclamă regatul independent Transiordania (25 mai 1946). Noul stat participă la războiul arabo-israelian (1948 – 1949). Ierusalimul vechi, precum şi câteva regiuni din Palestina (locuite de arabi care formau la V de fluviul Iordan Cisiordania) sunt alipite la Transiordania, care adoptă în 1950 denumirea actuală de Regatul Haşemit al Iordaniei. În urma războiului arabo-israelian din iun. 1967, partea iordaniană a Ierusalimului şi

Cisiordania sunt ocupate de trupele israeliene. Organizarea de stat: monarhie constituţională ereditară. I. Întreţine relaţii diplomatice cu 73 de state (1976) şi este membru în 44 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Relaţiile diplomatice între România şi I. s-au stabilit la 2 apr. 1965, la nivel de ambasadă. Contactele bilaterale (vizita unei delegaţii parlamentare iordaniene – apr. 1969 şi vizita ministrului român al comerţului exterior, nov. 1968) au contribuit la iniţierea şi dezvoltarea unor legături de prietenie şi colaborare între România şi I., desfăşurându-se pe baza Acordului de cooperare economică şi tehnică, Acordului comercial şi Acordului de cooperare în domeniul petrolului (toate trei semnate în nov. 1968). O comisie mixtă româno-iordaniană analizează periodic realizarea acestor acorduri. Relaţiile româno-iordaniene au cunoscut o dezvoltare puternică în toate domeniile după vizita întreprinsă de regele I ”, Hussein Ibn Talal, în România (29 – 30 ian. 1974) şi îndeosebi după vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în I. (14 – 17 apr.

1975), când s-a semnat Declaraţia solemnă comună a celor două ţări, precum şi un Acord general de cooperare, un Acord cultural, un Acord privind transporturile rutiere, un Acord de cooperare în domeniul turismu] ui şi s-au stabilit un şir de măsuri practice pentru extinderea schimburilor economice şi realizarea unor

obiective de cooperare în domeniile petrolier, minier şi altele. Convorbirile dintre cei doi şefi de stat şi înţelegerile convenite cu aceste ocazii au pus bazele unor relaţii trainice de prietenie şi colaborare între cele două ţări, cu largi perspective de dezvoltare.

IPOTECĂ 1, (în dreptul internaţional) Cesiune temporară a unui anumit teritoriu, consimţită de către un stat în favoarea altuia, ca garanţie a unui împrumut (de ex. Tratatul de la Malmö, din 20 iun. 1803, dintre Suedia şi Mccklemburg-Schwerin, privitor la cesiunea pe timp de 100 ani a oraşului şi senioriei Wismar, cu titlu de i.).

IRAK (denumirea oficială: Al Jumhüriya av Iraqi y a ad-Dïmüqratiya ash Sha ablya = Republica Populară Democratică Irak), stat situat în S V Asiei, în bazinul fluviilor Tigru şi Eufrat, învecinat cu Turcia, Iran, Kuwait, Arabia Saudită, Iordania şi Siria. Suprafaţa: 434.924 kmp. Populaţia (1976): 11.510.000 loc. Capitala: Bagdad, 2.800.000 loc. (1974, aglomeraţia urbană). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Dinar irakian = 1.000 Fils. Istoric. Cunoscut în antichitate sub numele de Mesopotamia, pe teritoriul I, s-au dezvoltat oraşele-state Sumer şi Akkad şi statele sclavagiste Babilon şi Asiria. I. a fost cucerit pe rând de perşi, greci, seleucizi, părţi şi sasanizi. În 635 – 637 este cucerit de arabi. După fundarea Bagdadului (762 – 763), I, devine centrul Cablatului arab al abbasizilor. Înainte de a deveni provincie a Imperiului otoman (1534 –

1918), I, mai suportă cuceririle mongolilor, turcmenilor şi persanilor. În timpul primului război mondial (1917 – 1918) trupe engleze ocupă I. Societatea Naţiunilor acordă, în 1920, mandat de administrare Marii Britanii asupra I. După ce devine regat (1921), I. obţine independenţa de stat (13 oct. 1932) şi este admis în Societatea Naţiunilor. Marea Britanie va continua însă să menţină poziţii puternice în viaţa economică şi politică a statului, ceea ce a dat naştere la numeroase răscoale populare. Mişcarea naţională împotriva imperialismului britanic culminează cu revoluţia din 14 iul. 1958, care înlătură monarhia şi instaurează republica. Organizarea de stat: republica prezidenţială. I. Întreţine relaţii diplomatice cu 84 de state (1976) şi este membru în 54 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. România şi I. au stabilit relaţii diplomatice la 14 aug. 1958, la nivel de ambasadă. Între cele două ţari s-au statornicit relaţii de colaborare prietenească, care au cunoscut o permanentă dezvoltare, stimulată de schimburile de vizite la diferite niveluri. Relaţiile bilaterale au fost reglementate printr-o serie de înţelegeri, printre care Acordul comercial şi Acordul de colaborare tehnico-ştiinţifică (24 dec. 1958), Acordul de colaborare culturală 4 aug. 1959, în vigoare de la 17 aug. 1960), Acordul de cooperare economică şi tehnică privind dezvoltarea industriei petroliere irakiene (28 oct. 1961), înţelegerea referitoare la facilităţile în

acordarea vizelor (1 mart. 1965). Un moment de cea mai mare însemnătate în dezvoltarea ascefâdentă a relaţiilor de prietenie şi colaborare româno-irakiene l-a constituit vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în I. (19 – 21 febr. 1974), care a conturat un cadru favorabil intensificării şi diversificării acestor relaţii, în avantajul reciproc. S-au iniţiat noi acţiuni de cooperare pentru construirea de obiective economice în I, (industria petrolieră şi a materialelor de construcţii, construirea de şosele ş.a.). În mai 1975, cu prilejul vizitei în România a vicepreşedintelui Comnndamentului Revoluţiei al Republicii I., Saddam Hussein, au fost încheiate noi instrumente de colaborare, între care Acordul de cooperare economică şi tehnică şi Acordul comercial pe termen lung, conferind relaţiilor româno-irakiene stabilitate şi perspectivă.

IRAKI NEWS AGENCY, agenţie de presă oficială din Irak, creată în anul 1959, cu sediul la Bagdad.

IRAN (denumirea oficială: Republica Islamică Iran), stat situat în SV Asiei cu ieşire la M. Caspică (în N), M. Arabiei şi G. Persic (în S), învecinat cu U.R.S.S., Afghanistan, Pakistan, Irak şi Turcia. Suprafaţa: 1.648.000 kmp.

Populaţia (1976): 34.588.103 loc. Capitala: Teherany 4.000.000 loc. (1975, cu suburbiile). Limba oficială: persana. Moneda: 1 Rial = 100 Dinari. Istoric. Pe teritoriul I, se constituie în mileniul 3 î.e.n. prima formaţiune statală, El am,

influenţată de civilizaţia mesopotamiană. În sec. 8 î.e.n. ia fiinţă statul Media, înfloritor în sec. 7 – 6 î.e.n. Cyrus II, regele perşilor, supune Media întemeind marele imperiu sclavagist persan (dinastia ahemenizilor) care, sub Darius I (522 – 486 î.e.n.), cunoaşte apogeul puterii sale, dar se destramă treptat, fiind cucerit de Alexandru cel Mare (336 – 330 î.e.n.). Către 250 î.e.n., triburile iraniene ale părţilor întemeiază dinastia arsacizilor, punând bazele Regatului part care după o perioadă de expansiune se va destrăma în urma luptelor cu romanii (221

e.n.). Sasanizii, o dinastie locală din SV Podişului Iran, vor reface Imperiul persan (226 – 651 e.n.), care este apoi cucerit de arabi (636 – 651). I. se desprinde treptat de Califatul arab (sec. 9 – 10), dar este cucerit de mongoli (1258). La începutul sec. 16, Ismail I pune bazele unui nou stat persan centralizat întemeind dinastia sefavizilor, căreia îi urmează dinastia kadj arilor (1734 – 1925). În a doua jumătate a sec. 19 influenţa britanică şi rusă este predominantă. Cele două puteri au împărţit I «prin Tratatul din 1907 în zone de influenţă. În perioada 1905 – 1911 are loc

O revoluţie antifeudală şi antiimperialistă, în timpul căreia se adopta o Constituţie (30 dec. 1906), care instituie monarhia constituţională. În 1925 dinastia kadj arilor este înlăturată, iar Reza Şah cel Mare întemeiază dinastia Pahâavi, punând bazele I. modern. Persia adoptă în 1935

denumirea actuală de I. La 6 sept. 1941, Reza Şah abdică în favoarea fiului sau Mohamad Reza Pahlavi Aryamehr încoronat ca împărat (şatiinşah) în 1967. În urma revoluţiei populare şahul este înlăturat şi la

1 apr. 1979 I, se proclamă republică islamică. Organizarea de stat: re publică islamică. I. Întreţine relaţii diplomatice cu 96 de state (1976) şi este membru în 67 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Relaţiile româno-iraniene consemnează din epoci îndepărtate existenţa unor legături între cele două popoare. Încă din 1880 este încheiat un Tratat de comerţ şi amiciţie româno persan. La 16 iul. 1880 România a înfiinţat la Teheran un consulat general onorific. Persia deschide un viceconsulat onorific la Galaţi (10 apr. 1881) şi un consulat onorific la Brăila (17 febr. 1897). Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 24 iul. 1902 la nivel de legaţie (data acordării agrementului pentru reprezentantul Persiei la Bucureşti). Persia înfiinţează noi consulate onorifice la Iaşi (12 iun. 1903), Bucureşti (17 iul. 1906) şi Constanţa (2 apr. 1910). Întrerupte la 14 oct. 1941, datorită celui de-al doilea război mondial, relaţiile diplomatice au fost reluate la 27 iun. 1946 la nivel de legaţie şi ridicate la nivel de ambasadă la 25 oct. 1965. De-a lungul vremii, îndeosebi după 1965, între România şi I. s-au statornicit raporturi prieteneşti şi de colaborare. A fost creată comisia mixtă ministerială româno-iraniană (1966) menită să

favorizeze colaborarea economică şi să urmărească modul de realizare a acordurilor convenite. Un rol decisiv în această evoluţie l-au avut întâlnirile şi convorbirile sistematice, de la Bucureşti şi Teheran, între şefii celor două state. Astfel de vizite au avut loc în X. la 1 – 6 sept. 1969,15 – 16 oct. 1971,12 – 13 ian. 1973 şi 27 nov. – 1 dec. 1975, iar în România la 27 mai – 3 iun. 1966,26 iun. – 1 iul. 1970,2 – 5 iun. 1973. La 4 iun. 1973 s-a semnat la cel mai înalt nivel la Bucureşti Declaraţia solemnă comună, care a creat un cadru politico-juridic optim pentru dezvoltarea multilaterală a conlucrării româno-iraniene. Documentele comune semnate de România şi I*, fie că stabilesc cadrul principial de conlucrare, fie că abordează domenii diverse de activitate au impulsionat puternic dezvoltarea relaţiilor bilaterale dintre cele două state. Astfel, încheierea unor acorduri de colaborare economică, tehnico-ştiinţifică şi culturală, au dus la iniţierea a numeroase programe de cooperare în domeniul industriei electrice, miniere, a lemnului, în agricultură, construcţia de căi ferate şi instalaţii portuare. Acordurile de cooperare în domeniul turismului şi în domeniul radioteleviziunii, realizate în nov. – dec. 1975, conferă un caracter multilateral raporturilor dintre cele două ţări, care în paralel cu dezvoltarea continuă a relaţiilor bilaterale realizează o strânsă conlucrare pe arena internaţională.

IREDENTISM, mişcare politică naţionalişt-

burgheză, ai cărei partizani urmăresc obţinerea unor teritorii unde locuiesc şi conaţionali ai lor. Această mişcare, care a apărut în deceniul opt al sec. 19 în Italia, s-a desfăşurat sub lozinca alipirii la această ţara a teritoriilor din Austro

Ungaria, locuite de populaţie italiană. Mişcarea a contribuit la ieşirea Italiei din Tripla Alianţă (v* Puterile centrale) şi la intrarea ei în război alături de Antantă (v.) (1915). După primul război mondial, statele revizioniste au folosit această mişcare în scopuri expansioniste.

IREN OL O GIE, cercetare asupra păcii, care, într-o viziune interdisciplinară, studiază toţi factorii ce intră în joc în organizarea socială a umanităţii şi decid asupra războiului şi păcii. Începutul i. (sfârşitul anilor ’50) a fost legat de opoziţia faţă de cercetarea tradiţională, inspirată de un punct de vedere juridic sau speculativ şi de înlocuirea conceptului „negativ” de pace (absenţa războiului) cu un concept „pozitiv”. Potrivit modului de abordare specific i., pacea se defineşte nu numai disociativ, ca absenţă a confruntării armate, ci şi asociativ, ca un ansamblu de relaţii pozitive a căror esenţă o constituie cooperarea „simetrică şi egalitară” între grupurile umane. La sfârşitul anilor ’60, i. cunoaşte un progres substanţial prin formularea teoriei violenţei structurale. Dobândind o influenţă deosebită, mai ales datorită şcolii scandinave şi vest-germane, această concepţie a condus la o reformulare a însăşi definiţiei „negative” a păcii, care nu este

conturată doar ca absenţă a violenţei directe, explicite, ci şi a violenţei încorporate de o structură socială, bazată pe dominaţie şi exploatare. În acest context a fost accentuată şi angajarea politică a le, în condiţiile în care originea conflictelor se află în însăşi structura socială existentă, fiind imposibil să te plasezi „în afară”, şi ca atare necesar să acţionezi împotriva condiţiilor sociale ale violenţei, pentru o structură lipsită de inegalitate, dominaţie şi exploatare. În prezent, există numeroase institute (naţionale şi internaţionale) care îşi consacră cercetările problemelor păcii. V, şi război, pace, pole motogie.

IKLANDA/EIRE (denumirea oficială: Poblacht Na h’ Eireann/Irish Republic = Republica Irlanda), stat situat în NV Europei, cuprinzând majoritatea suprafeţei insulei omonime din Arh. Britanic, înconjurată de apele Oc. Atlantic şi învecinată la N cu Marea Britanie (Irlanda de Nord). Suprafaţa: 70.283 kmp. Populaţia

(1976): 3.160.000 loc. Capitala: Dublin, 11S 100 loc. (1973, aglomeraţia urbană). Limbi oficiale: irlandeza şi engleza. Moneda: 1 Irish Pound (Lira) = 100 Pence. Istoric. În sec. 3 î.e.n. I. este ocupată de triburi celtice, care se organizează în mici state feudale, în sec. 8 – 11 acestea resping atacurile vikingilor care încearcă să se stabilească pe ins. În 1171 regele Henric îl proclamă suveranitatea statului englez asupra I. Mişcarea antiengleză culminează cu marea răscoală din 1641 – 1642, care este crunt

reprimată şi urmată de stabilirea unor colonişti englezi în NE ins. Şi de transformarea I. În colonie engleză (1650). În 1801 I. este încorporată cu forţa „Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei”. Lupta pentru autonomie şi apoi pentru independenţă se intensifică, culminând cu răscoala din 1867 şi cu răscoala de la Dublin (apr. 1916) în urma căreia se proclamă independenţa I. Patrioţii sunt înfrânţi de armata engleză). Adunarea Constituantă de la Dublin proclamă la 21 ian. 1919 independenţa ţării, care în urma Acordului angloirlandez de la Londra (6 dec. 1921) primeşte, cu excepţia Ulsterului de azi, statutul de dominion sub denumirea de Statul liber Irlanda. La 20 dec. 1937, I. se declară independentă şi suverană şi adoptă denumirea gaelică de Eire. În timpul celui de-al doilea război mondial, I. rămâne neutră, iar după război evită să participe la alianţe şi blocuri militare. La 17 apr. 1949 părăseşte Commonwealth-ul, promovând o politică externă de neutralitate. Organizarea de stat: republică prezidenţială. I. Întreţine relaţii diplomatice cu 45 de state (1976) şi este membru în 66 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Între România şi I. există legături comerciale, care datează încă din perioada interbelică. La 1 dec. 1925 România a deschis un consulat onorific la Dublin, desfiinţat la 31 iul. 1948, odată cu toate celelalte consulate româneşti în străinătate. După război, schimburile comerciale sunt reglementate prin Acordul

comercial semnat la Dublin la 20 iul. 1971.

I.R.R.C.S., v. INSTITUTUL ROMÂN PENTRU RELAŢII CULTURALE CU STRĂINĂTATEA.

I.R.S.G., v. GRUPUL INTERNAŢIONAL DE STUDII PENTRU CAUCIUC.

I.R.U., v. UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A TRANSPORTURILOR RUTIERE.

ISLANDA (denumirea oficială Lijdveldid Island. = Republica Islanda), stat insular situat în NV Europei, în Atlanticul de N, la S de Cercul Polar de N. Suprafaţa: 102.829 kmp. Populaţia (1976): 216.628 loc. Capitala:

Reykjavík, 98.432 loc. (1973, cu suburbiile). Limba oficială: islandeza. Moneda: 1 Krona (Coroană) = 100 Aurar. Istoric. Popul area I. are loc în sec. 9 – 10, când în ins, se stabilesc colonişti normanzi veniţi din Norvegia. În sec. 10 are loc creştinarea populaţiei care, la jumătatea sec. 16, îmbrăţişează reforma. În 930 este creat un parlament (Althing), considerat cel mai vechi din Europa. În perioada 930 – 1262 L este independentă. În 1262 intră într-o uniune cu Norvegia, împreună cu care a trecut, începând din 1280, sub stăpânirea Danemarcei. La 1 dec. 1918,1. devine stat suveran legat în continuare cu Danemarca printr-o uniune personală, denunţată la 23 dec. 1943, urmată de proclamarea I. ca republică independentă. În timpul cehii de-al doilea război mondial I. este ocupată de trupe britanice (10 mai 1940) şi americane (7 iul. 1941) care o părăsesc la sfârşitul războiului.

Organizarea de stai: republică prezidenţială. L între ţine relaţii diplomatice cu 55 de state (1976) şi este membră în 58 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. România şi L au stabilit relaţii diplomatice la 16 mai 1956, la nivel de legaţie, care au fost ridicate la 13 dec. 1963 la nivel de ambasadă. Primele contacte oficiale dintre cele două ţări datează din 1954, când s-a semnat un Acord de plăţi şi un Protocol privind schimburile de mărfuri. Schimburile economice dintre cele două ţări au fost aşezate pe o bază durabilă prin semnarea la Londra (16 iun. 1972) a unui Acord comercial pe termen lung. Un eveniment deosebit de important în relaţiile bilaterale l-a constituit întâlnirea preşedintelui Nicolae Ceauşescu cu preşedintele Republicii I., Kristjan Eldjarn, prilejuită de escala în I. a preşedintelui României în drum spre New York pentru a participa la sesiunea jubiliară a Adunării Generale a O.N.U. (12 oct. 1970). S-au dezvoltat, totodată, relaţiile de colaborare între instituţii culturale româneşti şi islandeze.

LS.M-A.N., v. MIŞCAREA INTERNAŢIONALĂ A STUDENŢILOR PENTRU NAŢIUNILE UNITE.

I.S.O., v. ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE STANDARDIZARE.

ISRAEL (denumirea oficială: Medinat Y Israel = Statul Israel), stat situat în SV Asiei, pe ţărmul de E al M. Méditer a ne învecinat cu Liban, Siria, Iordania şi Egipt. Suprafaţa: 20.770 kmp. Populaţia (31 dec. 1977): 3.650.000 loc. Capitala:

Tel Aviv, 1160.000 loc. (1975, aglomeraţia urbană inclusiv Jaffa). Limba oficială: ebraica. Moneda: 1 Liră = 100 Agorot (singular – agura). Istoric. I. se constituie ca stat la 14 mai 1948 în urma hotărârii Adunării Generale a O.N.U. din 29 nov. 1947, care prevedea crearea pe teritoriul Palestinei, aflat sub mandat britanic, a doua state independente – evreu şi arab. În urma războiului arabo-israelian izbucnit la 15 mai 1948 şi a acordurilor de armistiţiu între I. Şi statele arabe, o parte a teritoriului atribuit prin hotărârea O.N.U. statului arab (29 nov. 1947) rămâne sub ocupaţia I. Alături de Franţa şi Marea Britanie I. participă la agresiunea împotriva Egiptului (oct. – nov. 1956). În cursul conflictului militar din iun. 1967, I. ocupă Pen. Sinai, malul vestic al Iordanului, Ierusalimul vechi, un teritoriu sirian cuprinzând înălţimile Golan. Un nou conflict arabo-israelian opune în oct. 1973 I. Egiptului şi Siriei. În febr. şi mai 1974 **I.** încheie cu Egiptul acorduri pentru încetarea ostilităţilor şi dezangajarea forţelor armate, iar în sept. 1975 s-a semnat un nou Acord israelo-egiptean de dezangajare militară în Sinai. Organizarea de stat: republică. I. Întreţine relaţii diplomatice cu 64 de state (1976) şi este membru în 62 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Legăturile dintre România şi acea parte a Palestinei pe care s-a constituit Statul Israel datează din vremuri foarte vechi. Înfiinţarea primului consulat onorific român în Palestina datează din 15 oct. 1921 (la

Ierusalim). La 1 oct. 1925, România a mai deschis un consulat onorific la Jaffa şi un viceconsulat onorific la Haifa. Ca urmare a ruperii relaţiilor diplomatice ale Marii Britanii cu România, datorită războiului (10 febr. 1941), consulatele române din Palestina îşi încetează activitatea la 15 febr. 1941. Între România şi I. s-au stabilit relaţii diplomatice la 11 iun. 1948, la nivel de legaţie, ridicate la 17 aug. 1969 la nivel de ambasadă. De-a lungul anilor, relaţiile politico-diplomatice, economice şi cultural-ştiinţifice între cele două ţări au cunoscut o evoluţie pozitivă. Primul Acord comercial de cooperare economică între cele două ţări a fost încheiat în sept. 1954. Au avut loc contacte şi întâlniri la diferite niveluri, între 4 – 7 mai 1972 a avut loc vizita oficială în România a primului ministru al Israelului, G old a Meir, iar între 26 – 30 aug. 1977 primul ministru israelian Men ahem Begin a făcut o vizită oficială în România. Întâlnirile cu preşedintele Nicolae Ceauşescu şi convorbirile purtate cu aceste prilejuri au contribuit în mod esenţial la dezvoltarea conlucrării economice, tehnico-ştiinţifice şi culturale româno-israeliene. Relaţiile economice şi tehnico-ştiinţifice se desfăşoară pe baza Acordului de cooperare economică şi tehnică (14 apr. 1967), Acordului comercial pe termen lung (30 ian. 1971), Acordului de plăţi (14 apr. 1967), Acordului aerian (19 dec. 1967). O comisie mixtă româno-isracliană, creată la 19 dec. 1967, analizează periodic realizarea acestor acorduri.

ITALIA (denumirea oficială: La Republica Italiana = Republica Italiană), stat situat în S Europei, cuprinzând Pen. Apeninică din M. Mediterană, învecinat cu Elveţia, Austria, Iugoslavia şi Franţa. Suprafaţa: 301.262 kmp.

Populaţia (1977): 56.526.000 loc. Capitala: Roma, 2.833.966 loc. (1976). Limba oficială: italiana. Moneda: 1 Lira = 100 Centesimi. Istoric. În sec. 10 – 9 î.e.n. etruscii pătrund în V L, civilizaţia lor atingând în sec. 7 – 6 î.e.n. o maximă strălucire. Începând cu sec. 8 î.e.n. grecii întemeiază în S Pen. Şi în Sicilia primele colonii. Statul roman, emancipat în 509 – 508 î.e.n. de sub suzeranitatea etrusca, devine în sec. 3 î.e.n. stăpânui întregii I. Hegemonia sa se întinde în bazinul M. Mediterane, punând bazele celui mai important imperiu din antichitate. După căderea Imperiului roman de apus (476), I. este stăpânită de heruli, ostrogoţi, bizantini, longo barzi şi franci. Cu sprijinul acestora din urmă se constituie statul papal (756). Din sec. 11, I» devine obiectul luptei dintre împăraţii germani şi papalitate, în sec. 11 – 13, în urma cruciadelor, oraşele din N şi centrul I.

— Veneţia.

Genova, Milano, Florenţa, Pisa – devin importante centre de tranzit în comerţul dintre Occident şi Orient şi se constituie în republici independente, devenind patria umanismului şi renaşterii, pentru ca în sec. 15 – 16 să decadă. I. devine obiectul luptei dintre Franţa, Spania şi Austria (1495 – 1559), în urma cărora habsburgii

îşi impun dominaţia asupra ţării, prin Tratatele de la Utrecht şi Rastatt (1713 – 1714). Întreaga I. este unită de Napoleon I (1809) cu excepţia Siciliei şi Regatului Sardiniei. După războaiele napoleoniene mişcarea de eliberare naţională zguduie întreaga I., inaugurând epoca Risorgimento-ului (1815 – 1870). În 1848 – 1849 în I. are loc revoluţia burgheză. La 9 febr. 1849 la Roma, Mazzini şi Garibaldi proclamă republica, înăbuşită de reacţiunea europeană. Unificarea I. (realizată în 1859 şi 1861) se înfăptuieşte în jurul dinastiei de Savoya din Regatul Sardiniei (Victor Emmanuel se proclamă în 1861 rege al L). În 1882 L semnează cu Germania şi Austro-Ungaria tratatul care pune bazele „Triplei Alianţe” (v.). Începând de la sfârşitul secolului trecut, I., ducând o politică colonială, ocupă Eritreea, Somalia, iar în urma războiului cu Turcia (1911 – 1912), Tripolitania, Cirenaica şi ins. Dodecanez. Participând la primul război mondial de partea Antantei, I. obţine Tirolul de Sud, Triest, Pen. Istria, ins. Dodecanez, iar în 1924 oraşul Fiume, în oct. 1922, odată cu venirea la putere a lui Benito Mussolini, în I. este instaurată dictatura fascistă. Acordul italopapal de la Lateran (1929) (v.) statuează independenţa Vaticanului şi stabileşte statutul bisericii catolice înî. În 1935 – 1936 I. atacă şi ocupă Etiopia şi participă la intervenţia militară împotriva Spaniei republicane (1936 – 1939). Împreună cu Germania hitleristă şi Japonia militaristă creează Axa Berlin-Roma-Tokio (v.) şi

aderă la „Pactul anticomintern” (nov. 1937) (v.). Atacă şi cotropeşte Albania (7 apr. 1939). Se alătură Germaniei în cel de-al doilea război mondial (10 iun. 1940). După debarcarea trupelor aliate (10 iul. 1943), regimul lui Mussolini este răsturnat (25 iul. 1943) şi în oct. 1943 I. declară război Germaniei. La 18 iun. 1946 I. se proclamă republică. Prin Tratatul de pace de la Paris (1947) coloniile I. trec sub tutela O.N.U., Istria, Fiume (Rijeka) şi Zara (Zadar) revin Iugoslaviei, iar Triestu! devine teritoriu liber (pină înt954), Tratatul dintre Iugoslavia şi I. din 10 nov. 1975 confirmând împărţirea lui între cele două state. Organizarea de stat: republică parlamentară. I. Întreţine relaţii diplomatice cu 134 de state (1976) şi este membru în 104 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Cu mult înainte de stabilirea relaţiilor oficiale dintre România şi I., între popoarele român şi italian existau strânse legături de ordin economic, politic, cultural şi diplomatic. Prezenţa italienilor în ţările române este consemnată încă din sec. 13. La 20 mart. 1833 este întemeiat un proconsulat sard la Galaţi sila 1 dec. 1837, o agenţie consulară la Brăila. Regatul Sardiniei deschide, la 18 iul. 1855, o agenţie consulară la Bucureşti, transformată în consulat general la 6 aug. 1856, şi un consulat general la Iaşi (4 dec. 1859). La 28 mart. 1873 se înfiinţează o reprezentanţă diplomatică română în capitala I. condusă de un agent diplomatic. În 1879 I. recunoaşte independenţa României; între

cele două ţări se stabilesc relaţii diplomatice la nivel de legaţie, la 6 dec. 1879, iar agenţia diplomatică română de la Roma şi consulatul general italian de la Bucureşti sunt transformate în legaţii, deschizându-se astfel o nouă etapă în istoria relaţiilor româno-italiene, care în anii următori se dezvoltă continuu. Cunoscând o perioadă de stagnare, determinată de atitudinea hotărâtă a României împotriva agresiunii săvârşite de I. fascistă în Etiopia (1935 – 1936), relaţiile dintre guvernele celor două ţări se apropie după împingerea României către puterile Axei. După cel de-al doilea război mondial, depăşind perioada „războiului rece”, raporturile româno-italiene s-au dezvoltat treptat, iar la 9 mart. 1964 relaţiile diplomatice sunt ridicate la nivel de ambasada, în perioada care a urmat, între România şi I. s-au dezvoltat ample legături de colaborare, stimulate de schimburi de vizite între cele două guverne şi îndeosebi de vizita preşedintelui Consiliului de Miniştri al României în I. (22 – 23 ian. 1968). În 1965, s-a constituit Comisia mixtă româno-italiană de cooperare economică, industrială şi tehnică. S-au încheiat numeroase acorduri de colaborare economică, tehnico-ştiinţifică, turistică şi culturală. Din 1969, la Roma funcţionează o bibliotecă română, iar la Bucureşti o bibliotecă italiană. Un moment de cea mai mare importanţă pentru evoluţia progresivă şi dezvoltarea multilaterală a relaţiilor bilaterale l-a constituit vizita preşedintelui Ntcolae Ceauşescu în I. (21 –

25 mai 1973). Declaraţia solemnă comună ca şi celelalte acorduri şi înţelegeri convenite cu această ocazie, între care Acordul pe termen lung de cooperare economică, industrială şi tehnică, Acordul de comerţ şi navigaţie, au deschis noi perspective conlucrării dintre cele două ţări atât pe plan bilateral, cât şi pe arena internaţională. În deceniul 1966 – 1975 volumul schimburilor comerciale s-a triplat, prevăzându-se pentru perioada următoare o nouă creştere substanţială, în conformitate cu înţelegerile convenite la nivelul cel mai înalt. Un nou moment important pentru continuarea cursului ascendent al relaţiilor dintre cele două ţări l-a constituit întâlnirea preşedintelui Nicolae Ceauşescu cu primul ministru al I* Aido Moro (Helsinki, 31 iul. 1975), precum şi vizita preşedintelui Consiliului de Miniştri al Italiei, G lui io Andreotti, în România (25 – 27 mai 1977), cu prilejul căreia s-au semnat noi instrumente de colaborare între cele două ţări, Intre care: Documentul privind colaborarea economică şi perspectivele ei de dezvoltare, Acordul de cooperare în domeniul postelou şi telecomunicaţiilor şi Declaraţia cu privire la colaborarea româno-italiană în domeniul tineretului.

I.U.C.N., v. INSTITUTUL UNIFICAT PENTRU CERCETĂRI NUCLEARE.

IU G o ŞI AVIA (denumirea oficială: Socijalisticka Federativna Republika Jugozlavija = Republica Socialistă Federativă Iugoslavia), stat

situat în S Europei, în Peri. Balcanică, învecinat cu Austria, Ungaria, România, Bulgaria, Grecia, Albania şi Italia. Suprafaţa: 255.804 kmp. Populaţia (1976): 21.560.000 loc. Capitala: Belgrad.

1.319.000 loc. (1975, cu suburbiile). Limbi oficiale: sârbo-croata, slovena şi macedoneana. Moneda: 1 Dinar – 100 Para. Istoric. În antichitate teritoriul I. este locuit de triburi ilirice, iar în sec. 3 – 1 î.e.n. intră în stăpânirea Romei. În sec. 6 – 7 triburi slave din familia slavilor sudici se stabilesc în I., întemeind în sec. 7 – 12 primele principate slave, dintre care o dezvoltare deosebită a avut-o Serbia. După trecerea lor în Europa (1354) şi după bătălia de la Kosovopolje (1389), turcii otomani subjugă şi includ în Imperiul otoman Serbia (1459), Bosnia (1463), Ilerţegovina (1482) şi Hunten egru (1499). În sec. 16, croaţii, slovenii şi o parte a sârbilor cad sub stăpânirea habsburgilor. La sfârşitul sec. 18 se intensifică lupta popoarelor iugoslave împotriva asupririi naţionale şi sociale. Turcia recunoaşte în 1798 independenţa Muntenegrului. Serbia devine în 1812 un principat autonom sub suzeranitatea otomană, iar în 1878, împreună cu Muntenegru, îşi dobândeşte, în urma războaielor împotriva Turciei (1876 – 1877 şi 1877 – 1878) deplina independenţă. Croaţia a rămas 3 însă sub stăpânirea Austro-Ungariei, care a ocupat apoi şi Bosnia şi Herţegovina, pe care le-a anexat (1908). La 1 dec. 1918 este creat Regatul Sârbilor, Croaţilor şi Slovenilor care cuprinde Serbia,

Muntenegru, Macedonia, Slovenia, Croaţia, Dalmaţia, Voivodina şi Bosnia-Herţegovina, La 3 oct. 1929 statul adoptă numele de Regatul Iugoslaviei. În 1920 – 1921 este creată cu participarea J., Cehoslovaciei şi României Mica înţelegere (v.) 9 iar în 1934 devine membru fondator al înţelegerii Balcanice (v.) (alături de România, Grecia şi Turcia). În cursul celui de-al doilea război mondial I. este atacată de Germania şi Italia (6 apr. 1941), la care se raliază Ungaria şi Bulgaria, le fiind ocupată o lună mai târziu. Puternica luptă de rezistenţă dusă de popoarele I. sub conducerea partidului comunist, în frunte cu Josip Broz Tito, împotriva cotropitorilor străini, care s-a transformat în război de partizani, a dus la eliberarea întregului teritoriu al ţării şi la proclamarea la 29 nov. 1945 a Republicii Populare Federative I. Preşedintele statului devine I.B. Tito în 1953). Constituţia din 7 apr. 1963 stabileşte actuala denumire a ţării. Organizarea de stat: republică socialistă, stat federal. I. Întreţine relaţii diplomatice cu 117 state (1976) şi este membru în 73 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). I. este unul din iniţiatorii mişcării nealiniaţilor (v.), în sept. 1961 având loc la Belgrad prima Conferinţă la nivel înalt a ţărilor nealiniate. Relaţii cu România. Între România şi I. există legături economice, politice şi culturale de veche tradiţie, caracterizate de raporturi permanente de bună vecinătate şi de susţinere reciprocă în lupta pentru libertate şi

independenţă, în care deseori cele două popoare au acţionat împreună, încă din sec. 14 când au luptat pentru stăvilirea înaintării otomane. Legăturile româno-sârbe devin din ce în ce mai strânse în sec. 19, cimentându-se în lupta lor împotriva dominaţiei otomane şi habsburgice, astfel că încă în mart. 1836, domnitorul Serbiei numeşte un agent permanent la Bucureşti. Serbia este primul stat care recunoaşte dubla alegere a lui Cuza în Moldova şi Ţara Românească, desemnând, în acelaşi an, protectori consulari la Craiova (22 sept. 1859) şi Galaţi (25 oct. 1859).

Relaţiile devenind tot mai strânse, în 1863 cele două ţări înfiinţează agenţii diplomatice la Bucureşti şi Belgrad şi încheie o serie de documente bilaterale, între care Tratatul de alianţă româno-sârb (20 iun. 1868) şi convenţia poştală (18 nov. 1871). Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 26 apr. 1879, la nivel de legaţie (data decretului prin care agentul diplomatic român la Belgrad este ridicat la rangul de ministru rezident pe lângă principele Serbiei). Între cele două războaie mondiale România dezvoltă strânse relaţii economice şi colaborează activ cu I. pe

Îl anul politicii externe în cadrul Miciinţelegeri şi a înţelegerii Balcanice. La 1 ian. 1939, relaţiile diplomatice sunt ridicate la nivel de ambasadă. În timpul celui de-al doilea război mondial, la 20 mart. 1941, guvernul antonescian transformă ambasada română la Belgrad în legaţie, iar la 13 mai 1941 întrerupe relaţiile diplomatice cu I. Şi

stabileşte, la 20 mai 1941, relaţii diplomatice cu statul marionetă Croaţia (data numirii reprezentantului român la Zagreb), care vor înceta la 30 aug. 1944 (data hotărârii guvernului român de a nu recunoaşte guvernul croat). După eliberare, la 24 ian. 1945 relaţiile diplomatice între România şi I. au fost reluate la nivel de reprezentanţă diplomatică şi ridicate, la 1 mart. 1946, la nivel de ambasadă. Transformările revoluţionare din anii postbelici, desfăşurarea cu succes a operei de construcţie socialistă în cele două ţări au dat un conţinut nou şi tot mai bogat relaţiilor de prietenie şi colaborare româno-iugoslave, care au cunoscut o permanentă şi multilaterală dezvoltare. S-au diversificat şi adâncit raporturile economice, având la bază Acordul general comercial şi de plăţi încheiat în 1956. La 30 nov. 1963 s-a semnat Acordul privind realizarea şi exploatarea sistemului hidroenergetic şi de navigaţie Porţile de Fier (v.). În nov. 1963 s-a constituit Comisia mixtă de colaborare economică şi tehnică, care examinează multilateral problemele schimburilor de mărfuri, cooperarea industrială şi tehnico-ştiinţifică. În 1956 s-a încheiat un acord de colaborare culturală care a stimulat intensificarea legăturilor culturale dintre popoarele român şi iugoslave. Un rol determinant în dezvoltarea multilaterală a colaborării şi în întărirea prieteniei româno-iugoslave au avut întâlnirile periodice dintre conducătorii de partid şi de stat ai celor două ţări, tovarăşii Nicolae

Ceauşescu şi Josip Broz Tito; în România: 18 – 23 apr. 1966; 1 – 3 dec. 1966; în I.: 3 – 4 ian. 1968; 27 mai – 1 iun. 1968; 24 aug. 1968; în România:

1 – 2 febr. 1969; la Porţile de Fier: 20 sept. 1969; în I.: 3 – 4 nov. 1970; la Teheran: 15 oct. 1971; în România: 23 – 24 nov. 1971; la Por ţi le de Fier: 16 – 17 mai 1972; în L: 16 – 17 iul. 1973; în România: 8 – 11 iul. 1974; la Helsinki: 1 aug. 1975; la Berlin: 29 iun. 1976; în I.: 8– 11 sept. 1976; în România: 3 – 4 dec. 1977; în L: 16 nov. 1978. Aceste întâlniri şi convorbiri au creat, de Fiecare dată, noi premise pentru amplificarea continuă a prieteniei şi colaborării dintre partidele, guvernele şi popoarele celor două ţări. Cu prilejul întâlnirii din dec. 1977 s-a inaugurat în mod festiv (3 dec.) lucrările sistemului hidroenergetic „Porţile de Fier-II”, în zona Ostrovul Mare – Prahovo. Dialogul politic româno-iugoslav este completat de frecvente schimburi de vizite la nivelul primilor miniştri şi al altor factori de răspundere din conducerea de partid şi de stat ai României şi I. Relaţiile bilaterale sunt reglementate de un cadru politicojuridic deosebit de bogat cons tind dintr-o multitudine de acorduri, convenţii, protocoale, înţelegeri, comisii mixte, în cele mai variate domenii ale colaborării. În domeniul economic, o pondere tot mai mare a căpătat cooperarea în producţie, specializarea pe termen lung într-un nomenclator larg de produse industriale (industria grea, maşini-uncite, aeronautică, petroliferă, electrotehnică,

transporturi ş.a.). Cele două ţări realizează intense schimburi în domeniul artei, presei, tipăriturilor, radio televiziunii, învăţământului. România şi I. realizează, de asemenea.

O sirinsă şi fructuoasă conlucrare pe arena internaţională.

EURE GESTIONIS, expresie latină cu sensul „în temeiul dreptului de administraţie (al statului) „(v. iure

1 ruperii).

IURE IMPERII, expresie latină cu sensul „în temeiul dreptului de putere (suverană)". În doctrină se face adesea o distincţie între actele pe care un stat le face în temeiul puterii sale de stat suveran şi cele pe care acesta le săvârşeşte în calitatea sa de persoană privată, asemenea unui comerciant. Primele ar fi acte de drept public, săvârşite i. L, iar celelalte de drept privat, fiind făcute de stat iure gestioms (v.). Această distincţie stă la baza teoriei funcţionale a imunităţii limitate, numită şi teoria statului comerciant. În temeiul acestei teorii, ori de câte ori statul acţionează i. I se bucură de imunitate de jurisdicţie, dar în cazul în care statul desfăşoară activităţi iure gestionis, cum ar fi cele de comerţ exterior sau de exploatare în străinătate a navelor în scopuri comerciale, el încetează să se mai bucure de imunitatea de jurisdicţie. Teoria este neîntemeiată, ea urmărind să disocieze caracterul unitar şi indivizibil al suveranităţii statale.

IZOLAŢIONISM 1. Atitudine politică a unui

stat care se izolează voit de celelalte state. 2. Doctrină politică pentru relaţiile externe. Astfel, în Marea Britanie, în cursul sec. 19, orientarea externă a unor partide politice a fost aceea de „splendidă izolare” a ţării; până la primul război mondial, unii oameni politici din S.U.A. au preconizat o linie izolaţionist a pentru politica externă a acestui stat. I. este astăzi o doctrină perimată. V. Şi doctrina Stimsoru

IZVOR DE DREPT INTERNAŢIONAL, formă specifică în care se exprimă o normă a dreptului internaţional, ca rezultat al acordului de voinţă al statelor. I. de d.i. sunt: tratatul internaţional (v.) şi cutuma internaţională (v.). Prin aceste două izvoare se făuresc norme şi principii juridice având un caracter general, ce se aplică apoi situaţiilor şi relaţiilor internaţionale concrete. De aici rezultă că numai acele tratate internaţionale constituie L de d.i. prin care se creează astfel de norme. În practica relaţiilor internaţionale numeroase tratate se limitează a aplica normele existente la raporturile concrete ce se stabilesc între statele participante. Unii autori denumesc aceste tratate: tratate-contract, spre a le deosebi de tratatelegi, creatoare de norme de drept, în conformitate cu art. 38 al statutului C.I.J., în rezolvarea diferendelor conform dreptului internaţional, Curtea aplică pe lângă tratate şi cutumă, principiile generale de drept, hotărârile judecătoreşti şi doctrina.

Î.C.R., v. ÎNALTUL COMISAR AL NAŢIUNILOR

UNITE PENTRU REFUGI AŢI.

ÎMPRUMUT EXTERN, operaţie prin care un stat îşi procură din exterior, pe termen limitat, mijloace financiare suplimentare necesare echilibrării bugetului, subvenţionării unor acţiuni speciale, dezvoltării econo Aiei naţionale etc. Î.e. nu trebuie să fie niciodată condiţionat de clauze politice şi economice care ar afecta independenţa şi suveranitatea ţărilor primitoare.

ÎMPUTERNICIRE, v. DEPLINE PUTERI.

ÎNALT COMISAR, agent (funcţionar) cu un rang înalt, membru sau nu al unui organ colectiv, care în funcţie de împrejurări poate fi: a) agentul unei instituţii internaţionale, ăl mai multor state sau al unuia singur, investit cu împuterniciri politice administrative sau guvernamentale (ex. Înaltul comisar pentru refugiaţi, v.). În practica Societăţii Naţiunilor a funcţionat un î.e. pentru oraşul liber Danzig; b) agentul unui guvern investit de acesta cu împuterniciri politice speciale exercitate în teritoriu străin. Reminiscenţă a situaţiei coloniale, expresia era folosită, de pildă, în Egipt, sub regimul ocupaţiei engleze pentru desemnarea Lc. britanic; c) în practica colonială, desemnează agentul unui guvern într-un teritoriu al cărui condominium (v.) este împărţit cu un alt guvern (de ex, un asemenea demnitar a «funcţionat pe baza unei convenţii dintre Franţa şi Anglia în Arh. Noile Hebride); d) agentul unui guvern numit pe lângă uti alt guvern, atunci când relaţiile politice dintre cele două state nu permit

încă stabilirea unor relaţii diplomatice normale (astfel, Franţa a avut un î.e. În Vietnam); e) în practica Commonwealth-ului britanic (v.), termenul desemnează agentul diplomatic (echivalentul ambasadorului), acreditat de o ţară a acestei comunităţi într-o altă ţară aparţinând aceleiaşi comunităţi (astfel, Pakistanul a fost reprezentat în India printr-un î.e. care, în fapt, era ambasadorul Pakistanului în această ţară).

ÎNALTUL comisar al naţiuni LOR UNITE PENTRU REFUGIAŢI (Î.C.R.), înfiinţat printr-o rezoluţie a A Dunării Generale a O.N.U., şi a înlocuit Organizaţia Internaţională pentru Refugiaţi, care, după ce printr-o convenţie din 1946, căpătase statutul de instituţie specializată, în 1951 încetase să mai funcţioneze. Scopul principal al Î.C.R. constă în ocrotirea juridică a refugiaţilor. În prezent, în atenţia Î.C.R. se află aproximativ 2,5 milioane de refugiaţi: 1 milion în Africa, 160 de mii în Asia, 750 de mii în Europa şi 665 de mii pe alte continente. Deşi la 1 ian. 1951 (data creării efective) se stabilise că Î.C.R. trebuia să funcţioneze numai trei ani, mandatul său a fost reînnoit de mai multe ori. Sub mandatul Î.C.R. intră, în sens larg, persoanele aflate în afara fostei lor patrii, datorită unor temeiuri justificate de persecuţie pentru motive de rasă, religie, naţionalitate, opinie politică, sau apartenenţă la un anumit grup social şi care nu pot sau nu doresc să se folosească de protecţia guvernului ţării lor sau să se reîntoarcă acasă. În scopul asigurării

unei protecţii internaţionale a refugiaţilor, Î.C.R. caută, împreună cu statele, soluţii permanente pe calea emigrării, pentru refugiaţii hotărâţi să se stabilească într-o altă ţară, ajută pe cei dornici să se stabilească în locul unde se află şi sprijină pe cei care doresc să se repatrieze. ÎX.R. este ales de Adunarea Generală a O.N.U., la propunerea secretarului general al Organizaţiei.

ÎNCETAREA EFECTELOR TRATATE. LOR. Un tratat încetează de a mai produce efecte şi, ca atare, părţile contractante sunt eliberate de obligaţia de a mai continua executarea prevederilor acestuia, în următoarele situaţii: a) la expirarea termenului stabilit de părţi pentru existenţa tratatului; b) prin acordul statelor contractante care dispun astfel abrogarea (v.) tratatului. Abrogarea se poate face fie expres, prin încheierea unui acord în care părţile îşi exprimă voinţa de a pune capăt tratatului, fie tacit, prin încheierea unui alt tratat ce reglementează aceeaşi materie şi din conţinutul căruia rezultă intenţia părţilor ca acea materie să fie reglementată prin noul tratat, ori când acesta din urmă conţine dispoziţii ce sunt incompatibile cu cele ale tratatului anterior, astfel că aplicarea simultană a celor două tratate este imposibilă; c) prin denunţarea tratatului (v.), care poate fi determinată de intervenţia anumitor evenimente cum sunt de ex, războiul, ori schimbarea fundamentală a împrejurărilor în care tratatul a fost încheiat (clauza rebus sic stantibus); d) prin

anularea tratatelor (v.); e) ca urmare a revizuirii tratatelor (v.).

ÎNCETAREA FOCULUI, înţelegere de curmare („îngheţare”) a ostilităţilor, încheiată între părţile implicate într-un conflict armat, în vederea creării de condiţii favorabile pentru începerea unor negocieri vizând reglementarea paşnică a diferendului şi în baza cărora se pot consfinţi temporar: a) realitatea teritorială a poziţiilor ocupate de fiecare parte în momentul respectiv; b) retragerea uneia din părţi sau cedări reciproce de teren; c) revenirea la statu-quo ante. De regulă, se prevede crearea unei zone tampon, de lăţime variabilă, între părţi, care poartă numele de linie de!... (v.). Acţiunile de menţinere a păcii întreprinse în cadrul O.N.U. au urmărit în numeroase cazuri, atunci când declanşarea ostilităţilor nu a putut fi evitată, realizarea „unor înţelegeri pentru!

ÎNCETAREA OSTILITĂŢILOR, operaţiune ce marchează sfârşitul unui conflict armat; încetarea efectivă a luptelor între părţile beligerante şi pauza respectivă până la încheierea păcii, î.o s-o înfăptuieşte pe următoarele căi: a) printr-o convenţie scrisă (act de capitulare (v.), act de capitulare necondiţionată, acord de cartel, acord de armistiţiu (v. acord) – acesta din urmă fiind un procedeu tradiţional, cel mai des folosit pentru a pune capăt ostilităţilor); b) printr-un acord tacit (simpla încetare a luptelor de ambele părţi, fără încheierea vreunui act juridic formal). Procedeul a

fost folosit în repetate rânduri. Astfel, războiul dintre Spania şi fostele sale colonii a luat sfârşit în 1824 fără un act formal; ostilităţile dintre Franţa şi Mexic, începute în 1862, au luat sfârşit în 1866 fără un tratat de pace; Franţa şi Spania au pus capăt războiului dintre ele din 1720 printr-un acord tacit (la fel s-a încheiat şi războiul dintre Prusia şi Liechtenstein din 1866); c) printr-un act juridic intern – decret, lege, declaraţie etc. De ex. Decretul dat la 4 febr. 1920 de Costa Rica cu privire la î.o între acea ţară şi Germania, iar la 15 mai 1921 Germania adoptă o lege similară; în 1920 Marea Britanie adoptă o declaraţie de î.o cu Austria; Declaraţia Congresului S.U.A. din 15 mai 1920 privind î.o cu Germania (Congresul S.U.A. a refuzat să ratifice Tratatul de la Versailles); legea adoptată de parlamentul chinez la 3 aug. 1919 pune capăt ostilităţilor cu Japonia (China n-a semnat Tratatul de la Versailles) etc.

ÎNCETAREA STĂRII DE RĂZBOI

are loc în momentul trecerii armatei la starea de pace, printr-un act normativ emis de organul suprem al puterii de stat, adică printr-un act intern. Războiul încetează prin restabilirea păcii între statele aflate în război.

ÎNCHEIEREA TRATATELOR INTERNAŢI ONALE, ansamblu de activităţi succesive, ce concură la realizarea unui acord între două sau mai multe state. Astfel, încheierea tratatului presupune: negocierea, elaborarea, adoptarea şi autentificarea textului, semnarea şi, după caz,

ratificarea, acceptarea sau aprobarea tratatului sau aderarea. Prin intermediul negocierilor care se poartă fie pe căi diplomatice obişnuite, fie în cadrul unor conferinţe, congrese ori organizaţii internaţionale, cum este de ex. Organizaţia Naţiunilor Unite, părţile îşi fac cunoscute poziţiile lor, prezintă propuneri sau contrapropuneri, sunt pregătite diferite proiecte de convenţii etc. Când părţile au ajuns la un acord se trece la elaborarea şi adoptarea textelor tratatului, după procedura stabilită de statele contractante. După adoptarea sa, tratatul este autentificat prin semnare, semnarea A ad referendum (v.) sau parafare (v.). În raport de voinţa părţilor contractante, un tratat se consideră încheiat şi ca atare dobândeşte forţa juridică corespunzătoare prin însăşi semnarea sa, ori printr-o procedură ulterioară, distinctă de semnare, cum este ratificarea (v.). Semnarea exprimă voinţa părţilor de a fi legate de tratat şi, în consecinţă, echivalează cu încheierea tratatului, atunci când: a) tratatul prevede în mod expres că semnătura are un astfel de efect; b) când s-a stabilit pe altă cale că statele ce au participat la negociere au convenit că semnătura va avea acest efect; c) când intenţia statului de a conferi acest efect semnăturii rezultă din deplinele puteri acordate reprezentantului său, ori a fost exprimată în cursul negocierilor (art. 12 din Convenţia de la Viena din 1969). Încheierea tratatelor internaţionale se face de către persoane anume împuternicite de către statele pe care

acestea le reprezintă.

ÎNCHINAREA ŢĂRII, termen folosit în vechile izvoare româneşti pentru a desemna actul de acceptare a suzeranităţii turceşti. Consemnează continuitatea tradiţiei după care ţările române n-au fost supuse, ci au acceptat suzeranitatea otomană în virtutea unei înţelegeri. Trebuie făcută distincţia între primul haraci (v.) plătit turcilor» şi situaţia ulterioară a „închinării”: acceptarea vasalităţii. Astfel, Letopiseţul cantacuzinesc vorbeşte de „Laiotă Basarab cel bătrân care au închinat ţara turcilor să dea îi araci”. Cealaltă cronică munteană, atribuită lui Radu Popescu, face o distincţie între Mircea, care ar fi dat turcilor numai „un poclon ca să se odihnească în pace” în vreme ce î.ţ. ar fi avut loc, consemnându-se aceeaşi I radiţie, sub Laiotă. Grigore Ureche face şi el această distincţie. V. Şi Ahdname; capitulaiii; dominaţia otomană în ţările române.

ÎNCHIRIERE DE TERITORH, v. ARENDARE DE TERITORH.

ÎNREGISTRAREA TRATATELOR, înscrierea tratatului la secretariatul O.N.U. Într-un registru, ţinut în limba engleză şi franceză de secretariatul O.N.U., a principalelor elemente de identificare a unui tratat (titlul acestuia, numele părţilor, data semnării, ratificării, aderării sau aprobării tratatului, a intrării în vigoare, durata tratatului). În perioada interbelică tratatele se înregistrau la secretariatul Societăţii Naţiunilor. În prezent, Carta O.N.U. prevede că orice tratat şi orice acord

încheiat de membrii O.N.U. trebuie să fie, cât mai curând posibil, înregistrat la secretariatul O.N.U., care urmează să-l publice. În cadrul unor instituţii specializate, ca de ex. O.A.C.I., tratatele încheiate între statele membre referitoare la problematica instituţiilor respective sunt înregistrate şi la secretariatul ori consiliul acestor instituţii, beneficiind astfel de o dublă înregistrare. În caz de neînregistrare niciuna dintre părţi nu va putea invoca tratatul în cauza în faţa nici unuia dintre organele O.N.U.; neînregistrarea nu atrage însă după sine lipsirea tratatului de caracterul său obligatoriu în relaţiile dintre părţile contractante.

ÎNSĂRCINAT CU AFACERI, şef de reprezentanţă diplomatică de clasă inferioară. Spre deosebire de ambasador, care este acreditat pe lângă şeful statului, î. cu a. titular este acreditat pe lângă ministrul afacerilor externe, printr-o scrisoare de cabinet (v.). Leu a, pot fi permanenţi şi temporari sau ad-interim, când înlocuiesc pe şeful reprezentanţei în timpul absenţei sale din statul de reşedinţă, sau în cazul decesului acestuia. În prima situaţie, î. cu a. este numit de ministrul afacerilor externe, în a doua situaţie, devine însărcinat cu afaceri un membru al reprezentanţei. Numele acestei persoane se comunică Ministerului Afacerilor Externe. ~ curente, persoană fără rang diplomatic, împuternicită a rezolva, în absenţa şefului reprezentanţei diplomatice, problemele curente ale misiunii, cum ar fi corespondenţa cu

Ministerul Afacerilor Externe al ţării de reşedinţă, primirea curierului diplomatic, acordarea de vize etc. „În cazul în care niciun membru al personalului diplomatic al misiunii nu este prezent în statul acreditar – se spune în paragraful 2 al art. 19 a Convenţiei de la Viena din 1961 – un membru al personalului administrativ şi tehnic poate, cu consimţământul statului acreditar, să fie desemnat de către statul acreditant pentru a gira afacerile administrative curente ale misiunii”. Numirea unui e. are loc în cazul în care şeful misiunii lipseşte temporar din ţara de reşedinţă, iar în cadrul misiunii nu este prezent niciun colaborator cu rang diplomatic. Ea se notifică atât Ministerului Afacerilor Externe al statului acreditar cât şi misiunilor diplomatice din ţara de reşedinţă.

ÎNSEMNELE SERVICIULUI SANITAR, semnul heraldic al Crucii Roşii pe fond alb. O serie de state au, în locul Crucii Roşii, Leul sau Soarele Roşu pe fond alb, toate fiind recunoscute prin convenţii internaţionale. Ls.s. se poartă pe drapele, brasarde şi pe orice material al serviciilor sanitare admise de autorităţile militare ale statelor. Rolul î.s.s., atât în timp de pace cât şi în timp de război, este de a desemna şi a proteja formaţiunile şi stabilimentele sanitare (v.), precum şi personalul şi materialele care se bucura de o protecţie specială. Folosirea fără drept, în timp de război, a emblemei ori a denumirii de Cruce Roşie, ori a celor asimilate acesteia se pedepseşte în

România, precum şi în celelalte state, potrivit legislaţiei penale interne.

ÎNTREPRINDERE DE COMERŢ EXTERI OR ÎN ROMÂNIA, organizaţie economică specializată, autorizată de stat să desfăşoare activităţi de comerţ exterior. Indiferent de subordonarea lor, î. de e.e. funcţionează pe principiul gestiunii economice proprii, au cont deschis la B.R.C.E. În prezent există trei tipuri de! de e.e.: întreprinderi care deservesc o singură centrală şi sunt subordonate acesteia, întreprinderi aparţinând mai multor centrale industriale din cadrul aceluiaşi minister şi întreprinderi subordonate ministerelor şi altor organe centrale ale administraţiei de stat sau cooperatiste. Î. de e.e. au, potrivit obiectului lor de activitate, următoarele atribuţii principale: îndeplinirea planului de comerţ exterior şi valorificarea superioară a mărfurilor pe piaţa externă, negocierea şi încheierea de contracte externe în condiţii avantajoase, prospectarea permanentă şi sistematică a pieţelor externe şi informarea producătorilor asupra nivelului preţurilor obţinute, asupra tendinţelor pieţei externe, sprijinirea unităţilor producătoare în orientarea şi adaptarea producţiei la cerinţele pieţelor externe.

ÎNTREVEDEREA DE LA CONSTANŢA (2/14 iun. 1914). Cu ocazia vizitei oficiale a ţarului Nicolae îl şi a ministrului de externe al Rusiei, S.D. Sazonov, la invitaţia regelui Carol I şi a guvernului român, eveniment apreciat încă în acea vreme

drept un început al orientării diplomaţiei româneşti spre Antantă, cele două părţi şi-au manifestat intenţia de a contribui la menţinerea păcii şi a statu-quo-ului teritorial în Balcani. S-a căzut, de asemenea, de acord asupra înaintării la Constantinopol a unor note similare, în scopul preîntâmpinării unei închideri a strâmtorilor (v* strâmtorile Mării Negre) de către guvernul turc în eventualitatea izbucnirii unui conflict între Imperiul otoman şi Grecia pentru stăpânirea insulelor din Marea Egee.

ÎNŢELEGERE (în dreptul internaţional), denumire sub care este cunoscută o categorie a tratatelor internaţionale (v.). 1529. Înţelegerea de

LA TURNIŞOR, încheiată, la 4 sept., între plenipotenţiarii lui Moise, voievodul Munteniei, şi reprezentanţii saşilor, ai bisericii şi ai altor notabilităţi din Transilvania, pentru restabilirea păcii între partizanii lui Ioan Zapolya şi ai arhiducelui Ferdinand de Habsburg, ca şi pentru raporturile de bună vecinătate dintre Transilvania şi Muntenia.

ÎNŢELEGEREA BALCANICĂ, alianţă defensivă antirevizionistă între Turcia, Grecia, România şi Iugoslavia, încheiată la Atena prin semnarea la 9 febr. 1934 a Pactului Î.B.Î.B. a rămas deschisă pentru toate statele balcanice. Se spera, mai ales, în adeziunea Bulgariei, cu care se purtaseră negocieri şi înainte şi după semnarea Pactului Î.B. Alianţa dintre cele patru state nu urmărea doar apărarea frontierelor lor b aicanice, ci, în spiritul

Tratatului de la Paris din 28 aug. 1928 (v.) şi a Convenţiilor de definire a agresiunii din 3 – 5 iul. 1933 (v.), năzuia să transforme

Balcanii într-o zonă a păcii, constituind, concomitent, un baraj împotriva Germaniei naziste şi a tuturor statelor fasciste, revizioniste şi revanşarde. Întreaga activitate a organizaţiei a fost concentrată în jurul apărării securităţii. La 15 sept. 1934, statele Î.B. se pronunţă pentru intrarea Uniunii Sovietice în Societatea Naţiunilor (v.); la 19 oct. 1934, Consiliul Î.B., convocat la Belgrad, condamnă terorismul internaţional înfierrând asasinatul de la Marsilia (v. atentatul de la Marsilia) şi preconizând luarea unor măsuri cu caracter internaţional. Tot atunci, cei patru aliaţi adoptă statutul Î.B., care îngăduie o colaborare mai metodică în scopul întăririi securităţii zonale şi internaţionale. După izbucnirea celui de-al doilea război mondial, graţie eforturilor depuse îndeosebi de România, f. B. s-a mai menţinut câteva luni, încercând realizarea unui bloc balcanic al neutrilor (v.). În febr. 1940, statele Î.B. „Adunate în ultima lor sesiune, au hotărât să-şi extindă obligaţiile, prevăzând lupta comună împotriva unui agresor extrabalcanic. Victoriile temporare ale naziştilor, intrarea Italiei în război, capitularea Franţei în iun. 1940 au avut o influenţă cu totul negativă asupra activităţii de autoapărare a statelor Î.B. Cedările teritoriale impuse României în 1940 au însemnat şi eşecul Î.B. În sept. 1940, regimul fascist instaurat în

România a hotărât retragerea din Pactul Î.B. În oct, această organizaţie nu a putut să dea ajutor Greciei în războiul său de apărare împotriva Italiei fasciste. Î.B. a ilustrat pe deplin, prin întreaga sa activitate, lupta* purtată de unele state mici şi mijlocii împotriva agresorilor nazişti şi fascişti în scopul asigurării păcii şi securităţii regionale.

ÎNŢELEGERE REGIONALĂ, acord guvernamental între state care fac parte din aceeaşi zonă geografică, în vederea realizării unor interese comune politice, economice etc., susceptibile să fie localizate regional. Politica externă a României socialiste porneşte de la concepţia că, cu cât relaţiile internaţionale pe planuri regionale vor fi mai bune, cu atât vor fi facilitate relaţiile pe planuri mai largi, mai generale. Pe o asemenea linie se înscriu iniţiativele româneşti privind transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii şi prieteniei, într-o zonă denuclearizată (v. Balcanii – zonă a păcii). În aceeaşi concepţie se înscriu şi acţiunile întreprinse de România IaO.N.U., începând cu cea de-a XV-a sesiune a Adunării Generale, soldate cu adoptarea rezoluţiei intitulată „Acţiuni pe plan regional în vederea îmbunătăţirii relaţiilor de bună vecinătate dintre statele europene aparţinând unor sisteme social-politice diferite”.

ÎNVĂŢĂTURILE LUI NEAGOE BASARAB CĂTRE FIUL SĂU THEODOSIE, scriere alcătuită în limba slavonă de către voievodul Munteniei, Neagoe Basarab (1512 – 1521), pentru succesorul

său la domnie, principele Theo cioşie. Lucrarea, de un reliefat caracter renascentist, cuprinde normele politice, diplomatice, militare, juridice, morale, pedagogice şi de altă natură necesare cunoaşterii unui viitor domn. Ea rezumă, totodată, o îndelungată experienţă a vieţii de stat româneşti. Este unul din cele mai însemnate monumente ale culturii româneşti şi a dat naştere la numeroase discuţii asupra paternităţii şi semnificaţiei ei. S-a păstrat în trei versiuni: slavonă, greacă şi română. O primă versiune română a fost publicată în 1910 de

N. Iorga, iar a doua în 1970.

ÎNVOIALA (în dreptul internaţional), denumire dată odinioară unei categorii de tratate internaţionale (v.). 1838. ÎNVOIALĂ DE EXTRĂDARE DINTRE MOLDOVA ŞI AUSTRIA (4 ian.), se referea la dezertori, oameni fără căpătâi şi aşa-zişii vagabonzi, prin care trebuie înţeleşi locuitorii fugiţi din cauza exploatării sociale, însemnătatea învoielii rezidă în însăşi actul formal al încheierii ei, care vădea, încă o dată, statutul special al Principatelor Române în raport cu pretenţiile Porţii de a le socoti parte integrantă a Imperiului otoman. Învoiala răspundea şi intereselor Cabinetului din Viena de a opri emigrarea transilvănenilor în provinciile româneşti, extracarpatice. 1842» ÎNVOIALĂ DE EXTRĂDARE DINTRE MUNTENIA ŞI AUSTRIA (14 oct. – 27 nov.), cu un conţinut asemănător învoielii de extrădare dintre Moldova şi Austria

(v.), include, spre deosebire de aceasta, refuzul părţii româneşti de a extrăda, chiar dezertori fiind, pe cei de alla naţionalitate decât austriacă.

JAMAHIRIYA NEWS AGENCY (JANA), agenţie de presă din Jamahiria Arabă Libiana Populară Socialistă, creată în septembrie 1977, cu sediul la Tripoli.

JAMAICA (denumirea oficială: Jamaica), stat insular în America Centrală, situat în ins, omonimă din M. Caraibilor, la SV de Haiti şi SE de Cuba. Suprafaţa: 10.962 kmp. Populaţia

(1975): 2.201.000 loc. Capitala:

Kingston, 573.000 loc. (1971, cu suburbiile). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Jamaica Dollar = 100 Cents, istoric. J. este descoperită de Columb în 1494 şi transformată în posesiune spaniolă. Colonizată de Spania începând din sec. 16, trece în posesia Marii Britanii (1655). După obţinerea autonomiei interne (1953) face parte din Federaţia Indiilor de Vest (1958 – 1961), în cadrul căreia primeşte dreptul la autoguvernare (1959). În 1961 se retrage din federaţie şi la 6 aug. 1962 se proclamă stat independent, în cadrul Commonwealth-ului. Organizarea de stat: monarhie constituţională, şeful statului fiind regina Marii Britanii, reprezentată de un guvernator general. J. Întreţine relaţii diplomatice cu 60 de state (1976) şi este membru în 50 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Între România şi J. au existat unele legături încă în perioada colonială, când s-a

înfiinţat un consulat onorific român la Kingston (1 iun. 1924). Cele două ţări au stabilit relaţii diplomatice la 21 aug. 1974, la nivel de ambasadă. Vizita în România a ministrului jamaican de externe (lui. 1976) a contribuit la identificarea posibilităţilor de dezvoltare a legăturilor de prietenie şi colaborare dintre cele două ţări, care realizează o bună conlucrare la O.N.U. Şi în alte organizaţii internaţionale.

JANA, v. JAMAHIRIYA NEWS AGENCY.

JAN MAYEN, INSULA ~ (denumirea oficială: Jan Mayen Oy) 9 ins, vulcanică în Oc. Îngheţat la circa 483 km

E de Groenlanda şi 580 km N de Islanda. Suprafaţa: 372,5 kmp. Populaţia (1972): 29 loc. Limba oficială: norvegiana. Descoperită de navigatorul Henry Hudson în 1607, îşi primeşte numele de la olandezul Jan Jacobszoon May care o vizitează în 1614. Oficial încorporată Norvegiei la 8 mai 1929, este considerată parte integrantă a acesteia prin legea din 27 febr. 1930.

JAPONIA (denumirea oficială: Nihon Koku/Nippon = Imperiul Japonez), stat situat în E Asiei, cuprinzând arh, omonim şi ins. Ryükyö, învecinat cu ins. Sahalin, M. Ohotsk, ins. Kurile, Oc. Pacific, M. Chinei de Est, Str. Tsushima, M. Japoniei. Suprafaţa: 372.487 kmp (inclusiv ins. Ryükytt). Populaţia (1976): 112.770.000 loc.

Capitala: Tdkyö, 11.669.167 loc. (1975, cu suburbiile). Limba oficială: japoneza. Moneda: 1 Yen – 100 Sen.

Istoric. Locuit încă din neolitic (mileniul 5 î.e.n.), pe teriţoriul J. se constituie prin sec. 3 – 2 î.e.n. prima formaţiune statală de tip feudal – statul Yamato, care realizează, la 710, unitatea japonezilor sub o singură conducere. Cu 1192 începe epoca „şogunatului”, specifică feudalismului japonez, când puterea împăratului este limitată şi autoritatea reală revine comandantului militar suprem („şogun”), epocă ce va dura până la 1868. Primii europeni (portughezi şi olandezi) îşi fac apariţia în J* la jumătatea sec. 16. Revoluţia burgheză „Meiji” restabileşte autoritatea împăratului, inaugurează o epocă de profunde transformări prin înlăturarea structurilor feudale (1868 – 1912) şi instaurează regimul constituţional (1880, noua Constituţie proclamă J. monarhie constituţională). J. intră într-o perioadă de rapidă dezvoltare economică, devine un puternic stat capitalist care manifestă tendinţe expansioniste tot mai evidente. După două războaie victorioase, cu China (1894 – 1895) şi Rusia (1904 – 1905), J. Îşi instituie protectoratul asupra Coreii (1905) pe care o anexează în 1910. În primul război mondial J. participă de partea Antantei, apoi devine un stat militarist autocratic. În sept. 1931 atacă şi ocupă China de Nord-Est (Manciuria), dezlănţuie agresiunea împotriva Chinei (1931 – 1933) (v. agresiunea Japoniei împotriva Chinei) şi începe (1937) războiul pentru cucerirea întregii Chine. Împreună cu Germania hitleristă semnează Pactul anticomintern (26 sept.

1936) (v.), Ia care aderă şi Italia (6 nov. 1937), creându-se Axa agresivă Berlin-Roma Tokio (v.). Prin atacarea bazei americane de la Pearl Harbor (7 dec. 1941), J* se alătură Germaniei şi Italiei fasciste în cel de-al doilea război mondial, înainte de capitularea necondiţionată a

J. În faţa forţelor Naţiunilor Unite (2 sept. 1945), S.U.A. supune bombardamentelor atomice oraşele Hiroshima (6 aug. 1945) şi Nagasaki (9 aug. 1945). Până la încheierea Tratatului de securitate cu S.U.A. (v.) (8 sept. 1951, reînnoit la 19 ian. 1960) J. se află sub regimul de ocupaţie al trupelor nordamericane. Prin intrarea în vigoare a Tratatului de pace semnat cu 48 de state (fără U.R.S.S. Şi China) J. devine din nou stat independent (28 sept. 1952). Prin Tratatul niponoamerican din 15 mai 1972, S.U.A. retrocedează J. ins. Okinawa, păstrând însă baze militare americane pe teritoriul J. Organizarea de stat: monarhie constituţională. J. Întreţine relaţii diplomatice cu 135 de state (1976) şi este membru în 91 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Între România şi J. s-au stabilit relaţii diplomatice la 18 iun. 1902, la nivel de legaţie (data comunicării Acordului pentru înfiinţarea unei legaţii la Bucureşti), dar deschiderea oficiilor diplomatice se va produce abia la 26 sept. 1917 (legaţia română la Tokio), respectiv, în 1922 (legaţia japoneză la Bucureşti). La 1 mai 1923 se creează un consulat onorific al României la Ōsaka, la 26 aug. 1929 este fundată

Societatea japono-română, iar la 12 dec. 1934 între cele două ţări se încheie un Tratat de comerţ şi navigaţie, întrerupte la 31 oct. 1944, relaţiile diplomatice sunt restabilite la nivel de legaţie la 1 sept. 1959 şi ridicate la nivel de ambasadă la 1 iun. 1964. Raporturile româno-japoneze au cunoscut în perioada următoare o continuă evoluţie ascendentă şi diversificare. În 1969 se semnează la Tokio un Tratat de comerţ şi navigaţie, iar la 20 oct. 1972 se creează un Comitet economic mixt, care au stimulat dezvoltarea relaţiilor economice dintre cele două ţări. Între o serie de întreprinderi româneşti şi companii din J. s-au stabilit relaţii de cooperare pentru realizarea unor obiective industriale. Un moment deosebit de important în extinderea relaţiilor de colaborare româno-japoneze l-a constituit vizita efectuată în J. de preşedintele Nicolae Ceauşescu (4 – 9 apr. 1975), cu prilejul căreia s-au identificat largi posibilităţi pentru intensificarea relaţiilor dintre cele două ţări, atât pe plan bilateral elt şi pe plan internaţional. Cu ocazia vizitei la nivel înalt s-a încheiat Acordul privind crearea unei Comisii mixte guvernamentale, aranjamente de colaborare în domeniul ştiinţei şi tehnologiei şi în domeniul culturii şi educaţiei, precum şi alte convenţii şi înţelegeri economice între firme româneşti şi japoneze, deschizându-se astfel noi şi ample perspective pentru o colaborare fructuoasă între cele două ţări.

JEWISH TELEGRAPHIC AGENCY (J.T.A.), agenţie de presă din Israel, cu sediul la Ierusalim.

JOHNSTON ŞI SAND, INSULELE ins, atolice în Oc. Pacific, situate la circa 1.200 km S de arh. Hawaii. Suprafaţa: 2 kmp. Populaţia: 156 loc. Ins. Johnston este descoperită în 1807 de nava militară britanică „Cornwallis”, comandată de Charles James Johnston. În 1858, S.U.A. ocupă ins., dar anexarea Hawaiului, în 1898, confirmă suveranitatea S.U.A. asupra ins. În anii 1958 şi 1962 au avut loc aici experienţe nucleare în atmosferă.

J.N.A., v. JORDANIAN NEWS AGENCY.

JORDANIAN e NEWS AGENCY (J.N.À.), agenţie de presă iordaniană, creată în 1969, cu sediul la Amman.

J.T.A., v. JEWISH TELEGRAPHIC AGENCY.

JUDECĂTOR INTERNAŢIONAL, magistrat care face parte, în baza acordului dintre state sau a deciziei unei autorităţi internaţionale competente, dintr-o instanţă judecătorească internaţională. Art. 2 din Statutul C.I.J. prevede următoarele: Curtea este un corp de magistraţi independenţi, aleşi fără deosebire de naţionalitate dintre persoanele având o ireproşabilă conduită morală, care exercită înalte funcţiuni judiciare în ţara respectivă, fiind jurisconsulţi cu o înaltă calificare şi competenţă, care pot îndeplini funcţiunile unui judecător internaţional. Art. 13 din Statutul

C.I.J. vorbeşte de membrii Curţii. Y.

C.I.J. ~ ad-hoc, judecător ales de către o parte (un stat) într-o speţă (litigiu), aflată spre soluţionare de către C.I.J., atunci când niciunul dintre membrii completului de judecată nu are naţionalitatea acestei părţi. Judecătorul respectiv poate avea sau nu cetăţenia statului care l-a ales.

JUNTĂ 1. Organ colectiv sau organizaţie politică – adunare, comisie, consiliu în unele ţări din America Latină şi Spania. Primele j. au apărut în Spania medievală sub formă de adunări judiciare prezidate şle conţi. Prin sec. 17 au fost create j. ale comerţului, j. ale poştelor etc. Din 1685 Consiliul Inchiziţiei a fost denumit j. supremă. Ridicându-se împotriva lui Napoleon, Spania a creat j. insurecţionale. Statele din America Latină, în procesul luptei pentru dobândirea independenţei de la începutul sec, trecut au creat j. revoluţionare. Astfel, în 1810 se creează j. revoluţionară de la Buenos Aires, primul guvern al Argentinei. În acelaşi an, ia naştere şi j. revoluţionară de la Santa Fé de Bogotá (Columbia).

2. (în ţările Americii Latine) Guvern dictatorial. 3. (în Anglia) Grup ocult de personalităţi influente, cum au fost şefii vhigilor (Whigs) intransigenţi.

JURĂMÂNT 1. Mijloc folosit în antichitate şi în evul mediu pentru garantarea obligaţiilor internaţionale asumate de anumite state „care consta într-o făgăduială, enunţată într-o an urnită formulă solemnă. J. a dispărut din practica

internaţională către sfârşitul sec. 18 (ultima oară j. a fost folosit în 1777 pentru garantarea unui tratat încheiat de Franţa cu Elveţia).

2. Declaraţie solemnă a unei persoane, în scopul de a atesta adevărul unui fapt pe care îl afirmă. 3. Legământ solemn, prin care o persoană se angajează să-şi îndeplinească cu devotament şi conştiinciozitate anumite îndatoriri (de serviciu, ca militar, salariat etc.).

JURISDICŢIE» v. CONTENCIOS INTERNAŢIONAL. ~ consulară, drept pe care îl aveau consulii, în trecut, sub regimul capitulaţiilor (v.) de a-i judeca pe cetăţenii statului lor, precum şi, uneori, litigiile dintre aceştia şi cetăţenii statului de reşedinţă. Acest drept, care constituia o ştirbire a suveranităţii statului de reşedinţă, a fost abolit odată cu regimul capitulaţiilor. ~ internaţională 1. Competenţa unei instanţe internaţionale de a soluţiona un litigiu sau o categorie de litigii. 2. Tribunal internaţional instituit printr-un acord încheiat între două sau mai multe state. Prin acordul încheiat statele prevăd, de obicei, în afara competenţei acordate instanţei respective, modul său de organizare, procedura pe care o va urma în rezolvarea cauzelor etc. ~ t. este, în principiu, facultativă, un stat suveran nefiind obligat să se supună judecăţii unei instanţe străine decât în măsura în care a consimţit la aceasta. În mod excepţional, statele pot conveni ca diferendele lor viitoare să fie judecate fără vreo altă manifestare de voinţă a lor

de o anumită instanţă internaţională; în acest caz se vorbeşte despre acceptarea prealabilă a ~ i. obligatorii.

JURISPRUDENT practica instanţelor judecătoreşti în aplicarea normelor de drept. După sistemul legislativ al majorităţii statelor, j. nu este izvor de drept; instanţele judecătoreşti în hotărârile lor nu pot trece peste prevederile legale, nu pot crea norme de drept, ele sunt chemate să le aplice, în sistemul englez practica instanţelor este recunoscută ca izvor de drept (common law), fiind considerată drept cutumiar. În relaţiile internaţionale, j. rezultată din activitatea instanţelor de justiţie internaţională sau arbitrais, de asemenea, nu constituie izvor ai dreptului internaţional. Ea are însă importanţă în interpretarea normelor acestui drept. În acest sens, statutul C.I.J. o enumera printre mijloacele auxiliare la care poate recurge Curtea în rezolvarea diferendelor supuse jurisdicţiei sale, pentru o justă aplicare a normelor dreptului internaţional.

JURNAL DE BORD, document al navei, în care se înscriu cronologic toate datele referitoare la navigaţia vasului respectiv (viteza, drumul urmat, date meteorologice, oceanografice etc.), la manipularea mărfurilor (încărcare-descărcare), la îmbarcarea echipajului şi pasagerilor, precum şi la evenimentele petrecute la bord. Pentru navele comerciale j, de 3 b. reprezintă o obligaţie legala în sarcina căpitanului vasului sau a ofiţerului de

serviciu. J. de b. constituie o dovadă scrisă în cazul avariilor.

JUS AD BELLUM, expresie latină cu sensul „dreptul de a face război”. Multă vreme, dreptul internaţional a recunoscut statelor dreptul absolut şi necondiţionat de a porni un război, şi a consacrat rezultatele obţinute de statul mai puternic prin victoria în război, puţind merge până la distrugerea statului învins, prin luarea în stăpânire a întregului său teritoriu (v. debellatio). Evoluţia vieţii internaţionale, apariţia pe arena internaţională a statelor socialiste şi, în general, acţiunea forţelor progresiste au determinat introducerea în relaţiile dintre state a unor principii noi, ducând la interzicerea războiului de agresiune şi consacrarea unui drept potrivnic lui j. ad h., care este dreptul la pace. D.I.C. condamnă folosirea forţei pentru soluţionarea diferendelor internaţionale.

JUS COGENS, expresie latină cu sensul „drept imperativ”, care desemnează în ştiinţa dreptului internaţional principiile şi normele universal valabile, cu caracter obligatoriu, de la care statele nu pot deroga pe cale convenţională. Concepţia de j.e. a fost consacrată prin Convenţia privind dreptul tratatelor, încheiată la Viena în 1969, ce stabileşte regula nulităţii oricărui tratat care, în momentul încheierii, este în conflict cu o normă imperativă a dreptului internaţional. Formarea şi recunoaşterea normelor imperative marchează acea etapă în evoluţia dreptului internaţional în

care ansamblul statelor atribuie o importanţă esenţială anumitor principii şi se obligă să asigure respectarea şi protecţia lor universală. Îmbracă acest caracter, în primul rând, principiile fundamentale ale dreptului internaţional consacrate prin Carta O.N.U., precum: respectul suveranităţii, egalitatea în drepturi a statelor, interzicerea folosirii forţei şi ameninţării cu forţa, neamestecul în treburile interne ale altor state, dreptul popoarelor de a dispune de ele însele şi regula pacta sunt servanda (v.). Sunt considerate, de asemenea, ca având caracter imperativ normele dreptului internaţional penal privind interzicerea genocidului, a sclavajului, a pirateriei, respectarea legilor şi obiceiurilor războiului – norme care protejează valori sociale şi umane, cărora toate statele înţeleg să le asigure o valabilitate universală. În formarea normelor imperative un rol important îl joacă tratatele multilaterale şi codificarea dreptului internaţional, care contribuie la cristalizarea convingerii juridice a statelor, a recunoaşterii şi acceptării de către acestea a caracterului obligator al unora din principalele norme ale dreptului internaţional.

JUS DISPOSITIVUM, parte a dreptului care, spre deosebire de jus cogens (v.), conţine norme supletive, care lasă părţilor deplina libertate de a decide asupra consecinţelor actelor şi înţelegerilor lor. În dreptul internaţional, tot ceea ce nu face parte din dreptul internaţional general, imperativ – jus cogens gentium – face parte din j.d.

JUS FETIALE, totalitatea regulilor şi procedurilor privitoare la declararea războiului şi încheierea tratatelor de pace practicate în Roma antică de colegiul feţialilor – 20 de preoţi în frunte cu pater pătratus – având misiunea de a veghea la respectarea dreptului ginţilor, de a reclama satisfacţie din partea celor ce încalcă alianţele şi a popoarelor inamice*

JUS OMNIMOBAE REPREZENTAŢI ONI S, v. „DREPTUL DE LEGAŢIE.

JUS SANGUINIS, expresie latină cu sensul: „dreptul sângelui", care desemnează unul din modurile de dobândire a cetăţeniei. Potrivit regulii j.s., copiii dobândesc la naştere cetăţenia părinţilor lor, indiferent de ţara sau locul unde s-au născut. Astfel, legea cetăţeniei române consacră această regulă declarând că sunt cetăţeni români copiii născuţi din părinţi de cetăţenie română pe teritoriul României, precum şi copiii care s-au născut pe teritoriul statului român, chiar dacă numai unul dintre părinţi este cetăţean român, ori cei care s-au născut în străinătate şi ambii părinţi sau numai unul dintre ei are cetăţenia română.

JUS SOLI, expresie latină cu sensul „dreptul pământului", care desemnează unul din modurile de dobândire a cetăţeniei. Conform regulii statornicite prin j.s., copilul dobândeşte cetăţenia statului pe teritoriul căruia s-a născut, indiferent de cetăţenia părinţilor să-i în general, acest mod de dobândire a cetăţeniei şi-a găsit aplicarea în

sistemele de drept ale statelor anglo-saxone, precum şi ale unor state din America Latină.

JUSTIŢIE INTERNAŢIONALĂ, mijloc de rezolvare paşnică a diferendelor internaţionale, recomandat ca atare de Carta O.N.U. Şi folosit potrivit voinţei statelor şi acordurilor încheiate de ele în acest scop. J.i. se realizează prin instanţe cu caracter permanent, care în soluţionarea diferendelor cu care sunt sesizate aplică normele dreptului internaţional, cutuma internaţională, precum şi alte reguli şi principii potrivit competenţei lor specifice. O astfel de instanţă a fost C.P.J.I. (v.) înfiinţată de Societatea Naţiunilor, a cărei activitate este continuată în prezent de C.I.J. (v.) şi care este organul judiciar principal al O.N.U. Există şi alte instanţe internaţionale cu caracter permanent. Folosirea j.i. pentru reglementarea paşnică a litigiilor ivite între state a devenit posibilă, datorită dezvoltării din ultimul secol ai dreptului internaţional.

JUS VALACHICUM, denumire dată de străini vechiului drept românesc care cuprindea norme asupra întregii structuri politice, juridice şi economice a obştei româneşti. J.v. era considerat prin vechimea şi autoritatea sa ca „obicei al pământului”. El a fost menţinut şi aplicat, îndeosebi pe latura social-economică şi în cadrul comunităţilor româneşti strămutate în diferite împrejurări, în Polonia, Galiţia, Moravia, Croaţia, Serbia, Bulgaria, Ungaria.

KAMPUCHIA DEMOCRATICĂ (denumirea

oficială: Kampuchea Démocratique), stat situat în SE Asiei, în S Pen. Indochina, învecinat cu Thailanda, Laos şi Vietnam. Suprafaţa: 181.035 kmp. Populaţia (197Šf: 8.350.000 loc. Capitala: Phnom Penh, 200.000 loc. (1974, aglomeraţia urbană). Limba oficială kampuchiana (khmera). Moneda: 1 Riel = 100 Sen. Istoric. Triburi thai şi annamite se stabilesc în mileniul 1 e.n. pe teritoriul locuit de populaţia khmeră. În sec. 9 – 13 statul khmer devine unul dintre cele mai dezvoltate şi mai puternice state din Asia de SE, cuprinzând aproape întreaga Pen. Malacca şi Siamul (Thailanda). În sec. 17 – 18 se afla sub suzeranitatea regilor Siamului şi Annamului (regatul vietnamez). Francezii instaurează în a doua jumătate a sec. 19 dominaţia lor asupra K. care este ocupată şi transformată, prin tratatele din 1863 şi 1884, în protectorat francez. În 1887, K. este inclusă în colonia franceză Uniunea Indochineză. În perioada 1941 – 1945, este ocupată de trupe japoneze. În 1945

K. se proclamă independentă, dar vechea dominaţie franceză este repede reinstaurată. La 9 nov. 1953 îşi proclamă independenţa de stat, garantată prin Acordurile de la Geneva (1954). În 1957 este adoptată legea privind neutralitatea statului kampuchian. Norodom Sianuk devine la 17 iun. 1960 şef al statului, dârla 18 mart, 1970 o lovitură de stat militară, condusă de generalul Lon Noi, sprijinită de S.U.A., îl înlătură de ia putere şi ptoclamă la 9 oct. 1970 „Republica Khmeră”.

Trupele S.U.A. Şi sud-vietnameze pătrund pe teritoriul IC. (mai – iun. 1970). Împotriva regimului anticonstituţional al lui Lon Noi se ridică întreg poporul khmer, unit în jurul Frontului de Unitate Naţională din K» (F.U.N.K.), creat în 1970, şi Guvernului Regal de Uniune Naţională (G.R.U.N.K.). Lupta populară împotriva reacţiunii interne şi a intervenţiei străine este încununată de victorie la 17 apr. 1975, odată cu eliberarea capitalei. La 5 ian. 1976 intră în vigoare noua Constituţie, care proclamă K «stat independent, paşnic, neutru, nealinitat, suveran şi democratic, iar statul ia actuala denumire. Organizarea de stat: re publică. Ke întreţine relaţii diplomatice cu 64 de state (1976) şi este membru în 31 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Relaţiile diplomatice între România şi K. s-au stabilit la 10 ian. 1963, la nivel de ambasadă. Între cele două ţări s-au statornicit relaţii prieteneşti, de solidaritate şi colaborare, la care au contribuit şi schimburile de delegaţii guvernamentale din anii următori. În apr. 1967 s-a semnat la Bucureşti un Acord comercial şi de plăţi între cele două ţari. În perioada uzurpării puterii în K. de către regimul Lon Noi, România nu a avut niciun fel de relaţii cu acest regim, menţinând relaţiile diplomatice cu G.R.U.N.K. Promovând o politică consecventă de solidaritate cu lupta justă a poporului khmer, România a acordat acestuia sprijinul său politic, diplomatic şi material, în această perioadă G.R.U.N.K. a deschis, în 1973, un

oficiu diplomatic Za Bucureşti şi a acreditat un ambasador rezident. O deosebită semnificaţie pentru dezvoltarea relaţiilor dintre cele două ţări şi popoare au avut-o întâlnirile dintre preşedintele Nicolae Ceauşescu şi Norodom Sianuk, şeful statului K», preşedintele F.U.N.K. din iun. 1971 (la Pekin), iun. 1972, iun. – lui. 1973, aug. 1974 şi dec. 1975, cu ocazia Auzitelor şefului statului K.: n România. După victoria împotriva intervenţiei străine şi cucerirea libertăţii şi suveranităţii de către poporul kampuchian, relaţiile prieteneşti de colaborare şi solidaritate dintre România şi K. au cunoscut o dezvoltare şi mai puternică. Vizita în România a vicepreşedintelui şi ministrului afacerilor externe al K.f (oct. 1976) a contribuit la întărirea colaborării dintre cele două ţări şi a prieteniei popoarelor lor. Un rol determinant în dezvoltarea multilaterală a colaborării şi în întărirea prieteniei româno-kampuchiene a avut-o vizita oficială în K. a delegaţiei de partid şi de stat române în frunte cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu (28 – 30 mai 1978), moment hotărâtor în evoluţia relaţiilor dintre cele două ţari şi popoare.

KANNUNAME, v. CANUNNAME.

KENYA (denumirea oficială: Jarn ~ huri ya Kenya/Republic of Kenyan Republica Kenya), stat situat în Africa de Est, cu ieşire la Oc. Indian, învecinat cu Sudan, Etiopia, Somalia, Tanzania şi Uganda. Suprafaţa: 582.646 kmp. Populaţia (1976): 13.850.000 loc. Capitala: Nairobi.

700.000 loc. (1976). Limbi oficiale: swahili şi

engleza. Moneda: 1 Kenya Shilling = 100 Cents. Istoric. Din timpuri străvechi teritoriul K. este locuit de triburi negroide şi est-hamite. În sec. 7 – 8 regiunea de litoral este colonizată de arabi şi inclusă, în evul mediu, în sultanatul Oman-Żanzibar. În sec. 16 – 18 această regiune este obiectul luptei între arabi şi portughezi. La sfârşitul sec. 19, după încercări de anexiune ale Germaniei, K. este ocupată de englezi şi transformată în protectorat (1895), apoi în colonie (1920). După al doilea război mondial, lupta de eliberare naţională culminează cu proclamarea independenţei (12 dec. 1963), ca dominion în cadrul Commonwealth-ului. La 12 dec. 1964 se proclamă republică, luând denumirea actuală. Jomo Kenyatta devine primul preşedinte al statului. Organizareji de stat: republică prezidenţială. K. Întreţine relaţii diplomatice cu 73 de state (1976) şi este membru în 68 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. România a recunoscut K. chiar în ziua proclamării independenţei. În dec. 1965 s-au încheiat un acord comercial pe termen lung şi un acord privind colaborarea tehnico-ştiinţifică, iar începând din apr. 1966 la Nairobi funcţionează o reprezentanţă economică română. Relaţiile diplomatice au fost stabilite la 22 iun. 1968 la nivel de ambasada, între cele două ţări s-au iniţiat o serie de acţiuni de cooperare, reglementate prin mai multe protocoale în domeniile forestier, prelucrării lemnului, minier şi al agriculturii,

precum şi în domeniul prospecţiunilor geologice, întemeiate pe avantajul reciproc. Relaţiile de prietenie şi colaborare dintre România şi K. Îşi găsesc, de asemenea, expresia în buna conlucrare a celor două ţări în organizaţiile internaţionale.

KENYA NEWS AGENCY, agenţie naţională kenyană de presă, creată în 1964, cu sediul la Nairobi.

KUWAIT (denumirea oficială: Dawlat Al-Kuwait = Statul Kuwait), stat situat în SV Asiei, în partea de NY a Golfului Persic, învecinat cu Irak şi Arabia Saudită. Suprafaţa: 17.818 kmp. Populaţia (1976): 1.030.000 loc. Capitala: Al Kuwait, 510.000 loc. (1973, cu suburbiile). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Kuwait Dinar = 10 Dirham = 1.000 Fils. Istoric. Teritoriul K. este luat în stăpânire de arabi în sec. 7. În sec. 18 unele triburi arabe din Nejd imigrează şi se creează un emirat vasal Imperiului otoman (1756). Influenţa Marii Britanii devine predominantă odată cu transformarea K. În protectorat englez (de facto din 1899, oficial din 1906). În anii ’30 se descoperă zăcămintele de petrol şi începe exploatarea lor. La 19 iun. 1961 îşi proclamă independenţa de stat ca monarhie. K. sprijină financiar dezvoltarea economică şi culturală** a unor state arabe din Asia şi Africa. Organizarea de stat: monarhie constituţională. K. Întreţine relaţii diplomatice cu 86 de state (1976) şi este membru în 41 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Între România şi

K. s-au stabilit, la 10 ian, 1963, relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Schimburile de vizite între membrii guvernelor celor două ţări au contribuit la dezvoltarea relaţiilor româno-kuwaitiene. În nov. 1967, în K. este deschisă o agenţie comercială românească. În mai 1969 s-a semnat un contract privind executarea de către România în K. a unor lucrări de drumuri şi canalizare, iar în lui. 1974 s-a semnat un Acord comercial pe termen lung şi un Acord de cooperare economică şi tehnică. Un eveniment care a marcat o importantă şi fructuoasă etapă în dezvoltarea relaţiilor româno-kuwaitiene l-a constituit vizita în IC. a preşedintelui Nicolae Ceauşescu (29 – 31 mart. 1976). Convorbirile avute şi înţelegerile convenite cu acest prilej au pus în evidenţă noi domenii şi posibilităţi concrete de extindere şi întărire a colaborării politice, economice, tehnico-ştiinţifice şi culturale, aşezând raporturile dintre cele două ţări pe baze trainice, în timpul acestei vizite au fost semnate Acordul cultural, ştiinţific, turistic şi în domeniul informaţiilor, Acordul privind transporturile aeriene civile şi Acordul privind colaborarea în domeniul poştei şi telecomunicaţiilor.

KYOSO TUSHIN* agenţie de ştiri japoneză, creată în 1945, cu sediul la Tokio.

LAISSE DE BASSE MER, (în doctrina şi practica internaţională) expresie consacrată pentru a desemna linia refluxului drept limită interioară; de la care urmează să se calculeze

întinderea mării teritoriale (v.) „Statele au dreptul să desemneze linia refluxului în funcţie de o serie de condiţii fizico-geografice specifice coastelor lor maritime. În cazul mărilor în care mareele sunt nesemnificative, de ex. Marea Neagră, limita interioară de la care urmează a se calcula marea teritorială se consideră ţărmul mării. Linia refluxului se ia ca bază de măsurare a mării teritoriale numai în situaţia coastelor maritime rectilinii; în cazul coastelor cu o configuraţie neregulată se aplică criteriul liniilor de bază drepte.

LAISSEZ PASSER, document care se eliberează pentru o persoană sau pentru un mijloc de comunicaţie în scopul de a facilita deplasarea acestora fără îndeplinirea altor formalităţi sau după o procedură simplificată. Asemenea documente sunt eliberate de O.N.U. funcţionarilor săi, pe baza cărora sunt recunoscuţi de statele membre. L.p. poate fi folosit şi pentru circulaţia printr-o zonă de conflict. Unele state eliberează astfel de documente persoanelor care nu au paşapoarte, în special celor care obţin azil politic. L.p. este des folosit în cazul voiajelor în grup; în astfel de situaţii se cere ca şeful grupului să posede şi un paşaport individual.

LAO PRESSE, agenţie de ştiri din Laos, creată în 1953, cu sediul la Vientiane.

LAOS (denumirea oficială: République Démocratique Populaire Lao = Republica Populară Democratică Laos), stat situat în SE Asiei, în

Indochina, învecinat cu China, Vietnam, Kampuchia, Thailanda şi Birmania. Suprafaţa: 236.800 kmp. Populaţia (1976): 3.380.000 loc. Capitala: Vientiane.

220.000 loc. (1974). Limba oficială:

iao. Moneda: 1 Kip Pot Poy = 100 At. Istoric. Populat de triburi la o originare din China sudică, pe teritoriul L. ia fiinţă în anul 749 regatul Lan Şang, care se prăbuşeşte sub loviturile mongolilor (1284). Reconstituit în a doua jumătate a sec. 14, regatul cunoaşte, până în sec. 16, o mare înflorire. În urma războiului civil din 1707, statul se separă în două regate – cel de la Vientiane şi cel de la Luang Prabang şi mai multe principate, supuse de regatul Siamului (Thailanda) în perioada 1828 – 1885. Franţa, care îşi extinde influenţa în L. În a doua jumătate a sec. 19, obţine retrocedarea teritoriilor ocupate de Siam, reinstaurează dinastia de la Luang Prabang şi proclamă (1893) protectoratul asupra ţării, pe care o include în Uniunea Indochineză. În timpul celui de-al doilea război mondial (1940 – 1945) L. este ocupat de trupe japoneze. Răscoala armată antijaponeză (aug. 1945) grăbeşte proclamarea independenţei ţării (12 oct. 1945), care ia numele de Pathet Lao (Ţara laoţienilor); o intervenţie militară franceză (1946) reinstaurează vechea dependenţă. L» se proclamă monarhie constituţionala sub protectorat francez (11 mai 1947), iar apoi stat autonom în cadrul Uniunii Franceze (1 iul. 1949). În 1950 se creează Frontul Eliberării Le care

începe să elibereze treptat teritoriul ţării de sub dominaţia franceză. La 22 oct. 1953 Franţa recunoaşte independenţa şi suveranitatea L., consacrată pe plan internaţional prin Acordurile de la Geneva (v.) (lui. 1954), care stipulează neutralitatea ţării. Forţele reacţiunii declanşează însă un război civil (1954 – 1962), după care se întruneşte o nouă Conferinţă la Geneva în problema L., ce duce la semnarea Declaraţiei privind neutralitatea L. (23 iul. 1962). În 1963 reîncepe războiul civil în care S.U.A. se amestecă tot mai făţiş. După semnarea, la 21 febr. 1973, a Acordului de încetare a focului şi de restabilire a păcii şi unităţii naţionale în L., la 1 – 2 dec. 1975 are loc Congresul na-ţional al reprezentanţilor poporului, M urma căruia monarhia este abolită şi se proclamă Republica Populară De* mocratică L. Organizarea de stat: republică prezidenţială. L. Întreţine relaţii diplomatice cu 46 de state (1976) şi este membru în 29 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). „Relaţii cu România. Poporul român $ urmărit cu simpatie lupta pentru libertate şi independenţă a poporului laoţian, a salutat hotărârile Conferinţe** lor de la Geneva, din 1954 şi 1962* şi-a exprimat în repetate rânduri solidaritatea şi sprijinul faţă de poporul laoţian. La 28 nov. 1962 între România şi L. s-au stabilit relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. După victoria obţinută de poporul laoţian s-au dezvoltat raporturile de prietenie, colaborare şi solidaritate ale României cu L. Între 20 – 23 sept,

1976 o delegaţie de partid şi guvernamentală condusă de Kaisone Phom* «vihane, secretar general al G.C. el Partidului Revoluţionar al Poporului din L., prim-ministru al guvernului R.D.P.L., a făcut o vizită oficială de prietenie în România. Cu acest prilej s-a semnat o Declaraţie comuna p s-au încheiat un Acord comercial, nu Acord de cooperare economică şi teh ~ nica, un Acord de colaborare în dome* niile învăţământului, ştiinţei şi culturii, precum şi un Protocol cu privire la unele acţiuni concrete de co operare economică. Totodată s-a hotărât înfiinţarea unei Comisii mixt? intergu vernamentale de cooperare economică roanâno-iaoţiană. Părţile au convenit, de asemenea, deschiderea de misiuni diplomatice şi acreditarea de ambasadori rezidenţi la Bucureşti şi V ientiane. Convorbirile cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu şi înţelegerile realizate în cursul acestei vizite au con* «ferit noi dimensiuni relaţiilor româno* laoţiene, au pus bazele extinderii colaborării dintre cele două partide şi ţări. Un moment hotărâtor în dezvoltarea relaţiilor de prietenie şi colaborare între cele două ţări l-a constituit vizita oficială a tovarăşului Nicolae Ceauşescu în L. (26 – 28 mai 1978) în fruntea unei delegaţii de partid şi de stat.

LEASING, sistem de finanţare a investiţiilor, în cadrul căruia se închiriază, de obicei pe o perioadă scurtă, utilaje, maşini, echipament electronic, aparate şi instrumente de măsură,

bunuri imobiliare etc. La expirarea termenului pot interveni trei situaţii: bunurile închiriate pot face obiectul unor prelungiri ale contractului, pot fi restituite proprietarului sau pot fi vândute clientului. L. prezintă o serie de avantaje pentru ambele părţi şi se bucură de o larga răspândire.

LEGALITATE INTERNAŢIONALĂ 1. Conformitatea atitudinii şi acţiunilor statelor cu normele şi principiile dreptului internaţional. 2 «Ansamblul normelor şi principiilor dreptului internaţional. Termenul de la» desemnează o anumită ordine în relaţiile dintre state, bazată pe respectarea neabătută a dreptului internaţional, şi, în primul rând, a principiilor sale fundamentale, suveranitatea şi independenţa naţională, egalitatea în drepturi, nerecurgerea la forţă şi ia ameninţarea cu forţa, neamestecul în treburile interne.

LEGAT! Reprezentant al papei, care îndeplineşte funcţii asemănătoare celor încredinţate ambasadorilor (legatus missus). Denumit şi nunţiu apostolic (sau papal). Când îndeplineşte o misiune specială, de obicei temporară, în numele papei, poartă denumirea de legatus a latere. 2. (în organizarea de stat romană) împuternicit al senatului sau al împăratului într-o provincie. Denumire dată şi unui comandant de legiune. De aci provine numele de legaţie al unor oficii diplomatice (de rang inferior ambasadelor).

LEGAŢIE, misiune diplomatică (v.) cu rang

diplomatic inferior ambasadei (v.). Primele L au fost înfiinţate în sec. 16. L. sunt conduse de un trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar (v.) sau de un însărcinat cu afaceri (v.). Celelalte ranguri diplomatice au aceleaşi denumiri ca la ambasade. Personalul 1. este, de obicei, mai redus decât cel al ambasadelor.

LEGAŢIE ACTIVĂ, DREPT DE dreptul statului suveran de a întreţine relaţii diplomatice pe teritoriul altui stat cu conducerea de stat a acestuia, atât prin misiuni diplomatice permanente (ambasade, legaţii), cât şi prin folosirea unor trimişi diplomatici ad-hoc.

LEGAŢIE PASIVĂ, DREPT DE dreptul unui stat de a primi misiuni diplomatice străine, permanente sau ad-hoc. Acest drept este recunoscut şi unor organizaţii internaţionale.

LEGEA NEUTRALITĂŢII S.U.A., grup de legi votate de Congresul S.U.A. Şi aprobate de preşedintele F.D. Roosevelt, sub denumirea de Neutrality Acts (1935,1937 şi 1939). Legislaţia neutralităţii a influenţat opinia publică americană determinând o anumită pasivitate şi rezervă în special faţă de evenimentele din Europa în anii premergători celui de-al doilea război mondial. Prima lege votată de Congres, la 2 aug. 1935, interzicea transportul armelor de către navele americane către orice ţară implicată într-un conflict, indiferent dacă era agresor sau victimă. O întărire a acestor prevederi a fost iniţiată în perioada războiului civil din Spania, iar în toamna

anului 1939 a fost adoptată o nouă lege (4 nov.), interzicând atât transportul mărfurilor cât şi al pasagerilor aparţinând statelor beligerante de către vasele sub pavilionul S.U.A., pătrunderea cetăţenilor şi navelor americane în zonele de luptă, desemnate ca atare de către preşedintele S.U.A., şi refuzând acordarea de fonduri solicitate de către beligeranţi în S.U.A. În ciuda acestor prevederi drastice, l. n* nu interzicea achiziţionarea de arme şi armament american, precum şi de alte bunuri de către oricare dintre beligeranţi cu plata imediată. Legislaţia de neutralitate a constituit uix impediment major în prima perioadă a celui de-al doilea război mondial în dezvoltarea relaţiilor S.U.A. cu statele aflate în stare de beligeranţă cu puterile Axei (v,).

LEGE DE GARANŢIE, formă specifică de garantare a anumitor obligaţii internaţionale prin acte unilaterale – legi, declaraţii etc. (de ex, legea italiană din 1871, privind prerogativele Papei şi Sfântului Scaun).

LEGILE LUI MANU, unul dintre cele mai vechi izvoare scrise ale relaţiilor internaţionale indiene. L* lui M* datează din primul mileniu î.e.n. Textul autentic al legilor nu s-a păstrat; în sec. 18 a fost descoperită o copie versificată, în sanscrita clasică. Conţinutul lor reprezenta un mănunchi de reguli indiene vechi referitoare la politică, drept internaţional, comerţ, artă militară, precum şi cugetări filosofice. După învăţătura lui Manu, arta diplomaţiei constă în iscusinţa de a împiedica

războiul şi a întări pacea.

L. l-ai M. socoteau că cele mai complicate probleme ale vieţii internaţionale pot şi trebuie să fie rezolvate pe cale diplomatică, forţa fiind pe planul al doilea.

LEGILE ŞI OBICEIURILE APLICABILE ÎN CAZ DE CONFLICT ARMAT, denumire contemporană a tradiţionalei expresii legile şi obiceiurile războiului, care desemnează normele cutumiare şi convenţionale ce trebuie respectate de beligeranţi în desfăşurarea operaţiilor lor militare. Cunoscute din cele mai vechi timpuri, legile şi obiceiurile războiului au avut un conţinut diferit de la epoca la epocă, ele urmând evoluţia ascendentă a societăţii omeneşti şi a normelor şi principiilor dreptului internaţional. Astfel, în perioadele care au precedat primul război mondial, caracterizate prin admiterea legală a războiului şi a folosirii forţei, legile şi obiceiurile războiului aveau un obiect limitat: fie interzicerea? folosirii de către beligeranţi a unor arme şi metode de luptă care se dovedeau deosebit de periculoase, fie limitarea utilizării lor. Legile lui Manu. (v), de ex. Şi epopeile lui Râmayana şi Mâhabharata interziceau folosirea armelor otrăvite, atacarea celor lip»siti de apărare, distrugerea recolteloiz a arborilor fructiferi etc. În practicile de război ale evreilor antici erau interzise uciderea femeilor şi distrugerea pomilor fructiferi. În Grecia antici (sec. 3 – 1 î.e.n.) au apărut unele reguli de purtare a războiului, cum ar fi interzicerea folosirii

armelor otrăvite, atacarea inamicului fără o declaraţie de război, a căror încălcare era considerată drept barbarie. Chiar şi romanii, ale căror reguli de război se caracterizau printr-o mare cruzime* interziceau recurgerea la substanţe otrăvitoare şi acordau inamicului un armistiţiu pentru îngroparea morţilor, în tot cursul evului mediu au continuat să apară asemenea reguli, dintre care mai importante sunt cele elabo» rate de Conciliul de la Lateran (1139) * prin care s-a interzis folosirea armelor cu foc, a arcurilor şi arbaletelor. În epoca modernă, legile şi okiceiurih războiului şi-au lărgit aria de acţiune* interzicând folosirea forţei peste limr tele necesare realizării scopului războiului (care este victoria asupra ina* micului şi nu completa lui nimicire) şi comiterea acelor acte de violenţă care nu sunt necesare pentru obţinetres\ victoriei. Începând de la jumătatea Bec. 19, legile şi obiceiurile războiului şi-au găsit consacrarea într-o serie de documente juridico-diplomatice ca: Declara-ţi-a de la Paris (1856), care a consacrat reguli referitoare la raporturile dintre beligeranţi şi neutri în războiul naval (v.); Declaraţia de la Petersburg (1874) care interzicea folosirea proiectilelor ex* plozive sau încărcate cu substanţe în îl amabile, precum şi a proiectilelor când tărind mai puţin do400 gr.; declaraţir le şi convenţiile conferinţelor de la Haga din 1899 şi 1907 (v.), care luni»teză beligeranţilor posibilitatea alegerii mijloacelor de vătămare a

inamicii! ta şi interzice utilizarea anumitor arme şi metode de luptă; Protocolul de la Geneva, din 1925 (v.), care interzice folosirea gazelor asfixiante, toxice şi a altor substanţe asemănătoare, precum şi armele bacteriologice; Protocolul de la Londra din 6 nov. 1936, care limitează şi condiţionează dreptul submarinelor de a ataca navele comerciale. În condiţiile de după cel de-al doilea război mondial, când folosirea forţei şi a ameninţării cu forţa au fost interzise prin Carta

O.N.U. Şi când, datorită revoluţiei ştiinţifice şi tehnice, metodele şi mijloacele de război devin prin natura şi efectele lor din ce în ce mai crude şi mai distrugătoare, legile şi obiceiurile războiului au dobândit dimensiuni şi valenţe noi; ele se află într-o strânsă interdependenţă cu normele şi principiile D.I.C., eu regulile dreptului internaţional umanitar (v.) şi cu cerinţele dezarmării generale. Astfel, în prezent legile şi obiceiurile războiului au ca finalitate, ca şi D.I.C., excluderea conflictelor din viaţa omenirii şi înfăptuirea dezarmării, în primul rând a dezarmării nucleare, iar în cazul izbucnirii unui conflict armat, prioritatea normelor şi principiilor cu caracfer umanitar.

LEGILE ŞI OBICEIURILE RĂZBOIULUI, v. LEGILE ŞI OBICEIURILE APLICABILE ÎN CAZ DE CONFLICT ARMAT.

LEGISLAŢIE DE FRONTIERĂ, totalitatea legilor statului şi a normelor izvorâte din dreptul

internaţional şi din tratatele de frontieră, care reglementează regimul frontierei de stat (v.) şi regimul de pază al acesteia.

LEGITIMĂ APĂRARE) situaţia statului care fiind victima unei agresiuni armate este îndreptăţit să recurgă la folosirea forţei armate pentru a respinge atacul îndreptat împotriva sa.

D.I.C. recunoaşte statelor dreptul folosirii forţei armelor împotriva unei agresiuni armate. Potrivit art. 51 din Carta O.N.U. statele îşi pot exercita dreptul lor de autoapărare fie în mod individual, fie în mod colectiv. L.a. Înlătură răspunderea statului care reacţionează cu forţa armelor împotriva unei agresiuni armate, cât şi a persoanelor ce acţionează în numele său, întrucât actul de autoapărare pe care îl întreprinde este un act necesar şi licit, iar agresiunea armată comisă împotriva sa constituie o gravă încălcare a normelor de drept internaţional.

LEGIUNEA STRĂINĂ) corp de armată creat de regele Franţei, Ludovic Filip, în 1831, pentru a ţine sub control posesiunile franceze din Africa. Cartierul general al acesteia era în Algeria, la Sidi Bel Abbés. L.s. a luptat în Spania, Crimeea, Italia, Mexic (unde l-a sprijinit pe împăratul Maximilian), Benin, Maroc, Siria şi Indochina. A luptat pe fronturile franceze în ambele războaie mondiale. Unele unităţi ale l, s. s-au alăturat guvernului de la Vichy, în timpul celui de-al doilea război mondial, iar altele forţelor franceze libere comandate de generalul de Gaulle. Din 1962, când

s-a proclamat independenţa Algeriei, cartierul general al Ls. se afla în Franţa. Formată în special din elemente străine eterogene comandată de ofiţeri francezi, Ls, nu cercetează trecutul celor ce se înrolează în rândurile ei. De aceea a fost considerată totdeauna ca refugiu preferat al aventurierilor cu antecedente criminale. După fiecare război european de mai mare amploare de după 1831, rândurile Ls. au fost îngroşate cu noi recruţi din armatele înfrânte.

LEND LEASE ACT) v. CONVENŢIA DE ÎMPRUMUT ŞI ÎNCHIRIERE 1940 – 1941.

LESOTHO (denumirea oficială: Kingdom of Lesotho = Regatul Lesotho), stat situat în Africa meridională, formând o enclavă în Republica Africa de Sud. Suprafaţa: 30.355 kmp. Populaţia (1974): 1.155.700 loc. Capitala: Maseru, 29.049 loc. (1971). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Maluti = 100 Licenţe şi 1 South African Rand = 100 Cents. Istoric. Locuit din vechime de boşimani, L. este populat la începutul sec. 19 de triburi basuto (de origine bantu). Populaţia indigenă a încercat sub conducerea regelui Moshoeshoe (1838 – 1868) să se opună expansiunii anglo-bure. În 1868 teritoriul devine protectorat britanic sub denumirea de Basutoland (din 1884 administrat direct de guvernul englez). Amploarea mişcării de eliberare naţională după cel de-al doilea război mondial a determinat Marea Britanie să-i acorde autonomia internă prin Constituţiile din 1959 şi 1965. La 4 oct. 1966

Basutolandul se proclamă, sub denumirea Regatul L., stat independent în cadrul Commonwealth-ului. Organizarea de stat: monarhie constituţională. L. Întreţine relaţii diplomatice cu 31 de state (1976) şi este membru în 25 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. La 1 mai 1975 între România şi I-au fost stabilite relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Între cele două ţări s-au iniţiat unele acţiuni de cooperare economică.

LETICIA, AFACEREA ~. În noaptea de 1 spre 2 sept. 1932 a fost invadat portul fluvial Leticia, capitala districtului Columbian al Amazonului, de indivizi veniţi din Perii; autorităţile civile au fost făcute prizoniere. Pentru a se pune capăt acestui incident, Perú a propus Columbiei să-l supună unei comisii internaţionale de conciliere (v) e Motivând că este vorba de o problemă internă, Columbia a respins propunerea. Brazilia şi-a oferit bunele sale oficii. Columbia acceptă oferta, dar cu o condiţie: teritoriul să-i fie retrocedat în maximum două săptămâni. Perú se opune, propunând, în schimb, ca teritoriul, după ce va fi eliberat să fie reţinut de Brazilia până ce o conferinţă a statelor riverane Amazonului va hotărî cui să fie atribuit teritoriul. La 26 ian. 1933 este sesizat Consiliul Societăţii Naţiunilor, care adresează Perú-ului o notă solicitându-i să se abţină de la orice act de ostilitate. Acestui conflict i s-a pus capăt în 1934 pe cale paşnică, prin retragerea trupelor peruane.

LEU VALUTĂ, unitatea bănească de calcul

utilizată de România în relaţiile sale valutar-finaneiare cu străinătatea.

L.v* este definit prin conţinutul de 0,148112 g de aur fin, cât este cursul oficial al leului. Spre deosebire de leul intern, Lv* este folosit numai în evidenţa şi calculul operaţiunilor valutarfinaneiare cu străinătatea ale ţarii noastre. Cu ajutorul Lv, se realizează: exprimarea cursului valutelor străine într-un etalon comun, propriu comerţului exterior românesc; evidenţa valutar-financiară a relaţiilor economice externe ale României, prin transformarea în Lv, a tuturor plăţilor şi încasărilor externe ale ţării; exprimarea preţurilor, tarifelor, comisioanelor etc, externe într-o singură unitate valutară proprie; evidenţa şi calculul balanţei de plăţi externe. Prin intermediul Lv. se pot face însumări, comparaţii, calcule de corelaţie, calcule de indicatori şi indici prin care se analizează evoluţia comerţului exterior românesc.

LEVÉE EN MASSE* luptă armată a populaţiei împotriva inamicului. Acest termen desemnează fie fapta guvernului care, în timp de război, cheamă toată populaţia validă să intre în formaţiunile militare, pe care le constituie pentru apărarea ţării, fie, mai ales, fapta populaţiei unui teritoriu sau ţări, care, în mod spontan sau la chemarea autorităţilor, ia armele pentru a rezista împotriva invadatorilor sau pentru a-i izgoni pe ocupanţi. Convenţia a IV-a de la Haga din 1907 prevede că populaţia unui teritoriu neocupat care se ridică în masă contra invadatorilor, fără a avea

timpul să se organic zeze, este considerată ca beligerantă, dacă poartă armele pe faţă şi respectă legile şi obiceiurile războiului.

LEX DOMICILII, expresie latină, folosită în dreptul internaţional privat spre a desemna legislaţia statului unde domiciliază o anumită persoană şi care este aplicabilă în cazul unor conflicte de legi.

LEX F ORI, expresie latină cu sensul „legislaţia instanţei" sesizate cu soluţionarea unui litigiu. Normele conflictuale (v.) în temeiul cărora se rezolvă conflictele de legi sunt cele prevăzute de legislaţia instanţei. În conformitate cu aceeaşi legislaţie se stabileşte competenţa internaţională a organelor de jurisdicţie sesizate cu soluţionarea litigiului şi se determină regulile de procedură pe care acestea urmează să le aplice. Pentru orice organ de jurisdicţie din Ptomânia, 1. Ł este legislaţia română.

LEX LOCI ACTUS, expresie latină cu sensul „legislaţia locului unde s-a încheiat actul" (v. lex loci contractus).

LEX LOCI CONTRACTUS, expresie latină cu sensul „legislaţia locului unde s-a încheiat contractul". Potrivit dreptului internaţional privat român, această legislaţie se aplică în subsidiar (de altfel, ca şi lex loci executionisy v.), dacă părţile nu au desemnat prin acordul lor de voinţă o altă legislaţie care să le guverneze raporturile juridice (denumită lex voluntatis, v.).

LEX LOCI DELICTI COMMISSI, expresie

latină cu sensul „legislaţia locului unde a fost săvârşit delictul”. Potrivit acestei norme conflictuale, admise de dreptul internaţional privat român, faptele ilicite civile sunt supuse legislaţiei aplicabile pe teritoriul unde ele au fost săvârşite, chiar dacă paguba pe care au provocat-o s-a produs pe teritoriul altui stat.

LEX LOCI EXECUTIONS, expresie latină cu sensul „legislaţia locului executării obligaţiilor contractuale”. Această legislaţie, la fel ca şi lex loci contractus (v.) se aplică în subsidiar, dacă părţile nu au supus contractul, prin acordul lor de voinţă, unei alte legislaţii (denumită lex voluntatis, v.).

LEX LOCI SOLUTIONIS, expresie latină cu sensul: „legislaţia locului plăţii” (v. lex loci executionis).

LEX PATRIAE, expresie latină cu sensul „legislaţia patriei”. Aceasta corespunde, potrivit dreptului internaţional privat român, legislaţiei naţionale a persoanei. L.p. se aplică în chestiuni de stare civilă, capacitate, raporturi de familie ale persoanelor fizice etc.

LEX PAVILIONIS, expresie latină cu sensul „legea pavilionului” unei nave sau aeronave civile. L.p. este legislaţia statului unde nava sau aeronava se află înmatriculate. L-ţi, guvernează, în principiu, modul de dobândire şi de transmitere a dreptului de proprietate asupra navei sau aeronavei, drepturile reale constituite asupra lor, precum şi regimul juridic al mărfurilor aflate la

bord, în curs de transport.

LEX POSTERIOR DEROGAT LEGI PRIORI, expresie latină cu sensul „legea din urmă înlocuieşte pe cea dintâi”, care exprimă o regulă de drept internaţional ce se aplică în cazul în care două tratate conţin dispoziţii incompatibile. Aplicarea simultană a acestora fiind imposibilă, prevederile ultimului tratat vor prevala.

LEX REI SITAE, expresie latină cu sensul „legislaţia locului unde este situat bunul”. Potrivit acestei norme imobilele sunt supuse legislaţiei statului pe teritoriul căruia se găsesc. Aceeaşi legislaţie se aplică, în principiu, bunurilor mobile considerate în mod individual. Prin excepţie, o marfă aflată în curs de transport terestru este socotită (în general) ca fiind situată, prin anticipaţie, în locul de destinaţie, astfel că i se aplică legislaţia de pe acel teritoriu în operaţiunile juridice care o privesc, încheiate de la distanţă (iar nu la faţa locului, în timpul unei staţionari).

LEX VOLUNTATIS, expresie latină folosită în dreptul internaţional privat spre a desemna legislaţia pe care părţile contractante au ales-o prin acordul lor spre a guverna anumite raporturi juridice. O asemenea opţiune, autorizată de lege ca expresie a libertăţii de voinţă recunoscută părţilor, poate fi exercitată numai în cadrul contractelor de natură patrimonială cu elemente de extraneitate (îndeosebi contracte de comerţ exterior şi de cooperare economică internaţională.) Pentru a fi valabilă, această

alegere trebuie să aibă o justificare raţională, să nu constituie o fraudă la legea forului (a organului de jurisdicţie) şi să nu atragă aplicarea unor reglementări străine, care ar fi potrivnice ordinii publice locale.

LIBAN (denumirea oficială: Al-Jumhlirâya Al-Lubnănâya = Republica Liban), stat situat în SV Asiei, pe coasta estică a M. Mediterane, învecinat cu Siria şi Israel. Suprafaţa: 10.400 kmp. Populaţia (1973): 3.060.000 loc., exclusiv peste 300.000 refugiaţi palestinieni. Capitala: Beirut, 1.290.000 loc. (1972, aglomeraţia urbană). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Lira libaneză = 100 Piastres. Istoric. Pe teritoriul L., locuit din timpuri străvechi, se constituie în mileniul 3 î.e.n. o serie de oraşe-state sclavagiste feniciene (Tyr, Sidon, Byblos, Ugarit). De-a lungul secolelor teritoriul L. este cucerit şi supus temporar de egipteni, asirieni, babilonieni, persani, seleucizi, romani (63 î.e.n.), bizantini (395 e.n.), arabi (636 e.n.), cruciaţi (sec. 11 – 13) şi turci otomani (1516 – 1918). În urma destrămării Imperiului otoman, L., unit cu Siria este administrat, sub mandat al Societăţii Naţiunilor, de

Franţa (din 1920). În 1926 L. este separat de Siria şi declarat republică sub controlul Franţei. La 26 nov. 1941 se proclamă republică independentă (cu un guvern naţional creat la 22 dec. 1943), rămânând în continuare ocupat de trupe anglo-franceze până în dec. 1946. În 1948 – 1949 participă la războiul arabo-israelian şi

încheie, în 1949, un armistiţiu cu Israelul. În anii următori a promovat o politică de neutralitate şi coexistenţă paşnică, în 1975 – 1976, L, este teatrul unui război civil care a durat 18 luni. Organizarea de stat: republică prezidenţială. L. Întreţine relaţii diplomatice cu 114 state (1976) şi este membru în 64 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Între ţările române şi L-au existat încă din timpul evului mediu strânse legături în domeniul culturii, al religiei şi mai târziu comerciale. Din 1922 până în timpul celui de-ai doilea război mondial, interesele L. În România au fost reprezentate de Franţa, ca putere mandatară. În 1932 a luat fiinţă Camera de comerţ libanezo-română cu sediul la Beirut. În perioada 16 febr. 1924 până la cel de-al doilea război mondial au funcţionat agenţi consulari ai României la Beirut. În această perioadă s-au încheiat mai multe acorduri de schimburi economice (la 15 iul. 1937 şi ia 1 aug. 1939, prelungite până la 1 aug. 1941). După cei de-al doilea război mondial, relaţiile dintre cele două ţari au cunoscut o continuă dezvoltare. La 6 ian. 1965 cele două ţări au stabilit relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. În acelaşi an s-a încheiat un acord comercial şi de plăţi care reglementează schimburile reciproce. Începând cu 1958 s-a trecut la constituirea de societăţi mixte comerciale român o-libaneze. Relaţiile s-au amplificat continuu, stimulate de schimburile de vizite ale membrilor guvernelor şi parlamentelor celor două

ţări. În febr. 1967 s-a încheiat un Acord privind transporturile aeriene civile, iar în febr. 1973 un Protocol privind dezvoltarea schimburilor comerciale şi a cooperării economice şi tehnice. Un moment de cea mai mare importanţă pentru dezvoltarea multilaterală a raporturilor de prietenie şi colaborare româno-libaneze l-a constituit vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în Le în perioada 14 – 47 febr. 1974 cu ocazia căreia s-a ajuns la o serie de înţelegeri privind extinderea colaborării economice şi tehnico-ştiinţifice dintre cele două ţări, s-au încheiat un Acord de cooperare turistică şi un program de schimburi culturale şi ştiinţifice, creându-se astfel premisele unor relaţii trainice româno-libaneze cu bune perspective de continuă amplificare.

LIBERALIZARE, noţiune ce desemnează eforturile care se fac în prezent în direcţia suprimării sau atenuării obstacolelor tarifare, paratarifare şi netarifare (v.), care stau în calea schimburilor economice internaţionale, într-un sens mai restrâns prin 1. comerţului exterior se înţelege înlăturarea restricţiilor cantitative (contingente, licenţe etc) la import. În perioada postbelică importante 1. s-au obţinut prin rundele de negocieri tarifare, care au avut loc în cadrul G.A.T.T., în urma cărora s-au operat reduceri ale taxelor vamale (v.).

LIBERIA (denumirea oficială: Republic of Liberia = Republica Liberia), stat situat în V Africii, la Oc. Atlantic, învecinat cu Sierra Leone,

Guineea şi Coasta de Fildeş. Suprafaţa: 111.369 kmp. Populaţia (1976): 1.760.000 loc. Capitala: Monrovia.

180.000 loc. (1976). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Liberian Dollar = 100 Cents. Istoric. În sec. 15 navigatori portughezi descoperă litoralul L. Începând cu 1822 teritoriul L. este colonizat cu negri americani eliberaţi din sclavie şi capătă în 1824 actuala denumire. La 26 iul. 1847 se proclamă stat independent, prima republică de pe continentul african. În 1857 statul este întregit cu teritoriul Maryland, situat în S ţării. Obiect de dispută între Anglia, Franţa şi S.U.A., graniţele statului sunt definitiv stabilite în 1885: După cel de-al doilea război mondial, L. a dus o politică de valorificare a resurselor economice ale ţării, militând pe plan extern pentru dreptul popoarelor la autodeterminare şi pentru o strânsă colaborare interafricană. Organizarea de stat: republică prezidenţială. L. Întreţine relaţii diplomatice cu 76 de state (1976) şi este membru în 38 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Încă înainte de stabilirea de relaţii diplomatice între România şi L., delegaţii oficiale române au participat la festivităţile de reinstaurare a preşedintelui ţării W. Tubman (31 dec. 1963 – 3 ian. 1964,1967 – 1968), iar vicepreşedintele L. a efectuat o vizită în România (aug. 1969). Aceste contacte au pregătit stabilirea de relaţii diplomatice care s-a produs la 30 apr. 1972, la nivel de ambasadă. Relaţiile româno-

liberiene au cunoscut o continuă dezvoltare, în 1972 fiind încheiat un Acord comercial şi de cooperare economică şi industrială, precum şi o serie de înţelegeri privind acţiunile concrete de cooperare în domeniile minier, petrolier şi forestier, cu prilejul vizitei unei delegaţii reprezentative a guvernului liberian. O însemnătate istorică pentru relaţiile româno-liberiene o are vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în L. (3 – 5 mart. 1974), în timpul căreia s-a semnat Declaraţia solemnă comună a celor două ţări, precum şi Acordul de cooperare în domeniul dezvoltării miniere şi petroliere şi Acordul privind participarea la proiectele în curs pentru zăcămintele de minereu de fier din le, punându-se astfel bazele unei colaborări largi, de perspectivă între România şi L. Dialogul la nivel înalt a fost continuat cu ocazia vizitei preşedintelui Le William R. Tolbert jr. În România (10 – 30 sept. 1974), care a dus la identificarea de noi posibilităţi de colaborare într-o serie de domenii şi la semnarea unui Acord de cooperare tehnică şi ştiinţifică şi a unui Acord cultural, constituind un moment nou şi important în dezvoltarea relaţiilor de prietenie şi colaborare dintre România şi L.

LIBERTATEA AERULUI, principiu al regimului juridic al spaţiului aerian (v), proclamat la începutul sec. 19, potrivit căruia statele subiacente ar avea asupra spaţiului lor aerian drepturi strict necesare autoapărării. Principiul

libertăţii aerului a fost abandonat prin Convenţia de la Paris, din 1919, şi înlocuit cu cel al suveranităţii depline a statului subiacent asupra spaţiului său aerian. În baza Convenţiei internaţionale a aviaţiei civile de la Chicago (v.), din 7 dec. 1944, la care este parte şi România, libertăţile aerului sunt în număr de cinci: dreptul de a trece cu aeronavele civile prin spaţiul aerian al unui stat fără să aterizeze; dreptul aeronavelor străine de a ateriza în scopuri necomerciale; dreptul aeronavelor străine de a debarca pasageri şi mărfuri îmbarcate de pe teritoriul statului căruia îi aparţine aeronava; dreptul de a îmbarca pasageri şi mărfuri de pe teritoriul unui stat străin eu destinaţia statului a cărui naţionalitate o are aeronava şi dreptul aeronavelor străine de a îmbarca pasageri şi mărfuri cu destinaţia pentru state terţe. V. spaţiu aerian.

LIBERTATEA DE A INSTALA CABLURI ŞI CONDUCTE PETROLIERE, drept al statelor ce decurge din principiul libertăţii mărilor. Toate statele, inclusiv cele lipsite de litoral, beneficiază de dreptul de a pune cabluri şi conducte petroliere submarine pe fundul mării libere. Statele au însă obligaţia ca în exercitarea acestui drept să nu aducă atingeré drepturilor şi intereselor pe care le au celelalte state în marea liberă, obligaţie ce decurge din principiul egalităţii suverane a statelor. Cablurile şi conductele submarine sunt proprietatea statelor care le instalează. Celelalte state nu au dreptul să împiedice instalarea sau

întreţinerea acestor cabluri şi conducte. Statele sunt obligate să ia măsuri legislative de natură să asigure sancţionarea persoanelor de sub jurisdicţia lor, atunci când acestea în mod intenţionat sau din culpă rup ori deteriorează un cablu sau o conductă. În ceea ce priveşte protecţia cablurilor telegrafice submarine, potrivit Convenţiei de lajßaris din 1884, statele contractante se obligă să sancţioneze faptele prin care se distrug sau se deteriorează aceste cabluri, acordându-se, totodată, dreptul pentru navele lor de război să inspecteze navele despre care sunt bănuite că au săvârşit fapte de natura celor incriminate.

LIBERTATEA DE COMUNICAŢII A MISIUNII DIPLOMATICE, una dintre componentele imunităţii diplomatice (v.). Misiunea diplomatică are libertatea deplină de a comunica cu guvernul statului său, precum şi cu celelalte reprezentanţe diplomatice ale statului pe care îl reprezintă. Misiunea diplomatică poate folosi cu prioritate mijloacele de comunicaţie fără a fi supuse controlului ţării de reşedinţă. Ea poate folosi poşta diplomatică simplă sau cifrată. Misiunea diplomatică poate instala şi utiliza un post de radioernisie cu asentimentul statului acreditar (v,).

LIBERTATEA DE NAVIGAŢIE 1. Drept al statelor, ce decurge din principiul libertăţii mării, în virtutea căruia navele aflate în largul marii sunt supuse, în mod exclusiv, autorităţii statului al

cărui pavilion îl arborează. Utilizând largul mării şi exercitându-şi jurisdicţia exeljisivă asupra navelor care poartă pavilionul său, statul respectiv este obligat să respecte drepturile celorlalte state în marea liberă şi nu are dreptul să-şi exercite în niciun mod autoritatea sa asupra navelor care navighează sub pavilionul unui alt stat. Există şi unele excepţii de la regula jurisdicţiei exclusive a statului pavilionului, ce sunt prevăzute în convenţiile intern acţional e. O astfel de excepţie o constituie pirateria maritimă (v.), navelepirat fiind considerate în afara legii. Prin convenţii internaţionale este instituită şi obligaţia statelor de a asigura securitatea navigaţiei pe mare, precum şi obligaţia de a acorda asistenţă navelor aflate în primejdie. 2 e Libertatea de navigaţie a vaselor comerciale pe fluvii internaţionale, a fost recunoscută pe cale convenţională, dobândind în sec. 19 şi 20 o largă aplicare. Prima reglementare multilaterală, care a stabilit libertatea de navigaţie pe fluviile europene, datează de la Congresul de la Viena (1815). Prin convenţii internaţionale multilaterale, libertatea de navigaţie a fost prevăzută pentru Dunăre, Rin, Zair, Niger, Amazon, Uruguay, Sénégal şi alte fluvii. În relaţiile dintre statele riverane, libertatea de navigaţie fluvială a dobândit, prin practica internaţională, valoarea unui principiu care se bucură de o recunoaştere generală. Statele neriverane beneficiază de libertatea de navigaţie pe fluviile pentru care această libertate nu este

statornicită prin convenţii, numai în măsura stabilită de statele riverane. Libertatea de navigaţie pe fluviile internaţionale trebuie să fie exercitată cu respectarea drepturilor şi prerogativelor de suveranitate ce revin fiecărui stat riveran în limitele domeniului sau fluvial (v. fluviu internaţional). 3. Libertatea de navigaţie aeriană, exista numai în spaţiul de deasupra mării libere (v. libertatea aerului).

LIBERTATEA DE SURVOL, dreptul aeronavelor unui stat de a zbura deasupra teritoriului altui stat ori deasupra teritoriului mării libere. L. de s-a fost consacrată pentru prima dată printr-un document internaţional în Convenţia de la Paris din 1919. Proclamând libertatea navigaţiei aeriene deasupra largului-mării, statele contractante ale Convenţiei de la Paris au admis, totodată, pe bază de reciprocitate, libertatea de trecere, pe timp de pace, a aeronavelor fiecărei părţi deasupra teritoriului celorlalte, fără o autorizaţie prealabilă. Convenţia de la Chicago din 1944 dă o reglementare mai amplă 1. de a* Astfel, reafirmând principiul suveranităţii statelor asupra spaţiului lor aerian, Convenţia stabileşte, în acelaşi timp, dreptul aeronavelor civile dintr-un stat şi care nu sunt folosite pentru serviciile aeriene internaţionale regulate, să survoleze în tranzit, fără escală ori cu escale necomerciale, teritoriul celorlalte state contractante, fără a avea nevoie în acest scop de o autorizaţie prealabilă. Acordul adiţional de la Chicago cu privire la

tranzitul serviciilor aeriene internaţionale extinde libertatea de survol şi asupra aeronavelor civile folosite în serviciile aeriene internaţionale regulate. L. de a. este, de asemenea, reglementată prin numeroasele convenţii bilaterale dintre state, prin care acestea stabilesc, pe bază de reciprocitate, drepturile şi modalităţile concrete prin care se realizează libertatea de zbor. Exercitându-şi, totodată, deplina suveranitate asupra teritoriului lor, şi instituind regimul juridic al propriului spaţiu aerian, statele stabilesc prin aceasta şi condiţiile în care urmează să se desfăşoare dreptul de survol. Prin Convenţia de la Geneva din 1958 asupra mării libere, este proclamată deplina 1. de a. În largul mării, pentru toate statele.

LIBERTATEA MĂRILOR, principiu ai dreptului internaţional maritim care se aplică mării libere (v.). Ł. m. poate fi invocată şi exercitată de către toate statele, riverane şi neriverane, în condiţiile prevăzute de Convenţia asupra mării libere, din 1958 (v.) şi de alte reguli de drept internaţional. Atât pentru statele riverane cât şi pentru cele neriverane 1. m. include, în special, libertatea de navigaţie (v.) pentru vasele comerciale sau militare; libertatea pescuitului; libertatea de a instala cabluri şi conducte petroliere submarine; libertatea de survol (v.), precum şi libertatea cercetării ştiinţifice. Exercitarea de către state a drepturilor care decurg din principiul libertăţii mărilor trebuie făcută în aşa fel încât să nu se

aducă atingere drepturilor egale ale tuturor statelor de a utiliza marea liberă.

LIBERUL SCHIMB» politică comercială promovată de unele ţări capitaliste dezvoltate, în deceniile 5 – 8 ale sec. 19, prin care se urmărea înlăturarea tuturor obstacolelor la importul şi exportul de mărfuri, promovarea măsurilor de stimulare a exporturilor, precum şi asigurarea undi concurenţe libere pe pieţele externe. În prezent, la nivel interguvernamental şi prin intermediul diferitelor organisme internaţionale contemporane, în special prin intermediul G.A.T.T., se fac eforturi în direcţia liberalizării schimburilor economice între naţiuni, pentru dezvoltarea neîngrădită, pe baze echitabile, a comerţului mondial, a cooperării între naţiuni.

LIBIA (denumirea oficială: AIJuinhürlya al-Arabïya al-Libâya = Jamahiria Arabă Libiana Populară Socialistă), stat situat în N Africii, pe coasta M. Mediterane, învecinat cu Egipt, Sudan, Ciad, Niger, Algeria şi Tunisia. Suprafaţa: 1.759.540 kmp. Populaţia (1976): 2.530.000 loc. Capitala: rezidenţială – El Beida.

36.000 loc. (1972), administrativă – Tripoli, 551.000 loc. (1973, cu suburbiile). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Dinar L. =» – 1.000 Dirhams. Istoric. În antichitate, teritoriul L. este populat de triburile hamite ale libienilor, care au avut un rol important în viaţa politică a Egiptului în sec. 10 – 9 î.e.n. Pe coastă sunt întemeiate, începând din sec. 12 î.e.n., oraae-eolomi feniciene, iar în sec. 8

– 7 î.e.n. oraşe-colonii greceşti. Teritoriul L, este cucerit şi stăpânit succesiv de cartaginezi, egipteni, romani (30 î.e.n. – 429 e.n.), vandali (429 – 534) şi bizantini (534 – 643). Odată cu cucerirea de către arabi (641 – 643), L. este inclusă în califatul arab. Sub numele de Tripolitania, L. face parte apoi (din 1556) din Imperiul otoman. În urma războiului italo-turc (1911 – 1912), fostele provincii Cyrenaica şi Tripolitania sunt cucerite de trupele italiene şi transformate în colonii italiene. În 1934 aceste provincii sunt unite sub denumirea de L. Într-o singură colonie. În timpul celui de-al doilea război mondial, L. este teatru de luptă între forţele germano-italiene şi engleze. În 1943 trupe britanice ocupă L. Prin Tratatul de pace de la Paris (1947) provinciile Cyrenaica şi Tripolitania devin teritorii sub tutela O.N.U., administrat de Marea Britanie. La 24 dec. 1951, L. se proclamă stat federal independent sub denumirea de Regatul Unit al L. Tratatele încheiate cu Marea Britanie (1953) şi S.U.A. (1954) acordă acestora dreptul de a închiria baze militare pe teritoriul libian, dar în urma cererii parlamentului (1964), unele au fost evacuate (Tripoli, 1966). În 1963 s-a desfiinţat sistemul federal, iar denumirea ţării s-a schimbat în Regatul L. La 1 sept. 1969 monarhia este abolită şi se proclamă Republica L. Între 28 febr. – 2 mart. 1977 are loc la Shaba Congresul general popular care adoptă o proclamaţie prin care în Ł. se instaurează regimul puterii populare. Congresul stabileşte noua denumire oficială a ţării

de Jamahiria Arabă Libiana Populară Socialistă. Organizarea de stat: republică prezidenţială. L. Întreţine relaţii diplomatice cu 86 de state (1976) şi este membru în 54 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Legăturile dintre popoarele român şi libian datează încă din secolul trecut, sub forma schimburilor comerciale, când L. se afla în perioada dominaţiei coloniale. La 24 oct. 1880 România a înfiinţat un consulat onorific la Tripoli. După cel de-al doilea război mondial, încă de prin anii ’30, înaintea stabilirii relaţiilor diplomatice, între România şi L. s-au statornicit legături de colaborare, îndeosebi pe plan economic. În mai 1972 s-a semnat un Acord comercial pe termen lung. Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 14 febr. 1974, cu prilejul vizitei preşedintelui Nicolae Ceauşescu în L. (12 – 14 febr. 1974), care a avut un rol hotărâtor în dezvoltarea largă, pe multiple planuri, a raporturilor româno-Iibiene. Cu ocazia acestei vizite s-au încheiat un Acord general de colaborare între cele două ţări, precum şi un număr de acorduri de cooperare în domeniile petrolier, al construcţiilor, agriculturii, transporturilor, culturii, ştiinţei şi informaţiilor. Acordurile şi înţelegerile la nivel înalt au dat un puternic impuls conlucrării dintre cele două popoare, concretizându-se în crearea unor societăţi mixte româno-Iibiene şi în construirea în comun a numeroase obiective economice în L., conferind trăinicie şi noi perspective prieteniei şi

colaborării româno-Iibiene.

AÏBÛR, termen utilizat în practica bancară internaţională desemnând rata dobânzii la depozitele reciproce pe care le constituie băncile londoneze din circuitul eurovalutar (London Inter-Bank Offer Rate – rata de ofertă a dobânzii între băncile londoneze). L. reprezintă rata minimă a dobânzii pentru operaţiunile bancare. Reflectând sintetic nivelul dobânzii pe pieţele de capitaluri internaţionale, L este utilizat ca bază de calcul a dobânzii la creditele şi împrumuturile internaţionale, în special la eurocredite (v.).

LICENŢĂ 1. Autorizaţie eliberată de organele competente dintr-un stat, privind importul, exportul sau tranzitul unei mărfi fără de care operaţiunea respectivă nu este admisă. L» constituie un instrument de politică economică, prin intermediul căruia se asigura realizarea anumitor obiective: încurajarea exporturilor, aprovizionarea pieţei interne în cantităţi suficiente cu anumite produse (prin îngrădirea exporturilor şi/sau stimularea importurilor); protejarea industriei naţionale (prin limitarea importului produselor similare); atenuarea creşterii preţurilor interne la unele produse (prin admiterea importului la produsele respective) etc. În ţările capitaliste, sistemul 1. este folosit ins a şi ca un instrument de discriminare. În România regimul L este reglementat prin articolul 29 al Legii de comerţ exterior, care prevede că orice import sau export se realizează numai pe bază de

I. eliberată de M.C.E.C.E.I., pentru fiecare produs sau grupă de produse. Pe baza aprobării Consiliului de Miniştri, regimul 1. se poate extinde şi la alte operaţiuni de comerţ exterior.

2. Act prin care titularul unei invenţii, al unor procedee tehnologice, mărci de fabrică sau mărci comerciale, acordă beneficiarilor interesaţi dreptul de a fabrica şi vinde produsele realizate prin folosirea dreptului de proprietate industrială respectiv.

LICHIDITATE INTERNAŢIONALĂ, mijloace de plată utilizate în relaţiile internaţionale, a) (în sens restrâns, mai frecvent utilizat) Suma rezervelor de aur şi devize ale tuturor ţărilor, b) Totalitatea mijloacelor de plată, internaţional recunoscute, pe care autorităţile monetare din ţările lumii le pot utiliza, la nevoie, pentru a echilibra balanţele de plăţi, fără a apela la restricţii valutare (v.) sau restricţii la import, c) Totalitatea mijloacelor de plată care sunt utilizate în relaţiile internaţionale, indiferent dacă acestea se află la dispoziţia guvernelor sau la dispoziţia altor deţinători (bănci private, corporaţii multinaţionale etc.). În acest sens larg, Li. cuprinde, alături de mijloacele de plata menţionate anterior, depozitele bancare în valută convertibilă din ţările capitaliste dezvoltate, depozitele în euro valute (v.), petro dolarii etc.

LICITAŢIE 1. Modalitate prin care se efectuează vânzări-cump arări de bunuri sau prestări de servicii, frecvent utilizată în comerţul internaţional. Obiectul L îl constituie: unele

produse de bază (v.), bunuri cu un grad înalt de prelucrare, prestarea unor servicii, cum ar fi engineering-ul (v.) 2. (în capitalism) Licitaţie publică, modalitate prin care se vând bunurile supuse împărţirii judiciare sau executării silite, în cazul persoanelor care nu şi-au îndeplinit la scadenţă obligaţiile asumate (sunt în stare de faliment).

LIECHTENSTEIN (denumirea oficială: Fürstentum Liechtenstein = Principatul Liechtenstein), stat situat în partea central-sudică a Europei, în inima Munţilor Alpi, între Austria şi Elveţia. Suprafaţa: 160 kmp. Populaţia (1976): 23.947 loc. Capitala: Vaduz.

4.472 loc. (1975). Limba oficială: germana. Moneda: 1 Franc elveţian (Franken) = 100 Centimes (Rappen). Istoric. Menţionat documentar pentru prima oară în 1140, L. se constituie ca principat în cadrul Imperiului habsburgic în 1719. În sec. 19 a făcut parte succesiv din Imperiul romano-german (până în 1806), din Confederaţia Rinului (1806 – 1814) şi din Confederaţia germană (1815 – 1866). După aceea devine principatindependent în uniune vamală cu Imperiul austro-ungar (1867 – 1917). În 1921 L. Încheie o uniune monetară, iar în 1924 o uniune vamală cu Elveţia (care îl reprezintă în relaţiile externe). Organizarea de stat: monarhie constituţională, principat ereditar. L. nu este membru al O.N.U., dar, la cerere, a fost inclus de O.N.U. ca parte la Statutul C.I.J. (1949). Nu

întreţine relaţii diplomatice. Este membru în 12 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976).

LIGA STATELOR ARABE, înfiinţată la 22 mart. 1945 de Conferinţa statelor arabe de la Cairo, L.S.A. sau Liga arabă este o organizaţie internaţională cu caracter interguvernamental. Pactul L.S.A. a fost semnat iniţial de şefii de guverne din 7 state: Siria, Transiordania (în prezent Iordania), Irak, Arabia Saudită, Liban, Egipt, Yemen. Numărul membrilor Ligii a crescut în 1977 Ia 21 de state. Are drept scop consolidarea relaţiilor între statele membre şi coordonarea acţiunilor lor politice, având în vedere înfăptuirea unei colaborări strânse între ele, apărarea independenţei şi suveranităţii lor şi menţinerea unui interes general faţă de problemele care vizează ţările arabe. Organizaţia îşi propune să asigure o cooperare între membrii ei în domeniul economic, financiar, al transporturilor, culturii şi în probleme de ocrotire a sănătăţii, cetăţenie, acordarea vizelor. Momente importante în activitatea L.S.A. sunt întâlnirile şefilor de stat din ţările arabe. Organul conducător al organizaţiei este Consiliul, format din reprezentanţii tuturor statelor membre, fiecare din ei având dreptul la un singur vot. Activitatea curentă a organizaţiei în perioada dintre sesiuni o îndeplineşte un secretariat general, condus de un secretar general ales pe termen de cinci ani. Sediul permanent al L.S.A. este la Cairo, dar reuniunile L.S... şi ale

Consiliului pot avea loc şi în capitalele celorlalte state arabe. L.S.A. participă la sesiunile adunărilor generale ale O.N.U. Şi ale instituţiilor specializate cu statut de observator.

LIGA NAŢIUNILOR, v. SOCIETATEA NAŢIUNILOR.

LIGA SOCIETĂŢILOR DE CRUCE ROŞIE (L.O.R.C.S.), fondată în 1919, reprezintă organul de legătură permanentă între societăţile naţionale de Cruce Roşie. Membrii L.O.R.C.S. sunt societăţile naţionale de Cruce Roşie, Semiluna roşie, Leul şi Soarele roşu, însumând peste 230 milioane de oameni (1976). Activitatea sa este îndreptată către sprijinirea acţiunilor umanitare ale societăţilor naţionale de Cruce Roşie, fiind organul de coordonare şi legătură între acestea şi ajut-îndu-le în organizarea şi îndeplinirea activităţii lor atât pe plan naţional cât şi internaţional. Resursele financiare ale L.O.R.C.S. provin din contribuţiile societăţilor membre. Structura: Consiliul guvernatorilor; Consiliul Executiv; Secretariatul. L.O.R.C.S. este recunoscută de O.N.U. ca organul principal de coordonare pentru situaţii excepţionale sare impun acordarea de ajutoare internaţionale. Are sediul la Geneva. V» şi Crucea Roşie Internaţională.

LILA, PLANUL ~, v. ATTILA, PLANUL

LIMBĂ DE LUCRU, limbă în care se poartă negocierile diplomatice şi se redactează documentele de lucru.

LIMBĂ DIPLOMATICĂ, limbă în care se fac comunicările şi se întreţin relaţiile oficiale diplomatice. Egalitatea suverană a statelor impune ca, în prezent, în cadrul discuţiilor, negocierilor sau comunicărilor, limba folosită de oricare dintre statele părţi să fie considerată l.d. Fiecare diplomat are dreptul de a se exprima în limba ţării sale, iar notele diplomatice se pot redacta în limba naţională; pentru considerente de curtoazie se asigură traducerea vorbirii şi se alătură documentelor redactate în limba naţională o traducere neoficială în limba statului căruia ele îi sunt destinate. Aplicarea acestui principiu ar crea însă mari dificultăţi în cazul unor conferinţe internaţionale ţinute cu participarea unui mare număr de state; în astfel de ocazii se stabilesc anumite limbi de lucru (v.) şi limbi oficiale în care se redactează tratatele, protocoalele, actele finale şi alte documente internaţionale. Documentele bilaterale se redactează, de obicei, în limbile ambelor părţi; uneori însă părţile, de comun acord, pot stabili ca ele să fie redactate într-o altă limbă, în cazul conferinţelor sau al organizaţiilor internaţionale, statele participante stabilesc un număr restrâns de limbi oficiale în care sunt redactate documentele. În prezent, nu există o limbă unică, unanim admisă pentru redactarea tratatelor şi a altor documente oficiale internaţionale.

LIMITELE CREŞTERII, concept teoretic care susţine imposibilitatea (după unii economişti şi

politologi occidentali) de menţinere în viitor a ritmurilor actuale de creştere, deoarece acestea ar conduce la situaţii catastrofale, precum epuizarea resurselor globului, lipsa cronică de alimente sau poluarea ireversibilă şi ucigătoare a mediului înconjurător. L.e. a fost intitulat şi primul raport către Clubul de la Roma (v.), întocmit de 4 specialişti americani. În cadrul raportului, extrapolându-se în viitor tendinţele manifestate de la începutul acestui secol în evoluţia hranei, populaţiei, producţiei industriale, resurselor globului şi poluării, se ajunge la concluzia că în condiţiile creşterii accelerate a populaţiei şi producţiei industriale, alimentele şi resursele naturale devin insuficiente, iar poluarea, direct nocivă pentru viaţă. Raportul atrage atenţia că, înainte de a fi prea târziu, creşterea economică a ţărilor lumii trebuie să înceteze. Lucrându-se, însă, cu medii mondiale uriaşe, raportul nu ia în considerare diferenţierile care există între nivelurile de dezvoltare ale ţărilor în curs de dezvoltare şi cele ale ţărilor dezvoltate, decalajele economice care constituie o caracteristică esenţială a lumii contemporane, propunându-se o soluţie globală – creşterea zero – care, evident, vine în contradicţie cu cerinţele dezvoltării economice a statelor, în special a celor în curs de dezvoltare unde creşterea trebuie să se accelereze pentru a ajunge din urmă ţările dezvoltate. Un alt viciu fundamental al acestui raport este acela că în cadrul lui nu se are în vedere faptul că viitorul

oferă, în mod firesc, noi soluţii de rezolvare a multor probleme care, la un moment dat, par de nedepăşit.

LINGOU, formă, deosebită de monedele de aur sau argint, în care se tranzacţionează sau se tezaurizează metalele preţioase (aurul, argintul etc.). L-au formă de bară, pe care este înscrisă cantitatea şi titlul metalului preţios. Utilizarea 1. În locul monezilor de aur a luat amploare odată cu retragerea treptată a aurului din circulaţie şi limitarea convertibilităţii bancnotelor în aur (etalonul aur-lingouri). În prezent, ponderea principală în tranzacţiile şi tezaurizarea aurului o deţin L, monezile de aur având mai mult un rol numismatic.

LINIE 1. (în dreptul internaţional maritim) Linie de bază, limita interioară de la care urmează a se calcula întinderea marii teritoriale (v.). În funcţie de configuraţia coastelor maritime se aplică principiul l. de b. normale sau cel al l. de b. drepte. În regiunile în care coastele prezintă sinuozităţi profunde sau dacă există grupuri de insule în imediata apropiere a ţărmului se poate aplica principiul 1. de b. dreaptă care reprezintă L ce leagă punctele extreme spre larg apropiate sau, în cazul insulelor, 1. ce unesc puncte de pe litoralul maritim cu puncte de la marginea exterioară (spre larg) a insulelor de coastă. Traseul 1. de b.d. nu trebuie să se depărteze în mod apreciabil de direcţia generală a coastei, iar întinderile de mare situate înăuntrul acestor L

trebuie să fie suficient legate de domeniul terestru, pentru a fi supuse regimului apelor interioare (v.). Statele au obligaţia să indice în mod clar l. de b.d. pe hărţile marine şi să asigure acestora o publicitate corespunzătoare. 2. Linie mediana! ce delimitează pe baza principiului echidistanţei, marea teritorială sau cursurile de apă între două state.

Sistemul hm* este folosit mai frecvent pentru delimitarea frontierei fluviale între state converane, în cazul cursurilor de apă nenavigabile. În ceea ce priveşte apele fluviale navigabile, pentru a se asigura fiecăruia din statele converane drepturi egale în folosirea acestora din punct de vedere al navigaţiei, delimitarea frontierei se face de-a lungul talvegului (v.).

3. Linie de demarcaţie: a) traseul de teren al frontierei între două state, marcat prin borne, repere sau anumite semne, pe uscat şi pe apă; b) (în caz de conflict armat) 1. care separă forţele beligerante în momentul când au acceptat încetarea ostilităţilor, în aceste situaţii ea nu are semnificaţia unei frontiere politice sau teritoriale şi nu aduce prejudicii drepturilor teritoriale ale părţilor, urmând ca acestea să fie valorificate cu ocazia reglementării definitive a raporturilor dintre statele beligerante.

LISTĂ DESCHISĂ, document eliberat de Ministerul Afacerilor Externe sau de misiunea diplomatică din străinătate, prin care cere

autorităţilor vamale şi de frontieră ale statului său să acorde sprijin călătorului deţinător al acestui document cu ocazia trecerii frontierei. L.d. este eliberată persoanelor care se bucură de privilegii diplomatice (v.) sau care sunt invitate în ţara respectivă.

LITIGIU INTERNAŢIONAL, conflict, diferend ivit între două sau mai multe state cu privire la unele aspecte ale relaţiilor lor. L.i. izvorăsc, îndeosebi, din cauza încălcării de către părţi a dreptului internaţional, a neîndeplinirii obligaţiilor asumate prin tratate, a interpretării în med diferit a normelor dreptului internaţional sau a clalizelor tratatelor încheiate între ele*

D.I.C. obligă statele să caute rezolvarea litigiilor internaţionale exclusiv prin mijloace paşnice, oferindu-le în acest scop o gamă largă de mijloace ca: tratativele directe, bunele oficii (v.), mediaţia (v.), mijloace cu caracter jurisdicţional ca arbitrajul (v.) sau recurgerea la instanţele judecătoreşti internaţionale, supunerea litigiului organelor unor organizaţii internaţionale între care O.N.U. joacă un rol tot mai important. V. Şi diferend internaţional.

LITISPENBENTĂ, v. CONFLICT DE COMPETENŢĂ.

LIVRAREA DE ECHIPAMENTE PE CREDIT RAMBURSABIL ÎN PRODUSE, formă de cooperare economică internaţională şi, totodată, instrument eficient de stimulare a exporturilor de bunuri de echipament (maşini, utilaje, instalaţii complexe,

linii complete de producţie) şi de tehnici de producţie (procedee, brevete, licenţe, know-how, asistenţă tehnică). Livrarea de echipamente poate fi denumită şi formula românească a cooperării industriale, deoarece ea a fost propusă pentru prima oară de ţara noastră – într-o formă sintetizată, fundamentată teoretic şi practic – la a XIII-a sesiune a C.E.E./O.N.U. (apr. 1958) şi reluată apoi la sesiunile următoare şi la prima Conferinţă a U.N.C.T.A.D., când a fost consemnată într-o rezoluţie (Geneva, 1964). Rambursarea creditului pe termen lung în formula livrarea de echipamente poate fi convenită în livrări de produse fabricate cu echipamente importate sau în livrări de alte produse, care prezintă interes pentru creditor, asigurându-se pe această cale dezvoltarea schimburilor comerciale internaţionale pe termen lung.

LLOYD* S, asociaţie de asigurători maritimi particulari, înfiinţată în 1689.

În 1871 a fost transformată în corporaţie. Asigurările se negociază prin intermediul agenţilor de asigurare (brokeři) (v.), de obicei la costul cel mai redus posibil, fiecare asigurare fiind subscrisă de mai mulţi membri asociaţi ai companiei (underwriters), care semnează împreună poliţa de asigurare cunoscută sub denumirea de Lloyd’s Form. Deşi cunoscută pentru asigurările sale maritime, această activitate reprezintă astăzi mai puţin de jumătate din total, restul fiind format din asigurări pentru

incendii şi accidente (50 Ia sută), asigurări pentru transporturi aeriene (7 la sută) etc., fapt ce rezultă şi din organizarea companiei pe sectoare specializate pentru marină, aviaţie, automobile, diverse. Are sediul la Londra.

LORIS M, activitate pe care o desfăşoară, în afara cadrului organizat, un anumit grup în scopul exercitării influenţei în adoptarea anumitor hotărâri de către organe legislative, organizaţii internaţionale etc. Lobby, în limba engleză, în accepţia sa primară, însemna „coridor". Denumirea termenului politico-diplomatic de 1. Îşi are originea în faptul că pe coridoarele Congresului american, adică în afara sălilor de şedinţe, reprezentanţi ai diferitelor interese financiare, industriale etc, au iniţiat o intensă activitate de culise pentru a influenţa forul legislativ în adoptarea acelor legi care ar favoriza trusturile sau organizaţiile în slujba cărora se află. O lege federală americană, care reglementează L obligă diferitele grupuri să-şi declare anual cheltuielile.

LOCAL AL MISIUNII DIPLOMATICE, ansamblu arhitectonic care cuprinde clădirile sau părţile de clădiri şi terenul aferent, indiferent în a cui proprietate se află, folosit de misiunea diplomatică, inclusiv pentru reşedinţa şefului de misiune. L-al m. d, se bucură de inviolabilitate (v.).

LOCAL CONSULAR, ansamblu arhitectonic care cuprinde clădirile sau părţile de clădiri şi terenul aferent, indiferent în a cui proprietate se

află, folosit exclusiv pentru oficiul consular (v.). L.e. se bucură de imunitate consulară (v.).

LOCAŢIE (LOCAŢIUNE) 1. (în transporturile internaţionale) Taxe (indemnizaţii) plătite, cu titlu de penalizare sau de chirie, în caz de depăşire a termenului de încărcare sau descărcare a mijloacelor de transport. Termenul de I se foloseşte, în special, pentru transporturile rutiere şi feroviare; în cazul transportului maritim, termenul utilizat fiind cel de contrastalii (v.). 2 m (în comerţul exterior) Contracte de închiriere prin care proprietarul unui bun, mobil sau imobil, cedează folosinţa bunului de care dispune, în condiţiile precizate în contract şi în schimbul unei sume de bani (chirie sau le). de Darea în 1., contract de leasing (v).

LOCOTENENTA DOMNEASCĂ DIN 1843 ÎN MUNTENIA, instituită la Bucureşti, la 9 aug. 1848, în urma presiunii guvernului otoman, până la numirea unui nou domn, era formată din Ion Heliade Rădulescu, Nicolae Golescu şi Christian Tell. A funcţionat până la 25 sept. 1848. Pe plan extern a urmărit recunoaşterea de către guvernul otoman a Constituţiei propuse de guvernul revoluţionar, a revendicărilor revoluţionare, a decretelor emise de ea şi a noii administraţii. Acţiunea Locotenentei n-a reuşit, la 13/25 sept, turcii au intrat în ţară cu forţe militare pentru a lichida revoluţia la îndemnul şi cu sprijinul guvernului ţarist.

LOCOTENENTA DOMNEASCĂ DIN 1366 DIN

ROMÂNIA, instituită la 11 febr. 1866, în urma detronării lui Cuza Vodă, a fost alcătuită din Lascăr Catargiu, Nicolae Golescu şi colonelul Nicolae Haralambie. Activitatea ei a durat până la 10 mai 1866, când s-a urcat pe tron domnitorul Carol I. Principala preocupare externa a Locotenenţei a fost obţinerea, din partea marilor puteri şi îndeosebi a Turciei, a recunoaşterii detronării lui Cuza, respectării Unirii şi a alegerii unui nou principe dintr-o dinastie occidentală. La început a fost proclamat ca domn Filip de Flandra, al doilea fiu al regelui Belgiei, care a refuzat însă coroana la presiunea lui Napoleon al ÎI 1 l-ea; s-a procedat apoi la alegerea prin plebiscit a lui Carol I de Hohenzollern (2/14 şi 8/20 apr. 1866).

LOCURILE SFINTE, denumire sub care au fost cunoscute, iniţial, Ierusalimul şi alte locuri din Palestina legate de naşterea creştinismului. După aceea, noţiunea s-a extins la Muntele Sinai, unde se află mănăstirea Sfânta Ecaterina, şi la Muntele Athos. Datele privind primele relaţii care s-au stabilit între ţările române şi Ierusalim sau Sinai sunt puţine şi târzii, încât este greu să se stabilească cu exactitate anul şi forma acestora. Ştiri mai numeroase există despre legăturile dintre ţările române şi „republica” monastică de la Athos. Bastion al ortodoxismului, mai întâi în luptă cu ofensiva catolică şi după aceea cu islamul, At ho sul se bucură de sprijinul împăraţilor din Bizanţ, al principilor creştini din sud-estul european: ţarii bulgari, regii şi despoţii sârbi, sau

al regilor georgieni şi al cnejilor ruşi. Din acelaşi spirit de solidaritate, domnii ţărilor române stabilesc de timpuriu legături cu Patriarhia din Constantinopol şi cu mănăstirea de la Muntele Athos. La rugăminţile egumenului Hariton, Nicolae Alexandru, fiul lui Basarab I, face primele danii mănăstirii Cut în muz. Daniile lui Vlaicu, fiul şi urmaşul lui Nicolae Alexandru sunt atât de importante încât este considerat ctitorul Cutlumuzului, Vlaicu a făcut danii şi altor mănăstiri. Despre activitatea urmaşilor acestuia privind sprijinirea

Athosului nu mai există documente până în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân. În anul 1398, boierul Aldea şi Mircea însuşi dăruiesc Cutlumuzului două sate din Ţara Românească. Se pare că Alexandru cel Bun ar fi făcut primele danii mănăstirii Zografu. Urmaşii lui Mircea cel Bătrân şi ai lui Alexandru cel Bun acordă danii anuale în bani, dar şi sate, încât Cutlumuzul se va numi Marea Lavră a Ţării Româneşti, iar Zografu va depinde de mila domnilor români. Dacă în prima fază relaţiile dintre ţările române şi L.s. au caracterul solidarităţii lumii ortodoxe, odată cu subjugarea Bulgariei, a Serbiei şi prăbuşirea Imperiului bizantin, domnii ţărilor române ramm singurii susţinători ai L.s. Se trece, odată cu Ştefan cel Mare şi Vlad Călugărul, la o politică ortodoxă, de susţinere a celor mai importante centre religioase, politică al cărei sens este apărarea în faţa ofensivei islamului, cu

repercusiuni adânci asupra salvării fiinţei etnice a popoarelor căzute sub stăpânirea otomană. Aşa se explică şi daniile numeroase făcute de Radu cel Mare, Neagoe Basarab şi, mai ales, aşa se explică de ce speranţele de eliberare ale acestor popoare se îndreaptă către domnitorii români. Această politică ortodoxă a fost continuată şi de domnii fanarioţi, mănăstirile acumulând astfel numeroase averi în ţările române. Revoluţia lui Tudor de la 1821 a pus problema acestor averi. Se considera că un sfert din suprafaţa agricolă a ţării era stăpânită de mănăstiri, iar averile închinate mănăstirilor străine deveniseră obiect de speculă pentru acestea şi scăpau de sub controlai financiar al ţărilor române. Deşi s-a pus problema ca mănăstirile să dea o parte din veniturile lor acestor ţări, după 1829, când veniturile lor se ridicau la 1.400.000 de aspri, ele se emancipează total de sub autoritatea domnilor români. Străduinţele depuse de aceştia pentru a limita abuzurile egumenilor străini şi pentru a reglementa problema locurilor închinate se lovesc de opoziţia puterilor protectoare, iar în 1857 ea devine o chestiune internaţională. Cu alegerea lui Guza ca domn al Principatelor, problema averilor închinate mănăstirilor intră într-o fază decisivă. Deşi nu se bucura decât de sprijinul Franţei, domnul trece la secularizarea averilor mănăstireşti în anul 1863. Veniturile acestora se ridicau la 20.000.000 lei, iar suprafaţa acestor averi reprezenta între 11 şi 12 la sută din

suprafaţa Ţării Româneşti şi Moldovei. Deşi guvernul român a căutat să despăgubească L.s., acestea au refuzat categoric orice sumă, cerând să li se restituie averile. Cum problema averilor închinate devenise o chestiune de politică internă şi, după cum şi în alte ţări, inclusiv în cele islamice, se trecuse la secularizarea averilor mănăstireşti, plângerile călugărilor străini n-au mai găsit susţinători nici în străinătate.

LOCUS REGIT ACTUM (LOCUS REGIT FORMAM ACTUS), expresie procedurală latină, însemnând că legislaţia locului unde este întocmit înscrisul probator îi reglementează condiţiile de formă exterioară. Această normă conflictuală (v.) este consacrată, cu unele excepţii, şi de dreptul internaţional privat român. Aplicarea legislaţiei unde s-a întocmit înscrisul are caracter facultativ, în sensul că părţile pot să supună condiţiile sale de formă exterioară şi altei legislaţii (de ex., legislaţiei lor naţionale sau legislaţiei aplicabile fondului raporturilor lor juridice). Prin excepţie, contractele de export şi de import, încheiate de organizaţiile socialiste româneşti, care desfăşoară o activitate de comerţ exterior, trebuie întocmite, sub sancţiunea nulităţii, în formă scrisă (fără să fie necesară şi autentificarea). Se exclude astfel, în acest domeniu, contractarea verbală, chiar şi atunci când legislaţia statului unde este întocmit actul o admite.

Ł.O.R.C.S., v. LIGA SOCIETĂŢILOR DE CRUCE ROŞIE.

LUMEA TRESA, denumire convenţională, dată ţărilor în curs de dezvoltare din Africa, America Latină, Asia, care promovează o politică de apărare a independenţei şi a suveranităţii naţionale, se opun imperialismului şi colonialismului. Uneori, noţiunea este substituită prin expresiile: ţări slab dezvoltate sau ţări recent eliberate de sub jugul colonial, ţări în curs de industrializare. V. Şi ţară în curs de dezvoltare.

LUPTĂTORI FĂRĂ UNIFORMĂ, combatanţi voluntari constituiţi în comandamente cvasimilitare organizate, care acţionează, în timp de război, în spatele liniei frontului inamic sau pe un teritoriu ocupat de inamic. Noţiunea înglobează mai multe categorii de combatanţi: partizanii sau luptăto rii de guerilă, luptătorii din mişcările de eliberare naţională ş.a. L. fără u* nu fac parte din rândurile forţelor armate regulate, însă au statut de combatanţi, lor aplicându-li-se regulile şi obiceiurile uzuale în caz de conflict armat, cu condiţia de a avea în fruntea lor un comandant, de a purta un semn fix şi vizibil de la distanţă, a purta armele pe faţă şi a respecta în operaţiile lor legile războiului.

LUXEMBURG (denumirea oficială: Grand-Duché de Luxembourg/ Grousherzogdem Lezebuurg = Marele Ducat de Luxemburg), stat situat în Europa de V, învecinat cu Belgia, R.F. Germania şi Franţa. Suprafaţa: 2.586,4 kmp. Populaţia (1976): 360.000 loc. Capitala: Luxemburg, 90.000 loc. (1973, cu suburbiile).

Limbi oficiale: franceza şi luxemburgheza. Moneda: 1 Franel. = 100 Centimes. Istoric. În sec. 10 în jurul oraşului L. ia fiinţă ducatul cu acelaşi nume. În perioadele 1308 – 1313,1346 – 1400 şi 1410 – 1437 ducii de L. devin regi ai Germaniei şi împăraţi ai Imperiului romano-german. Între 1477 şi 1684 L. face parte din provinciile habsburgilor, iar în sec. 17 şi 18 aparţine succesiv Franţei, Spaniei şi Austriei. În 1794 – 1814 este ocupat de

Franţa republicană şi napoleçneana» în urma Congresului de la Viena (1815) L. este proclamat Mare Ducat, stat independent în cadrul Confederaţiei Germane şi legat de Olanda printr-o uniune personală (v.) (1815 – 1890). După destrămarea Confederaţiei Rinului (1866), Conferinţa de la Londra (1867) proclamă neutralitatea perpetuă a statului luxemburghez (11 mai 1867). Violându-l. neutralitatea, trupele germane ocupă L. În cursul celor două războaie mondiale (1914 – 1918 şi 194$ – 1944). În 1921 încheie cu Belgia o uniune vamală în care intră şi Olanda în urma tratatelor (1948, a 1960) care au creat Benelux (v.). În 1948 se abrogă statutul de neutralitate şi L» aderă la Pactul de la Bruxelles (1948) şi la N.A.T.O. (1949). Organizarea de stat: monarhie constituţională, ducat ereditar. L. Întreţine relaţii diplomatice cu 102 state (1976) şi este membru în 82 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Primele mărturii ale unor contacte româxio-luxemburgheze* datează de la mijlocul sec. 12. Un

moment important în cronica relaţiilor dintre cele două ţări îl constituie întrajutorarea dintre Sigismund de Luxemburg, rege al Ungariei, şi Mircea cel Bătrân în lupta antiotomană. Independenţa de stat a României este recunoscută de regele Olandei în perioada uniunii personale a Olandei cu L., la 26 ian. 1879, reprezentantul diplomatic român în Franţa, fiind numit provizoriu şi în L. După destrămarea uniunii personale, între România şi L. s-au stabilit relaţii diplomatice la 18 dec. 1910, la nivel de legaţie (data numirii reprezentantului român în L.). În perioada interbelică, L. a înfiinţat un consulat onorific la Bucureşti (5* febr. 1921), iar România un consulat onorific în L. (1 apr. 1923). Întrerupte ia 15 iul. 1940, în condiţiile războiului mondial (data rechemării reprezentantului român în L», la cererea guvernului german), relaţiile diplomatice românoluxemburgheze sunt restabilite nivel de legaţie, la 4 iul. 1946, iar la 15 nov»

1966 sunt ridicate la nivel de ambasadă. Relaţiile româno-luxemburgheze au înregistrat o permanentă dezvoltare, fiind jalonate de Acordul de cooperare economică, industrială şi tehnică şi de Acordul comercial pe termen lung încheiate între România şi Uniunea Economică Belgo-Luxemburgheză în sept. 1968, respectiv dec. 1970. Procesul de amplificare şi adâncire a raporturilor dintre România şi L. a fost în mod hotărâtor stimulat de vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în L. (27 – 28 oct. 1972), cu ocazia

căreia s-a semnat Declaraţia solemnă comună, care a aşezat aceste relaţii pe o temelie trainică. Cu aceeaşi ocazie s-au semnat acorduri de colaborare în domeniul turismului şi al transporturilor aeriene civile. Dialogul ia nivel înalt a continuat cu vizita în România a marelui duce Jean al L. (25 – 28 oct. 1976), întrevederile dintre cei doi şefi de state şi convorbirile oficiale ale preşedintelui Nicolae Ceauşescu cu primul ministru al L., Gaston Thorn, conducând ia extinderea cooperării economice, intensificarea schimburilor comerciale şi a colaborării în domeniile industriei, agriculturii, tehnicii, ştiinţei şi finanţelor, inclusiv al cooperării pe terţe pieţe. S-a elaborat, de asemenea, un program concret pentru înfăptuirea prevederilor Acordului cultural.

MACAO /AOMEN (denumirea oficială: Teritorio de Macau), teritoriu situat pe ţărmul sudic al Asiei de Sud-Est, la vărsarea fluviului Sikiang în Marea Chinei de Sud, care cuprindea mica pen. Macao, ins. Taipa şi Coloane. Suprafaţa: 17 kmp. Populaţia (1975): 270.000 loc. Centrul administrativ: Santo Nome de Deus de Macau, 226.710 loc. (1970). Limba oficială: portugheza. Moneda: 1 Pataca = 100 Avos. Istoric. Teritoriu chinez, M. este ocupat de portughezi din anul 1557 (primul port comercial al Portugaliei în China) care îl proclamă colonie în 1849. La 11 iun. 1951 primeşte statutul de provincie de peste mari a Portugaliei. După cel de-ai doilea război mondial a fost considerat de O.N.U. ca teritoriu

neautonom, în sensul cap. 11 al Cartei. La 8 mart. 1973, guvernul R.P. Chineze a informat O.N.U. că M. este teritoriu chinez, ocupat de autorităţile portugheze şi, în consecinţă, problema M. a fost scoasă din preocupările O.N.U. În anul 1976 dobândeşte statut de teritoriu autonom. Prin publicarea unui „statut organic" (17 febr. 1976), M. se defineşte teritorial ca o „entitate colectiva" cu autonomie internă legislativă. Garnizoana portugheză a părăsit M. la 30 dec. 1975 şi a fost înlocuită (1 ian. 1976) printr-o forţă teritoriala de securitate.

MACQUARIE, INSULELE ~ (denumirea oficială: Macquarie Islands) f grup de patru mici ins. În S Oc. Pacific, la circa 1.600 km SE de ins. Tasmania. Suprafaţa: 176 kmp. Neiocuite. Descoperite în 1810, ins, devin bază a expediţiei polare condusă de Douglas Mawson (1911 – 1914). În 1947 – 1948 este deschisă o staţiune ştiinţifică de cercetări (meteorologică, releu radio) patronată de „Australian Naţional Antarctic Research Expedition" (A.N.A.R.E.). Dependentă de Tasmania, ca „teritoriu extern" al Australiei din 26 dec. 1947.

MAGHREB ARAB PRESS (M.A.P.), agenţie naţională de presă din Maroc, creată în 1959, cu sediul la Rabat.

MAGYAR TÄVIRAŢI IRODA (M.T.I.), agenţie de ştiri şi informaţii care funcţionează din 3 mart. 1880; de la crearea R.P. Ungare este agenţia oficială de presa a acestei ţari. Are sediul la

Budapesta.

MADAGASCAR (denumirea oficială: République Démocratique de Madagascar, Repoblika Demokratika Malagasy = Republica Democrată Madagascar), stat situat în Oc. Indian, cuprinzând marea ins. Madagascar, separată de Africa prin Canalul Mozambic. Suprafaţa: 587.041 kmp. Populaţia (1974): 8.770.000 loc. Capitala: Tananarive (Antananarivo), 366.530 loc. (1972). Limbi oficiale: franceza şi malgaşa. Moneda: 1 Ariary = 10 Francs e = 100 Centimes. Istoric. Ins. M. este populată la începutul mileniului 1 e.n. de grupuri venite din Indonezia şi Melanezia, care se contopesc ulterior cu populaţia aborigenă şi cu cea africană şi arabă imigrată ulterior. În sec. 16 se constituie statul feudal Imerina, care la începutul sec. 19 (1810 – 1828) unifică întreaga ins., transformându-se într-o puternică monarhie centralizată (Regatul Madagascar). Tentativele Franţei din sec. 17 de a-şi impune hegemonia asupra insulei eşuează în faţa dârzei rezistenţe opuse de autohtoni şi abia în urma războiului franco-malgaş (1883 – 1885) Franţa reuşeşte să-şi instituie protectoratul său asupra M. pe care apoi îl declară colonie (1896). Puternica mişcare de eliberare naţională, intensificată după al doilea război mondial, culminează cu o mare răscoală armată (1947). În 1958 M. devine republică autonomă în cadrul Comunităţii Franceze, sub numele de Republica

Malgaşă, iar la 26 iun. 1960 îşi proclamă independenţa de stat. În 1973 M. părăseşte zona francului şi renunţă la asistenţa trupelor franceze de pe teritoriul său. La 21 dec. 1975 un referendum constituţional adoptă „Carta revoluţiei socialiste maigaşe” care proclamă actuala denumire a statului. Organizarea de stat: republică prezidenţială. M. Întreţine relaţii diplomatice cu 51 de state (1976) şi este membru în 62 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. România a recunoscut Republica Malgaşă ca stat independent la 1 iul. 1960, iar la 10 sept. 1968 cele două ţări au stabilit relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Schimburile de vizite la nivelul miniştrilor afacerilor externe (mai 1970, în M.; sept. 1969, mart. 1973 şi dec. 1976, în România), precum şi la alte niveluri au contribuit la întărirea relaţiilor de prietenie şi solidaritate şi la dezvoltarea colaborării româno-malgaşe. La 25 mai 1970 s-au semnat Acordul comercial pe termen lung, Acordul de cooperare economică şi tehnică şi Acordul de cooperare culturală şi ştiinţifică, menite să reglementeze relaţiile dintre cele două ţări. S-a creat, de asemenea, Comisia mixtă guvernamentală de cooperare economică şi tehnică, prin intermediul căreia s-au iniţiat o serie de acţiuni de cooperare, reciproc avantajoase. România şi M. realizează o strânsă conlucrare în organizaţiile internaţionale.

MAJORITATE (în practica diplomatică),

numărul de voturi necesar prevăzut în regulile de procedură sau chiar în actele constitutive ale unei organizaţii internaţionale, pentru adoptarea hotărârilor într-un for deliberativ al unei organizaţii (conferinţe) internaţionale (adunare, plenară, comitet, comisii, subcomisie, consiliu etc.). Sistemele folosite în această materie sunt: a) ~ absolută, în care numărul voturilor este raportat ia totalul membrilor forului, iar calculul se face pe baza majorităţii celor prezenţi şi votanţi; b) relativă, exprimată prin cel mai mare număr de voturi pronunţate în acelaşi sens. Sistemul r. face posibil ca un proiect dat (propunere, amendament) să poată fi adoptat chiar dacă a întrůnit un număr inferior de voturi afirmative faţă de m. raportată la totalitatea membrilor forului în cauză; c) ~ simplă, hotărârea se consideră a fi adoptată dacă întruneşte votul favorabil al majorităţii din numărul voturilor luate în considerare la calculul majorităţii (absolute sau relative); d) ~ calificată, hotărârea se adoptă prin votul afirmativ al unei majorităţi mai mari decât cea simpla, prevăzută în mod expres în actul prin care se stabileşte numărul voturilor necesare adoptării unei hotărâri date. În practica Naţiunilor Unite, Adunarea Generală adoptă bugetul organizaţiei cu majoritatea calificată de 2/3, iar Consiliul de Securitate (v.) adoptă deciziile sale, în probleme procedurale, cu majoritate de 9 voturi, iar în probleme neprocedurale cu majoritatea calificată de 9 voturi, din care trebuie să facă

parte voturile afirmative ale celor cinci membri permanenţi.

MALA FIDES, expresie latină cu sensul „rea-credinţă”, folosită pentru a desemna atitudinea unui stat, de neloialitate în relaţiile cu alte state. Asemenea atitudini pot apare, de ex., în domeniul încheierii, aplicării şi stingerii tratatelor. Dreptul internaţional atribuie m. f* efecte juridice, decăzând, statul vinovat dintr-o serie de drepturi. Astfel, potrivit Convenţiei de la Viena din 1969 asupra dreptului tratatelor (v.), statul care a contribuit prin comportarea sa la provocarea erorii sau care prin conduită frauduloasă a determinat un alt stat să încheie un tratat nu poate invoca eroarea, respectiv dolul, ca viciu al consimţământului său de a fi legat prin acest tratat. Acordând bunei-eredinţe o importanţă din ce în ce mai mare în reglementarea şi desfăşurarea normală a raporturilor dintre state. D.l. C. urmăreşte să limiteze cât mai mult posibil şi să elimine cazurile de mX din relaţiile internaţionale.

MALAWI (denumirea oficială: Republic of Malawi = Republica Malawi), stat situat în SE Africii, la V de lacul Malawi, învecinat cu Tanzania, Mozambic şi Zambia. Suprafaţa: 118.484 kmp. Populaţia (1976): 5.180.000 loc. Capitala: Lilongwe.

70.000 loc. (1974, eu suburbiile). Limbi oficiale: engleza şi chichewa. Moneda: 1 Malawi Kwacha = 100 Tambala’s. Istoric. Locuit din

vechime de triburi bantu, pe teritoriul M. se formează pentru scurtă vreme regatul BL (sec. 15). Locuitorii acestuia sunt supuşi (1835 – 1836) de triburi zuluse ngoni, imigrate din Africa de Sud. Primii europeni sosesc în M. În sec. 17. În 1890 – 1891, sub denumirea de Nyassaland, M. este proclamat protectorat britanic, rezistenţa autohtonilor fiind reprimată cu trupele armate. În 1953

M. este inclus în Federaţia Africii Centrale (Federaţia Rhodesia-Nyassaland), care obţine în 1957 statutul de dominion. Mişcarea pentru independenţă se intensifică, iar în 1962 M* părăseşte Federaţia şi se proclamă independent, în cadrul Commonweal inului (6 iul. 1964). La 6 iul. 1966 M. se proclamă republică. Organizarea de stat: republică prezidenţială. M. Întreţine relaţii diplomatice cu 32 de state (1976) şi este membru în 43 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Ptomânia nu întreţine relaţii diplomatice cu M*

MALAYSIA (denumirea oficială: Persekutuan Tanah Malaysia = Federaţia Malaysia), stat situat în SE Asiei, ocupând Malacca şi N ins. Kalimantan, învecinat cu Brunei, Indonezia, Singapore, Thailanda. Suprafaţa: 332.747 kmp. Populaţia (1976): 12.300.000 loc. Capitala: Kuala Lumpur, 1.000.000 loc. (1974, aglomeraţia urbană). Limba oficială: malaeza. Moneda: 1 Malaysian Dollar (Ringgit) = 100 Cents (Sen). Istoric. Locuită din timpuri străvechi, M. este în

antichitate o zonă de interferenţă a civilizaţiilor indiană, chineză şi indoneziana. În sec. 8 – 13, principatele indoneziene Srividjaya şi Madjapahit îşi extind dominaţia asupra Pen.

Malacca. În anul 1253 este întemeiat oraşul Malacca, care devine centrul urnii stat feudal malaiez ce unifică i n sec. 15 aproape întreaga peninsulă* În 1511 sultanatul Malacca este ocupat de portughezi, care cedează locul olandezilor (1641). În sec. 16 – 18 sultanatul Johore, devenind centrul stalului malaiez, încearcă să restabilească unitatea ţării. De la sfârşitul sec.

18 Începe ocuparea M* de către englezi (1786), iar în ultimele trei decenii ale sec. 19 Marea Britanie îşi extinde protectoratul asupra Federaţiei S talelor Malaicze (Perak, Selangor, Negri Sembilan), iar în 1919 şi asupra sultanatelor Kedah, Perils, ÍÍelantan şi Trengganu. După primul război mondial ia a vânt mişcarea de eliberare naţională. În cursul celui de-al doilea război mondial, M. este ocupată de japonezi (1941 – 1945), vreme în care se dezvoltă mişcarea de eliberare naţională… După capitularea Japoniei se constituie, sub protectorat britanic, Federaţia Malaya (1946 – 1948), formată din 11 principate, a cărei independenţă este proclamată la 31 aug.

1957 în cadrul Commonwealth-ului. La 16 sept. 1963 ia naştere noul stat

M., prin unirea fostelor colonii britanice Sarawak, Sabah şi Singapore cu Federaţia Malaya. Singapore se retrage din Federaţie la 9 aug. 1965.

Organizarea de stat: monarhie constituţională federală electivă. M. Întreţine relaţii diplomatice cu 68 de state (1976) şi este membru în 69 de organizaţii inn l croaţi onale guvernamentale (1976). Relaţii cu România... Guvernul român a recunoscut M. chiar în anul proclamării independenţei acestui stat. Între România şi M. s-au statornicit relaţii prieteneşti şi de colaborare, intensificate în urma vizitei unei delegaţii economice române în M. (apr. 1968), care a stimulat schimburile comerciale. Relaţiile diplomatice între cele două ţări s-au stabilit la 22 mart. 1969, la nivel de ambasadă. La aceeaşi dată s-a semnat un Acord comercial pe termen lung, iar la 12 febr. 1970 s-a deschis la Kuala Lumpur o agenţie comercială română. Un moment important în dezvoltarea relaţiilor bilaterale l-a constituit vizita vicepremierului M. În România (17 – 19 sept. 19.70), când a fost semnat un Acord de cooperare economică şi tehnică. În oct. 1975, cele două ţări au încheiat şi un Acord de colaborare culturală şi ştiinţifică. Contactele statornicite şi cadrul juridic creat reprezintă premisele unei evoluţii favorabile a legăturilor politice, economice şi culturale româno-malaysiene. În 1976 s-a deschis ambasada României la Kuala Lumpur. Relaţiile bilaterale au primit un nou impuls în urma vizitei în România a ministrului de externe al (mai 1977).

MÁLDIVE (denumirea oficială: Republic of Maldives ~ Republica Maldive), stat situat în arh,

cu acelaşi nume din N Ce. Indian, la 643 km SV de ins. Ceylon (Sri Lanka), constituit din circa 2000 ins, corali gene, din care 220 locuite. Suprafaţa: 298 kmp. Populaţia (1974): 125.000 loc. Capitala: Malé, 16.000 loc. (1975). Limba oficială: divehi. Moneda: 1 Rupia M. – 100 Laris. Istoric. Ins. M. simt pop ilate de imigranţi veniţi în sec. 2 e.n. din Ceylon, India meridională şi arh. Malaiez, apoi de negustori arabi care introduc islamismul şi întemeiază un sultanat vasal din sec. 16 suveranilor ceylonezi din Kandy. Portughezii încearcă, fără a reuşi, să supună populaţia băştinaşă, M. devine în 1887 protectorat britanic, legat din punct de vedere administrativ, pâiia în 1948, de Ceylon. M. Îşi proclamă independenţa de stat ia 26 iul. 1965, iar la 11 nov. 1.968 devine republică. Organizarea de stat: republică prezidenţială. M. Întreţine relaţii diplomatice cu 25 de state (1976) şi este membra în 12 organiz aţi i intern aţi o n ale guvernamentale (1976). România nu a stabilit relaţii diplomatice eu M.

MALI (denumirea oficială: République du Mali = Republica Mali), stat situat în NV Africii, în bazinul fluviului Niger, învecinat cu Mauritania, Algeria, Niger, Volta Superioară, Coasta de Fildeş, Guineea şi Senegal. Suprafaţa: 1.240.142 kmp. Populaţia (1975): 5.700.000 loc. Capitala: Bamako.

363.700 loc. (1970, cu suburbiile). Limba oficială: franceza. Moneda:

1 Franc Malien = 100 Centimes. Istoric. În evul mediu pe teritoriul M. au luat naştere unele

dintre cele mai puternice state de la S de Sahara: Imperiul Ghana (sec. 4 – 11), Imperiul M. (al triburilor malinké) între fluviile Senegal şi Niger (sec. 13 – 15), Imperiul Songhai (sec. 15 – 17). În 1898 francezii ocupă teritoriul M. Şi îl transformă într-o colonie, care în 1904 este inclusă în Africa Occidentală Franceză. După mai multe răscoale anticoloniale (19081910 şi 1915 – 1918), mişcarea de eliberare naţională cunoaşte un nou a vânt prin înfiinţarea Partidului Uniunea Sudaneză (1946) în frunte cu Modibo Keita. În 1946, M. primeşte autonomie internă limitată, în cadrul Uniunii Franceze. La 24 nov. 1958 M., având denumirea de Sudanul Francez, devine republică autonomă în cadrul Comunităţii Franceze, iar la 17 ian.

1959 ia fiinţă Federaţia M» prin unirea Sudanului Francez, Senegalului, Dahomey ului (Benin) şi Voltei Superioare, care devine stat independent, membru al Comunităţii Franceze la 28 iun. 1960. După destrămarea federaţiei, Sudanul Francez se proclamă republică suverană la 22 sept. 1960, sub numele de Republica M. Organizarea de stat: republică prezidenţială. M. Întreţine relaţii diplomatice cu 68 de state (1976) şi este membru în 46 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Guvernul român a recunoscut noul stat la 7 oct. 1960, iar la 1 dec.

1960 cele două state stabilesc relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Schimburi de delegaţii la difąrite niveluri şi o serie de acţiuni

politicodiplomatice, economice şi culturale, au marcat dezvoltarea relaţiilor prieteneşti dintre cele două ţări. Relaţiile se desfăşoară pe baza unui Acord comercial (dec. 1962), a unui Acord de colaborare culturală şi ştiinţifică şi a unui Acord comercial şi de plăţi, ambele semnate în dec. 1963 la Bamako. În oct. 1975 s-a încheiat un Protocol privind extinderea colaborării economice bilaterale.

MALTA (denumirea oficială: Republic of Malta jRepublika ta Malta = Republica Malta), stat cuprinzând arh, cu acelaşi nume, situat în partea centrală a M. Mediterane, la 100 km S de Sicilia şi 240 km N de Africa. Suprafaţa: 315,6 kmp. (din care ins. Malta 245,7 kinp.). Populaţia (1976): 330.000 loc. Capitala: La Valetta, 17.615 loc. (1972). Limbi oficiale: malteza şi engleza. Moneda: 1 Liră M. = 100 Cents = 1.000 Mils. Istoric. Teritoriul M., locuit din timpuri străvechi, este un important centru, comercial al antichităţii, fiind colonizat de fenicieni (sec. 12 – 10 î.e.n.), greci (sec. 8 – 6 î.e.n.) şi cartaginezi (sec. 5 – 3 î.e.n.), apoi de bizantini (sec. 4 – 9). Cucerită de arabi (870), apoi de normanzii lui Roger Guiscard, M. este cedată de Carol Quintul Ordinului cavalerilor ioaniţi (Ordinul suprem de M.) (1530 – 1798). Cucerită de Napoleon I (1798), M. este cedată Angliei (1800) care, în urma Congresului de la Viena (1815) o proclama colonie a Coroanei şi o transformă ulterior într-o puternică bază aeronava! a. În 1921, M. obţine autonomie internă

limitată, iar în 1947 deplină autonomie. La 21 sept. 1964 îşi proclamă independenţa de stat în cadrul Commonwealth-ului, iar la 13 dec. 1974 se proclamă republică, luând denumirea oficială actuală. Organizarea de stat: republică. M» întreţine relaţii diplomatice cu 74 de state (1976) şi este membru în 36 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Relaţii cu România. Primele schimburi între România şi M. sunt de natură comercială, dar cu caracter sporadic. La 12 febr. 1881, România a deschis în M. un consulat onorific. După proclamarea independenţei M", încep să se dezvolte relaţiile de colaborare dintre cele două ţări, îndeosebi în cadrul organizaţiilor internaţionale. Ca urmare a diversificării legăturilor, la 7 iun. 1968 între cele două ţări se stabilesc relaţii diplomatice, la nivel de ambasadă. Un moment important în evoluţia ascendentă a raporturilor româno-malteze l-a constituit vizita în România a primului ministru maltez Dominic Mintoaf (2 – 6 nov. 1971), care a stimulat dezvoltarea relaţiilor politice şi economice dintre cele două ţări.

MÂN, INSULA ~ (denumirea oficială: Isle of Man), ins. a Arh. Britanic, situată în M, Irlandei, în dreptul estuarului Solway Firth. Suprafaţa: 588 kmp. Populaţia (1976): 60.496 loc. Centrul administrativ: Douglas, 20.389 log. (1971). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Pound Sterling (Lira) F* 100 New Pence. Istoria. În stăpânirea Norvegiei (sec. 9 – 13), dependentă de Scoţia (din

1266), ins. M. este subordonată Coroanei engleze (din 1765) fără a fi inclusă din punct de vedere constituţional în Marea Britanie. Potrivit Actului constituţional din 1961 ins. M. este un teritoriu autonom aparţinând Coroanei britanice.

MANDAT INTERNAŢIONAL, formă a dominaţiei coloniale, instituită prin Pactul Societăţii Naţiunilor, în favoarea ţărilor învingătoare în primul război mondial, constând dintr-un sistem de administrare a teritoriilor care aparţinuseră fostelor state inamice învinse (Germania şi Imperiul otoman), ale căror popoare erau înfăţişate ca „incapabile de a se guverna”. Teritoriile sub m. erau împărţite în trei categorii, în raport cu gradul de dezvoltare a populaţiei. Prima categorie o constituiau m. de tip A, ce se exercitau asupra fostelor posesiuni turceşti, repartizate între Franţa şi Marea Britanie (Franţa: Siria şi Liban, iar Marea Britanie: Irakul, Palestina şi Transiordania). În legătură cu acestea, m. trebuia să fie considerat ca regim de tranziţia, spre dobândirea independenţei, uimind ca „prin sfatul şi sprijinul său să călăuzească administraţia lor până în momentul când vor fi capabile să se conducă singure”. M. de tip B cuprindeau fostele posesiuni germane din Africa Centrală, puse sub administrarea Franţei, Belgiei şi Marii Britanii, iar m. de tip C, teritoriile ce aparţinuseră Germaniei în Africa de Sud-Vest şi în Oc. Pacific, ce urmau să fie administrate de Uniunea Sud-Africană, Noua Zeelandă, Marea Britanie, Australia şi Japonia,

după legile acestor state, ca părţi componente ale teritoriului naţional. Pentru categoriile de m. B ŞI C, statele mandatare urmau să garanteze numai un minimum de drepturi, nefăcându-se referiri formale la obţinerea independenţei. Sistemul m. a luat sfârşit fie prin cucerirea independenţei teritoriilor aflate sub m., fie prin punerea teritoriilor în cauză sub tutela O.N.U.

MANEVRE MILITARE, aplicaţii tace tic-operative şi operativ-strategice de mai mică sau mai mare amploare în condiţii similare cu cele de război. Constituie o formă superioară de pregătire a comandanţilor, statelor majore şi trupelor în condiţii cât mai apropiate câmpului de luptă. Deseori m.m. au fost folosite ca demonstraţii de forţă îndreptate împotriva altor state. Pentru evitarea stărilor de încordare în relaţiile internaţionale datorate m. În „Actul final al Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa (v.) recomandă notificarea prealabilă am. În de anvergură. Astfel, urmează a fi notificate acele m.m. care depăşesc totalul de 25.000 trupe independente sau combinate cu orice alte componente aeriene sau navale. Notificarea se poate face cu 21 de zile sau mai mult înainte de începerea manevrei sau cât mai curând posibil. Notificarea va conţine informaţii despre obiectiv, dacă este cazul, scopul general şi statele participante la manevră, tipul sau tipurile şi efectivul forţelor angajate, aria şi perioada estimativă de desfăşurare a acesteia. Statele pot,

de asemenea, să notifice şi m.m. de mai mică anvergură altor state participante, avându-se în vedere statele situate în apropierea regiunii unor asemenea manevre. În acelaşi timp, se recomandă ca statele să invite observatori pentru a asista la m.m. România a propus la O.N.U., la Conferinţa pentru Securitate şi Cooperare în Europa şi în alte foruri internaţionale renunţarea la efectuarea, în apropierea frontierelor sau pe teritoriile altor state, am.m., în primul rând a celor multinaţionale, a concentrărilor de trupe, precum şi la demonstraţiile de forţă îndreptate împotriva altor state.

MANIFEST 1, Document prin care şeful statului, guvernului, diferite organizaţii obşteşti, culturale sau partide politice îşi expun concepţiile, programul ori hotărârile lor în legătură cu anumite evenimente sau măsuri de stat importante. 2. Document politic prezentat public pentru a determina iniţierea unor acţiuni imediate. S. Document care atesta starea generală a încărcăturii unui vas.

MANIFESTUL MARELUI SFAT AL NAŢIUNII ROMÂNE CĂTRE POPOARELE LUMII, document adresat la 18 nov. 1918 de Marele sfat al naţiunii române din Transilvania tuturor popoarelor din lume, amintindu-le că naţiunea română a luat hotărârea de a se „constitui într-un stat liber şi independent spre a-şi putea valida forţele sale în serviciul culturii şi al libertăţii omeneşti”, dar că guvernul de la Budapesta nu voieşte a-i

recunoaşte acest drept. Faţă de refuzul acestui guvern, Marele sfat al naţiunii române declară că „oricum ar decide puterile lumii”, naţiunea română din Transilvania se va uni cu „întreg neamul românesc”.

M.A.P., v. MAGHREB ARAB PRESS.

MARE, porţiune din Oc. Planetar situată în vecinătatea unui continent, care comunică de obicei cu oceanul prin strâmtori sau peste praguri submarine, prezentând astfel particularităţi faţă de regimul hidrologic al apelor oceanice. Din punct de vedere juridic, al regulilor care se aplică pe m. distingem: ~ interioară (v.); ~ Închisă (v.); ~ liberă (v.) şi ~ teritorială (v.). ~ interioara, un bazin sau o mare situată în interiorul teritoriului unui stat (de ex. Arai, în U.R.S.S.). Conform reglementărilor existente, explorarea şi exploatarea bogăţiilor biologice şi minerale, cercetarea ştiinţifică, navigaţia etc, se organizează de către statul pe al cărui teritoriu se află ~ i. respectivă. ~ închisă sau semiînchisă, golf, bazin sau o m. Înconjurată de două sau mai multe state şi legate de ~ liberă printr-un pasaj îngust, sau format în întregime sau în principal de ~ teritoriale şi zonele economice (v.) exclusive a doua sau mai multor state riverane (de ex. M. Baltică, M. Caspică, M. Japoniei, Marea Neagră, Marea Roşie, G. Hudson, G. Persie etc.). La Conferinţa O.N.U. asupra dreptului mării (v.) s-a relevat necesitatea dezvoltării cooperării statelor riverane în ce priveşte explorarea şi conservarea

resurselor biologice, a părarea mediului marin, cercetarea ştiinţifică, cât şi a acestor state cu alte state pe baza unor înţelegeri pentru efectuarea de activităţi şi programe concrete, prin aplicarea la condiţiile specifice mărilor respective a regulilor generale ce vor fi stipulate în viitoarea Convenţie. ~ liberă, acea parte am, care nu aparţine ~ teritoriale sau apelor interioare ale unui stat, ea fiind deschisă tuturor naţiunilor şi niciun stat, riveran sau neriveran, nu poate să pretindă supunerea vreunei părţi din ea suveranităţii sale; ea include libertatea de navigaţie (v.), a pescuitului, libertatea de a pune cabluri şi conducte petroliere, de survol. În lumina preocupării multor state de a consacra noua instituţie a zenci economice (v.) –

se apreciază că ~ L ar trebui să cuprindă toate părţile m. care nu aparţin zonei economice exclusive, ~ teritoriale sau apelor interioare ale unui stat. Având în vedere importanţa m. ca mijloc de comunicaţie, de apropiere între naţiuni, multe state se pronunţă pentru menţinerea libertăţii de navigaţie şi de survol în zona economică, precum şi libertatea de a instala cabluri şi conducte în această zona. ~ teritorială (v* ape teritoriale), fâşia de m. de o anumită lăţime, care se întinde de-a lungul litoralului unui stat şi care este supusă suveranităţii sale. Suveranitatea statului se extinde şi asupra spaţiului aerian de deasupra ~ L, precum şi asupra fundului m. Şi subsolului ei. ~ i. Începe, de regulă, de la linia celui mai mare

reflux, de-a lungul coastei. Pentru statele al căror litoral este puternic crestat, limita interioară a apelor teritoriale o constituie liniile de bază drepte, adică liniile care unesc punctele extreme ale insulelor, stâncilor şi ale altor formaţiuni terestre din imediata apropiere a uscatului. ~ t. este supusă legilor şi regulamentelor statului riveran, jurisdicţiei sale. În ~ /. statui riveran se bucură de toate drepturile inerente suveranităţii de stal. Ţinându-se scama de interesele navigaţiei comerciale internaţionale, se recunoaşte însă dreptul de trecere inofensivă al navelor comerciale străine prin apele teritoriale.

MARE PATRIMONIALĂ, v. ZONĂ ECONOMICĂ.

MAREA ADUNARE NAŢIONALĂ, organul suprem al puterii de stat în România. M.A.N. este un organ reprezentativ, fiind alcătuită din deputaţi aleşi, pe o perioadă de 5 ani, prin vot universal, egal, direct şi secret. M.A.N. este unicul organ legiuitor din România. M.A.N. are ca al ributii alegerea şi revocarea preşedintelui republicii, a Consiliului de Stat, Consiliului de Miniştri, Tribunalului Suprem, Procurorului General şi îi revine controlul general al aplicării

Constituţiei, controlul asupra celorlalte organe ale statului. M.A.N. asigură conducerea supremă în domeniul relaţiilor internaţionale, stabileşte linia generală a politicii externe, declară, în cazurile prevăzute în Constituţie, starea de război, ratifică şi denunţă tratatele internaţionale care

implică modificarea legilor ţării. M: A.N. are o structură unicamerală şi, în vederea îndeplinirii atribuţiilor, îşi constituie Biroul şi un număr de comisii permanente sau temporare. Comisiile permanente sunt alese de M.A.N. la începutul fiecărei legislaturi pentru întreaga durată a acesteia şi sunt alcătuite dintr-un număr impar de membri, între 19 şi 35. Comisiile temporare sunt cele pe care M.A.N. le alege pentru un timp limitat, în vederea studierii unor probleme sau pentru domenii de activitate dinainte determinate.

MAREA BALTICĂ, mare continentală în N Europei, care comunică cu Marea Nordului prin Str. Skagerrak şi Kattegat; scaldă coastele următoarelor state: U.R.S.S., Finlanda, Polonia.

R.D. Germană, R.F. G arm a mă, Suedia şi Danemarca. Fină la jumătatea sec. 17 Danemarca, stăpânind ţărmurile strâmtorilor de comunicare eu Marea Nordului, îşi aroga dreptul exclusiv de a îngădui sau nu accesul navelor străine în M.B. Şi percepea de la acestea taxe speciale de navigaţie. În 1759, în timpul războiului de 7 ani, s-a încheiat între Rusia şi Suedia o convenţie – la care, în 1700 a aderat şi Danemarca – conform căreia statele riverane au declarat M.B. mare închisă. Vasele comerciale ale acestor din urmă ţări se bucurau de libertate deplină de navigaţie. Convenţia încheiată la 14 mart. 1857 Ia Copenhaga, a desfiinţat taxele de navigaţie pentru trecerea prin strâmt, ori (aşa-numitele taxe ale Sundului), acestea fiind declarate libere pentru navigaţia

internaţională, atât a navelor comerciale, cât şi a navelor de război. M.B. dobândeşte astfel statutul juridic de mare libera (v.). În timpul primului război mondial Danemarca, amplasând baraje de mine în strâmt, ori, a interzis accesul navelor în M.B. Tratatul de la Versailles (28 iun. 1919) a confirmat principiul libertăţii M.B. În 1974 a fost adoptată Convenţia de la Helsinki privind protecţia M.B. Împotriva poluării, declarând-o mare cu regim special.

MAREA BRITANIE (denumirea oficiala: United Kingdon of Great Britain and Northern Ireland = Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord), stat insular la V Europei în Oc. Atlantic, înconjurat de M. Nordului, M. Mânecii şi M. Irlandei, învecinat cu Irlanda. Suprafaţa: 244.046 kmp. Populaţia

(1976): 55.930.500 ioc. Capitala: Londra (London), 7.111.500 loc. (1975, aglomeraţia urbană). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Pound Sterling (Lira Sterlină) = 100 New Pence (Pennies). Istoric. Locuit din timpuri străvechi, teritoriul M.B. este populat de triburi celtice de britani, gaeli şi belgi, venite de pe continent (mijlocul mileniului 1 î.o.n.). În 43 e.n. o mare parte a M.B. este ocupată de romani şi transformată în provincia romană Britannia până în 410. În sec. 5 – 6, cu excepţia Scoţiei şi Ţării Galilor, teritoriul M.B. este cucerit de triburile germanice ale anglilor, iuţilor şi saxonilor, care se constituie în câteva regate feudale timpurii,

unificate în sec. 9 în regatul Angliei. După o scurtă dominaţie daneză (1016 – 1042), Anglia este invadată de normanzi (1066). În sec. 12 începe cucerirea Irlandei. După limitarea puterii regale prin Magna Charta Libertatum (1215), în urma unui război civil (1263 – 1265) nobilimea obţine instituirea practicii convocării unui parlament (1265). În urma „Războiului de 100 de ani” (1337 – 1453) Anglia pierde toate posesiunile sale din Franţa, dobândite în sec. 12, cu excepţia portului Calais. Războiul celor două roze (1455 – 1485) este urmat de instaurarea absolutismului dinastiilor Tudor (1485 – 1603) şi Stuart (1603 – 1714). Începând din sec. 16 are loc procesul acumulării primitive a capitalului, iar în timpul domniei reginei Elizabeth I (1558 – * 1603) sunt puse bazele puterii maritime engleze. În sec. 17 are loc revoluţia burgheză din Anglia (1640 – 1649), care înlătură absolutismul şi proclamă republica (Commonwealth-ul, 1649).

În 1707 are loc unirea definitivă a Angliei cu Scoţia în Regatul Unit al Marii Britanii, la care, în 1801, se alipeşte forţat şi Irlanda, formând Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei, devenit la sfârşitul sec. 18 monarhie parlamentară. Aflată într-o continuă luptă pentru supremaţie colonială şi comercială cu Franţa (sec. 17 – 18), M.B. acaparează întinse teritorii în Asia şi America de Nord, punând bazele uriaşului său imperiu colonial. În urma războiului pentru independenţă al coloniilor engleze din America de Nord (1775 –

1783), cele 13 colonii se desprind de M.B. Şi formează S.U.A. În ultimul pătrar al sec. 18 şi prima jumătate a sec. 19 în M.B. are loc revoluţia industrială, în urma căreia devine o mare putere industrială. Ultimul sfert de veac al sec. 19 se caracterizează printr-o vastă expansiune coloniala. M.B. a avut un rol important, alături de celelalte mari puteri imperialiste, în pregătirea şi declanşarea primului război mondial (1914 – 1918), în urma căruia obţine prin Tratatul de la Versailles (1919) şi Sèvres (1920) o scrie de foste colonii germane şi, spre administrare sub mandat din partea Societăţii Naţiunilor, parte din fostele provincii ale Imperiului otoman. În cel de-al doilea război mondial, la 3 sept. 1939 M.B. declară război Germaniei hitleriste, iar în dec. 1941 Japoniei, luptând pe fronturile din Europa, Africa şi Asia împotriva forţelor Axei. După război, în condiţiile avântului puternic al mişcărilor de eliberare naţionala, se destramă treptat imperiul colonial britanic. Organizarea de stat: monarhie constituţională ereditară, în linie masculină şi feminină, M.B. În

treţine relaţii diplomatice cu 140 de ti ta Le (1976) şi este membră în 424 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Relaţiile dintre poporul român şi cel englez încep să se manifeste încă din prima jumătate a sec. 16, când în 1527 are loc o întâlnire între un trimis al regelui Henric VIII şi un

demnitar al domnitorului moldovean Ştefăniţă Vodă, menită să caute o înţelegere pentru stăvilirea expansiunii Imperiului otoman. La 1588 se încheie primul tratat angloromân între W. Harebone, ambasadorul Angliei la Constantinopol, în numele reginei Elisabeta, şi Petru Şchiopul, domnul Moldovei. În secolele următoare contactele se înmulţesc. La 27 apr. 1826 M.B. deschide un consulat la Bucureşti, iar în anii următori deschide un mare număr de oficii consulare în ţările române. La 20 febr. 1880 se stabilesc relaţii diplomatice între cele două ţări, la nivel de legaţie, eveniment care a marcat o etapă nouă în dezvoltarea relaţiilor diplomatice româno-engleze şi în afirmarea României pe plan internaţional. La 5 apr. 1880 şi 26 nov. 1886 între România şi M.B. se încheie două tratate de comerţ şi navigaţie. România deschide primul consulat onorific din M.B. la Manchester (11 aug. 1880). După primul război mondial, relaţiile româno-britanice cunosc o continuă amplificare în toate domeniile – politic, economic, cultural. La 15 febr. 1941 relaţiile diplomatice între cele două ţări sunt întrerupte datorită războiului şi sunt reluate la 7 febr, 1946, la nivel de reprezentanţe politice. La 17 sept. 1947 relaţiile diplomatice sunt ridicate la nivel de legaţie, iar la 1 dec. 1963 sunt ridicate din nou la nivel de ambasadă. În anii care au urmat, între cele două ţări s-au statornicit relaţii de colaborare multilaterală, care s-au amplificat constant, fiind reglementate prin numeroase

acorduri, convenţii şi protocoale, între care! Acordul de colaborare ştiinţifică şi tehnică (Londra 9 mart. 1967), Convenţia consulară (Bucureşti, 11 sept. 1968), Acordul cu privire la transporturile rutiere internaţionale (Londra, 12 iun. 1969). Un moment important în procesul dezvoltării raporturilor româno-britanice l-a constituit vizita oficială a preşedintelui Consiliului de Miniştri al României în M.B. (24 – 29 nov. 1969). Un moment deosebit de important pentru această evoluţie, l-a reprezentat întâlnirea de la Londra a preşedintelui Nicolae Ceauşescu cu primul ministru englez, Harold Wilson (12 iun. 1975), care a prilejuit un schimb larg de vederi cu privire la dezvoltarea relaţiilor anglo-romane, convenindu-se asupra organizării unor societăţi mixte. Dialogul la nivel înalt a continuat între 16 – 18 sept. 1975, perioadă în care primul ministru al M.B. a întreprins o vizită oficială în România. Declaraţia comună a României şi a Regatului Unit al M.B. Şi Irlandei de Nord, semnata cu această ocazie de preşedintele Nicolae Ceauşescu şi premierul Harold Wilson, aşază relaţiile dintre cele două ţări pe baza trainică a principiilor noi ale dreptului internaţional, conferindu-le ample perspective de dezvoltare. În cursul aceleiaşi vizite s-au încheiat un Acord de colaborare economică şi cooperare industrială şi tehnologică pe termen lung, un Acord privind coperarea în domeniul folosirii paşnice a energiei atomice, un Aide-mémoire cu privire la soluţionarea unor arierate financiare

britanice şi o Convenţie pentru evitarea dublei impuneri cu privire la impozitele pe venit şi câştiguri în capital. O importanţă deosebită în dezvoltarea pe multiple planuri a raporturilor româno-britanice are vizita oficială în M.B. a tovarăşului Nicolae Ceauşescu (13 – 16 iun. 1978). Convorbirile purtate cu oficialităţile britanice au relevat amplele posibilităţi de colaborare între cele două ţari. Documentele şi înţelegerile convenite la nivel înalt au condus la o puternică şi multilaterală dezvoltare a relaţiilor dintre România şi cele două ţari realizând o serie de acţiuni de cooperare, reciproc avantajoase. Noi acorduri şi înţelegeri realizate în 1976: Acordul privind reglement ar ea unor probleme financiare, Acordul privind promovarea şi garantarea reciprocă a investiţiilor şi Protocolul privind dezvoltarea schimburilor comerciale şi cooperarea economică favorizează adâncirea raporturilor româno-britanice în domeniul economic. Intense schimburi între cele două ţări au loc, de asemenea, în domeniul ştiinţei, artei, culturii şi turismului, contribuind la continua apropiere şi mai buna înţelegere între popoarele român şi britanic.

MAREA NEAGRĂ, mare mărginită de ţărmurile României, U.R.S.S., Turciei şi Bulgariei care comunică cu

M. Egee prin strâmt orile Bosfor şi Dardanele (v. *strâmtorile Mării Negre*), fapt ce i-a influenţat considerabil regimul juridic. Este cunoscută ca o

zonă cu un important trafic comercial încă din vremea antichităţii. Accesul navelor militare sau comerciale în această mare fiind condiţionat de trecerea prin strâmt ori, stabilirea unui regim juridic adecvat al acestora a interesat în cel mai mare grad România cât şi alte state şi mai ales marile puteri. Prin Convenţia de la Montreux (v.) din 20 iul. 1936, la care România este parte, s-a statornicit un regim special de navigaţie pentru strâmtorile

M.N. Datorită condiţiilor sale specifice – aşezare, compoziţie a păturilor de apa, saâinitate, circulaţie a curenţilor –, care ridică probleme deosebite pentru protejarea împotriva poluării, **M.N.** a fost declarată de Convenţia I.M.C.O., din 1973, referitoare la combaterea poluării mediului marin, drept mare cu regim special.

MAREA SFERĂ DE COPROSPERITATE A ASIEI ORIENTALE, uriaş **i**mperiu creat de Japonia militarists, începând cu agresiunea împotriva Chinei din 1931 (v.), prin subjugarea unor popoare şi a unor întinse teritorii asiatice, ce urmau a-i servi ca forţă de muncă şi surse de materii prime. Acest imperiu a ajuns la apogeul său la jumătatea celei de-a doua mari conflagraţii mondiale, când, în urma victoriilor japoneze pe front, se întindea în N până ia Aleutinele occidentale, în S până la Noua Guinee şi ins. Solomon, la SE cuprindea ins. Gilbert şi Marshall, apoi Nicobar şi Andaman în SV, graniţă chino-birmană şi birmano-indiană şi regiunea muntoasă

a Chinei centrale în V, iar în NV până în stepa mongolă şi pe fluviul Amur. M.s. **de** e. atingea astfel o suprafaţă de aproximativ 50 milioane de kmp şi cuprindea o populaţie de aproximativ 450 milioane de oameni. Pentru administrarea acestui uriaş imperiu au fost create o serie de organe speciale: în febr. 1942 a fost constituit Consiliul Marii Asii, iar în nov. 1942, Ministerul Marii Asii. Formele de subjugare a popoarelor respective erau diferite. Astfel, în timp ce unele teritorii şi state erau anexate Japoniei şi supuse direct administraţiei acesteia (de ex. Îiong Kong, Singapore, Borneo, Noua Guinee şi Timor), altele se bucurau de *a* anumită autonomie (de ex. Federaţia indoneziana şi Malaysia), în timp ce altele erau considerate „aliate" ale Japoniei (de ex, statul Maneiuko, Filipin ele, şi a mul, Birmania, guvernul colaboraţionist chinez ai lui Van Tzin-vei etc.).

MARIANE, INSULELE ~ (denumirea oficială: *Commonwealth of the Northern Marianas = Comunitatea Marianelor de Nord)}* arh, de 14 insule vulcanice şi atolice în Oc. Pacific, în N Microneziei, sub forma unui arc de cerc, lung de 900 km. Suprafaţa: 404 kmp. Populaţia (1974): 14.355 loc. Centrul administrativ: *Susupu* (în ins. Saipan), *$* 600 loc. Limba oficială: engleza. Moneda: 1 American Dollar = 100 Cents. *Istoric.* Descoperite de Magellan în 1521, **M.** sunt luate în posesia Spaniei, care le dă numele de Las Marianas (1668), în onoarea Marianei de Austria,

văduva regelui Filip IV. În 1899 sunt vândute Germaniei, care le transformă în colonie. După primul război mondial, devin teritoriu sub mandatul Japoniei (1920 – 1944). În cursul celui de-al doilea război mondial sunt ocupate de trupele americane (Saipan, 15 iun. 1944, Tinian, 23 iul. – 1 aug. 1944) şi folosite ca baze aeriene militare (din ins. Tinian au pornit avioanele care au aruncat în 1945 bombele atomice asupra oraşelor Hiroshima şi Nagasaki), De la 18 iul. 1947 devin parte a teritoriului Insulele Pacificului (v.), sub tutela O.N.U., administrat de S.U.A. În baza Acordului dintre guvernul S.U.A. Şi Comisia Statutară a ins. M. (15 febr. 1975) şi plebiscitului din 17 iun. 1975, ins. Me se separă de teritoriul sub tutelă al Insulelor Pacificului şi devin teritoriu autonom „liber asociat" al S.U.A. – act sancţionat la 21 iul. 1975 de Camera Reprezentanţilor a S.U.A., după ce separarea fusese aprobată de Consiliul de Tutelă al O.N.U. la 14 iul. 1975.

MARITZA, *PLANUL* <v, proiect german de operaţii vizând invadarea Greciei. A fost întocmit pe baza Directivei nr. 18 din 12 nov. 1940 şi modificat prin Directiva nr. 25, din 27 mart. 1941, care extindea agresiunea şi asupra Iugoslaviei. Ofensiva germană pe baza *Planului* ~ a început în zorii zilei de 6 apr. 1941 printr-un bombardament terorist al aviaţiei germane asupra Belgradului. La 10 apr. a fost ocupat oraşul Zagreb, iar la 12 apr, au intrat în Belgrad primele unităţi germane. Guvernul iugoslav s-a refugiat la Cairo. Întregul

teritoriu al ţării a fost cotropit. Serbia rămânea sub conducere germană; Croaţia devenea stat marionetă; Slovenia a fost împărţită între Germania, Italia şi Ungaria; Muntenegru a revenit Italiei, iar cea mai mare parte din Macedonia, Bulgariei. Concomitent a fost atacată şi Grecia de forţe germane, italiene şi bulgare. Armata greacă, sprijinită de un corp expediţionar englez, a fost înfrântă. La 9 apr, cotropitorii au ocupat Salonicul, iar la 27 apr. Atena. Corpul expediţionar englez s-a retras în ins. Creta, a cărei apărare a fost organizată în pripă. Spre sfârşiţii! lunii mai 1941, prin vaste acţiuni de desant aerian, Creta a fost căcerită de germani (Operaţiunea *Student).*

MARJĂ DE FLUCTUARE, limită între care pot varia pe pieţele de valute cursurile de schimb, când acestea sunt fixe. În condiţiile etalonului-aur, când cursurile de schimb erau fixe, ele puteau varia în jurul parităţii aur în limitele punctelor aur. În condiţiile etalonului aur-devize, cursurile de schimb puteau oscila în jurul parităţilor fixate în limitele convenite prin acorduri internaţionale. În sistemul Bretton Woods, de pildă, limitele de variaţie în jurul valorii paritare („par value") au fost stabilite, conform statutului F.M.I., Ia ±1 la sută. În sistemul cursurilor centrale, convenit în urma încheierii Acordului Smithsonian, Ia 18 dec. 1971 la Washington, între ţările membre ale Grupului celor 10 (v.), m. de a fost majorată la ±2,25 la sută. În cadrul sistemului vest-european de flotare concertată există m. de f. Între valutele

statelor membre ale sistemului de ±1,125 la sută de la cursul central.

MARKETING ansamblu de metode şi tehnici care au ca obiedt descoperirea nevoilor consumatorilor şi satisfacerea acestor nevoi cu produse şi servicii care prin caracteristicile lor, prin preţurile şi disponibilitatea lor în timp şi în locurile unde sunt cerute asigură cumpărarea lor repetată de către consumatorii şi beneficiarii întreprinderilor. Activitatea de m. a apărut şi s-a dezvoltat în special după cel de-al doilea război mondial în ţările capitaliste dezvoltate, unde concurenţa între producători s-a accentuat ca urmare a creşterii rapide a ofertei. Nu există o accepţie unanim recunoscută am., specialiştii închizând în sfera sa o gamă largă de activităţi, între care: analiza cererii de consum, a modului de manifestare a acesteia şi orientarea consumatorilor; conceperea produselor destinate să satisfacă cererile consumatorilor şi testarea noilor produse; introducerea produselor în producţia de serie şi dezvoltarea ei în funcţie de perspectivele cererii; stabilirea politicii de preţuri; pregătirea pieţei, desfăşurarea campaniei publicitare şi crearea reţelei de distribuţie; urmărirea comportării produselor de piaţă şi stabilirea de măsuri pentru înnoirea în continuare a producţiei. M. este un instrument indispensabil în activitatea întreprinderilor, în organizarea raţională a producţiei şi desfacerii produselor. În ultimii ani, centralele şi întreprinderile industriale

producătoare de mărfuri pentru export din România au început să aplice metodele şi tehnicile de *nu* Cele mai multe unităţi economice şi-au organizat compartimente de specialitate, iar pe plan naţional funcţionează Asociaţia Română de Marketing (AROMÀR) cu o serie de filiale judeţene.

MAROC (denumirea oficială: *Al Marulakah al-Maghribiya = Regatul Maroc),* stat situat în extremitatea de NV a Africii, cu ieşire la M. Mediterană şi Oc. Atlantic, învecinat cu Sahara Occidentală şi Algeria. Suprafaţa: 446.550 kmp. Populaţia (1976): 17.830.000 loc. Capitala:

Rabat, 597.000 loc. (1974, aglomeraţia urbană). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Dirham = 100 Centi mes. *Istoric*. Populat în antichitate de triburi berbere, pe teritoriul M. se creează în sec. 14 î.e.n. regatul Mauritania. Fenicienii întemeiază în sec. 12 – 10 î.e.n. colonii pe litoral, care apoi trec sub autoritate cartagineză. Partea de N a M. devine provincie romană (sec. 1 – 5 e.n.), vandală (sec. 5 – 6) şi bizantină (sec. 6 – 8). Cucerit în sec. 8 de arabi, M. devine centrul unor state feudale arabo-berbere (sec. 11 – 13), care ajung în sec. 17 – 18 la cea mai mare înflorire sub dinastia alavită întemeiată în 1666 (domnitoare şi astăzi). În sec. 15 portughezii şi spaniolii ocupa temporar oraşele Tanger, Ceuta şi Melilla. În sec. 19 M» este obiectul tendinţelor coloniale franceze, spaniole, engleze şi germane (prima, 1905, şi a doua criză marocană, 1911). Deşi Conferinţa internaţională

de la Algesiras (1906) confirmă independenţa formală a M., la 30 mart. 1912 Franţa impune sultanului M. protectoratul său, zonele Rif şi Tarfaya sunt ocupate de Spania, iar Tanger devine oraş „internaţional”. În perioada 1912 – 1934 în M. au loc numeroase răscoale împotriva ocupanţilor, cuiminând cu cea condusă de Abd-el-Krim şi proclamarea Republicii independente Rif (10 sept. 1921). După cel de-al doilea război mondial mişcarea de eliberare naţională cunoaşte un nou a vânt, conducând la anularea Tratatului din 1912, la *2* mart. 1956, când îşi recapătă independenţa şi se proclamă regat la 14 aug. 1957 (din 1962 monarhie constituţională). În 1956 este recunoscută autoritatea M. asupra Tangerului care devine porto-franco (aug. 1965), iar în 1969 Spania retrocedează M. teritoriul If ni. În 1961 – 1963 ultimele trupe franceze şi americane părăsesc teritoriul ţării. În urma Acordului încheiat la 14 nov. 1975 de Spania, M. Şi Mauritania, la 26 febr. 1976 Spania transferă M. competenţele administrative asupra părţii de N a Saharei Occidentale. *Organizarea de stat:* monarhie constituţională ereditară. M. Întreţine relaţii diplomatice cu 89 de state (1976) şi este membru în 82 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Între România şi M. exista vechi relaţii de prietenie. Primele contacte oficiale au loc încă în sec. 19, când suveranul României a notificat, la 20 apr.

1880, dobândirea independenţei de stat a

ţării, sultanului M”, pe care acesta a salutat-o în răspunsul său din 20 nov.

1881. La 1 apr. 1935 este numit un consul general onorific al României la Tanger, care a funcţionat până la 1 sept. 1942. România a recunoscut M. ca stat independent la 17 aug. 1956. La 20 febr. 1962 între cele două state au fost stabilite relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Relaţiile economice, culturale şi tehnico-ştiinţifice între cele două ţări s-au amplificat continuu, la aceasta contribuind schimburile de vizite la nivelul miniştrilor de externe (ian. 1968 în M.; ian. 1969 în România), precum şi schimburile de delegaţii ecomice. S-au încheiat o serie de instrumente bilaterale, între care Acordul de cooperare economică (27 iun. 1968), Acordul de colaborare tehnico-ştiinţifică (27 iun. 1968), Convenţia de colaborare în domeniul experimentării şi extinderii culturii de floarea-soarelui în M. (17 dec. 1968), Acordul comercial pe termen lung (24 ian. 1969), Acordul cultural (24 ian. 1969) şi alte acorduri de colaborare în domeniul televiziunii (1969), sănătăţii (1970) etc. Un moment de mare importanţă în istoria relaţiilor româno-marocane l-a constituit vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în Mo (7 – 11 dec. 1970), care a creat condiţii optime lărgirii şi intensificării, pe multiple planuri, a colaborării şi cooperării bilaterale. Cadrul juridic al acestor legături a fost îmbogăţit cu noi acorduri, care au deschis ample perspective

dezvoltării raporturilor între cele două ţări. Au fost semnate astfel un Acord privind transporturile aeriene civile (6 dec. 1971), un Acord pentru desfiinţarea vizelor (6 dec. 1971), un Acord privind cooperarea în domeniul turismului (1 mart. 1972), Convenţia privind asistenţa juridică în materie civilă şi penala (30 aug. 1972), Protocol privind dezvoltarea cooperării şi a schimburilor comerciale (22 sept. 1973), Protocol privind cooperarea economică în domeniile minier şi petrolier (22 sept. 1973) etc. La 21 – 22 sept. 1973, preşedintele Nicolae Ceauşescu a efectuat o vizită neoficială de prietenie în M., care a dat un nou şi puternic impuls bunei colaborări şi prieteniei statornicite între cele două ţări.

MARTINÏCA (denumirea oficială: *Martinique)*, ins. În M. Caraibilor, în arh. Antilelor mici (grupul Windward). Suprafaţa: 1102 kmp. Populaţia (1975): 363.000 loc. Centrul administrativ: *Fort de France*, 141.369 loc. (1971, cu suburbiile). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 Franc – 100 Centimes. *Istoric.* Descoperită de Columbia 1502, ins. M. este ocupată de Franţa (1653), care o transformă într-o colonie. În cursul sec. 17 este atacată de olandezi şi englezi şi ocupată de aceştia din urmă (1762). Este retrocedată Franţei în 17*90. Potrivit Constituţiilor franceze din 13 oct. 1946 şi 4. nov. 1958, M. este departament de peste mări al Republicii Franceze.

MASA MONETARĂ (masa bănească), suma totală a banilor aflaţi la un moment dat în

circulaţie în economia unei ţări. În accepţia generală, m.m. cuprinde semnele de valoare care sunt folosite ca mijloace de plată, de stingere a obligaţiilor scadente.

MASĂ ROTUNDĂ, reuniune a unui număr restrâns de specialişti, dintr-unul sau mai multe domenii, pentru a dezbate o anumită temă, sub forma unor discuţii libere, în care fiecare participant îşi expune punctul de vedere, răspunde la întrebările celorlalţi, completează sau combate aprecierile interlocutorilor. Discuţiile sunt, de obicei, conduse de o persoană, care poate prezenta la început cadrul general al temei în discuţie şi degajă în final principalele idei sau concluzii rezultate.

MASS MEDIA, v. MIJLOACE DE INFORMARE ÎN MASĂ.

MAURITANIA (denumirea oficială: *République Islamique de Mauritanie/ Al-Jumhürlya al-Muslimïya Al-Müritanlya – Republica Islamică Mauritania),* stat situat în NV Africii, pe coasta Oc. Atlantic, învecinat cu Sahara Occidentală, Algeria, Mali şi Sénégal. Suprafaţa: 1.030.700 kmp. Populaţia (1976): 1.350.000 loc. Capitala: *NouackhoU*, 130.000 loc, (1973). Limbi oficiale: franceza şi arabă. Moneda: 1 Ouguiya – 5 Khoums. *Istoric*. Triburile berbere imigrate în sec. 4 din N şi populaţiile negroide aborigene, aşezate în S BŁ în sec. 8, sunt islamizate în sec. 11 – 12, sub influenţa berberilor, şi în sec. 13 sub cea a almora vizit or, care creează în Maghreb un întins

imperiu. După destrămarea acestuia, M. aparţine Imperiului Mali, în sec. 15 negustorii de sclavi portughezi descoperă coasta care este disputată în sec, următoare de comercianţii olandezi, englezi şi francezi. Teritoriul M. intră în sfera de influenţă franceză în anul 1817, iar în 1903 Franţa ocupă teritoriul şi transformă M. În protectorat, iar în 1920 în colonie, pe care o include în Africa Occidentală Franceză. M. primeşte în 1946 dreptul de reprezentare în Parlamentul francez. La 28 nov. 1958, M. devine republică autonomă în cadrul Comunităţii Franceze; în 1959 adoptă prima Constituţie şi actuala denumire, iar la 28 nov. 1960 îşi proclamă independenţa de stat. *Organizarea de stat:* republică, prezi denţială. M. Întreţine relaţii diplomatice cu 68 de state (1976) şi este membru în 63 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România.* Relaţiile diplomatice între România şi M. s-au stabilit la 15 ian. 1965, la nivel de ambasadă. Contactele între reprezentanţii guvernelor celor două ţari în anii următori au fost frecvente şi s-au soldat cu acorduri importante, care au contribuit la statornicirea unor relaţii prieteneşti şi de colaborare între România şi M. La 12 apr. 1967 a fost încheiat un Acord comercial pe termen lung, iar în mai 1973 a fost semnata o înţelegere privind cooperarea în domeniul minier şi al industrializării cărnii. Un moment de mare importanţă pentru dezvoltarea multilaterală a relaţiilor româno-mauritane l-a constituit vizita în România a

preşedintelui M., Moktar Ould Daddah (20 – 26 iun. 1974), cu prilejul căreia s-a semnat Declaraţia solemnă comună care a aşezat pe o bază trainică raporturile dintre cele două ţări, conferindu-le perspectivă şi durabilitate. În cursul vizitei s-au semnat mai multe acorduri, între care Acordul de cooperare economică şi tehnică, Acordul de cooperare în domeniile geologic, minier, petrolier şi siderurgic şi Acordul de colaborare în domeniul pescuitului oceanic, care au condus la intensificarea şi diversificarea legăturilor bilaterale. O însemnătate hotărâtoare pentru evoluţia ascendentă a relaţiilor dintre cele două ţări şi popoare, dintre P.C.R. Şi Partidul Poporului din M. a avut-o vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în M. (22 – 23 febr. 1977). Înţelegerile la care s-a ajuns cu această ocazie au asigurat un teren fertil pentru dezvoltarea relaţiilor româno-mauritane în toate domeniile. Protocoalele şi celelalte documente semnate în cursul acestei vizite stabilesc noi căi de extindere a cooperării în producţie, constituie un program comun de acţiune privind realizarea unor societăţi mixte în industrie, înfăptuirea unor ample lucrări de modernizare în agricultura în aurit ană, valorificarea superioară a unor bogăţii naturale în folosul ambelor ţări, asigură o bună conlucrare în domeniile ştiinţei şi culturii.

MAURITIUS (denumirea oficială: *Mauritius*), stat insular cuprinzând ins, omonimă din Oc. Indian, la circa 800 km E de Madagascar şi o serie

de ins, din apropiere. Suprafaţa: 2.045 kmp. Populaţia (1974): 875.000 loc. Capitala: *Port Louis*, 150.000 loc. (1974, aglomeraţia urbană). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Mauritian Rupee (Rupia) = 100 Cents. *Istoric.* Nelocuită până la venirea europenilor, ins. M. este descoperită şi vizitată de navigatori portughezi între 1505– 1511. Olandezii o vizitează în anul 1598 şi o numesc M. În onoarea Stadhouder-ului Olandei, prinţul Mauri ciu de Nassau. Ei înfiinţează cantoane comerciale şi transformă ins. În posesiune olandeză (1638 – 1710). Francezii vizitează insula în 1715, o denumesc de France, încep să o populeze cu colonişti (din 1721) şi iniţiază plantaţiile de trestie de zahăr, transformând-o în colonie (până în 1810). Ocupată de Marea Britanie (1810), devine, în urma Tratatului de pace de la Paris (1814), colonie engleză şi revine la denumirea iniţială de M. După abolirea sclaviei (1834), pe plantaţii sunt aduşi muncitori din India şi China. Dependentă de colonia britanică a ins. Seychelles (1810 – 1897), ins, obţine, în urma Conferinţei constituţionale de la Londra, autonomia internă (1961), iar la 12 mart. 1968 îşi proclamă independenţa de stat în cadrul Commonwealthului. *Organizarea de stat:* monarhie constituţională, şeful statului fiind regina Marii Britanii, reprezentată de un guvernator general. M. Întreţine relaţii diplomatice cu 39 de state (1976) şi este membru în 44 de organizaţii internaţionale guvernamentale

(1976). *Relaţii cu România*. Între România şi M. s-au stabilit relaţii diplomatice la 25 iun. 1974, la nivel de ambasadă. Între cele două ţări s-au statornicit relaţii prieteneşti, care se manifestă în buna lor conlucrare în diverse organizaţii internaţionale.

MĂRFURI STRATEGICE, mărfuri cave pot contribui direct sau indirect la întărirea forţei militare a inamicului. Exportul acestora se efectuează în permanenţă sub controlul statului care decide încadrarea sau scoaterea unor mărfuri de pe lista celor strategice.

MĂSURI COLATERALE DE DEZARMARE, acţiuni parţiale menite a conduce la dezarmarea generală. Printre aceste măsuri, pe prim plan s-au situat încetarea experienţelor cu arma nucleară, împiedicarea proliferării armelor nucleare, eliminarea armelor chimice şi bacteriologice, interzicerea plasării de arme nucleare în spaţiul cosmic şi pe fundul mărilor şi al oceanelor. România a susţinut punctul de vedere că adoptarea unor măsuri parţiale de dezarmare şi dezangajare militară este menită să diminueze sursele de încordare şi conflict, să favorizeze înaintarea spre obiectivul final – dezarmarea generală. Măsurile care se impun în acest sens sunt, îndeosebi, următoarele: retragerea în interiorul frontierelor naţionale a trupelor străine, a armamentului şi a altor mijloace de luptă ale acestora şi demobilizarea trupelor retrase; lichidarea bazelor militare de pe teritorii străine;

reducerea treptată, substanţială, a trupelor şi armamentelor aflate în dotarea armatelor naţionale; renunţarea la efectuarea, în apropierea frontierelor sau pe teritoriile altor state, a manevrelor militare, în primul rând a celor multinaţionale şi a concentrărilor de trupe, precum şi la demonstraţii de forţă îndreptate împotriva altor state; încheierea unor aranjamente sau acorduri pentru prevenirea atacurilor prin accident, eroare de calcul sau lipsa de comunicaţii.

MĂSURI DE CONSERVARE 1. Hotă rân cu caracter provizoriu luate de către un organ de jurisdicţie sau de către un alt organ de stat în scopul ocrotirii unor drepturi litigioase. Asemenea măsuri urmăresc ca unele bunuri, care fac obiectul unui proces, să nu fie înstrăinate, pierdute sau degradate. 2. (în procedura C.I.J.) Măsuri cu caracter provizoriu luate de C.I.J. la cererea uneia din părţile în litigiu, sau din oficiu, pentru a proteja drepturile litigioase. Cererea prin care se solicită Curţii indicarea unor m. de e. cuprinde, printre altele, drepturile a căror conservare urmează să fie asigurată, m. de e. propuse etc. Dreptul Curţii de a indica m. de e. este independent de procedura de fond, ele neafectând cu nimic dreptul părţii intimate de a ridica excepţii preliminare (v.). M. de e. au valabilitate numai pe durata procesului.

MĂSURI DE CONSTRÂNGERE, acţiuni de coerciţiune cu caracter limitat la care recurg unele state în cazul în care interesele lor sunt lezate, datorită acţiunilor inamicale săvârşite de un alt stat (încâlcind normele dreptului internaţional şi drepturile altor state) în măsura în care diferendul astfel ivit nu se rezolvă prin mijloace paşnice. M. de e» urmăresc să determine statul împotriva căruia au fost luate, să pună capăt acţiunilor care au determinat luarea acelor măsuri. M. de e. se încadrează, în general, în noţiunea de „autoajutor” (Selbsthilfe, Self help), în trecut, dreptul internaţional admitea recurgerea, fără nicio limită, la m. de e. aplicate individual de către state, cu folosirea şi fără folosirea forţei armate. În D.I.C., odată cu obligaţia statelor de a-şi rezolva diferendele numai pe cale paşnică, cu interzicerea agresiunii, cu reglementarea dreptului la autoapărare şi cu crearea O.N.U., m. dec, au suferit transformări radicale: a) statele nu pot aplica m. de e. decât în cazuri cu totul excepţionale, când diferendul nu a putut fi rezolvat pe cale paşnică; b) numai în vederea autoapărării împotriva unui atac armat se admite folosirea forţei armate ca m. de e. 5 c) aplicarea na, de e. este încredinţată, în general, Consiliului de Securitate al O.N.U.

MCCÂRTHISM, perioadă din istoria politică a S.U.A. de după cel de-al doilea război mondial, legată de numele lui J. McCarthy, senator american, exponent al cercurilor celor mai

reacţionare din S.U.A., a căror politică s-a identificat cu aventurismul politic şi psihoza anticomunistă. În calitate de preşedinte al Comitetului senatorial pentru problemele guvernamentale şi de preşedinte al subcomitetului de anchetă din cadrul aceluiaşi comitet, McCarthy a fost principalul inspirator al campaniei anticomuniste din S.U.A. A sfârşit prin a fi condamnat de Senatul american pentru lipsa de respect faţă de acest for şi pentru refuzul de a motiva felul cum şi-a însuşit şi întrebuinţat fondurile alocate „pentru lupta împotriva comunismului".

MECANISM DE SALVGARDARE (clauze de salvgardare), ansamblu de pre» vederi cuprinse în schemele de preferinţe tarifare generalizate (v.) prin intermediul cărora ţările donatoare de preferinţe urmăresc să exercite un anumit control asupra importurilor care cad sub incidenţa preferinţelor tarifare, pentru a preîntâmpina eventualele perturbări, pe care aceste importuri le-ar putea avea asupra pieţei interne.

MEDIATOR, terţ, (stat, organizaţie internaţională sau persoană oficială) care îşi oferă sau căruia i se cere medierea (v.), în vederea reglementării unor litigii, divergenţe, conflicte de ordin economic, politic, teritorial etc, intervenite între două sau mai multe state. M. ia parte directă, activă la tratative.

MEDIEREA, mijloc de rezolvare pas –, nică a diferendelor internaţionale. Spre deosebire de

bunele oficii (v.), ufcide misiunea celui care îşi prestează serviciile (stat, organizaţie internaţională sau persoană oficială) se limitează la a convinge părţile din diferend să încerce rezolvarea acestuia pe calea tratativelor, mediatorul contribuie activ la rezolvarea diferendului. În acest scop el face propuneri părţilor, participă la tratativele dintre ele. Instituţia m. a fost reglementată prin Convenţiile de la Haga din 1899 şi 1907, privind soluţionarea paşnică a diferendelor internaţionale, care tratează m. Împreună cu bunele oficii. Potrivit celor două Convenţii, rolul mediatorului constă în a concilia pretenţiile opuse şi a micşora resentimentele care s-au produs între statele în conflict. Carta O.N.U., în art. 33, enumera m. Între mijloacele paşnice la care părţile „vor trebui să recurgă". M. a fost frecvent folosită în aplanarea unor conflicte internaţionale. Din practica mai recentă se poate aminti m. U.R.S.S. În conflictul de frontieră dintre India şi Pa – kistan în 1966 (v. *Declaraţia de la Taşkent*).

MEDIU ÎNCONJURĂTOR, tot**alita Tea** factorilor naturali şi a celor creaţi prin activităţi umane care, în strânsă interacţiune, asigură menţinerea echilibrului ecologic, determina condi**ţiile de** viaţă pentru om şi de dezvol**tare** a societăţii.

MEMBRU AL O.N.U., stat care a participat la Conferinţa Naţiunilor Unite pentru Organizaţia Internaţională de la San Francisco din 1944 (v.),

cele ce au semnat anterior Declaraţia Naţiunilor Unite (v.) din 1 ian. 1942, oricare semnează Carta şi o ratifica în conformitate cu art. 110. Conform Cartei poate deveni m. al O.N.U. orice stat iubitor de pace, care acceptă obligaţiile conţinute în Cartă şi care, după aprecierea Organizaţiei, este capabil şi dispus să le îndeplinească. Admiterea ca m. al O.N.U. a oricărui stat, se face printr-o hotărâre a Adunării Generale, la recomandarea Consiliului de Securitate. Un m. al O.N.U*, împotriva căruia Consiliul de Securitate a întreprins o acţiune preventivă sau de constrângere, poate fi suspendat de Adunarea Generală, la recomandarea Consiliului de Securitate, din exerciţiul drepturilor şi privilegiilor inerente calităţii de membru. Exerciţiul acestor drepturi şi privilegii poate fi restabilit de Consiliul de Securitate. Un m. al O.N.U. care încalcă în mod persistent principiile cuprinse în Cartă poate fi exclus din Organizaţie de Adunarea Generală, la recomandarea Consiliului de Securitate. Numărul m. O.N.U. se ridica, la 1 apr. 1978, la 149; România a devenit m. al O.N.U. la 14 dec. 1955.

MEMBRU FONDATOR (al unei organizaţii internaţionale), stat care, împreună cu altele, înfiinţează o organizaţie internaţională. Din punct de vedere juridic, calitatea de m.f. nu conferă drepturi suplimentare. M.f. au însă posibilitatea ca, luând parte la negocierile care duc ia înfiinţarea organizaţiei, să contribuie efectiv la elaborarea actului constitutiv, document ce

guvernează ansamblul activităţilor organizaţiei. Participarea tuturor statelor la negocierile care au drept scop fondarea unei organizaţii internaţionale cu vocaţie universală, reprezintă o cerinţă a democratizării relaţiilor internaţionale. România este membră fondatoare a numeroase organizaţii internaţionale, printre care O.I.M* (v.), A.I.E.A. (v.), ş.a.

MEMBRU NEPERMANENT (al Consiliului de Securitate), din cei cincisprezece membri din care este alcătuit Consiliul de Securitate al O.N.Ü., un număr de zece sunt m.n. Iniţial, la intrarea în vigoare a Cartei, erau numai şase m.n. Ca urmare a creşterii numărului de membri ai Naţiunilor Unite, Adunarea Generală a O.N.U. a adus în 1963 un amendament la art. 23, în temeiul căruia numărul m.n. a crescut de la şase la zece. M.n. ai Consiliului de Securitate sunt aleşi de Adunarea Generală pe o perioadă de doi ani, ţinând seama de criteriul unei repartiţii geografice echitabile. Printr-o rezoluţie a Adunării Generale, adoptată în 1963, a fost fixată următoarea dis tribuţie geografică a locurilor de m.n.: cinci locuri pentru statele afro-asiatice, unul pentru statele din Europa răsăriteană, două pentru statele din America Latină, două pentru statele din Europa Occidentală şi alte state. M.n. al căror mandat expiră, nu vor putea fi realeşi imediat. Fiecare m.n. are dreptul la un singur vot. România a făcut parte în două rânduri ca m.n. al Consiliului de Securitate, şi anume în 1961 şi în 1976 – 1977.

MEMBRU PERMANENT (al Consiliului de Securitate), m.p., în număr de 5, prevăzuţi expres în Carta O.N.U, (art. 23) sunt: China, Franţa, U. Pentru. S.S., Marea Britanie şi S.U.A. Cu excepţia problemelor de procedură, hotărârile Consiliului de Securitate se adoptă cu votul afirmativ a noua membri, în care trebuie să fie incluse voturile concordante ale tuturor ca.p. Este principiul unanimităţii ca.p. ai Consiliului de Securitate, care ocxipă im loc central în mecanismul de funcţionare al acestui organism... Votul negativ al unui m.p. Într-o problemă de fond – aşa-numitul „veto" – împiedică adoptarea unei ho târî îi într-o asemenea problemă. Abţinerea de la vot a unui m.p. conform practicii Consiliului de Securitate nu este socotită ca echivalând cu un „veto", hotărârea astfel adoptată fiind valabilă. Atunci când Consiliul de Securitate examinează un diferend în care este parte un m.p., acesta trebuie să se abţină de la vot. M.p. au dreptul fiecare la un singur vot, întocmai ca şi membrii nepermanenţi (v.) ai Consiliului de Securitate.

MEMORANDUL, document al Comitetului Naţional Român din Ardeal, întocmit în urma Conferinţei ţinută ia Sibiu la 21 – 22 ian, 1892, pentru a fi prezentat împăratului Austro-Ungariei. Redactat în limbile germană, română şi maghiară, M. denunţa împăratului Francisc Iosif politica de maghiarizare aplicată de guvernul din Budapesta, şi nesocotirea principalelor legi politice: legea electorală, legea pentru egala îndreptăţire a

naţionalităţilor, legile şcolare, legea municipală, legea de presă şi legile agrare. La 28 mai 1892, M. a fost dus la Viena de către o delegaţie alcătuită din 300 reprezentanţi ai Transilvaniei, ţărani şi intelectuali. Audienţa ceruta la împărat pentru a i se prezenta M. a fost refuzată, iar documentul a fost trimis ne desfăcut guvernului din Budapesta, împotriva căruia protestaseră memorandiştii. Guvernul, la rândul său, i-a acuzat de trădare, trimiţând întreg Comitetul Naţional în judecata Curţii cu juraţi din Cluj. Procesul s-a judecat în zilele de 7 – 25 mai 1894, în mijlocul unei mari agitaţii populare şi în prezenţa a numeroşi ziarişti români şi străini. Situaţia inculpaţilor a fost mult agravată de faptul că au refuzat să se apere în limba maghiară, reclamând dreptul de a fi interogaţi şi de a răspunde în limba maternă. Avocaţii apărători, printre care se aflau trei slovaci şi un sârb, din cauza presiunilor exercitate asupra lor, s-au retras după trei zile de dezbateri, aşa încât memorandiştii au fost judecaţi fără apărători. Condamnaţii au fost întemniţaţi în închisorile de la Vác şi Seghedin. La 15 sept. 1895, în urma agitaţiei maselor populare din toate ţinuturile româneşti şi a ecourilor provocate în străinătate, unde, pe lângă intervenţiile ziarelor şi a unor importanţi oameni politici, s-au organizat şi numeroase mitinguri pentru a protesta împotriva regimului naţionalităţilor din Austro-Ungaria, împăratul s-a văzut nevoit să graţieze pe toţi mena or Andi ştii întemniţaţi.

MEMORANDUM 1. Document de corespondenţă diplomatică (v.) în care sunt expuse fapte sau argumente juridice în legătură cu o problemă a relaţiilor internaţionale. M. poate constitui o anexă la o notă diplomatică (v.), personală ori verbală sau poate fi un document de-sine-stătător. Uneori, m. este folosit de guverne pentru a-şi expune poziţia în legătură cu anumite probleme internaţionale. 2. Termen folosit în organizaţiile internaţionale pentru a desemna un raport sau un expozeu de motive.

MEMORANDUMUL BRIAND, document al guvernului francez, purtând numele ministrului de externe Aristide Briand, şi conţinând concretizarea ideilor privind Uniunea Europeană (v.). M.B. cuprindea, în patru puncte, principiile noului organism internaţional ce urma a fi creat. Contrar ideii iniţiale a lui Briand, care punea accentul asupra problemelor economice, în M.B. se insista mai ales asupra aspectelor politice privind uniunea care, în concepţia franceză, trebuia să fie o organizaţie închegată de state cu organisme conducătoare de sine stătătoare, ceea ce materializa, în fapt, tendinţa Franţei de a-şi institui hegemonia asupra Europei, încercând astfel să contracareze o eventuală preponderenţă germana pe continent. Memorandumul a fost expediat unui număr de 27 de guverne europene, problema constituind ulterior obiect de dezbatere la Societatea Naţiunilor.

MEMORANDUMUL DE GAULLE, document

adresat la 14 sept. 1958 de generalul Charles de Gaulle, preşedintele Franţei, preşedintelui S.U.A.

D. Eisenhower, şi primului ministru al Marii Britanii, H. MacMillan, privind necesitatea adaptării Organizaţiei Tratatului Atlanticului de Nord (N.A.T.O.) (v.) la transformările survenite în situaţia internaţională. Obiectivul Memorandumului víza întărirea rolului internaţional al Franţei, subliniindu-se că participarea la Blocul nord-atlantic nu mai corespundea necesităţilor apărării sale şi solicitând, totodată, o participare directă la hotărârile politice şi strategice ale alianţei, hotărâri care în realitate erau luate de către S.U.A. cu consultarea specială a Marii Britanii. Memorandumul propunea exercitarea conducerii N.A.T.O. de către S.U.A., Anglia şi Franţa. Guvernele american şi britanic au dat un răspuns evaziv. Acest Memorandum este considerat punctul de plecare al retragerii Franţei din organismele militare ale N.A.T.O., al mutării sediilor comandamentelor

N.A.T.O. de pe teritoriul francez, al refuzului oricărei integrări a forţelor armate franceze în cadrul sistemului militar nord-atlantic.

MEMORIU I. Înscris care conţine fie un expozeu, fie instrucţii, folosit în diplomaţie şi în organizaţiile internaţionale. 2. (În procedura arbitrale şi judiciară internaţională)

Document prezentat după depunerea actului introductiv de instanţă, care conţine expunerea de

fapt şi de drept făcută de părţile în litigiu. Regulamentul C.I.J. prevede că, după sesizarea instanţei prin compromis (v.), fiecare dintre părţile în litigiu prezintă un m. În termenul fixat de Curte. Când instanţa este sesizată prin plângere, partea reclamantă prezintă un m. care conţine expunerea faptelor pe care este fondată plângerea, susţinerile în drept şi concluzii.

V. MIDDLE EAST NEWS AGENCY.

MERCENAR, persoană care, în baza Protocolului I de la Geneva din 10 iul. 1977, trebuie să îndeplinească următoarele condiţii: a) este special recrutată în ţară sau în străinătate pentru a lupta într-un conflict armat; b) ia* în fapt, parte directă ia ostilităţi; c) ia parte la ostilităţi esenţial mente pentru a obţine un avantaj personal, o remuneraţie materială net superioară celei promise sau plătite combatanţilor care au rang şi funcţii an al o ago în forţele armate ale părţii care o angajează; d) nu este nici resortisant al unei părţi în conflict, nici rezident pe teritoriul controlat de o parte în conflict; c) nu este membru al forţelor armate al unei părţi în conflict; f) nu a fost trimis de un stat, altul decât o parte în conflict, în misiune oficială ca membru al forţelor armate al acelui stat. În zilele noastre, bandele de m. sunt folosite de cercurile colonialiste împotriva popoarelor care luptă pentru libertate şi independenţă. Folosirea m. Împotriva mişcărilor de eliberare naţională este o crimă internaţională.

MEXIC (denumirea oficiala: *Estadös Unidos*

Mexicanos = Statele Unite Mexicane), stat situat în America de N, la S de Rio Grande, învecinat cu S.U.A., Belize şi Guatemala, cu ieşire la Oc. Allantic şi Oc* Pacific. Suprafaţa i 1.972.547 kmp. Populaţia (1976): 62.330.000 loc. Capitala: *Ciudad de México*, 11.339.774 loc. (1975, aglomeraţia urbană). Limba oficială: spaniola. Moneda: 1 Peso = 100 Centavos. *Istoric*. În epoca precolumbiană, triburile amerindiene ale mayaşilor, olmecilor, zapotecilor, mai târziu ale toltecilor au atins un înalt nivel de civilizaţie pe teritoriul M. În sec. 14 – 15 aztecii, creatorii uneia din cele mai strălucite civilizaţii precolumbiene, cuceresc o mare parte a teritoriului M., punând bazele unui puternic imperiu a cărui existenţă este curmată de cucerirea spaniolă (1519 – 1521). Transformat în colonie, teritoriul devine nucleul Viceregatului Marii Spânii (1535). Populaţia amerindiană s-a răsculat în numeroase rânduri împotriva stăpânirii spaniole, dar spaniolii au supus-o unui proces de exterminare, ajungând, după primul secol de dominaţie colonială, de la 17 mii, loc, la numai 2 mii, loc. În timpul războaielor pentru independenţa coloniilor spaniole din America de S (1810 – 1826), în M. izbucneşte un război de eliberare naţională (16 sept. 1810) care impune independenţa faţă de Spania (24 febr. 1821), proclamându-se Imperiul Mexican. Imperiul, care includea şi Costa Rica, Guatemala, Nicaragua, Honduras şi El Salvador a durat scurtă vreme, aceste state devenind independente în 1823. M. se

proclamă la 4 oct. 1824 republică federativă independentă. În 1845 S.U.A. anexează Texasul, iar în urma războiului americano-mexican (1846 – 1848), M. pierde circa 55 la suta din teritoriul său care este inclus în S.U.A. În anii 1861 – 1867 are loc intervenţia anglo-franco-spaniolă în M., în timpul căreia francezii instalează ca împărat al M. (1864) pe arhiducele austriac Maximilian de Habsburg. În perioada 1910 – 1917 are loc o revoluţie burghezo-democratica cu caracter antifeudal şi antiimperialist, care a răsturnat regimul dictatorial al lui Porfiro Díaz (1877 – 1911). În anii următori, mai ales în timpul preşedinţiei lui Lazaro Cardenas, se iniţiază o serie de reforme cu caracter progresist. M «sprijină republica spaniolă (1936 – 1939), iar în timpul celui de-al doilea război mondial participă de partea forţelor aliate. În perioada postbelică, M. duce o politică de apărare a intereselor naţionale, de accelerare a dezvoltării economice şi de reforme sociale, în 1961 a refuzat ruperea relaţiilor diplomatice cu Cuba, dictată de O.S.A. *Organizarea de stat:* republică prezidenţială, stat federal. M. Întreţine relaţii diplomatice cu 87 de state (1976) şi este membru în 88 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Primele documente oficiale din istoria relaţiilor româno-mexicane au fost scrisorile schimbate privitor la recunoaşterea independenţei de stat a României, notificată M. la 20 apr. 1880, recunoscută de M. la 30 nov. 1880. După primul

război mondial, M. a deschis un consulat onorific la Bucureşti. Relaţiile diplomatice s-au stabilit abia după primirea M. În Societatea Naţiunilor (1931) şi ca urmare a bunei cooperări a celor două ţări în cadrul acestui organism, la 26 iul. 1935, la nivel de legaţie (data acordării agrementului pentru reprezentantul român în M). Întrerupte la 24 dec. 1941, în condiţiile războiului, relaţiile diplomatice dintre cele două ţări sunt restabilite la 20 mart. 1973, la nivel de ambasadă. Ulterior, au fost semnate la Ciudad de México primele instrumente bilaterale, care au contribuit la dezvoltarea relaţiilor româno-mexicane: un Acord comercial pe termen lung şi un Acord de colaborare culturală (25 oct. 1974). În dezvoltarea ascendenta a raporturilor bilaterale, un rol hotărâtor l-a avut vizita oficială în M. a preşedintelui Nicolae Ceauşescu (7 – 11 iun. 1975), cu prilejul căreia preşedinţii celor două ţări au semnat Declaraţia solemnă comună şi au convenit încheierea unei serii de acorduri şi convenţii, semnate cu această ocazie, punând astfel o bază solidă, de perspectivă, colaborării multilaterale româno-mexicane în domeniile politic, economic, tehnico-ştiinţific şi cultural. Instrumentele bilaterale încheiate în cursul vizitei – Acordul de cooperare economică şi industrială, Acordul de cooperare ştiinţifică şi tehnologică, acordurile de cooperare în domeniul construcţiilor de maşini, mineritului, industriei uşoare, petroliere şi petrochimiei, utilajelor energetice,

agrozootehnice şi prelucrării lemnului, Acordul de cooperare în domeniul utilizării energici nucleare în scopuri paşnice, Acordul de cooperare turistică şi Acordul de cooperare şi schimburi în domeniul cinematografiei – au dat un puternic impuls şi un bogat conţinut colaborării reciproc avantajoase a celor două ţări, care realizează, totodată, o strânsă conlucrare în cadrul O.N.U. Şi al altor organizaţii internaţionale.

BUCA ANTANTĂ, v. MICA ÎNŢELEGERE.

MICA ÎNŢELEGERE, organizaţie antirevizionistă constituită prin alianţe bilaterale încheiate între Cehoslovacia şi Regatul sârbilor-croaţilor şi slovenilor (14 aug. 1920), între România şi Cehoslovacia (23 apr. 1921), între România şi Regatul sârbilorcroaţilor şi slovenilor (7 iun. 1921). Cele trei ţări se angajau să acţioneze în comun în vederea respectării Tratatelor de la Trianon (v.) şi Neuilly (v.), prin care se recunoscuse pe plan internaţional opera patriotică săvârşită de naţiuni în scopul creării şi desăvârşirii unităţii lor naţionale. Cele trei ţări au căutat căi proprii pentru a-şi consolida alianţa şi a-şi mări posibilităţile de apărare. Aceasta s-a vădit şi mai pregnant după încheierea Acordurilor de la Locarno (v.), care nu garantau şi frontierele Poloniei şi Cehoslovaciei. Astfel, între 13 – 15 mai 1927, a avut loc în acest scop o conferinţă a IX la Jáchymov, hotărându-se să se strângă legăturile atât printr-o restructurare a alianţelor politice şi militare, cât şi prin elaborarea unor măsuri

economice comune. În febr. 1929, când Germania vadea desluşite tendinţe de a acapara Austria, acţionând intens pentru uniune vamală (v.), statele M.î. au decis să dezvolte hotărârile luate în 1927. Consolidându-şi alianţa prin Actul de conciliere, arbitraj şi reglementare judiciară, semnat la 21 mai 1929 (v.) t. ele s-au opus cu hotărâre planului de uniune vamală austro-germană, publicat în mart. 1931, contribuind efectiv la căderea lui. Concomitent, luptând pentru menţinerea securităţii, statele M.I. s-au opus tuturor planurilor care aduceau ştirbire suveranităţii lor naţionale. Instaurarea nazismului în Germania a produs o vădită intensificare a activităţii M.î. pentru apărarea securităţii, a Societăţii Naţiunilor şi a statu-quo-ului teritorial. La 16 febr. 1933, la Geneva, M.î. adoptă un nou pact de organizare. Unul dintre făuritorii principali ai acestui organism al celor trei state a fost ministrul de externe român, Nicolae Titulescu (v. *Pactul de organizare a Micii înţelegeri*). Prin prevederile acestui pact creştea rolul M.î. În viaţa internaţională. Ea se opunea cu mai multă eficienţă tezelor revizioniste incluse în pactul celor patru. Participând activ la lupta pentru securitatea europeană, M.î. a semnat, cu Uniunea Sovietică, la 4 iul. 1933, Convenţia de definire a agresiunii (v.), contribuind la crearea unui climat de pace în centrul şi SE Europei. La 28 ian. 1934, cu prilejul sesiunii de la Zagreb, statele M.î. au pus în discuţie probleme majore cum ar fi

apărarea intangibilităţii Pactului Societăţii Naţiunilor, statu-quo-ului teritorial, hotărând să lărgească acţiunile destinate salvgardării securităţii. S-a rezolvat în mod constructiv chestiunea reluării relaţiilor diplomatice cu U.R.S.S., ca şi sprijinirea intrării acestui stat în Societatea Naţiunilor. După ce, în iun. 1934, România şi Cehoslovacia au restabilit relaţiile cu U.R.S.S., şi în sept., primul stat socialist a fost primit în Societatea Naţiunilor, M.î. a sprijinit acţiunile iniţiate de Uniunea Sovietică, menite să întărească securitatea europeană. A colaborat permanent la negocierile pentru organizarea Pactului oriental de securitate colectivă (v.); a* sprijinit, prin Nicolaa Titulescu, activitatea pentru încheierea Pactului de asistenţă mutuală franco-sovietic (v.); a fost alături de Uniunea Sovietică în lupta diplomatică şi politică purtată pentru respectarea clauzelor Pactului Societăţii Naţiunilor; a votat şi a respectat hotărârea de a se aplică sancţiuni economice Italiei fasciste, care, în oct. 1935, a cotropit Etiopia (v. *agresiunea Italiei împotriva Ethiopiei);* a cerut condamnarea Germaniei, care, încâlcind tratatele de la Versailles şi Locarno, a ocupat, în mart. 1936, zóna demilitarizată a Rinului (v. *remilitarizarea zonei renane).* În anii

1937 şi 1938, Germania nazistă şi Italia fascistă au iniţiat numeroase acţiuni destinate să lovească coeziunea M.î. În 1937, guvernul iugoslav, condus de Milan Stojadinovic, încheind

pacte separate de amiciţie cu Bulgaria (24 ian. 1937) şi cu Italia (25 mart. 1937), a slăbit solidaritatea M.î. tocmai într-o perioadă de creştere a agresivităţii statelor fasciste şi revanşarde. După anexarea Austriei de către nazişti, în mart.

1938 (v. *Anschluss*), ameninţările şi presiunile exercitate de Germania asupra statelor M.î. s-au intensificat. Marile puteri occidentale şi îndeosebi Marea Britanie, prin politica de permanente concesii faţă de Germania, au slăbit rezistenţa M.î. România a încercat prin toate mijloacele să oprească destrămarea M.Î., venind în ajutorul Cehoslovaciei cu prilejul sesiunilor de la Sinaia, din mai 1938, şi de la Bled, din aug. 1938; în sept. 1938, a făcut demersuri la Belgrad, Londra şi Paris, pentru a opri un atac al Ungariei horthyste împotriva Cehoslovaciei; a hotărât să îngăduie trecerea avioanelor sovietice, în cazul că U.R.S.S. ar fi venit în ajutorul Cehoslovaciei. Acordurile de la München, prin care Marea Britanie, Franţa, Germania şi Italia au hotărât dezmembrarea Cehoslovaciei, au marcat momentul de destrămare şi apoi de dispariţie a M.î. Dispariţia acestei organizaţii politice antirevizioniste a servit în mod deosebit statelor fasciste şi revanşarde şi mai ales Germaniei naziste.

MICHONEZIA, v. INSULELE PĂCIPICULUI.

MIDDLE EAST NEWS AGENCY (M.E.N.), agenţie naţională de presă egipteană, creată în 1955, cu sediul la Cairo.

MIDWAY, INSULELE ~ (denumirea oficială: *Midway Islands*), grup de ins. În Pacificul central-nordic la NV de arh. Hawaii. Suprafaţa: 5,2 kmp (ins. Sand, Eastern şi câţiva atoli). Populaţia (1972): 2.500 loc. Descoperite în 1859, ins, sunt ocupate de S.U.A. În 1867.

MIGRAŢIE, deplasări ale populaţiei, efectuate înăuntrul aceleiaşi ţări sau dintr-o ţară în alta, sub influenţa unor factori de natură economică sau socială, inclusiv a unor circumstanţe politice. În epoca contemporana, emigrarea (v.) şi imigrarea (v.) – care şi-au pierdut caracterul unor fenomene de masă – sunt reglementate tot mai mult prin legislaţia internă **a** statelor. În prezent, în unele ţări, deşi nu există o restricţie numerică a imigrării, sunt stabilite anumite preferinţe în funcţie de vârstă; starea civilă, pregătirea profesională, naţionalitatea sau rasa persoanelor care imigrează.

MIJLOACE DE INFORMARE ÎN MASĂ (MASS MEDIA), termen generic prin care sunt desemnate mijloacele moderne de informare şi influenţare a opiniei publice – presa, radioul, televiziunea, cinematografia, discurile, colecţiile editoriale de mare tiraj, junalele luminoase, afinele, benzile desenate ş.a. –, prin care se transmit maselor, foarte operativ, mesaje informative.

MIJLOACE DE LUPTĂ, ansamblu de procedee, modalităţi, metode şi posibilităţi materiale, tehnice şi militare de care uzează beligeranţii pentru a obţine victoria asupra inamicului. În baza

legilor şi obiceiurilor aplicabile în caz de conflict armat, statuate în Convenţiile de la Haga şi Geneva din 1907, respectiv 1949, utilizarea mijloacelor de luptă este guvernată de două principii: a) beligeranţii n-au un drept nelimitat în ceea ce priveşte mijloacele de vătămare a inamicului şi b) beligeranţilor le este interzis să folosească arme, proieçtile sau materii apte a cauza suferinţe de prisos. În categoria armelor neper mise intră, în primul rând, armele de distrugere în masă – nucleare şi termonucleare, armele chimice, bacteriologice (biologice) ş.a. În raport cu formele de luptă convenţiile internaţionale consideră nepermi se în războiul terestru: a) proiectilele explozive sau încărcate cu materii fulminante sau inflamabile mai uşoare de 400 de grame; proiectilele cu gaz asfixiant sau vătămător; gloanţele explozive; produsele toxice, otrăvurile şi armele otrăvite; b) sunt interzise următoarele procedee: a ucide sau a răni prin perfidie persoane aparţinând naţiunii sau armatei inamice; a ucide sau a răni un inamic care, predând armele sau nemaiavând mijloace de apărare, se predă fără condiţii; a declara că nimeni nu va fi cruţat; a folosi arme, proiectile sau materiale destinate a cauza suferinţe de prisos; a folosi, fără drept, pavilionul parlamentarilor, insignele militare, uniforma inamicului sau însemnul distinctiv al G.R.I.; a distruge sau a sechestra proprietatea inamică fără o necesitate imperioasă de război; a declara stinse, suspendate

sau neprimite în justiţie drepturile şi acţiunile naţiunilor adverse; a folosi cetăţeni inamici pentru a lua parte la război contra ţării lor; c) este interzis, totodată, a bombarda obiective nemilitare. În războiul naval este interzisă beligeranta sub fals pavilion (a deschide ostilităţile sau a exercita dreptul de vizită sub pavilionul inamicului), a bombarda cu forţele navale porturi, oraşe, sate, locuinţe sau clădiri care nu sunt apărate, nici chiar în cazul în care autorităţile locale refuză să plătească contribuţii în bani; se interzice beligeranţilor să folosească mine marine de contact plutitoare, dacă după o oră de la lansare nu devin inofensive; submarinelor) e este interzis de a lupta contra navelor comerciale. Este interzisă crearea de zone maritime de război, în războiul aerian, beligeranţilor le este interzis a ataca localităţile neapărate, clădiri şi locuinţe, a bombarda obiective nemilitare, a efectua bombardamente asupra populaţiei civile cu scopul de a o teroriza. Realizarea obiectivului de a înlătura războiul din viaţa internaţională impune adoptarea şi a altor norme care să interzică şi alte arme care sunt prin natura lor perfide şi nediscriminate, să ducă la înfăptuirea dezarmării generale şi complete.

MIJLOACE DE **PLĂŢI** EXTERNE, totalitatea mijloacelor băneşti cons tind în devize exprimate în bilete de bancă, monede, disponibilităţi în cont sau hârtii de valoare; drepturile speciale de tragere (v.) şi aurul utilizate pentru efectuarea plăţilor în scopul lichidării creanţelor rezultate din relaţiile economice internaţionale. Pe plan mondial, m. de pe folosite cel mai frecvent sunt devizele de cont, în timp ce aurul şi valutele efective tind să fie utilizate pe o scară tot mai redusă. Aurul este folosit ca mijloc de plata între ţări, îndeosebi atunci când nu exista disponibilităţi valutare pentru stingerea unei datorii.

MIJLOACE PAŞNICE DE REGLEMENTARE A DIFERENDELOR INTERNAŢIONALE, proceduri la care statele au obligaţia să recurgă pentru soluţionarea diferendelor dintre ele, fără a folosi forţa şi ameninţarea cu forţa. Aceste mijloace sunt consacrate într-o serie de documente juridicodiplomatice internaţionale, unele dintre ele fiind cunoscute încă din cele mai vechi timpuri. În trecut, când statelor le era recunoscut dreptul de a recurge la război pentru rezolvarea diferendelor dintre ele, mijloacele paşnice jucau un rol auxiliar, în raport eu mijloacele violente. În condiţiile epocii sclavagiste, cetăţile greceşti recurgeau, pentru aplanarea neînţelegerilor dintre ele, la arbitraj; în condiţiile feudalismului, când biserica catolică juca un rol important pe arena internaţională, rezolvarea diferendelor dintre state era încredinţată papilor, în calitate de

mediatori sau arbitri; când influenţa bisericii a scăzut, aceste misiuni au început să fie încredinţate monarhilor sau chiar universităţilor. În sec. 19 şi 20, la conferinţele şi congresele internaţionale care încep să ia o mare amploare şi să joace un rol tot mai important înviata internaţională, sunt adoptate o serie de documente prin care se recomandă statelor să recurgă la mijloacele paşnice înainte de a recurge la arme. Printre acestea se numără, în primul rând, Convenţia pentru reglementarea paşnica a diferendelor internaţionale, adoptată la Haga, în 1907. După adoptarea Pactului Societăţii Naţiunilor şi, mai ales, a Pactului Briand-Kellogg din 27 aug. 1928 (v «*Pactul de la Paris*), care a scos războiul în afara legii, mijloacele paşnice au căpătat o mare importanţă în rezolvarea diferendelor internaţionale. În această perioadă au fost adoptate câteva documente juridico-diplomatice de mare însemnătate: Protocolul de la Geneva din 2 oct. 1924 (v.); Actul general pentru reglementarea paşnică a diferendelor internaţionale (v.), adoptat de Adunarea Societăţii Naţiunilor la 26 oct. 1928; Pactul de neagresiune şi conciliere de la Rio de Janeiro (v)» din 16 oct. 1933 ş.a. După cel de-ai doilea război mondial, prin includerea în Carta O.N.U, a principiului rezolvării pe cale paşnică a diferendelor internaţionale, recurgerea la mijloacele paşnice a devenit o obligaţie a statelor, ele constituind singura cale de soluţionare a diferendelor

internaţionale. Art. 33 din Carta O.N.U... face enumerarea exemplificativă, nu exhaustivă a acestor mijloace: tratative diplomatice (v.), ancheta (v.), mediaţia (v.), concilierea (v.). arbitrajul (v.), calea judiciară etc. Obligaţia de a recurge la mijloacele paşnice pentru reglementarea neînţelegerilor interstatale a fost reafirmată şi într-o serie de acte constitutive ale unor organizaţii internaţionale: Carta Organizaţiei Unităţii Africane **(y.),** Carta Organizaţiei Statelor Americane (v.), Pactul Ligii Statelor Arabe (v.). Mijloacele paşnice sunt prevăzute şi în documente încheiate între statele socialiste (ex. Tratatul de la Varşovia ş.a.), precum şi în cele încheiate de acestea cu alte state (Declaraţiile solemne comune (v,), Actul Final al Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa (v.) etc.)... Problema mijloacelor paşnice a constituit, de altfel, obiectul discuţiilor în numeroase organisme şi conferinţe internaţionale. De ea s-a ocupat C.D.I., Conferinţele de la Geneva din 1958 şi 1960 cu privire la dreptul mării, Conferinţa de la Viena din 1968 – 1969 privind dreptul tratatelor (v.), cefe două Conferinţe de la Viena din 1961 şi 1963, care au codificat dreptul diplomatic şi, respectiv, consular. Ample dezbateri pe tema întăririi rolului şi eficacităţii mijloacelor paşnice au avut loc în cadrul

O.N.U. Şi în Comitetul special pentru principiile de drept internaţional referitor la relaţiile paşnice şi cooperare dintre state. (v.) etc.

România se pronunţă cu consecvenţă pentru reglementarea paşnică a diferendelor dintre state pe calea tratativelor* pe baza egalităţii în drepturi şi respectării drepturilor suverane ale tuturor statelor.

MILIŢIE (în dreptul internaţional), trupă cu caracter nepermanent, constituită din cetăţeni înrolaţi voluntar, care în timp de război sunt consideraţi beligeranţi, în cazul întrunirii anumitor condiţii: 1) să aibă în fruntea lor o persoană care să răspundă pentru subordonaţii săi; 2) să aibă un – semn distinctiv fix, care să poată fi recunoscut de la distanţă; 3) să poarte armele pe faţă (în mod vizibil) şi 4) să respecte, în operaţiunile lor militare, legile şi obiceiurile războiului

<v.).

MINISTRU CONSILIER, funcţie sau rang diplomatic într-o misiune diplomatică sau minister al afacerilor externe.

MINISTRU PLENIPOTENŢIAR (trimis extraordinar), agent diplomatic care îndeplineşte în mod permanent funcţia de şef al unei misiuni diplomatice (v.) cu rang de legaţie (v.).

MINISTRU REZIDENT, al treilea rang diplomatic în ierarhia claselor şefilor misiunilor diplomatice, stabilită la Congresele de la Viena din 1815 şi Aix-la-Chapelle, din 1818. În practica actuală a statelor, rangul de m.r. nu mai este folosit. Convenţia referitoare la relaţiile diplomatice de la Viena, din 1961 (v.), nu a mai

menţionat acest rang diplomatic.

MINORITATE, acea parte din populaţia unui stat care se diferenţiază de majoritatea populaţiei prin anumite particularităţi de rasă, origine etnică, limbă sau religie. Ideea asigurării unei protecţii am. a fost înscrisă în tratatele de pace încheiate după primul război mondial şi reafirmată, apoi, printr-o serie de instrumente juridice internaţionale, adoptate după cel de-al doilea război mondial: Convenţia pentru reprimarea şi prevenirea crimei de genocid (v.), din 9 dec.

1948; Convenţia U.N.E.S.C.O. cu privire la lupta împotriva discriminării în domeniul învăţământului, din 14 dec. 1960; Convenţia O.I.M. privind populaţiile aborigene şi tribale, din 1957 ş.a. Constituţia R.S. România garantează egalitatea în drepturi a tuturor cetăţenilor, fără excepţie, prevăzând că nu este permisă nicio îngrădire a acestor drepturi şi nicio deosebire în exercitarea lor pe temeiul naţionalităţii, rasei, sexului sau religiei.

M.I.R.V. *(Multiple Independently targetable Re-entry Vehicles),* vehicule aeriene sau ogive nucleare multiple care sunt dirijate în mod independent. Acest gen de armament ultramodern a dat un nou impuls cursei înarmărilor şi în special cursei înarmărilor nucleare. Dezvoltarea acestui nou tip de armă este de natură a amplifica şi complica problemele controlului şi verificării măsurilor de încetare a cursei înarmărilor

nucleare (v. *dezarmare; deniiclearizare*).

MISIUNE DIPLOMATICĂ 1. Organ specific, în domeniul relaţiilor externe, ce are ca scop asigurarea şi dezvoltarea relaţiilor normale dintre state şi promovarea intereselor reciproce dintre acestea. Are sediul permanent pe teritoriul statului acreditar (v.) şi funcţionează pe baza normelor şi principiilor dreptului internaţional, ale dreptului diplomatic şi a acordului dintre state. M.d, permanentă a apărut ca instituţie a relaţiilor internaţionale şi a dreptului internaţional după Pacea Westfalica din 1648, respectiv în perioada formării şi dezvoltării statelor centralizate europene. Principalele aspecte ale acestei instituţii au fost pentru prima dată reglementate pe plan internaţional prin Regulamentul de la Viena, din 1815, şi Protocolul de la Aix-la-Chapelle, din 1818. După al doilea război mondial, ca urmare a transformărilor profunde înregistrate în relaţiile internaţionale, s-a impus necesitatea adaptării normelor anterioare privind re

I a ţi de diplomatice, inclusiv m.d. Şi, ca atare, a fost negociată şi adoptata Convenţia cu privire la relaţiile diplomatice de la Viena, din 1961. Ca şi stabilirea relaţiilor diplomatice, înfiinţarea m.d. se realizează pe baza consimţământului mutual al statelor. De obicei, acordul privind efectuarea schimbului de m.d. prevede şi rangul acestora, iar în cazuri mai rare se precizează şi sediul, efectivul, înlesnirile speciale ale misiunilor. Funcţiile m.d. constau în special în: reprezentarea

statului acreditant, ocrotirea intereselor şi cetăţenilor acestui stat, ducerea de tratative, cunoaşterea prin mijloace licite a situaţiei din statul acreditar şi informarea guvernului propriu, promovarea relaţiilor de prietenie, dezvoltarea schimburilor economice, culturale, ştiinţifice etc. M.d. permanente pot fi ambasade (v.) şi legaţii (v.). Şefii misiunilor diplomatice se împart în trei clase: ambasadori (v.), nunţii (v.) sau alţii cu grad echivalent, acreditaţi pe lângă şeful statului; trimişi, miniştri sau interním ţii, acreditaţi pe lângă şeful statului; însărcinaţi cu afaceri, acreditaţi pe lângă ministerele afacerilor externe. Structura m.d. este determinată de sarcinile ce îi revin stabilite de statul acreditar (v.).

M.d. dispun, în general, de cancelarie şi secţii sau birouri pe domenii de activitate (economic, cultural, presă, militar, protocol, consular etc.), scop în care sunt încadrate corespunzător cu personal diplomatic şi personal administrativ şi tehnic. M.d., membrii acestora şi familiile lor se bucură de privilegii şi imunităţi diplomatice (v.). Potrivit Convenţiei de la Viena, acestea se aplică diferenţiat categoriilor respective de personal. Membrii m.d. au îndatorirea de a nu se amesteca în treburile interne ale statului acreditar, de a respecta legile acestuia. La rândul său, statul acreditar acordă înlesniri corespunzătoare m.d. pentru ca acestea să-şi poată exercita funcţiile pe care le au. O categorie aparte de m.d. o constituie misiunile permanente de pe lângă organizaţii

internaţionale sau misiunile unor organizaţii internaţionale pe lângă anumite state. România a deschis primele sale m.d. permanen te în 1867, la Constantinopol şi Paris, iar spre sfârşitul secolului trecut, avea 11 m.d. (legaţii) în străinătate. La 1 ian. 1978 România avea 87 de ambasade, trei misiuni permanente pe lângă organizaţiile internaţionale şi noua consulate, iar la Bucureşti funcţionează aproape 70 de ambasade străine. Pe baza Constituţiei R.S. România, stabilirea rangului m.d., acreditarea şi rechemarea reprezentanţilor diplomatici români, precum şi primirea scrisorilor de acreditare şi de rechemare ale reprezentanţilor diplomatici străini este de competenţa preşedintelui României. 2. Acreditarea pe lângă un stat sau o organizaţie internaţională a unei însărcinări oficiale în numele şefului statului trimită tor sau al guvernului acestuia, de către o persoană împuternicită corespunzător. În acest context, m.d. poate fi temporară sau permanentă. 3. *Misiune de bunăvoinţa,* misiune specială cu caracter temporar, trimisă de un stat în alt stat, cu scopul de a strânge relaţiile de prietenie dintre cele două ţări. De obicei *m. de b.* coristă dintr-o vizită a unor demnitari cu funcţii înalte (şefi de guverne, miniştri etc.), a căror trimitere reprezintă un gest de curtoazie. *M. de b.* este folosită şi drept prilej pentru ducerea de tratative în probleme privind relaţiile dintre cele două ţări.

MISIUNE PERMANENTĂ, reprezentanţa unui stat pe lângă o organizaţie internaţională în scopul

de a asigura o legătură permanentă între acel stat şi organizaţia respectivă. Apărute în perioada Societăţii Naţiunilor (în 1930 existau 43 de astfel de reprezentanţe), şi asimilate din punct de vedere al statutului lor cu misiunile diplomatice (în acest sens Consiliul federal elveţian, pe teritoriul căreia se aflau, a emis o hotărâre în 1922), m.p. s-au înmulţit continuu în ultimele decenii, îndeosebi ca urmare a creşterii rolului organizaţiilor internaţionale în realizarea diferitelor forme de colaborare între state. Astfel, pe lângă sediul O.N.U. de la New York funcţionează peste 140 de m.p. Membrii m.p. se bucură, în general, din punct de vedere al privilegiilor şi imunităţii or, de un statut asemănător cu cel acordat agenţilor diplomatici (v. *privilegii şi imunităţi diplomatice).* Aceste privilegii şi imunităţi au fost reglementate prin Convenţia asupra privilegiilor şi imunităţilor Naţiunilor Unite (v.), aprobată de Adunarea Generală a

O.N.U. la 13 febr. 1946. România are m.p. pe lângă O.N.U. Şi a adei al la Convenţia asupra privilegiilor şi imunităţilor Naţiunilor Unite (v.).

MISIUNE SPECIALA, misiune temporară, reprezentativă, trimisa de un stat pe lângă un alt stat, cu consimţământul acestuia din urmă, pentru a trata cu el chestiuni determinate sau pentru a îndeplini, pe lângă el, o anumită sarcină. M.s. este constituită din unul sau mai mulţi reprezentanţi ai statului trimiţător, dintre care este desemnat şeful

misiunii şi poate cuprinde, în plus, personal diplomatic, administrativ, tehnic şi de serviciu. M.s. capătă o importanţă tot mai mare în prezent, fiind folosite pentru contacte la nivel înalt între state. Când o m.s. este condusă de şeful statului trimiţător, el se bucură în statul primitor, ca şi în statele terţe, de facilităţile, privilegiile şi un unităţile recunoscute de dreptul internaţional şefilor de state în vizite oficiale. Şeful guvernului, ministrul afacerilor externe şi alte personalităţi de rang înalt, când fac parte dintr-o m.s. a statului trimiţător, se bucură în statul primitor şi în statele terţe, pe lângă facilitatea prevăzută de Convenţia cu privire la misiunile speciale (v.), şi de facilităţile, privilegiile şi imuni Lăţii e recunoscute de dreptul internaţional. Statul primitor acordă m.s. imunităţi şi privilegii similare cu ale membrilor personalului diplomatic.

MIŞCARE DE REZISTENŢĂ, fenomen social care exprimă într-o accepţie mai largă o stare conflictuală specifică dintre un popor şi o putere străină, care i-a impus sau tinde să-i impună prin forţă un regim de dominaţie politică, militară, economică sau spirituală. M.r. cuprinde totalitatea acţiunilor maselor populare şi ale unităţilor armate duse împotriva forţelor străine de ocupaţie şi a eventualei noi administraţii impuse sau pe cale de a fi instaurate de invadator şi se exprimă într-o arie largă de procedee şi forme de acţiune, de la lupta politică care nu îmbracă aspecte direct violente, la ciocnirea armată multiplă. În timpul

celui de-al doilea război mondial, m. de r., organizata în multe ţări cotropite, a adus o contribuţie însemnată la zdrobirea coaliţiei hitleriste şi la eliberarea popoarelor de sub dominaţia fascistă. Legea nr. 14/1972, privind organizarea apărării naţionale a României, stipulează că una din atribuţiile consiliilor locale de apărare este aceea de a constitui, pregăti şi conduce unităţi, subunităţi şi grupuri ale luptei de rezistenţă care să combată agresorul pe teritoriul vremelnic ocupat de el. Prin această prevedere se statuează, pentru prima oară în legislaţia română, o nouă modalitate de luptă împotriva unui eventual agresor, rezistenţa, ca o expresie a hotărârii poporului de a-şi apăra fiinţa naţională şi libertatea de voinţă.

MIŞCAREA COMUNISTĂ INTERNAŢIONALA, ansamblul acţiunilor sociale, politice şi ideologice desfăşurate de partidele comuniste şi muncitoreşti, care îşi pun ca obiectiv promovarea intereselor fundamentale ale tuturor oamenilor muncii, a popoarelor şi naţiunilor, înlăturarea, pe cale revoluţionară, a capitalismului şi construirea socialismului şi comunismului, apărarea democraţiei şi a civilizaţiei mondiale, salvgardarea păcii. Exprimând direcţia fundamentală a progresului social în epoca actuală, expresie sintetică a tendinţei obiective de dezvoltare ascendentă a umanităţii, m.e.i. s-a transformat în zilele noastre în cea mai influentă forţă politică a contemporaneităţii, factorul cel mai dinamic al

marilor transformări revoluţionare. M.e.i. constituie rezultanta unui proces istoric, de afirmare a celor mai înaintate organizaţii politice ale clasei muncitoare, de dezvoltare a teoriei revoluţionare cu privire la natură şi societate, de promovare, cu consecvenţă, a idealurilor de progres social şi naţional. În prezent, în lume există circa 100 de partide comuniste care au un efectiv de peste 72 de milioane de membri. Forţa şi puterea m.e.i. rezidă în gradul înalt de maturitate politico-organizatorică a partidelor, în acţiunile sociale iniţiate şi conduse de acestea, în realizarea unităţii de acţiune cu celelalte forţe politice progresiste, în lărgirea influenţei teoriei revoluţionare a socialismului ştiinţific. Partidele comuniste îşi desfăşoară activitatea în situaţii deosebit de diferite, în funcţie de locul ţărilor respective în configuraţia social-politic a a lumii contemporane (ţări socialiste, ţări capitaliste dezvoltate, ţări recent eliberate ete.) ţ ele trebuie să rezolve obiective strategice şi sarcini politice diverse, în funcţie de condiţiile concret-istorice ale ţărilor în care îşi desfăşoară activitatea. Diversitatea condiţiilor economice, sociale şi politice în care activează partidele comuniste, noile sarcini de mare complexitate ale procesului revoluţionar actual impun, ca o necesitate, dezvoltarea creatoare a tezelor fundamentale ale materialismului istoric şi dialectic, ale teoriei şi practicii revoluţionare. Etapa actuală pe care o parcurge în = e.i. impune, de asemenea, crearea

unei unităţi de tip nou, care să aibă la bază deplina egalitate în drepturi, independenţa şi dreptul fiecărui partid de a-şi elabora autonom linia politică generală, strategia şi tactica, neamestecul în treburile interne ale altor partide, discutarea şi rezolvarea problemelor divergente în mod tovărăşesc, de la partid la partid, colaborarea şi întrajutorarea tovărăşească, dezvoltarea schimbului de păreri şi experienţă între partide, colaborarea şi solidaritatea internaţionalistă. Înfăptuirea acestor principii, ca un tot unitar, constituie condiţia *sine qua non* a realizării unităţii m.e.i., a dezvoltării unor forme adecvate de colaborare bi- şi multilaterală, a instaurării unui climat de încredere, a realizării coeziunii tuturor forţelor revoluţionare şi progresiste ale lumii contemporane. P.G.R. acţionează ca un detaşament activ al mişcării revoluţionare, militează pentru creşterea forţei şi puterii de înrâurire am.e.i., desfăşoară o amplă activitate de solidaritate şi colaborare cu toate partidele comuniste şi muncitoreşti.

MIŞCAREA DE ELIBERARE NAŢIONALĂ, ansamblu de acţiuni (sociale, politice, economice, diplomatice, militare şi altele) întreprinse de popoarele din colonii şi semicolonii pentru lichidarea asupririi imperialiste, cucerirea suveranităţii naţionale şi a independenţei de stat. Apărută în condiţiile statornicirii sistemului colonial, rezultat al ascuţirii contradicţiilor dintre metropole şi popoarele subjugate, m. de e.n. a

cunoscut o dezvoltare continuă, ducând la prăbuşirea sistemului colonial al imperialismului (v.), la apariţia unui mare număr de state independente şi suverane. În perioada 1945 – 1976 numărul total al statelor care şi-au cucerit independenţa a fost de 87; suprafaţa totală a teritoriilor eliberate – 34,9 milioane kmp, pe care trăia o populaţie de aproape două miliarde de oameni. În prezent, m. de e.n. desfăşoară lupta pentru lichidarea ultimelor vestigii de dominaţie colonialistă, împotriva politicii de apartheid (V.) şi de discriminare rasială (v.), pentru afirmarea dreptului fiecărui popor la viaţă liberă, demnă şi civilizată. M. de e.n. reprezintă una din marile forţe ale frontului antiimperialist contemporan, un factor activ al procesului revoluţionar mondial, contribuind prin acţiunea sa istorică la restrângerea ariei de acţiune şi influenţă a imperialismului şi adâncirea crizei generale a sistemului capitalist (v.), la schimbarea continuă a raportului de forţe în favoarea socialismului, democraţiei şi păcii, la dezvoltarea progresistă a lumii contemporane. Ţările recent eliberate desfăşoară o amplă activitate internaţională; fac parte din diferite organizaţii şi instituţii mondiale sau continentale, participă activ la soluţionarea marilor probleme cu care este confruntată omenirea. M. de e.n. cuprinde un larg front social-politic, majoritatea covârşitoare a populaţiei din aceste ţări: clasa muncitoare, ţărănimea, păturile mijlocii, intelectualitatea, burghezia naţională,

militarii patrioţi, cercuri religioase, toate forţele naţionale democratice. Ritmurile şi formele în care evoluează m. de e.n. se află în strânsă legătură cu condiţiile concrete din fiecare ţară, dând naştere la o amplă diversitate de situaţii în lupta pentru eliberarea naţională şi progres social. M. de e.n. acţionează în strânsă legătură cu celelalte forţe ale – procesului revoluţionar; întărirea unităţii şi solidarităţii acestora reprezintă garanţia victoriei în lupta antiimperialist a, a desfăşurării cu succes a luptei pentru transformarea revoluţionară a societăţii. România acţionează profund solidar cu lupta de eliberare a popoarelor, promovează o largă colaborare cu partidele progresiste de guvernământ din ţările ce se pronunţă pentru dezvoltarea economico-sociala independentă, cu mişcările de eliberare naţională, acţionează pentru abolirea politicii imperialiste, colonialiste şi neocolonialiste, pentru o politică nouă, democratică în viaţa internaţională. Principalele mişcări de eliberare naţională care acţionează în prezent sunt: în *Namibia* – Organizaţia Poporului din Africa de Sud-vest (S.W.A.P.O. - *South West African People's Organzation);* în *Africa de Sud* – Congresul Naţional African (A.N.C.), denumit Congresul din Natal al Indigenilor *(Natal Native Congres),* cea mai veche mişcare de eliberare naţională din Africa, înfiinţată la 8 ian. 1912; în *Rhodesia* – Uniunea Africană a Poporului Zimbabwe (Z.A.P.U.); Uniunea Naţională Africană

Zimbabwe (Z.A.N.U.); Armata Populară Zimbabwe (Z.I.P.A.); Consiliul Naţional African (C.N.A.); Frontul de eliberare al Poporului Zimbabwe (FROLIZI). Reprezentantul unic şi legitim al poporului palestinean este Organizaţia pentru Eliberarea Palestinei (O.E.P.).

MIŞCAREA INTERNAŢIONALĂ A STUDENŢILOR PENTRU NAŢIUNILE UNITÉ (I.S.M.U.N.), creată în sept. 1948, la Roma, în calitate de Comisie a studenţilor pe lângă F.M.A.N.U. (v.); devine organizaţie independentă după amendamentele aduse constituţiei sale în anii 1955 şi 1960. Scopuri: să militeze pentru egali tate socială, drepturile omului, independenţă naţională, împotriva colonialismului; să contribuie la dezvoltarea cunoştinţelor opiniei publice despre O.N.U., despre semnificaţia actuală şi valenţele acestei organizaţii; să elaboreze proiecte de studii şi să organizeze seminarii internaţionale; să marcheze, pe plan naţional, principalele aniversări din viaţa Naţiunilor Unite. I.S.M.U.N. are membri plini şi asociaţi, precum şi asociaţii corespondente din 48 de ţări (1976), inclusiv din România.

MIŞCAREA MUNCITOREASCĂ INTERNAŢIONALĂ, mişcarea politică, economică, socială şi ideologică a clasei muncitoare din întreaga lume pentru înfăptuirea în viaţă a obiectivelor sale fundamentale: îmbunătăţirea condiţiilor de muncă şi viaţă, lichidarea asupririi sociale şi naţionale, construirea unei noi orânduiri sociale. M.m.i. a apărut pe scena lumii odată cu

apariţia clasei muncitoare, afirmându-se de-a lungul istoriei ca o puternică forţă social-politică, o componentă fundamentală a procesului revoluţionar, a cărei acţiune contribuie, în mod hotărî tor, la dezvoltarea ascendentă a popoarelor, la dezvoltarea civilizaţiei materiale şi spirituale a umanităţii în ansamblu. În evoluţia sa, **m.m.i.** a parcurs etape concret istorice de dezvoltare şi afirmare, generând mijloace de acţiune, precum şi forme specifice de organizare politică şi profesională. În epoca contemporană, **m.m.i.** evoluează în condiţii deosebit de diferite, generate de sistemul social-politic, nivelul dezvoltării economico-culturale, nivelul de conştiinţă, tradiţiile vieţii naţionale etc., situaţie ce ridică în faţa detaşamentelor naţionale ale **m.m. i,** obiective şi sarcini specifice. În ţările socialiste, clasa muncitoare a devenit forţa socială determinantă a edificării noii orânduiri; în ţările capitaliste ea se afirmă ca principala forţă a luptei antimonopoliste, pentru democraţie şi progres; în ţările care au păşit pe calea dezvoltării independente, **m.m.i.** este un factor activ al progresului social şi naţional. Sub raportul organizării **m.m.i.** e compusă din: mişcarea comunistă, mişcarea social-democrată, mişcarea sindicală. Unitatea detaşamentelor politice şi profesionale, reconcilierea istorică dintre comunişti şi socialişti, unitatea de acţiune a tuturor muncitorilor, indiferent de convingerile lor filosofice şi religioase, reprezintă factori esenţiali

în întărirea capacităţii de acţiune şi influenţei **m.m.i.** Ea constituie o componentă fundamentală a frontului antiimperialist (v.); unitatea sa de acţiune cu celelalte mişcări social-politice, democratice şi progresiste este chezăşia succesului luptei pentru o lume a dreptăţii sociale şi naţionale, a colaborării şi păcii.

MIŞCAREA NEALINIAŢILOR, mişcare ce antrenează peste 100 de state ale lumii şi care, iniţial, a avut drept scop repudierea blocurilor politice şi militare (v.), promovarea coexistenţei paşnice (v.), a destinderii şi cooperării internaţionale (v.). Astăzi conceptul de nealiniere materializează o puternică mişcare antiimperialistă care acţionează pentru dezvoltarea de-sine-stătătoare, independentă a fiecărui sta! naţiune şi popor. Între problemele prioritare ale mişcării stau problemele dezvoltării economice, cele legate de recuperarea resurselor naturale şi de folosirea lor pentru propăşirea naţională, necesitatea utilizării eficiente a forţelor umane şi a eforturilor proprii în vederea dezvoltării. Un rol important în conturarea trăsăturilor specifice ale mişcării statelor nealiniate l-a avut Conferinţa şefilor de stat sau guvern ai ţărilor din afara blocurilor, care a avut loc la Belgrad în 1961, şi care a fost prima conferinţă a ţărilor nealiniate. Următoarele conferinţe la nivel înalt au avut loc la Cairo, în 1964, la Lusaka, în 1970, la Alger, în 1973 şi la Colombo, în 1976 (v. *Conferinţele statelor*

nealiniate). Dezvoltarea impetuoasă a mişcării nealiniaţilor este marcată de faptul că de la cele 28 de state participante la prima conferinţă la nivel înalt s-a ajuns ca la cea de-a V-a conferinţă, cea de la Colombo, să participe reprezentanţi a 85 de state membre cu drepturi depline şi, alături de acestea, reprezentanţi a 10 state, a 11 mişcări de eliberare naţională şi a patru organizaţii internaţionale cu statut de observator, iar reprezentanţii a opt state cu statut de invitat. România şi-a manifestat interesul deosebit faţă de participarea la acţiunile mişcării statelor nealiniate. Astfel, Conferinţa miniştrilor afacerilor externe ai statelor nealiniate, desfăşurată la Lima (Perú), în 1975, a aprobat participarea ţării noastre ca invitat la lucrările sale. De asemenea, Conferinţa la nivel înalt a ţărilor nealiniate care s-a desfăşurat la Colombo a acordat prin consens României statutul de invitat la activitatea mişcării de nealiniere, ceea ce confirma largul prestigiu internaţional de care se bucură politica externă principială şi constructivă a ţării noastre, fiind, în acelaşi timp o nouă dovadă a solidarităţii României socialiste cu ţările în curs de dezvoltare, în general cu ţările lumii a treia, în lupta pentru asigurarea dreptului fiecărui popor de a-şi hotărî de sine stătător propriile destine, pentru făurirea unei lumi mai drepte şi mai bune.

MIŞCARE REVOLUŢIONARĂ, ansamblul acţiunilor desfăşurate de clase, pături sociale, organizaţii politice şi profesionale care îşi propun

ca obiectiv transformarea revoluţionară a societăţii, înlăturarea tuturor formelor de exploatare socială şi naţională, edificarea unei noi orânduiri sociale. Configuraţia socială am.r. este definită de clasele şi grupurile sociale afectate direct de exploatarea economică şi politică desfăşurată de clasele dominante (v. *mişcarea muncitorească internaţională*). Clasa muncitoare, vital interesată în abolirea vechilor relaţii bazate pe exploatare şi asuprire, în realizarea unei noi politici pe plan naţional şi internaţional, se afirmă drept cea mai puternică forţă am.r. Adâncirea contradicţiilor capitalismului contemporan, apariţia unor noi contradicţii generate de agravarea crizei generale a sistemului capitalist (v.) perimat istoriceşte, dezvoltarea pe noi trepte a mişcării de eliberare naţională (v.) au dus la lărgirea m.r., la îmbogăţirea sa cu noi forţe politice şi pături sociale. Baza ideologică am.r. o constituie teoria materialist-dialectică, doctrina cea mai avansată despre lume şi societate, ideologie rezultată din analiza profundă a cadrului naţional şi internaţional în care se desfăşoară lupta revoluţionară, din dezvoltarea creatoare a tezelor de bază ale socialismului ştiinţific. Un rol deosebit în dezvoltarea m.r. revine forţelor politice angajate în acţiunea de conştientizare a maselor, de ridicare a nivelului lor ideologic. Partidele comuniste, forţa cea mai dinamică şi mai înaintată a luptei pentru transformarea radicală a societăţii, reprezintă o componentă fundamentală

am.r. contemporane. În procesul istoric de dezvoltare ascendentă a societăţii omeneşti, m.r. acţionează în unitate cu celelalte mişcări social-politice care luptă pentru pace, democraţie şi progres.

MIŞCAREA SINDICALĂ MONDIALĂ (M.S.M.), formă de organizare a mişcării muncitoreşti internaţionale (v.), reprezentând ansamblul acţiunilor social-politice realizate prin activitatea desfăşurată de organizaţiile sindicale pe plan naţional şi internaţional, în vederea apărării intereselor economice şi politice ale clasei muncitoare şi ale altor categorii de salariaţi. M.s.m. a apărut odată cu creşterea numerică a clasei muncitoare, cu organizarea sa pe plan profesional (sindical) şi s-a afirmat, mai ales, în a doua jumătate a sec. 19. Ea exprimă solidaritatea şi cooperarea pe tărâm profesional, social şi politic dintre oamenii muncii din toate ţările şi continentele. După cel de-al doilea război mondial, în faţa m.s.m. au apărut sarcini noi, datorită schimbării şi diversificării condiţiilor economice şi sociale în care acţionează organizaţiile profesionale muncitoreşti. Sub conducerea partidelor comuniste şi muncitoreşti, sindicatele din ţările socialiste aduc o contribuţie de seamă la înfăptuirea sarcinilor construcţiei societăţii socialiste; asistăm la un proces de creştere a rolului sindicatelor în mişcarea muncitorească din ţările capitaliste dezvoltate, care iau parte activă la organizarea şi conducerea luptelor sociale

îndreptate împotriva monopolurilor, desfăşoară puternice acţiuni pentru apărarea drepturilor oamenilor muncii; o intensă dezvoltare cunoaşte mişcarea sindicală în ţările în curs de dezvoltare, angajate într-un amplu proces de transformări înnoitoare. M.s.m. contemporană nu se prezintă ca o forţă unitară. Ea fiinţează prin mai multe centrale sindicale naţionale, internaţionale sau zonale (continentale). Din punct de vedere organizatoric, m.s.m. este divizată în uniuni, confederaţii şi federaţii, numărând peste 250 milioane de membri cuprinşi în sindicate din ţările socialiste şi nesocialiste, afiliate sau neafiliate la diferite organizaţii sindicale internaţionale, dintre acestea cele mai importante sunt: a) organizaţii cu caracter mondial: F.S.M. (v.), e. I.S/L. (vo), C.M.M. (v.) şib) organizaţii sindicale internaţionale continentale (zonale): U.S.P.A. (v.), C.I.S.A. (v.), C.S.A. (v*), C.P.U.S.T.A.L. (v.), C.L.A.S.C. (ve). În cadrul m.s.m. se manifestă importante confruntări de opinii şi tendinţe în legătură cu conţinutul luptelor sociale, cu orientarea politică şi ideologică, cu perspectiva de dezvoltare a acţiunii celor ce muncesc. Un număr mare de sindicate, acţionând sub îndrumarea partidelor comuniste şi muncitoreşti, îşi orientează activitatea pe baza principiilor luptei de clasă; o scrie de sindicate se află sub influenţa politicii reformiste a socialde mo eraţi ei de dreapta; există sindicate care se află sub influenţa partidelor democrat-creştine. Datorită influenţei marilor procese revoluţionare,

care a cuprins societatea capitalistă contemporană, în m.s.m. a crescut tendinţa spre întărirea unităţii de acţiune a sindicatelor, ceea ce corespunde intereselor majore ale luptei revoluţionare. Procesul de apropiere între diferitele organizaţii sindicale s-a făcut simţit şi în tendinţa de apropiere a celor trei centrale sindicale internaţionale – F.S.M., C.L.S.L. Şi în acţiunea comună împotriva societăţilor transnaţionale, „întărirea unităţii clasei muncitoare, a mişcării sindicale – subliniază Programul P.C.R. – este o condiţie primordială pentru creşterea contribuţiei muncitorilor, a organizaţiilor lor la viaţa politică, atât pe plan naţional, cât şi internaţional”. U.G.S. Pentru., acţionând pe baza coordonatelor generale ale politicii externe a P.C.R., desfăşoară o intensă şi multilaterală activitate în cadrul m.s.m. U.G.S.R. şi-a dezvoltat larg relaţiile cu organizaţiile sindicale de pe toate continentele, având legături de prietenie şi colaborare cu peste 500 de centrale sindicale naţionale şi organizaţii sindicale de ramură din 118 ţări.

MITTELEUROPA, formulă politică şi geopolitică expansionistă şi agresivă pornind de la poziţia ocupată de poporul german pe harta Europei şi tinzând la supunerea tuturor popoarelor situate în Europa centrală şi la periferia zonei danubiene, până la limita maximă a M. Nordului (la V) şi a G. Persic (la E) şi între M. Baltică şi M, Mediterană. Încercată istoric de

împăraţii din Casa de Hohenstaufen (sec. 12 – 13), de habsburgi (sec. 16 – 18) şi definită de principele Eugeniu de Savoia sub formula *Drang nach Osten*, această politică a fost realizată, parţial, de cancelarul Metternich (între 1814 – 1848), dar cu orientare exclusiv spre V şi S, renunţându-se, provizoriu, la spaţiul răsăritean. În a doua jumătate a sec. 19, ideea constituirii unei M. a fost reluată de oameni politici şi gânditori reacţionari (Lorenz von Stein, Karl-Adolf von Bruck) care preconizau extinderea Austriei până la gurile Dunării, cu sprijinul lui Napoleon al III-lea, şi apoi de cancelarii Iulius Andrăssv şi Aehrenthal, care au reuşit supunerea şi integrarea în Imperiu a Bosniei şi Herţegovinei şi au încheiat cu Germania alianţa din 1879, devenită, În 1882, prin adeziunea Italiei, Tripla Alianţă (v. *Puterile Centrale)*. După moartea lui Bismarck, M. a ajuns una din formulele preferate ale pangermaniştilor. Orientarea politicii germane spre răsărit, prin vizita împăratului Wilhelm al II-lea la Constantinopol (1897), prin iniţiativele ambasadorului german la Poartă, baronul Marschall von Bieberstein, şi prin concesionarea căii ferate Berlin-Constantinopol-Bagdad (1899) a fost considerată de pangermanişti ca o cale firească spre edificare a unui mare spaţiu economic şi administrativ controlat de Puterile germane. În plin război mondial, în 1916, a apărut lucrarea *Mitteleuropa* a pastorului german Friederich Naumann în care erau expuse

„ştiinţific” principiile de bază ale M. Planurile privind crearea M. l-au inspirat ulterior pe Hitler şi regimul nazist din Germania în încercarea sa eşuată de a cuceri Europa şi lumea.

M.L.F. *(Multi-Lateral Nuclear Forces) PROIECTUL* ~, v. FORŢELE NUCLEARE MULTILATERALE ALE N.A.T.O.

MODIFICAREA CARTEI. Carta O.N.U. prevede procedura de modificare prin două căi: a) prin amendamente adoptate de Adunarea Generală cu majoritatea de 2/3 a membrilor O.N.U. Şi b) prin revizuire. Revizuirea se poate face în cadrul unei conferinţe generale a O.N.U. „A cărei convocare trebuie hotărâtă cu votul a 2/3 din membrii Adunării Generale şi a 9 membri ai Consiliului de Securitate. Recomandările Conferinţei vor fi adoptate, de asemenea, cu votul a 2/3 din numărul membrilor O.N.U. Modificările ce se aduc Cartei intră în vigoare numai după ratificarea lor de către 2/3 din membrii Organizaţiei, inclusiv toţi membrii permanenţi ai Consiliului de Securitate. Amendamentele adoptate până în prezent s-au referit la lărgirea numărului membrilor Consiliului de Securitate de la 11 la 15 (hotărâre adoptată în 1963 şi intrată în vigoare în 1965) şi ai ECOSOC de la 18 la 27 (hotărâre intrată în vigoare în 1965) şi apoi de la 27 la 54 (hotărâre intrată în vigoare în 1973).

MODUS PROCEDENDI, expresie latină cu sensul "mod de a proceda”, folosită spre a indica ordinea în care urmează a fi duse la îndeplinire

anumite angajamente juridice sau acţiuni.

MODUS VIVENDI, expresie latină cu sensul de „mod de existenţă”, folosită pentru a desemna acorduri internaţionale cu caracter temporar, provizoriu, ce urmează să fie înlocuite ulterior printr-un tratat sau printr-o convenţie definitivă. De obicei, statele recurg la această formă de acord internaţional atunci când nu au ajuns decât la o soluţionare parţială a problemelor negociate, ori când situaţia concretă ce face obiectul tratativelor impune ca până la realizarea unui acord complet sau de lungă durată să existe o reglementare, fie ea şi provizorie, rezervându-se poziţia părţilor pentru viitor, când se va reglementa problema în cauză. Din punct de vedere al forţei sale obligatorii, în.v. are aceeaşi valoare ca oricare alt acord internaţional.

MODUS VIVENDI PRIVITOR LA COMPETENTA JUDICIARĂ A COMISIEI EUROPENE A DUNĂRII, act încheiat la Semmering (25 iun. 1933), prin care România se obliga să nu conteste competenţa deplină a C.E.D. de la mare până la Brăila (174 km), iar C.E.D. consimţea să nu exercite competenţa sa juridică între Brăila şi Galaţi. O declaraţie anexă a delegaţilor Franţei, Angliei şi Italiei confirma modalităţile de aplicare a acelui modus vivendi, stabilind dreptul tuturor părţilor de a reveni la poziţia lor juridică anterioară, în cazul când acesta ar înceta să fie în vigoare. Prin prevederile sale acest act leza suveranitatea de stat a României. V.

Şi *Dunărea, regimul juridic al ~ ; Comisia Europeană a Dunării*.

MONACO (denumirea oficială: *Principauté de Monaco = Principatul Monaco*), stat situat în SE Franţei, pe Coasta de Azur (M. Mediterană), în apropiere de Nisa. Suprafaţa: 1,81 kmp. Populaţia (1976): 24.000 loc. Capitala: *Monaco-Ville*, 1.649 loc. (1968). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 Franc francez = 100 Centimes. *Istoric*. În antichitate, pe teritoriul M» fenicienii, grecii şi romanii au ridicat aşezări. În sec. 10 M. este menţionat documentar ca o seniorie. În timpul guvernării familiei genoveze Grimaldi, M. devine un principat independent (1297 – 1641), aflat, succesiv, sub protectoratul Spaniei, Franţei, Piemontului şi din nou al Franţei, căreia îi devine vasal în 1641 şi de care este anexat (1793 – 1814). Prin Tratatul de la Paris (1814).

M. obţine recunoaşterea suveranităţii sale. În 1861 M, recunoaşte protectoratul Franţei, cu care încheie în 1865 o uniune vamală (reînnoită în 1918). Potrivit tratatului din 1918 M. este sub „protecţia" prietenească a Franţei. În 1951 Me încheie cu Franţa o Convenţie de bună vecinătate şi administraţie comună. *Organizarea de stat:* monarhie constituţională, principat ereditar. În perioada contemporana, Me nu întreţine relaţii diplomatice cu alte state. Are relaţii consulare cu 39 de state (1976) şi este membru în 32 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Între România şi M. au existat

în sec. 19 relaţii diplomatice, stabilite la 27 febr. 1880, la nivel de legaţie (data scrisorii prin care se solicită acreditarea reprezentantului monegasc la Bucureşti). La 2 apr. 1880, România a înfiinţat un consulat onorific la Monaco-Ville. Relaţiile diplomatice s-au întrerupt la 20 apr. 1887 – data până la care a funcţionat legaţia M. la Bucureşti, după care M. n-a mai avut reprezentant în România. După primul război mondial, România a deschis un consulat onorific la Monte Carlo (1 nov. 1921). În perioada postbelică, prinţul de M., Rainier III, a vizitat România (16 – 19 oct. 1966), cu prilejul participării la cel de-al 20-lea Congres al Comisiei internaţionale pentru explorarea ştiinţifică a M. Mediterane, pe care l-a prezidat.

MONEDA, semn bănesc confecţionat din metal, exprimând funcţia banilor ca mijloc de circulaţie. Metalele utilizate pentru baterea m. au fost, în cele mai multe ţări, aurul şi argintul, în procesul circulaţiei banilor, ca urmare a uzurii şi pierderii unei părţi din greutatea m. Şi a falsificării acesteia, a avut loc separarea valorii nominale am, de conţinutul ei în aur. M. a devenit, cu timpul, un semn bănesc, un semn al valorii, confecţionându-se din alte metale decât aurul, cât şi din hârtie. M. de azi nu mai sunt practic convertibile în aur. Menţinerea lor este condiţionată în această situaţie de echilibrul dintre cantitatea de monedă aflată în circulaţie şi nevoile de schimb.

MONGOLIA (denumirea oficială: *Băgă Na*

jramdah Mongol Ard Uls = Republica Populară Mongolă), stat situat în Asia Centrală, învecinat cu China şi U. Pentru. S.S. Suprafaţa: 1.565.000 kmp* Populaţia (1976): 1.490.000 loc. Capitala: *Ulan Bator* (Ulaan Ba al ar), 357.000 loc. (1974). Limba oficială: mongola. Moneda: 1 Tugrik = 100 Mongo. *Istoric.* Triburile mongole nomade ce populează teritoriul M. sunt unite în 1206 de Gingis-Han într-un stat feudal, care se transformă în scurt timp într-un vast imperiu ce se întindea din China până în Europa răsăriteană, în condiţiile luptei dintre feudali (sec.

14 – 16) M, se destramă în două state.

M. de Apus şi M. de Răsărit, aceasta din urmă se separă la rândul ei în

M. de Nord şi M. de Sud. În 1626 hanii manciurieni alipesc M. de Sud la posesiunile lor, dându-i denumirea de M. *Interioară*, înglobată în 1691, împreună cu M. de Nord (M. *Exterioară*), în Imperiul chinez. În 1911, ca urmare a luptei pentru emancipare politică a poporului mongol, M. *Exterioară* obţine autonomia. În urma revoluţiei populare şi a eliberării ţarii, M. *Exterioară* se proclamă independentă la 11 iul. 1921. După ce în iun. 1924 este abolită monarhia, la 2G nov. 1924 este proclamată Republica Populară Mongolă, în perioada 1924 – 1940 guvernul mongol, sub conducerea Partidului Popular Revoluţionar Mongol, a întreprins o serie de măsuri menite să asigure crearea condiţiilor pentru dezvoltarea ţării pe cale înceapifcalistă. În

lui. 1940 se adoptă o nouă Constituţie ce consfinţeşte lichidarea deplină a feudalismului şi intrarea ţării în etapa construirii bazelor socialismului. În I960 o nouă Constituţie coisemna deplina victorie a orânduirii socialiste în M., care în perioada următoare se află în continuă înflorire, concretizată într-o susţinută dezvoltare a forţelor de producţie ale ţării şi a culturii. *Organizarea de şt & t:* republică populară, stat socialist. M. Întreţine relaţii diplomatice cu 75 de state (197.6) şi este membru în 19 organizaţii internaţionale guvernamentale (1973). *Relaţii cu România*. Între România şi **M.** s-au stabilit relaţii diplomatice Ja 29 apr. 1950 la nivel de ambasadă. În decursul anilor, relaţiile dintre cele două ţări au avut o evoluţie ascendentă, reflectată în dezvoltarea contactelor şi schimburilor de experienţă pe linie de partid şi de stat, în extinderea comerţului exterior, în lărgirea colaborării tehnico-ştiinţifice şi culturale. O contribuţie de seamă la această evoluţie au adus schimburile de vizite ale delegaţiilor de partid şi guvernamentale (sept. 1957, apr. 1958). Între cele două ţări s-au încheiat o serie de acorduri care au dus la lărgirea şi diversificarea legăturilor româno-mongole în toate domeniile, printre care: Acordul de colaborare culturală (mai 1956), Acordul privind schimbul de mărfuri şi plăţi (ian. 1958), Acordul privind colaborarea tehnico-ştiinţifică (13 apr. 1962), Acordul comercial şi de plăţi pe termen lung (dec. 1965). Un moment important pentru ridicarea pe

o treaptă superioară a relaţiilor româno-mongole l-a constituit vizita în România a delegaţiei de partid şi guvernamentale, condusă de tovarăşul Jumjaaghiin Ţedenbal, prim-secretar al C.G. al Partidului Popular Revoluţionar Mongol, preşedintele Consiliului de Miniştri (5 – 8 iul. 1966). Cadrul juridic al raporturilor bilaterale a fost lărgit cu noi instrumente: Convenţia consulară (29 apr. 1967), Protocolul privind colaborarea economică şi schimburile de mărfuri pe termen lung (18 sept. 1970), Acordul privind schimburile de mărfuri şi plăţi pe termen lung (16 ian. 1971). Vizita în M. a delegaţiei de partid şi guvernamentale a României, condusă de tovarăşul Nicolae Ceauşescu (21 – 24 iun. 1971), a însemnat punctul cel mai ridicat al liniei ascendente a evoluţiei relaţiilor româno-mongole, care a deschis noi şi largi perspective dezvoltării conlucrării dintre cele două partide, state şi popoare în toate domeniile, dând un puternic impuls colaborării lor frăţeşti. În spiritul înţelegerilor convenite la nivel înalt, au fost negociate şi încheiate noi acorduri şi convenţii de cooperare economică, tehnico-ştiinţifică, consulară, culturală, juridică. Astfel, au fost semnate: Tratatul cu privire la asistenţa juridică în cauzele civile, familiale şi penale (25 nov. 1972), Convenţia privind facilitarea vizelor (14 oct. 1974), Acordul de colaborare culturală (8 iul. 1975), Protocolul privind rezultatele lucrărilor de coordonare a planurilor de dezvoltare a economiei naţionale pe perioada 1976 – 1980 (23

oct. 1975), Acordul privind schimbul de mărfuri şi plăţi pe termen lung (12 apr. 1976), Planul de colaborare culturală şi ştiinţifică pe termen lung (12 apr. 1973) ş.a. Constituirea, în dec. 1973, a Comisiei interguvernamentale româno-mongole de colaborare economică şi tehnico-ştiinţifică a stimulat dezvoltarea relaţiilor dintre România şi M. Prin cooperarea cu România, în M. s-au construit o serie de capacităţi de producţie, se perfecţionează specialişti mongoli. Evoluţia pozitivă a raporturilor de colaborare prietenească româno-mongolă îşi găseşte expresia în sporirea necontenită a volumului schimburilor comerciale şi de mărfuri, extinderea cooperării economice, a contactelor pe tărâm ştiinţific, tehnic şi cultural.

MONGOL TSAHILGAAN MEDEENY AGENTLAG (MONTAME), agenţia de presă a R.P. Mongole, creată în 1957, cu sediul la Ulan Bator.

MONOCULTURĂ, economie slab dezvoltată, în care predomină o singură cultură agricolă (cafea, cacao, banane, trestie de zahăr, arbori de cauciuc etc.). M., expresie a politicii de specializare unilaterală, îngustă a economiei, este caracteristică ţărilor în curs de dezvoltare care au suferit dominaţia colonialismului şi neocolonialismului. M. are consecinţe economice grave, supunând economia ţării unei dependenţe totale faţă de factorii naturali, de piaţa externă şi de marile monopoluri.

MONOMETALLISM, sistem monetar în care la

baza echivalentului general de schimb – banii – stă un singur metal. Unele ţări au practicat m. bazat pe argint (India, Rusia, Olanda, Etiopia etc.), iar altele, în anumite perioade, bazat pe aur. Trecerea la m. bazat pe etalonul m. aur (v.) a început în a doua jumătate a sec. 20. În prezent, aurul stă la baza sistemelor monetare din toate ţările, în sensul că unitatea monetară legală este definită direct sau indirect ca o cantitate fixă de aur fin.

MONOPOL ATOMIC, exclusivitatea producerii şi folosirii energiei atomice. În limbaj politico-militar, prin m.a. se înţelege posibilitatea unui stat de a produce şi folosi în exclusivitate arma nucleară. M.a. a fost deţinut de S.U.A. până în 1949, când a avut loc prima experienţă nucleară a U.R.S.S. Ulterior, au efectuat experienţe nucleare Anglia (1952), Franţa (1960), R.P. Chineză (1964) şi India (1975). Tratatul de neproliferare a armelor nucleare (v.), recunoscând dreptul statelor de a dezvolta cercetarea, producţia şi folosirea energiei nucleare în scopuri paşnice conţine angajamentul statelor neposesoare de arme nucleare de a nu fabrica sau dobândi asemenea arme. O serie de ţări cu capacităţi de producere a armei nucleare n-au semnat tratatul.

MONTSERRAT, ins. În arh. Antilelor Mici (grupul Leeward) din Oc. Atlantic (M. Caraibilor), Ia SE de Puerto Rico. Suprafaţa: 98 kmp. Populaţia (1974): 15.000 loc. Centrul administrativ: *Plymouth*, 4.000 loc. (1974).

Limba oficială: engleza. Moneda:

1 East Caraibbean Dollar – 100 Cents, *istoric*. Descoperită de Cristofor Columb în 1493, M. este colonizată: de englezii din ins. St. Kitts, începând cu 1632. Ocupată un timp de Spania, este cucerită şi stăpânită de Franţa în perioada 1664 – 1668 şi 1782 – 1783, după această dată fiind cedată Angliei prin Tratatul de pace de la Versailles (.). În perioada ian. 1958 – aug. 1962, face parte din Federaţia Indiilor de Vest. Potrivit Constituţiei în vigoare, este un teritoriu colonial britanic.

MONTAME, v. MONGOL TSAHIŁGAAN MEDEENY AGENTLAG.

MORALĂ INTERNAŢIONALĂ, ansamblu de reguli de conduită care s-au statornicit în raporturile dintre state şi care contribuie, alături de normele şi principiile de drept internaţional, la asigurarea păcii, securităţii şi colaborării internaţionale. Cu toate că, spre deosebire de normele de drept internaţional, ele nu sunt investite, cu forţa juridică, normele de conduită ale moralei internaţionale joacă un rol din ce în ce mai important în asigurararea legalităţii internaţionale. Acceptarea şi respectarea normelor etica internaţionale este o problemă de conştiinţă socială. Mă. influenţează cristalizarea normelor de drept internaţional.

MORATORIU, amânare a îndeplinirii obligaţiilor de către o parte contractantă. M. se declară printr-o lega sau o hotărâre a guvernului ţării respective în urma unor evenimente extraordinare de forţă majoră (război, catastrofe

naturale etc.). La declararea m. se anunţă durata lui, teritoriul asupra căruia se extinde, obligaţiile la care se referă ~ *plăţilor externe*, amânare a efectuării plăţilor externe datorită unor condiţii de forţa majoră; noţiunea apare frecvent în legătură cu datoria externă (v.). ~ *de război* 1. Amânare a legală a executării unor obligaţii, interne sau internaţionale, din cauza situaţiei excepţionale provocate de război. 2. Expresie folosită în perioada dintre cele două războaie mondiale pentru a desemna termenul de trei luni începând de la data la care, într-un diferend internaţional, a intervenit o sentinţă arbitrală sau un raport al Consiliului Societăţii Naţiunilor, în timpul căruia statele membre trebuiau să se abţină de a recurge la război.

MOSTRĂ, cantitate mică dintr-un produs, adeseori fără valoare de întrebuinţare proprie, distribuită gratuit sau expusă la târguri şi expoziţii specializate pentru a permite cumpărătorilor şi consumatorilor să aprecieze valoarea şi caracteristicile mărfii pe care o reprezintă. Circulaţia **m.** se bucură, de regulă, de un regim vamal preferenţial, fiind, în general, exceptate de la plata taxelor vamale de import. Condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească **m,** pentru a fi scutite de taxe vamale se stabilesc de legislaţia vamală a ţării importatoare.

MOŢIUNE 1. Propunere formală făcută în cursul dezbaterilor unui organism internaţional. De obicei, **m.** conţine o rezoluţie, de cele mai

multe ori scurtă, prin care plenara unei conferinţe exprimă mulţumirea sau satisfacţia faţă de un eveniment, situaţie, contribuţie a unei personalităţi etc, sau, dimpotrivă, protestul şi dezaprobarea într-o împrejurare dată. Adoptarea unei **m.** se face cu procedura normală a aprobării unei rezoluţii: vot majoritar, unanimitate sau consens. 2. În România este cunoscută practica **m.** M.A.N., prin care organul suprem al puterii de stat îşi exprimă atitudinea faţă de anumite evenimente interne sau externe de mare însemnătate, sau îşi formulează poziţia faţă de unele probleme majore ale vieţii internaţionale.

MOZAMBIC (denumirea oficială: *Republica Popular de Moçambique = Republica Populară Mozambic),* stat situat în SE Africii, cu largă ieşire (2.100 km) la Oc. Indian, învecinat cu Tanzania, Malawi, Zambia, Rhodesia, Africa de Sud şi Swaziland. Suprafaţa: 799.380 kmp. Populaţia (1975): 9.440.000 loc. Capitala: *Maputo*.

384.000 loc. (1970, cu suburbiile). Limba oficială: portugheza. Moneda: 1 Limpad = d 100 Centavos. *Istoric.* Pe teritoriul M ”, locuit din timpuri străvechi, se constituie în sec. 5 – 6 state africane, dintre care cel mai puternic a fost Monomotaţia. În sec. 10 – 15 litoralul Me este cucerit şi stăpânit de arabi. Coasta **Me,** descoperită în 1498 de navigatorul portughez Vasco da Gama, devine în 1505 posesiune portugheză, de unde se organizează un intens comerţ cu sclavi şi aur. Înfrângând rezistenţa

populaţiei, portughezii reuşesc în sec. 19 să cucerească în întregime teritoriul **M**. Şi să-l transforme în colonie, în 1951 **M.** este declarat „provincie de peste mări a Portugaliei", statut reconfirmat printr-o lege organică în 1963. Lupta pentru eliberare naţională şi independenţă, iniţiată încă în 1935, ia un a vânt deosebit după crearea, în 1962, a Frontului de Eliberare din M. (FRELIMO) care, în 1964, organizează şi declanşează insurecţia armată împotriva dominaţiei coloniale. La 17 iul. 1974 Portugalia recunoaşte dreptul la independenţă al populaţiei M. În urma Acordului încheiat la Lusaka (7 sept. 1974), **M**. Îşi proclamă independenţa de stat la 25 iun. 1975. La 29 iul. 1975, M. se proclamă republică populară. Cel de-al III-lea Congres al FRELIMO (3 – 7 febr. 1977) stabileşte ca obiectiv strategic construcţia societăţii socialiste în M. Şi adoptă hotărârea privind transformarea FRELIMO în partid marxist-leninist de avangardă al muncitorilor şi ţăranilor, întemeiat pe principiile socialismului ştiinţific. Totodată, Congresul a stabilit direcţiile fundamentale ale dezvoltării economice a M. În etapa revoluţiei democrat-populare. *Organizarea de stat:* republică prezidenţială. **M**. Întreţine relaţii diplomatice cu 27 de state (1976) şi este membru în 9 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Poporul român a urmărit cu simpatie lupta poporului mozambican pentru independenţă, România acordându-i un sprijin multilateral

susţinut – pe plan poliţie, diplomatic, material **şi** moral. Între **P.C.R. ŞI** FRELIMO s-au statornicit încă din anii acestei lupte relaţii de prietenie, solidaritate şi colaborare, o însemnătate deosebită având în această privinţă întâlnirile tovarăşului Nicolae Ceauşescu cu preşedintele FRELIMO, S am ora Moises Machet, în Tanzania (29 mart. 1972) şi în România, cu prilejul vizitei delegaţiei FRELIMO (19 – 29 iun. 1973). Un moment de însemnătate istorică pentru dezvoltarea colaborării între P.C.R.ŞI FRELIMO, între popoarele român şi mozambican l-a avut vizita în România a tovarăşului Samora Moises Machel, în perioada guvernului de tranziţie în **M. Şi** convorbirile avute cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu (15 – 21 dec. 1974). Cu acest prilej s-a semnat Declaraţia solemnă comună, care a pus bazele unei colaborări fructuoase în noile condiţii ale dezvoltării economico-sociale independente a H. În timpul acestei vizite s-a hotărât crearea unei Comisii mixte pentru colaborarea economică şi asistenţă tehnică a celor două guverne, stabilindu-se să se promoveze cu prioritate cooperarea în domeniile industriei miniere şi prelucrătoare, valorificării superioare a lemnului, transporturilor, agriculturii, pregătirii de cadre, sănătăţii şi învăţământului. În conformitate cu înţelegerea intervenită la nivel înalt, România a recunoscut Republica Populară **M.** chiar în ziua proclamării independenţei sale, 25 iun. 1975, şi la aceeaşi dată între cele două ţări s-au stabilit relaţii

diplomatice, la nivel de ambasadă. – în aceeaşi zi, ambasada română: la

Maputo şi-a început activitatea. În perioada care a urmat relaţiile româno-mozambicane au cunoscut o dezvoltare continuă, în spiritul înţelegerilor convenite la nivel înalt.

V. MIŞCAREA SINDICALĂ MONDIALĂ.

M.T.I., v. **MAGYAR TÁVIRAŢI IRODA.**

NAMIBIA, teritoriu situat în SV Africii, cu ieşire la Oc. Atlantic, învecinat cu Angola, Zambia, Botswana şi Republica Africa de Sud. Suprafaţa: 824.292 kmp. Populaţia (1975): 890.000 loc. Centrul administrativ: *Windhoek*, 72.000 loc. (1972). Limbi oficiale: engleza şi afrikaans. Moneda: 1 South African Rand = 100 Cents. *Istoric*. Locuit din vechime de triburi boşimane, ovambo şi damara, teritoriul

N, este ocupat de triburi nama (sec. 17) şi herero-bantu (sec. 18). În 1884, sub denumirea de Africa de Sud-Vest devine colonie germană. După primul război mondial (1920), teritoriul este încredinţat spre administrare Uniunii Sud-Africane sub mandat al Societăţii Naţiunilor. După cel de-al doilea război mondial, Uniunea Sud-Africană refuză să plaseze teritoriul sub tutela

O.N.U., care îl înscrie pe lista teritoriilor neautonome în sensul cap, 11 al Cartei. În 1961 Adunarea Generală a O.N.U. cere retragerea trupelor sudafricane din teritoriu şi pregătirea acestuia pentru independenţă deplină. Constatând că Africa de Sud ignoră această cerere şi că nu-şi

îndeplineşte obligaţiile faţă de teritoriu, Adunarea Generală a O.N.U. hotărăşte la 27 oct. 1966 (rezoluţia 2145/XXI) să retragă mandatul Africii de Sud şi să plaseze teritoriul sub responsabilitatea directă a O.N.U. În vederea administrării provizorii a teritoriului, Adunarea Generală a creat în 1967 Consiliul

O.N.U. pentru Africa de Sud-Vest, din care, începând din 1973, face parte şi România. La 12 iun. 1968, Adunarea Generală a O.N.U. a schimbat denumirea teritoriului în **N**. În conformitate cu dorinţele populaţiei sud-vest africane. Guvernul sud-african a refuzat să permită accesul Consiliului în teritoriu. La 21 iun. 1971 C.I.J. a dat un aviz consultativ care confirmă deciziile politice ale O.N.U. conform cărora prezenţa autorităţilor sud-africane în N. este ilegală. Africa de Sud a ignorat toate aceste hotărâri, ocupând în continuare **N**. Şi ducând o politică, pe de o parte de cruntă represiune a mişcării de eliberare condusă de Organizaţia Poporului din Africa de Sud-vest (S.W.A.P.O.) şi a simpatizanţilor tei, iar pe de altă parte de introducere în teritoriu a politicii de apartheid, prin crearea de rezervaţii tribale („Homelands”). Perpetuarea ocupaţiei sud-africane a determinat manifestaţii de amploare crescândă ale poporului namibian, al cărui reprezentant autentic – S.W.A.P.O. – a fost recunoscut ca atare şi de Adunarea Generală a O.N.U. În 1973. P.C.R. Şi guvernul român au acordat de-a lungul anilor un sprijin multilateral –

politic, diplomatic, material şi moral – poporului namibian în lupta sa pentru eliberare naţională. În 1973, o delegaţie a Consiliului O.N.U. pentru N. condusă de preşedintele său a efectuat o vizită în România pentru consultări eu guvernul român în legătură cu căile cele mai adecvate de aducere la îndeplinire a rezoluţiilor O.N.U. referitoare la N. Între P.C.R. Şi S.W.A.P.O. s-au stabilit raporturi de solidaritate şi colaborare, consolidate cu prilejul repetatelor vizite în România ale preşedintelui S.W.A.P.O. Şi al întâlnirilor sale cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu, expresie a sprijinului activ, internaţionalist, acordat de poporul român luptei pentru independenţă a poporului namibian.

N.A.T.O., v. **ORGANIZAŢIA TRATATULUI ATLANTICULUI DE NORD.**

NAŢIONAL 1. (în dreptul public al statelor – folosit ca subst.) Persoană care aparţine unui stat printr-o legătură permanentă denumită naţionalitate. 2. Ceea ce aparţine unei naţiuni, caracterul, specificul acesteia. 3. (în dreptul internaţional – folosit ca adj.) Indică legătura cu un stat determinat (navă nu, pavilion, n., regim n. – în privinţa străinilor –, tratament n. etc.). Uneori arată legătura cu un grup de oameni, având caractere comune, determinate de originea etnică, religie, tradiţii, aspiraţii etc. În acest sens, noţiunea este folosită în Convenţia pentru prevenirea şi reprimarea crimei de genocid (v.), adoptată* de Adunarea Generală a O.N.U* la 9 dec. 1948.

N AŢI ONAL-INTERN AŢI ON AL9 categorii social-politice şi filosofice fundamentale care definesc, într-un anumit cadru specific, relaţia între particular şi general; între condiţiile şi sarcinile politice, sociale, economice» şi culturale interne, care concură la dezvoltarea fiecărui popor şi naţiuni şi cadrul internaţional materializat prin aportul „activităţii interne” la evoluţia fenomenelor cu caracter general, contribuţia adusă de fiecare naţiune la dezvoltarea economică, social-politică şi culturală mondială, la rezolvarea marilor probleme alo progresului şi păcii. Relaţia n. – i. include, de asemenea, şi înrâurirea factorilor externi, a conjuncturii internaţionale asupra evoluţiei interne, asupra dezvoltării social-politice a naţiunilor, a statelor naţionale. În condiţiile contemporane, evaluarea justă a raportului n. – i. Şi aplicarea în practică a concluziilor teoretice are o importanţă deosebită pentru progresul naţional al fiecărui popor, pentru propăşirea generală, pentru asigurarea păcii mondiale. Ignorarea sau neglijarea oricăreia din aceste, două laturi inseparabile nu poate decât să dăuneze atât procesului revoluţionar, operei de edificare a noii orânduiri pe plan naţional, cât şi cauzei generale a socialismului, solidarităţii internaţionale, luptei revoluţionare contemporane. Raportul dintre n. – i. se manifestă specific atât în funcţie de domeniul de acţiune, cât şi de etapa istorică concretă. Factorul determinant al victoriei revoluţiei socialiste, al triumfului noii orânduiri

sociale îl constituie lupta revoluţionară a fiecărui popor, mobilizarea tuturor resurselor şi rezervelor sale interne pentru asigurarea progresului în toate domeniile, pentru ridicarea naţiunii pe treptele cele mai înalte de civilizaţie materială şi spirituală. Acest proces, desfăşurat la scară naţională, are loc într-un anumit context internaţional, determinat de evoluţia raportului mondial de forţe, de relaţiile de solidaritate care influenţează direct evoluţia pe plan naţional, poate să frâneze sau să stimuleze procesele interne. Procesul de construire a socialismului şi comunismului înmănunchează în mod armonios sarcini naţionale şi internaţionale, componente care nu pot fi separate sau contrapuse. Sintetizând raportul dialectic, n. – i.

În opera de edificare a socialismului.

P.C.R. consideră că preocuparea pentru înflorirea naţiunii socialiste şi a statului naţional independent nu poate fi opusă în niciun fel preocupării de a dezvolta colaborarea, solidaritatea şi întrajutorarea între ţările socialiste; în acelaşi timp, solidaritatea şi colaborarea dintre ţările socialiste, solidaritatea internaţională nu pot fi opuse dezvoltării naţiunii socialiste independente. Înfăptuirea unei politici de dezvoltare economico-socială a fiecărei naţiuni socialiste, de creştere a forţelor de producţie, de ridicare a nivelului de trai al poporului constituie o sarcină naţională de prim ordin a partidului revoluţionar al clasei muncitoare, în acelaşi timp,

rezolvarea cu succes a acestei sarcini reprezintă şi o îndatorire internaţionalistă, o contribuţie concretă la dezvoltarea forţei şi puterii de înrâurire a socialismului, la accelerarea procesului revoluţionar mondial. Înţelegerea justă a raportului n. – i., precum şi a relaţiei particulargeneral, are o importanţă deosebită pentru elaborarea strategiei şi tacticii de luptă revoluţionară. În activitatea revoluţionara desfăşurată de partidele comuniste şi muncitoreşti, în stabilirea programului de acţiune trebuie pornit atât de la realităţile naţionale, de la condiţiile concrete economice şi social-politice din fiecare ţară, cât şi de la cadrul internaţional, de la împrejurările externe. Elaborarea liniei politice, a programului de luptă constituie un atribut inalienabil al fiecărui partid revoluţionar, ea trebuie să îmbine în mod armonios atât îndatoririle faţă de clasa muncitoare, de propriul popor, cât şi obligaţiile internaţionale; ea trebuie să pornească de la realităţile naţionale ale fiecărui popor. Relaţia n. – i. are un rol deosebit în organizarea şi evoluţia relaţiilor externe, în această viziune, P.C.R, consideră necesar ca între naţiuni, între state să se stabilească relaţii noi, bazate pe deplina egalitate în drepturi, pe respectul reciproc al independenţei naţionale, ai dreptului fiecărui popor de a se dezvolta corespunzător voinţei sale fără niciun amestec din afară. Dezvoltarea actuală a vieţii internaţionale nu poate face abstracţie de rolul înaintat pe care îl

are naţiunea în lumea contemporană, de interesele majore ale naţiunilor în dezvoltarea lor economico-socială independentă. Ridicarea naţiunilor pe trepte superioare de civilizaţie constituie, în acelaşi timp, o contribuţie fundamentală a fiecărui popor la rezolvarea marilor probleme ale contemporaneităţii, deschide orizontul unei colaborări rodnice, al instaurării unui climat de înţelegere între naţiuni egale şi libere, al unei păci trainice în lume. În întreaga sa activitate P.C.R. a îmbinat şi îmbină, în mod organic şi indestructibil, sarcinile naţionale şi internaţionale, obligaţiile faţă de clasa muncitoare şi propriul popor şi solidaritatea cu lupta generală pentru transformarea revoluţionară a lumii.

NAŢIONALIZARE, act prin care se înfăptuieşte trecerea în proprietatea statului a mijloacelor de producţie sau a altor bunuri proprietate privată. În ţările socialiste, procesul n. prezintă un caracter legic, întrucât construirea noii societăţi impune lichidarea proprietăţii private asupra bogăţiilor naţionale, în primul rând a mijloacelor de producţie, şi trecerea acestora în proprietatea întregului popor. În România, etapa fundamentală a acestui proces a constituit-o actul de la 11 iun. 1948, când au fost naţionalizate principalele mijloace de producţie. În ţările în curs de dezvoltare, în special cele recent eliberate, actul de n. prezintă, de asemenea, un caracter progresist, întrucât are drept efect trecerea sub controlul statului a bogăţiilor naţionale, ceea ce

permite eliminarea influenţei monopolurilor străine şi trecerea la procesul accelerat de dezvoltare, în statele capitaliste, n. nu schimbă regimul proprietăţii, care rămâne tot proprietate capitalistă, însă de stat; în plus, se **n.** de regulă unele ramuri deficitare, nerentabile. D.I.C. recunoaşte statelor dreptul de a proceda la n. Din punct de vedere juridic, dreptul la n. decurge din principiul suveranităţii permanente a statelor asupra resurselor naturale, care este

O componentă a suveranităţii de stat. O.N.U. a recunoscut dreptul la n. În mai multe rezoluţii, precum şi în Carta drepturilor şi obligaţiilor economice ale statelor (v.). Fiecare stat este suveran ca, în conformitate cu interesele sale naţionale, să dispună n. În total sau în parte a bunurilor proprietate privată aparţinând cetăţenilor să-i ori unor persoane străine.

NAUFRAGIAT, victima unui naufragiu (v. *bolnavi, răniţi şi naufragiaţi*).

NAURU (denumirea oficială: *Republic of Nauru/Naoero = Republica Nauru),* stat situat pe insula cu acelaşi nume din Pacificul centrooccidental, la V de ins. Gilbert şi circa 2.100 km NE de Australia. Suprafaţa: 21,4 kmp. Populaţia (1975): 7.128 loc. Capitala: *Makwa (Yaren),* 1.000 loc. (1973). Limbi oficiale: engleza şi Nauruana. Moneda:

1 Australian Dollar = 100 Cents. *Istoric.* Descoperită în 1789 de navigatorul – american John Foern, N «este anexată de Germania,

devenind parte a protectoratului ins. Marshall (1888). În nov. 1914 este ocupată de forţele expediţionare australiene, iar în perioada 1920 – 1947 devine teritoriu sub mandat al Societăţii Naţiunilor administrat de Australia, Marea Britanie şi Noua Zeelandă. De la 1 nov. 1947, N. este pus sub tutela O.N.U. Şi administrat în comun de Marea Britanie, Noua Zeelandă şi Australia, dar de facto numai de ultima. La 31 ian. 1966 ins, primeşte statutul de auto guvernare internă, iar peste doi ani (31 ian. 1968) îşi proclamă independenţa de stat ca republica în cadrul Commonwealth-ului. *Organizarea de stat:* republică prezidenţială. N. Întreţine relaţii diplomatice cu 5 state (1976) şi este membru în 11 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976).

NAVĂ, vehicul apt de a pluti, destinat navigaţiei pe mare, fluvii sau ape interioare. Naţionalitatea n. se acordă în condiţiile stabilite de fiecare stat. Tot legislaţiile naţionale stabilesc condiţiile privind înmatricularea şi radierea n., înrolarea şi statutul marinarilor angajaţi pe n. N. sunt obligate să aibă la bord documentele cerute de legile naţionale respective şi de convenţiile internaţionale. Statutul b. Şi al echipajelor lor este diferit, după categoria din care fac parte şi după natura apelor în care navighează. Din punct de vedere ai dreptului internaţional, n. sunt de mai multe categorii: ~ *corsar*, vas înarmat de particulari în timp de război, cu autorizaţia guvernului unui stat beligerant, în scopul de a

participa, pe riscul şi în profitul său, la operaţiuni navale. Deşi acţionau sub controlul unui stat (pe baza unei autorizaţii denumite „scrisoare de marcă" sau „comision în cursă"), ~ *e.* rămâneau particulare, acţionând pe propriile cheltuieli, în schimbul unei părţi din pradă. În prezent, acţiunile e. sunt ilicite (v. *cursa*). ~ *de comerţ,* destinate transportului de mărfuri şi pasageri. Se bucură de libertatea de navigaţie în marea liberă, pe fluviile internaţionale şi de dreptul de trecere inofensivă în marea teritorială. ~ *de e. Înarmate*, care în timp de război pot fi afectate forţelor militare navale ale beligeranţilor. Trebuie să poarte un semn exterior distinctiv, ca şi celelalte ~ *de război*, să aibă un comandant militar şi echipaj supus disciplinei militare, să respecte legile războiului.

Uneori, statele neutre au permis navelor comerciale să se înarmeze, pentru a se apăra de acţiuni ilegale la care puteau să fie supuse din partea beligeranţilor. ~ *de război,* mijloc de lupta din dotarea forţelor armate ale unui stat. Sunt considerate ~ *de r*. bastimentele care îndeplinesc următoarele condiţii, prevăzute în convenţii internaţionale: sunt plasate sub autoritatea directă, sub controlul imediat şi responsabilitatea statului al cărui pavilion îl arborează; poartă, cu autorizaţie, semnele exterioare distincte – pavilionul şi flamura marinei militare – ale naţionalităţii lor; se află sub conducerea unui comandant militar aflat în serviciul statului, legal

autorizat de autorităţile competente (numele său să figureze pe lista ofiţerilor flotei militare); este deservită de un echipaj militar, supus regulilor disciplinei militare; respectă în operaţiile lor legile şi obiceiurile aplicabile în caz de conflict armat. Sub rezerva îndeplinirii acestor condiţii intră în categoria ~ *der*. Şi navele afectate serviciului flotei maritime – remorchere, petroliere etc., precum şi navele comerciale transformate *in der.* ~ *de stat*, care este proprietatea unui stat sieste exploatată de acesta. Poate fi folosită în scopuri comerciale sau oficiale (vase de poliţie, administraţie sau afectate unor servicii publice). Se bucură de imunitate, neputând fi reţinute sau sechestrate. ~ *maritime*, ~ *fluviale* se deosebesc după aptitudinile de a efectua transporturi pe mare sau pe fluvii, consemnate în documentele de bord. Distincţia prezintă interes din punct de vedere al regulilor ce urmează să li se aplice în domeniul navigaţiei, conform dreptului intern sau prevederilor unor convenţii internaţionale (reglementări sanitare, de securitate a navigaţiei etc.). ~ *poştale* servesc la transportul poştei şi cărora, pe baza acordurilor internaţionale, statele le recunosc diferite imunităţi (interzicerea dreptului de a fi reţinute, confiscate etc.), uneori şi în timp de conflict armat. ~ *spital* sunt construite sau amenajate de beligeranţi pentru a transporta ajutoare răniţilor, bolnavilor şi naufragiaţilor, pentru a-i trata medical şi transporta în timp de război.

NAVICERT (în timpul celor două războaie mondiale), document emanând de la reprezentanţa unei ţări beligerante în ţara neutră, atestând că în momentul eliberării documentului nu exista nicio obiecţiune la transportul maritim al mărfurilor menţionate în document sau, în cazul când se referă la nava, că nu există obiecţiuni la voiajul navei.

NAVLÖMAR, întreprindere de stat din România, specializată în activitatea de navlosire, agenturare şi aprovizionare a navelor pentru transporturile internaţionale maritime.

NAVLOSIRE, totalitatea măsurilor şi activităţilor specifice care au ca obiect negocierea şi încheierea unui contract de n., prin care se vinde de către armator (v.) şi se cumpără de către navlositor, o prestaţie de transport. Contractul de n. (charter party) este o convenţie încheiată între armator (proprietarul vasul ai) şi navlositor (proprietarul mărfii), prin care primul se obligă să pună la dispoziţie, parţial sau în întregime, spaţiul de care dispune nava sa pentru a transporta o cantitate de marfă în schimbul unei sume de bani (navlu).

NAVLXJ, preţ pe care trebuie să-l plătească navlositorul armatorului pentru spaţiul de transport maritim închiriat.

NAZISM, denumire prescurtată dată mişcării fasciste germane, al cărui promotor era partidul intitulat, în mod făţarnic, muncitoresc naţional-socialist german (creat în 1920). Preluând puterea

la 30 ian. 1933, naziştii, care reprezentau interesele cercurilor celor mai reacţionare şi agresive din Germania, au instaurat o dictatură sângeroasă, întemeiată pe teroare, rasism, anticomunism şi demagogie» Regimul poliţienesc instituit a dezlănţuit o represiune fără precedent împotriva forţelor democratice şi progresiste, a propagat antisemitismul şi şovinismul, a lichidat libertăţile democratice, activitatea tuturor partidelor politice. Pe plan extern, a promovat o politică agresivă, de încălcare grosolană a securităţii şi independenţei statelor, de pregătire şi dezlănţuire a războiului, în vederea realizaţii dominaţiei mondiale, ce a culminat cu declanşarea celui de-al doilea război mondial. Punând la baza politicii sale teoriile geopolitice şi rasiste, partidul nazist german încerca să motiveze crimele şi acţiunile sale agresive prin „neconeordanţa" graniţelor Germaniei cu spaţiul care-i era necesar. Soluţia pentru rezolvarea „spaţiului vital" german era – după nazişti – războiul şi exterminarea popoarelor considerate „inferioare"; „neamurile neariene" urmau să fie aduse în stare de robie în folosul „rasei superioare" nordice germane. Pretenţia instaurării hegemoniei germane în lume era împletită cu invocarea necesităţii luptei împotriva „pericolului comunist". Toate aceste teorii profesate de Hitler şi de ceilalţi „ideologi" nazişti au fost puse în practică în ţările europene cotropite, transformate într-un uriaş lagăr de concentrare, unde au fost exterminaţi circa

12.000.000 de oameni. Politica şi ideologia nazistă au fost incriminate prin numeroase normê de drept internaţional.

NEAMESTECUL ÎN TREBURILE ÎN TERNE, principiu fundamental al D.I.C., cunoscut şi sub denumirea de principiul neintervenţiei, potrivit căruia niciun stat sau grup de state nu are dreptul să intervină, direct sau indirect, sub niciun motiv, în afacerile interne sau externe ale altui stat. Respectarea strictă a acestui principiu constituie o condiţie necesară a asigurării păcii şi securităţii internaţionale, precum şi a dezvoltării cooperării între state. N. În t.i. este un corolar al suveranităţii, independenţei şi egslităţii în drepturi st statelor şi presupune respectarea tuturor celorlalte principii fundamentale ale dreptului internaţional. Principiul neintervenţiei a apărut în perioada de ascensiune* a burgheziei de la sfârşitul sec, fiind folosit în lupta de consolidare a puterii cucerite, contra încercărilor de intervenţie a statelor feudale. Deşi, ulterior, a fost consacrat atât prin mai multe documente internaţionale, cât şi în doctrină, totuşi în practica statelor principiul neintervenţiei nu a, fost respectat. După primul război mondial se constată o intensificare a eforturilor pentru întronarea în viaţă, internaţională a principiului nein, ter-venţiei, concretizată în înscrierea acestui principiu în numeroase acte internaţionale» În prezent, principiul n. În tă este consacrat în Carta O.N.U.,

în numeroase statute ale organizaţiilor internaţionale, în diferite convenţii multilaterale, în declaraţiile şi documentele adoptate de conferrinţele statelor nealiniate, în deciziile C.I.J., într-un mare număr de rezoluţii adoptate de Adunareą Generală a O.N.U. – rezoluţia 2.625 (XXV), din 24 oct. 1970, prin care a fost aprobată Declaraţia asupra prin* cipiilor dreptului internaţional, prr vând relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state, în rezoluţia privind nein* intervenţia ete. – , precum şi în Actul şi «t n-ai al Conferinţei pentru Securitate» şi Cooperare în Europa (v.). Principiul n. În t.i. interzice nu numai intervenţia armată, ci şi orice altă formă de ingerinţă sau orice ameninţare îndreptată împotriva unui stat sau împotriva elementelor lui politice, economice şi culturale. De asemenea, neintervenţia presupune ca niciun stat să nu aplice sau să încu* rajeze folosirea de măsuri economice, politice sau de altă natură, pentru a constrânge un alt stat să-şi sub ordo* neze exercitarea drepturilor lui su* verane, ori pentru a obţine de la el avantaje de orice fel. Principiul neintervenţiei are un caracter de unr versatilitate şi se află în strânsă conexiune cu celelalte principii ale D.I.C. România militează în mod constant pentru respectarea şi promovarea neabătută a principiului n* în t.i. ale altor state, el fiind consacrat în declaraţiile solemne comune şi în alte documente încheiate de ţara noastră.

NEBELI GERANTĂ, termen introdus în

relaţiile internaţionale după primul război mondial, pentru a desemna situaţia unui stat care nu participă la războiul dintre alte state, fără însă a menţine o poziţie imparţială, de strictă neutralitate (v.) faţă de toţi beligeranţii. Nu există norme unanim recunoscute ale n.

NECESITATE 1. (în dreptul internaţional) ***Stare de necesitate***, situaţie în care un stat, din motive independente de voinţa sa, este în imposibilitate de a se conforma unor obligaţii internaţionale. 2. ***Drept de necesitate***, termen folosit pentru a justifica comiterea de către un stat a unor acte interzise de dreptul internaţional, susţinând că ele au fost îndeplinite sub imperiul unor circumstanţe deosebite care au creat această n. ***D. de n.*** a fost adesea invocat de statele imperialiste pentru a căuta să justifice un război de agresiune. În primul război mondial, imperialismul german a invocat d. ***de n.*** ca pretext pentru încălcarea neutralităţii Belgiei şi Luxemburgului, iar în cel de-al doilea război mondial, pentru declanşarea agresiunii hitleriste. Tezele cu privire la pretinsul ***d. de n.*** sunt nihiliste, incompatibile cu dreptul internaţional, ducând la negarea şi încălcarea principiilor de bază ale acestui drept care postulează respectarea obligaţiilor internaţionale. **3. *Necesitate militară***, principiu ai dreptului clasic al războiului care justifică acţiunile săvârşite de un beligerant, în mod exclusiv pentru câştigarea războiului. JV.m. autoriza părţile beligerante să încalce legile

şi obiceiurile războiului atunci când o situaţie deosebită îi impunea aceasta. În condiţiile actuale, când D.I.C. are ca finalitate menţinerea păcii şi securităţii internaţionale, ***n. m>*** nu mai constituie o scuză pentru încălcacarea regulilor de purtare a războiului consfinţite în dreptul internaţional, acestea având tocmai scopul de a stabili anumite limite acţiunilor dictate de război. Violarea regulilor de purtare a războiului sub pretextul unor n.m. constituie crimă de război (v.).

NECOMBATANT 1. (în sens restrâns) Persoană care face parte din serviciile armatei, dar care nu ia parte la operaţiunile militare (de ex, personalul din serviciile administrative, de aprovizionare ale armatei, personalul medical şi sanitar, confesorii etc.). În rândul n. mai intră şi persoanele care însoţesc armata, dar nu aparţin cadrelor ei, precum: corespondenţi de presă, furnizori etc. Atunci când sunt capturaţi de inamic, ei au dreptul să fie trataţi ca prizonieri de război. Personalul medical şi sanitar trebuie respectat şi ocrotit în toate împrejurările. 2. Populaţia civilă.

NEGOCIERI DIPLOMATICE, funcţie centrală a diplomaţiei şi mijlocul cel mai important şi mai eficient de rezolvare pe cale paşnică a diferendelor şi conflictelor internaţionale, independent de natura sau amploarea acestora. Particularitatea n.d. constă în faptul că facultatea de a recurge la ele se prezintă ca o prerogativă esenţială a statului şi a mişcării de eliberare naţională. N.deste, în acelaşi timp, strâns legată

de obligaţia pe care o are fiecare stat de a soluţiona pe cale paşnică diferendele la care este parte. O consacrare expresă a obligaţiei de a negocia este cuprinsă în art. 33, paragraf 1 al Cartei O.N.U. Numeroase instrumente convenţionale înscriu, în mod expres, obligaţia părţilor de a recurge la n.d. pentru rezolvarea diferendelor ce se pot ivi în interpretarea şi aplicarea unor prevederi.

N.dL fac parte din categoria mijloacelor de înţelegere directă a părţilor pentru rezolvarea unui diferend. În practica arbitrală şi juridică internaţională este general admisă teza potrivit căreia înainte de a recurge la un terţ părţile la un diferend sunt obligate să se înţeleagă în mod direct, fără dovada anterioritătii încercării de soluţionare pe calea negocierilor, un diferend neputând fi supus unui tribunal arbitrai sau C.I.J. Prin conţinutul lor, n.d. constituie un proces de abordare a unei probleme, a unui diferend, a unei situaţii coniiictuale prin mijloace paşnice, de înţelegere directă, în scopul promovării sau înfăptuirii unui acord între părţi, al îmbunătăţirii raporturilor dintre ele, reducerii tensiunii şi fricţiunilor dintre aceştia şi soluţionării diferendelor ce le opun. În esenţă, n.d. intervin în două situaţii de bază: a) pentru încheierea unui acord, independent de natura şi obiectul acestuia; b) pentru soluţionarea unui diferend sau conflict. În ambele ipoteze angajarea n.d. este subordonată realizării unui interes comun. După numărul

statelor participante, n.d. pot fi: a) bilaterale; b) multilaterale. Acestea din urmă au căpătat o mare extindere în ultimele decenii în cadrul organizaţiilor şi conferinţelor internaţionale. După ninivelul lor, n.d. se angajează: a) la nivelul şefilor de state şi guverne (diplomaţia la nivel înalt); b) la nivelul miniştrilor afacerilor externe; c) la nivelul ambasadorilor; d) la nivel de experţi. În prezent, desfăşurarea n.d. la nivel înalt a căpătat o deosebită importanţă pentru soluţionarea, pe plan bilateral sau multilateral, a celor mai importante probleme internaţionale. Regula primordială în desfăşurarea n.d. este necesitatea deplinei conformităţi a acestora cu principiile fundamentale ale dreptului internaţional. Un deziderat ţi – aind de codificarea dreptului internaţional este elaborarea unui corp de reguli specifice, unanim accept tate privind modalităţile de desfăşui rare a n.d. România militează pentru consacrarea în viaţa internaţi onală a n.d. ca instrument primordial de soluţionare a diferendelor. Potrivit? concepţiei româneşti, cele mai complicate probleme şi situaţii pot fi; rel zolvate pe cale paşnică, printr-o activitate diplomatică deschisa, prin ne gocieri între părţi. La soluţionarea* problemelor internaţionale trebuie sal se asigure participarea tuturor părţilor interesate pe o bază de egalitate…

NE OÀRBITRÂJ (în teoria dreptului internaţional), tendinţă de extindere a arbitrajului şi asupra diferendelor de ordin politic,

nesoluţionate pe esw le-a tratativelor diplomatice. După cel de-al doilea război mondial, nu a fost prevăzut în Convenţia europeană pentru reglementarea paşnică a diie rendelor, încheiată la 29 apr. 1957* în Pactul Ligii Arabe, din 22 mart, 1945, în Pactul de la Bogotá, din 30 apr. 1948, precum şi într-o serie; de? tratate bilaterale.

NEOCOLONIALISM, politică promovată de marile puteri imperialiste pe tatím economic, social, ideologie, militar, cu scopul de a-şi menţine influenţa şi dominaţia asupra fostelor ţări coloniale, de a conserva sau reînvia colonialismul în forme noi, mai ray finale, mascate. Metodele politicii néocolonialiste reprezintă încercări de adaptare la condiţiile create de oră «buşirea sistemului colonial al imperialismului (v.). e Printre aceste metode se numără: imixtiunea militară sau economică, împletită cu ingerinţele politice; dominaţia monetară, sub forma includerii noilor state independente în zonele monetare ale fostelor metropole; exportul de capital sub forme participative („ajutorul" economic sau militar), în vederea acaparării de noi poziţii economice – cheie*; impunerea de acor* duri economice inechitabile; preţuri reduse la materiile prime provenite din aceste ţări şi preţuri mari la produsele importate de ele din fostele metropole; obţinerea unor concesiuni pe termene lungi şi în condiţii oneroase; lansarea unor „planuri de dezvoltare" în scopul exercitării de presiuni economice şi politice; instaurarea de guverne

marionetă, a unor regimuri dictatoriale; fărâmiţarea politică a noilor state, prin crearea artificială a unor „federaţii” sau „comunităţi”; şi cultivarea disensiunilor în cadrul acestora; menţinerea sau instalarea de baze militare pe teritoriile noilor state, menţinerea sau atragerea acestora în blocurile militare; organizarea unor conspiraţii, comploturi, folosirea corupţiei etc. Prin toate aceste mijloace, monopolurile străine pun stăpânire pe resursele ţarilor slab dezvoltate, controlează pârghiile economice cele mai de seamă, adâncind decalajul acestor ţări faţă de statele dezvoltate economic.

NEPAL (denumirea oficială: ***Sri Nepală Sarhăr = Regatul Nepalului*)**, stat situat în S Asiei, la poalele munţilor Himalaya, învecinat cu India şi China. Suprafaţa: 140.797 kmp. Populaţia (1976): 12.860.000 loc. Capitala: ***Kathmandu***, 353.756 loc. (1971, aglomeraţia urbană). Limba oficială: parbatiya (pahari sau nepaleza). Moneda: 1 El. Rupee = 100 Paisas.

Istoric. N. este menţionat documentar pentru prima oară în sec. 3 e.n. În evul medim, pe teritoriul N. au existat mici principate, unificate în 1768 – 1769 într-un stat unitar, vasal Chinei din 1793. În urma războiului anglo-nepalez (1814 – 1816), N. semnează un tratat potrivit căruia politica sa externă este trecută sub controlul autorităţilor coloniale engleze, deşi până în 1908 rămâne ca regat vasal Chinei. Începând din 1846, puterea este deţinută de familia feudală Rana

până în 1951, când o puternică răscoală populară înlătură regimul dictatorial al acesteia. În 1923 Marea Britanie recunoaşte oficial independenţa N., care în 1959 adoptă prima sa Constituţie deschizând epoca înlăturării rămăşiţelor feudale şi a modernizării vieţii politice, economice şi sociale. ***Organizarea de stat**:* monarhie constituţională. N* întreţine relaţii diplomatice cu 55 state (1976) şi este membru în 29 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România***. Un moment important în iniţierea relaţiilor româno-nepaleze l-a constituit vizita neoficială în România a regelui N., Mahendra Bir Bikram (6 – 9 mai 1967). Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 20 apr. 1968. Între cele două state s-au statornicit raporturi prieteneşti care au înregistrat un nou impuls prin vizita în România (4 – 6 sept. 1969) a ministrului nepalez de externe. Între România şi

N. s-au dezvoltat relaţii de cooperare, precum şi o bună conlucrare în organizaţiile internaţionale.

NERECURGERE LA FORŢĂ" ŞI LA AMENINŢAREA CU FORŢA, unul din principiile fundamentale ale dreptului internaţional, a cărui cristalizare a marcat trecerea de la dreptul războiului la dreptul păcii. Conform acestui principiu cu valoare universală, formulat în Carta Naţiunilor Unite (art. 2, pet. 4) şi în numeroase documente, care au dezvoltat şi completat prevederile Cartei O.N.U., este interzis, indiferent de natură, orice act de folosire a forţei sau de

ameninţare cu forţa împotriva altui stat. Sunt acte de folosire a forţei atât acţiunile care implică forţa armată, cât şi constrângerea economică, presiunile politice şi de alt ordin. Sunt interzise atât actele directe, cât şi cele indirecte de recurgere la forţă, cum sunt: orice folosire a forţei sau ameninţarea cu forţa pentru încălcarea frontierelor altui stat, împotriva integrităţii teritoriale a altui stat, precum şi acte ca organizarea şi încurajarea organizării de forţe neregulate sau de bande înarmate, în special de bande de mercenari, în vederea efectuării de incursiuni pe teritoriul altui stat; fiecare stat trebuie să se abţină de a organiza şi încuraja acte de război sau acte de terorism pe teritoriul altui stat, de a le ajuta sau a participa la ele, a tolera pe teritoriul său activităţi organizate pentru comiterea unor asemenea acte; este interzisă orice propagandă în favoarea războiului de agresiune. Statele trebuie să se abţină de la orice act de represalii care implică folosirea forţei, precum şi de la orice manifestare de forţă îndreptată împotriva exercitării suveranităţii de către un alt stat. În virtutea acestui principiu, statele sunt obligate să se abţină de la orice acte de ocupaţie, totală sau parţială, a teritoriului altui stat; nicio porţiune din teritoriul unui stat nu poate fi dobândită ca urmare a recurgerii la forţă sau la ameninţarea cu forţa. D.I.C. consacră regula conform căreia niciun stat nu poate recurge la forţă pentru rezolvarea problemelor

internaţionale, a diferendelor dintre state; niciun considerent nu poate justifica încălcarea acestui principiu. Folosirea forţei este totuşi admisă în D.I.C. În caz de autoapărare individuală sau colectivă împotriva unui atac armat, inclusiv lupta popoarelor pentru exercitarea dreptului de a dispune de ele însele (orice stat având obligaţia de a se abţine de la orice folosire a forţei sau altă măsură de constrângere împotriva acestor popoare) şi folosirea forţei de către Consiliul de Securitate al O.N.U., conform prevederilor Cartei, împotriva unei încălcări a păcii, a unei agresiuni. Nerecurgerea la forţă şi la ameninţarea cu forţa constituie obiectivul central al edificării securităţii mondiale şi europene. Potrivit concepţiei române, înfăptuirea securităţii europene reclamă un sistem de angajamente şi măsuri care să facă efectivă nerecurgerea la forţă şi la ameninţarea cu forţa şi să permită dezvoltarea liberă a fiecărei ţări. Actul final adoptat de Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa (v.) dă expresie, în parte, acestei cerinţe cuprinzând angajamente, precum şi unele măsuri menite să facă efectivă nerecurgerea la forţa şi la ameninţarea cu forţa.

NEUTRALITATE, termen care indică poziţia de neamestec a unui stat şi menţinerea unor raporturi de pace cu fărţile angajate în conflicte armate.

într-un sens mai larg, n. semnifică o atitudine permanentă, o politică a unui stat în raport cu un conflict sau o situaţie de confruntare în care sunt

angajate două sau mai multe state ori blocuri de state. În acest sens, politica de n. se exprimă prin neparticiparea la blocuri militare, prin refuzul de a accepta baze militare pe propriul teritoriu şi prin stabilirea de relaţii prieteneşti cu toate celelalte state. N* poate fi declarată în mod unilateral de o anumită ţară, dar poate fi şi consecinţa unui tratat internaţional încheiat între alte ţări.

N. poate fi o atitudine permanentă, dar poate fi şi o atitudine incidentală pe care un stat şi-o impune în legătură cu un anumit conflict armat sau diferend ivit între alte state. N. poate îi diferenţiată, considerându-se ca atare atitudinea de neparticipare la război a unui stat şi concomitent sprijinirea de către acelaşi stat a victimei unei agresiuni pornite din partea altui stat (v. Şi *nebeligeranţă*). ~ *în timp de război*, statutul juridic al unui stat care nu participă la un anumit război sau se abţine a se amesteca în conflictul dintre alte state într-un mod care ar fi de natură să-i pericliteze neutralitatea, dacă acest conflict ar degenera în război. N., în sensul neparticipăm ia război, a existat din cele mai vechi timpuri. Regulile *în U de* r. au fost precizate prin două din convenţiile încheiate la Conferinţa de la Haga, din 1907: Convenţia privind drepturile şi obligaţiile puterilor şi persoanelor neutre în războiul terestru şi Convenţia privind drepturile şi obligaţiile puterilor neutre în războiul maritim. Potrivit principiilor stabilite prin convenţiile de la

Haga, statul neutru nu trebuie să dea ajutor nici unuia dintre beligeranţi. Statul neutru are dreptul şi obligaţia de a împiedica folosirea teritoriului său de către forţele armate beligerante. El poate să ia măsurile necesare pentru a împiedica pătrunderea unor avioane ale beligeranţilor în spaţiul sau aerian. Statul neutru nu trebuie să permită funcţionarea unor birouri de recrutare în favoarea unui beligerant. În cazul pătrunderii unor trupe beligerante pe teritoriul unui stat neutru, acesta este obligat să le dezarmeze şi să le interneze până la sfârşitul ostilităţilor. Statul neutru poate permite operaţii de export şi import de mărfuri cu statele beligerante; orice restricţii introduse în acest domeniu trebuie aplicate în mod uniform faţă de toţi beligeranţii. Statele neutre trebuie să respecte restricţiile stabilite de beligeranţi în domeniul comunicaţiilor şi, în special, cele privind transporturile maritime. Beligeranţii au dreptul de >a inspecta navele statelor neutre pentru a constata dacă transportă mărfuri destinate inamicului şi le pot captura dacă conţin contrabandă de război (v*). În D.I.C., odată cu interzicerea războiului de agresiune, regulile ~ *în t. de* r. comportă anumite modificări. Trăsătura principală a n* rămâne neparticiparea la război. Statul neutru trebuie să facă distincţie între statul agresor şi victima agresiunii. Statul neutru are dreptul şi obligaţia să dea ajutor victimei agresiunii, prin orice mijloace care nu implică participarea directă la război. Astfel, statul neutru

poate permite vânzarea de arme şi de alte materiale de război către statul care luptă în exercitarea dreptului său de autoapărare şi să interzică furnizarea unor astfel de materiale statului agresor. N* a devenit diferenţiată. ~ *permanentă*, statutul politic şi juridic al unui stat care şi-a asumat obligaţia internaţională de a nu participa la niciun război. Statul cu statut de ~ *p*, trebuie să nu participe la alianţe politice, militare sau economice care au ca scop pregătirea unui război, să nu permită stabilirea de baze mi lit are străine pe teritoriul său. Statul cu statut de ~ *p.* poate întreţine forţe armate proprii necesare pentru apărarea sa şi are dreptul să recurgă la măsuri de autoapărare armată în cazul când este victima unei agresiuni armate. În prezent, state cu statut de ~ p. sunt: Elveţia, a cărei ~ p. a fost stabilită printr-un tratat încheiat între marile puteri la Viena în 1815; Austria, care a adoptat statutul de ~ p. În 1955, printr-o lege internă; Kampuchia, care s-a proclamat stat neutru permanent în 1957, şi Laosul, care a fost declarat stat neutru permanent prin Acordurile de la Geneva, din 1954. *NEUTRALITATEA ROMÂNIEI (1914 – 1916)*. Deşi în a doua jumătate a sec. 19 începuse să se cristalizeze procesul de formare a statelor naţionale în SE Europei, nici în cel de-al doilea deceniu al sec, următor el nu se încheiase, foarte mulţi români, sârbi şi alte naţionalităţi trăind încă în provincii subjugate. Procesul de desăvârşire a unităţii statului naţional român nu

se încheiase încă. Izbucnirea primului război mondial, provocat de interesele antagonice ale marilor puteri imperialiste – război imperialist de ambele părţi – a iscat o imensă frământare politică în România. Toate forţele politice doreau să realizeze desăvârşirea unităţii naţionale a statului român. Dintre cele trei mari curente conturate în această perioadă, primul – şi cel mai important – era partizan al Triplei înţelegeri (Franţa, Rusia, Anglia) (Vê *Antanta*), care promite a satisface dezideratele unităţii naţionale a românilor. Al doilea era pentru alăturarea României Puterilor Centrale (v.), în conformitate cu tratatele mai vechi de alianţă care aveau la bază ideea apărării integrităţii ţării de către Puterile Centrale în faţa pericolului reprezentat de imperialismul ţarist, în dorinţa acestuia de expansiune în Balcani. Al treilea era curentul ai cărui promotori – neavând nici un fel în încredere în promisiunile marilor puteri imperialiste – militau pentru n. care după unii fruntaşi ar fi putut, la momentul oportun, să fie transformată în revoluţie, singura cale pe care o considerau realistă pentru desăvârşirea unităţii naţionale. Marile puteri au încercat în acea vreme să influenţeze factorii de răspundere din România ca şi opinia publică, folosind în acest scop toate mijloacele, inclusiv ameninţarea cu forţa armată. În aug. 1916 România intra în război sub presiunea Antantei, dar nu pentru a cotropi şi a anexa teritorii, ci pentru a realiza unitatea naţională pe care Franţa, Rusia şi Anglia se

angajau prin Tratatul din 4/16 aug. (v.) să o recunoască României. *NEUTRALITATEA ROMÂNIEI (1939 – 1941).* La 6 sept. 1939, după 5 zile de la declanşarea agresiunii naziste împotriva Poloniei şi după 2 zile de la declaraţia de război adresată de Franţa şi Marea Britanie Germaniei, guvernul român hotărăşte să respecte „în modul cel mai sever regulile neutralităţii care sunt fixate prin convenţiile internaţionale faţă de statele beligerante". Hotărârea a fost luată în urma dezbaterilor ce au avut loc în Consiliul de coroană în aceeaşi zi şi ea a întrunit adeziunea cercurilor politice de diferite orientări. Această hotărâre a fost luată în contextul unei reale agravări a situaţiei internaţionale în ajunul celui de ~ al doilea război mondial, dar cu deosebire în a doua jumătate a lunii august când, politica agresiva a celui de-al treilea Reich se desfăşura în condiţiile eşuării ultimelor încercări de constituire a unui front antinazist în Europa; într-o astfel de conjunctură internaţională se produsese izolarea politică a României, sistemul său de alianţe şi tratate pe care îşi baza apărarea securităţii hotarelor fiind, practic, fără eficienţă. N. declarată în primele zile după izbucnirea războiului a permis României să desfăşoare o activitate pe multiple planuri în favoarea* Poloniei, deşi vechiul tratat românopolon devenise inoperant, iar presiunile şi ameninţările Germaniei tindeau să capete un caracter ultimativ, în perioada eroicei rezistenţe poloneze împotriva cotropirii ţării, guvernul

român a furnizat Poloniei produse petroliere pe linia Cernăuţi-Lemberg, a tranzitat arme şi armament furnizate de Anglia şi Franţa; în perioada înfrângerii militare a Poloniei, România a primit şi a găzduit, asumându-şi mari riscuri, guvernul polon, mii de refugiaţi cărora le-a asigurat condiţiile de trai. Poziţia adoptată de România în perioada războiului împotriva Poloniei a dus la o puternică încordare a raporturilor cu Germania. În toamna anului 1939, în condiţii internaţionale tot mai precare, România a iniţiat, constituirea în Balcani a unui bloc al tuturor statelor neutre (v. *Blocul neutrilor*), menit a păstra aici o zonă de pace, bloc ce ar fi creat o bază de colaborare între state pentru apărarea propriei lor securităţi. Iniţiativa românească, intrată pe făgaşul tratativelor, a fost stopată de intervenţia brutală a Germaniei naziste. Raporturile cu Germania, încordate permanent, s-au agravat şi datorită faptului că guvernul român s-a eschivat direct şi indirect de la aplicarea Tratatului economic din mart. 1939 (v.). Continuarea de către România a politicii de n. a fost posibilă – deşi din ce în ce mai greu – piuă în primăvara anului 1940 când ofensiva nazistă împotriva statelor din Occident şi înfrângerea Franţei a înlăturat şi ultimul punct de sprijin al României pe plan extern. Consiliul de coroană de la 28 mai 1940 a hotărât o largă deschidere către cel de-al treilea Reich, poziţie ce a fost concretizată în renunţarea la garanţiile franco-britanice din 13 apr. 1939 (v.)

şi instaurarea la 2 iul. 1940 a unui guvern progerman, concomitent cu „reconcilierea” regimului de dictatură regală cu Garda de fier.

NEUTRALIZARE, regim special conferit unui spaţiu geografic prin acorduri internaţionale, în baza cărora statele semnatare se angajează ea, în timp de război, să nu desfăşoare operaţii militare pe acest teritoriu, transformându-l în teatru de război, sau într-o bază militară împotriva altor state. N. este însoţită, în general, de regimul special al demilitarizării O. Ex. de teritorii neutralizate: Canalul Suez (prin Convenţia de la Constantinopol, din 1888); Canalul Panamá (prin Tratatul din 1903, încheiat între S.U.A. Şi Panamá); Strâmtoarea Magellan (prin Tratatul din 1881, dintre Argentina şi Chile) ţ prin Tratatul cu privire la Antarctica (1959), acestui întreg continent i s-a conferit statutul unui teritoriu demilitarizat, neutralizat şi denuclearizat. N. a fost prevăzută şi în unele tratate privitoare la frontiere sau zone strategice – ins. Spitzbergen (1920), Tangerul şi zona înconjurătoare (1923) etc.

NE VARIETUR, expresie latină cu sensul „spre neschimbare”, folosită în D.I.C. pentru a confirma autenticitatea unui text oficial, care, deşi nu se bucură încă de o valoare juridică obligatorie, este, în fapt, redactat, în mod definitiv, guvernele urmând să hotărască dacă înţeleg să-l semneze.

NEWS AGENCY OF BURMA, agenţie de presă din Birmania, creată în 1963, cu sediul la Rangoon.

NEW ZEALAND PRESS ASSOCIATION, agenţie de presă din Noua Zeelandă, creată în 1879, având sediul la Wellington.

NICARAGUA (denumirea oficială: ***Republica de Nicaragua = Republica Nicaragua***) *9* stat situat în America Centrală istmică, cu ieşire la M. Caraibilor şi Oc. Pacific, învecinat cu Honduras, Costa Rica şi El Salvador. Suprafaţa: 148.000 kmp. Populaţia (1975): 2.318.000 loc. Capitala: ***Managua***, 409.810 loc. (1973, cu suburbiile).

Limba oficială: spaniola. Moneda:

1 Córdoba = 100 Centavos. ***Istoric.*** Populată de triburi amerindiene ale ehorotegilor şi caraibilor, N. este descoperită de Columb la 16 sept. 1502 şi cucerită apoi de spanioli (1523–1524). La 15 sept. 1821 N. se proclamă independentă. Este inclusă pentru scurt timp în Imperiul mexican (1822 – 1823) şi apoi în Federaţia Provinciilor Unite ale Americii Centrale (1823 – 1838) până la 20 apr. 1838, când se proclamă stat de sine stătător ca republică. În perioada 1895 – 1898, împreună cu Honduras şi EI Salvador, constituie Republica Americii Centrale. Trupele S.U.A. ocupă cu mici întreruperi teritoriul ţării între 1912 – 1924. ***Organizarea de stat:*** republică prezidenţială. N. Întreţine relaţii diplomatice eu 51 state (1976) şi este membru în 62 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România***. Între România şi N. s-au iniţiat unele contacte în perioada interbelică. La 12 febr. 1937 N. a înfiinţat un consulat onorific

la Bucureşti, a cărui existenţă a încetat în timpul războiului. În anii de după război, între cele două ţări s-au stabilit legături comerciale.

NIGER (denumirea oficială: ***Répu blique du Niger – Republica Niger),*** stat situat în partea central-nordică a Africii, învecinat cu Algeria, Libia, Ciad, Nigeria, Benin, Volta Superioară şi Mali. Suprafaţa: 1.267.000 kmp. Populaţia (1976): 4.730.000 loc. Capitala: ***Niamey***, 175.000 loc. (1974). Limba oficială: franceza. Moneda:

1 C.F.A. Franc = 100 Centimes. ***Istoric.*** Teritoriul N* este locuit din timpuri străvechi de triburi de negri sudanezi. În evul mediu teritoriul N. face parte din Imperiul Songhai (partea de V), statul Hansa (partea de S) şi regatele Kanem-Bornu (partea de SV). În sec. 18 – 19 puterea politică este exercitată de triburi tuarege. Cucerit în 1900 de francezi, N. este declarat parte componentă a coloniei Volta Superioară – N. (1904) şi apoi inclus (1911) în Africa Occidentală Franceză. La 13 dec. 1958, N. devine republică autonomă în cadrul Comunităţii Franceze, iar la 3 aug. I960 îşi proclamă independenţa de stat. *Organizarea de stat:* republică prezidenţială. N» întreţine relaţii cu 60 de state (1976) şi este membru în 61 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. România a recunoscut la 4 aug. 1960 independenţa Republicii Ne între cele două ţări s-au iniţiat relaţii economice stimulate de schimbul unor delegaţii economice în România, între 15 –

18 sept. 1961, şi în N. Între 27 apr. – 6 mai 1967, cu prilejul căruia a fost încheiat un Acord comercial pe termen lung (5 mai. 1967) care cuprinde acordarea reciprocă a clauzei naţiunii celei mai favorizate. La 20 iun. 1969 s-au stabilite relaţiile diplomatice, la nivel de ambasadă. Între România şi

N. s-au statornicit relaţii de prietenie şi colaborare s-au dezvoltat legăturile comerciale şi: s-au iniţiat unele acţiuni de cooperare, la care au contribuit vizita unei delegaţii economice-române în N. (mart. 1971) şi îndeosebi vizita în România a ministrului afacerilor externe al N. (nov. 1975).

NIGERIA (denumirea oficială: *Federal Republic of Nigeria = Republica Federală a Nigeriei),* stat situat în partea central-vestică a Africii, învecinat cu Niger, Ciad, Camerun şi Benin. Suprafaţa: „923.768 kmp. Populaţia (1976): 64.750.000 loc... Capitala: *Lagos*, 1.477.000 loc. (1974). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Naira – 100 Kobo. *Istoric*. În evul mediu teritoriul N. aparţine statelor sclavagiste şi feudale Kenem-Bornu, Yoruba, Benin şi Hausa. În primul deceniu al sec. 19 este întemeiat regatul Sokoto, care cuprindea vestul şi nordul ţarii. Litoralul N»; este explorat pentru prima oară de navigatori portughezi (1472), apoi, în sec; i 16, este vizitat de negustori de sclavi portughezi, olandezi şi englezi. Odată, cu transformarea oraşului Lagos în colonie britanică (1861) începe epoca cuceririi britanice, încheiată la sfârşitul secolului trecut (ocuparea

statelor Yoruba şi Benin şi, în 1902 – 1903, a statului Sokoto). În 1947 N» este împărţită în patru regiuni administrative. În 1954 se formează Federaţia N. căreia i se acordă autonomie internă, iar la 1 oct. 1960 N. obţine independenţa în cadrul Commonwealth-ului. La 1 oct. 1963 noul stat se proclamă republică federativă. Secesiunea Provinciei Orientale (proclamată independentă la 30 mai 1967 sub numele de Republica Biafra) reprezintă începutul unui război civil, încheiat la 15 ian. 1970 cu înfrângerea secesionişti lor. *Organizarea de stat:* republică prezidenţială, stat federal. N. Întreţine relaţii diplomatice cu 98 de state (1976) şi este membru în 75 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România.* România ą recunoscut N. ca stat independent chiar în ziua proclamării acestuia (1 oct. 1960), între cele două ţări stabilindu-se, contacte economice (vizita unei delegaţii economice române în N. 1962) şi culturale. La 12 nov. 1966 s-au stabilit relaţiile diplomatice, la nivel de ambasadă. Legăturile bilaterale au urmat un curs ascendent, astfel încât la 12 aug. 1968 între cele două ţări se semnează un Acord comercial pe termen lung. În mai 1970 ministrul de externe român efectuează o vizită oficială în N. O delegaţie guvernamentală română condusă de vicepreşedintele Consiliului de Miniştri vizitează în mai 1971 N., cu care ocazie se încheie un Acord de cooperare economică, ştiinţifică şi tehnică. Crescând continuu în amploare, relaţiile bilaterale

au fost reglementate printr-o serie de instrumente: Protocol de colaborare şi cooperare în domeniul industriei lemnului şi materialelor de construcţii (17 iul. 1972), Acord de cooperare culturală şi ştiinţifică (11 apr. 1974), Protocol de colaborare tehnică şi ştiihţifică (30 mai 1973), Acord comercial pe termen lung (22 mart. 1976). Vizita preşedintelui

Nicolae Ceauşescu în N. (2 – 5 mart. 1977) a deschis o etapă nouă în relaţiile româno-nigeriene, care au jalonat direcţiile fundamentale ale dezvoltării lor viitoare. Convorbirile la nivel înalt prilejuite de această vizită au identificat o arie largă de posibilităţi de creştere substanţială a schimburilor comerciale şi de intensificare şi diversificare a cooperării economice în domeniile industriei miniere, petroliere, prelucrării lemnului, materialelor de construcţii, agriculturii, transporturilor şi comunicaţiilor, cercetării ştiinţifice şi tehnologice. În scopul fructificării acestor posibilităţi s-a constituit Comisia mixtă de cooperare economică şi tehnică, a cărei activitate urmăreşte să conducă la extinderea rapidă a relaţiilor economice, inclusiv prin realizarea în comun a unor obiective şi prin crearea unor întreprinderi mixte. Şefii celor două state au hotărât ca această Comisie să se întrunească cel puţin o dată pe an.

NIGERIAN NEWS AGENCY, agenţie naţională de presă din Nigeria, cu sediul la Lagos.

NIUE (denumirea oficială: ***Niue Island/***

Savage), ins, atolică în S Oc. Pacific, în NE arh. Tonga. Suprafaţa: 259,1 kmp. Populaţia (1972): 5.343 loc. Centrul administrativ: ***Alofi,*** 4.000 loc. (aglomeraţie urbană). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Dollar neoze clandez = 100 Cents. ***Istoric***. Ins, este descoperită în 1774 de navigatorul englez James Cook şi anexată în 1901 de Noua Zeelandă ca posesiune administrată împreună cu ins. Cook (separat din 1922). Potrivit Legii din oct. 1974, N. este un teritoriu autonom, „liber asociat" cu Noua Zeelandă.

O.N.U. Îl consideră ca fiind teritoriu neautonom, în sensul cap. 11 al Cartei.

NOBEL, ***PREMIUL ~ PENTRU PACE,*** premiu internaţional instituit de savantul suedez Alfred N. Nobel (1833 – 1896), ce se acordă de către o comisie formată din cinci membri desemnaţi de Parlamentul norvegian, în fiecare an, începând din 1901, celor ce promovează o politică de pace, înţelegere şi colaborare internaţională. Tot din 1901 Fundaţia suedeză N. decernează premii pentrmcele mai de seamă realizări din domeniul fizicii, chimiei, medicinii sau fiziologiei, literaturii şi pentru ştiinţele economice (din 1969).

NOILE HEBRIDE (denumirea oficială: ***New Hebrides! Nouvelles*** *Hé* ***brides),*** arh. În SV Oc. Pacific, la circa 805 km V de ins. Fiji, cuprinzând 12 ins, principale şi 60 de insuliţe. Suprafaţa: 14.763 kmp. Populaţia (1976): 105.000 loc. Centrul administrativ: ***Port Vila*** (în ins.

Efaté = Vate), 14.533 loc. (1974). Limbi oficiale: engleza şi franceza. Moneda: 1 Franc Neo-Hebrides = 100 Centimes. ***Istoric***. Populate de melanezieni, N.H. sunt descoperite de navigatorul portughez Pedro Fernandes de Queirós (1606). Ocupate de francezi şi englezi în 1887, insulele devin, în urma Convenţiei anglo-franceze din 27 febr. 1906, amendată ultima oară în 11 iul. 1976, teritoriu administrat în comun (condominium) de Franţa şi Marea Britanie. O.NJQ. consideră

N.H» teritoriu ne autonom în sensul cap. 11 al Cartei.

NON LIQUET, expresie latină cu sensul „nu e limpede”. În D.I.P. se foloseşte pentru a se susţine că organul de judecată nu poate da o decizie fie din pricina că faptele nu sunt suficient cunoscute, fie că lipsesc normele juridice pertinente speţei. În realitate, instanţa judiciară nu are dreptul să refuze a hotărî, decizia sa urmând a fi motivată în temeiul principiilor generale ale D.I.P. A decide **n.l**. Înseamnă a denega dreptatea **(v. *denegare de dreptate*).**

N ON VIOLENŢĂ, doctrină social-filozofică propovăduind abţinerea de la orice act de violenţă şi preconizând înfăptuirea unor revendicări politice, economice şi sociale numai pe cale paşnică. În epoca modernă, Mahatma Ghandi (1869 – 1948) a fondat teoria mişcărir nonviolente pe care o rezuma în expresia *satyagrahe* (forţa emanată de la adevăr şi iubire). Pe plan practic, a.

În concepţia lui Ghandi însemna necooperare cu autorităţile coloniale şi propagarea în toate sferele a revendicărilor. El a aplicat această formă de luptă în procesul eliberării Indiei de sub dominaţia britanică şi în cadrul negocierilor privind divizarea fostei colonii. Socialismul ştiinţific, fără a ignora calea paşnică în lupta împotriva imperialismului şi reacţiunii, relevă necesitatea de a se adopta acele mijloace de luptă care corespund condiţiilor specifice şi particularităţilor situaţiei, inclusiv de a se răspunde la represiunile violente prin violenţa revoluţionară.

NORFOLK, INSULA ~ (denumirea oficială: *Norfolk Island*) *f* ins. În S Oc. Pacific, între Noua Caledonie şi Noua Zeelandă, la circa 1.730 km NV de Australia. Suprafaţa: 36,26 kmp. Populaţia (1975): 1.870 loc. Centrul administrativ: *Kingston,* 800 loc.

Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Australian Dollar = 100 Cents. *Istoric.* Descoperită de navigatorul englez James Cook în 1774, este populată, începând cu 1856, de descendenţii răsculaţilor de pe nava „Bounty", originari din ins. Pitcairn. Utilizată drept colonie penitenciară britanică (1788 – 1813 şi 1825 – 1855) este dependentă de New South Wales şi Ţara Van Diemen (Tasmania), iar din 1896 este administrată ca o colonie separată. Potrivit acordului dintre Marea Britanie şi Australia, ins. N. este transferată acesteia din urmă în 1913 şi devine „teritoriu extern" al Australiei.

NORMĂ CONFLICTUALĂ (în dřeptul internaţional privat), normă juridică folosită pentru rezolvarea conflictului dintre mai multe legislaţii care sâni virtual aplicabile unei situaţii juridice cu elemente de extraneitate. N.e» se deosebeşte de normele juridice obişnuite (de drept material), deoarece nu cuprinde reglementarea nemijlocită a situaţiei juridice litigioase, ci se mărgineşte să determine legislaţia din aplicarea căreia se vor desprinde asemenea reglementări. D.I.P. român cuprinde n.e. referitoare la persoane (v. *lex patriae),* la bunuri (v. *lex rei sitae),* la forma actelor juridice (v. *locus regit actum),* la condiţiile lor de fond (v. *lex loci coaitractus* şi *lex loci executionis),* la procedura judiciară şi arbitrale (v. *lex flori)* etc. Unele dintre aceste norme sunt consacrate prin dispoziţii ale legislaţiei interne, altele prin tratate internaţionale la care România este parte (îndeosebi cele de asistenţă juridică în materie civilă, de familie şi penală).

NORME DE PROCEDURĂ ALE C.S.C.E., norme de procedură aprobate la prima fază a Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa (v.), care a avut loc la Helsinki în perioada 3 – 7 iul. 1973, pe baza propunerilor Reuniunii pregătitoare a reprezentanţilor statelor participante. S-a stabilit atunci că toate statele prezente la Conferinţă vor participa la lucrări în calitate de state suverane şi independente şi în condiţii de deplină egalitate. O altă regulă de principiu prevede desfăşurarea Conferinţei în

afara alianţelor militare. În ceea ce priveşte luarea deciziilor, Conferinţa a adoptat şi a aplicat cu stricteţe regula consensului, conform căreia orice hotărâre nu poate fi adoptată decât în absenţa oricărei obiecţii exprimate de un reprezentant şi prezentată de acesta ca un obstacol la adoptarea hotărârii în cauză. Această regulă a permis elaborarea şi adoptarea de decizii care corespund intereselor şi poziţiilor tuturor statelor participante şi care pot fi, în consecinţă, eficiente, întrucât toate statele au interes în punerea lor în aplicare. O altă regulă importantă este cea a conducerii lucrărilor organelor Conferinţei prin rotaţie, de către reprezentanţii tuturor statelor, în ordine alfabetică. În ansamblul lor, aceste norme dau expresie principiului egalităţii în drepturi a statelor. Prin aceasta, conducerea lucrărilor nu devine monopolul nici unui stat sau grup restrâns de state; în mod egal, toţi participanţii asigură conducerea lucrărilor. Au fost adoptate şi alte norme privind crearea de organe de lucru subsidiare, asigurarea secretariatului tehnic, ţinerea proceselor verbale, prezentarea de propuneri, publicarea hotărârilor şi a rezervelor la acestea, limbile de lucru etc. Aceste norme s-au aplicat pe o durată de trei ani, de-a lungul Reuniunii pregătitoare şi Conferinţei. Ele şi-au dovedit din plin viabilitatea. S-au creat astfel pentru prima dată condiţii pentru o dezbatere aprofundată cu participarea deplină şi luarea în considerare a intereselor tuturor statelor

europene. Cojnferinţa a hotărât ca aceste reguli să se aplice la Reuniunea de la Belgrad, din 1977, ca şi la toate reuniunile viitoare din cadrul urmărilor sale, în care se vor examina probleme alb securităţii şi cooperării în Europa. După încheierea lucrărilor Conferinţei, aceste norme au început să fie tot mai frecvent aplicate în negocierile internaţionale. Astfel, Reuniunea de la Atena din 1976, privind cooperarea economică şi tehnică multilaterală între ţări balcanice (v.), a adoptat nerme similare. Consensul, rotaţia şi participarea plenară la lucrări sunt din ce în ce mai larg aplicate în cadoul organismelor O.N.U.

NORSK TELEGRAMBYRÁ, agenţie de presă din Norvegia, creată în 1867, cu sediul la Oslo.

NORVEGIA (denumirea oficială: ***Kongeriket Norge = Regatul Norvegiei*)**, stat situat în NV Europei, în Pen. Scandinavă, cu largă ieşire la Marea Nordului, învecinat cu U.R.S.S., Suedia şi Finlanda. Suprafaţa: 324.219 kmp. Populaţia (1976): 4.030.000 loc. Capitala: ***Oslo***, 645.413 loc. (1975, cu suburbiile). Limba oficială: bokmâl (riksmâl) şi lendsmâl (nynorskneonorvegiana). Moneda: 1 Krone

(Coroană) = 100.0 re. ***Istoric***. În mileniul 2 î.e.n. populaţia autohtonă se amestecă cu triburi germanice venite din S Pen. Scandinave, în sec. 8 – 10 are loc trecerea la feudalism, micile regate locale fiind unite în 872. În 1261 N* îşi extinde dominaţia asupra Groenlandei şi în 1262 – 1263 asupra Islandei. În perioada 1319 – 1371 N. este

legată de Suedia printr-o uniune personală, iar în perioada 1380 – 1814, în urma unei alianţe dinastice, Ne este legată de Danemarca de asemenea printr-o uniune personală. Între 1397 şi 1523 N. face parte din Uniunea de la Kalmar, al cărei hegemon este Danemarca (din 1537 N. este o provincie daneză). Prin Tratatul de pace de la Kiel (14 ian. 1814) uniunea personală cu Danemarca este dizolvată, aceasta din urmă cedând N. Suediei. Respingând prevederile acestui tratat, N. Îşi proclamă independenţa [17 mai 1814) şi adoptă o constituţie. În perioada 1814 – 1905 N, păstrează un statut autonom într-o uniune personală cu Suedia. În urma denunţării acesteia, la 7 iun. 1905, N. se proclamă stat independent. După ce în cursul primului război mondial este neutră, N. este ocupată în cursul celui de-al doilea de trupe germane (1940 – 1945). Prin referendumul din 26 sept. 1972 poporul norvegian a respins aderarea ţarii la C.E.E. ***Organizarea de stat:*** monarhie constituţionala ereditară. N. Întreţine relaţii diplomatice cu 121 de state (1976) şi este membru în 94 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România***. Primele legături româno-norvegiene iau naştere pe la mijlocul sec. 19 când în perioada Uniunii Suediei şi N. se înfiinţează în ţările române viceconsulate la Galaţi (1851), Brăila şi Bucureşti (1852), Sulina (1879) şi Constanţa (1880). La 6 mart. 1880 se creează la Stockholm primul oficiu consular român pentru Suedia şi N., iar la 12 febr.

1881 ia fiinţă consulatul onorific al României la Christiania (azi Oslo). După proclamarea sa ca stat independent, N. deschide oficii consulare onorifice în România: consulat general la Bucureşti (6 mai 1906), viceconsulat la Sulina (26 dec. 1906), consulat la Galaţi şi viceconsulat la Brăila (13 ian. 1907). Un Tratat de navigaţie şi comerţ, semnat la 31 mart. 1910, reprezintă primul instrument bilateral între cele două ţări. La 3 mai 1917 între România şi N. se stabilesc relaţii diplomatice, la nivel de legaţie (data acordării agrementului pentru reprezentantul român la Christiania). La 1 nov. 1921 sunt înfiinţate două consulate româneşti la Bergen (din 1933 consulat general) şi Trondheim (până la 1926), iar N. mai deschide un viceconsulat la Constanţa (12 nov. 1928) şi un consulat la Cluj (15 iul. 1935). Între cele două războaie, din dorinţa de a promova relaţiile economice, se încheie: învoiala pentru reglementarea provizorie a relaţiilor comerciale (1 oct. 1924), Convenţia de comerţ şi navigaţie (21 iun. 1930), învoiala de plăţi (10 dec. 1936). Întrerupte la 15 iul. 1940, datorită războiului (data rechemării reprezentantului român la Oslo), relaţiile diplomatice sunt restabilite la 31 mai 1946 la nivel de legaţie, iar la 14 nov. 1964 sunt ridicate la nivel de ambasadă. Relaţiile româno-norvegiene au cunoscut o continuă dezvoltare, stimulate de schimburile de vizite între reprezentanţii guvernelor celor două ţări,

îndeosebi cele la nivelul miniştrilor afacerilor externe (mart. 1970 în România; mart. 1973 în N.). O serie de instrumente reglementează cadrul bilateral de cooperare între cele două ţări: Acordul comercial pe termen lung (21 oct. 1967), Acordul privind desfiinţarea vizelor (26 nov. 1968), Acordul de cooperare pe termen lung (30 oct. 1970), Protocolul de cooperare (8 mai 1976), Protocolul privind schimburile comerciale (8 mai 1976), Acordul cultural (23 nov. 1976).

NOTĂ DE AUDIENŢĂ, document în care se rezumă conţinutul convorbirilor purtate între doi sau mai mulţi diplomaţi cu prilejul unei primiri la o oficialitate din ţara de reşedinţă. În îi, de a. sunt consemnate, de obicei, toate problemele de fond ridicate în timpul discuţiei. Redarea corectă a ideilor expuse de ambele părţi constituie principala condiţie a unei bune n. de a., aceasta înscriindu-se în funcţia de informare a diplomaţiei.

NOTĂ DIPLOMATICĂ, formă a corespondenţei diplomatice (v.) între Ministerul Afacerilor Externe sau alt organ central al unui stat şi misiunile diplomatice străine, acreditate în acel stat şi viceversa, precum şi între misiunile acreditate în aceeaşi capitală. Ea poate avea mai multe forme: a) ~ *colectivă*, comunicare scrisă, adresată Ministerului Afacerilor Externe de către reprezentanţii diplomatici ai mai multor state, care urmăreşte să scoată în evidenţă faptul că a fost elaborată în comun şi că în problema pe care o tratează există o identitate de vederi între

misiunile diplomatice trimiţătoare. e. este semnată de toţi şefii misiunilor diplomatice; de la care emană; b) *personală*, document de corespondenţă diplomatică, tratând probleme de o importanţă deosebită, sau prin care destinatarul este informat în mod oficial despre anumite evenimente importante: (de ex, schimbarea structurii de stat „încetarea temporară a funcţiilor reprezentantului diplomatic, numirea unui însărcinat cu afaceri ad-interim etc.). Tot prin p. şeful misiunii diplomatice anunţă corpul diplomatic despre faptul că a prezentat scrisorile de acreditare. ~ p. se mai trimite şi ca răspuns la o notă personală primită. Ea are forma unei scrisori, redactată la persoana întâi, şi este scrisă pe hârtie specială, cu antet; c) ~ *semnată,* comunicare diplomatică cu un caracter mai solemn decât nota verbală, redactată la persoana întâi sau a treia, adresată personal ministrului afacerilor externe sau şefului misiunii diplomatice şi este semnată de cel de la care emană. ~ s. este folosită în probleme cărora statul trimiţător le acordă

O importanţă deosebită; d) ~ ***verbală,*** forma cea mai des uzitată de n. d», este o comunicare scrisă, datată, nesemnată, purtând doar sigiliul Ministerului Afacerilor Externe sau al misiunii diplomatice de la care emană. ~ *v.* este redactată la persoana a treia; e) ***note simultane*** sau ***identice,*** note separate, dar cu conţinut identic, transmise unui stat sau unor state din partea mai multor state, cu privire la o anumită problemă. Se

recurge la transmiterea sau depunerea de n. s* pentru a se sublinia identitatea de vederi a tuturor autorilor acestor note; f) ~ ***circulară,*** comunicare cu conţinut identic, trimisă de Ministerul Afacerilor Externe tuturor misiunilor diplomatice străine acreditate în ţara respectivă pentru a le aduce la cunoştinţă un anumit fapt, o dispoziţie legala sau o măsură protocolară nouă care interesează activitatea misiunilor.

NOTIFICARE, comunicare cu caracter oficial prin care se aduc la cunoştinţa unui stat terţ diferite informaţii, propuneri, situaţii, conţinutul unui document etc, astfel încât conţinutul acestei comunicări să fie din punct de vedere juridic cunoscut de destinatar, în baza convenţiilor internaţionale se notifică statelor neutre starea de război (Convenţia a III-a de la Haga, din 1907, privind începerea ostilităţilor), blocada în timp de război etc.

NOUA CALEDONIE, (denumirea oficială: ***Nouvelle Calédonie),*** arh. În SV Oc. Pacific, situat la circa 1.400 km NE de ţărmul Australiei, constituit din ins, cu acelaşi nume şi alte ins, mai mici. Suprafaţa: 19.058

kmp (din care 16.117 kmp ins. Noua Caledonie). Populaţia (1976): 133.233 loc. Centrul administrativ: ***Nou méa,*** 60.200 loc. (1975, cu suburbiile). Limba oficială: franceza. Moneda:

1 Franc G.F.P. = 100 Centimes.

Istoric. Ins. **N.C.** este descoperită de James

Cook în 1774. Anexată de Franţa (1853), este folosită drept colonie penitenciar (1864 – 1896). În 1872 aici au fost trimişi ca deportaţi politici militanţi ai Comunei din Paris. În timpul celui de-al doilea război mondial este folosită ca bază operaţională a aliaţilor. Potrivit Constituţiei franceze din 4 nov. 1958, **N.C.** este un „teritoriu de peste mări" al Franţei.

NOUA ORDINE (ECONOMICĂ ŞI POLITICĂ) INTERNAŢIONALĂ, problemă centrală a vieţii internaţionale contemporane, izvorâtă din necesităţi obiective, determinate legic de schimbările petrecute în configuraţia lumii contemporane, în raportul de forţe pe plan mondial **(v.). N.o.i.** implică realizarea unor noi structuri ale raporturilor interstatale, bazate pe egalitate, dreptate şi avantaj reciproc, pe respectarea suveranităţii şi independenţei naţionale. Necesitatea şi posibilitatea schimbării radicale a condiţiilor de viaţă ale omenirii în toate dimensiunile sale, prefigurate în documentele partidului nostru, porneşte de la evaluarea obiectivă a realităţilor contemporane, a factorilor complecşi care acţionează în lume: pe de o parte, vechea ordine internaţională, produs al unor orânduiri bazate pe exploatare, inegalitate, oprimarea altor popoare poartă pecetea politicii imperialiste, colonialiste şi néocolonialiste, este nedemocratică, inechitabilă şi anacronică, iar pe de altă parte, capacitatea crescândă a forţelor progresului de a influenţa decisiv cursul

evenimentelor şi al proceselor noi ale eşichierului mondial, caracterizate prin tendinţa de universalizare, de includere a tuturor statelor în circuitul activ al relaţiilor internaţionale. Efortul teoretic creator, materializat în raportul tovarăşului Nicolae Ceauşescu la cel de-al XI-lea Congres al P.C.R., cristalizează conceptul românesc al noii ordini internaţionale, prefigurându-i trăsăturile definitorii şi conţinutul, în toate dimensiunile sale. ***Trăsăturile definitorii*** ale n.o.i. În concepţia României, instaurarea n.o.i. este un proces dialectic, de durată, care se realizează prin luptă, prin eforturi perseverente pe care forţele progresului sunt chemate să le depună. Este un proces cu evoluţie sinuoasă, cu dificultăţi inerente, dar obiectiv ascendent, care a şi fost declanşat devenind o realitate a zilelor noastre şi are, cum subliniază documentele partidului nostru, un caracter perfectibil. Crearea unei n.o.i. În baza aspitaţiilor tuturor popoarelor lumii, pentru o societate internaţională alcătuită din aproape 160 de state suverane şi independente ridică probleme de o deosebită complexitate. Transformarea pe baze noi a societăţii omeneşti, intim legată de realizarea unui consens al tuturor naţiunilor suverane şi independente asupra ideii de înfăptuire a voinţei colective necesare a traduce în fapte aceste ţeluri, are un caracter ireversibil. Instituirea unei n.o.i. are un caracter revoluţionar. Ea presupune nu adaptarea ordinii internaţionale existente la

fizionomia social-politică şi economică a lumii contemporane ci, dimpotrivă, operarea unor schimbări profunde, de esenţă, în structura, obiectivele, principiile şi instituţiile relaţiilor internaţionale. Totodată, pentru a răspunde imperativelor vieţii mondiale, năzuinţei de dreptate şi libertate a popoarelor, n.o.i. trebuie să aibă un caracter de universalitate, să afecteze toate dimensiunile raporturilor interstatale – politic, economic, social, juridic, cultural –, să dea soluţii viabile, de durată tuturor marilor probleme care frământă omenirea. ***Conţinutul*** n.o.i. ***Pe plan politic,*** înfăptuirea unei n.o.i. are ca principale componente: încetăţenirea în practică a principiilor dreptului internaţional şi elaborarea a noi norme de conduită; democratizarea relaţiilor dintre state; dezvoltarea tehnicilor de reglementare paşnică a diferendelor internaţionale; înfăptuirea dezarmării, în primul rând a dezarmării nucleare; întărirea respectului faţă de angajamentele asumate şi dezvoltarea capacităţii O.N.U. de a acţiona cu eficacitate în viaţa internaţională. ***Pe plan economic,*** problematica instaurării noii ordini economice internaţionale exprimă necesitatea de a asigura, prin eforturile comune ale statelor, accelerarea dezvoltării lor economico-sociale şi soluţionarea radicală a problemelor economice mondiale care impietează asupra progresului economic general al umanităţii (lichidarea subdezvoltării, a decalajelor, soluţionarea problemei energiei şi a

materiilor prime, a alimentaţiei, dezvoltarea neîngrădită a unor raporturi cât mai largi de schimburi comerciale şi de cooperare economică etc.). În esenţă, noua ordine economică mondială postulează ideile de dreptate socială, de echitate, de organizare, de principialitate, care se traduc în plan practic printr-o mai justă repartiţie a bunurilor între toate statele, prin facilitarea unui acces sporit, în special al ţărilor în curs de dezvoltare, la valorile materiale şi spirituale ale umanităţii (v. ***Poziţia României cu privire la instaurarea unei ordini economice internaţionale). Componenta socială, umanitară şi culturală a*** n.o.i. cuprinde, în concepţia României, eliminarea tuturor formelor de discriminare şi exploatare, inclusiv exploatarea economică străină, distribuirea echitabilă a veniturilor şi instituirea unui standard adecvat de viaţa pentru toţi membrii societăţii, asigurarea dreptului la muncă şi posibilităţi economice şi sociale egale pentru toţi, colaborarea internaţională pentru promovarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale. România consideră că pentru a fi stabile, trainice şi univoce, progresele politico-economice şi sociale din viaţa internaţională trebuie să-şi găsească consacrări pe plan juridic. Astfel, ***dimensiunea juridică şi instituţională a*** n.o.i. postulează conferirea unei importanţe spórite normelor, principiilor şi instituţiilor dreptului internaţional; ele sunt chemate să asigure o perspectivă

ascendentă, progresistă, relaţiilor dintre state şi să ofere garanţii ferme pentru fiecare stat că evoluţia sa paşnică nu va fi întreruptă sau întârziată, ci, dimpotrivă, el va găsi în cadrul internaţional condiţiile optime promovării intereselor sale legitime. România, ţară socialistă, element dinamic al vieţii internaţionale, militează cu fermitate pentru aşezarea pe baze noi a relaţiilor dintre state. Contribuţia activă a politicii externe a României socialiste se materializează atât în planul fundamentărilor teoretice, cât şi în domeniul activităţii practice. Militând cu consecvenţă pentru întronarea ferma a noilor relaţii dintre state, pentru alcătuirea unei n.o.i., partidul şi statul nostru pornesc de la convingerea ca în acest fel îşi îndeplinesc datoria sacră faţă de naţiunea română, răspunzând, totodată, înaltelor îndatoriri internaţionaliste faţă de cauza generală a socialismului, colaborării şi păcii...

NOUA ZEELANDĂ (denumirea oficială: ***New Zealand = Noua Zeelandă***), stat insular situat în S Oc. Pacific, la E de Australia de care este despărţit prin M. Tasman. Suprafaţa: 268.675 kmp. Populaţia (1976): 3.140.000 loc. Capitala: ***Wellington,*** 354.660 loc. (1975, aglomeraţia urbană). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 New Zeeland Dollar = 100 Cents. ***Istoric***. Populată în sec. 14 de triburi maori (polinezieni), N.Z. este descoperită în 1642 de navigatorul olandez A.J. Tasman, care îi dă numele actual. Teritoriul ţării este cercetat în 1769 de James Cook (care o

proclamă posesiune britanică subordonată administrativ coloniei australiene New South Wales) şi de navigatorul rus F.F. Bellingshausen (1819,1821). La 3 mai 1841 N.Z. devine colonie britanică de sine stătătoare, din 1852 cu o largă autonomie internă. În 1838 – 1840 începe popularen sistematică a ţării cu colonişti britanici. În „războaiele maore" (1843 – 1871) populaţia băştinaşă îşi apără independenţa. În 1847 N.Z. anexează ins. Auckland şi Campbell, iar în 1901 ins. Cook. La 26 iul. 1907 obţine statut de dominion, din 1931 membru al Commonwealth-ului. În cel de-al doilea război mondial participă alături de coaliţia antihitleristă. Trupe neozeelandeze participă la războiul din Coreea (1950 – 1956) şi cel din Vietnam (1965 – 1972). ***Organizarea de stat:*** monarhie constituţională, se ful statului fiind regina Marii Britanii, reprezentată de un guvernator general. N.Z. Întreţine relaţii diplomatice cu 69 de state (1976) şi este membru în 66 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România***. Contactele dintre România şi N.Z. datează din perioada dintre cele două războaie mondiale, când guvernele celor două ţări au apelat la bunele oficii ale altor state pentru reprezentarea intereselor lor (Marea Britanie, S.U.A., Elveţia, Suedia). În timpul marii conflagraţii din 1939 – 1945 N.Z. s-a proclamat în stare de război cu România). În 1961 se realizează primele contacte culturale, în anii care au urmat s-au iniţiat şi diversificat

schimburile comerciale (în 1966 – 1968 vizite reciproce de delegaţii comerciale) care s-au dezvoltat îndeosebi după vizita (13 – 16 mart. 1969) a unei delegaţii guvernamentale române conduse de un vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, în timpul căreia s-a semnat un Acord comercial pe termen lung (14 mart. 1969), care prevede acordarea reciprocă a clauzei naţiunii celei mai favorizate. Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 13 oct. 1969, la nivel de ambasadă. Un consulat general român funcţionează, din dec. 1970, la Wellington. Relaţiile dintre cele două state au cunoscut o permanentă diversificare pe plan comercial, politic şi cultural în avantajul reciproc, un moment important în evoluţia lor ascendentă reprezentându-l vizita oficială în România a primului ministru al N.Z., Wallace Edward Rowling (23 – 25 febr. 1975) cu care ocazie este semnat (25 febr. 1975) un aranjament de facilitare reciprocă a acordării vizelor.

N OVINS K A AGENCI A T ANIU G (TA NIUG) * agenţie oficială de ştiri şi informaţii a R.S.F. Iugoslavia, creată în 1943. Are sediul la Belgrad.

NUNŢIU* reprezentant diplomatic al Vaticanului. Conform Convenţiei de la Viena, din 1961, cu privire la relaţiile diplomatice, n. fac parte, / împreună cu ambasadorii, din prima clasă a şefilor de misiune, acreditaţi pe lângă şefii de stat. În ţările catolice, n. este adeseori decan al corpului diplomatic (v.), indiferent de vechimea lui

în grad.

O.A.C.I., v. ORGANIZAŢIA AVIAŢIEI CIVILE INTERNAŢI ON ALE.

O.A.P.E.C., v. ORGANIZAŢIA ŢĂRILOR ARABE EXPORTATOARE DE PETROL.

OBIECTIV MILITAR (potrivit regulamentului legilor şi obiceiurilor războiului anexat la Convenţia a IV-a de la Haga din 1907), obiectiv care poate fi atacat în mod licit de către beligeranţi. D.I.C. stabileşte şi impune beligeranţilor o serie de restricţii privind acţiunile de luptă. În domeniul obiectivelor ce pot fi supuse atacului, regulile şi obiceiurile războiului limitează sfera acestora numai, la cele militare. Sunt considerate o m»: forţele armate; lucrările, fortificaţiile şi toate amenajările efectuate spre a se asigura securitatea forţelor armate; clădirile destinate unor scopuri militare; mijloacele de comunicaţii afectate transportului şi regrupării trupelor; instalaţiile şi întreprinderile producătoare de arme, muniţii şi alte materiale de război; avioanele de luptă şi de transport militar; aerodromurile militare; navele maritime militare şi comerciale, bunurile inamicului transportate pe mare; instalaţiile maritime şi militare de pe litoral; navele unor ţări neutre care încearcă să străpungă blocada.

OBIECTIV NEMÂLÏTAR, obiective care, prin însăşi natura, destinaţia sau prin utilizarea lor nu contribuie la acţiunea militară, nu prezintă un interes militar recunoscut, astfel încât distrugerea

lor totală sau parţială nu ar aduce niciun avantaj militar autorului acelei acţiuni. De pildă, este interzis atacul sau bombardamentul unor oraşe, localităţi şi clădiri care nu sunt apărate de forţe armate şi, deci, nu constituie obiective militare. De asemenea, regulile prevăzute în Convenţia de la Haga, din 1907, conţin prevederi ce interzic: bombardarea de către forţele navale militare a porturilor, oraşelor şi localităţilor de pe litoral care nu sunt apărate; distrugerea proprietăţii inamice fără o necesitate imperioasă de război; bombardarea intenţionată a populaţiei civile. Beligeranţii au obligaţia de a proteja stabilimentele caritabile, religioase, ştiinţifice, culturale şi artistice, precum şi monumentele istorice.

OBITER DICTUM, expresie latină cu sensul „spus în treacăt, întâmplător" folosită pentru a desemna unele opinii sau principii juridice exprimate într-o hotărâre judecătorească, care însă nu sunt esenţiale pentru motivarea soluţiei date de instanţa. Aceste principii, spre deosebire de regulile de drept pe care se sprijină soluţionarea speţei, nu au forţă obligatorie pentru părţi, nu constituie „lucru judecat".

OBLIGAŢIE INTERNAŢIONALĂ, **Ie**gătură juridică în virtutea căreia un stat este ţinut, faţă de alt sau alte state sau faţă de o organizaţie internaţională la anumite prestaţiuni, acţiuni sau omisiuni. Principiul fundamental cu privire la o.i. este că statele trebuie să respecte şi să execute cu bună credinţă obligaţiile asumate în conformitate cu prevederile dreptului internaţional. Încălcarea unei o.i. angajează responsabilitatea internaţională a statului şi comportă repararea într-o formă adecvată. Carta Naţiunilor Unite, art. 103, stabileşte principiul că în caz de conflict între obligaţiile asumate de membrii Organizaţiei, în virtutea Cartei, şi obligaţiile asumate în baza oricărui alt acord internaţional, cele asumate în virtutea Cartei vor prima şi deci vor trebui respectate în orice caz (v. *pacta sunt servanda).*

OBSERVATOR! Persoană numită în mod oficial de un guvern sau de o or –, ganizaţie internaţională pentru a lua parte, în această calitate, la o reuniune internaţională sau la lucrările unor organisme internaţionale. O. au* în general, dreptul de a lua cuvântul la reuniuni în probleme prezentându-i interes pentru aceştia, iar uneori pot chiar să supună atenţiei şi dezbaterii unui organism dat propriile lor propuneri. **O,** nu au drept de vot, nu participă la alcătuirea organelor conferinţelor, nu semnează actele finale ale acestora sau alte documente elaborate de o reuniune dată. Statele recurg la practica trimiterii o din motive variate. România participă „ca o,

între altele, la sesiunile comisiilor economice regionale ale O.N.U. (din Asia, Africa şi America Latină)... 2. *Observator militar:* a) agent O.N.U. trimis într-o regiune de conflict „în scopul obţinerii unor informaţii la faţa locului; b) persoană numită de O.N.U. sau de un guvern (sau chiar de mai multe guverne), în vederea urmăririi evoluţiilor ce intervin într-o anumită zonă geografică, cum este cazul urmăririi modului în care sunt aduse la îndeplinire condiţiile armistiţiului, de încetare a focului etc., într-o regiune geografică data. 3* *Observator permanent*, reprezentant al unui stat pe lângă o organizaţie internaţională, statul respectiv nefiind membru al acestei organizaţii internaţionale (de ex., Elveţia, Monaco, Vatican pe lângă O.N.U.). România a fost reprezentată până în 1955 prin *o* p. pe lângă C.E.E. / O.N.U. (ţara noastră a devenit membră a O.N.U. la 14 dec. 1955). În cadrul Comisiei Dunării există cutuma ca la sesiunile acesteia să ia parte şi *o* p... trimişi de C.E.E., de O.M.M., U.I.T. Şi Administfaţia Fluvială a Căilor Ferate.

OBSTACOLE TARIFARE ŞI **NETARIFARE,** practică frecvent utilizată în relaţiile economice internaţionale pentru frânarea exporturilor într-o anumită ţară (sau grup de ţări); se mai numesc şi bariere tarifare şi netarifare **(v.** restricţii la import). **O.** t. se referă, în principal, la aplicarea taxei vamale (v.) asupra mărfurilor importate. Noţiunea de o n. a apărut pentru prima dată în

lucrările elaborate în cadrul G.A.T.T., în deceniul şapte, neavând până în prezent un conţinut precis delimitat. Principalele grupe de măsuri cuprinse în grupa

O.îi, sunt: contingentarea (v.) importurilor şi alte restricţii cantitative; reglementări privind etichetarea, ambalarea, marcarea şi comercializarea produselor; taxele fiscale la import (v.), normele fito-sanitare şi de securitate; standardele de calitate a mărfurilor; dispoziţii administrative diverse. O.n» nu sunt reglementate de jurisdicţia internaţională, ceea ce face ca acest gen de măsuri să fie deosebit de diverse şi să apară deseori sub forme mascate. În majoritatea ţărilor capitaliste dezvoltate orientarea treptată spre folosirea o.n. s-a conturat după anii 1962 – 1965, reducerea taxelor vamale în urma rundelor G.A.T.T., fiind însoţită de utilizarea largă a licenţelor (.) şi taxelor 1 import, introducerea unor no me sanitare şi de securitate tot mă div e, a unor formalităţi consulari co piexe etc.

O.C.À.M., v. **ORGANIZAŢIA COMUNĂ AFRO-MAURICIANĂ.**

O.C.C.F., v. **ORGANIZAŢIA DE COLABORARE ÎN DOMENIUL CĂILOR FERATE.**

0; C.D.E. „v. **ORGANIZAŢIA PENTRU COOPERARE ŞI DEZVOLTARE ECONOMICĂ.**

O.C.I.R., v. **ORGANIZAŢIA DECQLABORARE ÎN DOMENIUL PRODUCŢIEI DE RULMENŢI.**

O.C.P.T., v. ORGANIZAŢIA DE COLABORARE A ŢĂRILOR SOCIALISTE ÎN DOMENIUL POŞTELOR ŞI TELECOMUNICAŢIILOR.

O.C.T.I., v. OFICIUL CENTRAL AL TRANSPORTURILOR INTERNAŢIONALE PE CALEA FERATĂ”.

OCUPAŢIE, acţiunea unui stat de a stabili şi exercita autoritatea sa asupra unui teritoriu care nu face parte din teritoriul său naţional. În dreptul internaţional acest termen este folosit pentru a desemna situaţii diferite: a) Ocuparea unui teritoriu „fără stăpân”. În perioada stabilirii colonialismului, pământurile descoperite erau considerate „fără stăpân”, iar statul care le ocupa primul era socotit îndreptăţit să le integreze teritoriului său. O. putea fi exprimată chiar printr-un act simbolic: arborarea pavilionului statului ocupant, lăsarea unei inscripţii etc. Mai târziu, s-a pretins ca a unui teritoriu nou descoperit să fie efectivă şi comunicată celorlalte state* fiind recunoscută numai dacă statul ocupant a stabilit pe acel teritoriu o autoritate responsabilă şi a comunicat celorlalte state luarea în stăpânire; b) Ocuparea temporară a unui teritoriu străin ca garanţie pentru îndeplinirea anumitor obligaţii internaţionale. Tratatul de pace de la Versailles din 1919 a statornicit ocuparea malului stâng al Rinului de către Puterile Aliate, pe timp de 15 ani, ca garanţie a executării de către Germania a obligaţiilor asumate prin tratat (v. *Renania*); c)

Ocuparea militară a unui teritoriu aparţinând altui stat* ca rezultat al unei acţiuni, de război (v. *ocupaţie militară*). ~ *militară* (occupatio bellica). În baza normelor şi principiilor dreptului internaţional contemporan, teritoriul unui stat nu poate face obiectul unei ~ m, decurgând din folosirea forţei contrar dispoziţiilor Cartei O.N.U. ~ m. nu este translativă de suveranitate. „Teritoriul unui stat – se arată în Declaraţia Adunării Generale a O.N.U. din 24 oct. 1970 asupra principiilor dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state – nu poate face obiectul unei m. rezultând din folosirea forţei contrar Cartei". Rezoluţia Adunării Generale a O.N.U. nr. 3314 (XXIX) din 14 dec. 1974 asupra definiţiei agresiunii prevede, de asemenea, că „teritoriul unui stat nil poate fi violat şi nu poate constitui, fie chiar şi temporar, obiectul unei *m.* sau al altor măsuri de forţă", incluzând în conceptul de agresiune „orice ocupaţie militară, chiar temporară", rezultând dintr-o invazie sau atac „sau orice anexiune, prin folosirea forţei, a teritoriului sau unei părţi a teritoriului unui alt stat".

O.E.C.E., v. ORGANIZAŢIA EUROPEANĂ DE COOPERARE ECONOMICĂ.

O.E.C.O., v* ORGANIZAŢIA EUROPEANĂ PENTRU CONTROLUL CALITĂŢII.

OFERTĂ, instrument comercial care concretizează acţiunile precontractuale întreprinse de ofertant, fie din proprie iniţiativă,

fie la cererea cumpărătorilor potenţiali. Se disting două feluri de O.: *publicitara (fără angajament)* şi *fermal ~ publicitară* se adresează unui număr mare de cumpărători potenţiali fie direct (prin remiterea de cataloage, prospecte, facturi proforma, oferte-circulări etc.), fie indirect (prin publicarea de anunţuri în ziare sau reviste de specialitate, prin filme documentare, prin anunţuri radio etc.). În practica comercială internaţională iniţiativa revine uneori cumpărătorilor, care lansează cereri de 0., adresându-se direct fie unor firme cu care au mai avut relaţii comerciale, fie întreprinderilor menţionate prin ofertele publicitare.

OFICIAL, act, ştire, comunicat care emană de la conducerea de stat, guvern, organizaţie internaţională, organizaţie politică, economică, autoritate etc., reprezentând poziţia publică a acestora în legătură cu, un eveniment, cu o situaţie dată, cu rezultatul unor negocieri. Caracterul **o** rezultă din natura şi cuprinsul documentelor interne sau la care statele, guvernele etc, convin.

OFICIOS **1.** Ştire sau comunicat ce emană de la o autoritate, fără a avea însă un caracter oficial. 2. Calificativ dat organelor de presă, agenţiilor de ştiri etc, care exprimă punctul de vedere al unui guvern, fără ca acesta să fie însă oficial. Acestea au o strânsă legătură cu autorităţile, redau linia lor politică, însă formal nu depind de ele şi, în ultimă instanţă, nu le angajează.

OFICIU **1.** *Oficiu diplomatic y* misiune diplomatică a României (ambasadă, legaţie sau reprezentanţă permanentă pe lângă o organizaţie internaţională). În forma eliptică, termenul este folosit pentru a desemna chiar misiunea diplomatică dată („oficiul Berna").

2. Titlu dat unor organizaţii internaţionale cu caracter administrativ (de ex: Oficiul internaţional al igienei publice, Oficiul central al transporturilor internaţionale pe calea ferată etc.).

OFICIUL CENTRAL AL TRANSPORTURILOR INTERNAŢIONALE PE CALEA FERATĂ (O.C.Í.I.), înfiinţat cu prilejul încheierii Convenţiei internaţionale privind transportul mărfurilor pe calea ferată (C.I.M.), semnată la Berna ia 14 oct. 1890, ale cărei prevederi au fost extinse prin Convenţia internaţională privind transportul călătorilor şi bagajelor pe calea ferată (C.I.V.) (v.) din 23 oct. 1924. **O.C.TJ.** facilitează şi asigură aplicarea convenţiilor sus-menţionate, preocupându-se de completarea şi codificarea dreptului internaţional referitor la transportul pe calea ferată a mărfurilor, călătorilor şi bagajelor. Alte atribuţii ale

O.C.TJ. sunt: adaptarea convenţiilor amintite la noile necesităţi economice şi tehnice; stabilirea de reglementări în materie de transport al mărfurilor; ţinerea unei evidenţe la zi a liniilor ferate supuse convenţiilor C.I.M. Şi

C.I.V.; participarea la tribunalul de arbitraj

instituit de cele două convenţii. Principalul organ: Comitetul administrativ (se întruneşte de două ori pe an), compus din 11 membri. În prezent, membrii (hl. T.I. sunt guvernele din 31 de ţări, printre care şi România. Are sediul la Berna.

OFICIUL CENTRULUI COMUN

O.N.U.D.I.

— ROMÂNIA, organism tehnic specializat al O.N.U.D.I., înfiinţat la 1 sept. 1972 cu scopul* de a promova cooperarea între România şi ţările în curs de dezvoltare în domeniul industriei chimice şi petrochimice. Îşi desfăşoară activitatea pe baza unui program anual şi vizează: organizarea unor reuniuni de experţi; pregătirea de studii, monografii, statistici în cadrul programului de cercetări al O.N.U.D.I.; pregătirea de specialişti şi recrutarea de experţi români pentru ţările în curs de dezvoltare; promovări de activităţi industriale, societăţi mixte, proiecte, informaţii. Organul principal al oficiului este Comitetul mixt, alcătuit din trei funcţionari superiori ai secretariatului O.N.U.D.I. Şi trei reprezentanţi ai guvernului român (se întruneşte într-o sesiune anuală în perioada sept. – oct, la Bucureşti sau la Viena). Are două unităţi de lucru, una la Bucureşti, pe lângă Ministerul Industriei Chimice, şi alta la Viena, în cadrul secretariatului O.N.U.D.I. Crearea sa se înscrie în politica consecventă a României de a intensifica cooperarea internaţională şi asistenţa către, ţările în curs de dezvoltare prin intermediul organizaţiilor internaţionale, într-un domeniu în

care ţara noastră posedă o bogată experienţă. Are sediul la Bucureşti.

OFICIUL INTERNAŢIONAL AL EPIZOOTIILOR, organizaţie guvernamentală fondată la 25 ian. 1924, la Paris, în scopul promovării şi coordonării cercetărilor experimentale şi a altor cercetări privind patologia şi profilaxia bolilor contagioase ale şeptelului; colectării şi punerii în atenţia guvernelor ori a serviciilor lor sanitare a tuturor informaţiilor şi documentelor de „interes general privind cursul bolilor epizo orice şi mijloacele de ţinere a acestora sub contrai; conceperii proiectelor internaţionale de acorduri privind măsurile sanitare pentru animale şi furnizarea către guvernele membre a măsurilor de intrare în aplicare. Organele sale principale sunt: ***Comitetul***, compus din câte un delegat permanent pentru fiecare ţară membră, care se întruneşte anual şi alege preşedintele, vicepreşedintele şi membrii Comisiei administrative, revizorii (pe trei ani) şi numeşte directorul. Are ***comisii specializate permanente*** privind: norme pentru produsele biologice; bolile diferitelor specii de animale; regulamente zoosanitare; persistenţa virusurilor în hrană. În cadrul oficiului mai funcţionează: serviciul mondial de informare privind evoluţia epizootiilor; departamentele ştiinţific şi tehnic; comisii regionale (Asia, America, Africa, Europa) organizează sesiúni anuale (la Paris), simpozioane.

Editează publicaţiile „Monthly Epizootie Circular”, „Scientific and Technical Bulletin” (7 pe an) s.a. România este membra din 1956.

OFICIUL INTERNAŢIONAL AL VIEI. ŞI VINULUI (O.I.V.), organizaţie guvernamentală înfiinţată la 29 nov. 1924, la Paris, printr-un aranjament internaţional, sub denumirea de ***Oficiul internaţional al vinului***. Denumirea actuală a fost adoptată la 4 sept. 1958. Principalele sale obiective sunt: strângerea, studierea şi publicarea de documentaţii ştiinţifice, tehnice şi economice privind cultivarea viei şi produsele derivate (vin, struguri, must); de a contribui la dezvoltarea cercetării ştiinţifice; formularea unei politici, mondiale raţionale privind viticultura; elaborarea de recomandări către guvernele ţărilor membre. Editează publicaţiile „Bulletin de l’O.I.V.66, „Memento de FO.I.V.66, „Lexique de la vigne et de vin” (în 7 limbi). ***Membri:*** 29 de ţări (1976). România este membră din 1957.

O.I.C., **v.** ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ A COMERŢULUI.

O.I.J., v. ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ **A** ZIARIŞTILOR.

O.I.M., v. ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ A MUNCII.

O.I.M.L., v. ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE METROLOGIE LEGALĂ.

O.I.P.C., y. ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ A POLIŢIEI CRIMINALE (INTERPOL).

O.I.R.T., v. ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE RADIO ŞI TELEVIZIUNE.

O.I.V., v. OFICIUL INTERNAŢIONAL AL VIEI ŞI VINULUI.

OLANDA (denumirea oficială: ***Koninkrijk der Nederlanden = Regatul Ţărilor de Jos).*** stat situat în V Europei, pe cursul inferior al Rinului, cu ieşire la M. Nordului, învecinat cu R.F. Germania şi Belgia. Suprafaţa: 41.160 kmp. Populaţia (1976): 13.769.000

loc. Capitala oficială; ***Amsterdam,*** 1.001.632 loc. (1975, aglomeraţia urbană); sediul guvernului şi reşedinţa curţii regale este la ***Haga,*** 693.890 loc. (1973, cu suburbii). Limba oficială: olandeza. Moneda: 1 Gulden (Florin) = 100 Cents. ***Istoric.*** Locuit în antichitate de triburi germanice (batavi, frizi), teritoriul O, este ocupat în sec. 1 î.e.n. de romani, iar în sec. 5 – 9 face parte din statul franc. În cursul evului mediu (împreună cu Belgia, Luxemburg şi Franţa de Nord-Est) O. face parte din ţinutul cunoscut sub numele de Ţările de Jos. În sec. 11 – 14 oraşele din Ţările de Jos cunosc o deosebită dezvoltare. În 1428 – 1433 teritoriul O* este cucerit de ducii de Burgundia, iar în 1477 (definitiv din 1482) intră în stăpânirea Habsburgilor (din 1615 sub cea a ramurii spaniole), în urma revoluţiei burgheze din Ţările de Jos se creează Uniunea de la Utrecht (23 ian. 1579), care se proclamă la 26 iul. 1581 republică independentă sub numele de Republica Independentă a Provinciilor Unite, numită, în mod

curent, din 1609 O. Şi recunoscută de Spania în 1648. În sec. 17, O. devine cea mai mare putere comercială din Europa, punând bazele unui întins imperiu colonial în Asia, Africa şi America. În sec. 18, O. pierde poziţia de mare putere maritimă şi comercială. Pe teritoriul O. ocupat de trupele franceze (dec. 1794) Napoleon creează Republica Batavă (1795 – 1806), transformată apoi în regatul O., anexat de Franţa, până în 1814. Dobândindu-şi independenţa, O. formează la 8 iun. 1815, împreună cu Belgia şi Luxemburg, Regatul Ţărilor de Jos Unite (uniune personală, din care Belgia iese în 1830, iar Luxemburgul în 1890). Neutră în primul război mondial (1914 – 1918), O. este ocupată de trupe germane (1940 – 1945) în timpul celui de-al doilea război mondial. În 1947, împreună cu Belgia şi Luxemburg, O. formează uniunea vamală Benelux. ***Organizarea de stat****:* monarhie constituţională ereditară. O. Întreţine relaţii diplomatice cu 134 de state (1976) şi este membru în 111 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România:*** încă din sec. 19 între România şi O. s-au dezvoltat intense legături economice. După ce O. a înfiinţat viceconsulate comerciale la Galaţi (20 dec. 1841) şi Brăila (9 apr. 1856), la 17 aug. 1856 a deschis la Bucureşti, iar la 25 aug. 1856 la Iaşi consulate generale. În anii următori, O. a „deschis o serie de agenţii consulare onorifice la Botoşani (10 apr. 1857), Bârlad (12 iul. 1857), Focşani (11 apr. 1858) şi Giurgiu (1 mai 1858). Relaţiile

diplomatice s-au stabilit la 24 ian. 1880, la nivel de agenţie diplomatică (data comunicării ministerului de externe al O. privind ridicarea consulatului general din Bucureşti la rang de agenţie diplomatică), iar la 13 febr. 1880 sunt ridicate la nivel de legaţie (data confirmării de către ministerul de externe al României a propunerii respective a O.), Raporturile româno-olandeze au cunoscut în continuare o permanentă dezvoltare, stimulată de încheierea primelor instrumente bilaterale: un Tratat de comerţ (17 iun. 1881), o Convenţie de extrădare (13 sept. 1881), o Convenţie comercială (1899). Extinderea continuă a relaţiilor a determinat cele două guverne să procedeze la deschiderea treptată a noi oficii consulare onorifice. Suspendate la 12 febr. 1941 datorită războiului, relaţiile diplomatice dintre cele două ţări sunt restabilite la 17 febr. 1946, la nivel de legaţie, iar la 25 aug. 1966 sunt ridicate la nivel de ambasadă. În perioada care a urmat, între România şi O. s-au statornicit relaţii prieteneşti şi de colaborare care s-au amplificat constant, îndeosebi ca urmare a schimburilor de vizite la nivelul primilor miniştri (în O., între 17 – 21 iul. 1967; în România, între 27 – 30 oct. 1969). S-a creat un cadru juridic larg care reglementează raporturile bilaterale: Acordul cultural (13 ian. 1967), Acordul privind cooperarea economică, industrială şi tehnică (20 iul. 1967), Acordul veterinar (20 iul. 1967), Acordul privind transporturile rutiere internaţionale de mărfuri

(23 apr. 1968), Acordul comercial pe termen lung între România şi Uniunea Economică Benelux (8 dec. 1970). Un moment de cea mai mare importanţă pentru relaţiile româno-olandeze l-a constituit vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în O. (10 – 13 apr. 1973). Declaraţia solemnă comună semnata şi convorbirile purtate cu această ocazie au pus temelii trainice şi au deschis ample perspective dezvoltării pe multiple planuri a raporturilor bilaterale. S-au intensificat contactele şi vizitele reciproce de delegaţi guvernamentale şi parlamentare, schimburile comerciale şi cooperarea economică s-au amplificat în ritm rapid, s-au lărgit schimburile culturale şi s-a extins conlucrarea celor două ţări în organizaţiile internaţionale. Stadiul atins în dezvoltarea bunelor relaţii româno-olandeze a fost confirmat cu prilejul vizitei reginei Iuliana a O. În România (13 – 16 mai 1975), în cursul căreia au fost examinate noi posibilităţi de colaborare. Pentru valorificarea lor, în timpul acestei vizite s-a semnat Acordul de colaborare economică, industrială şi tehnică pe termen lung, precum şi Aranjamentul de colaborare tehnică în domeniul agriculturii – instrumente care asigură un cadru favorabil atât pentru lărgirea schimburilor, cât şi pentru extinderea cooperării în multiple domenii, în avantajul reciproc.

OMAN (denumirea oficială: *Saltanaţ Oman = Sultanatul Oman),* stat situat în Asia de Sud-Vest, pe ţărmul de SE al Pen. Arabia, învecinat cu

Emiratele Arabe Unite, R.D.P. Yemen şi Arabia Saudită. Suprafaţa: 212.457 kmp. Populaţia (1973): 1.000.000 loc. Capitala: *Mascat*, 80.000 loc. (1976, cu suburbiile). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Riyal Omani 1.000 Baizas. *Istoric*. În sec. 7 – 11 O. face parte din Califatul arab, dar în secolele următoare principii locali obţin o independenţă de facto faţă de Califatul arab şi îşi extind autoritatea asupra coastei Arabici şi Somaliei. În perioada 1508 – 1650 litoralul O. este ocupat de portughezi, iar în sec. 18 **O»** este dominat de Persia (până la 1744). În deceniile următoare Sultanatul Mascat şi O. atinge apogeul puterii sale şi o maximă expansiune teritoriala (până în Africa Orientală şi Zanzibar unde, în 1832, îşi muta şi capitala). După 1856 Sultanatul se destramă căzând sub influenţa englezilor care, la 1891, transformă **O**. Într-un protectorat britanic de facto, în 1913 Imamatul **O**. Îşi proclamă independenţa. Trupe ale Sultanatului din Mascat, cu sprijin britanic, ocupă Imamatul **O.** (1955). La 23 iul. 1970 bultanatul Mascat şi **O**. Îşi schimbă denumirea, adoptând-o pe cea actuală. *Organizarea de stat:* monarhie absolută. O. Întreţine relaţii diplomatice cu 43 de state (1976) şi este membru în 26 organizaţii internaţionale guverna mentale (1976). *Relaţii cu România*. Între România şi O. s-au stabilit relaţii diplomatice la nivel de ambasadă la 1 mai 1974. Între cele două ţari au loc schimburi economice.

O.M.M., v. **ORGANIZAŢIA**

METEOROLOGICĂ MONDIALĂ.

O.M.P.I., v. **ORGANIZAŢIA MONDIALĂ A PROPRIETĂŢII INTELECTUALE.**

O.M.S., v. **ORGANIZAŢIA MONDIALĂ A SĂNĂTĂŢII.**

O.M.T., v. ORGANIZAŢIA MONDIALĂ DE TURISM.

O.N.U., v. **ORGANIZAŢIA NAŢIUNILOR UNITE.**

O.N.U.D.I., v. **ORGANIZAŢIA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU DEZVOLTARE INDUSTRIALĂ.**

O.P.A.E.C., v. **ORGANIZAŢIA ŢĂRILOR ARABE EXPORTATOARE DE PETROL.**

O.P.E.C., v. **ORGANIZAŢIA ŢĂRILOR EXPORTATOARE DE PETROL.**

OPERAŢIILE O.N.U. PENTRU MENŢINEREA PĂCII, acţiuni întreprinse de O.N.U. cu forţe armate în regiuni în care au izbucnit conflicte militare, cu misiunea de a se amplasa ca tampon între părţile beligerante şi a favoriza în acest fel reglementarea pe cale paşnică a diferendului. Spre deosebire de acţiunile militare preconizate să fie întreprinse de Consiliul de Securitate pentru reprimarea unor acte de agresiune (conform cap, al 7-lea din Cartă), aceste operaţii nu sunt prevăzute de Cartă, constituind o creaţie ad-hoc, reclamată de nevoia intervenţiei O.N.U. chiar şi în cazul când nu s-a constatat de Consiliu că este vorba de agresiune. O. pentru m. p. au fost iniţiate atât de Consiliul de Securitate, cât şi de Adunarea Generală a O.N.U. Astfel de

operaţii au fost întreprinse în Orientul Mijlociu (1956), Congo (1960), Cipru (1964), Sinai (1973), înălţimile Golan (1974). Modul de organizare şi de finanţare diferă de la o operaţie la alta. Totuşi, se desprind câteva trăsături comune. Astfel, ete pot fi întreprinse numai cu consimţământul statului sau statelor pe teritoriul cărora funcţionează, atât în ceea ce priveşte operaţia în sine cât şi componenţa naţională a forţelor. Aceste forţe sunt alcătuite, de obicei, din contingente ale ţărilor mici şi mijlocii şi nu din forţe ale marilor puteri, cum este prevăzut de Cartă pentru acţiuni militare de reprimare **a** unei agresiuni. Ele pot folosi forţa numai limitat, pentru apărare, neavând dreptul să întreprindă acţiuni ofensive. În ceea ce priveşte acoperirea cheltuielilor, unele operaţii sunt finanţate din fonduri create prin contribuţii voluntare (Cipru), iar altele sunt finanţate din bugete speciale ale O.N.U., pe baza unor haremuri stabilite ad-hoc (Sinai şi înălţimile Golan). Experienţa dovedeşte că, atunci când forţele respective acţionează în limitele mandatului trasat şi răspund efectiv misiunii lor de a menţine dezangajarea părţilor în conflict, fără a se amesteca în treburile interne ale statelor, ele pot aduce o contribuţie importantă la stabilizarea situaţiei. Aceste operaţii nu sunt însă concepute şi nici nu pot fi un mijloc de a impune soluţii eu forţa. În vederea definirii unui cadru instituţional unitar pentru operaţiile de menţinere a păcii a fost creat, în 1965, un comitet special, din care face

parte şi România. **V**. Şi *Comitetul special pentru operaţiunile de menţinerea păcii*.

OPINIE DISIDENTĂ sau SEPARATĂ, formă de exprimare şi argumentare a votului negativ faţă de soluţia adoptată de majoritatea judecătorilor C.I.J. În hotărârile pronunţate. **O.d.** se deosebeşte de opinia individuală (v.). **O.d.** se redactează în scris şi se publică în culegerile de hotărâri ale C.I.J»

OPINIE INDIVIDUALĂ, act declarativ al acelor membri C.I.J. care, fiind de acord cu o hotărâre pronunţată de Curte într-o cauză dată, nu sunt de acord în totul cu motivarea adusă acelei hotărâri şi o înlocuiesc sau o completează cu argumentaţia proprie.

OPINIE PUBLICĂ, modalitate specit că de manifestare a conştiinţei sociale. O.p. presupune omogenitatea de păreri a unui număr suficient de indivizi pentru a avea semnificaţie socială şi reflectă, de regulă, interese sau vederi de clasă, naţionale, rasiale etc. Şi de grupuri mai mici – profesie, vârstă, sex etc.

O PT ANTI, *PROBLEMA* grup de persoane de naţionalitate maghiară, care până la 1 dec. 1918 au locuit în Transilvania, iar după proclamarea unirii acesteia cu România şi semnarea Tratatului de la Trianon, 14 iun. 1920 (v.), au optat pentru cetăţenia ungară, în urma aplicării de către guvernul român a reformei agrare în Transilvania (1920 – 1921) – de care au beneficiat atât ţăranii români, cât şi cei maghiari şi germani – o s-au

adresat autorităţilor române şi apoi Societăţii Naţiunilor pentru a cere să fie despăgubiţi de statul român pentru fostele lor proprietăţi, reclamând o indemnizaţie de un miliard şi jumătate Iei (45 miliarde hârtie monedă). Problema **o** a făcut obiect de dezbatere în diferite foruri ale Societăţii Naţiunilor, inclusiv în cadrul Consiliului acesteia între anii 1923 – 1930. România, reprezentată de N. Titulescu, a respins pretenţiile **o** pe baza dreptului său de suveranitate naţională.

O.P.V.E.S., v. ORGANIZAŢIA PENTRU PUNEREA ÎN VALOARE A FLUVIULUI SÉNÉGAL.

ORAŞ DESCHIS, localitate declarată ca atare de un beligerant şi asupra căreia, în caz de război, adversarul trebuie să se abţină de la orice atac, precum şi de la orice operaţie militară care are ca obiect ocuparea acesteia. Pentru a fi declarată **o.d.** o localitate trebuie să îndeplinească mai multe condiţii, printre care: să nu fie apărată; să nu aibă în cuprinsul său nicio forţă armată; să înceteze orice raporturi cu forţele armate naţionale sau aliate; să înceteze orice activitate cu caracter sau cu destinaţie militară în instalaţiile sau industriile sale, care ar putea fi considerate ca obiective militare; să interzică orice tranzit militar pe teritoriul său. Stabilirea de **o.d.** se face prin înţelegere cu adversarul.

ORAŞ LIBER, oraş care a căpătat, printr-un tratat internaţional, un statut de independenţă, având guvern şi organe legislative proprii. În

trecut, această denumire a fost folosită pentru a desemna anumite oraşe care constituiau state suverane în cadrul imperiului german sau al Confederaţiei germane. După primul război mondial, pe baza prevederilor Tratatului de pace de la Versailles din 1919, a fost constituit o.l. Danzig (v. *Gdańsk)* sub protecţia Societăţii Naţiunilor.

ORDIN DE PLĂŢI EXTERNE, modalitate de plată în decontările internaţionale, utilizată pentru operaţiuni accesorii: a) transferuri de comisioane, penalizări, bonificaţii, transferuri în valută pentru cheltuielile unor delegaţi (ordine de plată simple); b) plata unor importuri mărunte, avansuri în cadrul unor contracte mari de import (ordine de plată documentare). **O.** de **pe** este dispoziţia (telegrafică, tehnică, telefonică) dată de o bancă, din ordinul unui titular de cont (cumpărătorul), către banca corespondentă din străinătate (la care are disponibil de devize), de a plăti beneficiarului o anumită sumă contra simplă chitanţă sau contra chitanţă plus documentele specificate în ordin. **O.** de **pe** este revocabil pe toată durata circuitului său până în momentul achitării.

ORDINEA DE ZI. 1. Lista problemelor supuse examinării unei adunări în cursul unei şedinţe, uneori cu prezentarea ordinii de prioritate în care acestea urmează a fi tratate. 2 «Lista tuturor punctelor supuse atenţiei, dezbaterii sau examinării unei adunări deliberative în decursul unei întregi sesiuni. Regulamentele interioare şi

de procedură ale organizaţiilor şi conferinţelor internaţionale conţin prevederi specifice privind ordinea de zi, în practica Adunării Generale a O.N.U. aceasta se prezintă sub două aspecte: a) ~ *provizorie*, elaborată de secretariatul O.N.U. Înainte de începerea sesiunii, în termenul prevăzut de regulament, care include chestiunile a căror înscriere a fost deja hotărâtă la sesiunea anterioară a Adunării Generale; punctele propuse, în termenul stabilit, de statele membre; rapoartele organelor O.N.U. Şi aspectele cu caracter organizatoric ce figurează în mod obişnuit pe ordinea de zi a sesiunii; b) ~ *definitiva*, stabilită de conferinţa (adunarea) însăşi la începutul lucrărilor sale, prin votul participanţilor. Drept baza se ia ~ *provizorie,* căreia i se pot adăuga unele puncte suplimentare, pot fi excluse unele probleme, sau formularea unor puncte înserate poate suferi modificări.

ORDINE PUBLICĂ **1.** Termen ce desemnează ceea ce ţine de domeniile fundamentale ale activităţii şi intereselor statului şi care se bucură de o protecţie deosebită – sub raportul reglementărilor juridice – din partea acelui stat. 2. (în dreptul internaţional privat) Temei care limitează aplicarea legii străine sau domeniul în care se poate manifesta iniţiativa economică şi juridică a părţilor unui act juridic. Conţinutul **o.p.** se determină, pentru fiecare caz în parte de către organul chemat să aplice legea străină. **O.p** «intervine numai în cazurile în care deosebirile

între legea locală şi cea străină sunt esenţiale, aplicarea legii străine contravenind unui principiu fundamental al forului.

ORDINUL IERARHIC, în dreptul penai nu se consideră infracţiune fapta comisa de o persoană în virtutea unui ordin dat de organul ierarhic superior, dacă acel ordin este dat de autoritatea competentă şi nu are un caracter vădit ilegal. În aceste condiţii **o, L** constituie o cauză care apără de răspundere penală. În dreptul internaţional penal, o.i. nu constituie o cauză care să apere de răspundere penala pe cei ce comit infracţiuni internaţionale, data fiind gravitatea deosebită a acestor fapte, cât şi caracterul lor vădit ilicit. Acest principiu a fost confirmat de practica judiciară internaţională. Astfel, de ex., în art. 8 din Statutul Tribunalului militar internaţional de la Nürnberg se prevede că: „Faptul că acuzatul a acţionat în conformitate cu instrucţiile guvernului său sau ale unui superior ierarhic, nu îl va absolvi de răspundere, ci va putea fi considerat ca un motiv de micşorare a pedepsei", iar într-una din sentinţele acestei instanţe se menţiona: „Ordinul primit de un soldat de a împuşca sau de a tortura în dispreţul dreptului internaţional al războiului, nu va fi niciodată privit ca justificând aceste acte de violenţă". În ceea ce priveşte persoanele care au ordonat săvârşirea unor asemenea acte ilegale, ele sunt deopotrivă responsabile din punct de vedere penal, fie ca participanţi (coautori sau instigatori), fie ca autorii unor infracţiuni de sine

stătătoare.

ORDONANŢĂ **1.** Act emis de un organ judiciar, prin care acesta dispune asupra unor măsuri sau acte procesuale în cazurile prevăzute de lege. **2.** Hotărâre luată de un tribunal internaţional în legătură cu soluţionarea unor chestiuni incidentale sau de procedură, iară ca, prin aceasta, instanţa să se pronunţe asupra fondului cauzei. Prin intermediul e., C.I.J. poate dispune, de ex., efectuarea unor anchete sau expertize, precizând în cuprinsul **o** «obiectul anchetei sau expertizei respective, persoanele ce urmează să funcţioneze ca anchetatori sau experţi etc.

ORGANE (INTERNE, EXTERNE) PENTRU RELAŢII INTERNAŢIONALE, organe care, potrivit constituţiei şi legilor unui stat, îndeplinesc atribuţiile legate de desfăşurarea relaţiilor acestuia cu alte state sau cu organizaţii internaţionale. ~ ***interne*** sunt de regulă: şeful statului, parlamentul, guvernul (prin şeful guvernului), ministerul de externe sau alte ministere. ***Şeful statului*** poate fi un organ unipersonal (preşedintele republicii sau monarh) ori organ colegial (consiliu de stat, prezidiu). ***Şeful statului*** are drept de reprezentare generală a statului în relaţiile internaţionale (jus repraesentationis omnimodae), în limita dispoziţiilor constituţionale. Principalele atribuţii ale şefului statului sunt: dreptul de a declara război şi de a încheia pace, ratificarea şi

denunţarea tratatelor internaţionale, acreditarea şi rechemarea reprezentanţilor diplomatici ai ţării, primirea scrisorilor de acreditare, emiterea de depline puteri pentru semnarea celor mai importante tratate etc. ***Parlamentul*** are, în numeroase ţări, funcţii importante în politica externă. Astfel, el trebuie să aprobe cele mai importante tratate, declară starea de război şi încheie pacea, aprobă înţelegeri privind teritoriul ţării şi desfăşurarea unor activităţi străine pe teritoriu etc. ***Guvernul*** este organul de stat care realizează, de regulă, conducerea generală a relaţiilor externe cu alte state; în unele ţări, guvernul exercită de fapt întreaga putere executivă, şeful statului având numai o serie de atribuţii de ordin formal, protocolar; şeful guvernului are atribuţii de reprezentare; el poate negocia şi încheia acorduri, angajând statul, fără vreo împuternicire specială. ***Ministerul Afacerilor Externe*** organizează şi înfăptuieşte direct relaţiile externe ale statului; transmite direct instrucţii reprezentanţilor diplomatici aflaţi în străinătate, supraveghează şi controlează permanent activitatea misiunilor diplomatice şi oficiilor consulare în străinătate; menţine legătura cu reprezentanţii diplomatici străini acreditaţi în ţara sa, poartă negocieri cu ei, întocmeşte proiecte de acorduri şi participă activ la negocierea acordurilor internaţionale. Ministerul Afacerilor Externe reprezintă statul în relaţiile internaţionale, fără a avea nevoie de împuterniciri

speciale; el eliberează depline puteri pentru încheierea de acorduri, iar în unele cazuri contrasemnează deplinele puteri semnate de şeful statului. În unele ţări, mai ales în ţările socialiste, ministerele economice, cum sunt ministerele comerţului exterior şi cele ale cooperării economice internaţionale, au competenţe în domeniul raporturilor dintre state, respectiv de a negocia şi aplica acorduri internaţionale, a organiza şi îndruma reprezentanţele comerciale, a stabili relaţii directe cu misiunile diplomatice şi oficiile consulare străine. În România, ***Ministerul Comerţului. Exterior şi Cooperării Economice Internaţionale*** asigură înfăptuirea politicii partidului şi statului în domeniul comerţului exterior şi cooperării economice şi tehnice internaţionale. Principalele atribuţii ale M.G.E.C.E.I. sunt: a) împreună cu Comitetul de Stat al Planificării întocmeşte planul de comerţ exterior şi cooperare economică şi tehnică internaţională; b) exercită controlul şi îndrumarea generală asupra activităţii de comerţ exterior şi răspunde direct de modul de realizare a planului de comerţ exterior; c) negociază şi încheie acorduri, convenţii, protocoale, din însărcinarea Consiliului de Miniştri, precum şi alte înţelegeri comerciale şi de cooperare economică şi tehnică internaţională; d) coordonează şi controlează nivelul preţurilor externe în valută, practicate de organizaţiile economice la produsele de export şi import; e) îndrumă şi controlează activitatea ut?

comerţ exterior a organizaţiilor economice care efectuează asemenea activitate, indiferent de subordonarea lor; f) organizează şi controlează activitatea reprezentanţelor economice permanente ale ţării noastre în străinătate. ~ ***externe*** sunt misiunile sau reprezentanţele diplomatice (v.) şi oficiile consulare.

ORGANIZAŢIA AFRO-ASIATICĂ DE COOPERARE ECONOMICĂ (AFRASEC), a fost înfiinţată pe baza rezoluţiei adoptată de prima Conferinţă economică a ţărilor afro-asiatice (Cairo, dec. 1958). Constituirea şi statutul său au fost ratificate la cea de-a doua Conferinţă (Cairo, apr. – mai 1960). Urmăreşte dezvoltarea colaborării între camerele naţionale de comerţ, industrie şi agricultură din ţările afro-asiatice; promovarea unei mai bune înţelegeri şi a relaţiilor prieteneşti între popoarele acestor ţări; întărirea cooperării lor în domeniul economic în vederea ridicării nivelului de trai; difuzează informaţii economice şi aprofundează unele probleme economice regionale şi generale (evoluţia comerţului interregional, promovarea schimburilor comerciale, investiţiile, cooperarea în domeniul tehnic etc.). La 1 ian. 1977 **AFRASEC** reunea federaţiile naţionale ale camerelor de comerţ, industrie şi agricultură din 46 ţări afro-asiatice. Are sediul la Cairo.

ORGANIZAŢIA AVIAŢIEI CIVILE INTERNAŢIONALE (O... C.L), a fost creată la 4 apr. 1947. Prin Acordul încheiat cu O.N.U., la 3

oct. 1947, **O.A.C.L.** a devenit instituţie specializată a acesteia. Scopurile organizaţiei constau în elaborarea principiilor şi tehnicilor navigaţiei aeriene internaţionale şi în promovarea planificării şi dezvoltării transporturilor aeriene internaţionale, prin dezvoltarea ordonată şi sigură a aviaţiei civile în întreaga lume, crearea şi exploatarea aeronavelor în scopuri paşnice, dezvoltarea căilor aeriene, a aeroporturilor şi a serviciilor de navigaţie pentru aviaţia civilă internaţională, promovarea securităţii zborurilor etc. **O.A.C.L.** este condusă de *Adunare*, ca organ suveran, iar între sesiunile ordinare ale Adunării, care au loc din trei în trei ani, de *Consiliu*, ca organ permanent. În cadrul Adunării, fiecare stat are dreptul la un vot, iar hôtârârile se iau cu majoritate de voturi exprimate. Consiliul, răspunzător în faţa Adunării, este compus din reprezentanţii a 30 de state, alese de către Adunare pe termen de trei ani. **O.A.C.I.** avea 134 de state membre în 1977; România este membru al **O.A.C.I.** din 1965. Are sediul la Montreal (Canada).

ORGANIZAŢIA COMUNĂ AFRO-MAURICIANĂ (O.C.A.M.), a fost creată la 12 febr. 1965 la Conferinţa şefilor de state ale Uniunii afro-malgaşe de la Nouakchott (Mauritania), având denumirea de Organizaţia Afro-Malgaşă. După retragerea Madagascarului din organizaţie şi intrarea statului Mauritius, organizaţia a luat denumirea actuală. Sarcinile fundamentale ale

O.C.A.M. sunt: colaborarea dintre ţările africane, ajutorul reciproc pentru accelerarea dezvoltării politice, economice, sociale, tehnice şi culturale. În componenţa **O.C.A.M.** la sfârşitul anului 1967 intrau 10 state africane.

ORGANIZAŢIA DE COLABORARE A ŢĂRILOR SOCIALISTE ÎN DOMENIUL POŞTELOR ŞI TELECOMUNICAŢIILOR (O.C.P.T.), a fost înfiinţată prin semnarea unei Convenţii privind colaborarea în acest domeniu, la 21 dec. 1957, de ministerele poştelor şi telecomunicaţiilor din Albania, Bulgaria, R.P.D. Coreeană, Cehoslovacia, R.D. Germană, China, Mongolia, Polonia, România, Ungaria, U.R.S.S., R.S. Vietnam. În 1965 a aderat Republica Cuba. Albania nu mai participă din 1965, China din 1967. Organizaţia urmăreşte îmbunătăţirea exploatării şi extinderea telecomunicaţiilor, lărgirea schimburilor poştale şi a difuzării presei; colaborarea în introducerea metodelor avansate de organizare a muncii, mecanizarea şi automatizarea proceselor de producţie în unităţile de poştă; coordonarea activităţii în domeniul colaborării tehnico-ştiinţifice şi în domeniul utilizării şi repartizării benzilor de frecvenţe; convenirea tarifelor pentru serviciile de poştă şi telecomunicaţii. Organul de conducere este *Conferinţa miniştrilor de resort*, care se întruneşte o dată la doi ani.

ORGANIZAŢIA DE COLABORARE
În domeniul căilor ferate

(O.C.C.F.), a fost înfiinţată la 1 sept. 1957 în urma aprobării statutului său la cea de-a doua sesiune a Conferinţei miniştrilor transporturilor din ţările socialiste (Pekin, 27 mai – 7 iun. 1957); statutul său a fost modificat în oct. 1962 (Ulan Bator). Membri: administraţiile căilor ferate din 13 ţari socialiste. Organizaţia urmăreşte îndeplinirea convenţiilor încheiate între ţările socialiste cu privire la traficul internaţional de călători şi mărfuri, elaborarea tarifelor pentru traficul feroviar, organizarea celor mai raţionale rute internaţionale, coordonarea planurilor de transport internaţional, îmbunătăţirea activităţii staţiilor de frontieră, rezolvarea problemelor legate de dezvoltarea şi exploatarea transportului auto şi a şoselelor, colaborarea cu alte organizaţii internaţionale similare. Are sediul la Varşovia.

ORGANIZAŢIA DE COLABORARE ÎN DOMENIUL PRODUCŢIEI DE RULMENŢI (O.C.I.R.), a fost înfiinţată prin Convenţia semnată la 13 nov. 1964 de Bulgaria, Cehoslovacia, R.D. Germană, Polonia şi Ungaria, în 1965 a aderat U.R.Ś.S., iar în 1971 România. Urmăreşte asigurarea necesarului de rulmenţi în sortimentul corespunzător, îndeosebi prin specializare şi cooperare în producţie; stimularea creşterii producţiei de rulmenţi prin colaborare în introducerea tehnologiei şi organizării moderne a producţiei; colaborarea în folosirea mai raţională a capacităţilor de producţie ale industriei de rulmenţi din diferite ţari; coordonarea lucrărilor

de cercetare-proiectare; organizarea schimbului de documentaţii.

ORGANIZAŢIA DE COLABORARE ÎN SIDERURGIE (INTERMETAL), a fost creată prin semnarea Convenţiei din 15 iul. 1964, de către Bulgaria, Cehoslovacia, R.D. Germană, Polonia, Ungaria, U.R.S.S. De la 4 febr. 1970, printr-o convenţie separată, colaborează cu **Intermetal** Í.C.E. „Metalimport-export" din România, în domeniul livrărilor reciproce de produse siderurgice şi cooperării în industria siderurgică. Urmăreşte elaborarea de propuneri privind specializarea şi coordonarea în producţie; elaborarea metodologici comune de coordonare a programării trimestriale a producţiei, analiza investiţiilor, sprijinirea introducerii şi lărgirii producţiei de tipuri deficitare de produse siderurgice, perfecţionarea principiilor şi formelor de efectuare a schimburilor de produse siderurgice. România nu ia parte la lucrările Consiliului. Organizaţia are şi un *organ executiv*. Are sediul la Budapesta.

ORGANIZAŢIA DE COLABORARE PENTRU FOLOSIREA ÎN COMUN A CONTAINERELOR ÎN TRAFIC INTERNAŢIONAL (F.C.C.), a fost înfiinţată prin Convenţia semnată la 29 iun. 1974 de Bulgaria, Cehoslovacia, R.D. Germană, Cuba, Mongolia, Polonia, România, Ungaria şi Uniunea Sovietică. Se ocupă de organizarea circulaţiei containerelor de mare capacitate în traficul internaţional, astfel încât să se reducă la

maximum posibil parcursul acestora fără încărcătură, prin utilizarea lor de către ţara participantă în care au fost descărcate, atât pentru efectuarea transporturilor internaţionale în relaţiile cu celelalte părţi, cât şi pentru transporturi interne. Are sediul la Bucureşti.

ORGANIZAŢIA DE SOLIDARITATE A POPOARELOR AFRO-A81 ATICE (O.S.P.A.A.), înfiinţată la 26 dec. 1957 la Cairo din necesitatea intensificării luptei de eliberare a popoarelor afro-asiatice, de creştere a conştiinţei naţionale şi politice a acestora.

Scopul O.S.P.A.A. este: întărirea solidarităţii afro-asiatice şi găsirea unor modalităţi de colaborare între statele celor două continente; coordonarea luptei popoarelor afro-asiatice împotriva imperialismului şi colonialismului; accelerarea luptei de eliberare naţională şi asigurarea dezvoltării economice, sociale şi culturale; aplicarea rezoluţiilor şi recomandărilor adoptate de către Conferinţele ţărilor afro-asiatice (v.). La O.S.P.A.A. sunt afiliate comitete naţionale şi organizaţii din 74 de ţări (1976).

ORGANIZAŢIA DE TELECOMUNICAŢII SPAŢIALE „INTERSPUTNIK S

a fost înfiinţată prin Acordul cu privire la crearea sistemului internaţional de telecomunicaţii, semnat la Moscova, la 15 nov. 1971 (v.). Arc competenţa de a încheia acorduri, a efectua acte de administrare, închiriere şi înstrăinare de bunuri. Ea coordonează activitatea

sa cu Uniunea Internaţională a Telecomunicaţiilor (v.) şi cooperează cu alte organizaţii care au activităţi de utilizare a sateliţilor de telecomunicaţii. Organizaţia este condusă de un *Consilia* compus din câte un reprezentant al fiecărui membru al organizaţiei, care dispune de un vet. Consiliul examinează şi aprobă măsurile cu privire la crearea, achiziţionarea sau închirierea complexului spaţial şi exploatarea acestuia, aprobă planurile de dezvoltare şi de perfecţionare a sistemului de telecomunicaţii al organizaţiei, stabileşte condiţiile tehnice pentru sateliţii de telecomunicaţii ai organizaţiei, examinează şi adoptă programul de plasare pe orbită a sateliţilor, aprobă planul de repartizare a căilor de telecomunicaţii între membrii organizaţiei, stabileşte condiţiile tehnice pentru staţiile de sol şi dacă acestea corespund condiţiilor tehnice când sunt propuse pentru conectare ş.a. *Directorul general* asigură executarea hotărârilor Consiliului, negociază cu administraţiile de telecomunicaţii, eu organizaţiile de proiectare şi întreprinderile industriale ale membrilor organizaţiei în problemele de proiectare, fabricare şi furnizare a elementelor şi blocurilor aparatajului de bord de pe sateliţi, negociază în problemele de lansare etc. Are sediul la Moscova.

ORGANIZAŢIA EUROPEANĂ DE COOPERARE EI ON OMICĂ (O.E.C.E.), a fost înfiinţată pe baza Convenţiei semnate la Paris, în apr. 1948, de către reprezentanţii a 16 ţări vest-europene şi de reprezentanţi ai zonelor occidentale de ocupaţie a Germaniei. Obiectivul imediat al O.E.C.E. consta în înfăptuirea Planului Marshall (v.), în care scop, în cadrul O.E.C.E., a luat fiinţă Acordul de Plăţi Intraeuropean (v.), transformat în 1950 în Uniunea Europeană de Plăţi (v.). De asemenea, O.E.C.E. urmărea să promoveze dezvoltarea producţiei, să dezvolte schimbul internaţional de mărfuri şi servicii, să colaboreze cu ţările interesate în vederea reducerii taxelor vamale şi a altor obstacole în calea comerţului reciproc, să menţină stabilitatea valutelor naţionale şi echilibrul balanţelor de plăţi, să introducă treptat în relaţiile dintre ţările membre un sistem multilateral de plaţi. În cadrul O.E.C.E. au avut loc negocieri care urmăreau crearea unei zone europene a comerţului liber, dar acestea au eşuat în urma creării celor două blocuri comercial-economice separate:

C.E.E. (1957) şi A.E.L.S. (1960). În sept. 1961, ca urmare a lărgirii ariei geografice şi a modificării funcţiilor sale, O.E.C.E. s-a transformat în *O.C.D.E.* (v.). 4 avut sediul la Paris.

ORGANIZAŢIA EUROPEANĂ PENTRU CONTROLUL CALITĂŢII (O.E.C.O,), a fost creată la 27 sept. 1956, ca urmare a hotărârii primei Conferinţe europene privind controlul calităţii,

organizată de Agenţia europeană de productivitate. O.E.C.O. are membri titulari din 22 de ţări (1976), între care şi România, şi membri asociaţi (instituţii din ţările care nu sunt membre titulare). Urmăreşte promovarea, prin toate mijloacele disponibile, a aplicării tehnicilor de controlai calităţii; organizarea de congrese, seminarii, cursuri; schimb de documentaţii; iniţierea unor programe de pregătire a cadrelor. Are sediul la Rotterdam (Olanda).

OR GANI ZATIA INTERNAŢIONALĂ A MUNCII (O.Í.M.), creată în 1919 ca organizaţie interguvernamentală în baza Convenţiei adoptate la Conferinţa de pace de la Paris (v.), inclusă în Tratatul de la Versailles (v.). O.I.M. a devenit, după cel de-al doilea război mondial, în 1946, prima instituţie specializată a O.N.U. cu vocaţie de universalitate, care grupează 132 de state suverane (31 dec. 1977). În baza constituţiei, pot deveni membre ale O.LM. toate statele membre ale O.N.U. care acceptă obligaţiile statutare, precum şi statele nemembre ale O.Ń.U., în urma unei hotărâri a Conferinţei Internaţionale a Muncii, adoptate cu o majoritate de 2/3. Scopurile şi obiectivele fundamentale ale O.I.M. sunt: ocrotirea demnităţii muncitorilor, îmbunătăţirea condiţiilor lor de munca, ridicarea nivelului de trai al acestora, realizarea bunăstării economice, folosirea deplină a braţelor de muncă, ocrotirea adecvata a vieţii şi sănătăţii lor în toate muncile profesionale, protecţia mamei şi a copilului,

asigurarea unor posibilităţi egale în domeniul învăţământului şi pregătirii profesionale etc. Organele şi organismele O.I.M. funcţionează pe principiul tripartismului – reprezentanţi ai muncitorilor, reprezentanţi guvernamentali şi reprezentanţi ai celor care angajează –, după formula 1 – 2 – 1. Astfel, *Conferinţa generală denumită (Conferinţa internaţională a muncii)*, care se reuneşte anual, este organul suprem al O.I.M., este alcătuită din delegaţii naţionale care cuprind un reprezentant al muncitorilor, doi reprezentanţi guvernamentali şi unul al celor care angajează. Conferinţa dezbate probleme de munca şi sociale, elaborează norme sociale internaţionale sub formă de convenţii sau recomandări, stabileşte obiectivele generale ale organizaţiei etc. *Consiliul de administraţie*, alcătuit din 12 reprezentanţi ai muncitorilor, 24 ai guvernelor şi 12 ai celor care angajează, este organul de execuţie care conduce activitatea organizaţiei între conferinţe. Se întruneşte în trei sesiuni ordinare anual. *Biroul Internaţional al Muncii*, organ tehnic şi de administraţie, cu funcţii de secretariat. În cadrul Biroului funcţionează două institute internaţionale autonome – Institutul internaţional pentru studii sociale cu sediul la Geneva şi Centrul internaţional pentru perfecţionarea tehnică şi profesională, cu sediul la Torino. Din structura organizatorică a O.LM. mai fac parte conferinţele tehnice regionale, diverse comitete şi comisii (comisia bugetară şi

administrativă, comisia activităţii practice, comisia de repartizare a contribuţiilor, comisia organizaţiilor internaţionale, comitetul libertăţii sindicale, comitetul asupra discriminărilor etc.), comisiile industriale (în număr de 10, pe ramuri de activitate). România este membră fondatoare a O.I.M. (între 1942 şi 1955 ea nu a participat la activităţile organizaţiei). În spiritul principiilor sale de politică externă, România a participat intens la activitatea O.I.M. În urma unor iniţiative româneşti, **în** legătură cu comerţul internaţional şi utilizarea forţei de muncă (1963), Anul cooperării internaţionale (1964), punerea în valoare a resurselor umane (1965) au fost adoptate rezoluţii ale O.LM. România a participat şi participă activ la acţiunea de cooperare internaţională **în** domeniul social, în repetate rânduri îndeplinind funcţii de conducere **în** cadrul organizaţiei. Are sediul **la** Geneva.

ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ A POLIŢIEI CRIMINALE (O.I.P.C.; INTERPOL), organizaţie neguvernamentală la care au aderat 122 de organe de poliţie (1976) din tot atâtea ţări din cele cinci continente. Punctul de pornire în crearea O.I.P.C. l-a constituit primul Congres al poliţiei judiciare (14 – 18 apr. 1914). Între 3 – 7 sept. 1923 are loc la Viena al doilea Congres al poliţiei judiciare, unde s-a decis crearea Comisiei Internaţionale de Poliţie Criminală (C.I.P.C.) ca organizaţie permanentă de cooperare poliţistă (cu sediul la Viena). Poliţia din România a devenit

membră a

C.I.P.C., iar între 7 – 12 iun. 1938 a fost gazda celei de-a 14 sesiuni a Adunării Generale a C.I.P.C. În perioada celui de-al II-lea război mondial C.I.P.C. traversează o perioadă grea: autorităţile hitleriste „mută" în 1942 sediul, cu arhivă cu tot, de la Viena la Berlin, iar cartoteea a fost folosită de SS şi Gestapo pentru identificarea unor criminali din care au constituit comandouri speciale. Între 6 – 9 iun. 1946 are loc la Bruxelles Conferinţa internaţională a poliţiei judiciare, cu care prilej se aprobă un nou statut, še stabileşte sediul la Paris şi se alege un Comitet Executiv. După această dată structura, concepţia şi metodele de combatere a criminalităţii s-au perfecţionat permanent. În 1956 C.I.P.C, devine O.I.P.C. În toamna lui 1973, cea de-a 42-a Adunare generală a Interpol aprobă cererea miliţiei din România de a deveni membră a organizaţiei. Scopul O.I.P.C. este asigurarea şi dezvoltarea asistenţei reciproce a tuturor anchetatorilor de poliţie criminală, cu respectarea legilor fiecărei ţări, precum şi a Declaraţiei universale a drepturilor omului; să creeze şi să dezvolte toate instituţiile capabile să contribuie în mod eficace la prevenirea şi reprimarea infracţiunilor de drept comun. Este interzisă intervenţia în probleme cu caracter politic, militar, religios sau rasial. În fiecare ţară există un Birou care funcţionează în cadrul poliţiei naţionale, dar se află în angrenajul Interpol, întreţinând legături directe eu Birourile

centrale naţionale din alte ţări, sau prin mijlocirea Administraţiei Centrale Interpol pentru schimb de informaţii şi transmitere de documente referitoare la infracţiuni şi infractori de drept comun; investigarea şi supravegherea unor persoane; verificarea de declaraţii şi alibiuri etc. O.I.P.C. are sediul la Paris.

ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ A ZIARIŞTILOR (O.I.J.), înfiinţată la Paris, în 1926, sub denumirea de *Federaţia Internaţională a Ziariştilor*, care în 1941, la Londra, se transformă în *Federaţia Internaţională a Ziariştilor din ţările aliate şi libere*. Statutul actual, adoptat în 1946, la Copenhaga, a fost amendat în 1950, la Helsinki, în 1958, la Bucureşti, şi în 1962 la Budapesta. O.I.J. sprijină pacea şi buna înţelegere între popoare prin informaţii libere şi adevărate, promovează prietenia şi cooperarea între ziarişti şi contribuie la realizarea unităţii acestora. *Congresele* se ţin la fiecare patru ani, cu participarea delegaţiilor membrilor, care sunt organizaţii naţionale sau grupuri individuale. Organizează conferinţe, seminarii şi cursuri cu tematici. Are un centru permanent de pregătire la Budapesta. Consiliul Ziariştilor din România este afiliat şi participă la activitatea O.I.J. din 1955. O.LJ. editează: „The Democratic Journalisť\ (lunar) în franceză, engleză, spaniolă şi rusă şi „Lettre circulaire" (bilunar). Are sediul la Praga.

ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE COLABORARE ÎN DOMENIUL

LABORATOARELOR DE ÎNCERCARE DE MARE PUTERE ŞI ÎNALTĂ TENSIUNE (INTERELECTROTEST), înfiinţată prin Convenţia semnată, la 16 oct. 1973, de către ministerele de resort din Bulgaria şi U.R.S.S., organizaţiile economice de specialitate din Polonia, România, Iugoslavia şi institutele de cercetări din

R.D. Germană, Ungaria şi Cehoslovacia. Organizează colaborarea în domeniul încercării echipamentelor electrotehnice de înaltă tensiune prin unificarea condiţiilor tehnice ale echip a men tel or de încercare, schimbul de informaţii privind posibilităţile de încercare, ajutorul reciproc pentru acoperirea deficitului de puteri de încercare, schimbul de informaţii privind cercetările tehnico-ştiinţifice etc.

ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE METROLOGIE LEGALĂ (Ó.I.M.L.), creată la 12 oct. 1955, cuprinde ca membri: guvernele din 43 de ţări (1976), v printre care şi România (din 1976). Urmăreşte documentarea şi informarea legate de verificarea şi controlul instrumentelor de măsură supuse sau putând fi supuse unei reglementări legale; documentarea şi informarea asupra instrumentelor de măsură din punct de vedere al concepţiei, construcţiei şi utilizării lor; traducerea şi editarea prevederilor legale în vigoare în diferite ţări referitoare la instrumentele de măsură şi la utilizarea lor; determinarea principiilor generale ale metrologiei legale etc. Are sediul la Paris.

ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALA DE RADIO ŞI TELEVIZIUNE (O.L.R.T.), înfiinţată în 1946 la Praga, cuprinde instituţiile de specialitate din Albania, Algeria, Bulgaria, R.S.S. Bielorusă, China, Cuba, Cehoslovacia.

R.P.D. Coreeană, Egipt, R.S.S. Estonă, Finlanda, R.D. Germană, Irak, R.S.S. Lituania, R.S.S. Letonă, Mali, R.S.S. Moldovenească, Mongolia, Polonia, România, Sudan, R.S.S. Ucraineană, Ungaria, U.R.S.S., Vietnam. Schimburile de programe ale Interyiziunii, ca şi programele de ştiri zilnice sunt coordonate de către Centrul tehnic de coordonare a programelor Interviziunii, care este parte a serviciilor permanente ale 0*I.R.T» Are sediul la Praga.

ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE RAMURĂ PENTRU COLABORAREA ÎN DOMENIUL PRODUCŢIEI CHIMICE DE MIC TONAJ (INTERCHIM), înfiinţată prin Convenţia semnată la 17 iun. 1969 de Bulgaria.

Cehoslovacia, R.D. Germană, Polonia, Ungaria şi Uniunea Sovietică. În 197Ó a aderat România, iar în 1974 Iugoslavia. INTERCHIM urmăreşte satisfacerea necesarului tuturor părţilor la Convenţie cu produse chimice de mic tonaj de înaltă calitate, elaborarea de propuneri privind coordonarea planurilor de producţie, specializarea şi cooperarea în producţie, colaborarea în folosirea deplină a capacităţilor de producţie, schimbul de informaţii tehnico-ştiinţifice. Are sediul la Halle (R.D. Germană).

ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ DE STANDARDIZARE (I.S.O.), creată în oct. 1946, a preluat atribuţiile fostei *Federaţii internaţionale a asociaţiilor naţionale de standardizare* (care a activat între 1926 – 1942) şi ale fostului *Comitet al Naţiunilor Unite pentru coordonarea standardizării* (1944 – 1946). Membri I.S.O. sunt organismele naţionale de standardizare din 81 de ţări (1976), printre care şi România (din 1950), precum şi membri corespondenţi din alte 18 ţari. Urmăreşte favorizarea dezvoltării standardizării pe plan mondial pentru a facilita extinderea schimburilor de mărfuri şi servicii între diferite ţări şi pentru a promova cooperarea în domeniul intelectual, ştiinţific, tehnic şi economic. Între activităţile desfăşurate de I.S. «0. se înscriu coordonarea şi unificarea standardelor naţionale, elaborarea recomandărilor de standarde internaţionale. Până la sfârşitul anului 1975 a publicat peste 2.800 standarde internaţionale. Are sediul la Geneva.

ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU COLABORAREA ECONOMICĂ ŞI TEHNICO-ŞTIINpFICĂ ÎN DOMENIUL INDUSTRIEI ELECTROTEHNICE (INTERELECTRO), înîiintată pe în Convenţia semnată la 13 dec. 1973 de Bulgaria, Cehoslovacia.

R.D. Germană, Polonia, România, Ungaria şi U.R.S.S. Urmăreşte să contribuie la satisfacerea necesarului părţilor contractante de produse electrotehnice de calitate superioară, prin

specializarea şi cooperarea în producţie, coordonarea planurilor de producţie, convenirea de livrări reciproce, colaborarea în domeniul cercetărilor tehnico-ştiinţifice ş.a. Are sediul la Moscova.

ORGANIZAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU REFUGIAŢI, v. ÎNALTUL COMISAR AL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU REFUGIAŢI.

ORGANIZAŢIA MARITIMĂ CONSULTATIVĂ INTERGUVERNAMENTALĂ

(I.M.C.O.), instituţie specializată creată în 1948, pe baza Convenţiei adoptate de Conferinţa maritimă a O.N.U. de la Londra. A început să funcţioneze în 1959. România a devenit membră a I.M.C.O. În 1965. Are ca scop promovarea cooperării între state pentru realizarea unei navigaţii sigure şi eficiente şi înlăturarea discriminărilor şi a restricţiilor impuse navigaţiei internaţionale. Sub auspiciile I.M.C.O. se încheie convenţii şi acorduri internaţionale şi sunt convocate conferinţe internaţionale în probleme de navigaţie. Principalele organe ale I.M.C.O. sunt: *Adunarea*, compusă din delegaţii ţărilor membre; se întruneşte o dată la doi ani şi desemnează membrii Consiliului I.M.C.O. Şi ai Comitetului de salvare maritimă; Consiliul, compus din 18 membri, îndeplineşte toate funcţiile organizaţiei între sesiunile Adunării şi numeşte secretarul general; *Comitetul de salvare maritimă*, principalul organ tehnic, compus din 16 membri, aleşi de Adunare pe o perioadă de patru ani – se

întruneşte cel puţin o dată pe an; *Comitetul juridic* la care participă toate statele interesate, membre ale I.M.C.O.; secretariatul. Numără 88 de state membre (1976). Are sediul la Londra.

ORGANIZAŢIA METEOROLOGICĂ MONDIALĂ (O.M.M.), instituţie se ecializată a O.N.U. (din 1947), a luat fiinţă în 1873, ca organizaţie neguvernamentală. În O.M.M. sunt membre 134 de state (1976). România a aderat la Convenţia O.M.M. la 18 aug. 1948. Scopul organizaţiei este de a coordona, uniformiza şi ameliora serviciile meteorologice din toată lumea, în folosul sprijinirii activităţilor din alte domenii, cum ar fi agricultura, aviaţia etc. În măsura posibilităţilor sale, O.M.M. acordă asistenţă tehnică în domeniul său de activitate ţărilor membre. Organul suprem al O.M.M. este *Congresul meteorologic mondial*, care se întruneşte o dată la patru ani şi are ca sarcină principală adoptarea măsurilor de ordin general pentru atingerea scopurilor organizaţiei, cele mai importante fiind stabilirea programului şi bugetului. Alt organ al O.M.M. este *Comitetul Executiv*, compus din preşedinţii şi vicepreşedinţii O.M.M., preşedinţii asociaţiilor regionale şi directorii serviciilor meteorologice naţionale; are ca principală sarcină îndeplinirea hotărârilor Congresului în perioada dintre sesiunile acestuia. Membrii O.M.M. ale cărei reţele se găsesc în întregime sau parţial într-o regiune geografică anumită sunt grupaţi în asociaţii regionale. Există şase asemenea asociaţii; *Comisiile tehnice*,

compuse din experţi tehnici numiţi de Congres, însărcinate cu studierea chestiunilore din domeniul de competenţă al organizaţiei. De problemele tehnice şi administrative ale O.M.M. se ocupă *Secretariatul permanent* condus de un secretar general şi compus din personal tehnic şi administrativ. Activitatea O.M.M. se concentrează asupra problemelor schimbului mondial de observaţii şi date necesare pregătirii previziunilor meteorologice destinate aviaţiei, navigaţiei maritime, agriculturii etc. Are sediul la Geneva.

ORGANIZAŢIA MONDIALĂ A PROPRIETĂŢII INTELECTUALE (O.M.P.I.), instituţie specializată a O.N.U., creată prin Convenţia semnată la Stockholm, la 14 iul. 1967, în scopul promovării protecţiei proprietăţii intelectuale în lume şi a cooperării dintre state în acest domeniu. **O.M.P.I.** adoptă măsuri destinate să protejeze proprietatea intelectuală şi să armonizeze legislaţiile statelor în această materie. Încurajează adoptarea unor aranjamente internaţionale în domeniul protecţiei proprietăţii intelectuale, oferă, la cerere, statelor asistenţă tehnico-juridică în acest domeniu, difuzează informaţii privind protecţia proprietăţii intelectuale, asigură servicii de înregistrare şi evidenţă în materia proprietăţii intelectuale internaţionale. Organele O.M.P.I. sunt: *Adunarea Generală*, compusă din delegaţi ai ţărilor membre (se reuneşte o dată la trei ani); *Comitetul de coordonare* (se întruneşte o dată pe an); *Biroul internaţional* care îndeplineşte atribuţiile de

secretariat, fiind condus de directorul general asistat de vicedirectori generali. O.M.P.I. număra 78 de state membre (1977). România este membră a organizaţiei din 1968. Are sediul la Geneva.

ORGANIZAŢIA MONDIALĂ A SĂNĂTĂŢII (O.M.S.), instituţie specializată a O.N.U., a cărei Constituţie de înfiinţare a fost adoptată la 22 iul. 1946, la New York, cu ocazia Conferinţei internaţionale a sănătăţii (v.). **O.M.S.** şi-a început activitatea la **7** apr. 1948 şi a stabilit relaţii cu O.N.U. prin acordul aprobat de Adunarea Generală, la 15 nov. 1947. Scopul **O.M.S.** este promovarea cooperării internaţionale în vederea ridicării tuturor popoarelor la cel mai înalt nivel de sănătate. Pentru atingerea acestui scop, **O.M.S.** desfăşoară o largă activitate internaţională în domeniul sănătăţii pentru dezvoltarea serviciilor de sănătate ale diverselor guverne, acordă asistenţa tehnică, pe omovează cercetarea în acest domeniu, organizează schimburi de informaţii. Iniţiază campanii de eradicare a unor boli ca malaria, de combatere a cancerului, a bolilor tropicale, tratarea bolilor mintale şi a altor boli. Structura **O.M.S.**: *Adunarea mondială a sănătăţii,* în care sunt reprezentate toate statele membre (se întruneşte în sesiuni anuale); *Comitetul Executiv* compus din 24 de membri (se întruneşte de două ori pe an); *Secretariatul* alcătuit din directorul general, ales de Adunarea mondială a sănătăţii, şi din personal tehnic şi administrativ; şase organizaţii regionale (pentru

Europa, Africa, Mediterana orientală, Asia de Sud-est, Pacificul occidental, America de Nord şi de Sud) conduse de comitete şi de birouri regionale. **O.M.S.** are 150 de membri plini şi doi membri asociaţi (1977). România a devenit membră a **O.M.S.** la 8 iun. 1948; ea a fost reprezentată în mai multe rânduri în organele de conducere ale organizaţiei şi a iniţiat o seamă de acţiuni în domeniul sănătăţii. Are sediul la Geneva; sediile organizaţiilor regionale: Copenhaga, Brazzaville, Alexandria, Manila, Delhi, Washington.

ORGANIZAŢIA MONDIALĂ DE TURISM (O.M.T.), organizaţie internaţională guvernamentală rezultată din transformarea *Uniunii Internaţionale a Organismelor Oficiale de Turism (U.I.O.O.T.),* care avea un caracter neguvernamental. A fost creată în 1970, la sesiunea Adunării Generale a *U.I.O.O.T.*, desfăşurată în Mexic, în 1977 a devenit instituţie specializată a O.N.U. Obiectivul fundamental al **O.M.T**. Îl constituie promovarea şi dezvoltarea turismului în vederea accelerării dezvoltării economice a statelor, în acest scop, **O.M.T.** are următoarele sarcini: examinează tendinţele şi caracteristicile turismului mondial; studiază problemele privind evoluţia pieţelor turistice; serveşte drept centru mondial pentru strângerea, prelucrarea şi difuzarea informaţiilor privind turismul, inclusiv date statistice, legislaţia şi reglementările în materie de turism, facilităţile oferite în acest domeniu; furnizează servicii în

vederea dezvoltării activităţii turistice în diferite ţări; studiază problemele formării de cadre pentru turism şi acordă asistenţă statelor în acest domeniu; ia iniţiativa elaborării unor acorduri internaţionale în materie de turism şi facilitează negocierea şi încheierea unor astfel de acorduri; promovează organizarea unor reuniuni internaţionale pe teme privind turismul şi facilitează întâlniri şi consultări între specialişti şi organisme naţionale în domeniul turismului. Membri: 88 de state (1976). Sediul O.M.T. se află la Geneva. România a aderat la O.M.T. În 1974.

ORGANIZAŢIA NAŢIUNILOR UNITE (O.N.U.), cel mai reprezentativ for cu vocaţie de universalitate, creat la Conferinţa de la San Francisco, din 25 iun. 1945, când a fost semnată Carta organizaţiei. Carta a intrat în vigoare la 24 oct. 1945, iar prima sesiune a Adunării Generale s-a desfăşurat între 10 ian. Şi 14 febr. 1946 în clădirile Colegiului Hunter din Lake Succes, lângă New York. Potrivit Cartei, scopurile O.N.U. sânte menţinerea păcii şi securităţii internaţionale; dezvoltarea de relaţii prieteneşti între naţiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalităţii în drepturi şi autodeterminării popoarelor; realizarea colaborării internaţionale în vederea rezolvării problemelor internaţionale cu caracter economic, social, cultural sau umanitar. Pentru atingerea acestor scopuri comune, O.N.U. trebuie să fie un centru în care să se armonizeze acţiunile statelor. O.N.U. este guvernată de un sistem unitar de

principii: principiul egalităţii suverane a tuturor membrilor; principiul îndeplinirii cu bună credinţă a obligaţiilor asumate conform Cartei; principiul reglementării prin mijloace paşnice a diferendelor internaţionale; principiul nefofosirii forţei şi a ameninţării cu forţa; neintervenţiei în treburile interne etc. Organizaţia are un sistem de organe, printre care principalele sântr: *Adunarea Generală*, *Consiliul de Securitate, ECOSOC, Consiliul de Tutelă,* C./.J. Şi *Secretariatul*. În decursul existenţei sale, O.N.U. şi-a manifestat constant vocaţia spre o lume mai bună şi a desfăşurat eforturi permanente pentru a se adapta la imperativele vremii. Problemele fundament ale ale ordinii internaţionale au fost nelipsite de pe agenda O.N.U. ea fiind tribuna de afirmare a voinţei popoarelor de a fi stăpâne pe destinele lor şi de dezbatere a marilor probleme politice (pacea, securitatea, dezarmarea ş.a.) şi economico-sociale. O.N.U. a înregistrat şi o serie de neîmpliniri: principiile generoase înscrise în actul său fundamental nu s-au statornicit pe deplin în relaţiile dintre state; multe din hotărârile sale nu au fost realizate sau au fost înfăptuite doar în parte; în unele cazuri, mai ales în acela al unor conflicte, ea a adoptat unele hotărâri ne juste, care i-au şterbit prestigiul şi au avut repercusiuni negative asupra dezvoltării vieţii internaţionale. O.N.U. nu a ţinut pasul cu ritmul viguros al schimbărilor care au avut loc pe plan mondial, având în vedere că lumea contemporană este alta

decât cea existentă la crearea organizaţiei (atunci O.N.U. avea 51 de membri, astăzi numărul lor a crescut de aproape trei ori, ajungând, în 1978, la 150); că s-a schimbat raportul de forţe dintre state, fapt ce a determinat şi amplificarea, în întreaga lume, a luptei pentru soluţionarea problemelor într-un spirit nou, sau pentru excluderea vechii politici de forţă şi dictat, a oricăror forme de dominaţie şi asuprire, pentru statornicirea unor relaţii noi bazate pe echitate şi justiţie; că altele sunt şi problemele care stau în faţa omenirii, multe dintre ele dobândind un caracter universal, afectând interesele vitale ale popoarelor. Toate acestea vin să ateste, pe de o parte, importanţa pe care o prezintă O.N.U. În lumea contemporană, iar pe de altă parte, necesitatea întăririi rolului său pentru ca ea să-şi sporească contribuţia la promovarea relaţiilor noi între state, pe baza principiilor fundamentale înscrise în Cartă. Ancorarea O.N.U. În miezul problemelor internaţionale şi sporirea autorităţii deciziilor sale implică adoptarea a o serie de măsuri politico-organizatorice vizând, deopotrivă, adaptarea Cartei O.N.U. la realităţile lumii contemporane şi reevaluarea competenţei diverselor sale organe. Multe din prevederile Cartei sunt în contradicţie cu cerinţele contemporane. Astfel, Carta cuprinde formulări în care se porneşte de la acceptarea şi recunoaşterea drepturilor unor ţări de a domina alte ţări, de a avea colonii şi a ţine sub tutelă alte popoare,

precum şi formulări căzute azi în desuetudine, cum sunt, de pildă, cele conţinute în art. 73 – 74, care lasă să se înţeleagă că ar exista popoare ce nu-şi pot rezolva singure problemele de conducere, sau în art. 53 şi 107, încarc se vorbeşte de „state inamice”. Menţinerea unor asemenea prevederi în cel mai important document al erei noastre este cu totul nepotrivită şi anacronică. Guvernul român a propus ca în Cartă să se înscrie fără echivoc abolirea deplină şi definitivă a colonialismului, neocolonialismului şi rasismului, hotărârea Naţiunilor Unite de a eradica toate practicile generate de acestea, a oricăror forme de dominaţie şi asuprire, de inechitate şi inegalitate în raporturile dintre state. Ea trebuie să fie o Cartă a drepturilor naţiunilor şi statelor, a drepturilor fundamentale ale omului, un document care să asigure afirmarea multilaterală şi nestingherită a fiecărui popor, să deschidă o perspectivă măreaţă de progres şi pace pentru întreaga lume. De asemenea, România propune elaborarea unui cod de conduită internaţională, cu caracter de universalitate, care să stipuleze drepturile şi îndatoririle fundamentale ale statelor, măsuri de intensificare a eforturilor organizaţiei pentru sporirea rolului O.N.U. Şi pentru instaurarea unei noi ordini internaţionale, pentru crearea, în cadrul Adunării Generale, a unei comisii permanente de mediere, bune oficii şi conciliere, pentru includerea în atribuţiile şi competenţele organizaţiei a problemelor

dezarmării. Creşterea rolului O.N.U. În viaţa internaţională, întărirea prestigiului şi a autorităţii sale sunt intim legate de desăvârşirea universalităţii, de îmbunătăţirea structurii, organizării şi funcţionării acesteia. În primul rând se impune reevaluarea competenţei diverselor sale organe, pentru a le pune de acord cu sarcinile ce stau în faţa organizaţiei, cu imperativele proceselor ce au loc pe plan mondial. În acest context, un rol sporit trebuie să dobândească *Adunarea Generală* (v.), organul cel mai reprezentativ al organizaţiei, care trebuie să asigure participarea, în condiţii de deplină egalitate, a tuturor statelor la activităţile sale şi să creeze condiţii / celorlalte state membre şi mişcărilor de eliberare naţională de a-şi exprima punctele de vedere în problemele care le interesează. De asemenea, *Consiliul de Securitate* (v.), organul de acţiune cu importante atribuţii în menţinerea păcii şi securităţii internaţionale, trebuie să-şi lărgească competenţa, să-şi sporească operativitatea, să-şi perfecţioneze modul de elaborare şi adoptare a deciziilor. Faptul că una din carenţele manifestate constant în activitatea O.N.U. priveşte nerespectarea rezoluţiilor adoptate de Adunarea Generală impune adoptarea unor măsuri de natură a spori autoritatea acestora, cum ar fi instituţionalizarea consultărilor dintre state în toate fazele elaborării documentelor, consacrarea regulii consensului în adoptarea deciziilor, crearea unui mecanism de

urmărire a aplicării rezoluţiilor ş.a. Pentru a se putea aborda cu succes marile probleme pe care interdependenţa le pune în faţa naţiunilor se impune, de asemenea, o reevaluare a sistemului organismelor subsidiare şi o mai echitabilă reprezentare a statelor în *Secretariatul* O.N.U. România, membră a O.N.U. de la 15 dec. 1955, îşi manifestă în mod constant încrederea în această organizaţie, având ferma convingere că ea este o instituţie necesară şi utilă, că se cuvine să se depună eforturi sporite de către toate statele în vederea unei şi mai depline realizări a ţelurilor şi principiilor Cartei. Sunt bine cunoscute şi apreciate în acest sens iniţiativele ţării noastre, printre care: „Acţiuni pe plan regional în vederea îmbunătăţirii relaţiilor de bună vecinătate dintre state europene aparţinând unor sisteme social-politice diferite” (19 aug. 1960 şi 25 sept. 1963); „Măsuri pentru promovarea în rândurile tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc şi înţelegerea între popoare” (19 aug. 1960); „Rolul ştiinţei şi tehnologiei moderne în dezvoltarea naţiunilor şi necesitatea de a întări cooperarea economică şi tehnico-ştiinţifică între state” (13 iul. 1 = 970); „Consecinţele economice şi sociale ale cursei înarmărilor şi efectele sale profund dăunătoare asupra păcii şi securităţii în lume” (13 iul. 1970); „Creşterea rolului O.N.U. În menţinerea păcii şi securităţii internaţionale, în dezvoltarea colaborării între toate naţiunile, în promovarea normelor dreptului internaţional în

relaţiile dintre state” (27 nov. 1972). La 12 nov. 1975, România a prezentat sesiunii Adunării Generale a O.N.U. documentul intitulat „Poziţia României cu privire la îmbunătăţirea şi democratizarea activităţii Organizaţiei Naţiunilor Unite, la întărirea rolului său în realizarea colaborării între toate statele, fără deosebire de orânduire socială, a unei lumi mai bune şi mai drepte, a unei păci trainice” (v.).

ORGANIZAŢIA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU ALIMENTAŢIE ŞI AGRICULTURĂ (F.A.O.), instituţie interguvernamentală specializată, creată la 16 oct. 1945. Are ca principale obiective: ridicarea normelor de alimentaţie şi a nivelului de trai al popoarelor; ameliorarea producţiei şi distribuţiei produselor alimentare şi agricole; îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă ale populaţiei rurale; expansiunea economiei mondiale şi rezolvarea problemei subnutriţiei pe plan mondial. În acest scop F.A.O. desfăşoară o serie de activităţi: furnizează informaţii şi acordă consultaţii membrilor să-i cu privire la toate aspectele legate de producţia, distribuţia şi consumul de produse alimentare şi agricole în raport cu nevoile reale; acordă asistenţă tehnică în vederea realizării unor programe naţionale, revenindu-i o treime din proiectele lansate din cadrul

P.N.U.D. (v.); realizează o serie de programe pe zone, ţări şi obiective, unele în colaborare cu B.I.R.D. (v.), O.M.S. (v.), O.I.M. (v.) şi cu alte

organizaţii; răspunde de campania mondială împotriva foametei – acţiune lansată în 1960, care face apel la asistenţa neguvernamentală în scopul lichidării foametei pe glob; colaborează cu Programul Alimentar Mondial (P.A.M.) (v.); încheie acorduri cu instituţiile de dezvoltare guvernamentale cu privire la crearea unor fonduri cu destinaţie specială. Una dintre realizările importante ale F.A.O. este decizia adoptată la Conferinţa din 1975, privind înfiinţarea F.I.D.A. (v.). Din punct de vedere organizatoric, F.A.O. prezintă următoarea structură: *Conferinţa,* organul suprem, format din totalitatea membrilor (se reuneşte o dată la doi ani impari); *Consiliul*, organul executiv de conducere a activităţii între două conferinţe, şi *şapte comitete specializate* care activează pe lângă consiliu şi sunt organizate pe domenii specifice. F.A.O. dispune şi de *organe* (comisii, comitete, grupuri de lucru, liste şi grupuri de experţi) constituite independent sau în colaborare cu diferite organisme şi organizaţii internaţionale, care îi permit să-şi extindă sfera de acţiune asupra unei game largi de probleme din domeniul său de activitate. În plus, prin crearea *comitetelor naţionale* F.A.O. În peste 62 de ţări, au fost facilitate relaţiile cu guvernele şi popoarele acestor ţări. Numără 13 h de state membre (1977). România, ca membră a F.A.O. (din 1961), participă la activitatea acestei organizaţii, fiind în acelaşi timp donatoare şi beneficiară de asistenţă tehnico-ştiinţifică în domeniul agriculturii şi

alimentaţiei. F.A.O. are sediul la Roma şi birouri regionale pentru Africa, Asia şi Orientul îndepărtat, Orientul Apropiat, America Latină, precum şi birouri de legătură pentru America de Nord şi pentru Naţiunile Unite.

ORGANIZAŢIA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU DEZVOLTARE INDUSTRIALĂ (O.N.U.D.I.), organ subsidiar al Adunării Generale a Naţiunilor Unite creat la 17 dec. 1966. Urmăreşte promovarea şi accelerarea procesului de industrializare în ţările în curs de dezvoltare şi totodată coordonarea tuturor activităţilor din domeniul dezvoltării industriale, desfăşurate de alte organisme ale Naţiunilor Unite. De asemenea, O.N.U.D.I. Încurajează mobilizarea resurselor naţionale şi internaţionale de cunoştinţe tehnice, de competenţă profesională, financiare, în vederea realizării obiectivelor propuse. Organul de conducere al O.N.U.D.I. este *Consiliul dezvoltării industriale*, format din 45 de membri aleşi din trei în trei ani de Adunarea Generală a O.N.U. (din Consiliu pot face parte şi state membre ale instituţiilor specializate, chiar dacă nu sunt membre ale O.N.U.). Are un *Secretariat permanent* compus din cinci divizii. Au fost create comitete naţionale pentru O.N.U.D.I. În peste 40 de ţări, printre care şi în România. O.N.U.D.I. desfăşoară trei genuri de activităţi: 1) operaţionale – legate de sprijinul eféctiv acordat guvernelor din ţările în curs de dezvoltare prin trimiterea de experţi pentru: formularea

politicilor, planurilor şi programelor lor de dezvoltare industrială; soluţionarea unor probleme concrete ale activităţii industriale curente (gestiune, tehnologie, controlul calităţii produselor etc.); pregătirea cadrelor (plasarea în ţările industrializate a stagiarilor şi bursierilor provenind din ţările în curs de dezvoltare);

2) de susţinere – activităţi mai generale care constau în elaborarea de studii şi analize, organizarea de colocvii, seminarii, editarea de publicaţii;

3) de promovare – activităţi care vizează ameliorarea debuşeurilor pentru produsele industriale ale ţărilor în curs de dezvoltare, prin diferite metode. O.N.U.D.I. nu asigură şi finanţarea proiectelor industriale, ceea ce face ca roiul său de promotor al industrializării să fie oarecum limitat. Din această cauză, a VII-a sesiune specială a Adunării Generale a O.N.U. (sept. 1975) a decis transformarea O.N.U.D.I. Într-o instituţie specializată, ca modalitate de a asiguracreşterea autorităţii, autonomiei şi resurselor sale. În spiritul politicii saleexterne România îşi aduce o contribuţie activă la realizarea obiectivelor programului O.N.U.D.I. Are sediul* la Viena.

ORGANIZAŢIA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU EDUCAŢIE, ŞTIINŢĂ ŞI CULTURĂ (U.N.E.S.C.O.), instituţie specializată a O.N.U. Înfiinţată la Londra, la 4 nov. 1946, în scopul de a contribui la promovarea cooperăriiântre naţiuni în domeniile educaţiei, ştiinţei şi culturii în vederea menţinerii

păcii şi securităţii, asigurarea respectului universal faţă de justiţie, legi, drepturile omului şi libertăţile? sale fundamentale, pentru toţi oamenir fără deosebire de rasă, sex, limbă său; religie. U.N.E.S.C.O. Îşi desfăşoară activitatea în următoarele direcţii: promovarea cooperării intelectual internaţionale; stimularea dezvoltării» educaţiei de toate gradele şi răspândiren culturii; sprijinirea progresului, răspândirii şi aplicării ştiinţelor în procesul dezvoltării. Principalele organe ale U.N.E.S.C.O. sunt: *Conferinţa generală,* organul suprem al organizaţier compusă din reprezentanţii tuturor statelor membre (care se reuneşte la doi ani)*; Consiliul executiv*, alcătuit din 40 de membri, reprezentând guvernele, are sarcina de a veghea asupra executării programului (lucrează în? sesiuni ordinare, care se întrunesc ceh puţin de două ori pe an); *Secretariatul*, organ executiv cu o structură foarte? diversificată, asigură aplicarea programelor de acţiune, fiind condus de un director general, numit de Conferinţa generală, la propunerea Consiliului executiv, pentru o perioadă de şase ani. Secretariatul este alcătuit din divizir pe sectoare de activitate: 1) educaţie; «2) ştiinţe; 3) ştiinţe sociale, umanistice*

şi cultură; 4) informaţie. O serie de state au înfiinţat comisii naţionale pentru U.N.E.S.C.O., care ajuta organizaţia în executarea sarcinilor sale (v. *Comisia naţionala a R.S. România pentru U.Ń.E.S.G.O.*). Statutar, orice stat membru al

O.N.U. poate deveni automat membru al U.N.E.S.C.O. Statele nemembre ale O.N.U. pot deveni membre ale U.N.E.S.C.O. prin votul a 2/3 din membrii organizaţiei. La sfârşitul anului 1977 erau membri ai U.N.E.S.C.O. 141 de state. România a devenit membra a U.N.E.S.C.O. În 1956. U.N.E.S.C.O. Îşi desfăşoară activitatea pe mai multe planuri: prin acţiuni cu caracter normativ – adoptarea de convenţii internaţionale şi rezoluţii (printre care se numără Convenţia cu privire la bunurile culturale în caz de conflict armat (1949), Convenţia privind dreptul de autor (1952), Convenţiile privind schimbul de publicaţii (1958), Convenţia referitoare la lupta împotriva discriminărilor în învaţământ (1960), Rezoluţia privind problemele păcii şi responsabilităţile organizaţiei în acest domeniu (1966), Rezoluţia privind sarcinile U.N.E.S.C.O. În promovarea şi apărarea păcii etc.); prin repunerea în funcţiune a sistemelor de învăţământ dezorganizate în urma ostilităţilor, redeschiderea instituţiilor culturale – muzee, biblioteci * – şi restabilirea legăturilor ştiinţifice şi culturale; prin organizarea de acţiuni pilot, cum ar fi trimiterea de misiuni de experţi, furnizarea de materiale şi credite, acordarea de burse etc. U.N.E.S.C.O. editează o serie de publicaţii periodice, o „Istorie a umanităţii” (în 1971) şi o „Istorie generală a Africii”. România este unul dintre membrii activi ai U.N.E.S.C.O., o dovadă în acest sens constituind-o şi vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în 1970 ía sediul

U.N.E.S.C.O/ din Paris. România a iniţiat în cadrul U.N.E.S.C.O. o serie de proiecte, a participat activ la marile reuniuni internaţionale şi a fost gazdă a numeroase reujeiuni organizate sub egida organizaţiei. Printre iniţiativele ţării noastre în cadrul acestui for se înscrie: „Activităţi generale în problemele tineretului” (1964), „Cooperarea culturalştiinţifică pe plan european” (1966), „Formarea şi utilizarea resurselor umane” (1966), „Cooperarea europeană în domeniul ştiinţei” (1966), „Valorificarea resurselor umane” (1968), „Cooperarea europeană” (1968,1970,1972).

ORGANIZAŢIA PACTULUI BALCANIC* constituită prin încheierea Tratatului de prietenie şi colaborare între Turcia, Grecia şi Iugoslavia (Ankara, 28 febr. 1953) şi a Tratatului de alianţă, colaborare politică şi ajutor reciproc (Bled, 9 aug. 1954). În baza acestor tratate, statele participante s-au angajat să procedeze la consultări între ele în toate problemele care prezintă un interes comun, să analizeze periodic problemele care privesc securitatea lor, inclusiv cele legate de pregătirea unor măsuri militare comune în caz de război. Tratatul de la Bled, din 1954, a lărgit obligaţiile părţilor din cadrul Tratatului de 3 a Ankara şi a atribuit relaţiilor dintre ele caracterul unei alianţe militaro – olitiee. Organismele create nu s-au întrunit niciodată.

ORGANIZAŢIA PENTRU COOPERARE ŞI DEZVOLTARE ECONOMICĂ (O.C.D.E.), înfiinţată la 30 sept. 1961 în baza Convenţiei din 14 dec.

1960, a înlocuit fosta *Organizaţie europeană de cooperare economică* (O.E.C.E.) (v.), creată în 1948. Potrivit statutului său, O.C.D.E. urmăreşte asigurarea unui ritm înalt de creştere economică, de utilizare a forţei de muncă şi de ridicare a nivelului de trai, în ţările membre, în condiţiile menţinerii stabilităţii monetare înţelegând să contribuie pe această cale la crearea unui climat economic sănătos atât în ţările membre, cât şi în ţările în curs de dezvoltare; la expansiunea comerţului mondial pe fo bază multilaterală şi nediscriminatorie, în conformitate cu obligaţiile internaţionale; la dezvoltarea economiei mondiale. Numără 24 de state membre (1976). Are sediul la Paris.

ORGANIZAŢIA PENTRU PUNEREA ÎN VALOARE A FLUVIULUI SÉNÉGAL (O.P.V.F.S.), grupare economică subregională, înfiinţată la 11 iun. 1972, formată din: Mali, Mauritania şi Sénégal. O.P.V*F.S* are ca obiectiv dezvoltarea cooperării între statele membre în vederea îmbunătăţirii infrastructurii bazinului fluviului şi a valorificării resurselor naturale. La conferinţa şefilor de state de la Bamako (Mali), din 24 – 25 iul. 1974, a fost adoptat un Program de dezvoltare a bazinului fluviului Sénégal, fixându-se câteva proiecte: dezvoltarea infrastructurii, a agriculturii, a industriei de prelucrare a produselor agricole, a sectorului minier, a transporturilor şi creşterea animalelor. Are sediul la Dakar (Sénégal).

ORGANIZAŢIA REGIONALĂ INTERNAŢIONALĂ A MUNCII (O.R.I.T.), organizaţie sindicală continentală (regională), care grupează centralele sindicale din America Latină ce împărtăşesc în esenţă linia G.I.S.L. (v.). Centralele sindicale afiliate la O.R.LT. cuprind circa 11 milioane de membri. În ultimii ani, între O.R.I.T., C.P.U.S.T.A.L. (v.), C.L.A.S.C. (v.) şi sindicatele afiliate la F.S.M. (v.) s-au făcut paşi însemnaţi pe linia elaborării unei platforme comune de luptă pentru drepturile oamenilor muncii şi înfăptuirea aspiraţiilor majore ale popoarelor latino-americane.

ORGANIZAŢIA STATELOR AMERICANE (O.S.A.), creată la cea de-a IX-a Conferinţă interamericană de la Bogotá, din 30 apr. – 2 mai 1948, care a inaugurat era instituţională a sistemului interamerican. Materializând o evoluţie de peste o jumătate de secol (1890 – 1948) a raporturilor interamericane, Conferinţa de la Bogotá a asamblat într-un corpus juris principalele reglementări elaborate de conferinţele precedente şi a pus bazele O.S.A., declarată, conform actului său constitutiv, organism juridic regional. Ea trebuia să fie un instrument eficace menit a acţiona în direcţia asigurării păcii pe continent prin reducerea posibilităţilor de izbucnire a conflictelor şi soluţionarea pe cale paşnică a diferendelor dintre statele membre, a promovării progresului economic şi social al tuturor naţiunilor americane. Aceste deziderate au fost înscrise în

actele constitutive ale O.S.A*, în Tratatul interamerican de asistenţă reciprocă (T.I.A.R.) (v.) din 1947, care a organizat sistemul de securitate interamerican; în Carta de la Bogotá din 1948 (v.), care a instituţionalizat pan americanismul, şi în Pactul de la Bogotá (v.), care a sistematizat şi modernizat procedurile de reglementare paşnică a diferendelor. Activitatea O.S.A. se înfăţişează, în desfăşurarea sa, într-o altă imagine decât aceea care apare în instrumentele ce o consacră. Pacea, securitatea şi cooperarea dintre naţiunile continentului, proclamate în documentele organizaţiei, au fost iluzorii: principiile enunţate au fost menţinute în stadiul* dezideratelor, iar programul economic şi social poate fi raportat exclusiv la unul dintre beneficiari, şi anume la

S.U.A. Cauzele acestei situaţii trebuie căutate, în primul rând, în existenţa în cadrul O.S.A. a doua categorii de state cu interese contrare: pe de o parte, statele latino-americane, pe de altă parte S.U.A. Statele latinoamericane, aflate secole de-a rândui sub dominaţie iberică, care se găseau, în marea lor majoritate, în stadiul subdezvoltării economice erau vital interesate ca prin instituţionalizareac relaţiilor lor în cadrul O.S.A. să înfăptuiască o cooperare reală, cu avantajereciproce, vizând dezvoltarea în ritm, rapid a economiilor lor, dobândirea unei adevărate independenţe politicoeconomice. Statele Unite reprezintă* în cadrul acestei asociaţii de state „altceva decât partenerii săi, fapt ce – conferă o

calitate deosebită. Fiind cea mai dezvoltată ţara capitalistă, S.U.A. dispun de bogăţie, putere şi forţă. Monopolurile nord-amerrcane joacă un rol important în viaţa economico-financiară a numeroase ţări latino-americane. Pentru promovarea unor astfel de interese au intrat S.U.A. În O.S.A. Ele urmăreau, de fapt, să legalizeze intervenţia, să instituţionalizeze dependenţa şi să ridice hegemonismul e (v.) la rang de politică oficială. Dezechilibrul pe care a fost clădită O.S.A... gravele incompatibilităţi de scopuri şi interese dintre cele două părţi ale alianţei interamerioane, ignorarea din prevederile actelor constitutive a sensului progresului, a înnoirilor în domeniul economic, politic şi social şi-au pus amprenta asupra întregii activităţi a O.S.A. Invocându-se spectrul Comunismul internaţional" s-au imprimat organizaţiei preocupări străine atingerii Scopurilor propuse. Astfel, ea a privit cu pasivitate la intervenţia armată a S.U.A. În Guatemala şi Republica Dominicană, la excluderea ilegală a Cubei din organizaţie. Înstrăinarea O.S.A. de năzuinţele şi preocupările popoarelor latino-americane s-a făcut resimţită şi pe plan economico-social. Tolerarea unor acte de presiune, intervenţie şi abuzuri, concursul tacit sau expres 4 a comiterea unor fapte incompatibile «cu actele sale constitutive şi cu normele şi principiile dreptului internaţional contemporan au scăzut serios prestigiul şi rolul organizaţiei. Date íiind mutaţiile ce au loc în viaţa internaţională, ca şi în

cea a «continentului, procesele înnoitoare ca şi noile principii care au început să se încetăţenească în politica externă a majorităţii republicilor latino-americane s-a făcut resimţită nevoia unor schimbări şi pe planul instituţional al organizaţiei. Efortul śpre renovarea O.S.A., spre restructurarea şi modernizarea întregului sistem instituţional, spre imprimarea unui nou» curs raporturilor interamericane a fost orientat, după 1970, în trei direcţii principale: a determinării cadrului legal de desfăşurare a tuturor activităţilor interstatale; a elaborării unei politici care să favorizeze progresul economic şi social şi al înlăturării anacronismelor din activitatea O.S.A»

ORGANIZAŢIA STATELOR AMERICII CENTRALE (O.S.A.C.), organizaţie regională care reuneşte cinci state din America Centrală – Costa Rica* El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua. Ea a fost creată în oct. 1951 la Conferinţa miniştrilor afacerilor externe ai acestor state în oraşul San-Salvador, când a fost adoptat şi statutul organizaţiei. În dec. 1962 a fost semnat un nou statut care a intrat în vigoare în mart. 1965, schimbându-se structura şi lărgindu-se atribuţiile organelor de conducere ale organizaţiei. În 1968 statele membre au încheiat un tratat multilateral privind integrarea comerţului şi economiei ţărilor Americii Centrale, în conformitate cu care au schimbat şi au desfiinţat unele tarife vamale la o serie de materii prime şi mărfuri industriale. A fost încheiată şi o

convenţie privind ordinea în care se va înfăptui integrarea întreprinderilor din ţările membre. Datorită greutăţilor de ordin economic, în 1969 aceste ţări au fost nevoite să revină asupra acordului de înfăptuire a integrării economice a ţărilor membre, instituindu-se din nou taxele vamale între ţările respective. În acelaşi an, la sesiunea **O.S.A.C.** din Costa Rica s-a luat hotărârea de a aduce unele modificări la statutul de funcţionare, în sensul admiterii şi altor state în organizaţie, cu condiţia recunoaşterii statutului.

ORGANIZAŢIA TRATATULUI ASIEI DE SUD-EST (S.E.A.T.O.), organizaţie militară creată prin Tratatul de la Manila, din 8 sept. 1954. Membrii fondatori ai organizaţiei: Australia, Filipine, Franţa, Marea Britanie, Noua Zeelandă,» Pakistan, S.U.A. Şi Thailanda. *Structura organizatorică*: Consiliul miniştrilor afacerilor externe, ca organ suprem, comitetele permanente şi secretariatul. **S.E.A.T.O.** nu a dispus de forţe armate proprii (în caz de necesitate acestea urmau să fie puse la dispoziţie de S.U.A.). Înfiinţată de cercurile militariste din

S.U.A. pentru a umple „vidul" creat prin alungarea colonialismului francez din Indochina, **S.E.A.T.O.,** proclamată oficial organizaţie regională în baza art. 52 din Carta O.N.U., era, în fapt, un instrument îndreptat împotriva statelor socialiste din Asia, a tinerelor state care îşi cuceriseră independenţa şi a mişcărilor de eliberare din regiune. Ţelurile acestei organizaţii

rezultau din însăşi prevederile actului constitutiv, care a extins „zona tratatului” la state nemembre – Laos, Kampuchia, precum şi la teritoriul administrat atunci de autorităţile de la Saigon. Confruntată, încă de la crearea sa, cu numeroase divergenţe, **S.E.A.T.O.** a fost supusă, începând din anii ’70, unui puternic proces de erodare, care a dus-o în pragul dizolvării. Astfel, după retragerea celei mai mari părţi a trupelor engleze din regiune, după schimbarea orientării politice a Pakistanului şi Franţei faţă de acest bloc militar, după părăsirea de către Noua Zeelandă şi Australia, Consiliul miniştrilor afacerilor externe al **S.E.A.T.O.** a luat hotărârea în 1975 de desfiinţare a acestui pact.

ORGANIZAŢIA TRATATULUI ATLANTICULUI DE NORD (N.A.T.O.), organizaţie politico-mi lit ară (bloc politico-militar), creată în baza tratatului din 4 apr. 1949 şi având ca membri fondatori Anglia, Belgia, Canada, Danemarca, Franţa, Islanda, Italia, Luxemburg, Olanda, Norvegia, Portugalia şi S.U.A. Prin Protocolul din 22 oct. 1951, care a extins sfera de acţiune a blocului şi la Mediterana, la 25 febr. 1952 au mai aderat Turcia şi Grecia, la care s-a alăturat, la 6 mai 1955, şi R.F. Germania. Concepută de cercurile imperialiste occidentale ca un instrument de integrare politico-militară, **N.A.T.O.** şi-a desfăşurat activitatea pe două planuri: politic şi militar. Pe plan politic s-a opus deseori destinderii şi colaborării multilaterale între state, iar pe plan militar a încurajat cursa înarmărilor şi menţinerea de trupe pe teritoriul altor state. **N.A.T.O.** a apărut imediat după cel de-al doilea război mondial, în mare parte ca instrument al poll ticii americane de coalizare a forţelor reacţionare împotriva mişcării general-europene pentru libertăţi democratico şi afirmare naţională. El a devenit bastionul scindării Europei în „est" şi „vest", acţionând împotriva oricăror tendinţe de cooperare şi securitate general-europeană, de înţelegere şi pace. **N.A.T.O»** are o structură organizatorică complexă care afectează suveranitatea statelor membre şi o reţea de organizaţii militare. Organul suprem al organizaţiei este *Consiliul* **N.A.T.O.*** alcătuit din

miniştrii afacerilor externe, ai forţelor armate şi de finanţe. Sesiunile Consiliului **N.A.T.O.** se pot desfăşura şi la nivelul cel mai înalt, cu participarea şefilor de state şi de guverne. Celelalte organe sunt: *Con siliul permanenty* format din reprezentanţi ai miniştrilor de externe, apărării şi finanţelor, care îşi desfăşoară activitatea între sesiuni; *Comitelui pentru planificarea apărăriif* prin intermediul căruia Consiliul **N.A.T.O.** exercită conducerea militară a organizaţiei; *Comitetul pentru strategia nucleară*, organism nepermanent, subordonat comitetului pentru planificarea apărării, *Cąmitetul pentru planificarea apărării, Comitetul pentru strategia nucleară şi Grupul de planificare a apărării* sunt organe create în urma retragerii Franţei din organismele militare integrate ale **N.A.T.O.** (iun. **1966**) (**v.** *Memorandumul de Gaulle*). Un organ deosebit de important în structura **N.A.T.O.** este *Comitetul militar*, compus din şefii statelor majore ale ţărilor membre, care are în subordine patru comandamente supreme: Comandamentul suprem **N.A.T.O.** din Europa (SACEUR); Comandamentul suprem **N.A.T.O.** al Oceanului Atlantic (SACLANT); Comandamentul aliat al Canalului Mânecii (CINCHAN) şi Grupul strategic regional S.U.A. – Canada (GUSRPG), organism bilateral cu funcţii militare limitate la teritoriul nord-ainerican. Blocul **N.A.T.O.** trece în ultima vreme printr-un proces de erodare, el fiind arena de manifestare a contradicţiilor dintre statele

membre. Astfel, după Franţa, în 1974 s-a retras din sistemele militare ale **N.A.T.O**. Şi Grecia. Viaţa, ca şi practica internaţională, au dovedit că existenţa blocurilor militare este în contradicţie cu tendinţa spre destindere care se conturează, cu imperativele păcii mondiale. România militează consecvent pentru a se pune capăt existenţei blocurilor militare care constituie un anacronism incompatibil cu noul curs spre destindere şi colaborare. Astăzi devine tot mai necesară măsura de a se trece neîntârziat la lichidarea concomitentă a **N.A.T.O**. Şi a Tratatului de la Varşovia, a tuturor tratatelor; şi blocurilor militare, ca o condiţie esenţială a dezvoltării încrederii şi întăririi securităţii internaţionale.

ORGANIZAŢIA TRATATULUI CENTRAL (CENTO), succesoare a Pactului de la Bagdad, încheiat în 1955 între Irak, Turcia şi Anglia, la care a aderat ulterior Pakistanul şi Iranul. CENTO a debutat prin încheierea unor acorduri bilaterale: Ia 24 febr. 1955 este semnat, la Bagdad, un pact de apărare mutuală între Turcia şi Irak; acesta fiind nucleul organizaţiei, la ei au aderat Anglia (la 4 apr. 1955), Pakistanul (la 23 sept. 1955) şi Iranul (la 3 nov. 1955). S.U.A. care au inspirat pactul, concepându-l ca o filială a N.A.T.O. În Orientul Apropiat, nu fac parte nominal din el, ci au aderat numai la anumite comitete – la comitetul economic şi la cel al subversiunii, în apr. 1956, şi la comitetul militar, în lui. 1957. În plus, S.U.A. au semnat acorduri separate cu Iranul, Turcia şi

Pakistanul. După abolirea monarhiei irakiene, la 14 iul. 1958, Irakul a hotărât să părăsească organizaţia. Celelalte state hotărăsc menţinerea alianţei, schimbându-i, la *21* aug. 1959, denumirea în *Organizaţia Tratatului Central*. În ceea ce priveşte structura, CENTO dispune de: un *Consiliu* ministerial, ca organ suprem, alcătuit din miniştrii afacerilor externe ai statelor membre; un *Secretariat general* şi o serie de comitete – comitetul militar (care cuprinde reprezentanţii militari ai S.U.A. Angliei, Turciei, Iranului şi Pakistanului), comitetul economic, Statul major unificat, consiliul militar ş.a. Mutaţiile care au avut loc în lume în ultimii ani, schimbarea orientării politice într-o serie de state membre au dus, la începutul anului 1979, la desfiinţarea sa.

ORGANIZAŢIA TRATATULUI DE LA VARŞOVIA, organizaţie politicomilitară creată la 14 mai 1955 de opt state socialiste europene – Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, R.D. Germană, Polonia, România, Ungaria şi U.R.S.S. – al cărui scop principal este asigurarea securităţii ţărilor membre şi menţinerea păcii în Europa (la 13 sept. 1968 Albania a ieşit din organizaţie). Crearea acestei organizaţii a avut loc în urma înfiinţării **N.A.T.O.,** şi ca o replică la această organizaţie. Organizaţia a fost concepută ca un organism de securitate cu caracter strict defensiv, aria lui fiind circumscrisă la Europa. Prin actul său constitutiv, statele participante s-au angajat, în conformitate cu Carta O.N.U., să se abţină în relaţiile lor

internaţionale* de la ameninţarea cu forţa sau de la folosirea ei, şi să rezolve litigiile lor internaţionale prin mijloace paşnice, în aşa fel încât să nu pericliteze pacea şi securitatea internaţională. Totodată, ele s-au angajat să participe la toate acţiunile internaţionale vizând asigurarea păcii şi securităţii internaţionale şi să adopte măsuri eficiente? în vederea reducerii generale a armamentelor şi a interzicerii armelor atomice, cu hidrogen şi a celorlalte arme de distrugere în masă" (art. 2). Tratatul este deschis şi altor state care se declară de acord să promoveze obiectivele lui fundamentale. Are o durată temporară (a fost încheiat pe 20 de ani, urmând ca în caz de crearea unui sistem general-european de securitate să-şi piardă valabilitatea). Organizaţia are un caracter politico-militar. Mecanismul funcţional al acestui pact de asistenţă reciprocă este prevăzut în art. 4 din tratat, care defineşte casus foederis astfel: „În cazul unui atac armat în Europa din partea vreunui stat sau grup de state împotriva unui sau mai multor state semnatare ale tratatului, fiecare stat semnatar... va acorda statului sau statelor care au fost supuse unui asemenea atac ajutor imediat în mod individual în înţelegere cu celelalte state semnatare ale tratatului şi prin toate mijloacele care i se par necesare, inclusiv folosirea forţei armate". Prin Tratatul de ia Varşovia, statele membre se angajează ca, de comun acord, să ia măsuri în vederea întăririi capacităţii lor de

apărare, pentru a apăra munca paşnică a popoarelor lor şi a garanta inviolabilitatea frontierelor şi teritoriilor lor, a asigura apărarea împotriva unei eventuale agresiuni. Totodată, ele urmează a se consulta reciproc în toate problemele internaţionale importante care le afectează interesele comune. Pe lângă scopurile politico-militare, organizaţia urmăreşte să dezvolte prietenia şi colaborarea, călăuzindu-se după principiile respectării reciproce a independenţei şi suveranităţii lor, neamestecului în treburile interne etc. Principalele organe ale Tratatului de la Varşovia sunt: *Comitetul politic consultativ* care cuprinde câte un membru al guvernului sau un alt reprezentant numit în mod special; *Comandamentul unificat al forţelor armate* şi *Comitetul miniştrilor apărării* – ca organe militare şi *Comitetul miniştrilor afacerilor externe*, creat în 1976. În spiritul poziţiei sale de principiu, România acţionează pentru dezvoltarea relaţiilor de colaborare şi alianţă cu statele socialiste membre, în concordanţă cu principiile înscrise în Tratat şi cu angajamentele asumate prin acesta. Reiterând această poziţie principială, tovarăşul Nicolae Ceauşescu declara la sesiunea solemnă comună a C.C. al P.C.R., Consiliului Naţional al Frontului Unităţii Socialiste şi Marii Adunări Naţionale, din 1 decembrie 1978: „România îşi va îndeplini angajamentele asumate prin Tratatul de la Varşovia în cazul unei agresiuni imperialiste în Europa împotriva statelor socialiste

participantela acest tratat”. Totodată, România consideră că în vederea accentuării cursului destinderii şi colaborării în Europa şi în lume este necesară intensificarea eforturilor pentru depăşirea divizării lumii în blocuri militare opuse, pentru desfiinţarea blocurilor militare. Necesitatea desfiinţării simultane a N.A.T.O. Şi a Organizaţiei Tratatului de la Varşovia a fost arătată în repetate rânduri de statele membre ale Tratatului de la Varşovia în luări de poziţie oficiale şi în documente comune. O primă măsură în acest sens ar constitui-o desfiinţarea organizaţiilor militare ale Pactului N.A.T.O. Şi Tratatului de la Varşovia. „Interesele normalizării profunde a relaţiilor internaţionale – se arată în documentul «Pentru noi orizonturi în destinderea internaţională, pentru edificarea securităţii şi dezvoltarea cooperării în Europa», adoptat la 26 nov. 1976 Ia Bucureşti de Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al Statelor participante la Tratatul de la Varşovia – cer depăşirea divizării lumii în blocuri militare opuse. Participanţii la Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ reafirmă că sunt gata să dizolve Organizaţia Tratatului de la Varşovia simultan cu dizolvarea Organizaţiei Tratatului Atlanticului de Nord şi, ea prim pas, să lichideze Organizaţiile lor militare... Una din acţiunile practice în această direcţie ar putea deveni încetarea simultană a acţiunii art. 9 al Tratatului de la Varşovia şi a art. 10 al Pactului Atlanticului de Nord, care permit

lărgirea cercului de participanţi pe calea aderării de noi state”. Participanţii la consfătuirea de la Moscova a Comitetului Politic Consultativ, din 23 noiembrie 1978, au reafirmat, de asemenea, că „sunt gata să dizolve Organizaţia Tratatului de la Varşovia simultan cu dizolvarea Organizaţiei Tratatului Atlanticului de nord şi, ca prim pas, să lichideze organizaţiile lor militare, începând cu reducerea reciprocă a activităţii lor militare. Aceasta ar constitui o etapă importantă în edificarea unei păci trainice”.

ORGANIZAŢIA ŢĂRILOR ARABE EXPORTATOARE* DE PETROL (O.P.A.E.C.), organizaţie interguvernamentală, creată în 1968, care reuneşte zece ţări arabe producătoare de petrol: Kuwait, Libia, Arabia Saudită, Bahrain, Qatar, Emiratele Arabe Unite, Algeria, Irak, Siria, Egipt. Urmăreşte apărarea intereselor ţărilor membre; determinarea căilor, mijloacelor şi formelor de cooperare în industria petrolieră ş.a. Din iniţiativa 0.P.A.E.C. au fost create o serie de instituţii comune în vederea valorificării superioare a ţiţeiului. Astfel au luat fiinţă: Compania arabă pentru transporturi petroliere maritime (A.M.P.T.C.), Compania arabă pentru construcţii şi reparaţii navale (A.S.R.Y.C.), Compania arabă de investiţii petroliere (A.P.I.C.), Compania arabă de servicii petroliere (A.P.S.C.). Între activităţile desfăşurate de O.P.A.E.C. se mai înscriu: înfiinţarea unei unităţi de cont (dinarul de cont arab), bazată pe un coş al valutelor arabe,

care să fie utilizată ca o alternativă a dolarului în evaluarea capitalului companiilor create sub egida O.P.A.E.C.; instituirea unui fond de asistenţă în favoarea ţărilor în curs de dezvoltare neproducătoare de petrol; organizarea unor conferinţe internaţionale pe tema dezvoltării industriei petroliere a ţărilor arabe. Are sediul în Kuwait.

ORGANIZAŢIA ŢĂRILOR EXPORTATOARE DE PETROL (O.P.E.C.), grupare interguvernamentală creată în sept. 1960, care reuneşte 13 ţări în curs de dezvoltare, exportatoare de ţiţei (1976): Arabia Saudită, Kuwait, Irak, Iran, Venezuela, ţări fondatoare, la care s-au alăturat Indonezia, Libia, Algeria, Qatar, Emiratele Arabe Unite, Nigeria, Ecuador şi Gabon. Urmăreşte unificarea politicilor petroliere ale ţărilor membre şi definirea celor mai indicate cai de apărare a intereselor lor, au pe plan individual cât şi colectiv. Hotărârile adoptate de O.P.E.C. marchează realizarea a doua obiective: a) sporirea veniturilor realizate pe seama exploatării şi comercializării ţiţelului; b) preluarea controlului asupra propriilor resurse şi valorificarea lor în interesul naţional. Primul obiectiv s-a tradus prin majorări ale preţului afişat, majorarea redevenţelor şi a impozitelor cuvenite statelor producătoare de petrol, abolirea sistemului paritar de distribuire a beneficiilor. Al doilea obiectiv s-a concretizat în acţiuni de naţionalizare, în hotărârea de participare a statelor producătoare cu cel puţin 20% la capitalul

companiilor petroliere, în hotărârea de a înlătura, până la sfârşitul deceniului, sistemul concesiunilor acordate companiilor petroliere, în introducerea „preţului unic” (care înlătură companiile străine din funcţia de producător).

ORGANIZAŢIA UNITĂŢII AFRICANE (O.U.A.), organizaţie regională înfiinţată la25 mai 1963, când şefii a 30 de state independente din Africa, întruniţi în Conferinţa de la Addisăbeba, au semnat Carta O.U.A. Statutul său prevede ca structură o adunare, un consiliu, un secretariat permanent, comisii speciale. Programul de acţiune al O.U.A. se înscrie pe linia luptei pentru decolonizare şi a soluţionării pe cale paşnică a diferendelor ce vor apare între statele membre. Este o organizaţie care grupează (Ia 31 dec. 1977) 47 de state suverane, având ca principale scopuri să promoveze unitatea şi solidaritatea statelor membre; să coordoneze şi să intensifice eforturile şi cooperarea lor pentru o viaţă mai bună pentru popoarele Africii; să le apere suveranitatea, integritatea teritorială şi independenţa; să abolească toate formele de colonialism din Africa; să promoveze cooperarea internaţională având ca ghid Carta O.N.U. Şi Declaraţia universală a drepturilor omului (v.). La baza O.U.A. au fost puse principiile fundamentale ale dreptului internaţional contemporan – principiul egalităţii suverane, neamestecul în treburile interne, respectarea suveranităţii şi integrităţii teritoriale şi a dreptului inalienabil la existenţa liberă,

rezolvarea paşnică a diferendelor prin tratative, mediere, conciliere sau arbitraj. O.U.A. a fost confruntată cu numeroase probleme şi situaţii dificile, cunoscând, în decursul existenţei sale, perioade de avânt, dar şi momente de recul, având, în ansamblu, o evoluţie ascendentă. În planul realizărilor sale se impune, în primul rând, succesul repurtat în consolidarea spiritului de unitate şi solidaritate, materializat în creşterea numărului statelor membre. Este cunoscut, de asemenea, rolul important jucat de O.U.A. În procesul de decolonizare a continentului prin sprijinul multilateral – politic, diplomatic şi material – acordat mişcărilor de eliberare naţională şi pentru abolirea politicilor rasiste şi de apartheid **(v.)** ale Rhodesiei şi Republicii Africa de Sud. Pe această linie se înscrie şi noua strategic a eliberării depline a Africii, adoptată la sesiunea jubiliară a O.U.A., în 1973, care prevede măsuri concrete pe linia intensificării luptei de eliberare naţională. O.U.A. a avut un rol important în soluţionarea şi aplanarea unor diferende şi conflicte cu care au fost confruntate naţiunile africane. La întâlnirea la nivel înalt de la Cairo din 1964, a fost adoptată Declaraţia asupra denuclearizării Africii, care a fost prezentată la O.N.U. Şi adoptată şi de Adunarea Generală. Una dintre temele majore, aflată pe ordinea de zi prioritară, a fost aceea a eliminării subdezvoltării. La sesiunea jubiliară din 1973 s-a adoptat Declaraţia privind cooperarea, dezvoltarea şi

independenţa economică a Africii, adevărată Cartă menită a contribui la lichidarea acestui flagel. Datorită importanţei recunoscute a O.U.A., O.N.U. a adoptat, începând din 1965, o serie de rezoluţii care prevăd intensificarea cooperării dintre cele două foruri internaţionale.

ORGANIZARE INTERNAŢIONALĂ, formă organizatorică de asigurare a colaborării internaţionale dintre state în diferite domenii, înfiinţată pe baza acordului liber de voinţă al participanţilor în vederea înfăptuirii unor scopuri convenite; **o.i.** este caracterizată printr-o activitate permanentă, dotată cu organe proprii şi are atribuţii necesare realizării ţelurilor pentru care a fost creată. Definiţia se referă exclusiv la **o.i.** guvernamentale. Printre trăsăturile **o.i.** se impune caracterul său permanent, reflectat în existenţa unei componenţe, a unei structuri, competenţe şi funcţionări permanente, stabilite printr-un tratat multilateral, cu scopul de a fi un centru de coordonare a acţiunilor şi de armonizare a eforturilor statelor suverane, membre în diverse domenii de activitate pe baza acordului liber exprimat. Ea reprezintă o formă instituţională de cooperare, însă sfera competenţelor sale, întinderea drepturilor şi obligaţiilor, capacitatea sa juridică şi celelalte prerogative derivă nemijlocit din acordul statelor, consemnat prin actul de constituire. Una din cerinţele esenţiale ale vieţii internaţionale este ca activităţii e **o.i.** să fie întemeiate şi conforme cu normele şi principiile fundamentale ale D.l. C. Având o personalitate distinctă, că se bucură de o autonomie funcţională; ea nu dispune însă de o voinţă suverană, după cum nu posedă nici alte atribute specifice statelor. Evaluate cantitativ, numai organizaţiile interguvernamentale compuse din

state se cifrează la peste 300. Organizaţiilor interguvernamentale li s-au adăugat, de-a lungul deceniilor, mii de asociaţii internaţionale care grupează particulari sau administraţii. Practic, nu există zonă, regiune geografică, domeniu de colaborare sau grupări (statale şi private), domeniu al activităţii umane care să nu dispună de o structură internaţională. **0*i.** nu se substituie statelor, iar acestea din urma nu le conferă decât atribute necesare promovării colaborării în vederea realizării unor obiective de interes comun. În ansamblul **o.i.** locul central îl ocupă O.N.U. (v.) şi instituţiile specializate (v.). România manifestă o preocupare constantă faţă de creşterea contribuţiei **o.i.** la ansamblul vieţii politice mondiale. ~ *guvernamentală*, se distinge prin faptul că în compunerea ei, de regulă, intră statele, iar activitatea sa se bazează pe un act constitutiv adoptat la nivel guvernamental. ~ g. pot fi clasificate după mai multe criterii: 1. După întinderea funcţiilor, ele pot fi împărţite în: a) politice cu vocaţie generală, (de ex. O.N.U.); b) tehnice (de ex, unele instituţii specializate, ca U.P.U., U.I.T.). 2. După natura funcţiilor, pot fi: a) organizaţii de cooperare (de ex. C.A.E.R.); b) organizaţii de gestiune (de ex. Comisiile fluviale, Euratom etc.). 3. După competenţă, pot fi: a) interstatale (majoritatea covârşitoare) şi b) supranaţionale (v.) (un ex, imperfect îl oferă Piaţa comună).4. După compunere: a) cu vocaţie universală (cuprind toate statele, iar obiectul

activităţii nu este limitat la o anumită regiune geografică; în această categorie intră O.N.U. Şi instituţiile sale specializate); b) cu vocaţie regională (raza de acţiune este restrânsă la o anumită regiune geografică (de ex. Liga Arabă, O.S.A., O.U.A.). ~ g. cu vocaţie regională pot fi deschise (ex. C.A.E.R.) sau închise (ex. Benelux). ~ g. au cunoscut **o** dezvoltare remarcabilă în secolul nostru. Proliferarea de până acum al ** g. Şi evoluţia lor viitoare vin să confirme rolul important pe care statele îl recunosc şi îl atribuie acestor instrumente ale cooperării multilaterale. În prezent, unele ~ g. se află în faţa imperativului adaptării structurilor şi funcţionării lor în lumina exigenţelor noi ale cooperării dintre state. Această adaptare se poate face pe calea modificării actelor constitutive şi îmbunătăţirii practicii funcţionării efective a fiecărui organ din structura, deseori complexă, a unei ~ g. În acest proces, actual şi de perspectivă, un rol important îl au acţiunile ţărilor mici şi mijlocii, ţările nealiniate, care deţin majoritatea în ~ g. cu vocaţie universală şi doresc ca ~ g. să devină instrumente eficiente ale instaurării unei noi ordini internaţionale. România este membră în peste 70 de ~ g. (1977). Ea face parte din toate organizaţiile ce compun sistemul O.N.U. Interesul României pentru participarea la activităţile g. datează de multă vreme şi este asociat de primele ei manifestări ca stat independent. Astfel, în 1874 România a cerut admiterea la U.P.U., iar în 1875 la Ü.I.T. Acţiunile

României de-a lungul deceniilor s-au bucurat de succes „îndeosebi la Societatea Naţiunilor, unde ea a fost singura ţară care a deţinut, în două mandate consecutive, funcţia supremă de preşedinte al Adunării acestei organizaţii, încredinţată ministrului afacerilor externe N. Titulescu. Consacrarea contribuţiei active a României la ansamblul activităţilor ~ g. au adus-o însă, la un nivel superipr, anii socialismului, în care ţara noastră s-a afirmat în ~ g., şi îndeosebi iar O.N.U. Şi în instituţiile sale specializate, prin numeroase iniţiative care au sporit considerabil prestigiul ei în lume. În concepţia României, ~ g. sunt chemate să-şi întărească eficienţa în promovarea cooperării) multilaterale dintre state, să contribuie la democratizarea vieţii internaţionale şi la statornicirea unei noi ordini mondiale. ~ *neguvernamentală*, organizaţie internaţională cu caracter particular ce are ca obiectiv promovarea cooperării între grupuri naţionale particulare în cele mai diverse domenii. Prin rezoluţia ECOSOC 288 (X) din 27 febr. 1950 s-a precizat că „orice organizaţie internaţională care nu este stabilită printr-un acord interguvernamental va fi considerată drept organizaţie neguvernamentală”. În 1968, prin rezoluţia 1296 (XLIV) a aceluiaşi organ s-a precizat că în categoria ~ *n.* pot intra şi organizaţiile care acceptă membri desemnaţi de autorităţi guvernamentale, cu condiţia ca aceşti membri „să nu afecteze libera exprimare a

vederilor în organizaţiile date”. În conformitate cu art. *71* din Carta O.N.U., ECOSOC este împuternicit să asigure încheierea aranjamentelor corespunzătoare care să facă posibilă consultarea ~ *n*. În probleme de competenţa sa. ~ *n*. desfăşoară o largă şi variată activitate pe plan internaţional, unele din ele de peste un secol. În prezent funcţionează peste 3.000 de asemenea organizaţii, dintre care peste 300 au statut consultativ pe lângă ECOSOC. Prin vasta lor reţea, prin permanenţa acţiunilor, ele favorizează şi organizează schimbul de cunoştinţe şi de tehnici între naţiuni, servind pe multiple planuri cauza cooperării paşnice. România acordă o importanţă deosebita activităţii ~ *n*. Ea este reprezentată într-un număr de peste 700 ~ *n*. Numeroase reuniuni ale ~ n. sunt găzduite de ţara noastră, printre care se cuvine a semnala conferinţele: Uniunii Interparlamentare, Ligii Societăţilor de Cruce Roşie (v.), Federaţiei Mondiale a Asociaţiilor pentru Naţiunile Unite (v,). În România sunt instalate sediile unor ~ n., cum sunt: U.M.B., A.I.S.S.E.E. (v.), Societatea Internaţională de Etnologie şi Folclor, Centrul de metodologie în domeniul studierii viitorului şi dezvoltării etc. În mod frecvent, reprezentanţi români au deţinut funcţii de conducere însemnate la conferinţele ~ n. ~ *regională* poate fi, ca şi **o.i**. În general, *guvernamentală*, *neguvernamentală* sau *mixtă*. ~ r. cuprinde numai un grup restrâns de state, care au interese în general convergente. Carta O.N.U.

admite **o.i.** guvernamentale regionale (art. 52 – 54). Condiţia prioritară pentru ca ~ r., să servească interesele colaborării şi cooperării internaţionale, constă în aceea ca activitatea lor să se desfăşoare în conformitate cu normele şi principiile fundamentale ale

D.I.C., în caracterul său deschis tuturor statelor regiunii, în condiţii de deplină egalitate în drepturi. ~ *supranaţională*, **o.i**. Împuternicită, prin actul său constitutiv, să adopte cu vot majoritar hotărâri obligatorii pentru toate statele membre şi pentru toţi cetăţenii acestora, fără a fi nevoie de adoptarea unor legi de către organele legislative naţionale. Noţiunea de „supranaţional" implică transferarea autorităţii de luare a hotărârilor, în anumite domenii puse de acord, de la statele naţionale la un organism central. Membrii unei asemenea organizaţii sunt puşi în situaţia de a accepta hotărârile supranaţionale, sau de a se retrage din ea. Hotărârile pot fi luate fie de reprezentanţii guvernelor statelor membre, fie de către o instituţie care funcţionează ca o unitate integrată a unei înţelegeri internaţionale. În forma sa extremă, „supranaţionalismul" tinde spre stabilirea unui sistem federal mondial.

ORGANUL INTERNAŢIONAL DE CONTROL AL STUPEFIANTELOR, organism guvernamental creat în conformitate cu prevederile Convenţiei unice asupra stupefiantelor (v.) din 30 mart. 1961. Acest organism a înlocuit *Comitetul central permanent al opiului* şi *Organul de control al stupefiantelor*. Este ajutat în activitatea sa de Comisia stupefiantelor, funcţionează pe lângă ECOSOC şi are în componenţa sa 30 de membri aleşi pe o perioadă de trei ani. Are în cornipetenţa sa coordonarea cooperării internaţionale şi supravegherea folosirii unor substanţe cu efecte narcotice, comunicarea periodică a unor date din acest domeniu, precum şi o urmărire strictă a cantităţilor de stupefiante produse de statele părţi la Convenţia unică amintită mai sus. Activitatea de secretariat este asigurată de un personal restrâns compus din funcţionari internaţionali ai O.N.U. Are sediul la Geneva.

ORIGINAL, înscris emanând de la autorul sau autorii actului (tratat, scrisoare, notă diplomatică, act de procedură), semnat de aceştia, şi care are, ca atare, un caracter autentic, deosebindu-se de eventualele copii ale actului. În practica diplomatică, în momentul apariţiei tratatelor colective, acestea se redactau în atâtea exemplare **o** cele etate-părţi semnau actul respectiv, fiecare din exemplare fiind semnate de reprezentanţii tuturor părţilor. Practica modernă în materie prevede de multe ori redactarea unui singur

exemplar **o** prevăzut cu semnăturile originale ale părţilor, care este încredinţat depozitarului (de obicei una din părţi), eliberându-se de către acesta celorlalţi semnatari copii certificate conforme cu **o**

O.R.I.T., v. ORGANIZAŢIA REGIONALĂ INTERNAŢIONALĂ A MUNCII.

O.S.A., v. ORGANIZAŢIA STATELOR AMERICANE.

O.S.A.C., v. ORGANIZAŢIA STATELOR AMERICII CENTRALE.

O.S.P.A.A., v. ORGANIZAŢIA DE SOLIDARITATE A POPOARELOR AFRO-ASIATICE.

OSTATIC 1. Persoană ce aparţine unui stat şi pe care acesta îl predă altui stat drept garanţie până la îndeplinirea obligaţiilor luate faţă de acesta din urmă, prin tratate sau în alt mod.

În antichitate, în evul mediu, luarea de **o** era practicată pe scară largă. Domnitorii români erau adesea nevoiţi să trimită pe fiii lor la Constantinopol pentru a garanta fidelitatea şi îndeplinirea obligaţiilor faţă de Poarta otomană. În timpurile moderne, această instituţie a ieşit cu totul din uz. *2 +* Persoană ce face parte din populaţia civilă a unui teritoriu ocupat de inamic şi care este luată cu forţa de acesta în vederea exercitării unor presiuni, a obţinerii unor garanţii sau a realizării unor altor interese. În timpul celui de-al doilea război mondial, trupele hitleristo-fasciste au executat sute de **o** inocenţi din ţările ocupate, ca replică la actele de sabotaj şi rezistenţă organizate de patrioţi. Luarea de **o,**

interzisă prin Convenţia pentru protecţia populaţiei civile în timp de război, încheiată la Geneva în 1949, constituie un delict grav internaţional; torturarea, fizica sau morală, precum şi mutilarea sau uciderea de o este o crimă internaţională.

OSTILITĂŢI, stare de fapt care indică un ansamblu de acţiuni militare pornite de unul sau mai multe state împotriva unuia sau altor state. O. presupun operaţii militare organizate, precedate, cel mai adesea, de o stare de tensiune politico-dipi om atică. Inci – dentele de frontieră, chiar dacă sunt însoţite de acţiuni militare locale, nu pot fi considerate drept începerea **o** De cele mai multe ori începerea, deschiderea **o,** a acţiunilor militare semnifică, în fapt, trecerea la starea de război, oare, în drept, trebuie precedată de declaraţia de război (v,)... O. pot fi oprite printr-o suspendare temporară sau prin încetarea lor. Suspendarea temporară a **o** poate să aibă loc într-un spaţiu limitat, poate să fie rezultatul unui acord valabil pe o perioadă scurtă, precis determinată, de pildă pentru ridicarea morţilor şi răniţilor dintr-o anumită zonă a frontului sau pentru efectuarea unor măsuri de protejare, retragere etc. a populaţiei civile din zona frontului

Această zonă este denumită uneori şi teatru al **o** Suspendarea **o (v.)** poate să fie şi consecinţa unui acord de armistiţiu (v.), ale cărui condiţii şi durată sunt stabilite de părţile în conflict sau, mai rar, prin arbitrajul unei terţe puteri sau al unei

organizaţii internaţionale. Suspendarea **o** poate fi stabilită şi printr-un acord, care să preceadă tratative de pace şi revenirea la relaţii normale între statele-părţi în conflict. În acest din urmă caz, suspendarea echivalează cu încetarea **o (v.),** nefiind condiţionată de o durată anumită.

O.U.A., v. ORGANIZAŢIA UNITĂŢII AFRICANE.

OUTSIDER, expresie ce se poate referi la o întreprindere capitalistă neîncadrată într-o uniune de tip monopolist (cartel, concern, sindicat).

OVERLORD. *PLANUL* planul anglo-american de debarcare în Ň Franţei în timpul celui de-al doilea război mondial. Debarcarea din Normandia a fost hotărâtă definitiv în timpul Conferinţei de la Teheran (v.) din 1943. În actele oficiale se consemna că „operaţia Overlord să fie declanşată în luna mai 1944, în cooperare cu o operaţie în sudul Franţei". *Planul* ~ prevedea, într-o primă fază, cucerirea, prin ample acţiuni de desant aerian şi maritim, a unei baze de plecare pe coasta Normandiei, apoi declanşarea unei ofensive spre Paris şi zonele centrale ale Franţei. În acest scop, au fost concentrate în insulele britanice aproape 60 de divizii americane, engleze, franceze, peste 13.000 de avioane şi aproximativ 6.000 de nave de luptă şi de debarcare; în S.U.A. erau gata pentru a fi aduse în Europa alte 50 de divizii. Debarca – rea a început în dimineaţa de 6 iun. 1944, după un bombardament nimicitor al aviaţiei şi artileriei de pe nave şi după ce în cursul nopţii fuseseră

lansate trei divizii de desant aerian. Din prima zi s-au cucerit cinci capetede pod care apoi s-au unit, după lupte înverşunate. La 21 iun. a fost eliberat portul Cherbourg, la 10 iul., orăşelul Caen, aprig apărat de germani. Începând de la 25 lui, forţele aliate au desfăşurat o ofensivă de mare amploare, eliberând mari părţi din NV Franţei. La 25 aug. a intrat în Paris – care fusese eliberat de forţele din rezistenţa franceză – o divizie blindată franceză „urmată imediat de trupe americane. La 11 sept. s-a stabilit joncţiunea cu* forţele ce debarcaseră în S Franţei» (v. *Anvil, Planul* constituindu-se astfel un front unitar, care înainta? irezistibil spre frontierele de V ale Germaniei hitleriste.

PÁCE 1. Situaţia, starea de drept rezultată în urma încheierii războiului (v.) dintre două sau mai multe state şi a reglementării diferendului aflat la originea confruntării armate, a drepturilor şi obligaţiilor reciproce ale părţilor în relaţiile lor. ~ *separata*, p. pe care un cobeligerant o încheie în mod izolat cu inamicul comun, separându-se de aliaţii săi, de obicei în urma unor dificultăţi grave de ordin militar ce afectează capacitatea sa de a continua lupta. Uneori, membrii unei coaliţii (v.) se înţeleg în mod explicit să nu încheie ~ *s.* 2. Stare a relaţiilor dintre state caracterizată prin absenţa războiului, a utilizării deschise a violenţei armate. Această definiţie „negativa” a **p.** este expresia unei realităţi istorice: tipul de p* edificat până în momentul de faţă în relaţiile internaţionale nu a depăşit simpla absenţă a

confruntării manifeste.

P. „negativă” este o stare temporară, care poate fi oricând întreruptă de noi războaie, întrucât cauzele obiective ale acestora nu sunt înlăturate din societate. În această accepţie, p. nu exclude ostilitatea latentă, continuarea politicii puterii, echilibrul bazat pe forţă şi imperialismul, cursa înarmărilor, conservarea unor focare de încordare în diferite zone ale lumii, inegalitatea şi exploatarea în relaţiile dintre state sau în interiorul lor. Deşi nu se identifică cu o abordare globală a fundamentelor **pe,** lupta pentru eliminarea recurgerii la violenţa armată din viaţa internaţională constituie un imperativ vital al epocii actuale. Este ştiut că dreptul internaţional contemporan a abolit străvechiul *jus ad bellum*, recunoscând dreptul statelor la **p***

3. Stare a relaţiilor sociale, atât în interiorul statelor, cât şi în viaţa internaţională, caracterizată de: a) absenţa manifestărilor explozive ale forţei armate; b) înlăturarea aşa-numitei violenţe structurale, implicate de instituţiile sociale care, pe plan naţional şi în relaţiile dintre state, perpetuează inegalitatea şi dominaţia, exploatarea şi dependenţa – în ultimă instanţă condiţiile obiective ale războiului; c) dezvoltarea unor structuri de cooperare activă şi multilaterală, bazată pe egalitate şi avantaj reciproc, pe dreptul fiecărui popor de a fi stăpân pe soarta sa, pe neamestecul în treburile interne şi soluţionarea diferendelor pe cale paşnică etc.

Această viziune „pozitivă” asupra p. a fost dezvoltată în plan teoretic, în cadrul concepţiei marxiste, precum şi de către irenologie (v.) e în politica mondială ea este expresia obiectivelor urmărite de lupta forţelor progresiste, interesate în schimbări sociale structurale. În acest domeniu, poziţia P.C.R., materializată în politica externă a României, are la bază o extindere concretă a valenţelor teoretice şi practice ale conceptului de revoluţie la nivelul vieţii internaţionale. Edificarea p.» sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu, este strâns legată de lichidarea relaţiilor de inegalitate şi exploatare generate pe plan naţional de societatea împărţită în clase antagoniste şi de restructurarea radicală a relaţiilor internaţionale, urmărindu-se înlăturarea politicii de dominaţie şi asuprire a unor popoare de către altele, a imperialismului şi neocolonialismului, a împărţirii lumii întări bogate şi sărace, a decalajelor economice şi a stării de subdezvoltare. Adâncirea interdependenţelor de ordin economic, politic, tehnologic şi cultural în lumea contemporană reclamă, de asemenea, găsirea de metode, reglementări şi soluţii care să permită abordarea problemelor internaţionale prin prisma intereselor comunităţii mondiale şi cu participarea tuturor statelor, indiferent de mărime, orânduire socială sau zonă geografică, cu alte cuvinte, multilateralizarea relaţiilor dintre state şi dezvoltarea conlucrării şi cooperării strânse pe baze democratice. În această accepţie, edificarea

p. este legată, de asemenea, de realizarea dezarmării generale şi totale (v, şi *irenologie*, *polem ologie*, *război i*).

PACIFISM, curent de gândire, de fac tura liberală şi mişcare politică ce se pronunţă împotriva oricărei recurgeri la violenţă, îndeosebi la război, indiferent de caracterul şi de scopurile sale. P. consideră că lupta împotriva exploatării şi injustiţiei sociale „ca şi opoziţia faţă de agresiunea externă trebuie să îmbrace forme exclusiv nonviolente (nesupunerea civilă etc.). Cu rădăcini istorice întinse «p. cunoaşte o puternică dezvoltare în sec. 19. Mişcările pacifiste s-au aflat la originea Congreselor universale pentru pace, ţinute între 1843 – 1903,. care menţionau, în rezoluţiile lor, necesitatea dezarmării generale şi simultane sau a limitării înarmărilor… O audienţă deosebită a avut în secolul nostru concepţia pacifistă a lui Gandhi. Lozincile pacifiste au fost utilizate uneori în scopuri diversioniste de către cercurile interesate în împiedicarea rezistenţei la agresiune „în contracararea mişcărilor de eliberare etc. Totuşi, curentele pacifistu pot juca în anumite limite un rol pozitiv în realizarea unui climat de destindere şi colaborare inter laţionala».

PACT, tratat internaţional încheiat între două sau mai multe state, cu» un caracter solemn, pentru reglementarea unor probleme politice importante (de ex. Pactul Societăţii Naţiunilor (v,), Pactul Briand-Kellogg (v.) pactele drepturilor omului (v.) etc.). ~ *de asistenţă mutuală,*

înţelegere prin care statele părţi se angajează să-şi acorde ajutor reciproc, la nevoie cu forţele armate, în cazul că una> dintre ele este victimă a agresiunii ~ *de a. m.* nu produc efecte juridice, în speţă obligaţia de a acorda ajutor, decât în momentul în care s-a produs un act de agresiune împotriva» unuia dintre semnatari şi numai în cazul în care au fost întrunite toate condiţiile prevăzute în dispozitivul pactului (v. *casus foederis).* Printre cele mai cunoscute pacte de acest gen se numără acelea încheiate de U.R.S.S. cu Franţa şi Cehoslovacia în 1935.

„În caz de agresiune neprovocată împotriva uneia dintre părţi – se arată în pactul f ranco-sovietic din 2 mai 1935 – ajutorul şi asistenţa vor fi aduse de către cealaltă parte". În această categorie se includ şi tratatele de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală **(v.)** încheiate de România cu unele state socialiste. ~ *de neagresiune,* acord internaţional prin care statele contractante îşi asumă obligaţia de a nu comite unul împotriva altuia acte de agresiune (v.), individual sau împreună cu alte state. În cadrul procesului afirmării principiului neagresiunii în dreptul internaţional contemporan, în special în perioada dintre cele două războaie mondiale, vs-au încheiat numeroase ~ *de n.* bilaterale (de ex. U.R.S.S. – Afghanistan, – 31 aug. 1926; România-Grecia, 21 mart. 1928) sau multilaterale (de ex. Tratatul interamerican împotriva răz „boiului, de neagresiune şi conciliere, 10 oct. 1933, v.). Unul

din cele mai importante ~ *de n*. În această perioadă este Pactul Rriand-Kellogg, din 27 aug. 1928 **(v.).** 1926. *PACTUL DE AMICIŢIE ŞI COLABORARE CORDIALA ÎNCHEIAT DE ROMÂNIA ŞI ITALIA* la Roma, la 16 sept. După adoptarea Planului Dawes **(v.)** şi a Acordurilor de la Locarno **(v.),** diplomaţia românească îşi îndreaptă atenţia şi către realizarea unor înţelegeri cu statele din afara alianţelor sale tradiţionale. În acest context *Pactul* închei dat cu Italia avea în concepţia diplomaţiei româneşti menirea de a obţine din partea Italiei garantarea statu-quo-ului, urmărind în acelaşi timp atenuarea rezultatelor nefaste ale unei eventuale apropieri dintre guvernul lui Mussolini rei guvernele statelor revizioniste din zonă. Prin *Pact* statele semnatare se obligau a respecta tratatele internaţionale ale căror semnatare erau, stipulându-se totodată acordarea sprijinului politic ori diplomatic în eventualitatea unei ameninţări externe. Eventualele litigii dintre părţi, ce nu puteau fi rezolvate pe căi obişnuite, urmau a fi rezolvate prin arbitraj şi conciliere. Printr-un protocol-anexă, părţile se angajau să dezvolte relaţiile economice dintre ele, fapt pentru care au hotărât să numească comisii mixte care să studieze problemele respective. Înainte de expirarea termenului, la 18 iul. 1932, Italia a condiţionat prelungirea lui de anularea scrisorilor secrete Averescu-Mussolini din 16 sep. 1926 şi a includerii în textul *Pactului* a unei clauze de

neutralitate. România a refuzat. *Pactul* s-a prelungit pe şase luni, până la 18 ian. 1933. Atunci, din nou, Italia a susţinut includerea clauzei privind neutralitatea. România a arătat că o atare clauză nu ar putea fi acceptată de Mica înţelegere, nefiind nici în spiritul Societăţii Naţiunilor. A fost totuşi de acord cu anularea scrisorilor Averescu-Mussolini, numai pentru a prelungi *Pactul* cu Italia. *Pactul* a fost prelungit până la 18 iul. 1933 şi apoi, cu mare greutate, până în ian. 1934. Treptata şi tot mai strânsa apropiere dintre Italia şi statele revizioniste europene a dus însă la denunţarea, în 1934, a *Pactului* de către Italia. 1928. *PACTUL DE NEAGRESIUNE ŞI ARBITRAJ ÎNTRE ROMÂNIA ŞI GRECIA,* semnat la Geneva la 21 mart., cuprindea angajamentul părţilor contractante de a nu întreprinde una împotriva celeilalte niciun fel de atac sau incursiune şi de a nu recurge, în niciun caz, la război una împotriva celeilalte. Pactul a fost încheiat pe o durată de zece ani. *PACTUL GENERAL DE RENUNŢARE LA RĂZBOI* (cunoscut şi sub denumirea de *Pactul Briand-Kellogg*, după numele miniştrilor de externe ai Franţei şi S.U.A., care au iniţiat încheierea sa, sau *Pactul de la Paris*), semnat la 27 aug., obliga părţile să renunţe la război ca instrument al politicii naţionale şi ca mijloc de reglementare a litigiilor internaţionale, angajându-se să rezolve diferendele dintre ele numai prin mijloace paşnice. *Pactul* nu prevedea un termen, după expirarea căruia obligaţiile decurgând din el

ar înceta să fie în vigoare nici posibilitatea pentru statele contractante de a-l denunţa sau a se retrage din el. Pactul nu interzicea alte forme de folosire a forţei şi tiici nu prevedea măsuri pentru constatarea violării prevederilor sale. De asemenea, *Pactul* nu interzicea dezlănţuirea războiului decât în raporturile dintre statele contractante şi nu prevedea măsuri concrete menite să asigure menţinerea păcii şi securităţii internaţionale. Cu toate lipsurile sale, *Pactul* a constituit un pas inséminât pe calea statornicirii dreptului statelor la pace şi securitate internaţională, a interzicerii recurgerii la folosirea forţei şi a ameninţării cu forţa ea mijloace ale politicii externe a statelor. România a aderat la acest *Pact* la 9 febr. 1929. În 1939 erau părţi 63 de state, inclusiv Germania, Italia şi Japonia. Prevederile *Pactului* au fost invocate de Tribunalul Militar International de la Nürnberg în motivarea sentinţei de condamnare a principalilor criminali de război nazişti. 1932. *PACTUL DE NEAGRESIUNE DINTRE FRANŢA ŞI UNIUNEA SOVIETICĂ,* încheiat la Paris la 29 nov., conţine un număr de şapte articole în care se exprimă dorinţa părţilor de a pune la baza relaţiilor dintre ele stipulaţiile cuprinse în Pactul general de renunţare la război, din 27 aug. 1928 (v.). În esenţă* clauzele *Pactului* prevăd abţinerea părţilor de a recurge una faţă de alta la război sau agresiune, iar în situaţia în care una din ele era obiect de agresiune din partea unei a treia părţi

urma ca cealaltă parte să nu participe nici direct, nici indirect la agresiunea respectivă. În *Pact* se stipula, de asemenea, că niciuna din părţi nu va participa la nicio înţelegere internaţională având ca efect boicotul comercial sau financiar al celeilalte. 1933. *PACTUL CELOR PATRU MARI PUTERI,* proiect întocmit de Benito Mussolini şi prezentat oficial la 19 mart. Marii Britanii.

El avea drept scop organizarea unui directorat al marilor puteri occidentale (Anglia, Franţa, Italia şi Germania) în Europa. În esenţă, planul prevedea **o** nouă împărţire a Europei şi a coloniilor în patru zone de influenţă (v.). Conform prevederilor sale Anglia urma sa rămână în posesia întregului său imperiu colonial, Franţa să-şi păstreze coloniile şi teritoriile sub mandat, Germania să obţină mână liberă în Belgia şi U.R.S.S., Italia să aibă zona sa de influenţă în Balcani şi în regiunea danubiană, iar Polonia urma să cedeze Germaniei coridorul în schimbul unei părţi a Ucrainei. Prevederile planului stipulau, de asemenea, revizuirea tratatelor, inclusiv a art. 19 al Pactului Societăţii Naţiunilor (v.). Proiectul a fost prezentat în Parlamentul britanic de premierul Ramsay MacDonald, în urma opoziţiei îndârjite a statelor membre ale Micii înţelegeri (v.), care au luat în discuţie în câteva dezbateri succesive proiectul lui Mussolini, a fost dat publicităţii la 25 mart. 1933 un comunicat prin care se respingea, de plano, orice încercare de modificare a statu-quo-ului teritorial, precum şi

clauza revizuirii tratatelor, inclusiv a Pactului Societăţii Naţiunilor. Opoziţia Micii înţelegeri şi a opiniei publice a obligat şi guvernul francez să-şi revizuiască poziţia. Proiectul a fost aprobat de Mica înţelegere, la 30 mai 1933, într-o nouă formulare, din care au fost scoase toate clauzele revizioniste. *Pactul* astfel reformulat a fost parafat la Roma, la 7 iun. 1933, dar golit de conţinutul său revizionist, nu va mai prezenta interes pentru Italia şi Germania. *PACTUL DE NEAGRESIUNE ŞI CONCILIA TIU NE DE LA RIO DE JANEIRO* (cunoscut şi sub denumirea de *Pactul Saavedra* Lamas, după numele ministrului de externe argentinian care l-a iniţiat), încheiat la 10 oct. 1933 între Argentina, Brazilia, Chile, Mexic, Paraguay şi Uruguay, condamna războiul de agresiune şi achiziţia de teritorii prin forţa armelor şi prevedea, totodată, soluţionarea diferendelor de orice natură prin mijloace paşnice, consacrate de dreptul internaţional. Prin *Pact* era prevăzută modalitatea constituirii şi funcţionării unei comisii de conciliere, căreia trebuiau să-i fie supuse, în mod obligatoriu, toate diferendele care nu puteau fi soluţionate într-un termen rezonabil pe căi diplomatice. *Pactul* era conceput ca o completare a Pactului Briand – Kellogg (v.), stabilind o procedură de conciliere în concordanţă cu recomandările făcute în sept. 1928 de Adunarea Societăţii Naţiunilor. Fiind deschis aderării tuturor statelor (până în 1936 au devenit părţi la *Pact* 32 de state din America şi Europa,

printre care România şi celelalte state ale Micii înţelegeri), s-a numărat printre instrumentele cu caracter antirevizionist. România a aderat la *Pact* prin nota din 12 dec. 1934 adresată de Nicolae Titulescu ambasadorului argentinian la Roma. Schimbul instrumentelor de ratificare privind aderarea României şi a celorlalte state membre ale Micii înţelegeri a avut loc la Geneva, la 17 apr. 1933. *PACTUL DE ORGANIZARE AL MICII ÎNŢELEGERI,* semnat la 16 febr, la Geneva, de N. Titulescu, E. Beneš şi B. Jeftic, în condiţiile în care, pe plan internaţional, o serie de evenimente (acordarea de către marile puteri occidentale a egalităţii de înarmare Germaniei, acceptarea tacită a ocupării Chinei de nord-est de către Japonia (v. *agresiunea Japoniei împotriva Chinei)*, venirea hitlerismului la putere în Germania ş.a.) marcau creşterea forţelor care promovau o politică revanşardă, revizionistă şi agresivă. În aceste condiţii, măsurile luate de statele membre ale Micii înţelegeri prin adoptarea *Pactului* urmăreau o mai bună organizare şi coordonare a eforturilor lor în vederea salvgardării păcii, apărăm independenţei naţionale şi a integrităţii lor teritoriale. Prin *Pact* se instituia un Consiliu permanent al Micii înţelegeri, compus din miniştrii afacerilor externe ai statelor membre, ori din delegaţii lor care urma a se întruni cel puţin de trei ori pe an, una din aceste întruniri având loc, pe rând, în fiecare din statele membre, iar una ţinându-se la Geneva cu ocazia sesiunii Adunării

Societăţii Naţiunilor. În toate problemele discutate, ca şi în hotărârile ce urmau a fi luate, se respecta principiul egalităţii între cele trei state membre. Se prevedea că pentru orice tratat politic sau acord economic ce urma a fi încheiat de unul din statele membre şi care şi-ar fi schimbat situaţia politică ori ar fi avut consecinţe politice importante era necesar consimţământul unanim al Consiliului Micii înţelegeri. Organizaţia rămânea deschisă şi altor ţări, în condiţii ce urmau a fi stabilite de la caz la caz, exprimându-se voinţa de a intensifica colaborarea pe plan economic atât între statele membre cât şi cu alte state, în acest scop se crea Consiliul Economic al Micii înţelegeri, care urma să asigure coordonarea acţiunilor economice ale statelor membre, ca şi relaţiile pe care aceste state urmau a le dezvolta cu terţii. Adoptarea *Pactului* de organizare a Micii înţelegeri a însemnat o întărire a forţelor antirevizioniste din Europa, a căror acţiune era îndreptată către apărarea păcii, independenţei şi statu-quo-ului teritorial. De aceea forţele agresive, revizioniste au reacţionat cu brutalitate faţă de acest act prin puternice presiuni politice şi campanii denigratoare în presă, lansând între altele şi zvonul că cele trei state membre ale Micii înţelegeri ar fi adoptat, odată cu *Pactul,* o serie de clauze cu caracter militar. La 1 mart. 1933, ţările Micii înţelegeri au adresat secretarului general al Societăţii Naţiunilor o scrisoare prin care dezminţeau categoric calomniile respective şi îşi

manifestau fidelitatea faţă de principiile Pactului Societăţii Naţiunilor (v.). 1934* *PACTUL ÎNŢELEGERII BALCANICE,* semnat la Ateţia, la 9 febr., de patru state balcanice: Grecia, Iugoslavia.

România şi Turcia, a pus bazele înţelegerii Balcanice (v.). Inspirat din principille Pactului Societăţii Naţiunilor (v.) i? i ale Pactului general de renunţare ia război (v.), *Pactul* stabilea un sistem de securitate în zona balcanică prin garantarea reciprocă a graniţelor de către semnatarii săi, în scopul menţinerii statu-quo-ului teritorial stabilit în urma primului război mondial. Părţile contractante se angajau, totodată, a se „concerta" asupra măsurilor ce urmau a fi luate în eventualitatea că interesele mai sus-menţionate ar fi fost ameninţate şi de a nu întreprinde nicio acţiune politică faţă de altă ţară nesemnatară a acordului fără un aviz mutual prealabil. *Pactul* rămânea deschis oricărei ţări balcanice. În Protocolul anex se specifică, în mod expres, că sunt considerate state agresoare ţările ce comiteau unul din actele de agresiune enumerate de convenţiile de la Londra din 3 şi 4 iul. 1933 (v.). Totodată, erau stabilite măsurile pe care statele balcanice urmau a le lua în cazul unei agresiuni din partea unor terţe state. *Pactul* mai era însoţit de două protocoale de semnătură, în care se stipula că guvernele celor patru state se obligau să încheie în termen de şase luni convenţiile militare menite a aplica mecanismul defensiv al alianţei, şi preciza accepţia întinderii graniţelor

exclusiv balcanice la care făcea referire *Pactul*. În oct. – nov. 1934, în cadrul sesiunii de la Ankara, miniştrii de externe ai celor patru ţări membre au adoptat statutul înţelegerii Balcanice, în care era reglementată activitatea comună. Potrivit statutului, alcătuit în cea mai mare măsură pe baza propunerilor lui Nicolae Titulescu, organul principal al alianţei era Consiliul permanent, compus din miniştrii de externe ai statelor. Consiliul, care se întrunea de două ori pe an, prin rotaţie în capitala fiecărui stat membru, adopta deciziile în unanimitate. Prin statut s-a creat şi Consiliul economic consultativ al alianţei, precum şi un secretariat al Consiliului permanent. Pentru studierea unor probleme de interes comun, Consiliul consultativ era împuternicit să înfiinţeze organe permanente sau ad-hoc.

1935. *PACTUL DE ASISTENŢĂ MUTUALĂ ROMÂNO*

(PROIECTUL ~) în condiţiile situaţiei internaţionale din perioada respectivă, guvernul român a luat în considerare încheierea unui pact de asistenţă mutuală cu U.R.S.S., asemănător celui cehoslovaco-sovietic, semnat în mai 1935. Dat fiind că la 9 iun. 1934, când au fost reluate relaţiile diplomatice, ambele state îşi garantau reciproc suveranitatea naţională ca şi neamestecul direct sau indirect în treburile interne, N. Titulescu a considerat că există o bază temeinică pentru purtarea unor negocieri eficiente. Activitatea sa în acest sens din anii 1935 şi 1936 a

fost combătută pe plan extern de statele fasciste şi revanşarde şi de unele cercuri politice şi diplomatice din statele occidentale, iar pe plan intern, de grupările de dreapta şi de extremă dreaptă şi de unele grupări politice burgheze care nu voiau să lege prea strâns România de U.R.S.S. În 1936, neliniştea provocată de Germania nazistă, care în mart., încălcind tratatele, ocupase zona demilitarizată a Rinului, a determinat pe Nicolae Titulescu să reia negocierile cu Maxim Litvinov, comisarul pentru afacerile străine al U.R.S.S. La 14 iul. 1936, guvernul Tătărescu i-a reînnoit lui Nicolae Titulescu mandatul pentru încheierea unui pact de asistenţă mutuală cu U.R.S.S. În timpul Conferinţei de la Montreux (v»), Titulescu şi Litvinov au discutat şi au adnotat proiectul unui atare pact, care prevedea că asistenţa mutuală se va acorda împotriva oricărui agresor european. De asemenea, trecerea trupelor peste graniţa dintre cele două state nu se va putea efectua decât la cererea formală de ajutor a fiecărei părţi. În genere, clauzele proiectului prevedeau că asistenţa mutuală, în cazul unei agresiuni împotriva uneia dintre părţi, urma să fie reglementată pe baza respectării reciproce a independenţei şi suveranităţii. La 29 aug. 1996, Titulescu fiind îndepărtat din guvernul român, succesorul său, Victor Antonescu, s-a pronunţat pentru relaţii corecte şi de bună vecinătate cu U.R.S.S. fără a mai realiza încheierea unui pact de neagresiune. 1939. *PACTUL CE RM ANO-1*

TALIAN DE COLABORARE POLITICĂ ŞI MILITARĂ, semnat la 22 mai la Berlin, a desăvârşit alianţa politico-militară a celor două state fasciste, creată în timpul acţiunilor comune de încălcare a păcii prin actele de agresiune din Etiopia, Spania, Austria, Cehoslovacia şi Albania. Alianţa a însemnat crearea Axei Berlin-Roma (v.). Încheiat pe 10 ani, *Pactul* prevedea acordarea imediată de ajutor militar „cu toate forţele armate", în caz că unul dintre semnatari era atras în acţiuni de război cu un stat terţ, colaborarea în domeniul militar şi al economiei de război, consultări reciproce pe problemele internaţionale şi acordarea reciprocă de sprijin politic şi diplomatic. *Pactul* a însemnat o importantă etapă în pregătirea declanşării celui de-ai doilea război mondial. El a fost urmat, în 1940, de încheierea *Pactului tripartit* (v.) între Germania, Italia şi Japonia, care a creat Axa Berlin-Roma-Tokio (v.).
1940. *PACTUL TRIPARTIT,* încheiat la 27 sept, la Berlin, reprezintă un tratat de alianţă politică şi militară încheiat pe zece ani de Germania, Italia şi Japonia în timpul celui de-al doilea război mondial, prin care întinse zone ale lumii erau împărţite în sfere de dominaţie între statele semnatare. Conform prevederilor *Pactului*, cele trei state îşi exprimau dorinţa de a colabora în vederea instituirii unei „ordini noi" în Europa şi Asia. Germaniei şi Italiei i se recunoaşte a „dreptul" de a institui această ordine în Europa, iar Japoniei aceleaşi „drepturi" în Asia. Clauzele *Pactului*

prevedeau, de asemenea, obligaţia de ajutor reciproc pe plan politic, economic şi militar în cazul în care una din părţi ar fi fost atacată de un stat care nu participa la războiul din Europa sau la cel chino-japonez. Încheiat în condiţiile în care, în urma actelor sale de agresiune, Germania hitleristă obţinuse deja o seamă de importante succese militare şi politice în Europa, iar Japonia în Extremul Orient, în timp ce în Africa, Italia îşi continua acţiunile sale agresive, *Pactul* a sporit încordarea dintre statele agresoare şi S.U.A., ca şi dintre înseşi partenerii agresori. Ulterior guvernele unor state au luat hotărârea de a adera la *Pact,* (Ungaria – 20 nov. 1940, România – 23 nov. 1940, Bulgaria – 1 mart. 1941, apoi Finlanda, Spania, Thailanda, Croaţia, statul Manciuko, ca şi guvernul Van Tzin-vei, China.) V. *antico minier n*, *Pactul Axa Berhn-Roma-Tokio.*

1945. *PACTUL LIGII STATELOR ARABE* a fost semnat ia 22 mart. Şi ratificat de Siria, Transiordania (în prezent Iordania), Irak, Arabia Saudită, Liban, Egipt şi Yemen; ulterior au aderat: Libia, Sudan, Maroc, Tunisia, Algeria, Republica Arabă Yemen şi Republica Democratică Populară a Yemenului, Kuwait, Bahrain, Qatar, Oman, Emiratele Arabe Unite, Mauritania, Somalia şi Organizaţia pentru Eliberarea Palestinei (O.E.P.). Scopul semnării *Pactului*, după cum se afirmă în art. 2, este „de a asigura relaţii mai strânse între statele membre şi de a coordona acţiunile lor politice în vederea realizării unei colaborări

intense între ele, de a salvgarda independenţa şi suveranitatea lor şi de a se interesa, într-o manieră generală, de problemele referitoare la statele arabe şi la interesele lor". În *Pact* este prevăzută structura Ligii Statelor Arabe, în decursul anilor, membrii *Pactului* s-au reunit de mai multe ori, maniiestând o grijă deosebită pentru cimentarea şi întărirea legăturilor pe baza respectării independenţei şi suveranităţii statelor, pentru orientarea eforturilor lor spre binele comun al tuturor ţărilor arabe. Apărarea securităţii regionale a fost şi este una din preocupările majore ale ţărilor respective. Evenimentele ulterioare semnării *Pactului* (conflictul armat dintre Franţa, Siria şi Liban) au determinat statele Ligii să adopte măsuri ferme pentru întărirea securităţii lor. Astfel, la 1 iun. 1950, statele arabe au încheiat „Pactul de apărare comună", prin care s-a instituit un sistem militar de securitate colectivă. Au fost create următoarele organisme militare: Consiliul de apărare comună, alcătuit din miniştri de externe şi ai apărării; Comitetul militar permanent; Organismul militar consultativ şi Secretariatul permanent. Toate aceste organisme funcţionează sub controlul Consiliului Ligii Arabe. După intrarea în vigoare a Pactului de apărare, între unele state arabe s-au încheiat şi acorduri militare bilaterale. 1948» *PACTUL DE LA BOGOTÁ,* tratat interamerican asupra soluţionării paşnice a conflictelor, adoptat la cea de-a IX-a Conferinţă interamericană de la

Bogotá (v. *Conferinţele panamericane*). *Pactul*, conţinând regulile de procedură a mijloacelor de reglementare enunţate principial în Carta de la Bogotá (v.), a înlocuit cele 15 instrumente de reglementare paşnică a diferendelor existente în vigoare la acea dată. În cap. I, intitulat „îndatoririle generale pentru reglementarea conflictelor prin mijloace paşnice”, statele se angajează să se abţină de la ameninţarea cu forţa sau folosirea forţei, sau de la orice mijloace de constrângere în vederea reglementării conflictelor şi, în toate împrejurările, să recurgă la procedura paşnică. Cap, al II-lea reglementează procedura bunelor oficii şi a concilierii, prevăzând definiţia, funcţiile mediatorilor, căile de urmat în caz de eşec, posibilitatea de oferire a medierii individuale sau colective etc. Cap, al III-lea tratează procedura anchetei şi a concilierii. Punerea în aplicare a acestor proceduri este strâns legată de două dintre organele O.S.A. – de secretariatul general, care are sarcina de a stabili cadrul instituţional al concilierii, şi de consiliul permanent al organizaţiei, singurul organ împuternicit să convoace comisia pentru anchetă şi conciliere şi în sub ordinea căruia intră Comisia interamericană de soluţionare paşnică. Cap, al IV-lea şi al V-lea cuprind procedura juridică – în competenţa căreia intră atât diferendele aşa-zis juridice, cât şi cele cu caracter politic – şi, respectiv, procedura arbitrală, care instituţionalizează un mijloc paşnic de

reglementare ce se deosebeşte radical de procedura clasică. 1966. *PACTUL INTERNAŢIONAL CU PRIVIRE LA DREPTURILE CIVILE ŞI POLITICE,* elaborat de Comisia drepturilor omului şi adoptat de Adunarea Generală a O.N.U. la 16 dec., împreună cu Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale (v.) (cunoscute sub denumirea de *Pactele drepturilor omului*), cuprinde principii şi prevederi importante pentru dezvoltarea progresivă a D.I.C. Şi consacrarea pe plan internaţional a drepturilor omului. *Pactul* înscrie dreptul tuturor popoarelor de a dispune de ele însele, de bogăţiile şi de resursele naturale şi de a-şi determina, în virtutea acestui drept, în mod liber, statutul politic şi dezvoltarea economică, socială şi culturală. Statelepărţi se angajează să respecte şi să garanteze tuturor persoanelor aflate pe teritoriul lor drepturile înscrise în *Pact* fără niciun fel de discriminări şi să adopte măsuri legislative şi de altă natură pentru traducerea în viaţă a prevederilor *Pactului.* Statele recunosc drepturile civile şi politice cum sunt: dreptul la viaţă, interzicerea torturii, a tratamentelor inumane, a sclaviei, a muncii forţate, dreptul la libertate şi securitate personală, interzicerea arestării ori detenţiei arbitrare, dreptul persoanei arestate sau deţinute de a fi tratată cu umanitate şi de a se adresa organelor judiciare competente în legătură cu legalitatea detenţiei sale, egalitatea tuturor oamenilor în faţa organelor de justiţie,

prezumţia de nevinovăţie a oricărei persoane acuzată de săvârşirea unei infracţiuni, atâta timp cât nu a fost stabilită în mod legal culpabilitatea sa, dreptul la apărare, interzicerea oricăror imixtiuni arbitrare în viaţa particulară a unei persoane, libertatea gândirii şi conştiinţei, interzicerea propagandei de război, dreptul de asociere, dreptul fiecărui cetăţean de a lua parte la viaţa publică a ţării sale, de a alege şi a fi ales, egalitatea deplină a tuturor persoanelor în faţa legii etc. Este prevăzută instituirea unui Comitet ai drepturilor omului, atribuţiile acestui organism, precum şi obligaţiile statelor-părţi de a prezenta rapoarte în legătură cu modul de aplicare a *Pactului*, secretarului general al O.N.U. care le va transmite spre examinare comitetului. România a semnat *Pactul* la 27 iun. 1968 şi l-a ratificat prin Decretul nr. 212 din 31 oct. 1974. *PACTUL INTERNAŢIONAL CU PRIVIRE LA DREPTURILE ECONOMICE, SOCIALE ŞI CULTURALE,* elaborat de Comisia drepturilor omului şi adoptat de Adunarea Generală O.N.U. la 16 dec. 1966, împreună cu Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice (v.), ambele cunoscute sub denumirea de *Pactele drepturilor omului*. Cuprinde principii şi prevederi importante pentru dezvoltarea progresivă a dreptului internaţional contemporan şi consacrarea, pe plan internaţional, a drepturilor omului. În *Pact* este înscris dreptul tuturor popoarelor de a dispune de ele însele, de bogăţiile şi de resursele lor naturale,

şi de a-şi determina în virtutea acestui drept, în mod liber» statutul politic şi dezvoltarea economică, socială şi culturală. Statele-părţi se angajează să asigure prin mijloace proprii, inclusiv prin adoptarea de măsuri legislative, cât şi prin cooperare internaţională, exercitarea deplină a drepturilor recunoscute prin prevederile pactului, fără niciun fel de discriminări întemeiate pe rasa, culoare, sex, limbă, religie, bpiiité politică, origine naţională sau socială* etc. Statele-părţi la acest document internaţional recunosc drepturile economice, sociale şi culturale, cum sânti dreptul la muncă şi la o remuneraţie corespunzătoare activităţii desfăşurate, asigurarea securităţii şi igienei muncii, dreptul la odihna şi la concedii plătite, dreptul de asociere în organizaţii sindicale, dreptul la asigurări sociale, ocrotirea familiei, a mamelor şi copiilor* dreptul la învăţătură, asigurarea treptată a gratuităţii învăţământului, dreptul fiecăruia de a participa la viaţa culturală şi de a beneficia de progresul ştiinţific etc. Statele-părţi se angajează să prezinte periodic secretarului general al O.N.U. rapoarte în legătură cumăsurile luate şi progresele obţinute în asigurarea respectării drepturilor recunoscute în Pact, pe care acesta urm cază să le trimită spre examinare Consiliului Economic şi Social (Partea a IV-a). România a semnat *Pactul* la 27 iun. 1968 şi l-a ratificat prin Decretul nr. 212 din 31 oct. 1974»

PACTA SUNT SERVANDA, expresie latină cu sensul „tratatele trebuie să fie respectate”.

Principiul respectării de către state cu buna credinţă a obligaţiilor înscrise în tratatele internaţionale este un principiu fundamental ai dreptului internaţional. A apărut încă în antichitate, fiind cunoscut de caldeeni, egipteni, chinezi, greci şi romani etc. Încheierea tratatelor era însoţită, la popoarele vechi, de diverse rituri religioase. Obligativitatea tratatelor era dedusă din ideea de bună-credinţă şi de justiţie. Principiul p.s.s. este larg consacrat în documentele internaţionale adoptate după primul şi cel de-al doilea război mondial. Preambulul Pactului Societăţii Naţiunilor arată că în scopul promovării cooperării internaţionale şi al realizării păcii şi securităţii internaţionale este necesar un respect strict pentru toate obligaţiile decurgând din tratate» U &

obiectiv similar înscrie Carta O.N.U., care prevede îndatorirea statelor membre de a ~ şi îndeplini cu bună-credinţă obligaţiile asumate potrivit Cartei. Principiul p.s.s. este frecvent reafirmat în tratatele şi documentele internaţionale din perioada contemporana. Convenţia de la Viena din 1969 privind dreptul tratatelor prevede expres că orice tratat în vigoare leagă părţile şi trebuie îndeplinit de acestea cu bună-credinţă. În Convenţie se menţionează că părţile la un tratat internaţional nu pot invoca prevederile legilor lor interne ca justificare a neîndeplinirii tratatului. Respectarea cu fidelitate a obligaţiilor internaţionale prezintă o importanţă

deosebită pentru dezvoltarea relaţiilor prieteneşti şi cooperării între state.

PACTA TERTIIS, prescurtare a adagiului roman *pacta tertiis nec nocent nex prosunt* (tratatele nu pot impune obligaţii şi nu pot conferi drepturi terţilor), prin care este redat adesea principiul relativităţii sau efectului relativ (numai între părţile contractante „inter partes") al tratatelor. În Convenţia de la Viena, din 1969, cu privire la dreptul tratatelor (v.), acest principiu a fost înscris ca regula generală privind statele terţe, formulată astfel: „un tratat nu creează nici obligaţii nici drepturi pentru un stat terţ, fără consimţământul său". Practica diplomatică, jurisprudenţială şi convenţională oferă numeroase ilustrări ale principiului. Acest principiu se explică nu numai sub aspectul logicii juridice – un tratat sau o înţelegere, în general, avându-şi originea şi forţa obligatorie în consimţământul părţilor contractante şi, deci, neputând avea efecte juridice asupra altor părţi – ci mai ales din punct de vedere al respectării suveranităţii statelor, al capacităţii lor juridice egale privind elaborarea şi asumarea unor angajamente din care decurg drepturi şi obligaţii.

PACTUL ANDIN, v. GRUPUL ANDIN.

PACTUL ANTIC OMINTERN, v. ANTICOMINTERN, PACTUL

PACTUL DE LA SAADABAD, v. TRATATUL DE NEAGRESIUNE ÎNTRE AFGHANISTAN, IRAN, IRAK ŞI TURCIA (1937).

PACTUL MEDITERANEAN, proiect preconizat de Franţa după eşuarea Conferinţei dezarmării (1932 – 1934) (v.), care urmărea organizarea unui sistem de securitate colectivă prin realizarea unor pacte regionale (v.) de asistenţă mutuală. Între acestea se înscrie şi **p.m.,** izvorât din interesul Franţei de a contracara politica concesivă a Marii Britanii faţă de statele revanşarde şi, în special, faţă de Germania... în concepţia diplomaţiei franceze, p.m. urma să se încheie între Anglia, Franţa, Italia şi celelalte state mediteraneene, plus statele membre ale înţelegerii Balcanice (v.). În acest fel, Anglia s-ar fi aflat alături de Italia, în ciuda faptului că acţiunile agresive ale acesteia în Etiopia intrau în contradicţie directă cu interesele britanice din această zonă. Urmărind întărirea frontului antirevizionist din Europa şi eliminarea celui mai mare pericol pentru Franţa care provenea din partea Germaniei naziste, diplomaţia franceză se călăuzea după concepţia de a da „mână liberă" Italiei în Africa spre a o atrage de partea ţărilor antirevizioniste din Europa. Statele membre ale înţelegerii Balcanice au primit favorabil ideea creării **p.m.;** în concepţia lor **p.m**. Împreună cu pactul oriental (v.) constituiau pivoţii de bază ai unui sistem trainic de securitate colectivă în Europa. Ele preconizau însă că un asemenea document trebuie să cuprindă un pact de neagresiune între statele membre ale înţelegerii Balcanice şi Italia, concomitent cu convenţia de asistenţă mutuală militară între

România, Iugoslavia, Grecia şi Turcia împotriva oricărei încălcări a obligaţiei de neagresiune, convenţii ce urmau a rămâne „conexate” la asistenţa mutuală în „caiortă european” adică la obligaţia cel puţin a Franţei, Italiei, U.R.S.S. Şi Midb înţelegeri de a acorda asistenţă militară în acelaşi timp cu înţelegerea Balcanică. Interesele divergente ale marilor puteri occidentale au făcut însă ca în cele din urmă proiectul **p.m.** să eşueze.

PACTUL ORIENTAL, sistem de tratate şi acorduri internaţionale al cărui scop era, în intenţia iniţiatorilor, de a fi pivotul în jurul căruia trebuia organizată securitatea colectivă europeană, după eşuarea altor acţiuni îndreptate în acest sens şi mai ales după eşuarea Conferinţei dezarmării (oct. 1933) **(v.).** Principalii protagonişti ai p.o au fost U.R.S.S. Şi Franţa. Scopul direct al acestuia era ca o serie de state din Europa centrală şi răsăriteană (U.R.S.S., Cehoslovacia, Polonia şi statele baltice, limitrofe ale U.R.S.S.) să-şi garanteze reciproc graniţele şi, în acelaşi timp, securitatea colectivă. Franţa urma a fi garanta securităţii acestor ţări şi a graniţelor răsăritene ale Germaniei, iar U.R.S.S. urma a deveni garant suplimentar în cadrul Acordurilor de la Locarno (v.), garantând frontierele răsăritene ale Franţei şi pe cele apusene ale Germaniei. Germaniei îi revenea obligaţia să garanteze frontierele apusene ale U.R.S.S. Şi pe cele răsăritene ale Franţei. Mica înţelegere **(v.)** şi înţelegerea Balcanică **(v.)** au sprijinit cu

promptitudine iniţiativa Franţei şi a U.R.S.S., statele membre ale acestor organisme având un rol de prim ordin în primirea U.R.S.S. În Societatea Naţiunilor ca un pas necesar pe drumul înfăptuirii **p.o** în ciuda eforturilor depuse, ideea încheierii **p.o** a eşuat datorită opoziţiei categorice a Germaniei şi Poloniei. O puternică lovitură a primit încercarea de încheiere a **p.o** din partea cercurilor reacţionare fasciste internaţionale, prin săvârşirea Atentatului de la Marsilia, la 9 oct. 1934 (v.). În cele din urmă, dintre acordurile preconizate nu s-a încheiat decât Tratatul franco-sovietic de asistenţă mutuală la *2* mai 1935 (v.) şi, la 16 mai 1935, Tratatul de asistenţă mutuală dintre Cehoslovacia şi U.R.S.S.

PACTUL SAAVEDRA LAMAS, v. PACTUL DE NEAGRESIUNE ŞI CON» CILÏAŢIUNE DE LA RIO DE JANEIRO (1933).

PACTUL SOCIETĂŢII NAŢIUNILOR, act fundamental pe baza căruia a fost creată şi şi-a desfăşurat activitatea Societatea Naţiunilor (v.). A fost elaborat, împreupa cu tratatele de pace, la sfârşitul primului război mondial de o comisie formată din 19 membri (între care şi reprezentantul României), în care rolul dominant l-au avut „principalele puteri aliate şi asociate" (S.U.A., Marea Britanie, Franţa, Italia şi Japonia). P.S.N. a fost reprodus ca primă parte în cele cinci tratate de pace: de la Versailles, Saint Germain (v.), Neuilly (v.), Trianon (v.) şi Sèvres **(v.)**. În comisia de elaborare a P.S.N. s-au înfruntat de la

început două concepţii diametral opuse, exprimate pregnant în proiectul francez şi în cel anglo-american. Aceste concepţii erau, de fapt, izvorâte din interesele total divergente ale marilor puteri, care urmăreau să transforme organizaţia internaţională ce urma a se crea, într-un instrument pus în slujba propriilor lor interese. Din această luptă s-a născut un text de compromis între teza franceză a „forţei materiale” (forţa armată internaţională), care, trebuia să stea la baza sistemului de securitate instituit prin noua organizaţie şi teza anglo-americană a „forţei morale”, după care securitatea putea fi obţinută printr-o „coereiţiune morală” exercitată de opinia publică internaţională, respectiv, de noua organizaţie creată. Textul P.S.N. era, de aceea, insuficient de clar şi cu multe lacune. Votat de Conferinţa de pace de la Paris, la 28 apr. 1919, P.S.N. a intrat în vigoare la 10 ian. 1920, dată la care şi-a început formal activitatea şi Societatea Naţiunilor. Înscriind ca obiectiv principal „dezvoltarea cooperării între naţiuni şi garantarea păcii şi securităţii acestora”, P*S.N. constituia fundamentul pe care urma a se realiza securitatea colectivă (v. *securitate internaţională)* prin intermediul noii organizaţii internaţionale pe care o crea. Axul central al P.S. Ne îl constituie prevederile ce impuneau tuturor membrilor organizaţiei de a executa obligaţiile asumate prin tratate, condiţie esenţială a convieţuirii paşnice între state, apărarea principiilor dreptului

internaţional constituind principala obligaţie morală a statelor garantată prin art. 10,12 şi 16 din Pact. În virtutea art. 10, statele membre ale Societăţii Naţiunilor aveau obligaţia de „a respecta şi menţine, în contra oricărei agresiuni exterioare, integritatea teritorială şi independenţa politică existentă a tuturor membrilor Societăţii”, în caz de agresiune, de ameninţare sau pericol de agresiune urmând ca Consiliul Societăţii Naţiunilor să avizeze asupra mijloacelor de a asigura executarea îndatoririlor asumate prin Pact. În art. 12 se prevedea obligaţia statelor membre ale Societăţii Naţiunilor de a supune diferendele dintre ele unei proceduri paşnice de reglementare şi de a nu recurge la război „înainte de expirarea unui termen de trei luni de la decizia arbitrilor sau de la raportul Consiliului Societăţii Naţiunilor”. În P.S.N. era menţinută aşadar posibilitatea recurgerii, în anumite împrejurări, la război pentru reglementarea unor diferende între state. În cazul în care un stat membru al Societăţii Naţiunilor ar fi recurs la război, contrar angajamentelor pe care şi le-a asumat de a recurge mai întâi la mijloace paşnice pentru a-şi reglementa litigiile cu alt stat, art, 16 stipula că o asemenea situaţie era considerată ca un act de agresiune contra tuturor celorlalţi membri ai Societăţii Naţiunilor. Într-o atare situaţie, celelalte state membre se obligau să rupă orice relaţii comerciale sau financiare şi să interzică orice raporturi între naţionalii lor şi cei ai statului

agresor, membru sau nu al Societăţii Naţiunilor. Sancţiunile economice reprezentau, în ultimă instanţă, unica ripostă concretă pe care

P.S. Ne o prevedea; posibilitatea aplicării de sancţiuni militare şi politice era enunţată în acelaşi articol într-o formă confuză, echivocă. În ciuda numeroaselor sale lacune PeS. Ne a fost primul act internaţional din istoria umanităţii prin care se încerca organizarea păcii, asigurarea securităţii statelor prin intermediul unui forum internaţional oferind, totodată, mijloace paşnice în vederea realizării acestor scopuri. Numeroasele lacune ale P.S.N*, sistemul de contradicţii care a dominat viaţa internaţională şi politica marilor puteri imperialiste în perioada interbelică şi-au pus puternic pecetea negativă asupra activităţii organizaţiei. Încercările făcute în vederea completării şi precizării conţinutului P.S.N., pentru a face organizaţia mai viabilă şi mai diâiamică, s-au izbit de opoziţie din partea Marii Britanii, iar ulterior, de puternica împotrivire a statelor fasciste şi revizioniste care urmăreau, în fapt, lichidarea Societăţii Naţiunilor.

PACTUM BE CONTRAHENDO, tratat sau clauză dintr-un tratat prin care părţile se obligă să încheie un nou tratat şi convin asupra unor probleme care vor constitui conţinutul acestuia. Constituie o promisiunee un angajament de a încheia într-un viitor apropiat un nou tratat. O variantă a p. de e. este *pactum de mutando*, care se referă la modificarea unui tratat existent.

Astfel, potrivit art* 3 din Tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare, încheiat la 1 iul. 1968, statele neposesoare de arme nucleare s-au angajat să încheie un acord cu A.I.E.A. (v”), prin care să accepte garanţiile Agenţiei, în scopul de a verifica îndeplinirea obligaţiilor asumate prin tratat, în vederea împiedicării deturnării energiei nucleare spre fabricarea de arme nucleare.

PACTUM DE NEGOCIANDO, acordul de voinţă al statelor, materializat într-un tratat internaţional, sau o clauză a unui tratat, prin care părţile convin să ducă tratative într-o problemă determinată. P. de n. poate să stabilească un termen sau un eveniment de care se leagă începerea tratativelor sau terminarea acestora, poate să prevadă şi alte elemente legate de desfăşurarea negocierilor (locul etc.). Obligaţia de a negocia, asumată prin p. de n., este supusă regulilor generale privind naşterea, modificarea şi stingerea obligaţiilor internaţionale, răspunderea statului etc. Obligaţia de a negocia priveşte numai începerea şi desfăşurarea procesului de negociere, nu şi rezultatul acestuia.

PAGUBE DE RĂZBOI, pierderi şi prejudicii provocate unui stat beligerant sau cetăţenilor acestuia, prin acţiunea forţelor militare, bombardamente aeriene, rechiziţii de bunuri etc. În practica statelor compensarea pagubelor cauzate de război este prevăzută, după caz, în tratatele de pace. Obligaţia de a plăti reparaţii pentru acoperirea pagubelor provocate de război

se întemeiază pe răspunderea statelor pentru declanşarea unui război de agresiune.

PAKISTAN (denumirea oficială: *Islami Dzumhurija Pakistan = Republica Islamică Pakistan),* stat situat în S Asiei, cu ieşire la Oc. Indian, învecinat cu Afghanistan, China, India şi Iran. Suprafaţa: 803.943 kmp.

Populaţia (1976): 72.370.000 loc. Capitala: *Islamabad*, 251.000 loc. (1976, cu suburbiile). Limba oficială: urdu. Moneda: 1 P. Rupee = 100 Paisas. *Istoric.* Pe teritoriul de astăzi al P «a înflorit în mileniul 2 î.e.n. civilizaţia Indus. În a doua jumătate a mileniului 2 Le.n. are loc invazia triburilor indo-europene. După ce s-a atâta A sub dominaţia Persiei ahemenide (53$

— 330 î.e.n.) şi a fost cucerit de Alexandru Macedon (327 – 325), teritoriul P* face parte din imperiile Maurya (sec. 4 – 3 î.e.n.), Gupta (sec. 4 – 5 e.n.), din Sultanatul Ghasni (sec. 12 – 13) şi din Imperiul Marilor Moguli (sec. 16 – 19). În sec. 19, împreună cu India, devine colonie britanică. În 1947 colonia este împărţită pe criterii religioase în Uniunea Indiană, locuită de populaţia hindusă şi P., locuit de populaţie musulmană. La 14 aug. 1947 P. se proclamă stat independent, eu statut de dominion în cadrul Commonwealth-ului, fiind format din două teritorii separate la o distanţă de 1.700 km unul de altul: P. de Est şi P. de Vest. La 23 mart. 1956 P. se declară republică independentă, membru al Commonwealth-ului, stat federal (Republica Islamică P.). La 16 dec.

1971 P. de Est se proclamă independent sub numele de Bangladesh» Din 1972 P. iniţiază o nouă politică internă şi externă (în 1972 părăseşte pactul S.E.A.T.O. Şi Commonwealthul, recunoaşte la 22 febr. 1974 statui Bangladesh). *Organizarea de stat:* republică, stat federal. P. Întreţine relaţii diplomatice cu 119 state (1977) şi este membru în 66 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976) * *Relaţii cu România.* Primele legături oficiale între România şi P. se realizează în 1964, când, la 20 mai, cele două ţări încheie un Acord comercial şi un Acord de schimburi de ştiri şi articole între agenţiile de presă română pakistaneză. Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 15 oct. 1964 la nivel de ambasadă. În 1965, la Karachi, a fost deschisă o reprezentanţa comercială a României. Relaţiile româno-pakistaneze s-au dezvoltat treptat, intensificându ~ se schimburile în diverse domenii, stimulate de contactele la diferite niveluri. Un rol important, în această evoluţie l-a avut vizita în România a preşedintelui P., Ayub Khan (20 – 26 oct. 1967). Raporturile bilaterale au fost favorizate în continuare de încheierea Acordului comercial pe termen lung (6 apr.1968) şi a Acordului de colaborare culturală şi ştiinţifică (19 iul. 1968). Ca un corolar al evoluţiei pozitive a relaţiilor româno-pakistaneze, între 8 – 12 ian. 1973 a avut loc vizita oficiala în P. a preşedintelui Nicolae Ceauşescu, cu care ocazie s-a semnat Declaraţia solemnă comună care a aşezat relaţiile dintre cele două

ţari pe o bază trainică, deschizându-le ample perspective de dezvoltare. Cu aceeaşi ocazie s-a semnat şi un Acord privind transporturile aeriene şi un Protocol privind dezvoltarea cooperării economice şi tehnico-ştiinţifice, pe baza căruia la 5 iul. 1973 s-a încheiat un Acord de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică prin care se înfiinţează Comisia mixtă guvernamentală. Contribuţii hotărâtoare la dezvoltarea şi consolidarea relaţiilor prieteneşti şi de colaborare a adus continuarea dialogului bilateral la nivelul cel mai înalt, cu prilejul vizitei preşedintelui Nicolae Ceauşescu în iP. (13 – 14 apr. 1975) şi a vizitei în România a primului ministru al P. (22 – 25 oct. 1975), în timpul căreia s-au încheiat noi instrumente menite să asigure un curs mereu ascendent relaţiilor bilaterale: Acordul privind cooperarea în domeniul ştiinţei şi tehnologiei, Aide-mémoire-ul privind cooperarea economică şi schimburile comerciale, Acordul privind transporturile rutiere internaţionale de călători şi mărfuri şi Acordul privind cooperarea în domeniul turismului. În aplicarea înţelegerilor convenite la nivel înalt s-au intensificat schimburile de vizite între guvernele celor două ţări, conferind relaţiilor româno-pakistaneze o evoluţie sub semnul unei trainice prietenii şi a bunei înţelegeri, a dorinţei de apropiere între popoare.

PALESTINA, regiune în Orientul Mijlociu situată între Deşertul Siriei, Liban, şi M. Mediterană, populată în mii. 3– 2 î.e.n. de triburile

vest-semitiee ale canaaneenilor. Prin sec. 13 î.e.n., în P. se stabilesc triburi ebraice, iar în sec. 12 î.e.n., pe litoralul M. Mediterane se aşază filistenii (de la care vine şi denumirea de „Palestina” – „Ţara filistenilor” – dată de grecii antici). Către 1025 î.e.n., în timpul luptelor împotriva filistenilor şi amoriţilor, triburile ebraice sunt unificate, punându-se bazele statului iudeoisraelit, care cunoaşte perioade de mare înflorire sub domnia lui David (1013 – 973 î.e.n.) şi mai ales a lui Solomon (973 – 933 î.e.n.), când acest stat a dezvoltat intense legături comerciale cu fenicienii. În 926 î.e.n. statul se scindează în două regate independente pe teritoriul P.: Israel (în N) şi ludea (în S). După transformarea Israelului în provincie asiriană (721 î.e.n.) şi cucerirea Iudeei de către Babilon (597 î.e.n.), P. cade sub dominaţia persană (539 î.e.n.), până când este inclusă în imperiul lui Alexandru cel Mare (332 î.e.n.). Cucerită de Pompeius (63 î.e.n.), P. trece sub dominaţia romanilor care introduc un regim mult mai opresiv decât predecesorii lor. În urma revoltelor repetate, evreii au început să fie dispersaţi în diverse părţi ale Imperiului roman, rămânând doar o comunitate mică în Ierusalim şi împrejurimi (135 e.n.). În 614, P. este cucerită de Persia, dar este recucerită de bizantini (630). În 636, P. cade sub dominaţia arabilor, rămânând astfel până la includerea ei în Imperiul otoman (1517), cu excepţia perioadei cruciadelor, când în P. cruciaţii au creat regatul latin al Ierusalimului (1099 –

1187). După înfrângerea Imperiului otoman în primul război mondial, numele de

P. este reînviat de englezi, care, cucerind Ierusalimul (dec. 1917), au pus teritoriul sub autoritatea lor militară şi apoi cea civilă (1920 – 1923). Marea Britanie a declarat că este favorabilă stabilirii, după război, a unui cămin naţional al evreilor în P. (v. *Declaraţia Balfour, 1917).* De altfel, sub influenţa ideilor sioniste, încă de prin 1880 a început o mişcare de emigrare a evreilor în P. În 1923, teritoriul este pus sub regim de mandat (v.) al Societăţii Naţiunilor, dat spre administrare Marii Britanii. Începând de prin anii ’20, când emigrarea evreilor în P. se intensifică, teritoriul P. devine tot mai frecvent teatrul unor violente lupte armate între arabi şi evrei, precum şi ale unor revolte ale arabilor împotriva englezilor. În 1947, Adunarea Generală a O.N.U. a hotărât crearea în P. a doua state: unul evreu (56% din teritoriu) şi celălalt arab (43% din teritoriu), formând o uniune economică între ele. Se prevedea, totodată, ca Ierusalimul să devină zonă internaţională, administrată de O.N.U. Arabii au refuzat să accepte partajul, în apr. 1948, forţele evreieşti declanşează un atac generalizat. Marea Britanie pune capăt mandatului încredinţat de Societatea Naţiunilor, trupele britanice fiind evacuate din P. În plin conflict între arabi şi evrei. Până la încetarea mandatului (14 mai 1948) şi proclamarea în aceeaşi zi a statului Israel, aproximativ 400.000 de arabi şi-au părăsit

căminele, refugiindu-se în ţările vecine. În acea vreme, populaţia evreiască număra circa 650.000 de oameni, faţă de 56.000 în timpul mandatului britanic. Prin armistiţiul din 1949, încheiat sub auspiciile O.N.U., teritoriul P. a fost divizat după cum urmează: statul Israel (regiunea lacului Tiberiada, Platourile occidentale şi deşertul Negev – teritoriul era mai mare decât cel prevăzut prin rezoluţia de partaj a Adunării Generale a O.N.U.); Zona Gaza, administrată de Egipt, şi malul vestic al Iordanului care, în 1950, în urma unui referendum s-a unit cu Transiordania, formând statul Iordania. După război, în 1949, alţi circa 400.000 de arabi s-au refugiat din teritoriile ocupate de Israel, iar în anul următor încă aproximativ 300.000 s-au refugiat în Transiordania. *ORGANIZAŢIA PENTRU ELIBERAREA* ~ *(O.E.P.),* creată în 1964, reunind diversele organizaţii ale arabilor palestinieni. În acelaşi an a fost creată şi Armata pentru Eliberarea P. Congresul Naţional al *O.E.P.* (Cairo* lui. 1968) a adoptat Carta Naţională Palestiniană, care afirmă că „Palestina, cu graniţele pe care le-a avut în timpul mandatului britanic, este o unitate teritorială indivizibila" şi ca „poporul arab palestinian are dreptul legal la patria sa". Carta consideră partajul

P. Şi crearea Israelului ca fiind „ilegale", pe temeiul că ar fi fost contrare voinţei palestinienilor şi drepturilor lor naturale asupra patriei lor. Conferinţa arabă la nivel înalt de la

Rabat (oct. 1974) a afirmat „dreptul poporului palestinian de a reveni în patria sa şi de a se autodetermina”, precum şi de a-şi stabili „o autoritate naţională independentă, sub conducerea *O.E.P.y* în calitatea sa de singur reprezentant legitim al poporului palestinian”. În acelaşi an, Adunarea Generală a O.N.U. a „reafirmat drepturile inalienabile ale poporului palestinian în Palestina, inclusiv: a) dreptul la autodeterminare fără amestec din afară; b) dreptul la independenţă şi suveranitate naţională”. Cu aceeaşi ocazie, s-a acordat *O.E.P.* statutul de observator la Adunarea Generală a O.N.U. Şi la conferinţele internaţionale organizate sub egida O.N.U. În 1975, Adunarea Generală a creat „Comitetul pentru exercitarea drepturilor inalienabile ale poporului palestinian”, alcătuit din 20 de state membre ale O.N.U., între care şi România, având mandatul de a recomanda un program care să permită poporului palestinian exercitarea drepturilor ce i-au fost recunoscute de Adunare în anul anterior, în oct. 1976, *O.E.P.* a devenit membru cu drepturi depline al Ligii Statelor Arabe (v.). *Structura:* organul suprem al *O.E.P.* este Consiliul Naţional Palestinian, alcătuit din 292 membri, care se reunesc odată pe an. Acesta numeşte Consiliul Central (55 de membri) şi Comitetul Executiv (15 membri), pentru conducerea treburilor curente. Comitetul Executiv are în subordinea sa cele opt departamente ale Organizaţiei: militar, culturaleducativ, politic,

financiar, social, pentru teritoriile ocupate, informaţii şi organizaţii de masa. *O.E.P.* are birouri şi reprezentanţe în mai multe ţări, inclusiv în România. Pronunţându-se pentru soluţionarea problemei palestiniene în conformitate cu năzuinţele naţionale ale acestui popor, inclusiv prin formarea unui stat palestinian independent, de sine stătător, România a relevat în numeroase ocazii punctul său de vedere că fără rezolvarea justă a problemei poporului palestinian nu se poate ajunge la o pace trainică şi dreaptă în Orientul Mijlociu. Lansând de la tribuna Congresului al XI-lea al P.C.R. chemarea la o reconciliere istorică între palestinieni şi evrei, pe baza recunoaşterii dreptului fiecărui popor la dezvoltare liberă şi independentă, a unei convieţuiri paşnice, democratice, România a depus, alături de alte ţări, o intensă activitate diplomatică pentru a contribui la reglementarea pe căi exclusiv politice, paşnice a situaţiei din Orientul Mijlociu; în acest sens, a susţinut necesitatea ca la tratativele politice privind reglementarea problemelor acestei regiuni să participe toate părţile vizate, inclusiv *O.E.P.* ca reprezentant legitim al paporului palestinian.

PALMYRA ŞI KINGMAN REEF, INSULELE insule situate în Pacificul central (grupul Line Islands) la circa 1.550 km S de Arh. Hawair Suprafaţa: 1,2 kmp. Nelocuite. Ins* *Palmyra* este anexată de regatul Hawaii în 1862. Ocupată de Marea Britanie în 1889, revine S.U.A. odată cu ins.

Hawaii, în 1898. Ins. *Kingman Reefy* descoperită în anul 1798, a fost anexată de S.U.A. În mai 1922, printr-un act al Congresului. În prezent ambele insule constituie „teritorii neîncorporate” administrate de Departamentul Interior al S.U.A.

P.A.M., v. PROGRAMUL ALIMENTAR MONDIAL.

PAN AFRICANISM, concepţia de luptă revoluţionar-democratică şi progresistă pentru unitatea ţarilor africane, împotriva imperialismului, colonialismului şi neocolonialismului, pentru o colaborare larga inter africană în cele mai diverse domenii: cultură, economie, ştiinţă, tehnică, turism etc. Odată cu formarea şi apariţia unor state suverane pe continentul african a început etapa luptei istorice pentru unitatea Africii, legată indisolubil de dezvoltarea relaţiilor interafricane, de procesul elaborării formelor lor organizatorice. Acest proces a parcurs şi parcurge o serie de greutăţi, în special de ordin politic şi economic, şi ca atare şi practica p. este influenţată de aceste greutăţi. Astfel, numai unii lideri africani au văzut în obţinerea independenţei de stat premisa realizării ideii de p., considerând că apariţia statului independent reprezintă nu numai o victorie hotărâtoare a mişcării anticoloniale, ci şi un succes al ideii de p. pe pământul african. În perioada luptei pentru întronarea concepţiei p. a fost posibilă consolidarea forţelor de eliberare naţională din diferite ţări ale continentului.

Organizaţii la nivelul continentului, cum este O.U.A. (v.), reprezintă întruchiparea ideii de p.

PANAMÁ (denumirea oficială: *Republica de Panamá = Republica Panamá),* stat situat în S Americii Centrale istmice, cu largă ieşire la M. Caraibilor şi Oc. Pacific, învecinat cu Columbia şi Costa Rica. Suprafaţa: 75.650 kmp (exclusiv Zona Canalului Panamá). Populaţia (1976): 1.720.000 loc. Capitala: *Ciudad de Panamá*.

550.000 loc. (1975, cu suburbiile). Limba oficială: spaniola. Moneda:

1 Balboa = 100 Centésimos. *Istoric*, în epoca precolumbiană teritoriul P. este locuit de triburi amerindiene chibcha şi caribe. După descoperirea ţărmului estic al istmului P. (Rodrigo Galván de Bastidas, 1501), spaniolii cotropesc ţara şi o transformă într-o colonie. La 28 nov. 1821, **P**. Îşi proclamă independenţa şi intră în componenţa Republicii Federative Marea Columbie, iar după destrămarea acesteia (1831) rămâne în componenţa Noii Grenade (din 1886 Republica Columbia). La 3 nov. 1903, în urma unei mişcări separatiste, P. se separă de Columbia şi se proclamă stat independent. La 18 nov. 1903, în baza unui tratat impus de S.U.A., guvernul panamez concesionează S.U.A. dreptul de folosire, pe timp nelimitat, de ocupare şi control asupra zonei canalului interoceanic, construit între 1881 şi 1914. În anii ’60 – *70 ia amploare mişcarea populară pentru redobândirea suveranităţii asupra canalului P –, ajungându-se la un acord între **P**. Şi

S.U.A. privind retrocedarea zonei canalului statului panamez (v. *Canalul Panamá). Organizarea de stat:* republică prezidenţială. **P**. Întreţine relaţii diplomatice cu 65 de state (1976) şi este membră în 64 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România.* Primele legături între România şi **P.** s-au produs în perioada interbelică, fiind de natură comercială, în această perioadă **P*** a deschis consulate onorifice la Galaţi (7 oct. 1929) şi Brăila (21 oct. 1933), iar România un asemenea consulat la Ciudad de Panamá (1 sept. 1940). Întrerupte în timpul războiului, schimburile comerciale între cele două ţări sunt reluate în 1966. Relaţiile diplomatice au fost stabilite la 5 oct. 1971, la nivel de ambasadă. În 1972 două delegaţii economice române au vizitat **P.,** contribuind la dezvoltarea relaţiilor economice şi comerciale. Între cele două ţări s-au statornicit relaţii prieteneşti, materializate şi într-o bună conlucrare în organizaţiile internaţionale.

PANAMÁ, *AFACEREA* scandal financiar-politic izbucnit în Franţa la finele sec. 19. Ferdinand de Lesseps, constructorul Canalului Suez, întemeiase, în 1880, în vederea deschiderii Canalului Panamá, o societate pe acţiuni al cărei fond iniţial, subscris prin bănci, s-a dovedit în timpul lucrărilor a fi insuficient pentru acoperirea cheltuielilor. Prin presiuni politice şi coruperea parlamentarilor, Lesseps reuşeşte (în 1888) să treacă prin parlament o lege specială prin care societatea era împuternicită să emită noi obligaţii rambursabile.

Deoarece însă fondurile au fost insuficiente, lucrările nu au putut fi continuate, iar societatea a fost declarată în stare de faliment.

PANAMERICANI SM, tendinţă spre dezvoltarea şi instituţionalizarea relaţiilor între statele continentului american (statele latino-americane plus S.U.A.; Canada, făcând parte din Imperiul britanic, apoi din Commonwealth, nu a fost asociată acestei evoluţii). Urmând hispanoamericanismului (tendinţă similară, limitată la fostele colonii spaniole), p. cunoaşte o primă manifestare importantă în 1889, când se întruneşte la Washington prima Conferinţă internaţională americană care a hotărât: condamnarea cuceririlor teritoriale; adoptarea unui proiect de tratat de arbitraj; crearea Uniunii Internaţionale a Republicilor Americane (v.) pentru strângerea şi distribuirea de date asupra comerţului. Următoarele conferinţe panamericane au adus contribuţii la structurarea raporturilor interamericane, inclusiv prin uniformizarea prevederilor legislative în anumite domenii şi prin adoptarea unor documente privind relaţiile între statele continentului, documente reţinute de literatura de drept internaţional. Aceste reuniuni au avut loc în Mexic (1901), la Rio de Janeiro (1906), Buenos Aires (1910), Santiago de Chile (1923), Havana (1928), Montevideo (1933), Lima (1938). Au fost convocate, de asemenea, şase, conferinţe extraordinare: ultimele patru s-au întrunit la nivelul miniştrilor de externe, în anii

celui de-al doilea război mondial, fiind consacrate problemelor ridicate de situaţia politică a acelei perioade. Ultima dintre acestea (Ciudad de México, febr. – mart. 1945) a creat un sistem de securitate, consfinţit apoi prin pactul de la Rio de Janeiro (1947). Instituţionalizarea raporturilor interamericane cunoaşte un moment decisiv în primăvara anului 1948: reunită la Bogotá, cea de-a noua Conferinţă continentală, asamblând principalele reglementări elaborate anterior, a pus bazele O.S.A. (v.), organism menit să asigure realizarea obiectivelor urmărite de statele membre. Atât înainte de 1948, cât şi după data creării O.S.A., aceste obiective nu au fost însă identice: pentru S.U.A., obiectivul urmărit a fost acela de a-şi asigura hegemonia pe continent, de a fi un partener privilegiat în raporturile cu ţările latinoamericăne; pentru acestea din urmă (excluzând anumite regimuri riguros dependente de Washington), relaţiile cu S.U.A. ar fi trebuit să se întemeieze pe egalitate şi respect reciproc, să ofere posibilităţi de cooperare echitabilă. Raporturile interamericane sunt caracterizate de confruntarea acestor tendinţe ireconciliabile. După o perioadă în care S.U.A. şi-au putut impune hegemonia – inclusiv prin intervenţii militare directe, de la aceea din Mexic (1914) şi până la debarcarea în Republica Dominicană (1965) – se produce, în concordanţă cu evoluţia situaţiei politice în lume, afirmarea tot mai hotărâtă a poziţiilor dictate de interesele statelor Americii

Latine. Apariţia şi consolidarea unor organisme de colaborare multilaterală fără participarea S.U.A.

A.L.A.L.C, (v.), Pactul Andin (v.).

S.E.L.A. (v.) corespunde, pe plan instituţional, acestei evoluţii (v. *Conferinţele panamericane*).

PAŃCIA SILA, expresie care desemnează, în limba hindi, cinci principii şi semnifică, în vocabularul politicodiplomatic, cele cinci principii ale coexistenţei paşnice (v.) înscrise în Acordul dintre R.P. Chineză şi India privind comerţul şi comunicaţiile între regiunea Tibet a Chinei şi India, încheiat în apr. 1954. Aceste principii – respectul reciproc al suveranităţii şi integrităţii teritoriale, neagresiunea, neamestecul în treburile interne ale altui stat, egalitate şi avantaj reciproc, coexistenţă paşnică – şi-au găsit consacrarea într-o serie de documente internaţionale bi- şi multilaterale şi au fost înscrise, între altele, în Declaraţia asupra principiilor dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state conform Cartei Naţiunilor Unite, aprobată de Adunarea Generală a

O.N.U. În oct. 1970 (v.).

P.A.P., v. POLSKA AGENCJA PRASOWA.

PAPUA – NOUA GUINEE (denumirea oficială: *Papua New Guinea*), stat care cuprinde partea orientală a ins. Noua Guinee din V Oc. Pacific, învecinat cu Indonezia şi o serie de insule din arh. Bismarck, Louisiade şi Solomon. Suprafaţa: 461.691 kmp. Populaţia:

2.830.000 loc. (1976). Capitala: *Port Moresby*,

80.000 loc. (1974). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Kina = 100 Toea. *Istoric*. Ins. Noua Guinee este descoperită de navigatori spanioli în 1526. Sub numele de Irianul de Vest, partea occidentală a ins, este transformată în colonie olandeză (1828) şi revine în 1962 Indoneziei. Partea răsăriteană este împărţită în 1883 – 1884 între Marea Britanie (în S) şi Germania (în N). Astfel ia naştere Papua, colonie britanică luată în posesiune definitivă în 1888, şi Noua Guinee, „protectorat" german (de fapt colonie) care îngloba şi Arh. Bismarck. Papua este transferată în sept. 1906 Australiei, devenind teritoriu extern al acesteia. Fosta colonie germană Noua Guinee, ocupată de trupe australiene în 1914, devine în 1919 – 1920 teritoriu sub mandat al Societăţii Naţiunilor (din dec. 1946 sub tutela O.N.U.) administrat de Australia. Până la proclamarea „Actului privind Papua – Noua Guinee" (lui.

1949), cele două teritorii aveau statute separate; de la această dată (actul amendat ultima oară în 1972) teritoriile au fost administrate împreună până la 1 dec. 1973, când primesc dreptul de autoguvernare internă. La 16 sept. 1975 P.N.G. se proclamă stat independent, membru al Commonwealth-ului britanic. *Organizarea de stat:* monarhie constituţională, şeful statului fiind regina Marii Britanii, reprezentată de un guvernator general. P.N.G. Întreţine relaţii diplomatice cu 31 state (1977) şi este membră în 22 organizaţii internaţionale

guvernamentale (1976). La 19 mai 1976, între România şi P*N.G. s-au stabilit relaţii diplomatice la nivel de ambasadă.

PARAFARE, semnare prealabilă a tratatelor sau a unor părţi ale acestora numai cu iniţialele numelui împuterniciţilor părţilor contractante. P* marchează acea fază în procesul de încheiere a tratatului în care părţile s-au înţeles asupra textului elaborat al tratatului care urmează să fie supus guvernelor respective spre a hotărî dacă instrumentul, cuprinzând textul parafat, va fi încheiat. P. are drept efect, în principiu, certificarea textului rezultat din tratative: acesta nu mai poate fi modificat de împuterniciţi. P. poate constitui o semnare definitivă atunci când părţile care au negociat textul tratatului respectiv s-au înţeles în acest sens. Statele în cauză pot conveni să modifice textul parafat.

PARAGUAY (denumirea oficială: *Republica del Paraguay = Republica Paraguay),* stat situat în partea centrală a Americii de Sud, învecinat cu Bolivia, Brazilia şi Argentina. Suprafaţa: 406.752 kmp. Populaţia (1976): 2.730.000 loc. Capitala: *Asunción*.

473.013 loc. (1974, împreună cu localitatea Lambaré). Limbi oficiale: spaniola şi guarani. Moneda: 1 Guarani = 100 Céntimos. *Istoric*. Populat din cele mai vechi timpuri de triburi amerindiene aparţinând familiei de limbi tupi-guarani, P. este descoperit de spaniolul Alejo García (1515). În 1537 este întemeiat oraşul

Asunción. Din 1617 P. este administrai în cadrul viceregatului Perú, iar din 1776 al viceregatului Rio de la Plata. La sfârşitul sec. 16, în P. desfăşoară o intensă activitate misionarii iezuiţi, care se constituie în SE ţării într-un stat teocratic, trecut în 1767 sub controlul autorităţilor coloniale spaniole. La 14 mai 1811 P. Îşi proclamă independenţa. Din 1954, în urma unei lovituri de stat militare, preşedinte al

P. devine A. Stroessner, care instaurează un regim dictatorial. *Organizarea de stat:* republică prezidenţială. P. Întreţine relaţii diplomatice cu 51 de state (1976) şi este membru în 57 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Între România şi P. s-au stabilit unele legături în perioada interbelică, la realizarea cărora au contribuit consulatele onorifice înfiinţate de P. la Timişoara (31 mart. 1931) şi Bucureşti (31 mai 1932). Aceste legături au încetat în 1942, datorită războiului.

PARALELĂ GEOGRAFICĂ 1. Linie imaginară care rezultă din intersectarea suprafeţei Pământului cu un plan paralel cu planul Ecuatorului, reprezentând cercul care uneşte pe suprafaţa Pământului punctele cu aceeaşi latitudine. Cea mai lungă paralelă geografică, numerotată 0, este Ecuatorul. Pământul este împărţit în 90 paralele la S şi 90 paralele la N de Ecuator, paralelele servind la determinarea latitudinii pe glob. 2. Metodă folosită în tratative diplomatice pentru delimitarea spaţiului maritim

şi platoului continental.

PARCUL COMUN AL VAGOANELOR DE MARFĂ (P.C.V.), înfiinţat prin Convenţia semnată la 31 dec. 1963 de guvernele Bulgariei, Cehoslovaciei, R.D. Germane, Poloniei, României, Ungariei şi U.R.S.S. Organizaţia urmăreşte exploatarea comună a vagoanelor de marfă în traficul internaţional pentru folosirea eficientă a acestora, reducerea parcursului fără încărcătură a vagoanelor, accelerarea rulajului, sporirea eficacităţii economice a exploatării vagoanelor, utilizarea eficientă a magistralelor feroviare internaţionale, a staţiilor de frontieră şi de triaj. Organul de conducere, *Consiliul*, este format din împuterniciţii părţilor, la nivel de adjunct de ministru. Organul executiv este Biroul. Are sediul la Praga.

PAR IN PAREM NON HABET IMPERIUM, expresie latină cu sensul „cei egali nu au un drept de jurisdicţie unul asupra celuilalt”. Acest principiu – cunoscut sub numele de principiul imunităţii de jurisdicţie – decurge din principiul egalităţii suverane a statelor şi exprimă ideea că un stat nu poate avea un drept de jurisdicţie asupra altui stat şi nici nu poate fi supus jurisdicţiei unei instanţe judecătoreşti străine. De imunitate de jurisdicţie se bucură nu numai statele – inclusiv şefii de state, membrii misiunilor diplomatice, consulii şi vasele de război – ci şi anumite instituţii internaţionale guvernamentale şi reprezentanţii acestora, precum şi bunurile

proprietate de stat ce se află pe teritoriul străin, cum sunt clădirile sau navele comerciale proprietate de stat. În virtutea suveranităţii lor, statele pot însă renunţa la imunitatea de jurisdicţie fie în cazul unui proces determinat, fie, prin tratate, pentru anumite bunuri sau categorii de litigii.

PARITATE, raport între două unităţi monetare naţionale, în funcţie de conţinutul lor în aur, sau între o unitate monetară naţională şi un alt mijloc de plată internaţional (aur, valute liber convertibile, drepturi speciale de tragere). P. metalică (aur) reprezintă raportul dintre conţinutul oficial în aur al valutelor naţionale prevăzut de legislaţia monetară (de ex. p. metalică a dolarului S.U.A. faţă de leu era în 1977 de 0,736662 gr aur fin; 0,148112 gr aur fin = 4,97, respectiv 1 dolar S.U.A. = 4,97 lei).

PARITATE NUCLEARĂ, – situaţie caracterizată de apariţia unui echilibru sau ą unui raport de forţe sensibil egal între două sau **Din** ai **multe** puteri nucleare în privinţa capacităţii lor de atac şi ripostă în domeniul armelor strategice. Concepţiile care consideră „echilibrul ter of îi” drept baza stabilităţii sistemului internaţional invocă tocmai efectele p.n.

PARLAMENTAR, persoană trimisă în misiune de comandamentul militar al unui beligerant pentru a face anumite comunicări sau pentru a purta tratative cu comandanţii forţelor armate inamice. P. trebuie să poarte ca semn distinctiv al

calităţii lor un drapel alb şi să nu aibă arme asupra lor. P. sunt de regulă militari, dar pot fi civili, de ex, reprezentanţii unui oraş, ai unor forţe politice etc. Potrivit regulilor cutumiare de purtare a războiului, p. Şi persoanele care îi însoţesc se bucură de imunitate personală şi trebuie trataţi cu respectul cuvenit. Atacarea unui p. constituie o crimă de război.

PARLAMENTUL EUROPEAN (ADUNAREA PARLAMENTARĂ EUROPEANĂ), instituţie din sistemul C.E.E., formată, în conformitate cu art. 138 al Tratatului de la Roma (1957), din delegaţi ai parlamentelor naţionale, constituiţi în grupuri definite prin orientarea politică (creştini-democraţi, socialişti, comunişti ş-a.). Urmând „Adunării Comunitare" a C.E.G.O. (nucleu constitutiv al G.E.E.), P.e. s-a reunit pentru prima dată în mart. 1958, la Strasbourg, unde şi-a stabilit sediul; actuala denumire oficială – *Adunarea Parlamentară Europeană* – a fost adoptată în 1Ü62. A avut iniţial 142 de membri: câte 36 din Franţa, Italia şi R.F. Germania, câte 14 din Belgia şi Olanda şi saśe din Luxemburg. Prin aderarea Marii Britanii (36 de parlamentari) şi a Danemarcei şi Irlandei (câte 10), a ajuns să numere 198 de membri. În cursul reuniunilor sale anuale, P.e. dezbate rapoarte privind activităţile

Comisiei Executive a C.E.E., pe care are prerogativa de a o demite, prin votul de neîncredere a doua treimi din membri. P.e. are, de asemenea, competenţa de a respinge bugetul

comunitar, tot prin votul a două treimi din membri. În ultimii ani, C.E.E, a dezbătut modalităţile de aplicare a acelei prevederi din art. 138 care se referă la alegerea parlamentului, într-o a doua fază, „pe baza sufragiului universal, potrivit unei proceduri uniforme în toate statele membre”. După negocieri la nivel înalt, precum şi în diferite foruri ale

C.E.E., Consiliul ministerial al organizaţiei a adoptat, în sept. 1976, o decizie şi un act juridic privind aplicarea art. 138, conform căruia primul scrutin pentru noul P.e. are loc în mai 1978, intervalul de până atunci permiţând adoptarea, în fiecare din ţările membre, a legislaţiei care să reglementeze organizarea alegerilor; în cazul în care unul dintre state nu ar putea organiza la acea dată alegeri directe, se prevede posibilitatea să fie desemnaţi (ca şi până atunci) reprezentanţi dintre membri aleşi ai Adunării Naţionale respective. Repartizarea mandatelor va fi următoarea: câte 81 pentru Franţa, Italia, Marea Britanie, R.F. Germania; 25 – Olanda; 24 – Belgia; 16 – Danemarca; 15 – Irlanda; 6 – Luxemburg. Extinderea atribuţiilor noului parlament, prin exercitarea unor funcţii legislative, este şi va continua să fie controversată, datorită faptului că implică o limitare a suveranităţii statelor membre ale C.E.E.

PARS NEWS AGENCY, agenţie naţională de presă iraniană, creată în 1936, cu sediul la Teheran.

PARTIZAN 1. Persoană care adoptă şi susţine o idee, o teorie sau care este de partea cuiva, care militează alături de cineva (de o organizaţie politică sau socială, de o grupare etc.) pentru a susţine o anumită cauză.

2. Membru al unui detaşament organizaţ de luptă care, deşi nu este încadrat formal în forţele armate ale statului respectiv, acţionează, în timp de război, împotriva inamicului, de regulă în spatele frontului acestuia. Războiul de p. este un război de apărare împotriva cotropitorilor, un război just. Legile şi obiceiurile războiului (v.) asimilează p. cu membrii forţelor armate, ceea ce face ca ei să se bucure de toate drepturile combatanţilor. Convenţiile de la Geneva din 1949 privind victimele de război (v.) au stabilit că, pentru a se recunoaşte calitatea de p., este necesar să fie îndeplinite următoarele condiţii: a) existenţa unui comandant care să răspundă de acţiunile subordonaţilor; b) purtarea unor semne distinctive, uşor vizibile; c) purtarea armelor pe faţă; d) respectarea legilor şi obiceiurilor războiului. Unele din aceste cerinţe apar depăşite astăzi şi statutul de drept internaţional al partizanilor este pe cale să fie recunoscut fără condiţiile mai sus menţionate. În fapt, în conflictele postbelice s-au produs numeroase încălcări în privinţa recunoaşterii legitimităţii luptei de p.

PA ŞAL ÎC 1. Funcţia sau titlul de paşă în fostul Imperiu otoman. 2 «Circumscripţia aşezată

sub ordinele unui paşă (în provincii). Guvernatorii de provincii, numiţi sandjabey (sau mirliva), dacă obţineau titlul de paşă, sandjakul lor începea să se numească p. În urma cuceririlor otomane din sec. 15 şi 16, Ţările Române au rămas autonome păstrându-şi instituţiile lor vechi. Pe unele teritorii româneşti de margine, aflate sub directa administraţie otomană, s-au organizat însă unităţi administrativ-militare de diferite ranguri sau au intrat în componenţa unor astfel de unităţi. Prima din aceste regiuni intrată direct sub administraţie otomană a fost Dobrogea, după expediia din 1419 contra Ţării Româneşti, n sec. 16 Dobrogea face parte din sandjakul de Silistra şi Akkerman. Administraţia otomană a încetat în Dobro* gea la 1878. După transformarea Ungariei centrale într-o provincie otomană, la 1541, pusă sub conducerea unui beilerbei (v.) 9 faţă de încercările imperialilor de a pune stăpânire pe Transilvania, rămasă principat autonom (lărgită cu Maramureşul, Crişana şi o parte din Banat), turcii ocupă în 1552 Banatul până la munţi şi apoi dincolo de Mureş, până la Criş, formând o nouă provincie turcească, aşa-numitul p, de Timişoara, p. care a durat până la pacea de la Passarovitz (1718) (v. *Tratatul de la Passarovitz),* în urma căreia Banatul trece în stăpânirea imperialilor.

PAŞAPORT, document de călătorie internaţională, în baza căruia o persoană este admisă să iasă de pe teritoriul unui stat şi să intre pe teritoriul altui stat. P. atestă apartenenţa

posesorului la cetăţenia unui anumit stat. Persoanele fără cetăţenie călătoresc, în străinătate, cu p. speciale pentru apatrizi. Practica generală a statelor recunoaşte următoarele categorii de p.: diplomatic, de serviciu, obişnuit (simplu) şi colectiv. Statele îşi recunosc reciproc p. eliberate conform legilor lor interne, fie cu viză, fie fără viză, dacă au încheiat înţelegeri bisau multilaterale în acest sens. Datele şi menţiunile din p. sunt scrise în limba naţională şi într-una sau mai multe limbi de circulaţie internaţională. ~ *Nansen*, paşaport creat sub auspiciile Societăţii Naţiunilor în 1922, în vederea dovedirii identităţii refugiaţilor care nu mai puteau recurge la serviciile statului pe care-l părăsiseră, Se numeşte ~ *N.* după numele cunoscutului explorator norvegian Fridtjof Nansen, care în 1921 fusese numit înalt comisar al Societăţii Naţiunilor pentru refugiaţi. Acest paşaport, recunoscut de cele mai multe state, acorda titularului său dreptul de a rămâne în ţara care l-a emis, fără însă a-i stânjeni libertatea de circulaţie. Oficiul internaţional Nansen pentru refugiaţi a fost dizolvat în 1936*

PATENTĂ, drept exclusiv al inventatorului de a dispune de invenţia sa. Modalitatea obţinerii p. este reglementată în fiecare ţară prin lege. De regulă, p. este valabilă numai pe teritoriul ţării în care a fost eliberată şi aceasta în limita perioadei stabilite de lege, după care invenţia devine bun public. Perioada valabilităţii p. diferă de la ţară la ţară. Începutul socotirii perioadei de valabilitate a

p. diferă, de asemenea, în funcţie de ţări, fiind socotit, de la caz la caz, momentul eliberării p., momentul prezentării declaraţiei p. sau momentul publicării acestei declaraţii.

PATENTĂ CONSULARĂ, document special cu care este investit consulul (v.) numit de guvernul său spre a funcţiona la un oficiu consular în străinătate. Caracterul p.e. este acela al unei scrisori de acreditare (v.) păstrând specificul activităţii consulare. Conţinutul p.e. este stabilit prin legislaţia internă a fiecărui stat; de obicei, ea indică numele consulului, categoria şi clasa lui, circumscripţia consulară (v.) şi sediul consulatului (v.). P.e. atestă numirea persoanei respective în calitate de consul şi este păstrată de aceasta împreună cu exequatur-ul (v.). Patenta conţine şi o formulă de încheiere, prin care autoritatea statului de la care emană se adresează autorităţilor statului de reşedinţă a consulatului rugându-le să-i acorde sprijin consulului în îndeplinirea funcţiilor sale. În majoritatea statelor, p.e. este semnată de şeful statului şi contrasemnată de ministrul afacerilor externe. P.e. dă dreptul consulului să exercite funcţiile consulare numai după ce a primit exequatur-ul. La sosirea în statul de reşedinţă, consulul transmite p.e., prin intermediul misiunii diplomatice a ţării sale, la Ministerul Afacerilor Externe al ţării de reşedinţă, pentru a primi exequatur-oil; ea este restituită consulului, împreună cu exequatur-ul.

PATRIMONIU. COMUNAL OMENIRII, noţiune

apăruţă în D.I.C. «pentru a caracteriza situaţia juridică a fundului mărilor şi oceanelor şi a subsolului lor, dincolo de limitele jurisdicţiei naţionale, precum şi a spaţiului cosmic care, prin natura lor, nu sunt susceptibile de a fi supuse suveranităţii vreunui sta t. Prin rezoluţia din 18 dec. 1967, Adunarea Generală a O.N.U. s-a pronunţat pentru prima dată pentru afectarea unor scopuri exclusiv paşnice a solului şi subsolului mărilor şi oceanelor, dincolo de limitele jurisdicţiei naţionale şi exploatarea resurselor lor în interesul întregii umanităţi. La 17 dec. 1970, printr-o altă rezoluţie a Adunării Generale a O.N.U., zona menţionată a fost declarată drept un p.e. al o, care trebuie supus unui regim internaţional şi administrat prin crearea unui mecanism corespunzător. Au fost elaborate mai multe proiecte în legătură cu profilul şi atribuţiile viitorului mecanism al zonei care a fost denumit „autoritate internaţională”, precum şi pentru crearea unei întreprinderi internaţionale pentru explorarea şi exploatarea resurselor minerale din zonă. În propunerile avansate de ţările în curs de dezvoltare, printre pare şi România, se subliniază necesitatea ca regimul acestei zone să fă TCmiexe cooperarea largă internaţională* în mod egal pentru toate statele şi să permită accesul ţărilor slab industrializate la resursele naturale ale zonei. Prin mai multe rezoluţii ale Adunării Generale a O.N.U. s-a precizat, de asemenea, regimul jttr Mâc al spaţiului cosmic (spaţiul extraatmosferic), în

sensul că statele nu pot pretinde drepturi suverane în Spaţiul cosmic şi asupra corpurilor cereşti. Statele sunt obligate să se călăuzească după principiul că explorarea şi utilizarea spaţiului cosmic se efectuează spre binele şi în interesul întregii omeniri. Regimul juridic internaţional al p.e. al o în ceea ce priveşte spaţiul maritim nu face încă obiectul unei convenţii cu caracter universal. Conferinţa dreptului mării (v.) 1 are, în preocupările sale, stabilirea unor norme internaţionale în acest domeniu.

PAUZĂ NUCLEARĂ (în anumite doctrine şi concepţii strategice imperialiste}, durata nedeterminată de timp în care armele nucleare nu sunt folosite pentru a da adversarului timp de reflecţie. În concepţia N.A.T.O., de exemplu, p.n. corespunde perioadei în care operaţiunile militare sunt duse cu mijloace clasice, riposta având o intensitate suficientă pentru ca inamicul să devină conştient de riscurile continuării atacului.

PAVILION 1. Drapel care poartă semnele distinctive ale unui stat. Drapelul unui stat străin se arborează în diferite împrejurări, potrivit uzanţelor internaţionale (cu ocazia vizitelor şefilor de state, organizării de manifestări internaţionale). Uneori semnificaţia lui este consacrată prin uzanţe sau acorduri internaţionale (galben pentru carantină, alb pentru parlamentar, cwce roşie pentru nave spital ş.a.). 2. (Să dreptul maritim şi fluvial) P. pe care îl poartă un vas pentru a-şi desemna apartenenţa sa naţională.

Fiecare stat stabileşte condiţiile în care acorda vaselor naţionalitatea sa şi dreptul de a purta p. său. Orice vas are dreptul la un singur p. Şi, implicit, la o singură naţionalitate. Dreptul unei nave de comerţ de a purta p. unui stat se dovedeşte prin documente ce emană de la acest stat. Se recunoaşte dreptul la p* şi navelor aparţinând unui stat lipsit de litoral maritim. Cu excepţia unor cazuri speciale (v. *drept de vizită),* un stat nu poate să-şi exercite, în marea liberă, autoritatea sa asupra vaselor ce navighează sub p. altui stat. În cazul în care un vas, prin abuz, navighează sub două sau mai multe p., el va putea fi asimilat unui vas fääă naţionalitate. Pe plan internaţional se manifestă tendinţa de combatere a acelor practici care reduc acordarea dreptului de p. la o simplă formalitate administrativă şi facilitează transferul navelor sub un alt p., în scopul eludării unor normo statornicite de ţara de origine (acordarea p. de complezenţă).

PAX (ROMANĂ; BRITANNICA5 ECCLESIAE; AMERICANĂ), tip determinat (aşa-numitul model al „egalităţii minime”) de relaţii şi de distribuirea puterii între părţile componente ale sistemului internaţional într-o anumită epocă istorică, caracterizat de hegemonia unui membru al sistemului şi de rolul privilegiat ai forţei în asigurarea funcţionării acestuia. P.r. a definit sistemul internaţional în perioada maximei expansiuni a Imperiului roman în timpul dinastiei antonine. P.e. caracteriza poziţia bisericii catolice

în politica mondială în evul mediu. Pelis a fost expresia rolului dominant al Imperiului britanic în sec. 19. P «cu reflectă tendinţele imperialiste al «S.U.A., politica urmată de acest stat în perioada postbelică în vederea dobbadirii unui rol hegemonie în lume

P. Csv*, v. PARCUL COMUN AL VAGOANELOR DE MARFĂ.

PENALITATE (în contractele de comerţ exterior), sancţiune stipulată printr-o clauză a contractului, ce se apbcă în cazurile* în care anumite obligaţii contractuale nu sunt îndeplinite din vina uneia din părţile contractante.

PEN-CLUB, v. FEDERAŢIA INTERNAŢIONALĂ A PEN-CLUBURILOR.

PERSOANĂ JURIDICĂ, organizaţie recunoscută prin lege ca subiect de drept. Însuşirile esenţiale care definesc calitatea de p.j. a unei organizaţii sunt: o structură organizatorică adecvată, care să facă cu putinţă formarea şi exteriorizarea unei voinţe proprii; un patrimoniu de sine stătător, servind la desfăşurarea unei activităţi specifice; o finalitate determinată, concordantă cu interesul obştesc. Spre a i se recunoaşte calitatea de p.j., organizaţia trebuie să îndeplinească o anumită procedură de constituire. Aceasta diferă în funcţie de specificul p.j. Şi de legile statului a cărei resortisantă este organizaţia. P.j. poartă denumirea stabilită prin actul care a înfiinţat-o sau prin statut. Ea nu poate avea decât drepturile corespunzătoare scopului în

vederea căruia funcţionează. P.j. Îşi exercită drepturile şi îşi îndeplineşte obligaţiile prin organele sale. Actele juridice pe care acestea le efectuează, în limitele puterilor ce le-au fost conferite, sunt actele p.j. Însăşi. Faptele licite sau ilicite săvârşite de organele sale obligă însăşi p.j., dacă au fost îndeplinite cu prilejul exercitării funcţiei lor. Potrivit legislaţiei române, p.j. Încetează de a avea fiinţă prin comasare, divizare sau dizolvare. Statul este p.j. În raporturile în care participă nemijlocit, în nume propriu, ca subiect de drepturi şi obligaţii. Statul român socialist nu răspunde pentru obligaţiile organelor şi celorlalte instituţii de stat, ale întreprinderilor şi organizaţiilor economice de stat, precum şi ale oricăror alte organizaţii socialiste de stat, dacă ele sunt p.j. De asemenea, niciuna dintre aceste p.j. nu răspunde pentru obligaţiile României.

PERSOANE STRĂMUTATE, termen apărut în dreptul internaţional după primul război mondial, ce defineşte situaţia unor persoane care, din cauza evenimentelor politice sau a războiului, au fost nevoite să-şi părăsească ţara şi să rămână pe teritoriul unui stat străin. În cursul celui de-al doilea război mondial au fost deportaţi din ţările ocupate de către armatele hitleriste, milioane de oameni şi duşi la muncă forţată în Germania sau în alte părţi ale lumii. Persoanele astfel deportate pe teritoriul unor state străine au căpătat denumirea de P.S. Problema refugiaţilor şi a P.S., după cel de-al doilea război mondial, s-a limitat la

repatrierea acestora. Prin două rezoluţii ale Adunării Generale a O.N.U., din 1946, s-a prevăzut obligativitatea repatrierii grabnice a refugiaţilor şi a P.S. În 1947, a fost creată pe lângă O.N.U. Organizaţia internaţională pentru problemele refugiaţilor. Dar nici această organizaţie, nici înaltul Comisar pentru refugiaţi (v.), oare a luat locul Organizaţiei pentru problemele refugiaţilor, în 1951, nu a sprijinit acţiunea de repatriere. În 1951, mai multe state au semnat o Convenţie privind statutul juridic al refugiaţilor, prin care s-au obligat să acorde refugiaţilor drepturile civile elementare ca şi străinilor. Contrar acestei Convenţii, situaţia refugiaţilor şi a P.S., în majoritatea ţărilor semnatare, rămâne precară*

PERSONA GRATA, expresie latină cu sensul „persoană agreată”, folosită în relaţiile diplomatice spre a desemna un diplomat pentru a cărui numire în calitate de şef al misiunii diplomatice (v.), statul acreditar şi-a dat agrementul (v.). Orice alt membru al personalului diplomatic al misiunii devine p.g. după primirea vizei diplomatice de intrare pe teritoriul statului de reşedinţă al misiunii sau după ce numirea sa a fost adusă la cunoştinţa Ministerului Afacerilor Externe al statului de reşedinţă şi acesta nu a manifestat opunere într-un termen rezonabil. Notificarea numirii membrilor misiunii, a sosirii şi plecării lor definitive sau a încetării funcţiilor lor la misiune este prevăzută de Convenţia de la Viena, din 1961, cu privire la relaţiile diplomatice

(v.). Devenind p. ce, diplomatul poate pleca la post şi îşi poate exercita funcţiile în statul de reşedinţă al misiunii diplomatice.

PERSONAL DIPLOMATIC, cea mai importantă categorie a membrilor misiunii diplomatice, compusă din şeful misiunii diplomatice, consilierii, secretarii şi ataşaţii misiunii. Membrii p. de reprezintă statul acreditant; ei exercită funcţiile misiunii diplomatice; se bucură de drepturi, imunităţi şi privilegii diplomatice şi au obligaţii specifice. Membrii p. d, al misiunii au, în principiu, naţionalitatea statului acreditant; ei nu pot fi aleşi dintre cetăţenii statului acreditar decât cu consimţământul acestui stat, care poate oricând să şi-l retragă. P.d. al misiunii este înscris în lista personalului diplomatic în ordinea de precădere a gradelor şi vechimii în funcţie. Calitatea de membru al p. de al misiunii ia sfârşit odată cu încetarea funcţiilor diplomatice şi comunicării făcute, în acest sens, de misiuni.

PERSONAL SANITAR (în dreptul internaţional), personalafeetat exclusiv căutării, transportului şi tratamentului răniţilor şi bolnavilor, prevenirii bolilor, precum şi administraţiei ambulanţelor şi stabilimentelor sanitare. În baza convenţiilor internaţionale în vigoare, la care este parte şi ţara noastră, P.S. se bucură de o protecţie specială; în caz de război, ps, care este capturat de inamic nu este considerat prizonier de război. Sunt asimilaţi P.S. Şi se bucură de acelaşi tratament: militarii special

instruiţi pentru a servi ca infirmieri sau brancardieri auxiliari la ridicarea, transportarea şi tratamentul răniţilor şi bolnavilor, personalul societăţilor naţionale de Cruce Roşie şi al altor societăţi voluntare de ajutor recunoscute de state. P.S. căzut în puterea inamicului, trebuie să fie eliberat imediat, dacă condiţiile militare permit. În cazul în care rămâne în puterea inamicului, el trebuie să fie folosit, în timpul cât se află în captivitate, la îngrijirea răniţilor şi bolnavilor propriei sale armate. În acelaşi timp, P.S. se bucură de o serie de înlesniri, cum ar fi: de a vizita periodic prizonierii aflaţi la detaşamente de muncă sau în spitale, în afara lagărului; de a nu fi constrâns să exercite nicio muncă în lagăr, deşi trebuie să respecte disciplina instituită aici; medicul cel mai vechi, cu gradul cel mai mare, va răspunde în faţa autorităţilor lagărului pentru comportarea P.S. existent.

PERSONA NON GRATA, expresie latină cu sensul „persoană neagreată”, folosită în practica diplomatică spre a desemna o persoană pentru a cărei numire în calitate de şef al misiunii diplomatice nu s-a primit agrementul statului a ereditar. De asemenea, este considerat p. non g, diplomatul căruia statul de reşedinţă al misiunii i-a cerut să părăsească teritoriul său, fie datorită comportării ofensatoare la adresa guvernului, a intervenţiei în afacerile interne ale acelei ţări, a nerespectării legilor şi obiceiurilor locale, a folosirii abuzive a privilegiilor şi imunităţii or

diplomatice, a încălcării normelor generale de comportare a diplomaţilor, fie ca retorsiune (v.) împotriva declarării p. non g, a unui diplomat al statului de reşedinţă de către statul trimiţător. Termenul de p. non g «este folosit doar pentru membrii personalului diplomatic. Statul acreditar poate oricând, şi fără a trebui să motiveze hotărârea, să informeze statul acreditant, că şeful sau orice alt membru al personalului diplomatic al misiunii este p. non g. În acest caz, statul acreditant va rechema persoana în cauză sau va pune capăt funcţiilor sale în cadrul misiunii, după caz. Dacă statul acreditant refuză să execute sau nu execută într-un termen rezonabil aceste obligaţii, statul acreditar poate refuza să recunoască persoanei în cauză calitatea de membru al misiunii. În urma declarăm p. non g., diplomatul trebuie să părăsească în cel mai scurt timp teritoriul statului străin; în caz contrar împotriva lui se poate lua măsura expulzării (v.).

PERÚ (denumirea oficială: *Repûblica del Perii = Republica Perú),* stat situat pe coasta de V a Americii de Sud, eu larga ieşire la Oc. Pacific, învecinat cu Ecuador, Columbia, Brazilia, Bolivia şi Chile. Suprafaţa: 1.28 – 5.216 kmp. Populaţia (1976): 16.090.000 loc. Capitala: *Lima,* 3.302.523 loc. (1972, aglomeraţia urbană). Limbi oficiale: spaniola şi quechua. Moneda: 1 Sol = 100 Centavos. *Istoric,* Locuit din cele mai vechi timpuri (mileniul 2 î.e.n.), pe teritoriul P. iau naştere şi înfloresc (mileniile 1 î.e.n. – Î.e.n.)

civilizaţiile amerindiene Nazca şi Tiahuanaco, apoi în sec. 11 – 12 formaţiunile statale Chimu, Cuismancu, Chincha. Pe la mijlocul sec. 15 P* devine centrul Imperiului incas, leagăn al uneia din cele mai strălucite civilizaţii precolumbiene. Conchistadorii spanioli, conduşi de Francisco Pizarro, cuceresc Imperiul incas (1532 – 1533), întemeiază oraşul Lima (1533) şi Viceregatul Perú (1543), centrul puterii coloniale din America de Sud. P. Îşi proclamă independenţa de stat la 28 iul. 1821. Din a doua jumătate a sec. 19 începe penetraţia capitalului străin, îndeosebi a celui englez şi american, care va avea un rol preponderent în economia ţării timp de aproape un secol. La 3 oct. 1968 puterea este preluată de un guvern revoluţionar al forţelor armate care inaugurează o epocă de profunde reforme economice şi sociale, între care naţionalizarea unor companii străine şi înfăptuirea reformei agrare radicale. *Organizarea de stat:* republică prezidenţială. P. Întreţine relaţii diplomatice cu 79 de state (1976) şi este membru în 80 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Legăturile oficiale dintre România şi P. datează din sec. 19 când, răspunzând notificării din 20 apr. 1880 a independenţei de stat a României, preşedintele P. a salutat evenimentul intervenit în viaţa poporului român. Relaţii prieteneşti s-au dezvoltat între cele două ţări în perioada interbelică. La 5 mai 1927 Pe înfiinţează un consulat onorific la Bucureşti şi la

rândul său România a înfiinţat (1 mart. 1939) un consulat onorific la Lima. Prelaţiile diplomatice s-au stabilit la 10 oct. 1939, la nivel de legaţie (data acordării agrementului pentru reprezentantul peruan la Bucureşti). La 5 mart. 1942 relaţiile diplomatice s-au întrerupt datorită războiului. La 9 nov. 1968, acestea sunt restabilite la nivel de ambasadă. În anii următori vizitele maizmultor delegaţii economice române în P. au contribuit la continua multiplicare a relaţiilor economice şi la dezvoltarea schimburilor bilaterale, reglementate printr-o serie de documente românoperuane: un Acord comercial pe termen lung şi un Acord de cooperare economică şi tehnică (9 nov. 1968), un Acord de constituire a Comisiei mixte româno-peruane pentru dezvoltarea relaţiilor economice (17 mai 1972). Din lui. 1969 la Lima funcţionează un birou comercial român, iar din mart. 1970 un birou de inginerie minieră român, în cadrul unui proiect de asistenţă tehnică. Schimburile cultural-artistice şi ştiinţifice au înregistrat o însemnată creştere (în nov. 1971 s-a încheiat o înţelegere de colaborare directă între universităţile din Bucureşti şi Lima). Baze trainice noilor relaţii româno-peruane, în continuă dezvoltare, au fost puse cu ocazia vizitei oficiale a preşedintelui Nicolae Ceauşescu în P. (15 – 20 sept.

1973) prin semnarea Declaraţiei solemne comune a preşedinţilor celor două ţări. Cu aceeaşi ocazie au fost încheiate mai multe acorduri şi convenţii bilaterale: Acordul de colaborare

culturală, Acordul de credit, Memorandumul privind relaţiile comerciale şi asistenţa tehnică în domeniul agrar – care au avut un rol hotărâtor în dezvoltarea largă şi multilaterală a relaţiilor prieteneşti dintre România şi P. La 11 febr. 1976 s-a semnat la Lima un Protocol privind colaborarea în domeniile minier, petrolier şi energetic, expresie a continuei amplificări şi diversificări a legăturilor româno-peruane, în avantajul reciproc.

PEŞCHEŞ, dar făcut unui superior sau egal. În Imperiul otoman se făceau daruri (hedye, hiba) de către înalţii funcţionari superiorilor lor cu diferite ocazii, de domnii Ţărilor Române sultanului şi înalţilor funcţionari otomani, de ambasadorii străini cu ocazia sosirii, a acreditării sau a numirii marilor viziri etc. P., în cronicile româneşti, numit plocon, era legat de obligaţiile fundamentale ale ţărilor române faţă de otomani: darul pe care domnitorii acestor ţări îl dădeau în mod obişnuit la luarea domniei şi-l trimiteau regulat la cele două sărbători ale bairamului şi, întâmplător, cu alte ocazii. Cu timpul, aceste daruri, din cupiditatea dregătorilor Porţii, au crescut atât valoric şi ca număr cât şi prin sporirea destinatarilor. În afară de sumele cheltuite pentru câştigarea tronului se dădeau daruri cu ocazia investiturii ori la alte ocazii. Se adăugau apoi darurile trimise sultanei validé, înalţilor funcţionari ai palatului. Din întâmplăfcoare au devenit cu timpul obişnuiter din facultative au devenit obligatorii. O încercare de reglementare, de la sfârşitul sec. 18, reflectă

această evoluţie şi chiar tendinţa de a le transforma în venituri ordinare şi cuprinse ca atare în sistemul financiar otoman.

PETRU I (denumirea oficială: *Peter 0 y),* ins, antarctică norvegiană, situată în M. Bellingshausen, la NE de Pen. Thurston. Suprafaţa: 249,2 kmp. Nelocuită. Staţiune meteorologică şi de radio. Descoperită şi denumită de navigatorul rus F.F. Bellingshausen în cursul expediţiei din 1819 – 4821, ins, este anexată de Norvegia, ca posesiune, printr-o rezoluţie guvernamentală din 1 mai 1931 (posesiune efectivă din 24 mart. 1933.

PHILIPPINES NEWS AGENCY (P.N.A.), agenţie oficioasă filipineză de presă, creată în 1973.

PIAŢA CAPITALURILOR (în relaţiile economice internaţionale), capitalul de împrumut (capitalul bănesc pe care bancherii îl împrumuta pentru un timp determinat, în schimbul rambursării lui cu dobândă) şi capitalul fictiv (capitalul care nu are o valoare reală, de sine stătătoare şi nu funcţionează în procesul de producţie, ci constituie numai un titlu de proprietate asupra unui capital real, dând dreptul asupra unui venit; capitalul fictiv apare sub forma diferitelor hârtii de valoare ca acţiuni, obligaţiuni, cambii, titluri funciare etc.). F «e. cuprinde totalitatea instituţiilor financiare dintr-o ţară cagpkalistă sau din mai multe ţări, care negociază: împrumuturile şi capitalul fictiv şi anume: bursele de valori;

băncile comerciale; băncile de investirii; societăţile de asigurări etc.

PM. TA COMUNĂ, v. COMUNITATEA ECONOMICĂ EUROPEANĂ.

PIAŢA COMUNĂ A AMERICH CENte. AXE (G.A.C.H.), grupare integraţionistă din America Centrală, cu sediul la Guatemala City, care a luat fiinţa la 13 dec. 1960, prin semnarea de către Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras şi Nicaragua a Tratatului general de integrare economică a Americii Centrale. Ţările membre ale C.A.C.M. şi-au propus liberalizarea şi intensificarea comerţului intrazonal; aplicarea unui tarif vamal extern comun; realizarea, în comun, a unor proiecte din domeniul industriei, agriculturii, infrastructurii financiare; ridicarea nivelului de trai al populaţiei etc. Eforturile în acest sens s-au concretizat, până în prezent, în următoarele realizări: a) au fost practic suprimate taxele vamale pentru 98% din produsele realizate în zonă; b) a fost introdus un tarif vamal extern comun pentru 98% din produsele cuprinse în clasificarea vamală regională; c) au fost încheiate peste 30 protocoale şi convenţii adiţionale pentru realizarea unor obiective industriale integrate; d) a fost creat un cadru instituţional adecvat: Consiliul executiv, Consiliul economic şi monetar, Secretariatul permanent de integrare economică (S.I.E.C.A.), Organizaţia statelor din America Centrală (O.D.E.C.A.), Institutul centroamerican de cercetare industrială (I.C.A.I.T.I.), Banca

centroamericană de integrare economică. Se au în vedere noi măsuri, printre care: crearea unei uniuni mo netare şi vamale, rezolvarea unor probleme privind legislaţia muncii, lichidarea şomajului, protejarea industriilor naţionale, precum şi crearea unui Consiliu de miniştri al C.A.C.M.

PIAŢA INTERNAŢIONALĂ A AURULUI 1. Diversitatea tranzacţiilor internaţionale care au ca obiect aurul. Datorită rolului pe care l-a avut aurul ca etalon şi mijloc de plată internaţional (ban internaţional), pe această piaţă, în afara tranzacţiilor dintre diferiţi posesori privaţi de aur, o pondere importantă o au şi tranzacţiile cu aur dintre autorităţile monetare ale diferitelor ţări, în vederea decontărilor internaţionale sau echilibrării balanţelor de plăţi. Conform acordurilor de la Bretton Woods, din 1944 (v.), p.i. a a, a căpătat un caracter reglementat, toate tranzacţiile cu aur, atât cele oficiale, încheiate între băncile centrale ale ţărilor membre ale cât şi cele neoficiale, dintre comercianţii şi tezaurizatorii privaţi, urmând să se efectueze la preţul fix de 35 dolari pe uncie, stabilit încă din 1934. Începând cu anii 1957 – 1960, prin trecerea treptată de la „foamea" de dolari la „fuga" de dolari (v.) şi datorită accentuării procesului inflaţionist în economiile occidentale, cererea pentru aur a crescut considerabil, sporind presiunile pentru majorarea preţului pe piaţa londoneză. În oct. 1961, S.U.A. Şi şapte ţări vest-europene au

înfiinţat Fondul aurului (v.), menit să pună 4 a dispoziţia Băncii Angliei, care acţiona ca mandatar, importante cantităţi de metal galben pentru a stabiliza preţul pe piaţa din Londra. Începând cu mart. 1968, p.i. a a. s-a divizat în două: pe de o parte, piaţa oficială (monetară) a aurului, pe care se efectuau tranzacţii între băncile centrale ale ţărilor membre ale F.M.I. la preţul fix de 35 dolari pe uncie, pe de altă parte, piaţa liberă a aurului, pe care se derulau celelalte tranzacţii cu aur la preţuri variabile, în funcţie de evoluţia raportului cerere-oferta. În aug. 1971, Administraţia S.U.A. a suspendat convertibilitatea aur a dolarului, ceea ce a dus la lichidarea efectivă a pieţei oficiale a aurului. 2. (în unele lucrări de specialitate) piaţa liberă (neoficială) a aurului. Cel mai important centru de comercializare a aurului este Londra, unde tranzacţiile, în lingouri de aur, sunt derulate prin intermediul a cinci firme engleze de specialitate, care stabilesc preţul zilnic, în funcţie de evoluţia raportului cerere-ofertă. Alte centre importante de comercializare a aurului sunt Zürich şi Paris. În S.U.A., comerţul şi tezaurizarea aurului de către persoanele private au fost interzise în perioada postbelică, fiind reluate în ian. 1975.

PIAŢA INTERNAŢIONALĂ DE CAPI TAL 1. Denumire generică pentru totalitatea pieţelor de capitaluri, naţionale şi internaţionale, pe care au acces participanţii la schimburile mondiale de valori. P.i. de e. este o piaţă formată,

în primul rând, din mai multe pieţe naţionale ale ţărilor capitaliste dezvoltate, fiecare din aceste pieţe fiind reglementată printr-o legislaţie proprie şi controlată de autorităţile financiare din ţara respectivă. Cea mai importantă piaţă naţională de capitaluri este piaţa

S.U.A. Fă» de e. este formată şi din pieţele de capitaluri internaţionale, numite europieţe, care sunt în afara controlului public direct, precum şi din capitalurile (fondurile) de care dispun organizaţiile financiare internaţionale, ca: F.M.I., Grupul Băncii Mondiale, Băncile regionale de dezvoltare etc. 2. (în sens restrâns) piaţa capitalului de împrumut şi a capitalului fictiv (v. *piaţa capitalurilor*). Pe pe» de e. se obţin credite şi împrumuturi internaţionale şi se negociază diferite hârtii de valoare (acţiuni, obligaţiuni, cambii, certificate de depozit, bonuri de trezorerie, titluri de credit etc.). Ên funcţie de termenele împrumuturilor şi ale hârtiilor de valoare, pe, de e. are trei segmente: piaţa capitalurilor pe termen scurt (până la un an), numită şi piaţa monetară (bănească); piaţa capitalurilor pe termen mediu (până la 5 – 7 ani); piaţa capitalurilor pe termen lung (peste 7 ani). 3. Europiaţă (V).

PIAŢA V ÎNZĂTORULUI/CUMPĂRĂTORULUI, termeni utilizaţi pentru a caracteriza, situaţia unor pieţe de mărfuri, unde, datorită acţiunii unor factori conjunctura!! deosebiţi, vânzătorul său, respectiv, cumpărătorul impun partenerilor

condiţiile dorite de ei. În general, se poate vorbi de p.v. când cererea pentru un anumit produs depăşeşte cu regularitate oferta. O asemenea situaţie, de mai lungă durată, s-a înregistrat în perioada imediat postbelică, când, datorită distrugerilor provocate de război, exista o penurie de produse industriale şi agricole de tot felul. Perioada actuală este marcată de o ascendenţă deosebită a cumpărătorului faţa de vânzător, oferta depăşind adesea cererea solvabilă, ceea ce a determinat dezvoltarea deosebită a metodelor şi tehnicilor de marketing.

PIAŢĂ MONDIALĂ, totalitatea relaţiilor, schimburilor şi tranzacţiilor economice dintre ţările lumii, dezvoltate ca urmare a apariţiei şi adâncirii diviziunii internaţionale a muncii. Apariţia şi formarea p.m. sunt legate de dezvoltarea producţiei de mărfuri, devenind atotcuprinzătoare edată cu crearea sistemului mondial capitalist. Dezvoltarea p.m. este determinată de creşterea şi diversificarea producţiei fiecărei ţări, de gradul ei de tehnicitate şi complexitate, de potenţialul material şi spiritual ai tuturor ţărilor participante la circuitul economic mondial, în condiţiile actuale ale progresului tehnic şi ale dezvoltării forţelor de producţie, lărgirea schimburilor economice dintre state este o necesitate obiectivă. Nicio ţară, mare sau mică, nu mai poate să obţină performanţe de vârf în toate domeniile producţiei materiale, nu mai poate să producă toată gama mărfurilor cerute de un

consum în permanentă creştere şi diversificare. Formarea sistemului mondial socialist a determinat apariţia unor modificări în structura p. m» între ţările socialiste s-au creat premise obiective pentru dezvoltarea unor relaţii economice de tip nou, bazate pe principiile respectării independenţei şi suveranităţii naţionale, egalităţii în drepturi, avantajului reciproc, neamestecului în treburile interne şi respectării integrităţii teritoriale. Schimburile de mărfuri între ţările socialiste au un caracter planificat, desfăşurându-se pe baza acordurilor comerciale pe termen lung. În aceste condiţii, în cadrul p.m. se poate vorbi de existenţa unor deosebiri calitative între relaţiile economice externe dintre statele socialiste, pe de o parte, şi relaţiile economice dintre statele capitaliste, pe de altă parte. Au apărut, astfel, noţiunile de ~ *capitalistă*, incluzând totalitatea relaţiilor economice dintre ţările capitaliste şi ~ *socialista*, incluzând totalitatea relaţiilor economice dintre statele socialiste. În ciuda diferitelor obstacole, relaţiile dintre state se dezvoltă indiferent de orânduirea socială şi politică şi de apartenenţa la o anumită zonă geografică a ţărilor lumii. Noţiunile de ~ *e*. Şi ~ 5. există, deci, numai în cadrul p.m., categorie economică atotcuprinzătoare în domeniul relaţiilor economice dintre state.

PIAŢĂ MONETARĂ (PIAŢĂ BĂNEASCĂ), piaţa de capitaluri, pe termen scurt, în ţările capitaliste

dezvoltate. Pe p.m. băncile centrale şi băncile comerciale acordă credite şi împrumuturi pe termen scurt sau primesc sume de bani din partea depunătorilor pentru formarea depozitelor bancare.

PIAŢĂ VALUTARĂ, totalitatea instituţiilor specializate dintr-un anumit centru financiar (şi a relaţiilor care se stabilesc între aceste instituţii), care participă la operaţiunile de schimb de valute. Dintre instituţiile care activează pe p.v. pot fi menţionate: băncile centrale, care efectuează atât operaţiunile curente de schimb necesare finanţelor publice, cât şi operaţiuni de intervenţie pentru sprijinirea cursului de schimb (v.) al valutei naţionale; bursa de valori **(v.);** bănci comerciale; asociaţii de intermediari („Dealeři"); alte instituţii financiare şi departamentale specializate ale marilor corporaţii multinaţionale (v.). De obicei, centrul **p.v**. Îl reprezintă bursele de valori. Pe **p.v.** se stabileşte cursul de schimb sub influenţa raportului cerereofertă **(v.).** Principalele p.v. occidentale sunt New York şi Londra.

PIRATERIE AERIANĂ, act de violenţă cu caracter ilicit, comis în aer, fie în scopul de a prăda, captura sau doborî aeronavele atacate, fie pentru realizarea, în acest mod, a unor interese politice. P.a. constituie o crimă gravă de drept internaţional, de natură a crea tensiune şi încordare în relaţiile internaţionale. De aceea, aeronavele oricărui stat sunt în drept a-i urmări pe piraţi indiferent de naţionalitatea lor, pentru a-i

supune jurisdicţiei penale a statului care i-a capturat. Prin convenţii încheiate între state, această jurisdicţie poate reveni şi statului ai cărui conaţionali sunt piraţii. La 14 sept. 1963 s-a încheiat, la Tokio, Convenţia referitoare la infracţiuni şi la anumite alte acte săvârşite la bordul aeronavelor (v.), iar la 16 dec. 1970 a fost adoptată, la Haga, Convenţia pentru reprimarea capturării ilicite a aeronavelor **(v.).** Fiind parte la convenţiile internaţionale amintite, România a incriminat infracţiunea de p.a. În art. 212 din Codul penal.

PIRATERIE MARITIMĂ (BRIGANDAJ MARITIM), act de violenţă, ilicit, comis pe mare, fie de persoane particulare, fie de navele unor state, cu scopul de a prăda, captura şi scufunda navele atacate. P.m. este una din cele mai vechi infracţiuni. Ţinând seama de pericolul pe care îl reprezintă pentru siguranţa mărilor şi pentru comerţul tuturor statelor, navele-pirat sunt considerate în afara legii, ele putând fi oprite de navele sau aeronavele de război ale oricărui stat, urmând ca tribunalele statului care a efectuat captura să se pronunţe asupra pedepselor şi a măsurilor de luat cu privire la navele-pirat. În contextul intervenţiei statelor fasciste în războiul civil din Spania traficul naval în

M. Mediterană a fost serios perturbat mai ales datorită acţiunilor de p. ale submarinelor germane. Pentru a pune capăt acestor acte de piraterie, s-a încheiat la Nyon (Elveţia), în 1937, o

Convenţie internaţională, care a încadrat între actele de p.m. Şi atacul vaselor submarine, de suprafaţă şi al aeronavelor militare împotriva vaselor comerciale ale nebeligeranţilor. În Convenţia de la Geneva din 1958 au fost consacrate regulile cutumiare prin care p.m. este considerată crimă de drept internaţional. P.me este incriminată de legislaţiile majorităţii statelor. În legislaţia română, p.m. a fost incriminată încă din 1907 de către legea pentru organizarea marinei comerciale, iar în prezent este prevăzută şi sancţionată ca infracţiune de codul penal.

PITCAIRN, INSULELE ~ (denumirea oficială: *Pitcairn Islands Group*), grup de insule în S Oc. Pacific, la SE de arh. Tuamotu, pe linia ce leagă Noua Zeelandă de Panamá. Suprafaţa: 57,52 kmp. Populaţia (1975): 70 loc. Limba oficială: engleza. Moneda: lira sterlină şi cea australiană. *Istoric*. Descoperite de navigatorul englez Philip Carteret (1767), ins, rămân nelocuite până în 1790, când aici debarcă nouă răsculaţi de pe nava britanică „Bounty”, a căror existenţă rămâne necunoscută până în 1808. În 1856 locuitorii sunt transferaţi pe ins. Norfolk, dar după aceea mulţi se întorc pe insulă. În 1898 ins, sunt plasate sub jurisdicţia înaltului comisar britanic pentru Pacificul Occidental, devenind, de facto, teritoriu colonial britanic. Din 1970 sunt guvernate de înaltul comisar britanic în Noua Zeelandă.

PLANUL COLOMBO, program de investiţii adoptat, în 1950, la Conferinţa Commonwealth-

ului (v.) de la Colombo (Sri Lanka). Prin adoptarea P.C. se urmărea punerea în valoare a regiunilor rămase în urmă a membrilor asiatici ai Commonwealth-ului prin finanţarea echipamentelor necesare. Alte două conferinţe ale acestei organizaţii, ţinute în 1951, una la Colombo şi alta la Londra, au lărgit cercul beneficiarilor de investiţii şi al investitorilor cu state care nu fac parte din Commonwealth. Astfel, printre statele beneficiare se numărau: Birmanin, Sri Lanka, India, Indonezia, Kampuchia, Laos, Malaysia, Pakistan, Filipine, Singapore, Thailanda ş.a., iar printre investitori Australia, Marea Britanie, Japonia, Canada, Noua Zeelandă, S.U.A.P.C. prevedea, în esenţă, desţelenirea unor terenuri şi irigarea acestora, creşterea producţiei de cereale, a producţiei de energie electrică, intensificarea activităţii porturilor, a uzinelor, dezvoltarea sistemului de şcoli etc. Pentru aducerea la îndeplinire a prevederilor P.C. au fost create mai multe organisme al căror sediu se află la Colombo (Sri Lanka).

PLANUL CZERNIN, document tipic imperialist privind dezmembrarea României şi împărţirea sa între Austria, Rusia şi Bulgaria. În memoriul secret adresat împăratului Carol în primăvara anului 1917, Ottokar Czernin, ministrul de externe al Imperiului austro-ungar, propunea ca în cadrul negocierilor cu Germania să se ceară ca România să intre în zona al cărei destin urma să-l decidă Austro-Ungaria. În ipoteza ca această idee ar fi

fost acceptată, Czernin propunea ca statul român să fie* redus, având ca teritoriu doar gurile Dunării. Restul teritoriului ţării urma să fie împărţit între Austria, Rusia şi Bulgaria, astfel: Oltenia, Muntenia şi Moldova până la Siret, Austro-TJngariei, respectiv Austriei; partea de dincolo de Şiret, Rusiei (se spera ca în acest mod Rusia să fie convinsă să încheie pace separată cu Puterile Centrale (v.), iar Dobrogea până la linia Cernavodă-Constanţa, Bulgariei. Czernin a reuşit să înscrie în documentul semnat la Viena în mart. 1917, de cancelarul Germaniei Bethmann-Holweg şi de el însuşi, principiul că, în caz de victorie, România avea să intre în zona anexată de Austro-Ungaria. Această înţelegere a fost întărită prin Acordul de la Bad Kreuznach; din mai 1917, prin care Germania îşi exprima, între altele, acordul cu intrarea României în zona de interese a Austro-Ungariei, cu condiţia de a fi garantate interesele economice ale Germaniei în România. În cele din urmă, guvernul german a găsit că Czernin exagera şi că interesele Germaniei erau mult prea neglijate în concepţia şefului diplomaţiei de la Viena. Acest plan a rămas ca document de arhivă ilustrativ pentru politica imperialistă a Austro-Ungariei.

PLANUL DAWES (RAPORTUL COMITETULUI DE EXPERŢI AL COMISIEI DE REPARAŢII), plan întocmit de un comitet de experţi, creat în vederea găsirii unor soluţii pentru ca Germania să-şi poată achita sumele datorate ca reparaţii de război (v.), fixate de Conferinţa de la Spa (v.), după ce Franţa

ocupase Ruhr-ul, în 1923, ca măsură de prevedere pentru garantarea achitării acestor datorii. Comitetul de experţi a fost prezidat de generalul american Charles G. Dawes. Planul propus sugera ca Germania să achite anual 2,5 miliarde mărci aur, care urmau să provină din următoarele surse: vămi, căi ferate, taxe asupra transporturilor şi din industrie. În vederea supravegherii aplicării P.D. se instituia controlul străin asupra acestor surse. Conferinţa de la Londra a statelor învingătoare în primul război mondial, care s-a desfăşurat între 16 iul. Şi 16 aug. 1924, a aprobat prevederile P.D., Franţa angajându-se, totodată, să evacueze oraşul Dortmund şi Ruhr-ul în termen de un an de la semnarea acordului. La 29 aug., Reichstagul german a votat legea privind executarea P*D., care a „intrat în vigoare Ja 1 sept. 1924, funcţionând pitită în 1928, timp în care Germania a plătit 5.012,2 milioane mărci aur. În aceeaşi perioadă, Germania a primit, prin facilităţile acordate de S.U.A. Şi Marea Britanie, credite însumând 21 miliarde mărci aur, ceea ce a avut un rol de primă importanţă în refacerea potenţialului economic şi militar al Germaniei. PeD. a fost înlocuit, în 1929, cu Planul Young (v.).

PLANUL EDOUARD HERRIOT-PAUL BONCOUR (PLANUL CONSTRUCTIV FRANCEZ), proiect prezentat de Franţa la Conferinţa dezarmării (v.) de la Geneva, la 14 nov.1932, care încerca să împace satisfacerea cererilor insistente ale Germaniei pentru egalitatea de înarmare (şi

care, odată cu părăsirea Conferinţă dezarmării de către aceasta, la 16 oct. 1932, se transformaseră în şantaj) cu necesităţile impuse de realizarea unui sistem de securitate e în Europa. Două erau ideile centrale ale acestui plan: a) organizarea securităţii prin aşa-zisele cercuri concentrice care trebuiau să cuprindă întâi cercul larg al statelor legate prin Pactul Briand Kellogg (v,), apoi cercul mai restrâns al statelor legate prin Pactul Societăţii Naţiunilor şi, înăuntrul acestora, cercul şi mai restrâns al statelor legate prin Pactul colectiv de /asistenţă mutuala; b) întărirea forţelor de apărare pe măsura reducerii forţelor de agresiune. Legat de aceasta erau prevăzute propuneri referitoare la efectivele militare ale statelor, la armament şi tipuri de armate. Proiectul nu a fost primit favorabil la Geneva nici de Marea Britanie, nici de S.U.A. Şi cu atât mai puţin de Germania, care va susţine, în continuare, cererea privind egalitatea de înarmare. În faţa acestei situaţii, Franţa va accepta negocieri în cinci (Franţa, Italia, Germania, Marea Britanie şi S.U.A.), în urma cărora, la 12 dec. 1932, Germania va primi dreptul la egalitatea de înarmare. V. *Conferinţa pentru limitarea şi redu Gerea armamentelor (1932 – 1931).*

PLANUL HOOVER (MORATORIUL HOOVER), plan iniţiat de preşedintele S.U.A., Herbert Hoover, şi lansat într-o declaraţie făcută la 20 iun.

1931. P.H, prevedea, în esenţă, amânarea cu un an a plăţii datoriilor militare ale statelor

europene către

S.U.A., contractate în timpul primului război mondial şi care se ridicau, în 1922, la suma de 11,5 miliarde de dolari. Cu toate că între anii 1923 – 1926 guvernul S.U.A. Încheiase cu guvernele statelor debitoare (Finlanda, Marea Britanie, Estonia, Lituania, Letonia, România, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, Belgia, Franţa, Iugoslavia şi Italia) acorduri prin care erau reglementate modalităţile de restituire a sumelor datorate, izbucnirea crizei economice mondiale din 1929 a împiedicat aceste state să respecte acordurile încheiate. Moratoriul propus de preşedintele american a fost aprobat în dec. 1931 de Congresul S.U.A., sub rezerva că nicio datorie nu va fi anulată sau redusă. Conferinţa de la Lausanne (16 iun. – 9 iul. 1932) (v.) a anulat cea mai mare parte a datoriilor de război restante ale Germaniei, hotărând, totodată, ca datoriile interaliate să fie reglementate ulterior. Odată cu expirarea M.H. la 15 dec. 1932, şase state europefne au declarat că nu vor mai plăti datoriile. Ulterior, alte şapte state au refuzat să plătească aceste datorii, astfel că, din cele 14 state europene debitoare către S.U.A. doar Finlanda a continuat să-şi achite datoriile. Această situaţie a făcut caduce prevederile Planului Young (v.).

PLANUL LAVAL-HOARE, plan lansat de primul ministru francez, Pierre Laval, care urmărea realizarea unei înţelegeri între Franţa, Marea Britanie şi Italia pe seama Ethiopiëi, în ciuda

sancţiunilor economice dictate «le Societatea Naţiunilor împotriva

Italiei în urma agresiunii acesteia contra Ethiopiei (v.). Ideile lui Laval au primit şi aprobarea ministrului de externe britanic, Sir Samuel Hoare. P.L. – H. prevedea, în esenţă, ca partea de N şi cea de SE a Ethiopiei (regiunile limitrofe Eritreei şi Somaliei) să fie anexate coloniilor italiene cu care se învecinau, iar în regiunea Galla din V Ethiopiei, Italia să obţină dreptul exclusiv de colonizare. Prevederile P.L.

— He însemnau realizarea, prin înţelegerea directă dintre cele trei puteri, a ţelurilor în numele cărora Italia declanşase agresiunea împotriva Ethiopiei. Stârnind indignarea opiniei publice internaţionale, P.L. – H. a creat chiar în sânul guvernului britanic controverse serioase, Hoare fiind nevoit să demisioneze. Pus în discuţia Consiliului Societăţii Naţiunilor, în dec. 1935, PX. – H. a fost abandonat, adoptându-se o rezoluţie în acest sens (19 dec. 1935).

PLANUL MARSHALL, plan economic, care poartă numele generalului american G.K. Marshall, devenit după cel de-al doilea război mondial secretar de stat al S.U.A., şi care preconiza acordarea de ajutor economic ţărilor europene, cu „scopul de a reface economia în întreaga lume, astfel ca să apară condiţiile politice şi sociale, necesare existenţei instituţiilor libere”, prin aceasta înţelegându-se, evident, împiedicarea evoluţiei politice a statelor europene pe calea

construirii unor structuri economice şi politice noi, socialiste. S.U.A. au invitat toate ţările Europei să ia parte la programul american de „refacere economică”. În lui. 1947 a avut loc, la Paris, o conferinţă a ţărilor europene şi S.U.A. pentru discutarea P.M. Planul american de ajutor a cuprins 18 state din Europa occidentală (nouă ţări din Europa de est, printre care şi România, au refuzat să participe). Statele care au primit ajutor american în cadrul P.M. au constituit O.E.C.E. (t.). P.M. a fost aplicat în perioada apr. 1948 – lui. 1951. Faţă de suma totală de 29 miliarde dolari

S.U.A., solicitată de cele 18 ţări membre ale O.E.C.E., S.U.A. au aprobat 17 miliarde, dintre care s-au folosit 12,534 miliarde dolari. Prin mecanismul de aplicare a planului, S.U.A. şi-au asigurat un puternic control asupra ţărilor participante, au reuşit să dirijeze, într-o anumită măsura, dezvoltarea economiei europene conform unor interese proprii, au controlat şi dirijat economia militară a ţărilor marshallizate, au contribuit la adâncirea divizării continentului european, în special prin crearea blocului militar N.A.T.O. Şi prin ascuţirea „războiului rece”.

PLANUL MORGENTHAU, plan referitor la organizarea Germaniei postbelice, alcătuit în 1944 de către H. Morgenthau, ministrul de finanţe al

S.U.A., care urmărea, în mod deosebit, fărâmiţarea Germaniei şi transformarea ei într-o zonă agrară. În ceea ce priveşte industria germană, P.M. prevedea încetarea producţiei de

oţel şi desfiinţarea industriei construcţiilor de maşini. Toate obiectivele industriale şi întreg utilajul industrial al regiunii Ruhr, inclusiv utilajele minelor de cărbuni şi minereuri, trebuiau demontate în decurs de şase luni şi predate guvernelor ţărilor aliate, drept compensaţie pentru jafurile făcute de hitlerişti, iar minele închise. Regiunea Ruhr trebuia să fie trecută sub control internaţional. În P.M. se vădeau clar interesele americane în vederea nimicirii concurentului german pe piaţa mondială, pentru stabilirea controlului american asupra principalelor centre economice germane şi fărâmiţarea ţării în state mici, în care puterea politică ar fi aparţinut landurilor. Deşi propunerile lui H. Morgenthau au fost parafate de către Roosevelt şi Churchill în timpul Conferinţei de la Québec (aug. 1943) (v.), ele nu au fost prezentate Uniunii Sovietice, în cele din urmă P*M. fiind definitiv respins de preşedintele S.U.A., la 1 oct. 1944.

PLANUL SCHUMAN, numit astfel după autorul său (Robert Schuman, om politic francez, 1886 – 1963), cuprinde bazele C.E.C.O., creată de 6 state vest-europene în 1952, ca primă organizaţie a integrării în Europa de Vest. Împreună cu C.E.E. ŞI EURATOM, înfiinţate în 1957, aceste organizaţii sunt reunite în Piaţa comună. Planul Schuman conferă organelor C.E.C.O. atribuţii supranaţionale, preluate şi de celelalte două organizaţii mai sus-amintite. După

fuziunea C.E.C.O. cu C.E.E. ŞI EURATOM, au fost instituite ca organe comunitare unice: Adunarea, Consiliul, Curtea de Justiţie şi Comisia.

PLANUL TANAKA (MEMORANDUMUL TANAKA), elaborat în 1927, de generalul cu acelaşi nume, şi supus aprobării împăratului Japoniei, avea un caracter expansionist în vederea creării Imperiului japonez. Potrivit P.T., Japonia trebuia să ocupe Coreea, Manciuria, o parte din Mongolia, China de Nord, o parte din Siberia, apoi tot restul Chinei, peninsula Indochina, Indonezia şi India (v. *Marea sferă de e o prosperitate a* A*siei Orientale*). Agresiunea Japoniei împotriva Chinei, declanşată la 18 sept. 1931 (v. *agresiunea Japoniei împotriva Chinei*, *1931 – 1933*), ca şi acţiunile agresive pe care le-a desfăşurat în continuare, inclusiv participarea alături de celelalte puteri ale Axei (v.) la cel de-al doilea război mondial, au avut loc pornind de la P.T.

PLANUL TARDIEU, v. UNIUNEA. ECONOMICĂ DANUBIANĂ.

PLANUL UNDEN, propunere prezentată de Suedia (Unden este numele ministrului suedez de externe din acea vreme) la cea de-a XVI-a sesesiune a Adunării Generale a O.N.U. (1961), materializata într-o rezoluţia Adunării Generale şi un raport al secretarului general al O.N.U., prin care ţările neposesoare de arme nucleare au fost invitate să-şi spună părerea asupra condiţiilor în care ar dori să-şi ia angajamente? specifice privind abţinerea de la fabricarea sau achiziţionarea

armelor nucleare şi de a refuza să primească: asemenea arme pe teritoriul lor, Apreciind că pot exista grade variate de denuclearizare militară, Suedia subliniat că ar putea fi stabilite, reguli diferite pentru zonele libere de arme nucleare, situate în diferite păisti ale lumii. În caz că răspunsurile guvernelor erau favorabile, se propunea cthivocarea unei conferinţe care să perfecteze un acord şi care urma să fie aprobat atât de către ţările neposesoare de arme nucleare cât şi de către cele ce deţin asemenea arme. La chestionarul secretarului general al O.II. Îl au răspuns 62 de guverne; unele dintre elementele esenţiale evidenţiate de aceste răspunsuri le-au constituit conceptul de reciprocitate* necesitatea ca puterile posesoare de arme nucleare să întreprindă măsuri concrete de dezarmare Propunerea Suediei nu a format obiect de negociere în vederea încheierii unui acord.

PLANUL YOUNG, plan privitor la reglementarea plăţii reparaţiilor de război (v.), prezentat la 7 iul. 1929 de un comitet; de experţi în finanţe, prezidat de bancherul american Owen Young. El înlocuia sistemul de control al plăţii datoriilor introduse de Planul Dawesi (v.) printr-un sistem de anuităţi simţitor mai mici şi elibera complet Germania de sub controlul străin; instituit prin acest plan. P.Y. a intrat* formal în vigoare la 1 sept. 1929*; dar Moratoriul Hoover îl va face practic inoperant, venind direct; în sprijinul Germaniei care-şi va reface treptat economia şi

finanţele, creându-şi astfel baza economică pentru refacerea potenţialului de război, P» Y. a constituit cadrul pe baza căruia, ulterior, a avut loc Conferinţa internaţională de la Haga * (v.), în urma* căreia au fost încheiate o serie de acorduri şi aranjamente care stabileau modalităţile de reglementare a reparaţiilor datorate de Germania, Austria, Ungaria şi Bulgaria, precum şi aşa-numitul Acordarănjament privind datoria de eliberare.

PLATOU CONTINENTAL, porţiune de teritoriu aflata sub marea liberă (v.) în continuarea solului existent sub marea teritorială (v.), până la adâncimea de 200 în sau până la limita la care adâncimea mării permite exploatarea resurselor naturale minerale şi care constituie parte componentă a teritoriului naţional al statului riveran. Acesta poate exploata, în mod exclusiv, bogăţiile naturale ale **p. Ce** fără ca prin aceasta să afecteze regimul juridic de mare liberă al coloanei de apă de deasupra acestui platou. Cu privire la p.e. a fost încheiată o Convenţie la Geneva, în 1958, la care România este parte. O problemă a pe este delimitarea acestuia când el este susceptibil de împărţire între două sau mai multe state aflate alăturat, sau faţă în faţă. În delimitarea p.e. un rol important îl are luarea în considerare a tuturor împrejurărilor cu caracter special ca lungimea coastelor, poziţia lor, caracterul crestat sau nu al litoralului, prezenţa unor insuliţe etc.

PLĂŢI EXTERNE, operaţii de stingere-i a

obligaţiilor materiale ale părţilor contractului de comerţ exterior, constituind, în fapt, finalizarea activităţii de export şi de import. Modalităţile de efectuare a plăţilor, respectiv de încasare a contravalorii unei prestaţii se stabilesc în contractul de comerţ exterior în funcţie de o serie de factori, dintre care un rol deosebit îl joacă structura economică şi politică a ţărilor partenere, importanţa economică a mărfurilor şi serviciilor care fac obiectul schimburilor, gradul de cunoaştete a partenerilor, conjunctura economică şi politică generală etc. Efectuarea pe se realizează prin intermediul băncilor, folosindti-se o gamă largă de instrumente de plată şi mijloace de plată. În România totalitatea modalităţilor de pe în care sunt angajate întreprinderile, instituţiile, organizaţiile, precum şi persoanele fizice constituie monopol valutar al statului şi se realizează prin intermediul B.R.C.E. (v.).

PLĂŢI PETROLIERE (PETRODOLÂRI), mecanism de decontări internaţionale legate de importul petrolului în ţările capitaliste dezvoltate; fonduri lichide în valute convertibile reprezentând aceste decontări. Având în vedere poziţia geografică a principalilor importatori şi exportatori de ţiţei, fluxul major al plăţilor petroliere se produce dinspre ţările capitaliste dezvoltate spre ţările membre ale O.P.E.C. În realitate, o proporţie destul de importantă din fondurile lichide, rezultate din plăţile petroliere, rămân în ţările capitaliste dezvoltate, în special pe

piaţa eurovalutelor, sub forma depozitelor bancare pe termen scurt. Aceste depozite (formând excedente în valută convertibilă ale ţării exportatoare de ţiţei) pot căpăta, în timp, diverse destinaţii: creşterea rezervelor oficiale de aur şi devize ale ţarii în cauză; vărsăminte, sub forma contribuţiilor, către instituţiile financiare internaţionale sau împrumuturi internaţionale interguvernamentale; efectuarea de operaţiuni pe pieţele internaţionale de capitaluri. Toate aceste operaţiuni se efectuează, încă într-o mare măsură, prin intermediul sistemului financiar-bancar din ţările capitaliste dezvoltate, ceea ce face ca circuitul plăţilor petroliere să înceapă şi să se termine pe pieţele de capital occidentale.

PLEBISCIT» consultare prin vot a poporului dintr-o anumită ţară spre a-şi exprima voinţa în legătură cu probleme deosebit de importante pentru acel stat cum ar fi stabilirea formei de guvernământ, unele modificări teritoriale, afirmarea autodeterminării etc. A apărut ca o instituţie al cărui scop era exprimarea voinţei popoarelor spre autodeterminare şi afirmarea drepturilor naţionale (v.). La jumătatea sec. 19 de ex. p «stă la baza creării statului italian unitar şi a unor transferuri teritoriale către Franţa. Tratatele de pace din 1919 (v.) au consacrat, în mare măsură, instituţia p. După cel de-al doilea război mondial, prin afirmarea, ca principiu fundamental ai dreptului internaţional, a dreptului popoarelor de a-şi decide de sine stătător destinele şi

declararea ca ilegale a dobândirilor ori anexiunilor teritoriale prin forţă, p. reprezintă o modalitate de exercitare a acestui drept. Asemenea p. au fost efectuate, de ex., sub supravegherea O.N.U. pentru a pune capăt, în unele cazuri, fie statutului de teritoriu sub tutelă (v o, fie de teritoriu care nu se autoguvernează (v.).

PLENARĂ» adunare a unei organizaţii sau unui organism internaţional, la care are dreptul să participe toţi membrii acelei organizaţii sau acelui organism. În general, în cadrul reuniunilor plenare se discută principalele probleme ale organizaţiei sau organismului şi ele au competenţa să adopte hotărâri în legătură cu chestiunile dezbătute. De ex. Adunarea Generală a O.N.U., care îşi desfăşoară lucrările în şedinţe plenare şi în cele şapte comisii principale, poate adopta rezoluţii asupra problemelor ce sunt de competenţa sa numai în cadrul reunitmilor plenare. În şedinţele plenare ale Adunării Generale se dezbat problemele de politică generală, se adoptă hotărâri şi se fac recomandări statelor membre sau Consiliului de Securitate, se aleg preşedintele şi vicepreşedinţii fiecărei sesiuni, cei şapte preşedinţi ai comitetelor principale, Biroul Adunării Generale, se pot adopta amendamente la Cartă etc. La conferinţele internaţionale, adunarea plenară a membrilor participanţi este aceea care adoptă hotărârile definitive în legătură cu chestiunile ce au făcut chiectul conferinţei. Astfel, de ex., Actul final al

Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa **(v.)** a fost adoptat, la **1** aug.**1975,** de înalţii reprezentanţi ai tuturor statelor participante la Conferinţă.

PLENIPOTENŢIAR 1. Persoană investită cu depline puteri de către autoritatea competentă a unui stat, în scopul de a reprezenta acel stat în vederea negocierii, adoptării, autentificării sau semnării unui tratat internaţional. Spre deosebire de trecut când **p.** angaja, de regulă, statul pe care îl reprezenta, în prezent el are puteri limitate (stabilite prin mandatul primit), a căror depăşire sau încălcare lipseşte de orice valoare juridică actele încheiate. Termenul de **p.** este folosit adesea în preambulul ori în clauzele finale ale tratatelor, pentru a desemna persoana însărcinată să negocieze, să redacteze ori să semneze tratatul. 2. Trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar – rang diplomatic stabilit de Congresul de la Viena din **1815 (v.)** şi recunoscut prin Convenţia de la Viena din **1961** cu privire la relaţiile diplomatice **(v,).**

P.N.A., v. PHILIPPINES NEWS AGENCY.

P.N.B*, v. PRODUSUL NAŢIONAL BRUT.

P.N.U.D., v. **PROGRAMUL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU DEZVOLTARE.**

POLEMOLOGIE, studiul ştiinţific, de factură interdisciplinară, al cauzelor războiului şi al condiţiilor păcii. Problematica abordată în perimetrul acestui nou domeniu al ştiinţelor sociale se conturează concret în legătură cu: a)

factorii care, la un nivel sau altul al organizării şi funcţionării societăţii umane, contribuie la pregătirea, amorsarea sau întreţinerea proceselor beligene (care au ca punct final războiul); b) fenomenele sociale ce caracterizează desfăşurarea războaielor; c) consecinţele de ordin social ale războiului; d) condiţiile şi posibilităţile practice de realizare a păcii, atât cele care privesc aspecte structurale ale vieţii sociale, cât şi cele cu caracter conjunctural, legate de exemple concrete de recurgere la forţa armelor; e) caracteristicile şi consecinţele sociale ale păcii. Începuturile **p.** ca disciplină autonomă sunt legate de numele lui Gaston Bouthoul, autor, la începutul anilor ’50, al unei teorii demografice cu privire la geneza războiului. Astăzi, denumirea de **p.** se aplică unui câmp de cercetare în cadrul căruia se afirmă concepţii teoretico-metodologice diferite şi se desfăşoară o puternică confruntare ideologică. În acest context trebuie remarcată dezvoltarea pe care o cunosc studiile marxiste sau influenţate de marxism. Devine tot mai evident că dobândirea unui fundament ştiinţific de către cercetarea polemologică se poate realiza numai prin structurarea sa explicită pe baza teoriei sociologice furnizate de concepţia marxistă despre societate. De altfel, Marx şi Engels au fost cei care au integrat pentru prima dată în mod organic investigarea fenomenului utilizării forţei armelor în analiza de ansamblu a structurii şi dinamicii sociale. Disciplină ştiinţifică „în curs de

dezvoltare”, p. a realizat totuşi progrese reale în cunoaşterea mecanismelor beligene prin cercetările întreprinse în ultimul deceniu asupra dinamicii concrete a violenţei armate, rolului diferiţilor factori de ordin social-economic, politic, ideologic, organizaţional, cultural şi psihologic în decizia în problemele războiului şi păcii, caracteristicilor structurii sistemului internaţional, alianţelor militare, cursei înarmărilor etc. Un punct de vedere original în acest domeniu a fost dezvoltat de teoreticienii „violenţei structurale”, al căror mod de abordare este cunoscut şi sub numele de irenologie* V «şi *irenologie*, *pace*, *război*.

P OLINE ZI A FRANCEZĂ (denumirea oficială: *La Polynésie Française) y* teritoriu cuprinzând patru grupe principale de ins, situate în partea central-sudică a Oc. Pacific: Insulele Societăţii (Tahiti, Reiatea, Bora-Bora ş.a.,), Tuamotu şi Gambier (78 ins.), To ub ouai (Rurutu, Rapa, Morotiri ş.a.) şi Marchize (Nuku Hiva, Hiva Oa Pu ş.a.). Suprafaţa: 3.988 kmp. Populaţia (1976): 132.000 loc. Centrul administrativ: Papeete, 36.784 loc. (1971, aglomeraţia urbană). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 Frand. F.P. – 10Q Centimes. *Istoric.* Ins. Marchize sunt descoperite în 1595 de spanioli şi redescoperite de James Cook în 1774, dar europenii nu sosesc aici decât după 1870, deşi ins, sunt anexate **de** Franţa încă din 1842. Ins. Societăţii sunt descoperite în anul 1607 de portughezi, redescoperite de Samuel Wallis în 1767 (reclamate de Marea Britanie) şi vizitate în 1768 de Louis de Bougainville şi James Cook. În 1842– 1843 sunt proclamate protectorat francez. Ins. Toubouai sunt vizitate de James Cook în 1769 şi 1777 şi **de** George Vancouver în 1791 şi anexate de Franţa în perioada 1850 – 1889. Ins. Tuamotu sunt descoperite de navigatorul portughez de Queirós în 1606, ocupate de Franţa în 1844 şi anexate în 1881. Plasate sub o singură administraţie în 1903 (sub numele de „Stabilimentele Franceze din Oceania"), reorganizate în 1946, insulele devin potrivit Constituţiei franceze din 4 nov. 1958 un teritoriu de peste mări al Franţei. În 1966 pe atolul

Mururoa, Franţa a efectuat prima sa experienţă nucleară, iar în aug. 1968 a treia bombă cu hidrogen a explodat pe atolul Fangataufa. De **P.F.** depinde administrativ şi mica ins. Clipperton (Isla de la Pasión), situată la circa 1.150 km de coasta mexicană. Suprafaţa: 1,61 kmp.

Populaţia: 30 loc., Obiect de dispută între Mexic şi Franţa, îi este atribuită ultimei în 1931 prin arbitrajul regelui Italiei.

POLITICA BUNULUI VECIN (Good Neighbour Policy), termen care indică politica de bună vecinătate promovată de ţări aparţinând aceluiaşi continent. El a fost introdus în limbajul diplomatic în anii primului război mondial când, absorbite complet de conflagraţia care izbucnise pe continentul european, S.U.A. au încercat să-şi amelioreze relaţiile cu ţările latino-americane. Iniţiatorul acestei politici a fost secretarul de stat Charles Evans Hughes. **P.b.v.,** dusă sub preşedinţia lui Warren Gamaliel Harding, a fost continuată şi de republicanul Herbert Clark Hoover, care şi-a făcut intrarea la Casa Albă cu lozinca: „Noi avem dorinţa de a menţine nu numai relaţii de la guvern la guvern, ci şi relaţii de buna vecinătate". Această politică promovată de guvernul S.U.A. a avut un caracter de conjunctură, dat fiind că nici Hoover şi nici predecesorii săi nu au urmărit crearea unor relaţii interamericane bazate pe principiile echităţii şi justiţiei, ci, dimpotrivă, o accentuare a dependenţei statelor latino-americane faţă de S.U.A. prin metode mai

rafinate.

POLITICA EXTERNĂ A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, expresie a voinţei poporului român, care, prin munca şi lupta sa eroică, sub conducererea Partidului Comunist Român, a făurit din România o ţară socialistă angajată într-un susţinut efort de dezvoltare, un stat suveran şi independent, care are de spus şi îşi spune, ferm şi deschis, cuvântul în dezbaterea şi rezolvarea problemelor internaţionale. **I.** *Legătura strânsă dintre politica internă şi externă*. Avântul puternic al forţelor de producţie ale ţării şi succesele deosebite obţinute de poporul român în opera de ridicare a nivelului vieţii sale materiale şi spirituale la exigenţele civilizaţiei socialiste au coincis în timp cu o politică externă dinamică, cu o amplă activitate internaţională a României, fără precedent prin realismul şi caracterul ei creator. Această situaţie este rezultatul unei necesităţi obiective. „În întreaga noastră activitate pornim de la faptul că între politica internă şi politica externă a partidului şi statului există o strânsă unitate dialectică, aceste două laturi îmbinându-se în mod armonios şi condiţionându-se reciproc. De aceea, paralel cu preocuparea pentru realizarea în cele mai bune condiţii a programului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate, de înflorire economică şi socială a ţării, partidul nostru, Republica Socialistă România desfăşoară o intensă activitate internaţională, pusă în întregime în slujba cauzei păcii şi colaborării între toate

popoarele lumii" (Nicolae Ceauşescu). **P. e. a R.S.R.** este elaborată de Partidul Comunist Român, cu contribuţia hotărâtoare a secretarului general al partidului şi preşedinte al Republicii Socialiste România, tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Bucurându-se de adeziunea şi sprijinul întregii naţiuni, **p.** e, **a R.S.R.** a obţinut în repetate rânduri girul unanim al M.A.N., care de mai multe ori a ţinut sesiuni special consacrate examinării problemelor internaţionale şi activităţii desfăşurate de România pe plan extern – expresie a unui stil şi a unor metode democratice de muncă, de consultare a oamenilor muncii asupra principalelor probleme care se pun ţării, de participare a poporului la conducerea societăţii. **II.** *Elemente definitorii*. 1. Întemeiată pe analiza aprofundată a schimbărilor şi transformărilor petrecute în lume, a raportului de forţe pe plan mondial, a acţiunii legilor obiective şi a influenţelor lor asupra cursului evenimentelor internaţionale, **p. e. a**

R.S.R. are un *caracter ştiinţific*, abordând cu curaj problemele care confruntă omenirea. Analiza proprie a evenimentelor şi fenomenelor internaţionale, pe baza materialismului dialectic şi istoric a permis P.C.R. să aprecieze just şi lucid situaţia internaţională, să discearnă tendinţele ce se manifestă în societatea omenească şi să stabilească obiective clare şi realiste pentru activitatea externă a României. Un exemplu grăitor îl constituie evaluarea situaţiei

internaţionale şi a perspectivelor ei făcută în Programul partidului adoptat de cel de-al XI-lea Congres, care, sesizând contradicţiile lumii contemporane şi acţiunea legilor obiective ale dezvoltării, lupta dintre vechi şi nou pe arena internaţională, rolul naţiunii ca factor primordial al progresului economic şi social, rolul popoarelor în făurirea istoriei, a definit principalul conţinut al epocii contemporane, al trecerii de la capitalism la socialism; a evidenţiat schimbările produse în raportul mondial de forţe în favoarea socialismului şi păcii; a întrevăzut în procesele revoluţionare mondiale, de transformări naţionale şi sociale, creşterea continuă a influenţei socialismului, trecerea a noi state pe calea socialistă de dezvoltare, voinţa a noi popoare de a-şi reorganiza viaţa după principii socialiste; a reliefat afirmarea cu vigoare a hotărârii popoarelor de a trăi libere, stăpâne pe bogăţiile lor naţionale; a prevăzut în mod concret eşecurile politicii imperialiste de forţă, dictat şi amestec în treburile interne ale altor state; a apreciat just inaugurarea cursului spre destindere, ca rezultat al luptei popoarelor, curs încă fragil şi neireversibil; a subliniat necesitatea creşterii rolului ţărilor mici şi mijlocii în viaţa internaţională, ca o garanţie că rezolvarea problemelor care confruntă omenirea va corespunde mai bine intereselor tuturor naţiunilor, cauzei păcii şi colaborării generale; a înţeles imperativul instaurării unei noi ordini economice internaţionale, întemeiată pe principii noi, de

echitate, egalitate şi respect. De asemenea, raportul tovarăşului Nicolae Ceauşescu prezentat Conferinţei Naţionale a P.C.R. din dec. 1977 relevă noile regrupări de forţe pe arena mondială; intensificarea puternică, pentru prima dată după cel de-al doilea război mondial, îl luptei pentru o nouă reîmpărţire a lumii, a zonelor de influenţă, pentru câştigarea a noi poziţii dominante de către diferite state şi grupe de state, precum şi perspectiva înteţirii acestei lupte; pericolele de noi conflicte şi războaie care rezultă din această ascuţire a contradicţiilor între state şi grupe de state; reacţia puternică a forţelor progresiste, antiimperialiste, a popoarelor la evoluţia în această direcţie a cursului evenimentelor; lupta dintre politica de reîmpărţire a lumii, a zonelor de influenţă şi dominaţie şi hotărârea fermă a popoarelor de a-şi apăra independenţa şi suveranitatea – ca una din caracteristicile fundamentale ale dezvoltării sociale contemporane. Aceste evaluări au fost deplin confirmate de fapte. 2» Reflectare a prefacerilor structurale produse în societatea românească, p. e. a R.S.R. are un *caracter profund patriotic*, exprimând aspiraţiile şi interesele vitale ale poporului român. Ea este pătrunsă de grija deosebită pentru apărarea integrităţii patriei, a fiinţei naţionale a poporului român şi a cuceririlor sale socialiste, pentru asigurarea condiţiilor de pace şi securitate care să permită întregii naţiuni să se dedice cu toată capacitatea, nestânjenită,

traducerii în viaţă a obiectivelor de dezvoltare a ţării.

3. Exprimând interesele clasei muncitoare din România, în alianţă cu ţărănimea şi intelectualitatea, şi îmbinând armonios sarcinile naţionale cu cele internaţionale, p. e. a R.S.R. are un *caracter de clasă, consecvent internaţionalist.* Ea porneşte de la înţelegerea conţinutului concret istoric al internaţionalismului, specific condiţiilor de astăzi ale existenţei sistemului mondial socialist şi ale puternicei dezvoltări a mişcării revoluţionare şi democratice în lume, a cărui esenţă constă în asigurarea unităţii tuturor ţărilor socialiste, în întărirea solidarităţii şi colaborării tuturor forţelor progresiste, revoluţionare şi antiimperialiste din întreaga lume. 4. Din întreaga activitate practică a României pe plan extern se degajă *caracterul principial*, *consecvent* al p. e. a R.S.R., *continuitatea*, cauzelor pe care le apără şi le promovează, absenţa poziţiilor de conjunctură sau de cedare în faţa unor interese de moment, concordanţa între vorbe şi fapte. Exemple vii în această privinţă sunt consecvenţa cu care România aşază principiile noi ale dreptului internaţional la temelia relaţiilor sale cu toate statele, poziţiile de principiu pe care le-a adoptat faţă de problemele internaţionale care confruntă omenirea şi activitatea susţinută desfăşurată pe baza lor. 5» O trăsătură caracteristică ap. e. a R.S.R. este, de asemenea, *spiritul de iniţiativă, originalitatea.* Prezentă în toate marile dezbateri

asupra problemelor internaţionale actuale, România a adus şi aduce în cadrul acestora idei şi propuneri proprii, originale, constructive, izvorâte din experienţa de luptă, muncă şi viaţă a poporului român, din dorinţa sa de a vedea pacea şi justiţia definitiv încetăţenite în relaţiile internaţionale. Iniţiativele pe plan bilateral, pentru promovarea principiilor noi ale relaţiilor dintre state, pe plan regional, pentru edificarea unui climat de pace, securitate şi colaborare în Europa şi în Balcani, şi pe plan universal, pentru instaurarea noii ordini economice mondiale, realizarea unor măsuri efective de dezarmare şi creşterea rolului O.N.U. În viaţa internaţională sunt semnificative în această privinţă. III. *Orientări fundamentale.* 1. Natura comună a orânduirii social-politice, ideologia şi ţelurile comune ale construirii socialismului şi apărării păcii determină în mod firesc ca promovarea prieteniei şi colaborării cu *toate ţările socialiste* să ocupe locul central în p. e. a R.S.R. Aceasta constituie un factor de cea mai mare importanţă pentru dezvoltarea socialistă a României, ca şi a tuturor ţărilor socialiste, corespunde progresului economic şi social al fiecărei ţări, afirmării relaţiilor noi, socialiste – întemeiate pe principiile egalităţii în drepturi, respectului independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecului în treburile interne, întrajutorării tovărăşeşti – relaţii opuse raporturilor generate de vechea orânduire, bazată pe exploatare şi asuprire. Preocuparea ca relaţiile

dintre ţările socialiste să ofere un model de raporturi echitabile între popoare în lumea contemporană, să afirme un mod nou de conlucrare între state libere şi suverane a fost o constantă a p. e. a R.S.R. Tocmai pe baza principiilor menţionate România a reuşit să întreţină bune relaţii de prietenie, colaborare şi solidaritate internaţionalistă cu toate ţările socialiste, dovedind practic că acest lucru este posibil dacă se pune accentul pe ceea ce uneşte ţările socialiste, care este infinit mai puternic decât neconcordanţele de vederi dintre partidele comuniste de guvernământ, inerente de altfel datorită diversităţii de condiţii în care acestea îşi desfăşoară activitatea. În extinderea, adâncirea şi diversificarea acestor relaţii o mare importanţă au avut întâlnirile şi schimburile de vederi la nivel înalt, îndeosebi întâlnirile şi convorbirile tovarăşului Nicolae Ceauşescu cu conducători de partid şi de stat din celelalte ţari socialiste. 2» Aspiraţiile comune de progres şi prosperitate, de abolire a vechii politici imperialiste, de inechitate au condus la continua amplificare a relaţiilor de prietenie şi solidaritate ale României cu *ţările care şi-au dobândit independenţa în perioada postbelică* şi au păşit pe calea dezvoltării independente. În relaţiile bilaterale cu aceste ţări, nealiniate, în curs de dezvoltare, accentul cade pe dezvoltarea colaborării vizând să asigure progresul mai rapid al fiecărei ţări, promovarea unei politici de independenţă a fiecărei naţiuni. Pe

plan multilateral, conlucrarea cu aceste ţări este îndreptată spre făurirea unei noi ordini economice internaţionale, care să creeze condiţii pentru progresul lor mai rapid, să ducă la lichidarea stării de subdezvoltare, la reducerea şi eliminarea marilor decalaje care le separă de ţările dezvoltate din punct de vedere economic. O expresie a acestei conlucrări a constituit-oşi hotărârea reuniunii ministeriale a ţărilor în curs de dezvoltare (Manila, febr. 1976), prin care România, în mod obiectiv o ţară în curs de dezvoltare, a fost primită ca membră a Grupului celor 77 (v.). În acelaşi cadru se înscrie şi întărirea colaborării României cu ţările nealiniate (v.), care reprezintă un factor de mare importanţă în viaţa internaţională. Hotărârea celei de-a V-a Conferinţe a şefilor de state şi guverne ai ţârilor nealiniate (Colombo, aug. 1976) cu privire la invitarea României la activităţile acestor ţări este o ilustrare elocventă a politicii sale de colaborare şi solidaritate cu toate forţele care se pronunţă pentru o lume mai dreaptă şi mai bună şi, în acelaşi timp, o recunoaştere a contribuţiei sale la întărirea proceselor pozitive, de înţelegere şi destindere internaţională. 3. Ţinând seama de realităţile existente astăzi în lume, de necesitatea obiectivă a coexistenţei paşnice, care impune dezvoltarea largă, neîngrădită a colaborării între toate statele, fără deosebire de orânduire socială şi participarea activă la diviziunea internaţională a muncii, România şi-a lărgit raporturile sale

economice, tehnico-ştiinţifice şi de altă natură cu *ţările capitaliste dezvoltate*. Un rol de cea mai mare importanţă în dezvoltarea relaţiilor României cu toate statele şi în contribuţia lor la „consolidarea păcii şi înţelegerii în lume l-au avut întâlnirile la nivel înalt prilejuite de vizitele efectuate de tovarăşul Nicolae Ceauşescu peste hotare sau de diferite personalităţi străine în România. În acelaşi timp, aceste întâlniri au servit cauza generală a progresului social, a socialismului. Mesajul pe care tovarăşul Nicolae Ceauşescu l-a purtat constant în convorbirile sale cu şefii de state şi guverne, cu oamenii politici de pretutindeni a fost acela al ideilor socialismului, fundamentate pe experienţa poporului român în transformarea revoluţionară a societăţii.

4. În concepţia românească, pacea şi securitatea internaţională, cerinţele coexistenţei paşnice (v.) active, ale unei conlucrări autentice pun cu acuitate problema instaurării unor raporturi noi, democratice, între state, întemeiate pe respectul scrupulos faţă de principiile independenţei şi suveranităţii naţionale, egalităţii în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, nerecurgerii la forţă sau la ameninţarea cu forţa. ***Promovarea stăruitoare a acestor principii în relaţiile cu toate statele şi acţiunea energică pentru generalizarea şi întronarea lor trainică în întreaga viaţă internaţională*** reprezintă o preocupare fundamentală a p. e. a R.S.R. Acestui obiectiv i-au

fost consacrate tratatele de prietenie şi cooperare (v.), declaraţiile solemne comune (v.), alte documente încheiate de România, la nivelul şefului statului, cu numeroase ţări de pe toate continentele. Aceluiaşi obiectiv i-a fost consacrată o intensă activitate desfăşurată de România la Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa (v.), la Organizaţia Naţiunilor Unite şi în alte foruri internaţionale. În acest spirit se înscrie propunerea prezentată oficial la O.N.U. de România privind elaborarea unui cod de conduită (v.), cu caracter universal, în care să fie statuate drepturile şi îndatoririle fundamentale ale statelor. Contribuţia activă şi multilaterală a României la definirea şi elucidarea înţelesului acestor principii este însoţită de hotărârea fermă de a acţiona în spiritul şi litera lor pentru intensificarea colaborării cu toate statele, întreaga această activitate este strâns legată de numele şi acţiunile tovarăşului Nicolae Ceauşescu, care a avut şi are un rol esenţial în elaborarea şi afirmarea acestor principii. Evoluţia evenimentelor confirmă din plin forţa principiilor promovate de România, acestea fiind tot mai larg recunoscute ca singurele în măsură să asigure relaţii noi, de colaborare şi înţelegere între toate statele. IV, ***Prezenţă activă în viaţa internaţională.*** Pornind de la principiile care îi călăuzesc politica externă, România s-a manifestat ca un factor activ în viaţa internaţională, acţionând cu energie şi perseverenţă pentru soluţionarea justă, în

interesul popoarelor, a problemelor arzătoare ale lumii contemporane. 1. ***Securitatea şi cooperarea în Europa***. Învăţămintele istoriei, practicile care au dus la declanşarea celor două războaie mondiale ce şi-au purtat tăvălugul nimicitor şi pe teritoriul românesc au făcut ca problema edificării unei securităţi trainice în Europa şi a înfăptuirii unor relaţii noi, de colaborare şi bună vecinătate pe continent, să constituie o preocupare permanentă a p, e. a R.S.R* Înţelegând imperativele timpului şi sensul transformărilor produse în lume, concepţia românească asupra căilor de înfăptuire a securităţii în Europa porneşte de la convingerea că numai în măsura în care fiecare stat european va căpăta certitudinea că independenţa şi integritatea sa teritorială nu-i sunt ameninţate, că îşi va putea alege şi urma nestingherit calea de dezvoltare se va crea o bază solidă pentru securitatea întregului continent. Acesta a fost firul călăuzitor al iniţiativelor României pentru întărirea securităţii europene, al participării sale active la Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa, al propunerilor şi activităţilor desfăşurate în cadrul acesteia, care au exercitat o influenţă pozitivă asupra mersului şi rezultatelor Conferinţei. În perioada care a urmat, eforturile României s-au concentrat asupra traducerii în viaţă integral şi ca un tot unitar al prevederilor Actului final al Conferinţei, acţionând pentru amplificarea colaborării economice cu celelalte

ţări europene şi înlăturarea barierelor şi restricţiilor care stânjenesc această colaborare, pentru intensificarea relaţiilor culturale, tehnico-ştiinţifice, a schimburilor de persoane şi, îndeosebi, pentru iniţierea şi adoptarea unor măsuri efective de dezarmare şi dezangajare militară în Europa, fără de care procesul edificăm securităţii europene nu poate dobândi consistenţă şi trăinicie (v. Şi ***securitatea europeană*)**. **2. *Colaborarea în Balcani***. În cadrul preocupărilor pentru realizarea securităţii europene, România a depus o activitate perseverentă pentru făurirea unor relaţii noi în Balcani, pentru instaurarea în această zonă a unei atmosfere care să permită popoarelor balcanice să-şi consacre eforturile dezvoltării lor economice şi sociale şi transformarea acestei regiuni într-o zonă a păcii şi colaborării, lipsită de arme nucleare. Acestui scop i-au fost dedicate numeroase iniţiative româneşti, vizând atât dezvoltarea relaţiilor bilaterale cu toate statele din Balcani, cât şi conlucrarea multilaterală dintre ele **(v*** şi ***Balcani***). **3. *Stingerea focarelor de conflict şi tensiune.*** Spiritul răspunderii faţă de destinele păcii, securităţii şi cooperării internaţionale, care este propriu tuturor acţiunilor de **p. ce a R.S.R.,** s-a tradus într-o activitate susţinută şi în contribuţii efective ale României la soluţionarea problemelor litigioase dintre state, la stingerea focarelor de conflict şi tensiune. În toate împrejurările în care s-a produs o încălcare sau o atingere a păcii într-o

zonă sau alta a planetei, România a adoptat o atitudine hotărâtă împotriva actelor agresive şi a manifestărilor de forţă, s-a situat constant de partea celor ce îşi apărau dreptul la existenţă şi la o viaţă liberă. Concludente sunt în acest sens eforturile perseverente şi activitatea diplomatică depuse de România pentru normalizarea raporturilor între unele state, pentru încetarea războiului din Vietnam şi din întreaga Indochină, pentru soluţionarea pe cale paşnică a conflictelor din Orientul Mijlociu, din Cipru şi din alte părţi ale lumii. Factori de răspundere din ţările implicate au făcut public elogiul acestor contribuţii ale României, ale preşedintelui Nicolae Ceauşescu.

4. ***Lichidarea colonialismului.*** Adânc ancorată în tradiţiile poporului român, solidaritatea şi sprijinul multilateral – pe plan politic, diplomatic, moral şi material – pentru lupta popoarelor împotriva dominaţiei străine, a colonialismului, neocolonialismului şi a politicii de discriminare rasială constituie una din orientările fundamentale ale **p. e. a R.S.R.** Formele de manifestare a acestei orientări s-au materializat atât pe cale bilaterală, în raporturile directe cu mişcările de eliberare naţională, cât şi în cadrul organizaţiilor internaţionale, la O.N.U. Şi în instituţiile sale specializate. În acest context se înscrie participarea activă a României la elaborarea şi adoptarea Declaraţiei privind acordarea independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale (v.), precum şi a Programului de acţiune

adoptat de Adunarea Generală a O.N.U. În 1970, în vederea aplicării integrale a acestei Declaraţii. Una din principalele direcţii de acţiune ale României a fost aceea de a face ca O.N.U. Şi instituţiile din sistemul său să acorde maximum de sprijin politic şi moral mişcărilor de eliberare naţională. Acţionând în acest spirit, România s-a numărat printre iniţiatorii şi coautorii hotărârilor prin care Adunarea Generală a O.N.U. a recunoscut, pentru prima oară în 1972, mişcările de eliberare dintr-o serie de teritorii coloniale ca singurii reprezentanţi autentici ai popoarelor lor, invitându-le în calitate de observatori la dezbaterile asupra teritoriilor respective. **5**. ***Dezarmarea***. În concepţia **p. e* a R.S.R.,** avansarea pe calea destinderii, colaborării şi păcii, a înlăturării pericolului unor noi războaie, a apropierii între popoare nu poate fi decât rodul faptelor concrete. Destinderea, securitatea şi pacea, pentru a fi autentice, nu pot fi făurite la umbra armelor nucleare, acumulate şi perfecţionate în aşa măsură încât au ajuns să poată suprima în orice moment însăşi civilizaţia umană.

Do aceea, **p*** e. **a R.S.R.** consideră dezarmarea, şi în primul rând dezarmarea nucleară, drept una din problemele cruciale ale acestei epoci, de a cărei soluţionare depind dezvoltarea fiecărui popor, viaţa şi viitorul omenirii. Aceste raţiuni motivează activitatea perseverentă şi numeroasele iniţiative româneşti

vizând depăşirea inerţiei şi a propagandei în domeniul dezarmării, trecerea hotărâta de la declaraţii la fapte. Un exemplu în această privinţă îl reprezintă contribuţia României la negocierea Tratatului de neproliferare a armelor nucleare (v.), proces în cadrul căruia guvernul român a prezentat peste 20 de propuneri de îmbunătăţire a textului Tratatului, care vizau îndeosebi garantarea securităţii statelor nenucleare, asumarea angajamentului statelor-părţi de a realiza măsuri reale de încetare a cursei înarmărilor şi de dezarmare, asigurarea folosirii nestingherite a energiei nucleare în scopuri paşnice de către toate statele. O parte din aceste propuneri au fost reţinute, contribuind la sporirea forţei de atracţie a Tratatului, care însă nu şi-a atins pe deplin scopul şi nu a răspuns aşteptărilor popoarelor. Din preocuparea faţă de proporţiile uriaşe atinse de cursa înarmărilor şi de povara pe care ele o reprezintă pe umerii tuturor popoarelor, România a iniţiat în 1970 înscrierea pe ordinea de zi a Adunării Generale a O.N.U. a punctului „Consecinţele economice şi sociale ale cursei înarmărilor şi efectele sale profund dăunătoare asupra păcii şi securităţii în lume”, O.N.U. fiind în acest fel sesizată, pentru prima oară, în mod expres, cu una din cele mai grave probleme ale perioadei contemporane. În acelaşi spirit, în dorinţa de a contribui la scoaterea negocierilor de dezarmare din imobilism şi rutină şi la stimularea activităţii generale consacrate dezarmării,

guvernul român a prezentat la cea de-a XXX-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. un document oficial care exprimă poziţia de principiu a României în problemele dezarmării, precum şi un ansamblu de sugestii şi propuneri de natură să conducă la întreprinderea unor paşi efectivi pe calea dezarmăriildeea fundamentală a acestor propuneri este de a ataca problemele dezarmării de la bază, procedându-se, în cad Tul unor acorduri corespunzătoare, la măsuri efective, în primul rând în domeniul armelor nucleare (v. Şi ***dezarmare, dezarmare nucleară).*** **be *Noua ordine economică şi politică internaţională.*** România a înţeles să-şi aducă întreaga contribuţie la eforturile întreprinse la scară internaţională pentru edificarea unei noi ordini economice şi politice mondiale, care să creeze condiţii pentru un progres mai rapid al ţărilor în curs de dezvoltare, să asigure accesul acestor ţări la tehnologiile moderne. Pornind de la experienţa românească în materie de dezvoltare economică, România a fost iniţiatoarea dezbaterii la O.N.U. a unei probleme de o deosebită actualitate şi interes pentru majoritatea statelor lumii, propunând în 1970 înscrierea unui punct pe ordinea de zi a Adunării Generale privind „Rolul ştiinţei şi tehnologiei moderne în dezvoltarea naţiunilor”. Dezbătută aprofundat de-a lungul anilor, propunerea românească s-a materializat în adoptarea hotărârii de a se organiza, în 1979, o conferinţă mondială sub egida O.N.U., special

consacrată problemelor ştiinţei şi tehnologiei moderne şi punerii lor în slujba dezvoltării tuturor naţiunilor. În acelaşi cadru se înscrie participarea activă a României la cele două sesiuni extraordinare ale Adunării Generale a O.N.U. din apr. 1974 şi sept. 1975, care au adoptat Declaraţia şi Programul de acţiune pentru instaurarea unei noi ordini economice internaţionale, respectiv Declaraţia asupra dezvoltării şi cooperării economice internaţionale, în care sunt reflectate numeroase teze, idei şi măsuri preconizate şi promovate de România. Într-o perioadă de cristalizare pe plan internaţional a conceptului noii ordini internaţionale, este meritul P.G.R., al tovarăşului Nicolae Ceauşescu, de a fi adus contribuţii de certă valoare teoretică şi practică la conturarea conţinutului său. Raportul prezentat de secretarul general al P.C.R. la cel de-al XI-lea Congres cuprinde o analiză lucidă şi expune o concepţie de ansamblu, ce reprezintă în acelaşi timp şi un veritabil program de acţiune privind exigenţele noii ordini internaţionale, care porneşte de la faptul că subdezvoltarea ce domneşte pe o mare parte a globului este consecinţa politicii imperialiste, colonialiste şi néocolonialiste. Această concepţie a stat la baza documentului de poziţie a României prezentat Adunării Generale a O.N.U. În sept. 1975, intitulat „Poziţia României cu privire la instaurarea unei noi ordini economice internaţionale” (v.), precum şi a altor iniţiative întreprinse de România în direcţia instaurării unor

relaţii economice internaţionale echitabile şi juste, atât pe plan bilateral, cât şi în organizaţiile internaţionale. Numeroase idei şi propuneri din acest document figurează în rezoluţiile şi documentele Adunării Generale a O.N.U., ale U.N.C.T.A.D., O.N.Ü.D.I. Şi altor organizaţii internaţionale, în programele de acţiune ale Grupului celor 77, la a căror elaborare România a participat activ. În perioada care a urmat, accentul în acţiunile României s-a pus pe adoptarea măsurilor necesare pentru traducerea în practică a prevederilor acestor documente şi programe, pe întărirea solidarităţii şi colaborării ţărilor în curs de dezvoltare în eforturile vizând edificarea unei noi ordini economice corespunzătoare intereselor lor (v. ***noua ordine (economică şi politică) internaţională*)**. **6. *Creşterea rolului O.N.U.*** Organizaţia Naţiunilor Unite şi, în general, organizaţiile internaţionale au ocupat întotdeauna un loc important în p. **e* a R.S.R.** Interesul României faţă de activităţile O.N.U. izvorăşte din faptul că, pe de o parte, problemele majore ale vieţii internaţionale, cum sunt întărirea păcii şi securităţii, lichidarea focarelor de conflicte, decolonizarea, dezarmarea, lichidarea subdezvoltării, relaţiile economice, privesc şi interesează în mod vital toate statele, iar, pe de altă parte, rezolvarea lor durabilă nu poate fi lăsată pe seama unui număr restrâns de state, ci impune participarea activă, pe picior de egalitate, a tuturor statelor. Aceste împrejurări obiective,

creşterea rolului ţărilor mici şi mijlocii reclamă o creştere a rolului organizaţiilor internaţionale şi în primul rând a O.N.U. „care, cu toate imperfecţiunile, este singurul organism ce poate contribui la soluţionarea într-un spirit nou, democratic, a problemelor care preocupă omenirea. În acest cadru se înscriu iniţiativele şi propunerile României cu privire la democratizarea O.N.U., îmbunătăţirea activităţii şi creşterea rolului ei astfel încât să asigure cadrul corespunzător pentru participarea activa a tuturor statelor la viaţa politică internaţională. Aceste iniţiative şi propuneri au adus contribuţii esenţiale la declanşarea procesului de perfecţionare şi întărire a organizaţiei, al cărui obiectiv este ca O.N.U. să devină un for prin caré toate statele să poată participa direct şi efectiv la rezolvarea problemelor internaţionale, şi, totodată, un instrument eficient în apărarea şi consolidarea suveranităţii şi securităţii fiecărui stat, în curmarea actelor de forţă, în dezvoltarea colaborării între toate naţiunile (v. Şi ***Organizaţia Naţiunilor Unite*)*.** Un examen de ansamblu al p. e. a R.S.R. confirmă în mod elocvent că, în condiţiile socialismului, sub conducerea P.C.R., poporul român şi-a dobândit adevărata libertate şi independenţă. România, stăpână pe propria-i soartă, şi-a afirmat în mod strălucit personalitatea în concertul naţiunilor, devenind un factor activ de pace şi progres în lumea contemporană. Măsura participării României

Iu viaţa internaţională este ilustrată de amploarea legăturilor sale bilaterale (relaţii diplomatice cu 129 de „Lute, în 1977), de frecventele schimburi de vizite şi întâlniri ale şefului cu Latului român cu şefi de state şi guverne şi cu oameni politici de pe toate continentele, care au un rol hotărâtor în imprimarea a noi dimensiuni relaţiilor României cu ţările respective, de participarea sa activă şi crescândă la circuitul de valori materiale, reflectată în ritmurile înalte de creştere a volumului comerţului exterior şi în extinderea ariei geografice a schimburilor, de apartenenţa României la 65 de organizaţii internaţionale guvernamentale şi la circa 700 de organizaţii internaţionale neguvernamentale, în cadrul cărora se manifestă ca promotor activ al cooperării multilaterale între popoare. **P. e. a R.S.R.** este impregnată de optimismul robust pe care îl inspiră tradiţiile şi experienţa îndelungată de luptă revoluţionară a poporului român, realizările sale de până acum. România priveşte cu încredere viitorul, în sensul că problemele internaţionale, chiar şi cele mai grave, se pot soluţiona pe baza tratativelor, în interesul popoarelor, şi că ivirea unor noi conflicte cu consecinţe grele pentru întreaga omenire va putea fi împiedicată. Acest optimism se bazează, de asemenea, pe aprecierea lucidă a situaţiei internaţionale, a raportului mondial de forţe, pătrunsă de preocuparea de a nu subestima, dar nici de a supraestima forţele ostile

destinderii, progresului şi păcii, pe încrederea în capacitatea omenirii de a asigura instaurarea unei politici noi, de colaborare între toate ţările. Transformarea în realitate a acestei posibilităţi va rezulta din intensificarea eforturilor tuturor forţelor revoluţionare şi progresiste ale lumii contemporane, ale tuturor statelor, ale tuturor popoarelor. Într-o asemenea înţelegere a imperativelor timpului îşi au izvorul consecvenţa, principialitatea şi dinamismul **p.**

e. **a R.S.R. „**contribuţiile româneşti originale şi constructive la viaţa internaţională.

POLITICĂ ECONOMICĂ, totalitatea principiilor şi normelor care guvernează viaţa economică a unui stat, pe plan intern şi în relaţiile sale externe, precum şi mijloacele folosite pentru a înfăptui aceste norme şi principii, a dezvolta forţele de producţie, a perfecţiona relaţiile de producţie, rezolvând anumite probleme care apar în economie. **P.e.** este determinată de natura orânduirii sociale, respectiv de legităţile economice care acţionează în societate, de interesele claselor dominante. În ţările capitaliste dezvoltate, orânduirea socială având la bază proprietatea privat-capitalistă, cu contradicţiile sale specifice, nu se pune problema rezolvării intereselor fundamentale ale maselor muncitoare şi nu se realizează o **pe** unitară, la scara întregii economii naţionale, în aceste ţări, fiecare întreprindere privată duce o **pe** proprie, pe care caută să o modeleze în funcţie de condiţiile pieţei,

în procesul unei puternice lupte de concurenţă. „Reglementarea” problemelor economice din ţările capitaliste dezvoltate numai prin mecanismele spontane ale pieţei a generat, şi continuă să genereze, disproporţii, perturbaţii şi conflicte, în perioada postbelică, statul capitalist a intervenit tot mai mult în „reglementarea” vieţii economice, înlocuind într-o anumită măsură rolul regulator al „pieţei libere” prin măsuri de „dirijare” a economiei. În ţările în curs de dezvoltare, **pe** este adaptată cerinţelor impuse de nivelul de dezvoltare a forţelor de producţie şi de caracterul relaţiilor de producţie. În ţările în care, datorită dominaţiei îndelungate a colonialismului, mai persistă relaţii de producţie anacronice, priorităţile politicii economice constau în punerea întregii vieţi economice pe baza unor relaţii de producţie corespunzătoare, care să stimuleze creşterea economică. În ţările în curs de dezvoltare care şi-au creat un sector de stat, un rol important în reglementarea vieţii economice revine planificării macroeconomice. În ţările socialiste, datorită proprietăţii obşteşti asupra mijloacelor de producţie, economia naţională devine un tot organic, se creează posibilitatea organizării şi conducerii economiei pe bază de plan naţional unic, forţele de producţie se dezvoltă neîngrădit şi într-un ritm continuu ascendent, putându-se deci realiza obiectivul social primordial – asigurarea bunăstării maselor. Relaţiile de producţie socialiste creează cadrul

necesar pentru ca pe a statului socialist să reflecte integral necesităţile şi priorităţile economiei naţionale, să se întemeieze pe legile economice care acţionează în societatea socialistă. În socialism, pe devine un element component al funcţionării întregului mecanism economic, veriga principală în organizarea planificată a producţiei sociale, în ţările socialiste, pe se materializează în sistemul de conducere, planificare şi organizare a economiei, în România, pe are un caracter ştiinţific, determinat, pe de o parte, de cunoaşterea multilaterală şi aprofundată a condiţiilor interne şi internaţionale din fiecare etapă a dezvoltării, de luarea în considerare a cerinţelor legilor economice obiective şi a particularităţilor lor, iar pe de altă parte, de concordanţa deplină a acestei politici cu interesele cele mai profunde ale maselor muncitoare.

POLITICĂ INTERNAŢIONALĂ, activitate a claselor sociale, a partidelor, a statelor în relaţiile lor politice, economice, culturale, sociale, juridice etc, cu alte state, cu alte partide, cu alte clase sociale. P.i. include atât ţelurile şi sarcinile pe care şi le propun clasele, partidele, statele în raporturile lor internaţionale, cât şi metodele, şi mijloacele folosite pentru înfăptuirea intereselor şi scopurilor urmărite în desfăşurarea acestor raporturi. **P.i.** cuprinde atât activitatea pe plan bilateral, cât şi pe cea desfăşurată pe plan multilateral în abordarea şi soluţionarea unor probleme vitale ale epocii contemporane: întărirea

păcii şi securităţii internaţionale; edificarea unei noi ordini internaţionale; lichidarea subdezvoltării; decolonizarea (v.); dezarmarea (v.); democratizarea relaţiilor internaţionale (v.); apărarea mediului înconjurător etc.

POLITICĂ MONETARĂ, totalitatea principiilor şi normelor utilizate de stat în vederea reglementării prin intermediul băncii centrale a masei monetare (v.) aflate în circulaţie şi a creditelor acordate de instituţiile financiare.

POLITICĂ VAMALĂ (POLITICĂ TARIFARĂ), totalitatea principiilor şi normelor care urmăresc reglementarea importului şi exportului de mărfuri prin intermediul tarifelor şi taxelor vamale. **V**. Şi ***G.A.T.T.*** *> tarif vamal, taxa vamală*.

POLIŢIE. Nevoile cooperării şi colaborării internaţionale dau loc la un volum mereu în creştere de înţelegeri interstatale guvernamentale, bilaterale şi multilaterale, care reglementează exercitarea prerogativelor suverane de supraveghere poliţienească în interesul reciproc al ţărilor interesate. În acest sens sunt frecvente reglementările prin care statele limitrofe îşi recunosc reciproc anumite drepturi de p. ~ *de navigaţie* se exercită în apele naţionale de către autorităţile poliţieneşti ale statului căruia îi aparţin acele ape. Eventuale, neînţelegeri trebuie rezolvate pe cale diplomatică. ~ *de n.* În marea liberă aparţine autorităţilor naţionale ale pavilionului vasului, singura

excepţie, admisă în mod tradiţional, constituind-o lupta împotriva pirateriei. Dreptul internaţional recunoaşte dreptul vaselor militare ale oricărui stat de a opri, cerceta şi sechestra, în marea liberă, orice vas bănuit că practică pirateria. ~ *frontalieră* efectuează controlul bagajelor, vamal, al paşapoartelor etc. Probleme speciale se ivesc în privinţa exercitării **f.** pe fluviile internaţionale (v.). Dificultăţile ce se pot ivi sunt reglementate prin înţelegeri exprese între statele riverane. În ceea ce priveşte ***portuară***, aceasta revine în mod firesc statului din teritoriul căruia face parte portul. Sunt exceptate vasele de război străine. ~ ***sanitară*** este un atribut suveran, deci exclusiv, al statului şi se exercită pe tot spaţiul teritoriului naţional, teres tru, maritim şi aerian.

POLONIA (denumirea oficială: ***Polska Rz eczpospolita Ludowa – Republica Populară Polonă***), stat situat în N Europei centrale, cu ieşire la

M. Baltică, învecinat cu U.R.S.S., Cehoslovacia şi R.D. Germană. Suprafaţa: 312.677 kmp. Populaţia (1977): 34.500.000 loc. Capitala: ***Varşovia,*** 1.436.100 loc. (1975). Limba oficială: poloneza. Moneda: 1 Złoty (zlot) = 100 Groszy. ***Istoric***. În prima jumătate a mileniului 1 e.n. teritoriul **P.** este popula t de triburile slave de apus. Statul polon se constituie în a doua jumătate a sec. 10 prin unificarea micilor principate feudale care au luat naştere pe teritoriul **P**. În 1025 acest stat se proclamă regat, iar în secolul următor

puterea centrală decade şi se accentuează fărâmiţarea feudală într-o serie de mici cnezate. În sec. 13 Ordinul teuton pătrunde în ţară şi tot în acest secol pe teritoriul **P*** au loc invaziile mongole. În sec. 14 unitatea statului feudal este restabilită, în 1385 încheindu-se o uniune personală între **P**. Şi Marele Ducat al Lituaniei. În urma unor victorii ale forţelor unite asupra Ordinului teuton, prin pacea de la Torun (1466) acesta se recunoaşte vasal P. În sec. 16, P. devine o republică nobiliară, în 1569 are loc Uniunea de la Lublin prin care P. formează, împreună cu Lituania, statul dualist Rzeczpospolita. În 1772 are loc prima împărţire a Pe între Prusia, Rusia şi Austria, în 1793 **P.** este împărţită din nou între Rusia şi Prusia. Doi ani mai târziu, după înfrângerea răscoalei naţionale conduse de Tadeusz Kościuszko (1794) are loc a treia împărţire, prin care **P**. Încetează să mai existe ca stat independent. În 1807 Napoleon creează Marele Ducat al Varşoviei. În urma Congresului de la Viena (1815) este creat regatul **P.,** inclus în Imperiul ţarist. Galiţia este atribuită Austriei, iar marele Principat Posen, Prusiei. Cracovia este proclamată oraş liber, anexat de Austria în 1846. În 1905 – 1907 pe teritoriul **P.,** care făcea parte din Rusia, are loc o revoluţie burghezodemocratică. La 5 nov. 1916 Puterile Centrale proclamă un regat polonez independent. La 5 sept. 1918, **P»** îşi proclamă independenţa ca republică. În perioada 1926 – 1935 este instaurată

o dictatură militară. La 1 sept. 1939 Germania hitleristă atacă **P.,** declanşând cel de-al doilea război mondial. Împotriva dominaţiei fasciste poporul polonez începe o luptă armată de eliberare naţională. După eliberarea Varşoviei (17 ian. 1945) şi a întregului teritoriu al ţării (mart. 1945), la 28 iun. 1945 se constituie un guvern provizoriu al unităţii naţionale. Prin Conferinţa de la Potsdam (lui. – aug. 1945) se stabileşte graniţa apuseană a **P.,** iar prin Tratatul polonosovietic* (16 aug. 1945) cea estică. La 19 febr. 1947 se proclamă Republica Populară Polonă. ***Organizarea de stat:*** republică populara, stat socialist. **P*** întreţine relaţii diplomatice cu 107 state (1976) şi este membră în 66 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România.*** Relaţiile româno-polone datează din timpuri îndepărtate. Între ţările române şi regatul P. existau deja tratate încă din sec. 15. Încă înainte de epoca modernă raporturile româno-polone se statorniciseră în toate domeniile. Relaţiile diplomatice între cele două state se stabilesc la 22 febr. 1919 la nivel de reprezentanţă provizorie (data acordării agrementului pentru reprezentantul polonez la Bucureşti), pentru ca după patru luni, la 22 iun. 1919, relaţiile să fie ridicate la nivel de legaţie (data prezentării scrisorilor de acreditare ale reprezentantului P. la Bucureşti). În anii următori, între cele două ţări se încheie o serie de instrumente de colaborare: Convenţia de alianţă defensivă (3 mart. 1921) (v.),

Convenţia militară (mart. 1922), Tratatul de garanţie (26 mart. 1926). În câteva oraşe poloneze sunt înfiinţate consulate onorifice româneşti. La 26 iun. 1937, cele două ţări au convenit să ridice relaţiile diplomatice la nivel de ambasadă, ca expresie a bunelor raporturi statornicite între România şi **P.** Poporul român a primit declanşarea atacului hitlerist asupra **P.** cu profundă indignare şi îngrijorare. Cu toate presiunile şi opoziţia guvernului hitlerist, România şi-a dat concursul pentru salvarea unor valori materiale ale poporului polonez (tezaurul Băncii **P.)** şi şi-a manifestat simpatia şi solidaritatea cu refugiaţii polonezi care s-au aflat pe teritoriul României. Ca urmare a ocupării **P,** de către Germania hitleristă, ambasada română la Varşovia îşi încetează activitatea la 15 sept. 1939, dar ambasada poloneză la Bucureşti şi-a continuat activitatea până la 28 oct. 1940, când relaţiile diplomatice s-au întrerupt. La 18 sept. 1945, relaţiile diplomatice s-au restabilit la nivel de legaţie, iar la 11 nov. 1945 sunt ridicate la nivel de ambasadă, în anii care au urmat, relaţiile româno-polone au cunoscut o dezvoltare continuă şi multilaterală, fiind ridicate pe un plan superior în anii socialismului. Printre primele instrumente bilaterale încheiate între cele două ţări care au consfinţit relaţiile noi dintre România şi **P.** este Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală (26 ian. 1949), încheiat pe o perioadă de douăzeci de ani, care a constituit o temelie

puternică şi un instrument eficient pentru întărirea şi aprofundarea relaţiilor bilaterale pe diverse planuri, o mare importanţă în această evoluţie având schimbul de vizite al delegaţiilor de partid şi guvernamentale la nivelul cel mai înalt, precum şi frecventele schimburi de vizite la diferite alte nivele pe linie de partid şi de stat. În urma acestor vizite au fost încheiate numeroase instrumente bilaterale, în toate domeniile de activitate, care au stabilit un cadru juridic larg pentru desfăşurarea relaţiilor româno-polone. Între principalele instrumente se numără Acordul privind livrările reciproce de mărfuri pe termen lung (4 ian. 1966), Acordul privind transporturile rutiere internaţionale (29 ian. 1968), Protocolul privind dezvoltarea colaborării şi cooperării economice, precum şi a schimbului de mărfuri (4 iul. 1970), Protocolul privind colaborarea economică şi livrarea reciprocă de mărfuri, Acordul comercial pe termen lung (20 ian. 1971), Acordul privind colaborarea în domeniul folosirii energiei atomice în scopuri paşnice (23 febr. 1972), Convenţia consulară (24 mart. 1973), Protocolul privind coordonarea planurilor de dezvoltare ale economiei naţionale pe perioada 1976 – 1980 şi în perspectivă (5 apr. 1975), înţelegerea privind cooperarea în domeniul cercetării ştiinţifice şi dezvoltării tehnologice pe perioada 1976 – 1980 (31 oct. 1975), Acordul comercial pe termen lung (31 oct. 1975), Acordul privind înfiinţarea Comisiei mixte româno-polone

pentru problemele colaborării culturale (7 mai 1976). Prevederile Tratatului din 1949 şi-au găsit continuarea şi dezvoltarea în noul Tratat de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală, semnat la 12 nov. 1970, care a stabilit cadrul şi coordonatele de bază pentru adâncirea în continuare a prieteniei, alianţei şi colaborării reciproce. Beneficiind de un asemenea cadru, de-a lungul anilor colaborarea româno-polonă a înregistrat creşteri substanţiale în domeniul economic, trecând la forme avansate, inclusiv cooperarea şi specializarea în producţie. Un rol hotărâtor în întărirea legăturilor dintre România şi **P.** pe toate planurile îl au dezvoltarea raporturilor de colaborare şi solidaritate între P.C.R. Şi Partidul Muncitoresc Unit Polonez (P.M.U.P.), întâlnirile, schimburile de vizite şi păreri între conducătorii de partid şi de stat ai celor două ţări. O importanţă deosebită au avut contactele directe şi convorbirile dintre tovarăşul Nicolae Ceauşescu şi tovarăşul Edward Gierek, prim-secret ar al P.M.U.P. (la Moscova, 8 apr. 1971; în **P.,** 5 – 11 dec. 1971; 18 apr. 1973; la Helsinki, 1 aug. 1975; la Berlin, 30 iun. 1976; în România 7 – 10 oct. 1976; 24 – 26 nov. 1976; în P., 17 – 19 mai 1977), care au adus de fiecare dată contribuţii determinante la ridicarea relaţiilor româno-polone pe o treaptă superioară. Cu prilejul ultimei lor întâlniri, cei de* conducători de partid şi de stat au semnat Declaraţia privind întărirea şi aprofundarea colaprării dintre Partidul Comunist Român şi

Partidul Muncitoresc Unit Polonez, dintre Republica Socialistă România şi Republica Populară Polonă.

POLSKA **AGENCJA PRASOWA** (P*A.P.), agenţie poloneză de presă fondată în lui. 1944, care, de la crearea Pentru. P. Polone, funcţionează ca cel mai important centru de ştiri şi informaţii al acestei ţări. Are sediul la Varşovia.

POLUARE, degradare a mediului înconjurător cu diverse substanţe datorată intervenţiei directe sau indirecte a omului şi a căror acţiune asupra uscatului, aerului sau apei constituie o ameninţare pentru echilibrul ecologic al unei ţări, regiuni geografice sau globului, în general, cu efecte distrugătoare asupra florei şi faunei terestre şi marine, constituind, în unele cazuri, un pericol pentru viaţa omului. România a adoptat Legea nr. 9/1973 privind protecţia mediului înconjurător şi Legea nr. 8/1974 privind protecţia apelor; un organism de stat, Consiliul Naţional pentru protecţia mediului înconjurător, asigură elaborarea măsurilor necesare pe plan intern şi participarea României la măsurile ce se iau pe plan internaţional în această materie. Bazele cooperării internaţionale pentru protejarea mediului înconjurător au fost puse prin documentele finale ale Conferinţei de la Stockholm referitoare la mediu (1972); Conferinţa a creat U.N.E.P. O cu sediul la Nairobi (Kenya), organism care în îndeplinirea atribuţiilor sale în domeniul protecţiei mediului colaborează cu

instituţii specializate ale O.N.U. (I.M.C.O., O.M.S., U.N.E.S.C.O.). Convenţii internaţionale, mai ales multilaterale, au fost adoptate în domeniul protecţiei mediului marin împotriva poluării, sub egida

I.M.C.O. (v.) la Londra 1954, amendată în 1962,1969 şi 1971, Convenţia încheiată la Bruxelles la 29 nov. 1969 privitoare la intervenţia în marea liberă în caz de accident provocând sau putând provoca o poluare prin hidrocarburi, Convenţia specială privind prevenirea poluării prin operaţiuni de imersiune, efectuate de nave şi aeronave (v.), Oslo, 15 febr. 1972, respectiv Londra 1972 (v.), Convenţia

I.M.C.O. din 1973. Pentru protejarea

M. Baltice împotriva poluării ţările riverane au semnat o Convenţie în 1974, la Helsinki.

PONDEREA PE PIAŢĂ, indicator utilizat pentru a arăta poziţia pe care o au exporturile unei ţări (sau ale unei firme) pe o piaţă de export. Se calculează ca procent pe care exporturile ţării (firmei) respective îl deţin, fie în totalul vânzărilor, fie în totalul exporturilor pe piaţa avută în vedere.

POPOR (în dreptul internaţional), totalitatea cetăţenilor unui stat. În acest sens, termenul este folosit, de ex., în preambulul Cartei O.N.U.; „Noi, popoarele Naţiunilor Unite…66 în expresia „dreptul popoarelor de a-şi hotărî singure soarta" termenul trebuie înţeles în sens larg, cuprinzând atât popoarele care au atins stadiul de naţiune având şi o formă de organizare proprie de stat, cât

şi cele ţinute încă sub dominaţie colonială sau sub o altă formă de asuprire străină.

POPULAŢIE (în dreptul internaţional), totalitatea persoanelor fizice care trăiesc pe teritoriul unui stat şi sunt subordonate jurisdicţiei acestuia. În componenţa **p.** unui stat intră: cetăţenii statului (numiţi uneori resortisanţi sau naţionali), străinii (cetăţeni ai altui stat), persoane fără cetăţenie (apatrizi) şi persoane cu dublă cetăţenie (bipatrizi). Fiecare stat stabileşte statutul juridic al **p.** prin legi interne. Nu cad sub jurisdicţia naţională membrii misiunilor diplomatice aparţinând altor state, reprezentanţii şi funcţionarii unor organizaţii internaţionale, forţele armate străine. Cetăţenii unui stat aflaţi pe teritoriul altui stat se bucură de protecţia statului ai căror cetăţeni sunt. Potrivit dreptului internaţional, acesta are dreptul de protecţie, respectiv capacitatea de a-şi apăra cetăţenii care se găsesc în afara graniţelor sale. Statele pot colabora în problemele statutului juridic al p. pentru încurajarea respectării drepturilor omului, clarificarea statutului juridic al străinilor, combaterea criminalităţii pe plan internaţional etc.

POPULAŢIE CIVILĂ, categorie de persoane care nu face parte din forţele armate şi nu participă direct şi imediat la operaţiile militare. În baza normelor dreptului internaţional umanitar, **p.e.** se bucură de protecţie specială. Astfel, este interzis a bombarda intenţionat **p.e.,** nu este

permis a folosi, în mod intenţionat, forţa armată împotriva **p.e;** beligeranţii trebuie să ia toate precauţiile pentru a reduce la minimum pagubele produse **p.e.** cu ocazia operaţiilor îndreptate contra obiectivelor militare **(v.);** un bombardament nu trebuie să cauzeze **p.e.** pagube în afara proporţiei corespunzătoare cu importanţa militară a obiectivului vizat prin atac. **P.e.** aflată pe un teritoriu ocupat de inamic trebuie tratată cu omenie, protejată contra violenţelor, intimidărilor, insultelor, ea bucurându-se, în toate împrejurările, de respectul persoanei, onoarei, drepturilor familiale, credinţei, obiceiurilor etc. Sunt interzise orice măsuri de exterminare fizică, deportarea, silirea **p.e.** de a lupta împotriva patriei sale etc. Puterii de ocupaţie îi este interzis să folosească **p.e.** pentru a pune, prin prezenţa sa, anumite puncte sau zone la adăpost de operaţiile militare. Pentru tratamentul **p.e.** pe un teritoriu ocupat este răspunzător guvernul în puterea căruia se află. **P.e.** care, în anumite împrejurări, mai ales în caz de agresiune, ia spontan armele în mână pentru a respinge inamicul este considerată ca parte beligerantă şi se bucură de protecţia legilor şi obiceiurilor aplicabile în caz de conflict armat (v. *Levée en masse).*

PORT 1. Porţiune amenajată de pe malul unui fluviu sau al unei mări, destinat staţionării navelor şi efectuării operaţiilor de încărcare şi de descărcare a acestora. În incinta **p.** sunt amplasate dane, instalaţii de încărcare –

descărcare, depozite, căi ferate, ateliere pentru repararea vaselor etc. În afara ~ *comerciale* şi *militare* trebuie menţionate ~ *de refugiu* şi ~ *libere* (porto franco). ~ *de refugiu*, p* în care intră un vas avariat sau pentru a se adăposti de furtună. ~ *liberr* parte din incinta unui **p.** unde nu se aplică legislaţia vamală a statului teritorial. ~ *l.* include bazinele cu apă, cheiurile şi porţiunile terestre pe care sunt amplasate depozite, ateliere, fabrici etc. În limitele mărfurile intrate pot fi înmagazinate, păstrate pe termen nelimitat, prelucrate „reambalate etc, fără a fi supuse taxelor vamale, suportându-se însă cheltuielile ocazionate de efectuarea operaţiilor respective. Din punct de vedere al regimului juridic, apele **p.** sunt ape interioare (naţionale), până la linia care uneşte acele instalaţii permanente, făcând parte integrantă din sistemul portuar, care înaintează cel mai mult în larg. În general, p. militare şi cele care servesc pentru cabotaj (ve) sunt închise. Celelalte **p.** rămân, de regulă, deschise pentru vasele comerciale străine. ~ ***militar***, loc situat pe malul unei ape navigabile, amenajat pentru desfăşurarea de activităţi cu caracter militar. Accesul navelor străine în ~ ***m.*** este permis numai cu aprobare specială. 2 «Oraş situat lângă un port.

PORTUGALIA (denumirea oficială: ***Republica Portuguesu = Republica Portugheză*)**, stat situat în SV Europei, cuprinzând litoralul occidental al Pen. Iberice şi arh. Azore şi Madeira. Suprafaţa: 92.082 kmp

(inclusiv arh.

Azore 2.335 kmp şi Madeira 796 kmp). Populaţia (1975): 9.430.000 loc. Capitala: ***Lisabona,*** 1.650.000 loc. (1972, aglomeraţia urbană). Limba oficială: portugheza. Moneda: 1 Escudo =

100 Centavos. ***Istoric***. Populat în antichitate de triburile lusitanilor, teritoriul **P.** este ocupat în sec. 2 – 1 î.e.n. de romani şi transformat în provincia Lusitania. **P.** este supusă în 711 – 718 de arabi. Statul feudal Pu se constituie în timpul Reconquistei în 1095, iar în 1139 devine regat. Lisabona este recucerită în 1147, iar în 1249 provincia Algarve, ultima parte a ţării aflată sub dominaţia arabă. În sec.

15 – 16 P «devine una dintre marile puteri maritime europene, întemeindu-şi un vast imperiu colonial. La jumătatea sec. 16 pierde poziţia de mare putere maritimă şi este anexată de Spania (1581 – 1640). În 1703 devine dependentă de Anglia, iar în 1807 – 1808 **P.** este ocupată de trupele Franţei napoleoniene. Revoluţia burgheză din 1820 – 1823 instituie în 1822 o monarhie constituţională. În acelaşi an, cea mai mare colonie portugheză, Brazilia, îşi proclamă independenţa. Ca urmare a revoluţiei burgheze din 1910, la 5 oct, este proclamată republica. În primul război mondial (1916 – 1918) **P.** participă de partea Antantei. În 1932 întreaga putere politică este concentrată de persoana şefului guvernului Oliveira Salazar, care instaurează în

ţară un regim dictatorial ce avea să dureze mai bine de 4 decenii. În 1951 coloniile portugheze sunt proclamate „provincii de peste mări” ale **P.** Mişcarea de eliberare naţională din colonii se intensifică în deceniul şapte. În 1961 dominaţia **P.** este înlăturată în coloniile Goa, Damâo şi Din din India. Insurecţia militară de la 25 apr. 1974 aboleşte regimul fascist din **P.,** inaugurând o perioadă de profunde transformări democratice. La 19 iul. 1974 este recunoscut oficial dreptul coloniilor portugheze la autodeterminare şi independenţă. Rând pe rând îşi dobândesc independepta Guineea-Bissau (încă din 1973), Capul Verde, São Tomé şi Príncipe, Mozambic şi Angola. La 15 mai 1974 este format primul guvern provizoriu constituit din reprezentanţi ai tuturor forţelor patriotice de orientare democratică din ţară. Primele alegeri libere au loc la 25 apr. 1975, iar la 25 apr. 1976 intră în vigoare noua constituţie a statului. În 1976 guvernul portughez acordă statutul de regiuni autonome insulelor Azore şi Madeira. ***Organizarea de stat****:* republică prezidenţială. **P**. Întreţine relaţii diplomatice cu 91 de state (1976) şi este membră în 80 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România.*** Legăturile românoportugheze s-au realizat în sec. 19. La 20 sept. 1861 **P.** a înfiinţat un consulat onorific la Bucureşti. Primele contacte oficiale dintre România şi **P.** datează din anii 1879 – 1880, fiind prilejuite de demersurile diplomaţiei româneşti

pentru notificarea independenţei de stat a României, recunoscută prin scrisoarea regelui **P.** din 30 apr. 1880. În perioada următoare, România a deschis consulate onorifice la Lisabona (9 oct. 1896) şi Porto (10 aug. 1906), iar **P.** un consulat onorific la Brăila (31 mart. 1912). Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 25 aug. 1917 (data numirii de către guvernul portughez a unui reprezentant diplomatic pe lângă guvernul român). La 18 sept. 1919, guvernul român comunică acordul său pentru înfiinţarea unei legaţii a **P.** la Bucureşti. Relaţiile dintre cele două ţari s-au dezvoltat în anii care au urmat, procedându-se la înfiinţarea de noi consulate onorifice, întrerupte la 7 nov. 1947, relaţiile diplomatice româno-portugheze sunt reluate la 31 mai 1974, imediat după înlăturarea regimului fascist, la nivel de ambasadă. De la această dată, relaţiile bilaterale româno-portugheze cunosc un curs ascendent, un rol hotărâtor în această privinţă avându-l schimbul de vizite la nivel înalt. Între 13 – 16 hm. 1975 a avut loc vizita oficială în România a preşedintelui **P.** Francesco da Costa Gomes, cu care ocazie au fost semnate o serie de importante documente bilaterale: Tratatul de prietenie şi colaborare dintre România şi **P**. Primul tratat de acest fel încheiat între un stat membru al

N.A.T.O. Şi un stat membru al Tratatului de la Varşovia), Acordul de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică pe termen lung, Protocolul

privind dezvoltarea cooperării economice, Acordul de cooperare ştiinţifică şi tehnologică, Acordul comercial pe termen lung. Anterior, fuseseră semnate şi alte instrumente bilaterale: Acord de colaborare culturală (6 ian. 1975), înţelegere privind acordarea reciprocă de facilităţi în domeniul vizelor (6 ian. 1975), Acord privind transporturile aeriene civile (8 febr. 1975), Acörd privind cooperarea în domeniul turismului (15 mart. 1975). Un nou moment de o importanţă hotărâtoare pentru întărirea relaţiilor de prietenie şi colaborare româno-portugheze l-a constituit vizita oficială în **P.** a preşedintelui Nicoaae Ceauşescu (28 – 31 oct. 1975). Cu acest prilej au fost încheiate noi acorduri şi înţelegeri care au contribuit la dezvoltarea largă a relaţiilor bilaterale: Protocolul privind dezvoltarea cooperării economice şi a schimburilor comerciale, Acordul privind navigaţia comercială maritimă, înţelegerea privind desfiinţarea vizelor, Convenţia sanitar-veterinară. La 16 iul. 1976, la Bucureşti a fost semnat un Program de schimburi cultural-ştiinţifice pe perioada 1976 – 1978. Favorizate de cadrul juridic cuprinzător convenit la nivel înalt, relaţiile pe multiple planuri dintre cele două ţări cunosc o continuă amplificare şi diversificare.

PORŢILE DE FIER, v. **SISTEMUL HIDROENERGETIC ŞI DE NAVIGAŢIE DE LA PORŢILE DE FIER.**

POSESIUNE **1.** Termen împrumutat din

dreptul privat care, pe plan internaţional, desemnează situaţia statului ce exercită efectiv autoritatea sa asupra teritoriului în cauză. 2. Termen folosit, în mod curent, pentru a desemna teritoriul sau teritoriile situate mai ales în afara metropolei, asupra cărora un stat exercită autoritatea sa. În această accepţie termenul caracterizează legătura inegală, colonialistă dintre două ţari, prima fiind subiectul, cealaltă posesiunea – obiectul raportului.

POSESIUNILE SPANIOLE DIN AFRICA DE NORD (denumirea oficială: *Plazas de Soberania en el Norte de Africa Presidios),* enclave pe coasta marocană a M. Mediterane şi mici insule calcaroase, în parte nelocuite. Suprafaţa: 32,3 kmp (din care Ceuta, 19 kmp; Melilla 12,3 kmp). Populaţia (1970): 132.458 ioc. *Istoric*. Ceuta, oraş înfloritor sub arabi, este cucerit de portughezi în 1415 şi apoi de spanioli în 1580. Oraşul face parte administrativ din provincia Cádiz. Melilla este cucerit de spanioli îif 1470 după un lung asediu şi devine posesiune spaniolă în 1497. Până în 1956 toate aceste posesiuni spaniole au făcut parte din „protectoratul" Marocului. De la această dată sunt considerate parte integrantă a Spaniei, fără organe executive şi legislative proprii.

POST CONSULAR, orice consulat general (v.), consulat (v.), viceconsulat (v.) sau agenţie consulară (v.). Un p.e. poate fi stabilit pe teritoriul statului de reşedinţă numai cu consimţământul acestui stat. Sediul **p.e.,** rangul şi circumscripţia

consulară sunt stabilite, de asemenea, numai cu consimţământul statului de reşedinţă. **P.e.** este condus de şeful postului consular, numit printr-o patentă consulară (v.). Termenul „post consular” din Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile consulare, din 24 apr. 1963, este tradus în limba română prin termenul „oficiu consular”. România are deschise următoarele oficii consulare: Cehoslovacia (Bratislava), U.R.S.S. (Kiev), Iugoslavia (Zagreb), Canada (Toronto), Egipt (Alexandria), Elveţia (Zürich), Australia (Sydney), Berlinul Occidental, Turcia (Istanbul), Brazilia (Rio de Janeiro).

POST DIPLOMATIC, ambasadă, legaţie, misiune, agenţie, reprezentanţă diplomatică (nunciatura, internunciatură) a unui stat într-un alt stat. În cadrul acestora îşi desfăşoară activitatea diplomaţi (ambasador, nunţiu, însărcinat cu afaceri, consilier, secretar, ataşat) care exercită funcţii diplomatice de reprezentare, negociere, informare (v. *misiune diplomatică).*

POSTLIMINIUM 1. Principiu de drept roman în temeiul căruia un cetăţean, reîntorcându-se în patrie din prizonierat, îşi reia exerciţiul tuturor drepturilor, fiind considerat, printr-o ficţiune, că nu le-a pierdut niciodată. 2. (în dreptul internaţional) Dreptul pe baza căruia persoanele, bunurile şi toate raporturile juridice particulare şi de stat – a căror stare a fost modificată prin ocuparea teritoriului de către un stat inamic *(occupatio bellica*, **v.)** – sunt repuse, după

încetarea acesteia, de plin drept, în starea de mai înainte. Aceeaşi regulă este valabilă şi pentru cazul restaurării unui stat ce fusese anexat de un altul. După încetarea ocupaţiei, statul şi supuşii săi, lipsiţi în perioada ocupaţiei de exerciţiul drepturilor lor, le reiau integral.

POZIŢIA ROMÂNIEI CU PRIVIRE LA INSTAURAREA UNEI NOI ORDINI ECONOMICE INTERNAŢIONALE, document difuzat la a VII-a sesiune extraordinară a Adunării Generale a O.N.U. din sept. 1975. Cuprinde un ansamblu de obiective şi măsuri concrete privind instaurarea unei noi ordini economice internaţionale **(v.).** Pornind de la necesitatea lichidării decalajelor, a tuturor fenomenelor negative din viaţa internaţională, ce sunt o consecinţă a politicii imperialiste, colonialiste şi néocolonialiste de asuprire a popoarelor, şi a asigurării progresului economico-social al tuturor ţărilor rămase în urmă, România, ţară socialistă în curs de dezvoltare, consideră necesar să se acţioneze pentru înfăptuirea unei noi ordini economice internaţionale, bazată pe principii de deplină egalitate şi echitate, care să asigure dezvoltarea independentă şi prosperă a tuturor popoarelor. În concepţia României socialiste, realizarea acestui obiectiv presupune: lichidarea stării de subdezvoltare; o amplă cooperare pentru rezolvarea problemelor materiilor prime şi energiei; soluţionarea problemei alimentaţiei; accesul larg, fără discriminare şi bariere, al

tuturor statelor la cuceririle ştiinţei şi tehnicii contemporane; pregătirea cadrelor naţionale; promovarea unor raporturi cât mai largi de schimburi comerciale şi de cooperare economică internaţională; desfăşurarea pe baze stabile a relaţiilor valutar-financiare şi crearea unui sistem monetar internaţional sănătos şi echitabil; elaborarea, în cadrul O.N.U., a unor norme precise ale noii ordini economice internaţionale, angajante pentru toate ţările membre, precum şi a unor programe speciale de acţiune şi în acest sens un organism special al O.N.U., deschis participării tuturor statelor, să fie însărcinat să urmărească modul cum se realizează aceste norme şi programe, în ceea ce priveşte sprijinirea ţărilor subdezvoltate, România a propus constituirea unui Fond de dezvoltare, administrat de O.N.U., care să fie repartizat, cu prioritate, statelor cu un venit naţional pe un locuitor sub 200 dolari şi să fie format prin contribuţia tuturor statelor şi în primul rând a celor dezvoltate.

POZIŢIA ROMÂNIEI CU PRIVIRE LA ÎMBUNĂTĂŢIREA ŞI DEMOCRATIZAREA ACTIVITĂŢII ORGANIZAŢIEI NAŢIUNILOR UNITE, LA ÎNTĂRIREA ROLULUI SĂU ÎN REALIZAREA COLABORĂRII ÎNTRE TOATE STATELE, FĂRĂ DEOSEBIRE DE ORÂNDUIRE SOCIALĂ, A UNEI LUMI MAI BUNE ŞI MAI DREPTE, A UNEI PĂCI TRAINICE, document prezentat la sesiunea Adunării Generale a O.N.U., la 12 nov. 1975. Ideile preconizate aici reprezintă

o contribuţie majoră, substanţială, la transformarea

O.N.U. Într-un instrument mai eficace, de adaptare a sa la realităţile lumii de astăzi şi de aducere a sa în pas cu interesele tuturor popoarelor. Acest subiect a fost adus pentru prima dată în dezbatere mondială de către România în 1972. Până în 1974, ideea a fost concretizată în trei rezoluţii adoptate prin consens de Adunarea Generală a O.N.U. În documentul prezentat la sfârşitul anului 1975, continuând acţiunea promovată de ţara noastră cu ani în urmă, într-o cuprinzătoare sinteză, se subliniază imperativul creşterii rolului O.N.U. În viaţa internaţională. Stabilind direcţiile principale în care trebuie să se acţioneze pentru ca O.N.Ü. să fie în măsură să joace un rol mai dinamic şi mai eficient în salvgardarea şi întărirea independenţei şi suveranităţii tuturor statelor, în prevenirea conflictelor, eliminarea surselor de tensiune şi reglementarea paşnică a diferendelor internaţionale, ideile preconizate în documentul românesc vizează, printre altele: îmbunătăţirea Cartei O.N.U., astfel încât ea să corespundă noilor condiţii existente astăzi în lume, să fie un act fundamental care să încorporeze cele mai avansate principii şi norme ale convieţuirii internaţionale, o Cartă a deplinei egalităţi, a umanismului şi democraţiei; elaborarea şi adoptarea în cadrul O.N.U. a unui Cod de conduită cu caracter universal, în care să fie statuate

drepturile şi îndatoririle fundamentale ale statelor; îmbunătăţirea activităţii şi funcţionării Adunării Generale şi ale altor organe principale ale O.N.U., creşterea eficienţei rezoluţiilor, promovarea largă a metodei consultărilor şi consensului în procesul de elaborare, adoptare şi aplicare a soluţiilor realizate în cadrul Organizaţiei şi asigurarea condiţiilor pentru participarea efectivă a fiecărei ţări la examinarea şi rezolvarea problemelor, asigurarea respectării stricte a principiilor Cartei O.N.U. Şi ale dreptului internaţional.

POZIŢIA ROMÂNIEI ÎN PROBLEMELE DEZARMĂRII, ÎN PRIMUL RÂND **ALE DEZARMĂRII** NUCLEA**RE, ŞI ÎN INSTAURAREA UNEI PĂCI TRAINICE ÎN LUME,** document difuzat de România la cea de-a XXX-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. (1975). Făcând o analiză a stadiului în care se află problema dezarmării şi prezentând implicaţiile pe care nerezolvarea de fond a acestei probleme o are asupra lumii contemporane, documentul prezintă o seamă de propuneri menite, în concepţia României, a orienta eforturile statelor pe făgaşul rezolvării practice a acestei probleme, între măsurile propuse de România se numără: oprirea neîntârziată a cursei înarmărilor, îngheţarea şi reducerea bugetelor militare, luându-se ca bază nivelul anului 1975; interzicerea, redu? cerea treptată şi în perspectivă, lichidarea armamentului nuclear;

crearea de zone de pace şi colaborare, lipsite de arme nucleare; măsuri de dezarmare şi dezangajare militară, parţiale şi la nivel regional; negocierea şi încheierea unui tratat de dezarmare generală şi completă; sporirea rolului O.N.U. În domeniul dezarmării; asumarea, în comun, de către state a unui angajament privind interzicerea tuturor formelor de propagandă de război; mobi

Mizarea tuturor torţelor, a tuturor statelor la negocierile de dezarmare, la dezbaterea şi adoptarea de măsuri în acest domeniu. În document România declară că se angajează să-şi aducă în continuare contribuţia pentru eliminarea din viaţa omenirii a războiului ca şi a instrumentelor de ducere aacestuia – armamentele, în primul rând armele nucleare şi celelalte arme de distrugere în masă.

PRADĂ DE RĂZBOI, bunuri de orice fel aflate pe câmpul de luptă sau pe un teritoriu ocupat, pe un vas capturat aparţinând unui beligerant şi luate în stăpânire de alt beligerant, în războiul terestru pot fi luate ca **p. de r.:** armele, armamentul, mijloacele de transport, mijloacele de subzistenţă şi orice alte bunuri mobile aparţinând statului inamic, dacă ele pot fi folosite direct sau indirect în operaţiile militare. Mijloacele de subzistenţă nu pot constitui p. **de r**. Dacă acestea asigură hrana populaţiei civile din teritoriul ocupat. Bunurile imobile aflate pe un teritoriu ocupat nu intră în proprietatea statului ocupant, care are numai dreptul de a le administra

şi a le culege veniturile. Nu trebuie luate ca **p. de r.** bunurile aparţinând cetăţenilor particulari, în afară de cazul când ele pot fi folosite ca material de război. În războiul maritim, termenul desemnează bunurile pe care un inamic şi le însuşeşte, fără judecata unui tribunal de prize maritime (v.). Astfel, pot fi luate ca **p.** de r. atât navele militare inamice cu armamentul şi proviziile lor, cât şi navele de comerţ inamice sau neutre dacă transportă contrabandă de război (v.), fie că sunt proprietate de stat sau proprietate particulară.

PRAGMATISM, curent filosofic burghez, de origine americană, care neagă materialitatea lumii şi identifică obiectul cunoaşterii cu procesul cunoaşterii, conceput ca instrument de adaptare biologică a omului la mediu. În politică, mai ales în cea externă, **p**. Înseamnă respingerea principiilor absolute în favoarea celor care „dau randament”, identificarea adevărului cu utilul; se consideră **pe** atunci când o politică subordonează principiile morale sau ideologice obţinerii unor avantaje.

PREAMBUL (în dreptul internaţional), partea introductivă a unui tratat sau a unui alt document internaţional. De regulă, **p.** cuprinde referiri cu privire la denumirea statelor contractante, numele reprezentanţilor care au încheiat tratatul, o scurtă expunere asupra obiectului tratatului, motivele, scopurile urmărite de părţi prin încheierea lui. Expunerea din **p.** privind motivele şi scopurile tratatului are o însemnătate politică şi juridică. **P.**

este, de obicei, mai dezvoltat în tratatele şi documentele cărora părţile le acordă o importanţă mai mare.

PREAVIZ, aviz dat cu anticipaţie, în tratatele internaţionale se obişnuieşte să se introducă o clauză care reglementează modul în care părţile înţeleg să pună capăt valabilităţii acestora. Dacă tratatul este fără termen, încetarea valabilităţii lui are loc, de regulă, după trecerea unui anumit termen de la data de când statul pare doreşte această încetare aduce la cunoştinţă voinţa sa celuilalt ori celorlalte state-părţi. Acest termen se numeşte **p*** Manifestarea voinţei de a înceta valabilitatea unui tratat este un act unilateral, care produce efecte independent de faptul că este ori nu acceptat de cealaltă parte, în măsura însă în care tratatul cuprinde o clauză care reglementează **p.,** se poate spune că fiecare parte s-a obligat să accepte actul unilateral de denunţare.

PRECĂDERE DIPLOMATICĂ, una dintre cele mai importante instituţii ale ceremonialului diplomatic, conform căreia se stabileşte locul fiecărui diplomat cu ocazia festivităţilor sau primirilor oficiale. **P-d.** poate fi de mai multe feluri: a) precăderea corpului diplomatic invitat la adunări sau festivităţi publice; i se acordă un loc de onoare, în apropierea şefului statului sau guvernului statului gazda, acelaşi pentru toţi membrii corpului diplomatic (v*); b) precăderea între şefii misiunilor diplomatice; este stabilită

conform claselor, rangurilor din care fac parte, iar în cadrul fiecărei clase după vechimea în acreditare. Precăderea între ceilalţi diplomaţi se stabileşte după rangul lor, iar la rang egal după vechimea în rangul actual în statul de reşedinţa (>). În unele ţări catolice, nunţiul papal (v.) se bucură de precădere faţă de ceilalţi ambasadori; c) precăderea între reprezentanţii diplomatici şi autorităţile ţării de reşedinţă se stabileşte după regula că ambasadorii străini, reprezentanţi ai şefului statului lor, urmează imediat după şeful statului de reşedinţă; din considerente de curtoazie, ambasadorii străini cedează însă acest loc primului ministru al ţării de reşedinţă; d) precăderea diplomaţilor, în cadrul personalului misiunii diplomatice (v.) este stabilită de statul pe care îl reprezintă misiunea diplomatică şi comunicată statului de reşedinţă.

PRECEDENT, soluţie sau mod de rezolvare a unei probleme în trecut, care se invocă în vederea soluţionării unei probleme asemănătoare care se pune în prezent. În relaţiile internaţionale, p. diplomatic (v.) sau consular nu este obligatoriu prin el însuşi pentru rezolvarea unor situaţii ori probleme asemănătoare. **P*** care devine o practică generală, relativ îndelungată şi repetată a statelor, care-l consideră ca având forţa obligatorie, dobândeşte valenţele unei cutume internaţionale. **Pe** care nu dobândeşte caracter de cutumă internaţională poate constitui un prilej de manifestare cu caracter de curtoazie

internaţională. ~ *diplomatic*, mod de soluţionare, în trecut, a unei pro» bleme sau situaţii a raporturilor diplomatice, care poate fi invocat „fără a fi prin el însuşi obligatoriu, în practica diplomatică, pentru rezolvarea unor situaţii sau probleme asemănătoare.

PREFERINŢE COMMONWEALTH

sistem de preferinţe vamale, numit şi *sistemul imperial de preferinţe,* existent în relaţiile economice dintre Anglia şi celelalte ţări membre ale Commonwealth-ului, care constă în acordarea reciprocă de reduceri sau scutiri de taxe vamale, înlăturarea contingentelor la import şi alte înlesniri în schimburile comerciale. Sistemul preferenţial datează din 1919, fiind concretizat într-o serie de acorduri comerciale bilaterale încheiate între ţările membre în Commonwealth, la Ottawa, în 1932. Rolul **p. C.** a scăzut odată cu aderarea Angliei la A.E.L.S, (v.) şi, ulterior, la Piaţa comună.

PREFERINŢE TARIFARE GENERALIZATE (SISTEMUL GENERALI. ZAT DE PREFERINŢE TARIFARE, NERECIPROCE ŞI NEDISCRIMINATORII ÎN FAVOAREA ŢĂRILOR ÎN CURS DE DEZVOLTARE), ansamblul de măsuri luate de ţările dezvoltate prin care se acorda un regim vamal avantajos (tratament preferenţial) mărfurilor exportate de ţările în curs de dezvoltare pe pieţele ţărilor dezvoltate. Problema tratamentului preferenţial pentru produsele de export ale ţărilor în curs de

dezvoltară a fost pusă pentru prima dată la U.N.C.T.A.D. – I (Geneva, 1964) şi reluată la U.N.C.T.À.D. – II (New Delhi, 1968), unde a fost adoptată o rezoluţie cu privire la instituirea unui sistem acceptabil şi generalizat de preferinţe nereciproce şi nediscriminatorii pentru produsele finite şi semifinite provenite din ţările în curs de dezvoltare. Pe baza acestei rezoluţii, Comitetul Special pentru Preferinţe din cadrul U.N.C.T.A.D. a elaborat, în 1970, un proiect de recomandări cu privire la instituirea sistemului de preferinţe, care a fost aprobat de cea de-a 25-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U., în toamna anului 1970. Concomitent, pentru a nu contraveni principiului reciprocităţii şi regulilor de aplicare a clauzei naţiunii celei mai favorizate (v.), părţile contractante ale G.A.T.T, au acceptat, în iun. 1971, o abatere, pe parcursul unei perioade de 10 ani, de la aceste principii şi reguli. În urma dezbaterilor care au avut loc în cadrul U.N.C.T.A.D. – IV (Nairobi, 1976) s-a căzut de acord ca sistemul generalizat de preferinţe tarifare să fie aplicat şi după 1980. Tratamentul preferenţial este acordat de ţările dezvoltate din punct de vedere economic, socialiste sau capitaliste; ţările beneficiare sunt, în general, ţările în curs de dezvoltare membre ale Grupului celor 77 (printre care şi România), alte ţări în curs de dezvoltare, precum şi ţările şi teritoriile dependente de ţările industrializate. Fiecare ţară donatoare îşi rezervă însă dreptul de a include sau

nu o ţară sau alta pe lista ţărilor beneficiare. Preferinţele tarifare se aplică, de regulă, produselor finite şi semifinite, cu excepţia unora precum produsele textile. În cele mai multe cazuri, tratamentul preferenţial nu se aplică produselor agroalimentare. Modul în care sunt aplicate preferinţele tarifare generalizate diferă de la o ţară donatoare la alta, mecanismul de funcţionare fiind precizat în schema de preferinţe **(v.)** a fiecărei ţări. La cele mai multe produse prevăzute în schemele C.E.E., S.U.A. Şi ţărilor nordice se acordă scutire completă de taxe vamale. În cazul altor produse şi altor ţări donatoare se aplică o reducere, de 30 – 50%, a taxelor vamale percepute. În majoritatea cazurilor, schemele de preferinţe prevăd un mecanism de salvgardare (v.), conform căruia, în anumite situaţii, tratamentul preferenţial se acordă numai în anumite limite. Adoptarea de către ţările dezvoltate a tratamentului preferenţial pentru mărfurile importate din ţările în curs de dezvoltare a marcat o nouă etapă în politica comercială postbelică prin care se contribuie la formarea cadrului internaţional necesar să faciliteze instaurarea unei noi ordini internaţionale. România, ca ţară socialistă în curs de dezvoltare, beneficiază de tratament preferenţial din partea tuturor ţărilor capitaliste dezvoltate, mai puţin Elveţia şi Norvegia.

PRELIMINARII DE PACE, acord provizoriu încheiat între state beligerante în scopul de a

pune capăt războiului. Acordul nu reglementa decât anumite chestiuni a căror soluţionare imediată era necesară pentru restabilirea păcii, lăsând în suspensie alte probleme ce urmau a fi reglementate prin tratatul de pace. După primul război mondial p. de p. au căzut în desuetudine.

PRELUNGIREA TRATATULUI, ansamblul măsurilor luate de părţile la un tratat prin care se urmăreşte menţinerea în vigoare a prevederilor acestuia după o perioadă dată. Poate avea loc fie prin încheierea unei înţelegeri speciale între părţi, fie prin aplicarea clauzei de prelungire din tratat, dacă există, sau în mod tacit, prin acte convergente ale statelor contractante vădind consensul şi dorinţa lor de a menţine tratatul în vigoare. V. Şi *tacita reconducţiune*.

PRENSA LATINA *[Agenda Informativa Latinoamericăna*, S.A.), agenţie naţională de presă din Cuba, care funcţionează din apr. 1959, cu sediul la Havana.

PREROGATIVĂ (diplomatică, consulară), termen general, care înglobează în conţinutul său imunităţile, privilegiile şi facilităţile recunoscute membrilor misiunilor diplomatice şi, prin anumite tratate, altor funcţionari sau reprezentanţi internaţionali.

PRESCRIPŢIE, mijloc de dobândire sau de pierdere a unui drept prin trecerea timpului. Stingerea dreptului la o acţiune neexercitată în termenul prevăzut de lege sau a dreptului de a cere executarea silită în termen se numeşte

extinctivă. În materie penală, ~ ***e***. Înlătură, după caz, răspunderea penală sau executarea pedepsei. Unele drepturi nu se pot dobândi sau pierde prin trecerea timpului, fiind imprescriptibile. Legislaţiile interne prevăd termenele de ~ ***e***. În materie civilă şi penală. ~ e. nu se aplică pentru crimele contra păcii, contra umanităţii şi pentru crimele de război **(v* *imprescriptibilitatea crimelor de război*)**.

FRESSE UND INFORMATIONSSTELLE DER FÜRSTLICHEN REGIERUNG ***(Biroul de presă şi informaţii din Liechtenstein)***, agenţie de presă creată în 1963, cu sediul la Vaduz.

PRESIUNE, acţiunea unui stat în scopul determinării unui alt stat să acţioneze, în rezolvarea problemelor sale interne sau în afacerile sale externe, într-un mod dorit de statul care exercită **p**. În esenţă, este o acţiune prin care se urmăreşte subordonarea, în interesul propriu, a exercitării drepturilor suverane ale altui stat, o acţiune îndreptată spre limitarea independenţei acestuia. Măsură de constrângere a altui stat, economică, politică sau de alt ordin, p. constituie un amestec în treburile interne sau externe ale acestui stat şi este contrară dreptului internaţional. Declaraţia asupra interzicerii constrângerii militare, politice sau economice la încheierea tratatelor, adoptată de Conferinţa de la Viena din 1968 – 1969 pentru codificarea dreptului tratatelor, deplorând faptul că în trecut unele state au fost construise să încheie tratate

prin **p,** sub diverse forme, exercitate de alte state, condamnă solemn recurgerea la folosirea oricăror forme de p., fie militare, politice sau economice, sau ameninţarea cu ele, de către orice stat, în scopul de a constrânge un alt stat să înfăptuiască acte privind încheierea unui tratat, cu încălcarea principiilor egalităţii suverane a statelor şi libertăţii consimţământului.

PRESS TRUST OF CEYLON, agenţie naţională de presă din Sri Lanka, cu sediul la Colombo.

PRESS TRUST OF INDIA (P.T.I.) *

agenţie de ştiri indiană, creată în 1949, cu sediul la New Delhi.

PREŢ INTERNAŢIONAL (PREŢ MONDIAL), preţ la care se realizează principalele operaţii de importexport, având un caracter regulat şi obţinut în condiţii normale de plată, respectiv plăţi în valută liber convertibilă. Asemenea tranzacţii se realizează în principalele centre internaţionale de comerţ, în condiţii comerciale normale. Realizarea nivelului **p.i.** este criteriul universal şi obiectiv de apreciere a participării avantajoase, eficiente din punct de vedere economic, a fiecărei ţări la diviziunea internaţională a muncii. Factorii care influenţează formarea preţurilor externe nu acţionează uniform pentru toate mărfurile. Acţiunea lor depinde de importanţa economică a mărfii, de gradul ei de prelucrare etc. În practica comercială internaţională se întâlnesc mai multe categorii de

preţuri: cotaţii de bursă **(v.),** preţuri de ofertă, preţuri de lista (de catalog), preţuri de tranzacţie, preţuri de licitaţie etc. Uzanţele comerciale internaţionale au consacrat două modalităţi de stabilire a preţurilor contractuale – preţ determinat, stabilit în ziua încheierii contractului, şi preţ determinabil, care urmează a se stabili la o dată ulterioară încheierii **cont**rantului în funcţie de evoluţia cotaţii lor la bursă sau de evoluţia preţurilor elementelor componente ale mărfii. În comerţul exterior dintre ţările socialiste se folosesc preţuri având la baza p.is curăţate de influenţele dăunătoare ale conjuncturii economiei capitaliste, caracterizate prin stabilitate pe perioade mai mari, de regulă pe durata acordurilor comerciale.

PRIMA FACE, expresie latină cu sensul „la prima vedere". Se foloseşte pentru a arăta că unele dovezi sau afirmaţii, deşi au nevoie de a fi dovedite, par, la prima vedere, întemeiate. De asemenea, unele fapte pot la prima vedere să prezume o anumită situaţie de drept. De pildă, pavilionul unui vas prezumă pf» naţionalitatea navei, dar dovada juridică a acestui fapt nu se poate face decât cu documente de bord.

PRIMĂ, concept cu sensuri şi conţinut diferite, în funcţie de domeniul specific de activitate, semnificând, în general, o sumă plătită în baza unui contract sau unor înţelegeri ulterioare. În contractele de livrări de mărfuri, p. reprezintă o majorare a preţului de bază ca

urmare a unor condiţii de livrare mai favorabile: livrarea unor mărfuri de calitate superioară, livrarea în avans faţă de termenul contractual, satisfacerea unor cerinţe speciale ale cumpărătorului, livrarea unor cantităţi mai reduse sau de produse de serie mică. În operaţiunile speculative de bursă (operaţiuni la termen cu primă), p. reprezintă suma plătită de partenerul care reziliază contractul la data scadentă. ~ *de asigurare*, sumă plătită de asigurat societăţii de asigurare (asigurătorului) pentru asigurarea unor mărfuri, persoane sau bunuri, w *de exporty* avantaj financiar acordat de stat exportatorilor pentru promovarea exportului anumitor mărfuri. ~ *de e.* se acordă direct (subvenţie la export), prin plata unei sume în valută internă, sau indirect, prin returnarea taxelor vamale sau a impozitelor. ~ *de e.* este larg utilizată de ţările capitaliste pentru obţinerea unor poziţii concurenţiale mai favorabile pe pieţele internaţionale, permiţând uneori monopolurilor să practice preţuri de dumping. În ţările în curs de dezvoltare, utilizarea ~ *de e.* este justificată de necesitatea sporirii disponibilităţilor valutare pentru plata importurilor şi de condiţiile de inferioritate în care se află adeseori exportatorii din aceste ţări faţă de concurenţa din ţările capitaliste dezvoltate.

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE DREPTULUI INTERNAŢIONAL CONTEMPORAN, norme generale de conduită cu caracter imperativ, care reglementează relaţiile dintre state şi care

domină întreaga materie a dreptului internaţional. Aceste principii, care cuprind regulile de conduită a statelor în viaţa internaţională, au apărut şi s-au dezvoltat în cursul istoriei, corespunzător diferitelor epoci istorice şi legilor de dezvoltare ale societăţii în diversele orânduiri. Principiile fundamentale iau naştere, ca şi celelalte norme ale dreptului internaţional, prin acordul între state, pe cale cutumiară sau convenţională. Proclamate la început de un stat sau grup de state, ele dobândesc o recunoaştere generală şi devin astfel unanim admise sau recunoscute. Ele au un caracter obligatoriu, deosebindu-se prin aceasta de principiile eticii sau regulile de curtoazie (comitas gentium), aplicabile în relaţiile internaţionale. Cel mai vechi principiu ai dreptului internaţional, cristalizat încă din antichitate, este principiul respectării tratatelor internaţionale (pacta sunt servanda v.), fără existenţa căruia nu s-ar fi putut aplica normele acestui drept în relaţiile dintre state. În evul mediu, odată cu formarea monarhiilor absolute centralizate, ia naştere principiul suveranităţii statelor, care avea un conţinut legat de interesele claselor dominante în statul feudal. O serie de principii ale dreptului internaţional au fost formulate de burghezia în ascensiune ca, de ex., principiul neamestecului în treburile interne şi principiul egalităţii în drepturi a statelor. Odată cu apariţia socialismului şi transformarea lui într-un sistem mondial şi cu afirmarea tinerelor state independente, a

celorlalte forţe ale păcii şi progresului social, iau naştere şi se dezvoltă principii noi, cum sunt principiul autodeterminării popoarelor şi naţiunilor, principiul neagresiunii, care transformă calitativ dreptul internaţional într-un drept al păcii şi libertăţii popoarelor. Sub influenţa forţelor progresiste din lume sunt menţinute, dezvoltate şi întărite vechile principii ale dreptului internaţional: respectarea suveranităţii, egalitatea în drepturi, neintervenţia, respectarea tratatelor internaţionale. Ţinând seamă de rolul deosebit de important pe care principiile fundamentale, ca şi alte principii generale ale dreptului internaţional contemporan îl au în asigurarea păcii şi securităţii mondiale, ele au fost consacrate în numeroase documente de drept internaţional (Carta O.N.U., tratate internaţionale, rezoluţii, declaraţii ale Adunării Generale a O.N.U. etc.). Prin Declaraţia din 24 oct. 1970, asupra principiilor dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state (v.), Adunarea Generală jubiliară a O.N.U. a proclamat, în mod solemn, şi precizat conţinutul a şapte din principiile fundamentale ale dreptului internaţional, înscrise în Carta O.N.U., caracterul lor universal valabil şi unitatea lor dialectică. **P.f. ale d'Lç.** sunt în continuă dezvoltare, neavând un caracter etern sau imuabil. Triumful socialismului într-un şir „de ţări ale lumii, intensificarea relaţiilor dintre ele, perspectiva trecerii a noi popoare la edificarea noii orânduiri au creat premisele afirmării unui

nou tip de relaţii internaţionale, întemeiate pe principiile deplinei egalităţi în drepturi a tuturor statelor „respectării stricte a suveranităţii şi independenţei naţionale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, colaborării şi întrajutorării tovărăşeşti, care să asigure o colaborare rodnică între statele socialiste, să prefigureze raporturile viitoare dintre toate statele şi popoarele lumii*

PRINCIPIUL CAVALERISMULUI, formă de comportare în vigoare în evul mediu, care impunea un anumit respect faţă de adversar în timpul luptelor. Prin aplicarea ei se urmărea atenuarea manifestărilor de cruzime faţă de răniţi, prizonierii de război şi populaţia civilă. P-e. era admis numai în relaţiile dintre feudali, nu şi în luptele împotriva mişcărilor ţărăneşti.

PRINCIPIUL LEGALITĂŢII INFRACŢIUNILOR ŞI PEDEPSELOR **(NULLUM CRIMEN SINE** LEGE sau **NULLA POENA SINE** LEGE), principiu de bază în dreptul penal, conform căruia nu există infracţiune fără să existe o lege care în timpul săvârşirii faptei să o prevadă şi nimeni nu poate fi pedepsit fără să existe o sancţiune prevăzută prin lege. Acest principiu ai dreptului penal intern îşi păstrează valabilitatea şi în cazul dreptului internaţional penal (v.). El a fost confirmat în Declaraţia universală a drepturilor omului **(v.)**” adoptată de Adunarea Generală a O.N.U., la 10 dec. 1948, art. II, paragraful 2, şi în Pactul cu privire la drepturile politice şi civile ale

omului **(v.).** Temeiul principal de incriminare a infracţiunilor internaţionale îl constituie convenţiile internaţionale. Principiul legalităţii infracţiunilor şi pedepselor în dreptul internaţional a fost pus în discuţie e. u ocazia judecării principalilor criminali de război de către Tribunalele militare internaţionale de la Nürnberg şi Tokio (v*). S-a susţinut de «către apărare că faptele pentru care au fost trimişi în judecată marii criminali de război, nazişti şi anume, crimele împotriva păcii, umanităţii şi crimele de război prevăzute în art. 6 din Statutul Tribunalului militar internaţional de la Nürnberg, nu erau incriminate la data comiterii lor şi ca atare s-a încălcat principiul legalităţii. Tribunalul a respins, în mod just, susţinerile apărării, arătând că prin numeroase documente internaţionale războiul de agresiune a fost pus în afara legii, constituind cea mai gravă crimă internaţională. Faptele pentru care au fost traşi la răspundere principalii criminali de război fiind incriminate la data săvârşirii lor, principiul legalităţii infracţiunilor şi pedepselor a fost respectat întocmai, în ce priveşte infracţiunile internaţionale comise de persoane particulare, ele sunt de asemenea incriminate prin diferite convenţii internaţionale, ca de ex.: Convenţia pentru prevenirea şi reprimarea terorismului (Geneva, 1937), Convenţia asupra mării libere (Geneva, 1958), prin care pirateria este calificată în mod expres crimă internaţională, Convenţia pentru reprimarea

capturii ilicite de aeronave (Haga, 1970) (v.) etc.

PRIVILEGII CONSULARE, totalitatea înlesnirilor şi avantajelor juridice, altele decât imunităţi acordate unui post consular şi membrilor postului consular pe teritoriul statului de reşedinţă. P.e. se acordă pe bază de reciprocitate, prin convenţii bilaterale. Convenţia multilaterală de la Viena, din 1963, cu privire la relaţiile consulare (v.) lărgeşte sfera p.e., apropiindu-le astfel de privilegiile diplomatice (v.). Trebuie făcută distincţia între privilegiile acordate postului consular şi cele de care beneficiază membrii postului consular. În prima categorie sunt incluse: dreptul statului trimiţător de a folosi drapelul său naţional şi stema sa pe clădirea postului consular şi la reşedinţa şefului oficiului consular; exonerarea de impozite a postului consular pentru taxele percepute în legătură cu actele consulare. În ce priveşte privilegiile acordate membrilor postului consular, de care beneficiază şi membrii familiilor acestora, ele sunt următoarele: scutirea de toate obligaţiile prevăzute de legile şi regulamentele statului de reşedinţă în materie de înmatriculare a străinilor şi de permise de şedere, ori de permise de muncă; scutirea fiscală, cu excepţia impozitelor indirecte, a celor pe bunuri imobile particulare ori pe venituri particulare, a celor privind drepturile de succesiune ori a taxelor judiciare, scutirea de taxe vamale şi de control vamal pentru obiectele de uz personal; scutirea de prestaţii personale. Membrii postului consular

beneficiază de p.e. de la intrarea pe teritoriul statului de reşedinţă, iar dacă se găsesc deja în momentul numirii lor, pe acel teritoriu, din momentul intrării lor în funcţie la oficiul consular. P.e. Încetează din momentul în care beneficiarul lor a părăsit statul de reşedinţă, ori a expirat termenul ce i s-a acordat în acest scop. Persoanele care beneficiază de p.e. au datoria de a respecta legile şi regulamentele statului de reşedinţă şi de a nu se amesteca în treburile interne ale acestui stat.

PRIVILEGII DIPLOMATICE, totalitatea înlesnirilor şi avantajelor de care beneficiază o misiune diplomatică şi membrii personalului diplomatic pe teritoriul şi din partea statului unde îşi desfăşoară activitatea (statul acreditar). **P.d.** se acordă pe bază de reciprocitate, prin convenţii bila ter ale, în virtutea egalităţii suverane a statelor, în scopul de a asigura îndeplinirea în cât mai bune condiţii a funcţiilor misiunii diplomatice. P.d* îşi găsesc reglementarea şi prin Convenţia de la Viena, din 1961, cu privire la relaţiile diplomatice (v.). Principalele privilegii ale misiunii diplomatice sunt următoarele: misiunea şi şeful său au dreptul să arboreze drapelul şi să aşeze stema statului acredit ani pe localurile misiunii, inclusiv reşedinţa şefului de misiune, şi pe mijloacele de transport ale acestuia; statul acreditant şi şeful misiunii sunt scutiţi de orice impozite şi taxe asupra localurilor misiunii, cu excepţia impozitelor sau taxelor percepute ca

remuneraţie pentru servicii particulare prestate; sunt scutite de orice impozite şi taxe drepturile şi taxele percepute de către misiune pentru actele oficiale întocmite. În ceea ce priveşte privilegiile personale ale agenţilor diplomatici, de care beneficiază şi membrii familiilor acestora, ele sunt următoarele: scutirea de orice impozite şi taxe personale sau asupra bunurilor, cu excepţia impozitelor indirecte, a impozitelor şi taxelor asupra bunurilor imobile particulare aflate pe teritoriul statului de reşedinţă, dacă diplomatul nu le foloseşte în scopul îndeplinirii unor atribuţii de serviciu, a impozitelor pe succesiune, a impozitelor pe venituri particulare, a impozitelor pentru prestări de servicii şi a taxelor judiciare; scutirea de taxe vamale pentru obiectele destinate uzului personal al agentului diplomatic ori a membrilor familiei sale; scutirea de controlul vamal a bagajului personal. Pe bază de reciprocitate şi de curtoazie internaţională, statele acordă unele privilegii şi membrilor personalului administrativ şi tehnic, precum şi celui de serviciu, dacă nu sunt cetăţeni ai statului acreditar. **P.d**. Îşi produc efectul din momentul în care cel îndreptăţit să beneficieze de ele a trecut graniţa statului de reşedinţă şi încetează atunci când acea persoană a părăsit teritoriul statului a ereditar. 1368. ***PRIVILEGIU DE COMERŢ ACORDAT ORAŞULUI BRAŞOV***

DE VOIEVODUL VLADISTAV I (VLAICU) AL ŢĂRII ROMÂNEŞTI (20 ian.), prevedea ca

negustorii braşoveni cu mărfurile în tranzit prin Ţara Românească să plătească numai două vămi: 3% ad valorem, la intrarea în ţară (Câmpulung sau în apropiere), şi la ieşire, la Dunăre. Excepţie făcea drumul Brăilei, unde vama se dădea o singură dată (pentru a favoriza ridicarea oraşului dunărean). Circa 1403. ***PRIVILEGIU ACORDAT DE VOIEVODUL MIRCE ACEL BĂTRÂN NEGUSTORILOR DIN LIOV, POLONIA ŞI LITUANIA,*** asigura libera circulaţie a acestor negustori cu mărfurile lor prin Ţara Românească, prin toate oraşele şi porturile dunărene, cu obligaţia de a plăti vama la Târgovişte şi cu dreptul pentru voievod de a cumpăra cel dintâi. Un nou privilegiu a fost acordat liovenilor în 1409. El a fost confirmat aproape în formă identică de Ştefan, domnul Moldovei, la 18 mai 1434.1408. ***PRIVILEGIU DE COMERŢ ACORDAT LIOVENILOR DE ALEXANDRU CEL BUN, DOMNUL MOLDOVEI*** (6 oct., Suceava), primul privilegiu comercial acordat de un domn moldovean negustorilor străini, care s-a păstrat. Negociat cu câtăva vreme înainte de această dată la Suceava, acest „aşezământ despre vămi” fu încheiat în acelaşi oraş între domnul Moldovei şi principalii săi sfetnici, pe de o parte, şi reprezentanţii oraşului Liov, pe de altă parte. Redactat în limba slavă, actul prevede libertatea tuturor negustorilor din Liov de a veni cu mărfuri în Moldova, spre a le vinde sau a le tranzita, precum şi libertatea de a cumpăra mărfuri din

această ţară. Privilegiul stabileşte taxele vamale pe care liovenii le vor plăti pentru diferite categorii de mărfuri de import, de export şi de tranzit precum şi localităţile în care aceştia vor plăti vama. 1413. ***PRIVILEGIU DE COMERŢ ACORDAT ORAŞULUI BRAŞOV DE VOIEVODUL MIRCE ACEL BĂTRÂN*** (6 aug., Câmpulung), reglementează taxele vamale pentru exportul, importul şi tranzitul de mărfuri, înnoind „aşezăminte** anterioare. Ţara Românească exportă spre Transilvania peşte, vite mari şi mici (bovine, porci, berbeci), cai, brânză (în burdufuri), vin, mied, piei şi blănuri de vânat. Importurile cuprind postavuri fine (de Ypres, Louvain, Köln, din Cehia), şepci „frânceşti**, mărfuri „ce vin de peste mare” (piper, sofran, bumbac, camelot, piei de miel şi alte piei fine). 1421. ***PRIVILEGIU ACORDAT ORAŞULUI BRAŞOV ŞI ŢÂRII BÂRSEI DE VOIEVODUL RADU PRAZNAGLAVA*** (17 mai), prevedea respectarea relaţiilor de bună vecinătate, libera circulaţie a mărfurilor, reglementarea juridică a litigiilor comerciale, îndepărtarea reciprocă a adversarilor politici refugiaţi într-o parte sau alta: „şi să umble cu marfă oamenii domniei mele în ţara voastră (adică în Ţara Bârsei şi Braşov) şi să lăsaţi să vie orice marfa în ţara domniei mele... şi să trăim în pace şi în buna înţelegere, cu dreptate şi cu adevăr. Privilegiul a fost confirmat la 21 nov. 1421.1444. ***PRIVILEGIU DE COMERŢ DAT BRAŞOVENILOR DE ŞTEFAN AL II-LEA,***

DOMNUL MOLDOVEI (29 mai, Vaslui), după ce, Ia 23 febr. 1444, Ştefan al II-lea scrisese braşovenilor asigurându-i că pot „să intre şi să neguţeze după obiceiul vechi şi să iasă liber” din Moldova, la 29 mai el se adresează din nou acestora înştiinţându-i ca a încheiat luptele cu fratele său. Petru, aşa încât pot veni în Moldova. Domnul moldovean oferă, totodată, despăgubiri negustorilor din cetatea Braşovului şi din Ţara Bârsei care „au suferit vreo pagubă sau nedreptăţi** în timpul luptelor din Moldova, când domnul i-a prigonit. ***PRIVILEGIU DE COMERŢ ACORDAT ORAŞULUI BRAŞOV ŞI ŢĂRII BÂRSEI DE VOIEVODUL VLAD DRACUL AL ŢĂRII ROMÂNEŞTI*** (7 aug., Târgovişte), reconfirma privilegiul lui Mircea cel Bătrân (din 1413) şi pe acela al lui Iancu de Hunedoara privind negoţul dintre cele două tari. 1449. ***PRIVILEGIU DE COMERŢ DAT BRAŞOVENILOR DE ALEXĂNDREL, DOMNUL MOLDOVEI*** (3 aug., Vaslui), întăreşte tuturor braşovenilor, întregii ţări a Bârsei „aceeaşi lege şi acelaşi drept ce le-iu avut de la bunicul nostru, de la Alexandru voievod** (cel Bun). Documentul prevede reguli de desfacere a unor mărfuri, sumele pe care aceşti negustori le vor plăti drept vamă pentru diferite mărfuri, precum şi obligaţia lor ca vama Sucevei s-o plătească numâi în acest oraş. De asemenea, în act este inserată clauza potrivit căreia numai domnul are dreptul să judece pricinile dintre aceşti negustori şi moldoveni.

Acest privilegiu a fost confirmat de Alexandrei în cursul celei de-a doua domnii, la Vaslui, Ia 12 aug. 1452, permiţându-le să cumpere marfă în toată ţara, prin târguri şi sate, urmând ca vama, câte patru groşi de povară, s-o plătească, „cum a fost legea veche**, la intrarea şi la ieşirea din Moldova, iar vama Sucevei numai în acest oraş. 1456. ***PRIVILEGIU DE COMERŢ DAT LIOVENILOR DE PETRU ARON, DOMNUL MOLDOVEI*** (29 iun., Suceava), încheiat între domnul Moldovei cu sfatul său, pe de o parte, şi pârgarii oraşului Liov, pe de altă parte, în prezenţa unui sol al regelui Poloniei. Actul constituie o confirmare a privilegiului comercial acordat liovenilor de tatăl său, Alexandru cel Bun, şi prevede libertatea negustorilor din Liov de a vinde şi a cumpăra mărfuri în Moldova, precum şi tranzitul liber de mărfuri prin această ţară. Privilegiul stabileşte taxele vamale pe care liovenii, le vor da pentru diferite categorii de mărfuri de import, de export şi de tranzit precum şi localităţile unde vor plăti vama. Se indică mărfurile moldoveneşti prohibite la export (jderii, argintul, ceara şi caii de rasă), precum şi dreptul de preemţiune al domnului la cumpărarea unor articole ca argintul şi jderii, aduse din Ungaria; postavul va putea fi vândut de lioveni numai în Suceava, unde e vama principală a ţării şi unde ei vor avea dreptul „să-şi ţie o casă... după obiceiul neguţătorilor”, scutită de dări. 1457. *PRIVILEGIU DE COMERŢ DAT DE ŞTEFAN CEL MARE*

NEGUŢĂTORILOR DIN UNGARIA (10 iul., Suceava), privilegiu prin care Ştefan cel Mare acordă tuturor neguţătorilor din regatul Ungariei libertatea de a face comerţ în Moldova. 1458. *PRIVILEGIU DE COMERŢ DAT BRAŞOVENILOR DE ŞTEFAN CEL MARE* (13 mart., Suceava), stabileşte unele reguli de desfacere pentru anumite mărfuri, precum şi sumele pe care negustorii urmau a le plăti drept vamă pentru diferite mărfuri. De asemenea, în act este inserată clauza potrivit căreia numai domnul are dreptul să judece pricinile dintre aceşti negustori şi moldoveni. 1460. *PRIVILEGIU DE COMERŢ DAT LIOVENILOR DE ŞTEFAN CEL MARE* (3 iul., Sucea: va), încheiat între domnul Moldovei cu sfatul său, pe de o parte, şi pârgarii cu alţi reprezentanţi ai oraşului Liov, pe de altă parte, în prezenţa unor soli ai regelui Poloniei, actul constituie o confirmare a privilegiului comercial acordat liovendor de unchiul domnului, Ştefan voievod, şi de „toţi strămoşii noştri”. Potrivit acestui privilegiu, negustorii din Liov au dreptul „să umble în ţara noastră (Moldova) slobozi şi în bunăvoie” spre a vinde, a cumpăra şi a tranzita mărfuri cu condiţia de a plăti taxele vamale stabilite în acest act în localităţile pe care acesta le indică. Documentul menţionează, de asemenea, mărfurile moldoveneşti prohibite la export (jderii, argintul, ceara şi caii de rasă), precum şi dreptul de preemţiune al – domnului la cumpărarea unor mărfuri ca argintul şi jderii, aduse din Ungaria;

postavul va putea fi vândut de lioveni numai în Suceava, unde e vama principală a ţării şi unde ei vor avea dreptul „să-şi ţie o casă… după obiceiul neguţătorilor”, scutită de dări. 1472. *PRIVILEGIU DE CO*

MERŢ DAT BRAŞOVENILOR DE ŞTEFAN CEL MARE (3 ian., Suceava), nou privilegiu acordat de domnul moldovean braşovenilor, ce marchează reluarea relaţiilor comerciale ale Moldovei cu negustorii din Ţara Bârsei, sistate odată cu campania nereuşită, din 1467, a regelui Matei Corvin în Moldova. Ştefan cel Mare dă dreptul „bunilor noştri prieteni, şoltuzilor şi pârgarilor, şi tuturor orăşenilor şi tuturor neguţătorilor din Braşov, de la mare până la mic… ca să vie… în ţara domniei mele… slobozi şi în bunăvoie, fără nicio piedică şi fără nicio pagubă, cu mărfurile lor”. Domnul îşi rezervă însă dreptul de a cumpăra cel din *t* îi lucrurile de care are nevoie, dacă se vor învoi la preţ, „iar dacă nu ne vom învoi, domniile lor să fie slobozi şi volnici… să-şi vândă marfa lor… fie prin târguri, fie prin sate, pretutindeni… fără piedică şi fără pagubă”, de asemenea, se interzice confiscarea mărfurilor şi se garantează întoarcerea liberă „şi în bunăvoie, cu toate mărfurile” lor la Braşov.

PRIZĂ MARITIMĂ, DREPTUL DE

operaţiune prin care comandantul unei nave de război pune stăpânire pe o navă de comerţ sub pavilion inamic, impunându-şi autoritatea asupra acestei nave şi dispunând de soarta sa, a

încărcăturii şi echipajului, conform normelor şi principiilor înscrise în legile şi obiceiurile războiului maritim. **D. de p.m.** se poate exercita exclusiv pe timp de război, din momentul declarării războiului până la încheierea păcii. În momentul declarării războiului sau a stării de război, comandanţii navelor de război au dreptul: a) de a pune stăpânire cu forţa pe orice navă de război sub pavilion inamic şi să o distrugă; b) de a lua ca pradă de război navele inamice a căror construcţie indică că ar fi destinată purtării războiului sau a servi în flota auxiliară; c) de a captura orice navă de comerţ inamică sau carö aparţine statului sau supuşilor inamici, pe cele asupra cărora există vreo bănuială că ar fi proprietate inamică, precum şi pe cele care navighează fără pavilion sau cu pavilion fals. Sunt supuse regimului capturii şi navele de comerţ care nu se supun vizitei (v.) şi nu prezintă la cerere documentele de bord complete şi intacte. **D. de pan,** se poate exercita în marea liberă (de către forţele navale ale inamicului), în porturi (de către autorităţile maritime), în apele teritoriale ale beligeranţilor, în apele deschise navigaţiei maritime – porturi şi bazine fluviale, precum şi pe uscat – docuri, cheiuri, antrepozite. Este supusă **d. de p.m.** orice navă inamică aptă a naviga, inclusiv epavele şi corpurile navelor neterminate. În unele situaţii pot fi supuse **d. de p.m**. Şi navele neutre dacă: a) violează blocusul; b) acordă asistenţă ostilă (v.); c) transportă mărfuri de contrabandă

(v.). sau mărfuri neînregistrate; d) deviază ruta înscrisă în jurnalul de bord fără motiv. Navele comerciale capturate pot, în caz de necesităţi militare urgente, să fie înarmate şi folosite în luptă. Sunt exceptate de la captură navele inamice afectate exclusiv pescuitului pe coastă şi micii navigaţii locale, inclusiv armele, aparatele şi încărcătura aflate pe ele, navele care au misiuni ştiinţifice – de cercetare, filantropice, religioase, navele spital, navele care transportă prizonieri de război, cele care au pe bord parlamentari şi personal diplomatic. Intră, de asemenea, în categoria navelor exceptate de la captură navele inamice care transportă încărcături în contul statului captor în baza unui angajament anterior începerii ostilităţilor (cu condiţia de a nu devia ruta sau destinaţia încărcăturii), navele naufragiate sau adăpostite la ţărm, din cauză de forţă majoră (avarii grave, lipsă de provizii, combustibil, epidemii etc.), navele proprietarilor inamici, care navighează sub pavilion neutru sau sub pavilionul statului captor, cele rechiziţionate sau închiriate de statul captor înainte de începerea ostilităţilor etc. Dreptul cuptorului se extinde atât asupra mărfurilor inamice aparţinând statului, cât şi asupra celor care aparţin particularilor, precum şi navelor poştale. Efectuarea prizei presupune trei operaţii succesive – vizita (v.), captura (v.) şi judecarea (v.).

PRIZONIERI DE RĂZBOI, membrii forţelor

armate ale unui stat beligerant capturaţi de inamic. Statutul **p. de r.** este reglementat de Conveneţia privind tratamentul prizonierilor de război, încheiată la Geneva, la 12 aug. 1949, la care este parte şi România. Potrivit prevederilor Convenţiei, **p. de r.** se află sub autoritatea statului beligerant care i-a capturat şi care poartă răspunderea pentrû tratamentul lor. Persoana, viaţa şi onoarea prizonierilor trebuie respectate în orice împrejurare. Prizonierii nu trebuie expuşi violenţelor sau insultelor şi nu trebuie să fie supuşi a-l nor mutilări sau experienţe medicale. **P. de r.** pot fi internaţi în lagăre speciale, situate în afara zonelor de luptă, care le oferă condiţii corespunzătoare de viaţă şi sănătate. Cu excepţia ofiţerilor, **p. de r.** pot fi supuşi la muncă fizică, fără caracter militar, în aceleaşi condiţii de muncă ca şi cetăţenii proprii. **P. de r.** au dreptul să comunice cu familiile lor prin intermediul C.I.C.R. Prizonierii sunt obligaţi să se supună regulilor disciplinare *în* vigoare în armata statului care i-a capturat. În cazul comiterii unor infracţiuni, trebuie să se asigure prizonierilor posibilitatea unei judecăţi echitabile. Persoanele grav rănite sau bolnave pot fi transferate într-o ţară neutră. La încetarea ostilităţilor active **p. de r.** trebuie repatriaţi.

PROCEDURA ORGANIZAŢIILOR INTERNAŢIONALE, ansamblu de reguli care cârmuiesc desfăşurarea activităţii acestor organizaţii, ca forme de cooperare internaţionala

multilaterală. Estevorba, în fond, de regulile privind convocarea, întrunirea şi desfăşurarea reuniunilor organelor acestor organizaţii. Regulile de procedură au de multe ori un caracter politic pronunţat, fiind direct legate de respectarea drepturilor statelor membre ale organizaţiei şi de asigurarea egalităţii în drepturi a acestora. Astfel, regulile de procedură stabilesc: modalităţile în care delegaţiile iau cuvântul; cum sunt prezentate propunerile; cum se adoptă sau cum se constată că sunt adoptate propunerile; cum se prezintă amendamentele şi cum are loc adoptarea lor; cum se exercită dreptul la răspuns etc. Sunt reguli diferite de la organizaţie la organizaţie şi, în cadrul aceleiaşi organizaţii, de la organ la organ. De ex., în cadrul O.N.U. hotărârile de fond se adoptă în Adunarea Generală cu majoritatea de două treimi; În Consiliul de Securitate cu votul favorabil a noua membri, între care cei cinci membri permanenţi, în Adunarea Generală şi în Consiliul de Securitate o serie de state, printre care şi România, depun eforturi în ultimii ani pentru a se adopta hotărârile prin consens, asigurându-le astfel o mai mare eficienţă. Unele organe ad-hoc ale O.N.U. au adoptat reguli de procedură speciale, care au prevăzut consensul drept singura modalitate de adoptare a hotărârilor sau drept regulă de bază în acest sens. În regulamentele de procedură sunt incluse reguli privind prezentarea deplinelor puteri ale delegaţiilor (de la cine emană, cui sunt

prezentate) şi verificarea acestora de organe create ad-hoc. De asemenea, se prevăd aspectele legate de primirea noilor membri în organizaţie. Regulile de procedură stabilesc modalităţile de constituire a organelor de conducere a lucrărilor reuniunilor, de alegere a reprezentanţilor statelor în organele restrânse ce se creează, durata mandatelor, reeligibilitatea, numirea secretarului sau directorului general etc. Regulile de procedură cuprind, de asemenea, prevederi referitoare la organizarea reuniunilor (dată, loc, notificare, sesiuni extraordinare), stabilirea ordinii de zi a acestora, exercitarea preşedinţiei lor (alegerea şi atribuţiile preşedintelui, vicepreşedinţilor), compoziţia şi atribuţiile biroului reuniunii, activitatea secretariatului la reuniuni, limbile de lucru, procesele-verbale, caracterul public sau închis al şedinţelor. Se acordă, uneori, o importanţă deosebită regulilor de procedură privind angajarea de cheltuieli de către diversele organe ale organizaţiei şi examinarea bugetului organizaţiei.

PROCEDURĂ ARBITRALĂ, ansamblu de reguli elaborate în scopul asigurării soluţionării pe cale paşnică de către tribunalul arbitrai a diferendelor dintre state. P.a. se compune dintr-o fază scrisă (adunarea documentelor pe care fiecare dintre părţile în diferend îşi întemeiază pretenţiile) şi o fază orală – dezbaterile, care constau din dezvoltarea orală a motivelor părţilor înaintate Tribunalului. Audierea martorilor se face

fie de către instanţa arbitrais, fie de către părţi sub controlul arbitrului. La cererea părţilor sau din oficiu, Tribunalul arbitrai poate dispune efectuarea unei expertize sau administrarea oricărui alt mijloc de probă considerat necesar. După epuizarea fazei orale, preşedintele pronunţă închiderea dezbaterilor. Cauza poate fi repusă pe rol **(v.)** înainte de pronunţarea sentinţei, numai dacă au fost descoperite noi probe de natură sa influenţeze rezolvarea cauzei, ori dacă tribunalul apreciază că anumite aspecte particulare necesită lămuriri suplimentare.

PROCEDURĂ INTERNAŢIONALĂ, ansamblul normelor şi instituţiilor menite să cârmuiască relaţiile între state din punct de vedere tehnic-formal. Conţinutul **p.i.** este eminamente politic. Democratizarea vieţii internaţionale postulează şi democratizarea p.i. România, stat socialist în curs de dezvoltare, promovează activ democratizarea **pl,** prin propunerile sale privind creşterea rolului O.N.U. (v.) în relaţiile internaţionale, prin acţiunea sa eficace pentru instaurarea în procedura Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa (v.) a unor metode democratice de lucru, cum sunt excluderea abordării problemelor de bloc la bloc, aplicarea sistemului rotaţiei în compunerea organelor de conducere a lucrărilor, luarea deciziilor nu prin vot, ci prin consens, aducând importante contribuţii la democratizarea **p.i.**

PROCES-VERBAL **1.** (în dreptul internaţional) Document întocmit de o autoritate competentă de a constata, în mod oficial, un fapt care interesează viaţa internaţională. De ex. p. – v. Încheiat pentru constatarea unei capturi (v.) în timp de război. 2. (în practica conferinţelor internaţionale) Document care consemnează dezbaterile conferinţelor sau ale sesiunilor organizaţiilor internaţionale. El conţine fie notele stenografiate ale dezbaterilor, fie un rezumat al acestora. P. – v. care poartă semnătura participanţilor la conferinţe sau care consemnează

unele acţiuni ale relaţiilor dintre state, de ex, depunerea instrumentelor de ratificare a unui tratat, poartă, de obicei, denumirea de Protocol. ~ *de semnătură*, instrument întocmit pentru a constata semnarea unui acord internaţional de către reprezentanţii statelor contractante, consemnând totodată diferite declaraţii, rezerve etc, făcute cu această ocazie.

PRODUCŢIE LA COMANDĂ, formă de cooperare în producţie, utilizată în relaţiile internaţionale, prin care o firmă producătoare dintr-o ţară comandă altei firme producătoare (de obicei de profil similar), dintr-o ţară parteneră, executarea unui produs în conformitate cu documentaţia tehnică, desenele, know-howul pe care i le pune la dispoziţie. Produsul finit se poate realiza fie cu materiile prime şi materialele întreprinderii care execută comanda, fie cu materiile prime şi materialele firmei care plasează comanda.

PRODUSE DE BAZĂ (în relaţiile economice internaţionale), materii prime şi unele materii prime prelucrate peni tru a putea fi tranzacţionate. Astfel, comerţul internaţional cu **p. de b.** cuprinde schimburile cu materii prime (minereuri, combustibil, lemn, cereale etc.) şi cu unele semifabricate (metale feroase şi neferoase, unele produse chimice de bază etc.). Uneori **p. de b.** se mai numesc şi produse primare.

PRODUS INTERN BRUT, indicator macroeconomic principal al statisticii din ţările cu

economie de piaţă care indică valoarea tuturor bunurilor produse şi a serviciilor prestate într-o ţară, într-o perioadă dată, de obicei un an. **P.i.b.** se calculează prin evaluarea tuturor bunurilor şi serviciilor la preţurile pieţei, agregând apoi mărimile obţinute (din caicul sunt excluse produsele intermediare, luându-se în considerare numai bunurile şi serviciile utilizate pentru consumul final sau investiţii). În relaţiile internaţionale, **p.i.b.** este folosit frecvent, împreună cu alţi indicatori macroeconomici, în analizele comparative dintre ţări, în studierea conjuncturii economice din diferite ţări sau grupe de ţări şi în alte analize economice. ~ *pe locuitor*, indicator larg utilizat pe plan internaţional pentru a ilustra nivelul de dezvoltare a unei ţări. În acest scop, în comparaţiile internaţionale se utilizează **p.i.b.** calculat într-un etalon mondial recunoscut, de ex. **p.i.b**. În dolari S.U.A. Valoarea p.i.b. poate fi corectată de creşterea inflaţionistă a preţurilor (prin intermediul indicelui deflator) pentru a se obţine **p.i. b** „Real" sau în preţuri constante; de obicei, se calculează **p.i.b**. În preţurile unui an de bază. Ritmul de creştere al **p.i.b.** este acceptat pe plan internaţional ca indicator al creşterii economice.

PRODUS NAŢIONAL BRUT, indicator sintetic care reprezintă produsul intern brut (v.), la care se adaugă veniturile rezultate din investiţii externe ale rezidenţilor din ţara respectivă şi se scad veniturile străinătăţii rezultate din investiţii

în ţara în cauză, **P.n.b.** se calculează „la preţul factorilor de producţie” şi „la preţurile pieţei”, în preţuri curente şi în preţuri constante. În funcţie de soldul dintre veniturile investiţiilor în străinătate ale ţării respective şi veniturile investiţiilor în ţara respectivă ale străinătăţii, **p «n.b.** poate fi mai mare sau mai mic decât produsul intern brut.

PROGNOZĂ, evaluare probabilă, stabilită cu mijloace ştiinţifice, a evoluţiei cantitative şi calitative a unui anumit domeniu într-un interval de timp, ca rezultat al unor cercetări care urmăresc să stabilească stările posibile ale domeniului analizat într-un viitor determinat. Fiind un domeniu relativ nou al activităţii ştiinţifice, nu s-a ajuns la o concepţie unitară, nici în privinţa definirii conceptului de p. Şi nici în utilizarea termenilor de specialitate. Pe lângă termenul de p., cu sensuri relativ similare se mai utilizează termenii: previziune, prognostieare, proiecţie, predicţie etc. **P.** se clasifică după domeniul pe care îl studiază în: ştiinţifice-tehnice, economice şi sociale şi, după intervalul de timp la care se referă orizontul **p. f** în: p. pe termen scurt (3 – 7 ani), pe termen mediu (8 – 14 ani) şi pe termen lung (15 – 20 ani). Un rol deosebit îl au **p.** În activitatea de comerţ exterior. În acest domeniu, ~ *pe termen scurt,* referitoare, de regulă, la perioada de plan, se utilizează pentru stabilirea politicii de preţuri externe şi a tacticii de vânzări sau cumpărări. ~ *pe termen mediu* şi *lung*

se utilizează pentru orientarea producţiei de export şi a investiţiilor destinate construirii unor capacităţi de producţie noi.

PROGRAMUL ALIMENTAR MONDIAL (P.A.M.), organ de asistenţă multilaterală creat ia sfârşitul anului 1961 de O.N.U. Şi F.A.O. cu scopul de a furniza şi ajuta cu alimente ţările în curs de dezvoltare. **P.A.M.** desfăşoară o serie de activităţi privind: acordarea de ajutor alimentar (utilizat în mobilizarea celor fără lucru, în alimentaţia şcolară, în colonizarea agrară şi în alimentaţia animală), dezvoltarea socială şi economică (elaborează proiecte pentru punerea în valoare a resurselor umane, pentru dezvoltarea agricolă, a industriei şi a activităţilor publice) şi intervine în situaţii de urgenţă (în cazuri de inundaţii, cutremure, uragane, taifunuri, cicloane, secetă şi foamete, erupţii vulcanice şi în cazul refugiaţilor şi a deplasărilor de populaţii). Resursele **P.A.M.** provin din contribuţiile voluntare a peste 100 de ţări membre, sub formă de credite, servicii, produse alimentare şi bani. **P.À.M.** funcţionează sub controlul Comitetului pentru politici şi programe în domeniul asistenţei alimentare, compus din reprezentanţi a 24 de ţări, din care 12 sunt aleşi de ECOSOC şi 12 sunt aleşi de F.A.O. Comitetul prezintă rapoarte periodice şi speciale Consiliului Mondial al Alimentaţiei (v), şi are scopul de a îmbunătăţi coordonarea între programele de asistenţă alimentară pe plan multilateral şi bilateral şi de a recomanda

guvernelor, prin intermediul Consiliului Mondial Alimentar, măsuri de îmbunătăţiri a politicilor şi operaţiunilor acestora în domeniul asistenţei alimentare; Secretariatul este asigurat de un grup mixt O.N.U./F.A.O., condus de un director executiv numit pe o perioadă de 5 ani de secretarul general al

O.N.U. Şi de directorul executiv al F.A.O. Sediul **P.A.M.** este la Roma. România este membru fondator al

P.A.M.

PROGRAMUL COMPLEX (PRO GR AMUL **COMPLEX** AL ADÂNCIRII ŞI **PERFECŢIONĂRII** ÎN CONTINUA.

RE A COLABORĂRII ŞI DEZVOLTĂRII INTEGRĂRII ECONOMICE SOCIALISTE A ŢĂRILOR MEMBRE ALE CĂ.E.R.), document adoptat în cadrul celei de-a XXV-a sesiuni **a** C.A.E.R., care cuprinde un ansamblu de obiective şi sarcini menite să contribuie la adâncirea şi perfecţionarea colaborării economice între ţările membre. P.e. cuprinde prevederi în ceea ce priveşte activitatea de planificare, în domeniile ştiinţei şi tehnicii, comerţului exterior, relaţiilor valutar-finaneiare, standardizării, activitatea producţiei materiale – industrie, agricultură, transporturi, construcţii etc. P.e. porneşte de la stadiul actual de dezvoltare al fiecărei ţări socialiste, el este prevăzut a fi realizat între perioadă de 15 – 20 de ani. Obiectivele fundamentale ale P.e» prevăd: dezvoltarea într-un

ritm înalt a economiei naţionale a fiecărei ţări socialiste, întărirea planului naţional unic, intensificarea procesului apropierii şi egalizării nivelului de dezvoltare a ţărilor membre, realizarea unor raporturi echitabile în domeniul preţurilor, găsirea unor noi forme de cooperare în producţie, intensificarea schimburilor de valori materiale* accentuarea caracterului democratic în activitatea organelor C.À.E.R., obiective menite să ofere lumii un exemplu de relaţii noi, să ducă la înflorirea socialismului în fiecare ţară, la afirmarea prestigiului şi influenţei socialismului în lumea întreagă P.e. precizează că realizarea acestor obiective este indestructibil legată de respectarea strictă **a** principiilor şi normelor relaţiilor dintre ţările socialiste. „România va participa activ la colaborarea în cadrul C.À.E.R., la înfăptuirea «Programului complex» pe baza principiilor adoptate în comun – privind respectarea riguroasă a suveranităţii şi independenţei naţionale, liberul consimţământ al statelor, întrajutorarea tovărăşească şi avantajul reciproc" (Programul **P.C.R. de** făurire **a** societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism).

PROGRAMUL DE ACŢIUNE PENTRU COOPERAREA ECONOMICĂ A STATELOR NEALINIATE ŞI A ALTOR STATE ÎN CURS DE DEZVOLTARE* adoptat de Conferinţa la nivel înalt a statelor nealiniate de la Colombo (aug. 1976) (*mişcarea nealineaţilor; Conferinţele*

statelor nealiniate) reafirmă conceptul sprijinirii pe forţele proprii, exprimat deja în hotărârile luate la Georgetown, Alger, Lima şi Manila, definind sarcinile şi acţiunile în vederea continuării eforturilor de a instituţionaliza şi pune în aplicare programele cooperării lor economice, în special în domeniile materiilor prime, comerţului şi finanţelor. Programul subliniază că obiectivul sprijinirii pe forţele proprii trebuie să fie realizat în mod necesar în perspectiva înfăptuirii unei noi ordini economice internaţionale. În domeniul materiilor prime, se evidenţiază imperativul realizării unor măsuri concrete, un obiectiv prioritar fiind înfiinţarea de asociaţii ale producătorilor de materii prime în interesul ţărilor în curs de dezvoltare exportatoare. Documentul se pronunţă pentru un program integrat asupra materiilor prime şi produselor manufacturate, iar în domeniul comerţului, pentru o politică comună şi pentru realizarea de acorduri privind achiziţionarea de bunuri, tehnologii şi servicii din ţările dezvoltate. Prin acest program, ţările nealiniate urmăresc iniţierea de eforturi în vederea realizării unui sistem de preferinţe comerciale generalizate între statele în curs de dezvoltare şi cooperării în domeniile financiar şi monetar.

PROGRAMUL DE LUPTĂ CONTRA RASISMULUI ŞI DISCRIMINĂRII RASIALE* document aprobat de Adunarea Generală a O.N.U., ia 2 nov» 1973, pentru perioada 1973 – 1983,

Deceniul luptei contra rasismului şi discriminării rasiale **(v.)**» A intrat în vigoare la 10 dec. 1973. Programul solicită un efort durabil din partea tuturor popoarelor, guvernelor şi instituţiilor pentru a suprima discriminarea rasială (v.), pentru a promova respectarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale pentru toţi, fără deosebire de rasă, culoare, ascendenţă, origine naţională sau etnică. Programul propune o serie de măsuri la nivel internaţional şi regional printre care: organizarea unei

Conferinţe mondiale asupra luptei contra rasismului şi discriminării rasiale şi constituirea unui Fond internaţional pentru ajutorarea popoarelor care luptă contra discriminării şi apartheidului. Programul condamnă orice manifestare de discriminare rasială, în mod special politica de apartheid (v.) şi oricare din politicile fondate pe teorii rasiale şi afirmă că discriminarea între fiinţe umane, bazată pe rasă, culoare sau origine etnică trebuie să fie condamnată atât ca violare a Cartei O.N.U., a drepturilor şi libertăţilor proclamate în Declaraţia universală a drepturilor omului (v.), cât şi ca obstacol în calea normalizării relaţiilor între naţiuni. Este condamnată, de asemenea, orice colaborare militară, economică sau politică cu regimurile rasiste care ar putea avea ca efect încurajarea şi perpetuarea politicii lor inumane. Este reafirmată legitimitatea luptei pe care o duc toate popoarele oprimate, în special cele care se

mai află sub dominaţie colonială, rasială sau străină, pentru obţinerea egalităţii rasiale şi libertăţii. România şi-a adus o utilă contribuţie la adoptarea şi traducerea în viaţă a programului.

PROGRAMUL INTEGRAT PENTRU PRODUSELE DE BAZĂ, complex de măsuri globale, la nivelul economiei mondiale, menite să stabilească relaţii noi, echitabile între producătorii şi consumatorii de produse de bază (v.), să contribuie la stabilizarea preţurilor pe piaţa internaţională, la îmbunătăţirea raportului de schimb al exportatorilor de materii prime care sunt în principal ţări în curs de dezvoltare. Pregătirea unui program integrat pentru o gamă largă de produse de bază a fost recomandată, din anul

1974, în Programul de acţiune privind instaurarea unei noi ordini economice internaţionale, adoptat la Sesiunea a VI-a extraordinară a Adunării Generale a O.N.U. În baza acestei recomandări şi a rezoluţiei Consiliului U.N.C.T.A.D. din 1974, Secretariatul U.N.C.T.A.D. a iniţiat, începând cu

1975, elaborarea unui program ale cărui principale obiective sunt: stabilirea şi menţinerea preţurilor produselor de bază, inclusiv prin intermediul indexării preţurilor; reducerea fluctuaţiilor excesive ale încasărilor valutare din export ale ţărilor în curs de dezvoltare; îmbunătăţirea accesului pe care produsele exportate de ţările în curs de dezvoltare îl au pe

pieţele ţărilor dezvoltate şi asigurarea pentru toate ţările a accesului pe pieţele de aprovizionare cu materii prime. În vederea atingerii acestor obiective, Secretariatul U.N.C.T.A.D. a propus o serie de măsuri de mare anvergură care vizează stabilirea unor relaţii noi în economia mondială: constituirea de stocuri regulatoare (v.) pentru unele produse de bază exportate de ţările în curs de dezvoltare; crearea unui fond comun pentru finanţarea acestor stocuri; încheierea de aranjamente comerciale multilaterale garantate de guverne privind preluarea unor cantităţi minime la preţuri fixe sau determinabile, îndeosebi pentru produsele la care nu se pot constitui stocuri regulatoare; finanţarea compensatorie (v.) a ţărilor în curs de dezvoltare cara înregistrează o scădere a încasărilor lor la exportul de produse de bază datorită scăderii preţurilor acestora. Conceput iniţial pentru 18 produse de bază, programul global propus de Secretariatul U.N.C.T.A.D. a fost redus ulterior la numai 10 produse, fiind supus, în această formă, dezbaterilor sesiunii a IV-a U.N.C.T.A.D. (Nairobi, mai 1976). În ciuda tergiversărilor ţărilor capitaliste dezvoltate, în cadrul U.N.C.T.A.D. – IV s-a hotărât înfiinţarea fondului comun pentru finanţarea stocurilor internaţionale regulatoare. Pornind de la considerentul că desfăşurarea normală a relaţiilor economice internaţionale impune reglementarea pieţei mondiale a produselor de bază, România şi-a manifestat

acordul său de principiu cu programul dezbătut la Nairobi.

PROGRAMUL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU DEZVOLTARE (P.N.U.D.), creat în nov. 1965 prin fuzionarea Programului lărgit de asistenţă tehnică (E.P.T.A.) cu Fondul special O.N.U., urmăreşte sprijinirea ţărilor cu venit naţional redus pe locuitor în eforturile lor de dezvoltare a unor economii productive şi dinamice prin utilizarea eficientă a resurselor naturale şi a potenţialului uman. La cererea guvernelor din ţările în curs de dezvoltare, **P.N.U.D.** sprijină proiectele care le asigură fondurile necesare dezvoltării lor economice, formării cadrelor calificate şi aplicării tehnicilor moderne pentru a permite ameliorarea şi expansiunea diferitelor domenii economice: agricultură, industrie, transporturi, comunicaţii, producţia de energie, sistemele de educaţie, servicii medicale, sociale şi administrative, în acest scop, **P.N.U.D.** asigură experţi şi consilieri internaţionali recrutaţi din ţări cu experienţă şi furnizează echipamente în vederea realizării de prospecţiuni şi studii cu privire la resursele naturale sau alţi factori de creştere economică, pentru crearea de instituţii naţionale în domeniul educaţiei şi al formării tehnice sau profesionale, pentru organizarea sau ameliorarea cercetării ştiinţifice aplicative şi pentru întărirea infrastructurii. De asemenea, **P.N.U.D.** acordă cetăţenilor acestor ţări burse pentru efectuarea de studii superioare în străinătate. În realizarea obiectivelor propuse, **P.N.U.D.** colaborează cu 17 organizaţii, organisme

şi instituţii specializate din sistemul Naţiunilor Unite precum şi cu o serie de bănci regionale şi alte organisme internaţionale. România participă intens la activitatea P.N.U.D. prin trimiterea de experţi în ţările în curs de dezvoltare, sporirea contribuţiei sale financiare la fondurile programului, specializarea în ţara noastră a bursierilor proveniţi din aceste ţări, executarea de lucrări pe baza subcontracted încheiate cu agenţiile de execuţie ale **P.N.U.D.** etc. Pe de altă parte, în calitate de ţară în curs de dezvoltare, România a beneficiat de programul de asistenţă tehnică al **P.N.U.D**. În realizarea unor proiecte. În mai 1976, România a fost aleasă în Consiliul de administraţie **al P.N.U.D.** Are sediul la New York.

PROGRAMUL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU MEDI-ul ÎNCONJURĂTOR (U.N.E.P.), strategie de cooperare în vederea ameliorării mediului înconjurător, elaborată în iun. 1972 la Conferinţa de la Stockholm privind mediul înconjurător (v.). Cele 112 state participante la Conferinţă au pus bazele unui ansamblu de măsuri şi acţiuni de cooperare cuprinzând: a) Declaraţia asupra mediului uman, în care se enunţă principiile şi responsabilităţile tuturor statelor lumii în privinţa mediului; b) Planul de acţiune, cu 109 recomandări, privind sarcinile care revin guvernelor şi organizaţiilor internaţionale în problema mediului; c) mecanisme instituţionale şi financiare care să sprijine Planul de acţiune. La cea de-a XXVI-a sesiune a Adunării Generale a

O.N.U., din 15 dec. 1972, printr-o rezoluţie s-a adoptat structura organizatorică care să sprijine realizarea Programului. Dintre activităţile Programului pot fi amintite: Adunarea Generală a O.N.U. a declarat ziua de 5 iun. a fiecărui an Ziua mondială a mediului înconjurător; între 31 mai – 11 iun. 1976 a avut loc, la Vancouver, Conferinţa privind aşezările umane (v.); organizarea de către O.N.U. În 1977, la Buenos Aires, a unei Conferinţe mondiale cu privire la apă şi la extinderea deşerturilor (v.); încurajarea proiectelor ce privesc raporturile dintre mediul înconjurător şi dezvoltare ş.a. Problemele mediului înconjurător sunt înscrise pe agenda fiecărei sesiuni a Adunării Generale a **O.N.U. (v**. Şi ***Consiliul de administraţie că l programelor pentru mediul înconjurător; protecţia mediului înconjurător*)**.

PROHIBIŢIE, măsură prin oare statul – opreşte producţia, circulaţia sau comercializarea unor bunuri pe considerente de natură economică, sanitară, socială sau politică. **P.** se poate referi expres la importuri; în acest caz se mai mume şi e şi ***interdicţie*** (de a importa).

PRO MEMORIA (în practica relaţiilor diplomatice), document fără semnătură şi lipsit de formule de politeţe, care conţine o simplă expunere a unor fapte sau redarea unor texte care privesc obiectul unei convorbiri, înmânat de un diplomat celeilalte părţi „pentru memorie"»

PROMULGARE, act prin care organul de stat

competent, stabilit de Constituţie, constată că o lege a fost adoptată de forul legislativ. **P** «are drept efect de a face ca legea să devină executorie.

PRONUNCIAMENTO, act de rebeliune organizat de militari împotriva guvernului. Termenul este de origine spaniolă, răspândit în ţările Americii Latine, şi se referă în special la loviturile de stat organizate de militari.

PROPAGANDĂ (în dreptul internaţional), activitate prin care se urmăreşte a face cunoscută politica internă şi externă a unui stat, poziţia sa în problemele internaţionale, în scopul de a obţine sprijinul altor state, al opiniei publice internaţionale, de a crea un climat favorabil politicii statului respectiv, poziţiei sale. Prima cerinţă a legitimităţii **pe** este ca politica pe care o promovează, poziţiile pe care le prezintă, să fie conforme cu principiile fundamentale ale dreptului internaţional, cu ţelurile menţinerii păcii şi securităţii internaţionale; **p,** în favoarea unei politicii agresive, de nesoc o fire a drepturilor şi intereselor altor popoare, este tot atât de nelegitimă ca şi politica respectivă. Acţiunile de pe desfăşurate de un stat pe teritoriile altar state trebuie să nu fie îndreptate împotriva acestor state şi să fie conforme cu legile în vigoare în aceste state. ~ ***de război***, act preparator în vederea dezlănţuirii războiului de agresiune sau act de continuare a unui asemenea război. ~ ***de*** r. constituie o crimă împotriva păcii, fiind

incriminată ea infracţiune în legislaţia penală a diferitelor state. Astfel, în codul penal al României ~ ***de*** r. este pedepsită drept infracţiune împotriva păcii şi omenirii. Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat rezoluţia 110 (II), din 3 nov. 1947, în care condamnă „propaganda de război în orice formă şi în orice ţară, care are ca scop sau care poate crea sau mari o ameninţare a păcii, o violare a ei sau un act de agresiune". Prevederi similare sunt înscrise şi în Actul final al C.S.G.E. (O.

PROPRIETATE INDUSTRIALĂ, noţiune folosită de Convenţia Uniunii de la Paris, din 1883, precum şi de unele legislaţii, care desemnează totalitatea reglementărilor referitoare la dreptul de inventator, la mărcile de fabrică, de comerţ sau de serviciu, la numele comercial şi indicaţiile de provenienţă sau denumirile de origine, la modelele de utilitate şi la desenele şi modelele industriale. Convenţia menţionată foloseşte noţiunea de **p.i**. În sensul cel mai larg, incluzând nu numai industria şi comerţul propriu-zise, dar şi industria agricolă şi extractivă, precum şi produsele fabricate sau naturale (ve 0.M.P./.).

PROROGARE DE COMPETENŢĂ, posibilitate acordată unui organ de jurisdicţie de a soluţiona cereri sau litigii pe care nu le-ar putea rezolva în cadrul competenţei sale normale. O atare extindere a cofnpetenţei poate să opereze în temeiul unei dispoziţii normative *(~ lega a),* de ex. În caz conexitate sau de cereri accesorii şi incidentale. *~ voluntară,* prelungire zi competenţei unei instanţe ce rezultă dintr-o convenţie a părţilor de a investi cu judecata unui litigiu o instanţă care potrivit legii ar fi necompetentă să-l soluţioneze. *~ v.* poate privi numai competenţa relativă (cum este în principiu competenţa teritorială a instanţelor) iar nu şi competenţa absolută. *~ judecătorească*, extindere a competenţei unei instanţe rezultată din hotărârea alteia (de ex, comisia rogatorie sau casarea cu trimiterea la o altă instanţă decât aceea care a judecat iniţial fondul litigiului).

PROSPECTAREA PIEŢII, v. MARKETING*

PROTECTORAT, formă de dependenţă colonială apărută în a doua jumătate a sec. 19, aplicată teritoriilor care posedau baza unei formaţiuni statale. Prin p «statul protejat „transfera" statului protector, printr-un tratat, conducerea generală a relaţiilor sale externe, menţinându-şi o limitată autonomie internă. În virtutea acestui statut, statul protector încheie şi denunţă tratate internaţionale, primeşte şi acreditează agenţi diplomatici şi consulari, participă la conferinţe şi congrese internaţionale,

intră în organizaţii internaţionale în numele statului protejat, lipsindu-l în fapt de drepturile elementare care aparţin unui subiect de drept internaţional (de ex. p. Japoniei asupra Coreei (1905 – 1910), p. Marii Britanii asupra Egiptului (1914 – 1922), **p.** Franţei asupra Marocului (1912 – 1956) şi Tunisiei (1881 – 1956). În Europa s-au menţinut **p.** Italiei asupra San Marino, **p.** Franţei asupra Monaco şi **p.** Elveţiei asupra Liechtensteinului.

PROTECŢIA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR» ansamblul acţiunilor întreprinse la nivel naţional, regional şi internaţional, având ca obiect menţinerea echilibrului ecologic, îmbunătăţirea calităţii factorilor naturali, precum şi crearea de condiţii de viaţă şi muncă din ce în ce mai bune pentru generaţiile prezente şi viitoare. P.m.î. a devenit una dintre cele mai mari probleme ale epocii contemporane, interesând societatea omenească în ansamblul său. Problematica mediului înconjurător a constituit obiectul Conferinţei Naţiunilor Unite privind mediul înconjurător **(v.)** (Stockholm, 5 – 16 iunie 1972). Ca urmare a recomandărilor acestei manifestări internaţionale de prestigiu, Adunarea Generală a O.N.U. a creat Programul Naţiunilor Unite pentru mediul înconjurător (U.N.E.P.) **(ve),** organism menit să promoveze cooperarea internaţională privind protecţia şi ameliorarea mediului înconjurător.

PROTECŢIE CONSULARĂ, una **din** funcţiile principale ale consulatelor, care constă în ocrotirea intereselor statului trimiţător şi a cetăţenilor acestuia. În timp ce *protecţia diplomatică* (v.) se realizează, în principal, pe calea demersurilor diplomatice adresate guvernului ţării de reşedinţă, con* sulul acţionează pe plan local, ocrotind interesele statului său, ale conaţionalilor să-i în faţa autorităţilor competente din circumscripţia sa. P.e. Îşi are cadrul juridic determinant de regulă în convenţii consulare şi în legile interne ale statelor de reşedinţă.

PROTECŢIE DIPLOMATICĂ, funcţie importantă a misiunilor diplomatice. Conform normelor dreptului internaţional, misiunile diplomatice pot să acorde p.d. cetăţenilor statului acreditant, aflaţi temporar sau stabiliţi definitiv pe teritoriul statului acreditar, prin intervenţii pe plan diplomatic pentru înlăturarea unor urmări păgubitoare şi obţinerea reparaţiei prejudiciului suferit de către aceştia prin acte ilicite, pentru apărarea împotriva ilegalităţilor la care ar fi supuşi etc. F.d. Îşi are izvorul în reguli cutumiare de drept internaţional în care este recunoscut dreptul oricărui stat de a acorda protecţie, prin misiunea diplomatică, cetăţenilor să-i aflaţi în străinătate.

PROTECŢIE ÎN CAZ DE RĂZBOI, funcţie încredinţată de un stat beligerant unui stat terţ de a asigura protecţia cetăţenilor să-i aflaţi pe

teritoriul unei ţări cu care nu întreţine relaţii diplomatice. În baza acestei împuterniciri, statul terţ, denumit şi putere protectoare, are şi îndatorirea ca în afara protecţiei cetăţenilor statului protejat să ocrotească interesele prizonierilor de război ai acestuia şi să ofere, ori de câte ori consideră necesar, bunele sale oficii. Printr-un aviz al C.I.J. din 11 apr. 1949 s-a conferit O.N.U. prerogativa de a exercita dreptul de protecţie al funcţionarilor să-i în cazul în care aceştia suferă daune în serviciul Naţiunilor Unite.

PROTECŢIONISM, politică comercială specifică ţărilor capitaliste, caracterizată prin impunerea de taxe vamale mari la importul de mărfuri în scopul protejării industriei naţionale şi asigurării unei balanţe comerciale excedentare. Acest curent de politică comercială şi-a făcut apariţia la începutul sec. 18, când burghezia industrială, în formare, urmărea ca prin intermediul statului să protejeze industria şi agricultura ţării faţă de concurenţa străină şi să încurajeze pătrunderea pe pieţele străine. După o perioadă de câteva decenii din a doua jumătate a sec. 19, în care burghezia din ţările capitaliste europene industrializate a promovat o politică comercială a liberului schimb, începând cu sfârşitul sec. 19, respectiv odată cu intrarea capitalismului în faza imperialistă de dezvoltare, s-a manifestat tot mai puternic forma agresivă a **p.,** urmărindu-se apărarea intereselor celor mai puternice grupuri monopoliste, apelându-se la

folosirea unei game variate de măsuri de politică comercială, unele specifice imperialismului. Recurgerea la astfel de măsuri exprimă intensificarea luptei de concurenţă dintre marile monopoluri şi dintre principalele ţări capitaliste pentru cucerirea de noi poziţii pe pieţele externe. În etapa actuală, ţările capitaliste dezvoltate practică o politică comercială caracterizată frecvent prin discriminări, prin încălcarea unilaterală a principiilor de bază ale G.A.T.T. **(v.),** introducerea de supratаxe vamale de import, folosirea sistemului contingentelor de import şi apelarea la alte obstacole netarifare **(v.).**

PROTEST, formă a demersului diplomatic **(v.)** prin care un stat ia poziţie împotriva acţiunilor comise de un alt stat care încalcă drepturile şi interesele sale legitime şi îi atrage atenţia asupra responsabilităţii care îi revine pentru aceste acte. P. se poate prezenta sub forma unei declaraţii orale sau a unei note diplomatice. Destinatarul **p.** trebuie să fie acel subiect de drept care este considerat a fi culpabil de încălcarea sau de ameninţarea drepturilor protestatarului. P. poate fi adresat nu numai statelor, ci şi unor organisme internaţionale. În majoritatea cazurilor, p. este întărit sau însoţit şi de alte manifestări de voinţă ale autorului său, în cazul în care acesta doreşte să-şi ducă până la capăt, intenţiile sale, pretinzând reparaţiirestituiri, sau alte satisfacţii.

PROTEST MARITIM, declaraţie făcută de căpitan privind avaria, totală sau parţială, care s-a

produs ca urmare a ciocnirii vasului. Declaraţia se prezintă persoanei sau instituţiei desemnate prin legea ţării respective să întocmească actele de p.m. De regulă, p.m. se înaintează căpităniei portului. Acest document constituie o dovadă pentru rezolvarea ulterioară, la instanţele judecătoreşti sau la arbitraj, a problemelor legate de caracterul avariei şi de răspunderea pentru pagubele suferite.

PROTOCOL 1. Înţelegere internaţională încheiată în diferite domenii (de ex. Protocolul de la Geneva din 1925 pentru interzicerea folosirii gazelor asfixiante, toxice sau altele asemănătoare şi a mijloacelor bacteriologice). 2. Accesoriu la un tratat, prin care se modifică, se completează, se interpretează, se prelungeşte valabilitatea unui tratat încheiat anterior (protocol adiţional). 3. Document întocmit pentru a consemna o acţiune în domeniul încheierii tratatelor (de ex. Protocolul referitor la schimbul instrumentelor de ratificare, la semnarea unor tratate, la încheierea unor tratative etc.). 4. Procesul-verbal al dezbaterilor conferinţelor sau al sesiunilor organizaţiilor internaţionale, care este semnat de participanţi. 5. Ceremonial, etichetă. V. Şi *protocol diplomatic*. ~ *diplomatic*, totalitatea regulilor care stabilesc formele ceremoniale ale relaţiilor dintre diplomaţi şi dintre aceştia şi reprezentanţii ţării de reşedinţă, precum şi modul de desfăşurare a diferitelor manifestări diplomatice. Obiceiul de a trata pe reprezentanţii oficiali ai unui stat străin

cu deosebită atenţie şi curtoazie este tradiţional. Congresul de la Viena, din 1815, a stabilit o serie de reguli protocolare, printre care ordinea de precădere a diplomaţilor la festivităţi sau primiri oficiale (dreptul de precădere – prioritate) (v.). În epoca contemporană, regulile ~ *d.* au caracter de uzanţe internaţionale şi manifestă respectul pe care şi-l datorează statele în relaţiile lor reciproce. ~ *d.* este dominat de principiile egalităţii în drepturi a statelor (v.) şi reciprocităţii (v.). Unele reguli protocolare variază de la o ţară la alta. În general, regulile ~ *d.* se referă la: onorurile acordate diplomaţilor la sosirea lor în ţara de reşedinţă, ceremonialul prezentării scrisorilor de acreditare sau de rechemare, participarea diplomaţilor la diferite solemnităţi, recepţii, audienţe, transmiterea de felicitări sau condoleanţe, folosirea formulèlor de politeţe în conversaţii şi în scris, ţinuta diplomaţilor etc. 1822. *PROTOCOL RUSO-PRUSIAN,* semnat la Berlin, la 2/14 mart., angaja Prusia să sprijine Rusia în reglementarea ca porturilor sale cu Poarta otomană, pornindu-se de la obligaţia acesteia din urmă de a evacua de îndată teritoriul Moldovei şi Ţării Româneşti, de a executa întocmai tratatele relative la administraţia Moldovei şi Ţării Româneşti, de a se concerta cu Rusia în privinţa măsurilor ulterioare de „pacificare" a Principatelor etc. 1859. *PROTOCOALELE PRIVIND RECUNOAŞTEREA DUBLEI ALEGERI A DOMNITORULUI*

ALEXANDRU I. CUZA, v. *Conferinţa de la Paris în vederea recunoaşterii dublei alegeri a lui Alexandru Ioan Cuza (1859).* 1922. *PROTOCOLUL DE LA GENEVA* asupra reconstrucţiei Austriei, semnat la 4 oct, de Austria, Cehoslovacia, Franţa, Italia şi Marea Britanie, prevedea garantarea unui împrumut de 650 milioane coroane aur acordat guvernului austriac pentru refacerea economiei şi finanţelor ţării, grav afectate de scăderea vertiginoasă a cursului monedei austriece. În schimbul acestei garanţii, Austria se angaja, în conformitate cu art. 88 al Tratatului de la Saint-Germain (v.), să „nu alieneze independenţa sa" şi să se abţină de la orice negociere şi de la orice angajament economic sau financiar, de natură să compromită direct sau indirect această independenţă. Pentru supravegherea respectării clauzelor economice şi financiare ale *Protocolului* şi a modului de folosire a împrumutului a fost numit un comisar general al Societăţii Naţiunilor şi s-a instituit o comisie de control formată din reprezentanţii statelor garante. Deşi controlul Societăţii Naţiunilor a fost ridicat în 1926, obligaţiile politice asumate de Austria în 1922 au rămas în vigoare până în 1938, când s-a produs Anschluss-ul (v.). 1924. *PROTOCOLUL PRIVIND REGLEMENTAREA PAŞNICĂ A DIFERENDELOR INTERNA TIONALE*

(PROTOCOLUL DE LA GENEVA), document adoptat de Adunarea Societăţii Naţiunilor la 2 oct., al cărui principiu fundamental postula că

niciun stat nu-şi putea face dreptate singur, războiul fiind calificat drept crimă internaţională. Având menirea de a întregi prevederile pactului Societăţii Naţiunilor, *protocolul* preciza ca obligatorie procedura de rezolvare paşnică a conflictelor internaţionale, califica agresorul, impunea sancţiunile necesare şi fixa cadrul general al unui program de reducere a înarmărilor. Intrarea în vigoare a prevederilor *protocolului* urma a se face imediat ce era declarată agresiunea. Un loc central în dispozitivul *protocolului* îl ocupau mijloacele juridice de soluţionare a conflictelor, statele angajându-se să recunoască drept obligatorie jurisdicţia C.P.J.I. (v.) şi să accepte instituirea unui sistem de arbitraj obligatoriu pentru cazurile care erau de competenţa Curţii. România a adus, mai ales prin Nicolae îi tulesc u, «o contribuţie importantă la elaborarea şi adoptarea *protocolului*, propunând, la cea de-a V-a sesiune a Adunării Societăţii Naţiunilor, care dezbătea conţinutul acestuia, modificarea unui paragraf al art. 4, reformulându-i astfel încât să reiasă – că revizuirea tratatelor internaţionale şi integritatea teritorială a statelor – semnatare ale *protocolului* nu puteau fi supuse arbitrajului. În ciuda adoptării sale de către Adunarea Societăţii Naţiunilor, *Protocolul de la Geneva* nu a. intrat în vigoare fiind respins de Anglia şi de alte state. 1925* *PROTOCOLUL DE LA GENEVA PRIVITOR LA INTERZICEREA FOLOSIRII ÎN RĂZBOI* *A*

GAZELOR ASFIXIANTE, TOXICE SAU SIMILARE ŞI A MIJLOACELOR BACTERIOLOGICE, încheiat la 17 iun., la Conferinţa internaţională de la Geneva convocată sub auspiciile Societăţii Naţiunilor, la care au participat 30 de state, între care şi România, stipula ca „... folosirea în război a gazelor asfixiante, toxice sau similare, precum şi a tuturor lichidelor, materiilor sau procedeelor analoage a fost, pe drept cu vânt, condamnată de opinia generală a lumii civilizate", că „... interzicerea acestei folosiri a fost formulată în tratate la care majoritatea puterilor din lume sunt părţi contractante" şi „în intenţia de a face universal recunoscută ca încorporată în dreptul internaţional această interdicţie, care se impune, de asemenea, conştiinţei şi practicii naţiunilor, declară: că înaltele părţi contractante, în măsura în care nu sunt încă părţi la tratate care interzic această folosire, recunosc această interdicţie, acceptă să o extindă şi la mijloacele de război bacteriologic şi convin a se considera legate între ele de termenii acestei declaraţii". *Protocolul* a intrat în vigoare la 8 febr. 1928. România a devenit parte la el la 25 aug. 1929. Cu ocazia ratificării, România a făcut două rezerve: a) *Protocolul* nu obligă guvernul român decât faţă de statele care l-au semnat şi ratificat sau care vor adera la el definitiv; b) *Protocolul* va înceta să fie obligatoriu pentru guvernul român faţă de orice stat inamic ale cărei forţe armate sau ai cărui aliaţi de drept sau de fapt nu vor respecta

interdicţiile care fac obiectul *protocolului*. În cei peste 50 de ani care au trecut de la adoptarea sa, *Protocolul de la Geneva* a adus importante servicii umanităţii: în ciuda unor încălcări minore el a fost, în genere, respectat, constituind un factor de descurajare a folosirii armelor chimice în perioada celui de-al doilea război mondial. Cu timpul, valoarea şi eficacitatea *Protocolului de la Geneva* a sporit, pe de o parte pentru că un număr din ce în ce mai mare de state, printre care toate puterile nucleare, au devenit părţi la el, iar pe de altă parte, pentru că Adunarea Generală a adoptat în unanimitate rezoluţiile 2.162 B (XXI) din 5 dec. 1966 şi 2.454 A (XXIII) din 20 dec. 1968 prin care „invită toate statele să se conformeze strict principiilor şi obiectivelor" *Protocolului de la Geneva*. Având în vedere pericolul sporit pe care îl prezintă actualmente o eventuală folosire a armelor chimice datorită noilor descoperiri şi fabricării unor noi compuşi toxici, se depun eforturi stăruitoare din partea unor state, inclusiv România, pentru elaborarea unei convenţii internaţionale care să completeze *Protocolul de la Geneva* în sensul de a îl egaliza, pe lângă utilizarea armelor chimice, şi compuşii acestora, precum şi producerea şi stocarea lor.

PROVOCARE (în relaţiile internaţionale), act inamical al unui stat, de natură a incita statul împotriva căruia acest act se îndreaptă la acţiuni ostile. În trecut, când statelor Li se recunoştea dreptul de a începe un război împotriva unui alt

stat, tratatele de alianţă defensivă prevedeau adeseori drept *casus foederis* (v.) agresiunea neprovocată, săvârşită împotriva aliatului. În condiţiile D.I.C., care interzice statelor de a începe război unul împotriva altuia sub orice motiv, **p.** nu mai constituie un motiv licit de a începe război. Statul provocat are la dispoziţie mijloacele paşnice de reglementare a diferendelor internaţionale (v.) spre a-şi apăra drepturile negate sau ameninţate prin actul de **p.**

P.TA, v. PRESS TRUST OF INDIA.

PUBLICAREA TRATATELOR, ansamblul de măsuri luate la nivel guvernamental pe plan intern şi internaţional pentru ca tratatele internaţionale încheiate de un stat să fie aduse la cunoştinţa generală. **P.t.** pe plan intern are loc, de regulă, prin înserarea textului lor în buletinul oficial de publicaţii al statului respectiv. În România, tratatele se publică în „Buletinul oficial" odată cu Decretùl Consiliului de Stat prin care se ratifică ori se aderă la ele sau, după caz, odată cu hotărârea Consiliului de Miniştri pentru aprobarea lor. Pe plan internaţional, **p.t.,** a cărei apariţie se datorează dorinţei de a desfiinţa diplomaţia secretă, este reglementată din timpul Societăţii Naţiunilor, fiind consacrată în Pactul acestei organizaţii. **P.t.** este consacrată în Carta O.N.U., care prevede că tratatele încheiate de membrii O.N.U» trebuie înregistrate la Secretariatul O.N.U. (v. *Înregistrarea tratatelor)* şi publicate de către acesta. Tot astfel, Convenţia de la Viena asupra

dreptului tratatelor (1969) prevede p. t» după intrarea lor în vigoare. De asemenea, orice schimbări privind părţile la tratat ori clauzele acestuia trebuie să fie înregistrate la Secretariatul O.N.U. Şi publicate în colecţia de tratate ale acestei organizaţii.

PUERTO RICO (denumirea oficială $ *Commonwealth of Puerto Rico/El Estado Libre y Asociaţio de Poerto Rico = * Statul liber asociat Porto Rico),* cea mai estică insulă a arh. Antilelor Mari, în M. Caraibilor. Suprafaţa:. 8.897 kmp. Populaţia (1976): 3.210.000 loc. Centrul administrativ: *San Juanv* 840.000 loc. (1973, aglomeraţia urbană). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 American Dollar = 100 Cents, *Istoric.* P.R» este descoperită de Columb în 1493, iar în 1508 începe şi colonizarea ei de către spanioli. După epuizarea zăcămintelor aurifere, spaniolii neglijează ins, până în 1553 când încep construcţiile de fortificaţii în jurul localităţii San Juan. În timpul războiului hispano-american* trupele americane ocupă partea sudică a ins. Prin Tratatul de pace de la Paris (10 dec. 1898), ins. P.R. este cedată de Spania S.U.A. Îne 1917 ins, devine „Teritoriu al S.U.A”. (Jones Act), locuitorii devin cetăţeni americani, iar în 1932, printr-un act al Congresului S.U.A., numele este schimbat din Porto Rico în P.R. Potrivit Actului Congresului intrat în vigoare la 25 iul. 1952, P.R. este un stat autonom „liber asociat” cu S.U.A”.

O.N.U., care în 1945 înscrisese P.Pe lista

teritoriilor neautonome în sensul cap. 11 al Cartei, scoate P.R* de pe această listă în virtutea rezoluţiei Adunării Generale nr. 748(VIII) * din 27 nov. 1953, care apreciază că „alegând" statutul său constituţional de „stat liber asociat" cu S.U.A.

P.R. şi-ar fi exercitat astfel efectiv dreptul de a dispune de el însuşi. Partidul Socialist din **P.R.** se pronunţă pentru independenţa teritoriului.

PUGWASH, CONFERINŢA DE LA ~, mişcare internaţională a oamenilor de ştiinţă pentru pace, vizând preîntâmpinarea declanşării unui război termonuclear pe baza înfăptuirii dezarmării atomice, chimice şi bacteriologice (biologice). Pe ordinea de zi a conferinţelor s-au aflat principalele probleme ale păcii şi securităţii mondiale: dezarmarea, securitatea, cooperarea şi colaborarea dintre state. La originea mişcării se află iniţiativa unor savanţi cu renume mondial ca: F.J.

Curie, B. Russell, A. Einstein şi alţii. La Conferinţele mişcării **P.** au luat parte savanţi din numeroase ţări ale lumii, inclusiv din România. Cea dintâi Conferinţă s-a ţinut în 1957 la Pugwash (Canada), care a dat şi denumirea actuală a mişcării. România a găzduit, în 1971, la Sinaia, una din Conferinţele generale (a XXI-a sesiune a acesteia).

PURTĂTOR DE CUVÂNT, persoană fizica sau juridică împuternicită să difuzeze în ţară şi străinătate ştirile şi textele documentelor oficiale ale guvernelor sau ale instituţiilor de stat ori

particulare.

PUTERE PROTECTOARE, stat căruia îi este încredinţată apărarea intereselor unei ţări străine, precum şi a cetăţenilor acesteia. Situaţiile în care se recurge la serviciile **p.p.** pot fi: când între două state nu au fost stabilite relaţii diplomatice ori au fost rupte sau întrerupte ca măsură de represalii; când între două state a izbucnit un conflict armat. În această ultimă situaţie, p. pe îi revine obligaţia ca, în afară de ocrotirea intereselor prizonierilor de război **(v.)** şi ale cetăţenilor aflaţi pe teritoriul inamic, să ofere, ori de câte ori consideră necesar, bunele sale oficii (v.).

PUTERI ALIATE ŞI ASOCIATE, termen sinonim cu cel de „state" sau „ţări" participante la o acţiune sau la un act internaţional. Însoţit de un calificativ, termenul desemnează anumite coaliţii sau grupări de state, sugerând uneori şi rolul lor într-o acţiune, ca de ex, puteri protectoare (v.), puteri garante, puteri neutre. Expresia p.a**. Şi a.** există în Tratatele de pace încheiate după cel de-al doilea război mondial. În Carta O.N.U. se foloseşte expresia Naţiunile Unite, iar în documentele încheiate după adoptarea Cartei statele sunt desemnate, în mod generic, prin termeni ca: părţi, părţi contractante, înalte părţi contractante. În literatura de specialitate şi în vorbirea curentă se foloseşte şi expresia mari puteri, care tinde să deosebească statele după mărime, potenţial, nivel de dezvoltare.

PUTERILE AXEI, v. **AXA BERLIN – ROMA – TOKIO.**

PUTERILE CENTRALE, denumire adoptata în primul război mondial, mai exact în mai 1915 (de când Italia a părăsit Tripla Alianţă şi s-a alăturat Antantei (v.), de către coaliţia militară imperialistă constituită din Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria şi Turcia, care se confrunta în război cu Antalita. Forţa principală în cadrul **P.C.** era Germania militaristă, care a avut un rol important la dezlănţuirea războiului. Blocul **P.C.** s-a destrămat în toamna anului 1918, în urma înfrângerilor suferite din partea coaliţiei Antantei.

QATAR (denumirea oficială: *Mashyaka al-Qatar*), stat în Asia de SV, pe coasta G. Persic, în Pen. Arabia, învecinat cu Bahrain, Arabia Sau dit a şi Emiratele Arabe Unite. Suprafaţa: 22.014 kmp. Populaţia (1976): 205.000 loc. Capitala: *Doha,* 135.000 loc. (1977). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Qatar Riyal = 100 Dirhams. *Istoric*. Menţionat pentru prima dată în izvoarele istorice de Pliniu cel Bătrân (sec. **1** e.n.), teritoriul **O,** este ocupat în sec. 7 de arabi, aparţine Sultanatului Oman în sec. 18 şi intră în componenţa Imperiului otoman în sec.

19. Din 1894 este şeicat dependent de Marea Britanie. La începutul primului război mondial este ocupat de trupe engleze, stabilindu-i-se un statut de protectorat britanic (3 nov. 1916 „de jure”) prin care **O.** acorda Marii Britanii dreptul de a-i reprezenta interesele în străinătate. În

perioada 1968 – 1971, împreună cu Bahrainul şi Omanul Contractual, formează Federaţia Emiratelor din Golful Persic. La 1 sept. 1971 îşi proclamă independenţa de stat. *Organizarea de stat:* monarhie ereditară absolută. **O,** întreţine relaţii diplomatice cu 48 de state (1976) şi este membru în 31 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976).

QATAR NEWS PRESS, agenţie de presa din Qatar, cu sediul la Doha.

QUAI D'ORSAY **1.** Denumirea sediului (palatului) Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Franceze, situat pe cheiul cu acelaşi nume de pe malul stâng al Senei. 2. Expresie folosită adesea pentru a desemna Ministerul de Externe francez ca instituţie, ca organ de conducere al diplomaţiei franceze.

QUID PRO QUO, expresie latină cu sensul „ce pentru ce", folosită (în literatura relaţiilor internaţionale)

pentru a desemna concesiile reciproce pe care şi le consimt părţile la anumite negocieri spre a ajunge la o înţelegere.

QUORUM (în reuniunile internaţionale), numărul membrilor (delegaţilor, participanţilor) prezenţi, suficient pentru a se recunoaşte unei reuniuni, conferinţe, congres etc, dreptul de a adopta hotărâri, de a proceda la dezbateri, alegeri etc. **O.** se stabileşte f*ie* prin actul constitutiv al unei organizaţii internaţionale (în cazul reuniunilor acesteia), fie prin prevederi exprese

incluse în regulamentul de procedură a lucrărilor unei conferinţe (congres) internaţionale.

RABAT (în comerţul exterior) 1. Reducere de preţ pe care vânzătorul dintr-o ţară o acordă cumpărătorului din altă ţara pentru anumite motive: cumpărarea unei cantităţi mari de marfă (~ *de cantitate*), introducerea unei mărfi pe o piaţă nouă (~ *de introducere*), achiziţionarea unui produs care nu este de sezon, achitarea anticipată a mărfii faţă de condiţiile uzuale de plată. 2, Bonificaţie acordată de vânză tor cumpărătorului în cazul în care, parţial sau total, marfa livrată nu corespunde condiţiilor contractuale. 3. Element al „contractului economic de comerţ exterior, pe bază de comision” încheiat între întreprinderile de comerţ exterior şi cele producătoare. Se aplică la preţurile interne de facturare la export ale mărfurilor respective şi se deduce din suma cuvenită întreprinderii producătoare. R. este destinat să acopere cheltuielile administrativ-gospodăreşti inclusiv un beneficiu legal calculat asupra acestor cheltuieli.

RADĂ, zonă de apă situată în jurul unui port, de obicei până la o distanţă de circa două mile, unde sunt ancorate navele care aşteaptă intrarea în port sau ieşirea în larg. **R.** care servesc în mod normal încărcării, descărcării şi ancorării navelor situate, total sau parţial, dincolo de marea teritorială (v.) a unui stat sunt considerate ca făcând parte din marea teritorială. În acest scop, statul riveran trebuie să delimiteze precis aceste

r. Şi să le indice pe hărţile marine cu limitele lor.

RANGURI DIPLOMATICE ŞI CON SUL ARE **1.** Clasele din care fac parte şefii misiunilor diplomatice şi şefii de post consular. Rangurile agenţilor diplomatici au fost stabilite pentru prima oară de Congresul de la Viena, din 1815. Potrivit Convenţiei de la Viena din 1961, cu privire la relaţiile diplomatice (v.), şefii de misiuni diplomatice sunt împărţiţi în trei clase şi anume: a) a ambasadorilor

(v.); b) a miniştrilor; c) a însărcinaţilor cu afaceri. Statele stabilesc, prin acordul lor, rangurile pe care le vor avea şefii misiunilor diplomatice, în funcţie de rangul şefului misiunii, acestea se împart în ambasade (v.) (conduse de ambasador) şi legaţii (v.) (conduse de un ministru plenipotenţiar şi trimis extraordinar). Nu se face nicio deosebire între şefii de misiune în funcţie de clasa lor, cu excepţia r ordinii de precădere diplomatică (v.) şi a ceremonialului (v.). Convenţia de la Viena din 1963, cu privire la relaţiile consulare, stabileşte patru clase şi anume: a) consuli generali; b) consuli; c) viceconsuli; d) agenţi consulari. Rangul şefului unui post consular este stabilit de către statul care îl numeşte, cu acordul statului de reşedinţă. 2. Trepte în ierarhia personalului diplomatic sau consular. În cadrul unei misiuni diplomatice, personalul diplomatic este alcătuit din şeful misiunii, consilier, secretari I, II ŞI III, ataşaţi (militari, culturali, comerciali etc.), în cadrul reprezentanţelor diplomatice

româneşti, ierarhia personalului diplomatic este, în general, următoarea: şeful misiunii di plomatice, consilierul, ataşatul militar, reprezentantul comercial, primul secretar, locţiitorul reprezentantului comercial, al doilea secretar, al treilea secretar, ataşatul. Ordinea de precădere a membrilor personalului diplomatic al unei misiuni este notificată de către şeful misiunii Ministerului Afacerilor Externe al statului de reşedinţă, ori altui minister asupra căruia s-a convenit.

RAPORT, document, de regulă scris, în care este prezentată o anumită situaţie, activitate sau concluzie, cum ar fi prezentarea activităţii misiunilor diplomatice în domeniul relaţiilor bilaterale sau activitatea delegaţiilor unui stat la reuniuni şi negocieri internaţionale. R. poate fi: a) darea de seamă despre executarea misiunii în general sau a unui punct determinat, expunerea unei situaţii sau a informaţiilor pe care le-a cules diplomatul în mod oficial şi care este adresată de un agent diplomatic guvernului său; b) expunerea, verbală sau scrisă, prezentată de una sau mai multe persoane unui organ internaţional pentru a-l informa despre activitatea depusă în cadrul unei misiuni pe care acel organ le-a încredinţat-o. R. se numeşte şi expunerea informaţiilor asupra unui obiect determinat, pe care cel care o prezintă a fost însărcinat să le culeagă sau, eventual, să le comenteze pentru informarea organului căruia sunt supuse; c) expozeu periodic sau obligator cu

privire la îndeplinirea unei funcţiuni şi situaţia la care el se referă, prezentat organului competent pentru a exercita o supraveghere asupra îndeplinirii acelei funcţiuni (ex, rapoartele Consiliului de Securitate şi ale altor organe ale O.N.U.). În procedura conferinţelor internaţionale şi a organelor internaţionale, **r.** se numeşte expozeul sumar al examinării unei chestiuni sau a unui punct, dacă este cazul, însoţit de propuneri, care este prezentat de organul subordonat (comisie, subcomisie, comitet), conferinţei sau unui organ superior (ex. Adunarea Generală a O.N.U.) sau expozeul de acelaşi fel, făcut la cererea conferinţei, Adunării Generale, sau unei comisii, de către unul din membri, în scopul pregătirii examinării de către organul căruia se adresează şi a deciziei acestuia. ~ *politic* tratează probleme de natură politică. ~ *special* se ocupă de probleme cu caracter specific (economice, culturale, consulare etc.).

RAPORT DE FORŢE, relaţie care înfăţişează dinamica confruntării unor forţe sociale, politice, militare opuse, stadiul atins şi perspectiva de desfăşurare a evenimentelor, potenţialul fiecăreia dintre ele în determinarea unei finalităţi. Aprecierea reală ar, de f. include, în primul rând, procesele obiective care determină marile schimbări din societate, elementele fundamentale care acţionează în cadrul forţelor aflate în confruntare. În acelaşi timp, o importanţă deosebită o prezintă analiza întregului complex de

situaţii subiective care pot influenţa evoluţia **r.** de Definirea justă **ar, de f.** are o importanţă deosebită în elaborarea strategiei forţelor sociale, politice şi militare, în stabilirea politicii interne şi internaţionale. Mişcarea revoluţionară **(v.)** acordă **r. de f.** o atenţie deosebită, aprecierea corectă a acestuia având o importanţă majoră în definirea strategiei şi programului de luptă, a căilor, mijloacelor şi formelor de acţiune împotriva exploatării sociale şi asupririi naţionale, pentru edificarea noii orânduiri sociale, pentru pace şi colaborare între naţiuni. Analiza epocii contemporane înfăţişează un **r.** de favorabil forţelor socialismului, democraţiei şi păcii, unor schimbări fundamentale în direcţia progresului social şi naţional al popoarelor, evidenţiază afirmarea crescândă a tendinţei obiective de dezvoltare a societăţii omeneşti pe trepte superioare, transformarea pe baze noi a lumii de astăzi. **R. de f.** contemporan este puternic influenţat de trecerea popoarelor la socialism, de afirmarea multilaterală a ţărilor socialiste, de lichidarea dominaţiei imperialiste, colonialiste şi néocolonialiste şi apariţia a zeci de noi state independente, de lărgirea considerabilă a forţelor democratice şi progresiste, **de** afirmarea tot mai evidentă a voinţei popoarelor de a-şi făuri în mod liber propriul viitor, de a instaura o lume mai bună şi mai dreaptă. Pe de altă parte, **r. de** demonstrează accelerarea şi adâncirea crizei imperialismului, ale sistemului capitalist în

ansamblul său, restrângerea continuă a ariei sale de acţiune şi influenţă, ascuţirea contradicţiilor economice şi social-politice ale orânduirii capitaliste perimate istoriceşte, care frânează progresul economic, social-politic, instaurarea unor noi relaţii internaţionale, în epoca contemporană, pe plan mondial s-au produs schimbări semnificative în r. de cu efecte pozitive asupra progresului omenirii, asupra climatului internaţional. Victoria

M.R.S.O. Şi crearea primului stat socialist din lume, triumful luptei revoluţionare şi trecerea la edificarea socialismului într-un şir de ţări din Europa, Asia şi America Latină, victoria revoluţiei socialiste în China, succesele obţinute de ţările socialiste, politica lor internaţională, tendinţele de a îmbrăţişa calea socialistă de dezvoltare constituie elemente esenţiale ale schimbării **r. de** Pe scena social-politică creşte continuu rolul clasei muncitoare, al organizaţiilor sale politice şi profesionale, se dezvoltă mişcarea democratică şi progresista a unor largi mase populare, în viaţa internaţională se accentuează rolul statelor care se pronunţă pentru o dezvoltare suverană şi independentă, se activează mişcarea popoarelor pentru imprimarea unui nou curs vieţii internaţionale, ia amploare un larg front antiimperialist mondial. În aprecierea **r. de** pe plan mondial, potenţialul forţelor care se împotrivesc dezvoltării progresiste, care încearcă să contracareze destinderea intern aţioială

trebuie evaluat la justa valoare. Cercurile imperialiste, reacţionare nu renunţă la politica lor de forţă şi dictat, se amestecă în treburile popoarelor, creează focare de tensiune, acţionează în vederea creării de sfere de influenţă şi dominaţie, care agravează situaţia mondială creând pericolul unui nou război mondial. În perspectiva dezvoltării istorice pe plan internaţional, **r.** de in pofida unor sinuozităţi vremelnice, va continua să evolueze în favoarea forţelor socialismului, democraţiei şi păcii; se va restrânge potenţialul de acţiune şi influenţă al capitalismului, al politicii imperialiste.

RAPORTOR, membrul unei comisii, comitet, conferinţe internaţionale etc., desemnat de organismul respectiv să redacteze şi să prezinte concluziile ori rezultatele la care s-a ajuns după terminarea dezbaterilor. La O.N.U., de pildă, în cadrul lucrărilor în comitete şi comisii sunt desemnaţi r. Însărcinaţi să prezinte Adunării Generale sau în comisii diferite rapoarte, proiecte de rezoluţii ori de convenţie ş.a. De asemenea, Consiliul de Securitate poate desemna **r*** pe diferite probleme care, la sfârşitul misiunii lor, prezintă rapoartele solicitate.

RASISM, teorie social-politică antiştiinţifică şi reacţionară care afirmă inegalitatea biologică şi intelectuală a raselor umane. Ca doctrină s-a constituit şi s-a răspândit îndeosebi în epoca imperialismului. R. stă, în general, la baza discriminării rasiale, precum şi a politicii de

apartheid (v.).

R.S; S., v. RASTRIYA SAMBAD SAMITI.

RASTRIYA SAMBAD SAMITI (R.S.S.), agenţie de presă din Nepal, creată în 1962, cu sediul la Kathmandu.

RATA ŞI NIVELUL DOBÂNZILOR, raport procentual dintre masa dobânzii şi capitalul împrumutat. Pe pieţele internaţionale de capitaluri există o multitudine de rate ale dobânzilor, în funcţie de caracterul operaţiunii de împrumut (credit): împrumuturi pe termen scurt, mediu sau lung; împrumuturi acordate de către instituţii financiare guvernamentale sau private etc. R. Şi n.d. constituie indicatori importanţi în relaţiile economice internaţionale, ei reflectând nu numai condiţiile în care pot fi obţinute împrumuturile (creditele) externe, dar şi situaţia conjuncturală din economia ţărilor capitaliste dezvoltate; de obicei în faza de a vânt conjunctural, datorită cererii sporite de credite nivelul dobânzilor are tendinţa de creştere.

RATIFICARE, act prin care un stat, prin organele sale competente, îşi exprimă consimţământul de a fi parte la un tratat semnat de plenipotenţiarii săi. Un tratat supus **r.** nu are forţă obligatorie decât după **r**. să în general, r. este de competenţa şefului statului sau a parlamentului. Potrivit Constituţiei României, tratatele care implică modificarea legilor se **r.** de M.A.N., iar celelalte tratate, de către Consiliul de Stat. R. constituie un act de suveranitate a

statului; ca atare ea poate fi refuzată, fără a fi necesară motivarea refuzului. Cu prilejul r. unui tratat multilateral, statele pot face rezerve (.) R. se efectuează prin întocmirea unui document special, denumit instrument de r. (v.). Tratatele bilaterale intră în vigoare la data efectuării schimbului instrumentelor de r. Instrumentele de r. ale unui tratat multilateral se depun spre păstrare statului depozitar al tratatului, iar în cazul tratatelor încheiate sub egida O.N.U., Secretariatului O.N.U. Intrarea în vigoare a unui tratat multilateral, pentru statele care au r. tratatul, are loc după depunerea unui anumit număr de instrumente de r. prevăzut în tratat.

RAŢIUNE DE STAT, teorie politică şi diplomatică după care interesele de stat primează asupra oricăror considerente de drept şi morală. Expresia se foloseşte în unele state drept explicaţie, fără alte argumente, pentru măsuri luate în cadrul politicii externe sau interne a statelor respective.

RĂSPUNDEREA INTERNAŢIONALĂ A STATELOR, obligaţia statelor de a suporta consecinţele ce decurg din încălcarea de către ele a normelor dreptului internaţional. R. i.as, poate fi angajată prin comiterea unui delict internaţional, imputabil unui stat care prin fapta sa ilicită a produs un prejudiciu material sau moral statului lezat. Ea îmbracă trei forme: politică, morală şi materială, în raport eu caracterul delictului internaţional comis şi cu urmările lui.

Răspunderea politică a statului poate fi angajată prin orice act ilicit de natură a atrage aplicarea unor sancţiuni împotriva statului delincvent. Gama sancţiunilor este variată. Pentru fapte mai puţin grave, statele lezate pot recurge, în mod individual, la sancţiuni diplomatice, economice etc., fără folosirea forţei armate. Împotriva unui act de agresiune armată, statele vor putea folosi forţa armată, exercitându-şi dreptul de autoapărare, individuală sau colectivă (art. 51 din Carta O.N.U.). *Răspunderea morală* se concretizează, de obicei, în exprimarea de scuze, uneori într-un cadru solemn, de către statul autor al unui delict internaţional, faţă de statul care a suferit ofense. *R.m.* se poate exprima şi prin sancţiuni pe care statul vinovat le aplică agenţilor sau cetăţenilor să-i care au comis acte ilicite faţă de un alt stat sau faţă de resortisanţii acelui stat. *R.m.* poate atrage şi suportarea unor daune materiale. De ex., ca urmare a asasinării unui diplomat străin, statul de reşedinţă, pe lângă obligaţia de a cere scuze şi de a aplica sancţiuni vinovaţilor, suportă, în anumite condiţii, şi plata unei despăgubiri pentru familia celui ucis. Toate aceste măsuri reparatorii poartă în dreptul internaţional denumirea de *satisfacţie. Răspunderea materială* cuprinde obligaţia de a repara pagubele cauzate. Repararea prejudiciilor cauzate se poate realiza fie pe calea restituirii, fie prin plata unei despăgubiri: a) *restituirea* (restitutio in integrum), restabilirea drepturilor

încălcate astfel încât să se realizeze situaţia anterioară producerii actului ilicit; b) *despăgubirea*, când, din cauze obiective, prejudiciul nu poate fi acoperit prin restituire, răspunderea se va concretiza într-o justă desdăunare bănească, denumită, de obicei, reparaţii. *Răspunderea penală* este asumată de stat, în afară de răspunderile politice, morale şi materiale, în cazul săvârşirii unei infracţiuni internaţionale. Cum însă *r.p.* este un atribut al persoanei fizice, pentru infracţiunile internaţionale de orice grad, săvârşite de organele sau de agenţii statului, *r.p.* nu revine statului, ci persoanelor care le-au comis, în numele şi cu toleranţa statului.

RĂZBOI, lupta armată între două sau mai multe state, între grupuri politice sau clase sociale, pentru a-şi realiza prin forţa armelor scopurile lor politice, economice sau de altă natură. R. constituie un fenomen social-istoric care a apărut pe o anumită treaptă de dezvoltare a societăţii omeneşti, odată cu împărţirea ei în clase antagonice, cu naşterea proprietăţii private şi cu formarea statului. El va dispărea din viaţa societăţii atunci când nu vor mai exista cauzele sociale care îi dau naştere, în condiţiile tehnicii moderne, r» are efecte distructive extrem de grave* provocând numeroase victime omeneşti şi mari pierderi materiale. D.I.C. interzice statelor să recurgă ia r* pentru soluţionarea diferendelor dintre ele. Primul document internaţional care a

interzis r. ca mijloc de soluţionare a diferendelor internaţionale a fost Pactul Rriand-Kellogg (v.), semnat la Paris, în 1928. Carta O.N.U. a consacrat, ca principiu fundamental ai dreptului internaţional, obligaţia statelor de a nu recurge la folosirea forţei sau la ameninţarea cu forţa în relaţiile dintre ele şi de a rezolva diferendele care se pot ivi numai prin mijloace paşnice. Totuşi, ţinând seama de stadiul actual de dezvoltare a societăţii, dreptul internaţional nu exclude cu totul orice folosire a forţei armate. În primul rkid, statele au dreptul să recurgă la r. de autoapărare individuală sau colectivă împotriva unui atac armat din partea unui agresor. Carta O.N.U. prevede posibilitatea folosirii colective a forţelor armate ale statelor membre ale O.N.U. În cadrul măsurilor adoptate de Consiliul de Securitate pentru menţinerea păcii şi a securităţii internaţionale» Este, de asemenea, admisă lupta armată a unui? popor împotriva dominaţiei coloniale, dacă realizarea dreptului său la autodeterminare este împiedicată prin mijloace violente. Spre deosebire de trecut, când era permisă folosirea în r* a oricărui mijloc de luptă.

D.I.C. reglementează modul de ducere **ar**. Şi obligă părţile beligerante să respecte regulile consacrate prin „legile şi obiceiurile războiului” **(v.). O** codificare amplă privind regulile de purtare **ar.** a fost realizată de cele două Conferinţe care au avut loc la Haga în 1899 şi 1907, când au fost încheiate, în acest domeniu,

mai multe convenţii internaţionale. Alte documente cuprinzând reguli obligatorii cu privire la modul de purtare *ar*, au fost adoptate în perioada dintre cele două **r.** mondiale şi după cel de ~ al doilea **r.** mondial. Un rol important îl ocupa în această materie Convenţiile încheiate la Geneva, în 1949, privind victimele de **r**. În 1954, la Haga, a fost încheiată o Convenţie specială cu privire la protejarea valorilor culturale în caz de conflict armat. Istoria **r**. Şi, în special, a celor două **r.** mondiale ne arată că statele imperialiste au încălcat în mod frecvent regulile de purtare **ar**, consacrate prin „legile şi obiceiurile războiului”. Agresorii hitlerişti şi fascişti în cel de-al doilea **r,** mondial au fost judecaţi şi condamnaţi drept criminali de **r.** pentru încălcarea grosolană a normelor de purtare **ar**, stabilite în dreptul internaţional. ~ *economic* (comercial, vamal, de preţuri) 1. Cea mai ascuţită formă a politicii de concurenţă şi expansiune folosită de ţările capitaliste. ~ e. este dictat de considerente politice şi economice, vizând fie obţinerea unor avantaje cât mai mari în lupta de concurenţă pe piaţa internaţională, fie contracararea unor măsuri similare luate de alte state. ~ 6. presupune o gamă vastă de măsuri restrictive din domeniul vamal, fiscal, de preţuri, valutar. Cele mai cunoscute forme ale ~ *e.* sunt: **r.** vamal, blocada economică, embargoul **(v.),** boicotul **(v.)** economic, dumpingul **(v.)** valutar şi de preţ. ~ *vamal*, antrenează aplicarea unor tarife vamale

ridicate, asociată cu introducerea de suprataxe şi de impozite suplimentare, sau a contingentelor şi altor restricţii la importul anumitor produse. 2. Ansamblul acţiunilor diplomatice, militare şi economice întreprinse de un stat sau coaliţie de state în scopul dezorganizării şi împiedicării economiei adversarului să sprijine operaţiile militare. Spre deosebire de perioada celor două războaie mondiale, când **r.** *economic* se reducea la controlul exportului şi importului, blocarea exportului, organizarea unor presiuni financiare, spionaj economic etc., astăzi, în condiţiile existenţei unei tehnici militare deosebite, obiectivul principal al **r.** *economic* îl constituie neutralizarea eforturilor adversarului de a-şi mobiliza economia în vederea războiului. Puterea de distrugere a armamentului şi tehnicii militare actuale permite dezorganizarea vieţii economice încă în perioada iniţială a războiului, când pot fi bombardate centrele industriale importante, uzinele şi fabricile, mai ales acelea care produc armament, comunicaţiile, centralele energetice, depozitele cu materii prime strategice şi alimentare, zonele petroliere, rafinăriile şi sistemul de transport al combustibilului, şantierele navale etê. ~ *aerian,* **r*** purtat cu arme lansate din aer. Convenţiile de la Haga, din 1899 şi 1907 conţin norme privind interzicerea bombardării din aer a oraşelor deschise şi a obiectivelor nemiâltare. În zilele noastre, progresele tehnicii moderne au extins, în mod

considerabil, mijloacele aeriene de luptă iar, în practică, principiile consacrate în dreptul internaţional prin documentele menţionate au fost neîncetat încălcate. ~. *bacteriologic,* folosire în **r.** a mijloacelor bacteriologice împotriva forţelor armate sau a populaţiei din teritoriul inamic în scopul de a provoca epidemii, îmbolnăviri în masa, epizootii etc. Protocolul încheiat la Geneva, la 17 iun. 1925, interzice folosirea în **r*** a armei bacteriologice. ~ *chimic,* folosirea în **r.,** ca mijloace de distrugere a inamicului, a gazelor otrăvitoare sau asfixiante, a unor arme otrăvite sau lansarea pe teritoriul inamic a unor produse chimice otrăvitoare. Convenţiile de la Haga, clin 1899 şi 1907, precum şi Protocolul de la Geneva din 1925, interzic folosirea armei chimice în **r.** ~ *civil*, luptă armată care poate să aibă o amploare foarte mare şi în care părţile beligerante fac parte din acelaşi’s Lat. Cu toate că dreptul internaţional nu reglementează relaţiile din interiorul statelor, părţile implicate într-un ~ e. sunt totuşi obligate să respecte unele reguli cu caracter umanitar privind modul de ducere a războiului, consacrate de

D.I.C. Convenţiile de la Geneva, din 1949, privind protecţia victimelor iv prevăd obligaţia părţilor aflate în ~ e. de a trata cu omenie persoanele care nu participă la **r**. Şi membrii forţelor armate care au depus armele sau au fost scoşi din luptă; bolnavii şi răniţii trebuie ridicaţi şi îngrijiţi. Sunt interzise: luarea de ostateci,

condamnările şi execuţiile fără judecată prealabilă de către un tribunal constituit în mod regulat. ~ *drept, nedrept*, după scopul urmărit de partea care recurge la calea armelor, r. are caracter *drept* sau *nedrept.* R. este *drept,* legitim, atunci când scopul lui este apărarea individuală sau colectivă împotriva unei agresiuni externe, eliberarea naţională de sub dominaţia colonialistă, eliberarea de sub exploatare şi asuprire socială. Dimpotrivă, r. este *nedrept,* atunci când urmăreşte cotropirea unor teritorii străine, anexiunea prin forţa armelor, subjugarea altor popoare, înăbuşirea, mişcărilor de eliberare naţională sau socială. România acordă întregul său sprijin mişcărilor de eliberare naţională, ~ *d.* duse de popoare împotriva dominaţiei colonialiste şi a ocupaţiei străine, *de eliberare naţională*, **r*** purtat de forţele naţionale, patriotice în vederea eliberării ţării de sub dominaţia străină cu caracter colonial sau rezultată din ocuparea totală sau parţială a teritoriului naţional în urma unei agresiuni imperialiste. În perioada postbelică, ~ *de e.n.* au permis accesul la viaţă liberă şi independentă a numeroase popoare. ~ *de vartizani*, luptă armată dusă de detaşamente de voluntari organizate după un sistem apropiat de cel militar, sau chiar de unităţi militare regulate operând în spatele frontului inamic, în cursul celui de-al doilea război mondial, luptele de partizani au fost folosite pe scară largă împotriva agresiunii fasciste. ~ *de p.* este un r. drept de apărare

împotriva cotropitorilor.

D.I.C. asimilează partizanii cu forţele armate regulate, ceea ce face ca ei să beneficieze de principiile umanitare recunoscute combatanţilor. Convenţia de la Geneva din 1949 privind tratamentul prizonierilor de **r.** recunoaşte partizanilor capturaţi în inamic dreptul de a beneficia de tratamentul datorat prizonierilor de r* în următoarele condiţii: a) detaşamentele de partizani să aibă în fruntea lor un comandant răspunzător de acţiunile subordonaţilor; b) să poarte un semn distinctiv fix, vizibil de la distanţă; c) să poarte armele pe faţă; d) să respecte în acţiunile lor legile şi obiceiurile războiului (v,). ~ *maritim*, **r.** purtat pe mare. Principalele obiective ale ~ m. sunt navele de război, şi cele comerciale ale inamicului, bunurile inamice transportate pe mare, navele neutre care transportă contrabandă de r. (v.) sau acordă asistenţă ostilă (v.) inamicului, coasta maritimă şi porturile de pe teritoriul inamic. În ~ to, se practică blocada porturilor şi a coastelor statului inamic, ceea ce implică interzicerea accesului vaselor neutre (v* *blocadă de război),* precum şi dreptul de a captura navele de comerţ inamice şi, în anumite condiţii, chiar şi navele comerciale aparţinând statelor neutre (v. *priză maritimă).* Părţile beligerante sunt obligate să respecte normele privind purtarea ~ to, codificate prin mai multe convenţii internaţionale, mai ales prin Convenţiile încheiate la Haga, în 1899 şi 1907. De asemenea,

Convenţiile de la Geneva, din 1949, conţin reguli speciale pentru protecţia răniţilor, a bolnavilor şi a naufragiaţilor în to. ~ *popular* 1.

Forma pe care o ia riposta dată agresiunii imperialiste, lupta pentru apărarea independenţei, a suveranităţii şi integrităţii teritoriale în condiţiile superiorităţii inamicului în efective militare, înzestrare tehnică, potenţial economic etc. Dincolo de deosebirile datorate condiţiilor concrete ale ţărilor care au adoptat această concepţie, p. se defineşte în esenţă ca o confruntare militară, politică, ideologică, economică, diplomatică etc., în care ar fi angajate, într-un efort unitar şi plenar, toate resursele materiale, umane şi spirituale ale naţiunii respective, acţiunile de luptă amtrenând nu numai armata, ci, sub diferite forme, întregul popor. Posibilitatea de a realiza o asemenea mobilizare de forţe – de a ridica la luptă ansamblul populaţiei – este legată nemijlocit de caracteristicile structurale şi funcţionale ale sistemului social-politic în cauză. În planul dreptului internaţional, al reglementărilor aplicabile în conflictele armate, ~ pe a creat problema statutului luptătorilor din formaţiunile care nu aparţin armatei regulate, îndreptăţirea politică, juridică, morală a opţiunii doctrinare pentru p. justifică însă extinderea reglementărilor existente şi asupra acestor combatanţi *partizan*, *luptător fără uniformă)*. Doctrina militară românească are în prezent la bază concepţia ~ p., sub denumirea de ~ *al*

întregului popor. În viziunea Partidului Comunist Român, apărarea patriei – componentă organică a procesului de construire a socialismului şi atribut inalienabil al suveranităţii naţionale – se poate realiza numai prin participarea efectivă a întregii societăţi. Caracteristic pentru concepţia României cu privire la ~ *al î.p.* este pregătirea din timp de pace, în cadrul sistemului naţional de apărare, a formelor organizatorice şi a mijloacelor materiale care să permită participarea la luptă a tuturor categoriilor populaţiei apte de efort militar. Legea nr. 14/1972 a statuat cadrul general al apărării patriei pe baza acestei doctrine. 2. Termen uti lizat pentru desemnarea fazei superioare a evoluţiei unui r* revoluţionar a cărei origine constă în îngemănarea, explozivă a contradicţiilor sociale şi naţionale, a luptei pentru emancipare socială şi a celei pentru independenţă naţională, împotriva opresiunii străine. Dezvoltarea procesului revoluţionar şi maturizarea condiţiilor necesită identificarea deplină a maselor cu ţelurile urmărite, participarea nemijlocită a unor largi sectoare populare şi a luptă sub toate formele (politică şi militară, socială şi economică, armată şi nearmată, violentă şi nonviolentă etc.). /X/ *preventiv*, concepţie răspândită în statele imperialiste potrivit căreia un stat care se socoteşte ameninţat de un pericol iminent de atac din partea altui stat ar avea dreptul să folosească, în mod preventiv, forţa armată împotriva acelui stat, în scop de autoapărare» Concepţia ~ *p*. este

în totală contradicţie cu prevederile Cartei O.N.U.* care nu permite exercitarea dreptului de autoapărare, decât în cazul *în* care s-a produs un atac armat, adică în cazul unei agresiuni (ari. 51 din Carta). Situaţiile constituind o ameninţare a păcii trebuie aduse la cunoştinţa Consiliului de Securitate, competent de a lua* măsurile necesare pentru menţinerea păcii, potrivit prevederilor Cartei O.N.TL ~ *psihologic*, termen folosit în literatura de specialitate din Occident pentru a desemna folosirea unor forme şi mijloace destinate! să influenţeze opinia, sentimentele atitudinea şi comportamentul adversarului, cu scopul de a-i modifica acţiunile în direcţia voită» / w p. este considerat ca o latură a strategiei militare occidentale. Aplicat în practică înseamnă folosirea unui complex de acţiuni politice, economice* ideologice şi psihologice menite ca* alături de acţiunile militare, să ducă la înfrângerea adversarului, *rece*, încordare intervenită în relaţiile internaţionale, în perioada de după cel de-al doilea război mondial, prin politica cercurilor imperialiste îndreptată îropo*

tri va statelor socialiste. ~ r. s-a caracterizat prin măsuri de boicot (v.) şi embargo (v.) în domeniul economic, prin încercări repetate de a recurge la ameninţări şi presiune politică. Reacţia statelor socialiste şi a forţelor iubitoare de pace din întreaga lume a împiedicat transformarea ~ *r*. Într-o nouă conflagraţie mondială şi a dus la eşecul acestei politici. În zilele noastre se

întăreşte tot mai mult politica bazată pe respectarea principiilor dreptului internaţional în relaţiile dintre state. ~ *revoluţionar*, r. purtate de forţele progresiste, dispunând de organizare militară proprie, în vederea preluării puterii şi schimbării radicale a structurilor social-economice şi politice. Utilizarea acestei modalităţi de soluţionare a conflictului de clasă depinde nemijlocit de gradul şi formele de împotrivire la care recurg clasele dominante, precum şi de sprijinul de care se bucură în rândul maselor populare programul revoluţionar. Uneori, r. combină sarcinile luptei de clasa cu cele ale luptei de eliberare naţională. ~ *total,* teorie concepută de unii militarişti din statele imperialiste potrivit căreia un stat în r. ar putea utiliza, pentru înfrângerea adversarului, orice mijloace de distrugere nu numai împotriva forţelor armate dar şi împotriva întregii populaţii inamice, fără a face deosebiri între obiectivele militare şi restul teritoriului, între metodele permise şi metodele interzise. Adepţii /. refuză să ţină seama de principiile consacrate de D.I.C. prin „legile şi obiceiurile războiului" (v.). Concepţia ~ la fost pusă în practică de agresorii hitlerişti şi fascişti în cel de-al doilea război mondial. Caracterul criminal al /v-a fost stigmatizat, ca atare, prin condamnarea principalilor criminali de r. ai coaliţiei fasciste de către Tribunalul Internaţional de la Nürnberg şi cel de la Tokio. Caracterul criminal al ~ *t*. constituie un argument puternic

împotriva folosirii în r. a armelor atomice şi a oricăror altor arme de exterminare în masă.

RĂZBOI MONDIAL, *PRIMUL* ~ (2 aug. 1914 – 11 nov. 1918), a izbucnit între blocul Antantei (v.) şi blocul Puterilor Centrale (v.). La blocul Antantei s-au asociat, în apr. 1917, Statele Unite ale Americii de Nord ca şi ţări din Asia, Africa, America. *Cauzele războiului* rezidă în contradicţiile ireconciliabile dintre cele două blocuri: Anglia şi Franţa stăpâneau majoritatea coloniilor din Asia şi Africa. Angajându-se în faimoasa „Welt-politik", Germania ameninţa interesele coloniale ale celor două mari puteri; exportul de capital punea, de asemenea, faţă în faţă cele două blocuri în competiţie acută pentru hegemonia pieţei mondiale şi pentru extinderea zonelor de influenţă economică (lupta pentru China, pentru Asia Mică etc.); concomitent, Anglia îşi simţea ameninţată hegemonia mărilor şi oceanelor din cauza ritmului rapid de dezvoltare a flotei germane; Balcanii constituiau, la rândul lor, un punct central al antagonismelor austro-ungaro-ruse, iar faptul că, în nov. 1913, Germania izbutise să-şi restabilească influenţa la Constantinopol neliniştea profund Rusia. Cursa înarmărilor ajunsese în 1914 la un punct de puternică dezvoltare, contribuind la încordarea politico-diplomatică din vara anului 1914. O cauză deosebit de importantă a fost lupta crescândă a naţionalităţilor subjugate, vizibilă în mod special în Austro-Ungaria, unde maghiarizarea forţată

ridica împotriva-i masele de români din Transilvania, Banat, Bucovina. De asemenea, jugul habsburgic provoca lupta acerbă a croaţilor, sârbilor, slovenilor, cehilor şi altor naţionalităţi. Atentatul de la Sarajevo (28 iun. 1914) (v.) a servit drept pretext Austro-Ungariei de a declanşa ostilităţile. La 28 iul. 1914, Imperiul habsburgic declară război Serbiei. La 30 lui, intervine Rusia în favoarea Serbiei. La 1 aug. Germania declara război Rusiei, iar la 2 aug, invadează

Belgia şi Luxemburgul, declarând război Franţei la 3 aug. La 4 aug, intervine şi Marea Britanie. Primul război mondial este declanşat. *Fazele războiului. Campania din 1914.* Se formaseră trei fronturi principale: 1) de la M. Nordului la hotarul Elveţiei; 2) de la

M. Baltică la frontiera României; 3) de la Dunăre la Sava. Germania urmărea să învingă Franţa în şase săptămâni şi apoi să se arunce cu toată armata împotriva Rusiei. În acest scop masase pe frontul de V 78 divizii de infanterie şi 10 de cavalerie, în timp ce pe frontul de E luptau 50 de divizii. Puterile Centrale repurtează în aug, mari succese atât pe frontul francez cât şi pe cel rus (bătălia de la Tannenberg 27 – 30 aug. 1914). Se trece la ţăzboiul de poziţii. Ambele blocuri duc şi o intensă campanie diplomatică pentru a-şi recruta noi aliaţi. La 16 nov. 1914 Turcia intră în război de partea Puterilor Centrale, după ce la 23 aug. 1914 Japonia intrase alături de Antantă. În cursul anului 1915, în ciuda faptului că Puterile

Centrale au o armată mai mare precum cea a statelor Antantei, forţele economice ale acestui bloc şi superioritatea pe care o deţine pe mări şi oceane îngăduie slăbirea rezistenţei germane prin blocus, cu toate pierderile ce suferă Antanta din cauza războiului submarin, desfăşurat de Germania. În această fază a războiului, Antanta caută să recruteze noi aliaţi, susţinând principiul naţionalităţilor. Între România şi statele Antantei se duc susţinute tratative, România arătând că va participa la război, dacă i se recunoaşte prin tratate drepturile legitime la teritoriile subjugate de Austro-Ungaria. Un succes al Antantei este intrarea Italiei în război, la 20 mai 1915, după ce la 26 apr. 1915 se semnase un tratat secret între Antantă şi Italia. Pe frontul oriental, Antanta eşuează atât în bătălia pentru cucerirea Dardanelelor cât şi pentru Gallipoli (18 mart. 1915). Războiul de poziţie se instalează şi pe acest front. Puterile Centrale repurtează succese contra Rusiei. În mai şi iun. 1915, Lembergul, întreaga Galiţie şi Lituania, sunt ocupate. Bulgaria este atrasă de partea lor (5 oct. 1915). Ofensiva contra Serbiei are un succes rapid, întreaga Serbie fiind ocupată. Aceste victorii nu au fost însă decisive. *Anul 1916* este caracterizat prin marile victorii anglo-franceze de la Verdun şi de pe Somme, ca şi prin marile succese ale armatei ruse conduse de generalul rus Brusilov. Bătălia navală din Iutlanda (31 mai 1916) confirmă, de asemenea, că Antanta este stăpâna marilor. Italia repurtează, în aug.

1916, victoria de pe frontul de la Isonzo. Pe plan diplomatic, Antanta înregistrează un mare succes prin atragerea României şi intrarea acesteia în război la 14/27 aug. 1916, împotriva Austro-Ungariei. În prealabil, i se recunoscuse prin tratatele semnate la 4/17 aug. 1916 cu Antanta şi Italia dreptul legitim asupra teritoriilor aflate sub dominaţia Austro-Ungariei. Cele patru mari puteri se angajaseră, prin Convenţia militară, să treacă la o mare ofensivă atât pe frontul de la Salonic, cât şi pe frontul cu Austro-Ungaria, cu zece zile înainte de intrarea în război a României, angajament pe care nu l-au onorat, ceea ce a adus grave prejudicii României, cât şi mersului războiului pe acest front. Von Hindenburg, asistat de Ludendorff, ia conducerea armatei germane, iar von Falkenhayn este trimis pe frontul român. Din cauza defecţiunii aliaţilor, armata română, după lupte eroice, izbuteşte să se retragă în Moldova. Bucureştiul şi o mare parte a ţării sunt ocupate de trupele Puterilerr Centrale. Anul *1917* se caracterizează prin evenimente de rezonanţă mondială, care au o evidentă influenţă asupra mersului războiului. În febr, are loc revoluţia burghezo-democratică în Rusia şi se prăbuşeşte Imperiul ţarist. Apoi se desfăşoară M.R.S.O., punându-se bazele primului stat socialist din lume. Războiul este foarte mult influenţat şi de faptul că la 2 apr. 1917

S.U.A. se asociază cu Antanta, aducând mari avantaje economicoiinanciare şi militare statelor

acestui bloc. Blocusul contra Germaniei devine din ce în ce mai puternic. Intră, de asemenea, în război Panamá, Cuba, Guatemala, Honduras, Costa Rica, Bolivia, Brazilia, Perú, Uruguay, Ecuador, iar în iun. 1917, Grecia. Statele Unite însă declară război numai Germaniei şi abia la 7 dec. 1917 Austro-Ungaria este declarată inamic. S.U.A. nu recunosc nici tratatele secrete, nici pe cel de la Londra, din 5 sept. 1914, care interzicea aliaţilor negocierea unei păci separate. În acest an se mai pot consemna demersuri de pace separată iniţiate de Puterile Centrale, ca acela făcut de împăratul Carol de Habsburg, prin cumnatul său prinţul Sixte de Bourbon Parma (mart. – mai 1917). În nov. V.I. Lenin dă Decretul asupra păcii, iar Consiliul Comisarilor Poporului porneşte, în dec. 1917, negocieri de pace cu Germania, la Brest-Litovsk. Tratatul cu Rusia Sovietică, deosebit de oneros pentru aceasta din urmă, este obţinut de Germania şi se semnează la 3 mart. 1918. România este complet izolată şi este obligată să semneze cu Puterile Centrale, la 7 mai 1918, pacea înrobitoare de la Bucureşti (v. *Tratatul de pace dintre România de o parte, Germani a, Austro-Ungaria, Bulgaria şi Turcia de altă parte),* document care nu a fost niciodată ratificat*. În cursul iernii şi primăverii 1918*, Puterile Centrale au repurtat mari succese pe toate fronturile. În iun. – sept, au loc însă mari bătălii, care se soldează cu succese depline ale Antantei pe frontul francez, pe frontul italian

(Piave, 18 iun. 1918) şi pe frontul balcanic, în sept, trupele franco-sârbe învinge complet pe cele bulgare. Pe frontul palestinean ofensiva contra turcilor se încheie cu succes. Pe frontul francez, germanii suferă înfrângeri zdrobitoare. Bulgaria este primul stat din blocul Puterilor Centrale care cere şi semnează armistiţiul cu Puterile aliate şi asociate, la 29 sept. 1918. România reintră în război, eliberându-şi teritoriile, alături de armatele aliate. La 30 oct., se semnează, la Mudros, armistiţiul cu Turcia; la 3 nov., cel cu Austro-Ungaria, la Villa Giusti. În acest context, lupta victorioasă a naţionalităţilor oprimate contribuie decisiv la prăbuşirea Imperiului habsburgic: la 29 oct, se proclamă Republica Cehoslovacă; la Zagreb, la 29 oct., Consiliul Naţional sloven proclamă unirea cu Serbia şi formarea, împreună cu Croaţia, a statului naţional; la 1 dec., la Alba Iulia, românii proclamă unirea cu România. Războiul se încheie prin semnarea la Rethondes (11 nov. 1918) a armistiţiului cu Germania. Războiul din 1914: – 1918 a fost un război imperialist. Totodată, războiul a găsit în Europa centrală şi de răsărit o serie de state şi popoare puternic angrenate în lupta pentru înlăturarea jugului străin, pentru independenţa naţională sau pentru formarea statului lor naţional, între care şi România. *AL DOILEA* ~ (1 sept. 1939 – 9 mai 1945), început prin agresiunea Germaniei hitleriste împotriva Poloniei, a fost cea mai cumplită încleştare din

istoria omenirii, soldată cu pieirea a circa 50 milioane de oameni, peste jumătate din numărul victimelor constituind-o populaţia civilă. La aceasta se adaugă imensele pagube materiale şi daunele morale incalculabile. Cel de-al doilea război mondial a avut drept cauze fundamentale agravarea contradicţiilor imperialiste stimulate de politica ţărilor revizioniste şi politica antisovietică pe care au dus-o marile puteri capitaliste. Instaurarea la putere în Germania la 30 ian. 1933, a dictaturii naziste a marcat, în acelaşi timp, începerea pregătirilor pentru declanşarea războiului pentru dominaţia mondială a Germaniei. În cadrul acestor pregătiri, pe lângă măsurile de ordin intern, guvernul hitlerist a stabilit alianţa cu Italia fascistă şi Japonia militaristă în cadrul Axei Berlin-Roma-Tokio (v.). Germania, Italia şi Japonia au creat periculoase focare de război în Europa, Africa şi Asia: remilitarizarea zonei renane (v.), intervenţia în Spania, cotropirea Austriei, (*Anschluss*), agresiunea Italiei împotriva Ethiopiei (v.), agresiunea Japoniei împotriva Chinei (v.), care răsturnase prin forţă „ordinea” stabilită după primul război mondial, vizând reîmpărţirea sferelor de dominaţie şi influenţă. Cele trei state agresoare vorbeau deschis despre reîmpărţirea lumii prin acapararea vechilor imperii coloniale aparţinând Marii Britanii, Franţei, Olandei ş.a., prin „eliminarea” S.U.A. din Extremul Orient, Oc. Pacific şi America Latină. În Europa, statele

agresoare încurajau tendinţele revizioniste împotriva cărora luptau statele Micii înţelegeri (v), şi înţelegerii Balcanice (v.). Faţă de acţiunile ostile păcii pe care le comiteau statele agresoare, în primul rând Germania nazistă, puterile occidentale Anglia şi Franţa au adoptat funesta politică de concesii şi „împăciuire" a agresorilor al cărei punct culminant a fost Conferinţa şi Acordul de la München (v.), prezentat de promotorii lui ca un pas important spre salvarea păcii, în realitate un pas decisiv spre război. Politica de concesii faţă de agresori s-a promovat pe o bază antisovietică, urmărindu-se îndreptarea agresiunii germane spre răsărit, împingerea Germaniei către atacarea U.R.S.S. Când această politică a dat faliment, statele occidentale s-au văzut nevoite să declare război Germaniei hitleriste. Deşi Franţa şi Marea Britanie au declarat război Germaniei la 3 sept. 1939, în urma respingerii ultimatumului franco-britanic adresat Germaniei pentru a înceta agresiunea contra Poloniei, pe frontul de Vest în perioada 3 sept. 1939 – 10 mai 1940, practic nu s-au desfăşurat ostilităţi între beligeranţi (v. *războiul ciudat*). Spre deosebire de primul război mondial, al doilea război mondial a conţinut de la început, din partea statelor care luptau împotriva tiraniei naziste, puternice elemente antifas – ciste, de eliberare. Războiul început în Europa a dobândit treptat un caracter mondial, în marca conflagraţie fiind antrenate 61 de state, cu o populaţie de 1,7 miliarde oameni. În perioada

sept. 1939 – nov. 1942 statele agresoare s-au aflat în ofensivă, în această perioadă a fost ocupată de liitlerişti Europa occidentală şi nordică, ţările Europei centrale şi de SE au fost ocupate sau transformate în sateliţi. La 22. iun. 1941 are loc atacul hitlerist asupra U.R.S.S., trupele germane pătrunzând adânc pe teritoriul U.R.S.S. S-a lărgit frontul în Africa, iar japonezii au atacat baza militară a S.U.A. de la Pearl Harbor (ins. Hawaii) şi posesiunile engleze din Asia de Sud-Est, determinând la 8 nov. 1941 guvernele S.U.A. Şi Marii Britanii să declare război Japoniei şi aliaţilor ei. În lupta împotriva statelor Axei se găseau statele hotărâte să-i înfrângă pe agresorii extrem de periculoşi pentru existenţa liberă şi democratică a tuturor naţiunilor. Această situaţie obiectivă, cât şi dorinţa clar exprimată a popoarelor a făcut posibilă constituirea coaliţiei antihitleriste (v.) cu participarea U.R.S.S.

S.U.A., Marii Britanii, „Franţei libero”, a guvernelor din emigraţie şi a altor state ale lumii. În iarna anului 1942 a început cotitura în desfăşurarea celui de-al doilea război mondial, ca urmare a înfrângerii trupelor germane la Moscova şi a contraofensivei şi a marii victorii repurtare de trupele sovietice în 1943 la Stalingrad, a debarcării americano-engleze în Africa de Nord şi a contraofensivei aliate de aici, a declanşării unor operaţiuni ofensive americane pe teatrul de război din Pacific, împotriva japonezilor. Ca urmare a cotiturii intervenite în desfăşurarea celui de-al

doilea război mondial a început izgonirea trupelor germane de pe teritoriul U.R.S.S., au fost înfrânte trupele germane şi italiene din Africa şi s-a prăbuşit fascismul în Italia. Cotitura în desfăşurarea războiului a dat un puternic impuls luptei eliberatoare a tuturor popoarelor cotropite sau dominate. Participarea popoarelor din ţările cotropite sau satelite la lupta împotriva ocupanţilor germani, italieni, japonezi în timpul celui de-al doilea război mondial a avut un rol deosebit de important în dobândirea victoriei şi a imprimat un curs democratic dezvoltării ulterioare a ţărilor eliberate de sub jugul fascist. În rezistenţa antifascistă s-au înrolat diferite forţe politice patriotice şi antifasciste, în rândul cărora un rol important l-au avut comuniştii. La Londra s-au constituit multe guverne în emigraţie ale ţărilor cotropite, care au organizat participarea la lupta armată, în cadrul forţelor aliate, a unor unităţi franceze, poloneze, cehoslovace, daneze, norvegiene, olandeze ş.a., contribuind la eliberarea ţărilor lor. În 1944 – 1945 s-a dezvoltat, pas cu pas, victoria forţelor coaliţiei antifasciste împotriva agresorilor. În prima jumătate a anului 1944 trupele sovietice au eliberat aproape în întregime teritoriul U.R.S.S., dând lovituri nimicitoare inamicului. La 6 iun. 1944 aliaţii occidentali au deschis al doilea front în Franţa. Lupte grele s-au desfăşurat în 1943 – 1944 pe teritoriile Italiei şi Iugoslaviei. În Italia s-a stabilit în primăvara anului 1944 la Napoli un guvern

democratic de coaliţie cu participarea comuniştilor. În Iugoslavia, la 29 nov. 1943, a doua sesiune a Vecei populare antifasciste de eliberare a adoptat hotărâri fundamentale pentru dezvoltarea democratică şi socialistă a ţării. Pe frontul din Pacific şi Asia de Sud-Est armatele chineze, americane, britanice (unităţi indiene), neozeelandeze, australiene, mişcările de eliberare din Indochina, Malaysia, Birmania, Indonezia, Filipine au dat puternice lovituri cotropitorilor japonezi obligându-i să se replieze din insulă în insulă, iar pe continent să se „închidă" în marile oraşe. În condiţiile externe favorabile oferite de înaintarea victorioasă a armatelor sovietice şi de succesele coaliţiei antihitleriste pe celelalte fronturi în vara şi toamna anului 1944, sub conducerea comuniştilor, s-au produs insurecţiile armate antifasciste eliberatoare, momente de cotitură în dezvoltarea ulterioară a României, Poloniei, Cehoslovaciei, Bulgariei, Albaniei, în acelaşi timp cu intensificarea luptei eliberatoare a popoarelor iugoslave, cu intensificarea acţiunii de organizare a forţelor antifasciste în Ungaria şi sabotarea maşinii de război hitleriste. Înfrângerea militară a Germaniei hitleriste, care se apropia cu repeziciune, a accentuat criza internă a regimului nazist, exprimată prin complotul pus la cale împotriva lui Hitler la 20 lui, 1944 (v. *atentatul de la 20 iulie),* intensificarea rezistenţei populare împotriva naziştilor, urmată de teroarea nazistă împotriva întregului popor. Apropierea sfârşitului

i-a făcut pe nazişti să-şi intensifice acţiunea criminală de exterminare în masă a deţinuţilor din lagărele de concentrare şi a populaţiei civile din teritoriile ocupate. Insurecţia armată antifascistă şi antiimperialistă din România (v.), săvârşită sub conducerea P.G. Pentru., moment de răspântie în istoria contemporană a ţării, a fost, în acelaşi timp, un moment important în desfăşurarea celui de-al doilea război mondial, soldat cu întoarcerea armelor de către armata română împotriva Germaniei şi prăbuşirea întregului front hitlerist în Balcani. Armata română a adus o contribuţie însemnată, alături de armatele sovietice, la eliberarea teritoriului ţării, a Ungariei, Cehoslovaciei, la zdrobirea maşinii de război germane. Armatele române au luat parte la sute de bătălii şi lupte, au eliberat mii de localităţi, au forţat zeci de obstacole naturale. În decurs de 264 zile de luptă, trupele române au străbătut o distanţă de circa 1.700 km, de la M. Neagra, până în apropiere de Praga. Efectivul total al trupelor româneşti în războiul antihitlerist s-a ridicat la 538.536 soldaţi şi ofiţeri. Jertfele de sânge ale armatei române au fost de aproape 170.000 morţi, răniţi şi dispăruţi. Armata română a provocat inamicului pe frontul antihitlerist pierderi reprezentând echivalentul a 14 divizii. Pentru eroism şi fapte de vitejie au fost decoraţi peste 300.000 militari români cu ordine şi medalii româneşti, sovietice, cehoslovace şi ungare. Alături de trupele sovietice au luptat, de

asemenea, unităţi cehoslovace, poloneze, bulgare. Armata populară de eliberare a Iugoslaviei s-a distins în toamna anului 1944, alături de trupele sovietice, în luptele pentru eliberarea Belgradului (20 oct.) şi a întregului teritoriu al Iugoslaviei. În primăvara anului 1945, după eforturi grele şi jertfe uriaşe, Germania hitleristă a fost înfrântă de trupele coaliţiei antifasciste. U.R.S.S. şi-a adus contribuţia hotărâtoare prin mobilizarea celei mai mari armate şi reţinerea pe frontul de răsărit în timpul războiului a 65 – 70% din efectivul forţelor armate naziste şi distrugându-le în cursul unor mari bătălii. La lupta împotriva forţelor Axei au adus o însemnată contribuţie forţele armate ale S.U.A., Marii Britanii şi dominioanelor, apoi ale Franţei şi ale altor ţări cotropite din Occident. La victoria împotriva imperialismului japonez şi-au adus o apreciabilă contribuţie forţele armate chineze, mai ales Armata populară de eliberare a Chinei, constituită şi condusă de comunişti. Germania hitleristă a capitulat la 9 mai, iar Japonia la 2 sept. 1945. În ultima fază (de la 8 aug. 1945) a războiului împotriva Japoniei a participat şi U.R.S.S. Împreună cu unităţi militare ale R.P. Mongole. Războiul s-a încheiat cu înfrângerea statelor agresoare. Soarta Germaniei postbelice a fost hotărâtă la Conferinţele de la Ialta şi Potsdam (v.). În cadrul Conferinţei internaţionale de la San Francisco (25 apr. – 26 iun. 1945) (v.) s-a hotărât înfiinţarea O.N.U., pentru dezvoltarea legăturilor între popoare şi consolidarea păcii. Tratatele de

pace cu foştii aliaţi europeni ai Germaniei – Bulgaria, Finlanda, Italia, România, Ungaria – s-au semnat la Paris la 10 febr. 1947. Cu Germania nu s-a semnat vreun tratat de pace, iar cu Japonia s-a semnat un Tratat de pace de către S.U.A. Şi aliaţii lor occidentali în sept. 1951, la San Francisco (v.). După sfârşitul celui de-al doilea război mondial omenirea a cunoscut profunde schimbări şi transformări provocate de adâncirea crizei generale a capitalismului, de constituirea şi dezvoltarea impetuoasă a sistemului mondial al socialismului, de prăbuşirea sistemului colonial al imperialismului şi apariţia a zeci de noi state pe harta lumii.

RĂZBOIUL CIUDAT, perioadă cuprinsa între 3 sept. 1939 – 10 mai 1940. După declanşarea la 1 sept. 1939 a agresiunii Germaniei contra Poloniei, Franţa şi Marea Britanie au declarat război Germaniei. La 10 mai 1940, Germania a pornit ofensiva sa în V contra Olandei, Belgiei, Luxemburgului şi Franţei. Intervalul de timp cuprins între aceste date s-a caracterizat pe froiitul de V al Germaniei printr-o linişte relativă, singurele operaţiuni militare desfăşurate după o mică progresiune a trupelor franceze în teritoriul german reducându-se la acţiuni de patrulare ale trupelor celor două tabere masate la graniţe. Această situaţie se datora în mare măsură faptului că cercurile politice conducătoare engleze şi franceze nu erau pe deplin convinse că Germania nazistă va începe ofensiva şi în V Europei. Un

important rol negativ l-a avut şi faptul că strategia statului major al armatei franceze era învechită, absolutizând importanţa liniei fortificate Maginot pe care o considera ca o stavilă sigură în faţa unei eventuale ofensive germane. Faptelor respective li se adaugă poziţia guvernului britanic, condus de Chamberlain care declara în dec. 1939, când armatele poloneze erau deja înfrânte: „nu cred că nemţii ar avea vreo intenţie să ne atace”, împingând astfel până la ultimele limite politica conciliatoristă. Acest război „de poziţii” a influenţat negativ evoluţia operaţiunilor militare din Polonia, care a fost înfrântă în mai puţin de o lună. În această perioadă cele două tabere au trecut la organizarea economiei pentru a face faţă necesităţilor războiului şi la organizarea şi desăvârşirea pregătirii forţelor militare de care dispuneau. Dar, în timp ce pregătirile aliaţilor decurgeau lent şi în dezordine, forţele germane au reuşit să-şi dubleze efectivele şi să-şi sporească în mod considerabil producţia de război. Declanşarea, la 10 mai, a ofensivei germane contra Olandei, Belgiei, Luxemburgului şi Franţei a pus capăt r.e. Şi s-a soldat cu înfrângerea rapidă a acestor state.

REASIGURARE, tranzacţie prin care întreprinderea de asigurare (asigurătorul) transferă o parte din riscurile asumate (în cazul în care acestea sunt prea mari), asupra uneia sau mai multor societăţi de asigurare (reasiguratori). În baza contractului de **r.,** reasiguratorul participă

proporţional cu ąsiguratorul, atât la primele încasate, cât şi la despăgubirea daunelor ivite. Reasiguratorul nu are niciun fel de obligaţii faţă de cel asigurat, iar acesta din urmă nu poate avea pretenţii faţă de reasigurator. Contractul de **r.** trebuie să prevadă: mărimea riscului, prima de **r.,** obligaţiile părţilor, mecanismul de identificare şi evaluare a riscurilor produse etc. **(v**. Şi *asigurare)*.

REBUS SIC STANTIBUS, expresie latină cu sensul „cât timp lucrurile vor sta aşa", ce desemnează regula (clauza) potrivit căreia schimbarea fundamentală a împrejurărilor care au stat la baza încheierii unui tratat duce la încetarea efectelor acelui tratat. Schimbările survenite pot afecta tratatul în totalitatea sa ori numai anumite prevederi ale acestuia. Clauza **r.s. Se** este invocată adesea de statele care, dorind să denunţe în mod unilateral un tratat, susţin că au intervenit schimbări esenţiale ale circumstanţelor ce au determinat încheierea acestuia şi, ca atare, nu se mai consideră legate de prevederile sale. Tendinţa de a denunţa unilateral un tratat prin invocarea clauzei r.s.s. este de natură să afecteze negativ forţa juridică a tratatelor, nesocoteşte principiul conform căruia tratatele trebuie respectate *(pacta sunt servanda)* şi, de cele mai multe ori, disimulează, în fapt, intenţia unui ştat de a viola un acord internaţional. Germania hitleristă şi Italia fascistă, în perioada premergătoare celui de-al doilea război mondial, au invocat în mai multe

rânduri această clauză, pentru a justifica numeroase încălcări ale tratatelor internaţionale. Convenţia de la Viena, din 1969, privitoare la dreptul tratatelor prevede că schimbarea fundamentală a împrejurărilor în raport cu cele existente în momentul încheierii unui tratat nu poate fi invocată ca motiv pentru a pune capăt unui tratat, în afară de cazul în care: a) existenţa acestor împrejurări a constituit un temei esenţial al consimţământului părţilor de a fi legate prin tratat; b) schimbarea are ca efect transformarea în mod radical a naturii obligaţiilor ce au rămas de executat în virtutea tratatului. Conform acestei convenţii, schimbarea fundamentală a* circumstanţelor nu poate fi invocată ca motiv pentru a pune capăt tratatului (dacă este vorba de un tratat ce stabileşte o frontieră) sau dacă schimbarea circumstanţelor rezultă dintr-o violare de către partea care o invocă, fie a unei obligaţii a tratatului, fie a unei alte obligaţii internaţionale faţă de celelalte părţi la tratat. În interesul asigurării legalităţii internaţionale, ori de câte ori au survenit schimbări fundamentale ale împrejurărilor ce au determinat încheierea unui tratat internaţional, mijlocul cel mai potrivit pentru aplicarea clauzei r.s. s» îl constituie negocierile dintre statele părţi la tratat, prin care acestea pot pune capăt tratatului, ori dispune suspendarea lui, revizuirea etc.

RECEPŢIE DIPLOMATICĂ, reuniune ce constituie o formă de contact şi de dezvoltare a

relaţiilor dintre membrii personalului diplomatic (v.) al misiunii diplomatice **(v.)** şi ceilalţi membri ai corpului diplomatic (.), autorităţile şi cercurile politice, sociale, comerciale şi culturale ale statului de reşedinţă **(v.)** al misiunii diplomatice. R.d. se organizează cu ocazia sărbătorilor naţionale, la sosirea unor personalităţi importante sau a unor delegaţii din ţara căreia îi aparţine misiunea diplomatică, la ocaziile stabilite de regulile protocolare ale ţării de reşedinţă, precum şi în cursul activităţii obişnuite a misiunii. Recepţiile prilejuiesc contacte neoficiale şi schimburi libere de păreri asupra diferitelor probleme interesând pe participanţi.

RECESIUNE, fază a ciclului economic capitalist, caracterizată printr-un declin al activităţii economice generale; ea poate fi profundă sau de proporţii mai reduse, şi totodată poate fi de scurtă sau de lungă durată, din care cauză în accepţia unor economişti conceptul de r. substituie pe cel de criză economică. Economia capitalistă a fost zguduită periodic de **r.; r**. În care au intrat principalele ţări capitaliste în 1974 constituie un exemplu şi ea s-a concretizat în acel an în: reducerea ritmului de creştere a P.N.B. pe ansamblul lumii capitaliste (influenţată de reducerea absolută a producţiei industriale sau diminuarea ritmului ei de creştere), creşterea masivă a şomajului, accelerarea inflaţiei, înregistrarea unor deficite ale balanţei comerciale şi de plăţi. În iarna 1974 – 1975, a căpătat

caracteristicile unei puternice crize economice care, pe parcursul anului 1975, a atins punctul culminant; suita de măsuri economice adoptate de diferite ţări – iniţial cu caracter antiinflaţionist, iar ulterior antirecesionist, vizând relansarea economiilor naţionale – a adus, spre sfârşitul anului, semne de înviorare în unele ţări, dar pe întregul an 1975 ansamblul lumii capitaliste a înregistrat cele mai nefavorabile rezultate din întreaga perioadă postbelică (reducerea P.N.B. cu 2,1% faţă de anul 1974; diminuarea producţiei industriale; subutilizarea capacităţilor de producţie; reducerea cererii de consum; agravarea problemei şomajului etc.). 1974 şi 1975 au marcat astfel cea mai profundă şi îndelungată criză ciclică înregistrată de ţările capitaliste în ultimele patru decenii.

RECHEMARE, mod de încetare a funcţiei unui agent diplomatic în statul acreditar (.) Cazurile de încetare a funcţiei şi de rechemare a agenţilor diplomatici sunt reglementate de Convenţia de la Viena, din 19 bl, privitoare la relaţiile diplomatice (v.). Diplomatul poate fi rechemat, fie din iniţiativa statului acreditant (v.) fie din aceea a statului acreditar. În cazul şefului de misiune, **r**. Îmbracă o formă solemnă. Dacă şeful de misiune lipseşte în momentul **r.,** sau dacă îşi ia rămas bun de la şeful statului acreditar înainte de a fi primit scrisorile de **r.,** acestea vor fi prezentate de către succesorul său. Există obiceiul ca înainte de plecarea de la post şeful misiunii să facă anumite

vizite oficiale de rămas bun. Pentru ceilalţi membri ai personalului diplomatic al misiunii, procedura **r*** este simplă: misiunea informează Ministerul Afacerilor Externe al ţării de reşedinţă că guvernul său a hotărât să-l recheme pe diplomatul respectiv.

RECHIZIŢIE, măsură luată de un stat prin care locuitorii teritoriului său sunt obligaţi să-i pună la dispoziţie contra unei despăgubiri, plătite imediat sau angajate pentru viitor, anumite bunuri. Re poate avea drept obiect şi obligaţia de prestare a anumitor servicii. În timp de război, statele procedau în teritoriile ocupate la r, unor obiecte necesare armatei sau pretindeau efectuarea unor prestaţii personale. Legile şi obiceiurile aplicabile în caz de război (v.) confereau puterii de ocupaţie dreptul de a efectua r. În prezent, exista un larg consens de a considera r. pe un teritoriu ocupat drept jaf.

RECIPROCITATE, principiu al relaţiilor internaţionale. El se găseş1 o afirmat în principalele noastre documente de partid şi de stat, după cum i sigurează şi în numeroase acte internaţionale, semnate de România, cum ar fi „Programul complex al adâncirii şi perfecţionării în continuare a colaborării şi dezvoltării integrării economice socialiste a ţărilor membre ale G.A.E.R”. din lui. 1971 şi în cele mai multe tratate, convenţii şi acorduri economice şi de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică. R. prezintă importanţă şi în materia condiţiei juridice a

străinilor. În afară de drepturile recunoscute străinilor în virtutea regimului „naţional”, România recunoaşte unor străini drepturi speciale prin tratate bilaterale, sub condiţia r. Acesta este cazul tratatelor şi convenţiilor de asistenţă juridică, a convenţiilor comerciale şi de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică.

RECOMANDARE (în dreptul internaţional) * hotărâre adoptată, de obicei sub forma unei rezoluţii privind un anumit mod de acţiune, în cadrul unei organizaţii internaţionale. În ciuda termenului, în funcţie de competenţa organului care a adoptat-o, r. poate conţine elemente cu caracter obligatoriu sau facultativ. Pentru aducerea la îndeplinire a prevederilor cuprinse în r. nu pot fi însă întreprinse măsuri coercitive. În acest sens, **r.** prin ele însele nu creează norme de drept internaţional şi nu pot fi considerate izvor primar de drepturi şi obligaţii. Aceasta nu exclude însă ca în unele situaţii **r.,** adoptată de organizaţii internaţionale, pe baza competenţelor stabilite în actul sau constitutiv, vizând probleme ale menţinerii păcii şi securităţii, dezvoltării colaborării internaţionale etc., să capete o semnificaţie şi o autoritate moraî-politică deosebită. Asemenea **r.** au o mrâurire directă asupra relaţiilor dintre state şi contribuie deseori la formularea de noi principii şi norme de drept internaţional. Un rol crescând îl au r. adoptate de Adunarea Generală a O.N.U. sub forma rezoluţiilor. O valoare politică distinctă revine Adunării

Generale **a** O.N.U. privind luarea de măsuri corespunzătoare pentru **a** asigura reglementarea paşnică a unei situaţii internaţionale, atunci când continuarea acesteia este de natură să compromită relaţiile amicale dintre naţiuni.

RECTIFICAREA FRONTIEREI, modificare parţială şi strict limitată a traseului unei frontiere de stat, în scopul remedierii unor erori săvârşite cu ocazia delimitării frontierei sau al înlăturării anumitor neajunsuri de ordin practic. R.f. poate deveni necesară în urma unor fenomene naturale locale, ca de ex, prăbuşirea unei porţiuni de teren, ivirea unor insule într-o apă frontalieră, schimbarea şenalului navigabil (v.) al unui curs de apă care, formează frontiera etc. În asemenea cazuri, r.f. este considerată ca o operaţie normală între două state vecine şi nu are caracterul unei cedări de teritoriu. R.f. se realizează printr-un acord special încheiat între cele două state, pe baza constatărilor făcute la faţa locului de organe împuternicite în acest scop, de obicei o comisie mixtă.

RECUNOAŞTERE (în relaţiile internaţionale), declaraţie – sau alt act ori complex de acte echivalând cu o declaraţie – a unui stat sau a unui grup de state prin care se constată apariţia unui nou stat sau a altei situaţii interesând relaţiile internaţionale. Actul r. poate îmbrăca forma unei note diplomatice, a unei notificări directe către statul recunoscut, a unor mesaje, declaraţii oficiale în presă sau chiar telegrame de felicitare.

Mai rar, r. poate fi făcută şi prin intermediul unor tratate internaţionale în care se precizează volumul şi natura relaţiilor dintre părţi. R. nu poate emana decât de la state ca un atribut al suveranităţii lor. În funcţie de volumul şi întinderea efectelor, r. poate fi *de jure*, cu un caracter deplin, şi definitiv, şi *de facto*, cu un caracter limitat şi provizoriu. Între aceste două forme de **r.** nu există decât o deosebire de grad şi nu de esenţă. După forma de exprimare, **r.** poate fi *expresă*, făcută prin acte unilaterale speciale arătate mai sus, sau *tacită,* când, în lipsa unor acte formale, poate fi dedusă fără echivoc din acte concrete, cum ar fi stabilirea de relaţii diplomatice. În dreptul internaţional pe lângă **r.** statelor, se mai cunoaşte **r.** guvernelor, a calităţii de răsculaţi sau beligeranţi, a naţiunii care luptă pentru eliberare. **R.** guvernelor intervine numai atunci când, într-un stat existent, puterea este preluată de guvern prin alte mijloace decât pe căi constituţionale (lovitura de stat, revoluţia socială etc.). **R.** guvernului implică **r.** statului. **R.** statului nu cuprinde însă şi necesitatea **r.** unui nou guvern al acestuia. R. calităţii de răsculat sau beligerant intervine când cei care s-au răsculat împotriva guvernului unui stat au dobândit o parte din teritoriu, au organe de conducere proprii reprezentative, desfăşoară operaţii militare în formă organizată. R. naţiunii care luptă pentru eliberare are loc pe o anumită treaptă de dezvoltare şi atunci când există organe care

conduc această luptă, indiferent de denumirea pe care o poartă: comitete naţionale, guverne provizorii etc. În epoca contemporană, când colonialismul a fost scos în afara legii, **r.** naţiunilor care luptă pentru eliberare a căpătat o deosebită importanţă şi noi semnificaţii. România sprijină prin politica sa de **r.** lupta de eliberare naţională a popoarelor. **R.** are ca efecte: posibilitatea celui recunoscut de a stabili relaţii diplomatice cu cel care îl recunoaşte, posibilitatea de a dispune de bunurile sale ce se află pe teritoriile statetelor care l-au recunoscut, posibilitatea de a intenta acţiuni în justiţie şi, în general, facilitarea exercitării drepturilor sale suverane în toate domeniile colaborării internaţionale, de a desfăşura relaţii internaţionale normale. **R.** nu are efecte constitutive, ci declarative. Nerecunoaşterea unor state noi sau practicile discriminatorii în această privinţă pot crea un climat de încordare.

RECUNOAŞTEREA SENTINŢELOR ARBITRALE ŞI A HOTĂR ÎNLOR JUDECĂTOREŞTI STRĂINE, admiter ea în statul solicitat a efectelor unui act jurisdicţional străin. Într-un sens mai restrâns, recunoaşterea constă în admiterea puterii lucrului judecat şi a opozabilităţii faţă de terţi a sentinţei arbitrale sau hotărârii judecătoreşti străine. Recunoaşterea are caracter declarativ. Ea nu conferă actului jurisdicţional străin efecte noi, ci implică posibilitatea valorificării pe teritoriul statului

solicitat. Totodată, recunoaşterea are caracter voluntar, statul solicitat fiind în drept să decidă dacă şi în ce condiţii anume va accepta asemenea efecte. Legislaţia română recunoaşte cu titlu general (în afară de existenţa unui tratat internaţional) sentinţele arbitrale şi hotărârile judecătoreşti străine, însă numai dacă se constată ca ele sunt conforme principiilor dreptului internaţional. În temeiul unor tratate internaţionale la care este parte, România a admis sistemul recunoaşterii de drept a actelor jurisdicţionale străine.

REEVALUARE, modificare oficială **a** valorii valutei naţionale, fie în sensul creşterii acestei valori (revalorizare), fie în sensul scăderii ei (devalorizare). Prin extensie, r. se referă la modificările cursurilor de schimb ale valutelor occidentale, în sensul creşterii sau descreşterii.

REEXPORT, operaţiune comercială ce constă în exportul unor produse importate (aflate în depozitele vamale), care nu au suferit nici**o** prelucrare. **R.** reprezintă **o** activitate specifică ţărilor cu tradiţie **în** comerţul de mijlocire (de ex. Kuwait, Liban). Deţinând ponderi importante în exporturile lor totale, **r.** constituie pentru aceste ţări **o** sursă de venituri valutare, provenite din taxele de export percepute şi din vehicularea produselor cu mijloace proprii de transport.

RED EVENŢĂ, suma plătită pentru dreptul de a folosi proprietatea altuia în scopuri productive. R. se plătesc periodic, şi, din punct de vedere

juridic, ele emană, în special, din sistemul concesiunilor (renunţare de către un stat, pe o anumită perioadă de timp, la dreptul de folosinţă asupra unor terenuri, bogăţii naturale, întreprinderi etc. În favoarea unui alt stat sau unei întreprinderi străine). În relaţiile economice internaţionale, o importanţă deosebită au» căpătat în perioada postbelică *petroliere*, reprezentând sumele plătite ţărilor membre ale O.P.E.C, de către companiile petroliere în contul concesionării, spre explorare şi exploatare, a unor întinse perimetre petrolifere. ~ p. se percep ca un procent asupra preţului petrolului şi, alături de impozitele asupra producţiei de ţiţei, constituie veniturile petroliere ale statelor respective, rezultate din concesionarea terenurilor. După „criza petrolului" din 1973, ţările exportatoare de ţiţei au înlocuit în tot mai mare măsură sistemul concesiunilor cu sistemul parii cipaţici statelor respective în domeniul petrolului, ceea ce a dus la diminuarea r. În cadrul plăţilor petroliere (v.). Odată cu amplificarea transferului de tehnologie (v.), a schimbului internaţional de cunoştinţe tehnico-ştiinţifice, au căpătat o importanţă deosebită şi ~ *pentru acordarea de licenţe pentru procese tehnologice*.

REDUCERE LINEARĂ A TAXELOR VAMALE, metodă de realizare a concesiilor tarifare multilaterale, folosită în cadrul G.A.T.T. Spre deosebire de metoda reducerii directe, specifică negocierilor tarifare bilaterale desfăşurate

„produs cu produs”, r.l. a t.v. – utilizată pentru prima dată în cursul rundei Kennedy –, se aplică unei game mari de produse. Ea oferă ca avantaje suplimentare posibilitatea ca pierderile înregistrate de către părţile contractante în ceea ce priveşte taxele vamale la unele produse să fie compensate cu câştiguri la alte produse. De asemenea, r. I. a **t.v.** dă posibilitatea ca gama de produse şi cuantumul reducerilor de taxe vamale să fie cunoscute înainte de începerea rundelor de negocieri.

REFUGIAT, persoană care, din cauza unor conflicte armate, a fost silită să-şi părăsească ţara şi să rămână pe teritoriul unui stat străin, fără ca prin aceasta să fi pierdut sau să fi renunţat la cetăţenia statului de origine. După primul război mondial, numărul r. a crescut ca urmare a dictaturii fasciste din Germania şi Italia. După cel de-al doilea război mondial s-a pus problema repatrierii milioanelor de persoane strămutate şi, respectiv a persoanelor care au fost deportate pe teritoriul unor state străine de autorităţile hitleriste. În 1946 Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat o rezoluţie care prevedea repatrierea grabnică a refugiaţilor şi persoanelor strămutate. Au fost create anumite oficii internaţionale care au ca scop protejarea r. Printre acestea, cele mai importante au fost: înaltul Comisar al Societăţii Naţiunilor pentru **r. (v»),** creat între cele două războaie mondiale; Administraţia O.N.U. pentru ajutor şi reabilitare; Organizaţia internaţională

ar., înaltul Comisar al O.N.U. pentru r. Şi Agenţia O.N.U. pentru ajutorare şi lucrări, în conformitate cu prevederile Convenţiei asupra statutului internaţional al **r.** din 1933, **r.** trebuiau să aibă paşaport Nansen **(v.).** Statutul juridic al E. din Germania a fost reglementat prin Aranjamentul provizoriu privind refugiaţii din Germania (1936), Convenţia privind r. din Germania (1938) şi Protocolul adiţional la Convenţie (1939). După ultimul război mondial, O.N.U. a adoptat, în 1951, Convenţia privind statutul juridic al r. prin care se prevedea obligativitatea de a se acorda acestora drepturile elementare în materia raporturilor civile ca şi străinilor. Această Convenţie a intrat în vigoare în 1959 şi a înlocuit convenţiile anterioare. Ea se aplică în mod exclusiv persoanelor care au devenit r., ca urmare a evenimentelor care au avut loc înainte de 1 ian. 1959. Cu toate reglementările adoptate pe plan internaţional, situaţia r. Şi a persoanelor strămutate nu a fost definitiv rezolvată.

REGIM DE FRONTIERĂ, regim stabilit prin legile interne ale statului şi prin convenţii internaţionale pentru paza frontierelor de stat şi pentru prevenirea conflictelor (incidentelor) de frontieră. În sens rest tine, r. de f. reprezintă regimul juridic stabilit prin dispoziţii unilaterale ale statului cu privire la paza frontierei, libertatea de intrare şi şedere în localităţile de frontieră, reglementarea folosirii pământului şi a apei, a activităţii economice a populaţiei din anumite

porţiuni ale frontierei etc. Statele au dreptul să stabilească zone de frontieră interzise care pot avea diferite lăţimi. Fâşia tangentă liniei de frontieră intră în competenţa exclusivă a organelor de frontieră. Intrarea în restul zonelor de frontieră şi domicilierea se admit pe baza autorizaţiei speciale a organelor competente. În sens larg, r. de f. reprezintă regimul juridic stabilit prin convenţii internaţionale între ţările limitrofe în legătură cu reglementarea întreţinerii frontierei, utilizarea drumurilor de frontieră, trecerea frontierei de către grăniceri, vameşi, însoţitori de vagoane de căi ferate sau de persoanele care deţin terenuri arabile pe teritoriul celuilalt stat.

REGIM NAŢIONAL, statut juridic care se aplică persoanelor fizice – cetăţeni ai unui stat străin – şi persoanelor juridice care au naţionalitatea acestuia constând în drepturile şi obligaţiile civile, precum şi reglementările corespunzătoare, egale cu ale cetăţenilor statului care aplică acest regim. R.n. poate fi acordat altor state unilateral; de regulă el este acordat prin documente bilaterale sau multilaterale, pe bază de reciprocitate. Aplicarea acestui regim poate fi limitată la unele drepturi şi înlesniri, sau în timp. R.n. a fost folosit multă vreme pentru a impune statelor mici, mai puţin dezvoltate, să acorde firmelor din ţările puternice condiţii egale cu societăţile naţionale, ceea ce le-a pus pe acestea din urmă în situaţii de inegalitate, le-a înlăturat de

la activităţi economice, pe teritoriul propriu sau le-a subordonat firmelor străine. De aceea, în ultima perioadă se acordă mai curând regimul naţiunii celei mai favorizate, statele – mai ales cele mici şi care au economie în curs de dezvoltare – rezervându-şi în mod firesc dreptul de a crea pentru firmele şi cetăţenii proprii un regim mai avantajos, care să favorizeze dezvoltarea economiei naţionale. România acordă r.n., de ex. În ceea ce priveşte ocrotirea juridică a cetăţenilor altor ţări, aflaţi pe teritoriul român, în ceea ce priveşte drepturile lor personale şi patrimoniale, pe bază de convenţii de asistenţă juridică, precum şi în ceea ce priveşte protecţia navelor, încărcăturii şi pasagerilor altui stat, naufragiate în apele ţării noastre, pe bază de acorduri de navigaţie maritimă.

REGIM VAMAL (POLITICĂ VAMALĂ), totalitatea dispoziţiilor legale care privesc intrarea şi ieşirea mărfurilor dintr-o ţară prin punctele vamale. Parte componentă a politicii economice externe a unui stat, r.v. cuprinde totalitatea legilor, regulamentelor, dispoziţiilor administrative şi hotărârilor cu caracter intern care privesc controlul bunurilor cu ocazia trecerii frontierei de stat, îndeplinirea formalităţilor vamale şi onorarea taxelor vamale. Informaţiile principale privind r.v. al unei ţări (grup de ţări) * se găsesc în legea tarifului vamal al ţării respective.

REGIMUL DE FRONTIERĂ AL ROMÂNIEI este reglementat în principal prin Decretul nr. 678

din 7 oct. 1969 privind regimul de pază al frontierei de stat a R.S. România. Potrivit regimului instituit este stabilita o „zonă de frontieră" alcătuită din teritoriul comunelor, oraşelor şi municipiilor care au limita comună cu frontiera mai puţin teritoriul Constanţa şi o „râşie a trupelor de grăniceri" de-a lungul frontierei, cu excepţia litoralului M. Negre şi a porturilor la Dunăre situate la frontieră, lată de 20 m. Decretul 678/1969 reglementează accesul, şederea, circulaţia, semănarea culturilor înalte, vânătoarea, păşunatul, lucrările de construcţii pe o adâncime de 500 m de la linia de frontieră, modul de folosire a apelor, pescuitul, excursii în „zona de frontieră", stabilirea şi sancţionarea contravenţiilor la regimul de frontieră. Accesul în incinta porturilor ca şi la bordul navelor sub pavilion străin este permis numai în baza unor acte speciale. Trecerea frontierei de stat (v.) se face, de asemenea, în baza unor acte speciale (v. paşapoarte) şi prin anumite puncte denumite „puncte de control", care pot fi rutiere, feroviare, portuare sau aeriene. Intre România şi statele vecine au fost încheiate tratate şi convenţii bilaterale referitoare la regimul de frontieră, la delimitarea **(v.)** şi demarcarea **(v*)** frontierei, trecerea frontierei de către autorităţile de grăniceri, vameşi, însoţitori de vagoane de cale ferată, de către persoane care posedă loturi de pământ pe teritoriul celuilalt stat în vederea cultivării, rezolvarea litigiilor de frontieră etc. (v. Tratatul din 1961 încheiat între

România şi U.R.S.S., Tratatul din 1963 între România şi Ungaria, Convenţia din 1957 între România şi Iugoslavia, Convenţia din 1952 între România şi Bulgaria). În general, aceste tratate împart frontiera în secţiuni sau sectoare, fiecare din acestea intrând în atribuţiile a doi reprezentanţi, câte unul din partea fiecărui stat, numiţi împuterniciţi de frontieră. Eventualele conflicte sunt în competenţa acestor împuterniciţi. Dacă aceştia nu reuşesc să aplaneze conflictul, rezolvarea lui urmează să se facă pe cale diplomatică.

REGIMUL SPAŢIULUI AERIAN, totalitatea reglementărilor juridice privind spaţiul aerian. Principiul dominant al acestor reglementări este acela al suveranităţii statului asupra spaţiului aerian. Potrivit acestui principiu, statul este suveran asupra coloanei de aer aflate deasupra teritoriului său, precum şi a spaţiului aerian al mării teritoriale. În ce priveşte spaţiul aerian de deasupra largului mării, acesta este liber, nefiind supus suveranităţii vreunui stat. Toate statele au deasupra mării libere libertatea de survol în condiţiile asigurării şi organizării zborurilor în securitate. Principiul suveranităţii statului asupra spaţiului aerian, unanim recunoscut prin normele dreptului internaţional contemporan, a fost consacrat printr-o serie de documente internaţionale cum sunt: Convenţia de la Paris din 1919, Convenţia de la Havana din 1928 şi Convenţia de la Chicago din 1944. În virtutea

suveranităţii complete şi exclusive a statului asupra spaţiului său aerian, el este singurul în măsură să stabilească regimul juridic al acestui spaţiu, ei ar reglementările elaborate de el privesc nu numai problemele aviaţiei, ci şi celelalte domenii cum sunt comunicaţiile, prevenirea poluării aerului, diferite măsuri de ordin sanitar etc. În spaţiul său aerian, un stat exercită, în principal, următoarele drepturi: instituie reglementările necesare în vederea asigurării traficului aerian; stabileşte drepturile de tranzit şi de trafic în vederea realizării serviciilor aeriene între două sau mai multe ţări; încheie tratate bilaterale sau multilaterale în legătură cu traficul aerian; dirijează şi coordonează activitatea de zbor, desemnează rutele aeriene ce trebuie urmate, fixează zonele interzise zborului aeronavelor străine; desemnează aeroporturile vamale deschise traficului aerian internaţional şi efectuează controlul vamal; stabileşte normele privind intrarea şi ieşirea din ţară a aeronavelor, pasagerilor, echipajelor şi mărfurilor; acordă asistenţă aeronavelor în primejdie etc. Prin numeroase acorduri bilaterale şi multilaterale, statele stabilesc reglementările juridice corespunzătoare pentru zborul aeronavelor lor civile pe teritoriile lor. România a încheiat numeroase astfel de acorduri. În temeiul suveranităţii statelor, r.s.a. al fiecărei ţări este reglementat prin legislaţia internă a acestora.

REGIMUL SPAŢIULUI AERIAN AL

ROMÂNIEI este reglementat prin Codul aerian care defineşte spaţiul aerian al României drept coloana de aer de deasupra teritoriului său şi care se află sub suveranitatea deplină şi exclusivă a statului român. Spaţiul aerian este împărţit în următoarele zone: a) spaţiul de circulaţie aeriană; b) zone rezervate pentru lucru aerian; c) zone interzise. Regimul de zbor al aeronavelor de orice categorie şi naţionalitate în spaţiul aerian al României prevede anumite culoare de trecere obligatorie deasupra frontierelor la pătrunderea şi ieşirea aeronavelor în spaţiul şi din spaţiul nostru aerian. Conform codului aerian, actele şi faptele juridice petrecute pe bordul aeronavelor civile înmatriculate în România, precum şi condiţia juridică a încărcăturii la bord în timpul unui zbor internaţional sunt reglementate de legile româneşti. Dispoziţiile legii române se aplică cu unele derogări şi aeronavelor civile neînmatriculate în România, inclusiv echipajelor şi pasagerilor în timpul zborului în spaţiul nostru aerian. Zborurile internaţionale se efectuează după orarii şi itinerare prestabilite, potrivit acordurilor aeriene bilaterale şi convenţiilor multilaterale în vigoare. Pentru zborurile neprevăzute în acordurile internaţionale este necesară o autorizaţie specială prealabilă numită „autorizaţie de survol” eliberată de Ministerul Afacerilor Externe. Activitatea aeronautică civilă este reglementată şi controlată de Departamentul Aviaţiei Civile din Ministerul Apărării Naţionale.

REGIMUL SPAŢIULUI COSMIC, totalitatea normelor referitoare la explorarea şi utilizarea spaţiului extraatmosferic. Ele sunt prevăzute în: Tratatul referitor la principiile care guvernează activitatea statelor în utilizarea şi explorarea spaţiului cosmic, inclusiv Luna şi celelalte corpuri cereşti (r.) din 1967; Acordul privind salvarea astronauţilor, întoarcerea astronauţilor şi restituirea obiectelor spaţiale (v.), din 1967; Convenţia asupra responsabilităţii internaţionale pentru daunele cauzate prin obiecte spaţiale din 1971; Convenţia asupra înregistrării obiectelor lansate în spaţiul cosmic, din 1974. Conform acestor reglementări spaţiul cosmic, inclusiv Luna şi celelalte corpuri cereşti, nu pot fi supuse suveranităţii lor. Statele pot explora şi utiliza în mod liber, fără nicio discriminare, în condiţiile egalităţii şi conform cu dreptul internaţional, toate regiunile corpurilor cereşti, fiindu-le în mod liber accesibile. Statele se angajează să nu lanseze pe orbită în jurul Pământului niciun obiect purtător de arme nucleare (v. *denuclearizarea cosmosului*) sau alte arme de distrugere în masă, să nu instaleze asemenea arme pe corpurile cereşti, să nu plaseze asemenea arme în niciun fel în acest spaţiu. Sunt interzise instalarea pe corpurile cereşti de baze militare, instalaţii militare şi fortificaţii, experienţele militare de orice tip, precum şi manevre militare. Statele consideră cosmonauţii ca trimişi ai umanităţii în cosmos şi le vor acorda întreaga asistenţă posibilă în caz de

accident, de pericol sau aterizare forţată pe teritoriul unui alt stat sau de amerizare în marea liberă. Convenţiile consacră principiul responsabilităţii absolute a statului care desfăşoară activităţi în spaţiul cosmic în caz de eventuale daune cauzate altor etate. Toate statele au obligaţia de a utiliza spaţiul cosmic exclusiv în scopuri paşnice, spre binele şi în folosul întregii omeniri.

REGIMUL STRĂINILOR, totalitatea drepturilor şi obligaţiilor prevăzute în legislaţia unui stat pentru străinii aflaţi pe teritoriul acelui stat. Statutul juridic al străinilor poate fi stabilit pe bază de reciprocitate şi prin convenţii internaţionale încheiate între statele interesate. În principiu, străinii beneficiază de aceleaşi drepturi ca şi cetăţenii statului de reşedinţă. Astfel, ei se bucură de drepturile elementare ale persoanei, de drepturile civile, de un tratament egal cu al cetăţenilor statului pe teritoriul căruia se află în faţa organelor de justiţie etc. Străinilor nu li se acordă însă, de regulă, drepturi politice, ei menţinându-şi legăturile cu statul al căror cetăţeni sunt şi faţă de care îşi păstrează obligaţia de fidelitate. Din acest motiv, ei nu pot fi obligaţi să satisfacă serviciul militar pe teritoriul statului în care se află. Străinii au obligaţia de a respecta întocmai legile statului de reşedinţă şi de a nu întreprinde ale io acţiune ostilă împotriva acestuia. În virtutea suveranităţii sale, din motive de ordine publică, statul de reşedinţă poate limita

drepturile acordate străinilor, ori impune acestora anumite obligaţii sau restricţii, cum ar fi aceea a înregistrării la organele de miliţie (poliţie), obţinerea unei autorizaţii prealabile pentru efectuarea unor activităţi etc. Străinii sunt supuşi jurisdicţiei statului de reşedinţă atâta timp cât se găsesc pe teritoriul acestuia. O excepţie de la acest principiu l-a constituit regimul capitulaţiilor (v.) impus prin anumite tratate internaţionale de marile puteri.

REGLEMENTAREA DIFERENDELOR DINTRE STATE PRIN ORGANIZAŢIILE INTERNAŢIONALE. Principiul reglementării paşnice a diferendelor şi mecanismul acesteia este cuprins în Carta O.N.U. (Cap. T – Scopuri şi principii, cap. VI – Rezolvarea paşnică a diferendelor şi cap. VII – Acţiuni în caz de ameninţări împotriva păcii, de încălcări ale păcii şi de acte de agresiune). Statele membre ale O.N.U. vor trebui să rezolve diferendele ce se ivesc între ele prin mijloace paşnice, organizaţia fiind obligată să acţioneze în acest scop. Organizaţiile internaţionale regionale au drept unul din scopurile lor principale menţinerea şi consolidarea relaţiilor dintre statele membre şi rezolvarea diferendelor ivite între aceste state prin mijloace paşnice. Astfel Carta O.S.A. prevede că organizaţia va acţiona pentru reglementarea paşnică a diferendelor ivite între statele membre; Pactul Ligii Arabe interzice războiul între statele membre şi prevede măsuri de reglementare paşnică a diferendelor dintre acele state; O.U.A. Îşi propune

în Carta sa, printre altele, reglementarea paşnică a diferendelor pe calea tratativelor, mediaţiei, concilierii şi arbitrajului.

REGULAMENT DE PROCEDURĂ, instrument cuprinzând normele care guvernează modul de desfăşurare a unor conferinţe internaţionale şi a reuniunilor ordinare sau extraordinare ale organizaţiilor internaţionale. Totalitatea normelor încorporate într-un asemenea instrument poartă denumirea de *reguli de procedură*. R. de p. poate varia în funcţie de natura conferinţei internaţionale, căreia şi este destinat, dar, în esenţă, vizează: sesiunile, ordinea de zi, delegaţiile, împuternicirile, alegerea preşedintelui şi vicepreşedinţilor; desemnarea biroului, secretariatului, limbile de lucru, întocmirea proceselor verbale ale şedinţelor, determinarea caracterului public sau privat al şedinţelor, conducerea dezbaterilor în şedinţele plenare, modalităţile de vot, particularităţile de lucru ale comisiilor, alegerile, înfiinţarea de organe subsidiare etc. R. de p* ale conferinţelor internaţionale convocate sub auspiciile O.N.U. se inspiră, de obicei, din regulamentul interior al Adunării Generale. Modificarea completă sau de detaliu ar, de p* este de competenţa organului care l-a adoptat iniţial şi practica dovedeşte că necesitatea introducerii unor atari schimbări apare relativ frecvent în procesul diplomaţiei multilaterale.

REGULAMENT ORGANIC, corp de legi privind

organizarea unor instituţii ale ţărilor române, preconizat de guvernul rus în 1826 şi care nu se realizează decât după Pacea de la Adrianopol (2 sept. 1829), în 1828, generalul Joltuhin formează două comisii de boieri – patru munteni şi patru moldoveni – care încep lucrul, la Bucureşti, sub preşedinţia consulului general rus, L.M. Minciaki. După redactarea lor, Regulamentele au fost trimise la Petersburg cu o delegaţie de trei boieri. Examinate de o comisie, ele au fost trimise generalului Kiseleff, sub administraţia căruia se aflau ţările române, pentru a le supune dezbaterii Adunărilor obşteşti din cele două principate, care le-au adoptat în 1831. Prin aplicarea R.o, domnul este ales din sânul marii boierimi, dintre boierii care împliniseră 40 de ani; el era şeful puterii executive, numea şi revoca miniştrii şi funcţionarii publici, sancţiona legile. Obişnuita obştească Adunare se alegea pe cinci ani şi era compusă în Muntenia din mitropolit, preşedintele Adunării, episcop, 20 de boieri de treapta întâi, 18 deputaţi aleşi dintre boierii din judeţe. În Moldova Adunarea era formată din 35 de membri: mitropolitul, episcopii, 16 boieri de rangul întâi şi 16 boieri aleşi din cele 16 ţinuturi, în privinţa organizării judecătoreşti, tribunalele, câte unul de judeţ, îşi exercitau prerogativele fără a fi supuse autorităţii domnului sau Adiraarii. La Bucureşti şi Iaşi erau câte un divan judecătoresc, la care se putea face apel, iar instanţa supremă era reprezentată de Divanul domnesc. Se realizează o

organizare administrativă mai eficientă. Sfatul administrativ extraordinar e format din şase miniştri; sunt desfiinţate marile dregătorii teritoriale. Judeţele (ţinuturile) sunt administrate de ocârmuitori, iar oraşele sunt conduse de un sfat orăşenesc. Impozitele directe şi indirecte sunt înlocuite cu o capitaţie de 30 lei pe cap de familie. Sunt desfiinţate vămile interne, se preconizează crearea Băncii naţionale. Clerul şi boierii erau scutiţi de impozite. R.o cuprindeau dispoziţii privind oficiul stării civile, hotărnicirea moşiilor, dezvoltarea industriei, organizarea învăţământului şi a miliţiei. Raporturile dintre ţărani şi moşieri au fost rezolvate în favoarea celor din urmă. Aşa cum sublinia Marx, boierii au fost aceia care au redactat legea clăcii, R.o dóvedindu-se o legiuire oligarhică, un instrument care punea la dispoziţie moşierimii mijloacele de represiune şi de înrăutăţire a stării ţărănimii, din care pricină a fost socotit un corp de legi care a sancţionat „robia clăcii”. Pe planul unităţii naţionale, art. 371 din Regulamentul Munteniei şi art. 425 din cel al Moldovei proclamau „nedespărţita lor unire” a locuitorilor celor două ţări care aveau aceeaşi limbă, aceeaşi credinţă şi obiceiuri şi aceleaşi interese. *Prevederi privind organizarea secretariatului de stat, al Munteniei (1831) şi Moldovei (1832).* R.o a reorganizat vechea instituţie a postelniciei (departamentul pricinilor străine), transformând-o în Departamentul marelui postelnic, după 1832 având denumirea de

Secretariat de stat sau Secretariatul statului datorită faptului că marele postelnic îndeplinea funcţia de şef al cancelariei domnitorului şi, împreună cu departamentul său, îndeplinea atribuţiile unui secretariat al sfatului administrativ. Poruncile domnitorului către departamente şi obişnuita obţtească adunare, relaţiile şi corespondenta cu agenţiile la Constantinopol, cu autorităţile otomane şi agenţiile consulare străine treceau prin Secretariatul de stat. Cele două secţii ale Secretariatului de stat mijloceau, una raporturile domnitorului cu administraţia internă, iar cealaltă raporturile sale cu străinătatea. Atribuţiile Secretariatului de stat înglobau, deci, şi pe cele specifice ale unui Minister al afacerilor externe. Întinderea lor era însă mult îngustată de statutul juridic internaţional al Principatelor Române, lipsite în relaţiile externe de atributul suveranităţii. *Recunoaşterea de către Poartă (17 – 19 ian. Í834) a* R. **o** Angajament al Porţii otomane (art. 2 al tratatului relativ la limitele asiatice, la Principatele Moldovei şi Vaâahiei şi la indemnitate – **v.)** de a recunoaşte formal regulamentele făcute, rjnegăsind nimic în articolele acestei constituţii care să afecteze drepturile sale de suveranitate”. De asemenea, Poarta se angaja să confirme şi legiuirile dezvoltatoare ale R.o, legiuiri elaborate în vremea administraţiei ruse. Domnii urmau de la acea dată să fie numiţi, nu aleşi. Tributul era fixat la 6.000 pungi (3.000.000 piaştri) etc.

REGULAMENT SANITAR INTERNAŢIONAL, instrument internaţional cuprinzând măsuri convenite de state în cadrul O.M.S. (ve) pentru asigurarea colaborării în scopul evitării extinderii maladiilor contagioase de la o ţară la alta. R.s. I se compune dintr-o suită de prevederi tehnice, obligatorii pentru statele membre. Una din obligaţii se referă la necesitatea informării celorlalte state, folosind canalele O.N.U., îndată ce pe un teritoriu dat au apărut focare de ciumă, holeră, friguri galbene, variolă, epidemii de tifos, precum şi febră recurentă. Prin R.s. L sunt stabilite măsuri sanitare ce urmează a fi luate de state în porturi, în aeroporturi, la punctele de frontieră, pentru izolarea şi tratamentul persoanelor afectate sau suspecte de a fi atinse de maladii contagioase, precum şi măsurile de carantină (y.) aplicabile, în traficul internaţional, persoanelor provenind din zone unde există epidemii de maladii molipsitoare. **R.s. L** conţine obligaţii direct aplicabile de către state. A fost acceptat şi constituie un instrument folosit în practica medicală naţională de un mare număr de state, printre care şi România. Primul **R.s.** la intrat în vigoare la 1 oct. 1962.

REGULI DE ORIGINE, prevederi exprese cuprinse în schemele de preferinţe tarifare generalizate O prin care se urmăreşte ca tratamentul preferenţial să fie aplicat exclusiv mărfurilor produse de ţările în curs de dezvoltare beneficiare. **R. de o** diferă de la o ţară donatoare

la alta. În general, pentru a beneficia de tratament preferenţial, mărfurile trebuie să se încadreze în următoarele trei grupe mari de prevederi: să fie de origine din ţările beneficiare de preferinţe; să răspundă anumitor condiţii de expediere; să se ateste documentar originea şi modul de expediere. Cererile de admitere a mărfurilor în regim preferenţial, făcute de ţările beneficiare ţărilor donatoare, trebuie însoţite de documente justificative cu privire la originea mărfurilor şi la modul de expediere; principalul document cerut este certificatul de origine (v.), completat de exportator şi vizat de autoritatea vamală sau altă autoritate oficială din ţara exportatoare.

RELAŢII CONSULARE, relaţii stabilite de state în scopul promovării relaţiilor economice şi comerciale, a transporturilor maritime, fluviale, rutiere şi aeriene, a turismului sau a altor contacte umane şi îndeosebi a protecţiei intereselor persoanelor lor juridice şi fizice aflate pe teritoriul altui stat. La baza stabilirii **r. e*** stă consimţământul mutual al statelor, subiecte ale dreptului internaţional. Stabilind relaţii diplomatice (v.), statele stabilesc implicit şi **r.e.** Ruperea relaţiilor diplomatice nu conduce implicit la ruperea şi ar.e., dacă părţile nu exprimă acest lucru în mod expres, **r.e.** putând exista chiar şi în cazul când părţile se află în stare de beligeranţă. Din practica statelor rezultă că, uneori, stabilirea **r.e.** constituie faza premergătoare stabilirii relaţiilor diplomatice (ex. **r.e**. Şi comerciale ale

statelor socialiste cu R.F. Germania şi Spania au constituit faza premergătoare stabilirii relaţiilor diplomatice). **R.e.** nu au caracter de reprezentare, funcţie specifică numai relaţiilor diplomatice; consulii nu îndeplinesc funcţii politice de reprezentare, decât în cazuri excepţionale şi numai pe baza unei înţelegeri exprese a statelor. În vederea reglementării raporturilor juridice de drept consular, statele încheie convenţii consulare, bilaterale sau multilaterale. La 24 apr. 1963 s-a încheiat Convenţia de la Viena cu privire la r.e. (v.). România a devenit parte la Convenţie prin aderare la 25 mart. 1972. Convenţia de la Viena din 1966 a codificat principalele norme ale dreptului consular cutumiar. România a încheiat, de asemenea, convenţii Consulare bilaterale cu prevederi mult mai dezvoltate decât Convenţia de la Viena.

RELAŢII DIPLOMATICE» raporturi politice cu caracter oficial şi de continuitate între state, stabilite pe baza acordului de voinţă reciproc, prin misiuni diplomatice permanente pe care statele şi le trimit în scopul dezvoltării colaborării internaţionale şi al apărării intereselor fiecărui stat şi ale cetăţenilor să-i pe teritoriul celuilalt stat. **R.d.** reprezintă forma superioară a legăturilor dintre state; ele contribuie la lărgirea şi intensificarea raporturilor bilaterale în toate domeniile de activitate (politic, economic, cultural-ştiinţific, consular etc.). Dezvoltarea relaţiilor internaţionale actuale trebuie să se bazeze pe

principiile respectării suveranităţii şi independenţei naţionale, egalităţii în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, renunţării la folosirea forţei şi ameninţarea cu forţa etc., ceea ce măreşte însemnătatea pozitivă a stabilirii şi întreţinerii de relaţii diplomatice între state. V. Şi *relaţiile diplomatice ale României*.

RELAŢII EXTERNE **1.** Ansamblul raporturilor oficiale sau neoficiale, politice, economice sau de altă natură pe care le întreţine un stat cu alte state sau cu alte subiecte de drept internaţional, organizaţii ei organisme internaţionale. R.e. pot fi guvernamentale sau neguvernamentale. În prima categorie un loc de seamă îl ocupa relaţiile diplomatice **(v.),** forma oficială, consacrată de dreptul internaţional, prin care se poate atesta existenţa unor raporturi politice normale între state. R.e. de nivel oficial se pot stabili, de asemenea, între state şi mişcări de eliberare naţională, între state şi organizaţii internaţionale, precum şi cu societăţile transnaţionale (v). R.e. se dezvoltă şi la nivel neguvernamental prin contactele, deseori, instituţionalizate, dintre diversele asociaţii şi societăţi naţionale. Colaborarea bi- şi multilaterală a dus la apariţia unor dense raporturi economice, culturale, ştiinţifice, sportive, care se extind tot mai mult, făcând ca noţiunea de r.e. să se îmbogăţească şi să se nuanţeze necontenit, pe măsura progresului pe care îl înregistrează

activităţile umane în toate domeniile. Caracterul permanent, sistematic şi eficient al r.e. se asigură prin acorduri, tratate şi alte instrumente juridice, iar desfăşurarea lor este urmărită prin intermediul misiunilor diplomatice şi consulare, al agenţiilor economice şi al altor forme instituţionalizate de cooperare, (comisii mixte, reprezentanţe cu profil variat, agenţi locali etc.). Conferinţele internaţionale, vizitele de stat la cele mai diverse niveluri au o însemnătate deosebită în dezvoltarea r.e.

R.e. ale României cunosc permanent un avânt fără precedent pe toate planurile, ca urmare a politicii externe dinamice pe care o promovează ţara noastră. Dacă în 1947 România avea relaţii diplomatice cu 25 de state, în 1978 întreţine asemenea relaţii cu 130 de state, în timp ce pe plan economic numărul acestora depăşeşte cifra de 140 (în 1950 întreţinea legături economice cu 39 de state). Un rol de seamă în dezvoltarea r.e. ale României îl au vizitele şi întâlnirile la nivel înalt. În concepţia României, ansamblul r.e. ale statelor trebuie să se întemeieze neabătut pe principiile fundamentale ale dreptului internaţional. 2. (în unele ţări) Departamente guvernamentale însărcinate cu punerea în aplicare a politicii externe şi titularii acestora (uneori se foloseşte terminologia de „ministru al relaţiilor externe”).

RELAŢII INTERNAŢIONALE 1. Ansamblul tuturor acţiunilor de politică externă, al

raporturilor politice, juridice, economice, culturale, militare etc, dintre state, efectuate pe cale bisau multilaterală, al fenomenelor şi problemelor cu caracter universal. Instrumentul principal de înfăptuire **ar.i.** este diplomaţia **(v.)**. Între **r.i.,** diplomaţie **şi** dreptul internaţional, categorii ale suprastructurii politice şi juridice, există o complexă interacţiune dialectică. **R.i.** au apărut odată cu formarea primelor comunităţi statale din necesitatea obiectivă de cunoaştere şi schimb **şi** au cunoscut de-a lungul istoriei societăţii omeneşti o continuă transformare şi dezvoltare. **R.i.** s-au manifestat întotdeauna prin variate structuri şi sisteme determinate de caracterul claselor dominante. Societăţile împărţite în clase antagonice au ca o caracteristică fundamentală promovarea unor **r.i.** bazate pe forţa. În stadiul său imperialist capitalismul a instituit un sistem de **ivi**, ale cărei caracteristici le-a constituit inegalitatea, forţa, dominaţia şi exploatarea statelor mai mici şi mai slabe de către cele mai mari şi mai puternice, agresiunea. După cel de-al doilea război mondial, în lume au avut loc ample transformări revoluţionare, naţionale şi sociale, s-au produs schimbări profunde în raportul mondial de forţe **(v.),** ceea ce a dus la modificarea conţinutului şi structurii **r. le** Acestea sunt determinate în epoca actuală de existenţa ţărilor socialiste, avântul mişcării de eliberare naţională, apariţia unui număr mare de noi state independente şi

lichidarea sistemului colonial al imperialismului, creşterea rolului istoric al clasei muncitoare, al naţiunii, dinamizarea forţelor sociale revoluţionare, progresiste şi democratice de pretutindeni, accelerarea crizei imperialismului şi capitalismului. Toţi aceşti factori au impus afirmarea unor r.i. de tip nou emanând din dreptul suveran al popoarelor de a dispune liber şi independent de soarta lor. La baza acestora trebuie să stea, aşa cum se arată în Declaraţia asupra principiilor dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state **(v.)**, adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. În 1970, respectul suveranităţii şi independenţei naţionale, egalitatea în drepturi, neamestecul în treburile interne, avantajul reciproc, renunţarea la folosirea forţei sau ameninţarea cu forţa. În contextul procesului de universalizare ar.i. a devenit evident că problemele majore ale vieţii internaţionale trebuie rezolvate cu participarea tuturor statelor, indiferent de mărime sau orânduire sociala. Ca metode de soluţionare a acestora, D.I.C. interzice războiul de agresiune şi orice alte acţiuni care nu corespund normelor sale unanim recunoscute şi promovează dialogul, consultările, negocierile sau alte căi paşnice. Toate aceste procese au dus şi dúe la limitarea spaţiilor de acţiune ale imperialismului şi re acţiunii, care dispun încă de resurse şi reprezintă o forţă de care trebuie să se ţină seama în r.i. Tocmai de aceea este necesară întărirea unităţii forţelor revoluţionare şi iubitoare

de pace, antiim penaliste, anticolonialiste, antineocolonialiste în lupta pentru crearea unui nou sistem de r» L, a unei noi ordini economice şi politice internaţionale în cadrul căreia să domnească pacea, egalitatea, cooperarea şi înţelegerea, a nu se mai practice sub nicio formă metodele vechii politici de dominaţie, inechitate, amestec şi dictat. România, călăuzindu-se în politica sa externă după legile obiective ale dezvoltării societăţii, punând la baza acesteia principiile dreptului internaţional unanim recunoscute, dezvoltă larg relaţiile sale cu toate ţările socialiste, cu ţările în curs de dezvoltare, cu ţările nealiniate, cu statele capitaliste dezvoltate, desfăşoară o intensă activitate pentru democratizarea r.i., pentru instaurarea unei noi ordini internaţionale, pentru promovarea cauzei păcii, înţelegerii şi securităţii internaţionale. 2. Ştiinţa care se ocupă cu studiul caracterului, conţinutului şi evoluţiei raporturilor interstatale şi al problemelor internaţionale. În acest context se disting: istoria r.i., relaţiile politice internaţionale, relaţiile economice internaţionale şi altele.

RELAŢIILÊ DIPLOMATICE ALE ROMÂNIEI. Dreptul la reprezentare diplomatică, atribut al statelor independente, a constituit un obiectiv permanent în lupta de veacuri a poporului român pentru afirmarea fiinţei sale naţionale şi pentru dobândirea independenţei. Încă de la începutul formării statelor feudale româneşti, relaţiile cu ţările vecine au avut un caracter

organizat. Documentele epocii atestă trimiterea din partea domnitorilor români a unui număr însemnat de soli pentru diverse tratative şi reprezentanţi la conciliile internaţionale. Către sfârşitul see. 16 domnii ţârilor române trimit agenţi (capuchehaia – v.) pe lângă Poartă, cei dintâi reprezentanţi permanenţi români, având sediul la Constantinopol. Ei aveau aceleaşi atribuţii ca şi reprezentanţii celorlalte state pe lângă Poartă, deşi privilegiile şi imunităţiie lor erau limitate în unele privinţe. Autonomia ţărilor române era reglementată pe baza capitulaţiilor (v.) încheiate cu Poarta (1391,1460,1513,1529,1634). Schimbări esenţiale în relaţiile româno-otomane se produc prin Tratatul de la Kuciuk-Kainargi (v.) din 1774, care prevede între altele dreptul principatelor de a avea însărcinaţi cu afaceri la Constantinopol („Poarta permite principilor celor două state să aibă pe lângă Ea câte un însărcinat cu afaceri, recrutat dintre creştinii de limbă greacă, cu scopul de a veghea la treburile numitelor principate, şi vor fi trataţi cu bunătate de Poartă şi, în ciuda mieii lor importanţe, consideraţi ca persoane bucurându-se de dreptul ginţilor, adică la adăpost de orice violenţă”). Capuchehaiele celor două principate primesc beraturi (v.) de ambasadori, asigurându-li-se privilegii ca şi trimişilor celorlalte ţări. Prin acelaşi Tratat, Rusia şi mai târziu Austria, Franţa, Anglia şi Prusia au obţinut dreptul de a numi consuli în cele două principate.

Celedintâi consulate străine au fost înfiinţate la Bucureşti şi laşi de Rusia (1780), Austria (1782), Franţa (1797), Anglia (4826) şi Prusia (1831). Tratatul de la Adrianopol (1829) şi Regulamentele organice (1831 – 1832) lărgesc atribuţiile reprezentanţilor români. În timpul revoluţiei de la 1848, guvernul provizoriu din Muntenia numeşte, în loc de capuchehaie, un trimis diplomatic la Constantinopol ce capătă denumirea de agent şi care, prin consultările şi negocierile angajate cu miniştrii Porţii şi cu şefii misiunilor diplomatice străine, a îndeplinit rolul unui şef de oficiu diplomatic modern. După înăbuşirea revoluţiei se rëvine la trimiterea de capuchehaie. Convenţia de la Paris din 19 aug. 1858 (/) prevedea dreptul domnitorilor români de a fi reprezentaţi pe lângă Poartă de „agenţi nesupuşi nici unei protecţii străine”. După Unirea principatelor se înfiinţează primele agenţii diplomatice române într-o serie de ţări europene: Constantinopol (1859), Paris şi Londra (1860), Belgrad (1863), Viena, Berlin şi Petrograd (1867), Roma (1873). Proclamarea independenţei de stat a României, dobândită pe câmpul de luptă în 1877 şi consacrată prin Tratatul de la Berlin din 1878, este urmată de o intensă activitate pentru notificarea independenţei şi stabilirea de relaţii oficiale cu celelalte ţări independente. În a doua jumătate a anului 1878, România stabileşte relaţii diplomatice la nivel de legaţie cu Austro-Ungaria, Turcia şi Rusia, iar în 1879 cu ţările vecine – Iugoslavia şi Bulgaria (la

nivel de agenţie diplomatică, înainte de proclamarea independenţei de stat a Bulgariei), precum şi cu Italia. În 1878, Carol I notifică independenţa de stat a României puterilor europene, exprimând totodată dorinţa „de a vedea stabilite relaţii de bună şi cordială înţelegere”. În perioada 1878 – 1880, în acest scop sunt trimise o serie de misiuni diplomatice extraordinare: Callimaki-Catargi în Belgia, Olanda şi Elveţia, Alexandru Plagino în Spania şi Portugalia, Basarab Brâncoveanu în Suedią şi Dançmajrça, Šergiu Voinescu în S.U.A. Şi Brazilia. Această activitate se soldează cu încheierea relaţiilor diplomatice la nivel de legaţie cu Franţa, Germania, Marea Britanie, Monaco, Belgia, S.U.A. (1880) şi Spania (1881). În etapa următoare (1880 – 1881) sunt adresate notificări statelor de pe alte continente – America Latină: Argentina, Bolivia, Brazilia, Chile, Columbia, Costa Rica, Republica Dominicană, Ecuador, Guatemala, Haiti, Honduras, Mexic, Nicaragua, Paraguay, Perú, El Salvador, Uruguay, Venezuela); Asia: China, Hawaii (v. S.U.A.), Japonia, Siam **(v.** *Thailanda*) şi Africa: Liberia.

Madagascar, Maroc, Orange **(v.** Republica Africa de Sud), Zanzibar **(v.** *Tanzania),* Scrisorile de răspuns exprimau dorinţa şefilor statelor respective de a dezvolta relaţii cu România, căreia îi recunoşteau independenţa. Cu toate acestea, noi relaţii diplomatice se vor stabili după 1900: Japonia şi Iran (1902), Egipt (1906), Portugalia (1909), Luxemburg (1910), Elveţia (1911) şi

Albania (1913). În timpul primului război mondial se stabilesc relaţii diplomatice cu ţările nordice – Suedia (1916), Danemarca şi Norvegia (1917). După primul război mondial, în urma dezmembrării Austro-Ungariei şi a căderii imperiilor german şi ţarist, România stabileşte relaţii diplomatice cu noile state independente apărute: Polonia şi Cehoslovacia (1919), Finlanda, Ungaria şi Austria (1920). Tot în 1920 se stabilesc relaţii diplomatice cu Vaticanul, iar în anii următori cu ţările baltice: Estonia (1921), Letonia (1922) şi Lituania (1924). Odată cu venirea lui Nicolae Titulescu în fruntea Ministerului de Externe, diplomaţia românească afirmă România ca un stat egal în drepturi cu toate celelalte state în locul unui stat cu „interese limitate”, cum îl considerau marile puteri. Din iniţiativa lui, în perioada interbelică România stabileşte relaţii diplomatice cu ţările latino-americane – Chile (1925), Cuba (1927), Brazilia şi Argentina J1928) şi într-o etapă ulterioară cu Uruguay, Mexic şi Venezuela (1935), iar mai târziu cu Perú (1939). Prin activitatea laborioasă a lui N. Titulescu, în 1934 se stabilesc relaţii diplomatice cu U.R.S.S. În perioada creşterii pericolului de agresiune din partea guvernului hitlerist, relaţiile diplomatice cu o serie de ţări sunt ridicate, din raţiuni politice, la nivel de ambasadă – Polonia, Franţa, Vatican (1938), Iugoslavia, Turcia şi Grecia (1939). Invadarea unor ţări europene de către trupele hitleriste şi izbucnirea celui de-al doilea război

mondial, în care România a fost împinsă alături de Germania fascistă, duc la ruperea, întreruperea sau încetarea relaţiilor diplomatice cu numeroase state (în oct. 190, guvernul antonescian a desfiinţat legaţiile de la Helsinki, Teheran, Ciudad de México şi Copenhaga şi au fost transformate în legaţii ambasadele de la Ankara, Vichy, Atena, Belgrad şi Vatican), astfel încât momentul victoriei insurecţiei naţionale antifasciste şi antiimperialiste de la 23 august 1944 găseşte România menţinând relaţii diplomatice cu numai 11 state (Bulgaria, Danemarca, Elveţia, Finlanda, Italia, Portugalia, Spania, Suedia, Turcia, Uruguay şi Vatican). În 1945 se restabilesc relaţii diplomatice cu Cehoslovacia, Franţa, Iugoslavia, Polonia şi U.R.S.S., ultimele trei fiind ridicate la nivel de ambasadă. În anul următor se restabilesc relaţiile diplomatice la nivel de legaţie cu Argentina, Belgia, Iran, Luxemburg, Marea Britanie, Norvegia, Olanda, S.U.A., Ungaria, iar relaţiile diplomatice cu Turcia sunt ridicate la nivel de ambasadă. În acelaşi an sau întrerupt relaţiile diplomatice cu Spania franchi stă. În 1947 se reiau relaţiile diplomatice cu Austria şi Egiptul, relaţiile diplomatice cu Cehoslovacia sunt ridicate la nivel de ambasadă, iar cele cu regimul dictatorial din Portugalia sunt întrerupte, astfel încât, în momentul proclamării republicii populare, la 30 decembrie 1947, România avea relaţii diplomatice cu 25 de state. În anul care urmează se restabilesc relaţii diplomatice cu

Albania, la nivel de legaţie, se ridică relaţiile diplomatice cu Bulgaria la nivel de ambasadă şi se stabilesc Relaţiile diplomatice cu trei noi state: R.P.D. Coreeană, la nivel de ambasadă, India şi Israel, la nivel de legaţie. În anii următori se stabilesc relaţii diplomatice la nivel de ambasadă cu statele socialiste din Asia – R.P. Chineză, Mongolia şi Vietnam (1949), precum şi cu R.D. Germană (1949) şi cu Indonezia (1950), la nivel de legaţie. În 1950 se întrerup relaţiile diplomatice cu Vaticanul. Urmează apoi ridicarea relaţiilor diplomatice cu celelalte ţări socialiste la nivel de ambasadă: Albania (1954), R.D. Germană şi Ungaria (1959), astfel că la un deceniu de la eliberare România avea relaţii diplomatice cu 33 de state – 13 la nivel de ambasadă şi 20 la nivel de legaţie. Se reiau relaţiile diplomatice cu Grecia, la nivel de ambasada (1950) şi cu Japonia, la nivel de legaţie (1959), se ridică relaţiile diplomatice la nivel de ambasadă cu Egiptul şi India (1957) şi se stabilesc relaţii diplomatice cu noi ţări la nivel de ambasadă – Sudan (1956), Irak şi Guineea (1958), precum şi de legaţie – Siria (1955), Bine ani a şi Islanda (1956), Etiopia, Sri Lanka şi R.A. Yemen (1957), Afghanistan (1958), astfel încât la 1 ian. 1960, România avea relaţii diplomatice cu 45 de state, din care 19 la nivel de ambasadă şi 26 la nivel de legaţie. Începând cu 1960, ca expresie a promovării cu perseverenţă a principiului egalităţii în drepturi a tuturor statelor, România stabileşte noi relaţii diplomatice cu alte state

numai la nivel de ambasadă şi, în acelaşi timp, acţionează sistematic în deceniul următor pentru ridicarea la nivel de ambasadă a relaţiilor diplomatice cu toate statele cu care avea relaţii la nivel de legaţie. Până în 1965, anul celui de-al IX-lea Congres al P.C.R., România a restabilit relaţiile diplomatice, la nivel de ambasadă, cu Cuba (1960), Chile (1965) şi la nivel de legaţie cu Brazilia (1961), a stabilit noi relaţii diplomatice cu Cipru şi Mali (1960), Ghana (1961), Algeria, Benin, Laos şi Maroc (1962), Kampuchia, Kuwait şi Tunisia (1963), Pakistan, Sierra Leone şi Tanzania (1964), Iordania, Liban, Mauritania, Rwanda, Sénégal şi Somalia (1965) şi a ridicat relaţiile diplomatice la nivel de ambasadă cu Indonezia (1960), Siria (1961), Elveţia (1962), Austria, Belgia, Birman! a, Finlanda, Franţa, Islanda şi Marea Britanie (1963), Argentina, Danemarca, Japonia, Norvegia, S.U.A., Suedia şi Uruguay (1964), Iran şi Italia (1965). La sfârşitul anului 1965, România avea relaţii diplomatice cu 67 de state, din care 59 la nivel de ambasadă şi 8 la nivel de legaţie. Cel de-al XI-lea Congres al P.C.R., care *a* deschis o etapă nouă în istoria României a dat un nou şi puternic impuls politicii externe a ţării. Principialitatea şi consecvenţa acestei politici au mărit sensibil prestigiul României pe arena mondială, care s-a materializat printr-o prezenţă românească activă, originală şi constructivă în relaţiile internaţionale şi printr-o participare intensă la circuitul mondial de valori

materiale şi spirituale, ca rezultat al marilor succese obţinute de poporul român în dezvoltarea sa economică şi socială pe calea civilizaţiei socialiste. În perioada care a urmat relaţiile diplomatice ale României s-au amplificat neîncetat, extinzându-se la noi ţări, de pe toate continentele, continuându-se în paralel acţiunea de ridicare a relaţiilor diplomatice la nivel de ambasadă cu toate statele cu care nivelul acestora era de legaţie. Astfel, s-au ridicat relaţiile diplomatice ia nivel de ambasadă cu Etiopia, Luxemburg, Olanda şi Sri Lanka (1966), cu R.A. Yemen (1968), cu Afghanistan şi Israel (1969) şi cu Brazilia (1974), s-au reluat relaţiile diplomatice cu Venezuela (1967), Perú (1968), Mexic (1973), Portugalia (1974) şi Spania (1977) şi s-au stabilit noi relaţii diplomatice cu Congo, Nigeria şi Zair (1966), Canada, Coasta de Fildeş, Columbia, R.F. Germania şi Singapore (1967), Australia, Burundi, Imperiul Centrafrican, Ecuador, Kenya, Madagascar, Malta, Nepal, Volta Superioară, R.P.D. Yemen şi Zambia (1968), Bolivia, Ciad, Malaysia, Niger, Noua Zeelandă şi Uganda (1969), Camerun şi Costa Rica (1970), Botswana, Gambia, Panamá şi Togo (1971), Bangladesh, Filipine, Gabon, Guineea Ecuatorială, Liberia şi Trinidad Tobago (1972), Guineea-Bissau, Guyana, Honduras şi Thailanda (1973), Jamaica, Libia, Mauriciu şi Oman (1974), Angola, Capul Verde, Fiji, Grenada, Lesotho, Mozambic, São Tomé şi Príncipe şi Surinam (1975), Comore, Papua-Noua Guinee şi

Seychelles (1976). Ca urmare, în dec. 1978, România avea relaţii diplomatice cu 130 state, toate la nivel de ambasadă. Această enumerare atestă amploarea relaţiilor României cu statele lumii, care a cunoscut o puternică dezvoltare cu deosebire în ultimii 15 ani. Ea este, în acelaşi timp, o vie ilustrare a consecvenţei cu care România aplică în practică politica sa de dezvoltare a relaţiilor cu toate statele, indiferent de mărime, de potenţial economic, militar sau uman, de orânduire socială, pe baza principiilor noi ale dreptului internaţional. Promovând o asemenea politică, dictată de cerinţele obiective ale vieţii internaţionale, România este conştientă de existenţa unor deosebiri de vederi, uneori fundamentale, între ea şi alte ţări, izvorâte din deosebirile de sistem social-politic, din modul diferit de interpretare a evenimentelor şi fenomenelor care au loc în lume. Dar acest fapt, în concepţia politicii externe româneşti, nu poate şi nu trebuie să constituie motive care să împiedice relaţii normale între state. De aceea, România socialistă nu a procedat niciodată, din proprie iniţiativă, la ruperea relaţiilor diplomatice cu alte state, chiar atunci când s-a aflat în profund dezacord cu unele dintre ele sau chiar a condamnat anumite acte de politică internă sau externă ale acestora. S-a pornit de la considerentul că faptul de a întreţine relaţii diplomatice cu **o** ţară nu înseamnă acceptarea politicii şi punctelor de vedere contrare propriei

politici. Mai mult încă, România a folosit menţinerea relaţiilor diplomatice pentru a influenţa pozitiv situaţiile care au creat surse de tensiune în viaţa internaţională, pentru a contribui la soluţionarea diferendelor care s-au ivit între state, în acest fel s-a servit cauza păcii şi înţelegerii între naţiuni.

REMILITARIZARE, ansamblul măsurilor de înarmare a unor state sau a unor regiuni aflate în stare de demilitarizare sau dezarmare.

REMILITARIZAREA ZONEI RENANE, v. CRIZA RENANĂ; RENANI A, DEMILITARIZAREA

REMIZĂ 1. Operaţie financiară prin care se achită o datorie în străinătate prin transmiterea către un creditor a unui document de plată (cambie, cec emis în valută străină). 2. Formă de retribuire a unor agenţi comerciali, calculată după cote stabilite în funcţie de volumul vânzărilor, cumpărărilor, contractelor încheiate etc.

RENANIA, DEMILITARIZAREA

zonă demilitarizată prin prevederile Tratatului de pace cu Germania (Versailles, 28 iun. 1919) (.) prin care se interzicea Germaniei de a menţine sau construi fortificaţii, de a întreţine sau adupa forţe armate cu caracter permanent sau temporar, de a face manevre militare de orice natură şi de a întreţine mijloace materiale de mobilizare pe ambele maluri ale fluviului Rin într-o zonă care era delimitată „la vest de o linie trasată la 50 km de acest fluviu. Acordurile de la Locarno (Pactul de garanţie renan, art. 1) (.) garantau în mod

expres respectarea prevederilor art. 42 şi 43 ale Tratatului de la Versailles referitoare la zona demilitarizată V. Şi *criza renană*.

RENUNŢARE, mod de încetare a tratatelor prin consimţământ mutual. Poate interveni atât pentru tratatele încheiate pe termen ne determinat, cât şi pentru cele încheiate pe termen determinat. În principiu, un stat nu poate renunţa în mod unilateral la drepturile sale decurgând dintr-un tratat, dacă prin această renunţare ar fi afectate drepturile altor părţi la tratat.

REPARAREA DAUNELOR, compensaţii datorate de un stat pentru prejudiciul produs ca urmare a comiterii de către el a unui act contrar dreptului internaţional. Ele sunt menite să înlăture, pe cât posibil, consecinţele actului ilicit şi să restabilească situaţia care ar fi existat dacă actul n-ar fi fost comis. R.d. constă în restituirea în natură sau, dacă aceasta nu este posibil, plata unei sume corespunzătoare valorii care ar trebui înlocuită în natură, acordarea de despăgubiri pentru pierderea suferită şi care n-ar fi acoperită prin restituirea în natură sau plata ce ar înlocui-o. R.d. priveşte *damnum emergens* (paguba efectivă) cât şi *lucrum cessans* (lipsa de câştig). Existenţa unei culpe a celui dăunat, care a contribuit la cauzarea daunelor, atrage însă, după caz, o exonerare totală sau proporţională a celeilalte părţi de obligaţia de reparare a daunelor. R.d. trebuie să fie solicitată de statul sau organizaţia internaţională prejudiciată şi poate consta din

bani sau din alte bunuri. Felul şi cuantumul reparaţiilor datorate se stabilesc fie direct printr-un tratat, fie prin proceduri convenite de părţi. Astfel, potrivit Statutului C.I.J. statele părţi la acest Statut pot recunoaşte jurisdicţia Curţii pentru diferendele având ca obiect „natura sau întinderea reparaţiei datorate pentru încălcarea unei obligaţii internaţionale”. În afara reparaţiilor datorate ca urmare a unui delict internaţional **(v.),** a unei culpe, dreptul internaţional cunoaşte reparaţiile în virtutea unei răspunderi absolute pentru riscul creat prin activităţi de natură a primejdui interesele altor state ”, O reglementare* în acest sens cuprinde Convenţia asupra răspunderii internaţionale pentru pagubele cauzate de obiecte spaţiale, adoptată în 1972 de Adunarea Generală a O.N.U., care stabileşte că „statul de lansare are răspunderea absolută de a plăti o reparaţie pentru dauna cauzată de obiectul său spaţial la suprafaţa Terrei sau aeronavelor în zbor” (art. II).

REPARAŢII DE RĂZBOI, formă de concretizare a responsabilităţii materiale, constând în compensarea pagubelor pricinuite altui stat în caz de război. După cel de-al doilea război mondial problema **r* de r.** a fost concepută ca o răspundere pentru agresiunea comisă şi pentru acoperirea prejudiciilor constituind urmarea acţiunilor statelor agresoare. Cuantumul **r.** de **r.** se stabileşte prin tratatele de pace (v.), dar pot fi stabilite şi prin alte documente

internaţionale.

REPATRIERE, acţiunea de întoarcere în ţară a cetăţenilor sau foştilor cetăţeni ai unui stat, a prizonierilor de război (v.), a refugiaţilor (v.), precum şi a persoanelor strămutate (v.) etc.

REPLICA 1. Act de procedură prin care, într-un litigiu dintre state ce se judecă de o instanţa internaţională, partea reclamantă răspunde la contramemoriul părţii pârâte. 2. Prin extindere, termenul poate fi folosit pentru a acoperi noţiunea de răspuns, inclusiv dreptul la răspuns, ce aparţine participanţilor la o dezbatere internaţională. **R.** este formulată pe scurt şi are ca obiect oferirea unui răspuns clar la anumite aserţiuni ce au putut fi făcute în discursurile unor participanţi la dezbateri, care s-au referit în mod direct la aspecte ce interesează pe autorul replicii. **V,** şi ***drept de răspuns*.**

REPRESALII 1. Măsuri de constrângere – contrare regulilor obişnuite ale dreptului ginţilor – pe care un stat le ia, în urma actelor ilicite săvârşite de un alt stat, împotriva acestuia în scopul de a-l sili să reintre în legalitate. **R.** pot fi ***pozitive (in committendo)*** şi constau în săvârşirea unor acţiuni (ex, confiscarea sau sechestrarea unor bunuri, întreruperea relaţiilor comerciale, poştale şi telegrafice, embargoul, blocarea fondurilor, expulzarea resortisanţilor statului respectiv etc.) sau ***negative (in omittendo)***, cum sunt neexecutarea unor obligaţii contractuale, refuzul de a executa un tratat etc.

Practica internaţională consideră r. justificate cu condiţia ca acestea: a) să constituie un răspuns la un act prealabil contrar; b) să fie adoptate în caz de extremă necesitate, adică în cazul când statul respectiv nu avea nicio altă cale de a obţine satisfacţie; c) să fi fost precedate de o somaţie rămasă fără rezultat şi d) să fie proporţionale cu gravitatea actelor săvârşite de celălalt stat. În toate cazurile este inadmisibil de a recurge la folosirea forţei cu titlu de r. În mai multe rezoluţii ale Adunării Generale a O.N.U. s-a prevăzut interzicerea r. care folosesc forţa. 2. ***Scrisori de represalii,*** autorizaţia dată odinioară de un suveran unora din supuşii săi pentru a-şi repara cu forţa – de la alţii decât de la cei care le-au cauzat – pagubele ce le-au fost făcute de către un suveran străin sau de către supuşii acestuia. În vechiul drept românesc instituţia similară se numea ***despăgubire de la altul.*** 3 «***Represalii în timp de război***, mijloc de constrângere la care poate recurge una dintre părţile beligerante pentru a impune respectarea de către adversar a regulilor de drept aplicabile în caz de conflict armat. Recurgerea la r «trebuie să se facă numai în cazuri extreme şi cu respectarea anumitor condiţii. Astfel, înainte de trecerea la exercitarea lor, partea respectivă trebuie să ofere posibilitatea efectuării unei anchete pentru constatarea imparţială a faptelor; r. să fie proporţionale cu prejudiciile provocate, cărora se urmăreşte să li se pună astfel capăt; ele trebuie să fie exercitate, pe

cât posibil, în domeniul în care a avut loc încălcarea; să se respecte întotdeauna legile cu caracter umanitar. De menţionat că r. sunt interzise în domeniile protejate de convenţiile de la Geneva din 12 aug. 1949 privind victimele de război (v.), precum şi în cele protejate de Convenţia de la Haga din 1954 referitoare la protecţia bunurilor culturale în caz de conflict armat (v.). De regulă, în aplicarea r. trebuie să se păstreze proporţia între prejudiciul produs şi contramasurile hotărâte.

REPREZENTANT PERMANENT, trimis al unui stat acreditat pe lângă o organizaţie internaţională. În cazul U.N.E.S.G.O. poartă denumirea de *delegat permanent.* R.p. este, în acelaşi timp, şeful misiunii (delegaţiei) permanente a unui stat pe lângă o organizaţie internaţională dată. Ca şef al misiunii diplomatice, r.p. are ca sarcini generale: a) asigurarea reprezentării statului trimiţător pe lângă organizaţie; b) menţinerea legăturii necesare între statul trimiţător şi organizaţie; c) purtarea de negocieri cu organizaţia sau în cadrul acesteia; d) informarea asupra activităţilor organizaţiei şi întocmirea de rapoarte adresate guvernului statului trimiţător; e) promovarea cooperării pentru realizarea scopurilor şi principiilor organizaţiei. România are r.p. cu rang de ambasador pe lângă O.N.U. (New York), la sediul european al

O.N.U. din Geneva şi pe lângă unele instituţii

specializate: U.N.E.S.G.O., A.I.E.A. (v.) şi O.N.U.D.I.O.

REPREZENTANŢA **P.N.U.D. ÎN** ROMÂNIA, creată în 1972, pe baza acordului încheiat de guvernul român şi P.N.U.D. Scopul său este de a servi la întărirea colaborării pe multiple planuri între P.N.U.D. Şi guvernul român, la înlesnirea legăturilor operative între factorii de răspundere ai P.N.U.D. Şi ai guvernului român privind proiectele ce se execută în România cu asistenţa

P.N.U.D., precum şi contribuţia oferită de România, în cadrul cooperării internaţionale prin intermediul P.N.U.D., la executarea unor proiecte de asistenţă tehnică în ţările beneficiare.

REPREZENTANTĂ DIPLOMATICĂ v. MISIUNE DIPLOMATICĂ.

REPREZENTANŢE COMERCIALE

(în dreptul diplomatic), instituţii relativ noi, apărute ca urmare a instituirii monopolului comerţului exterior în statele socialiste. Pe baza unor înţelegeri bilaterale, unele ţări socialiste au înfiinţat reprezentanţe comerciale în cadrul misiunilor lor diplomatice în alte state. R.e. pot avea diferite forme: secţii comerciale ale misiunilor diplomatice, agenţii comerciale, birouri comerciale etc. Aceste r.e. au drept sarcini principale dezvoltarea relaţiilor economice şi comerciale dintre statul trimiţător şi cel de reşedinţă, reprezentarea intereselor statului lor în problemele comerţului exterior, reglementarea unor operaţii comerciale. R.e. este un organ al

statului socialist trimiţător şi se bucură de imunitate de jurisdicţie. Ea este condusă de un reprezentant comercial care este ajutat de un Locţiitor, secretari şi alţi colaboratori. Reprezentantul comercial şi locţiitorul sau beneficiază de imunităţi şi privilegii diplomatice. Reprezentantul comercial se află într-o dublă subordonare, atât faţă de Ministerul Comerţului Exterior cât şi faţă de Ministerul Afacerilor Externe; activitatea sa este controlată şi îndrumată de şeful misiunii diplomatice a ţării sale din statul de reşedinţă. În unele situaţii, când între statele în cauză nu există relaţii diplomatice, r.e. fiind singura formă de reprezentare a statului acreditant în statul terţ, cumulează astfel pe lângă funcţii comerciale şi unele funcţii politice.

REPREZENTARE, DREPTUL DE ~, una din funcţiile principale ale misiunilor diplomatice denumite şi reprezentanţe diplomatice. Potrivit prevederilor Convenţiei diplomatice de la Viena, din 1961 (v.), misiunea diplomatică reprezintă statul acreditant ca subiect de drept internaţional, în raporturile care îl leagă de statul acreiii L nr. Misiunea diplomatică îngaimvză, de regulă, răspunderea statului acreditant.

REPUDIERE 1. Denunţare, de către una din părţile contractante, în mod unilateral şi fără niciun temei legal, a unei obligaţii sau a unui tratat internaţional. Ex. la 7 mart. 1936 guvernul nazist repudiază pactul renan. Acelaşi guvern a repudiat în repetate rânduri şi alte obligaţii ce-i

reveneau din tratatele internaţionale încheiate de statul german. R. unilaterală a tratatelor nu poate fi admisă, statele trebuind să-şi respecte angajamentele. Dacă împrejurările existente la semnarea acestora s-au schimbat radical, ele pot fi revizuite de comun acord la masa tratativelor. 2 «Tăgăduirea, nerecunoaşterea existenţei unei obligaţii.

RES COMMUNIS) expresie latină cu sensul „bun comun (pentru toţi)". Preluată din dreptul roman, unde avea sensul de „bun destinat folosinţei comune a tuturor oamenilor" (aerul, apa etc.), termenul este folosit de unii autori pentru a desemna folosinţa comună şi egală pentru toate statele a largului mării sau a spaţiului cosmic.

RES EXTRA COMMERCIUM) expresie latină cu sensul „lucru în afara (oricărei) tranzacţii (juridice)", folosită pentru a desemna lucruri ce nu pot face obiectul unor operaţii juridice, fiind socotite în afara oricărui patrimoniu (extra patrimonium) şi, în consecinţă, nesusceptibile de a fi dobândite prin ocupaţie. 1. (în dreptul maritim) Situaţia juridică a mării libere (largul mării), care, nefiind susceptibilă de a fi dobândită prin ocupaţie şi nici supusă suveranităţii vreunui stat, este deschisă în mod egal tuturor statelor. 2* (în dreptul cosmic) Situaţia juridică a spaţiului extraatmosferic, care, neputând fi dobândit prin ocupaţie şi nefiind supus suveranităţii statelor, rămâne deschis în mod egal explorării şi exploatării tuturor statelor.

RES NULLIUS, expresie latină cu sensul „lucru al nimănui, fără stăpân”, împrumutată din dreptul roman – unde, cu acelaşi sens, desemna bunurile ce puteau fi dobândiţe prin ocupaţie –, expresia a intrat în domeniul dreptului internaţional cu sensuri similare sau apropiate. 1. Teritoriu care, neaflându-se sub nici a suveranitate naţională, dacă este ocupat de un stat oarecare, intră sub suveranitatea acestuia. Conceptul a jucat un rol efectiv în perioada de formare a marilor imperii coloniale, metropolele fiind de acord să trateze ţările din celelalte continente drept **r.u.,** deşi, în fapt, pământurile „fără stăpân” – viitoarele colonii – aveau un stăpân legitim, populaţiile autohtone, ce au fost fie exterminate, fie subjugate. 2. Statutul juridic al largului mării, care, nefiind supus suveranităţii vreunui stat, rămâne deschis în mod egal tuturor statelor. 3* (în dreptul cosmic) Situaţia juridică a spaţiului extraatmosferic, socotit astfel susceptibil de a fi dobândit prin ocupaţie. În realitate* acesta este socotit însă a fi res extra commercium **(v.)** şi nu **r. n»,** deoarece este deschis în condiţii de deplină egalitate explorării şi exploatării tuturor statelor şi nu poate intra în posesiunea exclusivă a nici unui stat*

RESORTISANT) termen folosit în literatura de drept internaţional, uneori sinonim cu acela de naţional (cetăţean), iar alteori, într-o accepţie mai largă, desemnând toate persoanele care sunt supuse suveranităţii unui stat. El se referă atât la

persoanele fizice, cât şi la persoanele juridice care au ifaţionalitatea unui anumit stat. În mod excepţional, termenul r. a fost folosit de jurisprudenţa franceză în aplicarea dispoziţiilor tratatelor de pace cu privire la bunurile, drepturile şi interesele „resortisanţilor” statelor inamice, în legătură cu apartenenţa unei persoane, care, fără a avea naţionalitatea unui stat inamic, a servit în armata acestuia.

RESPECTAREA OBLIGAŢIILOR INTERNAŢIONALE, v. PACTA SUNT SERVANDA.

RES PERIT DOMINO, dicton de drept civil, potrivit căruia riscul pieirii unui bun revine, dacă părţile nu, au dispus astfel, proprietarului acestuia, iar nu locatarului, arendaşului etc. De obicei, înţelegerile internaţionale reglementează amănunţit cum se procedează în cazul pieirii bunului (bunurilor) transmis, de ex, cine snip ortă riscul pieirii bunului în timpul transportului feroviar, aerian etc.

RESTITUTIO IN INTEGRUM, reparare integrală a prejudiciilor cauzate cu încălcarea normelor de drept, prin restabilirea situaţiei care existase înainte de producerea actului ilicit. Este modul cel mai adecvat pentru repararea prejudiciului cauzat, atunci când acest mod de reparare este posibil în practică. În cazul în care r. în i. nu este posibilă, răspunderea celui în culpă se va materializa într-o despăgubire bănească sau o altă formă de reparaţie cunoscută de părţi sau hotărî de la instanţa judiciară competentă.

RES TRANZIT CUM SUO ONERE, expresie latină cu sensul „patrimoniul trece (la succesor) grevat de sarcina sa”. În cazul succesiunii statelor – ce are loc atunci când se formează noi state prin fuziune sau dezmembrare (divizare) – se deschide, problema datoriilor (pasivului) statului anterior faţa de state sau creditori străini. În această privinţă, norme de drept internaţional unanim recunoscute nu există. Dacă statul anterior continuă să existe, el va rămâne, în principiu, debitor în contractele pe care le-a încheiat cu state sau cetăţeni străini. Este aşa-zisu! principiu al netransmisibilităţii datoriilor. Acest principiu comportă însă mai multe excepţii. De pildă, datoriile locale ce privesc regiunea cedată – contractate fie de administraţia locală, fie de stat în interesul exclusiv al respectivei regiuni – trec în general asupra statului succesor în virtutea adagiului r.t. cum’s, *o* De asemenea, sunt transmisibile, în temeiul aceluiaşi concept, datoriile generale ce comportă garanţii ipotecare (imobile, vămi, monopoluri etc.), situate pe teritoriul statului succesor, în asemenea cazuri, statul succesor urmează să-şi ia asupră-şi datoriile respective şi să respecte drepturile creditorilor străini – state sau cetăţeni – legate de teritoriile care i-au revenit.

RESTRICŢII LA IMPORT, totalitatea măsurilor care îngrădesc importul într-o ţară sau grup de ţări. În categoria r. la i. intră: taxele vamale şi celelalte impedimente legate de procesul vămuirii

(obstacole tarifare); taxe fiscale interne, normele tehnice, normele fito-sanitare, contingentele, sistemul licenţelor de import, interdicţiile la import (obstacole netarifare); restricţiile valutare (controlul valutar) şi depozitele bancare prealabile la import; modificările cursurilor de schimb; practicile comerciale restrictive. Scopul, direct sau indirect, al r. la i. este de a reduce importurile în vederea corectării deficitului balanţei plăţilor curente.

RESTRICŢII VALUTARE (în relaţiile internaţionale), măsuri guvernamentale sau alte măsuri prin intermediul cărora se interzice, limitează sau condiţionează schimbul unei valute contra celorlalte valute, precum şi efectuarea plăţilor cu străinătatea (restricţii de plată). R.v. afectează convertibilitatea valutară. Cea mai importantă grupă de r.v. o constituie controlul valutar (v.).

RESURSE NATURALE, rezervele, bogăţiile, mijloacele existente pe solul sau în subsolul unui teritoriu şi care sunt destinate consumului sau prelucrării. R.n. sunt reprezentate obiectiv de existenţa unor minereuri, petrol, gaze etc. În subsolul unor teritorii, dar şi de potenţialul agricol şi alimentar aflat pe solul aceloraşi teritorii: floră, faună, posibilităţi de exploatare agricolă. **R.n*** se află sub suveranitatea permanentă a statelor cărora le aparţin. **R.n*** sunt de două feluri: unele care nu se pot reînnoi după consumarea lor, fiind cantitativ limitate (de pildă, petrolul, gazele); alte

me, cum sunt cele care alcătuiesc bogăţiile vegetale şi animale, se reînnoiesc prin munca oamenilor. **R. n.** alcătuiesc una din condiţiile dezvoltării, iar de exploatarea lor raţională depinde grăbirea ritmului de dezvoltare a statelor.

REŞEDINŢĂ I. Locul unde o anumită persoană se stabileşte un anumit timp. În dreptul internaţional privat, r. este un criteriu luat în considerare în ceea ce priveşte condiţia juridică a străinilor şi în conflictele de legi. Legea nr. 25/1969 privind regimul străinilor în România distinge de ex. Între străinii care domiciliază în România şi cei care au numai r. sau sunt în trecere. 2. Imobil, locuinţă a unui şef de misiune diplomatică; ca şi sediul misiunii, r. şefului acesteia se bucură de inviolabilitate şi protecţie. **3** «***Stat de reşedinţă***, ţară în care este stabilită misiunea diplomatică. 5. ***de r***. are obligaţia să asigure misiunii şi şefului acesteia condiţii corespunzătoare de activitate, în conformitate cu prevederile Convenţiei de la Viena din 1961 (v.).

— **RETORSIUNE,** act inamical **(v.),** dar licit, la care recurge un stat pentru a face ca un alt stat să înceteze anumite acte inamicale, dar licite, pe care le săvârşeşte împotriva celui dintâi. **R** «este folosită ca un mijloc de constrângere pentru restabilirea unor relaţii normale. Actele la care se răspunde prin r. nu au un caracter ilicit, ci numai un caracter inamical. Actele care determină recurgerea la r. Şi r* ca atare sunt dăunătoare climatului politic internaţional, creând sau

accentuând situaţia de tensiune, de natură a favoriza izbucnirea sau agravarea unor conflicte internaţionale. Ex. de act inamical: declararea fără motive concrete drept ***persona non grata*** a unuia sau mai multor diplomaţi aparţinând aceleiaşi misiuni. La r. statul căruia aceştia îi aparţin poate răspunde cu măsuri similare.

RETRAGEREA (dintr-un **tratat),** mod de încetare a tratatelor încheiate pe o perioadă determinată de timp. Ea se notifică celorlalte părţi la tratat sau în cazul arm mi tor tratate (de ex. Tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare (v.) (1 iul. 1968) şi Consiliului de Securitate ai? O.N.U. Într-o perioadă de timp determinată. Unele tratate prevăd ca notificarea să cuprindă o declaraţia cu privire la evenimentele care determină statul să se retragă din tratat. R, unui stat dintr-un tratat poate să aibă loc în conformitate cu prevederile tratatului sau oricând cu consimţamântul tuturor părţilor la tratat după consultarea cu acestea. În cazul în care un tratat nu cuprinde prevederi exprese cu privire la r „un stat contractant poate să se retragă numai t dacă părţile s-au înţeles să admită posibilitatea r. sau dacă dreptul de re poate fi dedus din natura tratatului. În asemenea cazuri, r. trebuie notificată celorlalte părţi cu un răstimp înainte, care va fi cel fixat în acest scop în tratat, sau va constitui un termen raţional. **V*** şi ***renunţare.***

RÉUNION, INSULA – (denumirea, oficială: ***La Réunion)***, ins, vulca nică în arh. Mascarene

(Oc. Indian), situată la circa 680 km E de Madagascar. Suprafaţa: 2.510 kmp. Populaţia (1976): 500.000 loc. Centrul administrativ: ***Saint-Dénis***, 98.000 loc. (1975)». Limba oficială: franceza. Moneda *i:*

1 Franc C.F.A. = 100 Centimes. /s***toric***. Descoperită în 1507 de navigatorul portughez Diego Fernandez Pereira, **R.** este ocupată de Franţa în 1638 şi devine colonie franceză sub numele de Ins. Bourbon (1643). Colonizarea sistematică începe în perioada

1663 – 1664. În timpul revoluţiei franceze primeşte actualul nume (1793). Stăpânită de englezi (8 iul. 1810 – apr. 1815). Potrivit Constituţiilor franceze din 13 oct. 1946 şi 4 nov. 1958, **R.** este un „departament de peste mări", parte integrantă a Franţei.

REUNIUNEA PRIVIND COOPERAREA ECONOMICĂ ŞI TEHNICĂ MULTILATERALĂ ÎN BALCANI (26 ian.

5 febr. 1976), reuniune ce a avut loc la Atena, la iniţiativa primului ministru grec C. Karamanlis, având drept scop cooperarea economică şi tehnică multilaterală între ţări balcanice. Au participat delegaţii guvernamentale ale Bulgariei, Greciei, Iugoslaviei, României şi Turciei. Reuniunea a stabilit un amplu inventar de peste 100 propuneri de cooperare multilaterală, formulate de cele cinci ţări participante, în cele cinci sectoare de interes comun stabilite, şi anume: agricultura, comerţul, energia, transporturile şi telecomunicaţiile, mediul

înconjurător. Aceste propuneri au fost supuse spre examinare guvernelor ţărilor participante, urmând a se stabili proiectele de interes comun şi a se trece la realizarea lor efectivă. Un alt rezultat important al reuniunii de la Atena îl constituie ideea continuităţii eforturilor de cooperare într-un cadru organizat, în reuniuni viitoare, aşa cum se prevede în Comunicatul comun adoptat la reuniune. Ea reprezintă începutul unui proces menit să se dezvolte, să confere noi dimensiuni cooperării între state în Peninsula Balcanică, dând expresie, totodată, prevederilor Actului final al Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa, fiind o parte integrantă a procesului de edificare a securităţii şi de dezvoltare a cooperării pe continent. La obţinerea acestor rezultate a contribuit în mod direct faptul că lucrările reuniunii s-au desfăşurat pe baza normelor democratice care şi-au găsit consacrarea la Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa: toate formele de activitate ale reuniunii au fost deschise tuturor delegaţiilor; toate hotărârile au fost adoptate prin consens (v.); şedinţele au fost prezidate pe baza principiului rotaţiei (v.).

REUTER, agenţie de ştiri britanică, creată în 1849. Din 1865 aparţine unei companii pe acţiuni, dar este considerată ca fiind agenţie oficioasă. Are sediul la Londra.

REVALORIZARE, operaţiune de creştere oficială a valorii valutei naţionale faţă de etalonul

în care este exprimată. **R.** este utilizată (în sens strict) numai în condiţiile cursurilor de schimb fixe (v.); în condiţiile cursurilor de schimb flotante această operaţiune fiind înlocuită cu cea de apreciere valutară (v.), în sens larg, r. reprezintă orice majorare a cursului valutei naţionale pe pieţele de schimb valutar. **R.** sunt determinate de apariţia şi persistenţa excedentelor balanţelor de plăţi, fie sub forma excedentelor plăţilor curente, fie sub forma intrărilor nete de capital. Menţinerea nivelului inflaţiei interne sub cel înregistrat în ţările partenere, creşterea activităţii economice interne sau nivelul relativ înalt al dobânzilor interne sunt factori care concura, 4 de obicei, la **r.** valutei naţionale. **R.,** prin creşterea preţurilor de export şi scăderea preţurilor de import, poate duce la echilibrarea balanţei comerciale şi contribuie la atenuarea excedentelor plăţilor curente. **R.** au fost mai puţin utilizate de ţările occidentale decât jdevalorizările (v.), ~ *de facto*, reprezintă creşterea cursului de schimb a unei valute pe pieţele valutare (v.) în condiţiile practicării cursurilor de schimb flotante.

REVANŞISM, politică de răzbunare a învinsului faţă de învingător. **R.** izvorăşte din dorinţa de a obţine printr-un nou război restabilirea unor poziţii pierdute în urma înfrângerilor suferite în războaie anterioare. Burghezia cultivă şi exploatează spiritul revanşard pentru pregătirea de războaie de cotropire. Un ex. În acest sens l-a oferit Germania hitleristă, care,

nemulţumită de conţinutul Tratatelor de pace de la Versailles, a promovat o politică agresivă, revanşardă şi revizionistă, culminând cu dezlănţuirea celui de-al doilea război mondial.

REVIZIONISM 1. Termen prin care se defineşte acea varietate a oportunismului, care acţionează pentru revizuirea fundamentelor, principiilor politice şi ideologice ale socialismului ştiinţific. P.C.R-., dezvoltând în mod creator teoria socialismului ştiinţific pe baza generalizării fenomenelor noi apărute în mersul înainte al societăţii, se pronunţă împotriva oricăror deformări reformiste, revizioniste şi dogmatice, pentru ca tezele de bază ale socialismului ştiinţific să constituie o călăuză în acţiunea practica de transformare revoluţionară a societăţii pe drumul socialismului multilateral dezvoltat şi trecerii treptate la comunism. 2. Curent iniţiat de guverne sau grupuri interesate, tinzând la revizuirea unor tratate internaţionale. Perioada interbelică a constituit o oglindă expresivă a luptei dintre statele care doreau revizuirea prevederilor Tratatelor de pace de la Versailles, în frunte cu Germania şi Italia, şi statele care apărau statu-quo-ul. România pornind de la propriile interese naţionale, de apărare a independenţei şi integrităţii sale teritoriale, a promovat în perioada interbelică o netă politică antirevizionista. Marele diplomat român Nicolae Titulescu a fost un promotor activ şi un adecvat ideolog al antirevizionismului.

REVIZUIREA CARTEI O.N.U. Procedura de revizuire este prevăzută în art. 108 – 109 din Cartă. Presupune reunirea unei conferinţe generale a statelor membre ale O.N.U., stabilită cu votul unei majorităţi de două treimi din membrii Adunării Generale şi cu voturile a şapte membri ai Consiliului de Securitate; În această procedură nu se face deosebire între voturile membrilor permanenţi şi voturile membrilor nepermanenţi ai Consiliului de Securitate. Pentru intrarea în vigoare a amendamentelor aduse Cartei sunt însă necesare: a) adoptarea lor cu o majoritate de două treimi din membrii Adunării Generale şi b) ratifica – rea amendamentelor adoptate de două treimi din statele membre ale O.N.U., inclusiv toţi membrii permanenţi ai Consiliului de Securitate.

REVIZUIREA TRATATELOR, modificare a unui tratat, care vizează ansamblul prevederilor sale; termenul de modificare sau amendament se foloseşte atunci când se referă numai la un număr restrâns de prevederi ale unui tratat. În practica internaţională nu se face întotdeauna această distincţie, deşi un amendament adus unei singure prevederi are uneori mai mare importanţă decât o revizuire de ansamblu a tratatului. Pentru acest motiv, şi având în vedere nuanţa peiorativă pe care a căpătat-o expresia r.t. În perioada dintre cele două războaie mondiale, Comisia de Drept Internaţional a O.N.U. (v.) a propus, la Conferinţa pentru codificarea dreptului tratatelor de la Viena din anii 1968 – 1969, termenul generic de

„modificare” a tratatelor. Creşterea numărului tratatelor multilaterale şi a rolului organizaţiilor internaţionale a determinat adoptarea unor prevederi din ce în ce mai Retaliate, a unor proceduri precise privind r.t. În cadrul activităţii organizaţiilor sau în conferinţe special convocate de acestea. S-a creat astfel mecanismul care asigură, în mod operativ, examinarea propunerilor de modificare sau revizuire a convenţiilor. Dreptul internaţional cutumiar nu cuprinde reguli complete privind revizuirea sau modificarea tratatelor; el cuprinde numai unele reguli generale în acest domeniu, urmând ca fiecare tratat să stabilească regu

Ele revizuirii sau modificării lui, modalităţile şi procedura de urmat.

REVOLUŢIA ŞTIINŢIFICĂ ŞI TEHNIC**I**, schimbare calitativă (révoluţionară) în ştiinţă şi tehnică, determinând revoluţionarea forţelor de producţie, a producţiei societăţii contemporane, schimbarea radicală a situaţiei omului în sistemul forţelor de producţie, precum şi a condiţiilor materiale ale vieţii societăţii. Interdependenţa organică dintre revoluţiile în ştiinţă şi cele din tehnică se manifestă prin aceea că revoluţiile ştiinţifice pregătesc revoluţiile tehnice, iar acestea din urmă creează condiţiile materiale pentru dezvoltarea continuă a ştiinţelor naturii. **O** caracteristică esenţială **ar.ş**. Şi **t.** o constituie transformarea ştiinţei într-o forţă nemijlocită de producţie. Procesul transformării ştiinţei în forţă

nemijlocită de producţie a mers şi continuă să meargă pe trei căi: a) întruchiparea ei materială; b) încorporarea acesteia în forţa de muncă, în factorul subiectiv al producţiei, prin ridicarea pregătirii ştiinţifice şi perfecţionarea spirituală a omului; c) conducerea proceselor sociale tot mai complexe şi organizarea muncii şi a producţiei. Transformarea ştiinţei în forţă nemijlocită de producţie dobândeşte, în prezent, un sens tot mai concret, deşi într-un mod şi într-un grad diferit, şi pentru anumite ştiinţe sociale. Ştiinţele sociale şi umane reprezintă astăzi nu numai un mijloc în dezvoltarea concepţiei despre lume, a orizontului spiritual al omului, ci ele participă tot mai pronunţat şi tot mai direct atât în producţia materială şi în viaţa social-politică, cât şi în conducerea acestor procese tot mai complexe. Alături de implicaţiile pozitive ale r.ş. Şi **t.** asupra dezvoltării sociale, există şi efectul negativ, nociv al acestui proces revoluţionar asupra omului, asupra societăţii (atât în capitalism, cât şi în socialism). Influenţa **r. Şi şi t.** asupra cooperării şi colaborării internaţionale este multilaterală şi deosebit de complexă. Ea impune intensificarea schimburilor cultural-ştiinţifice dintre popoare; determină diversificarea şi amplificarea continuă a posibilităţilor de colaborare; reclamă perfecţionarea permanentă a formelor şi metodelor de cooperare internaţională şi, totodată, lărgeşte posibilităţile pentru extinderea şi perfecţionarea relaţiilor de cooperare între

popoare, atât în domeniul producţiei materiale, cât şi al culturii spirituale. **R.ş. Şi t.** influenţează evoluţia situaţiei internaţionale, cât şi problematica păcii şi războiului. Principalele direcţii ale **r.ş. Şi t.** sunt: **1)** crearea unor unelte de muncă calitativ noi, respectiv trecerea la un sistem calitativ nou de maşini, de la complexe de maşini mecanice la sisteme automatizate de maşini principial noi; 2) introducerea maşinilor electronice de calcul (tehnica electronică), folosirea sistemelor cibernetice de dirijare (conducere) a proceselor de producţie, pe baza maşinilor de calcul electronic cu programe prestabilite, deci transferarea funcţiei de dirijare de la om la instalaţii tehnice, înlocuirea unor funcţii logice ale omului prin maşini; 3) crearea unor obiecte de muncă calitativ noi, respectiv crearea unor materiale sintetice cu proprietăţi dinainte stabilite şi care nu se găsesc în natură, deci modificarea structurilor şi proporţiilor producţiei materiale sintetice, ceea ce presupune noi realizări în fizica corpurilor solide; 4) trecerea treptată de la sursele vechi de obţinere a energiei electrice la surse şi metode noi de obţinere a acestei energii (folosirea energiei nucleare, termonucleare, geotermice, solare, eoliene). 5) trecerea treptată de la tehnologia de producţie fizico-mecanică (tehnologia mecanică), care modifică forma (proprietăţile) fizică a substanţei din natură, la o tehnologie nouă, electrotehnică, chimică, biochimică, bionică (tehnologia

nemecanică), care modifică structura acestei substanţe şi creează valori materiale cu proprietăţi prestabilite; 6) schimbarea radicală a modului de îmbinare tehnologică a elementelor materiale ale producţiei cu cele umane, ceea ce reprezintă schimbarea radicală a poziţiei omului în procesele de producţie, a locului ocupat de om în sistemul forţelor de producţie. Automatizarea şi cibernetizarea proceselor de producţie şi a conducerii acestor procese reprezintă trăsătura esenţială **ar.ş. Şi t.** Producţia maşinista, în condiţiile căreia muncitorul este nevoit să participe nemijlocit la procesul tehnologic, să îndeplinească funcţii tehnice, mecanice, începe să cedeze locul producţiei automatizate, în care obiectul muncii este prelucrat integral de sistemul tehnic însuşi, care funcţionează fără participarea directă a muncitorului. În condiţiile unor forme dezvoltate de automatizare, sistemul de linii automate beneficiază de aparatură cibernetică, care îndeplineşte funcţii de calcul-decizie, de control şi dirijare. Tehnica cibernetică se introduce nu numai în producţia materială ci şi în activitatea de conducere, în sfera serviciilor, ştiinţei, învăţământului. În procesul **r, ş. Şi t.** se modifică şi metodele tehnologice ale producţiei. Tehnologia mecanică de prelucrare a obiectului muncii, care a avut o poziţie dominantă în producţia materială, se înlocuieşte treptat cu metode mai eficiente, care modifică nu numai forma obiectului, ci şi structura atomică şi

moleculară a materiei, determină transformarea ei într-o materie nouă, cu însuşiri prestabilite. Redistribuirea funcţiilor între om şi tehnică generează schimbări în conţinutul muncii, în structura profesională a cadrelor, în nivelul cultural şi tehnic al oamenilor muncii. Sub impactul creşterii productivităţii muncii se reduce procentul relativ al celor ocupaţi în producţia materială şi, corespunzător, se dezvoltă sfera neproductivă, îndeosebi activitatea ştiinţifică, învăţământul şi asistenţa medicală. În capitalism, aceste Cerinţe ale r-şi**. Şi t.** sunt deformate de relaţiile sociale antagoniste. În socialism, progresul ştiinţei şi tehnicii se înfăptuieşte prin îmbinarea organică a realizărilor **r.ş. Şi t.** cu avantajele sistemului economic socialist, este calea **şi** mijlocul principal de creare a *bazei tehnico-maleriale* a socialismului multilateral şi armonios dezvoltat, a comunismului. Desfăşurarea cu succes **ar.ş. Şi I**. În socialism reprezintă o condiţie a victoriei socialismului în competiţia sa istorică cu capitalismul.

REZERVĂ (în tratate internaţionale), declaraţie unilaterală ce emană de la un stat care îşi exprimă voinţa de a deveni parte la un tratat multilateral şi prin care îşi manifestă intenţia de a exclude sau modifica efectul juridic al unor prevederi ale tratatului în ceea ce priveşte aplicarea lor în raport de statul respectiv. Facă parte integrantă din actul prin care acest stat intră în rândurile părţilor contractante şi tinde să

reducă, cât priveşte statul în cauză, întinderea obligaţiilor decurgând, în principiu, din acel tratat. R. se pot face numai la un tratat multilateral. Instituţia **r.** la tratate permite unui stat suveran să-şi exprime mai exact voinţa sa de a se obliga prin tratatul respectiv, care corespunde, în general, intereselor sale, dar al cărui text, în anumite privinţe, contravine unora dintre acestea. În lipsa acestei instituţii, statul în cauză s-ar vedea silit fie să accepte anumite reglementări cu care, în fond, nu este de acord, fie să nu devină parte la un tratat în care este, în general, interesat. Instituţia **r.** la tratate este de natură a promova cooperarea între state pe baza respectării egalităţii în drepturi şi a suveranităţii lor. R, se face în scris, cu ocazia semnării, ratificării etc. Ea este revocabilă oricând. R. leagă statele contractante care nu o resping în raporturile lor cu statul care a făcut **r.** Obiecţia la **r**. Împiedică naşterea legăturilor din tratat între obiectant şi rezervator, dacă această voinţă este exprimată expres în obiecţie.

Obiecţia trebuie să fie scrisă şi să intervină într-un anumit termen („raţional”) sau anume definit în tratat. Statele care acceptă jurisdicţia obligatorie a C.I.J., fac oricând **r.** la întinderea obligaţiei de acceptare, în măsura în care astfel de r. corespund voinţei şi intereselor lor.

REZERVE OFICIALE (de aur şi devize), stocul de aur şi valute convertibile deţinut de autorităţile monetare ale unei ţări (de obicei de Banca

Naţională sau Centrală) pentru a fi utilizat în echilibrarea deficitului balanţei de plăţi sau pentru anumite cazuri de forţă majoră (importuri determinate de calamităţi, plăţi externe urgente etc.). În practica financiară internaţională, de multe ori **r.o** sunt sinonime cu lichiditatea internaţională **(v.)** a unei ţări. În perioada postbelică au avut loc modificări în volumul şi structura **r, o** pe plan internaţional: volumul **r. o,** de devize a crescut considerabil în timp ce **r. o,** de aur au înregistrat majorări relativ minore; s-a produs o evidentă redistribuire între ţări **ar.o** (rezervele de aur ale S.U.A. s-au micşorat în favoarea celor ale ţărilor vest-europene şi Japoniei, iar rezervele de devize au cunoscut majorările cele mai substanţiale în unele ţări capitaliste dezvoltate care au înregistrat excedente ale balanţelor de plăţi şi în ţările expoffatoare de petrol).

REZIDENT (REZIDENT GENERAL)

1. Rang diplomatic prevăzut în Protocolul de la Aachen din 21 nov. 1818 care, în ordine ierarhică, era situat între clasa ministrului plenipotenţiar şi clasa însărcinatului cu afaceri (v.), în reglementările internaţionale ulterioare (v. ***Convenţia de la Viena privind relaţiile diplomatice din 1961),*** această clasă de agenţi diplomatici nu a mai fost menţinută. 2. Înalt funcţionar pe care statul protector îl plasa odinioară pe lângă suveranul unui stat protejat şi ale cărui atribuţii şi puteri erau fixate prin tratatul

de protectorat. 3. Ambasador, ministru plenipotenţiar, care are reşedinţa în statul în care este acreditat (ambasador rezident).

REZILIERE* desfacerea sau renunţarea la un acord sau contract încheiat. Pe plan internaţional se întâlneşte în practica acordurilor în domeniul cooperării economice şi tehnice încheiate la nivel ministerial sau între întreprinderi din state diferite. R. are efect numai din momentul pronunţării ei şi nu retroactiv, de la încheierea documentului, ca în cazul anulării (v. ***anularea tratatelor*)*.**

REZISTENŢĂ, MIŞCARE DE

stare de ostilitate şi împotrivire generalizată a maselor populare faţă de clasa dominantă şi aparatul său represiv (ca preludiu sau forma a războiului civil) ori a unui popor decis să-şi apere independenţa şi suveranitatea naţională faţă de o putere străină care i-a impus sau tinde să-i impună un regim de dominaţie politică, economică, militară etc. În acest din urmă sens, **r.** cuprinde totalitatea acţiunilor maselor – în special ale formaţiunilor lor înarmate – împotriva forţelor străine de ocupaţie şi a administraţiei stabilite sau în curs de instaurare. Specificul mişcării de reconstă în adoptarea unor forme şi procedee de luptă, diferite de cele utilizate în cursul acţiunilor militare clasice, în măsură să transfere conflictul pe un teren necontrolabil pentru inamic. Deşi roiul hotărâtor în combaterea agresorului revine luptei armate, o pondere importantă o au acţiunile

nearmate: manifestările de natură politică, ideologică, economică, culturală, psihologică (demonstraţiile de masă, grevele, sustragerea de la muncă, sabotajul, nesupunerea civilă, apărarea tradiţiilor şi a valorilor culturale naţionale etc.). R. urmăreşte să provoace inamicului pierderi cât mai mari în personal şi tehnică de luptă, să-i dezorganizeze liniile de comunicaţii, să submineze potenţialul moral şi voinţa de luptă ale forţelor de ocupaţie. Legitimată de dreptul inalienabil al statelor la autoapărare, r. constituie o componentă importantă a doctrinei războiului întregului popor. **V**. Şi *război civil, război popular generalizat.*

REZOLUŢIE (adoptată în cadrul O.N.U.), hotărâre a unui organ interguvernamental din cadrul O.N.U. Din punctul de vedere al formei, r. are, de regulă, două părţi: un preambul, în care se exprimă principalele considerente care motivează hotărârea, şi un dispozitiv, în care este redată hotărârea propriu-zisă. **R.** poate avea, conform Cartei O.N.U., un caracter de recomandare sau de decizie (forţă juridică obligatorie) pentru statele sau/şi organele O.N.U, cărora se adresează r. Natura juridică ar, adoptate la O.N.U. este o chestiune mult dezbătută şi chiar controversată. Atunci însă când se adresează statelor, indiferent de caracterul de recomandare sau de decizie al unei r., aplicarea prevederilor sale de către un stat nu se poate face, în virtutea principiului suveranităţii, decât cu consimţământul acestuia. Autoritatea unei r. cu caracter de recomandare

decurge din influenţa politică a organului de la care emană (Adunarea Generală, Consiliul de Securitate etc.). Subliniind necesitatea îmbunătăţirii modului de adoptare ar. Şi hotărârilor Adunării Generale, astfel încât deciziile acestui înalt for să întrunească sprijinul unanim al statelor membre, hotărârea lor de a aplica cu bună credinţă angajamentele asumate prin documentele adoptate de O.N.U., România a propus introducerea în Cartă a unor dispoziţii care să prevadă ca r. adoptate prin consens sau cu unanimitate de voturi să constituie angajamente ferme pentru toate statele membre.

REZOLVAREA PRIN MIJLOACE PAŞNICE A DIFERENDELOR INTERNAŢIONALE, unul din principiile fundamentale ale D.I.C.; deşi a fost enunţat în tratate înainte de cel de-al doilea război mondial (v. *Pactul general de renunţare la război – 1928)* a fost consacrat definitiv în Carta O.N.U. În conformitate cu prevederile art. 2 din Cartă, toate statele membre ale O.N.U. au obligaţia de a reglementa diferendele lor internaţionale prin mijloace paşnice, în aşa fel încât pacea şi securitatea internaţională ca şi justiţia să nu fie puse în primejdie. O formulare apropiată este dată şi în Declaraţia O.N.U. din 1970 privind întărirea securităţii internaţionale, care înscrie obligaţia statelor părţi într-un diferend internaţional, precum şi a celorlalte state, de a se abţine de la orice acte care ar putea agrava situaţia, periclitând menţinerea păcii şi securităţii internaţionale şi de a acţiona conform scopurilor şi principiilor Cartei. În baza art. 33 din Cartă, statele membre ale O.N.U, trebuie să recurgă mai întâi la mijloace paşnice, alese de părţi, urmând ca, dacă acestea au rămas fără efect, reglementarea diferendului să se facă în conformitate cu procedurile recomandate de Consiliul de Securitate sau de Adunarea Generală. Principiul rezolvării prin mijloace paşnice a diferendelor internaţionale constituie un corolar logic al interzicerii folosirii forţei sau ameninţarea cu forţa în relaţiile internaţionale, al principiului neagresiunii. Dreptul internaţional a consacrat

principiul acordului dintre părţi sau al libertăţii în alegerea mijloacelor paşnice pe care urmează să le folosească în soluţionarea diferendelor.

RHODESIA DE SUD (denumirea africană: *Zimbabwe*), teritoriu situat în Africa central-meridională, învecinat cu Zambia, Mozambic, Africa de Sud şi Botswana. Suprafaţa: 390 622 kmp. Populaţia (1976): 6.530.000 loc. Centrul administrativ: *Salisbury*, 566.000 loc. (1976, aglomeraţia urbană). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Rhodesian Dollar = 100 Cents. *Istoric*. Pe teritoriul R. de S. a fiinţat în sec. 12 – 17 un stat feudal timpuriu: Monomotaţia sau Zimbabwe. La mijlocul sec. 19 o mare parte a teritoriului este unificată sub puterea regelui Moselecatse. În 1889 – 1890 teritoriul este cucerit de Compania britanică a Africii de Sud, fondată de Cecii Rhodes şi administrată de aceasta în perioada 1891 – 1923, când este declarat colonie a coroanei britanice cu regim de autonomie internă. O.N.U. consideră R. de S. teritoriu neautonom, în sensul cap. 11 al Cartei. În 1953 a format, împreună cu fostele protectorate britanice Rhodesia de Nord (Zambia) şi Nyassaland (Malawi), Federaţia Rhodesia-Nyassaland, destrămată la 31 dec. 1963. La 11 nov. 1965 guvernul rasist al minorităţii albe proclamă, în mod unilateral şi ilegal, independenţa R. de S, şi pune bazele unui regim de apartheid. O Constituţie adoptată în 1969 proclamă, la 2 mart. 1970, în mod ilegal, „republica Rhodesia”. Marê a Britanie nu recunoaşte acest act, **R.** de S*

rămânând, potrivit Constituţiei din 6 dec. 1961, teritoriu autonom ţinând de coroana britanică, iar O.N.U. cheamă toate statele lumii să nu recunoască aşa-zisa independenţa a acestui teritoriu. Sancţiunile economice aplicate regimului rasist în urma hotărârilor O.N.U. din 1966 şi 1968 nu au fost eficace, acestea fiind încălcate îndeosebi de Africa de Sud. Mişcarea de eliberare naţională a populaţiei africane ia, în cepín d din 1967, forma luptei armate. Forţele patriotice sunt organizate în Uniunea Naţională Africană Zimbabwe (Z.A.N.U.), Uniunea Poporului African Zimbabwe (Z.A.P.U.) reunite în cadrul Frontului Patriotic Zimbabwe, Negocierile începute la 11 dec. 1974 între reprezentanţii mişcărilor de eliberare, ai guvernului britanic şi ai regimului lui Ian Smith au eşuat. La fel şi cele din 25 aug. 1975 şi nov. – dec.1975 nu au avut drept rezultat decât refuzul minorităţii albe de a preda puterea majorităţii de culoare. La 28 oct. 1976 au început lucrările Conferinţei constituţionale de la Geneva în problema **Re** de S. la care au participat mişcările de eliberare naţională, ambasadorul britanic Ivor Richard şi reprezentanţii guvernului de la Salisbury. Propunerile britanice au fost respinse din nou, iar populaţia de culoare a luat hotărârea de a continua lupta armată. Noi negocieri (Malta, 31 ian. – 1 febr. 1978) între liderii Frontului Patriotic şi reprezentanţii Marii Britanii şi S.Ü.A., în vederea punerii în practică a unui plan anglo-american de transferare a puterii

au rămas fără rezultate concrete. La 15 febr. 1978, şeful guvernului rasist minoritar al R. de S. a anunţat încheierea unei „reglementări interne” cu „liderii moderaţi”. Conducătorii Frontului Patriotic au respins „reglementarea internă”, declarând că vor intensifica lupta armată pentru dobândirea independenţei. *Relaţii cu România*. În perioada interbelică, la Bulawayo a funcţionat un consulat onorific român, deschis la 1 nov. 1926. România a condamnat cu hotărâre acţiunile ilegale ale guvernului sud-rhodesian din nov. 1965 şi mart. 1970. România nu a recunoscut regimul ilegal din **R.** de S., nu întreţine niciun fel de relaţii – diplomatice, consulare, economice, comerciale sau de altă natură – cu autorităţile de la Salisbury şi sprijină activ şi multilateral lupta de eliberare naţională a poporului Zimbabwe.

RISC (în relaţiile economice internaţionale), eveniment probabil, generator de pierderi. În executarea contractelor internaţionale prezintă un interes deosebit stabilirea momentului din care r* trec de la vânzător asupra cumpărătorului. Acoperirea re se face prin organizaţiile de asigurări contra unei taxe numită primă de asigurare (v.), iar instrumentul care atestă încheierea contractului de asigurare se numeşte poliţă de asigurare.

RISTURNĂ 1» Parte a primei de asigurare reţinută de asigurător în cazul în care asiguratul renunţă la asigurare.

2. Sumă restituită de vânzător

cumpărătorului, al cărei cuantum a fost fixat anticipat şi în raport cu importanţa cifrei de afaceri. **R.** poate fi proporţională cu cifra de afaceri sau progresivă, constituind un stimulent al operaţiunilor de vânzare.

RITZ AUS BUREAU, agenţie naţională de presă din Danemarca, creată în 1866, cu sediul la Copenhaga.

RIVERAN, stat al cărui teritoriu se află situat la ţărmul unei mări sau este mărginit ori străbătut de un curs de apă internaţional. Statele r. au deplină suveranitate asupra mării teritoriale (v.), precum şi asupra sectoarelor respective ale fluviilor internaţionale (v,). D.I.C. recunoaşte unele drepturi în favoarea statelor r. Şi dincolo de frontierele lor maritime.

ROL **1.** Registru în care sunt înscrise cauzele judecate de o instanţă arbitral» sau judiciară. 2. Lista zilnică a proceselor ce revin instanţei spre judecare. 3. Evidenţă a tratatelor internaţionale, în ordine cronologică, a cererilor de înscriere formulate de statele-părţi, ţinută de Secretariatul O.N.U. În vederea publicităţii lor. 4. Lista echipajului unei gliave (rolul navei). 5. (În unele state) Lifta tuturor navelor şi caracteristicilor tehnice ale acestora, arborând pavilionul naţional.

y

ROMÂNIA (denumirea oficiată: *Repu Mica Socialistă România*), stat situat în SE părţii centrale a Europei, cu ieşire la Marea Neagră, învecinat cu U.R.S.S., Bulgaria, Iugoslavia şi

Ungaria. Suprafaţa: 237.500 kmp. Populaţia (1 iul. 1978): 21.855.000 loc. Capitala: B Meures/î, 1.934.025 loc. (5 iun. 1977, inclusiv comunele suburbane). Limba oficială: româna. Moneda: 1 Leu = 100 Bani. *Istoric*. Pe teritoriul de astăzi al Re s-a dezvoltat de milenii o bogată civilizaţie materială şi spirituală, vestigiile arheologice atestând o neîntreruptă locuire pe acest teritoriu din paleolitic. Culturile neolitice (Criş, cea mai veche; Hamangia, Boian, Gumelniţa ş.a.) culminează cu cea de la Cucuteni (apărută către mijlocul milen. 4 î.e.n.), a cărei principală expresie este ceramica, una dintre cele mai interesante şi strălucitoare mărturii neolitice europene. Pătrunderea în valuri succesive a unor triburi nomade indo-europene în spaţiul carpato-dunărean (sfârşitul milen. 3 î.e.n.) duce la dezagregarea culturilor neolitice, care, fără a elimina fondul cultural şi etnic, provoacă schimbări în structura etnică autohtonă. Odată cu epoca bronzului (1800 – 800 î.e.n.) şi cu încheierea procesului de indo-europenizare a triburilor autohtone se formează strămoşii tracilor, se încheagă societatea gentilică patriarhală şi începe procesul de diferenţiere socială. În prima epocă a fierului (800 – 300 î.e.n.), când în Europa de SA se încheie procesul de delimitare a ariilor lingvistice şi culturale dintre traci şi iliri, se produce desprinderea triburilor geto-dace din masa tracilor, care populează o mare parte a Pen. Balcanice. Geto-dacii sunt cei mai vechi locuitori

de pe teritoriul **R.** menţionaţi de izvoarele scrise din antichitate. În sec. 7 – 8 î.e.n. coloniştii greci întemeiază pe litoralul românesc al Mării Negre oraşele Histria, la 11 a tis, (Mangalia) şi Tomis (Constanţa), care devin focare active ale civilizaţiei elene în zona Dunării de Jos. Legăturile cu civilizaţia greacă şi pătrunderea unor influenţe ilirice şi scitice (sec. 6 î.e.n.), contribuie la îmbogăţirea civilizaţiei autohtone, care la rândul ei îşi transmite influenţele sale. După expediţia nereuşită a regelui persan Darius I (514 î.e.n.) t căreia geto-dacii i-au opus o puternică rezistenţă, aceştia cunosc o perioadă de afirmare politică sub Dromihete, unificatorul triburilor din Câmpia Munteană, victorios în confruntările cu regele Traciei, Lisimah (300 şi 292 î.e.n.). Între 300 – 280 î.e.n., cete de celţi pătrund pe teritoriul Transilvaniei, iar în sec. 3 – 2 î.e.n. unele triburi scitice pătrund în regiunea dintre Dunăre şi Marea Neagră, dar acestea vor fi absorbite de autohtoni până la sfârşitul sec. 2 î.e.n. O importanţă deosebită a avut-o formarea statului centralizat dac sub Burebista (70 – 44 î.e.n.), consemnat sub numele de Dacia din izvoarele latine (Pliniu cel Bătrân, Tacit). Burebista nimiceşte triburile celtice ale boiilor şi tauriscilor din S Slovaciei de azi (60 î.e.n.), extinzind hotarele statului său până la Dunărea de Mijloc şi Munţii Slovaciei, iar în 55 î.e.n. Începe cucerirea coloniilor greceşti din partea de N şi V a Mării Negre. După dispariţia lui Burebista, statul

întemeiat de el se destramă în patru şi apoi cinci părţi, în frunte cu conducători care îşi dispută necontenit întâietatea. Un nucleu de stat s-a menţinut neîntrerupt în SV Transilvaniei, în regiunea Munţilor Orăştie, fiind condus succesiv de Deceneu, Comosicus, Scorilo, Duras-Diurpaneus, până la urcarea pe tron a lui Decebal (87 e.n.). În timpul domniei lui Augustus, Dobrogea intră sub directa supraveghere militară a Imperiului roman (4 – 14 e.n.), rămânând nominal dependentă în continuare de regatul clientelar al Traciei. În 46, Tracia este transformată în provincie romană, iar Dobrogea este anexată provinciei romane Moesia (creată în 15 e.n.) şi supusă unui intens proces de romanizare. Sub Decebal (87 – 106), în faţa iminenţei pericolului roman, se accelerează procesul de centralizare a statului dac, a cărui autoritate se întinde asupra Transsilvaniei, Banatului şi dincolo de versanţii estici ai Carpaţilor orientali. Războaiele îndelungate şi grele daco-romane (Í01 – 102,105 – 106) au slăbit statul dac, schimbând radical cursul dezvoltării sale istorice. Cucerirea Daciei şi transformarea ei într-o provincie a Imperiului roman 106), cu toate aspectele lor negative, au dus la împletirea celor două civilizaţii, au determinat o nouă înflorire economico-sociala şi şi-au pus amprenta asupra întregii evoluţii istorice ulterioare a societăţii din acest spaţiu geografic. Colonizarea masivă şi organizată a noii provincii, ridicarea de castre,

sate şi oraşe după model roman, adoptarea limbii latine, asimilarea civilizaţiei romane aflate pe o treaptă superioară de dezvoltare au avut ca rezultat romanizarea ireversibilă a dacilor şi formarea unei populaţii daco-romane de limbă latină, elementul de bază în procesul de etnogeneza a poporului român. Romanizarea a cuprins treptat teritoriul şi populaţia geto-dacă ce nu a făcut parte din provincia romană Dacia. Declinul Imperiului roman şi retragerea sa din Dacia (271) au lăsat pe acest teritoriu un stat neorganizat, ceea ce s-a resimţit în capacitatea de luptă şi rezistenţă în faţa năvălirilor popoarelor migratoare. După retragerea romană, Dacia rămâne, până către începutul sec. 7, înglobată în sfera de influenţă politică, economică şi culturală a Imperiului romano-bizantin, care îşi păstrează capete de pod pe malul de N al Dunării şi va face sub Constantin cel Mare şi Justinian mai multe încercări de recucerire a Daciei. Pătrunsă în sec. 2 – 3, religia creştină, de expresie la tină, se generalizează în primele decenii ale sec. 4 în fosta Dacie romană. Timp de secole, noul popor creat prin contopirea dacilor cu romanii – poporul român – a trebuit să ducă lupte îndârjite şi necurmate pentru a-şi păstra fiinţa, pentru a-şi asigura continuitatea pe teritoriul în care s-a născut şi dezvoltat, în sec. 5 – 6, prin spaţiul carpato-dunărcăn s-au perindat diverse popoare migratoare (goţii, hunii, gepizii, avarii), care au exercitat asupra populaţiei autohtone o dominaţie

militar-politică şi nu o colonizare efectivă. Sub presiunea raidurilor lor, populaţia daco-romană este constrânsă să părăsească vechile oraşe şi târguri şi să ducă o viaţă mai modestă de agricultori şi păstori, impusă de condiţiile succedării popoarelor migratoare. Populaţia autohtonă este atestată de descoperirile arheologice dą la Ţaga (jud. Cluj), Soporul de Câmpie, Cipău, Moreşti (jud. Mureş), Braţeiu (jud. Sibiu) ca singurul element etnic stabil şi permanent. În sec. 6 – 7 în acest spaţiu se stabilesc slavii, care sunt asimilaţi în perioada următoare de populaţia autohtonă, lăsând urme în limbă. Năvălirile popoarelor migratoare, distrugerile pricinuite de acestea, luptele îndelungate de apărare au provocat serioase rămâneri în urmă în dezvoltarea forţelor de producţie, în evoluţia civilizaţiei pe teritoriul R. Toate acestea nu au putut însă determina distrugerea fiinţei poporului român, al cărui proces de formare, împreună cu limba sa, se cristalizează în liniile sale esenţiale prin sec. 6 şi se definitivează în următoarele 2 – 3 secole. Limba română, care în evoluţia ei ulterioară va înregistra relativ puţine modificări, acestea fiind în sensul îmbogăţirii şi nuanţării vocabularului, este, prin origine, structură şi vocabular, o limbă latină – singura urmaşă directă a latinei vorbite în fostele provincii carpato-dunărene ale Imperiului roman. Treptat, odată cu sfârşitul perioadei migraţiilor, populaţia de pe teritoriul vechii Dacii a început să-

şi organizeze viaţa în diferite mici formaţiuni statale (sfârşitul sec. 9 şi începutul sec. 10). Primele menţiuni în izvoarele istorice despre asemenea formaţiuni sunt cele despre voievodatele (ducatele) din Transilvania conduse de Gelu, Menumorut şi Glad (sec. 10), despre formaţiunile politice din Dobrogea conduse de Tatos, Satza şi Sestlav (sec. 11), şi despre voievodatele lui Litovoi şi Seneslau şi cnezatele lui Ioan şi Farcaş, dintre Dunăre şi Munţii Carpaţi (sec. 13). Formarea acestor nuclee statale a marcat o epocă nouă în istoria poporului român, în dezvoltarea sa economică, socială şi politică. În sec. 11 – 13, ungurii, cară se stabiliseră în Panonia în sec. 9, înfrâng formaţiunile statale româneşti după o dârză rezistenţă a acestora, înglobând Transilvania ca voievodat autonom, până în 1541, în regatul ungar, în contextul cristalizării feudalismului, între 1310 – 1352 Basarab I unifică voievodatele şi cnezatele din dreapta şi stânga Oltului, întemeind statul feudal Ţara Românească. În 1359, voievodul maramureşean Bogdan I trece în Moldova şi, cu sprijinul populaţiei locale, este recunoscut de feudalii locali ça voievod şi domn, întemeind noul stat feudal Moldova. Concentrarea voievodatelor în state feudale, care se consolidează tot mai mult în cursul sec. 14, a asigurat atât dezvoltarea continuă a forţelor de producţie, cât şi conservarea fiinţei poporului şi apărarea cu succes a autonomiei ţărilor române ameninţate de regatele vecine – ungar şi polon – şi

mai târziu de marile imperii ale vremii. Organizarea statelor feudale româneşti a creat condiţiile ridicării vieţii economico-sociale pe o treaptă superioară, a înscris epoci de puternică înflorire a civilizaţiei materiale şi spirituale pe teritoriul R., marcate şi de personalitatea unor mari domnitori patrioţi. Deşi trăiau în evul mediu în trei state separate – Muntenia, Moldova şi Transilvania – legăturile economice, politice şi culturale dintre români nu s-au întrerupt, niciodată. Una din formele specifice orânduirii feudale în ţările române, datorită particularităţilor dezvoltării sociale, a fost împletirea relaţiilor de exploatare feudală cu relaţiile de proprietate ţărănească individuală şi de obşte, existenţa unor categorii de ţărani liberi, stăpâni pe pământ, care se bucurau de anumite drepturi economice şi sociale. Acest fapt a imprimat ţărănimii în întregul ev mediu un rol deosebit în viaţa ţărilor române, făcând din ea atât forţa socială principală a dezvoltării economico-sociale „cât şi factorul militar hotărâtor în bătăliile pe care poporul a trebuit să le ducă pentru apărarea entităţii naţionale, a integrităţii patriei încă de la apariţia primelor formaţiuni statale româneşti, luptele maselor împotriva exploatării feudale au fost strâng împletite cu luptele împotriva dominaţiei străine. Între nenumăratele răscoale ale ţărănimii, notabile sunt cele din Transilvania, de la Bobâlna (1437 – 1438) şi cea condusă de Gheorghe Doja (1514), Ia care au luat parte ţărani români,

maghiari, germani şi de alte naţionalităţi. Către sfârşitul sec. 14, Imperiul otoman îşi începe campaniile militare înspre Dobro gea şi N Dunării. Pentru cele trei ţări române începe acum o grea şi îndelungată luptă pentru apărarea fiinţei naţionale. Marile bătălii conduse de Mircea cel Bătrân (Rovine, 1394, şi Silistra, 1407), Iancu de Hunedoara (Ialomiţa, 1442, şi Belgrad, 1456), Vlad Ţepeş (Giurgiu, 1461 – 1462), Ştefan cel Mare (Vaslui, 1475, şi Valea Albă – Războieni, 1476) au contribuit la îngreunarea şi încetinirea pătrunderii armatelor otomane spre Europa centrală. Cucerirea de către turci a cetăţilor de la Dunăre (Turnu, Giurgiu, Brăila, Chilia), presiunea tătarilor din Crimeea, transformarea Serbiei în paşalâc şi prăbuşirea regatului ungar (1527) constrâng Muntenia şi Moldova să recunoască suzeranitatea otomană. În 1541, Dieta de la Debreţin recunoaşte, de asemenea, suzeranitatea Porţii asupra Transilvaniei, care devine un principat autonom, vasal Imperiului otoman. Ţările române vor păstra însă o reală autonomie internă, îşi menţin existenţa lor ca state, nefiind niciodată transformate în paşa Mcuri. Unul din marile momente ale istoriei poporului român îl constituie prima unire politică a celor trei ţări române, realizată de Mihai Viteazul la 1600, în urma unor mari victorii împotriva oştilor otomane – act care a devenit un simbol strălucit, însufleţit or pentru generaţiile care au urmat şi au aspirat spre constituirea statului unic naţional. Unirea

realizată de Mihai Viteazul nu a durat decât până la 1601, datorită atât împrejurărilor interne nefavorabile, cât mai ales împotrivirii marilor puteri vecine – Imperiul otoman, Austria, Polonia –, care vedeau în constituirea unui stat puternic pe teritoriul R. o piedică în calea ambiţiilor lor expansioniste. Sec. 17 este marcat de domnia lui Matei Basarab în Muntenia (1632 – 1654) şi a lui Vasile Lupu în Mold-ova (1634 – 1653), în timpul cărora apar primele tipărituri în limba română la Govora (1640) şi Iaşi (1642), cele dintâi coduri de legi în limba română la Iaşi (1646) şi Târgovişte (1652). Către sfârşitul sec. 17 şi începutul sec. 18 importante schimbări survin în situaţia politică a ţărilor române. Prin pacea de la Karlovitz (26 ian. 1699), Poarta otomană recunoaşte trecerea Transilvaniei sub stăpânirea Imperiului habsburgic. Acest fapt, precum şi extinderea Imperiului ţarist către hotarele Moldovei, conduc Poarta să impună Moldovei, în 1711, şi Munteniei, în 1716, regimul fanariot, cu domnitori ce îi sunt fideli, provenind din aristocraţia greacă din Constantinopol. În Transilvania, principii sunt numiţi direct de Curtea de la Viena. În timpul domniilor fanariote – forma cea mai dură sub care s-a exercitat dominaţia otomană în ţările române –, care au durat până în 1821, Muntenia şi Moldova şi-au păstrat totuşi autonomia internă, în acest răstimp având loc desfiinţarea serbiei (în 1746 în Muntenia şi în 1749 în Moldova). Importante evoluţii au loc în acest timp şi în

Transilvania. Lupta românilor pentru emancipare naţională şi socială ia o puternică expresie prin cărturarii patrioţi ai Şcolii ardelene (Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior, Ioan Piuariu Molnar, Ioan Budai-Deleanu), care prin cercetările şi lucrările lor demonstrează originea latină comună a limbii române şi a poporului din cele trei ţări române, stimulând formarea conştiinţei naţionale a conaţionalilor lor de pe întreg teritoriul R. Revendicările lor sunt cuprinse într-o petiţie, cunoscută şi sub numele de *Supplex Libellus Valachorum*, trimisă în 1791 Curţii din Viena, cerând între altele egalitate în drepturi şi reprezentare proporţională în Dieta Transilvaniei. În 1784 în Transilvania are loc marea răscoală ţărănească, în fruntea căreia s-au aflat Horia, Cloşca şi Crişan, împotriva asupririi sociale şi naţionale, care a avut un puternic ecou în ţările române şi dincolo de hotarele lor. În 1785, în Transilvania este abolită iobăgia. Repetatele războaie dintre marile imperii vecine din sec. 18 şi începutul sec. 19 se poartă adesea pe teritoriul celor trei ţări române provocând mari distrugeri materiale, deplasări de populaţii şi amputări teritoriale. În urma Tratatului de la Passarowitz (21 iul. 1718), Banatul şi Oltenia trec sub stăpânirea Imperiului habsburgic, Oltenia fiind reintegrată în Muntenia prin pacea de la Belgrad care încheie războiul ruso-austro-turc (18 sept. 1739). Prin Convenţia turco-austriacă din 7 mai 1775, Bucovina este cedată Imperiului habsburgic,

în ciuda protestelor vehemente ale Moldovei, fiind mai târziu alipită Galiţiei (1790). Prin pacea ruso-turcă de la Bucureşti (16 mai 1812), Basarabia este încorporată în Rusia ţaristă. Exploatarea feudală a fost agravată de dominaţia marilor imperii vecine otoman, habsburgic şi ţarist – şi îndeosebi de cea otomană, care prin războaie, prăzi şi biruri au secătuit veacuri de-a rândul avuţia ţărilor române. Dominaţia străină a dus, totodată, la prelungirea în timp a orânduirii feudale, la întârzierea procesului dezvoltării societăţii româneşti, care a rămas în urmă faţă de ţările din centrul şi apusul Europei, unde destrămarea orânduirii feudale, trecerea la capitalism şi închegarea statelor naţionale s-au putut realiza cu mult înainte. Procesul destrămării societăţii feudale şi al ascensiunii capitalismului începe în ţările române abia în a doua jumătate a sec. 18 şi primele decenii ale sec. 19, când apar forţe sociale care dau un nou a vânt luptelor revoluţionare. Paralel cu dezvoltarea industriei, creşte tot mai mult rolul social şi politic al burgheziei, care acţionează pentru desfăşurarea largă a activităţilor economice şi comerciale şi, implicit, pentru unele reforme democratice. Interesele de clasă făceau însă ca burghezia să intensifice exploatarea maselor şi totodată să pactizeze pe plan politic cu moşierimea. Un moment de cotitură în lupta pentru dreptate şi libertate socială, pentru scuturarea jugului dominaţiei străine şi afirmarea drepturilor

naţionale ale poporului român l-a reprezentat Revoluţia din 1821 din Muntenia, având în frunte pe Tudor Vladimirescu, care marchează începutul istoriei moderne a ÏL. Deşi înfrântă datorită intervenţiei otomane şi ţariste, ea a zdruncinat puternic orânduirea feudală, având ca urmare abolirea regimului fanariot şi reinstaurarea domniilor pământene în Muntenia şi Moldova, deschizând calea unei mai rapide dezvoltări a capitalismului. În 1829, prin Tratatul ruso-turc de la Adrianopol, Munteniei îi sunt restituite cetăţile ocupate de turci pe malul de N al Dunării, Moldova şi Muntenia îşi văd consfinţite autonomia administrativă, libertatea comerţului pentru toate produsele, prin abolirea monopolului otoman de până atunci asupra comerţul pl, lor, sân dreptul la navigaţie pe Dunăre cu vase proprii. Turciei i s-a limitat dreptul de intervenţie în ţările române, iar Rusia îşi păstrează trupele de ocupaţie şi va elabora regulamente administrative în cele două ţări (Regulamentele organice (v.) elaborate în 1830, care, *cm* excepţia perioadei Revoluţiei din 1848, vor rămâne lege fundamentală până l-ai 1858). Libertatea comerţului şi posibilitatea de a folosi porturile dunăreneau favorizat dezvoltarea rapidă a relaţiilor capitaliste. Solicitarea produselor cerealiere româneşti pe piaţa europeană a condus la dezvoltarea agriculturii, ceea ce, în condiţiile noului regim agrar institut de Regulamentele organice, care concentrau puterea în mâinile marii boierimi şi stimulau tendinţa

acesteia de exploatare de tip burghez a moşiilor, a înrăutăţit sensibil situaţia ţărănimii, supusă unei grele exploatări. Unul din cele mai importante* procese sociale care marchează evoluţia societăţii româneşti în această perioadă este dezvoltarea şi înaintarea ferma în arena vieţii politice a tinerei clase a proletariatului industrial, care devine tot mai mult exponentul aspiraţiilor vitale ale întregului popor spre dezvoltarea patriei pe calea progresului. Un moment crucial în trecerea

R. de la feudalism la capitalism l-a constituit Revoluţia burghezo-demoeratică de la 1848 – 1849, desfăşurată aproape concomitent în cele trei ţări române şi generată de aceleaşi cauze economice, politice şi sociale. Această revoluţie, care şi-a propus îmbunătăţirea stării ţăranilor, egalitatea în drepturi a tuturor cetăţenilor, abolirea Regulamentelor organice, scuturarea dominaţiei otomane şi habsburgice şi a amestecului ţarist, realizarea unirii într-un singur stat a teritoriilor locuite de români, a dat un puternic impuls creşterii conştiinţei de sine a poporului român. Ea exprima hotărârea românilor de a sfărâma vechile relaţii feudale, de a-şi făuri unitatea naţională, de a înainta pe calea progresului şi democraţiei. Slaba dezvoltare a noilor forţe sociale, lipsa lor de fermitate şi consecvenţă politică, absenţa unui program clar de schimbare sociala, precum şi intervenţia armată otomană, habsburgică şi ţaristă chemată de reacţiunea feudală din ţările române au dus la

înirângerea revoluţiei. Ideile Revoluţiei de la 1848 au continuat însă să se dezvolte, năzuinţa realizării unităţii naţionale dommând de aici încolo viaţa politică şi social-culturală a ţărilor române, precum şi activitatea lor internaţională. Congresul de pace de la Paris (1856), care a pus capăt războiului Crimeei, stabileşte prin tratatul semnat înlăturarea protectoratului rusesc asupra Munteniei şi Moldovei, menţinerea suzeranităţii otomane şi, totodată, trecerea lor sub garanţia puterilor europene (Franţa, Anglia, Austria, Rusia, Turcia, Prusia şi Sardinia). Tratatul hotărăşte, de asemenea, convocarea de adunări (divanuri) ad-lioc, care să se pronunţe asupra organizării viitoare a celor două ţări, potrivit dorinţelor românilor. Divanurile ad-hoc, convocate în 1857 la Iaşi şi Bucureşti, se pronunţă în unanimitate pentru unirea celor două ţări într-un singur stat, cu numele de R. Conferinţă celor şapte puteri garante de la Paris (mai – aug. 1858) nu a aprobat decât parţial cererile românilor, preconizând o unire formală şi nu una reală (fiecare ţară să aibă domn, guvern şi adunare legiuitoare proprie). Trecând peste hotărârile marilor puteri, adunările elective ale Moldovei şi Munteniei aleg la 5 ian., respectiv 24 ian. 1859, pe acelaşi domnitor, în persoana lui Alexandru Ioan Cuza, participant la Revoluţia din 1848 şi la lupta pentru unire. Înfăptuirea în 1859 a statului naţional a reprezentat un moment de o deosebită importanţă istorică, care a marcat intrarea ţării în noua etapă

a evoluţiei ei capitaliste, a ridicat pe **o** treaptă superioară lupta de eliberare naţională, mişcarea revoluţionară a maselor pentru drepturi şi libertăţi sociale. La 24 ian. 1862, tânărul stat adoptă oficial numele de **R.,** iar în anii care au urmat se procedează la importante reforme interne prin Legea secularizării averilor mănăstireşti (dec. 1863), Legea rurală (aug. 1864), care elibera pe ţărani de sarcinile feudale şi împroprietărea peste 500.000 ţărani, Legea asupra instrucţiei (dec. 1864), prin care învăţământul devine unitar etc. În mai 1866 Carol de Hohenzollern-Sigmaringen (Carol I) devine domnitor al **R.** La 13 iul. 1866 este promulgată noua Constituţie a R., rămasă în vigoare, cu unele modificări făcute în 1879,1884 şi 1917, până în 1923, care a proclamat R «ca monarhie constituţională şi a reprezentat baza juridică a coaliţiei dintre burghezie şi moşierime. Suzeranitatea Porţii otomane continuă însă să împiedice serios dezvoltarea R., astfel încât poporul român a început să acţioneze din ce în ce mai puternic pentru cucerirea deplinei independenţe de stat. Beneficiind de o conjunctură internaţională favorabilă, creată de intensificarea mişcării de eliberare a popoarelor din SE Europei şi de războiul ruso-turc din 1877 – 1878, **R*** şi-a proclamat la 9 mai 1877 independenţa de stat, apărându-şi-o cu arma în mână în perioada următoare prin participarea, alături de Rusia, la războiul împotriva Imperiului otoman. În luptele de la Plevna, Griviţa, Rahova,

Smârdan, Vidin, armata română a adus contribuţii substanţiale la înfrângerea armatelor otomane. Independenţa R. a fost recunoscută pe plan internaţional prin Tratatul de la San Stefano (3 mart. 1878) şi apoi la Congresul de la Berlin (iun. – lui. 1878), care consfinţeşte drepturile **R.** asupra Dobrogei, străvechi teritoriu românesc, însă încorporează din nou în Imperiul ţarist judeţele Bolgrad, Cahul şi Ismail din S Basarabiei, care fuseseră retrocedate Moldovei prin Tratatul de la Paris din

1856. Rezultat ai luptei eroice a armatei române împotriva Imperiului otoman, al voinţei ferme de libertate a poporului român, dobândirea independenţei naţionale a dat un nou şi puternic imbold dezvoltării economice şi sociale a ţării, a exercitat o profundă înrâtirire asupra întregii evoluţii istorice a R. pe drumul progresului, a permis afirmarea tot mai viguroasă pe plan internaţional a naţiunii române de sine stătătoare. Acest act a reactivat totodată lüpta pentru eliberarea naţională a românilor aflaţi încă sub dominaţie străină, aceştia văzând în R. sprijinul cel mai preţios pentru înfăptuirea aspiraţiilor lor. În a doua jumătate a sec. 19, se dezvoltă puternic forţele de producţie şi se extind relaţiile de producţie capitaliste, ceea ce duce la creşterea numerică a proletariatului, care se afirmă tot mai puternic în lupta de emancipare a ţării, înfiinţarea în 1893 a Partidului Social Democrat al Muncitorilor din **Re,** pe baza principiilor

socialismului ştiinţific, a ridicat pe o treaptă superioară lupta clasei muncitoare, a sporit rolul ei în întreaga dezvoltare social-economică a ţării. În acelaşi timp, are loc o pătrundere rapidă a capitalului străin, a monopolurilor internaţionale în economia românească, astfel încât spre sfârşitul sec. 19 puterile imperialiste deţin cea mai mare parte a capitalului, transformând **R**. Într-o ţară dependentă. Economia continuă să fie predominant agrară, relaţiile de producţie feudale fiind încă puternice. Situaţia grea a ţărănimii duce spre sfârşitul sec. 19 şi începutul sec. 20 la o amploare tot mai mare a mişcărilor ţărăneşti, culminând cu marea răscoală din 1907, care, prin proporţiile şi intensitatea ei, a scos în evidenţă necesitatea imperioasă **a** înlăturării relaţiilor feudale din agricultura **R**. Şi a rezolvării problemei agrare în favoarea maselor largi ţărăneşti. În Transilvania, care fusese inclusă în Ungaria prin Acordul austro-ungar privind crearea statului dualist Austro-Ungaria (17* febr. 1867), se dezvoltă ampla mişcare memorandistă (1881 – 1895), expresie a intensificării luptei de eliberare naţională a românilor, care a culminat cu istoricul *Memorandum* înaintat în 1892 Curţii de la Viena. În 1913, **R.** ia parte la cei de-al doilea război balcanic alături de Grecia, Serbia, Muntenegru şi Turcia împotriva Bulgariei. În urma Conferinţei de pace de la Bucureşti (lui. – aug. 1913), în componenţa **R.** a intrat Cadrilaterul (jud. Durostor şi Caliacra din S Dobrogei). În 1914, la tronul

României vine Ferdinand în urma decesului lui Carol I. În aug. 1914, la izbucnirea primului război mondial **R.** şi-a proclamat neutralitatea. **R.** intră în război în aug. 1916, de partea Antantei, care promisese satisfacerea dezideratului de unitate naţională. În 1917, Puterile Centrale reuşesc să ocupe o bună parte a teritoriului ţării, armata română retrăgându-se în Moldova şi stabilizând frontul pe crestele Carpaţilor, cursul inferior al Siretului şi Delta Dunării, în vara anului 1917, armata română obţine importante victorii la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz, zădărnicind planul Puterilor Centrale de a cuceri întregul teritoriu al ţării. Rămasă singură după retragerea Rusiei din război, R «este nevoită să semneze Tratatul de pace de la Bucureşti cu Puterile Centrale (7 mai 1918), niciodată ratificat şi pe care l-a denunţat în nov. 1918, reluând ostilităţile. La 9 apr. 1918 Basarabia şi la 28 nov. Bucovina se unesc cu **R.** Prin unirea la 1 dec. 1918 a Transilvaniei cu **R,** se realizează dezideratul istoric vital al încheierii procesului de formare a statului naţional român unitar – rod al luptei maselor largi populare, a muncitorimii, ţărănimii, intelectualităţii, a cercurilor înaintate ale burgheziei, a principalelor clase şi pături, opera întregului popor, a întregii naţiuni. **R.** intră într-o nouă etapă a dezyoltării sale istorice. Pe plan intern, luptele de clasă, revoluţionare din **R.** se intensifică tot mai mult, culminând cu greva generală din 1920. Ca urmare a creşterii conştiinţei politice a proletariatului, a

luptei intense din cadrul Partidului Socialist împotriva poziţiilor reformiste şi oportuniste, pentru clarificarea principiilor ideologice şi pentru definirea programului, strategiei şi tacticii luptelor revoluţionare viitoare s-au creat condiţiile pentru ca la Congresul Partidului Socialist din 8 – 12 mai 1921 să se hotărască transformarea acestui partid în Partidul Comunist Român. Crearea P.C.R., pe baza concepţiei ştiinţifice a materialismului dialectic şi istoric, a marcat o etapă nouă, superioară, în mişcarea revoluţionară din **R.,** a dat un nou şi puternic **a** vânt luptelor politice şi sociale desfăşurate de masele largi populare din **Re** în anii 1921 – 1930 are loc o dezvoltare mai accentuată a forţelor de producţie, îndeosebi a industriei, ceea ce exercită o puternică influenţă asupra vieţii economico-sociale a ţării. În 1921 se efectuează reforma agrară, iar în 1923 se adoptă o nouă Constituţie, în 1924, P.C.R. este scos în afara legii, ducându-şi activitatea în anii care au urmat în condiţii grele de opresiune şi teroare. Pe plan internaţional, **R** «duce o amplă activitate pentru consolidarea statului unitar, întărirea suveranităţii şi a integrităţii teritoriale, pentru menţinerea statu-quo-ului teritorial în Europa. **R** «participa ia realizarea în acest scop a Micii înţelegeri (v.) şi a înţelegerii Balcanice (v*). În 1930, Carol îl este proclamat rege al **R.** Criza economică mondială capitalistă (1929 – 1933) are grave repercusiuni asupra dezvoltării **R.,** asupra nivelului de trai al poporului, ducând la intensificarea luptei

revoluţionare pentru apărarea intereselor economice ale maselor largi populare, împotriva pregătirii războiului şi fascizării ţării, pentru libertăţi democratice şi o politică de pace. P.C.R. organizează mari bătălii muncitoreşti care au culminat cu luptele petroliştilor şi ceferiştilor din 1933 – printre cele mai mari din Europa în perioada imediat următoare instaurării la putere a hitlerismului în Germania. Se intensifică, de asemenea, mişcările sociale la sate, cea mai proeminentă fiind răscoala ţăranilor români şi mafhiari din Valea Ghimeşului (1934). n perioada 1934 – 1938 are loc un nou a vânt al economiei **R**. În condiţiile agravării situaţiei internaţionale, a creşterii pericolului de război, în **R.** se intensifică activitatea organizaţiilor fasciste, P.C.R. Îşi sporeşte eforturile pentru unirea forţelor democratice, antifasciste, pentru prietenie cu U.R.S.S., cu toate popoarele vecine, împotriva războiului. Politica antinaţională şi măsurile antidemocratice promovate de cercurile guvernante duc la instaurarea dictaturii regale a lui Carol II (febr. 1938). Datorită politicii de cedare şi capitulare pe plan internaţional în faţa hitlerismului, după Acordul de la München (v.) şi invadarea Cehoslovaciei (1939), **R.** este constrânsă să încheie acorduri economice înrobitoare cu Germania fascistă. La dezlănţuirea celui de-al doilea război mondial, **R** «îşi proclamă neutralitatea (4 sept. 1939), dar situaţia ei se înrăutăţeşte după capitularea Franţei şi

înfrângerile suferite de Marea Britanie, **R.** găsindu-se izolată pe plan internaţional, ceea ce a uşurat dezmembrarea ei. La 26 iun. 1940, Basarabia şi Bucovina de N intră în componenţa U.R.S.S. La 4 iul. 1940, Germania hitleristă şi Italia fascistă impun **Rs** dictatul imperialist de la Viena (v o La 7 sept. 1940, Cadrilaterul intra în componenţa Bulgariei. În împrejurările internaţionale ale concesiilor şi cedării în faţa hitlerismului, cercurile reacţionare fasciste din **R.,** trădând interesele poporului, au aruncat ţara în braţele Germaniei fasciste. La 6 sept. 1940, Carol îl abdică fiind instaurată dictatura militaro-fascistă, în care rolul dominant îl avea „Garda de fier". Trupele germane intră în R.} care la scurt timp este silită să intre în război împotriva U.R.S.S., alături de Germania fascistă (22 iun. 1941). Războiul, marile distrugeri care au avut loc în această perioadă, jefuirea bogăţiilor ţării de către hitlerism au dus Re în pragul unei adevărate catastrofe naţionale. P.C.R. s-a ridicat de la început cu hotărâre împotriva războiului antisovietic, pronunţându-se cu fermitate pentru ieşirea din acest război şi alăturarea **R.** forţelor coaliţiei antihitleriste. P.C.R. a trecut la organizarea a numeroase acţiuni – greve, demonstraţii, sabotarea maşinii de război fasciste –, la crearea unităţilor de partizani şi a formaţiunilor patriotice ca unităţi de luptă împotriva fascismului pentru cucerirea independenţei ţării. În 1943 a fost creat Frontul

Patriotic Antihitlerist, iar la 1 mai 1944 s-a realizat Frontul Unic Muncitoresc între P.C.R. Şi Partidul Social Democrat. În iun. 1944 s-a creat Blocul Naţional-Democrat, cuprinzând, alături de P.C.R. Şi Partidul Social-Democrat, Partidul Naţional Ţărănesc şi Partidul Naţional Liberal. Totodată, P.C.R. desfăşoară o largă activitate în rândul armatei şi stabileşte contacte cu palatul regal, acţionând cu toată fermitatea pentru unirea tuturor forţelor patriotice naţionale, a tuturor celor ce se pronunţau, într-o formă sau alta, pentru răsturnarea dictaturii fasciste, ieşirea din războiul antisovietic şi alăturarea la coaliţia antihitleristă. Pe plan internaţional, evenimentele se schimbau tot mai mult în favoarea forţelor antifasciste aliate. O influenţă puternică în acest sens exercitau succesele strălucite ale armatelor sovietice, în aceste condiţii interne şi externe favorabile, la 23 aug. 1944, P.C.R., în colaborare cu celelalte forţe democratice, patriotice, a declanşat Insurecţia naţională armată antifascistă şi antiimperialistă (v.), prin care s-a realizat răsturnarea dictaturii militarofasciste, instaurarea unui guvern antifascist şi trecerea **R.** cu întreaga sa forţă materială şi umană, cu toată armata, alături de U.R.S.S., de coaliţia antihitleristă. La 31 aug. 1944, armata română şi formaţiunile patriotice de luptă încheie acţiunea de nimicire a unităţilor hitleriste din regiunile centrale şi sudice ale **R.** La 30 aug. 1944, unităţi de avangardă ale armatei sovietice intră în Bucureştiul eliberat. La

12 sept. 1944 se semnează la Moscova Convenţia de armistiţiu dintre guvernul român şi guvernele Naţiunilor Unite (v.) care consfinţeşte starea de fapt a ieşirii **R.** din războiul antisovietic şi a întoarcerii armelor împotriva Germaniei fasciste. Armata română a participat alături de armatele sovietice la luptele pentru eliberarea întregului teritoriu al ţării (25 oct. 1944) şi apoi a Ungariei şi Cehoslovaciei, până la înfrângerea completă a Germaniei hitleriste, efectivele sale numărând 540.000 de militari. Victoria insurecţiei de la 23 aug. 1944 a deschis calea eliberării definitive a **R»** de sub dominaţia imperialistă, a înfăptuirii năzuinţelor poporului român de a fi liber şi stăpân pe bogăţiile şi munca sa. P.C.R. a trecut la reorganizarea activităţii sale pe baze noi, în condiţii de legalitate. Au fost asigurate condiţiile organizatorice şi politice pentru unirea clasei muncitoare, pentru intensificarea luptei în vederea transformărilor democratice în **R.** Datorită influenţei şi capacităţii organizatorice a P.G.R. a fost posibil ca, încă în condiţiile războiului, să se înfăptuiască reforma agrară şi să fie instaurat, la 6 mart. **1945,** primul guvern democratic condus de dr. Petru Groza, guvern revoluţionar-democratic, cu pronunţat caracter muncitoresc-ţărănesc. Conferinţa Naţională a P.C.R. din oct. **1945** a trasat căile redresării şi dezvoltării economiei naţionale şi îmbunătăţirii condiţiilor de trai ale poporului, a elaborat programul transformărilor democratice ce se

impuneau, indicând ca principal obiectiv pentru asigurarea progresului general al societăţii româneşti trecerea la industrializarea ţării. Conferinţa a ales ca secretar general al P.C.R. pe Gheorghe Gheorghiu-Dej (reales la congresele VI, **1948**; VII, **1955**; VIII, **1960**). Victoria forţelor democratice în primele alegeri parlamentare postbelice din **R.** (**19** nov. **1946**) este cea mai elocventă expresie a adeziunii maselor largi populare la politica de transformare revoluţionară a ţării promovată de P.C.R. La **10** febr. **1947,** delegaţia guvernului **R.** semnează la Paris Tratatul de pace cu Puterile Aliate şi Asociate (v*). Perioada până la sfârşitul anului **1947** se caracterizează prin mari lupte revoluţionare, care au dus la realizarea unor profunde transformări sociale, marcând înfăptuirea revoluţiei popular-democratice, instaurarea puterii muncitorilor şi ţăranilor, trecerea poporului român pe calea făuririi libere a viitorului său. La **30** dec. **1947** este înlăturată monarhia şi proclamată Republica populară, consfinţind cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianţă cu ţărănimea muncitoare şi cu celelalte categorii de oameni ai muncii şi trecerea la înfăptuirea sarcinilor revoluţiei socialiste. În febr. **1948** se realizează unitatea politică, ideologică şi organizatorică a clasei muncitoare din **R.** prin unificarea P.C.R. cu Partidul Social-Democrat şi crearea, pe baza concepţiei materialismului dialectic şi istoric, a Partidului Muncitoresc

Român (care la Congresul IX din 1965 îşi reia denumirea de P.C.R.). Naţionalizarea industriei, băncilor, transporturilor şi comerţului (11 iun. **1948)** a dus la lichidarea proprietăţii capitaliste asupra mijloacelor de producţie, la crearea în economie a proprietăţii socialiste a întregului popor, marcând de fapt începutul făuririi societăţii socialiste în **R.** Hotărârea Plenarei C.C. al P.C.R. din mart. **1949** privind organizarea sectorului de stat în agricultură şi trecerea la cooperativizarea agriculturii a constituit începutul unei etape noi în înfăptuirea revoluţiei agrare, un moment de importanţă covârşitoare pe calea dezvoltării socialiste a ţării, înfăptuirea planurilor cincinale 1951 – **1955,1956 – 1960,1960 – 1965** a asigurat crearea bazei tehnico-materiale a societăţii socialiste în industrie şi agricultură. Prin încheierea cooperativizării **(1962)** s-a creat economia socialistă unitară, asigurându-se victoria deplină a socialismului în **R»,** lichidarea pentru totdeauna a exploatării omului de către om, afirmarea principiilor socialiste în întreaga viaţă socială. Odată cu Congresul IX al P.C.R., care alege ca secretar general pe tovarăşul Nicolae Ceauşescu, cu adoptarea noii Constituţii şi proclamarea Republicii Socialiste **R.** (21 aug. 1965) se deschide o perioadă nouă în dezvoltarea socialistă a ţării. Realizarea cu succes a planului cincinal 1966 – **1970** a consolidat economia românească, a întărit baza tehnico-materială a societăţii, a cimentat şi mai puternic orânduirea

socialistă în **R**. În aceşti ani s-a dezvoltat industria, s-a acordat o atenţie sporită creării unor ramuri industriale moderne, s-a trecut la organizarea activităţii de cercetare pe baze noi, s-au asigurat condiţii pentru introducerea celor mai înaintate cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii în producţie, s-a dezvoltat puternic baza materială a agriculturii, s-a trecut la o mai bună organizare a învăţământului, legându-l mai strâns de producţie, s-a procedat la reorganizarea administrativ-teritorială a ţarii, apropiind conducerea de unităţile de bază, de activitatea de producţie, s-a perfecţionat continuu democraţia socialistă. O contribuţie esenţială, hotărâtoare la elaborarea şi fundamentarea teoretică şi practică a liniilor directoare stabilite de Congresul al IX-lea a adus-o tovarăşul Nicolae Ceauşescu, care la 9 dec. 1967 este ales şi preşedinte al Consiliului de Stat. În nov. 1968 s-a creat, din iniţiativa P.C.R., Frontul Unităţii Socialiste – organism politic reprezentativ, democratic, care reuneşte, sub conducerea P.C.R., toate organizaţiile obşteşti, toate categoriile sociale, având sarcini de mare răspundere în asigurarea participării la viaţa politică a tuturor cetăţenilor ţării. Congresul al X-lea al P.C.R. (1969), care a reales ca secretar general al partidului pe tovarăşul Nicolae Ceauşescu, a apreciat că sunt întrunite condiţiile pentru trecerea la o nouă etapă în dezvoltarea socialistă a ţarii – etapa făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate, care a început odată cu

trecerea la realizarea cincinalului 1971 – 1975, urmând să ocupe perioada câtorva cincinale. Înfăptuirea planului cincinal 1971 – 1975 a asigurat o puternică dezvoltare a forţelor de producţie pe întreg teritoriul ţării, precum şi ridicarea la un nivel superior a activităţii economice, politice şi organizatorice generale. La 28 mart. 1974, tovarăşul Nicolae Ceauşescu este ales primul preşedinte al Republicii Socialiste R. (reales în mart. 1975). Congresul XI al P.C.R. (nov. 1974) dă noi contururi construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltaţe în **R.,** dezbătând şi adoptând Raportul* C.C. al P.C.R. asupra activităţii desfăşurate între Congresele X şi XI – document de o inestimabilă valoare teoretică şi practică, prezentat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Congresul a adoptat Programul P.C.R. de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi de înaintare a **R.** spre comunism –: cartă fundamentală, ideologică, teoretică **şi** politică a partidului care deschide perspectiva unei epoci noi în dezvoltarea economico-socială a **R «.,** trasează linia strategică generală şi orientările tactice pentru întreaga perioadă istorică a făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi a înaintării ţării spre comunism. Totodată, au fost adoptate Directivele cu privire la planul cincinal 1976 – 1980 şi liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a **R.** pe perioada 1981 – 1990, precum şi normele vieţii şi muncii comuniştilor, ale eticii şi echităţii socialiste.

Congresul a reales ca secretar general al P.C.R. pe tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Abordând probleme fundamentale ale edificării societăţii socialiste multilateral dezvoltate, Congresul consiliilor populare judeţene şi al preşedinţilor consiliilor populare municipale, orăşeneşti şi comunale (febr. 1976), Congresul Uniunii Generale a Sindicatelor din **R.** (mai 1976), Congresul educaţiei politice şi al culturii socialiste (iun. 1976), Congresul consiliilor de conducere ale unităţilor agricole socialiste, al întregii ţărănimi (apr. 1977) **şi** Congresul consiliilor oamenilor muncii din industrie, construcţii **şi** transporturi (lui. 1977) au contribuit în domeniile lor specifice la aprofundarea istoricei dezbateri angajate de Congresul al XI-lea al P.C.R. pentru făurirea noii societăţi româneşti, au dat noi şi puternice expresii procesului de perfecţionare continuă a cadrului organizatoric de participare a clasei muncitoare, a întregului popor la conducerea societăţii, adâncirea democraţiei socialiste în toate sferele vieţii economice şi sociale. Conferinţa Naţională a P.C.R. (dec. 1977) a stabilit noi măsuri pentru înfăptuirea Programului partidului de dezvoltare în ritm înalt a economiei naţionale şi ridicarea, pe această bază, a bunăstării materiale şi spirituale a întregului popor. Profundele schimbări structurale de ordin economic, social şi politic pro**duse în societatea** românească au transformat R. Într-o ţară industrialagrară, cu o industrie puternică, în plină dezvoltare –

organizată pe baza cuceririlor ştiinţei şi tehnicii moderne, întemeiată pe proprietatea socialistă a întregului popor – şi cu o agricultură socialistă de stat şi cooperatistă în plin proces de modernizare, capabilă să asigure aprovizionarea în bune condiţii a populaţiei. Succesele obţinute de poporul român pe plan intern, precum şi politica externă principială şi constructivă au făcut ca **R.** să se bucure de **un** prestigiu în lume, fără precedent **în** întreaga sa istorie, ca opinia şi cuvântul său să fie ascultate, preţuite, iar cooperarea sa să fie căutată în soluţionarea în interesul popoarelor a problemelor internaţionale (v. *politica externă a Republicii Socialiste* **R.).** Toate marile transformări în societatea românească din aceşti ani, succesele politicii interne şi externe a ţării sunt strimis legate de numele şi activitatea prodigioasă a tovarăşului Nicolae Ceauşescu – militant revoluţionar şi conducător comunist, patriot înflăcărat şi internaţionalist consecvent, cu o deosebită capacitate de dezvoltare creatoare a socialismului ştiinţific – a cărui prezenţă în fruntea partidului şi statului se dovedeşte un puternic factor de accelerare a mersului înainte al **R.** *Organizarea de stat:* republică socialistă. **R**. Întreţine relaţii diplomatice cu 129 de state (1977) şi este membră în 65 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1977) (v. *diplomaţia română; relaţiile diplomatice ale României).*

ROSS DEPENDENCY, teritoriu **în** Antarctica, incluzând şi ins. Balleny Coulman, Ross, Scott,

porţiunea de ţărm aferentă Mării Ross (Pen. Edward VII şi o parte a Ţării Victoria), precum şi zonelê Little America şi **ins.** Roosevelt din zona Gheţarului de şelf Ross. Suprafaţa: 751.094 kmp, din care 414.397 kmp uscat, restul calotă glaciară. Proclamat teritoriu britanic, a fost plasat la 30 **lui, 1923** sub jurisdicţia Noii Zeelande. Aici se află bazele ştiinţifice Scott (înfiinţată în 1957), Vanda (1968) şi Cape Hallett (folosită în comun cu S.U.A.). Comitetul de cercetări din **R.D.** cu sediul **la** Wellington este responsabil cu coordonarea şi supravegherea activităţii **ştiin**ţifice.

RUBLA TRANSFERABILĂ, unitate de cont folosită în decontările reciproce dintre ţările membre ale C.A.E.R., decurgând din acordurile bilaterale şi multilaterale şi din diverse contracte privind livrările reciproce de mărfuri, precum şi din acordurile privind alte plăţi dintre ţările membre alo C.A.E.R. Sistemul decontărilor în r.t. trebuie să răspundă cerinţelor dezvoltării planíce a relaţiilor economice externe dintre ţările membre ale C.A.E.R., să asigure echivalenţa în decontări şi drepturi egale pentru toate ţările membre în folosirea valutei colective, trebuie să se sprijine pe premisele economice necesare, şi, **în** primul rând, pe un schimb de mărfuri multilateral, stabil şi pe acumularea de rezerve de mărfuri şi servicii.

RUNDA KENNEDY, a şasea rundă de negocieri comerciale internaţionale, desfăşurată sub auspiciile G.A.T.T. **(v) e** începută în 1964 şi

încheiată **în** lui. 1967, r. K. a avut drept scop, ca şi celelalte runde G.A.T.T., să reducă obstacolele tarifare **(v.)** în comerţul dintre ţările membre. **R.K.** a demarat la iniţiativa fostului preşedinte al S.U.A., J.F. Kennedy (de unde şi numele), care a obţinut în 1962 din partea Congresului S.U.A., prin Legea de Expansiune a Comerţului (Trade Expansion Act), autorizaţia de a negocia reducerea taxelor vamale până la 50%. La negocierile tarifare ale **r. K.** au participat 49 ţări membre ale G.A.T.T., în special ţări capitaliste dezvoltate. Negocierile s-au caracterizat prin reduceri liniare ale taxelor vamale. În medie, în urma **r. K.,** taxele vamale ale produselor industriale au fost reduse cu circa 30%.

RUPEREA RELAŢIILOR DIPLOMATICE, curmarea raporturilor diplomatice directe între două state

Imn rechemarea agenţilor diplomatici, a iniţiativa unuia din statele în cauză.

K.r. Li se poate produce în împrejurări diverse ca urmare a unor dificul I a ţi intervenite în raporturile dintre cele două state sau în caz de război. **R.r.d.** trebuie să rezulte din declaraţii sau acte fără echivoc. Spre deosebire de starea de război, **r.r. d** «nu duce la desfiinţarea tratatelor bilaterale între cele două state (cu excepţia celor care presupun în mod necesar existenţa acestor relaţii), nici la înlăturarea tuturor raporturilor bilaterale. Statele respective pot întreţine, în continuare, raporturi consulare, legături

comerciale, pot trimite şi primi misiuni speciale (v.) etc. Se face distincţie între **r. r «d.** (când misiunea diplomatică încetează definitiv, întregul personal al misiunii este rechemat etc.) şi suspendarea relaţiilor diplomatice (retragerea temporară a personalului misiunii).

RUPTURĂ A PĂCII, v. **ÎNCĂLCA. RE A PĂCII.**

RWANDA (denumirea oficială: ***Republika yłu Rwanda/ République du Rwanda = Republica Rwanda***), stat situat în partea estică a Africii ecuatoriale, învecinat cu Uganda, Tanzania, Burundi şi Zair. Suprafaţa: 26.338 kmp. Populaţia (1976): 4.290.000 loc. Capitala: ***Kigali***, 60.000 loc. (1976 eu suburbiile). Limbi oficiale: franceza şi kinya Rwanda. Moneda: 1 Rwanda Franc = 100 Centimes. ***Istoric,*** Populat din timpuri străvechi de triburi bantu (hutu), teritoriul R. este cucerit în sec. 15 – 16 de păstori tutsi, care în sec. 17 întemeiază un stat feudal ce cunoaşte o epocă de înflorire la sfârşitul sec. 19. Ocupată de trupe germane (1894), R. este inclusă în 1899 în colonia Africa Germană de Est. În 1916 este ocupată de trupe belgiene, iar în 1920 – 1922, împreună cu Burundi, formează teritoriul R.

— Urundi sub mandat al Societăţii Naţiunilor (din 1946 sub tutelă O.N.U.), administrat de Belgia. În 1961 R. se proclamă republică autonomă, iar la 1 iul. 1962 devine republică independentă. Frământări tribale între populaţiile hutu şi tutsi marchează viaţa politică a ţării.

*Or**ganizarea de stat:*** republică prezidenţială. R. Întreţine relaţii diplomatice cu 48 de state (1976) şi este membră în 37 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România.*** Ţara noastră a stabilit relaţii diplomatice cu R. la nivel de ambasadă la 15 iul. 1969. Între cele două ţări s-au statornicit relaţii prieteneşti şi de colaborare, la care au contribuit schimburile de delegaţii guvernamentale şi parlamentare, ce au purtat discuţii privind posibilităţile de cooperare în domeniile învăţământului, agriculturii, construcţiei de drumuri şi industriei miniere. Principalele instrumente pe care se bazează relaţiile de colaborare bilaterală au fost semnate la Bucureşti la 4 sept. 1974: Acord de cooperare economică şi tehnică, Acord consular privind facilităţile de acordare a vizelor, Acord pe termen lung.

SAAR, regiune industrială în SV R.F, Germania, constituie unul din statele (land-urile) R.F.G. În urma p ritmului război mondial, S. a trecut, conform prevederilor Tratatului de la Versailles (v.), sub autoritatea din rectă a Societăţii Naţiunilor. Conform clauzelor aceluiaşi Tratat (art. 45 – 50 şi anexa), se stabilea că, în compensarea distrugerii minelor de cărbuni din N Franţei, minele din bazinul S. urmau a trece în proprietatea Franţei. Guvernarea teritoriului bazinului S. urma să fie făcută de o Comisie reprezentând Societatea Naţiunilor. Odată cu venirea regimului hitlerist la putere, în Germania

s-au intensificat acţiunile îndreptate către distrugerea sistemului de tratate de la Paris, implicit a prevederilor referitoare la S. Politica de conciliere faţă de acţiunile de forţă ale lui Hitler, dusă de Franţa şi Marea Britanie, a permis acestuia să impună ţinerea unui referendum la începutul anului 1935 în teritoriul care, în condiţiile interne şi internaţionale în care, s-a ţinut, a avut drept rezultat realipirea S. la Germania. Aceasta a creat noi posibilităţi regimului hitlerist pentru dezvoltarea puternică a industriei de armament. În acelaşi timp, regimul hitlerist a folosit din plin rezultatul referendumului din S. În scopuri propagandistice. După cel de-al doilea război mondial regiunea S. a fost autonomă (din 1947) şi legată economic de Franţa, până în 1957. După această dată a fost reintegrată teritorial în R.F.G.

SABA NEWJ3 AGENCY, agenţie naţională de presă din Republica Arabă Yemen, creată în 1970 cu sediul la Sana'.

SABOTAJ, acţiune ostilă urmărind împiedicarea bunului mers al unei activităţi sau a desfăşurării normale a unui proces de producţie. În timp de război, s. face parte din metodele obişnuite de acţiune ale unităţilor de partizani, mai ales în legătură cu mijloacele de comunicaţii ale inamicului.

ÖAINT KITTS, NEVIS ŞI ANGUILLA **(denumirea oficială: *Saint Christopher I Kitts, Nevis and Anguilla*),** grup de ins. În arh.

Antilelor Mici (grupul Leeward) din M. Caraibilor la E de Puerto Rico. Suprafaţa: 357 kmp, din care St. Kitts = Saint Christopher 168 kmp, Nevis 93 kmp, Anguilla 88 kmp. Populaţia (1973): 70.000 loc. Centrul administrativ: ***Basseterre*** (în ins. St. Kitts), 15.897 loc. (1971). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 East Caribbean Dollar = 100 Cents. ***Istoric.*** Descoperite de Columb în 1493, ins, sunt colonizate de englezi începând cu anul 1625 (prima ins, din Indiile de Vest colonizată de englezi a fost St. Kitts) şi de francezi, începând cu 1627), Ins. St. Kitts este stăpânită de Marea Britanie împreună cu Franţa (1628 – 1713), fiind apoi cedată Marii Britanii prin pacea de la Utrecht (1731) şi reocupată vremelnic de Franţa (1782 – 1783). Potrivit Acordului din 27 febr. 1967, S.K., N. Şi A. reprezintă un teritoriu autonom, „stat asociat" cu Marea Britanie, membru al Asociaţiei Indiilor de Vest. Ins. Anguilla, care s-a proclamat unilateral independentă la 17 iun. 1967, a fost ocupată de forţe britanice în perioada 19 mart. – 15 sept. 1969. O.N.U, îl consideră ca fiind un teritoriu neautonom, în sensul cap. 11 al Cartei.

SAINT PIERRE ŞI MIQUELON (denumirea oficială: ***Saint Pierre et Miquelon),*** grup de patru insule în NV Oc. Atlantic, la 25 km sud de ins. Newfoundland = Terra Nova. Suprafaţa: 242 kmp, din care Miquelon 216 kmp şi St. Pierre 26 kmp. Populaţia (1974): 5.840 loc. Centrul administrativ: ***Saint Pierre,*** 5.000 loc. (1974). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 Franc C.F.A. =

100 Centimes. ***Istoric.***

Vizitate în sec. 16 de pescari bretoni şi basci, ins. S* P, şi M. sunt populate de francezii veniţi din Newfoundland (1713) şi Acadia (1763) şi luate în stăpânire de Franţa. Ocupate de Marea Britanie (1713) revin prin Tratatul de pace de la Paris (1763) din nou

Franţei, care le transformă în 1814 în colonie. Constituie obiect de conflict asupra drepturilor de pescuit franceze, care se încheie printr-o înţelegere cu Marea Britanie în anul 1904. În peri? oada 1946 – 1976 ins. S.P. Şi M. au constituit un teritoriu de peste mări al Franţei. La 9 iul. 1976 Adunarea Naţională Franceză aprobă ins, statutul de departament de peste mări al Franţei.

S.AA.T. ***(TRATATIVE PENTRU LIMITAREA ARMAMENTELOR STRATEGICE)***, tratative duse între U.R.S.S. Şi S.U.A. cu scopul declarat din partea celor două părţi de „a limita şi reduce atât sistemele strategice ofensive şi defensive de transportare la ţintă cât şi sistemele de apărare împotriva rachetelor balistice”. După un schimb preliminar de păreri, la Helsinki (17 nov. Şi 22 dec. 1969), tratativele s-au deschis oficial la 16 apr. 1970 la Viena. Ulterior, sediul negocierilor a fost mutat la Geneva. La 30 sept. 1971 U.R.S.S. Şi S.U.A. au semnat primele două înţelegeri: Acordul asupra măsurilor privind reducerea riscului de izbucnire a unui război nuclear şi Acordul asupra măsurilor de îmbunătăţire a legăturilor de comunicaţie directă între U.R.S.S. Şi S.U.A. La 26

mai 1972, cele două ţări au semnat noi acorduri: Tratatul asupra limitării sistemelor de rachete anti-rachetă; Acordul interimar asupra unor măsuri privind limitarea armelor strategice ofensive şi un Protocol la Acordul interimar. Aceste acorduri sunt cunoscute sub denumirea de S.A.L.T.I. În nov. 1974, la întâlnirea de la Vladivostok, secretarul general al P.C.U.S, L.I. Brejnev, şi preşedintele S.U.A., Gerald Ford, au pus la punct un acord-eadru, prin care şi-au reafirmat intenţia de a încheia un tratat asupra limitării armelor strategice ofensive, care să dureze până în 1985. Aceste tratative, denumite şi S, A.L» T. U, sunt în curs de desfăşurare.

SALVCONDUCT (ordin de liberă trecere), act care asigura securitatea fizică a purtătorului. Se elibera de către curţile princiare solilor care veneau la principele respectiv sau traversau teritoriul aflat sub stăpânirea sa, precum şi negustorilor sau simplilor călători. Domnii români acordau’s. pentru trecerea aceloraşi categorii de călători prin ţările române. S* se foloseşte uneori pentru a asigura ieşirea dintr-o ţară a unei persoane care a primit azil diplomatic.

SAMOA AMERICANĂ (denumirea oficială: ***American Samoa*)*,*** teritoriu cuprinzând grupe de insule vulcanice şi coraligene (Tutuila, Tău, Olosega, Ofu, Rose ş.a.) din zona central-vestică a Oc. Pacific, reprezentând jumătatea estică a arh. Samoa. Suprafaţa: 197 kmp. Populaţia (1975): 31.000 loc. Centrul administrativ: ***Pago Pago***

(în ins. Tutuila), 8.000 loc. Sediul guvernului: ***Fagatogo***, 1.340 loc. Limr ba oficială: engleza. Moneda: 1 Aamerican Dollar = 100 Cents. ***Istoric.*** Vizitat de europeni în sec. 18, arh. Samoa devine prin Tratatul din 7 nov. 1899 colonie a S.U.A., administrată până la 1 iun. 1951 de Ministerul american al marinei şi apoi de Departamentul interior. Potrivit Constituţiei din 14 nov. 1966, **S.A.** este teritoriu administrat de S.U.A.O.N.U, consideră **S.A*** teritoriu neautonom în sensul cap. 11. al Cartei.

SAMCA DE VEST (denumirea oficiala: ***Samoa I Sisifo/Western Samoan Samoa de Vest),*** stat situat în arh, cu acelaşi nume din SV Oc. Pacific, la NE de insulele Fiji. Suprafaţa: 2.842 kmp (din care ins. Savaii d 715 kmp şi ins. Upolu cu ins, mici 1.127 kmp). Populaţia (1976): 151.275 Joc. Capitala: ***Apia,*** 32.616 loc. (1974) în ins. Upolu. Limbi oficiale: samoana şi engleza. Moneda: 1 Tala = 100 Sene. ***Istoric***. În mileniul 1 e.n. arh. Samoa este populat de polonezieni. În 1722 navigatorul olandez Jacob Roggeveen descoperă arh. Samoa unde în sec, următor sunt întemeiate factorii germane, britanice şi americane. Cele trei puteri recunosc oficial (1889) neutralitatea şi independenţa arh., care la 22 dec. 1899 este împărţit între Germania şi S.U.A. Sub numele de **S. de V.,** insulele Swain’s şi Upolu devin colonii germane. Ocupată în 1914 de trupe neozeelandeze, **S. dérv,** devine din 1920 teritoriu sub mandat al Societăţii Naţiunilor, apoi, din 1946,

sub tutela O.N.U. administrat de Noua Zeelandă. În 1959 obţine autonomia internă, iar la 1 ian. 1962 **S. de** V. se proclamă stat independent, membru al Commonwealth-ului. ***Organizarea de stat:*** monarhie constituţională. **S. de V**. Întreţine relaţii cu 10 state (1977) şi este membru în 15 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976).

SANCŢIUNI ECONOMICE 1. Măsuri restrictive luate de un stat sau mai multe state faţă de unul sau mai multe state sau firme străine aplicate, în principiu, ca răspuns la încălcarea clauzelor unor acorduri comerciale în practica statelor imperialiste’s.e. constituie, adeseori, un instrument al expansiunii economice. În tranzacţiile de comerţ exterior, cea mai ras pin di ta formă de a. e* este penalizarea, amendă convenţională aplicată pentru neîndeplinirea întocmai a unor stipulaţii contractuale. În conformitate cu condiţiile generale de livrare a mărfurilor între organizaţiile ţărilor membre ah C.A.E.R., de ex? penalizarea nu poate* depăşi 8% din valoarea mărfii livra h cu întârziere. 2. Măsuri restrictivi recomandate de o organizaţie internaţională (de ex. O.N.U.) împotriva state lor care încalcă ordinea internaţionala

SANCŢIUNI* INTERNAŢIONALE, mă suri cu caracter de constrângere, adoptate de către un stat sau grup de stat e ori de către o organizaţie internaţională împotriva unui (unor) state care au încălcat norme de drept internaţional, în vederea restabilirii legalităţii internaţionale. Pentru ca o asemenea sancţiune să fie, legitimă, prima condiţie este ca ea să fie provocată de un act ilicit al unui stat, imputabil acestuia, şi care să reprezinte o încălcare a unui principiu sau a unei norme (cutumrară ori convenţională) a dreptului internaţional, scopul sancţiunii fiind de a se restabili sau repara situaţia creată prin încălcarea normei de drept. D.I.C., consacrând obligaţia statelor de a-şi rezolva pe cale paşnică diferendele dintre ele, limitează posibilitatea aplicării sancţiunilor la cazuri excepţionale, ele neputând consta în utilizarea forţei sau a ameninţării cu forţa, la care statele pot recurge numai în cazul exercitării dreptului la autoapărare. Aceste măsuri reprezintă sancţiuni luate individual sau în colectiv. Ca sancţiuni individuale sunt cunoscute în practica statelor: represaliile **(v.),** dacă nu implică folosirea forţei, embargoul (v.), boicotul **(v.),** ruperea relaţiilor diplomatice, suspendarea relaţiilor economice, întreruperea comunicaţiilor feroviare, maritime, aeriene, a legăturilor poştale etc. O importanţă crescândă o capătă în viaţa internaţională metoda adoptării unor sancţiuni colective care pot fi hotărâte mai ales în cadrul unor organizaţii internaţionale. Pactul Societăţii

Naţiunilor conţinea un capitol prin care se stabilea un sistem de sancţiuni economice, financiare, militare, navale şi aeriene. Sistemul de sancţiuni colective, preconizat de Societatea Naţiunilor, a fost inoperant, acesta nereuşind să asigure respectarea dreptului internaţional în vederea apărării păcii şi securităţii popoarelor. Potrivit Cartei O.N.U., Consiliul de Securitate poate decide întreruperea totală sau parţială a relaţiilor economice, a comunicaţiilor feroviare, maritime, aeriene, poştale, telegrafice şi altor mijloace de comunicaţie împotriva unui stat care a comis o acţiune ce ameninţă pacea sau un act de agresiune. De asemenea, O.N.U. Şi alte organizaţii politice internaţionale pot hotărî ruperea relaţiilor diplomatice cu statul vinovat de comiterea unor acţiuni ilegale împotriva altor state. O altă sancţiune colectivă constă din excluderea unui stat din cadrul unor organizaţii sau a unor conferinţe internaţionale. Carta O.N.U. prevede sancţiunea suspendării din exerciţiul drepturilor şi privilegiilor ce decurg din calitatea de membru şi excluderea din sânul Organizaţiei ca urmare a încălcăm sistematice de către un stat membru a principiilor Cartei. Un rol deosebit de important îl are în viaţa internaţională contemporană sancţiunea opiniei publice care, prin reacţiile sale reprobative, poate să contribuie în mod eficace la respectarea şi, la nevoie, la restabilirea legalităţii internaţionale.

SAN MARINO (denumirea oficială*

Republica di San Marino = Republica San Marino) *9* stat situat în NE Pen. Italice, fornăind o enclavă la E de Florenţa. Suprafaţa: 60,57 kmp. Populaţia (1977): 20.339 loc. Capitala: ***San Marino***, 4.512 loc. (1975). Limba oficială: italiana. Moneda: 1 Lira Sah Marino = 100 Centesimi. ***Istoric.***

S.M. este întemeiat ca oraş în anul 801 şi se dezvoltă în sec. 9 în jurul mănăstirii cu acelaşi nume. În 1263 se adoptă Constituţia care proclamă **S.M»** republică (cea mai veche republică din lume). **S.M**. Îşi apără cu succes independenţa de-a lungul evului mediu. Independenţa sa este recunoscută pe plan internaţional de Congresul de la Viena (1815). Printr-un tratat de prietenie şi bună vecinătate, semnat la 22 mart. 1862 (reînnoit în 1872,1896,1936,1953), se instituie protectoratul Italiei asupra **S.M.,** care este inclus în zona vamală italiană. În 1971 protectoratul Italiei încetează, statului **S.M.** recunoscându-i-se şi dreptul de a bate monedă proprie. ***Organizarea de stat:*** republică. **S.M**. Întreţine relaţii consulare-diplomatice cu 36 de state (1976) şi este membru în 6 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România.*** Cele dintâi contacte oficiale între România şi **S.M.** s-au produs încă în sec. 19, când suveranul României a trimis, la 20 apr. 1880, scrisoarea de notificare a dobândirii independenţei de stat, act primit cu satisfacţie de **S.M.,** după cum se **arată**

în scrisoarea de răspuns din 31 mai 1881 a căpitanului regent al Republicii **S.M**. Între cele două ţări s-au stabilit relaţii diplomatice la nivel consular la 15 nov. 1968. La 15 mai 1974, România a ridicat reprezentanţa sa consulară în S.M. la nivel de consulat general (cu sediul la Roma). Bazele relaţiilor prieteneşti, cordiale dintre cele două state au fost puse cu ocazia vizitei oficiale a preşedintelui Nicolae Ceauşescu în S.M. (25 – 26 mai 1973)

şi cea a căpitanilor regenţi ai S.M. Alberto Ceccheti şi Michele Righi în România (30 iun. – 4 lui, 1975). Primele instrumente care reglementează cadrul juridic al relaţiilor bilaterale au fost semnate la Bucureşti, la 2 iul. 1975: Acordul de colaborare în domeniile culturii, învăţământului, turismului şi sportului şi Acordul privind desfiinţarea vizelor.

SÃO TOMÉ ŞI PRINCIPE (denumirea oficială: ***República Democratica de São Tomé e Principe = Republica Democratică São Tomé şi Príncipe),*** stat insular cuprinzând ins, vulcanice cu acelaşi nume situate în golful Guineea, în apropierea ţărmului occidental al Africii. Suprafaţa: 964 kmp. (din care ins. São Tomé 836 kmp şi ins. Principe 138 kmp). Populaţia (1976): 85.000 loc. Capitala: ***São Tomé,*** 17.380 loc. (1970). Limba oficială: portugheza. Moneda: 1 Escudo = 100 Centavos. ***Istoric,*** La 21 dec. 1470 ins. São Tomé este descoperită de navigatorul portughez Joao de Santâres, iar la 1

ian. 1471 ins. Principe de Pedro de Escobar. Ele devin posesiuni portugheze din 1484, iar din 1522 constituie o colonie separată a Portugaliei. Prin Legea organică din 11 iul. 1951 devin o „provincie de peste mări" a Portugaliei. La 17 iul. 1974 Consiliul de stat al Portugaliei adoptă legea privind recunoaşterea dreptului la independenţă al populaţiei din S.T* **şi** P. Potrivit acordului intervenit între guvernul portughez şi mişcarea de eliberare din S.T**. Şi** P., teritoriul îşi dobândeşte independenţa de stat ca republică la 12 iul. 1975. ***Organizarea de stat:*** republică prezidenţială. S.T**. Şi** P. Întreţine relaţii diplomatice cu 8 state (1976) şi este membru în 6 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România***. România a recunoscut S.T. Şi P. chiar în ziua în care acesta şi-a proclamat independenţa de stat şi tot atunci, la 12 iul. 1975, cele două ţări au stabilit relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Bazele relaţiilor bilaterale au fost puse cu ocazia vizitei preşedintelui S.T. Şi P., Manuel Pinto da Costa, în România (16 – 20 dec. 1975), în cursul căreia preşedinţii celor două ţări au semnat Declaraţia solemnă comună care aşază pe o temelie trainică raporturile româno-sao-tomeze, deschizându-le perspective de dezvoltare. Cu aceeaşi ocazie s-a semnat Acordul de cooperare economică şi tehnică, Aide-mémoire-ul privind cooperarea economică, Acordul comercial pe termen lung şi înţelegerea consulară, care au stimulat conlucrarea reciproc avantajoasa dintre

cele două ţări. Un moment important pentru traducerea în viaţă a înţelegerilor convenite la cel mai înalţ nivel l-a constituit vizita în România a primului ministru al S.T. Şi P* (11 – 18 oct. 1976), soldată cu semnarea unor importante documente bilaterale: Protocolul privind măsurile convenite între cele două ţări pentru dezvoltarea cooperării economice şi extinderea schimburilor comerciale şi Acordul de colaborare în domeniile învăţământului, ştiinţei şi culturii.

SÂNGE AC (termen de orig, otomană) 1. Steag al oştirii, steag al profetului scos ori de câte ori armata era comandată de marele vizir. 2. Însemâi al puterii; era dat şi domnilor romani cu ocazia investiturii. 3. Diviziune teritorială condusă de un paşă.

SATISFACŢIE, act ce semnifică o reparaţie de ordin moral pe care **o** obţine un stat din partea altui stat pentru o acţiune ilicită ce a angajat răspunderea internaţională **(v.)** a unui alt stat. S. poate consta în prezentarea de scuze, pedepsirea culpabililor, recunoaşterea pe cale arbitr ăla sau judiciară a atingerii aduse dreptului statului victimă etc. (v. ***răspunderea*** *internaţională*).

SAUDI PRESS AGENCY, agenţie de presă din Arabia Saudită, cu sediul la Ryad.

SCHEMĂ DE PREFERINŢE TARIFARE GENERALIZATE, cad în care sunt cuprinse toate prevederile referitoare la modul în care o ţară dezvoltată acordă preferinţe tarifare generalizate (v.) ţărilor în curs de dezvoltare. Schemele de

preferinţe diferă de la o ţară (grup de ţări) donatoare la alta, dar, în general, ele cuprind următoarele grupe-mari de prevederi: perioada de aplicare a tratamentului preferenţial; lista ţărilor beneficiare; lista produselor cărora li se aplică tratament preferenţial, precum şi avantajul vamal acordat fiecărui produs (scutiri de taxe vamale sau procentul de reducere a acestor taxe); mecanismul de salvgardare (v.); regulile de origine (v.) şi documentele de atestare a originii fv, *certificat de origin***el. S.** de **p.t.g.** ale ţărilor capitaliste dezvoltate au intrat în vigoare începând din lui. 1971.

SCHIMB DE NOTE» mod de realizare a unei înţelegeri între două state, într-o anumită problemă, pe calea remiterii reciproce a unor note diplomatice, având acelaşi conţinut şi purtând aceeaşi dată. S. de n. se efectuează de către Ministerul Afacerilor Externe şi misiunea diplomatică a celuilalt stat acreditată în ţara respectivă.

SCHIMB DE POPULAŢIE, transfer reciproc de populaţii de pe teritoriul unui stat pe teritoriul altui stat, care se realizează prin acord internaţional. De obicei, s. de **p.** se face atunci când între cele două state a avut loc o modificare a traseului frontierei. El poate avea ca scop şi transferarea unor minorităţi etnice, religioase etc., legate de celălalt stat. Persoanele transferate în baza acordului pierd cetăţenia vechiţiitii stat, devenind, în mod automat, cetăţeni ai statului în

care sunt transferaţi. Astfel, **prin** Tratatul de la Lausanne diù 30 ian. 1923 s-a prevăzut efectuarea unui schimb de populaţie între Turcia şi Grecia.

SCHIMB DE PRIZONIERI. În baza Convenţiei de la Geneva privitoare la tratamentul prizonierilor de război, din 12 aug. 1949, prizonierii vor fi trimişi în ţările lor la încetarea ostilităţilor active. Repatrierea prizonierilor de război trebuie să se facă cu omenie, iar puterea deţinătoare va ţine seama de interesele celor repatriaţi. Înainte de încetarea ostilităţilor, schimbul de prizonieri poate interveni şi în alte situaţii: a) când se încheie un armistiţiu (v.), fie general, fie parţial. Una din clauzele armistiţiului poate prevedea eliberarea prizonierilor de război; b) prizonierii grav răniţi sau bolnavi pot fi repatriaţi în timpul ostilităţilor, de îndată ce vor fi în stare să suporte transportul şi spitalizarea într-un stat neutru, în scopul de a li se asigura o îngrijire mai bună şi de a elibera pe captor de sarcina tratamentului. În această privinţă, Convenţia de la Geneva din 1949 cu privire la tratamentul prizonierilor de război prevede a fi repatriaţi direct în ţările lor răniţii şi bolnavii incurabili, acei care, după părerea medicilor, nu sunt susceptibili de însănătoşire în cursul unui an, precum şi răniţii şi bolnavii ale căror facultăţi intelectuale şi fizice par a suferi o scădere importantă şi permanentă; c) prizonierii de război care sunt spitalizaţi într-o ţară neutră pot fi repatriaţi în ţările respective dacă starea lor de

sănătate s-a agravat, astfel încât îndeplinesc condiţiile repatrierii directe, sau cei ale căror facultăţi intelectuale şi fizice rămân după tratament deosebit de scăzute.

SCHIMB DE TERITORIU. În doctrina şi practica dreptului internaţional din statele occidentale se încearcă justificarea „dobândirii derivate, convenţionale, a unui teritoriu”. În această categorie, din care fac parte vânzarea-cumpărarea, cesiunea, donaţia, arenda, este inclus şi schimbul de teritoriu, în 1890 «ţ avut lôc un asemenea’s. de I, între Anglia şi Germania. Prima a cedat insulele Helgoland, primind în schimb un teritoriu din Africa orientală. Este un mod de a nega dreptul integrităţii teritoriale, în totală contradicţie cu dreptul popoarelor la autodeterminare. Modificările teritoriului de stat sunt admise de dreptul internaţional cu respectarea strictă a principiului autodeterminării popoarelor.

SCHIMBUL INSTRUMENTELOR DE RATIFICARE acţiune prin care părţile semnatare ale unui tratat internaţional îşi transmit reciproc, pe baza stipulării exprese în textul acestuia, instrumentele de ratificare. Potrivit înţelegerii între părţi, din momentul efectuării**’s.i. de r.** sau la o dată ulterioară, tratatul acesta intră în vigoare. **S.i. de** r. are loc în cadrul unei ceremonii, este consemnat. Într-un proces verbal şi este făcut public printr-un comunicat de presă. De obicei, **s.i. de r.** nu are loc în capitala ţării unde s-a

semnat tratatul, ci în cea a celeilalte părţi contractante. Instrumentele de ratificare a tratatelor multilaterale sunt transmise depozitarului, prilej cu care se încheie un protocol. Statul depozitar notifică oficial celorlalte părţi semnatare primirea unui instrument de ratificare, precum şi intrarea în vigoare a tratatului. Fiecare stat semnatar al unui tratat devine parte a acestxiia după ce a depus instrumentul de ratificare. Instrumentele de ratificare a tratatelor încheiate în cadrul O.N.U. se depun la secretarul general al O.N.U.

SCLAVI, v. TRAFIC DE SCLAVI.

SCHWARTZ» PLANUL ~ * planul german de ocupare a întregii Italii, după prăbuşirea lui Mussolini **(v.** *Attila***,** *planul* **~).**

SCHWEIZERISCHE DEPESCHENAGENTUR A.G., agenţie de presă din Elveţia, creată în 1893, cu sediul la Berna.

SCLAVIE) situaţie a unei fiinţe omeneşti de a se afla în proprietatea altei persoane care dispune de ea. Punerea sau ţinerea unei persoane în stare de a., precum şi exercitarea sub orice formă a comerţului de sclavi constituie o crimă de drept internaţional şi este sancţionată prin legislaţia internă a statelor. Primul act internaţional care a condamnat s-a fost Declaraţia de la Viena din 1815. În 1841 marile puteri europene (Anglia, Franţa, Prusia, Austria şi Rusia) au încheiat o convenţie care interzicea comerţul cu sclavi, în dorinţa de a anihila folosirea pe plantaţiile de

bumbac din S.U.A. a sclavilor negri aduşi din Africa, care făceau din Statele Unite un concurent puternic în vânzarea bumbacului. La Cong esul de la Berlin, din 1885 (v.), precum şi la Conferinţa de la Bruxelles, din 1890, au fost adoptate acte generale prin care se interzicea comerţul cu sclavi. Societatea Naţiunilor a adoptat în 1926 Convenţia referitoare la’s., prin care statele semnatare se angajau să continue în comun eforturile pentru înlăturarea progresivă a acestei forme de exploatare umană. S. a fost abolită în mod expres prin Convenţia suplimentară privitoare la desfiinţarea’s. a traficului de sclavi şi a instituţiilor similare sclavajului, semnată la Geneva în 1956, la care România este parte. Legislaţia penală a României sancţionează atât’s. propriu-zisă, cât şi traficul de sclavi. Din punct de vedere al normelor de drept internaţional penal, înrobirea şi menţinerea în ssunt incluse în categoria crimelor contra umanităţii şi sunt sancţionate ca atare.

SCONT, operaţiune de credit, specifică economiei de piaţă, care oferă beneficiarului unui efect de comerţ posibilitatea de a încasa valoarea lui înainte de scadenţă. S. constă în vânzarea efectului de comerţ respectiv către o bancă, la valoarea nominală a acestuia, diminuată cu sumele reţinute de bancă (dobândă pentru pe noada dintre data operaţiunii de a* şi scadenţă, plus comisionul bancar).

La scadenţă, banca încasează de la debitor

suma înscrisă pe efectul de comerţ care a făcut obiectul’s* Banca, la rândul ei, poate vinde efectul de comerţ înainte de scadenţă unei alte bănci sau băncii de emisiune, operaţiune care poartă denumirea de *reescont* şi are drept scop accelerarea vitezei de rotaţie a capitalului.

SCRISOARE, document utilizat **în** operaţiunile de comerţ exterior, îndeplinind funcţii diferite: s. *de credit comercială* şi s. *de garanţie* sunt utilizate ca modalităţi de plată în decontările internaţionale, în timp ce’s. *de trăsură* reprezintă contractul de transport al mărfurilor pe calea ferată. ~ *de credit comercială*, document prin care o bancă străina se angajează irevocabil faţă de furnizor să accepte şi să onoreze documentele dovedind expedierea mărfurilor contractate, cu condiţia ca aceste documente să fie prezentate în termenul şi condiţiile prevăzute. ~ *de garanţie,* înscris prin care o bancă, denumită bancă garantă, garantează îndeplinirea de către debitorul principal a obligaţiilor asumate, obligându-se ca, în caz contrar, să achite ea în favoarea beneficiarului suma indicată expres, /x/ *de trăsură*, contract de transport feroviar, încheiat de expeditor (care poate fi întreprinderea exportatoare Şi cu o întreprindere specializată în transporturi şi expediţii internaţionale) cu calea ferată expeditoare. În practică se utilizează două tipuri de **/X/** *de l***.** internaţională: unul care reglementează transporturile feroviare dintre ţările socialiste europene, exclusiv Iugoslavia, şi

altul în baza Acordului de transport feroviar la care participă toate statele europene, cu excepţia **U.R.S.S**. Şi a Albaniei.

SCRISOARE DE CABINET» categorie de notă diplomatică cu caracter oficial uzitată în trecut între şefii de stat cu prilejul acreditării reprezentanţilor diplomatici, iar în zilele noastre între miniştrii afacerilor externe, în special cu scopul prezentării însărcinaţilor cu afaceri şi, tot mai des, a însărcinaţilor cu afaceri adinterim, care urmează să funcţioneze ca şefi ai misiunilor diplomatice în ţări în care ambasadorul acreditat este nerezident. S. de e* conţine formulele convenţionale de curtoazie obişnuite, este semnată de ministru şi nu necesită răspuns.

SCRISOARE DE ÎNCREDINŢARE, document în care şeful statului prezintă, pe scurt, scopul misiunii reprezentantului său pe care îl trimite într-un alt stat, într-o misiune temporară.

SCRISOARE DE RECHEMARE) document care confirmă faptul că şeful misiunii diplomatice, ambasador (v.) sau ministru plenipotenţiar **(v.)** este rechemat din funcţie de către guvernul său. **S.** de r. emană de la şeful statului pe care îl reprezintă diplomatul şi sunt adresate şefului statului de reşedinţă a misiunii diplomatice. De obicei, în sde **r,** sunt explicate, pe scurt, cauzele oficiale ale rechemării (cererea reprezentantului diplomatic de a fi rechemat, starea sănătăţii, încredinţarea altor însărcinări etc.). **S.** de r. sunt înmânate şefului statului de reşedinţă fie de către

reprezentantul diplomatic care este rechemat, în cadrul unei audienţe de rămas bun, fără ceremonii speciale, fie, dacă reprezentantul diplomatic a părăsit teritoriul ţării de reşedinţă a misiunii, de către succesorul lui în acel post, cu ocazia prezentării de către acesta a scrisorilor de acreditare **(v.),** ca şef al misiunii diplomatice.

SCRISOARE PARTICULARĂ CU CARACTER SEMIOFICIAL, document al corespondenţei diplomatice care este transmis unor personalităţi cunoscute, în legătură cu probleme pe care emitentul nu doreşte să le ridice în mod oficial, cu scopul de a sublinia interesul pe care îl are în rezolvarea lor.

SCRISORI DE ACREDITARE, document oficial, emanând de la statul acreditant, prin care se atestă calitatea oficială a şefului misiunii diplomatice. **S.** de **a.** sunt semnate de şeful statului acreditant şi adresate şefului statului acreditări în cazul în care şefii de misiune sunt ambasadori sau miniştri plenipotenţiari. **S. de se** pentru însărcinatul cu afaceri este denumită *scrisoare de cabinet* (v o **De** regulă, **s. de a.** cuprind numele, titlul, calitatea specială a diplomatului, obiectul general al misiunii sale şi apelul de a i se acorda sprijin în îndeplinirea acesteia etc. Remiterea’s. de a* fixează, de regulă, momentul începerii activităţii oficiale a şefului misiunii diplomatice. Acţiunea de remitere are loc în cadrul unei ceremonii solemne. Acreditarea concomitentă a aceluiaşi şef de misiune pe lângă

două sau mai multe state este denumită dublă acreditare, acreditare multiplă sau concurentă. Ea se poate efectua numai cu consimţământul fiecăruia dintre statele în cauză. Situaţia inversă acreditării multiple este acreditarea de către mai multe state a aceleiaşi persoane ca şef de misiune pe lângă un stat, dacă acesta este de acord.

SCRISORI DE MARCĂ, documente deschise, eliberate în trecut de un stat, în timp de război, căpitanului unei nave corsar O, permiţându-i să atace vasele de război şi de comerţ ale statului inamic. **S. de m.** se deosebesc de *scrisorile de represalii*, care dădeau căpitanului vasului purtător al acestui document dreptul de a captura vasele şi încărcătura unor cetăţeni ai unui stat străin, precum şi vasele şi proprietatea unui asemenea stat, până la concurenţa pagubei suferite de titularul's. **de m. S. de m*** au dispărut odată cu instituţia cursei, ca urmare a Declaraţiei de la Paris, cu privire la dreptul maritim (16 apr. 1856).

SCUTIRE DE TAXE VAMALE, facilitate creată în vederea încurajării importului anumitor produse. S. de *U* care poate fi totală sau parţială, vizează: încurajarea importului unor articole care nu se produc în ţară sau se produc în cantităţi insuficiente; importul unor materii ripme şi semifabricate în vederea prelucrării şi exportării lor sub forma de produse finite; importul de obiecte care nu sunt destinate comerţului (mostre, obiecte de uz personal, obiecte care fac parte din

colecţii) etc. **S. de t. v*** constituie şi unul dintre obiectivele tratatelor de integrare economică, favorizând libera circulaţie a mărfurilor între statele semnatare*!

S.E.A.T.O., v. **ORGANIZAŢIA TRATATULUI ASIEI DE SUD-EST.**

SECESIUNE, acţiunea unui grup de a se separa de o colectivitate, de un teritoriu, de un stat din care a făcut parte, în vederea reunirii cu un alt stat sau a întemeierii unui stat nou. Acţiunea armată pentru restabilirea statu-quo-ului poate duce la război civil; este, de asemenea, posibilă intervenţia directă sau indirectă, de o parte sau cealaltă, a unor puteri străine. Războiul de a. din S.U.A. s-a încheiat cu înfrângerea secesioniştilor – statele agrare din sud –, care nu acceptau abolirea sclaviei negrilor. Caracterul necristalizat al structurilor statale favorizează apariţia tendinţelor secesioniste, manifestate de cele mai multe ori în prima perioadă a existenţei independente a unor state; de asemenea, faptul că unele frontiere au fost trasate în mod arbitrar, prin jocul intereselor puterilor coloniale, precum şi presiunile de tip neocolonialist constituie factori care pot determina apariţia unor mişcări secesioniste.

SECHESTRARE **1.** Măsură provizorie de indisponibilizare ori de folosire a unor bunuri aparţinând inamicului.

2. (în războiul naval) Act prin care guvernul unui stat hotărăşte reţinerea provizorie a unei

nave străine sau a încărcăturii sale în vederea judecării de către un tribunal de prize **(v.)** (în caz de validare ele sunt confiscate (v.).

3. (în războiul terestru) Folosirea bunurilor proprietate particulară, susceptibile a fi utilizate în scopuri militare, precum mijloacele de transmitere a ştirilor, mijloacele de transport terestre şi aeriene, muniţii etc*

SECRETARIAT unul dintre organele principale ale unei organizaţii internaţionale. S. este un organ colectiv de lucru cu funcţiuni administrative şi executive, a căror întindere este reglementată atât prin actul constitutiv al organizaţiei, cât şi prin propriul său regulament de funcţionare. În fruntea’s. se află un secretar general sau director executiv care, de regulă, este principalul funcţionar al instituţiei date. În limitele prevederilor actului constitutiv, secretarul general sau directorul executiv reprezintă instituţia în raporturile cu guvernele statelor membre, precum şi în relaţiile cu alte organizaţii internaţionale. Structura’s. variază de la o organizaţie la alta, compoziţia sa fiind determinată, în principal, de caracterul special al sarcinilor încredinţate organizaţiei însăşi. În mod tradiţional, s. se împarte în departamente, divizii şi servicii conduse de directori, directori adjuncţi şi având un personal recrutat din cadrele naţionale ale statelor membre, pe baza unor criterii prevăzute în mod expres fie în actele constitutive, fie în regulamentele specifice privind statutul

personalului angajat în’s. Personalul’s. se împarte în două categorii: de carieră şi temporar. În cazul primei categorii, se încheie contracte permanente, pe baza numirilor corespunzătoare făcute de secretarul general. O procedură specială se aplică în cazul secretarului general sau directorului executiv care, de obicei, este numit de forul plenar al organizaţiei. **V,** şi *secretariatul O.N.U.*; *funcţionar* in*ternaţional.*

SECRETARIAT AŁ REUNIUNII OR INTERNAŢIONALE, organ tehnic care asigură buna desfăşurare a lucrărilor reuniunii; membrii acestor secretariate sunt desemnaţi fie de organizaţia sub egida căreia reuniunea are loc, fie de statul organizator, fie de comitetul de organizare al reuniunii.

SECRETARIAT DE AMBASADĂ 1.

Membru al personalului diplomatic.

Secretarii sunt împărţiţi în clasa I, ÎI sau III. Această împărţire este importantă pentru stabilirea locului, conform regulilor de precădere (v.) în cadrul corpului diplomatic (v.). 2. Compartiment tehnic care cuprinde un număr variabil de secretare, stenodactilografe, arhivişti, interpreţi etc. Personalul ce compune secretariatul unei ambasade nu este înscris în lista corpului diplomatic, dar se bucură de un statut special, caracterizat prin recunoaşterea unor drepturi mai reduse decât cele prevăzute pentru membrii personalului cu rang diplomatic. Astfel, membrii secretariatului fără paşaport diplomatic

şi membrii familiilor lor beneficiază, dacă nu sunt cetăţeni ai statului acreditar sau dacă nu îşi au reşedinţa permanentă în acest stat, de privilegiile şi imunităţile stabilite prin Convenţia cu privire la relaţiile diplomatice de la Viena (v.), din 18 apr. 1961, dar imunitatea de jurisdicţie civilă şi administrativă a statului acreditar nu se aplică actelor îndeplinite în afara exercitării funcţiilor lor.

SECRETARIATUL O.N.U. „organ principal al O.N.U. condus de secretarul general, care este cel mai înalt funcţionar al organizaţiei, numit pe o perioadă de cinci ani de Adunarea Generală, la propunerea Consiliului de Securitate (prin votul unanim al membrilor permanenţi). Împărţit iniţial în opt departamente, s. **O.N.U.** a suferit ulterior o serie de modificări; cea mai importantă, din 1955, a dus la crearea a doua categorii de organe: *oficiile* (birourile – executiv, pentru probleme juridice, pentru controlul bugetar, personal), direct subordonate secretarului general şi, pe scară ierarhică imediat inferioară, *departamentele* (pentru probleme politice şi de securitate, economice şi sociale, tutelă, informare publică, conferinţe) subîmpărţite la rândul lor în divizii (secţii). Fiecare departament este condus de un secretar general adjunct. În scopul asigurării funcţionării normale a complicatului sistem al O.N.U., secretarul general a fost investit cu o serie de competenţe şi atribuţii. Ca organ executiv, el este chemat să aducă la îndeplinire, în limitele

prevăzute de Cartă, hotărârile Adunării Generale, ale Consiliului de Securitate, precum şi ale celorlalte organe. În îndeplinirea îndatoririlor lor, atât secretarului general cât şi personalului din subordinea sa le este interzis să solicite sau să primească instrucţii de la vreun stat sau autoritate din afara organizaţiei. Funcţiile secretarului general sunt multiple, complexe, vizând diverse domenii de activitate – administrativ şi executiv, tehnic, financiar, de organizare şi de administrare, politic şi de reprezentare. Astfel, secretarul general informează Adunarea Generală în fiecare sesiune asupra problemelor privind pacea şi securitatea internaţională; convoacă Adunarea Generală în sesiuni extraordinare, la cererea Consiliului de Securitate sau a majorităţii membrilor O.N.U.; primeşte informaţii de la statele ce administrează teritorii care nu se autoguvernează; face comunicări statelor în legătură cu alegerea de judecători la C.I.J., cu demisia acestora şi completarea locurilor vacante, cu cauzele aduse în faţa Curţii etc. El este, totodată, şi secretarul general al Adunării Generale, Consiliului de Securitate, Consiliului Economic şi Social şi Consiliului de Tutelă, precum şi al organelor lor principale şi subsidiare. Secretarul general mai este şi depozitarul convenţiilor internaţionale multilaterale pe care le înregistrează şi le publică într-un repertoriu. Tot secretarului general îi revine şi îndatorirea de a executa rezoluţiile diferitelor organe, şi de a

întocmi raportul anual al activităţii O.N.U. pe care-l supune Adunării Generale la fiecare sesiune a sa. Uneori secretarul general este solicitat pentru bunele sale oficii sau chiar pentru mediere în rezolvarea unor diferende internaţionale. El administrează operaţiunile O.N.U. de menţinere a păcii. Secretarul general îndeplineşte o serie de funcţii de reprezentare a organizaţiei pe multiple planuri. De asemenea, el încheie contracte de drept civil pentru furnizarea serviciilor necesare organizaţiei şi contractele de muncă cu angajaţii secretariatului. Sub directa conducere a secretarului general, secretariatul realizează funcţia de informare şi documentare a opiniei publice cu privire la activitatea organizaţiei, prin repertorii, anuare, comunicate de presă, filme, fotografii şi alte mijloace informaţionale. S.**O.N.U.** a început să se organizeze din aug. 1945 şi funcţionează la sediile O.N.U. de la New York şi Geneva şi în alte oraşe, având un aparat de peste 5.700 de funcţionari. În viziunea României pentru creşterea rolului acestui organ este necesară îmbunătăţirea şi raţionalizarea metodelor sale de lucru, asigurarea unei repartizări corespunzătoare a funcţiilor din secretariat pentru toate statele, pe baza criteriilor care decurg din compoziţia actuală a O.N.U., reducerea personalului şi a cheltuielilor administrative, perfecţionarea continuă a activităţii sale, o mai judicioasă repartizare şi folosire a fondurilor, adoptarea unor măsuri ferme de combatere a fenomenelor de birocratism şi

rutină, evitarea creşterii nejustificate a structurilor sale.

SECURITATEA EUROPEANĂ, concept vizând crearea unui sistem de relaţii între statele de pe continent, care ar exclude pentru totdeauna actele de folosire a forţei şi a ameninţării cu forţa şi amestecul în treburile lor interne, ar garanta fiecăruia independenţa şi exercitarea drepturilor sale suveranee ar asigura rezolvarea prin mijloace paşnice şi prin cooperare a problemelor care apar în relaţiile dintre ele. În istoria continentului european au fost încercate diverse modalităţi de construire a securităţii. Astfel, după primul război mondial a fost avansat conceptul de securitate colectivă; Societatea Naţiunilor (v.) a încercat să combine acest concept cu un sistem de proceduri de regiementare a diferendelor. Acest sistem

[tornea de la ideea folosirii colective a orţei împotriva agresorului, deci de la necesitatea de a asigura cel puţin un echilibru de forţe, dacă nu forţe mai mari, pentru a-l descuraja pe agresor şi, în caz de nevoie, a-l înfrânge. Pe un plan mai larg, un sistem asemănător a fost imaginat şi în Carta O.N.U., care, consacrând interzicerea folosirii forţei şi a ameninţării cu forţa, a prevăzut posibilitatea luării de măsuri de către Consiliul de Securitate în caz de agresiune. În ultimii ani, datorită situaţiei create ca urmare a cursei înarmărilor şi a revoluţiei tehnico-ştiinţifice, datorită evoluţiei relaţiilor internaţionale în ansamblu şi a interdependenţei între state, apare

clar că o asemenea concepţie privind garantarea’s.e. este depăşită. În concepţia ţării noastre, înfăptuirea’s.e. reclamă un sistem de angajamente ferme, clare şi precise, precum şi măsuri concrete care să excludă folosirea forţei sau ameninţarea cu forţa din relaţiile dintre state, să ofere fiecărui popor garanţia deplină că se află la adăpost de orice agresiune şi se poate dezvolta liber. S.e. nu este îndreptată împotriva nici unui alt stat sau continent; ea trebuie să constituie o parte integrantă a securităţii mondiale şi orice progres în direcţia realizării ei reprezintă o contribuţie la întărirea securităţii şi păcii în întreaga lume. Această nouă concepţie şi-a găsit expresia în Declaraţia cu privire la consolidarea păcii şi securităţii în Europa (v.), adoptată la 6 iul. 1966, la Bucureşti, de Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al ţărilor membre ale Tratatului de la Varşovia, care propunea convocarea unei conferinţe pentru securitatea europeană, având ca obiectiv edificarea unui cadru trainic al păcii şi securităţii în Europa, bazat pe nerecurgerea la forţă şi la ameninţarea cu forţa. Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa, încheiată la 1 aug. 1975, a consacrat această concepţie. Astfel, Conferinţa a adoptat un ansamblu de 10 principii destinate să guverneze relaţiile dintre statele participante, punând bazele unor raporturi noi, de securitate şi colaborare pe continent; ea a adoptat, de asemenea, măsuri menite să asigure o mai fermă aplicare a principiilor, şi în special

măsuri care să facă efectivă nerecurgerea la forţă şi la ameninţarea cu forţa, precum şi măsuri de încredere şi stabilitate, în cadrul aspectelor militare ale securităţii; s-a adoptat un ansamblu de recomandări şi măsuri privind dezvoltarea cooperării economice şi culturale şi rezolvarea unor probleme umanitare. Prin hotărârile pe care le-a adoptat, Conferinţa a marcat o primă etapă a eforturilor pentru edificarea securităţii pe continent. În perioada care a urmat, s-a făcut o serie de paşi în direcţia normalizării raporturilor dintre statele europene, s-a intensificat colaborarea economică, ştiinţifică, culturală, a avut loc o seamă de întâlniri între conducători de state şi alţi oameni politici, s-a ajuns la unele înţelegeri în diferite probleme. Rezultatele obţinute nu sunt însă suficiente. Reuniunea de la Belgrad a reprezentanţilor statelor participante la Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa nu s-a încheiat eu rezultate concrete aşteptate. Europa rămâne continentul pe care s-au acumulat cele mai adânci contradicţii, unde există cea mai mare densitate de arme şi trupe şi unde se află faţă în faţă cele două blocuri militare opuse. Pe continent persistă o serie de factori negativi care impietează asupra climatului politic general. Se manifestă forţe care se opun în mod deschis cursului spre destindere, s-au activizat cercuri reacţionare, fasciste, revanşarde, naţionalist-şovine şi iredentiste, care caută să învenineze raporturile politice în Europa. În aceste

condiţii, calea de urmat este acţiunea consecventă, constructivă, pentru pregătirea temeinică a reuniunii de ia Madrid din 1980 a statelor participante ia Conferinţă, astfel ca această reuniune să ducă la adoptarea unor măsuri concrete de dezvoltare a colaborării dintre toate statele participante, să pună un accent deosebit pe soluţionarea problemelor militare ale’s.e. De asemenea, sunt încă mari posibilităţile şi cerinţele de dezvoltare a cooperării economice şi culturale. **V. *securitate internaţională; Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa; Actul final al Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa.***

SECURITATE INTERNAŢIONALĂ, termen folosit pentru a descrie situaţia în care toate statele lumii se află la adăpost de orice agresiune, act de forţă sau de ameninţare cu forţa în raporturile dintre ele, de orice atentat la adresa independenţei şi suveranităţii lor naţionale sau a integrităţii lor teritoriale. Originile ideii de a.i. pot fi situate în timp către sfârşitul evului mediu, când oamenii politici şi filosofii, stimulaţi de consecinţele materiale şi politice ale repetatelor războaie, au început să gândească mai sistematic la modalităţile de a pune pacea pe baze mai sigure. Răspunsurile lor au ajuns, în general, la concluzia necesităţii de a se făuri dreptul internaţional, iar preocupările pentru securitate au fost legate de ideea de forţă, în sensul de a se asigura mobilizarea unei suficiente forţe militare

pentru a descuraja un agresor potenţial, respectiv a respinge un act de agresiune comis. Pe măsura dezvoltării societăţii, a formării statelor naţionale şi a multiplicării legăturilor dintre ele se accentuează şi preocupările pentru si», care preconizau formarea de alianţe militare şi realizarea echilibrului de forţe între acestea. Efectele nefaste ale încercărilor de realizare a unui asemenea echilibru, care inevitabil ducea la noi războaie, au condus la noi abordări privind modalităţile de înfăptuire a’s.i. A apărut astfel, după primul război mondial, conceptul de ***securitate colectivă,*** în virtutea căruia un număr de state convin să-şi asume obligaţia de a-şi acorda reciproc asistenţă, inclusiv cu forţele militare, în cazul în care unul dintre ele ar fi victima unei agresiuni armate, potrivit principiului că agresiunea împotriva unuia este o agresiune împotriva tuturor. Acest concept a stat la baza Societăţii Naţiunilor **(v.),** prin al cărei Pact statele membre se angajau să respecte şi să garanteze integritatea teritorială şi independenţa politică a tuturor membrilor să-i împotriva oricărei agresiuni din exterior. Politica marilor puteri imperialiste a făcut însă ca sistemul de securitate colectivă al Societăţii Naţiunilor să eşueze, conducând la cel de-al doilea război mondial. Carta O.N.U. situează „menţinerea păcii şi securităţii internaţionale” pe primul loc atunci când enumera scopurile Organizaţiei Naţiunilor Unite (art. l), preconizând, de asemenea, un sistem colectiv de a.i. Acest

sistem are la bază tot ideea de forţă, având în vedere „luarea de măsuri colective eficace pentru prevenirea şi înlăturarea ameninţărilor împotriva păcii şi pentru reprimarea oricăror acte de agresiune sau a altor violări ale păcii” (art, 1). Sistemul preconizat de Cartă nu a putut avea eficacitatea necesară atât datorită unor cauze obiective – absenţa mecanismului care să asigure realizarea în practică a măsurilor colective prevăzute; excluderea posibilităţii unei măsuri colective din partea O.N.U. Împotriva vreunuia dintre membrii permanenţi ai Consiliului de Securitate **(v.)** sau a voinţei vreunuia dintre ei, datorită dreptului de veto acordat acestora –, cât şi unor cauze subiective – în principal lipsa de dorinţă a puterilor occidentale de a coopera în cadrul O.N.U., în spiritul principiilor Cartei şi care a inaugurat perioada „războiului rece”. Ameninţările la adresa’s.i. au crescut odată cu formarea de către puterile occidentale a blocului militar al Atlanticului de Nord **(v. *N.A.T.O.*),** ceea ce a condus, câţiva ani mai târziu, la încheierea Tratatului de la Varşovia O. Anii „războiului rece”, când omenirea a fost nu odată în pragul unei noi catastrofe mondiale, au arătat cât de precară este o’s.i. Întemeiată pe blocuri militare, pe echilibrul de forţe, care nu a făcut decât să stimuleze cursa înarmărilor şi politica de forţa şi dictat, creând noi şi sporite pericole pentru pacea **şi s.i.** Conştiinţa mereu mai largă a acestor pericole, creşterea în amploare a forţelor interesate în preîntâmpinarea

unui nou război mondial au determinat preocupări şi eforturi pentru aşezarea **’s.i.** pe baze trainice, în primul rând din partea ţărilor socialiste, a ţărilor nealiniate şi în curs de dezvoltare. Ca urmare a iniţiativei acestor ţări, între care şi România, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat la 16 dec. 1970 ***Declaraţia asupra întăririi securităţii internaţionale***, care, ţeafirmând validitatea universală şi necondiţionată a scopurilor şi principiilor Cartei O.N.U. ca bază a relaţiilor între state indiferent de dimensiuni, situare geografică, nivel de dezvoltare sau sistem politic, economic şi social, „recomandă ca toate statele să contribuie la eforturile de a asigura pacea şi securitatea pentru toate naţiunile şi de a stabili, în conformitate cu Carta, un sistem efectiv de securitate colectivă universală fără alianţe militare”. România este un promotor activ al eforturilor pentru înfăptuirea unui sistem nou **de a.i.,** organizat pe temelii noi, democratice, eliberate de concepţiile perimate ale echilibrului de forţe, fără blocuri militare, a căror existenţă e bazată pe ideea de confruntare şi care „creează în orice moment insecuritate şi pericol de intervenţie şi agresiune” (Nicolae Ceauşescu). Concepţia românească despre **’s.i.** şi-a găsit **o** elocventă expresie în activitatea susţinută depusă de România în vederea edificării unui sistem trainic de ***securitate europeană*** **(v.),** precum şi în activitatea diplomatică şi contribuţiile sale, ale preşedintelui Nicolae Ceatişescu, pentru

soluţionarea pe cale politică a diferendelor internaţionale, pentru normalizarea raporturilor între unele state, pentru stingerea focarelor de conflict şi tensiune în diverse părţi ale lumii. Potrivit acestei concepţii, Sei, trebuie să se bazeze în primul rând pe făurirea unor relaţii noi între state, întemeiate pe respectarea strictă a principiilor independenţei şi suveranităţii naţionale, egalităţii în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, nefolo? sirii forţei sau a ameninţării cu forţa în raporturile interstatale, rezolvării pe cale paşnică a diferendelor dintre state. „Însănătoşirea climatului politic internaţional, întărirea securităţii mondiale sunt condiţionate de instaurarea fermă şi generalizarea în întreaga lume a relaţiilor noi, de egalitate deplină în drepturi şi respect mutual” (Nicolae Ceauşescu). În al doilea rând, pentru a fi viabil, un sistem autentic **de a, i,** trebuie să dispună denn suport material, care se poate realiza pe de o parte prin măsuri efective de dezanga-i jare militară şi dezarmare **(v.)** şi pe de altă parte prin impulsionarea dezvoltării, eradicarea stării de subdezvoltare şi asigurarea urnii progres mai rapid al ţărilor rămase în urmă din punct de vedere economic, înfăptuirea obiectivelor dezarmării şi dezvoltării este de natură să asigure de fapt egalitatea statelor în faţa dreptului internaţional, adevărata legalitate internaţională pe care să se întemeieze**’s.i**. În al treilea rând, **s,**

i. presupune instituţii prin care statele să acţioneze pentru rezolvarea pe căi paşnice a diferendelor ce se pot ivi între ele. Alături de tratativele directe dintre statele interesate în rezolvarea unui diferend, în condiţiile de astăzi când pacea **şi s. i,** sunt indivizibile, interesând în mod obiectiv toate statele şi când fiecare stat poartă răspunderea pentru soarta păcii în lume, se impune creşterea rolului diplomaţiei multilaterale în menţinerea păcii **şi s.i.** Un instrument internaţional, cu vocaţie universală, ce permite statelor soluţionarea diferendelor dintre ele şi organizarea cooperării lor în vederea soluţionării problemelor de interes general este O.N.U. **(v.),** care, cu toate limitele şi imperfecţiunile sale, poate şi trebuie să fie folosită în acest scop.

Stadiul de dezvoltare al relaţiilor internaţionale reclamă creşterea rolului O.N.U. În întărirea’s. L, adaptarea acestei organizaţii la cerinţele noi ale vieţii internaţionale contemporane – obiectiv căruia Românca i-a consacrat şi îi consacră eforturi susţinute şi perseverente.

SEDIU» locul, localitatea (oraşul sau ţara) în care este stabilit şi funcţionează un organ (organism) internaţional, o instituţie sau un organ subsidiar al acestora. România serveşte ca’s. pentru câteva centre internaţionale, cum sunt: Centrul de Informare al O.N.U., Biroul reprezentantului permanent al P.N.U.D., Centrul European al U.N.E.S.C.O. pentru învăţământul

superior, Centrul comun O.N.U.D.I./România, Centrul demografic O.N.U./România (C.E.D.O.R.). Alegerea’s. unei organizaţii internaţionale se face prin acord între statul gazdă şi instituţia în cauza. În acordul de sediu (v.) este reglementat şi statutul juridic al centrului internaţional, din punctul de vedere al privilegiilor şi imunităţilor ce i se acordă.

SEGREGAŢIE RASIALĂ, separarea unor grupuri de persoane din interiorul aceleiaşi ţări pe criterii de rasă. S.r. conduce la inegalităţi în sânul populaţiei unui stat (v* şi *apartheid*).

SÆ.L.A., v. **SISTEMUL ECONOMIC LATIN O* AMERICAN.**

SEELÖWE *(Leul de mare)* **PLANUL** planul german de invadare a Angliei, în timpul celui de-al doilea război mondial. Prevedea debarcarea pe litoralul sudic al Marii Britanii, pe un front larg de 300 km, a unei mase de 260.000 de oameni, cu numeroase tancuri (7 divizii blindate şi 3 motorizate). Reuşita era condiţionată de anihilarea aviaţiei engleze, care trebuia să fie „moralmente şi efectiv bătută1. În acest scop Hitler a ordonat o amplă ofensivă aeriană a aviaţiei germane, prin Directiva nr. 17 din 1 aug. 1940. Au participat: Flotele

2 şi 3 aeriene, amplasate în Olanda şt N Franţei, şi Flota 5 aeriană cu bazele în Norvegia; în total aproximativ 1.200 avioane de bombardament şi 1.000 de vânătoare, faţă de 250 avioane de bombardament şi 960 de vânătoare

britanice. Ofensiva aeriană germană, cunoscută sub denumirea de „Bătălia Angliei”, a fost declanşată la 15 aug. Şi a vizat succesiv: navele de război şi comerciale care navigau în Canalul Mânecii, bazele maritime; timp de o lună a fost bombardată Londra. Începând de la 6 oct., oraşele britanice au fost bombardate pe timp de noapte. Cele mai mari distrugeri le-au suferit Londra şi Coventry. Obiectivul prevăzut în plan nu şi-a atins scopul. „Bătălia Angliei” s-a soldat cu un categoric insucces datorită abnegaţiei poporului englez, vitejiei piloţilor să-i şi superiorităţii tehnice a aviaţiei sale (în special folosirea radarului). Pierderile mari suferite în avioane (2.375) şi în piloţi au afectat forţa militară a Germaniei hitleriste şi s-au resimţit în desfăşurarea ulterioară **a** războiului.

SEMINAR INTERNAŢIONAL» reuniune internaţională de dimensiuni restrânse, consacrată dezbaterii unei teme de interes specific şi la care participanţii sunt invitaţi, de regulă, cu titlu personal, în calitatea lor de experţi. Sii poate fi organizat atât la iniţiativa unui stat, cât şi sub auspiciile unei organizaţii internaţionale. De obicei, în cadrul şi, nu se iau hotărâri, lucrările acestuia încheindu-se cu adoptarea unui raport care este difuzat statelor şi organizaţiilor internaţionale interesate. România a găzduit numeroase printre care: dezvoltarea profesională a tânărului regizor (sub egida U.N.E.S.C.O., Buv cureşti, 15 – 22 iun. 1969); cercetarea

operaţională în medicină (sub auspiciile O.M. Sv, 13 – 23 sept. 1969); metodologia planificării proiectelor de punere în valoare a marilor irigaţii şi drenaj (sub egida P.N.U.D./F.A.O., 1971).

SEMNAREA TRATATELOR, act final prin care statele îşi exprima voinţa de a fi legate prin tratat. **S.t.** produce asemenea efecte dacă prin tratat se prevede expres aceasta. Uneori**’s.t.** are drept efect numai stabilirea textului definitiv la care s-a ajuns în urma negocierilor. Între redactarea şi semnarea definitivă intervin uneori etape intermediare: parafarea, care constă în**’s.t.** sau a unor părţi din tratat cu iniţiale, sau semnarea ***ad referendum*** (de ex, când împuternicitul are mandat numai să negocieze, nu să şi semneze). **S.t.** se face după anumite reguli procedurale prin care se exprimă principiul egalităţii statelor, şi anume după aşa-numita procedură a alternatului (y. ***alternat*****).**

SENED (termen de origine otomană) 1. Act sau piesă autentică ori oficială; act notarial, folosit cu acest sens în locul termenului hügget, hogget. *2»* Termen folosit în titulatura unor – convenţii internaţionale (de ex. **S.** din 1783, **S.** sau Convenţia de la Balta Liman (v.» sau în altfel de acte importante. ***SENEDUL DIN 17Ś3,*** actul Porţii din 9 ian. 1784 stil nou (15 safer 1198) adresat ambasadorului rus la Constantinopol şi domnitorilor Munteniei şi Moldovei în care se comunicau reglementările privitoare la statutul celor două ţări române în conformitate cu Tratatul

de la Kueiuk Kainargi (v.) şi cu Convenţia de la Ainali-Kavak (v.).

SÉNÉGAL (denumirea oficială: ***Ré publique du Sénégal = Republica Senegal***), stat situat în V Africii, pe ţărmul Oc. Atlantic, învecinat cu Mauritania, Mali, Guineea, Guineea-Bissau şi Gambia. Suprafaţa: 196.192 kmp. Populaţia (1976): 5.110.000 loc. Capitala: ***Dakar,*** 805.523 loc. (1975, aglomeraţie urbană). Limbi oficiale: franceza şi wolof. Moneda: 1 Franc CFA = 100 Centimes. ***Istoric.*** Locuit din timpuri străvechi, teritoriul **S.** a făcut parte în evul mediu, în întregime sau parţial, din statele Ghana şi Mali. Pe teritoriul **S.** au fost întemeiate micile state feudale Tekrur, Wolof şi Fouta Toro. În sec. 15 sunt întemeiate factorii portugheze, apoi din sec. 17, olandeze, engleze şi franceze, în a doua jumătate a sec. 19 (1895), **S.** este cucerit în întregime de francezi şi inclus în Africa Occidentală Franceză (1904 – 1958). În 1958 devine republică autonomă în cadrul Comunităţii Franceze. În 1959 se uneşte cu Sudanul Francez formând Federaţia Mali, proclamată independentă la 20 iun. 1960. La 20 aug. 1960 **S.** se retrage din Federaţie şi se proclamă republică independentă. *Or**ganizarea de stat**:* republică prezi denţială. **S**. Întreţine relaţii diplomatice cu 87 de state (1976) şi este membru în 75 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România***. Între România şi **S.** s-au stabilit la 5 növ. 1965 relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Un Acord

comercial pe termen lung încheiat la 29 apr. 1969 contribuie la dezvoltarea legăturilor şi schimburilor bilaterale, iar ca urmare a intensificării acestora, în oct. 1971 se înfiinţează reprezentanţa economică română de la Dakar. Relaţiile românosenegaleze au cunoscut o evoluţie continuu ascendentă prin dezvoltarea schimburilor culturale, schimburi numeroase de vizite la diferite nivele. Un factor determinant în extinderea raporturilor româno-senegaleze l-a constituit întâlnirile, convorbirile şi înţelegerile dintre preşedinţii celor două ţări, inaugurate cu prilejul escalelor la Dakar ale preşedintelui Nicolae Ceauşescu (21 sept. 1973 şi 4 iun. 1975) şi continuate cu ocazia vizitei neoficiale a preşedintelui Léopold Sédar Senghor în România (26 iul. – 12 aug. 1975) şi apoi a vizitei oficiale (20 – 25 apr. 1976). În timpul acestei din urmă vizite şefii celor două state au semnat Declaraţia solemnă comuna care aşază relaţiile bilaterale pe un fundament solid, deschizându-le largi perspective de amplificare. Alte importante instrumente pentru evoluţia mereu ascendentă a relaţiilor dintre România şi S. au fost semnate cu aceeaşi ocazie: Acordul de cooperare economică, tehnică şi ştiinţifică, Protocolul de cooperare în domeniul mineritului, industriei, dezvoltării rurale, asistenţei tehnice şi formării de cadre. Deosebit de fructuoasă a fost vizita oficială a preşedintelui Nicolae Ceauşescu în S. (23 – 25 febr. 1977) şi înţelegerile convenite în cursul ei privind întărirea

raporturilor de conlucrare între cele două ţări, între P.G.R. Şi Partidul Socialist Senegalez, între parlamentele, organizaţiile de masă şi obşteşti, care au deschis calea spre o colaborare tot mai intensă românosenegaleză în domeniile politic, economic, tehnico-ştiinţific şi cultural.

SENTINŢĂ 1. Hotărârea, soluţia dată de o instanţă judecătorească asupra litigiului ce i-a fost supus. 2. (În relaţii internaţionale) Hotărârea finală dată de o instanţă arbitrală sau de jurisdicţie internaţională (de ex. C.P.A., C.I.J.). ~ *arbitrală,* act prin care un tribunal arbitrai rezolvă, cu forţa obligatorie pentru statele părţi, diferendul cu care a fost investit. Forma scrisă şi autenticitatea ~ *a.* sunt condiţii de formă obligatorii ale acesteia. ~ *a.* este definitivă şi obligatorie pentru părţile în litigiu. Ea trebuie să fie comunicată agenţilor părţilor. Validitatea unei ~ *a.* poate fi contestată de către părţi, potrivit procedurii specifice, pentru: excesul de putere al tribunalului; corupţia unui membru al tribunalului; derogarea gravă de la o regulă fundamentală de procedură; nulitatea angajamentului de arbitraj sau a compromisului (v.). La motivele arătate s-a mai adăugat constrângerea exercitată asupra unui arbitru. Executarea imediată şi cu bună credinţă a *a.* este o regulă de drept internaţional căreia trebuie să i se supună toate statele ce au recurs la arbitraj.

SEPARAREA PUTERILOR, principiu fundamental de organizare a statelor capitaliste

potrivit căruia în stat există trei puteri separate una deşi cealaltă, fiecare din acestea având *o* independenţă relativă: puterea legislativă, exercitată de parlament, puterea executivă (guvernul) şi puterea judecătorească, exercitată prin ansamblul organelor judecătoreşti. Consacrat în forma sa clasică de Montesquieu în *Spiritul legilor*, principiul's.p. a constituit una din principalele arme ideologice ale burgheziei în lupta ei pentru răsturnarea monarhiei absolute, în cucerirea puterii de stat. În realitate, cele trei „puteri" sunt manifestări ale f cu terii clasei dominante într-un stat. n condiţiile capitalismului monopolist de stat se manifestă din ce în ce mai mult tendinţa supremaţiei „puterii executive" în raport „cu puterea legiuitoare" şi cea „judecătoreasca".

SERHAD (SERHAT), oraşe-cetăţi situate pe malul stâng al Dunării în timpul, dominaţiei otomane asupra ţărilor române şi aflate sub directa administrare turcă. Termenul pune în lumină ideea de frontieră (militară, administrativă, judiciară şi politică) ce separă nu provincii ale aceluiaşi imperiu, ci două domenii: Imperiul otoman şi provincia vasală autonomă. La's. dunărene existau capuchehâi **(v.) de a.** ale Ţării Româneşti.

SERRANA BANK ŞI RONCADOR CAY, mici ins. Şi bancuri nisipoase situate în V.M. Caraibilor, la E şi NE de coastele statului Nicaragua. Suprafaţa: circa 3,5 kmp. În 1919 aceste ins, aparţinând

Columbiei sunt revendicate de Ş.U.A. Tratatul din 192 & dintre Columbia şi S.U.A. prevede pentru Columbia drepturi de pescuit în apele adiacente. În prezent, ins, pe care funcţionează baze militare ale S.U.A., sunt revendicate de Columbia.

SERVICE, parte integrantă din programul de marketing al unui producător; reprezintă ansamblul de servicii ulterioare vânzării unui produs, oferite de producător cumpărătorului pentru a asigura funcţionarea produsului respectiv. Pentru cumpărător, s. reprezintă garanţia utilizării în bune condiţii a produsului achiziţionat (de regulă maşini, utilaje, instalaţii), începând de la livrare şi continuând cu perioada de garanţie, de întreţinere şi cu reparaţiile plătite pe perioada exploatării acestuia.

SERVITUŢI INTERNAŢIONALE, termen împrumutat din dreptul intern pentru a desemna obligaţia unui stat de a acorda altui sau altor state anumite drepturi, pe teritoriul său, în special dreptul de trecere *(servitute activă)* sau de a nu exercita anumite prerogative *(servitute negativă)*.

SESIUNE, perioadă de timp în care se desfăşoară lucrările unei adunări (conferinţe, comitet) sau întruniri. **S.** poate fi prestabilită prin actul constitutiv sau regulamentul de procedură al unei organizaţii internaţionale. **S*** pot fi: *ordinare* sau *extraordinare*, atunc. i când se ţin în afara termenului prevăzut în actele constitutive sau în regulamente, în vederea dezbaterii şi rezolvării unor probleme speciale sau urgente. Durata ~ o

este stabilită printr-o practică relativ constantă, în timp ce perioada de desfăşurare a este determinată de natura şi complexitatea problemelor dezbătute. *e.* sunt convocate, de obicei, la cererea unui alt organism sau ca urmare a demersurilor întreprinse de un număr reprezentativ de membri. Odată cu notificarea convocării unei's. (*ordinare* sau *extraordinare)* se comunică şi ordinea de zi provizorie şi, în caz de necesitate, sunt aduse la cunoştinţă şi problemele suplimentare sau noi care urmează a fi examinate la sdată.

SEYCHELLES (denumirea oficială: „Re*public of Seychelles = Republica Sey ~ chelles),* stat care cuprinde arh, cu acelaşi nume de origine granitică şi coraligenă din Oc. Indian, situat la circa 965 km **NE** de Madagascar. Suprafaţa: 661 kmp (din care ins. Aldabra 155 kmp, Mahé 144,8 kmp., Praslin 88,8 kmp, Silhouette 20,7 kmp, etc. – < în total 92 de ins., din care 33 locuite). Populaţia (1976): 60.000 loc. Capitala: *Victoria*, în ins. Mahé, 16.000 loc. (1975). Limbi oficiale: engleza şi franceza. Moneda: 1 Rupee **S.** = 100 Cents, *istoric.* Descoperite în sec. 16 de portughezi, colonizate şi de francezi şi proclamate teritoriu al Franţei (1756), ins. **S.** sunt ocupate de Marea Britanie în 1810 (colonie a coroanei din sept. 1903). În urma Conferinţei constituţionale de la Londra (14 – 27 mart.

1974), **S.** capătă, la 1 oct. 1975, autonomie internă deplină şi se proclamă la 28 iun. 1976

independentă ca republică în cadrul Commonwealth-ului. La 18 mart. 1976, în urma unui acord între Marea Britanie, S.U.A. Şi administraţia ins. **S.** s-a prevăzut alipirea ins. Aldabra, Farquhar şi Desroches (în trecut parte a teritoriului britanic din Oc. Indian, proclamat în 1965) la noul stat (fapt devenit efectiv odată cu proclămarea independenţei). *Organizarea de stat:* republică prezidenţială. **S**. Întreţine relaţii diplomatice cu 12 state (1976) şi este membru în 3 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Între România şi **S.** s-au stabilit relaţii diplomatice, la 30 iul. 1976, la nivel de ambasadă.

SFERĂ DE INTERESE (DE 1NFLUENŢA), zonă a globului pământesc asupra căreia un stat, în general o mare putere, pretinde să aibă, uneori pe baza unei înţelegeri cu o altă mare putere, un drept de a-şi proteja interesele sau de a-şi exercita influenţa politică sau economică. Acest drept se pretinde a fi exclusiv, având în vedere că alte puteri ar avea sau ar dobândi, în această concepţie, drepturi similare asupra altor zone ale globului. O asemenea concepţie este proprie sistemului de relaţii al statelor imperialiste. Socialismul, prin însăşi esenţa sa, relaţiile dintre ţările socialiste, resping concepţia şi practica’s. de i. Stabilirea de a. de i. cu sau fără înţelegeri cu alte state, indiferent de denumirea care i s-ar da şi de pretextul prin care s-ar încerca justificarea ei, este în totală contradicţie cu principiile D.I.C., cu voinţa popoarelor de a trăi liber, cu menţinerea

păcii şi securităţii în lume. Politica de împărţire şi reîmpărţire a’s. de i. Şi dominaţie a constituit unul din principalii factori care au provocat cele două războaie mondiale. România respinge o asemenea concepţie privind relaţiile dintre state.

S.F.I., v. **SOCIETATEA FINANCIARĂ INTERNAŢIONALĂ.**

SFÂNTA ALIANŢĂ, coaliţie inspirată de ţarul Rusiei, Alexandru I, şi de cancelarul Austriei, Metternich, după înlăturarea lui Napoleon Bonaparte (1815). **S.A.** s-a constituit prin semnarea de către monarhii Rusiei, Austriei şi Prusiei (ţarul Alexandru I, împăratul Francisc I şi regele Frederic Wilhelm al III-lea) a unui tratat la Paris (1815), la care, ulterior, vor adera majoritatea monarhiilor din Europa. Scopul primordial al **S.A**. Îl constituie lupta comună a monarhiilor reacţionare din Europa împotriva mişcărilor revoluţionare şi a celor de eliberare naţională pe continent. **S.A.** a ţinut patru Congrese, la care a fost reînnoit tratatul de constituire şi unde s-au luat hotărâri comune în privinţa unor acţiuni contra mişcărilor revoluţionare europene. Congresele **S.A.** s-au ţinut la Aachen (Aix-le-Chappelle) (1818); Troppau (1820) la care, ca şi la cel de la Laibach (Ljubljana) (1821), s-a hotărât intervenţia armatei austriece contra revoluţiei din Napoli (1820 – 1821) şi a celei din Piemont.

(1821); şi Verona (1822), la care s-a aprobat intervenţia armatei franceze împotriva revoluţiei

burgheze din Spania, începută în 1820, şi înăbuşită de **S.A**. În 1823, când a fost restaurată monarhia absolută. Interesele puternic divergente ale membrilor **S.A.** au dus la intensificarea contradicţiilor dintre ei şi la slăbirea acesteia. Odată cu izbucnirea revoluţiilor din 1830 din Franţa şi Ţările de Jos, **S.A.** a primit

O puternică lovitură, iar revoluţiile din 1848 – 1849 consemnează sfârşitul său.

SFÂNTA ELENA (denumirea oficială: *Saint Hélène),* ins, vulcanică în Oc. Atlantic, situată la cca. 1.800 km de coasta africană. Suprafaţa: 121,7 kmp (cu dependenţele 418,7 kmp) * Populaţia (1971): 5.076 loc. (cu dependenţele 6.578 loc.). Centrul administrativ: *Jamestown,* 1.601 loc. (1971).

Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Pound (Lira Sterlină) = 100 Pence. *Istoric.* Descoperită de navigatorii portughezi la 21 mai 1502 şi vizitată de englezi pentru prima oară în 1588* **S.E.** devine posesiune a Companiei britanice a Indiilor de Est în anul 1651. Aici a fost exilat şi a murit împăratul Napoleon I (1815 – 1821). O.N.U. consideră **S.E.** teritoriu neautonom în sensul cap. 11 al Cartei.

SFÂNTA LUCIA (denumirea oficială: *Sainte Lucie),* ins. În arh. An ti Iei or Mici (grupul Windward) în M. Caraibilor, între Mar tini ca şi Sf. Vincehţiu. Suprafaţa: 616 kmp. Populaţia (197.5): 116.000 loc. Centrul administrativ: *Castries,* 45.000 loc. (1972, cu suburbiile). Limba oficială: engleza. Moneda:

1 East Caribbean Dollar = 100 Cents. *Istoric.* Ins, este colonizată de englezi începând din anul 1605. Disputată între francezi şi englezi în sec. 17, îi este recunoscută neutralitatea de către cele două puteri în 1748. S.L. este transformată definitiv în colonie engleză în 1814. Între 1958 – 1962 este încorporată în Federaţia Indiilor de Vest, iar după dizolvarea acesteia revine la statutul iniţial de colonie. Potrivit Acordiilui din mart. 1967 este teritoriu autonom, „stat asociat" cu Marea Britanie şi membru al Asociaţiei Indiilor de Vest. O.N.U. consideră S.L. teritoriu neautonom în sensul cap. 11 al Cartei.

SFÂNTUL SCAUN, v. **VATICAN.**

SFÂNTUL VINCENŢIU (denumirea oficială: *Saint Vincent),* ins. În arh. Antilelor Mici (grupul Windward), în

Al. Caraibilor, la V de Barbados. Suprafaţa: 389 kmp (inclusiv ins.

Grenadine nordice). Populaţia (1973): 100.300 loc. Centrul administrativ: *Kingstown,* 23.645 loc. (1970). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 East

Caribbean Dollar = 100 Cents. *Istoric.* Descoperită probabil de Coulomb în 1498, ins. S.V. este colonizată de englezi după 1627. Prin Pacea de la Paris (1763) devine colonie britanică. Este stăpânită temporar de Franţa (1779 – 1783). Între 1958 – 1962 face parte din Federaţia Indiilor de Vest, iar după dizolvarea acesteia revine la statutul iniţial de colonie. Potrivit Acordului din 27 oct. 1969 este un teritoriu autonom, „stat asociat"

cu Marea Britanie, membru al Asociaţiei Indiilor de Vest. O.N.U. consideră S.V. teritoriu neautonom în sensul cap. 11 al Cartei.

SFÂRŞITUL RĂZBOIULUI, actul formal prin care se pune capăt războiului este tratatul de pace (v.). În fapt, războiul ia sfârşit prin două operaţiuni succesive: prin încetarea ostilităţilor (v.) şi prin încheierea păcii. Prin tratatul de pace se pune capăt stării de război şi se soluţionează problemele rezultate din război. Statornicirea păcii se poate realiza şi fără încheierea unui tratat de pace, prin consensul beligeranţilor, manifestat, de ex., prin restabilirea relaţiilor paşnice, a raporturilor diplomatice normale. Beligeranţii au obligaţia de a notifica tuturor statelor’s.r. Această obligaţie este impusă din necesitatea de a pune capăt tuturor efectelor juridice apărute ca urmare a stării de război şi care s-au răşiniit asupra statelor terţe, inclusiv a celor neutre.

SHO-GO *(Victoria),* planul de război japonez, adoptat în lui. 1944. După înfrângerile suferite în Ins. Mariane, Comandamentul japonez a hotărât să-şi retragă apărarea pe aliniamentul: ins. Metropolitane, Taiwan, Filipine, Timor, Sumatra, lawa şi să angajeze întreaga „Flotă combinată” împotriva forţelor americane, care ar ataca în orice punct al „perimetrului defensiv”. La 18 oct. 1944 americanii au debarcat în Ins. Leyté, sub acoperirea unei puternice flote, „Flota combinată” a intervenit şi între 23 şi 26 oct. s-a desfăşurat cea mai mare bătălie aeronavală din istorie, care s-a

soldat cu o înfrângere catastrofală pentru japonezi; puterea navală niponă a fost definitiv zdrobită.

SIERRA LEONE (denumirea oficială: *Republic of Sierra Leone = Republica Sierra Leone),* stat situat în Africa de Vest, la ţărmul Oc. Atlantic, învecinat cu Guineea şi Liberia. Suprafaţa: 71.740 kmp. Populaţia (1976): 3.110.000 loc. Capitala: *Freesiown,* 214.443 loc. (1972, cu suburbiile). Limba oficială: engleza. Moneda:

1 Leone = 100 Cents. *Istoric*. În 1462 coasta S.L. (Muntele Leului) este explorată de navigatorul portughez Pedro da Cintra. În sec. 16 triburi vest-sudaneze se stabilesc în S.L. Britanicii colonizează aici, în 1787, negri eliberaţi de sclavie din Indiile de Vest, care întemeiază oraşul Freetown. În 1808 Marea Britanie proclama litoralul S.L. colonie, iar în 1896 teritoriul din interior, protectorat. Lupta anticolonială şi mişcarea de eliberare naţională duce, la 27 apr. 1961, la proclamarea independenţei de stat a S.L. În cadrul Commonwealth-ului. La 19 apr. 1971 S.L. se proclamă republică. *Organizarea de stal:* republică prezi denţială. S.L. Întreţine relaţii diplomatice cu 60 de state (1976) şi este membră a 51 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Ţara noastră a recunoscut noul stat chiar în ziua proclamării independenţei acesteia. Între cele două ţări se stabilesc relaţii diplomatice la nivel de ambasadă, la 15 ian. 1964. Raporturile bilaterale s-au

dezvoltat ascendent, pe diverse planuri. Un Acord comercial a fost încheiat la 9 dec. 1973. Un rol hotărâtor pentru intensificarea relaţiilor de prietenie şi colaborare între România şi S.L. l-a avut vizita în

România a preşedintelui S.L. Siaka Stevens (19 – 24 iul. 1974), în timpul căreia preşedinţii celor două ţări au semnat Declaraţia solemnă comună, care a pus bazele unei conlucrări bilaterale trainice şi de perspectivă. Cu acelaşi prilej s-au încheiat o serie de instrumente: Acordul general de colaborare, Acordul de colaborare culturală, Acordul consular pentru desfiinţarea vizelor, Acordul privind colaborarea în domeniul forestier şi Acordul de cooperare în domeniul cercetării geologice, minier, inclusiv zăcăminte de argilă şi al explorării şi exploatării petroliere, care au contribuit la continua lărgire şi diversificare a raporturilor de colaborare dintre România şi S.L.

SIGILIU, pecete, ştampilă pe a cărei faţa este desenată stema statului şi înscrisă denumirea acestuia, şi care se aplică pe un act, tratat, convenţie etc. Împreună cu semnătura şefului statului sau guvernului, ori a plenipotenţiarului îndrituit, conferă acestora autenticitate. Domnii ţărilor române întăreau cu's. Pecetea) lor tratatele internaţionale pe care le încheiau.

SINE **DIE,** expresie latină cu sensul „fără termen", folosită pentru a se arăta că realizarea unor acţiuni a fost amânată în viitor, fără a se preciza vreun termen oarecare în această privinţă.

SINGAPORE (denumirea oficială: *Majulah Singapur a/Republic of Singapore = Republica Singapore),* stat situat în SE Asiei, care cuprinde ins, ornonimă din extremitatea sudică a Pen. Malacca. Suprafaţa: 581,5 kmp. Populaţia (1976): 2.285.000 loc. Capitala: *Singapore*, 2.094.000 loc. (1975, aglomeraţia urbană). Limbi oficiale: malaeza, engleza, tamil şi chineza. Moneda: 1 Singapore Dollar = 100 Cents. *Istoric.* Oraşul S. este fondat în 1160, dar în 1337 este distrus de armata regatului Madjapahit şi rămâne o aşezare neînsemnată. Reîntemeiat de englezi în 1819, este unit în 1826 cu Penang şi Malacca în posesiunea „Straits Settlements", care devine în 1867 colonie britanică. Poziţia geografică favorabilă, la întretăierea principalelor căi comerciale, conferă S. o dezvoltare rapidă. Între cele două războaie mondiale, Marea Britanie transformă S. Într-o puternică bază navală. Ocupat de trupe japoneze (1942 – 1945), devine, după dizolvarea coloniei Straits Settlements (1946), colonie britanică de sine stătătoare. În 1959 obţine autonomia internă, iar în 1963 intră în componenţa Federaţiei Malaysia. La 9 aug. 1965 se retrage din Federaţie şi se proclamă republică independentă, membră în Commonwealth. În 1971 baza militară britanică din S. este desfiinţată. *Organizarea de stat:* republică. S. Întreţine relaţii diplomatice cu 57 de state (1977) şi este membru în 42 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România.* Iniţierea relaţiilor dintre România şi S.

este marcată de vizita în România a primului ministru al S., Lee Kuan Yew (26 – 28 mai 1966) şi de vizita ministrului afacerilor externe român în S, (27 – 30 mai 1967), cu prilejul căreia guvernele celor două ţări hotărăsc să stabilească relaţii diplomatice la nivel de ambasadă (30 mai 1967). Delegaţii economice guvernamentale singaporeze şi române realizează contacte directe în 1967,1969 şi 1971, în urma cărora sunt semnate o serie de acorduri, între care Acordul comercial pe termen lung (31 ian. 1967) şi Acordul de cooperare culturală şi ştiinţifică (2 iun. 1971), care au contribuit la continua dezvoltare şi diversificare a schimburilor dintre România şi S. Un moment important care a stimulat această situaţie pozitivă l-a constituit noua vizită a premierului singaporez în România (11 – 16 nov. 1971). Relaţiile bilaterale s-au extins continuu, îndeosebi în domeniul schimburilor comerciale şi al colaborării economice, ceea ce a condus la înfiinţarea Comisiei mixte guvernamentale româno-singaporeze pentru cooperarea economică (20 mai 1976). Legăturile de prietenie dintre cele două state se reflectă de asemenea în buna lor colaborare în organizaţiile internaţionale.

SIPRI, v. INSTITUTUL INTERNAŢIONAL PENTRU CERCETAREA PĂCII DE LA STOCKHOLM.

SIRIA (denumirea oficială: ***Al-Jumhüriya Al-Ardbiya As-Süriya = Republica Arabă***

Siriană), stat situat în SV Asiei, cu ieşire la M. Mediterană, învecinat cu Turcia, Irak, Iordania, Israel şi Liban. Suprafaţa: 185.180 kmp. Populaţia (1976): 7.600.000 loc. Capitala: ***Damasc***, 974.900 loc. (1975, aglomeraţia urbană). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Liră Siriană = 100 Piastres. ***Istoric***. În antichitate pe teritoriul **S.** au existat câteva state sclavagiste. În sec. 9 î.e.n. teritoriul **S.** este cucerit de Asiria, apoi de Regatul Marelui Babilon (605 î.e.n.). În 64 î.e.n. devine provincie romană, apoi bizantină (sec. 5). Cucerit de arabi (634 – 636) devine, odată cu stabilirea la Damasc a capitalei Califatului omeiad, pentru un secol (661 – 750), centrul lumii arabe. În sec. 11 – 13 unele părţi ale teritoriului **S.** au fost cuprinse în statele feudale create de cruciaţi. S. este stăpânită de sultanii mameluci ai Egiptului (1260 – 1516), apoi de Imperiul otoman (1516 – 1918). Ocupată de trupe anglo-franceze (1918), **S.** devine în 1920 teritoriu sub mandat al Societăţii Naţiunilor, administrat de Franţa. În 1925 – 1927 are loc un război popular de eliberare naţională. În timpul celui de-al doilea război mondial, S «este ocupată de trupe franco-britanice care proclamă la 27 sept. 1941 Republica independentă **S**. Şi predau la 1 ian. 1944 guvernului sirian atributele puterii. La 17 apr. 1946 trupele străine se retrag şi **S.** dobândeşte independenţa deplină. În perioada 1958 – 1961 **S**. Împreună cu Egiptul formează Republica Arabă Unită, apoi se retrage din uniune adoptând denumirea actuală. **S.** participă la

conflictele arabo-israeliene din 1948 – 1949, iun. 1967 (când trupele israeliene ocupă înălţimile Golan) şi oct. 1973. Un acord de dezangajare a forţelor siriano-israeliene din Golan este parafat la 31 mai 1974. ***Organizarea de stat:*** republică prezidenţială. **S**. Întreţine relaţii diplomatice cu 80 de state (1976) şi este membră în 62 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii ca România***. După proclamarea independenţei de stat **a S.,** la 9 aug. 1955, între România şi **ce s-au** stabilit relaţii diplomatice la nivel de legaţie. Un prim Acord comercial şi de plăţi româno-sirian este semnat la 14 ian. 1956, iar un Acord cultural la 9 dec. 1957. În urma unirii S. cu Egiptul (1 febr. 1958 – 10 oct. 1961), legaţia României la Damasc s-a transformat în consulat general. În urma ieşirii **S** «din uniune, guvernul român recunoaşte Republica Arabă Siriană şi stabileşte cu ea relaţii diplomatice la nivel de ambasadă (10 oct. 1961). În anii care au urmat, relaţiile romano-siriene au cunoscut o continuă dezvoltare, reglementate prin noi acorduri: Acordul de colaborare culturală (7 mai 1967) şi Acordul de cooperare economică şi tehnică (11 iun. 1968). Întrerupte la 24 aug. 1969, relaţiile diplomatice sunt restabilite la 19 oct. 1972 la nivel de ambasadă, în urma unui schimb de mesaje între şefii celor două state. Noi înţelegeri marchează evoluţia ascendentă a raporturilor bilaterale: Acordul de cooperare economică şi tehnică (19 nov. 1972), Acordul comercial şi de

credit (19 oct. 1972), Protocolul privind dezvoltarea cooperării economice şi tehnice în domeniul industriilor chimică, uşoară şi materialelor de construcţii, agriculturii şi schimburilor comerciale (21 iul. 1973). Schimbul de vizite la nivel înalt a adus contribuţii decisive la dezvoltarea puternică a raporturilor bilaterale. Cu ocazia, vizitei preşedintelui Nicolae Ceauşescu în **S.** (17 – 19 febr. 1974) au fost încheiate nouă acorduri de colaborare şi cooperare economică în domeniile petrolului şi mineritului, agrozootehnic şi industrial, precum şi înţelegerea privind facilitarea în acordarea vizelor şi Convenţia de colaborare în domeniul sănătăţii publice La 2 mai 1974 s-a constituit Comisia mixtă româno-siriană de colaborare economică. Preşedintele S., Hafez El Assad, a întreprins o vizită în România (2 – 7 sept. 1974), cu care ocazie a fost semnată Declaraţia solemnă comună care a dat o temelie durabilă relaţiilor româno-siriene şi le-a deschis noi perspective de multilaterală dezvoltare. Colaborarea bilaterală a căpătat noi dimensiuni prin instrumentele semnate în timpul acestei vizite: Acordul privind exploatarea şi utilizarea gazelor din zăcămintele petrolifere. Protocolul privind proiectele industriale care urmează să fie realizate de către partea română în S.r Acordul privind transporturile rutiere internaţionale de călători şi mărfuri, Aide-mémoire-ul privind cooperarea în domeniul agriculturii. Un rol important în aplicarea înţelegerilor la nivel înalt l-

a avut schimbul de vizite care a urmat la nivelul primilor miniştri (în S., 27

ian. – 1 febr. 1975; în România, 10 – 14 nov. 1975,23 – 26 dec. 1976), oare prilejuieşte încheierea a noi înţelegeri, între care; Programul comun de măsuri privind cooperarea în producţia industrială şi schimburile comerciale, Protocolul cu privire la realizarea în bune condiţii a acţiunilor de cooperare economică, de dezvoltare şi diversificare a schimburilor comerciale, Acordul privind importul de către România de fosfaţi din S., Programul comun privind cooperarea în domeniul agriculturii. Dialogul la nivel înalt a continuat cu vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în S. (24 apr. 1975) şi cu vizitele preşedintelui S., Hafez El Assad, în România (26 – 28 iun. 1976,15 – 16 febr. 1977), soldându-se cu acorduri, convenţii şi protocoale menite să completeze domeniile de cooperare româno-siriană, Contactele devenite tradiţionale, între şefii celor două state au jucat un rol hotărâtor în întărirea prieteniei dintre România şi S., în extinderea şi diversificarea largă a colaborării lor.

SISTEM VALUTAR INTERNAŢI O.

NAL, ansamblu de relaţii băneşti legate de decontările internaţionale între diferite state. **S.v.i.** al ţărilor capitaliste a evoluat împreună cu dezvoltarea societăţii şi pieţei mondiale capitaliste, bazându-se, până la începutul acestui secol, pe etalonul aur, ulterior pe etalonul aur-lingouri şi etalonul aur-devize. Razele **S.v. r**

postbelic au fost puse în 1944, la Conferinţa de la Bretton Woods **(v.).** Sistemul Bretton Woods care, începând cu anii 1960 – 1965, a suferit crize repetate, a luat sfârşit în aug. 1971, când S.U.A. au suspendat convertibilitatea în aur a dolarului. Ulterior, deşi s-au făcut încercări (nereuşite) de reintroducere a stabilităţii în relaţiile valutare occidentale, s-a generalizat practica cursurilor de schimb flotante şi s-au agravat fenomenele de criză de pe pieţele valutare occidentale. În cadrul F.M.I. au sporit preocupările pentru înfăptuirea unei largi reforme a**’s.v.i.** care să ducă la soluţionarea unor probleme economice internaţionale de mare importanţă. Cu ocazia sesiunii anuale a F.M.I. Şi a B.I.R.D., ţinută la Manila, în oct. 1976, s-a discutat asupra posibilităţilor de îmbunătăţire a relaţiilor financiar-valutare internaţionale, cunoscut fiind că rezervele de mijloace de plată pentru străinătate au o structură complexă în care intră elemente ca: aurul monetar, valutele de rezervă şi drepturile speciale de tragere (D.S.T., **v.)** emise de F.M.I. Între ţările socialiste decontările internaţionale se desfăşoară pe baza egalităţii în drepturi şi avantajului reciproc, având la bază monopolul valutar al fiecărei ţări. Între ţările socialiste, membre ale C.A.E.R., relaţiile de decontare şi de credit se desfăşoară în ruble transferabile **(v.)** prin intermediul B.I.G.E. **(v.)** şi B.I.I. (v), activitatea valutar-financiară fiind coordonată de comisia de specialitate din cadrul C.A.E.R, în

România, un obiectiv economic important al perioadei următoare este continua consolidare a cursului leului, întărirea puterii lui de cumpărare şi, pe această bază, trecerea în perspectivă la convertibilitate.

SISTEMUL COLONIAL AL IMPERIALISMULUI, ansamblu de relaţii şi acţiuni de asuprire politică şi exploatare economică impus popoarelor de statele capitaliste în perioada imperialismului. În perioada precapitalistă, după marile descoperiri geografice, o serie de state europene (Spania, Portugalia, Olanda, Franţa, Anglia etc.) au recurs la colonizarea unor teritorii din Asia, Africa şi America. În epoca de vârf a capitalismului, a apariţiei capitalismului monopolist, odată cu terminarea procesului de împărţire teritorială a lumii între puterile capitaliste, spre sfârşitul sec, trecut, s-a desăvârşife formarea sistemului colonial având la bază primatul forţei. Posesiunile coloniale au devenit astfel baze de materii prime şi pieţe de desfacere, principalele izvoare de profituri ale marilor monopoluri. La începutul sec. 20, **S.C. al i.** cuprindea aproape jumătate din populaţia lumii şi teritorii cu o suprafaţă de aproape 90 milioane kmp. Încă din această perioadă, dar în special după M.R.S.O., a luat avânt mişcarea de eliberare naţională (v.) a popoarelor din colonii, din teritoriile dependente şi neautonome (v.), îndreptată împotriva imperialismului şi colonialismului. În condiţiile

specifice, existente după cel de-al doilea război mondial, când raportul de forţe pe arena internaţională a cunoscut modificări ca urmare a apariţiei sistemului mondial socialist (v.), mişcarea de eliberare naţională a înregistrat mari succese, concretizate prin proclamarea **a** numeroase state independente care au păşit pe calea dezvoltării de-sine-stătătoare. Astfel» **e. al r a** trecut printr-un acut proces de destrămare. Acesta a fost grăbit în ultimii ani şi ca urmare a acţiunilor întreprinse în cadrul O.N.U., care a adoptat în 1960, la a XV-a sesiune a Adunării Generale, Declaraţia cu privire la independenţa ţărilor şi popoarelor coloniale (v.). În 1977 mai existau încă teritorii dependente şi neautonome, având o suprafaţă de 4,4 milioane kmp (v. Şi *anticolonialism; colonialism).*

SISTEMUL DE TELECOMUNICAŢII SPAŢIAL AL ORGANIZAŢIEI INTERSPUTNIK, creat prin Acordul semnat la Moscova, la 15 nov. 1971, în cadrul colaborării ţărilor socialiste în domeniul folosirii în scopuri paşnice a spaţiului extraatmosferic. Activitatea de telecomunicaţii spaţiale este condusă de organizaţia Intersputnik, cu sediul în oraşul Moscova. Acordul stabileşte sistemul internaţional de telecomunicaţii prin sateliţi artificiali ai Pământului şi cuprinde, ca elemente componente, complexul spaţial compus din sateliţi artificiali de telecomunicaţii şi sisteme terestre de ghidare şi staţiile de sol care realizează intercomunicaţiile. Pentru crearea sistemului internaţional sunt prevăzute trek etape:

etapa de experimentare (în care se vor efectua încercări şi legături de telecomunicaţii prin sateliţi lansaţi de U.R.S.S.); etapa lucrărilor (utilizarea căilor de telecomunicaţie de pesateliţii de telecomunicaţii ai membrilor organizaţiei, cu titlu de închiriere) şi etapa de exploatare comercială (prin, folosirea unui complex spaţial – proprietatea organizaţiei sau închiriat de ea de la membrii ei). Organizaţia este* condusă de un *consiliu* compus din câte un reprezentant al fiecărui membru al organizaţiei, iar ca organ executiv şi administrativ o *direcţie* cu personalul necesar. Acordul a fost ratificat, de România la 25 iul. 1972.

SISTEMUL ECONOMIC LATINOAMERIČAN (S.E.L.A.), organism de cooperare ce grupează în exclusivitateţări din America de Sud şi bazinul Caraibilor, creat în urma reuniunii din aug. 1975 de la Ciudad de Panamá. Sunt membri ai **S.EA.A*** 25 de state la – tino-americane. Urmăreşte promovarea procesului de dezvoltare economică a ţărilor latino-americane, crearea unor mecanisme de cooperare economică la nivelul întregului continent

(inclusiv crearea unor întreprinderi cu capital comun în zonă), elaborarea unei politici proprii şi adoptarea unor măsuri menite să contribuie la rezolvarea problemelor care confruntă astăzi continentul: asigurarea unui control strict asupra comercializării materiilor prime în beneficiul propriilor popoare, accelerarea procesului de industrializare, elaborarea unei strategii globale

de dezvoltare economică, adoptarea unei poziţii comune în vederea stabilirii unor raporturi juste cu ţările dezvoltate.

SISTEMUL HIDROENERGETIC ŞI DE NAVIGAŢIE DE LA PORŢILE DE FIER, complex de amenajări de pe cursul inferior al fluviului Dunărea din secţiunea Gura Văii, pe malul românesc, şi Şip, pe malul iugoslav, realizat prin colaborarea dintre România şi Iugoslavia, din iniţiativa şi sub îndrumarea conducătorilor celor două state, Nicolae Ceauşescu şi Josip Broz Tito. Acordul încheiat la 30 nov. 1963 între guvernele celor două state a stabilit o participare egală la investiţii şi la rezultatele amenajărilor, consfinţind dreptul de proprietate exclusivă a fiecărei ţări asupra instalaţiilor şi construcţiilor de pe teritoriul ţării respective. Proiectele pentru întregul sistem hidroenergetic şi de navigaţie au fost executate în colaborare, în perioada 1957 – 1963. Lucrările de execuţie au durat până la sfârşitul anului 1971, când întregul complex era pregătit pentru exploatare la întreaga capacitate. Prin darea în funcţiune a întregului complex se asigură o producţie de energie electrică de peste 4.000.000 kWh şi îmbunătăţirea considerabilă a traficului fluvial, care şi-a sporit capacitatea de peste patru ori. Realizarea sistemului de la Porţile de Fier constituie un exemplu elocvent de valorificare creatoare a resurselor umane şi naturale prin cooperare internaţională.

SISTEMUL MONDIAL CAPITALIST, ansamblu de state care au la bază modul de producţie capitalist, caracterizat prin proprietatea privată asupra mijloacelor de producţie, exploatarea muncii salariate de către capitalişti, prin relaţii social-economice şi politice interne şi internaţionale specifice orânduirii capitaliste. Apărut, la început, în ţările din Europa occidentală, sistemul capitalist s-a generalizat treptat pe scară internaţională transformându-se, la sfârşitul sec. 19, într-un sistem mondial. **S.m. e,** şi-a definit fizionomia sa economico-politică şi principiile relaţiilor internaţionale odată cu dezvoltarea pe scară largă a industriei şi comerţului capitalist, creşterea în proporţii nemaiîntâlnite a exportului de capital, apariţia diviziunii internaţionale capitaliste a muncii. Economia mondială capitalistă s-a conturat pe deplin odată cu trecerea capitalismului în stadiul imperialist, specific în evoluţia s.m.e. Din punct de vedere economic, s.m. e* constituie ansamblul raporturilor dintre economiile naţionale ale ţărilor capitaliste, raporturi dominate de tendinţa de subordonare şi exploatare a unor ţari de către altele, de inegalitate şi dependenţă, situaţie care generează numeroase contradicţii şi disensiuni. Încercarea de a depăşi contradicţiile dintre principalele ţări ale **s.m.e.** prin accelerarea proceselor integraţioniste, prin crearea unor uniuni internaţionale de tipul Pieţei comune **(v.),** a societăţilor transnaţionale **(v.)** nu a dat

rezultate, ci, dimpotrivă, a dat noi dimensiuni contradicţiilor intercapitaliste. O trăsătură a **s.m.e.** o constituie subordonarea economică şi financiară a ţărilor coloniale şi semicoloniale, a statelor slab dezvoltate de către un număr restrâns de ţări capitaliste puternic industrializate. Raporturile economice de inegalitate se răsfrâng asupra relaţiilor politice ale s.m.e., care se caracterizează prin tendinţa cercurilor imperialiste de a domina prin forţă şi dictat, de a încălca independenţa şi suveranitatea statelor, dreptul popoarelor la libertate, la dezvoltare de sine stătătoare; apar şi se dez voltă alianţe militare agresive – surse de încordare şi tensiune internaţională, de războaie imperialiste de agresiune. Contradicţiile profunde şi ireconciliabile ale s.m.e. generează ample mişcări social-politico îndreptate împotriva exploatării sociale şi asupririi naţionale la care participă uriaşe mase muncitoreşti, largi pături ale ţărănimii şi intelectualităţii, tânăra generaţie, organizaţii de femei, diferite categorii sociale intermediare, popoarele care luptă împotriva politicii néocolonialiste şi de apartheid. În marile bătălii sociale care au cunoscut în ultimele decenii o puternică dezvoltare şi, în acelaşi timp, e diversificare de forme şi mijloace se afirmă cu putere roiuri clasei muncitoare, al organizaţiilor ei politice şi profesionale. În sânul societăţii capitaliste se creează un larg front antimonopolist menit să lichideze inegalitatea şi discrepanţa, să

asigure dezvoltarea pe calea democraţiei şi progresului social. S.m.e. a fost supus în evoluţia sa unei crize de ansamblu care a cuprins pe parcurs toate laturile activităţii sociale. Desprinderea din s.m.e. a unui şir de ţări care au trecut la edificarea socialismului, prăbuşirea sistemului colonial al imperialismului (v.) şi apariţia unui mare număr de state independente, creşterea forţelor democratice şi progresiste au redus continuu aria de acţiune a capitalismului ea sistem internaţional. Contradicţia fundamentală a epocii noastre este contradicţia dintre s.m.e., perimat din punct de vedere istoric, şi sistemul mondial socialist (v.), care asigură înfăptuirea aspiraţiilor popoarelor. S.m.e. parcurge o nouă fază a crizei sale, caracterizată printre profundă ascuţire a contradicţiilor economice, sociale, naţionale şi politice la scară internaţională; relaţiile interne şi internaţionale pe care se fundamentează orânduirea capitalistă nu mai pot oferi soluţii pentru depăşirea contradicţiilor, pentru rezolvarea marilor probleme cu care este confruntată lumea capitalistă contemporană.

SISTEMUL MONDIAL SOCIALIST, ansamblu de state independente şi suverane în care revoluţia socialistă a învins. Formarea s.m.s. constituie rezultatul unui proces istoric obiectiv, al triumfului luptei revoluţionare, al trecerii la edificarea noii crându-i îi sociale într-o serie de state ale lumii, al materializării ideilor socialismului la scara unei mari părţi a planetei noastre. Ţările s.m.s. au obţinut realizări istorice în toate domeniile de activitate, ele reprezintă o puternică forţă umană şi materială a lumii contemporane; statele socialiste cuprind peste 26% din suprafaţa terestră a globului şi peste 35% din populaţia lumii, produc peste 40% din producţia industrială mondială» Ele au obţinut succese de seamă în special în ce priveşte industrializarea socialistă, creşterea şi modernizarea forţelor de producţie, în domeniul învaţământului, ştiinţei şi culturii. Au fost soluţionate e serie de probleme sociale fundamentale legate de situaţia clasei muncitoare, a ţărănimii şi intelectualităţii, a maselor largi populare. În ţările **s.m.s.** se manifestă o serie de fenomene negative în dezvoltarea economico-socială (scădere **a** ritmului dezvoltării, **a** venitului naţional, greutăţi în satisfacerea necesităţilor de consum, precum şi în alte domene).; există unele dificultăţi generate de crize economică mondială ţinând seama că efectele sale nu se opresc la graniţele ţărilor socialiste, că **s.m.s.** nu este rupt, izolat de diviziunea muncii pe plan mondial. Teoria

şi practica socialismului ştiinţific respinge teza convergenţei sistemelor, **s.m.s**. Şi s.m.e., viaţa a demonstrat însă că teza privind autonomia sistemului socialist, crearea diviziunii socialiste independente a muncii, opusă capitalismului, celorlalte ţări ale lumii nu corespunde realităţii, cerinţelor progresului material şi tehnico-ştiinţific, iar tendinţele de izolare economică nu pot avea decât influenţe negative asupra dezvoltării economico-sociale, a colaborării internaţionale. Construcţia noii orânduiri sociale are loc în condiţii specifice, în funcţie de particularităţile istorice şi economico-sociale ale fiecărei ţări, ceea ce degajă etape şi mijloace concrete de edificare a socialismului. Prin succesele obţinute în dezvoltarea noii societăţi, prin politica lor externă, consacrată păcii şi progresului în lume, ţările s.m.s. exercită o înrâurire tot mai mare asupra întregii dezvoltări istorice. Practica confirmă adevărul axiomatic: cu cât fiecare ţară socialistă este mai puternica, se dezvoltă cu succes pe noi trepte superioare de civilizaţie socialistă, desfăşoară o politică externă constructivă, cu atâtea creşte forţa şi puterea de influenţă a s.m.s. În lumea contemporană. S.m.s. nu constituie un organism internaţional „închis”, o organizare supranaţională a unor ţări, ci este rezultatul unui proces istoric, al unor schimbări revoluţionare structurale produse în viaţa a numeroase popoare. Apartenenţa sau neapartenenţa unei ţări, a unui popor la s.m.s. nu constituie o problemă de natură

subiectivă, conjuncturală, ci este definită de criterii obiective, de conţinutul transformărilor care se produc în structura societăţii, în întreaga activitate social-politică. Trecerea la socialism a noi ţări, dezvoltarea continuă a **s.m.s.** reprezintă o tendinţă istorică inevitabilă, determinată de legile obiective ale societăţii omeneşti, de imperativul dezvoltării acesteia pe trepte noi, superioare ale progresului istoric. Diversitatea condiţiilor economice şi social-poKtice concrete, particularităţile naţionale şi tradiţiile istorice ale fiecărei ţări vor determina, în mod inevitabil, o mare varietate a formelor de trecere la socialism, o gamă largă de mijloace concrete, de soluţii noi în edificarea societăţii socialiste. „Esenţial pentru socialism – se arată în Programul P.G.R. – este şi va fi întotdeauna natura puterii politice şi a relaţiilor de producţie, trecerea puterii de stat în mâinile oamenilor muncii şi statornicirea proprie taţii socialiste asupra mijloacelor de producţie, eliminarea exploatării omului de către om, înfăptuirea principiilor socialiste de repartiţie”. Trecerea la socialism a noi şi noi ţări va transforma socialismul într-un sistem internaţional dominant, restrângând continuu aria de acţiune şi influenţă a sistemului mondial capitalist (v.), va îmbogăţi cu noi elemente teoria şi practica revoluţiei şi construcţiei socialismului. Afirmarea socialismului ca sistem social-politic mondial a ridicat sarcina istorică a organizării unor relaţii internaţionale de tip nou, radical deosebite de cele

consacrate şi cultivate de vechile orânduiri sociale, bazat pe principiile egalităţii depline în drepturi, respectului suveranităţii şi independenţei naţionale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, colaborării şi întrajutorării tovărăşeşti şi solidarităţii internaţionale. Aceste principii exprimă într-o strânsă dialectică sarcinile naţionale şi internaţionale ale ţărilor socialiste, ele formează împreună un sistem nou de relaţii, „prototipul relaţiilor viitoare dintre toate statele lumii" (Nicolae Ceauşescu). Apărută ca o unitate de tip nou, unitatea dintre ţările socialiste nu poate fi identificată cu o „alianţă coordonată", privata de personalitatea distinctă şi independentă a fiecărei ţări, ci conturează o formă superioară de unitate, făurită în interesul fiecărei ţări socialiste şi al cauzei generale a socialismului. România prin întreaga sa politică internă şi externă a acţionat şi acţionează cu toată consecvenţa pentru întărirea unităţii şi solidarităţii ţărilor socialiste, contribuind la creşterea forţei şi influenţei socialismului în lume, la accelerarea dezvoltării omenirii pe calea progresului şi păcii, pe calea socialismului şi comunismului.

ALEXANDR REPARTIŢIEI GEOGRAFICE A LOCURILOR ŞI POSTURILOR ÎN ORGANIZAŢIILE INTERNAŢIONALE. Repartizarea locurilor şi a posturilor în organizaţiile internaţionale din sistemul Naţiunilor Unite se face pe baza mai

multor criterii, dintre care un criteriu de bază este col al reprezentării geografice echitabile a statelor. Acest principiu este luat în considerare, împreună cu alte criterii, la repartizarea locurilor în organismele organizaţiilor internaţionale, la a căror activitate nu participi toate statele membre, la repartizarea funcţiilor în organele de conducere (birouri), în organele sesiunilor organizaţiilor şi organismelor internaţionale, precum şi la repartizarea posturilor în secretariatele organizaţiilor internaţionale. De la elaborarea lui în 1945, odată cu adoptarea Cartei O.N.U. Şi până în prezent, acest principiu a cunoscut o largă afirmare şi dezvoltare. Trebuie spus însă că în practică nu întotdeauna se respectă cu stricteţe principiul reprezentării geografice a locurilor şi posturilor în organizaţiile internaţionale.

SISTEMUL EST-EUROPEAN DE FLOTARE CONCERTATĂ (denumit figurativ „şarpele monetar" sau „şarpele european"), înţelegere valutară a mai multor ţări vest-europene, conform căreia între valutele lor sunt menţinute cursuri de schimb fixe, ce pot fluctua în limita acel mult 2,25% de la parităţile stabilite, iar faţă de terţi se practică o politică de flotare în comun. În esenţă, sistemul reprezintă o formă intermediara între politica de cursuri de schimb fixe şi cursuri de schimb flotante (v.). Odată cu generalizarea cursurilor de schimb flotante, sistemul a devenit un mecanism de cursuri fixe în condiţiile în care celelalte valute aveau cursuri flotante. Datorită

evoluţiei diferite a economiilor ţărilor participante, sistemul a fost supus frecvent presiunilor speculative, care au obligat băncile centrale vest-europene să intervină în repetate rânduri pentru menţinerea cursurilor valutare în limitele permise, sau să opereze măsuri extreme (revalorizările mărcii vest-germane, coroanei norvegiene şi guldenului olandez, sau ieşirea din sistem a lirei sterline, lirei italiene şi francului francez).

SITUAŢIE, termen folosit în Carta O.N.U. În opoziţie cu termenul de „diferend”, spre a desemna un complex de împrejurări ale relaţiilor internaţionale, care vădesc deosebiri de interese între diferite state, fără însă ca să se fi ivit pretenţii opuse de natură a califica un stat (sau mai multe) drept reclamant, iar altul sau altele drept agresor. Carta O.N.U. tinde să asigure ca organizaţia să se ocupe atât de diferendele cât şi de situaţiile care ar putea duce la fricţiuni internaţionale ori să dea naştere unui diferend. Totodată, în Cartă se statornicesc drepturi şi îndatoriri specifice pentru state, când este vorba despre un diferend (v.), spre deosebire de cazul când este vorba numai de o „situaţie” putând duce la naşterea unui diferend.

SOCIETATE COMERCIALĂ (cu răspundere limitată, anonimă, în comandită), instituţie fundamentală a economici capitaliste; ea s-a născut din necesitatea concentrării capitalurilor şi a evoluat în consens cu dezvoltarea

întreprinderilor capitaliste, determinând apariţia oligarhiei financiare capitaliste şi culminarea acesteia cu imperialismul monopolist. S.e. reprezintă de fapt unirea mai multor persoane în vederea desfăşurării unei activităţi şi a împărţirii rezultatelor. Caracteristica fundamentală a’s.e. o constituie personalitatea juridică (obţinută prin înscrierea în registrul de comerţ), ceea ce presupune: o denumire, un domiciliu (sediu social), o naţionalitate şi un patrimoniu (fond social comun). S.e. pot fi clasificate: astfel: a) după obiectul activităţii (de producţie de mărfuri, de desfacerea mărfurilor, de construcţii-montaj şi exploatări miniere, de prestări de servicii atât în domeniul financiar cât şi al transporturilor, asigurărilor etc.); b) din punct de vedere al modului de constituire al capitalului social (societăţi de persoane – în care alegerea asociaţilor se face în funcţie de calităţile personale ale acestora şi societăţi de capital – în care adeseori asociaţii nu se cunosc, capitalul social fiind constituit din acţiuni care sunt transmisibile); c) după gradul de răspundere a asociaţilor (societăţi cu răspundere nelimitată, cu răspundere mixtă, cu răspundere limitată). Cele mai cunoscute tipuri de

B.e. sunt: ***societatea cu răspundere limitată***, s.e. care se bucură de o largă răspândire în ţările capitaliste fiind tipul de societate cu capitaluri mijlocii, care îmbină trăsăturile’s.e. de persoane cu cele ale’s.e. de capital; ***societatea***

anonimă (pe acţiuni), s.e. de capital în care capitalul social (adus în numerar sau în natură) este împărţit în titluri (acţiuni) transmisibile şi negociabile, de valoare egală şi constantă; ***societatea în comandită simplă,*** **s. ce** de persoane care cuprinde două feluri de asociaţi: comanditaţii (administrează şi reprezintă societatea şi răspund nelimitat şi solidar) şi comanditarii (răspund numai cu aportul social subscris).

SOCIETATEA FINANCIARĂ INTER. NAŢIONALĂ (S.F.I.), instituţie financiară care face parte din Grupul Băncii Mondiale, creată în lui. 1956, prin semnarea, la Washington, de către ţările membre (o parte din ţările membre ale B.I.R.D.) a acordului de constituire. Ca şi celelalte două instituţii care fac parte din Grupul Băncii Mondiale * – B.I.R.D. Şi A.I.D. –, S.F.I» are drept scop principal acordarea de credite şi împrumuturi din fonduri proprii sau prin mobilizarea capitalurilor internaţionale disponibile, în vederea ajutorării ţărilor în curs de dezvoltare prin acordarea de împrumuturi fără garanţie guvernamentală. S.F.I. contribuie, în principal, la dezvoltarea sectorului privat din ţările beneficiare, colaborând în acest sens cu întreprinderi productive şi instituţii financiare private; încurajează mişcarea capitalurilor private spre ţările în curs de dezvoltare şi formarea de pieţe de capital în ţările beneficiare. Activitatea societăţii s-a diversificat şi dezvoltat rapid

începând cu anul 1961, când, după introducerea unor noi prevederi în statutul său, S.F.L. **a** început să facă şi investiţii directe sau de portofoliu în ţările în curs de dezvoltare, participând la formarea capitalului social (până la o anumită limită) în mai multe întreprinderi private din aceste ţări. Capitalul autorizat al S.F.I. este de 480 milioane dolarr format prin subscripţii ale ţărilor membre. S.F.I. poate să împrumute de la B.I.R.D. fonduri pentru finanţarea împrumuturilor pe care ea, la nadul ei, le acordă ţărilor în curs de dezvoltare. Făcând parte din Grupul Băncii Mondiale, conducerea şi serviciile sale administrative sunt comune cu cele ale B.I.R.D, S.F.I. dispunând de personal propriu numai pentru gestiunea fondurilor şi rezolvarea problemelor juridice. S.F.I. este instituţie specializată a O.N.U. Relaţiile cu sistemul de organisme ale O.N.U. sunt efectuate tot prin intermediul B.I.R.D.

SOCIETATEA NAŢIUNILOR* organizaţie internaţională creată prin hotărârea Conferinţei de pace de la Paris din 1919 (o... Intrarea în vigoare a Pactului S.N. (v.) la 10 ian, 1920 a consemnat şi începutul activităţii organizaţiei. S.N. a avut ca membri fondatori un număr de 26 de state, 4 dominicane şi India, în calitate de ţări care au luptat împotriva Germaniei, şi 13 state, în general neutre* care au obţinut dreptul de a adera la S.N. În decurs de două luni. Organele sale principale „erau: ***Adunarea,*** alcătuită din reprezentanţii tuturor statelor membre (câte trei

pentru fiecare stat), fiecare stat membru dispunând de cele un vot; ***Consiliul***, organul executiv al S.N., format din membri permanenţi desemnaţi de Pact (principalele puteri aliate şi asociate) şi membri nepermanenţi aleşi de Adunare; ***Secretariatul,*** alcătuit din secretarul general, numit de Consiliu cu aprobarea majorităţii membrilor Adunării şi din personalul necesar exercitării atribuţiilor acestuia. Sediul S.N. a fost stabilit la Geneva, unde funcţionau şi principalele organe ale S.N. Scopul organizaţiei, definit în Pact, era „dezvoltarea cooperării între naţiuni pentru garantarea păcii şi securităţii" prin acceptarea obligaţiilor de a nu recurge la război, de a dezvolta relaţiile internaţionale pe baza principiilor justiţiei internaţionale, de a respecta scrupulos, în raporturile cu celelalte state, toate obligaţiile decurgând din tratatele semnate. Sistemul de securitate instituit de S.N. avea ca fundament obligaţia statelor membre de a respecta şi menţine integritatea teritorială şi independenţa politică a tuturor statelor membre contra oricărei agresiuni externe, ca şi obligaţia de a supune diferendele dintre ele unei proceduri de reglementare paşnică. În cazul recurgerii la război din partea unui membru al Ş.N. contrar angajamentelor asumate, situaţia respectivă era considerată ca un act de agresiune îndreptat contra tuturor celorlalte state membre ale organizaţiei, care erau obligate a rupe orice relaţii comerciale sau financiare cu statul infractor.

Desfăşurând o activitate laborioasă în perioada dintre cele două războaie mondiale, S.N. a devenit în această perioadă un centru al diplomaţiei internaţionale, aducându-şi contribuţia la căutarea unor soluţii pozitive crizelor internaţionale interbelice. Ea a constituit, în acelaşi timp, mai ales pentru statele mici şi mijlocii, un important for în care aceste state au putut acţiona în vederea apărării independenţei şi suveranităţii lor naţionale, pentru repudierea forţei şi agresiunii din viaţa internaţională. România a socotit S.N., al cărei membru fondator a fost, ca una din cheile de boltă ale organizării securităţii şi păcii în perioada interbelică. Organizaţia a ocupat de aceea un loc important în politica externă românească din perioada respectivă, România văzând în scopurile şi principiile înscrise în Pactul S.N. un mijloc principal de apărare a independenţei şi integrităţii sale teritoriale. Dincolo de aspectele pozitive ale activităţii sale, desfăşurată în vederea organizării şi asigurării păcii în lume prin promovarea în relaţiile dintre state a principiilor legalităţii internaţionale, S.N. nu s-a putut ridica la înălţimea misiunii sale datorită unor cauze obiective, între care cea mai importantă a fost, desigur, problema raportului de forţe din perioada respectivă, când imperialismul era dominant în lume şi când, în consecinţă, în viaţa internaţională se manifestau contradicţiile şi relaţiile proprii acestui sistem: de inegalitate, de dominare a celor slabi de către cei puternici, de şantaj, de forţă şi dictat. Alături de

contradicţiile interimperiallste, în viaţa internaţională se manifestau şi alte contradicţii care şi-au pus pecetea asupra activităţii S.N., între care şi aceea dintre statele care apărau statu-quo creat prin sistemul tratatelor de la Versailles (v.) şi cele care urmăreau să-l revizuiască, ca şi contradicţia dintre puterile imperialiste pe de o parte şi primul stat socialist, Rusia Sovietică, care a dus la înlăturarea acesteia dintre membrii fondatori ai S.N., ceea ce a avut repercusiuni negative asupra unei bune părţi a activităţii organizaţiei. În aceste condiţii, S.N. «a devenit arena în care s-au înfruntat, uneori cu deosebită ascuţime, tendinţele marilor puteri de a transforma organizaţia într-un instrument pe care să-l manevreze în propriile lor interese, ceea ce a dus la slăbirea capacităţii sale de acţiune astfel încât ea nu a putut acţiona eficace în rezolvarea principalelor crize internaţionale din perioada interbelică, nu a putut zăgăzui acţiunile de forţă întreprinse de statele agresive 2 agresiunea Japoniei împotriva Chinei (1931 – 1933) (v.), agresiunea Italiei împotriva Etiopia! (v.), criza renană (v.) etc. S.N. a primit lovituri puternice mai ales după ce criza economică mondială din 1929 – 1933 (v.) a dus la conturarea unei regrupări pe arena internaţională, statele agresoare acţionând cu putere în vederea distrugerii organizaţiei. În acest context, Japonia (1933) şi Germania (1934) vor părăsi S.N. Izbucnirea, la 1 sept. 1939, a celui de-al doilea război mondial a însemnat, de fapt, şi

sfârşitul S.N», acest act consemnând, practic, neputinţa organizaţiei de a-şi îndeplini scopurile înscrise în propriul sau pact. Întreaga experienţă a S.N. a confirmat însă, dincolo de neîmplinirile sale, rolul pozitiv pe care îl pot avea organizaţiile internaţionale în organizarea păcii şi securităţii mondiale. Marele diplomat român Nicolae Titule seu a fost unul din cei mai activi promotori ai ideii organizării păcii şi securităţii internaţionale prin intermediul S.N. Teoretician recunoscut şi, în acelaşi timp, om de acţiune de mare anvergură, Nicolae Titulescu a promovat cu consecvenţă ideea întăririi rolului S.N. În viaţa internaţională, transformarea acesteia într-o barieră solidă în calea politicii revizioniste, de agresiune şi dictat. Nicolae Titulescu a fost, de altfel, singura personalitate a epocii care a fost ales de două ori consecutiv (1930,1931) ca preşedinte al Adunării S.N., infirmând astfel uzanţele stabilite pentru alegerea în această funcţie de mare importanţă. Experienţa S.N. a fost folosită la crearea, pe baze noi, a O.N.U. (v.). S.N. şi-a încetat oficial activitatea la 10 apr. 1946.

SOCIETĂŢI MIXTE, formă modernă de cooperare economică şi tehnică, permiţând valorificarea unui vast potenţial economic, tehnic, ştiinţific şi uman. În România, înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea societăţilor mixte sunt reglementate prin Legea nr. 1/1971, Decretul 424/1972 şi Decretul 52/1975, care definesc s.m. drept întreprinderi ce pot lua naştere pe teritoriul

ţării noastre sau în străinătate, cu participare – alături de fondurile româneşti – a capitalului străin. Dreptul centralelor industriale de a constitui s.m. cu parteneri străini este înscris şi în Legea nr. 11/1971. S.m. au caracterul unor societăţi comerciale. S.m. constituite cu capital românesc au naţionalitatea ţării în care se înfiinţează (respectiv română sau străină) şi sunt supuse legislaţiei ţării în care funcţionează. S.m. de producţie care se constituie în România cu capital străin (şi în care cota de participaţie la capital a părţii române trebuie să fie de cel puţin 51%) pot avea ca obiect: producţia (industrie, agricultură, construcţii), serviciile (turism, transport), cercetarea ştiinţifică etc. Şi trebuie să asigure dezvoltarea de noi capacităţi sau extinderea, modernizarea şi reutilarea unor obiective existente, în scopul creşterii producţiei şi a calităţii acesteia, pe baza introducerii unor tehnologii moderne. S.m. Înfiinţate în străinătate pot fi: comerciale, cu caracter productiv, de engineering şi consulting, transporturi, asigurări, vămuiri şi expediţii internaţionale, cu caracter financiar-bancar, de turism şi alte domenii. Prin înfiinţarea’s. În străinătate se urmăreşte: creşterea volumului exporturilor, lărgirea nomenclatorului de produse la export, punerea în valoare a unor resurse naturale din alte ţări, cunoaşterea nemijlocită a evoluţiei pieţelor externe, sporirea livrărilor de subansamble sau mărfuri prelucrate parţial, care urmează a fi

asamblate sau înnobilate prin prelucrări ulterioare pe pieţele locale, asigurarea unei publicităţi adecvate care să susţină exportul produselor româneşti pe pieţele respective. Constituirea de a.m. oferă în acelaşi timp avantaje şi partenerului străin: dezvoltarea şi stabilitatea economică a ţării, folosirea abundenţei resurselor materiale şi de forţa de muncă, ritmul înalt al investiţiilor permit obţinerea unor beneficii ridicate şi rambursarea într-un termen scurt a capitalului investit. La acestea se adaugă garanţiile acordate de statul român cu privire la repatrierea aportului la capital şi a veniturilor realizate. S.m. iau forma societăţilor comerciale. Acestea sunt; *societatea cu răspundere limitată*, agreată pentru o serie de considerente legate de formulăristică, nivelul cotelor de capital, răspunderea asociaţiilor etc.; *societatea anonimă pe acţiuni*, care oferă mai multe avantaje decât societăţile de persoane; *societatea în participaţie*, indicată doar pentru activităţi restrânse, ca cele din domeniul transporturilor. **S.m**. Îşi desfăşoară activitatea pe baza unui program intern, stabilit în conformitate cu documentele de înfiinţare şi cu deciziile elaborate ulterior. El se aprobă în fiecare an de adunarea generală a asociaţilor sau acţionarilor. Organele de conducere ale s.m. se stabilesc potrivit tipului acesteia şi a reglementărilor din ţara unde funcţionează, a prevederilor statutare şi a celor stipulate în contractul societăţii respective. În cazul ţării noastre, constituirea **de a.m**. În ţară

şi străinătate se aprobă de Consiliul de Miniştri, iar contractul de constituire se înregistrează la Ministerul Comerţului Exterior şi Cooperării Economice Internaţionale.

SOCIETĂŢI TRANSNAŢIONALE

cietăţi sau *companii multinaţionale*), mari monopoluri care îşi bazează activitatea pe un sistem complex de entităţi juridice, centrale şi divizionare (societatea-mamă, filiale, asociaţii etc.) de diferite naţionalităţi, toate urmând în activitatea lor o stra. – tegie comună în ceea ce priveşte organizarea internă, politica financiară şi de preţuri şi relaţiile cu exteriorul. Având caracter monopolist, originea **’s.t.** rezidă în procesul istoric al concentrării şi centralizării capitalului care, în condiţiile revoluţiei tehnico-ştiinţifice contemporane şi ale sporirii interdependenţelor economice dintre naţiuni, a căpătat noi dimensiuni. **S.t.** se creează, în special, pe calea investiţiilor directe făcute în exterior de societatea-mamă, formându-se în acest mod un raport de dependenţă între filiala astfel înfiinţată şi corporaţie. **S.t.** au o structură internaţională şi tind să funcţioneze în cadrul unei pieţe internaţionale proprii, corespunzând reţelei lor de unităţi de produc fie **şi** comercializare aflate pe teritoriul diverselor state. Astfel, **s.t.** dispun de o bază materială în mai multe ţări – au o structură proprie de preţ (mecanismul preţurilor internaţionale de transfer) (v.) –, de importante sume de capital pe care îl manevrează prin

intermediul europieţelor (v.). În cadrul reţelei proprii de entităţi juridice, companiile multinaţionale desfăşoară operaţiuni internaţionale în afara controlului statelor unde sunt implantate, acţiunile acestor companii fiind de multe ori în contradicţie cu interesele ţărilor respective. Prin însuşi caracterul lor, activitatea **s.f.** este de natură să lezeze, în mod direct, suveranitatea şi independenţa statelor naţionale, fiind ştirbit dreptul fiecărui popor de a dispune integral de resursele sale naturale, de capacitatea sa de producţie. **S.t.** obţin mari câştiguri din operaţii financiar-economice şi din achiziţionarea, exploatarea şi transferarea resurselor naturale, aparţinând îndeosebi statelor în curs de dezvoltare, în care adesea joacă un rol important. Aceste state opun**’s.t.** dreptul lor de a legifera, de a le reglementa activitatea în interiorul ţării prin măsuri care pot merge până la naţionalizare. Adunarea Generală a O.N.U. **a** recunoscut dreptul statelor de **a** naţionaliza bunurile**’s.t.,** cu despăgubiri stabilite potrivit dreptului intern al fiecărei ţări. Interdependenţa crescândă dintre economiile naţionale – factor obiectiv, necesar în lumea contemporană – trebuie să se realizeze între naţiuni şi nu în afara lor, cadrul economic naţional rămânând în epoca noastră unica structură capabilă să propulseze dezvoltarea multilaterală a popoarelor, să asigure înfăptuirea idealurilor de progres ale acestora.

SOL, trimis, reprezentant diplomatic

însărcinat cu o misiune într-o ţară străină. În trecut era recrutat din jindul boierilor şi al sfetnicilor apropiaţi domnului, fiind înzestrat cu scrisori de încredinţare, spre a negocia un tratat, a încheia o alianţă, a cere un sprijin armat sau financiar, a contracta **o** căsătorie pentru domn ş.a. În ţara unde era acreditat se bucura de salvconduct (v*), gardă personală şi întreţinere. S* nu era remunerat pentru misiunea sa, primind în schimb – în caz de reuşită a însărcinării date – danii în moşii şi demnităţi în aparatul de stat. În perioada în care ţările române au beneficiat de o relativă independenţă politică (sec. 14 – 17), activitatea lor diplomatică prin’s* s-a manifestat deosebit de activ, în special în spaţiul balcanic (Ţaratele bulgar, sârb, Imperiul bizantin) şi în ţările învecinate (regatele maghiar şi polon). În veacul 15, în timpul încercărilor de rezistenţă împotriva pericolului turcesc, principatele – în special Moldova lui Ştefan cel Mare – au stabilit legături cu ţări mai îndepărtate (Lituania, Rusia, Veneţia, Sf. Scaun etc.) şi chiar în afara continentului (Persia). După instaurarea dominaţiei otomane în sec. 16, ţările române au pierdut oficial dreptul de reprezentare în afară, dar au continuat să aibă legături diplomatice sporadice, în sec.

16 – 17 mai ales cu Polonia, Rusia, Imperiul romano-german, Veneţia şi Sf. Scaun, prin agenţi străini (armeni, ragusani, greci, italieni etc.) şi să încheie unele convenţii internaţionale secrete, ca

de pildă: aderarea domnilor români (Mihai Viteazul, Aron Armeanul, Ştefan Răzvan) la Liga creştină antiotomană de la sfârşitul sec. 16.

SOLIE, misiune exercitată într-o ţară străină de un sol (v.); reprezentant diplomatic al domnilor ţărilor române, în sec. 14 – 18.

SOLOMON BRITANICE* (denumirea oficială! *British Solomon Islands Protectorate* = *Protectoratul Insulelor Solomon Britanice*), teritoriu care ocupă arh, omonim format din circa 100 ins, vulcanice şi coraligene din zona central-vestică a Oc. Pacific, la E de ins. Noua Guinee. Suprafaţa: 28.446 kmp, din care ins. Guadalcanal 6.470 kmp.

Santa Isabel 4.600 kmp, San Cristo ~ bal 4.600 kmp, Malaita 3.900 kmp, New Georgia 3400 kmp, Choiseul 2.500 kmp. Populaţia (1976): 196.708 loc. Centrul administrativ: *Honiara*, 15.300 loc. (1973), în ins. Guadalcanal. Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Australian Dollar = 100 Cents. *Istoric.* Descoperite în 1567 de navigatorul spaniol Alvaro de Mendana. În urma unei înţelegeri între Marea Britanie şi Germania, ins, nordice ale arh. (Bougainville, Choiseul, Santa Isabel) sunt ocupate de aceasta din urmă, restul arh, devenind protectorat britanic (1893). Ins. Bougainville şi Buka rămân în stăpânirea Germaniei (1899), sunt ocupate de forţele australiene (1914) şi sunt încredinţate Australiei de Societatea Naţiunilor spre a fi administrate ca parte a teritoriului Noua Guinee (1920), în prezent

aflându-se în componenţa statului Papua Noua Guinee. Potrivit Constituţiei intrate în vigoare la 21 aug. 1974, amendată la 2 ian. 1976, ins. S «B. capătă autonomia internă. O.N.U. considera ins. S.B. teritoriu neautonom în sensul cap. 11 al Cartei.

SOLUL ŞI SUBSOLUL MARIN 1.

— La **7 iul. 1978 Ing. Solomon Britanice şi-au dobândit independenţa de stat sub numele de** *Insulele* ***Solomon****

Fundul mărilor şi subsolul regiunilor submarine adiacente coastelor, dar situate dincolo de marea teritorială **(t.)** până la o anumită adâncime, asupra cărora statul riveran exercită drepturi suverane legate de explorarea şi exploatarea resurselor naturale (v. *platoul continental).* 2» Spaţiile submarine şi subsolul acestora situate dincolo de limita jurisdicţiei naţionale a statelor şi care nu mai intră sub jurisdicţia naţională a statelor. Problema regimului juridic al acestor spaţii submarine a fost ridicată pentru prima oară la O.N.U. În 1967. S-a creat un comitet special, devenit apoi Comitet permanent, la propunerea căruia Adunarea Generală a adoptat la 17 dec. 1970 „Declaraţia principiilor guvernând fundul mărilor şi oceanelor, precum şi subsolul acestora, dincolo de limitele jurisdicţiei naţionale”, în care

0. Şi s.m. este declarat patrimoniu comun al întregii umanităţi, interzicându-se apropierea naţională ori revendicarea de drepturi din partea

vreunui stat. Declaraţia instituie principiul utilizării zonei exclusiv în scopuri paşnice, obligaţia pentru state de a acţiona în această zonă în conformitate cu principiile şi normele dreptului internaţional. Declaraţia menţionează necesitatea elaborării unui regim internaţional şi a creării unui mecanism corespunzător pe calea unui tratat internaţional, care fac obiectul celei de-a treia Conferinţe pentru dreptul mării O. Regimul juridic ai’s. Şi’s. În «dincolo de limitele jurisdicţiei naţionale este completat prin Tratatul cu privire la interzicerea amplasării armelor nucleare şi a altor arme de distrugere în masă pe fundul mărilor şi oceanelor, deschis spre semnare tuturor statelor de Adunarea Generală a O.N.U. În 1971 (v*).

SOLVABILITATE, capacitatea debitorului – persoană fizică sau juridică – de a onora la termen obligaţiile asumate. Solvabilitate / insolvabilitate, noţiune specifică sistemului economic capitalist, bazat pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producţie; starea de insolvabilitate a unor întreprinderi industriale, comerciale, bancare, duce la lichidarea (falimentul) acestora, fenomen care atinge proporţii de masă în perioadele de criză economică. Insolvabilitatea firmelor capitaliste afectează în primul rând interesele muncitorilor care – pe lângă faptul că sunt concediaţi – sunt plasaţi pe ultimul loc în ordinea de preferinţă a creditorilor ce trebuie plătiţi.

SOMALIA (denumirea oficială: *Jamhuuryadda Soomaaliya = Republica Democratică Somalia*),

stat situat în E Africii cu largă ieşire la Oc. Indian, învecinat cu Kenya, Etiopia şi Djibouti. Sùprafata: 637.657 kmp. Populaţia (1976): 3.260.000 loc. Capitala: *Mogadiscio*, 350.000 loc. (1973, cu suburbiile). Limba oficiată: somati. Moneda: 1 Somali Shilling = 400 Centesimi. *Istoric*. Încă din mileniul 1 î.e.n. triburile somaleze practicau un comerţ activ cu Egiptul şi Arabia de Sud. În sec. 7 – 10, în S. pătrund arabi din Yemen şi Oman care întemeiază oraşe-state. În sec. 12 – 16 pe teritoriul de azi al S. se constituie câte va formaţiuni statale independente (sultanate). În sec. 16 nordul ţării este cucerit de turcii osmani, iar litoralul de portughezi. Coasta somaleză devine în sec. 17 dependentă de Sultanatul Mascat, iar din 1866 de Sultanatul Zanzibar. În deceniul 9 al sec. 19, S* este ocupată de trupe engleze, franceze şi italiene. În 1887 este proclamat protectoratul S. Britanică, în 1896 colonia S. Franceză, iar în 1908 S. Italiană. În perioada 1889 – 1920 în S. Britanică are loc o puternică răscoală de eliberare naţională. În 1940 Se Britanică este ocupată de trupe italiene, recucerită în 1941 de armata engleză. S. Italiană este ocupată de trupe engleze (1941) şi administrată de Marea Britanie până în 1949 când devine teritoriu sub tutela O.N.U., administrat de Italia. La 1 iul. 1960 S. Italiană îşi proclamă independenţa şi se uneşte cu S, Britanică (independentă din 26 iun. 1960) sub numele de Republica S. La 21 oct. 1969 este proclamată Republica Democratică S. *Organizarea*

de stat: republică prezidenţială. S. Întreţine relaţii diplomatice cu 67 de state (1976) şi este membră în 40 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976), *Relaţii cu România*. La 1 iul. 1960 România a recunoscut independenţa noului stat, guvernele celor două ţări hotărând stabilirea relaţiilor diplomatice la nivel de ambasadă (11 iul. 1965). Ca o expresie a cursului ascendent al relaţiilor româno-somaleze, în perioada 8 – 11 febr. 1967 preşedintele Consiliului de Stat al României a efectuat o vizită de prietenie în S. Ca răspuns, la 15 – 19 apr. 1968 preşedintele S* a întreprins o vizită oficială în România. Raporturile bilaterale au fost reglementate şi **în** acelaşi timp stimulate de înţelegerile convenite între cele două ţari: Acordul de cooperare tehnică şi ştiinţifică şi Acordul de colaborare culturală (20 apr. 1967), Acordul comercial pe termen lung şi Protocolul privind cooperarea economică şi tehnică (19 apr. 1968). Un moment deosebit de important pentru dezvoltarea relaţiilor dintre România şi S. l-a constituit întâlnirea preşedintelui Nicolae Ceauşescu cu preşedintele Consiliului Revoluţionar Suprem al Republicii Democratice S ”, Mohamed Siad Barre (Moscova, 4 mart. 1976), în cadrul căreia s-a convenit folosirea posibilităţilor pentru o evoluţie tot mai pozitivă a relaţiilor bilaterale, pentru lărgirea contactelor politice, a colaborării româno-somaleze pe plan economic şi în alte domenii, în avantajul reciproc.

SOMALI NAŢIONAL NEWS AGENCY

(SONNA), agenţie de presă naţională som aleza, cu sediul la Mogadiscio.

SOUTH AFRICAN PRESS ASSOCIATION, agenţie de presă din Republica Sud-Africană, cu sediul la Johannesburg, creată în 1938.

SPANIA (denumirea oficială: *Estado Espanol* = *Statul Spaniol*), stat situat în SV Europei, cuprinzând cea mai mare parte a Pen. Iberice, arh. Baleare (M. Mediterană) şi Canare (Oc. Atlantic), învecinat cu Franţa, Andorra şi Portugalia. Suprafaţa: 504.782 kmp (arh. Baleare 5.014 kmp şi Canare 7.273 kmp). Populaţia (1976): 35.970.000 loc. Capitala: *Madrid*, 3.634.007 loc. (1976). Limba oficială: spaniola. Moneda: 1 Peseta = 100 Centimes. *Istoric*. În antichitate teritoriul S. este locuit de triburi iberice, celtiberice şi lusitane, în sec. 11 – 10 î.e.n. fenicienii şi în sec. 7 î.e.n. grecii întemeiază pe coastele meridionale ale S. o serie de colonii. Cartagina ocupă (237 – 226 î.e.n.) SV Spaniei. În cursul sec. 2 î.e.n. Roma transformă S. În provincia romană Hispania. În sec. 3 e.n. posesiunile spaniole sunt cucerite de triburile suebilor care constituie în NV S.

un stat feudal timpuriu al vizigoţii or (regat) care ocupă până în sec. 8 restul peninsulei. În sec. 6 – 7 coasta meridională este cucerită temporar de Imperiul bizantin. Între 711 – 718 S. este ocupată de arabi, care pun bazele unui emirat (din 929 califat) independent, cu capitala la Córdoba. În sec. 8 – 15 are loc Reconquista, în timpul căreia apar regatele: Léon, Castilia, Navara, Aragon etc.

În 1479 regatele Aragon şi Castilia se unesc formând regatul S., care în 1492 lichidează ultimul bastion arab din Pen. Iberică (emiratul Granada). În sec. 13 – 14 S* cucereşte ins. Baleare, Sardinia şi Sicilia, iar în următoarele două secole are un rol de prima importanţă în politica europeană. În sec. 15 – 16, alături de Portugalia, este principalul promotor al descoperirilor geografice, cucereşte şi colonizează vaste teritorii din America de Nord şi de Sud şi pune astfel bazele unui vast imperiu colonial. Devenită monarhie absolută (sec. 16), se transformă într-un mare imperiu, prima putere a Europei, în componenţa căreia intrau Ţările de Jos (din 1591 numai partea de sud a acestora), Regatul Neap olului, Algeria, Tripolitania, Tunisia, Filipine, mari teritorii din America Centrală şi Meridională. În urma războaielor cu Anglia (sec. 16 – 17) pierde dominaţia maritimă, începutul fiind marcat de distrugerea invincibilei Armada (1588). În urma războiului de succesiune la tronul ţării (1701 – 1714), S. pierde posesiunile din Pen. Italică, Ţările de Jos şi Gibraltarul. În 1808 este ocupată de trupele Franţei napoleoniene, împotriva cărora a început un război popular desfăşurat concomitent cu prima revoluţie burgheză din S. (1808 – 1814). O a doua revoluţie burgheză are loc în 1820 – 1823. După eliberarea ţării de sub ocupaţia străină este instaurat absolutismul. Războiul de eliberare al coloniilor spaniole din America Latină (1810 – 1826) se încheie cu proclamarea lor ca state independente.

Cuba, Puerto Rico, F ilipine şi Guam sunt cedate S.U.A. (1898), ca urmare a înfrângerii suferite în războiul hispanoamerican. O revoluţie burgheză are loc în 1868 – 1874. În 1873 este instaurată republica, dar în 1874 în urma unei lovituri de stat militare este reinetaurată monarhia Burbonilor. În primul război mondial S. rămâne neutră, în 1930 este înlăturată dictatura lui Primo de Rivera (sept. 1923 – 1930). La 14 apr. 1931, în urma revoluţiei burghezo-democratice, este răsturnată monarhia şi se instaurează cea de-a doua republică. În 1936 – 1939 se desfăşoară războiul civil în urma rebeliunii fasciştilor spanioli (18 iul. 1936) împotriva republicii. Cu sprijinul Germaniei hitleriste şi [taliei fasciste, Republica S. este înfrântă şi în ţară se instaurează regimul fascist al generalului Francisco Franco (mart. 1939). În timpul celui de-al doilea război mondial S, se proclamă nebeligerantă, dar participă cu o divizie la războiul împotriva U.R.S.S. În 1947 S. este proclamată monarhie, persoana monarhului urmând a fi indicată de şeful statului (la 22 iul. 1969 este desemnat prinţul Juan Carlos de Burbon). După moartea generalului Franco (20 nov. 1975), Juan Carlos este proclamat, la 22 nov. 1975, rege al S. *Organizarea de stat:* monarhie constituţională. S. Întreţine relaţii diplomatice cu 115 state (1976) şi este membră în 96 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România.* Relaţiile oficiale dintre România şi S. datează din 10 iul. 1870, când S. a

deschis un consulat onorific la Galaţi. Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 5 iul. 1881 la nivel de legaţie (data intrării în funcţiune a reprezentantului spaniol la Bucureşti). S. mai înfiinţează viceconsulate onorifice în diferite oraşe româneşti, iar România, consulate onorifice în oraşe spaniole. Primele acorduri bilaterale româno-spaniole sunt un Aranjament telegrafic (21 iul. 1896) şi o convenţie de comerţ (1 dec. 1908). La 4 apr. 1946 relaţiile diplomatice cu S. sunt întrerupte. La 10 oct. 1947 România stabileşte relaţii diplomatice cu guvernul Republicii S. În exil, la nivel de legaţie (data prezentării scrisorilor de acreditare de către reprezentantul spaniol la Bucureşti). Reprezentantul acestui guvern a fost acreditat la Bucureşti până în 1949. La 5 ian. 1967 între cele două ţări sunt stabilite relaţii consularcomerciale. În perioada care a urmat au fost încheiate o serie de instrumente bilaterale care reglementează raporturile comerciale între România şi S.: Acordul privind schimburile comerciale pe termen lung (28 oct. 1967), Acordul de plăţi pe termen lung (28 oct. 1967), Acordul asupra schimburilor comerciale, navigaţiei, transporturilor şi cooperării pe termen lung (5 mart. 1971), Convenţia sanitar-veterinară (4 mart. 1972), Convenţia privind protecţia plantelor şi carantina fitosanitară (15 apr. 1972). Relaţiile diplomatice s-au reluat la 21 ian. 1977, la nivel de ambasadă, ceea ce a deschis noi perspective intensificării şi

diversificării relaţiilor româno-spaniole.

SONNA, v. SOMALI NAŢIONAL NEWS AGENCY.

SPAŢIU AERIAN, coloana de aer de deasupra teritoriului statelor, sau deasupra unor zone terestre şi acvatice care nu se află sub suveranitatea unui stat (de ex, spaţiul de deasupra mării libere). S.se dede asupra teritoriului unui stat face parte din teritoriul său de stat şi se află sub suveranitatea sa. Principiul suveranităţii statului asupra spaţiului său aerian este consacrat prin mai multe tratate internaţionale multilaterale cum sunt: Convenţia internaţională de navigaţie aeriană de la Paris, din 1919; Convenţia de la Havana, din 1928; Convenţia de la Chicago, din 1944 etc. Convenţia de la Paris, din 1919, în art. 1 prevede că „înaltele Părţi Contractante recunosc că fiecare putere are suveranitatea completă şi exclusivă asupra spaţiului aerian de deasupra teritoriului său **(v.** *regimul spaţiului aerian; drept aerian).*

SPAŢIU EXTRAATMOSFERIC, spaţiul aflat dincolo de atmosfera Pământului. Acest spaţiu – după cum rezultă din Tratatul cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în explorarea şi folosirea spaţiului extra atmosferic, inclusiv Luna şi celelalte corpuri cereşti din 27 ian. 1967 **(v.)** – nu este supus suveranităţii vreunui stat şi nici nu este susceptibil de apropiere naţională. Stabilirea „frontierei" între's.e. Şi cel aerian s-a dovedit a fi dificilă

datorită faptului că ştiinţele naturii nu pot, în prezent, să ofere un criteriu satisfăcător pentru stabilirea acestei frontiere. Doctrina de drept cosmic din statele socialiste se pronunţă pentru stabilirea unei frontiere între cele două spaţii pe baze convenţionale. Statele sunt chemate ca, de comun acord, printr-un tratat internaţional, să stabilească această frontieră, luând în considerare atât cerinţele lor de securitate cât şi pe cele legate de libertatea de pătrundere a lor în spaţiul cosmic, frontiera dintre spaţiul aerian şi cel cosmic reprezentând totodată limita exterioară (în înălţime) a exercitării suveranităţii statelor în spaţiul lor aerian.

SPAŢIU MARITIM, spaţiu geografic cuprinzând apele mărilor şi oceanelor, fundul şi subsolul acestora **(v.** *solul eisubsolul marin*). După regimul juridic, s.m. se împarte în mai multe zone: marea teritorială (v.) şi zona contiguă (v.), marea liberă (v.), platoul continental (v.). S-a propus crearea altor zone: zona economică (v.), intermediară (v.), zona internaţională a fundurilor marine declarată „patrimoniu comun al umanităţii” (v.). Regimul juridic al zonelor maritime este reglementat de Convenţiile de la Geneva din 1958 (v.), iar multe utilizări ale acestor spaţii de convenţii internaţionale multilaterale, de ex. În domeniul poluării, salvării vieţii pe mare, evitării ohnrdaiului etc.

SPAŢIU VITAL, concept de bază al doctrinei cu aceiaşi nume, componentă esenţială a geopoliticii

(v.). Formulat pentru prima dată de antropogeograful Friedrich Ratzel (1897), în cadrul „legilor fundamentale” ale creşterii spaţiale a statelor, este reluat de Rudolf Kjeilen (1916), creatorul numelui geopolitică, ca exprimând tendinţa de creştere naturală a statelor ce dispun de vitalitate şi, apoi, dezvoltat în spiritul determinismului demografic (un stat cu populaţie densa, fiind lipsit de spaţiu, este nevoit să tindă să-şi cucerească „spaţiul vital”), de Karl Haushofer, şeful şcolii geopolitice germane între cele două războaie mondiale. Doctrina’s.v. a constituit o componentă a ideologiei naţional-socialiste hitleriste, menită să justifice războiul de agresiune sub pretextul neconcordanţei care ar exista între graniţele politice ale unui stat şi spaţiul necesar populaţiei dinăuntrul acestor graniţe. Inconsistentă sub raport ştiinţific, doctrina’s. v* este, totodată, contrară principiilor dreptului internaţional, tinzând să legitimeze încălcarea brutală a acestora.

SPECIALIZAREA {INTERNAŢIONALĂ A PRODUCŢIEI, formă modernă, reciproc avantajoasă, a specializării interstatale prin care se concentrează producţia unui anumit ţip de produs într-una sau câteva ţări în scopul satisfacerii consumurilor interne ale mai multor ţări interesate, ridicându-se în acest fel nivelul tehnic al producţiei şi instaurându-se relaţii economice stabile, de «cooperare între ţările interesate. Spre deosebire de specializarea

unilaterală a naţiunilor pe ramuri largi ale economiei (industrie-agricultură; industria extractivă-industria prelucrătoare) care a condamnat ţările în curs de dezvoltare la o structură economică înapoiată, s.i. a p, stimulează dezvoltarea economică multilaterală în toate ţările participante, acţionează în direcţia întăririi independenţei şi suveranităţii statelor naţionale. În cadrul sistemului mondial capitalist, B.le a p. se realizează în mod spontan, în procesul luptei de concurenţă. Ca proces conştient, specializarea sectorială internaţională **a** producţiei a apărut în cadrul sistemului mondial socialist, mai ales în ţările membre ale C.A.E.R. Programul complex prevede ca, în perspectivă, între ţările socialiste membre ale

C.A.E.R. s. i» a p. să se realizeze în următoarele domenii: baza de combustibil şi energie, inclusiv energia nucleară; baza de materii prime pentru siderurgie şi metalurgia neferoasă, industria chimică, de celuloză şi hârtie, industria uşoară, lucrările de prospecţiuni geologice; cele mai importante sectoare ale siderurgiei şi metalurgici neferoase; petrochimia şi principalele tipuri de produse legate de aceasta; sistemele complexe de maşini şi agregate, care determină dezvoltarea revoluţiei tehnico-ştiinţifice. Accentiiând caracterul complementar dintre economiile diferitelor ţări, s» i» a pe constituie baza pe care se amplifică cooperarea în producţie în relaţiile internaţionale ale statelor socialiste”.

SPECULAŢII (LA BURSĂ), vânzări sau cumpărări de mărfuri sau hârtii de valoare care urmăresc obţinerea unui câştig ca diferenţă între preţul de cumpărare şi preţul de vânzare. În jocul de bursă din ţările capitaliste un rol important îl ocupă speculaţiile la bursele de mărfuri sau de valori. S. (la b.) constituie o grupă de operaţiuni prin care se urmăreşte nu realizarea unor tranzacţii reale, ci obţinerea de profituri de pe urma diferenţelor de curs (preţ). S. (la b.) se pot efectua prin intermediul operaţiunilor à la baisse sau à la hausse (v.) sau prin intermediul altor operaţii de bursă.

SPIONI» Persoană care, aparţinându-nui stat sau fiind fără cetăţenie, desfăşoară o activitate ostilă împotriva altui stat constând din culegere de informaţii, procurare sau sustragere de documente ori de alte date ce constituie secrete de stat şi transmiterea acestora unor state sau organizaţii străine ori agenţilor acestora. **2*** (În timp de război) Persoană care, acţionând pe ascuns sau sub un pretext fals, obţine informaţii cu caracter militar pe teritoriul unui beligerant, în scopul transmiterii lor inamicului. Nu sunt consideraţi’s» militarii în uniformă trimişi în recunoaştere în teritoriul inamic, în zona operaţiilor militare. Conform cutumei internaţionale, un s* inamic capturat de un beligerant nu este tratat ca prizonier de război, ci este judecat şi condamnat pe baza legilor statului care l-a capturat. Un’s» întors din misiune în

rândurile armatei sale şi apoi capturat de inamic pe câmpul de luptă trebuie însă tratat ca prizonier de război şi nu poate fi tras la răspundere pentru activitatea sa anterioară. Persoana care este cetăţean al statului împotriva căruia şi-a desfăşurat activitatea se face vinovat nu de spionaj, ci de trădare.

SPLENDIDA IZOLARE, doctrină de politică externă a Marii Britanii, apărută în a doua jumătate **a** sec. 19, care se baza pe situaţia unică a Angliei, de cea mai mare putere industrială şi comercială a lumii, posedând cel mai întins imperiu colonial, o poziţie geografico-strategică favorabilă, cea mai puternică flotă comercială şi militară. Aceste poziţii deosebite, economice şi strategice, au permis cercurilor conducătoare ale Angliei să încerce să-şi rezerve un rol de hegemon în politica europeană şi mondială. Unul din primele efecte ale acestei tendinţe a fost rezerva Marii Britanii de a intra în alianţe îndelungate eu alte state şi grija de a-şi păstra absolut libere opţiunile. Elemente definitorii ale acestei politici s-au manifestat încă din timpul Sfintei Alianţe O, când Anglia **a** evitat permanent să intre în acţiuni care ar fi favorizat Rusia, Austria sau Franţa. Teama de **a** nu rămâne realmente izolată într-o lume în continuă schimbare, în care fce afirmaseră noi puteri, printre care Germania, Japonia, S.U.A., şi se adânceau contradicţiile imperialiste, a determinat cercurile conducătoare engleze să renunţe la’s.i. Şi să intre în alianţe cu Franţa,

Rusia, S.U.A. Şi Japonia înainte şi în cursul primului război mondial.

SRI LANKA (denumirea *câicială: Re pubica Democratică Socialistă Sri Lanka),* stat care ocupă ins. Ceylon din Oc. Indian, la S de India. Suprafaţa: 65.610 kmp. Populaţia (1976): 14.270.000 loc. Capitala: *Colombo*, 618.000 loc. (1973). Limbi oficiale: singhaleza şi tamil. Moneda: 1 Rupia – 100 Cents. *Istoric*. În mileniul 2 î.e.n. În insulă se stabileşte populaţia singhaleza de origine indo-europeană, venind din India. În sec. 6 î.e.n. se formează în Ceylon un regat singhalez cu capitala la Anuradhapura (astăzi Kandy). Din sec. 3 triburi tamil din India pătrund în N ins. Câteva mici formaţiuni statale feudale sunt create în sec. 13. În 1517 insula este cucerită de portughezi care ocupa litoralul nordic şi vestic. Olandezii (1658) şi apoi englezii (1795 – 1796) ocupă ins., ultimii transformând-o în colonie britanică (1802). Regatul, cu capitala la Kandy este ocupat şi supus în 1815. Lupta de eliberare naţională duce la 4 febr. 1948 la proclamarea independenţei Ceylonului, cu statut de dominion în cadrul Commonwealth-ului. La 25 mai 1972, Ceylonul se proclamă republică sub numele de 5. L», iar de la 7 sept. 1978 se numeşte Republica Democratică Socialistă Sri Lanka. *Organizarea de stat:* republică. S.L. Întreţine relaţii diplomatice cu 66 de state (1976) şi este membră în 51 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Încă înainte de stabilirea

relaţiilor diplomatice, între România şi S.L. a fost semnat un Acord comercial şi de plăţi (26 mart. 1956). Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 15 sept. 1957. În 1963 Ia Colombo este înfiinţată o agenţie comercială românească. La 23 mart. 1966 relaţiile diplomatice sunt ridicate la nivel de ambasadă. Schimbul de delegaţii economice şi culturale române şi ceyloneze (1958,1962,1966,1968,1972) a dus la semnarea mai multor instrumente de colaborare economică în diferite domenii (petrolier, minier, forestier), între care Acordul de cooperare economică şi tehnică pe termen 3 ung (9 febr. 1968). Între cele două ţări s-au dezvoltat relaţii prieteneşti şi de colaborare, evoluţie în care un rol important au avut vizita primului ministru al S.L. În România (16 – 19 sept. 1974) şi vizita primului ministru al guvernului român în S.L. (24 – 27 mai 1976). În această perioadă, noi instrumente de colaborare – Acordul de cooperare culturală (18 sept. 1974) şi Acordul comercial pe termen lung (9 ian. 1975) – au stimulat lărgirea şi diversificarea raporturilor româno – sri-lankeze.

STAREX, sistem de stabilizare a încasărilor din export existent în relaţiile economice dintre C.E.E. Şi 46 ţări în curs de dezvoltare din Africa, Zona Caraibilor şi Pacificului (A.C.P.), prevăzut în Convenţia de la Lomé (v.). Acest sistem urmăreşte să contrabalanseze scăderea veniturilor din exporturi ale ţarilor A.C.P. Şi să garanteze acestora un anumit nivel al încasărilor în devize libere, indiferent de fluctuaţiile preţurilor sau

producţiei lor de produse de bază (v.). Sistemul’s. se aplică la 12 produse principale (arahide, cacao, cafea, bumbac, cocos, piei, produse din lemn, banane, ceai, sisal, minereu de fier) şi mai «multe subproduse, în total 29 de produse, din care fiecare este asigurat individual; lista acestor produse a fost întocmită având în vedere importanţa lor pentru ţările A.C.P. Şi caracterul tradiţional instabil ai încasărilor provenite din exportul acestor produse ca urmare a fluctuaţiilor preţurilor sau cantităţilor vândute. Pentru fiecare ţară A.C.P. aceste produse intră în sistemul’s. numai dacă ele au reprezentat, în anul luat în calcul, un anumit procentaj minim din încasările totale de export către toate destinaţiile (pragul de dependenţă) şi dacă scăderea încasărilor respective din export depăşeşte, cu un anumit procent, media mobilă a încasărilor pentru acel produs în ultimii patru ani (pragul de declanşare). Sistemul’s. este dotat cu fonduri totale de 375 milioane unităţi de cont (v.) în cinci tranşe anuale de 75 milioane unităţi de cont.

STABILIREA RELAŢIILOR DIPLOMATICE, act de politică externă, având, totodată, caracter juridic, prin care se stabilesc raporturi diplomatice cu caracter permanent între două state pe baza consimţământului reciproc. S.r.d. implică recunoaşterea reciprocă internaţională, în cazul ea aceasta nu s-a realizat anterior, şi nu presupune acordul privind schimbul de misiuni diplomatice (v.) permanente, care se poate încheia

concomitent sau ulterior. S.r.d. deschide perspective dezvoltării relaţiilor în toate domeniile între statele respective, favorizează cunoaşterea reciprocă şi cooperarea bilaterală. România întreţine relaţii diplomatice cu 131 de state (1977). Promovând o politică de solidaritate cu mişcările de eliberare naţională, cu statele care şi-au cucerit de curând independenţa, România a procedat la recunoaşterea şi stabilirea de relaţii diplomatice cu ele, la efectuarea schimbului de ambasadori, deschiderea de oficii diplomatice şi dezvoltarea de raporturi multilaterale, reciproc avantajoase, în interesul cauzei păcii, înţelegerii şi cooperării internaţionale.

STABILIZAREA PIEŢELOR, proces de realizare a unui echilibru stabil între ofertă şi cerere la unele produse de bază pe piaţa internaţională, prin care se urmăreşte asigurarea unor preţuri remuneratorii pentru producători şi echitabile pentru consumatori, precum şi dezvoltarea unor raporturi juste între ţările exportatoare şi importatoare. Instabilitatea pieţelor de desfacere şi fluctuaţiile preţurilor internaţionale ale produselor de bază constituie pentru ţările în curs de dezvoltare o sursă de adâncire a decalajelor economice. Din această cauză, aceste ţări acţionează ferm pentru luarea de măsuri eficiente pe plan internaţional care să asigure’s.p. (v. *programul integrat pentru produsele de bază).* Principalele instrumente prin care se preconizează să se realizeze e.p. sunt:

constituirea de stocuri tampon (v.) internaţionale, încheierea de contracte de lungă durată, stabilirea de aranjamente bilaterale şi multilaterale între producători şi consumatori.

STAGFLAŢIE, termen încetăţenit în relaţiile economice internaţionale începând cu a doua jumătate a deceniului şapte, definind coexistenţa inflaţiei cu starea de stagnare sau recesiune în economiile ţărilor occidentale. S. reprezintă un fenomen nou pentru ţările capitaliste dezvoltate, deoarece, în mod obişnuit, în economiile de piaţă ale acestora preţurile interne cresc în perioade de a vânt conjunctural, dar în perioade de criză şi depresiune preţurile interne au tendinţă de scădere. Generalizarea's. În toate ţările capitaliste dezvoltate, în 1973 – 1975, a reflectat permanentizarea procesului inflaţionist în cadrul crizei generale a capitalismului monopolist de stat. S. a determinat o profundă criză a politicii economice occidentale, deoarece în condiţiile coexistenţei inflaţiei cu recesiunea creşterea economică nu mai poate fi stimulată prin politica expansionistă, iar combaterea inflaţiei nu mai poate fi efectuată printr-o politică deflaţionistă.

STALII, intervalul de timp convenit pentru efectuarea operaţiunilor de încărcare sau descărcare a unui vas. S. se exprimă în număr de ore sau zile. Calcularea's. Începe din momentul primirii notificării prin care căpitanul vasului anunţă că vasul este pregătit pentru începerea operaţiunilor» Pentru depăşirea intervalului de **e.**

armatorul primeşte contrastai ”, iar când lucrările au fost terminate înainte de termen i se cuvine navlositorului o primă (dispatch money), care, de regulă, se stabileşte la 50% din cuantumul contrastaliilor.

STANDARD INTERNAŢIONAL I.

Comportare obişnuită a statelor în relaţiile internaţionale, în raport cu care urmează a se aprecia o conduită determinată a unui stat într-o anumită situaţie. Ideea’s.i. În scopul justificării intervenţiei în treburile interne ale unor state mai slabe a fost folosită îndeosebi în jurisprudenţa internaţională mai veche, care preconiza principiul că „tratamentul străinilor trebuie să fie la nivelul standardelor internaţionale” (de ex, practica Comisiei de reclamaţii instituite între S.U.A. Şi Mexic, prin Convenţia din 8 gept.1923). Teoria’s.i. minim sau a standardului justiţiei civilizate este contrară principiilor şi normelor dreptului internaţional contemporan, constituind o încălcare a suveranităţii statelor şi un amestec în treburile interne ale acestora. 2* Caracteristici tip ale unui produs în comerţul internaţional.

STARE DE ASEDIU, măsuri adoptate, în unele state burgheze, în împrejurări apreciate de organele de conducere ca fiind excepţionale, de o deosebită gravitate. Şeful statului sau guvernul foloseşte’s. de». pentru reprimarea mişcărilor democratice, suspendarea anumitor drepturi şi libertăţi, acordarea unor puteri sporite în domeniul juris dicţional, poliţienesc şi militar.

STARE DE MOBILIZARE, măsuri luate de un stat pe plan politic, economic, administrativ şi militar în vederea trecerii naţiunii de la starea de pace la starea de război (v.).

STARE DE NECESITATE 1. Cauză care înlătură răspunderea penală. Se află în sde n. persoana care, pentru a salva de la un pericol iminent, ce nu poate fi înlăturat altfel, viaţa, integritatea corporală sau sănătatea sa, a altuia sau un bun important al său ori al altuia, sau un interes public, săvârşeşte o faptă prevăzută de legea penală. Nu se consideră că este în sde nu persoana care în momentul în care a săvârşit fapta şi-a dat seama că pricinuieşte urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat, în dreptul internaţional penal <v.) 8. de n, nu constituie o cauză de înlăturare a răspunderii penale. Acceptarea 8. de n. În dreptul internaţional ar constitui un grav pericol pentru pacea şi securitatea lumii, deoarece ar servi ca pretext pentru justificarea unor acţiuni arbitrare, contrare normelor de drept internaţional. Regimul hitlerist a invocat adesea 8. de n. pentru justificarea numeroaselor sale acte de agresiune. Ea a fost de asemenea invocată de hitlerişti în legătură cu încălcarea legilor şi obiceiurilor de purtare a războiului. Necesităţile de război nu pot însă legitima încălcarea legilor şi obiceiurilor de purtare a războiului, deoarece aceste norme au fost elaborate tocmai în scopul de a limita cât mai mult posibil efectele acţiunilor

militare desfăşurate de beligeranţi. 2. Situaţie care poate fi proclamată pentru unele localităţi sau pentru întreaga ţară, în anumite împrejurări excepţionale, în interesul apărării ţării, al ordinii publice sau al securităţii statului. În general, 8. de n. poate îi instituită – de şeful puterii executive din statul respectiv sau de către organul suprem al puterii de stat. În România «. de n. poate fi instituită de către M.A.N., iar în cazuri de urgenţă de către preşedintele Republicii Socialiste România. Efectele 8» de nu sunt stabilite chiar prin actul care o instituie.

STARE DE RĂZBOI, situaţie care rezultă, pe plan intern şi în domeniul relaţiilor internaţionale, din faptul că două sau mai multe state sunt în război. **S*** de **r.** produce o serie de efecte juridice între statele beligerante, precum şi între statele beligerante şi statele neparticipante la război. Referitor la raporturile dintre beligeranţi, un prim efect al & de r. este ruperea relaţiilor diplomatice şi consulare. Tratatele şi acordurile îşi încetează acţiunea sau sunt întrerupte (rămân în vigoare unele convenţii poştale, radiofonice, telefonice, cu caracter obştesc etc.). Unele convenţii intră în vigoare odată cu începerea războiului (Convenţiile de la Haga din 1907 etc.). Personalului diplomatic şi consular al inamicului i se acordă dreptul de a părăsi fără nicio piedică ţara de reşedinţă. Arhivele reprezentanţelor diplomatice şi consulare care nu au putut fi transportate sunt sigilate şi date unui stat terţ în custodie. Suferă modificări şi

situaţia cetăţenilor inamici aflaţi pe teritoriul statelor beligerante. Situaţia acestora este reglementată de o convenţie specială elaborată la Geneva în 1949, Intervin modificări şi în statutul bunurilor cetăţenilor din statele inamice, precum şi cel al bunurilor proprietate a statului inamic. Relaţiile dintre cetăţenii statelor & – frate în război sunt reglementate de fiecare stat, prin actele sale normative interne.

STARE e DE TENSIUNE, încordare care se iveşte datorită înrăutăţirii relaţiilor diplomatice, politice, economice sau de altă natură dintre state sau grupuri de state. **S.** de t. se caracterizează prin pregătiri militare, concentrări de trupe, manevre militare la graniţa cu statele respective, provocări şi incidente de frontieră, intensificarea acţiunilor de spionaj, cercetare-diversiune, psihologice etc. Uneori sunt rechemaţi sau expulzaţi reprezentanţii diplomatici, se întrerup relaţiile economice, culturale şi de altă natură.

STARE DE URGENŢĂ, aplicarea unui sistem de măsuri cu caracter politic, militar, economic şi social, în scopul ridicării stării de pregătire în vederea luptei, a forţelor armate şi a populaţiei, astfel încât statul respectiv **să** fie în măsură a intra în război într-un timp foarte scurt. În România, preşedintele Republicii, conform Constituţiei, are dreptul, în intervalul dintre sesiunile **M.A.N.,** în caz de urgenţă **să** declare mobilizarea parţială sau generală sau starea de război.

STARE EXCEPŢIONALI, complex de măsuri luate de puterea de stat, de şeful statului, în situaţia când, în unele localităţi sau pe întreg teritoriul ţarii, au loc calamităţi naturale, epidemii etc. Măsurile adoptate au drept scop combaterea urgentă a urmărilor calamităţilor sau epidemiilor, protecţia şi apărarea populaţiei, a bunurilor obşteşti şi personale, prevenirea unor noi astfel de situaţii.

STAT, organizaţie politică a clasei dominante, prin care aceasta îşi realizează scopurile sale de clasă şi îşi asigură conducerea asupra întregii societăţi de pe un teritoriu determinat, folosind, la nevoie, forţa de constrângere, specifică puterii de stat. **S,** este un fenomen istoric apărut pe o anumită treaptă de dezvoltare a societăţii şi anume, odată cu apariţia proprietăţii private şi împărţirea societăţii în clase antagoniste. Apariţia sa a fost determinată de necesitatea menţinerii şi consolidării clasei dominante din punct de vedere economic, care prin intermediul’s. devine dominantă şi din punct de vedere politic. S. se caracterizează prin instituirea unei forţe publice (armată, poliţie, justiţie etc.) care este deosebită de restul populaţiei şi care dispune de mijloace proprii de constrângere. Fiecărui tip de crându-i re socială îi corespunde un anumit tip de e.: sclavagist, feudal, capitalist, socialist. Primele trei tipuri de e. au o esenţă comună şi anume: au la bază proprietat ea privată asupra mijloacelor de producţie şi exploatarea omului de către om,

reprezentând, fiecare din ele, dictatura claselor exploatatoare. Spre deosebire de acestea, s. socialist, care reprezintă puterea politică a clasei muncitoare, şi a celorlalţi oameni ai muncii, are ca scop lichidarea exploatării, a antagonismelor dintre clase şi construirea orânduirii socialiste şi ulterior a societăţii comuniste, în ţara noastră, ca urmare a uriaşelor transformări ce au avut loc în viaţa economică, socială şi spirituală, s-a lărgit continuu baza socială a **’s.** socialist român, care reprezintă organizaţia politică a puterii suverane a întregului popor, sub conducerea clasei muncitoare, îndeplinind rolul de principal instrument de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Din punct de vedere al formei lor de guvernământ, s. se împart în republici şi monarhii, iar din punct de vedere al structurii lor, s. pot fi unitare sau compuse. ~ *unitar*, formă predominantă de organizare a statelor, se caracterizează prin existenţa unei singure formaţiuni statale pe un anumit teritoriu, care are un singur sistem de organe supreme ale puterii şi ale administraţiei de stat. ~ *compus* se caracterizează, de obicei, prin existenţa mai multor formaţiuni statale, cât şi a unor organe comune, distincte de cele proprii ale fiecărui’s. component. Astfel de a. compuse sunt: uniunea personală (v.), uniunea reală (v.), confederaţia de state (v.), s. federal (v. *fedet aiie).* S. este principalul subiect de drept internaţional. El este titularul originar şi universal ai drepturilor şi

obligaţiilor ce izvorăsc din raporturile juridice internaţionale. S. au deplină capacitate juridică, indiferent de întinderea lor teritorială, numărul populaţiei, gradul de dezvoltare economică, politică sau militară etc. Ele se bucură, de asemenea, de o deplină egalitate în raporturile dintre ele pe plan internaţional şi beneficiază de totalitatea atributelor ce izvorăsc din completa lor independenţă faţă de celelalte’s. Şi pe care în virtutea suveranităţii lor le exercită în mod efectiv şi exclusiv.

STATE MICI ŞI MIAOCII. Una din trăsăturile caracteristice ale epocii contemporane o constituie apariţia pe arena internaţională a **s.m. Şi m.** ca subiecte active ale relaţiilor interstatale, după ce unele timp de sute de ani cunoscuseră doar starea de obiect. Categorisirea unui stat ca făcând parte din **s.m. Şi m.** are în vedere un complex de criterii (întindere teritorială, populaţie, putere economică, militară, influenţă ş.a.m.d.). Din desfăşurarea actuală a vieţii internaţionale se desprinde procesul de creştere a rolului **s.m. Şi m**. În configuraţia relaţiilor dintre state. Problema rolului **s.m. Şi m.** nu s-a pus şi nu se putea pune în condiţiile existenţei exclusive în lume a statelor bazate pe exploatarea omului de către om, pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producţie, când dreptul şi practica relaţiilor internaţionale nu contestau, ci în fapt consolidau dreptul celui mai tare. Schimbările revoluţionare care au avut şi au loc în lumea

contemporană duc la consolidarea continuă a forţelor păcii, democraţiei şi progresului şi, totodată, la îngustarea ariei de acţiune a imperialismului, implicit la repudierea politicii de forţă şi agresiune ce-i sunt caracteristice. În acest context se pune şi problema rolului **s.m. Şi** m. O trăsătură specifică a epocii contemporane o constituie coexistenţa statelor cu orânduiri social-politice diferite. „Socialismului, care nu admite deosebiri de statut între state după mărimea sau puterea lor, îi incumbă în prezent sarcina istorică de a acţiona în avangarda forţelor care luptă pentru dispariţia inegalităţii în drepturi dintre statele s.m. Şi **m**. Şi marile puteri. Desigur, s.m. Şi m. nu le revine apanajul exclusivităţii poziţiei şi acţiunilor juste de politică externă: sunt cunoscute în această privinţă activităţile imperialiste, coloni allste ale unor ţări mici capitaliste, în lumea de astăzi există atât state mari, cât **şi s.m. Şi nou** socialiste şi capitaliste, activitatea şi interesele lor în viaţa internaţională fiind adesea diferite. În general însă, **s.m. Şi m.** sunt interesate în mod obiectiv în repudierea politicii imperialiste de forţă şi dictat căreia ele le-au fost întotdeauna de-a lungul istoriei primele victime, în promovarea principiilor dreptului internaţional. În acelaşi timp, datorită trăsăturilor specifice ale epocii contemporane (v.), nicio problemă care interesează astăzi naţiunile lumii nu poate fi soluţionată fără participarea tuturor ţărilor, deci şi a**’s» m. Şi m.**

STATELE UNITE ALE AMERICII

(denumirea oficială: *United States of America = Statele Unite ale America),* stat situat în partea centrală a Americii de Nord, cuprinzând şi Alaska şi Arh. Hawaii din Oc. Pacific, învecinat cu Canada şi Mexic. Suprafaţa: 9.396.691 kmp. Populaţia (1977): 218.200.000 loc. Capitala: *Washington*, 2.908.801 loc. (1974, aria metropolitană). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Dollar = 100 Cents. *Istoric*. În epoca precolumbiană teritoriul S.U.A. este populat de triburi amerindiene de vânători şi pescari. În jurul anului 1.000 coastele răsăritene sunt descoperite de vikingii veniţi din Islanda. În 1492 Columb descoperă continentul care va primi ulterior numele de America, în deceniile următoare navigatorii englezi, francezi, spanioli descoperă şi explorează Noua Anglie, Carolina, Florida şi ţărmurile G. Mexic. În 1565 este fondată de către spanioli Sf. Augustin, prima aşezare europeană permanentă în America de Nord. În 1607 englezii întemeiază localitatea Jamestown (Virginia), care inaugurează colonizarea britanică. În perioada 1607 – 1733, pe coasta Atlanticului iau fiinţă 13 colonii engleze. Din 1619 pe plantaţiile de bumbac din sud sunt aduşi sclavi negri din Africa. Datorită măsurilor discriminatorii adoptate de metropolă faţă de coloniile nord-americane, are loc războiul de independenţă (1775 – 1783), în urma căruia, la 4 iul. 1776, cele 13 colonii engleze îşi proclamă

independenţa, recunoscută prin Tratatul de pace de la Paris (3 sept. 1783). În 1787 este adoptată Constituţia S.U.A. (în vigoare, cu amendamente, şi astăzi) care proclamă S.U.A. stat federal şi introduce sistemul de guvernământ prezidenţial. Ulterior, S.U.A. au alipit numeroase teritorii, fie prin cumpărare, fie prin cuceriri militare. În 1803 cumpără Louisiana de la Franţa şi în 1819 Florida de la Spania. În 1821 S.U.A. numărau 26 de state. În urma războiului cu Mexicul (1846 – 1848) sunt dobândite statele Texas, New Mexico şi California, iar graniţa americanomexicană este fixată pe Rio Grande, în 1867 S.U.A. cumpără de la Rusia Alaska. Contradicţia dintre statele din sud şi cele din nord duce la părăsirea Uniunii de către 10 state sudice şi la izbucnirea războiului de secesiune (1861 – 1865) încheiat cu victoria nordiştilor. În perioada care a urmat, S.U.A. cunosc o puternică dezvoltare **a** capitalismului, devenind la sfârşitul sec. 19 prima putere industrială a lumii. Prin Pacea de la Paris (10 dec. 1898), care încheie războiul hispano-american, S.U.A. anexează ins. Filipine, Puerto Rico, Guam şi îşi extind controlul asupra Cubei, Arh. Hawaii şi Zonei Canalului Panamá. După o perioadă de neutralitate, S.U.A. intervin în primul război mondial de partea Antantei (6 apr. 1917), dar nu semnează Tratatul de la Versailles şi nici nu devin membru al Societăţii Naţiunilor, adoptând, în epoca interbelică, o politică de „izolaţionism”. La izbucnirea celui de-al doilea război mondial

(1939), S.U.A. Îşi proclamă neutralitatea, dar sprijină direct forţele ostile fascismului. În urma atacului japonez de la Pearl Harbor (7 dec. 1941) S.U.A. intervin în război împotriva forţelor Axei şi luptă pe fronturile din Pacific, Europa să Africa. După război, S.U.A. au fost principalele iniţiatoare ale creării pactelor militare* N.À.T.O. (1949).

A.N.Z.U.S. (1951), S.E.À.T.O. (1964). În 1959 Alaska şi Hawaii devin state ale Uniunii. În 1950 – 1953 S.U.A. participă la războiul din Coreea, iar între 1964 – 1973 poartă războiul de agresiune din Vietnam. La 31 ian. 1958 S.U.A. lansează primul satelit artificial propriu, la 20 febr. 1962 primul vehiculorbital american cu om la bord, iar la 20 iul. 1969 N. Armstrong şi E. Aldrin (nava Apollo – 11) debarcă pe Lună. În contextul marilor schimbări intervenite în viaţa internaţională, al afirmării voinţei popoarelor de a trăi libere, politica externă a S.U.A. trece printr-un proces de adaptare la realităţile noi ale lumii contemporane. S.U.A. Întreţin relaţii diplomatice cu 137 de state (1976) şi sunt membre a 108 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Istoria relaţiilor oficiale româno-americane începe în perioada unirii principatelor, când sunt deschise primele oficii consulare americane în România! Galaţi (viceconsulat, 24 febr. 1857), Ismail (agenţie consulară, 27 oct. 1859) şi Brăila (viceconsulat, 30 sept. 1861). La 24 mart.1871 S.U.A. Înfiinţează un consulat general la Bucureşti, iar în 1879 deschid tot la Bucureşti şi

o agenţie comercială. Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 14 iun.1880 la nivel de agenţie diplomatică (data scrisorii preşedintelui S.U.A. privind numirea agentului diplomatic la Bucureşti), iar la 11 aug. 1880 sunt ridicate la nivel de legaţie (data comunicării guvernului S.U.A. privind stabilirea unei legaţii la Bucureşti). Primele documente oficiale româno-americane sunt încheiate la sfârşitul sec. 191 un tratat de prietenie şi comerţ, o convenţie consulara şi o alta comercială, un „tratat de comerţ şi navigaţiune”. La 24 oct. 1916 S.U.A. au mai înfiinţat un viceconsulat la Teleajen. Legaţia României la Washington s-a deschis în aug. 1917. În perioada interbelică, România a înfiinţat o serie de consulate onorifice în S.U.A., la Chicago şi New York (26 apr. 1919), Indianapolis {1 aug. 1919), Cleveland (1 nov. 1921), Philadelphia şi Saint Paul (1 ian. 1924), Maryland (15 aug. 1924), Brooklyn (1 nov. 1927), Trenton (1 ian. 1928) şi San Francisco (1 dec. 1930). De asemenea, 8.U.A. au deschis un viceconsulat la Constanţa (16 iun. 1922). În timpul celui de-al doilea război mondial relaţiile diplomatice dintre cele două ţări s-au întrerupt (12 dec. 1941), fiind restabilite, la nivel de legaţie, la 7 febr.

1946. Începând cu 1 iun. 1964 relaţiile diplomatice au fost ridicate la nivel de ambasadă. În anii care au urmat, vechile legăturiprieteneşti româno-americane şi-au găsit continuarea şi amplificarea în condiţii noi, raporturile bilaterale

înregistrând o dezvoltare continuă, pe multiple planuri, în evoluţia ascendentă à relaţiilor dintre România şi S.U.A. un rol determinant au avut contactele şi întâlnirile dintre preşedinţii celor două state prilejuite de vizita preşedintelui Richard Nixon în România (2 – 3 aug. 1969), de vizitele preşedintelui Nicolae Ceauşescu în SIU.A. (13 – 27 oct. 1970,4 – 7 dec. 1973 şi 11 iun.

1975) şi de vizita preşedintelui S.U.A. Gerald R. Ford în România (2– 8 aug. 1975). Cu aceste ocazii au fost semnate documente de cea mai mare importanţă pentru dezvoltarea colaborării dintre cele două ţări şi s-au adoptat hotărâri care au stimulat puternic amplificarea relaţiilor bilaterale, înscriindu-se, totodată, ca un factor important în dezvoltarea unui curs nou, pozitiv al vieţii internaţionale. Un loc deosebit în cadrul acestor documente îl ocupă Declaraţia comună a preşedinţilor României şi S.U.A. Şi Declaraţia comună cu privire la cooperarea economică, industrială şi tehnică (5 dec. 1973), care au creat un cadru politic şi juridic propice dezvoltării relaţiilor reciproce, punându-le pe o temelie trainică. În conformitate cu înţelegerile la nivel înalt s-au intensificat contactele şi consultările la diferite niveluri – membri ai guvernelor* ai parlamentelor, alte personalităţi ale vieţii publice din cele două ţâri. De asemenea, s-au extins schimburile de vizite între asociaţiile de tineret şi alte organizaţii obşteşti. Între cele două ţări s-a creat un cadru juridic deosebit de larg, printre

principalele instrumente de colaborare numărându-se: Memorandumul privind folosirea energiei atomice în scopuri paşnice (21 sept.

1971), Convenţia consulară (5 iul.

1972), Acordul privind garantarea investiţiilor firmelor particulare americane în România şi ale organizaţiilor economice româneşti în S.U.A., Acordul de constituire a Consiliului româno-american pentru promovarea relaţiilor economice (4 dec. 1973), Convenţia privind evitarea dublei impuneri şi prevenirea evaziunii fiscale asupra veniturilor (7 dec. 1973), Acordul cu privire la transporturile aeriene civile (7 dec. 1973), Acordul de cooperare în domeniile culturii, învaţământului, ştiinţei şi tehnicii (13 dec. 1974), Acordul privind relaţiile comerciale (2 apr. 1975), Protocolul privind extinderea cooperării în domeniul agricol (1 sept. 1975), Protocolul privind dezvoltarea comerţului cu produse agroalimentare (11 sept.

1975), Acordul privind transportul maritim (4 iun. 1976), Acordul pe termen lung de cooperare economică, industrială şi tehnică (Bucureşti, 21 nov. 1976), Acordul privind pescuitul în largul coastelor S.U.A* (23 nov.

1976). Aceste instrumente au stimulat continua amplificare a relaţiilor economice dintre cele două ţări, sporirea substanţială a. schimburilor comerciale, iniţierea unui ýir de acţiuni de cooperare în industrie, în domeniul tehnico-ştiinţific şi în alte sectoare de activitate. Intrarea în vigoare a Acordului privind relaţiile

comerciale reciproce, inclusiv aplicarea clauzei naţiunii celei mai favorizate (v.), a înlesnit realizarea unei colaborări economice echitabile, stabile şi de lungă durată. S-au intensificat, de asemenea, schimburile în domeniul învăţământului, ştiinţei, artei, informaţiilor, contribuind la strângerea legăturilor prieteneşti şi de colaborare dintre cele două ţări.

STATELE UNITE ALE EUROPEI, proiect de unire a statelor europene, conceput de unii filosofi, scriitori şi politologi încă din secolul trecut. Această idee a fost lansată de utopiştii Saint Simon, Mazzini, de scriitorul francez Victor Hugo, care a şi lansat formula de „Statele Unite ale Europei". În lucrarea sa *în jurul lozincii Statelor Unite ale Europei*, scrisă în 1915, V.I. Lenin considera această lozincă greşită şi irealizabilă. Ea a fost relansată după primul război mondial de către unii pacifişti burghezi şi susţinută de unii oameni politici care încercau instituirea hegemoniei unei mari puteri asupra Europei (v. *uniunea europeană; Memorandumul Briand).* Ideea a fost îmbrăţişată şi de ideologii Germaniei hitleriste sub masca „luptei împotriva comunismului şi a plutocraţiei anglo-saxone". După cel de-al doilea război mondial, în Europa occidentală şi în S.U.A. au apărut din nou diferite proiecte de creare a unor „state unite ale Europei", – comunitate supranaţională, economică, politică şi militară ce s-au soldat eu crearea unor organisme supranaţionale (v. *Piaţa*

comună; Uniunea Europei Occidentale).

STATU-QUO, prescurtare a expresiei latine „în statu-quo ante”, desemnând situaţia în care se găsesc lucrurile sau se găseau într-o anumită perioadă (de ex, statu-quo ante bellum).

STATUT CONSULTATIV 1. Regim posibil al unor state în relaţiile lor cu organizaţii internaţionale sau în ceea ce priveşte participarea la reuniuni internaţionale. S.e. este reglementat în asemenea cazuri de organizaţii internaţionale sau prin documentele referitoare la organizarea sesiunilor internaţionale menţionate. 2. Regimul anumitor organizaţii internaţionale neguvernamentale de a fi consultate de către Consiliul Economic şi Social al O.N.U. În baza art. 71 din Cartă asupra problemelor ţinând de competenţa acestui organ, chestiuni care intra în sfera de preocupări a organizaţiilor consultate. În conformitate cu rezoluţia ECOSOC din 27 febr. 1950, acesta este în drept să facă o distincţie între organizaţiile care se interesează de cea mai mare parte a activităţilor Consiliului (categoria A) şi organizaţiile cu competenţe limitate, care se ocupă în mod special numai de anumite domenii din sfera de acţiune a Consiliului (categoria B). Secretarul general al O.N.U. este, de asemenea, împuternicit prin aceeaşi rezoluţie să înscrie într-un registru special organizaţiile internaţionale care, fără a beneficia de statut consultativ acordat categoriilor A sau B, dispun de statut consultativ pe lângă o instituţie specializată. În această ultimă

categorie intră un mare număr de organizaţii internaţionale cu caracter cultural şi educativ, care au’s.e. pe lângă U.N.E.S.C.O.

STATUTUL WESTMINSTER, lege adoptată sub presiunea mişcării naţionale a dominicanelor britanice de către Parlamentul englez, pe baza raportului Balfour, în 1931, care recunoaşte autonomia acestor dominioane şi egalitatea în drepturi între ele şi metropolă. Această lege, cu toate că menţiona Marea Britanie ca partener major, a afectat evoluţia raporturilor în cadrul Commonwealth-ului (v.) şi între membrii acestei comunităţi şi celelalte state, dând posibilitate dominioanelor să acţioneze suveran şi independent.

STATUTUL ANTARCTICII, regim juridic al zonei de la Polul sud, cu o suprafaţă de 14 milioane kmp, denumită Antarctica, stabilit prin Tratatul de la Washington din 1 dec. 1959 (v.). Datorită deosebitei sale importanţe economice, strategice şi ştiinţifice, numeroase state (Anglia, Australia, Noua Zeelandă, Franţa, Norvegia, Chile şi Argentina) au emis, în repetate rânduri, pretenţii teritoriale asupra acestui continent, fondate pe considerente istorice, geografice sau juridice. Necesitatea elaborării unui regim de drept internaţional care să satisfacă interesele tuturor statelor a fost subliniată de Conferinţa pentru pregătirea Anului Geofizic International (v.), care a prilejuit concilierea punctelor divergente şi a dus la convocarea Conferinţei de la

Washington, unde s-a semnat sus-menţionatul tratat cu privire la Antarctica (v.).

STATUTUL sau ACTUL DEZVOLTĂTOR AL CONVENŢIEI DE LA PARIS (1864), lege fundamentală prin care i s-au adus modificări Convenţiei de la Paris (v.) din 1858, în sensul creşterii puterii domnitorului Principatelor Unite, instituindu-se totodată un Corp ponderator (Senat). Propus la 2/14 mai şi supus unui plebiscit la 10/22 şi 14/26 mai 1864, Statutul a fost apoi acceptat de puterile garante şi recunoscut de sultan, fapt consemnat într-un protocol din 16/28 iun. 1864. Prin aceasta s-a mai introdus în preambulul Statutului indicaţia ca în viitor Principatele Unite să poată „modifica şi schimba legile care privesc administraţia lor dinăuntru, cu concursul legal al tuturor puterilor stabilite şi fără nicio intervenţiune”.

STIPULAŢIE, prevedere dintr-un tratat internaţional prin care se instituie o anumită regulă de conduită, se stabilesc anumite drepturi ori se reglementează diferite alte chestiuni ce fac obiectul tratatului respectiv.

STOC TAMPON (REGULATOR), stoc de produse de bază, constituit de diferite ţări exportatoare şi importatoare în cadrul acordurilor pe produse (v.), care servesc la reglarea ofertei în funcţie de evoluţia cererii pentru produsele respective în scopul prevenirii, atenuării sau eliminării fluctuaţiilor preţurilor. S.t. se formează atunci când oferta depăşeşte cererea şi preţurile

internaţionale prezintă o tendinţă de scădere. S.t. contribuie la stabilizarea încasărilor valutare ale ţărilor exportatoare. Atunci când cererea pentru produsele respective depăşeşte oferta se efectuează vânzări din’s.t., în scopul ameliorării tendinţei de creştere a preţurilor. Intervenţia’s.t., respectiv efectuarea de vânzări sau cumpărări din acesta, se realizează atunci când preţurile internaţionale fluctuează în afara unor limite minime şi maxime prestabilite. Crearea de a.t. la nivel internaţional pentru unele produse de bază ale căror fluctuaţii puternice de preţuri prejudiciază interesele ţărilor în curs de dezvoltare reprezintă unul din instrumentele care se impun a fi puse în aplicare pentru realizarea obiectivelor programului integrat (v.), adoptat la U.N.C.T.A.D. – 1V.

STRATEGIA TOTALĂ (în concepţia unor autori occidentali), arta şi ştiinţa mobilizării tuturor resurselor economice, politice, diplomatice, psihologice şi militare, în timp de pace sau război, în scopul aplicării în viaţă a unei anumite politici de stat. În raport de conjunctura internaţională, forţelor armate li se atribuie un rol secundar sau principal faţă de acţiunile politice, diplomatice etc. Scopul elaborării şi propagării’s.t. de către cercurile imperialiste este în concordanţă cu politica de încordare a relaţiilor dintre state, de dominaţie şi dictat, de amestec în treburile interne ale altor popoare, de întreţinere în diferite zone ale globului a unor surse de animozitate şi

conflict.

STRÂMTORI, căi naturale, înguste de comunicaţie între două mări. În stabilirea regimului juridic al’s. se face, în primul rând, distincţia între’s. care constituie căi de navigaţie internaţională şi cele care nu prezintă acest caracter. S. care nu sunt folosite în mod obişnuit de navigaţia internaţională au regimul marii teritoriale (v.) sau al apelor interioare (v.), în funcţie de lăţimea lor. Dacă coastele opuse ale’s. aparţin unor state diferite, iar 8. este mai îngustă decât lăţimile apelor teritoriale ale celor două state luate împreună, apele teritoriale ale fiecărui stat se întind, de regulă, până la linia mediană (mijlocul) 8. Dacă lăţimea unei asemenea’s. depăşeşte întinderea apelor teritoriale ale celor două state luate împreună, ea cuprinde şi o porţiune supusă regimului mării libere (v.). S. care alcătuiesc căi de navigaţie internaţională au regimul mării libere şi sunt deschise navigaţiei tuturor statelor, atât în timp de pace cât şi în timp de război, indiferent de lăţimea lor şi indiferent dacă ţărmurile aparţin sau nu aceluiaşi stat. Din această categoric fac parte’s. Gibraltar (v.) şi Magellan. Regimul acestor s-a fost stabilit prin tratate internaţionale. O categorie aparte o formează’s. care unesc o mare închisă cu o mare liberă, de ex. 8. Mării Negre (v.) şi 8. Mării Baltice (v. *Beli şi Sund)*. În reglementarea regimului acestor’s. trebuie să se ţină seama de faptul că vasele statelor riverane la marea închisă nu au

altă cale de comunicaţie cu celelalte mări şi oceane decât’s. respectivă, precum şi de necesitatea unor măsuri de securitate pentru aceste state. Navele comerciale şi militare ale statelor riverane se bucură de libertate deplină de navigaţie prin’s. Celorlalte state, neriverane, le este permisă navigaţia comercială, dar trecerea navelor de război ale statelor neriverane este supusă la restricţii şi în anumite cazuri poate fi chiar interzisă.

STRÂMT ORILE MĂRII NEGRE. Datorită poziţiei lor geografice – unic punct de legătură cu M. Mediterană pentru comerţul statelor situate la ţărmurile M. Negre – strâmtorile Bosfor şi Dardanele – au prezentat dintotdeauna un interes deosebit pentru ţările riverane, constituind de-a lungul secolelor cauza unor contradicţii şi conflicte internaţionale. În decursul istoriei, regimul lor juridic a trecut succesiv prin trei faze: *faza regiementării unilaterale*, care durează între 1484 – 1774, deci 290 de ani, când Turcia transformă M. Neagră într-un „lac turcesc” şi instituie pentru strâmt ori un regim a cărui fundamentală caracteristică **a** fost interzicerea absolută **a** navigaţiei pentru toate vasele străine; *faza reglementarii internaţionale bilaterale*, care începe cu Tratatul de la Kuciuk-Kainargi (1774) (v.) şi durează 67 de ani. Ea se caracterizează prin lichidarea monopolului Turciei asupra strâmtorilor M. Negre şi lărgirea progresivă a principiului liberei navigaţii prin Bosfor şi Dardanele pentru

navele comerciale, mai întâi ale Rusiei, apoi şi ale altor state. Faza reglementării bilaterale a trecut prin trei etape: a) etapa reglementată în acordurile bilaterale ruso-turce, care prevedeau că numai vasele de comerţ ruseşti capătă dreptul de a naviga liber prin strâmt ori; b) etapa stipulată în Tratatul de ia Adrianopol din 1829, prin care libertatea de navigaţie devine generală pentru toate statele, cu rezerva ca acestea să se afle în stare de pace cu Turcia; c) etapa inaugurată de Tratatul de la Unkiar Iskelesi din 8 iul. 1833, prin care Turcia se angaja să închidă strâmtorile pentru navele de război străine, cu excepţia celor ruseşti. Faza reglementăm bilaterale a navigaţiei prin strâmtori, care dădea câştig de cauză navelor militare ruseşti, a luat sfârşit odată cu Tratatul de la Londra din lui. 1841, care a scos de sub suveranitatea otomană problemele navigaţiei maritime prin Bosfor şi Dardanele, punându-le sub garanţia colectivă a puterilor europene. Odată cu tratatul amintit începe *faza reglementării internaţionale prin tratate multilaterale*. Ea a trecut succesiv prin mai multe etape. Astfel, Tratatul de la Paris din 18/39 mart. 1856, intervenit în urma războiului Crime ei, a declarat Marea Neagră demilitarizată şi neutră, deschisă marinei comerciale a tuturor naţiunilor; apele şi porturile sale sunt în chip hotărât şi pentru totdeauna interzise vaselor de război, fie ale puterilor riverane, fie ale oricăror altor puteri. La 13 mart. 1871 s-a încheiat la Londra un nou tratat

care, confirmând neutralizarea Mării Negre, dădea dreptul Rusiei, cu titlu de excepţie, de **a** avea o flotă în această mare. Principiul **a** fost reafirmat şi prin Tratatul încheiat la Congresul de la Berlin din 1878 (v.). Ca rezultat al războiului din 1877 – 1878, la Marea Neagră au apărut două noi state – România, care îşi obţinuse independenţa şi Bulgaria, care căpătase autonomia – interesate în mod deosebit în elaborarea unui regim juridic corespunzător intereselor lor. După primul război mondial, puterile occidentale, care până la acea dată au susţinut închiderea strâmtorilor pentru navele de război, şi-au schimbat brusc atitudinea, preconizând deschiderea lor absolută şi demilitarizarea. Acest lucru a fost consfinţit pe plan juridic prin Tratatul de la Sèvres (v.) din 1920, încheiat în urma înfrângerii suferite de Turcia alături de Puterile Centrale în primul război mondial. Turcia a fost astfel obligată să deschidă strâmtorile pentru navele comerciale şi militare ale tuturor statelor, atât în timp de pace, cât şi în timp de război. Controlul acestui regim a fost încredinţat unei comisii internaţionale – fără participarea Turciei. La 24 iul. 1923 a fost semnată Convenţia de la Lausanne (v.), care cuprinde trei principii de bază: libertatea completă de navigaţie a tuturor pavilioanelor comerciale şi militare, atât în timp de pace cât şi în timp de război; demilitarizarea strâmtorilor; internaţionalizarea lor. Convenţia a hotărât

crearea unui organism internaţional sub auspiciile Societăţii Naţiunilor – Comisia strâmtorilor – cu sediul la Constantinopol. Atribuţiile sale se rezumau numai la supravegherea navigaţiei. Acest regim a fost plasat sub garanţia colectiva a Consiliului Societăţii Naţiunilor. El s-a aplicat timp de 18 ani. La 20 iul. 1936* la Conferinţa de la Montreux (v.) a fost elaborată Convenţia de la Montreux **(v.),** care **a** stabilit un nou regim juridic al navigaţiei prin strâmtori, care este în vigoare şi astăzi.

STRUCTURA PIEŢEI EXTERNE, componenţa cererii şi a ofertei pe pieţele externe de mărfuri. S.pe a unei materii prime poate fi schematizată astfel: principalele ţari sau zone geografice furnizoare (oferta); principalele ţări sau zone geografice consumatoare (cererea); principalele sortimente (calităţi) oferite şi solicitate.

STUDENT, OPERAŢIUNEA v.

MARITZA, PLANUL

STUDIUL PIEŢEI EXTERNE, analizarea principalelor caracteristici ale pieţei externe, în strânsă legătură cu sarcinile de export. S.p «e. se face fie în profil teritorial (pe ţări), luându-se în considerare evoluţia principalilor indicatori macroeconomici ai ţărilor respective, fie pe mărfuri, caz în care se analizează producţia, consumul, stocurile şi preţurile mărfurilor în cauză. S.pe are un rol important în estimarea posibilităţilor de export, precum şi pentru realizarea unor importuri în condiţii de maximă

eficienţă.

STUPEFIANTE, substanţe toxice (opium, cocaină, morfină, derivatele acestora etc.) care acţionează asupra centrilor nervoşi, producând stări de inerţie fizică şi morală. Necesitatea luptei contra toxicomaniei şi traficului de a. constituie una din principalele probleme de igienă socială care trebuie să stea în atenţia tuturor factorilor interesaţi. Pentru a se pune capăt urmărilor îngrijorătoare provocate de folosirea drogurilor nocive s-a trecut la intensificarea măsurilor internaţionale şi naţionale contra traficului ilicit de a. Şi de substanţe psihotrope. Prin mai multe convenţii internaţionale, statele semnatare s-au obligat să controleze producţia de opium brut, să reglementeze importul şi exportul de opium manufacturat, să supravegheze comerţul cu opium medicinal şi derivatele sale (Convenţia de la Haga, din 1912, Convenţia de la Geneva, dinidâG). În 1961 a fost adoptată, la New York, Convenţia unică asupra’s. O.

SUBAMEND AMENT (în practica conferinţelor internaţionale), propunere de modificare a unui amendament **(v.)** prezentat de reprezentantul altui stat decât autorul amendamentului propus. S* adaugă sau suprimă ceva din enunţul amendamentului, fără însă a schimba în mod esenţial fondul acestuia S. se pune la vot înainte de a se vota amendamentul la care se referă. Dacă la acelaşi amendament s-au prezentat mai multe’s., se pune mai întâi la vot’s. care, în fond,

se îndepărtează cel mai mult de amendamentul iniţial şi apoi celelalte’s», în ordinea îndepărtării lor de la amendament.

SUBCOMITET, organism subsidiar creat de membrii unui organism internaţional având drept sarcină dezbaterea unor probleme specifice care nu sunt abordate pe larg în cadrul comitetului (comisiei) principal. Participarea la un s* este, în general, mai restrânsă, conducerea lucrărilor şi repartizarea posturilor de conducere făcându-se însă după aceleaşi principii de echilibru şi echitate ca şi în cazul organismelor principale”. În cadrul O.N.U., la stabilirea compoziţiei unui **8.** se ia în considerare principiul general al unei repartizări geografice echitabile a locurilor. Practica dezbaterii unor probleme în smerită a fi încurajată, întrucât în acest cadru se poate asigura o abordare aprofundată **a** diferitelor aspecte cu care este sesizat organismul principal căruia un anumit’s. Îi este subordonat.

SUBDEZVOLTARE, stare economică proprie multor ţări, caracterizată printr-un nivel foarte scăzut de dezvoltare a forţelor de producţie, situaţii cronice de disproporţii şi dezechilibre economice, relaţii de producţie anacronice, cu puternice rămăşiţe precapitaliste, dominaţia capitalului extern asupra vieţii economice interne ş.a. Întreaga amploare a fenomenului este ţlustrată sintetic de faptul că ţările în curs de dezvoltare (v.), în care trăieşte circa 70% din populaţia planetei, dispun doar de 30% din venitul

naţional al lumii. O asemenea situaţie, profund inechitabilă, este rezultatul nemijlocit al politicii imperialiste, colonialiste şi néocolonialiste, de dominaţie şi asuprire a popoarelor, de jefuire a bogăţiilor lor naţionale. De asemenea, fenomenele de criză economică şi financiară din relaţiile internaţionale, care au luat o deosebită amploare în ultimii ani, sunt consecinţa expansiunii unor state capitaliste pe seama altor state, îndeosebi a celor în curs de dezvoltare, ale căror posibilităţi de creştere sunt astfel afectate şi îngustate. În aceste condiţii, lichidarea’s., a decalajelor economice dintre ţările dezvoltate şi ţările în curs de dezvoltare constituie una din problemele stringente ale lumii contemporane de rezolvarea căreia depinde progresul şi pacea omenirii. Pentru lichidarea’s. se impune însă respectarea dreptului tuturor statelor de a fi stăpâne pe resursele lor naţionale şi asigurarea dezvoltării independente a economiei fiecărui popor. Procesul de lichidare a’s. implică convergenţa armonioasă a doi factori: eforturile proprii ale fiecărui popor din ţările în curs de dezvoltare şi realizarea unei colaborări şi cooperări internaţionale care să înlesnească, să sprijine şi să potenţeze aceste eforturi. Factorul hotărâtor al dezvoltării économico-social e îl constituie munca şi eforturile fiecărui popor, de care depind folosirea eficientă a mijloacelor şi resurselor proprii, precum şi a avantajelor colaborării internaţionale. În acest sens, aşa cum se subliniază în documentul privind „Poziţia

României cu privire la instaurarea unei noi ordini economice internaţionale” (v.), este necesar ca fiecare ţară angajată pe calea eliminării’s. să aloce, sistematic şi pe o lungă perioadă de timp, circa 25 – 30% din venitul naţional pentru dezvoltare şi, în cea mai mare parte, pentru obiective economice. Pornind de la considerentul că lichidarea’s. este o problemă globală, a cărei soluţionare prezintă interes pentru toate popoarele lumii şi de care depinde viitorul întregii comunităţi internaţionale, ţările rămase în urmă trebuie să beneficieze de un ajutor extern pentru dezvoltare (v.) mai substanţial, pe multiple planuri, material, financiar, tehnologic, inclusiv facilităţi comerciale în cadrul unei noi ordini economice, internaţionale care să favorizeze apropierea şi egalizarea nivelurilor de dezvoltare economică a statelor.

SUBIECTE DE DREPT INTERNAŢIONAL, participanţii la raporturile juridice internaţionale. Subiectul principal ai dreptului internaţional este *statul suveran.* Ceea ce caracterizează în primul rând raporturile juridice internaţionale este faptul că prin ele se soluţionează probleme ce interesează statele, se reglementează colaborarea statelor pe baza intereselor reciproce ale acestora. Chiar dacă unele raporturi juridice internaţionale afectează direct interese particulare ale unor persoane sau, grupuri de persoane (ex, reglementarea cetăţeniei, a statutului străinilor, colaborarea în vederea

asigurării drepturilor fundamentale ale omului etc.), ele formează totuşi numai obiectul acestor reglementări; realizarea lor se asigură prin legislaţia internă a statelor; persoanele vizate de asemenea norme nu-şi pot valorifica aceste drepturi decât prin intermediul statului lor. O situaţie specială o au în această privinţă organizaţiile internaţionale care, în virtutea scopurilor pentru care au fost înfiinţate, participă la raporturi juridice cu alte subiecte de drept. Se tinde astfel a se recunoaşte calitatea de a. de **d. le** acelor organizaţii care în conformitate cu statutul lor de organizare şi în limitele obiectivelor pe care le urmăresc pot participa la raporturi juridice internaţionale, pe baza acordurilor încheiate cu state sau cu alte organizaţii internaţionale.

SUBMARIN, unul din mijloacele importante ale războiului naval. După ce prin Tratatele de la Versailles, Neuilly şi Saint-Germain s-a interzis Germaniei, Bulgariei, Austriei şi Ungariei să mai deţină's., în cadrul celor două Conferinţe de la Washington şi Londra pentru limitarea armamentelor navale, întrunite în 1922 şi, respectiv, 1930, s-a pus problema reglementării acestui mijloc de luptă. La prima din aceste conferinţe s-a discutat principiul interzicerii folosirii's. pentru distrugerea navelor de comerţ, acestora rezervându-li-se numai rolul de mijloc de luptă contra navelor de război inamice. Convenţia respectivă nu a fost ratificată şi ea nu a intrat în vigoare. Prin Convenţia de la Londra din 1930, s.

au fost asimilate navelor de suprafaţă în acţiunea lor de luptă. Astfel, Convenţia le recunoaşte dreptul de acostare şi de vizită (v,), le limitează dreptul de distrugere a navelor comerciale la refuzul persistent de a se opri sau la rezistenţa activă la vizită, după asigurarea securităţii echipajului şi a documentelor de bord. Convenţia a intrat în vigoare la 31 dec. 1933. Prin Protocolul de la Londra din 1936, cunoscut şi sub denumirea de Protocolul pentru umanizarea războiului submarin, s-a permis aderarea şi a statelor terţe, neparticipante la Conferinţă. Astfel că la începutul celui de-al doilea război mondial erau părţi la acest tratat 36 de state, inclusiv România. Convenţia nu a fost respectată în timpul celui de-al doilea război mondial.

SUBPRODUCŢIA (SURCONTRACTAREA), formă de cooperare în prodito ţie, utilizată la nivelul întreprinderilor producătoare din aceeaşi ţară sau din ţări diferite. Într-o acţiune de a. o întreprindere, numită ordonatoare, care realizează anumite produse finite complexe, încredinţează uneia sau mai multor întreprinderi, numite subcontractante, realizarea, după proiectele şi metodele sale de lucru, a unor repere sau subansamble care urmează să fie înglobate în produsul finit. Obiectul’s. Îl reprezintă mai ales procese de fabricaţie care presupun tehnici complexe, realizarea produselor finite implicând repere şi subansamble din cele mai diferite. O primă formă, şi cea mai importantă, a» este *de*

specialitate: întreprinderea ordonatoare recurge la subcontractanţi de specialitate atunci când nu găseşte oportun să integreze o anumită activitate în fluxul său tehnologic, deoarece această activitate poate fi efectuată cu cheltuieli mai reduse, şi deci mai rentabil, de către o întreprindere specializată din ţara ordonatoare sau din altă ţară. ~ *de capacitate*, formă a’s. prin care întreprinderea ordonatoare, a cărei capacitate de producţie a devenit insuficientă comparativ cu cererea susţinută pentru un anumit produs, încredinţează unei întreprinderi similare, inclusiv din altă ţară, a cărei capacitate este incomplet folosită, fabricarea unor repere, subansamble, produse etc.

SUB SPERAŢI, expresie latină cu sensul „în speranţa sau sub rezerva ratificării” care indică rezerva pe care o face un agent diplomatic (v.), participant la anumite tratative, în situaţia în care nu este autorizat să accepte definitiv, în numele guvernului său, anumite propuneri, cărora el le dă asentimentul personal.

SUBSTITUIREA IMPORTURILOR, proces prin care mărfurile şi serviciile procurate în mod curent din import sunt înlocuite cu mărfuri şi servicii similare furnizate de economia naţională. S.i. reprezintă o cerinţă a creşterii eficienţei economice de ansamblu, prin valorificarea la maximum a potenţialului material şi uman de care dispune o ţară, precum şi a diminuării efortului valutar pentru efectuarea importurilor. Fiind însoţită de creşterea continuă a exporturilor, **B.i.** reprezintă **o** cale importantă pentru reducerea sau eliminarea deficitelor comerciale şi realizarea unui echilibru în balanţa de plăţi externe. În România, **cui**. Şi limitarea importurilor la strictul necesar reprezintă un obiectiv de bază al politicii economice în perioada actuală.

SUBVENŢIE DE EXPORT, avantaj financiar şi fiscal acordat de stat firmelor producătoare şi exportatoare în scopul încurajării vânzărilor de mărfuri şi servicii în străinătate. S. de e. poate fi acordată fie direct, prin efectuarea unor plăţi nerambursabile în bani, fie indirect, prin scutiri sau reduceri de taxe fiscale şi financiare, în cazul aprovizionării cu materii prime, operaţiunilor de transport etc. S «de e. este acordată, în general, atunci când interesele statului impun pătrunderea cu produse noi pe unele pieţe externe, susţinerea unor produse în situaţii conjuncturale nefavorabile, lupta împotriva concurenţei etc. Aplicată pe scară largă şi pe perioade lungi de timp, s. de e. devine neavantajoasă pentru statele

care o practică, contribuind la diminuarea eficienţei economice a exporturilor. Întrucât adesea’s. de e. duce la practicarea preţurilor de dumping **(v.),** ea este considerată, în principiu, pe plan internaţional, ca o formă de concurenţă neloială. Cu toate acestea, ea este practicată frecvent, în special de către ţările capitaliste industrializate.

SUBVENŢIE ECONOMICĂ, formă de finanţare nerambursabilă, utilizată de guverne ca instrument al politicii economice. Prin acordarea de a. ce se urmăreşte susţinerea rentabilităţii unor întreprinderi din sfera productiva (industrie, agricultură, transporturi), stimularea exporturilor şi sporirea competitivităţii produselor exportate, încurajarea investiţiilor într-o anumită ramură economică, reducerea costului vieţii prin atenuarea presiunilor inflaţioniste, protejarea industriei naţionale etc. S.e* constau în suportarea de către stat a unei părţi din costul mijloacelor de producţie importate (echipamente industriale, animale de rasă superioară, seminţe selecţionate etc.), suportarea diferenţei dintre costurile de producţie şi preţurile de desfacere a produselor către populaţie (Ia combustibili, la produsele alimentare etc.), acoperirea diferenţei dintre costuri şi preţurile de export – măsură care permite livrarea unor produse pe piaţa externă la preţuri de dumping etc.

SUBVERSIUNE, act prin care se urmăreşte răsturnarea ordinii publice, juridice sau sociale ale

unui stat de către un alt stat, prin incitarea la dezordini sau propagarea de ştiri tendenţioase. Se ameninţă independenţa statelor şi subminează valorile lor culturale, sociale şi politice, fiind contrară normelor şi principiilor D.I.C. Conceptul de a. implică organizarea şi încurajarea de acte de război civil sau acte de terorism pe teritoriul unui alt stat, sprijinirea sau participarea la ele, sau tolerarea pe teritoriul propriu a unor activităţi organizate în scopul comiterii unor astfel de acte, când acestea implică folosirea forţei sau ameninţarea cu forţa, precum şi organizarea, ajutorarea, incitarea, finanţarea, încurajarea sau tolerarea activităţii armate subversive sau troriste, destinate a schimba prin violenţă regimul unui alt stat, precum şi intervenţia în luptele interne ale altui stat.

SUCCESIUNE (în relaţiile internaţionale), transmiterea unor drepturi şi obligaţii ale unui stat către alt stat. O asemenea transmitere poate interveni ori de câte ori apar schimbări în structura unui stat, în sensul schimbării suveranităţii asupra unui teritoriu, ca în cazul constituirii unor state noi ca urmare a fuziunii sau dezmembrării ori în cazul unor transferări de teritorii, sau în cazul apariţiei unor noi subiecte de drept internaţional în procesul eliberării popoarelor de sub dominaţia colonială. Problemele care se pun în materia e. statelor pot fi grupate astfel. În materie de tratate; s» în drepturile şi obligaţiile decurgând din alte surse decât

tratatele; s. la calitatea de membru al organizaţiilor internaţionale. Fiecare din cele trei laturi trebuie examinată în raport de principiile dreptului popoarelor de a dispune de ele însele şi egalităţii suverane. Astfel, de ex. În cazul apariţiei unui nou stat, acesta, în virtutea suveranităţii sale, va manifesta o anumită atitudine faţă de tratatele, drepturile şi obligaţiile asumate de statul anterior. În consecinţă, transmisiunea va putea fi refuzată, noul stat având dreptul de a opera o selecţie şi a înceta aplicarea tratatelor, a drepturilor şi obligaţiilor care nu sunt conforme cu principiile fundamentale ale dreptului internaţional şi contravin intereselor sale, cum sunt în primul rând cele incompatibile cu exerciţiul deplin al noii suveranităţi, cu noul său statut juridic. **S.** nu înseamnă desfiinţarea de plin drept a tuturor tratatelor încheiate, a drepturilor şi obligaţiilor asumate de statul predecesor, dar nici continuitatea absolută între vechiul şi noul stat. Ea deschide noului stat posibilitatea unor opţiuni pe care, în virtutea suveranităţii sale, le va exercita prin acte unilaterale de voinţă ori prin încheierea unor noi tratate, acorduri. În ceea ce priveşte calitatea de membru al organizaţiilor internaţionale, aceasta nu se dobândeşte prin ci printr-un act de voinţă al noilor state, potrivit unor proceduri prevăzute de statutele organizaţiilor pentru fiecare dintre statele care vor să devină membre.

SUD, PLANUL proiectul iniţial de operaţii al

armatei nipone în cei de-al doilea război mondial. A fost ratificat de Consiliul suprem de război la consfătuirea din 6 sept. 1941. Prevedea, într-o primă fază, atacarea prin surprindere şi nimicirea flotei americane în baza navală de la Pearl Harbor; debarcări simultane în Filipine (Luzon), Guam, Hong-Kong, Borneo şi Malaya. În faza a doua; extinderea cuceririlor către Manila şi Mindanao, Wake, Singapore, Siam; cucerirea Jawei şi a Sumatrei; atacarea Birmaniei şi ocuparea ins. Andaman. Agresiunea Japoniei a început la 7 dec. 1941, când avioanele unei puternice escadre de portavioane au atacat prin surprindere flota americană, producându-i pierderi imense; concomitent au început acţiunile pentru cucerirea teritoriilor prevăzute în planul **S.** Forţele armate japoneze au pricinuit aliaţilor pierderi mari în oameni, avioane şi nave. Cu excepţia insulelor Hawaii, Japonia a pus stăpânire pe toate bazele navale şi aeriene militare mai importante ale aliaţilor din partea de V a Oo. Pacific şi pe un teritoriu enorm, cu inepuizabile resurse de materii prime, cu mare importanţă economică şi strategică. Succesele spectaculoase ale japonezilor se explică prin faptul că aliaţii au fost surprinşi nepregătiţi şi nu şi-au coordonat eforturile.

SUDAN (denumirea oficială: *Jumhüriyat **ad**Dlmüqrätlya as-Süd* un = *Republica Democratica Sudan*), stat situat în partea central-nord-estică a Africii, cu ieşire la M. Roşie,

învecinat cu Egipt, Etiopia, Kenya, Uganda, Zair, Imperiul Centraâriean, Ciad şi Libia. Suprafaţa; 2.305.813 kmp. Populaţia (1975): 17.760.000 loc. Capitala: *Khartoum*, 1.000.000 loc. (1973, cu suburbiile). Limba oficială: arabă.

Moneda: 1 Sudanese Pound = 100 Piastres = 1.000 Millièmes. *Istoric*. În antichitate pe teritoriul de azi al S. se constituie statul sclavagist Nubia, supus în repetate rânduri de faraonii Egiptului. În sec. 8– 7 î.e.n. statul Nubia stăpâneşte Egiptul. În sec. 8 – 9 în N ţării pătrund triburi arabe de beduini, care au adus islamismul, în sec. 15 – 16 în S. se constituie câteva sultanate musulmane (Sennar, Darfur). În 1819 – 1822 teritoriul S. este cucerit de Egipt, care încurajează şi pătrunderea britanicilor. Până în 1899 S. aparţine nominal Imperiului otoman. În 1881 are loc răscoal a populară a „mahdiştilor”, în cursul căreia se pun bazele unui stat feudal centralizat independent. În 1899 se instituie o administraţie comună anglo-cgipteană (condominium), în timpul căreia S. este „de facto” colonie britanică. În 1951 condominiul este denunţat de Egipt, trupele anglo-cgipteno părăsind în 1954 teritoriul S. La 1 ian. 1956 S* îşi proclamă independenţa de stat. La 25 mai 1969 puterea este preluată de un Comitet Revoluţionar în frunte cu generalul Gaafar El Nimeiry, care proclamă Republica Democratică S. Un conflict armat izbucneşte în 1955 între populaţia majoritară islamică şi populaţia neagră din provinciile sudice ale ţării, care sfârşeşte prin

reconcilierea acestora în 1973. *Organizarea de stat*: republică prezidenţială. S. Întreţine relaţii diplomatice cu 85 de state (1976) şi este membru în 67 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România.* La 2 ian. 1956 România este unul din primele state care recunoaşte independenţa noului stat sudanez, relaţiile diplomatice cu S. fiind stabilite la scurt timp după aceasta (17 ian. 1956) la nivel de ambasadă. La 1 febr. 1961 România a deschis la Khartoum o agenţie economică. La 1 febr. 1961 între cele două ţări este semnat primul Acord comercial, care prevede acordarea reciprocă a clauzei naţiunii celei mai favorizate. Relaţiile diplomatice româno-sudaneze sunt întrerupte la 20 aug. 1969 şi restabilite la 21 dec. 1971, la nivel de ambasadă, în perioada următoare, relaţiile româno-sudaneze au cunoscut o evoluţie continuu ascendentă. Un rol hotărâtor în dezvoltarea acestor relaţii l-a avut schimbul de vizite la cel mai înalt nivel: vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în S. (30 mart. – 2 apr. 1972) şi vizita preşedintelui Gaafar El Nimeiry în România (2 – 6 apr. 1973). Declaraţia solemnă comună semnată de cei doi preşedinţi (6 apr. 1973) a conferit noi dimensiuni relaţiilor românosudaneze, aşezându-le pe o bază stabilă, trainică şi de perspectivă. Beneficiind de un cadru politico-juridic larg, în care un loc important îl ocupă Acordul de cooperare economică şi tehnică (1 apr. 1972), Acordul comercial pe termen lung (1 apr. 1972), Convenţia

consulară (5 apr. 1973), Convenţia sanitar-veterinară (29 aug. 1974), relaţiile de prietenie şi colaborare dintre România şi S. au parcurs un proces de continuă amplificare şi diversificare.

SUDAN NAŢIONAL NEWS AGENCY (SUNA), agenţie naţională de presă din Sudan, creată în 1971, cu sediul la Khartoum.

SUEDIA (numele oficial: *Konungariket Sverige = Regatul Suediei),* stat situat în N Europei, cuprinzând cea mai mare parte a Pen. Scandinave, învecinat cu Norvegia şi Finlanda. Suprafaţa: 449.750 kmp. Populaţia (1977): 8.268.000 loc. Capitala: *Stockholm,* 1.353.359 loc. (1976, aglomeraţia urbană). Limba oficială: suedeza.

Moneda: 1 Krona (Coroana) = 100 Öre. *Istoric*. Pe teritoriul S., locuit din antichitate de triburi germanice, se constituie în sec. 11 un stat feudal suedez timpuriu unificat, care în sec. 12 – 13 cucereşte Norvegia, Islanda şi Finlanda. În 1389 acesta încheie cu Danemarca o uniune personală cunoscută sub numele de Uniunea de la Kalmar (1397 – 1523). În 1523, după destrămarea Uniunii, S* devine regat independent. În sec. 17 S. ajunge o mare putere europeană, hegemon în M. Baltică şi Scandinavia. Participă la războiul de 30 de ani (1618 – 1648), poartă războaie împotriva Poloniei, Danemarcei şi Rusiei. Înfrântă în războiul nordic (1700 – 1721), pierde supremaţia în M. Baltică. În epoca războaielor napoleoniene, S. este aliată a Marii Britanii şi cedează Rusiei Finlanda. Prin Pacea de la Kiel (1814) obţine de la

Danemarca Norvegia, de care este legată printr-o uniune personală până în 1905. Din 1814 S. nu a mai participat la niciun conflict armat, păstrându-şi neutralitatea şi refuzând să adere la blocuri militare. *Organizarea de stat:* monarhie constituţională ereditară. S. Întreţine relaţii diplomatice cu 130 de state (1976) şi este membră în 94 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Relaţiile româno-suedeze au o îndelungată tradiţie. În perioada uniunii personale cu Norvegia s-au creat în ţările române cinci viceconsulate ale uniunii, care serveau interesele comerţului şi navigaţiei. Primul consulat român pentru S «şi Norvegia a fost înfiinţat la Stockholm la 6 mart. 1880. Ulterior, sunt înfiinţate consulate onorifice la Göteborg (19 dec. 1889) şi Malmö (12 dec. 1901). Până în 1898 contactele diplomatice între cele două state se realizau prin miniştrii plenipotenţiari ai acestora la Viena, iar după această dată prin miniştrii de la Berlin. Relaţiile diplomatice între România şi S. s-au stabilit la 18 mart. 1916, la nivel de legaţie (data acreditării reprezentantului suedez la Bucureşti). Relaţiile economice în creştere au determinat încheierea unor înţelegeri, care să faciliteze aceste legături între care învoiala pentru orânduirea provizorie a legăturilor comerciale (18 dec. 1922): Aranjamentul comercial provizoriu (26 iul. 1930), Convenţia de comerţ şi navigaţie (7 oct. 1931). În perioada interbelică, S. a deschis mai multe consulate onorifice în România, iar

România a înfiinţat un consulat onorific la Hälsingborg (1 aug. 1929). Activitatea acestora a încetat în 1948. La 31 ian. 1964 relaţiile diplomatice au fost ridicate la nivel de ambasadă. În anii care au urmat raporturile româno-suedeze au cunoscut un continuu curs ascendent, marcat prin schimbul de vizite la nivelul primilor miniştri ai celor două ţări (în S. 8 – 11 apr. 1968; în România

11 – 15 apr. 1969). O serie de acorduri şi convenţii reglementează pe plan juridic relaţiile prieteneşti şi de colaborare statornicite între cele două ţări: Acordul privind transporturile rutiere de mărfuri (1 mart. 1967), Acordul privind desfiinţarea vizelor de intrare-ieşire pentru călători (8 apr. 1959), Acordul comercial pe termen lung (10 mai 1973), Convenţia consulară (12 febr. 1974). Contactele şi consultările la diferite niveluri, între care vizita ministrului de externe al S. În România (lui. 1975) au contribuit la asigurarea unui curs pozitiv al relaţiilor bilaterale şi la o bună conlucrare a celor două ţări pe arena internaţională.

SUME COMPENSATORII ÎN C.E.E. (SUME MONETARE COMPENSATORII), sume băneşti, reprezentând taxe şi restituiri, utilizate în cadrul politicii agricole comune a ţărilor membre ale C.E.E. Scopul’s.e. este de a menţine unicitatea preţurilor produselor agricole în C.E.E. În acest scop, în comerţul intracomunitar cu produse agricole diferenţele de preţ care rezultă din

evoluţia cursurilor de schimb ale valutelor ţărilor membre se compensează prin operaţiuni cu bugetul C.E.E. Acest procedeu de compensare a fost utilizat iniţial în 1969, odată cu devalorizarea francului francez; în mai 1971, după flotarea mărcii vest-germane şi guldenului olandez, Consiliul ministerial al C.E.E. a introdus un sistem de a.c. pentru aceste valute, sistem generalizat, începând cu ian. 1972, datorită instabilităţii valutare – pentru toate valutele ţărilor membre ale C.E.E. După modalitatea de calcul, se pot distinge trei categorii de a.c. *stabile*, între ţările membre ale sistemului vest-european de flotare concertată (v.); *variabile,* în cazul ţărilor membre ale C.E.E, ale căror valute nu participă la sistemul vest-european de flotare concertată; *de aderare*, pentru uniformizarea nivelului preţurilor agricole în cele trei ţări (Anglia, Danemarca, Irlanda), care au aderat ulterior la C.E.E. S, e. se calculează pentru fiecare ţara în parte şi se comunică săptămânal de către Comisia executivă **a** C.E.E.

SUNA, v. SUDAN NAŢIONAL NEWS **AGENCY.**

SUPRAÂKBITRU, preşedintele colegiului de arbitri desemnat de arbitri în procedura constituirii tribunalului de arbitraj. V* şi *C.P.A.*

SUPRATAXĂ LA IMPORT, taxă au plimentară, percepută la importul unei ţări, în piua faţă de taxele vamale. Introducerea’s. **la** h este permisă de statutul G.A.T.T. numai în situaţii de deficite substanţiale alo balanţelor de plăţi şi pentru

perioade liinitate de timp. **S. Ia h** are drept scop limitarea sau reducerea importurilor pentru echilibrarea balanţelor comerciale şi de plăţi. S. la i. se aplică tuturor importurilor sau numai anumitor grupe de mărfuri importate, de obicei celor manufacturate, S. **la** *cu* constituie o măsură extremă, în perioada postbelică existând puţine cazuri în care s-a apelat la ea (de ex. În Anglia în anii 1964 – 1966 a fost impusă o suprataxă de 15%, iar în S.U.A. din aug, până în dec. 1971 o suprataxă de 10%).

SUPUŞENIE, apartenenţa unei persoane, supusul (sudit, Untertan) la un stat. Spre deosebire de cetăţenie, să nu implică şi dreptul de a participa la exercitarea puterii de stat. Legăturile colonialiste oferă exemple moderne despre deosebirea dintre cetăţeni şi supuşi. Astfel, resortisanţii unei colonii sau unui protectorat britanic erau supuşi britanici – şi călătoreau în străinătate cu paşaport britanic dar nu erau cetăţeni bri tanici.

SURINAM (denumirea oficială: *Suriname),* stat situat pe coasta de NE a Americii de Sud, la Oc. Atlantic, învecinat cu Guyana, Brazilia şi Guyana Franceză. Suprafaţai 163.265 kmp. Populaţia (1976) 3.440.000 loc.

Capitala* *Paramaribo*, 180.000 loc.

(1976). Limba oficială: olandeza. Moneda: 1 Suriname Gulden = 100 Cents. *Istoric*. Populat de triburi amerindiene, teritoriul S. este descoperit de Golumb în 1498. Primii colonişti europeni care

se stabilesc aici către mijlocul sec. 17 simt olandezi şi englezi. În urma tratatului de pace angloolandez de la Breda (1667) englezii cedează teritoriul Olandei, S» devenind posesiune olandeză (colonie) cunoscută după 1816 sub numele de Guyana Olandeză. Totuşi, englezii mai stăpânesc teritoriul în perioadele 1799 – 1802 şi 1804 – 1816. În anul 1949, **S,** primeşte o autonomie relativă, iar potrivit Cartei Regatului Olanda, intrată în vigoare la 29 dec. 1954, Să devină un teritoriu autonom, parte integrantă a Regatului Olandei. La 26 nov* 1975, **S»** îşi proclamă independenţa de stat. *Organizarea de stat:* republică. S»

Întreţine relaţii diplomatice cu 13 state (1976) şi este membru în 14 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Între România şi **S.** s-au stabilit relaţii diplomatice la 25 nov. 1975, la nivel de ambasada.

SUSPENDAREA OSTILITĂŢILOR, încetarea temporară a operaţiilor militare, pe termen foarte scurt şi în scopuri strict militare şi locale (de ex, pentru îngroparea morţilor, strângerea răniţilor, negocieri privind predarea unei localităţi etc.). S.o s-o stabileşte prin înţelegere între comandanţii militari locali. În sens larg, B, o poate însemna şi încetarea temporară a ostilităţilor pe o durată ne determinată, ca rezultat al unui armistiţiu (v.) încheiat de beligeranţi.

SUVERANITATE, atribut fundamental al statului ce se caracterizează prin deplina

independenţă a puterii fie stat faţă de orice alt stat, şi care îşi găseşte expresia în dreptul statului de a-şi stabili şi înfăptui în mod liber şi potrivit voinţei sale politica internă şi externă, fără niciun amestec, din afară. Statul este singurul care, în limitele teritoriului său, are dreptul la supremaţie, neputându-se exercita pe acel teritoriu autoritatea vreunui alt stat. S. este inalienabilă şi indivizibilă. Caracterul inalienabil al’s. constă în aceea că nu poate exista un stat independent atunci când acesta cedează ori îşi transferă unele dintre atributele sale fundamentale altor state, ceea ce ar echivala cu ştirbirea’s. sale. Nu se poate vorbi de un stat cu adevărat suveran atunci când, abandonându-şi anumite prerogative ale’s. sale, nu mai are puterea de decizie asupra unor probleme politice, economice sau de altă natură din ţara sa. De aceea, trebuie combătute cu tărie acele teorii sau concepţii în legătură cu aşa-zisa’s „Relativă” sau „limitată”, care propagă teza că în lumea contemporană interesele colaborării prevalează asupra’s. Şi, în consecinţă, se impune ca statele să cedeze unele din atributele propriei’s. pe seama unor organisme sau organizaţii internaţionale cu caracter suprastatal. S, este indivizibilă în sensul că statul, deţinător al’s., este în acelaşi timp şi cel ce o exercită. $. implică respectarea integrităţii teritoriale, fiecare stat bucurându-se de integritatea şi inviolabilitatea teritoriului său, iar celelalte state fiind obligate să le respecte. Încălcarea integrităţii

teritoriale a statelor constituie o violare brutală a’s. acestora şi una dintre principalele cauze care pun în pericol pacea şi securitatea internaţională. Fiind independent faţă de celelalte state, fiecare stat are în acelaşi timp obligaţia de a respecta’s. acestora. Asigurarea coexistenţei paşnice a statelor, realizarea cooperării internaţionale cât şi soluţionarea problemelor complexe ale lumii contemporane, fac necesară respectarea reciprocă de către state a’s* şi independenţei lor. Exercitarea de către un stat, în mod arbitrar, a propriei sale se şi independenţe, în dauna altor state, prin folosirea forţei sau a altor mijloace de constrângere, înseamnă negarea’s. acestora din urmă, în scopul realizării intereselor sale, întemeiate pe recunoaşterea dreptului celui mai puternic. Astfel de practici, contrare intereselor popoarelor şi periculoase pentru pacea şi securitatea internaţională, stau la baza politicii de forţă şi dictat şi sunt repudiate de majoritatea covârşitoare a statelor lumii. În virtutea’s. lor, statele sunt egale în drepturi, niciun stat neputând pretinde o situaţie privilegiată în raporturile cu alte state şi nu poate practica discriminări în relaţiile sale externe, sub pretextul întinderii sale teritoriale, a numărului populaţiei, a puterii economice şi militare, ori a răspunderilor ce îi revin în menţinerea păcii şi securităţii internaţionale. Din punct de vedere istoric, s. a apărut odată cu statul, fiind un atribut al tuturor tipurilor de stat cunoscute de omenire. Conţinutul

său social-politic s-a schimbat în raport de baza economică şi suprastructura societăţii în diferitele ei etape de dezvoltare, precum şi de tipurile istorice de stat ce s-au succedat. Spre deosebire de orânduirile întemeiate pe exploatare, unde-s. era exercitată de clasele dominante în vederea satisfacem intereselor lor egoiste de clasă, în socialism’s. are un conţinut calitativ nou, fiind exercitată în interesul întregului popor din ţara respectivă şi al cauzei păcii şi colaborării dintre popoare. În virtutea 8 «lor, statele socialiste exercită conducerea asupra întregii activităţii economice, sociale, politice şi spirituale din ţările lor, îndeplinindu-şi astfel rolul de principale instrumente de edificare a societăţii socialiste. Atribut esenţial al statului, se constituie totodată unul dintre principiile fundamentale ale D.I.C., care se afirmă tot mai puternic în raporturile dintre state şi este consacrat ca atare prin numeroase norme de drept internaţional. În Declaraţia asupra principiilor de drept internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea dintre state, adoptată la 24 oct. 1970 de Adunarea Generală a O.N.Ü., se arată că: „toate statele se bucură de egalitate suverană. Ele au drepturi şi obligaţii egale şi sunt membre egale ale comunităţii internaţionale, indiferent de deosebirile de ordin economic, social, politic sau de altă natură”. Declaraţia precizează că egalitatea suverană a statelor include îndeosebi următoarele elemente: a) statele sunt din punct de

vedere juridic egale; b) fiecare stat se bucură de drepturile inerente deplinei’s.; c) fiecare stat are obligaţia de a respecta personalitatea altor state; d) integritatea teritorială şi independenţa politică a statului sunt inviolabile; e) fiecare stat are dreptul de a alege şi dezvolta în mod liber sistemul său politic, social-economic şi cultural; f) fiecare stat este obligat să se achite în întregime şi cu bună credinţă de obligaţiile sale internaţionale şi să trăiască în pace cu celelalte state. Prin conţinutul şi implicaţiile sale, principiul respectării’s. Îşi găseşte expresia şi în celelalte principii fundamentale, ale dreptului internaţional cum sunt: egalitatea în drepturi, neamestecul în treburile interne, renunţarea la folosirea forţei şi la ameninţarea cu forţa, respectarea integrităţii teritoriale, avantajul reciproc ş.a. Respectarea’s. Şi independenţei statelor este organic legată în zilele noastre de procesul de democratizare a relaţiilor internaţionale (v.) şi de statornicirea unei noi ordini economice şi politice internaţionale (v.) „Odată cu afirmarea tot mai puternică în viaţa internaţională a principiilor noi ce stau la baza relaţiilor internaţionale au apărut o serie de teorii şi doctrine burgheze care încearcă să acrediteze ideea că’s. este un concept depăşit de realităţile internaţionale ce şi-a pierdut semnificaţia sa adevărată sau care este incompatibilă cu posibilitatea înfăptuirii cooperării internaţionale. Astfel de teorii sunt contrazise de practica vieţii internaţionale, ele ignorând legile obiective ce

stau la baza dezvoltării societăţii omeneşti şi a raporturilor dintre state. Ele neagă lupta tot mai hotărâtă a popoarelor pentru libertate, independenţa şi afirmare de sine stătătoare, cât şi tendinţele pozitive ce se manifestă din ce în ce mai viguros în lume. România acţionează cu consecvenţă pentru afirmarea şi promovarea principiului’s* şi independenţei naţionale, pentru instaurarea unor noi relaţii în lume, care să asigure întărirea colaborării şi înţelegerii între toate statele, dezvoltarea liberă, de-sine-stătătoare a fiecărui popor, edificarea unei noi ordini economice şi politice mondiale, triumful păcii şi securităţii pe întreg globul pământesc. La baza raporturilor sale cu celelalte state, România aşază principiile deplinei egalităţi în drepturi, respectării independenţei şi s. naţionale, neamestecul în treburile interne şi avantajului reciproc, al renunţării la folosirea forţei şi la ameninţarea cu forţa. Prin întreaga sa politică externă, România aduce o contribuţie de seama la afirmarea tot mai viguroasă în viaţa internaţională a normelor şi principiilor de bază ale noilor relaţii internaţionale, la a căror temelie stă dreptul fiecărei naţiuni de a fi stăpână pe destinele sale. ~ *permanentă*, termen care subliniază caracterul deplin, continuu şi inalienabil al’s. Este folosit, între altele, pentru a exprima integralitatea’s. asupra resurselor naturale. ~ *p.* asupra resurselor naturale include: dreptul statelor de a folosi, fără îngrădiri, resursele lor naturale pentru realizarea

ţelurilor pe care şi le propun în vederea propriei dezvoltări, dreptul de control al statelor asupra exploatării şi punerii în valoare a resurselor proprii, dreptul statelor de a legifera, liber de orice ingerinţă exterioară, exploatarea şi comercializarea resurselor lor naturale. Termenul se foloseşte curent în dreptul internaţional, ca urmare a folosirii sale în dezbaterile din Adunarea Generală a O.N.U. Şi în reuniunile internaţionale în care s-a dezbătut chestiunea’s. asupra resurselor naturale. Potrivit Cartei drepturilor şi îndatoririlor economice ale statelor (v.) „fiecare stat are dreptul şi va exercita liber deplina suveranitate permanentă, inclusiv posesie, folosinţă şi dispoziţie asupra tuturor bogăţiilor sale, resurselor naţionale şi activităţilor economice”. El are „dreptul de a reglementa investiţiile străine din cadrul jurisdicţiei sale naţionale în conformitate cu legile şi reglementările sale, cu obiectivele şi priorităţile naţionale, şi de a-şi exercita autoritatea asupra lor”. ~ *teritorială*, parte integrantă a’s*, instituţie fundamentală a dreptului internaţional, cuprinzând ansamblul drepturilor suverane ale unui stat asupra teritoriului său. Teritoriul este un element constitutiv al statului, iar exercitarea’s. asupra teritoriului este una din părţile cele mai importante ale principiului’s. ~ *t.* reclamă în primul rând respectarea integrităţii teritoriului fiecărui stat de către oricare alt stat. În baza normelor dreptului internaţional în vigoare,

teritoriul unui stat nu poate face obiectul unei ocupaţii militare, al unei dobândiri de către un alt stat ca urmare a folosirii forţei sau ameninţării cu forţa, iar orice asemenea dobândire nu va fi recunoscută ca legală. Potrivit acestor norme fiecare stat trebuie să se abţină de la orice acţiune destinată să rupă, total sau parţial, unitatea naţională şi integritatea teritorială a altei ţări sau altui stat; este interzisă orice acţiune de dezmembrare sau ameninţare a unităţii politice sau integrităţii teritoriale a altui stat. Declaraţia privind principiile care guvernează relaţiile dintre statele participante adoptată de Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa, inclusă în Actul final al Conferinţei semnat la 1 aug. 1975, a înscris ~ *t.* a statelor ca principiu distinct. Statele participante s-au angajat să-şi respecte reciproc ~ i. Şi, în consecinţă, să se abţină de la orice acţiune îndreptată împotriva ~ independenţei politice sau unităţii oricărui stat participant, şi, în special, de la orice acţiune de acest gen care ar constitui o ameninţare cu forţa sau folosirea forţei. Ele s-au angajat, de asemenea, să se abţină de la orice acţiune care ar face teritoriul altui stat participant obiect al unei ocupaţii militare sau al altor măsuri directe sau indirecte de folosire a forţei, sau obiect al unei dobândiri prin asemenea măsuri sau ameninţarea cu ele; orice asemenea ocupaţie sau dobândire teritorială nu va fi recunoscută ca legală. ~ *t.* postulează caracterul exclusiv al exercitării’s. de către un stat pe teritoriul său şi

neadmiterea exercitării puterii de către un alt stat pe acest teritoriu.

SUZERAN, SUZERANITATE, termeni împrumutaţi din dreptul feudal şi folosiţi în dreptul internaţional pentru a desemna raporturile dintre statul mai puternic şi statele vasale acestuia. În dreptul feudal suzeranul era un mare senior care, atribuind părţi din feuda sa unor seniori vasali, exercita asupra acestora o autoritate politico-juridică numită suzeranitate. În dreptul internaţional termenul de suzeran se aplică Imperiului otoman în raporturile acestuia cu statele vasale, în această situaţie s-au găsit Moldova şi Ţara Românească începârul de la mijlocul sec. 16 şi până la Războiul de independenţa din 1877, iar Transilvania din aceeaşi perioadă şi până la

Pacea de la Karlowitz (1699), când a devenit o provincie a Imperiului habsburgic. Suzeranitatea presupune o autonomie internă, odată cu ştirbirea suveranităţii externe. Regimul dominaţiei otomane asupra ţărilor române (*dominaţia otomană)* nu a însemnat o substituire a formelor proprii vieţii de stat cu instituţii politice otomane – cum a fost cazul regimului de cârmuire nemijlocită pe care Poarta l-a impus popoarelor la sud de Dunăre. Luptele de eliberare de sub jugul turcesc, care au fost duse de masele populare asuprite în tot timpul dominaţiei otomane, au reuşit până la urmă să înlăture suzeranitatea Porţii. Tratatul de la San Stefano (v.) şi cel adoptat de Congresul de la

Berlin (1878) (v.) au consfinţit şi pe plan extern independenţa statului român cucerită prin războiul de neatârnare.

SVALBARD» INSULELE arh. În

Oc. Îngheţat, format din arh. Spitsbergen şi ins. Ursului (Björngya), situat la circa 600 km de coasta septentrională a Norvegiei. Suprafaţa: 62.049,5 kmp (din care ins. Spitsbergen 39.434,5 kmp, ins. Ursului 179 kmp). Populaţia (1975): 9887 loc. Centrul administrativ: *Longyearbyen*, 1140 loc. (1955). Limba oficială: norvegiana. Moneda: 1 Krone (Coroana) = 100.0 re. *Istoric*. Cunoscute şi descoperite de vikingi în sec. 12, ins. S. sunt redescoperite în iun. 1596 de navigatorul olandez Villen Barents. Prin Tratatul de pace de la Paris (3 febr. 1920), ins. S. sunt atribuite Norvegiei, iar la 14 aug. 1925 sunt oficial declarate teritoriu autonom, parte integrantă **a** Regatului Norvegiei.

SVENSKA NYHETSBYRAB, agenţie de presă din Suedia, având sediul la Stockholm.

SWAP, schimb reciproc de valute între autorităţile monetare ale ţărilor capitaliste dezvoltate; troc valutar. *Acorduri de* acorduri încheiate între băncile centrale din două ţări capitaliste dezvoltate, fiecare obligându-se să pună la dispoziţia celeilalte corespondentul unei anumite sume din valuta sa proprie, pe o anumită perioadă de timp, de obicei până la un an; la sfârşitul perioadei de valabilitate a acordului are loc operaţiunea inversă. Acordurile se pot prelungi

la buna înţelegere a părţilor şi ele sunt destinate să sporească rezervele oficiale de valute convertibile ale ţărilor semnatare, în vederea echilibrării temporare a balanţelor de plăţi, a sprijinirii cursului valutei naţionale etc. *A. de* ~ au început să fie practicate în perioada postbelică, primul fiind încheiat în 1962 între Franţa şi S.U.A., ele cunoscând o deosebită diversificare între anii 1962 – 1973, când s-a creat o adevărată „reţea de a". Între băncile centrale ale Grupului celor 10 (v.), pe această cale rezervele oficiale şi posibilităţile de intervenţie pe pieţele valutare ale ţărilor grupului sporind considerabil.

SWAZILAND (denumirea oficială: *Kingdom of Swasiland / Ngwane = Regatul Swaziland / Ngwane*), stat situat în S Africii, învecinat cu Republica Africa de Sud şi Mozambic. Suprafaţa: 17.363 kmp. Populaţia (1976): 500.000 loc. Capitala: *Mbabane*, 20.700 loc. (1973). Limbi oficiale: swazi şi engleza. Moneda: 1 Lilangeni (plural Emalangeni) = 100 Cents. *Istoric.* Zuluşii împing triburile swazi (bantu) la N de râul Pongola, acestea stabilindu-se pe actualul teritoriu al S. (1820) şi întemeind un stat care, sub conducerea regelui Sobhuza I, se opune cu succes cuceririi zuluse. Regele Mbandzeni (1874 – 1889) recunoaşte însă autoritatea engleză, deşi guvernul Transvaalului garantează independenţa ţării în 1881 şi 1884. În 1890 S. are un guvern provizoriu, dar în perioada 1895 – 1899 teritoriul este administrat de Trapsvaal. În timpul războiului

anglo-bur (1899 – 1902) regele local sprijină pe englezi, ţara trece sub controlul Marii Britanii, care o plasează sub autoritatea Transvaalului (1903 – 1907), iar apoi o transforma într-un protectorat britanic. La 24 apr… 1967, S. obţine autonomia internă, conducătorul poporului swazi (ales în 1921) fiind recunoscut rege. La 6 sept. 1968 S. devine stat independent, membru al Commonwealth-ului, regele Sobhuza îl devenind şeful statului. Acesta abrogă la 12 apr. 1973 Constituţia şi interzice partidele politice, asumându-şi întreaga putere. *Organizarea de stat:* monarhie absolută. S. Întreţine relaţii diplomatice cu 28 de state (1976) şi este membru în 32 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). Uniune vamală cu Rep. Africa de Sud.

SWITCH (OPERAŢIUNI DE SWITCH), operaţiuni combinate, comerciale şi valutare, efectuate între mai multe ţări, prin care se urmăreşte transformarea unor disponibilităţi în clearing (v.), în disponibilităţi în devize libere sau în disponibilităţi pentru «câte clearinguri. Necesitatea încheierii operaţiunilor de a. izvorăşte din imposibilitatea creării sau utilizării disponibilităţilor în clearing pe calea unor exporturi sau importuri tradiţionale, efectuate în afara acordului de clearing. Operaţiunea de a. se desfăşoară, de regulă, între trei ţări, două dintre ţările participante fiind semnatare ale unui acord de clearing, iar terţa ţară reprezentând piaţa pe căite mărfurile se negociază contra devize libere;

într-o astfel de operaţiune, care antrenează trei ţări, iau parte patru unităţi, două întreprinderi specializate în astfel de operaţiuni (partenerii de a.) – una aflată într-o ţară semnatară a unui acord de clearing şi cealaltă într-o ţară terţă – şi alţi doi parteneri, din ţările semnatare ale acordului de clearing, furnizori şi cumpărători reali de mărfuri. Prin operaţiuni combinate între parteneri se poate realiza: transformarea unor devize libere în disponibilităţi de clearing; vânzarea de mărfuri de terţă provenienţă ca mărfuri indigene, în vederea creării de disponibilităţi de clearing sau echilibrării unor solduri pasive în conturile de clearing; transformarea unor disponibilităţi de clearing în devize libere; cumpărarea de mărfuri în clearing şi reexportul lor contra devize libere.

ŞANSE EGALE, doctrină care a reprezentat un instrument al politicii colonialiste ce tindea sa asigure dominaţia puterilor „civilizate” asupra ţărilor şi popoarelor din Africa, Asia şi America Latină. Una din întruchipările acestei doctrine a fost politica „porţilor deschise”, care urmărea să oblige ţările slab dezvoltate să acorde statelor capitaliste aceleaşi condiţii ca şi propriilor lor cetăţeni, ceea ce în condiţiile inegalităţii economice favoriza expansiunea acestor din urmă state.

ŞANTAJ, acţiune de constrângere care constă în folosirea ameninţării pentru a se obţine o anumită atitudine sau măsură din partea statului asupra căruia se exercita ş. Folosirea ş. este

prohibită de dreptul internaţional contemporan. Înţelegerile internaţionale încheiate sub presiunea ş. sunt nule ţv. *Convenţia de la Viena privind dreptul tratatelor, 1969).*

ŞARPELE MONETAR, v. SISTEMUL VEST-EUROPEAN DE FLOTARE CONCERTATĂ.

ŞEF DE POST CONSULAR, persoană din cadrul personalului consular, însărcinata de statul trimiţător să conducă un oficiu consular. Conform prevederilor Convenţiei din 1963 privind relaţiile consulare, se de p.e. are un anumit rang (consul general, consul, viceconsul sau agent consular); de regulă, rangul ş. de p.e. corespunde cu gradul poştiilui respectiv, pe care urmează să-l conducă – consulat general, consulat, viceconsulat, agenţie consulara. Ş. de p.e. este numit conform unei proceduri speciale; în majoritatea statelor, ministrul afacerilor externe eliberează ş. de p.e. o patentă consulară (v.); pentru a putea deveni ş. de p.e. dintr-o ţară, persoana posedând o patentă consulară trebuie să primească exequaturul (v.), care îi dă dreptul de a intra în funcţie şi a se bucura de imunităţi consulare şi privilegii.

ŞEF DE STAT, persoană sau organ care întruchipează puterea supremă în stat, reprezentând statui în relaţiile externe. În statele care cunosc ca formă de guvernământ monarhia, atribuţiile de ş. de a* sunt îndeplinite de monarh, de obicei ereditar sau, în mod excepţional, ales pe viaţă, în statele capitaliste care au ca formă de guvernământ republica, organul care îndeplineşte

funcţia de ş, de a., de regulă unipersonal, este ales pe o durată determinată. În general, statele burgheze moderne cunosc două sisteme de guvernământ – sistemul parlamentar şi sistemul prezidenţial. În statele cu regim parlamentar, ş. de a., preşedintele, este ales de parlament. În statele cu regim prezidenţial, preşedintele republicii nu poate fi membru al parlamentului şi nici nu este ales de parlament, ci, în mod nemijlocit, de un corp electoral sau de un număr restrâns de electori împuterniciţi în acest scop de corpul electoral. El exercită ceea ce se numeşte „puterea executivă”, numind miniştrii şi conducând întreaga activitate de guvernare a statului; are drept de veto legislativ. În statele socialiste, şeful statului este un organ unipersonal sau colegial, ales de organul suprem al puterii de stat, în faţa căruia este răspunzător. În România funcţia de ş. de a. este îndeplinită de preşedintele Republicii, organ suprem al puterii de stat, cu activitate permanentă şi competenţă materială, teritorială şi personală generală, ales de către M.A.N. Şi răspunzător faţă de aceasta. Pe plan extern, ş. de a.9 chiar şi atunci când acesta este un organ colegial, este reprezentat tot printr-o singură persoană. Principalele atribuţii ale **ş.** de a., pe planul relaţiilor internaţionale constau în dreptul de a declara război sau stare de război şi de a încheia pace, de a ratifica şi denunţa tratate internaţionale, de a acredita şi rechema pe reprezentanţii diplomatici ai ţării, de a primi

scrisorile de acreditare şi de rechemare a şefilor de misiuni diplomatice ale statelor străine, de a emite depline puteri pentru încheierea celor mai importante acorduri şi tratate internaţionale. Pe teritoriul oricărui stat străin, **şi** de a» are deplină imunitate de jurisdicţie penală, administrativă şi civilă şi se bucură de toate imunităţile şi privilegiile diplomatice. Când poartă tratative sau încheie tratate, **ş.** de a. nu are nevoie de împuterniciri speciale.

ŞENAL, parte din albia unui fluviu care, datorită adâncimii apelor, permite navigaţia vaselor. Ş. cuprinde şi talvegul (v.). Pentru realizarea libertăţii de navigaţie pe fluviile internaţionale, statele riverane sunt obligate, pe bază de reciprocitate, să efectueze lucrările curente de curăţire şi întreţinere a **ş.** navigabil. Cât priveşte lucrările referitoare la ameliorarea şi s-au alte lucrări de îmbunătăţire a condiţiilor naturale de navigabilitate, un stat riveran îşi poate asuma asemenea obligaţii, cheltuielile respective urmând însă a fi suportate de toţi cei care beneficiază de consecinţele favorabile ce se creează pentru navigaţie prin aceste lucrări. De regulă, participarea la acoperirea cheltuielilor făcute cu astfel de lucrări are loc prin perceperea de taxe asupra navelor care circulă prin sectorul respectiv (de ex. Convenţia asupra regimului Dunării din 1948).

TACITA RECONDUCŢIE, înţelegere a statelor de a prelungi o convenţie încheiată între

ele, dacă niciuna nu-şi manifestă într-un anumit termen şi în anume condiţii voinţa de a-i pune capăt.

TACNA-ARICA, AFACEREA conflict între Chile şi Perú. În Tratatul de la Ancon din 1883, care a pus capăt conflictului dintre cele două state, se prevedea că teritoriile Tacna şi Arica vor rămâne sub administraţie chiliana timp de 10 ani, după care urma sa se organizeze un plebiscit care să decidă soarta acestora. Organizarea plebiscitului a ridicat asemenea probleme încât a trebuit să se apeleze la un arbitru (preşedintele S.U.A.). Prin sentinţa arbitrală din 8 mart. 1925, preşedintele S.U.A. a delimitat zona supusă plebiscitului, precum şi condiţiile participării la vot. Nereuşind să se pună de acord asupra datei ţinerii plebiscitului, cele două state au apelat la bunele oficii ale preşedintelui S.U.A., prin care s-au readus părţile la masa tratativelor, astfel că la 3 iun. 1929 ele au ajuns la un acord consemnat în Tratatul de la Lima, care prevedea împărţirea teritoriului în două – Arica revenind statului Chile, iar Tacna, Perului.

TALEQU ALE, clauza contractuală privind stabilirea calităţii mărfurilor care fac obiectul operaţiunii de vânzare-cumpărare. T. – o înseamnă că părţile au convenit să accepte marfa aşa cum se prezintă ea. De regulă, mărfurile care se vând. – q. sunt mărfuri deteriorate care se livrează la preţuri scăzute.

TALVEG, firul unei ape curgătoare; punctele

de maximă adâncime ale albiei unei ape curgătoare; calea navigabilă a fluviului. În cazul fluviilor care separă două sau mai multe state, **t.** formează, dacă nu se prevede altfel în co nvenţii încheiate între statele în cauză, graniţa între acele state, pe parcursul flotabil sau navigabil al fluviului respectiv.

T ANIU G, v. N OVINS KA AGENCI A WANING.

T.A.N.U., v. **TRIBUNALUL ADMINISTRATIV AL O.N.U.**

T.A.P., v. **TUNIS AFRIQUE BRESSE.**

TANZANIA (denumirea oficială: *Jamhuri ya Mwungano wa Tanzania = Republica Unită Tanzania*), stat situat în E Africii, cu ieşire la Oc. Indian, învecinat cu Burundi, Rwanda, Uganda, Kenya, Mozambic, Malawi, Zambia şi Zair. Suprafaţa: 945.087 kmp (din care Tanganyika 942.626 kmp şi Zanzibar şi Pemba 2.461 kmp). Populaţia (1976): 15160.000 loc. Capitala: *Dar es Salaam*, 517.000 loc. (1975). Limba oficială: swahili. Moneda: 1 T Shilling – 100 Cents. *Istoric*. În mileniul 1 e.n. teritoriul **T.** este populat de triburi bantu. Regiunile de coastă sunt colonizate în sec. 7 e.n. de arabi care întemeiază în sec. 10 Sultanatul Kilwa, cucerit de portughezi în 1505, care sunt însă alungaţi în a doua jumătate a sec. 17. La începutul sec. 19, principatele arabe de pe litoral sunt supuse de Sultanatul Zanzibar, care în 1856 se desprinde de Sultanatul Mascat şi Oman şi este transformat în 1890 în protectorat britanic.

În 1885 Tanganyika devine colonie germană, dar este ocupată de trupe engleze în 1917 şi după război este încredinţată spre administrare Marii Britanii sub mandat al Societăţii Naţiunilor (din 1946 sub tutela O.N.U.), în urma acţiunilor mişcării de eliberare naţională, Tanganyika obţine, în 1960, autonomia internă şi îşi proclamă independenţa de stat la 9 dec. 1961, ca membru al Commonwealthului, iar la 9 dec. 1962 devine republică. Zanziharul îşi proclamă, la 10 dec. 1963, independenţa de stat, aboleşte sultanatul şi se proclamă republică (12 ian. 1964). Zanzibarul se uneşte la 26 apr. 1964 cu Tanganyika, noul stat luând la 29 oct. 1964 numele de Republica Unită **T.** *Organizarea de stat:* republică prezidenţială, stat federal. **T**. Întreţine relaţii diplomatice cu 78 de state (1976) şi este membru în 66 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România.* Relaţiile diplomatice între România şi **T.** s-au stabilit la 5 mai 1964 la nivel de ambasadă. Schimburile de delegaţii guvernamentale şi de altă natură au avut ca rezultat statornicirea unor relaţii trainice de prietenie, înţelegere şi colaborare între cele două ţări. În urma contactelor economice bilaterale (mai 1968, apr. 1969, mart. 1970) între cele două ţări au fost semnate importante instrumente bilaterale: Acord comercial

Ee termen lung şi Acord privind colaorarea tehnico-ştiinţifică (31 mai 1968), Acord de cooperare economică şi tehnică (14 mart. 1970),

Acord de colaborare culturală şi ştiinţifică (20 mai 1970). Un loc important în cadrul vizitelor reciproce îl ocupă cele efectuate de vicepreşedintele **T*** şi prim-ministru al guvernului Rashidi Ivawawa în România (7 – 11 oct. 1971 şi 25 – 28 mai 1976). Momente deosebit de importante în cronica raporturilor bilaterale, care au dat puternice impulsuri relaţiilor româno-tanzaniene au constituit vizitele oficiale la cel mai înalt nivel: între 27 – 30 mart. 1972 preşedintele Nicolae Ceauşescu a vizitat **T.,** iar între 21 – 23 apr. 1975 preşedintele Julius Nyerere a vizitat România. Cu acest ultim prilej, cei doi preşedinţi au semnat Declaraţia solemnă comună, punând astfel relaţiile dintre România şi **T.** pe o bază noua, durabilă, conferind ample perspective colaborării lor atât pe plan bilateral, cât şi pe arena internaţională. Dialogul la nivel înalt, deosebit de fructuos, s-a soldat de asemenea cu importante înţelegeri privind dezvoltarea şi adâncirea cooperării economice în industrie şi agricultură, precum şi în alte domenii de interes comun, între care un rol de seamă îl ocupă: Tratatul de constituire a Comisiei mixte guvernamentale de cooperare economică şi tehnică româno-tanzaniană (27 mart. – 1972), Acordul privind desfiinţarea vizelor (28 mart. 1972), Acordul general de colaborare (22 apr. 1975), Programul de schimburi în domeniile culturii, ştiinţei şi învăţământului (22 apr. 1975).

TARIF VAMAL, catalog care cuprinde, după o

anumită clasificare, nomenclatorul produselor la care statul stabileşte nivelul taxelor vamale (v.) de import, export şi tranzit care urmează a fi percepute, precum şi unele reguli de impunere vamală şi alte formalităţi vamale. Există mai multe nomenclatoare tarifare, între care se remarcă Nomenclatorul Tarifar de la Bruxelles (N.T.B.), stabilit în 1951 de 13 ţări capitaliste dezvoltate şi utilizat în prezent de majoritatea ţărilor care au t.v., şi care are drept criteriu gradul de prelucrare a mărfurilor. În practica diferitelor ţări se folosesc ~ *simple,* care au o singură coloană de taxe vamale, aplicabile tuturor ţărilor, şi ~ *compuse*, care au mai multe coloane eu taxe vamale, dif erenţiate pe mărfuri şi ţări. În prezent, toate ţările capitaliste şi unele ţări socialiste (Iugoslavia, România, Ungaria, Cehoslovacia, U.R.S.S. Bulgaria, Polonia) folosesc ţ.v. În scopul reglementării importurilor. În perioada postbelică, concomitent cu eforturile făcute în cadrul G.A.T.T. pentru reducerea taxelor vamale, s-a asistat la utilizarea, într-o măsură tot mai mare, a «altor instrumente de politică comercială (*obstacole netarifare)* în locul t.v. În România, t.v. a fost desfiinţat pentru mărfurile de comerţ exterior în 1954, fiind reintrodus de la 1 ian. 1974.

T.A.S.S., v. **TELEGRAFNOE AGENTSTRO SOVĚTSKO GO SOIUZA.**

TAXĂ **DE SCONT,** rata dobânzii calculată de băncile comerciale din ţările capitaliste şi încasată de la beneficiarii efectelor de comerţ cu ocazia

scontării acestora. Rata dobânzii calculate de băncile de emisiune cu ocazia operaţiunilor de reescont se numeşte taxă de reescont. **V*** şi *scont*.

TAXĂ VAMALĂ, impozit perceput de către stat la trecerea frontierelor vamale ale ţării. Principalul scop al t.v. este acela de protejare a producătorilor interni de concurenţa externă, prin majorarea preţurilor mărfurilor importate. Începând cu perioada interbelică şi în special după cel de-al doilea război mondial, statele capitaliste au apelat într-o măsură tot mai mare la alte instrumente de politică comercială (v. *obstacole netarifare*), astfel încât importanţa t.v. a scăzut. După obiectul impunerii, t.v. sunt: rw *de import*, percepute asupra mărfurilor care intră în ţară; ~ *de export*, percepute asupra unor mărfuri exportate, şi ~ *de tranzit*, percepute la trecerea mărfurilor prin ţara respectivă. După modul lor de percepere, se disting: ~ *ad-valorem,* cele mai uzitate, se exprimă, ca procent din valoarea în vamă a mărfii; ~ *specifice,* care se exprimă ca sume băneşti pe unităţi naturale; /X/ *mixte*, care se exprimă atât specific cât şi ad-valorem. După scopul impunerii, t.v. sunt: *convenţionale,* mai scăzute, aplicabile ţarilor care beneficiază, de clauza naţiunii celei mai favorizate (v.); *preferenţiale*, prin care se acordă un regim de favoare unora sau tuturor mărfurilor provenite din anumite ţări (v. *preferinţe tarifare generalizate şi preferinţe Commonwealth*); *de retorsiune*, care sunt aplicate ca represalii şi ca răspuns la

măsurile de discriminare ale altor state; *anti-dumping,* care au drept scop anihilarea politicii de dumping (v.) practicată de diferite firme sau ţări (v. *taxe fiscale la import*).

TAXE CONSULARE, taxe percepute de consuli de la străini sau de la persoanele fizice sau juridice având cetăţenia statului lor pentru acţiunile îndeplinite de consulat, la cererea acestora. **T.e.** sunt percepute conform unui tarif stabilit prin lege sau altă dispoziţie cu forţă similară legii şi ele intră la bugetul statului căruia îi aparţine consulatul. Pe bază de reciprocitate, statele pot hotărî desfiinţarea t.e.

TAXE FISCALE LA IMPORT sau **TAXE (IMPOZITE) FISCALE LA FRONTIERĂ** impozite suplimentare faţă de taxa vamală (v.), la care sunt supuse mărfurile importate în momentul trecerii frontierei vamale, asigurându-se, astfel, un plus de protecţie a pieţei interne. **T.f. 8 a i»** coincid, de obicei, cu taxele fiscale la care sunt supuse mărfurile autohtone. *Taxa pe valoarea adăugată (T.V.A.)* este un impozit general pe consum care se percepe la fiecare stadiu al circulaţiei, dar nu la întreaga valoare a mărfii, ci numai la valoarea nou adăugată. La import, T.V.A. se aplică la preţul **C.I.F.** al măi fii, la care se adaugă taxa vamală şi alte taxe percepute anterior ki import. *Taxa în cascadă* se aplică întocmai ca şi T.V.A., la fiecare stadiu ml circulaţiei dar, spre deosebire de

T.V.A., la întreaga valoare a mărfii. Pentru

mărfurile importate, se aplică Sa preţul C.I.F., la care se adaugă Saxa vamală şi alte taxe percepute anterior. În ţările membre ale C.E.E. O, *t. În e.* a fost înlocuită prin T.V.A. *Taxele compensatorii* sunt instituite în ţara importatoare atunci când mărfurile de import beneficiază în ţara exportatoare de subvenţii directe sau indirecte şi când marfa în cauză, vândută la preţuri subvenţionate, poate produce prejudicii în ţara importatoare; *t.e.* au scop protecţio – ist, de limitare a importurilor.

TĂCEREA, nepronunţarea expresă **a** uneia dintre părţi asupra unor acte sau fapte juridice ivite în procesul formării raporturilor juridice. În general, te nu produce efecte juridice decât dacă normele de drept prevăd expres acest lucru. În acest sens, Convenţia eu privire la tratate de la Viena (v.) consideră acceptată rezerva în cazul când partea căreia îi este comunicată, nu formulează obiecţii în «ele 12 luni următoare datei notificării*

TEATRU DE ACŢIUNI MILITARE*

Întindere geografică în care se duc acţiuni militare. Uneori, mai multe **t. de a.m.** sunt cuprinse într-un teatru de război (v.). **T» de a. m»** are un caracter dinamic, în continuă schimbare. Sub acest aspect trebuie avută în vedere Convenţia de la Geneva, din 12 aug. 1949, care specifică în Anexa 1 posibilitatea delimitării unor zone neutre şi a unor zone sanitare. Datorită specificului luptelor navale, **t» de a.m.** naval se

deosebeşte faţă de **t» de a.m.** terestru. De pildă, **t.** de **a.m.** navale, pe lângă apele interioare şi teritoriale are în componenţa sa şi marea liberă, spaţiu în care îşi desfăşoară activitatea şi statele nwutre. Părţile beligerante trebuie să ţină seama de acest lucru. Statutul mării libere, reglementat prin Convenţia de la Geneva din 1958, suferă modificări în caz de război. **(V**. Şi *marea liberă*).

TEATRU DE RĂZBOI, vast spaţiu compus din teritoriul ţărilor beligerante, oceanele şi mările folosite de forţele lor maritime, spaţiul aerian de deasupra teritoriului şi apelor ţărilor angajate în război. În limitele t. de r., forţele armate ale beligeranţilor rezolvă, în mod succesiv, unele misiuni poli tico-stra legice, de care depinde soarta întregului război. Aici se organizează şi se pregătesc forţele armate, se fac lucrări şi instalaţii pentru scopuri militare, se organizează folosirea resurselor economice şi se desfăşoară acţiunile de luptă. Astăzi, datorită noilor mijloace de luptă, a armamentului şi tehnicii moderne, **t**» de **r.** a căpătat o extindere considerabil mai mare faţă de trecut. Din această cauză a şi dispărut noţiunea de invulnerabilitate geografică a unor ţări, datorită aşezării lor pe glob. Normele dreptului internaţional au în vedere existenţa unor teritorii neutre, precum şi a unor teritorii neutralizate.

TELEGRAFNOE AGENTSTVO se» VETSKOGO SOIUZA (T.A.S.9.) (*A

genţia Telegrafică a Uniunii Sovietice), agenţie de ştiri de ne lingă Consiliul de Miniştri al U.R.S.R,

A font creată la 10 iul. 1925. Tră.8.8. a devenit în decursul anilor una dintre marile agenţii de ştiri din lume. Ea dispune de o larga reţea de corespondenţi interni şi externi.

TEORIA RELAŢIILOR INTERNAŢIONALE, parte integrantă a ştiinţei relaţiilor internaţionale. Mecanismul desfăşurării evenimentelor, procesele profunde care stau la baza acestora, sursele înseşi ale dezvoltării relaţiilor internaţionale cer o abordare teoretică atotcuprinzătoare, ce nu poate fi oferită de o singură disciplină. Vocaţia Ura» rezidă în contribuţia pe care este chemată să o aducă la înţelegerea corectă şi globală a structurii sistemului internaţional cu elementele şi factorii săi fundamentali, cu forţele sale motrice, analizate din unghiul de vedere al legităţilor obiective, ale mutaţiilor ce intervin în viaţa internaţională. **T.r. i»** are o sferă de cuprindere foarte largă şi un câmp de investigare vast, fiind chemată să cerceteze, între altele, rolul factorilor economici, geografici, naţionali, istorici, politici, juridici, etici, ideologici şi alţii, atât în viaţa internaţională în general, cât şi în elaborarea şi promovarea politicii externe a unui stat sau grup de state. Particularităţile cristalizării şi manifestării intereselor naţionale în politica externă, finalităţile reale ale acestei politici, orientările stabilite şi metodele fundamentale folosite de state în raporturile lor reciproce, globalizarea unor teme politice sau economice, universalizarea treptată a legăturilor dintre state şi consecinţele

acesteia, rolul crescând al instituţiilor internaţionale într-o lume a interdependenţelor, corelaţia dintre factorii obiectivi şi subiec**tivi** în mecanismul decizional reprezintă, deopotrivă, subiecte importante de cercetare în **t.r. i»,** dar şi sarcini a căror îndeplinire se efectuează treptat. **T.r.i.** nu constituie pretutindeni **o** disciplină universitară autonomă, iar statutul ei a fost şi continuă să fie uneori contestat. **T.r.i**. Îi este proprieabordarea pluridisciplinară a materiei cercetate cu antrenarea tuturor disciplinelor din categoria ştiinţelor sociale (istoria, filosofia, dreptul, sociologia, economia, geografia, statistica, psihologia etc.). În ultima vreme ea recurge, de asemenea, la metode cantitative de analiză, precum şi la teoria jocurilor, aceasta din urmă dovedindu-şi utilitatea în studierea negocierilor şi a conflictelor. În teoria marxistă a relaţiilor internaţionale, baza conceptuală şi metodologică o oferă materialismul dialectic şi istoric. În prezent una din sarcinile **t.r. i»** constă în cercetarea şi aprofundarea conceptului de nouă ordine internaţională (v.), democratizarea raporturilor interstatale **(v.),** transformarea radicală, revoluţionară a relaţiilor internaţionale, pe temeiul deplinei egalităţi în drepturi a tuturor naţiunilor, al justiţiei şi echităţii.

TERITORIILE AUSTRALE ŞI ANTARCTICE FRANCEZE (denumirea oficială: *Terres Australes et Antarctiques Françaises*), posesiune franceză situată în emisfera sudică, care cuprinde câteva

arh. Şi insule situate în S Oc. Indian, în Antarctica. Suprafaţa: 396.075 kmp (din care am. Kerguelen 6.232 kmp, arh. Crozet (476 kmp). Populaţia (1 iul. 1975): 183 loc. (nepermanentă, membri ai expediţiilor ştiinţifice). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 Franc francez = 100 Centimes. *Istoric.* Arh. Kerguelen este descoperit la 13 febr. 1772 de navigatorul francez Kerguelen de Tremaree şi este anexat de Franţa în ian. 1893 (ocupat efectiv în 1949). Arh. Crozet este descoperit în 1772. Porţiunea din Antarctica cunoscută sub numele de Terre Adélie (388.500 kmp) este descoperită în 1840 şi plasată sub suveranitatea Franţei în 1938, act nerecunoscut pe plan internaţional. Până la includerea lor în **T.A.A.F.** la 6 aug. 1955, ins. St. Paul şi Noul Amsterdam au fost dependenţe ale coloniei Madagascar. **T.A.A.F.** primeşte în 1958 statutul de „teritoriu de peste mări" al Franţei. Aici sunt amplasate staţiuni de cercetări ştiinţifice (meteorologice şi geofizice). Baze polare.

TERITORIU, spaţiu geografic determinat prezentând o unitate fizică sau politică. **T.** desemnează de obicei porţiunea de pe glob aflată sub suveranitatea deplină şi exclusivă a unui stat, incluzând uscatul, subsolul său, apele teritoriale, coloana aeriană de deasupra lor. ~ *de stat* (în dreptul internaţional), este spaţiul geografic alcătuit din sol, subsol, ape şi coloana de aer de deasupra solului şi apelor cuprins între frontierele sale, asupra căruia statul îşi exercită suveranitatea sa exclusivă şi deplină. **T.** este una

din premisele materiale, naturale care condiţionează existenţa statului. Legăturile teritoriale sunt elemente caracteristice ale statului, /*vede $.,* cu toate componentele sale, se află sub puterea exclusivă a acelui stat, denumită suveranitate (supremaţie) teritorială **(v.),** parte integrantă a suveranităţii de stat. Ca urmare, toate celelalte state au obligaţia să respecte integritatea teritorială a unui stat. ~ *autonom*, te dotat cu un statut internaţional comportând o organizare guvernamentală sau administrativă fără a constitui un stat, ex.: t* bazinului Sarre (partea a III-a, secţiunea a IV-a a Tratatului de pace de la Versailles, 1919). ~ *neautonom*, t. care nu se autoguvernează, la care se referă cap. 11 al Cartei O.N.U.; ~ *demilitarized,* porţiune din t. având un regim special stabilit printr-un tratat internaţional, părţile contractante obligându-se să desfiinţeze fortificaţiile militare, să nu construiască altele noi, să nu menţină baze şi trupe exceptând cele necesare menţinerii ordinii pe ~ *d.* Se încheie uneori tratate de demilitarizare a unor zone teritoriale de frontieră (ex.: zona renană, prin Tratatul de la Versailles, 1919). ~ *neutralizat,* porţiune de te având un regim special, stabilit printr-un tratat prin care părţile se obligă ca, în caa de război, să nu poarte operaţii militare pe acest t., să nu-şi stabilească baze militare pe el. ~ *arendat*, t. trecut în folosinţa unui alt stat de către statul căruia şi aparţine şi care păstrează în principiu suveranitatea asupra acelui t», formă

des folosită în evul mediu pentru asigurarea plăţii despăgubirilor şi îndeplinirii condiţiilor tratatelor de pace. O formă modernă a arendei sunt bazele militare O pe **t.** străine. ~ *sub mandat*, **t.** supu ”, conform art. 22 al Pactului Societăţii Naţiunilor, administrării uneia dintre puterile învingătoare în primul război mondial. Coloniile şi teritoriile statelor învinse în primul război mondial, în loc să fie proclamate independente, au fost supuse sistemului mandatului. ~ *sub tutela, t.* plasate sub regimul internaţional prevăzut de cap. 12 din Carta O.N.U. Şi conform căruia ele sunt administrate, pe baza unui acord, între statul administrant şi O.N.U.

TERITORIUL AUSTRALIAN ANTARCTIC (denumirea oficială: *Ausůralian Antarctic Territory),* teritoriu cuprinzând Ţările Mawson şi Mao Robertson. Suprafaţa 6.120.000 kmp. Nelocuit. *Istoric*. Constituit ca posesiune australiană („teritoriu extern”) la 7 febr. 1933. Prin Actul din 1954 se stabileşte că regimul **T.A.A.** se conduce după legile din Teritoriul federal al metropolei australiene. Staţiuni antarctice de cercetări ştiinţifice: Mawson (înfiinţată la 13 febr. 1954), Davia (13 ian. 1957).

TERITORIUL BRITANIC ANTARCTIC (denumirea oficială: *British Antarctic Territory),* teritoriu în Antarctica, cuprinzând Arh. South Shetland şi South Orkneys, precum şi Peninsula Antarctică (Grahamland). Suprafaţa: 388.500 kmp, din care South Shetland 4.622 krap

şi South Orkneys 622 kmp. Posesiune britanică proclamată la 3 mart. 1962. O parte din teritoriu este revendicată de Chile, iar o altă porţiune, care înglobează şi South Georgia şi South Sandwich, dependente de Falkland, este revendicată de Argentina. În **T.B. Se** sunt baze de cercetări antarctice şi staţiuni meteorologice.

TERITORIUL BRITANIC DIN OCEANUL INDIAN (denumirea oficială: *British Indian Ocean Territory*), teritoriu în Oc. Indian, cuprinzând o serie de mici ins, de origine coraligenă: arh. Chagos = Oil Islands (cea mai mare ins. Diego García) şi ins. Pero Banhos, Salomon Islands; Three Brothers, Six Islands şi Egmont Islands. Suprafaţa: 285 kmp. Populaţia (1968): 2.032 loc. Colonie britanică creată în 1965 şi pusă sub administraţia guvernatorului britanic al ins. Seychelles. La 18 mart. 1976 un acord între Marea Britanie, S.U.A. Şi administraţia arh. Seychelles prevedea alipirea ins. Aldabra, Farquhar şi Desroches la ins. Seychelles, care şi-au dobândit independenţa la 28 iun. 1976.

TERMEN» eveniment viitor şi sigur de care depinde intrarea în vigoare sau încetarea unui act juridic. T. este *suspensiv* (a quo), dacă de împlinirea lui depinde realizarea unui act juridic, de pildă intrarea în vigoare a unui tratat internaţional, şi *rezolutoriu* (ad quem), dacă de împlinirea lui depinde încetarea acestuia.

TERORISM, folosirea deliberată şi sistematică a unor mijloace de natură să provoace teroarea în

vederea atingerii anumitor scopuri criminale. Una din caracteristicile t, este intimidarea prin acte de violenţă, iar mijloacele folosite de terorişti sunt îndeobşte răpirea, asasinatul, execuţiile sumare, tortura sau formele violenţei oarbe (exploziile, incendiul, distrugerea edificiilor publice, sabotajul căilor de comunicaţii etc.). În raport cu aria sa de manifestare poate fi ~ *naţional* sau *intern*, când nu depăşeşte în acţiune şi urmări frontierele statului şi ~ *internaţional,* când i se adaugă un element de extraneitate (complicaţii externe). După scopurile urmărite, ~ *i.* poate fi de *drept comun*, individual sau în bandă, când are la bază un element material (deturnare de avioane, luare de ostatici pentru a obţine răscumpăr are a sau eliberarea din închisoare a unor criminali) sau *politic*, când urmăreşte să complice sau să determine ruperea relaţiilor paşnice dintre state, să înlăture anumiţi lideri politici indezirabili unor cercuri străine sau să influenţeze prin intimidare politica unui stat. După cel de-al doilea război mondial o serie de instrumente internaţionale au clasificat ~ *i.* printre crimele internaţionale. În ultimii ani ~ *i.* a adoptat noi forme de manifestare favorizate de dezvoltarea tehnicii moderne* cum sunt: pirateria aeriană, luarea de ostatici, răpirea de diplomaţi străini etc. Un pas în lupta angajată împotriva actelor de ~ î. s-a făcut prin adoptarea de către Adunarea Generală a O.N.U. a rezoluţiei 3.034 din 18 dec. 1972, cu privire la „măsuri pentru prevenirea terorismului internaţional, care

pune în pericol sau distruge vieţi umane nevinovate, sau care afectează libertăţile fundamentale şi studierea cauzelor care generează forme de terorism şi acte de violenţă, care îşi au originea în sărăcie, decepţii, nemulţumire şi disperare şi care determină unele persoane să sacrifice vieţi umane* inclusiv propria lor viaţă, pentru a încerca să aducă schimbări radicale"» în acest scop a fost constituit un Comitet special pentru a examina propunerile făcute de state, în vederea prevenirii şi reprimării ~ i. O altă formă a t. este ~ *de stat*. El înglobează atât t. intern cât şi te internaţional şi constă din acte de violenţă şi opresiune exercitate cu deosebire de puterile coloniale împotriva mişcărilor de eliberare naţională. De altfel, subiect al *t.* poate fi orice stat, care impune supuşilor să-i condiţii de viaţă inumană sau încalcă în mod grav drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului.

TEZAUR, bani cu valoare intrinsecă* sustraşi din circulaţie şi imobilizaţi sub formă de depozit. Tezaurizarea a apărut în sclavagism, odată cu circulaţia monedelor de aur şi argint»

LU Verier, sub formă de t. au fost depozitate atât monedele metalice din aur sau argint, cât şi obiecte de valoare clin metale şi pietre preţioase, lucrări de artă ş.a. În capitalism, t. sunt păstrate de obicei la bănci pentru acoperirea banilor de hârtie emişi de acestea sau pentru garantarea operaţiunilor ţie credit. Ca şi pentru circulaţia internă, statele au nevoie de un fond de rezervă de

metale preţioase pentru efectuarea plăţilor internaţionale. De aceea, odată cu dezvoltarea comerţului internaţional, rezervele de aur şi argint ale statelor – ţinute sub formă de *U* de băncile centrale sau de ministerele de finanţe – au constituit şi mai constituie încă un element important care determină capacitatea unei ţări de a participa la circuitul ceomemic mondial. Ca urmare a limitării şt, ulterior, a dispariţiei din circulaţie a monedelor de aur şi argint, lingourile de aur şi obiectele de valoare deţin în prezent ponderea hotărâtoare atât în tezaurele statelor, cât şi în cele ale băncilor şi societăţilor private, în ciuda faptului că prin Acordurile de la Kingstone (v.) s-a hotărât diminuarea considerabilă a rolului aurului, în sistemul monetar internaţional rezervele de aur continuă să joace şi astăzi un rol important în cadrul lichidităţii internaţionale. *Tezaurul român evacuat în timpul primului război mondial*. La sfârşitul anului 1916, ca urmare a faptului că cea mai mare parte a teritoriului României se afla sub ocupaţia Puterilor Centrale {v.), iar Moldova era ameninţată cu ocuparea completă, guvernul român a hotărât evacuarea la Moscova a tezaurului B.N.R., precum şi a altor instituţii centrale. În urma tratativelor purtate cu guvernul rus, acesta s-a angajat la 11 nov. 1916 să garanteze integritatea tezaurului în timpul transportului şi al depozitării lui în Rusia, în dec. 1916 s-a efectuat un prim transport, de 18 vagoane, în valoare totală de 321.580.456,84 lei.

În lui.

1917, în ajunul bătăliei de la Mărăşeşti, s-a efectuat un nou transport, de 23 vagoane, în valoare de 1.594.336.721,09 lei, conţinând diferite valori ca: monede, aur, efecte, titluri, obligaţii, depuneri, cărţi, acte, podoabe, tablouri etc. La 13/26 ian.

1918, Consiliul Comisarilor Poporului a hotărât că „Fondul român de aur care se găseşte la Moscova este declarat intangibil pentru oligarhia română. Guvernul Sovietelor îşi asuma răspunderea de a conserva acest fond şi de a-l remite în mâinile poporului român". În anul 1934, după restabilirea relaţiilor diplomatice între România şi U.R.S.S., guvernul sovietic a restituit o parte din valorile culturale depuse la Moscova (documente din arhivele statului, documente şi manuscrise ale Academiei), iar în 1956 o parte a tezaurului (monezi şi medalii vechi, tezaurul arheologic de la Pietroasa), precum şi opere de artă medievală românească, tablouri, gravuri etc.

THAILANDA (denumirea oficială: *Prathet T'haij Muang T'hai – Regatul Thailanda),* stat situat în SV Asiei, în partea centrală a Pen. Indochina, învecinat cu Birmania, Laos, Kampuchia şi Malaysia, având ieşire la Oc. Pacific (M. Chinei de Sud) şi Oc. Indian (M. Andaman). Suprafaţa: 514.000 kmp. Populaţia (1976): 43.569.000 loc. Capitala: *Bangkoky*

4.000.000 loc. (1974, aglomeraţia urbană). Limba oficială: thai. Moneda: 1 Baht = 100

Satang. *Istoric*. În sec. 1 e. n, triburi thai şi la o originare din China meridională, populează teritoriul T. Şi supun populaţia khmeră autohtonă. În sec. 13 – 14 are loc procesul de formare a regatului Sukhothai (numit de vecini Siam). În sec. 14 regatul Ayutthaya supune statul Sukhothai şi devine o mare putere în Asia de Sud-Est. În timpul invaziei birmanilor (17.6.7) capital a statului Ayutthaya se mută la Bangkok. În 1785 este instaurată dinastia Rama care domneşte şi în prezent. În sec. 18 –

19 Siamul cucereşte părţi din Laos, Malaya şi Kampuchia, realizând maxima sa expansiune teritorială. În sec. 19 se intensifică pătrunderea puterilor coloniale: Marea Britanie (1826 şi 1855), S.U.A. (1833 şi 1856) şi Franţa (1856), care impun Siamului tratate înrobitoare. Cu toate acestea Siamul este singurul stat sud-est asiatic care îşi menţine independenţa. O Constituţie (1932) prevede instituirea monarhiei constituţionale. În 1939 numele ţării este schimbat din Siam în Te în cursul celui de-al doilea război mondial T» declară război Marii Britanii şi S.U.A., ducând o politică pro-japoneză, abandonată în 1944. Devine membră a pactului militar S.E.A.T.O. Trupe thailandeze participă, alături de S.U.A., la războiul din Vietnam. Noua orientare a politicii thailandeze se concretizează în acordurile cu S.U.A. (1974 şi 1975) care au prevăzut reducerea, apoi retragerea totală (până în lui. 1976) a forţelor militare americane staţionate la bazele din T. *Organizarea*

de stat: monarhie constituţională. Întreţine relaţii diplomatice cu 80 de state (1976) şi este membră în 66 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Între România şi Siam s-au realizat primele legături oficiale încă în sec. 19, ocazionate de scrisoarea din

20 apr. 1880 prin care domnitorul României a notificat regelui Siamului dobândirea independenţei de stat. În scrisoarea de răspuns, din 27 ian. 1881, suveranul siamez salută succesul României, „o ţară care s-a luptat pentru propriul său drum atât de curajos şi onorabil prin crizele politice ale Europei şi care a izbutit atât de triumfător să-şi realizeze cerinţa justă pentru un stat suveran independent şi liber”. Împrejurările istorice au făcut însă ca relaţiile dintre cele două state să poată căpăta consistenţă abia după cel de-al doilea război mondial. La 1 iun. 1973 între România şi T. se stabilesc relaţii diplomatice la nivel de ambasada. Din 1970 la Bangkok funcţionează o reprezentanţă comercială română. Schimburile economice între cele două ţări sunt reglementate prin Acordul comercial pe termen lung (22 mart. 1970).

TIME-SHEET, document care stabileşte durata de timp folosită efectiv pentru încărcarea sau descărcarea unui vas. Se redactează în fiecare port de încărcare şi descărcare şi se semnează de căpitanul vasului şi de reprezentantul navlositorului. În t. – s. se indica: denumirea portului, denumirea vasului, data sosirii vasului în

port, data notificării prin care căpitanul anunţă că vasul este gata pentru operaţiuni, data şi durata efectivă a încărcării şi descărcării; în t. – s. se mai fac şi observaţii privind eventualele întreruperi în operaţiunile de încărcaredescărcare, indicându-se durata şi motivul lor. Pe baza t. – s. se decontează contrastaliile (indemnizaţia datorată de navlositor armatorului drept compensaţie pentru prejudiciul cauzat de întârziere), precum şi a primei cuvenite navlositorului, în cazul eliberării vasului înainte de termenul convenit prin contractul de navlosire (v. *dispatch money).*

TÂRG INTERNAŢIONAL, piaţă comercială organizată periodic (de regulă anual) în anumite centre devenite tradiţionale (de ex. Bucureşti, Leipzig, Poznan, Zagreb, Paris, Ōsaka, Viena etc.). Favorizează contactul nemijlocit al producătorilor şi exportatorilor cu importatorii, cercurilor de specialişti şi oamenilor de afaceri; constituie un eficient mijloc de reclamă pentru produsele industriilor naţionale; facilitează perfectarea unor tranzacţii comerciale externe. Din punct de vedere al conţinutului lor, *Ui.* pot fi *de mărfuri* sau *de exponate*, precum şi *generale* (cêle organizate pe principiul „pavilioanelor naţionale”, care oferă o imagine de ansamblu a potenţialului economic al ţării care organizează pavilionul) sau *specializate* (care constituie un instrument mai eficace de promovare a unui produs sau a unei familii de produse). În ţara noastră a devenit tradiţional Târgul Internaţional de Primăvară – TIBCO –

manifestare expoziţională specializată; profilată iniţial (în 1974) pe bunuri de consum, şi-a extins tematica punând accentul pe maşini, utilaje şi echipamente destinate sectoarelor producătoare de bunuri de consum. În cadrul TIBCO, întreprinderile româneşti realizează numeroase tranzacţii cu parteneri străini. Târgul Internaţional Bucureşti (T.I.B.) este cea mai importantă manifestare organizată în ţara noastră odată la 2 ani.

TOGO (denumirea oficială: *République Togolaise = Republica Togoleză*), stat situat în V Africii, pe coasta de N a G. Guineea, învecinat cu Ghana, Volta Superioară şi Benin. Suprafaţa: 56.600 kmp. Populaţia (1976): 2.280.000 loc. Capitala: *Lomé,* 310.000 loc. (1978). Limba oficială: franceza. Moneda: 1 C.F.A. Franc = 100 Centimes. *Istoric*. În evul mediu teritoriul T* face parte din regatele Dagomba (sec. 11) şi Gondja (sec. 16). La începutul sec. 18 triburile ewe pun bazele unei puternice formaţiuni statale – regatul Cotokoli. Pe coasta T ”, explorată în 1481 de navigatori portughezi, englezii şi francezii întemeiază în sec. 17 factorii comerciale. În perioada 1884 – 1914 T. este protectorat german. Ocupat de trupe anglo-franceze (aug. 1914), teritoriul este împărţit, în baza Tratatului de pace de la Versailles (1919), între Franţa (estul) şi Marea Britanie (vestul) care primesc mandate de administrare asupra acestora din partea Societăţii Naţiunilor (1922). În 1946, cele două T. devin

teritorii sub tutela O.N.U., administrate de aceleaşi două puteri. Cu ocazia unui referendum organizat sub controlul O.N.U. (1956) populaţia din T. Britanic decide unirea cu Ghana. T. francez devine (1958) republică autonomă în cadrul Uniunii Franceze, iar la 27 apr. 1960 îşi proclamă independenţa de stat ca republică; *Organizarea de stat*: republică prezidenţială. T. Întreţine relaţii diplomatice eu 48 de state (1976) şi este membru în 41 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. România a recunoscut T. Încă din ziua proclamării independenţei sale de stat, la festivităţi fiind prezentă şi o delegaţie oficială română. La 12 ian. 1971 cele două ţări stabilesc relaţii diplomatice la nivel de ambasadă, în apr. 1971 o delegaţie economică română a vizitat T., contribuind la iniţierea relaţiilor comerciale şi a cooperării economice bilaterale. Raporturile prieteneşti romuno-togoleze îşi găsesc expresia şi în buna colaborare a celor două ţări în organizaţiile internaţionale.

TOKELAU (denumirea – oficială: *Tokelau Islands),* grup de 3 ins, coraligene situat în zona centrală a Oc. Pacific, la 500 km N de arh. Samoa. Suprafaţa: 10,11 kmp (din care Fakaofo 2,63 kmp, Nukunono 5,46 kmp, Atafu 2,02 kmp). Populaţia (1975): 1.603 loc. Centrul administrativ: *Fakaofo.* Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Dollar neoze clandez = 100 Cents. *Istoric*. Colonie britanică din 1765, parte a posesiunii ins. Gilbert şi Ellice, ins. T. sunt transferate la 11 febr. 1926 sub jurisdicţia

Noii Zeelande. Potrivit Actului privind ins. Tokelau, din 1 ian. 1948, amendat la 1 ian. 1972, ins. T. sunt considerate parte integrantă a Noii Zeelande. O.N.U. consideră T* teritoriu neautonom, în sensul cap. 11 al Cartei.

TONGA (denumirea oficială: *Kingdom of Tonga = Regatul Tonga),* stat situat în SV Oc. Pacific, la circa 640 km E de ins. Fiji, format din 169 de insule şi insuliţe grupate. Suprafaţa: 699 kmp (din care ins.

Tongatapu 257 kmp, Vava u 190 kmp.

Eua 170 kmp, Ha apai 68 kmp). Populaţia (1976): 102.000 loc. (nu mai 36 ins, locuite permanent). Capitala: *Nukualofa* (în ins. Tongatapu), 25.000 loc. (1973). Limbi oficiale: engleza şi tongana. Moneda: 1 Pa anga = 100 Seniti. *Istoric*.

Populat la începutul erei noastre de triburi polineziene (Tonga) venite din ins. Samoa, arh. **T.** este descoperit în 1606 de navigatori olandezi. În perioada 1845 – 4893, ins, sunt unite de regele George Tupou I formând regatul T., care în 1886 se declară zonă neutră. Prin Tratatul de prietenie din 1899 – 1900, **T** «recunoaşte protectoratul britanic. Tratatul este revizuit şi reînnoit la 26 aug. 1958, regatul primind autonomia internă, iar la 4 iun. 1970 îşi proclamă independenţa ca regat în cadrul Commonweath-ului. *Organizarea de stat*: monarhie constituţională. **T**. Întreţine relaţii diplomatice cu 13 state (1977) şi este membru în 14 organizaţii internaţionale guvernamentale

(1976).

TORCH (Torţă), planul anglo-american de debarcare în Africa de Nord. A fost aprobat definitiv la 20 sept. 1942. Prevedea debarcarea simultană în zonele Casablanca, Oran şi Alger a 84.000 de militari americani şi 23.000 englezi. Debarcarea a început la 8 nov. 1942 şi s-a efectuat cu succes. Germanii au reacţionat totuşi prompt. Ei au ocupat întregul teritoriu al Franţei **(v.** *Atilla*, *Planul ~)* şi au debarcat o armată în Tunisia, care a format repede un front împotriva corpului expediţionar aliat. Ofensiva forţelor aliate debarcate spre E s-a combinat cu aceea a Armatei 8 engleze, care înainta spre V după ce înfrânsese la El Alamein trupele mareşalului Rommel. După o rezistenţă îndârjită, forţele germane au fost complet nimicite până la 12 mai 1943; aliaţii au capturat 250.000 de soldaţi şi ofiţeri germani şi italieni. Prin lichidarea frontului din N Africii, aliaţii şi-au creat condiţii favorabile pentru viitoarele atacuri dinspre S asupra forţelor germane din Europa.

TRAFIC! **DE SCLAVI,** orice act de captură, cumpărare sau cesiune a unui individ, cu scopul de a-l transforma în sclav, orice act de cumpărare a unui sclav cu scopul de a-l revinde sau de a-l schimba, precum şi orice act de comerţ sau de transport de sclavi. T. de a. este un delict internaţional. Sclavia subzista şi azi în unele părţi ale lumii. În colonii, sclavajul a fost menţinut sub forma muncii forţate. În timpul celui de-al doilea

război mondial, Germania hitleristă a practicat pe scară largă munca de sclavi a milioane de oameni strămutaţi de nazişti din teritoriile statelor ocupate. Primul act internaţional care a condamnat sclavia a fost Declaraţia semnată la Viena în 1815. În 1841 a fost semnată o Convenţie între Anglia, Austria, Franţa, Prusia şi Rusia, prin care se interzice comerţul cu sclavi. Mai târziu, în 1890, a fost încheiat Actul general de la Bruxelles, prin care se interzice comerţul cu sclavi. La rândul ei Convenţia elaborată mai târziu de Societatea Naţiunilor, semnată în 1926, interzicea de asemenea comerţul cu sclavi, nu însă şi sclavia. Ea se mărginea să declare că statele-părţi „vor continua înlăturarea progresivă a sclaviei". Abia în 1956, sub egida O.N.U., la Conferinţa de la Geneva referitoare la lupta împotriva sclavajului a adoptat Convenţia suplimentară pentru desfiinţarea sclaviei, a traficului de sclavi şi a instituţiilor şi practicilor similare sclavajului **(v.),** la care România este parte. Sclavia a fost trecută în statutul Tribunalelor militare de la Nürnberg şi Tokio printre crimele contra umanităţii.

TRANSFER 1. Efectuarea plăţilor în favoarea ţărilor care au introdus restricţii valutare. În aceste condiţii plata unei sume, exprimată în valuta a cărei remitere nu este admisă, se poate efectua transferând această va

Iută în alta, adică fie în valuta ţării creditoare, fie în valuta liber convertibilă a unei ţări terţe. 2. Remiterea hârtiilor de valoare nominale (în special

a acţiunilor) în proprietatea unei alte persoane printr-un andosament pe hârtia de valoare respectivă sau prin remiterea de către fostul proprietar a unei declaraţii privind cedarea acestei hârtii noului proprietar (certificatul de transfer).

TRANSFER DE POPULAŢIE, strămutarea unei colectivităţi de o anumită naţionalitate de pe teritoriul unui stat pe teritoriul altui stat, ca urmare a unui acord internaţional. Spre deosebire de schimbul de populaţie*), care se bazează pe reciprocitate, transferul are un caracter unilateral. De ex., în conformitate cu prevederile Conferinţei de la Potsdam din 1945, a avut loc un t. de p. de naţionalitate germană din Polonia, Cehoslovacia şi Ungaria în Germania. Modalităţile în care se realizează t. de p. sunt stabilite de către statele interesate. T, de p. poate fi facultativ sau obligatoriu. În prima situaţie, fiecare persoană din cadrul comunităţii respective are libertatea de opţiune, în cea de-a doua, voinţa individuală nu produce efecte juridice. T. de p. antrenează, de obicei, lichidarea tuturor bunurilor pe care cei strămutaţi le au pe teritoriul statului din care au plecat* Persoanele transferate pierd cetăţenia statului pe care l-au părăsit şi dobândesc cetăţenia statului în care s-au transferat.

TRANSFER DE TEHNOLOGIE, operaţiune complexă cu caracter juridic, economic şi tehnic prin care se transmit de la o ţară dezvoltată din punct de vedere economic către o ţară în curs de

dezvoltare sau slab dezvoltată tehnic cunoştinţe ştiinţifice şi de altă natură în scopul dezvoltării. Te de te include şi pregătirea corespunzătoare a cadrelor autohtone din ţara beneficiară şi implică îndeplinirea mai multor condiţii: condiţii neoneroase, transferul unei tehnici utile şi potrivite cu condiţiile existente în ţara primitoare, protecţia proprietăţii industriale, absenţa de condiţii de natură politică. T. de! către ţările în curs de dezvoltare este un element esenţial al realizării noii ordini economice şi politice internaţionale (v.), după cum se arată în raportul la Congresul al XI-lea al P.C.R. *Şi* în documentele internaţionale elaborate sub egida O.N.U. (sesiunile VI ŞI VII extraordinare ale Adunării Generale a O.N.U. 1974,1975, Carta drepturilor şi obligaţiilor economice ale statelor, 1974). În cadrul U.N.C.T.A.D. se elaborează proiectul unui cod de conduită menit să guverneze t. de t. Ţinând seama îndeosebi de necesităţile speciale ale ţărilor în curs de dezvoltare.

TRANŞE DE CREDIT, împrumuturr uzuale pe care o ţară le poate obţine de la F.M.I., în vederea soluţionării dificultăţilor legate de balanţele lor de plăţi, o tranşă fiind egală cu 25% din cota de participare a ţării respective la Fond. Efectuarea unei trageri asupra F.M.I. se realizează prin cumpărarea, cu valută proprie, a altor valute ale ţărilor membre ale F.M.I, Există tranşa aur, care se acordă în mod automat, şi patru tranşe de credit obişnuite, care se acordă în urma

examinării de către F.M.I. a cererilor de cumpărare depuse de ţara solicitantă. Împrumuturile în cadrul t. de e. ale F.M.I. pot fi obţinute fie sub forma unei cumpărări directe, când în locul sumei depuse în valută naţională, ţara solicitantă obţine imediat sume corespunzătoare în valute convertibile, fie sub forma unui aranjament «tand-by (v.), în virtutea căruia ţara poate trage, din când în când, în cursul perioadei aranjamentului, sumele respective.

TRATATE EUROPENE DE CONCILIERE, denumire dată tratatelor prin care statele europene semnatare şi-au asumat obligaţia de a recurge, în caz de eşec al tratativelor, la procedura de conciliere pentru reglementarea paşnică a neînţelegerilor dintre ele (de ex. Actul general de la Geneva pentru reglementarea paşnică a diferendelor internaţionale (v.) din 26 sept. 1928 şi Actul general de conciliere, arbitraj şi reglementare judiciară.), semnat la 21 mai 1929 de statele membre ale Micii înţelegeri – România, Cehoslovacia şi Iugoslavia).

TRATATELE BRYAN, denumire a unui număr de circa 30 de tratate de conciliere internaţională (v.), încheiate înaintea primului război mondial la iniţiativa secretarului de statal S.U.A. William Jennings Bryan (din care numai 20 au fost ratificate), prin care părţile se angajau să supună unei comisii alcătuită din cinci membri toate diferendele, de orice natură, care nu au putut fi reglementate prin tratative diplomatice.

Importanţa acestor tratate consta în aceea că statele se angajau să nu recurgă la război, până când comisia nu-şi va prezenta raportul şi încă o perioadă după aceea. Deşi aceste tratate au fost lipsite practic de eficacitate, inovaţia prevăzută în dispozitivul lor, care consta în instituirea unui moratoriu de război (v.), a fost preluată şi în Pactul Societăţii Naţiunilor (v.).

TRATAT INTERNAŢIONAL, act juridic ce consfinţeşte înţelegerea între două sau mai multe state în scopul de a crea, modifica sau stinge drepturi şi obligaţii în raporturile dintre ele. Potrivit Convenţiei de la Viena din 1969 asupra dreptului tratatelor (v.), prin noţiunea de t.i. se înţelege „un acord internaţional încheiat în scris între state şi guvernat de dreptul internaţional, care este consemnat fie într-un singur instrument, fie în două sau mai multe instrumente conexe, oricare ar fi denumirea sa particulară". T.i. este cel mai important izvor ai dreptului internaţional şi constituie instrumentul juridic cu cea mai largă utilizare de către state, în vederea asigurării colaborării între ele. T.i, îmbracă o mare diversitate de forme şi pot avea diferite denumiri: *tratat* care, de regulă, reglementează principalele probleme existente în raporturile între două sau mai multe state; *convenţie* (v.), care soluţionează raporturile internaţionale dintr-un anumit domeniu; *acord* (v.), care este utilizat, de obicei, pentru înţelegeri cu caracter economic, financiar, comercial, cultural etc.; *pact* O» care

reglementează probleme importante ale raporturilor internaţionale şi au un caracter deosebit de solemn; *declaraţie* (v.), prin care două sau mai multe state îşi expun poziţia de principiu asupra unor probleme de interes general ori în anumite chestiuni ce interesează acele state; *protocol* (v.), care constituie uneori un acord de sine stătător în domenii din cele mai diverse; *declaraţia solemnă comună* O, *declaraţia solemnă*, *schimbul de note* (v.), *compromisul* (v.), *modus vârvendi* (v.), *statutul* (v.), *gentleman's agreement* (v.) ş.a. sunt, de asemenea, alte denumiri ale tratatelor (v. *denumirea tratatelor internaţionale*). După numărul de participanţi, t.i. pot fi *bilaterale*, când se încheie între două state şi *multilaterale*, atunci când la ele participă mai multe state. După posibilităţile de aderare, t.i. pot fi *deschise*, la care pot adera, în mod liber, orice stat şi *închise*, la care aderarea altor state nu este admisă, ori este admisă numai cu consimţământul tuturor statelor contractante. În raport cu natura şi conţinutul relaţiilor internaţionale pe care le reglementează, există mai multe categorii de t.i. Şi anume: *politice* (tratatele de neagresiune (v.), de neutralitate.), de pace (v.), de alianţă (v.), acorduri regionale (v.) etc.), *economice*, *culturale*, *de colaborare tehnică şi ştiinţifică*, *în probleme juridice* ş.a. (v. *categorii de t.i.*). T, i. pot fi încheiate numai de subiecte de drept internaţional, adică de state, uniunr de state, de naţiunile care luptă pentru crearea unor state

naţionale independente, precum şi de către organizaţiile internaţionale în limitele competenţei lor (de ex, acordurile încheiate de O.N.U. cu diferite state în probleme de interes comun). Pentru a fi valabil, un t.i. trebuie să îndeplinească anumite condiţii de fond şi de formă (v. *elementele t.i.).* Un tratat se compune *din: preambul,* care, de regulă, enumera părţile contractante şi expune motivele care au dus la încheierea tratatului; *dispozitiv* (partea principală), care conţine prevederile de fond ale tratatului (de multe ori dispozitivul este însoţit de anexe care completează, detaliază ori interpretează conţinutul acestuia); *partea finală*, care cuprinde dispoziţii în legătură cu durata U., modul de intrare în vigoare ieri de încetare a efectelor acestuia etc. (v. Şi *fazele încheierii tratatelor).* Dreptul tratatelor a fost codificat prin Convenţia de la Viena din 1969. Prin această Convenţie, cât şi prin alte norme de drept internaţional este reglementata procedura de încheiere a tratatelor (v. *Încheierea tratatelor internaţionale*), intrarea în vigoare (v.), executarea ta. (v.), modificarea, suspendarea sau încetarea efectelor t.i. (v.) 9 modul de depozitare (v.), ratificarea (v.), înregistrarea (v.), interpretarea t.i. (v.) etc. Respectarea întocmai a tratatelor (v. *pacta sunt servanda)* constituie unul din principiile fundamentale ale dreptului internaţional. Statele şi celelalte subiecte de drept internaţional au îndatorirea de a îndeplini cu bună

credinţă obligaţiile ce şi le-au asumat prin t.i. Încheiate. TJ. au fost folosite ca instrumente ale raporturilor dintre state încă din antichitate. Cel mai vechi t.i. al cărui original s-a păstrat până în zilele noastre este cel încheiat în jurul anului 1296 î.e.n. Între Ramses al II-lea al Egiptului şi regele hittiţilor, Hattuşil III. Cel mai vechi document cunoscut al diplomaţiei europene îl constituie tratatul dintre Elis şi Heria din timpul războaielor medice (secolul V î.e.n.). Cel mai vechi tratat cunoscut în istoria ţării noastre este Tratatul de pace încheiat de Alexandru Basarab, domn al Ţării Româneşti, şi Ludovic, rege al Ungariei, Ia 1354, a cărui semnare este amintită într-un privilegiu al regelui Ludovic dat episcopului Demetrius al Oradiei. Pe măsura dezvoltării raporturilor dintre state, rolul t.i. a crescut din ce în mai mult, devenind în epoca noastră principalul mijloc juridic prin care se creează, se modifică ori se sting raporturile juridice internaţionale. În spiritul politicii sale constructive de cooperare cu celelalte state pe baza respectării ferme a principiilor fundamentale ale dreptului internaţional, România a încheiat numeroase *tratate bilaterale* în probleme de interes comun şi totodată este parte la un număr însemnat de *tratate multilaterale*. ~ *multilateral de interes general*, reglementează probleme de cea mai mare importanţă pentru pacea, securitatea şi colaborarea internaţională. Prin intermediul lor statele îşi asumă în mod reciproc anumite obligaţii şi responsabilităţi (de

ex. Tratatul eu privire la neproliferarea armelor nucleare, semnat la Moscova, Washington şi Londra la 1 iul. 1968); consacră anumite reguli cu caracter general, în diferite domenii ce interesează toate statele lumii (de ex. Convenţiile de la Haga din 1907 privind legile şi obiceiurile războiului, sau Convenţia asupra mării libere, încheiată la Geneva la 29 apr. 1958); consacră anumite drepturi fundamentale ori asigură ocrotirea unor valori deosebite (de ex. Pactele internaţionale cu privire la drepturile omului, adoptate de Adunarea Generală a O.N.U. la 16 dec. 1966, Convenţiile de la Geneva din 12 aug. 1949 cu privire la protecţia victimelor de război sau Convenţia pentru protecţia bunurilor culturale în caz de conflict armat, încheiată la Haga la 14 mai 1954); codifică unele reguli de drept internaţional (de ex. Convenţia de la Viena din 1969 cu privire la dreptul tratatelor) etc. Prin conţinutul, natura şi importanţa relaţiilor internaţionale pe care le reglementează, ~ *m. de i.g.* joacă un rol din ce în ce mai important ca instrumente juridice menite să asigure pacea, securitatea şi cooperarea dintre state. România este parte la un număr mare de ~ *m. de i.g.*, acţionând în mod consecvent pentru traducerea în viaţă şi respectarea întocmai a prevederilor acestor tratate. ~ *de alianţă,* înţelegere politic o-militară prin care statele-părţi se angajează să se apere sau să atace un duşman comun. ~ *de a.* se număra printre cele mai vechi înţelegeri

internaţionale. În trecut, ele îmbrăcau, în genere, caracterul unor alianţe ofensive, având ca obiect angajamentele asumate de statele respective în vederea pregătirii unor atacuri. În prezent, acest gen de tratate sunt ilicite, alianţa ofensivă urmărind pregătirea şi ducerea unor războaie de agresiune fiind contrară normelor şi principiilor dreptului internaţional contemporan. ~ *de a.* defensivă au, în schimb, un caracter licit, ele urmărind să prevină declanşarea de agresiuni. După cel de-al doilea război mondial au fost declarate defensive, în ciuda obiectivelor propuse, ~ *de a.* de genul N.A.T.O., S.E.A.T.O. ş.a., n *de neagresiune*, înţelegere prin care statele semnatare se angajează să se abţină de la orice act de agresiune faţă de contractanţi. Ele pot fi bilaterale sau multilaterale. Uneori, state agresoare au încheiat ~ *de n.* pentru a înşela vigilenţa partenerului împotriva cărula pregăteau o agresiune. Astfel, la 31 mai 1939 Germania a încheiat cu Danemarca un ~ *den.,* iar la 9 apr. 1940 a cotropit-o. ~ *de neutralitate,* înţelegere internaţională cuprinzând angajamentul statelor contractante de a rămâne în afara războiului în cazul în care cealaltă parte va fi atrasă într-un conflict armat cu un stat terţ, încheiate cu frecvenţă în trecut, acest gen de tratate au căzut, în prezent, în desuetudine. O formă specială a ~ *de n.* o constituie acordurile prin care se neutralizează un anumit teritoriu, precum şi acelea care instituie un statut de neutralitate

permanentă pentru un stat. ~ *de pace*, instrument juridic care pune capăt războiului (v.), reglementând problemele create în timpul ostilităţilor şi punând bazele normalizării relaţiilor dintre foştii beligeranţi. Foarte diferite în formă şi conţinut, *de p*. cuprind, de regulă, un preambul, în care se enumera statele contractante şi se menţionează restabilirea păcii, un dispozitiv, care conţine clauze politice, militare, economice, financiare, teritoriale, reparaţii, uneori garanţii de executare, repunerea în vigoare a tratatelor suspendate, clauze speciale sau accidentale etc., clauze finale şi anexe, în baza normelor şi principiilor D.I.C., pot fi considerate ca licite numai ~ *de p*. Încheiate în favoarea statelor care au dus războaie juste, ~ *de p.* impuse de agresor victimei sale sunt contrare legalităţii internaţionale. ~ *politico-militar,* reglementează probleme referitoare la capacitatea de apărare a ţărilor participante şi la utilizarea, în anumite împrejurări, a forţelor armate. Aici se includ tratatele de alianţă (v.), pactele de asistenţă mutuală (v.), tratatele de neagresiune (v.) şi cele de definire a agresorului (v.), acordurile regionale **(v.),** tratatele de neutralitate (v.) şi tratatele de pace (v.). ~ *secret*, înţelegere internaţională încheiată de conducătorii unor state, fără a o aduce la cunoştinţa popoarelor respective. ~ *s.* conţineau adesea alianţe agresive îndreptate împotriva unui stat terţ sau obligaţii unilaterale potrivnice intereselor şi voinţei popoarelor. Pentru

a preîntâmpina încheierea de ~ slarta O.N.U. prevede obligaţia statelor membre de a înregistra la Secretariatul O.N.U. tratatele încheiate şi a transmite textul acestora în vederea publicării în colecţia editată de această organizaţie. ~ *de prietenie, colaborare şi asistenţa mutuală* încheiate între România şi alte ţări socialiste: Bulgaria **(v.),** Cehoslovacia (v.), R.D. Germană (v.) „Polonia **(v.),** Ungaria (v.) şi U.R.S.Ś. Primele tratate de acest tip au fost în «hfcïate de România în anii 1948 – 1949. Eie prevedeau angajamentul părţilor de a lua în comun măsuri pentru înlăturară «oricărei ameninţări de repetare a agresiunii din partea Germaniei sau a oricărui alt stat care s-ar uni cu Germania; se prevede o clauză de asistenţă mutuală pentru cazul unui conflict cu Germania sau cu alt stat care s-ar uni eu aceasta. Părţile s-au angajat – să nu încheie nicio alianţă şi să nu ia parte ia nicio coaliţie şi nici la acţiuni sau măsuri îndreptate împotriva celeilalte părţi; ele se angajau să se consulte ou privire la toate chestiunile importante, care ating interesele lor. Părţile au declarat că vor acţiona în spmtml prieteniei şi al colaborării, al dezvoltării şi întăririi legăturilor economice şi culturale între ele, pe baza principiilor respectului reciproc faţă de independenţa şi suveranitatea lor, a neamestecului în treburile interne ale celuilalt stat. Tratatele încheiate recent, reflecţied experienţa şi realizările statelor-părţi în construcţia socialistă şi în dezvoltarea colaborării

dintre ele, ea şi schimbările produse în Europa şi în lume, pun accentul pe dezvoltarea prie temei şi colaborării între ele pe baza principiilor suveranităţii, egalităţii în drepturi, avantajului reciproc, întrajutorării tovărăşeşti şi neamestecului în treburile interne. ~ *de prietenie şi cooperare (colaborare),* încheiate între România şi Argentina (v.), R.P.D. Coreeană (v.), Costa Rica (v.), Guinee «(v.) şi Portugalia (v.), înscriu pe larg principiile şi normele după care se conduc relaţiile dintre statele semnatare, precum şi dintre ele şi celelalte state şi prevăd, totodată, angajamente de colaborare reciprocă ale părţilor în toate domeniile. Aceste t.i. nu conţin clauze privind asistenţa mutuală sau alte clauze militare. ~ *de mistenţă juridică ale României,* exprimă dorinţa părţilor de a întări legăturile frăţeşti şi de a dezvolta colaborarea 1 er în domeniul juridic. Cu unele deosebiri de redactare şi sistematizare, aceste tratate conţin: a) reguli generale referitoare la obiectul, condiţiile şi procedura de acordare a asistenţei juridice, cheltuielile legate de aceasta, valabilitatea şi transmiterea actelor, modul în care părţile se informează reciproc cu privire la modificările ce survin şi la practica instituţiilor judiciare; b) reguli speciale privind asistenţa juridică în cauzele civile şi familiale, prin care se precizează cum se suportă cheltuielile judiciare şi condiţiile în care se acordă scutiri de taxe şi de cheltuieli de judecată; dispoziţii legale ce stau la baza stabilirii capacităţii juridice,

încheierii căsătoriei şi raporturilor dintre soţi, divorţului, raporturilor dintre părinţi şi copii, interdicţiei, tutelei şi curatelei, succesiunilor, recunoaşterii şi executării hotărârilor; c) reguli speciale privind asistenţa juridică în materie penala (procedura extrădării, obligaţia de a porni o acţiune penală, comunicarea hotărârilor de condamnare, informaţii asupra antecedentelor penale); d) dispoziţii privind ratificarea şi intrarea în vigoare a tratatelor, durata, condiţiile prelungirilor etc. 1387. *TRATAT ÎNCHEIAT DE PETRUI, VOIEVODUL MOLDOVEI, CU VLADISTA V Al. Il-LEA, REGELE POLONIEI* (Lemberg, 26 sept.). Petru voievod face act de vasalitate regelui Poloniei. Prin recunoaşterea suzeranităţii polone asupra Moldovei, Petru voievod înlătură eventualitatea unui atac al regelui polonez asupra Moldovei şi îşi asigură, totodată, un ajutor în cazul atacării ei de către Ungaria. 1389. *TRATAT SEMNAT DE PLENIPOTENŢIARII VOIEVODULUI MIRCE ACEL BĂTRÂN, ASISTAŢI DE TRIMISUL VOIEVODULUI MOLDOVEI, PETRU* J, *CU REPREZENTAN TU REGELUI POLONIEI, VLADISTAV AL IDLE A* (Radom, 10 dec.), prin acest tratat se încheie o alianţă defensivă a ambelor state împotriva regelui Ungariei şi a vasalilor acestuia. În eventualitatea unor atacuri ale altor state împotriva Ţării Româneşti sau Poloniei, cele două părţi semnatare rămâneau libere să hotărască asupra oportunităţii de a-şi acorda reciproc ajutor. 1390. *TRATAT. SEMNAT*

DE PLENIPOTENŢIARII VOIE VOD ULUI MIRCEA CEL BĂTRIN ŞI CEI AI REGELUI POLONIEI, VLADISTAV AL II-LEA (Suceava, 17 mart.), confirmă „unirea şi legătura prieteniei nevătămate" dintre cele două ţări. Se prevedea, de asemenea, ca suveranul Poloniei să nu înceapă vreo acţiune militară împotriva regelui Ungariei fără a înştiinţa în prealabil pe voievodul român, iar acesta din urmă să nu încheie vreo înţelegere cu regele maghiar fără aprobarea şi întărirea părţii polone. 1395. *TRATAT ÎNCHEIAT ÎNTRE MIRCE ACEL BĂTR VOIEVOD AL MUNTENIEI, ŞI SIGISMUND DE LUXEMBURG, REGELE UNCARIEI* (Braşov, 7 mart.), statorniceşte alianţa şi reglementează, în detaliu, colaborarea militară a celor două ţări împotriva Porţii otomane. 1396. *TRATAT (ACT OMAGIAL) PRIN CARE VLAD, VOIEVOD AL MUNTENIEI ŞI ADVERSARUL LUI MIRCE A ČEL BĂTRÂN, RECUNOAŞTE AUTORITATEA REGELUI VLADISTAV AL II-LEA AL POLONIEI* (Argeş, 28 mai), Vlad făgăduieşte regelui ajutorul său „cu toată puterea". Actul precizează că anterior suveranul polon dăduse unele asigurări voievodului muntean, care urmărea astfel să-şi consolideze stăpânirea asupra Munteniei. 1402. *TRATA T ÎNCHEIA T DE ALEXANDRU CEL BUN, DOMNUL MOLDOVEI, CU VLADISTAV, REGELE POLONIEI* {Suceava, 12 mart.), menţionează ca domnul Moldovei, împreună cu „întreg sfatul" său, recunoaşte prin acest act, ca şi Petru voievod şi tatăl său, Roman

voievod, vasalitatea faţă de regele Poloniei, Vladislav Iagello. 1411. *TRATAT DE ALIANŢA ÎNCHEIAT DE ALEXANDRU CEL BUN, DOMNUL MOLDOVEI, CU VLADISTAV, REGELE POLONIEI* (Roman, 25 mai), prevede că dacă regele Ungariei ar ataca Polonia, domnul Moldovei va ataca Ungaria, iar dacă aceasta din urmă ar ataca Moldova, atunci regele Poloniei va ataca Ungaria. 1433. *TRATAT DE DELIMITAREA HOTARULUI ÎNCHEIAT DE ŞTEFAN, DOMNUL MOLDOVEI7 CU VLADISTAV, REGELE POLONIEI* (13 dec.), Ştefan voievod, spre a-şi asigura domnia după izgonirea din Moldova a fratelui său Iliaş voievod care se retrăsese în Polonia, se recunoaşte vasal al regelui Polonier Vladislav Iagello. La rândul său, regele-polonez recunoaşte stăpânirea Moldovei asupra cetăţilor Ţeţina. Şi Hmielov cu ţinuturile şi satele care le aparţin; în ceea ce priveşte hotarul dintre Moldova şi Polonia, el va fi format de râul Colacin, apoi de o linie convenţională ce merge de la acest râu „drept peste câmpia Bolohovului" până la Nistru, mai sus de satul moldovenesc Potoc, iar de aici înainte fluviul Nistru până la vărsarea acestuia în mare: Ţara Pocuţiei va rămâne Poloniei „cum de mult a fost supusă" acesteia, iar satul Văscăuţi „cu toate câte aparţin către acest sat de demult" va fi al Moldovei; în sfârşit, hotarul din Codrul Moldovei va rămâne cel stabilit din vechime. 1450. *TRATAT DE ALIANŢĂ ÎNCHEIAT DE BOGDAN, DOMNUL MOLDOVEI, CU IO AN DE HUNEDOARA, CU*

VERNATORUL UNGARIEI (Roman, 11 febr.), Bogdan voievod se obligă să-i dea ajutor militar şi diplomatic în orice împrejurare lui Ioan de Hunedoara, iar acesta „să ne ocrotească sub mâna sa şi să ne apere de orice duşmani ai noştri". În caz de primejdie, ţara fiecăruia din ei va fi deschisă adăpostim celuilalt, precum şi sfetnicilor, oştirii şi averilor sale. În actul de înnoire a acestui tratat, emis ia Suceava, la 5 iul. 1450, se stipulează acordarea de ajutor militar reciproc pentru redobândirea ţării în cazul în care unul din ei şi-ar pierde scaunul; totodată, Bogdan nu va încerca să cucerească Chilia fără voia lui Ioan de Hunedoara. 1455. *TRATAT ÎNCHEIAT ÎNTRE IO AN DE HUNEDOARA ŞI VOIEVODUL VLAù) ISLAV AL II-LEA AL MUNTENIEI,* restabileşte pacea şi buna vecinătate, cu garanţia liberei circulaţii a negustorilor şi mărfurilor transilvănene şi muntene între cele două tari. 1459.

tra ta T Încheia t de şi tefan

CEL MARE CU CAZI MIR, RECELE POLONIEI (Overhelăuţi, 4 apr.), stipulează: încetarea stării de război dintre Moldova şi Polonia şi rezolvarea litigiilor de graniţă; domnul Moldovei lasă în stăpânirea regelui cetatea Ho tin cu vama şi dreptul de pescuit fin Nistru; fostul voievod Petru nu va avea voie să se apropie de graniţele Moldovei, iar boierii care îl însoţesc vor putea, dacă vor vrea, să se întoarcă în ţară cu îngăduinţa regelui şi îşi vor redobândi moşiile; libertatea negustorilor polonezi de a veni în Moldova; Ştefan

nu va avea alt suzeran în afara regelui Poloniei, de care el va fi ocrotit potrivit vechiului obicei şi căruia el îi va da ajutor împotriva „paginilor”. 1468. *TRATAT ÎNCHEIAT DE STEFAN CEL MARE CU REGELE POLONIEI, CAZIMIR* (Suceava, 28 iul.), domnul Moldovei făgăduieşte supunere regelui Poloniei şi ajutor împotriva duşmanilor, „în orice parte ar fi... dar şi după puterea noastră” potrivit vechilor tratate şi îndeosebi a celui încheiat de Alexandru cel Bun; când regele va călători „spre părţile ruseşti” ale Poloniei, Ştefan îi va presta obişnuitul omagiu, la Oameniţa, Colomeea sau Sneatin. La rându-i, regele Poloniei îi va da lui Ştefan ajutor militar şi diplomatic împotriva turcilor, tătarilor* ungurilor şi a oricărui alt duşman, fie păgân, fie creştin, iar când acesta din urmă s-ar afla „la mare strâmtoare”, regele va trebui să-i vină personal în ajutor; pretendenţii la tronul Moldovei vor fi alungaţi de la curtea regelui şi din regat. 1475. *TRATAT ÎNCHEIAT DE ŞTEFAN CEL MARE CU REGELE UNGARIEI, MATEI CORVIN* (Iaşi, 12 iul. Şi Buda, 15 aug.), Ştefan recunoaşte că întrecut au existat neînţelegeri între el şi Matei Corvin, dar că regele maghiar şi-a schimbat atitudinea faţă de el, arătând că s-a înţeles cu Matei Corvin asupra următoarelor: domnul Moldovei îi va da ajutor împotriva tuturor duşmanilor cu excepţia regelui Poloniei, cu care înaintaşii săi au avut întotdeauna pace; dacă regele sau un căpitan al său va porni împotriva turcilor prin Muntenia va merge şi Ştefan cu

oastea sa, în afară de cazul când ar fi bolnav sau ar fi atacat de un duşman puternic, când va trimite numai oastea; Ştefan nu va adăposti în ţara sa şi nu va ajuta, direct sau indirect, pe niciun magnat sau nobil care ar acţiona împotriva regelui, ci îi va alunga din ţară; el va pedepsi, de asemenea, pe răufăcătorii care vor năvăli în regat şi vor comite jafuri; neînţelegerile dintre supuşii celor două ţari vor fi judecate, fără părtinire, la graniţe, de către reprezentanţii celor două ţări. Prin actul din 15 aug., parafrazare a celui dat de Ştefan, Matei Corvin se angajează să păstreze pacea cu domnul moldovean şi să respecte stipulaţiile actului moldovenesc din 12 iul. Regele maghiar se obligă să-i dea ajutor personal sau numai cu oaste lui Ştefan, iar în regatul său nu va adăposti şi nu va ajuta pe niciun duşman al voievodului moldovean; neînţelegerile dintre supuşii celor două ţări şi pricinile negustorilor moldoveni vor fi rezolvate „prin intermediul dreptului... în mod prietenesc”; în ceea ce priveşte hotarul dintre Moldova şi Ţara Românească, el va rămâne cel vechi din vremea lui Alexandru cel Bun şi Mircea cel Bătrân; dacă domnul Moldovei va fi nevoit vreodată să-şi părăsească ţara, regele îi va da adăpost în regat, lui, familiei şi boierilor săi, cu toate averile şi tezaurele lor, şi îl va, ajuta să-şi recapete tronul. 1485. *TRA TA T ÎNCHEIA T DE Ş TEFAN CEL MARE CU CAZIMIR, REGELE POLONIEI* (Colomeea, 15 şi 16 sept.), prin care, după ce la 4 sept. Cazimir îi trimisese lui Ştefan

cel Mare o scrisoare reprezentând un fel de tratat preliminar, domnul Moldovei presta, la Colomeea, omagiul de credinţă regelui polonez angajându-se, apoi, în scris, faţă de acesta, că îi va păstra credinţă ca şi predecesorii săi; îl va ajuta personal împotriva tuturor duşmanilor cu oastea şi cu sfatul său; nu va încheia nicio alianţă împotriva regelui polonez; nu va adăposti în ţara sa pe niciun duşman al regelui; îl va înştiinţa pe rege de orice primejdie l-ar ameninţa pe acesta şi nu va porni niciun război şi nu va încheia nicio pace fără ştirea regelui polonez. Totodată, Ştefan declara nulă orice alianţă încheiată care ar fi îndreptată împotriva Poloniei. Cazimir, la rându-i, se angaja să apere cu toate puterile sale Moldova „în toate graniţele sale vechi" aşa cum au fost acestea în vechime „dinspre toate părţile", să-i dea ajutor lui Ştefan împotriva tuturor duşmanilor, să nu ocrotească în regat pe niciun duşman al acestuia, să nu încheie nicio pace care ar privi Moldova şi graniţele ei „fără ştirea domnului Ştefan", şi, la nevoie, să dea adăpost, lui Stefan şi boierilor săi, în regat. 1499. *TRATAT ÎNCHEIAT DĔ ŞTEFAN CEL MARE CU IOAN ALBERT, REGÈLE POLONIEI, ŞI FRAŢII SĂI ALEXANDRU, MARE DUCE AL LITUANIEI, ŞI SIGISMUND,* Ştefan cel Mare şi Ioan Albert se angajează ca pe viitor să trăiască în pace şi să-şi acordĕ reciproc ajutor militar şi diplomatic împotriva tuturor duşmanilor; niciuna din părţile contractante nu va acorda adăpost în ţara sa, ci va alunga din teritoriul său

pe orice pretendent la tronul celeilalte părţi; dacă domnul Moldovei ar fi nevoit să-şi părăsească ţara, el va fi primit în regat împreună cu familia, cu boierii şi cu tezaurul său şi va fi ajutat să-şi recapete tronul; dacă regele va merge la război în persoană, Ştefan va face la fel, în afară de cazul dacă ar fi împiedicat de vreo „neputinţă”, când va trimite cu oastea pe fiul său, Bogdan, sau pe altcineva; înainte de aceasta însă regele şi fraţii săi, Alexandru şi Sigismund, vor acorda lui Ştefan ajutorul promis împotriva turcilor, iar el le va da de ştire imediat ce va auzi **ceva** despre o năvălire a turcilor, cărora le va refuza, totodată, orice ajutor; nu va trebui să fie considerat ca o îma Aicare a tratatului faptul dacă, împotriva voinţei sale, va fi silit să dea aju & or otomanilor. Negustorii fiecăreia cele trei ţări sunt liberi să facă negoţ pe teritoriul celeilalte părţi contractante cu condiţia ca ei să plătească vama potrivit vechiului obicei; nedreptăţile de la graniţă suferite de supuşii polonezi vor fi judecate de starostele de Hotin sau Cernăuţi, iar cele făcute moldovenilor pe teritoriul polonez vor fi judecate de starostele de Oameniţa. 1507. *TRATAT ÎNCHEIAT DE RADU CEL MARE ŞI SFATUL DOMNESC AL ŢĂRII ROMÂNEŞTI CU REGELE UNGARIEI, VLADISTAV AL II-LE A* (Târgovişte, 3 dec.), prin care Domnul şi sfatul domnesc al Ţării Româneşti întăresc „pacea veşnică” şi se angajează a avea relaţii de bună vecinătate cu comunităţile săseşti din Transilvania cu care

urmau a întări colaborarea, inclusiv militară, împotriva Porţii otomane; cer drept de azil în Transilvania, în caz de necesitate „pentru voievodul şi fruntaşii munteni; cer să nu se acorde sprijin adversarilor politici ai domnului muntean. 1517. *TRATAT ÎNTRE VOIEVODUL MUNTENIEI, NBAGOE BASARAB, CU SFATUL SĂU ŞI REGELE UNGARIEI, LUDOVIC AL II-LEA* (17 mart.), prevede colaborarea celor două ţări, inclusiv aceea militară, împotriva Porţii otomane. Braşovenii şi bârsenii sunt autorizaţi să-şi efectueze comerţul în Muntenia, dar numai în oraşele Târgovişte, Câmpulung şi Târguşor. 1517 – 1518. *TRATAT ÎNCHEIAT ÎNTRE ŞTEFAN CEL TÂNĂR, DOMNUL MOLDOVEIy ŞI SIGISMUND, REGELE POLONIEI* (Vilno, 2 dec. 4517, Cracovia, 9 mart. 1518, Hârlău, 4 mai 1518) * constituind o înnoire a tratatului încheiat de Bogdan al III-lea cu regele Poloniei, acest tratat stipulează: respectarea păcii de către părţile contractante, acordarea reciprocă de ajutor militar şi diplomatic împotriva tătarilor, expulzarea din ţară de către fiecare parte a pretendenţilor la tronul celeilalte părţi sau a pribegilor, angajamentul fiecărei părţi de a se abţine de la duşmănii şi intrigi în dauna celeilalte părţi şi de a-şi furniza reciproc ştiri privitoare la duşmani; acordarea de ajutor regelui Ungariei, Ludovic, şi celui polonez, când aceştia vor porni împreună împotriva turcilor şi când Ştefan se obligă să-i însoţească personal sau să-l trimită cu oastea pe fratele sau, Petru, dacă el

însuşi nu va putea; acordarea de ajutor, până atunci, lui Ştefan şi fratelui său de către cei doi regi împotriva turcilor; nestricarea păcii între părţi în cazul în care voievodul Moldovei ar fi constrâns de turci să-i însoţească împotriva Poloniei; libertatea comerţului. 1519. *TRATAT ÎNCHEIAT ÎNTRE PAPA LEON AL X-LEA ŞI VOIEVOZII NEAGOE BAS ARAB ŞI ŞTEFANI ŢA* (Roma, 5 iun.), statorniceşte alianţa Munteniei şi Moldovei cu celelalte state creştine în viitoarele campanii împotriva Porţii otomane. 1527. *TRATAT încheiat între pentru*

RARES, DOMNUL MOLDOVEI, ŞI SIGISMUND, REGELE POLONIEI, (Hârlău, 21 oct. Şi Cracovia, 13 dec.), stipulează: respectarea păcii de către părţile contractante, acordarea reciprocă de ajutor militar şi diplomatic împotriva tătarilor şi a tuturor duşmanilor, expulzarea din ţară de către fiecare parte a pretendenţilor la tronul celeilalte părţi şi a pribegilor, angajamentul fiecărei părţi de a se abţine de la duşmănii şi intrigi în dauna celeilalte părţi şi de a-şi furniza reciproc ştiri privitoare la duşmani, acordarea de ajutor regelui polonez şi celui ungar când aceştia vor porni împreună împotriva turcilor şi când Petru se obligă să-i însoţească personal, în afară de cazul când ar fi împiedicat de vreo boală, acordarea de ajutor, până atunci, domnului Moldovei de către cei doi regi împotriva turcilor, furnizarea de ştiri despre turci celor doi regi de către Petru Rareş, nestricarea păcii între părţi în

cazul în care domnul Moldovei ar fi constrâns de turci să-i însoţească împotriva Poloniei, acordarea de adăpost în Polonia lui Petru Rareş şi familiei lui, boierilor şi familiilor lor, cu tezaurele lor, dacă domnul moldovean şi-ar pierde tronul, şi a ajutorului militar pentru a şi-l redobândi, libertatea comerţului, judecarea nedreptăţilor şi a pagubelor făcute polonezilor, la graniţă, de către starostii de Hotin şi Cernăuţi, iar a celor pricinuite moldovenilor în aceeaşi zonă din Polonia de către starostii de Oameniţa şi Haliciu, iar în caz de neînţelegere, de către comisii numite de părţile contractante. 1535. *TRATAT ÎNCHEIA T DE PETRU RAREŞ, DOMNUL MOLDOVEI, CU FERDINAND DE HABSBURG, REGE AL UNGARIEI* (Iaşi, 4 apr.), prin care domnul moldovean reînnoieşte credinţa faţă de rege, aşa cum o prevedeau şi tratatele predecesorilor; părţile îşi vor acorda ajutor militar reciproc împotriva tuturor duşmanilor, dar mai ales împotriva turcilor şi a tătarilor; Domnul Moldovei va împiedica pe orice duşman, şi în special pe turci, de a trece prin Moldova, iar în caz contrar îl va anunţa pe Ferdinand; Ferdinand va acorda lui Rareş o subvenţie de 6.000 de ducaţi anual pentru serviciile pe care domnul Moldovei i le va aduce în Transilvania; ambele părţi vor extrăda pe fugarii dintr-o ţară în alta; negustorii dintr-o ţară vor fi liberi a face comerţ în cealaltă cu condiţia de a plăti taxele vamale, iar debitorii nu vor fi arestaţi ci judecaţi, în instanţe ordinare, potrivit legilor şi

obiceiurilor ţării respective. 1547. *TRATAT ÎNCHEIAT DE ILIAS RAREŞ, DOMNUL MOLDOVEI, CU REGELE POLONIEI* (Cetatea Neamţ, 30 nov.), stipulează: respectarea păcii şi a bunei vecinătăţi între părţile contractante, acordarea de adăpost în Polonia lui Iliaş Rareş, fraţilor şi familiei lui, precum şi boierilor şi familiilor lor, cu tezaurele şi averile lor dacă domnul moldovean şi-ar pierde tronul şi acordarea de ajutor militar pentru a şi-l redobândi, expulzarea de către Iliaş Rares din ţara sa a oricărui duşman al regelui Poloniei, respectarea de către părţi a graniţelor vechi dintre Moldova şi Polonia, recunoaşterea Pocuţiei ca vechi teritoriu polonez, libertatea comerţului, libera trecere şi siguranţa solilor polonezi care merg prin Moldova spre Poartă, pedepsirea răufăcătorilor, interzicerea stabilirii moldovenilor, fără consimţamântul dregătorilor şi al stăpânilor de moşii polonezi, pe teritoriul polonez de pe ambele maluri ale Nistrului, nefolosirea de către moldoveni a morilor construite de ei pe teritoriul polonez de pe ambele maluri ale Nistrului decât cu încuviinţarea părţii poloneze, restituirea reciprocă a fugarilor şi respectarea tuturor tratatelor vechi. 1553 – 1554. *TRATAT ÎNCHEIAT DE ALEXA NDR U LĂPUŞNEANU, DOMNUL MOLDOVEI, CU SIGISMUND AUGUST, REGELE POLONIEI* (Vilno, 22 iun. 1553 şi 16 dec. 1554), reluând unele prevederi ale Tratatului de la Bacota (2 sept. 1554) şi ale celor încheiate de

domnii predecesori, tratatul stipulează: păstrarea prieteniei şi a păcii de către părţile contractante, expulzarea din ţară de către fiecare parte a pretendenţilor la tronul celeilalte părţi, extrădarea pribegilor, acordarea de ajutor împotriva tătarilor, turcilor şi a oricărui alt duşman, Alexandru Lăpuşneanu urmând a trimite 7.000 de oameni, iar dacă va fi nevoie va merge personal împreună cu sfatul, boierii şi supuşii săi, judecarea pricinilor din regiunea graniţei dintre supuşii celor două ţări de către dregătorii cetăţilor de graniţă, libertatea comerţului, libera trecere şi siguranţa solilor polonezi care merg prin Moldava spre Poartă, acordarea de adăpost în Polonia lui Alexandru Lăpuşneanu, familiei şi boierilor lui, cu toate averile lor, dacă domnul moldovean pierde tronul, şi acordarea de ajutor militar pêntru a şi-l redobândi. 1570. *TRATAŤUL DE LA SPEYER, ÎNCHEIAT ÎNTRE IO AN SIGISMUND ZÁPOLYA, PRINCIPELE TRANSILVANIEI, şi ÎMPĂRATUL MAXIMILIAN II,* pune capăt pentru câtva timp conflictului declanşat de pretenţiile Habsborgilor asupra Ungariei şi Transilvaniei, în urma prăbuşirii regatului feudal maghiar, în perioada 1526 – 1540. Principalele sale articole prevedeau: delimitarea Transilvaniei de teritoriile Ungariei care ajunseseră sub stăpânire habsburgică. Zona de hotar, formată din comitatele Bihor, Crasna, Solnocul de Mijloc şi Maramureş era atribuită Transilvaniei şi va fi cunoscută sub numele de Partium. În schimbul ei Transilvania recunoştea

suzeranitatea lui Maximilian ÎL Ioan Sigismund renunţă la titlul de rege al Ungariei, iar după stingerea dinastiei Zápolya Transilvania avea să revină Ilabsburgilor. Tratatul a fost ratificat la Praga, la 10 mart. 1571. Moartea lui Ioan Sigismund la numai patru zile după ratificare a făcut inoperantă ultima clauză. De altfel, în ansamblul relaţiilor dintre Transilvania şi Imperiu, Tratatul de la Speyer n-a avut decât o valoare şi o durată trecătoare. 1594. *TRATAT UD DINTRE ARON TIRANUL, DOMNUL MOLDOVEI, ŞI RUDOLF AL 1I-LEA, ÎMPĂRATUL GERMANIEI* (Iaşi, 16 aug.), încheiat în numele împăratului de către trimisul acestuia, Ioan de Marini Polii, cu voievodul moldovean. Tratatul prevede primirea Moldovei în Confederaţia germană, apărarea ei împotriva turcilor şi adăpost pentru domnul Moldovei în cazul în care el şi-ar pierde tronul; la rândul sau* domnul Moldovei împreună cu boierii săi se angajează să dea ajutor împăratului împotriva turcilor şi să-i furnizeze ştiri despre pregătirile acestora, obţinute prin spionii săi. 1595* *TRATAT ÎNCHEIAT DE PLENIPOTENŢIARII LUI MJHAI VI*

TJSAZUL CU SIGISMUND BÁTtiORY, PRINCIPELE TRAN SILV AN IEI (Alba Iulia, 20 mai), statorniceşte colaborarea militară a celor două părţi în faţa iminentei ofensive otomane. 1598. *TRATAT ÎNCHEIAT ÎNTRE VOIEVODUL MIHAI VITEAZUL ŞI PLENIPOTENŢIARII LUI RUDOLF AL II-LEA, ÎMPĂRAT AL GERMANIEI ŞI*

REGE AL UNGARIEI (Târgovişte, 9 iun.), statorniceşte alianţa celor două ţări în lupta împotriva Porţii otomane. Împăratul se obligă să dea subsidii anuale pentru plata unui contingent de 5.000 oşteni (eventual 10.000J, cu care voievodul muntean va lupta în contra otomanilor în zona Transilvaniei şi Ţarii Româneşti. În caz de mare necesitate, arhiducele Maximilian urma a veni în ajutor cu trupe suplimentare din Transilvania. Împăratul recunoaşte domnia ereditară a lui Mihai Viteazul şi a urmaşilor să-i în Ţara Românească cu toate libertăţile şi privilegiile avute anterior, primind anual, simbolic, „un dar de cinste”. Se confirmă: libera circulaţie a negustorilor munteni în Transilvania şi a celor transilvăneni, unguri sau germani la sud de Carpaţi; extrădarea fugarilor şi a dezertorilor; libera exercitare a cultului ortodox în Muntenia; statornicirea unor legături diplomatice a celor două părţi semnatare, prin solii. 1605. *TRATAT ÎNTRE TRANSILVANIA ŞI IMPERIUL OTOMAN* (19 mai), Ştefan Bocskay, ales principe de către Dietă (v.) la 21 febr. 1605, a recunoscut suzeranitatea Porţii şi în baza acestui tratat a primit din partea sultanului Ahmed I însemnele de investitură. *TRATAT DE PACE ÎNTRE TRANSILVANIA ŞI IMPERIUL HABSBURGIC* (Viena, 23 iun.), prin care imperialii au recunoscut pe Ştefan Bocskay drept principe al Transilvaniei, i-au cedat pe viaţă comitatele Ugocea şi Bereg, precum şi cetăţile Tokaj şi Satu Mare. În cazul

morţii fără urmaşi a lui Bocskay, Transilva mă avea să revină Habsburgilor. 1608. *TRATAT ÎNCHEIAT ÎNTRE GABRIEL BÂTHORY, PRINCIPELE TRANSILVANIEI, ŞI CONSTANTIN MOVILĂ, DOMNUL MOLDOVEI* (26 aug. – 25 oct.), negociat de solii domnului Moldovei, sosiţi în Transilvania după 26 aug, tratatul era încheiat înainte de 25 oct. Cunoscut din actul de jurământ al saşilor ardeleni, tratatul prevede: fiecare parte va fi prieten prietenilor şi duşman duşmanilor celeilalte părţi; ajutor militar şi diplomatic reciproc; neadmiterea pe teritoriul fiecăreia din părţi a pretendenţilor la tronul celeilalte părţi (dacă saşii nu vor putea împiedica o astfel de situaţie, ei vor înştiinţa pe domn şi boierii Moldovei la timp); acordarea de adăpost domnului Moldovei în cazul pierderii tronului. 1612. *TRATAT ÎNCHEIAT DE RADU M IHN EA CU ORAŞUL BRAŞOV PENTRU PRIETENIE, AJUTOR ŞI INFORMAŢII RECIPROCE* (12 sept.), prevede că lui Radu Mihnea, împreună cu oastea sa, i se acordă drept de refugiu la Braşov. 1622. *TRATATUL DE PACE DINTRE TRANSILVANIA ŞI IMPERIUL HABSBURGIC* (Mikulov, 6 ian.), prin care Imperiul cedează lui Gabriel Bethlen şapte comitate în stăpânire viageră şi îi plăteşte anual 50.000 florini. 1624. *TRATATUL ÎNCHEIAT ÎNTRE GABRIEL BETHLEN, PRINCIPELE TRANSILVANIEI, ŞI IMPERIUL HABSBU RGIC* (Viena.

8 mai), reeditare a Tratatului de la Mikulov

(1622) cu deosebire că în loc de teritoriile Oppeln şi Ratiboř, Gabriel Bethlen primeşte unele teritorii din Slovacia, iar subvenţia anuală i se reduce de la 50.000 la 30.000 de florini. 1626. *TRATATUL DE PACE ÎNCHEIAT ÎNTRE TRANSILVANIA ŞI IMPERIUL HABSBURGIC* (Bratislava, 20 dec.). Intrarea Danemarcei în coaliţia antihabsburgică l-a încurajat pe principele Transilvaniei, Gabriel Bethlen, să intervină, pentru a treia oară, în războiul de 30 de ani. La 30 nov. 1626, prin Tratatul de la Westminster, Anglia, Danemarca şi Olanda recunosc oficial alăturarea Transilvaniei la coaliţia protestantă împotriva Imperiului. Înfrângerile suferite de danezi şi de principii protestanţi germani în cursul anului 1626 din partea generalilor imperiali, Wallenstein şi Tilly, l-au obligat însă pe Bethlen să încheie Pacea de la Bratislava (20 dec. 1626), deosebindu-se de tratatele anterioare, de la Mikulov (1622) şi Viena (1624), doar prin renunţarea principelui la subvenţia anuală de 30.000 de florini. 1638. *TRA TA T ÎNCHEIA T ÎN T RE*

GHEORGHE RAKÓCZI J, *PRINCIPELE TRANSILVANIEI, ŞI VAŠI LE LUPU, VOIEVODUL MOLDOVEI* (Alba Iulia, 29 sept.), întăreşte relaţiile de bună vecinătate şi de pace între cele două ţări, cu obligaţia reciprocă de a nu acorda niciun fel de asistenţă adversarilor uneia din părţile contractante. Principele Transilvaniei făgăduieşte voievodului Moldovei, în caz de atac, asistenţă „chemaţi de el (de Vasile Lupu) la timp,

cu ajutoare corespunzătoare, după cerinţele situaţiei". Valise Lupu, la rându-i, se obligă a nu întreprinde vreo acţiune împotriva Munteniei şi a lui Matei Basarab, fără consimţământul principelui Transilvaniei. 1643. *TRATAT DE ALIANŢĂ ÎNTRE TRANSILVANIA ŞI SUEDIA* (16 nov.), a consfinţit aderarea Transilvaniei la coaliţia antihabsburgică formată în ultima perioadă a războiului de 30 de ani. Franţa, care, în mod normal, ar fi trebuit doar să adere la acest tratat, a preferat să încheie un Tratat separat, la 22 apr. 1645 (v*). Clauzele sale mai importante au fost:

1) alianţă între cele două ţări, până la încheierea păcii generale, excluzându-se, din ambele părţi, încheierea păcii separate, în afară de cazul că Transilvania ar fi fost silită de turci să încheie o asemenea pace; 2) Transilvania va intra în război contra imperialilor cu toate forţele, de îndată ce suedezii îi vor pune la dispoziţie, ca ajutor, 3.000 de infanterişti; 3) Transilvania va pune la dispoziţia armatei suedeze 3.000 de călăreţi uşor înarmaţi. Printr-um Protocol adiţional, Transilvaniei i se promite şi o însemnată sumă de bani, destinată obţinerii asentimentului Porţii la această alianţă. Regina Suediei a ratificat tratatul, notificând acest fapt principelui Transilvaniei, la 12 mai 1644.1645. *TRATAT DE ALIANŢĂ ÎNTRE TRANSILVANIA ŞI F RAN* (22 apr.).

Intrând în război împotriva imperialilor (în febr. 1644) şi obţinând însemnate succese

militare, principele Gheorghe Rákóczi I a întreprins tatonări de pace separată. Aliaţii săi, faţă de care era angajat prin alianţa cu Suedia, din 16 nov. 1643, au iniţiat o ofensivă diplomatică spre a-l menţine alături de ei. Franţa s-a decis să încheie un tratat direct de alianţă cu Transilvania, care s-a semnat la Munkăcs (azi Mukačevo) în următoarele condiţii mai importante: 1) Franţa promite Transilvaniei protecţia şi sprijinul ei împotriva Austriei şi a oricăror alţi duşmani, fără a cere nicio compensaţie;

2) îi acordă ca subsidii militare 100.000 de taleri imperiali pe intervalul 1 febr. 1644 – 1 febr. 1645, precum şi câte 65.000 de taleri anual în continuare, pe durata participării la război. De asemenea, 48.000 de taleri anual, drept compensaţie pentru un contingent de 1.500 de infanterişti, pe care aliaţii nu-l pot pune la dispoziţia Transilvaniei; 3) cele două părţi nu vor încheia pace separată, iar Transilvania va fi, în acest caz, partener egal la încheierea păcii generale, garantându-i-se obţinerea unor condiţii avantajoase; 4) Transilvania va continua războiul, întreprinzând câte o campanie în fiecare an; obligaţia de a nu încheia pace separată încetează însă, în cazul unei intervenţii turceşti; 5) Transilvania promite libertate confesiunii catolice. Tratatul a fost semnat din partea franceză de plenipotenţiarul Antoine de Croissy şi a fost confirmat de regele Franţei la 30 iun. 1645. El a rămas fără efect deoarece, somat de turci,

Gheorghe Rákóczi I a încheiat cu imperialii Tratatul de la Linz, la 22 aug. 1645.1647. *TRATAT ÎNCHEIAT DE MATEI BASARAB, VOIEVODUL ŢĂRII ROMÂNEŞTI, CU GHEORGHE RÁKÓCZI I, PRINCIPELE TRANSILVANIE t* (Târgovişte, 22 apr.), având drept scop o „mai bună şi mai întreagă vecinătate şi prietenie" între cele două tari. 1649. *TRATAT ÎNCHEIAT DE TRANSILVANIA CU POARTA OTOMANĂ,* prin care sultanul confirmă pe Gheorghe Rákóczi îl ca principe şi se angajează să protejeze Transilvania de incursiunile tătarilor şi ale paşalelor de la frontieră. În schimb, o serie de state din V şi SV Transilvaniei şi al Partium-ului, din apropierea unor localităţi ca Szolnok, Gyula, Ineu, Timişoara, deveneau tributare Porţii. 1655. *TRATAT ÎNCHEIAT DE CONSTANTIN ŞERBAN BASARAB, VOIEVODUL ŢĂRII ROMÂNEŞTI, CU GHEORGHE RÁKÓCZI II, PRINCIPELE TRANSILVANIEI* (Târgovişte), prevede alianţa celor două ţări, ajutorul armat acordat de domnul muntean, la cererea principelui Transilvaniei; confirmă frontierele vechi şi păşunatul în zona de hotar; Rákóczi va primi anual un dar de 3.000 de galbeni. 1659. *TRATAT ÎNCHEIAT ÎNTRE MIHAIL RADU (MIHNEA AL III-LEA), VOIEVOD AL MUNTENIEI, ŞI GHEORGHE RÁCÓCZI II, PRINCIPELE TRANSILVANIEI* (Târgu Mureş, 4 oct.), statornicesţe, în deplină egalitate, alianţa militară a celor două ţări. 1686. *TRATAT SECRET, NUMIT*

„HALLERIAN”, ÎNCHEIAT DE PLENIPOTENŢIARII LUI MIHAIL APARI, PRINCIPE AL TRANSILVANIEI, CU LEOPOLD /, ÎMPĂRAT AL AUSTRIEI ŞI REGE AL UNGARIEI (Viena, 26 iun.), prevede dreptul împăratului de a ocupa doar militar Transilvania, stabilind garnizoane la Cluj şi Deva. Odată cu aceasta Transilvania trece sub protecţia împăratului, care se angaja ca în cazul încheierii păcii cu turcii, în tratatul respectiv să fie incluse şi ţările române: Transilvania, Muntenia şi Moldova, obţinând scutirea Transilvaniei de tribut, ca urmare a ocupării acesteia până h Sibiu de către habsburgi, încălcâni? astfel prevederile Tratatului de la Dumbrăveni (27 nov. 1685) prin care se obligaseră să nu pătrundă în Transilvania. 1687. *TRATATUL DINTRE TRANSILVANIA ŞI IMPERIALI* (Blaj, 27 oct.), prevede ca armatele imperiale să fie cantonate în 12 oraşe şi cetăţi, Transilvania fiind obligată să le asigure întreţinerea. În schimb, austriecii garantau persoana principelui, autonomia şi; privilegiile ţării. Tratatul a reprezentat o povară enormă pentru ţară şi pentru fiecare gospodărie ţărănească. 1689. *TRA TA T ÎNCHEIA T ÎNTRE ŞERBAN CANTAC UZINO, DOMN AL MUNTENIEI, ŞI IOAN ŞI PETRU, ŢARI AI RUSIEI* (23 dec. 1688/ 7 ian. 1689), prin care ţarii Rusiei răspund propunerii făcute de domnitorul român ca ei să intervină pentru eliberarea Munteniei de sub jugul otoman, asigurându-l de sprijinul şi grija lor. Ei îi cereau, în

acelaşi timp „să-şi pregătească oastea pentru ca „împreună cu trupele ruse, să lupte împotriva Turciei. 1699. *TRATATUL DE PACE DE LA CARLOWITZ* (26 ian.), încheiat în urma victoriei lui Eugen de Savoia de la Zenta şi a campaniei austriece în Bosnia din 1698. Părţile beligerante principale doreau pacea: Poarta, fiindcă era slăbită de războiul început în 1683, iar Austria pentru că dorea să-şi concentreze atenţia în Europa apuseană. După îndelungate tratative, pacea s-a semnat la Karlowitz între Poarta otomană pe de o parte şi Austria, Polonia, Rusia şi Veneţia pe de altă parte, pe baza principiului *statu-quo.* Austria obţine cea mai mare parte a Ungariei, Transilvania şi Slovenia. Polonia obţine Podolia şi Oameniţa, Veneţia, Moreea şi fortăreţele de pe coasta dalmată; pentru Rusia, pacea are caracter de armistiţiu, timp în care ea ţineocupat Azovul. Pacea nu a satisfăcut niciuna din părţile semnatare, ea amânând de fapt confruntăriledecisive care vor izbucni în curând (1714). Totuşi, Pacea de la Karlowitz înlătură definitiv pericolul otoman pentru Europa de SE şi deschide perspectivele afirmării Austriei ca mare* putere europeană. 1703 «*TRATAT ÎNTRE POLONIA ŞI POARTA OTOMANĂ* (Jahorlic, 14 oct.), încheiat între reprezentanţii Poloniei şi Turciei, prin care se stabileşte, între altele, ca hotarul dintre Polonia şi Moldova să fie, ca şi în trecut, fluviul Nistru. 1711. *TRATAT ÎNTRE DIMITRIE CAN TEM IR, DOMN AL MOLDOVEI,*

ŞI PETRU I, *ŢARUL RUSIEI* (Luck, 13/24 apr.), încheiat pe picior de egalitate între domnul moldovean şi ţarul Rusiei, *Tratatul* stabileşte condiţiile în care urmau a se desfăşura relaţiile dintre* cele două părţi în viitor. În schimbul prestării jurământului de credinţă de către domnitorul moldovean, ţarul Rusiei se angaja a nu pune domnitori străini în Moldova, menţinând domnia ereditară a lui Cant emir. După obicei, toată puterea: statului urma a fi în mâna domnitorului, după cum tot de domn depindea justiţia. *Tratatul* stabilea graniţa dintre Moldova şi Rusia pe Nistru, Rusia garantând integritatea teritorială a Moldovei, în cazul în care turcii ocupau Moldova, domnitorului român şi familiei sale i se asigura dreptul de azil în Rusia. *TRATAT DE PACE ÎNTRE RUSIA ŞI TURCIA* (Huşi, 10/21 iul.), încheiat în urma războiului rus o-turc în care Dimitrie Cantemir, domnul Moldovei, a luptat alături de ţarul Rusiei, Petru I. Consemnând înfrângexea Rusiei de către Turcia, *Tratatul* stipulează cedarea fortăreţei Azov şi a teritoriului ce ţinea de aceasta de către Rusia Turciei. În urma acestor evenimente, domnitorul român Dimitrie Cantemir se retrage în Rusia. *TRATATUL DE LA SATU MARE* (24 sept.), act care încheie perioada războiului de eliberare condus de Francisc Rákóczi îl împotriva habsburgilor între 1703 – 1711. Tratativele începute la Debreţin şi continuate la Cărei au luat sfârşit la 29 sept. 1711 la Satu Mare, când Károlyi Sândor, împotriva

voinţei lui Francisc Rákóczi, încheie pacea cu imperialii. Curtea vieneză garanta viaţa şi averea lui F. Rákóczi dacă el se întorcea în ţară şi depunea jurământul de credinţă în trei săptămâni de la semnarea păcii. El putea să aibă reşedinţa şi în Polonia, unde de fapt se afla în momentul semnării Tratatului. La fel erau trataţi şi adepţii conducătorului mişcării. Se garanta, de asemenea, exercitarea liberă a confesiunii (Ungaria şi Transilvania urmau a fi menţinute în vechile lor orânduiri iar plângerile urmau a se înainta Dietei (v.), care să le soluţioneze). În posturi de conducere civile ori militare urmau a fi numiţi doar autohtoni. 1713. *TRATATUL DE PACE DE LA PASSAROWITZ* (21 iul.), pune capăt războiului turco-veneţian, început în 1714, la care s-a alăturat în 1716 şi Austria; în urma victoriilor obţinute de prinţul Eugen de Savoia, Poarta s-a văzut constrânsă să accepte tratativele de pace care încep în mai 1718, mijlocite fiind de Anglia, Olanda şi Suedia. La baza *Tratatului* s-a aflat principiul *uti posidetis,* care a reprezentat un pas însemnat în politica de expansiune a Imperiului habsburgic. În urma *Tratatului*, Austria şi-a extins stăpânirea asupra Banatului de Timişoara, Serbiei septentrionale cu Belgradul şi Oltenia, în timp ce Veneţia a pus stăpânire pe câteva regiuni din Dalmaţia, dar a trebuit să renunţe la Moreea, pierdută în campania din 1715.1739. *TRATATUL DE PACE DE LA BELGRAD* (1 sept.), pune capăt războiului austro-turc început cu doi ani în urmă

(1737) de către Austria în dorinţa de a anexa noi teritorii pe seama Porţii. Pacea de la Belgrad o anulează de fapt pe cea de la Passarowitz (171,8) (v.) (în aspectul ei austroturc). Austria trebuie să renunţe la Oltenia, la Serbia de Nord şi la Belgrad, graniţa stabilindu-se de-a lungul Savei, Dunării şi pe Carpaţii din estul Banatului; această graniţă stăvileşte expansiunea Austriei spre SE timp de aproape 150 de ani (până la Tratatul de la Berlin din 1878). 1774. *TRATAT DE PACE ÎNCHEIAT ÎNTRE RUSIA ŞI POARTA OTOMANĂ* (Kuciuk-Kainargi, 10/21 iul.), pune capăt războiului început în 1768 şi reproduce, în mare, stipulaţiile hotărâte la Congresele preliminarii de pace de la Focşani şi Bucureşti (1772,1773). Împreună cu anexarea unor importante teritorii (cele două Cabardii, cetăţile Azov, Kerci, lenikale, Kinburn şi teritoriul cuprins între Nipru şi Bug), Rusia obţine independenţa pentru tătarii din Crimeea şi Cuban; aceştia urmau să accepte supremaţia califală a sultanului, în limitele libertăţilor lor civile şi politice. Poarta concede Rusiei libertatea de comerţ şi navigaţie în mările şi porturile Imperiului, trecerea liberă prin Strâmt ori (v. *strâmtorile Mării Negre*), aceleaşi privilegii de care se bucurau supuşii naţiunilor celor mai favorizate, dreptul de a stabili consulate în cuprinsul Imperiului. Pentru Principatele Române, art. 14 din *Tratat* prevede: garantarea liberei exercitări a religiei, dreptul de emigrare pentru cei care îl solicitau, scutire de dări pe termen de

doi ani. De asemenea, celor două ţari româneşti li se consacrau vechile privilegii, asigurându-se reprezentanţilor lor de la Constantinopol (v. *capuchehaie)* avantajul dreptului ginţilor. Cele mai importante stipulaţii sunt acele în virtutea cărora Poarta se obliga să ţină seama de observaţiile Rusiei în favoarea bisericii ortodoxe şi să respecte demersurile miniştrilor în avantajul Principatelor. Dreptul la intervenţie, în favoarea ortodocşilor din Imperiul otoman, stipulat de clauzele *Tratatului*, conferea Rusiei facultatea de a se amesteca în orice moment în afacerile interne ale Porţii şi de a începe oricând un nou război împotriva turcilor. În urma *Tratatului de la Kuciuk-Kainargi,* Poarta a fost îndatorată să promulge un hatişerif (v.), prin care garanta vechile privilegii ale Principatelor. 1775. *TRATATUL AUSTRO-TURC* (Constantinopol, 7 mai), avantajele oferite Rusiei prin Pacea de la Kuciuk-Kainargi (1774) (v.) şi slăbirea Porţii au îndemnat Austria să-şi rotunjească posesiunile teritoriale în detrimentul Porţii. Iniţial, curtea vieneză viza Oltenia, pentru ca apoi, în urma achiziţiilor poloneze, să-şi îndrepte atenţia asupra nordului Moldovei; tratativele sunt purtate de Thugut şi Kaunitz imediat după evacuarea acestei regiuni de către trupele ruse (aug. – sept. 1774), după care trupele imperiale se instalează aici. Poarta a fost obligată să consimtă la cedarea acestui teritoriu rupt de către Austria, din Moldova, numit Bucovina (Bucovina a fost apoi, la 1786, alipită administrativ Galiţiei). Funcţionari

imperiali şi comisari turci au procedat la trasarea frontierei dintre Bucovina şi Moldova, în urma căreia Austria a reuşit să anexeze peste 30 de sate în plus faţă de prevederile convenţiei din 7 mai. 1791. *TRATATUL DE PACE DE LA ŞISTOV* (4 aug.), consfinţeşte ieşirea Austriei din războiul austroruso-turc, început în 1787 şi încheiat la Iaşi în 1792 cu pacea dintre Rusia şi Turcia. Austria s-a văzut nevoită să intre în tratative separate de pace din cauza dificultăţilor din Ţările de Jos şi Ungaria, ale tulburărilor declanşate de reformele lui Iosif îl şi a celor declanşate de Revoluţia franceză. Austria şi Poarta au semnat mai întâi un armistiţiu la Giurgiu (19 sept. 1790), congresul de pace reunindu-le apoi la Şiştov (dec. 1790). Negocierile trenează, delegaţia Austriei se retrage vremelnic la Bucureşti (9 iun.) pentru că turcii nu cedau cerinţelor ei; intervenţia puterilor mediatoare şi ameninţarea Revoluţiei franceze au îndemnat pe austrieci să revină la masa tratativelor, încheiate la 4 aug, pe baza statu-quo-ului; o Convenţie secretă asigură totuşi Austriei achiziţii noi: Orşova-Veche şi re giunea Unna, care aparţinuseră Austriei înaintea războiului. 1792. *TRATAT DE PACE ÎNCHEIAT ÎNTRE RUSIA ŞI POARTA OTOMANĂ* (Iaşi, 9 ian.), înfrângerile suferite de turci în războiul început la 1787, sub loviturile armatelor conduse de Suvorov şi Kutuzov (în cadrul acestora luptau şi numeroşi voluntari români), retragerea Austriei din război şi încheierea păcii separate de la Şiştov (aug. 1791)

(v. *Tratatul de pace de la Şiştov),* încercările de reformare a Constituţiei în Polonia, la care se adăugau progresele continui ale revoluţiei franceze, au favorizat şi grăbit semnarea preliminariilor de la Galaţi (11 aug. 1791), care au stat la baza păcii de la Iaşi. Alcătuit din 13 puncte, *Tratatul* confirmă şi întăreşte tratatele şi convenţiile anterioare: se atribuie Rusiei întregul teritoriu dintre Bug şi Nistru, inclusiv Oceacovul, îndatorând Poarta să respecte toate privilegiile stipulate în favoarea Principatelor Române. Locuitorii acestora – cei care o doreau – în termen de 14 luni, puteau să-şi părăsească ţara şi să se stabilească, în toată libertatea, în orice loc. În urma încheierii *Tratatului de la Icisí* (1791), Imperiul rus ajunge în hotar direct cu Moldova, pe Nistru. 1794. *TRATATUL JAY* (19 nov.), încheiat între Anglia şi S.U.A. pentru reglementarea unor conflicte comerciale şi de navigaţie – ce existau din vremea războiului de independenţă, şi pentru aplanarea unor dificultăţi născute din refuzul Angliei de a-şi retrage trupele din forturile situate pe frontiera americană de NV, aşa cum sestabilise prin Tratatul de pace de la Paris din 1783. Purtând numele negociatorului american John Jay (1745 – 1829) Tratatul a prevăzut ca o parte din neînţelegerile de mai sus să fie încredinţate spre soluţionare unor comisii arbitrale mixte pentru a căror componenţă a statornicit, prin art. 6 şi 7, sistemul numirii, alături de comisarii naţionali, a unui supraarbitru. 1807. *TRATATUL DE PACE DE*

LA TILSIT (7 iul.), pune capăt războiului început în toamna lui 1806 între Franţa napoleoniană şi cea de-a patra coaliţie (Anglia, Suedia, Rusia, Prusia); război marcat de câteva victorii strălucite ale lui Napoleon: Jena şi Auerstedt (14 oct. 1806), Eylau (7 – 8 febr. 1807), Friedland (14 iun. 1807). Pacea s-a încheiat între ţarul Alexandru I şi Napoleon. Ţarul temându-se, după înfrângerea de la Friedland, de o mişcare antirusească în Polonia, începe tratativele cu Napoleon, dornic la rândul său să încheie o alianţă cu Rusia. *Tratatul* prevede o alianţă secretă franco-rusă îndreptată împotriva Angliei, căreia ţarul îi va declara război în cazul în care Anglia îi refuză medierea cu Franţa; Napoleon promite sprijinirea Rusiei în războiul ei cu Poarta. Rusia adera la blocus-ul continental, se obligă să evacueze ţările române, renunţă la ins. Ionice şi alte mici posesiuni şi recunoaşte Confederaţia Rinului. Prusia pierde circa jumătate din teritoriile sale, anexate fie marelui ducat al Varşoviei fie regatului Westfaliei; restul teritoriilor rămân sub ocupaţie franceză până la plata unor însemnate reparaţii. 1812. *TRATATUL DE PACE ÎNCHEIAT ÎNTRE RUSIA ŞI TURCIA* (Bucureşti, 16/ 28 mai). Părţile au stabilit ca toate tratatele încheiate în urma diferitelor negocieri de pace între cele două state să fiê confirmate prin acest tratat, păstrându-şi deplina lor valabilitate, cu excepţia articolelor care

nu fost modificate. Conform prevederilor

Tratatului, teritoriul dintre Nistru şi Prut era cedat de Turcia, Rusiei, graniţa dintre cele două imperii stabilindu-se pe râul Prut, de la pătrunderea acestuia în Moldova şi până la vărsarea sa în Dunăre, apoi pe acest „fluviu" până la Chilia şi apói la vărsarea în M. Neagră. Erau confirmate privilegiile acordate Moldovei prin art. 5 din preliminariile *Tratatului*, precum şi prin convenţiile speciale şi dispoziţiile consemnate în art. 4 al Tratatului de la Iaşi, din 29 dec. 1791/ 9 ian. 1792 (v.), care stipulează că nicio despăgubire nu va trebui reclamată pentru veniturile nepercepute şi nicio contribuţie cerută pentru toată perioada războiului. Locuitorii celor două ţări române urmau a fi scutiţi de orice impozit pe timp de doi ani. 1826 «*TRATAT DE UNIUNE, LIGA ŞI CONFEDERA ŢI-A PERMANENTĂ,* principal document adoptat de Congresul de la Ciudad de Panamá (22 iun, – 15 iul.) la care au participat delegaţi din Marea Columbie, Mexic, Republica Provinciilor Unite ale Americii Centrale şi Perù, precum şi observatori din S.U.A., Marea Britanie şi Olanda. Împreună cu alte măsuri adoptate de Congres, a constituit baza instituţionalizării relaţiilor interamericane. El consacra obligaţia statelor membre de a-şi acorda reciproc sprijin în vederea apărăm suveranităţii şi independenţei lor naţionale. *Tratatul* prevedea apărarea integrităţii teritoriale a membrilor şi stabilirea unui sistem de reglementare a diferendelor internaţionale pe cale paşnică prin conciliere, bune oficii şi mediere,

stipulând, în acelaşi timp, expulzarea dintre membri a acelora ce violau obligąa reglementării pe cale paşnică a eventualelor litigii, recurgând la folosirea forţei. *Tratatul* prefigura, prin conţinutul său, o seamă de noi instituţii ale dreptului internaţional, între care consacrarea unui instrument de ajutor mutual pe care în zilele noastre îl întâlnim sub forma tratatelor de asistenţă reciprocă şi a unui embrion al sistemului de securitate colectivă. De altfel, în cele 14 puncte (v.) preşedintele S.U.A., W. Wilson, s-a inspirat direct din acest tratat în formularea punctului referitor la crearea Societăţii Naţiunilor (v.). 1829. *TRATATUL DE PACE ÎNTRE RUSIA ŞI POARTA OTOMANĂ* (Adrianopol, 2/14 sept.), a pus capăt războiului ruso-turc început în 1828. Prin cele 16 articole se stipulează: trasarea graniţei asiatice dintre Rusia şi Turcia, obligaţia Porţii otomane de a pune în aplicare clauzele actului separat relativ la Serbia al Convenţiei de la Akkermann (1826) (v.), libertatea de comerţ în Imperiul otoman pentru supuşii ruşi, libera navigaţie în M. Neagră şi trecerea Deltei Dunării în stăpânirea Rusiei, libera circulaţie a vaselor comerciale prin strâmtori (v. *strâmtorile Mării Negre*), obligaţia Rusiei de a evacua teritoriile Imperiului otoman după schimbul instrumentelor de ratificare a tratatului şi încheierea unui Act separat relativ la Moldova, Muntenia şi Serbia etc. Art. 5 al *Tratatului* se referea la Moldova şi Muntenia şi prevedea

menţinerea suzeranităţii otomane, conservarea privilegiilor şi a imunităţilor lor, liberul exerciţiu al cultului, o administraţie naţională şi independentă, deplina libertate a comerţului. Art. 5 a fost dezvoltat într-un Act separat care stabilea domnia pe viaţă, interzicea ingerinţele Porţii otomane în afacerile Principatelor, interzicea menţinerea punctelor fortificate otomane în stânga Dunării, instituia un serviciu de carantină pe Dunăre, prevedea formarea miliţiilor naţionale, abolirea furniturilor către Poarta otomană, libertatea deplină a comerţului şi libera navigaţie pe Dunăre, obligaţia Porţii otomane de a confirma regulamentele administrative elaborate în anii ocupaţiei ruse etc. Un al doilea

Act separat fixa indemnizaţiile ce urmau să fie plătite de Poarta otomană şi prevedea evacuarea Silistrei, Moldovei şi Munteniei numai după achitarea deplină a acelor indemnizaţii. *Tratatul de la Adriano pol* a avut o certă însemnătate pentru grăbirea procesului de dezvoltare a relaţiilor capitaliste şi de modernizare a statelor române. 1834. *TRATATUL RUSO-TURC REFERITOR LA GRANIŢELE DIN ASIA, LA PRINCIPA TE ŞI INDEMNITĂŢI* (St, Petersburg, 29 ian.), reglementează acele clauze ale Tratatului de la Adrianopol (1829) (v.) care nu fuseseră puse încă în execuţie: graniţa turco-rusă în Asia

(portul Sf. Nicolae – Akhaltsâkh Kars), recunoaşterea de către Poarta otomană a Regulamentelor organicb ale Moldovei şi

Munteniei (v.), fixarea tributului lor, retragerea trupelor ruse din Principate în termen de două luni de la data numirii domnitorilor şi stabilirea indemnităţii pe care Poarta otomană urma s-o plătească Rusiei (4.000.000 de ducaţi de Olanda în 8 ani). 1856. *TRATATUL DE PACE DE LA PARIS* (18/30 mart.), încheiat în urma dezbaterilor Conferinţei de la Paris (v.) şi menit a pune capăt războiului Crime îi prevedea evacuarea Crimeii de către aliaţi, remiterea către Imperiul otoman a cetăţii Kars şi restituirea sudului Basarabiei către Moldova, acordarea unei amnistii, neutralizarea M. Negre, libertatea de navigaţie pe Dunăre şi instituirea a doua comisii dunărene – una europeană, pentru zona gurilor Dunării şi una riverană; în privinţa Principatelor Române, se prevedea suzeranitatea otomană, garanţia colectivă a puterilor, deplina lor autonomie, convocarea Adunărilor ad-hoc şi instituirea unei comisii de informare a puterilor garante, o convenţie ulterioară urmând a fi încheiată între Puterile Garante în privinţa reorganizării lor; Serbia îşi păstra „administraţia independentă şi naţională”, iar Poarta „dreptul de garnizoană” pe teritoriul sârbesc; se mai stabilea fixarea traseului frontierei asiatice a Rusiei şi Turciei de către o comisie internaţională. *Tratatului* îi erau anexate un tratat al strâmtorilor, o convenţie privind neutralizarea M. Negre, alta referitoare la ins. Aland şi o declaraţie asupra drepturilor neutrilor. 1878. *TRATATUL DE PACE DE LA SAN STEFANO,*

încheiat între Rusia şi Imperiul otoman la 19 febr. – 3 mart. În urma războiului din 1877 – 1878 la care a participat şi România. Imperiul otoman a recunoscutindependenţa României, Serbiei şi Muntenegrului. Se constituie Principatul autonom al Bulgariei, cu unguvern creştin şi miliţie naţionala –, tributar Porţii, teritoriul noului principat întinzându-se spre S până: la M. Egee şi lacul Ohrida. Bosnia şi Herţegovina urmau a avea o administraţie autonomă. Rusia primeşte, în schimbul despăgubirii băneşti, sângeacul Tulcea cu ins, din Deltă şi Ins. Şerpilor, pe care îşi rezervă „facultatea de a le schimba cu partea Basarabiei detaşată la 185666, precum şi patru cetăţi în S Caucazului (v. Şi *Congresul de la Berlin*). *TRATATUL DE LA BERLIN* (13 iul.), încheiat de Congresul celor şapte mari puteri ale Europei, desfăşurat în capitala Germaniei (13 iun, – 13 iul. 1878) (v. *Congresul de la Berlin*), în urma presiunilor exercitate asupra Rusiei de Marea Britanie şi Austro-Ungaria, cu scopul revizuirii Tratatului de pace ruso-ţurc de la San Stefano (v.) (19 febr. – 3 mari. 1877).

Tratatul a confirmat independenţa României (art. 43), Serbiei (art-.34) şi Muntenegrului (art. 26), statecare au luptat împotriva Turciei pentru dobândirea neatârnarii. Noul statut internaţional al României, recunoscut de către semnatarii *Tratatului*, prevedea unele schimbări teritoriale (art. 45) şi acordarea de către statul, român a unor drepturi civile şi politice tuturor locuitorilor

ţării, indiferent de confesiune (art. 44). Vechiul teritoriu românesc al Dobrogei, inclusiv Delta Dunării, a revenit României. Primele articole ale *Tratatului* delimitează hotarele noului Principat autonom bulgar, ce urma sa se întindă spre S până pe linia Munţilor Balcani, iar la SV să cuprindă şi sângeacul Sofia. Teritoriile atribuite Serbiei şi Muntenegrului prin Tratatul de la San Stefano au fost sensibil reduse, iar Bosnia şi Herţegovina, rămânând sub suzeranitatea nominală a sultanului, au trecut sub administraţia monarhiei habsburgice, căreia i-a revenit şi dreptul de a menţine garnizoane în sângeacul Novibazar. A fost menţinută Comisia Europeană a Dunării (C.E.D.) (v.), aceasta urmând să-şi desfăşoare activitatea „cu o desăvârşită independenţă faţă de autoritatea teritorială", pe/ porţiunea fluviului între Galaţi şi M. Neagră, ceea ce constituia o încălcare a suveranităţii României. În calitate de stat riveran, România a fost însă inclusă ca membra a numitei comisii, din care făceau, în rest, parte cele şapte mari puteri. 1911. *TRATATELE KNOX,* tratate încheiate între Franţa şi Marea Britanie, care prevedeau o formă evoluată a comisiilor internaţionale de anchetă (v.). Inovaţia prevăzută în aceste *Tratate Knox* constă în faptul că preconizau formarea, înainte de naşterea unui diferend între părţi, a unei comisii permanente a cărei sarcină era ca, pe lângă constatarea şi elucidarea faptelor, să facă recomandări sau sugestii părţilor litigante pentru soluţionarea

diferendului. Aceste *Tratate* nu au fost ratificate şi, ca atare, nu au intrat în vigoare! 1913. *TRATAT DE PACE ÎNTRE ROMÂNIA, GRECIA, MUNTENEGRU, SERBIA ŞI BULGARIA* (Bucureşti, 28 lui, – 10 aug.), prin care se încheie cel de-al doilea război balcanic, fixează graniţele dintre România şi Bulgaria, Serbia şi Bulgaria, Grecia şi Bulgaria. Părţile contractante se obligau să-şi restituie reciproc prizonierii de război. În acest scop statele semnatare urmau să desemneze, fiecare, comisari speciali, însărcinaţi să primească prizonierii de război. *Tratatul* conţine un număr de protocoale în care sunt descrise graniţele românobulgare, sârbo-bulgare, greco-bulgare. 1916. *TRATAT DE ALIANŢA ÎNCHEIAT DE ROMÂNIA CIJ FRANŢA, MAREA BRITANIE, ITALIA ŞI R U ŞI A* (Bucureşti, 4/17 aug.). Exprimând dorinţa de a-şi realiza dezideratul de veacuri al unităţii naţionale şi statale a poporului român, România s-a raliat în primul război mondial puterilor Antantei, încheind cu acestea un tratat de alianţă. Tratatul conţinea recunoaşterea şi garantarea de către puterile Antantei (v.) a realizării acestui deziderat. Astfel, clauzele sale cuprind pe de o parte obligaţia pentru Rusia, Franţa, Anglia şi Italia de a garanta integritatea teritorială a României pe toată întinderea frontierelor sale, iar pe de altă parte obligaţia României de a declara război şi de a ataca Austro-Ungaria în condiţiile stabilite prin Convenţia militară. România se mai angaja să

înceteze, de la declararea războiului, orice legături economice şi orice schimb comercial cu toţi duşmanii aliaţilor. *Traiatul* preciza că Rusia, Franţa, Anglia şi Italia recunoşteau României dreptul de a-şi reuni teritoriile din monarhia austro-ungară, prevăzute şia hotărnicite în art. 4 al *Tratatului*. În virtutea art. 5, Rusia, Franţa, Anglia şi Italia de o parte şi România de altă parte se obligau să nu încheie pace separată sau pacea generală decât în unire şi în acelaşi timp. De asemenea, Rusia, Franţa, Anglia şi Italia se obligau ca în tratatul de pace teritoriile din monarhia austro-ungară, prevăzute în art. 4, să fie recunoscute României. Conform prevederilor art. 6, România urma să se bucure de aceleaşi drepturi ca şi aliaţii săi în tot ce priveşte preliminariile, tratativele de pace, ca şi discutarea chestiunilor care trebuia să fie supuse hotărârii conferinţei de pace. Puterile contractante se obligau să păstreze în secret această Convenţie până la încheierea păcii generale. 1918. *TRATATUL DE PACE DE LA BRESTLITOVSK* (3 mart.), semnat între Rusia Sovietică şi Puterile Centrale (Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria şi Turcia); pe baza lui a luat sfârşit participarea Rusiei la primul război mondial. Potrivit *Tratatului* foste teritorii ale Imperiului ţarist – Polonia, Lituania, Estonia şi o parte a Letoniei – treceau în stăpânifrea Germaniei; Ucraina devenea un stat dependent de Germania, iar Turcia lua o seamă de teritorii din Gruzia şi Armenia. Rusia Sovietică urma să

plătească Germaniei şase miliarde de mărci. Pacea de la Brest-Litovsk a dat Puterii Sovietice din Rusia răgazul necesar consolidării ei. În nov., după înfrângerea Puterilor Centrale, guvernul sovietic a anulat acest Tra*tat. TRATATUL DE PACE DINTRE ROMÂNIA, DE O PARTE, GERMANIA, AUSTRO-UNGARIA, BULGARIA ŞI TURCIA, DE ALTĂ PARTE* (Bucureşti, 24 apr. /17 mai), tratatul economic româno-german, convenţia specială şi tratatul juridico-politic (ultimele două semnate concomitent cu primul document) impuneau României clauze teritoriale şi economice foarte grele în beneficiul Puterilor Centrale Tratatele, deşi semnate, nu au fost ratificate de şeful statului român şi n-au avut aplicabilitate în urma înfrângerii Puterilor Centrale, în toamna anului 1918.1919. *TRATATUL DE PACE DE LA NEU ILLY* (27 nov.), se înnat de Puterile Aliate şi Asociate (v.) de o parte şi Bulgaria pe de altă parte. A intrat în vigoare la 9 aug. 1920. Stabilea frontierele. Bulgariei, ca şi plafonul maxim al forţelor sale armate care nu trebuia să depăşească 20.000 de oameni, inclusiv ofiţerii şi trupele auxiliare, în *Tratat* se stipula că Bulgaria urma să plătească drept reparaţii de război suma de 2.250.000.000 franci aur. În virtutea acestui *Tratat* erau anulate între altele şi clauzele Tratatului de «la Bucureşti din mai 1918, ale convenţiilor complementare ale acestuia, precum şi ale altor acte încheiate cu România după 15 aug. 1917 şi până la intrarea în vigoare a tratatului de faţă. *TRATATUL DE PACE*

DE LA SAINT GERMAIN EN-LAYE (10 sept.), încheiat de Puterile Aliate şi Asociate cu Austria, decide, împreună cu Tratatul de la Trianon, soarta dublei monarhii austro-ungare, pe care

O desfiinţează. Conform art. 27, se delimitează noile frontiere cu Elveţia, Liechtenstein, Italia, statul Sârbo-Croato-Sloven, Ungaria, Cehoslovacia şi Germania. Austria renunţa în favoarea Italiei la toate drepturile şi titlurile fostei monarhii austro-ungare, dincolo de frontierele Austriei (art, 36), precum şi în favoarea statului Sârbo-Croato-Sloven (art. 46), a cărui independenţă deplină o recunoaşte. Aceleaşi renunţări sunt inserate în favoarea Cehoslovaciei. Austria renunţa, în favoarea României, la toate drepturile şi titlurile asupra Bucovinei (art. 59). Toate tratatele, convenţiile sau înţelegerile pe care Austria sau fosta monarhie austro-ungară le-a încheiat cu România înainte de 28 iul. 1914 au devenit caduce. Austria se angaja să recunoască şi să accepte frontierele Bulgariei, Greciei, Ungariei, Poloniei, statului Sârbo-Croato-Sloven şi Cehoslovaciei, aşa cum vor fi stabilite de principalele Puteri Aliate şi Asociate. Austriei

I se interzicea comiterea oricărui act care ar fi compromis independenţa sa. Recunoscând Austria vinovată de declanşarea şi ducerea războiului, guvernele aliate şi asociate au declarat că resursele acestui stat sunt insuficiente pentru acoperirea integrală a pagubelor cauzate. Sumele pe care Austria urma să le plătească vor fi

determinate de Comisia reparaţiilor, prevăzută în Tratatul de la Versailles. Austria renunţa, în favoarea Chinei, la privilegiile şi avantajele rezuftând din dispoziţiile, protocolului final semnat la Pekin la 7 sept. 1901 şi accepta anularea contractelor obţinute de la guvernul chinez în baza cărora deţinea concesiunea din Tien-Tsin. O parte a datoriilor fostului guvern austriac urma să fie asumată de statele cărora le-au fost restituite teritorii din fosta monarhie. În acest sens a fost semnat la 10 sept. 1919, la Saint Germain, Aranjamentul privind contribuţia la cheltuielile de eliberare a fostei monarhii austr o-ungare. Austria urma să fie dezarmată, sub controlul Comisiilor interaliate; numărul total al forţelor sale armate era de cel mult 30.000 de oameni; toate navele de război, inclusiv submarinele, trebuiau predate definitiv principalelor puteri aliate şi asociate; aviaţia militară era desfiinţată. Din partea României, *Tratatul* a fost semnat de Nicolae Titulescu. *TRATATUL DE PACE DINTRE PUTERILE ALIATE ŞI ASOCIATE ŞI GERMANIA {Tratatul de la Versailles),* semnat la 28 iun., la Conferinţa de pace de la Versailles, pune capăt războiului dintre Germania şi Puterile Aliate şi Asociate. *Tratatul* cuprinde 440 de articole sistematizate în următoarele 15 părţi: Pactul Societăţii Naţiunilor (Partea **I)**; Frontierele Germaniei (Partea a II-a); Clauze politice europene (Partea a III-a); Drepturi şi interese germane în afara Germaniei (Partea a

IV-a); Clauze militare, navale şi aeriene (Partea a Vă); Prizonieri de război şi morminte (Partea a VI-a); Sancţiuni (Partea a VII-a); Reparaţii (Partea a VIII-a); Clauze economice şi financiare (Părţile a IX-a şi a X-a); Navigaţia aeriană (Partea a XI-a); Porturi, căi fluviale şi căi ferate (Partea a XII-a); Munca (Partea a XIII-a); Garanţii de executare (Partea a XIV-a) şi Clauze diverse (Partea a XV-a). Clauzele politice şi teritoriale prevedeau că Germania era obligată, să restituie; Franţei – Alsacia şi Lorena; Belgiei – cantoanele walone Eupen, Malmedy şi Moresnet; Danemarcei – Schleswigul; Poloniei – Poznania, o parte a Prusiei occidentale şi, după plebiscit, Silezia Superioară. Fostele colonii germane erau împărţite între Franţa, Anglia şi Japonia; Germania era obligată să accepte: crearea în Saar a unui guvern, sub autoritatea Societăţii Naţiunilor, având în frunte un preşedinte francez; suprimarea oricăror legături politice şi economice cu Marele Ducat de Luxemburg; anularea tuturor tratatelor încheiate în timpul războiului; ocuparea de către aliaţi a Sileziei Superioare în vederea plebiscitului; abolirea ipotecii germane asupra Marocului şi Egiptului; crearea portului liber al Danżigului (Gdańsk); revizuirea tratatelor din 19 apr. 1838* care stabileau pentru Belgia un regim de neutralitate. Clauzele militare şi de garanţie prevedeau dezarmarea Germaniei, astfel: serviciul militar obligator era desfiinţat, Germania neputând ţine sub arme decât cel mult 100.000 de

oameni; recrutarea şi şcolile de război erau abolite; carele de asalt, aviaţia de război, tunurile grele de campanie, armele chimice, precum şi 35 de mii de tunuri diverse, 160 de mii de mitraliere, 2,7 milioane de puşti ş.a. urmau să fie distruse prin comisiile interaliate de control; aviaţia trebuia interzisă, iar flota de război redusă la câteva nave de suprafaţă; toate arsenalele trebuiau distruse; malul stâng al Rinului şi 50 de km din cel drept sunt demilitarizate şi ocupate de trupele aliate pe timp de 15 ani; zonele Koblenz (Coblence), Köln (Colonia) şi Mainz (Mayence) sunt, de asemenea, ocupate de aliaţi, urmând a fi evacuate din cinci în cinci ani, în raport de executarea obligaţiilor de către Germania; se constituiau înalta comisie interaliată a malului stâng al Rinului, sub preşedinţia delegatului francez, şi organul militar de control, al Societăţii Naţiunilor. Clauze morale: Germania era declarată vinovată de violarea legilor şi obiceiurilor războiului şi a legilor umanităţii, iar exâmpăratul Wilhelm 11, acuzat de ofensă supremă contra autorităţii sacre a tratatelor. Clauze economice şi financiare: Germania era obligată să restituie bunurile şi valorile confiscate de armatele gema ne; să plătească o sumă ce urma a fi determinata de comisia reparaţiilor; să transfere Franţei acţiunile germane din Banca de stat a Marocului; să remită aliaţilor două rânduri de bonuri la purtător, unul de 20 de miliarde de mărci-aur, altul de 40 de miliarde de mărci-aur, pe care comisia de

reparaţii le va pune în circulaţie când va considera că Germania este capabilă să asigure cupoanele; va remite aliaţilor flota comercială (410.000 de tone Franţei), cablurile submarine, precum şi o cantitate de cărbuni şi un număr de vite; va acorda aliaţilor clauza naţiunii celei mai favorizate pe cinci ani fără reciprocitate; va ceda gratuit Franţei toate bunurile publice din Alsacia şi Lorena, precum şi minele de cărbuni din Saar; va lichida toate proprietăţile aflate în ţările aliate. Prin *Tratat* a fost elaborat un nou regim al transporturilor pe fluvii, canale şi căi ferate. *TRATAT ÎNCHEIAT ÎNTRE ROMÂNIA ŞI PRINCIPALELE PUTERI ALIATE ŞI ASOCIATE* (Paris, 26 nov. / 9 dec.), prin care guvernul român se obliga să acorde tuturor locuitorilor, fără deosebire de naştere, de naţionalitate, de limbă, de rasă sau de religie, deplina şi întreaga ocrotire a vieţii şi a libertăţii lor. Se preciza că toţi locuitorii României vor avea dreptul la libera exercitare publică şi privată a oricărei credinţe, religii sau confesiuni, a căror practică nu va fi contrară cu ordinea publică şi bunele moravuri (art. 2). *Tratatul* prevedea că supuşii români aparţinând minorităţilor etnice, de religie sau de limbă, se vor bucura de acelaşi tratament şi de aceleaşi garanţii, de drept şi de fapt, ca şi ceilalţi supuşi români. Cu privire la libertatea comerţului şi tranzitului, *Tratatul* stipulează că până la încheierea, sub patronajul Societăţii Naţiunilor **(v.),** a unei convenţii generale menite să asigure

şi să menţină libertatea comunicaţiilor şi a tranzitului, România se obliga să acorde pe teritoriul român „inclusiv în apele teritoriale, libertatea de tranzit persoanelor, mărfurilor, navelor şi curierilor poştali tranzitând dinspre sau înspre oricare dintre statele aliate sau asociate, şi să le acorde, în ce priveşte înlesnirile, taxele, restricţiile sau orice, alte materii, un tratament cel puţin tot aşa de favorabil ca persoanelor, mărfurilor, navelor, maşinilor, vagoanelor şi curierilor poştali ai României sau ai oricărei alte naţionalităţi. 1920. *TRATAT DE PACE DINTRE PUTERILE ALIATE ŞI ASOCIATE ŞI UNGARIA* (Trianon, 4 iun.), stabileşte frontierele Ungariei eu România, Austria, statul Sârbo-Croato-Sloven şi Cehoslovacia, consacră principii în baza cărora România îşi vede recunoscută pe plan internaţional desa vârşirea unităţii sale naţionale şi statale, limitează forţele armate ungare şi obligă Ungaria la plata reparaţiilor şi despăgubirilor ce urmau a fi stabilite. Conform clauzelor teritoriale şi politice, Italia primeşte Fiume; statul Sârbo-Cro al ostoven – Croaţia, Baeka şi partea apuseană a Banatului; la România se realipeşte străvechiul sau teritoriu Transilvania r Cehoslovacia primea Slovacia şi Ucraina subcarpatică, iar Austria provincia Burgenland. Ungaria recunoaşte independenţa de stat a Cehoslovaciei şi statului Sârbo-Croato-Sloven şi renunţă la drepturile şi titlurile pe care ar fi putut să le pretindă fosta monarhie austro-ungară pe

fostele sale teritorii. Ungaria se angajează să recunoască regimul Dunării ce urma a fi stabilit la o conferinţă internaţională. Independenţa Ungariei este inalienabilă, aceasta trebuind să se abţină de la orice act de natură a o compromite. Clauzele militare stipulau că toate forţele militare trebuiau demobilizate, Ungaria neputând menţine sub arme decât cel mult 30.000 de oameni; toate navele de război austro-ungare, inclusiv submarinele, trebuiau predate Principalelor puteri aliate fi asociate. Ungaria, alături de aliaţii săi, este recunoscută vinovată de pierderile suferite de statele aliate şi asociate ca urmare a războiului care le-a fost impus. Ca atare, Ungaria urma să plătească despăgubiri a căror valoare urma să fie stabilită de Comisia despăgubirilor prevăzută în Tratatul de la Versailles. *TRATATUL DE PACE DINTRE PUTERILE ALIATE ŞI ASOCIATE CU TURCIA* (Sèvres, 10 aug.), consfinţeş te dezmembrarea Imperiului otoman astfel: Palestina, Mesopota mia şi Transiordania sunt plasate sub mandat britanic şi francez;

Traci a este cedată Greciei. Turcia renunţă la drepturile şi privilegiile sale asupra Libiei şi Egiptului, precum şi asupra ins, din M. Egpe. Turcia recunoaşte: independenţa Armeniei şi Hedjazului; protectoratul Franţei asupra Marocului şi Tunisiei; anexarea Ciprului la Marea Britanie; frontierele Germaniei, Austriei, Bulgariei, Greciei, Ungariei, Poloniei, României, Cehoslovaciei şi statului Sârbo-Croato-Sloven;

necesitatea asigurării libertăţii de navigaţie prin strâmtori, atât în timp de pace cât şi în timp de război, pentru navele militare şi comerciale ale tuturor statelor, care va fi asigurată de „Comisia strâmtorilor”. O comisie alcătuită din patru membri numiţi de Anglia, Franţa, Italia şi Japonia urma să fie constituită pentru a pregăti un proiect de reformă judiciară, menit a înlocui în Turcia regimul capitulaţiilor. Turcia trebuia să fie dezarmată: efectivele totale ale forţelor sale armate nu trebuiau să depăşească 50.000 de oameni, recrutaţi numai prin angajament voluntar. Turciei i se interzicea să mai deţină aviaţie militară sau flotă navală. *Tratatul* nu a fost ratificat de Turcia şi nu a intrat în vigoare. *TRATATUL ÎNCHEIAT ÎNTRE PRINCIPALELE PUTERI ALIATE ŞI ASOCIATE CU ROMÂNIA, POLONIA, STATUL SÂRBO-CROATO-SLOVEN ŞI CEHOSLOVACIA* (Sèvres, 28 lui/10 aug.), conform precizărilor din preambulul *Tratatului,* Principalele puteri aliate şi asociate (v.), dorind să asigure suveranitatea Polâniei, României, statului Sârbo-Croato-Sloven şi Cehoslovaciei asupra teritoriilor care le-au fost recunoscute, au convenit asupra mai multor dispoziţii. Se precizează astfel că, sub rezerva stipulaţiilor particulare ale tratatelor, acordurilor complementare şi deciziilor intervenite pentru reglementarea afacerilor actuale, părţile contractante recunosc suveranitatea Poloniei asupra teritoriilor din vechea monarhie austro-

ungară (art. 1). Părţile contractante recunoşteau, de asemenea, suveranitatea statului cehoslovac asupra teritoriilor delimitate prin frontierele cu Germania, Austria, Ungaria, România, Galiţia orientală şi cu Polonia (art. 2). Era recunoscută suveranitatea Piomâniei asupra teritoriilor delimitate prin frontierele cu Ungaria, statul Sârbo-Croato-Sloven, Bulgaria, M. Neagră, în NE, o linie care urma să fie determinată ulterior, Galiţia orientală şi Cehoslovacia (art.

3). Se consemna recunoaşterea suveranităţii statului Sârbo-Croato-Sloven cu privire la teritoriile delimitateprin frontiere cu Italia, Grecia, Bulgaria, România, Ungaria şi cu Austria (art. 4). 1921 «*TRATATUL DE*

PACE DINTRE S.U.A. ŞI GERMANIA (Berlin, 25 aug.), impus ca urmare a faptului că Congresul S.U.A. n-a ratificat Tratatul de pace de la Versailles (28 iun. 1919) (v o din cauza lipsei de dorinţă de a intra în Societatea Naţiunilor (v.) şi ca un semn de nemulţumire faţă de trecerea fostelor concesiuni germane din China (în Pen. Şandun) la Japonia. La 2 iul. 1921, preşedintele S.U.A. a aprobat o hotărâre comună a celor două camere ale Congresului prin care înceta starea de război dintre S.U.A. Şi Germania, ca urmare a Declaraţiei din 6 apr. 1916 însoţită de intrarea statului nord-american în primul război mondial. După aceasta a urmat semnarea tratatului de pace între cele două ţări. Documentul semnat reproducea clauzele principale ale Tratatului de

pace de la Versailles. Prin art. 1 din *Tratat*, Germania se obliga să acorde S.U.A. toate drepturile, privilegiile, compensaţiile, reparaţiile şi avantajele izvorâte din Tratatul de la Versailles. 1922. *TRATATUL SE VIE TO-GERMAN* (Rapallo, 16 apr.), încheiat în timpul desfăşurării Conferinţei de la Genua (v.), a avut ca principal scop reglementarea chestiunilor rezultând din starea de război dintre Rusia şi Germania. Clauzele *Tratatului* stipulau renunţarea reciprocă a celor două state la datoriile de război şi rambursarea reciprocă a cheltuielilor necesitate de întreţinerea prizonierilor de război. Se stipula, de asemenea, reluarea relaţiilor diplomatice şi consulare între părţi. Relaţiile economice dintre Rusia sovietică şi Germania urmau a fi bazate pe clauza naţiunii celei mai favorizate. La 16 apr. a fost încheiat şi un Acord complementar prin care» dispoziţiile *Tratatului* urmau a se aplică şi altor republici sovietice (Ucrama, Rusia Albă, Georgia, Azerbaidjan, Armenia şi Republica Extremului Orient). Acordul reglementa şi alte probleme legate de situaţia supuşilor uneia din părţi aflaţi pe teritoriul celeilalte. *Tratatul de la Rapallo* a avut un important rol în acţiunea de spargere a blocadei economice şi diplomatice pe care puterile imperialiste au creat-o în jurul tinerei republici sovietice. 1926. *TRATATUL DE GARANŢIE ROMÂNO-POLON* (Bucureşti, 26 mart.), prevedea respectarea reciprocă şi menţinerea, contra tuturor agresorilor externi, a integrităţii teritoriale

şi independenţei politice a celor două state. Odată cu *Tratatul* s-a semnat şi un Aranjament tehnic (convenţie militară), care stabilea modalităţile de colaborare militară în cazul unui război în est, r faţă de convenţiile anterioare introducând un element nou: obligaţia sprijinului militar în cazul în care una din părţi ar fi fost atacată de o altă putere decât vecinii orientali. *Tratatul* a fost prelungit la 15 ian. 1931, adăugându-i-se clauza reînnoirii automate pe cinci ani dacă nu era denunţat cu un an înainte de una din părţi. Convenţia militară a fost prelungită la 30 iun. 1931. *TRATAT DE CONCILIAŢIUNE, DE ARANJAMENT JUDICIAR ŞI DE ARBITRAJ* O *BLIGATORIU, ÎNCHEIAT ÎNTRE ROMÂNIA ŞI ELVEŢIA* (3 febr.), prin care cele două părţi se angajau ca orice diferende, indiferent de natura lor, care s-ar ivi între ele şi n-ar pptea fi „reglementate pe cale diplomatică într-un termen rezonabil, să fie supuse unei comisii internaţionale permanente de conciliaţiune sau să fie aduse în faţa C.P.J.I. (v.) ori a unui Tribunal arbitrai, exceptând diferendele „care ar atinge în mod direct sau indirect chestiuni în raport cu integritatea lor teritorială sau cu frontierele lor actuale”. 1928. *TRATATUL GENERAL DE AR*

BITRAJ ÎN TE RAM ERIC AN, adoptat de Conferinţa extraordinară interamericană de conciliere şi arbitraj (v.), prevedea soluţionarea tuturor diferendelor de natură juridică intervenite între statele americane semnatare prin metoda

arbitrajului. 1929. *TRATAT DE CONCILIAŢIVNE ÎNCHEIAT ÎNTRE ROMÂNIA ŞI S.U.A.* (Washington, 21 mart.). Cele două părţi se angajau ea toate diferendele ce s-ar ivi între ele, indiferent de natura lor, care n-ar putea fi soluţionate prin mijloace diplomatice obişnuite, iar părţile nu vor fi recurs la judecata unui tribunal competent, să fie supuse pentru cercetare şi raportare unei Comisii permanente internaţionale; părţile se învoiau să nu declare război sau să înceapă ostilităţi în timpul cercetărilor şi înaintea depunerii raportului Comisiei. *TRATATUL DE ARBITRAJ ÎNCHEIAT ÎNTRE ROMÂNIA ŞI S.U.A.* (Washington, 21 mart.) prevedea ca toate diferendele dintre cele două părţi, care n-au putut fi rezolvate pe cale diplomatică sau prin conciliere, să fie supuse C.P.A. (v.), înfiinţată la Haga prin Convenţia din 18 oct. 1907, ori altui tribunal competent, convenit pentru fiecare caz în parte printr-un acord special. *TRATATUL DE CONCILIA ŢIU NE ŞI ARBITRAJ ÎNTRE POLONIA ŞI ROMÂNIA* (Bucureşti, 24 oct.), prevedea că părţile semnatare se angajau să supună unei proceduri de conciliere sau arbitraj orice chestiune care nu putea să fie rezolvată prin procedeele diplomatice obişnuite. 1933. *TRATATUL DE AMICIŢIE, DE NEAGRESIUNE, DE ARBITRAJ ŞI DE CONCILIA ŢIU NE ÎNTRE ROMÂNIA ŞI TURCIA* (Ankara, 17 oct.), sublinia în preambul dorinţa celor două state de a dezvolta relaţii de încredere şi colaborare, de a contribui la menţinerea păcii generale. El se inspira din Pactul

Briand-Kellogg de renunţare la război şi din principiile convenţiilor de la Londra de definire a agresiunii. Art. 1 afirmă că este şi va fi pace inviolabilă şi amiciţie sinceră şi perpetuă între cele două ţări şi popoare, iar art. 2 specifica fidelitatea celor două părţi de a nu participa la un act de agresiune comis de un stat terţ şi sublinia angajamentul lor de a condamna orice agresiune sau orice participare ia o agresiune oarecare încercată de terţi, precum şi orice înţelegere agresivă împotriva uneia sau celeilalte dintre cele două ţări. Art. 3 şi următoarele stabileau procedurile de arbitraj şi de conciliaţiune, modalitatea ratificării şi durata pactului. Dacă nu este denunţat în şase luni înainte de expirarea primului termen de 10 ani, *Tratatul* se considera reînnoit pentru alţi cinci ani şi aşa mai departe. Tratatul a reprezentat un important instrument al prieteniei, înţelegerii şi colaborării turco-române, o contribuţie la pacea internaţională. 1935. *TRA TA TUL DE A SIS TEN TĂ MUTUALĂ DINTRE FRANŢA ŞI UNIUNEA SOV* (Paris, 2 mai), rezultat al încercărilor de realizare a Pactului oriental (v.), *Tratatul* este compus din două elemente: 1) Tratatul propriu-zis; 2) Protocolul de semnături. Intre părţi a avut loc, de asemenea, un schimb de scrisori cu conţinut identic în care se specifica scopul încheierii *Tratatului* respectiv. Conţinutul *Tratatului* îmbină interesele celor două părţi (asistenţa mutuală în caz de agresiune – art. 1,2 şi 3) cu interesele generale (întărirea Societăţii

Naţiunilor – art. 4). Pe de altă parte, atât în textul protocolului de semnături care făcea parte integrantă din *Tratat,* cât şi în textul identic al scrisorilor schimbate între părţi erau stipulate o serie de clauze privind procedura de intrare în acţiune a *Tratatului* care îl făceau practic inoperant. *Tratatul* a. constituit ulterior obiect de „justificare" a Germaniei în acţiunea agresivă de re militarizare a zonei renane (v. *criza renană)* pe motiv că era incompatibil cu clauzele Acordurilor de la Locarno **(v o 1937.** *TRATATUL DE NEAGRESIUNE ÎNTRE AFGHANISTAN, IRAN, IRAK ŞI TURCIA (PACTUL DE LA SAADABAD)* (Teheran, 8 iul.), materializa dorinţa părţilor de a asigura, în zona geografică în care erau situate, condiţii de securitate şi colaborare reciprocă, în situaţia în care pericolele agresiunii şi războiului din partea statelor fasciste se profilau din ce în ce mai clar. Părţile se angajau de a nu se amesteca în treburile interne, de a respecta inviolabilitatea frontierelor comune, çle a se consulta reciproc în conflictele ce priveau interesele lor comune, obligându-se, totodată, de a nu recurge în niciun caz şi sub nicio formă la vreun act de agresiune îndreptat contra uneia din ele. Ele considerau acest *Tratat* ca pe o prelungire în Orient a înţelegerii Balcanice (v.), punctul de legătură constituindu-l Turcia, membră a ambelor pacte. Împreună cu Mica înţelegere (v.), care constituia o prelungire a înţelegerii Balcanice către Europa centrală, aceste pacte materializau parţial

concepţia lui Nicolae Titulescu, după care securitatea colectivă în Europa şi în lume putea fi realizată printr-o reţea de pacte regionale, derivate nemijlocit din Pactul Societăţii Naţiunilor (v.). **1939.** *TRA TA T UL ECONOMIC ROMÂNO-GERMAN* (23 mart.), impus de Germania nazistă României sub ameninţarea cu forţa, a masării trupelor ungare horthiste la graniţa de V a ţării, a trupelor germane în Slovacia, a trupelor bulgare pe malul drept al Dunării, în condiţiile internaţionale de după cotropirea Cehoslovaciei (15 mart.). Negocierile au început la 14 febr. 1939 şi au durat până la 22 mart., partea română urmărind să obţină garanţii politice din partea Germaniei cu privire la respectarea statu-quo-ului teritorial al ţării în schimbul unor concesii de natură economică, tărăgănând trataţi vele şi ridiemd' nenumărate obiecţii în faţa pretenţiilor tot mai mari ale Reich-uluă. În contextul internaţional amintit, prezentând cereri eu caracter ultimativ, şeful! delegaţiei germane, Wolthat, a obţinut, în după amiaza zilei de 23 mart. 1939, semnarea *Tratatului*. Acesta cuprindea clauze ce atingeau grav suveranitatea şi independenţa României. Astfel! prin crearea unor întreprinderi mixte ger* mano-române (art. 1, pet. 4) i în industria petrolului, fără a se preciza rolul statului român, Germania îşi deschidea drumul către acapararea întregii industrii petroliere a ţarii. „Colaborarea peteren industrial" (art. 1, pet. 5), fără nicio altă specificare „însemna, din punctul de vedere

german, reducerea progresivă a industriei României şi adaptarea ei la nevoite* pieţei germane. Din punctul de vedere* german, Tratatul însemnai „un pa» decisiv spre dezvoltarea urnei poliţiei germane în sud-estul Europei. Germania îşi asigură supremaţia în această regiune”, după definiţia oamenilor politici nazişti. Cercurile conducătoare româneşti au considerat că cedând în faţa forţei şi semnând *Tratatul* vor îndepărta primejdia de agresiune şi vor îmbunătăţi relaţiile cu Germania* Masele populare, forţele democratice în frunte cu P.G.R. s-au pronunţat împotriva acestui *Tratat* şi pentru apărarea cu arma în mână a teritoriului naţional. Măsurile militare luate la 21 mart. În România au fost primite de popor cu hotărârea nestrămutată de a respinge orice tentativă da> agre-rfsiune. P.G.R. a dat cuvânt dezordine comuniştilor să se afle în primele rânduri. *Tratatul economia româno-german* nu a fost aplicat în niciuna din prevederile sale, în ciuda presiunilor permanente ale Reich-ului. El a constituit însă baza juridică pentru impunerea de către Germania nazistă României a noi tratate şi acorduri economice oneroase. *TRATATUL DE NEAGRESIUNE GERMANO-SOVIET IC* (23 aug.), încheiat la Moscova în atmosfera de suspiciuni şi încordare generată de ascuţirea contradicţiilor dintre principalele puteri europene şi în condiţiile în care tratativele sovieto-franco-britanice, ce se purtau în aceeaşi perioadă, au eşuat. Prin *Tratat,* cele două guverne se

angajau „să se abţină de la orice act de forţă, act agresiv şi orice atacuri unul asupra altuia, cât şi împreună cu orice alte puteri” jart. 1). *Tratatul* stipula, de asemenea, că: „dacă una din puterile contractante ar deveni obiectul unei acţiuni de război din partea unei terţe puteri, cealaltă putere contractantă nu va sprijini în niciun fel terţa putere” (art. 2). Guvernele semnatare au mai convenit „să rămână în viitor în consultare unul cu altul pentru a se informa reciproc asupra chestiunilor care afectează interesele lor comune” (art. 3) şi ca niciunul din semnatari „să nu se alăture nici unui alt grup de puteri care este îndreptat direct sau indirect împotriva unuia din ei” (art. 4). În cazul unor deosebiri sau de conflict între cele două guverne asupra oricăror feluri de probleme, cei doi parteneri se angajau „să rezolve aceste dispute sau conflicte exclusiv prin schimburi de vederi prieteneşti sau, dacă este necesar, prin comisii de arbitraj” (art. 5). *Tratatul* era încheiat pe 10 ani, cu posibilitatea denunţării eu un preaviz de un an şi, de asemenea, cu clauza prelungirii automate pe cinci ani. 1940. *TRATAT ÎNTRE ROMÂNIA ŞI BULGARIA* (Graiova, 7 sept.), în urma întrevederii de la Berghof din 26 iul. 1940 a primului ministru român, 1. Gigurtu, şi a ministrului de externe, M. Manoilescu, cu Hitler, guvernul român a acceptat să înceapă tratative cu guvernul bulgar referitoare la soluţionarea litigiului teritorial dintre cele două ţări privind Dobrogea de Sud (Cadrilaterul). La 31 iul.,

Fabriciits, ministrul Reich-ului la Bucureşti, a comunicat lui M> Manoilescu „părerea" lui Hitler că Dobrogea de Sud ar trebui retrocedată Bulgariei. La 19 aug. s-a deschis la Craiova Conferinţa româno-bulgară, iar la 30 aug., la VienaM. Manoilescu a semnat două scrisori către Ribbentrop şi Ciano prin care se obliga la cedarea întregului Cadrilater. O săptămână mai târziu, la 7 sept., s-a semnat la Craiova *Tratatul între România şi Bulgaria* prin care între cele două ţari se restabilea graniţa din 1912 (art. l). Părţile se angajau reciproc „să nu mai formuleze niciodată vreo pretenţie de ordin teritorial" una împotriva celeilalte (art. 2.). Totodată, au mai fost semnate: un Acord cu privire la modalităţile de evacuare şi de transferare a teritoriului, un Acord privind obligaţia guvernului bulgar de a se îngriji de biserica comemorativă românească de la Griviţa. 1947. *TRATATUL DE ALIANŢĂ ŞI ASISTENŢĂ MUTUALĂ DE LA DUNKERQUE,* încheiat la 4 mart. Între Franţa şi Anglia pe o durată de 50 de ani, prevedea angajamentul reciproc al celor două puteri de a-şi acorda ajutor cu toate mijloacele aflate la dispoziţie în cazul în care securitatea lor ar fi fost ameninţată de Germania. În *Tratat* se sublinia că prevederile acestuia nu sunt în contradicţie cu angajamentele asumate prin alte tratate, prin Carta Naţiunilor Unite. *Tratatul* consacra un art, special asigurării securităţii economice a celor două state contractante. *Tratatul* a iniţiat seria tratatelor internaţionale

care au dus la încheierea Tratatului Atlanticului de Nord (4 apr. 1949). *TRATATELE DE PACE DE LA PARIS* (semnate la 10 febr, cu Italia, România, Bulgaria, Ungaria şi Finlanda), au fost pregătite de Consiliul miniştrilor afacerilor externe, compus din reprezentanţi ai Marii Britanii.

U.R.S.S., S.U.A. Şi Franţei (numai la elaborarea tratatului şi cu Italia), după care au fost discutate la Conferinţa de pace de la Paris. Cele cinci tratate constau dintr-o parte introductivă şi din clauze teritoriale, politice, militare, economice, precum şi din stipulaţii privind reparaţiile şi restituirile. Tratatul de pace cu România (v.) reçunoştea participarea ei activă la războiul antihitlerist. Cu toate acestea nu s-a acordat României statutul de cobeligerantă. Tratatul consfinţea anularea Dictatului de la Viena **(v.)** şi reunirea părţii de nord a Transilvaniei cu România. Italiei i se acorda calitatea de cobeligerantă. Clauzele teritoriale prevedeau unele modificări de frontiere în favoarea Franţei şi Iugoslaviei. Grecia primea ins. Dodeeanez; oraşul Triest a fost declarat teritoriu liber sub controlul unei comisii a O.N.U. Graniţele Bulgariei au rămas neschimbate. Tratatul cu Ungaria stipula că Dictatul de la Viena din 2 nov. 1938 şi cel din 30 aug. 1940 erau declarate nule şi neavenite. Frontierele Finlandei erau cele de la 1 ian. 1941, cu excepţia provinciei Petsamo (Pecenga), care era cedată U.R.S.S. Clauzele politice ale tratatelor garantau tuturor cetăţenilor, fără deosebire de

rasă, sex, limbă sau religie, toate libertăţile. Ele prevedeau, de asemenea, pedepsirea criminalilor de război. În afară de clauzele comune ale celor cinci tratate, cele cu România, Bulgaria şi Ungaria conţin şi clauze speciale, privitoare la Dunăre. Statutul Dunării a fost stabilit de Conferinţa din 1948. *Tratatele de pace de la Paris* au intrat în vigoare la 15 sept. *TRATATUL DE PACE DINTRE ROMÂNIA ŞI NAŢIUNILE UNITE* (Paris, 10 febr.), consacra noul statut internaţional al României postbelice, care lichidase dependenţa faţă de puterile imperialiste, creând noi premise pentru desfăşurarea unei susţinute activităţi a ţarii noastre în vederea normalizării şi dezvoltării relaţiilor cu celelalte state ale lumii pe baza principiilor şi normelor democratice ale legalităţii internaţionale. România s-a alăturat fără şovăială Naţiunilor Unite încă de la 23 aug.

1944. „Angajându-se în războiul antifascist cu toate resursele de care dispunea – arăta preşedintele Nicolae Ceauşescu –, armata română a purtat, alături de armata roşie, grele lupte pentru eliberarea definitivă a patriei, a participat la eliberarea definitivă a Ungariei şi Cehoslovaciei, până la înfrângerea completă a Germaniei hitleriste, înscriind astfel o luminoasă pagină de eroism şi glorie în istoria României”; în această situaţie, în care prestigiul României crescuse considerabil ca urmare a contribuţiei importante aduse la distrugerea armatelor hitleriste, forţele democratice, conduse de P.C.R.,

militau pentru ca *Tratatul de pace* încheiat *cu Naţiunile Unite* să exprime şi să consacre participarea ţării noastre la războiul antihitlerist şi să reglementeze în mod echitabil relaţiile sale cu statele coaliţiei antifasciste. În fundamentarea şi susţinerea intereselor naţionale ale ţării la Conferinţa de pace de la Paris, Partidul Comunist Român, cel mai autentic exponent al poporului, pornea de la ideea că toate sugestiile, propunerile şi observaţiile guvernului român se inspiră din necesitatea refacerii ţării, a apărării independenţei şi suveranităţii de stat a României, în declaraţia făcută de dr. Petru Groza la 9 apr. 1946 se arăta: „România este în drept să obţină din partea Naţiunilor Unite: recunoaşterea calităţii sale de cobeligerantă, o îmbunătăţire a condiţiilor privitoare la limitarea armamentului şi a forţelor sale armate; înlăturarea unor stipulaţii din proiectul de tratat care ar impieta grav asupra eforturilor poporului român de a-şi reface economia naţională". Luptând cu fermitate şi consecvenţă pentru promovarea revendicărilor sale legitime, delegaţia ţării noastre a avut de întâmpinat opoziţia dârză a reprezentanţilor unor puteri din occident care au încercatsa introducă în *Tratatul de pace* cu România* o serie de clauze, în special cu caracter economic, care ar fi subordonat interesele ţării noastre unor puteri străine şi ar fi legiferat ingerinţele în treburile noastre interne. Guvernul român a prezentat şi susţinut la Conferinţa se pace un punct de vedere

conform cu interesele naţionale ale României şi în acelaşi timp cu interesele păcii. Toate propunerile guvernului român se inspiră din politica de apărare a independenţei şi suveranităţii statului român. Masele populare, întregul nostru popor au primit cu vie satisfacţie şi unanimă aprobare hotărârea Conferinţei de pace de la Paris, prin care era declarat drept nul *ab initio* Dictatul de la Viena din 30 aug. 1940 – consacrându-se astfel o realitate istorică – materializată apoi pe plan juridic în textul *Tratatului de pace cu România*. În acelaşi, timp, clauzele politice ale *Tratatului* referitoare la libertăţile democratice, egalitatea în drepturi pentru toate naţionalităţile, desfiinţarea organizaţiilor fasciste constituiau principii proclamate şi aplicate de regimul nostru democrat. Cu toate eforturile depuse de delegaţia română la Conferinţa de pace de la Paris, problema referitoare la acordarea statutului de e o beligerant nu a fost soluţionată favorabil, deşi în preambulul *Tratatului* se menţionează participarea activă a României la războiul împotriva Germaniei hitleriste. De asemenea, neţinindu-se seama de efortul ei material şi uman în războiul antihitlerist, precum şi de uriaşele pagube materiale pricinuite de trupele germane în cursul luptelor desfăşurate pe teritoriul patriei (circa un miliard de dolari), României i-au fost impuse unele çlauze economice împovărătoare. Faţă de aceste clauze nedrepte, guvernul român a exprimat la timpul cuvenit îndreptăţite rezerve.

Prevederile *Tratatului* au fost transpuse în viaţă în cursul procesului de dezvoltare democratică a ţării, de înfăptuire a sarcinilor revoluţiei populare. *TRATATUL INTERAMERICAN DE ASISTENŢĂ RECIPROCĂ,* cunoscut şi sub denumirea de *Tratatul de la Rio*, încheiat la conferinţa interamericană de la Rio de Janeiro la 7 dec., reafirmă şi dezvoltă principiile înscrise în Actul de la Chapultepec, postulând instituţia latino-americană a securităţii regionale. Astfel, principiile şi scopurile acestuia sunt: prevenirea şi reprimarea ameninţărilor şi actelor de agresiune împotriva oricărei ţări din America; menţinerea unităţii statelor americane în cadrul unui sistem interamerican; reafirmarea adeziunii la principiile de solidaritate şi cooperare interamericană şi îndeosebi la principiile enunţate în Actul de la Chapultepec. În primele două articole statele semnatare se angajează să nu recurgă la forţă sau la ameninţarea cu forţa în relaţiile lor internaţionale şi să încerce să soluţioneze prin mijloace paşnice orice litigiu s-ar ivi între ele înainte de a-l supune Adunării Generale sau Consiliului de Securitate al Naţiunilor Unite. În art. 3 se prevede ca un atac armat al oricărui stat împotriva unui stat american va fi considerat ca un atac împotriva tuturor statelor americane, părţile datorându-şi ajutor în spiritul art. 51 din Carta Naţiunilor Unite (autoapărare colectivă). Alte prevederi se referă la: respectarea obligaţiilor rezultate din Carta Naţiunilor Unite, procedura de

reglementare a conflictelor interamericane, definirea actelor de agresiune etc. *Tratatul de la Rio* a intrat în vigoare la 3 dec. 1948. Din prevederile sale rezultă că acest document se îndepărtează de Carta O.N.U. – instrument de referinţă privind legalitatea acordurilor regionale. Astfel, dacă în Carta O.N.U. (art. 51) dreptul la autoapărare colectivă sau individuală se naşte numai în momentul în care se produce un atac armat, în baza *T.I.A.R.* acest drept se naşte şi în cazul în care „inviolabilitatea sau integritatea teritorială, suveranitatea sau independenţa politică a oricărui stat american ar fi periclitate de o agresiune care nu este atac armat sau de un conflict în afara continentului sau din interiorul acestuia, precum şi de orice altă acţiune sau situaţie de natură a pune în primejdie pacea în America" (art. 6). O inovaţie, incompatibilă cu prevederile Cartei O.N.U., o constituie şi extinderea zonei de protecţie a *Tratatului* la state şi teritorii care nu făceau parte din Uniunea Panamericană. Iniţiat de diplomaţia nord-americană în perioada „războiului rece", care urmărea să imprime Uniunii Panamericane un caracter preponderent militar care să asigure obiectivele politicii S.U.A., *T.I.A.R.* a reprezentat instrumentul care a permis comiterea unor intervenţii armate (în Guatemala şi Republica Dominicană), amestec în treburile interne ale statelor latino-americane, presiuni ş.a. Tot în baza acestui *Tratat y* Cuba a fost exclusă din O.S.A. Şi

s-a impus celorlalte state membre să rupă relaţiile diplomatice cu ea. La sesiunea Adunării generale a O.S.A. din primăvara anului 1975 s-a hotărât revizuirea *T.I.A.R.* 1949. *TRA TATUL NORD-A TLANTIC*

(4 apr.), între Belgia, Canada, Danemarca, Franţa, Islanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Olanda, Norvegia, Portugalia şi S.U.A., prevede crearea Organizaţiei Tratatului Atlanticului de Nord (v.). 1950. *TRATATUL DINTRE R.D. GERMANĂ ŞI R.P. POLONĂ DE DEMARCARE A FRONTIEREI DE STAT* (6 iul.), prevede că ambele ţari acceptă râurile Oder şi Neisse ca frontieră definitivă între Polonia şi R.D.G. 1951. *TRATATUL DE PACE CU JAPONIA* (8 sept.), încheiat din iniţiativa S.U.A. la Conferinţa de pace de la San Francisco (4 – 8 sept. 1951), la care au participat reprezentanţii a 51 de state. Reprezentanţii U.R.S.S., Cehoslovaciei şi Poloniei n-au semnat *Tratatul.* A intrat în vigoare la 28 apr. 1952. Preambulul afirmă că puterile aliate semnatare şi Japonia „erau hotărâte ca de acum încolo relaţiile dintre ele să fie acelea ale unor naţiuni care, ca suveran egale, cooperează într-o asociere prietenească pentru promovarea bunăstării lor comune şi pentru menţinerea păcii şi securităţii internaţionale”. *Tratatul* declara că Japonia va cere admiterea în O.N.U. Şi se va conforma principiilor Cartei O.N.U. În clauzele teritoriale, Japonia recunoaşte independenţa Coreei şi renunţă la toate pretenţiile sale asupra

Taiwanului, ins. Penghu (Pescadore), ins. Kurile, partea sudica a ins. Sahalin şi la mandatele pe care le deţinea din partea Societăţii Naţiunilor. Clauzele privind securitatea prevedeau că Japonia se va abţine de la ameninţarea cu forţa sau folosirea forţei împotriva integrităţii teritoriale sau a independenţei politice a oricărui: stat şi, totodată, că, la fel ca orice naţiune suverană, Japonia avea „dreptul inerent la autoapărare individuală şi colectivă" şi, în consecinţă, putea intra în înţelegeri de securitate cât alte guverne. Deşi nu prevedea sume de plată drept reparaţii, *Tratatul* preciza că oricare din foştii aliaţi puteau confisca şi reţine anumite bunuri ale> cetăţenilor japonezi şi ca bunurile de acest fel deţinute de statele neutre vor trebui puse la dispoziţia C.I.C.R. pentru a fi folosite în favoarea foştilor prizonieri de război şi a familiilor lor, şi că guvernul japonez va negocia cu fiecare din foştii săi inamici asupra modului de compensare a daunelor de război prin oferirea de servicii ale tehnicienilor şi muncitorilor japonezi. *TRATATUL DE SECURITATE JAPONO-AMERICAN y* semnat la 8 sept., la San Francisco, la câteva ore după încheierea Tratatului de pace.

— Dieta japoneză a ratificat *Tratatul* de securitate la 19 nov. 1951, iar Senatul americanca 20 mart. 1952. *Tratatul* a intrat în vigoare la 28 apr. 1952, când au fost schimbate, la Washington, documentele de ratificare. Datorită unor clauze care nemulţumeau opinia publică japoneză, s-a

întreprins o revizuire în 1960. Varianta revizuită a *Tratatului,* care se află şi acum în vigoare, a fost semnată la 19 ian. 1960, la Washington. *Tratatul* a fost conceput în ideea că „ocuparea Japoniei lua sfârşit, dar forţa americană trebuie să rămână în Japonia potrivit unor noi aranj amente legale întrp naţiuni suverane...". Noua variantă a adus unele modificări (de pildă, Japonia va trebui să fie consultată înainte ca trupele americane să fie implicate în crize în afara Japoniei). Au fost menţinute însă toate prevederile privind cooperarea militară apono-americană în Extremul Orient. Prin acest *Tratat* forţelor armate ale S.U.A. li se acordă largi prerogative pe teritoriul de stat al Japoniei, putând folosi diferite facilităţi ca şi terenuri „cu scopul de a contribui la securitatea Japoniei şi la menţinerea păcii şi securităţii în Extremul Orient". 1952. *TRATATELE DE LA BONN,* semnate la 26 mai, sunt formate din *Tratatul privind relaţiile dintre cele trei puteri şi R.F. Germania*, denumit şi *Tratatul comun,* şi o serie de convenţii şi anexe suplimentare, printre care: *Convenţia privind drepturile şi obligaţiile forţelor armate şi ale personalului acestora pe teritoriul R.F.G., Acordul financiar, înţelegerea privind reglementarea problemelor rezultate de pe urma războiului* ýi *ocupaţiei, Acordul privind regimul financiar aplicat forţelor armate şi personalului acestora.* Semnat de S.U.A., Anglia şi Franţa, pe de o parte, şi de R.F. Germania pe de altă parte. *Tratatul comun* a pus capăt regimului

de ocupaţie în R.F.G., acordându-i statutul de stat pe deplin suveran. Cele trei puteri occidentale îşi rezervau drepturile şi obligaţiile privind Berlinul, Germania ca un întreg, unificarea Germaniei, încheierea păcii cu Germania, precum şi dreptul de dislocare a trupelor proprii şi ale altor state pe teritoriul R.F.G., fără acordul acesteia, în caz de situaţie de urgenţă. Cele trei puteri occidentale au menţionat statutul special al Berlinului occidental printr-o rezervă recunoscută de guvernul vest-german. *Tratatele de la Bonn* sunt în strânsă legătură cu Tratatul de la Paris privind crearea Comunităţii Defensive Europene (1952); deoarece acesta a fost respins de Adunarea Naţională a Franţei, *Tratatele de la Bonn* nu au intrat în vigoare, deşi au fost ratificate de S.U.A., Anglia şi R.F. Germania. *Tratatul comun* a intrat ca parte componentă în Acor durile de la Paris, din 1954, pe baza cărora R.F. Germania a intrat în

N.A.T.O., în 1955. Odată cu adoptarea Legii nr. 17, de completare a Constituţiei R.F. Germania, drepturile puterilor occidentale privind situaţia de urgenţă au încetat formal să mai existe. 1954. *TRATATUL DE LA MANILA,* actul constitutiv al Organizaţiei Tratatului Asiei de Sud-Est, încheiat la 8 sept. Între Marea Britanie, Australia, Filipine, Franţa, Noua Zeelandă, Pakistan, Thailanda «şi S.U.A. *Tratatul* a intrat în vigoare la 19 febr. 1954. V. *Organizaţia Tratatului Asiei de Sud-Est (S.E.A.T.O.).* 1955. *TRA TATUL DE STAT CU PRIVIRE LA RESTABILIREA AUSTRIEI CA STAT*

INDEPENDENT ŞI DEMOCRAT, semnat la 15 mai la Viena de către miniştrii afacerilor externe ai Ü.R.S.S., S.U.A., Marii Britanii, Franţei şi Austriei, *Tratatul* prevede în esenţă: restabilirea suveranităţii şi independenţei de stat a Austriei; angajamentul celor patru state cosemnatare de a respecta independenţa şi integritatea teritorială a Austriei în cadrul frontierelor existente la 1 ian. 1938; angajamentul U.R.S.S., S.U.A., Marii Britanii şi Franţei de a încorpora în Tratatul de pace cu Germania: prevederi privind recunoaşterea şi respectarea de către aceasta din urmă a suveranităţii şi independenţei Austriei; interdicţia oricărei uniuni politice sau economice între Austria şi Germania; angajamentul Austriei de a nu practica niciun fel de discriminare în comerţul cu alte state. Totodată, *Tratatul* prevede retragerea trupelor de ocupaţie de pe teritoriul Austriei şi obligaţia acesteia din urmă de a nu crea o forţă militară peste limitele necesităţilor ei de apărare. *Tratatul* consemnează declaraţia guvernului austriac de a promova o politică de neutralitate permanentă. România a recunoscut la 6 nov. 1956 Tratatul de stat cu Austria. 1959. *TRATATUL ASUPRA ANTARCTICII,* încheiat la Washington la 1 dec. Între guvernele Argentinei.

Australiei, Belgiei, Republicii Chile, Franţei, Japoniei, Noii Zeelande, Norvegiei, Republicii Africa de Sud, U.R.S.S., Marii Britanii şi S.U.A. cu scopul de a reglementa statutul Antarcticii (v.). Principiile fundamentale care guvernează

activitatea statelor în Antarctica, prevăzute în *Tratat*, sunt: folosirea Antarcticii este autorizată numai în scopuri paşnice; libertatea cercetărilor ştiinţifice în condiţii de egalitate pentru toate statele, organizaţiile ştiinţifice şi cetăţeni, indiferent dacă au participat sau nu la încheierea *Tratatului*. Prin alte prevederi se stabilesc formele de colaborare (schimburi reciproce de informaţii privind programele ştiinţifice în Antarctica, schimbul de personal ştiinţific între expediţii şi staţiuni, schimbul observaţiilor şi rezultatelor ştiinţifice obţinute în Antarctica) şi se impune statelor obligaţia de a nu crea fricţiuni şi conflicte internaţionale în această zonă *Tratatul* prevede că în Antarctica nu pot avea loc niciun fel de acţiuni cu caracter militar, inclusiv crearea de baze şi fortificaţii militare, efectuarea de manevre militare sau experienţe cu vreun nou tip de arme. Asigurării păcii în Antarctica, se arată în *Tratat*, îi serveşte şi interzicerea oricăror explozii cu arme nucleare. Principiile *Tratatului* se stipulează, nu trebuie să aducă prejudicii poziţiei statelor-părţi în problema pretenţiilor teritoriale. În perioada de menţinerea în vigoare a *Tratatului*, statele nu pot enunţa noi pretenţii teritoriale în Antarctica, nici să le extindă pe cele existente. *Tratatul cu privire la Antarctica* şi, implicit, regimul juridic stabilit prin el prezintă o importanţă care depăşeşte limitele geografice ale zonei respective; numeroase principii consacrate aici pot sta la baza altor acorduri internaţionale privind alte domenii

de colaborare internaţională. România, aderând la *Tratat* la 15 sept. 1971, a făcut o rezervă la art 12, pet. 1, ale cărui prevederi „nu sunt în concordanţă cu principiul conform căruia tratatele multilaterale al căror obiect şi scop interesează comunitatea internaţională în ansamblul său trebuie să fie deschise participării universale”. 1962. *TRATATUL UNITĂŢII ECONOMICE ARABE,* iniţiat de Liga Arabă în 1957, a fost încheiat» la 6 iun. A fost ratificat de guvernele a 13 ţări arabe (Egipt, Irak, Iordania, Kuwait, Siria, R.A. Yemen, Sudan, R.D.P. Yemen, Emiratele Arabe Unite, Libia, Mauritania, Somalia, Qatar) plus

O.E.P. Reprezentanţii acestor state compun Consiliul Unităţii Economice Arabe, organism interguvernamental autonom şi permanent care urmăreşte aplicarea *T.U.E.A.* Se prevede realizarea, până în 1995, a unei unităţi economice depline între toate statele arabe (20), garantându-se pe baza unei depline egalităţi libera circulaţie a persoanelor, produselor şi capitalurilor. Pentru început se prevede crearea unei zone de comerţ liber şi constituirea uniunii vamale. În urma conflictului arabo-israelian şi a declanşării crizei energiei, Piaţa comună arabă, creată în 1964, s-a dovedit un cadru prea îngust faţă de exigenţele unei lumi arabe conştiente de potenţialul său economic în creştere şi de necesitatea valorificării optime a acestui potenţial. În acest context a intervenit o reconsiderare a strategiei integrării, subliniindu-se că trebuie să se pună accentul pe

dezvoltarea economică a fiecărei ţări arabe şi pe crearea unor structuri economice regionale solide din care să se desprindă ca o concluzie necesitatea uniunii economice a statelor arabe. Noua strategie urmează să se sprijine pe utilizarea cu maximum de eficienţă a fondurilor excedentare provenite din creşterea veniturilor petroliere, prin orientarea lor în două direcţii prioritare: 1) finanţarea proiectelor de dezvoltare a industriei, agriculturii, infrastructurii etc., atât în ţările producătoare de petrpi cât şi în ţările mai puţin dotate; 2) crearea coordonată a unor structuri regionale care să ţină seama de complementaritatea economică a ţărilor arabe şi de disponibilităţile diferite de resurse naturale. Aceste orientări au fost deja concretizate prin înfiinţarea a numeroase fonduri de dezvoltare ale ţărilor arabe producătoare de petrol, inclusiv a Fondului Monetar Arab (apr. 1977), precum şi prin structurile integrate, create în diferite ramuri: agricultură, industria petrolieră, industria îngrăşămintelor chimice, a calculatoarelor, farmaceutică şi a aparatelor medicale, transporturi maritime, construcţii navale etc. 1963. *TRATA T UL F RAN COVES T-GERMAN,* semnat în ian., la Paris, de preşedintele Franţei, Charles de Gaulle, şi cancelarul R.F. Germania, Konrad Adenauer, a fost inspirat de dorinţa preşedintelui francez de a crea un centru de decizie vest-european independent de S.U.A. Şi de alianţa nord-atlantică în care S.U.A. aveau

ponderea majoră. Coordonarea punctelor de vedere ale Franţei şi R.F. Germania urma să se facă prin intermediul consultărilor periodice. *Tratatul* prevedea două întruniri pe an între şefii de stat şi de guvern şi patru întâlniri ale miniştrilor de externe, ai apărării, educaţiei şi tineretului. Se specifica faptul că vor avea loc consultări asupra tuturor problemelor externe şi îndeosebi asupra celor de interes comun, pentru a se ajunge, pe cât posibil, la o poziţie comună. Cu ocazia ratificării în Bundestag, partizanii vest-germani ai orientării „atlantice" au adăugat, la textul convenit, un preambul în care erau reafirmate angajamentele R.F. Germania faţă de S.U.A. Şi faţa de N.A.T.O. În acest fel, eficienţa *Tratatului* în raport cu obiectivul avut în vedere de preşedintele de Gaulle a fost, simţitor redusă. Conform prevederilor *Tratatului*, consultările franco-vest-germane au avut, totuşi, loc – cu rezultate variabile. *TRATATUL PRIVIND INTERZICEREA EXPERIENŢELOR CU ARME NUCLEARE ÎN ATMOSFERĂ, ÎN SPAŢIUL EXTRAAT MO SFERIC ŞI SUB APĂ,* semnat la 5 aug, de către U.R.S.S., S.U.A. Şi Marea Britanie. România a semnat *Tratatul* la 8 aug. Şi l-a ratificat la 12 sept. 1968. *Tratatul* cuprinde un preambul şi 5 art. În preambul se proclamă obiectivul realizării dezarmării generale şi complete şi intenţia de a se înceta toate experienţele nucleare. În primul articol, statele părţi se obligă „să interzică, să împiedice şi să se abţină de a produce explozii

experimentale de arme nucleare” în atmosferă, spaţiul cosmic şi sub apă, precum şi în orice alt mediu care ar provoca căderi radioactive în afara limitelor statului care efectuează experienţa. De asemenea, se angajează să se abţină de a provoca, încuraja sau participa la efectuarea unor explozii nucleare experimentale care s-ar efectua în alte locuri. *Tratatul* este încheiat pe o durată nelimitată. Fiecare parte se poate retrage din *Tratat,* cu un preaviz de trei luni, dacă consideră că evenimente, extraordinare, în legătură cu *Tratatul*, au pus în pericol interesele sale supreme. *Tratatul* nu a avut, practic influenţă în oprirea cursei înarmărilor nucleare, care a continuat într-un ritm din ce în ce mai intens. 1967. *TRATAT CU PRIVIRE LA PRINCIPIILE CARE GUVERNEAZĂ ACTIVITATEA STATELOR ÎN EXPLORAREA ŞI FOLOSIREA SPAŢIULUI EXTRAA TMOSFERIC „INCLUSIV LUNA ŞI CELELALTE CORPURI CEREŞTI* (27 ian.), a fost adoptat de Adunarea Generală a O.N.U. prin rezoluţia nr. 2222/XXI din 19 dec. 1966. *Tratatul,* recunoscând interesul omenirii în progresul explorării şi folosirii spaţiului extraatmosferic în scopuri paşnice, stipulează principiile care guvernează activitatea tuturor statelor în explorarea şi folosirea spaţiului extraatmosferic. Potrivit *Tratatului*, spaţiul extraatmosferic, inclusiv Luna şi celelalte corpuri cereşti, nu sunt susceptibile de apropiaţiune naţională prin proclamarea suveranităţii, prin folosire sau

ocupaţie. Statele care sunt părţi la *Tratat* se obligă să nu plaseze pe orbită în jurul Pământului, pe corpurile cereşti sau în spaţiul extraatmo sferic niciun obiect purtător de arme nucleare sau de alt fel de arme de distrugere în masa. De asemenea, se interzice stabilirea debaze, instalaţii şi fortificaţii militare, precum şi experimentarea de arme şi efectuarea de manevre militare pe corpurile cereşti. Se stipulează, răspunderea internaţională pentru activităţile naţionale în spaţiul extraatmo sferic, – inclusiv Łuna şi celelalte corpuri cereşti, în conformitate cu această reglementare, statele carelansează sau asigură, lansarea unui obiect în spaţiul extraatmosferic răspund pentru daunele cauzate de obiectivul respectiv sau de elementele sale componente, pe Pământ, în atmosferă sau în spaţiul extraatmosferic. *Tratatul* reglementează şi unele probleme de jurisdicţie şi ale dreptului de proprietate. Astfel, se prevede că: statul, parte la *Tratat,* care a lansat în spaţiul extraatmo sferic un obiect înscris în registru, păstrează jurisdicţia şi controlul asupra obiectului şi asupra personalului tot timpul cât se găseşte în spaţiul extraatmosferic sau pe un corp ceresc. Dacă asemenea obiecte sau părţi.com ponente ale obiectelor sunt găsite în afara frontierelor statului parte la *Tratat,* în ale cărui registre sunt înscrise, se vor înapoia acestui stat. În vederea cooperării internaţionale în exploatarea şi folosirea spaţiului extraatmosferic, inclusiv Luna şi celelalte corpuri cereşti, statele

părţi la *Tratai* vor facilita celorlaltestate posibilitatea de a observa zborul obiectelor spaţiale care au fost lansate. De asemenea, ele vor informa secretariatul general al O.N.U., publicul şi comunitatea ştiinţifică internaţională despre natura, desfăşurarea, situarea şi rezultatele acestor activităţi. România a ratificat *Tratatul* la 9 apr. 1968. *TRATATUL PRIVIND INTERZICEREA ARMELOR NUCLEARE ÎN AMERICA LATINĂ (Tratatul de la Tlatelolco)*, semnat la Ciudad de

México la 14 febr., în aplicarea recomandării Adunării Generale a O.N.U., conţinută în rezoluţia nr. 1911/XVIII din 27 nov. 1963, prevede: a)

utilizarea în scopuri exclusiv paşnice a materialului şi instalaţiilor nucleare supuse jurisdicţiei lor şi interzicerea şi împiedicarea pe teritoriile respective a experienţelor, folosirii, fabricării sau achiziţionării oricăror feluri de arme nucleare, precum şi de a primi, depozita, instala orice fel de arme nucleare; b) abţinerea de la realizarea sau încurajarea ori autorizarea oricăror experienţe, folosirea, fabricarea, producerea, posesiunea sau controlul vreunei arme nucleare, precum şi de la orice fel de participare sub orice formă la astfel de activităţi. Pentru traducerea în viaţa a obligaţiilor prevăzute în *Tratat,* părţile contractante au creat „Organismul pentru interzicerea armelor nucleare în America Latină" (OPANAL) cu sediul la Ciudad de México, care are ca principale organe Conferinţa generală, Consiliul şi Secretariatul. *Tratatul* prevede un

sistem de control, negocierea de către fiecare parte a unor acorduri, bi sau multilaterale, cu A.I.E.A., în vederea aplicării sistemului de garanţii asupra activităţilor lor nucleare, precum şi dreptul fiecărei părţi contractante de a utiliza energia nucleară în scopuri paşnice, inclusiv dreptul de a efectua explozii cu dispozitive nucleare în acest scop. *Tratatut* cuprinde de asemenea clauze finale – măsuri ce trebuie luate în caz de violare a lui, privilegii şi imunităţi ş.a. Protocolul adiţional I conţine angajamentul părţilor de a aplica statutul denuclearizării prevăzut în *Tratat* pe toate teritoriile care le aparţin *de jure* şi *de facto* şi care se află în zona de aplicare a *Tratatului*. Protocolul adiţional II, deschis spre aderare statelor posesoare de arme nucleare, prevede că: a) statutul denuclearizării în raport cu scopurile belicoase din America Latină va fi pe deplin respectat de părţile la protocol în ce priveşte scopurile şi dispoziţiile exprese; b) guverhele respective* se angajează să nu contribuie în niciun fel la executarea, în zona de aplicare a *Tratatului,* a unor acte care ar constitui o violare a obligaţiilor enunţa te în *Tratat;* c) guvernele se angajează să nu recurgă nici la folosirea armelor nucleare, nici la ameninţarea cu folosirea lor contra părţilor contractante ale *Tratatului*. Conceput ca un mijloc de a conduce, într-o etapă ulterioară, la dezarmarea generală, *Tratatul de la Tlatelolco* a intrat în vigoare la 25 apr. 1969.1968. *TRATATUL DE PRIETENIE, COLABORARE ŞI ASISTENTĂ*

MUTUALĂ ÎNTRE REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ŞI REPUBLICA SOCIALISTĂ CEHOSLOVACĂ, semnat la Praga, la 16 aug, cu prilejul vizitei delegaţiei de partid şi de stat române condusa de 1 o vară şui Nicolae Ceauşescu, reînnoieşte Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală între cele două ţari din 21 iul. 1948, care a jucat un rol important în dezvoltarea relaţiilor prieteneşti şi a colaborării românocehoslovace. Noul tratat ţine seama de realizările pe care cele două ţări le-au obţinut în făurirea noii orânduiri sociale, de stadiul şi perspectivele dezvoltării colaborării reciproce în toate domeniile, de caracteristicile evoluţiei situaţiei în Europa şi în lume. *Tratatul* enunţă principiile pe baza cărora părţile contractante se angajează să întărească relaţiile de prietenie tradiţională şi colaborare multilaterală dintre cele două state. El consfinţeşte, totodată, voinţa comună a celor două ţări de a depune eforturi pentru dezvoltarea relaţiilor de prietenie între toate statele socialiste şi pentru întâii rea unităţii lor, în interesul socialismului şi păcii. *Tratatul* consemnează aprecierea celor două părţi că Acordul de ia München din 29 sept. 1938, obţinut prin ameninţarea cu războiul, precum şi prin folosirea forţei împotriva Cehoslovaciei, „încă de la început, a fost nevalabil cu toate consecinţele care decurg din aceasta" (art. 6). Noul tratat dă expresie hotărârii celor două state de a dezvolta colaborarea în scopul apărării cu fermitate a

independenţei şi integrităţii lor teritoriale, împotriva politicii agresive a cercurilor imperialiste, pentru înfăptuirea pas cu pas a unei reale securităţi pe continentul european. *Tratatul* prevede că „în cazul unui atac armat din partea unui stat sau unui grup de state împotriva uneia dintre înaltele Părţi Contractante, cealaltă înaltă Parte Contractantă, exercitându-şi dreptul inalienabil la autoapărare individuală sau colectivă, conform art. 51 al Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite, îi va acorda neîntârziat tot ajutorul, inclusiv militar, pentru respingerea atacului armat. Despre măsurile pe care le vor lua pe baza prezentului articol înaltele Părţi contractante vor încunoştinţa imediat Consiliul de Securitate şi vor proceda în conformitate cu prevederile respective ale Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite" (art. 8). 1970. *TRATATUL CU PRIVIRE LA NEPROLIFERAREA ARMELOR NUCLEARE,* negociat în cadrul Comitetului pentru dezarmare de la Geneva între anii 1965 – 1967, a fost deschis spre semnare la 1 iul. 1968, simultan, în capitalele celor trei ţări depozitare: U.R.S.S., S.U.A. Şi Marea Britanie; a intrat în vigoare la 5 mart. 1970, după ratificarea lui de către 43 de state, inclusiv cele trei puteri nucleare, părţi la *Tratat.* Celelalte două puteri nucleare, R.P. Chineză şi Franţa, nu au semnat acest *Tratat.* România a semnat *Tratatul* la 1 iul. 1968, simultan în cele trei capitale: Moscova, Washington şi Londra şi l-a ratificat la 30 ian. 1970. *Tratatul* este

alcătuit dintr-un preambul şi 11 articole. Preambulul conţine, în esenţă, declaraţii de principiu privind prevenirea răspândirii armelor nucleare. Art. 1 şi 2 conţin angajamentul puterilor nucleare de a nu transfera arme nucleare sau alte dispozitive nucleare explozive sau controlul asupra lor, direct sau indirect, şi de a nu ajuta într-un alt mod puterile neposesoare de arme nucleare de a intra în posesia lor şi, respectiv, un angajament simetric din partea puterilor nenucleare de a nu ou ţine sau fabrica arme atomice sau dispozitive nucleare explozive. Practic, *Tratatul* conferă obligaţiuni numai statelor nenucleare (nemărirea numărului statelor nucleare sau prevenirea „proliferării orizontale”), statele posesoare de arme nucleare putând să-şi dezvolte în continuare, nestingherit, arsenalele lor nucleare, („proliferarea verticală”), ceea ce s-a şi întâmplat. *Tratatul* precizează modalităţile de control. (Puterile posesoare de arme nucleare nu sunt supuse, în termenii *Tratatului*, nici unui control asupra oricăror activităţi nucleare efectuate de ele.) Prin art. 6, părţile semnatare se angajează „să conducă cu bună credinţă negocieri cu privire la măsuri eficace de încetare a cursei înarmărilor nucleare la o dată apropiată şi de dezarmare nucleară şi la un tratat de dezarmare generală şi totală...” Acest angajament este considerat ca fiind prima obligaţie juridică internaţională asumată de state pentru realizarea dezarmării şi, în primul rând, a dezarmării

nucleare. Se recunoaşte dreptul statelor de a crea zone denuclearizate. În mai 1975, a avut loc la Geneva, conform prevederilor *Tratatului*, Conferinţa părţilor însărcinate cu examinarea *Tratatului* privind neproliferarea armelor nucleare, care a analizat modul de funcţionare a acestuia. Conferinţa a subliniat din nou că pentru a întări *Tratatul* de neproliferare sunt necesare: încetarea cursei înarmărilor nucleare şi realizarea dezarmării, în primul rând a celei nucleare; accesul nestingherit al tuturor ţărilor la ştiinţa şi tehnologia nucleară pentru scopuri paşnice; rezolvarea radicală a problemei garanţiilor de securitate pentru statele nenucleare, rămasă până în prezent în suspensie. Majoritatea statelor lumii consideră *Tratatul* nu ca un scop în sine, ci ca un pas spre dezarmare. Numeroase state care au capacitatea tehnologică de a deveni nucleare din punct de vedere militar se găsesc încă în afara *Tratatului*. Această situaţie indică faptul că în lipsa unor măsuri de dezarmare, care să-i urmeze într-un timp scurt, acest instrument internaţional riscă să-şi piardă însemnătatea. *TRATATUL DE PRIETENIECOLABO RARE ŞI AS MU*

TUALĂ ÎNTRE ROMÂNIA ŞI U.R.S.S., semnat la Bucureşti, la 7 iul., se înscrie ca un eveniment de seamă în evoluţia mereu ascendentă a relaţiilor dintre cele două ţări; el reînnoieşte şi reactualizează, în concordanţă cu noile condiţii, actul similar, încheiat la Moscova, la 4 febr. 1948. *Tratatul* defineşte cadrul stabil al colaborării

dintre România şi Uniunea Sovietică în spiritul egalităţii depline în drepturi, respectării suveranităţii şi independenţei naţionale, neamestecului în treburile interne, întrajutorării tovărăşeşti şi avantajului reciproc. Bazându-se pe îndelungatele tradiţii de prietenie şi solidaritate dintre popoarele român şi sovietice, pe legăturile trainice, care îşi trag seva din comunitatea orânduirii sociale, din aspiraţiile fundamentale şi ţelurile supreme care animă cele două ţări, *Tratatul* româno-sovietic deschide largi perspective de viitor, creând un cadru propice adâncirii şi amplificării colaborării economice şi tehnico-ştiinţifice reciproc avantajoase, cooperării în producţie şi în alte domenii dintre cele două ţări. În interesul cauzei socialismului şi păcii, părţile se angajează să acţioneze în continuare pentru dezvoltarea prieteniei şi colaborării între ţările socialiste, pentru întărirea unităţii şiw coeziunii acestora. *Tratatul* consemnează, totodată, hotărârea României şi Uniunii Sovietice de a acţiona cu consecvenţă pentru apărarea păcii internaţionale şi securităţii popoarelor, militând cu hotărâre pentru preîntâmpinarea unui război mondial, pentru soluţionarea marilor probleme care stau în faţa omenirii prin mijloace paşnice, prin tratative. Lupta pentru îmbunătăţirea climatului în Europa, pentru înfăptuirea securităţii europene, unul dintre obiectivele funilumentale ale politicii celor două ţări, îşi găseşte, de asemenea, oglindirea în *Tratatul* ratificat de

România la 30 sept.

1970. În tratat se prevede că „în cazul în care una din înaltele Părţi (lontractante va fi supusă unui atac armat din partea unui stat sau unui grup de state, cealaltă Parte, exercilindu-şi dreptul inalienabil la autoapărare individuală sau colectivă, în conformitate cu art. 51 al Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite, îi va acorda noantârziat ajutor multilateral prin **I** poate mijloacele pe care le are la dispoziţie, inclusiv militar, necesar respingerii atacului armat. Părţile vor o duce neîntârziat la cunoştinţa Consiliului de Securitate al Organizaţiei Naţiunilor Unite măsurile luate în baza prezentului articol şi vor acţiona în conformitate cu prevederile Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite" (art. 8). „Încheierea şi ratificarea noului Tratat de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală dintre ţara noastră şi Uniunea Sovietică, întărirea continuă a solidarităţii, alianţei şi prieteniei românosovietice – arăta preşedintele Nicolae Ceauşescu – se înscrie la loc central în politica de stat a României socialiste, constituie parte integrantă a activităţii internaţionaliste desfăşurate de partidul şi guvernul ţării noastre pentru dezvoltarea relaţiilor de colaborare frăţească cu toate ţările socialiste, pentru creşterea continuă a forţei şi unităţii întregului sistem socialist mondial". *TRATATUL DINTRE U.R.S.S. ŞI R.F. GERMANIA,* semnat la Moscova, la 12 aug. *Tratatul* are un preambul şi cinci articole. În preambul, cele două părţi îşi

exprimă „convingerea că colaborarea paşnică între state pe baza ţelurilor şi principiilor Cartei O.N.U. corespunde năzuinţelor popoarelor şi intereselor largi ale păcii internaţionale” şi dorinţei „de a stimula normalizarea situaţiei în Europa şi dezvoltarea relaţiilor paşnice, între toate statele europene, pornind în această năzuinţă de la situaţia reală existentă în această regiune” (art. 1).

Părţile se angajează să soluţioneze problemele litigioase exclusiv prin mijloace paşnice asumându-şi obligaţia să se abţină de la ameninţarea cu forţa sau de la folosirea forţei în problemele care afectează securitatea în Europa şi securitatea internaţională, precum şi în relaţiile lor reciproce. Cele două părţi se obligă să „respecte neabătut integritatea teritorială a tuturor statelor din Europa în graniţele lor actuale”. Ele – se arată, în continuare, în art. 3 – „consideră în prezent ca şi în viitor graniţele tuturor statelor din Europa ca fiind inviolabile, aşa cum există ele în ziua semnării acestui *Tratat*, inclusiv linia Oder Neisse, care constituie graniţa vestică a R.P. Polone şi inclusiv graniţa între R.F. Germania şi R.D. Germană”. La 3 iun. 1972, la Bonn, a avut loc schimbul instrumentelor de ratificare, zi în care, potrivit prevederilor art. 5 din *Tratat*, acesta a intrat în vigoare. *TRATATUL DE PRIETENIE, COLABORARE ŞI ASISTENTĂ MUTUALĂ ÎNTRE REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ŞI REPUBLICA POPULARĂ POLONĂ,*

încheiat la Bucureşti, la 12 nov., continuă în condiţii noi vechiul tratat dintre cele două ţări din 26 ian. 1949, pornind de la realizările ambelor popoare în edificarea orânduirii socialiste şi de la schimbările petrecute în viaţa politică în Europa şi în lume. *Tratatul* stabileşte cadrul şi coordonatele de bază ale dezvoltării în continuare a colaborării, alianţei şi prieteniei dintre România şi Polonia. *Tratatul* înserează angajamentul părţilor contractante de a dezvolta larg colaborarea lor în toate domeniile şi, totodată, de a contribui la dezvoltarea relaţiilor de prietenie şi colaborare multilaterală între ţările socialiste, la întărirea unităţii şi coeziunii între statele socialiste şi de a milita pentru apărarea păcii şi securităţii, pentru soluţionarea diferendelor internaţionale prin mijloace paşnice, pentru îmbunătăţirea situaţiei în Europa, îndeosebi pentru garantarea securităţii şi asigurarea unei păci trainice pe continent, pe baza principiilor suveranităţii, egalităţii în drepturi, avantajului reciproc şi neamestecului în treburile interne. *Tratatul* evidenţiază convingerea părţilor că „una din premisele principale ale garantării securităţii europene o constituie inviolabilitatea frontierelor de stat din Europa statornicite după al doilea război mondial” (art. 6). „În cazul unui atac armat asupra uneia din înaltele Părţi Contractante – se arată în art. 7 – din partea unui stat sau unui grup de state, cealaltă înaltă Parte Contractantă, exercitându-şi dreptul inalienabil de autoapărare individuală sau colectivă, conform art. 51 al Cartei

Organizaţiei Naţiunilor Unite, îi va acorda neîntârziat ajutor, prin toate mijloacele de care dispune, inclusiv militar, necesar respingerii atacului armat, Despre măsurile întreprinse în conformitate cu prevederile prezentului articol, înaltele Părţi Contractante vor informa neîntârziat Consiliul de Securitate şi vor acţiona în conformitate cu prevederile corespunzătoare ale Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite". *TRATATUL DE PRIETENIE, COLABORARE ŞI ASISTENTĂ MUTUALĂ ÎNTRE REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ŞI REPUBLICA POPULARĂ BULCARIA,* semnat la Sofia, la 19 nov., reînnoieşte vechiul tratat de aceeaşi natură din 16 ian. 1948, care a adus o contribuţie de seamă la adâncirea relaţiilor de prietenia şi colaborare româno-bulgare. Fundamentat pe succesele celor două popoare în edificarea orânduirii socialiste, pe realizările dobândite în colaborarea româno-bulgară şi posibilităţile sporite pentru extinderea ei, pe luarea în considerare a schimbărilor produse în viaţa internaţională, noul *Tratat* asigură un cadru propice pentru evoluţia ascendentă a schimburilor şi a cooperării pe plan politic, economic, militar, tehnico-ştikiţific şi cultural, în interesul ambelor popoare, al cauzei generale a socialismului şi păcii. Alături de angajamentele privind dezvoltarea relaţiilor bilater ale în toate domeniile, *tratatul* prevede, de asemenea, angajamentul părţilor de a acţiona pentru dezvoltarea relaţiilor de prietenie şi a colaborării

multilaterale între statele socialiste, pentru întărirea unităţii şi coeziunii sistemului mondial socialist, pentru crearea unui climat de destindere internaţională şi colaborareântre toate statele, pentru reglementarea pe cale paşnică a diferendelor dintre state, pentru întărirea păcii şi securităţii în Europa şi crearea unui sistem eficient de securitate europeană. Totodată, părţile se angajează „să sprijine activ şi în viitor stabilirea unor relaţii de bună vecinătate, precum şi dezvoltarea colaborării şi înţelegerii reciproce între ţările din Peninsula Balcanică, în vederea asigurării păcii trainice în această regiune" (art. 5). În art. 7 al *Tratatului* se prevede că „în cazul în care una din înaltele Părţi Contractante va fi supusă unui atac armat din partea unui stat sau a unui grup de state, cealaltă Parte, exercitându-şi dreptul inalienabil la autoapărare individuală sau colectivă, în conformitate cu art. 51 al Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite, îi va acorda neîntârziat ajutor multilateral prin toate mijloacele pe care le are la dispoziţie, inclusiv/ militar, necesar respingerii atacului armat. Părţile vor aduce neîntârziat la cunoştinţa Consiliului de Securitate al Organizaţiei Naţiunilor Unite măsurile luate în baza prezentului articol şi vor acţiona în conformitate cu prevederile Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite". *TRATATUL CU PRIVIRE LA BAZELE" NORMALIZĂRII RELAŢIILOR DINTRE R.P. POLONĂ ŞI 1LF. GERMANIA,* semnat la 7 dec, la Varşovia. Părţile

constată deplinul lor acord în ce priveşte graniţa actuală dintre cele două ţări – „care este trasată în cap. IX al hotărârilor Conferinţei de la Potsdam din 2 aug. 194566 –, confirmă „inviolabilitatea graniţelor lor actûale acum şi în viitor" şi declară că „nu au niciun fel de pretenţii teritoriale una faţă de cealaltă şi nu vor enunţa asemenea pretenţii nici pe viitor". Polonia şi R.F. Germania se angajează să rezolve toate pro Memele litigioase exclusiv prin mijloace paşnice şi să se abţină în probleme care afectează securitatea europeană şi internaţională, precum şi în relaţiile lor reciproce, de la ameninţarea cu forţa sau de la utilizarea forţei. În art. 8 este înscrisă voinţa celor două părţi de a întreprinde noi paşi în direcţia deplinei normalizări şi dezvoltări a relaţiilor lor reciproce, a căror bază stabilă o constituie *Tratatul*, considerându-ea extinderea colaborării lor economice, ştiinţifice, tehnico-ştiinţifice, culturale şi de altă natură este în in**l** eresul reciproc. La 3 iun. 1972, la Bonn, a avut loc schimbul instrumentelor de ratificare, *Tratatul polonovest-german* intrând în aceeaşi zi în vigoare. 1971. *TRATATUL CU PRIVIRE LA INTERZICEREA AMPLASĂRII ARMELOR NUCLEARE ŞI A ALTOR ARME DE DISTRUGERE ÎN MASĂ PE FUND UL MĂRILOR ŞI OCEANELOR,* a fost deschis spre semnare la Moscova, Londra şi Washington la 11 febr. 1971 şi se înscrie în aria actelor internaţionale privind măsurile colaterale de reducere a cursei înarmărilor şi ale dezarmării.

Potrivit obligaţiilor înscrise în *Tratat*, statele semnatare se angajează să nu instaleze sau să amplaseze pe fundul mărilor şi oceanelor sau în subsolul lor, dincolo de zona de 12 mile de la coastă, niciun fel de arme nucleare sau alte arme de nimicire în masă ori instalaţii destinate experimentării sau folosirii unor astfel de arme. În vederea respectării *Tratatului* s-au prevăzut dispoziţii pentru luarea unor măsuri în etape progresive cum sunt: observarea de către state a activităţii altor state părţi, consultarea cu statul faţa de care s-ar constata că nu respectă prevederile *Tratatului*; informarea părţilor, inspecţii la faţa locului, sesizarea Consiliului de Securitate, folosirea unor proceduri internaţionale în conformitate cu Carta O.N.U. În

Tratat se prevede ea la cinci ani după intrarea în vigoare va avea loc o conferinţă pentru a se examina modul de îndeplinire. România a devenit parte, semnându-l simultan la Moscova, Londra şi Washington, chiar în prima zi a deschiderii lui pentru semnare. 1972. *TRATATUL DE PRIETENIE, COLABORARE ŞI ASISTENTĂ MUTUALĂ ÎNTRE REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ŞI REPUBLICA POPULARĂ UNGARĂ,* încheiat la Bucureşti, la 24 febr., înlocuieşte Tratatul româno-ungar de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală, semnat la 24 ian. 1948, care a avut un rol important în întărirea raporturilor bilaterale. Noul Tratai exprimă voinţa fermă a celor de im ţări şi popoare de a întări prietenia şi alianţa

dintre ele, prin adâncirea colaborării în cele mai diferite domenii – poliţie, economic, tehnico-ştiinţific, cultural şi turistic – răspunzând intereselor fundamentale ale popoarelor român „şi ungar, precum şi intereselor generale ale socialismului. *Tratatul* consemnează, de asemenea, angajamentul celor două ţări de a contribui consecvent, prin activitatea lor, la dezvoltarea prieteniei şi colaborării dintre toate statele socialiste, la întărirea unităţii şi coeziunii sistemului mondial socialist, de a depune eforturi pentru îmbunătăţirea situaţiei din Europa, pentru asigurarea păcii şi securităţii pe continent, pentru soluţionarea diferendelor internaţionale prin mijloace paşnice, pentru destinderea încordării internaţionale, pentru realizarea dezarmării generale şi totale, pentru lichidarea definitivă a colonialismului şi neocolonialismului, pentru respectarea dreptului popoarelor de a-şi hotărî singure soarta. „În cazul în care una din înaltele Părţi Contractante va fi supusă unui atac armat din partea unui stat sau unui grup de state, cealaltă Parte, exercitându-şi dreptul inalienabil la autoapărare individuală sau colectivă, în conformitate cu art. 51 al Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite, îi va acorda neîntârziat ajutor multilateral prin toate mijloacele pe care le are la dispoziţie, inclusiv militar, necesar respingerii atacului armat. Părţile vor aduce neîntârziat la cunoştinţa Consiliului de Securitate al Organizaţiei Naţiuni» lor Unite măsurile luate în

baza prevederilor Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite" (art. 7). *TRATATUL DE PRIETENIE, COLABORARE ŞI ASISTENTĂ MUTUALĂ ÎNTRE REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ŞI REPUBLICA DEMOCRATĂ GERMANĂ,* semnat la Bucureşti, la 12 mai, important instrument pentru întărirea continuă a relaţiilor de prietenie dintre cele două ţări, care defineşte cadrul de dezvoltare va acestor relaţii. *Tratatul* afirmă hotărârea comună a statelor semnatare de a adânci raporturile de prietenie şi conlucrare multilaterală dintre1 ele, de a dezvolta colaborarea economică şi tehnico-ştiinţifică, de a lărgi cooperarea în producţie şi cercetare, precum şi în alte domenii. Părţile se angajează, totodată, să acţioneze permanent pentru dezvoltarea relaţiilor de prietenie şi colaborare între statele socialiste, pentru întărirea unităţii şi coeziunii lor, în interesul cauzei socialismului şi păcii. În *Tratat* îşi găseşte expresie interesul profund al celor două state pentru realizarea unui sistem de relaţii între ţările continentului european care să garanteze fiecăreia securitatea şi pacea. Părţile subliniază că „inviolabilitatea frontierelor apărute după cel de-al doilea război mondial în Europa este una din premisele fundamentale ale înfăptuirii securităţii europene" (art. 7). *Tratatul* prevede ca „în cazul unui atac armat din partea unui stat sau grup de state împotriva uneia din înaltele Părţi Contractante, cealaltă Parte, exercitându-şi dreptul inalienabil la autoapărare individuală sau

colectivă, în conformitate cu art. 51 al Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite, îi va acorda neîntârziat tot ajutorul, inclusiv militar, necesar respingerii atacului armat. Părţile vor aduce neîntârziat la cunoştinţa Consiliului de Securitate al Organizaţiei Naţiunilor Unite măsurile luate în baza prezentului articol şi vor acţiona în conformitate cu prevederile Cartei Organizaţiei Naţiunilor Unite" (art. 8). *Tratatul* consemnează că cele două state „consideră Berlinul occidental o unitate politică specială" (art. 9) şi aprecierea lor comună că „stabilirea de relaţii normale, egale în drepturi, între cele două state germane, pe baza dreptului internaţional, ar contribui în mod esenţial la cauza păcii şi securităţii în Europa" (art. 10). *TRATATUL ASUPRA BAZELOR RELAŢIILOR DINTRE R.D. GERMANĂ ŞI R.F. GERMANIA,* semnat la Berlin la 21 dec. Cele două state, se arătă în *Tratat*, pornesc de la responsabilitatea lor pentru menţinerea păcii, de la aspiraţia lor de a aduce o contribuţie la destinderea şi securitatea în Europa, precum şi de la realităţile istorice. R.D. Germană şi R.F. Germania dezvoltă relaţii normale de bună vecinătate una faţă de cealaltă pe baza egalităţii în drepturi. În relaţiile lor internaţionale, cele două state „se vor conduce după ţelurile şi principiile formulate în Carta O.N.U., în special după principiul egalităţii suverane a tuturor statelor, respectării independenţei, autonomiei şi integrităţii teritoriale, dreptului la

autodeterminare, respectării drepturilor omului şi nediscriminării". Art. 3 al *Tratatului* stipulează că, în conformitate cu Carta O.N.U., R.D.G. Şi R.F.G. „Îşi vor soluţiona problemele litigioase exclusiv prim mijloace paşnice şi se vor abţine de la ameninţarea cu folosirea forţei sau de la folosirea ei". Ele confirmă „intangibilitatea frontierelor existente între ele în prezent şi pe viitor şi se angajează să-şi respecte nelimitat integritatea teritoriala". În alte articole ale *Tratatului* se arată că „niciunul dintre cele două state nu îl poate reprezenta pe celălalt pe plan internaţional sau nu poate acţiona în numele lui" R.D.G; şi R.F.G. vor stimula relaţiile paşnice dintre statele europene h vor contribui la securitatea şi colaborarea în Europa, vor sprijini eforturile îndreptate spre limitarea înarmărilor şi spre dezarmare, care servesc securităţii internaţionale. Părţile semnatare ale *Tratatului* „pornesc de la principiul că autoritatea fiecăruia dintre cele două state se limitează la teritoriul propriu. Ele respectă independenţa şi autonomia fiecăruia dintre cele două state în treburile sale interne şi externe". Sunt prevăzute acorduri prin intermediul cărora să fie dezvoltată colaborarea înf domeniile economiei, ştiinţei şi tehnicii, transportului, în domeniul juridic, în domeniul poştelor şi telecomunicaţiilor, ocrotirii sănătăţii, culturii, sportului, protecţiei mediului ambiant şi în alte domenii. Cele două state vor face schimb de reprezentanţe permanente, instalate pe lângă

sediul guvernelor respective, în Declaraţia asupra problemei consultărilor se arată că guvernele celor două state germane, în baza normalizării relaţiilor dintre ele, au convenit să se consulte asupra problemelor de interes reciproc, în special asupra acelora care prezintă importanţă pentru garantarea păcii în Europa. 1973. *TRATATUL DE PRIETENIE ŞI COOPERARE ÎNTRE ROMÂNIA ŞI REP U BL IC A mlOS TA RICA,* încheiat la San José, la 4 sept., cu ocazia vizitei tovarăşului Nicolae Ceauşescu, preşedintele R.S. România, în Republica Costa Rica. *Tratatul,* ratificat de feţara noastră la 24 iun. 1974, exprimă dorinţa comună de a dezvolta şi adânci pe multiple planuri relaţiile dintre România şi Costa Rica şi de a spori aportul celor două ţări la consolidarea păcii şi securităţii internaţionale, la dezvoltarea colaborării între toate statele lumii. *Tratatul* consfinţeşte faptul că la baza relaţiilor dintre România şi Costa Rica, cât şi la baza relaţiilor cu toate celelalte state trebuie să stea respectarea principiilor şi normelor de drept şi justiţie internaţională, reafirmându-se totodată ataşamentul lor faţă de scopurile şi principiile Cartei

O.N.U. În *Tratat* este subliniată necesitatea recunoaşterii şi aplicării stricte de către toate statele a normelor şi principiilor fundamentale, universal valabile ale dreptului internaţional cu privire la relaţiile dintre state, respectarea dreptului fiecărui stat la existenţă, libertate, independenţă şi suveranitate naţională, deplina

egalitate în drepturi, neamestecul în treburile interne şi externe ale altor state, renunţarea la forţă sau la ameninţarea cu forţa, dreptul inalienabil al fiecărui popor de a fi pe deplin stăpân pe soarta sa. Cele două state reafirmă poziţia lor cu privire la responsabilitatea ce revine fiecărui stat mare, mijlociu sau mic pentru instaurarea unui climat de pace şi securitate în lume, şi-şi manifestă hotărârea lor de a acţiona împreună în vederea întăririi independenţei economice a ţărilor în curs de dezvoltare, prin întărirea securităţii economice colective, în scopul favorizării dezvoltării susţinute a economiilor naţionale. *TRATATUL ASUPRA RELAŢIILOR BILATERALE DINTRE REPUBLICA FEDERALĂ GERMANIA ŞI REPUBLICA SOC IALISTĂ CEHOSLOVACĂ,* semnat la

Praga, la 11 dec., statuează că cele două state consideră Acordul de ia München din 29 sept. 1938 (v.) ca „nul şi neavenit în conformitate cu termenii prezentului tratat, în ceea ce priveşte relaţiile lor reciproce" (art. 1). *Tratatul* prevede, de asemenea, că statele semnatare „se conduc în relaţiile lor reciproce, ca şi în problemele garantării securităţii în Europa şi în lume după scopurile şi principiile înscrise în Carta O.N.U". Şi că, în conformitate cu Carta, ele îşi vor rezolva toate diferendele exclusiv prin mijloace paşnice, iar în problemele privind securitatea europeană şi internaţională, precum şi în relaţiile reciproce, se vor abţine de la ameninţarea cu forţa sau folosirea

forţei (art. 3). Părţile reafirmă inviolabilitatea frontierelor lor comune în prezent şi în viitor şi se angajează reciproc să-şi respecte neabătut integritatea teritorială (art. 4). *Tratatul* a reprezentat o contribuţie pozitivă la normalizarea relaţiilor dintre cele două state şi, totodată, un nou pas pe calea îmbunătăţirii climatului politic european, a lichidării definitive a urmărilor celui de-al doilea război mondial. 1974. *TRATAT DE PRIETENIE ŞI COOPERARE ÎNTRE ROMÂNIA ŞI REPUBLICA ARGENTINA* încheiat la 8 mart., la Buenos Aires, cu ocazia vizitei tovarăşului Nicolae Ceauşescu în Argentina şi ratificat de România la 19 iun., consfinţeşte prietenia dintre poporul român şi cel argentinian, fundamentată pe afinităţi de limbă şi cultură latină, şi dă expresie aspiraţiilor comune de pace, apropiere şi înţelegere între popoare, pe baza respectării principiilor şi normelor de drept şi justiţie internaţională. Din conţinutul *Tratatului* rezultă că politica celor două ţări se fundamentează pe regulile unanim recunoscute ale dreptului internaţional şi pe principiile şi obiectivele Cartei O.N.U. Înaltele părţi contractante au reafirmat ataşamentul lor faţă de dreptul inalienabil al tuturor popoarelor de a-şi hotărî singure soarta, fără niciun amestec din afară, s-au pronunţat pentru respectarea strictă a dreptului fiecărui stat la existenţă, la suveranitate şi independenţă naţională, politică şi economică, pentru egalitate deplină în drepturi, neamestec în treburile interne

şi externe, avantaj reciproc, dreptul imprescriptibil şi inalienabil al statelor la exploatarea resurselor lor naturale, de a beneficia de cuceririle ştiinţei şi tehnologiei moderne. *TRATAT DE PRIETENIE ŞI COOPERARE INTRE ROMÂNIA ŞI GUINEEA,* încheiat şi semnat la Conakry, la 11 mart., cu ocazia vizitei tovarăşului Nicolae Ceauşescu în Republica Guineea; a fost ratificat de România la 19 iun. *Tratatul* consfinţeşte dorinţa comună a părţilor de a lărgi şi mai mult raporturile de prietenie, de înţelegere reciprocă şi de colaborare pe bâza respectării principiilor şi normelor dreptului şi justiţiei internaţionale şi subliniază că respectarea de către state a acestor principii şi norme va contribui în mod activ la înfăptuirea şi garantarea păcii şi securităţii internaţionale. *Tratatul* reafirmă poziţia celor două părţi cu privire la răspunderea statelor pentru instaurarea unui climat de pace şi securitate în lume. De asemenea, a fost subliniată necesitatea aplicării prevederilor Declaraţiei O.N.IL cu privire la acordarea independenţei ţărilor şi popoarelor care se mai află sub dominaţie colonială. El exprimă hotărârea părţilor contractante de a coopera în scopul realizării unor măsuri eficiente în domeniul dezarmării, în special al dezarmării nucleare, precum şi hotărârea de a dezvolta şi întări relaţiile de prietenie şi cooperare în domeniul politic, economic, tehnologie, ştiinţific, cultural şi de a dezvolta schimburile comerciale prin

perfecţionarea, formelor şi instrumentelor juridico de efectuare a acestor schimburi. 1975 «. *TRATAT DE PRIETENIE ŞI COLABORARE ÎNTRE REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ŞI REPUBLICA POPULARĂ DEMOC PATĂ COREEANĂ,* semnat la Bucureşti la 26 mai, cu priitul vizitei în România a tovarăşului Kim Ir Sen, secretar general al C.C. al Partidului Muncii din Coreea, preşedintele R.P.D. Coreene. Precizând că părţile contractante îşi întemeiază relaţiile dintre ele şi cu toate celelalte state pe principiile general recunoscute şi respectate în conduita statelor pe plan internaţional, *Tratatul* enunţă aceste principii (art. I) şi consacră angajamentul celor două state de a „dezvolta şi întări permanent prietenia frăţească, solidaritatea militantă şi colaborarea multilaterală dintre partidele, guvernele şi popoarele celor două ţări" (art. II), precum şi de a intensifica schimbul de experienţa în diferite sectoare ale construcţiei socialiste, de a amplifica relaţiile economice şi comerciale, de aprofunda schimburile în domeniile ştiinţei, artei, culturii şi în alte domenii. O scrie de prevederi sunt consacrate angajamentelor părţilor de a conlucra pe arena internaţională pentru sprijinirea multilaterală a luptei popoarelor împotriva imperialismului, colonialismului, neocolonialismului şi rasismului, pentru instaurarea şi consolidarea unei noi ordini economice şi politice echitabile în lume. *Tratatul* consemnează hotărârea părţilor de a milita în

continuare pentru „retragerea trupelor străine agresoare din Coreea de Sud, pentru soluţionarea problemei unificării. Coreei de către coreenii înşişi, în mod independent, paşnic şi pe principii democratice” (art. N). *TRATAT DE PRIETENIE ŞI COOPERARE ÎNTRE ROMÂNIA ŞI PORTUGALIA,* semnat la Bucureşti, la 14 iun., şi ratificat de ţara noastră la 23 oct., consfinţeşte relaţiile de prietenie existente între cele două state, cât şi hotărârea comună de a le dezvolta pe viitor, punând la baza raporturilor dintre România şi Portugalia principiile şi normele dreptului şi justiţiei internaţionale. *Tratatul* reafirmă ataşamentul părţilor faţă de principiile respectării independenţei şi suveranităţii naţionale, egalităţii în drepturi, dreptului fiecărui popor de a-şi alege singur soarta şi sistemul său politic, economic şi Social şi de a participa la examinarea şi soluţionarea probleûielor internaţionale de interes comun, neamestecului în treburile interne sau externe ale altor state, ş.a. *Tratatul* consacră voinţa comună de a dezvolta şi aprofunda relaţiile de prietenie şi cooperare între cele două state pe multiple planuri, de a conlucra activ în domeniul vieţii internaţionale, de a acţiona în vederea înfăptuirii securităţii şi dezvoltării cooperării în întreaga lume, de a-şi spori eforturile pentru instaurarea unei noi ordini economice şi politice internaţionale etc. *Tratatul* prevede că cele două state vor dezvolta şi extinde consultările reciproce la diferite niveluri, atât pe cale diplomatică

normală, cât şi prin întâlniri periodice, pentru asigurarea înfăptuirii prevederilor sale. *Tratatul* este încheiat pe timp nelimitat (art. 12).

TRATĂ, titlu de credit pe termen scurt (în generäl sub un an), care reprezintă o obligaţie de rambursare la scadenţă a unei sume de bani determinate. T. (v. *cambie)* este ordinul scris necondiţionat, dat de o persoană, numită trăgător (exportatorul, vânzătorul, creditorul), unei alte persoane denumită tras (importatorul, cumpărătorul, debitorul), de a plăti la vedere (la prezentare) sau la termenul înscris în t, o suină în favoarea unei terţe persoane denumită beneficiar (o bancă, însuşi trăgătorul sau o terţă persoană fizică sau juridică). Utilizarea t. este reglementată prin convenţii şi alte acte internaţionale – convenţia cuprinzând Legea uniformă asupra cambiei şi biletului la ordin (Geneva 1930), regulile elaborate de Camera de Comerţ Internaţională – precum şi prin legile din fiecare ţară interesată. Pentru a fi valabilă din punct de vedere juridic, t. trebuie să conţină următoarele menţiuni obligatorii: locul şi data emiterii; ordinul necondiţionat de a plăti o sumă determinată; denumirea de t; numele şi adresa trasului; termenul de plată; locul unde urmează să se efectueze plata; denumirea şi adresa persoanei fizice sau juridice în favoarea căreia urmează a se face plata; semnătura trăgătorului. În practica ţării noastre se folosesc mai multe genuri de *t-z* simple sau libere (neînsoţite de documente de

expediţie), care se primesc de la căpitanii navelor străine pentru reparaţii executate de şantierul naval Constanţa; documentare sau comerciale (însoţite de documente de expediere), pentru încasarea exporturilor noastre pe bază de incasso; bancare (cele documentare la termen, acceptate de bancă în cazul acreditivelor deschise pentru acoperirea unui import pe credit).

TRATAMENT CUMULATIV, tratament preferenţial în cadrul sistemului generalizat de preferinţe nereciproce şi nediscriminatorii, acordate de ţările dezvoltate ţărilor în curs de dezvoltare* acestea din urmă în totalitate sau un grup dintre ele pot fi considerate ca o zonă unică. În acest caz, tratamentul preferenţial se acordă cumulativ (pe ansamblu) tuturor ţărilor în curs de dezvoltare luate în considerare, ceea ce influenţează prevederile regulilor de origine, care stipulează că, pentru a beneficia de preferinţe, o marfă trebuie să fie produsă în întregime sau într-o anumită proporţie în ţara în curs de dezvoltare beneficiară. În cazul t.e., la producerea mărfii respective pot contribui, în întregime sau în anumite proporţii, mai multe ţari în curs de dezvoltare beneficiare. Unele scheme de preferinţe ale ţărilor dezvoltate prevăd acordarea t.e. Ţărilor în curs de dezvoltare care fac parte dintr-o zonă de comerţ, liberă, uniune vamală sau economică.

TRATATIVE, v. NEGOCIERI DIPLOMATICE.

1918. *TRATATIVELE DE LA ARAD,* desfăşurate la

13 – 14 nov., pe baza unor discuţii între delegaţii guvernului de la Budapesta şi delegaţii Consiliului Naţional Român cu privire la viitorul Transilvaniei. Delegaţia maghiară a propus acordarea autonomiei Transilvaniei după sistemul cantonai elveţian, condiţionată însă de rămânerea acesteia în cadrul statului ungar. Delegaţia română a respins propunerea făcută, preconizând „desfacerea totală" de statul ungar şi exercitarea tuturor „atributelor suveranităţii naţionale". 1939. *TRATATIVELE ANGLO-FRANCO-SOVIETICE,* desfăşurate în condiţiile în care în viaţa internaţională se contura din ce în ce mai clar pericolul izbucnirii celui de-al doilea război mondial (v.). După cotropirea Cehoslovaciei, când Hitler a început să-şi manifeste vehement pretenţiile faţă de Polonia, Uniunea Sovietică a propus Franţei şi Marii Britanii încheierea unei alianţe tripartite care să prevadă ajutorul reciproc, inclusiv pe plan militar, între cele trei state. În cursul lunilor mai şi iun, au avut loc o serie de tratative) rin schimburi de note şi propuneri în urma cărora în a doua jumătate a lunii lui. s-a conturat posibilitatea realizării unui acord politic între părţi, ca şi asupra trecerii „la tratative militare directe. Tratativele directe pentru încheierea unei convenţii militare au început la 12 aug., când delegaţiile engleză şi franceză au sosit la Moscova. În cadrul tratativelor guvernul sovietic a cerut de la început ca părţile să-şi ia angajamente ferme în ceea ce priveşte

participarea la efortul comun împotriva agresorului, fă când propuneri concrete în această privinţă, dar delegaţiile britanică şi franceză au tărăgănat asumarea unor asemenea angajamente. În această situaţie tratativele au fost întrerupte la 17 aug, pe timp de o săptămână pentru clarificări şi consultarea guvernelor. Tratativele erau învăluite şi într-o atmosferă de suspiciune creată de insistenţa cu care Marea Britanie dusese, fără niciun rezultat, până la începutul lunii aug., negocieri cu guvernul Reichului. La 21 aug., partea sovietică a fost anunţată de delegaţia britanică că nu a primit precizări în legătură cu modul de rezolvare a problemelor care ţineau în loc tratativele, în timp ce guvernul francez cerea reprezentantului său la tratative să încheie o convenţie cât mai favorabilă cu putinţă. În această situaţie tratativele au eşuat. La 21 aug, se semna la Berlin Tratatul economic sovieto-german, iar la 23 aug., la Moscova, Tratatul de neagresiune dintre Germania şi Uniunea Sovietică (v.).

TRECERE INOFENSIVĂ, regulă unanim admisă, consacrată în legislaţia naţională a statelor şi în practica generală convenţională, în virtutea căreia vasele comerciale străine se bucură de un drept de navigaţie paşnică prin marea teritorială a unui stat riveran. Trecerea este inofensivă în măsura în care nava nu foloseşte marea teritorială pentru a comite un act ce aduce atingere securităţii statului riveran sau altor interese ale acestuia. Întrucât marea

teritorială constituie o parte componentă a teritoriului statului riveran şi se află sub suveranitatea sa, dreptul de reglementare a trecerii inofensive aparţine acestui stat. Fiind acordată de statul riveran în interesul comerţului internaţional, t.i. este legitim să fie exercitată numai cu respectarea drepturilor suverane ale statului riveran de navele comerciale străine, iar nu şi de vasele de război. Trecerea vaselor străine de război prin apele teritoriale ale unui stat independent trebuie să depindă în mod exclusiv de voinţa statului riveran, care o poate subordona unei autorizări sau notificări prealabile. Statul riveran poate suspenda în zone determinate ale mării sale teritoriale exerciţiul dreptului de t. i» dacă consideră o astfel de măsură indispensabilă pentru protecţia securităţii sale. Navele străine care folosesc dreptul de **t.i.** ă în obligate să se conformeze legilor şi regulamentelor edictate de statul riveran cu, privire la regimul mării teritoriale, nerespectarea acestora fiind supusă sancţionării. Regulile privind exercitarea dreptului de **t.i.** sunt consacrate în Convenţia de la Geneva din 1958 asupra mării teritoriale şi zonei contigue (v.). Legislaţia română, ca şi a multor alte state, permite trecerea vaselor de război străine prin marea teritorială numai pe baza unei autorizări prealabile.

TRIBUNAL ARBITRAL, organ constituit prin acordul a două sau mai multe state în vederea reglementării unuia sau mai multor diferende prin

pronunţarea unei hotărâri obligatorii pentru aceste state. Convenţiile de la Haga din **1899** şi **1907** **(v.)** au consacrat principiul alcătuirii **t.a.** din cinci membri, fiecare parte litigantă puţind să numească de pe listă doi arbitri, dintre care numai unul să fie naţionalul său, aceştia urmând să aleagă împreună supraarbitrul.

TRIBUNAL ARBITRAL MIXT, denumire dată, prin tratatele de pace din 1919 – 1920, unor tribunale constituite de către fiecare dintre Puterile Aliate şi Asociate, pe de o parte, şi Germania, Austria etc, pe de altă parte, în scopul de a judeca definitiv anumite diferende dintre persoanele particulare ale acestor state privind bunurile, drepturile, interesele şi contractele afectate de război, precum şi anumite reclamaţii ale cetăţenilor Puterilor Aliate şi Asociate îndreptate contra unui stat inamic. A existat astfel un t.a.m. franco-german, unul franco-austriac ş.a.m.d. Tribunalul era compus din trei membri, câte unul numit de fiecare stat litigant şi un preşedinte ales de comun acord cu ambele state…

V. *tribunal arbitrai*.

TRIBUNAL DE PRIZE MARITIME

1. Jurisdicţie naţională preconstituit a sau instituită de beligeranţi la începutul războiului în scopul de a statua asupra legalităţii capturii navelor comerciale inamice efectuate de autorităţile sale şi în special de vasele sale de război. Unele state instituie astfel de jurisdicţii – curţi de prize, tribunale de prize, consilii de prize

– la începutul ostilităţilor, altele recurg, pentru judecarea prizelor, la jurisdicţii preconstituite. Sentinţele pronunţate de **I. de p. m.** au calitatea de a conferi confiscării, care nu are decât valoarea unei acţiuni forţate, titlul juridic translativ de proprietate. În România primele **t. de p. m.** au fost Create la începutul primului război mondial. Ele erau de două grade: un **t. de p. m.** cu sediul la Galaţi, ca instanţă de fond „şi Curtea Superioară de prize maritime, cu sediul la Bucureşti, ca instanţă de apel. 2. *Tribunalul internaţional de prize maritime*, jurisdicţie internaţională reglementată în acordul nr. XII al celei de-a 2-a Conferinţe de pace de la Haga; din 1907, ca instanţă de recurs în faţa căreia puteau fi atacate, de persoanele, interesate şi de statele neutre, hotărârile* definitive ale t. de p. m. naţionale. T.i. de p. ca urma să decidă asupra legalităţii confiscării proprietăţii inamice sau neutre, putând să o anuleze-şi să ordone restituirea navei sau încărcăturii. Tribunalul urma să fie alcătuit din 15 judecători, dintre care opt trebuiau să aparţină marilor puteri maritime, şi să aplice dreptul internaţional, justiţia şi echitatea. Neratificându-se acordul, un asemenea tribunal internaţional nu a luat fiinţă. Faţă de locul redus *ai dreptului prizelor* în războiul modern, ideea creării unui tribunal internaţional în acest domeniu nu mai prezintă interes.

TRIBUNAL INTERNAŢIONAL PENAL, v. DREPT INTERNAŢIONAL PENAL.

TRIBUNAL MILITAR INTERNAŢIONAL, instanţă internaţională constituită după cel de-al doilea război mondial în vederea judecării şi pedepsirii principalilor criminali de război. Prin Acordul de la Londra din 8 aug. 1945 cu privire la judecarea şi sancţionarea principalilor criminali de război, încheiat de reprezentanţii Angliei, Franţei, U.R.S.S. Şi S.U.A., a fost instituit un t.m.i., care, după sediul său, este cunoscut sub denumirea de *Tribunalul militar internaţional de la Nürnberg*. Potrivit statutului său, Tribunalul de la Nürnberg era competent să judece „pe marii criminali de război ai ţărilor europene ale Axei", care au comis individual sau ca membri ai unei organizaţii una sau mai multe din următoarele infracţiuni internaţionale: crime contra păcii (v.), crime de război (v.) sau crime împotriva umanităţii (v.) „în statut se preciza că „situaţia oficială a acuzaţilor, fie ca şefi de state, fie ca înalţi funcţionari, nu va fi considerată nici ca o scuză, nici ca motiv de diminuare a pedepsei" (art. 7), iar faptul că un acuzat a acţionat conform instrucţiilor guvernului său sau ale unui superior, nu-l va absolvi de responsabilitate, putând fi însă considerat ca un motiv pentru reducerea pedepsei (art. 8). Tribunalul era alcătuit din patru judecători şi patru supleanţi, fiecare putere semnatară a Acordului de la Londra desemnând câte un judecător şi câte un supleant. Preşedinţia

era asigurată prin rotaţie de fiecare din cei patru judecători. Tribunalul lua hotărâri cu o majoritate de cel puţin trei voturi, iar hotărârile sale erau definitive, nefiind supuse vreunei căi de atac. Tribunalul putea pronunţa orice pedeapsă, inclusiv pedeapsa cu moartea. Tribunalul militar internaţional de la Nürnberg a judecat pe principalii criminali de război naziști, iar prin sentinţa sa din 1 oct. 1946 a dispus condamnarea celor vinovaţi, pronunţând cu această ocazie împotriva a 12 criminali, foşti mari demnitari hitlerişti, pedeapsa capitală, în vederea judecării şi pedepsirii principalilor criminali de război japonezi, în temeiul aceluiaşi Acord de la Londra din 8 aug. 1945, a fost instituit *Tribunalul militar internaţional de la Tokio*, ale cărui lucrări au început la 19 ian. 1946. Statutul acestei instanţe era similar cu acela al Tribunalului militar internaţional de la Nürnberg. Tribunalul militar de la Tokio a pronunţat sentinţa în procesul criminalilor de război japonezi în nov. 1948, printre pedepsele aplicate numărându-se şapte condamnări la pedeapsa capitală. Realizându-şi obiectivele pentru care au fost create, t.m.i. de la Nürnberg şi Tokio şi-au încetat activitatea după judecarea principalilor criminali de război.

TRIBUNALUL ADMINISTRATIV AL

O.I.M., instanţă ce funcţionează în cadrul O.I.M., creată în scopul soluţi on ari i litigiilor ce apar între organizaţie şi funcţionarii săi. Instituit în 1927, Tribunalul a funcţionat iniţial în cadrul

Societăţii Naţiunilor, rezolvând litigiile ce priveau personalul Societăţii şi O.I.M. Odată cu încetarea activităţii Societăţii Naţiunilor, în 1946, Tribunalul devine instanţa exclusivă a sub denumirea de *Tri bunalul Administrativ al O.I.M.* Potrivit statutului său, tribunalul este compus din trei judecători titulari şi trei judecători supleanţi, care sunt numiţi de Conferinţa O.I.M. pe termen de trei ani. Mandatul lor poate fi reînnoit. Fiecare membru al tribunalului trebuie să aparţină unei naţiuni diferite. Tribunalul judecă în sesiuni ordinare sau extraordinare. Conform statutului său, Tribunalul soluţionează litigiile izvorâte din nerespectarea prevederilor contractului de angajare al funcţionarilor O.I.M. Şi a dispoziţiilor statutului funcţionarilor respectivi. Soluţionează, de asemenea, plângerile funcţionarilor O.I.M. cu privire la măsurile disciplinare luate împotriva tor. Atunci când constată că acţiunea este întemeiată, tribunalul poate dispune anularea deciziei contestate ori acordarea unei indemnităţi pentru prejudiciul suferit de persoana lezată. Personalul O.I.M. are dreptul de a se adresa Tribunalului numai după ce a epuizat toate celelalte mijloace de contestaţie prevăzute în Statutul de funcţionare. Contestaţia trebuie introdusă în termen de 90 de zile de la notificarea deciziei contestate. În virtutea unor acorduri speciale, mai multe organizaţii internaţionale, ca de exemplu: O.M.S.

U.Ń.E.S.C.O., F.A.O., G.A.T.T.

O.M.M., U.I.T. ş. a.7 au recunoscut statutul Tribunalului, aderând la el. Ca urmare, competenţa tribunalului a fost extinsă şi pentru funcţionarii acestor organizaţii internaţionale.

TRIBUNALUL ADMINISTRATIV AL O.N.U. (T.A.N. Ue), organ jurisdicţional instituit pentru a judeca litigii referitoare la situaţia funcţionarilor organizaţiei.

T.A.N.U. a fost înfiinţat printr-o rezoluţie a Adunării Generale a O.N.U. prin care s-a adoptat şi statutul acestuia (1949). Tribunalul este competent să judece plângerile prin care se invocă nerespectarea contractului de angajare a funcţionarilor din Secretariatul Naţiunilor Unite, sau a condiţiilor de folosire a acestor funcţionari. Tribunalul are un preşedinte desemnat de Adunarea Generală a O.N.U., iar membrii săi (şase) sunt aleşi pe baza principiului repartizării geografice echitabile pentru un mandat de trei ani, fiind reeligibili. În anumite condiţii C.I.J. este instanţă de atac împotriva hotărârilor pronunţate de T.A.N.U.

TRIBUT» obligaţii, de regulă în bani, pe care o putere cuceritoare le impunea unor state învinse, ori cu care intrau în relaţii de vasalitate. Pentru ţările române, **t.** desemna la un moment dat totalitatea dărilor pe care au fost obligate să le achite anual Porţii, începând din sec. 15 şi piuă în 1877. Dările către Poartă au fost variabile, sugerând prin cuantumul lor şi natura relaţiilor politice dintre ţările noastre şi Imperiul otoman.

Plata primului t. a marcat şi stabilirea unor anumite relaţii între ţările române şi Poartă. Vecinătatea cu Imperiul otoman, care ducea o politică de permanentă expansiune teritorială, presupunea deci o continuă stare de război. Pentru a înlătura o asemenea situaţie cu repercusiuni negative asupra dezvoltării societăţii noastre s-a acceptat, iniţial, plata unei sume care simboliza răscumpărarea păcii. Muntenia a fost prima care a plătit o asemenea dare, încă din vremea lui Mircea cel Bătrân (1417), sumă care, după unele păreri, s-ar fi ridicat la trei mii de galbeni. Pe vremea lui Vlad Ţepeş suma ajunsese la 10.000 de galbeni. Rezistenţa lui Vlad Ţepeş face ca tributul să scadă, pentru ca după 1505 să se ridice la 12.000, sumă care se păstrează până în timpul luptelor lui Ptadu Pais le, când ajunge la 16.000 de ducatí. Pentru a evita un conflict cu tureii, Petru Aron plăteşte primul **t.** al Moldovei în 1456, care se ridica la 2000 de galbeni. În timpul tratativelor dintre Bogdan cel Orb şi Selim I din 1511 – 1512, **t.** se majorează, ai un ghid la 8.000 de galbeni. El va fi sporit la 10.000 de Petru Rareş, după 1528, iar în 1541, când domnul recapătă pentru a doua oară domnia, sporeşte **t.** la 12.000 de galbeni, în această perioadă tendinţa Porţii de a spori **t.** s-a lovit de rezistenţa domnilor români. Neplata **t.** era echivalentă cu ruperea relaţiilor cu Imperiul otoman şi o asemenea situaţie se încheia de obicei cu o confruntare armată. Vlad Ţepeş nu a plătit **t.** câţiva ani,

înfruntând, în 1462, forţele militare ale Imperiului otoman. Această situaţie se schimbă în mare măsură la mijlocul şi mai ales în a doua jumătate a sec. 16. Sporirea cuceririlor turceşti în Europa, după prăbuşirea regatului maghiar, face să se înrăutăţească, treptat, raporturile dintre ţările noastre şi Imperiul otoman. T «sporeşte treptat, a ungân d pentru Moldova în 1553 la 30.000 de galbeni, suma care va spori în 1568 cu 5.000, iar în 1593 va ajunge la 65.000 de galbeni. T. Munteniei cunoaşte creşteri mult mai spectaculoase, fapt ce ilustrează decăderea politică şi militară a ţării» Luptele lui Mihai Viteazul cu turcii pentru independenţa ţării îi determină pe turci să reducă dările excesive de până atunci. În a doua jumătate a sec. 17, când otomanii reiau ofensiva în Europa (este cucerită Oameniţa în 1672, iar în 1683 e asediată Viena), jugul otoman se înăspreşte din nou, haraciul (v.) şi peşcheşurile (v.) cresc iarăşi în mod excesiv, numai **t.** ai ungând la aproximativ 150.000 de reali pentru fiecare ţară. Războaiele care se poartă pe pământul ţărilor noastre la sfârşitul sec. 17 şi în sec. 18 determină Poarta să reducă **t**. În cursul sec. 18 haraciul cunoaşte o uşoară creştere. Până la Războiul ruso-turc din 1768 – 1774 el se va dubla ca cifră nu şi ca valoare, ţinând seama de deprecicrca banilor. La sfârşitul secolului, **t.** scade treptat, încât, în 1822, Moldova plătea 3.118 galbeni, aşa cum plătise Ştefan cel Mare, iar Muntenia 20.000 de galbeni. T. a variat în funcţie

de raporturile dintre ţările române şi Poartă şi ilustrează gradul de dominaţie politică şi de exploatare economică a ţărilor române. Revoluţia lui Tudor va transforma **t.** dintr-o sarcină economică oneroasă într-o sumă simbolică ce reflecta noile relaţii dintre ţările române şi Poartă, în epoca modernă. La 9 mai 1877, odată cu proclamarea independenţei de stat a României, prin hotărârea Adunării deputaţilor, **t.** a fost abolit.

TRIESTE, oraş şi port la M. Adriatică pe ţărmul estic al golfului cu acelaşi nume, 267.857 loc. (1977). Vechi oraş roman (Tergeste), este atestat în anul 52 î.e.n. Stăpânit în evul mediu de Veneţia (1202 – 1379) şi apoi de Habsburgi (1382 – 1719). În 1719 devine port liber. După primul război mondial, prin Tratatul de la Rapallo, provincia din care făcea parte T. este atribuită Italiei. În primăvara anului 1945, trupe ale armatei populare iugoslave eliberează T. de sub ocupaţia fascistă. Acesta, împreună cu zona înconjurătoare, este împărţit în două: Zona A (care cuprindea oraşul şi portul T.), ocupată de unităţi militare ale S.U.A. Şi Marii Britanii, şi Zona B, unde staţionau trupe iugoslave. Prin Tratatul de pace cu Italia (10 febr. 1947), T. este proclamat „teritoriu liber”. Frontiera, dintre Italia şi T. a fost reglementată prin art: 4 ai Tratatului de pace, iar cea dintre Iugoslavia şi T., prin art. 22. Teritoriul urma să fie guvernat conform dispoziţiilor regulamentului provizoriu, care trebuia să rămână

în vigoare până ce Consiliul de Securitate al O.N.U. Îl va ratifica, şi care prevedea între altele: Consiliul de Securitate va asigura integritatea şi independenţa teritorială, ordinea publică şi securitatea; T. era demilitarizat şi neutralizat; portul T. era declarat porto franco. Prevederile respective nu au fost aplicate niciodată. La 20 mart. 1948, prin Declaraţia tripartită, S.U.A., Marea Britanie şi Franţa recunosc caracterul italian al teritoriului liber T. Şi propuneau ca acesta să revină Italiei, iar la 8 oct. 1953, S.U.A. Şi Marea Britanie hotărăsc cedarea Zonei A Italiei spre administrare. La 5 oct. 1954 se încheie la Londra, între guvernele Iugoslaviei, Italiei, S.U.A. Şi Marii Britanii un Memorandum prin care se punea capăt regimului de ocupaţie şi împărţirii teritoriului. Astfel, Zona A şi o fâşie din sudul Zonei B erau trecute sub administraţia civilă a Italiei, iar vestul Zonei B sub cea a Iugoslaviei. În decursul anilor au reapărut unele tensiuni în relaţiile iugoslavo-italiene, datorită acestei reglementări cu caracter provizoriu, care nu conferea dreptul de suveranitate asupra teritoriilor repartizate. La 10 nov. 1975 între Italia şi Iugoslavia a intervenit un acord, în urma căruia Memorandumul din 1954 îşi încetează valabilitatea, se stabileşte că frontiera definită prin Memorandum este frontieră de stat între cele două ţări şi, de asemenea, se fixează frontiera în apele Golfului T., care nu a fost delimitată până atunci. Totodată se creează o zonă industriala

liberă, de ambele părţi ale frontierei (cca. 20 kmp) care constituie o formă originală de intensificare a colaborării bilaterale; o comisie mixtă pentru economia apelor şi ocrotirea mării împotriva poluării; se reglementează circulaţia persoanelor şi bunurilor în zona de frontieră. Aceste înţelegeri se înscriu pe linia eforturilor pentru transpunerea în viaţă a principiilor înscrise în Actul final al C.S.C.E., constituind o contribuţie de seamă la cauza reglementării problemelor europene.

TRIMIS, termen de uzanţă diplomatica, prin care se defineşte persoana împuternicită de conducătorul sau guvernul unui stat de a-l reprezenta în străinătate pentru probleme limitate sau cu caracter general. ~ *de presa*, corespondent de presă trimis de un stat într-o altă ţară. ~ *extraordinary* denumit şi *ministru plenipotenţiar* (v. *grade diplomatice*), face parte din personalul diplomatic. ~ *e.*, în ierarhia şefilor de misiune, stabilită prin Convenţia de la Viena din 18 apr. 1961 este situat după clasa ambasadorilor. ~ *special*, reprezentantul unui şef de stat ori al unui guvern sau organizaţie internaţională împuternicit temporar pentru a participa la soluţionarea unor probleme internaţionale bine definite.

TRIMITERE, mijloc tehnic folosit în dreptul internaţional privat (norma conflictuală) pentru determinarea regimului juridic al unei anumite situaţii cu elemente de extraneitate. Norma conflictuală nu cuprinde reglementări de drept material. Ea desemnează, printr-o t., legislaţia ale

cărei prevederi urmează să se aplice cazului concret (aşa-numita *lex causae*).

TRINIDAD-TOBAGO (denumirea oficială: *Republic of Trinidad and Tobago = Republica Trinidad şi Tobago),* stat situat pe ins, cu acelaşi nume din arh. An Vilelor Mici din M. Caraibilor. Suprafaţa: 5.128 kmp (din care Tri nidad 4.827 kmp). Populaţia (1975): 1.162.000 loc. Capitala: *Port of Spain,* 270.000 loc. (1974, cu suburbiile). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Trinidad and Tobago Dollar = 100 Cents. *Istoric.* Descoperite de Columb (13 iul. 1498), ins. T. – T. sunt ignorate un timp de spanioli datorită lipsei metalelor preţioase. În 1532 ins. Trinidad este colonizată de spanioli, care după 1577 creează plantaţii şi aduc sclavi din Africa. În 1595 Sir Walter Raleigh distruge aşezările spaniole, iar în 1797 englezii ocupă ins, care cinci ani mai târziu devine, prin Tratatul de la Amiens (25 mart. 1802), colonie britanică. Ins. Tobago este colonizată de englezi în 1616 şi după ce este ocupată pe rând de Olanda (1662) şi Franţa, devine posesiune britanică în 1814. După abolirea sclaviei (1834), cu începere din 1845 în Trinidad sunt aduşi muncitori din India pentru munca pe plantaţii. Cele două ins, sunt unite sub o administraţie comună de la 1 i-am. 1899. În perioada ian. 1958 – aug. 1962, T. – T. face parte din Federaţia Indiilor de Vest. După ce în 1961 obţine autonomia internă, Ia 31 aug. 1962 îşi proclamă independenţa de stat în cadrul Commonwealth-ului. La 1 aug. 1976, T – T. se

proclamă republică. *Organizarea de stat:* repub lica prezidenţială. T. – T. Întreţine relaţii diplomatice cu 65 de state (1976) şi este membru în 57 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Încă în perioada dominaţiei coloniale britanice, România a înfiinţat un consulat în Trinidad (1 febr. 1921), a cărui activitate a încetat în timpul războiului. Legăturile dintre România şi T.

— Te au fost sporadice în acest răstimp. Relaţiile diplomatice au fost stabilite la 25 nov. 1972 la nivel de ambasadă. În anii următori între cele două ţări s-au statornicit relaţii prieteneşti şi de colaborare. Un moment deosebit de important care a contribuit la dezvoltarea acestor relaţii l-a constituit vizita în România a primului ministru al T. – T., Eric Eustace Williams, întâlnirile şi convorbirile purtate cu acest prilej cu preşedintele Nicolae Ceauşescu (7 – 12 iul. 1975). Cu această ocazie au fost semnate şi primele instrumente bilaterale care reglementează legăturile dintre cele două state: Acordul privind cooperarea economică, industrială şi tehnică pe termen lung şi Acordul de cooperare în domeniul ştiinţei şi tehnologiei.

TRIPLA ALIANŢĂ, v. PUTERILE CENTRALE.

TRIPLEX CONFINIUM, punct de întâlnire a frontierelor dintre trei state. Semnul care marchează un **t.e.** are forma unei prisme triunghiulare, având gravate pe fiecare latură iniţialele şi, eventual, stema statului al cărui

teritoriu se află în direcţia laturii respective.

TUNIS AFRIQUE PRESSE (T.A.P.), agenţie oficială de ştiri tunisiană creată în 1961, cu sediul la Tunis.

TUNISIA (denumirea oficială: *Al Jumhürlya at-Tünuslya = Republica Tunisiană*), stat situat în N Africii, cu largă ieşire la M. Méditerană, înve cinat cu Libia şi Algeria. Suprafaţa: 163.610 kmp. Populaţia (1977): 5.900.000 loc. Capitala: *Tunis*, 1.000.000 loc. (1976, cu suburbiile). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 T, Dinar = 1.000 Millimes. *Istoric.* Teritoriul T. a fost locuit din timpuri străvechi de triburi berbere. Din sec. 12 î.e.n. fenicienii întemeiază pe ţărmul M. Mediterane o serie de colonii, între care şi Cartagina (814 î.e.n.), care devine în secolele următoare centrul unui puternic stat sclavagist. După distrugerea Cartaginei de către romani în urma războaielor punice (146 î.e.n.), teritoriul

T. devine nucleul provinciei romane Africa, cucerită de vandali (sec. 5), bizantini (sec. 6) şi arabi (sec. 7), care o includ în Califatul arab. În sec. 12 – 16 T. este stăpânită de la timizi, zagrizi, almoravizi, almohazi şi hafsizi. În 1534 T. este cucerită de spanioli, iar în 1574 de turci, care o transformă în provincie a Imperiului otoman. Din 1705 T. este condusă de beii huseinizi, care pun bazele unui stat tunisian independent sub suzeranitatea nominală a Turciei. În 1881 T. este ocupată de trupe franceze, care îi, impun la 12

mai 1881 protectoratul Franţei. În perioada nov. 1942 – mai 1943 T. este ocupată de trupe germane şi italiene. Intensificarea mişcării de eliberare naţională conduce la autonomia internă (1955), iar la 20 mart. 1956 T. Îşi proclamă independenţa de stat. După abolirea monarhiei, T. se proclamă republică (25 iul. 1957)., în 1963 ultimele baze militare franceze sunt evacuate. *Organizarea de stat:* republică prezidenţială. T. Întreţine relaţii diplom atice cu 93 de state (1976) şi este membră în 82 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Relaţiile

României cu T. au o îndelungată tradiţie. La 20 nov. 1880 este deschis un consulat onorific român la Tunis, primul oficiu consular român pe continentul african, şi un viceconsulat onorific la Sfax (1 oct. 1921). Relaţiile dintre România şi T. au căpătat conţinut după înlăturarea dominaţiei coloniale de către T. Cele două ţări au stabilit, la 16 dec. 1963, relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Un prim acord este semnat între cele două ţări la 20 apr. 1964: Acordul comercial şi de plăţi. La 31 mai 1967 este înfiinţată ambasada română de la Tunis. Între cele două ţari s-au statornicit de-a lungul anilor raporturi prieteneşti, stimulate de schimbul de vizite la diferite niveluri, care au contribuit la dezvoltarea unei bune colaborări în diferite domenii de activitate, între care un loc important ocupă vizita preşedintelui Consiliului de Stat român în T. (2 – 7 febr.

1967) Urmată de vizita în România a

preşedintelui T. Habib Bourguiba (9 – 15 iul. 1968). O deosebită importanţă pentru dezvoltarea relaţiilor româno-tunisiene a avut-o vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în T. (24 – 29 mart. 1969). Contactele politice între oameni de stat români şi tunisieni, între reprezentanţi ai organizaţiilor economice, culturale şi obşteşti s-au intensificat. În decursul anilor numeroase instrumente bilaterale vin să reglementeze cadrul juridic al relaţiilor dintre cele două ţări: Acordul de colaborare ştiinţifică şi tehnică şi Acordul de colaborare culturală (21 apr. 1966), Acordul de plăţi (21 apr. 1966), Convenţia de colaborare în domeniul radiodifuziunii şi televiziunii (febr. 1968), Acordul general de colaborare economică (13 iul.

1968), Acordul privind desfiinţarea vizelor (23 dec. 1968), Acordul privind cooperarea în domeniul cinematografiei (17 mart. 1969), Convenţia privind asistenţa juridică în materie civilă şi penală (6 mart. 1971), Protocolul de cooperare tehnică şi ştiinţifică în domeniul sănătăţii (26 nov. 1972).

O Comisie ministerială româno-tumsiană analizează periodic realizarea acordurilor din domeniul economic şi tehnic. O importanţă istorică pentru ridicarea pe o treaptă superioară a raporturilor dintre cele două ţări a avut-o vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în T. (17 – 19 apr. 1975), în cursul căreia s-a semnat Declaraţia solemnă comună, precum şi un Acord general de

colaborare economică şi un Memorandum privind dezvoltarea schimburilor comerciale. Semnarea acestor documente de mare importanţă pentru evoluţia în continuare a relaţiilor româno-tunisiene a deschis noi domenii de conlucrare în direcţia valorificării posibilităţilor de cooperare între cele două ţări. Convorbirile şi contactele prilejuite de aceasta vizită au dus la identificarea a noi sectoare de colaborare economică, tehnico-ştiinţifică şi de altă natură, au lărgit şi consolidat perspectivele unei colaborări tot mai strânse atât pe plan bilateral, cât şi pe plan internaţional.

TURCIA (denumirea oficială: *Tiirkiye Cumhuriyeti = Republica Turcia),* stat situat în Europa de Sud-Est şi Asia de Sud-Vest (Pen. Asia Mică), cu ieşire la M. Neagră, M. Mediterană şi M. Egee, învecinat cu U.R.S.S., Tran, Irak, Siria, Grecia şi Bulgaria. Suprafaţa: 780.576 kmp. Populaţia (1976): 40.160.000 loc. Capitala: *Ankara*.

1.698.572 loc. (1975). Limba oficială: turca. Moneda: 1 Liră = 100

Kuruş. *Istoric*. În sec. 11 – 12 turcii, originari din Asia Centrală, se stabilesc în Asia Mică, în sec. 13 – *fi* turcii anatolieni pun bazele unui stat independent. După cucerirea tuturor posesiunilor bizantine din Asta Mică, turcii trec în Europa (1354), s labil în du-şi capitala statului la Adrianopol, punând bazele Imperiului otoman. În prima jumătate a sec. 15 turcii cuceresc Bulgaria, Serbia, Grecia, Albania, Bosnia, Herţegovina.

Ţările române sunt obligate să recunoască suzeranitatea Imperiului otoman, dar nu vor fi niciodată transformate în posesiuni otomane. În 1453 Consta n tin o p o 1 (azi Istanbul) devine noua capitală a Imperiului. În sec. 16 Inxperiul otoman cucereşte Armenia, Mesopotamia, Siria, Egiptul, Trip oii ta ni a, Tunisia, Algeria, o parte a Ungariei, ajungând la apogeul expansiunii teritoriale şi al puterii sale. În următoarele două secole imperiul înregistrează mari pierderi teritoriale. Luptele de eliberare naţională şi războaiele ruso-turce duc în sec. 19 la formarea statelor naţionale independente: Grecia, Serbia, România, Bulgaria. În acelaşi secol puterile coloniale europene ocupă posesiunile Imperiului otoman din Africa de Nord (Algeria, Tunisia şi Maroc). În urma războiului italo-turc (1911 – 1912), Imperiul otoman pierde Cire naica şi Tripolitania, iar după războaiele balcanice (1912 – 1913) din posesiunile europene mai păstrează doar oraşele Adrianopol şi tstanbul. În urma primului război mondial, la care participă de partea Puterilor Centrale, Imperiul otoman pierde Libanul, Palestina, Siria, Iordania, Irakul şi Pen. Arabia. Prin Tratatul de la Lausanne (24 iul. 1923)

T. capătă configuraţia teritorială actuală. La 29 oct. 1923 T. se proclamă republică, cu capitala la Ankara. Din iniţiativa părintelui republicii T., Mustafa Keraal Atatürk, viaţa economică, politică şi socială a statului se modernizează (abolirea Sultanatului şi Cablatului, introducerea

calendarului european, separarea religiei de stat). În 1934, T. semnează înţelegerea Balcanică (v.), promovând o politică de neutralitate şi prietenie cu toate statele, în timpul celui de-al doilea război mondial T «rămâne neutră până la 23 febr. 1945 când declară război Germaniei şi Japoniei. *Organizarea de stat:* republică prezidenţială. T. Întreţine relaţii diplomatice cu 117 state (1976) şi este membră în 76 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Relaţiile române-turce au marcat istoria României timp de mai bine de cinci secole, din momentul în care Imperiul otoman s-a extins în Europa aducându-şi hotarele până pe cursul Dunării. Deşi au trebuit să accepte suzeranitatea otomană pe plan extern, autonomia ţărilor române pe plan intern a fost păstrată, fiind reglementată pe baza capitulaţiilor (v.) încheiate cu Poarta în anii 1391,1460,1513,1629,1634. În lupta pentru independenţă de sub suzeranitatea otomană, un obiectiv principal al ţărilor române a fost şi acela de a dobândi dreptul la reprezentare diplomatică. Către sfârşitul sec. 16, domnitorii ţărilor române trimit agenţi permanenţi (v. *capuchehaie)* la Poartă, cu sediul la Constantinopol, aceştia fiind cei dintâi trimişi permanenţi acreditaţi de domnitorii români. Schimbări esenţiale în conţinutul raporturilor româno-turce se produc prin Tratatul de la Kuciuk-Kainargi (1774) (v.), care prevedea între altele dreptul Moldovei şi al Ţării Româneşti de a avea însărcinaţi cu afaceri la

Constantinopol, ale căror drepturi şi atribuţii sunt sporite prin Tratatul de la Adrianopol (1829) (v.) şi Regulamentele orga – nice (1831 – 1832) (v.). Poarta a înfiinţat în această perioadă oficii consulare (efori) în ţările române. După unirea Moldovei cu Muntenia, prima agenţie diplomatică românească este cea de la Constantinopol (12 oct. 1859), care a funcţionat până la 22 apr. 1877. La 22 oct. 1878 se stabilesc relaţii diplomatice între România şi T., la nivel de legaţie (data acordării agrementului pentru reprezentantul român la Constantinopol), T. fiind prima ţară cu care România a stabilit relaţii diplomatice după ce şi-a cucerit independenţa de stat. În perioada care a urmat, T. a înfiinţat o serie de noi oficii consulare în România, iar România a deschis consulate onorifice în T* întrerupte la 30 aug. 1916, în timpul războiului mondial, relaţiile diplomatice sunt restabilite la 15 nov. 1919 la nivel de comisar al guvernului» (data numirii reprezentantului român), iar la 20 iul. 1922 sunt ridicate la nivel de legaţie (data numirii reprezentantului român la Ankara). În perioada interbelică, relaţiile româno-turce cunosc o puternică şi multilaterală dezvoltare, cele două ţări conlucrând, de asemenea, activ pentru menţinerea păcii şi securităţii în Balcani. La 1 ian. 1939, relaţiile diplomatice sunt ridicate la nivel de ambasadă, dar în timpul războiului, la 23 sept. 1940, guvernul antonescian hotărăşte transformarea ambasadelor în legaţii. După război, la 1 mart.

1946, relaţiile diplomatice sunt ridicate din nou la nivel de ambasadă. În anii următori, relaţiile dintre România şi T. au căpătat noi dimensiuni, s-au amplificat continuu în toate domeniile, iar formele de colaborare s-au diversificat, beneficiind de un cadru politico-juridic deosebit de bogat. Un rol hotărâtor în această evoluţie pozitivă l-au avut vizitele şi întâlnirile la nivel înalt, şi în special vizitele preşedintelui Nicolae Ceauşescu în

T. (24 – 29 mart. 1969 şi 22 – 25 iun. 1976), vizitele primului ministru turc în România (13 – 17 sept. 1967 şi 27 – 29 aug. 1975), precum şi întâlnirea celor doi oameni de stat cu ocazia Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa (Helsinki! aug. 1975). Cu aceste prilejuri au fost semnate importante instrumente bilaterale care au creat condiţii propice intensificării şi diversificării colaborării în toate domeniile, între care un rol proeminent îl au: Acordul de cooperare economică, industrială şi tehnică pe termen lung (29 aug. 1975), Protocolul cuprinzând măsuri pentru dezvoltarea relaţiilor economice (29 aug. 1975), Acordul de aplicare în domeniile petrolier, minier şi energetic a Acordului de cooperare economică, industrială şi tehnică pe termen lung (24 iun. 1976), Acordul de colaborare în domeniul poştelor şi telecomunicaţiilor (24 iun. 1976), Aranjamentul de cooperare ştiinţifică şi tehnologică (24 iun. 1976), Protocolul privind proiecte concrete de cooperare şi schimburi comerciale (24 iun. 1976). Un loc aparte în cadrul

acestor instrumente îl ocupă Declaraţia solemnă comună româno-turcă semnată la nivel înalt (29 aug. 1975) care aşază raporturile bilaterale pe temelia trainică a respectului principiilor de drept internaţional şi, în acelaşi timp, conferă conlucrării celor două ţări pe plan internaţional caracterul unui factor activ de pace, colaborare şi înţelegere între state. Intensitatea relaţiilor româno-turce este ilustrată de frecventele vizite reciproce pe linie guvernamentală, parlamentară, de partid, ai reprezentanţilor vieţii publice, de sporirea continuă a schimburilor comerciale şi a acţiunilor de cooperare în forme noi, moderne, superioare, de lărgirea schimburilor tehnico-ştiinţifice şi culturale, a contactelor între oameni, realizându-se o tot mai bună cunoaştere şi apropiere între cele două ţări şi popoare, spre beneficiul lor reciproc.

TURISM ÎN TERN AŢI ON AL, subdiviziune a turismului care se referă la organizarea şi desfăşurarea călătoriilor de agrement, recreere sau în orice scop pe o durată mai mare de 24 de ore, în altă ţară decât ţara de reşedinţă a persoanei în cauză, în condiţiile lumii contemporane, ale dezvoltării fără precedent a mijloacelor de transport, **t.i.** a înregistrat creşteri spectaculoase. În România **t. i** «joacă un rol tot mai important în economia naţională şi în balanţa de plăţi a ţării; activitatea de **t.i.** a luat o deosebită amploare în ultimii ani ca urmare a investiţiilor importante alocate de stat în vederea

desfăşurării acestei activităţi. Balanţa **t.i.** este un post important al balanţei plăţilor curente în care sunt cuprinse veniturile în valută străină, rezultate din serviciile prestate turiştilor străini şi plăţile în valuta străină efectuate peste hotare de turiştii din ţara în cauză.

TURKS ŞI CAICOS (denumirea oficială: ***Turks and Caicos Islands*)*,*** grupuri de ins, situate la SE de arh. Bahamas în Marea Caraibilor, constituite din 27 ins., numeroase insuliţe şi atoli. Suprafaţa: 430 kmp. Populaţia (1970): 7.000 loc. Centrul administrativ: ***Cockburn Town*** (în ins. Grand Turk), 2.400 loc. (1968). Limba oficială: engleza. Moneda: 1 U.S. Dollar = 100 Cents; 1 Jamaica Dollar =

100 Cents. ***Istoric.*** Descoperite în 1512 de spanioli, ins. **T. Şi C.** sunt populate după 1781 de colonişti aduşi din ins. Bermude. În 1799 sunt anexate de guvernatorul arh. Bahamas, devenind posesiune colonială britanică. Dependente de ins. Jamaica (1848 – 1962), primesc un nou statut de colonie britanică la 6 aug. 1962, amendat în 1969 şi în 1973. O.N.U. considera **T. Şi C.** teritoriu neautonom în sensul cap. 11 al Cartei.

TUTELĂ INTERNAŢIONALĂ, sistem de administrare a unor teritorii dependente, creat prin Carta O.N.U. Potrivit prevederilor Cartei O.N.U. (art. 76), obiectivele fundamentale ale sistemului de tutela erau: a) de a întări pacea şi securitatea internaţională; b) de a promova progresul politic, economic, social şi în domeniul

educaţiei al populaţiei din teritoriile de sub tutelă, evoluţia lor progresivă spre autoguvernare sau independenţă; c) de a încuraja respectarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale pentru toţi, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie; d) de a asigura egalitatea de tratament în domeniile social, economic şi comercial tuturor membrilor Naţiunilor Unite şi cetăţenilor lor, precum şi egalitatea de tratament în administrarea justiţiei. Sistemul de tutelă, instituit potrivit Cartei, urma să se aplice: a) teritoriilor aflate sub mandatul Societăţii Naţiunilor; b) teritoriilor desprinse din statele inamice, ca urmare a celui de-al doilea război mondial; c) teritoriilor supuse în mod voluntar acestui sistem, de către statele care răspund de administrarea lor. Potrivit prevederilor Cartei, condiţiile sistemului de tutelă pentru fiecare teritoriu, precum şi modificările acestuia de orice fel urmau să formeze obiectul unui acord. Acordul de tutelă urma să cuprindă, în fiecare caz, condiţiile în care va fi administrat teritoriul sub tutelă, desemnând totodată şi „autoritatea administrantă”. Competenţa examinării rapoartelor supuse de puterile administrante, a petiţiilor primite şi a altor probleme ale desfăşurării regimului de tutelă aparţine de regulă ***Consiliului de tutelă*** **(v.)** – organ principal al O.N.U. Numai cu privire la „zonele strategice”, funcţiile O.N.U. inclusiv aprobarea prevederilor din acordurile de tutelă şi a modificării sau amendării lor aparţin

Consiliului de Securitate. Sistemul internaţional de tutelă a reprezentat – la timpul său – un oarecare progres faţă de practica mandatelor. În prezent, această formă de administrare internaţională este depăşită, fiind incompatibilă cu afirmarea şi respectarea dreptului popoarelor de a-şi hotărî singure destinele.

TUVALU[2] (denumirea oficială: ***The Tuvalu Islands*)**, grup de 9 ins, coraligene (ins. Funafuti, Nukufetau, Nukulaelae, Nanumea ş.a.) în Pacificul central-vestic, la N de arh. Fiji şi la SE de arh. Gilbert. Snprafaţa: 24,6 kmp. Populaţia (1973): 5.887 loc. Centrul administrativ: ***Funafuti***, 826 loc. Limba oficială: engleza. Moneda: 1 Australian Dollar = 100 Cents. *Istoric*. Cunoscute sub numele de ins. Ellice (până în 1976), ins. T., cu populaţie melaneziană, sunt cu secole în urmă invadate şi ocupate de samoani de rasă polineziană. Ins. Nanumea este probabil descoperită în 1781, iar ins. Funafuti în 1819. În 1892, ins. T. devin, împreună cu ins. Gilbert, protectorat britanic, iar la 12 ian. 1916 colonie britanică (Gilbert and Ellice Islands Colony). În urma amendamentului la statut din oct. 1971 şi a Conferinţei constituţionale din 19 mart. 1975, T. se separă de ins. Gilbert (acord în vigoare de la 2 ian. 1976). La cererea Camerei Adunării a T. Parlamentul), s-a ajuns la un acord cu Marea Britanie ca teritoriul să obţină independenţa de

2 La 1 oct. 1978 Ins. Tuvalu şi-au doMndit independenţa de stat sub numele de ***Republica*** *Tuvalu.*

stat la 1 oct. 1978.

ŢARA REGINEI MAUD (denumirea oficială: *Dronning Maud Land)* porţiune a continentului antarctic situat la V de Ţara En derby, între ins. Falkland şi Teritoriul Antarctic Australian. Printr-o decizie guvernamentală din 14 ian. 1939, Norvegia şi-a atribuit suveranitatea asupra întregului teritoriu al Ţ.R.M., care din 1957 are statut de dependenţă faţă de Norvegia. Aici sunt instalate staţiuni ştiinţifice de cercetări antarctice, meteorologice şi de radio.

ŢARĂ ÎN CURS DE DEZVOLTARE, ţară care, după indicatorii economieosociali şi culturali, se găseşte în urma nivelului ţărilor avansate din punct de vedere industrial şi tehnico-ştiinţific. Denumirea are un caracter relativ, neexistând criterii unanim acceptate pentru stabilirea precisă a noţiunii. În rândul acestor ţări intră ţări socialiste, ţări care optează pentru calea socialistă de dezvoltare, ţări cu structuri capitaliste, ţări mici, mijlocii şi mari, ţări cu imense resurse naturale şi altele lipsite de asemenea resurse, ţări participante la diferite organizaţii şi pacte, unele incluzând şi clauze militare etc. În mod frecvent sunt considerate astfel acele ţări care realizează un venit până la 1.500 de dolari pe cap de locuitor. Având în vedere ca acest criteriu nu exprimă întotdeauna nivelul real de dezvoltare, se are de asemenea în vedere: partea produsului brut naţional care provine din industrie, producţia industrială pe locuitor, ponderea producţiei industriale în structura comerţului extern, raportul între populaţia ocupată în industrie şi cea din agricultură şi alte domenii, pregătirea culturală şi tehnico-ştiinţifică a populaţiei, gradul de urbanizare etc. Nivelul relativ scăzut al acestor ţări se datorează relaţiilor internaţionale inechitabile, dominaţiei străine, colonialiste şi néocolonialiste, care au împiedicat dezvoltarea a numeroase zone ale lumii, a frânat angajarea acestora pe calea progresului. V. Şi *lumea a treia*.

ŢĂRILE CEL MAI GRAV AFECTATE, noţiune

utilizată în relaţiile internaţionale, în special în terminologia O.N.U. Şi a agenţiilor sale specializate. În această grupă intră ţările care au suferit cel mai mult consecinţele perturbărilor din economia mondială, ţări lovite de calamităţi naturale sau ameninţate de foamete. La sfârşitul anului 1974, O.N.U. a întocmit o listă cu 33 de ţări care au fost cel mai puternic afectate de criza energetică şi care, înregistrând deficite substanţiale ale balanţelor de plăţi, necesitau cu prioritate sprijin financiar internaţional. Din cele 25 de ţări clasificate ca cel mai puţin dezvoltate (v*), 17 fac parte şi din această grupă. Lista lor este revizuită periodic, pentru a se ţine cont, de evoluţia continuă a situaţiei.

ŢĂRILE CEL MAI PUŢIN DEZVOLTATE, grupă de ţări, în cadrul ţărilor în curs de dezvoltare, care au cel mai scăzut nivel de dezvoltare, în 1971 Comitetul O.N.U. pentru planificarea dezvoltării a alcătuit o listă cu 25 de ţări ca făcând parte din această grupă, stabilite pe baza următoarelor criterii: produsul în tern brut pe locuitor foarte scăzut (de regulă sub 100 dolari pe locuitor); ponderea scăzută a industriei prelucrătoare în produsul intern brut (sub 10 – 15%); procentul ridicat de analfabeţi (până la 90% din populaţia adultă). Listă a fost aprobată de către Adunarea Generală a O.N.U. În 1973, aceste ţari aveau un produs naţional brut mediu pe locuitor de 96 dolari faţă de 247 dolari pe ansamblul ţărilor în curs de dezvoltare şi 3.841 dolari medie pe

ansamblul ţărilor capitaliste dezvoltate. Grupa acestor ţări nu este imuabilă, în funcţie de criteriile sus-menţionate în această grupă putând fi incluse şi alte ţări sau excluse unele din cele existente. Astfel, în rândul acestor ţări au mai fost incluse în 1975 încă patru (Africa Centrală, Gambia, Bangladesh, R.D.P. Yemen), iar în 1977 şi Comore. Având în vedere nivelul extrem de scăzut al dezvoltării forţelor interne de producţie, aceste ţări întâmpină dificultăţi deosebite în eforturile lor de a se înscrie pe calea propăşirii economice, având nevoie, cu precădere, de sprijinul şi asistenţa internaţională.

U.A.I. v. **UNIUNEA ASTRONOMICĂ INTERNAŢIONALĂ.**

U.A.I., v. **UNIUNEA ACADEMICĂ INTERNAŢIONALĂ.**

U.A.T.I., v. **UNIUNEA ASOCIAŢIILOR TEHNICE INTERNAŢIONALE.**

U.D.E.A.C., v. **UNIUNEA VAMALĂ ŞI ECONOMICĂ A AFRICII CENTRALE.**

U.E.O., v. **UNIUNEA EUROPEI OCCIDENTALE.**

U.E.P., v. **UNIUNEA EUROPEANĂ DE PLĂŢI.**

U.G.A.A., v. **UNIUNEA GENERALĂ ARABĂ DE ASIGURĂRI.**

UGANDA (denumirea oficială: *Republic of Uganda = Republica Uganda),* stat situat în partea de E a Africii Ecuatoriale, în regiunea lacului Victoria, învecinat cu Sudan, Kenya, Tanzania,

Rwanda şi Zair. Suprafaţa: 236.036 kmp. Populaţia (1975): 11.940.000 loc. Capitala: *Kampala*, 330.700 loc. (1972, cu suburbiile). Limba oficială: engleza. Moneda: 1

U. Shilling = 100 Cents. *Istoric*. Pe teritoriul U., locuit din timpuri străvechi, ia naştere în N lacului Victoria în sec. 13 – 14 regatul Kitwara. După destrămarea acestuia se formează* (sec. 17) regatele Buganda (cel mai important, cu o maximă expansiune în a doua jumătate a sec. 19), Toro, Ankole şi Bunyoro. Primii exploratori europeni, J.H. Speke şi J. Grant, descoperă în 1862 izvorul Nilului Alb.

U. devine curând obiectul luptei dintre Germania şi Marea Britanie, care se încheie cu instituirea (1896) protectoratului englez asupra **U.** (format prin unirea regatului Buganda – protectorat din 1894 – tu Toro şi Bunyoro). Sub presiunea mişcării de eliberare naţională, intensificată după cel de-al doilea război mondial, U. primeşte autonomia internă (1956), îşi proclamă independenţa la 9 oct. 1962 şi devine republică federală în cadrul Commonwealth-ului (9 oct. 1963). În 1967 este înlăturată împărţirea tribală feudală a ţării. *Organizarea de stat:* republică prezidenţială. **U**. Întreţine relaţii diplomatice cu 71 de state (1976) şi este membră în 67 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Ţara noastră a recunoscut **U.** ca stat independent încă din prima zi a existenţei sale (9 oct. 1962). Ulterior delegaţii

economice române vizitează

U. În 1964 şi 1968, contribuind la iniţierea legăturilor comerciale şi a cooperării economice între cele două ţări. Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 27 apr. 1969, la nivel de ambasada. Un Acord comercial pe termen lung (23 dec. 1969), care prevede acordarea reciprocă a clauzei naţiunii celei mai favorizate, reglementează schimburile dintre cele două ţări.

U.G.G.I., v. **UNIUNEA GEODEZICĂ ŞI GEOFIZICĂ INTERNAŢIONALĂ.**

U.I.A., v. UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A ARHITECŢILOR.

U.I.C., v. **UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A CĂILOR FERATE.**

U.I.I.G., v. **UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A INDUSTRIEI GAZULUI.**

U.L.O.O.T., v. UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A ORGANISMELOR OFICIALE DE TURISM.

U.I.P.M., v. **UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A PRESEI MEDICALE.**

U.I.P.T.V., v. **UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ PENTRU PUBLICAREA TARIFELOR VAMALE.**

U.I.S., v. UNIUNEA INTERNAŢIONALA A STUDENŢILOR.

U.I.T., v. **UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A TELECOMUNICAŢIILOR.**

ULTIMATUM, act prin care un stat face cunoscut altui stat condiţiile irevocabile şi hotărâtoare pe care acesta trebuie să le

îndeplinească sub ameninţarea că în caz contrar, statul autor al **u.** va lua măsurile pe care le va crede de cuviinţă, în vederea rezolvării unei situaţii litigioase de care depind relaţiile reciproce. Conform celei de-a treia Convenţii de la Haga din 1907 privind începerea ostilităţilor, dacă un **u.** cuprinde ameninţarea cu începerea războiului, el constituie o declaraţie condiţională de război (de ex. u. remis de Austro-Ungaria Serbiei în 1914 în care-i cerea ca, în 48 de ore, să dizolve partidele naţionaliste, să dezaprobe propaganda antiaustroungară, să accepte ca ancheta asupra împrejurărilor asasinatului să fie făcută de poliţia austro-ungară). De multe ori, **u.** a fost folosit de marile puteri ca mijloc de presiune împotriva statelor mici. În condiţiile actuale, când ameninţarea cu forţa şi folosirea forţei sunt interzise de Carta O.N.LÍ. Şi de dreptul internaţional contemporan, u. este un act ilegal. *ULTIMATUMUL GERMAN ADRESAT ROMÂNIEI (mart. 1939)* Raporturile dintre România şi Germania, înăsprite în timpul crizei cehoslovace (v.), dar mai ales după Dictatul de la München datorită sprijinului permanent acordat de România Cehoslovaciei, a menţinerii orientării antirevizioniste în politica externă, au intrat în faza unei adevărate crize la sfârşitul lunii nov. 1938, atât ca urmare a opoziţiei manifestate de cercurile conducătoare româneşti faţă de extinderea relaţiilor comerciale cu Germania, cât şi a împuşcării, din ordinul lui Carol al II-lea, a

unui grup de şefi legionari, în frunte cu Cornelia Codreanu. Din iniţiativa lui Hitler a fost dezlănţuită o puternică campanie împotriva României, mergând până la dezaprobări publice ale actelor politice externe şi interne ale guvernului român, până la ameninţări de „desfiinţare”, de intervenţii militare pentru schimbarea regimului politic. La sfârşitul anului 1938 şi începutul anului 1939, Germania hitlelistă a intensificat campania împotriva României trecând la exercitarea unor puternice presiuni a căror ţinta era înfrângerea rezistenţei ce se manifesta împotriva includerii sale în sfera de dominaţie economică şi politică a celui de-al treilea Reich. Încercând o temporizare a planurilor ostile germano-hortliiste, dar şi o depăşire a crizei raporturilor româno-germane, guvernul Armand Căline seu a acceptat începerea, în febr. 1939, a negocierilor economice cu Germania în vederea încheierii unui tratat economic. Lungi şi extrem de complicate, negocierile româno-germane de la Bucureşti au creat noi elemente de serioase divergenţe, determinate de opoziţia permanentă a părţii române de a accepta obligaţii ce atingeau grav independenţa şi suveranitatea naţională, de încercările – eşuate de altfel – de a obţine sprijin economic şi politic din partea Franţei şi Angliei. Un important element care a acţionat intens în direcţia adâncirii crizei relaţiilor româno-germane a fost poziţia de sprijin a României faţă de Cehoslovacia cotropită. În condiţiile anexării

Ucrainei Subcarpatice şi a unei părţi din Slovacia, Ungaria horthistă a formulat deschis revendicarea Transilvaniei, profitând de Conjunctura deosebit de nefavorabilă în care se afla România, în timp ce la 16 mart., trupele hitleriste, care invadaseră Cehoslovacia, şi-au continuat înaintarea spre E, ajungând la circa 300 km V de frontiera româno-ungară; trupele hortinste, ocupând Ucraina Subcarpatică, se aflau masate de-a lungul frontierei cu România. În raport cu aceste evenimente, Marele Stat Major Român aprecia că un atac horthist asupra României era probabil cu începere din zilele de 21 – 22 mart. În aceeaşi vreme, pe malul drept al Dunării se efectua întărirea efectivelor militare bulgare, în aceste condiţii, la 21 mart., un România, au avut loc masive concentrări, act primit de popor cu hotărârea nestrămutată de a participa cu toate forţele la apărarea teritoriului naţional. În această vreme, la Bucureşti, Helmuth Wohithat, şeful delegaţiei germane la tratativele economice, în pofida unor puternice presiuni, nu reuşea să obţină semnarea tratatului economic româno-german, dimpotrivă, profilându-se perspectiva ruperii tratativelor. În după-amiaza zilei de 22 mart., H. Wohithat şi W. Fabricius, ministrul Germaniei la Bucureşti, au intervenit în mod violent la Ministerul de Externe, declarând că refuzul guvernului român de a semna tratatul va avea urmări grave, fără a obţine însă semnarea, pentru că, raporta Wohithat la Berlin, „românii se

temeau pentru suveranitatea lor”. Atunci, continuă el, „am intervenit atât de violent, încât a fost chemat şi primul ministru, Călinescu”. În aceste condiţii s-a semnat, în după-amiaza zilei de 23 mart. 1939, Tratatul economic româno-german (v.). Aşadar, deşi guvernul germaniul a prezentat guvernului român un ultimatum în înfăţişarea sa clasică, în zilele de după 15 mart. Şi îndeosebi în perioada 19 – * 23 mart., Germania nazistă a exercitat asupra României presiuni politice, diplomatice şi militare care aveau caracter ultimativ.

ULTRA VIRES, expresie latină cu sensul de „dincolo de puteri, în afara împuternicirilor”, folosită în dreptul civil pentru a preciza întinderea obligaţiilor moştenitorului, care, în principiu, este ţinut să plătească datoriile defunctului ti.v. *hereditaiis*, dincolo de limitele activului succesoral. Dacă moştenitorul doreşte să răspundă numai *intra vires*, adică în limitele activului succesoral, trebuie să accepte moştenirea sub beneficiu de inventar. În dreptul internaţional, expresia **u.v.** denumeşte împuternicirile date reprezentantului diplomatic al unui stat, astfel limitate, încât dacă un anumit act va fi săvârşit dincolo de aceste împuterniciri de diplomat în numele statului va apărea ca fiind **u.v.**

U.M.O.A., v. UNIUNEA MONETARĂ VEST-AFRICANĂ.

UNANIMITATE, regulă urmată de unele

conferinţe internaţionale, în baza căreia o hotărâre nu poate fi adoptată decât prin acordul comun al tuturor statelor participante. Metoda u. În luarea hotărârilor corespunde principiului suveranităţii statelor. În practica vieţii internaţionale necesităţile colaborării între state au impus însă adeseori, în locul u., regula majorităţii calificate, adoptată şi de Carta O.N.U., sau simple. Principiul u. a fost menţinut într-o anumită măsură în cadrul Consiliului de Securitate, în ceea ce priveşte hotărârile politice neprocedurale, acestea având nevoie, pentru a fi valabile, de votul afirmativ al celor cinci membri permanenţi ai Consiliului: U.R.S.S., R.P. Chineză, S.U.A., Anglia şi Franţa. O aplicare consecventă a ideii ce stă la baza regulii **u.** o constituie consensul (v.), în care acordul statelor nu se exprimă prin vot, ci prin absenţa oricărei obiecţii ridicate de reprezentantul unui stat şi prezentată de acesta ca fiind un obstacol la adoptarea hotărârii în cauză.

U.N.C.I.T.R.A.L., v. COMISIA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU DREPTUL COMERCIAL INTERNAŢIONAL.

U.N.C.T.A.D., v. CONFERINŢA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU COMERŢ ŞI DEZVOLTARE.

UNDRO, v. BIROUL COORDONATORULUI NAŢIUNILOR UNITE PENTRU AJUTOARE ÎN CAZ DE CATASTROFĂ.

U.N.E.P., v. PROGRAMUL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU MEDIUL ÎNCONJURĂTOR.

U.N.E.S.C.O., v. ORGANIZAŢIA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU EDUCAŢIE, ŞTIINŢĂ ŞI CULTURĂ.

UNGARIA (denumirea oficială: *Magyar Népköztársaság* – *Republica Populară Ungară*), stat situat în Europa Centrală, în bazinul mijlociu al Dunării, învecinat cu Cehoslovacia, U.R.S.S., România, Iugoslavia şi Austria. Suprafaţa: 93.030 kmp. Populaţia (1976): 10.596.000 loc. Capitala: *Budapesta,* 2.065.000 loc. (1976). Limba oficială: maghiara. Moneda: 1 Forint – 100 Filler. *Istoric.* Teritoriul U. a fost locuit în antichitate de triburi ilirice, tracice şi celtice. În anul 10 î.e.n. este ocupat de romani şi transformat parţial în provincie romană (Panonia), în timpul migraţiei popoarelor, teritoriul U. constituie nucleul formaţiunilor statale ale hunilor (sec. 4 – 5), gepizilor (sec. 5 – 6) şi avarilor (sec. 6 – 8), iar în sec. 8 – 0 o parte a teritoriului U. (locuit de slavi), a făcut parte din statul feudal Moravia Mare. În perioada 896 – 900 triburile fino-ugrice ale maghiarilor (ungurilor), originare din ţinutul Volgăi şi conduse de Arpád, înfrâng statul morav şi se stabilesc în Panonia. Ştefan I (997 – 1038) unifică triburile ungurilor, adoptă creştinismul şi se proclamă rege (1001), constituindu-se astfel statul feudal U. În sec. 11 – 13 U. Îşi extinde stăpânirea asupra Transilvaniei şi asupra unor părţi din Slovacia, Croaţia şi Dalmaţia. La 1241 U. este pustiită de invazia mongolilor. Sub conducerea lui Iancu de Hunedoara, voievod al

Transilvaniei şi regent al U., sunt respinse atacurile Imperiului otoman spre Europa Centrală (lupta de la Belgrad – 1456). Sub Matei Corvin (1458 – 1490), fiul lui Iancu de Hunedoara, U. atinge apogeul expansiunii sale teritoriale, al dezvoltării economice şi culturale. Apoi, statul feudal ungar, slăbit de luptele interne dintre feudali şi de mişcările ţărăneşti, este înfrânt de turci la Mohács (1526). După ocuparea Budei de către turci (1541), U. este dezmembrată: partea de S şi centrală este transformată în paşalâc turcesc, iar părţile de N, NV şi Croaţia intră în stăpânirea habsburgilor. Transilvania, împreună cu Crişana şi Banatul, devine în 1541 principat autonom sub suzeranitatea Turciei. Prin pacea de la Karlowitz (1699), Imperiul habsburgic include în componenţa sa U. Şi Transilvania, iar prin pacea de la Pasarowitz (1718) şi Banatul. Revolta faţă de dominaţia habsburgică izbucneşte prin declanşarea revoluţiei burghezo-democratice (15 mart. 1848) de la Buda, în cursul căreia Lajos Kossuth proclamă la 14 apr. 1849 independenţa U. Intervenţia militară habsburgică şi ţaristă duc la înfrângerea revoluţiei, în 1867, în urma unui compromis între guvernul austriac şi clasele dominante ungare, se creează statul dualist Austro-Ungaria, în cadrul căruia U. se proclamă regat, având în componenţa sa şi Slovacia, Croaţia, Transilvania şi alte teritorii. Guvernele U. duc o politică de asuprire naţională a românilor, croaţilor, sârbilor şi slovacilor, urmărind

deznaţionalizarea şi maghiarizarea lor forţată, ceea ce a provocat intensificarea luptei de eliberare naţională. Alături de Germania, Austro-Ungaria participă la primul război mondial (1914 – 4918). În urma revoluţiei burghezo-democratice, la 16 nov. 1918 este proclamată Republica ungară. În urma creării Partidului Comunist Ungar (20 mart. 1919), are loc revoluţia proletară care proclamă la 21 mart. 1919 Republica Sovietică Ungară, înfrântă după 133 de zile de existenţă de intervenţia armată a Antantei. După în frânge rea puterii sovietice, amiralul Horthy instaurează un regim fascist de dictatură şi duce o politică de revizuire a Tratatului de la Trianon (1920) (v.) colaborând în acest scop cu Italia fascistă şi Germania hitleristă. În aug. 1940 prin dictatul de la Viena impus României de către statele fasciste, nordul Transilvaniei este răpit şi predat U. horthyste. În apr. 1945 întreaga U. este eliberată de armatele sovietice şi române, iar la 1 febr. 1946 se proclamă Republica Ungaria. Prin Constituţia adoptată la 18 aug. 1949, U. se proclamă republică populară. În perioada 23 oct. – 4 nov. 1956 are loc o rebeliune contrarevoluţionară. La Congresul VIII al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar (P.M.S.U.) (nov. 1962) se apreciază că în U. a fost creată baza societăţii socialiste, în întreaga economie triumfând relaţiile socialiste. *Organizarea de stat:* republică populara, stat socialist. U. întreţine relaţii diplomatice cu 108 state (1976) şi este membră în 63 de organizaţii

internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Relaţiile politice româno-ungare au urmat meandrele istoriei cristalizării şi afirmării statelor din SE Europei. După ce U. şi-a extins dominaţia asupra Transilvaniei, Muntenia şi Moldova luptă împotriva tendinţelor de suzeranitate ale regilor U. În faţa tendinţelor expansioniste ale Imperiului otoman însă, începând din sec. 14 ţările române şi U. vor colabora. Un tratat de alianţă este încheiat la 7 mart. 1395 între regele U.9 Sigismund de Luxemburg, şi Mircea cel Bătrân, reconfirmat în 1426 printr-un nou tratat între Sigismund şi Dan al II-lea. Alianţa ia o amploare şi mai mare în timpul lui Iancu de Hunedoara, guvernator al U., care încheie tratate cu Bogdan, domnul Moldovei (11 febr. 1450) (v.), cu Vladislav, domnul Ţării Româneşti (15 nov. 1455) (v.), care conţineau şi unele prevederi comerciale. După ce U. şi Transilvania cad sub dominaţia habsburgilor (sfârşitul sec. 17), relaţiile dintre ţările române şi U. se desfăşoară exclusiv prin Viena, unde erau concentrate toate organele centrale ale Imperiului habsburgic. Un moment important în istoria relaţiilor româno-ungare îl constituie contactele şi legăturile revoluţionarilor români de la 1848 în frunte cu Nicolae Bălcescu cu guvernul revoluţionar ungar de la Budapesta, dar tratativele politice şi militare angajate, urmărind eliberarea ambelor popoare de sub jugul stăpânitorilor otomani şi habsburgi, nu pot ajunge

în timp util la înţelegerea dorită. După ce în 1867 clasele dominante ungare au acceptat dualismul propus la Curtea de la Viena, încorporarea Transilvaniei la regatul U. fără consultarea populaţiei române majoritare. Congresul politic de la Miercurea (7 – 8 mart. 1869) a hotărât, odată cu crearea Partidului Naţional Român, nerecunoaşterea dualismului şi neparticiparea în parlamentul de la Budapesta. La sfârşitul sec. 18 şi în cursul sec. 19 până la proclamarea independenţei de stat a României, Austro-Ungaria a înfiinţat numeroase oficii consulare în Moldova şi Muntenia. După dobândirea independenţei de stat a României, Aust, ro-ungaria a mai înfiinţat alte consulate. La 15 dec. 1879 se înfiinţează un consulat general român la Budapesta, care a funcţionat până la 27 aug. 1916, când în urma intrării României în război pentru eliberarea Transilvaniei, relaţiile cu Austro-Ungaria se întrerup. După război şi semnarea Tratatului de la Trianon (14 iun. 1920), care stabileşte noile frontiere ale U. cu vecinii, începe o nouă fază în istoria raporturilor românoungare. Relaţiile diplomatice între cele două state sunt stabilite la 21 aug. 1920 la nivel de legaţie (data acordării agrementului pentru reprezentantul român la Budapesta), fiind urmate de semnarea în 1921 a unei serii de convenţii şi tratate cu privire la: asigurările private (12 iun.), statutul definitiv al Dunării (23 iul.), regimul tranzitoriu de circulaţie a materialului de căi ferate, reglementarea

traficului feroviar internaţional, relaţiile poştale, serviciile telegrafice şi telefonice, regimul paşapoartelor, uşurarea schimburilor (toate la 23 nov.). În perioada interbelică, raporturile româno-ungare au fost afectate de politica revizionistă promovată de Ue. horthystă. La 30 aug. 1944 relaţiile diplomatice sunt întrerupte. Ele sunt restabilite la 10 dec. 1946 la nivel de misiune politică, ridicate la nivel de legaţie la 5 nov. 1947, iar, la 5 febr. 1953 la nivel de ambasadă. În noile condiţii ale trecerii la edificarea societăţii socialiste în cele două ţari, relaţiile dintre România şi U. au cunoscut o dezvoltare continuă şi multilaterală întemeiată pe identitatea de orânduire socială, de ideologie şi ţeluri. Aceste noi realităţi şi-au găsit consacrarea în Tratatul româno-ungar de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală din 24 ian. 1948, care a dat noi valenţe raporturilor dintre cele două ţări şi popoare, ridicându-le pe o treaptă superioară. Factorul decisiv al evoluţiei continuu ascendente a relaţiilor bilaterale l-a constituit intensificarea legăturilor de solidaritate şi colaborare dintre P.C.R. Şi P.M.S.Ù., dialogul între conducerile de partid şi de stat ale celor două ţări. Întâlnirile şi convorbirile dintre tovarăşii Nicolae Ceauşescu şi János Kádár, prilejuite de vizitele reciproce, oficiale sau de prietenie, ori de participarea la reuniuni şi conferinţe internaţionale (în România, 10 – 12 mai 1966,4 – 8 iul. 1966; în U., 24 – 26 mai 1967,17 – 19 mart. 1969); în România, 24 – 26

febr. 1972; la Helsinki, 31 iul. 1974; la Berlin, 30 iun. 1976; în România, 25 – 26 nov. 1976; în U., 15 iun. 1977; în România, 16 iun. 1977, au adus de fiecare dată contribuţii de cea mai mare însemnătate la amplificarea legăturilor reciproce, la întărirea prieteniei, alianţei şi colaborării multilaterale dintre România şi U. În spiritul înţelegerilor convenite la nivel înalt, între cele două ţări au avut loc intense schimburi de vizite la diverse niveluri, guvernamentale, de partid, parlamentare, ale organizaţiilor de masă şi obşteşti, contribuind la continua apropiere şi conlucrare a popoarelor român şi ungar. S-a creat un cadru politic o-juridic deosebit de larg, care conferă stabilitate şi perspectivă raporturilor reciproce, printre cele mai important e instrumente de colaborare numărându-se Acordul comercial pe termen lung (25 ian. 1966), Convenţia privind colaborarea în domeniul turismului (26 sept. 1967), Convenţia privind desfiinţarea vizelor de intrare-ieşire pentru călătoriile oficiale şi particulare, precum şi a vizelor de tranzit (1 nov. 1967), Convenţia privind colaborarea vamală (1 febr. 1968), Acordul privind transporturile aeriene civile (13 mai 1969), Acordul privind micul trafic de frontieră (17 iun. 1969), Acordul privind schimburile de mărfuri şi plăţile pe termen lung (10 mart. 1971), Convenţia privind schimburile de mărfuri la frontieră (31 mart. 1971), Acordul privind transporturile internaţionale rutiere de călători şi mărfuri (9

febr. 1972), Protocolul privind înfiinţarea Comisiei mixte de colaborare culturală româno-ungară (18 febr. 1972), Protocolul de colaborare în domeniul cercetării fizicii şi utilizării în scopuri paşnice a energiei atomice (16 sept. 1972), Convenţia privind schimburile de mărfuri la frontieră (24 apr. 1976), Convenţia de cooperare în domeniul industriei de automobile (25 mai 1976). Un loc aparte în cadrul acestor instrumente îl ocupă noul Tratat de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală (v.) semnat la 24 febr. 1972, care exprimă voinţa celor două popoare de a dezvolta mai departe prietenia şi alianţa dintre ele şi oferă un cadru dintre cele mai propice pentru intensificarea colaborării româno-ungare atât pe plan bilateral, cât şi pe arena internaţională, în acest cadru politico-juridic, relaţiile economice dintre România şi U. se diversifică permanent, în formele superioare ale cooperăm şi specializării în producţie, în sectoare de vârf ale economiei. De asemenea, relaţiile culturale, schimburile artistice, turistice şi în alte domenii cunosc o neîncetată Creştere.

U.N.H.C.R. (Î.C.R.), v. ÎNALTUL COMISAR AL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU REFUGIAŢI.

U.N.I.C.E.F., v. FONDUL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU COPII.

UNIDROIT, v INSTITUTUL INTERNAŢIONAL PENTRU UNIFICAREA DREPTULUI PRIVAT.

UNILATERAL, caracterul oricărei manifestări de voinţă exprimată, indiferent de formă, de către

un singur stat, cu scopul de a produce efecte juridice (de pildă, extinderea limitelor mării teritoriale).

U.N.I.T.A.R., v. INSTITUTUL NAŢIUNILOR UNITE PENTRU FORMARE ŞI CERCETARE.

UNITATE DE CONT, unitate bănească (monedă) scriptic, fără existenţă de-sine-stătătoare, utilizată în vederea unor scopuri contabile sau statistice: evidenţă, calcul al preţurilor, evaluarea operaţiunilor financiare etc. În relaţiile economice internaţionale, **u,** de e. apar mai ales în cazul în care, între mai multe ţări, trebuie reglementate anumite operaţiuni financiar-valutare. În cadrul Ü.E.P. (v,), pentru compensarea reciprocă a plăţilor s-a utilizat o unitate convenţională de cont, egală în valoare cu dolarul S.U.A. Politica agricolă comună a G.E.E. (v.), a prevăzut de asemenea, utilizarea unei u. de e, („dolarul verde" egal cu un dolar S.U.A.) atât pentru stabilirea preţurilor produselor agricole, cât şi pentru calculul şi efectuarea unor plăţi reciproce. Odată cu agravarea crizei valutare interoccidentale, în special după devalorizarea dolarului faţă de aur (1971) şi generalizarea cursurilor de schimb flotante, **u,** de e. tot mai des utilizate, mai ales în operaţiunile financiare, nu mai au o valoare fixă, ci sunt calculate pe baza coşurilor valutare (v.).

UNITED PRESS INTERNAŢIONAL (U.P.I.), agenţie de presă din Statele Unite ale Americii, creată în 1958 în urma fuziunii dintre

International News Service, creată în 1909 de grupul llearst, şi United Press Association (creată în 1907). U.P.I. dispune de servicii de informaţii şi fotografice mondiale (254 de birouri de presă în 62 de ţări), asigurând informaţii, articole şi fotografii unei reţele de 6.480 de abonaţi.

UNIUNE ADMINISTRATIVĂ, organizaţie internaţională constituită în scopul satisfacerii, pe baza unor reguli statornicite printr-o convenţie internaţională, a unor interese de natură precumpănitor tehnică sau administrativă. U.a. reuneşte un număr variabil de state fiind, în majoritatea cazurilor, deschisă adeziunii altor state. Funcţionarea sa este reglementată, de obicei, printr-un tratat având caracter de act constitutiv, supus unor revizuiri periodice. U.a* are un regim juridic convenţional, deseori restructurat în procesul dezvoltării relaţiilor de colaborare cu administraţiile competente ale statelor membre, precum şi cu alte organisme (birouri sau oficii), având capacitatea administrativă cuvenită în materie (de ex, pentru strângerea şi transmiterea unor date). În anumite împrejurări, u.a. dispune de împuternicirile necesare în vederea reglementării diferendelor, precum şi pentru dezvoltarea, inclusiv modificarea unor dispoziţii reglementate.

UNIUNE DE STATE, formă de organizare a statelor compuse. Istoria cunoaşte următoarele forme de u. de a.: uniunea personală, uniunea reala, confederaţia şi federaţia. ***Uniunea***

personala, asociere de două sau mai multe state suverane care au acelaşi monarh. Statele membre îşi păstrează însă suveranitatea distinctă, participă la relaţiile internaţionale ca subiecte individuale de drept internaţional, uniunea ca atare neavând această calitate. Au fost ***u.p.*:** Marea Britanie şi Hanovra de la 1714 până la 1837, când uniunea a încetat prin venirea la tronul Angliei a reginei Victoria (exclusă de la succesiunea tronului în Hanovra, prin efectul legii salice); Marele Ducat de Luxemburg şi Ţările de Jos între 1815 şi 1890; Belgia şi Congo între 1885 şi 1908. ***Uniunea reala*** se caracterizează prin aceea că statele membre au pe lângă acelaşi monarh şi alte organe comune în domeniul politicii externe şi al administraţiei interne (ministerul forţelor armate, ministerul finanţelor). De obicei, asemenea uniuni au fost rezultatul încheierii unui tratat internaţional sau al unor legi interne identice în materie de succesiune la tron. Subiect ai dreptului internaţional este uniunea şi nu fiecare stat component. Au fiinţat ***u.r***. Între Suedia şi Norvegia (1904 – 1905), Austria şi Ungaria (1867 – 1918), Danemarca şi Islanda (1918 – 1944). V. Şi ***confederaţie, federaţie.***

UNIUNEA ACADEMICĂ INTERNAŢIONALĂ (U.A.I.), creată la Paris, în 1919, urmăreşte promovarea cooperării internaţionale între academiile afiliate şi organismele de nivel ştiinţific similar în domeniile filologiei, arheologici, istoriei, ştiinţelor politice, sociale şi morale, prin proiecte

colective corespunzătoare şi activităţi de coordonare. U.A.I. este membră a Consiliului internaţional de filosofie şi studii umanistice. Membrii ai U.A.I. ştiinţifice sunt academii naţionale sau organisme similare din 29 de ţări (1976, inclusiv România). Are sediul la Paris.

UNIUNEA ASIGURĂTORILOR DE CREDITE INTERNAŢIONALE (UNIUNEA DE LA BERNA), organism creat în 1934 sub denumirea ***Uniunea asigurărilor pentru controlul creditelor internaţionale.*** Denumirea actuală şi statutul modificat au fost adoptate în iun. 1957 la Edinburgh. Din U.A.C.I. fac parte 31 de organisme de asigurare din 23 ţări (1976). Urmăreşte armonizarea diferitelor sisteme de asigurare a creditelor de export, în care scop studiază teoria şi practica asigurării creditelor de export prin schimbul de informaţii şi analizează aspectele tehnice ale acestora. Urmărind reducerea concurenţei în acest domeniu, ţările capitaliste dezvoltate, membre ale O.C.D.E. (v.) au ajuns în nov. 1975 la un acord de principiu privind instituirea unui sistem de informare reciprocă asupra dobânzilor aplicate la creditele de export, care sunt subvenţionate pentru menţinerea lor la un nivel mai redus decât al creditelor pe piaţa privată a capitalurilor. În acelaşi scop, în mart. 1976, şase ţari membre ale O.C.D.E. (R.F. Germania, Franţa, Anglia, Italia, S.U.A. Şi Japonia) au încheiat un acord referitor la armonizarea politicilor în domeniul creditelor de export.

Elementele principale ale acordului se referă la: nivelul dobânzii minime, durata maximă a creditelor, avansurile minime obligatorii. Are sediul la Paris.

UNIUNEA ASOCIAŢIILOR TEHNICE INTERNAŢIONALE (U.A.T.I.), înfiinţată la 2 mart. 1951, la Paris, în urma Conferinţei organizaţiilor tehnice internaţionale organizată de U.N.E.S.C.O., care a adoptat Constituţia Uniunii, amendată la 27 mai 1952. Scopul: coordonarea de comun acord a activităţilor organizaţiilor membre, în special în ce priveşte programul şi datele congreselor lor internaţionale, sprijinirea morală şi materială a organizaţiilor membre; primeşte propuneri şi face recomandări pentru formarea unor noi organizaţii în domenii neacoperite în mod adecvat de organizaţiile existente; promovează relaţii de ajutor mutual între organizaţiile membre şi cu organizaţii similare şi cu instituţiile specializate ale O.N.U. Principalul organ este *Consiliul executiv* care se întruneşte cel puţin o dată pe an. Calitatea de membru este limitată la organizaţiile internaţionale tehnice neguvernamentale. **U.A.T.I.** are statut consultativ cu U.N.E.S.C.O., colaborând în ceea ce priveşte terminologia ştiinţifică, publicarea de dicţionare tehnice, diseminarea şi aplicarea recomandărilor privind documentarea ştiinţifică şi trecerea în revistă a cercetărilor ştiinţifice efectuate sub egida ECOSOC. Sunt membri ai **U.A/T.L,** organizaţii internaţionale tehnice

neguvernamentale. Are sediul la Paris.

UNIUNEA ASTRONOMICĂ INTERNAŢIONALĂ (U.A.I.), înfiinţată în 1919, la Bruxelles, cu ocazia Adunării constitutive a Consiliului internaţional pentru cercetări. Şi-a revizuit statutul în 1961,1964,1970. Urmăreşte dezvoltarea astronomiei prin cooperare internaţională; promovarea studiilor şi dezvoltarea astronomiei în toate aspectele sale. Reuniunile organelor sale au caracter închis. Patronează Biroul central pentru telegrame astronomice. Organizează simpozioane şi alte întruniri ştiinţifice. În **U.A.I.** sunt membri cu titlu individual (prin Academii naţionale, Consilii de cercetări sau Comitete de astronomie) 47 de ţări (1976), între care şi România. Are sediul la Utrecht (Olanda).

UNIUNEA ECONOMICĂ DANUBIANĂ (PLANUL TARDIEU), plan avan, sat de guvernul francez, condus de André Tardieu, care urmărea să profite de pe urma efectelor distructive ale crizei economice mondiale, izbucnită în toamna anului 1929 (.), favorizând dezvoltarea influenţei franceze în regiunea danubiană. Prevederile sale cuprinse într-un aide-mémoire, transmis la 2 mart. 1932 guvernelor britanic, german şi italian, stabileau o seamă de modalităţi ce vizau realizarea unei înţelegeri cu caracter economic între Austria, Cehoslovacia, Ungaria, Iugoslavia şi România în vederea atenuării efectelor crizei. Între măsurile preconizate figura renunţarea la clauza naţiunii celei mai favorizate între statele

respective şi stabilirea între ele a unor tarife preferenţiale. Statele Micii înţelegeri (v.), între care şi România, au căzut de acord, în principiu, asupra realizării unei asemenea înţelegeri, dar ele au stabilit următoarele principii în ducerea sa la îndeplinire: negocierile să se desfăşoare direct între statele danubiene, fără amestecul marilor puteri; uniunea economică să aibă la bază acorduri preferenţiale pe bază de contingentare, fără realizarea unei uniuni vamale; uniunea economică să nu fie îndreptată contra Germaniei sau Italiei; libertatea de a vinde terţilor surplusurile de mărfuri pe care U.E.D. nu le putea absorbi; respectarea reciprocă a intereselor statelor Micii înţelegeri, Deoarece atât guvernul german cât şi cei italian, sesizând intenţiile Franţei, care contraveneau propriilor intenţii, s-au opus unui asemenea plan, iar Marea Britanie voia să-şi menţină rolul de arbitru al situaţiei, şirul de negocieri desfăşurate pe această temă, la Geneva şi Londra, s-au întrerupt în lui. 1932, punându-se astfel capăt încercărilor de creare a U.E.D.

UNIUNEA ECONOMICĂ INTERNAŢIONALĂ PENTRU ORGANIZAREA COOPERĂRII ÎN PRODUCŢIE A LIVRĂRILOR RECIPROCE DE UTILAJE ŞI ACORDAREA DE ASISTENTĂ TEHNICĂ ÎN CONSTRUIREA CENTRALELOR NUCLEARO-ELECTRICE (INTERATOMENERGO), înfiinţată pe baza Convenţiei semnate la 13 ďee. 1973 de Bulgaria, Cehoslovacia, R.D. Germană, Polonia, 1 România, Ungaria şi U.R.S.S. În 1975 a

aderat Iugoslavia. Organizaţia îşi propune să contribuie la dezvoltarea energeticii atomice în ţările membre prin pregătirea de propuneri pentru specializarea şi cooperarea în producţia de utilaje, aparate şi materiale pentru centrale nuclearo-electrice, inclusiv convenirea de livrări reciproce, executarea lucrărilor de punere în funcţiune a centralelor nuclearo-electrice, de reparaţii a diferitelor tipuri de aparate şi utilaje, asigurarea de asistenţă tehnica. Are sediul la Moscovă.

UNIUNEA ECONOMICĂ INTERNAŢIONALĂ ÎN DOMENIUL FIBRELOR CHIMICE (INTERCHIMFIBRE), înfiinţată pe baza Convenţiei semnate la

21 iun. 1974 de guvernele Bulgariei, Cehoslovaciei, R.D. Germane, Iugoslaviei, Poloniei, României, Ungariei şi U.R.S.S. Membri: întreprinderi, trusturi, centrale industriale, combinate, institute de cercetare, organizaţii de proiectare etc, ale părţilor contractante. Urmăreşte satisfacerea necesarului de fibre chimice al ţărilor participante la convenţie, care să corespundă celor mai bune sortimente pe plan mondial, în acest scop, uniunea poate desfăşura, organiza şi coordona activităţi de cercetare ştiinţifică, experimentale, proiectare, de producţie, de comerţ şi service în domeniul fibrelor chimice, poate realiza coordonarea aprovizionării cu materii prime şi utilaje. Are sediul la Bucureşti.

UNIUNEA EUROPEANĂ, proiect iniţiat de

ministrul francez de externe, Aristide Briand, de creare a unei federaţii a statelor europene. În concepţia sa iniţială federaţia statelor europene urma să statornicească relaţii economice comune, care, într-o etapă ulterioară urmau să fie consolidate prin legături politice stabile. O reuniune a 27 de state a acceptat, la 8 sept. 1929, ideea U.E., însărcinându-l pe Aristide Briand să-şi precizeze ideile. La 1 mai 1930, guvernul francez a expediat celor 27 de state participante la reuniunea din sept. 1929 Memorandumul Briand (v.), în care se propunea extinderea sistemului regional de securitate instituit prin Acordurile de la Locarno (v.) la toate statele. În Memorandum se preconiza ca viitoarea U.E. să aibă organe proprii de conducere. Contrar ideilor enunţate iniţial de Briand, în Memorandum se insista mai ales asupra organizării politice a viitoarei uniuni, fără a se aduce precizări privind organizarea ei economică, marcând astfel dorinţa Franţei de a-şi institui hegemonia în Europa. Adunarea Societăţii Naţiunilor a hotărât în sesiunea din sept. 1930 înfiinţarea unei Comisii de studiu pentru U.E. Pusă sub preşedinţia lui Aristide Briand, Comisia a funcţionat câţiva ani, dezbaterile sale fiind puternic marcate de criza economică mondială, ceea ce a şi determinat repudierea punctului de vedere francez care subordona problemele economice celor politice.

UNIUNEA EUROPEANĂ DE PLĂŢI (U.EJP.), sistem de plăţi bazat pe mecanismul clearingului

multilateral, stabilit în 1950 între ţările membre ale O.E.C.E. (v.). U.E.P. a înlocuit A.P.I.E. Spre deosebire de A.P.I.E., mecanismul de funcţionare a U.E.P, nu se baza pe date previzionale, ci pe rezultatele reale ale schimburilor reciproce, iar creditele acordate ţărilor cu deficite ale balanţelor de plăţi nu se acordau automat pentru întreaga sumă a deficitelor. În cadrul U.E.P., decontările reciproce se efectuau prin intermediul Băncii Reglementelor Internaţionale (v.) care acţiona ca agent al U.E.P. Uniunea a contribuit la echilibrarea balanţelor de plăţi ale ţărilor participante, creându-se astfel premisele trecerii la convertibilitatea valutelor vest-europene. Existenţa U.E.P. a devenit inutilă la sfârşitul anului 1958, când majoritatea valutelor vest-europene au fost declarate convertibile, fiind înlocuită prin Acordul Monetar European (v.).

UNIUNEA EUROPEI OCCIDENTALE (U.E.O.), organizaţie politică şi militară, creată la 6 mai 1955, pe baza Acordurilor de la Paris din 23 oct. 1954, semnate de Marea Britanie şi ţările membre ale Pieţei comune, având ca scop principal realizarea aşa-zisei integrări a Europei Occidentale. U.E.O. succede Uniunii Occidentale, înfiinţata prin semnarea de către Franţa, Marea Britanie, Belgia, Olanda şi Luxemburg, la 17 mart. 1948, a Tratatului de la Bruxelles. Uniunea Occidentală învedera formal scopul apărării împotriva unei eventuale agresiuni din partea Germaniei, clauză înlăturată din Tratatul de la

Paris. U.E.O. are strânse legături cu N.A.T.O. (v.), fapt ce reflectă clar scopurile, reale ale acestei organizaţii; de altfel, activitatea U.E.O. devine tot mai redusă. Structura: organul suprem al U.E.O. este Consiliul Europei (v.), care examinează chestiunile privitoare la îndeplinirea tratatului, a protocoalelor şi anexelor acestuia; se întruneşte trimestrial, la nivel de ministru, şi de două ori pe an la nivel de amabsador, având un secretariat general; Agenţia privind controlul armamentelor, care are sarcina principală de a controla nivelul stocurilor de armamente deţinute de fiecare stat membru; Comitetul permanent privind armamentele, având atribuţia de bază de a dezvolta o cât mai strânsă cooperare între ţările membre în domeniul armamentelor şi a forţelor armate; Adunarea U.E.O., compusă din reprezentanţii membrilor în Adunarea consultativă a Consiliului Europei, are şase comitete, referitoare la problemele apărării şi armamentelor, chestiuni generale, probleme ştiinţifice, tehnologice şi aerospatiale, chestiuni bugetare şi administrative, reguli de procedură şi se întruneşte de două ori pe an. Consiliul U.E.O. trimite Adunării rapoartele anuale asupra activităţii sale, îndeosebi privind controlul armamentelor. Sunt membre ale U.E.O.: Belgia, Franţa, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Olanda, R.F. Germania.

UNIUNEA FRANCEZĂ, asociaţie de state şi teritorii creată prin Constituţia franceză din 13

oct. 1946. A durat până în 1958. U.F. cuprindea: Republica Franceză (metropola, departamentele şi teritoriile unora dintre fostele colonii) şi statele asociate (fostele protectorate franceze) pe baza unor acorduri speciale (Kampuchia – 8 nov. 1949; Laos – 19 iul. 1949; Vietnamul de Sud – 1 iul. 1949). Marocul şi Tunisia nu au aderat la U.F. Organele principale: Consiliul superior, format din reprezentanţii membrilor U.F.; Adunareat (având funcţii cu caracter consultativ era compusă, în mod egal, din reprezentanţi ai metropolei şi ai celorlalţi membri ai uniunii).

Preşedintele U.F. era preşedintele Franţei. Începând din 1953, datorită mişcărilor de eliberare naţională din Pen. Indochina, mecanismele U.F. au încetat să mai funcţioneze, ca de altfel şi activităţile sale internaţionale. La 28 sept. 1958, pe baza unei noi Constituţii, se creează Comunitatea Franceză (v.).

UNIUNEA GEODEZICĂ ŞI GEOFIZICĂ INTERNAŢIONALĂ (U.G.G.I.), fondată în 1919, ca parte a Consiliului internaţional de cercetări, astăzi Consiliul internaţional al uniunilor ştiinţifice… Statutul U.G.G.I. a fost adoptat în 1946 la Cambridge, aducându-i-se modificări în 1957,1960,1967,1971. Urmăreşte promovarea studierii tuturor problemelor referitoare la configuraţia Pământului, oceanelor, atmosferei; iniţierea, facilitarea şi coordonarea cercetărilor în acele probleme de geofizică şi geodezie care reclamă o cooperare internaţională. Membri ai U.G.G.I. sunt asociaţii internaţionale de profil, precum şi guverne, academii de ştiinţe sau departamente ştiinţifice din 71 de ţări (1976), între care şi România (din 1957). Are sediul la Toronto (Canada).

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A ARHITECŢILOR (U.I.A), organizaţie negii vernamentală, cu sediul la Paris, înfiinţată în iun. 1948 prin fuziunea dintre Comitetul internaţional permanent al arhitecţilor (fondat în 1867) şi Reuniunile internaţionale ale arhitecţilor (1931). Urmăreşte promovarea legăturilor între arhitecţii din toată lumea pe o bază democratică; întărirea contactelor prieteneşti, intelectuale, artistice şi profesionale între arhitecţii din toate ţările; dezvoltarea ideilor progresiste în domeniul arhitecturii, planificării urbane şi aplicării lor practice pentru binele comunităţii. Are ca membri asociaţii naţionale **şi** regionale numărând în total

166.000 de arhitecţi din 77 de ţări (1976). Din România face parte Uniunea Arhitecţilor.

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A CĂILOR FERATE (U.Í.C.), creată în 1922, reuneşte administraţiile de cale ferată care exploatează cel puţin 1.000 km linii ferate cu ecartament standard sau larg pentru traficul călătorilor şi al mărfurilor din 44 ele ţări (1976), între care şi România. Urmăreşte unificarea şi ameliorarea condiţiilor de construire şi exploatare a căilor ferate, în interesul traficului internaţional; coordonarea şi unificarea acţiunilor de ansamblu ale organizaţiilor internaţionale din domeniul feroviar (Comitetul internaţional al transporturilor pe calea ferată, Conferinţa europeană a orarului trenurilor de mărfuri, Conferinţa europeană a orarului trenurilor de călători, Uniunea internaţională a vagoanelor, Uniunea serviciilor rutiere ale căilor ferate europene etc.); asigurarea reprezentării în diferite reuniuni internaţionale a administraţiilor căilor ferate pentru examinarea problemelor de interes comun. Are sediul la Paris.

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A INDUSTRIEI GAZULUI (U.I.I.G.), înfiinţată la 2 iun. 1931, la Londra, în scopul studierii oricărui aspect legat de industria gazului, pentru promovarea progresului tehnic şi economic al acestei industrii şi încurajarea colaborării internaţionale între inginerii de specialitate. U.I.I.G. este membru al Uniunii organizaţiilor internaţionale tehnice. Sunt membri ai U.L.I.G. organizaţii naţionale din 35 de

ţări (1976), între care şi din România (din 1958).

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A INSTITUTELOR DE CERCETĂRI FORE STIERE» înfiinţată în sept. 1891, la Badenweiler, sub numele de *Uniunea internaţională a staţiunilor experimentale ţorstiere.* Reorganizarea în actuala formă a avut loc în 1971, la Gainesville (S.U.A.). Urmăreşte să faciliteze contactele şi schimburile de idei între cercetătorii din diferite ţări, în special pentru realizarea unor programe comune; convocarea de întâlniri periodice; unificarea terminologiei şi standardizării metodelor de cercetare. U.I.I.C.F. are membri onorifici asociaţi, cercetători individuali, institute de cercetări forestiere sau staţiuni de stat, universităţi sau alte aşezăminte din 77 de ţări (1976). România este membră a Uniunii din 1965.

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A ORGANISMELOR OFICIALE DE TURISM (U.I.O.O.T.), înfiinţată în 1925, la Haga, a funcţionat sub diferite denumiri. Denumirea actuală a fost adoptată în 1947, la Paris. Din 1970 a început transformarea sa într-o organizaţie interguvernamentala cunoscută sub denumirea de O.M.T. (v.).

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A PRESEI MEDICALE (U.I.P.M.), înfiinţată la Veneţia, la 4 oct. 1952, cu scopul de a contribui la apărarea intereselor materiale şi morale ale presei medicale şi de a promova extinderea presei medicale. Adunarea generală a U.I.P.M. se întruneşte o dată

la doi ani. Întreţine legături cu Asociaţia mondială medicală. Membrii U.I.P.M. sunt asociaţii sau secţii naţionale din 36 de ţări (1976). Uniunea Societăţilor de Ştiinţe Medicale din România este afiliată la U.I.P.M. din 1966. Are sediul la Paris.

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A REPUBLICILOR AMERICANE (UNIUNEA STATELOR AMERICANE), creată în urma hotărârii primei Conferinţe a statelor americane (Washington, 1889) (v. *Conferinţele panamericane*) ca organizaţie permanentă a acestor state, constituind astfel germenele sistemului instituţional regional american. A avut la început sarcina de a strânge informaţii cu caracter comercial şi de a le difuza între statele membre ale uniunii. În acest scop s-a creat şi Biroul comercial al republicilor americane **(v.),** ca organ permanent al uniunii. Un pas important pe calea evoluţiei instituţionalismului interamerican l-a constituit cea de-a şasea Conferinţă a statelor americane (Havana, 16 – 20 febr. 1928), care a transformat U.I.R.A. În Uniunea Statelor Americane, al cărei organ executiv devenea Uniunea panamericană (v.).

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A STUDENŢILOR (U.I.S.), fondată în aug. 1946, la Praga, cu ocazia primului Congres mondial al studenţilor, prin transformarea Consiliului International al Studenţilor, format în timpul celui de-al doilea război mondial. Şi-a modificat Constituţia la Praga (1956), Baghdad (1960),

Bratislava (1971). Militează pentru ca tineretul să se bucure de şcolarizare primară, secundară şi superioară, indiferent de sex, condiţii economice, stare socială, convingere politică, religie, culoare sau rasă, pentru pace mondială, prietenie între popoare şi pentru folosirea cuceririlor ştiinţei şi culturii spre binele umanităţii. U.I.S. organizează, patronează şi ajută convocarea conferinţelor, seminariilor, întâlnirilor sportive de iarnă şi vară, taberelor de munca, sprijină campaniile studenţeşti pentru pace, împotriva colonialismului şi discriminării rasiale, schimburile studenţeşti, călătoriile, diferite manifestări culturale. U.I.S. are sediul la Praga. Membri: uniuni studenţeşti naţionale, comitete naţionale de coordonare (unde nu sunt uniuni), una sau mai multe organizaţii studenţeşti (din ţările în care nu există nici uniuni, nici comitete de coordonare), reprezentanţi ai organizaţiilor, studenţeşti şi membri asociaţi din 85 de ţări (1976). România este reprezentată în Uniune din 1948.

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A ŞTIINŢELOR GEOLOGICE, înfiinţată la 9 mai 1961, la Paris, de Congresul geologic internaţional (fondat în 1875, la Buffalo, New York), în scopul de a contribui la progresul cercetărilor privind studierea Pământului. Activităţile între sesiuni sunt înfăptuite de comisii internaţionale, comitete şi asociaţii afiliate. Realizează studii geodinamice, lexicoane, nomenclaturi, clasificări, hărţi geologice ale Pământului ş.a. Are sediul la

Haarlem (Olanda). ***Publicaţii:*** „Geologica! Newsletter”.

Membrii Uniunii sunt comitete sau grupuri naţionale din 77 de ţări (1976), între care şi România (din 1961).

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A ŞTIINŢELOR PREISTORICE ŞI PROTOISTORICE, înfiinţată la 28 mai 1931, la Berna, sub numele de ***Congresul internaţional al ştiinţelor preistorice şi protoislorice***. Denumirea actuală a fost adoptată la 8 iul. 1956, la Lund; în 1958 a adoptat un statut nou. Urmăreşte promovarea cercetărilor preistorice şi protoistorice, prin organizarea de congrese internaţionale, sprijinirea proiectelor şi publicaţiilor ştiinţifice. Calitatea de membru este deschisă; reuniunile au caracter închis. U.I.Ş.F.F. este membră a Consiliului internaţional pentru studii filosofice şi umaniste. Un număr de 89 de state (1976), între care şi România, au reprezentanţi în Consiliul permanent al Uniunii.

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A TELECOMUNICAŢIILOR (U.I.T.), înfiinţaţă în 1865, la Paris, sub denumirea de ***Uniunea Telegrafică Internaţională.*** După ce convenţiile privind comunicaţiile telegrafice şi radiotelegrafice au fost înlocuite, în 1932, prin Convenţia de la Madrid pentru Telecomunicaţii Internaţionale, U.I.T. a căpătat, în 1934, actuala sa denumire. După înfiinţarea O.N.U., U.I.T. a fost reorganizată (în 1947) şi a încheiat cu O.N.U. un acord care îi dă statutul de instituţie specializată a

O.N.U. pentru telecomunicaţii. Sarcina statutară a U.I.T. constă în reglementarea, coordonarea şi planificarea tuturor felurilor de telecomunicaţii internaţionale (inclusiv radiocomunicaţiile care folosesc spaţiul extraatmosferic). Intră în sfera de atribuţii statutare ale U.I.T. problemele privind îmbunătăţirea, extinderea şi folosirea raţională, astfel încât toate ţările să beneficieze de telecomunicaţii, a legăturilor prin telefon, radio, telegraf (folosind mediul aerian, maritim, extraatmosferic), televiziune. Sub egida şi în cadrul U.I.T. se stabilesc frecvenţele (lungimile de undă etc.) atribuite diferitelor ţari, astfel încât telecomunicaţiile să dea un randament maximal şi optimal din punct de vedere tehnic. U.I.T. urmăreşte standardizarea telecomunicaţiilor, prevenirea interferenţelor, înlăturarea lor acolo unde s-ar produce, cooperează cu toate ţările care cer sprijinul U.I.T. În vederea dezvoltării telecomunicaţiilor lor. U.I.T. organizează în acest scop conferinţe şi alte reuniuni internaţionale, editează publicaţii tehnice de resort, acordă şi promovează cooperarea tehnică internaţională în domeniul telecomunicaţiilor. Structura organizatorică a U.I.T. cuprinde organe permanente şi cu activitate periodică (intermitentă). Printre cele dintâi se numără Secretariatul general, în frunte cu un secretar general. Secretariatul general, cu sediul la Geneva, este ajutat de alte trei organe permanente: Administraţia Internaţională pentru

înregistrarea Frecvenţelor; Comitetul Consultativ internaţional de Radio şi Comitetul Consultativ pentru Telegrafie şi Telefoane. Organele cu activitate periodică sunt: Conferinţa Plenipotenţiarilor, organul suprem al U.I.T., care în mod obişnuit se întruneşte o dată la cinci ani; Consiliul administrativ, compus din 29 de state membre ale U.I.T., alese de Conferinţa Plenipotenţiarilor (se întruneşte o dată pe an, aprobă bugetul anual al U.I.T.* coordonează legăturile U.I.T. cu alte organizaţii internaţionale, supraveghează modul cum îşi exercită atribuţiile organele administrative U.I.T. Între două sesiuni ale Conferinţei Plenipotenţiarilor); Conferinţele mondiale administrative, care se întrunesc în vederea revizuirii parţiale a Regulamentelor administrative (pentru telegraf, pentru telefoane, pentru radiofonie); Conferinţe administrative regionale, pentru probleme de natură regionale* privind telecomunicaţiile. România este membră în U.LT», care numără 153 de state membre (1976).

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A TRANSPORTURILOR RUTIERE, fondată în 1947, la Copenhaga, ca ***Oficiu internaţional de transporturi cu autobuze şi autocamioane***; denumirea actuală a fost adoptată în 1948. Şi-a modificat statutul în 1956,1963,1969. Urmăreşte studierea şi soluţionarea tuturor problemelor apărute în transporturile rutiere; promovarea unificării şi simplificării regulamentelor şi

formalităţilor vamale privind astfel de transporturi; coordonarea şi sprijinirea eforturilor făcute în diferite ţări în ce priveşte dezvoltarea transporturilor rutiere de pasageri şi mărfuri. Sunt membri organizaţii naţionale de transport rutier (de mărfuri şi pasageri), întreprinderi particulare, societăţi, asociaţii din 43 de ţări (1976). România este membră din 1966.

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ A VAGOANELOR* înfiinţată la 25 apr. 1921, la Stresa (Italia), urmărind asigurarea aplicării Regulamentului internaţional al vehiculelor, pentru utilizarea reciprocă a vagoanelor de marfă în traficul internaţional. U.I.V. are acorduri cu Uniunea internaţională a căilor ferate. Sunt membre ale U.LV* administraţiile de căi ferate din 27 de ţări (1976), inclusiv din România.

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ PENTRU CHIMIE PURĂ ŞI APLICATĂ, fondată în 1919. Are ca obiective: promovarea cooperării între chimiştii din ţările membre; studierea subiectelor de importanţă internaţională în chimia pură şi aplicată, care necesită reglementare, standardizare ori codificare, în vederea cooperării cu alte organizaţii internaţionale care se ocupă de probleme de natură chimică; încurajarea progresului chimiei pure şi aplicate în toate aspectele sale. Sediul

Secretariatului executiv al Uniunii se află la Oxford (Marea Britanie). Sunt membri ai Uniunii organizaţii naţionale din 43 de ţări (1976).

România este reprezentată din 1960.

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ PENTRU CONSERVAREA NATURII ŞI RESURSELOR SALE, înfiinţată la 5 oct. 1948, la Fontainebleau, sub denumirea de ***Uniunea internat io: bală pentru protecţia naturii***, în urma unei conferinţe convocate de U.N.E.S.C.O. Şi guvernul francez. Denumirea actuală a fost adoptată în iun. 1956, la Edinburgh. Urmăreşte să promoveze cooperarea internaţională în aplicarea conceptelor ecologice de conservare şi administrare a naturii şi resurselor naturale şi în preîntâmpinarea dispariţiei tuturor speciilor de plante şi animale, ocrotirea obiceiurilor acestora, a trăsăturilor naturale ale Pământului şi peisajului; acordă o atenţie nemijlocită valorilor etice, estetice, ştiinţifice, educaţionale şi economice ale resurselor naturale ş. a. Organizează conferinţe de specialitate, întocmeşte studii şi proiecte; promovează cooperarea în realizarea conservării naturii şi soluţionarea problemelor din acest domeniu etc. Are sediul la Morges (Elveţia). Sunt membre ale Uniunii guvernele a 29 de ţări (1976), precum şi departamente, asociaţii, societăţi şi institute naţionale din 68 de ţări, inclusiv din România.

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ PENTRU PROTECŢIA OPERELOR LITERARE ŞI ARTISTICE, înfiinţată ia 9 sept. 1886, la Berna, printr-o convenţie interguvernamentală, modificată în mai multe rânduri (ultima dată, la

Paris, în 1971). Împreună cu Uniunea Internaţională pentru protecţia proprietăţii industriale formează O.M.P.I. (v.).

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ PENTRU PROTECŢIA PROPRIETĂŢII INDUSTRIALE* înfiinţată la 20 mart. 1883, Ia Paris, printr-o convenţie interguvernamentală. Împreună cu Uniunea internaţională pentru protecţia operelor literare şi artistice formează O.M.P.L. (v). Are sediul la Geneva (Elveţia).

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ PENTRU PUBLICAREA TARIFELOR VAMALE (U.I.P.T.V.), înfiinţată prin Convenţia semnată la Bruxelles la 5 iul. 1890 (intrată în vigoare la 1 apr, 1891). Această Convenţie a fost modificată prin Protocolul semnat la 16 dec. 1949 şi intrată în vigoare la 5 mai 1950. La U.I.P.T.V. au aderat 79 de state (1976), printre care şi România. U.I.P.T.V. activează prin Biroul internaţional al tarifelor vamale (B.I.T.U.), aflat sub supravegherea guvernului belgian, respectiv a Ministerului afacerilor externe. Traduce şi publică tarifele vamale din diferite ţări ale lumii şi modificările aduse acestora, în vederea distribuirii acestora guvernelor membre. Are sediul la Bruxelles.

UNIUNEA INTERNAŢIONALĂ PENTRU STUDIUL ŞTIINŢIFIC AL POPULAŢIEI, înfiinţată în lui. 1928, la Paris, ea ***Uniunea internaţională pentru investigarea ştiinţifică a problemelor populaţiei***. A fost restructurată şi a primit denumirea actuală în sept. 1947, la Washington.

Urmăreşte dezvoltarea ca ştiinţă a demografiei sub raport calitativ şi cantitativ, prin publicaţii, congrese, promovarea raporturilor între demografii din toate ţările, stimularea interesului pentru demografie printre ţări şi institutele naţionale şi internaţionale de profil, ca şi în lumea ştiinţifică şi intelectuală, în cadrul publicului larg. Are ca membri oameni de ştiinţă (cu titlu individual) din diferite ţări, inclusiv din Ptomânia.

UNIUNEA INTERPARLAMENTARĂ, organizaţie neguvernamentală, cu sediul la Geneva, înfiinţată la 30 iun. 1889. Statutul său, adoptat la Conferinţa de la Viena din 1922, a fost modificat ulterior, cele mai recente amendamente fiind adoptate la Conferinţa de la Paris din 1971. Urmăreşte promovarea contactelor personale între parlamentari şi antrenarea acestora într-o acţiune comună pentru întărirea şi dezvoltarea instituţiilor democratice, pentru pace şi colaborare internaţională; să contribuie la dezvoltarea şi progresul instituţiilor parlamentare. Are ca membri grupuri parlamentare naţionale din 74 de ţări (1976), între care şi România. Numai gruptťrile formate în cadrul parlamentelor naţionale sau un Parlament, ca o entitate, pot deveni membri ai U.L. În cele două principale reuniuni anuale, U.I. examinează toate chestiunile internaţionale susceptibile să fie reglementate prin acţiuni parlamentare, dezbate problema dezvoltării instituţiilor reprezentative. A înfiinţat un Centru de documentare parlamentară care colecţionează sistematic informaţii şi date privind organizarea şi funcţionarea parlamentelor în diverse ţări. Scoate publicaţiile: „Buletinul interparlamentar” (trimestrial), organul oficial, precum şi „Informaţii constituţionale şi parlamentare” (trimestrial), „Lucrările Conferinţei” (anual).

UNIUNEA MATEMATICĂ INTERNAŢIONALĂ, fondată la 29 aug. 1950, la New York, ca să

promoveze cooperarea internaţională în domeniul matematicii, să sprijine şi să asiste Congresul internaţional al matematicienilor şi alte întâlniri ştiinţifice sau conferinţe; să încurajeze şi să sprijine alte activităţi internaţionale în domeniul matematicii, apreciate ca fiind contribuţii la dezvoltarea ştiinţei matematice în oricare dintre aspectele sale: pură, aplicată, educaţională. Sunt membre ale Uniunii organizaţii ori instituţii naţionale de specialitate din 41 de ţări, între care şi România.

UNIUNEA MONETARĂ VEST-AFRICANĂ (U.M.O.A.), creată la 12 mai 1962 prin Tratatul semnat de guvernele din Benin, Coasta de Fildeş, Mali, Mauritania, Niger, Sénégal şi Volta Superioară, la care a aderat şi Togo (1963). Membrii actuali ai **U.M.O.A.** sunt ţările semnatare, cu excepţia statului Mali, care nu a ratificat Tratatul de asociere. Urmăreşte introducerea unei unităţi monetare unice emisă de o instituţie de emisiune comună (Banca centrală a statelor din Africa de Vest); stabilirea unor reglementări uniforme privind prevenirea falsificării; utilizarea cecurilor şi controlul valutar; aplicarea aceloraşi principii fundamentale la operaţiunile bancare şi de credit.

UNIUNEA PANAMERICANĂ, organul executiv al Uniunii Statelor Americane (v. *Uniunea Internaţională a Republicilor Americane*). Crearea **U.P.** a marcat un moment important în evoluţia instituţionalismului interame – rican. Un

moment important pe calea creării **U.P.** l-a constituit hotărârea celei de-a treia Conferinţe a statelor americane (Rio de Janeiro, 1906) (v. *Conferinţele panamericane)* de a transforma Biroul comercial al republicilor americane (v.) în Biroul internaţional al republicilor americane. A patra Conferinţă a statelor americane (Buenos Aires, 1910) a transformat acest organism în **U.P.**

UNIUNEA PARLAMENTELOR AFRICANE (U.P.A.), organizaţie internaţională neguvernamentală, creată la 13 febr. 1976, cu scopul de a contribui la consolidarea rolului şi prestigiului instituţiei parlamentare, inspirându-se din valorile africane fundamentale, la dezvoltarea cooperării interafricane, în spiritul Cartei O.U.A., şi de a face să domnească libertatea, justiţia, pentru o politică de bună vecinătate, de nealiniere, de coexistenţă paşnică. **U.P.A.** este formată din reprezentanţii forurilor legislative din nouă ţări de pe continent: Camerun, Coasta de Fildeş, Egipt, Gabon, Mauritiu, Mauritania, Senegal, Tunisia şi Zair. Are sediul la Abidjan (Coasta de Fildeş).

UNIUNEA PENTRU MENŢINEREA PĂCII, denumire dată rezoluţiei 377/V a Adunării Generale a O.N.U. din 3 nov. 1950, care împuterniceşte Adunarea Generală să acţioneze în cazul în care Consiliul de Securitate este blocat de un veto. „În toate cazurile în care pare că există o ameninţare iminentă contra păcii, o ruptură a păcii sau un act de agresiune şi unde, datorită

faptului că unanimitatea n-a putut să se realizeze printre membrii permanenţi, Consiliul de Securitate fiind lipsit de posibilitatea de a se achita de responsabilitatea sa principală în menţinerea păcii şi securităţii internaţionale – se arată în rezoluţie –, Adunarea Generală va examina imediat problema în scopul de a face membrilor recomandările necesare asupra măsurilor colective ce trebuie luate, inclusiv folosirea forţei armate în caz de nevoie, pentru a menţine sau a restabili pacea şi securitatea internaţională”. Rezoluţia instituie sesiunea extraordinară de urgenţă a Adunării Generale, care poate fi convocată, pentru cazurile prevăzute, în 24 de ore, la cererea fie a Consiliului de Securitate, fie a majorităţii membrilor să-i Prin această rezoluţie, impusă de S.U.A. În condiţiile „războiului rece”, imediat după declanşarea agresiunii în R.P.D. Coreeană sub steagul O.N.U., s-a permis Adunării Generale ca, dincolo de prevederile Cartei, să se ocupe de diferende sau situaţii aflate pe ordinea de zi a Consiliului de Securitate fără ca acesta din urmă să-i solicite, şi, mai mult, să adopte măsuri cu caracter coercitiv. Pe această bază au fost create Forţele de Urgenţă ale O.N.U. (v.), precum şi Comisia de măsuri colective. Rezoluţia a fost deseori invocată în practica O.N.U.: în „problema canalului Suez”, în oct. 1956; în aug. 1958 pentru soluţionarea „crizei libaneze”; în 1960 în „problema congoleză”; în 1967 în legătură cu războiul araborisraelian din

iun. 1967.

UNIUNEA POŞTALĂ UNIVERSALĂ (U.P.U.), instituţie specializată a Naţiunilor Unite, care are ca scop să asigure organizarea şi perfecţionarea serviciilor poştale şi să favorizeze, în acest domeniu, dezvoltarea colaborării internaţionale. U.P.U. a luat fiinţă în 1874. Actul său constitutiv a cunoscut numeroase revizuiri: la 21 iul. 1947 au fost încheiate la Paris o nouă Convenţie a U.P.U. Şi un număr de şase aranjamente, la 11 iul. 1952 a fost încheiată la Bruxelles o nouă Convenţie a U.P.U. Şi un număr de şapte aranjamente, iar la 3 oct. 1957 Convenţia a fost revizuită la Ottawa. La cel de-al XV-lea Congres al U.P.U. (Viena, lui. 1964) au fost adoptate noi acte ale Uniunii menite să înlocuiască în relaţiile dintre statele membre reglementările poştale adoptate anterior la congresul de la Ottawa. A fost adoptată Constituţia U.P.U. – actul fundamental care conţine regulile organice ale Uniunii. Constituţia are un Protocol final care face parte integrantă din Constituţie şi care prevede că statele membre ale Uniunii care nu au semnat Constituţia pot să adere la ea în orice moment (Constituţia şi Protocolul final au intrat în vigoare la 11 ian. 1966). Ratificând aceste acte, România a făcut două rezerve: prima în legătură cu art. 23 (considerând că „menţinerea stării de dependenţă a unor teritorii la care se referă art. 23 din Constituţia U.P.U. nu este în concordanţa cu Declaraţia asupra acordării independenţei ţărilor

şi popoarelor coloniale, adoptată de Adunarea Generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite la 14 dec. 1960, cu Rezoluţia 1514/XV, iar cea de-a doua referitoare la „prevederile articolelor 2 şi 11 din Constituţia U.P.U. ce nu sâni în concordanţă cu principiul universalităţii tratatelor, potrivit căruia statele au dreptul de a deveni parte la tratatele multilaterale care reglementează probleme de interes general”. Membre ale U.P.U. sunt statele care aveau această calitate la 1 ian. 1966, data intrării în vigoare a Constituţiei, precum şi statele ale căror cereri de admitere vor fi aprobate de 2/3 din ţările membre (157 de state membre în 1977). U.P.U. are următoarea structură organizatorică: ***Congresul*** – care este organul suprem al Uniunii, fiind constituit din reprezentanţii tuturor ţărilor membre; ***Conferinţa administrativă***, ce poate fi convocată la cerere sau cu acordul a 2/3 dintre administraţiile poştale ale ţărilor membre; ***Consiliul executiv, Comisia consultativă*** pentru studii poştale; ***Comisiile speciale; Biroul internaţional***. Sediul U.P.U. Şi al organelor sale permanente se află la Berna (Elveţia). România este membră a U.P.U. de la înfiinţarea acesteia, din 1874. În 1965, între guvernul român şi un grup de instituţii specializate, printre care şi U.P.U., a fost încheiat un acord de asistenţă tehnică.

UNIUNEA REPUBLICILOR SOVIETICE SOCIALISTE (denumirea oficială: ***Soiuz Sovetskih Soţialisticeskih Respublik = Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste*)**,

stat situat în jumătatea estică a Europei şi jumătatea nordică a Asiei, cu largă ieşire la Oc. Îngheţat şi Oc. Pacific, M. Neagră şi M. Baltică, învecinat cu R.P.D. Coreeană, China, Mongolia, Afghanistan, Iran, Turcia, România, Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, Finlanda şi Norvegia. Suprafaţa: 22.402.200 kmp. Populaţia (1977): 258.900.000 loc. Capitala: ***Moscova,*** 7.632.000 loc. (1975). Limba oficială: rusa. În republicile unionale sunt oficiale limbile locale. Moneda: 1 Rublă = 100 Kopeiki. ***Istoric.*** Teritoriul U.R.S.S. a fost locuit din timpuri străvechi. În mileniul 2 – 1 î.e.n. au apărut primele state sclavagiste în Transcaucazia, Asia Centrală şi pe ţărmul nordic al M. Negre (Urartu, Regatul Bosporan, Chorezm, Sogadiana ş.a.). Triburile slavilor de răsărit care populează, începând din sec. 4 e.n., regiunile dintre M. Baltică şi M. Neagră creează în sec. 9 statul feudal vechi rus cu centrul la Kiev (Rusia Kieveană), care după o perioadă de expansiune şi înflorire în sec. 12 – 13 s-a dezmembrat în mai multe cnezate. Acestea, cu excepţia Novgorodului, au căzut în stăpânirea mongolilor (1237 – 1240) care întemeiază Hanatul „Hoarda de Aur”. Prin unirea treptată a cnezatelor din centrul şi nordul Rusiei în jurul Marelui Cnezat al Moscovei, are loc, la sfârşitul sec. 15, constituirea statului centralizat rus, care în timpul domniei lui Ivan III (1462 – 1505) se consolidează şi înfrânge dominaţia mongolă. „Hoarda de Aur” se destramă în hanatele Jazan, Astrahan şi Crime ea. Statul rus

s-a întărit şi mai mult în timpul lui Ivan IV (1533 – 1584), care şi-a luat titlul de ţar. În urma războaielor purtate împotriva hanatelor kazan şi Astrahan, întregul curs al fluviului Volga este înglobat statului Moscovit. Ulterior, Imperiul ţarist a început extinderea stăpânirii sale asupra Siberiei (pe care o înglobează în sec. 17). În felul acesta statul centralizat rus cuprindea între hotarele sale şi alte popoare, neruse, căpătând un caracter multinaţional care se accentuează în sec, următoare. În timpul răscoalei cazacilor zaporo jeni conduşi de Bogdan Hmelniţki împotriva feudalilor polonr Ucraina, care în urma Uniunii de la Lublin (1569) a intrat în componenţa statului polonoiituanian, a trecut la Rusia, în 1654, ceea ce a determinat războiul ruso-polon din 1654 – 1667. Sub domnia ţarilor Aleksei Mihailovici (1645 – 1676) şi mai ales a lui Petru cel Mare (1696 – 1725) puterea absolutistă a ţarilor se întăreşte. Reformele iniţiate şi realizate de Petru cel Mare au stimulat dezvoltarea economică, au favorizat comerţul, avântul ştiinţei şi culturii, au dus la ridicarea Rusiei care a devenit unul dintre puternicele state feudale centralizate ale Europei. În Urma Războiului nordului (1700 – 1721) împotriva lui Carol XII, Rusia obţine ieşirea la M. Baltică, iar în urma războaielor purtate împotriva Imperiului otoman (1768 – 1774,1787 – 1792) cucereşte lito ralul nordic al M. Negre şi Crimeea.

Rusia participă la coaliţiile împotriva lui Napoleon 1 (1805 – 1807,1812 – 1815) şi, pe plan

european, devine unul din iniţiatorii Sfintei Alianţe (v.). În cursul sec. 18, Imperiul ţarist şi-a extins stăpânirea în Asia, incluzând în imperiu o parte însemnată a Kazahstanului şi a Gruziei apusene, şi, în a doua jumătate a sec. 18, regiunile din Extremul Orient, Caucaz şi Asia Centrală. Desfiinţarea iobăgiei (1861) şi reformele burgheze înfăptuite după aceea au contribuit la dezvoltarea mai rapidă a capitalismului în Rusia. În ultimele decenii ale secolului trecut apar primele organizaţii muncitoreşti marxiste. În 1895 Lenin creează Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare, germanele partidului marxist rus – Partidul Muncitoresc Social-Democrat din Rusia (P.M.S.D.RJ, care a fost creat în 1898. În 1914 Rusia ţaristă a intrat în primul război mondial împotriva Puterilor Centrale. În urma revoluţiei burghezo-democratice din febr. 1917 regimul ţarist a fost răsturnat. La 25 oct. (7 nov., stil nou) 1917, clasa muncitoare din Rusia în alianţă cu ţărănimea săracă, sub conducerea partidului bolşevic în frunte cu Lenin, a înfăptuit Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, care a marcat începutul unei ere noi în istoria umanităţii. După victoria Revoluţiei, la Petrograd, puterea sovietică a fost instaurată, până în febr. 1918, în întreaga ţară. În vara anului 1918, forţele contrarevoluţionare interne, sprijinite de puterile imperialiste, au dezlănţuit războiul civil (1918 – 1920). În acelaşi timp o serie de state capitaliste au început intervenţia militară împotriva Rusiei

Sovietice. După zdrobirea armatelor alb gardiştilor şi ale intervenţioniştilor străini, statul sovietic **a** trecut la refacerea economiei naţionale. La 30 dec. 1922, primul Congres al sovietelor a hotărât constituirea U «R» S «S «9 a cărei Cons tit, uţie a fost adoptată la 31 mart. 1924. Poporul sovietic, sub conducerea partidului comunist, a trecut la realizarea planului de industrializare a ţării şi la înfăptuirea colectivizării desfăşurate a agriculturii (1926 – 1929). În urma îndeplinirii planurilor cincinale, 1928 – 1933 şi 1933 – 1937 a fost creată baza materială a socialismului, U.R.S.S. transformându-se într-o importantă putere industrială. În 1936 este adoptată o nouă Constituţie, care consacră victoria deplină a socialismului în U.R.S.S. În anii ’30 U.R.S.S. este un promotor activ al dezarmării, încheie pacte de neagresiune cu Franţa şi Polonia, se ridică în apărarea victimelor agresiunii fasciste (Etiopia, Spania, China, Cehoslovacia). În aug. 1939, U.R.S.S. Încheie un pact de neagresiune cu Germania hitleristă. În nov. 1939, Ucraina occidentală şi Bielorusia occidentală, iar în iun. 1940 Basarabia şi Bucovina de Nord intra în componenţa U.R.S.S. După proclamarea puterii sovietice în Estonia, Letonia şi Lituania (lui. 1940), acestea devin, în aug. 1940, republici sovietice în cadrul U.R.S.S. Încălcând pactul de neagresiune, Germania hitleristă a dezlănţuit, la 22 iun. 1941, războiul împotriva U.R.S.S., care a început Marele război pentru apărarea patriei. Contribuţia

U.R.S.S. la victoria asupra hitlerismului a fost hotărî to are, pe frontul sovietic fiind angajate şi înfrânte principalele forţe ale Germaniei hitleriste (v. *al doilea război mondial).* Refacerea economiei U.R.S.S. s-a desfăşurat într-un timp istoriceşte scurt, în cursul celui de-al patrulea plan cincinal (1946 – 1950). Îndeplinirea cu succes a planurilor cincinale şi ale planului septenal (1959 – 1965) a condus la continua dezvoltare economică şi social-culturală a ţării. U.R.S.S. a iniţiat programul de cucerire a cosmosului de către om, lansând primul satelit artificial al Pământului (1957) şi trimiţând primul om în cosmos (1961). Congresul XXII al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice (P.C.U.S.) din 1961 adoptă un nou program al partidului, iar Congresele XXIII (1966) şi XXIV (1971) trasează principalele sarcini în opera de construire a societăţii comuniste. Congresul XXV al P.C.U.S. adoptă al 10-lêa plan cincinal al economiei naţionale (1976 – 1980). În 1977 a fost adoptată o nouă Constituţie a U.R.S.S., care oglindeşte transformările petrecute în societatea sovietică. Pe arena internaţională, U.R.S.S. duce o politică externă activă de pace şi colaborare, de sprijinire a luptei popoarelor pentru a se elibera de dominaţia străină. Activitatea internaţională desfăşurată de U.R.S.S., alături de cea a altor ţări socialiste, aduce o contribuţie însemnată la schimbările petrecute în raportul mondial de forţe în favoarea păcii şi progresului, la imprimarea cursului nou în evoluţia mondială îndreptat spre

destindere şi colaborare. *Organizarea de stat:* republică socialistă, stat federal. U.R.S.S. Întreţine relaţii diplomatice cu 119 state (1976) şi este membră în 63 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România* ~ Legăturile dintre poporul român şi popoarele U.R.S.S. au vechi tradiţii şi adânci rădăcini în istorie, făurindu-se în decursul multor secole de bună vecinătate şi întrajutorare, de luptă comună pentru libertate şi progres. Documentele atestă legături ale ţărilor române, încă înainte ca ele să devină vasale Porţii otomane, cu Rusia kieviană şi cu Marele Cnezat al Moscovei. În cea de-a doua jumătate a sec. 15, Ştefan cel Mare a întreţinut relaţii de alianţă cu Rusia moscovită. Personalităţi politice şi culturale de frunte ale ţărilor române (Spătarul Milescu, Dinii trie Cantemir) au întreţinut contacte şi au colaborat cu ţarii Rusiei. Prin pacea de la Kuciuk-Kainargi (1774) (v.). Rusia a obţinut protectoratul asupra ţărilor române, care rămâneau în continuare sub suzeranitatea otomană, şi este prima putere europeană care numeşte consuli în aceste ţări: un consul general la Iaşi şi un viceconsul la Bucureşti, în 1780. După pacea de la Adrianopol (1829), sub îndrumarea generalului rus Pavel Kiseleff, numit guvernator, se elaborează Regulamentele organice (v.) (1831 – 1832), după care au fost guvernate Muntenia şi Moldova până la 1858. În anii următori, Rusia a deschis noi oficii consulare în diverse localităţi româneşti. După Unirea din 1859, prima convenţie

internaţională încheiată de România a fost cu Rusia (convenţia telegrafică) prin Aranjamentul din 15 dec. 1860, intrat în vigoare la 13 febr. 1862. Un moment istoric în cronica relaţiilor româno-ruse l-a constituit lupta purtată de ostaşii celor două ţari în 1877 împotriva Imperiului otoman, luptă care a dus la cucerirea independenţei de stat a României. Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 12 oct. 1878, la nivel, de legaţie (data numirii reprezentantului român la Petersburg). În perioada următoare, Rusia a înfiinţat un consulat la Tuicea (21 dec. 1878) şi viceconsulate la Constanţa (11 febr. 1880), Sulina (20 nov. 1881), Ploieşti (4 iul. 1912) şi Giurgiu (30 oct. 1915), iar România a deschis consulate onorifice la Moscova (23 dec. 1882), Petersburg (17 dec. 1890), Rostov pe Don (19 iul. 1903) şi Odesa (1 iul. 1917). Relaţiile dintre cele două state s-au întrerupt la 28 ian. 1917. Deosebit de bogate sunt tradiţiile de solidaritate internaţionalistă între mişcările muncitoreşti şi socialiste din cele două ţări, care au început să se înfiripe încă din ultimele două decenii ale sec. 19 (adăpostirea în România a zeci de revoluţionari ruşi persecutaţi de ţarism; atitudinea internaţionalistă a muncitorilor români faţă de potemkiniştii răsculaţi împotriva ţarismului; participarea, inclusiv cu arma în mână, a numeroşi revoluţionari şi militanţi progresişti români la apărarea umărului stat sovietic împotriva reacţiunii interne şi a intervenţiei străine ş.a.). Pe

linie de stat, relaţiile diplomatice între România şi UoR.S.S. au fost stabilite la 9 iun. 1934, la nivel de legaţie. În perioada care a urmat, au fost restabilite legăturile dintre cele două ţări prin poştă şi telecomunicaţii (oct. 1934), s-au încheiat: Convenţia pentru restabilirea comerţului pe calea ferată (febr. 1935) şi o Convenţie comercială (febr. 1936). Relaţiile diplomatice au fost întrerupte la 22 iun. 1941, când, în împrejurările cunoscute, România a intrat în război împotriva U.R.S.S., alături de Germania fascistă. După răsturnarea dictaturii militaro-fasciste prin insurecţia de la 23 August 1944, în lupta comună a armatei române alături de armatele sovietice până la înfrângerea definitivă a fascismului s-au pus baze noi, trainice prieteniei, solidarităţii şi colaborării româno-sovietice. La 6 aug. 1945 s-au restabilit relaţiile diplomatice la nivel de legaţie şi la scurt timp, la 24 aug. 1945, au fost ridicate la nivel de ambasadă. Odată cu instaurarea puterii populare în România, P.C.R. Şi P.C.U.S. au imprimat prieteniei şi colaborării dintre România şi U*R.S.S. un conţinut nou, superior, încheierea la 4 febr. 1948 a Tratatului de prietenie, colaborare şi asistenţa mutuală a consfinţit noile raporturi dintre cele două ţări, având un fundament solid şi un cadru politic o-juridic propice pentru dezvoltarea şi adâncirea continuă a relaţiilor româno-sovietice. De-a lungul anilor, colaborarea economică dintre România şi U.ILS.S* s-a amplificat neîncetat. XLR.S.S* reprezentând în

1976 cca. 25% din totalul schimburilor economice ale României. O pondere şi mai însemnată în relaţiile economice au ocupat acţiunile de cooperare, în condiţii reciproc avantajoase, în stimularea şi organizarea cărora un rol important revine Comisiei interguvernamentale româno-sovietice de colaborare economică, instituită în 1966. Cele două ţări realizează împreună importante obiective economice, atât pe teritoriul României, cât şi pe teritoriul U.R.S.S. S-au extins, de asemenea, legăturile şi schimburile tehnico-ştiinţifice, coordonate de Comisia româno-sovietică de colaborare tehnico-ştiinţifică, creată încă în 1950, şi reglementate prin planurile de colaborare care se încheie periodic între academiile de ştiinţă. În acelaşi timp, s-au multiplicat schimburile culturale, artistice, în domeniul învăţământului şi în alte sectoare de activitate. Un consulat general al României funcţionează la Kiev, iar un consulat general al U.R.S.S., la Constanţa. Între cele două ţări au loc intense schimburi de vizite, contacte la diferite niveluri pentru consultări şi împărtăşirea reciprocă a experienţei în construcţia noii orânduiri, pe linie de partid, guvernamentală, parlamentară, sindicală, ale organizaţiilor de tineret, de masă şi obşteşti. Între cele două ţări relaţiile sunt reglementate printr-un cadru politico-juridic deosebit de bogat, care numără, în perioada postbelică, peste 400 de instrumente de colaborare – acorduri, convenţii, protocoale,

înţelegeri. În cadrul acestora, un loc deosebit revine noului Tratat de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală (v.), semnat la 7 iul. 1970, document de importanţă majoră în care îşi găsesc concretizarea principiile solidarităţii internaţionaliste pe care se bazează relaţiile dintre România şi U.R.S.S. Şi care a deschis noi perspective pentru intensificarea şi adâncirea relaţiilor dintre cele două ţări, dintre poporul român şi popoarele sovietice. De o importanţă esenţială pentru întărirea şi amplificarea raporturilor de prietenie şi colaborare statornicite între cele două ţări şi popoare s-au dovedit legăturile de solidaritate dintre P.G.R. Şi P.C.U.S., schimburile de delegaţii la diferite niveluri. În acest cadru, un rol de cea mai mare însemnătate au avut frecventele întâlniri şi convorbiri dintre tovarăşii Nicolae Ceauşescu şi Leonid IHci

Brejnev, prilejuite de vizitele reciproce, cu caracter oficial sau de prietenie, ori de participarea conducătorilor de partid şi de stat ai celor două ţări la Congrese ale partidelor frăţeşti sau la diferite reuniuni internaţionale (în România, 17 – 25 iul. 1965; În U.R.S.S., 3 – 11 sept. 1965,28 mart. – 9 apr. 1966; în România, 3 – 8 iul. 1966; în U.R.S.S. 17 – 21 cot. 1966,17 – 18 mart. 1967,9 – 10 iun. 1967,1 – 8 nov. 1967,14 – 15 dec. 1967; în România, 5 mart. 1968; în U.R.S.S., 22 – 26 apr. 1969,16 mai 1969,4 – 8 iun. 1969,2 – 5 dec. 1969,20 – 22 apr. 1970,18 – 19 mai 1970,19 – 20 aug. 1970,29 mart. – 9 apr.

1971,1 aug. 1972,23 dec. 1972,1 aug. 1973; la Varşovia, 18 apr. 1974; Ia Berlin 30 iun. 1976; la Helsinki, 1 aug. 1975; în U.R.S.S., 2 – 13 aug. 1976; în România, 22 – 26 nov. 1976; în U.R.S.S., 18 – 19 dec. 1976,5 aug. 1977,22 – 23 nov. 1978). Aceste întâlniri au ocazionat informarea reciprocă asupra mersului construcţiei socialiste şi comuniste din cele două ţări, largi schimburi de păreri cu privire la posibilităţile şi modalităţile de intensificare a cooperării româno-sovietice, atât pe plan bilateral, cât şi pe arena mondială. Ele au adus de fiecare dată noi şi hotărâtoare contribuţii la dezvoltarea amplă a raporturilor româno-sovietice. Declaraţia comună cu privire la dezvoltarea în continuare a prieteniei şi colaborării dintre P.C.R. Şi P.C.U.S., dintre R.S. România şi U.R.S.S. pe care tovarăşii Nicolae Ceauşescu şi Leonid Nici Brejnev au semnat-o la Bucureşti, la 24 nov. 1976, dă o perspectivă largă şi deschide orizonturi noi relaţiilor dintre cele două ţări, popoare şi partide, subliniind totodată că în problemele fundamentale ale vieţii internaţionale cele două partide şi state desfăşoară o conlucrare tot mai activă, aducându-şi contribuţia la soluţionarea marilor probleme contemporane, la cauza şocialismului şi păcii.

UNIUNEA SINDICALĂ PANAFRICANĂ (U.S.P.A.), creată în 1961, la Conferinţa de la Casablanca, unde îşi are sediul. U.S.P.A. «grupează organizaţii sindicale naţionale din ţările africane, cu un efectiv de peste 5 milioane de

membri, în programul cărora sunt cuprinse nu numai acţiuni cu specific profesional, ci şi revendicări politice îndreptate împotriva colonialismului, neocolonialismului, pentru apărarea suveranităţii, independenţei naţionale şi progresului social. Multe din centralele sindicale afiliate la U.S.P.A. sunt legate, în acelaşi timp, şi de marile organizaţii sindicale internaţionale, F.S.M. (v.), C.I.S.L. (v.) şi C.M.M. <v.).

UNIUNEA TÂRGURILOR INTERNAŢIONALE (U.T.I.), creată în 1925, reuneşte, în conformitate cu statutul său, târgurile internaţionale generale şi cele specializate. Membri ai U.T.L. sunt 196 târguri şi saloane internaţionale din 84 oraşe (1976). Are ca scop strângerea legăturilor dintre târgurile respective şi favorizarea unei cooperări eficiente între acestea; coordonarea calendarului târgurilor internaţionale; studierea problemelor de interes comun, prezentând soluţii adecvate; furnizarea documentaţiei necesare. Are sediul la Paris.

UNIUNE VAMALĂ, formă de integrare comercială între două sau mai multe state, care convin asupra stabilirii unui teritoriu vamal unic prin desfiinţarea barierelor vamale dintre ele; unificării legislaţiei vamale şi a tarifelor vamale (v.); introducerii unui tarif extern comun faţă de terţe ţări. U.v. urmăreşte intensificarea schimburilor comerciale reciproce cu produse industriale şi agricole pentru care creează o piaţă comună lărgită. Pentru ţările în curs de

dezvoltare, crearea u.v. constituie o cale de accelerare a progresului economic şi social. Adoptarea unei politici vamale discriminatorii faţă de ţările din afara u.v. constituie o frână în calea liberalizării comerţului mondial şi a instaurării unei noi ordini economice internaţionale, bazată pereiat îi de egalitate şi echitate între state.

UNIUNEA VAMALĂ DINTRE MOLDOVA ŞI ŢARA ROMÂNEASCĂ (1847), a fost pusă în practică începând cu 1 ian. 1848, conform Convenţiei vamale dintre Moldova şi Muntenia din 1847 care prevedea desfiinţarea vămilor dintre cele două ţări române şi crearea unui regim vamal unic. Eveniment de mare însemnătate în istoria patriei, unificarea vamală este un rezultat al procesului de creare a pieţei naţionale unice ca parte componentă a procesului de formare a statului naţional român.

UNIUNEA VAMALĂ ŞI ECONOMICĂ A AFRICII CENTRALE (U.D.E.A.C.), grupare integraţionistă creată în dec. 1964 prin semnarea Tratatului de la Brazaville (intrat în vigoare la 1 ian. 1966) de către Camerun, Africa Centrală, Congo şi Gabon (Ciadul, semnatară a Tratatului, s-a retras ulterior). U.D.E.A.C. şi-a propus realizarea uniunii vamale şi economice prin: eliminarea barierelor tarifare şi netarifare între statele membre şi adoptarea unui tarif vamal extern comun; armonizarea planurilor de dezvoltare, a sistemului fiscal şi a codurilor naţionale de investiţii; unificarea politicilor adoptate în

domeniul transporturilor şi al dezvoltării industriale. Scopul U.D.E.A.G. s-a concretizat, până în prezent, în special în crearea elementelor de uniune vamală, prin instituirea oficiilor vamale comune, aplicarea de taxe vamale unice în relaţiile cu terţii, eliminarea oricăror bariere tarifare şi netarifare în schimburile intracomunitare, precum şi prin aplicarea generalizată a „taxelor unice" pentru produsele finite.

UNIVERSALITATE (în dreptul internaţional), caracterul acelor reguli care se aplică fără nicio discriminare şi în mod egal tuturor statelor, prin opoziţie cu regulile speciale, aplicabile numai anumitor state, datorită particularităţii condiţiilor lor geografice şi istorice (de ex. Între state din aceeaşi regiune). U. este şi caracterul unei organizaţii care cuprinde toate statele. În acest sens O.N.U. are vocaţie de u* (v. *universalitatea O.N.U.)* U. poate fi definită şi ca o tendinţă a unor forme de cooperare internaţională multilaterală, constând în caracterul deschis al acestora pentru toate statele lumii. U. este expresia participării tot mai largi a tuturor statelor la viaţa internaţională, la rezolvarea problemelor mondiale, a democratizării relaţiilor internaţionale. Problema u. se pune în mod deosebit pentru organizaţiile internaţionale şi pentru tratatele multilaterale generale. Astfel, organizaţiile internaţionale create pentru rezolvarea unor probleme care interesează toate statele lumii, cum sunt O.N.U., instituţiile specializate ale Naţiunilor Unite, ar

trebui să fie deschise tuturor statelor lumii. Dacă anumite interese politice au împiedicat în unele perioade realizarea deplină au* unor organizaţii şi organisme internaţionale, u. a fost impusă prin voinţa marii majorităţi a statelor lumii. Tratatele multilaterale, destinate să reglementeze probleme de interes general pentru toate statele lumii, trebuie să fie deschise tuturor acestor state, pentru a se asigura crearea unor norme valabile pentru toate statele, cooperarea între toate statele. În acest sens, Conferinţa de la Viena, din 1968 – 1969, pentru codificarea dreptului tratatelor a adoptat Declaraţia asupra participării universale la Convenţia de la Viena asupra dreptului tratatelor, în care statele participante au exprimat convingerea că tratatele multilaterale privind codificarea şi dezvoltarea progresivă a dreptului internaţional sau al căror obiect şi scop interesează comunitatea internaţională în ansamblul său, trebuie să fie deschise participării universale. *UNIVERSALITATEA O.N.U.*, noţiune care defineşte caracterul Organizaţiei Naţiunilor Unite de a fi deschisă, fără nicio condiţie, participării tuturor statelor, fără excepţie, la activităţile sale ca membri cu drepturi depline ai organizaţiei. Ideea *u. O.N.U.* În sensul admis astăzi este absentă din Cartă. Mai mult chiar, admiterea în organizaţie este condiţionată de o apreciere subiectivă („pot deveni membri ai Naţiunilor Unite toate celelalte state paşnice care acceptă obligaţiile prezentei Carte şi, după

aprecierea organizaţiei, sunt capabile şi dispuse să le îndeplinească" – art. 4) şi supusă controlului celor 5 membri permanenţi ai Consiliului de Securitate (în virtutea art. 5,18 şi 27, dreptul de veto operează în legătură cu admiterea de noi membri). România a cunoscut ea însăşi efectele discriminatorii ale acestor prevederi, care au făcut ca, datorită veto-ului arbitrar opus în mod repetat de marile puteri occidentale ostile căii noi de dezvoltare pe care păşise poporul român după 1944, ea să intre în organizaţie abia la 14 dec. 1955. Vocaţia de *u.* era însă inerentă scopurilor şi funcţiunilor atribuite organizaţiei prin Cartă, care prin natura lor privesc şi interesează toate statele. Datorită schimbărilor profunde care au avut loc în relaţiile internaţionale după 1945, a prăbuşirii sistemului colonial, afirmării tot mai pronunţate a principiilor noi ale raporturilor dintre state, procesul realizării îi. *O.N.U.* a avansat treptat, în organizaţie fiind admise, pe măsura constituirii lor, noile state independente ce s-au eliberat de sub colonialism, fostele „state inamice" împotriva cărora au fost înscrise o seamă de prevederi în Cartă, precum şi alte state care au solicitat primirea, astfel încât organizaţia număra 150 de membri, la sfârşitul anului 1978, faţă de 51 de semnatari ai Cartei. România s-a manifestat ca un susţinător activ al înfăptuirii depline au. *O.N.U.,* susţinând crearea condiţiilor propice pentru participarea activă, directă, bazată pe deplina egalitate în drepturi a tuturor statelor la

dezbaterea şi adoptarea hotărârilor, la soluţionarea problemelor internaţionale, ca o premisă necesară pentru împlinirea scopurilor organizaţiei. În concepţia românească, *u. O.N.U.* are nu numai un aspect cantitativ, vizând cuprinderea în organizaţie a tuturor statelor, ci şi un aspect calitativ, având în vedere aducerea în faţa organizaţiei **a** problemelor internaţionale, examinarea lor şi găsirea de soluţii cu participarea tuturor statelor, astfel încât O.N.U. să devină cu adevărat un for al întregii omeniri.

UNIVERSITATEA O.N.U. (UNIVERSITATEA NAŢIUNILOR UNITE), a început să funcţioneze, în mod oficial, din sept. 1975, sub egida O.N.U. Şi a U.N.E.S.C.O. pe baza unei rezoluţii a Adunării Generale a O.N.U., care a aprobat Carta Universităţii în 1973. Rolul U.O.N.U. este de: a) a stabili programe de cercetare, pregătire şi difuzare a cunoştinţelor pentru soluţionarea problemelor globale cu care este confruntată omenirea; b) a promova, facilita şi sprijini cercetarea şi formarea de cadre la scară regională; c) a difuza rezultatul cercetărilor; d) a stabili şi menţine în funcţiune o structură administrativă capabilă să realizeze aceste sarcini. U.O.N.U. este concepută ca o entitate independentă în cadrul sistemului O.N.U., formată dintr-o reţea mondială de instituţii de cercetare şi formare a cadrelor. Această reţea cuprinde „instituţii încorporate” – aflate sub conducerea şi administraţia directă a U.O.N.U. Şi „instituţii

asociate” – angajate în activităţi specifice prin contracte cu U.O.N.U. (care formează baza structurală a U.O.N.U.). Activitatea U.O.N.U. este condusă de un Consiliu format din 24 de personalităţi din diferite ţări, aleşi pe o durată de şase ani (România este reprezentată în Consiliu). Sediul central este la Tokio, unde funcţionează şi administraţia U.O.N.U. condusă de un rector şi mai mulţi prorectori. Fondurile sunt procurate din diverse surse principale: venituri ale fundaţiei universităţii, constituite prin contribuţii voluntare din partea guvernelor, planificate la 500 milioane dolari fi contribuţii din partea unor organizaţii şi persoane particulare.

U.N.R.R.A., v. ADMINISTRAŢIA O.N.U. PENTRU AJUTORARE ŞI RECONSTRUCŢIE

U.N.R.W.A., v. AGENŢIA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU AJUTOR ŞI RECONSTRUCŢIE.

U.P.A., v. UNIUNEA PARLAMENTELOR AFRICANE.

U.P.I., v. UNITED PRESS INTERNAŢIONAL.

U.P.U., VUNIUNEA POŞTALĂ UNIVERSALĂ.

URUGUAY (denumirea oficială: *República Oriental del Uruguay = Republica Orientală a Uruguay ului)* stat situat în SV Americii de Sud, cu ieşire la Oc. Atlantic (estuarul Rio de La Plata), învecinat cu Brazilia şi Argentina. Suprafaţa: 177.508 kmp. Populaţia (1976): 3.090.000 loc. Capitala: *Montevideo,* 1.229.748 loc. (1975, cu suburbiile). Limba oficială: spaniola. Moneda: 1 Peso = 100 Centésimos. *Istoric.* Teritoriul U. este

locuit din timpuri străvechi de triburi de amerindieni (charruas, chanas, yaros). Estuarul Rio de La Plata este descoperit de spanioli la 1516 şi transformat în colonie a Spaniei. În 1726 este întemeiat oraşul Montevideo, iar teritoriul U. intră în 1776, sub numele de „Banda Oriental", în componenţa viceregatului Rio de La Plata. În timpul Războiului pentru independenţa coloniilor spaniole din America, U. Îşi proclamă independenţa (1811), dar curând este inclus (1821) în componenţa Braziliei, devenind obiect de rivalitate între Brazilia şi Argentina, în timpul războiului dintre aceste două state, U. Îşi proclamă independenţa (25 aug. 1825). În perioada 1865 – 1870 U. participă alături de Argentina şi Brazilia la războiul împotriva Paraguayului. În febr. 1945 U. declară război Germaniei şi Japoniei. Constituţia din 1951 instituie sistemul colegial de guvernământ, dar în 1966 se revine la sistemul prezidenţial. *Organizarea de stat:* republică prezidenţială. U. Întreţine relaţii diplomatice cu 71 de state (1976) şi este membru în 69 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Primele contacte oficiale româno-uruguayene sunt ocazionate de scrisorile schimbate în 1880 între şefii celor două state cu prilejul notificării de către România a proclamării independenţei sale de stat. La 24 nov. 1911 guvernul Uruguayan acreditează un agent comercial în România, cu reşedinţa la Fiume (azi Rijeka – Iugoslavia), iar la 24 febr. 1913

U. Înfiinţează un consulat onorific la Bucureşti, care funcţionează până la 20 mai 1915 dar este redeschis la 10 apr. 1929. Interesele României în U. sunt reprezentate de legaţia Franţei la Montevideo în perioada 2 ian. 1927 – 1935. La 24 iul. 1935 între cele două ţări se stabilesc relaţii diplomatice la nivel de legaţie (data acordării agrementului pentru reprezentantul român la Montevideo). La 28 iun, 1937, Îl a deschis un viceconsulat onorific la Timişoara. După cel de-al doilea război mondial, relaţiile diplomatice sunt ridicate, la 10 dec. 1964, la nivel de ambasadă. Între cele două ţări s-au statornicit relaţii prieteneşti şi de colaborare, reglementate prin Acordul comercial pe termen lung (1 oct. 1968), Acordul de colaborare culturală (28 aug. 1969), Convenţia sanitar-veterinară (5 apr. 1974). România şi U. realizează de asemenea o bună conlucrare în organizaţiile internaţionale.

U.S.P.A., v. UNIUNEA SINDICALĂ PAN AFRICANĂ.

UTI POSSIDETIS, expresie latină cu sensul „aşa cum posedaţi” (aşa să continuaţi să posedaţi). Împrumutată din dreptul civil roman, formula este utilizata în dreptul internaţional pentru a desemna o situaţie de fapt, prezentă sau trecută, care poate genera consecinţe juridice. De pildă, părţile beligerante, încetând ostilităţiie, se găsesc într-o stare de fapt – **u.p.** – care poate fi luată drept temei pentru o reglementare juridică ulterioară. În 1810 principiul **u.p.** a fost folosit de către fostele

colonii spaniole din America Latină, când, declarându-se independente, au stabilit de comun acord ca limitele administrative, pe care le-au avut în fapt – **u.p.** – pe când erau simple circumscripţii în cadrul regatului spaniol, să fie graniţele lor de stat. Aplicând acest principiu, noile state independente au fost considerate ca suverane în hotarele fostelor colonii spaniole cărora li s-au substituit.

U.T.I., **V.** UNIUNEA TÂRGURILOR INTERNAŢIONALE.

UZUCAPIUNE 1. Termen împrumutat din dreptul civil care desemnează dobândirea dreptului de proprietate asupra unui bun imobil ca urmare a deţinerii sale un timp mai îndelungat.

2. (în dreptul internaţional) Dobândire a suveranităţii asupra unui teritoriu prin exercitarea continuă şi paşnică a autorităţii de stat asupra acelui teritoriu. D.I.C. nu recunoaşte u. ca mod de dobândire a suveranităţii asupra unui teritoriu.

UZURPARE, acţiunea prin care o conjuraţie internă sau o putere străină acaparează în mod ilegal conducerea, anumite drepturi, calităţi sau teritorii aparţinând unui alt stat.

VALIDITATE (în dreptul internaţional), îndeplinirea condiţiilor de formă sau de fond cerute de un tratat internaţional sau de un alt act internaţional pentru a produce efecte juridice»

VALOARE PREZENTĂ, noţiune utilizată frecvent în calculele financiare, de ex. În cele privind creditele şi împrumuturile internaţionale.

V.p. stă la baza metodelor de calculare a elementului de donaţie, în asistenţa pentru dezvoltare. Calculul v. pe porneşte de la faptul că o sumă de bani disponibilă în viitor are, în prezent, o valoare mai scăzută cu dobânda (sau beneficiul) pe care suma respectivă ar aduce-o în perioada în care nu este disponibilă.

VALUTĂ 1. Unitate monetară a unui stat, cu precizarea metalului în care este definită. 2. Instrument de schimb internaţional. În acest sens, prin **v.** se înţeleg mijloacele de plată exprimate în moneda unui alt stat, precum monede, bancnote, cambii, cecuri etc. 3, *Valută convertibilă (valută forte),* conferea dreptul, în regimul clasic al etalonului aur, de a preschimba biletele de bancă în aur, la paritatea legală a monedei respective. În prezent, noţiunea de convertibilitate are un înţeles mult mai restrâns. Ea se practică numai pentru efectuarea plaţilor în favoarea deţinătorilor străini de monedă naţională declarată convertibilă şi numai dacă acestea au ca obiect, în principal, operaţii de comerţ exterior, convertirea constând în posibilitatea de a preschimba mijloacele de plată străine în monedă declarată convertibilă. *V. e.* folosite în decontările internaţionale, sunt constituite, în mod obişnuit, din disponibilităţi în cont la o bancă străină. 4» *Valută efectivă* (bancnote şi monede metalice străine), folosită într-o proporţie neînsemnată în decontările comerciale internaţionale, este utilizată pentru cheltuieli de călătorie. Principalele monede

convertibile sunt: dolarul S.U.A., marca vest-germană, lira sterlină, francul francez, francul elveţian. 5. ***Valuta neconvertibilă***, nu poate fi folosită decât pentru plăţi interne (în limitele teritoriale ale statului emitent). Cele mai multe state au ***v. n.*** **6.** ***Valuta transferabilă***, conferă titularului unui cont dreptul de a cere ca soldul său creditor, existent într-o anumită ***v.t.*** să fie virat (fără a-l converti) în contul unui beneficiar dintr-un alt stat, dacă şi acesta are deschis un cont la o bancă din acelaşi stat a cărui monedă a devenit transferabilă. În relaţiile de plăţi dintre ţările socialiste membre ale C.A.E.R. (v.) a fost creată, pe baza Convenţiei din 1963, rubla transferabilă, ca instrument de decontare multilaterală (v.) şi de creditare* prin intermediul B.I.C.E. (v.). 7. ***Valută de rezervă***, valute ale principalelor ţări capitaliste dezvoltate care intră, alături de aur şi D.S.T. (v.), în componenţa rezervelor oficiale de aur şi devize ale diferitelor ţări. Condiţiile principale pe care trebuie să le îndeplinească o ***v, de r.*** sunt următoarele: valoarea sa să fie cât mai stabilă; să fie convertibilă; să poată fi schimbată uşor pe pieţele valutare; ţara emitentă să deţină o pondere importantă în schimburile economice internaţionale, în condiţiile crizei valutare occidentale şi generalizării cursurilor de schimb flotante, primele două condiţii numai sunt îndeplinite decât în mică măsură, în întreaga perioadă postbelică, dolarul şi lira sterlină au fost

principalele ***v. de*** r. y în ultimii ani un rol în creştere ca ***v. de*** r. Îl au marca vest-germană şi francul elveţian. ***V. de r.*** sunt numite, uneori, şi ***valute internaţionale***, deoarece ele sunt utilizate ca mijloace internaţionale de plată.

VAMĂ **1.** Organ de control al statului pentru respectarea reglementărilor referitoare la intrarea sau ieşirea din ţară a mărfurilor, mijloacelor de transport şi oricăror altor bunuri. Are următoarele atribuţii: verifică mărfurile care trec frontiera de stat şi documentele însoţitoare; reţine mărfurile prohibite la import sau la export; stabileşte şi percepe taxele vamale; împiedică trecerea frauduloasă peste frontieră a unor mărfuri sustrase controlului vamal (de contrabandă). De regulă, este amplasată la punctele de intrare în ţară a căilor de transport feroviar şi rutier (punctele de frontieră terestre), aerian (aeroporturi), maritim şi fluvial (porturi) sau în principalele localităţi care constituie puncte de destinaţie/expediere pentru mărfurile importate şi respectiv exportate. 2. Taxă plătită la intrarea sau ieşirea unei mărfi dintr-o ţară, în conformitate cu prevederile tarifului vamal O. 3, Local în care sunt instalate serviciile de control vamal.

VARIANTA BALCANICĂ, plan sti-alegic militaro-politico-diplomatic, al Marii Britanii în anii celui de-al doilea război mondial. Cunoscut în istoriografia contemporană şi sub denumirea de Varianta Churchill, după numele iniţiatorului ei, prim-ministrul englez (mai 1940 – lui. 1945) **V. b.**

urmărea, iniţial, înlocuirea deschiderii celui de-al doilea front în vestul continentului, hotărâtă de conducătorii principalelor puteri ale coaliţiei antihitleriste (v.), printr-o pătrundere a trupelor anglo-americane în Pen. Balcanică. Ea a constituit o temă majoră a corespondenţei diplomatice şi a discuţiilor directe dintre W. Churchill şi F.D. Roosevelt, W. Churchill şi I.V. Stalin în primii ani ai războiului. Prin promovarea strategiei balcanice a fost întârziată deschiderea celui de-al doilea front. Conferinţa de la Teheran (28 nov. – 1 dec. 1943) (v.) a respins definitiv ideea **V.b**. Şi a hotărât deschiderea celui de-al doilea front în NV Franţei. Din acest moment începe o a doua etapă a încercărilor de realizare a V.b., W. Churchill insistând pentru continuarea ofensivei în Italia şi pătrunderea în Balcani prin Adriatica şi M. Egee. El acţionează în vederea întârzierii şi chiar anulării debarcării în **S** Franţei în favoarea **V.b.** Planurile **V.b.** au fost dejucate de lupta de rezistenţă antifascistă a popoarelor din SE Europei, o influenţă importantă în acest sens având-o şi implicaţiile internaţionale ale insurecţiei armate naţionale, antifasciste şi antiimperialiste de la 23 August 1944 din România.

VASALITATE, instituţie specifică dreptului feudal, care exprimă un raport de dependenţă între statul vasal şi cel suzeran (v*). Statul vasal, care îşi păstra autonomia, avea obligaţia să ajute statul suzeran pe plan militar, să-i plătească o

anumită contribuţie bănească şi să-i fie loial. Dependenţa statului vasal faţă de cel suzeran se manifestă atât pe plan intern cât şi pe plan extern. Statul suzeran reprezenta statul vasal în relaţiile internaţionale. Statul vasal nu avea dreptul să încheie tratate internaţionale, să trimită ambasadori la curţile străine.

VATICAN (denumirea oficială: ***Stato della Città del Vaticana = Statul oraşului Vatican***) *y* stat situat în NV Romei (Italia), amplasat pe colina Vatican de pe malul drept al Tibrului, care cuprinde bazilica San Pietro, piaţa San Pietro, palatul Vatican cu anexele şi grădinile sale. Suprafaţa: 0,44 kmp. Populaţia (1975): 704 loc. Capitala: ***Vatican***. Limbi vorbite: latina şi italiana. Moneda: 1 Liră italiană =

100 Centesimi. ***Istoric***. Statul papal ia naştere în sec. 8 când papa obţine în stăpânire fostele posesiuni bizantine din Italia centrală, transformând Roma în centrul politic şi religios al bisericii catolice. În 1870 trupe italiene ocupă Roma şi o proclamă, la 20 sept. 1870, capitala Italiei. Legea din 13 mai 1871 garanta papei suveranitatea şi libera exercitare a autorităţii sale spirituale. Statul V. ia naştere prin Tratatul de la Lateran din 11 febr. 1929 O., prin care statul italian recunoaşte V. proprietatea exclusivă şi jurisdicţia suverană asupra teritoriului actual. **V.** Întreţine relaţii diplomatice cu 82 de state (1975) şi este membru în 14 organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii*** *cu* ***România.***

Relaţiile dintre ţările române şi V «datează din vremuri îndepărtate. Primele contacte oficiale dintre România şi Ve sunt prilejuite de notificarea ridicării României la rangul de regat, act salutat de Papa prin scrisoarea sa din 18 apr. 1881 adresată regelui României. Stabilirea de relaţii diplomatice are loc la 1 iun. 1920, la nivel de legaţie (data numirii reprezentantului român la V»). La 4 febr. 1939, relaţiile diplomatice sunt ridicate la nivel de ambasadă (data prezentării scrisorilor de acreditare ale ambasadorului român), dar la 12 sept. 1940, ambasada română la V. este transformată din nou în legaţie. La 7 iul. 1950 relaţiile diplomatice au fost întrerupte. La 24 ian. 1968 preşedintele Consiliului de Miniştri al României a fost primit într-o audienţă neoficială la V. La 26 mai 1973 preşedintele Nicolae Ceauşescu a făcut o vizită solemnă la V. În timpul căreia s-au purtat convorbiri ce au prilejuit cunoaşterea preocupărilor şi realizărilor poporului şi statului român pentru pace şi progres social şi în acelaşi timp a contribuţiei V «la cauza păcii.

ALEXANDRA (denumirea oficială: ***Republica de Venezuela = Republica Venezuela*)**, stat situat în NV Americii de Sud, cu largă ieşire la Oc. Atlantic, învecinat cu Guyana, Brazilia şi Columbia. Suprafaţa: 916.500 kmp.

Populaţia (1976): 12.360.000 loc. Capitala: ***Caracas***, 2.200.000 loc. (1975, cu aria metropolitană). Limba oficială: spaniola. Moneda:

1 Bolívar = 100 Céntimos. ***Istoric***. Teritoriul V., locuit în epoca precolumbiană de triburi amerindiene (arawak, guajiro, caribi, cuisca), este descoperit la 5 aug, 1498 de Columb şi explorat de Alonso de Hojeda care îl denumeşte „Mica Veneţie”. După cucerirea de către spanioli, V «aparţine viceregatelor Perú (1546) şi Noua Grenadă (din 1739). În 1773 ia fiinţă Căpitănia Generală Ve în 1810 V. devine unul dintre principalele nuclee ale Războiului pentru independenţa coloniilor spaniole din America (1810 – 1826). În cursul acestui război, la 5 iul. 1811 **V.** se proclamă independentă, iar la 17 dec. 1819 se proclamă Republica Federativă Marea Columbie, care cuprindea

V., Noua Grenadă şi (din 1822) Ecuadorul. În urma destrămării Federaţiei (1830), V. devine republică de sine – stătătoare. În perioada 1909 – 1935, în ţară este instaurat un regim dictatorial. În 1917 – 1918 începe exploatarea intensivă a zăcămintelor petroliere care transformă V* într-un mare exportator mondial de ţiţei. În cel de-al doilea război mondial Y. a participat de partea coaliţiei antihitleriste. După război

V. desfăşoară o politică de apărare a intereselor economiei naţionale (naţionalizarea minelor de fier, a industriei petroliere a ţării etc.). *Organizarea de stał:* republică prezidenţială, stat federal. V* întreţine relaţii diplomatice cu 82 de state (1976) şi este membră a 76 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu*

România. Primele mărturii ale relaţiilor oficiale româno-venezuelene sunt legate de scrisorile schimbate în 1880 (28 apr. Şi 17 sept.) între şefii celor două state cu prilejul notificării de către România a proclamării independenţei de stat. Prima hotărâre a guvernelor celor două ţări de a înfiinţa reprezentanţe consulare onorifice datează din 12 apr. 1902. Reluate mai târziu, încercările se soldează cu numirea la Bucureşti a unui consul onorific venezuelean (30 nov. 1922), dar consulatul încetează să funcţioneze la 16 ian. 1925. Primul consulat român în VM la Caracas, a fost înfiinţat la 20 mart. 1925. V. acreditează în România trimişi speciali la 1 oct. 1924 şi 7 mai

1931. La 30 dec. 1935 s-au stabilit relaţii diplomatice între cele două ţări, la nivel de legaţie (data acordării Agrementului pentru reprezentantul român la Caracas). Întrerupte la 21 dec. 1941, datorită războiului, relaţiile diplomatice dintre România şi Y. sunt restabilite la 29 ian. 1967, la nivel de ambasadă. Ambasada română de la Caracas este deschisă la 26 mai 1967. Între cele două ţări s-au statornicit relaţii prieteneşti şi de colaborare la a cărei dezvoltare o contribuţie importantă au adus-o vizitele de delegaţii guvernamentale române în V* şi economice venezuelene în România (lui. 1968). La începutul anului 1968, la Caracas a fost semnat primul acord între cele două ţări: Acord pe termen lung privind cooperarea economică şi ştiinţifică în domeniul industriei petroliere, în sept. 1968 vizita

în V. a vicepreşedintelui Consiliului de Miniştri român s-a soldat cu semnarea la Caracas a unui Acord de dezvoltare a relaţiilor economice şi a unui Acord privind crearea Comisiei guvernamentale mixte româno-venezuelene. Vizita ministrului de externe al României (20 – 25 oct. 1968) s-a soldat cu semnarea la 24 oct. 1968 a unui Acord de colaborare culturală şi ştiinţifică, în dezvoltarea continuu ascendentă a relaţiilor bilaterale un rol hotărâtor a avut vizita în V «a preşedintelui Nicolae Ceauşescu (5 – 10 sept. 1973), în timpul căreia s-a semnat Declaraţia comună a celor doi preşedinţi, care a dat o temelie trainică relaţiilor româno-venezuelene, deschizându-le largi perspective de conlucrare atât pe plan bilateral cât şi în viaţa internaţională. Cu aceeaşi ocazie au fost încheiate alte importante documente bilaterale: Acordul de cooperare economică şi industrială pe termen lung, Acordul cadru de colaborare ştiinţifică şi tehnică şi Acordul complementar de cooperare tehnică în domeniul agricol şi agroindustrial, care au adus contribuţii esenţiale la intensificarea şi diversificarea raporturilor dintre România şi V. Dialogul la nivel înalt a fost continuat cu prilejul unei scurte vizite a preşedintelui Nicolae Ceauşescu la Caracas (7 iun. 1975), convorbirile cu preşedintele V., Carlos Andrés Pérez Rodriguez, soldându-se cu noi înţelegeri privind continua lărgire şi diversificare a legăturilor dintre România şi V* Cadrul juridic al relaţiilor bilaterale

a fost completat de Acordul în domeniul turismului (18 nov. 1976).

VICECONSUL, persoană care îndeplineşte funcţii consulare (ve), având grad inferior consulului. De obicei, v. este ajutor al unui consul sau al unui consul general. Un oficiu consular condus în permanenţă de un **v.** poartă denumirea de viceconsulat. În acest caz, **v,** îndeplineşte toate atribuţiile recunoscute consulilor şi posedă patenta consulară **(v.)** şi exequatur **(v.)** *

VICIU DE CONSIMŢĂMÂNT, cauză ce duce la alterarea voinţei (consimţământului) unui stat atunci când încheie un tratat internaţional. Existenţa unui **v. de e**. Împiedică statul respectiv să-şi exprime în mod liber voinţa sa cu ocazia încheierii tratatului. Consimţământul statului la încheierea unui tratat poate fi alterat prin eroare, doi sau violenţă. Eroarea constituie un **y. de e.,** dacă ea priveşte un element care a determinat statul respectiv să-şi dea consimţământul la încheierea tratatului (art. 48 pet. 1 din Convenţia de la Viena asupra dreptului tratatelor din 1969). În cazul d olului, voinţa este viciată prin aceea că statul respectiv a fost determinat să încheie un tratat ca urmare a conduitei frauduloase a altui stat. Violenţa presupune constrângerea exercitată asupra unui stat spre a-l obliga să-şi dea consimţământul la încheierea unui tratat. Convenţia de la Viena din 1969 include în categoria **v, de e**. Şi următoarele două situaţii: când consimţământul unui stat de a fi legat printr-

un tratat a fost dat cu violarea vădită a unei dispoziţii din dreptul său intern privitoare la competenţa de a încheia tratate; dacă exprimarea consimţământului unui stat de a fi legat de un tratat a fost obţinută pe calea coruperii reprezentantului său. Existenţa unui **v. de ce** constituie **o** cauză de nulitate a tratatului internaţional.

VICTIME DE RĂZBOI, persoane care au avut de suferit direct de pe urma conflictelor armate. În baza convenţiilor internaţionale în vigoare, sunt consideraţi victime de război: prizonierii de război (v.), bolnavii şi raniţă din forţele armate în campanie, răniţii, bolnavii şi naufragiaţii din forţele navale şi populaţia civilă de pe teritoriile ocupate de inamic. Neparticipând direct la ostilităţi, v. **de r*** au dreptul la protecţie din partea inamicului în puterea căruia se afla, statutul lor fiind reglementat prin cele patru convenţii de la Geneva din 12 aug. 1949 cu privire la **v. de r.** (Convenţia pentru îmbunătăţirea sorţii răniţilor şi bolnavilor din forţele armate în campanie; Convenţia pentru îmbunătăţirea se artei răniţilor, bolnavilor şi naufragiaţilor din forţele armate pe mare; Convenţia cu privire la tratamentul prizonierilor de război şi Convenţia cu privire la protecţia persoanelor civile în caz de război), precum şi prin Protocolul adiţional I la cele patru convenţii, din 10 iul. 1977. România a ratificat, cu unele rezerve, aceste convenţii la 21 mai 1954.

VID, TEORIA ~, teorie lansată în unele ţări capitaliste după cel de-al doilea război mondial pentru a justifica încercările de infiltrare prin orice mijloace a influenţei unor state puternice în anumite regiuni ale lumii, de obicei în acele ţări în care, în cursul procesului de decolonizare, şi-au obţinut independenţa. Această teorie se opune dreptului de suveranitate deplină a statelor şi urmăreşte explicarea acţiunilor şi presiunilor unor state imperialiste asupra unor ţări, foste dependenţe sau foste colonii, în scopul aservirii lor politice şi economico. Din dorinţa unor state de a-şi lărgi influenţa în alte regiuni ale lumii se nasc interese contradictorii, pe de o parte între popoarele eliberate şi state care doresc să-şi impună influenţa asupra acestora şi, pe de altă parte, între statele care doresc să-şi instituie propria lor influenţă în teritorii şi regiuni eliberate (v, *sferă de interese de influenţă*).

VIETNAM, REPUBLICA SOCIALISTĂ

a/ (denumirea oficială: *Công Hoa Xănoi, Chu Nghia Viêt-Nam – Republica Socialistă Vietnam*), stat în Asia de Sud-Est, cu ieşire la M. Chinei de Est, învecinat cu China, Laos, Kampuchia Democrată. Suprafaţa: 329.566 kmp. Populaţia (1976): 46.520.000 loc. Capitala: *Hanoi*, 1.443.500 loc. (1976). Limba oficială: vietnameza. Moneda: 1 Dông = 100 Xu. *Istoric.* Pe teritoriul V», locuit din timpuri străvechi de triburi viêt, originare din China centrală, se constituie în sec. 3 î.e.n. statul sclavagist Au Lac, care ulterior

intră în componenţa vechiului stat vietnamez Namviêt – ţara sudului (sec. 3 – 2 î.e.n.). În sec. 2 î.e.n. – 1 e.n. statul Namviêt este cucerit de chinezi. După o scurtă perioadă de independenţă (sec. 6), acesta reintră în componenţa Imperiului chinez (sec. 7 – 10). În 939 întregul V. se eliberează de sub dominaţia străină, restabilindu-se astfel independenţa ţării, care în 968 îşi ia denumirea de Daiko Viêt. În prima jumătate a sec. 11 are loc centralizarea statului feudal vietnamez (din 1069 poartă denumirea de Dai Viêt). În 1288 statul vietnamez respinge invazia mongolă, precum şi încercările feudalilor chinezi de a supune din nou ţara. În sec. 16 îşi fac apariţia primii europeni, negustori şi misionari portughezi, olandezi, francezi şi englezi. Sec. 16 – 18 din istoria V* se caracterizează prin fărâmiţare feudală, pentru ca la începutul sec. 19 să fie instaurată monarhia absolută. Cucerit de trupele franceze (1858 – 1884), V. este împărţit în trei sectoare: colonia Cochinchina (în S) şi protectoratele Annám (în centru) şi Tonkin (în N), care împreună cu Laosul şi Kampuchia formează, în 1887, posesiunea colonială Uniunea Indochineză. Împotriva dominaţiei coloniale poporul vietnamez se ridică în numeroase rânduri. În 1930 ia fiinţă Partidul Comunist din Indochina (existent sub această denumire până în 1951). În cursul celui de-al doilea război mondial V. este ocupat de trupe japoneze (1940 – 1945). În aceste condiţii este creată (1941), din iniţiativa şi sub

conducerea Partidului Comunist din Indochina, Liga de luptă pentru independenţa ţării – Viêt Minh – care în frunte cu Ho şi Miri conduce lupta pentru eliberare naţională. Armata de eliberare naţională (creată în 1945) eliberează o foarte însemnată din teritoriul V* n aug. 1945, în principalele oraşe se declanşează insurecţia armată, care instaurează puterea populară la Hanoi (19 aug. 1945). La 2 sept. 1945 este proclamată Republica Democrată Ve* al cărei prim-ministru şi apoi preşedinte a devenit Ho şi Min. Sub pretextul alungării trupelor japoneze, trupe engleze, gomindaniste şi franceze debarcă în V. (1945). La 6 mart. 1946 Franţa recunoaşte independenţa R.D. Vietnam, însă ostilităţile împotriva forţelor patriotice din V. sunt reluate. La 1 iul. 1949, în partea de S a ţării, autorităţile franceze creează un stat cu capitala la Saigon, în frunte cu împăratul Baodai, în cadrul Uniunii Franceze. În partea de N, R.D.V. inaugurează importante reforme sociale şi economice în industrie şi agricultură, cu caracter progresist: introducerea dreptului de vot universal, naţionalizarea bogăţiilor minerale, adoptarea legii reformei agrare, lichidarea analfabetismului, dezvoltarea planificată a economiei. La 3 mart. 1961 ia fiinţă Partidul Celor ce Muncesc din V* Înfrângerea armatei franceze la Dien Bien Phu (7 mai 1954) constituie momentul important care a dus la organizarea Conferinţei Internaţionale pentru Indochina de la Geneva (20 – 21 iul. 1954).

Acordurile semnate aici încheie oficial războiul, recunosc suveranitatea, unitatea şi integritatea teritoriala a V. dar îl scindează provizoriu în două părţi delimitate de o linie provizorie de demarcaţie (paralela 17°), urmând ca în 1956 să se organizeze alegeri libere care să ducă la unificarea ţării. Autorităţile sud-vietnameze au respins, însă, în repetate rânduri, propunerile R.D.V, de unificare paşnică a ţarii. Ignorând acordurile de la Geneva, în

V. de Sud se instaurează (1955) un regim de dictatură în frunte cu Ngo Dinh Diem, împotriva căruia ia naştere o puternică mişcare de eliberare naţională, condusă de Frontul Naţional de Eliberare (F.N.E.) creat la 20 dec. 1960. În 1961 s-a creat Armata de Eliberare Naţională (A.E.N.). Deşi în 1965 – 1975 S.U.A. trec la intervenţia militară masivă în sprijinul regimului de la Saigon şi la escaladarea războiului în R.D. Ve (cu participarea unor unităţi militare din Australia, Coreea de Sud Thailanda, Noua Zeelandă şi Filipine), înfrângerile armatelor saigoneze şi intervenţioniste sunt din ce în ce mai mari. În regiunile eliberate de A.E.N., sub conducerea F.N.E. se constituie la 7 aug. 1969 Republica Vede Sud şi Guvernul Revoluţionar Provizoriu, la urmare şi a unei puternice presiuni ale opiniei publice mondiale, care cere încetarea războiului din V ”, S.U.A. acceptă (1968) începerea tratativelor de la Paris pentru rezolvarea politică a problemei vietnameze, încheiate cu Acordurile de

la Paris (27 ian. 1973) şi retragerea trupelor americane din V. de Sud (29 mart.

1973). În 1975 A.E.N. Înlătura regimul dictatorial de la Saigon şi eliberează întregul teritoriu al V. de Sud (30 apr. 1975). La 25 apr, 1976 au avut loc alegerile generale din Nord şi Sud pentru Adunarea Naţională comună. Aceasta, întrunită la 24 iun. 1976 la Hanoi, hotărăşte în unanimi tate proclamarea R.S.V., stat socialist, independent, liber şi unit. Până la adaptarea unei noi legi fundamentale* în întregul V. va rămâne în vigoare Constituţia R.D.V. *Organizarea de stat:* republică, stat socialist. V. Întreţine relaţii diplomatice cu 97 de state (1976) şi este membru în 53 organizaţii internaţionale guvernamentale1 (1976). *Relaţii cu România,* Relaţiile româno-vietnameze datează din perioada imediat următoare celui de-ai doilea război mondial, din anii luptei poporului vietnamez pentru a se elibera de colonialism, când poporul român şi-a exprimat deplina solidaritate cu poporul vietnamez, acordându-i sprijin material, moral, politic şi diplomatic. România a recunoscut R.D.V» imediat după crearea acesteia, la 3 febr. 1950, între cele două ţări fiind stabilite relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Înfiinţarea reciprocă de reprezentanţe diplomatice în cele două ţări a avut loc în 1955. Primele acorduri comerciale, economice s-au semnat în 1956; în 1958 se încheie primul Acord de colaborare economică şi tehnică, iar în 1961 se încheie Acordul de colaborare pe

termen lung şi Acordul comercial de lungă durată. Evenimente remarcabile în întărirea şi dezvoltarea continuă a legăturilor frăţeşti dintre P.C.R. Şi Partidul Celor ce Muncesc din V*, în lărgirea colaborării dintre cele două ţări şi popoare au fost vizita preşedintelui Ho şi Min în România (17 – 21 aug. 1957) şi vizitele delegaţiilor de partid şi guvernamentale române în V. (23 – 27 mart. 1958,5 – 11 mai 1966,8 – 10 sept. 1969). Poporul român şi-a manifestat în permanenţă solidaritatea cu lupta poporului vietnamez, i-a acordat sprijinul său material, România militând cu toată energia pentru curmarea intervenţiei străine, pentru respectarea dreptului poporului vietnamez de a trăi într-o patrie liberă, independentă şi unificată. În acest spirit, România a recunoscut Frontul Naţional de Eliberare a V. de Sud încă de la înfiinţarea acestuia şi începând de la 31 iul. 1968 la Bucureşti s-a deschis o misiune permanentă a acestuia. La 12 iun. 1969, România a stabilit relaţii diplomatice cu Guvernul Revoluţionar al Republicii Vede Sud, la nivel de reprezentanţe, iar la 26 iun. 1969 acestea au fost ridicate la nivel de ambasadă. O contribuţie de cea mai mare însemnătate la întărirea solidarităţii militante şi a relaţiilor de prietenie şi colaborare româno-vietnameze a adus-o vizita tovarăşului Nicolae Ceauşescu în R.D. Ve (15 – 19 iun. 1971). În acelaşi spirit s-a înscris vizita în România a primului ministru al R.D.V. (28 iul. – 1 aug, 1973), precum şi vizitele în România ale delegaţiilor

Guvernului Revoluţionar Provizoriu a Republicii V. de Sud (mai 1969 şi mart. 1971). O serie de instrumente bilaterale de colaborare au fost încheiate în aceşti ani, în spiritul înţelegerilor convenite la nivel înalt, între care Acordurile privind ajutorul economic şi militar acordat R.D.V. de către România (17 mart. 1972 şi 1 aug. 1973), Acordul privind ajutorul acordat R.V. de Sud de către România (27 oct. 1973), Acordul privind ajutorul economic acordat R.D.V. de către România (3 febr. 1975), Acordul privind ajutorul militar acordat R.D.V. «de către România (3 febr. 1975). O comisie mixtă de colaborare economică şi tehnico-ştiinţifică a fost creată în mart. 1972. Un rol de prim ordin pentru dezvoltarea în continuare a relaţiilor prieteneşti dintre cele două ţări, partide şi popoare l-au avut vizita delegaţiei de partid şi guvernamentale vietnameze condusă de tovarăşul Le Duan, prim secretar al C.C. al Partidului Celor ce Muncesc din Vietman, realizată după victoria istorică a poporului vietnamez (ISIS nov. 1975) şi convorbirile purtate cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Rezultatele acestei vizite şi-au găsit o elocventă expresie în Declaraţia comună româno-vietnameză semnată de cei doi conducători de partid şi de stat – document de o remarcabilă – semnificaţie pentru continua amplificare a relaţiilor dintre cele două partide şi state, a cărui adoptare a constituit un nou moment istoric în dezvoltarea raporturilor bilaterale, asigurând ridicarea pe un plan superior a

colaborării reciproce. Hotărârea comună de a intensifica relaţiile – economice, conlucrarea tovărăşească a fost concretizată într-un şir de documente, încheiate cu prilejul vizitei, între care Acordul de cooperare şi credit pentru realizarea unor obiective industriale în R.D.V. Şi Acordul privind schimbul de mărfuri şi plăţile pe termen lung. În spiritul solidarităţii frăţeşti dintre cele două popoare, România a acordat **V.** un credit în condiţii avantajoase pentru realizarea unor obiective industriale şi social-culturale şi a hotărât anularea restituirii unor credite acordate anterior, în acelaşi spirit de prietenie şi solidaritate, de colaborare militantă între ţările, popoarele şi partidele noastre s-a desfăşurat şi vizita oficială în R.S.V. a delegaţiei de partid şi guvernamentale române în frunte cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu (23 – 26 mai 1978), moment istoric în dezvoltarea şi amplificarea raporturilor bilaterale româno-vietnameze.

VIOLAREA PĂCII, expresie folosită de Carta O.N.U. pentru a denumi acţiunile ostile comise de un stat de natură să tulbure în mod grav relaţiile paşnice între state. Principala formă de V «pe o constituie agresiunea (v.). În cazul în care constată existenţa unei asemenea situaţii, Consiliul de Securitate (v.) poate lua unele din măsurile prevăzute în cap. 7 al Cartei pentru a preveni agravarea conflictului, pentru a menţine sau restabili pacea şi securitatea internaţională.

VIOLAREA TRATATELOR, nerespectarea de

către un stat a prevederilor unui tratat la care este parte. Violarea unui angajament asumat printr-un tratat internaţional atrage obligaţia de a repara consecinţele acestui act într-un mod adecvat. Repararea poate consta, după caz, în restabilirea lucrurilor în starea anterioară, plata unei despăgubiri, efectuarea unei prestaţiuni etc. În anumite situaţii, atunci când a fost violată o dispoziţie esenţială a tratatului de către una din părţi, cealaltă parte are dreptul să suspende aplicarea tratatului sau chiar să-l denunţe. Responsabilitatea statului este angajată, în cazul violării unui tratat, indiferent cărui organ al statului îi este imputabilă. Diferendele dintre state ce se pot ivi ca urmare a v.t. trebuie soluţionate prin mijloace paşnice.

VIOLENŢĂ (în dreptul internaţional), viciu de consimţământ ce constă în constrângerea exercitată asupra unui stat, spre a-l obliga să-şi dea acordul la încheierea unui tratat. **V.** constituie o cauză de nulitate a tratatelor. Constrângerea poate fi exercitată fie asupra reprezentantului unui stat, fie asupra statului însuşi. Un exemplu de **v.** asupra reprezentantului unui stat îl constituie constrângerea exercitată prin ameninţări, intimidări şi presiuni asupra preşedintelui Cehoslovaciei şi a ministrului afacerilor externe în 1939, pentru a-i sili să semneze Tratatul de instituire a protectoratului Germaniei hitleriste asupra Boemiei şi Moravici, în ce priveşte constrângerea asupra statelor, Convenţia de la

Viena din 1969 prevede că „este nul orice tratat a cărui încheiere a fost obţinută prin ameninţare sau prin folosirea forţei, cu violarea principiilor de drept internaţional prevăzute în Carta Naţiunilor Unite”. Războiul de agresiune constituind o crimă, este ilicit un tratat de pace impus de statul agresor în favoarea sa. Dimpotrivă, atunci când se impune statului agresor să semneze un tratat de pace, acesta nu poate invoca nulitatea, pe motiv că voinţa sa ar fi fost viciată, dacă tratatul a fost încheiat cu respectarea normelor şi principiilor de drept internaţional. Punându-se capăt agresiunii, printr-un astfel de tratat, statul agresor trebuie să suporte anumite consecinţe ce decurg din actele comise şi pentru care normele de drept internaţional prevăd anumite sancţiuni.

VIRGINE AMERICANE, INSULELE ~

(denumirea oficială: ***Virgin Islands of the United States***), grup de nouă ins, mai mari şi circa 75 insuliţe şi stânci, situat în NV arh. Antilelor Mici din M. Caraibilor, la 64 km E de Puerto Rico. Suprafaţa: 344,5 kmp (din care ins. St. Croix 207 kmp, St. Thomas 83 kmp, St. John 52 kmp). Populaţia (1976): 100.000 loc. Centrul administrativ: ***Charlotte Amalie*** (în ins. St. Thomas) 12.220 loc. (1970). Limba oficială: engleza. Moneda:

1 U.S. Dollar = 100 Cents. Istoricu descoperite şi denumite de Columb în anul 1493, ins. **V.A*** sunt ocupate de Danemarca (St. Thomas 1666 şi 1672, St. John 1684, St. Croix în 1733, după ce

aparţinuseră Olandei, Angliei şi Spaniei), fiind cunoscute sub numele de Indiile Daneze Occidentale. După convorbirile din 1867 şi 1908, ins, sunt cumpărate de S.U.A. de la Danemarca pentru suma de 25 milioane dolari, potrivit Tratatului din 25 ian. 1917, şi trec în administraţia Departamentului Marinei al S.U.A., apoi din 1931 al Departamentului Interior al S.U.A. Cetăţenii primesc o „constituţie" (Organic Act – 1936) şi dreptul de vot universal (1938). Potrivit „Legii organice revizuite" din 22 iul. 1954, amendată în 1968 şi 1972, ins. **V.A.** sunt un „teritoriu neîncorporat" administrat de S.U.A.O.N.U. consideră **V.A.** teritoriu neautonom în sensul cap. 11 al Cartei.

VIRGINE BRITANICE, INSULELE ~

(denumirea oficială: ***British Virgin Islands***), grup de circa 40 ins., din care 11 locuite, în arh. Antilelor Mici din M. Caraibilor, la circa 97 km E de Puerto Rico. Suprafaţa: 153 kmp (din care Tortola 54 kmp, Anegaţia 39 kmp, Virgin Gorda 21 kmp, Jost van Dykes 8 kmp). Populaţia (1973): 12.000 loc. Centrul administrativ: ***Road Town*** (în ins. Tortola), 3.500 loc. (1973). Limba oficială: engleza. ***Istoric***. Ins, sunt descoperite în 1493 de Cristofor Columb. Ins. Tortola devine colonie britanică în 1666, iar în 1762 întregul arhipelag devine colonie a Coroanei. Potrivit Constituţiei intrate în vigoare la **1** apr. 1967, ins. **V.B.** sunt un teritoriu autonom dependent de Coroana britanică. Ins. **V.B.**

proiectează unirea cu Ins. Virgine Americane. O.N.U. consideră V.B. teritoriu neautonom în sensul cap. 11 al Cartei.

VIZĂ CONSULARĂ) autorizaţie a autorităţilor competente ale unui stat pentru intrarea sau ieşirea purtătorului paşaportului în sau din acel stat. Viza se eliberează sub forma unui înscris în paşaport. Art. 25 din Decretul nr. 156 din 24 mart. 1970 privind regimul paşapoartelor prevede obligativitatea vizei pentru trecerea frontierei de stat române, excepţie făcând cetăţenii statelor cu care România a încheiat înţelegeri internaţionale de desfiinţare a vizelor. Viza română se acordă pentru o singură călătorie sau mai multe călătorii, pentru o perioadă determinată. Viza este: diplomatică, de serviciu, simplă sau turistică, în raport cu felul documentului de călătorie şi cu scopul călătoriei. În practica unor state este cunoscută şi viza de curtoazie. După natura sa viza este: de intrare-ieşire, de ieşire şi de tranzit (simplu sau dublu).

VIZITĂ, operaţiune efectuată în timp de război prin care o navă este obligată să oprească pentru a se cerceta caracterul navei şi a încărcăturii sale. Sunt pasibile de v. toate navele de comerţ întâlnite în cale. De regulă **t.** se operează de către un ofiţer de pe o navă de război. Rezistenţa opusă prin forţă executării legitime a dreptului, de oprire, de v. Şi sechestrare antrenează în toate cazurile confiscarea navei. Încărcătura este pasibilă de acelaşi tratament la care este supusă

încărcătura navei inamice, mărfurile aparţinând căpitanului sau proprietarului navei fiind considera te mărfuri inamice. Sunt exceptate de la dreptul de v. navele poştale şi navele neutre sau inamice care navighează în convoi (v.) escortate de nave de război neutre. La cererea navei de război căpitanul convoiului dă în scris toate informaţiile care ar putea fi obţinute prin v. Dacă comandantul navei de război are motive să bănuiască că buna credinţă a comandantului convoiului a fost înşelată, li comunică acestuia bănuielile sale. Comandantul este în drept a proceda la o verificare. V. poate fi efectuată în marea liberă şi în apele teritoriale ale beligerantului. Este interzis a se efectua în apele neutre. V «trebuie făcută în locul unde nava a fost oprită. În practică, după 1914, v. În marea liberă s-a făcut foarte rar, din cauza pericolelor pe care le prezintă submarinele. Navele asupra cărora nu există niciun dubiu că ar fi inamice sunt conduse spre un port, unde se va efectua v. În cazul unor eventuale erori în sensul de a deturna nave neutre, unele state au prevăzut în legislaţiile lor posibilitatea indemnizării acestora pentru prejudiciile cauzate. ~ *diplomatică*, una dintre cele mai importante şi mai des uzitate forme ale contactelor diplomatice. Astfel, la sosirea în statul acreditar, ambasadorul sau trimisul extraordinar face o vizită şefului protocolului de la Ministerul Afacerilor Externe pentru a lua cunoştinţă despre procedura de acreditare folosită în statul respectiv

şi despre practica protocolară în vigoare în acea ţară, în special felul în care se fac vizitele oficiale după înmânarea scrisorilor de acreditare. Şeful misiunii diplomatice face, de asemenea, o vizită ministrului afacerilor externe al statului acreditar; în cursul acestei vizite, el înmânează ministrului afacerilor externe copii de pe scrisorile de acreditare şi textul discursului pe care intenţionează să-l pronunţe cu ocazia prezentării scrisorilor de acreditare. Cu acelaşi prilej, el solicită audienţă la şeful statului pentru a prezenta scrisorile de acreditare. Şeful misiunii diplomatice mai face o vizită decanului corpului diplomatic, cu care ocazie se informează despre practica protocolară a statului acreditar. După prezentarea scrisorilor de acreditare, şeful misiunii diplomatice face vizite şefului guvernului şi membrilor guvernului, autorităţilor locale, şefilor altor misiuni diplomatice de clasă superioară sau mai vechi în acreditare în statul de reşedinţă şi primeşte vizite din partea şefilor de misiuni de clasă inferioară şi a celor care sunt acreditaţi ulterior. Vizite reciproce îşi fac diplomaţii de grade inferioare. Vizitele contribuie la stabilirea unui contact permanent între diplomaţi şi au o mare însemnătate pentru lărgirea cercului lor de relaţii. ~ ***la nivel înalt***, vizite reciproce întreprinse de către şefii statelor sau guvernelor. Fiind efectuate de personalităţi investite cu cele mai înalte funcţii şi răspunderi, se dovedesc deosebit de eficiente în dezvoltarea

contactelor şi relaţiilor dintre state. De regulă, aceste v. se încheie cu declaraţii sau comunicate comune. De asemenea, de regulă, cu ocazia ***la n. Î,*** se încheie convenţii sau acorduri în diverse domenii, expresie a relaţiilor de înţelegere şi colaborare existente între statele respective. România promovează asemenea pornind de la utilitatea pe care ele o dovedesc pentru dezvoltarea, pe plan multilateral, a relaţiilor reciproce cu alte ţări, precum şi pentru soluţionarea unor probleme de interes general. **V «**întreprinse de preşedintele României, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, într-un număr însemnat de state socialiste şi nesocialiste din Europa, Africa, America, Asia precum şi v. primite de preşedintele României din partea unor conducători de state şi guverne, constituie momente cu deosebite semnificaţii pozitive, pentru asigurarea unui climat de apropiere între state şi o mai bună cunoaştere reciprocă, pentru amplificarea raporturilor de cooperare şi colaborare, pe multiple planuri, pentru promovarea unor soluţii în problemele majore ale vieţii contemporane care să slujească cauza păcii şi securităţii generale, pentru întărirea relaţiilor prieteneşti între popoare.

VOLTA SUPERIOARĂ (denumirea **ofi**eială: ***République de Haute-Volta* «*Republica Volta Superioară*)*,*** stat situat în Africa central vestică, în bazinul fluviului Niger, învecinat cu Mali, Niger, Benin, Togo, Ghana şi Coasta de Fildeş. Suprafaţa:

274.200 kmp.

Populaţia (1975): 6.144.000 loc. Capitala: ***Ouagadougou***, 300.000 loc. (1976). Limba oficială: franceza. Moneda:

I Franc C.F.A. = 100 Centimes. ***Istoric***. Triburile mossi, originare din E, se stabilesc în sec. 11 – 13 pe actualul teritoriu al V.S. Şi întemeiază aici regatele Mossi – Ouagadougou, Yatenga şi Dagomba care, în cursul evului mediu, îşi apără cu succes independenţa ameninţată de Imperiile Mali şi Songhai. Teritoriul V.S. devine colonie franceză (1896) şi este inclus în colonia Senegalul Superior – Niger din cadrul Africii Occidentale Franceze (1904 – 1919). Între 1919 – 1932 şi 1947 – 1948 este colonie de sine stătătoare, în cadrul Africii Occidentale Franceze, între 1933 – 1947 teritoriul V.S. fiind împărţit între Coasta de Fildeş, Niger şi Sudanul Francez. Avântul mişcării de eliberare naţională după cel de-al doilea război mondial şi crearea Partidului Uniunea Democratică Voltaică (1947), duc la

Îl dec. 1968 la proclamarea V.S» ca republică autonomă în cadrul Comunităţii Franceze. La 5 aug. 1960 V.S. devine republică independentă. ***Organizarea de stat:*** republică prezidenţială. V.S. Întreţine relaţii diplomatice cu 49 de state (1976) şi este membră în 44 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România***. Între România şi V.S. s-au statornicit relaţii de prietenie şi colaborare, primele schimburi economice fiind reglementate printr-un

acord comercial încheiat în febr. 1961. Schimbul de delegaţii economice (1967,1968) au contribuit la identificarea posibilităţilor de „dezvoltare a schimburilor comerciale şi a cooperării economice între cele două ţări. Relaţiile diplomatice s-au stabilit la 13 apr. 1968, la nivel de ambasadă, în urma înţelegerii intervenite cu prilejul vizitei ministrului de externe voltez în România (5 – 10 apr. 1968). În anii care au urmat, relaţiile bilaterale au evoluat ascendent, fiind încheiat un Acord comercial pe termen lung (1 sept. 1970). Un moment deosebit de important în această evoluţie l-a constituit vizita preşedintelui **V.S.,** Sangoulé Lamizana, în România (11 – 15 iun. 1973) şi convorbirile purtate cu preşedintele Nicolae Ceauşescu, în timpul căreia s-a semnat Declaraţia solemnă comună – instrument care a avut o influenţă pozitivă asupra relaţiilor româno-volteze, contribuind la o bună conlucrare a celor două ţări atât pe plan bilateral, cât şi pe plan internaţional. Cei doi preşedinţi au convenit să se acţioneze pentru intensificarea schimburilor comerciale pe baza Acordului din 1970, completat cu un Protocol privind dezvoltarea schimburilor comerciale şi a relaţiilor de cooperare economică, semnat în timpul vizitei, punând bazele unei colaborări economice pe termen lung în domeniile minier, transporturilor, agriculturii şi industriei. Cu acelaşi prilej a fost încheiat un Acord de colaborare culturală şi ştiinţifică, marcându-se astfel lărgirea şi diversificarea ariei de conlucrare

între cele două ţări şi popoare.

VOLUMUL ŞI STRUCTURA COMERŢULUI EXTERIOR» indicatori principali ai comerţului exterior al unei ţări, care reliefează sintetic caracteristicile acestuia. Volumul comerţului exterior reprezintă suma valorică a tuturor operaţiunilor de import şi export. Volumul comerţului exterior al unei ţări se exprimă, de obicei, în valuta naţională, precum şi într-o valută internaţională (de ex., dolari S.U.A.). Ritmurile anuale ale modificării volumului comerţului exterior definesc dinamica acestuia. Structura comerţului exterior include atât structura exporturilor, cât şi pe cea a importurilor, fiecare reprezentând ponderea valorică a grupelor de mărfuri exportate, respectiv importate, în volumul total al exporturilor, respectiv importurilor. **V» şi s-o «e.** românesc sunt publicate în Anuarul Statistic al României fi în Anuarul Statistic de Comerţ Exterior.

VOLUNTAR» persoană care de bunăvoie, din proprie iniţiativă, nesilită de nimeni şi în mod conştient participă la acţiuni armate în cadrul unui stat. Potrivit Convenţiilor de la Haga din 1899 şi 1907 şi a Convenţiilor de la Geneva din 1949 pentru ameliorarea se artei victimelor războiului, legile şi obiceiurile războiului se aplică şi **v.** Astfel, Convenţia a IV-a de la Haga din 1907, enumerând persoanele cam au dreptul de a comite acte de ostilităţi şi sunt supuşi atacului din partea inamicului, specifică următoarele: „forţele armate

regulate, miliţiile şi corpurile de voluntari". Regulamentul aceleiaşi Convenţii prevede: „Legile şi obiceiurile războiului nu se aplică numai armatei, ci şi miliţiilor şi corpurilor de voluntari care îndeplinesc condiţiile următoare: 1) să aibă în fruntea lor o persoană responsabilă pentru subordonaţii ei; 2) să aibă un semn distinctiv fix şi vizibil de la distanţă; 3) să poarte armele pe faţă; 4) să se conformeze, în operaţiile lor, legilor şi obiceiurilor războiului".

VOT» act prin care un membru al unei adunări (conferinţă, congres, organizaţie internaţională), se pronunţă asupra propunerii pe care adunarea în cauză este chemată să o adopte, sau pentru alegerea unor organe conducătoare sau a unor reprezentanţi. /X/ *consultativ*, atunci când membrul (participantul) care îl exprimă pronunţă în fapt o părere, fără a avea dreptul de a participa direct la luarea deciziei (de ex, observatorii la o reuniune internaţională). ~ *deliberativ,* atunci când membrii (participanţi) iau parte la v. asupra tuturor problemelor de fond sau procedură supuse unei conferinţe sau for internaţional. Dreptul de **v.** revine, în condiţii normale, membrilor organizaţiei internaţionale, precum şi participanţilor cu depline puteri la o conferinţă internaţională. **Ve** este *egal* în acel sistem în care fiecare membru al adunării chemate să hotărască asupra unei probleme date dispune de un singur **v.**»

ori, pe planul dreptului, toate **v.** exprimate au

aceeaşi valoare. Un atare sistem este în conformitate cu principiul egalităţii suverane **a** statelor şi asigură o participare egală a fiecărui membru la luarea deciziilor. e. este consacrat în mod expres în privinţa Adunării Generale a O.N.U. În practica unora dintre organizaţiile internaţionale există însă şi ~ *ponderat*, potrivit căruia unele părţi dispun de un număr mai mare de e decât altele, în funcţie de anumiţi factori: financiar, întindere, populaţie, tonaj etc. Un asemenea sistem de **v.** se practică în organizaţii internaţionale ca:

B.I.R.D., C.E.E. Pe plan strict procedural, **v,** poate fi *nominal* sau *prin ridicare de mână*. În cadrul ~ *n.* membrii prezenţi şi votanţi sunt chemaţi pe rând, individual, pentru a pronunţa deschis **v.** lor. Un asemenea **v.** se foloseşte, de obicei, în probleme importante, pentru a se asigura exprimarea în mod cât mai precis a poziţiei fiecărui stat. Statele sunt invitate să voteze potrivit ordinii alfabetice şi denumirii lor, primul stat chemat să voteze fiind stabilit prin tragere la sorţi. ~ n. poate deveni obligatoriu în cazul în care unul dintre membrii votanţi cere aplicarea acestei proceduri, cerere conformă cu regulamentul interior. *+ * prin ridicare de mână* rămâne însă cel mai uzitat în practica actuală a organizaţiilor şi conferinţelor internaţionale.

V.N.A. (VIET-NAM THONG TAN XA), agenţie telegrafică de ştiri a R.S. Vietnam, creată în 1945.

W **AL VIS BAY** ***(Walvisbaai),*** teritoriu situat în Namibia, la circa 270 km **V** de Windhoek, pe coasta Oc. Atlantic. Suprafaţa: 1124 kmp, exclusiv ins. Pinguinilor, 2,92 kmp. Populaţia (1960): 12.648 loc. Este administrat din 1922 de Africa de Sud-Vest (Namibia). În sept. 1977 portul **W.B,** a fost trecut ilegal sub administrarea provinciei Capetown.

WAKE, INSULELE ~ (denumirea oficială: *Wake Islands),* grup de 3 ins, coraligene (Wake, Peale şi Wilkes), în N Oc. Pacific, la circa 772 km N de arh. Marshall şi 1.900 km V de Midway. Suprafaţa: 7,8 kmp. Populaţia (1970): 1647 loc. *Istoric*. Luată în posesie la 4 iul. 1898 de către un detaşament expediţionar american* ins. **W.** devin **o** importantă escală aeriană (1935) şi **o** mare bază aero-navală americană (1939 – 1941). Ocupată de trupele japoneze în timpul celui de-al doilea război mondial, după o eroică rezistenţă a unui mic contingent american (7 – 23 dec. 1941), ins. **W.** sunt reocupate de trupele S.U.A. la 15 sept. 1945, care le administrează ca teritoriu dependent al S.U.A.

WALLIS ŞI FURTUNA, INSULELE ~ (denumirea oficială: *Iles Wallis et Furtuna) 9* grup de ins. În Pacificul de Sud, la circa 300 km V de Samoa şi 2000 km NE de ins. Noua Caledonie. Suprafaţa: 274 kmp (dintre care

grupul Wallis – Uvéa 159 kmp şi grupul Horn – ins. Furtuna şi Alofi 115 kmp). Populaţia (1973): 9.900 loc. Centrul administrativ: *Mata-Utu* (în ins. Wallis), 566 loc. Limba oficială: franceza. Moneda: 1 Franc C.F.P. = 100 Centimes. *Istoric*, Numite astfel după navigatorul englez Samuel Wallis care le vizitează pentru prima dată în 1767, ins. Wallis sunt ocupate de Franţa în 1842 şi unite cu ins. Furtuna în anul 1887. Sunt plasate sub administraţia guvernatorului din Noua Caledonie, ca protectorat. În urma referendumului din 27 dec. 1959 primesc statutul de teritoriu de peste mari al Franţei prin legea din 1 iul. 1961.

WESERÜBUNG, EXERCIŢIUL WESER), planul german de cotropire a Danemarcei şi Norvegiei. Aprobat de Hitler printr-o directivă din 1 mart. 1940, prevedea cotropirea Danemarcei şi ocuparea Norvegiei prin mari operaţii de desant aerian şi maritim. În acest scop au fost afectate 7 divizii, un regiment blindat, 1.300 de avioane şi flota maritimă militară. În zorii zilei de 9 apr. 1940, trupele germane au invadat Danemarca, pe care au cucerit-o în patru ore, neîntâmpinând nicio rezistenţă. Concomitent, au început acţiunile de cucerire prin desant aerian şi naval a principalelor porturi norvegiene: Oslo, Kristiansand, Stavanger, Bergen şi Narvik. Surprinse de evenimente, Franţa şi Marea Britanie au trimis prea târziu trupe de sprijin. Până la 10 iun, germanii au ocupat întreaga ţară; regele şi guvernul s-au refugiat la Londra.

Comandamentul german dispunea acum de baze importante pentru aviaţie şi marină de unde putea ataca ins, britanice şi convoaiele din Atlantic. Germania a pierdut însă în această operaţie o parte importantă din flotă şi a fost nevoită să menţină aici, în tot timpul războiului, trupe de ocupaţie care vor lipsi de pe fronturile principale.

YEMEN, REPUBLICA ARABĂ ~

(denumirea oficială: *Al-Jumhûrïya al Arablya al-Yamanâya = Republica Arabă Yemen),* stat situat în Asia de Sud-Vest, în Pen Arabia, cu largă ieşire la M. Roşie, învecinat cu Arabia Saudită şi R.D.P. a Yemenului. Suprafaţa: 195.000 kmp. Populaţia (1976): 6.87Ô.000 loc., din care 1.233.950 în afara graniţelor. Capitala: *Sana' (Sań-a).*

150.000 loc. (1976). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Riyal = 40 Ruqsha. ***Istoric***. În antichitate, pe teritoriul Y. iau fiinţă regate sclavagiste („Saba, Main, Qataban) cu rol important în comerţul de tranzit dintre ţările Orienttului şi cele din bazinul M. Me diterane. Cunoscut de romani sub numele de „Arabia felix", este cucerit de Abisinia (525) apoi inclus în Califatul arab (631). La sfârşitul sec. 9 în Y. de Nord ia naştere primul stat al sectei islamice a saidiţilor. În 1538 Y. este cucerit de turci şi intră în stăpânirea Imperiului otoman. Turcii sunt alungaţi în 1633, dar revin în 1872 reocupând ţara. În 1911, în urma luptei antiotomane, Turcia este nevoită sări acorde autonomia internă, iar la 39

oct. 1918 independenţa de stat era monarhie. În perioada 1958 – 1961, alături de Egipt şi Siria, Y. face parte din Republica Arabă Unită. În urma unei lovituri de stat (26 sept. 1962), monarhia este înlăturată şi se proclamă Republica Arabă Y. Forţele monarhiste sprijinite de Arabia Saudită declanşează un război civil, căruia i se pune capăt prin Acordul de la Jeddah (24 aug. 1965) între Arabia Saudită şi Egipt. După un scurt conflict cu R.P.D. a Y. (aplanat de Ligą Arabă), cele două ţări semnează (oct. 1972) un acord care prevedea unificarea celor două state în următoarele 18 luni (discuţiile purtate ulterior nu s-au încheiat cu un acord concret). ***Organizarea de stat:*** republică prezidenţială. Y. Întreţine relaţii diplomatice cu 51 de state (1976) şi este membru în 30 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România***. Între România şi **Y.** s-au stabilit relaţii diplomatice la nivel de legaţie, la 17 dec. 1957. La aceeaşi dată s-au semnat: un Acord comercial, un Acord de colaborare tehnico-ştiinţifică şi un Acord cultural. La 12 oct. 1962 guvernul român recunoaşte noul regim republican nordyemenit. Un moment important pentru întărirea şi dezvoltarea relaţiilor româno-yemenite l-a constituit vizita în România a preşedintelui Y ”, Abdullah al-Sallal (20 – 27 mai 1964), în timpul căreia s-a semnat Tratatul de prietenie dintre cele două ţări, care a dat o bază trainică raporturilor bilaterale» Cu prilejul vizitei s-a semnat de asemenea un Acord comercial, care prevedea

acordarea reciprocă a clauzei naţiunii celei mai favorizate. La 24 iul. 1968, relaţiile diplomatice sunt ridicate la nivel de ambasadă, în urma schimburilor reciproce de vizite şi delegaţii economice (iun. 1968 şi iun. 1970), relaţiile dintre cele două ţări se amplifică continuu, dezvoltându-se bunele raporturi stabilite anterior. Prin Acordul de colaborare economică şi tehnică pe termen lung (11 iun. 1970) au fost iniţiate proiecte de cooperare în domeniul geologiei, industriei miniere şi petroliere, industriei chimice şi a materialelor de construcţii. Relaţiile prieteneşti şi de colaborare statornicite între România şi Y. au continuat să se dezvolte în anii următori, în avantajul ambelor popoare.

YEMEN, REPUBLICA DEMOCRATICĂ POPULARĂ A ~ (denumirea oficială: ***Jamhûrïyat al-Yaman ash Sha' Abtya ad-D%muqratâya = Republica Democratica Populară a Yemenului) 9 r*** stat situat în Asia de Sud-Vest, în extremitatea sudică a Pen. Arabia, cu ieşire la Golful Aden, învecinat cu R.A. Yemen, Arabia Saudită şi Oman. Suprafaţa: 287.683 kmp (inclusiv ins. Socotra 3.626 kmp, Kamaran 57 kmp şi Perim 13 kmp). Populaţia (1976): 1.750.000 loc. Capitala: ***Madinat ash****ăha'ab*, 29.897 loc. (1966). Limba oficială: arabă. Moneda: 1 Yemeni Dinar = 1.000 Fils. ***Istoric***. În antichitate, pe teritoriul Y. iau fiinţă statele Qataban (sec. 4 – 1 î.e.n.) şi Hadramaut (sec. 2 î.e.n. – 1 e.n.) * incluse în sec. 7 în Califatul

arab, în cadrul căruia se bucură de o largă autonomie. Din sec. 16 face parte din Imperiul otoman. În 1839 Marea Britanie ocupă Adenul şi impune în 1882 protectoratul său asupra Y. de Sud. În perioada 1959 – 1963 Marea Britanie încearcă fără succes să includă ţara în Federaţia sultanatelor, şeicatelor şi emiratelor din Golful Persic. La 30 nov. 1967 se proclamă Republica Populară a Yemenului de Sud care, prin Constituţia din 30 nov. 1970, adoptă actuala denumire a statului. După un scurt conflict cu Republica Arabă Yemen (aplanat de Liga Arabă), cele două ţări semnează (oct. 1972) un acord care prevedea unificarea celor două state în următoarele 18 luni (discuţiile purtate ulterior nu s-au încheiat cu un acord concret). Y. a adoptat o serie de măsuri economice şi sociale progresiste pe plan intern. ***Organizarea de stat:*** republică prezidenţială. Y. Întreţine relaţii diplomatice cu 44 de state (1976) şi este membru în 26 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România.*** La 23 dec. 1967 România salută actul independenţei şi recunoaşte guvernul R.D.P. a Y. La 20 iun. 1968, între1 cele două ţări sunt stabilite relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. În mai 1972 s-a deschis o ambasadă română la Aden. Vizitele pe linie de partid şi guvernamentală, la diferite niveluri – au vizitat România delegaţii yemenite în iun. 1968 (economică), în 1970 (guvernamentală şi de partid), aug. 1971 (culturală), 12 – 22 dec. 1972

(economică) – sau soldat cu semnarea unor importante instrumente bilaterale care reglementează raporturile dintre cele două ţări: Acordul comercial şi economic pe termen lung (17 iun* 19*63), Acordul de cooperare economică şi tehnică (16 iul. 1971), Acordul de colaborare culturală şi ştiinţe Eea (26 aug. 1971). Relaţiile româno-sud-yemenite se dezvoltă continuu pe plan politic, economic şi cultural, cunoscând un proces de extindere şi diversificare.

ZAIR (denumirea oficiala: *République du Zaïre – Republica Zair),* stat situat în partea centrală a Africii, cuprinzând cea mai mare parte a bazinului fluviului Zair, învecinat cu Congo, Imperiul Centrafrican, Sudan, Uganda, Rwanda, Burundi, Tanzania, Zambia şi Angola. Suprafaţa: 2.345.409 kmp. Populaţia (1976): 25.630.000 loc. Capitala: *Kinshasaf* 2.202.300 loc. (1975, cu suburbiile). Limba oficială: franceza. Moneda:

1 Zaire = 100 Makota (singular likuta). *Istoric.* Pe teritoriul Z., locuit de triburi bantu, iau naştere în evul mediu o serie de state: Regatele Congo (pe litoral), Ba-Lunda (în S) şi Baluba (în SE), care cunosc în sec. 15 – 18 o deosebită înflorire. Estuarul fluviului Congo este descoperit în 1482 de navigatorul portughez Diogo Cao, dar interiorul ţării este explorat de europeni abia în a doua jumătate a sec. 19. În sec. 15 – 17 Z. devine o sursă a comerţului cu sclavi. H.M. Stanley, care explorează Z. (1879 – 1884) în numele regelui Belgiei, Leopold II, pune bazele stăpânirii

coloniale belgiene. După Congresul de la Berlin (1884 – 1885) se proclamă „Statul Liber Congo”, care devine proprietate personală a suveranului belgian, iar din 1908 oficial colonie a Belgiei. Mişcarea de eliberare naţională, iniţiată după primul război mondial, se intensifică după cel de-al doilea război mondial, conducând la proclamarea independenţei de stat a Z. la 30 ian. 1960, sub denumirea de Republica Congo. După proclamarea independenţei, Z. trece printr-o perioadă grea de convulsiuni politice, datorită intervenţiei imperialiste şi a monopolurilor internaţionale în viaţa politică internă, care au acţionat în sprijinul forţelor reacţionare separatiste, a războiului civil şi a acţiunilor teroriste dezlănţuite de bandele de mercenari. Treptat, până în 1965 guvernul central a reuşit să-şi restabilească autoritatea şi, la 24 nov. 1965, denumirea ţării este schimbată în Republica Democratică Congo, care la 27 aug. 1971 ia numele actual. ***Organizarea de stat:*** republică prezidenţială. **Z**. Întreţine relaţii diplomatice cu 79 de state (1976) şi este membru în 53 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). ***Relaţii cu România***. Poporul român a urmărit cu simpatie şi solidaritate lupta îndelungată a poporului zairez pentru scuturarea dominaţiei coloniale. România a recunoscut tânărul stat încă de la crearea sa şi a condamnat cu hotărâre intervenţia imperialistă în treburile interne ale Z. La 14 oct. 1966, între România şi **Z.** s-au stabilit

relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Un prim Acord comercial pe termen lung este semnat la 13 mai 1967, prin care cele două ţari îşi acordau reciproc clauza naţiunii celei mai favorizate. Schimbul de delegaţii guvernamentale şi economice din perioada 1967 – 1970 a condus la semnarea unor importante instrumente de colaborare: Acordul de cooperare ştiinţifică şi tehnică (21 mart. 1970), Acordul de cooperare economică şi tehnică şi Acordul de cooperare culturală (9 mai 1970). Un moment deosebit pentru întărirea prieteniei dintre cele două popoare a fost prilejuit de vizita preşedintelui Mobutu Şese Seko în România (25 – 29 aug. 1970) cu care ocazie s-au scos în evidenţă posibilităţile largi de dezvoltare a schimburilor comerciale şi de realizare a unei cooperări economice reciproc avantajoase în domeniile minier, agricol, forestier, petrochimic şi al construcţiilor şi s-a hotărât înfiinţarea în acest scop a unei Comisii mixte guvernamentale românozaireze de cooperare economică. O nouă şi importantă contribuţie la întărirea şi lărgirea relaţiilor prieteneşti dintre cele două ţări şi popoare a adus-o vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în Z. (21 – 23 mart. 1972), cu care ocazie a fost semnată Declaraţia comună a României şi **Z.** care aşază o temelie solidă raporturilor bilaterale, deschizând noi perspective cooperării multilaterale şi rodnice româno-zaireze. Totodată, cei doi preşedinţi au ajuns

Ia o serie de înţelegeri care au stimulat puternic cursul ascendent al schimburilor şi cooperării economice, intensificarea relaţiilor culturale şi în domeniul învăţământului, atât prin trimiterea unui important număr de cadre didactice româneşti în Z., cât şi prin pregătirea a numeroşi studenţi zairezi în România. Schimburile de vizite pe linie de partid şi de stat care au urmat au concretizat înţelegerile convenite la nivel înalt, marcând astfel continua întărire a prieteniei dintre popoarele român şi zairez.

ZAMBIA (denumirea oficială: ***Repu****blic of Zambia* **= *Republica Zambia*) *t*** stat situat în partea central-sudică a Africii, învecinat cu Zair, Tanzania, Malawi, Mozambic, Rhodesia de Sud, Namibia şi Angola. Suprafaţa: 752.614 kmp. Populaţia (1976): 5140.000 loc. Capitala: *Lusaka*, 415.000 loc.

(1974). Limba oficială: engleza» Moneda:! Kwacha = 100 Ngwee. ***Istoric***. Teritoriul Z., populat din sec. 13 de triburi bantu, cunoaşte în evul mediu o deosebită înflorire: nordul ţării face parte din Regatul Ba-Lunda (sec. 18), iar pe cursul superior al fluviului Zambezi populaţia barotse îşi întemeiază propriul stat, dominat în sec. 19 de triburi zulusc. În 1891 Z. este transformată în posesiune personală a Companiei Britanice a Africii de Sud, întemeiată de Cecil Rhodes. În 1911 devine, sub denumirea de Rhodesia de Nord, protectorat englez (din 1924 colonie a Marii Britanii). În perioada 1953 – 1963 Z formează,

împreună cu Rhodesia de Sud (Zimbabwe) şi Nyassaland (azi Malawi), Federaţia Africii Centrale (Federaţia Rhodesia-Nyassaland). Lupta pentru eliberare naţională a poporului zambian conduce la destrămarea acestei federaţii de tip neocolonialist şi **Z**. Îşi proclamă independenţa de stat ca republică în cadrul Commonwealth-ului (24 oct. 1964). *Organizarea* ***de stat*****:** republică prezidenţială. **Z**. Întreţine relaţii diplomatice cu 84 de state (1976) şi este membru în 41 de organizaţii internaţionale guvernamentale (1976). *Relaţii cu România*. Guvernul român a recunoscut Z» ca stat suveran în ziua în care acesta şi-a proclamat independenţa. La 28 mai 1968, între cele două ţări se stabilesc relaţii diplomatice la nivel de ambasadă. Are loc un intens schimb de delegaţii în domeniile economic, politic, cultural, care a contribuit direct la dezvoltarea relaţiilor de prietenie ce unesc România şi Z. În urma unor vizite ale unor delegaţii economice române în Z. (10 – 21 dec. **1967,20** – 27 mai 1968,2 – 9 mart. 1970) au fost semnate primele acorduri dintre cele două ţări: Acord de cooperare economică şi ştiinţifică (dec. 1967) şi Acord privind colaborarea tehnico-ştiinţifică (mart. 1970). O importanţă deosebită pentru relaţiile româno-zambicne a avut-o vizita preşedintelui Kenneth David Kanada în România (11 – 15 mai 1970). Cu acest prilej sunt semnate o serie de importante documente bilaterale: Acordul comercial pe termen lung, Acordul de cooperare economică şi tehnică,

Acordul de colaborare culturală. La **28** aug. **1970** ia fiinţă în **Z.** o filială a întreprinderii româneşti de exploatări miniere ECOMIN. La 14 oct. 1970 se înfiinţează la Lusaka o agenţie economică română, iar la **27** nov. 1971 se deschide ambasada României în capitala zarabiana. Un moment de cea mai mare importanţă pentru evoluţia continuu ascendentă a raporturilor bilaterale l-a reprezentat vizita preşedintelui Nicolae Ceauşescu în **Z.** **(23 – 27** mart. 1972), cu care prilej se ajunge la noi înţelegeri privind amplificarea colaborării dintre cele două ţări în domeniile minier, al prelucrării lemnului şi al cooperării tehnic o-ştiinţifice. Cu prilejul vizitei delegaţiei guvernamentale conduse de primul ministru zambian (22 – 27 aug. 1974) se semnează un Acord economic privind livrarea pe credit de instalaţii complete, uzine, maşini, proiecte, livrate sau executate de către întreprinderile româneşti la cererea guvernului sau întreprinderilor zambiene.

Un eveniment major în cursul mereu ascendent al relaţiilor româno-zambicne l-a constituit noua vizită a preşedintelui Z. În România (18 – 20 nov. 1974), în timpul căreia şefii celor două state semnează Declaraţia solemnă comună care a aşezat aceste relaţii pe o bază durabilă, creând un cadru propice pentru intensificarea puternică a conlucrării dintre România şi **Z.** atâtea pe plan bilateral, cât şi pe arena internaţională.

ZĂLOG (în trecut), mijloc de garantare a executării angajamentelor asumate de state în relaţiile lor reciproce. **Z.** poate consta în preluarea temporară a unui teritoriu sau a unei părţi a acestuia. În baza art. 428 al Tratatului de la Versailles din 28 iun. 1919, Puterile aliate şi asociate au ocupat, drept **z.,** teritoriile germane la apus de Rin pentru o perioadă de 15 ani.

ZIUA DREPTURILOR OMULUI, ziua adoptării Declaraţiei universale a drepturilor omului **(v.),** proclamată de Adunarea Generală a O.N.U. la 10 dec. 1948. La 16 dec. 1966, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat Pactul referitor la drepturile economice, sociale şi culturale **(v.)** şi Pactul referitor la drepturile civile şi politice **(v.),** care în multe privinţe dezvoltă prevederile Declaraţiei universale.

ZIUA MONDIALĂ A SĂNĂTĂŢII, comemorează anual, la 7 apr., crearea O.M.S. (1948). În fiecare an, O.M.S. stabileşte o temă din domeniul sănătăţii, pe mărginea căreia se organizează în ţările membre ale organizaţiei diferite acţiuni, conferinţe, emisiuni la radio şi televiziune, articole în presa, prin care este prezentată opiniei publice activitatea O.M.S. Şi eforturile sale îndreptate spre creşterea nivelului de sănătate a tuturor popoarelor. În România, ca şi în alte ţări, **Z.m. a**'s. este subliniată prin diferite manifestări în fiecare an.

ZIUA NAŢIUNILOR UNITE, eveniment care, începând cu anul 1945 marchează, anual, la 24

oct., intrarea în vigoare a Cartei O.N.U. Acţiunile organizate cu prilejul sărbătoririi acestui eveniment constituie manifestări prin care se exprimă hotărârea popoarelor de a nu mai permite repetarea unor noi conflagraţii şi de a dezvolta relaţii de pace şi colaborare între naţiuni. În preziua aniversării **Z.N.U.** secretarul general al O.N.U. dă publicităţii un mesaj în care evaluează principalele aspecte ale situaţiei internaţionale şi perspectivele traducerii în viaţă a principiilor şi obiectivelor Organizaţiei Naţiunilor Unite. În ţara noastră **Z.N.U*** constituie în fiecare an prilejul de subliniere a activităţilor României în sprijinul O.N.U. Şi al acţiunilor organizate, reafirmând încrederea ţării în posibilităţile pe care O.N.U. le are de a-şi îndeplini înaltul rol ce i-a fost acordat de comunitatea internaţională.

ZONA CANALULUI PANAMA (denumirea oficială: *Panamá Canal Zone),* teritoriu format din Canalul Panamá din America Centrală legând Oc. Atlantic (M. Caraibilor) de Oc. Pacific (Golful Panamá) şi din două benzi de 8 km lăţime, situate de ambele părţi ale acestuia. Suprafaţa: 1676,3 kmp (din care 712 kmp, ape interne). Populaţia (1974): 45.200 loc. Centrul administrativ: *Balboa Heights*, 120 loc. (1971), cu Ancón şi Balboa 3.665 loc. Limba oficială: engleza. Moneda: Balboa panamez şi American Dollar. *Istoric*. Încă din 1903 S.U.A. propun Columbiei achiziţionarea **Z.C.P.** prin Tratatul Hay-Herrán, dar Columbia nu ratifică Tratatul. La 3 nov. 1903 Panamá îşi proclamă

independenţa de stat şi semnează, la 18 nov. 1903, un Tratat cu S.U.A. prin care este recunoscută suveranitatea statului nordamerican asupra **Z.C.P*** Teritoriul a devenit efectiv posesiune a S.U.A. În 1912, iar frontierele sale sunt determinate în anul 1914. Încă din 1926 Panamá reclamă revizuirea tratatului din 1903, iar după 1945, suveranitatea asupra **Z.C.P.** Prin corectivele aduse Tratatului din 1903 (1936,1955,1967 şi ultima în 1977) amândouă ţările participă la menţinerea şi protecţia Canalului, dar nu s-au produs schimbări esenţiale privind controlul S.U.A. asupra Canalului. La 16 nov. 1971 Adunarea Naţională Panameză decide abrogarea tratatului cu S.U.A., militând pentru un nou tratat care să limiteze la 25 ani durata închirierii către S.U.A. În 1974, între Panamá şi S.U.A. s-a încheiat un Acord de principiu care preconizează retrocedarea în viitor a **Z.C.P.** statului panamez, în care scop guvernele celor două ţări au angajat negocieri care s-au prelungit în anii următori. La 26 mart. 1975 este adoptată ia Ciudad de Panamá „Declaraţia Solemnă" semnată de Columbia, Costa Rica, Venezuela şi Mexic prin care guvernele latinoamericane sunt chemate **să-şi** manifeste solidaritatea cu aspiraţiile de suveranitate a statului Panamá asupra **Z.C.P.** La 7 sept. 1977, preşedintele S.U.A. Şi şeful guvernului panamez au semnat un tratat care abrogă Tratatul din 1903 şi acordurile intervenite ulterior şi recunoaşte Republicii Panamá suveranitatea asupra Z.C.P* (v**.**

Şi *Canalul Panamá*).

ZONA EUROPEANĂ A LIBERULUI SCHIMB, zonă de comerţ liber pentru **o** gamă largă de produse, **creată** în Europa Occidentală, între 16 ţări capitaliste dezvoltate, ca urmare **a** negocierilor începute în 1950 între ţările membre ale O.E.C.E. **Lărgirea** C.E.E. În 1972, de la şase **ţări la** nouă ţări, a readus în actualitate problema formării unei zone europene **de** comerţ liber. În cursul anului 1973 au intrat în vigoare acordurile de constituire a zonei de comerţ liber între **C.E.E**. Şi Austria, Elveţia, Portugalia, Suedia, Islanda şi Norvegia, iar în 1974 cel dintre C.E.E. Şi Finlanda. În acest mod, în Europa Occidentală **s-a** creat o vastă zonă de comerţ liber pentru numeroase produse între 16 ţari capitaliste dezvoltate din Asociaţia europeană a liberului schimb şi Piaţa comună.

ZONA GAZA, teritoriu situat în NE Pen. Sinai, la M. Mediterană. Suprafaţa: 378 kmp. Populaţia (sept. 1967): 356.261 (recensământul israelian), în mare parte constituită din refugiaţi palestinieni. Oraş important: ***Gaza,*** 118.272 loc. (1967). Punct de încrucişare a unor importante drumuri comerciale, ***Gaza*** a fost baza campaniei regelui egiptean Tutrnosis III în Siria (cca. 1468 î.e.n.). Oraşul a fost cucerit de asirieni (720 î.e.n.), apoi de Alexandru Macedon (332 î.e.n.) şi de mai multe ori ocupat şi devastat de sirieni, romani, evrei şi arabi (634 e.n.). Z.G. este apoi stăpânită de turcii otomani (1516) şi cucerită de Napoleon I

Bonaparte (1799). În cursul primului război mondial a fost teatru al luptelor între armatele britanice şi turce (1917), iar după război a fost administrată în cadrul Palestinei de Marea Britanie, sub mandat din partea Societăţii Naţiunilor. Conform Acordului de armistiţiu dintre Israel şi statele arabe beligerante (1949), Z.G. a fost administrată de Egipt, până la 10 mart. 1962, când devine un „teritoriu autonom" al Egiptului, condus de un guvernator general. Z.G» este ocupată de Israel în 1956 – 1957 şi din nou în iun. 1967, în cursul războiului arabo-israelian.

ZONĂ* suprafaţă de teren din teritoriul unui stat, care în unele privinţe are un regim juridic deosebit faţă de restul teritoriului. ~ ***de război maritim***, suprafaţa de litoral, mare (ocean) pe care se duc acţiuni de luptă sau de pregătire a acestora. Ele au apărut pentru prima oară în timpul primului război mondial când statele beligerante, cu ajutorul navelor, al barajelor de mine, au delimitat anumite ~ ***de r.m***. În care circulaţia navelor inamice sau neutre era interzisă, în 1914, Anglia a declarat M. Nordului ca fiind ~ ***de r. m.*** interzicând na vigaţia. Germania, în 1915, a declarat, la rândul ei, că apele din jurul Marii Britanii şi Irlandei, inclusiv Canalul Mânecii constituie ~ ***de r.m***. Această practică, contrară dreptului internaţional, a fost folosită şi în timpul celui de-al doilea război mondial. ~ ***adiacentă,*** v. ~ ***contiguă.*** ~ ***contiguă,*** porţiune de mare ce se întinde dincolo

de limita exterioară a mării teritoriale, până la o anumită distanţă spre larg şi în care statul riveran îşi poate exercita autoritatea, în scopul apărării unor interese (vamale, fiscale, sanitare, de pescuit, de securitate etc.). ~ e. se stabileşte prin legile interne ale statului riveran, iar uneori şi prin convenţii internaţionale. Potrivit Convenţiei asupra mării teritoriale şi zonei contigui, încheiată la Geneva la 29 apr. 1958 (v.), ~ ***e.*** nu poate depăşi 12 mile marine pornind de la linia de baza care serveşte ca punct de plecare pentru măsurarea lăţimii mării teritoriale. Conform acestei Convenţii, statul riveran îşi poate exercita controlul său în ~ *e.* În scopul de a preveni contravenţiile la legile sale de poliţie navală, fiscală, sanitară sau de imigrare şi de a reprima asemenea contravenţii comise pe teritoriul sau ori în apele sale teritoriale. Statul riveran poate interzice efectuarea anumitor activităţi de către cetăţenii sau navele străine în – ***e.*** Astfel de zone se stabilesc de către statele care au ape teritoriale cu o lăţime mai mică de 12 mile marine, ***de influenţă,*** v. ***sferă de interese.*** ~ ***demilitarizată,*** regiune geografică, teritoriu sau porţiune din teritoriul unui stat, stabilită, în general, prin tratate internaţionale, în care se interzic fortificaţiile, instalaţiile militare de orice natură (cele existente vor fi distruse), construirea de noi instalaţii, precum şi menţinerea armamentelor şi forţelor armate, cu excepţia forţelor de poliţie destinate să păstreze ordinea în

zonă. De ex.: prin Tratatul de la Versailles, din 1919, Germania a fost obligată să demilitarizeze ambele maluri ale Rinului, precum şi o porţiune de teren, lată de 50 km, de-a lungul malului drept (v. ***Renania, Zona ~);*** Acordul de la Potsdam din 1945 a prevăzut demilitarizarea totală a Germaniei; o serie de insule (Aaland, Spitzbergen etc.) au fost complet demilitarizate; prin Tratatul cu privire la Antarctica din 1959, acestui întreg continent i s-a oferit statutul unui teritoriu demilitarizat, neutralizat şi denuclearizat. ~ ***denuclearizată,*** zona scoasă de sub incidenţa directă a cursei înarmărilor nucleare, lipsită de arme nucleare. Componentă esenţială a eforturilor pentru interzicerea şi lichidarea definitivă a armelor nucleare, ca o parte a dezarmării generale şi totale. În concepţia României, acordurile de creare a ~ ***d.*** trebuie să ofere tuturor ţărilor ce o formează garanţii egale de securitate şi să cuprindă angajamentul solemn al puterilor posesoare de arme nucleare de a nu folosi aceste arme împotriva popoarelor din zona respectivă. Propunerile privind crearea de ***d.*** au început a fi formulate după intrarea armelor nucleare în arsenalele statelor. Până în prezent crearea de ~ ***d.*** a fost consacrată prin următoarele documente internaţionale: Tratatul asupra Antarcticii din 1 dec. 1959 (v.); Tratatul privind folosirea în scopuri paşnice a spaţiului extraatmosferic, inclusiv a Lunii şi a altor corpuri cosmice, 27 ian. 1967 (v.); Tratatul privind

interzicerea armelor nucleare în America Latină (Tratatul de la Tlatelolco – Ciudad de México), 14 febr. 1967 – tratat care a fost întărit ulterior printr-o rezoluţie specială a Adunării Generale a O.N.U. (v.); Tratatul privind interzicerea amplasării armelor nucleare şi a altor arme de distrugere în masă pe fundul mărilor şi oceanelor şi în subsolul lor (18 mai 1972) (v.). Au fost formulate numeroase alte propuneri pentru denuclearizarea altor continente sau regiuni ale globului, printre care propunerile României privind transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii, bunei vecinătăţi, lipsită de arme nucleare (v. ***Balcanii – zona a păcii şi colaborării*)**, precum şi propunerile care vizează Africa, Europa Centrală, Europa de nord, Mediterana, Orientul Mijlociu, Asia de sud, Oceanele Indian şi Pacific. Ideea creării de ***d.*** a fost pusă în evidenţă şi în cadrul lucrărilor Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa (v.). De asemenea, Comitetul pentru dezarmare de la Geneva, în baza mandatului dat de Adunarea Generală a O.N.U., a înfiinţat în 1975 un grup de experţi guvernamentali din 21 de ţări, printre care şi România „care a întocmit un studiu complet asupra problemei zonelor lipsite de arme nucleare, sub toate aspectele sale. **~** ***economică maritimă,*** termen nou în curs de instituţionalizare, care desemnează o zonă maritimă în prelungirea mării teritoriale, în care statele riverane îşi rezervă anumite drepturi de

exploatare economică. Instituirea ~ *e.m.* presupune dreptul de suveranitate permanentă al statelor riverane asupra resurselor naturale, biologice şi minerale, ale mării şi subsolului acesteia din zonă. Pentru desemnarea ~ ***e.m.*** se foloseşte şi termenul de „zona economică exclusivă" sau „mare patrimonială", în concepţia unor state în curs de dezvoltare, ~ *e.m.* trebuie să se întindă până la maximum 200 de mile marine, ce se măsoară pornind de la linia de bază a mării teritoriale. Declararea unei zone maritime drept zonă economică nu împiedică libera navigaţie a navelor comerciale, zborul aeronavelor şi nici aşezarea de către alte state a unor conducte sau cabluri submarine pe fundul marii. Instituţionalizarea, pe baza unor documente internaţionale a *e.m.* este încă în curs de realizare. ~ ***intermediară,*** zonă maritimă supusă unui regim juridico-économie combinat între legislaţia statelor riverane şi regulile internaţionale. Legislaţia statelor riverane nu poate contraveni regulilor şi normelor internaţionale acceptate în dreptul mării. ~ ***maritimă cu regim special,*** porţiuni ale mării libere în care statul riveran îşi exercită controlul. Recunoaşterea unui regim special decurge din drepturile legitime ale ţărilor riverane de asigurare a securităţii lor împotriva atacurilor din partea statelor neriverane. Reglementarea navigaţiei pentru toate categoriile de nave este rezervată statelor riverane. Ele au dreptul de a interzice navelor de război ale

statelor neriverane accesul în aceste zone maritime. Crearea unor ~ *m. cu* r.s. este reclamată şi de satisfacerea unor necesităţi de ordin economic pentru ţările riverane. Statele respective adoptă măsuri pentru prevenirea contravenţiilor la legile lor privind politica vamală, fiscală, sanitară, de pescuit etc. Statele riverane au dreptul de a întreprinde măsurile necesare în vederea interzicerii transportului mărfurilor de contrabandă, a emisiunilor radiotelegrafice ilegale etc*

ZONE INTERZISE (zone operaţionale, zone de război, arii închise, arii primejdioase pentru navigaţie), zone maritime, parte a mării libere (largul mării) cu privire la care un stat beligerant interzice neutrilor navigaţia, sau o permite numai pe anumite rute controlate de el. În al doilea război mondial, Anglia a declarat la 31 iul. 1940 blocate mările din apropierea Germaniei şi a organizat acolo câmpuri de mine, iar Germania a declarat la 17 aug. 1940 blocate toate mările din jurul Marii Britanii. Asemenea procedee încalcă principiul libertăţii de navigaţie a neutrilor şi nu pot fi justificate nici ca represalii împotriva unor acte ilicite ale adversarului, întrucât lovesc în interesele legitime şi drepturile statelor neutre cărora nu li se reproşează nicio încălcare a dreptului internaţional. Cât priveşte scufundarea în zonele interzise fără avertisment prealabil, instanţele internaţionale care au judecat după primul război mondial unele crime de război nu au

admis niciun fel de excepţii de la regulile generale aplicabile în caz de război maritim navigaţiei maritime.

ZONE ŞI LOCALITĂŢI SANITARE ŞI DE SECURITATE, porţiuni de teritoriu unde, prin acord între beligeranţi, sunt puşi la adăpost de efectele războiului răniţii şi bolnavii, precum şi personalul însărcinat cu organizarea şi administrarea acestor zone. Aceste zone, create în baza Convenţiilor de la Geneva din 12 aug. 1949 privind protecţia victimelor de război (v.), pot fi situate atât pe teritoriul unui stat beligerant cât şi pe teritoriile ocupate de acesta. Pot continua a locui în aceste zone persoanele care îşi au reşedinţa permanentă aici. Aceste zone, pentru a se putea bucura de protecţia cuvenită, trebuie să îndeplinească anumite condiţii, printre care: să nu reprezinte decât o mică parte din teritoriul controlat de statul care le-a creat şi să nu aibă o populaţie densă; să nu fie situate în apropiere de obiective militare sau de instalaţii industriale sau administrative importante; să fie situate în regiuni îndepărtate de locurile unde au loc sau este de presupus că vor avea loc lupte. Aceste zone nu vor fi în nicio împrejurare apărate prin mijloace militare. Căile de comunicare de care dispun nu vor fi utilizate pentru deplasările personalului militar sau materialelor de război. Zonele respective, care pentru a fi recunoscute trebuie marcate cu însemnul C.R.I., nu trebuie atacate în nicio împrejurare.

ZONE VALUTARE, grupări de ţări sau teritorii din cadrul sistemului mondial capitalist ale căror valute sunt strâns legate de valuta celui mai puternic stat al zonei. De regulă, **z.v.** nu sunt fundamentate pe acorduri internaţionale de constituire, ci pe baza unor înţelegeri parţiale sau acorduri de principiu referitoare la politica cursurilor de schimb, controlul valutar etc. Principala trăsătură a z.v. este susţinerea de către toate ţările membre a unui curs fix al valutelor lor în raport cu valuta ţării dominante. Când valuta ţării dominante suferă modificări de curs, valutele celorlalte ţări ale zonei înregistrează – de regulă – aceleaşi modificări; astfel, devalorizarea lirei sterline în 1967 a fost urmată de devalorizarea altor 30 de valute, iar devalorizării francului francez în 1969 i-a urmat devalorizarea valutelor altor 14 ţări. În funcţie de anumite considerente concrete, z. v* mai pot fi caracterizate şi prin alte trăsături: păstrarea la băncile din ţara dominantă a celei mai mari părţi din rezervele oficiale de valute convertibile; schimbul valutar liber între ţările membre ale zonei şi existenţa restricţiilor valutare în decontările cu terţii; apropierea sistemelor bancare ale ţărilor membre de sistemul bancar al ţării dominante. Cele mai importante z-v* din perioada postbelică au fost: zona dolarului (constituită pe baza blocului dolarului); zona lirei sterline (constituită pe baza blocului lirei sterline); zona francului francez (formată în perioada postbelică între Franţa şi o parte din fostele sale

posesiuni coloniale). În întreaga perioadă postbelică, dar în special după anii 1965 – 1970, reflectând mutaţiile din economia mondială, au avut loc profunde modificări în structura z. vM fiind în curs de desfăşurare un proces de formare a altor grupări de state în relaţiile valutare internaţionale. Ca tendinţe principale s-a semnalat desprinderea mai multor ţări din zona lirei sterline şi zona francului francez, o parte din aceste ţări acţionând în direcţia formării unor sisteme valutare proprii, de sine stătătoare, iar altele legând valuta naţională de cursul de schimb al dolarului.

ANEXE

Anexa I

REGII DACI

e. 300 î.e.n.	DROMICHAITES
e. 200 î.e.n.	OROLES
e, 70 (sau 82) – *ą.* 44 î.e.n.	BUREBISTA
e «44 î.e.n.	DECENEUS
	COMOSICUS
	CORYLLUS
	SCORILLO
e. 68/69 e.n. – 87 e.n.	DURAS-

	DIURPANEUS
87 – 106 e.n.	DECEBALUS (DECEBAL)

GUVERNATORII PROVINCIILOR ROMANE ALE DACIEI ŞI MOESIEI

Guvernatorii provinciei Daciei *(legaţi Augusti pro praetore)* între 106 – 118 e.n.:

106 –	D. TERENTIUS SCAUNANUS
112 – 117?	C. AVIDIUS NIGRINUS
117 – 118	C. IULIUS QUADRATES BASSES
118	O. MARGIES TURBO – general investit cu puteri extraordinare, având titlul de *praefectus Aegypţi*

Comandanţi ai legiunii a XIII-a, Gem în a *(legaţi Augusti legionis)* la Ap uium între 106 – 118 e.n.:

O. ABURNIUS CAEDICIANUS

Guvernatori ai provinciei Dacia Superior *(legaţi Augusti pro praetore)*, şi totodată comandanţi ai legiunii a XIII-a Gemina între 118 – 167 e.n.:

120 – 126	SEX. MINUCIUS FAUSTINUS CN. IULIUS SEVERUS
127 – 135?	CN. PAP IR 1 US AELIANUS
135	C. IULIUS RASSUS
144?	O. MUSTI US PRISCUS
145 – 151?	C. CURTIUS IUSTUS
127 – 167	TI. IULIUS FLACCINUS
135 – 167	L. ANNIUS FABIANUS
151 – 152	M. SEDATIUS SEVERI ANUS?
153 – 156?	CALPURNIUS IULIANUS?
157 – 158	M. STATIUS PRISCUS
159 – 161	P. FURIUS SATURNINUS
161 – 167?	...mus...?
161 – 167?	P. CALPURNIUS PROCULUS

Procuratorii financiari *(procurafores Augusti)* ai Daciei Superior între 118 – 167 e.n.:

157 – 158 T. DESTICIÜS SEVERUS

Procuratorii prezidiali *(procuratores Augusti)* ai Daciei Inferior între 118 – 167 e.n.:

129	PLAUTIUS CAESIANUS
138	T. FŁAYIUS CONSTANS
140	IULIUS FIDOS AQUILLA T.

	FLAVIUS PRISCUS C. GALLONIUS FRONTO O. MARCEUS TURBO – general investit cu puteri extraordinare, având titlul de *pro legato et praefectus.*

Procuratorii prezidiali ai Daciei Porolissensis (*procuratores Augusti*) între 123 – 167 e.n.:

123	LIVIUS GRAPUS
133	FLAVIUS ITALICUS
157	TI. CLAUDIUS QUTNTILIANUS
158	M. MACRINIUS VINDEX
164	ŠEMPRONIUS INGENUUS

Guvernatorii (*legaţi Augusti pro praetore*) celor trei Dacii între 168 – 271 e.n.:

169 – 170	M. CLAUDIUS FRONTO
171 – 173?	SEX. CORNELIUS CLEMENS
173 – 175?	L. AEMILIUS CARUS
176 – 177	C. ARRIUS ANTONINUS
178 – 180	P. HELVIUS PERTINAX
180 – 182	C VETTIUS SABINIANUS IULIUS HOSPES
182 – 185	L. VESPRONIUS CANDIDUS
192 – 194	O. AURELIUS POLUS TERENTIA NU-S

194 – 196	P. SEPTIMIUS GETA
197 – 199?	C. IULIUS GALLUS
200 – 201	L. OCTAVIUS JULIANUS
202 – 204	L. POMPONIUS LIBERALIS
205 – 207	P. MEV IUS SURUS
208 – 209	C. IULIUS MAXIMINUS
214 – 217?	C. IULIUS SEPTIMIUS CASTINÜS
218	MARCIUS CLAUDIUS AGRIPPA
211 – 222	L. MARIUS PERPETUUS
222 – 235	IASDIUS DOMITIANUS
225 – 230?	POLLIENUS AUSPEX
240 – 244	D. SIMONIUS PROCULUS IULIANUS
Fără date:	M. VERACILIUS VERUS M. CUSPIUS… …TIRO …POSTUMINUS

Comandanţi ai legiunii a XXII-a Gemina *(legaţi Augusti legionis)* la Apulum între 168 – 271 e.n.:

177 – 181?	M. VALERIUS MAXIMIANUS
179 – 180?	A. IULIUS POMPILIUS PISO
182 – 185	C, CAERELLIUS SABINUS
191	TI. MANILIUS FUSCUS
197?	TI. CLAUDIUS CLAUDIANUS
198 – 211?	O. MARCIUS VICTOR FELIX

	MAXIMILLIANUS
198 – 211?	OLUS TERENTIUS PUDENS UTTEDIANUS
200 – 203?	M. HERENNIUS FAUSTUS
212 – 21.7?	L. ANNIUS ITALICUS IIONORATUS
212 – 217?	RUFRIUS SULPICIANUS
212 – 222?	IASDIUS DOMINITIANUS
220?	M. CAECILIUS RUFINUS MARIANU S
224 – 226?	O. SERVAEUS FUSCUS CORNELIANUS
222 – 235	M. VALERIUS LONGINUS
238 – 244	P. PETRONIUS POLIANUS
238 – 244	PISTORIUS RUGIANUS
Fără date:	O. CAECILIUS LAETUS

Comandanţi ai legiunii a V-a Macédonien *(legali Augusti legionis)* 3 a Potaissa între 168 – 271 e.n.:

178 – 179? M. VALERIUS MAXIMIANUS
TI. CLAUDIUS
195 – 197? CLAUDIANUS
218? DOMITIUS ANTIGONUS

Procuratori financiari *(procurators Augusti)* ai Daciei Apulensis între 168 – 217 e.n.:

169 – 170? P. HELVIUS PERTINAX

180	P. COMINIUS CLEMENS
181 – 182?	T. CLAUDIUS XENOPHON
	C. SEMPRONIUS
183 – 184?	URBANUS
198 – 209	L. OCTAVIUS FELIX
	HERENNIUS
198 – 211	GAMELLINUS
212 – 217	ULPIUS VICTOR
235 – 238	O. AXIUS AELIANUS
235 – 249	AURELIUS MARCUS
244 – 246	P. AELIUS HAMMONIUS
Secolul III:	M. AURELIUS TUESIANUS
	AELIUS APOLLINARIS
	CAESIDIUS RESPECTUS T. CORNASIDIUS SABINUS O. DECIUS VINDEX M.
Fără date:	LUCCEIUS FELIX

Procuratori financiari *(pro curator es Augusti)* ai Daciei Malvensis între 168 – 271 e.n.:

	M. MACRINIUS AVITUS CATONIUS
167	VINDEX
198 – 209	M. AURELIUS HERACLITUS?
212 – 217	C. JULIUS PATERNUS?
Fără date:	M. AURELIUS CASSIANUS

Procuratori financiari *(procurator es Augusti)* ai Daciei Porolissensis între 168 –

271 e.n.:

170 – 175?	C. AURELIUS ATILIANUS
176 – 177?	M. VALERIUS MAXIMIANUS
190?	C. VALERIUS CATULLINUS
191 – 192	AELIUS CONSTANS
198 – 209	P. AELIUS SEMPRONIUS LYCI NU-S
198 – 209	M. COCCEIUS GENIALIS
212 – 217	ULPIUS VICTOR
217 – 218	M. AURELIUS APOLLINARIS
Fără date:	C. PUBLICIUS ANTONIUS PROBUS

Guvernatori *(Legaţi Augusti pro praetore)* ai Moesiei între 15 – 86 e.n.t

15 – 35?	C. POPPAEUS SABINUS
17 – 18	LATINIUS PANDUSA
18	L. POMPONIUS FLACCUS
21	P. VELLAEUS
26 – 34	POMPONIUS LABEO
35 – 44	P. MEMMIUS REGULUS
4144	MARTIUS MACER
44 – 45?	A. DIDIUS GALLUS
47 – 53	TULLIUS GEMINUS
53 – 60	FLAVIUS SAB INUS
60 – 67?	TI. PLAUTIUS SILVANUS AELIANUS

67 – 68	C. POMPONIUS PIUS
69	M. APONIUS SATURNINUS
69 – 70	C. FONTEIUS A-GRIPPA
70	RUBRIUS GALLUS
78	SEX. VETTULENUS CERIALIS
82	C. VETTULENUS CIVICA CERIALIS
85 – 86	C. OPPIUS SABINUS

Guvernatori *(legaţi Augusţti pro praetore)* ai Moesiei Inferior între 86 – 275 e.n.:

92	SEX. OCTAVIUS FRONTO
97	L. IULIUS MARINUS?
99	O. POMPONIUS RUFUS
100 – 102	M. LIBERIUS MAXIMUS
103	O. FABIUS POSTUMINUS
105	A. CAECILIUS FAUSTINUS
105 – 107	L. FABIUS IUSTUS
112	P. CALPURNIUS MACER CAULIUS RUFUS
116 – 117	O. ROSCIUS MURENA POMPEIUS FALCO
120	...RTORIUS...
121 – 128?	C. BRUTTIUS PRAESENS
130?	SEX. MINUCIUS FAUSTINUS CN. IULIUS SEVERUS

134	SEX. IULIUS MAIOR
138 – 139?	M. ANTONIUS IIIBERNUS
140 – 142 (146 – 148?)	IULIUS CRASSUS
142 – 144	L. MINUCIUS NATALIS QUADRONIUS VERUS
145	TI. CLAUDIUS SATURNINUS
149 – 152?	UMMIDIUS QUADRATUS
150?	C. PRASTINA PĂCATUS MESSALINUS?
150 – 152 (153 – 154?)	O. FUFUCIUS CORNUTUS
155	T. FLAVIUS LONGINUS O. MARCIUS TURBO
157	T. POMPONIUS PROCULUS VITRASIUS POLLIO
158 – 160	L. IULIUS STATILIUS SEVERUS
161 – 163	M. SERVILIUS FABIANUS MAXIMUS
163 – 164	M. IALLIUS BASSUS FABIUS VALERIANUS
165 – 170?	M. PONTIUS LAELIANUS
168 – 169?	SEX. CALPURNIUS AGRICOLA?
170?	P. VIGELLIUS RAIUS PLANUS SATURNINUS
172?	M. VALERIUS BRADUA

174 – 175?	M. MACRINIUS AVITUS CATONIUS VINDEX
176 – 177?	P. HELVIUS PERTINAX
185 – 192	ANONIM
193 – îi 94	P. SEPTIMIUS GETA
194 – 496	POLLIENUS AUSPEX
197 – 198	COSCONIUS GENTIANES
198	C. OVINIUS TERTULLUS
202 – 205	L. AURELIUS GALLUS
198 – 209	C. IUNIUS FAUSTINUS PLACIDUS POSTUMIANUS
198 – 209	L. JULIUS FAUSTINIANUS
209 – 212	FLAVIUS ULPIANUS
211 – 217	...QUINTILIANUS
217 – 218	M. STATIUS LONGINUS
217 – 218	P... FONTI ANUS
217 – 218	MARCIU S CLAUDIUS AGRIPPA
219 – 220	T. FLAVIUS NOVIUS RUFUS
221 – 222	IULIUS ANTONIUS SELEUCUS
221 – 222	SERGIUS TITIANUS
222 – 225?	POLLIENUS AUSPEX?
222 – 235	IULIUS GAETULICUS
222 – 235	FIR... PHILOPAPPUS
222 – 235	UM... TEREVENTINUS
222 – 235	TI. IULIUS FESTUS
224.	L. ANNIUS ITALICUS

	HONÖRATUS
229	L. MANTENNIUS SABINUS
230	SEX. ANICIUS FAUSTUS PAULINUS
234	C. MÊSSIUS QUINTUS DECIUS VALERINUS
235 – 236	DOMITIUS ANTIGONUS
238 – 240	TULLIUS MENOPHILUS
240 – 241	C. PE…
241	SABINIUS? MODESTUS
241 – 244	CAESENNIUS VINIUS
241 – 244	PROSIUS TERTULIANUS
244	…SEVERIANUS
244 – 247	PRASTINA IIESSALINUS
248	TI. CLAUDIUS MARINUS PACA TIANUS
249	C. MESSIUS QUINTUS DECIUS VALERINUS
249 – 250	P… POST…
250 – 251	C. VIBIUS TREBONIANUS GALLUS
253	M. AEMILIUS AEMILIANUS
256 – 258?	VITJENNIUS TUVENIS
270 – 275	ANONIM
275 –?	CLAUDIUS NATALIANUS

Guvernatori de rang ecvestru *(praesides)* ai

Moesiei Inferior în cea de-a doua jumătate a secolului al ÎI 1 l-ea e.n.:

270 – 271	M. AURELIUS SEBASTIANUS
272	ANONIM

Comandanţi ai legiunii a V-a Macedonica *(legali Augusti legionis)* la Troesmis între 106? – 167 e.n.:

134	PLOTIUSIULIANUS
147 – 148?	M. SEDATIUS SEVERIANUS
149 – 152?	CALPURNIUS IULIANUS
161 – 165	P. MARŢI US VE RUS
166 – 167?	P. VIGELLIUS RAILS PLANUS SATURNINES

Procuratori financiari *(procurafores Augusti)* ai Moesiei Inferior între 86 – 284 e.n.:

115	...LATINIANUS
125 – 165?	L. SEPTIMIUS? PETRONIANUS
194 – 238	C. TITLUS SIMILIS
198 – 209	T. AURELIUS CALPURNIANUS APOLLONIDES
236?	L. TITINIUS CLODIANUS
239 – 240	PAELIUS HAMMONIÜS

BOMMI ŢARII ROMÂNEŞTI

1247 (înainte de) – 1277 sau 1279	LITÖVOI, voievod în dreapta Oltului
1247 (înainte şi după)	SĂNISLAU, voievod în stânga Oltului, la Argeş
1277 sau 1279 – circa 1290	BĂRBAT
Circa 1290 – circa 1310	TIHOMIR
circa 1310 – 1352	BASARAB I
1352 — 1364 nov. 16	NICOLAE ALEXANDRU
1364 nov. 16 – circa 1377	VLADISTAV I (VLAICU-VODĂ)
circa 1377 – circa 1383	RADU I
circa 1383 – 1386 m de sept. 23	DAN I
1386 sept. 23 – 1418 ian. 31	MIRCEA CEL BĂTRÂN
1394 după oct. 10 – 1397 ian.	VLAD I
1418 ian. 31 – 1420 aug.	MIHAIL I
1420	DAN AL II-LEA

aug. r – 1421 mart.	
1421 mart. – nov.	RADU AL II-LEA PRASNAGLAVA
1421 nov. – 1423 vara	DAN AL II-LEA
1423 vara	RADU AL II-LEA PRASNAGLAVA
1423 vara – 1424 după neo. 12	DAN AL II-LEA
1424 după dec. 12 – 1426 mai	RADU AL II-LEA PRASNAGLAVA
1426 mai – 1427 ian.	DAN AL II-LEA
1427 ian. – primăvara	RADU AL II-LEA PRASNAGLAVA
1427 primăvara – 1431 mart.	DAN AL II-LEA
1431 mart. – 1436 dec.	ALEXANDRU I ALDEA
1436 dec. – 1442 după mart.	VLAD DRACUL
1442 după mart. – vara 1442 m de sfârşitul lui aug. – 1443	MIRCEA
toamna	BAS ARAB AL II-LEA
1443 toamna – 1447 nov. – dec.	VLAD DRACUL

1447 dec. – 1448 oct.	VLADISTAV AL II-LEA
1448 oct.	VLAD TEPEŞ
1448 oct. – 1456 aug. 22	VLADISTAV AL II-LEA
1456 aug. 22 – 1462 nov.	VLAD ŢEPEŞ
1462 nov. – 1473 nov.	RADU CEL FRUMOS
1473 nov. 24 – dec. 23	BASARAB (CEL BĂTRÂN) LAIOTĂ
1473 dec. 23 – 1474 primăvara	RADU CEL FRUMOS
1474 primăvara	BASARAB (CEL BĂTRÂN) LAIOTĂ
1474 primăvara – în de sept. 4	RADU CEL FRUMOS
1474 m de sept. 4 – oct.	BASARAB (CEL BĂTRÂN) LAIOTĂ
1474 oct. – 1475 ian.	RADU CEL FRUMOS
1475 ian. – 1476 m de nov. 8	BASARAB (CEL BĂTRÂN) LAIOTĂ
1476 m de nov. 8 – dec.	VLAD TEPEŞ
1476 dec. – 1477 nov.	BASARAB (CEL BĂTRÂN) LAIOTĂ
1477 nov. – 1481 sept.	BASARAB CEL TÂNĂR (ŢEPELUŞ)
1481 aug.	MIRCEA
1481 sept. – în de nov. 16	VLAD CĂLUGĂRUL

1481 nov. – 1482 după mart. 23	BASARAB CEL TÂNĂR (ŢEPELUŞ)
1482 după mart. 23 – 1495 sept.	VLAD CĂLUGĂRUL
1495 sept. Între 8 şi 15 – 1508 apr.	RADU CEL MARE
1508 apr. – 1509 oct.	MIHNEA CEL RĂU
1509 m de oct. 29 – 1510 ian.	MIRCEA
1510 febr. – 1512 ian. 23	VLAD CEL TÂNĂR (VLĂDUŢ)
1512 ian. 23 – 1521 sept. 15	NEAGOE BASARAB
1521 sept. 15 – oct.	TEODOSIE
1521 oct.	VLAD (RADU-VODĂ) CĂLUGĂRUL
1521 oct. – 1522 după ian. 7 1522 m de febr. 3 – apr., sfârşitul lui iun. – începutul lui aug., oct. – 1523	TEODOSIE
În de un 11	RADU DE LA AFUMAŢI
1523 m de un 11 – sfârşitul lui oct.	VLADISTAV AL III-LEA
1523 oct. – nov. – 1524 ian. 19 – 24	RADU BĂDICA
1524 ian. 19 – 24 – mai	RADU DE LA AFUMAŢI
1524 mai – în de	VLADISTAV AL III-

sept.	LEA
1524 m de sept. – 1525 sfârşitul	RADU DE LA AFUMAŢI la Târgovişte
1525 m de 19 apr. – după aug. 18	VLADISTAV AL III-LEA la Bucureşti
1525 sfârşitul – 1529 ian. 2	RADU DE LA AFUMAŢI
1529 după ian. 2 – 1530 m de mai-un.	MOISE
1530 iun. – 1532 după sept. 18	VLAD ÎNECATUL
1532 sept. 18 – 1535 iun. 10/11	VLAD VINTILĂ DE LA SLATINA
1535 iun. 12 – 1545 m de mart. 17	RADU PAISIE (PETRU DE LA ARGEŞ)
1545 mart. 17 – 1552 nov. 16	MIRCEA CIOBANUL
1552 nov. 16 – 1553 m de mai 11	RADU ILIE (HAIDĂUL)
1553 m de mai 11 – 1554 febr. 28	MIRCEA CIOBANUL
1554 mart. – 1557 dec. 26	PĂTRAŞCU CEL BUN
1558 ian. – 1559 sept. 21	MIRCEÁ CIOBANUL
1559 sept. 21 – 1568 după iun. 8	PETRU CEL TÂNĂR
1568 iun. 14 (lui. 3) – 1574 apr. 30	ALEXANDRU AL II-LEA MIRCEA
1574 mai	VINTILĂ
1574 mai – 1577	ALEXANDRU AL II-

sept. 27/28	LEA MIRCEA
1577 după sept. 27/28 – 1583 iul.	MIHNEA TURCITUL
1583 iul. – 1585 apr. 6	PETRU CERCEL
1585 apr. În de 16 – 1591 după mai 19	MIHNEA TURCITUL
1591 după mai 22 – 1592 după lui. 15	ŞTEFAN SURDUL
1592 aug. – 1593 sept.	ALEXANDRU CEL RĂU
1593 sept. (oct.) – 1601 aug. 9	MIHA1 VITEAZUL
1599 nov. – 1600 sept.	NICOLAE PĂTRASCU
1600 după nov. 25 – 1601 după lui. 4	SIMION MOVILĂ
1601 sept. – 1602 mart.	RADU MIHNEA
1601 nov. – 1602 iul.	SIMION MOVILĂ
1602 m de aug. 3 – 1611 ian.	RADU ŞERBAN
1611 ian. – mart.	Ocupaţia principelui Transilvaniei GABRIEL BÁTHORY
1611 mart. – mai	RADU MIHNEA
1611 iun. – după sept. 8	RADU SERRAN
1611 sept. 12 – 4616 aug*	RADU MIHNEA
1616 aug.	GAVRIL MOVILĂ

	(neconfirmat de Poartă)
1616 sept. – 1618 mai	ALEXANDRU ILIAS
1618 m de un 2 – 1620 după lui. 22	GAVRIL MOVILĂ
1620 aug. – 1623 după aug. 14	RADU MIHNEA
1623 după aug. 14 – 1627 după nov. 3	ALEXANDRU COCONUL
1627 după nov. 3 – 1629 m de oct. 15	ALEXANDRU ILIAS
1629 m de oct. 15 – 1632 iul. 21	LEON TOMŞA
1632 după lui. 21 – sept.	RADU ILIAŞ
1632 sept. – 1654 apr. 9	MATEI BASARAB
1654 apr. 9 – 1658 mart.	CONSTANTIN SERRAN
1658 mart. – 1659 nov.	MIHNEA AL III-LEA RADU
1659 nov. 20 – 1660 sept. 1	GHEORGIIE GHICA
1660 sept. 16 – 1664 după nov. 27	GRIGORE GHICA
1664 m de dec. 2 – 1669 mart. 3	RADU LEON
1669 mart. 3 – 1672 m de febr. 12	ANTONIE VODĂ DIN POPEŞTI
1672 febr. – 1673 nov.	GRIGORE GHICA

1673 nov. – 1678 după nov. 22	GHEORGHE DUCA
1678 după nov. 22 – 1688 oct. 28	SERRAN CANTACUZINO
1688 oct. 28 – 1714 mart. 24	CONSTANTIN BRÂNCOVEANU
1714 mart. 25 – 1715 dec. 25	ŞTEFAN CANTACUZINO
1715 dec. 25 – 1716 nov. 14	NICOLAE MAVROCORDAT
1716 nov. 21 – 1719 febr. 23	IOAN MAVROCORDAT
1719 mart. – 1730 sept. 3	NICOLAE MAVROCORDAT
1730 sept. 3 – după oct. 4	CONSTANTIN MAVROCORDAT
1730 oct. – 1731 oct. 13	MIHAIL RACOVITĂ
1731 oct. 13 – 1733 apr. 5	CONSTANTIN MAVROCORDAT
1733 apr. 5 – 1735 nov. 16	GRIGORE AL II-LEA GHICA
1735 nov. 16 – 1741 m de sept. 5	CONSTANTIN MAVROCORDAT
1741 sept. – 1744 iul.	MIHAIL RACOVITĂ
1744 iul. – 1748 apr.	CONSTANTIN MÁVROCORDAT
1748 apr. – 1752 aug. 23	GRI GO RE AL II-LEA GHICA
17 & 2 aug. 24 –	MATEI GHICA

1753 iun.	
1753 iun. – 1756 febr. 8	CONSTANTIN RACOVIŢĂ
1756 febr. 8 – 1758 aug.	CONSTANTIN MAYROCORDAT
1758 aug. – 1761 iun. 5	SCARLAT GHICA
1761 iun. 5 – 1763 mart. 9	CONSTANTIN MAYROCORDAT
1763 mart. 9 – 1764 ian. 26	CONSTANTIN RACOVIŢĂ
1764 ian. 26 – 1765 aug. 18	STEFAN RACOVIŢĂ
1765 aug. 18 – 1766 dec. 2	SCARLAT GHICA
1766 dec. 2 – 1768 oct, 17	ALEXANDRU SCARLAT GHICA
1768 oct. 17 – 1769 nov. 5	GRIGORE AL III-LEA GHICA
1763 nov. 5 – 1774 iul. 10	Ocupaţia rusă MANOLE (EMANUEL) GIANIRUSET
1770 mai – 1771 oct.	
1774 sept. 15 – 1782 ian. 4	ALEXANDRU IPSILANTI
1782 Ian. 5 – 1783 iul. 6	NICOLAECARAGEA
1783 iul. 6 – 1786 m de mart. 26	MIHAI SUŢU
1786 mart. 26 –	NICOLAE

1790 iun. 8	MAVROGHENI
1789 nov. 3 – 1791 iul. 24	Ocupaţia austriacă
1791 mart. – 1793 ian.	MIHAI SUŢU
1793 m de ian. 4 – 1796 aug. 17	ALEXANDRU MORUZI
1796 aug. 17 – 1797 nov. 22 (28)	ALEXANDRU IPSILANTI
1797 nov. 22 (28) – 1799 febr.	CONSTANTIN HANGERLI
1799 febr. 28 – 1801 oct. 8	ALEXANDRU MORUZI
1801 oct. 8 – 1802 mai 19	MIHAI SUŢU
1802 iun. 20 – aug. 18	ALEXANDRU SUŢU, domnul Moldovei, caimacam
1802 aug. 18 – 1806 aug. 12	CONSTANTIN IPSILANTI
1806 aug. 12 – oct. 1	ALEXANDRU SUŢU
1806 oct. 3 – 1807 mai 19	CONSTANTIN IPSILANTI
1806 nov. 17 – 1812 mai 16	Ocupaţia rusă
1806 dec. 16	numit domn ALEXANDRU SUŢU
	(nu ocupă scaunul)
1807 iul. 27 – aug. 16	CONSTANTIN IPSILANTI
1812 aug. 27 – 1818	IO AN GHEORGHE

sept. 29	CARAGEA
1818 nov. 4 – 1821 ian. 19	ALEXANDRU SUŢU
1821 febr. – iun.	numit domn SCARLAT CALLIMACHI (nu ocupă scaunul)
1821 mart. – mai 14	TUDOR VLADIMIRESCU, conducător al mişcării revoluţionare de la 1821
1821 mai 16 – 1822 iun.	Ocupaţia turcească
1822 iun. 30 – 1828 apr. 29	GRIGÓRE AL IV-LEA GHICA
1828 mai – 1834 apr.	Ocupaţia rusă
1834 apr. 1 – 1842 oct. 7 1842 dec. 20 (1843 ian. 5) – 1848	ALEXANDRU GHICA
iun. 18/14	GHEORGHE BIBESCU
1848 iun. 14 – lui. 28	GUVERNUL REVOLUŢIONAR PROVIZORIU
1848 iul. 28 – sept. 13	Locotenenţă domnească (ION HELIADE RĂDULESCU, NICOLAE GOLEScu şi Christian tell)
1848 sept. 13 – 1849	CONSTANTIN

iun.	CANTACUZINO, caimacam
1849 iun. 16 – 1853 oct. 17	BARBU ŞTIRBEI
1853 – net. 17 – 1854 iul. 19	Ocupaţia rusa Ocupaţia turcească
1854 M. 27 – aug.	
1854 aug. 7 – 1856 mart. 13	Ocupaţia austriacă
1854 sept. 23 – 1856 mart. 12	BARBU ŞTIRBEI
1856 iun. – 1858 oct.	ALEXANDRU D. GUI CA, caimacam
1858 oct. – 1859 ian. 24	Căimăoaffiia de trei (IOAN MANU, EMANOIL BĂLEANU ŞI LOAN FILIPESCU)
1859 ian. 24	ALEXANDRU IO AN CUZA, domn al Moldovei, este ales domn şi în Ţara Românească

domn II MOLDOVEI

e. 1352 – 1353 e. 1354 – e. 1358.1359 1359 – e. 1365 e. 13 – 65 – e. 1375 e. 1375 – e. 1391 e* 1391 – e. 1394 e. 1394 – 1399 1399 – 1400	DRAGOŞ SAS BALG BODGAN I LAŢCU PETRU I ROMAN I ŞTEFAN I IU GA ALEXANDRU CEL BUN ILIAS (ILIE)

1400 apr. 23 – 1432 ian. 1.1432 ian. 1 – 1433 sept.	
1433 oct. – 1435 aug. 3	STEFAN
1435 aug. 5 – 1436 mart. 8	ILIAS
1436 mart. 8 – 1442 după aug. 1	ILIAŞ ŞI STEFAN
1442 aug. – 1447 iul. 13	STEFAN
1447 iul. 13 – după sept. 15	PETRU AL II-LEA
1447 după sept. 15 – 1448 febr. 23 1448 după febr. 23 – 1449 m de mart.	ROMAN AL II-LEA
23	PETRU AL II-LEA
1449 iama	CIUBĂR (domnie incertă)
1449 m de mart. 23 – oct. 12	ALEXĂNDREL
1449 oct. 12 – 1451 oct. 15	BOGDAN AL II-LEA
1451 după oct. 15 – 1452 febr.	PETRU ABON
1452 febr. – 1454 m de aug. 24.1454 m de aug. 25 – 1455 m de febr.	ALEXĂNDREL
8	PETRU ARON
1455 m de febr. 8 –	ALEXĂNDB EL

mai 25	
1455 mai 25 – 1457 apr. 14	PETRU ARON
1457 apr. 14 – 1504 iul. 2	ŞTEFAN CEL MARE
1504 iul. 2 – 1517 apr. 20.1517 apr. 20 – 1527 ian. 14	BOGDAN AL III-LEA (CEL ORB) ŞTEFĂNIŢĂ
1527 după ian. 14 – 1538 sept. 18	PETRU RAREŞ
1538 sept. 18 – 1540 dec»	ŞTEFAN LĂCUSTĂ
1540 dec. – 1541 febr.	ALEXANDRU CORNEA
1541 febr. – 1546 sept. 3	PETRU RAREŞ
1546 sept. 3 – 1551 iun. 11	ILIAŞ
1551 iun. 11 – 1552 sept. 1	STEFAN
1552 sept.	ÍOAN JOLDEA
1552 sept. – 1561 nov. 18	ALEXANDRU LĂPUSNEANU
1561 nov. 18 – 1563 nov. 6	DESPOT-VODĂ (IOAN IACOB HERACLID)
1563 aug. 8 sau 10 – 1564 mart.	STEFAN TOMSA
1564 mart. – 1568 mart.	ALEXANDRU LĂPUSNEANU
1568 mart. – 1572	BOGDAN

febr.	
1572 febr. – 1574 iun. 13/14	IOAN VODĂ CEL VITEAZ
1574 iun. 13/14 – 1577 nov. 23	PETRU ŞCHIOPUL
1577 nov. 23 – după dec. 28	IOAN POTCOAVĂ
1578 ian. 1 – 1579 nov. 21	PETRU ŞCHIOPUL
1579 nov. 21 – 1582 după sept. 2	IANCU SASUL
1582 după sept. 2 – 1591 aug. 19	PETRU ŞCHIOPUL
1591 sept. – 1592 iun.	ARON TIRANUL
1592 iun.	ALEXANDRU CEL RĂU (fiind trecui pe scaunul Ţării Româneşti nu a domnit în Moldova)
1592 aug. – oct.	PETRU CAZACU
1592 oct. 14 – 1595 apr. 24	ARON TIRANUL
1595 apr. 24 – aug.	STEFAN RĂZVAN
1595 aug. 25 – 1600 m de mai 27	ÍEREMIA MOVILĂ
1600 m de mai 27 – sept.	MIHAI VITEAZUL
1600 sept. – 1606 iun. 30	IE RE MIA MOVILĂ
1606 iun. 30 – 1607 sept. 14	SÏMION MOVILĂ

1607 sept. 14 – oct.	MIHAIL MOVILĂ
1607 oct.	CONSTANTIN MOVILĂ
1607 m de nov. 6 – dec. 6/9	MIHAIL MOVILĂ
1607 dec. 6/9 – 1611 nov. 10	CONSTANTIN MOVILĂ
1611 nov. 11 – 1615 nov. 12	STEFAN AL II-LEA TOMSA
1615 nov. 12 – 1616 iul.	ALEXANDRU MOVILĂ
1616 iul. – 1619 după febr. 9	RADU MIHNEA
1619 după febr. 9 – 1620 sept. 10	CASPAR GRAŢIANI
1620 sept. 10 – 1621 oct.	ALEXANDRU ILIAS
1621 oct. – 1623 după aug. 4	STEFAN AL II-LEA TOMSA
1623 după aug. 4 – 1626 după ian. 20.1626 după ian. 20 – 1629 aug. 30	ŘADU MIHNEA
	MIRON BARNOVSCHI-MOVILĂ
1629 aug. – 1630 apr. 29	ALEXANDRU COCONUL
1630 apr. 29 – 1631 după dec. 5	MOI SE MOVILĂ
1631 după dec. 5 – 1633 apr.	ALEXANDRU ILIAŞ

1633 apr. – iun. 22	MIRON BARNOVSCHI-MOVILĂ
1633 iun. 25 – 1634 apr.	MOÏSE MOVILĂ
1634 apr. – 1653 apr. 3	VASILE LUPU
1653 apr. 3 – apr. 28	GHEORGHE STEFAN
1653 apr. 28 – lui. 8	VASILE LUPU
1653 iul. 8 – 1658 mart. 3	GHEORGHE STEFAN
1658 mart. 3 – 1659 nov. 2	GHEORGHE GHICA
1659 nov. 2 – nov. 21	CONSTANTIN SERRAN BASARAB
1659 nov. 21 – 1661 ian. 17	STEFĂNITĂ LUPU
1661 ian. 17 – în de febr. 17	CONSTANTIN SERBAN BASARAB
1661 m de febr. 17 – sept. 19	STEFĂNIŢĂ LÜPU
1661 după sept. 19 – 1665 sept. 11	ÈUSTRAŢIE DABIJA
1665 după sept. 11 – 1666 după mai 21 1666 după mai 21 – 1668 după nov. 8	GHEORGHE DUCA
	ILIAS ALEXANDRU
1668 după nov. 8 – 1672 aug. 10	GHEORGHE DUCA
1672 aug. 10 – 1673	ŞTEFAN

nov.	PETRICEICU
1673	DUMITRASCU CANTACUZINO
1673 dec. – 1674 după febr. 22	STEFAN PETRICEICU
1674 fèbr. – 1675 m de nov. 10	DUMITRAŞCU CANTACUZINO
1675 Bov. 10 – 1678 nov.	ANTONIE RUSET (ROSETTI)
1678 după nov. 28 – 1683 dec. 25	GHEORGHE DUCA
1683 dec. 25 – 1684 mart.	STEFAN PETRICEICU
1684 ian. 29 (numit) – 1685 iun. 15	ĎUMITRASCU CANTACUZINO
1685 iun. 15 – 1693 mart.	CONSTANTIN CANTEMIR
1693 mart. 19 – apr. 8	DIMITRIE CANTEMIR
1693 apr. – 1695 dec. 8	CONSTANTIN DUCA
1695 dec. 8 – 1700 sept. 14.1700 sept. 14 – 1703 iun. 15	ANTIOH CANTEMIR
	CONSTANTIN DUCA
1703 iun. 15 – sept.	Logofătul IOAN BUHUŞ, caimacam
1703 sept. – 1705 febr. 12	MI HAI RACOVITĂ
1705 febr. 12 – 1707 iul. 20	ANTIOH CANTEMIR

1707 iul. 20 – 1709 oct. 17	MIHAI RACOVIŢĂ
1709 oct. 17 – 1710 ian. 25	Logofătul IOAN BUHUŞ, caimacam
1709 nov. 6 – 1710 nov. 23	NICOLAE MAVROCORDAT
1710 nov. 23 – 1711 iul. 11 (16)	DIMITRIE CANTEMIR
1711 iul. – sept. 26	Caimacami: LUPU COSTACHI, mare vornic MAXUT, postelnic ANTIOH JORA, hatman GHEORGHE APOSTOL, biv vei vistiernic
1711 sept. 26 – nov. 8	Dragomanul IOAN MAVROCORDAT, caimacam
1711 sept. 26 – 1715 dec. 25	NICOLAE MAVROCORDAT (la Iaşi în 8 nov.)
1715 dec. 25 – 1726 sept. 25	MIHAI RACOVIŢĂ
1726 sept. 26 – 1733 apr.	GRIGORE AL II-LEA GHICA
1733 apr. – 1735 nov. 16	CONSTANTIN MAVROCORDAT
1735 nov. 16 – 1739 sept. 3	GRIGORE AL II-LEA GHICA
1739 sept. 3 – oct.	Ocupaţia rusă
1739 oct. – 1741 sept. 13	GRIGORE AL II-LEA GHICA

1741 sept. – 1743 iul. 20	CONSTANTIN MAVROCORDAT
1743 iul. 20 – 1747 mai	IOAN MAVROCORDAT
1747 mai – 1748 apr.	GRIGORE AL II-LEA GHICA
1748 apr. – 1749 aug. 20	CONSTANTIN MAVROCORDAT
1749 aug. 20 – dec. 7	IORDACHE STAVRACHI, caimacam
1749 aug. 20 – 1753 iun. 22	CONSTANTIN RACOVIŢĂ
1753 iun. 22 – 1756 febr. 8	MATEI GHICA
1756 febr. 8 – 1757 mart.	CONSTANTIN RACOVIŢĂ
1757 febr. – 1758 aug.	SCARLAT GHICA
1758 aug. – 1761 m de mai 28	IOAN TEODOR CALLIMACHI (CĂLMAŞUL)
1761 m de mai 28 – 1764 mart. 18	GRIGORE CALLIMACHI
1764 mart. 18 – 1767 ian. 23	GRIGORE AL III-LEA GHICA
1767 ian. 23 – 1769 iun. 3	GRIGORE CALLIMACHI
1769 iun. 18 – dec. 4	CONSTANTIN MAVROCORDAT
1769 sept. 27 – 1774 sept.	Ocupaţia rusă

1774 sept. 28 – 1777 oct. 1	GRIGOREaAL III-LEA GHICA
1777 sept. 30 – 1782 mai 29	CONSTANTIN MORU ZI
1782 mai 28 – 1785 ian. 1	ALEXANDRU MAVROCORDAT (DELI-BEI)
1785 ian. 1 – 1786 dec. 3	ALEXANDRU MAVROCORDAT (FIRARIS)
1786 dec. – 1788 apr. 8	ALEXANDRU IPSILANTÏ
1788 mai – 1789 mart.	MANOLE (EMANUEL) GIANIRUSET
1788 iun. – 1791 iul. 24	Ocupaţia austriacă
1788 oct. – 1791 dec. 29	Ocupaţia rusă
1792 mart. – dec. 30	ALEXANDRU MORUZI
1792 dec. 30 – 1795 apr. 25	MIHAI SUŢU
1795 apr. 25 – 1799 mart. 7	ALEXANDRU CALLIMACHI
1799 mart. 7 – 1801 iun. 28	CONSTANTIN IPSILANTI
1801 iun. 28 – 1802 sept. 19	ALEXANDRU SUŢU
1802 sept. 19 – oct. 28	Logofătul IORDACHE CONTA’s.a.,

	caimacam ALEXANDRU MORUZI
1802 sept. 19 – 1806 aug. 12	
1806 aug. 12 – oct.	SCARLAT CALLIMACHI
1806 oct. 5 (numit) – 1807 mart. 7	ALEXANDRUMORUZI
1806 nov. 17 – 1812 mai 12	Ocupaţia rusă
1807 mart. 7 – lui. 24	ALEXANDRU HANGERLI
1807 iul. 24 – 1810 iun. 1	SCARLAT CALLIMACHI (nu a domnit efectiv)
1806 dec. 7 – 31	IORDACHE RUSET-ROZNOVEANU, caimacam
1807 ian. 1 – 1812 iul. 26	Mitropolitul VENIAMIN COSTACHE ş.a., caimacam
1812 aug. 27 – 1819 iun. 20	SCARLAT CALLIMACHI
1819 iun. 12 (numit) – 1821 mart. 29	MIHAI SUŢU
1819 iun. 20 – nov.	Postelnicii MANU ŞI RIZO, caimacami
1821 mart. 29 – mai	Mitropolitul VENIAMIN COSTACHE, caimacam
1821 apr.	Eteria lui

	ALEXANDRU IPSILANTI
1821 mai 16 – 1822 iul.	Ocupaţia turcească
1821 toamna – 1822 iul.	ŞTEFAN VOGORIDE, caimacam (numit în febr. 1821)
1822 iun. 9 – 1828 apr. 23	ION SANDU STURDZA
1828 apr. 26 – 1834 apr.	Ocupaţia rusă
1834 apr. – 1849 iun.	MIHAISTURPZA
1849 oct. 2 (numit în mai) – 1853 oct. 18	GRIGORE ALEXANDRU GHICA
1853 oct. 18 – 1854 sept. 4	Ocupaţia rusă
1854 oct. 2 – 1856 iun. 26	GRIGORE ALEXANDRU GHICA
1856 iul. 3 – 10	Consiliul administrativ exbraerw Enar
1856 iul. 11 – 1857 febr. 17	TEODOR BALŞ, caimacam
1857 febr. 17 – 1858 oct.	NICOLAE VOGORIDE, caimacam
1858 oct. – 1859 ian. 5	Căimăcămia de trei formată din ŞTEFAN CATARGTU (până la 26 oct. 1858, fiind succedat de l. A. CĂNTACUZINO), VAS ILE STU RDZA, ANASTASIE PINU

1859 ian. 5	ALEXANDRUIOAN CUZA, ales domn al Moldovei

VOIEVOZII, PRINCIPII ŞI GUVERNATORII TRANSILVANIEI

Voievozi

1111 – 1113	MERCURIUS, „principele” Transilvaniei
1176	ŁEUSTACHIU (EUSTACHIU)
1199 – 1200	LEGFORUS
1200	ETH
1201	IUL A (GYULA)
1202 – 1206	BENEDICT
1206	SMARAGD
1208—1209	BENEDICT
1209 – 1212	MIHAIL
1212 – 1213	BERTOLD DE MERANIA
1213	NICOLAE
1214	IULA (GYULA)
1215	SIMION
1216 – 1217	IPOCH (IPOLIT)
1217 – 1218	RAFAEL (RAFAIN, RAFO ÎN).
1219 – 1221	NEUKA (NEVKE)
1221 – 1222	FAUL

1227	POUSA
1229 – 1231	IULA
1232 – 1234	DIONISIE
1235	ANDREI
1235 – 1240	Mart. 21, POUSA
1242 – 1252	LAURENŢIU
1261	ERNEY
1263 mai 3 – 1264	LADISLAU 1263 iun. 3 – 1270* NICOLAE
1270 iun. 13 – 1272 aug. 3	MATEI
1272 sept. – 1273 mai	NICOLAE
1273 mai	IOAN
1273 iun. 7 – 1274 sept. 24	NICOLAE
1273 mai	IO AN
1273 iun. 7 – 1274 sept. 24	NICOLAE
1273 – 1275 iul. 27	MATEI
1275 (a doua jumătate)	LADISLAU
1275 dec. 2 – 1276 (mijlocul)	UGRIN
1276 aug. 9 – 1277 oct. 13	MATEI
1277 nov. 10 – dec.	NICOLAE
1278 nov. 6 –	FINTA

1279 mart. 13	
1280	STEFAN
1280 – 1281	ŃICOLAE
1282 mai 19	ROLAND BORSA
1283	APOI
1284 ian. 1 – 1285 ian. 13	ROLAND BORSA
1289 m de sept. 1	MOÏSE (MOIUŚ)
1288 iun. 8 – 1293 iul. 11	ROLAND BORSA
1294/1295 sept. – 1315	LADISLAU KÁN
1315 aug. 1 – 1318	NICOLAE
(1318) iun. 12 – 1321 nov. 25	DOJA DE DEBREŢIN
1322 apr. 18 – 1342 aug. 27	TOMA DE SZÉCSÉNY
1342 nov. 12 – 1344 iun. 15	NICOLAE
(1344) vara – 1350 nov. 3	STEFAN LACKFI I
1351 febr. 3 – mai 9	TOMA CSÓR
1351 dec. – 1356 mart.	NICOLAE KONT
1356 apr. – 1359 sept. 27	ANDREI LACKFI
1359 nov. 17 – 1367 ian. 30	DIONISIE LACKFI
1367 mart. 12 –	NICOLAE LACKFI

1368 nov. 17	
1369 febr. 17 – 1372 sept. 29	EMERIC LACKFI
1373 febr. 1 – 1376 apr. 9	STEFAN LACKFI
1376 iun. 21 – 1391 dec. 2	LADISLAU DE LOSONCZ I
1392 mart. 4 – 1393 sept. 15	EMERIK BABEK I
1393 oct. 6 – 1395 sept. 14	FRANK DE SZÉCSÉNY
1395 oct. 9 – 1401 apr. 8	STIBOR DE STIBORICZ
1401 – 1403 mai 14	NICOLAE CSÁKI ŞI NICOLAE MARCZALI
1403 oct. 16 – 1409 dec. 14	IOAN TAMÁSI ŞI IACOB LACKFI
1410 febr. 6 – 1414 ian. 10	STIBOR DE STIBORICZ
1415 ian. 13 – 1426 m de mai 6	NICOLAE CSÁKI
1426 sept. 22 – 1435 nov. 20	LADISLAU CSÁKI
1436 apr. 20 – 1437 apr. 16	LADISLAU CSÁKI ŞI PETRU CSEH
1437 – 1438	PETRU CSEH
1438 – 1440 mai 5	DESIDERIU DE LOSONCZ
1441 ian. 13	LADISLAU JAKCS
1441 mart. 7 – 1446	IANCU DE HUNEDOARA ŞI NICOLAE

	DE ÜAAK
1446 – 1448	EMERIK REBEK ÎI
1447 apr. 4	EMERIK REBEK ÎI ŞI NICOLAE DE UAAK
1448 mai 2 – oct.	EMERIK REBEK ÎI ŞI IANCU DE HUNEDOARA
1449 mai – 1458	NICOLAE DE UAAK ŞI IOAN DE ROZGONY
1458 – 1460	SEBASTIAN ŞI IOAN DE ROZGONY
1460	SEBASTIAN DE ROZGONY ŞI NICOLAE DE UAAK
1460	SEBASTIAN DE ROZGONY şi
	LADISLAU DE KANIZSA
1464 apr, – sept.	SEBASTIAN ĎE ROZGONY
1462 – 1465	NICOLAE DE UAAK ŞI IOAN PONGRÁCZ DE DINDELEAG
1465 – 1467	SIGISMUND ŞI IOAN DE SZENTGYÖRGY ŞI BERTHOLD ELDERBACH
1468 – 1472	IOAN PONGRÁCZ ŞI NICOLAE CSUPOR DE MONOSZLÓ
1472 nov. – 1475	BLASIU MAGYAR
1475 febr. – 1476	IOAN PONGRÂCZ
1478 – 1479	PETRU GERÉB DE

	VINGARD
1479 – 1493	STEFAN BÁTHORY I
1493 – 1495	LADISLAU DE LOSONCZ ŞI BARTOLOMEU DRÁGFI
1495 – 1499	BARTOLOMEU DRAGFT
1499 – 1510 (toamna)	PETRU DE SZENTGYÖRGY şi DE BOZIN
1510 – 1526	IOAN ZÁPOLYA (rege al Ungariei, 1526 – 1540)
1526 – 1529	PETRU DE PERÉNY
1529 – 1533	STEFAN BÁTHORY ÎI
1533 – 1534	EMERIK CIBAK, guvernator
1534 – 1539	STEFAN MAILATH
1539 – 1540	STEFAN MAILATH ŞI EMERIC BALAŞ SA
1541 – 1551	IOAN SIGISMUND ŞI ISABELLA „principi
1551 – 1556	FERDINAND DE HABSBURG
1556 sept. 15 – 1559	IOAN SIGISMUND ŞI ISABELLA
1559 – 1571 mart. 14	IOAN SIGISMUND

Principi

1571 mai 25 – 1575	ŞTEFAN BÁTHORY, voievod; din 1575 – 1583, principe
1576 – 1581 mai 27	CRISTOFOR BÁTHORY, voievod
1581 mai – 1597	SIGISMUND BÁTHORY, voievod
1598	Comisarii împăratului Rudolf al II-lea
1598 apr. 18 – aug. 20	MARIA CRISTIERNA
1598 aug. 20 – 1599 mart.	SIGISMUND BÁTHORY
1599 mart. 30 – oct. 31	ANDREI BÁTHORY
1599 nov. 1 – 1600 sept.	MIHAI VITEAZUL, „căpitan general şi consilier locţiitor” al împăratului Rudolf al II-lea în Transilvania
1601	SIGISMUND BÁTHORY
1601 – 1601 aug. 9	G. BASTA (general al lui Rudolf al II-lea) şi MIHAI VITEAZUL
1601 febr. 3 – 1602	SIGISMUND BÁTHORY
1602 – 1603	generalul G. BASTA şi comisarii lui Rudolf al II-lea

1603 mai – lui. 27	MOÏSE SZÉKELY
1603 – 1604 apr.	generalul G. BASTA şi comisarii lui Rudolf al II-lea
1605 febr. 21 – 1606 dec. 29	STEFAN BOCSKAI
1607 febr. 8 – 1608 mart. 3	SIGISMUND RÁKÓCZI
1608 mart. 5– 1613 oct. 27	GABRIEL BÁTHORY
1613 oct. 27 – 1629 nov. 15	GABRIEL BETHLEN
1629 nov. 16 – 1630 sept. 28	CATERINA DE BRANDENBURG
1630	STEFAN BETHLEN
1630 de-o. 1 – 16480 ct. 11	GHEORGHE RÁKÓCZI I
1648 oct. 11 – 1660 iun. 7	GHEORGHE RÁKÓCZI AL II-lea (ales la 19 febr. 1642)
1657 — 1658	FRANCISC RHÉDEI
1658 aug. 23 – 1660 dec. 31	AC AŢI U BARCSAI
1661 ian. 1 – 1662 ian. 22	IOAN KEMÉNY
1661	MIHAIL APARI I

sept. 14 – 1690 apr. 15	
1690 iun. 8 (sept.) – 1691	EMERIC TIIÖKÖLY
1704 iul. 8 – 1711	FRANCISC RÁKÓCZI AL II-lea

Guvernatori

1691 febr. 7 – 1708 nov. 1	GHEORGHE BÁNFFY I
1709 aug. 10 – 1710 mai 2	ŞTEFAN HALLER, preşedintele de
1710 mai 2 – 1713 mart. 31	putaţiunii ţarii ŞTEFAN WESSELÉNYI, preşedin
1713 mart. 31 – 1731 dec. 15	tele deputaţiunii SIGISMUND KO RNIS
1731 – 1732	ŞTEFAN WESSELÉNYI, preşedin
1732 iul. – 1734 iul.	tele deputaţiunii FRANCISC ANTON WALLIS, pre
1734 dec. 2 – 1755 oct. 18	şedinţele guvernului ÍOAN HALLER
1755 dec. – 1758 iul. 6	FRANCISC VENCESLAV WALLIS.
1758 iul. 6 – 1762 mai 7	preşedintele guvernului LADISLAU KEMÉNY, preşedintele
1762 mai 7 – 1764	guvernului

mâi 18	ADOLF BUCCOW, preşedintele cu
1764 iul. 21 – 1767 oct. 20	vernului ANDREI HADIK, preşedintele cu
1767 dec. 14 – 1770 sept. 28	vernului CAROL O'DONELL, preşedintele cu
1771 ian. 13 – 1774 iul. 6	vernului MARIA-IOSIF DE AUERSPERG
1774 iul. 6 – 1777 iul. 16 (preşedintele guvernului); 1777 iul. 16 –	
1787 ian. 9, guvernator	SAMUEL BRUKENTHAL
1787 ian. 9 – 1822 iul. 5	GHEORGHE BÁNFFY AL II-LEA.
1822 sept. 11 – 1834 oct. 15	preşedintele guvernului IOÁN JÓSIKA, preşedintele guver
1835 feb. 6 – 1837 apr. 30	nului FERDINAND D'ESTE, preşedintele
1838 oct. 5 – 1840 aug. 15	guvernului IOAN KORNIS
1842 ian. 8 – 1848 nov. 14	IOSIF TELEKI
1848 nov. 14 – dec 22	EMERIC MIKÖ

„1849 iul. 11 – 1851 febr. 24	LUDOVIC WOHLGEMUTH
1851 apr. 29 – 1858 iun. 25	CAROL SCHWARZENBERG, preşedintele guvernului
1858 lui. 26– 1861 apr. 23	FREDERIC DE Llă CIffb NISTEIN
1860 dec. 10 – 1861 nov. 26	E MAI IC MIKÖ, preşedintele guvernului
1861 nov. 26 – 1867 apr. 2	LUDOVIC FOLLIOT DE GRENNEVILLE, preşedintele guvernului

Anexa II

MINIŞTRII DE EXTERNE ROMÂNI ÎN PERIOADA 1859 – 197 e MOLDOVA

VASILE ALECSANDRI	17 ianuarie 1859 – 1 noiembrie 1859
GRI GO RE BALŞ	16 noiembrie 1859 – 1 martie 1860
ALEXANDRU TERIACHIU – ministru la Departamentul Cultelor şi Instrucţiei Publice, ad-interim, în urma demisiei titularului	14 martie 1866. – 1 aprilie 1860
ALEXANDRU FOTINO – directorul M.A.S. ad-interim în urma trecerii lui Al.	19 aprilie 1860 – 3 aprilie 1860

Teriachiu ca membru al comisiei centrale	
MIHAIL JORA	30 aprilie I860 – 1 ianuarie 1861
CONSTANTIN ROLLA	18 ianuarie 1861 – 2 mai 1861
IOAN SILION	23 mai – 23 septembri 1861, ade" interim, G. Roll trecând la Departamentu Justiţiei

În urma demisiei guvernului (23 septembrie} şi pân & la formarea noului cabinet (5 octombrie 1861), conducerea M.A.S. a fost asigurată de directorul său Al. Fotino

LEON GHICA — 5 octombrie 1861 – 22 ianuarie 1863

ŢARA ROMÂNEASCĂ

26 ianuarie 1859 – 27 martie 1869

DIMITRIE BRĂTIANU

	27 martie 1859 – 1 septembrie 185$
SCARLAT FĂLCOIANU NICOLAE CREŢULESCU – preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru la Departamentul Afacerilor Interne, de la 6 septembrie, ad-interim în urma demisiei lui Scarlat Fălcoianu	1 septembrie 1859 –– 10 octombrie 1859
	10 octombrie 1859 – 28 mai 1869
VASILE ALECSANDRI	
	28 mai 1860 – 17 aprilie 1861
IOAN L FILIPESCU	
ADOLF CANTACUZINO – director în M.A.S. Însărcinat ad-interim a îndeplinit funcţia	17 aprilie 1861 – 30 aprilie 1861

de şef al ministerului până la formarea noului cabinet

APOSTOL ARSACHE — 30 aprilie 1861 – 12 mai 1861

DIMITRIE BOLINTÏNEANU — 12 mai 1861 – 11 iulie 1861

EDMOND VAN SAANEN – director M.S.A. — 11 iulie 1861 – 19 înaulie 1861 Însărcinat cu conducerea departamentului până la formarea noului cabinet

APOSTOL ARSACHE — 19 iulie 1861 – 22 ianuarie 1862

ROMÂNIA

APOSTOL ARSACHE	22 ianuarie 1862 – 24 iunie 1862
ALEXANDRU CANTACUZINO	24 iunie 1862 – 30 septembrie 1862
ION GHICA, general	30 septembrie 1862 – 17 august 1863
NICOLAE ROSETTI-BĂLĂNESCU	17 august 1863 – 2 octombrie 1865
GRIGORE BENGESCU	2 octombrie 1865 (Nu a funcţionat efectiv)
SAVEL MANU, general – ministru la	3 octombrie 1865 – 17 octombrie 1865

Departamentul de Război, ad-interim la Externe până la numirea noului titular	
ALEXANDRU PAPADOPOL	17 octombrie 1865 – 11 februarie
CALLIMACHI	1866
ION GHICA	11 februarie 1866 – 11 mai 1866
PETRE MAVROGHENI	11 mai 1866 – 15 iulie 1866
GHEORGHE ŞTIRBEI	15 iulie 1866 – 1 martie 1867
ŞTEFAN GOLESCU	1 martie 1867 – 17 august 1867
ALEXANDRU TERIACHIU	17 august 1867 – 1 noiembrie 1867
ŞTEFAN GOLESCU – preşedintele Consiliului de Mihiştri, ministru la Departamentul Afacerilor Interne (până la 13 noiembrie) şi ad-interim la Externe în urina demisiei lui Al. Teriachiu	1 noiembrie 1867 – 1 mai 1868

NICOLAE GOLESCU, general – preşedintele Consiliutiii de Miniştri şi ministru de externe	1 mai 1868 – 16 noiembrie 1868
DIMITRIE GHICA – preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de externe	16 noiembrie 1868 – 26 jaugust 1869
MIHAIL KOGÄLNICEANU – mi nostru la Departamentul Afacerilor în terne şi ad-interim la Externe	26 august – 28 noiembrie 1869 *
NICOLAE CALLIMACHL CATARGI	28 noiembrie 1869 – 2 februarie 1870
ALEXANDRU C. GOLESGU – preşedintele Consiliului de Miniştri, mir	2 februarie 1870 – 20 aprilie 1870
nostru la Departamentul Afacerilor Interne şi	20 aprilie 1870 – 18 decembrie 1870

ad-interim la Externe PETRE P. CARP	
NICOLAE GR. RACO VIŢĂ – mi	18 decembrie 1870 – 19 decembrie
nostru la Departamentul Cultelor şi Instrucţiei Publice, ad-interim la Externe	1870
NICOLAE CALLIMACHÏ-CATARGI	20 decembrie 1870 – 11 martie 1871
GHEORGHE COSTAFORU	11 martie 1871 – 27 aprilie 1873
VASILE BOIERESCU	28 aprilie 1873 – 7 noiembrie 1.875
LASCĂR CATARGIU – preşedintele Consiliului de Miniştri, ministru la Departamentul Afacerilor Interne şi ad-interim la Externe în urma demisiei lui V. Bo ere seu	7 noiembrie 1875 – 30 ianuarie 1876
ION BĂLĂCEANU	30 ianuarie 1876 – 4 aprilie 1876
DIMITRIE CORNEA	4 aprilie 1876 – 27 aprilie 1876
MIHAIL	27 aprilie 1876 – 24

KOGĂLNICEANU	iulie 1876
NICOLAE IONESCU	24 iulie 1876 – 25 martie 1877
ION CÂMPINEANU – ministru la Departamentul Finanţelor, ad-interim la Externe în urma demisiei lui N. Ionescu	25 martie 1877 – 3 aprilie 1877
MIHAIL KOGĂLNICEANU	3 aprilie 1877 – 25 noiembrie 1878
ION CÂMPINEANU	25 noiembrie 1878 – 11 iulie 1879
VASILE BOIERESCU	11 iulie 1879 – 10 aprilie 1881
DIMITRIE BRĂTIANU – preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru	10 aprilie 1881 – 9 iunie 1881
de externe	
EUGEN STĂTESCU	9 iunie 1881 – 1 august 1883
DIMITRIE STURDZA	1 august 1882 – 2 februarie 1885
ION CÂMPINEANU	2 februarie 1885 – 28 octombrie 1885
I.C. BRĂTIANU – preşedintele	2 aprilie 1885 – 16 decembrie 1885

Consiliului de Miniştri şi ministru la Departamentul Afacerilor Interne, adinterim la Externe pe timpul concediului lui I. Câmpineanu	
MIHAI PHEREKIDE	16 decembrie 1885 – 23 martie 1888
PETRE P. CARP	23 martie 1888 – 29 martie 1889
ALEXANDRU LAHOVARY	29 martie 1889 – 21 februarie 1891
ESARCU CONSTANTIN	21 februarie 1891 – 27 noiembrie 1891
ALEXANDRU LAHOVARY	27 noiembrie 1891 – 4 octombrie 1895
DIMITRIE STURDZA – preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de externe	4 octombrie 1895 – 21 noiembrie 1896
CONSTANTIN I. STOICESCU	21 noiembrie 1896 – 13 martie 1897
PETRE S. AURELIAN – preşedintele Consiliului de Miniştri, ministru la	13 martie 1897 – 31 martie 1897

Departamentul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor, a clin terim la Externe în urma demisiei lui C.I. Stoicescu	
DIMITRÂE A. STURDZA – preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de externe	31 martie 1897 – 11 aprilie 1899
ION N. LA HO VARY	11 aprilie 1899 – 7 iulie 1900
ALEXANDRU MARGHILOMAN – TI TU MAJORE SCU, ministru secretar de stat la Departamentul justiţiei, ad-interim pe timpul concediului titularului, 10 septembrie «– 13 octombrie 1900,25 octombrie – 14 noiembrie 1900	20 iulie 1900 – 27 februarie 1901
DIMITEIE A.	27 februarie 1901 –

STURDZA, preşedintele Consiliului de Miniştri, ministru de externe şi ad-interim la război – PETRE S. AURELÂAxN, ministru secretar de stat la Departamentul internelor, ad-interim la Preşedinţia. Consiliului de Miniştri şi la Ministerii] Afacerilor Steine, titularul fiind plecat în concediu, 20 iulie – 28 august 1901 — ION I.C. BBĂTIANU, ministra secretar de stat la Departamentul lucrărilor publice, este însărcinat cu interimatul Ministerului Afacerilor Străine în urma numirii lui D.A. Sturdza şi în calitate de ministru la	31 iulie 1902

Departamentul finanţelor, 22 ianuarie – 31 iulie 1902 – ION C. STOICESCU, secretar de stat la Departamentul justiţiei, adinterim pe timpul concediului lui 1.1.C. Brătianu, 6 – 24 mai 1902	
IeN I.C. BRĂTIANU — DÏMITRTE A. STURDZA, preşedintele Consiliului de Miniştri, ministru secretar de stat la Departamentul de război, ad-interim pe timpul concediului titularului, 14 august – 5 noiembrie 1902	31 iulie 1902 – 26 decembrie 1904
DIMITRIE A. STURDZA, preşedintele Consiliului de Miniştri, secretar de stat la Departamentul de	26 decembrie 1904 – 4 ianuarie 1905

război, ad-interim la Ministerul Afacerilor Străine în urma demisiei lui I.I.C. Brătianu	
XACOB LAHOVARY, general — ION N. LAHOVARY, ministrul agriculturii, industriei, comerţului şi domeniilor, ad-interim pe timpul concediului titularului, 14 august – 11 septembrie 1905 — GEORGE GR, CANTACUZINO, preşedintele Consiliului de Miniştri, ad-interim în perioada cât titularul se găsea în misiune la Madrid, 26 mai – 26 iunie 1906 — ION N. LAHOVARY, ministrul agriculturii,	4 ianuarie 1905 – 11 martie 1907

industriei, comerţului şi domeniilor, ad-interim pe timpul concediului titularului, 27 ianuarie – 22 februarie 1907. Dela 22 februarie până la 11 martie 1907 continuă interimatul în urma decesului generalului Iacob Lahovary	
ION N. LAHOVARY	11 martie – 25 martie 1907
DIMITRIE A. STURDZA, preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de externe — ŁI.C. BRĂTIANU, ministru la Departamentul internelor, ad-interim pe timpul concediului titularului, 18 iulie – 27 august 1907 — I.I.C.	25 martie 1907 – 9 ianuarie 1909

BRĂTIANU, idem, 15 iulie – 11 septembrie 1908 — I.I.C, BRĂTIANU, idem, 28 decembrie 1908 – 9 ianuarie 1909	
I.I.C. BRĂTIANU, preşedintele Consiliului de Miniştri şi ad-interim la externe în urma demisiei lui D.A. Sturdza — ALEXANDRU G. DJUVARA, ministrul industriei şi e o inertul uii adinterim pe timpul concediului titularului, 22 iulie – 5 septembrie 1909	9 ianuarie – 14 uniembrie 1909
ALEXANDRU G. DJUVARA	14 noiembrie 1909 – 11 ianuarie 1911
— I.LC. BRĂTIANU, preşedintele Consiliului de Miniştri, ministru la interne, ad-interim pe timpul	

concediului titularului, 25 octombrie – 25 noiembrie 1910	
TITU MAIORESCU — PETRE P. CARP, preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru la Departamentul finanţelor, ad-interim pe timpul cât titularul a fost în concediu, 24 mai – 21 iulie 1911 — THEODOR ROSETTI, ministru) finanţelor, ad-interim în timpul concediului titularului, 25 mai – 5 iulie 1912 — ALEXANDRU MARGHILOMAN, ministrul finanţelor, ad-interim la Preşedinţie şi externe, 13 octombrie – 7 noiembrie 1913	11 ianuarie 1911 – 17 ianuarie 1914
EMANOIL	17 ianuarie 1914 –

PORUMBARU	21 decembrie 191G
ION I.C. BRĂTIANU, preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de externe — TAKE IONESCU, ministru fără portofoliu, ad-interim pe timpul cât titularul se găsea în concediu: 18 ianuarie – 18 februarie 1917 şi 30 aprilie – 17 mai 1917	21 decembrie 1916 – 10 februarie 1918
ALEXANDRU AVERESCU, general, preşedintele Consiliului de Miniştri şi ad-interim la externe	11 februarie – 19 martie 1918
CONSTANTIN C. ARION, vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri şi ministru de externe	19 martie – 6 noiembrie 1918
CONSTANTIN COANDĂ, general, preşedintele	6 noiembrie – 12 decembrie 1918

Consiliului de Miniştri şi ministru de externe	
ION I.C. BRATIANU, preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de externe — MIHAIL PHEREKIDE, ministru fără portofoliu, ad-interim la Preşedinţia Consiliului de Miniştri şi la externe, în timpul absenţei titularului, plecat în misiune în străinătate, 11 ianuarie – 8 iulie 1919	12 decembrie 1918 – 27 septembrie 1919
ARTHUR VĂITOIANU, general, preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de interne şi ad-interim la externe	27 septembrie – 15 octombrie 1919
NICOLAE MIŞU	15 octombrie – 1 decembrie 1919

ALEXANDRU* VAIDA-VOIEVOD, preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de externe – ŞTEFAN CICEO POP, ministru fără portofoliu, ad-interim pe timpul cât titularul s-a aflat în străinătate, 15 ianuarie – 13 martie 1920	1 decembrie 1919 – 13 martie 1920
DUILIU ZAMFIRESCU	13 martie – 13 iunie 1920
TAKE IONESCU — ALEXANDRU AVERESCU, general, preşedintele Consiliului de Miniştri, ad-interim în timpul absenţei titularului, 3 septembrie – 6 noiembrie 1920 — NICOLAE TITULE SCU, ministrul finanţelor, ad-interim pe timpul cât titularul a fost în concediu, 25 aprilie –	13 iunie 1920 – 11 decembrie 1921

7 mai 1921 — MIHAIL ANTONESCU, ministrul justiţiei, ad-interim, în timpul concediului titularului, 20 august – 2 septembrie 1921 — ALEXANDRU AVERESCU, general, preşedintele Consiliului de Miniştri, ad-interim pe timpul absenţei titularului, 2 septembrie – 12 octombrie 1921	
GHEORGHE DERUSSI	17 decembrie 1921 – 19 ianuarie 1922
ION G. DUCA — GEORGE MÄRZESCU, ministrul sănătăţii publice, al muncii şi prevederilor sociale (de la 30 octombrie 1923, ministrul justiţiei), ad-interim pe timpul cât titularul a fost în concediu sau plecat	19 ianuarie 1922 – 30 martie 1926

în străinătate, 5 iunie – 10 iunie 1922,17 noiembrie 1922 – 18 ianuarie 1923,22 iunie – 29 iunie 1923,8 ianuarie 1924 –?, 7 aprilie 1924 –?, 29 august – 16 septembrie 1924	
ION M. MITILINEU — ALEXANDRU AVERESCU, general, preşedintele Consiliului de Miniştri, ad-interim pe timpul cât titularul a fost plecat la Conferinţa	30 martie 1926 – 4 iunie 1927
Micii înţelegeri de 3 a Belgrad, 16 iunie – * 21 iunie 1926 – CONSTANTIN COANDĂ, general, ministru secretar de stat, ad-interim în timpul concediului tisularului, aflat în străinătate, 4 septembrie – 29 septembrie 1926 –	

ALEXANDRU AVERESCU, general, preşedintele Consilhihii de Miniştri şi ministrul finanţelor, adinterim pe timpul concediului titularului, 16 mai – 4 iunie 1927	
BARRU ŞTIRBEY, preşedintele Consiliului de Miniştri şi ad-interim la externe până la numirea titularului	4 iunie – 22 iunie 1927
ION I.C. BBÄTIANU	22 iunie – 24 noiembrie 1927
NICOLAE TITULE SCU	24 noiembrie 1927 – 10 noiembrie 192B
GHEORGHE G. MIRONESCU — ALEXANDRU VAIDA-VOIEVOD, ministru de interne, ad-interim, titularul fiind plecat în	10 noiembrie 1928 – 18 aprilie 1931. (între 7 şi 13 iunie 1930 şi de la 10 octombrie 1930. Şi preşedinte al Consiliului de Miniştri)

misiune în străinătate, 25 martie – 24 aprilie 1929,18 mai – 31 mai 1929,17 iulie 1929 –? — IULIU MANIU, preşedintele Consiliului de Miniştri, ad-interim pe timpul absenţei titularului, 26 noiembrie – 17 decembrie 1929,31 decembrie 1929 – 30 ianuarie 1930 — ALEXANDRU VAIDA-VOIEVOD, ministru de interne, ad-interim, titularul fiind plecat în străinătate sau concediu, 24 iunie – 29 iunie 1930,9 iulie – 30 august 1930,4 septembrie – 7 octombrie 1930 — MÂIIAI POPOVICI, ministrul finanţelor, ad-interim pe timpul concediului	

titularului, 30 decembrie 1930 –?	
CONSTANTIN ARGETOIANU, ministrul finanţelor, ad-interim la externe piuă la numirea titularului	18 – 27 aprilie 1931
DIMITRIE I. GHIKA – NICOL SE IORGA, preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru la Departamentul instrucţiei publice şi cultelor, ad-interim pe timpul absenţei titularului, 9 iulie 1931 –?, 18 ianuarie 1932 –?, 13 mai – 17 mai 1932	27 aprilie 1931 – 6 iunie 1932
ALEXANDRU VAIDA-VOIEVOD, preşedintele Consiliului de Miniştri şi ministru de externe – GRIGORE GAFENCU, subsecretar de stat, 9 iunie – 21	6 iunie – 20 octombrie 1932

octombrie 1932	
NICOLAE TITULE SCU — SAVEL RĂDULESCU, subsecretar de stat, 21 octombrie 1932 – 30 august 1936	20 octombrie 1932 – 30 august 193S
VICTOR ANTONESCU — VICTOR BĂDULESCU, subsecretar de stat, 1 septembrie 1966 – 28 decembrie 1937	30 august 1936 – 28 decembrie 1937
ISTRATE MICESCU — LUCIAN BLAGA, subsecretar de stat, 30 decembrie 1937 – 10 februarie 1938 GHEORGHE TĂTĂRĂSCU — NICOLAE PETRESCU-COMNEN, subsecretar de stat, 17 februarie – 30 martie 1938	28 decembrie 1937 – 10 februarie 193 e 10 februarie – 30 martie 1938

NICOLAE PETRESCU-COMNEN	30 martie – 21 decembrie 1938
GRIGORE GAFENCU	21 decembrie 1938 – 1 iunie 1940
GRIGORE NICULESCU-BUZEŞTI	23 august – 4 noiembrie 1944
CONSTANTIN VIŞOIANU	4 noiembrie 1944 – 28 februarie 1945*
GHEORGHE TÄtXrÄSCU (şi vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri)	6 martie 1945 – 7 noiembrie 1947
ANA PAUKER	7 noiembrie 1947 – 26 iunie 1952
SIMION BUGHICI	26 iunie 1952 – 3 octombrie 1955

GRIGORE PREOTEASA	3 octombrie 1955 – T7 iulie 1957
ION GHEORGHE MAURER	13 iulie 1957 – 17 ianuarie 1958
AVRAM BUNACIU	17 ianuarie 1958 – *21 martie 1961
CORNELIU MĂNESCU	21 martie 1961 – octombrie 19721
GEORGE MACOVESCU	19 octombrie 1972 – 24 martie 1978»
ŞTEFAN ANDREI	24 martie 1978

Anexa III

PRIMII REPREZENTANŢI DIPLOMATICI STRĂINI ÎN ROMÂNIA[3] 1, După cucerirea independenţei de stat pană la 1900

Austro-Ungaria LADISLAU DE HOIOS, conte – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	21 octombrie 1878
Belgia JOSEF JOORIS – ministru rezident FRÉDÉRIC HO 0 RICKS – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	13 martie 1880.2 aprilie 1884
Bulgaria EVLOGIE GHEORGHIEV – agent diplomatic	10 noiembrie 1879
CRISTOFOR HESAPCIEV – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	19 iulie 1909
Franţa AUBERT DUCROS – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	28 februarie 1880
«Germania DE VESDEHLEN, conte – trimis – extraordinar şi ministru plenipotenţiar	27 februarie 1880

3 Data depunerii scrisorilor de acreditare.

Grecia MARC DRAGUMIS – ministru rezident	20 iulie 1880
DIMITRIUS RAZ IS – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	30 decembrie 1880
Italia GIUSEPPE TORNIELII – trimis rextraordinar şi ministru plenipotenţiar	6 decembrie 1879
Iugoslavia (Serbia, până în 1919) MILAN A. PETRO NIEVICI – ministru rezident	7 mai 1879
MILAN A. PETRO NIEVICI – trimis – extraordinar şi ministru plenipotenţiar	23 martie 1881
Marea Britanie WILLIAM ARTHUR WHITE – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	8 februarie 1880
Monaco DE L'AUBE SPINE-SULLY, marchiz — Însărcinat cu afaceri DE L'AUBE SPINE-SULLY, marchiz — Ministru rezident	9 februarie 1880.11 noiembrie 1883
Olanda JEAN A. KEUN – însărcinat cu afaceri	1 februarie 1880*

JEAN A. KEUN «– ministru rezident	22 februarie 1882
Rusia	
DIMITRIE STUART, baron – ministru rezident	15 octombrie 1878
ALEXANDRU IACOBSON – însărcinat cu afaceri	20 februarie 1879
LEON A. URUSOV – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	29 decembrie 1880*
Spania	
JUAN PEDRO DE ALADRO – însărcinat cu afaceri	23 iunie 1881
JUAN PEDRO DE ALADRO – ministru rezident	1 mai 1883
Statele Unite ale Amer leii	
EUGÈNE SCHUYLER – însărcinat cu afaceri	13 ianuarie 188 &
EUGÈNE SCHUYLER – ministru rezident	27 august 1882”.
A. LONDON SNOWDEN – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	3 august 1892”.
Turcia	
SULEIMAN SABIT BEY – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	3 decembrie 187B

2. Misiuni diplomatice înfiinţate în perioada 1900 – 1939

Albania *DINO DJEMIL, dr. – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar*	23 ianuarie 1926*
Argentina *RICARDO OLIVERA, dr. – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar*	24 aprilie 193P
Austria GUILLAUME; STORCK – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	24 decembrie 192
Brazilia JOSÉ THOMAS NABUCO de GOUVÊA, dr. – trimis1: extraordinar şi ministru plenipotenţiar	7 iulie 1929
Cehoslovacia BOHUMIL GERM AK – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	30 ianuarie 1920
*Chile ** JUAN LARRAIN. ALCALDE – însărcinat cu afacerii	6 iulie 1925
FRANCISCO MADRID ARELLANO trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	26 februarie 1936

Danemarca NIELS PETER ARNŞTEDT – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar (cu reşedinţa la Varşovia)	10 noiembrie 1924
Egipt IZZET CHOUCRY BEY – însărcinat cu afaceri	mai 1925
ABDEL AZ IM. RACKED PACHA – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	26 ianuarie 1928
Elveţia GUSTAVE BOISSIEU – însărcinat cu afaceri	3 noiembrie 1916
GUSTAVE BO ISS 1ER – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	10/23 februa 1919
Finlanda VÄINÖ TANNER, dr. – însărcinat *cu* afaceri	7 august 1920
VÄINO TANNER, dr. – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	26 iunie 1921
Iran MIRZA IBRAHIM KHAN de GAFFARI MOAVEN – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	5/18 octombrie 19
Japonia *GENSHIRŌ NIŞEI – trimis extraordinar şi ministru*	20 martie 1922

plenipotenţiar	
Mexic *VICENTE VELOZ GONZALES – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar*	9 decembrie 1936
Norvegia *JOHANNES IRGENS – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar*	27 mai 1930
Polonia *ALEXANDRU SKRZYŃSKI, conte – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar*	22 iunie 1919
Portugalia *MARTINHO TE IXE RIA DE BREDE RODE – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar*	7 decembrie 1919
Suedia *HANS IOÁCHIM BECK FRIES – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar*	18 martie 1916
Ungaria *ANDREI DE NORI – însărcinat cu afaceri*	21 ianuarie 1921
RUBIDO ZICHY, baron – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	22 iulie 1921
U.R.S.S. *MIHAIL OSTROVSKI –*	30 decembrie 193

trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar	
Vatican *FRANCESCO MARMAGGI – nunţiu apostolic*	22 octombrie 1920

3. Relaţii diplomatice stabilite în perioada 1948 – 1977

Afghanistan *ABDUL HAKIM SHAHALAMI – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)*	8 aprilie 1960
Centr-african y Imperiu ~ *ALBERTO SATO – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	26 iunie 1970
Algeria *TAIEB BOULHAROUF – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Belgrad)*	19 august 1966
Australia *ROY ROBERT FERNANDEZ – ąmbasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu*	25 mai 1970

reşedinţa la Belgrad)	
Bangladesh *A.R.S. DOHA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Belgrad)*	12 octombrie 1973
Birmania *U KYIN – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)* *U PE KIN – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)* *BA MAW – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Belgrad)*	27 iunie 1958.17 august 1962.11 decembrie 1976
Burundi *FRANÇOIS KISUKURUME – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)* *GASPARD EMÉRY KARENZO – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	11 martie 1971.21 iunie 1975

Canada *BRUCE MAC GILIVRAY WILLIAMS – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (eu, reşedinţa la Belgrad)* *JOSEPH UMO THIBAULT – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	19 ianuarie 1968 M decembrie 1976
Republica Populară Chineză VAN IU-PIN – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	11 august 1950
Ciad *ANŢOINE BANGUI – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	1 septembrie 1976
Cipru *NIKOS KRANDIOTIS – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Atena)*	10 aprilie 1970
Columbia *DR. ANTONIO ALVAREZ RESTREPO – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	25 martie 1970

Republica Populară Congo JEAN BAPTISTE LOUNDA – însărcinat cu afaceri	10 noiembrie 1970
JEAN BAPTISTE LOUNDA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	26 iunie 1971
Republica Populară Democrată Coreeană KO BON GHI – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	4 martie 1952
Costa Rica NUNES VARGAS – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	21 septembrie 1971
Cuba MANUEL YEPE MENENDEZ – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	15 decembrie 1961
Ecuador ENRIQUE SÁNCHEZ BARONA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Praga)	30 aprilie 1974

GONZALO PAREDES CRESPO – ministru, însărcinat cu afaceri ad-interim	1 mai 1974
Etiopia *PETROS SAHLOU – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar (cu reşedinţa la Belgrad)*	17 august 1962
WOLDE YOHANNES SHITA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Belgrad)	13 mai 1971
Filipine LUIZ MORENO SALCEDO – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (eu reşedinţa la Paris) LETICIA RAMOS SHAHANI – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	22 mai 1972.24 martie 1975
Gabon JEAN-FIRMIN H'GONDET – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	9 ianuarie 1973

Republica Democrată Germana JONNY LOEHR – şeful misiunii diplomatice HERRN HERMAN – însărcinat cu afaceri ad-interim GEORG HANDKE – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar WERNER EGGERATH – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	19 aprilie 1950 7 martie 1951.3 octombrie 1952.6 martie 1954
Republica Federală Germania ERICH STRATLING – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	4 iulie 1967
Republica Ghana EMANUEL K AD JOE DADZIE – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţă la Belgrad)	3 martie 1962
Republica Guineea BARRY BOURBACAR BIRO – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Praga) IBRAHIMA CAMARA –	3 martie 1962.23 mai 1974

ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	
India RAJESHWAR DAYL – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar (cu reşedinţa la Belgrad) JAGAN MATH KHOSLA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Praga) BEJOY K. ACHARYA – însărcinat cu afaceri K.R.F. KHILNANI – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	10 august 1955 24 ianuarie 1958 26 iulie 1961.30 septembrie 1963
Indonezia *SUKRISNO – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	6 mai 1961

Iordania *HANI KHASAWNEH – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	13 mai 1974
Irak *MUHSEN HUSSEIN AL-HABIB – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la MoscovaJ* *MUNDHIR T. AL. WINDAWI – însărcinat cu afaceri ad-interim* *AHMED HUSSEIN AL-SAMARRAI – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	1 martie 1967 12 iulie 1969.2 octombrie 1973
Islanda *PETUR THORSTEINSSON – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)* *KRISTINN GUDMUNDSSON, dr. – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu*	12 noiembrie 1956.18 august 1964

reşedinţa la Moscova)	
Israel *REUVEN RUBIN – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar* *RAPHAEL BENSHALOM – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)* *YOHANAN COHEN – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	12 ianuarie 1949.16 aprilie 1969 13 martie 1973
Kampuchia Democratică (Cambodgia) MEASKETH CAIMEROM – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Praga) *CHEA SAN – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	23 septembrie 1965.13 august 1973
Kenya *DAVID KAYANDA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)*	16 aprilie 1969

Kuwait *SAFED JACOOB SHAMMAS – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)*	17 august 1965
Laos *KHAMPHAN PANYA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)*	16 iulie 1965
Lesotho *VITUS MOOKI MALAPO – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Teheran)*	10 februarie 1976
Liban *ROBERT KLAT – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Atena)*	28 aprilie 1966

Liberia *JOSEPH H. GRAHAM – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	3 septembrie 1975
Libia *YAHIA ZAKARIA AL MUKADAMI – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	6 octombrie 1975
Madagascar *MAXIME PASCAL ZAFERA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Roma)*	21 august 1965
Malaysia *TENGKU TAN SRI NGAH MOHAMED – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	22 noiembrie 1972

Republica Mali *ABDOULAYE MAI GA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (eu reşedinţa la Praga)* *MAMADUN TRAORE – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Bonn)*	13 septembrie 1962.1 noiembrie 1973
Maroc *HASSAN KAGDAH – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Belgrad)* *MAATI TO RIO – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	30 iunie 1969.31 mai 1973
Republica Islamică Mauritania ABDALLAHI OULD SIDYA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)	19 februarie 1971
Republica Populară Mongolă *NIDENHUUGHIIND IDAMJAB – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu*	3 iunie 1952.10 octombrie 1963

reşedinţa la Moscova) TOGOOCIIN GHENDEN – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	
Nepal *BAL CHANDRA SHARMA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)*	16 aprilie 1969
Niger *IBRA KABO – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Bonn)*	25 decembrie 1970
Republica Federală Nigeria SOJI WILLIAMS – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Varşovia) *SPIFF MICAH TARIBO – însărcinat cu afaceri ad-interim* *LUKE SALI SU MOMODU OSO BASSE – ambasador extraordinar şi*	15 iulie 1970 5 august 1974.15 martie 1976

plenipotenţiar	
Noua Zeelandă *BASIL FRANKLIN BOLT – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Viena)*	16 august 1974
Republica Islamică Pakistan M. SHAFQAT – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Praga) *AHSAH-ul-HUQUE – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	19 august 1965.15 decembrie 1966
Panamá *VIRGILIO FRANK BRANDFORD – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Belgrad)*	10 iulie 1975

Perú *HUBERT WIELAND ALZAMORA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	8 mai 1970
Rwanda *ILDEPHONSE MUNYESH YAKA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)*	21 februarie 1975
São Tomé şi Príncipe *DA GRACA DE AMORIM DO NACCIMENTO – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Lisabona)*	30 aprilie 1976
Sénégal *IBRAHIMA BOYE – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	12 iunie 1972

Sierra Leone *EDWARD WILMONT BLYDEN, dr. – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	20 ianuarie 1972
Singapore *PAPANASAM SETLUR RĂMÂN – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	22 mai 1972
Republica Arabă Siria *NADIH SABBAGH – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Sofia)* *MUHSEM SAYADI – însărcinat cu afaceri ad-interim* *WALID AL-MOUALEM – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	14 iulie 1965 21 octombrie 1973.6 martie 1975

Sri Lanka (Ceylon) *GUÁNAPALA PIYASENA MALALASEKERA, dr. – trimis extraordinar şi ministru plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)* *C.E.S. WEERATUNGE – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)*	15 iulie 1959.13 septembrie 1974
Republica Democratică Sudan *MOHAMED HAMAD EL NIL – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)* *RASHEED KHIDER – însărcinat cu afaceri ad-interim* *SAYED SHARIEF –*	1 octombrie 1957 2 septembrie 1973.14 octombrie 1974

ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	
Republica Unita Tanzania DANIEL NARCIS MTONGA MLOKA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa ia Bonn)	19 septembrie 1972
Thailanda SANONG HISALAK – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Belgrad)	6 octombrie 1975
Trinidad-Tobago JAMES O'NEIL LEWIS – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Bruxelles)	1 iulie IV Í5

Tunisia *MAHMOUD MAAMOURI – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Belgrad)*	20 octombrie 1965
Uganda *LÁMECH E. AKONGO – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)*	1 iulie 1975
Uruguay *VICTOR POMÉS – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	20 ianuarie 1971
Venezuela *VALENTIN HERNANDEZ ACOSTA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	24 octombrie 1969

Republica Democrată Vietnam NGUYEN VAN KINH – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova) *NGUYEN MINH CHUONG – însărcinat cu afaceri ad-interim* *HOANG TU – ambasador extraordinar şi ministru plenipotenţiar*	17 iunie 1957 15 martie 1958 30 iunie 1964
Republica Vietnamului de Sud NGUYEN DUC VAN – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	24 iulie 1969
Republica Socialistă Vietnam LAM VAN LUU – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar	27 mai 1976

Volta Superioară *MICHEL KOMPAORE – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Bruxelles)*	10 aprilie 1970
Republica Democratică Populară a Yemenului *ALT ABDUL RAZZAK BADEEB – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Berlin)*	8 noiembrie 1971
Zair *ANDRE FERNAND MANDI – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Belgrad)* *JEAN-MARIE TURNA WAKU – în sărcinat cu afaceri ad-interim* *THEODOR KONDO BELAN – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar*	14 octombrie 1967 31 ianuarie 1970 22 august 1970

Zambia *PAUL JOHN FIRMING LUSAKA – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Moscova)* *ALBERT NKANDA KALYATI – ambasador extraordinar şi plenipotenţiar (cu reşedinţa la Belgrad)*	19 februarie 1971 13 noiembrie 1975

4. Reprezentanţe diplomatice ale unor organisme O.N.U. În România

Centrul demografic O.N.U. – România FERDINAND T.C.M, RATH – director	21 iulie 1974
Centrul de informare al O.N.U. SAYED ABBAS CHEDID – director ABDEL SALAM DA JANI – director	8 iunie 1970.2 iulie 1976
Centrul European al U.N.E.S.C.O. pentru învăţământul superior ERIK MANFRED RIBDING – director	9 ianuarie 1973 26 august 1975.24
LOUIS ZIÉGLE – director a.i. THOMAS KELLER – director	septembrie 1975
Reprezentanţa P.N.U.D. BHAGIRATHAN R. DEVARAJAN – reprezentant	6 noiembrie 1973

Anexa IV

RELAŢIILE DIPLOMATICE ŞI CONSULARE ALE ROMÂNIEI

Ţara	Data	Reşedinţele ambasadelor
1	2	3
1. Afghanistan	5 iun. 1958	Teheran (Iran) şi Moscova (U.R.S.S.)
2. Albania, Rep. Pop. Socialistă /v	15 dec. 1913 întrerupte:	
20 aug. 1*919 – 7 nov. 1924;		
15 aug. 1939 – 17 mart. 1948	Tirana şi Bucureşti	
3. Algeria	16 apr. 1962	Alger şi Belgrad (R.S.F.I.)
4. Angola	18 dec. 1975	Luanda –
5. Argentina	24 apr. 1931	Buenos Aires şi Bucureşti
6. Australia	Întrerupte:	
4 febr.		

1 oct. 1946; 18 mart. 1968	Canberra şi Belgrad (R.S.F.I.)	
7. Austria	27 aug. – 1920 întrerupte:	
5 apr. 1938 – 8 oct. 1947	Viena şi Bucureşti	
8. Bangladesh	29 iun. 1972	Dacca şi Belgrad
9. Belgia	16 febr. 1880 întrerupte:	
11 febr. 1941 – 4 iul. 1946	Bruxelles şi Bucureşti	
10. Benin	29 iun. 1962	Lagos (Nigeria) –
11. Birmania	15 mart. 1956	Rangoon şi Belgrad
12. Bolivia	18 oct. 1969	Lima (Perú) –
13. Botswana	7 oct. 1971	Lusaka (Zambia) –
14. Brazilia	6 ian. 1928 întrerupte:	
5 mart. 1942 – 22 mart. 1961	Brasília şi Bucureşti	
15. Bulgaria, Rep.	21 iul. 1879	

Populară ~	întrerupte:	
10 iul. 1913. – 17 aug. 1913;		
19 aug. 1916 – 1 oct. 1920	Sofia şi Bucureşti	
16. Burundi	8 aug. 1968	Bujumbura şi Bucureşti
17. Camerun	14 mai 1970	
18. Canada	3 apr. 1967	Ottawa şi Bucureşti
19. Capul Verde	17 sept. 1975	Conakry (Guineea)
20. Cehoslovacia (Rep. Soc. Cehoslovacă)	6 apr. 1919 întrerupte: 1 iul. 1939 – 7 iun. 1945	Praga şi Bucureşti
21. Centrafrican, Imperiul ~	6 febr. 1968	Bangui şi Bucureşti
22. Chile	6 iul. 1925! ntrerupte: 20 mai 1943 – 31 mart. 1965	Santiago şi Bucureşti
23. China (Rep. Pop. Chineză)	5 oct. 1949	Pekin şi Bucureşti
24. Ciad	15 iul. 1969	— Bucureşti

25. Cipru	13 nov. 1960	Nicosia şi Atena (Grecia)
26. Coasta de Fildeş	18 mai 1967	Abidjan –
27. Columbia	15 nov. 1967	Bogotá şi Bucureşti
28. Comoro	2 aug. 1967	
29. Congo, Rep. Pop. ~	18 aug. 1966	Brazzaville şi Bucureşti
30. Coreeană, Rep. Pop. Dem. ~	26 oct. 1948	Phenian şi Bucureşti
31. Costa Rica	4 iul. 1970	San José şi Bucureşti
32. Cuba	26 oct. 1960	Havana şi Bucureşti
33. Danemarca	13 apr. 1917	Copenhaga şi Bucureşti
34. Ecuador	12 nov. 1968	Quito (misiune permanentă) şi Bucureşti
35. Egipt	19 mart. 1906 întrerupte: 15 dec. 1941 – 2 apr. 1947	Cairo şi Bucureşti
36. Elveţia	2 iun. 1880	Berna şi Bucureşti
37. Etiopia	2 iul. 1957	Addis

		Abeba şi Belgrad (R.S.F.I.)
38. Fiji	15 aug. 1975	
39. Filipine	11 mart. 1972	Manila şi Bucureşti
40. Finlanda	28 iun. 1920	Helsinki şi Bucureşti
41. Franţa	8 febr. 1880 întrerupte: 9 aug. 1944 – 1 mart. 1945	Paris şi Bucureşti
42. Gabon	19 sept. 1972	Libreville şi Bucureşti
43. Gambia	30 iul. 1971	Nouakchott (Mauritania) –
44. Rep. Dem. Germană	24 oct. 1949	Berlin şi Bucureşti
45. Rep. Fed. Germania	31 ian. 1967	Köln şi Bucureşti
46. Ghana	10 aug. 1961	Accra (misiune permanentă) şi Belgrad (R.S.F.I.)
47. Grecia	28 dec. 1879 întrerupte: 3	Atena şi Bucureşti

	oct. 1892 – 3 iul. 1896; 31 mai 1906 – 2 apr. 1914; 24 iun. 1941 – 25 aug. 1956	
48. Grenada	3 apr. 1975	
49. Guineea	14 nov. 1958	Conakry şi Bucureşti
50. Guineea-Bissau	16 nov. 1973	Conakry (Guineea) –
51. Guineea Ecuatorială	9 mart. 1972	Libreville (Gabon) –
52. Guyana	20 iun. 1973	Caracas (Venezuela) şi Bruxelles (Belgia)
53. Honduras	11 iul. 1973	San José (Costa Rica) şi Roma (Italia)
54. India	14 dec. 1948	New Delhi şi Bucureşti
55. Indonezia	5 iul. 1958	Djakarta şi Bucureşti
56. Iordania	2 apr. 1965	Amman şi Bucureşti
57. Iran	11 iul. 1902	Teheran şi Bucureşti

	întrerupte: 14 oct. 1941 – 27 iun. 1946	
58. Irak	14 aug. 1958	Bagdad şi Bucureşti
59. Islanda	16 mai 1956	Copenhaga (Danemarca) şi Moscova (U.R.S.S.)
60. Israel	11 iun. 1948	Tel Aviv şi Bucureşti
61. Italia	24 nov. 1879	Roma şi Bucureşti
62. Iugoslavia	14 apr. 1879 întrerupte: 7 mai 1941 – * 24 ian. 1945	Belgrad şi Bucureşti
63. Jamaica	21 aug. 1974	Caracas (Venezuela) –
64. Japonia	13 sept. 1917 întrerupte: 31 oct. 1944 – 1 sept. 1959	Tōkyō şi Bucureşti
65. Kampuchia Democratică	10 ian. 1963	Phnom Penh şi Bucureşti
66. Kenya	22 iun. 1968	Nairobi (misiune permanentă) şi

		Moscova (U.R.S.S.)
67. Kuwait	10 iun. 1963	Al Kuwait şi Moscova (U.R.S.S.)
68. Laos	28 nov. 1962	Hanoi (Vietnam) şi Moscova (U.R.S.S.)
69. Lesotho	1 mai 1975	— Teheran (Iran)
70. Liban	6 ian. 1965	Beirut şi Atena (Grecia)
71. Liberia	30 apr. 1972	Monrovia şi Bucureşti
72. Libia	14 febr. 1974	Tripoli şi Bucureşti
73. Luxemburg	5 dec. 1910 întrerupte: 11 febr. 1941 – 4 iul. 1946	Bruxelles (Belgia)
74. Madagascar	10 sept. 1968	Tananarive (misiune permanentă) şi Roma (Italia)
75. Malaysia	22 mart. 1969	Djakarta (Indonezia) şi Moscova (U.R.S.S.)
76. Mali	1 dec.	Conakry

	1960	(Guineea) şi Bonn (R.F. Germania)
77. Malta	7 iun. 1968	Roma (Italia) –
78. Marea Britanie	8 febr. 1880 întrerupte: 15 febr. 1941 – 15 febr. 1946	Londra şi Bucureşti
79. Maroc	20 febr. 1962	Rabat şi Bucureşti
80. Mauritania	15 ian. 1965	Nouakchott şi Moscova (U.R.S.S.)
81. Mauritius	25 iun. 1974	
82. Mexic	26 iul. 1935 întrerupte: 24 dec. 1941 – 20 mart. 1973	Ciudad de México şi Bucureşti
83. Mongolia (Rep. Pop. Mongolă)	29 apr. 1950	Ulan Bator şi Bucureşti
84. Mozambic	25 iun. 1975	Maputo
85. Nepal	20 apr. 1968	New Delhi (India) şi Moscova (U.R.S.S.)

86. Niger	20 iun. 1969	Lagos (Nigeria) şi Bonn (R.F. Germania)
87. Nigeria	12 nov. 1966	Lagos şi Bucureşti
88. Norvegia	20 apr. 1917 întrerupte: 11 iul. 1940 – 31 mai 1946	Oslo şi Praga (Cehoslovacia)
89. Noua Zeelandă	13 oct. 1969	Tōkyō (Japonia) (consulat general la Wellington) şi Viena (Austria)
90. Olanda	1 febr. 1880 întrerupte: 12 febr. 1941 – 17 febr. 1946	Haga şi Bucureşti
91. Oman	1 mai 1974	Teheran (Iran)
92. Pakistan	15 oct. 1964	Islamabad şi Bucureşti
93. Panamá	5 oct. 1971	Washington (S.U.A.) şi Belgrad (R.S.F.I.)
94. Papua-	19 mai	

Noua Guinee	1976	
95. Perû	30 sept. 1939 întrerupte: 6 mart. 1942 – 9 nov. 1968	Lima şi Bucureşti
96. Polonia	9 febr. 1919 întrerupte: 28 oct. 1940 – 18 sept. 1945	Varşovia şi Bucureşti
97. Portugalia	1 sept. 1917 întrerupte: 1 nov. 1947 – 31 mai 1974	Lisabona şi Bucureşti
98. Rwanda	15 iul. 1965	Dar es Salaam (Tanzania) şi Moscova (U.R.S.S.)
99. San Marino (relaţii consulare)	15 nov. 1968	Roma (Italia) (consulat general)
100. São Tomé şi Príncipe	12 iul. 1975	Libreville (Gabon) şi Lisabona (Portugalia)
101. Sénégal	5 nov. 1965	Nonakchot t (Mauritania)

		şi Bucureşti
102. Sierra Leone	15 ian. 1964	Conakry (Guineea) şi Bucureşti
103. Singapore	30 mai 1967	Djakarta (Indonezia) şi Moscova (U.R.S.S.)
104. Siria	9 aug. 1955 întrerupte: 24 aug. 1969 – 19 oct. 1972	Damasc şi Bucureşti
105. Somalia	11 iul. 1965	Dar es Salaam (Tanzania) –
106. Spania	23 iun. 1881 întrerupte: 13 apr. 1946 – 5 ian. 1967	Madrid şi Bucureşti
107. Sri Lanka	15 sept. 1957	Colombo (misiune permanentă) şi Moscova (U.R.S.S.)
108. Statele Unite ale America	22 dec. 1880 întrerupte: 12 dec. 1941 – 14 febr. 1946	Washington şi Bucureşti

109. Sudan	2 ian. 1956 întrerupte: 20 aug. 1969 – 25 dec. 1971	Khartoum şi Bucureşti
110. Suedia	18 mart. 1916	Stockholm şi Bucureşti
111. Surinam	25 nov. 1975	
112. Tanzania	5 mai 1964	Dar es Salaam şi Bonn (R.F. Germania)
113. Thailanda	1 iun. 1973	Dacca (Bangladesh) şi Belgrad (R.S.F.I.)
114. Togo	12 ian. 1971	Lagos (Nigeria)
115. Trinidad Tobago	25 nov. 1972	Caracas (Venezuela) şi Bruxelles (Belgia)
116. Tunisia	16 dec. 1963	Tunis şi Belgrad (R.S.F.I.)
117. Turcia	11 oct. 1879 întrerupte: 18 aug. 1916 – 11 apr. 1923	Ankara şi Bucureşti
118.	27 apr.	— Moscova

Uganda	1969	(U.R.S.S.)
119. Ungaria (Rep. Pop. Ungară)	21 aug. 1920 întrerupte: 30 aug. 1944 – 10 dec. 1946	Budapesta şi Bucureşti
120. Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste	9 iun. 1934 întrerupte: 22 iun. 1941 – 6 aug. 1945	Moscova şi Bucureşti
121. Uruguay	24 iul. 1935	Montevideo şi Bucureşti
122. Venezuela	30 dec. 1935 întrerupte: 21 dec. 1941 – 29 ian. 1967	Caracas şi Bucureşti
123. Vietnam, Rep. Soc. ~	28 ian. 1950	Hanoi şi Bucureşti
124. Volta Superioară	20 apr. 1968	Bruxelles (Belgia) şi Bruxelles (Belgia)
125. Yemen, Rep. Arabă ~	17 dec. 1957	Khartoum (Sudan) şi Moscova (U.R.S.S.)
126. Yemen (Rep.	20 iun. 1968	Auden şi Moscova

Dem. a Yemenului)		(U.R.S.S.)
127. Zair	14 oct. 1966	Kinshasa şi Bucureşti
128. Zambia	28 mai 1968	Lusaka şi Belgrad (R.S.F.I.)

Anexa V

DINAMICA RELAŢIILOR DIPLOMATICE ŞI CONSULARE ALE ROMÂNIEI (1944 – 1977)

1944

1. Bulgaria
2. Danemarca
3. Elveţia
4. Finlanda
5. Italia
6. Portugalia (întrerupte 1947 – 1974)
7. Spania (întrerupte 1945 – 1977)
8. Suedia
9. Turcia
10. Uruguay

Vatican (întrerupte în 1950)

1945

11. Cehoslovacia
12. Franţa
13. Iugoslavia
14. Polonia
15. U.R.S.S.

1946

16. Argentina
17. Belgia
18. Iran
19. Luxemburg
20. Marea Britanie
21. Norvegia
22. Olanda
23. S.U.A.

24. Ungaria
25. Austria
26. Egipt

1948

27. Albania
28. R.P.D. Coreeană
29. India
30. Israel

1949

31. R.P, Chineză
32. R.D. Germană
33. Mongolia
34. Vietnam

1950

35. Indonezia

1955

36. Siria

1956

37. Birmania
38. Grecia
39. Islanda
40. Sudan

1957

41. Etiopia
42. Sri Lanka
43. R.D. Yemen

1958

44. Afghanistan
45. Guineea
46. Irak

1959

47. Japonia
1960
48. Cipru
49. Cuba
50. Mali
1961
51. Brazilia
52. Ghana
1962
53. Algeria
54. Benin
55. Laos
56. Maroc
1963
57. Kampuchia
58. Kuwait
59. Tunisia.
1964
60. Pakistan
61. Sierra Leone
62. Tanzania
1965
63. Chile
64. Iordania
65. Liban
66. Mauritania
67. Rwanda
68. Sénégal
69. Somalia
1966
70. Congo

71. Nigeria
72. Zair

1967

73. Canada
74. Coasta de Fildeş
75. Columbia
76. R.F. Germania
77. Singapore
78. Venezuela

1968

79. Africa Centrală
80. Australia
81. Burundi
82. Ecuador
83. Kenya
84. Madagascar
85. Malta
86. Nepal
87. Perú
88. Volta Superioară
89. R.P.D. Yemen
90. Zambia

1969

91. Bolivia
92. Ciad
93. Malaysia
94. Niger
95. Noua Zeelandă
96. Uganda

1970

97. Camerun

98. Costa Rica
1971
99. Botswana
100. Gambia
101. Panamá
102. Togo
1972
103. Bangladesh
104. Filipine
105. Gabon
106. Guineea Ecuatorială
107. Liberia
108. Trinidad Tobago
1973
109. Guineea-Bissau
110. Guyana
111. Honduras
112. Mexic
113. Thailanda
1974
114. Jamaica
115. Libia
116. Mauritius
117. Oman
1975
118. Angola
119. Capul Verde
120. Fiji
121. Grenada
122. Lesotho
123. Mozambie

124. São Tomé şi Príncipe
125. Surinam
1976.
126. Comore
127. Papua-Noua Guinee
128. Seychelles
1977
129. Barbados

Anexa VI

STATELE MEMBRE ALE O.N.U.
1 ianuarie 1978

	State membre	Data primirii în O.N.U.
1.	Afghanistan	19 nov. 1946
2.	Africa de Sud	7 nov. 1945
3.	Albania	14 dec. 1955
4.	Algeria	8 oct. 1962
5.	Angola	1 dec. 1976
6.	Arabia Saudită	24 oct. 1945
7.	Argentina	24 oct. 1945
8.	Australia	1 nov. 1945
9.	Austria	14 dec. 1955
10.	Bahamas	18 sept. 1973
11.	Bahrain	21 sept. 1971
12.	Bangladesh	17

2.			sept. 1974
	1	Barbados	9 dec.
3.			1966
	1		27 dec.
4.		Belgia	1945
	1		20
5.		Benin	sept. 1960
	1	Bhutan	21
6.			sept. 1971
	1	R.S.S.	24 oct.
7.		Bielorusia	1945
	1		19 apr.
8.		Birmania	1948
	1	Bolivia	14 nov.
9.			1945
	2	Botswana	17 oct.
0.			1966
	2	Brazilia	24 oct.
1.			1945
	2	Bulgaria	14 dec.
2.			1955
	2	Burundi	18
3.			sept. 1962
	2		20
4.		Camerun	sept. 1960
	2	Canada	9 nâ>v.
5.			1945
	2		16
6.		Capul Verde	sept. 1975
	2	Cehoslovacia	24 oct.
7.			1945

8.	2	Centr. African, Imperiul	20 sept. 1960
9.	2	Chile	24 oct. 1945
0.	3	China	24 oct. 1945
1.	3	Ciad	20 sept. 1960
2.	3	Cipru	20 sept. 1960
3.	3	Coasta de Fildeş	20 sept. 1960
4.	3	Columbia	5 nov. 1945
5.	3	Comore	12 nov. 1975
6.	3	Congo	20 sept. 1960
7.	3	Costa Rica	2 nov. 1945
8	3	Cuba	24 oct. 1945
9.	3	Danemarca	24 oct. 1945
0.	4	Djibouti	20 sept. 1977
1.	4	Republica Dominicană	24 oct. 1945
2.	4	Ecuador	21 dec. 1945
	4	Egipt	24 oct.

3.		1945	
	4		24 oct.
4.	El Salvador	1945	
	4 Emiratele		9 dec.
5.	Arabe Unite	1971	
	4		13 nov.
6.	Etiopia	1945	
	4		13 oct.
7.	Fiji	1970	
	4		24 oct*
8.	Filipine	1945	
	4		14 dec.
9.	Finlanda	1955	
	5		24 oct.
0.	Franţa	1945	
	5		2 (sept.
1.	Gabon	1960	
	5		21
2.	Gambia	sept. 1965	
	Republica		
	5 Democrată		18
3.	Germană	sept. 1973	
	Republica		
	5 Federală		18
4.	Germania	sept. 1973	
	5		8 mart.
5.	Ghana	1957	
	5		25 oct.
6.	Grecia	1945	
	5		13
7.	Grenada	sept. 1974	

58.	Guatemala	5	21 nov. 1945
59.	Guineea	5	12 dec. 1958
60.	Guineea-Bissau	6	17 sept. 1974
61.	Guineea Ecuatorială	6	12 nov. 1968
62.	Guyana	6	20 sept... 1966
63.	Haiti	6	24 oct. 1945
64.	Honduras	6	17 dec. 1945
65.	India	6	30 oct. 1945
66.	Indonezia	6	23 sept. 1950
67.	Iordania	6	1* dec. 1955
68.	Irak	6	21 dec. 1945
69.	Iran	6	24 oct. 1945
70.	Irlanda	7	14 dec. 1955
71.	Islanda	7	19 dec. 1946
72.	Israel	7	11 mai 1949

7			14 dec.
3.	Italia	1955	
7			24 oct.
4.	Iugoslavia	1945	
7			18
5.	Jamaica	sept. 1962	
7			18 dec.
6	Japonia	1956	
7	Kampuchia		14 dec.
7.	Democratică	1955	
7			16 dec.
8.	Kenya	1963	
7			14 mai
9.	Kuwait	1963	
8			14 dec.
0.	Laos	1955	
8			17 oct.
1.	Lesotho	1966	
8			24 oct.
2.	Liban	1945	
8			2 nov.
3.	Liberia	1945	
8			14 dec.
4.	Libia	1955	
8			24 oct.
5.	Luxemburg	1 – 945	
8			20
6.	Madagascar	sept. 1960	
8			1 dec.
7.	Malawi	1964	
8	Malaysia		17

8.			sept. 1957
	8		21
9.		Maldive	sept. 1965
	9		28
0.		Mali	sept. 1960
	9		1 dec.
1.		Malta	1964
	9		24 oct.
2.		Marea Britanie	1945
	9		12 nov.
3.		Maroc	1956
	9		27 oct.
4.		Mauritania	1961
	9		24 apr.
5.		Mauritius	1968
	9		7 nov.
6.		Mexic	1945
	9		27 oct.
7.		Mongolia	1961
	9		16
8.		Mozambic	sept. 1975
	9		14 dec.
9.		Nepal	1955
	1		24 oct.
00.		Nicaragua	1945
	1		20
01.		Niger	sept. 1960
	1		7 oct.
02.		Nigeria	1960
	1		27 nov.
03.		Norvegia	1945

04.	1	Noua Zeelandă	24 oct. 1945	
05.	1	Olanda	10 dec. 1945	
06.	1	Oman	7 oct. 1971	
07.	1	Pakistan	30 sept. 1947	
08.	1	Panamá	13 nov. 1945	
09.	1	Papua-Noua Guinee	10 oct. 1975	
10.	1	Paraguay	24 oct. 1945	
11.	1	Perú	31 oct. 1945	
12.	1	Polonia	24 oct. 1945	
13.	1	Portugalia	14 dec. 1955	
14.	1	Qatar	21 sept. 1971	
15.	1	România	14 dec. 1955	
16.	1	Rwanda	18 sept. 1962	
17.	1	Samoa de Vest	15 dec. 1976	
18.	1	São Tomé şi Príncipe	16 sept, 1975	
	1	Sénégal	28	

19.			sept. 1960
	1		21
20.		Seychelles	sept. 1976
	1		27
21.		Sierra Leone	sept. 1961
	1		21
22.		Singapore	sept. 1965
	1		24 oct.
23.		Siria	1945
	1		20
24.		Somalia	sept. 1960
	1		14 dec.
25.		Spania	1955
	1		14 dec.
26.		Sri Lanka	1955
	1		24 oct.
27.		S.U.A.	1945
	1		12 nov.
28.		Sudan	1956
	1		4 dec.
29.		Surinam	1975
	4		24
30.		Swaziland	sept. 1968
	1		19 nov.
31.		Suedia	1946
	1		14 dec.
32.		Tanzania	1961
	1		16 dec.
33.		Thailanda	1946
	1		20
34.		Togo	sept, 1960

35.	1	Trinidad Tobago	18 sept. 1962
36.	1	Tunisia	12 nov. 1956
37.	1	Turcia	24 oct. 1945
38.	1	Ucraina	24 oct. 1945
39.	1	Uganda	25 oct. 1962
40.	1	U.R.S.S.	24 oct. 1945
41.	1	Ungaria	14 de-o. 1955
42.	1	Uruguay	18 dec. 1945
43.	1	Venezuela	15 nov. 1945
44.	1	Vietnam	20 sept. 1977
45.	1	Volta Superioară	20 sept. 1960
46.	1	Republica Arabă a Yemenului	30 sept. 1947
47.	1	R.P.D. Yemen	14 dec. 1967
48.	1	Zair	20 sept. 1960
49.	1	Zambia	1 dec. 1964

Lista articolelor

A
abandon... 21
abdicare 21
abolirea sclavajului 22
aboliţionism. 22
abordaj 22
abordare... 22
abrogare... 22
absolutism... 23
abţinere 23
abuz de drept 23
A.C.A.B.O., v. Comitetul Consultativ pentru Chestiuni Administrative şi Bugetare. 23
Academia de Drept Internaţional 23
Academia Diplomatică Internaţională 24
Academia Internaţională de Astronautică 24
Academia Internaţională de Medicină Legală şi Socială 25
A.C.A.P., v. Agence Centrafricaine de Presse 25
acceptare 25
acciză... 25
achiziţie de teritorii. 25
A.C.I. ”, v. Agence Congolaise d'Information 26
A.C.I», v. Alianţa Cooperatistă Internaţională 26
A.C*M*, V. Piaţa Comună Arabă 26
acord... 26
1914. *Acord între România şi Italia pentru a urma o politică externă comună* 29

Acordul secret între România şi Rusia (Acordul Sazanov-Diamandy) 30
1920. *Acordul de la Spa* 30
1925. *Acordurile de la Locarno*... 30
1929. *Acordurile de la Lateran*... 31
1932. *Acordurile de la Lausanne* 31
1933. *Acordul de colaborare tehnică consultativă dintre România şi Societatea Naţiunilor*... 31
1934 – 1936. *Acordurile (Protocoalele) de la Roma*. 32
1935. *Acordul naval anglo-german* 32
Acordurile de la Roma... 32
1936. *Acordul germano-austriac* 32
1937. *Acordul internaţional al zahărului* 33
1938. *Acordul anglo-german*... 33
Acordul de la München v. *Dictatul de la München* 33
Acordul de la Salonic dintre înţelegerea Balcanică şi Bulgaria... 33
Acordul dintre Mica înţelegere şi Ungaria... 33
Acordul franco-german... 34
Acordul italo-britanic... 34
1939. *Acordul economic româno-britanic*... 34
1944. *Acordurile de la Bretton Woods* 35
1945. *Acordurile de la Ialta*... 35
1948. *Acordul de plăţi intra-european* 36
1950. *Acordul privind importul de obiecte cu caracter educativ, ştiinţific sau cultural* 36
1954. *Acordurile de la Geneva cu privire la*

Vietnam 36
1955. *Acordul monetar european* 37
1962. *Acordul franco-algerian*... 37
1963. *Acordul între R.S. România şi R.S.F. Iugoslavia privind realizarea şi exploatarea sistemului hidroenergetic şi de navigaţie Porţile de Fier, pe fluviul Dunărea* 37
1968. *Acordul cu privire la salvarea astronauţilor, reîntoarcerea astronauţilor şi restituirea obiectelor spaţiale* 37
19.71. *Acordul cu privire la crearea sistemului internaţional şi a Organizaţiei de Telecomunicaţii Spaţiale „INTERSPUTNIK”*... **38**
Acordul de la Washington **38**
1972. *Acordul între guvernul R.S, România şi A.I.E.A. referitor la aplicarea garanţiilor în cadrul Tratatului cu privire la neproliferarea armelor nucleare*... **38**
1973. *Acordul privind încetarea războiului şi restabilirea păcii în Vietnam* **38**
1976. *Acordul de la Kingston*... **39**
Acordul general pentru Tarife şi
Comerţ (G.A.T.T.) 39
Acordul internaţional al cositorului 40
A.C.P., v. Ţări în curs de dezvoltare din Africa, Zona Caraibilor şi Pacificului 40
acreditant. 40
acreditar 40
acreditare 40
acreditiv 40
act. 41

1456. *Actul de la Vaslui* 43
1651. *Actul de navigaţie* 43
1835. *Actul (*sau *Convenţia) de învoială între Moldova şi Muntenia* 43
1857. *Actul de navigaţie* 43
1865. *Act public referitor la navigaţiunea la gurile Dunării...* 44
1923. *Actul final al Conferinţei de la Lausanne* 44
1928. *Actul general pentru rezolvarea paşnică a diferendelor internaţionale* 44
1929. *Act de conciliere, de arbitraj şi de reglementare judiciară între statele Micii înţelegeri...* 44
1930. *Actul final al Conferinţei de la Haga* 45
1945. *Actul de la Chapultepec...* 45
1964. *Actul de la Washington...* 45
1965. *Actul economic şi social de la Rio de Janeiro* 45
1975. *Actul final al Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa* 45
A.C.T.C., v. Agenţia Centrale Telegrafică Coreeană 46
activ 46
acţiune 47
Ada-Kaleh 47
addenda 48
Adderangriff, Pianul ~, v. Seelöwe, Planul ~ 48
Aden News Agency 48
aderare 48

ad-hoc 48
A.D.I., v. Agenţia pentru Dezvoltare Internaţională 48
ad-interim. 48
A.D.I.R.I., v. Asociaţia de Drept Internaţional şi Relaţii Internaţionale din R.S. România… 48
adjudecare 48
Administraţia O.N.U. pentru ajutorare şi reconstrucţie (U.N.R.R.A.) 48
administraţie 49
admitere 49
A.D.N., v. Allgemeiner Deutscher Nachrichtendienst 49
ad-referendum 49
adunare 49
1857. *Adunarea ad-hoc a Moldovei* 49
1857 – 1858. *Adunarea ad-hoc a Ţării Româneşti* 50
1918. *Adunarea constituantă de la Cernăuţi* 50
Adunarea de la Alba Iulia… 50
Adunarea Generală a O.N.U… 51
ad valorem 52
A.E.I.C., v. Asociaţia Europeană de Istorie Contemporană 52
A.E.L.S., v. Asociaţia Europeană a Liberului Schimb 52
aerodrom 52
aeronavă 52
affidavit 54
Afghanistan 54
A.F.P., v. Agence France Press… 54

AFRASEC, v. Organizaţia Afro Asiatică de Cooperare Economică 54
Africa 54
Africa de Sud, Republica ~... 57
Africa de Sud-Vest, v. Namibia... 58
Agence Arabe Syrienne d'information 58
Agence Burundaise de Presse 58
Agence Camerounaise de Presse... 58
Agence Centrafricaine de Presse (A.C.A.P.) 58
Agence Centre d'information de Presse 58
Agence Congolaise d'information (A.C.L) 59
Agence de Presse Sénégalaise... 59
Agence France Presse (A.F.P.) 59
Agence Gabonaise de Presse... 59
Agence Guinéenne de Presse... 59
Agence Ivoiriènne de Presse... 59
Agence Khmere de Presse (A.K.P.) 59
Agence Madagascar-Presse... 59
Agence Malienne de Presse... 59
Agence Mauritanienne de Presse (A.M.P.) 59
Agence Tehadiènne de Presse... 59
Agence Togolaise de Presse... 59
Agence Voltaïque de Presse... 59
Agence Zaïre-Presse (AZAP)... 59
Agencia Efe 59
Agencia Nacionál 59
Agencia Noticiosa da Guiné Bissau (A.N.G.) 59
Agencia Noticiosa Portuguesa (A.N.O.P.) 59
agent 59
Agentstvo Peciati Novosti... 60
Agenţia Centrală de Investigaţii

(C.I.A.) 60
Agenţia Centrală Telegrafică Coreeană (A.C.T.C.) 60
Agenţia Internaţională pentru Energia Atomică (A.I.E.A.)... 60
Agenţia Naţiunilor Unite pentru Ajutor şi Reconstrucţie
(U.N.R.W.A.) 60
Agenţia pentru Dezvoltare Internaţionala 61
Agenţia Română de Presa (Agerpres) 61
agenţie. 61
Agenzia Nazionale Stampa Associata (A.N.S.A.) 61
Agerpres, v. Agenţia Română de Presă 61
agio / desagio 61
Agjensia Telegrafike Shqiptare... 62
agrement 62
agresiune, definirea ~ 62
Agresiunea Italiei împotriva Ethiopiei (1934 – 1936) 64
Agresiunea Japoniei împotriva Chinei (1931 – 1933) 65
agresor 66
ahdname 66
aide-mémoire 66
A.I.A.P., v. Asociaţia Internaţională de Arte Plastice 66
A.I.C.C.F., v. Asociaţia Internaţională a Congresului Căilor Ferate 67
A.I.D.C., v. Consiliul Asiatic pentru Dezvoltarea Industrială... 67

A.I.E.A., v. Agenţia Internaţională pentru Energia Atomică... 67
A.I.E.C.E., v. Asociaţia Institutelor Europene de Conjunctură Economică 67
A.I.J.D., v. Asociaţia Internaţională a Juriştilor Democraţi 67
A.I.O.E.C., v. Asociaţia ţărilor exportatoare de minereu de fier 67
A.I.P., v. Agence Ivoiriènne de Presse 67
A.I.S.E., v. Asociaţia Internaţională de Ştiinţe Economice 67
A.L.S.J. v. Asociaţia Internaţională de Ştiinţe Juridice... * 67
A.I.S.M., v. Asociaţia Internaţională de Semnalizare Maritimă 67
A.I.S.P., v. Asociaţia Internaţională de Ştiinţe Politice 67
A.I.S.S., v. Asociaţia Internaţională de Securitate Socială... 67
AoLS.S.E.E., v. Asociaţia Internaţională pentru Studii Sud-Est Europene 67
A.I.T., v. Alianţa Internaţională de Turism. 67
A.I.T.A. (I.A.T.A.), v. Asociaţia Internaţională pentru Transporturi Aeriene 67
A.I.U., v. Asociaţia Internaţională a Universităţilor 67
A.K.P., v. Agence Khmere de Presse 67
A.L.A.L.C., v. Asociaţia Latino Americană a Liberului Schimb... 67
Albania 67
Algemeen Nederlands Presbureau (A.N.P.). 68

Algeria 68
Algérie Presse Service (A.P.S.)... 69
Alianţa Cooperatistă Internaţională (A.EX) 69
Alianţa Internaţională de Turism (A.I.T.) 70
alianţă internaţională 70
aliat 70
A.L.I.D.E., v. Asociaţia Latino-americană a Instituţiilor pentru finanţarea dezvoltării 70
Allgemeiner Deutscher Nachrichtendienst (A.D.N.) 70
al pari 70
Alsacia, Lorena 71
alternat 71
„Al treilea ghişeu” 71
aluvionare 71
ambasadă 71
ambasador 72
M.B.M.O., v. Asociaţia Mediteraneană pentru Biologie... 72
amendament 72
ameninţare la adresa păcii... 72
America 72
America Latină 75
amficţionie 79
amiabil 79
Amlaş 79
amortizare 79
A.M.P., v. Agence Mauritanienne de Presse 79
A.N.A., v. Anatolian News Agency 79
Anatolian News Agency (A.N.A.) 79
anchetă internaţională, v. comisie

internaţională de anchetă... *79*
Andorra 79
andosare 80
anexare (anexiune) 80
anexă... 80
angajat consular. 80
A.N.G., v. Agencia Noiiciosa da
Cuine Bissau 81
angarie 81
Angola 81
Anglo-Normande (Normande).
Insulele ~ 81
Angola Press 81
animus 81
an internaţional... 82
1957. *Anul geo fizic internaţional* 82
1965. *Anul cooperării internaţionale* 82
1968. *Anul internaţional ai drepturilor omului* 82
1970. *Anul internaţional al educaţiei* 82
1971. *Anul internaţional de luptă împotriva rasismului şi discriminării rasiale* 85
1974. *Anul mondial al populaţiei* 83
1975. *Anul internaţional al femeii* 83
1979. *Anul internaţional al copilului* 83
1981. *Anul internaţional al peroanelor handicapate* 83
A.N.O.P. v. Agencia Noliciosa Portuguesa 84
A. N.P., v. Algemeen Nederlands Presbureau... 84
A.N.S.A., v. Agenzia Nazionale Stampa

Associata 84
ansamblu 84
Anschluss 84
Antanta (Tripla înţelegere)... 84
Antanta Balcanică, v. Înţelegerea Balcanică 85
antantă 85
Antştra 85
Antarctica, v. Statutul Antarcticii; Tratatul asupra Antarcticii 85
anticolonialism 85
anticomintern, Pactul... 86
anticomunism... 86
Antigua... 86
antiimperialism 87
Antilele Olandeze... 87
antitrust 87
Anton, Planul ~, v. Attila.
Planul ~ 87
anuar statistic 88
anuitate 88
anularea tratatelor * 88
Anvil, Planul ~ 88
A.N.Z.U.S. 88
A.P., v. Associated Press. 89
A, P.A., v. Austria Press Agentur 89
apartheid. 89
apatrid 90
apatridie 90
apărare colectivă... 90
ape 99

apel 92
1950. ***Apelul de la Stockholm… 92***
1969. ***Apelul statelor participante la Tratatul de la Varşovia către toate statele Europei***… 92
apel nominal 92
A.P.E.M.P., v. Asociaţii ale producătorilor şi/sau exportatorilor de materii prime 93
Apimondia, v. Federaţia Internaţională a Asociaţiilor de Apicultura… 93
A.P.O., V. Organizaţia Asiatică a Productivităţii… 93
aportul net *în* valută 93
A.P.P., v. Associated Press of Pakistan 93
apreciere valutară… 93
aprobarea acordurilor internaţionale 93
apropierea şi egalizarea nivelurilor de dezvoltare economică a statelor. 93
A.P.S., v. Algérie Presse Service 94
Arabia Saudită… 94
aranjament 94
1891. *Aranjamentul de la Madrid privind înregistrarea internaţională a mărcilor* 94
arbitraj internaţional… 94
Arctica 95
Argentina 96
arhipelag 96
arhivă 97
arierată financiară… 97
armator. 97

armă 97
armistiţiu 99
arz odasi. 109
arzuhal 100
A. S.E.A.N., v. Asociaţia Statelor din Asia de Sud-Est 100
asediu. 100
asentiment. 100
Ashmore şi Cartier, Insulele ~... 100
Asia 101
asigurare 105
asistenţă. v... 105
asociat 107
Asociaţia Asiei de Sud-Est... 108
Asociaţia de Drept Internaţional (I.L.A.) 108
Asociaţia de Drept Internaţional şi Relaţii Internaţionale din R.S. România (A.D.I.R.I.) 108
Asociaţia de Medicină Aeronautică şi Spaţială 108
Asociaţia Europeană a Liberului Schimb (A.E.L.S.) 109
Asociaţia Europeană de istorie contemporană (A.E.I.C.) 109
Asociaţia Europeană pentru Studii de Opinie şi Marketing (E.S.O.M.A.R.) 109
Asociaţia Institutelor Europene de Conjunctură Economică (A.I.E.C.E.) 109
Asociaţia Internaţională a Congresului Căilor Ferate (A.I.C.C.F.) 110
Asociaţia Internaţională a Educatorilor pentru Pacea Mondială 110

Asociaţia Internaţională a Juriştilor Democraţi (A.I.J.D.) 110
Asociaţia Internaţională a Resurselor Acvatice 110
Asociaţia Internaţională a Universităţilor (A.I.U.) 110
Asociaţia Internaţională de Arte Plastice (A.I.A.P.) 111
Asociaţia Internaţională de Cibernetică 111
Asociaţia Internaţională de Gerontologie 111
Asociaţia Internaţională de Securitate Socială (A.I.S.S.) 111
Asociaţia Internaţională de Semnalizare Maritimă (A.I.S.M.)... 112
Asociaţia Internaţională de Sociologie 112
Asociaţia Internaţională de Studii Bizantine 112
Asociaţia Internaţională de Ştiinţe Economice (A.I.S.E.) 112
Asociaţia Internaţională de Ştiinţe Juridice (A.I.S.J.) 112
Asociaţia Internaţională de Ştiinţe Politice (A.I.S.P.) 113
Asociaţia Internaţională pentru Dezvoltare (I.D.A.) 113
Asociaţia Internaţională pentru Încercarea Seminţelor 113
Asociaţia Internaţională pentru Studii Sud-Est Europene
(A.I.S.S.E.E.) 113
Asociaţia Internaţională pentru Transporturi

Aeriene (A.I.T.A. - I.A.T.A.) 114
Asociaţia Latino-Americană a Instituţiilor pentru Finanţarea Dezvoltării (A.L.I.D.E.) 114
Asociaţia Latino-Americană a Liberului Schimb (A.L.A.L.C.)... 114
Asociaţia Mediteraneană pentru Biologie Maritimă şi Oceanografie (A.M.B.M.O.) 115
Asociaţia oamenilor de ştiinţă din Republica Socialistă România 115
Asociaţia Română pentru Naţiunile Unite 115
Asociaţia „România” 115
Asociaţia Statelor din Asia de Sud-Est (A.S.E.A.N.) 115
Asociaţia Ţarilor Exportatoare de Minereu de Fier (A.I.O.E.C.)... 116
Asociaţie 116
Asociaţii ale producătorilor şi/sau exportatorilor de materii prime (A.P.E.M.P.) 116
A.S.P.A.C., v. Consiliul Asiei şi Pacificului... 117
Associated Press (A.P.). 117
Associated Press of Pakistan (A.P.P.) 117
atac 117
A.T.A., v. Agenţia Telegrafică Albaneză... 117
ataşat 117
atentat 118
1914. *Atentatul de la Sarajevo...* 118
1934. *Atentatul de la Marsilia...* 119
1944. *Atentatul de la 20 iulie...* 119
Athenagence 119
Attila, Planul ~ 119

Australia 128
Australian Associated Press... 120
Austria ... 120
Austria Presse Agentur (A.P.A.) 122
Austro-Ungaria 122
autarhie 122
autentificare 123
autoajutor, v. măsuri de constrângere 123
autoapărare 123
autodeterminare 123
autonomie, v. confederaţie; federaţie 125
Avalanche, Operaţiunea ~... 125
avantaj reciproc 125
avenant 125
aviz consultativ 125
A.V.P., v. Agence Voltaïque de Presse 126
A.Z.A.P., v. Agence Zaïre-Presse 126
Axa Berlin-Roma-Tokio 126

B

B.A.D., v. Banca Africană de Dezvoltare 127
B.A.D. , v. Banca Asiatică de Dezvoltare 127
Bahamas 127
Bahrain 127
Bakhtar News Agency 128
balanţă 128
Balcani 129
Balcanii – zonă a păcii şi colaborării, fără arme nucleare (propunerea guvernului român) 129
balizaj 130
balizare 130

Banca Africană de Dezvoltare (B.A.D.) 130
Banca Americii Centrale pentru Integrare Economică (B.C.I.E.) 130
Banca Asiatică de Dezvoltare (B.A.D), 130
Banca de Dezvoltare a Caraibilor 131
Banca Inter-americană de Dezvoltare (I.D.B.) 131
Banca Internaţională de Colaborare Economică (B.I.C.E.) 131
Banca Internaţională de Investiţii (B.IJ.) 131
Banca Internaţională de Reconstrucţie şi Dezvoltare (B.I.R.D.) 132
Banca Reglementelor Internaţionale (B.R.I.) 133
Banca Română de Comerţ Exterior (B.R.C.E.) 133
bancă de export-import 133
bancroft, convenţii ~ 134
bancruta 134
Bangladesh 134
Bangladesh Sangbad Sangasta... 134
bani 134
Barbados 135
Barbarossa, Planul ~ 135
barem 136
barter 136
Baytown, Operaţiunea ~, v. Avalanche, Operaţiunea 136
bază militară 136
băi şi golfuri 136
Bălgarska Telegrafna Aghenţia (B.T.A.) 137

B.C.I.E, v. Banca Americii Centrale pentru Integrare Economică 137
bei (beg) 137
beilerbei (beglerbeg) 137
beilic (beglic) 137
Belgia 137
beligerant 138
beligerantă 139
Belize 139
Beltul Mare, Beltul Mic şi Sund... 139
Benelux 139
Benin 140
berat (barat) 140
Berlin Congresul de la ~ 140
Problema ~ 141
Bermude, Insulele 142
Bernama 142
Bhutan 142
B.I.C.E., v. Banca Internaţională de Colaborare Economică... 142
B.I.E., v. Biroul Internaţional al Expoziţiilor 142
B.I.I., v. Banca Internaţională de Investiţii 142
bilateral 142
bilateralism 142
bilet la ordin... 142
B.I.M.C.O., v. Conferinţa Maritimă Internaţională şi Baltică... 143
bimetalism 143
bipatrid 143
B.I.P.M., v. Biroul Internaţional pentru Măsuri

şi Greutăţi... 143
bipolarism 143
B.I.R.D., v. Banca Internaţională de Reconstrucţie şi Dezvoltare... 143
Bir mania 143
birou de presă. 144
Biroul Adunării Generale a O.N.U. 144
Biroul Comercial al Republicilor Americane 145
Biroul Coordonatorului Naţiunilor Unite pentru Ajutoare în caz de catastrofă (UNDE-O)... 145
Biroul Internaţional al Expoziţiilor (B.I.E.). 145
Biroul Internaţional de Turism Social (B.I.T.S.) 145
Biroul Internaţional pentru Măsuri şi Greutăţi (B.I.P.M.)... 145
Bistriţa 145
B.I.T.S., v. Biroul Internaţional de Turism Social... 146
blocadă 146
bloc militar 146
bloc politic 147
bloc valutar. 147
blocul neutrilor 147
Blocul statelor agrare din Europa centrală şi răsăriteană 148
boicot 148
Bolivia 148
bolnavi, răniţi şi naufragiaţi... 149
bombardament, v. mijloace de luptă... 149

bona fide 149
bon de tezaur 149
bonificaţie 149
bonitate financiară... 149
boom 158
bornare, v. demarcare 150
Botswana... 150
Botswana Information Services... 150
Bouvet 150
Brazilia 150
Brăila... 151
B.R.C.E., v. Banca Română de Comerţ Exterior 152
Bretton Woods, v. Acordurile de la Bretton Woods; Conferinţa de la Bretton Woods 152
brevet 152
B.R.I., v. Banca Reglementelor Internaţionale... 152
broker. 152
Brunei. 152
B.T.A., v. Bulgarska Telegrafna Aghenţia 153
Bucureşti;... 153
bulă papală 154
Bulgaria; 154
buletin de curier 155
bună credinţă, 155
bună vecinătate 155
bune oficii 156
bunuri 156
bursă. 157

bursier O.N.U. 157
Burundi... 158

C
cablu submarin 159
cabotaj 159
C.A.C.M., v. Piaţa Comună a Americii Centrale 160
cadiu 160
caducitate 160
C.A.E., v. Comunitatea Africii de Est 160
C.A.E.R., v. Consiliul de Ajutor Economic Reciproc 160
caftan 160
caimacam 160
cambie 161
Camera de Comerţ Internaţională (C.C.L) 161
Camera de Comerţ şi Industrie... 161
cameră de procedură sumară... 162
Camerun 162
Canada 162
canal diplomatic 163
canal maritim internaţional... 163
cancelarie 165
C. and F 165
Canton şi Enderburry, Insulele ~ 165
canunname (kanunname) 165
capacitate juridică 166
capitulare 166
1943. *Capitularea Italiei* 166
1945. *Capitularea Germaniei*... 167

Capitularea Japoniei 167
capitulaţii, regimul ~... 167
captivitate 168
captură 168
capuchehaie 168
capugi başi 169
Capul Verde 169
carantina 169
cartă 170
1941. *Carta Atlanticului* 170.1945. *Carta Naţiunilor Unite*
(Carta O.N.U.)... **170**
1948. *Carta de la Havana*... 171
Carta de la Bogotá 171
1963. *Carta Organizaţiei Unităţii Africane (Carta O.U.A.)* 172
1967. *Carta de la Alger*... 173
Carta de la Punta del Este... 173
1974. *Carta drepturilor şi îndatoririlor economice ale statelor*... 178
carte colorată... 174
cartel 174
Cartelul Internaţional al Oţelului 174
casus belli 174
casus foederis 174
categorii de tratate internaţionale 175
cauţiunea „judecatum solvi”... 175
Cayman, Insulele ~ 176
căimăcămiile de trei... v... 176
C.C.I., v. Camera de Comerţ Internaţional... 176

C.D.E., v. Comunitatea Defensivă Europeană 176
C.D.I., v. Comisia de Drept Internaţional a O.N.U... 176
C.E.A., v. Comisia Economică a Naţiunilor Unite pentru Africa... 176
Ceauşescu Nicolae 176
C.E.C.O., v. Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului... 182
C.E.D., v. Comisia Europeană a Dunării 182
CEDOR, v. Centrul demografic O.N.U. România... 182
C.E.E., v. Comunitatea Economică Europeană (Piaţa comună) 182
C.E.E./O.N.U., v. Comisia Economică a O.N.U. pentru Europa... 182.
Cehoslovacia 182
„Cele patrusprezece puncte" ale preşedintelui Woodrow Wilson 183 CENTO, v. Organizaţia Tratatului Central 184
Centrafrican, Imperiul ~ 184
centru de putere... 184>
Centrul de informare al O.N.U. 185 Centrul Demografic O.N.U. România (CEDOR) 185
Centrul de Studii Economice ai Sociale al ţărilor în curs de dezvoltare 185
Centrul European al Cercetărilor Nucleare (C.E.R.N.) 185
Centrul European pentru învăţământul Superior 186
Centrul Internaţional de Informare Ştiinţifică

şi Tehnică
(C.I.S.T.) 186
Centrul Internaţional de Studii pentru Conservarea şi Restaurarea
Bunurilor Culturale 186
ceremonial diplomatic 186
ceremonial maritim 187
cerere-ofertă. 187
cerere reconvenţională 187
C.E.R.N., v. Centrul European al Cercetărilor Nucleare 187
certificat 187
C.E.S., v. Consiliul Economic şi Social al O.N.U. 188
C.E.S.A.V., v. Comunitatea Economică a Statelor din Africa de Vest 188
Československá Tisková Kancelář (C.T.K.) 188
cesiune de creanţă 188
cesiune de teritoriu 188
Cetatea de Baltă 188
cetăţenia femeii căsătorite 188
cetăţenie 189
Chaco 189
chestionar O.N.U. 190
chestiunea armelor sârbeşti din 1862.190
chestiunea armelor maghiare din 1859.190
chestiunea armelor maghiare din 1860.190
Chile 190
China 191
China Nouă (Hsinhua) 193
Christmas, Insula ~ 193

Chungyang Tongshin (Chungyang) (Agenţia Centrală Telegrafică Coreeană – A.C.T.C.) 193
C.I.A., v. Agenţia Centrală de Investigaţii 193
Ciad 193
Ciceu 194
ciclu economic capitalist 194
C.I.C.R., v. Comitetul Internaţional al Crucii Roşii 194
C.I.D., v. Comisia Internaţională a Dunării 194
C.I.F. (cost, asigurare, navlu)... 194
cifră de afaceri 195
cifru diplomatic 195
C.I.J., v. Curtea Internaţională de Justiţie 195
C.I.M., v. Convenţia internaţională cu privire la transportul de mărfuri pe căile ferate 195
C.I.P.C., v. Comisia Internaţională de Poliţie Criminală (Interpol) 195
Cipru 195
circuit economic mondial 196
circulară... 196
circumscripţie consulară 196
C.I.S.A., v. Confederaţia Internaţională a Sindicatelor Arabe... 196
C.I.S.L., v. Confederaţia Internaţională a Sindicatelor Libere... 196
C.I.S.T., v. Centrul Internaţional de Informare Ştiinţifică şi Tehnică 196
C.I.T.C., v. Comisia Interguvernamentală pentru Tehnica de Calcul 196

C.I.T.C.F., v. Comitetul Internaţional al Transportului pe Căi Ferate 197
C.I.U., v. Convenţia internaţională cu privire la transportul de călători şi bagaje pe căile ferate 197
C.L.A.S.C., v. Confederaţia Latino-Americană a Sindicatelor Creştine 197
clase ale consulilor 197
clase ale şefilor misiunilor diplomatice 197
clauză 197
clearing 199
climat internaţional 200
Clubul de la Roma 200
C.M.E., v. Confederaţia Mondială a Energiei 201
C.M.M., v. Confederaţia Mondială a Muncii 201
C.M.P., v. Consiliul Mondial al
Păcii 201
C.M.R., v. Convenţia referitoare la contractul de transport internaţional de mărfuri pe şosele... 201
coaliţia antihitleristă 201
coaliţie 201
Coasta de Fildeş 201
cobeligeranţă 202
Cocos/Keeling, Insulele ~... 202
cod al crimelor împotriva păcii şi securităţii umanităţii 202
cod de conduită». 203
cod internaţional 203

codificarea dreptului internaţional 204
coerciţiune 205
coexistenţa paşnică 205
coimperiu, v. condominiu… 206
colaborarea economică internaţională 206
„Coloana a cincea” 206
colocviu internaţional 206
Colombia Press 206
colonialism 206
colonie 207
colonie naţională 208
colonizare 208
Columbia 208
comando 209
combatant 209
comentator diplomatic 209
comerţ 209
comerţ cu inamicul 211
comisar 211
comisie 211
Comisia dezarmării 213
Comisia de Drept Internaţional a O.N.U. (C.D.I.)… 214
Comisia de informare în Principatele Române a puterilor garante 214
Comisia de mediere, conciliere şi arbitraj a O.U.A. 214
Comisia Dunării 215
Comisia Economică a Naţiunilor Unite pentru Africa (C.E.A.)… 215
Comisia Economică a Naţiunilor Unite pentru

America Latina (E.C.L.A.) 215
Comisia Economică a Naţiunilor Unite pentru Asia de Vest (E.C.W.A.) 216
Comisia Economică a Naţiunilor Unite pentru Asia şi Extremul
Orient (E.C.A.F.E.) 216
Comisia Economică a O.N.U. pentru Europa (C.E.E./O.N.U.)... 216
Comisia Europeană a Dunării (C.E.D.) 217
Comisia Interaliată pentru Reparaţii 218
Comisia Interguvernamentală pentru Tehnica de Calcul (C.I.T.C) 218
Comisia Internaţională a Dunării (C.I.D.) 219
Comisia internaţională a marilor baraje 219
Comisia internaţională pentru explorarea ştiinţifică a Mării Mediterane 219
Comisia internaţională pentru irigaţii şi drenaj 219
Comisia internaţională pentru pescuitul în Atlanticul de nord-vest 219
Comisia Lytton 220
Comisia Naţională a R.S. România pentru U.N.E.S.C.O. 220
Comisia Naţiunilor Unite pentru Dreptul Comercial Internaţional (UNCITRAL) 220
Comisia oceanografică interguvernamentală 221
Comisia pentru politică externă şi cooperarea economică internaţională a Marii Adunări Naţionale a R.S. România 221
Comisia pregătitoare a Conferinţei dezarmării

a Societăţii Naţiunilor 221
Comisia Sericicolă Internaţională (C.S.X.). 221
Comisiile Adunării Generale a O.N.U. 222
comitas gentium, v. curtoazie internaţională 222
comitet 222
Comitetul celor zece state pentru dezarmare 222
Comitetul consultativ al O.N.U. pentru chestiunile administrative şi bugetare (A.C.A.B.O.) 222
Comitetul ad-hoc pentru Carta Naţiunilor Unite… 223
Comitetul celor 33 de state pentru menţinerea păcii, v. Comitetul special pentru operaţiunile de menţinere a păcii 223
Comitetul celor 18 state pentru dezarmare, v. Conferinţa Comitetului pentru dezarmare 223
Comitetul de coordonare pentru eliberarea Africii 223
Comitetul de decolonizare, v. Comitetul special însărcinat cu studierea situaţiei în ceea ce priveşte aplicarea Declaraţiei asupra acordării independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale 223
Comitetul dezvoltării 223
Comitetul Internaţional al Crucii Roşii (C.I.C.R.) 224
Comitetul Internaţional al Transporturilor pe Căi Ferate (C.I.T.C.F.) 224

Comitetul Internaţional de Ştiinţe istorice 224
Comitetul Naţional F.A.O. (România) 224
Comitetul Naţional pentru apărarea păcii din Republica Socialistă România 224
Comitetul Naţional Român pentru Fondul Naţiunilor Unite pentru Copii 224
Comitetul O.N.U. pentru utilizarea paşnică a spaţiului extraatmosferic 225
Comitetul pentru Cercetări Spaţiale (COSPAR) 225
Comitetul pentru folosirea paşnică a fundului mărilor şi oceanelor dincolo de limita jurisdicţiei naţionale 225
Comitetul Permanent Consultativ al Maghrebului (C.P. CoM.) 225
Comitetul Politic Consultativ... 226
Comitetul special însărcinat cu studierea situaţiei în ceea ce priveşte aplicarea Declaraţiei asupra acordării independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale 226
Comitetul special împotriva politicii de apartheid 226
Comitetul special pentru Carta Naţiunilor Unite şi întărirea rolului organizaţiei 226
Comitetul special pentru operaţiunile de menţinere a păcii... 227
Comitetul ştiinţific al Naţiunilor Unite pentru studiul efectelor radiaţiilor ionizante 227
comitent 227
Commonwealth 228
Comore 228

companie 228
compensaţie 228
competenţa C.I.J. 229
competenţă exclusivă 229
complex economic naţional... 229
complex militar-industrial 229
compromis 229
comunicat comun 229
Comunitatea Africii de Est (C.A.E.) 230
Comunitatea Defensivă Europeană (C.D.E.) 230
Comunitatea Economică Europeană (Piaţa Comună) (C.E.E.)... 230
Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului (C.E.C.O.)... 231
Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM) 231
Comunitatea economică a Statelor din Africa de Vest (C.E.S.A.V.) 232
Comunitatea Franceză 232
conac 232
concesiune 232
Concesiunea Strousberg 232
conciliere internaţională 233
concordat... 233
concurenţă 233
condiţii de pace 234
condominium 234
Confederaţia Dunăreană 234
Confederaţia Internaţională a Sindicatelor Arabe (C.I.S.A.) 234

Confederaţia Internaţională a Sindicatelor Libere (C.I.S.L.)... 235
Confederaţia Internaţională de Măsură (I.M.E.K.O.) 235
Confederaţia Latino-Americană a Sindicatelor Creştine (C.L.A.S.C.) 235
Confederaţia Mondială a Muncii (C.M.M.) 235
Confederaţia Sindicală Africană (C.S.A.) 236
confederaţie de state 236
Conferinţa Comitetului pentru
Dezarmare 236
Conferinţa de Drept Internaţional Privat 238
Conferinţa Islamică 238
Conferinţa Maritimă Internaţională şi Baltică (B.I.M.C.O.)... 238
Conferinţa Mondială a Energiei (C.M.E.) 239
Conferinţa Naţiunilor Unite asupra dreptului mării 239
Conferinţa Naţiunilor Unite pentru Comerţ şi. Dezvoltare (U.N.C.T.A.D.) 239
conferinţă internaţională 240
1855. *Conferinţa de la Viena*... 241
1856. *Conferinţa de la Constantinopol referitoare la Principatele*
Române 241
1859. *Conferinţa de la Paris în vederea recunoaşterii dublei alegeri a lui Alexandru Ioan Cuza* 241
1861. *Conferinţa de la Constantinopol pentru recunoaşterea unirii politice şi administrative a Principatelor Unite* 241

1864. *Conferinţa reprezentanţilor puterilor garante de la Constantinopol privind recunoaşterea noii cârmuiri instituită de Al. I. Cuza la 2/14 mai 186*4.241
1866. *Conferinţa de la Paris privind Principatele Române*... 242
1876 – 1877. *Conferinţa de la Constantinopol* 242
1908 – 1909. *Conferinţa de la Londra asupra dreptului maritim*... 242
1919 – 1920. *Conferinţa de pace de la Paris* 242
1920. *Conferinţa de la San Remo* 242
1921. *Conferinţa de la Barcelona* 243
Conferinţa de la Londra 243
1921 – 1922. *Conferinţa de la Cannes* 243
Conferinţa de la Dairen 244
Conferinţa de la Washington... 244
1922. *Conferinţa de la Genova*... 244
1922 – 1923. *Conferinţa de la Lausanne* 245
1925. *Conferinţa de la Locarno*... 245
1928 – 1929. *Conferinţa extraordinară internaţională de conciliere şi arbitraj* 245
1930. *Conferinţa de codificare a normelor dreptului internaţional* 246
1932. *Conferinţa de la Lausanne* 246
Conferinţa de la Stresa 246
1932 – 1934. *Conferinţa pentru reducerea şi limitarea armamentelor* 246
1935. *Conferinţa de la Stresa*... 247
1936. *Conferinţa de la Montreux* 248

Conferinţa inter-americană extraordinară pentru consolidarea păcii 248
1937. *Conferinţa de la Bruxelles* 248
1943. *Conferinţa de la Casablanca* 248
Conferinţa de la Moscova a miniştrilor de externe ai U.R.S.S., Marii Britanii şi S.U.A. 248
Conferinţa de la Québec 249
Conferinţa de la Teheran 249
1944. *Conferinţa de la Bretton Woods* 250
Conferinţa de la Chicago 250
Conferinţa de la Dumbarton Oaks 250
1945. *Conferinţa de la Ialta...* 250
Conferinţa de la Potsdam 251
Conferinţa de la San Francisco... 251
Conferinţa inter-americană asupra problemelor războiului şi ale păcii 251
1946. *Conferinţa de pace de la Paris* 252
1948. *Conferinţa Dunării...* 252
1949. *Conferinţa diplomatică pentru elaborarea convenţiilor privind protecţia victimelor de război...* 252
1954. *Conferinţa de la Geneva...* 253
1955. *Conferinţa de la Bandung* 253
Conferinţa de la Geneva 254
1958 şi 1960. *Conferinţa de la Geneva* 254
1961. *Conferinţa Naţiunilor Unite asupra relaţiilor şi imunităţilor diplomatice* **254**
1963. *Conferinţa de la Addis Abeba* 254
Conferinţa de la Viena cu privire la relaţiile consulare **254**
1967. *Conferinţa Naţiunilor Unite pentru*

standardizarea numelor geografice **254**
1968. *Conferinţa de la Teheran privind drepturile omului...* **255**
Conferinţa Naţiunilor Unite pentru explorarea şi folosirea paşnică a spaţiului extraatmosferic... **255**
Conferinţa ţărilor neposesoare de arme nucleare **255**
1968 – 1969. *Conferinţa diplomatică de la Viena pentru codificarea dreptului tratatelor* **255**
1972. *Conferinţa Naţiunilor Unite pentru mediul înconjurător...* **255**
1972 – 1975. *Conferinţa pentru Securitate şi cooperare în Europa (C.S.C.E.)* **256**
1974. *Conferinţa diplomatică asupra reafirmării şi dezvoltării dreptului internaţional aplicabil în caz de conflict armat* **257**
Conferinţa Mondială a Populaţiei **258**
Conferinţa Mondială a Alimentaţiei **258**
1975 – 1977. *Conferinţa asupra cooperării economice internaţionale (Dialogul Nord-Sud)...* **259**
Conferinţa Mondială a Anului Internaţional al Femeii **259**
1976. *Conferinţa asupra cooperării economice între ţările în curs de dezvoltare* **259**
Conferinţa Naţiunilor Unite pentru aşezările umane **260**
1977. *Conferinţa Naţiunilor Unite asupra resurselor de apă...* **260**
Conferinţele afro-asiatice 261

Conferinţele de la Haga (1899-1907) 261
Conferinţele panamericane... 262
Conferinţele ţărilor nealiniate... 264
confiscare 265
conflict internaţional 265
Congo 266
Congres internaţional 266
Congresul de la Viena 266
Congresul emigranţilor naţionalităţilor asuprite din monarhia austro-ungară 267
Congresul de la Berlin (1878), v. Berlin, Congresul de la ~... 267
Congresul Permanent de Unitate Sindicală a Oamenilor Muncii din America Latină (C.P.U.S.T.A.L.) 267
conjunctură 267
consens 268
Congresul de la Visa del Mar... 268
consiliu 269
Consiliul Aliat de Control pentru Germania 269
Consiliul Aliat de Control pentru Japonia 269
Consiliul Asiatic pentru Dezvoltarea Industrială (A.I.B.C.)... 269
Consiliul Asiei şi Pacificului (ASPAC) 269
Consiliul celor patru 270
Consiliul celor zece 270
Consiliul de administraţie al Programelor pentru mediul înconjurător. 270
Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.) 270

Consiliul de Cooperare Vamală 272
Consiliul de Stat 272
Consiliul de Tutelă 272
Consiliul Economic şi Social al O.N.U. (C.E.S., ECOSOC) 273
Consiliul Europei 273
Consiliul Mondial al Păcii (C.M.P.) 274
Consiliul miniştrilor afacerilor externe 274
Consiliul miniştrilor de externe 274
Consiliul Naţional al Unităţii Române 274
Consiliul Naţiunilor Unite pentru Namibia 274
Consiliul Nordic 275
consimţământul la căsătorie... 275
Consolato del mar 275
consorţiu bancar internaţional... 275
constrângere 275
consul 276
consulate în Principatele române 277
consultare 277
containment – policy of ~ (politică de îndiguire) 277
contencios internaţional 277
contiguitate 278
contingentare 278
contrabandă de război 278
contractant 279
contract de comerţ exterior... 279
contract de navlosire 279
contract de vânzare-cumpărare... 279
contract internaţional 279
contrastalie 279

contribuţie de război 279
control internaţional 280
control (politica) al preţurilor şi veniturilor 280
control valutar 280
convenţie 280
1527. *Convenţia încheiată între Sigismund, regele Poloniei, şi Petru Rares, domnul Moldovei* 283
1701. *Convenţia privind hotarele Transilvaniei cu Ţara Românească şi Moldova* 283
1775. *Convenţia de cesiune teritorială şi demarcaţie încheiată între*
Austria şi Turcia 283
1779. *Convenţia lămuritoare a Tratatului de la Kuciuk-Kainargi, încheiată la Ainali-Kavak...* 283
1826. *Convenţia de la Akkerman* 283.1847. *Convenţia vamală dintre Moldova şi Ţara Românească...* 283
1849. *Convenţia de la Balta Liman* 284
1854. *Convenţia de la Boyaciköy* 284 *Convenţia telegrafică dintre Austria şi Moldova...* 284
1858. *Convenţia de la Paris „Pentru organizarea definitivă" a Principatelor Române* 284
1860. *Convenţiile telegrafice încheiate de Principatele Unite...* 285
1877. *Convenţia româno-rusă privind trecerea trupelor ruse prin România* 285
1886. *Convenţia de la Berna...* 285.1899.

Convenţiile de la Haga... 286
1908. *Convenţie între România şi Bulgaria pentru delimitarea fruntariei fluviale pe Dunăre...* **286**
1916. *Convenţie militară încheiată de România cu Franţa, Marea Britanie, Italia şi Rusia...* **28**6.
1921. *Convenţia, Statutul şi Protocolul adiţional asupra căilor navigabile de interes internaţional...* **287**
Convenţia de alianţă defensivă între România şi Cehoslovacia... **287**
Convenţia de alianţă defensivă între România şi Polonia **287**
Convenţia de alianţă defensivă între România şi Regatul sârbilor, croaţilor şi slovenilor **287**
Convenţie stabilind statutul definitiv al Dunării **288**
1923. *Convenţie asupra regimului internaţional al căilor ferate...* **288**
Convenţia de la Lausanne **288**
1928. *Convenţia generală de conciliaţiune interamericană* **288**
Convenţia între România şi Germania destinată a pune capăt diferendelor financiare existente între cele două guverne **288**
Convenţia privind expoziţiile internaţionale **288**
1929. *Convenţia pentru unificarea unor reguli privitoare la transportul aerian internaţional...* **289**

1933. *Convenţia internaţională cu privire la transportul de călători şi bagaje pe căile ferate (C.I.V.)* **289**

Convenţia pentru unificarea anumitor reguli cu privire la daunele cauzate de către aeronave terţilor pe pământ **289**

Convenţiile pentru definirea agresiunii **289**

Convenţia europeană de radiodifuziune... **290**

Convenţia internaţională cu privire la transportul de mărfuri pe căile ferate (C.I.M.) **290**

1934. *Convenţiile militare ale statelor înţelegerii Balcanice* **290**

1936. *Convenţia de la Montreux* **290**

1940 – 1941. *Convenţia de împrumut şi închiriere* **291**

1944. *Convenţia de armistiţiu dintre Naţiunile Unite şi România* **291**

Convenţia privind aviaţia civilă internaţională **291**

1946. *Convenţie asupra privilegiilor şi imunităţilor Naţiunilor Unite* **292**

1947. *Convenţia cu privire la privilegiile şi imunităţile instituţiilor specializate* **292**

1948. *Convenţia despre regimul navigaţiei pe Dunăre* **292**

Convenţia pentru prevenirea şi reprimarea crimei de genocid... **293**

1949. *Convenţia de la Geneva asupra circulaţiei rutiere* **293**

Convenţiile de la Geneva pentru protecţia victimelor de război... **293**

1951. *Convenţia privind dreptul femeii la un salariu egal cu al bărbatului, pentru o muncă egală...* **294**
1952. *Convenţia internaţională pentru facilitarea importului de mostre comerciale şi de material publicitar* **294**
Convenţia privind drepturile politice ale femeii **294**
1954. *Convenţia de la Haga privind procedura civilă* **294**
Convenţia internaţională pentru prevenirea poluării apelor mării prin hidrocarburi **294**
Convenţia pentru protecţia bunurilor culturale în caz de conflict armat **295**
1956. *Convenţie suplimentară privitoare la abolirea sclavajului, a traficului de sclavi şi a instituţiilor şi practicilor similare sclavajului* **295**
1957. *Convenţia privind cetăţenia femeii căsătorite* **295**
1958. *Convenţia asupra mării libere* **295**
Convenţia asupra mării teritoriale şi zonei contigue **296**
Convenţia asupra pescuitului şi conservării resurselor vii în marea liberă **296**
Convenţia asupra platoului continental **296**
Convenţia pentru recunoaşterea şi executarea sentinţelor arbitrale străine **296**
Convenţia privind schimburile internaţionale de publicaţii **297**
1959. *Convenţia între guvernele României, Bulgariei şi U.R.S.S. privind pescuitul în Marea*

Neagră **297**
Convenţie privind capacitatea juridică, privilegiile şi imunităţile C.A.E.R. **297**
1960. *Convenţie privind lupta împotriva discriminării în domeniul învăţământului* **297**
1961. *Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile diplomatice...* **298**
Convenţia europeană de arbitraj comercial internaţional **298**
Convenţie unică asupra stupefiantelor **298**
1963. *Convenţie referitoare la infracţiuni şi la anumite acte săvârşite la bordul aeronavelor* **299**
Convenţia de la Viena asupra responsabilităţii civile în domeniul pagubelor nucleare **299**
Convenţia de la Viena cu privire la relaţiile consulare... **299**
Convenţie privind decontările multilaterale în ruble transferabile şi organizarea Băncii Internaţionale de Colaborare Economică **299**
1965. *Convenţia internaţională a telecomunicaţiilor* **300**
Convenţia privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială **300**
Convenţia referitoare la contractul de transport internaţional de mărfuri pe şosele (C.M.R.)... **300**
1967. *Convenţia pentru instituirea Organizaţiei Mondiale a Proprietăţii Intelectuale* **300**
1968. *Convenţia asupra imprescriptibilităţii crimelor de război şi a crimelor contra*

umanităţii... **300**
1969. *Convenţia cu privire la dreptul tratatelor* **300**
Convenţia cu privire la misiunile speciale **301**
Convenţia internaţională asupra intervenţiei în marea liberă în caz de accident maritim antrenând sau putând antrena o poluare prin hidrocarburi 301
Convenţia internaţională asupra răspunderii civile pentru daune produse de poluare **301**
1970. *Convenţia pentru reprima rea capturării ilicite a aeronavelor* **302**
1971. *Convenţie asupra interzicerii, perfecţionării, fabricării şi stocării armelor bacteriologice (biologice) sau cu toxine şi asupra distrugerii lor* **302**
Convenţie pentru reprimarea actelor ilicite îndreptate contra securităţii aviaţiei civile **302**
1972. *Convenţia pentru preveni rea poluării marine prin operaţiuni de imersiune efectuate de către nave şi aeronave*... **302**
Convenţia referitoare la prevenirea poluării mărilor rezultând din imersiunea deşeurilor **303**
1973. *Convenţia internaţională asupra eliminării şi reprimării crimei de apartheid* **303**
Convenţia pentru prevenirea poluării cauzate de către nave... **303**
1974. *Convenţia pentru protecţia mediului marin în zona Mării Baltice* **304**
1975. *Convenţia de la Lomé*... **304**
convertibilitate 304

convoi de nave 304
Cook, Insulele 304
cooperare internaţională 305
coproducţie 306
R.P.D. Coreeană 307
Coreea de Sud 308
corespondent de presă 309
corespondenţă diplomatică... 309
corp consular 309
corpul ataşaţilor militari 309
corsar 310
COSPAR, v. Comitetul pentru cercetări spaţiale 310
Costa Rica 310
costul vieţii 311
coş valutar 311
cotă de bursă 311
cotizaţie 311
C.P.A., v. Curtea Permanentă de Arbitraj 311
C.P.C.M., v. Comitetul Permanent Consultativ al Maghrebului... 311
C.P.J.I., v. Curtea Permanentă de Justiţie Internaţională 311
C.P.U.S.T.A.L., v. Congresul Permanent de Unitate Sindicală a Oamenilor Muncii din America Latină 311
crah financiar, v. criză 311
credit 312
creditare taxe vamale 312
crime contra păcii. 312
crime contra umanităţii 312

crime de război 313
criza cehoslovacă (1938 – 1939) 313
criza economică mondială... 314
criza generală a capitalismului... 314
Criza Renană (remilitarizarea zonei Renane) 315
criza... 315
Crucea Roşie 316
cruţare 317
C.S.A., v. Confederaţia Sindicală Africană 317
C.S.C.E., v. Conferinţa pentru Securitate şi Cooperare în Europa 317
C.S.I., v. Comisia Sericicolă Internaţională 317
C.T.K., v. Československá Tisková Kancelar. 317
Cuba 317
cucerire 318
curier diplomatic 319
cursă 319
curs de schimb (curs valutar)... 319
Curtea Internaţională de Justiţie (C.I.J.) 319
Curtea Permanentă de Arbitraj (C.P.A.) 328
Curtea Permanentă de Justiţie Internaţională (C.P.J.I.) 321
curtier, v. broker 321
curtoazie internaţională 321
Curzon, Linia ~ 321
cutuma internaţională 322
cvasi delict internaţional 322
D
Danemarca 323

datorie externă (publică) 324
daună (prejudiciu) 325
D.C.D., v. Direcţia Centrală de Dispecer 325
debellatio 325
decalaj 325
decanul corpului ataşaţilor militari... 326
decanul corpului consular 326
decanul corpului diplomatic... 326
Deceniul de luptă împotriva rasismului şi a discriminării rasiale
(1973 – 1983) 326
Deceniul dezarmării (1970 – 1980) 327
Deceniul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare 327
Deceniul Naţiunilor Unite pentru Femeie (1976 – 1986) 327
decizie 328
declaraţie 328
1904. *Declaraţia de la Petersburg* 329.
1909. *Declaraţia de la Londra*... 330
1917. *Declaraţia Balfour* 330
Declaraţia drepturilor popoarelor din Rusia 330
1934. *Declaraţia drepturilor şi îndatoririlor statelor* 330
1938. *Declaraţia franco-germană (Acordul franco-german)* 331
Declaraţia asupra principiilor solidarităţii americane (Declaraţia de la Lima) 331
1939. *Declaraţia de neutralitate a României* 331

Declaraţia de neutralitate generală a republicilor americane 331
1940. *Declaraţia asupra asistentei reciproce şi cooperării defensive a naţiunilor americane (Declaraţia de la Havana)* 331
1942. *Declaraţia de la Washington* 332
1943. *Declaraţia celor patru state cu privire la securitatea generală* 332 *Declaraţia de la Teheran (Declaraţia celor trei naţiuni)* 332
1944. *Declaraţia guvernului sovietic cu privire la intrarea trupelor sovietice pe teritoriul României...* 332
Declaraţia de la Philadelphia... 332
1945. *Declaraţia privind Europa eliberată* 333
1948. *Declaraţia Universală a Drepturilor Omului* 333
1955. *Declaraţia de la Bandung cu privire la promovarea păcii şi colaborării internaţionale...* 333
1959. *Declaraţia drepturilor copilului* 333
1960. *Declaraţia pentru acordarea independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale* 334
1963. *Declaraţia O.N.U. cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială* 334
1965. *Declaraţia Naţiunilor Unite privind promovarea în rândul tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc şi înţelegere între popoare* 335
1966. *Declaraţia asupra principiilor colaborării culturale internaţionale* 335

Declaraţie cu privire la întărirea păcii şi securităţii în Europa... 336
Declaraţia indo-pakistaneză de la Taşkent 337
1969. *Declaraţia consfătuirii miniştrilor afacerilor externe ai statelor participante la Tratatul de la Varşovia* 337
1970. *Declaraţie cu privire la problemele întăririi securităţii şi dezvoltării colaborării paşnice în Europa* 337
Declaraţia de principii guvernând fundul mărilor şi oceanelor şi subsolul acestora dincolo de limitele jurisdicţiei naţionale 337
Declaraţie asupra principiilor dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state, conform Cartei Naţiunilor Unite. 338
1972. *Declaraţia de la Stockholm* 339
Declaraţie privind pacea, securitatea şi colaborarea în Europa... 339
1974. *Declaraţia asupra instaurării unei noi ordini economice internaţionale* 339
decolonizare 340
decontare internaţională 340
decretul asupra păcii 340
de facto. 341
deflaţie 341
de jure 341
delegat 341
delegaţie 341
deliberare 341
delict internaţional 341

delict a juris gentium 342
delimitare 342
demarcare 342
demers diplomatic 343
demilitarizare 343
democratizarea relaţiilor internaţionale 343
demonstraţie navală 344
denegare de dreptate 344
denuclearizare. 344
denumirea tratatelor internaţionale 344
denunţarea tratatelor 345
Departamentul de Stat 345
Departamentul pricinilor străine 345
dependenţe americane în Marea Bering 346
dependenţe anglo-americane din Oc. Pacific 346
dependenţe braziliene 346
dependenţe chiliene în Oc. Pacific 346
depline puteri (plenipotenţe)... 346
depozitarea tratatelor 347
depreciere valutară 347
depunerea cărţilor de vizită... 347
depunerea scrisorilor de acreditare, v. acreditare 347
derogare 347
desistare 347
despăgubire 347
destindere 348
desuetudine 348
deterentul (disuasiunea) nuclear 348 Deutsche Press Agentur (D.P.A.) 349

devalorizare 349
devize 349
dezacord 349
dezarmare 350
dezavuare 351
dezmembrare 351
dezminţire 352
diac 352
dialog 352
dialogul Nord-Sud, v. Conferinţa asupra cooperării economice internaţionale (1975) 352
D.I.C., v. Drept, ~ internaţional contemporan 352
dictat 352
Dictatul de la München (1938)... 352
Dictatul de la Viena, primul. 353
Dictatul de Viena, al doilea ~... 353
Dieta de la Debreţin. 354
Dicta de la Târgu Mureş 354
Dieta de la Turda 354
dietă 354
diferend 355
din oficiu 355
D.I.P., v. Drept, ~ internaţional privat 355
Diploma Leopoldina 355
diplomat 356
diplomaţie 356
diplomaţia română 358
Direcţia Centrală de Dispecer (D.C.D.) 366
discreţionar 366
discriminare economică 366

discriminare rasială 366
diseminare nucleară 367
dispariţia statelor 367
dispatch money 347
dispozitiv 367
disuasiune, v. deterentul (disuasiunea) nuclear 367
diviziunea internaţională a muncii 367
Djibouti 367
djizia (djizya) 368
dobândă 368
doctrina Calvo 368
doctrina Drago-Porter 369
doctrina Estrada 369
doctrina Monroe 369
doctrina Stimson 369
doctrina Tobar 370
doctrină de drept internaţional... 370
doctrină militară 370
doctrine economice contemporane 371
doctrine politice contemporane... 372
document diplomatic 375
documente de bord 376
Dogger Bank, incidentul de la 376
dominaţia otomană în Ţările Române 376
Dominica... 378
Dominicană, Republica ~... *378*
dominion 379
D.P.A., v, Deutsche Press Agentur 379
dragoman 379
drapel 389

drept 380
dreptul de azil ... 385
dreptul de captură 385
dreptul de legaţie 386
dreptul de navigaţie în marea teritorială 386
dreptul de răspuns 386
dreptul de vizită 386
dreptul de urmărire 387
dreptul la autodeterminare, v.
autodeterminare 387
dreptul la autodeterminare al românilor din Transilvania 387
dreptul natural 387
drepturi câştigate 388
drepturi urmărite 388
drepturile diplomatului faţă de statul de reşedinţă 388
drepturile omului şi libertăţile fundamentale 388
Drepturile românilor către înalta
Poartă 389
drepturi speciale de tragere (D.S.T.) 389
drepturile şi obligaţiile fundamentale ale statelor 390
D.S.T., v. drepturi speciale de tragere 391
dubla cetăţenie 391
dublă impunere 391
due diligence 391
dumping 391
Dunărea, regimul juridic al ~ 391

E

E.C.A.F.E., v. Comisia Economică a Naţiunilor Unite pentru
Asia şi Extremul Orient 394
echidistanţă 394
echilibru bugetar 394
echilibru economic 394
echilibru european 395
echilibru valutar 396
echipaj maritim 396
echitate 396
E.C.L.A., v. Comisia Economică a Naţiunilor Unite pentru America Latină 396
ecologie 396
ECOSOC, v. Consiliul Economic şi Social al O.N.U. (C.E.S.) 396
Ecuador 397
E.C.W.A., v. Comisia Economică a Naţiunilor Unite pentru Asia de Vest 397
E.F.E., v. Agenţia E.F.E. 397
efectele juridice ale războiului... 397
efectele tratatelor internaţionale. 398
eficienţa economică a comerţului exterior 398
egalitate de tratament 398
egalitatea în drepturi a statelor 399
egalitate suverană 399
egalizarea treptată a nivelurilor de dezvoltare economică a ţărilor socialiste 399
Egipt, Republica Arabă ~... 400
elementele teritoriului de stat... 401
elementele tratatelor internaţionale 402

El Salvador 402
Elveţia 403
embargo 404
emigraţie 404
Emiratele Arabe Unite 404
E.N.A., v. Etiopian News Agency 405
enciclică papală 44) 5
enclavă 405
engineering. 405
epoca contemporană 405
erga omnes 406
escaladare 406
E.S.O.M.A.R., v. Asociaţia Europeană pentru Studii de Opinie şi Marketing 496
etalon, – 406
Eteri a 407
Etiopia 407
Etiopian News Agency (E.N.A.) 408
Eurasia 408
EURATOM, v. Comunitatea Europeană a Energiei Atomice... 408
eurocredit 408
eurodolar. 409
euro obligaţiune 409
Europa 409
europiaţă 416
eurovalută 417
ex aequo et bono 417
excelenţă 417
excepţii preliminare 417
exces de putere 417

executarea tratatelor internaţionale 417
executive agreement 418
exequatur consular 418
ex gratia. 418
exil 418
exod de competenţe 418
expert 419
expertiză. 419
export 419
ex post facto. 419
expoziţie internaţională... 419
expropriere 420
expulzare 420
ex quai 420
ex ship 420
exteritorialitate 420
extrădare 421
ex works 421

F
F.A.I., v. Federaţia Aeronautică Internaţională 422
Falkland, Insulele ~ 422
Fall Gelb (Planul galben)... 428
Fall Weiss (Planul alb) 423
falsificarea de monedă 423 r
F.A.O., v. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Alimentaţie şi Agricultura 424
F.A.S. 424
fazele încheierii tratatelor... 424
Făgăraş 425

F.C.C., v. Organizaţia de colaborare pentru folosirea în comun a containerelor în trafic internaţional 425
F.D.I.F., v. Federaţia Democrată Internaţională a Femeilor... 425
Federaţia Aeronautică Internaţională (F.A.I.) 425
Federaţia Democratică Internaţională a Femeilor (F.D.I.F.)... 425
Federaţia Internaţională a Arhivelor de Filme (F.I.A.F.) 426
Federaţia Internaţională a Asociaţiilor de Apicultură (APIMONDIA) 426
Federaţia Internaţională a Asociaţiilor de Bibliotecari (F.I.A.B.) 426
Federaţia Internaţională a Asociaţiilor de studii clasice (F.I.A.S.G.) 426
Federaţia Internaţională a Automobilului (F.I.A.) 426
Federaţia Internaţională a P.E.N.-cluburilor (P.E.N.) 427
Federaţia Internaţională a Rezistenţilor (F.I.R.). 427
Federaţia Internaţională a Traducătorilor (F.I.T.) 427
Federaţia Internaţională de Astronautică (I.F.A.) 427
Federaţia Internaţională de Automatică (F.I.A.) 427
Federaţia Internaţională de Marketing (LM.F.) ... 427

Federaţia Internaţională Farmaceutică (F.I.F.) 428
Federaţia Internaţională pentru Documentare (F.I.D.) 428
Federaţia Internaţională pentru Locuinţe, Urbanism şi Amenajări Teritoriale (F.I.H.U.A.T.)… 428
Federaţia Mondială a Asociaţiilor pentru Naţiunile Unite (F.M.A.N.U.). / 428
Federaţia mondială a foştilor combatanţi 429
Federaţia Mondială a Oamenilor de Ştiinţă (F.M.O.S.) 429
Federaţia Mondială a Oraşelor înfrăţite (F.M.O.I.) 429
Federaţia Mondială a Tineretului Democrat (F.M.T.D.) 429
Federaţia Sindicală Mondială (F.S.M.) 430
Federaţia Universală a Asociaţiilor Agenţiilor de Voiaj (F.U.A.A.V.) / 430
federaţie 430
Feroe, Insulele ~ 431
F.I.A., v. Federaţia Internaţională a Automobilului 432
FAA., v. Federaţia Internaţională de Automatică 432
F.I.A.B., v, Federaţia Internaţională a Asociaţiilor de Bibliotecari 432
F.I.A.F., v. Federaţia Internaţională a Arhivelor de Filme 432
F.I.A.S.C., v. Federaţia Internaţională a Asociaţiilor de Studii Clasice 432

F.I.D., v. Federaţia Internaţională pentru Documentare 432
F.I.D.A., v. Fondul Internaţional de Dezvoltare Agricolă 432
fideicomis 432
F.I.F., v. Federaţia Internaţională Farmaceutică. 432
F.I.H.U.A.T., v. Federaţia Internaţională pentru Locuinţe, Urbanism şi Amenajări Teritoriale... 432
Fiji 432
Filipine 432
finanţare compensatorie... 433
finanţare externă 433
fine de neprimire... 433
Finlanda 433
F.I.O. 434
F.I.R., v. Federaţia Internaţională a Rezistenţilor... 434
firman 434
1791. *Firmanul (Küküm) Sultanului Selim III* 434
1802. *Firmanele Porţii otomane către Muntenia şi Moldova*... 435
1806. *Firman otoman adresat Principatelor Române* 435
F.I.T., v. Federaţia Internaţională a Traducătorilor 435
flotă comercială 435
fluviu internaţional 435
flux de capital 436
F.M.A.N.U., v. Federaţia Mondială a

Asociaţiilor pentru Naţiunile Unite 437
F.M.I., v. Fondul Monetar Internaţional 437
F.M.O.Î., v. Federaţia Mondială a Oraşelor înfrăţite 437
F.M.O.Ş., v. Federaţia Mondială a Oamenilor de Ştiinţă, 437
F.M.T.D., v. Federaţia Mondială a Tineretului Democrat. 437
„Foamea” şi „fuga” de dolari... 437
foarfeca preţurilor 437
F.O.B. 437
follow-up activities 438
Fondul aurului 438
Fondul de cooperare monetară al C.E.E. 438
Fondul de echipament al Naţiunilor Unite... 438
fondul fiduciar 438
Fondul Internaţional de Dezvoltare Agricolă (F.I.D.A.) 438
Fondul Monetar Internaţional (F.M.I.) 439
Fondul Naţiunilor Unite pentru Copii (U.N.I.C.E.F.) 439
fondurile de dezvoltare ale ţărilor arabe producătoare de petrol 440
Foreign Office... 440
for tot 440
Formaţii şi Aşezăminte Sanitare 440
forţă armată 440
forţă internaţională 440
forţă majoră 441
forţe antiimperialiste 441

forţe de urgenţă ale O.N.U... 441
forţe maritime 442
forţele nucleare multilaterale N.A.T.O... 444
franchiză 444
franco frontieră 444
Franţa 444
frontieră 446
F.S.M., v. Federaţia Sindicală Mondială. 447
F.U.A.A.V., v. Federaţia Universală a Asociaţiilor Agenţiilor de Voiaj 447
funcţie consulară... 447
funcţii ale misiunilor diplomatice 447
funcţionar consular 447
funcţionar internaţional 448
fundaţie 448
fuziunea statelor 449

G

Gabon... 450
Gambia... 451
gap 451
garant v 451
garanţie. 451
garanţiile unilaterale franco-britanice 452
G.A.T.T., v. Acordul General pentru Tarife şi Comerţ. „453
Gdańsk 453
genocid (exterminarea ginţii)... 453
gentleman’s agreement... 453

geopolitică 453
G.E.P.L.A.C.E.A., v. Grupul ţarilor exportatoare de zahăr din America Latină şi regiunea Mării Caraibilor... 454
Germania 454
Republica Democrată Germană... 455
Republica Federală Germania... 457
Ghana 458
Ghana News Agency 459
Gibraltar 459
Gilbert, Insulele. 459
gir... 460
golf, v. băi şi golfuri 460
grad diplomatic... 460
Grecia 460
grefier 461
Grenada». 461
Groenlanda... 462
grup geografic... 462
grup naţional al C.P.A. 462
Grupul Andin 462
Grupul Băncii Mondiale 463
Grupul celor 10.463
Grupul celor 46... 463
Grupul celor 77.463
Grupul Internaţional de studii pentru Cauciuc (I.R.S.C.) 464
Grupul internaţional de studii pentru Plumb şi Zinc (I.L.Z.S.G.) 464
Grupul ţărilor exportatoare de zahăr din America Latină şi regiunea Mării Caraibilor

(G.E.P.L.A.C.E.A.) 465
Guadelupa 465
Guam, Insula ~. 465
Guatemala 465
guerilă 466
Guineea 466
Guineea-Bissau... 467
Guineea Ecuatorială... 468
guvern 468
Guyana... 469
Guyana Franceză 469
Gymnast, Planul ~, v. Torche ~
Planul ~ 470

H
Haiti 471
haraci * 472
hatihumaiun, v. hatişerif 472
hatişerif... 472
1774. *Hatişeriful adresat domnitorului Moldovei, Grigore Ghica... 472*
Hatişeriful sultanului Abdul Hamid I adresat domnitorului Munteniei, Alexandru Ipsilanti... 472
1784. *Hatişeriful dat de sultanul otoman Abdul Hamid în favoarea Munteniei şi Moldovei...* 473
havalea 473
hegemonie... 473
heimatlos... 473
Hindustan Samachar 473
Honduras 473

Hong Kong 474
Hotărâri ale C.I. J. ... 474
Howland, Baker şi Jarvis, Insulele ~ 474
Hsinhua News Agency (China Nouă) 474
Husky, Planul ~ 475

I

I.A.I., v. Institutul Internaţional African 476
I.C.O., v. Organizaţia Internaţională a Cafelei 476
I.C.S.U., v. Consiliul Internaţional al Uniunilor Ştiinţifice 476
I.D.A., v. Asociaţia Internaţională pentru Dezvoltare 476
I.D.B., v. Banca Interamericană de Dezvoltare 476
I.D.E., v. Institutul de Dezvoltare Economică 476
I.D.I., v. Institutul de Drept Internaţional 476
I.F.A., v. Federaţia Internaţională de Astronautică... 476
I.I.E.P., v. Institutul Internaţional pentru Planificarea Educaţiei 476
I.I. F., v. Institutul Internaţional al Frigului 476
I.I.S.L., v. Institutul Internaţional de Drept Spaţial... 476
I.I. U., v. Institutul Internaţional al Uraniului 476
I.L.A. ”, v. Asociaţia de Drept Internaţional 476

ilegalitate 476
I.L.Z.S.G., v. Grupul Internaţional de Studii pentru Plumb şi Zinc 476
I.M.C.O., v. Organizaţia Maritimă Consultativă Interguvernamentală... 477
I.M.E.K.O., v. Confederaţia Internaţională de Măsură 477
I.M.F., v. Federaţia Internaţională de Marketing 477
imigrare 477
imperialism 477
import 477
imprescriptibilitatea crimelor de război 478
imunităţi consulare 478
imunităţi diplomatice... 479
inamic 479
incident 479
incognito 489
incompetenţă 486
INCOTERMS 480
indemnizaţie de război... 480
independenţă... 481
India 481
indice al preţurilor de comerţ exterior (indicii preţurilor de export şi de import) 482
indice al preţurilor internaţionale 483
indice valutar ... 483
Indonezia 483
indult 484
infectare ostilă 484
inflaţie 484

informator 484
infracţiune internaţională 485
In limine litis 485
instituţie specializată 485
Institutul de Drept Internaţional (I.D.I.) 485
Institutul de Economie Mondială 486
Institutul Internaţional African (I.A.I.) 486
Institutul Internaţional al Brevetelor 486
Institutul Internaţional al Frigului (LLF.) 486
Institutul Internaţional al Uraniului (LI.U.) 487
Institutul Internaţional de Drept Spaţial (I.I.S.L.) 487
Institutul Internaţional pentru cercetarea păcii de la Stockholm (SIPRI) 487
Institutul Internaţional pentru Planificarea Educaţiei (I.I.E.P.)... 487
Institutul Internaţional pentru Unificarea Dreptului Privat (UNIDROIT) 487
Institutul Naţiunilor Unite pentru Formare şi Cercetare (U.N.I.T.A.R.)... / 488
institutul pentru problemele unei noi ordini economice internaţionale 488
Institutul Român pentru Relaţiile Culturale cu Străinătatea (I.R.R.C.S.) 488
Institutul Unificat pentru Cercetări Nucleare (I.U.C.N.) 488
instrument de ratificare. 489
Insulele Pacificului 489
insurecţia naţională armată antifascistă şi antiimperialistă din România 489
insurecţie 490

integritate teritorială... 490
INTERATOMENERGO, v. Uniunea economică internaţională pentru organizarea cooperării în producţie a livrărilor reciproce de utilaje şi acordarea de asistenţă tehnică în construirea centralelor nuclearo-electrice 491
intercesiune 491
INTERCHIM, v. Organizaţia internaţională de ramură pentru colaborarea în domeniul producţiei chimice de mie tonaj 491
INTERCHIMFIBRE, v. Uniunea economică internaţională în domeniul fibrelor... 491
INTERELECTRO, v. Organizaţia internaţională pentru colaborare economică şi tehnico-ştiinţifică în domeniul industriei electrotehnice 491
INTERELECTROTEST, v. Organizaţia internaţională de colaborare în domeniul laboratoarelor de încercare de mare putere şi înaltă tensiune 491
interes naţional 491
INTERMETAL, v. Organizaţia de colaborare în siderurgie 492
internare 492
internaţionalism, v. raportul naţional-internaţional 492
internaţionalizare 492
International News Service Papua-New Guinea 492
inter partes 492
Interpol, v. Organizaţia Internaţională a Poliţiei Criminale (O.I.P.C.) 492

interpretarea tratatelor internaţionale 492
inter se 493
intervenţie 493
intrarea în vigoare a tratatelor… 493
invazie 494
investiţii externe 494
inviolabilitate 494
Iordania 495
ipotecă. 496
Irak 496
Iraki News Agency 497
Iran 497
iredentism… 493
irenologie 498
Irlanda / Eire 499
I.R.R.C.S., v. Institutul Român pentru Relaţii Culturale cu Străinătatea 499
I.R.S.G., v. Grupul Internaţional de Studii pentru Cauciuc 499
I.K.U., v. Uniunea Internaţională a Transporturilor Rutiere… 499
Islanda 499
I.S.M.U.N., v. Mişcarea Internaţională a Studenţilor pentru Naţiunile Unite 500
V. Organizaţia Internaţională de Standardizare 500
Israel 500
Italia 501
I.U.C.N., v. Institutul Unificat pentru Cercetări Nucleare… 503
Iugoslavia 503

Iure gestionis 505
iure imperii 505
izolaţionism 505
izvor de drept internaţional... 505
Î
Î.C.R., v. Înaltul Comisar al Naţiunilor Unite pentru Refugiaţi 506
Împrumut extern 506
Împuternicire, v. depline puteri... 506
Înalt comisar 506
Înaltul Comisar al Naţiunilor Unite pentru Refugiaţi (Î.C.R.) 507
Încetarea efectelor tratatelor... 507
Încetarea focului 507
Încetarea ostilităţilor 507
Încetarea stării de război 508
Încheierea tratatelor internaţionale 508
Închinarea ţării 508
Închiriere de teritorii, v. arendarea de teritorii 509
Înregistrarea tratatelor 509
Însărcinat cu afaceri... 509
Însemnele serviciului sanitar... 509
Întreprindere de Comerţ Exterior în România 510
Întrevederea de la Constanţa... 510
Înţelegere 510
1529. *Înţelegerea de la Turnişor* 510
Înţelegerea Balcanică 510
Înţelegere regională 511
Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său

Theodosie 511
Învoială 511
1838. *Învoială de extrădare dintre Moldova şi Austria* 511
1842. *Învoială de extrădare dintre Muntenia şi Austria* 511
J
Jamahiriya News Agency (JANA) 512
Jamaica 512
Jana, v. Jamahiriya News Agency 512
Jan Mayen, Insula ~ 512
Japonia 513
Jewish Telegraphic Agency (J.T.A.) 514
Johnston şi Sand, Insulele ~ . 514
J.N.A., v. Jordanian News Agency 514
Jordanian News Agency (J.N.A.) 514
J.T.A., v. Jewish Telegraphic Agency 514
judecător internaţional 514
junta 514
jurământ 515
jurisdicţie, v. contencios internaţional 515
jurisprudenţă 515
jurnal de bord 515
jus ad helium 515
jus cogens 516
jus dispositivum 516
jus fetiale 516
jus omnimodae representationis, v. dreptul de legaţie 516
jus sanguinis 516
jus soli 517

justiţie internaţională 517
jus valachicum 517
K
Kampuchia Democratică 518
kannuname, v. canunname... 519
Kenya 519
Kenya News Agency 520
Kuwait 520
Kyoso Tushin 520
L
laisse de basse mer... 521
laissez passer 521
Lao Presse i 521
Laos 521
leasing 523
legalitate internaţională 523
legat 523
legaţie 523
legaţie activă, drept de ~... 523
legaţie pasivă, drept de ~... 523
Legea neutralităţii S.U.A... 523
lege de garanţie 524
Legile lui Manu 524
legile şi obiceiurile aplicabile în caz de conflict armat 524
legile şi obiceiurile războiului, v. legile şi obiceiurile aplicabile în caz de conflict armat 525
legislaţie de frontieră 525
legitimă apărare 525
legiunea străină 525
lend lease act, v. Convenţia de împrumut şi

închiriere 1940-1941... 525
Lesotho 525
Leticia, afacerea ~ 526
leu valută 526
levée en masse 526
lex domicilii 527
lex flori 527
lex loci actus 527
lex loci contractus 527
lex loci delicti commissi... 527
lex loci executionis 527
lex loci solutionis 527
lex patriae 527
lex pavilionis 527
lex posterior derogat legi priori 527
lex rei sitae 527
lex voluntatis 528
Liban 528
liberalizare 529
Liberia 529
libertatea aerului 530
libertatea de a instala cabluri şi conducte petroliere 530
libertatea de comunicaţii a misiunii diplomatice 530
libertatea de navigaţie 530
libertatea de survol 531
libertatea mărilor 531
liberul schimb 532
Libia 532
libor. 533

licenţă 533
lichiditate internaţională 533
licitaţie 533
Liechtenstein 534
Liga Statelor Arabe 534
Liga Naţiunilor, v. Societatea Naţiunilor 534
Liga Societăţilor de Cruce Roşie (L.O.R.C.S.) 534
Lila, Planul, v. Attila, Pianul ~ * 535
limbă de lucru 535
limbă diplomatică 535
limitele creşterii 535
lingou 536
linie 536
listă deschisă 536
litigiu internaţional 536
litispendenţă, v. conflict de competenţă 537
livrarea de echipamente pe credit rambursabil în produse 537
Lloyd’s 537
lobism 537
local al misiunii diplomatice... 537
local consular 538
locaţie (locaţiune) 538
Locotenenţa domnească din 1848 în Muntenia 538
Locotenenţa domnească din 1866 din România 538
locurile sfinte 538
locus regit actum (locus regit formam actus)... 539

L.O.R.C.S., v. Liga Societăţilor de Cruce Roşie 539
lumea a treia 540
luptători fără uniformă 540
Luxemburg... 540
M
Macao / Aomen 542
Macquarie, Insulele ~ 542
Maghreb Arab Press (M.A.P.)... 543
Magyar Távirati Iroda (M.T.I.) 543
Madagascar 543
majoritate 543
mala fides 544
Malawi 544
Malaysia 544
Mai dive 545
Mali! 545
Malta 546
Man, Insula ~. 547
mandat internaţional 547
manevre militare 547
manifest 548
Manifestul Marelui sfat al naţiunii române către popoarele lumii... 548
M.A.P., v. Maghreb Arab Press 548
mare 548
mare patrimonială, v. zonă economică 549
Marca Adunare Naţională... 549
Marea Baltică 549
Marea Britanie 550
Marea Neagră 552

Marea sferă de coprosperitate a Asiei Orientale 552
Mariane, Insulele ~ 552
Maritza, Planul ~ 553
marjă de fluctuare 553
marketing 553
Maroc 554
Martinica 555
masa monetară (masa bănească) 555
masă rotundă 555
mass media, v. mijloace de informare în masă 555
Mauritania 555
Mauritius 556
mărfuri strategice... 557
măsuri colaterale de dezarmare... 557
măsuri, de conservare 557
măsuri de constrângere 557
mccarthism 558
mecanism de salvgardare 558
mediator 558
medierea 558
mediu înconjurător 559
membru al O.N.U. 559
membru fondator. 559
membru nepermanent 559
membru permanent... 559
Memorandul 560
memorandum 560
Memorandumul Briand 560
Memorandumul de Gaulle... 561

memoriu. 561
M.E.N., v. Middle East News Agency 561
mercenar 561
Mexic 561
Mica Antantă v. Mica înţelegere 563
Mica înţelegere 563
Micronezia, v. Insulele Pacificului 564
Middle East News Agency
(M.E.N.)... 564
Midway, Insulele 564
migraţie 564
mijloace de informare în masă
(mass media) 564
mijloace de luptă 565
mijloace de plăţi externe 565
mijloace paşnice de reglementare a diferendelor internaţionale... 566
miliţie 567
ministru consilier 567
ministru plenipotenţiar 567
ministru rezident 567
minoritate 567
M.I,R.V. (Multiple Independently Targetable Re-entry Vehicles)... 567
misiune diplomatică. 567
misiune permanentă. 568
misiune specială... 569
mişcare de rezistenţă... 569
mişcarea comunistă internaţională 569
mişcarea de eliberare naţională... 570
Mişcarea Internaţională a Studenţilor pentru

Naţiunile Unite (I.S.M.U.N.) 571
mişcarea muncitorească internaţională 571
mişcarea nealiniaţilor 572
mişcare revoluţionară 573
Mişcarea Sindicală Mondială (M.S.M.) 573
Mitteleuropa... 574
M.L.F. (Multi-Lateral Nuclear Forces) Proiectul v. Forţele nucleare – multilaterale ale N.A.T.O. 575
modificarea Cartei 575
modus procedendi 575
modus vivendi 575
Modus vivendi privitor la competenţa judiciară a Comisiei Europene a Dunării 575
Monaco... 575
monedă 576
Mongolia 576
Mongol Tsahilgaan Medeeny Agentlag (Montame) 577
monocultură 577
monometalism 578
monopol atomic, 578
Montserrat 578
Montame, v. Mongol Tsahilgaan Medeeny Agentlag 578
morală internaţională 578
moratoriu 578
mostră 579
moţiune 579
Mozambic... 579
M.S.M., v. Mişcarea Sindicală Mondială... I...

589
M.T.I., v. Magyar Távirati Iroda 580

N
Namibia 581
N.A.T.O., v. Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord» 582
naţional 582
naţional-internaţional 582
naţionalizare... 585
naufragiat 584
Nauru 584
navă 584
navicert 585
Navlomar 585
navlosire 585
navlu... 585
nazism 585
neamestecul în treburile interne 586
nebeligeranţă 587
necesitate 587
necombatant 587
negocieri diplomatice 587
neoarbitraj 588
neocolonialism 588
Nepal 589
nerecurgere la forţă şi la ameninţarea cu forţa. 589
neutralitate 590
neutralitatea României (1914 – 1916), 591
neutralitatea României (1939 – 1941) 592

neutralizare 593
ne varietur 593
News Agenci of Burma 593
New Zealand Press Association 593
Nicaragua 593
Niger 593
Nigeria 594
Nigerian News Agency... 595
Niue 595
Nobel, Premiul ~ pentru pace... 595
Noile Hebride 595
non liquet... 595
nonviolenţă 595
Norfolk, Insula... 596
normă conflictuală 596
norme de procedura ale C.S.C.E. 596
Norsk Telegrambyrá... 597
Norvegia 597
notă de audienţă. 598
notă diplomatică... 598
notificare 599
Noua Caledonie. 599
Noua ordine (economică şi politică) internaţională 599
Noua Zeelandă 601
Novinska Agencija Taniug (Tuning) 602
nunţiu 602

O

O.A.C.I., v. Organizaţia Aviaţiei Civile Internaţionale... 603

O.A.P.E.C., v. Organizaţia Ţărilor arabe Exportatoare de Petrol… 603
obiectiv militar 603
obiectiv nemilitar 603
obiter dictum 604
obligaţie internaţională 604
observator 604
obstacole tarifare şi netarifare… 604.
O.C.A.M., v. Organizaţia Comună Afro-Mauriciană 605
O.C.C.F., v. Organizaţia de colaborare în domeniul căilor ferate… 605
O.C.D.E., v. Organizaţia pentru Cooperare şi Dezvoltare Economică… 605
O.C.I.R., v. Organizaţia de colaborare în domeniul producţiei de rulmenţi). 605
O.C.P.T., **v.** Organizaţia de colaborare a ţărilor socialiste în domeniul poştelor şi telecomunicaţiilor 605
O.C.T.I., v. Oficiul Central al Transporturilor Internaţionale pe Calea Ferată 605
ocupaţie 605
O.E.C.E., v. Organizaţia Europeană de Cooperare Economică 606
O.E.C.Q., v. Organizaţia Europeană pentru Controlul Calităţii… 606
ofertă 606
oficial 606
oficios 606
oficiu 606
Oficiul Central al Transporturilor

Internaţionale pe Calea Ferată (O.C.T.I.) ... 606
Oficiul Centrului Comun O.N.U. – D.L. România 607
Oficiul Internaţional al Epizootiilor 607
Oficiul Internaţional al Viei şi Vinului (O.I.V.)... 607
V. Organizaţia Internaţională a Comerţului 608
O.I.J., v. Organizaţia Internaţională a Ziariştilor 608
O.I.M., v. Organizaţia Internaţională a Muncii 608
O.I.M.L., v. Organizaţia Internaţională de Metrologie Legală... 608
O.I.P.C., v. Organizaţia Internaţională a Poliţiei Criminale (Interpol) 608
O.L.R.T., v. Organizaţia Internaţională de Radio şi Televiziune 608
OAV., v. Oficiul Internaţional al Viei şi Vinului 608
Olanda 608
Oman 609
V. Organizaţia Meteorologică Mondială... 610
O.M.P.I., v. Organizaţia Mondială a Proprietăţii Intelectuale 610
O.M.S., v. Organizaţia Mondială a Sănătăţii 610
O.M.T., v. Organizaţia Mondială de Turism 610
O.N.U., v. Organizaţia Naţiunilor Unite 610
O.N.U.B.I., v. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare
Industrială... 610

O.P.A.E.C., v. Organizaţia ţărilor arabe exportatoare de petrol... 610
O.P.E.C... v. Organizaţia ţărilor exportatoare de petrol 610
operaţiile O.N.U. pentru menţinerea păcii 610
opinie disidentă sau separată... 610
opinie individuală. 611
opinie publică 611
optanţi, problema ~. 611
O.P.V.E.S., v. Organizaţia pentru punerea în valoare a fluviului Senegal 611
oraş deschis 611
oraş liber 611
ordin de plăţi externe 611
ordinea de zi... 611
ordine publică 612
ordinul ierarhic 612
ordonanţă 612
organe (interne, externe) pentru relaţii internaţionale, 613
Organizaţia Afro-Asiatică de Cooperare Economică (AFRASEC) 614
Organizaţia Aviaţiei Civile Internaţionale (O.A.C.L)... 614
Organizaţia Comună Afro-Mauriciană (O.C.A.M.) 614
Organizaţia de colaborare a ţărilor socialiste în domeniul poştelor şi telecomunicaţiilor (O.C.P.T.) 614
Organizaţia de colaborare în domeniul căilor ferate (O.C.C.F.). 615

Organizaţia de colaborare în domeniul producţiei de rulmenţi (O.C.I.R.) 615
Organizaţia de colaborare în siderurgie (INTERMETAL) 615
Organizaţia de colaborare pentru folosirea în comun a containerelor în trafic internaţional (F.C.C.)... 615
Organizaţia de solidaritate a popoarelor afro-asiatice (O.S.P.A.A.) 615
Organizaţia de Telecomunicaţii Spaţiale INTERSPUTNIK... 616
Organizaţia Europeană de Cooperare Economică (O.E.C.E.) 616
Organizaţia Europeană pentru Controlul Calităţii (O.E.C.O.)... 616
Organizaţia Internaţională a Muncii (O.I.M.) 617
Organizaţia Internaţională a Poliţiei Criminale (O.I.P.C.; INTERPOL) 617
Organizaţia Internaţională a Ziariştilor (O.I.J.). 618
Organizaţia Internaţională de colaborare în domeniul laboratoarelor de încercare de mare putere şi înaltă tensiune (INTERELECTROTEST) 618
Organizaţia Internaţională de Metrologie Legală (O.I.M.L.)... 619
Organizaţia Internaţională de Radio şi Televiziune (O.I.R.T.) 619
Organizaţia Internaţională de ramură pentru colaborarea în domeniul producţiei chimice de mic

tonaj (INTERCHIM) 619
Organizaţia Internaţională de Standardizare (I.S.O.) 619
Organizaţia Internaţională pentru colaborarea economică şi tehnico-ştiinţifică în domeniul industriei electrotehnice (INTERELECTRO) 619
Organizaţia Internaţională pentru Refugiaţi, v. Înaltul Comisar al Naţiunilor Unite pentru Refugiaţi 620
Organizaţia Maritimă Consultativă Interguvernamentală (I.M.C.O.) 626
Organizaţia Meteorologică Mondială (O.M.M.) 626
Organizaţia Mondială a Proprietăţii Intelectuale (O.M.P.I.)... 626
Organizaţia Mondială a Sănătăţii (O.M.S.). 621
Organizaţia Mondială de Turism (O.M.T.) 621
Organizaţia Naţiunilor Unite (O.N.U.) 622
Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Alimentaţie şi Agricultură (F.A.O.) 624
Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială (O.N.U.D.I.) 625
Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură (U.N.E.S.C.O.) 625
Organizaţia Pactului Balcanic... 626
Organizaţia pentru Cooperare şi Dezvoltare Economică (O.C.D.E.) 626
Organizaţia pentru punerea în valoare a fluviului Sénégal (O.P.V.F.S.) 627
Organizaţia Regională Internaţională a Muncii (O.R.I.T.)... 627

Organizaţia Statelor Americane (O.S.A.) 627
Organizaţia Statelor Americii Centrale (O.S.A.C.) 628
Organizaţia Tratatului Asiei de Sud-Est (S.E.A.T.O.) 628
Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord (N.A.T.O.) 629
Organizaţia Tratatului Central (CENTO) 630
Organizaţia Tratatului de la Varşovia 636
Organizaţia Ţărilor Arabe Exportatoare de Petrol (O.P.A.E.C.) 632
Organizaţia Ţărilor Exportatoare de Petrol (O.P.E.C.) 632
Organizaţia Unităţii Africane (O.U.A.) 632
Organizaţie internaţională… 633
Organul internaţional de control al stupefiantelor 635
original 636
O.R.I.T., v. Organizaţia Regională Internaţională a Muncii… 636
G.S.A., v. Organizaţia Statelor Americane 636
O.S.A.C., v. Organizaţia Statelor
Americii Centrale 636
O.S.P.A.A., v. Organizaţia de solidaritate a Popoarelor Afro
Asiatice 636
ostatic 636
ostilităţi 636
O.U.A., v. Organizaţia Unităţii
Africane 637
outsider 637

Overlord (Planul ~) 637
P
pace 638
pacifism 639
pact 639
1926. *Pactul de amiciţie şi colaborare cordială încheiat de România şi Italia*. 640
1928. *Pactul de neagresiune şi arbitraj între România şi Grecia*. 640
Pactul general de renunţare la război (Pactul Briand – Kellogg) 640
1932. *Pactul de neagresiune dintre Franţa şi Uniunea Sovietică...* 641
1933. *Pactul celor patru mari puteri...* 641
Pactul de neagresiune şi conciliaţiune de la Rio de Janeiro... 641
Pactul de organizare al Micii înţelegeri 642
1934. *Pactul înţelegerii Balcanice* 642
1935. *Pactul de asistenţă mutuală româno-sovietic (Proiectul ~)* 643
1939. *Pactul germano-italian de colaborare politică şi militară...* 644
1940. *Pactul tripartit* 644
1945. *Pactul Ligii Statelor Arabe* 644.1948. *Pactul de la Bogotá ...* 645
1966. *Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice* 645 *Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale* 646
pacta sunt servanda 646
pacta tertiis 647

Pactul Andin, v. Grupul Andin... 647
Pactul Antic o mint era, v. Anticomintern, Pactul ~ 647
Pactul de la Saadabad, v. Tratatul de neagresiune între Afghanistan.
Iran, Irak şi Turcia (1937)... 647
Pactul mediteranean 647
Pactul oriental 648
Pactul Saavedra Lamas, v. Pactul de neagresiune şi conciliaţiune de la Rio de Janeiro (1933)... 648
Pactul Societăţii Naţiunilor... 648
pactum de contrahendo. 649
pactum de negociando... 650
pagube de război 650
Pakistan 650
Palestina 651
Palmyra şi Kingman Reef, Insulele ~ 653
P.A.M., v. Programul Alimentar Mondial 653
panafricanism. 653
Panamá. 653
Panamá, Afacerea ~ 654
panamericanism... 654
Pańcia sila 655
P.A.P., v. Polska Agencja Prasowa 655
Papua – Noua Guinee. 655
parafare 656
Paraguay 656
paralelă geografică. 656
Parcul Comun al Vagoanelor de

Marfă (P.C.V.) 656
par in parem non habet imperium 657
paritate. «657
paritate nucleară 657
parlamentar 657
Parlamentul european (Adunarea parlamentară europeană) 657
Pars News Agency... 658
partizan. 658
paşalâc. 658
paşaport 659
patentă... 659
patentă consulară 659
patrimoniu comun al omenirii... 660
pauză nucleară... 660
pavilion... 660
pax (romană; britannica; ecclesiae; americană) 661
P.C.V», v. Parcul Comun al Vagoanelor de Marfă. «661
penalitate 661
Pen-club, v. Federaţia internaţională a Pen-cluburilor 661
persoană juridică 661
persoane strămutate 661
persona grata 662
personal diplomatic... 662
personal sanitar 662
persona non grata 663
Perú. 663
peşcheş 664

Petru I 664
Philippines News Agency (P.N.A.) 664
piaţa capitalurilor 664
Piaţa comună, v. Comunitatea Economică Europeană 665
Piaţa comună a Americii Centrale (C.A.C.M.) 665
piaţa internaţională a aurului... 665
piaţa internaţională de capital... 666
piaţa vânzătorului / cumpărătorului... 666
piaţă mondială... 666
piaţă monetară (piaţă bănească) 667
piaţă valutară... 667
piraterie aeriană 667
piraterie maritimă (brigandaj maritim) 667
Pitcairn* Insulele... 668
Planul Colombo... 668
Planul Czernin 668
Planul Dawes (Raportul comitetului de experţi al Comisiei de reparaţii)... 669
Planul Edouard Herriot-Paul Boncour (Planul constructiv francez). 669
Pianul Hoover (Moratoriul Hoover) 670
Planul Laval-Hoare... 670
Planul Marshall... 670
Planul Morgenthau... 671
Planul Schuman 671
Planul Tanaka (Memorandumul Tanaka) 671
Planul Tardieu, v. Uniunea economică danubiană 671

Planul Unden 671
Planul Young 672
platou continental 672
plăţi externe 672
plăţi petroliere (petrodolari)... 673
plebiscit 673
plenară 673
plenipotenţiar 674
P.N.A., v. Philippines News Agency 674
P.N.B., v. Produsul Naţional Brut 674
P.N.U.D., v. Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare... 674
polemologie 674
Polinezia Franceză 675
Politica bunului vecin (Good Neighbour Policy) 675
Politica externă al Republicii Socialiste România 675
politică economică 683
politică internaţională 684
politică monetară... 684
politică vamală (politică e tarifară) 684
poliţie 684
Polonia 685
Polska Agencja Praso Wa (P.A.P.) 687
poluare 687
ponderea de piaţă... * 687
popor. 687
populaţie... 688

populaţie civilă 688
port 688
Portugalia 689
Porţile de Fier, V. Sistemul hidroenergetic şi de navigaţie de la Porţile de Fier 690
posesiune 696
Posesiunile spaniole din Africa de Nord 690
post consular... 690
post diplomaţie 691
postliminium 691
Poziţia României cu privire la instaurarea unei noi ordini economice internaţionale 691
Poziţia României cu privire la îmbunătăţirea şi democratizarea activităţii Organizaţiei Naţiunilor Unite, la întărirea rolului său în realizarea colaborării între toate statele, fără deosebire de orânduire socială, a unei lumi mai bune şi mai drepte, a unei păci trainice... 692
Poziţia României în problemele dezarmării, în primul rând ale dezarmării nucleare, şi în instaurarea unei păci trainice în lume... 692
pradă de război... 693
pragmatism... 693
preambul 693
preaviz...; 693
precădere diplomatică... 693
precedent 694
Preferinţe Commonwealth... 694
Preferinţe tarifare generalizate (Sistemul generalizat de preferinţe tarifare, nereciproce şi nediscriminatorii în favoarea ţarilor

În curs de dezvoltare) 694
preliminarii de pace 695
prelungirea tratatului 695
Prensa Latina 695
prerogativă... *... 695
prescripţie 696
Presse und Informationsstelle der fürstlichen Regierung 696
presiune... 696
Press Trust of Ceylon... 696
Press Trust of India (P.T.I.)... 696
preţ internaţional (preţ mondial) 696
prima facie 697
primă... 697
principiile fundamentale ale dreptului internaţional contemporan 697
principiul cavalerismului 698
principiul legalităţii infracţiunilor şi pedepselor (nullum crimen sine lege sau nulla poena sine lege)... 698
privilegii consulare 699
privilegii diplomatice... 699
1368. *Privilegiu de comerţ acordat oraşului Braşov de voievodul Vladislav I (Vlaicu) al Ţării Româneşti*. 766
Circa 1403. *Privilegiu acordat de voievodul Mircea cel Bătrân negustorilor din Liovy Polonia şi Lituania*... 700
1408. *Privilegiu de comerţ acordat liovenilor de Alexandru cel Bun, domnul Moldovei* 760
1413. *Privilegiu de comerţ acordat oraşului*

Braşov de voievodul Mircea cei Bătrân... 700
1421. *Privilegiu acordat oraşului Braşov şi Ţării Bârsei de voievodul Radu Praznaglava* 701
1444. *Privilegiu de comerţ dat braşovenilor de Ştefan al II-lea, domnul Moldovei* 701
Privilegia de comerţ acordat oraşului Braşov şi Ţării Bârsei de voievodul Vlad Dracul al Ţării Româneşti 701
1449. *Privilegiu de comerţ dat braşovenilor de Alexandrei, domnul Moldovei* 701
1456. *Privilegiu de comerţ dat liovenilor de Petru Aron, domnul Moldovei* 701
1457. *Privilegiu de comerţ dat de Ştefan cel Mare neguţătorilor din Ungaria*... 702
1458. *Privilegiu de comerţ dat braşovenilor de Ştefan cel Mare*... 702
1460. *Privilegiu de comerţ dat liovenilor de Ştefan cel Mare*... 702
1472. *Privilegiu de comerţ dat braşovenilor de Ştefan cel Mare*... 702
priză maritimă, dreptul de ~... 702
prizonieri de război... 703
procedura organizaţiilor internaţionale... 703
procedură arbitrală 704
procedură internaţională 704
proces verbal 705
producţie la comandă 705
produse de bază... 705
produs intern brut 705
produs naţional brut 706
prognoză **706**

Programul Alimentar Mondial (P.A.M.)... 706
Programul complex (Programul complex al adâncirii şi perfecţionării în continuare a colaborării şi dezvoltării integrării economice socialiste a ţărilor membre ale C.A.E.R.) 706
Programul de acţiune pentru cooperarea economică a statelor nealiniate şi a altor state în curs de dezvoltare... 707
Programul de luptă contra rasismului şi discriminării rasiale... 707
Programul integrat pentru produsele de bază 708
Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare (P.N.U.D.) 709
Programul Naţiunilor Unite pentru Mediul înconjurător (U.N.E.P.)... 709
prohibiţie... 710
pro memoria 710
promulgare 710
pronunciamento 710
propaganda... 710
proprietate industrială 710
prorogare de competenţă 710
prospectarea pieţei, v. marketing 711
protectorat 711
protecţia mediului înconjurător... 711
protecţie consulară 711
protecţie diplomatică... 711
protecţie în caz de război 712
protecţionism 712

protest 712
protest maritim 712
protocol 712
1822. *Protocol ruso-prusian*... 713
1859. *Protocoalele privind recunoaşterea dublei alegeri a domnitorului Alexandru* ***1.*** *Caza, v. Conferinţa de la Paris în vederea recunoaşterii dublei alegeri a lui Alexandru Ioan Caza* ***(1859)...*** 713
1922. *Protocolul de la Geneva*... 713
1924. *Protocolul privind reglement tarea paşnica a diferendelor internaţionale (Protocolul de la Geneva)* 713
1925. *Protocolul de la Geneva privitor la interzicerea folosirii în război a gazelor asfixiante, toxice sau similare şi a mijloacelor bacteriologice*... 714
provocare 715
P.T.I., v. Press Trust of India... 715
publicarea tratatelor. 715
Puerto Rico 715
Pugwash, Conferinţa de la ~ . 716
purtător de eu vânt 716
putere protectoare 716
puteri aliate şi asociate... 716
Puterile Axei, v. Axa Berlin
Roma-Tokio 716
Puterile Centrale 716
O
Qatar 717
Qatar News Press 717

Quai D’Orsay 717
quid pro quo 717
quorum 718
R
rabat 719
radă 719
ranguri diplomatice şi consulare 719
raport... 720
raport de forţe 720
raportor 721
rasism. 722
R.S.S., v. Rastriya Sambad Samiti 722
Rastriya Sambad Samiti (R.S.S.), 722
rata şi nivelul dobânzilor... 722
ratificare 722
raţiune de stat... 722
răspunderea internaţională a statelor 722
război 723
război mondial 727
primul ~ 727
al doilea ~ 729
războiul ciudat 732
reasigurare 733
rebus sic stantibus 733
recepţie diplomatică 733
recesiune 734
rechemare 734
rechiziţie 734
reciprocitate 735
recomandare 735
rectificarea frontierei 735

recunoaştere. 735
recunoaşterea sentinţelor arbitrale şi a hotărârilor judecătoreşti străine 736
reevaluare 736
reexport 736
redevenţă 737
reducere lineară a taxelor vamale 737
refugiat 737
regim de frontieră 738
regim naţional 738
regim vamal (politică vamală)... 738
regimul de frontieră al României 739
regimul spaţiului aerian 739
regimul spaţiului aerian al României 740
regimul spaţiului cosmic 740
regimul străinilor 741
reglementarea diferendelor dintre state prin organizaţiile internaţionale 741
Regulament de procedură... 741
Regulament organic 742
Regulament sanitar internaţional 743
reguli de origine 743
relaţii consulare 743
relaţii diplomatice... 744
relaţii externe 744
relaţii internaţionale. 745
relaţiile diplomatice ale României 746
remilitarizare 749
remilitarizarea zonei renane, v. criza renană; Renania, demilitarizarea ~ 750
remiză 750

Renania, demilitarizarea ~... 750
renunţare 750
repararea daunelor 750
reparaţii de război 751
repatriere 751
replică. 751
represalii 751
reprezentant permanent 752
Reprezentanţa P.N.U.D. în România... 752
reprezentanţă diplomatică, v. misiune diplomatică 752
reprezentanţe comerciale 752
reprezentare, dreptul de... 752
repudiere 753
res communis 753
res extra commercium... 753
res nullius 753
resortisant 753
respectarea obligaţiilor internaţionale, v. pacta sunt servanda... 754
res perit domino 754
restitutio in integrum... 754
res transit cum suo onere... 754
restricţii la import 754
restricţii valutare 754
resurse naturale 754
reşedinţă 755
retorsiune. 755
retragerea (dintr-un tratat)... 755
Réunion, Insula ~ 755
Reuniunea privind cooperarea economică şi

tehnică multilaterală în
Balcani «756
Reuter 756
revalorizare 756
revanşism 756
revizionism 757
revizuirea Cartei O.N.U... 757
revizuirea tratatelor 757
Revoluţia ştiinţifică şi tehnică... 758
rezervă 759
rezerve oficiale 760
rezident (rezident general) 760
reziliere 760
rezistenţă, mişcare de ~ 760
rezoluţie 761
rezolvarea prin mijloace paşnice a diferendelor internaţionale... 761
Rhodesia de Sud 761
risc 762
risturnă 762
Ritzaus Bureau 763
riveran 763
rol 763
România 763
Ross Dependency 774
rubla transferabilă 774
runda Kennedy 774
ruperea relaţiilor diplomatice... 775
ruptură a păcii, v. Încălcare a păcii 775
Rwanda 775
s

Saar 776
Saba News Agency 776
sabotaj 776
Saint Kitts, Nevis şi Anguilla... 777
Saint Pierre şi Miquelon 777
S.A.L.T. (Tratative pentru limitarea armamentelor strategice)... 777
salvconduct 777
Samoa Americană 778
Samoa de Vest 778
sancţiuni economice 778
sancţiuni internaţionale 778
San Marino 779
São Tomé şi Príncipe 780
sangeac 780
satisfacţie 789
Saudi Press Agency 781
schemă de preferinţe tarifare generalizate 781
schimb de note 781
schimb de populaţie 781
schimb de prizonieri 781
schimb de teritoriu 781
schimbul instrumentelor de ratificare 782
Schwartz, Planul ~ 782
Schweizerische Depeschenagentur A.G. 782
sclavie 782
scont 782
scrisoare 783
scrisoare de cabinet 783
scrisoare de încredinţare... 733

scrisoare de rechemare 783
scrisoare particulară cu caracter semioficial 783
scrisori de acreditare 783
scrisori de marcă 784
scutire de taxe vamale 784
S.E.A.T.O., v. Organizaţia Tratatului Asiei de Sud-Est 784
secesiune 784
sechestrare 784
secretariat 735
Secretariat al reuniunilor internaţionale 785
secretariat de ambasadă 785
Secretariatul O.N.U. 785
securitatea europeană 786
securitate internaţională 788
sediu 790
segregaţie rasială 790
S.E.L.A., v. Sistemul Economic Latino-American 790
Seelöwe (Leul de mare), Planul ~ 790
seminar internaţional 790
semnarea tratatelor 791
Sened 791
*Senedul din 178*3.791
Sénégal, 791
sentinţă 792
separarea puterilor 792
serhad (serhat). 792
Serrana Pank şi Roncador Cay... 792
service 792

servituţi internaţionale... 793
sesiune 793
Seychelles 793
sferă de interese (de influenţă)... 793
S.F.I., v. Societatea Financiară. Internaţională 794
Sfânta Alianţă 794
Sfânta Elena 794
Sfânta Lucia 794
Sfântul Scaun, v. Vatican... 794
Sfântul Vincenţiu 794
sfârşitul războiului 795
Sho-go (Victoria) 795
Sierra Leone 795
sigiliu 796
sine die 796
Singapore... 796
SIPRI, v. Institutul Internaţional pentru Cercetarea Păcii de la Stockholm... 797
Siria. 797
sistem valutar internaţional... 798
sistemul colonial al imperialismului 799
Sistemul de telecomunicaţii spaţial al organizaţiei Intersputnik... 799
Sistemul Economic Latino-American (S.E.L.A.) 799
Sistemul hidroenergetic şi de navigaţie de la Porţile de Fier 800
sistemul mondial capitalist 800
sistemul mondial socialist... 801

sistemul repartiţiei geografice a locurilor şi posturilor în organizaţiile internaţionale 802
sistemul vest-european de fi o tare concertată 803
situaţie... 803
societate comercială 803
Societatea Financiară Internaţională (S.F.I.) 804
Societatea Naţiunilor 804
societăţi mixte 806
societăţi transnaţionale 807
sol 807
solie * 808
Solomon Britanice 808
solul şi subsolul marin 808
solvabilitate... %... 809
Somalia... 809
Somali National News Agency (SONNA) 810
South African Press Association 810
Spania 810
SONNA, v. Somali National News Agency 811
spaţiu aerian 811
spaţiu extraatmosferic 812
spaţiu maritim. 812
spaţiu vital, 812
specializarea internaţională a producţiei 812
speculaţii (la bursă) 813
spion 813
splendida izolare 813
Sri Lanka... 814
slabe X... 814

stabilirea relaţiilor diplomatice... 815
stabilizarea pieţelor... 815
stagflaţie 815
stalii 815
standard internaţional, 816
stare de asediu... 816
stare de mobilizare... 816
stare de necesitate 816
stare de război 816
stare de tensiune 817
stare de urgenţă 817
stare excepţională 817
stat 817
state mici şi mijlocii 818
Statele Unite ale America... 819
Statele Unite ale Europei 821
statu-quo 821
statut consultativ 821
Statutul Westminster 822
Statutul Antarcticii 822
Statutul sau Actul dezvoltator al Convenţiei de la Paris (1864)... 822
stipulaţie 822
stoc tampon (regulator) 822
strategie totală 823
strâmtori 823
strâmt orile Mării Negre 823
structura pieţei externe 825
Student, Operaţiunea v. Mărit za, Planul *r*»... 825
studiul pieţei externe... 825

stupefiante 825
subamendament 825
subcomitet. 825
subdezvoltare 826
subiecte de drept internaţional... 826
submarin 827
subproducţia (subcontractarea)... 827
sub speraţi 827
substituirea importurilor 827
subvenţie de export 828
subvenţie economică. 828
subversiune 828
succesiune 829
Sud, Planul ~ 829
Sudan 829
Sudan National News Agency (SUNA) 830
Suedia 830
sume compensatorii în C.E.E.
(sume monetare compensatorii) 831
SUNA, v. Sudan National News
Agency 832
supraarbitru 832
suprataxă la import 832
supuşenie 832
Surinam 832
suspendarea ostilităţilor 832
suveranitate... 833
suzeran, suzeranitate 1.835
Svalbard, Insulele ~ 836
Svenska Nyhetsbyrab 836
swap 836

Swaziland 836
switch (operaţiuni de switch)... 837
Ş
şanse egale 838
şantaj... 838
şarpele monetar, v. sistemul vest-european de flotare concertată... 838
şef de post consular 838
şef de stat... 839
şenal 839
T
tacita reconducţie 840
Tacna-Arica, Afacerea ~ 840
tale quale 849
talveg 840
TANIUG, v. Novinska Agencija
Tuning 841
T.A.N.U., v. Tribunalul Administrativ al O.N.U. 841
T.A. Pe, v. Tunis Afrique Presse... 841
Tanzania... 841
tarif vamal Ś... 842
T.A.S.S., v. Telegrafnoe Agentstvo Sovetskogo Soiuza 842
taxă de scont 842
taxă vamală 842
taxe consulare... 842
taxe fiscale la import sau taxe (impozite) fiscale la frontieră... 843
tăcerea 843
teatru de acţiuni militare... 843

teatru de război 843
Telegrafnoe Agentstvo Sovetskogo Soiuza (T.A.S.S.) –, 843
teoria relaţiilor internaţionale... 844
Teritoriile Australe şi Antarctice Franceze... 844
teritoriu 845
Teritoriul Australian Antarctic... 845
Teritoriul Britanic Antarctic... 845
Teritoriul Britanic din Oceanul Indian 846
termen 846
terorism 846
tezaur 846
Thailanda... 847
time-sheet... 848
târg internaţional 848
Togo... 849
Tokelau 849
Tonga 849
Torch (Torţa) 858
trafic de sclavi 850
transfer... 853
transfer de populaţie... 851
transfer de tehnologie 851
tranşe de credit... 851
tratate europene de conciliere... 851
tratatele Bryan... 852
tratat internaţional 852
1387. *Tratat încheiat de Petru I, voievodul Moldovei, cu Vladislav al II-lea, regele Poloniei...*

855
1389. *Tratat semnat de plenipotenţiarii voievodului Mircea cel Bătrân, asistaţi de trimisul voievodului Moldovei, Petru I, cu reprezentanţii regelui Poloniei, Vladislav al II-lea*... 855
1390. *Tratat semnat de plenipotenţiarii voievodului Mircea cel Bătrân şi cei ai regelui Poloniei, Vladislav al II-lea* 856
1395. *Tratat încheiat între Mircea cel Bătrân, voievod al Munteniei, şi Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei*... 856
1396. *Tratat (act omagial) prin care Vlad, voievod al Munteniei şi adversarul lui Mircea cel Bătrân, recunoaşte autoritatea regelui Vladislav al II-lea al Poloniei*... 856
1402. *Tratat încheiat de Alexandru cel Bun, domnul Moldovei, cu Vladislav, regele Poloniei* 856
1411. *Tratat de alianţă încheiat de Alexandru cel Bun, domnul Moldovei, cu Vladislav, regele Poloniei* 856
1433. *Tratat de delimitarea hotarului încheiat de Ştefan, domnul Moldovei, cu Vladislav, regele Poloniei*... 856
1450. *Tratat de alianţă încheiat de Bogdan, domnul Moldovei, cu Ioan de Hunedoara, guvernatorul Ungariei* 856
1455. *Tratat încheiat între Ioan de Hunedoara şi voievodul Vladislav al II-lea al Munteniei*... 856
1459. *Tratat încheiat de Ştefan cel Mare cu Cazimir, regele Poloniei* 857
1468. *Tratat încheiat de Ştefan cel Mare cu*

regele Poloniei, Cazimir... 857
1475. *Tratat încheiat de Ştefan cel Mare cu regele Ungariei, Matei Corvin*... 857
1485. *Tratat încheiat de Ştefan cel Mare cu Cazimir, regele Poloniei* 857
1499. *Tratat încheiat de Ştefan cel Mare cu Ioan Albert, regele Poloniei, şi fraţii săi, Alexandru mare duce al Lituaniei, şi Sigismund*. 858
1507. *Tratat încheiat de Radu cel Mare şi sfatul domnesc ai Ţării Româneşti cu regele Ungariei, Vladislav al II-lea*. 858
1517. *Tratat între voievodul Munteniei, Neagoe Basarab, cu sfatul său şi regele Ungariei, Ludovic al II-lea* 858
1517 – 1518. *Tratat încheiat între Ştefan cel Tânăr, domnul Moldovei, şi Sigismund, regele Poloniei* 858.
1519. *Tratat încheiat între Papa Leon al X-lea şi voievozii Neagoe Basarab şi Ştefaniţă*. 859
1527. *Tratat încheiat între Petru Rareş, domnul Moldovei, şi Sigismund, regele Poloniei*. 859
1535. *Tratat încheiat de Petru Rareş, domnul Moldovei, cu Ferdinand de Habsburg, rege al Ungariei* 859
1547. *Tratat încheiat de Ilias Rares, domnul Moldovei, cu regele Poloniei* 859
1553 – 1554. *Tratat încheiat de Alexandru la pus neaua, domnul Moldovei, cu Sigismund August, regele Poloniei* 860
1570. *Tratatul de la Speyer încheiat între Ioan*

Sigismund Zápolya, principele Transilvaniei, şi împăratul Maximilian 17... 860

1594. *Tratatul dintre Aron îi ranul, domnul Moldovei, şi Rudolf al II-lea, împăratul Germaniei* 860

1595. *Tratat încheiat de plenipotenţiarii lui Mihai Viteazul cu Sigismund Báthory, principele Transilvaniei* 860

1598. *Tratat încheiat între voievodul Mihai Viteazul şi plenipotenţiarii lui Rudolf al II-lea, împărat al Germaniei şi rege al Ungariei* 861

1605. *Tratat între Transilvania şi Imperiul otoman* 861

Tratat de pace între Transilvania şi imperiul habsburgic 861

1608. *Tratat încheiat între Gabriel Báthory, principele Transilvaniei, şi Constantin Movilă, domnul Moldovei* 861

1612. *Tratat încheiat de Radu Mihnea cu oraşul Braşov pentru prietenie, ajutor şi informaţii reciproce* 861

1622. *Tratatul de pace dintre Transilvania şi Imperiul habsburgic...* **861**

1624. *Tratatul încheiat între Gabriel Bethlen, principele Transilvaniei, şi Imperiul habsburgic...* **861**

1626. *Tratatul de pace încheiat între Transilvania şi Imperiul habsburgic* **861**

1638. *Tratat încheiat între Gheorghe Rákóczi I, principele Transilvaniei, şi Vasile Lupu, voievodul Moldovei* **862**

1643. *Tratat de alianţă între Transilvania şi Suedia...* **862**
1645. *Tratat de alianţă între Transilvania şi Franţa* **862**
1647. *Tratat încheiat de Matei Basarab, voievodul Ţării Româneşti, cu Gheorghe Rákóczi I, principele Transilvaniei* **863**
1649. *Tratat încheiat de Transilvania cu Poarta otomană...* **863**
1655. *Tratat încheiat de Constantin Şerban Basarab, voievodul Ţării Româneşti, cu Gheorghe Rákóczi II, principele Transilvaniei* 863
1659. *Tratat încheiat între Mihail Radu (Mihnea al III-lea), voievod al Munteniei, şi Gheorghe Rákóczi II, principele Transilvaniei...* 863
1686. *Tratat secret, numit „hallerian" încheiat de plenipotenţiarii lid Mihail Apafi, principe al Transilvaniei, cu Leopold I, împărat al Austriei şi rege al Ungariei* **863**
1687. *Tratatul dintre Transilvania şi imperiali...* 863
1689. *Tratat încheiat între Şerban Cantacuzino, domn al Munteniei, şi Ioan şi Petru, ţari ai Rusiei...* **863**
1699. *Tratatul de pace de la Karlowitz* **863**
1703. *Tratat între Polonia şi Poarta otomană...* **864**
1711. *Tratat între Dimitrie Cantemir, domn al Moldovei, şi Petru I, ţarul Rusiei* **864**
Tratat de pace între Rusia şi Turcia 864

Tratatul de la Satu Mare 84
1718. *Tratatul de pace de la Passarowitz* 864
1739. *Tratatul de pace de la Belgrad*. 864
1774. *Tratat de pace încheiat între*
Rusia şi Poarta otomană 865
1775. *Tratatul austro-turc*... 865
1791. *Tratatul de pace de la Şiştov* 865
1792. *Tratat de pace încheiat între*
Rusia şi Poarta otomană * 866
1794. *Tratatul Jay* 866
1Ş07. *Tratatul de pace de la Tilsit* 866
1812. *Tratatul de pace încheiat între Rusia şi Turcia* 866
1826. *Tratat de uniune, Liga şi Confederaţia Permanentă* 867
1829. *Tratatul de pace între Rusia şi Poarta otomană* 867
1834. *Tratatul ruso-turc referitor la graniţele din Asia, Iu Principate şi indemnităţi.* 868
1856. *Tratatul de pace de la Paris* 868
1878. *Tratatul de pace de la San Stefano* 863
Tratatul de la Berlin... 868
1911. *Tratatele Knox*... 869
1913. *Tratat de pace între România, Grecia, Muntenegru, Serbia şi Bulgaria* 869
1916. *Tratat de alianţă încheiat de România cu Franţa, Marea Britanie, Italia şi Rusia*... 869
1918. *Tratatul de pace de la Brest-Litovsk* 870
Tratatul de pace dintre România, de o parte, Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria şi Turcia, de altă parte. 870

1919. *Tratatul de pace de la Neuilly*... 870
Tratatul de pace de la Saint Germain en-Laye. 870
Tratatul de pace dintre Puterile Aliate şi Asociate şi Germania (Tratatul de la Versailles)... 871
Tratat încheiat între România şi Principalele Puteri Aliate şi Asociate 872
1920. *Tratat de pace dintre Puterile Aliate şi Asociate şi Ungaria* 872
Tratatul de pace dintre Puterile Aliate şi Asociate cu Turcia... 873
Tratatul încheiat între Principalele Puteri Aliate şi Asociate cu România, Polonia, statul Sârbo-Croato-Sloven şi Cehoslovacia... 873
1921. *Tratatul de pace dintre S.U.A. Şi Germania*... 873
1922. *Tratatul sovieto-german*... 874
1926. *Tratatul de garanţie româno-polon* 874
Tratat de conciliaţiune, de aranjament judiciar şi de arbitraj obligatoriu, încheiat între România şi Elveţia... 874
1928. *Tratatul general de arbitraj interamerican* 874
1929. *Tratat de conciliaţiune încheiat între România şi S.U.A.* 875 *Tratatul de arbitraj încheiat între România şi S.U.A*. 875
Tratatul de conciliaţiune şi arbitraj între Polonia şi România... 875
1933. *Tratatul mde amiciţie, de neagresiune, de arbitraj şi de conciliaţiune între România şi*

Turcia... 875
1935. *Tratatul de asistenţă mutuală dintre Franţa şi Uniunea Sovietică* 875
1937. *Tratatul de neagresiune între Afghanistan, Iran, Irak şi Turcia (Pactul de la Saadabad)* 876
1939. *Tratatul economic romano-german* 876
Tratatul de neagresiune germano-sovietic **876**
1940. *Tratat între România şi Bulgaria* **877**
1947. *Tratatul de alianţă şi asistenţă mutuală de la Dunkerque*... **877**
Tratatele de pace de la Paris... **877**
Tratatul de pace dintre România şi Naţiunile Unite **878**
Tratatul interamerican de asistenţă reciprocă... **879**
1949. *Tratatul nord-atlantic*... **880**
1950. *Tratatul dintre R.D. Ger mană şi R.P. Polonă de demarcare* a *frontierei de stat* **880**
1951. *Tratatul de pace cu Japonia* **880**
Tratatul de securitate japono-american 880
1952. *Tratatele de la Bonn* 881
1954. *Tratatul de la Manila*... 881
1955. *Tratatul de stat cu privire la restabilirea Austriei ca stat independent şi democrat* **881**
1959. *Tratatul asupra*; *Antarcticii* 881
1962. *Tratatul Unităţii Economice Arabe* 882
1963. *Tratatul franco-vest-german* 883
Tratatul privind interzicerea experienţelor cu

arme nucleare în atmosferă, în spaţiul extraatmosferic şi sub apă **883**

1967. *Tratat cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în explorarea şi folosirea spaţiului extraatmosferic, inclusiv Luna şi celelalte corpuri cereşti…* **883**

Tratatul privind interzicerea armelor nucleare în America Latină (Tratatul de la Tlatelolco)… **884**

1968. *Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală între Republica Socialistă România şi Republica Socialistă Cehoslovacă* **88**5.1970 *Tratatul cu privire la neproliferarea armelor nucleare* 885

Tratatul de prietenie, colaborare şi asistentă mutuală între România şi U.R.S.S. 886

Tratatul dintre U.R.S.S. şi R.F. Germania. 887

Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală între Republica Socialistă România, şi Republica

Populară Polonă. 887

Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală între Republica Socialistă România şi Republica

Populară Bulgaria 888

Tratatul cu privire la bazele normalizării relaţiilor dintre R.P. Polonă şi R.F. Germania 888

1971. *Tratatul cu privire la inter zicerea amplasării armelor nucleare şi a altor arme de distrugere în masa pe fundul mărilor şi oceanelor* 889

1972. *Tratatul de prietenie, colaborare şi*

asistenţă mutuală între Republica, Socialistă România şi Republica Populară Ungară... 889
Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală între Republica Socialistă România şi Republica Democrată Germană 890
Tratatul asupra bazelor relaţiilor dintre R.D. Germană şi R.F. Germania 890
1973. *Tratatul de prietenie şi cooperare între România şi Republica*
Costa Rica 891
Tratatul asupra, relaţiilor bilaterale dintre Republica Federală. Germania şi Republica Socialistă Cehoslovacă *... 891
1974. *Tratat de prietenie şi cooperare între România şi Republica*
Argentina 892
Tratat de prietenie şi cooperare între România şi Guineea... 892
1975. *Tratat de prietenie şi colaborare între Republica Socialistă România şi, Republica Populară Democrata Coreeană* 892
Tratat de prietenie şi cooperare între România şi Portugalia... 893
tratã 893
tratament cumulativ 894
tratative, v. negocieri diplomatice 894.4918. *Tratativele de la Arad...* 894
1939. *Tratativele anglo-franco-sovietice* 894
trecere inofensivă 895
tribunal arbitrai 895
tribunal arbitrai mixt... 895

tribunal de prize maritime... * 895
tribunal internaţional penal, v.
drept internaţional penal 896
tribunal militar internaţional... 896
Tribunalul administrativ al O.I.M. 896
tribunalul administrativ al O.N.U. 897
tribut 897
Trieste., 898
trimis 899
trimitere 899
Trinidad-Tobago... 899
Tripla Alianţă, v. Puterile Centrale 988
Triplex confinium. 900
Tunis Afrique Presse (T.A.F.). 900
Tunisia... é 900
Turcia 901
turism internaţional 903
Turks şi Caicos 904
tutelă internaţională 904
Tuvalu 904
T
Ţara Reginei Maud 906
ţară în curs de dezvoltare 906
ţările cel mai grav afectate... 907
ţările cel mai puţin dezvoltate. 907
u
U.A.I., v. Uniunea Astronomică Internaţională... 908
U.A.I., v. Uniunea Academică Internaţională... 908
U.A.T.I., v. Uniunea Asociaţiilor Tehnice

Internaţionale 908
U.D.E.A.C., v. Uniunea Vamală şi Economică **a** Africii Centrale 908 U.E.O., v. Uniunea Europei Occidentale… 908
U.E.P., v. Uniunea Europeană de Plăţi 903
U.G.A.A., v. Uniunea Generală Arabă de Asigurări… 908
Uganda 908
U.G.G.I., v. Uniunea Geodezică şi Geofizică Internaţională… 909
U.I.A., v. Uniunea Internaţională **a** Arhitecţilor 909
U.I.C., v. Uniunea Internaţională a Căilor Ferate. 909
U.I.I.G., v. Uniunea Internaţională a Industriei Gazului… 909
U.I.O.O.T., v. Uniunea Internaţională a Organismelor Oficiale de Turism 999
U.I.P.M., v. Uniunea Internaţională a Presei Medicale 909
U.I.P.T.V., v. Uniunea Internaţională pentru Publicarea Tarifelor Vamale… 999
U.I.S., v. Uniunea Internaţională a Studenţilor 909
U.I.T., v. Uniunea Internaţională a Telecomunicaţiilor… 909
ultimatum 909
ultra vires 910
U.M.O.A., v. Uniunea Monetară Vest-Africană 911
unanimitate. 911

U.N.C.I.T.R.A.L., v. Comisia Naţiunilor Unite pentru Dreptul Comercial Internaţional... v). 911
U.N.C.T.A.D., v. Conferinţa Naţiunilor Unite pentru Comerţ şi Dezvoltare 911
UNDRO, v. Biroul Coordonatorului Naţiunilor Unite pentru ajutoare în caz de catastrofă 911
U.N.E.P., v. Programul Naţiunilor Unite pentru Mediul înconjurător 911
U.N.E.S.C.O., v. Organizaţia Naţiunilor Unite pentru Educaţie, Ştiinţă şi Cultură 911
Ungaria 911
U.N.H.CR. (Î.C.R.), v. Înaltul Comisar al Naţiunilor Unite pentru Refugiaţi 914
U.N.I. C.E.F., v. Fondul Naţiunilor Unite pentru copii 914
UNIDROIT, v. Institutul Internaţional pentru Unificarea Dreptului Privat 914
unilateral 914
U.N.I.T.A.R., v. Institutul Naţiunilor Unite pentru Formare şi Cercetare 914
unitate de cont 914
United Press International (U.P.I) 914
uniune administrativă 915
uniune de state... 915
Uniunea Academică Internaţională (U.A.I.)... 915
Uniunea Asigurătorilor de Credite Internaţionale (Uniunea de la Berna) 915
Uniunea Asociaţiilor Tehnice Internaţionale (U.A.T.I.). 916
Uniunea Astronomică Internaţională (U.A.I.)

916
Uniunea Economică Danubiană (Planul Tardieu) 916
Uniunea economică internaţională pentru organizarea cooperării în producţie a livrărilor reciproce de utilaje şi acordarea de asistenţă tehnică *în* construirea centralelor nuclearoelectrice (INTERATOMENERGO) 917
Uniunea economică internaţională în domeniul fibrelor chimice (INTERCHIMFIBRE) 917
Uniunea europeană 917
Uniunea europeană de plăţi (U.E.P) 918
Uniunea Europei Occidentale (U.E.O.) 918
Uniunea Franceză... 918
Uniunea Geodezică şi Geofizică Internaţională (U.G.G.I.) 919
Uniunea Internaţională a Arhitecţilor (U.I.A.) 919
Uniunea Internaţională a Căilor Ferate (U.I.C.) 919
Uniunea Internaţională a Industriei Gazului (U.I.L.G.). 919
Uniunea internaţională a institutelor de cercetări forestiere... 919
Uniunea Internaţionala a Organismelor Oficiale de Turism (U.L.O.O.T.) 920
Uniunea Internaţională a Presei Medicale (U.L.P.M.) 920
Uniunea Internaţională a Republicilor Americane (Uniunea Statelor Americane)... 920
Uniunea Internaţională a Studenţilor (U.L.S.)

920
Uniunea internaţională a ştiinţelor geologice 920
Uniunea internaţională a ştiinţelor preistorice şi protoistorice... 921
Uniunea internaţională a Telecomunicaţiilor (U.I.T.)... 921
Uniunea internaţională a transporturilor rutiere 922
Uniunea internaţională a vagoanelor, 922
Uniunea internaţională pentru chimie pură şi aplicată 922
Uniunea internaţională pentru conservarea naturii şi resurselor sale 922
Uniunea internaţională pentru protecţia operelor literare şi artistice 922
Uniunea internaţională pentru protecţia proprietăţii industriale 922
Uniunea Internaţională pentru Publicarea Tarifelor Vamale (U.I.P.T.V.) 923
Uniunea internaţională pentru studiul ştiinţific al populaţiei... 923
Uniunea Interparlamentară... 923
Uniunea Matematică Internaţională 923
Uniunea Monetară Vest-Africană (U.M.O.A.)... 923
Uniunea panamericană 924
Uniunea Parlamentelor Africane (U.P.A.). 924
Uniunea pentru menţinerea păcii 921
Uniunea Poştală Universală (U.P.U.) 924

Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste 925
Uniunea Sindicală Panafricană (U.S.P.A.)... 930
Uniunea Târgurilor Internaţionale (U.T.I.) 930
uniune vamală 930
Uniunea Vamală dintre Moldova şi Ţara Românească (1847)... 930
Uniunea Vamală şi Economică a Africii Centrale (U.D.E.A.C.)... 930
universalitate 939
Universalitatea O.N.U. 931
Universitatea O.N.U. (Universitatea Naţiunilor Unite) 932
U.N.R.R.A., v. Administraţia O.N.U. pentru Ajutorare şi Reconstrucţie 932
U.N.R.W.A., v. Agenţia Naţiunilor Unite pentru Ajutor şi Reconstrucţie... 932
U.P.A., v. Uniunea Parlamentelor Africane 932
U.P.I., v. United Press International 932
U.P.U., v. Uniunea Poştală Universală 932
Uruguay 932
U.S.P.A., v. Uniunea Sindicală Panafricană 933
uti possidetis 933
U.T.I., v. Uniunea Târgurilor Internaţionale... 933
uzucapiune – 933
uzurpare 933
validitate 934
valoare prezentă 934
valută... 934
vamă... 935

Varianta balcanică 935
vasalitate... 936
Vatican. 936
Venezuela 936
viceconsul 938
viciu de consimţământ 938
victime de război 938
vid, teoria 938
Vietnam, Republica Socialistă – v 938
violarea păcii... 941
violarea tratatelor... 941
violenţă 942
Virgine Americane, Insulele... 942
Virgine Britanice, Insulele... 942
viză consulara. 943
vizită 943
Volta Superioară... 944
volumul şi structura comerţului exterior 945
voluntar... 945
vot 945
V.N.A. (Viet-Nam Thong Tan Xa) 946
W
Walvis Bay. 947
Wake, Insulele ~ 947
Wallis şi Furtuna, Insulele ~. 947
Weserübung, Exerciţiul Weser... 948
Y
Yemen, Republica Arabă ~... 949
Yemen, Republica Democratică Populară a ~ 950

Z

Zair 952
Zambia 953
zălog 954
Ziua drepturilor omului 954
Ziua mondială a sănătăţii 954
Ziua Naţiunilor Unite 955
Zona Canalului Panamá 955
Zona europeană a liberului schimb 955
Zona Gaza 956
zonă 956
zone interzise 958
zone şi localităţi sanitare şi de securitate 958
zone valutare 958
Anexe 961